BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVIII
F
4
NAPOLI

XLVIII

METROPOLIS
REMENSIS
HISTORIA.

METROPOLIS REMENSIS HISTORIA,

A FRODOARDO PRIMUM ARCTIUS DIGESTA,

NUNC DEMUM

ALIUNDE ACCERSITIS PLURIMUM AUCTA,

ET ILLUSTRATA,

ET AD NOSTRVM HOC SÆCVLVM FIDELITER DEDUCTA.

TOMUS I.

IN QUO

Remorum gentis origo, vetus dominium, Chriſtianæ religionis per Provinciam Belgicam initia, & incrementa, Archiepiſcoporum vera ſucceſſio, Baſilicarum natales, & in iis ſacra lipſana, publici Conventus, incolis aſperſi favores, & alia id genus quatuor libris diſtinctè referuntur.

Studio, & labore DOM. GUILELMI MARLOT *Doctoris Theologi, S. Nicaſii Remenſis M. Prioris, & Fiuienſis Cellæ prope Inſulas Adminiſtratoris.*

INSULIS, *& veneunt.*

PARISIIS,

Apud ANTONIUM DEZALLIER, in Vico San-Jacobæo, ad Coronam auream.

M. DC. LXXX.

Cum Approbatione, & Permiſſu.

NAPOLI

PRIMI LIBRI
EPITOME.

ADULTO jam, ac propemodum ſeneſcente decimo ſæculo, quo Frodoardi ſupplementum auſpicor, turbidus admodum fuit Regni, ac provinciæ Remenſis ſtatus, cùm ad occaſum vergente Carolinâ ſtirpe, Remenſe ſolium conſcendit illuſtris Adalbero, ſummi Cancellariatûs titulo fulgens, & Monaſteriorum Moſomi, ac beati Theodorici reſtaurator munificus. Tunc enim inſertâ primùm Regno Magni Hugonis ſobole, Viromanduis Comitibus, Roceï quoque, ac Retelhj, impeditiſſimis Reipublicæ temporibus, licentia data eſt longè, latéque per Campaniam noſtram dominatum proferendi. Sed & ipſa Eccleſiæ facies nonnihil deturpata erat atque deformis, pleríſque, non tam virtute, quàm vi, dolo, ambitu, ac ſimoniâ, cum ſacri cœtus dedecore, ad infulas convolantibus.

Gerberti in obtinendo Archiepiſcopatu ſagacitatem pervicax cum Arnulfo diſcordia comprobabit; Azelini Laudunenſis ambitum pro Ebalo, invectáque ab eo nequiter geſta, Fulberti Epiſtolæ: ſimoniam verò (quod gravius eſt) Concilium Remis ſub Leone IX. coactum, ubi cenſuris & anathematibus hæc ab eo ſtrenuè revincta eſt, & oppreſſa; licet fibris renaſcentibus ſubinde, velut rediviva pullularit. Tanti Pontificis in Galliâ peryodos, prætioſámque apud Remenſes incolas moram, ex Anſelmi itinerario paullo uberiùs ſubnecto. Nobilium quoque vexationes Clero inflictas, & caſus Eccleſiarum, quas cum fœnore Gervaſius reſarcivit ingentis animi Præſul, pietatis, & munificentiæ, cujus illuſtria monimenta ad invidiam temporum ſuperſunt in urbe Remenſi, ubi veteres Baſilicas Nicaſij præſertim, ac Dionyſij magnis impendijs ad priſtinum ſplendorem poſtliminio revocavit: de Baſilica S. Nicaſij, & reſtitutione Regulæ in ea egimus Tomo 1. ſub finem; de poſtrema hac quòd multa ſcitu digna contineat, copioſiùs agendum eſt, eáque viſum ad hujus libri calcem conſultiùs remittenda, ne rerum nimia prolixitas hiſtoriæ filum interturbet.

INDEX
CAPITUM
LIBRI PRIMI.

Cap. I. *ADALBERO Remenſis Eccleſia ſtatum, & ſcholas priſtino nitori reſtituit, Remigianis dat Abbatiam ſancti Timothei, Moſomenſe cœnobium vetuſtate prolapſum inſtaurat.*

Cap. II. *Beati Arnulfi Martyris corpus detectum, ac terrâ refoſſum Otto Comes tentat ſibi aſſerere, at divinitus ab Adalberone vindicatur.*

Cap. III. *Moſomi deſcriptio, ac varia ejuſdem vices, quamdiu ſub Archiepiſcoporum Remenſium temporali ſtetit dominio.*

Cap. IV. *Moſomenſis cœnobij, ut & ſancti Vincentij prope Laudunum inſtauratio, Synodi apud Montem-ſancta Maria in pago Tardanenſi auctoritate comprobatur.*

Cap. V. *Elenchus Abbatum Monaſterij ſancta Maria Moſomenſis.*

Cap. VI. *Sacra aliquot pignora qua apud Moſomenſes coluntur.*

Cap. VII. *Cœnobij ſancti Theodorici prope Remos initia, ſucceſſus, exitium, ejuſdémque renovatio per Adalberonem Archiepiſcopum.*

Cap. VIII. *Beati Theodorici corpus è veteri ſepulcro in thecam argenteam transfertur ab Adalberone Archiepiſcopo, præſente Lothario Rege.*

Cap. IX. *De regulari obſervantia Monaſterij ſancti Theodorici aliquid, ac de giſto in eodem à Francorum Regibus olim percipi ſolito.*

Cap. X. *Synopſis Abbatum Monaſterij ſancti Theodorici. Sacra lipſana quibus beati Theodorici gazophylacium locupletatur.*

Cap. XI. *Vindeniſſa & Virtutum, qua dominij erant Canonicorum Rem. dantur Manaſſa & Heriberto. Tetbaldus Ambianenſis exauctoratur. Lotharius Remis pactum init cum Ottone.*

Cap. XII. *Partibus Ottonis impensè favens Adalbero infidelitatis inſimulatur, ab eo crimine purgat ſe apud Regem Lotharij obitus, & Ludovici V.*

Cap. XIII. *Hugo Capetus Remis ab Adalberone inauguratur, ejuſdem Præſulis Epiſtola ad Ducem Carolum, obitus item & ſepultura.*

Cap. XIV. *Arnulfus XL. Archiepiſcopus. Vrbis Remorum deprædatio, Commonitorium & anathema in reos. Hugo Rex, & Epiſcopi de Arnulfi perfidia conqueruntur.*

Cap. XV.

Cap. XV. *Synodus Remenſis, in qua præſentibus Hugone & Roberto Regibus, ob perfidiæ crimen Arnulfus deponitur.*

Cap. XVI. *Gerbertus in locum Arnulfi ſuffectus, tres annos ſedem Remenſem occupat.*

Cap. XVII. *Arnulfus Priſtinæ dignitati reſtitutus privilegium recipit à Silveſtro II. De Azelino Laudunenſi, & de Fulradi Abbatis S. Vedaſti proclamatione ad ſedem Remenſem.*

Cap. XVIII. *Silveſter Pontifex, Gerbertus antea dictus, obit. Renovantur Eccleſiæ. Lentardus Hereticus apud vicum Virtuti inſanit. Arnulfus Gerardo Cameracenſi partem reliquiarum Ss. Mauri & Timothei impertit, defungitur.*

Cap. XIX. *Ortum in conſecratione Bertoldi Sueſſionenſis diſſidium ſedat Gerardus Cameracenſis, & intercedit ne Ebalus eligatur Remenſis Archiepiſcopus.*

Cap. XX. *Ebalus XLI. Archiepiſcopus, ad eum ſcribit Fulbertus Carnotenſis.*

Cap. XXI. *De electione Hugonis ad Epiſcopatum Noviomenſem, ſeu Tornacenſem, & de Simonia Adalberonis Laudunenſis. Item de expulſione Drogonis Tarvanenſis à ſua ſede, & obitu Ebali Archiepiſcopi.*

Cap. XXII. *De villa Sparnaco, & diverſo ejuſdem ſtatu uſque ad Odonem Campanienſem, cujus ſtudio, & ſumptibus reſtructum eſt ſancti Martini Monaſterium.*

Cap. XXIII. *Comitum Trecenſium primordia, genus, nobilitas, eorùmque dynaſtia per Campaniam propagatio.*

Cap. XXIV. *Viri doctrinâ & ſanctitate celebres qui in urbe, vel diœceſi Remenſi claruerunt ſub Archiepiſcopis Arnulfo, & Ebalo.*

Cap. XXV. *Guido Caſtellionenſis XLII. Archiepiſcopus, ſub eo Nobiles Eccleſiarum prædia invadunt, Epiſcoporum de his querela, & ad terrorem lata in reos comminationes.*

Cap. XXVI. *Altaria Cœnobijs dantur illo, & ſequenti ſæculo, quare?*

Cap. XXVII. *Prioratum de Ventelay fundat Comes Theobaldus. Remigianis dat privilegium Henricus Germaniæ Rex. Lietbertus fit Cameracenſis Epiſcopus*

Cap. XXVIII. *Bruno Tullenſis Epiſcopus ad ſummum Pontificatum eligitur; Remiſque Concilium indicit contra Simoniacos.*

Cap. XXIX. *Dedicatâ glorioſi Francorum Apoſtoli Baſilicâ, Leo IX. Pontifex in eadem die ſequenti Concilium celebrat, quo conſtituti Canones, præſertim contra Simoniacos, & inceſtuoſos.*

Cap. XXX. *Sancti Remigij celebritas primâ Octobris, quæ lapſu temporis penè exoleverat, decreto Cleri Gallicani feliciter renovatur anno 1057.*

CAP. XXXI. *Leonis IX. decretum de dignitate altaris Eccleſia ſancti Remigij à ſe conſecrati, ejuſdémque privilegium Prioratui ſancti Marculfi conceſſum*

CAP. XXXII. *Detectioni reliquiarum ſancti Dionyſij Pariſienſis intereſt Vvido Archiepiſcopus, ſepulturámque deligit in Eccleſia ſancti Remigij, ubi funeratur.*

CAP. XXXIII. *Confirmat Vvido donum Manſſis Herimaro Abbati S. Remigij, de terris in confinio caſtri B. Remigij ſitu, chartâ à Nobilibus vicinia ſubſcriptâ.*

CAP. XXXIV. *Gervaſius ex Cenomanenſi Epiſcopo fit XLIII. Archiepiſcopus. Vrbis Eccleſias luſtrat, & feudatorios ad fidelitatem compellit.*

CAP. XXXV. *Gervaſius Philippum I. Remis ungit in Regem, fitque ſummus regni Cancellarius, ejuſdem Epiſtola ad Nicolaum, & Alexandrum ſummos Pontifices, & Alexandri ad Gervaſium.*

CAP. XXXVI. *Veteri Baſilica ſanctorum Timothei, & Apollinarij Canonici, Gervaſij ſtudio reſtituuntur, & de ſupplicatione qua ſingulis triennijs fit ad Buxitum.*

CAP. XXXVII. *Quibus Sanctorum pignoribus inſignis beati Timothei nobilitetur Eccleſia.*

CAP. XXXVIII. *Gervaſius Alexandri II. Epiſtolas aliquot decretorias recipit. An anima ipſius à corpore egreſſa, è Demonum manibus erepta ſit?*

CAP. XXXIX. *Vvalterus Rodulfi Creſpienſis filius, Regi ſuppetias ferens adverſus Robertum Friſium, propè Remos occumbit, tumulandúſque defertur apud ſanctum Remigium.*

CAP. XL. *Viri ſanctitate & doctrina celebres, qui ſub Gervaſij Pontificatu claruerunt in Eccleſia Remenſi.*

CAP. XLI. *Sancti Dionyſij Remenſis Baſilica primordia, ſacrique cœtûs facta reſtitutio per Gervaſium Archiepiſcopum.*

CAP. XLII. *An Gervaſius omnium primus in ſuam diœceſim Regulares-Canonicos invexerit.*

CAP. XLIII. *De juribus, privilegijs, ac regimine Monaſterij ſancti Dionyſij Remenſis ordinis ſancti Auguſtini.*

CAP. XLIV. *Chronologicum Abbatum ſancti Dionyſij Remenſis ſummarium.*

METRO-

METROPOLIS REMENSIS HISTORIÆ.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An. 970.*

LIBER PRIMUS.

Adalbero Remenſis Eccleſiæ ſtatum, & Scholas priſtino nitori reſtituit, Remigianis dat Abbatiam ſancti Timothei, Moſomenſe cœnobium vetuſtate prolapſum inſtaurat.

CAPUT PRIMUM.

INITIUM mihi operis magni & inclyti Adalberonis præſulatus erit eo clarior, ac memoriâ dignus, quòd ſecundæ Francorum dynaſtiæ dominatum finiat, ſequentem verò, Capetiorum dictam, inchoet, quæ ad noſtram hánc uſque ætatem feliciter propagatur. In utrâque ſi quidem tanta præſul hic dexteritate & prudentiâ ſe rebus gerendis applicuit, ut receptam ab Anteceſſoribus Summi Cancellariatus dignitatem, difficillimis admodum temporibus, cum integritatis fama conſervarit.

Talis autem ac tantus vir Adalbero, Godefridi Comitis Arduennæ filius fuit, Godefridi & Henrici Comitis frater ex appendice ad Frodoardum. Godefridus enim ſenior tres ſuſcepit liberos ex uxore, cujus nomen latet; Godefridum Arduennæ Comitem, & Virduni, à quo duces inferioris Lotharingiæ; Henricum Comitem in Arduenna, & Adalberonem Archiepiſcopum Remenſem.

Godefridus Pater Adalber. nominatur 14 Cal. Septem. in obit. Rem.

Claris igitur hic præſtans natalibus in regimen animarum favore, & providentia Lotharij Regis, & aſſenſu, procerum Occidentalis Franciæ aſſumptus, in multis ſe dignum infulis comprobavit. Nam ſtatim ac inauguratus eſt, ut erat Eccleſiaſticis diſciplinis apprimè inſtructus, Remenſis Eccleſiæ religionem nimis tepefactam, quæque ævi dentes ſubierat, in meliorem reparavit ſtatum, utilitatibus inibi Deo ſervientium inſtantem dans operam,

Aſſenſu procerum Occidentalis franciæ & Regali munificentiâ conſtitutus dicitur Antiſtes in Chronico Moſom. An. 971.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An. 970.*

& impenſam. Et ut quod mente voluebat diuturniùs eſſet (verbis hic Chronici Moſom. utar) Canonicos ad ſimul convivendum, & ut Clauſtri ambitu horum habitacula coercerentur vehementer hortatus eſt. Hinc idem Chronicon de Adalberone alibi differens, refert Canonicos Rem. ex pauperibus divites, ex Ruſticis ornatos, & ex ſeparatim in caſis habitantibus, religioſos, & convictores tandem effeciſſe, quod ex ſitu Remenſis clauſtri, ex communi menſa ſuo præſertim ſæculo vigente, probare nititur; quamvis præ magnitudine (inquit) & Nobilitate illius ævi, pauca rigidi moris tunc veſtigia ſupereſſent. Subdit non nihil de ſancti Dionyſij Eccleſia, quod ſcitu dignum eſt. Ait enim hanc extra muros urbis pro foribus Majoris Eccleſiæ Dei Genitricis, hoc Conſilio ab Adalberone fuiſſe inſtitutam; ut oſtio contra oſtium poſito cum Sacerdos ad ſacra Miſſarum ſolemnia verſus Orientem aſtaret, Sacerdotem principalis Eccleſiæ ſemper intueretur; & ſic quicquid ille ſupplicans orando præmitteret; ille ſubſequens, præmiſſa offerendo firmaret, quatenùs iſti de ijs quæ præoccubuerat creſceret devotio; & ille interiora intendens, & ſanctificationibus ſecurus aſtans, Angelum fortem & ad defendendum paratiſſimum, & armatum haberet à tergo; cùm verò ille populum ſalutans, & Occidentem reſpiciens, *Dominus vobiſcum* diceret, iſtum altrinſecus poſitum Sacerdotem, cum omnibus circunſtantibus divini numinis invocatione, & virtute in precando benediceret. Quæ verba non ſatis indicant an utriuſque Eccleſiæ altaria ſibi ipſis directè oppoſita fuerint, ut ſunt oſtia, quatenus S. Dionyſij Sacerdos alterum in Occidentem vertens ſe, precando benediceret. Id forſan auctor ob vicinium Eccleſiarum, ſcripſit, circa quod hactenus ut fatur, nihil fuit innovatum.

Scholæ etiam Remenſes in priſtinum ſplendorem ab Adalberone reſtitutæ ſunt, quibus Gerbertum ſui ſæculi Oraculum; & in Mathematicis nulli ſecundum, prefecit. Unde Papirius Maſſo, probatæ auctoritatis ſcriptor, libenter agnoſcit, hoc tempore ſcholas Remenſes cæteris palmam præripuiſſe propter Gerberti auctoritatem, præſtantiamque, cui eam ob cauſam Otto & Robertus in diſciplinam ſunt dati. Helgandus quoque Robertum Remis educatum ſub Gerberto feretur. *Fuit idem Rex (inquit) ſapientiſſimus litterarum, cujus prudentiſſimo cordi erant inſita à Deo data perfectæ ſapientiæ dona. Nam à piiſſimâ Matre ſchola Remenſi traditus Domino Gerberto ad erudiendum eſt datus, qui eum ſufficienter inſtrueret diſciplinis, ut in omnibus Deo omnipotenti complaceret virtutibus.*

Adalbero Gerberti operâ in pluribus uſus eſt, maximè verò in texendis epiſtolis cujus nomine multæ inſcribuntur ad Reges, & principes, & ad Cleri Gallicani primarios: nec mirum; cum enim prædictus Archiepiſcopus ſummi Cancellariatus dignitate ſub Lothario fulſerit, ut probabimus, & indicat tabula donationis Fayæ cœnobio S. Joannis bonæ vallis in Thoarenſi pago, An. 973. reſque variæ, & difficiles turbido regni ſtatu emerſerint, quo inſigniori exſcriptore, & Amanuenſi uti potuit, qui acriori ſuo ſtilo, & dicendi peritiâ, mentes quò vellet, flectere noverat.

Anno ſui regiminis primo ut quoddam liberalitatis ſpecimen erga Remigianos exhiberet, Abbatiam ſancti Timothei Rem. quæ præcedentium fuerat Archiepiſcoporum, pro hoſpitum receptione eis contuliſſe narratur; quod falſum videri poſſet, cum Appendicis auctor ad Frodoardum Artaldo id diſertè tribuat. Extat Joan. 13. reſcriptum Pontificatus anno octavo, ubi prædictæ donationis per Adalberonem fit mentio. At cum Autographum non viderim, nutetque Antigraphi fides, ob annos præſertim Pontificatus Joannis, qui ad octavum vix prorogari poſſunt eo deſcribendo ſuperſedendum duxi. Eccleſia autem ſancti Timothei ſæculi more Abbatia hic vocatur, licet cœtus tunc expers eſſet Clericorum, dataque hoc titulo

Gervaſius ab Aldaberone Abbatiam S. Timothei Remigianis datam agnoſcit charta inferius citâda.

Sic Eccleſia S. Nicaſij Abbatia vocatur in Philipp. 1. diplomate, qua potiebatur Theobaldus in commendam

tulo primum eſt Odalrico Aquenſi in ſolatium ſui exilij, poſtmodum verò Remigianis ad uſum hoſpitalitatis, hoc eſt ut ex ipſius reditibus ſuperve-nientes hoſpites cujuſcumque conditionis alerentur.

Diœceſim poſteà luſtrans præſul Adalbero, quædam loca reperit perfecto decore compoſita, quædam verò priſtinæ dignitatis caſu cadente, prorſus neglecta inter quæ Moſomi Cœnobialis locus vetuſtate celebris, ac beatæ Mariæ dicatus à priori ſua nobilitate tunc multùm defecerat. Ab exordio ſiquidem Moniales hunc incoluiſſe traditur, quæ cùm à primario religionis tramite multùm deflexiſſent, torpor ſiquidem & ſegnities ſenſim apud eas irrepſerat, hic Canonici ſubrogati ſunt, ſub Heriveo, qui pariter cum nec cultus Dei, nec redituum quidquam penſi haberent, brevi horum incuriâ Collegium in tantam egeſtatem redactum eſt, ut rebus partim ſubtractis partim incurrentibus malis fœdè dilapidatis, vix alendis Clericis aliquid ſupereſſet.

Perpendens igitur digniſſimus Antiſtes prædictum locum pro mundi infelicitate in Canonicali ordine ulteriùs ſtare non poſſe, æternorum ſpe animatus, adhibito fidelium ſuorum ſalubri Conſilio, Monachos ſub Lethaldo Abbate ibidem præficiendos conſtituit, ut hi rebus delegatis ſobriè utentes, vota precéſque ſolvant pro ſe, qui ditiores, his ſellas parabat, pro ſuis poſteris, ceteriſque Remenſis Eccleſiæ Ordinibus. Hæc breviter ex charta Adalberonis; cætera inferius reddentur. Quædam enim hic præmittenda ſunt de Corporis beati Arnulphi detectione ab auctore coætaneo deſcripta, & de commiſſo juxta oppidum Varx ab Adalberone prælio in Ottonem Comitem, quæ cum ſuſceptæ reparationis Moſomi præludia ſint, Hiſtoriæ multùm lucis adferent ac lectoribus, ut ſpero, jucunditatis.

Beati Arnulfi Martyris corpus detectum, ac terra refoſſum, Otto Comes tentat ſibi aſſerere, at divinitùs ab Adalberone vendicatur.

CAPUT II.

BEATUS Arnulfus pio æſtuans deſiderio viſendi ſepulchrum ſanctorum, è Lotharingia, unde ortus erat, in Gallias venit, pergénſque per comitatum Porcenſem, à Latronibus in valle, quæ Marceolis dicitur, haud procul à ſilva, cui frigidi montis nomen eſt, ex improviſo interceptus, diriſſimis plagis uſque ad mortem vulneratur. Cum vix ad vallem, quam Gruerias vocant ægrè perveniſſet, hunc juxta viam regiam vulnerum dolore depreſſum incolæ procul intuentes viatorem primò in levi umbra apricantem exiſtimarunt, tum exploratorem, quòd nihil moveretur, ut certiores, tandem fierent, mittunt qui ſciſcitaretur ab eo cujas, & quis-nam eſſet; compertâ veritate, ſedulam ei navarunt operam. At ille finem ſuæ peregrinationis ſibi adeſſe ſentiens, Viaticum petijt, eóque recepto, junctis manibus, erectiſque in Cœlum oculis, ſe Domino enixiùs commendabat, tùm adſtantibus dixit, peregrinum me cernitis, peregrinum me in hoc loco & in hac via, meæ peregrinationis ſepelite.

Corporis B. Arnulfi detectio ab authore Coætaneo deſcripta, edita à D. Staberto in Chron. Moſom.

Sepulto juxta viam regiam Arnulfo, incertum quamdiù ibi jacuerit, cùm Martyrij tempus adhuc lateat, Fidelis quidem ſepulturam eſſe ſatis teſtabatur prominens aggeſtus, at nomen, ſanctitas, virtus prorſus ignota; donec quidam è vicinioribus pagis gravi febre laborans, deſperatâ ſanitate,

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An. 970.* admonetur in ſomno ut ad Martyris ſepulchrum opem petiturus fidenter accedat: Adijt ille, & fuſis Deo, ac ſancto Martyri precibus, ſanus & incolumis confeſtim evaſit. Hoc miraculo incolæ certiùs edocti, è regione Oratorium inſtruunt, in quod delatum Martyris corpus decentius quieſceret. Verùm egeſto aggere quo tumulus tegebatur, mirum, nulla vi, nullaque arte ab eo potuit amoveri unde timore perterriti, nihil ultrà audentes, tantùm facinus divinæ ordinationi relinquunt.

Erat cùm hæc inventio facta eſt, ea pars agri, quo ſepultus jacebat Arnulfus Nobilis cujuſdam viri nomine Airanni, qui cum identidem à cohæredibus in poſſeſſione ſibi debita contra jus turbaretur, unum ex his damnum ſæpiùs inferentem morte mulctavit. Facti tamen pœnitens, ac potentis præſidium ſibi quærendum ratus, divertit primò ad Vvarzeſimum quendam militari gloriâ clarum, tùm demùm protectorem ſibi delegit Ottonem Comitem, qui ex Cæſarea imperatorum familia ſatus, ditionem longè latèque gubernabat. Hic certior factus eorum quæ acciderant, circa B. Arnulfi venerabile Corpus, conventione factâ cum Airanno, fundum illius emit, quo jus in illud haberet, ſciens tamen in re tanti momenti nihil cunctandum, ocyus velut ſagax, & ſtrenuus negotiator venit ad tumulum, antequàm prædij empti fama ſe ſe longiùs effunderet, extractámque B. Martyris glebam, per manus Sacerdotum transfert Guiledium, ubi aliquandiu manſit in beati Hilarij Eccleſia, donec in caſtrum Varx, celebri totius regionis concurſu, deportatum eſt.

Otto Comes Cæſarea familia ortus.

Per id tempus Odalrico Archiepiſcopo Remenſi vivis exempto, eligitur Dominus Adalbero ad culmen Pontificale, qui cum non minùs pietate, quàm doctrinâ conſpicuus commiſſo ſibi gregi ſeduló curam impenderet, ſtatim à quibuſdam regni proceribus laceſſitur, maximè verò ab Ottone cum quo graves quondam exercuerat inimicitias: hic opibus & potentia fretus, tempus opportunum eas vindicandi ſibi adeſſe ſentiens, cœpit Archiepiſcopum procaciter aggredi, terrere minis, agros, & prædia Eccleſiæ Remenſis devaſtare, cui ut ſe ſe tanquam murus pro domo Dei Archiepiſcopus opponeret armis litem dirimere ſtatuit.

Caſtrũ Varx iuxta Moſam.

Coactis igitur Eccleſiæ militibus, cum Amicorum copijs Caſtrum Varx, præcipuum Ottonis munimentum, obſidione cinxit. Erat hic locus, tum naturâ, tùm arte munitiſſimus, quippe quem Moſa alluens, hinc Sulmona peninſulam aditu non facili efficit. Comiſſo itaque ad muros prælio, utriuſque res cominùs geritur, illis acriter oppugnantibus, alijs verò haud ſegniter renitentibus, interdum anceps fit victoria.

Iunix flumen tranſmeat.

Dum nimium anxiè obſidionis finem expectat Archiepiſcopus, ſubitò è caſtris egreditur Junix ſeu bucula, quæ non natando, ſed ſenſim legens alveum pedetentim, quacumque pervium fuit vadum, flumen tranſmeavit. Portentum hoc ſibi proſperum auguratur Adalbero, *ſequamur (inquit) quo nos Deus vocat, certum enim futuræ victoria argumentum nobis hoc animal adeſſe non dubito.* Habitâ itaque ad exercitum concione, Milites tùm gloriæ, tum ſpe prædæ ad hoſtium expugnationem incendit Godefridus frater Epiſcopi, vadum (qua Bucula præceſſerat) primus ingreditur & omnibus acerrimè intentis prælio per ignita miſſilia ignem jubet apponi, qui undequaque accenſis flammis ad Cœlum evomit, dextrâ lævâque errabundus, obvia quæque demetit ignorans parcere, conſumptiſque omnibus, foribus Eccleſiæ propinquabat, in quam nuper tranſlatum fuerat B. Arnulfi corpus ab Ottone; huic, quamvis ligneæ, cum propius ignis acceſſit ſubito reſedit, fractâ, & in ſe relifa virtute. Epiſcopus rei novitate perculſus, percontatur ab incolis quid hic rei eſſet, illi Hiſtoriam eorum quæ acciderant, ab origine pandunt, tùm omnia maturo perpendens judicio, *Ite, inquit, Sacerdotibus, qui eum comitabantur, ite intro & Beati Martyris Fe-*

retrum

retrum diligenter extrahite. Illis juſſa complentibus, ecce qui priùs veluti languens ignis defecerat, vires illico reſumens ſubitò irruit, & quidquid intactum ante reliquerat, Eccleſiam nimirum & domum, abſorbet, & vorat. Lætus hoc miraculo Epiſcopus, quia voti compos, & victor, jubet parari navim, quæ ſacro-ſancta pignora Brachas, ubi Confeſſor egregius Viventius requieſcit, ſolemni cum apparatu deportaret.

Adalb. XXXIX. Archiep. *An.* 971.

Brachas Gall. Braux.

Regreſſo interim ad caſtra exercitu, dum ordinat Epiſcopus, qui comites irent Clerici, qui remiges, fixa navis ſine cuſtodia hærebat in littore, cum ecce aquila deſuper advolans nauta certiſſimus aſſedit in puppi, quæ cunctis ſpectantibus navim per medios fluctus contra fluminis curſum, aquis deorſum fluentibus, greſſu velociſſimo deducebat. Quod ubi denunciatum eſt Epiſcopo, ſtupens hic admiratione, jubet ut proſequantur aliqui per crepidines alvei, ratus quod ubi navis ſubſtiterit, velle Dei eſſe ut ibi beati Martyris pignus debitum à fidelibus cultum per ſuccedentia tempora recipiat. Inſequentibus ergo navim ijs quibus juſſum fuerat, divinæ bonitati placuit Servi ſui gloriam coram infinita prope multitudine, quæ ad famam gratulabunda accurrerat, demonſtrare. Nam in villa Tortiaco, vidua quædam, plus minùs anno cæca, deducta ad navim, velum quod ferebat dedit, recepit, oculis admovit, & confeſtim ſtupentibus omnibus vidit.

Aquila Remigis fungitur Officio.

Horum omnium certiſſimus nuntiùs Moſomum perveniens, narrat Clero, & populo theſaurum omni auro pretioſiorem brevi adfuturum; hi ſimul adunati proceſſionem inſtruunt, & obviam eunt cum ingenti gaudio, ac totius regionis applauſu. Corpus ſanctiſſimum recipiunt nono Calend. Auguſti anno ab incarnat. nongenteſimo ſeptuageſimo primo, præſulatûs dom. Adalberonis ſecundo, & in Eccleſia collegiata B. Mariæ reverenter collocant. Hactenus Auctor ſupra citatus. Nunc Moſomi, ac Moſomenſis Cœnobij hiſtoriam proſequamur.

Moſomi deſcriptio, ac varia ejuſdem vices quamdiu ſub Archiepiſcoporum Rem. temporali ſtetit dominio.

CAPUT III.

MOSOMUM ſupra Moſam octodecim leucis diſtans à Durocorto, ex clarioribus oppidis eſt Remenſis Epiſcopij: hujus primùm meminit beatus Remigius epiſtolâ ad Fulconem Tungrenſem: *Fac ergo fuit ut inlicitis ordinationibus tuis, à te crediderіs occupandam loci Moſomagenſis Eccleſiam, quam Metropolitani urbis Remorum, ſub ope Chriſti, ſua ſemper ordinatione rexerunt.* Eccleſiæ quoque ejuſdem loci quinque ſolidos largitus eſt in prolixiori teſtamento, teſtatúrque Hincmarus Clodoaldum, interfectis fratribus ſuis, quos unà cum eo poſt obitum patris, Chrotildis Regina nutriebat, partem hereditatis à patruis Regibus obtinuiſſe, de qua Duziacum villam in pago Moſomagenſi cum appendiciis ſuis, pluribus ſcilicet pagis ac villulis juxta Moſam, & ultra Charum fluvium, S. Remigio, ac Remenſi contulit Eccleſiæ. Hinc ſat clarè deducitur, quàm latè patens ejuſmodi Moſomagenſis tractus fuerit, quia Moſomo primaria urbe, quòd amœniorem regionis partem occuparet, & fortè meditullium, Moſomagenſis dictus eſt, ut alij celebriores pagi in Campania, Regiteſtenſis, Porcenſis, Pertenſis, nomina pariter ab oppidis ſortiuntur, quæ opibus, antiquitate, ac populorum frequentia cæteris antecellerent. Moſomum autem dictum eſt à Moſa fluvio qui illud irrigat, & leniter alluit verſus Galliam, territorium

In vita ſancti Remigij.

De Duziaco vel duodecriaco ego lib. 3. c. 34 Tom. 1.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An.* 971.

territorium ejus præter prata, & terras arabiles, ſilváſque, vites alit ex quibus conficitur vinum non contemnendi ſaporis.

Annales Bertinus an. 881.

Frodoard. lib. 4. Cap. 19.

Ex prædicta Clodoaldi donatione, quam non ſatis aperuit Hincmarus, ex veteribus chartis, & ex longa & interrupta poſſeſſione, certum habeo totam hanc ferè regionem ditioni Rem. Archiepiſcoporum pridem, etiam in temporalibus, paruiſſe; unde Moſomi ab ijs exſtructum Caſtellum legimus, quod eâ Normannorum irruptione in rogos abijt, cum Remenſis diœceſis miſerè vaſtata eſt ſub Carolomanno. Heriveus per id tempus in Archiepiſcopum aſſumtus, quo bellum civile, & inteſtinum exarſit ob Principum diſcordias, Moſomum reparatis munijt muris, ex Frodoardo. Et Eccleſiam de novo ſuis ſumptibus reſtauratam ſub Genitricis Dei invocatione, ut olim dedicavit, collocatis ibi ſancti Victoris oſſibus, quæ haud procul ab eo fuerant Caſtello reperta.

Addit idem Auctor in Chronico antè proſpectum Caſtri Moſomi habitam Synodum in Eccleſia ſancti Petri an. 948. qua ſedes Remenſis Artaldo adjudicatur, & Hugoni injunctum ut à communione, & regimine prædictæ Eccleſiæ abſtineret. Varias poſtmodum civitas hæc inter Regnum & Imperium conſtituta ſubijt vices, quæ diœceſi noxiæ fuerunt, diſſidentibus inter ſe Artaldo & Hugone pro Archiepiſcopatu. Heribertus Moſomi Caſtellum à Boſone abſtulit, qui in id furtivo bello ſe intruſerat, ut inde prædia Rem. Eccleſiæ faciliùs invaderet. At anno 942. Ludovicus Rex, qui Artaldi partes tuebatur, gravè ferens Moſomum ab Heriberto occupari armis, aggredi illud & obſidere niſus eſt: eo tamen diſcedere coacto, Lotharienſes Epiſcopi, Caſtellanis ad deditionem novâ obſidione compulſis, recuperatum Moſomum Regi tradidêre à quo funditus everſum eſt anno 948.

Papir Maſſo. lib. 3. Hiſtoria Francor.

Adalbero Cœnobij Moſomenſis inſtaurator, prædictam villam novo præſidio vallavit, ex Gerberti epiſtola 94. *Magna res seriò agitur, Moſomum & Macerias multitudine militum communit, Dux Cono pro ſuo Ottone inſidias molitur, &c.* Synodum in ea congregat Leo Sedis apoſtolicæ Legatus anno 995. IV. Nonas Junij, qua Gerbertus, qui exauctorato Arnulfo ſedi Remenſi ſuffectus eſt, patientiſſimè auditus: tandem Arnulfi Comitis ditioni ceſſit ſub Manaſſe Archiepiſcopo, ſi quid conjectari licet ex Charta vetuſtate penitus exeſa, & cancellata, ex qua vix quod ſequitur excerpere licuit.

Arnulfus, & ejus filius Otto Caſtellaniam Moſomi abjurarunt, &c.

Extat hæc charta in Bibliotheca Eccl. Rem.

NE Remenſis Eccleſia memoriâ efflueret, memorialibus in poſterum literis mandavimus quomodo Manaſſes Archiepiſcopus Caſtellaniam Moſomi . . . . Arnulfo Comiti, ejúſque filio Ottoni, & eorum heredibus reddiderit . . . . quia idem Arnulfus prætaxatam Caſtellaniam, inde depulſo Flanderico, à Manaſſe jam depoſito comparaverat. Raynoldus bona memoria Archiepiſcopus invaſionem Arnulfi abhorrens, & frequentes ejus injurias ferre detrectans, ut expelleretur, voluit, & factum eſt in cujus expulſionis vindictam Arnulfus cum Ottone diu deſæviens, ad hoc jam redegerat Caſtellum & circumjacentem patriam, ut foris omnibus vaſtatis, Moſomi admodum pauci ſupereſſent, quos tanta cogebat egeſtatis miſeria ut minitarentur fugam, niſi Remenſis Eccleſia compararet eis pacem, ſuper quorum calamitate, & prohibendo Rem. Eccleſia tam imminenti damno, Manaſſes Archiepiſcopus ductus miſericordia & conſilio, cum Arnulfo & Ottone, eorumque ſucceſſoribus in perpetuum confœderavit ſibi & Eccleſiæ pacem. Et ejuſmodi quidem tenoris ordine, ut

Manaſſes Raynaldi ſeu Raynoldi ſucceſſor.

Arnulfus

Arnulfus & Otto præfatam abjurarent Caſtellaniam, & exinde in poſterum Caſtellaniæ reclamationem, exceptis his tribus villis Frechuor, Mulſencuten, & Sachi, quas Otto quidem de manu Archiepiſcopi in feodum accipiens, eidem pro illis hominium fecit, & acceptas reddidit Balduino Caſtellano....

Ex his haud obſcurè colligitur à Manaſſe I. quem infra ob depravatos mores exauctoratum videbimus, Caſtellaniam Moſomi prædictis Comitibus dono fuiſſe conceſſam, vel oppigneratam, qua per aliquot annos potiti ſunt, donec Rainaldus, Manaſſis Succeſſor eam ab ipſis vindicavit: fuitque deinceps Dominij Remenſis Eccleſiæ uſque ad Carolum V. à quo Urbem de Veſly ſupra Vidulam cum appenditijs pro ea in concambium Remenſes Archiepiſcopi acceperunt, ut alibi dicemus. Cæterum tanto in pretio habebatur ob ſitum, & ſupremam auctoritatem, ut caſtrum rebus omnibus inſtructum in ea haberent Archiepiſcopi, & Caſtellanum, qui ſede vacante fidelitatem præſtabat Capitulo. Illic tempore Concilij Rem. An. 1119. ſummus Pontifex Calliſtus cum Imperatore collocuturus perrexit, ac ſæpius ibidem Legati Apoſtolici moram fecerunt pro pace Concilianda inter regnum & Imperium. Laboravit etiam Vuilelmus Cardinalis Romæ pro Epiſcopatu in ea conſtituendo, & obtinuerat ea conditione ut Monaſterium B. Virginis non mutaretur in Eccleſiam ſæcularem An. 1198. at eo ſtatim obeunte, res infecta manſit, nec deinceps conſecuta eſt effectum.

Summus Pontifex ratam habet cœnobij Moſomenſis renovationem factam ab Adalberone Archiep.

Moſomenſe vel Moſomagenſe cœnobium dicitur.

Poſt tot rerum vices, totiuſque regionis vaſtitatem quæ ſub ultimis Carolinæ ſtirpis Regibus contigit, nemini mirum videri debet quod Canonicalis ordo dudum in Eccleſia beatæ Mariæ Moſomenſis Herivei ſtudio ſtabilitus detrimenti aliquid acceperit, ſenſimque imminutus ſcribatur diſciplinæ vigor, cum Adalbero Metropolitanæ Eccleſiæ Cathedram inijt. Hic igitur præſul eximius occaſionem nactus Tranſlationis Beati Arnulfi ſupra expoſitæ, cujus ſanctitatem Deus pluribus nuper ſignis probaverat; ſtatuit Cœnobium & Eccleſiam Moſomagenſem in decentiorem ſtatum reparare. Verum ut id, quod mente verſabat, firmius ſtabiliretur, Legatos ſuos Romam prius cum litteris dirigendos cenſuit ſupplex petiturus à ſummo Pontifice, ut hanc Moſomagenſis Cœnobij renovationem confirmare dignaretur quod & lubens præſtitit Pontifex hoc diplomate.

Ioannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Cariſſimo in Domino fratri Adalberoni ſanctæ Remenſis Eccleſiæ digniſſimo Archipræſuli perpetuam in Domino ſalutem. Si Eccleſias longè latèque diffuſas divino nutu in ſancta religione creſcere cognoſcimus, Deo omnipotenti laudibus exultare, gratiaſque juges agere debemus, qua propter cognovimus tuâ induſtriâ ſtabilitum in Moſomo Caſtro, quod eſt ſuper fluvium Moſæ, in veneratione Dei genitricis Mariæ Monaſterium religione decuſatum, tuis proprietatibus, Eccleſiaque tua terris & Eccleſijs dotatum, quod ſub tutela beati Petri Apoſtolorum Principis decreti noſtri pagina, te orante benignè ſuſcipimus, inſuper locellum qui à Stephano viro illuſtri, atque ejus conjuge Fredin de Thin nomine conſtitutus, ſanctoque ſuppoſitus Remigio fuit quem eidem Monaſterio Moſomo, quia per ſe ob exiguitatem rerum ſtare non poterat contuliſti, collatis rebus in recompenſatione Beato Remigio conſentientibus fratribus. Vt autem cognoſcat univerſa Eccleſia nos unanimiter aſſentire, & a te collata, & conferenda, ſeu collata à quibuslibet in terris cultis, & incultis, vineis, pratis, Eccleſijs, mancipijs utriuſque ſexus, aquis, aquarumque decurſibus, in omnibus ad ſupradictum Monaſterium, pertinentibus

25. Parochiæ ſeu altaribus cum decimis dependentes.

Locellus de Thin.

Monaſterium Moſomenſe terris Eccleſiæ Rem. dotatū.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *Ann.* 971.

nentibus reſpectu beatè Petri Apoſtolorum principis, & noſtri firmamus decreto; quatenus ſine livore oblatrantium locus quietus, & inviolabilis jugiter permaneat. Si quis interea (quod non credimus) temerario auſu contra ea quæ ab hac noſtra auctoritate piè, & firmiter per hoc noſtrum privilegium, diſpoſita ſunt, ire tentaverit, vel hæc quæ à nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate jam dicti Monaſterij ſtatuta ſunt frangere, & in quodam tranſgredi; ſciat ſe auctoritate ſancti Petri, cujus quamquã immeriti vices agimus anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & cum Iuda traditore Domini noſtri Ieſu Chriſti æterno incendio concremandum. At verò qui pio intuitu obſervator in omnibus extiterit cuſtodiens noſtri Apoſtolici conſtituti ad cultum Dei reſpicientis perceptionem, beatitudinem, gratiam, & delictorum ſuorum indulgentiam conſequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur. Scriptum per manum Stephani ſcriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Aprili.

Delictorum Indulgentia promittitur.

Data per manus Andreæ Epiſcopi, 9. Cal. Maij anno Pontificatus Domini noſtri Joannis ſanctiſſimi, & tertij decimi Papæ ſeptimo: imperij autem Domini Ottonis Majoris Auguſti 11. *Junioris. vero* 5. *Indict.* 15.

ADepto ſummi Pontificis conſenſu Archiepiſcopus intra trimeſtre ſpatium Moſomum venit ibique Benedictinorum Coloniam è Remigianis, qui in Comitatu Porcenſi vota Deo reddebant apud prioratum de Thin, ſecum deducens, expulſis Canonicis liberioris vitæ in Monaſterij poſſeſſionem induxit ſeptimo ante idus Novem. An. 971. Sed ne tanto ſtudio à ſe ſtabilita, quiſquam futuris temporibus infringere auderet, peculiari adhuc ſuæ auctoritatis præcepto corroboranda cenſuit, quod ad calcem Frodoardi Coluenerij curâ editum ſic incipit.

Refert Sirmondus Adalberonis decretum ad annum 983.

Adalbero divinâ propitiante clementiâ ſancta Remenſis Eccleſia Archiepiſcopus Notum fiat univerſis, cum præſentibus, tum futuris fidelibus Quondam nobis Epiſcopio, gratia Dei, ac benignitate regia contradito, ſanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimum valentia, quædam verò priſtina dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta. Inter quæ etiam ille Moſomi Cœnobailis locus, antiquitatis ſtudio certatim conſtructus. Ab exordio ſcilicet ſanctimonialium vita aptatus, poſtmodum verò Canonicorum ordine ab Herineo prædeceſſore noſtro meliùs informatus, &c. quæ ibi leguntur.

De præſentis verò decreti promulgatione ad Synodum montis ſanctæ Mariæ remiſſa cui præſidit, Adalbero, agam inferius.

Cæterum parænetico ſermone ad recens à ſe inſtitutos Monachos habito, aliud ſuæ liberalitatis ſpecimen exibuit, quod Chronici auctor verbis his luculenter expræſſit. *Ecce iam in præſenti coram Deo, & teſtibus de mea menſula unam villulam Oduntem nomine cum omni banno ſuo ſubtraho, & alteram villulam ſociam, quantum mihi in iure meo venit. Itemque apud Romeliacum, & allencurtum quicquid mihi parum quidem ibidem competit, in promerendo jugi ſacrificio dominæ meæ Dei genitricis Mariæ uſibus ſibi fideliter ſervientium Monachorum lubens perpetuo habenda offero, & auctoritate qua debeo, vel poſſum legaliter trado.*

De patrimonio autem meo, quod in partem mihi cedit, ſi fratrem Godefridum ſuper hoc negotio Chriſti adminiculante gratia perſuadendo .... eum potuero: quicquid in Metenſi Epiſcopio habeo in villis vid. Bretanaco, Rothilia, Madrangiſiis, ad manſos viginti octo. Itemque de terra quam dicunt ſulcos ſancti Remigij in

duobus

duobus locis Roſeolis, & Caſtello ad manſos duodecim, ne indigentia vini ſatis optimi vos coanguſtet, ſubleuare curabo. Beruelliacum verò ad tria millia hinc poſita ad faciendum ſaginam in paſtione veſtrorum porcorum, cum omnibus appendit ijs ubi de manibus illis, quæ nunc in beneficio tenent, aut precario, aut concambio aut cujuſcùmque ingenij affectu eripere qui verò, uſibus veſtris tantum in peccatorum maculas aſſiduis precibus extergite libens acquirere inſtabo, &c. Sic Epiſcopus coram multorum frequentiâ ipſum Abbatem, & fratres benevolè alloquens in pace dimiſit.

Hæc peracta eſſe ann. 971. Indict. 15. Epacta 22. concurrente Benedict. Crbon. auctor aſſerit.

Moſomenſis Cœnobij, ut & Sancti Vincentij propè Laudunum inſtauratio, Synodi apud Montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi auctoritate comprobatur.

CAPUT IV.

Vide Baron. ad. an. 970.

BInas Cœnobium ſcilicet S. Vincentij propè Laudunum, & Moſomagenſis, eodem tempore mutationes, ad montis ſanctæ Mariæ Synodum remiſſas, ut ab Epiſcopis probarentur, tradunt alliquot ſchedulæ, ſed quo anno hæc coacta ſit, cum inter ſe parum cohæreant dictu difficile eſt: rem in paucis aggrediar. Adalberonis ſtudium erga Moſomenſes præïverat Venerabilis Rorico ſanctæ Laudunenſis Eccleſiæ Præſul, Dunſtani Cantuarienſis Archiepiſcopi forſan, aut aliorum ſolertiam æmulatus in purgando grege à pravorum Clericorum ignavia, & fœditate.

Exactis ſiquidem ab æde Vincentiana, dudum à Brunechilde Regina uno fermè lapide, à Lauduno fundatâ Clericis, quos in eam Adelelmus deceſſor invexerat, Benedictinos ibidem reſtituendos ſtatuit. Reſtitutioniſque decretum ad Synodum ſanctæ Mariæ Tardanenſis mittendum, quo Præſulum accedente conſenſu, ad rei firmitatem, & robur nihil deeſſet. Decreti pericopen hic attexere non pigebit, licet à Chartarum collectoribus haud ita pridem editum eſt.

Roriconis Epiſcopi decretum pro reſtitutione Monachorum in Cœnobio Vincentiano.

Sancti Vincentij Laudun. Eccleſia.

AVxiliante ſuperna propitiationis clementia, Rorico, etſi indignus ſanctæ Laudun. Eccleſiæ Præſulatum adeptus conſiderans ultima evocationis ſortem, ut cæteris, mihi quoque imminere, peccatorum quoque meorum, quam magno preſſus grauamine, cepi apud me tacita deliberatione tractare quiddam huic ſedi, cui auctore Deo præſideo profuturum. Meis verò opinor conſulendu criminibus per neceſſarium Siquidem in latere montis, cui præeminet ciuitas in proſpectu ſcilicet ejus, eſt Eccleſia ſita ſancti Vincentij Egregij Martyris, cultu & honore venerabilis, ſuper quâ famâ ferebatur antiquis temporibus inſignem fuiſſe Monaſtica conuerſationis, quæ quidam moderno tempore deſtitutionis ſuccumbebat penuria donec prædeceſſor meus Adelelmus undecumque ſumptibus duodecim Canonicorum in ea ſeruiturum Conuentum conſtituit ordine viuendi

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. Ann. 973.

Religioſum. Quo ita defuncto crebreſcentibus diuerſorum cladium malis penè ad priſtinum prolapſa eſt deſolationis detrimentum. Quod ego non æquanimiter ferens maximè quia non tam ſedis hujus Epiſcoporum, ſed etiam Nobilium, nec-non laycorum habebatur ſepultura. Accito generali conuentu, ipſius conſilio deliberaui in Antiquum, ut fama erat conuerſationis Monaſticæ ſtatum reformare, & pro ut dictabat temporis opportunitas quantulum cumque numerum Monachorum aggregare. Euocatis igitur à Monaſterio ſancti Benedicti ſupra Ligerim ſito duodecim Monachis eis venerabilem Melchanum præfeci Abbatem, eumque cum cæteris Monachis in eodem Cœnobio ad Deo ſeruiendum conſtitui, quibus inter cætera beneficia à me collata ſecundæ ſedis Epiſcopatus dignitatem ab anteceſſoribus noſtris antiquis eidem Eccleſiæ conceſſa approbans confirmaui: ſepulturam quoque Epiſcoporum, Canonicorum, Caſatorum, cuſtodum. Matris Eccleſiæ Capellanorum ac ſeruientium & familiarium eorum, conceſſi etiam procinctum & diſtrictum vallis & Montis, &c. ut autem hæc auctoritas firmiori valeat vigore, tam proprio ſigillo, quam Clericorum noſtrorum, & Nobilium laycorum teſtimonio ſubter roborare cenſuimus.

In ea pridem Epiſcopi ſepeliebantur, & Nobiles.

Secunda Sedes Epiſcopatus.

Signum Roriconis indigni Laudunenſis Præſulis.

STatuimus ergo eam mittere Venerandæ Synodo, quæ habita eſt apud Montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi menſe Maio, ubi recitatum eſt hoc reſidente Domino Adalberone Archiepiſcopo cum Coepiſcopis, atque communi aſſenſu ab eis roboratum.

Adalbero ſanctæ Eccleſiæ Remenſis Archiepiſcopus ſubſcripſi, & corroboravi.

Actum Lauduni anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti 961. Indict. 4. Calend. Octobris in anno 7. Lotharij Regis.

IBi aliqua permixta ſunt, & forſan addita in Autographo, cum annus quo præſens decretum ſubſignatum eſt à Roricone, non cohæreat cum Præſulatu Adalberonis; fieri enim poteſt, & ita credimus, ut verba illa, *Statuimus ergo eam mittere*, interpoſita fuerint inter ſignum Roriconis, & ſequentia, *Actum Lauduno*, poſt habitam Synodum in pago Tardanenſi, ſicque hanc reſtitutionem revera inchoatam fuiſſe anno 961. ut prælibatum eſt. Vel certè 971. confirmatum verò anno 973. quod ex ſequenti privilegio amplius conſtabit.

Roriconis decretum Lotharius Rex, ut pietati conſonum, regio diplomate confirmavit in quo cum Adalbero Remenſis ſummi Cancellarij dignitate decoretur, qua etiam præfulſit poſt aſſumptum Hugonem ad regni faſtigium, hîc præcæteris exhibendum putavi.

Lotharij Regis decretum pro Vincentianis.

IN nomine ſanctæ & Indiuiduæ Trinitatis Lotharius diuinâ propitiante clementiâ Francorum Rex, ſi fidelium noſtrorum ratis petitionibus &c. quapropter cunctis Eccelſiæ filijs liquido pateat, quoniam venerabilis Launduicæ Eccleſiæ Rorico Epiſcopus noſtram manſuetudinem humiliter poſtulauit, quatenus precioſiſſimi Martyris Chriſti Vincentij Baſilica in ſuburbio dictæ ciuitatis ſupra montem conſtructa, adeoque honorata ut ſecunda ſedes ex Antiquo ſit appellata,

&

& Epiſcoporum, Canonicorum, ac Nobilium laicorum: fuerit ſepultura, ob quaſdam res ibi noviter fidelium largitione aggregatas, noſtræ Regiæ auctoritatis præceptum renovare dignaremur. Nam eidem loco petente prænominato præſule præcepti noſtri jam dudum cautionem impertiveramus Cum ille ibi in ſuam ſuorũque & urbis Tutelam Monaſticam conſtituerat Regulam; cujus petitionem cum idoneam & proficuam eſſe comperimus ob amorem Dei, & præcellentiſſimi Martyris ejus Vincentij ob ſalutem noſtram, conjugis, & prolis totiuſque noſtræ poſteritatis ſtatuimus. Hoc noſtræ auctoritatis ſeu renovationis præcepto jam dictæ Baſilicæ, ut inibi Monaſticus ordo Deo auxiliante perduret, ſtatuimus etiam ut Abbas & Monachi ibi Domino militantes quietè & liberè teneant quæcumque ex antiquo ad ipſum locum poſſeſſa, quæcumque à ſæpe dicto Epiſcopo, & Canonicis ejus addita &c. Ut autem hæc noſtræ ſerenitatis inviolabilem ſemper obtineat vigorem manu noſtra eam ſubter ſignavimus, & de ſigilli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An. 975.

Actum Compendio palatio Regis, anno Dominicæ Incarnationis 975. anno 22. regnante Lothario Rege. Signum Lotharij glorioſiſſimi Regis.

Ego Adalbero Regius Notarius ad vices Domini Adalberonis Remorum Archiepiſcopi, & ſummi Cancellarij recognovi.

INquirendum reſtat quo tandem anno Synodus apud Montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi celebrata ſit; nam quod ſpectat ad ea quæ à patribus ſancita ſunt, præter decreti confirmationem pro ſtabiliendis Benedictinis apud Moſomum, vix quicquam nobis ſuper eſt: Et quidem Mſſ. Codices in diſcutienda temporis ratione multum ſibi ipſis adverſantur. Igniacenſis vult coactam Synodum anno 983. cui hactenus creditum eſt, at Moſomenſis an. 976. & eo verius quod Theobaldi Ambianenſis necdum exauctorati nomen in ſubſcriptionibus emineat, & Hettoris Cameracenſis, qui anno 976. 4. Calend. Julij certiſſimè obijt. Et Revera quis credat Adalberonem diſtuliſſe per tot annos poſt reſcriptum Joannis 13. pro cogenda Synodo, quæ ratam haberet recens à ſe factam mutationem in Moſomenſi Cœnobio? niſi quis ſatius putet remittendam eſſe ad annum. 977. eo quod Laudunenſis Adalbero, & Haydulphus Noviomenſis Epiſcopi eidem legantur interfuiſſe, & hic obierit anno 977. die Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ; ille verò ordinatus ſit Epiſcopus eodem anno Calend. Aprilis, ſic enim uterque adeſſe potuit. Crediderim ſæpius Epiſcopos in pago Tardanenſi ad Synodum conveniſſe, ut ex Gerberti Epiſtolis ſuſpicari licet, Epiſcoporumque nomina, qui diverſis temporibus interfuerunt, ab aliquo in unum fuiſſe collata, quòd eam nunc parit obſcuritatem. 977.

Mons ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi Diœceſis Sueſſion. ſuper planitiem paululum erectus eſt ut nomen indicat, ubi eſt Eccleſia Collegiata, in qua in Provincia Rē. Epiſcopi ſæpius convenerunt; quòd locus hic ferè in Provinciæ meditullium ſit, haud procul à villâ quæ Baſoches nominatur, juxta rivulum qui influit in Vidulam.

In hac igitur Synodo menſe Maio convocata, decretum reformationis Monaſteriorum, Moſomenſis præſertim, publicè recitatum eſt, coram Venerandis Epiſcopis, & Abbatibus, cæteriſque nonnullis fidelibus pio aſſenſu faventibus, imo etiam collaudantibus, atque confirmantibus, id quod præfati Præſules ſtatuerant. Epiſcoporum nomina, quæ in Igniacenſi Mſſ. deſiderantur ſuppleri poſſunt ex Moſomenſi & Remigiano ubi referuntur hoc ordine.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP.

Ego Adalbero præſes Synodi ſubſcripſi, & corroboravi.

An. 977. Ego Vvido Sueſſion. Eccleſiæ Epiſcop. Ego Hildricus Belvac. Epiſcopus. Ego Theobaldus Ambian. Epiſcopus. Al. Gerv. Ego Hydulphus Noviom. Epiſcopus. Ego Tendo Cameracen. Epiſcopus. Ego Adalbero Laudun. Epiſcopus. Ego Conſtantinus Silvanect. Epiſcop. Ego Lindulphus Taman. Epiſcop. Signum Alberti Rem. Archidiaconi. Signum Lendonis. Sigillum Theobaldi Archidiaconi.

Signum Hugonis Archidiaconi. Signum Geranni Archidiaconi. Signum Rogeri Archidiaconi. Signum Erluini Archidiaconi. Signum Emmonis Archidiaconi. Sig. Rodulphi Abb. S. Remigij. Sig. Odolci Abbat. S. Medardi. Sig. Ratoldi Abbatis Corbey. Sig. Bertandi Abb. S. Vincentij. Sig. Adſonis Abbatis S. Baſoli.

Poſtquam hæc acta ſunt, Beatæ Memoriæ Præſul Adalbero datâ benedictione Concilium ſoluit cum pace & gratia adeuntibus ſingulis ad propria. In Moſomenſi codice ſic habetur. *Ego Adalbero jam preſcriptus Archipræſul eidem Concilio Deo auctore Pontificali auctoritate, præſidens, manu noſtra præſcribens roboravi. Sed & cæteri haud ſecus cenſuerunt manibus appoſitis ſolidari, hoc ipſum Pontificale ſtatutum Apoſtolica auctoritatis privilegio petitionis noſtra obtentu, ut cumque ſubnixum, ac per hoc ſummo honore omnibus reuerenter habendum.* Privilegium illud Summi. Pontificis ſupra à nobis relatum eſt, nec magni momenti aliud prædictus codex continet, quod Moſomenſis Cœnobij primordijs lucem adferat. Supereſt ut Elenchum eorum qui ei præfuerunt, Abbatum proferamus.

Elenchus Abbatum Monaſterij ſanctæ Mariæ Moſomenſis.

CAPUT V.

Leotaldus ex priore de Thin, lectus Abbas, regularis vitæ normam cum paucis ſodalibus auſpicatur apud Moſomum anno 971. datis ab Adalberone pro eodem prioratu de Thin à Remigianis dependente, fundis Alueti commodioribus ut habetur in Chronico. Hic præfuit
LOTHARIUS REX. annos 25. menſes 7. dies 12. obijtque 13. Calend. Julij an. 997.

Boſo ſuffectus 3. Cal. Julij eodem anno, principem Eccleſiæ aram ſtabilivit ubi nunc eſt: quam Arnulfus Rem. Archiep. conſecravit decimo quarto Calend. Julij anno 999. Monaſterium muris cinxit, duo Molendina extra urbem conſtruxit, tabulamque ſummi Altaris auro & argento ab Imperatore Henrico ſuppeditatis exornavit, cujus extat præceptum in archivis, quo omnes poſſeſſiones Monaſterij confirmat datum Enodij anno 1023. hoc enim anno convenerat Imperator cum Roberto Rege juxta Sigeberti Chronicon. Thecam quoque argenteam prædictus Boſo Abbas fabricari fecit in quam tranſlatum eſt Corpus B. Victoris ab Ebalo Archiepiſcopo 4. idus Septemb. 1025. tum anno ſequenti, depoſito carnis onere, ad curiam Regis æterni evolavit.

Joannes poſt aliquot menſes ſubrogatus, muros Eccleſiæ inter chorum & turres erexiſſe fertur, mortemque obijſſe pridiè nonas Septemb. anno 1031. poſt annos quatuor, menſem unum, dies quatuor Regiminis.

Rodulphus

Rodulphus ab Ebalo Rem. Archiep. Calend. Octob. eodem anno Gandavi, ubi tunc agebat, in demortui locum ordinatur. Huc uſque Chronicon Monaſterij. Cætera quæ ſequuntur ex vetuſtis ruderibus eruit Nicolaus Habert prædicti Cœnobij Prior digniſſ. quibus nonnulla ex varijs Chartularijs addidimus. Evivis abijt Rodulfus pridie nonas Auguſti non anno 1048. ſed 49. cum interfuerit Concilio generali Remis habito ſub Leone 9. poſt annos ſexdecim præfecturæ. ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An 977.

Bernerus ſancti Arnulfi Martyris corpus è thecâ ligneâ, in qua primò delatum fuit è Vvarco, in argenteam tranſtulit, quam à Gandavenſibus Muemoſyni loco acceperat illuſtris Adalbero. Habent veteres membranæ in ea quoque incluſam mediam reliquiarum partem S. Bertulfi, ſeu potius Bertuini, ut advertit auctor Catalogi, cum alijs pleriſque, operâ Reverendi Hugonis Cardinalis octavo idus Junij anno 1063. Domini Gervaſij Archiep. decimo, deceſſit Bernerus 14. Januarij 1069.

Guido majorum veſtigijs inſiſtens brachium ſancti Arnulfi à reliquo corpore ſeparatum Thecâ argenteâ decoravit, ut verſus ſequentes eidem inſcripti teſtantur.

Martyris Arnulfi radiat manus inclita ſigno
Hanc Abbas Guido veſtivit tegmine digno.

Hujus tempore Alodium curtis nomine ſupra Vidulam Ermentruda nobilis Monaſterio conceſſit, ut & Manaſſes Archiep. Villulam prope Funas 1073. deſijt Guido 13. Calend. Februarij anno 1083. ex indice Abbatum, at in Charta Manaſſæ Archiepiſc. quo altare de Athei Cœnobio ſancti Baſoli adſcripſit anno Pontificatus 7. legitur Gibuinus Abbas Moſomenſis 1076. Igitur. *Villettes.*

Gibuinus ex predicta donationis charta Guidoni ſucceſſit anno 1076. quo verò obierit, neſcitur.

Heribertus fato functus Calend. Novemb.

Reginaldus 4. nonas Februarij in Necrologio.

Rodulphus 2. nominatur in Chartulario ſancti Dionyſij Rem. anno 1100. hic à Paſchali Pontifice Concilium Trecis celebrante privilegium bonorum Monaſterij obtinuit quod penè exoletum eſt, ut pote omnium antiquiſſimum, deceſſit 3. nonas Maij 1107.

Haydericus ſubſcripſit Chartæ Rodulfi viridis Archiep. anno 1119. & Calliſtum Pontificem è Concilio Remenſi Moſomum euntem excepit hoſpitio nono Cal. Novemb. 1124. ubi cum Henrico quinto Imperatore, qui in villam Brevilliacum pagi Moſomenſis venerat, Pontifex collocutus eſt. Haydericus abijt 10. Cal. Januarij 1127.

Richardus legitur in charta erectionis Prioratus ſancti Mauritii Rem. ſub Rainaldo Archiep. 1128. Confirmationem obtinet omnium bonorum ſui Monaſterij ab Innocentio 2. Remis Concilium celebrante 1131. Juvit ſuis opibus fundationem Cartuſiæ montis Dei 1137. fato functus 10. Cal. Novemb. an. 1149. quo ſubſcripſiſſe legitur in Chartulario Sandionyſiano.

Joranus Sancto Bernardo admodum charus ex Epiſtola 262. Altare ſancti Juliani de Macerijs à Samſone Archiepiſcopo per ceſſionem Alberti cujuſdam obtinet an. 1156. Ludovici junioris 20. receſſitque ab hominibus 4. Cal. Julij.

Gilbuinus legitur in Necrologio 7. Cal. Novemb.

Jacobus item 14. Cal. Septemb. cui ſucceſſit.

Henricus, cujus tempore extructum Bellimontis oppidum in Hargonia à Vvillelmo Remorum antiſtite, deceſſit 7. idus Aprilis 1184. *Beaumont.*

Seybertus

ADALB. XXXVIII. ARCHIEP. *An* 977.

Seybertus, eo ſedente formatus Archiepiſcopus Trevirenſis Concilium Provinciale in Eccleſia Moſomenſi celebraſſe dicitur, quo jure Catalogi auctor non aperit. Philippus quoque Auguſtus Francorum Rex cum Frederico Ænobarbo Imper. Moſomi collocutus eſt 1187. anno ſequenti idem Abbas villas Antrecourt & Ronſſi emit à Briardo Caſtellano de Altomonte ad bellum ſacrum proficiſcente. Sanxit etiam Vvillelmus Archiep. ut Decanus Moſom. & Preſbyteri decanatus feria 2. poſt Paſcha Chriſma & Oleum ſanctum in prædicta Abbatiali Eccleſia reciperent, tum orta inter Seybertum & Monachos controverſia de regulari obſervantia, permiſſum fuit illis lata ſententia per Abbatem S. Remigij, Decanum, & Cantorem Rem. Eccleſiæ, uti in poſterum botis, ſtragulis, & Caputijs. Obijt Seybertus 14. Cal. Aprilis.

Botis ſtragulis & Caputijs uti Monachis permittitur.

Jacobus vidit Monaſterij ſui ac urbis Moſomi conflagrationem anno 1232. coloniam Dommery nuncupatam ex territorio de Thin deduxit 1216. inijt ſocietatem cum Monachis ſancti Baſoli 1219. viam univerſæ carnis ingreſſus quinto idus Auguſti.

Joannes Eligitur 1220. brevi ei ſucceſſit.

Reginaldus qui & ſponte abdicavit nonis Martij 1227.

Andræas ab Henrico Remorum Archiep. confirmatus obijt 4. nonas Auguſti.

Hugo jurium confirmationem obtinet à Grego 9. quæ habebat in Parochiâ Moſomenſi, & S Martini circa Extremam unctionem, & oblationem Bullâ plombeâ Anagniæ 6. idus Octob. Pontificatus anno 4. datâ, item & facultatem divinum officium celebrandi tempore interdicti anno 1249. Circa finem Auguſti Henricus Gueldrenſis electus Leodienſis Epiſcopus occaſione munitionis cujuſdam per Rem. Archiep. editæ quæ Bullioneæ ditioni erat nocumento, Moſomum cum valida militum manu obſedit omnia circum ferro, incendijſque devaſtans fama tamen advenientis exercitus Rem. Archiep. territi milites, ſe ſe in fugam vertunt, pleriſque Charo fluvio ſubmerſis. Exceſſit Hugo. 5. idus Februarij

Gerardus ceſſit jus omne quod habebat in nemore de Deüillet Thomæ Remorum Archiep. ejuſque Succeſſoribus anno 1258. quo etiam idem Archiep. cum villam de Douzi muris cingere ſtatuiſſet, ab Epiſcopo Leodienſi prohibitus eſt, eoque res proceſſit ut armis dirimenda videretur niſi bonorum virorum induſtria pax inter eos eâ conditione ſancita eſſet, ut quicquid ultra Charum fluvium Remorum Archiepiſcopo competebat, commune deinceps fieret Leodienſi Epiſcopo. Gerardus cum ei nimium moleſti eſſent Cœnobium abdicavit coram Archiepiſcopo, cui ſubrogatur.

Fridericus de Sorbeto Præpoſitus Celſiæ primum, tum Abbas ſancti Manſueti, apud Tullum Lotharingiæ urbem. Hic jura municipalia villarum de Autrecourt, & de Rouffy ordinarunt 1263. initaque ſocietate cum Monachis S. Salvatoris Diœceſis Catal. 1268. è vivis abijt.

Jacobus obijt 6. idus Auguſti ex Necrologio.

Milo item 5. Nonas Martij.

Gibaudus de Salvaterra aliàs Theobaldus, fit poſtea Abbas Monaſterij de Flaviniaco 1282. datâ Monachis ab Archiepiſcopo Abbatem Eligendi facultate, fuffectus eſt.

Sacramentum fidelitatis Anno Domini 1289 feria ſexta ante lætare Hieruſalem Domi-

Bertrandus jurium Monaſterij vindex acerrimus, huic bis hominium factum eſt pro villis de Sedan & Balan; primum a Gerardo milite feria ſexta ante Dominicam lætare 1289. ſecundò poſt ſeſtum B. Vincentij 1298. ab eodem milite. Eidem etiam Nicolaus 4. confirmat omnes poſſeſſiones &

-num Gerardus miles, Dominus de laſco ad Eccleſiam iſtam Moſomenſem perſonaliter acceſſit, & in præſentia totius Conventus recognovit ſe eſſe hominem Eccleſiæ beatæ Mariæ Moſomenſis, & fecit hominium ſuum in manibus D. Bertrandi Abbatis Moſom. & recognovit ſe tenere in feudum a prædicta Eccleſia Villas de Sedan & Balan, &c.

& privilegia Monaſterij diplomate dato urbem-veterem 3. Cal. Junij 1291. tum bonis Abbatiæ Remorum Archiepiſcopi curæ relictis ob æs alienum quo gravabatur, migravit à ſæculo decimo quinto calendas Aprilis.

Adalb. xxxviii. Archiep. An. 977.

Fridericus de Baſeilles eligitur obtentâ prius facultate ab Archiepiſcopo 1303. obijt 15. Cal. Decembris.

Petrus de Fiſmes ſponte abdicavit coram Guilelmo Archiep. 3. idus Aprilis 1332. cui ſubrogatur.

Lambertus de Eſpargnemaille, vel de Inodio, cujus inſignia viſuntur in Cibario argenteo, quo utuntur Aſcetæ in ſolemnitate Corporis Chriſti. Hic obedientiam vovit Capitulo Remenſi 1332. menſe Januario.

Verricus Joanni Archiepiſcopo juravit 21. Decembris 1345. deſijt 7. Calend. Novemb.

Petrus Hazard vovit 20. Auguſti 1347. 27. Aprilis obijt.

Bernardus de Meſlun, juramentum præſtitit Eccleſiæ Remenſi menſe Decembri 1348.

Guido juramento ſe obſtrinxit 23. Maij 1354. deceſſit 13. Calend. Februarij.

Joannes iurat 11. Junij 1361. hujus tempore Remorum Archiepiſcopus permutavit ditionem Moſomenſem cum Carolo 5. Francorum Rege, à quo urbem Veſley nominatam in Cambium accepit ann. 1373. tandem factus Abbas S. Medardi Sueſſionenſis 1378.

Petrus de Eſſone Monachus ſancti Medardi, & propoſitus de Mariſeo ei ſubrogatur, juratque Eccleſiæ Remenſi 18. Martij 1379. hic Caroli à conſilijs ab eo confirmationem bonorum Monaſterij obtinuit ann. 1400. fato functus ei ſubſtituitur.

Thomas de Catalauno Bacchalaureus, in decretis obedientiam vovit menſe Aprili 1400. eo ſedente Dominus Joannes Epiſcopus Juliacenſis Vicarius generalis Domini Reginaldi Rem. Archiepiſcopi benedixit Maius altare Moſomenſis Eccleſiæ 21. Martij 1414.

Joannes Oudin de Verpel, eligitur tempore Concilij Baſileenſis ut patet ex Bulla confirmationis ejuſdem data Baſileæ. Iterum confirmatur à Martino 5. à quo mitram cum Pontificalibus ornamentis pro ſe ſolo obtinuit. Munere Officialis Curiæ Remenſis perfunctus eſt, & in Concilio Provinciali Moſomi celebrato latinè peroravit 1424. Pelvis argentea, Calix, Urceoli duo argentei ejus nomine & ſtemmate inſigniti adhuc extant. Defungitur pridie idus Auguſti ann. 1435. cui poſtridie ſucceſſor eligitur.

Thomas Cochin, ex Præpoſito ſancti Juliani in ſuburbio Macerienſi, qui intra biennium deceſſit nono Calend. Auguſti ann. 1435.

Valterus ſeu Valcherus jurat Eccleſiæ Remenſi 20. Octobris 1436. obijt 15. Calend. Maij 1457.

Thomas de Aillicourt, ex Priore de Thin fidelitatem promittit die feſtò Ss. Sacramenti 1457. exceſſit nundum biennio Præſulatus elapſo 3. nonas Maij 1459.

Valterus jurat Eccleſiæ Remenſi die 22. Aprilis 1459. huic cum graveſcere cœpiſcet valetudo Coadjutor datus eſt.

Petrus Hanel pridie Cal. Decembris 1480. oratorium è candido lapide inſigni opere in prora Eccleſiæ extrui curat ann. 1485. egit animam 3. idus Februarij ann. 1487.

Joannes d'Agnerre, Bacchalaureus in decretis electus 28. Aprilis 1488. ob defectum natalium à ſede Apoſtolica confirmatur. Georgium de Ambuſia Cardinal. Roto. Archiep. Legatum S. S. A. miſſum ad componendas lites inter Ludovicum 12. Regem & Maximilianum Imper. & Philippum Auſtriacum Moſomi excepit. Hic per quadrimeſtre. hoſpitatus, conceſſit

Abbatibus

ADALB. XXXVIII. ARCHIEP. *An.* 977.

Abbatibus in poſterum mitra & Pontificalibus Inſignibus uterentur an. 1504. Joannes humana reliquit 7. idus Septemb. 1508.

Jacobus des Ayvelles ex Priore de Thin in regimen aſſumptus deſijt 8. Decemb. ann. 1511.

Joannes Gilmer Præpoſitus Roſeroſis eligitur 16. die Martij 1511. cui negotium faceſſit, Petrus d'Agnerre protonotarius S. A. Jure reſervationis regimen Abbatiæ ſibi vendicans fultus auctoritate, Gratiani d'Agnerre Baronis Ruminiaci ditionis Moſomenſis pro regis Gentilij ſui. Vicit tamen electus maximo hujus Monaſterij emolumento. Nam quocumque oculos deflexeris, extra & intra Eccleſiam quæ magnificentiam ejus teſtantur, adeo ut potuerit gloriari cum Auguſto Monaſterium lateritium repertum, marmoreum reliquiſſe obijt 4. Cal. Octob. 1531.

Claudius de Villers, permutatione facta Prioratus de Thin, cum Abbatiali dignitate ne præda fieret hoc Monaſterium Aulicis qui tum Eccleſiaſticis beneficis inhiabant vovit obedientiam 18. Aprilis ann 1531. Demum in bigamiam beneficiorum more tunc adoleſcente prolapſus, extremum diem clauſit Remis in Collegio vallis ſcholarum, cujus prior erat, & adminiſtrator perpetuus, ac Abbas Commendatarius de Elan 25. Auguſti 1545.

Robertus de Lenoncourt Epiſcopus Metenſis & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis primus Abbas Commendatarius.

Philippus de Lenoncourt Epiſcopus Catalaun. & S. Rom. Eccleſiæ Cardinalis.

Franciſcus Butor Theſaurarius S. Capellæ Palatij Pariſ. an. 1553.

Joannes de Rochefort. an. 1566.

Annas de Foudrat. an. 1603.

Renatus Ludovicus de Fiquermont 1617. obijt 1655. ſub eo ſtrictiorem vivendi motem ad D. Benedicti normam id temporis fermè Collapſam, reſtituerunt R. R. Patres Congregationis ſancti Vitoni in Lotharingia, à ſenioribus Monachis benignè ſuſcepti, & ut deinceps Moſomenſe Cœnobium regere Rege ac Renato conſentiente ſubrogati.

LOTHARIUS REX.

Sacra aliquot Pignora quæ apud Moſomenſes Coluntur.

CAPUT VI.

MOſomenſes præter Deiparam ſui Templi præſidem, habent aliquot Tutelares, quorum ſacratiſſimis nobilitantur pignoribus. Inter hos ſanctitate præeminet Beatus Victor, de quo pauca hæc ex Membranis decerpſi. Victor Moſomi natus ſe puritatis vindicem, Chriſti præcurſoris exemplo, maximè comprobavit. Dum enim præfecti urbis cupiditati (qui ſororem ejus turpiter deperibat) infracto adverſaretur animo, ſævitiam ejus velut pudicitiæ ſtrenuus aſſertor, mortem expertus eſt. Effoſſis ſiquidem à Tyranni ſatellitibus puellæ oculis, Victor quoque ad oſtium Eccleſiæ fœdè trucidatur; ubi & ſepulturam nactus eſt, vel ut quidam habet codex juxta murum Eccleſiæ Sancti Petri.

S. Victor civis Moſomagêſis.

Viri ſanctitatem Deo aliquanto poſt miraculis revelante: Corpus ejus à Rigboldo Coepiſcopo, vices Domini Hincmari per Diœceſim agente, ſexto idus Februarij an. 880. è prædicta Baſilica in Marianum parthenonem Caſtri Moſomenſis, ſpectatorum ingenti frequentia, tranſlatum eſt. Ubi velut urbis Patronus piè ac reverenter à Civibus colitur. De eo Martyrologium

tyrologium S. Timothei Rem. v. Idus Februarij. *In Moſomenſi Cœnobio natale S. Victoris ejuſdem loci Martyris.* Ejus ſacra pignora tradit Flodoardus lib. 4. cap. 13. haud procul à Caſtello fuiſſe reperta, quæ Abbatis Boſonis ſtudio poſtmodum è minus decenti, in nobiliorem thecam affabrè & ſubtiliter elaboratam delata ſunt, ex ſchedis Monaſterij. ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An.* 977.

Gaudet inſuper Moſomenſis Eccleſia S. Arnulfi corpore, de quo cap. 2. egimus, ac notabili parte S. Bolendis Virginis, quæ nobili genere nata, patre Odolardo Auſtraſiæ Ducis Præfecto, matre verò Nona, B. Amandi Epiſcopi Trajectenſis ſorore, ſeptemdecim annos in Parthenone (cui Morcella nomen) ſacro velata flammeo, ad obitum ſanctè vitam exegit. Sepulcro ejus miraculis coruſcante, corpus ritu ſolemni è loculo, in ſacellum ab incolis piè conſtructum, trigeſimo poſt ipſius dormitionem anno à B. Autberto Cameracenſi, & Tranſmaro Turnacenſi Epiſcopis tranſlatum eſt. Indè pars aliqua in oppidum de Thin traducitur, cujus Moſomenſis Eccleſia fit compos, Aſcetis è prædicto Prioratu apud Moſomum, ut dixi, demigrantibus.

Aliquot etiam S. Bertulfi lipſana Adalberonis tempore Moſomenſes obtinuiſſe feruntur. Hic cognomine Alemannus, ſanctimoniâ claruit circa annum 668. vixítque aliquamdiu cum Vvauberto Renticenſi Comite ad fluvium Ennonam, cujus ea pietas fuit, ut ditionem ſuam nihil potius quàm ædificijs Petro Apoſt. & Dionyſio Martyri ſacris exornare duceret. Bertulfus, qui relicto patriæ ſolo in Tarvanenſem diœceſim conceſſerat, ſe primùm tanti Comitis obſequio mancipavit. Tum eo probante monaſticam vitam profeſſus tot virtutibus fulſit, ut inter Cælites poſt obitum relatus fuerit. Corporis ejus, intra Gandavenſis urbis ſepta tranſlati, pars quædam Adalberoni, Belgium ex officio luſtranti, data eſt, quam Moſomenſibus in ſacrario reverenter collocandam conceſſit an. 971. ubi cum pleriſque Sanctorum Reliquijs thecâ argenteâ decenter incluſa populorum cultui veneranda proponitur.

Cœnobij ſancti Theoderici prope Remos initia, ſucceſſus, exitium, ejuſdémque renovatio per Adalberonem Archiepiſcopum.

CAPUT VII.

SOLLICITAM ſuæ diœceſis curam gerens inſignis Adalbero, ſe in multis gregi proficuum & utilem exhibuit. Etenim, licèt in diverſa traheretur animus, gravioráque Regni negotia inter Magnates præcipuus ſedulò adminiſtraret; vix tamen Moſomenſis Cœnobij reſtaurationem compleverat, cùm ſancti Theoderici domum à laïcali ſtatu abſtrahere, & Monaſterium in ea, ſublato Preſbyterorum minùs religioſè converſantium cœtu, inſtituere propoſuit; *eámque* (Moſomenſis hîc Chronici verbis utar) *ut olim ſub beato Remigio ac inclyto Theoderico, multóque poſt eos tempore ſteterat, revocato Abbatis & Monachorum ordine in integrum reſtituere, præter hæc quæ antiqui juris fuerant, etiam Atteyas de ſua menſa in Viromendenſi territorio optimæ ceſpitis villam ad legumen, & ſagimen liberaliter contulit, triticum quoque ex optimis, quæ terra procreat, menſæ fratrum per annum totum ſuppeditavit.* Hactenus Chronici Auctor, nec ultra de celebri hoc Cœnobio quidquam proſequitur.

Villa Atteyas meminit Frodoard. lib. 4. Cap. 2.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An.* 977.

Ejus tamen initia cùm ſatis copioſè retulerim, agens de primis Abbatibus lib. 2. tom. 1. rurſum ea repetere ſupervacaneum duxi. Varias igitur hîc quas poſtmodum ſubijt vices breviter profero, quo inclyti Adalberonis ſtudium, pietas, & munificentia clariùs enitefcant, qui genuinam fundatoris mentem apprimè ſecutus, Cœnobium ad antiquum morem revocando, æternam ſibi gloriam comparavit.

Eſt autem illud (ut dixi) in monte ſitum, molli clivo jugum leniter versùs urbem demittente, ubi cœnobialis ædificij moles, piorum largitionibus ſæpius reſtaurata, ſe ſe viſendam exhibet, quam ut veterum olim Aſcetarum ſeverior cultus, ſic à ſeptingentis nunc propè annis Benedictinorum in ea receptus ordo, vel reſtitutus egregiè nobilitat. Quinam verò hoc intervallo (à veteribus ſcilicet Aſcetis) ad noſtrum Adalberonem hunc locum incoluerint, & quis horum vivendi ritus, obſcura admodum diſquiſitio eſt.

Regularem vitam ſuſpicor omnino deſijſſe ſub ultimis Francorum Regibus primæ dynaſtiæ, cùm bellorum fluctibus quaſſatâ Campaniâ, ſervi Dei ex cellulis abire compulſi ſunt: tunc enim dilapſis hinc indè, & in fuga forſan mortuis, Clerici ſe ſe in eorum locum facilè intruſerunt, quorum fit mentio primùm (quod ſciam) in Concil. Sueſſionenſi an. 853. ubi Sigiſmundus quidam S. Theoderici Clericus immediatè poſt Canonicos Matricis Eccleſiæ ponitur, quos illegitimè conſecraverat Ebo Archiepiſcopus poſt latam in eum ſententiam à Patribus Synodi Metenſis. Sex quoque Canonici ejuſdem Cœnobij nominantur in ſupplice libello Cleri Remenſis ad Epiſcopum Sueſſionenſem, quòd Viſitatore non exſpectato, poſt Hincmarum, Fulconem elegiſſe diceretur an. 882. & ſic ſæculares Clerici, haud dubiè ante Normannorum irruptionem, Monachis ſucceſſerant, ſub quibus ob perſecutionis metum, ſacra beati Theodulfi Abbatis pignora in Eccleſiam ſancti Dionyſij extra muros civitatis Remenſis ab Heriveo conſtructam, tranſlata ſunt.

Cœnobium Montis-aurei ob hanc fortunæ ac ſtatus viciſſitudinem bonorum temporalium jacturam non feciſſe, probabile eſt, cùm tot Canonicos aleret, nec ædificijs ad hoſpitandum idoneis caruiſſe, cùm Synodus quinque Epiſcoporum, Artaldo Archiepiſcopo præſide, ibidem celebrata ſit an. 953. At paullo poſt Conradus pacto cum Hungaris inito (inquit Frodoard.) ijſque per Regnum Lotharienſe adductis, & Gallias hoſtiliter ingreſſis, pagos Viromandenſem, Laudunenſem, Remenſem, & Cathalaunenſem cædibus, incendijs, ac rapinis, devaſtârunt: tunc Monaſterium ſancti Theoderici non modo ſuis opibus & ſacra ſupellectile ſpoliatum eſt, ſed & voracibus flammis penitus expoſitum, ut cuidam Otberto prius revelatum fuerat à quodam Clerico nuper è vivis exempto, monente eum conſolando, ne hîc apud ſæculum ultra manere cuperet, ob mala quæ toti provinciæ & Monaſterio imminerent.

Gens Vngarorum Galliam ingreſſa rapinis cuncta devaſtat, Monaſteriumque S. Theoderici flammis exurit, Flodoard. l. 1. c. 25.

Deus qui in adverſis nuſquam ſuos deſerit, inter incurſionum procellas, & Cœnobij cladem, beati Theoderici meritum infinitis revelavit prodigijs in ipſius tumulo ut & in fonte recèns exorto è ſylvula Monaſterio contigua, quem per tubulos plumbeos infra ipſius ambitum nuperi Abbates deduxerunt, ex cujus aqua ubi advenientes peregrini aliquid ebibiſſent, aut ex ea loti fuiſſent, levamen ab infirmitate miro modo ſentiebant.

Frodoard. in Chron. ad annum 942.

Signis iterum, quietâ Galliâ, in beati Confeſſoris ſepulcro coruſcantibus, præſul Adalbero multum propenſus in ſanctam Benedictinorum Regulam, quòd in Gorgienſi Monaſterio à pueris nutritus fuerat, ubi alvearium exſtitit Monachorum, & ſanctæ fervor Religionis, primo ſui Pontificatus anno, Clericis tunc liberioris vitæ, Benedictinos ſubſtituendos eſſe duxit, juxta ſchedulam in veteri capſa beati Theoderici nuper repertam

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An 977.*

tam ubi ſic habetur. ***Porrò ipſa rudis mutatio anni*** 1071. ***Evenit anno*** 100. ***poſtquam hîc Monaſticus reſtitutus eſt ordo.*** Videns ſiquidem oculatiſſimus Antiſtes, quod ab eo tempore quo prædictum Cœnobium (recluſorum olim auſteriori vita celebre & ſacris poſthac pignoribus ditatum) à Monaſtico ordine defeciſſet, & in Canonicalem qui omnino peſſum venerat, cœpiſſet devenire, in pejus ſenſim corruerit, cenſuit illud jam collapſum, & omnimodis inveteratum in priſtinam decoris majeſtatem reparare.

Sed priuſquam ſe ad id accingeret, Regem ſibi omnino conveniendum putavit, ut ipſius auctoritate Rogerus Comes bona Monaſterij, qui dilapſis forſan huc illùcque Clericis, deique cultum negligentibus, uſurpaverat, abdicaret, quod & fecit libentiſſimè ut fuſius narrant Mſſ. codices. Tum rebus quæ ad ſervorum Dei habitacula forent neceſſaria in eo diſpoſitis ſocietatis ſufficiendæ, præpoſitum ſelegit virtute & eruditionis commendatione clarum Airardum nomine, quem in ordine Abbatum principem ſtatim collocabimus.

Forte Raginoldus Roceienſis Comes.

Hunc pariter multum laboraſſe referunt prò vindicandis prædijs ab eodem Comite violenter avulſis: & cum nobiles quidam è vicinia, Unganis Galliam vaſtantibus, ea pariter invaſiſſent, ne prædictorum bonorum reſtitutio, eos nimium oneraret, filijs eorum Deo ſervire cupientibus, Religionis habitum liberaliter indulſit; unde mos inolevit ut per aliquot annos aditus præſertim ad Monaſterium pateret nobilibus quod ex traditione tantum habetur.

Sed ut prædicta innovatio, Clericis ne quicquam renitentibus, facta in futurum robur obtineret, præfatus Archiepiſcopus eam Regio diplomate muniendam curavit quod ne ſenio temporum pereat, aut obliteretur, hic deſcribendum cenſui.

Præceptum Lotharij Regis pro Monachis S. Theodorici in Clericorum locum ſubſtitutis.

IN Nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Lotharius divinâ propitiante Clementiâ Francorum Rex. Si fidelium noſtrorum gratis petitionibus (Regiæ ſerenitatis aurem accommodando faventem, loca ſanctorum cum rebus ſibi jam traditis ſive tradendis ſub honore congruo Regia auctoritate conſiſtere perficimus) id nimirum profuturum credimus cum ſtatus reipublicæ feliciter diſponenda, tum etiam ſaluti perpetuæ ſolâ Dei gratiâ nobis obtinenda.

Idcirco cunctorum ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium induſtria noverit, piâ devotione petente ſanctæ Remenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo Adalberone fideli noſtro, ſuadente beguigno hortatu Emmâ Reginâ Cariſſimâ conjuge noſtra, per deprecationem ipſius Archiepiſcopi Regia auctoritatis noſtra præceptum à nobis liberali munere actum ſuper quadam Abbatia Cœnobij tertio milliario ab urbe diſparata, in honore Beati Bartholomei Apoſtoli, Beato diſponente Remigio ſub divina revelatione conſtituti, in quo Venerabilis Confeſſor Venerabiliter requieſcit Theodoricus, primus ejuſdem loci ſanctitatis merito ab eodem ſancto Dei Pontifice Monachorum Abbas inſtitutus; qui etiam ſacer loc.is, ubi cum jam malis, vel quibuſdam ſiniſtris undique irruentibus, à Monaſtico ordine negligenter deficere & in Canonicalem, quæ omninò peſſum negligenter viluit cœpiſſet devenire: tandem divino reſpectu procurante eodem Archiepiſcopo, in priſtinæ ordinis dignitatem eſt reportatus.

Eccleſia Monaſt. hoc D. Bartholomeo primum ſacrata fuit ex hoc diplomate & ex bulla Ioan. 17. At non multò poſt obitũ S. Theodorici ipſius nomẽ induiſſe patet ex teſtamen. ſonnatij apud Freded.

Igitur ut hujuſmodi perfectio, vigore muniatur, perpetuo habenda conſervetur, Regia majeſtatis roboratur ſigillo, ſicque Regali potentia idipſum deceuter ſtabilitur quo præſcripto loco Emma jam pridem ſibi forte adquiſita, vel divina

 miſera-

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An. 977.*

miſeratione olim adquirenda inviolabili jure perpetuo habenda conſervetur: inſuper & illa quæ ſunt Menſi ſeptem in pago Veromandenſi, cum duabus Eccleſiis principalibus, & una Capella, quarum duæ id eſt Mater Eccleſia in honore ſanctæ Mariæ, cum Capella memoriæ ſanctæ Radegundis dedicata in Villa Attheyas; alia verò in honore ſancti Medardi in Villa Emme, jam dudum Remenſi Eccleſiæ per annos quinquaginta ſubtracta, ſed præfati Archiepiſcopi obtentu recepta, & eidem Monaſterio pro ſalute noſtra, & dilectæ conjugis Emmæ Reginæ dulciſſimæque prolis noſtræ, immo & pro remedio ſui ſuorumque ſucceſſorum ab ipſo jure tradendi delegata ſententia.

Patet ex Chron. Frod. Lotharium duxiſſe uxorem Emmam filiã Regis quõdam Italici ad An. 966.

Itaque diffinitionis noſtræ hac ratione concludetur, ut in locis omnibus vel facultatibus, quas idem poſſidet locus, nemo unquam vel Comes, vel Vicecomes, vel judex, vel quælibet, ſecularis poteſtas præſumat placita, leges, vel cujuslibet diſtrictionis judicia ullatenus exercere, ſed omnis lex, juſtitia, atque judicium manu regularis Abbatis contineatur, vel ejus arbitrio hac eadem teneatur honore Archiepiſcopi ſervato.

Dignum etiam ducentes, ut quia inviolabiliter præfatis Regiæ majeſtatis firmitate, corroborationeque contulimus, libertati, pariter rebus Monaſticis providemus. Hoc juxta Domini Archiepiſcopi fidelis noſtri petitionem, aſſenſu verò & favore Noviomenſis Epiſcopi, ex ſententia & autoritate noſtraque præceptione firmiter affixum annexùmque fuit, quatenus pro Altari & Eccleſiis illis, & Capella, Abbas & Monachi quotannis, ſemel tamen in anno ſolidos tredecim & ſex denarios ſolui facerent, & ſic Altare, & Eccleſiæ & Capella, ab omni inquietudine, ab omnibus conſuetudinibus, ab locationibus, rogatu, & exactionibus ſecure, quietè, & liberè permaneant.

Id dictum quod prædicta Eccleſia ſeu Altaria ſita eſſent in Diæceſi Noviom.

Vt autem hoc præceptum inviolabiliter inconcuſſum jugiter permaneat, manus noſtra regali more idem dignanter confirmat, nonnullis fidelibus noſtris coram adſtantibus. Actum palatio Compendij ſub die 7. Cal. Iunij anno Incarn. Domini nongenteſimo ſeptuageſimo quarto indict. 2. 20. anno regnante ipſo glorioſiſſimo Rege Domino Lothario ſi autem quiſquam, quod minimè credimus, repertus fuerit, qui hanc noſtræ præceptionis ſententiam ullatenus infringere auſus fuerit, æterna maledictionis Anathemate damnetur ut dignas perpetuæ ultionis pœnas luat, qui Regale ſimul & Pontificale decretum violare non metuit.

† *Adalbero Remorum Archiepiſcopus manu noſtra confirmo.*
† *Ego Vvido Sueſſorum Epiſcopus interfui, & firmavi.*
† *Ego Theobaldus Ambianenſis Epiſcopus interfui & firmavi.*
† *Ego Gilbertus Comes confirmavi.* † *Ego Vvido Comes confirmavi.*
† *Ego Manaſſes Comes confirmavi.* † *Ego Albertus Comes confirmavi.*
† *Ego Rogerus Comes confirmavi.* † *Ego Ragenerus Vicedominus confir.*

Beati Theodorici corpus veteri ſepulchro in Thecam argenteam transfertur ab Adalberone Archiepiſcopo præſente Lothario Rege.

CAPUT VIII.

REbus itáque, quantum licuit, in Cœnobio Montis hor ab Adalberone firmatis, ad ea quæ proprii Tutelaris cultum & reverentiam ſpectant, eo vel maximè mentem intendi quod miraculorum fama per totam adhuc vigeret provinciam, quibus Beati Confeſſoris Theodorici

dorici ſepulchrum mirificè ſuperiori ſæculo enituerat, unde cum novis poſt Monaſterij renovationem prodigiis rurſum inclareſceret, propoſuit tanti præſulis ſacratiſſimam Glebam, è ſepulchro lapideo in decentiorem locum transferre. Theca igitur ex argento ſuis impendiis affabrè præparata, decimum tertium menſis Martii an. 976. futuræ tranſlationi deſignavit, ſed huic impræviſum adfuit obſtaculum, amoto ſiquidem lapide quo ſepulchrum operiebatur, omnium mox oculis Beatus Confeſſor Theodoricus precioſiſſimis coopertus veſtimentis apparuit adeo integer & incorruptus, ac ſi recens expiraſſet. Nec in hoc ſervati pudoris indicium, vel altioris meriti ſpecimen tantum effulſit, aliud ſubindè miraculum ſecutum, cum Clericis, iubente Archiepiſcopo corpus viri ſancti Elevare cupientibus, feretrum ita eſt aggravatum, ut illis quantumlibet annitentibus moveri non potuerit. ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *Ann.* 977.

Præſul his ſtupefactus pauliſper hæſit, præſertim cum eum tanti miraculi cauſa lateret. At Monachus quidam ex circumſtantibus propius accedens, reverenter illi ſuggeſſit ſe in Chartis Monaſterii aliquando legiſſe Theodoricum primum Auſtraſiæ Regem cum Beati Confeſſoris Feretro in tumulum laturus ſubs pridem ſupponeret humeros; fuſis lachrymis obnixius à Deo poſtulaſſe, ne prædicti Confeſſoris Corpus ex hoc ſepulchro ad aliud in poſterum transferri poſſet niſi præſente Regii ſanguinis Principe qui regalc ſanctitati eius ſummitteret faſtigium.

Adalbero certior aliundè etiam factus eorum quæ à Monocho dicebantur, ceremonia omnino ſuperſedendum duxit, iuſſitque tumulum interim ſtragulâ holoſericâ operiendum, ne omnibus indiſcriminatim pateret, ſicque ſepulchrum manſit apertum ab eo die uſque ad Lotharij Regis adventum qui per Campaniam Remenſem haud ita poſt tranſiens, obnixè rogatus eſt ab Archiepiſcopo ut tranſlationi ſanctiſſimi Abbatis intereſſe vellet, cui ſe libenter adfuturum cum ſpopondiſſet, tantæ ſolemnitati magnificè cuncta præparantur, venienſque Rex, Emmâ Reginâ, multiſque proceribus Comitatus ad Monaſterium, vidit, ac miratus eſt Dei in ſanctis ſuis prorſus admiranda. Nam Clericis ad nutum Archiepiſcopi iterum conantibus è loculo ſanctiſſimum corpus extrahere, moveri ut prius non potuit, donec manum Rex admovens pretioſum onus ſine labore ſuis erectum humeris ad locum præparatum honorificè depoſuit.

Martyrologium locale de hac tranſlatione ſic habet 13. Cal. Maij. ***Inventio Corporis Beati Theodorici à Domino Adalberone Archiepiſcopo, qui ordinatione Beati Remigy primus Abbas extitit in monte hor, ubi incorruptus plus fermè quam trecentis quinquaginta annis requievit, & tranſlatio ipſius, atque ſancti Theodulſi in capſas argenteas.*** Fidem quoque horum omnium facit Chronicon Rem. his verbis. ***In Monte hor ſanctus Theodoricus levatur anno*** 975. & inſcriptio ſecundæ tranſlationis ſub Raimbaldo Abbate nuper in capſâ veteri reperta cum ſereniſſima francorum Regina Anna Auſtriaca præſente in novam ſed longè ditiorem Thecam. Idem Beati Theodorici Corpus tranſlatum eſt anno 1632.

Prædictam ſacrorum pignorum Beati Theodorici è tumulo elevationem iteratis Deo approbante miraculis, frequens ad eum fiebat populorum concurſus febricitantium præſertim, è quibus plerique ſentiebant opem; & meritis ipſius ab ægritudine ſanabantur, ut quidam Adalgiſius preſbyter fuſius retulit in breviario geſtorum Confeſſoris Theodorici: brevique factum eſt, ut fidelium largitionibus ditatum fuerit Monaſterium. Multi enim Nobiles prædia, Villas, Altaria liberaliter ei contulerunt, inter quos merito excellit Adela Kanuti Danorum Regis uxor ac Roberti Comitis Flandriæ filia; quæ Marito à ſuis ſubditis ferali quadam ſeditione perempto,

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *Ann. 977.*

de reditu in Patriam cogitans, ut efferatæ gentis ſævitiam devitaret cum Carolo impubere filio clanculum ad patrem venit an. 1088. ac Theodoricum tunc miraculis clarum deprecatorem apud Deum ſibi adſciſcendum rata, eum votis ſuis ac precibus devincire ſtuduit: utque ſui obſequij teſſeram in eum amplius teſtaretur, partem ſilvæ Territorij de Hardebec Monaſterio ejus impertijt pro quiete animæ Regis Daniæ Mariti ſui ac parentum ſuorum ſalute. Quin haud ita poſt Flandria peſtilenti morbo laborante (hunc ſacrum ignem, ſeuarſuram vocabant) obtinuit tam à Venerabili Rainaldo Archiepiſcopo quam ab eximia Congregatione Beatæ Mariæ (ſic enim Venerabile Capitulum nuncupat,) & à Radulfo Abbate, ut Beati Confeſſoris Feretrum per urbes Belgij deferretur, prædicta Adela cum proceribus & populis obviam prodeunte, ac illud ingenti lætitia & cultu velut Tutelarem & Alexicacon excipiente ac reverenter Comitante, tunc enim, ac ſacris Lipſanis in Flandria exiſtentibus (ut Mſſ. codices referunt) Donationem prædictæ ſilvæ de Harlebec per chyrothecam Adela Regina adimplevit ſeu potius renovavit ac ſolemniter confirmavit 13. Regni Philippi 1. 7. Pontificatus Rainaldi Archiepiſcopi ac 3. præſulatus Radulfi Abbatis an. 1090 quam Robertus Flandriæ Comes Adelæ Reginæ Frater ad Bellum ſacrum per Galliam pergens, & ab Abbate in Monaſterio benignè ſuſceptus, non approbavit modo, ſed aliam ſuperaddidit præſente Comite Theobaldo, ut ex Charta prædicti Comitis infra patebit.

Pars ſilvæ de Hardebec in Flandria datur. Beato Theodorico.

Donatio per Chyrothecam.

De Regulari obſervantia Monaſterij ſancti Theodorici aliquid, & de giſto ibidem à Francorum Regibus olim percipi ſolito.

CAPUT IX.

Anno 976.

Quàm arcta olim fuerit regularis obſervantia in Cœnobio montis aurei poſt fauſtam ab Adalberone inductam reſtaurationem, abundè colligi poteſt ex clarorum Abbatum indice qui ei per plures annos dignè præfuerunt, (ſub ſanctis enim Rectoribus vitæ ſtrictioris Alumnos vixiſſe neceſſe eſt) & ex geſtis eorum quibus abdicatis ſæculi pompis portus illud fuit ac perfugium. Inter quos velut ſol Clariſſimus enituit B. Poppo ejuſdem Monaſterij Alumnus ſub Abbate Joſleberto: ſuſcepto ſi quidem Religionis habitu anno 1003. virtutes ſic excoluit ut Æditiuus primum fuerit, tum hoſpitio præfectus, tantam curam impendit pauperibus recipiendis, ut ſæpiſſimè ſtragula quâ operiebatur ſuper eos expenſa ab omni ægritudine ſanaret. Hic poſtmodum à Venerabili Richardo Beati Vitoni Abbate accitus, ut ſuis ad virtutem eſſet incitamentum, Abbas S. Mauricij de Belloaco, ſancti item Maximini Trevirenſis, & de ſtabulo lectus eſt, ubi & diem clauſit extremum an. 1048.

E Cluniaco, cujus fama ſanctitatis orbem impleverat, ſtatuta aliquot, & certum vivendi ritum Santheodorienſes hauſiſſe ſuſpicor ex arcto ſocietatis fœdere cum Cluniacenſibus inito ſub Petro Venerabili, ex Clauſtralium locorum diſpoſitione, & ſilentio, & ex prolixiori receptâ pſalmodiâ, maximè verò ex verbis Apologetici ſancti Bernardi quædam liberius in Cluniacenſes dicta excuſantis ad Guilelmum Abbatem ſancti Theodorici. ***Quomodo, inquit, nos miſerrimi hominum in pannis & ſemicinctijs, de cavernis, ut ait ille, dicimur judicare mundum, quodque inter cætera intolerabilium***

bilius eſt, etiam glorioſiſſimo ordini noſtro derogare, ſanctis qui in eo laudabiliter uiuunt, impudenter detrahere. Guilelmus haud dubiè de Bernardo queſtus non fuiſſet, ut revera feciſſe videtur, ſi aliquam ſibi ac ſuo Monaſterio, ex illatâ Cluniacenſi ordini injuriâ notam inuri non ſenſiſſet.

Currente tertio decimo ſæculo regularis diſciplinæ fervor, quem ſuperior ætas ardentiſſimum viderat, ſeneſcente inſtituto paulatim remitti cœpit; Unde plæriſque ob nimium rigorem morbo tabeſcentibus, quod ſeverius videbatur mox temperandum fuit, ſummorum Pontificum indultis ac diſpenſationibus, ſubindè etiam privilegijs roboranda fuere Monaſteriorum jura adverſus delegatos judices, frequentiora interdicta, ceſſationes à divinis, & aliquot pullulantes abuſus, quorum ſat magna congeries etiam nunc in Archivis Santheodoricianis conſervatur; ubi & extat Alexandri IV. qua facultatem impertit Monachis deferendi pileos ſuo ordini ac regulæ congruentes, pro ut priùs conceſſerat Petrus S. R. E. Diaconus Cardinalis S. Georgii ad velum aureum reſcripto Anagniæ dato VIII. idus Julii Pontificatus Alexandri an. 2.

Hic quoque prætermitti non debet Monaſterium ſi non primitùs à Rege fundatum, procedente ſaltem tempore aliquot Regum largitionibus auctum ac privilegiis roboratum, unde giſti quotannis recipiendi ius (ut & apud Altumvillare, & ſanctum Baſolum) propter hoc ſibi deberi antiquitus Reges Chriſtianiſſimi dicebant, quod Ludovicus Rex I X. ad certum tempus reſtrixit hac Chartâ.

Altum Villare & ſanctū Baſoli Cœnobia æque giſtū illud exhibere tenebātur ac Santheodoricianum.

Ludouicus Dei gratiâ francorum Rex uniuerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Notum facimus quod de giſto in quo S. Theodorici, de Altouillari, & S. Baſoli Eccleſia nobis tenebantur, de noſtro ac ipſarum Eccleſiarum Concenſu extitit ordinatum, quod nos & ſucceſſores noſtri apud Remos cum ibidem uenerimus, & non alibi percipere poterimus dictum giſtum, dum tamen non percipiamus giſtum aliud eâdem die, & tunc etiam ad minus cum integraliter completa fuerit Anni reuolutio, à die quo giſtum Anni perceperimus, in cujus rei Teſtimonium præſentes litteras Eccleſiæ ſancti Theodorici, ſigilli noſtri munimine tradidimus roboratas. Datum Remis anno Domini 1255. menſe Decembri feria quinta ante Natiuitatem.

Notat D. Paſquier lib. 3. Cap. 36. prædicta iura adhuc viguiſſe ſub Caroló ſexto.

Nec eo tantum iure francorum Reges gaudebant in eo Monaſterio, ſed poſt cuiuſque Abbatis obitum, Guardiam, ſeu protectionem bonorum temporalium, tanquam prædicti iuris appendicem ſibi vendicarunt, Archiepiſcopo ne quicquam reclamante. Unde Alberico de Dormans Sancti Theodorici Abbate vivis ſublato, cum Joannes de Credonio Archiepiſcopus in ius illud ſe intruſiſſet, Carolus V. interceſſit; miſſiſque ad Ballivium Viromandenſem litteris quibus prædictum ius in eâdem Abbatiâ giſtum percipiendi poſt inaugurationem Remis factam luculenter exponit, Guardiámque ad ſe pertinere. Has licet Vernaculè ſcriptas quod rei illuſtrandæ conferant edere iuvabit.

Ferè Rex ſibi Guardiā vēdicavit ab eo tēpore quo Regum Belluacum Landuni inſtitutum eſt.

CHARLES, par la grace de Dieu, Roy de France: Au Bailly de Vermandois ou à ſon Lieutenant, Salut. Nous avons entendu que l'Abbé, qui n'aguere eſtoit en noſtre Egliſe de Saint Thierry de lez Reims, laquelle eſt noſtre ſujette reſſortiſſante en noſtre Siege de Laon, eſt en noſtre protection & ſauvegarde, & en laquelle nous prenons un giſte le lendemain de noſtre Sacre, eſt allé de vie à Trépaſſement, & que nos Amés l'Archeveſque, & l'Archidiacre de Reims, ont fait, commis, & inſtitué en icelle par eux pluſieurs Appariteurs, Sergens & autres, & gouverner, lever, & exploiter de par eux le temporel d'icelle Egliſe, leſquels ont deſtitué les Officiers, gaſtent & diſſipent les biens, au vitupere de Nous & de noſtre droit Royal, prejudice & dommage de noſtredite

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An. 977.

diſe Egliſe. Pourquoy nous vous mandons que vous vous tranſportiés en ladite Egliſe, & vous informés bien & diligemment des choſes deſſus-dites, & ſi vous trouués qu'ils ayent fait choſes contre raiſon, ſi y pourueu de tel & conuenable remede, que noſtre droit & celuy de l'Egliſe y ſoit gardé, &c.

Donné à Paris, le vingtieſme jour d'Avril mil trois cens ſoixante & treize, de noſtre Regue le dizieſme.

Par le Roy, à la relation du Conſeil.

Prædictum jus giſtum percipiendi apud S. Theodoricum à Chriſtianiſſimis Regibus fluxiſſe putat Auctor vitæ præfati Confeſſoris vulgatæ anno 1632. à laudabili conſuetudine viſitandi ejus ſepulchrum quam diu ſervarunt Theodorici primi Auſtraſiorum Regis exemplo, quod an certâ & indubitatâ ratione nitatur curioſius hic non inquiro.

Synopſis Abbatum Monaſterij Sancti Theodorici.

CAPUT X.

AIrardus poſt inſtauratam ab Adalberone regulam primus Abbas 972.

Chriſtianus cujus nudum nomen reperio, migrat 3. Cal. Februarij.

Aſſo Hieroſolimam profectus obijt in itinere circa annum 950.

Joyſbertus vel Joſlebertus, cujus fit mentio in vita ſancti Pomponis Cryptam conſtruxit ſupra ſepulchrum S. Theodorici, an diſtingui debeat à Gilberto ſancti Gerardi Cameracenſis Epiſcopi conſanguineo qui ex Monacho ſancti Theodorici, factus eſt Maricolenſis Abbas, non ſatis conſtat: in veteri tamen Catalogo quieſcere legitur juxta altare Beatæ Virginis. Functus an. 993.

Dominicus, Eccleſiam à fundamentis renovavit. Situs ſub altari ſanctæ Crucis ann. 1022.

Extincta advocatio Monaſterij ſub Henrico I. quod oneroſa & inutilis eſſet.

Albertus, interfuit dedicationi Baſilicæ ſancti Remigij, & Concilio generali ſub Leone 9. 1049. Philippi 1. inaugurationi 1059. abſumptus 1063.

Raimbaldus Vir ſcientiâ clarus, & inter Aſcetas hujus ſæculi nominatiſſimus, ut eſt in charta Ratbodi Noviomenſis Epiſcopi, legitur an. 1070. in tabulario ſancti Baſoli, & 1076. Transfert reliquias Beatorum Theodorici & Theodulfi in Thecas argenteas, ut narrat Adalgiſus & vetus membrana his verbis. *Vir piæ & laudabilis memoriæ pater, Cœnobij ſancti Theodorici Raimbaldus circumquaque manentibus egregiâ Venerandus erat religione, & famâ, & opere. Is loculos Beatorum Confeſſorum recondendis corporibus aptos compoſuerat, auro & argento decorare intendebat, &c. quod & præſtitit ann. 1071. ex hac inſcriptione anno Dominicæ Incarnationis 1071. indict. 9. tranſlatum eſt hoc pretioſum corpus ſanctiſſimi Confeſſoris Theodorici fundatoris, & Abbatis primi hujus Cœnobij in hanc thecam, ſtudio & induſtriâ Raimbaldi ejuſdem loci Abbatis, & Venerabilium Cleri Matris Eccleſiæ, atque Abbatum Remenſis diœceſis 14. Calend. Maij infra majoris Hebdomadæ in termino Paſchali, epactâ exiſtente 17. concurrente 5. ciclo lunari, lunâ 15. anno ſecundo Pontificij prædicti Manaſſæ, & Raimbaldi Abbatis 8. hoc etiam Cal. die idem fœliciſſimus Theſaurus ante plures annos ab Adalberone ejuſdem ſedis Archiepiſcopo, de loco ubi poſitus per manus Theodorici Regis fuerat elevatus, & ad cultum amplioris reverentiæ in edito fuit poſitus. Porrò iſta rudis mutatio evenit anno 500 poſt hic Monaſticus reſtitutus eſt ordo.* Raimbaldus obijt 4. Calend. April. 1078.

Rogerus

Rogerus, vel Richerus electus anno 1078. nominatur in charta Raynaldi Rem. Archiepiſcopi 1084. cum Adalberone ſancti Vincentij Abbate, & anno 1087. in privilegio Elinandi Laudunenſis Epiſcopi, quo ipſe obijt vi. Idus Martij in Martyrologio.

ADALB. XXXIX ARCHIEP. *An.* 986.

Rodulfus, vel Radulfus in provinciali Synodo habita ſub Manaſſe Archiepiſcopo 1088. (Pſeudo-ſynodum fuiſſe reor cùm Manaſſes dudum à gradu cecidiſſet) Danorum Regina ab eo obtinuit, ut feretrum ſancti Theoderici deferretur per urbes Belgij tertio ſui regiminis anno 1090. Obijt an. 1111. Raynaldus Remorum Archiep. altare de Hermondivilla conventui obnoxium fecit in ſubſidium alimenti Monachorum.

Anno 1082. Monachi ſancti Theoderici Clerum juriſdictionemque nacti in Eccleſia de Pentengem ex conceſſione Radbodi Tornacenſ. Epiſcopi. Spicil. Tom. 2. ſub Radulfo claruit Gualdericus Laudun. Epiſc. ex Monacho ut quibuſdam placet.

Gauffridus vir magni nominis, rerúmque geſtarum gloriâ clarus, ex Priore-Majore ſancti Nicaſij Rem. ſub Ioranno, fit Abbas S. Theoderici an. 1112. cum ſancti Medardi Sueſſionenſis juſſu Calixti II. adhuc titulo Abbatis ſancti Theoderici legitur in Concil. Rem. apud Ordericum Vitalem an. 1119. Hunc Burchardus fratrem nominat, naturâ, an dignitate, incertum. Ad eum ſcribit S. Bernardus epiſt. 66. poſtremò ob eximias animi dotes & virtutis famam, Epiſcopus Cathalaunenſis electus eſt an. 1131 Eo regente, peccatis hominum Deo offenſo, ſuccendit plebs Remica villam ſancti Theoderici an. 1122. exiſtentibus Rogationibus Calend. Maij.

Guillelmus ex Monacho Nicaſiano fit Abbas Creſpeïenſis in Anoyo, vel Hannonia, tum S. Theoderici an. 1120. Ad eum ſcribit Apologeticum S. Bernardus, & de eo loquitur epiſt. 86. Abdicato regimine an. 1134. tranſit ad Signiacenſes, ubi obijt Prid. Id. Ianu. an. 1140. Gangiacum datam à Rege Theodorico de manu invaſorum vindicat Radulfus Archiep. ſub Guillelmo Abbate.

Hellinus, ſeu Hillinus ex Priore S. Amandi in Pabula, Eccleſiam factus Abbas ornamentis ac nova ſupellectile ditavit. Legitur in fundatione Carthuſiæ de Monte-Dei an. 1135. Cum eo & præcedenti Abbate ſocietatem inijt Petrus venerab. Cluniacenſis Abbas, conceſſitque ut Cluniaco Capitulum tenerent. Præfuit annos novem, menſes tres.

Aldricus, Albricus, ſive Albericus conſecratur à Bartholomæo Laudunenſi Epiſcopo, nomenque ejus diverſimodè legitur in Chartularijs ſancti Theoderici 1146. ſancti Dionyſij Rem. 1149. Bonifontis 1153. Obijt 1156.

Erbertus, vel Albertus ex Aquicintenſi Monacho 1157. migrat iv. Calend. Martij.

Heribertus nominatur in tabulario ſancti Nicaſij Rem. an. 1168. 1182. 1186. deceſſit 6. Calend. Decembris.

Galcherus ſeu, Valcherus an. 1191. 1197.

Fulco eximiæ virtutis & prudentiæ vir, delegatur à ſummo Pontifice pro lite dirimenda inter Abbatem ſancti Nicaſij, & Valcherum de Ruminiaco 1106 Obijt in Concil. Rom. ſub Innocentio IV. ſepultus in Eccleſia ſancti Johannis Baptiſtæ de Inſula. Sub eo parochia tranſlata dicitur in Capellam ſancto Hilario dicatam extra ambitum Monaſterij. Ebalus ſancti Theoderici Monachus, eligitur Abbas S Johannis Laudun. anno 1202.

Milo ex Priore Clauſtrali Abbas renunciatur an. 1216. ſocietatem contraxit cum Abbate & Monachis ſancti Baſoli, cujus decretum incipit per hæc verba, ***Ad univerſam notitiam***, *&c.* deſijt x. Calend. Julij 1232. Eo clavum tenente Robertus Præpoſitus fit Abbas S. Johan. Laudun. 1215.

Gerardus ex Camerario rexit Monaſterium 27. annis, legitúrque in varijs Chartularis 1133. 37. 46 vitâ functus an. 1260. Ordinationis ſuæ primo corpus ſancti Theoderici in novam tranſtulit capſam 23. Octob. die Dominicâ, annuente Henrico Archiepiſcopo; & præſentibus Jac Sueſſion. Phil. Catalaun. Vv. Tornaſ. A. Silvaneꝗ. G. Camerac. & M. Belvacenſ. Epiſcopis. Hinc ſex virgæ, ſeu baculi in ſcuto Monaſterij depinguntur, cum quercu

Seu pingi debent nonnunquamque ut vulgo fieri ſolet.

ADALB. XXXVIII. ARCHIEP. *An.* 977. quercu cui inſidet Aquila, ab anno 1392. prædictæ tranſlationi interfuerunt Enardus Abbas S. Baſoli & quidam alij non infimi ordinis è Clero, Henrici Archiep. anno 7.

Johannes Fago benedictus anno 1261. chorum Eccleſiæ eleganti ſtructura ædificat Principum donis adjutus, & fidelium eleemoſynis, miſſis pro illorum temporum more in varias oras S. Theoderici reliquis, ad ſtipem pro Eccleſiæ reſtauratione corrogandam; vice Petri Barbe Remenſis Archiepiſcopi approbat donationem quatuor modiorum vini annui reditûs, factam per M. Poncardon de Hermondivilla Clericum, percipiendorum ſuper vineas de Cormiſiaco ſitas, cujus initialia verba ſubjicio. *Vniverſis præſentes litteras inſpecturis Iohan. Dei patientiâ Abbas S. Theoderici juxta Remos, & G. de Iſſiaco Decanus Aurelian. vices gerentes in hac parte reverendi Patris Petri Dei gratia Remorum Archipræſulis ſalutem in Domino. Noveritis quòd nos auctoritate rever. &c. 1293.*

Rudulfus, ex Priore Monaſterij, Abbas. 1300.

Johannes Albertus de Dormans ex Eleemoſynario ad abbatialem dignitatem provectus, litteris ad hoc obtentis, quas exſpectativas vocant, nominatur an. 1311. hic, conſentiente Guillelmo de Tria Archiepiſcopo, vendidit Præpoſituram de Pertinchen, non procul ab Audenarda, Conventui Sanctimonialium Belli-Loci, ordinis S. Claræ Diœceſis Tornacenſis pretio 3600. librarum, exceſſit 1336.

Radulfus de Cupigni à Guillelmo Noviomenſi Epiſcopo Vicario generali Rem. Archiepiſcopi benedictus an. 1337. juramentum ſolitum de præſtanda obedientia Metropolitanæ Eccleſiæ edidit die Martis poſt feſtum ſancti Remigij menſis Octobris.

Clarinus obedientiam præſtitit Archiepiſcopo die S. Catharinæ in Capella palatij 1349. interfuit viſitationi reliquiarum S. Nicaſij cùm Johannes de Craon capſam aperuiſſet an. 1359. ad litem Canonicos Rem. inter, & Monachos comprimendam.

Petrus de Marciliaco, præſtitit juramentum 9. Septemb. 1360.

Albericus de Dormans, per gratiam exſpectativam promotus, jurat. 22. Maij 1363. eo vivis ſublato, lis oritur inter Regis & Archiepiſcopi miniſtros pro cuſtodia bonorum Monaſterij.

Guillelmus de Baracan vovit 24. menſis Julij 1373. deſijt. 1395.

Stephanus de Meligni, ex Abbate S. Salvatoris Cathalaun. diœceſis, præſtat juramentum 14. Februarij 1395.

Fulcaudus de Rochechoüard, ex Abbate Montis-Majoris, eligitur, anno 1411. & 13. Aprilis juramentum præſtat Eccl. Rem. Huic Martinus V. reſcripſit pro unione Abbatiæ Aurei-montis cum hoſpitali ſancti Antonij Rem. 1421. *Al. Rochehouard.*

Guillelmus Galoiſius, aliàs Filaſtre ex Monacho ſancti Petri Cathal. 1432. poſteà Virdunenſis Epiſcopus.

Aimericus, benedicitur à Guillelmo prædeceſſore 1437. quo etiam vovit Eccleſiæ Rem. Licentiam obtinuit utendi mitra 1454. intereſt Concilio provinciali anno ſequenti, fitque Abbas ſancti Remigij 1461. Hic Johannis Archiep. Rem. Vicarius generalis fuit anno 1451.

Radulfus obijt 1469.

Johannes Balue Cardinalis Andegavenſis, vel S. Suzannæ 1469. Regi ſuſpectus incarceratur, eo detento.

Arnulfus d'Anglure, alias Navarot Protonotarius, & Rem. Canonicus, ſe ſe in poſſeſſionem bonorum intrudit 1477. fratris nixus auctoritate aulici ac Regi familiaris, unde primus Commendatarius.

Ægidius d'Autreil, ex Priore S. Petri Corbienſis diœceſis Lingonenſis, juramentum edidit 1490. Hic facultatem obtinuit utendi mitrâ, benedicendi populum,

populum, veſtes ſacerdotales, pallas altaris, tonſuram clericalem, & minores ordines ſuis Monachis conferendi, à Julio Papa II. 1508. bullâ, quæ ſic incipit, *Expoſuit veſtra dilectionis ſinceritas.* ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An. 977.

Franciſcus d'Autreil per reſignationem præcedentis, jurat 21. April. 1528.
Johannes de Marconay 1552.
Ludovicus Cardinalis à Guiſia 1556. 1559.
Jacobus Brouillard an. 1560.
Dominicus le Clerc, vel de Meugin. 1568.
Jacobus Bailly. 1575.
Carolus Bailly.
Paulus Bailly, eo regente inducta eſt reformatio à RR. Patribus Congregationis S. Mauri an. 1627. Deceſſit menſe Januario 1649.
Guillelmus Bailly, Advocatus regius in ſuperiori Conſiſtorio, poſſeſſionem inijt an. 1650.

Sacra lipſana quibus B. Theodorici gazophilacium locupletatur.

IN feretro auro infuſo, & induſtriè elaborato, reconditum ſervat ſanctiſſimi Theodorici primi Abbatis & fundatoris corpus integrum, præſente Lothario Rege è tumulo extractum an. 975. & miraculis illuſtre ante & poſt elevationem, ut ſupra notavimus.

Corpus item beati Theodulfi, à ſancto Theodorico ejuſdem Cœnobij Abbatis tertij, nuper in ditiſſima lipſanotheca reconditum, quæ formam arcæ fœderis egregiè repræſentat.

Ejuſdem S. Abbatis caput ſeparatum exhibet proſtans humero tenus ex argento, effigies ſuppedaneo innixa cruſtis argenteis paſſim exornato.

Brachium S. Theodorici in theca argentea incluſum brachij figuram referente.

Brachium quoque S. Theodulfi.

In duabus Lipſanothecis duas ſindones, viridis rubeique coloris, leonibus atque bracteis aureis diſcriminatas, in quibus ſanctorum Theodorici, & Theodulfi corpora fuerunt involuta.

Præter has tutelarium præſtantes reliquias, Aſcetæ hujus loci peregrinantium pietati ſubſequentes etiam venerandas exponunt.

De reliquijs ſancti Bartholomæi Apoſtoli, titularis ac primi Eccleſiæ Patroni; in cujus annua feſtivitate maximus fit è Remorum civitate, & pagis adjacentibus, ad Montis-Hor populi concurſus plenarias Indulgentias lucraturi.

Mentum S. Benedicti Nurſitæ, Monachorum occidentalium Ducis & Patriarchæ.

Partem capitis, cum coſta S. Priſcæ Virginis & Martyris, quæ ſub Claudio juniore poſt inauditos cruciatus martyrio coronata eſt.

In theca argentea, turriculæ figuram referente, plures diverſorum Sanctorum reliquias.

Convolat quoque maxima febricitantium multitudo ad idem Monaſterium tribus milliaribus à Durocorto diſparatum, ut in ſcypho S. Theodorici laticem hauriant, ſed vas illud teſtaceum folijs ac floribus hinc indè diſcriminatum, quod fuerat ſanctiſſimo Abbati à Rege Auſtraſiorum Theodorico (ut fertur) mnemoſyni loco datum, ac caſu diruptum, cùm multimis his bellorum turbinibus milites anno 1652. per Campaniam Rem. graſſarentur, quidam heterodoxus furatus eſt, ſecúmque clam abſtulit, argentum ab eo detracturus, quo fractura quædam contexta erat & cooperta. Viget adhuc nihilominus peregrinatio, ut olim, ad Eccleſiam tam inſignis Patroni, ut indè ſanitatem febricitantes, & alij ægroti meritis ipſius, & interceſſione obtineant.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An.* 977.

Vindeniſſa, & Virtutum quæ dominij erant Canonicorum Rem. dantur Manaſſæ & Heriberto. Teibaldus Ambianenſis exauctoratur. Lotharius Remus pactum init cum Ottone.

CAPUT XI.

COenobijs Moſomagenſi, & Montis-Hor in perfectiorem ſtatum feliciter reſtitutis, Præſul Adalbero ſuæ Metropoleos rectæ gubernationi totus incubuit, hoc unum præcipuè agens, ut perverſis hiſce temporibus, quibus Præſulum electiones pro nutu, & libidine Principum fiebant, ſaltem viri idonei & abſque ſimoniæ labe ad infulas promoverentur.

Nec de proventibus Eccleſiarum minor erat ipſius providentia, quamvis in ditiores villas dominij eccleſiaſtici plærique Nobiles totis viribus inhiarent. Animum enim ejus vehementer angebant novæ quorumdam molitiones, qui, Carolina ſtirpe ad exitum properante, Toparchiarum fundamenta per provinciam & diœceſim locabant, inter quos Manaſſes ſuper Azonam arce condita ſedem jam fixerat, Comitatum, qui Regiteſtenſis dictus eſt, uſque ad Moſam producturus; cùmque hic Vindeniſſa, ampla poteſtate & in amœniſſimo ſolo ſita, & finibus quos ſibi propoſuerat, contentâ, valdè indigeret, Adalbero ut erat perquam cordatus & ſapiens, cedendum eſſe tempori ratus, conſenſit ut ei per precariam villa hæc à Capitulo daretur pro quibuſdam prædijs relatis in charta, quæ ad calcem Frodoardi edita eſt, & ſic incipit.

» IN nomine Patris & Filij & Spiritus-ſancti. Notum ſit omnibus tam
» præſentibus quàm futuris Fidelibus, quòd Manaſſes Miles poteſtatem
» illam, quæ dicitur Vindeniſſa, à Canonicis Remenſis Eccleſiæ, favente quo-
» que domno Adalberone Archipontifice, totam ſibi, ſuæque conjugi Oidelæ
» (exceptis etiam Eceeſijs Canonicorum uſibus, jure dominij reſervatis, ſalva
» rerum commutatione) per precariam efficaciter obtinuerit. Dedit itaque con-
» trà idem Manaſſes competenti modo Canonicorum parti quidquid poſſidebat
» in villa Tancauda, hoc eſt manſos IX. & molendinum & in Verniaco VIII.
» manſos & dimidium, & in villa Columnis ædes duas in Comitatu Rem. &c.
» eâ videlicet ratione altrinſecus ſtabilita hujuſmodi precariæ, ut ijdem Ca-
» nonici pro reſpectu & veſtitura Tancaudam & Verniacum manu ſua teneant,
» cetera verò tam ipſe Manaſſes, quàm ſua conjux prædicta cum eadem po-
» teſtate Vindeniſſa, in ſua tantùmmodo vita, libera facultate ſibi teneant &
» poſſideant. Ubi verò rebus humanis exceſſerint, totum illud ex integro præ-
» dium, precario datis ſcilicet rebus, inviolabili jure ſorti Canonicorum jugiter
» adhærentibus, in manus eorum pro debito legibus ad poſſidendum redeat, &c.
» Actum Remis in ſede VIII. Idus Novembris, an. XX. regnante Domno
» Lothario Rege Francorum, Epiſcopatûs Adalberonis quarto.
» Domn. Adalbero ſubſcripſit, atque firmavit.

Ibi etiam fit mentio Comitatus Caſtrenſis ſuper fluvium Barr. & Comitatus Porcenſis.

An Vindeniſſa ut condictum erat, in jus ac dominium Capituli redierit poſt Manaſſis obitum, non ſatis liquet, imo contrarium appendicis Auctor videtur aſſerere, cùm ait prædictam villam, in terra Comitis Regiteſtenſis ſitam, ſuo tempore à Vvitero Comite ſub trecenſu triginta ſolidorum teneri; Vviterus autem Comitatui ſucceſſit an. 1124. ut poſtea dicetur.

Heribertus quoque Trecenſis Regulus, callidè ſe in villam Virtuti intruſit, pactum iniens cum Capitulo Rem. ut ſaltem vitæ ſuæ decurſu prædictam villam, quam ex peruaſione jam ſibi vindicaverat, retinere poſſet, ſub conditionibus quæ ibi apponuntur, & ſunt ejuſmodi.

In

Adalb. XXXIX. Archiep. An. 977.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Ego Lendo ſanctæ Remorum Eccleſiæ Præpoſitus, omniſque ejuſdem loci Canonicorum Congregatio. Nolumus latere omnium tam præſentium, quàm futurorum induſtriam, quoniam Heribertus Comes noſtræ humilitatis adiens conſpectum, petijt dari à nobis ſibi noſtri juris eam, quæ dicitur villa Virtutis, quam ipſe ſibi ex peruaſione vendicabat, ea videlicet ratione, ut pro veſtitu nobis ad præſens ex eâ retinèremus manſos duos ingenuiles & veſtitos, & pro reſpectu annuatim perſoluere libram unam denariorum monetæ Remenſis feſtivitate S. Remigij Cal Octob in diebus tantùm vitæ ſuæ, ſecluſis uxore ſua, infantibus & cunctis heredibus ſuis; cujus petitioni faventes, conceſſimus illi ſoli præfatam villam ſecundùm præſcriptam, ab eóque determinatam rationem, &c.

Sigil. domini Adalberonis Archiep. confirmantis & conſentientis.

Manaſſes, & Heribertus qui cum Capitulo Remenſi ad vitam ſolùm pepigerant pro Vindeniſſa, & Virtuto, promiſſis omninò ſtetiſſe non videntur, mens enim eorum erat harum additamento Toparchias ſuas porrectiores reddere, quod re vera perfeciſſe certum eſt, cùm has quocúmque modò acquiſitas ſibi ſic aſſeruerint, ut velut Comitatuum appendices, & proprias ſuis poſteris reliquerint.

Tetdone Cameracenſium Præſule vivis exemto 28 menſis Auguſti, Imperator è Sclauorum tractu rediens Rothado pijs moribus adornato inſulam Præſulatûs impertivit: *Æſtimans illum*, ait Baldericus, *lenitate animi, ſævitiam Cameracenſium repreſſurum.* Hujus Sedis ſublimitate adeptâ, circa initium Quadrageſimæ urbem petijt, nec multo poſt ab Adalberone Rem. Archiepiſcopo, cum quo in ſchola Gorzienſis Monaſterij arctam inierat amicitiam, ſumma cum veneratione ordinatus fuit. Refert Auctarium ad Frod. Chronicon ex vetutiſſimo codice, Adalberonem hoc anno arcuatum opus evertiſſe ſecus valvas Eccleſiæ Rem. poſitum, ſupra quod præter altare S. Salvatoris, fontes quoque miro opere hactenus permanſerant; ex quo planum fit templi fabricam longè aliam fuiſſe ab ea quæ nunc eſt. Eodem pariter anno tertio decimo Cal. Ianuarij Præſul Rorico ſanctæ Laudun. Eccleſiæ, quem Aſſo Monachus, *Totius ſapientiæ lumen*, nuncupat, langore paralyſis correptus, vitâ deceſſit, cui anno ſequenti ſucceſſit Adalbero juvenis, ex Lotharij natus Regno, die Palmarum Remis caractere epiſcopali ab Adalberone Rem. inſignitus. Hic dives quidem opum, poſſeſſionúmque locuples fuit, at infidus Regi, & Laudunenſis Eccleſiæ calamitatum origo, ut ſtatim videbimus.

Erat per id tempus quidam Ambianenſis Epiſcopus, Tetbaldus nomine, cujus protervia Adalberonis Metropolitani patientiam plurimùm exercuit. Quis verò ſit ille, & an idem qui intruſus tempore diſcordiæ inter Artaldum & Hugonem pro Archiepiſcopatu Remenſi, à Trevirenſi Synodo excommunicatus fuit, vix certò definiri poteſt. Niſi ipſe poſt obitum Regembaldi, quem Artaldus ad preces Cleri & populi legitimè conſecrârat, rurſus Ambianenſem ſedem invaſerit, aut certè quidam alius cognominis, qui anno 974. Lotharij Regis præcepto, ſuperius Cap. 7. à nobis relato, etiam ſubſcripſit poſt Vvidonem Archiepiſcopum.

Sirmundus putat in notis ad 3 tom. Concil. Gal. Thetbaldum hunc eum fuiſſe quem ante An. 3. Ambianis pſeudo Archiepiſc. Hugo ordinaverat.

Quidquid ſit, ex ſynodica Concilij Rem. habemus Thetbaldum ſæpius correptum à Metropolitâ Adalberone non acquieviſſe, ſed monita ejus audaciùs reſpuentem in malitia ſua inveteratum permanſiſſe, exoſum Deo, & hominibus, donec Archiantiſtes Adalbero eum ad Synodum vocavit coram Stephano Diacono Benedicti VII. Legato, VIII. Cal. Octob. an. 975. ut rationem redderet illegitimæ ſuæ ordinationis; & quia non comparuit, ut ei fuerat injunctum, excommunicationis gladio percuſſus eſt. En ſtatutum quod Stephanus, qui Synodo præfuit, & Archiepiſcopus Adalbero miſerunt ad pſeudo-Epiſcopum.

Epiſtola

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An. 977.

Epiſtola Stephani & Adalberonis ad Thetbaldum Ambianenſem.

» INveterate dierum malorum, vide quid lucri tua tibi contulit abſentia, » noſtrâ ut abutaris patientiâ, contemptor legum divinarum atque huma» narum? Sedem Apoſtolicam appellaſti, nec adiiſti. Litteras pecuniâ, & men» dacio tuo Romæ editas, à te accepimus XIV. Cal Auguſti, pluſculum in te, » quàm pro te continentes. Cui Synodo nec interfuiſſes, niſi interpoſita con» ditione reſervandi honoris; quod abeſſe, fuit non adeſſe. Cur latitas? cur » ſanctam Synodum fugis? ei quæ acta eſt v. Nonas Julias exhibere te no» luiſti, & præſenti quæ denunciata eſt agi VIII. Cal. Octob. intereſſe » recuſas.

» Convenerunt pro te reverendi Medici, qui morbos tuos optimè norunt, » tyrannicam ſcilicet vim qua infatuatus es contra Regum velle, & illum tuum » pſeudoarchiepiſcopum cum Epiſcopis excommunicatis, qui ſuarum manuum » impoſitione, velut quodam contagio te infecerunt: & quoniam judicio domni » Benedicti VII. Papæ in Synodo, qua Bonifacius damnatus eſt, incurabilis » repertus es, nec ejus Filius Stephanus S. Rom. Eccleſiæ Diaconus, mederi » tibi prævalet, velut morbidum & morboſum hircum ſeparamus te à grege » dominico, & ex auctoritate Omnipotentis, & ſanctæ Mariæ, ſanctique » Petri Principis Apoſtolorum, damnamus, & excommunicamus, ſacriſque » liminibus Eccleſiæ arcemus, uſque ad veram tui recognitionem, & dignam » ſatisfactionem.

» Ego Stephanus S. Romanæ Eccleſiæ Diaconus ad vicem domni Benedicti » Papæ ſeptimi huic ſtatuto præfui, & ſubſcripſi. Ego Adalbero S. Remenſis » Eccleſiæ Archiepiſcopus interfui, & firmavi cum reliquis.

Carolum Regis Lotharij fratrem Otto Imperator citeriori Lotharingia præfecerat, aliiſque cõduxerat beneficijs ut fraternis motibus reſiſteret.

Utrum reſipuerit Thetbaldus hoc anathematis vinculo innodatus, apertè non liquet, quamvis nonnulla ſit ſuſpicandi ratio, maximè ſi coacta fuerit Synodus ad Montem ſanctæ Mariæ cui ſubſcripſiſſe legitur an. 983. ut notat Auctor appendicis ad Frodoardum.

Balder. C. 100. lib. 1.

Porrò ex his decreti verbis Stephani, & Adalberonis, *Infantuatus es contra Regum velle*, colligere eſt Thetbaldum exauctoratum eſſe, Ludovico jam à patre in Regni conſortium adſcito, quod hoc eventu opinor accidiſſe, cùm ortâ ſimultate inter Ottonem Imperatorem, & Lotharium Regem propter collatum Lotharingiæ Ducatum Carolo, Rex collecto exercitu ſtatuiſſet in ditione ſua renovare Lotharium Regnum, hoſtiliterque penetrâſſet uſque ad palatium Aquiſgrani. Et Otto ut vices redderet, condicto die Franciam uſque ad Cal. Decembris peruagatus, fines præſertim Remenſium, & Sueſſionum diversâ clade vaſtâſſet, tandem pax inter utróſque ſancitur, non ſuper Charum fluvium, ut ſcribit Sigebertus, ſed Remis civitate, renitentibus Hugone, Henrico fratre, & Regni Optimatibus. Nec ibi abjurat Rex Lotharingiam, ut falsò refert idem Auctor; ſed dat Ottoni in beneficio Lotharium Regnum, ex Hugone Floriacenſi. Quod clarioribus verbis Gerbertus qui tunc aderat, epiſtolâ ad Abbatem Autiliacenſem aſſerit, loquens de Adalberone Remenſi ſummo Cancellario, *Lotharienſes*, inquit, *ſervire cogit filio Imperatoris ſub Regis Franciæ clientela.* In hoc igitur Procerum Conventu Remis coacto, ſi quid conjecturâ aſſequi poſſum, Ludovicus V. inauguratus eſt, ut ex annorum Regni ejus computatione colligi poteſt.

Berlandus ſancti Vincentij Laudunenſis Abbas, ægrè ferens tamdiu Monaſterium ſuum beati Confeſſoris Botiani præſentiâ viduari contra authenticum Didonis Epiſcopi, humiliter petijt ab Adalberone Laudunenſi ut ſacræ tandem ejus reliquiæ à Canonicis, ob inteſtationem paganorum aliò tranſlatæ, pacatâ Galliâ ad proprium locum reducerentur, quod lubens annuit ſequenti diplomate, cui Remenſis Adalbero Metropolita ſubſcripſit.

Charta

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An. 980.*

Charta Adalberonis Laudunenſis Epiſcopi.

IN Nomine Dei & Saluatoris Noſtri Ieſu Chriſti, Ego Adalbero Laudun. Eccleſia humilis præſul: Notum fieri uolumus præſentium, futurorùmque Dei fidelium ſolertia, quoniam Venerabilis Abbas Berlandus, Monaſterij S Vincentij noſtram adijt præſentiam deferens quoddam priuilegium loci ſui, quod eidem loco diuæ Memoriæ D. Dido Præſul octauus ſcilicet anteceſſor noſter fecerat de corpore S. Confeſſoris Botiani ut in eodem loco perpetualiter permaneret, Ibidemque Canonici ejuſdem ſancti qui Paganorum infeſtatione cum ſuo Patrono à Cella ipſius propulſi fuerant, & nulla certa ſede tenebantur, Domino fideliter in pſalmis, & hymnis, & ſpiritualibus Canticis quieta jam ſtatione potiti famularentur, transfuſis illo omnibus cum integritate rebus jure ad ipſamCellam reſpicientibus. Fatebatur autem idem Abbas ſe non modice admirari quomodo S. Vincentij locus tanto theſauro, ideſt, Sancti Botiani corpore poſt tantum priuilegij robur fuerit alienatus ſimul obſecrans à nobis ſibi conſilium hinc tribui ne tantum loci ſui, &c.

Ecclesia de Petra Ponte in quam ob infeſtationem Paganorum plebs fidelis ſe receperat, à incentianis datur.

Nos uerò rem diligentiſsimè inueſtigantes comperimus quod idem Deo deuotiſsimus præſul, cogente quam prædiximus Paganorum infeſtatione, Municipio de Petra Ponte ad confugium munimenque Chriſtianorum conſtructo, neceſsitate ductus, (ne ſcilicet illic degens fidelis populus ſacrarum tuitione reliquiarum careret) neuè idem Municipium, quod Pontificalis ſedes extiterat uileſceret, eundem Chriſti Confeſſorem illuc tranſtulit, atque in poſterum ibidem remanſurum collocavit, fortaſſe in recompenſationem hujus facti ſimile quid reſtituturus, quod utrum fecerit nec ne, ignotum. Igitur re utrimque conſiderata, nec priuilegium volentes vacillare, nec caſtrum ſancti præſentia viduare, decernimus ſano ut nobis noſtriſque viſum eſt fidelibus intuitu, Eccleſiam ipſius caſtri ſanctæ Dei genitricis honore dicatam, ubi ſancti Corpus collocatum colitur, cum cæteris ſanctorum reliquijs ibidem quieſcentibus, & omnibus rebus, pertinentiis ſuis ad præfatum S. Vincentij locum tradere, & in Abbatis & Monachorum ejus veſtituras de noſtra traycere, & ut Pontifici jam dicto, nobis, ſucceſſoribùſque noſtris, ſeniori noſtro Lothario Regi, & Dominæ noſtræ Emmæ Reginæ, atque filio eorum LUDOVICO ÆQUÆ REGI, *in ſacris orationibus ſuis, die noctuque prodeſſe ſatagant. Hanc ſucceſsorum quicumque futuri ſunt noſtrorum caritatem ſupplici imploramus deuotione, ut memores ſortis humanæ ſibi proſpiciant, atque ab hoc noſtro actu non diſſentiant, quatenus prædictarum orationum participes facti, per hæc & cætera vitæ exercitia cæleſtem ad beatitudinem pertingant.*

Vt autem hæc noſtræ donationis auctoritas firmiorem in Dei nomine per ſuccedentia tempora obtineat vigorem hoc exindè fieri ſcriptum præcepimus, factumque propria manu roborantes fidelium noſtrorum Clericorum & Laycorum manibus roborari ſtatuimus.

Ego Adalbero Remorum Archiepiſcopus indignus †
Ego Adalbero Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus. †

SUb hoc tempore Otto Imperator in Calabriam pugnaturus veniens adverſus Græcos & Saracenos, ab eis ipſe devictus eſt ingenti prælio navali vaſtato exercitu, omnibùſque penè proceribus interfectis, ipſe quoque Imperator natando nitens evadere à nautis captus eſt, ſed mox à conjuge redemptus, brevi mœrore confectus obijt. Huic Otto filius qui tertius dictus eſt Rex, Veronæ ante obitum patris electus ſtatim Aquiſgrani coronatur. Nec propterea niſi ab eo tempore quo Imperij coronam à ſummo Pontifice ſuſcepit, Imperatoris nomen, ſed Regis dumtaxat ſuis Diplomatibus more majorum inſcripſit, ut patebit ex ſequenti quo bona Sancti Remigij in Germania confirmat.

Ex 4. Volumine fol. 78. titulo 92.

Priul.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *Ann.* 977.

Privilegium Ottonis Regis pro Allodio de Marſna Remigianis à Gerbergâ Regina conceſſa.

Notegarius vocatur Epiſt. 30. Gerberti.

IN nomine ſancta & Indiuidua Trinitatis Otto, annuente Diuinâ clementiâ Rex, noverit omnium fidelium noſtrorum tam præſentium quam futurorum induſtria, quod per interventum noſtrorum fidelium Epiſcoporum Vvengici ſcilicet Maguncienſis Archiepiſcopi, atque Venerabilis Nocheri Leodienſis Eccleſiæ Pontificis, ſuis per deprecationem Heldeboldi Vvarmacenſis ſedis utilis nobis Præſulis renouando donamus priuilegia Cœnobio Beati Remigij Francorum Apoſtoli ſecundum deprecationem Domini Letardi Abbatis, Monachorumque ipſius Cœnobij, ſuſcipientes ipſam obſecrationem per legationem fratris Adelardi ipſius loci Monachi fidelis noſtri, pro conſeruando autem Religionis ſtatuta Domni Genitoris noſtri Imperatoris Auguſti Ottonis eidem Cœnobio conceſſa, noſtra auctoritate renouamus & roboramus, huic petitioni tam noſtrorum Epiſcoporum, quam Monachorum aſſenſum prabendo annuimus, & noſtra ſerenitatis aures libenter accommodamus, & beneficia Domni Genitoris noſtri Monachis Deo ſanctòque Remigio famulantibus collata, noſtra quoque anctoritate rata fieri decreuimus, id ſcilicet inſtituendo, & jubendo, ut Abbatiam, quæ uocatur Marſna, cum fiſco, & cum omnibus appenditijs, quæ ad eam pertinent, jure quieto ipſi Monachi poſſideant ſicut domna Gerberga amica noſtra. Francorum Regina dedit pro remedio anima ſuæ Sancto Remigio: Simul etiam & Cellam cum omnibus Appenditijs intra Voſagum ad eam pertinentibus ob amorem Sancti Remigij Regali pracepto firmamus, & corroboramus. Vt uero eumdem Ss Patrem B. Remigium in ultimo diſcuſſionis tremendo examine mereamur inuenire adjutorem: hoc etiam addere congruum cenſuimus, ut in omnibus ubicumque locis intra regni noſtri fines ijdem Monachi habere noſcuntur noſtræ corroborationis decreto firmiter conſtituta, nullus omnino nec Dux, nec Epiſcopus, nec Comes, nec alicujus perſona inconſiderata audacia, aliquod prajudicium, vel quamlibet indebita oppreſſionis violentiam, in omni terra ditionis eorum contra fas præſumat inferre, & ut hoc noſtra immunitatis, conſtitutionisque regale decretum, per ſuccedentia tempora maneat, & à cunctis credulitatis firmitatem teneat manu propriâ corroboravimus, atque annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

Signum Domni Ottonis Glorioſiſſimi Regis. Hildebaldus Epiſcopus, & Cancellarius vice Vuillegiſili Archiepiſcopi recognouit. Data 3. Calend. Decemb. Anno Dominica Incarnationis 986. indict. 15 Anno autem tertij Ottonis regnantis tertio actum à Diſpargo fœliciter, Amen.

Partibus Ottonis impenſè favens Adalbero infidelitatis inſimulatur, ab eo crimine purgat ſe apud Regem, Lotharij obitus, & Ludovici V.

CAPUT XII.

Theophania græca mulier, uxor Ottonis Imperatoris, cujus filia Adelais & Sophia.

OTtone poſt pugnam contra Saracenos extincto, ut vidimus, reſcripſit Adalbero Archiepiſcopis Trevirenſi, & Moguntino, ut pacatis turbinibus quibus Imperium fœdè concutiebatur junioris Ottonis partibus conſtanter adhærerent, ſe interea pro virili acturum apud Reges Francorum ut ipſi faverent quam maximè. *Reges Francorum*, inquit, *filio*

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An 985.

filio Theophania id eſt Ottoni, fauere dicitis nihilque eos conari, niſi tyrannidem Henrici, Regem ſe facere uolentis, ſub nomine aduocationis, uelle deſtruere. Henricus hic filius erat alterius Henrici fratris primi Ottonis ex Sigeberto Et quoniam Exbertus Trevirenſis hunc videbatur velle præponere Ottoni, ſic eum aggreditur noſter Adalbero. Quo receßit ſanctißima fides? exciderunt-ne animo beneficia Ottonum vobis conlata? magnam intelligentiam veſtram revocate, generoſitatem veſtram perpendite ne perpetuo dedecori generi veſtro eſſe velitis. Si vires vos deſtituere acclamatis, nos fautores & adjutores in talibus negotijs fore confidite. Poſtremo ſi ſalvâ dignitate veſtri nominis Vrbem Treuirorum tutari non ualetis, Remorum utrique noſtrum ſit ſatis. Ditiores erimus quam Eucharius quondam, & Sixtus. Epiſt. 22. Epiſt. 26.

Lotharius Rex & Henricus Dux Bajarorum ſuperſtite libero regnum eripere nitebantur. Bald. lib. 1. cap. 106.

Epiſt. 85.

Dici non poteſt quantum inſudarit Adalbero pro pace Regnorum promovenda, & licet ſpecialis contra ſuam Eccleſiam commotio Henberti Tricaſſini, & Ottonis Comitis filij Tetbaldi vehementer animum perturbaret, publica nuſquam deſervit negotia, ut vel exhoc colligi poteſt dum à Lotharienſis Regni primatibus, ut Archicancellarius, obſides accepit, dum filio Imperatoris parêre coegit. Sub Regis Francorum clientela, dum Henricum in Gallia regnare prohibuit, dum Caroli impetum eliſit, quia ſe in multis infenſum expertus eſt.

At Lotharius in tam lubrico rerum ſtatu, mutato conſilio Henricum Ottoni præferendum cenſuit, ut turbatis rebus in Germania, Lotharingiam recuperaret. Et quia Præſul Adalbero, Cæſaris filio, ſcilicet Ottoni, tenacius adhærebat, ſimultas indè exorta eſt, quæ tandem in eum, in Gerbertum, & in Godefridum Virdunenſem exarſit. *Nos, inquit, Gerbertus (Epiſtola ad Theophaniam Auguſtam) & Adalberonem infidißimos ſibi putant, eo quod de ueſtra fidelitate benè ſentiamus.* Sed nihil æquè Regis iram accendit, ac Adalberonis filij Comitis Godefridi promotio ad Epiſcopatum Virdunenſem, propter quam Urbem obſidione cinxit, & captos in ea Godefridum & Sigefridum Adalberonis parentes in vinculis diu retinuit.

Gerbertus hac detentione graviter commotus, Epiſcopum Virdunenſem ſic affatur. *Repentinus caſus ne uos terreat, filio Cæſaris fidem quam promiſiſtis inuiolabilem ſeruate, ſentiant in nobis hoſtes non ſe totum cepiſſe Godefridum, &c.* Et ut inter has tempeſtatum turbines, Hugonis Ducis Francorum amicitiam ſedulò ſibi conciliaret, addit, *Lotharius Rex Franciæ Prælatus eſt ſolo nomine, Hugo uerò non nomine, ſed actu & opere.* Idem etiam ſuggerit Adalberoni Remenſi. *Hæ ſunt rerum uices, & initia quibus ſeptra in alios deuoluuntur.* Porrò audiens præfatus Archiepiſcopus ſe infidelitatis & perfidiæ apud Reges inſimulari, hac brevi tandem Apologia ſe purgandum exiſtimavit. Epiſt. 48.

Perfidia & infidelitatis crimine in Regiam majeſtatem arguor detineri, eo quod nepotem meum Clericum (uidelicet mea Eccleſia) licentia donauerim, quia & Palatium adierit & dono alterius Regis Epiſcopatum acceperit, ejus regni quod ſenior Lotharius Rex in proprium jus reuocauerit, quòdque gradus Eccleſiaſticos ei poſtmodum contulerim abſque licentia & auctoritate ſenioris mei.

Purgatio.

Cum Senior meus Rex Lotharius Lotharienſe Regnum non haberet, nec reuocaret fratris mei filium, uix tandem ſic obtinui fide interpoſitâ, ut ſi uſus

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. An. 985. *aliquando expoſceret, ſibi ſuiſque abſque pertinacia redderem. At cum ageretur ut ſenior meus filio Imperatoris aduocatus foret, eâque de cauſa dati obſides eſſent, fratris mei rebus legatis, filium repetini, nec ſegniter accipientem fidei violatorem increpitans, rem ſuam à multis interturbari, eum ſe ſtatum prodere dicit, terribilem judicem extremi judicij ultorem ſpreta fidei, ac conſanguinitatis proclamat. Ergo quia ſenior meus de reuocatione Regni nihil mihi dixerit, ſed de ſola aduocatione, nec dandi licentiam Clerico interdixerat, ſed inſuper beneuole conſenſerat, ut à Legatis meis intellexi, ſi ea facere uellet, quæ pater ſuis ſpoponderat, & proficiſcentem abſolueret, & ut id pro quo obſides dati erant, ſinceriſſimè conſeruaret, fidem exegi, quam & hactenus obtulit, & adhuc ut credimus offert: Gradum Diaconatus & Presbyteratus ei contuli, ne à nobis emancipatus in accipiendo alteri manciparetur, & ne Eccleſia noſtra inuidiæ pateret, Subdiacono ex ſe ad Epiſcopalem apicem aſſumpto, ſimulque quod hi gradus, nec Prouincias, nec Ciuitates, nec Villas quæ Regnorum ſunt, conferant, ſed quæ potius Cæleſtis ſunt Regni, id eſt aduerſari uitijs, coli uirtutes. In quo mihi crimen perfidiæ & infidelitatis protendebatur oſtendi, ut arbitror, & me fidem maximè habuiſſe, & fidelitatem ſeniori meo imprimis conſeruaſſe.*

Epiſt. 60. Rebus poſtea aliquantiſper compoſitis, Sigefridus Comes ad ſua redijt, at Godefrido permiſſum non eſt, niſi ejurato Comitatu Virdunenſi, & Epiſcopatu pro filio integram Regibus fidem exhiberet. Inter moras Glorioſiſſimus Rex Lotharius Francorum Clariſſimum ſydus mundo ſubſtractus eſt. 6. nonas Martias, & Remis ſepultus in Æde Sancti Remigij ubi in Regem fuerat unctus, cui breve illud Epitaphium Gerbertus poſuit.

Cujus ad obſequium coiere Duces, bonus omnis
Quem coluit, ſate Cæſaribus, monimenta doloris,
Cæſar Lothari, prætendis luce ſecunda,
Terrifici Martis quod erat conſpectus in aſtro.

POſt Lotharij obitum, Ludovico qui octo ferè annos Clavum Reipublicæ tenuerat cum Patre, Francorum Principes fidem Sacramento firmarunt, nec ſegnius præſtitit Archicancellarius Adalbero, in hoc maximè incumbens, ut pacem inter Regnum & Imperium conciliaret, quin & Theophaniæ Imperatricis amicitiam impensè excolebat, quam Dominam & ſuæ Eccleſiæ benefactricem compellat his verbis, *Fovet noſtra Eccleſia inter præcipuos theſauros pignus veſtra amicitia circa nos; ſentiat ergo Beatus Remigius tanta Domina favorem ſi fieri poteſt in recipiendis rebus amiſſis, cùm propter ſui merita, tùm propter noſtra, ſi qua placebunt, exhibenda ſervitia; ſentiamus & nos gratiam jam benè fundatam, ſcilicet ut Legato, & melius ſcriptis de pace, & pacis conditione cum noſtro Rege habenda dignemini ſignificare nobis per omnia paratus quatum fas eſt fidem ſinceriſſimam exhibere.* Quæ autem munera Adalberoni miſerit, hæc ſunt, ut conjici poteſt ex Epiſtolâ 90. ad eandem Theophaniam:

Diſticon in Calice.

Hinc ſitis atque fames fugiunt, properate fideles
Dividit in populos has Præſul Adalbero gazas.

In

An. 986.

In donarijs.

Virgo Maria tuus tibi Praſul Adalbero munus.

LUdovicus memor antiquæ benevolentiæ Ottonis Auguſti in Adalberonem, & cum Theophaniâ familiaris colloquij, velut hæres odij & inimicitiæ patris, exardeſcens irâ juſſit, ut Archiepiſcopus aut jurejurando fidem renovaret, aut urbe, Regnóque excederet; quin etiam Conventus Francorum 6. Calend. Aprilis ab eo indictus eſt, ubi iterum crimine infidelitatis accuſandus erat, quòd Epiſcopum Virdunenſem, anteà ſuum Clericum, licentiâ donaverit, quòdque in Preſbyterij honorem promoverit. Ita paſſim pro libidine ſe gerebat Ludovicus Rex, amicis inquietiſſimus, hoſtibus verò infenſiſſimis, quibus undique premebatur, non multùm inquietus; unde quid de eo tunc ſentiendum erat, velox exitus comprobavit. Et quoniam quaſſatâ novitatum fluctibus republicâ, ſeriò agendum eſt, Adalbero, pro fortuna Ottonis & Heriberti colloquium expoſcit, Moſomum, & Maccrias multitudine militum communivit, & apud Altum-Villare cum conſanguineis, maximè verò cùm Gocilone nepote, quid ſibi agendum ſit, pertractat. Interim Ludovicus Rex de Emmæ matris famâ & honore parum ſollicitus, ob rumores neſcio quos, & in Laudunenſem Epiſcopum dolore animi exardeſcens, propter nefanda, quæ de eo dicebantur, proprio eum expoliavit honore, unde ſic conqueritur Epiſcopus epiſt. 98. ad Provinciæ Remenſis Epiſcopos.

Quamvis Regia poteſtate per quorundam hominum factionem à propriâ ſede ſim ad præſens excluſus, epiſcopali tamen officio minimè ſum privatus, nec damnant crimina falsò illata, quem innocens in hac parte non remordet conſcientia; ſentiat ergo grex Paſtoris abſentiam, ſentiam & ego vos meam dolere vicem. Itaque moneo, oro, rogo, obſecro ac pro nomine terribilis ſemper viventis Domini obteſtor, ne Eccleſia mea quolibet modo per quamlibet perſonam ſanctum chriſma tribuatis, nec epiſcopalem benedictionem, & Miſſarum ſolemnia in mea Parochia peragatis, quia ſcriptum eſt: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. *At ſi Divina & humana contemnitis jura, nec noſtris monitis acquieſcitis, quamquam Divina ultione ſitis feriendi, tamen ad majorem audientiam eccleſiaſtica legis vos provocatum iri pernoſcatis.*

Cùm acrior cura Regnorum in conficienda pace longiùs ab urbe Remenſi Adalberonem retineret, tandem apud Palatium Compendienſe decretum eſt ut 8 Calend. Junij ad Montem-Falconis dominæ Adalaidæ Imperatrici, & Duci Carolo, Rex Ludovicus, Regina Emma, Dux Henricus causâ ſtabiliendæ pacis occurrerent: Ibi Adalbero cum Rege collocuturus acceſſit, villas Virdunenſis Epiſcopij pro redemtione ſuâ una cum filio Adalberone Epiſcopo invitus donat Godefridus Comes, ſed vix hæc depacta ſunt, cùm Ludovicus juvenis hominem exuit, dubium an quæſita morte, ſepelitúrque in Eccleſiâ beati Cornelij Martyris Compendio, cui Carolus, frater Lotharij & patruus prædicti Ludovici, paterno & avito jure ſuccedere debebat, ſed Hugo Dux Francorum coronam præripuit à Francis expetitus, eò quod Carolus uxorem acceperat filiam Heriberti Comitis Tricaſſini, ſi Chronico Hugonis Floriacenſis credatur; ſed alij alias rationes ſuggerunt.

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An.* 987.

Hugo Capetus Remis ab Adalberone inauguratur, ejuſdem Præſulis epiſtolæ ad Ducem Carolum, obitus item & ſepultura.

CAPUT XIII.

IN hoc Carolinæ gentis deliquio, ut ſe habuerit ſummus Regni Cancellarius Adalbero, & quantâ preſſus fuerit anguſtiâ, vix quiſquam dicere poteſt: noverat Caroli ingenium, leve, atrox, inſolens, ac ineptum Imperio; Hugonis verò docile, temperatum & cunctis præſtans dotibus: igitur tempori cedendum ratus, ac fortunæ, Hugonem jam electum, Noviomo publicè acclamatum, Remis unxit in Regem 5. Nonas Julij 987. ex Aimonij Continuatore lib. 5. cap. 45. ubi ſic loquitur: ***An 987. unctus eſt in Regem in Remenſi civitate Hugo Dux, & in ipſo anno Robertus filius ejus, Rex ordinatus eſt.*** Cui convenit Chronicon breve incerti Auctoris apud Andr. du Cheſne tom. 3. & Chron. Hugonis Floriacenſ. tom. 4. Non deſinnt qui aſſerant Odonem filium Theobaldi Comitem Turonenſem, & Heribertum Comitem Trecarum coronationi intereſſe noluiſſe propter eorum affinitatem cum Carolo, Meyerus addit Arnulfum Flandrenſem, cujus ſimultate graviter offenſus Capetus, excidium Flandriæ minabatur, niſi ſtatim Arnulfus in verba Regis juràſſet.

Exhæredatus dicitur Carolus ob levitatem indicio Fratorum in Charta Monaſterij Gellon. idib. Octob. eodem anno. Inepti & tardi ingenij fuiſſe tradit Balder. lib. 1. cap. 100.

Hic igitur Rex Hugo cùm animos Procerum ſibi magis ac magis conciliare vellet, ſtatuit nihil aggredi niſi ex eorum nutu, & conſilio, ut ſignificat ipſi Seguino Senon. ***Regali potentia in nullo abuti volentes, omnia negotia Reipublica in conſultatione & ſententia fidelium noſtrorum diſponimus, vôſque eorum participes fore digniſſimos judicamus. Itaque honeſtè & benigno affectu vos monemus, uti ante Cal. Novemb. eam fidem quam ceteri nobis firmaverunt, confirmetis, ob pacem & concordiam ſancta Eccleſia &c.*** Adalberoni etiam Remenſi, qui eum unxerat, ſummi Cancellarij dignitatem aſſeruit, ut ex privilegio Corbeyenſis Monaſterij aperriſſimè conſtat, in quo Robertus regali nomine & auctoritate cum patre refulget, hoc eodem anno, cui hæc ſubſcriptio affecta eſt. ***Ego Reginaldus Cancellarius ad vicem Adalberonis Archiepiſcopi ſummi Cancellarij recognovi***

Adalberoni igitur magna opus fuit ſagacitate & induſtriâ, ut non tantum non impingeret in ſcopulos impendentium malorum ſub hac rerum viciſſitudine, ſed ut fortunam prius acquiſitam illibatam conſervaret. Extat etiam privilegium àb Hugone conceſſum Monachis ſancti Remigij, quo bona Eccleſiæ ſeu Monaſterij tam in ſuburbio, quàm alibi exiſtentia confirmantur; ſed quoniam in eo deſunt ſubſcriptiones & data, omittendum eſſe judicavi: ſimile huic habent Vincentiani Laudunenſes anno primo Hugonis Regis, cujus initium tale eſt.

Hugonis

Hugonis Regis Diploma.

Hugo gratiâ Dei Rex, ſi poſtulationes quibuſcúmque in locis “ Deo militantium audientes placido aſſenſu recipimus, earúm “ que utilitatibus neceſſaria providendo, morem prædeceſſorum no- “ ſtrorum, Francorum ſcilicet Imperatorum ac Regum ſequentes, ea “ quæ illis divino fervore afflati, ſive conferimus, ſeu collata noſtris “ edictis confirmamus, id nobis procul dubio ad ſempiternæ perceptio- “ nem beatitudinis profuturum non dubitamus. “

Igitur notum ſit omnibus ſanctæ Eccleſiæ fidelibus, quoniam Mo- “ naſterij ſancti Vincentij Abbas Berlandus, ejúſque Monachi adeun- “ tes noſtræ regiæ manſuetudinem excellentiæ per Adalberonem ſanctæ “ Laudunenſis Eccleſiæ eximium præſulem, humiliter poſtulârunt, ut “ pro Dei omnipotentis amore, & præmemorati Martyris venera- “ bilitate, noſtríque Regni ſtatus honore, quicquid aut liberalitate “ Regum, aut collatione Pontificum, ſeu impertitione Dei fidelium, “ ad noſtrum uſque tempus eidem Monaſterio fuerat attributum, “ noſtra auctoritate roboratum præcepti noſtri munimine dignaremur “ innovare, &c. “

Signum Hugonis glorioſiſſimi Regis. “

Actum Compendio palatio in Dei nomine feliciter Amen. Anno “ primo regnante ſereniſſimo Rege Hugone 6. Cal. Octob. indict. 15. “

Carolus interim furoris œſtro percitus, ac iræ impatiens, quòd Hugo ſibi in Regno prælatus ſit, regiam Urbem (Laudûnum ſcilicet) proditione capit; ex qua vicinas urbes, agros, prædia, rapinis, incendiíſque hoſtiliter devaſtat, tum litteris ad Archiepiſcopum Remenſem per Legatos miſſis, conqueritur de eo quaſi incentor fuerit omnium malorum quæ ſibi acciderant, cui modeſtè ſed graviter ſic reſpondet.

Carolo Duci.

Si quid excellentia veſtra noſtra ſervitus conferre poteſt, in hoc plurimùm gaudemus, & quia nunc ad vos ſecundùm imperium veſtrum non venimus, militum veſtrorum hac illácque diſcurrentium terror effecit. Porrò autem ſi de noſtra præſentia curatis, eos mittite, quorum fidei nos credere audeamus, quóſque duces itineris cum ſecuritate habere poſſimus. Et ut intelligatis hæc dici cum magna fide, recordamini conſilij noſtri, & collocutionis in palatio Inbelheim, & videte ſi quod promiſi vobis de pace inter Reges diu quæſita, peractum eſt. Interim fideliter admoneo ut Reginam & Epiſcopum ſecundum dignitatem veſtram leniſſimè tractetis, & ne vos concludi inter mœnia ullatenus patiamini.

Gerbert refert Epiſt. ad Vuilder cuius opera Laudunum in manus Caroli venerit. Infrà Cap. XVI.

Ex his clarè patet Reginam Emmam, & Epiſcopum Laudunenſem malè habitos à Carolo, Urbémque regiam captam ab eo, Adalgeri proditione, ut fuſiùs patebit ex actis Concilij S. Baſoli. Hugo certior factus de tyrannide Caroli adverſus Reginam, Laudunum obſidione vallat, quam ſolvere paratum ſe eſſe ſcribit ad Imperatorem, modò obſides det Carolus, & Reginam liberam relinquat; ſed poſt meridiem occupatis militibus regijs, vino & ſomno oppreſſis, oppidani totis viribus eruptionem fecerunt, illíſque repellentibus, & alijs reſiſtentibus, à mendicis cremata ſunt caſtra, quo incendio omnis apparatus obſidionis abſumptus eſt. Carolus hoc ſucceſſu elatus, iterum Archiepiſcopum litteris perſtringit, cui ſic reſpondet.

Adalbero

ADALB. XXXIX. ARCHIEP. *An.* 988.

Adalbero Archiepiſcopus Remenſis Duci Carolo.

QVomodo à me conſilium quæritis, qui me inter infidiſſimos hoſtes deputatis? quomodo Patrem nominatis, cui vitam extorquere vultis? denique non ſic promerui, ſed perditorum hominum doloſa conſilia ſemper fugi ac fugio, non de vobis dico; recordamini, quia dicitis ut recorder, quid vobiſcum contulerim de veſtra ſalute, cùm primùm nos adiſtis quid conſilij dederim ſuper adeundis Regni primatibus. Nam quis eram ut ſolus Regem imponerem Francis? publica ſunt hæc negotia, non privata, odiſſe me putatis regium genus, teſtor Redemptorem meum quia non odi, quid potiſſimum ſit vobis faciendum quæritis, hoc cùm difficile dictu ſit, nec ſatis ſcio, nec ſi ſciam, dicere auſim. Amicitiam meam expoſcitis: utinam adſit ea dies, qua honeſtè liceat veſtris adeſſe obſequijs, quamvis enim ſanctuarium Domini pervaſeritis, Reginam, cui quæ novimus juraſtis, comprehenderitis, Epiſcopum Laudunenſem carceri mancipaveritis, Epiſcoporum anathema neglexeritis; taceo de ſeniore meo, contra quem ultra vires negotium ſuſcepiſtis, tamen beneficij quo erga me uſi eſtis, cum telis hoſtium, quæ ſubduxiſtis, immemor eſſe non poſſum, plura dicerem & quod veſtri fautores imprimis ſunt deceptores ac ſuorum negotiorum per vos, ut experiemini, effectores. Sed non eſt hujus temporis, &c.

Al. cum robur hoſtium ſubduxiſtis.

Epiſt. 123. 131. & 136.

Reſcripſit quoque idem Archiepiſcopus Laudunenſi Epiſcopo ut correctionem Domini æquo animo ferret, & ſi Job vel ſacri ordinis antiquos Sacerdotes non valeat imitari, ſaltem ſibi affinem, exemplar haberet Godefridum, interim ſalutis ſuæ non immemorem futurum ſpondet, ſi obſidio futura non ſit, quod videtur optâſſe, ſed aliter ſe res habuit, nam obſidionem Laudunenſis urbis, præterita pace ſequeſtra, intermiſſam repetijt Rex Hugo 10. Cal. Novemb. cui interfuit Adalbero cum Regni primatibus, qui ſuppetias venerant: at ille labore obſidionis, ac vi febrium graviter exagitatus, ſe Remos reducendum curavit, ut ibi tantiſper recrearet animum in lectione Sacræ ſcripturæ, & Boëtij, ſed ingraveſcente morbo tandem exalavit animam 23. Januar. ex Chron. Moſom. cum Remenſem diœceſim per decem & novem annos viriliter gubernâſſet. Gerbertus Patris ſui obitum planxit, virtutéſque tamquam Patris Patriæ commendavit hoc laudis epiphonemate epiſt. 192. *Id momentum, ac ea vis erat domini mei Adalberonis in cauſis pendentibus ab æterno, ut eo in rerum principia reſoluto, in primordiale chaos putaretur mundus relabi.* Corpus ejus in majori Eccleſia ſub altari Dominicæ Cruci ſacro conditur cum Epitaphio æneæ tabulæ inciſo, quod ante prioris Eccleſiæ reſtaurationem adhuc extabat hoc modo.

Obijt 10. Cal. Februarij in Necrologio Moſom & Remigiano 988 alias 989. Alij dicunt obijſſe Lauduni quo relegatus fuerat à Carolo Duce 5. Ianuarij.

Contulerat natura parens, quæ ſumma putavit
Ad meriti cumulum, tibi Præſul Adalbero, cùm te
Præſtantem cunctis mortalibus abſtulit orbi.
Quinta dies Fundentis aquas cum pondere rerum.

Nunc hæc verba in brevi lapillo ad gradus ſanctuarij vel juxta aquilam leguntur ADALBERO ARCHIEPISCOPUS.

Ex Codice Igniacenſi.

„ Nec prætereundum eſt quod ſingulis annis dies defunctionis ejus
„ venerabiliter recolitur, & eleemoſyna panis & vini copioſa pauperibus
„ diſtribuitur, quæ etiam Eleemoſyna *mandatum Adalberonis* nuncupatur,
„ ſumtus autem ad hoc ſumitur de domo ſcilicet quæ vocatur, *hoſpitale pauperum*, annonæ ſextarij quatuor de Camera frumenti, quatuor de horreo
„ indominicato annonæ modius unus, & vinum quod ſufficiat.

Arnulfus

Arnulfus XL. Archiepiſcopus. Urbis Remorum depradatio. Commonitorium & Anathema in reos. Hugo Rex & Epiſcopi de Arnulfi perfidia conqueruntur.

CAPUT XIV.

PRÒ adipiſcendo Remenſi Archiepiſcopatu multorum animos ambitio ſtimulabat ; quidam donis ſibi ad eum iter parabant, Gerbertus ſe ſucceſſorem ab Adalberone delectum, voto totius Cleri, omnium Epiſcoporum, & aliquorum Militum ſuffragij jactitabat : ſed Hugo nactus occaſionem conciliandi ſibi amicitiam Arnulfi Principis regio ſtemmate orti, egit pro ea auctoritate qua pollebat, ſpe obtinendæ pacis, ut Præſulatûs infulis adhuc licèt juvenis donaretur. Cujus rei Arnulfus ſtatim certior factus per Adalberonem Laudunenſem, qui ad caſtra Regis venerat, Hugoni mox rèconciliatur, & ſic Urbis obſidio ſoluta eſt. Porrò Arnulfus quondam Eccleſiæ Laudunenſis Canonicus, non frater Lotharij ut ſcribit continuator Aimonij, ſed filius ejus naturalis, & nepos Caroli Ducis Lotharingiæ fuit. Bruno Epiſcopus Lingonenſis de Gilberto Comitis Reginaldi filio loquens in Actis Concilij S. Baſoli eum fratrem ſuum unicum vocat, & Guidonem Comitem Sueſſionenſem conſobrinum. Unde ſequitur Lotharium primò ſororem duxiſſe Reginaldi, quæ poſthac à Rege repudiata Theobaldo de Monte-acuro nupſit, & ſic diſſoluto matrimonio, Arnulfus qui ab eo venerat, filius naturalis Regis reputatus eſt cum Richardo quodam, qui ejuſdem fratris titulo gaudet in Actis Synodalibus. Quidquid ſit, conſilium Hugonis fuit hac electione ſibi devincire Principem, qui aliàs obſtaculum eſſe poterat primordijs novellæ ſuæ dominationis ; ſed aliter res evenit, ut videbimus. Arnulfi electionem recitat Gerbertus hac Epiſtolâ.

Gerbertus Epiſt. 150.

Filius quondam Eccleſia Laudun. ex Epiſt. Epiſcoporũ Provincia Remenſis ad Iohannem Papam.

Formula electionis Arnulfi Archiantiſtitis. Sancta ac univerſali Eccleſia ſalutem dicunt filij Remorum Metropolis.

DIva memoria Patre noſtro Adalberone ſenſus corporeos relinquente, clarum lumen Paſtoris amiſimus, prada hoſtium facti ſumus. Itáque dum molimur, conamur tanti viri reſarcire ruinas, elapſa ſunt canonica tempora, violata ſunt leges, quibus cavetur nullam Sedem amplius triginta dierum ſpatio vacare licere, nuncque tandem pulſantibus divina lux ſe apparuit, & quo ſequeremur oſtendit. Depulſo Antichriſto, ſimoniacâ hæreſi damnatâ, nos, inquam, qui dicimur Epiſcopi Diæceſeos Remorum Metropolis, cum omni Clero diverſi ordinis, populo acclamante, Orthodoxis Regibus noſtris conſentientibus, eligimus nobis in Præſulem virum pietate praſtantem, Fide inſignem, conſtantiâ mirabilem, in conſilijs providum, rebus gerendis aptum, in quo ha virtutes qua ſic clarè relucent, indicio ſunt cateras abeſſe non poſſe, ARNULFUM *dicimus Lotharij Regis filium, quem & ſi alius ſanguis vitio temporis ſub anathemate poſitus aliquo infecit contagio, ſed tamen hunc Mater Eccleſia purificant, myſticis abluit Sacramentis Hunc, inquam, dicimus Laudunenſis Eccleſia Filium, & ut verius fateamur, Remenſis, ea quippe civitas Remenſe territorium, Remenſis Parochia eſt, nec*

Laudunenſis Diæceſis Remenſis Parochia dici debet.

ARNULF. XL. ARCHIEP. An. 991.

nec à Beato Remigio diviſa, ut fieret aliena: Nimirum ille vir Deo plenus, unitatem appetens, non ſciſſionem affectans, ſic ſcidit ut cohareret velut pars in toto, & quis, & quantus futurus eſſet intelligens, natale ſolum beavit Sacerdotij dignitate. Eligimus ergo hunc Arnulfum, hinc ortum, hic educatum, ſimoniaca hareſis expertem, à factione tyrannica remotum, ſua cuique jura debita reddentem, ſanctuarium Dei non diſſipantem. Hinc procul ab electione, noſtra dolus, & ...... nec putent eam ad ſe pertinere filij Belial, filij pacis & concordia ſtabilem & ſolidam in perpetuum faciant confirmando, corroborando, ſubſcribendo.

Antequam onus pontificale ſuſciperet Arnulfus, Hugoni & Roberto Regibus Sacramentum præſtitit clientelæ ſeu fidelitatis, quod manu propria (ut moris eſt) ac ſigillo corroboravit, hoc pacto.

Sacramentum fidelitatis Arnulfi.

EGo Arnulfus gratia Dei praueniente Remorum Archiepiſcopus, promitto Regibus Francorum Hugoni & Roberto me fidem puriſſimam ſervaturum, conſilium & auxilium ſecundùm meum ſcire & noſſe in omnibus negotijs prabiturum; inimicos eorum nec conſilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem ſcienter adjuturum. Hac in conſpectu divina Majeſtatis & beatorum Spirituum, & totius Eccleſia aſſiſtens promitto, pro bene ſervatis laturus pramia aterna benedictionis: ſi verò (quod nolo, & quod abſit) ab his deviavero, omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & Epiſcopatum meum accipiat alter, recedant à me amici mei, ſintque perpetuo inimici. Huic ego Chirographo, à me edito in teſtimonium benedictionis, vel maledictionis mea ſubſcribo, Fratréſque & Filios meos, ut ſubſcribant, rogo.

Ego Arnulfus Archiepiſcopus ſubſcripſi.

Arnulfus Remis inauguratus, animum ſtatim ad comparandos ſibi amicos undecúmque applicuit. Sciens benevolentiam, qua ſemper uſus erat Exbertus Trevirenſis circa beatæ recordationis prædeceſſorem Adalberonem, tutiorem ſe fore judicavit, ſi in hoc diſſidentium Regnorum tumultu, ac novitate ſuæ ordinationis, indiſſolubilem cum eo conſervaret amicitiam: nec excidit Francorum Apoſtoli memoria quem parentes ſui olim protectorem elegerant; nam ut apud Deum intercesſorem pariter habere mereretur, pietatis ſuæ, ac obſequij teſſeram erga eum teſtatus eſt, Aſcetis privilegio conceſſo pro ſuburbijs & alijs adjacentibus locis, cujus cum Apographum tantùm viderim, ubi annus non ſatis cohæret cum Regno Hugonis, & Arnulfi Præſulatu, conſultò hic omittendum cenſui.

Ceterum Carolus Lauduni velut limax in conclavi latitans, cùm nullum fœdus, nullæ induciæ, dolorem animi lenire poſſent, quin avitum Regnum quà vi, quà dolo repeteret, totam regionem tamquam infenſiſſimus hoſtis populabatur. Ac primùm Montem-acutum in Laudunenſi Pago dolosè cœpit, tum Sueſſionenſes agros, ac Remenſes pervagatus, cuncta rapinis, cæde, incendio devaſtabat. Fama eſt etiam ab Arnulfo Archiepiſcopo Remos fuiſſe evocatum, qui miſertus ſortis patrui ſui, cogitavit apud ſe quomodo civitatem ei traderet. Et quoniam aliàs uſus fuerat operâ Adalgeri Preſbyteri, iterum pepigit cum eo, datis portarum Urbis clavibus, ut eas confeſtim aperiret, cùm primùm Dux armatus adventaſſet; quod ita factum eſt. Unde Carolus ex condicto Urbem reſeratâ portâ ingreſſus, militibus eam diripiendam tradidit, Sanctuarium Dei polluit, clerum & populum cum Archiepiſcopo captivavit. Quod verò non levis ſuſpicio eſſet civita-

tem

tem juſſu Archiepiſcopi Carolo fuiſſe traditam, ipſe ut eam à ſe amoliretur adverſus omnes qui urbem ſpoliaſſent ſeveriſſimam Anathematis ſententiam intorſit; atque ut idem facerent alij Galliarum Epiſcopi vehementer hortatus eſt, quod & præſtiterunt collecti in unum apud Sylvanectum.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 989.

Commonitorium Arnulfi Archiepiſcopi Prædonibus Remorum.

QVid tibi vis prædonum Remenſium ſcelerata manus? nihilne te monent pupilli & viduæ lachrymæ, nec advocatus eorum? velis nolis Dominus tuus ipſe teſtis, & judex, & gravis ultor, cujus judicium non effugies, vide quid ante oculos ipſius egeris, ſanctam pudicitiam Virginum non erubuiſti, Matronas etiam Barbaris verendas nudas reliquiſti Orphanum & pupillum non reſpexiſti, parvum tibi hoc, acceſſiſti ad templum Matris Dei cunctis mortalibus reverendum, ejus Atrium perfregiſti, polluiſti, violaſti, quod oculi tui viderunt concupiviſti, quod manus attrectare potuerunt, rapuiſti, & nos quidem contra divinum & humanum jus miſericordia abutentes, quod cibi & potus abſtuliſti, non indulgemus, ſed propter impia tempora non exigimus, exigimus autem reliqua omnia quæ pollutis manibus pervaſiſti, ac retines. Redde ergo, aut ſententiam damnationis in pervaſores rerum Eccleſiaſticarum à ſacris Canonibus promulgatam, eam in te latam, multotieſque ferendam, excipe.

Anathema in Prædones.

Auctoritate Omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante Beata Maria ſemper Virgine, auctoritate quoque ac poteſtate Apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, Anathematizamus, Maledicimus, Damnamus, & à Liminibus ſanctæ Matris Eccleſiæ ſeparamus vos Remenſium prædonum Auctores, factores, cooperatores, fautores, & à proprijs Dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores; obtenebreſcant oculi veſtri qui concupierunt; areſcant manus quæ rapuerunt, debilitentur omnia membra quæ adjuverunt, ſemper laboretis nec requiem inveniatis, fructúque laboris veſtri privemini, formidetis & paveatis à facie perſequentis, & non perſequentis hoſtis, ut tabeſcendo deficiatis, ſit portio veſtra cum juda traditore Domini, in terra mortis & tenebrarum, donec corda veſtra ad ſatisfactionem plenam convertantur. Hic autem ſit modus plenæ ſatisfactionis, ut omnia injuſtè ablata præter cibum & potum proprijs Dominis ex integro reſtituatis, coràmque Remenſi Eccleſia pœnitendo humiliemini, qui ſanctam Remenſem Eccleſiam reveriti non eſtis: Ne ceſſent à vobis hæ maledictiones ſcelerum veſtrorum perſecutrices, quandiu permanebitis in peccato pervaſionis; Amen. fiat, fiat.

Oratio invectiva Epiſcoporum Remenſis Diaceſeos, vice decreti Habita Sylvanectis.

QVouſque ſe extendet effrenata licentia veſtra, alterius proditionis judæ ſatellites? ad quem finem ſcelerum incepta malitia veſtri ducis, ducis dicimus Adalgeri Præsbyteri qui nomen Sacerdotalis dignitatis ſuo nomine polluit. Te igitur interpellamus funeſte Præsb ter, quid tibi viſum eſt poſt illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuiſti ut iterum velis Apoſtata factus, Arnulfum Remorum Archiepiſcopum tradere, cum ante velut fidiſſimus cuſtos cubares, conviva

Vide Epiſt. 23. Gerb. quæ ſic incipit quoniã frater & Coepiſcopus noſter Arnulfus infra ſuam Eccleſiam captus eſt propter vim hoſtium, ut fertur &c.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. An. 989. *viva aſſiduus eſſes, conſilia diſponeres, ſacroſancta adminiſtrares? Num rigorem Eccleſiaſtica ſeveritatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere te putaſti, urbis portas aperuiſti, hoſtes introduxiſti, Venerabile templum Matris Dei, atque ipſis barbaris reverendum, velut hoſtium caſtra oppugnaſti, num etiam vos Pradonum maxima portio, qui Eccleſia ingentibus beneficijs eratis obligati, qui dicitis hareditate poſſideamus ſanctuarium Dei, qui ſigna militaria, loricati, & galeati cum ſcutis & lanceis ante aram Beata Dei Genitricis intuliſtis, qui pollutis manibus Paſtorem cum Clero, & populo intra ſancta ſanctorum comprehendiſtis, cuſtodia diſtribuiſtis, carceri mancipaſtis, & adhuc retinetis? Num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quorum dolo, & fraude, conſilio & auxilio, tantum ſcelus factum eſt cum his qui Principes tanti facinoris fuerunt conſociandi eſtis, ut pœnam peccati ſimul feratis, qui cauſa peccati ſimul conſpiraſtis, bonòque civium Remenſium, Pradones impijſſimi velut ſub haſta diſtraxiſtis: Nec etiam vos abeſſe debetis, qui in Adalberonem Laudunenſem Epiſcopum non minus levia perfeciſtis, & ut pullulantem hareſim reſcindamus qua dictitat omnia licere Carolo etiam in ſacris locis: Remenſem ſimul ac Laudunenſem Eccleſiam, utràmque ſacrilegio, quamuis diſſimili, pollutam, à ſacris removemus officijs, donec legitimè reconcilietur utràque, & ne quis nos talibus monſtris hominum fauere, talibus negotijs aſſenſum prabituros putet, ſed pro p le qua nimimus, omnibus expoſitos periculis ſententiam noſtram ita confirmamus, ſtabilimus corroboramus.*

Anathema in Reos.

AVctoritate Omnipotentis Dei Patris & Filij & Spiritus Sancti interueniente, & adjuvante Beata Maria ſemper Virgine, cum omnibus ſanctis, Auctoritate quoque & poteſtate Apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, Anathematizamus, damnamus, & à liminibus Sancta Matris Eccleſia ſeparamus Adalgerum presbyterum, Diaboli membrum Epiſcopi, Cleri, & totius populi Remenſis traditorem, eos quoque qui hujus traditionis extiterunt inuentores, auctores, factores fautores cooperatores, civiumque depopulatores, & à proprijs Dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis, abalienatores His adjungimus Laudunenſis Epiſcopij peruaſores, ac ipſius Epiſcopi graviſſimos tortores, fiat illis, ſicut ſcriptura dicit, qui dixerunt hareditate poſſideamus ſanctuarium Dei. Deus meus pone illos ut rotam & ſicut ſtipulam ante faciem venti, ſicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes, ita perſequeris eos in tempeſtate tua, & in irâ tuâ turbabis eos, imple facies eorum ignominiâ & quarent nomen tuum Domine; erubeſcant & conturbentur in ſaculum ſaculi, & confundantur & pereant, & cognoſcant quia nomen tibi Dominus, tu ſolus altiſſimus in omni terra; Et quia pupillum & viduam non miſerati ſunt, neque templa Dei reveriti, Dominiumque Eccleſiarum ſibi uſurpauerunt, fiant filij eorum Orphani, & uxores vidua, ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eorum, & diripiant alieni labores eorum, nutantes transferantur filij eorum & mendicent, ejiciantur de habitationibus ſuis, fiant dies eorum pauci, & principatum eorum accipiat alius, & duplici contritione contere eos Domine Deus noſter, niſi reſipiſcant & Eccleſia Catholica fructuoſi pœnitentia ſatisfaciant. Amen, fiat, fiat.

Hactenus nihil apertè contra Arnulfi proditionem decretum, ſed totum Anathematis fulmen in Adalgeri funeſtum caput ceciderat; characteris Epiſcopalis dignitas, & Natalium præſtantia tam execrabile facinus de illo cogitare non ſinebant; at Gerbertus qui à civitate haud procul aberat, cum direptioni data eſt, cœpit neſcio quid ſubodorari, ex his quæ in aula tractabantur, unde fortunam ſuam altius promoveret. Igitur cum non fidus modo,

modo, ſed etiam Arnulfo (ut quondam Adalberoni) eſſet ab Epiſtolis, ſciens conſulendum eſſe tempori, ſtylum quem pro eo aliàs exercuerat, alio convertendum duxit, quamvis Epiſt. 14. mutare quodammodo videatur, ubi ſic Exbertum Trevirenſem compellatur: *peruenit beatiſſime Pater, gladius uſque ad animam, gladijs hoſtium undique perſtringimur, hinc fide promiſſá Regibus Francorum urgemur, hinc poteſtate Principis Caroli Regnum ad ſe reuocantis addicti permutare Dominos aut exules fieri cogimur;* At Epiſt. 18. omnem à ſe excutit ſcrupulum & cunctationem, *ille ego (inquit) qui ſub Imperio Beatæ Memoriæ Patris mei Adalberonis militaueram in ſchola omnium virtutum, nunc ego regiam incolo aulam, cum Sacerdotibus Dei verba vitæ conferens; nec ob amorem Caroli vel Arnulfi paſſus ſum diutius fieri organum Diaboli pro mendatio contra ueritatem declamando.* Ubi ſatis clarè ſuam conſcientiam detegit, quid de proditione Remorum Exbertus intelligere deberet. Hinc quidam de eo conqueſti ſunt nec perperam, quod Arnulfi crimen dolosè prodidiſſet, ut fatetur ipſe Epiſt. purgatoriâ ad Joannem 15. *Non ego Arnulfi peccata prodidi, ſed publicè peccantem reliqui, non ſpe, ut æmuli dicunt, capeſſendi ejus honoris, ſed ne communicarem peccatis alienis.*

Fatetur Epiſt 18. querimoniam ex perſona Arnulfi ſubornaſſe.

Hugo Rex certior factus rerum omnium quæ acciderant (increbuerat enim rumor adverſus Arnulfum de proditione Remenſis civitatis) nihilque cunctandum ratus, ſtatuit eum ſubjicere Synodali judicio, ut pœnas lueret ſuæ infidelitatis, & cum inconſultâ ſede Apoſtolicâ, ad quam judicia Epiſcoporum referenda ſunt, id probè ſciret fieri non poſſe, litteras ad Joannem Papam per nuncios ipſe direxit, dátque operám ut aliæ ſcribantur ab Epiſcopis Remenſis Provinciæ, quibus petitum eſt, ut idem Pontifex in Arnulfum ob inſignem proditionem, aliaque objecta crimina, damnationis ſententiam proferret. Epiſtola Regis ſic ſe habet.

Hugonis Regis Epiſtola ad Joannem Papam.

Beatiſſimo Papæ Ioanni Hugo Francorum Rex, nouis atque inuſitatis rebus permoti, ſummo ſtudio, ſummaque curâ, veſtra conſilia expetenda decreuimus quippe cum ſciamus uos omne tempus in humanis ac diuinis ſtudijs peregiſſe; conſiderate ergo quæ facta ſunt, & facienda præſcribite, ut & ſacris legibus ſuus honor reddatur, & regalis poteſtas non annuletur. Arnulfus Regis Lotharij, ut dicitur, filius, poſt graues inimicitias & ſcelera quæ in nos Regnumque noſtrum exercuit, loco parentis adoptatus eſt à nobis, ac Metropoli Remorum gratis donatus, jusjurandum prabuit, quod contra præterita & futura ualeret Sacramenta. Libellum fidelitatis ſub nomine Chirographi conſcripſit, recitauit, corroborauit, corroborarique fecit, milites ac omnes ciues jurare coegit ut in noſtra perſiſterent fide, ſi ipſe aliquando in poteſtatem hoſtium deueniret; contra hæc omnia, ut certiſſimi teſtes ſunt, ipſe portas hoſtibus patefecit, Clerum ac populum ſuæ fidei creditum captiuitati & prædæ diſtribuit. Sed eſto eum eſſe addictum alienæ poteſtati, ut ipſe uideri uult, cur ciues & milites pejerare cogit? cur arma contra nos comparat? cur Vrbem ac caſtra contra nos munit? ſi captus eſt, cur non patitur liberari? ſi ui hoſtium oppreſſus, quare non uult ſibi ſubueniri? & ſi liberatus eſt, cur ad nos non redit? uocatur ad Palatium, & uenire contemnit, inuitatur ab Archiepiſcopis & Coepiſcopis, nihil ſe eis debere reſpondet. Ergo qui uices Apoſtolorum tenetis, ſtatuite quid de altero juda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blaſphemetur, & ne forte juſto dolore permoti, hac ueſtrâ taciturnitate urbis excidium, totiuſque Prouinciæ moliamur incendium, nec judici Deo excuſationis prætendetis, ſi nobis quærentibus atque ignorantibus, formam judicij dare nolueritis.

Iam Arnulfus inimicitias exercuerat adverſus Hugonē ante adeptum Archiepiſcopatum.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. An. 991.

Item Epiſcoporum Epiſtola ad eundem.

DOmino & Reverendiſſimo Papa Ioanni, Epiſcopi Remornm Diœceſeos. Non ſumus neſcij beatiſſime pater, jam dudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſanctn Romana Eccleſia pro ruina, atque occaſu Sacerdotalis ordinis, ſed mnltitudine Tyrannornm preſſi, longitndine terrarum ſemoti, deſideria noſtra hactenus implere neqnivimus; nunc itàque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atqne inuſitatum crimen Arnnlſi Remorum Archiepiſcopi, qui famoſus Apoſtata factus, locum juda traditoris olim in Eccleſia tenet, Qni filius quondam Eccleſia Landnnenſis cum Epiſcopum ſnum dolo & frande ceperit, Eccleſiam ejus pervaſerit, ad cnmulum ſna damnationis Remenſem ſibi creditam cnm Clero & populo captivavit. Nec movet enm noſtra vocatio vel potius ſalnberrima exhortatio, Non Archiepiſcoporum Comprovincialinm mnltoties repetita admonitio, non Canonicè facta coram Deo & Angelis ejus profeſſio, non Chirographi in conſpectu Eccleſia recitata deſcriptio, non nnmeroſa Sacramenta miris excogitata conſilijs, ſtant ſuo vitio complnres Eccleſia paſtoribus vidnata, perennt innnmerabiles populi ſine Sacerdotali benedictione, & confirmatione. Ipſe factione Tyrannicâ divina hnmanáque jnra contemnens, Tyrannidem exercet, Regibus noſtris à qnibus tantam gloriam gratis conſecntus eſt, interitnm meditatnr.

Ergo tandem ad monſtra perditiſſimi hominis expergefacti fuimus in ſententiam Domini dicentis, ſi peccaverit in te frater tnus vade & corripe eum inter te & ipſum ſolnm, ſi te andieris, lncratus eris fratrem tnum, ſi antem te non audierit, adhibe tecum adhuc unnm vel duos, ut in ore teſtium duorum vel trium, ſtet omne verbum, quod ſi non andierit eos, dic Eccleſia, ſi antem & Eccleſiam non andierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & pnblicanus. Adeſte Patres rnenti Eccleſia & ſententiam ex ſacris Canonibus promnlgatam vel potins ab ipſa veritate prolatam, proferte in medinm, ſentiamus in vobis alternm Petrum defenſorem, & corroboratorem Chriſtiana fidei, ferat ſancta Romana Eccleſia ſententiam damnationis in reum, quem univerſalis damnat Eccleſia, ſuffragetur nobis neſtra anctoritas, & in hnjus Apoſtata dejectione, & in ejus qui domni Dei praeſſe poſſit Archiepiſcopi nona ordinatione, ſimnlque inuocatis Epiſcopis noſtris fratribus neceſſariâ promotione, ut ſciamus & intelligamus cni intra cæteros Apoſtolatnm neſtrum praferre debeamni.

Scilicet exordio Anno 991. ex Gerberto dum 18. menſes tradit interceſſiſſe ab eo tempore uſque ad Synodum Remenſem habitam Anno ſequenti menſe Iunio.

Miſſi quòque eodem tempore Romam Legati ab Heriberto Comite ſocero Caroli Principis, qui citius forſan appulſi, muneribus præoccuparunt Pontificem ſi (Gerberto credendum in propria cauſa) cum interim Legati Regis & Epiſcoporum per triduum ante Palatij januas defatigati, nec admiſſi infecto negotio Galliam redire coacti ſunt. Ubi ergò à Romano Pontifice reverſi non fuiſſe auditos retulerunt, intellectum eſt, quaſi ex eo ſilentio judicandi facultatem in Francorum Epiſcopos devolutam. Unde tam à Rege, quam ab Epiſcopis, indictum, Remis Conſilum, ad quod ſæpe vocatus Arnulfus, cum excuſaret ſe quod à Carolo Rege Lauduni detineretur in Vinculis. Factum eſt inter hæc, ut proditioni Azelini Laudunenſis Epiſcopi, ab Hugone Rege eadem civitas, & qui in eâ erat Arnulfus cum Carolo caperetur. Quidam referunt prædictum Azelinum, qui & Adalbero dicitur, de quo adhuc Capite 17. agemus, veniâ à Carolo obtentâ, quod cum Hugone communicaſſet, ſuæ ſedi ab eo reſtitutum fuiſſe ac inter conſiliarios adſcitum, qui cum cuſtodiam quoque portarum Urbis inconſultè tradidiſſet, clam Hugoni mandaſſe, ſe condicto die, & horâ has ſibilo edito è domo Epiſcopali aperturum, quod & fecit, in cujus rei memoriam ſeu perfidiæ aut præſtiti obſequij monimentum, duas hinc indè in veſtibulo domus ſtatuas adhuc videri quarum una è collo fiſtula pendet. De Azelino Gerber-

Epiſt. ad Vuilderodum Epiſcopum Argentin.

Guibertus de Nogento ſic loquitur. *Quid nequius quàm quòd dominum ſuum Regem innocentem puerum, cui ſacramentum fidelitatis ille praſtiterat, prodidit, & in exterum genus magni Caroli curſum genealogia transfudit? quod facinus die Cœna Dominica patravit:* Ob id, *vetulus traditor*, vocatur ab Eginaldo, à Nangio, & à Johanne de Neſle; quamvis non deſint qui de hac hiſtoria dubitent, ut Papirius Maſſo. Quidquid ſit, Carolus captus ab Hugone ductus eſt in cuſtodiam Aurelianis civitate, ait Hugo Floriacenſis túncque penitus ex ſtemmatis ejus ramo exciſum eſt Regnum Francorum. At Arnulfum Rex deduci juſſit judicandum ad collectam Remis Synodum.

ARNULF. XL. ARCHIEP. *An.* 991.

Puer hic Carolus vocatur cum 46 eſſet annorum, natus enim eſt anno 945.

Synodus Remenſis in qua præſentibus Hugone & Roberto Regibus, ob perfidiæ crimen Arnulfus deponitur.

CAPUT XV.

ANNO ab Incarnatione Domini noſtri JESU CHRISTI 991. Indictione quarta, anno quinto regni domini Hugonis, & excellentiſſimi Regis Roberti, congregata eſt Synodus in Remenſi territorio. Actum eſt autem magnâ induſtriâ Principum, ut quia omnes Galliarum Epiſcopi eò convenire non poterant, propter quaſdam Regni neceſſitates, ij maximè convenirent, qui comprovinciales eſſent, deindè ex vicinis provincijs fama & dignitate honeſtiores, & qui legatione ſuarum provinciarum digni viderentur, ſuorum Fratrum abſentiam ſuâ præſentiâ ſuſtinere poſſent.

Igitur 15. Calend. Julij collecti ſunt in Baſilica Domini Baſoli Confeſſoris, Remorum quidam Diœceſani, Guido Sueſſionicæ Urbis Epiſcopus, Adalbero Laudunenſis, Heriveus Belvacenſis, Goteſmannus Ambianenſis, Ratbodus Noviomenſis, Odo Sylvanectenſis. Ex provincia Bituricenſium, quæ Aquitanorum eſſe putatur, Daibertus Archiepiſcopus. Ex provincia Lugdunenſium prima, Gualterus Epiſcopus Auguſtodunenſis, Bruno Lingonenſis, Milo Matiſconenſis. Ex provincia Senonenſium, quæ eſt prima Sequanorum Metropolis, Remenſique provinciæ contigua, Seguinus Archiepiſcopus, Arnulfus Aurelianenſis, Herebertus Antiſſiodorenſis. Præterea diverſarum urbium Abbates quamplurimi aderant, qui poſt ſolitariam Epiſcoporum diſputationem reſidere juſſi ſunt, &c.

Synodum hanc non Remis ſed in Monaſterio ſancti Baſoli tribus circiter leucis à Durocorto, ubi Arnulfus exauctoratus eſt, edidit Andræas Duchenius tom 4. rerum Francicarum, alicubi ſanè mutilam; ſed cui non nihil ſanè addi poſſet ex Autographo quod penes me habeo, in quo pariter multa deſunt, à cap. ſcilicet 25. ad cap. 40. At licet multa ſcitu digna contineat quæ ad Arnulfi cognationem ſpectant, totiúſque exauctorationis ſeriem pandat, hanc tranſcribere operæ pretium non putavi (præſertim cum velut ſpuria à collectoribus rejiciatur) ne præſens hoc opus nimiùm excreſcat. Referam tamen quæ Arnulfus Aurelianenſis Epiſcopus ordinís cuſtos, & omnium geſtorum interpres conſtitutus à Synodo (auditis quæ in Archiepiſcopum objiciebantur criminibus) converſus in eum, ſuo velut ſilentio ſe reum confitentem, protulit dicens.

Proſternere ergo, ait, *coram tuis dominis, corámque tuis Regibus, quos inexpiabiliter offendiſti, propriámque confitens culpam, pro tui vita ſupplica.* Qui cum in modum crucis proſtratus, pro vita & membris ejulatu quo poterat ſupplicaret, in lachymas & ſuſpiria Synodum totam convertit. Móxque Daibertus Bituricenſium Archiepiſcopus ad genua Principum provolutus, humilimas preces

Ex his patet Robertum unctum in Regẽ an. 990 ut ſcribit Albericus, quamvis poſt obitũ Hugonis rurſum Aurelianis fuerit coronatus. An. 997.

ARNVLF. ,, preces omnium pro ſalute viri offert, qui pietate flexi: *Vivat*, inquiunt;
XL. *veſtro beneficio, noſtráque degat ſub cuſtodiâ, nec ferrum nec vincula metuens,*
ARCHIEP ,, *niſi fortè in fuga ſpem poſuerit.* Hoc dictum Epiſcopis non ſatis placuit,
An. 991. ,, quippe cum putarent adoleſcenti fugam facilè poſſe perſuaderi, quam-
,, obrem mortis legibus iterum ſubjaceret. Iterant ergo preces, & iterum
,, obtinent juvenem minimè gladio feriendum, niſi iterum digna ultore
,, gladio committat. Elevatus itáque à terra, nihilque grave ultra metuens,
,, depoſitionem ſui attonitus exſpectabat. Quærebatur itáque ab eo, utrum
,, abdicationem ſuam ex auctoritate Canonum ſolemniter celebrari vellet;
,, quod cùm poteſtati Epiſcoporum aſſignâſſet, perſuaſum illi eſt, ut culmen
,, honoris quod gradibus exſtulerat, gradibus deponeret. Reſignat ergo Regi,
,, quæ à Rege acceperat, deponit quoque ſacerdotalis dignitatis inſignia apud
,, Epiſcopos, non quidem exigentes, nec retinere cupientes; ſed ijs quorum
,, intererat, impoſterùm reſervare diſponentes. Deindè libellum ſuæ abdica-
,, tionis, ſecundùm exemplar abdicationis prædeceſſoris ſui Ebonis, præſcribi
,, rogat, perſcriptúmque hoc modo in medio Conventu recitat.

Ego Arnulfus quondam Remorum Archiepiſcopus, recognoſcens fragilitatem meam & pondera peccatorum meorum, teſtes confeſſores meos Seguinum Archiepiſcopum, Daibertum Archiepiſcopum, Arnulfum Epiſcopum, Goteſmannum Epiſcopum, Brunonem Epiſcopum, Milonem Epiſcopum, Adalberonem Epiſcopum, Odonem Epiſcopum, Guidonem Epiſcopum, Heribertum Epiſcopum. conſtitui mihi judices delictorum meorum, & puram ipſis confeſſionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederem ab officio & miniſterio pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus me peccaſſe ſecretò ipſis confeſſus ſum, & de quibus publicè arguebar, eo ſcilicet modo ut illi ſint teſtes alij ſuccedendi & conſecrandi in loco meo, qui dignè præeſſe & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignus præfui, & ut inde ultra nullam repetitionem, aut interpellationẽ auctoritate Canonum facere valeam manu
,, *propria mea ſubſcribens firmavi.* Quo perlecto ita ſubſcripſit. *Ego Arnulfus*
,, *quondam Archiepiſcopus ſubſcripſi.* Huic libello Arnulfi præſentes Epiſcopi
,, teſtes adfuerunt, atque ab eo rogati ſubſcribere, ſubſcripſerunt, ac ſin-
,, gillatim illi dixerunt: *Secundùm tuam profeſſionem, & ſubſcriptionem, ceſſa*
,, *ab officio.* Poſt hoc Clerum & populum a Sacramentorum nexu abſoluit,
,, ut omnibus libera facultas in alterius tranſmeandi jura pateret.

,, His ſolemniter peractis, ecce Adalgerus Preſbyter ad Regum pedes
,, proſternitur, ſéque privari communione conqueritur, eo quod imperio
,, domini & Archiepiſcopi ſui, cui reſiſtendum non erat, paruerit. Cui Pater
,, Arnulfus Aurelianenſis; *Aperuiſti*, inquit. *Vrbis portas hoſtibus?* & ille, *Aperui.*
,, & pater Arnulfus, *ingreſſus es templum Dei hoſtiliter?* tum Preſbyter: *Negare*
,, *non poſſum*, & Pater Arnulfus, *Ex ore*, inquit, *tuo te judico, ſanguis tuus ſuper*
,, *caput tuum.* Subjunxit Gualterus Epiſcopus: *Quando*. inquit, *imperans*
Epiſcopus ita mulctatus eſt, tu obtemperans, ac manibus juſſa perficiens, conſe-
,, *quentem mulctam exolues.* Et pater Bruno: *Tu*, inquit, *ac tui ſimiles malis*
conſilijs & malis exſecutionibus juvenem perdidiſtis, ut ergo ille ploret, & tu cantes?
aut quomodo queſtibus temperare potero, ſi nullâ afficiantur pœnâ qui filium patrui
,, *mei in has præcipitanère miſerias.* Itáque Preſbyter jubetur ut quod malit,
,, eligat, aut perpetuum anathema, aut ſui legitimam depoſitionem. Suâ
,, enim ſponte venerat ſub conditione, ne quid violentiæ pateretur. Diu ergo
,, ſecum deliberans, maluit deponi, quàm ſub perpetuo anathemate detineri.

Et Epiſcopi nullâ miſeratione circa eum adducti, veſte ſacerdotali induunt, & mox illi ſingula quæque uſque ad Subdiaconatum ſine reverentiâ detrahentes,
,, *ſigillatim per ſingula ſubinferunt:* Ceſſa ab officio. *Deinde per legitimam reconciliationem, laicam illi tantum communionem concedunt, ac pœnitentiæ ſubdunt.*

ſubdunt. Eos verò ſacrilegos, urbiſque proditores, qui nec ſponte, nec vi ad ſatisfactionem venerant, iterato anathemate damnant.

Arnulf. XL. Archiep. *Exauctoratus An. 991.*

Sic igitur ſuo ſe Sacerdotio ſponte abdicavit Arnulfus, ex actis Synodi, quæ tanti ponderis non ſunt, quin ſuſpicio ſuboriri poſſit corrupta fuiſſe ab hæreticis, ut indè occaſionem haberent Sedi apoſtolicæ liberiùs & contumelioſiùs inſultandi. Imo Conciliorum collectores Synodum hanc Remenſem tamquam ſpuriam ab alijs explodunt, nec aliter eam vocant, quam Pſeudo-ſynodum, conciliabulum, aut commentarium á Gerberto editum, quòd non purè & ſimpliciter, ſed paraphraſticè, & rhetorico magis quàm hiſtorico more Acta Concilij deſcripſerit, ut ipſe fatetur in prologo: undè perperam libellus ille Gerberti, quem multis mendacijs refertum ediderunt Centuriatores anno 1600. *Synodus Eccleſiæ Gallicanæ* nominatur. Suſpicio quoque prona eſt Gerbertum, qui ad Archiepiſcopatum latenter aſpirabat, modum exceſſiſſe in hiſtoria deſcribenda; cùm Hugo Floriacenſis Arnulfum bonæ indolis fuiſſe dicat, ſed Hugonem ex invidiâ in progeniem Lotharij Regis inſtitiſſe apud Epiſcopos ut exauctoraretur, eo quod ex legitimo thoro procreatus non eſſet.

Ex auctario ad Aimonium adjecto.

Addit Eginaldus ex legitimis, publiceque confirmatis hujus Synodi Actis, poſt relatam á primario Judice Seguino Archiepiſcopo Senonenſi interpoſitam reclamationem, reliquos quidem Epiſcopos licèt invitos ob metum Regis Hugonis conſenſiſſe Arnulfi degradationi, ac Gerberti ſubrogationi, & Seguinum ea de cauſa acriter ipſum Regem redarguiſſe, unde iram ipſius ac odium in ſe ipſum concitavit, Arnulfum autem poſt hæc alligatum detruſum fuiſſe in carcerem in civitate Aurelianenſi, ubi Carolus detinebatur. At verò cùm hæc omnia intellexiſſet Johannes Papa, valdè indignatum ſacris interdixiſſe omnibus Epiſcopis qui Arnulfum dejeciſſent, juſſiſſeque prædictam Synodum, indictâ aliâ Remis, per Leonem Abbatem à S. Sede apoſtolica miſſum, retractari & planè improbari, ut ſuo loco dicetur.

Porrò quid de Arnulfi proditione cenſendum ſit, ſi Actorum ſupradictæ Synodi nulla ratio habeatur, vix quiſquam certò definire poteſt, cùm Eginaldus ſupreſſo infidelitatis crimine, virum pium, ac modeſtum fuiſſe aſſerat cúmque ob ſolam invidiam, ac natalium defectum urgente Capeto degradatum, cui adſtipulantur quidam Auctores ferè coetanei, & inter alios, Hugo Floriacenſis, & Guido de Baſochijs apud Albericum.

At Baldericus è contra tradit in Chronico Cameracenſi lib. 1. cap. 110. Arnulfum pro multis ſceleribus, & maximè pro infidelitate ſui Senioris, ab epiſcopali gradu depoſitum, ſed quia abſque licentia & auctoritate Romanæ ſedis Pontificis fuit degradatus, rurſum ei ad eamdem Sedem reditum patuiſſe, quod Silveſter II. in privilegio eidem Arnulfo conceſſo ſatis expreſſit, & Auctor vitæ Abbonis Floriacenſis apud Ducheſnium tom. IV. apertè fatetur. fol. 129.

Gerbertus in locum Arnulfi ſuffectus tres annos ſedem Remenſem occupat.

CAPUT VII.

An. 992.

FINITA Synodo tractârunt Epiſcopi de ſubrogando Præſule in locum Arnulfi, quem exauctoratum vidimus: nec dubium quin Gerbertus, qui præſens aderat, Regum amicitiâ fretus, omnes ingenij vires pro adipiſcenda hac dignitate vehementer intenderit; opportunum tempus ſibi adeſſe videbatur, ſed opportunior Hugonis & Roberti præſentia,

ARNULF. XL. ARCHIEP. *An.* 992.

quæ ſic pellexit electorum animos ad id quod diu optabant, ut ſine alio delectu, Gerbertum concordantibus omnium votis nominarint ad Archiepiſcopatum Remenſem.

Hic non immoror in deſcribendis ipſius ingenij dotibus, eloquentiâ, ſagacitate; cum infiniti propemodum ſcriptis ea celebrarint Auctores: noviſſimè luculenter ac copiosè Friſonius noſter in Gallia purpurata. Hunc Ditmarus in Magdeburgenſi Germanum fuiſſe putat, & cum Ottone diu verſatum, admirabile horologium fabricâſſe per inſtrumentum diabolicâ arte inventum, quo Principis animum facilè devinxerat. At Alexander Arnaldus è contra narrat traxiſſe originem, non quidem ex ignobili loco (ut Glaber aſſerit) ſed ex nobili familia de Cæſis in territorio Lemovicenſi, ex quo plures Epiſcopi prodierunt. Hunc ab Adalberone ex Floriacenſi Monaſterio accitum, litteras Remis docuiſſe, ac inter inſignes alios habuiſſe diſcipulos Robertum humanioribus litteris perfectiſſimè verſatum, & Ottonem, quorum ope Abbatias ſancti Columbani, & Bobienſem obtinuiſſe, dicemus poſtea. Tradunt Sammarthani Cancellariâ etiam dignitate donatum ab Hugone ex Chartulario Beatæ Mariæ Sueſſion. ubi habetur privilegium in quo Gerbertus illuſtri hoc titulo præfulget, quod accidiſſe reor poſt Adalberonis obitum, & adepto jam Remenſi Archiepiſcopatu.

Albericus undecim verſ quas compoſuit Robertus Rex refert, an 996 item Concil Lemovicenſe anno. 1029.

Sic igitur vir tanti nominis, & *quo litteratior nullus extitit*, ut ait Baldericus, Remenſem rexit Eccleſiam per aliquot annos, ubi compoſuit horologium mechanicum, & organa hydraulica, ex Bedæ Continuatore; cujus electionis formula viſa eſt digna, quæ huc ex libro epiſtolarum transferretur his verbis concepta.

Electio Gerberti Remorum Archiepiſcopi.

„SEmper quidem dilectiſſimi Fratres, judicia Dei juſta ſunt, ſed interdum „occulta. Ecce enim poſt diſſolutionem beatæ memoriæ Patris Adalbe„ronis quemdam ex ſemine regio prodeuntem, nobis, Eccleſiæque Remenſi „præfecimus, & clamore multitudinis impulſi, Scriptura dicente: *Vox po„puli, vox Dei*, & ſanctorum Canonum inſtitutis, deſiderium ac vota Cleri „& populi in electione Epiſcopi perquirentium, caligavit acies mentis noſtræ, „litteram incautè ſequendo, concordem ſententiam divinarum Scripturarum „parum inveſtigando: non erat quippe vox Dei, vox populi clamantis, „*Crucifige, Crucifige*. Ergo non omnis vox populi vox Dei eſt, nec omnis Cleri „& populi vota & deſideria in electione Epiſcopi perquirenda ſunt, ſed tan„tum ſimplicis & incorrupti, id eſt ſpe quæſtûs minimè electi, ſententiæ Pa„trum exponendæ *Non liceat*, inquit, *turbis electionem facere eorum qui ad Sa„cerdotium promoventur, ſed judicium ſit Epiſcoporum, ut eum ipſi qui ordi„nandus eſt, probent, ſi in ſermone & in fide & in epiſcopali vita edoctus eſt.*

Non omnis Cleri & populi vota & deſideria in electione Epiſcopi perquirenda ſunt.

„ Nos igitur Epiſcopi Remorum diœceſeos, ſecundùm has conſtitutiones „Patrum, favore, & conniventia utriuſque Principis noſtri Ugonis Auguſti, & „Excellentiſſimi Regis Roberti, aſſenſu quoque eorum qui Dei ſunt in Clero „& populo, eligimus nobis Archiepiſcopum Abbatem Gerbertum ætate ma„turum, natura prudentem, docilem, affabilem, miſericordem, nec præferimus „illi vagam adoleſcentiam, ambitionem ſe extollentem, omnia temerè mini„ſtrantem, imo nec talibus ſubjugati patienter auditu perferimus, quorum ſa„pientia, & conſilio eccleſiaſtica ac civilia jura amminiſtrari non poſſe ſcimus. „Cùmque in uno quoque Epiſcopo ſit hoc ſpeculandum, maximè tamen in „eo, qui cæteris præeſt, Metropolitano. Eligimus hunc itaque Gerbertum „qui . . . . . fuit, hujus vitam ac mores à puero novimus, ſtudium in divi„nis ac humanis rebus experti ſumus, hujus conſilijs ac magiſterio informari „quærimus, ejus electionem ſubſcribendo confirmamus, ſtabilimus, corro„boramus communi omnium bonorum conſultu.

Profeſſio

Ann. 992.

Profeſſio fidei Gerberti Remorum Archiepiſcopi.

EGo Gerbertus gratia Dei praveniente mox futurus Archiepiſcopus Remorum, ante omnia fidei documenta verbis ſimplicibus aſſero, ideſt Patrem & Filium & Spiritum ſanctum unum Deum eſſe confirmo, totámque in Trinitate Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & omnipotentem prædico, ſingulam quámque in Trinitate perſonam uerum Deum, & totas tres perſonas Vnum Deum profiteor. Incarnationem diuinam non in patre neque in Spiritu ſancto ſed in filio tantum credo, ut qui erat in diuinitate Dei Patris filius, ipſe fieret in homine Matris filius, Deus uerus ex patre, homo uerus ex Matre; Carnem ex Matris uiſceribus habentem, & animam humanam rationalem ſimul in eo utriuſque natura, id eſt hominem & Deum, unam perſonam, unum Filium, unum Chriſtum, unum Dominum Creaturarum omnium quæ ſunt, & auctorem, & Dominum, & rectorem cum Patre, & Spiritu ſancto. Confiteor paſſum eſſe uerâ carnis paſſione, mortuum uerâ Corporis ſui morte, reſurrexiſſe uerâ carnis ſua reſurrectione, & uerâ anima . . . . . . in qua ueniet judicare uiuos & mortuos aſſero. Noui & ueteris teſtamenti unum, eundémque credo auctorem, & Dominum, & Deum, Diabolum non per conditionem ſed per arbitrium factum eſſe malum. Credo hujus quam geſtamus & non alterius carnis Reſurrectionem. Credo judicium futurum, & recepturos ſingulos pro his quæ geſſerunt, uel pœnas uel præmia, nuptias non prohibeo, ſecunda Matrimonia non damno, carnium præceptionem non culpo, pœnitentibus reconciliatis communicare debere confiteor, in Baptiſmo omnia peccata id eſt tam illud Originale contractum, quam ea quæ voluntate admiſſa ſunt, dimitti credo, & extra Eccleſiam Catholicam nullum ſalvari confiteor. Sanctas Synodos quatuor quas uniuerſalis Mater Eccleſia confirmat, confirmo.

Poſt hæc quæ more Majorum ante inaugurationem præſtanda ſunt, Gerbertus, ut promotionem ſuam magis ac magis aſſereret, ad ea animum appulit quæ ſui muneris eſſe videbantur. Et quoniam intererant in Provincia Prædones quidam qui Eccleſiarum non modo agros & prædia populabantur, ſed clericos etiam rapinis & cæde vexabant, cenſuit eos primùm ex officio monendos ut ab his abſtinerent, & cum obduratos in malitia ſua eſſe ſentiret, comprovinciales ad Synodum convocavit, ubi ex omnium conſenſu ſequens in eos declaratio edita eſt.

Gerbertus & omnes Epiſcopi Diœceſeos Remenſium, peruaſoribus ejuſdem.

GErbertus gratia Dei Remorum Epiſcopus, Guido Sueſſionicus, Adalbero Landunenſis, Ratbodus Noviomenſis, Rotaldus Cameracenſis, Odo Sylvanectenſis, Fulco Ambianenſis, Bruno Morinenſis, Heriveus Belvacenſis, per gratiam ſancti Spiritus Epiſcopi. Vobis Gerberto, ex his qui ſubſcripti ſunt peruaſoribus, carnificibus, atque tyrannis, diu modeſtia Sacerdotum furoris ueſtri rabiem ſuſtinuit, & adhuc patienter expectat. Quo uſque ergo inſania ueſtra ſanis intellectibus noſtris obſiſtet? clades Clero infertis, à Cleri, Monachorum, & pauperum rapinis non ceſſatis. Conuenimus ergo conſcientiam ueſtram omnes Epiſcopi Remorum Diœceſeos, & ad ſatisfactionem inuitamus, ſpatiumque pœnitentiæ uſque in proximis Calendis attribuimus, tunc vos aut infertiles Eccleſiæ palmites receguturi, aut tamquam inutile lignum ab agro Dei gladio ſancti ſpiritus exciſuri.

Commonitorias quoque ſcripſit litteras idem Gerbertus æmulis Hervei Belvacenſis Epiſcopi, qui dignitatem ipſius contemptui habere videban-

G tur,

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 992.

tur, monens interim prædictum Epiſcopum ut eos, ſi reſipuerint, ob pacis, caritatiſque cuſtodiam, velut exorbitantes filios blandè ſuſcipiat, ſin minus excommunicatione rationabiliter conſcripta, & ab eo ſolemniter celebrata, & celebri loco affixa, eoſdem perculleret. At cum modum forſan exceſſiſſet idem Epiſcopus, aut certè alius quidam comprovincialis, cujus nomen non latet, qui Eccleſiam interdicto ſuppoſuit, calamum quaſſatum non confringendum eſſe ſciens, aſperiùs eum perſtringit Gerbertus ſequenti Epiſtolâ.

Idem Gerbertus dixerat Epiſt. 10. quam venerabili Epiſc. Arnulpho ſcripſit. Quæ decreta Romanorum Pontificũ infantes baptizare vetuerunt?

Quanto moderamine ſalus animarum tractanda ſit, & veſtra fraternitas novit, ſummoperè penſandum eſt ut ne quid nimis. Ecce enim dum judicij ſeveritatem in Eccleſiam exercetis, modum à Patribus conſtitutum tranſcenditis. Nam quæ Concilia vel decreta parvulos baptizari, vel fidelium cœmeterijs ſepeliri vetuerunt? Quod ſi is locus interdicto, & ut ſolemniter dicamus veſtro banno jure tenetur adſtrictus, liceret Innocentibus Parochiarijs ad alia tranſmigrare loca, ſuiſque legaliter uti ſacris. Moneo igitur paternitatem veſtram modum judicij temperare, totumque negotium ita pertractare, ut ante oculos Dominæ Majeſtatis placere poſſitis, & Coepiſcoporum judicio non diſpliceatis. Varios mali temporis diu jam ſufferens motus, ad utrumque ſolatium, tamquam ad tutiſſimum confugio portum, alioquin aut noſtra ſolabimur ope, aut peregrina nobis expetenda ſubſidia.

Epiſtola ejuſdem Fulconi Epiſcopo Ambianenſi pro quibuſdam exceſſibus quæ in propria Parochia committebat.

INter varias magnarum occupationes, nullâ moleſtiâ magis afficimur, quàm veſtrorum exceſſuum relatione. Etſi enim totius Metropolis Remorum cura nobis injuncta eſt, ſed veſtri potiſſimùm, qui & annorum teneritudine, & morum lenitate pondus Sacerdotale nec dum ferre didiciſtis. Cur ergo contra pactum in commune ſtatutum uſque ad tempus Concilij pervaſionem in propria Parochia feciſtis? nec in hoc enim alleviamini, flores Eccleſiæ ſunt quas diripuiſtis, cum hoc niſi legibus fieri non liceat. Acceſſit ad hoc inlicitum armorum præſumptio, Eccleſiæ violatio, quaſi Sacerdoti omnia in Eccleſijs liceant. SED (AIT APOSTOLVS) OMNIA MIHI LICENT, SED NON OMNIA EXPEDIVNT. Licent per libitum arbitrium quo malè uſi eſtis, ſed non expediunt per jura divina quæ contempſiſtis. Monemus itaque fraternitatem veſtram errata corrigere, & nobis quos offendiſtis, ſi placet, ſatisfacere, ut horum exceſſuum recognitio, multorum peccatorum poſſit eſſe abolitio.

Ita paſſim ſe gerebat Gerbertus Præſul in munere obeundo, blandus ámicis, & aſper ijs qui lenitatis Eccleſiaſticæ metas exceſſerant, ſed non diu quietus ſtetit in præfectura quam avidè concupierat, quod & ipſe ex ijs quæ in vulgus ſpargebantur ante præſenſit. Vnde cum in Gallia viri genere & ſcientiâ illuſtres non pauci, ægrè ferrent degradationem Arnulfi, & æmuli ſui fortunæ inviderent ex Epiſt. 35. *Dum Vrbem*, inquit, *Remorum, Dei cauſa fugio, Vrbi Remorum gratia Dei Prælatus ſum, quæ res, gentes & populos in mei excitant invidiam.* Ut eorum conſilijs & conatibus Gerbertus maturè occurreret, amicos ſibi undique parandos eſſe duxit, maximè verò Adelaidem Imperatricem, in qua tamquam in templo virtutes omnes inhabitare aſſerit; & Arnulfum Aurelianenſem Epiſcopum, cujus clientelæ fortunam ſuam commiſerat; ſed imprimis Ottonis Auguſti amicitiam, ſi unquam alias ſibi devincire conatus eſt, quem ſic affatur Epiſt. 30. *A multis creditum eſt me apud veſtram pietatem poſſe opitulari multis, nunc opera pretium eſt habere Patronos, amici quippe ſalubria*

cuncta

cuncta . . . . . . hoſtes dulcia Principis amaros exitus habitura, ſeu prophetico ſeu fanatico ſpiritu prædixerunt. Tribus ut ita dicam ſæculi ætatibus, vobis, Patri, Avo, inter hoſtes, & tela fidem puriſſimam exhibui, meam quantulamcumque perſonam Regibus furentibus, populis inſanientibus, pro veſtra ſalute oppoſui, &c.

Ottoni primo, ſecundo, & tertio obſequia præbuit Gerbertus.

Per id temporis idem Rex Otto tertius rogatus à cœnobitis Remigianis, ut prædeceſſorum ſuorum exemplo, regali auctoritate Coſlam cujus meminit Beatus Remigius in ſuo teſtamento, confirmaret; Eorum precibus libenter annuit Chartâ præcedentibus ſimili cui poſt ſyngrapham Ottonis, ſubſcripſerunt. Hildebadus Epiſcopus & Cancellarius vice Vuilligiſili Archiepiſcopi 7. idus Maij anno Dominicæ Incarnat. 993. indictione 6. anno autem Domini tertij Ottonis regnantis 20. Actum in Villa Dodonis feliciter Amen.

Interim ſummus Pontifex injuriam Arnulfo irrogatam obliviſci non poterat, quod in eo læſa Apoſtolicæ ſedis jura apertiſſimè viderentur, unde ut tandem illi ſubveniret ſacris interdixit omnibus Epiſcopis qui Arnulfum dejeciſſent, & Gerbertum ordinaſſent, ut tradit Eginaldus, Porrò Apoſtolicis litteris exacerbatus ultra quam dici poteſt Gerbertus, in ipſum Romanum Pontificem ad Seguinum Archiepiſcopum litteras dedit, virulentas admodum (ait Baronius) & Catholico homine prorſus indignas, quibus totus in eo verſatur, ut excommunicationem Romani Pontificis contemnendam eſſe demonſtret; quo etiam argumento aliam ſatis prolixam Epiſtolam ſcripcit ad Vuilderodum Argentinæ civitatis Epiſcopum, in qua præter illa quæ de Arnulfi cauſa diſputat, multus eſt in eo, ut decretalium Epiſtolarum Romanorum Pontificum auctoritatem minuat, uſus etiam ad hoc argumentis Hincmari olim Remorum Archiepiſcopi. Et quoniam hujus Epiſtolæ (ſaltem exordium) Arnulfi depoſitionem luculenter aperit, hic illud referre extra rem non erit, nec fortè lectoribus ingratum.

Hæc Baron. refert & diſcutit in annalibus An. 993

Ex Gerberti Epiſtolâ ad Vuilderodum Argentinæ civitatis Epiſcopum, quæ eſt Apologia pro Remenſi Synodo.

Arnulfus Regis Lotharij (ut fama eſt) filius poſtquam ſuum Epiſcopum dolo & fraude circumventum cum propria urbe captivavit, poſt multum cruorem humani ſanguinis à ſe effuſi, poſt prædas & incendia in Conventu Epiſcoporum totius Galliæ damnatus eſt. At deinde poſt obitum Beatæ memoriæ Adalberonis, à ſolo Adalberone Epiſcopo Laudunenſi reconciliatus ſpe obtinendæ pacis, Metropoli Remorum donatus eſt. Acceptis ab eo terribilibus Sacramentis, & libellari profeſſione pro fide ſuis Regibus conſervanda quam & vivâ voce in Conventu Eccleſiæ recitavit, & propria manu ſubſcribendo corroboravit. Et ecce quaſi tempeſtas urbem ab eo proditam hoſtis invaſit, ſanctuarium Dei polluit, ſpolia diripuit, Clerum & populum captivavit. Poſt hæc verò Arnulfus ſuos Prædones ſub Anathemate poſuit, atque ut idem facerent Galliarum Epiſcopi Imperavit, Prædia Eccleſiæ, quæ per Sacramentum ſuis militibus dederat, abſtulit, hoſtibus contulit, conjuratorum manum contra ſuum Regem, ejuſque exercitum in aciem ſub ſignis Caroli produxit. Interea Legatis, & litteris Synodicis Romanus Pontifex, ut Eccleſiæ turbatæ ſubveniret ammonetur, ſed neque Legatis, neque litteris conſulentibus conſulit. Itáque gravium Epiſcoporum facto conſultu, Legatis & litteris Synodicis ac muti admonitione Arnulfus Conventus decem & octo menſibus, ut à cœpto furore deſiſteret, ſeque à ſcelere proditionis & rebellionis quo impetebatur, regulariter purgaret, noluit. Sed cùm à ſe fautores maximos nequitiæ ſuæ diſcedere ſenſit, territus Regem adijt, noviſque Sacramentis ac novis rerum conditionibus Regiæ menſæ particeps factus eſt, atque ita Regis irâ ſedatâ, omni crimine ſe exutum credidit, indéque mox rediens fi-

Laudunenſi.

Vrbem Remorum ſexto menſe à ſua ordinatione prodidit Gerbertus.

Anathemata in prædones ſupra retulimus.

Arnulf. XL. Archiep. Ann. 993.

dem Sacramentorum rupit conditionibus non ſeruatis. At ij quorum intereras, totiens ſe decipi, totiens bonis ſuis priuari non ferentes Landuni arcem occupant, Arnulfum inter Regis hoſtes inuenitur, Synodo repræſentatur, pro tot, tantiſque flagitijs rationem reddere depoſcitur, qui diu ſecum atque cum ſuis familiaribus multum deliberans, ſuâ ſponte in confeſſionem peccatorum ſuorum erupit, ſuiſque confeſſoribus alios teſtes adhibuit, crimina ſua in libellum retulit, eique à ſe vnâ voce coram Eccleſia recitato ſubſcribſit, inſignia Sacerdotij depoſuit, eoque ſe abdicauit, confeſſoribus ſuis ac teſtibus atteſtantibus, & reſpondentibus ſecundum profeſſionem & ſubſcriptionem ſuam, ceſſa ab officio, &c.

Hæc pro ſuſcepta cauſâ Gerbertus (ſi ei in omnibus credendum eſt.) At cum diſcordiarum motus pro Archiepiſcopatu Remenſi in dies ingraveſcerent, Hugo Rex Francorum Legationem iterum miſit ad Joannem Papam, qua eum ad litem componendam invitat, cujus tenor ſic ſe habet.

Hugonis Regis Epiſtola ad Joannem Papam.

Tendo Remenſis Archidiaconus.

HVgo Rex Papæ Ioanni Beatitudini veſtra ego. & Epiſcopi mei per T. Archidiaconum Remenſis Eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulfi rationes vobis explanauimus, ſed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra Apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus, quod ſi abſentibus non ſatis creditis, Gratianopolis ciuitas in confinio Galliæ & Italiæ ſita eſt, ad quam Romani Pontifices Francorum Regibus occurrere ſoliti fuerunt, hoc ſi vobis placet iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inuiſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus, morantem ac redeuntem debitis obſequijs proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis nos & noſtros veſtra nolle declinare judicia. Petimus itaque ut T. Archidiaconi Legationem benignè ſuſcipiatis, ut dum quod petit obtinuerit, nos in ſuo aduentu efficiat lætos & in veſtro obſequio feruentiſſimos.

Romani Pontifices Francorum Regibus apud Gratianopolim olim occurrere ſoliti erant.

Quid reſcripſerit Pontifex ignoratur, certum tamen eſt Legatum miſiſſe Leonem Abbatem ſancti Bonifacij in Urbe, qui anno ſequenti indictione octavâ, habuit Moſomi Synodum quarto nonas Junij, in qua Gerbertus qui exauctorato Arnulfo ſuffectus in ejus locum fuerat, patientiſſimè auditus eſt. Orationem autem prædicti Gerberti hic haud inutiliter referendam cenſui.

Oratio Gerberti Archiepiſcopi habita in Concilio Moſomenſi.

Gerberti oratio Synodalis.

SEmper quidem Reuerendiſſimi Patres hunc diem præ oculis habui, ſpe ac voto ad eum intendi, ex quo à fratribus meis admonitus, onus hoc Sacerdotij non ſine periculo capitis mei ſubij. Tanta erat apud me pereuntis populi ſalus, tanta veſtra auctoritas, qua me fore tutum exiſtimabam. Recordabar præteritorum beneficiorum dulcis atque . . . . affabilitatis veſtræ, qua præſtantium ſæpenumero cum multa laude uſus fueram. Cum ecce ſubitò contrarius rumor vos offenſos inſinuat, vitioque dare, quod magna paratum virtute inter alios conſtabat. Horrui, fateor, & quos antea formidabam gladios, præ indignatione veſtra poſthabui. Nunc quia propitia diuinitas coram tulit, quibus ſalutem meam ſemper commiſi, pauca ſuper innocentia mea referam, & quonam conſilio urbi Remorum prælatus ſim ediſſeram.

Ego quidem poſt obitum diui Ottonis Aug. cùm ſtatuiſſem non diſcedere à clientela patris mei Adalberonis: ab eodem ignorans ad Sacerdotium præelectus ſum,

asque

atque in ejus diſceſſu ad Dominum, coram illuſtribus uiris futurus ſum Paſtor Eccleſiæ deſignatus, ſed ſimoniaca hæreſis in petra ſoliditate me ſtantem inueniens, repulit, Arnulſum prætulit. Cui autem pluſquam oportuit, fidele obſequium exhibui, donec eum per multos & per me apoſtatare palam intelligens, dato repudij libello, cum omnibus ſuis apoſtaticis dereliqui, non ſpe, non pactione capoſcendi ejus honoris, ut mei æmuli dicunt, ſed monſtroſis operibus diaboli uirtutis in effigie hominis latitantis; non idem, inquam, illum dereliqui, ſed ne illud propheticum incurrerem impio præbes auxilium, & his qui oderunt me amicitiâ jungeris, & idcircò quidem iram Domini mereberis. Deindè ſanctionibus Eccleſiaſticis per longa temporum ſpatia in eum peractis legéque peremptoria conſummata, cum nihil aliud reſtaret, judiciaria poteſtate Principis coërcetur, & tamquam ſeditioſus ſed & rebellis à principali Cathedra removetur lege Africani Concilij. ARNULF. XL. ARCHIEP. An. 995. 2. Paralip. 19.

Iterum à fratribus meis & Regni primoribus Conventus & commonitus ſum, ut excluſo apoſtata, curam diſcipli & dilaniati ſuſciperem populi; quod quidem diu diſtuli, & poſteà non ſatis ſpontè acquievi, quoniam quæ tormentorum genera me comitarentur, omnimodis intellexi. Hæc eſt viarum mearum ſimplicitas, hæc innocentia puritas, & coram Domino & vobis Sacerdotibus in his omnibus munda conſcientia. Sed ecce ex adverſo calumniator vocum novitatibus, ut major fiat invidia, delectus obloquitur: Dominum tuum tradidiſti, carceri mancipaſti, ſponſam ejus rapuiſti, ſedem pervaſiſti. Ita-ne ego Dominum tradidi, cujus nunquam fueram ſervus, cui etiam nullum Sacramenti genus umquam præſtitiſſem? Sed ſi illi ad tempus famulatus ſum, fecit hoc imperium patris mei Adalberonis, qui me in Remenſi Eccleſia commorari præcepit, quoad uſque Pontificis mei ſacrati mores actuſque dignoſcerem. Quod dum operior, hoſtium præda factus ſum; & quæ veſtra munificentia, magnorumque Ducum largitas clara & præcipua contulerat, violenta prædonum manus abſtulit, méque nudum penè gladios evaſiſſe doluit. Denique poſtquam illum apoſtatam dereliqui, vias & itinera illius non obſervavi, nec quolibet modo ei communicavi: quomodo ergo eum tradidi, qui ubi tunc temporis fuit neſcivi? Sed neque eum carceri mancipavi, qui nec nuper ſub præſentia fidelium teſtium conveni, ut propter me nec admonitum ullâ detineretur cuſtodiâ.

Si enim auctoritas veſtra pro me ſtaret, tantum Arnulfus vileſceret, ut mihi obeſſe minimum valeret. Quòd ſi contraria (quod abſit) ſententia veſtra decerneret, quid mea intereſſet, utrum Arnulfus an alius Remorum conſtitueretur Epiſcopus? Iam de rapta ſponſa, ſedeque pervaſa, quod dicitur ridiculum eſt. Dico enim primum, numquam illius fuiſſe ſponſam quam pro legitima donatione ſpiritualis dotis, collatis antè beneficijs expoliavit, proſcidit, dilaniavit. Hæc dum Sacerdotali inſignitus erat . . . . & jam omnia quæ notata ſponſe fuiſſe videbantur, ſatellites Simonis vaſtaverunt. Dico etiam ſi concedatur, quolibet modo illius ſponſam fuiſſe: utique eſſe deſiit, poſtquam eam pollutam & violatam, & (ut ita dicam) adulteratam ſuis prædonibus proſtituit. Non igitur eam aut quam non habuit, uel quam ſuo ſcelere perdidit, illius ſponſam rapui. Sedem autem multitudine populorum refertam aduena & peregrinus, nullius fretus opibus, pervadere qui potui? Sed forte Apoſtolicâ Sedes nobis opponitur, tamquam eâ inconſultâ ſummum hoc negotium diſcuſſum ſit uel ignorantia uel contumacia. Certo nihil actum eſt, uel agendum fuit, quod Apoſtolica Sedi relatum non fuerit, ejuſque per 18. menſes expectata ſententia. Sed dum ab hominibus conſilium non capitur, ad filij Dei ſupereminens eloquium recurritur: ſi oculus, inquit, tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice illum abs te. Et fratrem peccantem coram teſtibus, coram Eccleſia commonitum & non obtemperantem, decernit, habendum tamquam ethnicum & publicanum. Conuentus ergo Arnulfus & commonitus litteris & Legatis Epiſcoporum Galliæ, ut à cœpto furore deſiſteret, Matth. 5. Matth. 18.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An. 995.*

ſiſteret, & ſi ualeret, ſe quodammodò addictionis ſcelere purgaret. Dum monita ſalubria contemuit, habitus eſt tamquam ethnicus & publicanus. Nec tamen idcirco dijudicatur ut ethnicus & publicanus, ob ſedis Apoſtolicæ reuerentiam, ſacrique Sacerdotij priuilegia, ſed à ſeipſo in ſeipſum ſententia damnationis prolata, hoc ſolum in uita ſua prædicare, egiſſe judicatum eſt, quia utmirum ſi eum, ipſo damnante Epiſcopi abſoluerent, pœnam ſceleris ejus incurrerent. Si, inquit, magnus Leo Papa, omnes Sacerdotes & mundus aſſentiat damnandis, damnatio conſentientes inuoluit, non præuaricationem conſenſus abſoluit. Hoc enim Deus omnium judicauit, qui peccantem mundum generali diluuio interemit. Et Papa Gelaſius: ergo, inquit, qui ſemel eſt cum ſuo auctore damnatus . . . . . quolibet praua communionis effectu execrationem ſui geſtat & pœnam.

Excluſo itaque illo ab Remenſi Eccleſia, mihi reluctanti, multumque ea quæ paſſus ſum & patior formidanti à fratribus meis Galliarum Epiſcopis hoc onus ſacerdotij ſub diuini nominis obteſtatione impoſitum eſt. Quod ſi fortè quidpiam à ſuis legibus deuiatum eſt: non id malitia, ſed temporis importauit neceſſitas, alioquin tempore hoſtili, omne jus, omneque licitum cauere, quid eſt aliud quam patriam perdere & necem inferre? Silent equidem leges inter arma, quibus ille Odo feralis beſtia ita hoc tempore abuſus eſt, ut reuerendiſſimos ſacerdotes Dei quaſi uilia mancipia manciparet, nec ab ipſis ſacris altaribus temperaret, commeatus publicos intercluderet.

Redeo ad me, reuerendiſſimi fratres, cui ſpecialiter ob ſalutem pereuntis populi, totiuſque Reipublicæ curam, mors furibunda cum ſuis incubuit copijs. Hinc dira egeſtas, horrea, & apothecas armata ſibi vendicat: illic fortis gladius, intus pavor dies ac noctes reddiderunt inſomnes. Sola veſtra auctoritas, ut tantorum malorum leuamen fieret, expectata eſt, quæ tantam vim habere creditur, ut non ſolum Remenſi, ſed etiam omni Eccleſiæ Gallorum deſolatæ, & penè ad nihilum redactæ ſubſidio eſſe valeat, quam diuinitate propitia expectamus, & ut fiat, omnes in commune oramus.

Ita Gerbertus peroravit, appellans Gallorum Epiſcopos, ut non obſcurè apparet, adverſus ſibi adverſantem & per Leonem Legatum urgentem Apoſtolicam ſedem.

Quæ autem ſint iſta ſecuta, & ſi ipſa Synodalia deficiant acta, ſatis tamen expreſſa, dilucidaque ex ejus temporis ſcriptoribus remanſere: nempè (ut audiſti) Gerbertum patientiſſimè auditum eſſe, ipſumque eandem orationem quam dixit, ſcriptam Leoni Legato Sedis Apoſtolicæ porrexiſſe, à quo plenior fuit Synodus Remis indicta, ut ubi Arnulfus fuiſſet ab Epiſcopatus gradu depoſitus, & in eum eleuatus Gerbertus, ibidem jam in ſuam auctoritatem ſacris legibus vindicatis, ſuo vigore pollentes ſternerent, quem magis regia potentia, quam Eccleſiaſtica jura in Cathedram invexiſſent, & reſtituerent quem præter jus, faſque, urgente Rege & Epiſcopis illi faventibus, ſe abdicare coëgiſſent.

Sic igitur hoc eodem anno, cum ſummâ diligentia vocati Epiſcopi ad proximè celebrandam Remis Synodum ſe contuliſſent ibidem Cal. Julij. Epiſcopi qui Arnulfum ſede ſua dejecerunt, Remis ſunt à Leone auditi. Dicebant in totius Regni diſcrimine nihil melius & utilius fieri potuiſſe, quam ut tyranno excluſo, utilis populo & regno paſtor conſtitueretur.

Synodus Remenſis poſterior.

Quod verò arguebantur ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate id factum, reſpondebant his verbis: Regij ac noſtri Legati Romam profecti, & Epiſtolas Pontifici porrexerunt, & ab eo indignè ſuſcepti ſunt. Sed ut credimus (Gerbertus iſta inſinuat) quia creſcentio nulla munuſcula obtulerunt, per triduum à Palatio ſecluſi, nullo accepto reſponſo, redierunt.

Baron. ad An. 995.

Quod peccatis noſtris exigentibus prouenire non dubium eſt, ut Romana Eccleſia, quæ Mater & caput omnium Eccleſiarum eſt, per tyrannidem oppreſſa, omnia membra

membra debilitentur. Hæc Baron.) Deindè nihil ſine præſentia Legati Apoſtolicæ ſedis in cauſa Arnulfi factum eſſe, docuerunt his verbis. *Certè Seguinus venerabilis vitæ Senonenſium Archiepiſcopus Domini Papæ Ioannis vices per Gallias ſibi creditas Romæ innouauit, & ita à latere Apoſtolici cum decreto Priuilegij veniens, ejus vices uſque ad præſens, omnium Epiſcoporum Galliæ conſenſu proſecutus eſt. In hujus ergo præſentia Arnulfus ſeipſum ſacerdotio exuit, atque juxta decreta Apoſtolicorum virorum Zoſimi, Leonis, atque Gregorij petitorio, & confeſſionis, ſeu ita placet dici, abdicationis accepto libello, ſacerdotalia depoſuit ſigna. Pro qua re ad judicium aduocamur, quaſi innocentem oppreſſerimus. Nos verò illum non ſolum non oppreſſimus, ſed etiam per decem & octo menſes, bella, ſeditiones, regni diſſidia molientem tolerauimus.*

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *Ann.* 995.

Sed videamus quæ ex appendice ad Aimonium addita, ſuperius cœpta recitari, ſunt reliqua. Nuntiavit, *Inquit auctor*, hæc omnia Præſuli Romano, qui valdè indignatus ſuper hoc facto, interdixit ſacris omnibus Epiſcopis, qui Arnulfum dejecerant, & Gerbertum ordinaverant. Miſit quoque Leonem Abbatem à ſede Apoſtolica ad Dominum Seguinum Archiepiſcopum urbis Senoniæ, qui vice ſua in urbe Remenſi Synodum congregaret: mandans illi, ut ſine dilatione reuocaret de carcere Arnulſum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur Concilio iterùm in urbe Remenſi ex juſſione Apoſtolica reuocatus eſt Arnulfus de cuſtodia, & cum honore magno receptus in propriâ ſede. Gerbertus autem intelligens, quod injuſtè Pontificalem ſuſcepiſſet dignitatem, pœnitentiâ ductus eſt. Altercationem verò Gerberti Pontificis & Leonis Abbatis valdè utilem pleniùs invenies in geſtis Pontificum Remorum.

Aimon. l. 5. Cap. 45.

Hic ſpectare licet quanta coluerit obſeruantia Hugo Rex Francorum Joannem Pontificem, ut nulla habita ratione eorum quæ in Arnulfum Synodus decreviſſet, neque (quod plurimùm apud Reges etiam Chriſtianos valere ſolet) juris regnandi, ut obſequatur ipſi Romano Pontifici, in Eccleſiam Remenſem reſtitui Arnulfum eductum de carcere patitur, quem ſemper ut germen Carolinæ regnantis hactenus ſtirpis ſibi adverſantem expertus eſſet. Eſt planè in hoc & illud amplius mirandum, quod hoc præſertim tempore tanti fecerit Hugo Romanum Pontificem, quando eſſet contemptui apud ſuos, & à Creſcentio veluti vinctus, vel ſaltem obſeſſus detineretur in palatio, ut non niſi quem Creſcentius vellet, aditum ad illum habere poſſet, & qui Romæ contemnitur à tyranno, in Gallia adeò colatur à Rege. 996.

Gerbertus relicto Francorum regno ſe totum Ottoni Germaniæ Regi addixit, comitatuſque eſt eum in Italiam, ubi cum aliquantiſper Ravennæ conſtitiſſet, mox ejuſdem civitatis Archiepiſcopus è vita migravit, in cujus locum petente Clero & populo ac Regis conſenſu Gerbertus ſubrogatus eſt. Sed & hic ſtatim poſt Gregorij quinti obitum, cogente eodem Imperatore, apud quem gratia plurimùm valebat, ſummum adeptus eſt Pontificatum, mutatóque nomine, Silveſter ſecundus dictus eſt, de quo Helgaldus in vita Roberti Regis tradit eum de ſe ita in R. littera luſiſſe.

Gregorius hic ſanxit ut penes ſolos Germanos ſit jus eligendi Regẽ, qui poſt diadema à ſummo Pont. acceptum, Imperator nominaretur. Baron. hic & ad an. 1004.

Scandit ab R, Gerbertus in R, poſt Papa viget R.

Gerbertus priuſquàm partes iniret Ottonis ſcripſit Epiſtolam Adelaidi Reginæ, quæ videtur apud Baron. ad an. 995. & ſic incipit.

Domina & Glorioſæ Adelaidi Reginæ ſemper Auguſtæ Gerbertus Dei gratia Remenſis Epiſcopus, &c.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *Ann.* 997.

Arnulfus Priſtina dignitati reſtitutus Privilegium recipit à Silveſtro II. De Azelino Laudunenſi, & de Fulradi S. Vedaſti Abbatis proclamatione ad ſedem Remenſem.

CAPUT XVII.

SIC igitur Arnulfus, Rege conſentiente, cuſtodiâ tandem exemp-
tus, Pontificatui reſtituitur, palliumque à Gregorio V. Joannis
ſucceſſore per Abbonem Floriacenſem directum recepit, quod anno
ſequenti accidiſſe clarum eſt; tum ex contumacia Gerberti qui ſubnixus
ope Roberti Regis hoc anno Genabi ſeu Aureliæ coronati, ex Alberico,
ad ampliorem Synodum provocaverat, tum ex vita Abbonis. Nam cum
Gregorius propter injuſtum carcerem Arnulfi toti regno Francorum ana-
thema ſe invecturum comminatus eſſet, prædictus Abbo à Rege ob hanc
præcipuè cauſam, Romam miſſus eſt, cui confeſtim injunctum ut re-
greſſus in Galliam, Arnulfum nullâ morâ interpoſitâ ſedi ſuæ reſtitueret,
quod & præſtitit, palliúmque coopertum ut à Pontifice acceperat, re-
verenter obtulit.

998. Viguit hoc anno 998. hæreſis Leutardi Diœceſis Catalaunenſis Ge-
buino Epiſcopo convictus & confutatus.

Gerbertus interim ſummum Pontificatum adeptus poſt Gregorij V.
obitum, ut erat generoſæ indolis, ſic grati animi monimentum erga ſe-
dem Remenſem, cui aliquando præfuerat, teſtatus eſt inſigni quidem
privilegio ad Arnulfum miſſo, ut ſic ne-quidem odij vel ſimultatis vm-
bram in eum apud ſe relictam eſſe omnibus patefaceret: quod cum inau-
gurationis Regum ſeu benedictionis mentionem faciat, non abs re erit
huc referre, quamvis Papirius Maſſo & quidam alij dudum ex manu-
ſcripto codice ſancti Remigij deſumptum, publici juris fecerint. Sic au-
tem ſe habet.

Arnulfo Archiepiſcopo Remenſi.

999. *SIlveſter Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Arnulfo
ſancta Remenſis Eccleſia Archiepiſcopo. Apoſtolici culminis eſt, non ſolum
peccantibus conſulere, verum etiam lapſos erigere, & proprijs privatos gradibus,
reparata dignitatis inſignibus reformare, ut & Petro ſolvendi libera ſit poteſtas,
& Romana gloria ubique fulgeat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remenſi
Archiepiſcopo, quibuſdam exceſſibus Pontificali honore privato ſubvenire dignum
duximus, ut quia tua abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romana pietatis munere
credaris poſſe reparari. Eſt enim Petro ea ſumma facultas, ad quam nulla mor-
talium aquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegij noſtri
ſtatuta tibi, baculo & annulo redditis, Archiepiſcopali officio fungi, & omni-
bus inſignibus quacumque ad ſancta Metropolim Remenſis Eccleſia pertinent ſo-
lito more perfrui, pallio ſolemnitatibus ſtatutis utaris, Benedictionem Regum
Francorum, & tibi ſubjectorum Epiſcoporum obtineas, & omne Magiſterium,
quod tui Anteceſſores habuiſſe viſi ſunt, noſtrâ auctoritate Apoſtolicâ geras. Præ-
cipimus etiam ut nullus mortalium in Synodo, aut in quacumque parte, Ab-
dicationis tua crimen, tibi quoquomodo opponere præſumat, vel hac occaſione in
improperij contra te verba exardeſcat, ſed noſtra tè auctoritas muniat, etiamſi
conſcien-*

Hic Silveſter Arnulfi crimen non diſſimulat.

Regum Benedictio ſeu conſecratio Remenſi archiepiſcopo confirmatur.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 999.

conſcientia reatus accurrat. Confirmamus inſuper tibi, & concedimus Archiepiſcopatum Remenſem in integrum, cum omnibus Epiſcopatibus tibi ſubjectis, ſeu cum omnibus Monaſterijs, plebibus, titulis, Capellis, atque cortibus, Caſtellis, Villis, atque Caſalibus, & cum omnibus rebus ad Eccleſiam Remenſem pertinentibus, ſaluo & inviolabili teſtamento Beati Remigij Francorum Apoſtoli: ſtatuentes Apoſtolicâ cenſurâ ſub divini judicij obteſtatione, & Anathematis interdictione, ut nulli umquam noſtrorum ſucceſſorum Pontificum, vel aliæ qualibet magnæ, parvæque perſonæ hoc noſtrum Privilegium infringere liceat. Si quis vero (quod abſit) hoc Romanum decretum uiolare tentauerit, Anathema ſit.

Extat etiam prædicti Silveſtri Papæ Epiſtola ad Azelinum Epiſcopum Laudunenſem, qua publicis eum accuſat criminibus, maximè verò perfidiæ ac proditionis in Regem, & Remenſem Archiepiſcopum, cujus hîc tenor eſt.

Azelino Epiſcopo Laudunenſi.

1000.

Silueſter Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Azelino Epiſcopo Laudunenſi, ſuper ſalute, & Apoſtolica benedictione. Nihil eſt quod admirari poſſis, quoniam ſub Pontificali nomine, homo etiam moribus eſſe deſiiſti; ſi fides mortalem Deo ſociat. perfidia nihilominus rationalem brutis animalibus æquat. Cum hoc totum te ſapere conſtet, vehemẽter admiramur, vtinam te conditionem reliquiſſe, & noua & inaudita ſcelera inhumaniùs perpetraſſe. Epiſtola Regis Roberti & ſuorum Pontificũ Apoſtolicis & Imperialibus oblata eſt manibus, quæ te corã uniuerſo Clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad Synodum habitam compendio, cum à Remenſi & Turonenſi Archiepiſcopis, cæteriſque confratribus inuitatus fueris, acceptis à quibuſdam eorum & aliorũ Sacramentis, pro vita & membrorum, atque captionis ſecuritate, tandem uenisse diceris, Synodalem ſeueritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiæ preces eâdem Epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, DOMINVM TVVM REGEM offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per universam Synodum Regis gratiam innovatis perjurijs obſtinuiſti, datis obſidibus Archidiacono ſcilicet tuo, & altero Milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti, Magiſtrum tuum Remenſem Archiepiſcopum pro accipiendis turribus ſub Judæ ſpecie tecum ducens, capere uoluiſti, caris quippè fraudis in eum conceptæ detegit dolum. O Iuda Magiſtri proditionem innouans, & Pontificalem gloriam noſtris temporibus deturpans! cum Magiſtrum Archiepiſcopum tradere uelis, Domino Regi non parceres ſi poſſes in carcere tenes traditos Milites, & fefelliſſe non uereris Regem, ex orationum Epiſtolis quoties te monuimus, & ab his periculis eruere te deſiderauimus? ſed quoniam irruentibus peccatorum cumulis te coercere nequiuimus, in hoc proxima Paſchali hebdomada Romæ te adeſſe præcipimus, &c.

Azelinus noua ſcelera perpetrat ſub Arnulfo. De Azelino vide ſupra cap. 20.

De nova hac fraude ſeu perfidia Azelini Laudunenſis, nihil habetur apud Auctores: incertum quoque eſt an is Azelinus quem vetulum traditorem, ac Ducis Caroli conſiliarium vocat Hugo Floriacenſis poſt Eginaldum ſit idem cum Adalberone, qui ſub Ludovico Lotharij Regis filio è ſua ſede pulſus fuit, & qui in Hugonis Regis diplomate laudatur anno 987. Quod accidere putamus ex littera ſingulari A utriúſque nominis, quæ in publicis inſtrumentis plerúmque ſolitaria reperitur. At cùm ſtatim Azelinum apud Silveſtrum, & in Chartis Benignianis anno 1015. Adalberonem verò apud Fulbertum, & Baldericum promiſcuè vocatum legamus, binomium fuiſſe arbitramur, ut etiam ſentit Guibertus de Novigento. Nec mirum videri debet, cùm in Chronico Frodoardi ad annum 977. legamus prædictum valdè juvenem ad Epiſcopatum Laudunenſem promotum ævi plenum objiſſe, ut etiam Fulbertus teſtatur Epiſtola 46. & Necrologium Laudunenſe his verbis.

Chartam Hugonis habes primo Regis eius ſupra cap. 13.

Baldericus in Hiſtor. Camer. lib. 1. cap. 24. & 26.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 1002.

Hic ævi plenus deceſſit Adalbero Præſul.

Ita Sigebertus & Baldericus. Alij aliter rem exponunt apud Spondanum. Hic Otto 3 à Pontifice diademe primum accepit Palmerius Obijt-que an. 1002. cui Henricus ſucceſſit.

OTto Imperator viribus audax, & exercitu pollens Romam profectus, virtutem Romani Imperij, moréſque Clericorum pravis uſibus vitiatos, ad normam Prioris gratiæ reformare cogitabat, & ad hoc Romanos loci accolas quodam lenocinio ſuis Teutonicis præferens, conſiliarios adhibuit. At quo inclinatiorem his præſtabat gratiam (ut ſe habet eorum effrenis inæqualitas morum) amicitiam ſeditione mutarunt, ipſúmque Imperatorem coacta manu in Palatio clauſere per triduum, actúmque de illo erat, ni Henricus Dux Bajoriæ, Hugóque Marchio Italiæ ſubveniſſent. Sic itaque Imperator cum Silveſtro Papa Roma egreſſus, Ravennam, Provinciarúmque urbes peragrat, & ad ulciſcendam irrogatam injuriam cogit auxilium: at dum hæc intendit, morbo correptus, diem clauſit an. 1002. extinctúmque in eo eſt penitus ſtemma regnantium Ottonum, nonniſi in nepotem magni Ottonis propagatum.

Poſt hunc Lotharienſes Henricum Henrici Ducis Bajoriariorum filium ſibi legunt ad Regni Imperium, virum moribus pium, conſilio providum, ac defuncti Imperatoris proximè conſanguineum, qui rogatus ab Aſcetis Remigianis immunitates Alodij de Coſſe ab Anteceſſoribus Regibus inſignitas, etiam ſequentis teſtamenti pagina, ſtudio, & hortatu Cunegundis Reginæ uxoris ſuæ corroboravit.

Præcept m Henrici Germaniæ Regis Cœnobitis Remigianis conceſſum.

Cur Privilegia Monſterys dentur.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Henricus divina favente clementia Rex. Quoniam Regiæ dignitatis officium eſſe conſtat ut Monaſteria Deo, & ſanctis ejus dicata, ob conſervandum ſanctæ Religionis ſtatum, novis ſemper Privilegijs contra omnes infeſtantum incurſiones muniantur. Idcircò nos interventu dilectæ conjugis noſtræ Reginæ videlicet Cunegundis, fidelis etiam noſtri Epiſcopi Notheri, Regiæ noſtræ auctoritatis ſcriptum ſive præceptum Monachis Deo ſanctóque Remigio eximio Francorum Doctori ſub regulari diſciplina in ſuburbio Remorum militantibus, à magno Ottone conceſſum, Regij etiam nominis auctoritate à Deo nobis collata roborare decrevimus. Undè uolumus & firmiter jubemus, ut CVRTEM, COSLAM vocatam cum omnibus appenditijs ſuis ad jus, & proprietatem ejuſdem beati Remigij pertinentem, infra Regni noſtri terminos conſtitutam, quam omnibus retro temporibus ſub anteceſſoribus noſtris beneficiariam pro ſtatu & incolumitate regni uel Imperij ſui idem magnus Otto ad uſum prædicti Cœnobij ſicut & nos modò remiſit, & abſoluit, Monachi ibidem Deo, ſanctóque Remigio famulantes abſque ullius contradictione ten ant, & poſſideant, & quidquid utilitatis exindè prouenerit ſuis & ut libuerit uſibus adjungant.

Nullus etiam judex uel aduocatus hinc aliquid exigendi habeat poteſtatem, niſi quantum Abbas, aut Monachi ejuſdem Cœnobij dederint uel permiſerint. Et ut hoc noſtræ auctoritatis præceptum firmum & ſtabile permaneat, hanc Chartam conſcribi & anuulli noſtri impreſſione ſignari juſſimus, quam & propria manu ſubter firmamus.

Signum Domni Henrici inuictiſſimi Regis.

Egilbertus Cancellarius vice Vuilligiſis Archicancellarij recognouit. Data 5. idus Septemb. anno Dominicæ incarnationis 1002. indictione 1. anno verò Domini Henrici Regis primo. Actum Aquiſgrani.

Hinc

Hic etiam Henricus Rex Boſoni Abbati ſancti Medardi Sueſſionenſis conceſſit, interventu Friderici Comitis, facultatem ædificandi mercatum in villa quæ vocatur Doncherium infra diœceſim Remenſem, de qua ſuperiori tomo cùm Imperialis ejuſdem loci Prioratûs fundationem retulimus, undè Regis Privilegium hic iterum ſubnectere ſupervacaneum eſt, ne idem ſæpius repetatur. ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 1002.

Quid interim Arnulfus geſſerit, poſtquam tanto molimine ſedi Remenſi reſtitutus eſt, vix quidquam certi habetur. Refert Baldericus Fulradum ſancti Vedaſti Abbatem ſæpius à Rothardo Cameracenſi Epiſcopo monitum fuiſſe ut ad meliorem frugem rediret; at hunc paſtorali curâ neglectâ, plus nimio ſæcularibus oblectamentis indulſiſſe, quibus ut vacaret ſecurius, callidè Epiſcopum inter, & Flandrenſem Comitem odiorum ſparſiſſe ſemina, palàmque jactare ſolitum habere ſe ſancti Vindiciani Privilegium Apoſtolica auctoritate firmatum, quo omnes inquietudines beatus ille Epiſcopus à Monaſterio Vedaſtino prudenter excluſit. Sed cùm nihil proficeret (privilegia ſi quæ ſunt Monachis, ut quietè ſecundum regulam, non ut turpiter vivant concedi) paululùm reſipiſcens ad deditionis jugum ingratis pro tunc reflectitur. *Balder. lib. 1. cap 117.*

At effrænata ipſius rabies iterum ſub Erluino Rothardi ſucceſſore inſolentiùs deſævijt, graviora quàm prius (incentore diabolo) perpetrans quibus ut occurreret Epiſcopus, Atrebati in Clauſtro Monachorum coacto Concilio, tractavit cum Comite (quem Fulradi fallaciæ amplius non latebant) quid de eo agendum eſſet, & comperto quòd Religionis prorſus nihil haberet, pervicaciæ verò plurimùm, legaliter ab eo exauctoratur.

Fulradus raptâ ſecum pecuniâ, quam de rebus ſancti Vedaſti furto ſubtraxerat, Remenſis Eccleſiæ tribunal expetens, ærumnoſam ſortem Arnulfo Archipræſuli dolenter exponit, ſi quo modo lachrymis eum, vel muneribus flectere poſſet. Illum námque & miniſtros ejus oppignoraverit pretio, ut ſibi, quaſi per præjudicium depoſito, aditus ad ſuam dignitatem iterum pateret. *Erat enim ipſe Archiepiſcopus degener animi* (ait Baldericus) *& quamvis ſupradictæ inſtitutionis conſultibus præjudicare non poſſet, donorum tamen avidus recipiebat oblata, ſuæ quidem avaritiæ magis, quàm illius conſulens cauſæ, in cujus ferendo ſuffragio, dum aliquanto temporis intentionem ſpei ſuſpenderet in ipſa urbe Fulradus, turpem converſationem agens, cum Iudæis negotia exercebat; at miſer interim morte præventus, divina ultione percuſſus impœnitens, nec confeſſus, diem obijt.* Hactenus Auctor Chronici Cameracenſis, qui avaritiæ labem Arnulfo Præſuli audatius impingit, quaſi à majorum ſuorum virtute turpiter deflexiſſet, quod vix crediderim, cùm Belgici ſcriptores nimium proclives ſint ad vituperandum, itaut ne ipſis etiam (maximè ſi Galli ſint) Romanis Pontificibus parcant. *Locrius aliud Chronicon citat in quo hæc de Arnulfo non habentur fol. 174.*

Tradit Chronicon Flaviniacenſe ſub Arnulfo Archiepiſcopo, Richardum nobiliſſimâ Francorum ſtirpe progenitum Remenſi Eccleſiæ litteris humanioribus à pueris fuiſſe traditum, qui in ea tantæ indolis ſpecimen dedit, ut ob egregios mores Præcentoris & Archidiaconi officium obtinuerit. Tum enarratis quæ ſtrenuè exſecutus eſt, quamdiu penes ipſum Remenſis Eccleſiæ ſtetit magiſterium, quiddam ſcitu dignum de eo refert, quod hîc iiſdem verbis inſerendum curavimus.

Chronicon Flaviniacenſe de Richardo Remenſis Eccleſiæ Decano.

SOlebat hic (inquit) ante crucem oratione quotidiana dicere, *Adoro te* " *Chriſte Crucem aſcendentem, & benedico te.* Quam cum die una multa per- " oraſſet inſtantiâ, ſurgens ab oratione, & Crucifixum cum lachrymis aſpiciens, " *An.* 1003.

 audivit

ARNULF. XL. ARCHIEP. *An.* 1003.

„audivit vocem dicentem ſibi, *Tu me in terris benedixiſti*, *& ego bene-* „*dico te*, Et elevata dextera, qui erat in forma Crucis, benedixit eum, „quâ dulcedine compunctus gratias egit Sacerdoti ſummo. Chronici auctor Rodomi exiſtens, hoc ſe audiviſſe narrat ab Hugone Archidiacono Rotomagenſi, qui Remis in Eccleſia ſanctæ Mariæ præſens adfuit quando hæc geſta ſunt.

Addit idem Chronicon, Richardum, cùm abſque licentia Remenſis Archiepiſcopi monaſticum habitum ſuſcepiſſet, revocatum fuiſſe ab Archiepiſcopo, quaſi ab Eccleſia Remenſi inordinatè receſſiſſet, at conſolatum fuiſſe à Fingenio Abbate, qui R. Archiepiſcopo chartulam miſit hæc continentem: *Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege*, quam ille ſuſcipiens, & vim verbi diligentius perpendens: *Meritò* (ait) *abijt, qui ſpiritu Dei ductus eſt, & ideo à nobis repetendus non eſt.* De Richardo infra non nihil addemus.

Ad Galat. Cap. 5.

Silveſter Pontifex, Gerbertus antea dictus, obit. Renovantur Eccleſiæ per Gallias. Leutardus hæreticus apud vicum Virtuti inſanit. Arnulfus Gerardo Cameracenſi reliquias Ss. Mauri & Timothei impertit, defungitur.

CAPUT XVIII.

SILVESTER Papa, poſtquam ſedis ſuæ annum jam quintum inchoaſſet, obijt die 12. menſis Maij anno 1003. cujus geſta, cùm Remenſem Archiepiſcopatum Gerberti nomine tenuit, ſupra retuli, & adhuc infra aliquid referam, quæ verò ut ſummus Pontifex geſſit, inſtituti mei non ſunt.

Addendum tamen quod (ut opinor) ſcitu dignum eſt, præter epiſtolas perbreves antè Remenſem adeptum Archiepiſcopatum Remis ſcriptas, & nuper è Bibliotheca doctiſſimi Papirij Maſſonis in lucem emiſſas, aliquot alias à reverendo Patre Ludovico Jacob Carmelita non vulgaris litteraturæ viro, de Aſtronomia & Mathematica, & de alijs artibus ſeu ſcientijs, ex Bibliothecâ pontificiâ excerptas, videre potes, è quibus ſcientiæ ejus ſublimitas innoteſcit. Sed quod etiam laudi ejus plurimùm cedit, ex epiſtola cujus hæc eſt inſcriptio. *Ad univerſalem Eccleſiam ſceptris Regnorum imperantem*, conſtat primum hunc ſacræ militiæ claſſicum occinuiſſe.

Ingentem Remis ſibi comparaverat librorum congeriem Gerbertus, ex Epiſt lib. 3. cap. 4.

Glaber narrat per hæc tempora contigiſſe in univerſo penè terrarum orbe, præcipuè tamen in Gallijs, innovari Eccleſiarum Baſilicas, licèt pleræque decenter locatæ, minimè indiguiſſent: æmulabatur tamen quæque gens adversùs alteram decentiore frui. Erat enim inſtar ac ſi mundus ipſe ſemel excutiendo, rejectâ vetuſtate, paſſim candidam Eccleſiarum veſtem indueret, ut ſtatim de renovatione beati Remigij diſſerendo videbimus; quæ quidem accidiſſe putat Baronius ex eo quòd videntes Chriſticolæ, jam lapſo tempore evanuiſſe, quæ de mundi interitu fuerant conſtanti aſſertione prædicta, quaſi tanto diſcrimine liberati, alacres ad Eccleſias erigendas ſurrexerunt: multa ſiquidem de adventu Antichriſti circa annum milleſimum ſparſerant inſani quidam ex plebe, quos egregiè refutarunt Abbo Floriacenſis, & Richardus quondam Remenſis Decanus, adeo ut hujus ſæculi initium viſum ſit arte diaboli obſcurari nubeculis, etiam in provincia Remenſi, quæ ſtatim evanuerunt.

An. 1004.

Plebeius

Plebeius ſiquidem homo apud vicum Virtuti vocabulo, in Pago Catalaunenſi Leutardus nomine (Fanaticus furor ejus facit ut meminerimus) eò veſaniæ devenit, ut Satanæ Legatus certò credi potuerit. Nam cum in agro ſolus aliquando labore depreſſus obdormiſſet, apum viſione illum dire exagitantium à dæmone illuſus confeſtim exurgens, quaſi ex præcepto Evangelico dimiſit uxorem, Eccleſiámque velut oraturus ingreſſus, Crucem & Salvatoris imaginem contrivit, perſuadens ruſticis hæc ſe ex Dei revelatione patrare, decimas quoque dare inane eſſe docebat ex ſcripturâ, homo inſaniſſimus eâ abutens ad libitum, haud paruam ad ſe trahebat vulgi multitudinem. Sed cum illum ad ſe accercitum vir eruditiſſimus Libuinus Epiſcopus Catalaunenſis diſputatione confudiſſet, miſer ille Pſeudoapoſtolus deſperatione adductus, in puteum ſe præcipitavit. Nonnulla alia refert idem auctor de ejuſmodi Diaboli conatibus per inſanos homines, quæ Joannis Prophetiæ omnino competere videntur, qua dixit expletis mille annis Satanam eſſe ſoluendum.

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 1004.

Idem cap. 13.

Erluino Cameracenſi ad Patres appoſito 3. Februarij, Epiſcopales inſulas non pauci Lotharienſes ambiebant. At Henricus Imperator Principum conſilio uſus, Gerardo Capellano ſuo, quem in pueritia Adalbero Remenſis Archiepiſcopus pro conſanguinitate ſecum ſub regula Canonica degentem, familiariter educaverat, eas meritò illi impertijt. Erat enim ex Lotharienſium ac Karlentium parentibus non infimis editus. Hic igitur inſignis prudentiæ 1012.
vir obſervantiam ſuam erga Metropolim Remenſem Matrem ſuam in hoc vel maximè teſtatam eſſe voluit, quod & ſi honorabilius in civitate Bavemberg coram regia pompa, & Lotharienſi ſolertia ſciret ſe ordinandum, ut Imperator ſuggeſſerat, in cujus erat comitatu, tamen loci amore quo nutritus fuerat captus, à nullo quidem niſi à Metropolitano Remenſium Archiepiſcopo ſe ordinatum iri reſpondit. Quippè ſatis providè, competenter conſiderans, ne fortè videlicet etiam ipſe conſuetudini ſedis Metropolitanæ contraïre videretur, quod domnus Erluinus Epiſcopus ob diſcordiam inter Gerbertum & Arnulfum, Romæ ordinationem ſuſceperat. Quo audito Imperator altioris conſilij illum advertens, data reditus licentia, largitus eſt librum conſecrationis Clericorum, & ordinationem Epiſcopi continentem, ut per hunc videlicet conſecratus haud fortaſſe quidem indiſciplinatis moribus Karlentium irregulariter ordinaretur. Nec multò poſt paratis viaticis Eccleſiam Remenſem petens ſummâ cum veneratione ordinatur. Hæc Baldericus Cap. 2. cujus ſatis mirari non poſſum (abſit verbo injuria) vel ridiculam jactantiam, dum præfert Lotharienſes ritus Gallicanis, aut certè rituum Eccleſiæ Remenſis quæ in obſervandis cæremonijs longè excellit, perfectam inſcitiam, eo vel maximè quod ex hiſtoria conſtat ab Hincmaro Remenſi, qui ſub Karlenſibus vixit, Lotharienſes modum ſeu formulam conſecrandi Epiſcopos didiciſſe.

Obijt Erluinus anno 1012 & ſic vacavit ſedes 15. menſibus.

Patet id ex Frodo. cum Hincmaro Ioann. Camerac. cum Epiſcopis Laudun. & Belvac. Treviros miſit ordinatione Bertulfi Archiep. item ex ipſo Balder. lib. 1. cap. 5.

Gerardus Cameracenſis patre defuncto apud Florinas pro loci reverentia quo natus fuerat, Monaſterium ſancti Ginculfi imperfectum à patre relictum, ad finem perduxit. Aliud quoque ſancti Joannis ex rebus ſuis fundavit, hoc quidem Clericorum, illud Monachorum, utrúmque annuente Baldrico Leodienſium Epiſcopo in cujus Parochia ſunt, conſecravit. Ipſa verò ſancti Joannis Abbatia domno Richardo Abbati commendatâ, idem Gerardus cœpit cogitare apud ſe quomodo eam Sanctorum reliquijs locupletaret: Et quoniam ſtricta quædam intercedebat neceſſitudo inter eum, 1013.
& Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum, petijt ab eo quandam venerabilium oſſium partem ſanctorum Martyrum Mauri & Timothei, quæ olim oſculatus fuerat cum Remis ageret, quod & obtinuit, ut fidem faciunt prædicti Arnulfi ac Capituli Remenſis litteræ, quas Molanus retulit in ſuo Martyrologio, è quibus verba hæc preſertim excerpſimus.

Chron. Camerac. lib. 3. cap. 18.

ARNVLF. *Fecimus cum proximo noſtro Arnulſi filio quod caritas movet, & convicti*
XL. *ejus precibus pro voto petitionis contulimus talentum pretioſiſſimi ponderis Cor-*
ARCHIEP. *pus Domini ac Deo digniſſimi Presbyteri, & Martyris Mauri, qui ab Apoſ-*
Ann. 1013. *tolis veniens Remenſis noviter fundatæ Eccleſiæ columna fuit, & tanto liben-*
tius id fieri decrevimus, quanto Notgeri Anteceſſoris veſtri ſanctæ Memoriæ, erga
B. Maurus columna Remenſis Eccleſiæ. *hujuſmodi rem, benevolentiam novimus. Cæterùm ne ſedes Epiſcopalis Patrocinio*
tanti fruſtretur Patroni, caput prædicti Martyris in eburnea theca reconditum
reſervavimus: pro quo aliud eorum, qui cum eo paſſi ſunt mittere dignum du-
1014. *ximus Timothei videlicet . . . . hinc tertio nonas Novembris idem auctor*
ſic ſcribit. In vico Florinenſi exceptio corporis beati Mauri egregij Martyris.
Cum expreſſa mentio, ut & ſancti Timothei habatur in Monaſterio Florinenſi.

Arnulfus qui ſtatim à ſua in auguratione Majus altare Eccleſiæ Moſo-
1018. menſis vocatus à Baſone Abbate conſecrat, hoc anno ibidem exiſtens, Mo-
naſterio dedit piſcationem Cari fluminis ſecus Duziacum decurrentis uſque
Piſcaturam. ad Moſam, Altare etiam ejuſdem loci de Duziaco, & de Colredo vulgo
Coroy in territorio Remenſi cum duabus tunicis dictionalibus. Anno item
1018. Fundationi Eccleſiæ Collegiatæ ſancti Laurentij de Rozero ab Hil-
gando ejuſdem loci Dynaſta ſubſcripſit, tum moribus ipſe & annis matu-
rus ſæculi ærumnas conſummavit 3. Nonas Martij, vel pridiè Nonas. Quo
verò anno, ſunt diſcrepantes ſententiæ, quidam ut Colvenerius & Demo-
chares putant an. 1009. obijſſe, quos à verò penitus aberrare probant ea
quæ de Gerardi conſecratione ſupra retulimus. Sammarthani citant Privi-
legium Monaſterio Latiniaco conceſſum an. 1019. cui Arnulfus Archiepiſ-
copus tamquam regni Cancellarius ſubſcripſit, quem ego auguror eſſe Re-
menſem. Auctor Chronici Moſomenſis refert Arnulfi obitum an. 1021. Al-
bericus 1023. cui ſubſcribendum puto, alioqui plures annos vacaſſet ſedes
Remenſis, quod veriſimile non eſt, cum Guidonem Epiſcopum Silvanec-
tenſem electum an. 1024. hortetur & moneat Fulbertus Carnotenſis ut
interſit tamquam Suffraganeus Provinciæ Remenſis, conſecrationi Ebali
Arnulfi ſucceſſoris. Arnulfus igitur vitâ functus in Eccleſia beati Remigij
quam bonis cumulaverat tumulatus eſt, cui Aſceta quidam ſequens ceci-
nit Epitaphium quod lapidi affixum adhuc cernitur è regione ſummi Alta-
ris ad latus Evangelij.

Hic jacet Arnulfus regali ſtemmate fuſus,
Remorum Præſul, nulli pietate ſecundus.
Spes inopum, pes debilium, Paſtor Monachorum,
1023. *Aſſertor veri, rigidi ſervator honeſti,*
Quem fera mors rapuit, quæ nulli parcere novit.
Flete Patrem Monachi, lachrimarum fonte perenni.

Glaber. lib 3. cap. 2. Ditmarus de rebus Henrici. 6 Cal. Auguſti factum colloquium, Fulb. Epiſt. 13.

MEnſe Julio exeunte ejuſdem anni 1023. contigit memorabile collo-
quium Henrici Imperatoris cum Roberto Rege in finibus Remo-
rum Diœceſeos, cujus meminit Sigebertus in Chronico, traditque quam
Urbanè & comiter Robertum Imperator primum convenerit (ſpretâ Au-
licorum ſuaſione, qui mutuum congreſſum paratis hinc indè navibus in
fluminis medio faciendum cenſebant.) Quod Baldericus retulit jejunè ad-
modum his verbis. *Imperator Regi Roberto cum ad ſe veniret in Villa Moſomo*
occurrere exiſtimavit, Pòſt hæc verò Rex Imperatorem convenit apud Evo-
ſium patriam ſancti Gangerici, ubi ſe mutuis utrimque excepere munera-
bus. Fertur Moſomenſis Monaſterij poſſeſſiones in Imperio ſitas ab Hen-
rico, Abbate petente, hoc eodem anno fuiſſe confirmatas lib. 3. cap. 37.

Ortum

Ortum in conſecratione Bertoldi Sueſſionenſis diſsidium. Sedat Gerardus Cameracenſis, & intercedit ne Ebalus eligatur Remenſis Archiepiſcopus.

CAPUT XIX.

REMENSI Eccleſia vacante poſt obitum Arnulfi cogitur Synodus Provincialium Epiſcoporum Sueſſionis pro conſecrando Bertoldo in locum Deodati recens mortui. Azelinus Laudun. Epiſcopus, qui propter ſeniles annos auctoritate, & experientia pollebat, Harduinum Noviomenſem callidè & fraudulenter criminatus eſt, extorrem eum & indignum fraternâ conventione coram Coepiſcopis dictitans. Et ut id clarius innoteſceret, litteras ex nomine domni Apoſtolici falsò ſignatas profert in medium, quibus patebat Harduinum pro multis criminibus anathematizatum. Cùmque pellectis jam ſuâ nequitiâ quibuſdam Epiſcopis, Gerardum quoque Cameracenſem in ſuas partes illicere conaretur, hic perverſa ejus commenta declinans (quamvis Harduini lapſus aliquot non neſciret) longè ab eo diſſenſit, judicans Harduinum nequaquam judicio ejus debere damnari, cujus conſilio objecta crimina perpetraſſet; à Capellanis enim eorum Harduinus, hortante Azelino, quædam turpia feciſſe didicerat. Horum verò contentio diu utrinque ventilata eo uſque proceſſit, ut ſuadente Diabolo ad arma volare parati eſſent, niſi Dominus Gerardus Camerac. partim blandimento verborum luctam, partim alterutrum expugnans ad tempus difficilimè tranquillaſſet.

Ex Baldér. lib. 3. cap. 24 & 26.

Procedente verò tempore, cum ſimultas inter eos exorta ſopiri non poſſet, ad Synodum in monte ſanctæ Mariæ conveniunt Epiſcopi, ubi Azelinus timens objectiones Harduini quem ſuſpectum habebat, illius commenta pervertens ſibi conſuluit, Epiſtolámque quam de Harduini culpis inſcripſerat uni Epiſcoporum porrexit legendam, quæ cum altâ voce in medio legeretur, auditum eſt anathema eſſe inter eos Harduinum videlicet ibi adſtantem & Azelinum; quo lecto Synodus perturbatur, magnáque altercatio facta in alteram Synodum diligentius diſcutienda defertur quando autem, ubi coacta, & quiſnam hujus diſcordiæ finis ſilet hiſtoria.

Agitur interea de electione Metropolitani inter Provinciales Epiſcopos, Azelinus Laudun. ut erat cæteris audacior, quidam Laïcum Ebulonem nomine, antea ſuum ſecretarium, & ſuæ calliditatis conſcium acclamavit, & ut Rex concederet ſuis adulationibus impetravit. Virum ſanè (ſi Baldérico credatur) nullius diſciplinæ, nihil etiam litterarum, præter pauca ſyllogiſmorum argumenta ſcientem, quibus idiotas ac ſimplices quoſque ludificari ſolebat. Sub ſpecie verò litterarum ad tanti honoris faſtigium dudum inhians, ſpem ſuam pecuniâ quam uſuris turpiter coacervaverat, fovere nitebatur. Azelinus quoque in hoc maximè ingenij vim intendere cœpit, quo liberius per eum ſuas calliditates exerceret. Ad hujus tamen ordinationem vocatus Gerardus Cameracenſis altiùs reclamavit, & hoc indignum (ut poſtea probavit eventus) & contra divina eloquia factum juxta

Item 2. Balderic. cap. 25.

Patres indignos cenſuerũt ſæculares qui in miniſterio Eccleſiaſtico non eſſent exercitati. D. Greg. lib. 7. Regeſt. Epiſt. 118 ad Brunechildem Reginam. Extat etiam Can. 5. Octavæ Synodi gener. Ne Laycus in Epiſcopalem provehatur dignitatem. Vide Concil. Valent. ſub Lothario Imper cap. 7. Arelat. 2. cap. 1. Aurel. 5. cap. 11. Godefrid. Vindoc. Epiſt. 1.

illud

ARNVLF. XL. ARCHIEP. *An.* 1023. illud Apoſtoli *Non Neophitum* vivâ contradictione redarguit. Ita Baldericus lib. 3. Gerardi nihilominus reclamatio irrita fuit, & Ebalum Præſulatu non indignum res ab eo geſtæ poſtea comprobarunt. Nam licet novitius Chriſtianus arcendus ſit ab Epiſcopatu ex mente Apoſtoli 1. ad Timoth. Cap. 3. & ut Sardicenſis Synodus poſt Nicænam Cap. 2. ſeſſ. 13. deffinivit, hoc de Clerico intelligendum non eſt ex Laïcorum fidelium cœtu in ſacrum ordinem recens adſcripto & qui in ſancta converſatione necdum poſuit rudimenta, quamvis hos pariter Neophitos dici à Patribus plerúmque legamus. Etenim licet primis ſæculis ut Eccleſiarum neceſſitati conſuleretur, creati utriuſque generis Epiſcopi fuerint non pauci, quod in quibuſdam præclarè ſucceſſerat, ut Philogonio Antiochiæ, Nectario Conſtãtinopoli, Ambroſio Mediolani, Sidonio apud Arvernos, poſteà tamen ſublatâ neceſſitate, interdici, ambitúmque hominum ad ſacros honores repente proſilientium coerceri placuit; Unde Synodus Arvernenſis 2. *Cap. xi.* Aurelianenſem 5. imitata, unius anni ſpatium Neophitis præfixerat can. ij. his verbis. *Nullus ex Laicis abſque anni converſione præmiſsâ Epiſcopus ordinetur.* Si igitur Ebalus recens è Laïcorum cœtu prodibat, juſta fuit Cameracenſis contradictio, at regulis Eccleſiaſticis apprimæ imbutum fuiſſe ante conſecrationem probabile eſt, iiſque dotibus præditum, quæ in Fulberti Carnotenſis Epiſtola deſcribuntur, quam infra referemus.

Ebalus 41. Archiepiſcopus, ad eum ſcribit Fulbertus Carnotenſis.

CAPUT XX.

EBALO itaque, Gerardo Cameracenſi nequicquam reclammãte onus Epiſcopale imponitur Azelini Laudun. (ut fertur) calliditate. Cujus verò gentis ſeu proſapiæ Ebalus fuerit, haud ſatis compertum. Baldericus natales tacet, ut famam minuat, & multa ironicè depromit. Fulbertus Carnotenſis amicum & fidelem Azelini ultro fatetur Epiſt. 46. *Albericus ad an. 1023.* At Albericus Comitem de Roceio falsò putat deluſus forſan vocum ſimilitudine, cum nullibi legatur Ebulum Roceienſem, qui revera tunc vivebat, Clericatui nomen dediſſe, ipſi tamen conſobrinum vel affinem fuiſſe Ebalum Archiepiſcopum non abnuerim, cum frater illius Odo fortis dicatur in Necrologio Remenſi, qui ad tempus Comitatum Roceienſem uſurpaverat, ut latiùs oſtendi in Genealogia Baronum de Ruminiaco.

Hic igitur Ebalus, quamvis Comprovincialium penè omnium lectus ſuffragio fuerit, & à populo expetitus, non nulli tamen ejus ordinationi intereſſe detrectabant, ob reclamationem præfati Gerardi Camerac. & inter eos Guido Silvanectenſis, cujus ſcrupulum ut penitus abſtergeret Fulbertus magnæ vir auctoritatis in Eccleſia, hanc ei ſcripſit Epiſt. in qua quæ jura requirant in Præſule conſecrando, graphicè & ſapienter exponit.

1024. *Egregiè dilecto Coepiſcopo ſuo Guidoni, Fulbertus.*

AMor Iuſtitiæ qui tuam Pater animam imbuit ab nativitate, fecit eam offenſam, & ab exceſſibus captam, cujus rei fidem cum ex aliorum dictis, *Epiſt. 38.* *tum ex litteris tuis evidenter accepi: ſed ab ordinatione Ebali Remenſis Archiepiſcopi non valdè tibi metuendum eſſe puto, ſi eſt (ut dicitur) à Chriſtianis ab in-*

Ebalvs. XLI. Archiep. An. 1024.

infantia Chriſtianus, ſano ſenſu, ſacris litteris eruditus, ſobrius, caſtus, amator pacis, & dilectionis, nullo crimine, nulla infamia nota turbatus, tandémque à Clero & populo ſuæ ciuitatis electus. Magni etenim viri, ut optimè noſti, Ambroſius Mediolanenſis, & Germanus Autiſſiodorenſis, alijque nonnulli, quia tales in Laico habitu extiterunt, ſubito nobis ſancti Præſules exierunt. Domnus verò Papa, cujus animaduerſionem te uereri ſignificaſti, non eſt quod tibi merito debeat ſuccenſere, ſi te grauiter collapſa ſancta Remenſis Eccleſia aliquam ſpem reſurrectionis audierit prouidiſſe. Vale in perpetuum, memor mei fidelis tui, illi quóque ualeant, qui tuam memoriam mihi commendarunt.

Sic igitur diſcuſſis nebulis quas offundere tentaverat Gerardus Cameracenſis, Ebalus Comprovincialibus Remis convocatis, ſedi Archiepiſcopali incardinatur an. Dom. 1024. Quàm deinceps ſtrenuum diſpenſatorem domus Dei, & fidelem miniſtrum eximius hic Præſul exhibuerit, quæ ſequuntur apertiſſimè demonſtrant. Etenim ut domeſticis in Gallia motibus ſub novellis Regibus per id temporis laborari coeptum, ſic & in Eccleſia; proceres ſiquidem tanta aviditate in dominia à Regibus ſervis Dei collata ſæviebant, ut nihil intentatum ab ijs quo per fas & nefas horum Comitatus protenderentur. Quibus cum tamquam murus æneus acriter ſe opponeret Ebalus, maximas ſubindè calamitates ab ijs præſertim perpeſſus eſt qui in vicinia habitabant. Clarius id exponere non vacat, ſed quo jurè ſibi titulum Comitis Remorum tribuit Rainaldus apud Aimoinum? Unde partem Dominij civitatis habuerat Ebalus Roccienſis, ſi vera ſunt quæ tradit Albericus. Cum ex Flodoardo conſtet Comitatum cum moneta à Ludovico tranſmarino longè ante Eccleſiæ Remenſi fuiſſe conceſſa. Si quid juris igitur ſibi vendicarunt Comites de Roceio in urbe, id neceſſario factum eſt ex conniventia, & conceſſione Arnulfi horum conſanguinei, aut lite pendente inter eum & Gerbertum pro Archiep. Rem. quod paulo poſt maximâ induſtriâ ad ſe revocare conatus eſt Ebalus. Sed quantum præterea inſudarit, pro Prædijs & Villulis & quas Moleſtias ſit expertus ab Odone Comite Campaniæ, Fulberti Carnot. Epiſtola palam faciet, qua hortatur ut ſtrenuè ſe gerat, nec ſui gregis curam abdicet.

Succedit Arnulfo Ebalus, qui fuit Comes de Roceio qui Comitatũ Remẽſem per induſtriam ſuã ſicut vulgatũ eſt, acquiſivit ab Odone Comite au à duobus filijs ſuis Alberic. ad An. 1031.

Venerando Remorum Archipræſuli Ebalo, Fulbertus Carnotenſis humilis Epiſcopus.

ANguſtiæ tuæ compatiens, Odonem Comitem arguendo conueni. Reſpondit tandem quod in te deliquerat, emendare ſe velle, & ad tollendam animi tui ægritudinem adjuuare, quod maximè deſideras, ut Remenſis Eccleſia reſpiret ad priſtinam dignitatem: ſi hæc tibi facere voluerit, recipere ſuadeo, ut quam primum expeditus redeas ad officium tuum: deindè ſuggero, & ſi non indiges, ut ad pacem pauperum componendam totâ mente ſatagas, quos ſui Reges & Principes uehementius affligunt. Præterea Beroldo Epiſcopo Sueſſionenſi referente, audiui ſic te mærore afflictum, ut curam gregis Domini relinquere uelis, quod ego acriter & amicè redarguo, teſtans te ſi hoc egeris non fuiſſe paſtorem. Vale memor mei peccatoris in orationibus tuis.

Idem Fulbertus ſigna jucunditatis deſinere & triſtitiam atteſtari iuſſit propter quaſdam machinationes Galfridi Vicecomitis in Eccleſiam ſuam. Epiſt. 5. Imo propter hoc exul fieri à patria cupiebat.

Quid damni tunc ab Odone Remenſis Eccleſia pateretur Fulbertus non aperit, nec ullibi me legiſſe recordor: niſi quis dicat Villas Epiſcopij Remenſis Sparnacum videlicet, Codiciacum, Fimmas, vallem Rodigini, &c quondam avulſas ab Eccleſia, tum aliquot redditas ſub Odalrico, iterum violenter uſurpatas ab Odone Comite renitente Ebalo, pro quibus

EBALVS. XLI. ARCHIEP. An. 1024.

Comites Campaniæ hominium præſtabant Remorum Archiepiſcopis in primo eorum adventu, ut ex Chartis authenticis alibi probabimus.

Venerabilis item Fulbertus Hubertum quendam S. Remigij Monaſterium cauſa diſcendæ honeſtatis viſitare diſponentem eidem Archiepiſcopo commendat ſequenti Epiſtola.

Diligendo ſemper atque Venerando Remorum Archiepiſcopo Ebalo Fulbertus Carnotenſis humilis Epiſcopus.

Communicare fontem intima charitatis de neſtra bonitate, non de noſtro merito confidentes, deprecamur optime pater, ut notum habere dignemini hunc charum noſtrum nomine Hubertum, qui de patria ſua cauſa diſcendæ honeſtatis egreſſus, & apud nos aliquandiu demoratus, talem ſe nobis exhibuit, ut non minus quam frater uterinus amari, & honorari meruerit. Nunc verò eadem cauſa permotus, Monaſterium S. Remigij, quod veſtrum eſt, viſitare diſpoſuit, ubi ſi in aliquo indiguerit veſtræ opis, ſentiat quæſumus viſcera pietatis. Vale.

Sigebert. ad Ann. 1024.

Eodem anno inclytus Belvacenſis Epiſcopus Rogerus regni Cancellarius deceſſit, qui Eccleſiæ ſancti Petri B. Alliacum in Normannia, & Montiacum in Vermandenſi pago conceſſit: Comitatum quóque ejuſdem vrbis ab Odone Comite Campanienſi impetravit, dato ei pro commercio Caſtro Sincerio in Bituricenſi territorio ſito, quod ſibi patrimonij jure competebat, undè erectum illi Epitaphium in choro majoris Eccleſiæ, ne tanti beneficij memoriam poſterorum ulla deleat oblivio. Huic Vvarinus ſucceſſit, cujus meminit auctor vitæ Roberti Regis, hic & Beroldus Sueſſionenſis ſtatum regni funditus inclinari, jura confundi, & omne genus juſtitiæ profanari cernentes, cum Burgundiæ Epiſcopis commune decretum fecerunt, ut tam ſe ſe quam omnes homines Sacramento conſtringerent, pacem videlicet & juſtitiam ſervaturos, quorum commento altius cauſas advertens Gerardus Cameracenſis, nullum porrexit aſſenſum, incongruum videri aſſerens ſi quod regalis juris eſt, ſibi vendicare præſumerent. Hoc etiam modo ſanctæ Eccleſiæ ſtatum confundi, quæ geminis perſonis regali ſcilicet & Sacerdotali adminiſtrari præcipitur, huic orare, illi verò pugnare, Regum eſſe ſeditiones compeſcere, bella ſedare, pacis commercia dilatare &c. Poſteà tamen aliquorum Abbatum hortatu acquievit invitus.

Balder. cap. 27.

1025. Laboratum anno ſequenti 1025. per æſtatem, æſtu maximo, & inſolitâ ſiccitate, nullo enim menſe Maio imbre terra maduerat. Hinc pervaſit pleráſque regiones febrium ardor, & peſtilentia, quæ Henrici Imperatoris obitus præſagia fuerunt, & Gaudefridi Ducis Lotharingiæ. Huic Gotelo ſucceſſit ab Ottone Fryſ. lib. 6. Dux Belgarum cognominatus: Alteri Conradus, inter quos bellum mox exarſit. Robertus Rex ægrè ferens Lotharingiam vetus regni fœdum ad Saxones tranſijſſe, ſtatuit eam ex eorum manibus vendicare; at ob Hugonis filij præmaturam mortem, & domeſticas diſſentiones, quod mente conceperat, perficere non valuit, Hugo ſiquidem primogenitus illius, dum incomparabili mentis ſimul ac corporis decore floreret, exigentibus Majorum flagitijs, repente illum mundo mors invida ſubripuit, ac in eâdem qua primitus coronatus fuerat Eccleſia Beati Martyris Cornelij regio in Compendio ſepultus eſt. Poſt cujus obitum cœpit Robertus ſeriò apud ſe cogitare, quis potiſſimum ex reſiduis filijs poſt ſe regnare deberet. Conſtituerat autem ſecundum Burgundiæ Ducem, Henricum nomine, poſt Hugonem natum ſublimare; at Mater muliebri vanitate obnitens, gravis inter fratres diſcordiæ cauſa fuit. Quidam ex Aulicis ſuperſedendum ſuadebant uſque ad obitum Roberti, ne hac contentione

Sigebert. Balder.

Helgaldus in Epitom. Glaber. lib. 3. cap. 9.

tione tranquilitas Regni turbaretur. At Fulbertus magni nominis inter Præſules, Henrici inaugurationem, ut pote majoris natu, accelerandam cenſebat, unde ut quàm primum fieret, ſequentem Epiſtolam Silvanectenſi Epiſcopo ſcripſit, qua hortatur ut Archiepiſcopum Remenſem moneat, ceteróſque Primates, ne rem ſaluti patriæ adeò profuturam in aliud tempus protrahat. EBALUS. XLI. ARCHIEP. *An.* 1026. *Epiſt.* 58.

Venerabili Patri & Coepiſcopo ſuo Guidoni Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus.

AD benedictionem Henrici regiæ prolis voto quidem rapior, ſed adverſa me corporis valetudo retardat, tentarem tamen utcumque moderatis equitationibus eò pervenire, ſi non abſterreret ſævitia matris ejus, cui ſatis creditur, cùm mala promittit, fidem facientibus geſtis ejus; qua difficultate prohibitus, rogo veſtram caritatem dilectiſſime, ut vice mea ſuadeatis Domno Archiepiſcopo Remenſi, ceteriſque Primoribus, ne qua occaſione differant benedictionem juvenis ſupradicti, ſpero enim illum Deo, & bonis hominibus placiturum. Vale.

Conſtantia Regina filia erat Guillelmi Comitis Toloſani.

Res tandem ſe habuit, ut eximius ille Præſul Eccleſiæ Gallicanæ decus, & columen ſuaſerat; nam coadunatis Metropoli Remorum Regni Proceribus, Henricus quem pater delegerat, Regni coronæ ſtabilitur, unctionemque percipit ab Ebalo Remen. Archiep. cum eo apparatu & pompa quæ regalem decet excellentiam an. Dom. 1027. ut conſtat tum ex Divionenſi Chronico, quo Henricus unctus dicitur ſex annos ante obitum patris; tum ex regio diplomate Monachis Angeriacenſis Cœnobij conceſſo, menſe Auguſto, Roberti Regis quadrageſimo, Henrici primo, Incarnationis verò 1027. Ebalus, qui novellum Regem ad Regni culmen provexerat, Roberto deinceps admodum carus fuit, & tantæ auctoritatis in Eccleſia Dei, & in aulâ, ut Fulbertus, cui res Eccleſiæ cordi erant, ſuppetias ab eo poſtulaverit pro Aveſgaudo adverſus Herbertum Comitem Cenomanenſem hoſtem ſibi infenſiſſimum, per epiſtolam ad eum miſſam, tot reſperſam laudibus, ut nihil ſuprâ, quas eò veriores eſſe puto, quòd Fulbertus ad ſenium vergens, omnis tunc (ſi umquam aliàs) expers aſſentationis fuerit. Juvat igitur hanc cum alijs referre. *An.* 1027.

Gloria & honore digno Patri & Archiepiſcopo Ebalo, Fulbertus humilis Epiſcopus, cum venerabili Cenomanenſium Epiſcopo Aveſgaudo, ſalutem.

SCientes vos habere zelum divinæ legis, nec minùs opitulari velle, quàm debere Fratribus veſtris ſed & plurimùm poſſe, fiducialiter à vobis auxilium petimus in neceſſitatibus noſtris, ac nunc quidem ſingulariter in præcurſorem Antichriſti Herbertum Comitem Cenomanis, qui Sedem epiſcopalem ejuſdem civitatis evertere nititur. Epiſcopum enim, prædictum videlicet Aveſgaudum, in ea cum pace manere non ſinit, domos ejus, & terras & fruges & omnia victualia, inſuper & Præbendas canonicas Eccleſiæ pervaſit. Hæc autem vos ad vivum ſentire volumus, niſuque indiſſimulato propellere, & ut facilem modum habeat petitio noſtra, precamur vos illi commonitorium ſcribere ut jam dicto Epiſcopo ſua reddat, & eum in pace vivere ſinat, alioquin pro certo noverit ſe vobis & à Suffraganeis veſtris excommunicatum iri, ex illo die quo eum excommunicaverit Aveſgaudus Epiſcopus Commonitorium quod illi ſacrilego veſtra dignatio mittet, nobis tranſcribi poſtulamus, & mitti. Vale in infinitum Angele conſilij magni te conſule Chriſti. *An.* 1028.

EBALUS. XLI. ARCHIEP. *An.* 1029. Hoc malum per omnes Regni Epiſcopatus impunè graſſabatur, exarſitque hoc anno apud Noviomum Caſtellani tyrannide, qui è regia turri prædas agebat: cùm enim Clerus & populus tot pervaſionibus afflicti, nihil opis reciperent à Rege, conſilio Harduini Epiſcopi prædictum præfectum civitate expellunt, arcémque diruunt, quæ juxtà curiam Epiſcopi poſita exitio civitatis imminebat. Rex his vehementer commotus Epiſcopum ſede deturbavit, pepulitque in exſilium. *Hiſtoria Noviom. fol. 751.*

Harduinus ſic pulſus, in Flandriam aufugit ad Barbatum Principem, ejúſque filium Regis generum, ut per eos Regi reconciliaretur. Pacem igitur Barbatus Comes inter Regem, ac Pontificem compoſuit, ejúſque rei gratiâ recepit ab Harduino duodecim altaria in Flandris, Curtracum ſcilicet, Pulham, Aldenardam, Comnium, &c. Sic tamen ut ipſe duntaxat Barbatus, ejúſque filius, ac nepos ex filio, Comites Flandriæ ea tenerent, inde redirent ad Eccleſiam. Hæc Meyerus ad an. 1027 cui concinit Fulbertus Epiſt. 58. *Tunc*, inquit, *Epiſcopi ſacrilegâ temeritate ALTARIA LAICIS IN BENEFICIUM DABANT.* Sed an Sedi ſuæ reſtitutus fuerit Harduinus, prædictus Auctor non aſſerit. Si vera ſunt quæ ſcribit Guido theſaurarius apud Vaſſorium, probabile eſt apud Noviomum diem clauſiſſe, cùm dicat conditum in veteri Fratrum capitulo inter matrem & ſororem, ac diem depoſitionis ejus annuatim celebrari 14. Cal. Auguſti. *Epiſcopi ſacrilegâ temeritate altaria Laicis in beneficium conferunt.*

De Electione Hugonis ad Epiſcopatum Noviomenſem ſeu Tornacenſem, & de ſimonia Adalberonis Laudunenſis: Item de expulſione Drogonis Tarvannenſis à ſua Sede; & obitu Ebali Archiepiſcopi.

CAPUT XXI.

1030. HARDUINO vita functo, Noviomenſi ac Tornacenſi Eccleſiæ viduatæ ſufficitur Hugo Tornacenſis Præpoſitus, & Archidiaconus Cameracenſis, cujus virtutes ac veri Paſtoris encomia depinguntur in formula electionis ad Metropolitam & Comprovinciales Epiſcopos, *fol. 1136.* quam ex annalibus Vaſſorij, tamquam lapidem extra ordinem ædificij poſitum, hîc ad an. 1030. reponendum duximus, eo vel maximè quòd reperiam apud Meyerum, prædictum Hugonem interfuiſſe eodem anno Conventui Aldenardæ à Balduino Principe pro pace Flandrica indicto, quo ſupplicatione habita, divo Gerulfo (quòd Flandrici eſſet generis) tantus dicitur habitus honor, ut primum ubique ſortiretur dignitatis locum, ejuſque feretrum reliqua omnia præcederet. Epiſt. igitur utriuſque Eccleſiæ ſic ſe habet.

„ DOmino Ebalo glorioſiſſimo Remorum Archiepiſcopo: & ceteris diœceſis Metropolis venerabilibus Epiſcopis, A. ſcilicet, Laudunenſi „ Epiſcopo, R. Cathalaunenſi, G. Cameracenſi, Va. Belvacenſi, Vui. Silvanectenſi, F. Ambianenſi, D. Tarvannenſi, Clerus & populus Noviomenſis, ac Tornacenſis Eccleſiæ, huic ſanctæ Sedi ſpecialiter obſequentes.

„ Hugonem Eccleſiæ noſtræ Tornacenſis Præpoſitum, Camerac. autem „ Archidiaconum, quem communi voto Paſtorem eligimus, Rectorem „ depoſcimus, Pontificio proclamamus. Eligimus ergo eum talem, qualem jubet apoſtolica, & canonica auctoritas, Fide Catholicum, naturâ prudentem, docilem, patientem, moribus temperatum, vitâ caſtum, ſobrium, humilem, *Ex Cartulario Noviom.*

humilem, affabilem, miſericordem, litterarum, in lege Dei inſtructum, “ EBALUS
in ſcripturarum ſenſibus cautum, in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatum, “ XLI.
& ſecundùm ſcripturarum tramitem, traditionémque orthodoxam, & Ca- “ ARCHIEP.
nonum ac decretorum Sedis apoſtolicæ, Præſulum conſtitutiones, ſano “ An. 1031.
ſenſu eccleſiaſticas regulas intelligentem, ſanóque ſermone docentem atque “
ſervantem, &c. His ergo, & alijs virtutibus pleniſſimè pollentem omnimodis “
petimus, ut quantocyus veſtra benedictione nobis illum conſecretis Antiſti- “
tem, quatenus auctore Deo plebs, quæ diu epiſcopali regimine caruit, ſub “
tanto Pontifice, ad Paſtorem & Epiſcopum animarum noſtrarum converſa, “
ſuo Domino militare valeat, quia teſtante ſcriptura, integritas præſiden- “
tium, ſalus eſt ſubditorum, & ubi incolumitas eſt obedientiæ, ibi ſana eſt “
forma doctrinæ; quia autem omnes nec evectione equorum, nec officio “
pedum adeſſe valemus, unanimes huic ſcripturæ aſſenſum præbemus. “

Adalbero Laudunenſis Epiſcopus, quem initiali dumtaxat littera A. deſignatum vidimus præcedenti Epiſtola utriuſque Cleri N. & T. cùm eſſet longâ, ſed minimè imbecilâ ſenectute confectus, cogitavit de ſubrogando ſibi ſucceſſore, ſecúmque exſecranda quâdam novitate Vvidonem Clericum nepotem Bertoldi Sueſſionenſis pecuniâ allectum, in Sede pontificali collocare, quem Gerardus Cameracenſis vir doctrinæ ac pietatis commendatione clarus, ſequenti hac epiſtolâ tamquam ſimoniacum perſtringit. Apud Balder. lib. 3. cap. 29.

Domino Adalberoni ſanctæ Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopo, Gerardus gratiâ Dei Coepiſcopus.

ETſi huc uſque vario de vobis plebis rumore nihil movebamur; dum “ *Quo anno*
quidem & eccleſiaſticæ diſciplinæ cultibus, & publicæ adminiſtrationis “ *id acciderit*
actibus, haud mediocriter ſapere videbamus, nunc tamen ſtupor quidam “ *non ſatis con-*
mentem noſtram perturbat, & ut ita dicam, pænè exanimat, cum à vobis “ *ſtat.*
tam mirandum, atque inuſitatum nefas in ſancta Eccleſia eſſe audimus, ut “
videlicet unius Eccleſiæ regimen duobus cedat Paſtoribus, & vos eligendæ “
ſucceſſionis vobis arbitrium aſcribatis. Quod quidem nec in omni veteris “
teſtamenti Canone, aut apoſtolicâ Eccleſiâ, ipſi benè ſcitis, nulli donatum “
fuiſſe; verùm & ſi aliquem ex Sanctis per Spiritum de ſucceſſore prænunciaſſe “
audivimus, non noſtrum eſt in exemplum trahere, &c. “

Item ad Ebulonem Archiepiſcopum Remenſem, qui in hoc non conſentiebat, ita ſcribit.

E. Archiepiſcopo. G. nullius meriti Epiſcopus.

QUoniam quamdam exſecrandæ uſurpationis novitatem infra diœceſim “
veſtram coaleſcere audivimus, videlicet ut una Eccleſia duos habeat “
Epiſcopos, & alter ad alterum ad inſtituendum ſibi ſucceſſorem liberum “
habeat arbitrium, quod ſanè nullius auctoritatis conſtat pondus habuiſſe, “
videmur jam intueri quoddam quaſi barathrum patens, de quo fumus teme- “
rariæ uſurpationis erumpens, portendit quoddam ſchiſmatis incendium fu- “
turum, per quod ſubeuntibus diffidijs, Eccleſia à ſuæ pacis unitate ſolvatur. “
Nos verò, quoniam nullum vos huic ſententiæ præbuiſſe aſſenſum audivi- “
mus, gratias agimus Deo, &c. “

Idem quoque ſcribit Gerardus ad Beroldum Epiſcopum Sueſſionenſem, monens ne eum carnalis amor uſque adeò in ſiniſtrum rapiat, ut huic adinventioni, quæ Spiritui-ſancto plurimùm adverſatur, præſtet aſſenſum, quod etiam non feciſſe arbitramur, ut ille zelo Dei accenſus fortiter ſuaſerat, maximè cùm non prædictus Vuido Clericus, ſed Gebuinus poſt Adalberonem Eccleſiæ Laudunenſi ſucceſſerit.

Nobilium

Ebalus. XLI. Archiep. *An.* 1032.

Balduino Barbato Comite Flandriæ, & obijt an 1036. Colvenerius hanc perſecutionem attribuit.

Nobilium fœda perſecutio in Paſtores & Eccleſiæ dominia, cujus ſupra memini, hoc anno graviter exarſit in diœceſi Tarvannenſi: Flandrenſis ſi quidem Comitis procacitas & audacia in immenſum ſic excreverat, poſtquam ſobolem ſuam regali oroavit proſapia, ut timore Dei poſtpoſito Drogonem Tarvannenſem Epiſcopum nefario auſu à Sede ſua expulerit. Hic patriâ extorris, per fines diœceſis bonis omnibus ſpoliatus, & ſine comitatu velut exſul incedens, Fidelium animos commovebat. Gerardus Camer. fortunæ ejus compatiens, ad Fulconem Ambian. Epiſcopum ſcripſit, ut domno Archiepiſcopo Remenſi, ceteriſque Epiſcopis convocatis, ad ſuffragium Regis obtinendum vehementer eos excitaret. Gerardi epiſtolam refert Baldericus lib. 3. & ſic incipit. *Quod Confrater noſter Tarvannenſium Epiſcopus D. à Comite Balduino tantis injurÿs impulſatur, dolendum eſt, &c.* Quid inde ſecutum ſit, exploratum non habeo: certum tamen eſt Drogonem Balduino Comite vivis ſublato, Sedi ſuæ reſtitutum fuiſſe, cùm ſubſcripſerit Concilio Rem. ſub Leone IX. anno 1049. ut videbimus.

An. 1033.

Glaber Cap. t.

Anno 1033. currente, Robertus Rex Chriſtianiſſimus magna opioionis ſanctitate ex hac vita migravit quadrageſimo primo anno, ex quo inunctus eſt, ex Alberico. Huic cura erat ut utilis Paſtor, licèt genere infimus, daretur Eccleſiæ, potius quàm perſona ſæcularis, pompas ioeptas, & inepta præfereos; primus Regum (quod ſciam) qui maou taogens infirmorum vulnera, ſignánſque ſigno Crucis, omnem ab eis auferret doloris infirmitatem. Ebalus quoque Archiepiſcopus in humanis eſſe deſijt, poſtquam Comitum Campaniæ veluti fundationum primitias in Remenſi diœceſi vidiſſet apud Sparnacum. Dies obitus ejus notatur v. idus Maij in Necrologio Remenſi anno 1033. ex Chronico Moſomenſi. Corpus ejus ſepultum jacèt juxta gradus chori verſùs odeum, ſub lapide cui inſcriptum habetur. EBALUS ARCHIEPISCOPUS, dedit Canonicis Eccleſiam de Bethanacurte pro anniverſario ſuo.

Benedictus IX cum vix annum ætatis decimum ohtigiſſet ſic Papa. Hinc ſic, ut quod fuerat in primatia Galliarum ſede (Remenſi) antea præſumtum, in apoſtolica uſurpari poſſe Cathedrâ execranda ſibi perſuaſit ambitio. *Ita Baron.*

De Villa Sparnaco, ac diverſo ejuſdem ſtatu uſque ad Odonem Campanienſem, cujus ſtudio & ſumtibus reſtructum eſt ſancti Martini Monaſterium.

CAPUT XXII.

SPARNACUM ad Matronam ſitum, quinque leucis à Durocorto, varias ſub tribus Francorum Dynaſtijs ſubijſſe vices patet ex Chronicis, quas hîc breviter attexere haud erit ingratum. Hæc urbs ſoli amœnitate, ædificijs, & optimi vini copiâ, inter præcipoas Remenſis diœceſis meritò præfulget, cujus etymon è veteri lingua Gallica natum arbitror, cum ipſius initium prorſus lateat, certéque cum inſignioribus in vetuſtate. Quidam enim putant unam ex illis eſſe quibus Remorum Reſpublica primitus conſtitit, cujus fioes intra Celticam protendebantur.

Primam Sparnaci notiooem nobis ſuppeditat beatij Remigij prolixius teſtamentum, Hincmarus quoque, & ſancti Bercharij vita MS. ubi prædium publicum in Pago Remenſi dicitur, octo millibus ab urbe ſeparatum (milliare & mille paſſus ferè apud Gallos auctores ſumitur pro leuca communi) hîc

hîc verò non ſic ut patet: ſed quatenus mille quingenti paſſus leucam adæquant juxta Iſidorum & Jornanden Cap. 16. Fuit autem Sparnacum ſub Clodoveo cujuſdam Nobilis Franci Eulogij nomine, ut teſtatur citatus à nobis Hincmarus, qui cum ob crimen nobis incognitum, reus eſſet leзæ Majeſtatis, nec poſſet veniam à Rege obtinere, eam rogatu ſancti Remigij facile obtinuit. Is paulo poſt vitam faſtidiens, quod contra natalium ſuorum decus, eâ donari per indulgentiam meruiſſet, prædictam Villam beato Remigio lubens obtulit ut grati animi pignus: at ipſe pro ſuæ interceſſionis munere vitans retributionem, taxatum de theſauris Eccleſiaſticis pretium quinque millia argenti libras Eulogio dedit, ſicque prædicta urbs Eccleſiæ Dominium auxit, qua & diu ac pacificè potiti ſunt ſucceſſores ejuś. Undè in veteribus Chronicis, Villa Remenſis Eccleſiæ Sparnacum paſſim vocitatur, eâmque certis anni temporibus incolere ſolebant Remenſes Archiepiſcopi, & in vicinia ſpatiari, quod grata ſitu ſit, & temperatiſſimo aëre; eſt enim in valle admodùm feraci, cui ad Orientem lata, & viridis planities adjacet, quam fluvius alluit, & interſecat: ad meridiem habet terras arabiles, nemora verſus Aquilonem, quæ à Borealibus eam operiunt, undè in declivis montium, ubi oppidum de Hay tota Gallia celeberrimum ſunt vineæ ſimplici quidem adminiculo ſuſtentatæ, ſed quæ ſuaviſſimis autumnali tempore racemis turgeſcunt, è quibus præſtantiſſimum vinum conficitur, quod mox poſt vindemiam Remos, vel Pariſios, & indè in Angliam vel urbes Belgij transfertur.

Situs ac Cœli temperies fecit, ut Beatus Nivardus Sparnaco rediens à vertice montis gratam conſpiciens planitiem Monaſterium Altivillarenſe ibidem conſtruxerit, dequo alibi diſſervimus. Eadem pariter cauſa fuit, cur quidam nobiles eam invaſerint ſub Pippino & Carolo Magno: è quorum manibus ægrè vendicata Eccleſiæ reſtituitur Imperatorum Ludovici & Lotharij diplomate apud Frodoardum.

Carolus calvus in Campania Remenſi ob regni negotia moram faciens, ad ſylvam Sparnaco contiguam venatum ibat, & ſub eo quædam placita ſeu Conventus in eâdem urbe coacti, relectáque ibidem Capitula ab Epiſcopis edita an. 846. menſe Junio ut habetur in annalibus Bertinianis.

Normannis in Pagum Remenſem ingreſſis, & obvia quæque deprædantibus, Hincmaro ſecum pretioſiſſimam gemmam Beati Remigij corpus deferenti portus fuit ac refugium: cujus ſucceſſor Fulco Patriæ ſecuritati proſpiciens, eo quod fluvius ad eam (Sparnacum) hoſtibus per Campaniam graſſantibus iter præcluderet, arce munivit, quam Odo Rex ob inunctum ab eo Carolum, velut apertè deſciviſſet, funditus evertit. Heriveus ad Pontificatum poſt Fulconem aſſumptus, munitionem de novo reſtituit apud Sparnacum quæ ab Haganonis complicibus direpta an. 923. ad Heribertos paulo poſt tranſijt, Hugone Viromandenſi & Artaldo pro Archiepiſcopatu digladiantibus. At Heriberti filius eam ſponte Odalrico reſtituit an. 964.

Sub ultimis Regibus ſecundi ſtemmatis, cum Robertus Heriberti ſecundi filius apud Trecas, expulſo Anſegiſo urbis Epiſcopo, novelli principatus ſedem erexiſſet, compluréſque villæ & Oppida, quæ ditionis erant Eccleſiaſticæ, ut amplior in dies Toparchia ejus fieret, adderentur cis matronam infra Remenſem Diœceſim Dominatum quoque porrexit. Unde Ebalus Archiepiſcopus invalido tunc Regum ac Legum auxilio partem Dominij Eccleſiaſtici cedere compulſus eſt, ut aliam ab horum rapacitate ſalvam conſervaret, Sparnacum ſcilicet, Codiciacum, Fimmam, Virtutum, Victoriacum; quæ in prædictorum Comitum jus conceſſerunt. Hinc Campanienſes ampliori vocabulo nominati ſunt; quod ijs vrbibus adaucti in ſuperiorem Campaniam ditionem ſuam protulerint, ob quas fidelitatem Re-

Comites Trecenſes primò, tum Campanienſes dicti ſunt.

EBALVS. XLI. ARCHIEP. *An.* 1033.

Remorum Archiepiſcopis præſtare tenebantur ut ex bullis Alexandri, Clementis, & Innocentij Pontificum inferius citandis abundè colligitur.

Odo II. ex Tetbaldi familia Campanienſis Comes, poſt obitum Stephani affinis ſui Villam Sparnacum ſummo in pretio habuit, caſtrúmque in eâ non ignobile poſuit, cujus adhuc veſtigia reſtant; cúmque Monaſterium incendio caſu deformatum fuiſſet ſub Stephano, ſuis illud expenſis reſtruxit, inſtituitque in eo Canonicos ſæculares. 5. Regni Henrici primi Francorum Regis 1032. ex Charta prædicti Comitis, quæ adhuc integra conſervatur in tablino Sparnacenſi, cui concinit Albericus *Anno 5. Henrici Regis, Odo Comes Campaniæ, & Ermengardis uxor ejuſdem, Monaſterium ſancti Martini de Sparnaco igne & bello dirutum reſtauravit & in eo Clericos aggregavit.*

Tetbaldus prædicti Odonis filius in eo quieſcit, cum hoc epitaphio longè poſt obitum (ut reor) poſito. *Cy giſt inhumé le Comte Tibaut fils de Eudes Fondateur de ceſte Egliſe en l'an 1032. & decedé l'an 1037.*

Prædictis Clericis agente ſancto Bernardo, Theobaldus 3. Regulares ſubrogavit anno 1127. ut dicetur infra.

Ceterùm Comitatu Campanienſi cum appenditijs ſeptro Francorum reſtituto, hominium quod Archiepiſcopo Remenſi præſtabatur, ceſſâvit ob Regalis dignitatis ſublimitatem, & ut Sparnacum celebrior eſſet, præpoſituram ab antiquo erectam Reges Chriſtianiſſimi non conſervarunt modo (cujus inſignia ſunt ex Navarreo & Campanienſi bipartita) ſed & regale conſiſtorium inſtituerunt, cum præfectura vectigalium Mareſcallia, &c. Adeò ut tot prærogativis nobilitata æquari poſſit illuſtrioribus Diœceſeos civitatibus, nec illi deeſſe videtur præter Ducatus titulum & Pariatus, quem tamen conjunctim delatum reperio cum caſtro ſancti Theodorici, & Caſtellione ſub Carolo IX. in gratiam ſereniſſimi Ducis de Alenconio.

Comes Engoliſmenſis Domin' de Sparnaco vocatur An. 1408.

Comitum Trecenſium primordia, genus, nobilitas, eorúmque dynaſtiæ per Campaniam propagatio.

CAPUT XXIII.

INSTAURATIO Sparnacenſis Eccleſiæ ſumptibus Odonis Campanienſis coepta ſub Ebalo Præſule, facem præbet ijs quæ ſuperius dicta ſunt, nobile ſcilicet Sparnacenſe Dominium tunc ab Eccleſia Remenſi penitus avulſum fuiſſe, Trecenſeſque Comites à ſe recens coacervatam Monarchiam in ultimos Campaniæ fines, quo jure, qua injuria protendiſſe, quæ duo clariora fient ex prædictorum Comitum propagine diligenter excuſſâ: ſunt enim ex varia ſtirpe progeniti. Ordiar à Bernardo Viromandenſium Comitum indubitatâ radice, cujus poſteritas, affinitate, rerumque geſtarum gloriâ per Provinciam Remenſem longè inclaruit.

Ex Regia evant Caroli magni proſapia & Hildebranda Roberti cognomine, fortis, Ducis Frãciæ, nata progenies.

Bernardus Pipini Regis Italiæ filius ex concubina conſpirat in Ludovicum Pium Imperatorem an. 817. ac judicio magnatum Franciæ Capitali punitione dignum luminibus privatur. Migrat anno ſequenti.

Heribertus I. Dominus de Perona & de S. Quintino in Viromandia Rodulfum Comitem Cameracenſem peremit, & ipſe viciſſim à Balduino Flandrenſi Comite interfectus eſt anno 902.

Heribertus II. ſtetit à partibus Rodulfi Regis adverſus Carolum ſimplicem redijtque in gratiam cum Ludovico utramarino 943. & ſtatim obijt. Ex eo & Hugonis magni ſorore prodiderunt.

Odo

Ebalvs XLI. Archiep. An. 1033.

1	2	3.	4	5
Odo Dominus de Ham, & de Caſtro S. Theodorici qui Ambianum inuaſit. an. 944.	*Hugo Remen Archiep. anniteute patre.*	*Adalbertus bellum mouet in Regem Ludouicum cũ fratribus Roberto & Herib.*	*Robertus Trecenſis Comes.*	*Heribertus Meldẽſis Comes, Trecenſis poſteà.*

Alix uxor Arnulfi Flandrenſis Comitis, Balduini Barbati patris obijt an. 960.	*Leutgardis nupſit Vuilelmo dicto longa ſpada, Rodulfi Ducis filio. Poſtmodum Theobaldo Tricatori Gerlonis filio.*

Robertus pedem primus fixit in Cãmpania, expulſo Anſegiſo Epiſcopò ab urbe Trecenſi. Divionem quoque ſibi vendicare conatus eſt, jus in ea prætendens ex parte Alicis ſeu Vvertæ uxoris ſuæ Giſleberti Burgundi filiæ. De eo Flod. in Chron. ad annum. 958. & 59.

Heribertus Trecenſis Comes poſt Roberti fratris obitum, Sparnacum Odalrico Archiep. Remenſi reſtituit, villam Virtuti obtinuit à Capitulo Remenſi, quam ex pervaſione ſibi vendicaverat ſub Adalberone, cui ſubindè multùm negotij intulit ex Gerberti Epiſtola ad Gerardum Abbatem. Victoriacum prætereà invaſit, Montem felicem munijt, Abbatias S. Medardi & Sanquintini uxoratus poſſedit. Vivis exemptus an. 997. vel 989. ex Alberico, & apud Latiniacum ſepultus. Reliquit ex Otgiua Eduardi Regis Anglorum filia, & relicta Caroli ſimplicis

Ad Gerardũ Abbatem.

Stephanum Comitem Trecenſenſem & Meldenſem Roberti Regis conſanguineum ex Charta Latiniacenſi. Sine liberis ſublatum an. 1030.	*Alidem ſiue Agnetem Caroli Ducis Lotharingiæ, ac Lotharij Regis fratris uxorem.*	*Emmam Guilelmi dicti caput ſtuppa Pictauienſis Ducis uxorem.*

Poſt exceſſum Stephani I. Odo Bleſenſis, ac Turonenſis Comes, Odonis I. filius, ac prædicti Stephani conſobrinus, Comitatus Trecenſem & Meldenſem inuaſit, Roberto Rege nequicquam reclamante, ſicque Comitatus Trecenſis in Tetbaldi familiam tranſijt, quem ex Richilde Richarij Comitis uxore, ac Roberti Trecenſis filij quidam prodijſſe ferunt. At verius alij jus filiorum Tetbaldi Leutgardi Tricaſſinæ adſcribunt, cum quâ is fortuitò matrimonij fœdus inivit. Tetbaldus ſiquidem tricator dictus, obſcuræ lineæ, ut ait Glaber, erat enim Gerloni Dani filius, poſt necatum à ſe Vvilelmum Rotomagenſem, quem ſpecie colloquij fraudulenter, nihilque cogitantẽm, pellexerat & deceperat, Trecas aufugit ad Heribertum Comitem, obtinetque ab eo Leutgardem ſororem, prædicto Duci Rotomagenſi prius jugatam, conjugio ſibi copulari, ex qua genuit Odonem, patrem Odonis 2. qui Campanienſis dictus eſt.

Odo prior Tetbaldi filius veſtigijs patrum inſiſtens, Bertam Conradi Regis filiam, & Radulfi itidem Regis Burgundiæ ſororem deſponſavit, undè graves diſcordiæ emerſerunt. Huic Couciacum dedit Odalricus Archiep. Remen. ut aviditatem ipſius ſatiaret, Comitatu tamen Trecarum nuſquam potitus eſt, cum eodem ferè anno 994. ſcilicet obierit, quo patruus ſuus Heribertus, qui Dynaſtiæ ſuæ hæredem reliquit Stephanum ut vidimus.

Odo prior Comitatu Trecenſi nuſquã potitus eſt.

Odo 2. quanto potentior, tanto fraudulentior fuit (ſi Glabro credimus) ſublato ſiquidem è vivis Stephano Trecenſiũ & Meldenſium Comite

EBALVS. XLI. ARCHIEP. *An.* 1033.

Heriberti filio, ac Roberti Regis cognato ſine prole, univerſa latifundia in Regis Dominium jure ceſſura ſibi vindicavit, Trecas præſertim ob Leutgardem Theobaldi uxorem. Huic Mathildis primùm Richardi primi Normannorum Ducis filia nupta fuit, tum Ermengardis ex tabula fundationis S. Martini Sparnacenſis & Necrologio Remenſi ubi ſic habetur. 5. *Idus Martij Ermengardis Comitiſſa prima Campania, uxor Odonis Comitis, nobis dedit Murmurcium, & Manufirmam Virtutisuilla pro anima mariti ſui.* Campanienſis primus ſibi nomen arrogavit; quod paternam hæreditatem longè lateque propagaſſet, relictæ Roberti Regis bellum intulit, ac Regi Rodulfo, quo Burgundiæ regnum præriperet. At Gocilo Dux totius Rethiæ, cis Rhenum ſubitò irruens, fuſo exercitu Odonem internecioni dedit an. 1037. cujus lacerum cadaver Rogerius Catalaunenſis Præſul, & Richardus Abbas à cæde ſuſcipientes uxori reddiderunt Turonis ſepeliendum juxtà patrem, perempto Odone, qui Ebalo Rem. Archiep. negotium faceſſerat.

Tetbaldus natu major Carnutenſem, & Turonenſem Comitatus, Stephanus verò Meldenſium, & Tricaſſinorum ſortiti ſunt. Uterque patrum ſuorum more, qui ſemper infidi Regibus fuerant, etiam adverſus Henricum I. rebellarunt, Odoni fratri ejus ſuppetias ferentes ut regnum invaderet, hos tamen Rex inordinem redegit, ablatâ à Tetbaldo urbe Turonicâ per Gauffridum Andegavenſem, quam ſuo mancipavit juri an. 1042. Stephanus moriens reliquit filium Odonem nomine, quem patruus bonis ſpoliatum fugere coegit ad Normannum Comitem, à quo benignè exceptus, uxorem & dotem unde viveret accepit, ſicque

Tetbaldus 2. nomine, ſi ſamiliâ ſpectes, At 1. Comes Trecenſis & Campania.

Tetbaldus Campanienſis Monarchiæ ſolus hæres fuit, nominatúrque in vita Beati Arnulfi Sueſſion. Epiſcopi, Comes cujuſdam Caſtelli, quod dicitur Virtutes; duxítque hic uxorem Adelardem Creſpienſem, ex qua ſuſcepit Stephanum, Hugonem, Philippum, &c. Tenuit ipſe Eccleſiam ſancti Nicaſij Remenſis in commendam ſub Philippo Rege; Prioratum de Venielay extruxit, atque dotavit. Doncherium à Monaſterio ſancti Medardi dependentem vi retinere niſus eſt. Functus an. circiter 1050. apud Sparnacum tumulatus.

Stephanus Carnutenſium Comes & Meldenſium, vivente patre Campaniam, alióſque Principatus adminiſtrabat ex Charta apud N. Camuzatium virum eruditiſſimum, nec ſine honoris præfatione nominandum, relata, Stephano Henrico ſub patre ſuo Theobaldo conſulatum ſuum regente ann. 1085. ſociavit ſibi in Matrimonium Adelam filiam Guilelmi Conqueſtoris ex Orderico Vitale: de qua Necrologium Rem. 4. *Idus Martij obijt Adela beata memoria Bleſenſis Comitiſſa, quæ cum viro ſuo Stephano Comite pro Manufirma Virtutis Caſtri in vita ſua, & unius tantum hæredis, dedit nobis perpetuò habendum hoc quod habemus in villa de Fimijs, & 40. ſolidos Prunienſis monetæ de cenſu prædicti Caſtri.* Hic Henricus phauus remiſit Eccleſiæ S. Remigij paſcuam inter Eſcolium & Sacerum abſque omni vexatione, quod ei Abbas, & Monachi fraternitatem ſeu ſocietatem ſuæ Eccleſiæ obtuliſſent, teſtibus Vvalchero de Caſtellione & Vvermundo; ſecutúſque eſt Godefridum Hieroſolimam in bello ſacro ubi fortiter pugnans occubuit an. 110. Prudentiæ & nobilitatis commendatione clarus apud Fulgerum Carnutenſem hiſtor. Hieroſolim. lib. 2. cui ſucceſſit

Ex Epiſt. 247 Ivonis, Patet Hugonem duxiſſe uxorem poſt diſſolutũ Matrimoniũ cum Conſtantia Philippi Regis filia.

Hugo Theobaldi 2. filius, & Stephani frater qui adſcita ſibi Conſtantia Philippi I. Francorum Regis filia thori conſorte Eccleſijs multa bona largitus eſt, Caſtellum imprimis de Jona Moliſmenſibus Monachis an 1102. Attiniacum Villam Rem. Archiepiſcopo quæ illi obvenerat ex uxoris dote. Triginta item ſolidos Remigianis ex Charta quæ ſic incipit *Ego Hugo*

Hugo Comes Campanienſis filius Theobaldi Comitis ſecundum morem proavorum meorum, qui multas Salvatoris noſtri Eccleſias ſuâ munificentiâ nobilitaverunt &c. an. 1103. Hic Hieroſolimam profecturus jus quod habebat in villa Curtis Antorum ceſſit eidem Monaſterio aſſenſu magnatum ſuæ curiæ, Coneſtabili ſcilicet Seneſchalli, & aliorum qui Chartæ donationis ſubſcripſerunt, *quam (inquit Hugo, & quod eſt notandum) Majeſtatis noſtra Sigillo conſignari feci an.* 1114. Dedit etiam terram quæ dicitur Mons Reguli, cum ſylva Monaſterio ſancti Nicaſij; ſubſcripſitque erectioni Prioratus de Turribus ſupra Maternam an. 1125 titulo Comitis Campaniæ; quem tamen Comitatum paulo poſt Theobaldo Henrici fratris filio vendidit. Unde idem Hugo in bulla Innocentij 2. quæ eſt apud S. Nicaſium, Comes quondam Campaniæ nominatur an. 1136.

EBALVS XLI. ARCHIEP *An.* 1033.

Theobaldus Henrici Stephani Carnotenſis, Bleſenſis, & Dunenſis Comitis, & Adelæ filius, magnus ob eximias virtutes, bonus propter Eleemoſinas & optimam indolem probitatémque nuncupatus; primus ſibi Campaniæ & Briæ Palatini nomen aſſumpſit. Unde in Chron. Morimacenſi Comes Palatinus & intra Franciam ſecundus à Rege dictus, quod à Regia Francorum proſapia genus duceret, & ex Adela Guilelmi Angliæ Conqueſtoris, filia quæ Henrici Anglorum Regis ſoror fuit. Subſcripſit fundationi Signiacenſi an. 1134 Beatúmque Norbertum tranſmiſit ad excellentiſſimum Lotharingiæ Principem, cujus ipſe filiam conjugem duxit. Hanc Mathildem quidam vocant Engilberti filiam ex qua ſuſcepit

Ex Hermanno Monacho de miraculis Sanctæ Mariæ Laudun lib. 3. Cap. 9.

Theobaldum cognomẽto bonum. Bleſenſem Comitem, in tranſmarina expeditione mortuum.	*Henricum cognomẽto largum 1127 natum.*	*Henricum Comitem.*	*Vuilelmum Remenſem Archiepiſcopum.*	*Adelam Ludovici 7. conjugem, ex qua Philippus Auguſtus prodijt.*

Theobaldus ad quem S. Bernardus, alijque nobiliores è clero ſcripſerunt obijt an. 1151. vel 1152. ex Chronico S. Petri Vivi. Apud Latiniacum ſepultus.

Henricus Comes Trecenſis Palatinus, Bleſenſis quóque, Carnotenſis, & Sancerræ, conſenſũ Guiſiardi Ruciaſcenſis Comitis approbavit pro abdicatione fœodi Vicecomitatus Marolienſis in gratiam Monachorum S. Remigij 1177. Hieroſolimam proficiſcitur cum Petro de Curtiniaco 1179. Ex Chron. S. Petri functus 17. Martij 1180. Ex Maria Ludovici 7. & Eleonæ Aquitanicæ filia, quæ pariter 1197. exceſſit, Mariam reliquit filiam Balduino Comiti Flandrenſi Imperatori Conſtantinopolitano nuptam; & duos filios Henricum, & Theobaldum. Henricus Comitatui Campaniæ ut major natu ſucceſſiſſe legitur ex Charta pro advocatione de Condida in tabulario S. Remigij an. 1187. At ille ad bellum ſacrum profectus cum Philippo Auguſto & Richardo Anglorum Rege, Iſabellam Balduini 4. Regis Hieruſalem duxit an. 1192. ex qua Adelis Regina Cypri prodijt, & Philippa Airardi conjux Comitis Branacenſis, mater Iſabellæ conjugis Henrici de Grandiprato. Eo igitur abſente, & obeunte apud Achon an. 1197. ex Rigoldo

Henricus Hieroſolimorum rex &c. ſcribitur 18. Cal. Oct. in Necrol. Rem.

Theobaldus frater ejus & Henrici filius in Comitatum ſenſim ſe intruſit, duóſque filios ex Blancha Sancij Navarræ Regis filia ſuſcepit, Blancham ſcilicet quæ Ottoni Burgundiæ Comiti nupſit, & Theobaldum 5. Blancha Navarrea poſt exceſſum Theobaldi Mariti ſui titulum Comitiſſæ Campaniæ jugiter retinuit ab an. 1201. convenitque cum hæredibus Guilelmi Cabilonenſis pro Comitatu Perticenſi. Airardus tamen litem movit pro

EBALVS XLI. ARCHIEP. *An. 1033.*

Comitatu Campaniæ poſt obitum Henrici ſoceri ſui adverſus Theobaldum, inveſtituramque à Rege poſtulabat, & judicio parium cauſa cecidit an 1216.

Theobaldus 5. adhuc juvenis Comitatui Campaniæ ſucceſſit, & regno Navarræ poſt obitum Sancij an. 1224. hominiúmque præſtitit Henrico Archiepiſcopo pro fœodis quæ ab Eccleſia Remenſi tenebat. Ex Margarita Archambaldi Borbonij filiâ tertiâ uxore, reliquit Theobaldum, Henricum &c. Hic cum alijs Ducibus in Syriam profectus eſt anno 1239.

Theobaldus 6. Iſabellam Ludovici IX. Francorum Regis duxit, Provinienſemque Dominicanorum conventum extruxit an. . . . . . Noſocomio Remenſi nemora conceſſit 1270. Admortizavit decimas de Luquy ad leproſos Remenſes ſpectantes 1269. Migrat ſine prole, cùm ex Affrica rediret in Galliam.

Henricus Theobaldi 6. frater ex Maria Atrebatenſi Roberti Franci filia, unicum filium habuit Theobaldum nomine, qui in pueritia fortuito caſu perijt, & Joannam bonorum ſuorum hæredem. Hæc in curiam Philippi Audacis ducta à Matre an. 1275. nupſit Philippo pulchro cum tredecim tantum eſſet annorum & ſic ipſius nomine & dote

Philippus pulcher Rex Francorum Comes fuit Palatinus Campaniæ & Briæ, cui ſucceſſerunt Ludovicus Hutinus, Philippus longus, Carolus pulcher ſine liberis maſculis ſublati, undè tam regnum Navarræ quam Comitatus Campaniæ ad Joannam unicam filiam Ludovici Hutini ſpectabat, quæ Philippum Eburonicum Comitem duxerat, ſed à Rege pro his dynaſtijs alios Comitatus recepit, vel Rex obſtitit ne vetus Franciæ fœodum, juxta legem ſalicam ad fœminam devolveretur: undè inſignis quidam juriſconſultus eidam ſub Philippo Valeſio ſapienter reſpondit, Campanum beneficium eſſe Francorum Regum cum ſeptris rerum mixtura confuſum.

Edmundus filius H. Regis Angliæ vocatur Campaniæ & Briæ Comes Palatinus in tabulario Hoſpitalis. Rem. an. 1277. Hic duxerat relictã Theobaldi Regis & Comitis Capaniæ Henrici fratris ex Pithæo.

Viri doctrinâ et ſanctitate illuſtres qui in urbe vel Diœceſi Remenſi claruerunt ſub Archiepiſcopis Arnulfo & Ebalo.

CAPUT XXIV.

DIFFICILLIMIS his Reipublicæ temporibus quibus Galliæ ſceptrum ad tertiæ dynaſtiæ Principes devolutum eſt, pauci admodum doctrinâ & ſanctitate celebres viri reperiuntur, quorum memoria vel ingenij partus ad nos pervenerint. Undè ſæculum illud ferreum ab omnibus cenſetur, & inconditum. Adalberoni tamen Patri Patriæ hoc debetur, quod Remenſis Eccleſia ſuis orbata luminibus omnino non fuerit, ſed horum veluti radijs illuſtrata ſplendeat adhuc ad decus & ornamentum poſteritatis. Juvat hìc referre quæ de ea ſcribit auctor Chronici Flaviniacenſis cum de Richardo illo tempore Decano, & Præcentore loquitur.

Eccleſia Remenſis tanto tunc vernabat religionis decore, tot perſonarum nobilium, & religioſarum, quas ipſa in ſe educaverat, ſibi applaudebat honeſtâ numeroſitate, & decenti honeſtate vivendi, rectéque converſandi in caſtitate, in ſcientia &c. Ex his quidam à nobis præmittenda ſunt, antequam Ebalo ſucceſſor aſſignetur.

Gerbertus

Gerbertus ſcholarum caput Eccleſiæ Remenſis.

GErbertus ſcholaſticus Adalberoni Archiepiſcopo ab Epiſtolis, & ſcholarum Remenſium Rector eximius, hoc ſæculo claruit inter inſignes, cujus ingenium lucubrationes, & promotionem ad ſupremam Eccleſiæ dignitatem ſupra notavimus. Remis exiſtens primum ei ſtudium fuit bibliothecam ex ſelectioribus libris divitem reddere, quo Adalberoni, qui ſcientias in delitijs habuit, ac ſibi ſatisfaceret, quorum quidam adhuc extant apud nos. Doctrinæ ac eruditionis fama (quam ſibi per univerſum orbem conciliavit) clarior eſt quam oratione exponi poſſit. Lubet tamen hîc referre quæ de eo narrat Albericus ex Guidone *Venerat (inquit) in gratiam Hugonis Capeti famoſus ille artium peritiâ & ſubtilitate ingenij Gerbertus, Remis ut dicitur natus & apud Floriacum Monachus à puero. Indè in Hiſpaniam fugiens, Aſtrologiam à Saracenis didicit, & ita liberales artes ebibit. ut in Galliam revocaret pridem ibi obſoletas. Abacum primus docuit, & ejus regulas, deinde fabuloſa de libro, quem à Magiſtro ſuo in Hiſpania rapuit, de Magia, cujus ope Dæmon tranſtulit illum in Franciam. Poſteà quia Robertum filium Hugonis Regis liberalibus diſciplinis inſtruxit, eum Rex in Remenſem Eccleſiam intruſit &c.* Hæc Alberici, quæ tamen ex alijs hauſit commenta, & ſuaves tabulæ exſibilantur à Baronio, nec longiori indigent refutatione, ſufficit quod talis ac tantus vir ſcholas noſtras multiplici ſua eruditione non illuſtrarit modo, ſed etiam infinita propemodum diſcipulorum qui ad eum convolabant multitudine, celebres reddiderit, inter quos Regum filij ac Imperatorum numerantur, ut alios ex cœtu Præſulum omittam; tradit enim Chronicon Maleacenſe, Fulbertum Carnotenſem præceptorem Gerbertum habuiſſe, ex quo Berengarius S. Martini Turonenſis Canonicus multa didicit, qui poſt ſe Brunonem Remenſem, pluresque alios reliquit hæredes ſuæ Philoſophiæ.

Gerbertus Remis natus ex Alberico.

Baron. ait Albericũ hanc fabellam hauſiſſe ex Brunone ſcho, nattio quam meliorum nota ſcriptores ut futilẽ & vjulã narratiunculã explodũt rotantes ſuſum cũ Paulini ad lucernæ lumen.

S. Gerardus Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Epiſcopus Cameracenſis.

GErardus ut ſanguine, ſic eruditione ac moribus nobilis, inter hujus Diœceſis alumnos meritò accenſendus eſt. Hic enim ab Adalberone conſanguineo ſuo à pueris Remos vocatus, parentum conſenſu Arnulfi ſcilicet Ruminiacenſis, Toparchæ de Florines, patriâ Leodienſis, & Ermentrudis, ut erudiretur primis literarum rudimentis ſtatim operam dedit, tum Canonicatum adeptus, in ſcientia morum & Canonum ſic excelluit, ut viuum omnibus eſſet virtutis exemplar & ad litteras excolendas incitamentum. Igitur cum doctrinam cum pietate fœlici vinculo conjungere in ſchola Remenſi didiciſſet, ad Erluinum Cameracenſem Epiſcopum ſeceſſit, cui dudum ab Eleemoſynis fuit. Eo autem obeunte, Epiſcopatum ejus, Henrici primi Imperatoris benevolentia adeptus eſt an. 1014. Fertur Eccleſiam Remenſem Bambergenſi Gerardum prætuliſſe pro inaugurationis cæremonia, eo quod in ea inter initiatos nutritus fuiſſet, obtinuiſſeque ab Arnulfo Archiep. ſat notabilem reliquiarum partem S. Mauri Martyris quibus ditavit Eccleſiam de Florines recens à patte extructam, quam ipſe ſuis ſumptibus poſtmodum abſoluit.

Arnulfus Ruminiacenſis Godefridi & Alpaidis filius Eccleſiæ Florin. fundator, genuit Godefridum & Gerardum. Balder. lib. 3. cap. 2.

Virtutes autem ejus in obeundo munere Epiſcopali, ſtudia, munificentiæ in Cameracenſem Eccleſiam, cum abundè referantur à Balderico, & in Hiſtoria

Ebalvs. archiep. XLI. An. 1033.

Hiſtoria Leodienſi, non eſt quod in ijs recenſendis prolixius immorer, cum inſtituti mei ratio ea ſit illuſtrium virorum dumtaxat indicem texere, quorum ortus, educatio, vel etiam ſanctitas diœceſim noſtram nobilitarunt, ut de Gerardo Cameracenſi affirmari poteſt ab humanis exempto circiter an. 1049.

Richardus Remenſis Canonicus Præcentor & Decanus.

Richardus ex villa nomine Banton in Argonia, haud procul à Monte Falconis oriundus, parentes habuit nobiles & Catholicos, qui ipſius optimè & liberaliter educandi ſummam curam habuerunt. Cumque Schola Remenſis inter celebriores regni litterarum ſtudio floreret, conſilium eorum fuit, illuc eum mittendi, ut Dei obſequio à pueris manciparetur. Enituit autem in eo tanta ingenij fœlicitas & propenſio ad virtutem, ut brevi in Canonicorum Matricula adſcriptus, poſtmodum verò creſcente in eo morum gravitate, & ſapientiâ, Præcentor & Decanus omnium calculis electus ſit circa annum 1000. Incredibile dictu eſt quam impenſè ſtuduerit, ut Canonicalis ordo, vigórque diſciplinæ clareret inter ſodales, quámque ſe aſſiduum in munere obeundo ac vigilem præbuerit.

At cum mens ejus altiora meditaretur ſtatuit Monachiſmum profiteri, ut ſe totum pietati conſecraret. Hæc eo attentius cogitante, Friderius Godefridi veteris Virdunenſis Comitis, & Arduennæ filius, ex Hieroſolyma Remos tranſiens apud eum hoſpitatus eſt, à quo cum humaniſſimè exceptus eſſet, ambóque de perituris mundi vanitatibus & illecebris ſeriò tractaſſent, ſimul decreverunt calcatis omnibus habitum religionis in Monaſterio S. Vitoni Virdunenſis recipere, cujus paulo poſt, tyrocinio completo, & Fingenio Abbate vivis exempto, Richardus ob præclaras animi dotes regimen eſt adeptus.

Cum autem ſanctitatis ejus ac prudentiæ fama longè, latéque diffunderetur, Henricus I. Imperator, ipſius præſertim operâ, ac Gerardi Cameracenſis, uſus eſt pro fœdere ſtabiliendo inter regnum & Imperium, vnde ſtatim ſequutum eſt colloquium Roberti Regis cum Henrico I. ſuper Charum fluvium apud Evaſium de quo Sigebertus & alij ad an. 1023. Richardus Henrico tam carus fuit, ut quidam dicant hunc ab eo religionis habitum poſtulaſſe, impeditúmque ab Hillone Epiſcopo. At Albericus putat revera ſuſcepiſſe, ac ſe totum Richardi conſilio & directioni ſubdidiſſe *Florebat enim, (inquit) Sigebertus hoc tempore Eccleſiaſtica religio per Abbates nominabiles: In Francia per Odilonem Cluniacenſem, in Lotharingia per Richardum Virdunenſem pia gravitate & gravi pietate diſcretum, in Belgio per Poponem Stabulenſem.* Vaſſeburgus addit Richardum à Principibus tanto in pretio habitum, ut viginti & unius Abbatiarum coactus fuerit onus ſuſcipere. Hieroſolymam cum Eurino Trevirenſi deindè profectus, Monaſterium Sancti Michaelis reformavit, ac petente Rogerio Catalaunenſi Epiſcopo, qui nuper Cœnobium S. Petri in vrbe conſtruxerat, quoſdam è ſuis ut aſceticam vitam in eo inchoarent, ablegavit. Tum ſuperveniente vocationis tempore cum Sancti Vitoni Familiam 42. annis ſumma cum laude rexiſſet, migravit à ſæculo 14. Junij 1047. Refert citatus auctor Crucifixi imaginem quam ſecum ex Hieroſolyma detulerat, lachrymas emiſiſſe, eum pedes ejus antequam expiraret, piè oſcularetur. Richardi nomen 3. Iunij legitur in Necrologio Eccleſiæ Remenſis.

De Richardo Bertarius hiſtor. tempore Raimonis. Venerabilis Pater Richardus S. Vitoni factus eſt Monachus, deprimoribus Eccleſiæ Remenſis Canonicis.

Albericus ad ann. 1019.

Monaſterium S. Petri Catalaunenſis.

EBALVS. XLI. ARCHIEP. An. 1033.

S. Maurilius Remus origine, ac Rotomagenſis Archiepiſcopus.

Sanctus Maurilius civis Remenſis, ex probis & honeſtis parentibus ortus, præclaræ indolis fuit, & ad virtutes aptiſſimæ. Cum in ſchola Remenſi lac bonæ educationis cum humanioribus litteris ſuxiſſet, ſeverioris diſciplinæ cupidus relicto Patriæ ſolo, Leodiuon conceſſit, ubi virum nactus eſt diu quæſitum, ſub cujus Magiſterio animum virtutibus excoluit; tum Italiam expetens Florentiæ nomen Benedictinæ militiæ dedit, vixitque ibi mundo incognitus, donec quibuſdam diſcolis fratribus vitæ ejus ſeveritatem & continua exercitia invidentibus, in Franciam redire compulſus eſt, cum Goberto fideli comite reliquam vitæ in Fiſcanenſi Cœnobio regulariter expleturus. At Deus eum ibi diutius latere non ſinit: vacante ſcilicet Rotomagenſi Archiepiſcopatu per ceſſionem Malgeri, omnium votis ad eum invitus aſſumitur an. 1055. in hócque maximè incubuit poſt initam tanti Præſulatus poſſeſſionem ut inchoatum Principis Apoſtolorum Baſilicæ opus, eleganti ſtructura ad exitum perduceret, quam ipſe Calend. Octob. ſolemniter dedicavit an. 1063. Dies obitus ejus notatur in Martyrologio Benedictino & apud Claudium Robertum 5. idus Auguſti an. 1065. Tumulatúſque dicitur juxta Crucifixum Cathedralis Eccleſiæ cum hoc epitaphio cupreæ laminæ adſcripto.

Guilelmus Gemeticenſis lib. 7. cap. 38.

Humani Cives lachrymam nolite negare
Veſtro Pontifici Maurilio Monacho.
Hunc Remis genuit, ſtudiorum legia Nutrix,
Potavit trifido fonte Philoſophico.
Vobis hanc ædem cœptam perfecit ad unguem
Lætitiâ magnâ, fecit & encenia.
Cum tibi Laurenti vigilat plebs ſobria Chriſti
Tranſit, & in cœlis laurea feſta colit.

Extat apud Ordericũ Vitalem lib. 5. hiſtor. Eccleſiaſtic. De eo Guilelmus Pictavo. *Sed vide præſertim D. Franciſcum de Pommeray Monach. Benedict. Congreg. S. Mauri in hiſtor. Archiep. Rotomagenſium pag. 254. de eo ſuſe.*

Conſtantius Remenſis Canonicus & Decanus.

Conſtantij Remenſis Canonici nomen, virtus, & charitas Patrum traditione, Chartiſque authenticis apud nos innoteſcunt, quibus patet Decani functum fuiſſe officio ſub Pontificatu Ebali, & Vvidonis Caſtillonci. Tradit Anſelmus in Itinerario Leonis, Conſtantium veterem baſilicam ſupra cryptas Martyrum Remis olim à beato Remigio conſtructam non reparaſſe modo, ſed & frontem eleganter condidiſſe, ac Dei famulos ibidem in ejus obſequium aggregaſſe. Decani Canonicorúmque meminit Charta Rodulfi Archiepiſcopi infra citanda. At horum Præbendas Capitulum Remenſe hoſpitalarijs ſancti Joannis Hieroſolym. pridem conceſſit, qui aliquot hactenus ibi Præſbyteros aluerunt ſub Præceptore Eccleſiaſtico. De Conſtantio Chronicon Flaviacenſe aliàs Virdunenſe de Richardo Remenſis Eccleſiæ Decano differens, hæc habet. *Domini ac verè ſancti Conſtantij Canonici Eccleſia Remenſis pia ac recolenda in pauperes*

Opinor id factum ſub Henrico Ludovici VII. Regis fratre Ann. 1163. Extat enim arbitrale ſententia *prodeſtium de Condate ſuper Axenam, prædictam Eccleſiam occupaſſe an. 1160. ubi Calcherus breſebarri nominatur cum duobus ex ſuis confratribus in Chartulario S. Dionyſij Remenſis.*

EBALUS XLI. ARCHIEP. An. 1033.

peres laudabilis rerum ſuarum profuſio, & totius patrimonij diſperſio, quorum alterum ipſa ſua commendat religio, & opera miſericordia, alterum adeò prædicat miſeratio, ut ipſi ſoli inventi ſint, qui tanti viri dum deſlent obitum, prædicant meritum. Hac (inquit) inſeruimus, ut cognoſcat qui legerit tot & tales viros in paleſtra ſanctà Remenſis Eccleſia, nec ſine magiſtris deſudaſſe, nec ſic ſolos euaſiſſe carneæ molis carcerem, ut non reliquerint aliquos ſui propoſiti teſtes & cooperatores. Prædictus Conſtantius in Necrologijs cum elogio memoratur, obijtque 10. Cal. Aprilis, quo Remenſe Capitulum ad prædictam Eccleſiam pergit, ubi miſſa ſolemnis celebratur pro defunctis ex rituali, die 25. aliàs 20. Calend. Aprilis. Dominus Conſtantius beatæ Mariæ Canonicus & ſacerdos, qui res dedit in cujus anniverſario nobis claviger aliàs cuſtos hoſpitij 24. ſolidos dat.

Beatus Poppo ſancti Theodorici propè Remos Monachus, & Abbas de Stavelo in diœceſi Leodienſi.

POpponem non ob natales inter eximios noſtræ diœceſis numeramus, ſed quod eam toto tempore quo apud ſanctum Theodoricum manſit, virtutibus ac miraculis mirum in modum illuſtrarit. Hic ut tradunt Flandrici auctores vitam à pueritia uſque ad adultam ætatem magno faſtu cum æqualibus in Curia Balduini Comitis tranſegit, donec grandior factus, de ſocianda ſibi conſorte æquè nobili anxius apud ſe cogitaret. Dum beati Audomari phano proximus per ſummæ noctis ſilentium eò progreditur paruo comitatu, mirabili abſtentus eſt prodigio, multâ repente circumfuſâ cœlitùs luce, viſâque ardere lancea quam gerebat.

Libri Marcianenſes. Bu-Zelinus ex Everchelino in vita Popponis

Rei novitate perculſus cœpit animo revoluere, cujus gratia id contigiſſet, moxque mutato propoſito, armiſque procul abjectis, ne gratiæ Dei vocantis obſiſtere videretur, veloci curſu properat ad Cœnobium ſancti Theodorici propè Remos, ubi in album Aſcetarum numerum admitti à Joſberto Abbate ſupplex efflagitat. Hic votis ejus annuens, erudiendum eum commiſit Gilberto Gerardi Cameracenſis conſobrino, domus ut quidam ajunt Janitori, ac poſtmodum Mariſcolenſi Abbati. Expletiſque tyrocinij diebus, Poppo ut erat egregiæ indolis, hoſpitibus recipiendis ab Abbate præfectus eſt, quo in munere obeundo ſe uſque adeò mitem & propenſum erga eos exhibuit, ut ſæpius ægrotis in Noſcomio receptis Gauſapinâ quâ ipſe cooperiebatur, ſuper eos expenſâ, morbos abſterſerit.

Fama tanti viri ſenſim illuceſcente, Richardus de quo ſupra Remos tranſiens, obtinuit à Joſberto, ut Popponis operâ uti poſſet ad regulam in Monaſterijs reſtituendam, unde ad ſanctum Vedaſtum cum Richardo primùm profectus eſt, tum ad ſanctum Vitonum, cujus Præpoſitus fuit, & infirmarius, tandem Abbas renunciatur Monaſteriorum ſancti Maurinj de Beloaco & Maximini Trevirenſis, & de Stavelo, obijtque ætate 70. annorum, circa an. 1048. ſanctitate inſignis ex hiſtoria Leodienſi. De eo Martyrologium Benedictin. 25. Januarij. *Atrebati in Gallijs ſancti Popponis Abbatis miraculis clari.* Et Sigebertus ad an. 1027.

Narrat auctor vitæ ipſius dum expiatoriæ hoſtiæ inſiſteret corpori & ſanguini Chriſti communicaturus, tantam lachrymarum imbrem fundere ſolitum, ut caſula ſæpius madefacta appareret.

Vuido

VVIDO XLII. ARCHIEP. An. 1033.

Vvido ſeu Guido Caſtellionenſis 42 Archiepiſcopus. Sub eo Nobiles Eccleſiarum prædia invadunt. Epiſcoporum de his querela, & ad terrorem latæ in reos excommunicationes.

CAPUT. XXV.

GUIDO de Caſtellione (celebre oppidum eſt ad Matronam ſitum haud procul à Sparnaco, ſex leucis ab Vrbe Remenſi diſparatum in Diœceſi Sueſſionenſi) Archiepiſcopalem inijt dignitatem menſe Julio ann. 1033. cujus proſapiam accuratè proſecutus eſt Andreas Ducheſne in gentis Caſtilloneæ genealogia, ubi eam ab Heriveo deducit, Herivei quondam Remenſis Archiepiſcopi Nepote, qui terram hanc in feodum, ſub Remenſis Eccleſiæ clientela tam ſibi quam poſteritati ſuæ tenendam tradiderat.

Chaſtillon de gueulles à trois pals de Vair au chef d'Or, briſé d'une Merlette de ſable au premier canton.

Pater ejus cujus nomen ignoratur, & qui vixit ſub Hugone & Roberto Regibus, tres filios ex Conjuge æquè ignota de nomine, poſt ſe reliquit, Gervaſium de Caſtellione Remenſis Eccleſiæ Vicedominum (hæc dignitas tunc Laïcalis erat) Miletium de Caſtellione, & Vvidonem Archiepiſcopum.

Hic ſcholæ Remenſi traditus à pueritia, per aliquot annos in vita Canonicali & ritibus Eccleſiaſticis ſedulò ſe exercuit, cumque non minus induſtriâ quam ſanguinis nobilitate polleret, ſic ſe cunctis affabilem præbuit, ut Sede vacante poſt obitum Ebali, certatim tam Clerici quam Populus animos in eum facilè converterint, quorum ſubnixus ſuffragio, & annitente Patre, qui Vicedominatus officio fungebatur in vrbe, Pontificatum tandem adeptus eſt, niſi quis dicat etiam largitionibus ad eum viam ſibi aperuiſſe ut acta Concilij ſub Leone nonnihil ſuſpicionis adſerunt.

Quam verò turbidus fuerit regni & Eccleſiæ ſtatus cum Vvido Pontificatus infulas induit, decretum de pace ſtabilienda à Franciæ Epiſcopis conditum (cujus Glaber meminit) ſatis indicat: nam ſeneſcente Roberto Rege, Comitum aviditati quodlibet obvium erat & licitum, adeò ut Eccleſiarum ſpolijs nobilioribúſque dominijs hinc indè etiam per vim diſtractis, naſcentes Toparchias augere non dubitarint. Cum multoties Senatus Eccleſiaſtici Synmyſtæ de hac prædandi audacia graviter & palam conqueſti fuiſſent, præſertim quod nullus eſſet miſeriarum finis & querimonias Flocci penderent nobiles.

Publicum decretum, quod Trenga Domini dicitur. Glaber. lib. 5. c. 3.

Concilia pluribus in locis & brevi temporis ſpatio ab Epiſcopis coacta ſunt, ut Bituricis & Bellovaci, quorum Canones qui ad rem faciunt, aut adhuc latent, aut periêre. Monet tamen Baronius in hanc rem præſertim Gallorum Præſules incubuiſſe, ut ſeditioſos & prædones, pacem Eccleſiarum turbantes compeſcerent, latâ in eos excomunicatione, quâ ſacris interdicti forent, & Chriſtiana ſepultura. At hi quos prædandi libido tranſverſos agebat, ſurdas aures præbere monitionibus, cenſuras nihili facere, ipſiſque ſuum commodum anteferre, quibus ad terrorem ſæpius Rex ipſe, tot vexationes indignè ferens, cum Epiſcopis ſubſcripſiſſe legitur. Celebres hîc ſubnectere poſſem ex tablinis Eccleſiarum; Laudunenſis primò pro advocationis extinctione, quæ nobili cuidam data fuerat, ut jura Eccleſiæ tueretur, & juſtitiam caſatis ſedulò adminiſtraret, eo ſiquidem 1034.

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1034.

aliter ſe gerente, anathema proclamatum eſt in eos qui hanc deinceps uſurpare præſumerent, à quo abſolvi quiſquam non poterit, donec ſatiſfaciens ad Romanum Pontificem nudis pedibus eat, & ab eo reconciliatus redeat. Actum Lauduni 4. Idus Martij. an. 16. regnante Henrico. Eſt & aliud comminationis exemplum in tabulario ſancti Medardi Sueſſionenſis adverſus Dominum de Couciaco, qui cum jura inſolita a ſervientibus Monaſterij violenter extorqueret, querimoniâ apud Regem factâ & ad Epiſcopos Provinciæ Remenſis ne ulterius id committeret, anathemate prohibitum eſt, quod Rex propria manu firmavit, & poſt eum Vvido Archiepiſcopus & quidam Epiſcopi & Comites an. 1047.

Papa abſolute excommunicatos ab Epiſcopis, contra errorem eorum qui his têporibus excômunicatos ab Epiſcopis abſolui poſſe negabant, ex Baronio.

Haud diſſimile proferet idem Tabularium de Stephano Campanienſi Satrapa, qui Caſtellum de Vic á Monaſterio ſancti Medardi Sueſſionenſis abſtulerat, monitus ab Epiſcopis ſub anathematis maledictione ut illud reſtitueret. Poſt ſeptennium tandem pœnitentiâ tactus libens abdicavit. Nec Epiſcopi modo in bonorum Eccleſiaſticorum detentores anathematis gladium exercuerunt, ſed & divinum numen de his pœnas aliquando ſumpſiſſe legimus in codice Sueſſionenſi, cujus fragmentum hìc ſubijcere non inutile duximus.

Odo Campanienſis obijt 1037. Ex Ms. codice Sueſſion. apud domin. Andr. du Cheſne.

Henrico I. Francorum Rege jura Reipublica juſto moderamine diſponente, contigit obire Palatij ſui primum conſulem Odonem, cujus filij Teutbaldus & Stephanus, eum paterni honoris dignitatem tueri & augere percuperent, in Regem arma corripuerunt. Rex conceſſis qua Patris eorum fuerant, nonnulla ſibi vendicavit, Doncherium præſertim ſuper Moſam, qua cum Monaſterij Sanctorum Medardi & Sebaſtiani ditionis eſſet, Palatio tamen ſuo in poſterùm ſervituram delegavit. At ne videretur ſanctorum Prædia ad proprios uſus avaritia ſtudio convertiſſe, maximè cum Villa hac procul eſſet poſita, nec reditu ejus multum egeret, eam Goſciloni Duci Lotharienſium in beneficio tradidit poſſidendam; eâque ſecurè potitus eſt nihil penſi habens, quod à ſanctuario Dei perperam eſſet ablata.

Monaſterij Abbas mœrore tabeſcens, ob injuriam ſanctis irrogatam, diu quid ageret neſciebat, Regalis enim indignationis cenſuram verebatur, in hoc tamen rerum diſcrimine, advocatorum ope deſtitutus, Omnipotentis Dei expetijt auxilium, qui nuſquam derelinquit ſperantes in ſe.

Inito ergò cum fratribus conſilio, fieri diſpoſuit, unde & Rex terreretur de injuſta donatione, & qui ſanctorum res ſuſceperat poſſidendas, de temeraria ſuſceptione. Eccleſiam primùm cujus addictus erat obſequio, divinis privavit officijs, tum ſanctorum corpora qua in condigno condita erant loco, quaſi rerum ſuarum damna ſecum gemẽtia humi proſtravit, ut ſic afflicta ſubveniret Eccleſia; ſanctique quibus vis illata fuerat, rebus reſtitutis, in ſuis reliquiis debitum honorẽ reciperent.

Evoluto anni circulo cum Doncherium Dux quaſi hæreditario jure poſſideret, contigit eum Imperiali edicto vocari apud Noviomagum ut cũria præſens adeſſet. Proficiſcente eo & vigilias matutinales nocte, qua Dominicam cœnam præceſſit, in Monaſterio ſancti Servatij Trajectenſis celebrante, divina ſe tandem ultio exeruit: expletis enim ijs, & obtenebratâ domo, vidit cum oraret in mentis exceſſu, ſanctos Sebaſtianum & Gregorium ad ejus dexteram, Medardum & Gildardum ad lævam inter ſe quærentes quid de eo facerent, qui res ſua Eccleſia à Rege iniquè conceſſas, tamquam relictum à Parentibus patrimonium retineret: confeſtim beato Gregorio præcipiente, Sebaſtianus Gocilonem haſtâ percuſſit, quo ictu expergefactus, ſanguinem per nares & os gliſcentem à corpore ſenſit, convocatiſque ſociis innotuit quid vidiſſet, ſe verò percuſſum ſanguis per os effluens ſatis teſtabatur; hoc velut divino inſtinctu monitus, terram violenter ab Eccleſia ſubreptam ſine cunctatione reſtituit, ſanctorum corpora qua diu humi proſtrata jacuerant 12. Cal. Maias in proprium locum ſummâ cum veneratione repoſita ſunt; divinisque laudibus Eccleſia qua diu ſilverat, lætanter inſonuit.

Aliàs Doncheredum.

Hujus conſuetudinis proſternendi ſacras reliquias, & imagines Crucifixi ſpinis ſepiendi in ſignum mœroris & triſtitiæ, cum jura Eccleſiaſtica violarentur, infra dabitur exemplum in Eccleſia Remenſi ſub Alberico Archiepiſcopo. De ceſſatione verò divini officij & organorum, extat Fulberti Carnotenſis Epiſtola 3. qua Robertum Regem ſic alloquitur. *Scripſimus vobis de malis quæ irrogat Eccleſiæ noſtræ Gaufridus Vicecomes, qui nec Dominũ nec excellentiam veſtram ſe revereri ſatis ſupérque indicat, cum & Caſtellum de Garladone à vobis olim dirutum reſtituit, de quo dicere poſſumus, ab Oriente panditur omne malum Eccleſiæ noſtræ. Nunc quoque de yſdem malis conquerimur. . . . . . pro quibus tacti dolore cordis intrinſecus, jam in tantum dolorem noſtrum prodidimus, VT SIGNA IVCVNDITATIS ET LAETITIAE SIGNIFICARE SOLITA AB INTONANDO DESINERE, & triſtiam noſtram atteſtari quodammodo juſſerimus, officiumque Divinum hactenùs in Eccleſia noſtra per Dei gratiam, cum magna cordis & oris jubilatione celebrari ſolitum; depreſſis modò miſerabiliter vocibus, & penè ſilentio proximus fieri, &c.*

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1035.

His mœſtitiæ ſignis ſtrenuè illo ſæculo uſi ſunt invictiſſimi ſacrarum rerum vindices, cum graviſſimis eorum monitionibus dociles adhuc ſe præberent laïci, cenſuriſque Eccleſiaſticis ad terrorem incutiendum potiſſimùm inſtitutis commoverentur.

A Dominijs purè temporalibus, ad altaria ventum eſt, redituſque illorum quibus hoc ævo plærique nobiles Epiſcoporum forſan conniventia vel donatione participabantur, traducebantque velut Patrimonium ad poſteros. Ab his piorum virorum hortatu ſacra hæc Præda ſenſim extorta eſt ſeu vindicata in maximum Eccleſiæ commodum ut capitibus 5. & 6. libri ſequentis videbimus.

Altaria Cœnobijs dantur illo & ſequenti ſæculo, quare?

CAPUT XXVI.

DE Parochialibus Eccleſijs quæ in bullis Apoſtolicis paſſim altaria vocantur, inſtituti mei non eſt copioſiùs hîc diſſerere: cum viri eximij varias earum vices à ſeptennio ſæculo uſque ad Concil. Claromontanum (quo prava conſuetudo altarium Redemptio dicta, penitus reſciſa eſt ac interdicta) admodum accuratè editis ſcholijs evulgarint. Quod dicendum occurrit illud eſt, magnam Cœnobijs præſertim factam fuiſſe bonorum acceſſionem Altarium ab Epiſcopis largitione, quæ vel recens à ſe erectis, vel à Prædeceſſoribus dudum conditis impertiverunt, plerúmque ſine onere, ſæpius verò ut Annatim preces, & poſtquam è corpore demigraſſent, Anniverſarium Monachi pro ijs ſolemniter celebrarent. Præſules ad id imprimis pellectos fuiſſe reor, quod cum ex certis revelationibus Dei famulis Divinitùs oſtenſis innotuiſſet, complures animas orationibus Cluniacenſium, quibus illud ab exordio curæ fuit, à pœnis Purgatorij citiùs liberari; plærique è Primoribus Cleri propenſiori ſolicitudine hoc pietatis opus proſequentes, præter alia quotidiana ſuffragia, quibus animabus defunctorum jugiter ſubvenitur, pro ſe ipſis etiam Anniverſaria in perpetuum fieri curarunt, aſſignatis ad id reditibus quantum opus eſſet. Unde cum per trecentos & amplius annos pauci ſint Epiſcopi & Abbates (ut alios omittam) qui in hunc finem aliquid de propria menſa non detraxerint, aut ex

Illuſtriſſ. D. de Marca in notis ad Concil. Claromõt. Sub Vrbano 2. coactum.

Vvido XLII. Archiep. *An.* 1036.

acquiſitis liberaliter erogarint, mirum non eſt ſi veteres Abbatiæ & Capitula reditibus abundent, & ſi altaria ad hoc etiam conceſſa cum decimis, quæ Nobilibus olim ab Epiſcopis peſſimo uſu dabantur, adhuc legitimè ſed ut plurimùm cum onere poſſideant. Hoc in decurſu hiſtoriæ clarius patebit. Nunc ſufficit Vvidonis Archiepiſcopi privilegium proferre, quo Altare S. Stephani velatis ſancti Petri Remenſis conceſſit ex Autographo quod in Archivis Eccleſiæ ſervatur de promptum, paucis omiſſis quæ vix legi poſſunt, ſic autem incipit.

Vide infra ad An. 1093.

In nomine Dei Amen.

Ego Vuido Remorum Archiepiſcopus, Notum fieri volo omnibus Chriſtianis fidei cultoribus futuris atque præſentibus noſtra conuentionis commune ſtatutum, quod de Altari S. Stephani fecimus cum S. Petri Abbatiſſa O. D. L. & ſanctimonialibus. Defuncto Dodone venit in noſtra manu & poteſtate ſupradictum Altare; Abbatiſſa verò audita morte Dodonis, quam citius potuit adijt præſentiam noſtra . . . . familiaritatis, & ut ſæpe dictum Altare ſancto Petro concederem IMPERSONALITER requiſiuit. Tali tenore præbuimus aſſenſum petitioni Abbatiſſæ, & Sanctimonialium, ut quamdiu in hoc ſæculo vitâ comite fuerimus, memoria noſtri fieret unaquáque hora in orationibus earum.

Odila Abbatiſſa.

Imperſonaliter tenendum concedit, hoc eſt ſine perſona quæ verè titularis ſuccedat, & ſit forſan Altare cum onere datur.

Poſtquam ſuprema dies ſubtracto lumine, noſtros clauſerit oculos, annuatim ſicut conuentio fuit ANNIVERSARIVM noſtrum recoletur ab illis, itaut in illo die pro anima noſtra remedio celebretur Vigilia & Defunctorum fiat commendatio, conuocatis duodecim Præsbyteris, totidem Miſſæ eodem die canantur, & pro anima noſtra in refectorio ſatientur pauperes triginta ob memoriam noſtri in unum congregentur, & ut dictum eſt pro ſupradicto Altari in nomine Chriſti reficiantur, quia ſcriptum eſt, quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Et ut hoc noſtra auctoritatis ſcriptum quod fecimus inconcuſſum maneat cunctis diebus; noſtra auctoritate omnino corroboramus. Inſuper & ſancti Petri regni Cælorum Clauigeri, cui prædictum Altare contulimus, hoc ſcriptum nos ipſi firmauimus, manuque fidelium noſtrorum roborari fecimus. Actum Remis regnante Rege Henrico an. 8. Epiſcopatus Domni Guidonis an. 2.

An. 2. Regni Henrici numerando à die coronationis ejuſdem.

Sig. Harduini Archidiaconi.	*Sig. Alberti Camerarij.*
Sig. Richardi Archidiaconi.	*Sig. Alberici*
Sig. Conranni Decani.	*Sig. Harduini hujus loci Præpoſiti.*

Oldaricus ad vicem Harduini Cancellarij ſcripſit, & ſubſcripſit.

Extat etiam in tabulario prædicti Monaſterij Charta Vvidonis Archiepiſcopi qua ſpecialiter agnoſcit Præpoſituram Rotundi Monaſterij (ſic enim regalis ac vetus Parthenon in hac indigitatur) Epiſcopalem nullatenus ſpectare poteſtatem cui ſubſcripſêre.

Rotundum Monaſterium vocatur, quod murus adeò ubi eſt Maius Altare perfectiſſimè Rotundus ſit intus & foris.

Beraldus Sueſſionenſis Epiſcopus.
Vuido Archiepiſcopus.
Harduinus Archidiaconus & Præpoſitus.
Richardus Archidiaconus. Guntrannus Decanus.
Richerus Cantor. Richerus Theſaurarius.
Albricus, Albertus, & Hardulfus Cancellarius.

Publicis his inſtrumentis aliud ſubvecto cjuſdem Vvidonis Archiep. quo Cœnobitis ſancti Remigij Altare de Cruſciniaco jure perenni poſſidendum conceſſit ob amorem Francorum Apoſtoli, & quidem ſine onere.

Charta

Charta Vvidonis Archiepiſcopi qua Remigianis confert Altare de Cruſciniaco.

VVIDO XLII. ARCHIEP. An. 1040.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ego Vuido Dei gratia Remorum Archiep. notificare cupio Eccleſiæ noſtræ tam præſentibus quam futuris fidelibus, qualiter à Domino Abbate Theoderico, cæteriſque oratus & exoratus Altare de Villa quæ Cruſciniacus dicitur pro animæ meæ remedio S. Remigij tradiderim Cœnobio ad Dei gloriam, beati quoque Patris, & Anteceſſoris noſtri Remigij amorem, euidenter conſiderans par eſſe juſtis petitionibus acquieſcere, Dominumque honorari in ſancti ſui Confeſſoris veneratione. Non enim dignum judicaui rem petitam denegando Francorum Apoſtolo atque Patrono, refragari, cujus patrocinio nos ſperamus ſemper & ubique protegi. Ne autem inconſulta in Altari tradito putetur temeritas, conſenſu atque conſilio Beroldi Sueſſion. Epiſcopi, Clericorum etiam, ac Laycorum noſtrorum inſtinctu prædictum Altare S. Remigio tradidi poſſidendum jure perenni, tali permiſſione habita, ut una perſona defuncta, à loci Abbate præſentetur altera, cui Altare reddatur abſque omni pecunia, taliſque ſit perſonarum ſubſtitutio per ſæcula. Ita tamen ut pro reſpectu denarios 12. ſicut reliqua Altaria tam mihi quam Succeſſoribus meis ſoluat in Synodo annuâ. Hujus conuentionem traditionis volens permanere inuiolabilem ſcripto ſtudio deſtinaui poſteris ad conſeruationem. Quin imo auctoritate Dei Omnipotentis Patris & Filij & Spiritus ſancti, nec non Beatæ Mariæ Virginis, ſancti quoque Remigij, omniumque ſanctorum ſuffragantibus meritis, excommunicamus præfatæ conuentionis violatorem teſtibus his præſentibus.

Altaria Monaſteriis primùm ſub vicaria perſonarum conſtitutione tribuebantur, ut Vuido hic Remigianis dat Cruſciniacū: poſtea vero ab Epiſcopis libera ab omni perſonatu data ſunt in gratiam Religioſorum Vt patet ex Charta Elinādi Laudun. Epiſcopi in Hiſtoria Dionyſij fol. 463. Item ex Altari de S. Thoma per Manaſſem Archiep. ann. 1096. conceſſo. Altare, inquit, Beati Thomæ S. Remigio contradidi & ut ibidem fratres Deo militantes aggregentur, abſque perſona tenendum conceſſi.

Vuidone Archiepiſcopo.	*Beroldo Epiſcopo.*
Albrico Præpoſito.	*Guntranno Chorepiſcopo*
Conſtantio Decano.	*Richardo, Odalrico, &c.*

Actum eſt Remis ann Dominicæ Incarnationis 1040. *indict.* 8. *regnante Henrico Rege ann.* 12. *Epiſcopatus Domini Vuidonis* 7. *Teſtes Gerardus, Erlebaldus, Henricus, Bernaerus, Boſo, Rainaldus, Varinus.* Vauterannus Cancellarius ſcripſit † & ſubſcripſit.

In ſigillo præſtat effigies archiepiſcopi media parte corporis cum hac inſcriptione. Sigillum Vuidonis Archiep. Remenſis.

Hoc eodem anno ut refert Richardus de Vaſebourg, cum lis exorta eſſet inter Eccleſiam Remenſem, & Richardum S. Vitoni Virdunenſis Abbatem pro moneta Moſomenſi, quam Ebalus Archiepiſcopus monetæ Remenſi conjunxerat, adeptam prius poſſeſſionem, iterum aſſeruit Vuido fœdere inito cum Abbate, cui ut damnum compenſaret Parochiam de vineis liberaliter conceſſit ann. 1040.

Moneta Moſomenſis.

Prioratum de Ventelay fundat Comes Theobaldus. Remigianis Privilegium dat Henricus Germaniæ Rex. Lietbertus fit Cameracenſis Epiſcopus.

CAPUT XXVII.

DYNASTÆ Campanienſes in immenſum dignitatis & divitiarum apicem provecti, quò ſe gratos erga Deum, beneficiorúmque ejus memores exhiberent, pluribus in locis loca ſacra ſuis ſumptibus erexerunt, ex quibus plura reſtant in Diœceſi Remenſi, inter quæ memo-

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1040.

memoratur Rociacum proximè, & Prioratus de Ventelay haud procul à Fimmis; cujus erectio cum in hunc annum incidat, aliquid de eo dicendum eſt, incipiendúmque ab initialibus verbis Chartæ Theobaldi Comitis in tablino majoris Monaſterij aſſervatæ, quæ ſic habent.

Ego Comes Theobaldus, & Mater mea Ermengardis, donamus Monaſterio majoris Monaſterij, quicquid Odo pater meus habebat apud Ventiliacum. Donationi huic quæ occaſio fuit Prioratum inſtituendi ſubſcripſere Henricus Rex Francorum, Vvido Remorum Archiepiſcopus, Tetbaldus Comes, Stephanus Comes, Ermengardis Comitiſſa, Hilduinus Comes (forſan de Roceio) Iſembardus Epiſcopus Aurelianenſis, Beroldus Epiſcopus, Nargandus Abbas, Tendo, & Robertus de Firmirate, &c. Harum litterarum autographum renovarunt aliquot Remenſis Provinciæ Abbates quo pondus ei & auctoritatem conciliarent, ſed integrum dumtaxat ſuper eſt nomen Simonis Abbatis S. Nicaſij.

Prioratum hunc majori Monaſterio à fundatione obnoxium fuiſſe tabulæ indicant, addúntque Theobaldum Sueſſionenſem Epiſcopum Altare de Ventiliaco eidem conceſſiſſe in Synodo Sueſſionis habita ann. 1084. indictione 7. Philippi Regis Francorum ann. 24. ſub Rainaldo Archiep. Pontificatus ſui ann. 1. aſſiſtentibus Epiſcopis Rogerio Catalaunenſi, Elinando Laudun. Gerardo Cameracenſi, Radbodo Noviomenſi, Roricone Ambianenſi. Vvidone Belvacenſi, Gerardo Teruannenſi, Theobaldo Campanienſi adhuc ſuperſtite. Archiepiſcopus eâdem tabula disertè aſſerit ſe præbere conſenſum ut Altare de Ventiliaco, quod Comes Theobaldus de Caſamento Eccleſiæ Remenſis tenebat, detur ad opus Eccleſiæ de Ventiliaco, & Monachis ſancti Martini ſine perſona tenendum, quod prædicti Epiſcopi approbarunt. Cum autem prædictum Altare detur ab Archiepiſcopo ſine perſona tenendum, quidam inferunt Eccleſiæ Parochialis adminiſtrationem Monachis fuiſſe commiſſam, itaut Rectores primarij ſint prædictæ Eccleſiæ.

Altare de Ventiliaco datur Majori Monaſterio ſine perſona tenendum, quod Theobaldus Comes tenebat.

Tetbaldi Comitis ſucceſſores, juxtà depravatum ſæculi morem, nullâ habita ratione ſolemnis hujuſce donationis, indignis Prioratum vexarunt exactionibus, quæ modum omnino exceſſerant, forſan quod anno 1134. Henricus Tetbaldi filius, hominum Villæ de Ventiliaco defenſionem ſuſcepiſſet adverſus Hugonem Roſcienſem Comitem acriùs incolas de Ventiliaco infeſtantem, ob id penſitationes quot annis ei putantur attributæ, & ut loquuntur redhibitiones, hoc eſt novella obſequia. At ipſe paulo poſt vicem rependere volens, omnem totius Villæ juſtitiam pertinere declaravit ad Prioratum, datis apud Caſtellionem litteris, cui velut teſtes ſubſignarunt Gormandus & Haimo de Marolio, Girvidus de Fimis, & Lambertus de Caſtellione.

Eodem giſtum (ut vocant) & procurationem à famulis Prioratus ſibi deberi poſteà contendente, majoris Monaſterij Monachi de Vaſſallorum quiete ſolliciti, hoc onus ſic temperandum à prædicto Trecenſi Comite obtinuerunt, ut giſtum aut procurationem Inquilini Prioratus non ſolverent niſi ipſe præſens adeſſet, ann. 1164. Quod Henricus Archiepiſcopus Remenſis decreto ſuo roboravit, Ludovico Rege Francorum conformante.

Conrando Imperatore apud Trajectum inſperata morte ſublato, in regnum Germaniæ ſucceſſit filius ejus Henricus, ab eo Rex ante duodecim annos inſtitutus, ut patebit ex præcepto Remigianis conceſſo, quod hic è Chartophilacio ob antiquitatis honorem à nobis diligenter exſcriptum reponimus.

Corandus Imperator obit. Henricus Germaniæ Rex ei ſuccedit.

Henrici

Vvido XLII. Archiep. An. 1044.

Henrici Germaniæ Regis Præceptum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Henricus divinâ favente clementiâ Rex. Quia Regiæ dignitatis, & Eccleſiaſtici regiminis nomen divino munere collatum accepimus, Eccleſias ſancta religioni dicatas, à violentorum quorumdam incurſionibus, & inquietudinibus, novis privilegÿs in ſcriptis authenticis defendere debemus. Qua propter omnium Chriſti, noſtrique fidelium, tam futurorum, quam præſentium ſolers induſtria noverit, qualiter nos præcipuè pro amore & reverentia noſtræ dilectæ contectalis Agnetis Reginæ & Epiſcopi Brunonis interventu, & ob petitionem venerabilis Abbatis Theodorici ſcripta vel præcepta Monachis Dei, ſanctique Remigÿ ſervitio in Suburbio Remorum mancipatis, à magno Imperatore Ottone cæteriſque Regibus vel Imperatoribus anteceſſoribus noſtris, conceſſa, ſive condonata, Regia noſtra auctoritate confirmare & corroborare decreuimus. Hæc igitur auctorali noſtra confirmatione ſtabilimus, & ſancimus, ut præfati Monachi prædia Coſla, & Marſna, cæteráque infra regni noſtri terminos conſtituta ad jus & proprietatem ejuſdem beati Remigÿ pertinentia, liberè teneant. . . . . . ita quod nullus Index, Aduocatus, uel Comes hinc aliquid exigendi habeat poteſtatem, &c.

Signum Domni Henrici Regis inuictiſſimi.

Adelgerus Epiſcopus & Cancellarius Vice Bardonis Archicancellarÿ recognouit. Data 6 Cal. Maÿ an. Dom. Incarn. 1044. Indict. 12. an. autem Henrici tertÿ ordinationis ejus 17. regni uerò 5. Acta apud Nouiomagum in Dei nomine feliciter, Amen.

De tertia ſolis Eclypſi ſupra Remorum civitatem viſa anno 1046. diſſerit Glaber libro quinto capite tertio. Ubi & ſtellam quæ manè Lucifer appellatur, inuſitato motu & agitatione hominibus minitari videbatur, dicit apparuiſſe. 1046.

Anno 1048. 14. Martij aliàs 1049. ſepulto honorabiliter ut decebat Gerardo Pontifice Cameracenſi, Henricum Regem Lotharienſium adeunt Archidiaconi, cum Caſatis Cameracenſis Eccleſiæ, portantes Baculum Pontificalem, & annunciantes Epiſcopi ſui depoſitionem. Ita Baldericus, qui cum alibi Gallos ignorantiæ & ſtupiditatis arguat, circa ritus Eccleſiaſticos, ut Lotharienſibus diſciplinæ palmam deferat, non advertit tamen quam turpiter & adulatoriè ijdem Lotharienſes ſe geſſerint poſt Gerardi obitum, & quomodo contra morem Eccleſiæ inſignia Epiſcopalia Regi deferentes, anſam præbuerunt nefario ſchiſmati in Germania exorto, & acri illi concertationi de inveſtituris, quæ multos annos nec ſine ſcandalo vexavit Eccleſiam, ſummóſque Pontifices exercuit. Conceſſo Civitatis Cameracenſis regimine Lietberto recens electo ab Imperatore, Cameraci ſtatim graviter tumultuatur. Nam id ægrè ferens Joannes Atrebas, qui ſe ejus Civitatis advocatum fortem dictitabat, excluſo urbe Pontifice, Principatum in ea arripuit. Deque re certior factus Balduinus Flandren. conſcripto Milite Pontificem in urbem, ſedemque reſtituit advocatúmque poſſeſſionibus multavit, egitque in exilium. 1048.

Bruno Tullenſis Epiſcopus ad ſummum Pontificatum eligitur, Remiſque Concilium indicit contra Simoniacos.

CAPUT XXVIII. 1049.

DEFUNCTO Damaſo & Benedicto quem decenem ad Apoſtolicam cathedram electum ſeu vetius intruſum vidimus, rurſum ſibi poſt abdicationem infulas vendicare nitente, ne tale monſtrum Eccleſia ſubire cogeretur, miſſa eſt à Romanis in Germaniam Legatio ad Henri-

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1049.

Henricum Imperatorem, ut quem Eccleſiæ utilem putaret Romam mitteret à Cardinalibus eligendum, qui cum deſignaſſet Brunonem Tullenſium Epiſcopum ex nobili Francorum proſapia oriundum, & Conradi Imperatoris conſobrinum [ut Vvibertus narrat] is à Clero & populo Romano renunciatus incredibili Chriſtianæ Reipublicæ bono, idibus Februarij Romæ ſolemniter conſecratur, vocatúſque fuit Leo nonus.

Quantis verò flagitijs conſpurcata tunc eſſet & defœdata Eccleſiæ facies cum auſpicatò Petri ſolium conſcendit Leo, fuſius explicant hujus ſæculi auctores, tradúntque miſerante Dei providentia ad eam dignitarem vocatum fuiſſe, ut maculas vitiorum non abſtergeret modo, ſed ſimoniacos vepres qui Patris-familias ſuffocabant ſementem ſucciderct, ac penitus eradicaret.

Inito igitur Pontificatu, muneris ſui primitias Italiæ primùm conſecravit, editis Romæ Canonibus contra Simoniacos, & Papiæ: tum per montem Jovis in Ciſalpinas partes deveniens, alterum Remis, Moguntiæ alterum indixit Concilium, quibus labentem Eccleſiæ Gallicanæ fulciret ſtatum, & tot tantiſque quibus premebatur anguſtijs mederetur. Horum meminit Hermannus Contractus in Chron. ad ann. 1049. licet cauſam reticeat. At Anſelmus Remenſis Monachus & itinerarij Leonis auctor, non cauſas modo Concilij Remenſis præſertim, ſed minutas etiam circumſtantias, tum dedicationis Eccleſiæ Francorum Apoſtoli, tum eorum etiam omnium quæ à Pontifice geſta ſunt accuratè ſic perſequitur, ut nihil ſupra. Juvat ergo cum audire loquentem, ut ea ſcripto poſteritati conſignavit. Sed cum prædicti operis prior pars agat de inſtauratione Baſilicæ ſancti Remigij, quam huc remiſimus, ac de ſolemni dedicatione quæ Concilium præceſſit, duobus etiam Capitibus totum comprehendemus, nihil immutando eorum quæ ab Anſelmo candidè referuntur, ſed iiſdem omnino verbis cum Capitulorum diviſione ut ſunt in codice Nicaſiano, exponemus.

Ordericus Vitalis lib. 5. Hiſtor. Eccleſ.

Incipit narratio qualiter Eccleſia Beatiſſimi Remigij renovata, & à Domno Papa Leone 9. fuerit dedicata.

Cap. 1.

BAſilica igitur glorioſi confeſſoris Chriſti Remigij corpore inſignita, quæ uſque ad moderna perduravit tempora, Remenſium quondam Archiepiſcoporum ſtudio inchoata, & à venerabilis memoriæ Hincmaro eorum ſucceſſore conſummata anno Incarnati Verbi octingenteſimo quinquageſimo ſecundo ab ipſo eſt dedicata. Quæ quidem non adeò operoſi ædificij ſolidata eſt munitione, quoniam barbaræ nationes per id temporis hanc infeſtantes provinciam frequenti incurſione, præfatos Præſules ab hujuſmodi præpediebant intentione, unde intra centum quinquaginta & duos annos tanta eſt attrita vetuſtate, ut jam ad caſum propinquans reparationem ſui videretur exigere.

Eccleſia B. Remigij ab Hincmaro conſummata & dedicata. an. 852.

Anno verò Dominicæ Incarnationis milleſimo quinto, poſt reparationem autem Monaſticæ religionis per Hugonem Pſeudo-Epiſcopum inibi factam ſexageſimo ſecundo, ab Arnulfo Archipræſule, eidem loco ordinatus eſt Airardus Abbas poſt Hincmarum præcipuè bonitatis virum, & in Cœnobiali ſtrenuum ordine ſextus, qui cum ſagaci intenderet animo plures dominici gregis Paſtores ſuâ ætate per Gallias enituiſſe, qui Eccleſias ſuas ex vetuſtate in potiorem ſtatum ſtuduerant reformare, deliberavit & ipſe operam adhibere in eius quæ ſibi commiſſa erat renovatione. Quapropter viris qui Architecturæ periti ferebantur aſcitis, futuri templi fabricam ex quadris lapidibus erigere cœpit à fundamentis multò quidem operoſiorem illis quas prænotatum eſt in Gallico regno renovatas, & ambitioſiorem, ideó-

Renovantur Eccleſiæ per Galliam.

ideoque ſibi & illius ævi hominibus inconſummabilem. Nam ubi per viginti & octo ferè annos Paſtorale officium amminiſtravit, ſenio confectus, coeptóque operi finem non imponens vitâ deceſſit. VVIDO XLII. ARCHIEP.

Huius ergo tempore ad Beati Remigij tumulum divina virtus ſe plurimis declaravit miraculis, quorum duo quædam quæ ego puer conſpexi huic narrationi inſerere operæpretium duxi, debet enim dilectio veſtra veniam dare, ſi præter ea quæ promiſit prologus aliqua interſeram, quæ tamen ſi ſciatis non ſit inutile. *An.* 1049. *Cap.* 5.

In villa ſancti Dionyſij Martyris, quæ dicitur Curtis ſuperior, erat quidam mendicus occulto Dei judicio tantæ calamitatis infortunio preſſus, ut pedes illi ambulandi ſubſidium denegarent, & calcanei ejus retro inflexi, natibus quaſi naturaliter inhærerent, &c. *Cap.* 4 & 5.

Abbati Airardo ut (præfatum eſt) vita exempto ſucceſſit Theodericus à VVidone Remenſi Archiepiſcopo ibidem ordinatus, qui cum plurima Eccleſiaſticæ utilitati profutura decerneret diſponere, deliberavit reparationi Eccleſiæ ſuæ, quam ſuus prædeceſſor inceperat, manum perfectionis imponere, verùm quia gravè nimis & iexplebile ſibi illud erat inceptum, deliberatio quoque ſua ſi id intenderet implere, videbatur non habitura effectum. Quo circa eorum qui inter ſibi commiſſos prudentiores habebantur, & ſeniorum Remenſis Provinciæ conſilio uſus, difficulter aggreſſus eſt diruere opus, quo penè diruto, & fundamentis quibuſdam relictis quæ architectis viſa ſunt neceſſaria fore futuris ædificiis, divinam domum cœpit faciliori quidem ſtructura, ſed non indècentiore conſtruere, ut aſpectum adhibentibus facile eſt cernere. *Cap.* 6.

Qua incœpta fęliciter anno quinto ſuæ ordinationis, accenſi ſunt plures Catholici viri fervore divinæ religionis, ut pro facinorum ſuorum abolitione, parentúmque ſuorum, quorum corpora humata ibi erant requie, pro poſſe ad id opus condigna ſubſidia ſtuderent ſuppeditare. Nonnulli etiam de Eccleſiaſtica familia ſuum auxilium promptâ impenderunt benevolentiâ, ſuiſque plauſtris, & bobus tantis incœptis competentia advexerunt onera. Sicque fundamentis in quibus locis non erant locatis, & columnis ex diruto priori ædificio competenter diſpoſitis, arcus ſuper eos diligenter conſurgunt, & Baſilicæ fabrica inter manus artificum clareſcere viſa eſt. Tunc jam veſtibulorum parietibus undique erectis, & interioris templi faſtigijs altius elevatis vetuſta Eccleſia ab Hincmaro Archiepiſcopo (u dictum eſt) antiquitùs dedicata, eſt everſa funditus, & vilis interim tecti coopertoriolum fabricatum ſuper chorum Fratrum, ubi abſque inquetudine ventorum & pluviarum diuinis poſſent vacare laudibus. Supra ſepulchrum verò beati Remigij cripta conſtructa eſt licet parva, ideóque toto corpori ſuo incongrua, pulchrè tamen columnis & arcubus fulta. *Cap.* 7.

Præfatus namque Abbas aſſiduus hortator aſſiſtens, conabatur ſummoperè, quatinus idem opus ad ſummam perfectionis conſurgeret ſuæ vitæ tempore, maximóque æſtuabat deſiderio, ut Papa Romano ſi quomodo valeret in Gallias evocato illud conſecrari faceret Apoſtolica benedictione, quod licet ex affectu piæ voluntatis proceſſerit, divina tamen diſpoſitio hoc differens, ejus ſucceſſori peragendum reſervavit. Nam morte immatura præventus, diem clauſit extremum, mœroris maximi ſe diligentibus relinquens infortunium expletis in regimine Monaſtrij annis undecim & menſibus octo; qui cum deducta à Proavis polleret generoſitate, morum etiam eximia vigebat nobilitate, ſibi reverentiam exhibentibus ſe præcipua humilians lenitate, ſubditos ſibi & maximè ſanctæ religionis amatores devota excolens devotione, quibúſque magnis & minimis affabilis, ideóque quam plurimis Francorum Proceribus amabilis, honorem ſanctæ ſibi cre- *Cap.* 8.

 ditæ

VIDO XLII. ARCHIEP. *An. 1045.*

ditæ Eccleſiæ pro poſſe exaltavit, & exaltare voluit ſed quoniam occaſio mortis interveniens effectum piæ voluntati abſtulit, ejuſdem loci Præpoſitum Herimarum nomine adhuc juvenem ſibi ſucceſſorem delegit. Ipſum quippe quob habuerat in deſiderio reddidit adimpleturum ſtrenuè, qui ſibi adjutor & cooperator extiterat ante omnes in præfati operis exequutione, maximáque ſuppeditavit ſubſidia ex reditu Villarum ſuæ commiſſarum providentiæ.

Cap. 9.

Herimarus Abbas ordinatur à Vvidone Remen. Archiepiſco.

Hic ergo loco defuncti Patris ſubrogatus fratrum penè omnium unanimi ſenteutia, & memorati Vvidonis Remorum Atchipræſulis ordinatùs, non diu paſſus eſt interruptum pendere memorabile coeptum ſui Anteceſſoris, ſed primo quidem dexteram Baſilicæ Crucem maxima ex parte jam inchoatam, & ſiniſtram nihil adhuc præter fundamenta habentem cum Cocleis quibus ad ſuperiora eſſet aſſenſus fecit ædificari: criptam autem quæ ſuper Beati Remigij ſepulchrum conſtructa fuerat, quia, ut ſuperius relatum eſt, præcipuè parvitate ſui alterius operis incongrua videbatur dirui, & aliam eminentiorem fecit reſtitui. Deindè trabibus de ſaltu juxta Orbacis Monaſterium ſito advectis, faſtigia ejuſdem conteguntur templi, ſicque decentiſſima domus tota apparavit in partibus ſuis.

Caput. 10.

Quapropter idem Abbas cùm quibuſdam ſapientibus Remenſis Provinciæ, prudenti coepit tractare conſilio quatenus eandem faciens conſecrari benedictione, ſic prædeceſſoris ſui devoto ſatisfaceret deſiderio. Cui ut facultas non deeſſet optata peragendi, opportunitatem temporis obtulit dignatio divinæ diſpoſitionis. Defuncto ſiquidem Papa Damaſo, qui in civitate Brixenorum quæ eſt in Provincia Hyſtriæ fuerat Epiſcopus, & in Apoſtolicâ ſede intronizatus, triginta ſolummodo ibi vixerat diebus, Romani legatione de ejus obitu ad Imperatotem Henricum directa, petierunt ut Eccleſiæ Paſtore viduatæ, ab eo ſubrogaretur alius.

Caput. 11.

Bruno Tullenſis Epiſcop. ab Imperatore Summus Pontifex eligitur ſeu potius deſignatur.

Qui ſuper hoc negotio Epiſcoporum & Optimatum Imperij ſui quærens conſilium, invenit inter cæteros Domnum Brunonem Tullenſem Præſulem ad idem officium ſubeundum eſſe idoneum, ut pote qui ætatis maturitate, morúmque & ſcientiæ claritudine videbatur conſpicuus ſibíque ſanguinis affinitate proximus, unde Apoſtolicæ dignitatis ei adjudicata ſunt inſignia, juſſúmque eſt ab Auguſto ut ſecundum Eccleſiaſticas ſanctiones Romana inviſeret mœnia; ſed quia ſolemnia imminebant Nativitatis Dominicæ, hæc cum Clero cujus fuerat Paſtor diſpoſuit celebrare, eiſque celebratis, quo erat præceptum, abire. Hujus itaque Pontificis notitiam in colloquio à præfato Imperatore & Francorum Rege de pacis & amicitiæ confirmandæ gratia ante non multum tempus habito, memoratus Abbas Herimarus fuerat conſecratus, à quo etiam promiſſum acceperat quod in proximo quadrageſimali jejunio Beati Remigij ſepulchrum abſque equi ſolatio foret expetiturus, quia cum eorumdem Regum aliquando familiaria ad invicem perferens mandata per contiguam regionem tranſierit, ipſius ſancti locum orationis gratia inuiſere neglexerit, quod idem Abbas ſagaciter recolens animo, ſua derigens ſcripta, illi ſuggerit ut quoniam pro delegato ſibi Apoſtolici Primatus officio Romam ire diſponit, ſi quando ad cognatos fines certo Eccleſiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum Apoſtolo ab eo facta promiſſio. Mittit verò ei in munere vas ad bibendum idoneum intus, & exterius auro decentiſſimè decoratum inſinuans illi de ipſius ſancti Eccleſia dedicanda ſuum cum petitione deſiderium. Ad hæc idem Epiſcopus benignè refert, quia etſi alia nulla ſe revocet Eccleſiæ utilitas, vel pro ſolo amore ſancti Remigij reverſurum ad Gallias, & ejus Baſilicam dedicaturum ſi divina annuerit benignitas.

Cele-

Celebratis ergo in ſede Civitatis Leucorum, duobus Dominicæ Nativitatis diebus, in tertio Clero ſuo valefaciens iter carpere Romam ducens aggreditur, quo perveniens cum favore totius populi honorabiliter excipitur, Apoſtolicæque dignitatis infulis inſignitus, in Ypapanthi Domini in Cathedra beati Petri intronizatur, & Leo Papa Romano more nuncupatur. Hic dignè amminiſtrans quæ ſui ſunt officij, inſtantérque diſponens, quæque videntur accommoda divinæ religioni, Quadrageſimalis temporis explet jejunia, ſuccedentiáque Dominicæ Reſurrectionis ibi celebrat ſolemnia, quibus elapſis Synodum convocat Epiſcoporum Italiæ, & ibi quælibet perverſa in eorum Epiſcopijs pullulantia, aut corrigit, aut hortatur corrigere.

VVIDO XLij. ARCHIEP. An. 1049.

Cap. 12.

Aliquanto autem tempore interlabente curriculo, Gallicum reviſere ſolum, tam beato Remigio facta promiſſio, quam ortodoxæ fidei in illis partibus adeò tepefactæ perſuadet intentio: undè à Romanis expetita licentia per quaſdam Latij urbes iter agens, in eis multa diſponit Eccleſiaſticæ honeſtati congrua, tandémque adit Imperatorem Henricum in regione Saxonica commorantem.

Cap. 13.

Pontifex Gallicum reviſit ſolum amore S. Remigij.

Interea memoratus Abbas deſiderij ſui compotem ſe futurum ex ipſius Papæ certus pollicitatione, Regi Francorum Laudunum venienti occurrit in Pentecoſtes ſolemnitate, ejuſque conſilium & favorem expetit, de præfato templo Apoſtolica conſecrando benedictione, monens, & poſtulans, ut his agendis ſuam præſentiàm exhibeat, & Epiſcopos regnique ſui Principes ſecum intereſſe faciat. Cui idem Rex ad præſens mente benigna annuit, ſeque niſi alicujus impedimenti interceſſerit caſus, tantæ feſtivitati adfuturum aſſerit, ex quo promiſſo Abbas lætificatus revertitur, indèque Papæ Coloniam Agrippinam cum Imperatore advenienti in Apoſtolorum Petri & Pauli Natalitio fit obvius, à quo adventus ſui ad Remenſe ſolum, gerendarúmque ibi rerum tempus, & ordinem inveſtigat diligentius. Ille verò ſibi notificans, pandit quomodo prius deliberaſſet, ut octava die ab ipſius ſancti feſtivitate quæ in Calendis Octobris habetur celeberrima, illò veniret, & illius Monaſterium dedicans, poſteà ibidem ex Epiſcopis Galliæ congregatam Synodum celebraret. Qua ſententia mutata, ad eundem locum in ſolemnitate ſancti Michaëlis Archangeli ſe venturum, & in Eccleſia Beatæ Mariæ Remis Miſſarum ſacra in eâdem die memorat celebraturum. Feſtum verò glorioſi Patris Remigij, pretioſi corporis ejus elevationi, & ſubſequentem Baſilicæ conſecrationi, cæteros deindè tres dies Synodi deputat celebrationi.

Cap 14.

Quibus auditis ad ſuum Cœnobium redijt Abbas, ſuáque ſcripta per Franciam, eique contiguas direxit Provincias, invitans ſanctæ Eccleſiæ fideles ut ad tanti gaudij participationem concurrant mente promptiſſima, tam pro amore & veneratione ejuſdem Patroni ſui, quam ut benedictione muniri mererentur Apoſtolica.

Cæterum Papa Coloniâ digreſſus Tullum in Exaltatione Dominicæ ſanctæ Crucis venit, indéque circumjacentium regionum Epiſcopis, & Abbatibus literis ſuæ auctoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die ſibi occurrerent ad Synodum celebrandum in Baſilica præfati Francorum Apoſtoli, ut per quem ortodoxæ fidei initiati ſunt rudimentis, in ejus præſentia conſequerentur reparationem tepefactæ in ſe divinæ religionis. Hujuſmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio præparans ſe ſtudioſè ad implendum quod ex Apoſtolicæ dignitatis ſibi promulgatur edicto. Venenatus autem ſerpens qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam ſalutari propoſito commenti ſui nititur proponere obſtaculum. Ad complendam enim perfidiæ ſuæ voluntatem, quoſdam potentiores laicos excitat qui inceſtis conjugijs operam dando,

Cap. 15.

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1049.

& aliorum criminum nefarijs uſibus ſe implicando, violatores erant honeſtatis Eccleſiaſticæ, ideóque verebantur reatuum ſuorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos Epiſcopos, & Abbates illis adjungit, qui in ovile Dominicum aliundè non per oſtium irruperant, & in Eccleſijs ſuis Catholicorum Patrum ſanctionibus contraria quædam pullulare permiſerant, quæ condictæ Synodi examinationi reſeranda manifeſtari metuebant; ut enim ſcriptum eſt, qui malè agit odit lucem, & idcirco peccatis ſuis magis magiſque occultationis adhibet obnubilationem. Tantæ itáque perverſitatis viri incentoris ſui callida ſuggeſtione inſtincti, Regi Francorum ſuggerunt, regni ſui decus adnihilari, ſi in eo Romani Pontificis auctoritatem dominari permitteret, vel ſi eidem ut decreverat occurrens præſentiæ ſuæ favorem ad cogendum Concilum exhiberet. Addunt etiam quod nullus Anteceſſorum ejus id reperiatur aliquando conceſſiſſe, ut ob ſimilem cauſam in Franciæ urbes ingreſſus pateret alicui Papæ. His verò agendis pacis, & tranquillitatis congrua ſunt tempora, regni autem ejus ſtatus ſit in perturbatione non modicâ, quibuſdam viris potentibus dominationis ejus jugum detrectantibus, terráſque & Caſtella quælibet ab ipſius ditione abalienantibus. Quapropter Regiæ dignitati ferunt congruere, utilitati Reipublicæ ſuæ ſapienter conſulere potius, quam Synodis intendere, Principes ſuos & totius exercitus ſui potentiam in rebelles commovere. Ipſos etiam Epiſcopos & Abbates penes quos maxima pars facultatum regni eſt, cenſent immunes hujus expeditionis eſſe non debere, ante alios Abbatem S. Remigij quem quaſi de rerum ſuarum abundantia præſumentem pro vanæ gloriæ amore, ad Monaſterium conſecrandum calumniabantur Romanæ urbis Pontificem evocaſſe.

Hi erant Gebuinius Laudun. Epiſcopus & Comes de Brenna.

Nobiles ſeu Toparchæ ſub Henrico I. clientela vel ſubjectionis jugũ excutere conabantur.

Epiſcopi & Abbates ditiores expeditionibus bellicis intereſſe debebant.

Cap. 16.

Hac igitur verſipelli perſuaſione Rex emollitus, & ab honeſto propoſito ad ſeductionis devia flexus, Papæ per Sylvanectenſem mandat Epiſcopum ſe, ſuóſque Pontifices cum Abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam ſibi reſiſtentium, ideóque non poſſe occurrere illi in præfixo termino ad peragendum Concilium: undè adventum ſuum in Franciam in aliud tempus differat, quo abſolutis hujuſmodi negotijs, eum debito cum honore ſuſcipiat. Ad hæc ſummus Pontifex remandat ſe nihilominus Synodum habiturum, Rege interim cum Epiſcopis, Abbatibus, Eccleſiarúmque perverſis Rectoribus ſummi Paſtoris examen pertimeſcentibus, in rebelles bella movente &c.

Adventus Papæ Leonis 9 in urbem Remenſem. Cap. 17.

Igitur Domnus Papa à Leucorum urbe digreſſus ad Remenſem iter aggreditur, & in opportunis locis ſingulis quibúſque noctibus manſione accepta in vigilia feſtivitatis S. Michaëlis ad Curmolenſem villam venit, cui præfatus Abbas Remigianus ibidem obvius factus, quæcumque neceſſarius expetit uſus, illi omnique comitatui ejus affluenter ſuppeditavit. Die verò ſequenti ad ſanctum pervenit Remigium, Archiepiſcopis tribus comitatus, Trevirenſi videlicet, Lugdunenſi, Veſontionenſi, alijſque viris honorabilibus, inter quos erat Joannes Epiſcopus Portuenſis, & Petrus Eccleſiæ Romanæ Diaconus, & ipſius urbis Præfectus. Sic protinus conglobatur in unum tota fratrum congregatio, & cum eis Abbatum, Monachorum, Clericorum qui jam ex multis confluxerant partibus numeroſa concio, ex quibus omnibus in atrio baſilicæ diſponitur decentiſſima proceſſio, Epiſcopis tribus Silvanectenſi videlicet, Andegavenſi, Nivernenſi longè digeſtos ordines antecedentibus, textúmque Evangelij cum aqua benedicta, & aromatum odore ferentibus. Sic ergo diſpoſiti Papam advenientem ſuſcipiunt, cui Eccleſiam introeunti Reſponſorium *lætentur cæli* &c. cum digna modulatione concinunt, & dum ante altare ſanctæ Crucis orat, aliud Reſponſorium *Summæ Trinitati* videlicet concinentes finiunt. Progreſſo autem uſque ad altare S. Chriſtophori & ante venerandi Francorum

corum Apoſtoli ſepulchrum orationem explente, iterum hymnum *Te Deum laudamus* conſonis vocibus jubilant, qui tandem in ſede ſibi decenter apparata paululum quieſcens, adſtantes lætificavit benedictione Apoſtolica, & exindè egreſſus ab eiſdem, pſallentium choris, cum divinis laudibus deducitur uſque ad civitatis mœnia, ubi ab Archiepiſcopo & Clero ſolẽniter acceptus, ad templum Marianum Miſſarum ſolemnia celebraturus deducitur, quibus expletis Archipræſul Remenſis ſibi ſuiſque neceſſarios ſumptus in majori Palatio ſuppeditavit.

Vvido XLII. Archiep. *An.* 1049.

Leo 9. in Archiepiſcopali aliquãtulum reſedit ſede habẽs ad dexteram Archiep. Remen. ad ſiniſtram vero Trevirenſem.

Die autem ſubſequenti ad ſanctum remeavit Remigium ejus feſta proximè acturus, undè facto ſibi balneo, lotus, & tonſus eſt, & quia ad ipſius ſancti Sepulchrum tota ferè Europa confluxerat, parari ſibi domum Eccleſiæ contiguam imperavit, ut vel ſic nec præmeretur à plebe, nec avelleretur à ſecretis. Incredibile eſt quantam tunc temporis Eccleſia S. Remigij cluſerit promiſcui ſexus multitudinem, quot Epiſcoporum, Abbatum, Monachorum, & Clericorum agmina; qui verò conſtipatorum violentia repulſi propius accedere non valebant, nec Apoſtoli noſtri ſepulchrum vel tangere vel oſculari, de longè projectis muneribus quæ attulerant, illud quaſi projectis lapidibus pia tamen devotione obruebant.

Cap. 18.

Non eſt dictu facile quanta multitudo à finibus terræ Hiſpanorum, Britãnorum, Francorum advenerat, Papæ viſere præſentiam. Vvibertus in vita Leonis lib. 2. Cap. 4

Guilelm. gemmet lib. 7. Hiſtor. Anglorum Cap. 15. Odericus vital. lib. 5. Rogerus ad An. 1049.

Eſt autem ante fores ipſius Baſilicæ quoddam ſpatioſum atrium, in quo quotiens denſitatem ſui non poterat perpeti, frequentia tantorum ſe explicabat coetuum. eò ducta aviditate cernendi ipſum beati Petri vicarium, poſt beati enim Remigij captatum ſuffragium, ad hujus ſummoperè inhiabat conſpectum, qui ut magnanimo deſiderantium ſatisfaceret affectui, eminentius ſolarium domus in qua morabatur petens, undè & adſtantes contueri, & ab eiſdem conſpici, & loquens poſſit audiri, Apoſtolica eos benedictione lætificavit, hiſque recedentibus, & alijs ſubindè, atque alijs illud atrium catervatim replentibus, ter in eâdem die, ſuæ exortationis monita imperciens ſalubria, liquido patefecit quæ vitanda, quæque ad ſalutem animarum ſuarum ſibi forent expetibilia. In eadem denique domo ſacra ſibi fecit celebrari, quia non dabatur uſpiam locus oportunus Eccleſiam introeundi, nec ipſi Fratres præ importunitate plebium ſolitum illic penſum divini valebant perſoluere officij.

Cap. 19.

Cap. 20.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rareſcente, ſed magis, magiſque crebreſcente copiâ, domnus Papa metuens ne in ſacris vigilijs Deo famulantes importunitate plebis prepedirentur exequi divinæ ſervitutis ſolemnia, tum etiam ne ſibi pretioſi corporis ſancti ipſius transferendi, Eccleſiæque dedicandæ inhiberetur copia, delegatis Clericis ſuis ejuſdem loci memorato Abbati ſpatioſitatem templi præcepit penitus evacuari, obſeratiſque diligenter foribus omnibus intercludi facultatem introeundi. Præcepit etiam ex ſua parte hoc populis annuntiari ut ad horam ſecederent, & abſque ulla ſui impetus inquietudine ſolemnis illius noctis excubias cum digna devotione à Deo militantibus celebrari ſinerent, ſe procul dubio die ſubſequenti eorum deſiderijs promittit ſatisfacturum, & theſaurum deſiderabilem quem quærebant, illorum conſpectibus expoſiturum, ſi verò mandatis detrectarent annuere, infecto negotio propter quod adveniſſet receſſurum fore. Quod cum tandem maxima difficultate fuiſſet obtentum, pluràque tamen numeroſitas populorum cum copioſis luminaribus deforis excubans ejuſdem pollicitationis preſtolabatur effectum, cereorum ubertate quaſi multiplici ſiderum ſplendore interius irradiata Eccleſia Deo ſervientium chori in canticis ſpiritualibus decentiſſimè

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1049.

tiſſimè illius noctis exegerunt ſpatia.

Cap. 21.

S. Cornelius Martyr Remos transfertur à Clericis Compendienſibus.

Manè autem facto ſuſceptus eſt à Domino Papa intra Eccleſiam ſanctus Martyr Cornelius, quem alijs ſanctorum pignoribus Compedienſes Clerici illò detulerant pro multis violentijs, quas Eccleſia ſua patiebatur à quibuſdam malefactoribus. Circa horam deindè tertiam redimitus idem Apoſtolicus infulis ſacerdotalibus, ad glorioſi Patris Remigij ſepulchrum procedit, cum thimiamaterijs & Crucibus, ſociatis ſibi Archiepiſcopis quatuor Remenſi videlicet, Trevirenſi, Lugdunenſi, Veſontionenſi cum quibuſdam alijs, ſed & ipſins loci Abbate, Domnóque Hugone venerabili Patre Cœnobij Cluniacenſis, & illius ordinis plurimis, cum quibus Letania facta, & ſuper ſanctum corpus non modica thimiamatum accenſa flagrantia cecinit Reſponſorium *DIRIGATVR ORATIO MEA.* Quo cum verſu expleto, feretrum ut præparatis inſtrumentis aptatum ad portandum redderetur habile, à ſuo loco paulum removit, & Antiphonam *Confeſſor Domini Remigi* decantavit. At ubi competenter pro ut res exigebat, diſpoſitum fuit, ipſe ante alios cum præfatis Archiepiſcopis, & Abbatibus ſuppoſitis humeris illud devotè lachrymans extulit, & Reſponſorium *iſte eſt de ſublimibus* inchoavit: cujus vocem ſubſequentes chori pſallentium ovantes, erumpunt in jubilationis tripudium, pièque alacritate cordis. O quantorum ora manentium rigavit redundantia fletuum! quantorúmve mentes ad tanti Patris captanda ſuffragia ſunt cumpunctæ in ſuſpiria beatorum gemituum.

Papa ſuppoſitis humeris beati Remigij extulit corpus.

Sancta Trinitatis oratorium, & Dominicum ſepulchrum in Baſilica ſancti Remigij inſtar Hieroſolimitani conſecrat Trevirenſis Archiep.

Tradens autem Domnus Papa eundem precioſum theſaurum ſe ultro ingerentium votis, ab inquietudine turbarum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipſius Eccleſiæ decenter conſtructum erat Harduini cujuſdam illius loci cœnobitæ ſtudio, continens Dominicum ſepulchrum eleganter imaginatum inſtar illius Hieroſolimitani, in quo noſtra requievit ſalvatio. Hoc igitur Trevirenſem Archiepiſcopum in ſui præſentia eàdem die conſecrare fecit, & conſenſu præfati Remorum Archipræſulis, multorum ibi ſanctorum collocatis reliquijs.

Cap. 22.

Denique Monaſterij foribus patefactis ubi illa cœleſtis gemma deſiderantium populorum eſt expoſita obtutibus, promiſcuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere viſum eſt, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles, quemque pro ſuis viribus ſūmoperè niti, ut tam optata gaudia propiùs mereretur attingere: ſed & quidam præ nimia deſiderij ſui feſtinatione præcipites, dum intra conſtipatos cuneos corruunt, non valentes reſurgere ſuffocati, & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius quam portetur pretioſi corporis theca, tot millium propellente frequentiâ, velut navis æquoreorum fluctuum hac & illac agitata violentiâ, nunc hi, nunc illi extorquendo ſibi fœlicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longis ambagibus legentium deficiat intentio, toto interſtitio quod civitatem, & Caſtellum ipſius ſancti interjacet, jucunda agitatur contentio. Adeſt Remenſis Clerus cum civium multitudine Apoſtolum ſuum ad propriæ urbis mœnia elaborat devehere, quem vix ab hujuſcemodi impetus denſitate avulſum ſanctæ Dei genitricis infert Eccleſiæ, ut cui vivens in corpore dignis laboribus vitæ præſentis multa comparaverat commoda, Catholicæque religionis competentia addiderat inſignia, huic vel unius noctis morulâ, exultationem ſimul & ſanctificationem ſuorum oſſium exhiberet præſentia. Collocato ergo eo ſuper ſanctæ Crucis altare, Archiepiſcopus Veſontionenſis, ad altare beatæ Mariæ procedens Miſſarum ſolemnia cum eodem Clero de ipſius glorioſi Patris celebravit feſtivitate.

Archiep. Veſontion. ad altare B. Mariæ Miſſam celebrat.

His

Vvido. XLII. Archiep. An. 1049.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis ac magis agglomeratur, diei interea elapſo curriculo nox ſubſequitur, cujus tamen caligine Baſilicæ illius adita nullomodo fiunt obſcura, tot gratulabundi conventus ſuum quodammodo diem micantibus undique luminaribus præferunt. Monachi autem ibidem circa Patronum ſuum lætis invigilant excubijs, & matutinalem explent curſum, poſt quem eaſdem vigilias ſolemniter peragendas Canonici ſuſcipiunt, horiſque diurnis peractis, venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt à beatæ Dei genitricis Eccleſia, quod in circuitu civitatis cum jucunditate deportantes, congruas ſtationes per præfixa faciunt ſpatia; cúmque ad eum locum ventum eſſet, ubi quondam fuerat porta antiquo, *Patens*, nuncupata vocabulo, per quam idem ſanctus humani generis hoſtem in eadem urbe viſibilibus ignium debaccantem exterminijs adhuc in carne vivens orationibus expulit. Illic eoſdem pretioſos artus deponunt, & ipſius miraculi memoriam digna devotione & canticis ſpiritualibus agunt. Ad cujus facti memoriale ibidem Baſilica moderno conſtructa eſt tempore, quam quidam Dei ſervus Conſtantius nomine ſuis impenſis eleganter compoſuit, & Dei famulos ad ejus obſequium quot potuit dum viveret aggregavit, & in honore ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſanctique Remigij conſecrari fecit.

Cap. 23.

Porta Patēs per quā Beat° Remigius humani generis hoſtē expulit.

Conſtantius ibi Eccleſiam extruxit.

Cum itaque agitur illa circuitio extra civitatis mœnia, Domnus Papa convocatis Epiſcopis intra dedicandi Monaſterij abdita ſingulis ſingula ad conſecrandum delegavit altaria, Remenſem verò Archipræſulem cum Lyſoienſi Epiſcopo ternam circuitionem cum Crucibus & ſanctorum reliquijs ſecundum Eccleſiaſticum ordinem exterius conſtituit agere, ibique conſecrationis officium adimplere. Ipſe verò cum ſuis neceſſarijs remanens, interius divini tabernaculi ſanctificationem ſtrenuè diligentérque exequitur. Poſtquam igitur eo ventum eſt, ubi ſecundum Orthodoxorum Patrum decreta, pignora ſanctorum, & ſacra quæque debent intra dedicatam Eccleſiam recipi, præfati Canonici, ut dictum eſt, deportato corpore ſancti Remigij per girum urbis & Caſtelli, eique adjacentis municipij pervenerunt cum eo uſque ad portas Monaſterij, ubi tot millium excreverat frequentia, ut præ eorum denſitate, eidem glorioſo Patri domum ſibi præparatam introeundi intercluderetur licentia, ipſe námque Papa eaſdem januas vetuerat reſerari, ne impetus cum eodem ſancto irruentium, & ſibi diſcrimini & impedimento cœptæ dedicationis foret conſummationi. Quocirca aliquod diverticulum quo valeat intromitti perquiritur, tandémque vix à turbarum inquietudine abſtractus per feneſtram quæ eſt ſuper ſanctæ Trinitatis oratorium, quem Domnus Apoſtolicus cum maxima devotione & canticis ſpiritualibus receptum, non ad præſens in proprio loco repoſuit, ſed ſuper principale altare quod in honore Apoſtolorum Petri & Pauli, Clementiſque, & Chriſtophori Martyrum, & Beati Remigij conſecravit, collocavit. Et cuius rei gratia hoc facere decreverit, dignam memoria rationis ſententiam ſubintulit, videlicet ut evidens & conſpicuè omnium appareret oculis in celebranda Synodo, in qua ſi quis erroneus aliquid frivolum vel Eccleſiaſticæ religioni adverſum aſſerere præſumeret, erga hunc vir Dei illius virtutis potentiam per ſui corporis præſentiam exhiberet, quam adhuc vivens erga Arrianum hæreticum exhibuit, cui in conventu Epiſcoporum Catholicæ fidei lucem nebuloſi dogmatis umbra obnubilare molienti, ad adventum ſuum divina virtute officium vocis extorſit, ſed paulo poſt cum humili ſatisfactione reatum ſuum agnoſcentem animæ corporiſque eundem ſanitate donatum, ad filios adoptionis tranſtulit, quæ perorantis Papæ intentio inſtinctu ex ſuperno procedens, effectu nullo modo caruit, velut hoc opuſculum ſuo loco declaravit.

Cap. 24.

Caſtellum S. Remigij & ei adiacens municipium.

Corpus S. Remigij ſupra maius altare fuit expoſitū tempore Synodi quare?

Hac

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1049.

Cap. 25.

Hac ergo de cauſa ſic locato beati Remigij corpore numeroſis agminibus Epiſcoporum, Abbatum, Monachorum, Clericorum per choros decentiſſimè diſpoſitis Miſſarum ſolemnia idem Pontifex ex dedicationis celebravit feſtivitate. Lecto Evangelio pulpitum conſcendens, exhortationis ſermonem fecit ad circumſtantem populum, qui plurimis, ut dictum eſt, Monaſterij foribus obſeratis per feneſtras irrumpendo ſibi fecerat aditum, ad quem multa ex ipſius templi ſanctificatione concionatus utilia, diem illam celebrem eſſe præcepit per Remenſis Epiſcopij confinia, Anathematis pœnâ damnans omnes illos qui ad eundem locum hujus ſolemnitatis gratia per ſingulos annos confluentibus, vel indè redeuntibus alicujus impedimenti irrogarent incommoda. Conſtituit etiam ut ad altare, quod ut præfatum eſt in honore Apoſtolorum Petri & Pauli, & Clementis, & Chriſtophori Martyrum, glorioſique confeſſoris Remigij conſecraverat, non indiſcretè à quibuſque ſicut hactenus ſacroſancta myſteria agerentur, ſed ſecundum morem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſeptem tantummodo ſacerdotes qui in illa congregatione digniores haberentur ad hoc officium deputarentur, ſoli Remenſi Archiepiſcopo, ipſiuſque Cœnobij Abbati ibidem Miſſas agendi poteſtate collata, & cui idem Abbas daret licentiam, certè interdum rationis exigente gratia, nec-non Clero Remenſi bis in anno, feria videlicet ſecunda Paſchalis feſti, & vigilia Aſcenſionis Dominicæ, quando ſolemnes illic ſtationes ex antiqua faciunt traditione: hæc decreta ne aliquando irrita fierent antiquitate temporis litteris mandari, eaſque ſignari ſigillo ſuæ præcepit auctoritatis. Deindè memoratum populum ſecundum inſtitutionis ejus verba publicam de peccatis ſuis confeſſionem agentem abſoluit, explicitiſque divinis officijs, Apoſtolica benedictione illum ſanctificans illum dimiſit. Pontifices autem cœnobiorúmque Rectores & cæteros ſacri ordinis miniſtros qui ibi aderant, ad eundem locum in craſtino juſſit reverti, ut cum illis haberet rationem quam condixerat Synodi.

Conſtituit ſummus Pontifex ut ſeptem tantum ſacerdotes poſſint celebrare in altari quod cõſecraverat.

Dedicatâ glorioſi Francorum Apoſtoli Baſilicâ, Leo IX. Pontifex in eâdem die ſequenti Concilium celebrat quo conſtituti Canones in Simoniacos præſertim & inceſtuoſos.

CAPUT XXIX.

DIE verò altera quæ eſt quinto nonas Octobris congregati ſunt in memorata Baſilica Epiſcopi videlicet numero viginti, cum quinquaginta ferè Abbatibus, & alijs Eccleſiaſtici ordinis quam plurimis, ubi ſtatim vetus querela inter Remenſis & Trevirenſis Archiepiſcopi Clericos eſt renovata, his aſtruentibus quod Remenſis primas eſſet in Gallia, ideóque illi diſpoſitio competeret Synodica, è contra verò illi Archiepiſcopo Trevirenſi eandem dignitatem conabantur aſcribere, primámque ſedem poſt Romanæ Eccleſiæ Præſulem in celebrando Concilio adquirere.

Domnus autem Papa non arbitratus opportunum tempus quo his rationibus imponi valeret congruus finis, ſed potius metuens hujuſmodi controverſiam prorumpere ad ſcandalum contentionis, in modum coronæ ſedilia Epiſcoporum diſponi & in medio eorum ſuæ ſedis ſuggeſtum præcipit locari, cujus ordinationis modum ex arbitrio Remenſis Archipræſulis ſanxit adminiſtrari, qui convocatis Archidiaconis, & quibúſque Cleri ſui præcipuis cum

Ioan. Papienſis meminit huius Concilij in ſpeculo, ubi ait interfuiſſe Hugonẽ Cluniacenſem, qui Synodalem exhortationem habuit iuſſu Papa, & veritatis adverſarios confutavit.

De loci prærogativa diſſidiũ inter Remẽſes & Trevirenſes Archiepiſcopos. Sedilia in modum coronæ componuntur.

VVIDO ARCHIEP. XLII. *An.* 1049.

cum eorum conſilio in modum ut dictum eſt coronæ Pontificum ſedilia, & in medio ejus Apoſtolicæ ſedis fecit apparari inſignia. His ita diſpoſitis, Dominus Papa ſacerdotalibus, quaſi ad celebrandam Miſſam infulis redimitus, proceſſit ex Oratorio Sanctæ Trinitatis cum Cruce, & Evangelij libro, antecedentibus eum ſacri ordinis miniſtris, ſéxque alij coram eo procedentes ante ſanctum altare ex integro cantaverunt Antiphonam *Exaudi nos Domine* qua expleta cum pſalmo, & gloria, Archiepiſcopus Trevirenſis Letaniam fecit, eâque finita, conventum Diaconus ut ad Deum preces effunderet ammonuit, & ſic tempori congruentem Domno Apoſtolico orationem dicente, lectum eſt Evangelium *Dixit Ieſus Simoni Petro: ſi peccaverit in te frater tuus.* Poſt hæc conſederunt omnes ordine quo Remenſis Archiepiſcopus diſpoſuit, Dominus quidem Papa in medio, ut dictum eſt, chori verſo vultu ad ſepulchrum beati Remigij, ante oculos autem ejus ad Orientalem plagam Remenſis in dextera, Trevirenſis verò in parte reſedit ſiniſtra, poſt Remenſem deindè ſecundum ſub notatum ordinem reſederunt Beroldus Sueſſionenſis, Drogo Morinenſis, frollandus Silvanectenſis, Adalbeto Metenſis. Ad Meridialem autem plagam Aylenardus Archiepiſcopus Lugdunenſis, Hugo Lingonenſis, Joſfridus Conſtantienſis, Jvo Sagenſis, Herbertus Liſoienſis, Hugo Bajogarenſis, Hugo Auringenſis, Theodericus Virdunenſis. Ad ſeptentrionalem verò plagam Hugo Archiepiſcopus Veſontinenſis, Hugo Nivernenſis, Euſebius Andegavenſis, Pudicus Namnetenſis, Epiſcopus Anglorum, & Joannes Portuenſis. Poſt quorum terga in modum ſimiliter coronæ reſederunr Abbates hoc ordine, Domnus ſcilicet Abbas ſancti Remigij Hermarus, Domnus Hugo Cluniacenſis, Sigefridus Gorzienſis, Falco Corbeienſis, Rotbertus Prumienſis, Rainoldus S. Medardi, Giruinus S. Richarij, Gotfridus Verzelliacenſis, Arnoldus Pultarienſis, Rodulfus Moſomenſis, Oylardus Catalaunenſis, Milo Dervenſis, Norgandus Attivillarenſis, Albertus S. Theodorici, Stephanus S. Urbani, Vulricus S. Auguſtini Cantuarienſis, Aliminus S. Benedicti de terra Anglorum. Deindè coeteri qui ut ſuperius relatum eſt, ſimul fuerunt numero ferè quinquaginta. Quibus ita reſidentibus Imperato ſilentio ex præcepto Domini Papæ, ſurrexit Petrus S. Romanæ Eccleſiæ Diaconus expedito ſermone proponens de quibus in eâdem Synodo ſermo eſſet habendus, de multis ſcilicet inlicitis quæ contra Canonum ſtatuta in Gallicis finibus exercebantur, id eſt de Simoniaca hæreſi, de Miniſterijs Eccleſiaſticis & Altaribus quæ à laicis tenebantur, de pravis conſuetudinibus quæ ab eis in atrijs Eccleſiarum accipiebantur, de inceſtis conjugijs, & eis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de Monachis & Clericis à ſancto propoſito & habitu recedentibus, item de Clericis mundali militiæ ſtudentibus, de rapinis, pauperúmque injuſtis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Quibus propoſitis ammonuit omnes qui aderant, ut indè ſecum prudenti deliberatione tractarent, conſiliúmque cum opportuno adjutorio Domno Papæ præberent, quomodo hæc Zizania divinæ ſegetis ſemen ſuffocantia extirpari valeret. Poſthæc ad Epiſcopos ſermone converſo, commonuit illos ſub anathemate Apoſtolicæ auctoritatis, ut ſi quilibet eorum ad ſacros ordines per Simoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eandem dignitatem promoviſſet publica confeſſione patefaceret.

Ordo ſeſſionis Epiſcoporum & Abbatum.

Simoniaca hæreſis.

De quibus rebus actum eſt in Concilio.

Primus ergo Trevirenſis Archiepiſcopus ad hæc verba ſurrexit, ſéque neque aliquid dediſſe, vel promiſiſſe pro adepto Epiſcopatu, neque alicui ſacros ordines vendidiſſe reſpondit. Deindè Lugdunenſis & Veſontionenſis ſurgentes ab hujuſmodi culpa profeſſi ſunt eſſe immunes. Tunc præfatus Diaconus ad Remenſem Archiepiſcopum ſe convertit, & quid de his ex

Trevirenſis Archiep. Lugdun. & Veſontion ſe immunes profitentur à culpa Simoniæ.

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1049.

quibus à coeteris facta fuerat purgatio ediceret, requiſivit. At ille ſurgens inducias petijt uſque in craſtinum dicens ſe privatim velle loqui ad domnum Apoſtolicum. Cúmque datæ fuiſſent, cæteri omnes ſurrexerunt in ordine ſecundum verba Priorum purgantes ſe ab hujuſmodi ſuſpicione, quatuor tantummodo exceptis Lingonenſi videlicet, Nivernenſi, Conſtantienſi, Namnetenſi quorum cauſa eo die ad diſcutiendum relicta, Diaconus ſermonis curſum ad Abbates qui aderant, vertit, eóſque ne fortè & ipſi in ovile dominicum aliundè non per oſtium introiſſent cõfiteri ammonuit.

Primus ſancti Remigij Abbas ſurrexit ſeque ab hujuſmodi culpâ congrua reſponſione purgavit. Deindè domnus Hugo Cluniacenſis ſubſequutus hanc purgationis ſuæ rationem ſubintulit dicens, pro adipiſcendo Abbatiæ honore Deo teſte nihil dedi vel promiſi, quod quidem caro voluit, ſed mens & ratio repugnavit. Poſt hunc ſe quidam congruè excuſare ſtuduerunt; alij verò nihil reſpondentes, reatum ſuum occulere quam patefacere maluerunt. Tunc Lingonenſis Epiſcopus ſurgens, ſuper Abbate Pultarienſi Diœceſaneo ſuo plurimùm eſt conqueſtus, quod videlicet in fœtore luxuriæ vivens pluribus flagitijs inſerviebat; beato quoque Petro ejuſque vicario Romanæ ſcilicet Eccleſiæ Pontifici, cujus Abbatia illa erat, debitum cenſum quot annis perſolvere detrectaverat, & indè excommunicatus Miſſarum ſacramenta celebrare præſumpſerat, excommunicationique adhuc ſubjacens, eidem Synodo intererat. Qui diſcuſſus nec ab objectis ſe valens expurgare criminibus ab honoris ſui eſt dignitate depoſitus. His ita diffinitis edictum eſt ſub anathemate auctoritatis Apoſtolicæ ut ſi quis aſſidentium quempiam univerſalis Eccleſiæ primatem præter Romanæ ſedis Antiſtitem eſſe aſſereret, ibidem publica ſatisfactione patefaceret; cùmque ad hæc univerſi reticerent, lectis ſententijs ſuper hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus, declaratum eſt quod ſolus Romanæ ſedis Pontifex univerſalis Eccleſiæ primas eſſet & Apoſtolicus. Poſt hæc domnus Papa ſub excommunicatione prohibuit, ne quis abſque ſui licentia recederet antequam tertia lux conſummaretur in celebratione Concilij, ſicque jam nocte propinquante conventum dimiſit.

Vniverſalis Eccleſiæ Primas ſummus Pontifex nuncupatur, & Apoſtolicus.

Sequenti autem die ad memoratam baſilicam cum Abbatibus & Clero convenientibus Epiſcopis, domnus Papa cum quibuſdam eorum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis, ubi dum cum eo confeſſionis ſuæ privatum colloquium Remenſis habuiſſet Archiepiſcopus, & de Eccleſiaſticæ religionis profectu tractatum eſſet diutius, eo ordine quo & tranſacta die Apoſtolicus indè proceſſit, dictáque antiphona & letania facta à Trevirenſi Archipræſule, Evangelium *Omnis arbor bona* Diaconus legit. Univerſis deindè ſuo loco reſidentibus, Remenſem Archiepiſcopum ut de Simoniaca hæreſi, de qua heſternas obtinuerat inducias rationem redderet præfatus annuit Cancellarius, impetens etiam eum de multis quæ ſe fama vulgante comperiſſe aſſerebat criminibus: ad hæc Archiepiſcopus ſurgens ut ſibi conſiliandi facultas concederetur, expetijt, quâ impetrata Veſontionenſem, Sueſſionenſem, Andegavenſem, Nivenrenſem, Sylvanectenſem, Morinenſem Epiſcopos convocans, cum eis myſterium habuit conſilij ſui, indéque reverſus, cauſã ſuam ut Sylvanectenſis peroraret à Dño Papa obtinuit.

Surgens autem Epiſcopus Silvanectenſis, eundem Archiepiſcopum reſpondit non eſſe reum Simoniacæ hæreſis. His auditis Apoſtolicus præcepit ut hæc ita eſſe ſacramento comprobaret Archiepiſcopus, mandans etiam recitari ſententiam qua Maximum Salonitanum Epiſcopum de ſimili culpâ notatum pari modo ſe indè purgare beatus Papa ſanxit Gregorius. At ille Canonicas inducias indè poſtulavit, ſeque poſt earum expletionem, quod ratio purgationis poſceret peracturum ſpopondit. Quibus ei conceſſis ſtatutum eſt, ut medio Aprili menſe Concilio quod Romæ celebrandum erat,

inrer-

intereſſet. Cætera verò quæ ei objecta ſunt, quia legitimi accuſatoris videbantur delatione carere, decretum eſt ad præſens indiſcuſſa remanere.

Sic igitur hujuſmodi diffinito negotio ſuper Abbatia Derv̄enſi Domnus Papa conqueſtus eſt, quæ à Tullenſi fuerat ſubtracta Epiſcopio & hanc ad ipſius Eccleſiæ pertinere poſſeſſionem per Privilegiorum quæ indè habebat demonſtravit recitationem. E contra Remenſis Archiepiſcopus Abbatiam illam reſpondit ſui juris potius eſſe, & hoc antiquioribus Privilegijs Eccleſiæ ſuæ ſe teſtificari valere. Papa verò quia in præſenti non erant eadem ſcripta ex quorum lectione valeret hæc controverſia finiri, juſſit eâ interim in Archivis Remenſis Eccleſiæ perquiſita in craſtino in medium afferri. Tunc Turonenſes Clerici per Lugdunenſem Archiepiſcopum querelam intulerunt ſuper Dolenſi Epiſcopo Britanniæ qui ſe cum ſeptem ſuffraganeis à Turonenſi Archiepiſcopo ſubtraxerat, ſibique Archipræſulis nomen contra fas vendicaverat. Qui ſtatim ex auctoritate Apoſtolicâ vocatus eſt ad Concilium, quod ut præfatum eſt, medio menſe Aprili Romæ erat celebrandum, ut ibi rationis hujus agitaretur judicium.

Papa conqueritur quod Dervēſis Abbatia ſubtracta fuiſſet à Tullenſi Epiſcopio.

Dolenſis Epiſcopus ſe ſubtrahere conatus eſt Turonenſi Archiepiſcopo.

Poſt hæc memoratus Diaconus in Epiſcopum Lingonenſem invehitur, eúmque dignitatem Epiſcopalem per Simoniacam hæreſim obtinuiſſe, ſacros ordines vendidiſſe, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetraſſe, alieni matrimonij jura violaſſe, in Clericos ſuos tyrannidem exercuiſſe, ſodomico etiam vitio pollutum eſſe criminatur. Quibus verbis fidem præbebant plurimi delatores qui aderant, inter quos quidam Clericus aſſeruit quod ſibi adhuc laico conjugem ſuam violenter abſtulerat, & poſt perpetratum cum ea adulterium Monacham fecerat. Affuit & Præſbyter quidam ſe ab eodem Epiſcopo conquerens captum, & ſatellitum ejus fuiſſe poteſtati traditum, qui eum multis ſupplicijs excruciantes, quod ſceleſtius eſt clavis acutiſſimis genitalia ejus confixerant taliquе violentia, ab eo decem libras denariorum extorſerant. His auditis Epiſcopus conſiliandi licentiam petit, qua impetrata Archiepiſcopos Veſontienſem & Lugdunenſem accerſit, eiſque credens arcanum conſilij ſui, petit ut ſibi ſint cauſidici; ſed qui cum tantis flagitijs foret implicitus, in oculis alterius magis quam in ſuis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in heſterna Synodo criminatus fuerat, ejuſque ad damnationem, & ipſe merito damnandus aſpiraverat; non ſolùm ab objectis nequit ſe excuſare criminibus, ſed etiam ejus cauſidico, ne ad ſui defenſionem quicquam proferre valeat, linguæ munus adimitur divinitus. Veſontienſis quippe Epiſcopus, dum ſuſceptum ejus negotium perorare, & ad excuſationem criminoſi incongrua quædam decerneret proponere, inſperato ſibi ſuffragium vocis divino ſenſit denegari numine.

Accuſatur Epiſcop. Lingonenſis quod Epiſcopatum per Simoniam obtinuerit.

Veſontienſis Lingonenſem excuſare volens ſubito obmuteſcit.

Procul dubio magnus Pater Remigius ob hoc ipſum ut prædictum eſt, ante conſpectum Synodi expoſitus a beatæ fidei Papa etiam hic ejuſdem virtutis enituit potentia, qua olim dum adhuc peregrinaretur in terris Arriani illius exinanivit molimina. Tunc enim hæreticum adverſus Catholicam fidem blaſphemias deliberantem garrire, ne conata perageret, ſed potius reſipiſcendo fidelis fieret ſilentio condemnavit, nunc autem virum licet fidelem, ne ſceleratum defendendo delinqueret, uſu loquendi privavit. Et revera divinæ ſublimitatis incomprehenſibilis virtus in utróque facto mirabiliter enituit, quæ & ibi glorioſæ animæ licet corporeis adhuc involucris ſeptæ tantum poteſtatis contulit, & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc circa ejus exanime corpus patenter oſtendit. Poſtquam ergo præfatus Veſontionenſis Epiſcopus, à ſuo conatu tali miraculo ſe prohiberi cognovit, Lugdunenſi ut ſui vice fratris cauſam peroraret innuit.

Qui ſurgens ait eundem Lingonenſem Epiſcopum confiteri quod ſacros ordines vendiderit, & memoratam pecuniam ab illo Præſbytero extorſerit,

Vvido XLII. Archiep. *An.* 1049.

ſed ſupplicijs quibus aſſerebat, eum excruciari non fecerit. Cætera verò quæ ſibi fuerant objecta, hunc penitus denegare aſſeruit. His dictis Domnus Papa videns eadem die non poſſe ad plenum hujuſmodi negotium ventilari, jam enim nox inſtabat, quid in Canonibus de ſacrorum ordinum venditoribus ſit decretum juſſit tantummodo recitari, lectáque ſententia ad præceptum ejus ex Concilio Calcedonenſi capitulo videlicet ſecundo, ſoluta eſt Synodus dilato uſque in craſtinum hujus rationis judicio.

Mane autem facto, iterum ad eundem locum Epiſcopi convenere, cum Abbatibus & cæteris Eccleſiæ ordinibus, ad quos Domno Papa præcedente non eſt cantata Antiphona *Exaudi nos Domine* ſicut heri & nudius tertius: ſed ad ejus adventum Clerus decentiſſimè cecinit hymnum *Veni Creator Spiritus.* Quo completo cum Antiphona de S. Remigio, Lætania facta eſt à Veſontionenſi Archiepiſcopo, poſtquam de Spiritu ſancto collectam dixit Domnus Apoſtolicus, ſicque lectum eſt Evangelium, *Ego ſum paſtor bonus.* Cúmque univerſi conſueto reſediſſent ordine, ſupradictus Romanæ Eccleſiæ Diaconus ait conſequens eſſe ut ubi heſterna Synodus fuerat terminata, ibi rationis ſuæ iteraret initia, à Lingonenſis videlicet cauſa. Qui requiſitus & à Synodica examinatione ſe ſubduxiſſe repertus, ex parte Dei & beati Petri Apoſtolorum Principis ejuſque Vicarij qui præſens aderat ab eodem Diacono tertiò eſt vocatus. Directi ſunt etiam Epiſcopi Silvanectenſis & Andegavenſis ad illius hoſpitium, ut ſi fortè eum ibi reperirent, revocarent ad Concilium. Qui dùm Imperata accelerantper agere, ipſius referendarij allocutio fit ad illos qui nimirum ſe nondum à Simoniacâ hæreſi debitâ propugnaverant reſponſione.

Lingonenſis à Concilio metu pœnæ ſe abduxit.

At Nivernenſis Epiſcopus ſurgens pro ſuo Epiſcopio plurimùm pecuniæ à parentibus datum fuiſſe confeſſus eſt, ſe tamen ignorante, eóque adepto nonnulla Eccleſiaſticæ religioni contraria commiſiſſe, undè ſe aſſerebat divinæ ultionis vindictam pertimeſcere, ideóque ſi domno Papæ & præſenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere, potius quam in ejus retentione animam ſuam peſſundare: quæ ubi dixit Paſtorale pedum ante pedes ipſius Apoſtolici poſuit. Ille verò tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eundem, quod abſque ſuo conſenſu eadem pecunia data fuerit ſacramento comprobare fecit; ſicque illi per aliud pedum Miniſterium Epiſcopale reddidit.

Nivernenſis ſe accuſat data pecunia à parentibus Epiſcopatum obtinuiſſe.

Interea allatum eſt coram privilegium Remenſis Eccleſiæ de Abbatia Dervenſi, ex cujus lectione comprobatum eſt pertinere ad jus Remenſis Archiepiſcopi. Redeuntes autem qui miſſi fuerant ad revocandum Lingonenſem Epiſcopum nunciaverunt eum facinorum ſuorum metuentem diſcuſſionem fugam arripuiſſe in præſidium. Tunc ex præcepto ipſius Papæ lectæ ſunt ſententiæ ſuper hujuſcemodi re promulgaræ à Patribus, ſicque univerſi Concilij judicio excommunicationis eſt pœna damnatus. Quod audiens Veſontionenſis Archiepiſcopus ſurrexit, & quomodo eundem reum excuſare nitens ex divina virtute per beati merita ſilentio condemnatus ſit, patefecit coram eodem Conventu, ſatis devotè veniam petens quod ejuſdem miraculi novitatem eo uſque negligenter celarit. Hîc ex pia devotione & alacritate cordis Domnus Papa in lachrymas compunctus, ſic ait, *Adhuc vivit beatus Remigius.* Tunc ex præcepto ejus omnes ſurrexerunt, & cum eo ante ejuſdem ſancti Sepulchrum proſtrati Antiphonam ſancti Remigij ex integro devotiſſimè cecinerunt.

Poſt hæc ſurgens Conſtantienſis Epiſcopus confeſſus eſt ſe ignorante à quodam fratre ſuo emptum ſibi Epiſcopatum fuiſſe, quod cum reſciſſet, ne contra fas ordinationem illam ſuſciperet, voluiſſe aufugere, ſed ab eo violenter captum, Epiſcopali contra voluntatem ſuam eſſe dignitate donatum quod ſacramento comprobare juſſus nec renuens, ſic judicatus eſt Simonia-

Conſtantienſis Epiſcopus ſeipſum accuſat Simoniaca hæreſi.

moniacæ hæreſis non incurriſſe facinus. Accedens denique Nannetenſis confeſſus eſt genitorem ſuum Epiſcopum fuiſſe ſuæ civitatis & in ejus vita donum Epiſcopij ſe percepiſſe, mortuóque illi ſubrogatum per largitionem pecuniæ. Qua propter judicio Synodi ſublato annulo, & Paſtorali pedo, privatus eſt Pontificali miniſterio, condonato ei intervenientibus Epiſcopis tantummodo Præſbyteratus officio.

Horum igitur cauſa tali modo terminata, commonuit Domnus Papa Archiepiſcopos qui erant in præſentia, ut ſi quem ſuffraganeorum ſuorum Simoniacæ peſtis eſſe reum ſcirent, coram omnibus notificare non renuerent. Quibus id omnino ſe ſcire denegantibus, habitus eſt ſermo de Epiſcopis qui inuitati ad eandem Synodum venire noluerant, nec aliquod indè ſuæ excuſationis ſcriptum illò tranſmiſerant. Unde competentibus ad hæc Patrum recitatis ſententijs, pœna damnati ſunt excommunicationis, cum omnibus illis qui ipſius Papæ formidantes adventum hac de re profecti erant in expeditionem Regis, nominatim verò Senonenſis Archiepiſcopus, Belvacenſis, & Ambianenſis Epiſcopi, ſed & Abbas S. Medardi quia abſque licentia receſſerat à conventu Concilij. Excommunicatus eſt etiam ſancti Jacobi Archiepiſcopus Gallicienſis, quia contra fas ſibi vendicaret culmen Apoſtolici nominis. Poſt hæc petentibus eis qui ſanctæ religionis amatores ibi aderant, plurima ſanctorum Patrum decreta, quæ jam per incuriam pro nihilo habebantur, præcepto ſuæ auctoritatis renovavit, & multa quæ in Gallicana Eccleſia exercebantur illicita ne fierent ulterius ſub anathemate prohibuit, videlicet.

Canones.

I.

Ne quis ſine electione Cleri & populi ad regimen Eccleſiaſticum proveheretur.

II.

Ne quis ſacros ordines, aut miniſteria Eccleſiaſtica, vel altaria emeret; aut venderet.

III.

Et ſi quis Clericorum quidlibet eorum emiſſet, id cum digna ſatisfactione ſuo Epiſcopo redderet.

IV.

Ne quis Laïcorum Eccleſiaſticum miniſterium, vel altaria teneret, nec Epiſcoporum quilibet conſentirent.

V.

Ne quis in atrijs Eccleſiarum præter Epiſcopum & ejus Miniſtrum quaſlibet conſuetudines exigere præſumeret.

VI.

Ne quis pro ſepultura vel baptiſmo, ſive pro Euchariſtiâ, aut infirmorum viſitatione quicquam exigeret.

VII.

Ne quis Clericorum arma militaria geſtaret, aut mundanæ militiæ deſerviret.

Orderic. Vital lib. 5. Hiſtor. refert hoc Concilio Leonem profeſſe inter alia, ne Præſbyteri arma ferrent, & conjuges haberent.

VIII.

Ne quis Clericus vel Laïcus uſuras exerceret.

IX.

Ne quis Monachus vel Clericus à ſuo gradu apoſtataret.

X.

Ne quis cum aliquibus ſacri ordinis iter agentibus, violentiam ullam inferre auderet.

VVIDO XLII. ARCHIEP. *An.* 1049.

XI.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

XII.

Ne quis inceſtuoſæ conjunctioni ſe copularet.

XIII.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerſerant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel ſervitium acciperent, aut quodlibet defenſionis patrocinium illis impenderent. Pari modo damnavit & ſodomitas. Excommunicavit etiam Comites Angelraï & Euſtatium propter inceſtum; & Hugonem de Braina quia legitimam uxorem dimiſerat, & aliam ſibi in Matrimonio ſociaverat. Interdixit & Balduino Comiti Flandrenſi ne filiam ſuam Vvilelmo Normanno nptui daret, & illi ne eam acciperet.

Hugo de Braina. *Balduinus Flandrens.*

Vocavit etiam Comitem Tetbaldum quoniam ſuam dimiſerat uxorem. Vocavit & Gofridum Andegavenſem uſque ad Synodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum niſi relaxaret quem captum tenebat Domnum Gervaſium, qui tunc erat Præſul Cenomanicæ ſedis, poſtea verò ab ejuſdem tyranni poteſtate exemptus, Vvidone Archiepiſcopo defuncto à Rege Francorum Henrico ſubrogatus eſt ad regimen Remenſis Eccleſiæ. Excommunicavit deníque illos de quibus proclamationem fecerant Compendienſes Clerici, propter quorum injuſtitiam illuc detulerant corpus ſancti Martyris Cornelij; eos quoque qui ab eâdem Synodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Tetbaldus. *Gofridus Andegav.* *Gervaſius.*

Privilegium autem quod fecerat ſancto Remigio, ibidem in conſpectu omnium recitatum confirmavit, & conſtituit omni tempore ſicut ſcriptum continebatur inviolabiliter conſervari, ſicque benedictione data Concilium ſoluit.

Hujuſmodi ergo ordine beati Patris Remigij devotus Romanæ ſedis Pontifex quartam celebravit tranſlationem, & fęliciter ſexto nonas Octobris conſummavit divinæ Domus ſanctificationem, quam etiam ut declaratum eſt trium dierum continuatione inſignivit celebratione Synodi, milleſimo & quadrageſimo nono anno feliciſſimè Incarnationis Domini noſtri Jeſu-Chriſti. Quapropter ut deliberaverat ex divina diſpoſitione compos effectus deſiderij ſui, die ſubſequenti poſt expletionem Synodicam venit in Capitulum fratrum, ſéque eis innotuit ſuum velle accelerare reditum unde ſpiritualibus illos demulcens colloquijs, ſocietatem eorum & devotè petijt, & accepit, ſuámque eis humiliter petentibus ipſe largitus eſt; & proſtratos ad publicam pœnitentiam abſoluit, & ex ordine omnes deoſculatos Apoſtolicâ benedictione ſanctificavit.

Quarta trāſlatio corporis S. Remigij.

Poſt hæc egreſſus, Epiſcopos & Abbates, cæteróſque Eccleſiaſtici ordinis, qui nundum receſſerant convocavit, & cum eis Eccleſiam ingreſſus Miſſarum ſolemnia celebrari fecit, quibus expletis ad ſancti Sepulchrum, quod ut dictum eſt, ſuper altare Beati Chriſtophori poſt Baſilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione acceſſit, ibique oratione completa, illud devotè ſuppoſitis humeris indè extulit, & in ſtatione ſibi decenter apparata, cum divinis laudibus repoſuit, ubi iterum atque iterum eum lachrymis ſe proſternens tandem in viam ſuam exijt, & uſque ad Caſtelli aditum Comitatus cum canticis ſpiritualibus à fratribus & numeroſo conventu populi, omnibus valedicens receſſit.

Acce-

VVIDO. XLII. ARCHIEP. An. 1049.

Accedens autem indè ad ſui laboris recompenſationem retulit fructum magnæ mercedis, & in arcano ſcilicet devoti pectoris, ignem præcipuè dilectionis quo ab illo tempore erga eundem glorioſum Patrem Remigium magnoperè dignoſcitur flagraſſe, ut ipſe idem fatetur in quadam Epiſtola directa poſtmodum Epiſcopis Franciæ quam ſuo loco in ſubſequentibus conabimur ponere. Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus eſt emolumentum cum ei divina virtus de quibuſdam qui ei impedimentum advenienti in Gallias conati erant inferre, ultionem præſtitit per ipſius ſancti cui fuerat famulatus meritum. Nam ut multos prætermittam qui ei fuere contrarij, Gibuinus Laudunenſis Epiſcopus & Hugo de Braina Caſtello, qui inter ejus derogatores quaſi ſigniferi extiterunt, eodem anno ignominioſa morte vitam finierunt: ille enim quia exitialem tecnam, ut Apoſtolicam devitaret præſentiam, Regi ſuggeſſit, & hanc maximâ parte Cleri ſui devotè expetente, ipſe à ſua ſede longè aufugit, nec Dominici corporis viatico à malitia ſua ſanctificatus, nec ab eodem Clero ſub conſolatione viſitationis in extremis refocillatus. Divino judicio extra fines Epiſcopij ſui ſolus obijt quaſi peregrinus. Alter verò quia caput miniſtri Chriſti ſe abſciſſurum fuerat minitatus, ore ſacrilego quo impia verba protulerat, hoſtilis gladij abſciſſione eſt mutilatus.

Gibuinus Laudunenſis Epiſcopus & Hugo de Braina.

Dignum eſt ad poſterorum memoriam aliud miraculum ſupradictis addere, quod divina potentia in manibus hujus Pontificis operata eſt ex ea qua erga Patronum noſtrum flagrabat devotione. Anno enim ſecundo poſt expletionem eorum quæ præmiſſa ſunt, cum Romæ moraretur caſu accidente per Pincernæ incuriam vas illud fractum eſt quod ſibi datum eſſe à præfato Abbate Herimaro in primordijs hujus opuſculi, memoratum eſt; quod ubi pro certo agnovit aliquantum graviter tulit. Licet enim plura haberet pluris pretij, præ cæteris tamen illud diligebat quia in initio Apoſtolatus ſui ex parte ſancti Remigij ſibi miſſum aſſerebat, ideóque ad bibendum ſupra cætera quæ erant in obſequio ejus illi delectabilius eſſe ſolebat. Dum ergo eum ſpiritualibus quibuſdam viris qui ei præſentes erant, placido ut ſemper erat vultu ex eodem damno conquereretur, & aurifex peritus reficiendi hujuſmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur, quidam eorum alludentes ſeria & alacri reſponſione dixerunt, quod ſanctus hic in cujus illud tantoperè amplectebatur devotione, tanti eſſet apud Deum meriti, ut ei idem vas integrum ſua reformaret interceſſione.

Baronius idē refert ex deſiderio abbate Caſſinenſi qui factus eſt poſtea Vrbanus III.

At ille nihil indè ſe diffidere cum ſpirituali jucunditate reſpondens, ejúſque virtutes multiplici ſermone exaggerans, vas fractum ſibi deferri præcepit, quo delato avulſam indè particulam ſuo loco repoſuit, & quaſi aurifici ad reficiendum reſervaretur, ſignum tamen Crucis, ut fertur, ei cautè imprimens recondi juſſit. Quod in craſtino velut cauſa reficiendi coram delatum ita operatione divina integrum eſt inventum, ut nullum in eo fracturæ poſſet reperiri veſtigium. Hoc itáque videns venerabilis Papa Dei Omnipotentiam collaudavit, & ejus miraculi novitatem meritis Beati Remigij aſcripſit, per cujus interventum fidei eius efficacia id obtinere meruit.

Vas fractum Beati Remigij meritis reficitur.

Ne autem ex hac relatione arguamur mendacij, ideóque frivolum habeatur hujus ſcripti memorabile, proferimus tres idoneos teſtes, quorum judicio id nobis poſtmodum contigit agnoſcere: Hugonem videlicet Nivernenſem Epiſcopum, & Hugonem Remenſis Eccleſiæ Diaconum, & quendam Clericum Aylenardi quondam Lugdunenſis Archiepiſcopi Capellanum nomine Benedictum quorum duo primi Concilio ab eodem Papa ut moris illi erat, quintodecimo die poſt Dominicam Reſurrectionem Romæ habito interfuerunt, & quod retulimus ab his qui præſentes viderant, id verè factum eſſe dicerent. Tertius verò cum Dño ſuo præſens interfuit & quod videndo comperit, nobis poſt aliquot annos ſciſcitantibus indicavit.

De

Vvido XLII. Archiep. An. 1049.

De feſtivitate S. Remigij prima Octobris ſolemniter quot annis celebranda. Leonis IX. reſcriptum ad Epiſcopos Franciæ.

VIR denique venerabilis Leo Pontifex Maximus ſæpedictum Apoſtolum noſtrum eo magis ferventi excolens devotione, cúmque ſummoperè deſiderans honorare & illius Monaſterium ſua anctoritate nobilitare, Epiſtolam ejus laude refertam direxit ſanctæ Eccleſiæ filijs in Francia conſtitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipſius ſancti feſtivitatem, quæ recolitur Calend. Octob. Plurima etiam ad Eccleſiaſticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata Synodo in ejus Baſilica habita tractaverat, juſſit apud eos Capitulatim digeri ,& inter orthodoxos Canones numerari, cujus Epiſtolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inſerere. Ejus verò exemplar ejuſmodi eſt.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratribus, & filijs Catholicis per univerſum Regnum Francorum conſtitutis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

COmpertum caritati veſtræ credimus, quod poſt conſecrationem noſtram illam videlicet qua beniguitas Dei humilitatem noſtram ſanctæ Romanæ Eccleſiæ praeeſſe voluit, Germaniam, Galliámque viſitavimus, ac Remorum urbem adeuntes maximo voto & ſumma devotione Eccleſiam Beati Remigij, & longè ante deſideravimus Deo annuente, & ejuſdem ſanctiſſimi viri patrocinantibus meritis cum magna gloria dedicavimus, atque poſt conſecrationem Eccleſiæ, in eâdem Synodum celebrantes, ad utilitatem Chriſtianæ religionis neceſſaria. conſilio Coepiſcoporum noſtrorum, aſſenſu etiam & laude Cleri, & populi quorum innumera multitudo ad tanta devotionis celebritatem confluxerat, ſtatuendo confirmavimus, quæ omnia Capitulis digeſta inter Canones haberi præcepimuſ, & poſtea in omnibus Synodis quas habuimus, idipſum confirmare curavimus. Et quoniam beatiſſimum Remigium gentis Francorum prædicatorem & Apoſtolum ſcimus, venerari & honorare illum quem Dominus in terris & in Cælo mirificavit, prout poſſumus debemus, præſertim cum ſemper in noſtro pectore unde ipſius amor ferventius ardeat, quod pretioſiſſimum corpus ipſius ſanctiſſimi viri proprijs manibus transferentes in locum ſibi præparatum miráque pulchritudine exquiſiti operis decoratum repoſuimus, undè veſtram ammonere volumus dilectionem, ut ſicut vos in ejus obſequijs perpendistis gratulari, & vos cauſa noſtri amoris, maximéque ex debito paterni amoris ſolemnitatem ejus quæ eſt Calend. Octobris, celebrem habeatis, quia & ſi alijs non eſt Apoſtolus. tamen nobis eſt; nam primitiæ Apoſtolatus ejus vos eſtis in Domino. Hunc itaque honorem Patri & Apoſtolo veſtro exhibete, ut juxta promiſſum Domini Longaus ſuper terram vivere & ejuſdem Patris precibus æterna beatitudinis felicitatem mereamini poſſidere, valete.

Sancti Remigij celebritas prima Octobris, quæ lapſu temporis penè exoluerat, Decreto Cleri Gallicani fœliciter renovatur anno 1657.

CAPUT XXX.

SANCTI Remigij Francorum Apoſtoli feſtivitatem prima Octobris jam olim apud Francos fuiſſe celebrem docent tabulæ Eccleſiaſticæ, clarúmque habetnr ex Gregorio Turonenſi hiſtor. lib. 8. c. 21. *Factum eſt, inquit, ut poſt dies paucos adeſſet feſtiuitas Beati Remigij qua in initio menſis Octobris celebratur.* Item ex Capitulo Regum Franciæ, Concil. Moguntino, & Piſtenſi cap. 3. ubi hæc verba, *communi placito conſtituimus, ut uſque ad Miſſam S. Remigij, ideſt Cal Octob. de ipſa ſolemnitate more Francorum*, intelligenda eſſe tradunt auctores, ac proindè de Tranſlationis die, cum natalis idibus Januarij in faſtis reponatur. Undè mirum videri poſſet cur Leo IX. Epiſtola parænetica ad Epiſcopos Galliæ capite præcedenti relata, tantoperè eis prædictam feſtivitatem ſuadeat, niſi ſummus hic Eccleſiæ Hierarcha velit ut tot ſæculis apud Gallos uſu receptam majori apparatu & pompa celebrarent, quod ab illis tunc religioſè obſervatum ex vetuſtioribus breviarijs probari poſſet.

Verum ut ſe habent res humanæ quæ mutationi ſæpius obnoxiæ ſunt, primigenius hic Francorum ardor erga Francorum Apoſtolum ſenſim deferbuit, & tepeſcente religione imminuta quoque celebritas quæ diu apud eos inclaruerat, pluribuſque in locis penè ignota habebatur, donec Deo volente, cui bona cuncta placent, ac imprimis ſuggerente R. P. Domno Stephano Vvilquin Retellenſi, nec-non Archimonaſterij S. Remigij Priore majore mihi amiciſſimo, multúmqne pro ea propenſione animi quam habet erga amantiſſimum Patronum apud Epiſcopos Provinciæ Remenſis ſatagente, qui Comitijs generalibus Cleri Gallicani hoc anno 1657. intererant, communi Epiſcoporum conſenſu & applauſu ſancitum eſt, ut pro eâdem feſtivitate renovanda circulares litteræ mitterentur per omnes Epiſcopatus regni, quas hîc cum Decreto cœtus Gallicani patria lingua concinnato ſubjicere operæ pretium eſſe duxi.

Extrait du Procés verbal de l'aſſemblée generale du Clergé de France, tenuë à Paris au grand Convent des Auguſtins, és années 1655. 1656. 1657.

Du Samedy 17. jour de Mars, 1657. à huit heures du matin. Monſeigneur L'Archeveſque de Narbonne Preſidant.

MONSEIGNEVR l'Eveſque de Chaalons en Champagne prenant l'occaſion de ce jour, auquel tous Meſſeigneurs les Prelats de dehors eſtoient convoquez, a dit, que la Province de Reims l'avoit chargé de repreſenter à la compagnie que le grand S. Remy a toûjours eſté conſideré comme l'Apôtre & le Patron de la France, que les Papes & les perſonnes les plus illuſtres ont conſacré

O ſon

VVIDO XLII. ARCHIEP. An. 1049.

ſon nom & ſes merites par des eloges particuliers, que nos Roys qui ont receu par ſon entremiſe la grace de la foy & de l'onction celeſte ont eu ſa memoire en une ſinguliere veneration, que leurs perſonnes ſacrées & leurs états en ont reſſenti dans une infinité de rencontres des aſſiſtances conſiderables & des effets d'une protection toute viſible. Que ſur ces fondemens la feſte de ce grand Saint ayant eſté pendant pluſieurs ſiecles ſolemniſée avec ſoin & pieté par tout le Royaume, a eſté depuis & particulierement dans les derniers temps fort negligée en beaucoup de lieux. Que c'eſt une choſe fort juſte & digne du zele de l'Aſſemblée de rallumer la devotion publique des Eccleſiaſtiques & des peuples vers ce glorieux Patron de la France, d'exhorter tous Meſſeigneurs les Eveſques de la recommander dans leurs Dioceſes, & de faire en ſorte que l'Office en ſoit au moins celebré par tout comme celuy des autres feſtes doubles.

Enſuite dequoy Monſieur le Gentil Vidame de l'Egliſe de Reims à preſenté une lettre que le Chapitre de ladite Egliſe avoit écrite à l'Aſſemblee ſur le même ſujet laquelle ayant eſté leuë, l'Aſſemblée a approuvée univerſellement un deſſein ſi pieux, & deſirant contribuer à la gloire de ce grand Saint & honnorer ſa memoire, elle a reſolu de prier & exhorter tous Meſſeigneurs les Prelats du Royaume de vouloir ordonner que la feſte de Saint Remy, qui eſt le premier jour d'Octobre, ſera celebrée dans toute l'étendue de leurs Dioceſes par le Clergé en la meſme forme & maniere que le ſont les feſtes doubles & ſolemnelles, & que pour cét effet il leur ſera écrit une lettre circulaire de la part de l'Aſſemblée qui leur ſera envoyée par Meſſieurs les Agens, avec coppie de la preſente deliberation; & Monſieur L'Abbé Bertier a eſté nommé pour faire ladite lettre.

Univerſis per Gallias Epiſcopis, cœtus Eccleſiæ Gallicanæ Salutem in Domino.

Concil. Mogunt can. 36. Capitul. lib. 2. Cap. 35 Leonis 4 Epiſt. ad Francos. Conſtitutiones Ludovici Pij de feſtivitatibus.

CUm ſancti Remigij Archiepiſcopi Remenſis feſtiva celebritas, tum Eccleſiæ Gallicanæ Concilijs, tum ſummorum Pontificum Decretis, Regumque noſtrorum Capitularibus luculenter per tot ſæcula ſancita ſit: Attamen illud lugendum accidit, ut quæ magis vetuſtate commendanda fuerat, frigeſcente populorum pietate obliterata, vel ferè ſileatur, aut ſaltem tanti Francorum Apoſtoli, & Doctoris non condignis honoribus celebrata memoria vileſcat. Ille enim, ſicut optimè novit Charitas veſtra, quaſi ſecundus Silveſter ſubdita Chriſto Regi mortali purpura Clodovæum noſtrum tamquam novum Conſtantinum abjectis inanibus Dijs docuit adorare quod incenderat & incendere quod adoraverat, ac demum miraculis, atque doctrina ad fidei communionem adductus cum Principe populis, & idolatriæ lepra nempe veteris, ſalutari lavacro abluta Francorum labe, hujuſce Chriſtiani regni ſub Chriſtianiſſimis Regibus dedicavit Chriſto primitias, & Eccleſia ſuæ primogenitos peperit, atque defenſores. Cumque gauderet Græcia quod ſola haberet Principem legis noſtræ, non deeſſe & reliquo orbi claritatem ſuam oſtendit, effulgurante ſiquidem recidivis partibus in Rege novo, novi jubaris lumine. Certè ſi quando ante oculos poſita vicinarum gentium in fide ruina Patronis cælitibus fecere ſupplices, quod obſequij genus erga ſanctum Remigium Apoſtolum ſuum non præſtabit adunatis enixius precibus Francorum pietas cum proh dolor! à finitimis regionibus dilatato hæretica pravitatis incendio, ulciſcente peccata numine propulſata recedat religio. Quapropter hortamur charitatem veſtram, ut ad honorem ſancto Remigio die prima Octobris ſolemniori ritu exhibendum excitata ſubditorum veſtrorum devotione collaboremus unanimes, & nos tanti Præſulis exemplo qui teſte Hormiſda agebat ſummi documenta Pontificis, dum & prædicanda faceret, & ea inſinuare non differret.

Greg. Turon. Hiſtor. Franc. Cap. 31.

Avit. Vienneuſ Epiſt. 41. Clod R gi.

Sedulò

Sedulò in id incumbamus, & operantes juſtitiam qua vincit regna, & nos omnes ſalvos faciamus & eos qui nos audiunt. VVIDO XLII. ARCHIEP. An. 1049.

Vobis addictiſſimi ſervi & confratres Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Eccleſiaſtici Viri in generalibus Cleri Gallicani Comitijs congregati.

Pariſijs die 22. Maij 1657.

Claudius Archiepiſcopus Narbonenſis Præſes.

De mandato Eminentiſſimorum ac Illuſtriſſimorum Archiepiſcoporum Epiſcoporum totiuſque cœtus Eccleſiaſtici Cleri Galliæ nomine congregati.

Henricus de Villars à ſecretis.

Ioannes de Montpezat de Carbon à ſecretis.

Leonis noni decretum de dignitate altaris Eccleſiæ ſancti Remigij à ſe conſecrati, ejuſdémque Privilegium Monaſterio ſeu Prioratui ſancti Marculfi conceſſum.

CAPUT XXXI.

HIS quæ ſupra retulimus ex Anſelmi itinerario ſubjiciendæ ſunt binæ Domni Papæ Leonis litteræ bullatæ, quarum prima eſt de ſeptem Præſbyteris Monaſterij dignioribus quibus juxta morem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ facultas datur celebrandi ad Maius altare ſancti Remigij à ſummo Pontifice conſecratum, alijs omnino excluſis præter Remenſem Archiepiſcopum, Remenſes Canonicos bis in anno, vel quemcùmque alium cui Abbas licentiam conceſſerit. Altera Prioratum de Corbiniaco à Remigianis dependentem munit privilegio quem Leo Pontifex ſacris beati Confeſſoris Marculfi pignoribus nobilitatum diſertis verbis aſſerit. Ecce igitur ex tablino depromptas, quo major fides habeatur verbo tenus refero, ſicque earum Prior incipit.

LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Herimaro Abbati & omni congregationi Monachorum ſancti Remigij perpetuam ſalutem. Diuina bonitatis non immemor, & ingratus, quæ ſua gratia humilitatem meam in ſede Apoſtolica ſancta Romana Eccleſia ſublimauit, ne mea negligentia mihi diſcrimen Eccleſiarum autem faciat ruinam, Eccleſias quæ noſtro Apoſtolatui ſubjacent Catholicè ordinare, regere, & emendare, nec non Apoſtolicâ auctoritate immunes & liberas facere propoſui, ſi ſancti Spiritus benignus fauor mihi annuerit. Vnde ex debito noſtri Apoſtolatus poſt aliquas Eccleſias, quas zelo ſuccenſus charitatis viſitaui, & Diuinâ miſericordiâ me præueniente, ut potui emendaui ad hanc beati Remigij Eccleſiam dedicandam, de Eccleſiaſticis etiam cauſis tractaturus & diffiniturus adueni, confidens ſanctiſſimis meritis ipſius adjuuari ad obtinendam Dei miſericordiam, ſi aliquid dignum, & memorabile egerim ad ipſius honorem & gloriam. Hac igitur dedicatâ Eccleſiâ placuit huic idonea & laudabilia auctoritatis, & noſtra viſitationis relinquere monumenta.

Deliberamus itáque & coram hac ſancta Synodo promulgamus ſtatuimus & confirmamus, ut hac Eccleſia hoc priuilegium noſtra auctoritatis ſupra cæteras

VVIDO XLII. ARCHIEP. An. 1049.

Franciæ Eccleſiis habeat, quatenus nulla Eccleſiaſtici ordinis, magna vel parua perſona in hoc altari quod conſecrauimus miſſam celebrare præſumat niſi Remorum Archiepiſcopus & hujus loci Abbas & cui licentiam concedet, permiſſa eâdem licentia Canonicis Remenſis Eccleſiæ bis in anno in Paſcha ſcilicet & in Rogationibus, ſeptem Presbyteris legitimis adhoc officium deputatis, quos & ſcientia ornet, morum grauitas, & vitæ probitas commendet Præterea quia hæc Eccleſia ab iniquis peruaſoribus graues & multiplices ſuarum rerum eſt paſſa injurias, ne quiſquam amodo villis beati Remigij quas poſſidet, vel poſſidebit, aut hominibus intra vel extra ipſas villas poſitis, graues conſuetudines imponat & iniquas, auctoritate beati Petri Apoſtolorum Principis prohibemus, & quæ hactenus injuſtè fuerint impoſitæ eâdem ſanctâ & inuiolabili auctoritate ne ulterius fiant, interdicimus ſeruata hac in omnibus auctoritate, ut conſuetudines quæ juſtè ei antiquitùs ſunt conſtituta rata permaneant, & inuiolata.

Hoc etiam noſtra auctoritate confirmamus quod Vuido Remorum Archiepiſcopus partem quam in mercato habebat, quod erat 12. Calend. Nouemb. beato Remigio noſtro obtentu donauit, ea conditione ut nemo in ipſo mercato quinque denariorum pretium per violentiam auferat, nullus niſi hujus loci Abbas, aut cui ipſe juſſerit ibi quicquam accipiat. Nullus ad idem mercatum conuenientes quod 12. Calend. Nouemb. ſtatuimus, & promulgamus veniendo, & redeundo cadat, impediat, aut per vim eis aliquid auferat, ſtatuentes ſub diuini obteſtatione judicij, ut qui hoc priuilegium ſanctæ Romanæ ſedis violare præſumpſerit æternam damnationem incurrat. Sub eâdem etiam obteſtatione noſtro precatu, & præfati Archiepiſcopi voluntario aſſenſu, remiſſus eſt Eccleſiæ ſumptus quem in feſto S. Remigij accipiebat Remenſis Archiepiſcopus.

Extat Priuilegium Leonis IX pro Eccleſia Colonienſi in quo ſic habetur. Statuimus ut ſeptem idonei Presbyteri Cardinales in prædicta Eccleſia ordinentur, qui induti dalmaticis & mitris ornati ad principalia duo altaria eiuſdem Eccleſiæ cum totidem Diaconibus & Subdiaconibus quibus ſandaliorum uſum concedimus, Miſſarum ſolemnia in feſtiuis diebus tantummodo adminiſtrent. Ab Eugenio confirmatum Ann. 1151. idib. Februarij.

Signatum.

Datum 3. Nonas Octobris per manum Petri Diaconi bibliothecarij, & Cancellarij ſanctæ Apoſtolicæ ſedis anno Domini Leonis noni Papæ I. Indictio. 3. & ſigillatum ſigillo plombeo.

Ejuſdem Leonis noni Priuilegium de immunitate Prioratus Sancti Marculfi, ſeu Eccleſiæ de Corbiniaco à Monaſterio Sancti Remigij dependentis.

Congruit Apoſtolatui noſtro pro vniuerſis Eccleſiis Dei ne damna rerum ſuarum ſuſtineant, ſed magis in melius augeantur & creſcant, curam habere. Igitur quia fraternitatis tuæ dilectio nos poſtulauit quatenus Monaſterium Quod corpore Beati Marculfi nobilitatur, *Et in Epiſcopatu Laudunenſi ſitum eſt, priuilegio ſanctæ ſedis Apoſtolicæ muniremus, quo ad Dei Omnipotentis laudem & ejuſdem Marculfi honorificentiam nullius hominis auaritiâ & temeritate valeat in quoquam minus violari, ſed potius augeatur & creſcat propter interuentum tuæ dilectionis confirmamus, & corroboramus hoc noſtro auctoritatis priuilegio eidem Monaſterio omnes poſſeſſiones &c.*

Datum 3. Nonas Octobris per manum Petri Diaconi bibliothecarij, & Cancellarij ſanctæ Apoſtolicæ ſedis anno Domni Papæ Leonis noni Primo, indictione 3.

De-

Detectioni reliquiarum Sancti Dionyſij Pariſienſis intereſt Vvido Archiepiſcopus, ſepulturámque deligit in Eccleſia Sancti Remigij ubi funeratur.

CAPUT XXXII.

LEONE in Germaniam an. 1052. ad componendas inter Henricum Imperatorem & Hungariæ Regem diſſentiones vocato, Ratiſponæ adhuc in Bavaria conſiſtente, gravis oritur controverſia de reliquijs Sancti Dionyſij Areopagitæ, ob cujuſdam hominis ignoti corpus recens inventum in Eccleſia ſancti Emmerami Martyris, quod Areopagitæ corpus Germani falsò ſibi eſſe perſuaſerant tanquam eò olim tranſlatum fuiſſet ſub Arnulfo Imperatore. *Hoc enim Henrico Regi innotuiſſet, Imperatorem rogat per nuntios ut prædicti corporis diem eleuationis protelaret, donec pro comperto haberetur an reuera corpus Dionyſij eſſet in Francia. Miſſis itaque in hanc rem ab Imperatore ſapientibus viris apertâ Sancti Dionyſij capſulâ coram ipſis, Antiſtitum quoque ac Procerum multitudine totum corpus ipſius cum capite in ea inuentum eſt exceptis duobus oſſibus de collo, &c. His viſis nuntij Imperatoris in Germaniam redeuntes de omnibus certiorem eum fecerunt.* Hæc Rigordus qui præter ſeriem rei geſtæ, nomina etiam eorum, qui potiorum dignitatum claritate inſigniti præſentis dicuntur celebritatis gaudio interfuiſſe, recenſet hoc ordine.

DE EPISCOPALI DIGNITATE CONVENERE.

Vuido Remenſium Archiepiſcopus.
Robertus Cantuariorum Archiepiſcopus.
Imbertus Pariſiorum Epiſcopus.
Helinandus Laudunenſis Epiſcopus.
Balduinus Nouiomenſium Epiſcopus.
Frollandus Siluanectenſium Epiſcopus.
Vualterus ſeu Galterus Meldenſium Epiſcopus.

DE ORDINE ABBATUM.

Hugo Abbas Sancti Dionyſij.
Albertus Abbas Majoris Monaſterij.
Ioannes Abbas Fiſcanenſis. . . . . & Adalbertus Monachus Sancti Remigij, qui & ipſe aſſeruit coram Imperatore Pariſiis ſanctum Areopagitam Dionyſium conſeruari cum de ignoti hominis eleuatione quæſtio uerteretur.

Vvido Remenſis (quem in ſolemni hac detectione, ſacra feciſſe arbitramur) corporis etiam Beati Bertini in Monaſterio de Sithin tranſlationem celebravit 6. Nonas Maij aſſiſtentibus ei tamquam Metropolitano Drogone Tarnanenſi Epiſcopo, Herimaro Sancti Remigij, Alfrido de Sancto Viſmaro, Geruino Centulæ, Fulberto Sancti Banonis, alijſque Archimandritis, coram Adela Comitiſſa Roberti Regis filia & Balduini uxore,

quæ

VVIDO. XLII. ARCHIEP. *An.* 1052.

quæ brandeum liberaliter ſuppeditavit, quo reliquiæ involutæ ſunt, ut habetur in commentarijs S. Bertini.

Epiſcopalibus his per Provinciam ſedulò incumbens officijs Vvido Archianuſtes, ſuæ quoque fidelitatis & vigilantiæ haud ignobile poſteris exemplum reliquit. Cum agnito errore Berengarij circa præſentiam Chriſti in Euchariſtiâ obſtitit quam maximè, ne tantum virus non Diœceſim modo ſed ne Provinciam quoque inficeret. Unde ſcriptum legimus litteras hujus Hereſiarchæ ad Lanfrancum alicubi interceptas ab eo con- *Ex Lanfranci Epiſtolis.* feſtim deſtinaſſe ad ſummum Pontificem, cui de hac re poſtea vehementer gratulatus eſt. Sed purgavit ſe Lanfrancus de ſuſpicione ſuborta litterarum inſcriptione, palámque teſtatus eſt nihil commercij habuiſſe cum Berengario egregijs ſuis lucubrationibus quibus veluti Eccleſiæ ſydus longè præfulgens, inter inſigniores hujus ſæculi ſcriptores excelluit.

Vvido quandiu in vivis fuit intimo cordis ardore beatiſſimum dilexit Remigium, Aſceteriúmque nomini ejus conſecratum iteratis ſtuduit ditare largitionibus prædeceſſorum ſuorum exemplo, qui ſub ſpe retributionis æternæ rebus neceſſarijs illud abundè locupletarunt, undè ſepulturam in eo, quotiens Deus eum ab hac labili vita evocaret, habere delegit, ac ibidem anniverſarium ſuum quot annis celebrari. Ut autem fratres *Ex Charta Vidonis Archiepiſcopi.* congruum animæ ejus impenderent auxilium, de conſilio & aſſenſu Cleri ſui altare de Baina eiſdem impertijt ſub Clericali perſona perpetualiter poſſidendum eâ conditione, ut ſi eadem perſona aliquid criminis commiſerit unde judicetur perſonatum amittere, ſive morte interveniente ſubtracta fuerit vitæ, ab Abbate ipſius loci Remorum Pontifici altera præſentetur, cui abſque conventione ſeu pecuniæ largitione animarum committatur diligentia. Chartæ ſubſignarunt cum dignitatibus Eccleſiæ, Comites hoc ordine.

Signum Vuidonis Archiepiſcopi

Signum Vuarini Archidiaconi.	*Sig. Odonis Cantoris.*	*Sig Manaſſæ Comitis*
Signum Odonis Archidiaconi.	*Sig. Herimanni, Geruini,*	*Archiepiſcopi nepotis.*
Signum Odalrici Præpoſiti.	*Hugonis &c. ſig. Domni*	*Sig. Rogeri Comitis.*
Signum Richardi Decani.	*Abbatis Herimari.*	*Sig: Rainoldi Sueſſionis*
		Comitis, &c.

Actum Remis An. 1052. Indict. 2. regnante Henrico Rege An. 24. Archiepiſcopatus Domni Vuidonis An. 20. Odalricus Cancellarius ſcripſit, atque ſubſcripſit.

Anno ſequenti confirmat Vuido donum Manaſſis nepotis ſui Herimaro Abbati S. Remigij de quibuſdam terris in con-
1053. *finio Caſtri Beati Remigij ſitis præſenti Charta, à nobilibus vicinis ſubſcripta, quam hic è Chartophilacio prædicti Monaſterij ſubjicimus.*

Charta Vuidonis Archiepiſcopi.

Vrilly. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Eſt in confinio Caſtri ſancti Remigij terra adjacens vicinitati terrarum adjacentium in Villa Sancti Remigij ex partê, quæ à viriditate dicitur, de poſſeſſione cujuſdam *Manaſſes Calvus Nepos Vuidonis Archiep.* Vicedomini Remenſis qui dicebatur Manaſſes Calvus nepos Vuidonis Archiepiſcopi. Valens ergo Dominus Abbas Herimarus quoddam Manſionile ibi prope memoratam Villam conſtruere, nomine tollens viam, pro

co

eo quod viam abſtulerit quæ perindè ſolita erat fieri quia contigua & immixta erat ipſa terra reliquis terris ſancti Remigij, ne aliquando paterentur aliquod ſcandalum homines eaſdem colentes à Domino poſſeſſore ipſius terræ, de qua ſupra retulimus, petivit in præſentia Domni Archipræſulis Vvidonis ab ipſo Manaſſe Calvo dari Sancto Remigio eam pro remedio animæ ſuæ & animarum filiorum ſuorum. Ipſe autem noluit hoc facere niſi ea conditione, ut darentur ſibi centum ſolidi quot annis vitæ ſuæ, & poſt mortem ſuo hæredi. Herimarus autem conſilio habito cum Manaſſe Comite qui tunc præſens aderat, & cum reliquis Caſatis ex præcepto ejuſdem Archipræſulis memorati, noluit aſſentire ut daret ei memoratum pretium, ſcilicet centum ſolidos, niſi quandiu viveret. Denique hortatu omnium qui aderant, imo prece & Imperio Avunculi ſui ſupra taxati Archipræſulis ad ultimum conſentit, ut haberet centum ſolidos quo ad viveret. Poſt mortem verò ſuam, & terram & denarios Sanctus Remigius jure quieto poſſideret. Hanc igitur conventionem in præſentia ſua litteris commendare præcepit Domnus Vvido Archipræſul, & ut per ſuccedentia temporum curricula inconvulſa maneret, Archiepiſcopalis auctoritatis ſigillo cum Clericorum, & Laicorum qui adfuerunt, teſtimonio corroboravit. VVIDO XL II. ARCHIEP. An. 1053.

Signum Domni Vuidonis Archipræſulis.
Signum Odonis Archidiaconi.
Signum Herimari Abbatis, &c.

Laicorum verò ſignum Manaſſa Comitis. Signum Rogeri Comitis. Signum Rainoldi Sueſſionici Comitis. Signum Vuidonis militis. Acta eſt hac Remis in Eccleſia ſancta Maria, Anno Incarnat. Dom. 1053. Indict. 6 regnante Henrico Rege Francorum anno 24. Archiepiſcopatus autem Vuidonis an. 20. Odalricus Cancellarius ſcripſit.

Hic igitur Præſul, qui & reſtaurationi Sparnacenſis Eccleſiæ conſentit ante obitum, poſtquam 22. annis & aliquot menſibus, graviter & integerrimè ſedem Remenſem gubernaſſet, diem clauſit Calendis Septembris anno 1055. vel 1056. ex Alberico. Sepultúſque eſt apud S. Remigium ut ultimis tabulis conſtituerat. Verſus ſuper tumbam exarati, virtutes cum nobilitatis flore cum eo conjunctas fuiſſe ac velut inſertas breviter indigitant his verbis. 1055.

Fluxus honor mundi, proceres! cur debet amari?
Dum manet, excruciat, & poſt quid cernite fiat.
Iſte bis undenos geminos cum menſe per annos,
Archiepiſcopium poſſedit Vuido Remorum;
Stat pius, ac humilis in culmine nobilitatis.
Heu miſeram ſortem! facit hunc caro putrida vermem,
Aſt animam Ieſus foveat vi nominis ejus,
Terrea Calendis linquentem clauſtra Septembris.

GERVASII ARCHIEPISCOPI
Genealogia.

EX Alberici Chronico MS. claruit hic ſub Beato Ludovico in Abbatia trium fontium Diœceſ. Catalaun. ex Ægidio de Bry Domino de la Clergerie, in Comitum Perticenſium hiſtoria; quamvis Jacobus Chifletius aliter ſentiat.

Gervas. XLIII. Archiep *An.* 1055.

Hamelinus vel Aimon Caſtri Ledi Dominus Heldegardem Beliſmenſem Ivonis Comitis de Belliſmo filiã duxit uxorem. Prædicti Hamelini nomen legitur in obituario S. Dionyſij Remenſis 18. Cal Ianuarij, uxoris verò ejus 6. Cal. Novemb. in eodem obituario. Ex ijs prodierunt.

1. Robertus Ledi Caſtelli.

2. Burchardus Caſtri Ledi Dominus in Meduano ducatu.

3. Gervaſius Cenomanenſis primum Epiſcopus, Tũ Remenſis. De Belliſmenſis à quibus vocatus, ab alijs Barbet, vel de la Rocheguyon.

Gervaſius Caſtri Ledi Dominus.

Mathildis Caſtri Ledi hæres in ducatu Meduanenſi, nupſit heliæ Flexiẽſi Meduano Comiti Joannis Flexienſis filio ex Paula Meduana Hugonis 2. Comitis filia.

Eremburgis Meduana, uxor fulconis Comitis Andegavenſis & Meduani qui Regis quoque Hieroſolymitani exercitũ, procerum Chriſtianorũ electione duxit.

Gervaſij Genealogiam ex Materno latere habes in hiſtoria Perticenſi quam ſequenti capite breviter exponemus.

Gervaſius ex Cenomanenſi Epiſcopo fit 43. Archiepiſcopus. Urbis Eccleſias luſtrat, & feudatori s ad fidelitatem compellit.

CAPUT XXXIV.

Naſcitur Gervaſius An. 1004. Non. februar. apud Caſtrum Ledi Chron. Rem. ex Hamelino & Heldegarde vel hildeburge Perperam hic de Barbeteſ... de Rupe Guidonis alicubi vocatur.

SEDI Epiſcopali fœliciùs nihil optatiúſque accidere poteſt, quam Rectorem habere eum qui & ovibus ſibi commiſis prodeſſe & Eccleſiarum utilitati valeat providere, qualis Gervaſius haud dubiè fuit, generis nobilitate præfulgens, virtutibus clarus, ſapientiâ & honeſtate in regno nulli ſecundus, cujus progenies in hiſtoria Perticenſi fuſius à nobis compendiò ſic deſcribitur. Ivo Belliſmenſis primus Alenconij Comes avus Gervaſij ex materno latere, & qui ſub Rege Ludovico 4. & Richardo 5. Normanniæ Duce claruit Godehildem habuit uxorem, Monaſterij S. Saulini in caſtro Belliſmenſi fundatricem, ex qua tres filios, & duas filias ſuſcepit, Guilelmum de Belliſmo, Aveſgaudum Cenomanenſem Epiſcopum, Ivonem Hildeburgim, & Hildildim. Harum Prior Aimoni Caſtelli Litz vel ledi Domino nupta, Gervaſium procreavit, qui Avunculo in Epiſcopatu Cenomanenſi ſucceſſit an. 1035.

Sed vix Epiſcopale ſolium conſcenderat, cum Herbertus cognomine Baccho qui dudum Aveſgaudo moleſtus fuerat ei inſidias ſtruit, & in auditâ tyrannide ab ingreſſu urbis Cenomanenſis per duos annos excludit. Subindè Godefridus Andegavenſis, cui Epiſcopium Gervaſius quandiu ſuperſtes eſſet, Herberti pravitate denuo fatigatus, promiſerat, ei ex amico hoſti factus eſt: nam ſe veluti deluſum arbitratus (eo quod Hugo Prin-

ceps

ceps junior quem prædictus Gervaſius in baptiſmo ſuſceperat) expulſo Herberto admiſſus eſſet in urbem, ac Berthæ relictæ Alani Comitis Britanniæ Matrimonio junctus, Caſtellum Ledi obſidione cinxit, tum prætextu ineundæ pacis Gervaſium ad familiare colloquium alliciens, eum ſubdolè cæpit, ac in vinculis captiuum auſu nefario per ſeptem annos detinuit, ut ex actis Concilij Remenſis ſub Leone 9. colligitur, ubi Godefrido ſub anathemate injunctum, ut Gervaſium libertate donaret, quam tamen ipſe non eſt aſſecutus, quin prius Caſtellum Ledi, quod illi patrimonij jure obvenerat, etiam nolens cederet.

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1055.

Caſtellū Lidi vocatur in vita S. Melanij.

Vide ſub finem Concilij.

Ex longo & tædioſo Gervaſius ereptus carcere, in Normanniam ſeceſſit ubi à Guilelmo Duce comiter exceptus, auro, argento, honore, multiſque prædijs cumulatur. Fama ejus per univerſam Galliam crebreſcente, Rex tantum Præſulem allicere, ac beneficijs ſibi devincire cupiens, eum primò à conſilijs eſſe voluit, tum Vvidone Archiepiſcopo fatis cedente, Remenſes infulas ei cupidiſſimè conciliavit, quas annuente Clero & populo adeptus eſt 5. idus Oct. anno 1055. poſtquam viginti annis Cenomanenſem ſedem inter varios fortunæ caſus, occupaſſet. Undè patet quid ei tot adverſa præſtiterint, cum è tenebricoſo carcere, alter veluti Joſeph vix eductus in Belgicæ Provinciæ celſiorem Cathedram provectus fuerit, quæ ab eo tot gloriæ titulis, ſacriſque ædibus nobilitata eſt, ut eo ſplendidior in tota hiſtoria famoſiórque difficile ſit reperiri.

Summo igitur omnium gaudio ſedi Remorum incardinatus idibus Octobris, ab eo quod Pontificalis muneris eſt auſpicatur, à ſacrorum ſcilicet ædificiorum luſtratione, tam civitatis quam ſuburbiorum, quæ cum ad Dei cultum & gloriam noſtræ religionis condita ſint, ſummoperè curandum eſt, ne ſenio vel ſocordia dilabantur; ſatius enim eſt vetera inſtaurare, quam nova inchoare &c. De operibus publicis Mſſ. codices referunt viſâ Beati Nicaſij Baſilicâ temperaſſe ſe non potuiſſe à lachrymis ubertim ab oculis fluentibus, ob tam elegantis ædificij undique patentes ruinas, deturpatamque interioris & exterioris formæ venuſtatem, ac ſubindè in animum induxiſſe ſuum, eam ſuis impendijs quam primùm reparare, quod & generoſè præſtitit, ut alibi dictum eſt.

Tomo 1. ſub finem.

Exin urbem circumeundo, Beati Dionyſij ædem injuriâ pariter temporum detritam, & imbribus veluti impluvium quoddam tectis hinc indè delapſis expoſitam reperit, adeò ut vix in ea locus eſſet coopertus ubi ſacris Sacerdos poſſet operari. Hanc quoque novis ſubſtructionibus poſt Nicaſianam excitare conſtituit, ut ſuo loco referam. Ex ſacrorum ædificiorum luſtratione animum appulit Præſul eximius, ad id quod erat Dominij ſui Archiepiſcopatus, coegitque Manaſſem Comitem fidei clientelam profiteri pro Villis quas in beneficium Avus, patérque ejus ab Eccleſia Remenſi acceperant, ut ex veteri membrana colligitur, cujus antigraphum hoc loco ſubijcere ratum duximus, quod hiſtoriæ non minimam lucem adferat.

Notum ſit Eccleſiæ Dei quod anno Domin. Incarn. 1055. Comes Manaſſes Domni Geruaſij Archipræſulis homeliges factus eſt, & ligiam fidelitatem jurauit. Domnus verò Archipræſul beneficium illud ſibi reddidit quod pater ejus & Auunculus ejus, videlicet Manaſſes Caluus de anterioribus Archiepiſcopis tenuerunt, & ipſe tenet ſcilicet de his, Adalberone, Arnulfo, Ebalo. Margore autem quod Vuido Archiepiſcopus ei dederat, eo pacto reddidit ei, quod ſi Beatrix Marchiſia filia Theodorici Ducis qui ſupradictam Villam tenuit, uel aduocatus ejus calumniati fuerint, redditionem illam audiet Domnus Archipræſul, & placitum inter calumniatores & Comitem Manaſſem, & cui juſtum fuerit, concedet ſine aliqua commutatione. Cætera dona Vuidonis retinuit videlicet Caſtellaniam de Moſomo Caſtro quam tenebat Angubrannus pro qua reddidit ei quadraginta libras, &

Comes Manaſſes.

Manaſſes Caluus.

Caſtellania de Moſomo.

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1055.

Betiniacam Villam. Altaria quæ tenebat Comes Manaſſes in beneficium de Archiepiſcopo dimiſit, quæ Dominus Archiepiſcopus reddidit Comitis demiſſione filio ejus Rotgero Clerico in perſonaticum, & ſi ipſe obierit, reſpondet ſe redditurum uni Clerico tantum in perſonaticum quem ipſe præſentaverit, ſi tamen laudabilis perſona fuerit, ac idonea ad recipiendum.

Altus mons. *De Altomonte contendebat prædictus Comes, non eſſe de beneficio beatæ Mariæ, quod Dominus Archiepiſcopus quamvis & per teſtes & per idonea ſcripta cognoviſſet eſſe de beneficio ſanctæ Mariæ, tamen ſic dimiſit ut erat uſque ad feſtivitatem ſancti Remigij quæ eſt Calendis Octobris. Si tunc cognoverit eſſe de beneficio ſanctæ Mariæ, fatebitur coram Domino Archiepiſcopo, & quibus illi placuerit, ſi non, poſt feſtivitatem prædictam quintodecimo à feſtivitate die, vel probabit ſuum alodium eſſe, ut falsò contendit, vel fatebitur eſſe de beneficio ſanctæ Mariæ, ut eſt.*

Beneficium Lethaldi reddidit illi, & uxori ejus ad annos quibus hæres Lethaldi beneficium tenere poterit, & ſi hæres Lethaldi interierit, ſpopondit ſe redditurum ei, illique quem ex filijs ſuis uxor prædicti Manaſſæ hæredem inſtituerit. Altaria quæ habuit Lethaldus in beneficium reddidit præfato Rogero eorum filio in perſonaticum uſque ad annos ſupradictos. Quod Comes in Archiepiſcopum deliquerat, ei dimiſit. Interfuerunt teſtes de Clericis Odo & Vuarinus Archidiaconi, Odelricus Præpoſitus, Vuidricus Decanus, Drogo, Arnulfus, & Amalricus.

De Laicis Vuido de Quadrencio, Manaſſes de Altreio, Manaſſes Vicedominus, Odo, Rotfridus, Hamelinus. Prædicta feſtivitate S. Remigij quæ eſt ſcilicet Calend. Octobris recognovit Comes Manaſſes & conceſſit Caſtellum de Altomonte ſe tenere de beneficio ſanctæ Mariæ Remenſis, & Gervaſij Archiepiſcopi. Huic conceſſioni interfuere ex parte Archiepiſcopi Herimarus Abbas S. Remigij, Odo Archidiaconus, Odelricus præpoſitus. De Laicis Vuido de Guarnaro, Hamelinus, Odo, Hugo. Ex parte Comitis Manaſſe Haimo de Roceio, Mainardus, Rainerus, Hugo, Renaldus, Eugobrannus.

Sindunenſis in Dulcumenſi Pago Prioratus exordium; & ſummorum Pontificum ad Gervaſium Epiſtolæ.

1055. DUlcumenſis Pagus veteribus notior eſt quam modernis, apud quos
1056. penitus exolevit, vixque cognoſcitur niſi ex villis quæ infra Pagi fines concludebantur. Dulimenſis vitiosè (ut reor) vocatur in diviſione regni Lotharij facta inter Carolum & Ludovicum ann. 870. Dolomenſis apud Flodoardum lib. 2. cap. 18. & Dulcumenſis lib. 1. protendebatúrque à Cernaco uſque ad Moſam, ubi Caſtellum de Dun & villula Dulcon olim totius Pagi caput, & à quo nomen ſortitur. In eo celebris vicus eſt Sindunus nomine, Martyrio Ss. Oricoli & ſororum nobilitatus, quorum ſacræ exuviæ ditiſſimo Prioratui natalem hoc pacto dedêre.

Cum prædictæ viri Eccleſia externorum quorundam Præſbyterorum curæ relicta fuiſſet, ut coram ſanctis pignoribus diu, noctúque preces funderent, his excubias non agentibus, ea expollianda fures excogitarunt, qui perfractis foribus, noctu ſanctuarium ingreſſi, cum thecis argenteis reliquias intrepidè abſtulerunt, quas tamen Hubertus Clarimontis Comes è ſacrilegis eorum manibus fœliciter eripuit, ac in Caſtellum ſuum eâ quâ licuit reverentiâ tranſportavit.

Herimarus S. Remigij Abbas, hujus rei factus certior, Comitem ſupplex adit, hortatúrque, ut quod furtim è loco ſacro ablatum fuerat, ſpontè reſtitueret; eo preces ac minas nihili faciente Gervaſius, ad quem Abbas eum detulit, ſub anathematis pœna tandem reddere coegit quod per quinquennium injuſtè retinuerat, ut palam fiet ex Charta quæ divitis Prioratus S. Oriculi ſivè Sindunenſis originem pandit, cujus fragmentum ex veteri MS. bibliothecæ S. Remigij folio ultimo, ubi habentur expoſitiones Rabani in Matthæum, lubens ſubijcio.

Notum

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1055. 1056.

NOtum eſſe volumus tam præſentibus, quàm futuris ſacroſanctæ Eccleſiæ «
Fidelibus, Eccleſiam apud vicum Sindunum in Pago Dulcumenſi ex «
antiquo inſignitam fuiſſe ſancti Martyris Oriculi, ſororúmque ejus Oricolæ «
& Baſilicæ corporibus, quæ cum olim per merita eorum adeò celebrata, «
& fidelis populi frequentatione maximæ venerationi fuerit habita, his mo- «
dernis temporibus ad tantum neglectum devenit, ut qui eam cuſtodirent, «
vel pro loci dignitate divinum inibi ſervitium exſolverent, defuerint: unde «
à furibus noctu eſt effracta, eadémque ſanctorum oſſa exindè ſunt ablata, ſed «
ab eis per Hubertum de Clarimontis caſtello recepta, in ipſius caſtelli Baſilica «
decenter collocata, & inibi per quinquennium retenta. Nam ſæpius commo- «
nitus ab Abbate ſancti Remigij Herimaro, & fideli viro Manaſſe de Altreïo «
caſtello, noluit acquieſcere ut ea priſtino redderet loco, donec ſtudio & «
auctoritate domni Gervaſij Remorum Archiepiſcopi reddidit ea licèt invitus, «
quæ cùm ad propriam ſedem ab eodem Abbate & ipſius Monachis fuiſſent «
relata, ſtatuit idem Archipræſul eumdem locum Monaſterio ſancti Remigij «
deinceps eſſe ſubjectum, indéque Fratres aliquos delegari, qui ad horum «
Sanctorum memoriam inceſſanter divinum exhibeant Officium, & ad ſup- «
plementum victûs eorum, altare ipſius Eccleſiæ (quamdiu ibi haberentur «
Monachi) abſque ullius conſuetudinis exactione perpetualiter tradidit poſſi- «
dendum. Tali itaque teſtimonio tanti Pontificis auctoritate ſubnixo, elucet «
Eccleſiam ſanctorum Martyrum olim pro eorum reverentia magnæ cele- «
britatis fuiſſe, ſed graſſante malignantium vecordia deinceps neglectui eſſe: «
ad quam cùm eorum reducerentur corpora, vicinarum gentium celeberri- «
mus concurſus fuit, quoniam pluribus effulſit miraculis. «

De eo Flodoardus lib. 1. cap. 8.

Nota.

Sancta Reliquiæ in Oratoriis vilaribus non ponantur niſi forſitan Clericos cuiuſcumque Parochiæ vicinos contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequēter famulētur. *Concil. Epar anno 517. celebrato cap. 25.*

Et hæc de origine Prioratûs Sindunenſis, in quem poſtea Robertus Abbas S. Remigij exauctoratus ſe recepit, vocatúrque Cella ſancti Oriculi ubi antiquitus fuêre ſex Monachi, juxta præſcriptum Conventûs Aquiſgranenſis cap. 44. at is numerus ſenſim decreſcit, quamvis accreſcat cenſus.

Ceterùm ut omnibus modis Reipublicæ præſertim litterariæ prodeſſet Gervaſius, ſcholas Remenſes vetuſtate collapſas, illuſtriores reddere ſtatuit operâ S. Brunonis Colonienſis, ac in Eccleſia Remenſi à pueris enutriti, quem ſcholarum caput ſeu Rectorem conſtituit, addito Cancellariatûs officio, quo egregiè perfunctus eſt uſque ad Manaſſem I. donec ipſe caleſtis dignitatum pompis in eremum ſeceſſit, ut infra dicetur. Idem quoque Antiſtes illuſtre monimentum ſuæ magnificentiæ poſteritati relicturus, Cervum ære fuſum ingentis magnitudinis ante valvas palatij ſuper molem lapideam inſtar ſuppedanei erectum poſuit, quo juventæ forſan exercitia, ſeu potiùs patriam venationi aptiſſimam indicaret, ſub cujus aluo hi verſus exarati leguntur cum nomine auctoris.

Dum Cenomanorum ſaltus luſtrare ſolebat
Gervaſius, cervos tunc ſufficienter habebat;
Hunc, memor ut patria ſit ſemper, condidit ære.

An. 1057.

Auditâ Friderici Cardinalis ad ſummum Pontificatum promotione, qui & Stephanus decimus dictus eſt, illi ſummoperè eſt gratulatus per nuncios, qui & filialis obedientiæ obſequia detulerunt. Undè eidem pariter gratias rependit Pontifex hac Epiſtolâ quæ inter recèns editas prima eſt.

Ad Gervaſium Remenſium Archiepiſcopum.

STephanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi Archie- «
piſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Promotioni noſtræ, ſicut «
nobis ſcripſiſti, non ambigimus te gratulari, amicitiam quoque ſinceram & «
volumus & optamus inter nos fore perpetuam, porro obedientiam, fidelita- «
témque, quàm nobis polliceris te integerrimè ſervaturum, ſi ut debes, & ut «

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1057.

„ decet ſervaveris, facis, quod faciendum optimè ſcis, quia principalem „ & communem Matrem non modò nos reveris in nobis. De Concilio „ autem Remis habendo, quid aliud dicendum, niſi quod beatæ memoriæ „ domnus Victor Dei judicio hinc eſt raptus, & quòd inter vos convenit „ non remandaſti, an in hoc eſſet Regis conſenſus? ſed & de Bituricenſi „ Archiepiſcopo, quia dilectus filius noſter Hildebrandus, cui illius cauſa „ maximè nota eſt, abeſt, hoc tantùm reſpondemus, quòd eo revertente, „ & te cum illo ad nos veniente, tam ex hoc, quàm ex alijs eccleſiaſticis „ negotijs tuum conſilium habebimus . . . . . Ne deficias aut frangaris, „ ſi adverſarios pro fidelitate S. Romanæ Eccleſiæ, imo pro ſanctorum Cano- „ num defenſione pateris, ſciens ſecundùm Apoſtolum, quòd in hoc poſitus „ ſis; auxilium enim noſtrum, & conſilium tibi pro juſtitia agonizanti tempore „ noſtri Pontificatûs non deerit. Ceterùm Romæ quintodecimo die poſt ſan- „ ctum Paſcha Synodum celebraturi, tuam fraternitatem cum Suffraganeis „ ejus volumus & jubemus intereſſe, abſque inevitabili neceſſitate.

Regis conſenſus pro Concilio in Gallia celebrando.

Stephani convocatio effectum non eſt conſecuta, cùm ſtatim vitâ functus, ſucceſſorem habuerit Nicolaum II. cujus aliquot exſtant ad Gervaſium Epiſtolæ, quarum hîc pericopen damus, ut vel ex harum tenore negotiorum hujus temporis ſeries clariùs eluceſcat. Prima igitur prædictum carpit Archiepiſcopum, quòd Apoſtolicæ ſedis invaſoribus Minuto ſcilicet faverit, monétque ut Francorum Regem hortetur, ne ſacris obſiſtat Canonibus.

„ NIcolaus Servus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili Archiepiſcopo ſa- „ lutem, & Apoſtolicam benedictionem. Licèt de veſtra fraternitate „ quædam ſiniſtra, non ſine diſcuſſione dimittenda, pervenerint ad ſedem Apo- „ ſtolicam, ſcilicet quòd ejus invaſoribus faveris, quòd pontificales actus „ poſtpoſueris, tamen quia teſtimonio non levis perſonæ defenderis, ſed „ potiùs de fidelitate ſancti Petri laudaris, præmiſſa tranſimus & ut verum ſit „ de vobis teſtimonium, optamus . . . . ſcitis enim quàm vobisb enigna fuerit „ communis Mater . . . . . . ſancta Romana Eccleſia, quámque magna de „ te ei fiducia, ut tuâ ſollertiâ Francorum Rex poſſet ſuccurere penè lapſæ „ Eccleſiæ. Proindè agere ſtude quod de te ſperavit Apoſtolica ſedes, & „ veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, ammone, ne pervertatur „ peſſimorum conſilio, qui noſtrâ diſcordiâ putant ſe Apoſtolicam cen- „ ſuram evadere, caveátque ſacris Canonibus, imo beato Petro reſiſtere, „ nóſque, qui eum ſicut pupillam volumus amare oculi, contra ſe moveri, „ ſatis enim mirari poteſt, ſi pro aliquo ſtulto, ſicut eſt, quem voluit ordinari, „ Manſconenſis Epiſcopus, vult Deum, & ſanctum Petrum offendere . . . . . „ De Duce verò Godefrido nemo vos terreat, cùm fuerit opus vos venire „ Romam . . • . . ſalutant vos cariſſimi Fratres noſtri Cardinales, Epiſ- „ copi; nec non humilitas Filij noſtri Hildebrandi.

Idem Pontifex Epiſtolâ vigeſimâ-quartâ Gervaſio injungit ut Belvacenſi Epiſcopo munus epiſcopale interdicat, eo quod contra ſtatuta Canonum conſecratus ſit, & pecuniam dederit.

Is erant Gilbertus, qui Drogoni ſucceſſit, & a Frollando Silvanectenſi Episcopo, ſine aſſenſu Metropolitani conſecratus fuerat.

„ NIcolaus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili Archiep. „ Remenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Audivimus relatione „ multorum quòd Belvacenſis Epiſcopus contra ſtatuta Canonum ſine „ nobis, & ſine veſtro aſſenſu fuerit conſecratus, & quod pejus eſt, ad Epiſco- „ patum ſublimatus. Accingimini igitur, & fultus noſtra auctoritate, ex parte „ omnipotentis Dei, auctoritate beati Apoſtoli Petri omne epiſcopale offi- „ cium, uſque dum ad Romanam Synodum venerit, interdicite. Sin autem „ in aperto res eſt, quod pecuniam dederit, omnibus Belvacenſibus Clericis „ ac Laïcis ut ſibi ante prædictum judicium non obediant ſub excommunica- tione

tione interdicite . . . . . Silvanectenſi etiam veſtro ſuffraganeo Epiſcopo, ſi eum pecuniam dediſſe præſcivit, & veſtrum aſſenſum in maledictionis herede benedicendo non habuit, ſimiliter epiſcopale officium uſque ad prædictam Synodum interdicite. GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1057.

Epiſtola 4. Gervaſium paternè monet ne Virdunenſi Eccleſiæ, quæ ei cum Fratribus commiſſa eſt, quidquam injuriæ per ſuos inferri patiatur. Sequenti verò primùm excuſationem ab eo per G. ſibi factam pro Silvanectenſi Epiſcopo recipit, eo quod Canonicum fuit quod fecerat; tum de ſuo in Franciam adventu, nihil certi ſcribere valens, interim hortatur, ut cum Duce Godefrido pacem ineat, ***quatenus tui***, inquit, ***ad nos ſecurè valeant venire, noſque eos poſſimus audire.*** *Godefridum Arduanenſem intelligit, de quo Sigebertus ad annum 1055 & 1057.*

Gervaſius Philippum I. Remis ungit in Regem, fitque ſummus regni Cancellarius. Ejuſdem Epiſtola ad Nicolaum, & Alexandrum ſummos Pontifices, & Alexandri ad Gervaſium.

CAPUT XXXV.

HENRICUS primus ſenio ſe gravari conſpiciens, Philippum filium ſuum natu majorem, quem ex Anna, Georgij Sclavi Regis Rutenorum filia, ſuſceperat, ſecum in regni ſolium ſublimare ſtatuit, eúmque adhuc ſeptennem Remos deducens, in die Pentecoſtes ante maïus altare beatæ Mariæ, cum magna fecit ambitione conſecrari à Gervaſio Remenſi Archiepiſcopo, qui cùm in Regis obſequio eſſet, & magnæ ſtrenuitatis, non modicum expendit apparatum. Hæc hiſtoriæ Francicæ fragmenta, vetuſtioréſque Chronographi. Acta Concilij Pariſienſis, quæ Papirius Maſſo in ſuos annales intulit ſubobſcurè loquuntur, ac ſi Philippus Pariſijs in conventu Epiſcoporum, & non Remis, coronam ſuſceperit. Sed præſtat referre quod Andræas du Cheſne de hac inauguratione evulgavit poſt Tilletium, ex manuſcripto codice domini Petavij Senatoris Pariſienſis, quo totius rei ſeries, & aſſiſtentium Epiſcoporum nomina luculenter & ordinatè continentur. *Tom. 4. fol. 161.*

Ordo qualiter Philippus I. in Regem conſecratus eſt.

ANno Incarnationis Dominicæ MLIX. Indictione XII. regnante Henrico Rege anno XXXII. eadem die completo, x. Cal. Junij, Epiſcopatus autem domini Gervaſij anno IV. in die ſancto Pentecoſten, Philippus Rex hoc ordine in majori Eccleſia ante altare ſanctæ Mariæ à Gervaſio Archiepiſcopo conſecratus eſt. Inchoata Miſſa antequam Epiſtola legeretur, Domnus Archiepiſcopus vertit ſe ad eum, & expoſuit ei fidem Catholicam, ſciſcitans ab eo utrum hanc crederet, & defendere vellet quo annuente delata eſt ejus profeſſio, quam accipiens ipſe legit, dum adhuc ſeptennis eſſet, eique ſubſcripſit. Erat autem profeſſio hæc. ***Ego Philippus Deo propitiante mox futurus Rex Francorum, in die ordinationis meæ promitto coram Deo & ſanctis ejus, quod unicuique de vobis commiſſis canonicum privilegium, & debitam legem, atque juſtitiam conſervabo, & defenſionem quantùm potuero, adjuvante Domino, exhibebo; ſicut Rex in ſuo Regno, uniquique Epiſcopo, & Eccleſia ſibi commiſſa per rectum exhibere debet. Populo quoque nobis credito, me diſpenſationem legum in ſuo jure conſiſtentem noſtra auctoritate conceſſurum.*** Qua completa

poſuit

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1059.

„poſuit eam in manus Archiepiſcopi, aſtante Hugone Biſonticenſi Nicolai „Papæ Legato, & cum eo Ermenfredo Sedunenſi, Archiepiſcopis quoque „Mainardo Senonenſi, & Bartholomæo Turonenſi: nec-non Epiſcopis Heddone Sueſſionenſi, Rogero Cathalaunenſi, Elinanno ſeu Helinando Laudu„nenſi, Balduino Noviomenſi, Frollando Silvanectenſi, Letberto Came-

Epiſcoporum qui Philippo I. inaugurationi interfuerunt nomina.

„racenſi, Guidone Ambianenſi, Aganone Eduenſi, Hardunino Lingonenſi, „Achardo Cabilonenſi, Iſembardo Aurelianenſi, Imberto Pariſiacenſi, Gal„tero Meldenſi, Hugone Nivernenſi, Gaufrido Autiſſiodorenſi, Hugone „Tricaſſino, Hicterio ſeu Iterio Chabot Lemovicenſi, Guillelmo Engo„liſmenſi, Arnulfo Sanctonenſi, Vereco ſeu Quiriaco Nannetenſi. Et de „Abbatibus, Herimaro ſancti Remigij, Rainero ſancti Benedicti, Hugone

S Guignolet de Landevenec. Hemblieres.

„ſancti Dionyſij, Adraldo ſeu Adroldo S. Germani à Pratis, Geruino ſancti „Richarij, Guathone ſancti Vvallerici . . . . ſancti Vingalæi, „Vvarino S. Judocij, Fulchone de Foreſti Monaſterio, Gerardo ſancti Me„dardi, Heinrico ſeu Henrico Humolarienſi, Gouzone Florinenſi, Raynerio „Floriacenſi, Fulchone S. Michaëlis Laudunenſis, Archenveo Laudunenſi, „Guidone Marcianenſi, Rodulfo Moſomenſi, Alberto ſancti Theodorici, „Varino Altovillarenſi, Vvenrico ſancti Baſoli, Hugone Orbacenſi, Odi„lardo Cathalaunenſi, Vvandelgero Clervenſi, Vvaleranno Virdunenſi, „Adalberone Divionenſi, Arnoldo Pultarienſi, Guillelmo Trenorcenſi, „Hugone Carrofenſi, Aveſgaudo Cenomanenſi, Hugone Criſpinenſi.

Baculus S. Remigij.

„ Accipiens (Gervaſius) baculum ſancti Remigij, diſſeruit quietè & pa„cificè, quomodo ad eum pertineat maximè electio Regis, & conſecratio „Regis, ex quo ſanctus Remigius HLudovicum Regem baptiſavit & con„ſecravit. Diſſeruit etiam quomodo per illum baculum hanc conſecrandi „poteſtatem, & totius Galliæ Primatum Ormiſda Papa ſancto dederit Re„migio, & quomodo Papa Victor ſibi & Eccleſiæ ſuæ . . . . .

Philippus eligitur in Regē.

„ Tunc, annuente Patre ejus Henrico, elegit eum in Regem. Poſt eum „Romanæ, Sedis Legati, cùm id ſine Papæ nutu fieri licitum eſſe diſertum „ibi ſit, honoris tamen & amoris gratiâ, tum ejus ibi affuerunt Legati. Poſt „hos, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Abbates, & Clerici. Poſt, Vvido Dux „Aquitaniæ. Poſt, Hugo filius, & Legatus Ducis Burgundiæ. Poſt, Legati „Balduini Marchionis, & Legati Gaufridi Andegavenſis Comitis. Deindè „Comites, Rodulfus ſcilicet Vadenſis, Herbertus Vermandenſis, Vvido Pon„ticenſis, Vvillelmus Sueſſionenſis, Raynaldus, Rogerus, Manaſſes, Huilduinus, „Vvillelmus Arvernenſis, Heldebertus de illa Marchia, Folco Ecoleſmenſis, „Vice-comes Lemovicenſis. Poſt, Milites, & populi tam majores, quam minores „uno ore conſentientes laudaverunt ter proclamantes *Laudamus, volumus, Fiat.*

Gervaſius fit ſummus Cancellarius.

„ Tunc fecit ipſe Philippus præceptum, ſicut anteceſſores ſui fecerunt, de „rebus ſanctæ Mariæ, & Remenſi Comitatu, & de rebus ſancti Remigij, & „de ceteris Abbatijs, quod firmavit, eique ſubſcripſit. Subſcripſit etiam „Archiepiſcopus, nam ibi conſtituit eum ſummum Cancellarium, ſicut ante„ceſſores ſui anteceſſores ſuos fecerant, & ita conſecravit eum in Regem. „Revertente autem Archiepiſcopo ad ſedem ſuam, & ſedente, delatum eſt „Privilegium quod Papa Victor ei dederat, lectúmque eſt circumſtantibus, „& audientibus Epiſcopis. Facta ſunt hæc omnia cum omni devotione, & „alacritate quàm maxima, ſine omni diſturbatione, & nullatenus alicujus con„tradictione, vel aliquo Reipublicæ damno. Hos omnes Gervaſius Archiepiſ„copus libenter excepit, & de ſumtibus ſuis, eis pleniſſimè erogavit, nulli „tamen ex debito, præter Regem, ſed honoris causâ Eccleſiæ, & liberalitatis ſuæ.

Liber hic, de ratione temporum, eſt Venerabilis Beda & addita ſunt hæc ad calcem cum alijs quæ ad tractatum nō pertinent.

Archicancellarij dignitate Gervaſium ſtatim poſt inaugurationem Philippi donatum fuiſſe à Rege, probat MS. codex ſancti Theodorici propè Remos, cui titulus eſt, *DE RATIONE TEMPORUM.* Cujus excerptum retulit idem Andr. du Cheſne his verbis.

Anno

Anno Incarnationis 1059. Indictione XII. regnante Henrico Rege, & regni ejus Anno XXXII. eodem die completo, Epiſcopatus verò Gervaſij Archiepiſcopi IV. X. Calend. Iuny, die ſancto Penteceſten, dum adhuc ſeptennis eſſet Philippus in Regem à Gervaſio conſecratus eſt, aſſiſtentibus ſibi tribus Archiepiſcopis, XVIII. Epiſcopis, XXVI. Abbatibus, Legatis ſedis Apoſtolicæ & Legatis Balduini Marchionis, Vuidone Duce Aquitaniæ, Hugone Legato, & filio Ducis Burgundiæ.

GERVAS: XLIII. ARCHIEP: An. 1059:

His & cæteris aſtantibus, Gervaſius Verbum habuit coram Rege, quia eſſe deberet, ſicut ſui anteceſſores fuerant, ſummus Regis Cancellarius, quod eodem Rege gratiſſimè annuente, & cæteris conniventibus, prædictus Pontifex, ſibi & Eccleſiæ ſuæ obtinuit, ſcilicet quia verum ſit, quod ab antiquo ita fuerit, legitur in præceptione præcepti, quod Carolus Rex de rebus ſanctæ Vualburgis fecerat hoc modo, Goſlenus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit ad vicem Herivei Archiepiſcopi ſummique Cancellary, Gervaſius verò, octavus fuit Archiepiſcopus poſt Herivenm.

Et ſic Hugo filius Heriberti, & Gerbertus inter Archiepiſcopos Remenſes numerari non debere.

Gervaſius itáque adeptâ inter primates regni ſupremâ dignitate, Regem Pariſios eſt comitatus, ſubſcripſitque fundationi ſancti Martini à Campis ann. 1060. ut eſt in Martiniana, ſtatimque Henricus Rex prædicti Monaſterij reparator eximius, provectâ jam ætate, ægro & corpore fatigatus, ſupremùm diem explevit. Hac morte graviori mœrore affectus Gervaſius ſummum Pontificem conſulit, quid ſibi facto opus eſſet, & quomodo impendentem regni deſolationem vitare poſſet ob Gallorum animos ad ciendos motus proclives Epiſtolâ quam And. du Cheſne è bibliotheca Pap. Maſſ. publici juris fecit, cujus initium tale eſt. 1060:

Excellentiſſimo Patri Patrum, & Epiſcoporum Nicolao, Gervaſius dictus Epiſcopus fidele ſervitium, cum exiguitatis meæ orationibus. Gratias ago divinæ primùm pietati &c. Ubi cum pro admiſſa apud eum excuſatione contra delatores ſuos, & impenſa ſuis Legatis charitate gratias egiſſet, dicit. *Graviori ſe augi triſtitia de obitu Domini Regis propter nimiùm prona ad motus ciendos Gallorum ingenia: ſcitis enim,* inquit, *quantum infrænes & indomiti ſunt Noſtrates, quorum diviſionem timeo regni noſtri fore deſolationem, ad quam evitandam, veſtrum mihi conſilium & auxilium flagito, quæ nulli regno, ut pote pater omnium, negare poteritis, præſertim cum noſtro ſemper debeatis quod optimi viri Patriæ deberi cenſuerunt. De veſtro adventu in noſtram Galliam, quid animi habuerim vivente Domino Rege, licet diffamatus ſim id noluiſſe, ſatis ut puto ſignificant paternitati veſtræ, &c:*

Henricus Rex moriens Balduino Comiti Flandr. Philippi, Hugoniſque liberorum, regnique Franciæ tutelam tradidit ita. Meyerus. Tota hac Epiſtolâ, ſubjectionem ſuam erga ſedem Apoſt. teſtatur Gervaſius.

Nicolao vivis ſublato, ingéns de ordinando ſucceſſore cœpit oriri diſſentio, quibuſdam Legationem ad Henricum Germaniæ Regem adornantes cum corona aurea, & ſublimi Patriciatus titulo; ut Pontificem ſibi propenſiſſimum deligeret; at re maturius deliberata, eorum machinationibus occurrendum rati Cardinales, totius Cleri & populi Romani conſenſu, Calendis Octob. crearunt Anſelmum Lucenſem Epiſcopum, quem Alexandrum ejus nominis ſecundum nominarunt. Aulici injuriam Regi factam conclamantes, eligendum curant Cadalum ſive Cadalaum virùm perditiſſimum, & ſimoniacum, qui & honorius à Schimaticis dictus eſt, cœpitque XV Schiſma in Eccleſia. Extat adhuc Epiſtola Gervaſij ad Alexandrum in codice Papirij Maſſonis, non ea quidem qua Pontifici de promotione ſua gratulatur, filialémque ſpondet obedientiam, hanc enim periiſſe arbitror, ſed alia quæ regni ſtatum aperit, procerúmque mœſtitiam ob Matrimonium Annæ Henrici Regis viduæ cum Radulpho Comite, cujus initium eſt ejuſmodi.

GERVAS. LXIII. ARCHIEP. *An.* 1061.

Domino & Patri Alexandro ſancta Apoſtolicæ ſedis Pontifici, Gervaſius Remorum Dei gratia Archiepiſcopus. Inter mundi hujus fluctus Eccleſiam Dei naviter gubernare, atque ad portum æternæ beatitudinis fœliciter pervenire.

Hic Balduinum Flandrenſem perſtringit, cui Henricus Rex Philippi Hugoniſque filiorũ, regnique Francici tutelam tradiderat.

Regnum noſtrum non mediocriter conturbatum eſt. Regina enim noſtra Comiti Radulpho nupſit, quod factum Rex noſter quàm maximè dolet. At Cuſtodes ipſius non æquè graviter ferunt: qua de cauſa me quoque mœror non mediocris affecit, quippe cum mihi hac vice complendi facultas non ſit, quod ardenti deſiderio propoſueram. Propoſueram enim Petri limina viſitare, veſtram diu exoptatam faciem videre, ſermonem veſtrum ſanctum, mellitumque ab ore præſentis accipere, utilitatibus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ aliquandiu pro viribus deſervire: Quod quidem ſi modo non licet (regni enim perturbatio ut dixi me retinet) ubi copia dabitur, tanto ſtudioſius agam, quanto ea agere diutius deſideravi. De uxore verò Comitis Rodulphi, quæ veſtra conqueſta eſt Paternitati, ſe à viro injuria eſſe dimiſſam, id vobis notum eſſe volumus. Reliqua deſunt.

1063. Petrum Damianum Epiſcopum oſtienſem magnæ ſanctitatis & doctrinæ legationis officio functum fuiſſe anno 1063. in Gallia, Provinciámque Remenſem viſitaſſe probant Epiſtolæ Alexandri ad Archiepiſcopos Remenſem, Senonenſem, Turonenſem & alios primò, tum ejuſdem Pontificis ad Gervaſium ſuffraganeóſque ſuos adverſus Reginaldum quendam qui Monaſterium ſancti Medardi Sueſſionenſis Simoniacè invaſerat. Prior quæ Petrum vices ſuas agentem inſigni elogio commendat, ſic ſe habet.

Alexander ſervus ſervorum Dei G. Remenſi, R. Senonenſi, B. Turonenſi, M. Bituricenſi, T. Burdegalenſi Archiepiſcopis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Non ignorat ſancta veſtra fraternitas, dilectiſſimi, quod ex auctoritate ſedis Apoſtolicæ, cui nos indignos divina clementia præfecit, totius univerſalis Eccleſiæ regendus, ac diſponendus nobis ſtatus incumbit. Quoniam igitur pluribus Eccleſiarum negotiis occupati ad vos ipſi venire non poſſumus, talem vobis virum deſtinare curavimus, quo nimirum poſt nos, major in Romana Eccleſia auctoritas non habetur, Petrum videlicet Damianum Oſtienſem Epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt OCVLVS, & Apoſtolicæ ſedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus, & quidquid in illis partibus Deo auxiliante ſtatuerit, ratum teneatis & firmum, ac ſi fuerit ſpeciali noſtri examinis ſententia promulgatum. Quapropter venerabilem ſanctitatem veſtram &c.

1064. Mantuæ anno ſequenti 1064. Alexander electionis ſuæ rationem redditurus (quamvis hoc inconſultum eſſet) Synodum celebravit, cui an Gervaſius interfuerit, dicetur poſtea. Refert Sigebertus Alexandrum à crimine ſimoniæ quo ab adverſarijs poſtulatus fuerat, coram Patribus ſe purgaſſe, adhibito juramento. Cadaloum verò communibus votis anathemate percuſſum, qui tamen nec ideò quievit; conſcripto ſiquidem milite, corruptiſque pecuniâ nonnullis Ducibus Romanis Leoninam urbem ingreſſus, Eccleſiam S. Petri primùm occupare præſumpſit, tum à Concio Præfecti filio in Caſtellum ſancti Angeli ſuſcipitur, ubi confeſtim ab Alexandri militibus duos annos obſeſſus exire haud potuit, donec ſe trecentis libris argenti redimens inops & egens clam elapſus eſt, paucóſque poſt dies divino judicio peſſimam mortem incurrit. De hac Cadaloi obſeſſione nonnihil inſinuaſſe videtur in eâ quam ad Gervaſium Alexander ſcripſit Epiſtola quæ eſt inter evulgatas decima.

Sigebertus ad An. 1067. At Baron. hoc Anno Synodum habitam probat ex Hermanno.

Alexander

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1064.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Cariſſimo confratri Gervaſio Remenſi Archiepiſcopo ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Viſis fraternitatis tuæ litteris euidenter intelleximus eam Matri ſuæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſinceram compaſſionem exhibere, ipſámque ſi facultas daretur, præſentia corporis velle viſitare, & quia ſollicitudinem tuam ejuſdem proſperitate lætari, quemadmodum de infortunio contriſtari non dubitaui, annuntiamus tibi, diuinâ ſuffragante clementiâ, Cadoli præſumptionem extollentem ſe aduerſus Apoſtolicam ſedem tanto amplius ad majorem ſui ignominiam deueniſſe, quanto ipſe ſperauerat altioris ſuperbiæ culmen aſcendiſſe. Siquidem proprij nominis etymologiam euidenter intelligens ad reparandam pecuniam in periculum capitis ſui à fautoribus ſuis diſtributam, cujuſdam turris præſidio gemebundus ſeruatur. Vndè per miſericordiam Dei ſperamus, nullo modo poſſe euadere, donec quicquid contra ſanctum Petrum nequitiâ ſuâ præſumpſit ſatisfecerit digna emendatione. Quod igitur Simoniacæ hæreſeos peſtem, quæ in partibus illis vires adhuc obtinet ejus dolis, velle inſequi ſignificaſti, non parum deuotionis tuæ ſtudio congaudemus, &c. Epiſt. 12.

Ex his liquidò conſtat Gervaſium operam dediſſe ne ſimoniaca lues amplius ſerperet per Gallias, cum Pontifex addat propter hoc ſpecialem dilectionem & à filijs Eccleſiæ Romanæ promeruiſſe. Undè poſthac Gervaſio conquerenti de malevolis quibuſdam qui damna Eccleſiæ Remenſi inferebant, Alexander dolori ejus compatiens, pollicetur ſedatis procellis quibus Romana concutiebatur Eccleſia, ac ſereno reddito, ipſi non defuturum, Epiſtola apud Andr. du Cheſne ordine VI. in qua cum ſedis Remorum nobilitas & excellentia inſigni commendetur elogio, initium hîc ſaltem referre non erit ingratum.

Alexander ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo fratri Gervaſio Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Dilectionis tuæ litteras diligenter accepimus, & gratanter amplectentes intento mentis intuitu charitatiuè proſpeximus. Sed querelis & doloribus plenas cernentes, charitatiuè compatimur & condolemus, tum quia Eccleſia tua Antiquitùs inter cæteras Occidentales Deo propitio nitore prudentiæ atque religionis reſplenduit, ac per Apoſtolicam, cui Deo auctore licet indigni deſeruimus, ſedem magnificata emicuit, cum eadē à prioribus patribus & prædeceſſoribus noſtris non diſcrepans in ſinu ſuo te retinere, & charitatis dulcedine fouere deſiderat. Quæ querelæ & ſi inter damna Eccleſiæ quæ referunt inter dolores & gemitus cordis tui, quos depingere contendunt, ſalem pectoris tui & fidelitatem quam noſtra Romana adhibet, & unicam & ſinceram dilectionem quam tua Remenſis ſeruas Eccleſia, ſatis urbanè & honeſtè monſtrauerunt, nos tamen utrumque arguunt, quia vindicem gladium manu Apoſtolica ultionis in aduerſarios tuos jam porreximus, &c. Epiſt. [illegible] Laus Eccleſiæ Remenſis.

Quinam autem eſſent Gervaſij & Eccleſiæ Remenſis hoſtes, & in quo eam tam graviter læſerant, non ſatis mihi conſtat. Auguror tamen fuiſſe Comites Manaſſem & Rodulfum, cum quibus tamquam cariſſimis filijs ſi ad concordiam redierint, & cum Manaſſe & Amalrico Canonicis, pacem eum habere ſummus Pontifex peroptaret. Undè hortatur ut coram ſanctæ Rom. Eccleſiæ Legatis, congregatis ſuffraganeis, admiſſo etiam Laudunenſi Epiſcopo (cui inſtans negotium aliàs commiſerat) ita æqua-

liratis lance terminetur, ut neutra pars de injuſtitia amplius cauſetur, *quia*, inquit, *cum illi ad beati Petri ſacratiſſimum corpus venerint, in quo totius Chriſtianitatis eſt ſingulare refugium, neceſſe eſt ut indè ſibi adeſſe ſentiant præſidium*, quod de Manaſſe & Amalrico Canonicis intelliggndum puto, qui beati Petri patrocinium longis itineribus petierant. Nam quod ſpectat ad ſupradictos Comites, addit Pontifex, ut adſtantibus Legatis, mala quæ Eccleſiæ irrogaverant, ſatisfacientes dignè emendando corrigant. Monet interim Gervaſium, quatenus hac lite expedita, Synodo ad quam pro adjutorio ſanctæ Eccleſiæ non ſemel invitatus erat, ſtuderet quantocius adeſſe, *Vt tam quam univerſalis Matris prudentiſſimus Conciliator & fortiſſimus propugnator, contra hoſtes ſuos ultionis, atque defenſionis impendat auxilium*, & hæc Alexander Epiſtolis 7. & 8. Quæ ſequuntur, in aliud tempus incidunt, de quibus poſtea. Anno 1064. vix elapſo ſancti Nicaſij Martyris reliquiæ è ſolo Tornacenſi Remos relatæ ſunt cum magno ordinis Eccleſiaſtici mœrore ob neglectam cuſtodiam. De earum relatione, ut & de probatione earumdem per ignem, ut moris tunc erat, copioſè egi in Chronico Nicaſiano Cap. 4. Cæterùm, Molanus refert Eccleſias Belgij ſolemni ritu adhuc celebrare diem Martyrij S. Nicaſij, per hoc conteſtari volentes omnium ſollicitudinem nondum dilatatâ fide penes ſanctum Nicaſium tunc reſediſſe. Vide prædictionem cujuſdam Henrici Canonici apud Rayſſium in Gazophilatio Belgij fol. 338.

Narrat Baron. hoc anno 1065. novam emerſiſſe hæreſim aſſerentium licitè emi poſſe Epiſcopat' à Principibus Laicis abſque crimine ſimoniæ, dũmodo conſecratio gratis acciperetur, ſic enim non emi Sacerdotium, ſed poſſeſſionem prædiorum, quæ venalia ſunt.

Veteri Baſilica ſanctorum Timothei & Apollinaris Canonici Gervaſij ſtudio reſtituuntur. Et de ſupplicatione qua ſingulis triennijs fit ad Buxitum.

CAPUT XXXVI.

GERVASIO filialis obſequij teſſeram erga Pontifices propenſius exhibente, Remis beati Nicaſij Baſilicæ moles ſenſim aſſurgebat, beati quoque Dionyſij, quas pari ambitione ad invidiam ſæculorum magnis impendijs ſtructas, idem Gervaſius locis Dei ſervorum uſibus accommodatis magnificè ac liberaliter inſtruxit cum ampliſſima dote. De prima quod ipſius origo vetuſtior ſit, egi primo tomo ſub finem: altera commodius infra deſcribetur, ne rerum prolixitas hiſtoriæ curſum obſtruat.

Nunc ſancti Timothei Capitulum prædicti Præſulis curâ in priſtini decoris ſtatum poſtliminio reverſum aggredior, cujus primùm inſtituendi ratio à nobis jam obiter delibata iterum paulo fuſiùs exponenda eſt.

Beatiſſimorum Timothei & Apollinaris Baſilicam ſtatim ab eorum occaſu Mauſolei inſtar ab Euſebio viro ſpectabili conditam Mſſ. codices referunt, cujus initium certò à nobis præſcribi non poteſt quin ſupponatur Martyrij tempus quod ex traditione veteribus nixa monumentis alibi probavimus. Hanc inter diriſſimarum perſecutionum turbines, ab ipſis fidei natalibus ad noſtram mirâ Dei providentia ætatem ſtetiſſe, haud levis conjectura eſt, ut ſubactis hoſtibus ac pace orbi reddita primorum Martyrum urbs Remenſis partas de Tyranno victorias arctius poſteris commendaret.

In hac B. Remigius præ loci reverentia tumulari cupiens duodecim ſolidos ad cameram faciendam, & miſſorium ſuo teſtamento delegavit. Sonnatius, Lando, alijque Remorum Archiepiſcopi ejus pariter in ſuis teſtamentis meminere, viri quoque nobiles varijs eam locupletavere donarijs, inter quos eminet Gondebertus Princeps cum uxore ſua Bertha, qui villam in pago

Von-

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1064.

Vontinſe ſitam, pertas nomine dederunt, unde fit ut ſub Regibus primi ſtemmatis congregationem viginti Clericorum hæc aluiſſe dicatur, cœtúque ſervorum Dei inſignitam uſque ad Pontificatum Hincmari, donec religione deficiente ad unius redacta Præſbyteri titulum, nomènque Abbatiæ ſortita eſt, & Odalrico Aquenſi, Sarracenorum perſecutione à ſede ſua pulſo, data, ad obeundum Remis Epiſcopale miniſterium, quod Hugo Archiepiſcopus ob pueritiam tantæ molis par non eſſet.

Frodoard. lib. 1. & 4. & in Chronico ad Ann. 928.

Exacto Odalrici miniſterio, Artaldi promotione ad Archiepiſcopatum, prædicta ſancti Timothei Abbatia, quæ Remenſium ad illud tempus extiterat Archiepiſcoporum, hoſpitio ſancti Remigij ab eodem Artaldo, aut ab Adalberone, parum refert, obnoxia redditur, eóque ſtatu ſatis obſcuro..... permanſit uſque ad illuſtris Gervaſij Pontificatum, cui cum res divinæ impenſius cordi eſſent, ferre non potuit Eccleſiam tot ſanctorum pignoribus ditatam, divinarum laudum modulatione privari. Undè certior factus prædictæ donationis ſeu incorporationis à prædeceſſoribus factæ, Abbati ſancti Remigij injunxiſſe dicitur, ut ipſam ſancti Timothei Baſilicam cum ſuis reditibus Deo famulantibus inibi Clericis ſtipendiariam faciens, opibus ſui Monaſterij hoſpitalitatis uſum repararet, quod & ipſe lubens præſtitit, Gervaſijque votum gnaviter executus eſt. Baſilicâ ſiquidem priſtino nitori redditâ, duodecim in eâ Canonicos aggregavit, quibus ipſe liberalis Præſul Gervaſius in ſtipendij ſupplementum, altare prædictæ Eccleſiæ perpetuo jure tenendum conceſſit; quæ omnia clarius ex fundationis tabula patebunt, quam hic ex Chartophilacio mutuatam ac fideliter exſcriptam ſubjicio.

Charta fundationis ſeu reſtitutionis duodecim Canonicorum in Eccleſia Ss. Timothei & Appollinaris.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti, Gervaſius Dei gratia Remorum Archiepiſcopus ſanctæ Eccleſiæ tam præſentibus quam futuris fidelibus. Si utilitati & honeſtati Eccleſiæ nobis à Deo commiſſæ diligenter intendimus, & quæcumque in eâ divina religionis cultum provida prædeceſſorum noſtrorum vigilantia ordinata ſunt inconvulſa ſervamus, & quæ ex his negligentia, vel aliquibus infortunijs deperierunt, reparare contendimus, Patris familias noſtro decreto nobis talento multiplex lucrum reportaturos, & Euge certiſſimæ remunerationis nos credimus audituros. Vndè conſiderantes Eccleſiam S. Thimothei Martyris in MVNICIPIO hujus ſanctæ ſedis (cui Deo auctore præſidemus) ſitam, quondam Clericorum numero & honeſtate religionis viguiſſe, ſed partim adverſis caſibus, partim incuriâ ad titulum unius Præsbyteri eſſe redactam, ideóque ab Archiepiſcopo Adalberone (ut ex ejus reditibus Hoſpitalitatis ſuppleretur utilitas) beati Remigij Monaſterio ad poſſidendum conceſſam, pia ſedulitatis opera adhibere curavimus, ut eam in antiquum honeſtatis ſtatum repararemus. Quapropter id notificantes Herimaro Abbati injunximus ut hoc noſtræ voluntatis propoſitum commendaret effectui, & ipſam Eccleſiam S. Timothei cum ſuis reditibus ſtipendiariam faciens Deo famulaturis inibi Clericis, ex alijs poſſeſſionibus S. Remigij in ſuo cœnobio ſupplementum repararet hoſpitalitatis. Qui libenter noſtræ ordinationi paruit & ſub noſtro auctoritatis privilegio duodecim Canonicos in eodem loco aggregavit, utque regulariter ibidem divino inſiſterent ſervitio Canonicam præbendam eis inſtituit. Hac ergo conſtitutio ut fieret efficacior, nos quoque ipſius Eccleſiæ ALTARE ad augmentum ſtipendij eorum perpetualiter ipſis eſſe proprium conſtituimus, & quamdiu illic fuerint Canonici, ne quiſquam ſucceſſor noſter eis illud auferat ſub divina auctoritate interdicimus. Præterea ratum eſſe volumus ut

Eccleſia S. Timothei in municipio ſedis Remen.

Ibi ab Adalberone ſancti Timothei Abbatiam Remigianis datam Gervaſius aſſerit.

 ſint

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1064.

ſint immunes ab omni Archidiaconorum, & Archipraesbyterorum exactione, poſiti tantum ſub ſancti Remigij dominatione, ſub noſtra tamen poteſtate, & Abbatis ſubjectione, quemadmodum & Monachi ipſius Sancti Remigij, & ſicut curam ex eorum animabus Abbas de noſtra ſuſcepit, eodem modo de eorundem Clericorum animabus curam à nobis ſuſcipiat, ipſeque eandem DECANO quem ſibi ad eorum cuſtodiam fidelem ſubſtituerit manu ſua committat, ipſe vero Abbas & neceſſaria eis victus provideat, & ſi quid in eorum converſatione reprehenſibile invenerit, emendare ſatagat, ut ſecurus in die judicij Deo de eis rationem reddere valeat, quod noſtra ordinationis decretum ne quis convellere, vel aliquatenus temerare praſumat, ſub anathemate prohibemus, ad poſterorum memoriam id commendantes chirographo ſub Epiſcoporum, & Abbatum, majorumque noſtri Cleri & cæterorum fidelium noſtrorum, qui interfuerunt teſtimonio. Prandium autem quod Canonici S. Mariæ hujus Rem. Eccleſia ibi accipiebant in feſtivitate Ss. Martyrum Timothei & Apollinaris pro Dei amore, & noſtro condonaverunt communi conſenſu perpetualiter Abbati Herimaro, & ſupradictis Clericis, ut ſint eorum fratres, ipſorumque memoriam faciant in orationibus ſuis, cujus donationis largitatem ne quis convellere audeat futuris temporibus cum coeſſentibus nobis Epiſcopis, & omni Clero, ſub divini numinis obteſtatione comminamur.

† *Signum Domni Geruaſij Archiep.*	† *Signum Vuidonis Belnac. Epiſ.*
† *Signum Elinandi Laudun. Epiſcopi.*	† *Signum Odonis Archidiaconi*
† *Signum Adelardi Sueſſion. Epiſ.*	† *Signum Herimari Abbatis ſancti Remigij.*
† *Signum Frotlandi Silnan. Epiſ.*	

Actum Remis publicè anno Incarn. Domin. 1064. Indictione 2. regnante Philippo Rege an. 5. Idus Iunij.

CAnonicorum collegio in priſtinum ſtatum ſic reſtituto, Martyrum Baſilica multò clarior in dies evaſit, cœpitque à fidelibus piè frequentari ob divinam pſalmodiam incruentúmque ſacrificium ſtatutis horis à ſodalibus perſolutum. His Decanus olim præfectus fuit, demum theſaurarius, at extinctis hiſce dignitatibus, divini officij curam gerit Hebdomadarius, qui & præſidet Capitulo.

Charthophilacium habent privilegijs à ſancta ſede obtentis non mediocriter inſtructum, ſed vulgaribus omnino, & quæ ut plurimum exoleverunt. Moris fuit apud eos media nocte ad matutinas convenire, at expoſitis anno 1351. Abbati S. Remigij periculis quibus obnoxij erant Canonici, eorúmque ſervientes, maximè cum pauci ex illis propè reſiderent, nec muris eſſent clauſtralibus vallati, ſtatutum eorum de matutinis deinceps ſummè manè cantandis Capitali ſtudio digeſtum ab Abbate (qui Canonicatus pleno jure confert) laudatur die Martis ante Aſſumptionem Beatæ Mariæ.

Approbata item eodem anno ab Archiepiſcopo Remenſi ſolemnis illa ſupplicatio quæ à Canonicis fieri ſolet cum magno populorum concurſu ad locum qui Buxitus dicitur tertio ab urbe lapide, ubi inclyti Martyres Timotheus & Apollinaris juſſu Lampadij præſidis ultimo ſunt ſupplicio affecti, conceſſis pariter omnibus qui devotè inter eſſent indulgentijs ſpeciali diplomate quod cum prædictorum ſanctorum agones pro fide & encomia referat, laudabilemque proceſſionaliter viſitandi locum Martyrij conſuetudinem per viam cæſaream qua invictiſſimi Athletæ ducti ſunt ad ſupplicium huc præfigendum haud ingratum putavi. Sic autem incipit.

Solemnis

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1064.

Solemnis ſupplicatio ad Buxitum Ioannis Archiep. decreto comprobatur.

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis Ioannes Dei gratia Rem. Archiep. ſalutem. Vita perennis gloria, qua mira benignitas conditoris omnium beatam coronat aciem civium ſupernorum debet acquiri veneratione, meritumque virtute à redemptis pretio ſanguinis fuſi de pretioſo corpore redemptoris inter quæ illud eſſe pergrande dignoſcitur, quod ubique ſed præcipuè in ſanctorum Eccleſijs Dei ſancti venerantur, & adorantur, & Majeſtas altiſſimi laudatur. Cum itaque tempore Neronis agente Lampadio Remenſi civitate in Chriſtianos fieret perſecutio, Lampadius præſes audiens ſanctum Timotheum prædicantem Lampadius ſub Nerone. *& docentem verbum Dei, hunc glorioſiſſimum Martyrem, qui per verbum ſuum credentibus, ſucceſſoribuſque ſuis ſanctis in terris vitæ pabulum miniſtravit, ac in cæleſtibus introitum, & coronam poſt multa tormentorum ſupplicia, nec non & ſanctum Apollinarem, alióſque nonnullos ſanctos & electos Dei nonaginta numero, nomen Domini Ieſu Chriſti, per dicti ſancti Timothei prædicationem,* Nonaginta Martyres. *& merita credentes Martyrizari juſſit extra dictam civitatem in via qua dicebatur Cæſarea, in loco prius Buxitus, nunc verò Pompella nuncupato, quorum* Pompella. *ſanctorum à Chriſtianis ſepultis corporibus, Euſebius quidam vir, qui & ipſe per eorum verbum credidit ipſis fabricavit Eccleſiam ſanctam, in qua multa ſigna, & remedia oſtenderunt, cæſis viſum, claudis greſſum, & in qua dicti S. Martyres venerantur, & adorantur. Ad quorum itáque ſanctorum Martyrum venerationem & honorem, & ad hujuſmodi perfidiſſimæ Martyrizationis memoriam, populus Remenſis, & Villarum circumvicinarum, cum dictæ Eccleſiæ Canonicis hunc Martyrizationis locum proceſſionaliter devotis orationibus viſitare ab antiquiſſimo tempore conſuevit in adverſitatibus omnibus ad Omnipotentis gloriam & liberalitatem, benignis prædictorum Martyrum meritis conſequendam.*

Nos igitur viſitationem hujuſmodi approbantes, in dictæ Eccleſia ac ſanctorum Martyrum prædictorum commemorationem ampliorem, & populi Chriſtiani devotionis augmentum, & ut dicti ſancti Martyres in dicta limpidius venereutur Eccleſia, ad laudem & honorem altiſſimi Creatoris de ipſius Omnipotentis Dei miſericordia, beatiſſimaque ſanctæ Genitricis ejus ſemper Virginis Mariæ, dictorumque & aliorum omnium ſanctorum mæritis confidentes, omnibus illis qui diebus ad hoc præfigendis cum dictæ Eccleſiæ Canonicis ad hujuſmodi ſanctum Martyrizationis locum, cum devotione, verè tamen pœnitentes, & confeſſi, ad ſpiritus ſancti gratiam implorandam acceſſerint & qui ad fabricam dictæ Eccleſiæ manus porrexerint adjutricos, triginta dies de injunctis ſibi pœnitentiis divinâ diſpenſatione miſericorditer relaxamus, & indulgemus. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus duximus apponendum. Datum Remis in caſtro noſtro porta Martis, die 28. Aprilis anni 1351.

Ex his videre licet ſolemnes ad Martyrium ſancti Timothei ſupplicationes Joanne de Vienna longè antiquiores fuiſſe, quod nulli mirum videri debet qui fidelium obſervantiam & cultum erga primos verbi Dei ſatores & Apoſtolos noverit. Quod autem in eiſdem litteris tempus & diem non præſcripſerit Archiepiſcopus, adducor ut credam Canonicorum diſcretioni conſultò reliquiſſe, quod præfatæ Eccleſiæ parti reparandæ (quæ Orientem ſpectat) in qua eſt Maius altare ſedulò tunc incomberent, undè fit ut populnm obtentis indulgentijs ad ſupplicationem ſæpius convocaſſe legamus, quo eorum largitionibus & Eleemoſynis juvarentur. Poſtmodum ob loci diſtantiam uſus obtinuit ut de triennio in
trien-

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1064.

triennium feria 2. Pentecoſtes ex veteri ab ipſius Eccleſiæ cunabulis conſuetudine celebretur, in qua ſacræ Martyrum exuviæ capſis partim argenteis, partim verò ligneis æreis tamen imaginibus exornatis incluſæ, frequenti populorum concurſu ad Pompellam deferuntur, inter quas ultimum locum merito ſibi vendicat ea quæ eſt ſancti Timothei, quod princeps ipſe, & anteſignanus victoriæ fuerit, quam glorioſi Martyres de ſæviſſimo tyranno fœliciter retulerunt.

Quibus ſanctorum pignoribus vetus Beati Timothei nobilitetur Eccleſia.

CAPUT. XXXVII.

POSSIDET imprimis Theſauraria Collegiatæ Eccleſiæ ſancti Timothei Remenſis corpora quinquaginta Martyrum (MSſ. codices nonaginta numerant) qui ſub initium naſcentis Eccleſiæ ſanguinis ſui ſigillo fidem Chriſti confirmarunt, quorum dux & caput fuit invictiſſimus levita Timotheus. Hujus reliquiæ adſervantur in capſa Ss. Apoſtolorum argenteis imaginibus, pretioſiſque lapillis à Tilpino quondam exornata. Hæc pro oneris gravitate ſolemnioribus dumtaxat ſupplicationibus, & quæ rariſſimè fiunt, ad ſingulare quoddam à Deo impetrandum beneficium, cum alijs cœterarum Eccleſiarum lipſanis per urbem circumfertur.

Supra Maius altare quinque aliæ viſuntur capſæ partim ligneæ partim verò æreis imaginibus exornatæ: ea quæ medium occupat, nonnullas etiam Beati Timothei reliquias continet & aliórum quorumdam Martyrum qui cum eo agonem ſub præſide Lampadio paſſi ſunt.

Secunda Beati Apollinaris nomine inſignitur, qui cum ex tortoribus unus eſſet, viſis Angelis Timotheum in præſſura confortantibus ſpeciali gratiæ dono ei conſociatus, miros cruciatus juſſu tyranni perpeſſus eſt. Hujus reliquiæ, & aliquot aliorum Martyrum panno ſerico involutæ, in ſacco coriaceo mixtim includuntur.

Tertia beatiſſimi Martyris Mauri pignora recludit, qui carcerali cuſtodiæ mancipatus quod fidei initiatos luſtrali aqua tingeret cum alijs pluribus gladio cædente Martyrium complevit.

In quarta ſunt ſacratiſſimæ Beati projecti Martyris Epiſcopi Claromontani exuviæ omni auro pretioſiores, quem primores urbis cum Marino in ultionem hectoris Maſſilienſium Epiſcopi à Childerico Francorum Rege perempti, propter injurias Arvernenſi Eccleſiæ illatas obtruncarunt. Sigebert. ad ann. 670. Martyrol. Rom. 25. Januarij. Manuſcripta hunc Gerardo ſuffectum fuiſſe, qui 40. diebus ſedem occupaverat poſt fœlicem tradunt, hic autem fœlix omittitur à Roberto.

Carinaldum vocat ſavaro, qui & pregectum Martyrio coronatum refert 25. Ianuarij An. 670.

Quinta Beati Juvini Diœceſis Remenſis corpore nobilitatur, Opilionis quidem ſeu bubulci officio deſtinati à Comite Dulcomenſi, at miraculorum gloriâ poſt etiam obitum illuſtris.

Sacra hæc ſanctorum pignora quinque prædictis feretris ligneis ut plurimùm adſervantur, quò facilius Clericorum humeris aliorúmque qui pietatis ergo manum admoverint, celebri ſupplicatione ſuperius relata ad locum Martyrij deferri valeant.

Ibidem ſumma veneratione conſervatur æneo vaſculo exterius deaurato in capitis humani formam concinnato, caput glorioſi Martyris Timothei prædictæ Eccleſiæ Patroni Tutelaris.

Habe-

Habetur etiam de oleo ſancti Nicolai Myrorum Lyciæ Antiſtitis in phiala, quam duo Angeli ſuppedaneo innixi manibus ſuſtentant argenteis circulis incluſo.

Item de oſſibus ſanctorum
- *Vrbani Martyris.*
- *Victoris Martyris.*
- *Marcellini Martyris.*
- *Ferreoli Martyris.*
- *Iouini.*
- *Tonanſij.*

Quæ omnia nunc permixta ſunt in ſacrario cum oſſibus nonaginta Martyrum, necdum ſacris lypſanothecis concluſis, è quibus ut aliarum etiam Provinciarum templa horum ſplendeant honore decorata (præſertim quæ ſacrorum pignorum penuria laborant) Canonici inuſitata liberalitate, ut olim, ſic & non ita pridem multa flagitantibus impertiverunt, quorum indicem conſervant apud ſe, ut egregium ſuæ propenſionis in beatos Martyres monimentum, qui eo clarioribus fulgent coronis, quo pluribus in locis invocati fuerint & honorati à veris fidei cultoribus.

In prædicto ſacrario ubi primum ſanctos Martyres tumulatos fuiſſe, traditione à patribus accepta, credunt Canonici, viſitur arca lapidea, qua religioſè conſervatur ſat magna terræ ſeu arenæ quantitas Martyrum olim ſanguine tincta, & madefacta, ut & maxima pars cinerum quæ exciderunt ex oſſibus in ciſtula ſeparata.

Addam quoque hîc quæ referunt MSS. codices ut hinc omnibus innoteſcat, quam vel in hoc dives ſit vetus hæc & celebris Baſilica.

Inſignis fuit prædicta Eccleſia complurium pignoribus Martyrum, nam in altare quod ante ſepulchrum eorum eſt, ſunt reliquia ſancti Mauri & ſancti Prejecti. In altari de dextra parte, ſunt reliquia ſanctorum Iannarij, Cirini, Naboris, Agapeti, Valeriani, Vrbani, Caſtoli, Felicis, Marcellini, & ſancti Ioannis Baptiſta. In altari autem quod eſt in ſiniſtra parte ſunt reliquia ſanctorum Victoris & Ferreoli, & inferius in ipſamet dextra parte requieſcunt Siluinus & Siluinianus; in parte verò ſiniſtra inferius requieſcit ſanctus Linus, & ſub interiori loco requieſcunt ſancti Tonantius & Ioninianus. His omnibus conſonant quæ habet Flodoard. lib. 1. cap. 4. *Ipſa* (inquit) *præmiſſorum Eccleſia Martyrum pignoribus complurium traditur inſignita ſanctorum, in cujus dextra parte ſanctorum Siluani & Siluiani, in ſiniſtra verò ſancti Tonantij & ſancti Iouini feruntur reſeruari corpora.*

Extant pariter in archivis Joannis de Urſinis Archiepiſcopi teſtimoniales literæ an. 1471. quibus adhuc clarius patet quid in ſingulis capſis diſtinctè contineatur, ſed brevitatis gratiâ hîc prætermitto.

Gervaſius Alexandri II. Epiſtolas aliquot diſcuſſorias recipit. An anima ipſius à corpore egreſſa è Dæmonum manibus erepta ſit. 1065.

CAPUT XXXVIII.

DUM Gervaſius ſedulò & ultra quàm credi poteſt ſacris ædibus reficiendis animum impendit, Comes Manaſſes, de quo ſupra, bona Eccleſiæ nequiter invadit, turbatque Archiepiſcopum in legitima jurium ſui ſacerdotij poſſeſſione, vice-comitatus officio, & Clericorum ſibi faventium auctoritate abutens, quo majus illi negotium faceſſeret. Remi-

Iam Clerici & Nobiles voluntati Archiepiſcopali renitebantur quod in urbe potentiores eſſent.

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1065.

Remigianus codex de his (ut opinor) ſic loquitur. *Gervaſius volens magnanimitatem animi ſui oſtendere, guerram contra Manaſſem Comitem arripuit. Et quoniam in urbe Remenſi præfatus Comes multos habebat amicos tam milites quàm Clericos, per quos voluntas Archiepiſcopi impediebatur, violentia ſua illos omnes ejecit.* ...... At cum non magis Manaſſes quieſceret, ſed maximas ab eo & ab alijs clades, & ærumnas pateretur Eccleſia Remenſis, Gervaſius iterum apud ſummum Pontificem conqueſtus eſt, petijtque etiam nomine ſuorum Coepiſcoporum ad ſedendam litem, ut Legatus in Provinciam mitteretur, ad quod Pontifex Epiſt. 2. ſic reſpondet.

Alexandri II. Epiſtola.

Viſis fraternitatis tuæ litteris Coepiſcoporum quoque tuorum nec-non & Clericorum, flebilibus auditis querelis, ſenſibiliter intelleximus, quam maximis cladibus & ærumnis præter ſolitum REMENSIS glorioſiſſima opprimatur Eccleſia, quantóque tua religioſa dilectio immerito verſetur incommodo. Quapropter vera affecti compaſſione, tum ex loci cui immeriti præſidemus ſollicita conſideratione, tum etiam ex tua prudentia neceſſitudine, quam prodiligimus ſinceri cordis amore, graui gemitu detrimento tuæ condolemus Eccleſiæ: auxilij quoque dexteram, quam à noſtra tantoperè poſtulare ſtuduiſti, Apoſtolica ſede, integro affectu, prompti ſumus pro viribus noſtris, proque temporis qualitate, neceſſitati tuæ benignè impendere, atque Apoſtolicæ auctoritatis clypeum omnibus aduerſarijs Eccleſiæ Remenſis libenter opponere, &c.

Hortatur idem Alexander Gervaſium Epiſt. 12. ut manum adjutorij tribuat ad ea exequenda, quæ pridem Elinando Lauduneuſi, injunxerat circa reſtitutionem Abbatiſſæ Laudunenſis, quam à ſuo regimine ſine Canonica audientia turpiter ejecerat, additque prædictum Epiſcopum ab eo tempore quo proclamatio ſedi Apoſtolicæ delata fuit à Gervaſio velut ſuum Parochianum compelli debuiſſe.

Gervaſium item monet ut Joſſelinum Eccleſiæ Sueſſionenſi non conſecret Epiſcopum, qui Archidiaconatum ſimoniacè non contentus obtinuiſſe, Epiſcopari etiam pecuniâ contendebat. Unde non mediocri ſe mœrore affici aſſerit, quod peſte ſimoniacâ quæ hactenus his in partibus quaſi timida ſerpere ſoleret, nunc caput audacter extollat, & gregi Dominico tam timore quàm pudore remoto, graviſſimam jacturam conetur inferre, & hoc Archiepiſcoporum connivenna. *Nemo enim (inquit) Simoniacus emptionem iniret, ſi ſe conſecrandum deſperaret. Sed quia Archiepiſcopi ſine delectu conſecrant, multi indiſcretè ad Epiſcopatum aſpirant. Audito tamen tuo (addit) erga ſanctam religionem bono ſtudio, non modicè gaudemus, quem ſtrenuum cultorem in vinea Domini operari audiuimus, ut nulla Simonis propago in ea quantum ad te attinet radicari poſſit.*

Commendatur Gervaſij ſtudium in Simonia eradicanda hic & Epiſt. 18.

Jubet quoque ſub finem idem Pontifex, ut Belvacenſem Epiſcopum, res Eccleſiaſticas atrociter diſperdentem, virga ſanctæ auctoritatis feriat, finémque Canonicè imponat contentioni motæ ambianenſem Epiſcopum inter, & Abbatem Corbeienſem, ut laboris ſui Dominum Jeſum quandóque habeat largiſſimum retributorem.

Miratur deindè Alexander Epiſt. 14. Gervaſium ſibi perſuadere privilegia Cœnobij Corbeienſis Eccleſiaſtico Canoni repugnare, cum conſtet alias eſſe leges Eccleſiarum quæ ſunt generales, & alias eſſe eas quæ ſpecialiter in quibuſdam privilegijs prærogantur Eccleſijs, ad immunitatem, undè præcipit ut ea de novo à ſancta ſede roborata jubeat obſervari. Et ſi Epiſcopus, quem ſuſpenſum ab officio pro inobedientia fuiſſe mandat, Chriſma & Ordines ſpiritu ſuperbiæ inflatus dare noluerit, auctoritate Apoſtolica Monaſterio concedat.

Cœnobij Corbeienſis Privilegia.

Idem

Idem imperat pro Abbate S. Dionyſij in Francia Epiſt. 15. Cujus Monaſterij poteſtatem ſibi vindicare tentaverat Epiſcopus Pariſienſis. Injungit præterea Epiſt. 20. Summus Pontifex auditâ lachrimabili Eccleſiæ S. Memmij querimoniâ, quæ à Catalaunenſi Epiſcopo corpore prædicti Confeſſoris, cœteriſque bonis impiè & ſine more ſpoliata fuerat, ut idem corpus, à ſua ſede deportatum ad propria redire ſatagat, alioqui ſi juſtæ deliberationi parere noluerit Epiſcopus, virga Magiſtratus ex auctoritate S. Petri à Gervaſio ardentiſſimè feriatur.

Tandem Alexander conſultus à prædicto Archipræſule, de Clerico qui ad Diaconatus & Præſbyteratus Ordines promotus fuerat, non ſuſcepto Subdiaconatu, ſic reſpondet, *Conſuluit parvitatem noſtram dilectio veſtra ſuper latore præſentium, qui in Clericalibus officijs educatus, Subdiaconij gradum ſuſcipere Diabolo obcæcante neglexit, & ad Diaconatus & Præsbyterij honorem curſu præpropero, non ambitioſè ſed negligenter conſcendit, in quo præceptum Canonicum, nos inueniſſe non meminimus, conſilium autem ex prærogatiua auctoritatis Apoſtolicæ damus, ſicut olim ſuper eodem negotio Rumoldo Conſtantienſi Epiſcopo conſuluimus. Ab utriuſque itaque, donec congruo tempore interſit ijs qui ad Diaconij benedicantur honorem, & cum eis Subdiaconatus accipiat benedictionem. Prius tamen diſcutiendum ſi ejus vita digna officio habeatur, & ſic ſi vitæ Canones non obuiauerint, in Priore ordinatione Diaconus & Præsbiter teneatur, &c.*

Hanc Epiſt. hauſit Baron. ex MS. Antonij Auguſtini & refert eam ad An. 1069.

Aliquid de eſt

His ſtudioſè compoſitis, quæ paſſim occurrunt Epiſcopo, curam ſui gregis, ut par eſt, habenti, Gervaſius moribus & annis maturus, 4. Aprilis an. 1067. 1067.
poſt 12. Annos regiminis ex Alberico, animam in manus conditoris fœliciter conſignavit, cui ſincerè toto incolatus ſui tempore, famulatum præſtiterat, locúſque ſepulturæ ejus adhuc viſitur ſub tumba nigri coloris in Odeo majoris Eccleſiæ propè aquilam, cui breve hoc inſculptum legitur Epitaphium.

Gervaſius Archiepiſcopus.

Gervaſii Epitaphium.

EXimia virtutis vir, ac inter eos qui in Gallia illo ſæculo claruerunt longè celebris, ſolers, munificus, ſapiens, laudùmque omni genere cumulandus. Hic ſiquidem turbato regni ſtatu, majoris momenti negotia, ut ſummus Cancellarius, dignè adminiſtrauit, cauitque ne ſchiſma, ac Simoniæ labes Eccleſiam Gallicanam inficeret. Liberalitas ejus eluxit quàm maximè in Monaſteriorum Ss. Dionyſij & Nicaſij reſtauratione, quorum opem ſtatim poſt obitum expertus eſt, doctrina in elucubratione vitæ ſancti Donatiani ex Coluenerio, pietas in obſequio ſanctæ ſedi Apoſtolicæ jugiter, & opportunè præſtito; Hunc Chronicon Floriacenſe ſtrenuiſſimum virum apellat, poſt auctorem vitæ ſancti Melanij Redonenſis, Guibertus de Novigento famoſiſſimum Archiepiſcopum, Chartularium ſancti Dionyſij Pariſienſis pro Nogento nulli in regno ſapientia & honeſtate ſecundum, Chronicon ſancti Nicaſij virum Catholicum, lingua facundum, juſtitia inſigem, humilem ad merita, ad vitia rigidum; quæ omnia breuiarium Rmemenſe paucioribus verbis contrahit.

Hic ſilentio premendum non eſt quod in varijs MS. habetur de apparitione cuidam peregrino facta ſtatim poſt egreſſum animæ Gervaſij à corpore, quam ijſdem omnino verbis & libentius hic ſubjicio, quod etiamnum depicta hæc conſpiciatur in valuis ſacrarij Eccleſiæ ſancti Nicaſij Remenſis.

Ex ſcriptore coætaneo.

Quidam miles de terra Cenomanorum oriundus, ac Domino Gervaſio Archiepiſcopo familiariter notus, ob remedium animæ ſuæ Romam ire, ac limina Apoſtolorum viſitare diſpoſuit, qui paratis neceſſarijs propoſitum aggreſſus eſt iter, ſed à recto tramite aliquantulum declinans, ad prædictam ciuitatem Re-

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1067.

morum gratia uidendi ac ſalutandi Dominum ſuum Geruaſium Archiepiſcopum peruenit, à quo benedictione ſuſcepta, lætus inchoatum carpebat iter. Deo autem volente ſui uoti compos effectus, ſicut deſideraueras, Romam peruenit, atque prout opinaueras, apud Beatos Apoſtolos uigilias & orationes peregit; quibus deuotè expletus, in uoluntatem ei etiam venit quatenus ad ſanctum Angelum de Monte Gargano tendere debuiſſet. Cum uerò in ipſo itinere ab incolis terræ illius offenſo, non longè à uia ſua quo pergebat, quendam ſeruum Dei in recluſione morantem comperiſſet, ad ipſum diuertit, & ut ejus ſe commendaret orationibus ab ipſo petijt & impetrauit. Quid plura? Dei ſeruus hominem iter agentem benignè in ſuas orationes ſuſcepit, abſoluit, & benedictiones dedit, à quo etiam inter cætera undè eſſet, uel quo tenderet requiſiuit: Ille uerò ſe Cenomanum eſſe, & ad ſanctum Angelum ire profeſſus eſt: ad quem rurſus homo Dei, noſti, inquit, frater Geruaſium Remorum Archiepiſcopum, cui peregrinus reſpondit, benè, inquit, uoui nam & de familia ejus aliquanto tempore fui: cui iterum Dei ſeruus talia dixit, Geruaſius de quo agitur nuperrimè defunctus eſt. Quo audito miles uehementer ſtupefactus utpote qui eum incolumen dimiſerat, interrogauit hominem Dei quomodo hoc ſciret, uel quis ei indicaſſet. At ille tranſacta, inquit, hac nocte, dum more ſolito in cellula mea reſiderem, & pſalmos canerem juxta eandem cellulam meam, turbam prætereuntem cum magno fremitu audiui. Ammiratus quidnam eſſet, feneſtellam iſtam aperui, & qui eſſent, vel cur, aut undè ſic fremerent inquiſiui, ad quam inquiſitionem meam unus eorum reſpondit, Angeli ſathanæ ſumus, Remis venimus, cur autem tantum fremitum agitamus cauſa hæc eſt, Geruaſij Remorum Archiepiſcopi modo animam utpote noſtram nobiſcum deferebamus, quam nobis ſubitò ablatam vehementer indignamur. Tunc homo Dei inæſtimabili gaudio repletus, ab ipſo eodem miniſtro ſathanæ, quomodo eam perdiderint requiſiuit. At ille, duo inquit, viri pro Chriſti amore in Francia decollati, obuiam nobis venientes, eam de manibus noſtris violenter abſtulerunt. His dictis à me protinus diſceſſit, aliíſque ſubſecutus, ultra mihi non apparuit. Ego autem admodum lætus pro tam manifeſta reuelatione à Deo facta, immenſas ei gratias egi benedicens & laudans nomen ipſius quod eſt benedictum in ſæcula Amen.

His auditis Miles peregrinus, tempus reuelationis quod à ſeruo Dei cognouerat, notauit, & ad ſæpe dictam ciuitatem reuerſus eo die Archiepiſcopum Geruaſium fuiſſe defunctum quo ſibi dictum fuerat, inuenit. Vndè procul dubio cunctis hæc legentibus, vel audientibus credendum eſt, hanc liberationem animæ prædicti Pontificis à Deo factam per beatos Martyres ſuos Dionyſium videlicet ac Nicaſium, quorum ipſe Pontifex alterius Baſilicam conſtruxit, & in ea regulares Clericos, ſicut hodierna dies probat, poſuit. Alterius verò officinas, in quibus Monachos Deo militantes ſub regula beati Benedicti collocauit, & quæ eis neceſſaria forent, præparauit.

Ex his patet Geruaſium Eccleſiam Iouinianam reſtauraſſe tantum, non verò a fundamentis innovaſſe.

De hac narratione à penè æquali ſed incognito auctore ſatis incōditè relata, ſentiat quiſque ut volet, mihi ſanè inauditum videtur poſſe animam poſt latum de ea judicium, quod ab ipſo mox è corpore ſit egreſſu, ex unguibus Dæmonum eripi, ſi ob crimen confeſſione ſacramentali non elutum tradita ſit. Scio ſimile quid referri de Dagoberto, de Carolo magno, & Henrico primo Imperatoribus, apud varios auctores, ſed hoc vix intelligi poteſt, niſi regreſſu animæ in corpus quo conſcientiam exoneret. Quare aut in hoc inſtanti Deo volente ſuſpenſum fuit judicium ſanctis pro ea preces fundentibus, aut id totum de conflictu Dæmonum cum bonis Angelis in articulo mortis intelligendum eſt, eo ferè modo quo Sulpitius Severus refert contigiſſe in vita ſancti Martini.

Baron. ad an. 1056. Vaſſeburgus in vita Richardi Abbatis.

Vualte-

Vualterus Rodulfi Creſpienſis filius Regi ſuppetias ferens adverſus Robertum Friſium propè Remos occumbit, tumulandúſque refertur apud ſanctum Remigium.

CAPUT XXXIX.

BALDUINO Montenſi Flandriæ Comite mortuo, Philippi Regis Francorum procuratore & bajulo, quem Proceres regni ſumma moderatione tulerunt, Rex Imperio maturus, per ſe regere incœpit anno 1067. quo bellum exarſit in Flandria inter Robertum Friſium Balduini Comitis fratrem, & Arnulfum Comitatus hæredem, cujus meminit Robertus de Monte, libello qui inſcribitur acceſſiones ad Sigeberti Chronicon, & ex profeſſo Meyerus ad an. 1072. ubi Arnulfum inſula expulſum cum matre ad Francorum Regem confugiſſe refert ut ipſe tanquam ſupremus Dominus opem ferret adverſus Robertum, qui fratris nixus teſtamento, Flandriæ tutelam poſcebat. Rex perſuaſus à Gothefrido Pariſiorum Epiſcopo regni Cancellario poſt Gervaſium, ſuſcipit Flandricam expeditionem vario eventu & adverſâ primum fortunâ: vix enim ſub Monte ceſſetano caſtra poſuerat, cum eum Robertus adhuc imparatum magno impetu aggreſſus eſt, copiáſque ejus fudit ac profligavit. Collectis tamen de novo per Flandriam Militibus, caſtra Rex locavit Victriaci, Caſtellúmque obſidione cinxit. Cum bellatores inter ſe hinc indè acriter decertarent, Vuerterus Rodulfi Creſpienſis filius, qui Regi ſuppetias venerat, dolo propè Remos intercipitur ab hoſtibus, ibique fortiter pugnans, ut erat ingentis animi, telo percuſſus ab eis, occubuit.

Gaudefridus Pariſienſis Epiſcopus fit Cancellarius poſt Gervaſiũ.

Pater hoc caſu mœrore animi tactus ultra quam dici poteſt, corpus exanime humo ſublatum ad Eccleſiam ſancti Remigij tumulandum multis comitantibus deferri curavit, utque pro filio tam eximij tutelaris patrocinium adſciſceret, reſarcirétque damna, ſi quæ à ſuis vaſallis Monaſterio illata fuiſſent, multa bona erogavit, hac teſtamentali pagina, quam ob id vel maximè exſcribendam putavi, quod Rodulfus Creſpienſis, alibi Vadenſis, ſive Valeſienſis Comes, qui Henrici Regis uxorem Philippi itidem Regis matrem in conjugio poſt mariti deceſſum duxit, multis auxerit bonis Monaſterium ſancti Arnulfi Creſpienſis, illúdque ſacris ejus pignoribus decorarit, & quod Simonis prædicti Rodulfi inclytæ prolis inter ſanctos relati, nomen & ſigillum prædicta donationis Charta præferat, cujus hic tenor eſt.

Rodulfus relictam Henrici Regis duxerat Vide Bernaſi Epiſt ad Alex. 2.

Charta Rodulfi Comitis de Creſpeio de rebus quas dedit Beato Remigio pro anima Vualteri filij ſui.

Rodulfus dicitur divitijs & viribus potentiſſimus. cuius uxor Adela vocabatur in vita B. Simonis obijt hic Rodulfus an. 1074 ex Charta Creſpienſi.

NOtum ſit univerſis Catholicæ Matris Eccleſiæ filijs, tam præſentis temporis quam futuri, quod ego Rodulfus Comes de Creſpeio filium habui Vualterum nomine, quem maximo ſemper amore dilexi pluſquam omnes liberos meos quos mihi Deus donare dignatus eſt. Contigit autem ut Dominus meus Francorum

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1067.

Rex Philippus expeditionem equitatus ſui duceret ad Caſtrum vitereium recipiendum, cui expeditioni ego, & prædictus filius Vualterus cnm Principibus regni interfuimus. Verum idem filius meus Vualterus cum eſſet ingentis animi & totius ſemper militiæ deditus in fidelitate, & ſeruitio Domini ſui Regis Francorum Philippi, non longè ab urbe Remorum tunc interfectus eſt. Ego verò conſiderans quod beatus Confeſſor Remigius populnm noſtrum, hoc eſt gentem Francorum ad Deum conuerterit, & quod eum in die judicij, ante conſpectum Omnipotentis Domini præſentabit, ſimulque cogitans quod filius meus, dum viueret, res ejuſdem ſancti aliquantulum inquietaſſet, & quod ego locum illum ubi venerabile corpus præfati ſancti requieſcit, ſemper amaui, ut maximo honore veneratus ſum, has omnes cauſas mecum reputans, exanime corpus filij mei ad ſanctiſſimam ejus Eccleſiam deportari feci. De omnibus quoque quibus filius meus contra eundem ſanctum peccauerat, ego juſtitiam Deo, & beato Confeſſori Remigio præſentialiter feci, ſicque animum & corpus filij mei ſanctis ejus orationibus commendans, in cœmeterio ejus, hoc eſt in clauſtro Monachorum ipſius, eum ſepeliri feci, quatinus pro anima illius intercedat, atque in die judicij ductor & aduocatus ante Deum exiſtat, quem ad ſolam ejus miſericordiam attuli, & in manu pietatis ejus dereliqui.

Pro hac igitur re ego Rodulfus Comes, accipiens de ſeruis & ancillis meis quos circa Buxitum Caſtellum meum habebam, tradidi eos beatiſſimo Remigio Francorum Apoſtolo, cum omnibus terris & domibus ſuis, cum filijs & filiabus, cumque omni ſubſtantia eorum, itaut omnes conſuetudines, & totum ſeruitium quod mihi & Caſtello meo, miniſtriſque meis debebant, totum omnino eis dimittam, quatenus ſoli beato Remigio ac Monachis ejus deſeruiant. Nulla itaque perſona, nullus omnino homo Clericus, aut Laicus, ſeruus aut liber in eis aut in terra eorum aliquam poteſtatem exerceat &c. hoc autem totum ſicut ſupradictum eſt, ita ſtatuo & confirmo & laudare facio Simonem filium meum, duóſque generos meos quos de filiabus meis habeo, id eſt Heribertum Comitem, & juuenem nobiliſſimum Bartholomeum. Preterea milites meos de Buxito, hoc eſt Odelricum, Vuidonem, & Boſonem fratrémque ejus, alterumque Boſonem filium Vuidonis, & Vuarinum cum filijs ſuis, Miniſtros etiam meos quos in illo Caſtello habeo, id eſt Andream, & reliquos omnes tam liberos quam ſeruos.

Hoc itáque totum feci pro anima mei dilecti filij Vualteri, atque pro remiſſione peccatorum meorum, ac pro animabus omnium parentum meorum, quod etiam volo eſſe firmum & ſtabile uſque in ſempiternum, qui autem infrigerit, aut deſtruxit iram Dei incurrat, & à regno ejus alienus fiat.

Facta eſt verò iſta largitio in Eccleſia beati Remigij ante corpus ipſius, cum ibi adeſſent multi Epiſcopi & Comites, & alij nobiles viri, quos ibi præſentia Regis contraxerat. Volui igitur atque rogaui ut Monachi in hac eâdem Charta ſcriberent nomina ſeruorum, ancillarumque quos donaueram, & ad quos uſus Eccleſia eos vellent conuertere, quatinus ipſi certi eſſent quid ego pro anima filij mei beato Remigio largitus fuiſſem, & ego cognoſcerem quid ipſi de eleemoſyna mea facturi eſſent. Placuit Domno Abbati Herimaro & omnibus fratribus noſtris Monachis beati Remigij ut eleemoſyna quam Comes pro anima filij ſui Vualteri beato Remigio obtulit ex hoc nunc uſque in æternum ad ſeruitium infirmorum fratrum pertineat, & ſolis uſibus eorum deſeruiat, qui ſecundum præceptum ſancti Benedicti pro reparatione in cella infirmorum commorantur.

Dat Comes ſervos & ancillas Remigiano ut ſerviant in cella infirmorum.

Hoc autem ſtatutum eſt, ut nullus Abbas, nullus Præpoſitus, nulla omnino perſona audeat aliquãdo infringere vel mutare, ſed quidquid de præfata eleemoſyna exierit, quantulumcumque ſuccreuerit, ſicut ordinatum eſt, ægrotis fratribus ſolummodo deſeruiat, & ad nullum aliud officium aliquid indè inflectatur, ſed integrè ad cellam infirmorum pertineat, qui aliter fecerit iram Dei incurrat. Et

hac ſunt nomina ſeruorum ancillarumque: Artaldus, Tegiſus, Martinus, &c. GEVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1067.

Iterum notum ſis uniuerſis Matris Eccleſia filijs, quod Rodulfus de Vuadenenſi Villa à Simone Comite impetrauit donari ſancto Remigio quoddam hoſpitium quod eſt municipio Buxiti Caſtri in quo hoſpitarentur ſuperuenientes Monachi ejuſdem ſancti; quod idem Simon poſtquam annuit per Anſelmum Monachum & per eundem Rodulfum ſancto Remigio fecit donationem præſentibus Vuidone Caſtellano cum uxore ſua, Erigero Villico Comitis, Conſtantio ſeruo ejus & Adelardo Decano. Illa autem donatio ſunt duo homines, duaque fœminæ cum liberis, domibus, & facultatibus ſuis. Hæc omnia dedit idem Simon beato Remigio tam liberè poſſidenda quam hæreditate prius tenuerat. Poſt hæc donauit Conſtantium filium Emeugardis qua in eleemoſyna ſancti Remigij eſt defuncta. *De Simone Rodulfi Creſpienſis filio ex de Guiberto.*

Viri ſanctitate & doctrina celebres, qui ſub Gervaſij Pontificatu claruerunt in Eccleſia Remenſi.

CAPUT. XXXX.

ADDAM pro coronide geſtorum inſignis Gervaſij Præſulis, viros aliquot doctrina illuſtres, qui eo ſedente Remis floruerunt, eò ſanè pluris æſtimandi, quod hoc ſæculum præ cæteris, tanta cæcitate & ignorantia laborarit, ut ſtudia litterarum, ſi non penitus extincta, ubique ſaltem neglecta & inculta jacerent. Inter has nihilominus inſcitiæ tenebras, unus quaſi ſol orbi chriſtiano, mirabiliter illuxit ſanctiſſimus Bruno ſcholarum Remenſium caput cujus vitæ ſynopſim cum Remigiano codice hic incipio.

Sanctus Bruno Canonicus & ſcholarcha Remenſis.

MAgiſter Bruno natione Teutonicus, ex præclara urbe Colonia, parentibus non obſcuris, litteris tam ſæcularibus, quàm divinis valdè munitus, Eccleſiæ Remenſis, quæ nulli inter Gallicanas ſecunda eſt, Canonicus & ſcholarum Rector fuit. Hic ab ineunte ætate hujus optimæ Matris lac veræ pietatis ſuxit, & cum ea humaniores litteras, rituúmque Eccleſiaſticorum perfectam notitiam, juxtà illud relatum à Surio.

Quem tenerum docuit Mater Remenſis alumnum,
Propoſiti tenuiſſe fidem latata Brunonem,
Migrantem ad Dominum lachrymis precibúſque ſalutat.

AT cum vivido polleret ingenio, illud non philoſophicis modo, ſed & ſacræ ſcripturæ documentis magis ac magis excolere ſtuduit, præceptorem nactus Berengarium ſancti Martini Turonenſis Canonicum, ſi Chronographo Malleacenſi Brunoni coætaneo credatur ad ann. 996.

GERBERTVS DOCVIT FVLBERTVM CARNOTENSEM EPISCOPVM. Hic iterum docuit Berengarium Canonicum ſancti Martini, qui item Brunonem Remenſem, & multos alios hæredes reliquit ſuæ philoſophiæ. Bruno quidem perfectus philoſophus, Monachus effectus eſt, &c.

Hic igitur ſcientiarum culmen adeptus, Remis Gervaſio clavum tenente factus eſt ſcholarum Rector ex Guiberto. *Non longè* inquit *ab his diebus* ſcilicet à ſeceſſu Simonis filij Rodulfi Creſpienſis Comitis in Monaſterium *Lib. de vita ſua Cap. 9.*

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. *An.* 1067.

naſterium *Bruno quidam in urbe Remenſi vir & liberalibus inſtructus artibus & magnorum ſtudiorum Rector, cum alijs quibuſdam Remenſium Clericorum nobilibus, infamis illius odio Manaſſis Archiepiſcopi, exceſſit ab urbe, &c.* quod excipit, fuſiúſque proſequitur Surius in vita prædicti Brunonis. *Dudum* ait *Eccleſia Remenſis ſummus Didaſcalus, ut pote in pſalterio & cæteris ſcientijs luculentiſſimus, & columna totius Metropolis diu extitit.* Fragmentum item hiſtoriæ Franciæ, quæ incipit à Philippo, de Brunone loquitur ac ſi Remis natus fuiſſet, at Manaſſes Epiſtola ſtatim citanda ſerupulum amovet his verbis *hic* Bruno *nec noſter natus eſt, nec renatus* Remenſis igitur ut auguror vocatur hic quod Remis litteras cum laude profeſſus dicatur, Cancellariæque dignitate ob juris peritiam donatus, quam adhuc exercuit ſub Manaſſe, ut conſtat ex varijs Chartis, maximè verò ex inſtrumento fundationis ſancti Martini Gemellorum Diœceſis Ambianenſis quod publicè recitatum eſt coram Philippo Rege, Manaſſe Remis Synodum tenente, cui ſubſcripſit Bruno Cancellarius an. 1073.

At eodem Archiepiſcopo tyrannidem exercente per Diœceſim, cum inſigniores è Clero eum amplius ferre non poſſent, Bruno unus ex ijs qui apud Legatum de intruſione ejus in ſedem Remenſem teſtatus fuerat exceſſit ab urbe, converſionis initia ex ſubjecta nactus occaſione, & Guibertus Brunoni ſuppar luculenter exponit citato libro, ubi ejus ac diſcipulorum mores, modúmque vivendi in Cartuſia graphicè depingit. Ex quo pariter vera dicitur cauſa, cur beatiſſimus ille Cartuſienſium protoparens in eremum ſeceſſerit, nec aliam ipſe ſuggerit jam Cartuſiæ colonus ſi contemptum mundi excipias Epiſtola ad Rodulfum viridem Remenſis Eccleſiæ præpoſitum, cum ſponſionis de vita Monaſtica Deo facta, eum admonet.

At qui vir, quantúſque fuerit ſanctus Bruno, poſtquam rebus perituris ſalutem dixit, inſtituti mei non eſt fuſius enarrare, conſulat Surium qui voluerit, Franciſcum de Puteo, & alios. Hoc quod hic præſertim intendo illud eſt inſigne Brunonis propoſitum condendi novum ordinem, Remis natum fuiſſe, ut ipſemet profitetur eâdem Epiſtola ad Rodulfum viridem.

Reminiſcitur quippe dilectio tua, quod cum ego, & Fulcius Monoculus quadam die ſimul fuiſſemus in hortulo adjacenti Domui Adæ, ubi tunc hoſpitabar, de falſis oblectationibus & perituris mundi hujus divitijs nec non de perennis gloriæ gaudijs aliquandiu (ut opinor) tractaremus, unde divino fervore ferventes, promiſimus, ac vovimus ſpiritui ſancto in proximo fugitiva ſæculi relinquere & æterna captare, nec non Monachicum habitum recipere.

Ex his nemo inficias ire debet quin ſanctiſſimus Bruno cum Eccleſiæ Remenſis Primarijs, de ejuſmodi propoſito ſæpius tractaverit, & quod ut ipſi Eccleſiæ ac civitati ſic & Academiæ, cujus ipſe caput extitit, æternum nomen gloriámque peperit immortalem. Verum enim verò ſi Brunonis ſanctitas Remenſem Eccleſiam commendat, quæ eum à teneris aluit, & expolivit, non minoris gloriæ lucrum ipſis Cartuſianis acceſſit, apud quos inſignes prædictæ Eccleſiæ cœremonias tota Gallia celebres detulit, accuratiſſimum pſallendi modum, proſtrationes in choro & alia id genus, quæ etiamnum inculpatè retinent cum Catholicæ Eccleſiæ bono ac venerandæ antiquitatis commendatione. Cartuſiam rexit Beatus Bruno ſex annos ex MS. Remenſi donec cogente Urbano II. ſummo Pontifice cujus præceptor ipſe fuerat, Romanam perrexit ad curiam, eundem Papam ſolatio & conſilio in Eccleſiaſticis negotijs juvaturus. Sed cum tumultus ac mores curiæ ferre non poſſet, eâ relicta in Calabriæ ſolitudinem ſe recepit, ubi defunctus & humatus eſt, anno poſt egreſſum Cartuſiæ undecimo plus minus anno.

Quod

Quod verò ſpectat ad Academiam, quam ſuo ſeceſſu S. Bruno mœrentem reliquit, non ſic orbata fuit, quin ex ipſius diſcipulis quidam Remis litterarum ſtudia reſuſcitarit, quorum tanta fuit in eum amoris propenſio, ut perlato ad eos obitus ejus nuntio circulares nænias ſeu potius elogia ediderint, quæ fidelis ejus Encomiaſtes retulit in hunc modum. GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1067.

Sancta Maria Metropolis Remenſis ſuffragium de ſancto Brunone.

Hic pater eximius fundator religionis,
Exemplar ſe ſe fratribus exhibuit.
Dans illis formam ſpernendi vitia mundi
Cœleſtis patriæ præmia dum ſequitur.
Pro cujus culpa non credimus eſſe gemendum
Quem jam gaudentem credimus in requie.
Nam ſi cui ſancto requiem bona vita meretur,
Huic quoque pro meritis ſumma datur requies.
Qui cum multimodè noſtrâ polleret in urbe
Solamenque ſuis atque decus fieret.
Cúmque ei faveret fortuna per omnia, jam que
Hunc præferemus omnibus, & meritò.
Námque benignus erat, omnique peritus in arte,
Facundúſque ſatis, divitijſque potens.
Omnia poſtpoſuit Chriſto, nudúmque ſecutus
Chriſtum, cum cunctis ſuſcipit hunc Eremus.

Sancta Maria Pariſienſis de ſancto Brunone Elogium.

Ille Magiſtrorum decus, informatio morum
Remigium turbæ, Remenſi major in urbe,
Mundum deſpexit, iter ad cœleſtia flexit.

Eccleſia Laudunenſis.

Bruno decus Cleri; decus & prudentia mundi.
Dum fuit in terris florebat acumine mentis
Dum fuit inter nos florebat & in documentis,
Integritas morum cumulum ſupplevit honorum.

Eccleſia Collegiata Ss. Timothei & Apollinaris.

Hujus Doctoris fuit hæc vis cordis & oris,
Ut toto cunctos ſuperaret in orbe Magiſtros, &c.

Godefridus ſcholarcha Remenſis & Cancellarius.

EX Brunonis ſchola inſignes quidam viri prodierunt, quorum hunc aliqui comitati ſunt in ſolitudinem ex Guiberto *plures* inquit *ſæculo hoc undecimo etiam natalium ſplendore clariſſimi, poſt habitâ ſæculi vanitate in clauſtra vitam regularem profeſſuri ſe recipiebant.* Alij verò ut Eccleſiæ Remenſi verbo, ac exemplo prodeſſent, perutile cenſuerunt in prima vocatione permanendum, inter quos elucet Godefridus quidam cognomento Philoſophus, quem Brunoni ſucceſſiſſe in ſcholarum Rectoratu reperio,

GERVAS. XLIII. ARCHIEP. An. 1067.

& poſtmodum in Cancellaria dignitate. Scholaſticum ſeu ſcholarcam paſſim eum nominant Necrologia, legitúrque cum eo titulo in Martyrologio S. Timothei, quod eidem Eccleſiæ Mnémoſyni loco contulit, undè conjectari licet litteras Remis docuiſſe poſt Brunonem.

Quod verò Cancellariatus officio perfunctus ſit ſub Manaſſe, Concilium Sueſſionenſe anni 1078. id imprimis indicat, Chartáque tabulariorum Ss. Nicaſij & Theodorici, quibus ipſe ut Cancellarius ſubſcripſit anno 1090. & 1097. Baldricus Burgolienſis Abbas huic lugubri carmine accinit poſt obitum.

De Godefrido Remenſi.

Jocundus magnæ theſaurus Philoſophiæ
  Magnaque Muſa perit, cum Godefridus obit.
Ille decus Cleri, ſol alter idoneus orbi,
  Orbi ſufficeret, viveret ipſe diu.
Sed mors effrenis ſuper hunc ſua frena gravavit,
  Et jubar à ſuperis invida grando tulit.
Remis habet corpus, animæ ſit manſio cœlum,
  Divitibus dives oſſibus urna, vale.

Ad eundem.

Orbi deflendus, tamen & ſpecialiter urbi
  Quam Remis dicunt, hîc Godefride jaces.
Præcipue Cleri lachrymis comitatus opimis
  Hic tandem Matris redditus es gremio.
Remenſis populi Clerique lucerna latini,
  Omnibus extorques dum moreris, lachrymas.
Gallia te tanto amplexabatur amore
  Ut doleat ſe non occubuiſſe ſimul.
Nunc igitur pedibus, quibus ire licet gemebunda,
  Te comitatus adhuc planctibus, & precibus.

Ad eundem.

Quem tegit iſte lapis, non Tullius æquipararet,
  Si tamen ejuſdem temporis ambo forent.
Hunc etenim vatem ſapientia tanta replerat,
  Ut benè Romuleis ante fuiſſe putes.
Denique tantus erat quantos vulgata per orbem
  Fama volans fecit, quoſlibet eſſe viros.
Mortis livor edax hunc proh dolor! abſtulit orbi
  Heu! ſcribe ſub modico nunc Godefride jaces?
Divinos cineres genitrix ſua Remis habeto
  Tu quoque Chriſte ſuæ manſio ſis animæ.

Ad eundem.

Quæ natura potens vix omnia contulit ulli
  Omnia contulerat hæc Godefride tibi.
Formam, divitias, mors, monimenta nepotem,
  Diſcretum pectus, ingenium locuple.

Os

Os par ingenio ſtudij florentis amorem
Nec tamen iſta tibi cuncta tulere mori.
Egregios actus en parvula continet urna,
Remis te genuit, te quoque Remis habet.
Urbs venerare tuum fœlici pulvere fœlix,
Cives concivem Cœlicolæ foveant, &c.

Migrat Godefridus pridiè nonas Januarij ex obituario Remenſi, ubi ſic habetur, *obijt Magiſter Godefridus ſcholaſticus & noſter Canonicus, qui dedit nobis quinquaginta libras Pariſienſes ad emendos reditus in anniuerſario ſuo, &c.* & in Necrologio Sandionyſiano, *Nonas Ianuarij obijt Godefridus ſcholaſticus Beata Maria.*

Anſelmus auctor itinerarij Leonis IX.

ANſelmus Cœnobij Remigiani ſodalis vixit ſub Pontificatu Vuidonis Caſtillonei eo tempore quo Remis Leo IX. Concilium generale habuit, cujus ipſe hiſtoriam texuit juſſu ſui Abbatis ut fatetur in prologo. Ob id præſertim ut varias ſancti Remigij reparationes evulgaret, ac nomina eorum qui ad eas ſtudium & operam impenderant. Anſelmi meminit Trithemius lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ubi refert congeſſiſſe in unum geſta Leonis IX. per Galliam in Concilijs, & conuentibus facta, ut notificaret quanta auctoritate Remis vel alijs in urbibus Synodum celebrarit. Hoc opus itinerarium Leonis vocatum extat in bibliotheca ſancti Remigij.

Robertus Abbas ſancti Remigij.

RObertus ejuſdem Cœnobij Abbas claruit ſub Manaſſe & Rainaldo I. fuitque ex Trithemio in ſcripturis divinis jugi ſtudio exercitatus, & ſæcularium diſciplinarum non ignarus; ingenio clarus & apertus eloquio. Hic cum Concilio Claromontano interfuiſſet ubi de tranſmarina expeditione actum eſt, ſtatuit cruce ſignatos comitari; nec prius in Galliam redijt, quin Hyeroſolima alijſque locis expugnatis, Chriſtiani victores de Turcis evaderent, quorum hiſtoriam ſat eleganti ſtilo contexuit, quam idem Trithemius inſignem vocat, ut revera legentibus apparet hæc cujus MS. in bibliotheca ſancti Remigij aſſervatur: decem libris conſtat, ſicque incipit, *Inter omnes hiſtoriographos.* Quomodo autem hic Robertus à gradu ceciderit, & in Prioratum ſenucenſem relegatus; dicetur inferius.

Cœterùm admiratione non vacat cur hoc ſæculo tam pauci litterati reperiantur, qui non dico ſcripturis elucidandis manum admoverint, ſed nec hiſtoriæ, vel Chronicis ut alias à veteribus factitatum; unde fit ut horum penuria vix ſciri poſſit quid actum ſit ab inauguratione Hugonis uſque ad Ludovicum VI. niſi ex fundationibus Monaſteriorum quæ mirum in modum eo tempore pullularunt, quarum tabulæ hinc indè diſperſæ multum nihilominus lucis adferunt ad caligines quibus veritas ipſa ſæpius infuſcatur, abigendas. Guibertus de Novigento prædictam Doctorum hominum, imo Grammaticorum inopiam, quorum labore & induſtria juvenes erudirentur agnoſcit lib. 1. cap. 4. de vita ſua. *Erat*, inquit, *paulo ante id temporis, & adhuc partim ſub meo tempore*, ſcilicet ſub Ludovico VI. quo ipſe floruit, *tanta Grammaticorum caritas, ut in oppidis penè nullus, in urbibus uix aliquis reperiri potuiſſet, & quos inueniri contigerat, eorum ſcientia tenuis admodum erat, nec etiam moderni temporis Clericulis vagantibus comparanda.*

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM. *An.* 1067.

Sancti Dionyſij Remenſis Baſilicæ primodia; ſacrique cœtus facta reſtitutio per Gervaſium Archiepiſcopum.

CAPUT XLI.

Ioan. Mecelly Abbas in Schedis Domus Colegnen.

BASILICÆ ſeu etiam ſodalitij beati Dionyſij Remenſis exordium apud nos, non uſquequaque certum eſt. Neotericus quidam auctor cenſet utrúmque ad primos verbi Dei ſatores omnino eſſe referendum: putat enim poſt ſtructam à ſancto Nicaſio Martyre Cathedralem Eccleſiam, Clericos qui apud ſanctum Simphorianum, divina perſoluebant munia, in duos veluti cuneos ab eo partitos fuiſſe & altero ex illis pro Cathedrali Virginis Deiparæ aſſumpto, alterum ad B. Dionyſij ædem deſtinaſſe, quem ibi jugiter ſic perſtitiſſe ſcribit, ut indè ob originis præſtantiam & paritatem vetus ac intima hæc inter utróſque Canonicos majoris ſcilicet Eccleſiæ, & Ædis Dionyſianæ ſocietas fluxerit, quæ hactenus laudabiliter perſeverat. Tam inclitæ vetuſtatis commendatio, cui potiſſimum auctor incumbit multum quidem ſplendoris ſacro cœtui adferret ſi hiſtorica veritate fulciretur, at cum nullibi novæ hujus opinionis extet veſtigium, veteribúſque fuerit incognita, diutius in hac refellenda immorandum non duxi, præſertim cum primorum Archiepiſcoporum Remigij, Sonantij, Landonis teſtamenta, in quibus Baſilicæ omnes, quæ tunc Remis erant ſigillatim referuntur, nullam de Sandionyſiana faciant mentionem: imo quod mireris, Frodoardus ipſe rerum Remenſium ſcriptor accuratiſſimus, inter vetuſtiores eam non numeret, ſed tranſlationes beati Rigoberti ſub Hincmaro factas aggreſſurus, de prædicta Baſilica ſic tandem loqui primùm incipit.

Frod. lib. 2. Cap. 15. Beati Dionyſij Baſilicam ab antique Canonicorum extitit cœmeterium ut de Eccleſia Sancti Chriſtophori ſcribit Frod. lib. 2 cap. 17. Item & Breviarium Remenſe in tranſlatione beati Rigoberti.

Poſt annos nouem hujus beati Præſulis Rigoberti oſſa, Remorum perferuntur ad urbem, & in Baſilica S. Dionyſij honore dicata locantur, ubi Canonicorum ſepultura Remenſium tunc habebatur. Ex his quidem habemus tempore Hincmari prædictam Baſilicam ſtetiſſe, imo ab eodem Præſule conſecratam tradit Breviarium Remenſe in feſto tranſlationis ſancti Rigoberti, ſed à quo primitus conſtructa, an Hincmari ætatem longè præceſſerit, & utrum pridem Clericorum in ea fuerit congregatio, non ſatis compertum.

Subdit præterea Frod. de tertia tranſlatione S. Rigoberti verba faciens, ***hujus B. Præſulis Patris membra veneranda, quoniam Eccleſia prænotata,*** ſancti Dionyſij ſcilicet, ***neceſſitate, muri ciuitatis ob infeſtationem Paganorum conſtruendi, euertebatur, Fulco Præſul urbi poſtmodum intulit, & in medio Eccleſiæ beatæ Dei genitricis Mariæ poſt altare ſanctæ Crucis collocauit.*** En deſtructam vides Baſilicam, nulla Clericorum facta mentione, quod tamen de Eccleſijs Ss. Xiſti & Timothei alibi loquens non omittit. Tandem de quarta

Lib. 2. cap 3. & 4.

tranſlatione, idem fidelis hiſtoricus, ***nec longum,*** inquit, ***poſt hæc urbi Remorum ſacra membra reuocantur, & Eccleſiæ S. Dionyſij extra murum ciuitatis Canonicorum Remenſium ſtudio, ſumptibuſque reſtructa, ibidem cum beati Theodulfi pignoribus honorificè venerantur illata*** Quæ ſub Herivei Pontificatu contigiſſe clarum eſt, anno ſcilicet 902. cum prædictam Eccleſiam ſolemni ritu conſecravit, ubi & membra ſanctorum Rigoberti Epiſcopi, & Theodulfi Abbatis ſervanda depoſuit. Hæc de Baſilicæ primordijs ex Frodoar. qui & Clericorum in ea Dei laudibus incumbentium his locis non meminit.

At

SANCTI DIONISIJ REM. MONASTERIUM *An.* 1067.

At ſub Hugone Veromandenſi haud procul ab Heriveo, prædictam Baſilicam Clericos aliquot aluiſſe quidam colligunt ex verbis auctoris citati lib. 3. cap. 6. ubi de Ruricola Gerlonis nomine ex familia Remenſis Eccleſiæ diſſerens, refert hunc recuperatâ ſanitate ope Virginis, ſe ipſius obſequio mancipaſſe, quod partim in eadem Eccleſia, partim in Eccleſia S. Dionyſij extra murum civitatis per quinquennium incolumis, ut promiſerat, fideliter explevit.

An ante Gervaſium fuerint Clerici in Eccleſia Sandionyſiana?

Igitur ſi quæ fuit Clericorum congregatio ante Gervaſium, quam ſatis numeroſam ſupponit Philippi Regis privilegium poſteà citandum, hæc à reſtructione facta Baſilicæ ſub Heriveo per Canonicos Remenſes omnino petenda eſt, vel quod certius puto, à tempore Adalberonis, præſertim ſi Chronici Moſomenſis auctori fides habeatur, ubi prædictum Archiep. B. Dionyſij Eccleſiam extra muros urbis præ foribus majoris Eccleſiæ inſtituiſſe commemorat. Quæ à ſcriptore coætaneo relata omnino confirmant Sandionyſianam domum Clericis inſtructam extitiſſe ante Gervaſij Pontificatum.

Chronici verba retuli cap. 8. Huius libri.

At ſicut nihil æternum ſub ſole, neceſſéque eſt, ut quod ortum habuit ſenſim ſeneſcat juxta illud Metamorph. Ovidij.

Tempus edax rerum, túque inuidioſa vetuſtas:
Omnia deſtruitis, vitiatáque dentibus avi
Paulatim lentâ conſumitis omnia morte.

Sic etiam B. Dionyſij Eccleſia Archiepiſcoporum primo, tum Canonicorum Remenſium impenſis ſat eleganter reſtructa, è priſtino ſui decoris ſtatu pedetentim ſic eccidit, horum præſertim neglectu qui ſartatecta curare debuerant, ut umbram prioris venuſtatis vix retineret cum Gervaſius Pontificale culmen aſſumpſit. Reditus Clericis deſtinatos rapuerat ſacrilega manus, concameratio undique rimas agebat, parietes ruinam minabantur, rotáque Eccleſia ſic patebat imbribus, ut nihil in ea opertum eſſet præter altare in angulo defixum quo incruentum ſacrificium poſſet offerri.

Lugubrem hanc ſacri ædificij ſortem miſeratus Antiſtes bono Chriſtianæ Reipublicæ natus, ſtatuit illud à fundamentis penitus renovare, & quidem elegantiori ſtructura, ut fertur, & magis ampla, cujus partes aliquot, quæ reſtant, hoc ævum apertè ſapiunt. At priuſquam operi manum admoveret, veterem Baſilicam, quod Dominij eſſet Canonicorum Remenſium ſub aliquo cenſu vindicandam cenſuit, tum locis regularibus ſervorum Dei uſibus accommodatis de novo conſtructis, ac proventibus non paucis de ſuo ſuperadditis, Canonicis regulam S. Auguſtini profitentibus jure perpetuo poſſidendam conceſſit, ut palam fiet litteris ipſius Gervaſij manu ac ſigillo firmatis, quas hic ex autographo depromptas fideliter exhibemus.

Charta fundationis per celebris Monaſterij Sancti Dionyſij Remenſis.

Notum volo præſentibus, nec ignotum ſit poſteris, quod ego Gervaſius hujus ſanctæ ſedis Remorum Antiſtes, poſt aliarum reſtaurationem Eccleſiarum, quæ tam vetuſtate quam negligentia deſtituta ac deſerta ab antiquis apparebant temporibus: beati Dionyſij quæ jam penè annulata fuerat, Eccleſiam renouare appoſui, quam olim celeberrimè ditatam, ingruente malitia ad ſummam deueniſſe paupertatem frequenter tranſeundo miſeratus condolui: adhibitáque tandem diligentiâ reſtaurationis opus, operoſiore ſtructura Dei præſente gratiâ non diſtuli, deſtructa readificans, quæ fundata non erant, à fundamentis conſtruent.

Si ſcilicet Nicaſij & Timothei.

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM *An.* 1067.

ſtruens. Et quia ad menſam Canonicorum Dominæ meæ S. Dei genitricis pertinebat, ab ipſis filijs meis, eam ſub cenſu ſex ſolidorum, omnium voluntate accepi perpetua libertate donandam; hac conſuetudine retentâ, ut ſervientes eorum tam familiares, quam communes ſicut antea ſolebant abſque omni exactione alicujus pretij, ibi ſepulturæ traderentur, & ſi ipſa Eccleſia, proceſſu temporum, aliquo caſu, rediniua calamitate, ad eam quæ prius erat deſideret, eorum, ſicut prius erat poteſtati ſubjiciatur, niſi culpa, vel ſtudio ipſorum acciderit.

Eccleſiâ itaque meo ſumptu & labore ad integrum reſtitutâ, cum diverſis ædificijs ad neceſſitatem fratrum accommodatis, Canonicos ibidem ad honorem, & laudem Dei conſtitui, beati Auguſtini regulam, ordinémque profitentes, quorum uſui hanc bonorum meorum partem deſignavi, eiſque poſſidendam jure perpetuo contradidi, omnium redituum meorum decimas ad domum meam & civitatem pertinentes, quas Anteceſſor meus ad Hoſpitium pauperum in eodem loco ſitum, conceſſerat, eidem & ego conceſſi Eccleſiæ, beneficium quoque Miniſterialium fœminarum Majoris Eccleſiæ, quas Oblatrices dicunt, quæ ſatis inhoneſtè vivebant, melius ordinandum judicavi, ſervitióque Deo ſervientium in eâdem Eccleſia deputavi, pro cujus recompenſatione, Altare de Curceio Theſaurario dedi, Eccleſiam de Monte ſanctæ Mariæ, quæ ab antiquis temporibus ad thelonij beneficium pertinebat hujus ſanctæ Matris Eccleſiæ, ſed per multa jam tempora violentâ manu abalienata fuerat, Laicorum poteſtate emancipavi, eique ſanctuario, volente & concedente Odone Archidiacono, & Theſaurario donavi. Altaria pariter de Calmiſiaco & Campiniaca villa prædictam Eccleſiam habere conceſſi: ſuburbijs verò quæ circa eandem ſunt, eam nihilominus volui eſſe donatam. Quatuor in locis vineta acquiſivi in monte ſcilicet Ledulphi, Canculæ, Cameret, in monte ferrato. Præter hæc autem in villa Campiniaci, Alodia inſuper de Archeio, & Aculiaca curte, nec-non juxta viam herboſam eidem largitus ſum Eccleſiæ, terram quoque Olorificam juxta Pomerium Epiſcopale ſitum, huic loco dedi.

Quæ omnia piè & ſtudioſè diſpoſita meo jure & labore adquiſita, ne unquam violentorum manus aliqua occaſione violare, & diſſipare præſumat, Romanæ autoritatis Privilegio muniri, Regiaque Majeſtatis adſtipulatione, confirmari feci. Hanc ergo Eccleſiam Dei viſitatione ſicut hactenus digeſtum eſt recuperatam, his omnibus quæ præordinata ſunt copioſè ditatam, placuit, bonúmque mihi viſum eſt fratri Odalrico ſanctæ Mariæ Præpoſito commendare regendam, quem quia in multis fidelem inveni, ſuper hanc eleemoſynarum mearum oblationem PROCURATOREM Dominumque conſtitui, qui ad ipſius Eccleſiæ tuitionem defenſionémque invigilet, contra inſurgentes manum fortitudinis opponat, conſilij curam, Paſtoris providentiam in omnibus quæ poterit huic Eccleſiæ impendat, & quæcumque ad eam pertinent, regat & cuſtodiat. Quam ſic ei tribui ut à Præpoſiti tamen officio removemus, ne propter hoc unquam aliquis ejus ſucceſſor in eandem Prælationem jure Præpoſituræ aliquo modo obrepere, ſed eam in vita ſua in munere poſſideat.

Sic beati Nicaſij Eccleſiã recens reſtructam, Procuratoribus Gervaſium credidiſſe legimus.

Deindè quoniam ſibi ad utilitatem Eccleſiæ melius viſum fuerit, conſilio Canonicorum ejuſdem loci hæredem conſtituat, alioquin in manum Archiepiſcopi, diſpoſitionémque redeat. Poſt hæc autem omnia, benè mihi placitum fuit Molendina, quæ juxta citeriorem hujus aquæ pontem fieri feci pro celebranda Anniverſarij mei commemoratione ſanctæ Mariæ ad uſum concedere Canonicorum, quorum decimam huic Eccleſiæ habendam ſicut olim decrevimus, modóque decernimus quod de omni bonorum meorum ſubſtantia indifferenter ſtatuimus, cuius conſtitutionis noſtræ decretum ut ratum inviolatumque perpetuis valeat temporibus, noſtræ auctoritatis ſcripto præſenti roboramus, ſigilliique noſtri impreſſione

Hæc donatio facta eſt Anno 1067. Unde videtur mortem obijſſe Anno 1069. ut vult Dominus Petrus Cocquault, non verò An. 1067 ut volunt authores Galliæ Chriſtianæ, ſiquidem ſedem Rem. tenuit 12. Annis ut dictum eſt.

preſſione conſignamus. Actum Remis anno incarnationis Dominica milleſimo ſexageſimo ſeptimo, indictione quinta, regnante Philippo Rege anno ſeptimo, Epiſcopatus mei anno decimo.

Odericus Cancellarius ſcripſit atque ſubſcripſit.

Sancti Dionysij Rem. Monasterium An. 1067.

Philippi I. Francorum Regis praceptum, quo Cœnobij Sandionyſiani reſtaurationem, donationeſque a Gervaſio factas, ratas habet, & conſirmat.

In nomine ſancta & Indiuidua Trinitatis, Philippus diuinâ annuente clementiâ Francorum Rex. Omnibus ſancta Dei Eccleſia, noſtriſque fidelibus tam praſentibus quam futuris. Si liberales locis Deo dicatis exiſtamus, indè res noſtra alitur atque diteſcit, publica roboratur atque floreſcit. Vita temporalis proſperè tranſigitur, aterna fœliciter comparatur. Idcirco cunctis volumus innoteſcat, quod ad honorem Dei, ſanctaque Eccleſia, rogati à Gervaſio venerabili Remorum Archiepiſcopo ſtatuere cogitemus. Remis fuit in honore ſanctorum Martyrum Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij Eccleſia non longè à domo Archiepiſcopali remota, quam rebus plurimùm locupletata, non minimo Canonicorum cœtui, ad ea qua neceſſaria erant, affluentiſſimè ſuppetebat, verum occaſione comperta raptorum ſacrilega manus ſibi arripuit qua ſanctuario illi collata erant ad utilitatem ſeruorum Dei, undè locus rebus & congregatione viduatus, ad tantam redactus eſt penuriam, ut tecto vetuſtate conſumpto, parietibus incuriâ diſſipatis, in quodam ejus angulo ſolum altare unum vix à pluuia protegeretur. Sed cum Archiepiſcopus ſæpenumero indè tranſitum faceret, & ruinâ viſâ ſanctitatem Martyrum in memoriam reuocaret, non potuit eſſe otioſum, quod tantus vir ſe facturum crebro propoſuiſſet. Cœpit igitur parietes gelu & imbri exeſos renouare & exaltare, tecta altiora erigere, & OPVS PRIORI SVMPTVOSVM, multò ac venuſtius vigilantia inſtanti adificare, refectorium, dormitorium, & cœteras ades ſervorum Dei neceſſitati accommodas à ſundamentis conſtruere, fratres idoneos quotquot poterat ſub beati Auguſtini regula Deo militantes ibi congregare, & unde victus eis & veſtitus ſufficeret, prudentiſſimè prouidere.

Omnibus ad votum Deo opitulante completis, noſtram ſupplex rogat Regiam majeſtatem, ut ſanctuarium iſtud noſtra auctoritatis ſcripto muniamus, ne bona qua labore non modico ei ipſe acquiſiuit, malorum ut quondam violenta cupiditas diripiat, atque diſpergat. Itaque nos ejus precibus acquieſcentes qua ſequuntur noſtri Pracepti ſtatuto ei perpetuò poſſidenda decernimus, beneficium quod Oblatrices tenebant quas quadragintarias vocabant, quia non ſatis conuenienter viuebant, viſum eſt Archiepiſcopo ut melius ordinaretur. Dedit igitur iſti loco quod nos perenniter illi habendum ſtabilimus, atque confirmamus. Largitus eſt etiam liberalis Praſul decimas omnium redituum ſuorum ad ciuitatem pertinentium, ſcilicet domus Archiepiſcopalis, cenſus ciuitatis, Mercati, Nundinarum, Teleonorum, Molendinorum, auium, piſcium, urſorum, & cœterarum venationum, donauitque pariter & vini decimam ad domum Epiſcopalem pertinentis, nec-non & CAPITALICIORVM & cenſuum ad miniſterium Vicedomini pertinentium, pari denique modo Villarum Culmiſiaci, Nouianti, Calmiſiaci, Curpenilla. Suburbijs verò qua circa pradictam Eccleſiam ſunt eam nihilominus voluit eſſe donatam. Quatuor autem in locis vineas ei acquiſiuit, in monte videlicet Ledulphi, Camcula, Camerei, in monte ferrato. Hac & ſi qua alia, huic Eccleſia per hunc prudentem Pontificem, vel per alios probos viros acquiſita ſunt uel acquirenda in regno cui auctore Deo praſidemus, cuncta ſtabilimus atque confirmamus. Vt autem hujus roborationis ſcriptum in Eccleſia defenſione, perpetuis valeat temporibus, manu noſtra ſolemniter firmamus atque annulli noſtri ſigillo roborari mandauimus.

Sunt mancipia qua quotannis tributum ſoluere tenebantur. Sic Charta Flavin. Monaſterij apud Andr. du Cheſne en hiſt. du Vergi. fol. 25. Archeviſa & filios ſuos ſub eo cenſu ut maſculi denarios 4. de capite Annis ſingulis perſoluant.

Sine data.

Vetat

SANCTI DIONISIJ REM. MONASTERIUM *An.* 1067.

Vetat Pontifex ne bona Eccleſiæ à Gervaſio conceſſa quiſpiam auferat, liberamque indulget eligendi Præpoſitum facultatem.

ALexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Præpoſito Eccleſiæ ſanctorum Martyrum Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij Remis ſitæ, dilecto filio ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Pia poſtulatio voluntatis effectu debet proſequente compleri, quatenus & deuotionis ſinceritas laudabiliter eniteſcat, & utilitas poſtulata vires indubitanter aſſumat. Proindè juxta petitionem Confratris noſtri Geruaſij venerabilis Rem. Archiepiſcopi, Eccleſiæ beatorum Martyrum Dionyſij, Ruſtici, & Eleuterij, quæ à præfato Geruaſio Archiepiſcopo & ædificijs, & munificentijs recuperata (cui in Canonica Congregatione ſub regula Beati Auguſtini præeſſe dignoſceris) hujuſmodi priuilegium præſenti auctoritatis noſtræ decretò indulgemus, concedimus, atque firmamus, ſtatuentes nullum Regum, nullumque Antiſtitum, nullum quacunque præditum dignitate vel quemquam alium de his quæ eidem Eccleſiæ à Præfato Geruaſio Archiepiſcopo vel ab alijs fidelibus jam donata ſunt, & in futurum fuerint collata ſub cujuſlibet cauſa, occaſioniſque ſpecie minuere, vel auferre, ſuis uſibus applicare, vel alijs pijs cauſis pro ſua malitia excuſatione concedere, ſed cuncta quæ oblata ſunt, vel offerri contigerit, tam à te quam ab eis qui in tuo officio locòque ſucceſſerint, à tempore præſenti illibata, & ſine inquietudine aliqua poſſidere, eorum tamen uſibus pro quorum ſuſtentatione, gubernationéque conceſſa ſunt, modis omnibus profutura.

Item conſtituimus ut obeunte te, vel poſt te, aliquo ejuſdem Eccleſiæ Præpoſito, non alius ibi quacumque obreptionis aſtutia ordinetur, niſi quem Remenſis Archiepiſcopus cum omni aſſenſu ejuſdem Eccleſiæ Canonicorum ſecundum Dei timorem elegerit ac prouiderit ordinandum. Hoc quoque capitulo præſenti ſubjungimus, ut locum auaritiæ ſecludamus, nullum de Regibus, nullum de ſacerdotibus, vel quemcumque alium per ſe, ſuppoſitámque perſonam de ordinatione ejuſdem Præpoſiti, vel quibuſcumque cauſis ad Eccleſiam ipſam pertinentibus audeat in auro vel in alia qualibet commodi ſpecie quicquam. neque eundem Præpoſitum ordinationis ſuæ cauſa dare præſumeret, ne hac occaſione ea quæ fidelibus pijs locis offeruntur, aut jam oblata ſunt, conſumantur.

Idem vocatur in gratiam Abbatum S. Nicaſij ab Alexandro ſimili diplomate, ſed ſine data in nono Chartulario.

Et quoniam multæ occaſiones in deceptione religioſarum perſonarum à prauis hominibus exquiruntur, Præpoſitum prædictæ Eccleſiæ nullo modo priuandum, deponendúmque eſſe cenſemus, niſi ſpecialiter cauſâ criminis exigente. Vnde neceſſe eſt ut ſi qua contra eum hujuſmodi querela ſurrexerit, non ſolus Archiepiſcopus Rem. cauſam examinet, ſed adhibitis ſibi alijs Epiſcopis ſuis ſubtili hoc inueſtigatione perquirat, quatenus cunctis concorditer judicantibus canonicæ diſtrictionis cenſurâ aut reum facere, aut innocentem poſſit abſoluere.

Quoties tamen Præpoſitus prædicto Eccleſiæ Epiſcoporum præjudicio ſe grauari prauiderit, Apoſtolicam ſedem liber appellet, vel cum pro hujuſmodi præjudicio, vel pro utilitate Eccleſiæ ſuæ ad Romanum Pontificem venire voluerit, ei modis omnibus liceat. Hæc ergo omnia quæ hujuſmodi decreti præcepti-ve noſtri pagina continet, tam tibi, quam cunctis qui in eo in quo es ordine locòque ſucceſſerint, vel eis quorum inter eſſe poterint, in perpetuum ſeruandum decernimus. Si quis vero Regum, ſacerdotum, Iudicum ac ſæcularium perſonarum hanc noſtræ conſtitutionis paginam agnoſcens, contra eam venire tentauerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe diuino judicio exiſtere de perpetrata. . . . . . . cognoſcat, & niſi ea quæ ab illo malè ablata ſunt reſtituerit, vel digna pœnitentia illicita deterſerit, à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat; cunctis autem eidem loco jura ſeruantibus ſit pax Dom. N. I. Chriſti quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiat, & apud diſtrictum judicem

iudicem præmia æternæ pacis inueniat. Scriptum per manus Octauiani Scrinij, & Notarij ſanctæ Sedis Apoſtolicæ.

Datum Lugduni nonis Julij Pontificatus noſtri anno quarto. . . . . .

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM *An.* 1067.

Ne ſcrupulus ſuboriri poſſit circa Pontificium hoc diploma quod ipſius exordium ſumptum ſit ex bullis Paſchaſij II. quod item Præpoſitus Beati Dionyſij de more ibi non nominetur, & quod Alexander II. hujus privilegij auctor non legatur veniſſe in Galliam, ſed Alexander III. certum tamen mihi eſt Pontificem quicúmque ille ſit Gervaſij conſilium de inſtauranda B. Dionyſij Baſilica comprobaſſe ut ipſemet Gervaſius diſertè retulit in Charta præcedenti, & poſtmodum Innocentius IV. agnovit, cujus extat reſcriptum in tablinio Sandionyſiano, quin & Ludovicus VII. beati Dionyſij renovationem ab Alexandro Pontifice & à Philippo I. ſcriptis, laudatam fuiſſe Regiâ Charta teſtatur, quam hîc præfigendam duximus, quo dictis fides major accedat.

Ludovici Regis præceptum de foſſatis à porta Vidulæ ad portam Baſilicarem.

Ludouicus Dei gratia Francorum Rex, & Dux Aquitanorum, Vrſioni Abbati Eccleſiæ Regularium Canonicorum beati Dionyſij ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum. Ex priuilegiorum lectione, & venerabilium perſonarum relatione cognouimus, quod fœlicis memoriæ Geruaſius Remorum Archiepiſcopus, Eccleſiam ſecus muros Remenſis ciuitatis ſitam in honore beatorum Martyrum Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij funditus renouauit, & ibidem Canonicos qui ſecundum regulam beati Auguſtini viuerent poſuit. Eidem autem Eccleſiæ plurima beneficia contulit, quæ priuilegio bonæ memoriæ Alexandri Papæ confirmari fecit. Rex etiam Philippus auus noſter precibus prædicti Archiepiſcopi Geruaſij, eidem Eccleſiæ cuncta quæ ei collata fuerant atque conferenda, præcepti ſui regiâ auctoritate confirmauit.

Nos verò ipſius veſtigijs inhærentes, eadem præcepto noſtro eidem Eccleſiæ confirmamus, hoc ſpecialiter adjicientes quod quidquid in foſſatis & muris à porta Vidulæ uſque ad portam Baſilicam, præter cœmeterium quod non eſt noſtri juris, ex donatione Regum & Archiepiſcoporum Remenſium obtinetis, concedimus, & perpetuo jure tenenda firmamus. Porrò quæcumque ædificia, quæcumque viridaria in prædictis foſſatis facta ſunt vel de cætero fient juri ac Dominiò ipſius Eccleſiæ perpetuo tenenda ſubjicimus, ita videlicet quod nec nobis nec alicui ſucceſſorum noſtrorum facultas ſit prædictæ Eccleſiæ illa auferre, aut aliquas exactiones vel conſuetudines indè exigere. Vt autem hæc noſtra conceſſio & conſtitutio illibata permaneat, & inconuulſa, ſigilli noſtri impreſſione & probabilium Perſonarum atteſtatione eam muniri præcepimus. Actum Remis publicè in Palatio, anno Incarnati Verbi milleſimo centeſimo trigeſimo octauo, Indictione prima, regni noſtri ſexto, adſtantibus in Palatio noſtro quorum nomina ſubtitulata ſunt, & ſigna. Porta Vidula.

Signum Rodulfi Viromanduorum Comitis, & Dapiferi noſtri.
Signum Guillelmi Buticularij. Signum Hugonis conſtabularij.
Data per manum Algrini Cancellarij.

Alexandri igitur, ac Philippi Regis obtento conſenſu, Gervaſius beatorum Martyrum Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij Eccleſiam ſumptuoſo (ut dicitur) operè à ſe inchoatam, eamque prædijs affatim ditatam, ad exitum fœliciter perducens, ſolemni ritu 4. Idus Septembris dedicavit, ut habet S. Timothei Rem. Martyrologium, regularibus ibi conſtitutis Canonicis, quibus hanc

Sancti Dioniſij Rem. Monaſterium An. 1067.

hanc perenni jure, cum omnibus bonis ad horum uſum liberaliter conceſſis poſſidendam reliquit. Ex quo velut indubitatum colligimus Gervaſium alijs præripuiſſe palmam, qui Canonicis Regularibus S. Auguſtini regulam profitentibus, hoc ſæculo Gallicis urbibus aditum præbuêre, cum à reformatione Lateranenſis Collegij, nullus in Gallia cum certo legatur præceſſiſſe, quod capite ſequenti clarius adhuc conſtabit.

An Gervaſius omnium primus in ſuam Diœceſim Regulares Canonicos invexerit?

CAPUT XLII.

Vide S. Bern. Epiſt. ad fratres de Mont. Dei.

ORDINIS Canonicorum Regularium natales quærere quos ad ipſius naſcentis Eccleſiæ cunabula ſat appoſitè quidam referunt, non eſt hujus operis, vetus hæc & illuſtris origo vitæ ſocialis, conſilia Evangelica profitentis quæ tunc ſub Apoſtolis clareſcere cœpit, cuilibet ordini communis, eoque collinearunt hactenus quoquot extant in Eccleſia Regulares familiæ.

Recudendum quoque hîc anxius non puto, quod operoſius quidam perſcrutantur, an. B. Auguſtinus Regulam Epiſt. 109. contentam perindè viris ac Monialibus inſtituerit? licet non deſint qui pro certo hoc aſſerant, ut Richardus Cenomannus in Antidoto contra cenſuram Eraſmi; id uſquequaque indubitatum non eſt nec ſatis compertum. Potuit enim S. Auguſtinus in Clero reformando ſibi naſcentis Eccleſiæ ſtatum velut ſpiritualis vitæ ſpeculum propoſuiſſe, eúmque diligentius inculcare abſque cujuſvis præſcriptæ Regulæ adminiculo. Quod à veteribus Aſcetis pariter factum fuiſſe reor qui vitam verè Apoſtolicam perſecutionum turbinibus ſublatam, poſtliminiò per Gallias revocarunt. Ut enim hi præter conſilia, Neophitis nihil præſcripſiſſe legimus, uſque ad vulgatas ſanctorum Regulas ſeu conſtitutiones quibus poſteri collum liberè ſubmiſerunt, ſic Clericis qui dudum pro norma vitæ Canones habuerant, Regulam Velatis ab Auguſtino traditam ſenſim in ſuum commodum vertere facile fuit, quod à ſexcentis & ſeptuaginta circiter annis inchoatum, haud vulgaris doctrinæ viri ex ipſa Conciliorum lectione probabiliter arbitrantur.

De Regula B. Auguſtini Pontificum Epiſt. Rem Eccleſiaſtarum, Concilium Lateran. ſub Alexandro 2. Fundationũ tabula, Regúmque diplomata ante An. 100. omnino non loquuntur.

Ex Capitular. lib. 1. cap. 25.

Et ut non excurram longiùs, certiſſimum puto veteres Clericos intrà Regionis Belgicæ fines, tam in Cathedralibus quam Collegiatis Eccleſijs ſub Abbatibus, Præpoſitis, ac Decanis vitam ducentes, Auguſtinianis ſtatutis velut propriæ Regulæ neutiquam fuiſſe adſcriptos, cum ſeneſcente apud eos diſciplinâ, nec Rigobertus Remorum Archiepiſcopus, nec Crotegandus Metenſis, nec item Patres Leptinenſis Concilij ſub Carlomanno Majore hanc ipſis obſervandam exhibuerint, ut Monachis exhibuêre benedictinam, imo (quod mirum eſt) Epiſcopi Ludovici Imperatoris juſſu Aquiſgrani Palatio convocati pro reformatione Cleri, ad eam peculiariter non provocarunt, ſed æque ad dicta Patrum Iſidori præſertim, Ambroſij, Hyeronimi, quam Auguſtini, è quibus vernantes floſculos carpendo, è diverſis pratis faſciculum texuêre, quem ut quiſque manibus terere poſſet, ad calcem Martyrologiorum veteres deſcribi curarunt ut recens initiati Canonici vitæ ſpeculum in promptu haberent, eique commodius conformarentur, hoc adeò certum quibuſdam videtur, ut Regulares Canonici ſancti Antonini Rutenenſis (ſub initium forſan reformationis Clericorum, quæ annis præſertim 1080. 1090. 1100. clareſcere cœpit) hæc

vovendi

SANCTI DIONISIJ REM. MONASTERIUM *An.* 1067.

vovendi forma uſi fuerint, *Ego N. promitto ſtabilitatem in hoc loco, profiteor Clericalem & vitæ ſanctitatem, & communiter vivendi ſocietatem, ſecundum conſtitutiones beati Auguſtini, Hieronymi & aliorum Patrum, &c.* Quod à veterum Clericorum norma diſtinctum aliquid non continet, imo nil hos verè Auguſtinianos peculiariter fuiſſe arguit. At apud Sandionyſianos Remenſes, quos in Gallijs vetuſtiores puto qui Auguſtinianæ regulæ jugo collum ſubjecerint, longè alia his præſcripta fuit profitendi forma, quæ ſi ritè expendatur novum velut ordinem conſtituit his verbis, *Promitto caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſecundum regulam ſancti Auguſtini, & conſtitutiones hujus Monaſterij.*

Ex obiter dictis augurari licet Auguſtini regulam ſolitariè ſumptam cis Alpes à paucis omnino tritam fuiſſe ante ſæculum Alexandri II. qui referente Onufrio primus eam in Lateranenſem Eccleſiam invexit, *Canonicorum*, inquit, *ordinem dilabentem Laterani juxta beati Auguſtini regulam poſt multa tempora, primus omnium Pontificum reformavit Alexander Papa II. qui ante Pontificatum regularis fuerat, in ampliſſimam dignitatem, vitaque ſplendorem reſtituit.* Scio auctores aliquot docere Auguſtinianos Clericos in Belgio antiquiores eſſe, ſcribunt enim Sanmarthani poſt annales Hannoniæ, Rothaldi Cameracenſis Epiſcopi conſilio Arnoldū de Valēcennis Canonicos regulares S. Auguſtini ſæcularibus ſubſtitutos fuiſſe an. 990. in Eccleſia S. Joannis: at gratis id aſſerunt cum Baldericus cujus auctoritate nitūtur, Canonicos XII. ſimpliciter & ſine addito Arnoldū inſtituiſſe referat.

Libello de præcipuis urbis Romæ Baſilicis.

Vide Balder. lib. 2. Cap. 30 Ubi de Canonicis S. Auguſt nihil reſulit.

Si tamen inquiras quî fieri potuerit, ut de novo prædicti ordinis Monaſteria incœperint ſine ductore qui regulam Tyronibus ſubminiſtraret, reſponderi facile poſſet in eo potiſſimùm elucere divinam providentiam, quæ nuſquam paſſa eſt celebre ſodalitium à ſui inſtituti tramite deflectere, quin ſtatim ſuſcitaret viros pietate & doctrina ſpectabiles, & ad lapſum aliqua reformatione reparandum idoneos, ut reipſa factum eſt cum major pars veterum Canonicorum tædio vitæ communis Canonicæ diſciplinæ jugum excuteret, tanti ordinis inclinationem moleſtè ferentes quidam Epiſcopi in hoc maximè incubuerunt, ne ab Eccleſia penitus excideret; undè ad beatum Auguſtinum, qui in eo promovendo mirificè excelluerat, recurrendum fuit, quod præcepta ab eo tradita majorem haberent cum ſtatutis pridem ab antiquioribus Canonicis obſervatis conformitatem. De Italis nihil dico, ſed inter primos quis cis Alpes huic operi fœliciter manum admoverunt, Gervaſius Remenſis merito accenſendus eſt, cui forſan cum innotuiſſet Canonicalem vivendi modum in Italia rurſum reflorеſcere Alexandri II. ſtudio, ad quem ſæpius reſcripſerat, hunc pariter in Cœnobio ſuis impenſis reſtructo inſtituendum cenſuit, viris à ſe delectis ibi collocatis, quos Odalrico majoris Eccleſiæ Præpoſito commendavit, ſicque ex ipſa Chronologia pateſcit Remenſes Sandionyſianos præcipuum antiquitatis gradum mereri, vel ſaltem præceſſiſſe Bellovacenſes, qui hactenus omnium primi reputantur.

Sigebertum aliud ſentire non me latet ad annum 1078. *Ab hoc tempore*, inquit, *cœpit reflorere in Eccleſia beati Quintini Beluacenſi Canonicus ordo; primùm ab Apoſtolis, poſtea ab Auguſtino Epiſcopo regulariter inſtitutus ſub Magiſtro Ivone venerabili ejuſdem Eccleſiæ Presbytero*, Quod conforme eſt ijs quæ paulo ante dixerat, anno ſcilicet 1069. *Guido Beluacenſis duobus annis perfectam dedicavit Eccleſiam in honorem Advocati ſui Quintini Martyris 4. nonas Octobris.* Sed his potiora ſunt monumenta quibus clariſſimè patet Gervaſium palmam prædicto Ivoni præripuiſſe, maximè ſi fides habeatur ſuperiùs à nobis deſcriptæ narrationi quæ tradit Canonicos regulares S. Dionyſij priùs collocatos fuiſſe apud S. Nicaſium quod anno 1065. contigiſſe omnino neceſſe eſt.

SANCTI DIONISIJ REM. MONASTERIUM.

Deindè refert Valſeburgus in vita Theodorici 43. Virdunenſis Epiſcopi Gervaſium ad Synodum Mantuanam vocatum Virdunum perrexiſſe, ut ſimul cum prædicto Theodorico Romam iter faceret, ac completa Synodo in Galliam reverſos, civitatémque Remenſem adeuntes, viſitaſſe ſepulchrum ſancti Remigij, cui Theodoricus Capellam ſuam argenteam dono dedit, mox Cœnobium Sandionyſianum ubi Gervaſius haud ita pridem Canonicos regulares S. Auguſtini inſtituerat. Cum autem Concilium illud coactùm fuerit an. 1065. ex platina & Genebrardo vel anno 1064. juxta Baronium, apertè ſequitur Gervaſium in Gallia Auguſtinianis ſodalitium conſtituiſſe ante Ivonem, quamvis quidam ſcriptores aliter tradant amore potius quam ex fide.

De Juribus, Privilegijs, ac regimine Monaſterij ſancti Dionyſij Remenſis ordinis ſancti Auguſtini.

CAPUT XLIII.

REMIS itáque ſtabilito Regularium Clericorum ſodalitio inſignis Gervaſij munificentia abundè locupletato, incredibile dictu eſt quam brevi Alumnorum multitudine coaluerit, plæriſque è Clero ſanctioris vitæ fama pellectis in illud velut in ſalutis portum convolantibus, Epiſcopi quoquè quo fideles per Campaniam ſparſi ſubſidium ab his reciperent, has divinæ gratiæ primitias tot altarium & prædiorum conceſſione promoverunt, ut ſub primis Rectoribus Monaſterium affatim habuerit pro alenda regularium numeroſa communitate, quorum major pars ſeriò ſcripturarum lectioni incumbens per curalia beneficia à ſuperioribus miſſa vivacioris doctrinæ rorem effundebat.

Inter inſignes qui calcatis mundi illecebris huic militiæ nomen dederunt, meritò eminet Manaſſes 2. ut opinor Remorum Archiepiſcopus, cui hæc novella plantatio, quam beneficijs auxit atque ditavit, tam cara fuit ut videatur liberius Deo famulandi deſiderio, Canonicalem humilitatem Epiſcopalibus infulis ante obitum prætuliſſe, cujus ſinceræ traditionis ritus eò luculentior eſt, quod extet adhuc ante maius altare tumulus marmoreus, cui inſculpta eſt effigies Archiepiſcopi cum verſibus cap. 19. lib. 2. relatis qui Manaſſem indigitant.

Hi paſſim notantur Necrologio primariæ Eccleſiæ & in Sādionyſiano & in Charta Rodulfi viridis An. 1124. Adam Canonicus S. Mariæ cognomēto magnus, dedit ſeipſum Eccleſiæ S. Dionyſij.

Adamus item Matricis Eccleſiæ Canonicus (quē cum Rodulfo Viridi Archipræſule neceſſitudinis glutine conjunctum teſtantur Epiſtolæ Sancti Brunonis ejuſdem pariter ſtudioſiſſimi) huc etiam appulit ut ſecurius contra mundi Principem in mortis agone decertaret. Idem præſtitit Petrus de Riga vir magni nominis & eruditione clarus. Odalricus quoque, Anſelmus & alij permulti, qui odore ſanctitatis & inculpatæ vitæ illecti, priores ſecuti ſunt, eo præſertim tempore quo Canonicalis ordo peſſum ibat in pleriſque Collegijs, multique flocci penderent ordinibus initiari. Unde fit ut in veteri membrana legamus primariam Remorum Eccleſiam, quæ alias in ſacrorum rituum divini cultus obſervantia præcellebat, celebrantium penuriâ laborantem ab Abbate S. Dionyſij ſuppetias poſtul. ſſe, Religioſos ſcilicet benè inſtructos qui intereſſent choro, Miſſámque in ſummo altari per vices agerent, cui libenter annuit modo id fieret ſine detrimento jurium ſui Monaſterij ut acta probant an. 1299. quæ reddemus poſtea.

Ob

SANCTI DIONYSIJ TERIUM. REM. MONASTERIUM.

Ob id longè ſtrictior inter utróſque ſocietas compacta eſt, permiſſúmque feſtis ſolemnioribus (majori Miſſæ & Veſperis omnes cum Canonicis intereſſent) in refectorio ſimul epulari. Fœderis hujus Autographum extat in veteri directorio, ubi Sandionyſiani, *Cum fratres vocantur, Conchoriales & Eccleſia Remenſis fideles amici.* Ex quo pariter elicitur Canonicos Remenſes poſt ſolutam communitatem, ne priſtini moris memoriæ ſtatim excideret, certis diebus in refectorio comedere conſueviſſe. Directorij verba referam. *Quod ſi anno aliquo vel annis aliquibus in feſto purificationis nos comedere in dicto refectorio contigerit, dicti Religioſi more nobiſcum ſolito comedent, eiſque vitæ neceſſaria miniſtrare tenebimur ſicut fieri conſuevit, proviſo etiam quod ſuis comedamus illo feſto in iſto refectorio, ſive non, nihilominus more ſolito ad Eccleſiam noſtram proceſſionaliter venient, & venire tenebuntur dicto feſto & alijs conſuetis, & intereſſe nobiſcum ſicut hactenus eſt conſuetum.*

Ex hac ſocietate, veteríque certis diebus in choro intereſſendi conſuetudine, factum credunt Dionyſiani quod in conſuetis ſupplicationibus cum alijs capitulis vocati, Crucem præferre non ſoleant, incedántque ſub vexillo majoris Eccleſiæ, quaſi ex utriſque unicus fiat cœtus, quod Abbas vel Prior aut inſignioris Doctrinæ quidam ex ſenioribus antehac Rem. Archiepiſcopi Pœnitentiarius eſſet ex veteri codice, ubi forma recipiendi eos quibus olim publica injuncta pœnitentia Latinis exprimitur, quod item Abbas velut pœnitentiarius die Jovis majoris Hebdomadæ tam in Eccleſia Cathedrali, quam apud Moniales S. Petri in hoſpitali beatæ Mariæ abſolutionem conferret, *ab abſolutione*, inquit, *Canonicorum facta vadit Abbas ad oſtium Chori & facit populum dicere culpas ſuas, & abſoluit eum, poſtea ad Monaſterium S. Petri ad Moniales, deindè ad hoſpitales Beatæ Mariæ, ultimo ad hoſpitale noſtrum, & reconciliatis pænitentibus & abſolutione facta in locis dictis, redit Abbas ad Eccleſiam, & pulſatur mandatum.*

Hoc Pœnitentiarij munus Abbas obijſſe legitur uſque ad Cardinalem de Bellaio qui Regis nominatione Abbatiam obtinuit in commendam, tunc enim cùm præſens non adeſſet, ad Priorem jus illud ſeu officiùm devolutum eſt, in eóque religioſè permanſit, uſque ad erectionem Pœnitentiariæ in dignitatem Eccleſiaſticam. Locus Pœnitentiario deſignatus adhuc viſitur in navi Eccleſiæ S. Dionyſij ſub fornicis curvatura, ubi ſupra Cathedram Canonici cujuſdam effigies in pariete depicta eſt, qui confeſſionem excipit pœnitentis.

Ex Rituali S. Dionyſii & veteri MS. pag. 61.

Ad Sandionyſiani Abbatis prærogativam illud pariter accedit, quod privilegiorum Capituli Remenſis ſit conſervator ex actis Capitularibus anni 1443. menſe Aprili, unde in litteris unionis Curiæ ſpiritualis quæ fuit majoris Archidiaconi, penſio annuatim ipſi debita ab Archiepiſcopo pro indemnitate ſolui debet S. Dionyſio. His annectendum eſt prædicto Monaſterio theſauros urbis, opes civium, & Chartas olim creditas fuiſſe ac depoſitas ex ſupplici libello ſcabinorum Remenſium quem ſanctæ ſedi Apoſtolicæ obtulerunt poſt exceſſum Bertrandi de Nocumento Abbatis. Sic enim veteres Galli teſtamenta ſua locis ſacris deponebant, quod ea cuique etiam hoſtibus infringere, aut temerare nefas eſſet. Sic Dagobertus autographum ſui teſtamenti miſit ad Canonicos Pariſienſes & Lugdunenſes, ut hujus cuſtodes eſſent. Sic & in tabularijs Monaſteriorum Chartas ipſi vidimus, quæ jura & libertates pagorum viciniæ continebant. In Chartulario quoque Remenſi habetur. *Cives Remenſes audito nuntio Pictavienſis pugna Gallis infauſta, regalem pecuniam è vectigalibus provenientem apud S. Dionyſium depoſuiſſe, ut indè ſecurius ad Delphinum mitteretur. Et in teſtamento Richardi de Pica Remorum Archiepiſcopi, legimus Abbati Sandionyſiano pro operiendo & claudendo theſauro, candeliſque ſubminiſtrandis quatuor libras reliquiſſe.*

Sancti Dionisij Rem. Monaſterium.

Quod ſpectat ad regimen clauſtralis obſervantiæ, Abbas ſub ſe Priorem & Subpriorem habuit, ſelectúmque ſodalem pro divini cultus directione, ac Necrologij quem antonomaſticè φιλαλτλω vocant. Res Monaſterij per Præpoſitum gerebantur lectum à Capitulo, & amovibilem, Hoſpitali præerat Eleemoſinarius, Theſaurarius Eccleſiæ ſuppellectili, ac Parochiæ Monaſterio obnixæ, cujus Abbas & Conventus ſunt Rectores primarij. Prædicti Officiarij rationem ſingulis annis reddere tenebantur, erántque conſiliarij nati cum Priore, & Granatario, quos in rebus majoris momenti Abbas conſulere ſolebat. Horum habitus ut cæterorum prædicti Monaſterij, erat ſuperpellicium candidum talare, quale Stephanus Tornacenſis deſcribit. Epiſt. 123. eóque per urbem incedebant æſtatis tempore cum pileo quadrato Clericali, & almuſio exterius nigri coloris.

Monaſterij Cartophilacium multis ſummorum Pontificum privilegijs refertum eſt, ſed vulgaribus, & quæ ut plurimùm ſæculi acerbitatem notant, ſolemne enim erat Abbatibus jurium confirmationem à ſancta Sede ſtatim poſt novi Pontificis promotionem poſtulare, quo ſe contra frequentes vexationes, interdicta, alioſque abuſus, quæ circa annum 1250. mirè pullularunt, facilius tuerentur. Horum hæc ſumma eſt. 1. Scilicet, ne Sandionyſiani compelli poſſint ad conferendum vel admittendum aliquem in beneficijs per reſcriptum Apoſtolicum abſque expreſſa ordinatione ſummi Pontificis 2. nec item ad debita ſolvenda, niſi oſtendatur effectivè contracta fuiſſe ad utilitatem Monaſterij 3. Privilegia à ſancta Sede obtenta rata eſſe & perfecti valoris, licet per ſimplicitatem vel ignorantiam juris ijs per aliquod tempus Religioſi uſi non fuerint. 4. Abbatem, Priorémque clauſtralem poſſe abſolvere Religioſos ab omnibus caſibus reſervatis minoribus pœnitentiaribus urbis Romæ. 5. Conventum jus habere novalia percipiendi, ubicumque majores decimas poſſidet. 6. licitum non eſſe cadavera pauperum hoſpitalis qui peſte abſumpti ſunt, in cœmeterio Sandionyſiano inhumare, modo ſuis ſumptibus exhibeant locum ab Epiſcopo conſecratum. 7. Abbatem cogi non poſſe perſonaliter adeſſe Synodis quæ extra Diœceſim congregantur propter Parochias à ſuo Monaſterio dependentes, ſed ſufficere ut Procuratorem mittat. 8. Religioſos qui regulam profeſſi ſunt in prædicto Monaſterio, abire non poſſe prætextu ſtrictioris vitæ ſine licentia Abbatis. 9. libitum eſſe Religioſis officium divinum celebrare tempore interdicti generalis ſubmiſſa voce, & Januis clauſis, modò eorum cauſa latum non fuerit. 10. ſanctum chriſma & ſacros ordines percipere poſſe ab Epiſcopo Diœceſano in forma conſueta. 11. Nemini licere Capellam vel Oratorium extruere intra limites ſuæ Parochiæ. 12. Cuilibet perſonæ licitum eſſe ſepulturam eligere in eorum Eccleſia modo ab omni cenſura ſit immunis. 13. Abbatem & Conventum poſſe decimas à Laïcis poſſeſſas, & à ſuo Monaſterio dependentes pretio redimere. 14. Defuncto Abbate Religioſis liberum eſſe alium ſubrogare juxta præſcriptum ſancti Auguſtini. Hæc ultimo à nobis adjecta, in bullis Innocentij IV. & Clementis V. quæ Prioribus prolixiores ſunt, cum bonorum temporalium indice ſpecialiter continentur.

Tandem Gregorius VII. rogatus ab Abbate & Conventu, ut regimen Monaſterij ſua auctoritate comprobaret, Diplomate 3. ſui Pontificatus Avenione dato prohibet juxta receptum morem ne Abbas in proprium uſum vertat bona Monaſterij, ſed à Præpoſito recipiat, quod ſibi opus erit ad honeſtam ſuæ perſonæ ſuſtentationem. Et ne prædictus Abbas ulli omnino habitum Religionis conferat, ſive de officijs vel beneficijs Monaſterij diſponat, aut quemcúmque Archiepiſcopo præſentet ſine diſcretorum conſenſu, &c. His legibus Pontifex veluti propugnaculis muniendam cenſuit regularis obſervantiæ œconomiam, quæ ad nos uſque ſub moderato & ſatis lauda-

laudabili regimine viguit, donec Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium ſtatuta in eo PP. ſenioribus conſentientibus recepta ſunt.

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM.

Cæterùm cum Abbatem S. Dionyſij ſupra dixerim Pœnitentiarium natum fuiſſe Remenſis Eccleſiæ, non abs re erit hic annectere quæ habentur in veteri manuſcripto de ritu ſuſcipiendi publicè pœnitentes in capite jejunij, eoſdemque abſolvendi in Cœna Domini.

Abſolutio Pœnitentium in capite Jejunij, & modus quo procedendum eſt.

Ex veteri Ms. S. Dionyſii Rem. fol. 1. 12 & 15.

OMnes pœnitentes qui publicam ſuſcipiunt aut ſuſceperunt pœnitentiam in capite jejunij, die Cinerum manè ſaccis induti, vultibus in terram demiſſis, nudis pedibus, coma raſa, reos ſe eſſe in ipſo habitu & vultu proclamantes in ſignum quod de cætero debent habitu religioſo vivere, exceptis tamen mulieribus in ſignum ſubjectionis veſtibus mutatis in virili habitu & triſti, ſeu ſaccis indutis, aut groſſa tela, candelis cereis non accenſis in manibus ſuis conveniunt in Eccleſiam noſtram ſancti videlicet Dionyſij, & ad nutum Pœnitentiarij, omnes ipſum ad Eccleſiam Cathedralem ſequuntur, quibus introductis per eundem Pœnitentiarium, idem Pœnitentiarius in dicta Eccleſia Cathedrali cum ſibi famulantibus ſub alto pulpito dictæ Eccleſiæ juxta ingreſſum chori induit ſuperpellicium, ſtolam accipit, & cappam, quæ omnia ſecum defert, deindè accedit ad Cathedram ſibi paratam juxta Petram dictam la Roüelle, quam illic debet præpare pulſator Campanarum chori, ibique idem Pœnitentiarius flexis genibus, candelis pœnitentium accenſis, eiſdem pœnitentibus in terram proſtratis incipit & dicit ſubmiſſè ſicut in domo ea quæ ſequuntur.

De publica hac Pœnitentia extat canon. 15. Concilij Agathenſis, quem beatus Rhenanus in admonitione de Tertullianis dogmatibus copioſius exponit. fol. 902. Edi. Baſil. An. 1562.

Deus in adjutorium meum intende, deindè pſalmos Pœnitentiales, Litanias, Orationes, ſeu collectas, Miſereatur, Indulgentiam, tum abſoluit hoc modo, ***Benedictio Dei Omnipotentis, Patris † & Filij † & Spiritus ſancti † deſcendat ſuper vos & maneat ſemper.***

His dictis Pœnitentiarius Cineres benedicit incipiens, ***Adjutorium noſtrum in nomine Domini. Oratio. Deus qui non mortem deſideras peccatoris, &c.*** & aſpergit aquâ benedictâ, poſtea cineres imponit capitibus pœnitentium, & aliorum recipere volentium, tum cilicio pœnitentium capita ſeu colla eorum operit, & cum dolore eis denuntiat, quod ſicut Adam per peccatum inobedientiæ quod commiſit comedendo de fructu ſcientiæ boni & mali ſibi vetito ejectus fuit à Paradiſo terreſtri, ita etiam ipſi pœnitentes ob peccata ſua ab Eccleſia ejiciuntur.

Deindè Pœnitentiarius pergit ad januam majorem dictæ Eccleſiæ Cathedralis ipſum ſequentibus pœnitentibus, & pergendo dicit Reſponſorium voce intelligibili. ***In ſudore vultus tui veſceris pane tuo,*** quo dicto Pœnitentiarius omnes pœnitentes qui eum proceſſionaliter quaſi ſecuti fuerant, per manus vel per brachia arripiens ipſos per oſtium prædictum ſeu januam foras educit, quibus eductis, eis claudit oſtium ad tergum, & revertuntur ad Eccleſiam noſtram ſancti Dionyſij undè venerant, candelas prædictas cereas tenentes accenſas in manibus, quas in dicta Eccleſia ſancti Dionyſij dimittunt, tunc Pœnitentiarius revertitur ad deponendum habitum ad locum in quo ipſum aſſumpſerat, revertendo, & condolendo calamitati & miſeriæ pœnitentium prædictorum dicit Reſponſorium, ***Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, &c.*** & ſic cappâ, ſuper pellicio, & ſtola depoſitis, Pœnitentiarius revertitur in Eccleſiam noſtram & pœnitentes in patriam ſuam.

Ri-

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM.

Reconciliatio Pœnitentium in Cœna Domini.

SEdente Pontifice ſeu ejus Pœnitentiario in ſui abſentia, vel ejus præcepto præ foribus Eccleſiæ cum habitu Eccleſiaſtico pœnitentibus cum candelis eminus ſtantibus cum Archidiacono, vel alio ſibi adjutore, ad juſſum illius præſentibus dicat idem Pontifex vel Pœnitentiarius, ***Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos.*** Et Diaconus ex parte pœnitentium dicat, ***Flectamus genua.*** Tunc omnes pœnitentes ſtantes genua flectunt. Quo facto Diaconus dicat ex parte Pontificis ſeu Pœnitentiarij, ***Leuate.*** Similiter agatur ſecundo,& repentente Epiſcopo, ***venite filij audite me, &c.*** & Diacono ***Flectamus genua***, ad medium pavimentum ſolo tenus veniant.

Quando autem tertio Dominus Epiſcopus, ſeu ejus Pœnitentiarius annuntiaverit pœnitentibus, ***venite filij***, proſequitur Diaconus ***Flectamus genua,*** & mox cum Diacono Pœnitentes corruant ad pedes Epiſcopi ſeu ejus Pœnitentiarij, ſicque proſtrati jaceant, uſque dum Dominus Epiſcopus ſeu ejus Pœnitentiarius annuntiat Diacono ***Leuate.*** Quibus erectis dicat Dominus Epiſcopus, ſeu Pœnitentiarius, cum Clero pſalmum ***Beati immaculati in via.*** Poſtea ſtatim ab Archidiacono ſeu Diacono dicatur Epiſcopo vel Pœnitentiario ſedente.

Adeſt ô venerabilis Pontifex, vel Pater, tempus acceptum, dies propitiationis diuinæ & ſalutis humanæ, qua mors interitum & vita accepit æterna principium, quando in vinea Domini Sabaoth ſic nouorum plantatio facienda eſt, ut purgetur execratio vetuſtatis. Quamvis enim à diuitijs bonitatis & pietatis Dei nihil temporis vacet, nunc tamen & largior eſt per Indulgentiam remiſſio peccatorum, & copioſior per gratiam aſſumptio renaſcentium, &c.

Mox ſurgat Epiſcopus vel Pœnitentiarius, faciátque omnes ante ſe ſternere, & cum ſuis adjutoribus modo & forma quibus ſuperius in die cinerum decantet ſeptem pſalmos Pœnitentiales, ſuper Cathedram proſtratus, quibus dictis ſine Litania, dicat ſequentes orationes, ***Adeſto Domine ſupplicationibus noſtris, & me qui etiam miſericordia tua primus indigeo, &c.***

His dictis ſurgunt pœnitentes, quibus erectis, dicit Diaconus, ***Redintegra in eis Pontifex, ſeu Pater, quicquid Diabolo ſuadente corruptum eſt, & Orationum tuarum patrocinantibus meritis, &c.***

Poſtea monentur pœnitentes ab Epiſcopo, vel ejus Pœnitentiario, ut quod pœnitendo diluerunt, iterando non revocent. Et poſteà ſubjungit Antiphonam, ***Venite filij audite me*** & pſalm. ***Benedicam Dominum in omni tempore.*** His dictis pœnitentes manuatim ab Archidiacono reddantur Epiſcopo, & Epiſcopus reddat Diacono qui ex parte ejus eſt, & ordinatim congregentur, deindè pergunt ad Petram la Roüelle dictam, omneſque ſimul proſtrati dicant pſalm. ſequentem, ***Miſerere mei***, ſub Antiphonâ, ***Cor mundum.*** His completis proſternat ſe Pontifex vel Pœnitentiarius unà cum pœnitentibus in Oratorio & dicat Letaniam ſicut prius, ***Kyrie eleiſon, Pater noſter, Saluos fac ſeruos tuos***, cum collectis, tum dicit pœnitentibus ut recitent ***Miſereatur.*** Poſteà dicit ***Omnipotens Deus qui beato Petro Apoſtolo tuo cæteriſque diſcipulis ſuis ſuam licentiam dedit ligandi, &c. Indulgentiam, abſolutionem, &c.*** Benedictio Dei Omnipotentis, &c. Omnibus ſic peractis, Epiſcopus vel Pœnitentiarius aſpergit omnes aqua benedicta ſinens eos abire ad propria.

Et erunt pœnitentes in Eccleſia ab iſta die Cœnæ Domini uſque ad octavas Paſchæ audientes divina, Communionem tamen ſeu Euchariſtiam, nec pacem recipientes, nec alijs communicent in oſculo niſi eis conceſſum fuerit. Poſtquas octavas Paſchæ exibunt de Eccleſia, & erunt extra uſque ad

ad talem diem ſequentem ſacram videlicet Cœnam Dominicam anni ſequentis, & fiet ſicut prius quolibet anno, quo uſque aditus Eccleſiæ eis reddatur. Notandum tamen quod Viaticum omnibus in morte poſitis propter hanc pœnitentiam non eſt denegandum.

SANCTI DIONISIJ REM. MONASTERIUM.

Abſolutione facta in die Cœnæ in Eccleſia Cathedrali, Pœnitentiarius habitu depoſito unà cum ſuo adjutore habitum prædictum deportante pergit ad ſanctum Petrum ad Moniales, quem habitum illic induit de novo, & ſuper Cathedram illic præparatam in medio chori Eccleſiæ incipit, ***Deus in adjutorium meum intende, &c. Domine ne in furore***, cum ſequentibus, ***Miſereatur, Indulgentiam, Benedictio***, ut ſupra. His factis Pœnitentiarius deponit habitum & revertitur in Eccleſiam ſuam.

Quibus ditetur ſanctorum pignoribus Eccleſia ſancti Dionyſij Remenſis.

HAbet imprimis Theſauraria S. Dionyſij fruſtum ligni ſanctæ Crucis in Cruce argentea auro illita.

De ſpongia qua JESUS-CHRISTUS Salvator noſter in Cruce pro omnium ſalute pendens aceto potatus eſt.

De ſepulchro.

Brachium ſancti Leudomeri ſeu Leudomiri Epiſcopi Catalaunenſis, in brachio laminis argenteis cooperto. Sanctiſſimus hic Confeſſor floruit ſub Sigeberto I. Feſtúmque ejus notatur 30. Septembris in Martyrologio Remenſi de eo Cantipra lib. 2. cap. 30. ubi pro Leudomero Ludovicum ponit.

Particulam coſtæ ſancti Martyris Laurentij, cui pariter prædicta ſancti Dionyſij Eccleſia dedicata eſt.

Item os brachij ſancti Laurentij quod Angeli argentei reverenter ſuſtinent, & exoſculandum porrigunt.

Dentem ſancti Dionyſij in imagine prædicti Martyris cranium à Tyranno ſerrâ ſecatum ſuſtinente, ut alibi etiam in præfata Eccleſia repreſentatur, quod hoc ſupplicij genus uſitatum fuit ſub Caligula ex Suetonio cap. 27. Arbitror hanc ſacri corporis particulam Dionyſianos obtinuiſſe cum Remos ob infeſtationem Paganorum capſa ejus delata eſt, ut habet Frodoardus liber 1. cap. 24. & lib. 4. cap. 8.

Præter hæc in arca ænea haud paucæ recunduntur reliquiæ quas ex traditione à Patribus accepta putant eſſe quarumdam ex Sodalitio ſanctæ Urſulæ Virginis.

Chronologicum Abbatum ſancti Dionyſij Remenſis ſummarium.

CAPUT XLIV.

ODALRICUS ſcientia & morum probitate clarus, ac Principis Eccleſiæ Remenſis Præpoſitus, Sodalitij Sandionyſiani Rector à Gervaſio conſtituitur anno 1067. ex Charta fundationis. Memoratur in privilegio Prioratus de Argentolio à Philippo Francorum Rege conceſſo, ubi nomen ac titulum Præpoſiti Eccleſiæ Remenſis retinet 1071. ſubſcripſit etiam tabulæ fundationis Monaſterij de Maurimonte ſub Manaſſe Archiepiſcopo. Migrat. 9. Calend. Febr 1075. ex Necrologio Matricis Eccleſiæ.

Huic

SANCTI DIONISIJ REM. MONASTERIUM.

Huic ſubrogatur Hugo Abbatis titulo inſignitus an. 1076. quamvis Canonicorum Regularium Rectores Præpoſiti nomen ad annum 1300. in Italia retinuerint, ut nonnullis placet. Lambertus Atrebatenſis Altare de Stix, ipſo ſedente Monaſterio conceſſit, tantóque amicitiæ nexu cum Hugone conjunctus fuit (quem venerabilis Congregationis invictiſſimi Martyris Dionyſij Abbatem nominat an. 1097.) ut pactum fuerit inter eos, quod ipſis decedentibus ſolemne officium defunctorum, in utráque Eccleſia viciſſim fieret. Manaſſes Archiepiſcopus ipſi donationes firmavit à Gervaſio & Rainaldo I. impertitas, & à Rogerio Archidiacono; Altaria quoque de Aire, & de Lagny ſuperaddidit an. 1100. Lambertus alter Noviom. Epiſcopus dedit Altare de Monteſcuit an. 1116. ſub perpetua libertate tenendum, ſalvo jure Synodali, eo tenore quod eleemoſyvarum, & beneficiorum prædictæ Eccleſiæ particeps eſſet, prædictique Lamberti obitus anniverſaria dies in eadem Eccleſia celebretur. Hugo Abbas quem ſubſcripſiſſe reperio diplomati Comitis Flandriæ pro Cœnobio S. Bertini, hominem exuit 6. Martij 1118. ſitus in Odeo propè Aquilam, cum hac inſcriptione.

Rodulfus etiã Archiep. pro ſuo Anniverſario Sandionyſianis duo Altaria conceſſit cum decima Annona Fiſci Attiniaci an. 1116. ut eſt in alia Charta Anni 1124. dedit in villa quæ Attiniacum dicitur decimã Cenſuũ Teloneι Capitalitiorum, &c.

Hugo Abbas.

Urſio electus an. 1119. ex Charta Rodulfi Viridis, Privilegium obtinuit omnium bonorum ſui Monaſterij ab Honorio II. an. 1126. rogatu Rainaldi Archiepiſcopi, tum exacto decennio in Abbatiali dignitate Virdunenſis Epiſcopus renuntiatur in Synodo Catalaunenſi ſub Matthæo Albanenſi ſanctæ Rom. Eccleſiæ Legato. Unde ei ſufficitur.

Gilbertus cuius nomen legitur in conceſſione facta ſub Rainaldo II. Monachis ſancti Remacli conſtruendi Oratorium in villa de Germigny an. 1130. Hugo de Mareuil Hieroſolymam profecturus, Gilberto partem decimarum de Iſſe impertivit eodem Archiepiſcopo approbante an. 1129. tum poſt decem annos regiminis, abdicatâ præfecturâ, tranſijt ad Præmonſtratenſes. Eo ſedente Collegio Canonicorum Ciſonienſium in Monaſterium Regularium Monachorum converſo (inquit Meyerus ad an. 1129.) auctore Hermanno inſulenſi nobili viro, inſtituitur primus Abbas Anſelmus qui fuerat Canonicus ſancti Dionyſij Remenſis.

Urſio de quo ſupra, cum difficultates vincere non poſſet quæ ordini reparando paſſim, & præter mentem occurrebant in Epiſcopatu Virdunenſi, apud ſanctum Vitonum primùm ſe contulit ut vitæ tranquilliori ſecurius vacaret, tum ab Innocentio II. Concilium Remis celebrante an. 1130. ab onere Paſtorali ob infirmam valetudinem petit abſolui, & ſic triennio vix expleto Remos reverſus, Abbas iterum poſt Gilberti ad Præmonſtratenſes ſeceſſum, eligitur.

Urſio itáque præfecturam adeptus, multam operam impendit regimini, & œconomiæ conventus, nominatur in privilegio Samſonis Archiepiſcopi an. 1141. pro donatione duarum ancillarum, ac natorum quæ ab eis ex legitimo toro procrearentur, è quibus in virili exiſtentibus, ac terram, ut moris erat gnaviter excolentibus binos denarios annuatim percipere debebat Abbas pro decima Capitalitiorum, cujus fit mentio in Charta Philippi I. aliquid hic impertijt Cartuſianis Montis Dei conſenſu ſui Capituli pro erectione Monaſterij, receptiſque Altaribus de Grivi & de Bernicourt à Samſone Archiepiſcopo an. 1149. è vivis exceſſit 26. Februarij in choro funeratus propè Cathedram Abbatis cum hoc brevi epitaphio *VRSIO ABBAS NOSTER.*

Decima Capitalitiorum.

Odo ex Subpriore S. Victoris Pariſienſis Urſioni ſucceſſit 12. Calend. Januarij, legitúrque in Charta Samſonis Archiep. pro unione Altarium

de

de Cruſni & Riſly an. 1153. Henricus Archiep. Remenſis annualia præbendarum ſancti Symphoriani ei concedit an. 1170. de quibus cum ſuborta fuiſſet controverſia inter Abbatem & Canonicos, Vuillelmi Campanienſis Cardinalis ſtudio amicè compoſita eſt Alexandri IV. diplomate, ubi ſic loquitur. *Relatum eſt auribus noſtris ex parte veſtra, quod cum inter vos & dilectos filios noſtros Canonicos ſancti Symphoriani ſuper annalibus ipſorum Canonicorum tam vivorum quam defunctorum quæſtio emerſiſſet, eam venerabili fratri noſtro Vuillelmo Rem Archiep. ſanctæ Sabinæ Cardinali S. R. E. Legato commiſimus terminandam, quo mediante inter vos & illos de partium voluntate convenit, ut vivorum annalia quomodocumque vacaverint habeatis, ipſi verò habeant defunctorum. Vndè quoniam compoſitionem ipſam ut majus robur obtineat noſtro quartiis munimine roborari, nos veſtris ſupplicationibus annuentes, eam ſicut à partibus ſpontè recepta eſt, & in ſcripto authentico ipſius Archiepiſcopi continetur, auctoritate Apoſtolica confirmamus, &c. Datum 15. Tuſcul. Iulij.* Odo poſt 39. præfecturæ deceſſit 7. Cal. Martias.

Guido memoratur in Charta Henrici Comitis de Grandi Prato an. 1190. & 1194. in diplomate Vvillelmi Archiepiſcopi, qui & Abbati & Conventui dat facultatem an. 1157 habendi liberum ſervientem cum iiſdem juribus, & emolumentis quibus gaudent ſervientes Canonicorum Primariæ Eccleſiæ. Obijt. Guido 7. Septembris ex Necrologio, ſitus in choro ſub ſepulchrali, cui inſculptum eſt tale Epitaphium. *GVIDO ABBAS NOSTER.*

Herbertus facile diſtingui non poteſt à ſucceſſore ob Capitalem nominis litteram H. quæ paſſim ſolitaria in Chartis occurrit. Paucis hic præfuit annis, egitque animam 13. Februarij ex obituario. Probabile eſt ante obitum abdicaſſe, cum alicubi ſubſcripſiſſe legatur his verbis, anno 1215. Herbertus quondam Abbas Canonicus ſancti Dionyſij.

Hugo donationem ſylvæ de Montana per Vvalcherium Dominum de Nantolio (alij legunt Adamum de Lagery) ſuſcepit an. 1213. tum profectus eſt ad bellum ſacrum inchoatum ſub Philippo Auguſto, protractum verò uſque ad an. 1221. quo Damieta à Chriſtianis expugnatur, obſidionis ipſius tempore.

Hugo obijt juxta Necrologium undecimo Calend. Novemb. *OBITVS D. HVGONIS ABBATIS NOSTRI ANTE DAMIETAM.*

Poncardus ei ſubrogatur, & deſijt 15. menſis Julij ex obituario.

Theobaldus è vivis abijt 8. Oct. Jacet ante oſtium dormitorij quo itur ad Navim Eccleſiæ.

Leoninus diem obiit 16. Octob. ſitus propè gradus chori cum hoc Epitaphio *HIC IACET LEO ABBAS NOSTER.* Horum trium Prælationis tempus incertū eſt, nec quid ſub illis peculiariter geſtum ſit, cognoſcitur.

Petrus eximiæ virtutis & prudentiæ vir, licentiam dat Dominicanis ædificandi Eccleſiam ac loca clauſtralia infra limites Parochiæ S. Dionyſij cum indemnitate relata in inſtrumento conceſſionis an. 1246. Eidem permittit Thomas Archiepiſcopus ut Capellam extruere poſſit in domo de Courtaumont, ſalvo jure Parochiali 1250. Tum vitæ finem imponens 7. Octobris, ſepulturam ſortitus eſt propè tumulum Manaſſis Archiepiſcopi in ſanctuario cum brevi hoc ſed inſigni epigrapho, *MORIBVS ORNATVS PETRVS.*

Joannes de Heovin præfecturam obibat an. 1271 ex litteris M. Joannis de Villariſco Officialis Remenſis, quibus ſpondent Religioſi ſe preces fuſuros pro Eminenti Cardinale de Bravo tituli ſancti Marci Archidiacono Remenſi. Supremum diem obijt 17. Martij 1280, conditúſque juxta tumulum Hugonis I. extremam ſonitus tubam expectat.

Reginaldus de Burgo rexiſſe legitur an. 1282. Eo ſedente Cathedrali Eccleſia penuria laborante Preſbyterorum, Capitulum ſuppetias petiit à

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM.

Dionyſianis ſub hac verborum formula. *Vniuerſis præſentes litteras inſpecturis I. Præpoſitus N. Decanus R. Cantor, cæterique Remenſis Eccleſiæ fratres ſalutem in Domino. Cum ad preces noſtras dilecto noſtro Reginaldo Abbati ſancti Dionyſij ſubſidium nobis præſtare de uno Presbytero ejuſdem Eccleſiæ Canonico qui Miſſam & diuinum officium celebret ad majus Altare noſtrum quandiu ſibi placuerit, & viderit opportunum Notum facimus, & expreſſè per præſens conſentimus quod per hoc nullum jus nobis acquiratur, &c.* Datum anno 1299. Reginaldo etiam domum moderante Philippus pulcher Francorum Rex ratas habuit quaſdam acquiſitiones factas apud Villam de Ambly, conſenſitque ut jure caduci abſoluerentur in gratiam Joannæ Reginæ his verbis. *Nos autem ob noſtræ chariſſimæ conſortis Ioanna Dei gratia Regina & Progenitorum noſtrorum remedium animarum, & mediantibus ducentis libris Turon. à dictis Religioſis ſolutis, ſingula in actibus contenta rata habemus an.* 1303. Idem Rex obtento à Joanne 21. ſummo Pontifice indulto quo ei licitum erat omnibus regni ſui Abbatijs præſentare aliquem qui ſuſcepto Religionis habitu, gauderet poſtea omnibus juribus, & emolumentis à cœteris Religioſis obtineri ſolitis, hanc Prouinciam Abbati ſanctæ Geneveſæ Pariſienſis dedit, ut prædictum indultum Monaſterio ſancti Dionyſij Remenſis ſignificaret anno 1317. Abbatémque coegit ad recipiendum à Rege deſignatum, poſtquam certior factus eſt de vita, moribus, & capacitate illius per Priorem ſancti Remigij Rem. & Præpoſitum, de Brochio. Reginaldus naturæ penſum exoluit 1318. ubi verò quieſcat, neſcitur.

Ægidius de Hanonia juramentum præſtitit Eccleſiæ Remenſi in capitulo Virginis Deiparæ Conceptioni ſacro 1319. ut veteris ſchedulæ verba ſubindicant.

Ego frater AEgidius de Hannognia Abbas S. Dionyſij Remenſis Ordinis ſancti Auguſtini, huic ſanctæ Remenſi Eccleſiæ & ejuſdem Eccleſiæ Capitulo, debitam reuerentiam, ſubjectionem, & obedientiam Secundum ſtatuta ſanctorum Patrum, & regulam ſancti Auguſtini me exhibiturum promitto, ſub præſentia Eccleſiæ ſubſcribo, & propria manu firmo Actum. 1319.

Ægidius multum curæ impendit exornandæ Eccleſiæ, ſacriſque veſtibus ſuppeditandis, quæ ſinceriſſimum ipſius cultum erga Euchariſtiæ Sacramentum, Virginémque Deiparam manifeſtiſſimè produnt. Tum depoſito carnis onere, propè ſanctuarium tumulatur ſub lapide ſepulchrali cui tale inſculptum eſt Epitaphium.

Abbas AEgidius hic ſternitur agide dictus,
Qui tutela gregis fuit, & cuſtodia legis
Peruigilans uſquam fore celebs . . . . . .
Sobrius, & mitis, fidens placatio litis,
Hic homo moratus, placabilis, & ſtudioſus,
Atque zelator, noſtri templi reparator,
Quem ſenſus cani ſoluit dies ultima Iani
M. ſemel. I. C. ter, deciesque ter hunc tulit æther.

Adamus de Novavilla vovit Capitulo Remenſi 13. Februarij 1331. quo anno venerabiles Præpoſitus, Decanus, Cantor, & Capitulum Rem. actu capitulari teſtati ſunt Priorem ac religioſos ſancti Dionyſij ex mera gratia & non ex debito interfuiſſe tam ſupplicationi quam majori Miſſæ Eccleſiæ Cathedralis die feſto ſancti Nicaſij menſe Decembri propter tranſlationem capitis prædicti Martyris quæ tali die fieri debebat. Benedictus 13. ſedens Avenione conſtitutiones Canonicorum Regularium S. Auguſtini

Auguſtini, Adamo ſancti Dionyſij, & Auberto ſancti Victoris Abbatibus direxit anno ſui Pontificatus 5. quas in Conventu Abbatum Provinciarum Rem. & Senon. apud ſanctũ Vincentium Silvaneƈt. habito promulgarunt an. 1340. Adamus telluri mandatur 19. Maij ſub tumulo nigri coloris cui ſequens & breve Epitaphium majuſculis litteris inſcriptum eſt, *QVALIS ES, IPSE FVI.* SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM.

Joannes Gonnion Doctor in decretis præſtito Sacramento die veneris poſt feſtum Exaltationis S. Crucis 1350. edidit quaſdam conciones ſuper Evangelia, & Natales ſanctorum quorum adhuc MS. extat in Bibliotheca Monaſterij, tum è vivis exceſſit 10. menſis Decemb. conditus in ſanctuario prope Manaſſem Archiepiſcopum Joanne Francorum Remis agente 1354. menſe Septembri, Abbati ac Religioſis Dionyſianis ad incrementum divini cultus in Capella Villæ de Ambonayo trecentis focis tunc conſtantis, permiſſum fuit, ut uſque ad duodecim libras annui reditus acquirere poſſent ſine vllo onere ſolvendi aliquid in Regio fiſco. Undè Religioſi ſpontè & motu proprio Regi liberaliter promiſerunt unam miſſam pro ipſius & totius regni ſalute, quandiu vixerit, & poſt deceſſum pro ejuſdem animæ remedio aliam quolibet anno.

Lambertus fidelitatem præſtat Eccleſiæ Remenſi 7. Martij 1363. obitque 20. Decembris 1373. Ipſo regente Gregorius II. præcepit ut Abbas S. Dionyſij non diſponat de beneficijs abſque diſcretorum conſenſu. Et Carolus V. Francorum Rex ſuſcipit bona Monaſterij in ſpeciali ſua protectione adverſus bellatorum violentiam, ac novitates quæ paſſim in regno pullulabant in perniciem Clericorum 1368.

Hugo de Torſy adepta poſſeſſione 7. Martij 1373. vovit eodem anno, obtinuitque ſtatutorum confirmationem à Gregoro II. quæ publicè legi ſobant in Religioſorum profeſſione ac receptione Abbatum, tum finem vitæ impoſuit menſe Martio 1389. ſepultus in Odeo propè monumentum Lamberti Abbatis..

Petrus Broüart ſolers ingenio, ac prudentiâ clarus, gratias expectativas eluſit maturâ electione liberè extorta à Conventu, præſtititque juramentum in Capella Palatij Archiepiſcopalis 8. Auguſti 1390. at vi coactum ceſſiſſe probabile eſt, cum Bertrandus illius ſucceſſor legatur cum Abbatis titulo an. 1393. & prædictus Broüart è vivis exceſſerit tantum 1407. cujus tumba viſitur in choro propè Aquilam cum hoc elogio.

Iſtius Eccleſiæ prius Abbas nomine Petrus
Hac legitur Petra, vocitatur jure Magiſter,
Prudens námque fuit, probè ditatus bonitate.
Fratribus hunc rapuit citò, ſed mors qua fuit ut fur
Anno milleno quater centum ſine ſeptem:
In Petronillæ feſto, tulit hunc Deus ad ſe.

Bertrandus de Nocumento ex Priore de Grandi-Prato ut patet ex Bullis Clementis VII. ad regimen Monaſterij provectus per gratiam expectativam. Litem habuit cum Petro Broüart, rerúmque potiebatur anno 1397. quo unionẽ obtinuit Prioratus de Grandi-Prato cum menſa Abbatiali & Conventuali à Clemente VII. Benedictus 13. ei indulſit ac Priori S. Dionyſij ut abſoluere poſſent à Caſibus reſervatis minoribus Pœnitentiarijs Romanæ Curiæ. Bertrandus egit animam ân. 1405. ex Epitaphio à Clemente ſummo Pontifice ob egregias animi dotes, & ardorem pro tuenda Religione commendatus.

Sandionyſiani ſtatim poſt exceſſum Bertrandi in Capitulum convocati ut ei ſucceſſorem ex Confratribus aliquem in Monaſterio enutritum ſufficerent, elegerunt Joannem d'Erpy Remis oriundum. Verum

SANCTI DIONYSIJ REM. MONASTERIUM.

ne ſummus Pontifex per ſolitas reſervationes diſciplinæ Eccleſiaſticæ admodum nocivas, aliquem nominaſſet, rogarunt Scabinos Remenſes ut citius ad eum ſcriberent, quatenus electionem à triginta quinque Religioſis Canonicè factam, ratam haberet. Scabini acerbiſſimis his temporibus ſchiſmate & bello miſerè concuſſis, multum intereſſe reputantes ſi Abbas Remis ortus à Pontifice obtineretur, impenſius eum ſuis litteris obſecrant, quibus hæc verba addiderunt quæ vernaculè referam ut ſunt in originali.

Voſtre Sainteté ſçaura que le Public à intereſt qu'une perſonne de merite bien connuë & originaire du Pays ait le gouvernement de l'Abbaye, pourceque les Habitans y tiennent leur aſſemblée pour le bien commun de la Ville, & qu'ils y renferment leurs plus precieux meubles pendant les Guerres, & partant tant pour religion garder, honneſteté & ſeureté, eſt neceſſaire d'y avoir un homme mixte de connoiſſance, ſeure & loyal, comme étoit celuy pour qui ils prioient. Veriſimile eſt S. Pontificem precibus eorum non acquievîſſe, cum prædictus Joannes d'Erpy in Abbatum indice non habeatur.

Joannes Morelly ex Aubiniaco natus & ſancti Dionyſij Prior Clauſtralis electus à ſummo Pontifice, regimen Monaſterij obtinuit; vovitque obedientiam Eccleſiæ Remenſi 6. Julij 1407. Eo regente diſceptatum eſt de Annualibus Præbendarum ſancti Simphoriani, coram Guidone Archiepiſcopo, & de modo incedendi in ſupplicationibus, réque amicè compoſita inter utroſque Religioſos ſcilicet & Canonicos, Joannes Abbas Eleemoſynario S. Catharinæ præſcripſit formam ritè adminiſtrandi, tum vivere deſijt 4. Novemb. 1420. ſepultus ſub tumulo cui inſcriptum eſt ſequens Epitaphium.

Moribus ornatus Abbas jacet hic Ioannes Morelly
Qui fuit de Aubigny Pago natus Deus, illi
Conferat æternam lucem, vitámque beatam,
Anno milleno Domini C quater & X bis
Claudit quarta diem, vadat ut ad requiem.

Joannes Jeffrin Canonicè electus 16. Maij 1420. pacificè rexit per 16. annos. Indulgentias obtinuit à Nicolao Cardinale de ſancta Cruce in Hieruſalem Remis agente pro ijs qui Eccleſiam S. Dionyſij certis anni feſtivitatibus viſitaverint, 15. Pontificatus Eugenij 4. 14. Octob. 1435. Canonici etiam Remenſes ut eſt in actis Capitularibus, acquiſitionem recens ab eo factam infra limites ſuæ Juriſdictionis, à Jure caduci abſoluunt de gratia ſpeciali, ut ibi dicitur, contemplatione ferventis amoris & amicitiæ inter utrúmque Collegium ab antiquo huc uſque ſervatæ 1431. Joannes vitæ finem impoſuit 7. Septemb. 1438.

Jacobus Fortier in Jure Canonico peritiſſimus; à Concilio Baſileenſi poſt electionem conformatus ſe ſe capitulo jurejurando devinxit menſe Januario 1439. Huic Nicolaus 4. Privilegium indulſit pro Monaſterii bonis vindicandis, quæ Aulici Rectores apud Avenionem in curia Pontificis peſſimè decoxerant. Obijt ipſe 8. Auguſti 1467.

Nicolaus Fievet fidem præſtitit in Capitulo Remenſi, & ſuper majus altare Cathedralis Eccleſiæ an. 1467. fato functus ultimo Decembris 1472.

Jacobus Jeffrin electus an. 1472. confirmatur à Capitulo Remenſi cui obedientiam vovet eodem anno. Se ac bona ſui Monaſterij generoſè obtulit Capitulo poſt lugubre incendium anni 1481. quo Matricis Eccleſiæ lignea fabrica penitus concremata eſt, & latera ædificij igne deformata, undè miris laudibus effertur in actu Capitulari quo illi grates rependunt Canonici. Dies obitus eius notatur in Necrologio 7. menſis Decemb. 1484.

Joannes

Sancti Dionyſij Rem. Monaſterium.

Joannes Charlier Capitulo ſe obſtruxit an. 1486. litemque habuit cum Præpoſito Eccleſiæ Remenſis pro loci prærogativa tam in choro Matricis Eccleſiæ cum ibi adeſſe contigit, quam in ſupplicationibus. Eo obeunte undecimo Septembris 1500. Capitulum Remenſe bona Monaſterij ſita intra limites ſuæ juriſdictionis ſibi adjudicat, tum licentiam eligendi Abbatem concedit, juxta tenorem Privilegiorum quæ in actis Capitularibus latius explicantur.

Guillelmus Chûquelin vovit menſe Aprili 1501. & obijt ultimo Septembris 1507.

Petrus Petitbled fidem Archiepiſcopo præſtitit an. 1507. Suis expenſis altare Transfigurationis in proano Eccleſiæ ubi inſignia eius cum tribus ſpicis aureis in ſcuto ceruleo conſpiciuntur. Supremum diem clauſit 16. Julij 1512. Leo decimus indulſit Religioſis prædicti Monaſterij ut Præſbyteratum ſuſcipere poſſent anno ætatis 22. 1514.

Nicolaus Thuillier obedientiam præſtitit Eccleſiæ Remenſi an. 1520. obijtque 16. Decembris 1530.

Joannes de Belay Cardinalis nullam Capitulo vovit obedientiam rexitque per Oeconomum ſeu Vicarium generalem: unde quia perpetuò abſens, partitio facta eſt bonorum Manaſterij inter Abbatem & Religioſos auctoritate ſummi Pontificis, Regis aſſenſu, & Ioannis à Lotharingia Remenſis Archiepiſcopi an. 1538. Reſignat.

Bulla ſeparationis à Paulo 3 obtenta pridie Calend. Iunij Pontificatus An. 4.

Claudio Cauchon vel de Maupas ſancti Dionyſij in Francia Religioſo profeſſo, quique juramentum præſtitit Eccleſiæ Remenſi more conſueto 18. Octob. 1546. interfuit Concilio Provinciali Remis coacto 1564. deſijt ab humanis 5. Februarij 1598. Jacet in Capella Transfigurationis Dominicæ.

Stephanus Pennet ex Monacho Cluniacenſi fit Abbas per reſignationem Claudij Cauchon in favorem Domini de la Bourdoiziere. Laboravit Eminentiſſimus Cardinalis d'Oſſar, Cum Romæ eſſet, ut Bullæ gratis ei darentur in curia Romana 20. Junij 1597. migrat 20. Januarij 1614. Conditus in Eccleſia Prioratus de Grandi Prato. Eo Præſule claruit Antonius Fournier ſancti Dionyſij Canonicus Concionator egregius, Metenſis Primicerius, ac Epiſcopus Baſilitenſis, cujus in Remenſem Uuiverſitatem ac Dionyſianam domum eximia liberalitas apud omnes admirationem parit, eique laudem conciliat nuſquam intermorituram.

Lib. 3. Epiſt.

Henricus de Maupas nobili ſtemmate ortus, ingenio locuples, & egregiè facundus, poſſeſſionem inijt 6. Junij 1616. Eo probante reſtaurata eſt regulæ Auguſtinianæ apud Sandionyſianos perfecta diſciplina, accerſitis Reverendis Patribus Congregationis Gallicanæ, quos Regia auctoritate D. de Vertamont libellorum præfectus, cum Epiſcopo Catalaunenſi Archiepiſcopatus Remenſis adminiſtratore in poſſeſſionem Monaſterij induxit menſe Auguſto 1636. primuſque reformationis Rector datus eſt R. Pater Franciſcus Blanchart, poſtmodum totius ordinis in Gallia generalis. Henricus adhuc ſuperſtes, ex majori Eleemoſynario Annæ Auſtriacæ Francorum Reginæ, factus Podienſis Epiſcopus, aliquanto poſt ob inſignem concionandi peritiam & Regi præſtita obſequia tranſijt in Ebroicenſem Epiſcopatum anno 1661.

METROPOLIS
REMENSIS
HISTORIÆ
LIBER SECUNDUS.
DE
REMORUM
ARCHIEPISCOPIS,
REBVSQVE SCITV DIGNIS;
QUÆ PER PROVINCIAM,
ET
DIOECESIM CONTIGERVNT,
A MANASSE I.
VSQVE AD OBITVM
SAMSONIS.

LIBRI SECUNDI
EPITOME.

MANASSE poſt Gervaſij obitum ad Remenſes infulas furtim promoto, quas poſtmodum abdicare juſſus eſt, & Rainaldo poſt eum Metropolim ſapienter regente, ſacris ædibus ingens fit bonorum temporalium acceſſio, ſed & harum numerus per ſingulas Diœceſes in immenſum auctus eſt Procerum utriuſque ordinis magnificentiâ, inter quos ea laudabilis viguit æmulatio ut maximus quiſque in ſuis Dominijs Abbatias aut Canonicorum Collegia certatim *Cauſa multiplicationis Cœnobiorum* habere geſtirent, cenſu Divinum Officium in his perſolventibus abundè ſuppeditato, & erecto è regione Altaris ut plurimum Mauſoleo, ut cum Deus ad Bravium hos evocaverit velut fundatores ibidem quieſcerent.

Novæ huic amplitudinis incremento commodum etiam acceſſit Altarium reſtitutio, quibus Nobiles diu abutebantur, ac velut Patrimonium ſacrilego uſu tranſmittebant ad poſteros. Etenim à viris pijs praviter moniti ut à tali præda tandem abſtinerent, caverentque Cenſurarum Prædones Eccleſiarum, complures pœnitentiâ ducti Sacerdotia cum decimis libenter in manus Epiſcoporum abjecerunt, è quorum proventu aucta dos Cleri, ditata Collegia, & paſſim erecti Prioratus, Capellaniæ, Patronatus cum tanta ædificiorum varietate, ut hinc velut hinc inde ſparſis in firmamento ſtellulis Diœceſes mirificè relucerent.

Altarium reverſioni, cum Epiſcopis Abbates ſedulò dabant operam, cum è Romanæ ſedis ſpecula vitiorum fibras Pontifex rurſum per Gallias renaſci, ac pullulare conſpiciens, Concilia varijs in locis celebranda decreuit, undè (quod Remos impenſè commendat) quatuor Concilia à totidem ſummis Pontificibus ibidem ſucceſſive & diverſis temporibus coacta ſunt, quibus interfuere cum curia Romana Reges aliquot, ingens Prælatorum numerus, vicinarum ditionum Legati, ubi ſanciti Canones in Simoniacos, illicitas conjunctiones, & quotquot ſibi inveſtituras arrogabant. Subindè novi ordines exorti totam Galliam illuſtrant, Carthuſianorum à Brunone Remis conceptus, Ciſtercienſium quem Bernardus ſollicitè per Remenſem Provinciam propagavit, & Præmonſtratenſium quorum inſtituta ab Eugenio Remis Synodum habente confirmantur.

Urbium incolæ qui hactenus vix caput extulerant, ſervitutis jugum interim excutere moliuntur, ubique communiam paſſim inclamant, motus ciunt, turbas excitant ex famulis & ſervitijs. Rex memor ſubſidij ab urbibus recepti, à Primoribus civium exoratus liberè conſenſit, nequicquam obluctantibus Epiſcopis, è quibus aliquot in tumultibus obtruncati, plerique à populis malè habiti, aut à ſedibus ejecti, decoquendam hanc animi moleſtiam pacatiores exiſtimarunt, nec conandum adverſus torrentem, licet cum ſuæ juriſdictionis diſpendio, & poteſtatis quam à Regibus traditam huc uſque in ſubditos retinuerant.

Cæterum ſciat lector ſub Archiepiſcopis ſequentibus, me Pontificum & Principium diplomatis veluti nexibus rerum ſeriem, ne hiantem traderc cogeret, texuiſſe, quamvis pleraque contraxerim, & ex ingenti multitudine, quæ hoc ſæculo paſſim occurrunt, conſultò multa prætefijſſe juxta vetuſtiſſimi vatis effatum; *Ne quid nimis.*

INDEX CAPITUM
LIBRI SECVNDI.

CAP. I. *De Præſulatus Manaſsis Primi primordijs, & de reparatione Monaſterij ſanctorum Caloceri, & Partheníj Martyrum apud Maurimontem.*

CAP. II. *Manaſſes increpatur à Greg. VII. quare; Concilium Sueſsionis indicit, ob indebitas excommunicationes cogitur ſe ſiſtere coram Legato.*

CAP. III. *Manaſſes in Concilijs Auguſtodunenſi & Lugdunenſi ob contumaciam condemnatur, ad Henricum Imperatorem excommunicatum ſe confert, hácque ac illuc oberrans defungitur.*

CAP. IV. *Rainaldus ex Theſaurario Turonenſi fit 45 Archiepiſcopus, fundationem Monaſterij Ribodimontis approbat, Concilium Compendij indicit, Vrbanum II. Viſitaturus Romam petit, tumulus S. Theodorici miraculis claret.*

CAP. V. *Altare de Turribus ſupra Matronam datur Cluniacenſibus à Rainaldo, & Altare de Hermondiuilla S. Theodorici Monachis.*

CAP. VI. *Hugo Regiſteſtenſis Comes ob illatas hominibus Sancti Remigij vexationes à Rainaldo excommunicatur, & ab eodem facti pœnitens abſoluitur.*

CAP. VII. *De Pago & Vrbe Regiſteſtenſi, & quandonam Regiteſtis nomen in uſu eſſe cœperit. Comitum Regiteſtentium accurata ſeries.*

CAP. VIII. *Robertus Flandrenſis Comes, Ebalus Rociacenſis & Thomas de Marla in Eccleſiaſticos graviter deſæviunt, Ebalus Altare de Curte ſuperiori abdicat.*

CAP. IX. *Comitum Roceienſium origo & nomenclatura.*

CAP. X. *De jure Regales nuptias conſecrandi ab Ivone Remenſi Eccleſiæ attributo, & de antiqua Regum conſuetudine recipiendi coronam feſtis ſolemnioribus ab Epiſcopis.*

CAP. XI. *Rainaldus approbat Chronicon Balderici, Concilium Sueſsionis indicit adverſus Roſcelinum, delegatque qui luſtrent S. Helenæ philacterium.*

CAP. XII. *Atrebatenſis Eccleſia Vrbani Pontificis decreto à Cameracenſi ſubtracta, proprium recipit Epiſcopum.*

CAP. XIII. *Vincentianis Landunenſibus dat Beati Gosberti Eccleſiam de Altomonte Rainaldus, dúmque Atrebatenſis Eccleſiæ reſtaurationi ſollicitè incumbit, defungitur.*

CAP. XIV. *Odo Caſtillonem ex Canonico Remenſi Cardinale, & Epiſcopo Oſtienſi, fit ſummus Pontifex, approbatque Privilegia & libertates Canonicorum Remenſium.*

CAP. XV. *Manaſsis Electioni, quidam aduerſantur, Eccleſia Remenſis Diadema regni dicitur habere, Regū mater, & regni caput prædicatur.*

CAP. XVI.

INDEX CAPITUM Lib. II.

Cap. XVI. *Manaſſes ſecundus XLVI. Archiepiſcopus, & ejus proſapia; Prioratum S Thomæ erigit, & Hugo Regiteſtenſis Noviomum. Lamberti Atrebatenſis liberalitas in Sandionyſianos Remenſes.*

Cap. XVII. *Robertus ſancti Remigij Abbas exauctoratur Vrbanus II. diem claudit, Lis oritur inter Remenſem & Sueſſion Eccleſias.*

Cap XVIII. *De Attiniaco, & Palatio de Iona in Diœceſi Remenſi.*

Cap. XIX. *Altare S. Quintini de Corbiniaco Remigianis datur, Eccleſia quoque S Salvij Cluniacenſibus, Manaſſe Archiepiſcopo & Coepiſcopis ad Synodum vocatis, conſentientibus. Manaſſis obitus & ſepultura.*

Cap. XX. *Eccleſia ſancti Symphoriani Remenſis primordia, Canonicorumque in eadem inſtitutio*

Cap. XXI. *Sacrorum pignorum ſeries qua in Collegiata S Symphoriani Baſilica religiosè conſervantur.*

Cap. XXII. *De ſchiſmate inter Rodulſum & Gervaſium pro Archiepiſcopatu Remenſi, & Ludovici VI. Aurelianis inauguratione.*

Cap. XXIII *Rodulſus præſtita Regi per manum & ſacramentum fidelitate, ſe palam & libere Archiepiſcopum inſcribit.*

Cap. XXIV. *Gualdricus Laudunenſis Epiſcopus à civibus ob Communiam ab eo abrogatam interficitur, ejus obſequia celebrat Rodulſus Remenſis Archiepiſcopus.*

Cap. XXV. *De Eccleſia ſancti Petri Ruminiacenſis, & ejus erectione in Prioratum.*

Cap. XXVI. *De Concilijs à Conone Præneſtino Epiſcopo & Cardinali Bellovaci, & Remis convocatis, & quid in ijs præſertim actum ſit.*

Cap. XXVII. *Ingelramnus Cociacenſis & Hugo Comes de Regiteſte.*

Cap. XXVIII. *Concilium generale Remis coactum, cui præfuit Calliſtus II. ſummus Pontifex, ex Orderico Vitale lib. xij. hiſtoria Eccleſiaſt.*

Cap. XXIX. *Beatum Norbertum pro novi ſui Ordinis confirmatione Remos venientem Bartholomæus Laudunenſis Epiſcopus ad Calliſtum deducit, ſéque ejuſdem Ordinis benefactorem exhibet.*

Cap. XXX. *Prioratus ſancti Petri de Turre-ſupra-Maternam fundatur, & ſancti Mauritij in urbe Remenſi.*

Cap. XXXI. *Synodus Sueſſionis habita in Petrum Abailardum, & Belvaci pro elevatione corporis beati Arnulfi. Turnacenſes fruſtrà laborant pro obtinendo proprio Epiſcopo.*

Cap XXXII. *Silva Montis-reguli Nicaſianis datur à Comite Campaniæ. Lites ab Epiſcopis terminantur Officialium tribunali nondum conſtituto. Rodulſus Archiepiſcopus vitæ finem imponit.*

Cap. XXXIII *Viri doctrina & ſanctitate illuſtres qui ſub Rodulfo Archiepiſcopo Remis, aut in vicinia claruerunt.*

Cap. XXXIV. *Raynaldus II. ex Andegavenſi in ſedem Remenſem translatus, diœceſim viſitat, ſéque munificum præbet erga Monaſteria.*

Cap. XXXV. *Henricus Imperator Remos, quòd ibi anathemate percuſſus fuiſſet. obſeſſurus, in Campaniam Gallicam venit, at hic inglorius ad propria revertitur.*

Cap. XXXVI. *Concilium Trecis indictum, ubi Templariorum inſtitutio comprobatur. Pactum init Rainaldus cum Leodienſi Epiſcopo pro Bullionenſi beneficio.*

Cap. XXXVII. *Canonici Regulares, exactis ſecularibus, in Sparnacenſi Cœnobio ſtabiliuntur*

Cap. XXXVIII *Lauduni apud Sanctum-Iohannem velatis mulieribus Benedictini ſubrogantur.*

CAP. XXXIX. *Philippus filiorum Regis maximus Remus inauguratur. Apud Ciſonium regulares Canonici ſacularium ſedem obtinent. Innocentius II. Gallias petit.*

CAP. XL. *Rex poſt obitum filij Remos petit, ſummus Pontifex eum conſolatur, Ludouicumque Iuniorem, in Regem caleſti conſecrat unctione.*

CAP. XLI. *Concilium Remenſe, cui prafuit Innocentius II ſummus Pontifex, quid in eo actum, & quod ſanctorum Norberti & Bernardi praſentia multum contulerit ad eorum Ordines longè, latéque propagandos.*

CAP. XLII *Odo Abbas ſancti Remigij, cooperante Raynaldo Remorum Archiepiſcopo, fundas Carthuſiam Montis-Dei ex bonis ſui Monaſterij, oblationibuſque fidelium qui ad tumulum beati Gibriani confluebant.*

CAP. XLIII. *De Eccleſia Montis-Dei renovatione, primiſque ejuſdem Rectoribus & alumnis. & quo in pretio habeatur ob jugem in eo diſciplina perſeuerantiam.*

CAP. XLIV. *Raynaldus malè audit apud Schiſmaticos, pergit ad Concilium Piſanum, redeundo incarceratur, vita finem imponit.*

CAP. XLV. *Communiarum inſtitutio, & quando Remenſis cœperis, Ludouici VII. Regis Epiſtola ad Communia Remenſis fautores, quò eos in debita obſeruantia, & officio contineat*

CAP. XLVI. *Samſonis ad Archiepiſcopatum Remenſem promotio. Concilium Senonenſe aduerſus Abailardum, & de Roceienſi Comite, & Rodulfo Viromandenſi aliquid*

CAP. XLVII. *Prioratus S Maria de Caſtro-Porcenſi fundatur Eugenio III. confirmante.*

CAP. XLVIII. *De Pago & Comitibus Caſtri-Porcenſis.*

CAP. XLIX. *Comites de Grandi-prato*

CAP. L. *Reliquias ſancti Confeſſoris Gibriani è veteri theca in ditiorem transfert Samſon Archiepiſcopus, diuortium Philippi fratris Regis approbat, pallijque uſu privatur quòd in Eccleſia interdicta Miſſam celebráſſet.*

CAP. LI. *Tornacenſis Eccleſia à Noviomenſi ſub Samſone Archiepiſcopo ſeparatur, Eugenij Papa reſcriptum de hac ſeparatione, ejuſdem Priuilegium Remigianis conceſſum, & Conradi Regis Romanorum.*

CAP. LII. *Concilium Remenſe, cui præfuit Eugenius III & quid in eo actum ſit.*

CAP. LIII *Cathalaunenſem Eccleſiam Eugenius conſecrat, Monaſterijs, petentibus Pralatis, Priuilegia concedit, Conradus Rex Aduocatos bona ſancti Remigij invadentes coercet.*

CAP. LIV. *Samſon Archiepiſcopus curam habet Officij diuini in Eccleſia Remenſi, & pacis inter Principes, Rege Ludouico adhuc in Syria commorante, Sugerij Abbatis Epiſtola ad eumdem pro convocanda Synodo.*

CAP. LV. *Samſon quoſdam perſonatus abrogat amore beati Remigij, ſancto Bernardo locum exhibet ubi Monaſterium conſtruatur, ſupplicémque libellum Bartholomai Laudunenſis quondam Epiſcopi in obtrectatores recipit.*

CAP. LVI. *Conſtantia Ludouici Regis ſecunda uxor Aurelianis innugitur. Sueſſionis Conuentus ad latrocinia compeſſenda, Translatio Reliquiarum S. Eligij. Bononienſes proprium poſtulant Epiſcopum.*

CAP. LVII. *Viri doctrina & pietate illuſtres qui per Diœceſim floruerunt ſub Rainaldo, & Samſone Archiepiſcopis.*

METRO-

METROPOLIS REMENSIS HISTORIÆ.

LIBER SECUNDUS.

GESTA REMENSIVM ARCHIEPISCOPORVM, Eccleſiarum origines, Pontificum, Regúmque Diplomata continens, ab exceſſu Gervaſij ad Henricum Ludovici VI. Francorum Regis Filium.

De Præſulatus Manaſſis I. primordijs, & de reparatione Monaſterij ſanctorum Caloceri & Parthenij Martyrum apud Maurimontem.

CAPUT I.

PHILIPPO I. Imperante anno 1068. poſt Gervaſium magni nominis virum, Remenſis Præſulatus infulas Manaſſes arripuit. Quis verò hic fuerit, qua ortus propagine, an ſimoniacè ſeu violenter intruſus, quem finem geſtorum probroſa pervicacitate fœdavit ex ejuſdem ævi auctoribus ſub initium hujuſce libri fideliter exponendum eſt. Quotquot ipſius genealogiam texuere, ſcribunt patrem habuiſſe Manaſſem Calvum, Hilduini Comitis de Ramera, ſive de Roceio, & Arceis fratrem, ac Guillelmi Sueſſionenſis Comitis, Matrem verò Beatricem de Hainaco, quæ Ebalo Rocei Comiti nupſerat, fuiſſe verò Hugonis Capeti Francorum Regis ex Haduvide Avia pronepotem addunt Sammarthani, Gerberga enim Ottonis magni ſoror, & Henrici aucupis filia, ſororem habuit Havidem Hugonis magni vxorem, patris Hugonis Capeti, ex quo Havidis altera vxor Raineri Comitis Montenſis prodijt, quæ Beatricem peperit uxorem primò Ebali primi Comitis Roceienſis, tum Manaſſis Calui Vicedomini Remenſis. Hæc partim ex Alberico Ciſtercienſi hauſta reperio qui ad annum 1031. prædictam refert Beatricem viduam Ebali Comitis de Roceio nupſiſſe alteri, quem ibi non nominat, de quo Manaſſes Archiepiſcopus. At anno 1070. Vocat eum Manaſſis Calva Aſina forte Cadavena vel Candavena ex Beatrice de Roceio filium, cujus fratres (ſcilicet Manaſſæ patris) fuere Hilduinus

Manaſſes Calvus Pater Manaſſis archiepiſcopi.

Ad annum 1031. & 1070.

Manaſſes vocatur etiam de Gornay in quibuſdam

MS. Caſtellum erat ſuper Maternam quod Ludovicus VI. expugnavit anno 1108.

MANASSES I. XLIV. ARCHIEP. *An.* 1069.

de Ramera, Guillelmus Comes Sueſſionenſis (qui genuit Rainaldum & Joannem) & Manaſſes Epiſcopus Sueſſionenſis, vnde patet Manaſſem Remenſem alti ſanguinis nexu egregijſque parentibus fuiſſe oriundum.

Animus quidem mihi fuiſſet, non modo primitias, ſed nec turpem exitum exoſi hujus Antiſtitis prodere Democharis exemplo, qui veteres catalogos ſequutus, eum ex albo Remenſium Archiepiſcoporum expunxit niſi Guibertus Abbas, ejuſdem ingreſſum in ovile dominicum ac mores veris coloribus prius delineaſſet. *Manaſſes quinam*, inquit, *poſt Gernaſij famoſiſſimi Archiepiſcopi deceſſum prædictæ urbis regimini Simoniacè ſe intruſit, vir quidem nobilis, ſed nihil prorſus habens ſerenitatis, quæ primam genuitatem decet, tantos enim faſtus ex illa novitate conceperat, ut regias peregrinarum gentium majeſtates, imo majeſtatum ferocitates imitari videretur, &c.* Cui concinit chronicon Nicaſianum ab auctore coetaneo, de Rainaldo Manaſſis in Archiepiſcopatu ſucceſſore loquens, *Poſt multa genera diſſenſionum, poſt varias oppreſſiones diuturnas & humilium, poſt innumeras diſtractiones ornamentorum Eccleſiarum, quæ à quodam Manaſſede injuſtè nomen Epiſcopale affectante, Deo & omnibus hominibus pro viribus reſiſtente, infra & extra urbem facta ſunt, ſubitò nova lux exoritur, &c.* Hæc perperam à prædictis auctoribus relata non fuiſſe exitus comprobabit, Archiepiſcopatum autem Simoniacè partum ſic egit per aliquot annos, ac ſi jure adeptus videretur.

Lib. 3. de vita ſua cap. 9.

Cæterùm Manaſſem interfuiſſe tamquam electum ad ſedem Remenſem dedicationi Baſilicæ ſancti Quintini Belvacenſis cum Guidone Ambianenſi, Gualtero Meldenſi, Hugone Trecenſi, & Odone Silvanectenſi Epiſcopis, tradit d'Hemers in Auguſta ſua Veromandenſi an. 1067. verius 1064. ubi titulo nobilis Clerici, mox futuri Remenſis Archiepiſcopi inſignitur; undè à verò multum aberrant, qui ex Archidiacono Remenſi ad Archiepiſcopatum adſcitum ſcribunt, cum in prædictarum dignitatum ſerie, quam ex varijs tabularijs diligenter excerpſi nuſquam appareat.

Inceptũ Eccleſia Belvac. S. Quintini ædificium an. 1077. & anno 1079. conſummatum ac dedicatum 4. Octobris.

Anno ſequenti infulas præſulatus induit præſentibus quatuor Provinciæ Epiſcopis ex Alberico, & ex ſchedula recens reperta in feretro S. Theodorici, ubi annus 1071. ante Paſcha, ſecundus dicitur ordinationis ſeu Pontificatus Manaſſe.

Eminet primùm Manaſſæ nomen in Charta donationis cujuſdam Vvalteri factæ ſuper altare ſancti Petri de Ruminiaco, cujus hîc ob antiquitatis honorem, antigraphum damus, eum indè originem duxerit nobilis ejuſdem loci Prioratus qui poſt hac eliminatis Clericis Monaſterio ſancti Nicaſij annexus eſt.

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Signatur hujus Chartæ ſignaculo cujuſdam alodij legalis traditio facta ſuper altare ſancti Petri Ruminiacenſis à quodam nobili viro Vvaltero manenti in feria Caſtello, quod fieri perſuaſit ejus uxor Ratſeudis, cauſa ſalutis Patris ſui Framonis in eodem loco tumulati, talem námque locum ſibi hæredem elegerunt, donantes ejus altari medietatem alodij Auguſtæ dono Legali cum ramo & ceſpite, & quicquid erat ſervitij in ſervis, & ancillis, & in agris, in aqua, & ſylvis, Molendino, & Eccleſia, quomodo jure hæreditario poſſidebant, poſt præcedentium Patrum funera, quia utérque infœcundi, jam ſenilem ætatem attigerant, orbati filiorum gaudijs. Sic ergo ſuarum animarum & defunctorum parentum providentes commodis, ſupradictum alodium Eccleſiæ ſancti Petri donaverunt, & quicquid ſecularis juſtitiæ eidem alodio accidiſſet judicandum, expulſis Laïcis advocatis, Clericorum arbitrio reliquerunt. Actum publicè Ruminiaco, anno Incarnationis Dominicæ 1070. exiſtente Papa Romæ Alexandro, regnante Francorum Rege Philippo, Remis Manaſſe Archiepiſcopo, Archidiacono Odone,

Ex Chartophilacio S. Nicaſij Rem.

Car-

Cancellario Odalrico, Comite Teutbaldo, Abbate Godefrido ejuſdem loci, uxore ejus hadnit, Præpoſito Jambaldo, Clericis ejuſdem loci Eurardo, Joanne, Rabodone, Vvinfrido. Teſtes hujus rei legaliter facti Godefridus advocatus, Nicolaus ejus filius, Arnulfus frater ejus, Petrus, Rothardus, Rainoldus, Bernardus, Rotbertus, Joannes, Teutbaldus. Quiſquis hanc Chartam infringere voluerit, à conſortio fidelium Anathema ſit. Ipſa verò fixa permaneat, & inviolabilis.

Godefridus Abbas forſan Laycus Eccleſiæ S. Petri Rumonsac.

Poſt hæc Manaſſes Pariſios conceſſit, ubi cum pluribus Epiſcopis ac regni Proceribus privilegio Eccleſiæ Corbolienſis à Philippo Rege conceſſo, rogatu Comitis Barchardi ſubſcripſit nonis Novembris 1071. cujus hîc initium reponimus, ac nomina Procerum eximiæ auctoritatis qui ſuis manualibus ſignis illud confirmarunt.

In Dei nomine ego Burchardus gratia Dei Corbolienſium Comes, Orthodoxa religionis auctores Spiritus ſancti igne diuinitus illuſtrati, &c. Pariſijs anno ab Incarnatione 1071. Indictione 10. Epacta 28. concurr. 5. IIII. Nonas Nouemb. regnante Philippo 12. anno regni.

Apud Andr. du Cheſne in hiſtoria Montmorenciaca.

Signum Philippi Regis Francorum.
Signum Friderici Seneſchalli.
Signum Vuidonis Breticularij.
Signum Vualeranni, Camerarij.
Signum Richerij Archiep. Senonenſis.
Signum Gaulfridi Pariſienſis Epiſcopi.
Signum Vuanderi ſeu Galteri Epiſcopi Meldenſis.
Signum Hugonis Trecenſis Epiſcopi.
Signum Milonis Decani, &c.
Signum Manaſſedis Archiepiſcopi Remenſis.
Signum Guidonis Epiſcopi Ambianenſis
Signum Guidonis Beluacenſis Epiſcopi.
Signum Elinandi Laudunenſis Epiſcopi.
Signum Odolrici Remenſis Præpoſiti.

ODolricus hic regio diplomate à nobis ultimo loco recenſitus quem ut digniſſimum Rectorem Sandionyſianæ familiæ Gervaſius ex ſupradictis præfecerat, inſignis vir fuit ſanctimoniæ, pietatis, rerúmque geſtarum laude clarus, necnon regularitati reſtituendæ in Monaſterijs ſenio collapſis impensè ſtudens, quod vel hoc ipſo probavit exemplo, nàm cum ſibi innotuiſſet Baſilicam ſanctorum Martyrum Caloceri & Parthenij duodecim Canonicorum Collegio olim celebrem, ad unius Præſbyteri titulum eſſe redactam, neminémque eſſe qui coram ſacris eorum pignoribus divinas laudes perſolueret, egit pro viribus apud Manaſſem Archiepiſcopum & venerabile Capitulum Remenſe, ut reſtitutis non modo reditibus ſervorum Dei pridem alimento deſtinatis, ſed amplioribus etiam de novo additis, Monachi Benedictini ſub Abbate inſtituerentur, quod & obtinuit, inſtrumento ad hoc confecto ubi tam Archiepiſcopi quam Canonicorum Remenſium erga religioſos innata propenſio & liberalitas clariſſimè cunctis legentibus eniteſcunt.

Beatorū Martyrum Caloceri & Parthenij memoria celebris eſt apud Adonē, Vſuardum & in veteribus penè omnibus faſtis. Fuerūt ex Provincia Armenia, agonem paſſi Decio Auguſto & Graco conſulibus an. Chriſti 250. ſub Libanio Præſide, qui juſſit eos ignibus concremari, ſed miſſi in ignem, cum incolumes evaſiſſent iratus Præſes arrepto fuſto ardenti capita eorum contuſit. Martyrologium Gallicanum de his agit 19. Maij his verbis. Remis Natalis BB. Martyrum Caloceri & Parthenij quorum poſt glorioſum agonem in cauſa fidei peractum ſacra lipſana ad Cœnobium S. Remigij allata, congruum cultum receperunt. De hac tranſlatione ſilent noſtri auctores. Mauntimontis Monaſterij reſtauratio fidem facit, horum reliquias in Diœcoſi Catalaunenſi apud Mauromontem cultas fuiſſe ante annum 1074.

MANASSES I. XLIV. ARCHIEP. An. 1074.

Charta fundationis Monaſterij ſanctorum Martyrũ Caloceri & Partheny vel de Maurimonte Diœceſi Catalaunenſi.

Nanceius Comes.

Reliquiæ ſanctorum Martyrum Caloceri & Parthenij apud Morimontem

EGo Manaſſes gratia Dei Remorum Archiepiſcopus, notum fieri volui tam præſentibus quam futuris fidelibus, qualiter mihi placuerit corroborare & confirmare perpetuum ſtudium filij noſtri Oldorici noſtræ Remenſis Eccleſiæ Præpoſiti, quod Deo aſpirante, tempore noſtri prædeceſſoris Gervaſij uſque ad noſtra tempora vidimus illum ſuper renovanda Maurimontis Eccleſia infatigabili deſiderio exercere. Hæc enim Abbatia olim à Nanceio Comite ſub numero duodecim Canonicorum aſſiduè Deo ibi famulantium copioſè conſtituta, & cum omni (quæ erat multiplex) familijs, terris, cæteriſque redditibus) poſſeſſione ad victum Canonicorum ſanctæ Mariæ tradita, ſic violentorum manibus, & poſſeſſorum incuria diſtracta & perdita defecerat, ut eſſet redacta ad titulum unius Sacerdotis, qui raro acceſſu reliquijs ſanctorum Martyrum Caloceri & Parthenij ibi negligenter poſitis famularetur. Quorum ſanctorum Martyrum negligentiæ, & eorum Abbatiæ deſtructioni. Zelo pietatis hic filius noſter compatiens, cum conſilio jam dicti Præſidijs (Gervaſij) & Canonicorum conceſſu, hanc ei loco perquiſivit, & fecit reparationem, ut ibi conſtitueret Monachos qui jugiter Deo & ſanctis Martyribus deſervirent. Ad quorum uſus & victum, terras quas antiquitùs eadem Eccleſia poſſederat eas quidem reddiderunt Canonici ſanctæ Mariæ, quæ infra ſunt annotata: Scilicet Habancourt cum tribus manſis terræ cum Prato Dominicato, & Sylva magna inter Malvam & Berac manſi 61. & dimidius in poteſtate Maurimontis, manſi 6. ſuper Biunnam, manſus unus ad Summam Turbam terra quæ reddit ſex modios annonæ, ad Crucem terræam quæ reddit denarios duodecim, ad Ærnam terra multa, ad Movium manſi duo, ad Burdones manſus unus cum familia multa.

Charta pariter fundationis S. Martini Gemellorum Diœceſis Ambian. Recitata eſt in Synodis. & coram Concilijs, Philippo Rege, Manaſſe Archipræſule an. 1073. Indict. 2. Epiſcopatus Guidonis Ambian. 7. Quam firmat Manaſſes Archiep. & poſtquam Vuido Archidiaconus Vuarterus Archidiaconus, Manaſſes Præpoſitus, Lemminus Decanus, Odo Cantor, & Bruno Cancellarius ſcripſit.

Conceſſerũt præterea Canonici de proprijs ſanctæ Mariæ bonis quæ pariter aſſignata videntur, ſcilicet Eccleſiam de Maurimonte: reddiderunt prætereà Canonici Monachis paucam familiam unanimi conſilio & fraterna pietate concedentes; & ſtatuentes quod non liceret Præpoſito ſanctæ Mariæ aliquam exactionem vel poteſtatem exercere vel invocare homines ſanctorum Martyrum Caloceri & Parthenij pro qualicumque forefacto, niſi de redditibus terræ S. Mariæ: illos etiam ſolummodo qui in banno S. Mariæ morarentur. Retinuerunt autem ſibi Canonici in jus perpetuum quod modernis & poſteris voluit fieri manifeſtum, quod ſcilicet Præpoſitus ſanctæ Mariæ hominibus ſanctæ Mariæ in banno ſanctorum Martyrum Coloceri & Parthenij morantes, poterit pro qualicumque cauſa capere, querelare, in jus vocare ante ſe ſine infractione banni; iſtud etiam poſſint exercere Monachi in banno ſanctæ Mariæ. Conceſſerunt denique ſæpe dicti Canonici ſanctæ Mariæ Monachis Maurimontenſibus tamquam proprijs filijs, quos velut mater filios educare cupiebant, ut ad eorum præſumpſerit, illo quo ædificia ſeu cætera neceſſaria Cœnobij ſui, ſi quando neceſſitas ſe ingeret, de terris ſanctæ Mariæ acciperent ſine aliquo cenſu vel couſtuma danda, illas tantum quæ cultoribus vacant, nec aliquem redditum miniſtrant. Noſtro quoque tempore rebus ipſius Abbatiæ multiplicatis ex petitione filij noſtri Odol. unum de Monachis ejuſdem loci Canonicè electum fecimus in Abbatem, noſtraque auctoritate firmavimus & firmatum ſancimus, ut quidquid idem filius noſter Odol. Præpoſitus ſcripto pia devotione de[illegible] id obſervandum permaneat perpetuitate inviolabili. Quod ſi quis hæc pervertere, diminuere, vel aliquo modo violare

Maurimontenſes filij Rem. Eccleſiæ

lare præſumpſerit, illo qno Deus iratus percutit Anathemate feriatur. Anno ab Incarnat. Domini 1074. Indict. 12, Calend. Novemb. Epacta prima, regnante venerabili Rege Philippo, hanc chartam in generali Synodo Remenſi corroboratam & confirmatam. Ego Oldaricus ſcripſi & ſubſcripſi.

Vix apud Maurimontem novella hæc plantatio radices egerat venerabilis Odolrici ſtudio, cum ecce novo turbine vehementer concutitur invidia ac rapacitate Drogonis Domini de Vihenna, qui indebitis legibus homines prædicti Monaſterij fatigabat. De quo cum venerabilis Odolricus rogatu Abbatis apud Godefridum Ducis Gocilonis filium prædicti Drogonis jure clientari ſupremnm Dominum conqueſtus fuiſſet, porrecto pignore de damnis quæ intulerat non ſatisfecit modo, ſed ut in poſterùm non deprædator ſed loci cuſtos potius haberetur, ab eo prædictus Odolricus pacto fœdere tandem obtinuit: undè quandiu vixit, nihil moleſtiæ fuit irrogatum. At eo obeunte filij ejus Raignerius, & Gualterus, pactione non ſervata, bona Monaſterij invadere cœperunt, donec ille inſanabili plaga vulneratus, crimen ſuum coram Abbate profeſſus eſt, promiſitque ſi ſuperſtes foret, res Monaſterij ſe ſervaturum, ac inſuper totum, quod jure hæreditatis poſſidebat inter Axonam, & Biunnam fluvios, annuente fratre, ſanctis Martyribus Calocerio & Parthenio Impertivit ut palam fiet ſequenti pagina, qua Manaſſes totius rei ſeriem ingenuè pandit, & explicat.

Monaſterium Maurimontis Vindicatur à pervaſiqne Drogonis Domini de Vienna. 1075.

NOtificat poſteritati ſuæ Archipræſulis Remenſis Eccleſiæ Manaſſæ dignitas, qualiter Eccleſiam ſanctorum Martyrum Caloceri & Parthenij quorumdam vaſtatorum invaſit rapacitas, qualitervè eis fidelium Chriſti reſtiterit conglobata unanimitas. Hæc Eccleſia in confinio Francorum, Lotharienſiùmque ſita, olim opibus & duodecim Canonicorum ibi Deo famulantium congregatione ditata, erebreſcentibus ruinis penitus ad titulum unius ſacerdotis eſt redacta. Sed poſt multorum annorum curricula, Odalrici ſanctæ Mariæ Remenſis Eccleſiæ Præpoſiti induſtriâ, & cujuſdam Guidonis Decani Eccleſiæ ſancti Stephani Catalaunenſis ſolertiâ relevata, cuidam Monacho nomine Galtero ad providendum & ad augmentandum eſt commiſſa, qui cum totis viribus inſudaret diruta reſtaurare, & paucos ſervulos famis inopiâ circumquaque diſperſos revocare, Miles quidam de vicino Caſtello quod apellatur Vienna, Drogo nomine, hujus ſtudium cœpit impedire.

Denique ſuper reſiduos ſervulos inſurgit, novas leges inſtituit, fáſque nefáſque ab eis extorquet & exigit. Cui rei querimonia poſtquam auribus præfati Præpoſiti Odolrici inſonuit, ipſe curioſius agens, ipſum raptorem ante Ducem Godefridum Ducis Gocelonis filium, qui tunc præfatum Viennenſe caſtrum ſub jure ſuo habebat, convenit; qui ab eo legibus & diſtrictione Ducis ejuſdem Godefr. convictus, porrecto pignore de damnis quæ ſanctis intulerat, ſatisfecit; cui idem præpoſitus ea conventione ut deinceps non deprædator ſed cuſtos loci haberetur totum indulſit, tantum duodecim nummos de legibus accipiens ab eo, quos in præſentia illius perforatos, ſecum detulit in teſtimonium ipſius placiti conſervandos.

Hic Gothelo occidit Eudonē Trecarum Comitem 1037. quem ſepelivit Rotgerus Epiſc. Catalaun.

Quia verò ipſe Dux Godefridus res ſanctæ Mariæ Remenſis adjacentes circa illud Monaſterium vicario jure regebat, in eodem placito renovavit ei ipſe Odalricus quod beneficium pro hoc opere de Canonicis te-

nebat, videlicet duos præbendanos auenæ quot annis de ſingulis domibus quæ adjacent in banno ſanctæ Mariæ perſolvendos ab incolis in ſancti Remigij feſtivitate, trium etiam dierum opus in anno ad caſtellum muniendum, & hoc in tali tempore ut ruſtici non perderent temporaneum agriculturæ. Cui placito etiam Epiſcopus Catalaunenſis Rogerius ſecundus interfuit, quem Guido Archipræſul Remenſis in loco ſui tranſmiſit: cui Guidoni Gervaſius in regimine ſuccedens ſupradictorum Martyrum coenobio quendam Monachum Iohannem nomine cuſtodem delegavit, quem ego Manaſſes conſilio Canonicorum noſtrorum, & maximè prædicti Præpoſiti Odolrici, Abbatem primum ipſius loci ordinavi, paupertatémque ejus in eo beneficio aliquantulum imminui, qui Abbas ſupradictum Militem Drogonem familiarem, & ſuæ Abbatiæ defenſorem habuit, quouſque in decrepita ætate idem Miles vitam finivit.

Deductus ergo ad extrema Monachicum habitum expetijt, accitóque Abbate & duobus filijs Raignero, & Gualtero, & Nobilibus Militibus, rurſus ex quibuſcúmque ſanctis damnum intulerat, dato pignore ipſi Abbati ſatisfecit, & coram adſtantibus, ne injutiam vel aliquod damnum loco inrogarent filijs interminavit, & ſic bono fine jam Monachizatus in Domino obdormivit. Poſt cujus deceſſum, illi non ſervata pactione patris, loco ſancto inſurrexerunt, múltiſque rapinis afflixerunt. Quorum Raignerus inevitabili, ut putabat, plaga vulneratus, Abbatem præfatum ut ad ſe veniret, petijt, quo præſente, mala quæ fecerat confitendo deploravit, promittens res ſanctorum ſi ſuperviveret deinceps ſe ſervaturum. Prætereà annuente fratre ſuo, & cœteris parentibus dedit pro anima ſua ſanctis Martyribus Calocerio & Parthenio quicquid jure hæreditatis inter Axonam & Biunnam fluvios poſſidebat. Cujus rei teſtes idoneos habemus. Biennio verò poſt hæc tranſacto idem. R. plaga mortis præventus obijt, cujus Germanus Galterus ſuperſtes, ab incepta hujus Eccleſiæ non deſtitit injuria, undè moleſtatus præfatus Abbas Joannes, de eo multoties mihi Archipræſuli Manaſſæ clamores intulit, & tandem in præſentia mei, & Virdunenſis Epiſcopi Theoderici, & Metenſis Herimanni, multorúmque Nobilium eum convicit, convictúſque legaliter ſe in eo loco nihil juris habere palam omnibus recognovit, neque habendum deinceps ſe neque aliquem ſuorum hæredum digna adſtipulatione confirmavit, niſi Abbas eum cum opus eſſet, ad corrigendas res Eccleſiæ invitaret. Teſtes, Comes Hezelinus, Dodo, Guitterus, Paganus, Herimannus, Adam, Guido, Geruinus, & multi alij. Quod id circo poſteris notificamus, ut ſi hæres vel aliquis alter ipſi loco inſurrexerit ulterius, hujus adſtipulationis ei opponatur clypeus. †

Ex his liquido patet omnibus, quanta propenſione animi Manaſſes Archiepiſcopus Eccleſiarum jura tuetetur. Et ſi quid contra Canones (ut fertur) in adipiſcendo Præſulatu irrepſerit, nullo tamen avaritiæ vitio tunc laboraſſe, cum Gregor. VII. S. Pontifex ad eum tamquam ad Orthodoxum, & legitimum Antiſtitem ſæpius ſcripſit; quin ex chronico Moſomenſi diſcimus anno 1073 villam nuncupatam Villette propè Fimas in ſubſidium alimenti Monachorum liberaliter contuliſſe. Aſcetiſque præterea S. Baſoli anno ſui Pontificatus 7. dediſſe altaria de Atheio, & Caprilla ſub certis conditionibus in charta appoſitis, cui cum S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha, & Cancellarius Remenſis ſubſcripſerit, Antigraphum hic tranſcribere non erit ingratum.

S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha poſt Oldaricū Rem. Cancellarius.

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

EGo Manaſſes ineffabili Dei providentia Remenſis Archiep. præteritorum atque futurorum memor qualiter omnia ruinarum atque defectus

fectus detrimenta irrecuperabiliter patiantur, quia vitæ meæ ſtatum non ſemper duraturum cognovi, manum charitatis porrigendo animæ meæ portum tranquilliſſimum ſtudui præparare. Hac igitur neceſſitate, & cura mihi commiſſarum Eccleſiarum compulſus, & Abbate Stephano id depoſcente dedi, & ſubjeci coenobio ſancti Baſoli Altaria duo Atteiæ videlicet, & Caprillæ, ut ea fratres ptepetuò ſine perſonatu teneant, tantum ſummaticas perſolvant, & pro me, quo ad vivam, duas omni hebdomada Miſſas, unam privatim, alteram verò communiter celebrent, atque per ſingulos annos in Anniverſarij mei die, ejuſdem Eccleſiæ fratres, de illorum altarium reditibus in refectorio tegulariter epulentur. Si quis ea indè abſtulerit, anathema ſit. Actum Remis anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ſeptuageſimo ſexto, regni autem Philippi Regis XVII. Archiepiſcopi autem Domini Manaſſæ ſeptimo. indict. 14.

MANASSES. I, XLIV. ARCHIEP. An. 1076.

Altaria ſine perſonatu donatura Manaſſe.

Signum Guidonis Archidiaconi. Signum Guarini Archidiaconi.
Signum Lennini Decani. Signum Odonis Cantoris.
Signum Henrici S. Remigij Abbatis.
Signum Iolzelmi Altivillaris Abbatis.
Signum Gibuini Moſomenſis Abbatis. S. Rimbaldi S. Theodorici Abbatis.
Signum Dodonis Decani. S. Dominici Decani.
S. Lamberti Decani. S. Banonis Decani.
S. VVidonis Militis. S. Alberti Militis. &c.
Bruno Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.

Sigillo ex cera impreſſa: videlicet imago Virginis ſiniſtra Chriſtum puerum geſtantis.

Manaſſes increpatur à Gregorio VII. quare Canonicam Abbatis electionem Sancti Remigij impediret, Concilium Sueſſioni indicit, ob indebitas excommunicationes, cogitur ſe ſiſtere coram Legato.

CAPUT II.

CUræ Paſtorali utcùmque vacabat Manaſſes Archiepiſcopus, cum Monachorum ſancti Remigij vehemens in eum exarſit commotio, quaſi poſt exceſſum Herimari Abbatis, contra jus & præſcriptum regulæ, alium vellet ipſis ſufficere. An ex libidine horum bona invadendi id fecerit, vel forſan irato animo, quod Monachi inconſulta ſede Remenſi novum ſibi Rectorem delegiſſent, incertum. Quod conſtat, illud eſt, Monachos apud Alexandrum II. de eo primum conqueſtos fuiſſe (nam Herimarus fato functus eſt anno 1071.) tum demum apud Gregorium VII. qui iteratis eorum flexus querelis commonitoriam Archiepiſcopo ſcripſit epiſtolam, ubi non nihil tangit eorum quæ ei objiciebantur, quam hic ex tomo Conciliorum attexuimus.

Gregorius vii. fit ſummus Pontifex ann. 1073.

Manaſſæ Archiepiſcopo Remenſi, ne Monachos ſancti Remigij amplius vexet, & juxta Canonicas ſanctiones Abbatem ordinari curet.

GRegorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Manaſſæ Remenſi Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Si loci tui frater dilectiſſime dignitatem, ſi officij debitum, ſi ſtatuta divinarum legum, denique ſi eam quam ſancta Romana Eccleſia reverentiam & charitatem debes diligenter

Epiſt. 15.

MANASSES. I. XLIV. ARCHIEP. *An.* 1076. *attendere, profectò rogatus, & monita ſedis Apoſtolicæ non totiens apud te fruſtrari permitteres, præſertim cum gravis culpa ſit in hujuſmodi cauſa te monitoris vocem provocaſſe, vel expectaſſe. Nam quæcumque nobis ex commiſſa diſpenſatione imminent, negligere quidem ea abſque periculo noſtro non poſſumus, nedum voluntate, & ſtudio confundere ſecurum eſſe putamus. Siquidem meminiſſe debet prudentia tua, quotiens Dominus & prædeceſſor noſter Alexander veneranda memoriæ Papa, & nos per Epiſtolas, tum per Legatos de cauſa ſancti Remigij rogando & hortando te admonuimus, ne totiens Apoſtolicam audientiam fratrum clamoribus fatigari urgente neceſſitate ſineres, ne quemquam ibi cui ſacri Canones contradicerent, in loco Abbatis apponere, ſeu bona Monaſterij ab uſu Congregationis auferendo, locum inopia diſſipares, ſed talem ibi ad regimen Abbatiæ conſtitui regulariter procura, cui nec in exterioribus providendi diligentia, nec in ſpirituali moderamine religio deeſſet, aut ſcientia, quod cum ſæpe te facturum nobis per Legatos tuos promiſeris, nec dum tamen adimplere curaſti, ſed ut multorum relatione comperimus, de die in diem venerabilem locum illum aſperius, ac miſerabilius tractas, & ut detrimenta bonorum temporalium taceamus, religioſas quoque fratrum perſonas crudeli ac contumelioſa captione coarctas &c. Datum Romæ ſecundo Cal. Iulij Indictione undecima.*

Epiſt. 14. Idem Pontifex Hugonem Abbatem Cluniacenſem certiorem faciens eorum quæ Manaſſæ ſcripſerat, monet ut Monachos ſancti Remigij tueatur, eoſque per ſuum Monaſterium tranſeuntes benignè excipiat. Et Epiſtola 52. quæ eſt ad prædictum Manaſſem ..... quædam ſiniſtræ famæ vulgari de eo diſſimulare non poteſt, quamvis ea non explicet, vel conſultò potius reticeat, ne indè dignitas Epiſcopalis aliquid dedecoris patiatur. Sub finem tamen ſibi aliquatenus ſatisfeciſſe declarat his verbis. *Animum meum non mediocriter recreaſti, quod hominem moribus honeſtum, & eruditum litteris Monaſterio ſancti Remigij poſueris, admodum mihi places hic Abbas, & ſi poſſet ferre onus, ut utraſque Abbatias regeret, Metenſem & Remenſem laudaſſem &c.* Quod ſi ſe excuſare pergat, hortatur ut alium eligi procuret juxta Canones & Regulam ſancti Benedicti.

Ex Epiſt. Gregorij ad Herim. Metenſem Epiſcopum. Ex his planum fit Manaſſem conſenſiſſe ut Abbas ſancti Arnulphi Metenſis, Remigianis præficeretur, & ipſe ſua ſorte contentus, paupertatémque divitijs & alieni ſoli longè præferens, nuſquam perſuaderi potuit ut Abbatiam S. Remigij acceptaret, undè jubenti Pontifici, ut in ejus locum eligeretur alius, morem geſſiſſe Archiepiſcopum veriſimile eſt, cum Henricus ex Hamilianenſi apud Guibertum de Novigento rennnciatus dicatur an. circiter 1076 & patet ex charta S. Baſoli ſuperius relata, cui ſubſcripſit titulo Abbatis S. Remigij, nec ſummus Pontifex Epiſt. 6. hujus negotij amplius meminerit, ſed vexationum

Epiſt. 5. *lib.* 2. *regiſtri Greg.* 7 *Epiſt.* 56. quarundam quas Italiæ mercatores patiebantur Philippi primi conniventia, quem ibi lupum rapacem nominat & tyrannum cujns emendationem precatur, monétque Manaſſem & alios Francorum Epiſcopos, ut ad hoc curam impendanr. At Epiſtola 56. prædictum Archiep. increpat quod Epiſcopum Catalaunenſem non coegerit ad reſtituenda Clericis quibuſdam ab eo ſpoliatis beneficia ut ei injunctum fuerat, & qui Romæ de eo adhuc graviter conquerebantur.

Sueſſionem vocatus Archiepiſcopus Manaſſes ut erectionem Monanaſterij S. Joannis de Vineis ſua præſentia & ſigillo confirmaret anno 1076. ac ibidem pauliſper moratus Concilium Provinciale indixit juſſu Gregorij VII. pro reſtitutione bonorum Abbatiæ S. Quintini quæ Philippus Rex veteri odio in Guidonem fundatorem ab ea abſtulerat. Epiſcopi obtinuerunt a Rege ut votis non modo ſummi Pontificis ſatisfaceret, ſed & Religioſis regale privilegium concederet, cui lubens

manu

manu propria ſubſcripſit ipſe, tum Rex Angliæ ac Proceres regni Francorum ubi hæc verba habentur. *Recitatum eſt & confirmatum ſub præſentia venerabilis Manaſſæ Remorum Archiepiſcopi & plurimorum ſanctorum Patrum Sueſſionis in Concilio quod ſub eodem Archiepiſcopo celebratum eſt in Eccleſia ſanctorum Gervaſij & Prothaſij 16. Calend. Maij. Quicumque hoc firmamentum violaverit, Chriſti martyris Quintini accuſationem apud diſtrictum judicem incurrat.* MANASSES. I. XLIV. ARCHIEP. An. 1077.

Ego Manaſſes Remenſis Archip. mea manu ſubſcripſi.
Signum Gerardi Cameracenſis Epiſcopi.
Signum VVidonis Belvacenſis Epiſcopi.
Signum Ivonis Silvanectenſis Epiſcopi.
Signum Theobaldi Sueſſionenſis Epiſcopi.
Signum Radbodi Noviomenſis Epiſcopi.
Signum Huberti Tarmamenſis Epiſcopi.
Signum Godefridi Cancelarij &c.

CHronicon Cameracenſe hujus ſynodi meminit ad annum 1078. atque coactam in gratiam privilegij Eccleſiæ ſancti Quintini a Philippo conceſſi ab omni extranea ſervitute. In hac quoque ſynodo apud ſanctum Medardum tranſlata, Radbodus Noviomenſis præſul rogatu Ramboldi Abbatis S. Theodorici nominatiſſimi, altare de villa Emme prope Atteias coenobio conceſſit obtentu (ut dicitur) Manaſſis Archiepiſcopi ut charta indicat cujus hic tenor eſt. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. ſi Eccleſiarum ſolicitudo Paſtoribus eorum incumbit cotidiano &c.* Balder. lib. 3. 1078. Extat in Archivo coenobij.

Tam effrenata per id tempus perverſorum hominum in Francia debacchabatur immanitas, ut abſque bonorum jactura & vitæ periculo nemini tutum eſſet iter facere. Narrat Anſelmus Beccenſis Abbas, Rodulfum quendam juxta Remos cum famulis, equis Abbatis omnibus captum, quamquam ſe ſub Archiepiſcopi Rem. tuitione ire clamaret. Lanfrancus quoque Cantuarienſis apud eundem conqueritur quod propè Reſnacum, litterarum ſuarum bajulus regius homo vim paſſus eſſet, Epiſt. 30. cujus inſcriptio talis eſt. *Domino in columnis Eccleſiæ plurimùm honorando Remenſi Archiepiſcopo Manaſſi, peccator & indignus Antiſtes Lanfrancus ſalutem, ſervitium cum orationibus &c.* Anſelm. lib 3. Epiſt. 46.

Ex his nemo inficias ibit Manaſſem ſub initium Pontificatus veri Paſtoris munus expleviſſe. At inſigniores è Clero cui nota viri indoles, querebantur interim de illegitima ejus promotione, inconditis moribus, ſimonijs & tyrannide. Tradit Guibertus de Novigento eum ſtudio libertatis dixiſſe aliquando *bonum eſſe Archiepiſcopatum Remenſem, ſi non indè Miſſas cantari oporteret* quod in piorum animos grave ſcandalum ingeneravit, undè multi inter quos ſanctus Bruno Canonicus Remenſis mundum pertæſi, relictis opibus ac beneficijs Eccleſiaſticis in heremum ſecedere propoſuerant. Addit prædictus auctor inter Eccleſiaſtica ornamenta ab eo Militibus impertita (qui ſuæ inſervierant tyrannidi) calicem aureum haud parvi pretij, & exquiſitæ dignitatis (ferebatur eum quandam auri particulam illius, quod a tribus Domino magis oblatum eſt ipſi fuiſſe offuſam) tradidiſſe, quem cum forcipe deſectum per partes quibus placebat diſtribueret, & quidam præ modeſtia recipere abnuerent, ſceleſtum quendam contempta ſacramenti majeſtate, ſtatim ac particulam ſuſcepit in amentiam verſum, pœnámque indebitæ præſumptionis continuò exſolviſſe. Guibertus lib. 1 de vita ſua cap. 11.

His, alijſque gravioribus quæ de Manaſſe dicebantur commotus ſum-

MANASSES I. XLIV. ARCHIEP. *An.* 1078.

mus Pontifex, tum etiam querimonia tam VValteri cujuſdam Dnacenſis, quam Roberti, & Lamberti Monachornm ſancti Remigij quos contra jus & eorum provocationem ad ſedem Apoſtolicam, excommunicaverat, quódque prædictum Monaſterium in deterius rueret, ambitione cujuſdam Abbatis externi pecunia intruſi, quem Manaſſes tuebatur, decrevit huic malo finem imponere, unde reſcribens ad venerabilem Gauffridum Pariſienſem Epiſcopum facultatem ei conceſſit abſolvendi præfatos Monachos, monuitque, ut quandiu exules forent, curam eorum gereret. Abbati verò per Archiepiſcopum intruſo injunxit, ſub gravi pœna, ut ſuæ promotionis quamprimùm rationem redderet coram Legato.

VValterum Dnacenſem ob facinus aliquod apud eum accuſatus quàvis vadimonium promitteret, piorum coetu & ſacris interdixerat Manaſſes. Gregor epiſt. 10. lib 4.

Procellæ iturus obviam Manaſſes ad Privilegia Remenſis Eccleſiæ tecurrit, quaſi inauditum eſſet Metropolitam ab inferioris dignitatis perſona judicari, & a Legato qui non foret ex Italia oriundus, vel à pueris ſaltem Romæ enutritus, jactatque Remenſem Archiep. ſoli Pontifici eſſe ſubjectum, & in Privilegiorum obſervantia Apoſtolicæ ſedis dignitatem elucere. Greg. olfaciens quid vellet, oſtendit primum exemplo Oſij Hiſpani, qui Concilio Nicæno præfuit, Cyrilli item, & Siagrij Auguſtodunenſis, Legatos Romanos eſſe non tantum qui Romæ nati & educati eſſent, ſed quibus Romanus Pontifex vices ſuas committit. Tum addit Privilegia à ſede Apoſtolicâ concedi ſolita pro re, pro perſona, pro tempore, pro loco, iterum pro ijſdem ſi neceſſitas vel utilitas major exegerit, licenter poſſe commutari ſicut accidiſſe ait de Arelatenſis Eccleſiæ vel aliarum civitatum antiquis privilegijs quæ poſtea cauſis emergentibus, ceſſarunt & alia pro libitu conceſſa reperiuntur. Addit prætereà (quo Manaſſis acrius contumaciam frangat) Epiſcopium Remenſe, cui præerat, Primari, ut Magiſtro, poſt Romanum Pontificem olim ſubjacuiſſe, quod alibi de Archiepiſcoporum Rem. prerogativis diſſerendo benignè explicuimus. Quamvis Manaſſem privilegio agentem gravioribus his verbis caſtigaret Greg., expoſtulationis tamen ab eo factæ in Metropolitanum Viennenſem, & Epiſcopos Landunenſem & Sueſſionenſem rationem habendam eſſe duxit, ne occaſionem indè ſumeret de ſancta ſede Apoſtolica inſolentius conquerendi. Undè mandat confeſtim Epiſcopo Dienſi Legato, nt pace Remenſi Eccleſiæ redditâ, Archiepiſcopum tueatur, ſi juſſis Apoſtolicis pronius obtemperet. *Mandamus quatenus finem imponere procuretis negotijs, undè Remenſis Archiepiſcopus conqueſtus eſt. Conqueritur enim de fratre noſtro Archiepiſcopo Viennenſi VVarmundo, qui in ſuo Archiepiſcopatu Presbyteros depoſuit, & eoſdem reſtituit: quin etiam conqueritur, quod duæ ſuffraganei ejuſdem Remenſis, Laudunenſis ſcilicet & Sueſſionenſis, poſthabitâ canonica auctoritate, Ambianenſem auſi ſunt Epiſcopum conſecrare dum ipſe eſſet nobiſcum Romæ, & de ſe ſententiam humiliter expectaret, quod vos digna & ſolerti indagatione diſcutere & cognoſcere, omni modo ſtudete an ita res ſe ſe habeat.* Extat Manaſſis Epiſt. ad Greg. VII. ubi præmiſſis in Viennenſem Archiep. Sueſſionenſem, Laudunenſem & Ambian. querelis ſic concludit *undè propter talium (Legatorum ſcilicet) pudendas reprehenſiones & vocationes, mihi, qui totius Galliæ Epiſcopos debeo convocare liceat confidere de vobis, ſine legatorum vocatione donec ad Paſcha veniam ad vos.* Ibi etiam de Ebalo R. Comite conqueritur & complicibus, item qnos in ſuo Caſtro recipiebat, &, de Hugone Dienſi Epiſcopo, quod Drogoni ſedis Tarvennicæ Epiſcopo ſacra interdixiſſet, qui jam ultra tempus 60. annorum gradum tenuerat Epiſcopij.

Hæc privilegia Eccleſiæ Rem. Nicolao 1. & Benedicto 3 conceſſa ſunt ſub Hincmaro.

Epiſt. 2. lib. 6.

Hugoni Dienſi Epiſcopo & Hugoni Cluniacenſi Abbati mandat Greg. VII. ut querelis Rem. Archiep finem imponant tom. 3. Concil.

Hugo Dienſis nepos Hugonis filij odonis 1 Burgundionis Ducis fit Epiſc. Dienſis an 1073. deinde Archiepiſcopus Lugdunenſis.

Manaſſes

Manaſſes in Concilijs Auguſtodunenſi & Lugdunenſi ob contumaciam condemnatus, huc illúcque oberrans defungitur.

CAPUT III.

Manaſſe obfirmato perſeverante animo, ſummus Pontifex qui in eo operam luſerat, non amplius cunctandum ratus, Legatis ſuis (quos in Galliam ablegabat conrra Laïcorum inveſtituras) dedit in mandatis, ut coacto Concilio, malis Eccleſiæ Remenſi impendentibus mederentur. Auguſtoduni Concilium indictum an. 1079. denunciatúmque Manaſſæ, ut ad illud ocius occurreret, de criminibus quæ obijcerentur rationem redditurus, alioquin ſciret ſe abſque omni procraſtinatione a corpore Eccleſiæ certò reſcindendum. At ille Privilegijs ſuæ Eccleſiæ, velut clypeo contectus, vocationem irritam reddere nitebatur, cúmque pervicacior in dies minis ſeu etiam blanditijs flecti non poſſet, eum ut contumacem & obduratum Legati condemnant, unà cum Archiepiſcopis Biſuntino, Turonenſi, Senonenſi, & Bituricenſi, alijs ſimiliter criminibus impetitis, qui nihilominus cum eo ſedem Apoſtolicam apellarant. Gregorius horum provocationem ut iterum audirentur, lubens admiſit. Manaſſi verò functionibus Epiſcopalibus primò interdixit, quod à Concilio inconſulto præſide, ſe ſubſtraxiſſet, rigorem tamen Canonum aliqua benignitate lenire cupiens, maximè quod ſententia ſuper eum data, Romanæ Eccleſiæ gravitatem, & ſolitam manſuetudinem parum ſapere videretur, in proprium gradum, officiúmque hac conditione reſtituit, ſi facti pœnitens, ſupra corpus ſancti Petri juraret hoc modo.

Ex chronico Virdunenſi 1077.

Ego Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus, pro ſuperbia non dimiſi, quod non venerim ad ſynodum Auguſtodunenſem, ad quam me Dienſis Epiſcopus vocavit, ſi vocatus nuncio vel litteris Apoſtolicæ ſedis fuero, nullo malo ingenio, & nulla fraude me ſubtraham, ſi veniens definitioni & judicio hujus Eccleſiæ fideliter obediam. Quod ſi Domino Papæ Gregorio, vel ſucceſſori ſuo placuerit de objectis ante Legatum ſuum reſpondere, idem per omnia faciam, theſauros autem, ornamenta, & prædia Remenſis Eccleſiæ mihi commiſſa, ad honorem ipſius Eccleſiæ fideliter tractabo, & ad reſiſtendum juſtitiæ ea non abalienabo.

Nihil hac benignitate proviſum, nam Manaſſes Romam vocatus paſſim ſubterfugijs utebatur, quæ Pontifici non placebant, dictitans ſe ulrra montes proficiſci non poſſe ob bellorum motus quibus premebarur Gallia, ut hoc prætextu callidè declinaret judicium, nec de criminibus pœnas daret quibus conſcientiam onetatam ſentiebat. Inter moras ab Hugone Dienſi, Pontificis juſſu, Lugduni ſynodus cogitur, ad quam Manaſſes iterum vocatus ut rationem tedderet eorum, de quibus accuſabatur, teſtes hic velut ſibi infeſtos, apud Legatum ejurandos cenſuit Epiſtolâ quæ ſic incipit, *monuiſtis me Lugdunum vobis ad Concilium occurrere*, cujus hic pericopen damus nobis a R. P. Sirmondo pro ſua humanitate tranſmiſſam ubi de ſuis accuſatoribus loquens dicit pacem injiſſe cum omnibus exceptis Brunone, & Pontio, quos his verbis ſuſpectos teddere ſtudet, *quorum unus*, ſcilicet Bruno, *nec noſter Clericus, nec noſter natus, aut renatus eſt, ſed ſancti Chuniberti Colonienſis in regno Teutonicorum poſito Canonicus eſt, cujus ſocietatem non magnoperè affectamus, utpote de cujus vita, & libertate penitus ignoramus, & quia quando*

Epiſt. 12. lib 9. ad Manaſſem.

Ex bibliotheca Dom. Petav.

quando apud nos fuit pro multis beneficijs a nobis in eum collctis, malè & nequiter tractati ſumus. Alter vero (id eſt Pontius) in Romano Concilio nobis præſentibus eſt falſatus, & ideo nec uni, nec alteri in Eccleſiaſtico judicio reſpondere aut volumus, aut debemus.

An. 1079. Legatus nullâ habitâ ratione objectorum in prædictos teſtes, cum nihil eorum de quibus Manaſſes accuſabatur eum lateret, ſententiam rurſum protulit in Archiepiſcopum, quæ a ſummo Pontifice confirmata eſt, adhibito nihilominus hoc temperamento, quod ſi ſecurus de ſua conſcientia Epiſcopos Sueſſionem, Laudunenſem, Cameracenſem, & Catalaunenſem cum quibuſdam Laïcis ex primotibus, Romam mittere vellet pro ſe teſtaturos, judicio ſuperſeſſurum, ea conditione ut Brunoni, Pontio, & cœteris qui pro juſtitia ſteterant, rebus ſuis in integrum reſtitutis, Remenſem Eccleſiam ex toto liberam deſereret. Manaſſes huic reſponſum non dedit, imo ſuis accuſatoribus è Concilio redeuntibus clam inſidias ſtruxit, ut Hugo flaviniacenſis teſtis locuples in Ms. hiſtoria refert his verbis, *accuſatus in Concilio Lugdunenſi Remenſis Eccleſiæ inuaſor ſimoniacus Manaſſes, à Clericis Remenſibus, & ſuſpenſus ab officio, qui advocatus ad Concilium, ut ſe purgaret, non venit, qui cum à Canonicis Remenſis Eccleſiæ accuſatoribus ſuis a Concilio redeuntibus, plurimas paraſſet inſidias, demum domos eorum fregit, prebendas eorum vendidit, & bona eorum diripuit. Indè cum à Roma litteras accepiſſet, & ut in Concilio cum ſex ſe purgaret Epiſcopis, Romam ivit*, & poſt multa de Concilio congregato, cui præſidebat Hugo Dienſis Epiſcopus, addit. *Synodali judicio eſt depoſitus Manaſſes, quia ſe purgare noluit, tum quia audientiam Eduenſis, Pictavienſis, & ipſius Lugdunenſis ſubterfugit.*

Epiſt. 20. lib 7. regiſtri data 15 Calend Maij, indict. 3.

1080. Sententiæ in Manaſſem latæ, certiores fecit Gregorius Clerum Remenſem, Ebalum Comitem R. & Epiſcopos Provinciæ Rem. ut a peſtifera ejus converſatione penitus ſe ſubtrahant, tribus Epiſtolis quæ extant in tomis Conciliorum. Scripſit quoque Philippo Regi cui Manaſſis ſcelera ignota non erant his verbis. *Sublimitati tuæ ex parte beati Petri præcipimus, ac ex noſtra rogamus, ut Manaſſæ Remenſi Archiepiſcopo dicto, ſed propter iniquitates ſuas depoſito, nullum ulterius favoris tui ſolatium præbeas, ſed eum ita ab amicitia tua reſcindas, atque à conſpectu præſentiæ tuæ contemptum repellas ut te pateat inimicos ſanctæ Eccleſiæ videlicet excommunicatione induratos reſpuendo Deum diligere, Apoſtolicíſque mandatis morem gerendo gratiam beati Petri veraciter deſiderare. Præterea volumus & ex parte Apoſtolica jubemus, ut electionem quam præfatæ Eccleſiæ Clerus & populus Deo annuente facturus eſt, nullo ingenio aut ſtudio, quò minus Canonicè fiat, impedias; ſed & ſi quis impedire aliquo ſtudio ſeculari tentaverit, illi omnino contradicas, atque illi quem pars fidelior, & religioſior elegerit, adjutorium tuum impendas.*

Epiſt 17 18 19 20 lib. 8. regiſtri.

En debitum tyrannidi præmium, ac dignus Manaſſis contumaciæ fructus, ob quam ex dypticis a quibuſdam meritò expungitur, quod ſedem Remorum nequiter conſpurcarit. Sunt qui putant reſipuiſſe poſt caſum, ac, ut privatum Romæ diem clauſiſſe anno 1092. At Guibertus de Novigento coetaneus, infœlicis hujus Præſulis cataſtrophen è contra ſic refert in vita S. Brunonis. *Hujus ergo mores prorſus improbos, & ſtupidiſſimos habitus, cum omnis honeſtus horreret, Bruno in Eccleſijs Galliæ tunc opinatiſſimus, cum alijs Remorum Clericorum Nobilibus, infamia illius odio exceſſit ab urbe, quem poſtmodum Proceres, Clerus, atque Burgenſes, cùm ab Hugone Dienſi Apoſtolicæ ſedis Legato anathemate feriretur, a ſede quam malè obſederat, expulerunt, & exilio relegatus æterno, cum ad excommunicatum tunc temporis Henricum, ipſe etiam excommunicatus ſe contuliſſet, huc illúcque oberrans, ſine communione poſtremò defungitur.*

Ex

MANASSES I. XLIV. ARCHIEP. *An.* 1082.

Ex charta nihilominus Compendienſi cui Manaſſes ſubſcripſiſſe legitur an. 1092. ut infra videbitur, planum fit poſt ſententiam in eum latam, adhuc ſe pro Archiepiſcopo geſſiſſe, Regis (ut reor) præſidio qui ob Pellicem Pontifici in omnibus non parebat. Undè Gregorio opus fuit ad Regem ſcribere, ne Manaſſi deinceps favoris ſui ſolatium præberet. Elinandus Laudunenſis interea donis, & amicorum ſtudio, Archiepiſcopatum à Rege acceptum duos annos tenuit, ab anno 1082. ſcilicet ad 1084. ex Guiberto. At hic poſt multam pecuniarum vim conſumptam, monetur a Pontifice, ut alterum beneficium abdicaret, eo quod uxorem quis habens, aliam ſuper inducere nequaquam poſſet. Tanta hic pecuniarum cupiditate flagrabat, ut dixiſſe tradatur non ſe parciturum labori ſi ſummum Pontificatum quoquo modo conſequi poſſet.

Lib. 3. de vita ſua cap. 2.

Raynaldus ex Theſaurario Turonenſi fit 45. Archiepiſcopus, fundationem Monaſterij Ribodimontis approbat, Concilium Compendij indicit, tumulus S. Theoderici miraculis claret.

CAPUT IV.

NUNCIATA Remis ſpeudo Archiepiſcopi dejectione, Clerus & populus, quo omnem ab eo per Campaniam Remenſem immaniter ſæviente, redeundi ſpem adimerent, de ſubſtituendo Præſule ſeriò pertractarunt. Fama eſt Brunonem quem Manaſſes beneficijs ſpoliaverat, à multis expetitum, quod doctrinâ, morúmque gravitate in Eccleſia Remenſi pridem enituiſſet. Elinandus clam, ſenſimque ad dignitates Eccleſiaſticas adrepens, duos annos velut Archiepiſcopum ſe geſſit, ſubnixus ope Philippi Regis, quem donis, promiſſiſque lactaverat, (ſi Guiberto fides.) At Raynaldus Turonenſis Eccleſiæ Theſaurarius eximiæ virtutis vir, & eruditione clarus, omnium votis eligitur, primuſque ordinationis annus haud dubiè incipit an. 1084. Unde ſi Elinandus per aliquod tempus Archiepiſcopatum tenuit, inchoaſſe neceſſe eſt, ſtatim ab exauctoratione Manaſſis, quod tamen ex veteribus Chartis hactenus colligere non potui.

Armes des Seigneurs du Belay Princes d'Ivetot Portent d'argent à la bande fuzelee de gueule, accompagnée de ſix fleurs de lys miſes en orlé, trois en chef & trois en pointe.
Vocatur Raynaldus Renoldus & Reginaldus.

Raynaldo in locum Manaſſæ ſuffecto, poſt ſententiam Legati à ſummo Pontifice approbatam, ſubito nova lux omni Remenſium regioni viſa eſt exoriri, nebuliſque, veluti ſolis vivaciori radio, depulſis, priſtinum ſuæ dignitatis decorem Eccleſia reſumpſit, quam ſanctè, & ſapienter regere aggreſſus eſt. Contractus hic alicubi nominatur quia parvus, incurvus, ac paululum inflexus, ut de ſancto Paulo quidam referunt, niſi ex podagrico dolore ita factus fuerit, & appellatus, quo ab alijs ex eadem gente Præſulibus qui præcipuas hujus regni ſedes digniſſimè occuparunt.

Cœterùm hunc ex perilluſtri familia de Belay traxiſſe originem (quę multis ſæculis terram de Ivetot titulo regni poſſedit) docet hiſtoria Pictavienſis, ubi habetur Berlaium de Monſtrolio ſibi Græciam ſeu Griſiam ſociaſſe, quæ poſt hac Duci Andegauenſi Martello nupſit, ex qua Giraldus Dominus de Monſtrolio, Hugo, & Raynaldus Rem. Archiepiſcopus prodierunt: quod ex charta fundationis Prioratus Monaſterioli amplius conſtabit, quem erexit Dominus de Bellay pro ſalute animæ ſuæ,

Nonis Novemb. obiit Berlaius pater d. Raynaldi Archiep. ex obituario Rem. & Græcia Mater ejus 6. Calend. Maij.

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. An. 1083. 1084.

ſuæ, Agnetis item conſortis ſuæ, Patris & Matris, Raynaldi quoque Archiepiſcopi, & Hugonis Avunculorum ſuorum, ſic autem incipit

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Berleius ſervus ſervorum Dei, licet peccator, & indignus, confiſus tamen de miſericordia Dei &c. Pro ſalute animæ meæ ſtatui quoddam beneficium facere, per quod miſericordiam Dei poſſem promereri. Vnde Domnum Lambertum Abbatem, & Monachos S. Nicolai adiens, eos humili ſupplicatione exorare ſtatui, ut apud Monaſteriolum in Eccleſia beati Petri Apoſtoli Conventum duodecim Monachorum ſtatuerent. Ita ut unus ex illis, quem Abbas eligeret, Prior ibi exiſteret, ac ſicut mos eſt, ordinem decenter teneret. Abbas autem & Monachi, meæ petitioni nolentes reſiſtere, voluntatis meæ deſiderio libenter paruère. Quapropter placuit mihi, ut ex rebus meis, quas ex proprio jure poſſidebam, locum iſtum aliquantiſper ditarem, quo Fratres in ſervitio deſudantes, laborem ipſum patienter ſufferre valerent. Imprimis dedi illis decem libras denariorum ad conſtruenda ædificia domorum; dedi etiam eis omnes meas decimas de Gaſtinis &c. Hæc omnia dedit Berleius Monachis S. Nicolai pro ſalute animæ ſuæ, Agnetis uxoris, Patris, & Matris, Berlei quoque Avi ſui, & Chriſtiæ uxoris, Raynaldi quoque Archiepiſcopi Remenſis, & Hugonis Avunculorum ſuorum, ac pro ſalute omnium fidelium defunctorum. Omnia hæc acta ſunt in refectorio ſancti Petri de Monaſteriolo, die Purificationis ſanctæ Mariæ ſexta videlicet feria, & donum hujus beneficij factum eſt cum Croſſia Abbatis, & a Berleio & uxore ejus in manu ipſius eſt poſitum. Abbas autem & cæteri, qui ibi aderant ante Altare ſancti Petri venientes, ibi Dominum Berleium & uxorem ejus, omnéſque alios propter amicitiam ejus de beneficio Eccleſiæ ſancti Nicolai, & S. Petri cum Miſſali eos reveſtivit, & Berleius cum uxore ſua donum quod fecerat iterum Abbati, cum ipſo Miſſali conceſſit, & ſuper altare poſuit &c.

Signum Berlei, Signum Agnetis, Signum Gerardi infantis.:

Anno ab Incarnatione 1105. decimo Calend. Maij, Papa Paſchaſio, Philippo Francorum Rege, Petro Pictavorum, ac Reginaldo de Martiniaco Andegavorum Epiſcopo, Fulcone Iuniore, & Gaufrido Martello filio ſuo Comitibus.

Hic itáque Raynaldus culmen Epiſcopalis honoris feliciter adeptus, omne ſtudium impendit, ut ea quæ a prædeceſſore ſuo peſſimè geſta fuerant, reſarciret. Etenim non urbem ſolum ſed omnem in circuitu ipſius regionem, velut à Barbaris exterminatam, & conculcatam reperit, at hic ingenio ſolers & pervigil, diſperſa collegit, & annulata in priſtinam majeſtatem ſic reſtituit, ut Eccleſiæ bonis ac Reipublicæ utilitati natus eſſe videretur.

Ex chronico Nicaſiano.

Anno 1084 vocatus ad placitum Regium, apud Ribodimontem, approbat rogatu Ancelli Comitis, fundationem Monaſterij S. Nicolai ex ſubjecta tabula cui ipſe ſubſcripſit. *In nomine ſanctæ Trinitatis. Ego Ancellus Ribodimontis Comes, quia ſæculo tam in ſenium vergente &c.* ubi dicit ſe fundare Abbatiam in honorem beatæ Mariæ & S. Nicolai, quam liberam ab omni ſubjectione concedit, ſalvâ reverentiâ & Chriſtianitate debitâ ſanctæ Remenſi Eccleſiæ & Laudunenſi. 24. regni Philippi I. an. 1084. Indictione 7. cui ſubſcripſere.

Helinandus Epiſc. Laudun.	*Eubalus Comes Rociac.*
Raynaldus Archiep. Rem.	*Raynaldus Comes Sueſſion.*
Rogerus Epiſc. Catalaun.	*Alduinus Comes Valenc.*
VVido Epiſc. Bellovac.	*Euſtachius Catalaun. Vicecomes.*
Hugo Comes Pontin.	*Ioſlinus Bellovac. &c.*

Philippus Rex apud Ribodimentem exiſtens eodem anno confirmavit pariter ſuo diplomate hanc Ancelli fundationem in quo Præſules hoc ordine recenſentur.

Elinandus

Elinandus Epiſc. Laudun.	*Gerardus Tarnan.*
Raynaldus Archiep. Rem.	*Rorico Ambian.*
Rogerus Epiſc. Catalaun.	*Ingelramnus Sueſſion.*
Rabodus Noviomen.	*VVido Belvacen.*
Gerardus Cameracen.	*Eubalus Comes Rocci.*

Quæſtio hîc ſuboriri poſſet cur ſubſcripſerit Elinandus ante Remenſem Archiepiſcopum, ut ſemel adhuc contigiſſe reperio in charta donationis Parochiæ S. Quintini de Corbeniaco. Ubi Ingelramnus Laudunenſis nominatur ante Manaſſem II. Augurari quis poteſt Epiſcopum in ſua Diœceſi id honoris nonnumquam ſibi vendicaſſe, aut certè tabulam fundationis a loci Epiſcopo ſubſcriptam, miſſam poſtmodum Archiepiſcopo, quod hic confirmationis dumtaxat, ratione ſuæ dignitatis jus habeat, ordinarius verò probationis. Quidquid ſit Raynaldum anno ſequente, primatum ſuum tenere in charta exemptionis Canonicorum Compedienſium precibus Philippi I. conceſſæ & approbatæ in ſynodo ab eodem Compendij habita videmus: Ubi cum diſciplinam aliquatenus lapſam in meliorem ſtatum reſtituere decreviſſet, & res eſſet magni momenti, Elinandum Laudunenſem, Rogerium Catalaun. Vrſionem Belvac. & alios Rem. Provinciæ ſuffraganeos ſollicitè monuit ibi præſentes adeſſe. Philippum quoque Regem interfuiſſe docent acta Concilij, in quo actum præſertim de Canonicis Compedienſibus a juriſdictione Hilgoti Sueſſion. Epiſcopi eximendis, quem Ivo Carnotenſis magnis extollit laudibus epiſt. ad Paſchaſium id nominis II. Hujus Concilij aliud nihil reſtat præter chartam regiam, quæ prædictæ exemptionis rationes exponit hoc pacto.

Iidem Epiſcopi Sueſſion. ad ſynodum convenerant eodẽ anno ut ſupra vid. an. 1048. lib 1. cap. 17.

Forſan primus hic ſubſcripſit, quia Remenſe Epiſcopium tenuerat per duos annos, ſeſque adhuc ei eſſet jus ſuum perſequendi.

1085.

Philippi Regis diploma pro Compendienſibus Canonicis.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Philippus Dei gratia Francorum Rex. Quia divina providentiæ diſpenſatione Compendienſem Eccleſiam fundatam quidem à Carolo Illuſtri & Nobiliſſimo Rege Francorum, ac Imperatore Romanorum prædeceſſore noſtro, à ſancto Ioanne Romano Pontifice, & 72. Epiſcopis ſolemniter celebri honore ac decore ſpeciali dedicatam condigno honore libertatis ad tempora noſtra viguiſſe cognovimus, nullius quoque Metropolitani, Epiſcopi nullius Dominatione, nec ipſius Sueſſionenſis fuiſſe conſtar obnoxiam, eandem ipſam Eccleſiam in eodem honore, ac priſtina libertate, tam noſtro tempore quam ſucceſſorum noſtrorum retinendo conſervare, conſervando retinere deſtinamus, volumus, debemus. Undè notum fieri volumus fidelibus noſtris tam præſentibus quam futuris, quod Hilgotus Sueſſionenſis Epiſcopus præfatæ videlicet Eccleſiæ Canonicos noſtros, de quibuſdam quæ eos ad uſus, aut Eccleſiam ſuam & ſeipſum commiſiſſe querebatur, in Concilio Compendij celebrato in præſentia domini Raynaldi Rem. Archiepiſcopi & cœterorum Epiſcoporum qui eo convenerant, Elinandi videlicet Laudun. Rogeri Catalaun. Vrſionis Belvac. Vrſionis Silvanect. Roriconis Ambian. Rabodi Noviom. Geraldi Camerac. Goiffridi Pariſien. Gualteri Meldens. Abbatum quoque, Geruini de ſancto Richario, Cuciardi Corbeien. Godefridi de Monto S. Quintini, Burchardi de S. Bazolo ..... Henrici de S. Remigio ..... Richerij de S. Theoderico, Petri de Altovillari &c. Contra conſuetudinem ac libertatem eiſdem Canonicis à Patribus noſtris & à nobis editam & conceſſam ad contemptum Prædeceſſorum noſtræ Regiæ Majeſtatis, ubi, & ad quos nullatenus oportuerat, cauſare præſumpſit.

Ex Chartul. Compend.

Compedienſes Canonici nunc Monachi immunes a juriſdictione Metropolitana & Epiſcopali.

Noſter Acheriue refert ſpicil 5 fol 560. Gerardũ Camer. conqueſtũ fuiſſe in hac ſynodo de Hugone de Iuſiaco qui & ob vexationes in Eccleſiam illatas, anathematis gladio percuſſus eſt.

Z 2 Nos

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1085. Nos verò illi querimoniam .... à nullo Metropolitano, à nullo etiam Epiſcopo Juſticiari, nec ad placita ſeu ad agendas cauſas deberent invitari vel compelli in eodem ipſo Concilio, coram prænominatis perſonis cum decretis Romanorum Pontificum in conſuetudinibus ipſius Eccleſiæ ad nos uſque derivatis & habitis, plenariè differentes, evidenter oſtendimus &c. Actum Compendij Palatio, anno Incarnati Verbi milleſimo octuageſimo quinto Indict. 8. anno regni noſtri 24. Goffrido Pariſiorum Epiſcopo Archicancellario noſtro.

Signum Philippi † Francorum Regis.

Victore Pontifice vitâ functo, Odo Caſtiloneus primùm Remenſis
1087. Canonicus, tum Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis omnium electorum conſenſu Tarracinæ in Campania creatus eſt univerſalis Eccleſiæ Pontifex, ac Vrbanus hujus nominis ſecundus appellatus. Hic cum ſtudioſiſſimus pridem Raynaldi fuiſſet, ſtatim ac ſolium Petri conſcendit, ſignificat ei per litteras deſiderio ſe teneri viſendi eum Romæ, monens ut quamprimùm limina Apoſtolorum viſitaret. Cur verò id tantoperè cuperet, incertum, forſan ut de ſtatu Gallicanæ Eccleſiæ, & regni commodius & privatim agerent. Priuſquam ad id ſe accingeret Raynaldus, S. Remigij incliti Tutelaris adijt Eccleſiam ipſius patrocinium pro felici itineris ſucceſſu petiturus, fuſa oratione ante ſepulchrum. Cum in Fratrum capitulo de itinere familiarius tractaret, Abbas & Monachi humiliter ab eo poſtularunt ut ſuorum Prædeceſſorum more aliquod grati animi ſpecimen erga beatiſſimum Francorum Apoſtolum exhiberet, quod & fecit libentiſſimè, conceſſo ut petierant Altari de Vico S. Remigij ſub conditionibus in charta appoſitis, ubi ea quæ curſim tetigi fuſius enarrantur.

Charta Raynaldi Archiepiſcopi, qua Remigianis Altare de Vico S. Remigij conceſſit.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Raynaldus nomine non meritis Remorum Archiepiſcopus &c. Igitur anno ſexto Pontificatus & ſacerdotij noſtri, cum ex petitione Domini Papæ Vrbani Apoſtolorum limina, Eccleſiámque Romanam viſitare aggrederemur, ante corpus beatiſſimi & score glorioſiſſimi Patroni noſtri Remigij oratione facta, in capitulum Fratrum cum quibuſdam Clericorum noſtrorum de itinere noſtro locuturi reſidimus. Et quoniam in his diebus Altare de Vico S. Remigij in ditionem juráque noſtra conceſſerat, dilectus noſter Abbas Henricus, univerſáque loci ejuſdem Congregatio ſurgentes, ante faciem noſtram adſtiterunt, & ut Altare illud beati Remigij tenendum contraderemus humillimis obſecrationibus implorarunt. Itaque non incompertum habentes Eccleſiam beati Remigii liberalibus Anteceſſorum noſtrorum Privilegiis in immenſum divitiarum, poſſeſſioniſque culmen evectum eſſe, ne donationum noſtrarum inexperti relinquerentur, eorum petitioni adquieſcendum eſſe decrevimus.

datur Altare de Vico S. Remigij ſine perſonarum ſucceſſione tenendū. Itaque prætaxatum Altare beati Remigii omni perſonarum ſucceſſione ſequeſtrata, tenore perpetuato tenendum, poſſidendúmque conceſſimus, eâ tamen conditionis ratione prætractata, ut quicquid de hoc Altari diſponendum, ſtatuendumque eſſet, totum hoc Domini Henrici Abbatis ſententia & deliberatione penderet. Nec alius quiſquam de Altari definiret judicio, quam quod Domini Abbatis ſediſſet arbitrio. Et quoniam in univerſis quæ gerimus animam noſtram in manibus noſtris ſemper eſſe neceſſe, hoc pacti ſeu conventionis ſuper his nobiſcum Fratres

tres habuerunt, ut quot annis *ANNIVERSARIVM NOSTRVM FACERENT* & pro Anteceſſorum, ſucceſſorumque noſtrorum ſalute Deum interpellarent. Ne ergo hoc noſtræ auctoritatis & munificentiæ teſtamentum auſu temerario quiſquam evacuare conetur, Privilegium hoc clariſſimorum virorum ſignis & teſtimonijs indelibili firmamento adſtipulamus.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1089.

Vt anniverſarium celebraretur.

Signum Domni Raynaldi Archiepiſcopi
Sig. Domni Arnulfi Archidiaconi
Sig. Domni Manaſſæ Archidiaconi
Sig Domni Manaßæ Præpoſiti
Sig. Domni Lenutij Decani.
Sig Domni Richeri Cantoris.
Sig Hugonis, Mainardi, Odonis, Lendonis Presbyterorum
Sig. Frederici, Alberti, Vindonis, Ioannis Diaconorum.
Sig. Fulconis, Godefridi, Iſembardi, Vnidonis, Fulchradi, Rainoldi, Odalrici, Radulfi, Subdiaconorum.

Actum Remis anno Incarnationis Dominicæ 1089. Indict. 12. regnante glorioliſſimo Francorum Rege Philippo an. 30. Archiepiſcopatus autem Domni Raynaldi 6. Godefridus Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubſcripſit.

Gaudefridus Cancellarius Rem post deceſſum Sancti Brunonis.

Raynaldus ex Italia per Arverniam rediens apud Caſatenſes diverſatur, ubi cum Monachicum Ordinem arctioribus ſtatutis Diſcipulorum ſancti Roberti curâ florere comperiſſet, ſubijt animum ejus aliquot ſecum Remos deducere, qui Nicaſianum Cœnobium, ſtatim à morte Gervaſij, procuratorum ignaviâ penitus collapſum, in integrum reſtituerent. Abbas Seguinus votis ejus non aquievit modo, ſed & abdicato ad tempus (ut creditur) Caſæ Dei regimine, oblatam reſtaurationem feſtinanter aggreſſurus, eum ſecutus eſt, ut fidem faciunt ea quæ libro ſuperiori retulimus, & Charta mox citanda cui Seguinus Abbatis S. Nicaſij titulo ſubſcripſit.

Anno ſequenti Henricus Abbas S. Remigij, quem rerum foraſticarum diſpenſatione conſpicuum fuiſſe tradit Guibertus de Novigento, ut Privilegia ſuo Monaſterio à Regibus Francorum conceſſa, libertateſque magis ac magis aſſereret, à Philippo I. ſequens diploma obtinuit, quo ſpecialem illi protectionem ſpondet ob amorem beati Remigij, quem à Deo Francorum Apoſtolum electum eſſe lubens agnoſcit, ut coronæ ſuæ patrocinetur & regno. Sic autem ſe habet ut ex Autographo à Mandritis accepi.

Privilegium Philippi Regis Monaſterio Sancti Remigij Remenſis conceſſum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Philippus divina clementia Rex Francorum. &c. Notum fieri volumus quibuſcúmque regni noſtri Succeſſoribus, Domnum & Venerabilem Henricum Abbatem ſancti Patris Remigij, regiam noſtram celſitudinem adijſſe quatenus immunitates tam Nobili, tam glorioſo loco ab Anteceſſoribus noſtris Francorum Regibus conceſſas, noſtri quoque decreti coufirmaret auctoritas, cujus fideli voto libenter aſſentientes, licet generalem defenſionem ſanctæ Eccleſiæ debeamus, ſpecialiter eam *SANCTO REMIGIO CONCEDERE DECREVIMVS, VEL QVIA FRANCORVM APOSTOLVS EST ELECTVS A DEO, VEL AVCTORITATE APOSTOLICA, CORONAE NOSTRAE PATROCINATVR ET REGNO.* Igitur ex more Anteceſſorum noſtrorum Regum, regiâ

S. Remigius coronæ Francorum patrocinatur & Regno.

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1090.

noſtra præceptione ſicut & ab alijs decretum eſt, decernimus, & publica auctoritate conſtituimus, ut Caſtrum in quo idem Beatus Remigius corpore quieſcit cum Burgo quod adjacet, immune ſit ab omni aliena juſtitia & poteſtate, & præter Abbatem & ejus Monacos, nullus ibi exerceat ullam judiciariam diſtrictionem, & liceat Abbati & Fratribus ibidem habere caminas & furnos, &c. Omnia denique quæ ejus ſunt vel erunt, ſive immobiles ſive mobiles res præſentis auctoritatis decreto roboramus, & defendimus ab omni externa poteſtate, ſcilicet alicujus Archiepiſcopi, Epiſcopi, Ducis, Comitis, Vicecomitis, vel cujuſcúmque pervaſoris, ut in pace ſanctæ Eccleſiæ religio prædicti Monaſterij augeatur. Eos autem qui nobis in regno ſucceſſuri ſunt per Deum Regem Regum obteſtamur, ut hoc Privilegium (quod ut in perpetuum vigeat ſigillo noſtro ſignavimus) inconvulſum cuſtodiant, & Patronum Regni noſtri Beatum Remigium in perpetuum habeant, cujus Apoſtolatu pervenimus ad fidem Catholicam. Actum eſt hoc Privilegium & corroboratum Pariſijs, anno Incarnati Verbi milleſimo nonageſimo, Indictione 13. Epacta 17. regnante Philippo Francorum Rege anno 28.

B. Remigius Regum Patro.

Scilicet à morte Patris.

† *Signum Philippi Regis* † *Signum Ludovici filij ejus.*
† *Signum Ioffridi Pariſienſis Epiſcopi.*
† *Signum Odonis Comitis*
† *Signum Gervaſij Dapiferi.*
† *Signum Frogeri.*
† *Signum Pagani & Nanſeri de monte Gaio.*
Ego Vrſio Silvanectenſis Epiſcopus, & regiæ Majeſtatis Cancellarius ſcripſi, & publicè lectum recognovi.

Appendet ſigillum ex cera alba cui impreſſa eſt imago Regis in throno ſedentis cum ſeptro in manu & in ambitu ſcriptum *Philippus Francorum Rex.*

Campania lue epidimica laborante poſt militum graſſationes, & latrocinia, quibus per id tempus Gallia miſerè vexabatur, frequens populorum concurſus ad Eccleſiam S. Theodorici fiebat, miraculis olim celebrem, ut Deum in hac calamitate haberent ſibi propitium. Quin & incolæ de Thi, Poüillon, Merſi & Villarum vicinarum ad averruncandam Dei iram (Monachis conſentientibus) feretrum ſancti Tutelaris per villas & Oppida proceſſionaliter deducebant, undè virtus altiſſimi Beati Confeſſoris interceſſione miris modis in eos eluxit ut refert quidam Adalgiſus Præſbyter ejuſdem biographus.

S. Theodoricus miraculis ſplendet.

Habent etiam eodem anno MSS. codices Adelam d'Anorum Reginam, quæ nuper Marito à ſeditioſis ſubditis interfecto ad Fratres rediens B. Theodoricum miraculorum fama crebreſcente ſibi Patronum delegerat, partem ſylvæ quæ ſita eſt in territorio de Harlebec ob animæ viri ſui Regis remedium, eidem ſancto regia liberalitate contuliſſe, & ut præſens ipſe collati prædij poſſeſſionem iniret, de conſilio Raynaldi Archiepiſcopi, Venerabiliſque Congregationis ſanctæ Mariæ, à delectis Fratribus feretrum in Flandriam fuiſſe delatum, ubi à Regina & Proceribus ingenti alacritate receptum eſt, confirmatâque petentibus Monachis donatio Sylvæ de Harlebec per chirotecam, ut ſequenti diplomate clarius patebit, quod hic non abs re deſcribendum putavi.

Sic Corpus B. Rigoberti trãslatum fuit apud Nemmicum in Pago Viromandenſi ut iniret poſſeſſionem prædictæ Villæ. Flod. lib. 2. cap. 15.

Præceptum Adelæ Danorum Reginæ quo per chirotecam donatio ſylvæ de Harlebec Monachis facta confirmatur.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti. Ego Adela Danorum Regina. Notum ſit omnibus ſanctæ Matris Eccleſiæ fidelibus filijs, quod ego

Raynaldus I. XLV. Archiep. An. 1090.

ego partem ſylvæ meæ quæ jacet in territorio de Harlebec dedi ſancto Theoderico Confeſſori Chriſti glorioſiſſimo, cujus virtutum famoſiſſimam laudem à multis didici ob animæ Domini Regis remedium, & omnium Anteceſſorum noſtrorum, tam illorum qui ſoluti debito mortis diem Domini in pace ſuſtinent, quam illorum qui adhuc in carne poſiti vivunt, & ut hoc magis firmum permaneat, conſilio Domini mei Raynaldi Venerabilis Archiepiſcopi, nec non eximiæ Congregationis ſanctæ Mariæ Remenſis, & Fratrum Deo, & prædicto Confeſſori Chriſti Theoderico ſervientium Abbas Radulfus, qui tunc gratia Dei illis præerat paſtor, electis ſibi Fratribus quibuſdam corpus ſanctum, quod divina pietas quia caſtitatis angelicæ munditiem ſemper dum juxta fuit domicilum ſervavit integram, huc in noſtram præſentiam advexit, cujus adventum cognoſcentes, obviam ei proceſſimus, cum Clericis & Proceribus noſtris, & cum laudibus & hymnis, in Eccleſiam noſtram introducentes, eum digno ſuſcepimus honore. Omnibus verò ritè peractis, prædictus Abbas cum fratribus ſuis noſtram præcati ſunt clementiam, quatenus donum quod per Fratres ſuos ſibi tranſmiſeram, ſancto ibi in præſenti coram nobis poſito ſolemniter redonandum confirmarem. Ego accepta ab eo beneficij ſui, & totius Congregationis tam ſpiritualiter quam corporaliter ſocietate, adſtantibus ibi Proceribus noſtris portionem ſuam per chirothecam unam adimplevi. Actum eſt apud Harlebec anno Incarnationis Dominicæ mileſimo nonageſimo. Indictione 13. Epacta 8. regnante Philippo Gloriſiſſimo Francorum Rege anno 31. anno Archiep. Domini Raynaldi 7. Radulfo regente feliciter Eccleſiam anno 3 Data per manum Vulfranni 4. Calend. Octob. ejuſdem Reginæ Cancellarij.

† *Signum Adelæ Reginæ*
Signum Rodulfi Abbatis † *Signum Theobaldi, Hugonis, Richeri, Lanfredi, Rogeri, Leduini, Lamberti, Albaldi, Aimonis, &c.*

Lue ignaria ſeu ſacro igne per Flandriam ſæviente, cum B. Theodorici feretrum allatum eſt, contigit multos divinitus ſanari, quod B. Confeſſoris nomen & cultum mirum in modum auxit, & propagavit. De hoc loco Meyerus ad annum 1089. & Sigebertus his verbis. *Annus peſtilens maximè in occidentali parte Lotharingiæ, ubi multi ſacro igne interiora conſumente computreſcentes exeſis membris inſtar carbonum nigreſcentibus moriebantur, &c*

Prædictam Adelæ Reginæ munificentiam Flandriæ Cómes Robertus ejuſdem frater ad bellum ſacrum proficiſcens, confirmavit diplomate apud S. Theodoricum dato, ubi Remis tranſiturus, eo quo licuit apparatu, ab Abbate & Monachis exceptus fuit an. 1096. Indict. 4. cui Ebalus Comes ſubſcripſit.

Robertus Comes ſuſceptus in monte hoc ab Abbate, confirmat id quod Adela ſoror Monaſterio conceſſerat, ac inſuper addidit unum bovarium prati

Altare de Turribus ſupra Matronam datur Cluniacenſibus à Raynaldo, & Altare de Hermondivilla Sancti Theodorici Monachis.

CAPUT V.

Altaria à Nobilibus occupata.

RAYNALDI ſtudium & ſagacitas enituit quam maximè in vindicandis Altaribus quæ ſacrilego uſu Nobiles alendis familijs velut patrimonium injuſtè retinebant, in hæc latenter intruſi Epiſcoporum

RAYNAL-DUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1092.

rum negligentia, aut largitione bellicæ virtutis prætextu, vel certè ob aliquod in Eccleſiam exhibitum obſequium, à quibus pedetentim ſed ægrè emancipata Cœnobitis ſæpius cum onere conceſſa ſunt. Omnium inſtar ſit Altare de Turribus ſupra Matronam (ſic enim beneficium Eccleſiæ Altari obnoxium ſeu Curiale Sacerdotium vocabant) Cluniacenſibus datum à quo celebris Decanatus Paulo poſt ſumpſit exordium, ut patebit infra ubi ex aſſignatis oneribus liquet Monachos meritò decimas poſſidere, tenerique ultimam fundatorum voluntatem ſedulò ac fidenter exequi, aut eorum loco, qui Abbatiarum vel Prioratuum reditibus potiuntur. Charta autem Raynaldi Præſulis ſic incipit

Charta Raynaldi Archiepiſcopi pro Cluniacenſibus.

Ex tabulino Cluniacenſi.

EGo Raynoldus nomine non merito Remorum Archiepiſcopus, Univerſis Beatæ verè Matris Eccleſiæ filijs, &c. Cum primum nos ad diſpenſationem Remenſis Eccleſiæ divinæ pietatis vocatio accerſivit, circa hoc ſolertiæ noſtræ ſtudium potiſſimùm deſudaſſe, ut Altaria quæ Anteceſſorum noſtrorum negligentiâ in Laïcorum jura conceſſerant quavis occaſione, ad Eccleſiaſticas perſonas revocarentur, & ab injuſta ſæcularium hominum ſervitute emancipata, quibuſlibet ſervis Dei juxta Canonicam ſanctionem erogarentur.

Quia ergo Altare de Turri ſuper Maternam quorundam Potentium de Plagajotro violenta uſurpatio occupaverat, poſt pleróſque incaſſum conſumptos labores, id demum ab eiſdem Spiritus ſancti ſuffragante conſilio impetravimus ut nobis illud redderent, & ſic redditum, Eccleſiæ ſancti Petri Cluniacenſis impertiremus. Sanè cum Fratres loci hujus ampliſſimo ſemper coluerimus & honore & amore, ut eos nobis ex devotis devotiores redderemus, Altare hoc illis religioſæ hujus conventionis pactione interpoſita, abſque perſona perpetualiter tenendum conceſſimus, *Vt quot annis anniverſarium noſtrum in Eccleſia Cluniacenſi, cum pleno officio Miſſæ videlicet & vigiliæ in Fratrum Conventu celebretur, & ut eodem die duodecim pauperes de cibo, qui diei competit, reficiantur.* Quod ſi quidquam quod animæ noſtræ expediat, Fratribus adnectere placuerit, indè nos & gratias referemus, & ſi qua à nobis beneficia expoſtulabunt, ea longè facilius aſſequentur.

Altare abſque perſona tenendum datur.

Cluniacenſes Anniverſarium Rainaldi celebrare tenentur.

Denique placuit ut & hoc ſtabiliretur de omnibus Succeſſoribus noſtris id fieri, ut cum eos obiiſſe Fratres acceperint, pro eis plenum officium celebrent. Cæterùm cum quempiam Canonicorum Remenſium ad vocem pulſantis Iudicis carnis univerſæ viam ingredi contigerit, cum primùm de tranſitu Canonici Fratres Cluniacenſes certi effecti fuerint, Miſſam unam generalem, & vigiliam pro anima Canonici celebrantes, fontem miſericordiæ Dominum deprecentur. Poſtremo, ut noſtræ devotionis Pagina impoſterùm non caſſanda prorogetur, teſtamentalibus auctoritatis noſtræ litteris eam irrefragabiliter corroboratam, cum ſigilli noſtri additamento aſtipulamus, & ne quis eam auſu temerario violare præſumat, ſub anathemate interdicimus.

Et pro Canonicis Rem. cum primùm exceſſerint orare.

Signum Domni Raynaldi Archiepiſcopi.
Signum Rogeri Catalaunenſis Epiſcopi.
Signum Elinandi Laudunenſis Epiſcopi.
Signum Rabodi Noviomenſis Epiſcopi
Signum Manaſſa Archidiaconi. Signum Arnulſi Archidiaconi.
Sig. Manaſſæ Præpoſiti. Sig. Lenini Decani.

Actum Remis in Archivo Pontificali anno Incarnati Verbi MXCII. *Indict.* XIV. *Regnante Francorum Rege Philippo anno* XXXII. *Archiepiſcopatus autem Raynaldi an.* VII. *Godefridus Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubſcripſit.*

De

De Prioratu villæ de Turri ſupra Maternam cui prædicta donatio dedit initium, opportunior infra occurret dicendi locus ad an. 1119.

Anno ſequenti Raynaldus Archiepiſcopus ſuæ obſervantiæ monimentum erga beatiſſimum Theodoricum miraculis tota Provincia celebrem teſtaturus, Altare de Hermondivilla duabus circiter leucis à ſuo Monaſterio ſita, imperſonaliter eidem tenendum conceſſit hac interpoſitâ pactione; ut cum ad vocem pulſantis judicis ex hac vita migrare contigerit, fratres ejuſdem loci quotannis Anniverſarium ejus exequantur, ac in eo Patris ſui, Matriſque ſint memores, quod corporis, cujus organis uſus eſt, vivénſque circumtulit, ſubſtantiam miniſtraſſent. Charthæ velut teſtes ſubſignarunt Henricus S. Remigij Abbas, Nocherus Altivillarenſis, Burchardus S. Baſoli, Seguinus Abbas S. Nicaſij, Arnulfus Archidiaconus, Manaſſes Archid. Manaſſes Præpoſitus, Lenninus Decanus, &c. 1093. Indict. 2. regnante glorioſiſſimo Francorum Rege Philippo 32.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. An. 1093.

Godefrido Cancellario.

Hugo Regiteſtenſis Comes, ob illatas hominibus S. Remigij vexationes à Raynaldo excommunicatus, & ab eodem facti pœnitens, Paulo poſt abſoluitur. 1094.

CAPUT VI.

NORMANNIS poſt exceſſum Caroli Calui, crebris irruptionibus Galliam infeſtantibus, ſacra, profanáque ſic confundi & commiſceri cœperunt, ut certatim Nobiles, quibus urbium Provinciarúmque adminiſtratio tamquam vicarijs demandata erat, abſolutum earum Dominium, proventus annuos Cœnobiorum, & Altaria uſurpaſſe non contenti, inter quos occurrit hic Regiteſtenſis Comes nobili loco natus, & affinium claritudine celebris, qui cum terras S. Remigij indebitis vexationibus & Angarijs fatigaret, conquerentibus vaſallis Monaſterij apud Abbatem quod ejuſmodi ſolvendis oneribus pares non eſſent, Abbas Comitem primum ſupplex adijt, rogátque ut ab incœptu ſponte abſtineat. Cúmque monitionem flocci faceret, Archiepiſcopus, Clerus Remenſis, Abbas & tota ipſius Congregatio eum ob pervicatiam excommunicant, omniáque ejus Caſtella interdicto ſupponunt. Comes poſt aliquod tempus conſcientiæ ſtimulis agitatus, reſipiſcere ſtatuit, Remóſque veniens petit abſolui ab Archiepiſcopo; tum paciſcitur cum Abbate, & Monachis hoc tenore in Charta latius expreſſo; quam hic ex Carthophylacio deſcribendam curavimus.

Abſolutio Hugonis Comitis Regiteſtenſis.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus Sancti. Ego Raynaldus nomine non merito Remorum Archiepiſcopus. Notum facio omnibus tam præſentibus quam futuris, quod ipſe ego & Clerus Remenſis, & Domnus Henricus Abbas ſancti Remigij & tota Congregatio ejuſdem loci excommunicavimus Comitem Hugonem, pro injurijs quas

 faciebat

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An. 1094.*

faciebat in villis S. Remigij, & etiam omnia Caſtella ejus ſub interdicto poſueramus. Quoniam ergo idem Comes longo tempore in excommunicatione jacuerat, ductus pœnitentia ad nos venit, & ut eum abſolueremus in curia noſtra ante nos, & ante eundem Henricum Abbatem, præſentibus etiam Clericis noſtris, & Monachis S. Remigij & Optimatibus noſtræ urbis, Deo, & Beato Remigio & nobis dimiſit, & vuerpivit exactiones, quas tallias vulgo vocant, quas in villas ſancti Remigij exercebat, & omnia carropera, & opera Caſtellorum & omnes alias injuſtas conſuetudines. Affuit filius ejuſdem Comitis Manaſſes huic conventioni, & eam ipſe conceſſit, literæ etiam Comiti ſunt expoſitæ, & eas laudavit. Prætereà ne hæc conventio deinceps violetur, litteris his teſtimonialibus & ſigilli noſtri impreſſione, clarorum etiam virorum teſtimonijs eam corroboravimus. Interfuêre domnus Manaſſes Præpoſitus, Lenninus Decanus, Mainardus, Dudo, Joannes Richerus Cantor, Joffridus, Godefridus Cancellarius, Odalricus, Fulco, Adam, Rodulphus Camerarius. De Monachis ſancti Remigij Lambertus Decanus, Anſcherus Cantor, Vvido Theſaurarius, Macharius. De Militibus, Ernaldus, Burdinus, Pontius, Vvido, Erlandus Vicedominus, Odo, Paganus, Petrus.

Actum Remis anno Incarnati Verbi 1094. Indict. 2. Regnante Francorum Rege Philippo an. 33. Pontificante domno Rainaldo an. 10. Godefridus Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubſcripſit.

Inferius in eadem Charta ſic habetur. Igitur idem Comes Hugo, diſcedens à nobis ad eundem beatiſſimum Confeſſorem nudis pedibus, unà cum filio & hominibus ſuis profectus eſt, & ante ſacratiſſimum Beati Remigij corpus accedens, & utrumque genu in terram figens, caput in ſepulchrum Venerandi Confeſſoris humiliter intromiſit & litteras iſtas ſuper ipſum ſacratiſſimum corpus conventionem hanc ſervaturus ipſe manu ſua impoſuit.

Et hæc Rainaldi Præſulis Charta cùm omnium prima ſit quas viderim, qui Regiteſtenſis Comitis mentionem faciat, non abs re erit, cum Urbis Nomenclatura, Comitum quoque paulo curioſiùs antiquitatem intueri, & inveſtigare quibus initijs creverit primaria urbs ditioni eorum ſubjecta, quæ inter Diœceſis celebriores meritò numeratur; hæc enim cum quibuſdam fabellarum involucris obnubilitata ſint, quæ ſæpius in texendis Genealogijs, populorúmque originibus eruendis occurrunt, luce veritatis hiſtoriæ indigent, quæ ex probis auctoribus hauriri ſolet, aut ſaltem ex diſcurſu, cui nihil veriſimile poſſit opponi.

De Pago & Urbe Regiteſtenſi, & quandonam Regiteſtis nomen in uſu eſſe cœperit.

CAPUT VII.

Sic interpretatur Haſſiet Plinius Pinetus in verſione ſua Gallica lib. 41. cap. 17

DE Regiteſtenſis Pagi antiquitate diſcors eſt ſententia apud auctores. Sunt qui putant Eſſuos Ceſaris apud quos Roſcius cum legione hymavit lib. 5. eſſe Reiteſtis Accolas, quibus adſtipulatur Marlianus in notis ad Commentaria, turrimque eorum quæ ad hæc prominet, opus eſſe Romanorum, qui in Belgium effuſi, hanc haud procul à fluvio extruxêre, ut Belgarum ferocitati obſiſterent. At oculatiores hiſtorici Eſſuos inter Normanici tractus accolas collocant qui Britanniæ Armoricæ adjacet, cla-

clarumque eſt ex Cæſare totam hanc plagam à Matrona ad fines Treuirorum, Remorum tunc fuiſſe ditionis, ut alibi probavimus. RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094

Alij Regireſtis vocabulum cum Francorum Monarchia natum Arbitrantur, imo forſan antiquius ex auctoritate cujuſdam MS. qui inſcribitur vita ſancti Arnulfi Martyris, ubi legimus Rogatianum, omnia quæ habebat in villa Reiteſte B. Remigio, à quo in fidem Chriſtianam converſus fuerat, contuliſſe, ut pro habenda Sobole preces funderet apud Deum. At quamvis B. Arnulfus, qui ibidem quoque Comes Remenſis dicitur, claruerit ſub Clodoveo Rege, latet tamen quo anno vixerit auctor prædicti codicis, qui juxta morem ſui ſæculi ſcripſit, & Frodoardo mihi junior videtur, apud quem de Regiteſte nihil reperire eſt, nec prædictæ donationis ullum in prolixiori teſtamento ſancti Remigij extat veſtigium, & ſi forſan hujuſce nominis quædam villa fuit in Diœceſi Remenſi, Comitatus hæc dignitate non gaudebat, nec à Toparcha hæreditario regebatur, ut ſupponit geſtorum ſancti Arnulfi concinnator Anonimus ac dubiæ omnino fidei. Addo nec hunc ſatis perpendiſſe regionem hanc qui cis & ultra Axonam eſt, aliter olim fuiſſe partitam, quam nunc ſit, nam pro Regiteſtenſi Pago tunc penitus ignoto, erat Caſtricenſis, Dulcomenſis, Vouſenſis, Porcenſis, & Stadonenſis, & ex his Caſtricenſis, in quo eſt Doncherium, ſitus ſupra fluviolum Bair vel Bar, fuit Herlebaldi cujuſdam ſub Carolo Simplice, quem poſtmodum Roberto regnante, tenuit Fridericus quidam Lotharienſis, ut ex Henrici Regis Germaniæ Charta vidimus tom. 1. Pertiſus Pagus legitur quoque inter capitularia Caroli Calui, & apud Frodoardum lib. 3. cap. 10. ***Dedit Carolus rès quaſdam Eccleſiæ ſancti Remigij, in Pago Pertinſe, in villa Baildronis curte manſa duo, & in Dodelini monte manſa duo, atque in Vualdonis curte manſa duo, cum mancipijs,*** Fierique poteſt ut necdum nato Regiteſtenſi vocabulo, villa de Pertinſe fuerit caput Pagi, cum prædictæ villæ fuerint propè Retellium.

Baildronis curtis Bretoncourt ſuccurſus Eccleſia Regeteſt. Dodelini mons Bouvellemõt. prope Chagny. Vualdonis curtis Aubũcourt, les Fauix & Lugny.

Quidam his rationibus convicti Regiteſtenſis etymon expendunt, ut indè urbis vetuſtatem eruant. Opinantur enim tempore Caroli Calui, quo Scaldis & Moſa regni Francici fines terminabant, primariam hanc civitatem ac circumiacens territorium Comitatum Regiteſtenſem ideo fuiſſe nuncupatum, qùod eſſet veluti teſtis, & judicium ſeparationis Regni ab Imperio, illúmque ab Axona, ad Moſam fuiſſe protenſum, ubi ſunt Oppida Maceriæ, Varx, & Doncherium. Ingenioſum hoc commentum falſitatis facile convinci poteſt cum prædicta Oppida quæ Comitatus appendices dicuntur, Comitum Regiteſtenſium ditioni non ceſſerint, ante Philippum I. Macerias initium habuiſſe ſub Carolo ſimplici legimus apud Frodoardum, Varx ditionis Abbatum Moſomenſium antiquitus fuit, Doncherium ſancti Medardi Sueſſionenſis ex Privilegio Caroli Imperatoris, in quo fidenter quidam aſſerunt Retellium Raſtrum vocari, & Pagum Comitatum Raſtienſem, quod ex diplomatis autographo falſum eſſe arguitur, ubi ne veſtigium quidem hujus nominis apparet, ſed Caſtrenſis tantum Pagi, ex quo mutatâ littera capitali C. in R. Raſtrenſe vocabulum, aut Retellij nomen fluxiſſe potuit, quo Britto utitur, & Raſtri apud Meyerum in annalibus, alluditque ad Regionis fœcunditatem, quod Raſtrum inſtrumentum fit dentatum glebis confringendis, ſegetibus agglomerandis, vel etiam noxijs herbis expurgandis idoneum.

Nunc quod ad Comites ſpectat, qui Raſtella geſtant in Inſignibus, ne gratis quæſitæ antiquitatis nebulis obvoluamur, arbitror eos ijſdem circiter incœpiſſe temporibus, quibus & Trecenſes, ſtatu bellis obvoluto id permittente. Sunt qui putant Trecenſes, ut haberent vaſallos & ſui Comitatus pares, prædia ſeu feoda, ab Eccleſijs quoquo modo ablata, eis contuliſſe, quod Bullæ ſummorum Pontificum Innocentij & Alexandri

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

haud obſcurè innuunt, quibus patet Comites Campaniæ fidelitatem Remenſi Archiepiſcopo præſtitiſſe propter Sparnacum, Rouciacum, Fimas, Retellium, &c.

Regiteſtenſes Toparchæ arce conditâ, in eo Caſtello pedem fixerunt.

Comites igitur Regiteſtenſes, conviventibus Francorum Regibus ſtabiliti, Caſtrum erexerunt, quod ſenſim ædificijs crevit, factúmque eſt civitas longè celebris ac primaria totius pagi, cui acceſſerunt tanquam appendices ſtudio Comitum villæ & Oppida circumjacentia vſque ad Moſam. Vrbs autem ea quæ Pago nomen indidit, ſita eſt in amœno & fertili territorio ſupra Axonæ alveum, vbi pons eſt quo fit tranſitus in campum vireſcentem & amœnia prata quibus vrbs cincta eſt verſus meridiem. Præter juſtitiam Comitis quam Ballivus adminiſtrat cum Fiſcali Procuratore, habet etiam præfectos Regiorum vectigalium, & Mareſchalliam fuitque erecta in Ducatum, & Pariatum Franciæ in perſona Ludovici de Conſague & Henricæ Clivienſis.

Valſeburgus qui fabuloſam texuit Genealogiam Clodionis, ex quo deducit Duces Tongrorum, Namurcenſium, & Lotharienſium, Retellenſium Comites pari antiquitate facit cum Francorum Monarchia & quaſi Gregorio Turonenſi in hac re oculatior fuerit, qui ſe ignoraſſe fatetur an Meroveus filius ſit vel affinis Clodionis, tres huic liberos fidenter aſſignat, natu majorem Anonymum, quem occubuiſſe dicit propè Sueſſiones, Raucarium, & Albericum, quos Baſina Clodionis uxor clam ſuſtulit, abſconditque in Turingia, cum primùm Moroveus Francorum Rex renuntiatus eſt. Hi duo ſimul cum Gotis, Oſtrogotis, & Ægidio Galliarum Toparcha pro Valentiniano Imperatore aduhati, bello Regi Francorum fortiter illato, partem Avitæ hæreditatis vindicarunt, undè Raucarius Cameraco, Hannoniâ, Arduennâ, & Alſacia regni titulo potitus eſt; Albericus verò ea Galliæ Belgicæ parte de Clodionis patrimonio, in qua urbs Regiteſtenſis condita, quam poſteri, inquit, idem auctor cum alijs Dynaſtijs pacificè tenuerunt, reliquit enim poſte ſe Albericus Vaubertum & Rogatianum Patrem ſancti Arnulfi.

Sed miſſis vetuſtioris hujus Genealogiæ figmentis incognitæ apud probos auctores, primus Regiteſtenſium Comes, cujus clarior extet notitia, eſt Manaſſes qui uxorem duxit de familia Comitum de Roceiaco, hic licet caput ſuæ ſtirpis à nobis dicatur, prodijſſe tamen potuit ex alio quodam Manaſſe qui vindemiſſam obtinuit ab Eccleſia Remenſi 4. Pontificatus Adalberonis & 20. regni Lotharij anno 960. pro quibuſdam prædijs in Comitatu Remenſi, Portiano, & Caſtricenſi ſitis, ex Charta ad Calcem Flodoardi, ſubſcripſiſſeque videtur Privilegio Monachis ſancti Theodorici conceſſo à Lothario Rege, ubi non Militis tantum ut prius, ſed Comitis nomine inſignitur an. 974. Ex illo igitur Ordeláque ejus uxore æque nobis incognita forſan ortus eſt Manaſſes ille Regiteſtenſis Comes, cujus Genealogiam certam & & indubitatam aggredimur.

Comitum Regiteſtenſium accurata ſeries.

Alij volunt habuiſſe pro inſignibus tria caſtra aurea in ſcuto coccineo.

Manaſſes igitur Regiteſtenſis Comes Inettam Ebali primi Comitis Roceiacenſis ſororem duxit ſub Roberto Rege. Refert Albericus Theodoricum Virdunenſem Epiſcopum ei abſtuliſſe Caſtellum S. Menechildis an. 1065. cui concinit Valſeburgus, quamvis in connubio recenſendo multum aberret.

Hugo I. Meliſindem de Monlehery ſibi ſociavit in Matrimonio, cujus meminit Guillelmus Tirius libro 12. belli ſacri. Dedit Allodium de Erlon Monaſterio ſancti Vincentij Laudunenſis, Villam de Singlei cum ſeruis, ancillis, banno & juſtitia Nicaſianis an. 1091. Pacificavit cum Abbate ſancti

Remigij

Remigij 1094. ut ſupra vidimus. Prioratum de Nouvy extruxit 1097. Eccleſiam beatæ Mariæ Regiteſtenſis abdicavit pro erectione Prioratus anno 1118. Quieſcit in Eccleſia de Nouvy, legitúrque Epitaphium ejus latinè & Gallicè ſcriptum. Liberi quos ex Meliſinde ſuſcepit hoc ordine memorantur. RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

1.	2.	3.	4.	5.
Balduinus du Bourg dictus Eguillon, Hieroſolymorum Rex id nominis 2. poſt obitum Balduini I. ipſius conſanguinei an. 1118. vocatur autem de Burgo eo quod Pater ſuus ei hanc Caſtellaniam è Comitatu Regiteſtenſi dependentem pro Apanagio dederat. Obijt 1131.	*Manaſſes Comitis Regiteſtenſis filius ex Charta Rodulfi Archiep. an. 1094. & ex alia cujuſdam Thomæ ſub Manaſſe Archiep. 1102. vbi nominatur Manaſſes de Regiteſte ſine addito. Obijt abſque liberis an. 1115*	*Gervaſius Archiep. Remenſis nominatione Regis, Comitatum tenuit poſt obitum patris, ſatisfecitque pro quibuſdam vexationibus quas intulerat Monaſterio S. Remigij in Concil. Rem. an. 1115.*	*Mathildis Mater Guitberi Caſtellani vitriacenſis, & Comitis Regiteſtenſis poſt Gervaſij patrui obitum.*	*Hodlerna vxor Hebranni de Hergiis.*

De eo Albericus ad annum 1117. Frater Balduini de Burgo Gervaſius ab Epiſcopatu caſſatus Remenſi, Clericatum dimiſit, & Comitatum de Reiteſte ſibi hæreditarium arripuit ducens in uxorem Helizabeth filiam Comitis Gaudefridi Namurcenſis natam ex ſybilla filia Comitis Rogeri Porcenſis. Iſto Gervaſio mortuo qui filiam unicam reliquit, duxit eandem Clarembaldus de Roſeto. Gervaſius fuit Avunculus Alberti Leodienſis, & Avus Rogeri Laudunenſis Epiſcoporum.

Vviterus Odonis Caſtellani Vitriacenſis & Mathildis Regiteſtenſis filius, Comitatui ſucceſſit an. 1124. duxitque Beatricem Godefridi ſecundi Comitis Namurcenſis; & Ermenſoudis de Luxemburgo filiam. Subſcripſiſſe legitur cuidam declarationi factæ per Guermundum de Caſtellione (Rominiaci poſt ſanctam Eccleſiam Compendienſem advocatum) cum alijs Nobilibus, Henrico Comite de Grandi-Prato, Drogone de Petra-Ponte, Gaulchero de Caſtellione, Matthæo de Montmorency &c. an. Incarnationis 1133. Regnante Ludovico Rege an. 1. Reginaldo Remenſi Archiep. Cathedra præſidente.

Vviterus Ellantio recens intra limites Comitatus erecto, dedit quidquid habebat in eodem loco tam in terris quam in ſylvis ad omnes uſus Monachorum; ita tamen quod nemus non extirpabunt cauſa agriculturæ &c. Chartæ donationis ſubſignarunt Manaſſes Comes, Hugo, Albertus Remenſis Canonicus; & Balduinus. Prædicti Comitis filij

Hugo natu major Monachiſmũ induit apud S. Remigium an. 1160. legiturque in chartulario Monaſterij, vbi Manaſſes dat pro anniverſario fratris ſui Hugonis duos modios frumenti in villa de Thanson & Scholam Regiteſtenſem an. 1174.	*Manaſſes fratri ſucceſſit in Comitatu 1171. fundavitque Eccleſiam Collegiatam apud Macerias an. 1176. legitur in Chartulario Sancti Remigij 1171. 1182. & 1196.*	*Albertus Canonicus Remenſis & Archidiaconus, legitur in Chartulario fundationis Canonicorum Macerienſium an. 1176. cum Balduino fratre.*	*Balduinus poſſedit terram de ſancto Auiano poſt obitum Manaſſis fratris, cujus partem contulit Eccleſiæ Remenſi in Eleemoſynam. Adhuc legitur anno 1169. in Chartulario Sancti Remigij.*

Ioannes & Manaſſes filij Vviteri Comitis leguntur in Charta pro Molendino Regiteſtenſi, in Chartulario Remigiano 1144.

Vviteri

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

Vviteri filiæ fuerunt Beatrix, N. Clementia, Agatha. Dicta Beatrix nupſit Rogero Siciliæ Regi, ex quorum matrimonio prodijt Conſtantia uxor Henrici V. Imperatoris: Beatricis hujus, vel forſan Vviteri coniugis, quæ pariter Beatrix vocabatur annulus capſæ beati Remigij dudum appenſus fuit cui inſcriptum erat Beatrix me dedit N. . . . . Hugonem Vicedominum Catalaunenſem: Clementia verò Agatha, Hugonem Dominum de Petra-Ponte.*

Manaſſes II. Vviteri filius ſociavit ſibi Mathildem filiam cujuſdam Comitis ex Germania; leguntúrque ambo cum filijs in Charta protectionis villæ de Singleio an. 1198. in tabulario ſancti Nicaſij pro parte Molendini de Mondreſicurte quam Monachis aſſignat his verbis.

Ex veteri Chartulario S. Nicaſij.

Notum ſit tam præſentibus quam futuris, quod ego Manaſſes Regiteſtenſis Comes, adſtantibus & laudantibus Mathilde uxore mea, & Hugone meo filio & uxore ejus felicitate, & Balduino fratre meo, ob animæ meæ remedium in Eleemoſinam relinquo Eccleſiæ Noviacenſi quinque modios bladi, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ Regiteſtis tres modios in Molendino de Mondreſicurtè ſingulis annis in perpetuum recipiendos, bladi hujus medietas erit hyemalis, altera verò Marcialis &c. Eccleſiæ verò ſancti Nicaſij relinquo omne præfati Molendini reſiduum, & quidquid in Molendino fullanti poſſidebam, &c. Actum 1198.

Hugo III. uxorem Felicitatem Comitiſſam de Beaufort vivente patre duxit 1191. ſeque munificum præbuit erga Ellantium, Prioratum de Altomonte, & Noſocomium Regiteſtenſe cui contulit terram de Remicourt. Dominium ſanctæ Menechildis commutavit cum Theobaldo Trecenſi an. 1200. cujus Caſtellum novis propugnaculis munivit Blancha Comitiſſa an. 1207. ex Alberico. Pactum inijt pro Fortalitio de Charbogne cum Alberico Archiep. ubi hunç Dominum ſuum vocat an. 1215. & cum Petro Abbate ſancti Remigij pro hoſpitationibus, carretis, alijſque juribus quæ ſibi deberi contendebat in villis de Joannis villa, Alenduiſio, Guerreio. . . . . & nemoribus quæ ab eadem Eccleſia in feodum & hominium poſſidenda tamquam advocatus receperat an. 1203. prædictus Comes fato functus an. 1228. Jacet apud Ellantium. Filij ejus, ſucceſſivè Comitatum tenuerunt ſcilicet

Hugo, Joannes, Galcherus, Manaſſes.

HUgo IV. Mabilem Caſtellani Iprenſis filiam ſibi Matrimonio junxit, eſtque ex præcipuis fundatoribus Capituli Braquenſis, cui dedit terras de Tournancourt & de Mezieres-Fontaine anno 1237. Extruxit quoque Caſtellum Reginaldi vivente patre ex Charta ſequenti.

Ego Hugo Comitis Regiteſtenſis primogenitus, omnibus præſentibus litteras inſpecturis ſalutem. Notum facio, quod ego Caſtrum Renaldi quod de novo conſtruxi inter villam Bracquenſem, & vallem Dei ſuper montem qui dicebatur Chaſtellier, ad legem Caſtri Bullionenſis inſtitui, & juravi eandem libertatem, & eaſdem conſuetudines me obſervaturum Burgenſibus ibidem manſuris quas habere noſcuntur in Caſtro de Boüillon anno 1227. Mabili uxore mortua ſine liberis, Hugo Joannam Comitiſſam de Barro filiam Margaretæ dominæ de Dampierre ſororis Guillelmi Comitis Flandriæ duxit an. 1239. & ex ea ùnicam filiam ſuſcepit. Ab humanis exemptus an. 1241.

Maria Hugonis 4. filia Comitatui ſucceſſit an. 1241. obijtque poſt duos annós. Patrui ejus inita cum Guillelmo Flandrenſi concordia pro reſtitutione dotis Joannæ neptis ſuæ, litem habuerunt pro partitione bonorum quæ tandem hac conventione ſopita an. 1244. * qua Joannes major natu Caſtellaniam de Raucourt aſſignat fratri Galchero Leodienſi Archidiacono, Manaſſe

* *Comes his Monachis S. Remigij remiſit ſervitutes Karretæ quæ debebant homines de Joannis villa, de Landuiſio, de Barron, &c. quadam conventione cui ſubſcripſerunt Felicitas Mater eius, Domina de Belleforti, & Ioanna uxor eius Comitiſſa menſe Octobri 1241.*

Manaſſe villas de Burgo & de ſancto Hilario, Mathildi verò Thomæ de Couciaco uxori terram de Caſtilione ſuper Bar & Eſvel. ſic

Joannes per obitum Mariæ, Regiteſtenſis Comes Renunciatus, fidelitatem vovit Theobaldo Comiti Campaniæ an. 1245. Mariam primùm Arnulfi Domini de Audenarde filiam matrimonij vinculo ſibi ſociavit, tum ea ſine liberis mortua, Mariam alteram duxit Joannis Caſtellani Noviòmenſis Comitis de Torote filiam. Hic fundavit cereum in Eccleſia ſancti Nicaſij qui tempore Majoris Miſſæ tantum ardere debet 1247. Emit Dominium de Stonne à Nicolao Dagnat, extructóque Prioratu de Louvergny ordinis ſancti Guillelmi 1249. obijt ſine liberis 1251.

Galcherus Caſtellanus de Raucourt Archidiaconus Leodienſis & Remenſis Canonicus ab anno 1246. ex actis Capitularibus quibus ei ob generis nobilitatem terra de Avanſon aſſignatur pro reditu Præbendæ, litem movit adverſus Manaſſem fratrem, & Thomam de Couciaco Mathildis Regiteſtenſis maritum pro ſucceſſione Joannis eorum fratris; quæ amicè compoſita eſt anno 1252. Multa bona conceſſit Religioſis Ladenienſibus; ob quæ quot annis ei debent Anniverſarium: Ellentio Cœnobio, & Eccleſiæ Regiteſtenſi, cujus Prior ob ſalutem animæ ejus debet ſingulis annis erogare pauperibus tredecim tunicas, & totidem calceos. Reliquit etiam modium frumenti in villa de Singli ſub Altomonte accipiendum Monaſterio ſancti Nicaſij pro emendis duobus cereris qui jugiter ardere debent ante Maius altare dum divinum perſolvitur Officium. Verba Chartæ hæc ſunt *Pro duobus cereris emendis ad ardendum continuè ad horas & ad Miſſas in perpetuum ante mangum altare in honore Beati Nicaſij Martyris.* Obijt 1263. ſepulturæ traditus apud Ellanium.

Manaſſes Dominus de Macerijs, & Caſtri Raynaldi; Comitatum obtinuit poſt fratris exceſſum, pacificavitque cum Thoma de Couciaco pro ejus ſucceſſione conſilio Theobaldi Comitis Campaniæ. Ex Iſabella uxore ſuſcepit Hugonem, Mariam, & Felicitatem.*Defungitur anno 1271. apud Ellanium ſepultus cum patre ut infra dicemus.

Iſabella Manaſſis relicta duxit Nicolaum de Charbogne Dominum d'Autry quo titulo ſæpius utitur in Chartis. Ex horum Matrimonio prodijt Galcherus de Charbogne apud S. Remigium ſepultus cum hoc Epitaphio vernaculè conſcripto. *Ci giſt Gaulcher de Charbogne Moyne de S. Remy, frere de la Comteſſe de Rethel, Oncle du Comte de Flandre, & Couſin germain au Comte de Grand-Pré, qui trepaſſa l'an de grace* 1319. Iſabella jacet apud Ellantium in cujus ſepulchro leguntur hi verſus Gallici.

Iſabelle la Comteſſe giſt ſous cette lame
Volontiers oyoit Meſſe dieux ait mercy de l'ame.
Des Cieux de cry fut née mon eſtoit bonne Dame
Ieſus-Chriſt couronné, l'ame eſt en ſon Royaume.

Adhuc vivebat Nicolaus de Charbogne anno 1295. & 1363. ex Chartulario Sandionyſiano Remenſi ubi vocatur duntaxat Dominus de Charbogne & d'Autry.

Hugo VI. litem habuit pro ſucceſſione Comitatus poſt obitum Manaſſis cum Maria ſorore ſua quæ nupta fuerat Galtero Domino d'Enguyen, quam Theobaldus Campaniæ Comes diremit 1272. hic ſorori terram de Machaut cum appendicijs pro ſorte reliquit, & ſic quietus perſeveravit uſque ad obitum quem MSS. aſſignant anno 1290. Jacet apud Ellantium.

Jacobus Regiteſtenſis Hugonis filius unicam filiam Joannam nomine habuit omnium bonorum ſuorum hæredem. Meyerus eam Mariam vocat Jacobi Comitis Raſtellani.

Joanna

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

Joanna Philippi Regis aſſenſu, & conſentientibus Guidone Comite Flandrenſi, & Maria Galcheri Domini d'Enguien uxore, Ludovico Flandrenſi Nivernenſi Roberti filio natu majori ſociata anno 1291. Comitatum Regiteſtenſem dotis nomine Flandro detulit, qui poſtmodum cum Nivernenſi conjunctus eſt. Ex horum connubio prodijt Ludovicus II. qui Margaretam Philippi longi filiam duxit uxorem, ſucceſſitque Comitatui Flandrenſi poſt obitum Roberti Avi ſui ut condictum fuerat, quamvis ipſo adhuc vivente Ludovicus primus pater ejus obijſſet.

Ludovicus II. Ludovici I. & Joannæ filius dictus de Creciaco, Comes Flandrenſis, Nivernenſis & Regiteſtenſis, ex Margareta reliquit Ludovicum III. Maleacenſem nuncupatum, & Margaretam uxorem Joannis Britanniæ, obijtque in pugna Creciaca anno 1346. Brugis tumulatus.

Ludovicus III. aſſenſu Regis Philippi Valeſij tenuit Comitatum Regiteſtenſem in Pariatu, univitque oppidum de Varx à ſe recens acquiſitum cum Comitatu Regiteſtenſi ſub fidelitate Regis, Doncherium præterea munivit, ſuſcepitque ex Margareta Ducis Brabantiæ filia uxore aliam Margaretam, quæ deſponſata eſt Philippo veterum Ducum Burgundiæ ultimo 1354. at eo obeunte ſine liberis, Ducatus Burgundiæ ad ſceptrum Francicum redijt, quo Rex ſtatim inveſtivit Philippum Audacem qui hæredem Flandriæ, & Retellij ſibi conjunxit an. 1369.

Philippus Audax Joannis Regis filius, Comes Regiteſtenſis ex parte uxoris relictæ Philippi prædicti, tres ex ea filios ſuſcepit quibus Dominia ſua partitus eſt, Antonio Comitatus Atrebatenſem & Regiteſtenſem primo aſſignavit, tum Brabantinum Lotharienſem, & alia Dominia extra Moſam ſita poſt obitum Matris poſſidenda. Philippus exceſſit anno 1404. Jacet in Cartuſia Divionenſi quam fundavit.

Antonius Matre è vivis ſublata an. 1405. prædictis omnibus Dominijs potitus eſt, juxta diſpoſitionem teſtamenti paterni, obtinuitque eodem anno à Carolo Rege, ut Comitatus Regiteſtenſis incolæ immunes eſſent ab omni vectigali, modo annuatim ſoluant ſummam quinque millia librarum, & etiam à tributo ſalis an. 1408. Occubuit in pugna Azincurtia poſtquam ex Joanna Vvarerani Comitis ſancti Pauli filia reliquiſſet Joannem & Philippum.

Joannes Dux Lotharienſis Brabantiæ &c. erexit Acedemiam Lovanienſem, nulloſque habuit liberos ex Jaquelina Guillelmi Bavarienſis Comitis Hannoniæ & Hollandiæ filia, quæ ipſo vivente Duci Gloceſtræ nupſerat. Obijt Bruxellis an. 1426.

Philippus Antonij filius natu minor, & Joannis frater, Ducatum Brabantiæ Lotarienſis & Regiteſtenſis hæres, deceſſit poſt tres annos regiminis abſque liberis in Caſtello Lovanienſi, cùmque ad Conſobrinos prædicta Dominia jure Nativitatis & ex pacto redire deberent, ea invaſit Philippus Dux Burgundiæ, exceptis Nivernenſi & Regiteſtenſi.

Douze Dou-deciacum

Philippus Burgundus, Nivernenſis Comes, Dominus de Douziaco Par & magnus Camerarius Franciæ, ultimus trium filiorum Philippi Audacis & Margaretæ Flandrenſis, Comitatui Regiteſtenſi ſucceſſit, duxitque Bonnam Philippi Atrebatenſis Comitis d'Eu, Conneſtabuli Franciæ & Mariæ Bituricenſis filiam an. 1413. ex quâ duos filios ſuſcepit, Carolum & Joannem, occubuitque cum Antonio ut fertur in pugna de Azincourt, jacetque apud Ellantium.

Carolus Burgundus natu major Philippi, Comes Nivernenſis & Regiteſtenſis inijt poſſeſſionem Dominij de Douziaco 1431. ſtetitque à partibus Regis adverſus Ducem Burgundiæ ſuum Conſobrinum. Carolus 7. Rex annexuit Baroneam de Roſoy cum Comitatu Regiteſtenſi ut in Pariatu teneretur à prædicto Carolo qui ſuperiorem partem urbis Regiteſtenſis

ſtenſis muris cinxit anno 1444. hominium præſtitit Abbati ſancti Medardi Sueſſionenſis pro advocatione de Doncherio an. 1458. deceſſit an. 1464.

Joannes Burgundus, Comes Nivernenſis & Regiteſtenſis, poſt obitum fratris, ex Jaquelina d'Ally Vicedomini Ambianenſis filia, reliquit Elizabetham; & ex Paula Britannica ſecunda uxore, Carlotam de Burgundia. Elizabetha nupſit Joanni Duci Clivienſi an. 1455. ex qua prodeunt Duciſſæ Nivernenſes: Carlota verò duxit Joannem d'Albret Dominum d'Orval, cui Comitatus Nivernenſem & Regiteſtenſem pro dote aſſignavit: ab humanis exemptus an. 1491.

Joanna Comitiſſa Regiteſt. legitur in Chartulario S. Nicaſij an. 1467.

Joannes d'Orval, Comes Regiteſtenſis ex parte uxoris, hominium fecit Carolo VIII. anno 1490. & Ludovico XII. 1507. Ex ipſius matrimonio prodijt Maria ſociata cum Carolo natu majori Angilberti Clivienſis, ex pacto inito auctoritate Ludovici XII. Joannes obijt anno 1524.

Carolus Clivienſis, Comes Nivernenſis & Regiteſtenſis ex parte Mariæ conjugis, reliquit Franciſcum Clivienſem, obiitque Pariſijs 17. Auguſti 1521. Poſt ejus obitum lis orta eſt inter Mariam relictam & Franciſcum filium ſuum ex una parte: & inter Lautrecum nomine Franciſcæ d'Albret uxoris ſuæ, pro ſucceſſione paterna; Mariæ & Franciſco dati ſunt Comitatus Nivernenſis & Drocenſis: Franciſcæ verò conjugi Domini de Lautrec, Comitatus Regiteſtenſis cum Baronia de Douziaco & Rozatenſi an. 1515.

Odetus Fuxenſis, Dominus de Lautrec, Comes Regiteſtenſis propter uxorem, obijt in obſidione urbis Neapolitanæ an. 1528. reliquitque ex Franciſca Joannis d'Orval filia, Gaſtonem, Henricum, Franciſcum & Claudiam.

Gaſto Fuxenſis Lautrecij major natu, inijt poſſeſſionem Comitatus Regiteſtenſis poſt obitum Matris, cui ſucceſſit.

Henricus Fuxenſis ab humanis ſublatus ſine liberis an. 1540. Claudia ſoror ejus Comitatus Regiteſtenſis heres, conjuncta fuit cum Guidone Comite de Laval an. 1535. ex quo nullos ſuſcepit liberos. Hæc poſt modum nupſit Carolo de Luxembourg Domino de Martigues, & obijt an. 1545.

Maria d'Albret filia Joannis d'Albret Comitis d'Orval & Carlotæ de Burgundia Claudiæ patruæ, & illi vicinior ex materno latere, Comitatum Regiteſtenſem obtinuit an. 1549. ſociata eſt cum Carolo Clivienſi, quieſcit apud Franciſcanos Nivernenſes.

Franciſcus Clivienſis heres Caroli & Mariæ ex Margareta de Borbonio Franciſci Borbonij primi Ducis Vindocinenſis filia ſuſcepit Franciſcum, Jacobum, Henricum, Catharinam & Mariam. Tres primi ſucceſſivè Comitatum Regiteſtenſem tenuerunt. Franciſcus occubuit in pugna Drocenſi anno 1562.

Jacobus obijt anno 1564.

Henrica nupſit Ludovico de Gonſagues qui partes Regis generoſè tuitus eſt. Fundavit Conventum Patrum ſancti Franciſci de Paula Regiteſtæ an. 1575. Franciſcanos de obſervantia prope Caſſinam an. 1585. obtinuit ut Retellenſis pagus erigeretur in Ducatum ab Henrico III. abſumptus anno 1595. uxor verò & Henrica Clivienſis an. 1605. poſtquam emiſſet ab Henrico IV. dominium Sanctæ-Menechildis. Ex horum thoro prodierunt unus filius & duæ filiæ, Carolus, Catharina & Henrica.

Carolus ſucceſſit Ducatui Regiteſtenſi ex parte Matris an. 1601. reliquitque ex Catharina Lotharienſi Ducis de Mayenne filia, Carolum Ducem Mantuæ, Mariam nuptam Regi Poloniæ, & Annam Comiti Palatino Friderici Bohemiæ Regis & Palatini Electoris filio.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

Robertus Flandrenſium Comes, Ebalus Roceienſis, & Thomas de Marla in Eccleſiaſticos graviter deſæviunt. Ebalus Altare de Curte-ſuperiori abdicat.

CAPUT VIII.

ET hæc de primordijs & ſucceſſione Comitum Regiteſtentium παρέργως dicta ſint, occaſione vexationum quarumdam, de quibus nonnihil poſtea dicendum occurret, tanta ſiquidem ferocitate Comites hoc ſæculo in Eccleſiarum terras graſſabantur, ut eorum ſævitia cum Normannorum perſecutione facilè poſſet comparari. Tradunt Annales Tornacenſes Raynaldum Archiepiſcopum per id tempus Synodum Remis coegiſſe ad coercendam Roberti Barbati Comitis Flandriæ tyrannidem in Clericos, quorum bona poſt obitum ad ſe pertinere contendebat. Urbanus II. ut à tali vexatione abſtiueret ſeriò eum monuit, ſed tantum abeſt ut ei aurem accommodarit, quin potiùs ipſis viventibus, bona eorum per vim uſurparet. Litteræ ſummi Pontificis Synodo oblatæ ſunt ab Eccleſiaſticis Belgij, quæ injurias à Comite irrogatas ſigillatim exponebant. Epiſcopi compatientes eorum calamitati, cenſuerunt Arnulfum Præpoſitum ſancti Audomari, Joannem Abbatem ſancti Bertini, Girardum de Hamo, & Bernardum Præpoſitum de Varenna mittendos eſſe ad Comitem Robertum, qui in Clauſtro ſancti Bertini quadrageſimale tempus in pœnitentia tranſigebat; ut ipſi denuntiarent ex parte Concilij, quòd ſi intra Dominicam in palmis bona ab eo injuſtè uſurpata, & retenta non reſtitueret, ſciret ſe igne & aqua interdicendum, totúmque Comitatum ſub interdicto ponendum. Comes hac excommunicatione percuſſus, Epiſcoporum juſſis obtemperavit, nihilque tale impoſterum auſus eſt committere.

Synodus Remenſis.

Vide Meyerũ ad an. 1094.

Infeſtabatur quoque his diebus (ut Sugerij verbis utar) nobilis Eccleſia Remenſis ſuorum dilapidatione bonorum tyrannide tumultuoſi Baronis Ebali Rociacenſis, & filij ejus Guiſcardi qui quantò militiæ agebatur exercitio (erat enim tantæ ſtrenuitatis ut in Hiſpaniam cum valido exercitu, quod Regiæ poteſtatis eſt, proficiſceretur) tantò rapacior explendis deprædationibus, & omni militiæ inſiſtebat. Contra hunc apud Philippum regem & filium ejus Ludovicum, Remenſis Eccleſia ſæpius conqueſta eſt, donec conſcripto milite, Rex cum Optimatibus Remos feſtinans, brevi injurias Eccleſijs irrogatas tam felici ſucceſſu vindicavit; ut inde præfati Baronis, & fautorum ejus terras hoſtiliter ingreſſus, incendio, cædibus & rapinis vaſtaverit. Certatum enim non modò contra Ebalum, ſed contra omnes illarum partium Barones, quorum exercitus ex Lotharingis propter affinitatem, ut plurimùm conſtabat. Pace Eccleſijs reddita, Ludovicus aliò properavit, retento caſtello novo quod incaſſum Ebalus ab eo repetebat.

Suger. in vita Ludovici Groſſi.

Id etiam patet ex Gregor. VII. epiſt 7 in tomis Concil.

Contigit etiam in pago Laudunenſi bellum non minoris momenti in Thomam de Marna, virum undequaque ſceleratiſſimum, exoſum Deo & hominibus. Hic enim obtento Montis-acuti caſtello occaſione cujuſdam matrimonij, tanta rabie inexpugnabilis loci audaciâ in vicinos graſſabatur; ut omnes circumquaque tyrannidem ejus horreſcerent. Pater ejus Enguerrannus de Bova, vir inclitus & venerabilis, communicato cum Epiſcopo Laudunenſi, Ebalo Roceienſi, alijſque proceribus quos allicere potuit conſilio, è caſtro eum ejicere multis modis tentavit. Palo & vimine circumcinxit illud; ut fame periclitantem ad deditionem cogeret, caſtrum ſubverteret, ac perenni cuſtodia prædictum Thomam manciparet.

At ille

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

At ille cùm necdum undique clauſum eſſet, nocte furtim evaſit, feſtinánſque ad Ludovicum, collaterales ejus muneribus corrupit, ut ei militari ſuffragarentur præſidio: quod à flexibili Principe, ætate & moribus facilè obtinuit. Exercitu ſiquidem brevi collecto, ad partes illas cùm feſtinaſſet, viri qui caſtrum Montis-acuti circumcluſerant, nuntios ad eos mittunt, rogántque, ne removendo eos ab obſidione, perditiſſimi hominis hortatu, tantum eis dedecus inferat, perniciem toti provinciæ, & poſtmodum ſibi allaturum.

Cùm nec blanditijs nec minis eum à propoſito deterrere potuiſſent, veriti ſunt in Regem deſignatum committere, unde quidquid facere libuit, inviti ſuſtinuerunt. Diſruptis igitur & defoſſis circumquaque municipijs, Montem-acutum emancipavit, tum caſtra movens, aciem componit ex alia parte torrentis, ſi fortè quis illum tranſiens pugnaturus occurrat. Quod videntes nobiliſſimi viri Enguerrannus de Bova, Ebalus de Roccio, Comes Andræas de Rameru, Hugo Albus de Firmitate, Robertus de Perona Dominus de Capiaco, Principis pubertatem amplexati ſunt, ſéque ac ſuos ejus obſequio libenter ſubmiſerunt. At non multo poſt Thomas, Deo nequitiam ejus ulciſcente, caſtrum & matrimonium inceſtu conſanguinitatis fœdatum divortio amiſit.

Ebalus quem in ordinem redactum à Ludovico in Regem deſignato vidimus, ob quaſdam vexationes quas Eccleſijs inferebat, hortante Elinando Laudunenſi Epiſcopo, altare de Curte-ſuperiori Eccleſiæ ſancti Nicolai de Roccio in ſtipendium Monachorum ibidem Deo ſervientium hoc anno dandum conſtituit: ut patet ex Charta prædicti Epiſcopi, cujus fragmentum ex Tabulario Majoris-Monaſterij hîc reponimus.

Altare datum in ſtipendium Monachor.

Ego Elinandus gratiâ Dei Laudunenſenſium Epiſcopus, Comitem Ebalum conveni, qui contra Apoſtolicam canonicámque conſtitutionem, laicus altare de Curte-ſuperiori quaſi in beneficium militibus ſuis tenendum tradiderat. Divina autem cor illius commovit gratia, ut altare prædictum de manu militum ſuorum liberum mihi redderet; ea conditione ut ego illud Eccleſiæ ſancti Nicolai de Roceio, in ſtipendium Monachorum ibidem Deo ſervientium perpetuò donarem, &c. Actum an. 1092.

Comitum Roceienſium origo, & Nomenclatura.

CAPUT IX.

ROUCI *d'or au Lion d'azur.*

QUÆ de Roceienſi Comite ſuperiùs à me dicta ſunt poſtulare videntur, ut veteris hujus Dynaſtiæ primordia paucis perſtringam. Flod. ad annum 948. de caſtro quod toti Comitatui nomen dedit hæc habet: *Hugo ad quandam munitionem, quam Ragenoldus Comes Ludovici ſuper Axonam fluvium in loco qui dicitur Roeiacus ædificabat, devenit, ipſámque adhuc imperfectam caſtris vallavit, ſed nec ipſam cepit: villas tamen Remenſis Eccleſiæ, caſtris ſuis contiguas devaſtavit.* Ragenoldus igitur filiorum Heriberti Viromandenſis octavus, primus eſt, qui prædictum caſtellum quatuor circiter leucis à Durocorto ſeparatum extruxit, capútque meritò cenſeri debet Comitatûs Roceiacenſis. Hic Albradam Ludovici Tranſmarini ac Gebergæ filiam duxit an. 955. Remenſiſque Comes nominatur apud Aimonium. An revera ita ſit vel Comes ibi pro Toparcha, vel militum Præfecto capi debeat, non ſatis liquet: quod conſtat illud eſt, prædictum Ragenoldum Remorum Archiepiſcopis ſæpius auxilio fuiſſe contra invaſores bonorum Eccleſiaſticorum ex Flod. ad annum 949. Sed nec idem Comes immunis fuit ab ea deprædandi, ſeu diripiendi prurigine qua nobiles hoc ſæculo laborabant; cum in dominia eccleſiaſtica turbato rerum ſta-

Rauciacus Roceius vel Rucciacenſis Comes Flod. lib 4. cap 36. & Chronicon Fōtanell.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

tu, ipſemet ſæpius irrepſerit ut ſub Odalrico Artaldi ſucceſſore ſupra vidimus. Alicubi etiam Giſlebertum Ragenoldi filium, Remorum Comitis titulo inſignitum reperio: forſan quòd hereditario jure hunc ſibi debitum arbitraretur, aut Arnulfi Archipræſulis ſibi conſanguinei conniventiâ. At Ebalus ſucceſſor ejus, in hoc præſertim incubuit, ut jus illud quodcumque fuerit nonmodo abdicarent poſteri, ſed & Vicecomitatum quo pariter potiebantur, quem dato pretio receptum idem Præſul univit dominio eccleſiaſtico.

Ceterùm qnonammodo Roceiacenſes, Comitum Campaniæ beneficiarij facti fuerint; cùm ab origine vaſſalli non eſſent, & cur Rociacum vel Ruſciacum ex feodis unum ſit, pro quibus Comes Campaniæ hominium debebat Remenſi Archiepiſcopo, ut habetur in Bulla Innocentij, dicant qui meliùs norunt.

Ragenoldus Comitum Roceienſium caput obijt 15. Martij 963. apud ſanctum Remigium ſepultus.

Giſlebertus Comes Remorum, & de Roceio, Arnulfi Remenſis Archiepiſcopi frater, privilegio Monachijs S. Theoderici à Lothario Rege conceſſo ſubſcripſit 974. quieſcit in Eccleſia S. Remigij 13. Kal. Maij tumulatus. Ex Necrologio.

BrnnoCanonicus Remenſis, deinde Lingonēſis Epiſcopus anno 982.

Ermentrudis Ottoni juncta, ex quo prodijt Agnes mater Vuidonis. Albericus tradit prædictum Ottonem Comitatum Remenſem uſurpaſſe, & alia prædia, pro quibus excommunicatus fuit, aitque in Comitatu Rociacenſi ſucceſſiſſe.

N. uxor Frotmundi Comitis Silvanectenſis ex Aimoino.

Ebalus duxit Beatricem de Hannonia filiam Raineri Comitis & Hadvvidis Roberti Franc. Regis Sororis, ex qua ſuſcepit Aelidem Comitum Roceij ſtirpis de Rameru & d'Arceis progenitricem, & Haduvidem Gaufridi de Ruminy uxorem: ita Albericus Porro Ebalus Beatrice rejecta, ut quidam volunt, Comitatũ Remenſem dedit Eccleſiæ, fitque Remor. Archiepiſcopus an. 1023. at obſtant ea quæ ſupra retulimus.

Lethardus Dominus de Marle pater Adelæ uxoris Enguerani Domini de Boves & de Concy Comitis Ambianenſis.

Ivetta uxor Manaſſis Comitis Regiteſtenſis, filij Manaſſis primi & Odelinæ.

I.

Hugo duxit Meleſindem de Mont-Lhery & Hodiernam ex quo Balduinus ſecundus Rex Hierolymorum.

Hilduini frater erat Manaſſes Calvus pater Manaſſis I. Remen. Archiep.

Alix ſive Adela Comitatus Roceienſis heres, nnpſit Hilduino IV. ex familia Comitum d'Arceis & de Rameru: qui Philippi I. inaugnrationi interfuit an. 1059.

Hadenidis vel Bodenidis nupſit Godefrido Domino de Florines & de Ruminy.

Fundavit Prioratum de Roceio anno ſequenti exceſſitque circiter 1063. Porro Hilduinus ex Adela uxore quæ germana fuit Manaſſis Remorum Archiepiſcopi, genuit Ebalum Comitem de Roceio, & Andream Comitem de Rameru, patrem Ebali Cathalaunenſis Epiſcopi, ſeptemque filias quas recenſet Hermannus Monachus lib. 1. *De miraculis S. Mariæ Laudun.* una ex illis Adela nomine Fulconis de Burgundia uxor, mater fuit Bartholomæi Theſaurarij Remenſis Eccleſiæ, & Laudunenſis Epiſcopi, & Ermentrudis nxoris Comitis de Grandi-Prato, Henrici I. matris.

Ebalus II. memoratur apud Sugerium in vita Ludovici VI. & in Chartulario S. Nicaſij Rem. cum Sibilla nxore Roberti Guiſcardi Ducis Apuliæ filia & Roberto filio 1092. Hic pacto inito cum Alexandro II. & Gregor. VII. bellum intulit Sarracenis in Hiſpania obiitque anno 1100.

Guiſcardus

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. An.1094.

Guiſcardus obijt ſine prole, legitúrque apud Sugerium.

Hugo dictus Cholet maritus Anelinæ, tum Richildis Imperatoris Conradi ſororis, fundat Vallem-Regiam ann. 1147. Prioratum de Evernicourt 1154. migrat 1160. Jacet apud S. Theodoricum prope Remos. Exeo & Richilde prodierunt.

Hermengardis uxor Guidonis Domini de Bazoches.

Robertus legitur in charta villæ de Houdilcourt in Tabulario S. Nicaſij anno 1130.

Hugo habet ſtemma coccineum quinque molendinorum anceris aureis impreſſum.

Robertus, Guiſcardus, Ebalus, Guillelmus Majoris-Monaſterij Monachus, Adela uxor Galcheri II. de Roſoy in Tieraſchia, tum Guermundi de Caſtellione, Sara & Hugo, &c.

Guiſchardus Comes Roceij Hieroſolymam profectus eſt an. 1170. ex Charta reſtitutionis 20. ſolidorum quos pater ad luminaria Eccleſiæ Sancti Remigij conceſſerat. Hic duxit Elizabetham de Novo-caſtello, legitúrque in Epiſtola Petri Cellenſis ubi conſanguineus Regis nominatur. Obijt 1180. filij ejus numerantur in Charta Sancti Remigij qua conſentit venditioni cujuſdam feodi apud Bainam qui movebat ex Comitatu Marolienſi an. 1178.

Radulfus cui Meleſindis de Couciaco ſociata eſt, ſine prole deceſſit anno 1196. Meleſindis poſtea nupſit Hērico IV. de Grandi-prato.

Joannes duxit Beatricem de Vigniori nullóſque reliquit heredes.

Vuiſeardus & Henricus abierunt ſine prole.

Ebalus Canonicus Remenſis Eccleſiæ obijt 6. Cal. Maij. Ex Necrolog.

Euſtachia Roberti uxor Domini de Pierrepont laudat, ut legitur ex Chartulario, venditionem factam ab Airardo de Braina S. Remigij Abbati, pro Vicecomitatu de Condato ſuper maternam conſentientibus Alice & Elizabetha filiabus anno 1208.

Euſtachia nupta Roberto de Pierrepont filio Hugonis & Clementiæ Agathæ Regiteſtenſis obijt 1221. reliquítque bonorum ſuorum heredes.

Ingelramnus de Conciaco Comes Rociac. legitur in Chartul. S. Amandi anno 1202

Joannem II. Alaidem & Elizabetham Roberti de Couciaco uxorem.

Joannes ſociavit ſibi Iſabellam Drocenſem cum qua divortium fecit, tum Mariam de Ponthieu ſororem Joannæ Ferdinandi III. Regis Caſtellæ uxoris. Joannes legitur in Chartulario S. Martini Laudun. 1217.

Alanus miles tuntor de Roceio (de quo Rigordus ad an. 1198.) & Euſtachia uxor eius, filia Vicecomitis Cathalaun. leguntur in Chartul. S. Nicaſij an. 1207. & 1238.

Joannes III. alterius Iſabellæ maritus, pacificavit cum Abbate S. Dionyſij Remenſ. Jacet apud Vallem-Regiam. Hic coactus eſt ſatisfacere Roberto Archiepiſcopo, quòd ipſius Præpoſitum contra fas carceri mancipaſſet an. 1269.

N. uxor Joannis de Garlande Domini de Poſſeſſe.

Joannes IV. duxit Joannam Roberti Comitis Drocenſis filiam, exceſſit anno 1302. apud Vallem-Regiam tumulatus.

Joannes V. fœdera conjugij inijt cum Margareta de Boves filia Tetbaldi, occubuit in pugna Creciaca 25. Auguſti an. 1346.

Joannes Dominus de Pierrepont duxit Margaretā de Piquiny obijt ante patrem ſine liberis.

Robertus II. captus in pugna Pictavičſi an. 1356. ex Maria Galteri Domini d'Enguien filia & Iſabellæ de Brienne progenita eſt.

Hugo Dominus de Pierre-Pont.

Simon conjuctus cum Maria Caſtillonenſi, Comes Branenſis & de Roceio poſt neptem ſuam Iſabellam, reliquit Ioannem Epiſcopum Laudunenſem & alios. Obijt 18. Feb. 1392.

Beatrix uxor Ludovici Comitis de Sancerre.

Joanna uxor Caroli de Mōtmorenciaco Franciæ Mareſchalli.

Iſabella

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

Iſabella Ludovici Namurcenſis uxor, quæ cùm divortium feciſſet, Comitatum ſocero, ſeu Ludovico Duci Andegavenſi vendidit an. 1383. at Simon Roberti frater interceſſit; dictúmque; Comitatum Roceiacenſem à familia non debuiſſe alienari.

Hugo Simonis filius ſociavit ſibi Blancham Radulfi de Couciaco filiam. Legitur in profeſſione Regi facta 4. Januarij 1391. fato functus 25. Octob. an. 1395. uxor verò 24. Februarij 1437. Meyerus docet eum duxiſſe filiam Joannis de Monteacuto. Exſtat in Chartulario Laudunenſi tabulâ qua hominium facit Joanni Laudun. Epiſcopo fratri ſuo, pro Caſtellanijs de Petraponte, de Monteacuto & de Siſſonne an. 1353.

Joannes VI. ſibi Elizabethâ de Monteacuto copulavit an. 1402 ex qua ſuſcepit unicam filiam Joãnam nomine, quæ cum Roberto de Sarrebruch conjuncta eſt: eo obeunte Elizabetha duxit Dominum Petrum de Borbonio Dominum de Preaux; ſublata 4. Septemb. an. 1459.	Hugo Dominus de Pierre-Pont. Obijt 18. Aug. an. 1412.	Margareta uxor Thomę Marquiſij de Saluces.	Claudia uxor Goberti de Grandi-Prato, & Jacquelina Abbatiſſa ſancti Petri Remenſis.	Joanna uxor Franciſci d'Albret & Blancha uxor Ludovici de Borbonio Comitis Vindocin.

Joanna heres Comitatuum de Braina & de Roceio, uxor Roberti de Sarrebruch, ſub qua Vicecomitatus Laudunenſ. venit ad Comites Roceiacenſes an. 1410. commutatione facta cum ditione de Ver & cIↄ.ccc.L. lib. Turon. inter Dominum Guillelmum Caſſinel & Dominum de Monteacuto, deceſſit an...... Ditio de Ver ſpectabat ad prædictum de Monteacuto ex parte Gieſlæ matris ſuæ, quæ duxerat Gerardum de Monteacuto: ex quo ortus eſt Joannes de Monteacuto pater Elizabethæ uxoris Joannis Comitis de Roceio. Porro filij Roberti de Sarrebruch & Joanuæ de Roceio hi ſunt.

Amedeus Comes Brainenſis maritus Guillelmetæ de Luxemburgo fato functus anno 1465.	Joannes VII. Comes de Roceio duxit Catbarinam Aurelianenſem, comitatúſque eſt ſanctam Ampullam in Caroli VIII. inauguratione an. 1487. obijt an. 1497. relicto Joanne filio qui in pueritia deceſſit.	Maria uxor Joannis de Meleduno Domini d'Antoin ex quo. I. Ludovicus Dominus de Siſſonne, & Margareta. Ex Ludovico Domino de Siſſonne orti ſunt Henricus & Carolus Epiſcopus Sueſſion. Ex Henrico Anna S. Stephani Remenſis Abbatiſſa.	Joanna uxor Chriſtophori de Brabãçon.

I.

Robertus Comes de Roceio poſt patrui obitum, duxit Mariam Filiam Caroli de Ambaſia Proregis Campaniæ 1487. vivis exemptus anno 1504. poſt ſe reliquit.

Amedeum II. Renatæ de la Marcbe maritum, ex qua duos liberos ſuſcepit in pueritia mortuos, obijtque ann. 1523.	Philippam uxorem Comitis de la Rocheguion.	Catbarinam Comitiſſam de Roceio uxorem Antonij Domini de Roya, qui obijt in pugna de Mariniaco 13. Septemb. anno 1515. ex quo prodijt.	Guillelmetam Brainæ Comitiſſam uxorem Domini Roberti de la Marche Dom. de Florange deinde de Bullonio.

Carolus Dominus de Roya qui Magdalenam de Mailly duxit, Ferrici filiam Domini de Conty. Obijt Roceij Comes an. 1552. Ex eo.

Carolus

Carolus vivis exemptus in infantia.	Leonora uxor Ludovici de Borbonio principis Condei, Domina de Roya.	Carlota II. uxor Franciſci III. Comitis de la Rochefoucaud, Comitiſſa de Roceio obijt 1569.

I.

Henricus, Joannes, Joſue ſublati in pueritia.	Carolus II. jugavit ſibi Claudiam Armandi de Gontaud de Biron filiam: obijt Comes de Roceio 1605.	Benjamin obijt 1590. ante matrimonii contractum.	Magdalena nxor Ludovici Iuſt.	Iſabella Ludovici de la Rochefoucaud uxor.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. An. 1094.

Franciſcus II. Comes de Roceio Julianam Catharinam duxit Henrici de Turri Ducis Bullienſis Franciæ Mareſchali & Elizabethæ de Naſſau filiam, ex qua ſuſcepit Fredericum, Carolum Dominum de Roya, Henricum Vicedominum Laudunenſem, &c.

De Jure regales nuptias conſecrandi ab Ivone Remenſi Eccleſiæ attributo, & antiqua Regum conſuetudine recipiendi coronam feſtis ſollemnioribus ab Epiſcopis.

CAPUT X.

MAGNUM his diebus in Regno Franciæ ſcandalum oritur. Philippus Rex rejecta Bertha legitima uxore (ut ei B. Arnulfus Sueſſionenſis Epiſcopus prædixerat) Bertradam pellicem duxit, conniventibus nonnullis Epiſcopis, quibus Ivo Carnotenſi Eccleſiæ ſuffectus an. 1092. inſigni conſtantia reſtitit. Hic autem privilegiorum Remenſis Eccleſiæ non ignarus, quòd in Belvacenſi diœceſi tirocinium expleviſſet, metuens ne Raynaldus, & Comprovinciales Epiſcopi nequitiæ Regis conſentirent, ſequentem Metropolitæ ſcripſit epiſtolam quæ eſt 13. cum hoc elogio in capite.

Liſiardus in vita S. Arnulfi Sueſſion. Epiſcopi,

Rainaldo reverendo Remorum Archiepiſcopo, Ivo humilis Carnotenſium Epiſcopus: conſolationis viſceribus abundare.

EXpertus quantum ſit periculũ Prelatorum juxta quod in Pſalmo legitur: *Qui deſcendunt mare in manibus facientes operationem in aquis multis, ipſi viderunt mirabila in profundo, aſcendunt uſque ad cælos, & deſcendunt uſque ad abyſſos, anima eorum in malis tabeſcebat, turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius & omnis ſapientia eorum devorata eſt.* In quo, per me minùs ſæpio, veſtro ceterorúmque conſilio prudentum informari, vel confirmari deſidero. Nuper enim cùm à domino noſtro Rege fuiſſem invitatus ad colloquium, quorundam malevolorum meorum ſuggeſtione obnixè me rogavit, ut eſſem ei adjutor in celebrandis nuptijs; quas facere diſponebat de Bertrada dicta conjuge Comitis Andegavenſis: ad quod cùm reſpondiſſem, non ita oportere fieri, quoniam nondum eſſet cauſa definita inter eum & uxorem ejus: teſtatus eſt pleniter definitam eſſe Apoſtolica auctoritate, & veſtra, veſtrorúmque Coepiſcoporum laudatione. Quo audito, reſpondi me hæc ignorare, nec hujuſmodi nuptijs velle intereſſe; niſi vos earum eſſetis conſecrator & auctor & Coepiſcopi veſtri aſſertores & cooperatores: QUONIAM ID COMPETIT JURI ECCLESIÆ VESTRÆ, EX APOSTOLICA AUCTORITATE ET ANTIQUA CONSUETUDINE. Quoniam igitur confido de religione veſtra, nihil vos de re tam periculoſa, & famæ veſtræ, & honeſtati totius Regni tam pernicioſa facturum

„ facturum dicturúmque, quod non auctoritate vel ratione nitatur, ſtudioſiſſimè & devotiſſimè obſecro charitatem veſtram, ut mihi fluctuanti veritatem hujus rei quam ſcitis aperiatis & ſanum conſilium licet arduum & aſperum ſuper hoc præbeatis: malo enim perpetuò officio, & nomine Epiſcopi carere, quam puſillum gregem Domini mei legis prævaricatione ſcandalizare. Sunt enim latentes cauſæ, quas interim tacere me convenit, propter quas hoc matrimonium laudare non poſſum. Vale.

De Jure benedicendi regales nuptias Epiſcopis Galliæ Belgicæ auctoritate Apoſtolica conceſſo, fateor me alibi nihil legiſſe, mirórque qua confidentia hoc illis tribuat Ivo, qui privilegium longè certius Reges coronandi tam acriter impugnet epiſt. 70. Sic ſe habent mortalium animi, quos ira, cupiditas, favórque ſæpius perturbant. Idem veluti in ſpecula Gallicanæ Eccleſiæ conſtitutus, dum ceteri Regis potentiâ emolliti palpando adularentur, horum animos nervoſè ſtimulat, & erigit epiſtolâ quæ ſic incipit: *Archiepiſcopis & Epiſcopis ad regales nuptias invitatis: cum ſpiritu conſilij ſpiritum habere fortitudinis. Vos* (inquit) *qui convenistis nolite fieri canes muti latrare non valentes, ſed ſicut boni ſpeculatores videntes gladium venientem ſuper terram, buccinâ inſonate ut cùm feceritis quod debetis, veſtras animas & eorum qui ad vocem buccinæ ſe obſervaverint, vobiſcum liberetis.*

Ivo epiſt. 14.

Philippus novi matrimonij pellectus illecebris ſurdum ſe præbuit monitis Epiſcoporum, ſociavítque ſibi Bertradam Comitis Andegavenſis uxorem, Silvanectenſi Epiſcopo benedictionis munus impertiente, ex epiſtola Urbani Pontificis à doctiſſimo D. Luca Acherio edita Spicilegi V. folio. 337. qua in Raynaldum Remenſem Archiepiſcopum graviter invehitur his verbis: *Te autem cariſſime Confrater Raynalde noxa hac maximè impetit, pro eo quòd Silvanectenſis tibi ſubjectus Epiſcopus, hoc publici adulterij crimen ſuo, ut audivimus, firmavit aſſenſu, cùm mœchis illis benedictionis ſacerdotalis manum impoſuit.* Vetuit tamen idem Pontifex ne quis capiti mulieris coronam imponeret: Ivo Carnotenſ. epiſtolâ 105. imo nec Regi ipſi quamdiu pellicem non abjiceret, ex epiſtolis ejuſdem tam ad Urbanum quam ad Hugonem Legatum Apoſtolicum apud quem ſic conqueritur Ivo: *Turonenſis Archiepiſcopus prædictæ Eccleſiæ pædagogus, in Natale Domini Regi Philippo contra interdictum veſtrum, coronam imponere hac arte obtinuit &c.* Utrum de inaugurativa loquatur, vel de ea quæ feſtis ſollemnioribus imponi ſoleret ad divini cultus decorem & majeſtatem, non ſatis aperit. Sollemne enim Regibus noſtris erat ab Epiſcopis coronam recipere, eáque redimitos divinis Officijs intereſſe; quod probari poſſet nonmodo ex epiſt. 67. & 68. prædicti Ivonis; ſed & ex charta Ludovici Groſſi quæ malè ad annum 1092. refertur ob Præſulatûs epocham quorundam Epiſcoporum qui ei ſubſcripſerunt, ubi ſic habetur.

Spicil. tomo 5. pag. 337.

Ivo epiſt. 67.

» Verùm quoniam morientibus Epiſcopis & terrena eorum poſſeſſione ad manum regiam redeunte, contingebat ut Epiſcopium Laudunenſe partim regiâ violentiâ, partim ſuccedentium Epiſcoporum inerti negligentia, illa poſſeſſione privaretur: bonæ memoriæ Elinandus Epiſcopus Laudunenſis à patre noſtro piæ recordationis Rege Philippo, in quadam curia in die Natalis Domini Lauduni habita, pia petitione impetravit; ut prædicta poſſeſſio, tam in villis quam in cenſu, ipſo Elinando & ejus ſucceſſoribus privilegio, atteſtatione, & teſtium ſubſcriptione ad integrum reformaretur. Sed ne qua impoſterum aut officialium præſumptione, aut Regum prava voluntate, ſuper hujuſmodi oriretur inquietudo, præcipiente Rege ab omnibus Epiſcopis qui ejus coronationi die ſollemni adfuerunt, excommunicatione cautum eſt; ne quis impoſterum inſtigante diabolo hanc Regis redditionem pervertere, aut caſſare auderet: qui autem illam excommunicationem fecerunt ſunt hi. Manaſſes Archiepiſcopus, Elinandus Laudunenſis Epiſcopus, Theobaldus Sueſſion. Rogerus Cathalaunenſis

launenſis, Rolandus Silvaneƈt. Rabodus Noviom. Gaufridus Pariſienſis, Guido Ambian. Vuido Belvacenſ. &c.

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. An. 1094.

Patet ex ſubſcriptionibus chartæ hujus confeƈtionem remittendam eſſe ad ann. 1072. ut & hanc Compendienſem à R. Patre D. Luca Acherio relatam Spicileg. tomo 2. quâ in Concilio Pariſienſi Philippus Rex Compendienſis Eccleſiæ bona confirmat, ſubſcribentibus Manaſſe Remenſi Archiepiſcopo, Richardo Bituric. Archiep. Rogero Cathalaun. Elinando Laudun. Ratbodo Noviom. Vuidone Belvac. Vuidone Ambian. &c.

Ob ſuperius interdiƈtum negat Ordericus Vitalis, ad annum 1092. Philippum I. ſollemnitatem celebraſſe cum corona & ſceptro, quandiu fuit excommunicatus ab Vrbano II. at Ivonis verba aliud indicant epiſt. 134. Querimonia verò ad Johannem Præſbyterum Cardinalem Legatum, de quorumdam Galliæ Belgicæ Epiſcoporum temeritate, qui Philippum diademate cinxerant poſt Urbani obitum; quaſi mortuo præcone juſtitia concidiſſet, ad Paſchalis tempus referenda eſt, augurórque id à Manaſſe Raynaldi ſucceſſore perpetratum, quem Burgolienſis Abbas perſtringit his verbis.

Namque manum ſuper hunc, nimis aggravat ille Remenſis,
Iram qui Papæ funditus emeruit.
Impoſuit ſiquidem Regi diadema Philippo,
Nunc & in hoc Papa negligit imperium.

Apud Duchesnium tomo 4. fol 276

Hæc apertè innuunt Reges Francorum, in feſtis anni ſollemnioribus olim coronari ſolitos ab Epiſcopis, qui curiam comitabantur, ut majeſtas Divini cultus clarior eſſet, & auguſtior. Quod etiam faƈtitatum à Ludovico Pio Imperatore docet Theganus cap. 19. Cur autem Philippus iteratò coronari petierit ante abſolutionem, tribui id debet ipſiuſmet contumaciæ: cùm enim ſummi Pontificis monitionibus præfraƈtum præberet animum, jure Regni ab eo priuatus eſt, ſpoliatúſque corona & ſceptro, in effigie, ex epiſtola Ivonis ad Urbanum: *Venturi ſunt in caliditate ingenioli ſui, &c. Hac ratione ex parte uſuri; Regem cum Regno ab obedientia veſtra diſceſſurum, niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab anathemate abſolvatis.*

Ivo Epiſt. 28.

Philippus verò poſt Urbani obitum ad noxam relapſus, ut prædiƈtas comminationes ſe flocci pendere teſtaretur, ab aſſentatoribus Epiſcopis petierat publicè coronari. Ceterum præfatus Ivo, qui rerum quæ in Philippi Regis curia fiebant, Urbanum acuratè certiorem faciebat, ſic ad eum ſcribit eâdem epiſt. 28. *Sciat vigilantia veſtra, quia ex præcepto Regis, Remenſis, Senonenſis & Turonenſis Archiepiſcopi invitaverunt Suffraganeos Epiſcopos, ut poſt reſponſa veſtra, apud Trecas primâ Dominicâ poſt feſtivitatem omnium Sanƈtorum conveniant. Quò invitatus ire diſſimulo, niſi veſtro conſilio munitus, timens ne quid contra juſtitiam & Sedem apoſtolicam moliatur iſte conventus.*

Ivo ibid.

Remis iterum coaƈtos Epiſcopos tradit Chronicon ſanƈti Petri Vivi ad an. 1094. *Congregavit*, inquit, *Philippus Rex Archiepiſcopos & Epiſcopos regni ſui, in Remenſi urbe, & obtinuit ab Archiepiſcopo Richerio magnis precibus, ut Remis ad Concilium non dedignaretur ire; oſtendens Raynaldum Remenſem Archiepiſcopum podagrico dolore contraƈtum non poſſe progredi de ſua Sede: & perrexit Richerius Archiepiſcopus Remis, & ſuſceptus eſt cum maximo honore à Raynaldo Archiepiſcopo, & univerſo clero Eccleſia Remenſis, & ſedit in Concilio in nullo inferior Remenſi Archiepiſcopo; ſed penitus par & æqualis, ut pote qui non per aliquod debitum illuc perrexerat, ſed per dileƈtionem & orationem Regis.* Ad hoc invitatus dicitur Ivo Carnotenſis ut diƈtorum faƈtorúmque rationem redderet coram Epiſcopis, purgarétque ſe à crimine perjurij. At ipſe epiſtolâ 109. ad prædiƈtum Richerium Senonenſem audaciùs eos increpat, ac ſi Regis nequitiam foverent, di-

Chronicon S. Petri vivi ad an. 1094.

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

cítque ſibi non licere, etiamſi conductum à Rege accipiat, in tali conventu dicere veritatem, qui pro dicta veritate tantam jam ſentiat ſeveritatem; ut perjurium arguatur incurriſſe.

Ex his præſertim verbis Frizonius in tractatu Conciliorum adducitur, ut credat Raynaldum Remenſem, & Coepiſcopos divortium Regi conſuluiſſe: quamvis nihil convincens contineatur; ſi Silvanectenſem excipias de quo ſupra, ut vel ex ipſis epiſtolæ verbis conſtare poteſt: tum etiam ex alijs epiſtolæ 13. ad Raynaldum. *Teſtatus eſt*, inquit Ivo, *Rex cauſam pleniter definitam eſſe Apoſtolicâ auctoritate, & veſtra, veſtrorúmque Coepiſcoporum laudatione.* At dici id non poteſt de Urbano, qui tam acriter in eum invectus eſt; ita nec de Archiepiſcopo qui præſens, nihilque ſibi conſcius, interfuit Concilio Claromontano, ubi anathema repetitum in Regem à ſummo Pontifice; nam bis aut ter Regi aqua & igni interdictum eſt: primum in Auguſtodunenſi Synodo per Hugonem Lugdunenſem ex Bertholdo ad an. 1094. deinde in Claromontana ex Ivone an. 1095. Urbano vitâ functo cum ad pellicis conſuetudinem redijſſet, Paſchalis urbani ſucceſſor coacta Pictavis Synodo iterum Regem excommunicat per ſuos Legatos, ut narrat Ordericus Vitalis lib. 8.

Hoc eodem anno Bertha Regina quæ à Rege fuerat derelicta è vivis exceſſit. Chron. S. Petri vivi.

Raynaldus approbat Chronicon Balderici, Concilium Sueſſionis indicit adversùs Roſcelinum delegátque qui luſtrent ſanctæ Helenæ Philacterium.

CAPUT XI.

DUM hæc anxiùs excuterentur, Baldericus Morinenſis Eccleſiæ Cantor, tum Archidiaconus, & Epiſcopus Tornacenſis, Raynaldum Metropolitam rogat; ut à ſe excerpta de origine, & ſucceſſu Chriſtianitatis in urbibus Cameracenſi, & Atrebatenſi ſuo calculo comprobaret. Baldericus hic, cujus ſagacitas à multis laudatur, filius fuit Arberti Militis in Arteſia, functúſque eſt officio Secretarij ſub Gerardo Præſule & Lietberto, quorum operâ ad eccleſiaſticas dignitates gradatim, & poſt juge obſequium feliciter pervenit. Cúmque ab incunabulis hiſtoriæ animum applicuiſſet, eſſetque antiquitatis ſolertiſſimus indagator, accuratè Chriſtianiſmum perſecutus eſt à Clodoveo I. Francorum Rege, ad an. 1030. Scripſit etiam Teroanenſe Chronicon, typis excuſum ſub Philippo Luxemburgenſi Cardinale, ferè eodem ſtilo, & ſermonis puritate ac Frodoardus noſter, licet nonnulli Baldericum elegantiorem putent: ut igitur ejus petitioni ſatisfaceret Raynaldus, hanc ei epiſtolam ſcribit, quâ prædictum opus laudat & approbat.

Raynaldus Remorum Archiepiſcopus, Balderico Morinenſi Cantori ſalutem.

„ MEum dilecte, de tua hiſtoria Eccleſiæ Cameracenſis & Atrabatenſis „ requiris judicium, de qua quæ accepi à Fratre Sigoberto tibi „ reſcribo. Illi tamquam ſedula apis per piorum devota circumvolitans loca, „ nullum prætérijſſe viſus es; unde non aliquid decerpſeris incredibili ſedulitate. Sic itáque mirabilia Dei & Sanctorum non erunt in terra oblivionis, „ & ædificaſti in generatione, ideo uſque nunc ſatis verecundiæ & modeſtiæ „ tuæ datum eſt, reliquum piorum votis, & pij defuncti Præſulis voluntati „ largire, & quod induſtria infatigabili, & animo vel ad minutiſſima quæque „ attentiſſimo viventi conſecraſti, mortuo non eripias. Excute de manibus, „ ut in Eccleſijs & Monaſterijs verſetur; mihi etiamnum præſagit animus,

rem

rem iſtam tibi gloriæ, poſteritati uſui, & nunc utrique Eccleſiæ voluptati, « RAYNALDUS I.
atque ornamento futuram. Datum Remis Idib. Janu. an. 1094. «

Godefridus Ambianenſis Epiſcopus Baldericum quóque hortatur ſequenti epiſtola, ut hiſtoriæ ſuæ diœceſis, in qua perantiquæ erant fundationes, manum admoveret quam pariter ex Vaſſorij locupletiſſimo penu excerpſimus, ut prædicti auctoris decora clariùs innoteſcant, ſic autem incipit. XLV. ARCHIEP. *An.* 1094.

Dilecto Confratri Balderico Noviomenſi Epiſcopo, Godefridus Ambianenſis Eccleſiæ Epiſcopus : Salutem in Domino.

ME indignum ad hanc Paſtoris curam evexit Deus, ut quod dignum «
devotione gregis eſt faciam. Cum itáque in hac diœceſi perantiquæ «
ſint Eccleſiarum fundationes, & jam injuriâ hominum diruta pleráque «
Clauſtra; ut ea oblivioni perpetuæ non tradantur, ſed piorum locorum «
recordatio ſublevet fidelium animos ad devotionem propagandi cultûs «
Divini, & ut multis interceſſoribus Deus ſuper malitia noſtra fiat placa- «
bilis, & miſericordiam largiatur; precor obnixè in Domino ut te labori «
pio accingens, aut potiùs in eo labore perſeverans, noſtræ diœceſis & «
Eccleſiæ ſias Exſcriptor & Scriptor, ſicut in Eccleſijs Cameracenſi & Mo- «
rinenſi fuiſti fidelis, *Calamus Scriba velociter Scribentis.* Non abſcondas ta- « *Pſal.* 44.
lentum in terra, & benefaciens noli deficere. Salutat te Petrus Archidia- «
conus, & ego tuus conſervus in ovili Chriſti in quo vale. Scripſi ad San- «
quintinum, meas delicias, juxta Peronæ villam an 1108. in Maio. «

Hoc eodem anno, quo Balderici chronicon approbat Raynaldus, Sueſſionis provinciale Concilium indicit; ut inimici hominis ſuccreſcentem zizaniam radicitus evellat. Dolendum quod hujus nihil exſtet, aut quòd acta penitus exciderint. Legitur quidem apud Edinerum Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum Urbano Papæ librum deſtinaſſe examinandum, pridem *de Verbi Incarnatione* in Beccenſi Monaſterio à ſe conſcriptum, adverſùs ſciolum quemdam Clericum novæ hæreſis auctorem; imo veteris reſtitutorem inſaniæ Sabellianæ, qui cùm in Synodo à Raynaldo Archiepiſcopo Remenſi collecta, errorem ſuum fictè (ut creditur) abjuraſſet; rurſus audaciùs, & latenter in ſua perſeverabat malignitate, aſſerens ideo palinodiam ceciniſſe, quòd à populo ſe interfici timeret. Quamvis hîc ſubobſcurè loquatur Edinerus, nec perſonam aperte deſignet, meritò creditur Clericum hunc Roſcelinum Compendienſem fuiſſe, ad quem exſtat Ivonis increpatoria epiſtola, cùm poſt Concilium Sueſſionenſe, in quo hæreſim ejurare compulſus eſt, clandeſtinis denuo eam diſputationibus deffendere niteretur. Beatus igitur Anſelmus factus certior, Roſcelinum auctoritate doctiſſimi Lanfranci, tamquā clypeo velle ſe tegere, quaſi ejuſdem cum eo fuiſſet opinionis: Fulconem Belvacenſem Epiſcopum impenſius rogat, ne coram Patribus Synodi, tam inſignis Doctor ſiniſtræ famæ notam incurrat. *Roſcelinus Compendienſis hæreticus. Ivo epiſt.* 7.

Audio, inquit, *quia Roſcelinus Clericus dicit in Deo tres perſonas eſſe tres res à ſe invicem ſeparatas, ſicut ſunt tres Angeli, ita tamen ut una ſit voluntas, & poteſtas: aut Patrem & Spiritum ſanctum eſſe incarnatum, & tres Deos verè poſſe dici; ſi uſus admitteret. In qua ſententia aſſerit venerabilis memoriæ Archiepiſcopum Lanfrancum fuiſſe, & me eſſe.* *Anſelm. lib.* 2. *Epiſt.* 41.

Raynaldus Remos reverſus Philippum Cathalaunenſem Electum, Stephani Comitis Palatini Trecenſis fratrem conſecravit anno 1095. trigeſimo tertio regni Philippi I. & pontificatus prædicti Archiepiſcopi duodecimo præſentibus Hugone Sueſſionenſi, Gerardo Tarvanenſi, Gervino Ambianenſi Epiſcopis, & Nochero Altivillarienſi Abbate. Hic felici hac uſus oportunitate, quam dudum exſpectabat, Epiſcopos enixè precatus eſt, ut ad ſuum Monaſterium accedere vellent, capſam reliquiarum B. Helenæ

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1095.

Imperatricis ſolemniter viſitaturi : quas cùm veteri fide illic conſervari omnibus notum eſſet, fluctuare tamen videretur, quorundam garrulitate, Fidelium cultus, niſi publica feretri apertione quàm primùm confirmaretur. Abbatis votum Laudant Epiſcopi, ſpondéntque ſe ad futuros apud Altumvillare die feſto Ss. Apoſtolorum Simonis & Judæ menſe Octobri; quin & emergente aliquo negotio, propter quod properandum ad Montem S. Mariæ in diœceſi Sueſſionenſi, futuræ inſpectionis ſollemnitatem Regi qui aderat aperiunt, hortantúrque ut velit adeſſe cum proceribus quò illuſtrior eſſet : at aliò mentem Regis avocabat Urbani Pontificis adventus in Galliam, qui rebus in Longobardia diſpoſitis, marino itinere & terreſtri ad S. Mariam de Podio in ejus Aſſumptione perveniens, Synodum Epiſcoporum ad Clarummontem apud Arvernos, in octavis S. Martini indixerat.

Hoc nuntio Rex non mediocriter perterritus, ob illicitas nuptias, ad Papam Legatos mittit, qui eum emollirent, imperátque Raynaldo Remenſi ut Cabillonis ſibi occurrat, antequam cum alijs Metropolitis pariter accitis in Arverniam properaret. Raynaldus cùm in tanto rerum turbine, id quod erat pollicitus per ſe exſequi non poſſet, curam Tranſlationis venerabilibus Epiſcopis Sueſſionenſi & Cathalaunenſi demandavit. Igitur (ut verbis manuſcripti codicis hîc utar) diu deſiderata, & votis omnibus à nobis expetita celebritas Apoſtolorum illuxit in die Dominica : non ſolum verò Francia ab obſequium tantæ Reginæ ſuos fideles filios miſit, ſed etiam pœne tota Lotharingia deſtinare gaviſa eſt. Quomodo enim non tota Religio Chriſtiana applauderet, quæ tot beneficia meritorum ejus accepit, cui etiam muta elementa ſignorum acclamatione ſerviebant? Eſt enim quidam locus in proſpectu totius Alti-Villaris ab incolis Montiſeola denominatus : hic alto ſupercilio quaſi umbilicus prominet, ſatis accommoda planitie deſuper dilatatur, & molli prolapſu ad crepidinem Matronæ fluvij uſque porrigitur. Hic divinæ diſpenſationis intuitu prælectus erat, in quo transferri oporteret tantæ venerationis membra : in hoc erecta mole trabium, tantæ capacitatis machina fabricata eſt, ut & totius Cleri ſacros ordines reciperet, & palatinis dignitatibus ſufficeret.

Ex MS codice veteri charactere deſcripto Monaſt. Altvill.

Ergo intempeſtæ noctis ſilentio, quæ & Apoſtolorum martyrio celebris erat, & Encæniorum Eccleſiæ nuptiali prærogativa, magnæ commendationis gratiâ ſupradictum locum divina majeſtas beavit : ſiquidem ut palam fieret quanti meriti eſſet, cujus membra illic transferri deberent, ſubita inruptione fulgor vibratus ab æthere, ſuper eumdem locum ſedit non modica exſpectatione; deinde longo crine ſerpens & ſenſim procedens, tandem ſuper caput Eccleſiæ viſus eſt deſcendiſſe, ubi Sanctorum Lipſana ſuo requieſcunt honore, non à paucis vel levibus perſonis tantæ admirationis notata eſt viſio, verùm ſe vidiſſe teſtatus eſt quidam noſter Monachus, reverendæ ætatis & magnæ gravitatis, & piſcatores qui in fluvio Matrona fluctivagis invigilabant capturis, & multi laici ſatis religioſæ moderationis, quos ad ſollemnes vigilias invitabat devotio gratuiti voti. Si quis garrulus inde contentioſum funem trahere voluerit, ſciat quòd nox illa nullo ſidere illuſtrata, uſque ad lucem indeſinenti imbre maduerit, & miretur quod non ſolùm hunc locum columna divini ignis non levi mora dedicaverit longo ductu aerem girans, tandem ſuper Sanctorum Pignora ſederit, & ibi longa exſpectatione in ſeipſum reſederit. Plura non addit MS. auctor, nec ſciri poteſt qualis fuerit Tranſlationis exitus.

Sic in tumulatione corporis S. Quintini ann. 839. globus igneus velut radius viſus eſt feretrũ ambiens.

Auctor MS teſtatur ſe etiam aliquid vidiſſe & ab alijs accepiſſe.

Ceterùm die condicta Urbanus Concilium ad Clarum-Montem celebravit, in quo tredecim Archiepiſcopi cum ſuis Suffraganeis interfuerunt, & ducentæ quinque Paſtorales Virgæ numeratæ, ubi Philippus Rex ob Bertradam pellicem cenſurâ mulctatur : ſed præcipuum fuit illud, cujus gratiâ petiſſimum collectum eſt Concilium, ut in eo indiceretur expeditio

in

in Terram-ſanctam, Petro Eremita litteras Patriarchæ Hieroſolymitani commiſeratione dignas deferente, quibus Chriſti incunabula atque Sepulchrum ceteráque loca ſancta ipſius memoriæ conſecrata, ab infidelibus Turcis proſanata omnique genere contumeliarum affecta deplorabat. Hic Petrus natione Gallus, patriâ Ambianenſis tanti muneris legationem aſſumens, afflatus divino Spiritu claſſicum potenter intonuit, cujus clangore ab univerſo pæne orbe occidentali ad arma concurſum eſt.

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1095.

Petrus Eremita.

Per id tempus claruit inſigne miraculum in urbe Laudunenſi ſub Elinando Præſule. Cuidam mulieri in proximo manenti gener erat juvenili ſpecie decorus, quem filiæ ſuæ gratiâ impenſè coluit: unde orta turpi ſuſpicione inter vicinos ob nimiam familiaritatem, valde contriſtata eſt, impatientérque ferens famam ſuam hujuſmodi opprobrio labefactari, clam ut occideretur à duobus pueris, procuravit. Hæc ad pœnitentiam facti homicidij poſtmodum converſa, cuidam Presbytero conſcientiam ſuam aperit; qui Paulloposſt nimis imprudenter, cum ea litigans, malum quod fecerat, ei in faciem exprobravit. Re ad Vicedominum Laudunenſem delata per cognatos hominis occiſi, vocatur mulier & interrogata juridicè ut res ſe habuerat, ultro confeſſa eſt. Vicedominus tam enorme crimen igne expiandum judicavit: juſſitque ut primùm ad valvas Eccleſiæ B. Genitricis duceretur, ubi & peccatum ſuum publicè propalavit, ſéque meritis ipſius ac precibus jamjam moritura commendavit. Inde ad locum ſupplicij deducta in ignem projicitur; ſed Deo volente, incendium nullatenus ſenſit, permanſitque conſumpto igne, & carne & veſtibus illæſa: quod factum parentes occiſi defectui materiæ potius, quam divinæ virtuti aſcribentes, iterum ligno appoſito ſuccedunt ignem; ſed iterum eam Deus incolumen ab ignis rapacitate ſervavit, ad laudem ſui nominis Virginiſque Deiparæ, honorem & gloriam; ſicque egreſſa ex incendio, ad Eccleſiam Dei Genitricis omni populo plaudente ducta eſt, póſtque grates Deo redditas, paucis tranſactis diebus migravit à ſæculo.

Mulier ob crimen, quod Sacerdoti fident revelaverat, damnata, ab igne conſervatur Herman. lib. 3 cap. 27. Sigebert. ad an. 1094.

Atrebatenſis Eccleſia Vrbani Pontificis decreto à Cameracenſi ſubtracta, proprium recipit Epiſcopum.

CAPUT XII.

ATREBATENSIS ſedes juncta Cameracenſi, ac ei quodammodò ſubjecta, fauſtè admodum ab ea hoc anno ſeſe vindicavit; urbium calamitas, & totius Belgici tractûs vaſſatio ſub Vvandalis huic locum præbuere junctioni: nunc populorum longa pace fruentium propagatio, regionis opes urbiúmque ac pagorum frequentia hanc Pontifici mentem indiderunt, ut diſſoluto vinculo (ſi quod fuit) jus proprium habendi Præſulem quælibet conſequeretur; eóque lubentius ad id inclinat quòd Clerum Atrebatenſem impenſius diligeret. Chronicon Cameracenſe de hac ſubſtractione ſic loquitur: *Lietberto defuncto Gerardus II. ex Præpoſito ſancti Vedaſti electorum voto in ejus locum ſuffectus eſt, conſecraturque* (non à Raynaldo ut habet Colvenerius ſed) *à Manaſſe I. Metropolita Remenſi anno* 1078. Duabus hic Eccleſijs Atrebatenſi & Cameracenſi ultimus præfuit, obiítque tertio Idus Auguſti anno 1092. poſtquam pomerio dilatato, mœnibus urbem cinxiſſet; addito etiam Hoſpitali ad ſuſceptionem peregrinorum.

Colvenerius notis in lib. 3. Chronici Camer. cap. 77.

Poſt ejus exceſſum, gravis orta eſt contentio inter Henricum IV. Imperatorem & Canonicos Cameracenſes pro ſucceſſoris electione, quam tres annos perſeveraſſe nonnulli referunt. Utriſque igitur inter ſe digladiantibus,

Meyerus ait Gerardum obiiſſe an. 1094. & ſic tantæ interpontificij non meminit.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1095.

gladiantibus, Atrebatenſes interim Romæ pro habendo proprio Paſtore inſtant quàm maximè, tandémque obtinent à Pontifice Urbano in Gallias ad Concilium Claromontanum properante, ut Lambertus, quem ſibi in Epiſcopum delegerant, conſecraretur. Meyerus ait Urbanum infenſum Cameracenſibus, quòd Henrico Cæſari Eccleſiæ rebelli, cætúque piorum moto, faviſſent, ab eis inſigni hac pœna compreſſis, ut addit Buzellinus, Atrebates ſubtraxiſſe. At veriſimelius eſt non ulciſcendi ſtudio, ſed divini cultûs augendi potius in id Pontificem adductum fuiſſe, qui cùm Metropolis Remenſis pridem alumnus fuiſſet, hanc in priſtinum decus reſtituere omnino conabatur; quamvis negari non poſſit, Imperatoris altercationem illud negotium non nihil promoviſſe. Res primo intuitu operoſa videbaur, propter unionem tot ſæculis ſtabilitam; at cum nullum exſtaret inſtrumentum magni momenti, ſpéſque eſſet ex hac prædicta ſubſtractione multum utilitatis & ornamenti obventurum Eccleſiæ Dei: ſtatuit Atrebatenſem Epiſcopatum à Cameracenſi ſeparare, ut fuerat ante Epiſcopatum S. Remigij, præcepítque Clero & populo Atrebatenſi, ut jugo Cameracenſis ſubjectionis excuſſo, cardinalem Epiſcopum, ad propriam Eccleſiam ſtudeant ociùs ſublimare. Atrebatenſes ne inconſulto Remenſi quidquam egiſſe viderentur, ad Raynaldum ſupplices litteras mittunt, rogántque ut à ſuo latere Vicarium ableget, qui interſit electioni. Raynaldus in re tanti momenti non feſtinandum ratus, hos ad Synodum provincialem venire jubet; ut in medio Patrum conſeſſu ſeparationis, ac querimoniarum rationes exponant, quas die condito libere prodiderunt his verbis.

Audiat Domini Archiepiſcopi providentia, audiat & hujus ſancta Synodi congregatio devota querimonias, quas in neceſſitate ſua facit Soror Atrebatenſis Eccleſia. Hac civitas olim ſuo proprio Paſtori dicata, & ſubnixa ſub ſola ſancta Remenſi Eccleſia, una ex antiquis & nobilioribus civitatibus totius Remenſis Metropolis, valuit in omni Eccleſiaſtica diſciplina; Quod verò civitatis & nomen & dignitatem obtinuerit, teſtatur Oroſius, ubi prædictæ urbis vetuſtatem, incolarum frequentiam, nobilitatémque extollit: & quòd Atrebatum à Remenſi quarta, & ante Cameracum poſita in Indiculis reperiatur, cui B. Remigius S. Vedaſtum à ſe ordinatum præfecit, ditavítque ex donis Chlodovei Regis, ut patet ex Remigij teſtamento, cui Vedaſtus, Atrebatenſis Epiſcopi nomine, cum alijs ſubſcripſit. Cùm igitur prædicta civitas epiſcopali ſede olim prædita fuerit: aiunt ſe poſt obitum Gerardi junioris, in aures Romani Pontificis ſuas calamitates diutinúmque dolorem effudiſſe, qui horum miſertus ſortis, liberam contulerit poteſtatem ſecundùm inſtituta Canonum (Sardicenſis præſertim Synodi) ſibi proprium eligendi Paſtorem, à proprio Metropolitano ſine dilatione conſecrandum. *Quo circa Sancti Patres*, inquiunt, *& Domini, ſub obtentu ſancti Spiritus, ſub cujus nomine convocati eſtis, reſpicite Sororem veſtram Atrebatenſem Eccleſiam, eripite à jugo ſervitutis diu injuſtè captivatam, ne tandem aliquo tadio affecta, poſt veſtigia gregum incipiat vagari à paſtore deſtituta.*

Atrebatenſis ſedes una ex antiquis & nobilioribus Metropolis Remenſis.

Quarta in indiculis Epiſcopatuum numerata.

Iis ab Atrebatenſibus graviter prolatis, quum ſilerent Cameracenſes, Raynaldus Archiepiſcopus receptum ab Urbano Pontifice Diploma ſubinde coram exhibuit, cujus hic tenor eſt.

Urbanus Epiſcopus Servus Servorum Dei, Raynaldo Remorum Archiepiſcopo: Salutem & Apoſtolicam Benedictionem.

» NOverit tua Fraternitas, quòd Atrebatenſis Eccleſia, una ex nobi-
» lioribus Eccleſiæ Remenſis Metropolis fuit; Pontifices viros religio-
» ſiſſimos & cetera Pontificalia jura firmis rationum monumentis obtinuit.

Mandamus

Mandamus itaque tibi atque præcipimus, ut illum, quem Eccleſia illa « *RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. An. 1095.*
canonico conſenſu Cleri ac populi ſibi in Epiſcopum elegerit, conſecrare, «
& eidem Eccleſiæ incardinare non differas: ſolet enim fieri, ut Eccleſiæ «
perſecutionis tempore ſuis ordinibus, ſuis populis, ſubſidijs etiam tempo- «
ralibus deſtitutæ, alijs temporaliter committantur Eccleſijs. Poſtquam «
verò his, quibus imminutæ fuerant, Deo diſponente abundare cœperint, «
priſtinam recipiant dignitatem. Solius enim eſt Apoſtolici, Epiſcopatus «
conjungere & conjunctos disjungere, aut etiam novos conſtruere. Fretus «
itaque noſtra auctoritate, id ne timeas adimplere, voluntatis & enim noſtræ « *Remenſis Eccleſia duodecim Epiſcopatus ſub ſe habuit.*
eſt, Remenſis Eccleſiæ olim duodecim Epiſcopatuum dignitatem Deo «
cooperante in priſtinum gradum revocare. «

Allatus deinde eſt jubente Archiepiſcopo ſanctorum Canonum liber, ex quo Notarius hanc ſententiam pronuntiavit: *Oſius in Sardicenſi Concilio dixit: Licentia Epiſcopum ordinandi danda paſſim non eſt, ſi enim ſubitò aut vicus aliquis, aut modica civitas cui ſatis eſt unus Presbyter, voluerit ſibi Epiſcopum ordinari, ad hoc ut villeſcat nomen Epiſcopi & ſummi honoris auctoritas, non debent illi ex alia Provincia invitati facere Epiſcopum: niſi aut in civitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua tam populoſa eſt civitas, vel locus, qui mereatur habere Epiſcopum. Synodus reſpondit: Placet.* Gualchero Cameracenſi Archidiacono Patrum ſententiæ nonnihil obluctante, ſanctæ Synodi mens fuit, ut coram ſummo Pontifice difficultas hæc tota diſcuteretur. Præter Metropolitam Synodo intererant Hugo Sueſſionenſis, Elinandus Laudunenſis, Rabbodus Viromandenſis, Fulco Bellovacenſis, Gervinus Ambianenſis, Gerardus Morinenſis Epiſcopi: Galterus Præpoſitus, Johannes & Drogo Clerici Atrebatenſes, Galcherus Cameracenſis Archidiaconus, &c. *Vbinam Epiſcopatus conſtituendi?*

Atrebatijs Romæ ſtatuto tempore comparentibus & adverſarijs ſubterfugientibus, Urbanus Pontifex iteratò ad Metropolitanũ has deſtinavit litteras.

Urbanus Epiſcopus Servus Servorum Dei, dilecto in Chriſto Fratri, & Coepiſcopo Raynaldo Remenſi: ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

ATrebatenſes Clerici cum fraternitatis tuæ litteris ad noſtram præ- «
ſentiam redierunt, pro reſtitutione Eccleſiæ ſuæ ſuppliciter implo- «
rantes: ſuſtinuerunt autem Cameracenſium Clericorum adventum uſque «
ad tempus, quod utriſque in Concilio provinciali fuerat conſtitutum. Cete- «
rùm Cameracenſium ante nos nullus advenit; nos igitur idipſum repetitis «
litteris fraternitati tuæ ſignificamus, omnino enim volumus, ut Remenſis «
Metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis, annuente Domino, redu- «
catur ideóque omnino præcipimus in Atrebatenſi Eccleſia Epiſcopum «
ordinandum; niſi fortè ejuſdem urbis poſſeſſionem, Cameracenſis Eccleſia «
valeat Romanæ auctoritatis privilegio vendicare: hoc enim juſtitiæ ratio «
exigit animarum dignitas poſtulat Eccleſiæ honor implorat. Quòd ſi forte «
æmulorum veteris invidiam, & obloquentium latratus, pro gravitate «
tuæ religionis horreſcis, quemcumque in præfata Eccleſia TE ANNUENTE, «
Clerus & populus ſecundùm Deum elegerit, ad nos cum communi de- «
creto, & ſollicitudinis tuæ litteris tranſmittatur: nos cum divinæ gratiæ «
adjutorio, SALVO ECCLESIÆ TUÆ JURE, eum tamquam B. Petri «
manibus conſecrabimus. «

Idem Pontifex ad populum Atrebatenſem eodem fere tenore reſcripſit, communicatiſque invicem litteris ſexto Idus Julij, quæ tunc dies Dominica erat, concione in B. Virginis Atrebatenſis templo celebrata, communi omnium ſuffragio Lambertus patriâ Giſnenſis, Morinorum Archidiaconus

Raynaldus I. XLV. Archiep. An. 1095.

diaconus, atque Lilenſis Eccleſiæ Cantor, Atrebatium Pontifex licèt invitus renuntiatur. Conſecrationem tamen ipſius cùm nimium pro Atrebatenſium voto Metropolitanus procraſtinaret (metuebat enim ne detrimenti aliquid provincia Remenſis pateretur) rurſum inſtarunt Atrebateſij apud Pontificem, qui iteratò ad Raynaldum ſcribit, dilationem ejus graviter increpat præcipitque, ut infra triginta dies, ſine ulla tergiverſatione, Electo manus imponat. Quid ad hæc reſponderit Raynaldus, ejuſdem ad Urbanum epiſtola pandit his verbis: ***Omnium Epiſcoporum & Clericorum noſtrorum una vox fuit & ſententia, ut nos quidem ab illius Electi conſecratione manum ſuſpenderemus, ſed eum vobis, cùm hoc veſtræ præciperent litteræ, tranſmitteremus . . . . Timuerunt enim & timent, ne Cameracenſes ex hoc facto accepta occaſione, ſe à Remenſi Eccleſia abrumperent, cùm & civitas eorum alterius Regni habeatur, & regni cujus Rex nobis, & Eccleſiæ Romana jam ex longo tempore inimicatur, &c.***

Spicil. tomo 5. pag. 541.

Cum igitur Archiepiſcopo ſe Lambertus fruſtra ſtitiſſet, litteris ab eo impetratis, quibus ſe purgat à conſecrationis dilatione, Romam proficiſcitur cum Odone Cantore, Archardo ſcholarum Magiſtro: & Drogone Præpoſito: ubi ab Urbano humaniſſimè acceptus, cardinalis Epiſcopus conſecratur. Tum ad ovile poſt injectum humeris onus reverſuro, omnia redduntur, quæ ad Atrebatenſem parochiam olim pertinuerant; cum injunctione gregi ſibi commiſſo facta, ei tanquam cardinali Epiſcopo obediendi, ut latius patebit ex Urbani Diplomate quod ſic incipit.

Urbanus Epiſcopus Servus Servorum Dei, dilectis Fratribus & Coepiſcopis Raynaldo Remenſi & Suffraganeis ejus: ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

» CUm Atrebatenſes Clerici Electum ſuum cum decreto communi præ-
» ſentiæ noſtræ exhibuiſſent, nos eos apud nos integro menſis ſpatio
» retinuimus, Cameracenſium præſtolantes adventum; ſi fortè aliquod mu-
» nimentum afferrent, per quod Cameracenſi Eccleſiæ Atrebatenſis vide-
» retur eſſe ſubjecta: ipſi autem ſicut in præteritis terminis, ita & nunc nec
» venerunt nec cauſas cur non venerant direxerunt. Nos igitur juſtam
» omnino cauſam Atrebatium perpendentes, & labores pro reſtitutione ſuæ
» Eccleſiæ jam diutinos Apoſtolica manſuetudine reſpicientes, ſanctorum
» Canonum decretis, & Apoſtolicæ Sedis auctoritate muniti, religioſum &
» ſapientem virum Lambertum, quem ad nos deduxerunt B. Vedaſto,
» & ſanctis alijs Pontificibus, qui in Eccleſia Atrebatenſi quondam præſe-
» derunt, tandem largiente Domino inſtituimus ſucceſſorem: Salva in
» omnibus Remensis Metropolis reverentia, quam vide-
» licet multis retro temporibus imminutam, nunc tandem per humilitatem
» noſtram, omnipotens Dominus in parte hac redintegrare dignatus eſt.
» Eum itaque ad vos eum præſentibus litteris remittentes caritati veſtræ at-
» tentiùs commendamus, rogantes ac præcipientes, ut ei ad redintegrandum
» commiſſæ Eccleſiæ ſtatum tamquam Confratri, & Coepiſcopo ſollicitè aſſi-
» ſtatis. Nos ſiquidem auctore Deo, legitimum ſempiternum ſtatuimus, ut
» Atrebatenſis Eccleſia cardinali deinceps potiatur Epiſcopo . . . . . . Nunc
» tuæ ſollicitudinis intereſt, Frater cariſſime Raynalde, qui tam Atrebatenſi
» Eccleſiæ, quam Cameracenſi, Metropolitani auctoritate præſidere co-
» gnoſcens, eos omnes qui ſecundùm privilegij noſtri tenorem, ad Atreba-
» tenſem videntur pertinere parochiam, ad Atrebatenſis obedientiam tuis
» litteris invitare, & ſententiam noſtram tuis ſuffragijs proſequi, ut qui-
» cumque in duabus Archidiaconijs videlicet Atrebatenſi & Oſtrevanenſi
» Clerici ſunt, à profeſſione Cameracenſis Eccleſiæ abſolvantur: ſi qui verò

obedire

obedire contempſerint, quamcumque in eos ſententiam ipſe epiſcopali " moderatione dictaveris, firma permaneat. Data Romæ 8. Kal. April. " RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP.

Pontificis reſcriptum Epiſcopis ad Synodum congregatis in Eccleſia Remenſi, publicè lectum fuit & recitatum, præſente glorioſiſſimo Rege Philippo, & adſtantibus Raynaldo Archiepiſcopo Remenſi, Richero Senonenſi, Radulfo Turonenſi, Joffrido Pariſienſi Epiſcopo, Galtero Meldenſi, Hugone Sueſſionenſi, Helinando Laudunenſi, Rabodo Noviomenſi, Gervino Ambianenſi, Hugone Sylvanectenſi, Archidiaconis item & Abbatibus totius provinciæ. Poſt hæc Raynaldus, ut Synodi Præſes, hortatur Manaſſem Remenſem Archidiaconum, & Cameracenſem Electum, ut ſacros Ordines characterémque epiſcopalem ſuſciperet: hic ſuadentibus ſuis Clericis, inſtitit ut præficeretur utrique Eccleſiæ, juxta receptum morem hactenus obſervatum, at monitus ab Archiepiſcopo ne juſſioni Papæ obſiſteret, caveretque excommunicationem ab eo latam in rebelles, ſuæ temeritatis veniam petens, à Synodo abſolutus eſt. Et hic fuit hujus nogotij exitus, Atrebatiis quidem jucundus & felix; infauſtus verò Cameracenſibus, qui omnem moverunt lapidem, ne talis ſubſtractio fieret, ſed fruſtra, cum ex nutu ſummi Pontificis omnino pendeat, ut ipſe non in ſuis reſcriptis modò, ſed publicè proteſtatus eſt. Conſtat enim ex hiſtoria Majoris-Monaſterij, completa Synodo Turonenſi, Urbanum palam pronunciaſſe, juris eſſe pontificij, Epiſcopatus in duas partes dividere, aut ex duobus facere unum; Abbatias item unire, vel ſeparare, Congregationes mutare, aut ab eis appendices avellere, cùm id ratio temporis, vel utilitas Eccleſiæ poſtulat; nemunémque eſſe qui his reluctari poſſit, aut impedire, quin ex patrimonio Eccleſiæ Romanæ faciat quod lubet, quod ipſi licitum eſſe probavit, tam auctoritate apoſtolica & decretis Conciliorum, quam prædeceſſorum ſuorum exemplo. *An.* 1095.

Lamberto ſedi Atrebatenſi ſic incardinato, Urbanus ſummus Pontifex ſequens ei ac ſucceſſoribus privilegium indulſit, cujus hic pericopen damus, quòd Remenſis Metropolis nobilitatem ob duodecim ſibi ſubjectos Epiſcopatus, egregiè commendet, probetque Remenſem Archiepiſcopum, verè eſſe METROPOLITANUM. *Ex Lotrio.*

Urbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto Fratri Lamberto, Atrebatenſi Epiſcopo noſtris manibus conſecrato; ejúſque ſucceſſoribus cononicè ſubſtituendis in perpetuū.

LIquet ſanctorum Canonum inſtitutis integram eſſe provinciam, " & Metropolitanum proprium debere ſortiri, quæ duodecim * con- " ſtat Epiſcopatibus: ſecundam igitur Belgicam conſtat integritatem " provinciæ obtinere, quæ duodecim quondam ſcitur Epiſcopos habuiſſe, " & Remenſem Eccleſiam jure Metropolitanam haberi, quæ tot ſoleat " Suffraganeis eminere. Ceterùm peccatis exigentibus accolarum, cùm irruentibus Barbaris urbes quædam detritæ ſunt, duodenarius ille numerus " imminutus eſt: inter quas Atrebatum nobilis quondam & populoſa ci- " vitas, quæ per B. Remigium, Epiſcopum Vedaſtum obtinuit, poſt non- " nullorum Antiſtitum obitum, epiſcopalis Cathedræ perdidit dignitatem, " & per nonnulla tempora Cameracenſi Epiſcopo ſubjecta obedivit. "

Porto noſtris temporibus ſupernæ miſerationis reſpectu, prædicta ci- " vitas in ejuſmodi ſtatum reducta eſt, ut & populi frequentiâ, & divi- " tiarum abundantiâ Cameracenſem ſuperet civitatem. Dignum igitur " Spiritui ſancto, & auctoritati apoſtolicæ viſum eſt, ut Atrebatenſi Eccleſiæ " reſtitueretur cardinalis Antiſtes, ſanctum enim Sardicenſe Concilium "

al. Præeſt.

RAINALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1095.

» ſtatuit : *Non paſſim Epiſcopum ordinari, niſi aut in civitatibus quæ Epiſcopos* » *habuerunt; aut quæ iam populoſa ſunt, ut habere mereantur Epiſcopum, &c.*

» Et nos ergo Atrebatenſis Eccleſiæ reſtitutioni, & Remenſis Metropolis re- » dintegrationi, pro noſtri officij debito imminentes, te Frater cariſſime Lam- » berte Cleri plebiſque conſenſu electum unanimi, B. Vedaſto & ſanctis qui in » urbe ipſa quondam præſederunt Pontificibus conſtituimus ſuceſſorem, &c.

» Datum Romæ per manum Johannis S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis » Diaconi, decimo Kal. April. Indictione ſecunda anno Dom. Incarnat. 1095. » Pontificatus Domini Urbani II. Papæ ſeptimo.

Eodem anno recitatum eſt idem privilegium, in Claromontenſi Concilio ex Urbani præcepto, cui ipſe præſedit, collaudatúmque ab omnibus IV. Cal. Decemb. Indictione IV. Prædictam Atrebatenſis Eccleſiæ à Cameracenſi ſeparationem, ut canonicè factam ab Urbano, Paſchalis id nominis ſecundus ſimili pæne reſcripto confirmavit, quod cùm ab alijs relatum ſit, nec novi aliquid contineat, libenter permitto.

S. Gobert d'Aumont.

Vincentianis Laudunenſibus dat Eccleſiam de Alto-Monte Raynaldus, dúmque Atrebatenſis Eccleſiæ reſtaurationi ſollicitè incumbit defungitur.

CAPUT XIII.

REGRESSUS à Claromontana Synodo Raynaldus Archiepiſcopus, rogatur ab Adalberone Cœnobiarcha Laudunenſi, ut ſuæ liberalitatis ſpecimen aliquod erga B. Martyris Vincentij phrontiſterium exhiberet, quod lubens præſtitit, dans quæ ipſius erant, Altari ſcilicet & Eccleſiâ de Alto-Monte, ſub conditionibus in charta recenſitis, quam ex Tabulario Vincentiano excerptam hîc reponimus.

» IN Nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti. » Quanta Patrum præcedentium liberalitatis munificentia erga Dei Eccle- » ſias extiterit recolentes &c. Quocirca ego Raynaldus Remenſis Eccleſiæ » qualiſcumque peccator Archiepiſcopus, præfatæ Eccleſiæ S. Vincentij ad pe- » titionem Domni Adalberonis Abbatis, Fratrúmque ibidem ſub Chriſti ti- » rocinio degentium, altare quod in Eccleſia de Alto-Monte noſtrum fuerat, » totius terreni quæſtûs abacta procul ambitione, pro noſtra noſtrorúmque » anteceſſorum ſucceſſorúmque ſalute perpetualiter, & abſque perſonarum » ſucceſſione tenendum conceſſimus, & ut eamdem Eccleſiam per Cano- » nicorum ibidem prius habitantium incuriam rebus ſuis internis externiſ- » que ſpoliatam, ac pæne adnullatam, Comes Hugo ſub cujus ditione » tenebatur, jam prædicti Martyris Eccleſiæ contraderet, aſſiduis & inde- » feſſis precibus obtinuimus.

Canonicorum incuriâ Altimontis Eccleſia in manus Comitis Regeſt. devenit.

» Viſum itaque noſtræ eſt diſcretioni ſub hac conventionis ratione, hanc » à noſtra manu debere emancipari Eccleſiam; quatenus Domnus Abbas » Monachum, quem eidem Priorem deputaret, in noſtram adduceret præ- » ſentiam, Remenſi Eccleſiæ, ac nobis noſtriſque ſucceſſoribus quamdiu » ibi eſſet, ſubjectionem & obedientiam promiſſurum. & ſi fortè aliqua in » eadem Eccleſia, quæ noſtræ reſervanda eſſent audientiæ, acciderent, » quæ judicij noſtri examine penſanda viderentur, ſuper omnibus reſpon- » ſurum. Denique & hoc additum firmitérque adnexum fuit, quatenus » in eadem Eccleſia Preſbyter ſubſtitueretur, qui & Synodis noſtris inte- » reſſet, & Archidiacono & Decano exactiones, collationes ceteráſque, » quas ibidem hucuſque Remenſis Eccleſia habuit conſuetudines redderet.

Signum Domini Raynaldi Archiep.	Sig. Radulfi ſancti Theoderici.	“ RAYNALDUS I.
Sig. Domini Elinandi Laudun. Epiſ.	Signum Rogeri Archidiaconi.	“ XLV.
Sig. Henrici Abbatis S. Remigij.	Signum Manaſſis Præpoſiti.	“ ARCHIEP.
Sig. Hocheri Altovillarienſis. Abb.	Signum Luvini Decani.	“ *An* 1096.
Signum Burchardi ſancti Baſoli.	Signum Richeri Cantoris, &c.	“

Actum Remis an. Incarnat. 1095. regni Philippi Francorum Regis an. 33. Archiepiſcopi Raynaldi 12. “

Radulfus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit. “

Manaſſes qui ſedi Remenſi præfuit poſt Raynaldum, ratam habuiſſe prædictam donationem patet ex his quæ idiographo attexuit ſequentibus verbis: *Hujus paginæ ſeriem ego Manaſſes Domini Raynaldi excellentis memoriæ ſucceſſor, cùm jam ſuperna pietas dies Sacerdotij noſtri in decimum perrexiſſet annum, à prædicto Adalberone nobis præſentatam aprobavi, & autheuticarum perſonarum teſtimonijs per noſtræ imaginis impreſſionem in ſæcula ratam conſtitui. Actum anno Incarnat. Domini* 1105. *Archiepiſcopatus autem domini Manaſſæ anno decimo.*

Ex his palam fit cum ditione temporali S. Goberti Eccleſiam de Altermonte, quæ pridem Collegiata exſtitiſſe dicitur, ſæculi more à Regiteſtenſi Comite tunc fuiſſe occupatam, quam eo annuente Vincentianis hoc anno Raynaldus conceſſit. Nobilibus ſiquidem non ſolùm fundi & & villæ, ſed etiam Eccleſiæ ipſæ in beneficium datæ ſunt, adeo ut in una eadémque domo, pars una Eccleſiæ diceretur, quo ad laïcorum jura; & Altare, quo ad juris ſpiritualis adminiſtrationem, nomine autem Eccleſiæ oblationes, decimæ, aliáque reditus intelligebantur, quos Hugo Comes cujus hîc fit mentio poſſidebat.

Vide illuſtriſſ. D. de Marca in Notis ad Concil. Claromont ſub Vrbano II.

Porro Altus-Mons in diœceſi Remenſi ſitus haud procul à Caſſina, diſtingui debet ab Alto-Monte Monaſterio Hannoniæ, ejúſque meminit Frodoardus in Chronico ad an. 921. Carolus Moſâ tranſmiſſâ cum non nullis qui ad ſe venerant Lotharienſibus, villas Remenſis Eccleſiæ deprædari nec-non incendere cœpit, Altum-Montem quoque caſtrum bellando non ſine clade ſuorum cepit atque diripuit. Vide ea quæ ſub Gervaſio Præſule retulimus, ubi pro Alto-Monte veluti S Mariæ feodo Archiepiſcopus à Manaſſe Comite clientelarem fidem expoſcebat.

Raynaldus interim Atrebatenſium res firmare ſtudens, nihil operæ ac laboris prætermiſit, quò omnem impoſterum litigandi ſegetem cum Cameracenſibus radicitus amputaret. At cùm in hoc maxime incumbit, morbo correptus Atrebati diem clauſit extremum 21. Janu. 1096. ubi quidam tumulatum eſſe referunt: at in Necrologio Remenſi diſertè id habetur: *Dominus Raynaldus requieſcit intus.* Et in medio Chori tumba nigri coloris pro Epitaphio hæc verba præ ſe fert.

Laboravit plurimùm Raynaldus pro pace harum Eccleſiarum conſolidada, Atrebatiúmque ſæpius profectus eſt, ex Vrbani Pontif. mandato, ut utriuſque ſedis limites aſſigna. Vrban. epiſt. ad Rayn.

RAYNALDUS CONTRACTUS ARCHIEPISCOPUS.

His concinit Obituarium prædictæ majoris Eccleſiæ: *Xij. Kal. Febru. Raynaldus bonæ memoriæ Archiepiſcopus noſter requieſcit intus, qui dedit ſanctæ Mariæ Altaria tria, ut inde ſepeliantur Canonici, reliquum in ejus ſollemni Anniverſario Canonicis in urbe exiſtentibus diſtribuitur.* Capitulum Atrebatenſe ut laboribus ab eo impenſis vices redderet, jugíſque memoria ejus haberetur, anniverſarium pro eo quotannis celebrat in majori Eccleſia. Huic parentavit elegiacis verſibus Baldericus Burgolienſis Abbas, quibus Raynaldi decora egregiè commendat his verbis.

Remenſi populo lumen, firmámque columnam,
Raynaldum Chriſti gratia contulerat.
Hic quoque Martini ſublatus in Æde beati,
Remenſi multum profuit Eccleſiæ.

Apud Andream du Cheſne

Dd 3 *Hunc*

RAYNALDUS I. XLV. ARCHIEP. *An.* 1096.

Hunc mors in tanto florentem Pontificatu
Attigit, & vacuam fecit item cathedram.
Pupilli cives præ tanto Præſule flentes,
Corpus Pontificis hic poſuere ſui.
Hic populus gleba dignos diſpenſat honores,
Diſpenſet veniam Cunctipotens anima.
Hunc duodena dies Februi praeunde Kalendas,
Deſtituit mundo, ſubſtituitque polo.

Idem Abbas Raynaldi nomen Dipthicis ſuæ Eccleſiæ reponendum cenſuit, eúmque PATRIARCHÆ titulo dignatur his verſibus in Rotulo Raynaldi Remenſis.

Siquid defunctos poſſet mea muſa juvare
Debueram muſam revera continuare.
Sed pro defunctis potiùs duo ſunt facienda,
Vſus quæ nobis & jus deſignat agenda.
Nam pro defunctis jus & compaſſio plorat,
Et pro ſalvandis animabus proximus orat.
Ergo brevem muſam ponamus pro monimento,
Réſque procul noſtro ſit inutilis à documento.
Flentes Raynaldo Remenſi compatiamur,
Orantes autem PATRIARCHAE ſubveniamus.
Pro te noſtra madent, Pater optime, fletibus ora.
Colligit ultra fas rotularis epiſtola multa,
Quæ quaſi parentes nugis tranſimus inulta.
Et ſuit exigua condignum parcere chartæ.

Odo Caſtilloneus ex Canonico Remenſi, Cardinale Epiſcopo Oſtienſi, fit ſummus Pontifex, approbátque privilegia & libertates Canonicorum Remenſium.

CAPUT XIII.

SEDES VACAT. *An.* 1096.

UT ex virorum illuſtrium fama civitates, unde ortum habuere plurimùm inclareſcunt, ſic Remenſis eximiè decoratur & ſplendeſcit Odonis Caſtillonei gloriâ, in ipſius ſolo, ut fertur oriundi, & qui ſummum adeptus Pontificatum Urbanus II. dictus eſt.

Hic non è gente Caſtillonea, quod multi hactenus tradiderunt, ſed ex opido ejuſdem nominis prodijt patre Milite Domino de Lageri, qui alterum filium habuit Rodulphum nomine patrem Gerardi, è quo Gerardus alter genuit Odonem patrem Ægidij de Lageri Monachi Remenſis. Onufrius, Platina, & quidam alij de Odonis ſtirpe ſat obſcurè loquuntur, at Albericus in Chronico paullo clarius his verbis: *Natus eſt Caſtellione ſuper Maternam filius domini de Lageri.* Tum addit ex Guidone. *Odo natione Gallus, primo Remenſis Archidiaconus, inde Prior Cluniacenſis, mox Epiſcopus Oſtienſis, poſt in Apoſtolicum.* Ferè omnes eum Caſtellione natum dicunt in diœceſi Remenſi: verùm eos puto diœceſim ſumere pro Remenſi provincia, ut ſæpius ſumitur apud medij ævi auctores, cùm Caſtellio in Sueſſionenſi diœceſi ſita ſit. Fortè Odonem in Remenſi diœceſi vel territorio natum prædicant, quòd pater licèt è Caſtellione, Remis habitaret, unde Ordericus Vitalis diſtinctiùs ad propoſitum de Odone: *Vrbanus erat natione Gallus, nobilitate clarus, civis Remenſis, Monachus Cluniacenſis, ætate mediocris, corpore magnus, modeſtia diſcretus, religione*

gione maximus. Et Guibertus ipſi ſuppar vel coætaneus: *Vrbanus Papa ex Francis claro germine oriundus, ex territorio & Clero Remenſi, exſiſtens Papa primus ex Francis, ut ferunt.*

Odo Remenſi Eccleſiæ ad erudiendum datus ſub Brunone ſcholarum Magiſtro, lac doctrinæ & ſanctitatis tamquam genuinus filius ſuxit per aliquot annos, ut ei poſt obitum Raynaldi Archipræſulis, Petri ſolium conſecuto ſapienter inculcat Ivo Carnotenſis epiſtolâ 48. *Remenſem*, inquit, *Metropolim quondam Matrem veſtram, nunc autem Filiam ſub omni celeritate veſtris conſolationibus refoveri poſtulamus.* Talis ergo tantúſque vir, cùm ætatis ſuæ primitias Deo conſecraſſet in Eccleſia Remenſi, cujus Canonicus fuit, functúſque officio fuiſſet Capellani ſub Theobaldo de Petra-Ponte Epiſcopo Sueſſionenſi, ad Limina Apoſtolorum profectus eſt; inde in Franciam reverſus, ſtatuit Religionis habitum ſuſcipere, quò ſe totum & quietiùs Dei obſequio manciparet. Aſcriptus in Cluniacenſium Ordinem, inſignium virorum ſcholam & domicilium, ſub Hugone Abbate brevi in hac virtutum palæſtra ſic ſe exercuit, ut expleto tirocinio, mox alijs præeſſe dignus ſit repertus, unde Prioris majoris primùm decoratur officio ſub Odilone Abbate; tum præfecturâ Prioratûs de Binſon, quem pater obnoxium fecerat Prioratui de Couciaco, à Cluniacenſi Ordine pariter dependente, & à Theobaldo II. Campaniæ Comite fundato.

At veluti claritas ſolis, quæ diem parit omnino latere non poteſt, ſic nec Odonis fama Clauſtri latebris obnubilari. Hæc totum pervolans orbem ad aures Gregorij VII. facilè pervenit, qui tam illuſtris viri ſtudium virtutéſque remuneraturus, eum ad ſe evocat, purpurâ cardinalitiâ inſignit an. 1073. & epiſcopatu Oſtienſi, cujus eſt ſummum Pontificem conſecrare. Tum victore mortuo, qui Gregorio ſucceſſit, omnium conſenſu lectus eſt ad ſummum Pontificatum anno 1088. Hic Raynaldum quem ſibi conjunctiſſimum fuiſſe vidimus, primò Romam accerſivit; & inde Brunonem è Carthuſia olim ſcholarum Remenſium Rectorem, invitúmque triennio retinuit, uſus ejus operâ in Concilijs celebrandis: tum rebus Italiæ optimè diſpoſitis, in Gallias maritimo itinere divertens, Synodum ad Clarummontem apud Arvernos condixit; ubi præter anathema dictum Philippo, actum de expeditione in Terram-ſanctam. Urbanus probè ſciens hanc à à deceſſore ſuo Gregorio VII. ſæpius eſſe tentatam, ſed ſchiſmaticorum factione impeditam, denuo urgentibus litteris Alexij Imperatoris, naviter agere cœpit, ut fideles Chriſtiani citiùs opem ferrent orientali Eccleſiæ periclitanti. Plures ea de re habuit in Synodo conciones, ſerióque injunxit Prælatis Eccleſiarum qui aderant, ut ad propria reverſi, nobiles plebémque ad id ſollicitè hortarentur, quod impigre præſtiterunt. Omnibus pro ſtipendio indulgentia peccatorum fuit propoſita; & pro teſſera militari, ſignum ſanctiſſimæ Crucis rubei coloris ſuper ſcapulam dexteram impreſſam veſtibus. Ad conciliandum autem cæleſte numen, placuit etiam B. Genitricis precibus innitendum, indictúmque à Synodo ut horariæ illæ preces, quæ vulgo Officium B. Mariæ appellantur, quæque apud Monachos Eremitas S. Damiani frequentari conſueverant, deducerentur ad Clericos, ut revera factum eſt cum magno fœnore gratiarum.

Anno ſcilicet 1091 qui numeratur ſextus incolatûs ſanctorum Monachorum in Carthuſia.

Anno igitur 1096. ſumpta multò maxima illa expeditio Hieroſolymitana, à Belgis præcipuè Principibus, inter quos clariores fuere Godefridus Euſtachij Comitis Bononiæ filius, Hugo Comes Veromanduorum Galliæ Regis frater, Robertus Comes Flandriæ, Balduinus Comes Montenſis, Petrus Eremita gente Ambianus & alij pæne innumeri. Non enim perluſtrarunt radij ſolares, à prima ſui creatione tam præclaram militiam, tam numeroſam turbam, tot & tam bellicoſos duces. Refert Adalgiſus Robertum Flandriæ Comitem iter habuiſſe cum ſuo comitatu, per Monaſterium

Petrum hunc alij profeſſione, alij nomine tantùm Eremitam dicunt.

SEDES VACAT. *An.* 1096.

Sic Boemũdus petens Hieroſ. Majus. Monaſterium viſitavit, petiitque orationũ ſuffragia, ut homines intelligas quãti Monachorũ preces olim pẽderent Principes.

naſterium S. Theoderici, ut ejuſdem tumulum tranſeundo viſitaret, exceptúmque in refectorio cum Fratribus, tantum ardorem pro religione propaganda demonſtraſſe, ut plures ex urbe Remenſi Hieroſolymam quoque perrexerint: inter quos elucent maximè Rupertus Abbas S. Remigij, qui hiſtoriam belli ſacri texuit, & Johannes I. Abbas S. Nicaſij, qui in eodem ſuſcepto itinere deceſſit.

Urbanus expleta Synodo Claromontana cui Raynaldus Remenſis inter Metropolitas adfuit, Turonis quoque Concilium habuit, Pictavis aliud: tum de reditu in Italiam poſt tot labores cogitans, eodem anno Nativitatem Domini Romæ glorioſiſſimè celebravit: ita doctiſſimus Spondanus. Sed quod ſpectat ad rationem temporis, vix cohærere poteſt cum ejuſdem Pontificis Diplomate, quo Sanctonis exſiſtens, confirmat anno ſui Pontificatus decimo, privilegia & immunitates Capituli Remenſis, quas ſinguli Archiepiſcopi jurare conſueverunt in jucundo ſuo adventu, ſic autem ſe habet.

Urbani Pontificis reſcriptum.

„ URbanus Epiſcopus Servus Servorum Dei, dilectis filijs Remenſis „ Eccleſiæ Canonicis: Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Peti„ tionem veſtram, quam per Confratres & Canonicos veſtros Rodulfum „ Præpoſitum, Richerum Cantorem, Odalricum Scholaſticum noſtræ cle„ mentiæ ſuggeſſiſtis, nos paterna affectione ſuſcepimus: optamus enim „ & vos & veſtra omnia tuta ſemper & quieta perſiſtere, ut omnipotenti „ Deo valeatis liberiùs deſervire. Omnes autem conſuetudines vobis, ſeu „ prædeceſſoribus veſtris per Remenſes Epiſcopos conceſſas (quia ſanctis „ Canonibus minimè adverſantur) nos præſentis decreti paginâ confirmamus, „ & tam vobis quam ſucceſſoribus veſtris integras, illibatáſque manere ſta„ tuimus, ut & veſtri Clauſtri immunitas & tantæ congregationis ſtatus, & „ ei ſervientium libertas nullorum deinceps æmulorum aſtutiâ vel violentiâ „ perturbetur. Data per manum Johannis Diaconi Cardinalis, 18. Calend. „ Maij Indict. 4. anno Pontificatus Domini Papæ Urbani decimo.

Quænam autem hæ immunitates ſint, & privilegia à ſummo Pontifice Urbano confirmata, cùm alia non viderim, puto ea eſſe quæ ad calcem manu-ſcripti cujuſdam codicis, hoc ordine referuntur, poſt præfatiunculam quæ exhortationis loco recitatur à Sholiarcha Eccleſiæ Remenſis, dum rogatur Archiepiſcopus à Capitulo in ſuo jucundo adventu, ut prædictas immunitates à ſuis prædeceſſoribus conceſſas, & Regum præceptis ſtabilitas juret, nec à quoquam eas violari permittat.

Summa Privilegiorum.

„ UT immunitatem manſionum noſtrarum infra Clauſtrum, & eas in„ vicem dandi, vendendi, ſeu commutandi liberam licentiam abſque „ ullius perſonæ contradictione habeamus: & ſi ibi (quod abſit) aliquo „ caſu criminale aliquod inciderit, vel etiam ſi ſeditio, qualibet ex cauſa „ orta, aliquod delictum incurrerit, ut inde juſtitia in manu Præpoſiti, cete„ rorúmque Canonicorum, abſque ulla contradictione habeatur.

„ Ut in manſionibus noſtris quas extra Clauſtrum in civitate habemus, „ etiam in manſionibus noſtris ſervientium noſtrorum, ſeu in alodijs noſtris, „ nulla redhibitio ſeu penſio inde exigatur, non vini, non annonæ menſura, „ non publica urbis placita, non alicujus rei inde exigatis obſequium.

„ Ut penitus nullum à nobis, nec à ſervientibus noſtris bannum vel in„ fracturam, ſeu pro excommunicatione pecuniæ exactionem ullo modo „ exigatis.

„ Ut ſervientes noſtri, quos in commune ſeu privatim in domibus noſtris „ habemus, etiamſi veſtri capite cenſi fuerint, ab omni exactione, tamen

præter

præter capitalitium ſuum, liberi habeantur: eâdem vobis de hominibus « SEDES
noſtris ſervata conditione, ſi veſtri fuerint ſervientes. « VACAT

Et ſi aliquos de Clero habuerimus in domibus noſtris, quod genus de- « An. 1096.
centiſſimum eſt ſervientium, præſertim in iſto Ordine, ut omnino nullam «
exactionem timeant; niſi fortè veſtra vel altaria tenuerint, vel alia beneficia. «

Ut excommunicandi quoſcumque hujus Epiſcopij malefactores noſtros, «
eos denique rurſus abſolvendi liberam habeamus poteſtatem. «

Ut commonitus à nobis quos excommunicavimus, canonica tamen vo- «
catione præmiſſa, niſi infra vocationem commiſſam correxerint excom- «
municetis, eoſdémque de commiſſis ſatisfacientes, abſolutos à nobis, ſine «
omni exactione abſolvatis commonitus à nobis. «

Quòd ſi quempiam noſtrûm abeſſe Synodo contigerit, niſi invitatus «
fuerit certè cauſâ proclamationis, vel negotij alicujus, ut nulla juſtitia «
inde ab eo exigatur. «

Ut majori Præpoſito ſit libera facultas ex conſilio Canonicorum, com- «
mittendi Præpoſituras, & cuncta Beneficia ſervientium, tam Clericorum «
quam laïcorum, quæ ad noſtram pertinent communitatem. «

Ut altaria quæ in communi obtinemus, abſque perſonis in providentia «
Præpoſiti habeantur, nec in ejus, ſeu in his quæ privatim poſſidemus «
divinum interdicatur Officium, niſi Synodali, & Canonicorum conſen- «
tiente decreto. «

Ut in poſſeſſionibus & villis S. Mariæ, & noſtris etiam, & in terris quæ «
noſtræ ditionis ſunt infra urbem & infra banni leugam, videlicet in Au- «
ſomno, in Tendente-Cauda, in Curcellis in Atrijs & in terris ſancti Mar- «
tini in ſuburbio à porta Vidulæ uſque ad duos pontes, cum tota inſulâ «
quæ vulgo dicitur Morillis, nec non etiam in alijs villis & terris ſive ho- «
minibus ubicúmque ſint, nullam redhibitionem, nullam penſionem exi- «
gatis; & ſi cauſa inciderit ibi agendi placita ex aliquo negotio, Præpoſitus «
inde in eadem poteſtate cauſam audiat atque juſtitiam faciat. «

Si autem in tantùm controverſia prævalucrit, ut res in judicio ad duellum «
traducatur, ut illud in civitate, ſi ita Præpoſitus conſtituerit, in curia «
S. Mariæ tranſigatur, abſque eo quòd vos nullum jus ibi, neque miniſte- «
riales veſtri ullam poteſtatem habeant. «

Quod ſi fortè aliquis de hominibus noſtris, quod abſit, aliquem veſtro- «
rùm hominum flagellaverit, vulneraverit, occiderit, vel alud aliquid com- «
miſerit unde miniſteriales veſtri conqueſti fuerint, ut Præpoſitus & mini- «
ſteriales noſtri inde juſtitiam faciant, infra poteſtatem ad quam ipſe per- «
tineat & non penitus à miniſterialibus veſtris intercipiatur, quem noſtro «
juſſu ad nos venire probare poterimus; ſed nec ipſe qui ſpontanea volun- «
tate ad nos venerit, ſiquidem hoc probare potuerit, ſed liberam veniendi «
& abundi habeat poteſtatem. «

Quod ſi ab hominibus S. Mariæ ac noſtris aliquos vobis miniſteriales facere «
complacuerit vel mediatores, ut non ab hoc amittamus in eis penſionem «
conſuetudinum noſtrarum, niſi tantùm in his quos infra civitatem habueritis. «

Ut miniſteriales veſtri nullatenus inſequantur quem fortè ſua vel culpa, «
vel crimina, in Clauſtrum confugiſſe compulerint, ſive in manſiones no- «
ſtras quas extra Clauſtrum habemus. «

Ut non ſtatim cui libitum fuerit vobis, abſque ſcitu Præpoſiti ceterorúm- «
que magiſtratuum, ſtipem canonicam conferatis: quòd ſi fortè in quempiam «
noſtrum vel occaſione, vel juſtâ querimoniâ ſuper aliquo negotio conten- «
deritis & de eo referendum poſtulaveritis, ut inde juſtitia in Capitulo in «
examinatione Canonicorum habeatur vobis præſente, ſi volueritis. «

Ut poſtica quæ eſt ante porticum S. Dionyſij, noſtræ ditionis ſit, ut eam «
cui voluerimus ſervientium noſtrorum ſervandam committamus, ut portarum «
civitatis

SEDES » civitatis aditus intrandi & exeundi, bona noſtra adducendi vel abducendi
VACAT. » quocumque tempore immunis nobis pateat & ſervientibus noſtris.
An. 1096. » Ut in Cœna Domini beneficium, quod à Gervaſio Archiepiſcopo & » prædeceſſoribus veſtris accepimus, nobis & vos conferatis abiens æquè » ut præſens, quemadmodum in noſtro Capitulo ſancitum fuit generali » omnium decreto.

» His igitur & ceteris conſuetudinibus noſtris, quas nos obtinuiſſe per » multos annos, vel per nos, vel per miniſteriales noſtros comprobare po- » terimus, nobis talem obligationem à vobis fieri poſtulamus, unde liberta- » tem & ſecuritatem perpetuò obtineamus, quatenus inde Deo liberioribus » animis ſervire ſtudeamus, & vobis veſtræ ſubjectionis debitum læti ſemper exſolvamus.

Privilegia hæc in unum per id tempus collecta (cum Gervaſij Archipræſulis nomen in ijs emineat) ad Urbanum delata ſunt per Rodulphum Viridem Præpoſitum, Richerum Cantorem, & Odalricum Scholaſticum ſpectatæ virtutis viros & inter Canonicos inſignes. Hi quippe injuriarum memores, quas quidam paſſi fuerant ſub Manaſſe primo, cenſuerunt etiam auctoritati archiepiſcopali quibuſdam repagulis obnitendum, ne deinceps Archiepiſcopi in eos quidvis auderent, tentarentve, eoque majori cura in id incubuerunt, quòd tunc ſedes Remenſis vacaret, aut ſaltem electio Manaſſæ ſecundi nec dum eſſet à ſummo Pontifice confirmata.

Manaſſis electioni quidam adverſantur, Eccleſia Remenſis diadema Regni dicitur habere, Regum Mater & Regni caput prædicatur.

CAPUT XV.

MANASSES à potiori parte Capituli canonicè electus, mox ſibi clam inſidiantes ſenſit; non enim deerant in Clero quibus electio ejus diſpliceret, & aliqui forſan eam irritam reddere cupiebant apud ſummum Pontificem, quorum machinationibus ut occurreret Ivo Carnotenſis, hanc pro Electo ſcripſit epiſtolam ad Urbanum II. quâ etiam Remenſis Eccleſiæ prærogativam in Rege ſacrando, luculenter agnoſcit.

Urbano ſummo Pontifici, Ivo humilis Eccleſiæ Carnotenſis ſervus: fidelium orationum munus.

Ivo epiſt. 116. » QUi Gallicanarum Eccleſiarum pericula, quotidianarum preſſurarum » experimenta cognoſcimus, earumdem preſſurarum onera ſedi Apoſto- » licæ relevanda notificari peroptamus. Unde Remenſem Metropolim ali- » quando Matrem veſtram, nunc autem Filiam, ſub omni celeritate veſtris » conſolationibus refoveri, veſtro auxilio fulciri poſtulamus: ne adverſarius no- » ſter quærens quem devoret, electionem in Dominum Manaſſem factam » aliqua valeat verſutia perturbare, aliqua perturbatione quaſſare. Non » enim poterat illa Eccleſia inter omnes Filios ſuos quemquam invenire Sedi » apoſtolicæ magis devotum, ſuis utilitatibus magis neceſſarium, tum propter » generis nobilitatem, tum propter morum honeſtatem; quantùm verò neceſſa- » rium ſit Romanæ Eccleſiæ, ut in prædicta Sede devotum ſibi miniſtrum ſub- » ſtituat, non eſt meum veſtram prudentiam inſtruere, QUÆ NOVIT EANDEM » SEDEM DIADEMA REGNI HABERE, ET OMNIBUS PÆNE GALLICANIS EC- » CLESIJS EXEMPLUM RUINÆ VEL RESURRECTIONIS EXSISTERE. Vale.

Hoc

Hoc Ivonis effatum quòd SEDES REMENSIS DIADEMA REGNI HABEAT ad Regum inaugurationes, quæ ibi fiunt omnino reſpicit, ob quas eadem Remenſis Eccleſia, REGUM MATER, ac REGNI CAPUT, prædicatur à Ludovico VII. in ſchedula ad Comitem Roceiacenſem (ut opinor) prædia Eccleſiæ graviter infeſtantem, quem ſeriò & minaciter exagitat his verbis.

SEDES VACAT. An 1096.

LUdovicus Dei gratia Francorum Rex &c........ Religioſæ & illuſtres perſonæ ad meam pertulerunt audientiam, quòd ſanctam Remenſem Eccleſiam quantùm in te eſt impudenter dehoneſtas, & eam novo & inaudito genere tyrannidis inceſſanter infeſtas: quod poſtquam auribus inſonuit, quantò lacrimabilior fuit conqueſtio, tantò gravior in me adverſum te innata indignatio, & ſecundùm inauditi ſceleris immanitatem, meam incurriſti offenſionem. Doleo enim, & lacrimabiliter doleo, quòd in MEAM MATREM & CAPUT REGNI MEI Eccleſiam, gladium tyrannidis tam pernicioſè exacuiſti, quia in ea coronæ meæ derogaſti, ſceptro meo proproſam injuriam irrogaſti. Prædictæ ergo Eccleſiæ infra feſtum B. Johannis, aut cum ſumma humilitate ſatisfacias, aut cum ſumma erubeſcentia terram meam exeas: alioquin ſi in manus incideris nulla redemptione evades, & ſic vitam finies.

Extat in codice MS. S. Dionyſij Remenſis.

Remenſis Eccleſia Regum mater vocatur in charta Ludovico Pij, apud Flodard. lib. 2. cap 19. Regni caput, in epiſtola Gerberti.

Antequam Urbanus ex Gallia recederet, tradit Bertholdus, Philippum Regem jam dudum pro adulterio excommunicatum, humiliter ad eum pro ſatiſfactione venientem rejecta pellice in gratiam receptum eſſe; addítque Pontificem bene diſpoſitis rebus in Gallia, in Italiam rediiſſe, ubi celebratis quibuſdam Concilijs, audita etiam inſigni victoria, quâ milites Chriſtiani poſt captam Antiochiam potiti ſunt, curam imprimis habuit mittendi Legatos apoſtolicos in illas partes, ut ipſius vice Chriſtianis adeſſent, & Eccleſias in locis unde pagani armis expellebantur, inſtaurarent. Hæc obiter de geſtis Urbani quæ ad rem videbantur, inferiùs agam de ipſius obitu & Epitaphio.

Idem Bertoldus refert Urbanum Remis Concilium celebraſſe anno 1095. de quo nullum extat veſtigium.

Ea tempeſtate (inquit Adalgiſus) *ſacer ignis, quem Græci Eryſipelas vocant, divina animadverſionis index Flandria incubuit, ubi plures eodem igne interiora conſumente computreſcentes, exeſis membris inſtar carbonum nigreſcentibus, aut moriebantur, aut manibus & pedibus putrefactis truncati, vita miſeriori reſervabantur.* Addit idem auctor multos ex illis ad Eccleſiam B. Theoderici, miraculorum gloriâ Deo volente tunc illuſtris, advectos fuiſſe, ut ejus opem in tam luctuoſa calamitate implorarent: inter quos Egardum civem Curtracenſem notat, qui cùm ſanitati miraculoſè redditus fuiſſet, monachiſmum ibidem profeſſus eſt, ut reliquum vitæ in obſequio ſui liberatoris manciparet.

Idem refert Sigebertus ad annum 1095. & Meyerus 1088.

Manaſſes ſecundus XLVI. *Archiepiſcopus & ejus proſapia, Prioratum S. Thomæ erigit, & Hugo Regiteſtenſis Noviomum. Lamberti Atrebatenſis liberalitas in Sandionyſianos Remenſes.*

CAPUT XVI.

MANASSES ad regimen Remenſis Eccleſiæ aſſumptus Guidonis Caſtillonei quondam Archiepiſcopi nepos fuit, filius Manaſſæ Remenſis Vicedomini & Alaidis, ut habetur in Necrologio matricis Eccleſiæ quinto Cal. Janu. ex hoc quippe Manaſſe Gervaſij filio, filij Herivei Domini de Caſtellione & Alaide uxore tres filij prodierunt: Erlandus qui in Vicedominatu patri ſucceſſit, Guido de Remis Dominus

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. An. 1096.

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1096.

de Viré, & Manaſſes cujus Præſulatum aggredimur. Huic genealogiæ adſtipulatur Andræas Ducheſne in eruendis proſapijs nobilium virorum verſatiſſimus, cenſetque Manaſſem Calvum patrem Archiepiſcopi è gente Caſtillonea oriundum, tunc magni nominis fuiſſe in Gallia, tam propter Urbanum II. totius Chriſtianitatis Monarcham, quàm ob aliquos ejuſdem ſtirpis Heroas, qui ad bellum ſacrum profecti, geſtorum ſuorum gloriam poſteritati commendarunt.

Hic igitur Manaſſes ex tam illuſtri ortus familia, virtuti ac litteris ab incunabulis operam dedit ſub Brunone ſcholarum Remenſium Primario, tantúmque in ijs profecit, ut cum majoris Eccleſiæ Canonicatu, quem adhuc puer obtinuerat, dignitates Præpoſiti & Theſaurarij conjunxerit, quibus per multos annos egregiè perfunctus eſt, in iiſque ſic ſe dignum amplioris villicationis oſtendit, ut Archiepiſcopatu vacante, concurrentibus electorum votis pontificale culmen ſit adeptus ann. 1096. Chronicon Remigianum de ipſius electione verba faciens, refert à Domino Papa rogatu Ivonis Carnotenſis, cujus epiſtolam ſupra retulimus, fuiſſe canonizatum, ſumptóque Diaconatu, primâ quadrageſimæ hebdomadâ, per manus Hugonis Sueſſionenſis, & Preſbyteratu in medio quadrageſimæ, demum caractere epiſcopali inſignitum, in Eccleſia S. Remigij die Dominica quâ cantatur *Iudica*, Epiſcopis omnibus provinciæ ſollemnitatem ſuâ præſentiâ cohoneſtantibus.

Primordia ſui Præſulatus commendare cupiens eximius Manaſſes, ſe munificum præſtare decrevit erga ſanctiſſimum Francorum Apoſtolum, dedítque ei in pignus obſequij ſanctioriſque cultus, altare S. Thomæ ſine perſona tenendum, ut juxta loci facultates quidam è Fratres ſodalitio Remigiano huc tranſlati divino Officio jugiter incumberent: unde fluxit nobilis ille Prioratus ejuſdem nominis verſùs Lotharingiam, infra tamen limites Remenſis diœceſis. Charta donationis ſic incipit.

Erectio Prioratûs S. Thomæ in diœceſi Remenſi.

„ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti. „ Cùm curæ paſtoralis circumſpectio earum, quæ adminiſtrationi noſtræ „ commiſſa ſunt Eccleſiarum, ſollicitudinem curámque pervigilem gerere „ nos urgeat, &c.......... Itaque ego Manaſſes nomine non merito, diſpen- „ ſatione divina Remorum Archiepiſcopus &c........... Palam facere di- „ gnum duxi, altare S. Thomæ B. Remigio patrono noſtro nos contradidiſſe; „ & ut ibidem Fratres Deo militantes, pro ut loci facultas ſuppetit, aggre- „ gentur, abſque perſona tenendum conceſſiſſe. Ceterùm ut hæc noſtræ „ munificentiæ pagina perpetuò non caſſanda permaneat, teſtamentalibus „ eam litteris & auctoritatis noſtræ ſigillo muniri, perſonarúmque autenti- „ carum teſtimonijs roborari præcipimus.

Altare ſine perſona tenendum datur.

„ Signum Manaſſæ Archiepiſcopi.	Signum Theobaldi Preſbyteri.
„ Signum Rogeri Archidiaconi.	Signum Joffredi Diaconi.
„ Signum Manaſſæ Archidiaconi.	Signum Rainoldi Diaconi.
„ Signum Radulfi Præpoſiti.	Signum Odalrici Diaconi.
„ Signum Richeri Cantoris.	Signum Girardi Subdiac.
„ Signum Aſcelini Preſbyt.	Signum Richardi Subdiac.
„ Signum Odalrici Preſbyt.	Signum Fulconis Subdiac.

„ Actum Remis in Archivo pontificali anno incarnati Verbi 1096. „ Indict. III. Regnante Philippo glorioſiſſimo Francorum Rege anno 33. „ Archiepiſcopatus Dom Manaſſæ anno primo.

„ Fulchradus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit.

Vide quæ poſtmodum eidem Prioratui largitus eſt Galterus de Vienne ſub Vuilleim. Cardinali an. 1184.

Manaſſe Remenſis Eccleſiæ clavum regente, jacta ſunt fundamenta celebris Prioratûs de Nouvy munificentia & liberalitate Hugonis Comitus Regiteſtenſis & Meleſindæ ejus uxoris, qui cùm ex conditione naturæ, ſe in

ſe in multis juſtitiæ Dei reos eſſe cernerent, ac gloriâ Dei, hoc eſt gratiâ glorioſâ & munificâ, quâ juſtificamur, indigere: ſtatuerunt Deo & B. Mariæ Sylvæ-majoris, & Fratribus ejuſdem Eccleſiæ alodium de Nouvy ab omni exactione liberum, villam de Barby, & alia quædam in perpetuum concedere. Cur verò ad Fratres tot intervallis diſſitos animum converterint, ut Prioratus primo lapide ab urbe Regiteſtenſi diſtans & in diœceſi Remenſi, ab eorum regimine & nutu penderet; opinor id factum, ob famam ſtrictioris vitæ, & eorum ſanctitatis, quæ tunc per univerſam Galliam percrebuerat, ut fatetur & agnoſcit Stephanus Tornacenſis epiſt. 231. ubi tum Gerardi fundatoris encomia, tum etiam Monaſterij Sylvæ-majoris eleganter & acuratè proſequitur. Fuit autem B. hic Gerardus ſancti Arnulfi Sueſſionum Epiſcopi diſcipulus, ut eſt apud Liſiardum, qui è Gallia trahens originem, Monaſterium primo milliario à Burdegala fundavit, regularibúſque diſciplinis reformavit. Cùm igitur prædicti Monaſterij regularis obſervantia in omnium ore volitaret, præconij famâ pellectus Regiteſtenſis Comes, ejuſdem loci Aſcetas habere percupivit, illiſque Prioratum inſtruxit, cum dote ſequenti Diplomate expreſſa, cui ſubſcripſere viri nobiles, quorum nomina preſentem hiſtoriam non mediocriter illuſtrant.

An. 1096.

Cap. 18. vita S. Arnulfi.

Præceptum Hugonis Regiteſtenſis Comitis quo B. Mariæ Sylvæ-majoris & Fratribus dat alodium de Nouvy liberum ab omni conſuetudine.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Quoniam omnes, ut ait Apoſtolus, peccavimus & egemus gloria Dei, ut hanc, divinæ pietatis largiente gratia quandóque conſequi mereamur, aliquam de his quæ ad noſtram ſancto dictante Spiritu ſunt doctrinam diligenter inſpiciamus, quò divinis circumquaque muniti ſententijs, ancoram Spei patriæ cæleſtis infixam pectoribus tam firmiter teneamus, quatenus poſt vitæ præſentis procellas, ad portum perpetuæ tranquillitatis appellere valeamus, &c. *An. 1097.*

His Fidei informatus documentis, ego Hugo Regiteſtenſis Comes, cum conjuge mea * Mileſſente, & filijs meis ob remedium animarum noſtrarum, parentum noſtrorum, cæleſtis patriæ, dono Deo & beatæ Mariæ Sylvæ-majoris & Fratribus Eccleſiæ ejuſdem alodium de Nouvy, quittum ab omni conſuetudine, & exactione liberum, & Bernardum Majorem ejuſdem villæ, cum omni ſua ſobole tenendum & poſſidendum, exceptis meis proprijs hominibus. Dono etiam villam, quæ vocatur Barby cum habitatoribus ſuis, & omnibus etiam illis quæ de Perthes & Tanion & Regiteſte, ad prædictum locum habitandi gratiâ ſe contulerint, præter capitis cenſum mihi perſolvendum. Hæc inquam omnia prædictæ Eccleſiæ inviolabiliter tenenda, & poſſidenda, ſicut huc uſque tenui, atque poſſedi, ſigilli mei impreſſione & ſequenti teſtium annotatione confirmo. Godefridi Comitis Porcenſis. Odonis Comitis de Varc. Dudonis de Stonne. Manaſſis filij Comitis teſtis & auctoris donationis. Galteri Præpoſiti de Balbe.

* *Meliſenda*

Actum eſt autem hoc Regiteſte caſtello, anno ab incarnatione Domini 1097. Indictione v. Regnante Philippo Francorum Rege, Manaſſe Archiepiſcopo in Remenſi Eccleſia præſidente.

Superaddidit etiam idem Comes quæ habebat in molendinis apud Regiteſtem, ac ejus exemplo ſucceſſores in Comitatu ſe beneficos præbuerunt erga prædicti Prioratus accolas: quorum vivendi ratio, habitus, ſtatuta, è Sylva-majori ut plurimum mutuata, ad noſtra perſtiterunt tempora, quibus ob bellorum turbines, monachali Ordine ut ſæpe fit in deteriùs collabente, Prioratus Monachos Congregationis ſancti Vitoni recepit an. 1645. in

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An. 1097.*

in eóque Aſcetæ à ſuperioribus miſſi omni ſtudio incumbunt, quantùm turbidus Regni ſtatus permittit, omnia in integrum reſtituere, conſenſu Prioris titularis, & ſalvis eius juribus in prædicto Prioratu, qui ut ab exordio ſic & nunc ſaltem quoad tituli collationem à Sylva-majori dependet.

Enituit hoc pariter tempore Lamberti Epiſcopi Atrebatenſis amor in ſodalitium Sandionyſianum Remenſe, cujus inſtitutum eccleſiaſticis Primoribus eò magis arridebat, quòd Clerici in eo regulariter exculti, doctrinâ evangelicâ Fideles imbuerent; unde brevi mirum in modum per urbes Belgij pullulavit, multis ad hoc altaria, villas, & prædia conferentibus.

Lambertus igitur ut ſui animi propenſionem erga Sodales Dionyſianos, quos hujus inſtituti primarios, & arctioris vitæ ſciebat, magis teſtaretur, voluit eam, præter donativum, pio aliquo fœdere, hoc eſt reciproca anniverſariorum celebratione, poſt obitum Epiſcopi vel Abbatis, in utrâque Eccleſia firmam in perpetuum ſtabilire hoc Diplomate, quod velut Sandionyſianis Remenſibus perhonorificum hîc exhibeo.

Charta Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi, quâ altare de Ays Sandionyſianis Remenſibus concedit.

„ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti „ Amen. Ego Lambertus, Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus, dul„ ciſſimis petitionibus tuis, & Eccleſiæ cui præeſſe dignoſceris ſatisfaciens, „ dilectiſſime Frater & Fili Hugo Abbas venerabilis, congregationis invi„ ctiſſimi Martyris B. Dionyſij Remenſis, pro peccatorum noſtrorum re„ demptione, tibi tuíſque ſucceſſoribus in eo, quo es loco, & Ordine ſub „ regula ſancti Auguſtini Deo militantibus, ſine aliqua turpis lucri exactione, „ altare de Ays non ſolùm concedimus, verùm etiam quâ præſidemus aucto„ ritate liberaliter in perpetuum confirmamus, ſalvo in omnibus Atrebatenſis „ Epiſcopi jure, & reditibus ejus, & Archidiaconi miniſtrorúmque ejus.

„ Hanc etiam affinitatem inter Atrebatenſem & Remenſem glorioſiſſimi „ videlicet Martyris B. Dionyſij Eccleſiam, inconcuſſa ſtabilitate concedi„ mus, quatenus Remenſis, audito Epiſcopi obitu, exſequias illius fraternè „ celebrare non differat, nec non anniverſarium ejus reverenter cuſtodiat, „ & Atrebatenſis de Abbate S. Dionyſij ſimiliter faciat. Si quis autem poſt hanc „ noſtram definitionem, manu ſacrilega ab Eccleſia cui Deo diſponente annui„ mus, aufferre attentaverit, vel ingenioſis machinationibus contra eam ire præ„ ſumpſerit, cum Simone mago anathema ſit. Prædictus autem Dominus Hugo „ Abbas, & omnis ejuſdem loci ſucceſſor ejus, ſi ad Synodum Atrebatenſis „ Epiſcopi fuerit invitatus, veniet, quòd ſi talibus negotijs detentus, & inten„ tus fuerit, pro quibus advenire non potuerit, per quemdam Canonicorum „ ſuorum, niſi annuente Epiſcopo remanſerit, cauſas ſynodalis excuſationis tranſ„ mittet. Nos ſiquidem iſtius paginæ auctoritatem ratam, & inconvulſam per„ manere volentes, in præſentia ſubſcriptorum teſtium eam conſignavimus.

„ Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc liberali„ tatis donativum relegi, ſubſcripſi † In nomine Patris & Filij & Spiritus „ ſancti, propria manu confirmavi.

„ Signum domni Johannis Atrebatenſis „ Archidiaconi.
„ Signum domni Clarambaudi Oſtre„ vanenſis Archidiaconi.
„ Signum domni Allodij Abbatis de „ S. Vedaſto.
„ Signum domni Johannis de Monte „ ſancti Eligij Abbatis.

Signum domni Odonis Sanctæ Mariæ Atrebat. Præpoſiti.
Signum domni Guiberti Decani.
Signum Anaſtaſij Cantoris.
Signum Roberti Magiſtri.
Signum Vualteri Cuſtodis.
Signum Canonicorum ſanctæ Mariæ, Herberti, Alviſij, Hugonis, alterius

rius Hugonis, Roberti, Balduini, &c. Signum Canonicorum de ſancta Trinitate.

Sig. domni Maſcelini Archipreſbyt. Signum Drogonis Albiniacenſis Præpoſiti.

« MANASSES II. « XLVI. « ARCHIEP.

Actum Atrebat. in Synodo anno Dei Chriſti milleſimo nonageſimo ſeptimo Indict. v. nonis Februa. anno autem Pontificatûs Domini Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi I V. « An. 1097.

Robertus B. Remigij Abbas exauctoratur. Urbanus II. diem claudit. Lis oritur inter Remenſem & Sueſſionenſem Eccleſias.

CAPUT XVII.

REMIS ſtudio Manaſſæ Archiepiſcopi Synodus Epiſcoporum cogitur, pro eccleſiaſtica diſciplina in integrum reformanda: actum præcipuè in ea de Ruperto vel Roberto Abbate S. Remigij à Monachis graviter impetito, quòd pro ſumptibus itineris ad bellum ſacrum, bona Monaſterij dilapidaſſet. Succeſſerat is Henrico trium Monaſteriorum Abbati, S. Remigij, B. Mariæ de Humolaria & B. Mariæ de Novigento an. 1095. at tactus deſiderio viſendi loca ſacra, peregrinationem aggreſſus eſt cum Cruce-ſignatis, præſénſque adfuit, dum Hieroſolyma expugnaretur. Epiſcopi iteratis Monachorum querelis fatigati, Robertum abbatiali dignitate exauctoratum ad Prioratum Senucenſem ablegant, hortantúrque B. Godefridum Abbatem de Novigento, qui præſens aderat, ut Cœnobij Remigiani vacantis onus ſuſciperet. Fuerat hic Sanquintinienſis de Monte apud Peronam Monachus, tum Abbas de Novigento per ceſſionem Henrici, qui ævo gravis, & oculis captus opulentiores, quæ ſuâ ſufficientiâ facilè regi poterant, Abbatias retinuerat. At vir Dei numquam adduci potuit, ut regimen prædicti Monaſterij ſuſciperet, dixítque ſe puſillo ſuo grege, & paupercula uxore eſſe contentum: cúmque Manaſſes & alij Epiſcopi iterum multis rationibus ad id eum impellerent, conſtanter in propoſito perſeveravit, nixus auctoritate Concilij Nicæni, quam ad manum habebat. Præſules attoniti inauditâ viri modeſtiâ, qui paupertatem opibus, ſolitudinem ſplendori vitæ præferebat, Burchardum quemdam in locum ejus ſufficiunt, Robertum verò qui ad Prioratum Senucenſem conceſſerat, definiunt Epiſcopi relegandum ad proprium Monaſterium, ubi dudum profeſſionem emiſerat: cujus rei certior factus Urbanus Pontifex, & forſan conſultus ab Epiſcopis, eorum ſententiam irritam reddidit hac epiſtola.

Robertus Burgulienſis Monachus erat, vel ex oppido Burgulienſi in diœceſi Carnot ut patet ex verſibus Balderici Abbatis.

S. Godefridus ex pago Sueſſionenſi quinquennis habitum religionis ſuſcepit in Monaſterio Monte-ſancti-Quintini prope Peronam.

Vrbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Manaſſæ Remenſi Archiepiſcopo: ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Abbatis S. Remigij cauſa in præſentia noſtra & Confratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium diligentiori diſcuſſa eſt inquiſitione, & ad hunc tandem finem producta. Iudicium Epiſcoporum prolatum ſuper eum hac ratione reprobatum noveris, quia poſtquam filius à patre emancipatus eſt, ſub curam & dominationem patris redire, diſtrictione legum non cogitur, niſi ſponte ipſe rogaverit, promotionem enim Abbatis & mancipationem accipimus, ideo ſub poteſtatem Abbatis redire non debere, judicamus.

Robertus igitur Pontificis judicio Epiſcoporum ſententiam reprobante, in poſſeſſionem Senucenſis Præpoſituræ, quæ ipſi permiſſa fuerat in ſolatium ſuæ exauctorationis, permanſit; ubi curarum ſollicitudine vacuus hiſtoriam belli ſacri, & expugnationis Hieruſalem ſtilo ſat eleganti contexuit;

An. 1099.

texuit, quæ etiamnum in bibliotheca S. Remigij deliteſcit. Veriſimile eſt Robertum ob res Prioratûs denuo malè adminiſtratas, Monachos in ſe iterum concitaſſe, illiſque faſtiditum, cùm ab eo Calliſtus II. amovendum eſſe cenſuerit reſcripto Laterani dato 17. Kal Junij in his verbis. *Mandamus ut Robertum Priorem S. Oriculi, qui olim ſancti Remigij Abbas exſtitit, ab illo prorſus amoveant.*

Urbanus cujus geſta tanquam Remenſis olim Eccleſiæ ſodalis curſim tetigi, poſt reditum in Italiam in hoc maximè incubuit, ut Guiberti Pſeudopontificis ſuperbiam comprimeret: tum coactis adhuc Romæ quibuſdam Concilijs, munitionibus recuperatis, civibus omnibus ſibi conciliatis, pacéque diu exſule reſtituta, atque ipſâ Eccleſiâ Catholicâ in tranquilliorem ſtatum vindicatâ, cùm ſediſſet annos undecim, menſes quatuor, dies decem & octo S. R. E. Pontificatu optimè perfunctus, ultimum ſpiritum Deo reddidit IV. Cal. Auguſti an 1099. *Pertinet ad ejus triumphum*, inquit Spondanus, *quòd eodem tempore, nempe die 14. Iulij hujus anni contigit capi Hieroſolymam ciuitatem ab exercitu Chriſtiano ſub Godefrido Duce. Cujus ſancta expeditionis cùm Vrbanus promotor exſtitiſſet, in cœlo meruit triumphare, cui non erat in terris pro laboribus honor.* Tanti viri decora, hoc brevi Epitaphio deſcribuntur, quod ex MS. codice ſancti Remigij Remenſis hic ſubjicimus.

Spondanus ad an. 1099.

Epitaphium Urbani Papa.

Hic viuens lux urbis erat, defunctus eclipſis,
Vrbs ſtetit Vrbano ſtante, ruente ruit.
Lege regens, & pace fovens, te Roma beante
Servans à vitijs intus, ab hoſte foris.
Non flexit, non extulit, hunc non terruit unquam
Dives, fama, potens munere laude nimis.
Eloquium lingua, ſapientia, pectus, honeſtas
Mores ornabant, exteriora decor.
Ecce per hunc Vrbs ſancta patet, lex noſtra triumphat,
Gentes ſunt victa, creſcit in orbe Fides.
Sed citiùs capitur roſa, quæ plus vernat in horto,
Sic & florentem fata tulere virum.
Mors hominem, requies animam, ciſterna cadaver
Solvit dura, fovet grata, profunda teget.

An. 1100.

Paſchali in locum Urbani ſubrogato, Philippus Rex Francorum, quem ob Bertham legitimam uxorem ejectam & Bertradam pellicem ſubintroductam excommunicatum, pœnitentiámque promittentem abſolutum vidimus, audita morte Urbani, quaſi fregiſſet vincula quibus tenebatur aſtrictus, rurſus ad pellicem redijt. Paſchalis ſcelerum vindex ac legum ſacrarum, Legatos in Galliam miſit Johannem & Benedictum S. R. E. Cardinales, à quibus habita Pictavis Synodo, Rex penitùs refragans apoſtolicæ juſſioni per eoſdem ſignificatæ, anathemate perculſus eſt. Hæc ſtrictim Ivo Carnotenſis epiſtolâ ad Johannem Legatum, ubi de quibuſdam Belgicæ Provinciæ Epiſcopis conqueritur, qui in Pentecoſte, contra interdictum bonæ memoriæ Papæ Urbani, coronam ipſi Regi Philippo impoſuiſſent, tamquam mortuo præcone, mortuam eſſe juſtitiam crediderint. Quinam verò id auſi fuerint, quamvis Ivo non nominet, opinor Manaſſem fuiſſe unum ex illis, ut ex Abbatis Burgolienſis verſibus mox citandis, haud obſcurè colligitur, ubi predictum Archiepiſcopum perſtringit rogátque Odonem Epiſcopum Oſtienſem, pro Roberto Abbate S. Remigij pulſo ab adminiſtratione ſui Monaſterij, quem Manaſſes ſeveriùs perſequebatur.

Hic Odo ſucceſſit Vrbano II in epiſcopatu Oſtienſi, Paſchalémque conſecravit. an. 1099.

Vnicus

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. An. 1100.

Vnicus eſt, (Odo) mihi Filius, immo Coabbas,
Proquo devotus aſto tuis pedibus
Namque manum ſuper hunc nimis aggravat ille Remenſis
Iram qui Papæ funditus emeruit.
Impoſuit ſiquidem Regi diadema Philippo.
Nunc & in hoc Papa negligit imperium.
Propterea fundo mea viſcera funditus Odo,
Vt mihi perficias hanc tibi rem facilem.
Abbatis partem Juſtentes ordine recto,
Vt reſtauretur Filius ille meus.
Quod confirmavit in eo Romana poteſtas,
Inconvulſum ſit, permaneáſque ratum.
Et potes & debes, niſi mecontempſeris, Odo,
Abbatem ſancto reddere Remigio, &c.

Quer. eandem tomo 4. folio 296.

Exorto inter Remenſem & Sueſſionenſem Eccleſias pro juriſdictione Eccleſiaſtica diſſidio, quam Remenſis ut Metropolitana, in Clericos Sueſſionenſes inconſulto proprio Epiſcopo ſibi vendicare nitebatur; Ivo Carnotenſis, quem veluti totius Galliæ oraculum & in Patrum decretis verſatiſſimum, Primores eccleſiaſtici conſulebant, Manaſſæ Archiepiſcopo reſcripſit pro hujuſmodi litis compreſſione, ne diſceptandi pruritus cæcis offendiculum poneret: unde hortatur quàm maximè, ut Filiam Sueſſionenſem Eccleſiam canonicè obedire paratam, in ſinum Matris paternè revocet, hac epiſtola quæ eſt 34. inter vulgatas anno 1584.

Manaſſa reuerendo Remorum Archiepiſcopo, Iuo humilis Carnotenſis Eccleſia Miniſter: Caritatis uiſceribus abundare. Allata ſunt nobis nuper litteræ, à uobis per comprouinciales Epiſcopos ueſtros miſſæ, quibus perlectis intelleximus graue ſcandalum leui de cauſa inter Remenſem & Sueſſionenſem Eccleſiam nuper exortum. Cùm autem in prouincia ueſtra peregrinum ſit judicium noſtrum, pereginum tamen non putamus eſſe co ſilium noſtrum, quo caritate ſuadente, Reuerentia ueſtra, & omni religioniſi facultas eſſet, uellemus bene conſultum eſſe, &c. *Ivo epiſt. 34.*

Ivonem hac peregrina admonitione nihil, aut parum profeciſſe certiſſimum eſt, cùm Sueſſionenſis Epiſcopi rogatu ſtatim epiſtolâ 133. Comprovinciales monuerit, ut ſibi caveant, expertis notum eſſe in unius dejectione, omnium jura & libertates periclitari: unde ſuadet eis ex debito caritatis, ut inceptis ab Archiepiſcopo Remenſi manus obvias non extendant modò, ſed illicitos ejus impetus canonicæ auctoritatis ariete repellant. Primates enim vel Patriarchas nihil privilegij habere præ ceteris Epiſcopis, niſi quantùm ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, ut probat ex doctrina Patrum & reſcripto Nicolai I. ad Radulfum Bituricenſem Archiepiſcopum.

Laborat Ivo pro electione Belvacenſis Epiſcopi.

Anſelmo Belvacenſi Epiſcopo vivis ſublato, eligitur à Clericis Stephanus de Garlanda vel de Valanda, cujus mores carpit & exagitat Ivo Carnotenſis epiſt. 36. ad Johannem & Benedictum Cardinales Preſbyteros & S. R. E. Vicarios, ubi Belvacenſis Eccleſiæ lapſum, & calamitatem graphicè depingit: quaſi jam pridem deſiverit bonos habere Paſtores, quod vel hoc exemplo contigiſſe probat, cùm poſtpoſita omni canonica obedientia, Clericum quemdam alearum ludo tantum & ceteris hujuſmundi lenocinijs vacantem, pro voluntate Regis & contubernalis ſuæ, in Epiſcopum aſſumpſerint. Quod ijſdem ferè verbis repetit epiſtolâ 44. ad Paſchalem ſummum Pontificem: *Notum facio Excellentia veſtra, Belvacenſes Clericos contra interdictum veſtrum & Legatorum veſtrorum, quemdam Clericum nomine Stephanum in Epiſcopum aſſumpſiſſe, procul à ſacris Ordinibus inventum, hominem illiteratum, aleatorem, mulierum ſectatorem, &c.*

At

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An 1100.*

At prædictus Ivo à Clericis Belvacenſibus paullopoſt rogatus, & iteratis eorum, ut ait, gemitibus compunctus, apud Paſchalem pro eodem Stephano ſe advocatum, & mediatorem præbuit, quaſi falsò inſimulatus à Liſiardo Eccleſiæ Belvacenſis Archidiacono, ad omnia objecta crimina paratus eſſet canonicè reſpondere. Pontifex hominis levitatem admiratus, quòd arundini ſimilis omni vento moveretur, ſatis ſeverè eum corripuit: unde ſtatim ad priorem mentem rediens, levis animi labem à ſe repellere niſus eſt epiſtolâ 41. ad Paſchalem: *Lætatus ſum*, inquit, *ſupra quàm dici poteſt, & de Stephani Belvacenſis Eccleſiæ proci repulſione, & de facta in me perpetim paterna invectione: quamvis ego in poſterioribus litteris nihil contrarium prioribus ex me ſcripſerim, nec pro ejus perſona, ſed pro ruinis Eccleſiæ. Sanctitatem veſtram interpellarim, importunitate enim ſua extorſit à me litteras, &c.*

Ivo epiſt. 116.

Cognitâ igitur Paſchalis conſtantiâ, & zelo pro domo Dei, præcipit idem Ivo Belvacenſibus auctoritate ſummi Pontificis, ut iterum conveniant pro electione Epiſcopi canonicè facienda, rogátque Lambertum Atrebabatenſem, & Johannem Tarvanenſem, ut ad id impenſiùs incumbant, moneántque tanquam Remenſis Eccleſiæ Suffraganei Metropolitanum, quatenus ſecundùm tenorem litterarum Domini Papæ, Belvacenſis Eccleſiæ Clericos ad debitè ferenda ſuffragia pro officij ſui debito hortetur. Ivoni prædictam electionem admodum cordi fuiſſe probat alia epiſtola, quâ Belvacenſes orat, ut præclaris ornatum moribus virum ex præcepto Apoſtolico citiùs eligant: *Benedictus Deus*, inquit, epiſt. 43. *quia adhuc in vobis ſpes eſt aliqua vita, quamvis inter vos ſint filij alieni aliqui, qui aſſumpta facie meretricis neſcientes erubeſcere, pro ventris eſca & vilibus ſarcinulis, Matrem eviſcerant.* Galone igitur liberalibus & eccleſiaſticis ſtudiis prædito, in Epiſcopum electo à Belvacenſibus Clericis, melioris notæ & conſilij ſanioris, Ivo quaſi ſcopum attigiſſet, certiorem facit Paſchalem Pontificem, nonnullos eſſe inter Stephani repudiati complices, qui cùm huic

Ivo epiſt. 49.

electioni nihil opponere valeant, Regem tamen adeunt quædam verba latenter, & aſtutè auribus ejus inſtillantes, quæ facile in cor ejus eliquaverunt, prædictum Galonem ſcilicet Ivonis quondam fuiſſe diſcipulum, apud eum enutritum, ac velut à Sede apoſtolica electum, verendúmque eſſe, ne brevi futurus ſit Regi adverſarius, ſi hoc Epiſcopio potiatur. Hinc enim factum, ut virulentis eorum ſermonibus Rex non mediocriter ſuccenſus, nolit electioni præbere aſſenſum, nec ei bona epiſcopalia dimittere. Addit etiam eadem epiſtola quòd electores ad eum ſupplices jam confugiſſent niſi Metropolitanus Remenſis hos detinuiſſet condicto die inter contradictores & electores, pacem volens componere, vel forſitan propter voluntatem Regis rem callidè impedire. Hanc Manaſſi famæ labem inflictam, graviori poſtmodum epiſtola pro recenter Electo conſcripta, Ivo deterſit, qua prædictum Manaſſem reverenter hortatur, ut labenti Eccleſiæ Belvacenſi ociùs ſubveniat his verbis.

Manaſſæ venerando Remorum Archiepiſcopo, Ivo humilis Carnotenſis Eccleſiæ Miniſter: Salutem in Domino.

Ivo epiſt. 47.

» QUàm crebris luporum incurſionibus, quàm multiplicibus filiorum
» alienorum deceptionibus aggravata ſit Belvacenſis Eccleſia non eſt
» neceſſarium veſtram docere prudentiam, cujus iſta non præteriere noti-
» tiam. Sed quia Eccleſia illa in Chriſto me genuit, & fundamentum reli-
» gionis in me poſuit, quamvis ab alijs quantùm Deus donavit ſuperædifica-
» tum ſit; cùm infirmatur non poſſum non infirmari, cùm ſcandalizatur non
» poſſum non uri. Unde non miretur vigilantia veſtra, ſi apud Fraternitatem

veſtram

ſtercedo pro genitrice, & nutrice mea, ut vos qui quotidianas ejus ruinas « MANASSES II. XLVI. ARCHIEP.
frequenti relatione cognoſcitis, pro officio veſtro lamentabilibus ejus lapſi- «
bus occurrere ſtudeatis. Veſtrum enim eſt diſſipatas oves in die nubis & «
caliginis per avia quærere, & ad ovile, quantùm ad vos pertinet, reducere, «
licèt velint errare, licèt velint perire. Veſtrum eſt etiam quærendo oves « *An. 1101.*
perditas per ardua vos & aſpera coarctare, latera etiam ſi neceſſe ſit inter « *Metropolitanæ*
ſpineta cruentare &c. Et quia integritatem perſonæ Electi per vos bene « *officium in*
noſtis, & voluntatem ſummi Pontificis, ſanum conſilium mihi videtur, « *ſua provincia.*
ut communicato & confirmato cum Epiſcopis conſilio conſecrationem «
Electi prædictæ Eccleſiæ acceleretis, ne differendo, vel non faciendo, «
quod veſtrum eſt, honorem veſtrum alteri detis: non enim licet Regibus, «
ſicut ſanxit octava Synodus, quam Romana Eccleſia commendat & ve- «
neratur, electionibus Epiſcoporum ſe immiſcere, vel aliqua eas ratione «
impedire, Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus electiones Epiſ- «
coporum Eccleſijs conceſſerunt &......... Habeat ergo Deus in Eccleſia «
ſua principaliter quod ſuum eſt: habeat Rex poſteriori ordine poſt Deum, «
quod ſibi à Deo conceſſum eſt, &c. «

Tam acriter Ivo pro Galone deſudavit, ut conſecrationem ejus tandem obtineret: ſed Rex, cui hæc promotio diſplicebat, ferre non potuit, ut Belvacenſi Epiſcopio frueretur. Manaſſes etiam ſe nonnihil offenſum à prædicta Eccleſia exiſtimabat, unde ſuggerit ei præfatus Ivo epiſtolâ 170, ut rigorem juſtitiæ quam nunc tandem, cùm res ad portum jam plenè pervenerit, erga Belvacenſem Eccleſiam, neſcio quo impellente, intendebat, conſultiori moderamine remitteret, donec pax inter Dominum Regem & Dominum Galonem Belvacenſi Eccleſiæ conſecratum, aut integre ſolidetur, aut penitùs diſrumpatur. At res aliter ſe habuit quàm ſibiipſi finxerat Ivo; nam Galone ad ſedem Pariſienſem electo, etiam annitente Rege, & Regis filio, Gauffridus Belvacenſi ſuffectus eſt anno 1103, ex Alberico.

Johannes Morinorum Epiſcopus vir per omnia laudabilis, Sacerdotes « *Meyerus ad*
ambitioſos & avaros propter eorum ſimôniam atque alia vitia expulit ex « *an. 1101*
oppido Iprenſi, rogatúque civium Gerardum quendam ſpectatæ vitæ «
Sacerdotem, divorum Martini & Petri Eccleſijs præpoſuit: qui ſtatim ex- «
ſtructo in pratis Cœnobio, ſodales ſibi adſcivit qui juxta regulam S. Au- «
guſtini viverent. Hæc coram Manaſſe Remorum Pontifice & Roberto «
Comite Flandriæ facta ſunt, inquit Meyerus ad annum milleſimum cente- «
ſimum primum: quem pariter illuſtrat obitus S. Brunonis Remenſis olim «
Canonici, & Carthuſianorum Patriarchæ, qui optimo fine bene inſtitutam vitam feliciſſimè conſignavit die ſexta Octobris.

Per id quoque tempus Manaſſes litem inter Azenarium Abbatem S. Remigij & Ciricum exortam, pro quodam manſionali prope Viriliacum ſequenti conventione compoſuit; quæ cùm non parum lucis genealogiæ prædicti Archiepiſcopi adferat, eam vel ob hoc ſolùm, hîc ſubnectere ratum duximus.

Charta de beneficio Guidonis filij Manaſſæ Militis.

VIr venerabilis Herimarus Abbas S. Remigij, ſtrenui more Paſtoris « *An. 1102.*
multa quæ fuerant vetuſtate attrita reparare cupiens, juxta villam «
quæ Viriliacus dicitur manſionale quoddam, nomine Tolviam conſtruere «
voluit, ſed terra Manaſſis Militis quæ illi loco collimitabatur, impedi- « *Manaſſes*
mento fuit. Prævidens igitur terram illam ſupradicti manſionalis habi- « *Miles.*
tantibus obfuturam, pretio centum ſolidorum à prædicto Milite ſibi vin- «
dicavit, ita ut quoad viveret, ei quotannis ſumma prædicta ab Abbate «
loci ſolveretur; poſt ejus verò deceſſum Eccleſia S. Remigij terram no- «

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1102.

» minatam quietè, ſine alicui heredum ſuorum data redhibitione poſſideret, » cujus rei conventionem Abbas ſcriptam edidit, & in præſentia Guidonis » Archiepiſcopi legalium virorum atteſtatione roboravit. Poſt multum verò » temporis, ſæpefato Manaſſe de medio ſublato, Guido filius ejus memoratam » pecuniam ab Abbate qui tunc præerat requiſivit, dicens patrem ſuum in » beneficio hanc tenuiſſe, & ob hoc jure hereditario eam ſibi provenire, Ab- » bate è contrà contradicente, & chartam quæ in vita patris conſcripta fuerat » ei opponente; tandem prece inſtanti D. Manaſſæ Archiepiſcopi, cujus frater » erat, præfatum pretium tantùm in vita ſua eo pacto ſibi dari obtinuit, ut nulli » heredum poſt eum redderetur, & in præſentia ejuſdem Archiepiſcopi fratris » ſui, ſub idonearum quoque teſtimonio perſonarum annuit, & laudavit.

Guido filius Manaſſæ.

» Quo defuncto Ciricus ejus filius, patris nihilominus beneficium, avunculi » ſui ope fretus Archiepiſcopi adipiſci voluit, & ab Abbate Azenario ſibi » illud debere reddi proclamavit. Abbas ductus in cauſam teſtamentali ti- » tulo, qui in vita Guidonis olim Archiepiſcopi, præſente Manaſſe Calvo » firmatus fuerat, teſtibus etiam munitus Heriberto videlicet, Baderanno, » necnon Erlando Vicedomino, qui pactioni quam inde fecerat pater ip- » ſius præſentes adfuerant; reſpondit ſe ei nullo modo redditurum, niſi prius » in curia ſua foret adjudicatum. Præfatus Ciricus in curia Abbatis eum- » dem clamorem poſtmodum replicavit, ſed litteris quæ avi ſui rogatu factæ » fuerant in medium allatis, teſtibus etiam præſentibus nominatis, Guari- » mundus de Caſtellione ei quod ſæpe diximus beneficium abjudicavit. Tran- » sactis verò aliquot diebus, Archiepiſcopi prece violenta, rogatu præterea Ca- » nonicorum S. Mariæ licèt invitus tandem præfatus Abbas in hanc ceſſit ſen- » tentiam, quatenus in Eccleſia S. Timothei canoniam unoquoque anno » quinquaginta valentem ſolidos, ei cùm Clericus eſſet, hac conventione » interpoſita largiretur, ut nunquam ea de re Eccleſiæ illi aliquod ſervitij » debitum redderet. Ut autem prætaxatæ querelæ controverſia, nulla in » æternum rediviva reſurgat, ego Manaſſes ſuperna diſpenſatione Remorum » Archiepiſcopus hanc ſcedulam noſtræ imaginis auctoritate inſigniri feci, & » authenticarum perſonarum ſignis & nominibus roborari.

Ciricus filius Guidonis.

Guarimundus de Caſtellione.

» Sign. Azenarij Abbatis S. Remigij.	Signum Bartholomæi Theſaurarij.
» Signum Gervaſij Archidiaconi.	Signum Elberti, Odalrici, Odonis Preſbyterorum.
» Signum Rodulfi Præpoſiti.	
» Signum Joffridi Decani.	Signum Erlandi Vicedomini.
» Signum Richeri Cantoris.	Sign. Gugonis, Guiteri de Burſojo.

» Actum Remis anno incarnati Verbi 1102. Indict. x. Philippo Rege re- » gnante anno 40. Archiepiſcopatûs D. Manaſſæ 8.

Manaſſes in ſenectam vergens multa Cœnobijs impertivit ad ſervorum Dei egeſtatem ſublevandam, quæ ſi ex eorum Chartophilacijs proferre vellem, ut in membranis habentur, omnem modum excederent. Remigianis altare de Inſula, quod ſub perſonali tuitione jam diu tenuerant, per deceſſum verò perſonæ ad ſe revocatum, eiſdem ad uſum infirmorum contulit, abſque perſona perpetualiter tenendum, chartâ Remis datâ an. 1102. Indict. x. Regni Philippi 39. Archiepiſcopatûs prædicti Manaſſæ an. 7. cui Azenarius Abbas S. Remigij, Hugo Altivillaris, Rodulfus ſancti Theoderici, Richerus ſancti Baſoli, Gervaſius Archidiaconus, Rodulfus Præpoſitus, Goffridus Decanus, Richerus Cantor, Bartholomæus Subdiaconus ſuſcripſêre.

Nicaſianis eodem anno præter altaria à Gervaſio & Raynaldo Archiepiſcopis liberaliter tradita, quæ ut imperſonaliter tenerentur Manaſſes indulſit, dedit & altaria de S. Leodegario, de Pauli-curte, ſancti Sixti, de ſancto Hilario, de Sancti-Germani-Monte &c. imperſonaliter quoque tenenda

tenenda. Nec Dionyſiani Remenſes hujus munificentiæ omnino expertes fuerunt, nam altaria novem & amplius eiſdem contuliſſe fidem faciunt chartæ in Tabulario Monaſterij diligenter adſervatæ, quas hic verbatim referre operæpretium non putavi.

MANASSES II. ARCHIEP. XLVI. *An.* 1102.

De Attiniaco, & Palatio de Iona in Diœceſi Remenſi.

CAPUT XVIII.

ATTINIACUM vicum vetuſtate ac fama celebrem, tam Epiſcoporum Concilijs quàm Imperatorum Placitis ſæpius in eo convocatis, tradunt hiſtoriæ. Hic regalis cœpit eſſe ditionis ſub Clodoveo II. ex Helgaldo Floriacenſi in proœmio ad vitam Roberti Regis: *Mortuo Clotario, inquit, & ejus filio Dagoberto, Clodoveus inclitus ei ſucceſſit in Regno, juſtitiæ & pietatis amictus ornamento; ad quem accedens Leodebodus Abbas, facto & dicto impetravit vicum Floriacum Monachorum uſibus præparandum; dans pro eo agellum Attiniacum cum cunctis ſibi adjacentibus ſuper Axonam fluvium ſitum.*

Vicus hic cùm eſſet perquam amœnus, viretis abundans & paſcuis, nihilque in eo quod ad oculorum oblectamenta ſpectat, deſideraretur, primæ Dynaſtiæ Reges palatium haud procul ab Attiniaco conſtruxêre, ut ibi venatione, vel dulci quodam otio animum curis defeſſum certis anni temporibus tantiſper recrearent. Chartæ Childeberti II. apud Doubletium evulgatæ referunt, prædictum Regem ad cauſas ſubditorum audiendas ibidem conſediſſe: *Igitur cùm nos in Dei nomine cum Optimatibus vel Pontificibus apoſtolicis ſeu illuſtribus viris, Ducibus & Comitibus, in Attiniaco villâ in noſtro palatio, ad univerſorum cauſas audiendas reſediſſemus &c.* Imo Favinus tradit eumdem Childebertum Procerum conſilio & aſſenſu in villa Attiniaco convocatorum menſe Majo anno 20 regni ejuſdem, legibus Salicis ac Ripuarijs nonnihil addidiſſe, quod ad ſucceſſionem ſeu feodum ſpectat, prohibitionéſque contrahendi matrimonium in gradu vetito ab Eccleſia, ut nullus ſcilicet de CRINOSIS inceſtum uſum ſibi conjugio ſociaret.

Doubletius.

Favinus.

Annales à Johanne Tilletio editi habent præterea, Chilpericum qui & Daniel vocatus eſt, palatium illud præceteris habitaſſe, in quo & poſt reditum ex Aquitania mortem obijt anno 717. quamquam alij Noviomagi deceſſiſſe eum ſcribant. Loci amœnitas eò carior fuit ultimis Merovingis Regibus, qui duo Regna pari jure gubernarunt, Franciam ſcilicet occidentalem, & Auſtraſiam, quòd fluvius qui eum alluit unum ferè ab alio diſpeſceret, tranſitúmque facilem præberet, in quo Germani olim à Gallis inſequentibus incommodum accepêre: ex Julio Cæſare lib. 2. Hujus rei gratiâ Reges ſecundi ſtemmatis ſæpius ibidem Placita regia & Synodos ex conſilio Præſulum convocârunt, primum contigit an. 765. cùm Pipinus ſtatuit bellum inferre Vaifario qui in Aquitania rebellarat. Carolus magnus ibi quoque Natale Domini celebravit an. 771. victiſque Saxonibus cum eorum Ducibus Vindikindo & Albione, ad eundem locum redijt an. 780. ubi prædicti Duces luſtrali Baptiſmatis undâ abluti ſunt, ex Poeta Saxonico.

Papyrius Maſſo in deſcriptione Galliæ per fluvios.

Properârunt protinus ambo
Ad Regem, jam tunc fuerat, qui forte reverſus.
Ad villam propriam, quæ dicitur ATTINIACVS.
Hic ijdem Proceres ſacri Baptiſmatis unda
Perfuſi, tandem Regi manſere fideles.

Duo pariter Concilia celebrata ſunt ſub Ludovico Pio, primum an. 822. ut refert Eginardus, alterum anno 834. pro diſciplina Eccleſiaſtica in melius reformanda. Carolus & Lotharius in eodem quoque loco collocuti

Manasses II. XLVI. Archiep An. 1102.

Vbi palatium erat de Iona nunc pagus eſt B. Vualpurgis nomen preferens.

ſunt pro pace inter eos ſtabilienda an. 854. ubi & leges conditæ quæ habentur in Capitularibus. Alios hîc conventus ſub Carolo Calvo cui locus hic carus fuit prætermitto, ut de ſanctæ Vualpurgis pignoribus aliquid referam, quibus palatium de Iona nobilitatur. Diva hæc cum duobus fratribus Vuillibaldo & Vuinibaldo Richardi Regis Angliæ filijs, ab Anglia in Germaniam à ſancto Livino acciti venerunt anno 719. ac poſt maximam in ea frugem, & exantlatos in medio nationis pravæ labores, Deo animam felici exitu reddidêre. Cùmque per annorum centuriam & ampliùs ſub tumulo jacuiſſent, ab Hadriano Pontifice inter Cælites aſcripti ſunt, Carolo Rege & Balduino Ferreo, qui in has partes venerant, corporum elevationem ſuâ præſentiâ cohoneſtantibus, quibus haud pœnitenda portio ab Eiſtetenſi Præſule data eſt. Sanctæ Vualpurgis oſſa, quæ ab alijs olei ſtillatione diſtincta ſunt, apud Attiniacum palatium à Carolo tranſlata fuiſſe, teſtatur ſequens charta, & noſtræ diœceſis traditio, quæ ut ſacræ fratrum Exuviæ apud Morinos, ſic & per totam regionem, quam Axona perluit, magna tunc in veneratione haberi cœperunt, præſidio multis eſſe, ac malevolis terrori. Regia charta fundationis Eccleſiæ in beatæ Vualpurgis honorem meminit, prædia à Carolo data nominatim explicat, & ſic incipit.

Martyrolog Remenſe: Calendis Maij in Germania ſanctæ Vualpurgis Virginis.

„ KArolus divina propitiante clementia Francorum Rex. Noverit omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ Fidelium ſollertia, quomodo ſuccenſi igne divini amoris ſtatuimus ædificare Eccleſiam in Attiniaco palatio, in honore ſanctæ Vualpurgis, quam pro tutamento totius Regni ex partibus orientalium ſagaci induſtria afferre voluimus, ubi ob prædeceſſorum ſucceſſorúmque noſtrorum, noſtræque regiæ Majeſtatis Regníque ſtabilitatem, condonavimus ex noſtro proprio jure in præfato fiſco.

Manſus Vox eſt vernacula Italorum, agrum ſignificans quibus duobus bobus ad laborandum ſufficit in anno.

Ad luminaria, ſervos cum uxoribus & infantibus cum mancipijs. { Manſum unum cum ejus integritate. / Et quatuor bunnuaria in Villa Corniaco, / Et in manſo prædicto Cambam unam.

In uſibus inibi deſervientium, { veſtitos duos. manſos quatuor. { Unum in villa d'Iona cum mancipijs. / Alterũ in villa Columna cum mancipijs. / In ipſa denique villa quartam partem manſi cum furno.

Duos alios. { Unum in Attiniaco. / Alterum in Martimia.

Camba officina coctoria cervyſia.

Et in Vetnero manſum dimidium & foraticum de Camba una.

Giſlulfum quoque cum alode ſuo, ad quatuor denarios ſolventem & mancipia.

Et dimidio manſo in villa Mandreck, ad quatuor denarios ſolvendum.

Culturam quoque ante portam ſuperiorem palatij. { Ad domos hortóſque, ſeu tabernas conſtituendas. { dimidiam.

Item Culturam inter Brolium & vineas.

Cornadum quoque. { Ex d'Iona, / ac Vetus-villa.

Infra verò palatium à porta meridiana ingredientibus, ad dextram uſque circa Eccleſiam ad clauſtrum faciendum.

Omne quoque foraticum, ſeu omne telonei debitum à ſucceſſoribus abſolutum volumus.

Molendinum unum ſuper ripam fluvioli.

Nonam ſimiliter indominicatam de ſupradicto fiſco. { Mancipijs utriuſque ſexus. / Terris cultis & incultis.

De prato

De prato Bunnuaria duo ſupra palatium noſtrum.

Memoratus locus & ibi ſervientes ſupra ſcriptas res, cum univerſis legitimis terminationibus juſtè & legaliter ad ſe pertinentibus habeant, teneant atque poſſideant.

Molendino & campis & pratis. Paſcuis, aquis aquarúmque decurſibus. Exitibus & decurſibus.

« MANASSES II. « XLVI. « ARCHIEP. « An. 1102.

Signum Caroli K R L S Regis glorioſiſſimi.

Palatium Attiniacum regiâ hac Capellâ Caroli Calvi ſtudio nobilitatum, ei poſthac, fratribus quoque, & filijs in amore ac delitijs fuit redditúmque Carolo Simplici legimus, tanquam illuſtre quoddam prædium à Rodulfo Rege anno 928, ex Flodoardo: & à ſucceſſoribus magno in pretio habitum; donec Lotharingiæ Regno à Francia nimis inconſultè avulſo, fineſque Regni Franciæ Axonâ & Moſâ terminantibus, paullulum à ſuo ſplendore deflexit, datúmque Conſtantiæ Philippi I. filiæ pro dote cum appenditijs ejuſdem, quæ Hugoni Campaniæ Comiti in matrimonium locata eſt. Cujus Comitis munificentia paullopoſt in hoc præſertim eluxit, quòd prædicta uxore conſentiente, Moliſmenſibus Monachis Capellam S. Vualpurgis erectam in palatio de Jona, cum Canonicorum eam occupantium præbendis, pro erectione Prioratûs conceſſerit anno 1102, ut ſequenti diplomate planum fiet, quod hîc ex Tabulario depromptum antiquitatum ſtudioſis exhibemus.

Charta fundationis Prioratûs ſanctæ Vualpurgis prope Attiniacum per Hugonem Campaniæ Comitem.

MAjorum auctoritas, & rationis ordo ſuadet, ut ſi quid humana ſollertia firmum fore ratúmque diſpoſuit, officio litterali memoriæ commendetur. Pòſt præſentium igitur notitiam, futuræ poſteritati intimandum curavimus, quòd ego Hugo Comes Campaniæ animæ meæ ſaluti providens, venerabilis uxoris meæ Conſtantiæ Philippi Francorum Regis filiæ laude & aſſenſu, ex cujus parte villa, quæ Attiniacum vocatur, in jure meo ceſſit, Capellam ſanctæ Vualpurgis ſanctæ Mariæ Moliſmi, & Fratribus ibidem Deo ſervientibus, & quicquid ad eamdem Capellam attinet lege teſtamentali concedo & in perpetuum tenendam confirmo. Illud etiam quod Clerici inibi canonias obtinentes, à quibus ſeſe deponentes in manu Domini Manaſſæ Archiepiſcopi Remenſis emancipaverunt, & prædictos Monachos quod juris alterius erat, ſibi vindicare pertimeſcentes, me præſente ab Archiepiſcopo canonijs reveſtitos eſſe, memoriæ trado. Do etiam nominatis Monachis quicquid poſſideo in vico qui vocatur d'Iona, manſum videlicet dominicum, cum omni Juſtitia ſine omni mei, vel alterius advocatione in ſervis, ancillis, in terris cultis & incultis, quarterijs terrarum, ſeu terrarijs, pratis & paſcuis communibus, & ut breviter concludam, cum omnibus ad ipſum manſum pertinentibus, omni retractatione excepta, omni exceptione poſtpoſita. Do etiam ſæpedictis Monachis nemus illud, quod vocatur Caſuetus, juxta prædictam villam ſitum, decimam quoque de ſancto .... & aliam de Chiſiaco. Addo inſuper totam aquam, quæ à Hinea eſt ad molendina ædificanda cum ripis & inſulis, & omnibus quæ in ea fuerint, ad eadem molendina inſtruenda, ſeu reparanda, ſimiliter ad excluſas faciendas, ſeu reficiendas quoties opus fuerit, & totam piſcariam ejuſdem aquæ, ab Attinei ponte uſque ad piſcariam Reliaci, piſcarore in Attineio manente ab omni conſuetudine abſoluto.

Sed ne aliquando inter Monachos & Attiniacenſes miniſtros aliqua oriatur contentio, ſaniori uſus conſilio & Procerum meorum ammonitione, juſtum eſſe

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1102. „ eſſe affirmo , ut ipſius terræ talis ſit diviſio , quatenus ſicut Sanctæ-Mariæ „ parochiis terminatur, ſic Sanctæ-Vulpurgis terra metiatur. Quicquid autem „ tam in meo uxoríſque meæ Conſtantiæ dono, quàm in aſſenſu dicti Ar- „ chiepiſcopi actum eſt, prædicti Regis atque Ludovici ejus filij favore conſtat „ eſſe firmatum ac perpetua ſanctione munitum. Ne quis verò improbus „ contra hanc legitimam donationem aliquando oblatrare valeat, ſignis ac „ probabilium perſonarum teſtimonijs corroboramus.

„ Signum Manaſſæ Archiepiſcopi.	Signum Iſambaldi , Bartholomæi ,
„ Signum Gervaſij Archidiaconi.	Milonis Subdiaconorum.
„ Signum Manaſſæ Archidiaconi.	
„ Signum Rodulfi Præpoſiti.	Signum Ludovici filij Regis,
„ Signum Joffridi Decani,	Signum Hugonis Comitis,
„ Signum Richeri Cantoris,	
„ Signum Doberti, Olderici, Lamberti	Signum Conſtantiæ uxoris ejus.
„ Preſbyterorum.	Sig. Hugonis Camerarij Comitis.
„ Signum Fulconis, Raynaldi, Gerardi	Signum Joffridi filij Otranni,
„ Diaconorum.	Signum Aimonis Caſtellani.

„ Actum Remis an. Incarnat. 1102. Indict. x. anno verò Imperij Philippi „ Francorum Regis 44. Archiepiſcopatus D. Manaſſæ 7.
„ Fulchradus Cancellarius ſcripſit, atque ſubſcripſit.

Donationem hanc Rodulfus Archiepiſcopus ratam habuit, poſtquam prædictus Comes Attiniacum Remenſi Eccleſiæ contulit; veriſimile enim eſt, hoc anno vel ei proximo collatum fuiſſe, quo necdum prædictæ Conſtantiæ conjugium cum Hugone ſolutum eſſet. At cùm primariæ donationis Attiniaci chartam hactenus nanciſci non licuerit, in hujus locum ſubijciemus aliam quæ prioris meminit, confirmátque prædia à Comite Moliſmenſibus data, cujus hic tenor eſt.

„ Ego Rodulfus Dei gratiâ Remenſis Eccleſiæ licèt indignus Sacerdos, „ omnibus quorum nos memoria ſubſecutura exſpectat ad æternam patriam fe- *An.* 1114. „ liciter tendere. Palam facere curavimus, cùm divinæ bonitatis inſpiratio „ animum venerabilis Campaniæ Comitis videlicet Hugonis, ut Eccleſiæ Re- „ menſi & nobis Attiniacum villam largiretur, tetigiſſet, ipſa die poſt dona- „ tionem quam præfatus Princeps ſuper altare S. Mariæ poſuerat, nos in cujus „ poteſtatem ſupradicta villa ceſſerat, Monaſterio S. Mariæ Moliſmenſis con- „ ceſſiſſe quicquid in ea idem Comes, & uxor ſua Conſtantia Philippi Regis „ filia, ejuſdem patris ac fratris ſui Ludovici conſenſu, pariter & aſſenſu ſupra- „ dicto Monaſterio noſcuntur contuliſſe: vicum ſcilicet nomine de Iona, qui „ vulgo Sancta-Vualpurgis appellatur, & ejuſdem villæ manſum indominicatum, „ ſilvam adjacentem, totam piſcariam à ponte Attiniaci, uſque ad piſcariam à Re- „ lincipinole....... quorum quartam partem tenet Ernaldus in vita ſua tantùm, „ abſque parte molendinarij. Hæc omnia ut præfati ſumus, quæ chartis Regum & „ Comitis continentur, Monaſterio Moliſmenſi aſſenſu totius noſtri Capituli con- „ cedimus, & hac teſtamentali charta, & noſtræ imaginis impreſſione perpetuali- „ ter tenenda firmamus. Ut autem iſtud auctoritatis noſtræ firmamentum in- „ convulſum teneatur, hujus rei teſtes idoneos appoſuimus.

„ Signum Joffridi S. Theoderici Abbat.	Signum Joffridi Decani.
„ Signum Joranni ſancti Nicaſij.	Signum Lamberti Cantoris.
„ Signum Hugonis ſancti Dionyſij.	Signum Olrici Decani &c.

„ Actum Remis an. Incarnati Verbi 1114. Indictione vi. Regnante venerabili „ Ludovico Rege Francorum anno 7. Archiepiſcopatus autem Domini Ro- „ dulfi anno 7.
„ Fulchradus Cancellarius ſcripſit atque ſubſcripſit.

Si eo

Si eo anno quem charta indicat, Attiniaci collatio facta eſt Eccleſiæ Remenſi, ſequitur à Conſtantia Comitis diſpoſitioni relictum fuiſſe ante ſolutum cum ea conjugium, quod contigiſſe neceſſe eſt vivente abhuc Philippo Rege cujus erat filia ex Bertha uxore, cùm Ivo Carnotenſis Epiſt. 182. ad Lugdunenſem Archiepiſcopum ſic ſcribat: *Sategimus Deo volente cum Rege Francorum, & filio ejus Rege deſignato, ut jam diſpliceat eis inceſtum conjugium, quod eſt inter Conſtantiam filiam prædicti Regis & Comitem Trecaſſinum, fulti auctoritate legum & adjutorio bonorum cupiunt hujus conjugij maturare divortium. Dum hæc voluntas fervens eſt eorum, moneo & rogo paternitatem veſtram, ut commonitorias litteras mittatis Archiepiſcopis & Epiſcopis ad Curiam, quæ habenda eſt in Nativitate Domini Sueſſionis, quatenus à Rege ipſo audiant copulationem genealogiæ, quam ipſe paratus eſt jurejurando approbare & idoneis teſtibus confirmare.* MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. An. 1102. Ivo epiſt. 182.

Soluto igitur hoc conjugio propter conſanguinitatem illicito, Conſtantia nupſit Boamundo Principi Barrienſi, viro magnanimo, & ſtrenuo: Comes verò alteram duxit, cum qua forſan abſque ejus conſenſu ſtatuit ſervare caſtimoniam, ſervabàtque hoc anno, quo Jeruſalem devotionis gratiâ erat profecturus, ut conſtat ex eodem Ivone epiſt. 247. *Audivimus & cognovimus quòd Hieroſolymam profecturus, militiæ Chriſti teipſum devoviſti, illam evangelicam arrepturus militiam, quam cum decem millibus ſecurè pugnaturus adverſus eum qui cum viginti millibus adverſum nos pugnaturus occurrit &c. Duxiſti uxorem, quod lex naturæ initiavit, & lex evangelica atque apoſtolica ſubſecuta firmavit. Si abſque conſenſu uxoris ſervas caſtimoniam, ſacrificium de tuo non offers, ſed de alieno.* Ivo epiſt. 247.

Comes antequam iter Hieruſalem arriperet Dei miſericordiam mercaturus Eccleſijs Dei ac pauperibus quaſdam eleemoſynas erogavit, imprimis verò ob amorem Francorum Apoſtoli, hominibus villæ quæ Curtiſanſorum nuncupatur, ſalvationes quas ipſi debebant, liberaliter indulſit; condonat quoque conſuetudines apud Lupi-montem Viteriaco caſtro pertinentes, hac charta quæ veri Principis clementiam redolet, ſincerúmque ejus affectum probat & exprimit.

Charta Hugonis Comitis Campaniæ.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritûs ſancti. " Cùm apoſtolica inſtruat ſententia mundi hujus cuncta fore tranſitoria, " An. 1114.
cavere debet omnis verus Iſraelita, ne ipſius avidè ſequens ludibria mundi "
hoſtis malè cautus incidat in foveam. Hæc ego Hugo Comes Campaniæ "
rationabili contemplans ratione, animadverti fore conſulendum mihi in præ- "
ſenti tempore, ſicque ſtudui pijs operibus operam dare, quatenus portionem "
meam & manſionem meam in terra viventium valeam adquirere. Unde cum "
Hieruſalem vellem expetere, de proprijs reditibus quamplurimis caſis Dei plu- "
rima mihi placuit condonare. Inter quas Eccleſiæ ſancti Remigij Francorum "
Apoſtoli villæ ſuæ quæ Curtiſanſorum nuncupatur, ſalvationes quas homi- "
nes ejuſdem villæ mihi dabant, ſpontaneè condonavi, ſimiliterque villæ "
quæ Exia nuncupatur; condonavi etiam omnes conſuetudines apud Lupi-mon- "
tem Viteriaco caſtro pertinentes, pro ſalute animæ meæ quas prædeceſſores "
mei ibi tenuerant. Ex ijs omnibus in præſentia Domni Rodulfi Archiepiſcopi "
& domni Azenarij Abbatis, aſtante quoque omni conventu Fratrum, cum "
conſilio & laude Optimatum meorum ſupra altare prædicti Confeſſoris do- "
num feci, ita ut amplius nullus heredum meorum, vel ſucceſſorum inde "
prorſus quicquam requirat, vel reclamet. Quod ne ſenio temporum obli- "
teraretur in poſterum, Majeſtatis noſtræ ſigillo conſignari feci & teſtibus "
idoneis de domo mea qui ibi tunc affuêre, corroborari mandavi. "

Signum Petri Conſtabularij mei, filij Johannis de Vitriaco.	Signum Johannis Morogilli caſtri Vicecomitis. "

Signum

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1103.

„ Signum Drogonis Capellani mei. | Signum Milonis de Cerneio.
„ Signum Joffridi Dapiferi mei. | Signum Hontiani Præpoſiti &c.
„ Teſtes ex parte B. Remigij Domnus Archipræſul Radulfus, Domnus
„ Azenarius Abbas, Lambertus Decanus & omnis CONVENTUS FRATRUM. Bal-
„ duinus Dapifer, Erlandus Vicedominus, Hugo, Heribertus Panifer &c.
„ Actum eſt hoc an. Verbi incarnati 1114. Regnante in Gallia nobiliſſimo
„ Rege Ludovico anno 6. Remis verò præſidente venerabili Radulpho Archi-
„ epiſcopo 7. anno.

Altare S. Quintini de Corbiniaco Remigianis datur, Eccleſia quoque S. Salvij Cluniacenſibus, Manaſſe Archiepiſcopo & Coepiſcopis ad Synodum vocatis, conſentientibus. Manaſſis obitus & Sepultura.

CAPUT XIX.

ORTA de altarium redemptione ac perſonarum ab Epiſcopis in eiſdem ſubſtitutione in Concilio Claromontano controverſiâ, egerunt apud ſummum Pontificem Urbanum Remigiani, ut benignè ab eis hoc onus excuteret, maximè verò circa altare ſancti Quintini de Corbiniaco Laudunenſis diœceſis, quod cùm liberum hoc à perſonis, ùt & alia quædam altaria Pontifex declaraſſet his verbis: Canone VII. ***Altaria congregationis Clericorum vel Monachorum per perſonas data, mortuis perſonis libera redeant in manus Epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum privilegia confirmata.*** Statim Epiſcopus Laudunenſis hoc prætextu prædictum altare perſona illud occupante mortua, jure ſibi devolutum arbitrabatur; ita ut pro nutu de eo poſſet diſponere. Conquerentibus apud Urbanum Monachis hanc ad Laudunenſem Pontifex ſcripſit epiſtolam, quæ exſtat apud Antonium Loiſel, ex codice mſ. & ſic incipit.

„ Quantò familiariùs à Romana Eccleſia diligeris, tantò cariùs, quos ipſa
„ diligit fovere debueras, & amplecti. Idcirco ab infeſtatione Fratrum B.
„ Remigij Fraternitas tua ceſſet, & altare quod in villa, quæ Corbiniacus di-
„ citur ijdem Fratres habere noſcuntur, eis reſtituat; etſi enim perſonas re-
„ movimus, non tamen antiquæ poſſeſſionis jus Monaſteriis abſtulimus, in illa
„ ſiquidem, perſonarum mutatione avaritiæ labes, renovationis...... eccleſiaſti-
„ carum rerum diſtractio contingebat. Porro altaria quæ per quinquaginta ſeu
„ triginta annos Monaſteria poſſederunt, ſicut in Synodo conſtitutum eſt, im-
„ mota eis permanere volumus. Nullam igitur de cetero eiſdem Fratribus de
„ ſupradicto altari moleſtiam inferas, ſalva tua epiſcopali juſtitia &c.

Annis aliquot elapſis Ingelramnus Laudunenſis Epiſcopus ob amorem beatiſſimi Remigij, quem Laudunenſis Eccleſiæ munificentiſſimum benefactorem diſertiſſimis verbis agnoſcit, prædictum altare de Corbiniaco Monachis perpetualiter ſine perſona tenendum, ut ſummus Pontifex decreverat, tradidit in manus Azenarij Abbatis, Manaſſe Concilium Remis in Eccleſia beatæ Mariæ celebrante, hac charta cui Epiſcopi ad Concilium evocati ſubſignarunt.

„ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Beatiſſimi Remigij Patris noſtri
An. 1103. „ munificentia Laudunenſem Eccleſiam honore ſublimavit, poſſeſſionibus
„ ampliavit, & de corpore ipſius Remenſis Eccleſiæ portionem uterinam con-
„ ſtituit & Sororem, beneficij autem ingratitudo indignos, & aliquando exper-
„ tes ipſo fecit beneficio. Unde ego Ingelramnus gratia Dei Laudunenſis Ec-
„ cleſiæ Epiſcopus oblatæ opportunitati decrevi occurrere & Eccleſiæ glorio-

ſiſſimj

ſiſſimi Patris noſtri Remigij quod ei opportunum & neceſſarium erat ſubrogare. Erat enim in Corbiniaco villâ ipſius beati Remigij, quoddam noſtrum altare in honore ſanctiſſimi Martyris Quintini, cujus decimæ rebus illius immixtæ, integritatem poſſeſſionis ejus videbantur mutilare & aliquando cauſa altercationis exſiſtere. Hoc quidem Eccleſia beati Remigij longo tempore per perſonas tenuerat, emanante autem apoſtolicæ Sedis ſententia de ablatione hujuſmodi perſonarum, ne earum ſubrogatio venditionis fieret occaſio, ſuſceptis precibus Domini Papæ & Patris noſtri Manaſſæ, Concilium Remis in Eccleſia B. Mariæ celebrantis repetitis precibus tam ipſius, quàm Coepiſcoporum noſtrorum atque Abbatum, aſſenſu noſtri Cleri, præſertim fratris noſtri Ebali Archidiaconi, tradidi prædictum altare ſancti Quintini ſancto Remigio in manu Abbatis ſui Azenarij, perpetualiter ſine perſona tenendum, ſalvo tamen jure epiſcopali. Ut autem hæc efficientia, tam apud præſentes quàm apud poſteros integra illibatáque permaneat, hoc privilegio confirmavimus, & aſtipulatione ſubſcriptorum teſtium corroboratam reddidimus.

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. An. 1103.

Concil. Remenſe ſub Manaſſe.

Signum Ingelramni Epiſcopi Laudunenſis qui hoc privilegium fieri præcepit.	Signum ..... Altivillarienſis Abbatis.
Signum Manaſſæ ſanctæ Remenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi.	Sig. Radulfi Abbatis S. Theoderici.
Signum Manaſſæ Sueſſionenſis Epiſc.	Signum Lamberti Decani
Signum Hugonis Catalaunenſis Epiſc.	Signum Hugonis Theſaurarij.
Sig. Vualdrici Noviomenſium Epiſc.	Signum Sigeberti Præpoſiti.
Signum Johannis Morinorum Epiſc.	Signum Odonis.
Sig. Lamberti Atrebatenſium Epiſcop.	Signum Adalberonis Abbatis ſancti Vincentij.
Sig. Huberti Silvanectenſium Epiſc.	Sig. Godefridi Abbatis Novigenti.
Signum Azenarij Abbatis S. Remigij.	Sig Ebali Laudunenſis Archidiaconi.
	Sig. Vuidonis Theſaurarij.
	Signum Odonis Cantoris.

Actum Lauduni anno Incarn. dominicæ 1103. Indict. XI. Epacta XI. Concurrente III.

Ego Anſelmus Cancellarius ſanctæ Eccleſiæ Laudunenſis relegi & ſubſcripſi.

Ex Charta Ingelramni, & Epiſcoporum numero qui huic ſubſcripſère, omnibus innoteſcit coactum fuiſſe hoc anno Remis Concilium, licèt id quod in eo præſertim definitum eſt, omnino nos lateat. Opinor occaſione hujus Synodi Balduinum Comitem Flandriæ & Idam matrem ejus, Chriſti patrimonium retinere immane delictum reputantes, Eccleſiam ſancti Salvij in manus venerabilis Manaſſæ Cameracenſis Epiſcopi depoſuiſſe, ut eam Monaſterio Cluniacenſi perpetuò tenendam concederet, quod non præſtitit modò; ſed & altare ſancti Gaugerij ſuperaddidit, Remenſi Archiepiſcopo pias ejuſmodi ſanctiones approbante ſequenti pagina, quam nonnulli Præſules adhuc Remis agentes ſuo calculo comprobârunt.

Balduinus Comes Eccleſiam S. Salvij quam hereditario jure tenebat, deponit in manus Manaſſis Epiſcopi Cameracenſis.

Privilegium domini Manaſſæ Remorum Archiepiſcopi de Eccleſia S. Salvij in diœceſi Cameracenſi prope Valentianas.

BAlduinus Comes & mater ejus Ida Eccleſiam S. Salvij jure hereditario poſſidebant, quam ab eis in beneficium Adelendis de Aldenarda tenebat, & enormitatem ſcelerum abhorrentes divini amoris reſpectu, ejus inveſtituram in manus domini Manaſſæ tunc temporis Cameracenſis Epiſcopi, ut eam S. Petro & Monaſterio Cluniacenſi largiretur, depoſuerunt, quam obvijs manibus dominus Manaſſes ſuſcepit, & eam Monaſterio Cluniacenſi

An. 1103.

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1103.

„cum omnibus pertinentibus tenendam conceſſit. Contulit prætcrea idem „Manaſſes ad prædictam S. Salvij Eccleſiam altare S. Gaugerij, & abſque „perſonarum ſucceſſione, ſalvo jure epiſcopali æternaliter poſſidendam imper- „tivit, ea tantùm religioſa pactione interpoſita, ut inde quotannis ſub cenſu „auri uncia, vel æquè valens precium Eccleſiæ Cameracenſi uſibus Canoni- „corum in feſtivitate Lucæ Evangeliſtæ perſolvatur.

Metropolita approbat donationes facta à ſuffraganeis.

„ Præfixas igitur ſanctiones Monaſterio Cluniacenſi, tam de Eccleſia S. „Salvij, quàm ad eamdem Eccleſiam de altari ſancti Gaugerij factas ego Ma- „naſſes non meis meritis, ſed ſuperna diſpenſante gratia Remorum Archiepiſ- „copus, ratas in perpetuum cuſtodiri volens laudavi, atque auctoritatis noſtræ „paginâ approbavi: & ne in poſterum contradicentium cavillationibus diſſol- „vatur, anathematis ſententiâ, idoneis etiam teſtibus cum noſtræ imaginis „impreſſione roboravi.

„Signum Manaſſæ Sueſſionenſis Epiſc.	Signum Johannis Morinenſis Epiſc.
„Signum Lamberti Atrebatenſis Epiſ-	Signum Gervaſij Archidiaconi.
„ copi.	Signum Rodulfi Præpoſiti.

„ Actum Remis anno incarnati Verbi 1103. Indict. XI. regnante Francor. „Rege Philippo anno 44. Archiepiſcopatûs autem domini Manaſſæ IX. „Fulchradus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit.

An. 1104. Philippus Rex corde compunctus ob excommunicationem à Vicarijs S. R. E. Pictavis in eum latam, qui & Regnum anathemati ſubdiderant, quòd ad pellicem rediiſſet, ut habet Fragmentum hiſtoriæ Franciceæ, Legatos Romam direxit, ſpondens Papæ pariturum ſibi in quibuſcumque juberet, tantùm ut abſolvi mereretur, qui & Richardum Albanenſem Epiſcopum in Gallias mittit ad abſolutionem Regi impertiendam. De cujus abſolutionis modo ſcripſit ad Richardum Ivo Carnotenſis, conſuluitque illi, ut alibi quàm Senonis fieret, ubi cuique licitum eſſet, libere proferre quod ſentiret. & epiſt. 260. notum facit ſummo Pontifici Paſchali plures Epiſcopos, tam Remenſis quàm Senonenſis Provinciæ invitatos à Richardo Albanenſi, conveniſſe in quoddam municipium Aurelianenſis Epiſcopatûs nomine Belgenciacum, nec tamen ob quaſdam Epiſcoporum difficultates, in ea expreſſas, ſecutam eſſe abſolutionem. Verùm paullopoſt Pariſijs ſollemniter peracta eſt, & quidem à Lamberto Atrebatenſi Epiſcopo, ſi litteris quibuſdam necdum editis credatur, apud Sirmundum.

Vide Ivonem epiſtolâ 98. ubi conqueritur quòd Hubertus Silvanectenſ. ſine audientia ſuerit à ſua ſede expulſus.

Guibertus vita ſua lib. 2. cap. 2.

Meminit inſuper iiſdem ad Richardum epiſtolis Ivo indicti ab eodem Legato Trecis Concilij, in quo ventilata cauſa Huberti Silvanectenſis Epiſcopi falſò à malevolis apud Metropolitanum accuſati de venditione ſacrorum, nec tamen convicti, propter inſufficientiam accuſantium. In eo quoque ſanctus Godefridus Abbas Novigenti, qui anno ſuperiori Synodo Remenſi interfuerat, creatur Epiſcopus Ambianenſis, poſtquam ſedes fermè biennio vacâſſet, ex Guiberto; qui & ingenium & mores tanti Præſulis curſim tetigit, fuſiùs verò & ex inſtituto Nicolaus Monachus Sueſſionenſis, apud Surium. Huic Trecenſi Concilio Manaſſes Archiepiſcopus ſubſcripſit non 1114. ut eſt apud Nicolaum Camuzat in Promptuario, cùm tunc eſſe deſiiſſet ſed 1104. IV. Nonas Aprilis.

Hoc eodem anno idem Archiepiſcopus rogatu Azenarij Abbatis conſenſit, ut Remigiani altare de Columnis abſque perſonarum viciſſitudine, ut hactenus cum eorum diſpendio factum fuerat, poſſiderent, hac charta quæ hujus ſæculi morem ac nocivas conſuetudines luculenter exprimit.

An. 1104. „IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Manaſſes diſpenſante ſuperna „gratia nomine, non exſecutione operum, Remorum Archiepiſcopus &c. „Conſiderantes altare de Columnis, quod Eccleſia ſancti Remigij per ſucceſ- ſionem

ſionem perſonarum hucuſque temærat, in mutatione perſonæ occaſione accepta, præfatum Monaſterium rerum ſuarum ſuſtinere diſpendium, interventu Abbatis Azenarij illud S. Remigio contulimus, abſque perſonarum viciſſitudine perpetuò tenendum &c. Ut hoc noſtræ conceſſionis edictum in poſterum inconcuſſum permaneat, probabilibus perſonis illud & noſtræ imaginis impreſſione roborari juſſimus.

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. An. 1104.

Sig. Azenarij Abbatis ſancti Remigij.	Sig. Radulfi S. Theoderici Abbatis.
Signum Gervaſij Archidiaconi.	Signum Hugonis Abbatis Altivillarienſis.
Signum Ebali Archidiaconi.	
Signum Rodulfi Præpoſiti, &c.	Signum Joranni S. Nicaſij Abbatis.

Actum Remis an. 1104. Indict. XII. regnante Philippo Francorum Rege anno 41. Archiepiſcopatûs D. Manaſſæ anno 9.
Fulchradus Cancellarius ſcripſit.

Interea-loci per Remenſes agros gravis Bellona furebat, iteratis excurſionibus tumultuoſi Baronis Ebali Roceiacenſis. & filij ejus Guiſchardi, ut ſupra vidimus, in quem Ludovicus Rex deſignatus haud ſemel aciem inſtruxit: at cùm periculoſiora negotia hunc aliò vocarent, multis quæſtionibus actum de pace, eo celebri forſan conventu Remis indicto, quem notat Nicolaus Sueſſionenſis in vita S. Godefridi; at hæc brevis admodum fuit, cùm Sugerius periocham ſeptimam mox agat de obſidione Montis-acuti, & bellorum redintegrato ſtrepitu per Laudunenſem diœceſim.

Manaſſes ſuæ reſolutionis tempus imminere ſentiens, novo caritatis donativo amoris ſui teſſeram erga Francorum Apoſtolum coronare ſtatuit ſequenti tabula, in qua cùm ſancti Godefridi Ambianenſis Epiſcopi nomen inter ſubſcriptores emineat, eam hîc tranſcribere non erit otioſum.

Cùm præordinante quæ cuncta regit diſpenſatione ſuperna, quilibet mortalium &c. Qua propter ego Manaſſes Eccleſiæ Remenſis indignus Sacerdos, animadvertens Eccleſiam B. Remigij in mutatione perſonæ altaris de Condero, rerum ſuarum diſpendium incurrere, hoc exterminare cupiens, cùm jam pieras ineffabilis adminiſtrationis noſtræ dies in undenum protraxiſſet annum, imminentem noſtræ reſolutionis articulum hac bona conſummatione terminare volens, altare ſupradictum Eccleſiæ B. Remigij abſque perſona tradidi, & perpetualiter conceſſi tenendum, hunc etiam largitionis noſtræ titulum probabilibus perſonis eſſe volumus approbatum, & imaginis noſtræ impreſſione roboratum.

Signum Godefridi Ambianenſis Epiſcopi.	Signum Eball Archidiaconi.
	Signum Rodulfi Præpoſiti.
Signum Odonis Epiſcopi.	Signum Joffridi Decani.
Signum Azenarij Abbatis S Remigij.	Signum Richeri Cantoris.
Signum Gervaſij Archidiaconi.	Signum Bartholomæi Theſaurarij.

Remis anno Incarnar. 1106. Indictione XIV. regnante Philippo Rege anno 47. Archiepiſcopatûs D. Manaſſæ an. XI.
Fulchradus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.

Hoc Manaſſes ægerrimè ferens per ſucceſſum certos ab ejus monaſterio viſſe circa altaria quæ in incrementum dictorum Monaſteriorum data fuerant, ea deinceps imperſonaliter tenenda conceſſit, ut adhuc Remigiani altare de Barrona anno Pontificatus x. Nicaſiani altare de Bataniacurte cum duabus capellis de Bovonis-monte, &c. quæ Otho filius Rogeri Comitis tenebat in Porcenſi territorio, anno 1106.

Quid tunc Remis ageret ſanctus Godefridus Ambianenſis, & an huc advenerat de Monachis S. Vuallarici conqueſturus ſub finem celebris Conventûs, quem retulit Nicolaus Sueſſionenſis non ſatis conſtat, cùm ferè omnes auctores celeberrimum hunc Procerum Galliæ Conventum remittant ad an. 1109. Manaſſe jam mortuo, quod optimè cum præcedentibus circumſtantijs non cohæret.

Exſtant apud Colvenerium Manaſſis Archiepiſcopi quædam epiſtolæ mſs. quarum duæ ſunt ad Lambertum Atrebatenſem Epiſcopum, tertia ad Primores, Clerum & populum Cameracenſem, ſed anni Pontificatus

 ejuſdem,

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1106.

ejuſdem, quos ex Camuſatio hauſit idem auctor, protrahitque uſque ad annum 1114. omnino corrigendi ſunt, cùm ex chartis authenticis luce meridiana clariùs ſit, Rodulfum incœpiſſe anno 1107. Arbitrantur nonnulli Manaſſen abdicato Archiepiſcopatu apud Sandionyſianos Remenſes ſeceſſiſſe quod innuere videntur verſus in tumba marmorea inſcripti ante majus altare, ubi & effigies Archiepiſcopi cum inſignibus in eadem inciſa hîc tumulatum oſtendit.

Hic Manaſſes Remis regimen cum culmine nactus.
Poſt Sedi cedens, pauper de divite factus,
Hujus ſponte loci normæ, legique ſubactus,
Hicque diu degens, mores bene rexit & actus.

Manaſſis id eſſe epitaphium fama eſt, qui clariſſimorum virorum veſtigia ſecutus, Brunonis ſcilicet & Odonis Caſtillonei, ſub finem vitæ cum Adamo alijſque Remenſis Eccleſiæ Canonicis, in clauſtrum ſe recepit, de quibus Necrologium Sandionyſianum pluribus in locis, nominatim verò de prædicto Archiepiſcopo ſic loquitur: ***Decimo quinto Kalendas Octob. obijt Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus Canonicus noſter, in cujus anniverſario pauperes debent habere duos ſexsarios ſiliginis, & duos medios vini.***

Anſelmus de Ribodimonte qui in obſidione Archarum antequã Ieruſalem à Godefrido caperetur ingenti machina lapides conquête percuſſus interijt, cuncta quæ in obſidione Niceæ & quæ Romaniam Armeniamque peragrando quæ denique Antiochiam, aggrediendo noſtri peregerant, ad Manaſſem Archiepiſcopum Remorum piæ memoriæ virum qui ante hoc deceſſit formè biennium ſemel ac ſecundò directis apicibus clariſſimè patefecit. *Guib. de Novigent. lib* 6. Geſtorum Dei per Francos *cap.* 8. *Et ſic diu degiſſe apud Sandionyſianos Manaſſes non potuit, ut eſt in Epitaphio.*

Chronicon Remenſe refert Manaſſem obijſſe anno 1106. quo Sandionyſianum novem altaria imperſonaliter tenenda conceſſit, annò Epiſcopatûs xi. Indict. xi. regni Philippi Regis 46.

De eodem ſic habet Obituarium Remenſe: XIV. ***Calend. Octob. Deceſſit bonæ memoria Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus, qui dedit ad menſam*** FRATRUM ***quatuor altaria, unum de Monte-Sancti-Petri, alterum de Miliaco, tertium de Taxeio, quartum de Nova-villa ad faciendum ſuum anniverſarium.***

Eccleſiæ Sancti Symphoriani Remenſis primordia, Canonicorúmque in eadem inſtitutio.

CAPUT XX.

CANONICORUM ſancti Symphoriani Remenſis initia hîc nobis diſcutienda proponimus, antiquitatis quidem decore conſpicua, ſed tot tenebris involuta, ut certò ſciri non poſſit erectionis nunc ſtantis collegij tempus, & quid dignum laude in eo factum. Nam licèt de Eccleſia, ſi traditionem ſpectes, nullum ferè dubium ſubſit, poſt luculentiſſimum Flodoardi teſtimonium, cùm multa ſæcula prætererint, in quibus nec ſodalitij veſtigium, nec vir celebris in ea, nec titulus fundationis appareant; haud facilè dictu eſt, quem dignitatis gradum in Urbe retinuerit, poſt ſedem Archiepiſcopi aliò tranſlatam, & an hæc eadem Clericorum Congregatio, aut certè pars ejuſdem, quæ ſub primis Archiepiſcopis viguit ab incunabulis Chriſtianiſmi, ad nos uſque illæſa pervenerit. Pervolutis majori diligentia quâ potui diverſarum Eccleſiarum chartophilacijs, omnino nihil mihi in tabulis earum occurrit ante quingentos ſexaginta circiter annos quod lucem feneret; unde fit ut conjecturis neceſſariò utendum ſit, quas hîc expoſitis priùs Eccleſiæ natalibus breviter expediam.

Qui ſanctiſſimum Xiſtum Belgarum Apoſtolum Remos adveniſſe ſub Conſtantio Conſtantini Magni Imperatoris patre opinantur, ut habent quædam MSſ, prædictæ Eccleſiæ fundationem illi facilè attribuunt, nam ſacra æde

æde Protoantiſtes indiguit, in qua fideles verbo Dei paſceret, eíſque chriſtianæ Religionis ſacramenta miniſtraret, quod & ſucceſſores ejus in eadem præſtiterunt uſque ad B. Nicaſium. At cùm à vera temporum epocha hos penitus aberrare probaverim Hiſtoriæ meæ libro primo, ubi & quibus licuit rationibus oſtendi Eccleſiolam quæ nomine Xiſti inſignitur, primam omnino eſſe totius diœceſis, alium fundatorem admittere prorſus neceſſe eſt, Betauſium ſcilicet, qui pacatis perſecutionum fluctibus, ac orbi Chriſtiano pace reddita ad archiepiſcopale culmen aſſumptus, erectam a ſe Baſilicam in urbis meditullio, beato Symphoriano Auguſtoduni ſub Aureliano Imperatore agonem paſſo conſecravit. Hæc igitur civitatis Remenſis prima eſt, ubi Betauſius pedem fixit poſt reſtitutas ubique Cathedrales ſub Conſtantino; cúmque hæc dignitate præfulſerit ab anno 306. uſque ad Pontificatum S. Nicaſij, ſeptem Archiepiſcopi in ea, tanquam in omnium Matrice commorati ſunt, quamvis Rodulfus Viridis in charta ſtatim deſcribenda novem numeret; ſed præfatus Antiſtes forſan non obſervaverat, primis Archiepiſcopis vigente perſecutione, Oratorium aliud nullum exſtitiſſe præter id, in quo & tumulati ſunt. MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1106.

Prædictæ Eccleſiæ olim inditum nomen SANCTI SYMPHORIANI AD APOSTOLOS, vel BASILICÆ SANCTI SYMPHORIANI, QUÆ DICITUR AD APOSTOLOS: Non quod Apoſtolorum tempore condita ſit, aut illis æquè ac Symphoriano conſecrata, ſi bene judico, ſed forſan quòd primi Remorum Archiepiſcopi poſt perſecutiones à ſede Romana miſſi, quique regionis Belgicæ Apoſtoli dicebantur, Cathedram in ea habuerint. Vel certè quòd fruſtulum cujúſque Apoſtoli poſſideat, ſic enim tradunt Annales Mettenſes, S. Patientem tredecim particulas veſtimentorum eorumdem Apoſtolorum à Romana Eccleſia obtinuiſſe, ut ijs veluti ſacris ſupellectilibus ditata primaria ſuæ ſedis Baſilica, dignitate ceteras præcelleret. Huic conjecturæ concinunt ea quæ in quibuſdam Chronicis legimus & in Martyrologio ejuſdem Eccleſiæ 13. Calendas Septembris. *Anno 1104 dedicata eſt Eccleſia iſta ſecundò à Domino Milone Morinenſi Epiſcopo, repertis in altari diruto reliquijs Ss. duodecim Apoſtolorum: nam eodem anno domini Samſonis primo à duobus communionis nequam fautoribus, Simone ſcilicet & Alberico profanata, mundari neceſſariò indiguit &c.* quæ verba pariter in Obituario referuntur.

Tranſlata verò pontificali Cathedra cum Clero ab Eccleſia ſancti Symphoriani in Virginis Deiparæ, quam de novo in Urbis arce fundaverat beatus Nicaſius, ſub titulo Diaconiæ multos annos ſtetiſſe docet prolixius teſtamentum S. Remigij: *Diaconiæ*, inquit, *infra Vrbem quæ eſt ad Apoſtolos, ſolidos duos.* Cujus vocabuli etymon explicat Colvenerius poſt Onufrium, in Notis ad Flodoardum: *Diaconiæ à Diaconis dictæ, publicæ erant pauperum hoſpitales domus, quibus oratorium ſeu ſacellum adjunctum fuit, in quo à Diacono egenis neceſſaria ſubminiſtrabantur.* Sed quicquid per id tempus fuerit, cum Baſilicæ nomine ſimplici dumtaxat vocabulo, in teſtamentis Sonnatij & Landonis deſignetur, ut & aliæ Urbis Baſilicæ, in quibus nullum exſtabat Canonicorum Collegium, altiſſimúmque poſt hac de ea ubique ſit ſilentium, non leve argumentum eſt, nullum in ea tunc exſtitiſſe, nec incœpiſſe uſque ad pontificatum Ebali, quem non propter aliquod ſcripturæ monimentum præ ceteris hic nomino; ſed quòd Archiepiſcoporum primus in Necrologio reperiatur, ex quo nonnihil conjectari licet, maximè cùm Gervaſius ibidem legatur altare de Columnis prope Attiniacum Canonicis contuliſſe annò 1060. *De Diaconijs ego ſuperiori tomo lib. 1. c. ultimo.*

Vetuſtior charta quam viderim, & quæ Canonicorum diſertè meminit, eſt Manaſſis ſecundi cujus geſta proſequimur: nam cùm diſcordia inter eos & Regulares S. Dionyſij mota fuiſſet pro decima de Goherio prope villam

de

Manasses II. XLVI. Archiep. An. 1106.

de Champigny, Manaſſes Archiepiſcopus eam amicè compoſuit certis ſub conditionibus in charta appoſitis, ubi de prædictis Canonicis quaſi jam dudum in Urbe ſtabilitis loquitur, cui ſubſcripſerunt viri diverſarum ſocietatum primarij, quorum nomina plurimùm lucis hiſtoriæ adferent, eſt autem hujuſmodi.

„ Ego Manaſſes ſanctæ Remenſis Eccleſiæ, non meis meritis ſed divinâ „ gratiâ, qualiſcúmque Archiepiſcopus. Præſentibus poſteriſque notum fie„ri volo, inter Fratres noſtros Canonicos ſancti Symphoriani, ſanctique Dio„nyſij, ſcandalum fuiſſe ortum ſuper decima de Goherio, Canonicis ſancti „ Symphoriani habere volentibus tertiam partem totius decimæ de Goherio „ & de terris quæ ad Goherium pertinent, propter antiquam ſuam inveſtitu„ram: Canonicis verò ſancti Dionyſij, quia eadem decima infra parochiam „ de Campigniaco jaceret, contradicentibus. Cauſâ autem iſtâ in præſentia „ noſtra Fratriſque noſtri Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi ventilatâ, eſt reco„gnitum & juxta judicium perſonarum quæ aderant, per ſeptem idoneos „ teſtes legaliter derationatum, tertiam partem totius decimæ de Goherio „ & de terris quæ ad Goherium pertinent, provenire ſancto Symphoriano „ ad theſaurum. Sed ne deinceps inter prædictas Eccleſias, pro decima illa „ diſſenſio aliqua oriretur, communi præſentium perſonarum uſus conſilio, „ Hugo Abbas ſancti Dionyſij & qui cum eo Fratres aderant, partem deci„mæ quæ ſancto Symphoriano provenit, ad hunc trecenſum perpetuò ha„bendum acceperunt à Stephano tum temporis Theſaurario Eccleſiæ ſancti „ Symphoriani, quòd ſingulis annis, vel ante feſtivitatem, vel in ipſa feſti„vitate ſancti Remigij, quæ Calendis Octob. celebratur, Eccleſia ſancti „ Dionyſij ſolvat Theſaurario ſancti Symphoriani quatuor ſextarios annonæ, „ duos de frumento, unum de ſigilo, unum de tremiſe, & trecenſus ille ſol„vatur in curia ſancti Symphoriani canonicali menſura, quæ die dati trecen„ſus habebatur apud Campigniacum. Nos autem ne id aliquatenus permu„tetur hac teſtamentali pagina & noſtræ imaginis impreſſione & perſonarum „ quæ interfuerunt ſubnotatione corroboravimus.

Theſaurarius ſancti Symphoriani.

„ Signum Lamberti Atrebatenſis Epiſc.	Signum Remigij Cantoris.
„ Signum Joranni Abbatis S. Nicaſij.	Signum Dodonis, Eriberti Diaconor.
„ Signum Gervaſij Archidiaconi.	Signum Gavini, Odonis, Stephani, Harderici, Petri Subdiaconor. & Canonicor. ſancti Symphoriani.
„ Signum Rodulfi Præpoſiti.	
„ Signum Joffridi Decani.	
„ Sig. Bartholomæi Theſaurarij & Abb.	
„ Signum Richeri Cantoris.	Signum Milonis Decani, Richeri, Olberti Canonicorum S. Trinitatis.
„ Signum Odalrici & Lamberti Preſbyt.	
„ Signum Raynaldi & Odalrici Diac.	
„ Signum Iſambardi, Ebali, Raimbaldi, Goberti, Nicolai Subdiaconorum Canonicorum ſanctæ Mariæ.	Signum Hugonis, Remigij, Albrici Canonicorum ſancti Thimothei.
	Signum Hugonis Ab..... S. Dionyſij.
„ Signum Deodati Decani.	Signum Erlebaldi, Hilgaldi, Arnulfi, Erpionis, Stephani Canonicorum ſancti Dionyſij.
„ Signum Simeonis, Ziberti, Geſcelini Preſbyterorum.	

Eccleſia St. Trinitatiſque olim Militibus templi ceſſerat, nunc à Militenſibus occupatur.

„ *De Laicis.*

„ Signum Erlandi Vicedomini.	Sign. Hugonis Majoris de Suburbio,
„ Signum Vaucelini.	Signum Fainonis, Eriberti de Guter;
„ Signum Burdini de Vico-Judæorum.	Theoderici, Gelrici, Anſeri.

„ Actum Remis anno incarnati Verbi 1103. Indict. xi. regnante Philippo „ Francorum Rege anno 40. Archiepiſcopatûs autem domini Manaſſæ anno 8. „ Fulchradus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.

Charta

Charta Rodulfi Viridis, Manaſſæ in Archiepiſcopatu ſucceſſoris, delibatis quæ ad prædictæ veteris Eccleſiæ dignitatem ſpectant, recenſitiſque altaribus, prædijs, & reditibus, quibus hac præſertim tempeſtate gaudebat, Decani juriſdictionem breviter attingit, Abbatis ibidem titulo inſigniti, quod illuſtrandis ejuſdem Collegij juribus edere juvabit, ſi priùs monuero Decanum ut Abbatis, ſic & Præpoſiti nomine, tam apud Alexandrum III. epiſt. 10. quàm in quibuſdam alijs reſcriptis & in Necrologio S. Martini Laudunenſis deſignari his verbis : XIV. *Kalend. Iunij Vuerrici Præpoſiti beatorum Apoſtolorum & ſancti Symphoriani Remenſis, qui dedit nobis domum quam Remis habemus pro anniuerſario.*

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1106.

Privilegium ſeu Charta Rodulphi Viridis.

An. 1119.

RODulfus licèt indignus ſuperna diſponente clementia Remenſis Archie- «
piſcopus, Congregationi Ss. Apoſtolorum & S. Symphoriani, tam «
ijs quorum tempora noſtra præſentialis exſiſtentia attingit, quàm ijs quo- «
rum nos poſteritas ſubſecutura exſpectatur imperpetuum. Piæ poſtulatio «
voluntatis effectu proſequente debet compleri......... Quamobrem nos «
poſtulationem dilectionis veſtræ benignè ſuſcipientes, poſtulatum vobis ac- «
commodamus effectum : veſtri itáque deſiderij petitionibus annuentes, Ec- «
cleſiam prænominatam, quæ epiſcopalis Cathedræ dignitatem, temporibus «
primorum novem Remenſium Pontificum habuiſſe dignoſcitur, in qua ad «
Deo ſeruiendum attitulati eſtis, præſentis privilegij auctoritate munivimus, «
univerſa enim ad Eccleſiam veſtram pertinentia, vobis veſtriſque ſucceſſo- «
ribus perpetualiter tenenda confirmamus : videlicet manſum indominicatum «
de Guiſterio &c. Si quis verò de quolibet veſtro clamorem fecerit, nulli «
perſonæ licitum ſit, extra capitulum veſtrum in cauſa trahere, ſed in capi- «
tulo veſtro per Decanum vel per Abbatem veſtrum, juſtitiam exſequamini «
Canonicorum veſtrorum judicio. Prætereà quæcumque eadem Eccleſia im- «
præſentiarum juſtè poſſidet &c. «

Signum Odonis Abbatis S. Remigij.	Signum Urſionis Abbatis S. Dionyſij Canonicorum. «
Signum Hugonis Abbatis Altivillarienſis.	Signum Nicolai Archidiaconi. «
Sign. Harderici Abbatis Moſomenſis.	Signum Ebali Præpoſiti. «
Signum Joffridi Abbatis S. Theoderici.	Signum Joffridi Decani. «
	Signum Lamberti Cantoris. «
Signum Odonis Abbatis ſancti Petri Orbacenſis.	Signum Gerardi, Liberti, Adæ Preſbyterorum. «
Signum Joranni Abbatis S Nicaſij.	Signum Fulcani, Ermerici, Tulchardi, Richardi Diaconorum. «
Signum Odonis Abbatis S. Baſoli.	
Signum Duranni Abbatis de Maurimonte.	Signum Simeonis, Thomæ, Rodulfi Subdiaconorum. «

Actum Remis an. 1119. Indictione XI. regnante Ludovico glorioſiſſimo «
Francorum Rege anno 12. Archiepiſcopatus domini Rodulfi anno 13. «
Fulchradus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit ✠ «

Vuilelmus Cardinalis ſancivit modum lucrandi fructus præbendis ſacerdotalibus aſſignatos, an. 1185, Statuit quoque Albericus an. 1211. ut Capellani in ſubſidium admiſſi, celebrare poſſent Miſſam Canonicorum Sacerdotum, & ut Capitulum in eos omnimodam juriſdictionem haberet, excepto crimine & ſacrilegio. Decernuntur item ſub Petro Barbet an. 1280. annualia vacantium præbendarum per mortem, ad Canonicos Preſbyteros actualem reſidentiam facientes pertinere; unde patet quid juriſdictionis habeat in eos Archiepiſcopus, cujus eſt etiam eorum ſtatuta approbare; ut fecit Robertus de Courtenay an. 1306. & à quo præbendarum omnimoda

provisio

MANASSES II. XLVI. ARCHIEP. *An.* 1106.

proviſio & collatio pendet. Canonici ſic ſtabiliti in Eccleſia urbis olim principe, ſtatuerunt chorum renovare à fundamentis ſub Henrico Archiepiſcopo, ſtructura ſatis eleganti ac Remigiano pæne ſimili, qui per id quoque tempus ædificabatur, cúmque ſumptus ad opus conſummandum deficerent, rogârunt Archiantiſtitem Albericum, ut illis licitum eſſet generalem collectam facere per provinciam, quibus libenter annuit archiepiſcopali reſcripto, cujus tenor talis eſt.

An. 1209. *Albericus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, venerabilibus Fratribus & amicis cariſſimis eâdem gratiâ Epiſcopis & dilectis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Presbyteris per univerſam provinciam conſtitutis, &c. Sanè cùm ſpecialis Filia noſtra Eccleſia beatorum Apoſtolorum S. Symphoriani Remenſis, miro & ſumptuoſo opere de novo cœperit ædificari; nec ad tanti operis conſummationem propria ſuppetant facultates, quantò dictam Eccleſiam ſinceriori amplectimur affectu, tantò ſpecialiùs latores præſentium ejuſdem Eccleſiæ nuntios veſtra tranſmittimus & committimus caritati &c. Datum Remis menſe Auguſto an.* 1209. *Durent per annum.*

Structura chori utcúmque à Canonicis incœpta, ad finem optatum perducta eſt, in eáque pavimentum teſſellatum viſitur, Remigiano quidem antiquius, at rerum varietate quæ in eo repræſentantur & amplitudine impar omnino, videtúrque ante renovationem chori exſtitiſſe. Eccleſia collegiata eſt & parochialis, Canonici chorum occupant habéntque clauſtrum & capitulum. Altare parochianorum ad ingreſſum chori parte dextera poſitum fuit auctoritate Guidonis de Roya Archiepiſcopi, qui & illud ſollemniter conſecravit die Pentecoſtes 22. Maij an. 1401. Indulgentiáſque XL. dierum impertijt Eccleſiam in anniverſario viſitantibus, tum eâdem ſuis expenſis reſtauratâ, miſſam ſingulis diebus ſummo mane in ipſius memoriam, addito aliquo honorario, à Canonico celebrari curat, ut habetur in Necrologio.

Sacrorum pignorum ſeries quæ in Collegiata S. Symphoriani Baſilica religioſè conſervantur.

CAPUT XXI.

SUBJUNGAM hîc aliquot Sanctorum non vulgares exuvias, quas ſub fideli teſtimonio in quinque capſulis poſſidet celebris hæc collegita Eccleſia, quarum duæ ſupra majus altare, tres verò in abſide Eccleſiæ decenter collocatæ ſunt, juxta receptiſſimum Francorum morem ab Eginardo relatum, quò Fidelium venerationi faciliùs exhibeantur.

Prima continet partem corporis S. Bartholomæi Apoſtoli, qui in India Chriſti Evangelium prædicavit, vivúſque à barbaris excoriatus eſt, & duodecim oſſicula ex ſingulis Apoſtolis, quæ ab Alberico Archiantiſtite recognita, in vaſe argenteo cum debito honore repoſita ſunt anno 1215.

In ſecunda eſt corpus B. Merolilani Martyris, qui è Scotia Romam orationis gratiâ proficiſcens, prope Axonam fluvium haud procul à civitate Remenſi peremptus, in cœmeterio ſancti Hilarij juxta portam Martis tumulatus eſt.

In tertia recorduntur Reliquiæ ſancti Lucæ Evangeliſtæ, ſancti Symphoriani Martyris, ſancti Nicaſij Archiepiſcopi & ſancti Georgij.

Quarta ſibi vindicat partem corporis ſancti Eufraſij, cum oſſiculo de capite ejus, item de capite ſancti Georgij Martyris, ſancti Abazel & ſancti Fiacrij Confeſſoris.

In quinta

In quinta adſervantur Reliquiæ plurimorum Sanctorum quorum nomina ſunt in libro vitæ.

Oſtendunt item Canonici in Lypſanothecis argenteis quibus altare ſollemnioribus feſtis exornatur.

Particulas:
- De Sepulcro Domini.
- De S. Sebaſtiano.
- De S. Fiacrio.
- De S. Thomâ.
- De Brachio ſancti...... Martyris.

Obtinuerunt etiam glorioſiſſimi Thadæi Apoſtoli Reliquias, qui ad Abagarum miſſus in Syria prædicavit Evangelium, ex Euſebio, & Beriti agonem conſummavit. Reliquias quoque ejuſdem Regis Abagari à venerabili Hugone Edeſſenæ urbis Archiepiſcopo, quæ cùm inter alias non numerentur, permixtas eſſe cum ceteris credi poteſt, ut ſequentes litteræ, ex autographis exſcriptæ, clariſſimè teſtificantur.

R......... Dei gratiâ venerabili Remenſi Archiepiſcopo & Canonicis Ss. Apoſtolorum & beati Symphoriani, Hugo eâdem gratiâ Edeſſenæ urbis Archiepiſcopus: ſalutem & fraternam in Chriſto dilectionem. E....... Regis Hieroſolymorum & veſter Capellanus, poſt captionem Comitis Jozelini cum prædicto Rege ad Edeſſam urbem veniens & quoſdam amicos ſuos de partibus veſtris, honeſtos valde viros in Eccleſia veſtra reperiens, conſilio cum illis habito ſuper Eccleſia Apoſtolorum & beati Symphoriani, in qua eum præfeciſtis, quæ etiam antiquitus ſedes exſtitit epiſcopalis, & quòd nullum corpus nominati Sancti in ea jaceret illis intimavit, & quod perere vellet innotuit, & quòd devotè petijt re vera aſſecutus eſt. Tandem itáque Deo volente & Rege coadjutore, ſed & noſtra permiſſione ab Eccleſia noſtra theſaurum recepit pretioſiſſimum, videlicet Reliquias de ſancto Thaddæo Apoſtolo & ſancto Abagaro Rege & Confeſſore, quod ut verum eſſe credatis, teſtimonio noſtro & perſonarum Eccleſiæ noſtræ, Gerardi Archidiaconi, Stephani Decani, atque Theſonis Theſaurarij confirmamus & ſigilli noſtri impreſſione ſignamus. Valete.

His litteris appendet plūbum cum filis ſericis rubeis, cui impreſſa eſt effigies Archiepiſcopi cū baculo ex uno latere, in altero verò legitur hæc latina circumſcriptio: Hugo Dei gratiâ Edeſſenæ Archiepiſcopus.

Aliud teſtimonium Hugonis de Cantu-Merulæ, quo probatur præfatos Canonicos, quædam pignora ſancti Symphoriani poſſidere.

An. 1301.

Univerſis præſentes litteras inſpecturis, nos Hugo de Cantu-Merulæ, Miles domini Regis, Baillivus Kadrellenſis pro domino Comite Claromontenſi, cuſtóſque ſigilli ejuſdem in prædicta Baillivia Kadrellenſi & in Caſtellania Cavæ-rupis conſtitutus, ſalutem in Domino. Noverint univerſi, quòd nos ad inquiſitionem & inſtantiam dilecti conſanguinei noſtri, Magiſtri Guillelmi de Perreciaco, Clerici Domini Regis, Canonici ſancti Symphoriani Remenſis, attendentes quòd devotionem quam erga dictam Eccleſiam ſancti Symphoriani habebat dictus Guillelmus, eidem de Reliquijs ſancti Symphoriani, videlicet unum fruſtum de oſſibus dicti ſancti, ad opus dictæ Eccleſiæ Remenſis conceſſimus & tradidimus, ſperantes quòd in dicta Eccleſia meritis & interceſſione prædicti Martyris ſuffragante Domino univerſa plebs Fidelium adjuvetur. In cujus rei teſtimonium præſens inſtrumentum prædicto Magiſtro Guillelmo tradidimus noſtro ſigillo roboratum. Datum die Lunæ ante feſtum ſancti Michaëlis Archangeli anno Domini 1301. præſentibus Hugone Leoboldi de Paredo Preſbytero Notario publico dictæ balliviæ, domno Guillelmo Choat Preſbytero & dicto Viant de Chamberlin in præmiſſis vocatis & rogatis.

Quarto Calendas Auguſt Feſtum Tranſlationis Reliquiarum S Symphoriani celebratur: ex *Martyrolog. ejuſdem Eccleſia.*

An. 1225.

Sequens teſtimonium probat Canonicos cum præcedentibus gazis, etiam Reliquias beati Mauritij Martyris poſſediſſe.

Viris venerabilibus & diſcretis Decano & Capitulo ſancti Symphoriani

 Remen-

quo Pontifex Eccleſiam Remenſem graviter, fortitérque alligaverat, cujus meminit Ivo epiſt. 189. eo quòd ipſemet Gervaſius ſe velut canonicè electum, licèt invaſor, venditaret.

Cùm hæc Remis agerentur, ferverétque inter cives pro Archiepiſcopatu diſcordia; graveſcere cœpit valetudo Philippi Regis, ſtatímque ſcilicet anno poſt abſolutionem à Lamberto Atrebatenſi Paſchalis vice impertitam, vivere deſijt apud Miledunum caſtrum, 24. Julij vel III. Cal. Auguſti an. 1108. ex fragmento hiſtoriæ Floriacenſis, & Chronico ſancti Petri Vivi, relictis Principibus in eum non mediocriter infenſis, & Regni ſtatu inteſtinis tumultibus perturbato. Nam Ludovicus Rex deſignatus, qui renunciari mox debuit, caſtellum de Gournay ſupra Maternam paullo ante expugnârat, Hugone de Pompona Caſtellano illud acriter defendente pro Comite de Rupeforti, magni nominis hoc ſæculo, cui favebant Theobaldus Bleſenſis, Comes Guido de Rupeforti, multíque alij nobiles; quorum copiæ per Campaniam Gallicam effuſæ vias intercludebant, ne Ludovicus è partibus Bituricenſium, ubi expugnato caſtello de Gournay convolârat, Remis more Majorum Regni infulas ſuſciperet. At is probe ſciens regalem unctionem legitimo heredi, ſi non jus ad Regnum, exteriori ſaltem ceremonia illud velut obſignare, ſtatuit ad refellendam impiorum machinationem, dictante potiſſimum Ivone Carnotenſi Epiſcopo, non Remis quidem, ob rationes in Ivonis epiſtola fuſiùs relatas; ſed Aurelianis inaugurari, quòd ab hac urbe haud procul abeſſet, ſtatímque Præſules, ut ibi quam citiſſimè adeſſent, convocavit.

Sugerius in vita Ludovici VI. cap. 13.

Die igitur ſancti Proto-martyris Stephani, præſto adfuit Daimbertus Senonenſis Archiepiſcopus, cum Suffraganeis ſuis, Regémque Ludovicum, ut narrat Sugerius Abbas, *ſacratiſſimæ unctionis liquore delibutum diademate Regni coronavit.*

Chronicō Balduini Avennensis refert Ludovicum VI. coronatum apud Noviodunum.

Vix poſt celebrationem divinorum feſtivas Rex depoſuerat exuvias, cùm à Remenſi Eccleſia Nuntij advolant, litteras auctoritate apoſtolica (ſi tempeſtivè veniſſent) ne regia fieret unctio interdicentes: dicebant ſiquidem, primæ Regis coronæ primitias ad jus Remenſis Eccleſiæ ſpectare, prærogativámque ſancti Remigij laboribus partam, qui Clodoveum baptizâſſet, nec impunè à quoquam hanc poſſe temerari, hac ſiquidem occaſione aut Archiepiſcopo ſuo venerabili, & emerito viro Viridi Rodulfo, qui graves Regis incurrerat inimicitias, quòd eo inconſulto electus fuiſſet, pacem ſe impetraturos, aut Regem non coronari ſperabant. At ſeriùs & peracta inauguratione advenientes, ibi muti, ad propria loquaces redierunt. Hæc paſſim Celtici Scriptores in Senonenſem nimiùm propenſi.

At qualiſcumque hæc repulſa fuerit, quam fictam exaggerant, Remenſium non ſic obtudit animos, quin palam & publicè graviter conqueſti fuerint de Senonenſi Archiepiſcopo, Paſchali repræſentantes privilegium Eccleſiæ Remenſis à ſancta Sede confirmatum, ſine graui ſuæ auctoritatis jactura & diſpendio convelli non poſſe.

Cùm ejuſmodi deſpectûs rumor ingraveſceret, Remenſibus reſpondendi injunctum ceteris qui Aureliani convenerant Epiſcopis, opus Ivo omnium longè doctiſſimus ſuſcipiens, epiſtolam apologeticam encyclicam conſcripſit, quâ argumentis à ratione, ab exemplis atque à rerum neceſſitate deductis, diſertè quidem, ſed non tam ex fide, ſi exempla excutias, docuit nihil eos ea in re adverſùs conſuetudinem, aut legem peccaſſe: cùm & alioqui nullomodo tunc conveniret Regis conſecratio civitati Remenſi, tum ob periculum dilationis, tum quòd non ibi eſſet eo tempore legitimus Archiepiſcopus, & civitas, ob turbas ab intruſo excitatas ſub anathemate poſita eſſet. Quibus cognitis Paſchalis Papa, juribus S. R. E. pro inveſtituris præſertim intentus, & neceſſitati conſulens, acquieviſſe viſus eſt;

SEDES VACAT. *An.* 1107.

cùm ejus commonitio ulteriùs progreſſa non ſit, nec Ivonis ut conſuevit, defenſio fortius inculcata. Veriſimile eſt etiam deploratum Remenſis Eccleſiæ ſtatum audacioribus ſilentium impoſuiſſe, præſertim cùm Ivonis operâ, qui auctoritate pollebat apud Regem, tunc maximè indigerent pro Rodulfo Viridi, quem Paſchalis Papa in Concilio Trecenſi ordinaverat, ex Alberico: & ob egregias animi dotes Archiepiſcopatu pacificè frui, boni omnes ſummopere cupiebant. Nec ſpes eos fefellit, nam idem Ivo Eccleſiæ Remenſi alioquin infenſus, epiſt. 83. ad prædictum Rodulfum, quâ ei perſeverantem in tribulatione patientiam optat, certiorem eum facit, ſe pro pace Eccleſiæ Remenſis & ſua nonmodò Regem humiliter & fideliter interpellaſſe; ſed & ſuo tempore efficaciter interceſſurum, ut expulſo invaſore Gervaſio, ipſe tanquam legitimus Electus introduceretur, quod & præſtitit, ea tamen conditione, *ut ipſe per manum & ſacramentum illam fidelitatem Regi faceret*, quam antea eius predeceſſoribus Regibus feciſſe perhiberentur omnes Archiepiſcopi Remenſes ut latius patebit ex ipſius Ivonis ad Paſchalem Pontificem epiſt. quæ eſt 206.

Emerſerat enim tunc gravis controverſia de fidelitate præſtanda à Miniſtris Eccleſiæ, ipſeque hominio cumque de Sacramento clientelæ ab eodem Rodulpho Regi præſtando ageretur, quamvis vetuiſſet Gregorius VII. Urbanus II. & Paſchalis II. excommunicationis pœnâ adjectâ, ne Epiſcopi hominio, ſed tantùm fidelitate ſe Regibus aſtringerent: Rodulfus Gervaſio pulſo Sedi ſuæ reſtitui aliter non potuit, quam hominio præſtito, exemplo majorum ut dictus Ivo indicat epiſtola 206. Godefridus Vindocinenſis tractatu de Ordinatione Epiſcoporum *adverſus Henricum IV. Imp ſinodali judicio Epiſcopor.* Non poſſe dari per virgam, vel per anulum à laica manu.

Paſchali ſummo Pontifici, Ivo humilis Eccleſiæ Carnotenſis Miniſter: dilectionem filij, & obedientiam per cuncta ſubjecti.

„ NOtum eſſe volumus Excellentiæ veſtræ, quia ego & domnus Theobaldus beati Martini Pariſienſis Prior, audientes miſerabilem & mirabilem Remenſis Eccleſiæ deſolationem, auſu familiaritatis opportunè & importunè Regem Francorum interpellavimus, quatinus prædictæ Eccleſiæ, expulſo invaſore Gervaſio, pacem reſtitueret, & dominum Rodulfum ejuſdem Eccleſiæ Metropolitanum in gratiam ſuam receptum, eidem Eccleſiæ præeſſe concederet. Adquievit tandem precibus noſtris & conceſſit ut eum ad curiam ſuam, quæ Aurelianis in Natali Domini congreganda erat, ſecurè adduceremus, & ibi cum eo & cum Principibus Regni de hoc negotio, quantùm fieri poſſet ſalva Regni integritate, tractaremus. Factum eſt ut condictum erat, & convenientes in curiam multiplicatis interceſſoribus petitionem noſtram ſemel & ſæpius replicavimus: ſed reclamante Curia plenariam pacem impetrare nequivimus, niſi prædictus Metropolitanus, *Per manum & ſacramentum* eam fidelitatem Regi faceret, quam prædeceſſoribus ſuis Regibus Francorum antea fecerant omnes Remenſes Archiepiſcopi, & ceteri Regni Francorum quamlibet religioſi & ſancti Epiſcopi. Quod perſuadentibus & impellentibus totius curiæ Optimatibus, etſi propter mandatorum rigorem minùs licebat, factum eſt tamen, quia eccleſiaſticæ paci, & fraternæ dilectioni ſic expediebat: cùm enim plenitudo legis ſit caritas, in hoc legibus obtemperandum eſſe credimus, in quo caritatis opus impletum eſſe cognovimus. Petimus ergo flexis genibus cordis, ut hoc eodem intuitu caritatis & pacis veniale habeat paterna moderatio, quòd illicitum facit non æterna lex, ſed intentione acquirendæ libertatis præſidentium ſolâ prohibitio, &c.

Ivo petit auctoritate apoſtolica diſpenſari, quòd prædicta fidelitatis exhibitio ſit adverſus decreta Pontificum.

Rodulfus

Rodulfus præſtita Regi per manum & ſacramentum fidelitate, ſe palam & libere Archiepiſcopum inſcribit.

CAPUT XXIII.

Paſchalis Papa Trecis celebrat Concilium, ubi Gervaſius Comitia Regiæ eſt. filius deponitur, & Rodulfus ſubſtituitur. Alberic. an. 1108.

RODULFUS igitur pacificè tandem Archiepiſcopatu potitus eſt poſt exhibitum fidelitatis ſacramentum, non quidem anno 1119. ut ſcribit Robertus de Monte, qui complures poſt ſe in errorem induxit ſed 1109. cùm veriſimile non ſit; ſchiſma inter eum & Gervaſium pluſquam tres annos perſeveraſſe, ex chartis authenticis quibus patet hoc anno altaria & immunitates pleno jure Monaſterijs contuliſſe. Inſtar omnium ſit hæc Nicaſiana, qua pariter innoteſcit Ludovicum VI. anno 1108. Regnum inchoaſſe.

Charta Rodulfi Archiepiſcopi, quâ Nicaſianis dat altaria de Clerrone & de Luniaco imperſonaliter tenenda, altare quoque de Branzoniſcurte ad Theſaurum pro luminaribus Eccleſiæ.

PAſtoralis cura quam Deo diſponente ſuſcepimus, nos indeſinenter admonet oppreſſis ſubvenire, & quibuslibet anxietatibus attritis compaſſionis manum porrigere. Ego itáque Rodulfus Remenſis Eccleſiæ indignus Sacerdos, conſiderans Fratres qui in Monaſterio ſancti Nicaſi Martyris degunt die noctúque Deo deſudantes plurimis angi neceſſitatibus, altaria ſubtus annotata ob meorum remiſſionem ſcilicet peccatorum, eorum uſibus contuli, & ſuppoſitarum teſtimoniis perſonarum perpetuò imperſonaliter tenenda conceſſi; altare videlicet de Clerrone, & altare de Luniaco, altare etiam de Branzoniſcurte, quod ad Theſaurum ad concinnanda luminaria Monaſterij eſſe decrevi, hoc ita permanere adſtipulatione imaginis noſtræ firmavi. 1109.

Datur altare imperſonaliter tenẽdum.

Signum Fulconis Archidiaconi.	Signum Elberti.
Signum Ebali Præpoſiti.	Signum Lamberti, Odonis Preſbyterorum, &c.
Signum Bartholomæi Theſaurarij.	

Actum Remis an. incarnati Verbi 1109. Indict. III. regnante Ludovico Rege Francor. an. II. Archiepiſcopatûs domni Rodulfi an. III.

Eodem anno idem venerabilis Rodulfus Vuidonis Archiepiſcopi veſtigijs inſiſtens, qui rogatu B. Leonis Papæ libertatem mercati Remigianis indulſerat ſecus burgum ſancti Remigij, immunitatémque à cœna, quam ijdem Monachi bis in anno exhibere ſolebant Remorum Archiepiſcopis, authentico inſtrumento cui præter Fulconem Archidiaconum, Ebalum Præpoſitum, ſubſcripſère ex laicis tamquam teſtes, Erlandus Vicedominus, Balderamnus Dapifer, Herbertus Judex & Panetarius, Dudo Pincerna, Conſtantius, Hugo, Theodoricus Scabini, anno Incarnat. 1109. Indict. III. regnante Ludovico anno II. Archiepiſcopatûs Rodulfi an. III. quo extinctum omnino erat ſchiſma pro Archiepiſcopatu, ut patet ex pluribus alijs chartis, quas hîc attexere operæpretium non eſt. Juvat tamen chartæ fundationis Prioratûs de Ruminiaco ſaltem initium referre, quod ita ſe habet.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1109.

Rodulfus SOLA MISERATIONE DIVINA *Remenſis Archiepiſcopus ann.* 1112. cui Gervaſius qui Rodulfo hactenus reſtiterat, Archidiaconatûs dignitate, quâ prius potiebatur, reſumpta, Archidiaconi titulo ſubſcripſit, quem tamen abdicavit, factus poſtea Comes Regiteſtenſis poſt obitum fratrum, ut vidimus. At mirum videri poteſt, cur Rodulfus hîc & in chartis infra citandis hac exceptione utatur, *Ad Remenſis Eccleſiæ culmen* SOLA PIETATE DIVINA *provectus*, poſt toſt exantlatos labores pro Archiepiſcopatu, & fidelitatem Regi ſolemniter præſtitam eo tenore, quem Ivo epiſtolâ ſuperiùs relatâ deſcripſit.

Ipſe ſiquidem Ivo Epiſcopus factus fuerat Virga Paſtorali à Philippo Rege conceſſa, ut ipſe fatetur epiſt. 8.

Opinor Paſchalem hunc modum Epiſcopatus recipiendi à Rege per manum & ſacramentum non probâſſe, qui ad hæreſim de inveſtituris revera nonnihil accedebat, nec ſatis intelligi poteſt, cur Ivo fidenter eum conſuluerit *quaſi abſque ullo læſa religionis crimine fieri poſſet*, cùm prius propter quid ſimile, graviter ab Urbano correptus fuerit, cujus iræ pondus non ferens, eò deſperationis adactus eſt, ut Epiſcopatum deſerere petitâ à Pontifice licentiâ ſtatuerit. At Rodulfus ut hoc à ſe crimen penitùs exueret eo præſertim tempore, quo collectis per totam Europam Synodis, Henriciana hæreſis ab omnibus ferè Orthodoxis exploſa eſt, & anathematis telo percuſſa, hanc ſuis diplomatibus particulam ſapienter appoſuit ab anno poſtea IIII. ut adhuc poſtea videbimus.

Rodulfus in ſede Remenſi perfectè ſtabilitus, Matthæum Canonicum, Albanenſem poſtea Epiſcopum Romam miſit, cum Godefrido Ambianenſi per eos erga Sedem apoſtolicam fidele obſequium, ac ſinceram ſubjectionem exhibiturus. Hinc Matthæus, *venerabilis Remorum Archiepiſcopi Legatus* inſcribitur in vita ſancti Hugonis Cluniacenſis, ubi & ab auctore narratur, Godefrido in Italia exiſtenti obitûs diem prædicti Hugonis divinitus revelatum fuiſſe, quem ſocio itineris mox notificavit; quòd anno 1109. contigiſſe neceſſe eſt, cùm B. Hugo apud Cluniacum, ut poſtea patuit, tertio Cal. Maij eodem anno ad cœleſtem vitam abierit, ex Orderico Vitali. Prædicti itineris epocha aliquot maximi nominis viros eò impulit, ut celeberrimum Procerum Galliæ Conventum, cujus meminit Nicolaus Sneſſionenſis, ad annum pariter 1109. remiſerint, ubi beatus Godefridus falſitatis arguit diploma apoſtolicum, quo ſe tueri & eximere conabantur Sanvalaricenſes Monachi à ſubjectione Ambianenſis Epiſcopi, ſed qua fide, non hic diſputo, nec vacat; cùm totam hanc hiſtoriam velut ſpuriam & ſuppoſititiam egregiè per partes excuſſerint ſollertiſſimi antiquitatis indagatores RR. PP. Lucas Acherius & Robertus Quatremarius Benedictini, mirantúrque tot ſummæ eruditionis viros in ea cæcutiſſe, cùm nullus per id temporis Conventus talis legatur in Chartophilacio Remenſi; ut verò probabilitatis aliquid prædicta Epiſcopi Ambianenſis cum Sanvalaricenſi Abbate, pro Eccleſiæ juribus diſceptatio recipiat, horúmque Remos primùm, tum Romam profectio credatur, ad annum potiùs 1106. remittenda eſt, ut ſupra monui, & ante obitum Manaſſæ.

Nicolaus Monachus apud Surium lib. 2. cap. 9. & 10.

Anno 1110. Cal. Octob. Rodulfus Archiep. Concilio Floriacenſi interfuit cũ Daimberto Senonenſi: *Chron. S. Petri vivi.*

Pacatis omnibus, poſt teſtatam hanc Paſchali ſubjectionem & Regi præſtitum ſacramentum, Rodulfus maximam curam impendit in diœceſi optimè gubernanda, eradicandíſque noxijs doctrinæ ſeminibus, quæ ſenſim pullulârant circa matrimonia illicitè, ac præter formam ab Eccleſia præſcriptam contracta, ſeparationéſque ſpecie adulterij, aut levi quodam alio prætextu toleratas; cúmque aliàs in dignitate Præpoſiti Eccleſiæ Remenſis conſtitutus, Ivonem de hac præſertim materia conſuluiſſet, nunc ad culmen Pontificij evectus, petijt ab eo utrum mulier quæ poſt completa ſacramenta, & officia nuptiarum infra duos aut tres menſes peperiſſe cognoſcitur, debeant propterea fœdera nuptiarum in conjugio manere,

Epiſt. 181.

Rodulfus. XLVII. Archiep. An. 1110. Epiſt. 212. & 254.

manere, an propter patratum ante nuptias flagitium, matrimonij dignitatem amittere, cùm Lex Moſis jubeat hujuſmodi lapidari. Inquirit etiam de conſanguinitate quæ dicebatur eſſe inter filium Comitis Flandrenſis & filiam Redonenſis Comitis, cui pariter ſatisfecit Ivo epiſt. 212. gradu conſanguinitatis diſcuſſo per computationem genealogiæ. At epiſt. 254. quæ eſt ad Rodulfum, commendat ei negotium cujuſdam Canonici B. Quintini qui cùm ſororem haberet conjugatam & per conjecturas dumtaxat ſuſpectam de adulterio, nec teſtibus ſatis convictam, maritus tamen ejus thorum conjugij relinquere ſtatuebat. Quod audiens pater mulieris, voluit filiam ſuam coram judicibus non modò ſe de objecto crimine jurejurando purgare, ſed inſuper præcipiti voluntate addidit examinatione candentis ferri paratam eſſe comprobare, ſe numquam fuiſſe cum prædicto viro, de quo orta eſſet tam flagitioſa ſuſpicio. Ventilata tali cauſa coram eccleſiaſticis Judicibus, quidam ejuſmodi examinationem reprobabant, alij verò permitti poſſe cenſebant ex juxta cauſa, cùm humana præſertim deſunt teſtimonia. Ivo quid circa illud ſentiat aperit, monétque Archiepiſcopum, ut quod novit prudentia ſua, in hoc litigio perficiat, & in omni propoſito ſibi negotio.

De igniti ferri examinatione nonnulla habet Iuretus ad calcem Ivonis, ubi & conſecrationis aquæ calidæ formulam antiquã prodit ex Agentino.

Gualdricus Laudunenſis Epiſcopus à civibus ob Communiam ab eo abrogatam interficitur, ejus obſequia celebrat Rodulfus Remenſis Archiepiſcopus.

CAPUT XXIV.

An. 1111.

EXTINCTO apud Laudunenſes Ingelramno Præſule, qui Herebaldo ſucceſſerat, cujus non meminit Guibertus, de ſubrogando in ejus locum Epiſcopo ſerio agitur: quidam è Clero ambitione, alij muneribus ad eum ardenter inhiabant. At his non ſine ludibrio repulſis, elaborante potiſſimum Ingelramno de Boves, Clericiſque ſuo malo admittentibus, cùm Sedes biennio vacâſſet, eligitur Gualdricus Anglorum Regis Referendarius, vir nullius litteraturæ, ſi Guiberto credatur, levis admodum, moribus turbidus, quique ſacri Ordinis quippiam nihil hactenus præter Clericatum exceperat.

Receptus Lauduni cum pompa, eo tempore quo Remorum ſedes pariter vacabat, Romam ad Pontificem pergere ſtatuit, ſumptis ſecum præter aliquos ex Urbis Clero, Adalberone ſancti Vincentij, Ribodimontenſi, & Novigentino Abbatibus, itérque ſuſcipiens per Lingonas, comperit Paſchalem Pontificem (dudum ab urbe digreſſum) ab hac diœceſi haud procul abeſſe. Subſtitit paullulum Gualdricus, donec hic Divionem appuliſſet, quem Clerici Laudunenſes mox conveniunt, vitam ac mores ſui Electi totiúſque Urbis votum precéſque pro eo expoſituri, horúmque omnium producto teſtimoniali libello, Gualdricus fit voti compos, infuláſque Laudunenſes à Pontifice obtinet: tum ſacramento apud ſanctum Rufum Averni one dato, prognoſticóque ſat triſti ex textu Evangelij, ut tunc moris erat, exhibito, Laudunum revertitur, ubi poſt tres ferme ſuæ ordinationis annos (quod futurum erat) cruenta cæde Gerardi cujuſdam nobilis palam innotuit, qui cùm de Epiſcopo liberiùs neſcio quid evulgâſſet, tantâ intumuit iracundiâ, ut exitium ei clam quæſiſſe quidam referant, cùm tamen ante necem ne conſcius haberetur, Romam iterum conceſſiſſet circa feſtum S. Martini.

Gerardus Cariſienſis vulgo de Chesily vel Ciecy.

Cæde

Loquitur ad Papam Gualdricus & adulantibus domnis tantam hujus facinoris ſuſpicionẽ à ſe depellit: *Guib. vita ſua lib. 3. cap. 5.*

Cæde igitur Gerardi in ipſa matrice Laudunenſi Eccleſia, cùm oratum fuiſſet, à Roricone Epiſcopi fratre, & quibuſdam alijs fœdè patrata, cujus ſanguis ſupra pavimentum reſperſus, aquâ multoties perfuſâ vix ablui poterat, redijt ſolito lætior Gualdricus ab Urbe, ſigillis & apicibus apoſtolicis armatus, providítque Eccleſiam tam nefario caſu pollutam priùs ex officio reconciliari, accito ad hoc Huberto Silvanectenſi Epiſcopo, qui nuper ob ſimoniæ labem exauctoratus fuerat. Audiens tamen ſibi à Rege, tanquam ſuſpecto Urbis aditum interdici, Ingelramno, & uxore ejus comitatus, temerariâ nimis audaciâ minitatus eſt, ſe ingreſſurum in eam ſuccenturiatum militaribus alis: verùm ſaniore uſus conſilio, amicorum ope, munerum quoque aggeſtu, pace cum Rege compoſita; poſtquam apud ſanctum Nicolaum de Saltu, inter Miſſarum ſollemnia Gerardi interfectores diris devoviſſet, Laudunum pacificè regreditur.

Haud ita poſt Gualdrico ad Regem Anglorum profecto, Galterus Archidiaconus, Guido & è primoribus plures novum facinus, nec ingratum populo excogitant, apud quem furta & homicidia paſſim, & impunè etiam à ditioribus urbis agerentur; quò enim liberiùs hi & ſecuriùs à ſingulis pecunias exprimerent, Communionis faciendæ licentiam pollicentur, ſi eorum votis ſatisfecerint.

Communia vel Communio quid.

Guibertus lib. 3. vita ſua cap. 7.

Communio novum ac peſſimum nomen, inquit Guibertus, ***ſic ſe habet, ut capite cenſi omnes ſolitum ſervitutis debitum dominis ſemel in anno ſolvant, & ſi quod contra jus deliquerint penſione legali emendent. Cetera cenſuum exactiones, quæ ſervis infligi ſolent, omnimodis vacent***, hac ſe redimendi populus occaſione ſuſcepta, maximos tot avarorum hiatibus obſtruendis argenti aggeres obdiderunt. Facta cum Clero & proceribus mutui adjutorij conjuratione, ab Anglis remeans Epiſcopus in hujus novitatis auctores graviter incanduit, diúque latens inter eum & Gualterum Archidiaconum, vel ob eam rem ſimultas exoritur, quæ nihilominus, quòd ſecretorum is eſſet particeps, mox compreſſa eſt, ſpondétque palam ſe Communionis jura cò libentiùs ſervaturum, quòd ſimilem apud Noviomenſes & Sanquintinianos Rex non ita pridem jurejurando firmâſſet. At confeſtim Præſul ſuæ promiſſionis immemor, languet circa inexplebilem cupiditatem, factíque pœnitens cives velut emancipatos ad conſueta onera reducere conatur. Perverſius etiam tunc quiddam aliud accidit: monetæ percuſſores ſpe ſcelus ſuum tegendi, tanta falſitate eam corruperunt, denarijs ex ære viliſſimo confectis, quos in momento pravis artibus micantiores argento faciebant, ut brevi ad ſummam indigentiam populus miſere prolapſus ſit.

Communia Noviomenſib. & Sanquintinenſib indulta ante Laudunenſem.

Epiſcopus cùm ejuſmodi malo mederi non poſſet, Ambianenſes obolos corruptiſſimum quoddam genus, in Urbe aliquamdiu curſuros inſtituit, tandémque neceſſitate preſſus ſui temporis, percuſſuram erexit cum Præſulis effigie ferulam paſtoralem geſtantis, quæ clam ab omnibus tanto cachinno deſpecta eſt, quaſi impuriore qualibet moneta vilior exſiſteret. His acceſſit non minùs inauditum facinus quòd multorum invidiam traxit; Gerardus quidam Major, an Decanus ruſticorum ignoratur, cùm promior eſſet in Thomam Ingelramni filium, virum omnium hac ætate nequiſſimum, quique turbas in vicinia concitabat, Epiſcopus eum primò ſatis acerbè corripuit, tum intra epiſcopale palatium cuſtodiæ traditum, ope cujuſdam Æthiopis, oculos ab eo noctu juſſit avelli. Quæ res prioris Gerardi necem non modò refricat, ſed & ad ſummum Pontificem delata, Gualdrici famam omnino fœdavit: unde mox ab officio velut membrorum truncator ſuſpenditur, & quòd cenſurâ innodatus Eccleſiam conſecrâſſet, tanquam contumax Romam vocatur; at Pontificem deceptorijs verbis & adulatorijs ſic delinivit, ut reſumpta auctoritate ad propriam urbem ſit remiſſus.

Gualdricus vix Laudunum redierat, cùm de abroganda Communia conſilium init eodem die quo Azelinus olim, ut ſuperiùs dixi, Regem prodiderat

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1111.

derat, in[illegible]que muneribus Ludovicum VI. armis quidem ſtrenuum, at corruptis avaritiâ non ſatis infenſum ſic flexit, ut ſpretis ſacramentis quæ palam [illegible]derat, in priorem modum Urbis jura reſtitueret. Ruptis igitur Communitatis prædictæ fœderibus, tantus furor burgenſium corda corripuit, ut omnes officiales munia ſua desererent, cerdonum ac ſutorum tabernulæ [illegible]uderentur, nec venale quippiam ullibi adeſſet, cùm nihil reſidui, dominis prædantibus, ſperaretur; ab Epiſcopo ſiquidem & Proceribus per Urbem ſeverius tributa exiguntur, nec diei Paraſceves parcitum, quin ad abradendas pauperum ſubſtantias avaritia vacaret. At horum rabies ſenſim irritata in necem Epiſcopi, dato invicem ſacramento, feraliter conſpirant: cúmque feriâ quintâ poſt Paſcha de exigendis pecunijs, cum Galtero Archidiacono ferventiùs agerent, ecce per urbem tumultus increpuit *Communia* acriter inclamantium: tum per mediam B. Mariæ Baſilicam intrantes conjurati, illíque omnes quibus libertas ſervitio potior, enſibus, clav[illegible], arcubus & furcis armati, quaſi agmine facto in curiam pontificalem magno ſtrepitu irrumpunt. Proceres rei novitate perculſi ad Epiſcopum, cui præſidium juraverant, undecúmque concurrunt, quidam ſeſe opponunt generoſè, alij proſternuntur, Epiſcopus etiam cum paucis ſibi opitulantibus, jactibus lapidum, ſagittarúmque ictibus quoad potuit, repugnavit; at deſperatos plebis aſſultus ferre non valens, ſumpta mancipij ſui veſte cellarium Eccleſiæ citiſſimè intrans, intra parvam apothecam tremebundus ſe abſcondit. Teutgaudus ex ferocioribus Communiæ Laudunenſis ſingula perſcrutans vaſa, ſubſtitit in fronte tonnulæ, quâ latebat Epiſcopus, retruſóque obice capillis eum extrahit, multíſque pertuſum ictibus ſub divo in clauſtri clericalis angiportu tranſeuntibus exponit. Cúmque lugubri hoc ſtatu, ut ſibi liceret è patria ſalvus egredi, lacrymabiliter poſtularet, Bernardus de Brucrijs elevata bipenni ſacrum, quamvis peccatoris, verticem truculenter exterebrat, qui cùm pæne exanimis inter tenentium manus laberetur, ab altero per axillas trajectus ſpiritum exhalavit. Acta ſunt hæc feriâ ſextâ Paſchali 3. Cal. Maij anno 1112.

Laudunenſis Communia à Rege abrogatur.

Populi Laudunenſis ob abrogatâ Communiam tumultus.

Gualdricus Epiſcopus interficitur.

Dici non poteſt quibus ſannis exceptum cadaver fuerit, quidam ſupparum lacerant, alij epomidem, tibias alij excidunt, avariores digitum, quò anulus extrahi poſſet, gladiò obtruncant, ſicque expoliatum in platea beſtijs relinquant expoſitum; cùm ſubinde ex domo Theſaurarij proſerpere viſus eſt ignis, quo tumultuante adhuc multitudine cathedralis Eccleſia, palatium epiſcopale, Monialium S. Johannis Phrontiſterium, cum novem Eccleſijs ex vicinia appendentibus ſuccenduntur.

In craſtino cùm nullus eſſet qui jacens Epiſcopi cadaver ſine jactu aut probro prætenret, Magiſter Anſelmus ab hujus tragœdiæ auctoribus vix obtinuit, ut illud tumulari ſinerent, rogatúque ejus defertur ad S. Vincentij Ædem ſine exſequiarum pompa, vel officio, quod Chriſtiano ſaltem ex plebe competeret, donec dominus Rodulfus Remorum Archiepiſcopus Laudunum venit, Eccleſiam reconciliaturus; tunc enim accedens ad S. Vincentium, ſollemnes tunc primùm pro Epiſcopo, alíiſque Proceribus ſeditioſorum gladijs obtruncatis, egit Miſſas. Cùm multi ab eorum nece præterfluxiſſent dies, tranſlatíſque eorum corporibus in meliùs quantum licuit, cum maximo affinium ac parentum dolore, inter Miſſarum apparatus ſermonem habuit de peſſimo Communiarum abuſu, quibus contra idomne quod juſtum eſt, ſervi à dominorum jure violenter ſe ſubſtrahunt: *Servi*, inquit Apoſtolus, *ſubditi eſtote in omni timore dominis*. Et ne ſervi cauſentur duritiam, & ava[illegible]m dominorum adhuc audiant, *Et non tantùm bonis & modeſtis, ſed & diſcolis*. Planè in authenticis Canonicibus damnantur anathemate, qui ſervos dominis religionis cauſâ docuerint inobedire, aut quovis ſubterfugere, nedum reſiſtere.

Archiepiſcopus Remenſis inter Miſſarum ſollemnia cives à Communia dehortatur.

1. Petri 2. c. 11.

Guib lib 3. de vita ſua cap. 10.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1112.

Sugerius in Vita Lud. VI. cap. 21.

Hæc Guibertus Abbas de Novigento horum omnium teſtis oculatus, qui etſi multa quidem ex fide, nonnihil tamen ſupra fidem de Gualdrico paullo liberiùs inſeruit; quî enim fieri poſſet, ut nonmodò ſummum Eccleſiæ Hierarcham & Cardinales, ſed & Francorum Regem, Proceres quoque Regni, ac Urbis primarios donis corruperit, quavis occaſione, ut veritatem ſuſdeque haberent: quaſi verò Epiſcopus ille immenſis Crœſi opibus affluxiſſet. Sugerius Guiberto ſuppar Gualdricum venerabilem Eccleſiæ defenſorem nuncupat, aitque viros inferorum gehennâ dignos, qui nobiles civitatis ferè omnes, *eo quòd vera fide ſuffragari domino ſuo innitebantur Epiſcopo, occaſione juſſu Regis amiſſæ Communiæ, tam cauſâ quam pœnâ* cum èo *martyriſaverunt.* Unde qui ſuperfuêre poſt necem, in Epitaphio quod proſtat ante altare S. Benedicti in Æde Vincentiana, hoc elogio Gualdricum nobilitârunt.

Cujus hîc effictum proſpectas marmore vultum,
Vulgi, quod fœtet, proditione jacet.
Fructus, amórque gregis, utriuſque modeſtia legis,
Vivere dum licuit, Vualdricus ipſe fuit.
Præſul prudentis ſuper alta negotia mentis,
Eccleſiæ clypeus, ſit ſuus inde Deus.
Heu tua quam triſti traduntur corpora morti!
Cui polus aptatur, vix tibi terra datur.
Paſtorem jugulavit ovis, quem fle pie civis;
Tu quoque qui tranſis, fle fera fata necis.

Bartholomæus ex Canonico Remenſi fit Laudunenſis Epiſcopus.

Herman. lib. 1 de Mirac. S. M. Laudun. cap. 2.

Exacto immani cruciatu Gualdrico, datur Laudunenſibus à Rege nulla electione præmiſſa Hugo Decanus Aurelianenſis, qui paucis præfuit annis quo decedente eligitur Bartholomæus Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Theſaurarius, tam generis nobilitate, quàm & morum probitate in tota provincia famoſiſſimus, cujus genealogiam texuit Hermannus *Miraculorum B Mariæ Laudunenſis lib.* 1. ubi è Fulcone de Jur in Burgundia Principe, & Adeladâ Comitis Hilduini filiâ prognatus dicitur, qui adhuc puerulus in Franciam ad Ebalum avunculum ſuum Rocciacenſem Comitem delatus, litteriſque traditus à Manaſſe Archiepiſcopo matris ſuæ avunculo & ſub eo educatus, ex Canonico ſanctæ Remenſis Eccleſiæ & Theſaurario, Laudunenſi item Canonico, & Theſaurario S. Quintini Veromandenſis, omnium applauſu ad Pontificatum urbis Laudunenſis aſſumptus eſt, & à Rodulfo Metropolita de more, multis provinciæ Epiſcopis adſtantibus, Epiſcopali charactere inſignitur. Tum Laudunum veniens animum paſcendis ovibus, inſtaurandíſque ſacris ædificijs intendit, quæ voraces flammæ nuper in cineres reduxerant, miſſiſque philacterijs per provincias ad pecuniam corrogandam, tantum ex oblationibus Fidelium Deo volente proſperatum eſt, ut anno ſequenti, completo ſumptuoſiſſimi ædificij opere, Eccleſia dedicaretur VIII. Idus Septemb. tertio die ante Nativitatem B. Mariæ, accerſitis ad ſolemnitatem Rodulfo Remorum Archiepiſcopo, Guillelmo Catalaunenſi, Liſiardo Sueſſionenſi, Godefrido Ambianenſi, Huberto Silvanectenſi Epiſcopis, tantáque plebis multitudo ad eam confluxit, ut ducenta millia diverſi ſexûs & ætatis dicantur interſuiſſe, tanto ſiquidem gaudio & alacritate eorum corda perfundebantur, ut ſatis exprimi non poſſit. Maximè verò quòd B. Virginis ope, cujus virtus ubique coruſcabat, cathedralis Eccleſiæ infra duos ſemiannos, è tam profunda voragine in elegantiorem formam exſurgeret, unde meritò illud Aggæi vaticinium de reſtauratione templi

De reſtauratione Laudunenſis Eccleſiæ ſcripſit Elinandus apud Alber. ann. 1115.

Aggæi 2. 8. 10.

templi Judaici, poſt Babiloniæ captivitatem illi adaptabant: *Magna erit gloria domus hujus ſecundæ pluſquam prioris.* Ceterùm quam ſe pervigilem gregi Paſtorem, munificum erga Eccleſias, providum in Religioſos, & benefactorem præbuerit Bartholomæus, tradit copioſiſſimè Auctor ſupradictus, & nos infra nonnihil referemus.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1112.

De Eccleſia ſancti Petri Ruminiacenſis, & ejus in Prioratum erectione.

CAPUT XXV.

ECCLESIAM S. Petri Ruminiacenſis, alodio nobilis Vualteri de Feria, dono legali cum ramo & ceſpite olim dotatam, ut vidimus, uſu quidem præpoſtero, ſed illa ætate ſat communi & inveterato, ſibi vendicarant à tempore Odonis Fortis, domini de Ruminiaco, nihil penſi habentes eorum, quæ ad cultum Dei ſpectant, aut qua ratione vindictam Dei effugerent, quæ eos haud dubiè manet (ut benefactores ſuis litteris ſæpius adprecantur) qui pias eorum voluntates infregerint. Præda hæc ſat pinguis, & indebita quia ſacra, ſic eorum acuit appetitum, ut prædia quoque Cœnobij ſancti Nicaſij, quæ in vicinia ſunt, pari injuſtitia occupare non timerent. Ab hac invaſione omnimodis arcendi erant, etiam per cenſuras eccleſiaſticas; at Hugo Abbas ne contra ictum fluminis conari videretur, pacificandum cum dominis de Ruminiaco ſatius duxit, vel ob id maximè, quòd hæc prædia procul eſſent à ſuo Monaſterio, hac adhibita conditione, ut villis de Liardo, & Bayo, eorum dominio adjudicatis, cetera deinceps quæ eſſent Monachorum, tanquam Advocati, bona fide tuerentur. Hujus pacti tabulam evulgare profuturum judicavi, quòd obejuſmodi villas Abbatibus ſancti Nicaſij hominium domini de Ruminiaco multos annos præſtiterunt. *Lib. 2. cap. 1.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus-ſancti. Quoniam lux veritatis ſæpius falſitatis nebulâ obruitur, & beneficia quæ Fidelium &c. Idcirco ego Vuido humilis Abbas ſancti Nicaſij Martyris, communi conſenſu Capituli noſtri omnibus præſentibus & futuris inferendum duxi conventionem inter nos, & dominum Nicolaum de Ruminiaco filium Nicolai, atque Domiſum habitam, cujus continentia hæc eſt. Omnes cenſus, & decimæ duarum villarum, quas in proprio alodio Eccleſiæ ſancti Petri Ruminiacenſis pariter conſtituimus ad conſuetudinem de Vervin, quarum una dicitur Mombaye, & altera Liart, ſeorſum ſunt Eccleſiæ ſancti Petri, de reliquis reditibus, & univerſis commodis ab eiſdem villis quocúmque modo provenientibus, dimidium pari aſſenſu erit Eccleſiæ ſancti Petri, aliud dimidium domini Nicolai, quod dimidium ei ab Eccleſia noſtra pro omnimoda tuitione conceſſum, ipſe vel quiſque heredum ſuorum de manu domini Ruminiacenſis, omnino alienare, vel emancipare non licebit, neque alij perſonæ, vel Eccleſiæ, niſi noſtræ in eleemoſynam delegare. Si autem eaſdem villas quolibet modo deſtrui, & ſine habitatore deſolari contigerit, fundi earum & reditus ad Eccleſiam noſtram quietè revertentur. Huic compoſitioni interfuerunt Radulfus Prior, Letondus, Raduinus, Gunterus Sacerdotes & Monachi ſancti Nicaſij. De militibus Francor. Thomas de Brenages, Theodericus de Liart &c. De burgenſibus, Herbertus filius Conſtantij, Robertus &c. Hanc pactionem dominus Nicolaus & frater Letondus, & multi alij juramento ſe inviolabiliter tenere promiſerunt. Actum anno Verbi incarnati 1100.

Locus obſcurus.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1112.

Hîc de villis de Liart & Mombaye tantùm agitur, quarum decimæ, & quidam cenſus B. Petri Ruminiacenſis Eccleſiæ adjudicantur, reliquis reditibus diviſis inter prædictam Eccleſiam, & dominos de Ruminiaco, ex conſenſu Capituli Nicaſiani, hac conditione, quòd reliqua ipſius bona omnimodè tuerentur, nec præfatum dimidium ullo modo alienarent. Haud ita poſt S. Petri Ruminiacenſis Eccleſia, quam ſæculi more ſibi vendicârant ejuſdem loci Toparchæ, ad Nicaſianos venit hoc pacto; cum enim ibi quidam eſſent Canonici cum præbendis, ſed tam tenuis cenſûs, ut vix ipſis ad utcumque vivendum ſufficerent, Nicolaus ex proſapia Odonis Fortis grande piaculum exiſtimans patrimonium Chriſti, ut proprium retinere contra ſæpius inculcatos Canones, ſtatuit eam hortatu Joranni Abbatis à ſe abjicere, hac tamen legitima interveniente pactione, ut ex conſenſu Remenſis Archiepiſcopi, Monachi in ea ſubrogarentur, & poſt obitum dies anniverſaria patris ac matris ſuæ, tam inibi, quàm in Monaſterio S. Nicaſij quotannis celebraretur, ut latiùs patebit ex ſequenti charta Rodulfi, quæ originem celebris Prioratûs S. Petri de Ruminiaco profert, & explicat.

» EGo Rodulfus SOLA PIETATE DIVINA Remenſis Eccleſiæ Miniſter exiguus, omnibus ortodoxæ Fidei cultoribus, ad cœleſtis patriæ gaudia feliciter anhelare. Eccleſia S. Petri de Ruminiaco ad moderna uſque tempora Laicorum violentæ ſubjecta ditioni, geſtis præſentibus qualiter ab eorum fit manibus emancipata, poſterorum memoriæ ſtudiumus inſerendum, & in jus eccleſiaſticum monaſtico Ordine regenda tranſierit à tempore Odonis, qui Fortis dicebatur, ad tempus uſque Nicolai filij Nicolai. Eccleſia illa heredum poſteritati ſuccedere ſolita erat, & hac deteſtanda abuſione, non tantum externis, quæ illi terrena collata fuerant patrimonia, imminuta habebantur, quantùm internis, quæ ad cultum Dei pertinebant, adnullata deperierant: pauculus enim Clericorum numerus ibidem in obſequium deputatus, injuſto ſæcularis manûs oppreſſûs dominio, ad agenda divina, ad modicas etiam quæ illis ſupererant eccleſiaſticas res conſervandas, minus idoneus efficiebatur.

» Prædictus igitur Nicolaus Sancti-ſpiritus ſuggerente gratia, tandem aliquando hereditaria lege ſanctuarium Dei poſſidere arbitratus immane delictum, dictam Eccleſiam S. Petri, de caſtello videlicet quod Ruminiacum dicitur, obtentu domni Joranni Abbatis in manus noſtras refutavit, & eam Monaſterio B. Nicaſij Martyris, cui idem Jorannus præerat, cum omnibus ad eam pertinentibus, à nobis devotè donari petijt, & impetravit. Huic ſanè petitioni pactionem religioſam addi voluit, quatenus in ipſa Eccleſia Monachi ſubrogarentur, & cùm ab hoc carnis ergaſtulo eum tandem à Domino contigerit evocatum, ipſius obitûs dies anniverſaria, patris etiam ac matris ſuæ tam inibi, quàm in Monaſterio S. Nicaſij quotannis celebretur. Taliter fieri annuentes, prædictam Eccleſiam de manu ejus recepimus, & Monaſterio S. Nicaſij ſub hac ſponſione perpetualiter poſſidendam contulimus. Porro ne proceſſu temporis contra hoc tam noſtrum, quàm ipſius Nicolai ſtatutum, alicujus præſumptoris jurgia ſuboriantur, teſtamentalem hujus largitionis paginam fieri decrevimus, & eam noſtræ imaginis auctoritate, ut inconvulſa in perpetuum perduret, cum legalium perſonarum teſtimonijs roboravimus.

» Signum Azenarij Abbatis R. Remigij.	Signum Gervaſij Archidiaconi.
» Signum Hugonis Abbatis Altuvillarienſis.	Signum Fulconis Archidiaconi.
	Signum Ebali Præpoſiti.
» Sig. Harderici Abbatis Moſomenſis.	Signum Joffridi Decani.
» Sig. Hugonis Abbatis ſancti Baſoli.	Signum Lamberti Cantoris.
» Signum Joranni Abbatis S. Nicaſij.	Signum Cirici Vicedomini.
» Sig. Bernardi Abbatis S. Caloceri.	Signum Bartholomæi Theſaurarij.

Actum

Actum Remis anno incarnati Verbi 1112. Indic. VI. regnante Ludovico « RODUL-
Rege Francor. anno v. Archiepiſcopatus autem domini Rodulfi anno v. « FUS.
Fulchradus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit. « XLVII.

Idem Nicolaus Ruminiaci dominus viginti ſolidos Catalaunenſis monetæ ARCHIEP.
in eleemoſynam dedit prædictæ Eccleſiæ, ad emendum oleum ſufficiens *An.* 1114.
duabus lampadibus, quarum una ante altare jugiter ardere debet, altera verò certis diebus ante Crucifixum, hac charta, cui Prior & Monachi ſancti Petri ſubſcripſerunt.

Noverint præſentes & futuri, quòd ego Nicolaus Ruminiaci dominus, « aſſenſu Mathildis uxoris meæ, Eccleſiæ B. Petri Ruminiacenſis defectu « luminis deſolatæ, viginti ſolidos Catalaunenſis monetæ in eleemoſynam de- « dimus, quos Prior prædictæ Eccleſiæ de cenſibus noſtris, qui primi in feſto « S. Remigij miniſtro noſtro de eadem villa ſoluti fuerint, abſque contra- « dictione annuatim recipiet, ad emendum oleum duabus lampadibus ſufficiens « quarum una ante majus altare jugiter ardebit; altera verò ante Crucifixum « poſita in Vigilijs B. Mariæ ſemper Virginis, & Apoſtolorum, & in Domi- « nicis, vigilijs, & ad omnes miſſas accendetur. Ut autem hoc firmum & « inconcuſſum permaneat, ſigilli noſtri atteſtatione firmavimus, optantes ut « excõmunicationi ſubjaceat, cujus dolo vel malitia hæc ordinatio diſſolvetur. «

Signum Albrici Prioris.	Signum Martini Diaconi. «
Signum Haiderici Monachi.	Signum Roberti Præpoſiti. «
Signum Radulfi Monachi.	Signum Heberti. «
Sig. Vaſcelini Florinenſis Monachi.	Signum Galteri Biſot. «
Signum Joſcelini Diaconi.	Signum Frumentini. «

Prædictam unionem Eccleſiæ S. Petri Ruminiacenſis confirmavit Paſchalis ſummus Pontifex, diplomate Laterani dato, anno 1114. ubi & meminit altaris ſancti Sulpitij in eodem burgo, quod pariter contulit Rodulfus Remorum Archiepiſcopus, cuius præſentatio ad Abbatem ſancti Nicaſij ſpectat, nihílque habet commercij cum juribus Prioratûs de Ruminiaco.

Paſchalis privilegium.

PAſchalis Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Joranno Abbati « ſancti Nicaſij, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. In Paſtorum « ſpecula conſtituti .... Quamobrem nos tam tibi, quàm ſucceſſoribus « tuis Eccleſiam ſancti Petri de Ruminiaco, cum altari ſancti Sulpitij, quæ « de manibus militaribus erepta ſunt, iuxta petitionem venerabilis Fratris « noſtri Rodulfi Remorum Archiepiſcopi confirmamus, altare item de Lu- « neio & altare de Clerum, &c. Datum Laterani 4. Idus Aprilis, an. 1114. « Pontificatus domini Paſchalis XIV. «

Hæc libens ſubjicio tanquam ſpeculum futuræ poſteritati, ut qui ejuſdem Prioratus gaudent reditibus videant, an omnia, ut par eſt, exſequantur; latent ut plurimùm, locum nuſquam adeunt, ruunt ædificia, gemunt pauperes, nec ampliùs quicquam utilitatis recipiunt incolæ ex ſacris his Ædibus, quas ſummo ſtudio veteres Archiepiſcopi, & Nobiles etiam ad ornatum provinciæ inſtituerunt.

Elenchus veterum Dominorum de Ruminiaco.

Quæ de Ruminiacenſis Eccleſiæ primordijs hîc & capite 1. hujus libri prælibavimus, exigunt à nobis, ut è veteribus membranis, dominorum de Ruminiaco catalogum conficiamus, olim magni nominis & potentiæ in Thieraſcia, quæ pars eſt Remenſis diœceſis; nam licèt pridem deſierint, horúmque

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1114.

horúmque dominium cum Ducatu de Guiſia conjunctum ſit, & nunc veluti quædam appendix, cùm ſe munifices præbuerunt erga Eccleſias, horum nomina adhuc in tabularijs conſervantur, è quibus ſequentia obiter excerpſimus.

Godefridus omnium primus eſt, quod ſciam, cujus fit mentio apud Auctores, vixítque ſub Roberto Rege, Albericus refert hunc Alpaidem duxiſſe uxorem anno circiter 10 2.

Arnulfus nominatur Nobilis de Ruminiaco, Godefridi & Alpaidis filius, apud eundem Auctorem. Hic Eccleſiam S. Gendulfi ſuis ſumptibus extrui curavit apud Florinas in diœceſi Leodienſi, duos poſt ſe reliquit filios Godefridum & Gerardum Epiſcopum Cameracenſem.

Godefridus uxorem habuit Hanidem filiam Ebali Comitis de Roceio & Beatricis filiæ Ragenarij Comitis Hannonienſis, & Hanidis ſororis Roberti Francorum Regis, ex Alberico anno. 1131. Godefridus hic & Haduit ſeu Haleidis memorantur in charta, quam ſupra retuli ſub Manaſſe Archiepiſ. an. 1070. ubi Abbatis nomine inſignitur, id eſt Protectoris, vel Oeconomi Eccleſiæ Ruminiacenſis.

Niſi forſan Hugo ille ab Odone diſtingui debeat. Ex Hugonis matrimonio produt Mathildis de Ruminiaco qua nupſit Iſaac domino de Prabançon.

Odo Fortis, vel Hugo de Ruminiaco & de Florinis, cognomento Magnus, ſociavit ſibi Alidem de Hannonia tertiam filiam Balduini I. Comitis ac Idæ de Lovania, vixit ann. circiter 1060. ex charta Rodulfi Remenſis Archiepiſcopi, quâ patet altare de Ruminiaco, tanquam patrimonium ſibi à prædeceſſoribus relictum, per id tempus occupaſſe, his verbis: *Ego Rodulfus* &c. *Eccleſia ſancti Petri de Ruminiaco ad moderna uſque tempora laycorum violenta ſubjecta ditioni, geſtis præſentibus qualiter ab eorum ſit manibus emancipata, poſterorum memoriæ ſtuduimus inferendum, à tempore Odonis qui Fortis dicebatur, ad tempus uſque Nicolai filij Nicolai, Eccleſia illa heredum poſteritati ſuccedere ſolita erat &c.*

Nicolaus I. cujus mentio fit in prædicta charta Rodulfi Archiepiſcopi, litem movet adverſùs Abbatem S. Nicaſij, quæ pacto interveniente ſopita eſt anno 1101. huic datæ ſunt villæ de Mombayo &. Liart, ut cetera jura prædicti Monaſterij tanquam Advocatus conſervaret.

Nicolaus II. præcedentis filius altare ſancti Petri de Ruminiaco à ſuis prædeceſſoribus uſurpatum, ſponte abdicavit an. 1112. hic ex conſenſu Mathildis uxoris ſuæ, viginti ſolidos Catalaunenſis monetæ annuatim percipiendos legavit, pro oleo ſubminiſtrando duabus lampadibus, quæ jugiter ardere debent in Eccleſia B. Petri Ruminiacenſis. Legitur præterea eum Guidone domino de Guſa & de Hirſon, in epiſtola Archiepiſcopi Trevirenſis ad Rodulfum Viridem ann. 1115. Hunc Bonifontis Monachi Ordinis Ciſtercienſis fundatorem agnoſcunt, ſepulcrúmque ejus viſitur in eorum Eccleſia cum epitaphio, quod antiquitatem non ſapit. obijt an. 1175. x. Cal. Martij ex Necrologio Remenſi.

Nicolaus III. legitur annis 1180. & 1190. hunc Vuillelmus Remorum Archiepiſcopus Cardinalis, anathemate percuſſit, terrámque de Ruminiaco interdicto ſuppoſuit, ob graſſationes quas commiſerat in villis ad Eccleſiam Remenſem ſpectantibus in territorio de Portenſi an. 120 . pro quibus ſatisfecit anno ſequenti. Idem Necrolog. Capellam de Antenay fundavit, quam confert Abbas S. Nicaſij.

Vualcherus nominatur anno 1206. in Chartulario S. Nicaſij, cúmque diſcordia de novo mota eſſet inter eum, & Abbatem prædicti Monaſterij, ſummus Pontifex Fulconem S. Theoderici Abbatem, & Decanum majoris Eccleſiæ Remenſis ad eam terminandam, tanquam judices delegavit. Alius item legitur Vualcherus de Ruminiaco an. 1231. ſucceſſit.

Nicolaus IV. dominus de Ruminiaco & de Boves, cui Abbas ſancti Nicaſij mediam partem nemorum de Ruminiaco gratis conceſſit, ut alteram ſua

ſua auctoritate conſervaret, an. 1214. Hic Thomam de Beaumets Archiepiſcopum ab urbe Remenſi exſulem per aliquot dies in cuſtodia detinuit anno 1239. ut dicemus alibi. Obijt anno 1256. ex epitaphio, quod exſtat ſupra tumulum in Eccleſia Monaſterij Bonifontis, cujus & ipſe benefactor extitit.

RODULPHUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1114.

Legitur item per id tempus Jacobus de Ruminiaco, dominus de Novavilla, & de Ogies, ex regali proſapia oriundus, qui pro ſalute animæ ſuæ, Helvidis primæ uxoris, & Iſabellæ quam ſumpſit poſtea, ac liberorum ſuorum fundavit unam Miſſam in Eccleſia ſancti Nicaſij ſingulis diebus horâ quintâ celebrandam, quæ vocatur MISSA PEREGRINORUM anno 1247. Obijt an. 1250. jacétque in Clauſtro prædicti Monaſterij juxta armaria, ſub tumba alba ubi inſignia domûs ſuæ expreſſa habentur.

Hugo dominus de Ruminiaco & de Flonnes, hominium fecit Gerardo Abbati ſancti Nicaſij in parochia ſancti Sulpirij, ubi illud præſtare tenetur pro villis de Mombayo & Liart, anno 1257. pollicitúſque eſt ſe futurum auxilio venerabilibus Canonicis Capituli Remenſis, in propoſito quod fecerant, villas de novo exſtruendi in territorio Portenſi, vel ut aliter vocant, in *Terra de Poteſtatibus*.

La Terre des Potez.

Elizabetha de Ruminiaco nupſit Theobaldo Duci Lotharingiæ anno circiter 1270. ſicque primùm matrimonij fœdere, Ruminiacenſis Baronia Principum de Lotharingia ditioni ceſſit. Hic Theobaldus tanquam dominus de Ruminiaco ex parte uxoris hominium fecit Odoni Abbati ſancti Nicaſij anno 1289. at eo obeunte, cùm prædicta Elizabetha rurſum duxiſſet Galcherum de Caſtellione Comitem Porcenſem & Franciæ Conſtabularium, hic pro ea hominium fecit an. 1313.

Baroniâ de Ruminiaco iterum ad Principes Lotharingos devolutâ, Fericus Dux Lotharingiæ Remis hominium fecit pro prædictis villis Abbati ſancti Nicaſij, ſub proteſtationibus in actu appoſitis, quod Dux præſtare illud teneretur in villa de Ruminiaco: *Tenens igitur manum ſuam ſuper quoddam Miſſale apertum, juravit ad ſancta Dei Evangelia, quòd ex ſe eſſet fidelis erga ipſum Abbatem, ſucceſſores ſuos, & ſuam Eccleſiam, & quod jura & quicquid habebat, & habere poterat idem Abbas in villis de Bayo, & Lyardo & de Ferrea, cum omnibus nemoribus & appenditijs ſuis, nec non chartas & litteras, à prædeceſſoribus ſuis dominis de Ruminiaco, dicto Abbati à prædeceſſoribus ſuis, aliàs Eccleſiæ ſuæ prædicta conceſſas, conſervaret, obſervaret fideliter & teneret. In præmiſſis præſentes fuerunt Iohannes & Henricus de Bayona &c. Anno Dom. 1328.*

Idem dux hominium fecit Capitulo Remenſi pro ijs prædijs quæ poſſidebat in terra de Poteſtatibus an. 1324

Vidua prædicti Ferrici Ducis habens cuſtodiam bonorum ſuorum filiorum, & tutricis nomine idem hominium iteravit in villa de Sancto-Leodegario prope Remos an. 1329.

Robertus de Ruminiaco dominus de Annie legitur in Chartulario S. Nicaſij anno 1344. & 1348.

Hugo Lotharingus dominus de Ruminiaco fidelitatem vovit Guidoni Abbati ſancti Nicaſij, ob prædictas villas & nemora anno 1350.

Anno 1320. Comes de Vaudemont hac Baronia potiebatur, ex proceſſu verbali Reliquiarum Sancti Nicaſij, quæ in Prioratu S. Petri de Ruminiaco repertæ ſunt, & nunc à Ducibus de Guiſia tanquam appendix Ducatûs poſſidetur.

Gratianus d'Agnere Baro Ruminiaci & Protex ditionis Moſomēſis *legitur in Chronico Moſom. Cœnobij an. 1518.*

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1114.

De Concilijs à Conone Prænestino Episcopo & Cardinali Bellovaci & Remis convocatis, & quid in ijs præſertim actum ſit.

CAPUT XXVI.

PRIVILEGIUM Romæ vi extortum ab Henrico IV. Imperatore, quo Paſchalis poſt minas, & carceres, ei tandem ſed ingratis conceſſit, Regni ſui Epiſcopos & Abbates (canonicè tamen & abſque ſimonia electos) per anulum & virgam inveſtire, Orthodoxorum animos ſic perculit, ut Archiepiſcopi & Cardinales, qui Papæ tanquam capiti Eccleſiæ proximiores ſunt, ſtatim illud non ſcriptis modò, ſed pluribus etiam coactis Concilijs, nihil prorſus continere roboris palam declarârint. Inter quos enituit Cuno ſive Cono Cardinalis Epiſcopus Prænestinus, doctrinâ non modò, ſed & morum probitate clarus, qui legatione apoſtolicæ Sedis in Oriente fungens, mox convocato Hieroſolymis Concilio prædictum Henricum nimio furore inſoleſcentem excommunicavit, confeſtimque advolans in Occidentem, eadem fultus auctoritate, iterum collecto in civitate Bellovacenſi Concilio 8. Idus Decembris, eumdem Imperatorem anathematizavit, ut & Quadrageſimâ proximâ *Latare Ieruſalem* v. Calend. Aprilis, celebrato pariter Remis Concilio & Catalauni v. Idus Julij, ita Juretus ex veteri libro Conciliorum in notis ad epiſtolam 128. Ivonis Carnotenſis.

Synodus hæc ab ea diſtingui debet, quam idem Cono Belvaci tenuit an. 1121.

De Concilio Bellovacenſi agit Guibertus de Novigento lib. 3. *de Vita ſua Cap.* 16. in fine, Nicolaus Sueſſionenſis Monachus, *Vita S. Godefridi lib.* 5. citátque fragmentum ejuſdem R. P. D. Lucas Acherius Spicil. tomo II. quo ſtatutum eſt, ut res Eccleſiæ per annum quietè poſſeſſæ perpetua ſtabilitate iiſdem permaneant, item & contra bonorum eccleſiaſticorum invaſores. Quid deinde actum ſit in eo conventu præter hæc, & iteratam in Henricum ſimoniacum excommunicationem, petendum eſt à Sugerio Abbate in Vita Ludovici Groſſi, ubi ait conqueſtos fuiſſe Remenſis provinciæ Epiſcopos de Thoma Codiciacenſi, domino de Marna maleficæ vitæ, ac moribus corruptiſſimo, qui Ludovico Rege alijs bellis intento, pagos Laudunenſem, Remenſem & Ambianenſem tam atrociter devaſtabat, ut nec à Clero, eccleſiaſticæ ultionis timore abſtineret: cuncta ſiquidem ſuæ rapacitati cernens obvia, Creciacum, Couciacum & Novigentum caſtello, vallo mirabili, altiſque turribus, tanquam cubile draconum munierat, è quibus ſubinde qui erant in præſidio clam erumpentes, totam regionem miſere populabantur.

Epiſcoporum erat Nobiles balteo donare, ut refert Maſſonius de Manaſſe Aurelianenſi Epiſcopo qui Almericū, Simonis Comitis filium balteo donavit.

His commotus venerabilis Cuno Prænestinus Epiſcopus Thomam Codiciacenſem mucrone B. Petri, anathemate ſcilicet generali, percutiendum cenſuit, ipſúmque licèt abſentem cingulo militari decinctum, omni propterea ſpoliatum honore, tanquam ſceleratum, impium & Chriſtiano nomine indignum denunciavit.

Sugerius in vita Ludovico Groſſi cap. 21.

Rex quoque qui præſens aderat, Epiſcoporum precibus exoratus, citiſſimè in eum movens exercitum, Creciacum caſtrum armatorum potentiſſima manu inopinatè occupat, ſceleratos confundit, impióſque trucidat. Tum Laudunenſis Eccleſiæ conflagratores in Novigento aggrediens, eorum munimenta, inſtar inferorum clauſtra, diſrumpit, & quotquot manus in chriſtum Domini miſerant, juſtitiæ ſitibundus aut vi expulit, aut patibulo affixit. Idem civitatem Ambianenſem ingreſſus turrim à quodam Adamo occupatam,

Rodulfus. XLVII. An. 1114. Archiep.

occupatam, è qua longè lateque graſſabatur, obſedit, quam biennali coarctans obſidione, ad deditionem defenſores coegit, expugnatam funditus evertit, ſicque pace Urbi reddita, tam præfatum Thomam, quàm ſuos dominio ejuſdem Civitatis perpetualiter exheredavit.

Guibertus lib. 3. Vitæ ſuæ cap. 12.

Hæc de turri Ambianenſi à Sugerio tradita lucem adferunt ijs, quæ Guibertus refert de ſancto Godefrido Epiſcopo, qui per id tempus, quòd nimium civibus Communiam expoſcentibus faverit, ad Carthuſianos quietius vivendi gratiâ ſeceſſerat; ubi & legere eſt, quæ in Concilijs à Conone celebratis in Belgio peracta ſunt. Cùm hic Thomas, *inquit Guibertus*, qui nefarios illos Gerardi primùm, poſtea verò Epiſcopi Laudunenſis occiſorum, cum illâ Communiâ malignâ ſuſceperat, ab Archiepiſcopis totius Franciæ & Epiſcopis, non ſolùm in Concilijs, Synodis, ac regis Curijs, ſed & poſtmodum ubique per omnes Dominicas, ſuccreſcente ineffabiliter malitia, celeberrimo paſſim anathemate pulſaretur, in Ambianenſem Deo judice eſt tranſlata calamitas. Nam poſt funeſtum excidij Laudunenſis eventum; Ambiani Rege illecto pecunijs fecère Communiam, cui Epiſcopus rebus non ſatis perpenſis quæ Lauduni acciderant, nimiùm libere conſenſit. Videns itaque Ingelramnus Comes ex conjuratione civium ſibi jura vetuſta recidi, armis rebelles aggreditur, cui etiam non defuit Adam, qui Urbis turri præerat, burgenſes contra conglobati, eum ab Urbe expellunt, & Thomam Communiæ faventem & filium in eum concitant, poſtmodum tamen donis pellectus Ingelramno adhæret, ſpondétque opem laturum adversùs burgenſes, quibus cum Vicedomino adnitebatur Epiſcopus. Thomas igitur & Adam cœperunt acerrimè inſiſtere Vicedomino & burgenſibus. Et quoniam Epiſcopum & Clericos factæ cum burgenſibus factionis arguebant, res pervaſit Thomas Eccleſiæ &c.

Guibertus ibidem.

Sanctus Godefridus abdicato Epiſcopatu in Carthuſiam ſe recepit.

In hoc turbido rerum ſtatu videns Epiſcopus Civitati ſuam præſentiam nec eſſe gratam, nec utilem, omnibus inconſultis, Clero & populo libellum, ut ita dicam, repudij dedit, confeſtimque Archiepiſcopo Remenſi annulum & ſandalia remittens mandat, ſe in exſilium iturum, nec deinceps utrobique futurum Epiſcopum, ſicque Exepontifex factus, per Cluniacum in Carthuſiam perrexit, ubi extra conventum in cellula commanens, poſt duos menſes non ab aliquo ſuorum, ſed ab Archiepiſcopo remandatus, moras in reditu non fecit; ad hoc enim marcas argenti, quas pro viatico retinuit, ſibi utiles futuras cognoverat. Clerus autem & populus eum non ſine mærore recepit, qui eo abſente, ſuper altero eligendo, non ſine magna ejus aſpernatione ſategit; ipſe enim turbas moverat, quas ſedare non potuit, has tamen malo needum promoto facilè Godefridus ſolviſſet, niſi Vicedominum, qui eum contemptui ſemper habuit, pertimuiſſet.

Guibertus ibidem.

Alia quoque de S. Godefrido valde ſuſpecta refert Guibertus lib. 2. cap. 2.

Ceterùm Thoma de turri Ambianenſi ingentia mala perpetrante, Archiepiſcopi & Præſules pro Eccleſijs querimoniâ datâ, ad Regem dixerunt, ſe in Regno ejus Dei officia non facturos, niſi ulciſceretur in illum. Rex collecto exercitu monuit ut adulterina caſtra dirueret, eo autem reſpuente, Archiepiſcopus, & Epiſcopi qui erant cum Rege, factis in altum gradibus multitudinem aſciverunt, commonitorium eis pro negotio faciunt, à peccatis abſolventes, ac ſub nomine pœnitentiæ imperârunt, ut in caſtrum, quod Codiciacum vocatur, pro ſalute animæ tuti irruerent. Quod & mirabili auſu pervadunt, & cetera quæ Guibertus addit de expugnatione Novigenti, turriſque Ambianenſis, ac de Godefridi Epiſcopi ſermone habito, non Dei, inquit, ſed Catilinario, quo Regem adversùs turrenſes irritaret.

Hæc ſanè & quædam alia à Guiberto improvidè dicta tanti viri famam omnino labefactarent, niſi contraria ijs Nicolaus Sueſſionenſis Monachus

Kk

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1115.

virtutibúſque B. Godefridi longè digniora ſcriptis reliquiſſet lib. 3. cap. XI. his verbis : *Ad Synodum accedunt Ambianenſium legati, conqueruntur ſe deſtitutos optimo Paſtore ſuo, ad quos Remenſis Archiepiſcopus. Qua fronte hæc apud nos proponere auſi eſtis, qui virum pudicum, ortodoxum, virtutibus cunctis ornatum, veſtra improbitate à ſua ſede expuliſtis, quem illi parem, nedum ſanctiorem umquam habituri eſtis Sacerdotem. O vos miſeros qui tanto Paſtore vel ad momentum caruiſtis.* Mitto reliqua quæ habet idem Auctor biographus de revocatione S. Godefridi à Carthuſia, de verbis ejus ad Legatos à Rege & Epiſcopis miſſos, & ingreſſu ejuſdem ad Synodum, quæ cùm omnibus obvia ſint, ea curioſiùs referre ſupervacaneum duxi.

Ad Synodum Remenſem ſcripſit Ivo ep. 268 quâ in Majoris Monaſterij Monachos invehitur.

Quod ad Remenſem Synodum ſpectat, cujus auctoritate ſanctus Godefridus, ut fertur, è Carthuſia ad propriam ſedem revocatus eſt, & quæ coacta legitur 5. Aprilis, vetus quædam charta ex Tabulario S. Remigij refert, Gervaſium Comitem Regiteſtenſem in ea correptum fuiſſe à Patribus, ob certas exactiones, quas præter advocationem, vaſſallis prædicti Monaſterij imponebat, hortatúmque ab ijs abſtinere prædeceſſorum ſuorum exemplo, quod & pollicitus eſt coram Legato & alijs Epiſcopis, ut ex ſequenti charta ampliùs conſtabit.

An. 1115.

» COmes de Regiteſte advocationem habet in villis beati Remigij quæ » ſunt in Comitatu ſuo, unde hominium facit Abbati S. Remigij. Manaſſes » filius Hugonis Comitis in ſupradictis villis præter advocationem, conſue- » tudinem quandam, quæ vulgo *Salvamentum* dicitur, contra jus & fas ac- » cepit, & per aliquantulum temporis eam tenuit, tandem nutu divino ad » extrema ductus, urgente mortis periculo ſe peccaſſe, devotiſſimè confeſſus » fuit, & abſolutionem inde recipiens, prædictum ſalvamentum guerpivit. » Eo verò mortuo Gervaſius frater ejuſdem taxatum ſalvamentum in eiſdem » villis fratris ſui tyrannidem imitatus, accepit, & tenere in conſuetudinem » voluit : inde ante præſentiam domni Archiepiſcopi in cauſam dictus, ap- » probatione multorum quòd injuſtam haberet cauſam didicit, culpámque » & injuſtitiam fratris recognoſcens, conſuetudinem illam, ſalvamentum ſci- » licet villarum, in multorum præſentia guerpivit. Aderant D. Rodulfus » Archiepiſcopus, Liſiardus Sueſſionenſis, Godefridus Ambianenſis Epiſcopi, » Nicolaus Archidiaconus. *De Laicis* Rainaldus de Burgo, Balduinus Dapifer. » Actum Remis & recitatum in generali Concilio, quod ibidem habuit do- » minus Cono venerabilis Præneſtinæ urbis Epiſcopus an. Incarnat. 1115. In- » dicti VIII. Regnante venerabili Francorum Rege Ludovico anno VII. Ar- » chiepiſcopatûs autem Rodulfi anno VIII.

In eodem Remenſi Concilio, cui interfuit S. Godefridus Ambianenſis jam ſedi ſuæ reſtitutus, ex charta præcedenti, actum præterea de vexationibus, quas velatæ Virgines ſanctæ Mariæ Trevirenſis patiebantur in bonis ſuis, tyrannide Nicolai de Ruminiaco & Guidonis de Guiſia & de Hirſon. Bruno Archiepiſcopus pro ijs ad Rodulfum Remenſem ſcribens rogat eum, obteſtatúrque per arctiſſimam ſocietatem, quæ ab antiquo exſtitit inter Eccleſias Remenſem & Trevirenſem Sorores dictas à B. Remigio, ne patiatur quid ſimile committi, pertinacéſque cogat per cenſuras eccleſiaſticas, ut latiùs patebit ex ipſius epiſtolis, quas ex veteri Mſ. tranſcribendas curavi.

Epiſtola Brunonis Trevirenſis Archiepiſcopi ad Rodulfum Remenſem.

R*odulfo venerando Remenſis Eccleſiæ Archipræſuli, Bruno Trevirenſis Eccleſiæ* » *ſervus, piæ devotionis famulatum.* Beatitudinis veſtræ ſæpenumero ex- » perta probitas me vos amare cogit, cujus amoris affectum demonſtrare paratus

paratus ſum omni tempore ; veſtræ igitur dilectioni in hac viciſſitudine nequaquam diffiſus, præſumo petere quod dono benignitatis veſtræ, & dignæ compenſationis obtentu cupio obtinere, ut Sororem noſtram præſentium latricem in loco mei, & omnium Sororum ſuarum Dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Treveri famulantium ſuſcipere, & exaudire, & communicato religioſorum Fratrum Coepiſcoporum veſtrorum & Principum terræ veſtræ conſilio, juſtitiam facere ſuper Nicolao & Guidone Dominam noſtram Mariam tot annis apud Conduſam, & in ejus appenditijs ſpoliantibus, non differatis. Profit nobis quòd Fratres Sancti Remigij, & alij veſtrates, ut ab ipſis inquirere poteſtis, parvitatem meam ex nomine veſtro, ſuper bonis ſuis in terra noſtra ſitis appellantes, nunquam rarò ſine conſolatione, ſecundùm poſſe noſtrum, abierunt. Profit etiam nobis quod veſtra Eccleſia, & noſtra ex antiquo annexæ inveniuntur nec ab aliquo qui Eccleſiarum noſtrarum privilegia bene noverunt, SORORES eſſe denegatum. Bene ſemper in Chriſto valeat Sanctitas veſtra.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An. 1115.*

Ejuſdem Brunonis Trevirenſis epiſtola ſecunda de eadem re ad Rodulfum Remenſem.

Rodulfo venerabili ſanctæ Remenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Bruno miſericordia Dei Trevirorum : id quod eſt devotiſſima orationum & ſervitutis obſequia. Fama æquitatis veſtræ & pietatis in Deum nos jamdudum in Archiepiſcopatu veſtro indignam admodum, & intolerabilem injuriam paſſos invitat veſtrum implorare auxilium, quod nobis nec negare, nec differre debetis. Licèt enim quædam ſocialis unitatis affinitate univerſæ funguntur Eccleſiæ, & juxta id quod eis accidit viciſſim, auctoritate apoſtolica jocundari & dolere habeant ; noſtra tamen & veſtra Eccleſia ſpecialiori caritatis ex antiquo annexæ vinculo inveniuntur, nec ab aliquo qui Eccleſiarum noſtrarum privilegia bene noverunt, SORORES eſſe denegantur. Ex hac itaque ſororia ſocietate, & ſecuritate caritatis veſtræ, Sororis veſtræ injuriam deploramus. Nicolaus de Ruminiaco & Guido de Guſe, & de Hirſou, & alij eorum homines has villas Ludouſa, Aneia, Balbeneis, Guartheneis cum ſuis appenditijs Dominæ noſtræ ſanctæ Mariæ, & ei famulantium Treveri Sanctimonialium proprias, contra diuinas pariter & humanas leges, jam diu ſibi uſurpantes, rapinis horum bonorum abutuntur, & prædictarum Dei & ejus genitricis ancillarum ſtipendia audacter retentant. Qua de re dignitatis veſtræ dilectioni ſupplicamus, ut eos deſiſtere ab hujuſmodi præſumptione commoneat ; quod ſi pertinaciter in hujus ſacrilegij perpetratione perſtiterint, vos eos debita epiſcopalis officij auſteritate coerceatis. Eorum etiam anteceſſores, eaſdem præfatas villas eâdem violentiâ qua & iſti ſibi vendicantes, anteceſſor meus ſathanæ tradidit, cum qua traditione ſepulti, & in infernum miſſi ſunt ; ſed ego iſtos nolui hujus anathematis vinculo ligare, donec veſtram ſuper hoc reſponſionem audirem. Benedictio Domini ſuper vos, & ſuper omnes vobis commiſſos.

Vel de Guiſia, ut legitur, apud Guibertū, lib 3. vitæ ſuæ cap. 19. & de Guiſchia apud Hermannum. Hic Guido ſinitimus fuit Godefrido qui Adelam filia Balduini Comitis Roceienſis duxit uxorem.

Exſtat etiam Capituli Trevirenſis ad Rodulfum de eadem re epiſtola, & Cleri Trevirenſis ad eundem, ubi hæc verba habentur, quæ Synodi tempore miſſas fuiſſe indicant. *Cum hæc epiſtola à Sanctitate veſtra lecta fuerit in capitulum ſanctæ Dei genitricis Mariæ* FRATRIBUS *noſtris, deinde ſancti Concilij Synodo eam legi, aut inſinuari præcipiatis, quatinus conſilio eorum, & ſpecialiter auxilio Fratris veſtri Bartholomæi Laudunenſis Epiſcopi, ad effectum petitionem noſtram ducere poſſitis.*

Iteratæ Trevirenſium querelæ, & ea quæ paſſim refert Sugerius Abbas, luculenter oſtendunt quanto furore nobiles per id tempus in Eccleſiaſticorum

Conqueruntur etiam de Presbytero de Duna caſtello, quòd viru ſa-

crilegis, & terram Trevirenſis Eccleſiæ vaſtantibus Chriſtianitatis obſequia conferret,

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An. 1115.*

corum bona graſſarentur. Rege ſiquidem in Regni perturbatores caſtellis egregiè munitis ſiſos, occupato, anſam arripiebant impunè ſic ſæviendi. Hinc Thomas de Marna per diœceſes Laudunenſem & Ambianenſem bacchabatur, illinc domini de Ruminiaco & de Guza in fines Trevirenſium, quæ Remenſi adjacent, alibi Comites Campaniæ, Rethellij, & de Roceio, nec mirum, turbato enim Reipublicæ ſtatu, & exſule æquitate, peſſum eunt omnia. Contra hæc Synodi ſæpius ab Epiſcopis convocatæ præſentiſſimum intulere remedium, quibus cùm Rex nonnumquam intereſſet, quos nec blandi ſermones, nec cenſuræ eccleſiaſticæ ab invaſione bonorum avertere poterant, hos armis generoſè aggrediebatur. Nonnulli tamen ex his conſcientiæ ſtimulis agitati, ne in æternum perirent, ad ſatisfaciendum inducti ſunt; inter quos exſtitit hoc anno Ingelramnus Cociacenſis, & ſequenti Hugo Comes de Regiteſte, de quibus breviter agendum.

Ingelramnus Cociacenſis & Hugo Comes de Regiteſte.

CAPUT XXVII.

INgelramnus igitur pater Thomæ inſignis deprædatoris, qui Cociacum, vetus Remenſis Eccleſiæ dominium, ſub annuo cenſu à Remigianis obtinuerat, hunc pertinaciter à multis annis ſolvere recuſans, tandem hortante Bartholomæo Laudunenſi Epiſcopo ſe debitorem eſſe erga Francorum Apoſtolum ſequenti pagina ingenuè, & liberaliter profeſſus eſt.

1116. » IN nomine Patris & Filij & Spiritus-ſancti. Ego Bartholomæus Dei » gratiâ Laudunenſium Præſul. Beatus Remigius merito ſanctitatis ſuæ » terram quæ Megium dicitur, in qua eſt caſtellum Cociacum à Principibus » Franciæ adquiſivit, & in vita ſua obtinuit, poſt cujus glorioſum tranſitum, » Eccleſia illius nomine conſecrata eandem terram longo tempore quietè » poſſedit, ſed poſtea Eccleſiarum vigore imminuto, Milites qui Cociacum » obtinebant, à Monachis Sancti-Remigij impetrârunt, ut Cociacum caſtellum ſub cenſu ſexaginta ſolidorum annuatim perſolvendorum obtinerent, & hunc cenſum habuit Eccleſia ſancti Remigij uſque ad tempus » Ingelramni. Sed tandem ingraveſcente iniquorum perverſitate, prædictus » Ingelramnus qui Cociacum obtinebat, cenſum Eccleſiæ diu abſtulit, » inſuper etiam homines Sancti-Remigij, qui in Megio habitabant, per» vaſit, & quoſdam eorum Militibus ſuis in feodum ſub nomine advoca» tionis diſtribuit.

Hoc anno Rodulfus Archi. Sanctionyſium. Remenſib⁹ duo altaria contulit, & in Attiniensi fiſco, ab Hugone Campania Comite Archiepiſcopo dato, decimã annonæ, & omnium aliorum redituum pro anniverſario annuatim celebrando.

» Tandem verò divino inſtinctu & religioſorum virorum admonitione » compunctus, injuſtitiam ſuam recognovit, & cenſum pro caſtello per ſingulos annos in feſtivitate S. Remigij ſe eſſe perſoluturum Azenario Abbati, & Monachis ejus ſpopondit: advocationem verò in ſua propria » manu retinuit, ita quod nulli eorum, quibus eam dederat amplius auctor » & Vuarendus erit.

» Habebant autem Monachi in hominibus ſupradictis mortuammanum, » totam ſi per ſe adquirere poterant; quod ſi Advocatum facto clamore » adierint, & Advocatus juſtitiam fecerit, Monachi duas partes, Advocatus » tertiam habebit. Tranſitum etiam piſcium, rerúmque omnium ad Eccleſiam ſancti Remigij pertinentium, ſine omni pretio in tota terra ſua » conceſſit. Huic conſtitutioni interfuerunt Vuibertus Abbas Novigenti, » Guido Caſtellanus, Robertus Anguilla, Guido de Guni, &c. Quia verò

Vuibertus vel Guibertus abbas Novigẽti, vel Novigenti vel de Nougẽto vulgo Nogẽt.

terra

terra illa in noſtra parochia eſt, ex una parte Ingelramnus, ex alia parte Monachi S. Remigij nos exoraverunt, ut prædictam conſtitutionem auctoritate noſtra confirmaremus; eam itaque confirmamus, & ne quis eam violare præſumat, anathema in medium damnamus.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1116.

Signum Bartholomæi Epiſcopi qui hoc ſcriptum fieri præcepit.	Sig. Anſelli Decani & Archidiaconi.
Signum Ingelramni.	Sig. Vuidonis Theſaurarij & Archid.
	Signum Blichardi Cantoris.

Actum Lauduni an. Incarnat. 1116. Indict. v. Epacta iv. Concurr. vi.
Ego Anſellus Cancellarius ſanctæ Mariæ relegi.

Hugo Comes, qui eâdem prurigine laboravit rapiendi per fas & nefas bona Eccleſiæ, quâ & ceteri Comites de quibus ſupra; cùm Eccleſiam B. Mariæ extra muros caſtelli Regiteſtenſis ſibi dudum vindicâſſet, velut ſui Comitatus appendicem, ſæpius eum Azenarius Abbas convenit, ut ab hac injuſtitia eum revocaret, haud mediocris periculi eſſe aſſerens, non modò alienigenam ad ſanctuarium Dei accedere, ſed & res à fundatoribus legatas, quæ ſunt patrimonia pauperum, heredibus tanquam à proavis relictas tranſmittere. Cùmque multoties id inculcâſſet, tandem Deo inſpirante Comes præfatam Eccleſiam, cum omnibus ad eam pertinentibus in manus D. Rodulfi Archiepiſcopi hac religioſa pactione abdicavit, ut eam ſancto Remigio concederet, quod & factum eſt coram multis diverſi ordinis teſtibus ad id ſpecialiter vocatis, ne præſens donatio futuris temporibus aboleri poſſet, quam hîc ut major habeatur fides, ex membranis exſcriptam refero.

An. 1118.

R*odulfus Dei gratia Remorum licet indignus Sacerdos, omnibus qui & dici, & ſe Remenſis Eccleſiæ gloriantur eſſe filios.* Ab antiquitate temporum notiſſimum eſſe conſtat Eccleſiam B. Mariæ, quæ ſita eſt extra muros caſtelli, cui Regiteſtis vocabulum eſt, Laicorum ceſſiſſe dominio, & heredum ſucceſſione, eorum violentæ ſubjectam fuiſſe ditioni. Conſiderans autem prædicti caſtelli Comes Hugo, qui eam diu ſibi uſurpaverat, non modici fore periculi alienigenam ad ſanctuaria Dei accedere, & hereditate illud poſſidere, animæ ſuæ conſultum eſſe voluit, quod male geſſerat corrigere curavit. Interventu igitur Azenarij Abbatis præſentiam noſtram adijt, & ſe errâſſe pœnitens jam dictam Eccleſiam in manus noſtras hac religioſa pactione interpoſita, ut eam videlicet beato Remigio concederemus, præfatus Comes abdicavit. Voluit præterea, ut tres præbendæ quas quibuſdam Clericis ſuis jam dederat, eis in eadem Eccleſia haberi permitterentur; decedentibus verò illis, & alijs qui ibidem deputati ſunt, in arbitrio Abbatis eſſe, aut Monachos ſubſtituere, aut Canonicos, ut adhuc ſunt, ibidem dimittere. His ita à nobis & ab Abbate conceſſis ſæpefatam Eccleſiam de manu Comitis ſuſcepimus, & hac teſtamentali charta cum omnibus ad eam pertinentibus beato Remigio perpetuò tenendam contulimus, quam, ne temporum prolixitate donatio iſta aboleri poſſet, idoneis teſtibus & noſtræ imaginis auctoritate roborari juſſimus.

Hugo Regiteſtenſis Comes Eccleſiã quam uſurpaverat in manus Archiepiſcop. abdicavit.

Signum Rodulfi Archiepiſcopi.	Sig. Joffridi S. Thederici Abbatis.
Signum Azenarij Abbatis S. Remigij.	Sig Haiderici Moſomenſis Abbatis.
Sig Odonis, *poſtea Abbatis S. Remigij.*	Sig. Hugonis ſancti Baſoli Abbatis.
Sig. Hugonis Abbatis Altivillarienus.	Sig Joranni ſancti Nicaſij Abbatis.

De Canonicis ſanctæ Mariæ.

Signum Nicolai Archidiaconi.	Signum Lamberti Cantoris.
Signum Cirici Archidiaconi.	Sig Gerardi, Elberti, Adæ Preſbyt.
Signum Ebali Præpoſiti.	Sig. Fulconis, Richardi, Alberti Diac.
Signum Joffridi Decani.	Sig. Simonis Albrici, Leonis Subdiac.

De

De Monachis ſancti Remigij.

» Lambertus Prior, Richerus, Petrus.

» *De Laicis.*

» Hugo Comes, & ex parte ejus Haimo Caſtellanus Rainaldus de Burgo,
» Johannes de Alto-monte, Adam & Albricus Regiteſtenſis.

» *De hominibus ſancti Remigij.*

» Thomas Major, Ernaldus, Hugo Cubicularius.

» *Ex Clericis de Regiteſte.*

» Otbertus Præpoſitus, Dodo, Roiricus, Heribertus.

» Actum Remis anno Incarnat. 1118. Indict. XI. Ludovico Rege regnante x. Archiepiſcopatûs domini Rodulfi XII.

Cùm Abbatis ſancti Remigij relictum eſſet arbitrio Canonicos cum præbendis in hac Collegiata, & Parochiali Eccleſia conſervare ut antiquitus, aut Monachos illis ſubſtituere; illud poſtremum elegit, tanquam ſibi utile & ſuo Monaſterio perhonorificum, quod Calliſtus Papa ſuo diplomate confirmavit anno 1119. ſicque celebri hac potitus Eccleſia, quæ in Prioratum erecta eſt, tres vel quatuor aluit Monachos cum Priore, qui divinis in ea laudibus tenaciter incumbunt, gaudéntque certis juribus, & prærogativis tanquam primarij ſub Abbate, quamvis titulus pridem exſtinctus ſit, ſeu verius Menſæ Abbatiali, quo pinguior evaderet, ſanctæ Sedis apoſtolicæ auctoritate annexus.

Concilium generale Remis coactum, cui præfuit Calliſtus ſecundus ſummus Pontifex, ex Orderico Vitale Lib. xij. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.

CAPUT XXVIII.

An. 1119. PASCHALI Pontifici, haud abſque animi mærore vivis ſublato, quòd inveſtituras Imperatori coactus indulſiſſet, ſucceſſit Gelaſius ejus nominis ſecundus, vir ſcientia inſignis, & animi robore, quem Schiſmatici qui Burdino Pſeudopapæ favebant, ſtatim ac infulas induit, tot injurijs laceſſerunt, ut cùm ei nulla quiete Romæ vivendi reliqua ſpes eſſet, in Gallias, unicum videlicet, & uſitatum tutiſſimúmque Romanis Pontificibus in perſecutione refugium, migrare coactus ſit. Quanta verò alacritate & cultu à Francis exceptus ſit, & quomodo ei extrema inopia laboranti primitias Regni obtulerint, narrat Sugerius in vita Ludovici VI. Chronicon Morigniacenſe addit prætcrea, quòd cùm primo ordinationis ſuæ anno ab Urbe cauſis emergentibus egreſſus eſſet, & per maritima loca cymbâ portatus, apud Remos Metropolim Regni Concilium deſtinaſſe, in qua ſe magna diſpoſiturum credebat, ſed divino judicio quod occultum, nunquam tamen injuſtum eſt, aliter diſponente, præventum ægritudine Cluniaco diem obijſſe, ubi & ut ſummum decebat Pontificem honorificè ſepultus eſt. Eo verò mortuo Cardinales ceteríque Romani, qui ibi confluxerant Vuidonem paulloante Viennenſem Archiepiſcopum ſtrenuum & incomparabilem, genere nobilem virum eligunt, & pontificalibus induunt inſignibus, qui Viennam reverſus rebúſque diſpoſitis per Gallias tranſitum faciens, Toloſæ primo, Remis ſecundo celebrato Concilio Romam cum maximo tripudio ſicut decebat intravit. Hæc ſtrictim auctor Chronici Morigniacenſis. At Ordericus vitalis Monachus Cœnobij Uticenſis in Normânia non Præſules modò, Principum Legatos, ſed totius Concilij ſeriem, apparatum réſque in eo diſcuſſas repræſentat & graphicè depingit. Juvat igitur eum audire loquentem. In

Chronicon Morinia. ad an. 1119.

A Sugerio vocatur. Imperialis & regiæ celſitudinis derivativa cõſanguinitate generoſus.

Reginæ Franc. cõjugis Ludov. *ſcilicet Regis,* patruus, *ab Hermanno.*

In Pago Oxímenſi diœceſis Lexovienſis nunc dictum S. Evroul.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1119.

Lib. 12. hiſt. Eccleſ.

IN medio Octobris Calliſtus Papa cum Romano Senatu Remis venit, ibique quindecim diebus demoratus Concilium tenuit & de utilitatibus Eccleſiæ cum Paſtoribus dominici gregis ſollerter tractavit. Ibi nimirum fuerunt quindecim Archiepiſcopi & pluſquam ducenti Epiſcopi cum multis Abbatibus & alijs Eccleſiæ Dignitatibus, Apoſtolico enim juſſu evocati de Italia & Germania, de Gallia & Hiſpania, de Britannia & Anglia, de Inſulis oceani & cunctis occidentalibus provincijs congregati ſunt pro amore Salvatoris, ejus parati gratanter obedire mandatis.

Moguntinus Archiepiſcopus cum ſeptem Præſulibus Remis ad Synodum properavit, quos quingentorum militum cohors ſecurè vallauit, quorum aduentu comperto Pontifex exſultauit, eiſque Hugonem Tricaſſinum Comitem cum turmis militum amicabiliter obuiam miſit.

Rex Anglorum Prælatis Regni ſui ad Synodum quidem ire permiſit ſed omnino ne alicujuſmodi querimoniam in alterutrum facerent prohibuit, dixit enim: Omnimplenariam rectitudinem conquerenti faciam in terra mea, redditus ab anterioribus conſtitutos Romanæ Eccleſiæ ſingulis annis erogo, & privilegia nihilominus ab antiquis temporibus pari modo mihi conceſſa teneo, ita Dominum Papam departe mea ſalutate & apoſtolica tantum præcepta humiliter audite, ſed ſuperfluas adinventiones Regno meo inferre nolite.

Hic idem Calliſtus cum epiſcopali munere fungeretur in Gallia Côciliũ Viennæ habuit cui interfuit aut poſt' præfuit S. Godefrid. Ambian. Epiſcop quòd Calliſtus impeditioris eſſet linguæ. *Spond. ad an. 1112.*

In Eccleſia Metropolitana Synodus celebrata eſt ibi Papa XV. Kalendas Novembris Domino Miſſam cantauit & Baiocenſem Turſtinum Eboracenſibus Archiepiſcopum conſecrauit privilegióque ne Cantuarienſi Metropolitæ veluti magiſtro, ſed quaſi Coepiſcopo ſubjiceretur donauit.

Sequenti autem Dominico Fredericum Hermanni Namurei Comitis fratrem Leodienſibus Epiſcopum benedixit, qui infra triennium ab æmulis veneno infectus obijt & nunc miraculis ad ſepulcrum ejus coruſcantibus, feliciter ſplendeſcit. In Baſilica ſanctæ Virginis Mariæ ante Crucifixum xij. Kalend. Novemb. Præſulum cathedræ appoſitæ ſunt & ſinguli Metropolitæ, prout eis antiquitus à Romano Pontifice conſtitutum eſt, ordinatè conſederunt, Rodulfus cognomento Viridis Archiepiſcopus Remenſis, & Leothericus Bituricenſis, Humbertus Lugdunenſis, & Goffridus Rotomagenſis, Turſtinus Eboracenſis, & Daimbertus Senonenſis, Giſlebertus Turonenſis, & ſucceſſor ejus Hildebertus Cenomanenſis, Baldricus Dolenſis, & alij octo Archiepiſcopi, cum Suffraganeis ſuis, & abſentium Legatis cum multis Abbatibus & Monachorum ac Clericorum multitudine futurum examen præfiguravêre, quod in ſpiritu intuens Iſayas, & quaſi digito demonſtrans exclamat cum metu ac mentis alacritate: Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & Principibus ejus. *Iſa. 3. cap. 14.*

In ſublimi conſiſtorio apoſtolica Sedes erat ante januas Eccleſiæ, finitâ Miſſâ Calliſtus Papa reſedit, & in prima fronte coram eo Romanus Senatus conſtitit, Cono Præneſtinus Præſul, & Boſo Portuenſis, Lambertus Oſtienſis, Iohannes Cremenſis, & Hato Viuarienſis: ibi nimirum præ omnibus alijs quæſtiones ſubtiliter diſcutiebant, & mira eruditione imbuti, reſponſa ubertim proferebant. Chriſogonus verò Diaconus dalmaticâ indutus Papæ aſtabat, manúque Canones geſtabat, promptus propinare authenticas majorum ſententias, ut res exigebat. Porro alij ſex miniſtri tunicis induti ſeu dalmaticis veſtiti circumſtabant, & frequenter inſurgente tumultu diſſidentium, ſilentium imperabant. Imprimis poſt Litaniam & authenticas orationes, Papa cœpit ſimpliciter & ſanctè latialibus verbis Evangelium explanare, quod juſſerit diſcipulos ſuos transfretum praecedere, eloquenter etiam retexuit quomodo veſperi facto, ventus oritur contrarius, & navis ſanctæ Eccleſiæ periclitatur in hujus mundi fluctibus, multis modiſque jactatur tentationum, & tribulationum procellis, ſed furentes impiorum flatus ſubitò conquieſcunt. Viſitatione Salvatoris, & optata tranquillitate revertitur ad filios pacis. Deinde ut Papa ſermonem finiuit. Cono Cardinalis Pontifex ſurrexit, & eloquentiſſimè ſacros Archimandritas de cura Paſtorali admonuit. Ex libro quoque

Hic Chriſogonus S. R. E. Diacon' Cardin. & Bibliothecarius nominatur in privilegio S. Remigij Remis dato hoc anno.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1114.

que Geneſeos verba Iacob memoriter protulit, & Pralatos Eccleſiæ circa gregem Domini parem diligentiam habere ſpiritualiter debere aſſeruit, quam Iacob erga oves Laban avunculi ſui, ſe habuiſſe manifeſtauit

Ludouicus Rex cum Principibus Francorum Synodum introivit in conſiſtorium ubi Papa reſidens omnibus praeminebat, conſcendit, querimoniámque ſuam rationabiliter deprompſit, erat enim facundus ore, ſtaturâ procerus, pallidus & corpulentus, At hanc *inquit*, ſanctam concionem pro inveſtigando conſilio cum Baronibus meis venio, Domine Papa, & vos ô Seniores audite me obſecro: Rex Anglorum qui jam dudum mihi confœderatus extitit, mihi meiſque ſubjectis plurimas infeſtationes, & injurias injeſſit, Normanniam, quæ de meo Regno eſt, violenter invaſit, & Robertum Ducem Normannorum contra omne jus & fas deteſtabiliter tractavit, hominem quippe meum, ſed fratrem, dominúmque ſuum multis modis moleſtavit, & ad ultimum cepit, & hucuſque in carcere longo detinuit. Ecce Guillelmum Ducis filium, qui mecum ad vos huc acceſſit, funditus extorrem exheredavit per Epiſcopos, & Conſules, aliáſque perſonas, ipſum, ut captum Ducem mihi redderet, requiſivi; ſed de hac re nihil ab eo impetrare potui. Robertum de Beleſmo Legatum meum, per quem mandaveram Regi quod volebam, in curia ſua cepit, vinculis injecit, & in ergaſtulo tieci hucúſque coercuit. Tetbaldus Comes homo meus eſt, ſed inſtinctu avunculi ſui contra me nequiter erectus, eminet enim divitijs, & potentiâ inflatus, in me rebellavit, & infidus mihi atrocem guerram fecit, Regnúmque meum ad detrimenta multorum conturbavit, legitimum bonúmque virum Guillelmum Comitem Nivernenſem (quem bene noſtis) remeantem de obſidione caſtelli cujuſdam excommunicati furis, ubi verè ſpelunca latronum & foſſa diaboli erat, comprehendit, & uſque in hodiernum diem carceri mancipavit. Religioſi Præſules Thomam de Marla, ſeditionum prædonem, totius provinciæ meritò aduerſati ſunt, ideóque mihi generalem inimicum peregrinorum, & omnium ſimplicium, obſidere præceperunt, & ipſi mecum, legitimíque Barones Galliæ ad comprimendos exleges convenerunt, & communi collectione chriſtiani exercitûs pro zelo Dei certaverunt. Inde præfatus heros cum mea licentia pacificè regrediens captus eſt, & à Tetbaldo Comite uſque hodie retentus eſt, licèt cum multitudo Procerum ex parte mea ſæpe pro liberatione Comitis ſuppliciter requiſierit, & tota terra ejus ab Epiſcopis anathematizata ſit.

Querelam movit Rex Francor. adverſus Henricum Angliæ Regem, quod Legatum ſuum Robertum Beliſmenſem contra ius gentium cepiſſet. Hunc in ergaſtulo defeciſſe tradit Guill. Gemetic. lib. 8 cap. 35.

Thomas de Marla.

Nivernenſis Comes a Theobaldo captus.

Cùmque Rex hæc, & his ſimilia dixiſſet, & Gallicana concio veracem ejus orationem allegâſſet; Goffridus Rotomagenſis Archiepiſcopus cum ſuffraganeis Epiſcopis, & Abbatibus ſurrexit, & pro Rege Anglorum rationabiliter reſpondere cœpit. Verùm orto tumultu diſſidentium interceptus, conticuit; quia illic multi aderant inimicorum, quibus excuſatio pro victorioſo Principe diſplicuit. Interea Hildegardis Comitiſſa Pictauorum cum ſuis pediſſequis proceſſit, & alta claráque voce querimoniam ſuam eloquenter enodauit, quam omne Concilium diligenter auſcultauit: ſi quidem dixit à marito ſuo eſſe derelictam, ſibique Malbergionem, Vicecomitis de Caſtello-Araldi conjugem, in thoro ſubrogatam. Cumque Papa interrogaret utrum Conſul Pictauenſis ſecundùm ſuum edictum ad Synodum veniſſet, Guillelmus eloquentiſſimus juvenis Epiſcopus Sanctonenſis, & plures Epiſcopi & Abbates de Aquitania ſurrexerunt, & eundem Aquitanorum Ducem excuſauerunt, aſſeuerantes quòd iter ad Concilium inierit, ſed ægritudine detentus obiter remanſerit. Denique Papa infirmitatis cauſâ excuſationem ſuſcepit, inducias dedit, certumque terminum conſtituit, quo Conſul ad placitum in Curiam Papa veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet, aut pro illicito repudio ſententiam anathematis ſubiret Deinde Barbatus Audinus Ebroicenſis Epiſcopus clamorem de Amalrico fecit, à quo etſi turpiter expulſum, Epiſcopium abominabiliter

Hildegardis Comitiſſa Pictavorum.

minabiliter incenſum denuntiavit, protinus ècontra Capellanus Amalrici palam reſpondendo audacter occurrit, & mendacem Epiſcopum liquidò coram omni cœtu vocavit: Non Amalricus, *inquit*, ſed nequitia tua te meritò expulit, & Epiſcopium combuſſit, ipſe profectò quem Rex per fraudulentam malignitatem tuam exheredavit, & ſtrenuiſſimus Miles armis pollens & amicis, debitum honorem recuperavit. Rex ſiquidem cum pluribus catervis ſuorum urbem obſedit, imperióque tuo ignem injecit, & Baſilicas omnes cum ædibus concremavit, tali tantóque damno peracto receſſit, nec adhuc arcem ſeu civitatem obtinuit. Videat & judicet hæc ſancta Synodus, quis magis pro combuſtis Eccleſijs condemnandus, Audinus, an Amalricus. *Francis itaque contra Normannos adminiculantibus Amalrico, grandis ibi facta eſt verborum altercatio; tandem facto ſilentio Papa locutus eſt*: Nolite quæſo, cariſſimi mei multiplicatione verborum inutiliter contendere, ſed pacem ut filij Dei totis viſceribus inquirite, filius enim Dei pro pace de cœlo deſcendit, & humanum corpus ex intacta Virgine Maria clementer aſſumpſit, ut lethalem guerram per protoplaſti reatum progreſſam piè ſedaret, ut pacem inter Deum & hominem ipſe ſequeſter factus mitteret, ut angelicam & humanam naturam reconciliaret: ipſum in omnibus ſequi debemus, qui ejus in populo ſuo Vicarij qualeſcumque ſumus, pacem & ſalutem membris ejus omnimodis procurare ſatagemus, quia miniſtri, & diſpenſatores miniſteriorum Dei ſumus, membra quippe Chriſti populum Chriſtianum appello, quem ipſo ſanguinis ſui redemit pretio. Inter bellicos tumultus in perturbatione poſitus ſeculari, quis dignè poteſt ſpiritualia contemplari vel in lege Dei competenter meditari, bellica ſeditio commovet ac diſſolvit, & per abrupta vitiorum lethaliter evagari cogit, Eccleſias violat, ſacra contaminat, & plura nefaria irreverenter exagitat, Clerum vehementer inquietat, & à ſtudio religionis pluribus modis evocat, in cultu Dei conſiſtentes territat, moleſtijs nequiter infeſtat, & quid agant præ timore neſcientes enervat, regularem diſciplinam confundit, ac diſſipat, & indiſciplinatos in omne nefas præcipitat. Eccleſiaſticus itáque rigor diſſolvitur, lethifera diſſolutio paſſim diffunditur, & caſtitatis pudor flebiliter exponitur; furia verò malorum abominabiliter graſſatur, & iniquorum phalanx ad inferos miſerabiliter quotidie raptatur.

RODULPHUS. XLVII. ARCHIEP. An. 1119.

Pontificis exhortatio.

Pacem igitur quaſi bonorum nutricem lucidè videmus, in omnibus ubíque ferventer amplecti debemus, indeſinenter ſervare, omnibus imperare, verbis & exemplis prædicare, hanc ipſe Chriſtus ad paſſionem properans ſuis reliquit dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Hanc eandem ipſe reſurgens ex mortuis repræſentavit dicens: *Pax vobis.* Magna quies & ſecuritas eſt, ubi pax regnat, dolor & tribulatio ferit omnes & cruciat, quos ira rodit, ac diſcordia ſtimulat. Pax eſt blanda & ſalubris concatenatio cohabitantium, omníque creaturæ rationali generale bonum, quo indiſſolubiliter nexi celeſtes gaudent, terrigenæque ſimili nexu colligari jugiter indigent, ſine qua poſtulantes timentur, & timent, numquam ſecuri turbantur, & mœrent. Hanc igitur virtutem quam appello, quam & ſanctarum auctoritate ſcripturarum, & generali approbatione publicæ commoditati ſummopere laudo, toto niſu inquirere, & in tota Dei Eccleſia ipſo juvante diffundere vivaciter elaborabo. Treviam Dei, ſicut eam ſanctæ memoriæ Urbanus Papa in Concilio Clari-montis tenendam conſtituit, præcipio, & reliqua decreta, quæ ibi à ſanctis Patribus ſancita ſunt; & auctoritate Dei, & ſancti Petri Apoſtoli, omniúmque Sanctorum Dei confirmo. Imperator Alemannorum mandavit mihi, ut Moſomum caſtrum adeam, ibíque pacem cum eo ad utilitatem ſanctæ Matris Eccleſiæ faciam, illuc utíque pro pace laboraturus nunc ibo, & Coepiſcopos meos Remenſem & Rotomagenſem, & alios quoſdam de Fratribus & Coepiſcopis noſtris mecum mi-

Joan 14 d 27. 20. E. 20.

» nabo, quos præ ceteris ad hoc placitum neceſſario æſtimo; alijs omnibus » Epiſcopis & Abbatibus jubeo, ut hic præſtolentur nos quantocius redituros » auxiliante Conditore noſtro.

» Omnes hîc exſpectare commendo, nec etiam Goiffridum Abbatem ſancti » Theoderici abire permitto, quamvis ejus hoſpitium ſit in proximo. Orate pro » nobis, ut Deus & Dominus noſter proſperum iter nobis concedat, & om- » nes conatus noſtros ad pacem, & utilitatem totius Eccleſiæ benignitet di- » rigat: cùm autem reverſus fuero, clamores veſtros, & ratiocinationes, ut » rectiùs potuero, diligenter diſcutiam opitulante Domino, ut cum pace & » exſultatione ad propria remittatur hæc ſacra Concio. Deinde ſpiritualem » filium, & originis propinquitate conſobrinum, Regem Anglorum adibo, » precibus & alloquijs, ipſum & Tetbaldum Comitem, ejus videlicet nepo- » tem alióſque diſſidentes admonebo, ut in omnibus rectitudinem faciant, & » ab omnibus eamdem in amore Dei recipiant, & juxta legem Dei pacificati, » ab omni bellorum ſtrepitu ſileant, atque cum ſubjectis plebibus ſecuri » quieſcentes gaudeant. Porro illos qui perſuaſionibus noſtris obtemperare » noluerint, ſed in ſua procacitate contra jus, & publicam quietem contu- » maciter perſeveraverint, terribili anathemâtis ſententiâ feriam; niſi à pra- » vitate ſua reſipuerint, & pro tranſactis reatibus canonicè ſatisfecerint. *His* » *dictis cœtus Fidelium ſolutus eſt.*

Pontifex et Moſomum locuturus cum Imperatore.

In craſtinum feriâ quintâ cum inſigni comitatu Moſomum profectus eſt, & Dominico ſequenti præ labore & motu laſſus & æger Remis regreſſus eſt. Interea multitudo magiſtratuum, Papæ reditum ægre præſtolata eſt, nam qui de longinquis regionibus illuc Apoſtolici juſſu convenerant, ibi nihil agentes infructuoſè ſua diſtrahebant, ſuarumque curam domorum cum mœrore intermittebant. Denique reverſus Papa, per quatuor dies Synodum tenuit, & de diverſis Eccleſiarum negotijs tractavit. Igitur feriâ ſecundâ poſtquam Papa conſedit, Iohannes Cremenſis, eruditus & eloquens Presbyter ſurrexit, & peracti eventus itineris ſeriatim » *enucleare cœpit.* Notum eſt, *inquit*, ſanctitati veſtræ quod Moſomum per- » reximus, ſed infortunijs contra nos inſurgentibus, nihil commoditatis per- » petravimus, illuc feſtinanter ivimus, ſed inde feſtinantiùs redivimus; Im- » perator enim cum ingenti exercitu ad prædictum locum advenit, & quaſi » pugnaturus armatorum ferme triginta millia ſecum habuit. Hoc itaque » animadvertimus, Dominum Papam in præfato caſtro, quod in Remenſis » Archiepiſcopi eſt dominio, incluſimus, & nos inde ad condictum collo- » quium egredientes, ipſum exire omnino prohibuimus, ſecretiùs fari cum » Imperatore multoties quæſivimus, ſed mox ut à turba ſegregati, cum illo » ſeorſum migraremus, innumeri ſatellites voluntatis ejus & fraudis conſcij, » nos circumdabant, & lanceas gladióſque ſuos vibrantes, ingentem nobis » metum incutiebant; non enim ad bellum inſtructi veneramus, ſed inermes » pacem univerſali Eccleſiæ procurabamus. Imperator doloſus per diverſas » ambages cavillabatur, fraudulĕter nobiſcum loquebatur; ſed præſentiâ Papæ, » ut eumdem caperet, ſummopere operiebatur: ſic totum diem inutiliter exe- » gimus, ſed Patrem Patrum ab oculis ejus ſollerter occultavimus, memores » quàm fraudulenter idem ipſe Romam intraverit, & ante aram in Baſilica » S. Petri Apoſtoli Paſchalem Papam ceperit. Denique nos tetra nox dire- » mit, & unuſquiſque ſua magalia repetijt, nos uti formidantes ne peiora in- » curreremus, iter repedandi, imo fugiendi velociter inivimus; quin etiam » ne formidabilis tyrannus cum multis legionibus, quas ſecum ducebat, » perſequeretur nos, valde timuimus. De his dixiſſe nunc ſufficit.

Alexander Leodienſis Theſaurarius Pontificatum pretio dato obtinuerat ab Imperatore, per baculum & annulum ab eodem inveſtitus, ſeptem ſcilicet millia libras argenti illi numeraverat. *Laurent. Leodienſis.*

Vaſſeb in hiſt. Virdun.

Colonienſis Archiepiſ. Legatos & litteras Dom. Papæ dirigit.

Colonienſis Archiepiſcopus Legatos & epiſtolas Domino Papæ direxit, & profeſſa ſubjectione pacem, & amicitiam cum illo pepigit, filium quoque Petri Leonis, quem obſidem habebat, ob amoris ſpecimen gratis reddidit, hæc dicens,

quaſi

qu ſi ob inſigne tripudium, lætitiámque mirabilem, digito monſtrauit magnum & pallidum adoleſcentem, magis Iudæo vel Agareno, quàm Chriſtiano ſimilem, veſtibus quidem optimis indutum, ſed corpore deformem, quem Franci aliíque plures Papæ adſiſtentem intuentes deriſerunt, eique dedecus, perniciemque etiam imprecati ſunt propter odium patris ipſius, quem iniquiſſimum feneratorem noverant.

Lugdunenſis Archiepiſc. & Matiſconenſis Epiſc. conqueruntur de Pôtio Cluniacēſi abbate.

Deinde Lugdunenſis Archiepiſcopus cum Suffraganeis ſuis ſurrexit, & ita loqui cœpit: Matiſconentis Epiſcopus ad hanc ſanctam Synodum clamorem facit, quòd Pontius Cluniacenſis ipſum, Eccleſiámque ſuam damnis, multiſque injurijs afficit, Eccleſias, decimáſque ſuas, debitáſque ſubjectiones ſibi violenter abſtulit, & congruas dignitates, ſuorúmque ordinationes Clericorum denegavit. *Queſtus hujuſmodi Lugdunenſis Primas explevit, multi Præſules & Monachi atque Clerici perſecuti ſunt, & de rebus ſibi violenter ablatis cum vociferatione clamores fecerunt, ac de injuſtis invaſionibus, quas à Cluniacenſibus perpeſſi ſunt, plures valde tumultuati ſunt, diúque perſtrepentes, acerbas querimonias evomuerunt.*

Tandem facto ſilentio Cluniacenſis Abbas cum grandi conuentu Monachorum ſurrexit, bréuique reſponſo & modeſta voce & tranquilla locutione, queruloſos impetitores compreſſit, erat quippe magnanimus de Valle-Brutiorum, Monachus, Conſulis Merguliēſis filius, & Paſchalis Papæ filiolus, imperioque ejus inter Cluniacenſes educatus, ætate quidem juvenis & ſtaturâ mediocris; ſed à pueritia docilis, in virtutibus ſtabilis, & coëſſentibus alacritate affabilis, candida verò facie decorus, moribus & genere ut dictum eſt conſpicuus, Regum & Imperatorum conſanguinitate proximus, religione ac peritia litterarum præditus, ideóque tot chariſmatum prærogatiuis redimitus, fortis in aduerſantes æmulos ſtabat, ac rigidus multis ut caraxatum eſt clamoribus in Synodo propulſatus reſpondit: Cluniacenſis Eccleſia ſoli Romanæ Eccleſiæ ſubdita eſt, & Papæ propria, & ex quo fundata eſt à Romano Pontifice obtinuit privilegia, quæ proclamatores iſti ſuâ nituntur abolere & fruſtrari violentiâ. Notum autem ſit vobis, beati Patres qui adeſtis, omnibus quòd ego, & Fratres noſtri monaſticas res, quas jure ſervandas ſuſcepimus, ſicut eas venerabilis Hugo, aliíque ſancti prædeceſſores noſtri habuerunt, ſervare contendimus, nulli damna vel injurias injeſſimus, res alienas diripuimus, nec aliquatenus diripere ſua cuilibet concupiſcimus. Verùm res pro amore Dei datas à Fidelibus, quia pertinaciter defendimus, à raptoribus invaſores dicimur, & opprobria multa injuſtè toleramus, nimia de his ad me ſollicitudo non pertinet, Eccleſiam ſuam dominus Papa, ſi vult, defendat, & Eccleſias decimáſque cum alijs poſſeſſionibus, quas ipſe mihi commiſit, patrocinetur & cuſtodiat.

Cremenſis Epiſcopus Cluniacenſiū privilegia tuetur

Papa igitur de omnibus, quæ ab utriſque partibus audierat, in craſtinum perendinari judicium imperat. Sequenti verò die Iohannes Cremenſis ſurrexit, & locutionis ſuæ proœmium hujuſmodi inchoauit: Sicut juſtum eſt, ut dominus Papa clamores veſtros ſollerter audiat, vobíſque ſicut pater filijs ſine fictione omnimodis ſubvenire, talíque vobis obſequij famulatu non ſemel quotidie debeat, ſic nimirum decet ac juſtum eſt, ut ipſe idem in Parochijs veſtris aliquid proprietatis poſſideat, Eccleſiámque ſeu domum vel aliquam poſſeſſionem ſua electione ſive Fidelium oblationem liberam habeat.

Cluniacum in Matiſconenſi epiſcopatu à Bernone Abbate & Guilelmo Aquitanum Duce & Arvernia dotatore fundatur. Conſtat Robertus.

Poſtquam ab omnibus hoc gratanter conceſſum eſt, conſequenter Iohannes adjecit: Ducenti & eo amplius anni ſunt, ex quo Cluniacenſis Eccleſia fundata eſt, & ab ipſo primordio fundationis ſuæ Romano Papæ donata eſt à quo utilibus privilegijs in Romana Synodo coram multis arbitris diverſæ dignitatis evidenter inſignita eſt. Ratum eſt & in chartis inſertum legentibus liquidò patebit, quòd Geraldus Aquitanicus Cluniacenſe Cœnobium

RODULPHUS. XLVII. ARCHIEP. An. 1119. » in alodio ſuo conſtruxit, & illud Romam pergens Romano Pontifici devotiſſimè commiſit, nec id fruſtra fieri voluit; nam ipſe tunc duodecim » aureos Papæ obtulit & exinde totidem ſingulis annis dari decrevit. Præfata ergo Eccleſia nulli Principum ſeu Præſulum uſque nunc, niſi Papæ » ſubjacuit, Deóque largiter opitulante fundis & religioſis habitatoribus feliciter crevit, unde bonus odor laudabilis famæ longè latéque per orbem » flagravit exemplúmque ſanctitatis piè quærentibus diſciplinam ſalubriter » exuberavit. Conventus Monachorum ſecundum regulam ſancti Benedicti » Parris Abbatem eligit, electum Papæ cum litteris arreſtantibus dirigit, quem » ipſe ſecundùm eccleſiaſticum morem conſecrat & benedicit.

» Omnis credentium multitudo credit ac perhibet, quòd qui apoſtolicæ » Sedi jubente Deo præſidet, ligandi atque ſolvendi poteſtatem habet; » Principis enim Apoſtolorum Petri Vicarius eſt, cui divinitus dictum: » *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ in»feri non prævalebunt adverſus eam & tibi dabo claves Regni cælorum. Et* Matth. 16. cap. 18. » *quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cælis, & quodcum» que ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cælis.* Ergo apoſtolica Sedes Romana Eccleſia prærogativa. » cardo & caput omnium Eccleſiarum à Domino, & non ab alio conſtituta » eſt & ſicut cardine oſtium regitur, ſic apoſtolicæ Sedis auctoritate omnes » Eccleſiæ Domino diſponente reguntur. Ecce B. Petro conceſſum eſt à » Filio Dei, ut ceteris præemineret Apoſtolis, unde Cephas vocatur qui caput » & primus eſt omnium Apoſtolorum & quod in capite præceſſit, in membris » ſequi convenit, quis ei reſiſtere poteſt, cui tanta poteſtas à Domino con» ceſſa eſt? quis audet ſolvere quem Petrus ligavit, ſive ligare quem ipſe » abſolvit? Igitur cùm Cluniacenſis Abbatia ſoli Papæ ſubjiciatur & ille qui » præcipiente Deo in terris ſuper omnes eſt, ipſam patrocinetur, Romana » auctoritas Cluniacenſium privilegia corroborat, & in virtute Dei cum » omnibus Eccleſiæ filijs imperat, ne quis eos temere priſtina libertate » privet, nec poſſeſſionibus olim habitis ſpoliet, nec inſolitis vexationibus » prægravet, in pace omnia poſſideant, ut quieti ſemper ſervire Deo » valeant.

Hæc Iohanne dicente plures Præſulum & aliorum, qui confines illis erant tumultuati ſunt, nec ea quæ per Cardinalem conſtanter edita ſunt, quamuis apertè contradicere juſſionibus Papæ non auderent, conceſſa ſunt. In altercationibus multiflua jaculabantur ſententia, abundanter emanantes de profundo fonte diuitis ſapientia. Sed omnia Concilij geſta nequeo ſigillatim retexere, arguti ſophiſtæ de multiplicibus Eccleſiæ negotijs ſubtiliter tractauerunt, & multa ſtudioſis auditoribus documenta luculenter intimauerunt. Ibi Gerardus Engoliſmenſis, Hato Viuarienſis, Goiffridus Carnotenſis, & Guillelmus Catalaunenſis duces verbi præ ceteris intonuerunt, & dicacibus ſcholaſticis, atque feruidis amatoribus ſophiæ, inuidioſi euituerunt. Nuntius de morte Tuſculani Cardinalis Epiſcopi nuper in itinere defuncti locutus eſt, & epiſtola Clementia ſororis Papæ pro Balduino Comite Flandrenſium filio ſuo recitata eſt, pro quibus & pro cunctis Fidelibus defunctis lugubris Paſtor, cum venerabili cœtu Deum precatus eſt.

In nouiſſimo Concilij die Barcinonenſis Epiſcopus corpore quidem mediocris, & macilentus, ſed eruditione cum facundia & religione præcipuus ſubtilem ſatiſque profundum ſermonem fecit de regali & ſacerdotali dignitate, quem ſumma cuncti qui percipere poterant, hauſerunt auiditate. Tunc Papa Karolum, Henricum Imperatorem theomachum, & Burdinum Pſeudopapam & fautores eorum mærens excommunicauit, alióſque ſceleſtos qui manifeſtè ſæpius correpti: ſed inemendabiles perdurabant, illis aſſociauit, parique anathematis percuſſione. uſque ad emandationem multauit. Denique decretalia Synodi Capitula propalare imperauit, Iohannes Cremenſis ex conſultu Romani Senatus dictauit, Iohannes

Roto

Rotomagenſis ſancti Audoeni Monachus in charta notauit, & Chriſogonus S. R. E. Diaconus diſtinctè & apertè recitauit. Textus autem Concilij hujuſmodi eſt.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. An. 1119.

QUæ ſanctorum Patrum ſanctionibus de pravitate ſimoniaca ſtabilita ſunt, Spiritus ſancti judicio & auctoritate Sedis apoſtolicæ confirmamus. Si quis ergo vendiderit, aut emerit, per ſe, vel per ſummiſſam perſonam, quemlibet Epiſcopatum, Abbatiam, Decanatum, Archidiaconatum, Preſbyteratum, Præpoſituram, Præbendam, Altaria, vel quælibet alia eccleſiaſtica beneficia, promotiones, ordinationes, conſecrationes, Eccleſiarum dedicationes, clericalem tonſuram, ſedes in choro, aut quælibet eccleſiaſtica officia, & vendens & emens dignitatis, & officij ſui, & beneficij periculo ſubjaceat; quòd niſi reſipuerit anathematis mucrone perfoſſus ab Eccleſia Dei quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

Hujus Concilij Canones extant in Chronico ſancti Petri Vivi.

Epiſcopatuum, Abbatiarum inveſtituram, per manum laicam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur laicorum deinceps inveſtire præſumpſerit, anathematis ultioni ſubjaceat; porro qui inveſtitus fuerit, honore quo inveſtitus eſt, abſque ulla recuperationis ſpe omnimodè careat.

Univerſarum Eccleſiarum poſſeſſiones quas liberalitate Regum, largitione Principum, vel oblatione qualibet Fidelium eis conceſſæ ſunt, inconcuſſas in perpetuum & inviolatas permanere decrevimus: quòd ſiquis eas abſtulerit, invaſerit, aut poteſtate tyrannica detinuerit, juxta illud B. Simmachi Capitalium, anathemate perpetuo feriatur.

Nullus Epiſcopus, nullus Preſbyter, nullus omnino de Clero eccleſiaſticas dignitates, vel beneficia cuilibet quaſi jure hereditario derelinquat: illud etiam adjicientes præcipimus, ut pro baptiſmatis, chriſmatis ſacri, & ſepulturæ acceptione, & infirmorum viſitatione, vel unctione, nullum omnino pretium exigatur.

Preſbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus concubinarum & uxorum contubernia prorſus interdicimus; ſi qui autem hujuſmodi reperti fuerint, eccleſiaſticis officijs priventur, & beneficijs, ſanè ſi neque ſic immunditiam ſuam correxerint, communione careant chriſtiana.

Hæc 3. Kalend Novemb. Calliſtus II. Papa cum omni Concilio ſanxit, & omnes qui convenerant illuc, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti benedixit, deinde ſacrum illud Collegium ſolutum eſt, & unuſquiſque laudans Deum ad propriâ regreſſus eſt.

Refert Petreolus Locrius ad ann. 1118. Gelaſium in Concilio Remenſi Gombaldo Traiectêſi ad Rhenū Epiſcopo uſum Mitræ conceſſiſſe.

Beatum Northbertum pro novi ſui Ordinis confirmatione Remos venientem Bartholomæus Laudunenſis Epiſcopus ad Calliſtum deducit, ſeque ejuſdem Ordinis benefactorem exhibet.

CAPUT XXIX.

INTER inſignes pietate & doctrina viros, qui viſendi Pontificis, ac peculiariter aliquid ab eo impetrandi gratiâ Remos advolârant, haud ultimus fuit beatus Norbertus, genere quidem nobilis, & in Eccleſia Colonienſi inter Canonicos ditiſſimus, ſed incredibili æſtuans deſiderio arctiorem vitæ perfectionem amplectendi, ſub novo religionis ſchemate ab ſanctæ Sedis auctoritate approbando. Hunc nudis pedibus incedentem ad Gelaſium prius acceſſiſſe, cùm indicto Remis Concilio Alpes tranſijſſet, tradit auctor Supplementi ad Sigebertum, à quo; cùm animi

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1119.

animi ſui propoſitum aperuiſſet, ſeminandi ubique verbi Dei licentiam acceperat. Chronicon Antiſſiodorenſe addit ab Epiſcopis qui Caliſto ad Remenſe Concilium uenerant perhonorificè ſuſceptum, ob pietatis & doctrinæ præſtantiam ſæpius conſultum.

Hermannus lib. 3. de Mirac. S. Mariæ Laudun. C. 5

Hermannus vicinior huic tempori Remos quidem conveniſſe refert, ibíque toto triduo commoratum, at cùm præ multitudine jugiter confluentium divitum, vidiſſet nullum ſibi ad Pontificem patere aditum, quaſi deſperantem digreſſum cum ſocijs, inventúmque à Bartholomæo Laudunenſi Epiſcopo ad Concilium proficiſcente, juxta Monaſterium S. Theoderici ſecundo milliari à Durocorto, haud procul ab itinere ſedentem, ac Dei placitum ſumma cum animi demiſſione præſtolantem. Audierat ſiquidem paullo ante idem Nortbertus duas voces ex ſummitate aëris alternatim, & diſtinctè verba hæc protuliſſe, priorem: *Hic eſt Nortbertus & ſocij ejus*, alteram: *Hic eſt Nortbertus & ſocius ejus.* Quaſi Bartholomæum ſingulari hoc vocabulo deſignaret. His ſtupefactus paullulum ab itinere Nortbertus declinârat, humi proſtratus cum ſuis, & tremebundus hinc inde proſpiciens; cùm ecce præfatus Epiſcopus eos iter faciendo obvios habet, benignè ſalutat, percontatúrque quinam eſſent.

Nortbertus ſe à Lotharingia ortum reſpondet, parentes, divitias & honores ſponte reliquiſſe, ut Dei jam obſequio mancipatus arctiorem vivendi normam inire poſſet, ad hoc Remos petijſſe, exploraturus an quod animo volvebat, ſummus Pontifex gratum haberet; at cum poſt aliquam temporis moram adire nuſquam potuiſſe. Epiſcopus bono animo eſſe jubet, hortatur ut ſecum Remos redeant, ſpondétque ſe pro eis apud Papam interceſſurum: & quoniam pedes venerant, rogat equos conſcendere, ut ſimul iter facientes, familiariùs colloquerentur. Opportunitatem nactus Remis adeundi Pontificem Bartholomæus, modeſtè ei ſuggerit, hoc ſibi ab univerſalis Patris manſuetudine videri alienum, quòd divitibus tam facilis pateret aditus, pauperibus verò nullus. Annuente Papa, Nortbertus & ſocij agente Epiſcopo ſtatim ad pedum oſcula libere admiſſi, pro votis viſu & colloquio Pontificis recreantur. At cùm multis hic præpeditus eſſet negotijs, promittit Epiſcopo ſe expleta Synodo Laudunum iturum, ibique quid velint commodiùs auditurum, interim præmittat eos, illúcque ſe operiantur. Quamdiu Remis Bartholomæus Epiſcopus commoratus eſt, eos ſemper ſecum retinuit & aluit, & Laudunum rediens numquam hos à ſuo conſortio ſeparari paſſus eſt, donec adveniens Papa, ut promiſerat, eos officioſiſſimè ſuſcepit, ac Nortbertum colloquio abundantiſſimè ſatiavit.

Nortbertus & ſocij ad pedū oſcula Pontificis admiſſi.

Jamverò quid Nortbertus voti compos in provincia Remenſi egerit, quanto ſtudio Bartholomæus Præmonſtratenſis Ordinis primitias exceperit, quibus impenſis providerit ei neceſſaria, Eccleſias, domos, reditus, non eſt mei inſtituti hîc longiùs perſequi. Conſulat lector ſi lubet prædictum Hermannum, qui in hoc maximè incubuit ut conditiſſimi Ordinis natales, fœcundam ſobolem, celebriores viros ad eum propagandum à Nortberto ſelectos, Monaſteriorúmque initia poſteritati commendaret. De Præmonſtratenſi etymo & origine hoc unum addam ex Hermanno: *Cùm renuiſſet*, inquit, *Eccleſiam in urbe Laudunenſi B. Nortbertus* (ſancti M. [illegible]) *in deſertis locis cupiens habitare, Epiſcopus duxit eum in ſilvam Voſagum, oſtenditque in ipſa locum quemdam, qui* PRATUM-MONSTRATUS *vel* PRÆMONSTRATUS *vocatur, in quo erat Eccleſia B. Iohanni Baptiſtæ dicata, de jure Cœnobij ſancti Vincentij Laudunenſis, at viliore in commutationem datâ, locum illum cum Eccleſia liberum beato Nortberto privilegij ſui auctoritate confirmavit.* Hæc prædictus auctor lib. 3. cap. 4. Præmonſtratum tamen, Ciſtercij appendicem ſcribit S. Bernardus epiſt. 251. *Primo*, ait, *locus ipſe Præmonſtrati in quo degitis, noſter fuit, & noſtro munere habuiſtis*,

Præmonſtratum olim è Monaſterio S. Vincentij Laudun. dependebat

buiſti, nam nobis Vnido (hoc nomen primi incolæ loci) per manum Epiſcopi ante donaveras. His potiora Vincentiana monumenta, quibus patet maniſeſtiſſimè prædictum locum ab Elinando Epiſcopo acceptum, Monachos S. Vincentij Laudunenſis diu incoluiſſe, quem tandem Bartholomæus ab Adalberone Abbate pro Altari de Brennaco, commutationémque hanc petente Nortberto confirmavit poſtea Sigfridus Abbas, anno 1122. Cæterùm beatus Nortbertus Præmonſtratenſis Ordinis auctor, prædictæ Eccleſiæ Abbas eſſe noluit; ſed ei Hugonem ſocium ſuum ipſe præfecit, rigidioréſque ſunt ipſius conſtitutiones, quàm Canonicorum ſancti Auguſtini, quamvis ſequaces, beati Auguſtini regulam ſe tenere dictitent.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1119.

Ante ſummi Pontificis egreſſum ab urbe Remenſi, Odo Abbas S. Remigij humiliter ab eo expetijt, ut Paſchalis ſui prædeceſſoris exemplo, bona Monaſterij recèns ipſi collata confirmarentur, quod & lubens præſtitit prolixiori diplomate, ubi ſequentia hæc nominatim poſt ſolitam præfatiunculam exprimit.

Privilegium Remigianum dat Calliſtus. an. 1119.

CAlliſtus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Odoni, «
Abbati venerabilis Monaſterij S. Remigij; quod eſt ſecus Urbem ſitum, «
ejúſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Apoſtolicæ «
ſedis auctoritate compellimur pro univerſarum Eccleſiarum ſtatu ſatagere, «
&c. Statuimus ut quæcumque bona largiente Deo poteritis adipiſci, firma «
hæc vobis, & illibata permaneant, in quibus hæc duximus exprimenda: «
Eccleſiam S. Mariæ quæ ſita eſt extra muros caſtelli, cui Regiteſtis voca- «
bulum eſt, cum omnibus ad eam pertinentibus, ſicut eam venerabilis Frater «
noſter Rodulfus Remenſis Archiepiſcopus à Comite Hugone dimiſſam «
veſtro Monaſterio contulit, Eccleſiam S. Timothei cum parochia Burgi «
& appenditijs ad Burgum . . . . . . cenſum Codiciaci caſtri ſexaginta ſoli- «
dorum, Manſiones Ponti-Vidulari in alodio Sancti-Remigij ſitas, quas «
Fridericus ejuſdem loci inſtitutor veſtro Monaſterio contulit. Decerni- «
mus ergo ut nulli omninò hominum liceat idem Cœnobium temere per- «
turbare, &c. «

Datum Remis per manum Chriſogoni S. R. E. Diaconi Cardinalis ac «
Bibliothecarij IV. Idus Novemb. Indict. XIII. Incarnat. 1119. Pontificatûs «
domini Calliſti II. Papæ anno 2. «

Prioratus S. Petri de Turre-ſupra-Maternam fundatur, & ſancti Mauritij in urbe Remenſi.

CAPUT XXX.

FINITA Synodo Remenſi (in qua ſi non omnino diſſidij fomes exſtinctus ob inveſtituras, renitente Imperatore, anathema ſaltem in eum concurrentibus votis proclamatum eſt) Calliſtus Romam cogitans, iter arripuit per Gallias, provinciámque Viennenſem, ceteris Epiſcopis ad propria redeuntibus, cum propoſito diligenter & accuratè exſequendi per ſuas diœceſes, quæ in celeberrimo hoc Conventu tam firma animi conſenſione decreta fuerant in Simoniacos, ac rerum eccleſiaſticarum pervaſores. Unde brevi diverſis in locis uberrimos naſci fructus contigit, multi Eccleſias, & altaria Præſulum hortatu abdicantibus, quæ cùm pridem ab illis uſurpata eſſent, & quaſi hereditario jure poſteris relicta, tandem pœnitentiâ ducti, ijs ſponte ceſſerunt in gratiam præſertim Monaſteriorum, ubi vigeret obſervantia regularis: hincque factum eſt, ut ex decimis,

RODULPHUS. XLVII. ARCHIEP. *An. 1119.*

decimis, oblationibus, prædiſque aſſiduo Monachorum labore comparatis, complures Prioratus initium habuerint, inter quos eminet Prioratus de Turribus-ſupra-Maternam, quatuor leucis & aliquid amplius ab urbe Remenſi, cujus exordium exhibet Reginaldi charta, quam retuli ad annum 1093. clariùs tamen hæc Rodulfi ſucceſſoris, quâ diſcimus Manaſſem filium Hugonis de Plagiotri, decimam de Turribus Monaſterio Cluniacenſi tradidiſſe, quam à progenitoribus acceperat, cui donationi Guiſimunda mater lubens conſenſit, adſtantibus nonnullis magnæ auctoritatis teſtibus, qui pariter ſequenti paginæ ſubſcripſerunt.

Fortè de Turre vel Turribus vocatur, ob id quod Carolus Rex partem domini Eccleſiæ Turonenſi dederit. Unde Frodoardus de Hincmaro loquens: Adeloldo Turonenſi petenti ut ſibi liceret ædificare & conſecrare Oratorium in villa ſuæ Eccleſiæ regio dono data, ſita in Remenſi parochia, quæ Turris vocatur. *Lib. 3. Cap. 25.*

An. 1115. „Quod præſentibus intimamus, poſterorum memoriæ præſenti pagina „ſuggeſtum eſſe volumus, Manaſſem videlicet filium Hugonis de „Plagiotri, decimam de Turre-ſuper-Maternam, quam à progenitoribus „ſuis jure hereditatis conſequebatur, S. Petro Cluniacenſis Monaſterij contuliſſe, & laudante Guiſimunda matre ſua ob recordationem peccatorum „ſuorum, & imperpetualiter tenendam illi conceſſiſſe, quibus de medio „factis, cùm ſuper decimam calumniari poſſent Adelais uxor Dudonis, „& filij ejus Johannes & Euſtachius, ut pote quibus jure hereditario pro„veniebat, prompto tamen animo eam donatam approbaverunt, & proprijs „manibus illam ſancto Cluniacenſi Monaſterio contradiderunt. Ego igitur „Rodulfus non meis meritis, ſed propitia divinitate Remenſis Eccleſiæ „licèt non idoneus Miniſter, ne donatio iſta aliquatenus oblivionis crimen „incurreret, teſtibus idoneis eam approbari volui, & imaginis noſtræ im„preſſione roborari.

Ex additamentis ad lib. 2. Bibliotheca Cluniac. fol. 1830.

„Signum Hugonis Comitis Campaniæ.	Signum Adelaidis matris ejus.
„Signum Andreæ Comitis.	Signum Aboriti & Clarembaldi fratris ejúſdem.
„Signum Johannis Vicedomini.	Signum Gualteri, Iſembardi, Guarini, &c.
„Signum Johannis Vicecomitis & Euſtachij fratris ejuſdem.	

„Anno Incarnat. 1115. Indict. v. Archiepiſcopatus D. Rodulfi ann. VIII.
„Fulchardus Cancellarius recognovit & ſubſcripſit.

Ex publico hoc inſtrumento habetur decimas de Turribus Monaſterio Cluniacenſi collatas eſſe à prædictis Nobilibus, & quidem ſine onere Prioratum conſtituendi, cujus etiam Charta Rainaldi non meminit, quam ad annum 1093. rejecimus, quod mirum videri poſſet, cùm in Ludovici VI. diplomate immunitates & privilegia prædicti Monaſterij confirmante anno 1119. dictus Prioratus recenſeatur inter celebriores ejuſdem Ordinis, cujus hîc fragmentum ex additamentis ad librum 2. Bibliothecæ Cluniacenſis attexuimus.

Ad preces Priorum & Monachorum Prioratuum, in quibus Abbas Cluniacenſis exercet juriſdictionem, ſingulos Prioratus præſentibus litteris inſeri juſſimus. Sunt autem Prioratus B. Mariæ de Caritate ſuper Ligerim, S. Martini de Campis, de Monte-Deſiderio, de Abbatis-villa, de Creſpeio, de Nantolio, de Grandi-Campo, de Couciaco, de Gaia, de Vandopera, de Turribus-ſupra-Maternam, de S. Theobaldo, de Nongento, de Prato juxta Donziacum, &c.

Inſtitutum igitur fuiſſe Prioratum ab Abbate Cluniacenſi poſt abdicationem decimarum factam à Nobilibus de Plagiotri palam fit ex præcedenti diplomate; at cùm ijdem altare pagi, cum parte decimarum & oblationibus ſacrilego uſu ſibi reſervâſſent; imo potius violenter iterum uſurpâſſent, tandem monitis Raynaldi II. qui proximè Rodulpho Archiepiſcopo

piſcopo ſucceſſit, eò adacti ſunt, ut hæc omnia prædicto Ordini cederent, forte etiam rogatu Monachorum, ut jus haberent in Eccleſia parochiali, quod prædictus Archiepiſcopus confirmavit inſigni privilegio, ubi quantum ſtudij inſumpſerit ad eam prædam è manibus eorum extorquendam, cunctis legentibus innoteſcet.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1119.

Charta Raynaldi Archiepiſcopi, quâ altare de Turribus-ſupra-Matronam è Nobilibus ereptum datur Monachis Cluniacenſibus.

An. 1125.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Noverit præſentium poſterorúmque ſollertia, quòd ego Raynaldus Dei gratiâ humilis & indignus Remorum Archiepiſcopus, diu multúmque laborans qualiter altare de Turre-ſuper-Maternam, quod manu laïcali, indebita uſurpatione diu fuerat occupatum, adeo ut quidam potentes de Plagiotri partes oblationum, decimæ, redituúmque ad idem altare provenientium, municipibus ſuis manciparent, illique, quod dedecoroſius eſt, uxoribus ſuis & filiabus in matrimonium contraderent. Tandem auxiliante Spiritu-ſancto, qui ſpirat ubi vult, me tali conditione ab eiſdem invaſoribus retraxiſſe; cùm enim ſæpiſſime jam dictos dominos de Plagiotri admonerem, & modis omnibus illis perſuaderem, quòd à poſſeſſione ſanctuarij Dei, quod diu injuſtè poſſidebant, ſeccederent, ne Crucifixi patrimonium injuſtè & violenter uſurpando æternam incurrerent damnationem, demum noſtra crebra admonitione & perſuaſione permoti, noſtróque adquieſcentes conſilio, ſupradictum altare eo tenore reſignaverunt. Videlicet ut illud ſanctæ Cluniacenſi Eccleſiæ, quæ eſt quoddam quaſi magnum totius orbis luminare, liberaliter impertirer cum oblationibus & decimis, ceteriſque ad ſe pertinentibus, atque jam dicti Cœnobij venerabilibus Fratribus perſonaliter tenendum concederem. Quorum juſtæ & religioſæ petitioni prompto & devoto annuens animo, ut omnium bonorum quæ in tanta * fuerunt Congregatione particeps eſſe mererer, memoratum altare ipſis jure perpetuo perſonaliter poſſidendum contradidi, cum omnibus ad ipſum pertinentibus, hac ſolum interpoſita pactione, jam dictis dominis de Plagiotri id humiliter poſtulantibus, quatenus Preſbyter loci illius, qui per eos tunc perſonatum, parochiámque tenebat, quoad viver, niſi fortè exigentibus culpis ea amittere contigerit, libere ac quietè poſſideret, eo autem viam univerſæ carnis ingreſſo, ſive qualibet rationabili cauſa à ſupradictis remoto, Eccleſia Cluniacenſis quod ſuum eſt, videlicet altare ac perſonatum cum ſuis pertinentijs, jure perpetuo poſſidendum acciperet, liberam deinceps habens facultatem ſubſtituendi in eadem Eccleſia, dum tamen idoneus ſit, quem voluerit Sacerdotem, qui nobis vel ſucceſſoribus noſtris, per ſucceſſionem temporis, ut moris eſt, præſentatus, poſtquam animarum curam ſuſceperit, fidelitatem eis faciet, & debitam reverentiam exhibebit, ſalvo jure ſuo in ijs quæ ad feodum Preſbyterij pertinere noſcuntur. Et ut hæc rata & inconcuſſa permaneant ſigilli noſtri auctoritate corroborare curavimus.

Altare de Turre ſupra-Matronam occupatam à laicis.

* *Legend.* Fiunt.

Altare cum perſona datur Cluniacēſibus facultas quoque nominādi ſacerdotem, qui gerat curam animarum.

Sig. venerabilis Archiepiſ. Raynaldi.	Signum Albrici (alias Ambroſij) Magiſtri.
Sig. Joranni Abbatis ſancti Nicaſij.	Signum Liberti Decani.
Sig. Urſionis Abbatis ſancti Dionyſij.	Sig. Johannis de Pi, Johannis de Germania, Odonis Decani Civitatis.
Signum Hugonis Archidiaconi.	
Signum Leonis Cantoris.	

Actum Remis anno 1125. Indict. III. Regnante Ludovico Francor. Rege XVIII. Archiepiſcopatûs D. Raynaldi anno I.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1119.

„ Fulchardus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſi.

Eodem quoque anno, lis mota eſt inter Preſbyterum & Monachos in eodem Prioratu divinum perſolventes obſequium, pro minuta decima, feno, ſtramine & oblationibus, quam idem Archiepiſcopus compoſuit, Preſbytero medietatem oblationum aſſignando, præter panem & vinnm; cetera vero Monachis, ut pote in capite Sanctuarij conſtitutis. Porro vigeote regulari obſervantia inter Cluniacenſes, creverunt & reditus, factúſque eſt prædictus Prioratus de Turre, unus ex tredecim decanatibus Ordinis, ubi debent eſſe duo Monachi cum Priore, qui divino incumbunt Officio, quotidie Miſſam, matutinas, veſpertinas horas, & triginta pſalmos cum nota recitantes; ubi etiam fieri debet eleemoſyna quotidie tranſeuntibus, & nna generalis ſingulis Dominicis. At hæc tempus edax, bellorúmque turbines aboleverunt, diſtractíſque forſan reditibus Commendatariorum incuriâ, nullum reſtat clauſtri veſtigium, & obſervatæ quondam in eo regularitatis.

Per id quoque temporis inſtitutus eſt Prioratus S. Mauritij Remenſis, mera liberalitate Rodulfi Remorum Archiepiſcopi, cujus quidem prima fundationis tabula cùm deſideretur aut lateat, quâ conſilij ejus certiores redderemur, diſertè à nobis explicari non poteſt quo præſertim anno erectus ſit, & cur Monachis Majoris-Monaſterij conceſſus, horum tamen meminit Archiantiſtes poſteriori reſcripto, anno Incarnationis 1124. Præſulatûs XVII, regni Ludovici ſextodecimo, Indict. II. quo Priori & Monachis, olim in ſacello ad latus Eccleſiæ B. Mauritij, ſed in arctiori loco vota perſolventibus, decima ejuſdem Eccleſiæ parochialis datur, cujus altare Prioratui obnoxium, annuatim debebat octodecim denarios de coeſuetudine Archiepiſcopo perſolvendos in Synodo. Hoc tributi genus Raynaldus Archiepiſcopus in gratiam Mooachorum remittens, *Sommaticum*, uoica dictione parum uſitata (alij *Synodaticum*, vocant) appellavit, ſubſignaverúntque huic privilegio, ſeu Chartæ remiſſionis cum Raynaldo, Joſlenus Sueſſionenſis Epiſcopus, & poſt illum Odo S. Remigij Abbas, Richardus Moſomenſis, Ingelramnus Altivillarienſis, Albricus ſaocti Baſoli, Guillelmus ſancti Theoderici, Jorannus ſancti Nicaſij, Urſio ſancti Dionyſij, Fulco Sparnacenſis. Poſt hos, Dignitates Metropolitanæ Eccleſiæ anno 1128.

Sacellum altiùs & longiùs porrigebatur altare parochiale. & ſic quodammodo Monachis in capite Sanctuarij, ut in alijs omnibus Prioratibus poſiti erant: adhuc exſtat Sacellũ B. Annæ ſacrum eſtque chori ſeu adyti recens exſtructi ad latus dextrũ, adeo ut ſummum altare Patrũ ſit directè ſupra altare parochiaeorum, quod in eodem loco ut antiquitus permanet.

Samſon iiſdem Mooachis aono 1147. confert qnamdam decimam, quam Gerardus de Roceio in ipſius maoibus depoſuerat, anno octavo Archiepiſcopatûs. Henricus item an. 1166. Præſulatûs an. v. alodium de Alneto Monachis collatum, à Guillelmo Abbate remiſſum, confirmavit, quod Hugo de Plaiſiaco & ejus fratres Guillelmus & Milo vendiderant, ubi Andræas Atrebatenſis ſubſignavit, & poſt huoc Odo Abbas ſancti Dionyſij. Exſtat in Archivis Majoris-Monaſterij Charta, per quam confertnr Eccleſia parochialis ſancti Mauritij Sede archiepiſcopali vacante, anoo 1272. Sacerdóſque præſentatus admittitur ab Ottobono Cardinale tanquam Archidiacono Remenſi, ſecundùm jus Vicarij-nati, quod prætendebat adverſus Capitulum, de quo poſtea nonnihil dicemus. Hujuſce Prioratus Monachi in ſupplicationibus generalibus incedebant infra Abbatiales Urbis Mooachos in ſiniſtro latere, & Prior in Comitijs Cleri ſuffragium ferebat cum alijs, poſt deputatos Capitulorum. Ceterùm Prioratus ille ſat pinguis, & qui Ballivium habet pro exercenda juriſdictione, ceſſit primum Commendatarijs, à quibus ſacellum elegantis ſtructuræ, clauſtrum & aliquot habitacula conſervata ſunt: tum Patribus ſocietatis Jeſu anno 1618. qui puerorum educationi alijſque caritatis operibus incumbunt.

Synodus

Synodus Sueſſionis habita in Petrum Abailardum, & Belvaci pro elevatione corporis beati Arnulfi. Turnacenſes fruſtra laborant pro obtinendo proprio Epiſcopo.

CAPUT XXXI.

PETRI Abailardi doctrina inſolens, & ejuſdem viri procacitas ad eam pertinaciter tuendam, complures Synodos convocandi occaſionem præbuêre, quarum priorem hanc ſub Pontificatu Rodulfi Archiepiſcopi incidiſſe palam fit ex epiſtola B. Bernardi inferiùs citandâ. Quis autem fuerit Abailardus, & qua ingenij præditus ſagacitate, ſatis ſupérque dictum ab alijs. Refert Otto Friſingenſis præceptorem habuiſſe Roſcelinum Sophiſtam, Anſelmum Laudunenſem, & Guillelmum de Campellis Epiſcopum Catalaunenſem, rudemque Donatum docuiſſe Pariſijs tantâ famâ doctrinæ & eruditionis, ut ad eum, *penè de tota latinitate* (ut Chronici Mauriniacenſis verbis utar) *viri literati confluerent.* Veriſimile eſt quadam elatione animi inflatum, novitati vocum ſtuduiſſe, ut ferè evenit iis, qui ſe cùm nihil ſint, ob aliquod ingenij acumen ſcientiarnm gurgites putant. Etenim cùm priùs docuiſſet tres perſonas Trinitatis, ſimplicia dumtaxat nomina non eſſe, quibus Doctores ad tanti myſterij ſublimitatem clariùs explicandam utebantur, ſed tres Entitates diſtinctas, proprietates inter ſe diſtinctas habentes, ſtatim flexa in contrarium oratione, & veluti à ſe diverſus, quorumdam verborum involucro divinæ eſſentiæ virtutem penitùs adimebat.

Otto Friſingenſis lib. 1. cap. 47. de geſtis Friderici.

Cùm jam ſibi multos coacervâſſet diſcipulos, peſſimæque doctrinæ virus hinc inde ſpargeret, provinciæ Remenſis Epiſcopi à Conone Prænestino S. R. E. Vicario, & Rodulfo Metropolita Sueſſionis convocantur ad Synodum, ubi ab Alberto Remenſi Theologo & Leutaldo Novarienſi nominatiſſimis Magiſtris, Abailardi erroribus palam expoſitis, perniciosiſque ac implexis terminis, quibus in ſcholis utebatur de abditiſſimis Fidei myſterijs diſſerens, cenſuerunt Patres eum ad Synodum vocandum eſſe, cogendúmque publicè fateri & agnoſcere proprios diſcipulos non ſemel ipſum, ob perverſam doctrinam, lapidibus obruere voluiſſe. Legatus ei injunxit, ut ſcripta in manus Archiepiſcopi deponeret, quæ ſtatim ex decreto Concilij in ignem projecta ſunt, nequicquam eo conquerente, quòd auditus non fuiſſet, ſubinde etiam ipſi imperatum palam recitare ſymbolum Athanaſij, quod & fecit ſinguliando, dolore an ira incertum.

Sic ex decreto H. norii & Theodoſij Manichæorū ſub oculis Epiſcoporum fuere cõbuſti. *lib. 9 t. 16.*

Id etiam jubet Concil. Nicen quod eſt VII. Oecumenic. cap. 9.

Hinc elicitur Cononem bis à ſummis Pontificibus in Gallias ablegatum cùm vicariatûs dignitate; primùm anno 1115. quo Bellovaci & Remis Synodum coegit, ex Chronico S. Petri Vivi Senonenſis. Tum verò an. 1119. cùm Sueſſionis in Abailardum Epiſcopi eo procurante convenerunt iterum ad Synodum, cujus meminit Petrus Picardus S. Victoris Pariſienſis Religioſus, vir apprime doctus, in Notis ad epiſt 193. S. Bernardi, evidentérque colligitur ex prædicta epiſtola: *Damnatus eſt*, inquit Claravallenſis Abbas, *cum opere ſuo coram Legato Romanæ Eccleſiæ*, ſcilicet Petrus Abailardus. *Sed quaſi ei non ſufficeret illa damnatio, iterum fecit, unde iterum damnetur.* Et Samſon Metropolita Remenſis epiſt. ad Inno-

 centium:

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1120.

centium : *Iamdudum fecerat*, ſcilicet Abailardus, *librum de ſancta Trinitate, ſed ſub Legato Romana Eccleſia examinatus eſt.* Abailardus correptus ab Epiſcopis per aliquod tempus abſtinuit à perverſa ſua doctrina, donec ad vomitum rediens, meritò ſibi aliam conciliavit damnationem, ut dicam infra.

Anno ſequenti aliam convocatam Synodum Belvaci à Conone 15 Kal. Novem. docet idem Chronicon, Liſiardus quoque Sueſſionenſis Epiſcopus in vita MS. ſancti Arnulfi deceſſoris ſui, cap. xv. ubi de elevatione corporis ejus ſic loquitur : *Hac & alia ſuperna patria documenta poſtquam ad aures D. Lamberti, ſive ad notitiam devoti populi latiùs pervenerunt, idem Epiſcopus inijt conſilium in Conventu Belvacenſi XV Kal. Novemb. cum quibuſdam Coepiſcoporum ſuorum, quid facto opus eſſet ad tantam Dei magnitudinem. Intererant ibi Epiſcopi Francorum, Guillelmus Catalaunenſis columna Doctorum, Gaufridus Carnotenſis Epiſcopus, Daimbertus Senonenſis Archiepiſcopus, Aurelianenſis, Pariſienſis Epiſcopi, Petrus Belvacenſis Epiſcopus, Angelramnus Ambianenſis, Iohannes Morinorum, Lambertus Tornacenſis, Boigardus Cameracenſis, Bartholomæus Laudunenſis, Liſiardus ego indignus Sueſſionenſis Epiſcopus, Abbatum, Archidiaconorum, Præpoſitorum & copioſa Cleri multitudo, &c. Synodi Præſides erant Cono Legatus, Remenſis Archiepiſcopus, Turonenſis, decretúmque eſt viri Dei ſanctum corpus de humo levandum, juxta morem Gallicanæ Eccleſia.*

Ex Luca Acherio Spicil. to 2. fol 594. & Anto. Sandero in Hagiologio Flandriæ lib. 2. ubi ſcribit B. Arnulfum Sueſſionenſem vitâ ſublatum an. 1087. cujus corpus multis claret miraculis, auctoritate Concilij Belvac. à Lamberto Tornacenſi Epiſc. è terra levatum fuiſſe juxta morem Gallicanæ Eccleſ. *ann. 1121.*

Tornacenſes qui priùs, Cameracenſium forſan exemplo, ſummum Pontificem adierant pro adipiſcendo proprio Epiſcopo, acriùs hoc anno apud eumdem inſtiterunt, quorum conatus cùm ſub Rodulfo Archiepiſcopo præſertim efferbuerint, præcipuam eorum cauſam hîc deſcribere, & quomodo ad tempus repreſſi fuerint, non erit ingratum. Tradunt hujus ævi ſcriptores aliàs tentatam Eccleſiæ Tornacenſis à Noviomenſi ſeparationem ſtatim poſt Balderici Epiſcopi obitum, eò vehementiùs à Tornacenſibus quæſitam, quòd eos jure an injuria, cauſam enim reticent, interdicto ſuppoſuiſſet: tunc enim ſeriò cogitarunt quonam tandem modo Noviomenſis Epiſcopi jugum excuterent. Cùm autem Romæ noti non deeſſent, illuſtriores è Clero ſubinde ad Paſchalem Pontificem mittuntur, qui de Balderico graviter conqueſti, licentiam obtinerent eligendi proprium Epiſcopum, ut ipſa Tornacenſis Eccleſiâ priſtinæ dignitati reſtitutâ, animarum ſaluti in urbe regionis principe, & admodum populosâ, diligentiùs incumberet. At Noviomenſes ut hoc conſilium præverterent, Lambertum Tornacenſem Archidiaconum confeſtim eligunt, hac ſpe confiſi, quòd Tornacenſes ob Præſulatûs honorem ipſi delatum, à poſtulando deinceps proprio Epiſcopo deterrerentur. Rodulfus Metropolita eum nihilominus conſecrare noluit, quòd Paſchalis litteras pro Tornacenſibus jamjam recepiſſet : poſtmodum re ad prudentiam ejus à Pontifice delata, non corruptus auro, ut perperam tradit Herimannus, qui Epiſcopatui dudum inhiabat, ſed perpenſis utrímque rationibus, Rege conſentiente, quem pariter pecuniâ illectum idem auctor fabulatur, Lamberto Remis ſollemniter manus impoſuit, juſſítque Tornacenſibus ſub pœna excommunicationis, ut ipſi tanquam legitimo Paſtori reverentiam exhiberent. Veriſimile eſt hanc litem ſeriò in Curia Regis agitatam fuiſſe, cùm Ivo Carnotenſis ſecretorum non ignarus, timens ne inde ſchiſma in Regno Franciæ oriretur, hanc epiſtolam Paſchali ſcripſit, quam Papirius Maſſo è tenebris ereptam in lucem prodidit III Annalium tomo, quæ ſic incipit.

Domino

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP.

Domino & Patri ſuo Paſchali ſummo Pontifici, Ivo humilis Carnotenſis Eccleſiæ Miniſter: filialis obedientiæ famulatum.

An. 1121.

NOvit veſtra paternitas, quia Regnum Francorum præ ceteris Regnis Sedi apoſtolicæ ſemper fuit obnoxium, & idcirco quantum ad ipſas regias perſonas pertinuit, nulla diviſio fuit inter Regnum & ſummum Sacerdotium. Quod ergo hactenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus, ut de cetero obſervetur, & Regni Francorum pax & ſummi Sacerdotij nulla ſubreplicatione diſſolvatur; quod idcirco prælibavimus, quia* audivimus Clericos Tornacenſes ad apoſtolicam Sedem veniſſe, petentes ut apoſtolica præceptione proprium poſſint habere Epiſcopum, & Noviomenſis Eccleſiæ fruſtrare privilegium. Quod ne fiat ſicut filij & fideles & rogamus & conſulimus, ut ſtatum Eccleſiarum qui quadringentis annis ferme duravit, inconcuſſum manere concedatis, ne hac occaſione ſchiſma quod eſt in Germanico Regno adverſùs Sedem apoſtolicam, in Galliarum Regno ſuſcitetis: nec in hoc reſiſtimus quin poſſit Sedes apoſtolica parochiarum amplitudinem minorare aut brevitatem dilatare, ſi utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde ſchiſma contingat. Quia ergo Rex Francorum, ut pote homo ſimplicis naturæ, erga Eccleſiam Dei eſt devotus & Sedi apoſtolicæ benevolus, petimus & conſulimus, ut à benevolentia ejus nulla vos ſubreptio ſubtrahat, nulla perſuaſio diſiungat. Novit enim veſtra Paternitas, quia cùm Regnum & Sacerdotium inter ſe conveniunt, bene regitur mundus, floret & fructificat Eccleſia; cùm verò inter ſe diſcordant, non tantùm parvæ res non creſcunt, ſed etiam magnæ res miſerabiliter dilabuntur. Ad hæc qnod petimus eum Coepiſcopis noſtris, non eſt contra majeſtatem Sedis apoſtolicæ, non eſt contra utilitatem, ut non dicam dignitatem Tornacenſis Eccleſiæ, ſervare terminos antiquos, quos Patres eorum poſuerunt, & longa antiquitate ſervaverunt. Prætereà cùm dignitas epiſcopalis paupertatem his diebus honeſtè ferre non valeat, providendum eſt ne iſta diviſione, utérque Epiſcopus pauper fiat, quod teſtantur Noviomenſes, qui utriúſque Eccleſiæ experti ſunt facultâtes.

Paſchali vivis exempto circa annum 1118.* ab incœpto non deſtiterunt Tornacenſes, ſed majori ſtudio inſudârunt apud Calliſtum II. vivente adhuc Lamberto, ut eo ſaltem obeunte, liberam haberent eligendi Epiſcopi facultatem: at Pontifex perpendens quanti res eſſet momenti, Bullam ſequentem, rogatu Regis Chriſtianiſſimi, dedit pro unionis confirmatione duarum Eccleſiarum, quam hîc intexam ex Vaſſorio exhibemus.

Calliſtus Servus ſervorum Dei, Cariſſimo in Chriſto Filio Ludovico illuſtriſſimo & glorioſiſſimo Francorum Regi: ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

An. 1122.

PAtres tui glorioſæ memoriæ Francorum Reges, poſtquam per omnipotentis Dei miſericordiam chriſtianæ Fidei rudimenta perceperunt, Romanam Eccleſiam devotione præcipua coluerunt, nec ſatis eis viſum eſt Matrem ſuam ſuis tantùm temporibus venerari, ſed ejus reverentiam, obedientiam & affectum ſuis etiam poſteris, jure quodam hereditario reliquerunt. Unde divinæ inſpirationis gratiâ factum eſt, ut & tu qui ex eadem regali deſcendens progenie, in Regni hujus regimine

Primi Francor. Reges ſuis poſteris obedientiam & affectum erga Roman. Eccleſiam iure hereditario reliquerunt.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An. 1121.*

„ mine ſucceſſiſti, in morum quoque probitate ſuccedens, & in devotione „ ſupradictæ Matris tuæ heres ingenuus permaneres. Hoc nos diebus noſtris „ experti ſumus, hoc & tota pœne Romana Eccleſia recognoſcit; ea propter petitiones tuas, Fili cariſſime, clementer admittere, ac perſonam „ tuam & Regnum ſpecialiùs, auctore Deo, decrevimus honorare. Poſtulas ſiquidem, ut antiquam Noviomenſis ac Tornacenſis parochiarum „ unitatem auctoritatis noſtræ robore confirmemus, multa ſiquidem, & „ magna inter utrámque Eccleſiam terrarum ſpatia continentur, & ſuum „ quæque, ut aſſerunt, poſſet Antiſtitem obtinere: ſed quoniam dilectionis „ tuæ abundantia nos compellit, petitioni huic facilem impartimur aſſenſum. Noviomenſis igitur & Tornacenſis Eccleſiarum & parochiarum „ unitatem, à noſtris prædeceſſoribus inconvulſam, uſque ad hæc tempora „ conſervatam, præſentis decreti paginâ confirmamus, & ratam in perpetuum permanere decrevimus, auctoritate apoſtolica ſtatuentes, ut „ utrique Eccleſiæ unus tantùm præſit Epiſcopus; verumtamen caput „ & epiſcopalis dignitatis Sedes Noviomi futuris temporibus habeatur. „ In his omnibus Confratrem noſtrum Lambertum Epiſcopum ſollicitiorem exſiſtere volumus, & ſic per Dei gratiam utrique Eccleſiæ „ providere, ut neutra paſtoralis officij & doctrinæ gratiâ defraudetur. „ Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæcularíſve perſona hanc noſtræ „ inſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, „ ſecundò tertióve commonita., ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, „ poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reámque ſe divino judicio „ exſiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſanctiſſimo corpore ac „ ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eam „ ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hîc fructus „ bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Judicem præmia æternæ „ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Caput & epiſcopalis dignitatis Sedes Noviduni olim habebatur.

„ Ego Calixtus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus laudans ſignavi.

„ Datum Neocaſtri per manum Chriſogoni S. R. E. Diaconi Cardinalis ac Billiothecarij v. Idus Decemb. Indict. xv. Incarnat. Dom. „ an. 1122. Pontificatûs autem domini Calixti II. Papæ anno 3.

Lamberto Epiſcopo defuncto poſt novem annos regiminis, Clerici Noviomenſes quibus ſatis perſpectæ erant Tornacenſium ſollicitudines apud ſummum Pontificem, communi conſenſu Simonem Hugonis Magni Comitis Viromandenſis filium, & Margaretæ Caroli Flandrenſis uxoris ex matre fratrem, in Epiſcopum aſſumpſerunt, hac ſpe ducti, quòd generis nobilitate ſplendeſcens (erat enim ex regio ſanguine ortus) facilè poſſet adverſariorum cunctos eludere, ſtatimque urbis Primores Metropolitæ Rodulfo præſentant, ut charactere epiſcopali inſigniretur; at quamvis mens tantæ molis capax eſſet, cùm ætas in eo deſideraretur præſcripta per Canones, renuit ei manum imponere abſque conſenſu ſummi Pontificis: unde ab ijs Romam mittitur, Rodulfo interim curam gerente duarum Eccleſiarum, Noviomenſis ſcilicet & Tornacenſis, quamdiu viduatæ manſerunt. Ex quibus innoteſcit quantam ſacris Canonibus reverentiam exhibuerit digniſſimus Antiſtes, à quibus ne latum quidem unguem recedere quocumque prætextu, etiam commendatione Principum uſquam voluit. Cujus rei certior factus Calliſtus Papa & quòd diœceſim ſuam ſanctè & feliciter adminiſtraret, ei gratulatur quâdam epiſtolâ, quam inter codices manu-ſcriptos bibliothecæ Remigianæ vidimus, quamvis ob illicitam Canonicatuum ſancti Timothei Remenſis nundinationem ad eum miſſa ſit, initium autem ſic ſe habet.

Calliſtus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Rodulfo Remenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1121.

GAudemus de te Frater cariſſime & omnipotenti Deo gratias agimus, « qui conſtitutas per Epiſcopatum tuum Eccleſias ſollicitè gubernare, « & in ſtatum congruum reformare totis viribus elaboras. Significatum eſt « nobis, quòd in Eccleſia Ss. Martyrum Timothei & Apollinaris, ad ſancti « Remigij Monaſterium pertinente, ſæculares Clerici commorentur, &c. «

Hic denique Rodulfus probè ſciens, quantum utilitatis & fructus Reipublicæ chriſtianæ proveniat ex Cœnobijs per diœceſim conſtitutis, ubi vigeret obſervantia regularis, eſſéntque qui plebi erudiendæ ſedulò incumberent; diſcipulis S. Norberti, quem ſupra vidimus humaniter exceptum à Laudunenſi Epiſcopo, quædam prædia contulit in Valle-Rodiginis, pro novo hoſpitio conſtruendo, at illud ibi diu ſtare non potuit ob bellorum procellas, tranſlatúmque eſt paullopoſt in diœceſim Lingonenſem, ac inditum nomen Septem-fontium, fortè à loco fontibus irriguo, cujus meminit S. Bernardus epiſt. 253.

Id patet etiam ex charta Monaſterij Septem-fontium in diœceſi Lingonenſi quæ ſic incipit, Rodulfus Archiepiſcopus & mecum Fratres Eccleſiæ Remenſis, Fratri Ioſleno Monaſterium conſtruere cupienti, &c. *Sedem molendini hac conceſſam fuiſſe tradit, cum terris adiacentibus ſub trecentis ſingularum librarum de cera, quas ſinguli anni ſolvere debebant, data anno* 1125 *indict. V. Regni Ludovici ſeptimo-decimo, Archiepiſcopatus Rodulfi quarto-decimo. Fulch. Cancell. cum ſigillo Sanctæ Mariæ.*

Silva Montis-reguli Nicaſianis datur à Comite Campaniæ. Lites ab Epiſcopis terminantur Officialium tribunali nondum conſtituto. Rodulfus Archiepiſcopus vitæ finem imponit.

CAPUT XXXII.

UT egregiè factorum relatione & exemplo ſæpius ad virtutem ſucceduntur animi, ſic pleríque Nobilium hac ætate tam vivum pietatis exemplar ſibi proponentes ad imitandum, præſtantiores Aſcetas non opibus modò, ſed & prædijs benignè cumulabant, quò jugis eorum memoria in ſacrificijs & orationibus haberetur. Inter hos meritò præcellit Hugo Campanienſis Comes, quem poſt exhibitam ſuæ gratitudinis teſſeram erga Francorum Apoſtolum, Hieroſolymam perrexiſſe diximus: nam ut primùm à pio itinere regreſſus eſt, Comitatûs curâ Theobaldo fratris filio relictâ, totus fuit in dotandis exornandíſque Eccleſijs. Unde cùm plura his temporibus occurrant apud nos munificentiæ tanti Principis indicia, ſine ingrati animi labe, ſilentio tegere non poſſum, quod ob virtutis famam inclyti Abbatis Joranni Nicaſianis erogavit, cùm dotis pars ſit nobilior Monaſterij, quâ etiamnum gaudent Abbates. Ex charta ſiquidem anni 1114. palam fit prædictum Comitem rogatu Nivernenſis Epiſcopi, venerabili cuidam Sacerdoti Monacho licentiam indulſiſſe hoſpitium conſtruendi in Monte-reguli, ea parte loci quam ad habitandum commodiorem elegiſſet, cui præterea terras arabiles, ſilvas, prata, tam ei, quàm poſteris ibidem degentibus liberaliter conceſſit, quæ omnia poſthac ab eodem Sacerdote Nicaſianis ſponte oblata & tradita ſunt anno 1121. eodem Hugone Comite hanc ſubrogationem gratam habente, cui etiam ſuperaddit Eccleſiam, bannum, ſilvas ſecundùm fines in Charta deſignatos, quam in perpetuum tantæ liberalitatis monimentum ex autographo deſumptam lectorum oculis lubens ſubjicio.

Prima hæc collatio nemorum Monacho facta eſt an. 1104.

Charta

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP.

Charta quâ Comes Campaniæ Petro Sacerdoti locum in Monte-reguli conceſſit ad habitandum.

An. 1111. „ NOtum eſſe volumus præſentibus & futuris, quia nos quendam Fratrem venerabilem, Petrum nomine, ſacerdotali Ordine inſignitum, „ ad petitionem domini Epiſcopi Nivernenſis, & ad quorumdam venerabilium virorum atteſtationem in terra noſtra, & in Monte-reguli, in „ loco ipſo quem ipſe elegerit voluntariè recepimus, cui terras arabiles, „ ſilvas, prata, paſcua, aquas, aquarúmque diſcurſus, prout ſibi per miniſteriales noſtros determinatum eſt, benignè largiendo ab omni „ exactione, ab omni prava conſuetudine, & ut omnino careat perturbatione cujuſlibet perſonæ, ipſum locum liberum perpetualiter manſurum, „ tam ipſi Petro, quàm poſteris ſuis, ibidem ad ſerviendum Deo degentibus, „ in nomine & honore Dei Salvatoris noſtri conceſſimus. Hujus itáque „ donationis noſtræ memoria, ut per labentis temporis decurſum non decidat, „ præſenti pagina firmamus & ſub teſtimonio Remenſis Eccleſiæ, omnem „ ejuſdem loci reditum vel conſuetudinem omnino emancipamus.

An. 1114. „ Actum eſt anno Incarnationis dominicæ 1114. Indict. VI anno XVI. „ Apoſtolatûs Papæ Paſchalis ſecundi, anno Pontificatûs D. Rodulfi Remenſis Archiepiſco VI, anno glorioſiſſimi Regis Francorum Ludovici VI. „ Ego Hugo Comes de Campania ſub his teſtibus hanc donationem feci „ & firmavi, Nicolao Archidiacono, Ebalo Præpoſito, Godefrido Decano, „ Lamberto Cantore, Magiſtro Leone, &c.

Idem Hugo Campaniæ Comes aliquot annis poſt, ratam habet donationem nemorum de Monte-reguli à prædicto Sacerdote Nicaſianis factam, aliáque ſupperaddidit hoc privilegio.

An. 1121. „ IN nomine ſanctæ Trinitatis. Ego humilis Comes Campaniæ Hugo, „ venerabili Abbati domno Joranno & Eccleſiæ S. Nicaſij ſub eo conſtitutæ: hereditatem immarceſſibilem conſervatam in cælis. Quoniam propter „ Regnum Dei, & pro nobis cæleſtem in terra exercetis militiam, noſtrum „ eſt & gratum Deo obſequium præſtare credimus, ſi vel aliquo temporali „ ſubſidio ſpiritualia veſtra ſuſtentare curaverimus. Igitur terram illam, quæ „ dicitur MONS-REGULI, quam aliquando dedimus venerabili viro Petro „ Monacho & Sacerdoti, ſicut ab eodem viro oblatam recepiſtis, ad honorem Dei ſemper vobis excolendam conceſſimus, ratúmque id fore per„ petuum litteris & ſigillo noſtro mandavimus. In eadem verò terra Albertus „ Marculfus feodum, quod ex me clamabat, unde etiam vobis calumniabatur, me præſente abdicavit, & ut omnia pacificè ad honorem Dei „ fierent, idipſum quod clamabat, ſive juſtum, ſive injuſtum, ſuper altare „ ejuſdem loci poſuit. Prætereà poſtquam Eccleſia B. Dei genitricis Mariæ „ ibidem cœpit à nobis ædificari, aliud iterum vobis donum fecimus, id eſt „ omnem terram & ſilvam, quæ eſt à rivulo Canis-ſpinæ, qui decurrit ad „ vallem Morendi, uſque ad ſilvam Archiepiſcopi verſùs Remis, itaut ubique „ & bannum & juſtitiam, & curſum aquæ & omnes quas habebam conſuetudines libere per omnia poſſideatis. Jacobus etiam de Germania totam „ terram illam de Sarcles, quam de me ibidem in feodum tenebat, ſicut „ eam vobis dedit cum banno & juſtitia, ita & nos vobis concedimus, atque „ hæc omnia Eccleſiæ veſtræ perpetuo jure poſſidenda ſcripto & præcepto „ noſtro confirmamus. Si quis etiam adhuc vel terram, vel aliquid quod „ de me teneat, Deo & vobis conferre voluerit, nos idipſum fieri bono „ animo & corde volenti conceſſimus. Hujus rei teſtis Johannes Vice„ comes, Joſbertus Dapifer, Hugo Coxardus, Paganus Præpoſitus, Tebaldus

baldus Major, Gualo de Aveniaco, Ernaldus, Johannes de Aveniaco. Actum anno incarnati Verbi 1121. Indict. XIV. Quod mandat ſcripto, hoc confirmat Hugo Comes ſigillo.

RODULFUS XLVII. ARCHIEP. *An.* 1121.

Inſignem hanc Comitis donationem ſcripto laudavit & confirmavit Rodulfus Archiepiſcopus eodem anno, cum ijs quæ matrona nomine Ida uxor Milonis de Chimerio eodem Monaſterio conceſſerat pro anima ſua & anima Arnulfi filij ſui, qui colobium monachale apud Nicaſianos induerat.

Hic obiter aperiendum quonam modo ſub Epiſcopis provinciæ Remenſis, qui hoc, ac ſuperiori ſæculo vixerunt, litibus inter Eccleſiaſticos præſertim exortis finis imponeretur. Cùm enim tunc primùm altaria piorum virorum ſtudio à Nobilibus vindicata, ad menſam epiſcopalem ut plurimùm non redirent, ſed dotandis Monaſterijs pro Epiſcoporum libito applicarentur, ſubinde lites & jurgia pro decimarum partitione emerſerunt, quibus ſedandis Officialium Curiâ ſeu Conſiſtorio necdum exſiſtente, non Judices laïci, ſed ipſemet loci Epiſcopus dabat operam, ſententiámque definitivam inter litigantes ferebat, accitis ſecum Cleri Primoribus, veluti ad Concilium, aliiſque venerandæ auctoritatis viris, qui latum ab Epiſcopo judicium ſuis pariter ſigillis approbabant, ut vel ex hac Rodulfi charta probari poteſt, quam inſtar omnium hic attexuiſſe juvabit.

P ✱ C

EGo Rodulfus Dei gratia Remenſis Eccleſiæ licèt indignus Miniſter, cujuſdam decimæ litem, inter Eccleſiam videlicet S. Timothei & B. Sixti diſcernere volens, præſentis paginæ teſtimonio dubiam terminavi cauſam. Eo tempore quo Magiſter Albricus decimam S. Sixti tenebat in beneficium ab Hugone Remenſis Eccleſiæ Theſaurario, ſuborta eſt querela decimæ cujuſdam culturæ ſancti Timothei, quæ cultura jacet inter Viriliacum & Taſſicium. Canonici ſancti Timothei dicebant dimidiam partem decimæ culturæ illius ad ſe pertinere, eo quòd terra ſancti Timothei eſſet, Abbas autem ſancti Nicaſij ad cujus Monaſterium altare S. Sixti pertinet, legalibus perſonis & idoneis teſtibus paratus fuit probare decimam illam ad Eccleſiam ſancti Sixti pertinere: verùm pacis gratiâ inter utroſque diſpenſavimus, quatinus de his quæ in eadem terra extra domos S. Remigij, curtem, & hortos, extra etiam alias ædificandas ad agriculturam pertinent, prædicti Canonici dimidiam tantùm habeant decimæ partem, prædicti autem manſionarij cum decima ſua ad Eccleſiam ſancti Sixti pertineant. Hujus inſtituti teſtes habentur Odo Abbas ſancti Remigij ſub cujus præſentia factum fuit, Guillelmus Abbas ſancti Theoderici, Nicolaus Archidiaconus, Fridericus Præpoſitus, Joffridus Decanus, Hugo Theſaurarius, Adam, Odo, Albertus Preſbyteri.

An. 1123.

Item Controverſia exſtitit inter Abbatem S. Nicaſij, & Monachos S. Theobaldi, & Canonicos de Calvo-monte de banno, & de juſtitia & de aliqua re inventa & de comaticis, quæ in altari & in Eccleſia de Romoldi-curte Monachi & Canonici uſurpare ſibi volebant, adjudicatum fuit judicio Petri Belvacenſis Epiſcopi, aſſentientibus Hugone Altivillarienſi Abbate & Odone Orbacenſi Abbate, quòd in his omnibus nihil juris aliqua perſona debet habere præter Monaſterium S. Nicaſij, cujus altare & Eccleſia ſupradicta eſſe dignoſcitur. Hoc idem judicium corroboratum eſt à perſonis Remenſis Eccleſiæ Nicolao videlicet Archidiacono, Hugone Archidiacono, Guidone Laudunenſi Theſaurario, Bliſardo Laudunenſi Cantore, Magiſtro Alberico, Simone, Leone, Johanne.

Actum Remis anno incarnati Verbi 1123. Indict. XV Regnante Ludovico Rege Francor. anno XV. Archiepiſcopâtus autem domni Rodulfi anno XV. Fulchradus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1124.

His & ſimilibus chartis Monaſteriorum tabularia referta ſunt, quibus nobiliores è Clero cum Epiſcopis ſubſcripſêre, donec ſub Vuillelmo Campanienſi Cardinale, Officialium curia, ſeu conſiſtorium à prædeceſſore Henrico recèns uſurpatum, perfectiſſimè ſtabilitum eſt.

Ceterùm cùm Rodulfi Archipræſulis pæne jam ſenectute confecti graveſceret valetudo, illud ultimum tamquam munificentiæ coronidem dedit in gratiam Remigianorum, quod hîc retuliſſe ingratum non erit. Cùm enim altare S. Juliani Remenſis, Monachi ſub obtentu perſonæ, ut moris erat, ante Conſilium Claromontanum tenuiſſent, iſdem venerabilis Archiepiſcopus amore B. Remigij, quem patronum ſuum nominat, imperſonaliter tenendum indulſit, ea lege, ut quotannis dies ejus anniverſaria in prædicta Eccleſia celebraretur, eadem exceptione reſcripto impoſita, quæ priùs à nobis explicata eſt.

An. 1124.

„IN nomine Patris & Filij & Spiritus-ſancti. Rodulfus ad Remenſis Eccleſiæ „culmen SOLA PIETATE DIVINA provectus, Odoni venerabili ſancti „Remigij Abbati & ejuſdem loci Fratribus: de bono ad melius in perpetuum „promoveri. Temporalibus bonis affluentibus, & caducis rebus ſublimatis „hoc incumbit, ut pro tranſitorijs permanentia, pro perituris æterna commutent. Hoc attendentes & animæ periclitanti conſultum eſſe cupientes, „altare B. Juliani, quod Eccleſiæ B. Remigij adjacet, eo quòd eadem Eccleſia ſub obtentu perſonæ hucuſque tenuerat, amore ejuſdem patroni noſtri, tibi & Eccleſiæ tuæ imperſonaliter conferimus & perpetuò tenendum „concedimus, orantes ut anniverſarius dies depoſitionis noſtræ in prædicta „Eccleſia quotannis in communi celebretur. Hanc paginam ratam eſſe volentes, noſtræ imaginis teſtimonio & idonearum aſtipulatione perſonarum „eam confirmamus.

Altare S. Juliani remota perſona ſucceſſione datur imperſonaliter tenēdum.

„Signum Nicolai Archidiaconi,
„Signum Hugonis Archidiaconi,
„Signum Frederici Præpoſiti,
„Signum Joffridi Decani,
„Signum Leonis Cantoris,

Signum Odonis Subtheſaurarij,
Signum Adæ, Alberti Preſbyterorum.
Sig. Raineri, Johannis Diaconorum.
Signum Gervaſij, Stephani Subdiaconorum.

„Actum Remis anno incarnati Verbi milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto „Indictione decima, regnante Ludovico Rege Francorum anno ſexto-decimo „Archiepiſcopatûs autem domini Rodulfi anno ſeptimo-decimo. Fulchradus „Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.

Prædictam donationem Rodulfi obitus mox ſecutus eſt, quem Necrologium matricis Eccleſiæ aſſignat decimo Kalend. Auguſti, cum brevi hoc laudum encomio, *Decimo Kalendas Auguſti Dominus Rodulfus magnæ ſanctitatis Archiepiſcopus obijt, qui acquiſivit huic Eccleſiæ Attiniacum, ſed & Eccleſiam, totámque provinciam ad honorem Dei in magna honeſtate gubernavit.* Quo nihil illuſtrius compendio dici potuit. Fuit enim Rodulfus inter eminentiores ſui ſæculi Primates pietate ac doctrina inſignis, geſtorúmque gloriâ clarus. Pietas ejus in hoc eluxit, quòd in omnibus ſummo Pontifici morem gerens, ſimoniacam pravitatem radicitus evulſerit; doctrina verò tum ex propenſione ejus in litteratos*, tum ex Concilijs ſub eo convocatis pro reformatione Cleri; unde ab Orderico Vitale laudatur tanquam, *eruditione & facundia inter Patres* (ſcilicet Remenſis Concilij) *præcipuus, ſtudijſque bonis ſuo tempore laudabiliter deditus, Pater & inſtitutor Monachorum & Clericorum, patronus & defenſor pauperum*, lib. XII, Hiſtoriæ. Corpus poſt obitum ad Eccleſiam B. Remigij quam vivens impensè dilexerat delatum eſt, ac ſepulturæ traditum ſub curvatura cujuſdam fornicis, quæ conſpicitur juxta ingreſſum chori ad Aquilonem,

* Huic *enim* tribus contenta libris miraculis S. Angilberti trāſmiſit Anſcherus Abbas Centulenſis: *Ex Syntagmate Nithardi.*

lonem, ubi donatio Eccleſiæ Regiteſtenſis facta ab Hugone Comite, approbante Rodulfo, in lapide ſculpta prominet, lapiſque tegens ſepulcrum paullulum ereta ſub fornice, tapete nigro operitur die anniverſarij, ſupra quem accenduntur duo cerei dum juſta impenduntur à Monachis.

Viri doctrina & ſanctitate illuſtres qui ſub Rodulfo Archiepiſcopo Remis, aut in vicinia claruerunt.

CAPUT XXXIII.

SI verùm ſit illud oraculi, urbium ac provinciarum decus in ſapientûm numero conſiſtere, nihil etiam jucundius eſſe poteſt ea relatione, quæ nobis geſtorum notitiam parit, docétque quibus ſcientiæ ac virtutis enituerunt ornamentis, ut exemplo eſſe poſſint, noménque poſteritati commendetur; & quoniam Remenſis ſimilium virorum nuſquam expers fuit, quoſdam ex his producam qui floruerunt ſub Rodulfo.

Matthæus ex Canonico Remenſi Epiſcopus Albanenſis et Cardinalis.

MAtthæus Albanenſis Epiſcopus & Cardinalis, inter eos qui doctrinâ hac ætate fulſerunt meritò reponi debet. Hic non obſcuri ſecundùm carnem generis ortus ex provincia Remenſi fuit, utroque parente nobilitate inſignito & mundanis opibus locuplete. A pueritia ſcholis traditus in Laudunenſi Eccleſia adolevit, clericaléque officium adeptus, cum ætate cœpit doctrina & honeſtate invaleſcere: unde fit ut laſciviam conſodalium fugiens, præſtantioribus dumtaxat Clericis, è quorum conſortio melior evadere poterat, adhæreret. Inter hos ſpectaræ virtutis Rodulfus Viridis Remenſis Eccleſiæ Præpoſitus traditur enituiſſe, cui Matthæus ſpecialiter ſe religioſa familiaritate devovit. Eo autem ad Archiepiſcopatum promoto, ipſe quoque Remenſi Canonicatu donatus fuit, Romámque miſſus eſt cum Godefrido Ambianenſi anno 1109. ut præfati Rodulfi nomine obedientiam & fidelitatem ſummo Pontifici profiteretur, hinc prædicti Archiepiſcopi Legatus vocatur in vita S. Hugonis Cluniacenſis.

Andreas Quercetanus in notis ad Bibliothecam Cluniacenſem.

At Matthæus hoc vitæ genus faſtidiens, reſignato Canonicatu monaſticen induit apud S. Martinum de Campis, cujus & Prior renuntiatus eſt poſt Thebaldum III. anno 1119. Deus qui hunc ad prælara deſtinârat, diu latere non eſt paſſus, à Patribus ſiquidem Cluniacenſibus Romam miſſus tanto virtutum ſplendore enituit dum hic moram faceret, ut ſummus Pontifex ejus operâ in gravioribus Eccleſiæ negotijs uti ſtatuerit: unde ſtatim ad Epiſcopatum Albanenſem promotus, cardinalitiâ quoque purpurâ decoratur anno 1125. Petrus venerabilis qui electionem ejus ad Prioratum ſancti Martini Pariſienſis confirmaverat, ſcripſit Matthæum hujus rei penitus ignarum haud ſine providentia Dei Romam miſſum, impeditúmque ne rediret, ut virtuti ejus major proficiendi occaſio pararetur, qui in minori ſe fideliſſimum probaverat.

Ad ſublimem igitur hanc dignitatem evectus, ut luceret omnibus qui in domo Dei ſunt, nihil remiſit ex ſolitis regularibus ſuis exercitijs beati Martini exemplo, quem Gallicanæ Eccleſiæ decus ac Religioſorum probatiſſimam margaritam omnes venerabantur, humilitatem ſemper in corde

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1124.

retinuit, paupertatem in habitu, tantámque morum ſuavitatem in converſatione, ut interior ejus ſanctitas omnibus facilè innoteſceret. Legatus à latere miſſus in Gallias anno 1127, ſociavit ſibi beatum Bernardum Clarevallenſem & Stephanum Ciſtercienſem Abbates, quorum erat ſtudioſiſſimus, multáque ſcitu digna ac Eccleſiæ Catholicæ proficua, in hac præſertim provincia Remenſi, exſecutus eſt, quæ leguntur apud Baronium & nos obiter nonnihil referemus. Cum vigilia Natalis Domini gravi morbo laboraret, quo & mortuus eſt, hæc verba ad Chriſtum ſervatorem cruci affixum direxit: *Tempus eſt, miſericors Deus, ut impleas, quod famulo tuo promiſiſti, & ut die Natalis tui ex hujus mundi laqueis ſolutus & miſeriјs, redeam ad te, qui vera vita es.* Tum cilicio indutus animam exhalavit, cum hæc cantarentur in choro: *Lux fulgebit hodie ſuper nos*, anno 1135 ſepultúſque eſt Piſis in Eccleſia ſancti Fridiani. Martyrologium Cluniacenſe eum catalogo Sanctorum inſerit his verbis: *Depoſitio Matthæi S. R. E. Albanenſis Epiſcopi, qui ante mortem ſuam videre meruit gloriam, quam ipſi Chriſtus præparârat.* Et Benedictinum paullo fuſius. *Octavo Calendas Ianuarij: Piſis depoſitio ſancti Matthæi S. R. E. Cardinalis Albanenſis ex Remenſi provincia.*

De Anſelmo Laudunenſi inſignium virorum qui hoc ſæculo in Gallia claruerunt Præceptore.

Quidam eũ confundunt cum Anſelmo S. Vincentij Abbate, vel Cantuarienſi Archiep. ob nominis conformitatem; at is nuſquam fuit Abbas nec Epiſcopus licèt famoſior, ut loquitur Rupertus.

ANſelmus Decanus ac ſcholarum Eccleſiæ Laudunenſis Rector eximius, ſub Vvaldrico Epiſcopo floruit, quem à ſeditioſis civibus cæſum anno 1112 ſupra vidimus. Hic ferè per totam vitam Lauduni ſacras litteras docuit, cum tanta nominis celebritate, ut ex remotiſſimis etiam regionibus ſcientiarùm avidi in ejus ſcholam convolârint: inter quos hi paſſim nominantur qui Galliam ſua doctrina & ſapientia illuſtrârunt, Matthæus Albanenſis, Guillelmus de Campellis Epiſcopus Catalaunenſis, Albericus Remenſis Primas Aquitaniæ, Guillelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, Gilbertus Porretanus Epiſcopus Pictavienſis, Algarus Conſtantienſis Epiſcopus, & Petrus Abailardus. Ultimus hic eam eſt eruditionis laudem aſſecutus, ut nihil eum latuiſſe dicatur: at optimi magiſtri ingratus fuit diſcipulus, nam de Anſelmo emerito ſene dicere ſolebat, ætatem & vigilias, non verò ingenij acumen, famam ei conciliâſſe apud homines. *Acceſſi*, inquit, *ad hunc ſenem, cui magis longævus uſus, quàm ingenium vel memoria nomen comparverat, ad quem ſi quis de aliqua quæſtione pulſandum accederet incertus, redibat incertior: mirabilis quidem erat in oculis auſcultantium, ſed nullus in conſpectu quæſtionantium, verborum uſum habebat mirabilem, ſed ſenſu contemptibilem & ratione vacuum; cùm ignem accenderet, domum ſuam fumo implebat, non luce illuſtrabat. Arbor ejus tota in folijs aſpicientibus à longè conſpiciebatur: ſed propinquantibus & diligentius intuentibus infructuoſa reperiebatur, ad hanc itáque cùm acceſſiſſem, ut fructum inde colligerem, deprehendi illum eſſe ficum, cui maledixit Dominus.* Hæc ingratus ille Philoſophus.

At præclariùs de eo ſentiunt Sigebertus ad an. 1127. Rupertus Abbas *lib. de Omnipotentia Dei*, & Guibertus de Novigento pluribus in locis, præſertim, *in Proœmio ad Geneſeos moralitates:* ubi Anſelmum totius latini orbis magiſterio prædicatum aſſerit. Hermannus item *lib. 1. Cap. 1. de Miraculis ſanctæ Mariæ Laudunenſis.* Imo Eugenius III. de eo dixiſſe fertur: *Per eum revixiſſe litteralis ſcientiæ decus & intelligentiam.* Hic igitur cùm incredibilem toti provinciæ Remenſi gloriam peperiſſet, quam ſuis ſcriptis ac diſcipulorum multitudine claram reddidit, viam

univerſæ carnis ingreſſus eſt anno 1117, tumulatus in Sanvincentiano templo, cujus Epitaphium ſepulcro inſcriptum refert Andreas Ducheſne in Notis ad Abailardum. Auctor quidam ſynchronus de operibus ab eo editis hæc habet: *Magiſter Anſelmus nominatiſſimus Lauduni Decanus, in litteratura ſuis temporibus nulli ſecundus, morum honeſtate & conſilij maturitate venerabilis, obijt anno 1117. Hic utili ſtilo & ſollerti induſtria, inter cetera opera ſua, etiam gloſſas marginales & interlineares in Pſalterio de autenticis expoſitionibus elimata brevitate ordinavit.*

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An. 1124.*

Albericus ex Canonico Remenſi & ſcholarum Rectore, Primas Aquitaniæ.

ALbericus Remis oriundus philoſophiæ primùm operam dedit ſub Godefrido Scholarcha S. Brunonis ſucceſſore, tum verò ſe magni Anſelmi Laudunenſis magiſterio addixit, ad cujus ſcholam ex toto orbe latino peritiores advolabant; cúmque animum theologicis præceptis imbuiſſet, Remos rediens fit Canonicus & ſcholarum Rector, cujus erat junioribus Clericis ſacrarum litterarum prælegomena exponere; cúmque huic muneri obeundo naviter incumberet, & omnibus eſſet admirationi, nihil magni momenti ab Epiſcopis ipſo inconſulto fiebat in provincia. Unde à Roberto de Monte in Supplemento ad Sigebertum, *ſcientiâ litterarum atque conſilij prudentiâ clariſſimus* prædicatur, conqueſtúſque eſt Abailardus prædictum Albericum, & Lotulfum Lombardum, quos egregios viros & nominatiſſimos magiſtros vocat Otho Friſing. ſibi inſidiatos fuiſſe. Matthæus Albanenſis ejus operâ uſus eſt in Concilio Trecenſi anno 1127, nominatúrque in actis immediatè poſt Epiſcopos, ob inſignem ipſius dicendi peritiam & doctrinam. Obeunte Catalaunenſi Epiſcopo Ebalo, poſtulatus eſt à Clero in Epiſcopum, laboravítque pro eo S. Bernardus apud Honorium II. ut tanti Præſulatûs infulas obtineret, præſertim epiſtolâ 13, ubi eximiè eum laudibus effert his verbis. *De Eccleſia Catalaunenſi nec valeo nec debeo diſſimulare periculum. Videmus nimirum, jamjámque imminere ſentimus nos qui vicini ſumus, pacem memorata Eccleſia graviter mox eſſe turbandam; ſi electioni illuſtris illius viri id eſt Magiſtri Alberici, in quem utique totus tam Clerus quam populus pari voto & voce convenerunt & conveniunt, veſtræ pietatis aſſenſum impetrare nequiverint. De qua re ſi & noſtra quaritur aut curatur ſententia: Novimus hominem ſana Fidei & doctrina hactenus exſtitiſſe; in divinis pariter & humanis prudentem eſſe; & ſperamus in domo Dei (ſi tamen ipſe elegit eum) fore vas in honorem, & utile futurum non ſolum illi, ſed & omni Gallicana Eccleſiæ.* At hæc S. Bernardi commendatio effectu caruit, priorique titulo Albericus Canonicatum duntaxat addidit Laudunenſem, donec votis Cleri & populi Bituricenſis evectus eſt ad Primatum Aquitaniæ anno 1136. Petrus Venerabilis ei epiſtola 23 ſummopere gratulatur ob recentem hanc dignitatem, multíque alij viri graves. De eo Richardus Pictavienſis Monachus ad annum 1137: *Circa tempora Ludovici Regis, floruit Giſlebertus cognomento Univerſalis, natione Brito, ... poſtquam Remis ſurrexit Albericus, non illo famâ minor, qui promotus in Archiepiſcopum modico duravit ſpatio.* Igitur cum jam ætate provectus dignitatem hanc obtinuiſſet, ut habet Chronicon S. Petri-Vivi Senonenſis ad annum 1139, vix quicquam ab eo geſtum, quod hiſtoriæ commendetur; nam poſt duos annos & menſes novem Pontificatûs exceſſit, ſepultúſque eſt in Monaſterio de Loroy cum hoc Epitaphio.

Ex Othone Friſing. lib. 1. cap. 47.

Patet id ex conventione in Tabulario S. Timothei Rem. reconſita facta pro oblationibus inter Canonicos & Parochum an. 1132 cui ſubſcripſerũt Dignitates majoris Eccleſiæ poſt Albericũ hoc ordine. Signum Alberici Magiſtri. Sig. Hugonis Archidiaconi. Signũ Frederici Præpoſiti. Signum Leonis Decani. Signũ Gervaſii Cantoris.

Item patet ex epiſt Gualteri Laudun. Epiſc. ad Magiſt. Albericum ubi confutatur, quòd aſſereret Chriſtum mortem non timuiſſe, *Spicil. tomo 2.*

In magiſterio Scholarũ ſeneſcens Archiepiſcopatum Bituric. obtinuit. *Chronicon S. Petri Vivi.*

Hic

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1124.

Hic Albericus requieſcit, Bituricenſis
Primas magnificus, modò major in arce polorum.

Necrologium Remenſe de eo XII Calend. Septemb. hæc habet: *Deceſſit Albericus Bituricenſis Archiepiſcopus & Canonicus noſter, quondam Anſelmi Laudunenſis diſcipulus, pro cujus anima Stephanus de Porta-Clauſtri nepos ejus Canonicus N. dedit terram de Courcelle & C. libras ad emendos reditus pro anniverſario ſuo & avunculi ſui Magiſtri Alberici Bituricenſis Archiepiſcopi.*

Legitur etiam IX. april. in Obituario Remenſi.

Johannes Sareſberienſis alterius Alberici Remenſis meminit de Porta-Veneris, quæ vulgo Valeſia dicitur, nuncupatus, qui ſibi quaſdam divinarum litterarum quæſtiones nomine Henrici Comitis Campaniæ, adhibitis aliquot litterarum viris propoſuerat epiſt. 172. de quo forſàn alibi.

Bartholomæus Canonicus & Theſaurarius Eccleſiæ Remenſis, poſtmodum Laudunenſis Epiſcopus.

INterinſignes Ordinis eccleſiaſtici viros qui hoc ſæculo tam generis nobilitate, quàm morum probitate fulſerunt, meritò excellit Bartholomæus Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Theſaurarius, *ſanguinum regiorum*, ex Guiberto, *contiguitate clariſſimus*. Hilduinus námque Comes Roceienſis avus ejus duxerat uxorem Adeladam germanam Manaſſis Remenſis Archiepiſcopi, ex qua genuit Ebalum Comitem de Roceio & Andræam Comitem de Rameru, patrem Ebali Catalaunenſis Epiſcopi, ſeptémque filias, quarum unam Feliciam nomine duxit Sancius Rex Arragonenſis, aliam verò, Adeladam ſcilicet, Fulco de Jur in Burgundia Princeps, ex qua prodijt Bartholomæus noſter & Hermentrudis Henrici Comitis de Grandi-Prato conjux.

Cognatorum Bartholomæi excellẽtia non ſolùm in Francia, ſed & in Hiſpania, Burgundia quoque & Lotharingia prædicabatur. Ex Guiberto in Proœmio ad Geneſeos Moralitates & Herman' lib. 1. cap. 2. de Miraculis ſanctæ Mariæ Laudun.

Hic ergo Bartholomæus adhuc puerulus in Franciam ad Ebalum avunculum ſuum Comitem Roceienſem miſſus, domino Manaſſæ Remor. Archiepiſcopo matris ſuæ avunculo traditur educandus, cúmque litteris animum applicuiſſet, ab eo Canonicatu & Theſauraria Remenſis Eccleſiæ donatur adhuc admodum juvenis; unde inter Minores & poſt Diaconos ſubſcripſiſſe reperio in donatione altaris de Columnis Monaſterio ſancti Remigij facta anno 1106. Poſtea verò cùm Laudunenſi etiam Canonicatu potiretur, Adela Veromandenſis Comitiſſa conjux Hugonis Magni fratris Philippi I, ei tanquam conſobrino Theſaurariam ſancti Quintini Veromandenſis procuravit. Cúmque inter ſuæ ætatis illuſtriores Clericos & generis nobilitate, & virtutum radijs coruſcaret Valdrico Laudunenſi per vim è medio ſublato, & Hugone qui ei ſucceſſerat poſt ſeptem menſes obeunte, unanimi totius Cleri & populi aſſenſu ad Pontificatum urbis Laudunenſis lectus, multis Epiſcopis præſentibus à Rodulfo Metropolita Remenſi conſecratur.

Incredibile dictu eſt, quàm ſe vigilem, munificum, ac pium ubíque Paſtorem exhibuerit, quot Monaſteria ingenitâ liberalitate ditaverit vir per omnia inſignis: *Cui cum Pontificij ſacramento, Deus gloriam puriſſimè contulerat cælibatûs, & non ſine humilitate profunda copioſa devotionis inſtinctum*: ut loquitur Guibertus de Novigento. Unde poſt triginta octo annos Præſulatûs, quos maxima cum laude & fructu tranſegerat, abdicatis hujus ſæculi curis & præfectura, colobium monachale induit apud Fuſciniacum, ibíque saluti ſuæ conſulens, mortuus eſt cum ſanctitatis fama, ut dicam inferiùs.

Drogo

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1124.

Drogo ex Priore S. Nicaſij Remenſis, Cardinalis & Epiſcopus Oſtienſis.

DRogo ex territorio Remenſi ortus, Religionis habitum ſuſcepit à pueritia in Aſceterio Nicaſiano ſub Joranno Abbate, cujus poſt ſtrictioris vitæ tirocinium, & eximiæ virtutis ac prudentiæ ſpecimen ab eo editum, Prioris clauſtralis dignitatem aſſecutus eſt. In hoc munere obeundo ſodalibus adeo ſe carum exhibuit, & exteris amabilem, ut Bartholomæus Laudunenſis Epiſcopus, qui ejus converſatione pridem uſus fuerat, ſtatuerit eum Abbatem Monachis Benedictinis præficere, quos apud S. Johannis Laudunenſis Cœnobium, Monialibus regia auctoritate ob ſpurcitiam ejectis, ſubrogaverat anno 1128 Frizonius qui mutationis hujus gloriam Drogoni ſpecialiter attribuit, patriam ejus ac profeſſionem omnino reticet: at Hermannus lib. 3. *de Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*; gradus à Monachatu ad dignitates clariùs aperit & proſequitur, cujus fragmentum reddemus cap. 28. ob id maximè, ne quis Drogonem Cœnobij S. Nicaſij alumnum fuiſſe neget, eò quòd Robertus de Monte, Trithemius & recentiores quidam non meminerint. Auctor Hiſtoriæ cardinalitiæ, qui illud etiam tacuit, refert profeſſionem ab Abbatibus requiri ſolitam coram Bartholomæo Laudunenſi edidiſſe, juxta Concilij Aurelianenſis primi decreta. Ceterùm quàm ſe providum, ſagacem & ſtrenuum novellæ ſuæ familiæ diſpenſatorem & villicum exhibuerit, vel ex hoc intelligi poteſt, quòd Innocentius II. cognita ejus eruditione & in rebus agendis ſollertia, quibus imprimis uſus eſt in Concilio Piſano, ad Cardinalatum & Epiſcopatum Oſtienſem Piſis evexerit in ſecunda promotione, menſe Decembri anno 1136. quamvis adhuc eodem anno chartis quibuſdam ſuſcripſiſſe reperiatur titulo Abbatis S. Johannis Laudunenſis.

In Charta S. Amād. Drogo Abbas S. Iohānis Laudun legitur an. 1136 pro donatione altaris de Bariſiaco.

Drogonis pietas & inſignis doctrina elucet in tractatu, *De Paſſione Salvatoris*, quem collectores tomo II. Biblioth. Patrum inſeruerunt, & in *Soliloquijs*, quorum meminit Bibliotheca Belgica, aliiſque nonnullis ingenij monimentis, in quibus elocutionis nitor & nervoſitas deprehenditur ferè æqualis ſtilo S. Bernardi. Auctor Appendicis additæ ad Sigebertum anno 1138, quo & obijt, *Virum religioſum & ſapientiâ clarum*, eum nominat, Nangius *Religione & facundia venerabilem*, & Necrologium S. Johannis Laudunenſis XIV. Calendas Januarij his verbis: *D. piæ memoriæ Drogo Oſtienſis Epiſcopus, & apoſtolicæ Sedis Cardinalis, primus Abbas noſtræ congregationis, & Mathildis ejus ſoror, in quorum obitu habemus quindecim ſolidos annuatim.*

Obijt Drogo bonæ memoriæ Hoſtienſis Epiſc. vir religione & ſapientia clarus an 1138. *Sigebertus.*

De Guillelmo Abbate S. Theoderici & libris ab eo editis.

GUillelmus ſancti Theoderici Abbas. Leodienſis diœceſis, monachale ſchema induit apud Nicaſianos ſub Joranno Abbate, qui mox præfecturam obtinuit Creſpienſis Monaſterij, tum S. Theoderici prope Remos poſt Goffridum anno 1121. Familiare ejus colloquium cum beatiſſimo Claravallenſi Abbate, quem in promovendo monachali Ordine ferventiſſimum noverat, tanto cum ſolitudinis, arctioriſque vitæ deſiderio delinivit, ut abjecto pedo paſtorali ſtatuerit ad Signiacum ſecedere, quò liberiùs contemplationi vacaret. Ingenij ipſius ubertatem teſtantur eruditiſſimi partus, quorum exſtat elenchus in codice Sancti-Theoderici veteri manu-ſcripto, cujus pericopen damus. *Reverendus Pater Guillelmus Abbas S. Theoderici compoſuit multa devota opuſcula, quæ miſit Fratribus de Monte-Dei, ſcilicet*, DE SOLITARIA VITA. SPECULUM ET ÆNIGMA FIDEI. DE CONTEMPLANDO DEO. DE DIGNITATE AMORIS. DE

Vide quæ ſupra de inſignioribus viris Monaſterij S. Nicaſij diximus

Et de libello de vita ſolitaria ad Fratres de Mōte-Dei.

RODULFUS. XLVII. ARCHIEP. *An.* 1124.

DE SACRAMENTO ALTARIS. MEDITATIONES NOVITIJS AD ORANDVM. SVPER CANTICA uſque : *Inveni quem diligit anima mea. Item* SUPER PAULUM AD ROMANOS. *Item*, DE NATVRA ANIMÆ ET CORPORIS. *Fecit item*, SENTENTIAS DE FIDE, &c.

His addi poſſunt alia opuſcula ex præfatione libelli *De vita ſolitaria*, quæ integra habetur in M. S. codice operum ipſius Guillelmi, in qua auctor deſcribit catalogum eorum omnium, quæ ſibi propria videbantur. Scilicet ADVERSUS ERRORES ABAILARDI multæ & valide reſutationes. SELECTÆ SENTENTIÆ ex libris S. Auguſtini. EXCERPTA quædam ex libris Ss. Ambroſij & Gregorij, quibus uſus eſt in libris ſuper *Cantica canticorum*. Opuſculum quoque, DE NATURA ANIMÆ, ſub nomine Johannis ad Theophilum.

Vnde in prologo vetere ſe, dicit, ne præoccupatus morte explere non poſſit quantum animo conceperat ſtilo mandandū. Quod & accidit.

Scripſit denique idem Guillelmus Vitam & geſta ſancti Bernardi, cui addictiſſimus & familiaris fuit, ipſo adhuc vivente, ſed perficere non potuit morte præventus, unde ipſa hiſtoria ſtilo ſtat eleganti & candido unico libro comprehenſa, ſchiſmatis tempus non excedit in Innocentium II. ab Anacleto ſuſcitati, quæ omnia opuſcula ab hinc viginti annis, cùm diu latuiſſent in armario clauſtri Signiacenſis inter alios codices manu-ſcriptos, caſu reperta ſunt. Porro Guillelmus fractus ætate cùm ultimum hoc opus aggreſſus eſt, hominem exuit ante S. Bernardum, jacétque in clauſtro Signiacenſi juxta ingreſſum Eccleſiæ.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1124.

Raynaldus II. ex Andegavenſi in Sedem Remenſem tranſlatus diœceſim viſitat, ſéque munificum prabet erga Monaſteria.

CAPUT XXXIV.

MARTIONE. D'argent à trois faces d'aſur, à la croix anciée de gueule brochante ſur le tout, écartelé de gueule, à trois quintes feuilles d'argent.

RODULFI ſepultura, juſtiſque exſequiarum completis, Canonici Remenſes cum ijs qui de jure adeſſe debebant, Rege annuente in unum collecti, eligunt Raynaldum de Martiniaco magnæ nobilitatis virum, & raræ prudentiæ. Is enim fuit Brientij filius è gente Meduana in provincia Andegavenſi, quíque adhuc juvenis ſedem epiſcopalem loci adeptus, ſapienter admodum eam viginti quatuor ferè annis adminiſtravit. Refert Chronicon ſancti Albani ſuffectum fuiſſe Gauffrido Meduanenſi pridie Idus Januarij anno 1102. at palam fit ex Chartulario Abbatiæ de Rota, ſive S. Mariæ in Boſco prope Credonium, Eccleſiam prædicti Monaſterij dedicaſſe decimo ſeptimo Calend. Maij anno 1099, quo Gauffridus prædeceſſor monitu Urbani Papæ ſedem Andegavenſem deſerens, Monachus Cluniacenſis factus eſt.

Goffridus Vindocinenſis Abbas, Ivone argutior, ac de inveſtituris longè aliter ſentiens, Raynaldo multis annis adverſatus eſt, ut fatetur ipſe epiſtolâ undecimâ libri tertij, non ob id ſolum quòd vulgo furente & ſpreta canonica electione creatus fuerit Andegavenſis Epiſcopus; ſed etiam, quòd gravius eſt, & prope ad hæreſim accedebat, inveſtituram de manu laicali per anulum & paſtoralem virgam publicè ſumpſiſſet: ob eam pariter cauſam viri graves eum tanquam intruſum ſacríſque Eccleſiæ inſignibus carentem inſectati ſunt, & inter eos, ut prælaturam ejuraret, Ildebertus Cenomanenſis ſuaſit. At culpâ, ſi quæ vitio temporis forſan irrepſerat, apud Vicarium Chriſti dilutâ, Paſtoris nihilo-

minus

minus officio ſumma cum laude perfunctus eſt, exſtántque Ivonis & Marbaudi ad eum epiſtolæ illuſtria ſuæ eruditionis ac meriti præ ſe ferentes teſtimonia, quæ ut externa lubens prætereo.

Raynaldus II. XLVIII. Archiep. An. 1124.

E ſede igitur Andegavenſi tranſlatus ad Galliæ Belgicæ Primatiam, poſſeſſionem inijt more majorum, menſe Octobri 1124, ſtatimque ac Remenſe ſolium conſcendit, ei, qui dudum infenſus fuerat Goffridus Vindocinenſis mutato ſtilo gratulatur, ardet videndi eum deſiderio, cupítque comitatui ejus ſociari, ſi Romam perrexerit; nec mirum, Raynaldus enim ut erat eximiæ indolis, aſperæ nimium correptionis immemor, multis poſtmodum Vindocinenſem donarijs devinxerat, ut ipſemet agnoſcit epiſt. 31. lib. 1. Pallio à ſummo Pontifice Honorio, PRO GENIO REMENSIS ECCLESIÆ recepto, ut loquitur Hincmarus, Eccleſias diœceſis viſitare aggreſſus eſt, villáſque pertranſiens ſuggeſtum eſt illi apud Turrim-ſupra-Maternam eſſe quoſdam nobiles, qui cum altari decimas & oblationes ſacrilego quodam abuſu ſibi non arrogabant modò, ſed quod turpiùs & dedecoroſiùs, uxoribus in dotem expendebant. Paſtorali primùm eos ſollertia monuit, ut Epiſcopalem decet lenitatem, verbíſque gravioribus ſic tandem egit apud eos, ut à poſſeſſiune ſanctuarij Dei quod injuſtè retinebant, ſecederent; ne Crucifixi patrimonium violenter uſurpando, æternam incurrerent damnationem; cujus adquieſcentes conſilio eo tenore ſupradictum altare, & decimas emancipârunt, ut illud ſanctæ Cluniacenſi Eccleſiæ impertiret, quod & fecit libentiſſimè, ut ſupra retulimus.

Vſus pallij eſt genij ſedis Metropolis Remenſis. Hincmarus epiſtolâ ad Nicolaum I.

Remis exſiſtens liberalitatis ſpecimen, tanquam ſui Pontificatûs primitias conſecraturus, exhibuit erga Nicaſianos, quos plurimis angi neceſſitatibus audierat; ut enim eorum egeſtatem aliquatenus ſublevaret, altaria ſubtus annotata eis conceſſit ſub authenticarum perſonarum teſtimonio, quæ pariter ſequenti ſchedulæ ſubſignarunt, cujus hic tenor eſt.

IN honoris culmine ſublimati, Angelis & hominibus facti ſumus" ſpectaculum, Angelis quidem ad congratulandum ſi boni fuerimus," & ad melius incitandum; hominibus verò ad imitationis exemplum." Hæc ego Raynaldus Remenſis Eccleſiæ licèt indignus Miniſter recolens in exordio promotionis meæ, pauperibus Chriſti in Monaſterio S." Nicaſij Martyris degentibus aliquid impertire ſtudens, altare de Antiniaco contulimus, altare de Hanapio, & altare de villa quæ dicitur *Buiſud*." Præterea ut hæc ſchedula largitionis approbetur legitima, authenticis" eam perſonis, & noſtræ imaginis impreſſione corroborari juſſimus."

An. 1125.

Altaria de Antiniaco & Hanapio dantur Nicaſianis.

Signum Odonis Abbatis ſancti Remigij. "	Signum Nicolai Archidiaconi. "
Signum Joffridi S. Medardi Abbatis. "	Signum Hugonis Archidiaconi. "
Signum Guillelmi Abbatis ſancti Theoderici. "	Signum Frederici Præpoſiti. "
	Signum Joffridi Decani. "
	Signum Leonis Cantoris. "

Actum Remis anno incarnati Verbi 1125 Indic. v, regnante Ludovico" Rege Francor. anno XVIII. Archiepiſcopatûs D. Raynaldi anno I." Fulchradus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit."

Viſis etiam Gervaſij litteris, Alexandri II. & Philippi I. pro immunitate à giſtis & procurationibus à Nicaſianis obtentis, eandem immunitatem eis indulſit juxta tenorem præcedentium privilegiorum. Charta haud diſpar à præcedente, altare de Celto in pago Regiteſtenſi, & altare S. Helanij de Buſſolio cum prædicta exemptione conjungit, data anno 1128.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1125.

Vice dominatus & Præpoſitura Laudunum laïcis dantur in beneficium. Quare?

Exſtat regium diploma in chartulario Laudunenſi, quo à Ludovico Rege Vicedominatus & Præpoſitura ejuſdem Eccleſiæ, quæ laïcis in beneficium conceſſa fuerant, ne quies Epiſcopalis ab oratione & prædicationis ſtudio ſæcularium cauſarum tumultibus exturbaretur, Bartholomæi Epiſcopi precibus eidem Eccleſiæ reddita ſunt, aſſenſu Aelidis Reginæ, Philippi Regis deſignati, Ludovici quoque & Henrici, atque Optimatum qui in Curia aderant, cui ſubſcripſêre poſt Ludovicum Raynaldus Archiep. Remenſis, Petrus Belvacenſis Epiſcopus, S. Catalaunenſis Epiſcopus, Clarembaldus Silvanectenſis Epiſcopus, Gauffridus Abbas S. Medardi. Datum Silvenectis per manus Stephani Cancellarij atque Dapiferi IV Octob. Indict. IV. Epact. XXV. anno 1125.

Raynaldi cũ B. Bernardo familiaris cõverſatio.

Præter hæc quæ paſſim occurrunt in Chartophilacijs, Raynaldus ut ſui muneris, ſic & propriæ ſalutis non immemor animum ſedulò virtutibus excolebat, nitebatúrque populis ſibi à Deo commiſſis, non tam præeſſe, quàm prodeſſe, ſingulis præbens in ſeipſo pietatis, modeſtiæ & lenitatis exempla, quæ in ſupremo Paſtore cùm inſigniter refulgerent, etiam ijs qui ſunt in dignitate conſtituti, maximum ſunt ad perfectionem incitamentum. Ad hoc multùm hauddubiè ei profuit B. Bernardi familiaris converſatio, quem velut Cleri Gallicani oraculum, ac totius Religionis probatiſſimam margaritam boni omnes ſuſpiciebant ac venerabantur. Hunc Remos, totámque provinciam odore ſanctitatis perfudiſſe patet ex epiſtolis, paſſimque indicant ab eo exſtructa Cœnobia. Tam pium igitur & inſignem virum cùm Raynaldus in delitijs haberet, non mirum ſi juſti ac recti tenax fuerit, purpuræ decus, columnáque Monachorum, vel eò maximè, quòd ſeveriori inſtituto in antiquam dignitatem prædicti Clarevallenſis operâ Monachiſmum refloreſcere conſpiceret, unde ſodales ejus albicanti veſte ſub pullo amictu indutos Igniaci ſtabiliendos curavit, prædijs ad convivendum affatim ſubminiſtratis tertio ſui Præſulatus anno, ut infra videbimus.

Vide Igniaci fundationem ſub finem hujus tomi.

Henricus Imperator Remos, quòd ibi anathemate percuſſus fuiſſet, obſeſſurus, in Campaniam Gallicam venit, at hic inglorius ad propria revertitur.

CAPUT XXXV.

Honorius conſilio Matthæi & Raynaldi Archiepiſ Argentolium Sãdionyſianis Pariſienſibus reſtituendum cenſuit ejectis Monialib quæ minus honeſtè vivebant.

CALLISTO Papa ad Superos evocato, cui Deus brevi tempore conceſſit Eccleſiam ob inveſtituras Imperatorum tyrannide, ſervitutis jugo depreſſam, vindicare in perpetuam libertatem, ſucceſſit Honorius id nominis ſecundus, vir gravis, & ſeverus, qui Matthæi Albanenſis Epiſcopi uſus opera & conſilio, multa ſapienter inſtituiſſe legitur. Eo igitur needum in Sede Petri bene ſtabilito, Henricus Cæſar immemor pœnitentiæ ob ſacrilegia turpiter à ſe perpetrata, memor verò excommunicationis ſibi inflictæ in Concilio Remenſi à Calliſto Papa, qui ei præfuerat præſente Ludovico Francorum Rege, de eo ac de civitate Remenſi, ubi nulla imperialis dignitatis habita ratione innodatus fuerat, graviter ulciſci ſtatuit, ingenti ſiquidem, licèt alio prætextu, collecta militum acie Galliam Moſa ſuperato ingreditur, Remos improviſo oppugnaturus; conſtituerat enim hanc expugnatam ſolo æquare ſi poſſet, aut cuncta ſecus eam igne & ferro devaſtare.

Conſilio

Concilio ejus detecto, Ludovicus Rex armis ei maturè occurrendum ratus, delectu indicto, ac pro recepta in Regni acerbitatibus conſuetudine, precibus ad B. Dionyſij tumulum fuſis, ſuſceptóque vexillo in Campaniam Remenſem perrexit, obſidionémque ab Imperatore vix incohatam ſolvere cum magno Imperij dedecore coegit, ut narrat Sugerius Abbas qui præſens aderat, cujus verba hîc apponere cùm graphice & luculenter totam hanc expeditionem referat, non pigebit.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1125.

ANte Domini Papæ Calliſti deceſſum, Henricus Imperator collecto longo animi rancore contra dominum Regem Ludovicum, eo quòd in Regno ejus Remis in Concilio domini Calliſti anathemate innodatus fuerat, exercitum quantumcumque poteſt Lotharingorum, Alemannorum, Bajoariorum, Suevorum & Saxonum, licèt eis infeſtaretur, colligit, alióque tendere ſimulans conſilio Regis Anglici Henrici, cujus filiam Reginam duxerat, qui etiam Regi guerram inferebat, Remis civitatem inopinatè aggredi machinatur, proponens aut eam ſubitò deſtruere; aut tanta dehoneſtatione & oppreſſione civitatem obſidere, quanta dominus Papa in eum agens ſedit ſeſſione.

Sugerius hanc historiam refert paullo ante Calliſti deceſſum: At Robertus de Monte tradit, Honorio jam in Papam electo.

Quod cùm domino Regi Ludovico intimorum relatione innotuiſſet, tam ſtrenuè, quàm audacter delectum quem non exſpectat cogit, Nobiles aſciſcit, cauſam exponit. Et quoniam B. Dionyſium ſpecialem patronum, & ſingularem, poſt Deum Regni protectorem, & multorum relatione, & crebro cognoverat experimento, ad eum feſtinans, tam precibus quàm beneficijs præcordialiter pulſat, ut Regnum defendat, perſonam conſervet, hoſtibus more ſolito reſiſtat. Et quoniam hanc ab eo habent prærogativam, ut ſi Regnum aliud Regnum Francorum invadere audeat, ipſe beatus & admirabilis defenſor cum ſocijs ſuis, tanquam ad defendendum altari ſuo ſuperponatur, eo præſente fit tam glorioſè, quàm devote. Rex autem vexillum ab altari ſuſcipiens, quod de Comitatu Vilcaſſini, quo ad Eccleſiam feodatus eſt, ſpectat, votivè tamquam à Domino ſuo ſuſcipiens, pauca manu contra hoſtes, ut ſibi provideat, evolat, ut eum tota Francia ſequatur, potenter invitat. Indignata igitur hoſtium inuſitatam audaciam uſitata Franciæ animoſitas, circumquaque movens militarem delectum, vires & viros priſtinæ virtutis & antiquarum memores victoriarum delegat. Qui cùm Remis undecúmque potenter convenìſſemus, tantæ militaris & pedeſtris exercitûs copiæ apparebant, ut viderentur ſuperficiem terræ more locuſtarum, non tantùm ſecus decurſus aquarum, ſed etiam montanis & planitie devorare. Ubi cùm Rex continuarâ ſeptimanâ Teutonicorum præſtolaretur incurſum, tali inter Regni Proceres deliberatione res diſponebatur: *Tranſeamus*, inquiunt, *audacter ad eos, ne redeuntes impune ferant, quòd in terrarum dominam Franciam ſuperbè præſumpſerunt. Sentiant contumaciæ ſuæ meritum, non in noſtra, ſed in terra ſua, quæ jure regio Francorum, Francis ſæpe perdomita ſubjacet, ut quod ipſi furtim in nos machinabantur attemptare, nos in eos coram retorqueamus.* Aliorum autem perita ſeveritas perſuadebat eos diutius exſpectare, ingreſſos Marchiæ fines, cùm jam fugere intercepti nequirent, expugnatos proſternere. . . . . . .

Francia terrarum Domina.

Ordinantes autem Regni Proceres in palatio bellatorum acies coram Rege, quæ quibus Regni ſuffragio jungerentur, Remenſium & Catalaunenſium ultra ſexaginta millia, tam equitum quàm peditum unam componunt; Laudunenſium & Sueſſionenſium, nec minori numero, ſecundam; Aurelianenſium, Stampenſium, & Pariſienſium & beati Dionyſij copioſo exercitu, & coronæ devoto tertiam; cui etiam ſeipſum intereſſe ſpe ſuffragij protectoris ſui diſponens; *Hac*, inquit, *acie tam ſecurè, quàm*

 ſtrenuè

„*ſtrennè dimicabo, cùm præter ſanctorum Dominorum meorum protectionem,*
„*etiam qui me compatriota familiarius educaverunt, aut vivum juvabunt,*
„*aut mortuum conſervantes reportabunt.* Comes etiam Palatinus Theobaldus
„cum avunculo Trecenſi Comite Hugone, cùm ex abjuratione Franciæ
„(guerram enim Regi cum avunculo Rege Anglico inferebat) adven-
„taſſet, quartam efficiens; quintam Burgundiorum Ducis & Nivernenſis
„Comitis præviam fecit. Comes verò egregius Veromandenſis Radul-
„fus germana Regis conſanguinitate conſpicuus, optimâ fretus militiâ,
„multóque Sancti-Quintini & totius terræ armato tam loricis, quàm
„galeis exercitu, cornu dextrum conſervare deſtinatus, Pontivos & Am-
„bianenſes & Belvacenſes in ſiniſtro conſtitui approbavit. Nobiliſſimus
„etiam Comes Flaudrenſis cùm decem millibus militum pugnatiſſimorum
„triplicâſſet exercitum, ſi tempeſtivè ſciſſet extrema acie ad peragendum
„ordinabatur. His autem locorum affinitate propinquus Dux Aquitaniæ
„Guillelmus, Comes egregius Britanniæ, Comes bellicoſus Fulco Ande-
„gavenſis, ſummè æmulabantur, eo quòd vires exaggerare, & Francorum
„injuriam graviſſimè punire, & viæ prolixitas & temporis brevitas prohi-
„beret. Proviſum eſt etiam ut ubicùmque exercitus, apto tamen loco,
„certamen iuirent, & carri & carretæ aquam & vinum feſſis & ſauciatis
„deferentes inſtar caſtellorum in corona locarentur, ut à labore bellico
„& vulneribus deficientes, inibi potando ac ligaturas reſtringendo, fortio-
„res indurati ad palmam obtinendam concertarent.

Comes hic Theobaldi avunculus Hugonis Trecenſis, antea bellum inferebat Ludovico Regi, cum patruo Rege Angliæ.

„ Pullicata igitur tanti & tam tremendi facti deliberatione, tantique
„delectûs fortiſſimi apparatione, cùm hoc ipſum auribus Imperatoris in-
„notuiſſet, ſimulans & diſſimulans, palliata occaſione ſubterfugiens, aliàs
„tendit, magis eligens ignominiam defectûs ſubſtinere, quàm & Impe-
„rium & perſonam ruinâ periclitantem Francorum graviſſimæ ultioni ſup-
„peditare. Quo Franci comperto, ſola Archiepiſcoporum & Epiſcoporum
„& religioſorum prece virorum ab illius Regni devaſtatione, & pau-
„perum depreſſione vix ſe continere valebant. Tanta igitur & tam celebri
„potius victoria (idem enim haud ſuperiùs fuit, quàm ſi campo trium-
„phâſſent Francis repatriantibus) Rex exhilaratus ad protectores ſuos
„ſanctiſſimos Martyres humillimè devenit, eiſque poſt Deum gratias ma-
„gnas referens &c. Imperator Teutonicus eo villeſcens facto, & de die
„in diem declinans, infra anni circulum extremum agens diem, antiquo-
„rum verificavit ſententiam; neminem nobilem aut innobilem Regni aut
„Eccleſiæ turbatorem, cujus cauſa vel controverſia Sanctorum corpora
„ſubleventur, anno fore ſuperſtitem, ſed ita vel intra deperire.

Profectus eſt per id tempus cum exercitu in Galliã Carolus (*Comes Flandriæ*) ſuppetias Ludovico Regi, contra Henricum Cæſarem, qui Remorum urbẽ obſidere tentabat. *Meyer. an.* 1124.

Hæc peracta ſunt, *auquit Robertus de Monte*, menſe Auguſto.

Hæc Sugerius qui hanc victoriam ſine cruore partam ſancto Dionyſio & ſocijs Martyribus, tanquam Regni Francici protectoribus adſcripſit, ut ampliorem famam, majoremque nominis claritudinem ſuo Monaſterio conciliaret, cui rei ſummopere tunc incumbebant Archimandritæ, Regeſque in poſterum ſuffragia Martyrum eò magis ceremoniâ extractionis corporum è cryptis, ac recepti vexilli expeterent, quò multis experientijs conſtaret, difficillimis temporibus auxilio fuiſſe, quamvis in re ſatis incerta tutelaribus locorum potiori jure id ſit referendum.

An. 1126.

Anno ſequenti Urſio S. Dionyſij Remenſis Abbas, juxta receptum illo ſæculo morem, quo cunctis Eccleſiarum Rectoribus ſollemne erat poſt inaugurationem cujúſque ſummi Pontificis à ſancta Sede apoſtolica privilegium, ſanctique Petri protectionem certatim poſtulare, ab Honorio II. generale præceptum obtinuit omnium bonorum ac jurium ſuo Monaſterio hactenus conceſſorum, interventu Raynaldi Remorum Archiepiſcopi, quod cum valde commune ſit, ut & alia à Collegijs & Abbatibus noſtræ diœceſis pariter obtenta, ea curioſius hîc recenſere non

Fere omnia altaria quæ à Monaſterio S. Dionyſii dependẽtibus numerantur.

non modò prolixior deſcriptio, ſed & lectori oneroſior evaderet.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1127.

Sub his diebus reperio Maneſſen de Poſſeſſia, advocationem villæ ſancti Remigij de Miſencella, quam à Comite Theobaldo tenebat in feodo, coram eo in gratiam Odonis Abbatis abdicâſſe, datis XL libris cuidam Andreæ de Brandemant, viro crudeli, cui eam oppigneraverat. Comes chartam abdicationis ſubſignavit & poſt eum magnæ claritudinis viri hoc ordine.

Fredericus Comes Tullenſis, Hugo Comes de Roceio, Hugo Comes de Rivello, Rogerus Comes de Joinvilla, Johannes Vicedominus; Euſtachius Vicedominus Catalau. Ebalus de Buſſeo. Henricus de Caſtellione, Guido de Noviliaco &c. anno 1126. Lothardus Cancellarius ſcripſit.

Concilium Trecis indictum, ubi Templariorum inſtitutio comprobatur. Pactum init Raynaldus cum Leodienſi Epiſcopo pro Bullionenſi Beneficio.

CAPUT XXXVI.

REBUS non ita proſpere ſuccedentibus per omnes Eccleſias Regni Francici, ob depravatos mores ac collapſam diſciplinam, miſſus eſt in Galliam Matthæus Albanenſis Epiſcopus, qui ex Canonico Remenſi & Rodulfi Archipræſulis Legato, monachiſmum apud Cluniacenſes profeſſus, magnam ſui admirationem in Romana curia concitârat. Hic virtutibus inſignis, & in rebus gerendis prudentiſſimus, ab Honorio legationis officio ſublimatus Trecis Concilium indixit, cui interfuerunt Remenſis & Senonenſis Archiepiſcopi cum Suffraganeis hoc ordine.

Matthæus Albanienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Legatus.
Raynaldus Remenſis Archiepiſcopus.
Henricus Senonenſis Archiepiſcopus.

Goſlenus Sueſſionenſis Epiſcopus, cum Epiſcopis Pariſienſi, Meldenſi, Trecenſi, Aurelianenſi, Catalaunenſi, Laudunenſi, Belvacenſi, Lingonenſi & Abbatibus Ciſtercienſi, Pontiniacenſi, Trium-fontium, ſancti Dionyſij Remenſis, Bernardo quoque Clarevallenſi, & Magiſtro Alberico Remenſi ſcholorum Rectore. *Epiſt.* 21.

Comes Theobaldus à Clarevallenſi monitus, ut Epiſcopos in ſua urbe perhumaniter exciperet, præſens etiam adfuit, Comes item Nivernenſis, Frater Hugo cum quibuſdam ex Confratribus. Sanctus Bernardus gravi tunc febri agitatus, conabatur ſe ab eo Conventu ſubtrahere, ob idque Legatum ſupplex interpellat, quippe qui ſtatuiſſet, niſi maximis urgentibus cauſis, è Monaſterio non egredi: at tantopere requiſita erat ejus opera, ut licèt non ſine magno labore avulſus ſit à Clauſtro, optatæ malæ valetudinis excuſatione, nuſquam tamen Legati potuit inſtantiam eludere. In eo Concilio comprobata eſt inſtitutio Ordinis Templariorum, nono videlicet anno poſt primam ejus inſtitutionem Hieroſolymis factam, rogatu Fratris Hugonis de Paganis, ex illuſtri familia Comitum Campaniæ oriundi. Sanctus Bernardus, cujus præſentia tanto ſtudio expetebatur, præſcripſit Templarijs formam vivendi, texuitque libellum perutilem de laudibus & exaltatione prædicti Ordinis; quæ autem præterea geſta ſunt in eodem Concilio Trecenſi, habes in Annalibus Ciſtercij. Querelas præterea *Epiſt.* 44.

Acta Concilij extant in Annalibus Ciſtercienſibus & in 27. tomo Concilior.

Raynaldus II. XLVIII. Archiep. *An.* 1127.

præterea diverſorum illic auditas ſignificant litteræ ejuſdem ſancti Bernardi ad Archiepiſcopum Senonenſem.

Ægidius Aureævallis Monachus in Hiſtoria Leodienſi refert Obertum Canonicum ſancti Lamberti ad Epiſcopatùs infulas promotum, emiſſe à Godefrido Duce ad bellum ſacrum proficiſcente caſtellum de Bullonio, ſeu Ducatum Bullionenſem mille trecentis marchis argenti; cùm autem Remenſis Eccleſia feodum aliquod haud procul ab eo poſſideret, viſum fuit Epiſcopis Leodienſibus valde conveniens, ad prædictum Ducatum tutiùs conſervandum, utrumque ſimul conjungere, cum indemnitate Eccleſiæ Remenſis. Albero igitur, qui Leodij ſedit anno 1121, obiitque 1128. res ſui Epiſcopatùs promovere ſatagens, petijt à Raynaldo, ut prædictum feodum in jus, poteſtatémque Leodienſis Eccleſiæ tranſiret, obtinuitque quadam interveniente pactione, relata ab eodem Auctore, quamvis perperam id ſub Alberone II factum eſſe contendat, qui Bullionem ab invaſione cujuſdam Regiualdi vindicavit, chartam concordiæ inter utráſque Eccleſias dignam relatu & Archiepiſcopis Remenſibus honorificam ex veteri membraneo codice excerptam hîc ſubjicere non erit otioſum, ſic autem incipit.

An. 1127.

” IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Notum ſit omnibus præſen-
” tibus, & quorum futura poſteritas exſpectatur hæc præſenti pagina
” diſcat quid & quomodo de beneficio Remenſis Eccleſiæ, quod ad
” caſtellum quod Bullion dicitur, pertinet, cum Alberone venerabili Leo-
” dienſium Epiſcopo ſtatuimus. Ego Raynaldus Remenſis Eccleſiæ, licèt
” indignus Miniſter, Beneficium quod Remenſis Eccleſiæ ab antiquo eſſe
” dignoſcitur, quod etiam ad Bullionem pertinere nulli dubium eſt, Albe-
” roni Leodienſium Epiſcopo, & per eum ſucceſſoribus ſuis conditione ſup-
” poſita contradidi.
” Si ob aliquorum infeſtationem Remenſi Eccleſiæ ingruerit neceſſitas,
” dominus Leodienſis Epiſcopus equitatum trecentorum militum ſingulis
” annis mihi vel meo ducet cuilibet ſucceſſori, ſi quadraginta dies ante præmo-
” nitus fuerit. Quod ſi taliter præmonitus, habere ſe legale vel canonicum
” impedimentum monſtraverit, de prædicta expeditione excuſatus erit, ita
” tamen ut poſtquam fuerit expeditus, pactum exſolvat præfixum, eodem
” rurſus termino revocatus. Hunc autem equitatum dominus Leodienſis ſuo
” conductu, & proprijs expenſis ducet uſque Moſomum, quo poſtquam
” pervenerit, Remenſis ei cum ſuis omnibus & in progreſſu & in morando
” & in revertendo uſque ad Moſomum, victûs neceſſaria providebit. In
” quamcumque verò partem, circa Remenſem urbem & per decem leugas
” protrahere hanc militiam, vel habere ſecum ad obtinendam Eccleſiæ
” utilitatem voluerit, per quindecim dies cum expenſis eos retinebit, ita ut
” infra hunc terminum eos reducat uſque Moſomum.
” Si verò eundo vel redeundo aliquid de ſuis amiſerit, de his omnibus
” Archiepiſcopus nihil eis recompenſabit, quicquid autem lucrati fuerint,
” tam in equis, quàm in alijs rebus, præter captos milites, ſui juris erunt:
” ſi de prædicto beneficio violentia, vel infeſtatio fuerit illata Leodienſi
” Epiſcopo, Remenſis ei conſilio aderit & auxilio. Si quæ verò contra-
” dictio fuerit orta, vel proclamatio digna audiri, non alibi ſtatuet diem
” audientiæ niſi Moſomi, juvabítque eum ad retinendum lege & ſententia
” judiciali. Similiter ibidem, & non aliàs alibi Remenſi occurret Leo-
” dienſis Epiſcopus, de neglectu hujus ſervitij vel pacti præuaricatione
” tantùm reſponſurus.
” Quia verò Leodienſis Epiſcopus, aliorum more caſatorum hominum,
” nobis facere non potuit hominium, octo de ſuis, quatuor videlicet de ca-
ſtellanijs

ſtellanijs de Buillon, Gualterum ſcilicet de Buillon, Ingonem de Mirenvalt, Manaſſem de Herge, Ingonem filium Lamberti, & quatuor de alijs caſatis ſuis, Cingerum Advocatum, Galterum Caſtellanum de Hoio, Raynaldum de Jupperi, Lambertum de Tiembeche à quibus hominium ſuſcepimus, nobis produxit. « RAYNALDUS. XLVIII. ARCHIEP. An. 1127.

Inſuper hujus conventionis tenorem, & amicitiæ ſervandæ in manu noſtra firmavit, quod etiam à ſucceſſoribus ſuis Remenſi Archiepiſcopo eodem modo obſervandum ſtatuit, utriſque tandem Epiſcopis Remenſi, ſcilicet & Leodienſi ſublatis de medio, ab utriúſque Eccleſiæ ſucceſſoribus pactum omne, ut prædiximus, obſervabitur perpetuo & irrefregabili jure. Item quòd Leodienſis Epiſcopus veniens Moſomum firmatâ amicitiâ, renovata conventione, redditis hominijs Baronum prænominatorum, ſi ſupervixerint, vel heredum ſibi ſuccedentium à Remenſi Archiepiſcopo, gratis & abſque ulla contradictione certum recipiat beneficium. Si verò quolibet accidente caſu aliquando Leodienſis Eccleſia prædicti caſtelli poſſeſſione caruerit, ita ut juſtè reclamare non poſſit, omnis præſcripta conventio inter Remenſem & Leodienſem Epiſcopum caſſa & annulata maneat. Quia ergo ſicut ſcriptum eſt: *Generatio præterit & generatio advenit*, & dictorum æquè factorum noſtrorum ætas interit, ne proceſſu temporis deleri quod geſtum eſt, aut ambiguitatate mutari valeat, hanc noſtram conventionem ſcripto mandavimus, probabilium perſonarum atteſtatione firmavimus, inſuper additamento noſtræ imaginis communiri juſſimus. *Eccleſ. 1. A. 4.*

Signum Odonis Abbatis ſancti Remigij.	Signum Hugonis Archidiaconi.
Signum Joranni Abbatis ſancti Nicaſij.	Signum Joffridi Decani.
Signum Urſionis Abbatis ſancti Dionyſij.	Signum Leonis Cantoris.
Signum Nicolai Archidiaconi.	Signum Odonis Preſbyteri.
	Signum Boſonis, Drogonis Preſbyterorum.
	Signum Magiſtri Alberici.

De Laicis.

Signum Henrici de Caſtellione.	Signum Haimonis Caſtellani de Alto-monte.
Signum Blihardi de Hercreio.	Signum Balduini Dapiferi.
Signum Nicolai de Burgo.	Signum Alberici Materanni.
Signum Radulfi de Radulfi-curte.	

De Leodienſibus.

Signum Alexandri Archidiaconi.	Signum Arnulfi Præpoſiti.
Signum Dodonis Archidiaconi.	Signum Vvillelmi Præpoſiti.
	Signum Henrici.

De Laicis.

Signum Lamberti Comitis, &c.

Actum Remis anno incarnationis Verbi 1127. Indict. v. regnante Ludovico Francorum Rege anno v. Archiepiſcopâtus domini Raynaldi tertio. Fulchradus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit.

Multum interim laboris ponebat S. Bernardus ut varijs in locis vires caperet religio; cùm autem toti regioni notum eſſet Sparnacenſes Canonicos non adeo probè piéque vitam agere, hujúſque Eccleſiæ ſacerdotia Comitum Campaniæ nutu vel libidine, contra jus conferri, nactus occaſionem quâ Theobaldus Comes Vvaleranno Dapiferi ſui filio Abbatiam contulerat, quod diu mente volvebat feliciter exſecutus eſt, ut mox dicendum, ſi de prædicta Eccleſia non nihil præfati fuerimus.

Canonici

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1128.

Canonici regulares exactis ſæcularibus in Sparnacenſi Cœnobio ſtabiliuntur.

CAPUT XXXVII.

SPARNACENSEM Eccleſiam dudum flammis exuſtam Odo Campanienſis ſtatim ac dominium ejuſdem urbis adeptus eſt, ſuis expenſis reſtituerat, ut ſupra vidimus, ſæcularĕſque Canonici ab eo, ut fertur, inſtituti divino inſiſtebant Officio (quorum Abbates quidam in vetuſtioribus ſchedis adhuc leguntur) cùm Theobaldus Magnus, per Hugonis âbdicationem circa annum 1128 Comes Campaniæ renuntiatus, patronatum ſæcularis Abbatiæ Uvaleranno Dapiferi ſui filio, quòd ad ſtatum eccleſiaſticum propenſus videretur, contulit. Is opportuna hac uſus occaſione reſtituendi canonicalem Ordinem in prædicta Eccleſia, maximè quòd arctioris vitæ ſtudio apud Claramvallem monachiſmum profiteri meditaretur, præfecturam ſibi à Comite oblatam in manus pijſſimi Abbatis Bernardi ejurat, qui cùm magnæ eſſet auctoritatis apud Comitem, facilè obtinuit ab eo, ut ſubrogâtis in locum ſæcularium regularibus S. Auguſtini Canonicis, Eccleſiam ſui juris eſſe permitteret, proventibus illæſis, & inſuper eligendi Abbatem ab Archiepiſcopo Remenſi benedicendum facultate indulta, quæ omnia fuſiùs narrantur in authentico Raynaldi Archiepiſcopi, cujus exemplar hîc antiquitatis amatoribus exhibeo.

» RAynaldus miſeratione divina Remorúm Archiepiſcopus. Notum
An. 1128. » facimus quòd illuſtris Comes Theobaldus, divina inſpiratione com-
» punctus Sparnacenſem Eccleſiam, ob remedium animæ ſuæ & præde-
» ceſſorum ſuorum, Stephani videlicet patris ſui, & avi ſui Comitis Theo-
» baldi, qui in eadem Eccleſia ſepultus eſt, in manu ſua hujuſmodi
» libertate donavit. Cùm prædictus Comes Theobaldus præfatam Eccle-
» ſiam à primogenitoribus ſuis, quaſi hereditario jure ſibi derelictam
» teneret, & Abbatiam ipſius Eccleſiæ Galeranno domini Andreæ Dapi-
» feri ſui filio dediſſet, incommutabili voluntate Dei, qui mutat omnia,
» quando vult, eadem Eccleſia ad meliorem ſtatum mutata eſt. Præfatus
» námque Galerannus Spiritus-ſancti gratiâ divinitus inſpiratus, & domni
» Bernardi Abbatis Clarævallis prudenti conſilio roboratus, jam dictum
» Comitem adiit, ſeſe ſæculo abrenuntiaturum, & apud Claramvallem
» Monachum futurum enuntiavit, petivítque ab eo, quatenus Eccleſiam
» Sparnacenſem ad Ordinem & regulam B. Auguſtini per manum dicti
» Archiepiſcopi permutari concederet. Cujus petitioni ſatis rationabili
» Comes ſupradictus libenter annuens, Deo & præfato Archiepiſcopo
» Eccleſiam ſupradictam liberam, & ſub regula S. Auguſtini in perpetuum
» permanſuram demiſit, &c.
» Actum Remis anno incarnati Verbi 1128. Indictione v. Regnante Lu-
» dovico Francorúm Rege anno xx. Archiepiſcopatùs autem domini
» Raynaldi anno III.

Sparnacenſis igitur Eccleſia in manus Archiepiſcopi à Comite emancipata, & Uvaleranni abdicatione ſuo juri reddita, ſtatuit ut in poſterum ſub Auguſtiniano Ordine permaneret: quò autem plus religioſæ vitæ, virtutiſque ad recèns inſtitutos arctiori ſtudio inflammandos illuc deferret,

è

è Cœnobio ſancti Leonis Tullenſis, admodum ea tempeſtate religioſis actibus florente, Fulconem ad hoc munus delegit, qui octavis Pentecoſtes Archiepiſcopo præſentatus, exceptus ante altare B. Virginis, benedictus & inveſtitus eſt, ut dicam infra.

RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1128.

Abbatum ſancti Martini Sparnacenſis indiculus.

FUlco ſancti Leonis Tullenſis in Lotharingia à Raynaldo ob famam virtutis ſelectus, in Remenſi Eccleſia Metropoli ante altare Virginis ſollemniter benedicitur & inveſtitur, præſente Joſleno Sueſſionenſi Epiſcopo, & Abbatibus Urſione ſancti Dionyſij Remenſis poſtea Virdunenſi Epiſcopo, Bernardo Clarevallenſi, Guidone ejuſdem Ordinis Monacho ac Bernardi Clarevallenſis fratre, Joranno Abbate ſancti Nicaſij, Euſtachio Omnium-ſanctorum apud Catalaunum, & Comite Theobaldo, regiménque ſuſcepit Sparnacenſis Eccleſiæ anno 1128. ſubſcripſiſſe legitur fundationi Carthuſiæ de Monte-Dei anno 1136. ad eum exſtat epiſtola ſancti Bernardi 98.

Et ſic Odo nominatus apud Sammarthanos præſſe non potuit anno 1139.

Theodoricus I rexit anno 1149, ex Chartulario ſancti Dionyſij Remenſis, & ab Eugenio III. privilegium obtinet pro bonis ſui Monaſterij acquiſitis & acquirendis anno 1145.

Petrus an. 1166. Alexander ei privilegia ab Eugenio conceſſa confirmat, permittitque ut uni è Fratribus cura paſtoralis parochiarum ab eo dependentium committatur, epiſt. ad Hugonem Sueſſionenſem. *Unde quoniam quæ per privilegia Romanæ Eccleſiæ Abbati & Fratribus S. Martini Sparnacenſis noſcuntur fuiſſe conceſſa, volumus inviolabiliter obſervari, per apoſtolica ſcripta tibi mandamus, quatenus ſecundùm tenorem privilegiorum, quæ à Sede apoſtolica ſunt Eccleſiæ prædicti Abbatis indulta, in Eccleſia S. Martini de Monte-felici ad jus & diſpoſitionem ejuſdem Abbatis ſpecialiter, ſicut dicitur, pertinente, uni de Fratribus ſuis curam animarùm committat, &c.*

Ivo anno 1178.

Guido I anno 1186, hoc anno Vicedominus Catalaunenſis decimas reſtituit villæ de Creciaco, Monaſterio S. Martini Saparnacenſis.

Hugo I nominatur in concordia pro villis de Sarmiers & Villa nova in Chartulario S. Nicaſij anno 1200.

Robertus anno 1211.

Theodoricus II. anno 1214.

Johannes I. anno 1228.

Nicolaus anno 1239.

Guido II. anno 1248

Johannes II. anno 1259.

Hugo II. vixit ſub Blancha Comitiſſa Campaniæ, ut eſt in Tabulario Nicaſiano, anno 1270.

Johannes de Altovillari III. electus anno 1302 in feſto Decollationis ſancti Johannis Baptiſtæ.

Johannes de Roceio IV. præſtitit juramentum Eccleſiæ Remenſi anno 1315.

Johannes de Fimeis V. vovit obedientiam anno 1334.

Richardus de Cuis anno 1346.

Ægidius de Baconne jurat Eccleſiæ Remenſi anno 1370.

Jacobus de Condeto annis 1385. & 1409, ex chartis ſancti Nicaſij, ubi caput cervi habet pro ſtemmate.

Johannes Champian VI. ſacramentum præſtitit anno 1412.

Johannes Gobin VII. anno 1419.

RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP. Johannes Dormentinus VIII. interfuit Concilio provinciali ſub Johanne Juvenali de Urſinis anno 1455.

Johannes Richard IX anno 1469.

Georgius Marlot Doctor Theologus anno 1463.

Petrus Gaultier anno 1491.

Deſiderius Piffle obijt anno 1506.

Johannes Dhaulatte X. ultimus è Cœnobitis canonicè electus, qui Dionyſio Briçonnet Maclovienſi Epiſcopo, primo commendatario adverſanti, poſt ſex annos coactus ceſſit anno 1512, extinctus 1528, decima quinta Junij.

Dionyſius Briçonnet Epiſcopus Maclovienſis in Britannia, Commendatarius, anno 1512 chori Eccleſiæ ſat elegantis ſtructuræ fabricam fecit, juxta inſcriptionem in lamina cuprea inciſam extra ædificium pilæ affixa, quæ Gallico idiomate tempus, quo primarius lapis poſitus eſt, & nomen auctoris indigitat.

Regnant dixieme Pape Leon,
Et Roy premier François du nom,
L'an de grace cinq cent & vingt,
Au mois de Juin ici ſurvint,
Un noble Prelat de cœur net,
Meſſire Denis Briçonnet,
De ſaint Malo Sire & Eveſque,
Et de Lodeve & outre avecque,
Abbe de ſaint Martin d'Eſparnay,
Prieur de Taraſcon, Coſſay,
Et grand Archidiacre de Reims,
Et d'Avignon, lequel aux mains,
Humbelement profund à terre,
Aſſit la premiere pierre,
Sous ce pillier. &c.

Franciſcus de Champgirant Decanus Maclovienſis.

Philippus de Lenoncourt Epiſcopus Catalaunenſis, Cardinalis, domum abbatialem conſtruxit anno 1530.

Jacobus Luillier dictus de Boulencourt Protonotarius apoſtolicus, Prior S. Mauricij Remenſis, qui ædem abbatialem inchoatam abſolvit.

Aimarus Hennequin Epiſcopus Redonenſis, Canonicus Pariſienſis anno 1558. ornamentis ſacrarium Eccleſiæ inſtruxit, poſt quem dominus de Vignoles regius Præfectus Sparnacenſis anno 1591. proventibus Abbatiæ potitus eſt: unde Emin. Cardinalis Aldobrandinus, ſummi Pontificis nomine conqueſtus eſt eminentiſſimo Cardinali d'Oſſat, quòd Rex Galliæ hæretico Abbatiam commendâſſet, epiſt, 51.

Johannes le Roy dominus d'Ameſſaintes, Conſiliarius curiæ Parlamenti, & Archidiaconus Pariſienſis anno 1597, exceſſit 1606.

Carolus de Gonſague, filius natu minor Ducis Nivernenſis anno 1613.

Franciſcus du Drac ex Baronibus Danevoux anno 1619.

Claudius Violart, Remenſis Archidiaconus Campaniæ, ex permutatione cum Franciſco anno 1639.

Antonius

Antonius Loiſel ex ceſſione præbendæ in Capella-ſacra Palatij regij Pariſiorum cum Claudio facta.

Porro ab aliquot annis in Sparnacenſe Phrontiſterium à Canonicis Regularibus Congregationis Gallicanæ inducta eſt reformatio, miſſis à Superiore generali ſodalibus, in ritibus Auguſtinianis optimè inſtructis, quò Religionis vigor, qui temporis lapſu multum intepuerat, in priſtinum ſtatum eorum ſtudio revocetur, cui rei ſollerter & ſtrenuè incumbunt, cum ſpirituali totius urbis fructu, & populorum viciniæ, qui novæ plantationis bono odore recreantur, & cum redituum temporalium incremento.

Lauduni apud Sanctum-Johannem velatis mulieribus Benedictini ſubrogantur.

CAPUT XXXVIII.

An. 1128.

CANONICORUM Regularium ſæcularibus recèns facta ſubſtitutio apud Sparnacum, nobis anſam præbet diſſerendi hîc de ſimili Benedictinorum ſubrogatione in locum Monialium, quæ eodem anno apud ſancti Johannis Laudunenſis Parthenonem contigit, eò vel maximè, quòd Matthæus Albanenſis in Conventu Remenſi, Raynaldo Archiepiſcopo conſentiente, prædictam innovatiónem ut Legatus Apoſtolicus approbavit, uſúſque ſit operâ Drogonis ſancti Nicaſij Prioris ad eam promovendam, quem inter Inſignes noſtræ diœceſis ſupra collocavimus.

Et ut à vetuſtate tam nobilis Monaſterij ordiar, operæpretium eſt hîc referre quæ narrat Hermannus Monachus de *Miraculis S. Mariæ Laudunenſis lib.* III. *cap.* XXII, ubi de Bartholomæo Præſule ex Canonico Remenſi, ad prædictam Cathedram promoto, ſic habet: *Poſt hæc ſancti Iohannis Baptiſtæ corrigere ſtatuit Abbatiam, quæ cunctis Alijs ſupra memoratis diæceſis,* ſcilicet, *Laudunenſis, Cœnobijs fertur antiquior & ditior atque nobilior fuiſſe. Hanc ſiquidem beata Salaberga, ſicut in ejus vita legitur, conſtruxit, & Sanctimoniales ibi ponens, earum ipſa prima fuit Abbatiſſa. Tanta verò auctoritate ſtuduit eam ſublimare, ſicut refert antiquitas, ut quemadmodum in Apocalypſi Iohannis legitur:* Scribe ſeptem Eccleſijs, quæ ſunt in Aſia; *ita etiam hanc Abbatiam cupiens eſſe velut alteram Aſiam, ſeptem Eccleſias in ea ædificaverit. Harum primam, quæ principalior eſſe noſcebatur, in honorem ſanctæ Genitricis condita, appellari voluit ſanctæ Mariæ Profundæ, ad differentiam forſitan majoris Eccleſiæ, in qua epiſcopalis Sedes conſiſtit. Secundam ſancti Michaelis, & omnium Angelorum: Tertiam S. Iohannis Baptiſtæ (inter alias celebrem) ut quando cùmque Rex Francorum in diebus ſollemnibus Lauduni coronandus eſſet, in ipſa præcipuè coronam auream portaret. &c.* Beatæ autem Salabergæ morienti ſucceſſit filiâ ejus ſancta Anſtrûdis & aliæ permultæ per trecentos & amplius annos Abbatiſſæ, quas recénſet R. P. Lucas Acherius, vir juxta eruditus & pius, in ſuis analectis ad vitam S. Salabergæ, ubi ſub primis Abbatiſſis trecentas aliquando Moniales vixiſſe, uſque ad Adelaïdem Reginam Ludovici ſexti ſponſam, quæ prædictum Monaſterium, non Abbatiſſæ titulo, ſed uxoriæ dotis jure poſſedit. Quod nefandi commercij genus ſub Regibus ſecundi ſtemmatis natum, illâ ætate reluxit in exitium obſervantiæ regularis, quæ ſenſim tepeſcere cœpit, &

Herman lib. 3. de Mirac. S. M. Laud. cap. 22.

Apoc 1. c. 11.

Sancta Salaberga circa annum 640. ex ſuburbano Leucorū oppido Lingonicoque confinio, claris orta natalibus nobile Monaſterium Dei-paræ Virgini primùm, cum B. Iohanne fratrē condidit multis Regum & Principum donarijs ditatū.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. An. 1128.

& ex laxiori vivendi modo in peius ruere, etiam in bonis temporalibus, unde ſubdit idem Auctor coætaneus.

Herman. ibidem.

In diebus verò præfati domini Bartholomæi Epiſcopi, antiqua religio non parum in eodem Monaſterio refriguerat, exteriores quoque poſſeſſiones paullatim diminuta erant; ſed & nonnulla ſiniſtra fama de eiſdem Virginibus dicebantur. Vnde multùm contriſtatus idem Pontifex, videbat enim eas frequenter à ſe commonitas emendationem quidem verbo promittere, ſed facto non implere. conſilio & auctoritate domini Papa Innocentij, dominique Raynaldi Remorum Archiepiſcopi, Ludovici quoque Regis Francorum, ad quem eadem Eccleſia propriè pertinere dicebatur, omnes pariter illas Sanctimoniales ex illa ejecit. Aſſumens quoque virum religioſum domnum Drogonem Cænobij S. Nicaſij Remenſis Priorem, eum ibidem primùm Abbatem ordinavit, & Monachos illic ex diverſis Monaſterijs poſuit. Sed cùm jam illic, Deo donante, non parum proficeret, bono odore ſapientia & probitatis ejus longè latéque diffuſo, præfatus Papa Innocentius obedientia vinculò conſtrictum, eum Romam ire coëgit, & urbis Oſtienſis Epiſcopum conſecravit.

Ex his liquidò conſtat quid Bartholomæum Laudunenſem Epiſcopum impulerit ad Nonnas è ſua ſede expellendas, patétque adhuc clarius ex Comitijs provinciæ Remenſis Attrebati VI Idus Maij anno 1128 habitis ab univerſis Præſulibus, ubi Rege volente, decretum eſt, ut Monachi Cœnobium ſancti Johannis, ejectis prius Monialibus, occuparent, quo ſtatuto ab Matthæo Albanenſi Epiſcopo Cardinali Sedis apoſtolicæ in Gallias Legato, eodem anno in Conventu Remenſi Sanctimoniales apud Crandelam villam vitæ reſiduum tranſacturæ ablegantur.

En Ludovici VI diploma è Tabulario Laudunenſi deſumptum.

An. 1128. » IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Ego Ludovicus Dei » miſericordiâ in Regem Francorum ſublimatus notum fieri volo omnibus » Fidelibus, tam futuris, quàm inſtantibus, quòd in Conventu quem fidelis » noſter Raynaldus II. venerabilis Remorum Archiepiſcopus, Attrebati cum » univerſis ſuffraganeis ſuis Epiſcopis & Abbatibus, VI Idus Maij tenuit, ubi » & nos præſentes aderamus, ipſe & Bartholomæus venerandus Laudunenſis » Epiſcopus humiliter nos convenerunt, cum multa precum inſtantia poſtulantes, ut Laudunenſem B. Mariæ & beati Johannis Eccleſiam, quæ re- » galis Abbatia eſt, quia Sanctimoniales, quæ ibi ab antiquo fuerant, nimis » indignè & enormiter ſe habebant, ad meliorem Religionis ſtatum duci, » & Monachos ibidem ſubſtitui concederemus. Quam profectò petitionem » rationabilem & utilem cognoſcentes, voluntati eorum & conſilio aſſen- » ſum dedimus, & in prædicta Eccleſia Abbatem & Monachos ſubſtitui, & » haberi in perpetuum, ſalvo ibi in omnibus jure Regio & Adelaïdis Regi- » næ uxoris noſtræ dotalitio, benignè quidem conceſſimus, ita ſiquidem » quòd ſubjectionem illam, quam cæteræ Abbatiæ noſtræ, quæ in Epiſco- » patu Laudunenſi ſunt, Laudunenſi Epiſcopo debent & exhibent, Abbatia » illa eidem Epiſcopo, ſine aliquo juris regij detrimento, debeat & exhi- » beat. Quod ne valeat oblivione deleri, ſcripto commendavimus, & ne » poſſit à poſteris infirmari, ſigilli noſtri auctoritate & nominis charactere » ſubter firmavimus.

» Actum Attrebati publicè anno incarnationis Verbi 1128, regni noſtri XX, » aſtantibus in palatio noſtro quorum nomina ſubſtituta ſunt & ſigna.

» Signum Ludovici Buticularij.	Signum Alberici Camerarij.
» Signum Hugonis Conſtabularij.	Dapifero nullo.

» Data per manum Simonis Cancellarij.

Signum

Signum Raynaldi Remenſis Archiepiſcopi. Sig. Garini Ambianenſis Epiſcopi. « RAYNALDUS.
Signum Simonis Noviomenſis & Tornacenſis Epiſcopi. Sig. Roberti Attrebatenſis Epiſcopi. « XLVIII.
Sig. Johannis Morinenſis Epiſcopi. Signum Clarembaldi Silvanectenſis Epiſcopi. « ARCHIEP.
Signum Petri Belvacenſis Epiſcopi. « *An.* 1128.

Eſt & alia charta ejuſdem Regis, quâ confirmat bona prædicti Monaſterij, ejúſque reformationem approbat, ſalvo dotalitio uxoris ſuæ, anno 1137. his verbis.

LUdovicus Dei gratia, &c. Notum facimus Monaſterium B. Mariæ « *An.* 1137.
& B. Johannis regalis Abbatiæ, quod in civitate Laudunenſi ſitum « eſt, divina, ut credimus, inſpiratione bonorum illuſtriúmque virorum « conſilio ac noſtræ ſerenitatis aſſenſu, in ſacræ religionis Ordinem, reformatum; ejectâ ſiquidem mulierum ſpurcitiâ, quarum vita & civitati pernicies, « & ipſo Monaſterio puteus erat interitûs, fidelium noſtrorum tam Epiſcoporum, quàm Abbatum unanimi electione, Abbatem inibi ac religioſæ « vitæ Monachos ad honorem Dei & coronæ noſtræ gloriam ſanximus inſtitui, quorum paci ſtudentes in poſterum, regiæ majeſtatis præcepto ſtatuimus, ut in omnibus, ſalvo jure regio & conſortis noſtræ Adelidis Reginæ « dotalitio, Abbas & Monachi, quibus idem locus perpetuò deputatus eſt, « quietè teneant quæcúmque huic Monaſterio collata ſunt, quorum nonnulla placuit annotari, Eccleſiam ſancti Petri Monaſterio ſancti Johannis « contiguam, &c. «

Actum publicè apud Sanctum-Germanum in-Laya anno 1137. annuente « filio noſtro in Regem ſublimato anno IV, & Adeleïda Regina. «

Decretum Matthæi Albanenſis Epiſcopi, & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Legati.

MAtthæus Dei gratiâ Albanenſis Epiſcopus, & apoſtolicæ Sedis Legatus univerſis Fidelibus ſalutem. Quod in Conventu Attrebatenſi « ſancto Spiritu cooperante à venerabilibus Fratribus Raynaldo Remenſi « Archiepiſcopo, Bartholomæo Laudunenſi, Giſleno Sueſſionenſi, ceteríſque « illius diœceſis Epiſcopis & Abbatibus, aliíſque religioſis perſonis de expulſione « Monialium, in Eccleſia S. Mariæ ſanctíque Johannis Laudunenſis minus « honeſtè viventium, & de ſubſtitutione Abbatis, & Monachorum ibidem « Deo religioſè ſervientium, conſtitutum eſt, Ludovico Rege Francorum « præſente, annuente, & ſuo præcepto firmante, nos in Remenſi Conventu, « conſilio & petitione venerabilium Fratrum, Remenſis & Senonenſis « Archiepiſcoporum, atque Abbatum plurimorum, aliarúmque religioſarum perſonarum comprobavimus, & Sedis apoſtolicæ auctoritate, & muni- « mine in perpetuum confirmamus. «

Exſtat Innocentij II Papæ reſcriptum ad Drogonem Abbatem de eadem re, datum apud Rohænnam XI Nonas Novemb. Drogo autem hic S. Nicaſij Prior Adelaïdæ ſucceſſit anno 1128, decimo ſeptimo Calend. Junij, Rege ſuam promotionem comprobante, rexítque Abbatiam uſque ad annum 1136, quo Romam ab Innocentio evocatus, Cardinalis Oſtienſis creatus eſt.

Drogo ſubſcripſit titulo Abbatis S. Iohannis Charta Raynaldi Archiep. pro piſcatura Vidula in Tabulario S. Theoderici.

Quid verò Regem tunc & Epiſcopos Attrebatum vocaverit, ex Flandricis annalibus paucis accipe. Caroli Boni cæde à Stratenſibus (præpotens erat in Brugenſibus familia) cùm ad Ædem S. Donatiani oratum iviſſet, nequiter patratâ, Ludovicus Francorum Rex, ut Flandris, tanquam ſupremus dominus, novum daret Comitem, Guillelmum Ducem Normanniæ ab

Henrico

Henrico patruo Normanniâ pulſum, Attrebatum adduxit, eúmque rejectis omnibus, qui jus ad Comitatum, ſanguinis affinitate prætendebant, auctoritate regia in poſſeſſionem Flandriæ collocat; tum ex Attrebatibus Inſulam, Gandavum, Brugáſque inaugurandi gratiâ circumduxit. Hic obtenta Flandriæ poſſeſſione, non modò de recuperanda Normannia, verumetiam de aſſerendo Regno Angliæ conſilia capiens, ad avaritiam ſe prorſum convertit, genti liberæ impoſuit vectigalia, dignitates, officiáque publica quæſtui habuit, Magiſtratus pretio creavit, nihílque intactum reliquit, quominus bellis gerendis aurum coacervaretur. Diuturnis his Flandri feſſi malis, de Guillelmi Comitis inexplebili avaritia, & rapacitate conqueſti, graviterque ob ademptam pæne omnem ſibi libertatem frementes, fortiſſimum virum Theodoricum Comitis Alſatiæ filium evocant, ut debitum ſibi jure hereditario imperium capeſceret. Sub adventum Theodorici, Normanno celebriores civitates ſummo omnium conſenſu portas clauſerunt, cauſámque repentini tumultûs, defectioníſque percontanti libere reſponſum, Principe ſibi, parentéque, non expilatore opus eſſe, quæ Flandrici ſcriptores fuſius proſequuntur.

Flagrantè diſſidio pro Flandriæ Comitatu, Inſulæ Canonicos B. Petri magna penuria inceſſerat, ob graves Eccleſiæ cauſâ impenſas ab his toleratas, cui ut ſubvenirent, à vaſſallis pro more auxilia petierunt. At hi, forſan ſacræ gentis odio, pertinaciter obrogavêre, & ne quid ſubſidij darent ad Comitem Guillelmum mittunt, doníſque ad eorum partes ſuſcipiendas alliciunt. Hic dicto vetuit, nequid ab ſuis Canonici peterent: hac ſanctione vehementer perculſi Canonici, & quòd Eccleſiæ ſuæ jura infringerentur, è ſuo Collegio ad Regem & Remenſem Archiepiſcopum legavêre, qui Eccleſiam ſuam ab injuria vindicari poſtularent. Rex & Archiepiſcopus acribus ſtatim litteris Guillelmum exagitârunt, miſſúſque eſt ab his Inſulam Johannes Morinenſis Epiſcopus, ut re diligenter inquiſita, pro Canonicis ſententiam diceret. Auditis igitur multis, tam ſacri cœtus, quàm primæ nobilitatis teſtibus, publicè cenſuit tantum Canonicis jure in ſubditos competere, quantum in ſuos habent regionis Principes, idcóque nulli Principum fas eſſe, tam inſigni jure hos per libitum exuere. Eo pariter anno multos in pago Sueſſionenſi ſacro igne accenſos ad Eccleſiam beatæ Dei genitricis, quæ in civitate ſita eſt, conveniſſe fertur, ibíque diebus paucis miſericordiam Dei, & B. genitricis opem præſtolantes, ſalutem ipſius meritis conſecutos; ita ut intra quindecim dies, centum & tres nominatim, præter aliquot virgines diſtortas, exſtincto igne ſanitati redderentur. Facta ſunt ibi deinceps alia miracula, quæ ex inſtituto refert Hugo Farcitus, & ex eo Vincentius Bellovacenſis.

Scripſit Raynaldi Archie. ad Comitem Guillel pro privilegijs Canicor. S Petri Inſulenſis de hoſpitib⁹ vel, pro jure quod habebant in hoſpites (vel ſubditos) *ex hiſtoria Bethunienſi.*

Hoc pariter jure gaudebāt plures Epiſcopi & Abbates ante communiarum erectionem.

Sacer ignis ſævijt etiam Cameraci, Atrebati utrobique flammis contractis de B. Virgine remediū obtinuere.

Philippus filiorum Regis maximus Remis inauguratur. Apud Ciſonium regulares Canonici ſæcularium ſedem obtinent. Innocentius II Gallias petit.

CAPUT XXXIX.

PHILIPPUS Ludovici Regis primogenitus, cùm annis maturus eſſet, rebúſque gerendis ſatis idoneus, pater ejus ut ſibi jam ſeneſcenti auxilio foret, ad pacem Regni feliciter ſtabiliendam, Remos eum deducendum eſſe ſtatuit, ut coram Franciæ Optimatibus regali diademate

demate inſigniretur: nec apologia Ivonis Carnotenſis nuper evulgata moram fecit, quamvis in ea jus antiquum Remenſis Eccleſiæ labefactari quodammodo videretur. Potiora ſiquidem apud eum fuêre veterum exempla, quàm futiles quædam rationes ſuſceptæ cauſæ gratiâ ab Ivone, forſan nocendi ſtudio excogitatæ. Conventus hic à Rege indictus, haud dubiè celebris fuit, nam Ludovicus cunctis carus erat, ut afflictorum pater, & vindex publicæ libertatis. Raynaldus Archiepiſcopus Regis propoſiti certior factus, ſe præſentem cum Suffraganeis exhibuit, rebúſque ad tantam ſollemnitatem rite diſpoſitis, juniori Regi coronam impoſuit, Henrico Anglico Rege Ducis Normanniæ munus obeunte, xiv Aprilis die Reſurrectionis dominicæ anno 1128. Chronicon Mauriniacenſe de hac inauguratione breviter ſic loquitur: *Cum enim apud Remim nobiliſſimam Galliæ Metropolim, Rex Ludovicus primogenitum filium ſuum Philippum ungi faceret in Regem, ſecúmque coronari, Thomas hujus loci Abbas cum Bartholomæo ſancti Martini Priore huic tam celebri interfuêre Conventui.* Extſtat in Tabulario ſancti Theoderici prope Remos charta Simonis Tornacenſis, Remis data anno 1128, quæ Epiſcoporum & Abbatum nomina præferre videtur, qui huic inaugurationi præſentes fuerunt: nam præter Simonem Epiſcopum, Matthæus Albanenſis S. R. E. Legatus legitur, Raynaldus Remenſis Archiepiſcopus, Petrus Belvacenſis, Joſlenus Sueſſionenſis, Goffridus Carnotenſis, Theodoricus Abbas ſancti Eligij, Balduinus Abbas ſancti Quintini-in-inſula, Raynaldus Abbas ſancti Bartholomæi, Gauffridus Abbas ſancti Medardi, Simon Abbas ſancti Nicolai-de-ſaltu, Alviſius Abbas Aquincinctenſis, Robertus Archidiaconus Tornacenſis, &c.

An. 1129.

Everardus hic Gestâ Ludovici Imperatorum ſororē duxerat. Etiā de eo Flodoardus.

Everardum Comitem ac Ciſonienſem Toparcham, Canonicorum ſodalitium apud Ciſonium inſtituiſſe, Tomi primi lib. iv. cap. iii. diximus. In eo cùm Canonicorum potior pars à primæva vivendi ratione deflexiſſet; auctoribus maximè Liethardo & Roberto Canonicis, iiſque agentibus, Herimanno Præpoſito nobili viro Inſulenſi, qui pro ſuſcipiendo etiam religionis habitu, & divi Auguſtini Canonicorum regulâ, coram Remenſi Archiepiſcopo ſacerdotijs & dignitatibus ſe exuêre, novus Canonicorum cœtus in locum ſæcularium inductus eſt, multis ſub prædicto inſtituto certatim coeuntibus, quibus Raynaldo Archiepiſcopo probante, Anſelmus è Cœnobio S. Dionyſij Remenſis præfectus, pietate ac doctrina clarus, *quamvis hic admodum reluctaretur*, inquit Buzelinus; *& Remis ſubeſſe mallet, quàm illic præeſſe.* Inter multas nihilominus vexationes, & probra ab iis, quibus ingrata hæc mutatio fuerat, illata, pacificè Ciſonij Abbatiam moderatus eſt, cum magno animarum lucro & Religionis emolumento.

An. 1130.

Raynaldus Rem. Archiepiſcopus omnia bona Henniacenſis Cœnobij cōfirmat auctoritate Metropolitana, altero lapide à Lenſi in Arteſia: altare quoque ejuſdem loci

Refert eodem anno Vaſſeburgius Henricum Virdunenſem Epiſcopum, qui ex ſchiſmatico partes Romanæ Eccleſiæ ſuſceperat in Concilio Remenſi ſub Calliſto II, negligentiæ & cujuſdam pravitatis inſimulatum fuiſſe apud Honorium ſummum Pontificem, qui Matthæo Albanenſi Legato per Gallias ſtatim dedit in mandatis, ut coacta Catalauni Synodo, querelas Cleri Virdunenſis, ac civium andiret coram Archiepiſcopo Remenſi, Bernardo Abbate Clarevallenſi & Urſione S. Dionyſij Remenſis Abbate. Henricus mandato Papæ huic pariter interfuit, ut objecta dilueret, at monitus à S. Bernardo Synodi expetendam non eſſe ſententiam, ſi ſibi conſultum eſſe velit, Epiſcopatum abdicat, cui petente Clero Virdunenſi Urſio Abbas S. Dionyſij Remenſis ſubrogatur, merito quidem commendabilis, ſed non ita præditus robore, ut à prædeceſſore diſſipata in

curam animarum omnium Henniaſi manentium & ſi Eccleſia violari contigerit Abbas, acceptâ ab Atrebatenſi Epiſcop. aquâ reconciliationis, poſſit reconciliare, &c. Romæ Indict. vij. an. 1129.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1127.

in integrum reſarciret : unde vix infulas induerat, cùm primis difficultatibus ceſſit, ac profectus ad Innocentium II, qui Leodij Synodum convocârat, ſupplex ab eo petijt, ob infirmitates à præfectura abſolvi.

Raynaldus Comes certus quàm puſillo eſſet animo, ob hoc præſertim parum æquus erat, quòd ſacramentum fidelitatis Lothario Imperatori præſtitiſſet, dominium urbis ac Comitatum ad ſe trahere conatus eſt, coegítque Urſionem auxilio deſtitutum repatriare, ſicque ad Clauſtrum regreſſus poſt tres annos regiminis, ruríum in Abbatem S. Dionyſij à Fratribus electus eſt.

Honorio Papa functo XIV Febru. eodem planè die conclamatus eſt Innocentius pariter ejus nominis II, nobili familia, & olim profeſſione Monachus, quem è veſtigio Cardinales Honorio familiaritate propinquiores inſignibus induunt, ut ſic Petrum Leonis prævenirent, qui ad Papatum inhiábat. Hic, qui & Anacletus dictus eſt, ſubnixus ope Siciliæ Regis & quorumdam ſuæ factionis Cardinalium, nec-non majoris partis vulgi, quam largitionibus ſibi devinxerat, coegit Innocentium undique oppreſſum, ac ſine præſidio relictum, conſcenſa navi in Galliam ſe recipere. Deſcendens itáque navali itinere ad partes Galliarum, tutum & approbatum elegit ſuæ perſonæ & Eccleſiæ poſt Deum defenſionis aſylum Regnum nobiliſſimum Francorum, nuntiíſque ad Regem Ludovicum deſtinatis, ſibi & Eccleſiæ opitulari poſtulat. Rex pro ſua in Eccleſiam propenſione Concilium Archiepiſcoporum Remenſis ſcilicet, Senonenſis, Bituricenſis & Turonenſis, aliorúmque Stampis citò convocat, eorúmque conſilio, magis de perſona, quàm de electione ſollicitus, ſuo tamen aſſenſu eâdem approbatâ, ſtrenuum ſeipſum defenſorem fore pollicetur. Quin & ſuſceptionis, & obſequij primitias Cluniaci per Sugerium offert, quibus exhilaratus Pontifex, gratias & benedictionem Regi impertit, pergítque ſecurus uſque ad ſanctum Benedictum-ſupra-Ligerim, ubi Rex cum Regina & filijs lætus occurrens, nobilem, & ſæpius diademate coronatum verticem, TANQUAM AD SEPULCRUM PETRI, inclinavit, pedibus ejus procumbit, & cetera quæ Sugerius ſubdit de caſu Philippi novi Regis ex equo dejecti, & Ludovici fratris ejus inauguratione, à Mauriniacenſi pariter Chronographo accuratè referuntur hoc modo.

Sugerius in in vita Lud. Groſſi cap. 31.

Chronicon Mauriniacenſe ad an. 1130.

„ INnocentius à Germania rediens in Galliam dum Autiſſiodoro com-
„ moratur, cùm tempus convocandi Concilij, quod in feſtivitate B. Lucæ
„ Evangeliſtæ Remis celebraturus erat, appropinquaret, ... per
„ Aurelianenſem Stampenſémque tranſiens provinciam, ſuæ præſentiæ
„ Pariſius illuſtravit. Ingredienti tota civitas obviam ivit, à Rege Ludo-
„ vico Philippóque ejus filio favorabiliter excipitur, & egrediens hono-
„ biliter educitur, Aſt ut ille ait.

„ *Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.*

„ Inter lucidiſſimam proſperitatis ſerenitatem, ſubiti fulguris inopinatus
„ caſus oboritur, qui corda omnium ſuæ nimietatis horrore concuteret :
„ Philippus namque Rex & Regis filius, amœniſſimus puerorum flos, an-
„ nos plus minus quatuordecim à nativitate, à conſecratione verò duos
„ & ſex menſes habens, dum ſuper velociſſimum equum cum quibuſdam
„ ſequipedis luderet, in ipſa urbe, in angiportu quodam porcus occurrens
„ ex adverſo, in pedes equi incurſantis irruit, & equum cum aſſenſore
„ ſub ſe dejecit. Sic puer ille tener, & in quo Regni Francorum ſpes tota
„ ſita erat, horrenda morte tormentatus, rebus humanis exemptus eſt, &c.
„ Ceterum mortis hujus audito nuntio, Papa præcordialiter permotus,
„ mittit à latere ſuo ad conſolandum Regem venerabiles Epiſcopos Gau-

fridum

fridum Catalaunenſem, & Matthæum Albanenſem, qui ex Prioratu « RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1131.
S. Martini de Campis per Honorium Papam vocatus, & ad Epiſcopa- «
tum fuerat ſubrogatus. Initur conſilium, ut Rex quantocius Remos ad «
Concilium properaret, & Ludovicum filium, qui poſt Philippum natus «
erat, ſubrogaret in Regem. «

Rex poſt obitum filiȷ̈ Remos petit, ſummus Pontifex eum conſolatur, Ludovicúmque Juniorem, in Regem cæleſti conſecrat unctione.

CAPUT XL.

IGITUR Rex Ludovicus die ſabbati cum Radulfo Vermendenſium « *Idem Chron.* *Ibidem.*
Comite, qui ſibi cognatus & Major regiæ domus erat, multiſque Fran- «
corum Proceribus, Concilium ingreditur, tribunal aſcendit, & domini «
Papæ pedes oſculatur, juxta quem cathedrâ poſitâ ſedit, pauca pro filio «
defuncto peroravit, omnes ad lacrimas excitavit. «

Papa verò in Regem convertens intuitum, ſic orſus eſt fari: *Oportet*, inquit, *te, Rex optime, qui ſuper nobiliſſimam Francorum gentem tenes imperium, ad illius ſummi Regis, per quem Reges regnant, majeſtatem, mentis oculos attollere, & ejus voluntatem per omnia venerari. Ipſe enim gubernat omnia qui creavit omnia, & omnium habens ſcientiam, in univerſitate rerum nihil omnino vel facit, vel fieri permittit injuſtè, quamvis multa fiant injuſta. Morem habet ille piiſſimus Dominus, ô bone Rex, Fideles ſuos & proſperitatibus conſolari, & adverſitatibus erudire. Sicut enim in ſancta Scriptura legimus, quæ ejus Epiſtola de cælo per Spiritum-ſanctum ad nos in terra poſitos directa eſt, ipſe percutit & medetur, & flagellat omnem filium quem diligit.* Ego, *inquit*, occidam, & ego vivere faciam: percutiam & ego ſanabo. *Ne videlicet homo, qui ad imaginem Dei conditus, reatu tranſgreſſionis ad hujus mortalitatis tenebras devolutus eſt, pro patria diligat exilium: ſed quantocius redire feſtinet ad illam, de qua peregrinatur in terris, cæleſtem civitatem ſanctam Hieruſalem, cujus fundamenta ſunt in montibus ſanctis, hoc eſt in Apoſtolis noſtris*, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. *Advenæ etenim ſumus, & peregrini, ſicut omnes patres noſtri*, nec habemus hîc manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. *In ea cum Deo perenniter exſultant, qui carnales hic concupiſcentias viriliter conculcant. Ad eam filius tuus ſimplicitatis & innocentiæ puer emigravit:* Talium enim eſt Regnum cœlorum. *David, ô Rex, qui bonis Regibus exemplar virtutum fuit, dum filius illius langueſceret, graviſſimè ploravit: poſtquam verò mortuus nuntiatus eſt, de cinere & cilicio in quo jacebat exſurrexit, veſtes mutavit, manus lavit, ad convivium familiam convocavit. Impoſſibile enim eſt non fieri quod factum eſt: & ſciebat vir Deo plenus quantum peccaret, qui divinæ juſtitiæ, vel voto contrairet. Depone nunc igitur hanc, quam tibi carnalis generavit affectus, quam pectore vultúque geris, animi mæſtitiam: quia qui ſibi unum ſecum regnaturum ſuſcepit, plures qui poſtea regnare poſſent tibi dereliquit. Debes etiam & nos conſolari, ſcilicet homines extraneos, & à propriȷ̈s ſedibus expulſos, quos tu primus omnium pro amore Dei & B. Petri in Regno tuo honorificè ſuſcepiſti, obſequiȷ̈s honorâſti, beneficiȷ̈s onerâſti. Reddat tibi Dominus vicem & perpetuam mercedem, domine Rex, in illa,*

Marginal references: Prov. 8. B. 15. — Heb. 12. B. 6. — Deut. 32 f 39. — Gal 4. d 26 — Heb. 13. c 14. — Matth. 19. b 14. — Lib. 2. Reg. d. 16.

RAYNALDUS II. *de qua*, Glorioſa dicta ſunt, *civitate, & in qua eſt vita ſine morte, aeternitas ſine labe, gaudium ſine fine.*

XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1131.

„ Hujus orationis mirabili velut antidoto, ſaucium cor Regis ſanctus „ Apoſtolicus delinivit, ac protinus ſurgens in pedes, oratione dominica, „ ſicut mos chriſtianus exigit, dicta ſub ſilentio, pueri defuncti animam „ abſolvit. Dein Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates per obedientiam mo- „ nuit, quatinus ſacris atque feſtivis, ſicut erant in Conventu, veſtibus in- „ duti, die craſtina, quæ Dominica futura erat, ſeſe repræſentarent, & con- „ ſecrationi novi Regis intereſſent.

„ Igitur eo die ſolitò clarior ſol illuxit, & rebus agendis ſuum obſequium „ ovanter præſentare viſus eſt. Papa mane ſummo de Palatio Pontificis „ egrediens cum ſuis Cardinalibus & Archiepiſcopis, Epiſcopis & Abbatibus, „ ad Eccleſiam B. Remigij, ubi Rex cum filio hoſpitatus erat, perrexit, & „ cum magna devotione atque proceſſione Monachorum decentiſſimè ſuſ- „ cipitur. Ibique Romani Pontificis omnibus inſignibus indutus, ac ut ſibi „ conſuetudinis eſt in ſacris magniſque feſtivitatibus, Frigio coronatus, in- „ numera eccleſiaſtici atque militaris ordinis, plebiſque multitudine conſti- „ patus, ad Eccleſiam matricem, quæ in honore B. Mariæ conſecrata eſt, „ cum puero conſecrando pervenit. Ante fores Eccleſiæ eos exſpectabant „ Rex, Proceres ejus, Archiepiſcopi, quidam Epiſcopi, Abbates, Monachi, „ Canonici, Clerici, conſcholaſtici, qui de diverſis Galliæ ac germaniæ par- „ tibus ad Concilium confluxerant. Intrant Eccleſiam, puerum ad altare „ præſentant, & oleo quo ſanctus Remigius per angelicam manum ſibi præ- „ ſentato Clodoveum Regem Francorum in CHRISTIANUM unxerat, „ puerulum decem annos plus minus habentem cum ingenti tripudio domi- „ nus Papa conſecravit. Fuerunt qui dicerent numquam in Francia ſimul „ eveniſſe Concilij celebrationem, & ab ipſo Romano Pontifice factam „ Regis conſecrationem. Itaque Rex Ludovicus ſumpta poſt lamentationem „ conſolatione, cum conjuge & filio & Curia ad tractanda Regni negotia „ reverſus eſt.

Hanc Regis inaugurationem conſultò ponit ob oculos Innocentij Petrus Mauricius Abbas Cluniac. quò eum flectat animum maximè in Regem Ludovicum commotũ propter Petrum Bituric. Archiep.

Pro Domino Rege Franc. *inquit*, magno nobili & ſpeciali filio veſtro benignitatem deprecor apoſtolicam, ut quia non ſolùm Rex eſt, non ſolùm magnificus Rector Chriſtiani populi eſt, ſed etiam quia opus manuum veſtrarum eſt, quem ad Regnum provexiſtis, quem ſacris manibus inunxiſtis, quem Gallis noſtris potentioribus Regem deſignatis.

Order. Vit. lib. XIII. Eccl. hiſtor.

Luberet pariter hîc attexere quæ habet Order. Vit. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. XIII ad annum 1134, ubi de Innocentij II itinere & geſtis differit.

„ Sequenti Dominico, *inquit*, Papa Sueſſionis Baſilicam S. Medardi Epiſ- „ copi dedicavit, & inde Remis ad Concilium properavit, ibiſque ſubli- „ mium multiplices cauſas perſonarum diſcutiens, ferè quindecim diebus „ permanſit. Illic affuerunt tredecim Archiepiſcopi & ducenti ſexaginta „ tres Epiſcopi, & Abbatum ac Monachorum & Clericorum magna „ multitudo. Illuc Rex & Regina ac tota nobilitas Franciæ confluxerat, „ & per Raynaldum Remorum Archiepiſcopum ad totam Synodum, „ ſuam petitionem fecerunt, ſcilicet Ludovicum pro Philippo fratre ſuo, „ quem paullo ante in Regem inunxerat idem Raynaldus, nempe „ die Paſchatis, Regem conſecrari poſtulaverunt. Innocentius igitur Pa- „ pa, VIII Calend. Novemb. filium Regis, Regem conſecravit, quæ „ conſecratio quibuſdam Francis utriuſque Ordinis diſplicuit: quidam „ enim laïcorum poſt mortem Principis ſpem augendi honoris habebant, „ quidam verò Clericorum jus eligendi & conſecrandi Principem Regni „ captabant. His itaque pro cauſis, nonnulli de ordinatione pueri muſ- „ ſitabant, quam procul dubio impedire ſi potuiſſent, ſummopere fla- „ gitabant.

Concilium

Concilium Remenſe, cui præfuit Innocentius II ſummus Pontifex, quid in eo actum, & quod ſanctorum Nortberti & Bernardi præſentia multùm contulerit ad eorum Ordines longè, latéque propagandos.

CAPUT XLI.

Concilium habitũ eſt menſe Octob. die Dominica ſcilicet feſto SS. Criſpini & Criſpiniani: ex Roberto de Mõte.

Præſentibus omnium Europæ gentiũ Epiſcopis. *Sugerius.*

PERACTA junioris Regis inauguratione, eodem anno & menſe ſummus Pontifex Innocentius, quæ hactenus in Gallia fuerunt, celeberrimum Remis tenuit Concilium, ſive ſtatum Eccleſiæ ſpectes, quæ pernicioſo tunc ſchiſmate laborabat, ſive illuſtrium virorum multitudinem ex toto pæne chriſtiano orbe collectam, inter quos melioris notæ Cardinales & ſanioris judicij, qui ſummum Pontificem ubique comitabantur, præ ceteris nominandi ſunt eo ordine, quo referuntur in Chronico Mauriniacenſi & in Charta Sandionyſiana, cui pariter ſubſcripſêre apud D. Doubletum.

Ex Chronico Mauriniacenſi.

Episcopi Cardinales.

Guillelmus Præneſtinus.
Matthæus Albanenſis.
Johannes Oſtienſis.
Guido Tiburtinus.

Cardinales Presbyteri.

Johannes Cremenſis de tit. S. Griſog.
Petrus Rubeus de tit. S. Martini.
Humbertus Rubeus de tit. S. Clem.
Gotielmus de titulo ſanctæ Ceciliæ.

Diaconi Cardinales.

Romanus de tit. S. Mariæ in Porticu.
Haimericus Cancell. Diac. Cardin. de tit. S. Mariæ-novæ.
Vui.... de titulo S. Mariæ in Vialata.

Ex Charta ſancti Dionyſij in Hiſtoria D. Doubleti.

Petrus Preſbyter Cardinalis ſancti Equitij.
Vvibertus. Preſbyter Cardinalis tituli ſancti Clementis.
Ruſticus Preſbyter Cardinalis tituli ſancti Cyriaci.
Gregorius Diaconus Cardinalis tituli ſanctorum Sergij & Bacchi.
Albertus Diaconus Cardinalis tituli ſancti Theodori.
Vvi...... Diaconus Cardinalis tituli ſanctæ Mariæ in Vialata.

Sed nihil æquè venerabilem hunc conſeſſum, poſt ſummum Pontificem commendabat, ac ſanctiſſimi Nortberti Magdeburgenſis Archiepiſcopi præſentia, opinatiſſimæ ſanctitatis, per quem canonicus Ordo ſub nomine Præmonſtratenſis (cujus & confirmationem hic obtinuit) in antiquum Religionis decus refloruit; & beatiſſimi Bernardi Clarevallenſis in Eccleſiæ firmamento radiantis ſtellæ, ***Qui in formidoloſi ſchiſmatis flamma, quâ chriſtianus orbis flagrare incæperat, luſtrauit prouincias, infectum reddidit quicquid factum non oportuit***, inquit Cæſarius lib. XIV. cap. XVII.

Alexander Aquicinctẽſis apud Molanũ in Indiculo.

Huic etiam Synodo, inter has totius religionis margaritas, enituit Goſvinus Alviſij ſucceſſor in Monaſterio Aquicincti, de quo fertur, cùm Remos cogitaret, unicum, quem pro itinere nummum in marſupio habebat, ante diſceſſum pauperi erogâſſe, quem tamen toties reperiebat, vel alterum ſimilem, quoties eroganda eſſet eleemoſyna, cui valde propenſus fuit, nec ulli pauperi denegabat.

RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP.

An. 1131.

* *F. viribus.*

Chron. Maur.

* *F. auſteritatis.*

„ Ceterùm die Craſtina (*ſubdit Chronicon Mauriniacenſe ſcilicet poſt novi Regis unctionem*) domino Papæ in Concilio reſidenti per quendam Magdeburgenſem Archiepiſcopum præſentaræ ſunt litteræ à Lothario Rege Alamannorum, in quibus rurſus & obedientia promittitur, & quòd ſe àd expeditionèm cum * juribus omnibus Regni ſui præpararet, intimatur. Similiter etiam Rex Anglorum Henricus per Hugonem Archiepiſcopum Rotomagenſem & ornatiſſimas litteras miſit, & fidelem obedientiam promiſit. Reges quoque citerioris Hiſpaniæ, Senior Hildefunſus, & interioris junior Hildefunſus, miſſis per Epiſcopos ſuarum provinciarum epiſtolis Papam ſalutant, ſeſe filios obedientes denuntiant, auxilium contra Chriſtiani nominis inimicos, & regionum illarum invaſores Morabites, ſuppliciter efflagitanr. Fuerunt ſiquidem & lætitiæ & admirationi ad id negotium pertinentes excellentiſſimorum Heremitarum Carthuſienſium litteræ, quæ per quendam venerabilem Abbatem de Ordine Ciſtellenſi delatæ, & in Concilio per Gaufridum Carnotenſem Epiſcopum recitatæ ſunt. Erant autem Carthuſienſes in jugis Alpium angelicam degentes vitam, ſupereminentiſſimæ religionis & incomparabilis * auctoritatis viri.

His expeditis actum de electione Innocentij, promulgatáque excommunicatio in Petrum-Leonis Antipapam, ut habetur in geſtis S. Nortberti Magdeburgenſis Archiepiſcopi, qui unà cum ceteris Antiſtitibus interfuit, éſtque item mentio ejuſdem Concilij in vita S. Bernardi, qui & ipſe adfuit, cùm eum à ſe ſeparari Pontifex non pateretur, atque in eo multa ad honorem Dei diſpoſita fuiſſe traditur. Sed quænam ea fuerint, præter jam dicta, & quæ ſparſim leguntur apud auctores, nihil prorſus in Archivis reperi. Extant tamen duo ſermones, apud eumdem S. Bernardum, habiti in Concilio coram ſummo Pontifice; alter ad Clericos, ad Epiſcopos altèr, cùm tamen potius in Epiſcopos dicti eſſe reperiantur, quaſi horum vita tunc haud eſſet conſentiens dignitati. Hos quidem S. Bernardi nomine evulgatos, & ejus inter ſcripta recenſitos, commentum potius incerti auctoris eſſe, admonuit cenſura recentior.

Hiſtoria Tornacenſis à Cognato edita meminit facultatis conceſſæ à ſummo Pontifice Innocentio, tempore Concilij Remenſis, beato Alberto Anachoritæ excipiendi confeſſiones eorum, qui in cellula ſua eum conveniebant. Erat is S. Criſpini in Hannonia Monachus, qui auſterioris vitæ ſtudio in eremum, Abbatis ſui conſenſu, ſeceſſerat; cùm autem ob ejus ſanctitatis famam, maximus fieret ad eum plebis concurſus, ut ab eo pœnitentiæ ſacramentum ſuſciperent, eam, quam prius à Paſchali & Honorio obtinuerat licentiam, Innocentius confirmavit reſcripto Remis dato XII. Calen. Novemb. ubi hæc verba habentur; *Pœnitentiam dare, & abſolutionem confitentibus peccata ſua, tibi auctoritate Dei & B. Petri ac noſtra concedimus. Inſuper ut in Oratorio tuo licentiam habeas oſtijs apertis Miſſas celebrare, etiamſi pro aliquo forisſacto patria reliqua in bannizata fuerit.*

Ordo Præmonſtratenſis confirmatur à ſummo Pontifice.

Sub finem Concilij obtulit ſummo Pontifici Nortbertus privilegia Eccleſiæ Magdeburgenſis ſenio pæne obliterata, petens ab eo, ut de novo confirmarentur; ſupplex etiam poſtulavit approbationem ſui Ordinis, qui Præmonſtratenſis dictus eſt, à loco ſeu prædio ex Abbatia S. Vincentij Laudunenſis dependente, quod Bartholomæus Epiſcopus ab Abbate Seifrido obtinuit, dato illi pro commutatione altari de Lariaco, ſalvo jure Synodi. Quod verò ſpectat ad S. Bernardum, quem à ſe ſummus Pontifex ſeparari non patiebatur, gladio verbi divini ſuccinctus ſchiſmaticorum frangebat audaciam, ac per os ejus purpurati Patres, Reges, Principéſque terrarum, quaſi per commune mundi oraculum loquebantur. Hi duo viri pietate & doctrina inſignes, tantæ erant auctoritatis, ut

ut Epiſcopi certatim eos invitarent, imo & compellerent ad Monaſteria in ſuis diœceſibus conſtruenda, quibus nunc mirum in modum illuſtrantur, ad quod Concilia Remis habita, ubi eorum virtus enituit incredibiliter contulerunt.

De his Robertus de Monte Appendice ad Sigebertum ſic diſſerit: *Sub his temporibus Ordo canonicus Præmonſtratenſis & monaſticus Ciſtercienſis, quaſi duæ olivæ in conſpectu Domini, pietatis lumen, & devotionis pinguedinem mundo miniſtrabant, & quaſi vites fructifera Religionis palmites circumquaque propagabant, & per omnes ferè Chriſtiani orbis terminos, bonæ opinionis paullatim odore diffuſo, novas Abbatias, ubi antea Dei cultus non fuerat, conſtruebant.* Et paullo poſt. *Erat circa hæc tempora pulchra ac decora facies Eccleſiæ, diverſorum Ordinum ac profeſſionum circumdata varietate, dum hinc Præmonſtratenſes, hinc Ciſtercienſes inde Cluniacenſes Monachi, tum & diverſi habitûs & profeſſionis Sanctimoniales, & mulieres Deo devotæ in continentia atque paupertate ſub obedientiæ jugo regulariter viventes, fenore religionis invicem provocarent, & nova certatim diverſis in locis Monaſteria fundarent. Cum his etiam Monachi Carthuſienſes, & ipſi paullatim pullulabant, qui præ ceteris continentes, peſti avaritiæ, quâ plurimos ſub Religionis habitu laborare videmus, terminum poſuerunt.*

His omnibus Eccleſiarum Primarij ac Comites, prout quiſque erga ſingulos animatus erat, altaria, ſilvas, terras arabiles, prædia certatim offerebant, pro ædificando de novo, aut dotandis Monaſterijs. Inter eos meritò primas obtinent Remenſis provinciæ Epiſcopi & Nobiles: ſiquidem Canonicorum Regularium S. Auguſtini incunabula cis Alpes exceperunt Gervaſius Remis & Raynaldus, Guido, Rogerus Catalauni, Bellovaci Baldricus, Tornaci Johannes Morinenſis, &c. Præmonſtratenſis Ordo Cœnobiorum ſuorum natales debet Bartholomæi munificentiæ, quem Norberto quinque piaſſe, prædicti Epiſcopi docet Epitaphium. Claravallis Ciſtercij Filia clareſcit per totam provinciam, fecunda ſobole ac Monaſteriorum numero, Igniaci, Signiaci, Vallis-cellæ, Laudenſis, ad quorum molitionem S. Bernardus præſens incubuit. His omiſſis Montis-Dei Ordinis Carthuſiorum exordia auſpicabimur, quorum indefeſſo labore & theoriæ ſingularis ſtudio, veterum Anachoretarum auſteritas revixit in Eccleſia.

Cœnobia Canon. regular. Remēſe 1077. Phanops. 1108 Chequēſe 1108 Sparnac. 1108 Cēſontēſe 1129.

Odo Abbas ſancti Remigij, cooperante Raynaldo Remorum Archiepiſcopo, fundat Carthuſiam Montis-Dei ex bonis ſui Monaſterij, oblationibúſque Fidelium, qui ad tumulum beati Gibriani confluebant.

CAPUT XLII.

CARTHUSIA Montis-Dei ab exordio ſuæ inſtitutionis ad noſtram hanc ætatem incolarum ſanctitate, jugi obſervantia & ædificiorum cultu ſic excelluit, ut inter nobiliores Remenſis diœceſis Abbatias, quæ Reginaldo II ſedente clarere cœperunt, eam meritò collocandam cenſuerim: quamvis non Abbatia, ſed Eremi, vel Carthuſiæ nomen ex principe Gratianopolitana ſortita ſit. Huius initia & progreſſus, cùm

CARTHUSIA MONTIS-DEI. *An.* 1131.

cùm miraculi aliquid præſe ferant, mirum non eſt, quod citò coaluerit, ſitque alijs felicior in hoc, quòd temporum detrimenta vix ſenſit, tam regiminis ſagacitate, quàm abſolutâ æmulandæ religionis formâ, quæ in hac rerum, quam patimur, mobilitate & fluxu (quod omnium pæne Carthuſiarum commune eſt) annorum vices penitus ignorat.

Famoſiſſima igitur hæc ſolitudo à Durocorto quindecim diſtans leucis, Remigiani Præſulis opibus primùm conſtructa, & dotata, hanc ſibi imprimis gloriam vendicare poteſt, quòd totius Ordinis primariam Gratianopolitanam Matrem agnoſcat, quòd ipſa, ut mox adolevit, Montem-ſancti-Petri in diœceſi Laudunenſi, & Vallem-Dei in Pertico pepererit, quòd inter inclitas S. Brunonis Ædes octavum antiquitatis locum retineat, quòdque in Regno Franciæ prima lucem viderit, ſi limites ſpectemus, quibus Regnum hoc ſæculo continebatur. Sed his, ſimilibúſque elogijs in commendationem tam illuſtris Domûs, quæ ex Petro Cellenſi, aliiſque graviſſimis auctoribus depromi poſſent, prætermiſſis, ordiar primùm à fundatione, quam cæleſtibus prodigijs, non inchoatam modò, ſed & perfectam fuiſſe patebit ſequenti narratione, quam ex MS. codice paullatim contractam, ne lectoribus tædium inferat, exhibemus.

Odo venerabilis S. Remigij Abbas Romam profectus anno circiter 1129, ibi moram aliquam fecit, forſan ut Sanctorum limina viſitaret; cúmque orationi intentiùs ſolitò defixus, quadam die nimio ſopore gravaretur, vidit ſibi ob oculos mentis Monachos quoſdam repræſentari, inuſitato quodam habitu, ſed candido, juxta ſanctuarium pulchro ordine diſpoſitos, tantáque majeſtate divina perſolventes Officia, ut ad ſeipſum rediens in admirationem illico raptus fuerit, quamvis ijdem valde ſibi ignoti eſſent, nec de ijs quicquam hactenus audiviſſet. Eadem viſio ſæpius noctu meditanti oſtenſa eſt, quid verò innueret penitus ignorabat. At Deus haud multo poſt ei dignatus eſt revelare, votis ſiquidem ad tumulum Apoſtolorum ſolutis, expeditiſque negotijs pro quibus peregrinationem pariter ſuſceperat, de reditu cogitans iter arripuit ad Alpes, quæ Sabaudiam à Delphinatu ſeparant: ubi ſtatim ab itinere quo in Galliam itur deflexit, & inter devia, montiúmque flexuras ſine ductore pererrans, tanta nebularum caligine vallari cœpit, ut Alpium prærupta non cerneret. In hoc viarum diſcrimine, quid ſibi faciendum eſſet neſciebat, donec campanulæ ſonitu inſperatè quidem, ſed feliciter in locum undique rupibus clauſum appulit, ubi major Carthuſia ſita eſt. Eo igitur ad januam pulſante, venerabili Priori nunciatur hoſpites longâ viâ defeſſos adveniſſe. Hic citius è cella exſilit, Abbatémque perhumaniter ſuſceptum, in Eccleſiam, ut moris eſt, deduxit, eo tempore quo Fratres ad Eccleſiam properabant. Abbas viſis Religioſis, & formâ habitûs, hæſit primùm ſtupefactus, tum tacitè apud ſe revolvens, eos omnino eſſe cognovit, quos Romæ ſpiritu perſpexerat. Proſpero hoc eventu exhilaratus, quæſivit à Patre quinam, & cujus Ordinis eſſent (Carthuſiani ſiquidem inſtitutum pænè tunc ignotum erat in Gallia) cui ſe B. Brunonis alumnos Remenſis quondam Canonici, & Scholarchæ, eſſe reſpondit. Miratus Præſul Dei providentiam, quæ per devia montium, inter rupes & præcipiria duxerat, ut oculis videret, quod prius contemplatus fuerat viſione mentis, cogitare cœpit id omne non ſine divino inſtinctu contigiſſe, ſtatuítque, ſi ſoſpes in patriam regrederetur, ea omnia ſuppeditare, quæ neceſſaria forent ad Carthuſiam in Campania Remenſi ſtabiliendam; ſubinde animum ſuum venerabili Priori aperit, rogátque, ut ſtudium & operam, cùm opus fuerit, non deneget.

Addunt fundationis tabulæ Odonem S. Remigij Abbatem, conſilio & hortatu Guidonis Gratianopolitani Epiſcopi, ad hoc præſertim inductum fuiſſe,

fuiſſe, Guidonémque pauperum Carthuſianorum Priorem (hoc enim nomine indigitatur) conſenſu Capituli, Religioſos Odoni promiſiſſe, cùm primùm operi manum admoviſſet. Unde patet Odonis profectionem ad Sanctorum limina, ante obitum Guidonis prædicti Epiſcopi contigiſſe, quem Annales referunt ad annum 1132, propoſitúmque Montem-Dei conſtruendi habitum ante Concilium Piſanum. Manuſcripta quoque Monaſterij fidem faciunt, primarium lapidem poſitum fuiſſe x Calend. Junij an. 1130, duobus annis antequam Guido ad Superos evolaret, & quatuor ante Concilium Piſis coactum. Remos regreſſus Odo Abbas nihil antiquius ei fuit hac ipſa fundatione, de qua cùm in Capitulo coram Fratribus diſſerüiſſet, omnes ad unum eam approbârunt, ut meritoriam apud Deum, Eccleſiæ proficuam, Monaſterióque ſuo apud poſteros immortale decus parituram. Mox locum ſelegit ſolitudini aptiſſimum, quem Montem-Dei appellandum cenſüit (quamvis Mons-Boſonis prius vocaretur) ob ſublimem vivendi rationem, jugi meditationi addictam eorum, qui eam incolebant, ſtatímque Eccleſiæ jacta ſunt fundamenta, tum clauſtri, cellarum, certique reditus aſſignati, ut expreſſiùs habet Charta fundationis, ubi venerabilis Odo conſilij ſui rationem pandens ſic loquitur. CARTH. MONTIS-DEI.

Charta fundationis Carthuſiæ Montis-Dei in diœceſi Remenſi.

Univerſorum Domino, qui eſt ſumma Sanctitas, famulantibus & in " *An.* 1137.
ſacro Religionis propoſito perſeverantibus, maximè his qui abjectis "
ſæcularium negotiorum ſarcinis, jam prægustant in tranquillitate vitæ "
quàm ſuavis eſt Dominus, nos benignos eſſe convenit, & non ſolùm eo- "
rum neceſſitatibus aliquod levamen impendere, verumetiam ſi quid eis "
devotio Fidelium contulerit, ut illæſum ad ipſorum uſus permaneat, ſolli- "
citè curare. Idcirco memoriæ cunctorum, tam præſentium, quàm futuro- "
rum fixum eſſe volumus, quòd ego Odo humilis Miniſter Eccleſiæ ſancti "
Remigij, totúmque Capitulum ejuſdem Monaſterij communicato mecum "
labore, prompta voluntate, & pia devotione præbentes aſſenſum, Cœ- "
nobium in quo uſus, & ſacras conſuetudines Carthuſianorum honeſtis mo- "
ribus Fratres teneant, & cuſtodiant, in fundo Eccleſiæ noſtræ, videlicet "
in loco qui nunc Mons-Dei nuncupatur, nam antiquitus vocabatur Mons- "
Boſonis, in honore B. Virginis, Mariæ & S. Johannis Baptiſtæ conſtru- "
ximus. Hoc totum factum eſt conſilio domini, Hugonis felicis memoriæ "
Gratianopolitani Epiſcopi, necnon aſſenſu reverendi Guidonis Carthu- "
ſienſium pauperum Prioris, qui & primos ſacræ hujus inſtitutionis magi- "
ſtros ad nos miſit, & ut locus ille Mons-Dei vocaretur, præcepit & ſtatuit. "
Venerabilis etiam Raynaldus II Remenſis Archiepiſcopus in hoc opere "
ſtrenuus cooperator exſtitit, & ejus voluntate & conſilio evocatio Carthu- "
ſienſium Fratrum facta eſt; & conſtitutio loci. "

In hoc ſiquidem Monte, Fratribus ibidem in ordine Carthuſienſi Deo "
militantibus, & ſecundùm ſacras ipſius inſtitutiones à ſanctis eorum præ- "
deceſſoribus datas, degentibus, prædictum Cœnobium, & quicquid Ec- "
cleſia noſtra in præcinctu ejuſdem Cœnobij infra ſubſcriptos terminos "
poſſidet, communi totius Capituli noſtri aſſenſu gratanter, & ab omni "
ſenſu & exactione liberum dedimus. Conceſſimus etiam & terras, quas "
ruſtici infra eoſdem terminos poſſidebunt, ſi dono, vel pretio prædicti "
Fratres acquirere poterunt, libere & abſque ullo cenſu in perpetuum "
habeant. Similiter de omnibus * Richardus Moſomenſis Abbas cum ſuis " * *Qua.*
Fratribus, & domnus Urſio S. Dionyſij Abbas & ejus congregatio habe- "
bant

CARTH. MONTIS-DEI. „ bant liberam donationem, & ab omni querela abſolutam prompta devo-
„ tione obtulerunt, & dederunt. Uvillelmus etiam Setona & Nicolaus &
„ Guido de Altreio quicquid ibi tenebant, & quod uſibus pauperum Chriſti
„ utile, ac neceſſarium viſum eſt, pro remedio animarum ſuarum jam dictis
„ Fratribus ſimili modo, pari liberalitate dederunt.

„ Hi ſunt autem termini quibus prædicta loca limitantur, ab oriente
„ plaga verſùs meridiem, ab alia uſque ad rivulum, qui defluit in Amo-
„ ſias, ab Amoſijs uſque ad viam regiam, à via regia ſicut tendit in Foreſt,
„ de Foreſt per verticem montis-roüel ſicut vergit uſque Chermel, de
„ Chermel uſque in Boulem rivulum, à Boulem ſicut defluit uſque in
„ Barrum fluvium. Item ab alia verſùs ſeptentrionalem plagam uſque ad
„ rivulum, qui dicitur Aſrepe, ſicut idem rivulus defluit in Barrum. Ut
„ autem hæc munificentia noſtra in perpetuum vires obtineat, & inconcuſſa
„ illibatáque in omne conſervetur tempus, & permaneat, auctoritate pri-
„ vilegij domini Innocentij Papæ II muniri fecimus. Sed & nos ſigilli
„ B. Remigij impreſſione, & honorabilium annotatione perſonarum, ac
„ teſtium roboramus & confirmamus, & quicumque hanc infringere ten-
„ taverit, anathematis ſententiâ percutimus.

„ Sig. Gofridi Catalaunenſis Epiſcopi.	Sig. Richardi Moſomenſis Abbatis.
„ Sig. Alviſi Atrebatenſis Epiſcopi.	Sig. Hellini Abbatis S. Theoderici.
„ Sig. Odonis Abbatis ſancti Remigij.	Sig. Joranni Abbatis ſancti Nicaſij.
„ Signum Ingulramni Altovillarienſis Abbatis.	Sig. Urſionis ſancti Dionyſij Abbatis.
	Sig. Fulconis Abbatis Sparnacenſis.

„ Actum Remis anno incarnati Verbi 1137. regnante Ludovico Francorum
„ Rege anno XXX. Archiepiſcopatûs domini Raynaldi anno XII. ordina-
„ tionis verò noſtræ anno XVIII.

Ex his liquidò patet Carthuſiæ Montis-Dei fundationem venerabili Odoni meritò adſcribendam eſſe, eámque ſumptibus ſui Monaſterij perfectam, atque dotatam; quæ cùm verſùs Moſam, inſtar ſpiritualis ſit propugnaculi adverſus aërias poteſtates, ac principes hujus ſæculi, æternum ſibi devinctos habebit accolas quamdiu, Deo volente, ſteterit incolumis. Exſtat Innocentij II diploma, quo prædictam fundationem confirmat, immunitatéſque impertit adinſtar majoris Carthuſiæ, datum Piſis anno 1136. quod mirum videri poſſet, cùm charta Odonis, quæ totius rei ſeriem pandit, poſterior ſit. At certum eſt Montis-Dei exordium à data charta Odonis revocandum non eſſe, ſed ad annum 1129, quo de Carthuſia inſtituenda in diœceſi Remenſi, conſilium habuit, licèt tardiùs inſtituti ſui rationem prædictus Abbas ſcripto reliquerit; unde in ſcripto Pontificis, res à benefactoribus collatæ, non eodem ordine, nec iiſdem verbis de more referuntur, ut legenti patebit.

Innocentij II diploma, quo Carthuſienſium Montis-Dei in diœceſi Remenſi inſtitutio confirmatur.

An. 1136. „ INnocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei dilectis Fratribus in Mona-
„ ſterio S. Mariæ Montis-Dei divino famulatui mancipatis, tam præſentibus,
„ quàm futuris in perpet. Ad hoc univerſalis Eccleſiæ cura nobis à proviſore
„ omnium bonorum Deo commiſſa eſt, ut religioſas diligamus perſonas, &
„ beneplacentem Deo religionem ſtudeamus modis omnibus propagare: neç
„ enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, niſi ex radice caritatis
„ procedens, à puritate religionis fuerit conſervatus. Ideóque dilecti in
„ Domino filij veſtris juſtis deſiderijs clementer annuimus, & beatæ Dei
genitricis

CARTH. MONTIS-DEI.

genitricis Monaſterium, in quo divino vacatis ſervitio, apoſtolicæ Sedis privilegio communimus. Imprimis ſiquidem ſtatuentes, ut Ordo monaſticus, qui ſecundùm normam & inſtitutionem Fratrum Carthuſienſium, in eodem loco noſcitur inſtitutus, perpetuis futuris temporibus ibidem irrefragabiliter obſervetur. Sancimus etiam, ut nulli omnino liceat Ordinem Carthuſienſium, in eodem Monaſterio ſtabilitum infringere, minuere, vel mutare, & libertatem quam Carthuſia, ſcilicet caput hujus Ordinis, habet, veſtrum Cœnobium nihilominus obtineat, nec alicui eam liceat ullatenus violare. Ut autem mente & corpore omnipotenti Deo ſervire liberiùs valeatis, ſimili modo decernimus vos ab omni inquietudine cujuſlibet rei, vel placiti quietos ac liberos remanere, nec de his, quæ in terris, paſcuis, ſilvis aut agricultura vobis collata ſunt, ullam vos injuriam, vel moleſtiam ſuſtinere. Terminos autem loci veſtri proprijs terminis duximus exprimendos: ab eodem ſcilicet Monte-Dei, uſque ad montem qui eſt juxta Setonam, verſùs orientalem plagam, ſicut dederunt ipſam terram Nicolaus de Burgo, & Vvillelmus; verſùs occidentem uſque ad aquam Bairone; à meridie uſque ad antiquum aggerem, qui vadit de ponte * Bairone, uſque ad Moſomenſe caſtrum; à ſeptentrione uſque ad fagos in fundo vallis ſilvæ, quæ eſt Comitis Regiteſtenſis, cujus voluntate & conceſſione hoc donum factum atque firmatum eſt. Adjicientes etiam ut nulla femina fines veſtros introeat, niſi fortè id fiat propter tranſitum, qui per loca veſtra viatoribus debet eſſe communis. Decernimus igitur, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel allatas retinere, minuere, ſeu aliquibus vexationibus fatigare; ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalvâ nimirum diœceſani Epiſcopi debitâ juſtitiâ, & reverentiâ.

** Vel Batione ut eſt in Bulla Eugenij.*

In charta Eugenij habetur: Salva Sedis apoſtolicæ auctoritate, & diœceſani Epiſcopi canonica reverentia.

Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, ſecundò, tertióve commonita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reúmque ſe divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Innocentius Eccleſiæ catholicæ Epiſcopus.
Ego Guillermus Præneſtinus Epiſcopus.
Ego Theodevinus Rufinenſis Epiſcopus.
Ego Gregorius Diaconus Cardinalis Ss. Sergij & Bacchi.
Ego Guido Diaconus Cardinalis ſancti Adriani.
Ego Chriſogonus Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Porticu.
Ego Lucas Preſbyter Cardinalis tituli ſanctor. Johan. & Pauli.

Datum Piſis per manum Armeraci S. R. E. Diaconi Cardinalis & Cancellarij IX Kalend. Decemb. Indict. XIV. Incarnat. dominicæ anno 1136. Pontificatûs verò domini Innocentij P. R. II. anno VII.

Pontificium hoc diploma ſtudio Carthuſianorum obtentum fuiſſe veriſimile eſt, Odone interim operi perficiendo totis viribus incumbente, & licèt digniſſimus hic Abbas expenſis non pepercerit pro inſigni hoc opere complendo, Deus qui nuſquam deeſt in neceſſarijs, modum ei ſuppeditavit æquè miraculoſum ac prius, quo feliciter ad finem perductum

CARTH. MONTIS-DEI.

eſt. Narrat ſiquidem vetus Montis-Dei Chronicon tantam miraculorum vim per id tempus patratam fuiſſe meritis ſanctiſſimi Confeſſoris Gibriani apud S. Remigium, ubi ſacra ejus pignora maximâ veneratione adſervantur, ut ex remotiſſimis locis advolarent ægroti ad ejus tumulum, ſanitatem divinitus recepturi. Videns autem Abbas Deum cœptis ſuis favere, peregrinorum oblationes pro ſublevanda Carthuſianorum paupertate lubens deſignavit, tantáque ex tunc confluxit multitudo, ut eos ne Burgum quidem S. Remigij capere poſſet, & quod omnem ſuperat admirationem: *Tamdiu*, inquit Chronicon, *patrandis miraculis apud ſanctum Remigium incubuit S. Gibrianus, donec Eccleſia Montis-Dei conſummaretur.*

Addit præterea Auctor Synchronus, qui miraculorum ſummam poſteritati conſignavit, unum præ ceteris adeo infrequens, & inauditum miraculum contigiſſe, ut vix ſimile in quavis cujuſlibet Sancti hiſtoria queat reperiri: nam cùm magnus languentium numerus Dei miſericordiam B. Gibriani meritis præſtolaretur, brachium ejus ſeparatim ante majus altare expoſitum, pannóque ſerico involutum, viſum eſt nullo tangente ſurſum elevari, ac ſi præſentibus benedictionem impertiri vellet, eiſque pro eleemoſynis gratias referre.

Piorum igitur largitionibus, Odonis præſertim Abbatis S. Remigij, in altum ſeſe erigente totius ædificij mole, nobilior pars orationi deſtinata feliciter tandem completa eſt, quam ſollemni ritu conſecravit Samſon Remenſis Archiepiſcopus anno 1144, adſiſtentibus Goſlino Sueſſionenſi, & Milone Tarvanenſi Epiſcopis, ut probat vetus quædam inſcriptio, in ſepulcri cujuſdam operimento nuper reperta ſub principe altari.

Eugenius III ſtatim ac Petri ſolium conſcendit, rogatus à Patribus Montis-Dei ſequens privilegium eis indulſit, ubi benefactorum nomina referuntur, repetitque ferè ea omnia, quæ præcedenti diplomate.

Eugenij III privilegium Carthuſianis Montis-Dei conceſſum.

An. 1145.

Additur in Bulla Eugenij Et S Iohannis Bap quòd Eccleſia Montis-Dei anno præcedenti dicata fuerat B. Virginis & ſancto Iohanni, à Sâſone.

EUgenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filijs Fratribus ſanctæ Mariæ & ſancti Johannis Baptiſtæ Montis-Dei, in Chriſto famulantibus, tam præſentibus quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpet. Deſiderium quod ad religionis propoſitum, & animarum ſalutem pertinere dinoſcitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſiderijs congruum impertiri ſuffragium. Ea propter dilecti in Deo filij, quieti veſtræ paterna ſollicitudine providere volentes, præfatum B. Dei Genitricis Monaſterium, in quo divino mancipati eſtis obſequio, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſtatuentes ut Ordo monaſticus ſecundùm B. Benedicti Regulam, normam quoque & inſtitutiones Fratrum Carthuſienſium perpetuis ibi temporibus inviolabiliter conſervetur. Præterea locum ipſum, & quicquid in terris, ſilvis, aquis, paſcuis, vel alijs ab Odone Eccleſiæ beati Remigij Abbate veſtri Monaſterij fundatore, Vrſione ſancti Dionyſij, Richardo Moſomenſi Abbatibus, Nicolao de Burgo, Guillelmo de Setona, Guidone de Altreio Militibus, vel alijs Dei Fidelibus, juſtis modis vobis collatum eſt, vel inantea Deo propitio conferetur, vobis veſtriſque ſucceſſoribus per præſentis ſcripti paginam confirmamus. Terminos autem loci metis proprijs duximus exprimendos. Ab eodem ſcilicet Monte-Dei, &c. *Vt ſupra in Bulla Innocentij.*

Ego Eugenius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Ego Albericus Oſtienſis Epiſcopus.
Ego Oddo Diaconus Cardinalis ſancti Georgij ad Velum-aureum.
Ego Guido Cardinalis tituli ſancti Griſogoni.

Ego

Ego Raynerius Preſbyter Cardinalis tituli ſanctæ Priſcæ. "Carth.
Ego Jacinthus Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Coſmedin. "Montis-
Ego Jordinus Romanæ Eccleſiæ Cardinalis. "Dei.
Ego Cinthius Diaconus Cardinalis ſanctorum Sergij & Bacchi. "
Ego Julius Preſbyter Cardinalis tituli ſancti Marcelli. "

Datum Vetrallæ per manum Roberti S. R. E. Preſbyteri Cardinalis "
& Cancellarij, xvii Kal. Janu. Indict. viii. Incarn. dominicæ anno 1145. "
Pontificatûs autem D. Eugenij III Papæ anno 1. "

Odone, poſt tot exhibita in Carthuſianos caritatis officia ad ſuperos tranſlato, Hugo ei in abbatiali dignitate apud Remigianos ſubrogatur, anno 1152, quem prædictus Eugenius Papa vehementer hortatus eſt ſequenti reſcriptò, ut prædeceſſoris exemplo, in eoſdem Patres miſericordiæ viſcera aperiret, quod Samſoni Archiepiſcopo, & Epiſcopo Trecenſi in hunc finem ſe tranſmiſiſſe aſſerit.

Eugenij Papæ reſcriptum ad Hugonem Abbatem S. Remigij, ut Carthuſianorum Montis-Dei neceſſitatibus ſubveniat.

Eugenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis filijs Hugoni Abbati & Monachis ſancti Remigij Remenſis ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Venerandæ memoriæ Abbas veſter religioſos Fratres Montis-Dei quanta caritate dilexerit, & erga eos pietatis opera curaverit exercere, nec à veſtra credimus memoria excidiſſe, nec nobis etiam exſtat incognitum. Unde ſicut tanti viri Filij eſtis in nomine, affectu quoque probari vultis & opere, bonis moribus, & converſationi ejus diligentiùs adhærere, atque huic præcipuè tam ſancto, & laudabili operi toto ſtudio caritatis inſiſtite. Dilectionem itáque veſtram rogamus attentiùs, & parentis affectu monemus, quatenus prædictos Filios veſtros pro illius amore, *Qui vos de tenebris vocavit in admirabile lumen ſuum*, (1. Pet. 2. 6. 9.) pro beati Petri & noſtra reverentia, toto pectore diligatis. Et quoniam quantò vitam magis arduam elegerunt, tantò minus ſæcularibus negotijs implicantur, & neceſſitatibus plurimis ſunt expoſiti, taliter ſubventioni eorum, aut ſuſtentationi intendite, taliter eis viſcera miſericordiæ aperite, taliter eis optata caritatis ſolatia miniſtrate; ut & nos dilectionem veſtram commendare de piarum rerum imminentia debeamus, & omnibus, quod cognoverint, quanta in pectoribus veſtris caritas radicet, argumentum vivacis experientiæ præbeatis. De cetero vobis Filij quoad vitæ patriam ſub Prælati cuſtodiam feſtinatis, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſupradicto filio noſtro Hugoni, quem vobis hoc tempore Abbatem voluit divina clementia ordinari, ſicut Patri & animarum veſtrarum Rectori, honorem & reverentiam humiliter impendatis, ac ſalubribus monitis, & præceptionibus ejus propoſitæ obedientiæ colla ſubdatis; & ut ipſe per ſuam ſollicitudinem, ſuſceptum officium utiliter valeat, Dominō donante tractare, & vos per obedientiæ veſtræ ſollicitudinem cum eodem poſſitis ad gaudia cœleſtia Regni pertingere. Ut autem meliùs valeatis his, quæ vobis agenda fuerint, imminere, venerabilibus Fratribus noſtris Samſoni Remenſi Archiepiſcopo, & Trecenſi Epiſcopo ſcripta noſtra pro veſtra ſubventione traſmiſimus, & de cetero utilitatibus veſtris, Domino auctore, curabimus attento ſtudio providere.

Datum Signiæ xii Calend. Februarij.

Hugo ab Eugenio paternè monitus, haud ſegniter ſe habuit erga Carthuſianos Montis-Dei, nihilque eorum omiſit, quæ à ſe, Monaſterióque

CARTHUSIA MONTIS-DEI.

ſterióque ſuo pendere videbantur; donec prædictorum Patrum ædificia, adnitentibus miraculis in tumulo S. Gibriani, penitus abſoluta ſint, cui ut grates redderentur, Samſon Archiepiſcopus paullo poſt ſacras ejus Reliquias è feretro, quod ſterilitatis tempore, ad ſublevandam pauperum egeſtatem, laminis argenteis denudatum fuerat, in decentius Fidelium eleemoſynis exornatum tranſtulit, ut poſtea dicemus.

Ceterùm venerabiles Carthuſiani Montis-Dei, ſui amoris & obſequij teſſeram erga B. Gibrianum teſtaturi ob erogatam in eos caritatem, ſingulis annis feſtum ejus ſollemniter apud eos celebrandum decreverunt, beatúmque Remigium in patronum tutelarem aſſumendum, obídque non ita pridem ſuæ gratitudinis pignus renovârunt conſtructione inſignis cujuſdam ſacelli, qua auctum eſt & exornatum recens Monaſterium, vigetque plurimùm apud eos recordatio eorum omnium, qui ſe munificos olim præbuêre erga Cœnobium de Monte-Dei, ſollertérque dant operam, ut Anniverſaria eorum celebrentur eo ordine, quo in Eccleſiæ ſuæ Necrologio deſcripta ſunt.

Præter hæc habet, ut par eſt, eadem domus Carthophilacium bullis ſummorum Pontificum non mediocriter ditatum, & refertum, quibus eorum privilegia, & immunitates continentur; inter quas eminent præſertim Eugenij III. Gregorij IX. & X. Nicolai IV. Innocentij IV. Alexandri IV. Honorij, Clementis, Johannis XXI. & XXII. diplomata. Viſuntur etiam in eo donationes factæ per Raynaldum II. Samſonem & Uvillelmum Cardinalem Remenſes Archiepiſcopos, per Abbates quoque S. Nicaſij, Moſomenſis & S. Dionyſij, qui ad conſtructionem, dotationémque Montis-Dei nonnihil contulerunt, ut & Comites Regiteſtenſes Manaſſes & Balduinus, à quibus Carthuſiani habent partem cujuſdam ſilvæ, quæ porrigitur uſque ad pontem de Mairen. Omitto Regum præcepta, ſeu patentes Litteras ut vocant, quibus Mons-Dei ſpeciali privilegio à decimis, aliiſque ſubventionibus pro Regni negotijs per Eccleſiaſticos ſolvi ſolitis eximitur, cui non ita pridem Clerus Remenſis in gratiam ſanctiſſimi Brunonis Patriarchæ, quondam prædictæ Eccleſiæ alumni, lubèns & gratanter conſenſit.

De Eccleſia Montis-Dei renovatione, primiſque ejuſdem Rectoribus & alumnis, & quo in pretio habeatur ob jugem in eo diſciplina perſeverantiam.

CAPUT XLIII.

MONTE-DEI Fidelium eleemoſynis diteſcente, Eccleſia ab Odone S. Remigij Abbate conſtructa paullo anguſtior viſa eſt pro amplitudine Monaſterij, ſubiítque animum venerabilis Patris Nicolai de Arziliers Prioris ampliorem procurandi, ad quod vicinorum non modò largitionibus adjutus eſt; ſed & Johannis de Clinchamp Abbatis ſancti Remigij & Monachorum ejus: qui ut nomen, gloriámque fundatorum hujus domus æternùm ſibi conſervarent, huic ſecundo operi ſumptus generoſè ſupeditârunt, peregrinorum oblationibus in id, ut prius, prædeceſſorum exemplo deſtinatis, qui iteratis Deo volente ad tumulum S. Gibriani miraculis, ex tota Gallia confluebant. Eccleſiam hanc recenter exſtructam conſecravit dominus Petrus Barbet Remenſis

Alij dicunt: Eccleſiam à Samſone Archiep. conſecratam omnibus numeris abſolutã non fuiſſe, ſed ſub Priore N. de Arzeliers navim & altaria inchoata, eámque tantum conſecrâſſe Petrum Barbeſium an. 1290.

Remenſis Archiepiſcopus in honorem Dei, ſanctæ Virginis Mariæ, ſancti Johannis Baptiſtæ, ſancti Remigij præcipui ac ſpecialis patroni, omniúmque Sanctorum Nonis Februarij 1190, & hæc eadem eſt, quæ etiamnum ſtat, non ignobili Reliquiarum theſauro nobilitata, quarum indicem poſtea referemus.

Videbantur quoque inter præclara Monaſterij ædificia, quibus mirum in modum ſplendet, beatiſſimi Bernardi cella & ſacellum, ubi animo à curis ſæculi, laboribúſque pro Eccleſia ſuſceptis avocato, meditationi abſque ulla inquietudine defixus, inſignem tractatum, *de Vita ſolitaria*, elucubratum, ut fert traditio, varijs ſparſum elogijs in pignus, ac veluti hoſpitalitatis mnemoſynon, venerabilibus Patribus dedicavit. Cella exſtat adhuc, at ſacellum in favillas & cineres redactum eſt, ultimis heterodoxorum tumultibus, cùm Fidei quidam deſertores è Sedano Carthuſiam anno 1563 hoſtiliter invaſiſſent.

Hujus invaſionis & incendij meminit Hub. Maurus tom. 1. De Sacrificio Miſſ.

Quod ſpectat ad digniſſimos Rectores, qui ſacræ huic ſolitudini præfuerunt, quos ad ſeptuagintaduos jam exſtitiſſe fertur, quamvis hîc nominaum & ad unum recenſere difficile ſit, aliquos tamen attingam, ne omnes omnino prætermiſiſſe videar.

Primus omnium electus eſt Godefridus, vir doctrinæ ac pietatis commendatione clarus, ac unus, ſi tabulæ fundationi credatur, ex diſcipulis ſancti Patriarchæ Brunonis. *Primus*, inquit Odo Abbas, *ſacræ hujus inſtitutionis magiſtros ad nos miſit.* Eo obeunte.

Simon ei ſuffectus eſt, cujus meminit Petrus Cellenſis, claruítque an. 1161. Johannes Sareſberyenſis lib. IV Collec. Hiſt. S. Thomæ Cantuarienſis multis eum laudibus effert, atque delegatum ab Alexandro III. cum Bernardo Grandimontenſi ad Anglorum Regem, ut beatum Thomam in ſuam gratiam reciperet. De eo idem ſummus Pontifex magnificè ſic loquitur. *Prior de Monte-Dei de Ordine Carthuſienſi & litteratus eſt, & honeſtate ac religione prædicatur inſignis.*

Engelbertus tertius ordine ſubſcripſiſſe legitur in tabulario Montis-Dei cum Rodulfo Priore Vallis-ſancti-Petri anno 1197.

Omitto ceteros, quorum virtus ſatis nota eſt ex perfecto regimine, quod cùm fixum invariatúmque ſit, primævum pariter diſciplinæ florem integrum ac illibatum poſt tot ſæcula, ad nos uſque conſervavit.

Habent prædictæ domûs MSS. Abbatem S. Nicaſij Jorannum nomine primum exſtitiſſe, qui ſub initium fundationis, huic normæ vivendi ſe mancipavit, qui cùm cellulam (S. Bernardi forſan exemplo) in clauſtro erigi curâſſet, depoſitâ abbatialis dignitatis ſarcinâ, ſuſceptóque Carthuſianorum habitu, reliquum vitæ in ea tranſigere ſtatuerat. Et defacto inter Patres per aliquod tempus tantâ effulſit ſanctimoniâ & dexteritate, ut dilatando Ordini haud ſegniter incumbens, erectionem Vallis-ſancti-Petri in Teraſchia procurârit anno 1145, donec virtutis ejus fama percrebreſcente, Eugenius III. qui eum noverat, accitum è Clauſtro cardinalitiâ purpurâ inſignivit ſub titulo ſanctæ Suzannæ anno 1153. Legatúmque à Latere creatum in Germaniam ablegavit ad Conradum Regem eodem anno: ubi cùm diu manſiſſet, ad Montem-Dei rediens ſuperveniente vocationis tempore migravit à ſæculo XXV. Septemb. anno 1155. Hunc alij pariter ſecuti ſunt viri inſignes provinciæ ac diœceſis Remenſis, qui odore ſanctitatis auſterioríſque vitæ ſtudio pellecti, relictis ſuis Monaſterijs, alioqui optimè conſtitutis, ac flore diſciplinæ vigentibus, novæ huic militiæ nomen dederunt. Optarem hîc omnium indicem texere, at cum

Fortè Iorannus hic vel Iordanus, ſic enim ſcribitur in Bulla Eugenij, non Abbas ſed Religioſus fuit tantùm S. Nicaſij.

Recenſet Cardinales & Epiſcopos ex hac Carthuſia aſſumptos, doctrina quoque ac ſanctitate præſtantes viros, qui in ea claruerunt, inter quos Iofferandum nominat, qui dæmonem de Vauvert fugavit. Et Bernardum Caraſſum tanta caritate in pauperes ut Campania fame laborante ingentem multitudinem per ſex menſes aluerit victûs in neceſſaria ſubminiſtrando.

CARTH. MONTIS-DEI.

cùm liber exſtet in folio nuper à R. P. D. . . . . in lucem editus, ubi eorum geſta diſtinctè, accuratéque referuntur, ſuperſedendum duxi, ne folia, ut dicitur, in ſilvam mitterem.

Quod attinet ad eminentis ſcientiæ viros, qui inter delicias computabant cum terreſtribus his Angelis converſari, mirum eſt quid de eorum vita ſenſerint; nam præter S. Bernardum, qui relicta Claravalle illuc ſæpius properabat, Bernardus alter, ex Abbate Præneſtinus Epiſcopus vitæ, mortiſque ornamentis clariſſimus, Montis-Dei latebras Romanis delitijs, & cardinalitijs, quæ delatæ fuerant, infulis, anteponebat. Petrus S. Remigij Abbas, vulgo Cellenſis dictus, poſt delibatam ſemel congreſſûs, conſuetudiniſque dulcedinem, nihil habuit antiquius, quàm ut ad eos identidem, quod ejus epiſtolæ teſtantur, aut reipſa cùm poſſet, aut votis certè, ſi re non liceret, animo & cogitatione recurreret. Mitto hîc quæ facundiſſimus Præſul de Montis-Dei felicitate diſſerit, ceterique ejuſdem ac ſequioris ævi auctores, qui mirari ſatis non poſſunt, quomodo Carthuſia hæc in finibus Campaniæ ſita, quæ bellorum externorum ac civilium commune eſt receptaculum, ſtare potuerit, ceteris Ordinibus è ſuo ſtatu, & ſplendore cadentibus. Theologus quidam perpendens animo, qui fieri poſſit, ut ſic perſiſtat, cenſet abſtinentiam eorum ab omni oſtentatione doctrinæ apud homines, multùm ad hoc contuliſſe, contemptum veriùs dixerim ſcientiarum, quo libidinem, ac quodlibet ſciendi pruritum in ſeipſis exſtingunt; quamvis apud eos nuſquam viri docti defuerint, & inſtructiſſimæ bibliothecæ, qualis olim fuit apud Montem-Dei ingenti manuſcriptorum numero referta, quibus deſcribendis incubuerant primi ejuſdem loci accolæ, ji præſertim, qui cùm haud vulgari doctrina in ſæculo claruiſſent, ſpretis omnibus, in eum tamquam in tutiſſimum ſalutis portum, ſe receperunt, at ipſa voracibus flammis hoc caſu poſtmodum interijt. Cùm enim Johanni de Virduno Priori ejuſdem domus in cella ægrotanti lumen pro matutinis horis perſolvendis de more allatum eſſet, eo ſopore depreſſo, ſcintilla cecidit, quâ accenſo igne, cella non modò Prioris, ſed & contigua ædificia conflagrârunt: at cùm hoc incendio chartæ, libri, rêſque aliæ in rogos evaſiſſent, prædicti tamen viri corpus & veſtimenta, Deo permittente, ut ejus ſanctitas & innocentia palam innoteſceret, illæſa inter prunas ardentes reperta ſunt. Unde charta Capituli generalis de eo verba faciens hoc habet: *Iohannes de Virduno miraculosè obijt.*

Cum in omnimoda paupertate ſe deprimant, diſſimam tamē bibliothecā coaggerant. *Gußertus Abbas, de Carthuſianis lib. 1 de vita ſua cap 10.*

Præſtantiores gazæ quibus Carthuſia Montis-Dei nobilitatur.

CArthuſia Montis-Dei præter ſacram ſupellectilem, qua imprimis ditata eſt, poſſidet ſat magnam Reliquiarum quantitatem, ex quibus licèt nonnullæ partes Sanctorum haud ſint admodum notabiles, ſunt tamen omnes extra ſuſpicionem, ut ex litteris teſtimonialibus infra patebit. Referam eas eo ordine, quo exſtant in catalogo, qui ſingulis annis legitur in octava omnium Sanctorum, die ſollemni harum commemorationi à veteribus conſecrato.

» Crucis ſalutiferæ nobile ſegmentum.
» De ſudario Domini.
» De ſpinea corona.
» De linteo quo fuit præcinctus in Cœna, cùm Apoſtolorum pedes
» ablueret, mox ſacro-ſanctum corporis ſui ſacramentum in ſui me-
» moriam ſuffecturus.
» De veſtimentis ejus.

De

De lancea quæ latus ejus aperuit. «CARTH.
De ſpongia qua Salvator noſter duos inter latrones à perfidiſſimis Judæis in cruce ſublatus, felle & aceto in ſiti potatus eſt. «MONTIS-«DEI.
De menſa, ſupra quam Chriſtus in Cœna cum Apoſtolis comedit. «
De columna, in qua Chriſtus alligatus pluſquam quinque millia virgarum ictus, noſtris pro ſceleribus expiandis, patientiſſimè ſuſcepit. «

De veſtimentis, / De camiſia, / De capillis. } Beatæ Mariæ Virginis. «

De oſſibus { Sancti Petri Apoſtoli. «
Sancti Bartholomæi. «
Sanctorum Innocentium. «
Sancti Mauritij. «
Sancti Nicaſij Remenſis Archiepiſcopi. «
Item ſanctorum Chriſanthi & Dariæ. «
Sancti Medardi Epiſcopi Noviomenſis. «
Sancti Marculfi Abbatis. «

Dens Sancti Pauli Apoſtoli. «
Unum os ex cruribus ſanctorum Militum Thæbeorum. «
Vertebra ſancti Aigulfi Abbatis Lirinenſis. «
Unum os ex oſſibus humeri ſancti Gangulfi Varenenſis. «
Mandibula inferior ſancti Luperci Abbatis Gabalitani. «
De pulvere corporis ſancti Alberti Epiſcopi Leodienſis & Martyris. «
De brachio ſancti Leodegarij Epiſcopi Auguſtodunenſis. «
De capite ſancti Gereonis. «
De coſta ſancti Servatij Epiſcopi Tungrenſis. «
Duo oſſa integra tibiæ & brachij ſancti Teodulphi Archiepiſcopi & Abbatis Lobienſis. Vocatur is Archiepiſcopus Remenſis à Rayſſio, non quòd Eccleſiam gubernârit, ſed quòd hoc titulo uſus fuerit ad infidelium converſionem. « *Hierogazophilaco Belgico fol. 318 obijt Theod. anno 730.*
De pulvere corporis ſancti Germani Epiſcopi Antiſſiodorenſis. «
De digito ſancti Martini Epiſcopi Turonenſis. «
Dens cum oſſibus nonnullis ſancti Beati Presbyteri Confluentini. «
Articulus unius pollicis ſancti Gibriani Eremitæ. «
Unum os ſancti Benedicti Abbatis Caſſinenſis. «
Os pollicis ſanctæ Bovæ Virginis & Abbatiſſæ Remenſis. «
Media pars digiti ſanctæ Dodæ Virginis & Abbatiſſæ Remenſis. «
Dens, & quædam oſſa ſanctæ Agathæ Virginis & Martyris. «
Dens ſanctæ Urſulæ. «
Tria capita, & oſſa plurima undecim millium Virginum, quæ pro chriſtiana religione & virginitatis conſtantia apud Coloniam Agrippinam ab Hunnis interfectæ, martyrio vitam finierunt. «
Quatuor oſſa inſigniora ſanctæ Elizabeth Andreæ Regis Hungariæ filiæ. «
De oſſibus ſanctæ Amalbergæ viduæ. «
De capillis & oſſibus ſanctæ Mariæ Magdalenæ. «

Prædictæ Sanctorum exuviæ in capſis ligneis ſerico pigmentato exornatis, roſeiſque argenteis, lapillis, ſeu variorum colorum criſtallis eleganter hinc inde diſcriminatis adſervantur; harum major pars R. P. Engilberto Priori ejuſdem domus, poſtmodum verò Cabilonenſi Epiſcopo data eſt, cùm ſummi Pontificis auctoritate, eo quòd Uvillelmus Remenſis Archiepiſcopus propter Regni Francici præfecturam in abſentia Regis ipſi delegatam, intereſſe non poterat ad conſecrandum Archiepiſcopum Trevirenſem

CARTH. MONTIS-DEI.

Trevirenſem S. R. I. Electorem, cum Archiepiſcopo Colonienſi & Metenſi Epiſcopo in Germaniam perrexiſſet, ceremonijs peractis ab Archiepiſcopis prædictis mnemoſyni loco has Reliquias accepit, omni auro & lapillis pretioſiores, ut ſequentia verba teſtantur, quæ ex vetuſtiſſimo pergameno excepimus: *Expletis autem conſecrationis ſollemnijs, cùm à Trevirenſi & Colonienſi Archiepiſcopis Reliquias Sanctorum quæſiſſet, Colonienſis dedit plurimas de ſacro collegio undecim millium Virginum, & de glorioſa legione Thabeorum; Trevirenſis verò de ſanctis * Chriſanthi & Dariæ, Felicis & Iuſti: ab alijs autem perſonis data ſunt Reliquia de camiſia ſancta Mariæ genitricis Dei, de ſancto Benedicto, de ſancto Cornelio, de ſancto Amando Epiſcopo, de ſancto Medardo Epiſcopo, de ſancto Vlgiſo Epiſcopo, de ſancto Theodulo Archiepiſcopo, de ſancto Arnulvino Epiſcopo, de ſancto Ermino Epiſcopo, de ſancta Amalberga. Pretioſas autem margaritas iſtas in duabus capſellis ſupradictus Prior diviſit, in una earum, reverenter manu propria collocans Virgines; in altera verò Martyres & Confeſſores, anno ſcilicet ab Incarnatione milleſimò centeſimo nonageſimo, regnante Philippo Francorum Rege, domno Vuillelmo Archiepiſcopatum Remorum tenente.*

* Reliquijs.

Quaſdam alias ex ſupradictis gazis liberaliter impertijt R. Prior ſancti Maximini Trevirenſis, ut teſtimoniales litteræ ſignificant.

An 1232. „ FRater Andreas, dictus Prior ſancti Maximini Trevirenſis, & Con-
„ ventus ejuſdem loci, ſalutem in eo qui eſt ſalus omnium. Notum
„ vobis facimus quòd quidam Eremita nomine Benedictus acceſſit ad nos,
„ de Reliquijs Sanctorum petens, inſuper & litteras teſtimonij à nobis,
„ quod veræ eſſent, cum magna devotione poſtulans, de Reliquijs San-
„ ctorum dederimus, & quòd veræ eſſent, ſigillo noſtro communiri, con-
„ firmantes perhibemus teſtimonium. Valete. Orate pro nobis, & in magna
„ veneratione Reliquias habeatis.
„ Datum Treviris anno ab Incarnatione Domini 1232.

Quas autem Reliquias à prædicto Priore Carthuſiani acceperint vix ſciri poteſt, eo quòd ſchedulæ quibus inſcripta ſunt nomina permixtæ ſint inter ſe, & confuſæ in lipſanothecis.

Sancti Lupentij notabilis & egregia pars corporis ex capſa ejuſdem Sancti extracta eſt, & mantonum, ut eſt in pergameno, cum genciva & duobus dentibus ſancti Lupentij martyris ſumptum de capſa ipſius Sancti in Eccleſia prænominata ſanctæ crucis in caſtro Vica, anno Domini 1378. die xx menſis Maij tempore domni Simonis de Tagneto Prioris Montis-Dei.

Sacratiſſima beati Martyris Nicaſij Remenſis Archiepiſcopi pignora habuêre anno 1388. ex ſchedula Reliquario affixa: *Os crucis ſancti Nicaſij Remenſis Archiepiſcopi & Martyris, diſſectum ex corpore ipſius per Richardum Archiepiſcopum, & dono datum Monti-Dei anno 1388.*

Heredes etiam fuerunt teſtamentali paginâ nobiliſſimi viri domini de Saulx, de Cernon & de Vandy earum Reliquiarum, quas ab Archiepiſcopo Colonienſi acteperat, & quæ in varijs lipſanothecis aſſervantur, anno 1395.

Sancti Alberti cineres à venerabili Capitulo Remenſi; oſſiculum ſancti Marculſi à R. D. Oudardo Bourgeois ſancti Remigij Priore Majore; ſancti Germani à R. P. Priore & Procuratore ejuſdem Monaſterij Pariſijs.

Præter has præſtantes Reliquias, ſummo habent in honore planetam, ſeu caſulam ſancti Bernardi cum Alba & cingulo, quibus in divinis utebatur. Item cingulum tunicæ ejuſdem, quæ in hoſpitij gratiam & gratitudinis

gratitudinis monimentum R R. Patribus erogavit. Viſebatur etiam prædicti ſancti Bernardi ſacellum, & cella, at illud ab hæreticis funditus everſum eſt, ut dixi, cum ingenti mærore totius Monaſterij: cellam verò, quæ adhuc ſtat, ob tanti Præſulis ſanctitatem non Aſcetæ modò, ſed & hoſpites ab his incredibili & aſſueta caritate ſuſcepti, quoddam velut ſacrarium venerantur.

Carthusia Montis Dei.

Quis ſit auctor Libelli ſeu Epiſtolæ, de vita ſolitaria ad Fratres de Monte-Dei.

Epiſtolæ cui titulus eſt, *De vita ſolitaria ad Fratres de Monte-Dei,* quis germanus ſit auctor, diſcrepans eſt ſententia, quidam ſanctiſſimo eam Bernardo adſcribunt, nituntúrque traditione poſteritati conſignata, quam ſequentes verſus veteri ſaxo inciſi Eccleſiam ingredientium oculis palam exhibent.

Montis prima Dei CLàM fundamenta revelat,
Bis ſeptem demas, ſi tamen inde prius.
Hanc tibi, Chriſte, domum ſancti venerabilis Abbas
Remigij exſtruxit, nomine dictus Odo.
Quam faciunt celebrem Bernardi cella, ſacellum,
Et Zona, & caſula, & Littera miſſa ſimul.

Id eſt. Anno MCL.

Lapis iſte proſtat adhuc veſtibulo Eccleſiæ, non fictus de novo, ut periti norunt, ſed veteri fabricæ ſeſe in altum erigenti ab architectis primò, ut creditur, tum demum recentiori, quæ ante trecentos & aliquot annos reſtructa eſt, poſitus. Unde concludi poteſt, ſenioribus ejuſdem loci pridem perſuaſum fuiſſe, prædictam Epiſtolam partum eſſe genuinum melliflui Doctoris, quæ ob id forſan, cum alijs ejuſdem operibus prælo mandatur. Traditioni huic in Chronico Carthuſienſium adſtipulatur R. P. Kalcar Ordinis Viſitator, haud vulgaris doctrinæ, hic autem vixit an. circiter 1300.

Alij ex ſtilo, quo ingenij fetus ut plurimum dignoſcuntur, Vuillelmi Abbatis Sancti-Theoderici prope Remos eſſe autumant, tum quòd in M. S. codice Signiacenſi tractatus ille, *De vita ſolitaria,* reperiatur cum præfatione prolixiori & paullulum diſtincta ab ea, quæ eſt apud S. Bernardum, tum denique quòd Vvillelmus eadem præfatione, qua ſuas lucubrationes Patribus de Monte-Dei nuncupat, meminit prædictæ Epiſtolæ, *De vita ſolitaria,* ex quo evidens deduci poteſt argumentum hujus pariter auctorem exſtitiſſe.

Hæc quidem maximi momenti eſſent ad convincendum, ſi manuſcripti fides aliunde non vacillaret; at cùm ſermo integer in eodem reperiatur S. Anſelmi, & in eadem pagina ubi deſinit, incipiat tractatus, *De vita ſolitaria,* manifeſtè ſequitur Uvillelmum Exſcriptorem dumtaxat fuiſſe, ut revera fuit ſermonis ſancti Anſelmi.

Ob id non deſunt, qui aſſerant Vuillelmum non Exſcriptorem modò prædicti tractatus, ſed & Interpretem fuiſſe, quem B. Bernardus pro neophitis ad perfectionem promovendis, vernaculè conſcripſerat. Horum opinio quæ tertia dici poteſt, exemplaribus quibuſdam Gallicis comprobatur, quæ adhuc exſtant in diverſi Ordinis Monaſterijs, maximè verò apud S. Paulum Virduni, è cujus bibliotheca R. P. Dinteville Vicarius generalis, & avitæ Religionis Præmonſtratenſium eximius aperrator deſumpſit illud

CARTH. MONTIS-DEI.

exemplar, quod ad RR. PP. de Monte-Dei nuper tranſmiſit, vetuſtate penitus annoſum, ut caracteres indicant, & ob idiomata dudum obſoleta intellectu dificile. Hinc fit ut liber ille, ex E. Cardin. Bellarmino, ſpiritum non ſtilum Bernardi habeat, cùm ab alio ex patria lingua in latinam converſus ſit, & hæc mens eſſe videtur eruditorum quorumdam virorum, qui verſioni ſedulò incumbunt in Portu-Regali, nam prima parte in Gallicum tranſlata, ſecundam primo aſpectu, ut ſunt in judicando ſagaces, rejecerunt, veluti alienum fetum à ſancto Bernardo, putántque eſſe Perri, Cellenſis vulgo ſic nuncupati.

Quicquid ſit de hac ultima opinione, quæ conjecturis ſat eruditis nititur, ſi Ciſtercienſi coœtaneo credendum, qui venerabilis Uvillelmi Abbatis vitam ſcripſit, alius Auctor prædictæ Epiſtolæ non eſt, quam idem Uvillelmus; nec enim dubitâſſet B. Bernardo ſibi familiari illam aſcribere, ſi revera ad eum pertinuiſſet. Verba ejus clara ſunt, nec poſſunt alio derorqueri: *Libellúmque unum direxit*, Uvillelmus ſcilicet, *Fratribus Chartuſia habitantibus in Monte-Dei, qui licet eis loquatur ſpecialiter cunctis tamen eſt commodus in Religione perfici cupientibus.* Et hæc eadem eſt mens R. domni Tiſſier Ciſtercienſis familiæ ac Boni-fontis Prioris, viri eruditiſſimi, qui propediem opera Uvillelmi prælo mandabit, prædictúmque libellum, qui dubio procul pietatem redolet, dignúſque eſt, ut ab eremi incolis, imo & à pijs omnibus legatur. Et hæc de Montis-Dei Cœnobio breviter dicta ſint, nun hiſtoriæ filum proſequamur.

Ex vita manuſcripta Guillelmi Abbatis à Ciſtercienſi coœtaneo in bibliotheca Theoderici ope Remeñ.

Raynaldus malè audit apud ſchiſmaticos, pergit ad Concilium Piſanum, redeundo incarceratur, vitæ finem imponit.

CAPUT XLIV.

RAYNALDUS. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1134.

POST Remenſe Concilium, Innocentius luſtrata Laudunenſi diœceſi Noviomenſibúſque, ut fertur, prodigioſo incendio punitis, quòd eum verbis deriſorijs excepiſſent, terreſtri itinere Italiam repetit, cis Alpes necdum ſopito ſchiſmate. Raynaldus qui Pontificis familiari colloquio potitus fuerat dum Remis ageret, unus ex Epiſcopis Gallicanis fuit, qui tenaciùs ei adhæſit adverſùs Pſeudo-pontificem: quin & auctoritate qua pollebat in provincia, eorum labores juvit quàm maximè, qui verbo & ſcripto nefandi hujus monſtri proſcinderent intruſionem; unde ſchiſmaticorum iras non modò in ſe concitavit, ſed & ab Anacleto malè habitus, ſpurciſſimas ejus calumnias ſenſit quadam epiſtola ubi ſic loquitur: *Quòd idiota Remenſis, truncus inutilis in te & in Eccleſiam tuam nequiter & impudenter egiſſe dignoſcitur, nequaquam te mœror aliquis ſeu dolor afficiat, præſertim cùm in nos, & in Romanam Eccleſiam, cui ſe juramento aſtrinxit, quaſi ebrius & vino æſtuans, hiſtrionum more, multa inſolenter vomuerit, ponens quidem in cælum os ſuum, ut lingua ejus tranſeat ſuper terram. Tamquam alter Dioſcorus Sedem niſus eſt apoſtolicam, judicare &c.*

Extat apud Baronium ad anno 1131

Ex his alijſque adducor, ut credam, Epiſcopum ad quem prædictus ſcribit Anacletus, ex Suffraganeis fuiſſe provinciæ Remenſis, qui cùm partes ejus pertinaciter foveret, à Metropolitano correptus fuerat, eo vel maximè, quòd ſub finem epiſtolæ hortetur eum ad patientiam; moneátque ne minis Archiepiſcopi terreatur. Quidquid ſit dubitari non poteſt, quin Pſeudopontificis calumniæ, quibuſvis floribus Raynaldo gratiores fuerint, laudémque ejus prædicent, fidem, & odium in ſchiſmaticos & S. R. E. perduelles.

Ceterùm

Ceterùm Innocentius aggregatis totius Occidentis Epiſcopis, inter quos Raynaldus noſter cum Suffraganeis ſuis, multiſque Abbatibus integræ Fidei, & propenſionis erga ſanctiſſimam Sedem, magnæ gloriæ Synodum Piſis celebravit, cujus actionum ſumma in excommunicatione Petri Leonis Antipapæ, & irregreſſibili fautorum ejus dejectione conſtitit. Reperitur quoque relatum fuiſſe ibidem in Sanctorum numerum, ſanctitate inſignem ac poſt mortem miraculis clariſſimum Hugonem Epiſcopum Gratianopolitanum, cujus hortatu Carthuſia Montis-Dei in diœceſi Remenſi condita fuit, datúmque in mandatis Guidoni Priori Carthuſienſi, ut ejus vitam deſcriberet, quod ipſe diligentiſſimè præſtitit.

RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1134.

Porro cùm infeſtaretur tunc temporis Italia Conradi tyrannide, quem hactenus Mediolanenſes confœderatum habuerant adverſùs Lotharium Imperatorem, & qui ei favebant, ita undique graſſarentur, ut viæ publicæ ejuſmodi non militibus, ſed prædonibus obſiderentur, accidit illud admodum lugubre, ut ijdem in inſidijs latitantes apud Lunam civitatem Tuſciæ, Gallicanos Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, qui magno numero ad Concilium Piſanum advenerant, in reditu aggreſſi, eoſdem immenſa rabie diſtraxerint, vulnerârint, & rebus omnibus exſpoliârint, quem planè tragicum caſum unus ex ipſis Petrus Cluniacenſis Abbas, omnium nomine è carcere per epiſtolam ſignificavit Innocentio Pontifici, rogans ut his ipſorum malis mederetur, his verbis.

Videſis Spond. ad an. 1134.

Petrus Venerab. epiſt. 27. lib. 1.

Dies tribulationis & anguſtiæ, dies hæc, quia ſecundùm Prophetam, *Venerunt filij uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi. venerunt nuncij Sennacherib blaſphemantes Deum Cæli. Irruit Nabuchodonozor & captivavit populum Dei .....* Lamentabilem hiſtoriam cogor retexere, quam præcordiorum dolore interrumpere, lacrimis, velim, nolim, interfluentibus, vix (ut arbitror) potero explicare. Sed quia proh dolor! hoc à Martyrum temporibus jam inauditum ſcelus me vidiſſe contigit; ſilere cùm maluiſſem, loqui invitum oportuit. Regreſſi ab uberibus vocantis Eccleſiæ, à Concilio pietatis veſtræ, ut grex dominicus ſimpliciter ambulans, luporum morſus incurrimus, & noſtris ſæculis inſolita rabie diſperſi, captiuati, vulnerati, & rebus omnibus pæne exſpoliati ſumus. Aderat in comitatu noſtro non ignobilis, neque ultima pars Eccleſiæ Dei, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, legio Monachorum, non parvus numerus Archidiaconorum, nobilium Clericorum & religioſarum perſonarum populus. Horribile ſpectaculum, tantas, támque neceſſarias Eccleſiæ perſonas videre diſtrahi, diſſipari, vulnerari, atque gladijs inſequentibus, ubi ubi, per diverſa fugari. Epiſcoporum atque Abbatum plurimi ad proxima caſtra violenter abduci, & quidam eorum poſt verbera & vulnera, barbarica immanitate incarcerati ſunt. Inter quos dominus Remenſis, cui nec ætas, nec dignitas adeſſe potuerunt, poſt multas injurias & vulnera turri concluſus tenetur. Dominus Petragoricenſis ſimilia expertus eſt. Sed quid ego de ſingulis, quaſi ſolis loquor? &c.

4. Reg. 19. & 4.

Ubi cum Bituricenſi, Senonenſi, Treceuſi & Atrebatenſi Epiſcopis, Abbatem quoque S. Remigij interfuiſſe memorat, cui Alexander Leodienſis Epiſcopus ad generale Concilium Piſis coactum proficiſcenti conceſſerat, ut decedentibus Clericis apud Marſnam, Religioſi Benedictini ſubſtituerentur, anno ſcilicet 1134.

Quomodo verò tot Præſules, Remenſis præſertim Archiepiſcopus, libertatem ſortiti fuerint, nobis eſt incompertum. Ex hiſtoria tamen Noviomenſi diſcimus primariam Urſicampi Monaſterij Eccleſiam dedicatam fuiſſe à Raynaldo Remenſi, ſeptem Epiſcopis aſſiſtentibus an. 1134. at dies & menſis deſiderantur, unde aliquid deduci poſſet.

RAYNALDUS II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1135.

Quod ſpectat ad B. Bernardum, licèt cùm alijs ex Gallia ad Concilium veniſſet, opportuna occaſio interceſſit, ut mitteretur cum alijs Legatis à latere, ad Mediolanenſes, à quibus expetitus fuerat, ut ejus operâ illa civitas, jam abdicato ſchiſmate, reconciliaretur Eccleſiæ Romanæ, & reciperet Lotharium Imperatorem, quod à Legatis eſt feliciter impletum, & præcipuè verbis & miraculis ejuſdem ſancti Bernardi.

Raynaldus Remos reverſus anno 1135. rogatus à Jorañno ſancti Nicaſij Abbate, ut pro more rata habere velit quædam ab eo empta, vel dono conceſſa pro ſuſtentatione Fratrum ſui Monaſterij; quod cum lubens annuerit, chartáque ejus nomina contineat quorumdam Nobilium diœceſis Remenſis, unde non nihil lucis deduci poteſt ad elucidandam eorum genealogiam, huc eam tranſcribere non inutile aut ſupervacaneum eſſe putavi.

Charta Raynaldi Remorum Archiepiſcopi.

An. 1135.

» IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Raynaldus Dei gratiâ Re-
» morum Archiepiſcopus univerſis ſanctæ Eccleſiæ Filijs. In perpetuum
» devotioni Fidelium conſentire &c. Proinde quaſdam res, quas venerabilis
» Frater noſter Jorannus Abbas B. Nicaſij, vir pro ſanctitatis merito omni-
» bus bonis imitabilis, ſuo Monaſterio ad ſuſtentationem Fratrum Deo
» ibidem famulantium, partim emptione, partim dono adquiſivit, nos præ-
» ſentis decreti paginâ eidem Monaſterio confirmamus. Videlicet mediam
» partem totius poteſtatis in alodio ſancti Leodegarij, cum banno & juſtitia
» & paſcuis & curſu aquæ & piſcatura & ceteris omnibus reditibus, quæ
» omnia prædictus Abbas à Roberto Anguilello pro triginta libris Catha-
» launenſis monetæ emit &c. Berta itaque Comitiſſa & Godeſridus filius
» ejus & Elizabeth uxor Clarembaldi alodium de * Domno-Trojano,
» cum ſervis & ancillis ad idem alodium pertinentibus, cum banno, & juſtitia,
» cum curſu aquæ, & molendino, & piſcatura pro remedio animarum ſuarum
» & parentum ſuorum beato Nicaſio libere conceſſerunt... Poſtmodum
» verò Comes Henricus hanc donationem Eccleſiæ confirmavit. Godefridus
» Comes Namurcenſis & Elizabeth filia ejus, & Bertha, & Godefridus filius
» ejus villam Femicurt cum banno, & juſtitia, & pratis ...... Manſum etiam
» Fulcaudi, & manſum Roberti de Corbincio in territorio de Guns præ-
» dictæ Eccleſiæ in eleemoſynam dederunt. Hugo Comes de Regiteſte
» totam villam de Singlei, cum ſervis & ancillis, cum banno & juſtitia, &
» dominatione quæ ibi habebat, B. Nicaſio pro remedio animæ ſuæ con-
» tulit, quam poſtmodum à Guitero Comite in vadimonio poſitam domnus
» Abbas Jorannus à Johanne de Altomonte, datis novem libris, redemit.
» Palatium de Munci cum appenditijs ſuis Godefridus Comes Namurcenſis
» & uxor ſua, annuente Guitero Comite & uxore ejus, prædicto loco in
» eleemoſynam contulerunt. Eremburgis mater domni Joffridi Catalaunenſis
» Epiſcopi dimidiam partem molendini de Copællo, & de alodio ibidem per-
» tinente prædictis Fratribus contradidit. Gilbertus de Turro, Hugo de
» Uvanium, Godrannus de Tranloio pro animabus ſuis alodium, quod di-
» citur Hugonis-de-Curcio, B. Nicaſio donaverunt, pro qua tamen do-
» natione Hugo & Godrannus quinquaginta ſolidos de manu Abbatis ac-
» ceperunt, & filij Hugonis abjuraverunt. Item alodium Hugonis de Cyris
» cum campis & pratis ...... Radulfus de Turro præfato Martyri in
» eleemoſynam tradidit Eccleſiam de Roverio, quam Raynaldus de Burgo
» in manus noſtras reddidit, nos eidem Eccleſiæ præſenti decreto confir-
» mamus. Hæc in perpetuum ut rata permaneant, ſigilli noſtri auctori-
» tate, & probabilium perſonarum affixione firmamus.

Cathalaunenſis moneta.

* *Dontrian.*

Signum

RAYNALDUS II. XLVIII ARCHIEP. *An. 1136.*

Signum Odonis Abbatis S. Remigij.	Signum Albrici, Signum Hugonis Archidiacon.
Signum Ingelramni Abbatis ſancti Petri Altivillarienſis.	Signum Leonis Decani.
Sig. Hellini Abbatis S. Theoderici.	Signum Gervaſij Cantoris.
Signum Albrici Abbatis S. Baſoli.	Signum Henrici, Signum Gregorij Preſbyterorum.
Signum Urſionis Abbatis S. Dionyſij.	

Actum Remis anno Incarnationis 1135. Indictione XIII. regnante Ludovico Francorum Rege an. XXVII. Archiepiſcopatûs autem D. Raynaldi anno XI.

Drogo Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubſcripſit.

Jorannus Abbas ſancti Nicaſij, in præcedenti Charta Laudatus à Raynaldo, rem Monaſterio ſuo utilem ſe facturum ratus, ſi bonorum à ſe, vel à prædeceſſoribus ſuis acquiſitorum immunitatem obtineret à ſummo Pontifice Innocentio adhuc Piſis agente cum Cardinalibus, qui ſupplici libello rogatus ab Abbate, privilegium ſat commune ei libens impertit, quo præter altaria de Buzolio ſuper Matronam fluvium, de Celto ſuper Axonam, &c. Clauſtrum quoque & ſuburbium quod circa Monaſterium eſt, & ad ipſum pertinet, ab omni exactione liberum decernit. Prohibet etiam ut nulli umquam Monachorum poſt factam in Monaſterio ſancti Nicaſij profeſſionem, abſque libera Abbatis & Fratrum licentia, ad alium locum liceat pertranſire. Datum Piſis per manum Aimerici IV. Idus Novembris Indict. XV. Incarnat. 1136. Pontificatûs Innocentij anno VII.

Alexander Leodienſis Epiſcopus ſui amoris & obſequij pignus teſtari cupiens erga Francorum Apoſtolum, ſuſque Monaſterij Religioſos, quos vigore diſciplinæ florere conſpexerat, conceſſit ut decedentibus liberioris vitæ Clericis apud Marſnam, quæ dudum à Gerberga Regina Remigianis data fuerat, Monachi in eorum locum ſubſtituerentur, privilegio Odoni Abbati proficiſcenti ad vocationem generalis Concilij Piſis celebrandi, ſpontaneè & gratulanter impertito, cui ſummus Pontifex Innocentius conſenſit diplomate Piſis dato VI Idus Junij Indict. XIII. Incarnat. 1136. Pontificatûs anno VI.

Anno ſequenti Conradus Imperatoris Henrici ſororius creatur Rex Romanorum circa medium quadrageſimæ anno 1137. confirmat poſſeſſiones à Gerberga Regina Remigianis legitimè contraditas; & à divæ memoriæ Ottone primo & Ottone ſecundo confirmatas; Marſnam videlicet cum fiſco & appenditijs ejus, deditque operam, ut Dux Godefridus de Lovania, qui à pluribus annis Littam, quæ ad Marſnam pertinet, violenter invaſerat, eam Abbati & Fratribus reſtitueret, &c. Regio diplomati ſubſcripſerunt Thedvinus ſanctæ Rufinæ Cardinalis & apoſtolicæ Sedis Legatus, Albero Trevirenſis Archiepiſcopus, Andræas Trajectenſis Epiſcopus, Unibardus Stabulenſis Abbas, Radulfus Ticienſis Abbas, Vvillelmus Abbas Palatinus, Valerannus Dux, Henricus filius ejus, Otto Comes de Rinece, Theodoricus Judex Aquenſis, Rotgerus pater ejus. *An. 1137.*

Signum domini Conradi Invictiſſimi Regis.

Arnulfus Cancellarius vice ſummi Cancellarij Maguntini ſcrip. & ſubſcrip. Coloniæ III Idus Aprilis, anno 1138. *An. 1138.*

Cùm præſenti hoc diplomate Romanorum Rex Conradus referat Godefridum de Lovanià facti pœnitentem ab invaſione alodij Littæ ad Monaſterium ſancti Remigij pertinentis Dei timore, & ſua commonitione abſtinuiſſe, operæ pretium eſt hîc abdicationis litteras in medium proferre, ne ſenio temporum evaneſcant.

RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1139.

Godefridi Lotharingiæ Ducis decretum de Litta.

Godefridus hic Dux Lotharingiæ & Lovaniensis fuit.

*deeſt * auctoritate.*

„ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ego Godefridus Dux Lotharingiæ & filij mei Godefridus atque Henricus. Notum facimus univerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filijs nos injuſtè & violenter alodium B. Remigij Francorum Apoſtoli, quod Litta dicitur, diu uſurpâſſe & tenuiſſe, tandem verò compuncti, & pœnitentiâ ducti, maximè autem quòd * apoſtolica, & ab Epiſcopo Leodienſi, & Cameracenſi, nec non & ab Eccleſia præfati Confeſſoris excommunicationi ſubjacebamus: jam dictum alodium cum omnibus ad ipſum pertinentibus Deo, & beato Remigio, atque Abbati prompta devotione reddidimus, nec non fidei ſacramento, & jurejurando firmavimus. Inſuper in præſentia domini Conradi Imperatoris illud abdicavimus, ſtatuentes & confirmantes, quòd amodo numquam per nos, nec per aliquem noſtrorum, ſæpedictum Monaſterium de ipſius alodij rebus aliquod damnum patietur; ſed ex integro eidem maneant ſua omnia, ſicut dedit & confirmavit Gerberga venerabilis Francorum Regina. Quod noſtræ conſtitutionis decretum, ut per ſuccedentia tempora inconvulſum ſervetur, & maneat, auctoritate noſtri ſigilli firmavimus, & teſtes idoneos ſubnotavimus. Hujus rei ex parte Eccleſiæ teſtes fuerunt domnus Odo Abbas, & domnus Valterus Abbas ſancti Martini, & Simeon Abbas de Parco, Joſcelinus Prior, Raynaldus Præpoſitus, Gervaſius, Lambertus Monachi, Tetbaldus Canonicus, Heſzelo Canonicus. Ex parte Ducis Sigerius de Vanera, Arnulfus Dapifer, Raynerus, Gozvinus, &c.

Patet id ex charta prædicti Ludovici, quam, ubi agitur de fundatione S. Dionyſij Remenſis, retulimus.

Poſt obitum Ludovici VI. Francorum Regis, quem contigiſſe non anno 1136, ut quidam ſcribunt, ſed 1137, neceſſe eſt ex charta Odonis Carthuſiæ Montis-Dei fundatoris ſuperiùs relata, Ludovicus VII. dictus Junior, Remos conceſſit anno ſequenti, ibique per aliquod tempus moratus eſt. Incertum an ut tumultus, ſpecie Communitatis per urbes Belgij exortos, ſedaret, vel ut poſt Raynaldi obitum Regalia tueretur. Hic enim Archiepiſcopus cùm ad magnam ſenectutem perveniſſet, vivere deſijt anno 1138. juxta computum Romanum, ut conjici poteſt ex Charta hoc anno apud ſanctum Theodericum Raynaldi nomine ſigillata. Corpus ejus Igniacum tranſlatum, ad latus altaris verſùs meridiem conditur, cùm hac Epigraphe tumulo ejus lapideo inciſa.

EGO RAYNALDUS A PRATIS QUONDAM ARCHIEPISCOPUS REMENSIS PRESBYTER.

Credo quod Redemptor meus vivit.
Et in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum.
Et in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.

OBIIT M. C. XXXVII. XIX. KAL. IANUARII.

Sequens inſcriptio certiùs, ùt reor, diem & annum mortis retulit his verſibus.

Anno milleno centeno terquoque deno,
Octavóque ſimul, cùm Jani dicitur Idus,
Remenſis Præſul memorandus obit Raynaldus.

Martyrologium Remenſe de eo pariter hæc habet Idibus Januarii,

Deceſſio

RAYNALDUS. II. XLVIII. ARCHIEP. *An.* 1139.

Deceſſit dominus Raynaldus primùm Andegavenſis Epiſcopus, poſtea Remenſis Archiepiſcopus requieſcit intus, qui emit nobis terram de Hundilicurte, &c. pro ſuo anniverſario. Et in Obituario XIII. Januarij: *Dominus Raynaldus qui dedit nobis triginta marcas argenti ad emendos reditus & tres marcas auri ad altare.* Calendarium verò S. Mauritij Andegavenſis citatum à Sirmondo in Notis ad Godefridum Vindocinenſem paulo aliter quo ad diem obitùs XIX. Calendas Februarij. *Obijt Raynaldus junior primò noſter Epiſcopus, poſtmodum Archiepiſcopus Remenſis, in cujus anniverſario ſingulis annis tredecim pauperes alere debemus, & ſigna pulſare.*

Communiarum inſtitutio, & quando Remenſis cœperit, Ludovici VII Regis epiſtola ad Communia Remenſis fautores, quò eos in debita obſervantia & officio contineat.

SEDES VACAT. *An.* 1139.

CAPUT XLV.

Communia inventa ad excutiendum eccleſiaſtica juriſdictionis jugum.

QUÆ populorum indomiti furoris cauſa fuerit pro aſſerenda Communiarum libertate, ob quam tot hoc ſæculo jurgia emerſerunt, non eadem apud omnes ſententia. Qui Romanæ urbis ſtatum ſub Pontificibus Innocentio, Cæleſtino, Lucio & Eugenio penitius inſpiciunt, laicos ad excutiendum eccleſiaſticæ juriſdictionis jugum incitatos putant ſeditioſis ſermonibus Arnaldi de Brixia Petri Abailardi diſcipuli, docentis nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones hebentes aliqua ratione poſſe ſalvari, cunctáque hæc Principis eſſe ab ejúſque beneficentia in uſum tantùm laïcorum cedere oportere. Perniciosum hoc dogma, quo pænè corruit jus eccleſiaſticum, viam ſtraviſſe ad Communias obtinendas lubens agnoſco: at etiam negari non poteſt, ſi tumultuum ratio habeatur, qui per Galliam haud ſine ſanguinis effuſione ſæpius oborti ſunt, bonorum expilationes, & latrocinia, quæ ſenſim invaluerunt ſub Regibus Roberto & Philippo I. plurimùm ad id laicos impuliſſe, quibus & addi poteſt Procerum juriſdictionem temporalem habentium nimia ſeveritas, ac in ſubſidio ferendo neglectus adverſùs graſſatores. Unde fit, ut Communiarum origo apud nos maximè revocari debeat ſub initium regni Ludovici VI, qui vivente adhuc patre, Communiarum auxilio opportunè uſus eſt ad prædonum propugnacula funditus evertenda, & paullopoſt cùm ei obſiſtendum fuit Henrico II. Imperatori, urbi Remorum, ut vidimus, excidium minitanti.

Ceterùm Communiæ nomen hîc ſumi non debet, pro conventu populi didum ſparſi & per agros & in tugurijs, vel nemoribus habitantis, recénſque in unum corpus collecti, ſub certis legibus aut pro Republica ex varijs urbibus & villis coaleſcente, ut paſſim legitur apud Cæſarem Civitas Remorum, Bellovacorum, Sueſſionum. Etenim licèt Romanorum adventu, immo & Francorum in Gallias, veteris regiminis forma abolita ſit, quantùm ad ſupremam auctoritatem, communis tamen vivendi uſus relictus eſt pluribus in locis, leges quoque & magiſtratus ad ius dicendum, caſibus quibuſdam Comitum cognitioni relictis, quibus Ballivi ſucceſſerunt. Sed per Communiam ſeu Communitatem certa quædam ſocietas intelligenda eſt, quæ tunc coaluit inter cives eiuſdem urbis, qui ſacramento aſtringebantur ſibi ipſis mutuo auxilio adeſſe adverſùs ſibi inſidiantes

Sedes vacat. An. 1139.

diantes æmulos, quod Guillelmus de Janivilla Cathalaunenſis Epiſcopus, nomine Fraternitatis haud ineptè deſignat Epiſtolâ ad Ludovicum VII. *Gratias refero ſublimitati veſtræ, quòd & me benignè excepiſtis, & illa Burgenſium noſtrorum doloſa Fraternitas diſſipata eſt.* Guibertus de Novigento hujus ævi Scriptor Communiam aliter deteribit his verbis: *Communio novum & peſſimum nomen ſic ſe habet, ut capite cenſi omnes ſolitum ſervitutis debitum dominis ſemel in anno ſolvant, & ſi quid contra jura deliquerint, penſione legali emendent. Ceterùm cenſuum exactiones, quæ ſervis infligi ſolent, omnimodis vacent.* Ex quibus patet ſervos, ſive ſubditos unius tributi penſitatione, ab alijs quæ imponi ſolerent, hoc fœdere ſolutos, ſervitutiſque jugum aliquatenus excuſſum, quod non in perſonis quidem, apud nos magnam partem ingenuis, & liberis, ſed in poſſeſſionibus omnino remanſerat, adhúcque vigent, ſaltem ejus reliquiæ in cenſu à re vectigali prædiatorio dominis feodi annuatim debito.

Guibertus lib. 3 de vita ſua cap. 7.

Quod ſpectat ad chartam inſtitutionis Communiæ Remenſis, eam necdum nanciſci licuit, nec certò ſcire quæ jura illi à Regibus attributa. Veriſimile eſt cives Remorum ſuppetiarum memores, quas Regi ſponte & alacriter miſerant adverſùs Imperatorem, motos fuiſſe aliarum civitatum exemplo, ad Communiam expoſcendam poſt exceſſum Raynaldi Archiepiſcopi; multúmque ad eam firmiter ſtatuendam laboráſſe, ut ex verbis ſancti Bernardi inferiùs citandis probari poteſt, & ex Necrologio ſancti Simphoriani, ubi id ſeriptum habetur: *XIII. Kalendas Decembris anno 1140. Dedicata eſt Eccleſia noſtra à domino Milone Morinenſi Epiſcopo anno domini Samſonis primo, à duobus Communionis nequam fautoribus, Simone ſcilicet & Albrico profanata, mundari neceſſariò indiguit, qui hominem ſacrilegum aure truncatum, quem dici nefas eſt Sacerdotem, ipſo die Omnium-Sanctorum divina celebrare myſteria huc intruſerunt.*

Remenſes Sede vacante laborant pro communia à Rege obtinenda.

Vvillelmus ſancti Theoderici Abbas alterius cujuſdam tumultûs meminit in vita ſancti Bernardi Clarevallenſis, Samſone jam Pontificatum adepto, ubi & refert miraculum Remis à prædicto ſanctiſſimo Abbate patratum, his verbis: *Contigit aliquando diſſentientibus Archiepiſcopo, & populo Remenſi, ad conciliandos eos adeſſe virum Dei. Cumque in palatio ejuſdem civitatis cum Ioſleno Sueſſionenſi Epiſcopo conſediſſet, & magnâ Cleri plebiſque frequentiâ repleta domo, de pace tractaretur, ecce coram omnibus miſera mulier filium ſuum plenum (ut putabatur) dæmone, precibus Sancti liberatum, & triplici miraculo, erat enim ſurdus mutus & cæcus, incolumen redditum matri ſuæ.* Hic autem ſanctiſſimus Abbas non ſic pacificare potuit Archiepiſcopum cum plebe, quin Ludovicus Rex certior factus eorum, quæ à Communiæ principibus fiebant in perniciem eccleſiaſticæ juriſdictionis, hos ut à talibus abſtinerent, monuerit hac epiſtola.

Guill. Abbas in vita S. Bernardi cap. 14.

Diſſenſio inter Samſonē Archiep. & cives pro cōmunia.

Ex codice manu-ſcripto ſancti Theoderici prope Remos ad calcē Optati Milevitani.

„ LUdovicus Dei gratiâ Francorum Rex & Dux Aquitanorum Majori, „ totíque Communiæ Remenſi fidelibus noſtris ſalutem. Scitis quia „ nos humili petitioni & precibus veſtris aſſenſum præbentes, ad modum „ Communiæ Laudunenſis, Communiam vobis indulſimus, ſalvo tamen „ jure & conſuetudinibus Archiepiſcopatûs & omnium Eccleſiarum, quod „ pro pura & ſimplici intentione fecimus, ut ſcilicet inde vobis commodum, „ ex veſtro autem commodo nec Eeeleſijs, nec nobis ipſis damnum aliquod „ aut dehoneſtas veniret. Vos verò à conceſſu noſtro ulterius evagati, id „ quod jus eſt Eccleſiarum, non jus eſſe aſſerentes, & conſuetudines Eccleſiarum ab antiquo tempore uſitatas, conſuetudines eſſe contradicentes, „ Eccleſiarum dignitati & poſſeſſioni impetuosè & abruptè derogatis. Super „ hæc fidelitati veſtræ mandamus & præcipimus, imo & precari addimus, ut „ Eccleſiæ beatæ Mariæ & Eccleſijs omnibus, præcipuè venerabili ac ſan-

ctiſſimæ

ctiſſimæ ſancti Remigij Eccleſiæ jura ſua integra, & conſuetudines per centum annos plus minúſve quietè poſſeſſas, in pace dimittatis; neque inde ſubtilitet controverſari addatis, & hanc obſtinationem & duritiem erga Eccleſias deponatis: alioquin illi Eccleſiæ, & alijs poſt nos miſerabiliter clamantibus, à juſtitia deeſſe nec volumus, nec debemus, nec etiam poſſumus, & hoc nullo modo patiemur. Valete. « « « « « «

SEDES VACAT. *An.* 1139.

Ex hac Regis epiſtola apertiſſimè conſtat Communiæ Remorum à Ludovico VII. conceſſæ, ad modum Communiæ Laudunenſis, primarios tenorem privilegiorum ſuorum ſæpius exceſſiſſe. Porro Communiam Laudunenſem à Ludovico VI. erectam clarum eſt ex ijs quæ de Vualdrico, in ſeditióne à civibus cæſo ſupra retulimus. Notat Sugerus Abbas ex inſtitutione Communiæ, Caſtellani jura infringi non debere, & ſi in Curia Epiſcopi probare potuerit, ſe ab antiquo certis juribus potitum, illæſa ei conſervanda. Ex quo deduci poteſt, conſilium Regis non fuiſſe, ut ejuſmodi privilegia dominis temporalibus aliquod detrimentum inferrent. Unde Ivo Carnotenſis de Communia Belvacenſi loquens hæc habet: ***Obligatio Epiſcopi quâ ſe promiſit obſervaturum conſuetudines ejuſdem civitatis, ſive turbulenta conjuratio facta Communionis nihil præjudicant legibus Eccleſiaſticis.***

Laudunenſis Communia erecta anno 1106.

Sic in charta Communia S. Quintini anno 1213. *habetur*: Salva fidelitate Eccleſiæ S. Quintini & noſtra.

Epiſt 30.

Verùm ut ex rebus recèns inductis multæ naſcuntur difficultates, raráque eſt inter officiarios diverſarum juriſdictionum concordia; ſic omnino credendum eſt Juratos Communiæ, ſive etiam Scabinos ſtatim Clericorum libertatibus & privilegijs vim intuliſſe, tam captione ſervientium Capituli, quàm protectione extraneorum, quos indebitè in ſuam ſocietatem ſumebant: ex quo factum eſt, ut Ludovicus VII. iteratis Clericorum tactus querelis ſequentem Epiſtolam graviori ſtilo tranſmiſerit, cujus hic tenor eſt.

LUdovicus Dei gratiâ Francorum Rex & Dux Aquitanorum Salutem & gratiam ſuam. Graviſſimum nobis eſt id quod vos facitis, quòd nulla alia Communia facere præſumpſit, & modum Laudunenſis Communiæ, qui vobis propoſitus eſt, omnino exceditis, & hoc ipſum quod vobis nominatim prohibuimus, ſcilicet ne villas extrinſecas in Communiam veſtram reciperetis, hoc confidenter & ſecurè facitis, & reditus conſuetudinarios Eccleſiarum per multa ſæcula poſſeſſos, vel hos ipſi aufertis, vel à ſubditis reddi auctoritate Communiæ veſtræ prohibetis, & Eccleſijs Remenſibus, & Canonicis maximè ſanctæ Mariæ, quæ modo in manu noſtra eſt, & nullum alium præter nos habet defenſorem, libertates & conſuetudines & juſtitias ſuas, vel omnino aufertis, vel maximè diminuitis. Item proprios ſervientes Canonicorum, qui in eadem libertate ſunt, in qua domini ſui, ad redemptionem coegiſtis, quoſdam etiam cepiſtis, quidam etiam præ timore veſtro Eccleſiam egredi non audent. Pro his omnibus exceſſibus jam vobis mandavimus, & nunc mandamus & præcipimus quatenus in pace dimittatis, ablata eis reſtituatis, & Eccleſijs ac Canonicis Juſtitias & conſuetudines & libertates ſuas integre conſervetis. Valete. « « « « « « « « « « « « « « « « « « «

Hinc patet ſedem tunc vacaſſe.

Prædictas litteras Interpontificij tempore collocavimus, tum proptet titulum Ducis Aquitaniæ, quo Ludovicus Rex in utriſque inſignitur (certum eſt enim poſt reditum à tranſmarina peregrinatione, Eleonorâ Guillelmi Ducis Aquitaniæ filiâ repudiatâ, ab eo Ludovicum abſtinuiſſe) tum propter verba hæc *Quæ modò* (Eccleſia Remenſis) *in manu noſtra eſt*, quæ Interpontificium manifeſtiſſimè innuunt. Mandatum Regis Burgentium nihilominus proterviam non repreſſit, Burgi præſertim ſancti Remigij, qui cùm in Communiæ confœderationem admiſſi eſſent, multas turbas excitârunt ſub Samſone, armíſque inſtructi terras Eccleſiæ devaſtabant, ut idem Archiepiſcopus conqueritur ad Sugerium Abbatem Regni Miniſtrum in abſentia Regis. Videbimus libro ſequenti quid Henricus Sam-

SEDES VACAT. *An. 1139.*

ſonis ſucceſſor præſtiterit pro abolenda ejuſmodi civium confœderatione, ſeu Communia, tam in urbe Belvacenſi, quàm Remenſi, quibus ſucceſſivè præfuit, & qualiter hæc cum ſcabinatu, Vuillelmi Archiepiſcopi & Cardinalis moderatione, ad certain regiminis formam reſtituta ſit.

Communia S. Audomaro confirmatur à Ludovico Rege & Guillelmo Fland. Comite anno 1127.

Regum Ludovici & Philippi exempla imitati Comites & Barones, in ſuis quique dominijs Communias excitârunt pro communi utilitate, mutuóque auxilio Burgenſium ſuorum, quorum Chartæ in Tabularijs Monaſteriorum aſſetvantur. Confirmatio Communiæ Compendienſis data anno 1209. ſic incipit : ***Philippus Francorum Rex. Noverint univerſi quòd cariſſimus genitor noſter piæ memoriæ Ludovicus Burgenſibus Compendij Communiam conceſſit &c.*** Ubi jura, libertates & privilegia fusè referuntur, cum articulis quos Burgenſis jurare debebat, ut in Communia reciperetur, privilegiiſque gauderet. Hos autem articulos eoſdem eſſe pro ſingulis urbibus, vel ex hoc probari poteſt, quòd in charta Communiæ Remenſis, & Belvacenſis apertè dicat Rex, illam conceſſiſſe ad modum Communiæ Laudunenſis, quæ aliarum exemplar & typus fuiſſe videtur, præſertim Compendienſis, cujus autographum exſtat in regalis hujus Monaſterij Chartophilacio. Ex Charta reſtitutionis Benedictinorum in Eccleſia ſancti Cornelij Compendienſis (quos Canonici turpiter expulerant) diſcimus Samſonem Archiepiſcopum pacis amantiſſimum, non ſolùm multa contuliſſe ad ſtatum prædictæ Eccleſiæ in monachali Ordine reſtituendo, ſed egiſſe etiam apud Regem pro Burgenſibus, ut illis Communia concederetur. At cùm Rex in diplomate Ducis Aquitaniæ titulo non utatur amplius, fiátque mentio Ælidis Reginæ, quæ Compendium pro dote acceperat, ſequitur tam Monachos, quàm Communiam perfectè ſtabilitos non fuiſſe ante annum 1152.

Concilio Samſonis venerandi Archiep Rem. atque Odonis Abbatis S. Dionyſij, & aliorum hominum noſtrorum : *Ex charta reſtitutionis.*

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1140.

MAUVOISIN-ROSNY. D'or à deux faces de gueules.

Samſonis ad Archiepiſcopatum Remenſem promotio. Concilium Sueſſionenſe adversùs Abailardum. Et de Roceïenſi Comite, & Rodulfo Viromandenſi aliquid.

CAPUT XL VI

POST exceſſum Raynaldi Archiepiſcopi, Remenſis Eccleſia per biennium Paſtore viduata manſit, non tam Clericorum diſſidio & ambitione, quàm civium tumultu, innatóque Ludovici VII. odio in Theobaldum Campaniæ Comitem, quod pariter in Præſules vicináſque Eccleſias ſeſe effudit; quaſi gemente populo ſponſa Chriſti in luctu quoque eſſe deberet. Inter nocivas ejuſmodi orbitatis, ſeu interpontificij nebulas, quibus Sedium Epiſcopalium nitor, veluti quadam eclypſi, ſæpius obſcuratur, radius quidam felicitatis micare viſus eſt, quibuſdam è Clero S. Bernardi Clarevallenſis dominatum ob præclara virtutis ornamenta, ſalubrémque doctrinam ambientibus : at eo ſuffragia eorum recuſante, rurſum civitas factionibus ſciſſa eſt, civibus, ut opinor, juriſdictionis Eccleſiaſticæ jugum excutere conantibus, prætextu Communionis firmiter ſtabiliendæ, opportunum ſibi tempus eam diu exoptatam à Rege obtinendi tunc adeſſe cernentibus. Unde fit ut turbato rerum ſtatu, conniventibus quoque quibuſdam Clericis, dilata ſit electio in ſummum Eccleſiæ dedecus, perniciémque animarum, ut idem Bernardus conqueritur epiſtolâ 329, ad Innocentium ſummum Pontificem.

Nobiliſſima Franciæ civitas ſecundæ Belgicæ caput, ejus dominatum ambivit. Auctor vitæ S. Bernardi.

Cadit

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1140.

CAdit in interitum Remenſis Eccleſia, data eſt in opprobrium civitas glorioſa, clamat tranſeuntibus per viam; quòd non ſit dolor ſimilis dolori ejus. Foris enim pugnæ, intus timores: ſed & intus pugnæ, quoniam filij ejus pugnant contra eam, nec habet generatorem qui liberet eam: unica ſpes ejus Innocentius, qui abſtergat lacrimas à maxillis ejus. Sed uſquequo, Domine, clypeus protectionis veſtræ non opponitur? uſquequo conculcabitur nec inveniet ſublevantem? Ecce Rex humiliavit ſe: & jam quievit indignatio ejus. Quid ergo ſupereſt niſi ut manus apoſtolica ſupponatur afflictæ, & plagis ejus curam adhibens & fomenta? Primum itaque eſſe credimus, ut maturetur electio, ne inſolentia Remenſis populi diſperdat ſi quid reſiduum eſt, niſi in brachio excelſo furori ejus reſiſtatur. Si hæc ritê celebrata fuerit, confidimus quòd in reliquis quoque daturus ſit Dominus gratiam & effectum.

Bernard. Epiſt. 319.

Laborante igitur ex animo Clarevallenſi Abbate apud ſummum Pontificem, ne diutius viduata maneret Remenſis Eccleſia, tandem omnium votis electus eſt vir ſummæ nobilitatis & prudentiæ, Samſon, malè à Pratis dictus, Rodulfi Militis filius & Odeſindæ, ut habetur in Necrologio Remenſi, quem Ivonis Carnotenſis diſcipulum quidam faciunt. At Genebrardus cenſet præceptorem habuiſſe Gilbertum Porretanum. Andreas Ducheſne, qui genealogiam ejus texuit, refert progenitores ſuos ſub Philippo I. inter nobiliores Vilcaſſini claruiſſe, patrémque ejus de Mauvoiſin, Barbatum dictum, tantam de eo curam egiſſe, quem ab incunabulis ad Ordinem eccleſiaſticum deſtinaverat, ut ob egregiam ejus indolem, progreſſúmque in ſtudijs, factus fuerit Carnotenſis Archidiaconus, quod pariter tradit Robertus in Gallia Chriſtiana, ubi & addit Samſonem a Pratis vocitatum, quòd Raynaldo patruo in Archiepiſcopatu ſucceſſiſſet.

Tam illuſtris viri, quamvis canonica fuerit electio, effectum tamen aſſecuta non eſt, Rege eam impediente, forſan quòd eo inconſulto facta fuiſſet, vel ob Radulfum Viromandenſem Comitem, contra promiſſum Theobaldi, rurſum ab Epiſcopis cenſurâ religatum, quod S. Bernardus non obſcurè ſignificat epiſtolâ ad Joſlenum Sueſſionenſem Epiſcopum, & Sugerium Abbatem, quæ eſt 222. ſicque incipit.

SCripſeram Regi arguens eum ſuper malis quæ fiunt in Regno ejus, ipſius ſicut dicitur aſſenſu. Et quod reſcripſit, dignum duxi vobis, qui de conſilio ejus eſtis, inſinuandum..... Ait enim: Adhuc ſuſpenſi manent Epiſcopi noſtri, adhuc terra noſtra interdicta eſt. Quaſi verò cujuſpiam eccleſiaſtici abſolutio interdicti ad Comitem Theobaldum pertineat: aut hoc ipſe aliquo modo pepigerit ſe facturum. Illuſus eſt (ait) Comes Radulfus, & iterum religatus. Et hoc quid ad Comitem Theobaldum? Nonne quicquid de hac re promiſit, fideliter elaboravit, & efficaciter adimplevit? ..... An propter hoc decuit incandeſcere iram Regis contra Deum & Eccleſiam ejus, contra ſeipſum & Regnum ſuum? .... Quid meruit, non jam ſola Bituricenſis Eccleſia, ſed & Cathalaunenſis, etiam & Remenſis, etiam & Pariſienſis? Habeat Rex adversùs Comitem jus; ſed de quo jure, obſecro, de quo jure præſumit, ut Eccleſiarum poſſeſſiones & terras devaſtet, ut Chriſti ovibus Paſtores præfici non permittat, ut his quidem Electorum promotionem prohibeat; alijs verò (quod hactenus inauditum eſt) dilationem electionis indicat; donec univerſa conſumpſerit, donec diripuerit pauperum facultates. &c.

Promiſerat Regi Theobaldus pro pace reformanda ſe effecturum ut Epiſcopi abſolverentur, eo quòd approbaſſent matrimonium Radulfi Comitis Viromandenſis contra ſententiam ſummi Pontificis.

Ex alia quoque diſcimus factioſos quoſdam ſua lucra ſectantes diſcordiam ſparſiſſe inter Clericos, omnemque moviſſe lapidem, ut Electum Regi ſuſpectum redderent. *Heu corruit Virgo Remenſis Eccleſia, non eſt*

Epiſt. 170.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1140.

qui ſublevet eam : corruit & Lingonenſis ; non eſt qui porrigat manum. De qua illuſtriſſimarum harum Eccleſiarum ſequentia dicat incertum, forſan de utraque: *Electio ritè celebrata eſt: Electus fidelis eſt. Non autem eſſet fidelis, ſi veſtra, & non per vos habere vellet. Necdum ad veſtra manum extendit, necdum civitatem veſtram ingreſſus eſt : necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo, quamquam invitatio Cleri & populi, & oppreſſorum afflictio, & vota bonorum id ab eo vehementiſſimè flagitàrint.*

Item ex epiſt. 172. Inter crebra mala quæ his diebus in Eccleſijs videntur accidere occaſione electionum &c.

Bern. Epiſt. 224.

Mala hæc paſſim per civitates Regni pullulabant, Rege electionibus obſiſtente, ut idem Bernardus adhuc graphicè depingit epiſtolâ 224. ad Prænestinum Epiſcopum : Conculcantur apud nos ſancta, Eccleſia turpi-
„ ter ancillatur. Nam electiones Epiſcoporum prohibentur fieri : & ſicubi
„ id præſumptum à Clericis fuerit, Electus epiſcopari non ſinitur. Sedet in
„ triſtitia Eccleſia Pariſienſis proprio deſtituta Paſtore, & nemo eſt, qui de
„ ſubſtituendo alio mutire audeat ...... Veſtra Cathalaunenſis fecit quidem
„ electionem, ſed qui electus eſt, ecce jam diebus multis debito honore
„ fruſtratur, & ſcitis, quàm non abſque gravi gregis dominici detrimento.
„ Commiſit Rex germano ſuo Roberto vices Epiſcopi, ... verùm an-
„ guſtus eſt malitiæ ejus ille epiſcopatus. Remenſem invadit, atque in terra
„ Sanctorum iniqua gerit, non Clericis, non Monachis, non Sanctimonia-
„ libus parcens. Denique ſanctæ Mariæ, ſancti Remigij, ſancti Nicaſij, ſan-
„ cti Theoderici terras fructiferas, & villas populoſas, ita in ore gladij de-
„ vaſtavit, ut penè in ſolitudinem redegerit univerſas.

Deus qui ſæpius mala permittit, ut ſalubres ſint peccatorum medicinæ, nimiam his Clericorum ambitionem corrigere voluit, frænùmque inijcere indomitæ quorumdam cupiditati, qui duplicatis honoribus, vix ſatiàri poſſunt, donec Clarevallenſis Abbas multùm in Eccleſiam Remenſem propenſus, obtinuit ut ſedatâ Regis iracundiâ, Samſon canonicè electus ad Archiepiſcopatum, à Joſleno Sueſſionenſi Epiſcopo conſecraretur anno 1140. poſt duos ſcilicet Interpontificij annos, ut certiſſimè conſtat ex pluribus chartis, ubi hic annus ſuſcepti regiminis primus numeratur; ſícque poſt indefeſſos labores pro Archiepiſcopatu pacificè obtinendo, cœpit egregias virtutis, & prudentiæ dotes ovium ſibi commiſſarum ſaluti impendere, quas amicè ſic deſcribit S. Bernardus epiſtolâ 210, qua eum commendat ſummo Pontifici Innocentio.

Bern. Epiſt. 210

„ Dominum Samſonem Remenſem gloriæ veſtræ commendamus : non
„ tamquam de ceteris, ſed verè præ ceteris unum, ídque tam ſecurè, quam
„ ſecuri ſumus de ſua erga vos fideli devotione, & ſincera dilectione, vo-
„ luntate ſubdita atque obedientiſſima. Honoretur, quoniam vas eſt in ho-
„ norem. Sentiat, quod in vobis eſt, non fruſtra ſe honorificare miniſterium
„ ſuum : non fruſtra pollere his moribus quibus honoretur Deus, ornetur
„ Eccleſia, qui denique deceant Domini Sacerdotem.

Sic præclara Samſonis decora à Clarevallenſi ingenuè deſcripta, in multis veriſſima eſſe digniſſimus hic Antiſtes comprobavit; quamvis id quod nuperus quidam auctor aſſerit, civium ſcilicet Communiam ab eo, præſente Rege, abrogatam fuiſſe, ſtatim ac rerum potitus eſt, probare non poſſum: cùm urbana hæc commotio (de qua Sareſberienſis) ſub Henrico ſucceſſore contigerit, nihilque tentatum à civibus, niſi ſede vacante, aut ſaltem anno primo Pontificatûs Samſonis, ut ex Obituario S. Simphoriani colligi poteſt, probátque Innocentij diploma, adversùs Communiarum pertinacitatem, Clero, & populo Remenſi deſtinatum.

Sibilavit apis quæ erat in Francia. & apis de Italia parat ſagittas ſuas in pharetra. *Bernardus Epiſt.* 189.

Extincto ſchiſmate per obitum Petri-Leonis, Arnoldus de Brixia damnatus hæreticus ex Italia rediit in Gallias collocuturus cum Abailardo, ut àmbo peſtilentis doctrinæ virus per provincias diffunderent. Abailardus pridem ſuos errores ventilârat circa myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis,

ſcriptáque

ſcriptáque ejus præſente Legato Sueſſionis igni tradita fuerant, ex epiſtola ſancti Bernardi 190. At ruinam Jerico ſuâ pervicaciâ reædificante, alias ſuperaddidit hæreſes recèns excogitatas, quas iterum ſpargere ſatagebat. Igitur ratus faciliorem ſibi fore ſuarum hæreſum promulgationem, ſi ejus qui colebatur ab omnibus velut ſanctiſſimus, atque doctiſſimus, ipſius ſancti Bernardi victor exſiſteret, quem captionibus inanis philoſophiæ à ſe vincendum nullatenus dubitabat, adito Metropolitano Senonenſi petijt, ut diſputationem publicam inter ipſum, atque Bernardum indiceret, eo colore, quòd ſi ipſe vinceretur omninò cadens palinodiam recantaret. Archiepiſcopus quò faſtum inſultantis hæretici compnmeret, unà cum Remenſi Archiepiſcopo, ac ſuffraganeis Epiſcopis, Synodum indicit, litteríſque S. Bernardum rogat, ut & ipſe adſit diſputaturus: qui diu abnuens, tum ob alia, tum quòd non de recenter inventis ageretur erroribus; ſed antiqui veterum hæreticorum, Arij, Neſtorij, Pelagij, aliorúmque contra ſanctiſſimam Trinitatem, perſonam Chriſti, ſacramenta Eccleſiæ, bonóſque mores, jam olim ab Eccleſia catholica proſcripti renovarentur, fas non eſſe dicebat de ſemel judicatis iterum diſputare. Tamen quòd ad proclamationem iſtius futuræ diſputationis, omnes undique, ac præcipuè viri litterati concurrerent, timeretúrque, ne de ejus abſentia, & ſcandalum populo, & cornua creſcerent adverſario, ipſe ad locum & diem accurrit, cui & Rex adeſſe voluit. Simul igitur ac in præſentia omnium nonnulla producta ſunt ex libris Abailardi capitula, de quibus diſputaretur; ita ille hebes factus eſt, ut nihil prorſus reſpondere valens, tantummodo ſedem Apoſtolicam appellârit. Epiſcopi in præjudicium appellationis, poſt latam in eum ſententiam, nihil ulterius agendum rati, totum negotium, ſcriptis ex parte cujuſque provinciæ litteris quaſi ſynodalibus, ad ſummum Pontificem remittunt. Quid Senonenſis Archiepiſcopus ſcripſerit de his, quæ in Synodo geſta fuerant, ad nos non pertinet: Remenſis & Coepiſcoporum epiſtola adbuc exſtat inter Bernardi epiſtolas, fuitque eorum nomine ab eodem confecta cujus hic tenor eſt.

Samson xlix. Archiep. *An.* 1140.

Epiſt 117.

REverendiſſimo Domino & cariſſimo Patri, Dei gratiâ ſummo Pontifici Innocentio, Samſon Remorum Archiepiſcopus, Joſlenus Sueſſionenſis, Gaufridus Cathalaunenſis, Alviſus Atrebatenſis: voluntarium debitæ ſubjectionis obſequium. Auribus occupatis ad plurima, ſermonem facimus abbreviatum de prolixo negotio, pro eo maximè quia idipſum diffuſiùs ac pleniùs continetur in litteris domini Senonenſis. Petrus Abailardus chriſtianæ Fidei meritum evacuare nititur, dum totum quod Deus eſt, humana ratione arbitratur ſe poſſe comprehendere. Aſcendit uſque ad cælos, & deſcendit uſque ad abyſſos: nihil eſt quod lateat eum, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. Homo eſt magnus in oculis ſuis, de Fide contra Fidem diſputans, ambulans in magnis, & mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator majeſtatis, hæreſum fabricator. Jamdudum fecerat librum de ſua Trinitate, ſed ſub Legato Romanæ Eccleſiæ igne examinatus eſt, quia inventa eſt in eo iniquitas. Maledictus qui reædificabit ruinas Jerico: ſurrexit à mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreſes quæ dormierant, ſurrexerunt, & apparuerunt multis. Jamjam extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad Romam propagines ejus. Hæc gloriatio hominis illius: quòd liber ſuus in curia Romana habet ubi caput ſuum reclinet, hinc confirmatus & confortatus eſt furor ejus.

Propterea cùm in conſpectu Epiſcoporum ſuper his argueret eum Abbas Claræval lis zelo Fidei, & juſtitiæ armatus, nec confeſſus eſt, nec negavit: ſed à loco & judice, quem ipſe ſibi elegerat, ſine læſione, ſine gravamine, ut ſuam prolongaret iniquitatem, ſedem Apoſtolicam appellavit.

Epiſcopi

SANSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1140.

„Epiſcopi autem qui propter hoc in unum convenerant, veſtræ reve-„rentiæ deferentes, nihil in perſonam ejus egerunt, ſed tantummodò „capitula librorum ejus à ſanctis Patribus condemnata, ne morbus ſer-„peret, medicinali neceſſitate adjudicaverunt. Quia verò homo ille mul-„titudinem trahit poſt ſe, & populum qui ſibi credat, habet, neceſſe „eſt ut huic contagio celeri remedio occurratis.

Ovi. lib 1. de rem. am.

Serò enim medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

» Proceſſimus in hoc negotio quouſque auſi ſumus, tuum eſt de »cetero, beatiſſime Pater, providere ne in diebus tuis aliquâ hæreticæ »pravitatis maculâ decor Ecclesiæ maculetur. Tibi commiſſa eſt ſponſa »Chriſti, amice ſponſi, tuum eſt tandem uni viro virginem caſtam »exhibere Chriſto.

Innocentius receptis Epiſcoporum litteris ſummopere eis gratulatur, quòd ardore caritatis & zelo rectitudinis ſuccenſi fraudulentam hæreticorum fallaciam detexerint, Déoque gratias agit, quòd in Eccleſia ſua præclaros voluerit eſſe Paſtores, qui eorum calumnijs ſtudeant obviare. Unde communicato Epiſcoporum & Cardinalium ſuorum conſilio, deſtinata ab eis capitula, & univerſa Petri Abailardi perverſa dogmata, ſanctorum Canonum auctoritate cum ſuo auctore damnaſſe ſignificat: eíque tanquam hæretico perpetuum ſilentium impoſuiſſe. Exſtat alia Innocentij Epiſtola, qua perverſi dogmatis fabricatores excommunicationis vinculo innodatos jubet in religioſis locis includi.

Ex epiſt. 194. data Laterani. xvij Cal. Aug. in tomo Concilior. habetur. 10. Cal. Aug.

» INnocentius ſervus ſervorum Dei, Samſoni Remenſi Archiepiſcopo, » Henrico Senonenſi, & Bernardo Clarevallenſi Abbati: ſalutem. »Præſentia ſcripta fraternitati veſtræ mandamus, quatenus Petrum »Abailardum, & Arnaldum de Brixia, perverſi dogmatis fabricatores, & »catholicæ Fidei impugnatores, in religioſis locis, ut vobis melius viſum »fuerit, ſeparatim faciatis includi, & libros eorum ubicumque reperti »fuerint, igne comburi. Datum Laterani decimo ſeptimo Calendas Auguſti.

Quidam referunt ex Herimanno, Canonicos Tornacenſes ad Samſonem Archiepiſcopum, & Bernardum Clarevallenſem per id tempus miſiſſe, quidnam de revelationibus, cuidam Henrico juniori Canonico factis, ſentiret, ipſóſque reſcripſiſſe, ut divinæ voluntatis effectum deinceps exſpectaretur. Harum quædam, Deo volente, ut prædixerat, evenerunt; aliæ in futurum reſervantur, & præſertim quæ refertur à nobis de B. Nicaſio in hiſtoria ſcripta ad annum 1064 tomo 1. in Epithome Monaſterij Nicaſiani cap. v.

Porro cùm Abailardus proſecuturus appellationem, Romam verſus dirigeret iter, divertens Cluniacum, libenter ſe paſſus eſt retineri à Petro Venerabili illius Monaſterij Abbate, cujus operâ non ſolùm errores abjuravit, eóſque à ſuis libris eraſit: ſed & Monachus effectus, ibi reliquum vitæ in arctiſſima obſervantia, ſummo Pontifice permittente, tranſegit. Veriſimile eſt Samſonem ob egregiè præſtitam operam in Abailardum, & ut iteratis Synodis complices ejus perſequeretur, ab Innocentio S. R. E. Legatum creatum fuiſſe, quo titulo paſſim indigitatur in chartularijs; Remíſque hac nixus auctoritate, ab eo convocatum Concilium, cujus meminit Petrus Cluniacenſis Abbas epiſt. VIII. ad Milonem Tornacenſem Epiſcopum, ubi conqueritur prædictum Milonem præ ceteris intereeſſiſſe, ne ex collegiata quadam Eccleſia apud Abbatis-villam, Monaſterium Cluniacenſis Ordinis fieret, quamvis Patres Concilij Remenſis, Samſon præſertim Archiepiſcopus, & alij Suffraganei conſenſiſſent. Idem annus pœnitentiâ Hugonis Comitis de Roceio celebris quoque habetur; cùm enim

enim ob deprædationes, & damna terris Monaſterij ſancti Remigij hoſtiliter ab eo inflicta, Remorum Archiepiſcopi Rodulfus & Raynaldus eum ſacris arceri juſſiſſent per Bartholomæum Laudunenſem, pœnitentiâ ductus Comes apud Abbatem, ejúſque Eccleſiæ Fratres veniam non poſtulavit modò; ſed in curiam prædicti Epiſcopi veniens, Samſone Archiepiſcopo præſente, alijſque viris nobilibus, ut vexationes á ſe perperam illatas quodammodo reſarciret, cenſum viginti ſolidorum ſingulis annis perſolvendum eidem Monaſterio in perpetuum impertivit, ſequenti pagina, quam ex Tabulario fideliter exſcriptam lectorum oculis non indignam judicamus.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Bartholomæus Dei gratiâ Laudunenſis Epiſcopus miniſter humilis. Cùm paſtoralis excellentia &c. Notum ſit omnibus tam futuris, quàm præſentibus, quia cùm Hugonem Comitem de Roceio pro diverſis moleſtijs & deprædationibus, quas terræ B. Remigij intulerat, & ex præcepto venerabilis Archiepiſcopi Rodulfi & ſucceſſoris ejus Raynaldi, anathematis ſententia rationabili ligaſſemus; tandem nutu divino prædictus Comes pravarum exactionum pœnitens, apud Abbatem ſancti Remigij & ejuſdem Eccleſiæ Fratres veniam poſtulando hoc modo obtinuit. Anno primo quo venerabilis Samſon metropolitanam ſedem Remenſis Eccleſiæ regendam ſuſcepit, memoratus Comes pœnitentiâ ductus in curiam noſtram venit; ibique in præſentia reverendiſſimi Patris noſtri Samſonis, atque Joſcelini Sueſſionum Epiſcopi, nec non Abbatum, procerúmque, & plurimorum Fidelium, aſtante etiam Abbate illo, de quo nobis eſt ſermo, cum quibuſdam è Fratribus, non ſolùm pro ſatisfactione, & emendatione rapinarum & pravarum exactionum; ſed magis pro ſalute animæ ſuæ, ſuorúmque prædeceſſorum cenſum viginti ſolidorum apud Alemancorum-Curtem, Eccleſiæ B. Remigij ſingulis annis perſolvendum, aſſenſu uxoris ſuæ & filij ſui Guiſchardi, qui eum ab omni dominio & poteſtate ſua liberum clamaverunt, jure perpetuo aſſignavit ...... promiſit etiam, & promiſſum ſacramento ſtabilivit, hominibus & feminis, villis & poſſeſſionibus univerſis beati Remigij pacem inviolabilem ſe deinceps ſervaturum, & ſi Vuerra inter ipſum, & Archiepiſcopum emergeret, etiam ſi, quod abſit, rapiendo res Eccleſiæ juramentum violaret, nulla tamen ratione eundem reditum auferret, vel auferri à quoquam ſuorum fineret, &c. Ubi de piſcatione apud Septem ſalices agitur, & de Guimagio, & Roagio ſolvi ſolitis in terra ſua, pro cucullis, lignis, alijſque rebus ad victum neceſſarijs, à quibus Remigianos gratuitò immunes præſenti ſcripto declarat, teſtibus in charta Comitis, quæ idèm ferè continet, relatis hoc ordine, Joſleno Sueſſionenſi, Bartholom. Laudunenſi, Joffrido Cathalaunenſi. Archidiac. Villelmo & Hugone, Vuitero Regiteſtenſi Comite, Boſone de Buxeio, Gervaſio Cantore, Rogero de Porta-carceris, Vuidone de Roceio, Joanne d'Epi. Caſtellano de Altomonte, Stephano de Ecreio, Stephano de Novo-caſtello. Sine data.

Charta Comitis ſic incipit: Quoniã ingruentibus ſæcularium actuum negotijs & bellorũ tumultibus, multa damna & oppreſſiones, Dei Eccleſijs intulimus &c. *Guiſchardus Hugonis Comitis filius Hieroſolymã profecturus hanc patris donationẽ ratam habuit ſub Petro Abbate an* 1170.

Expletâ beatiſſimi Dionyſij Pariſijs ſumptuoſo ſchemate Baſilicâ, Sugerius Abbas extremam manum, veluti coronidem operi ſuo impoſiturus, magnifica dedicatione & ſanctorum Martyrum relatione, regiæ Majeſtatis aſſenſu, diem agendi III. Idus Junij aſſignavit. Delegatis igitur nuntijs ex parte Sanctorum per univerſas Gallias, Rex primùm, Regina Alienor, mater ejus, ac Regni Primates perendie adventarunt, ingens quoque numerus Procerum, ac Nobilium, Archiepiſcoporum quoque & Epiſcoporum, inter quos hi præſertim recenſentur, Samſon Remenſis, Hugo Rotomagenſis, Guido Senonenſis, Theobaldus Cantuarienſis, Archiepiſcopi. Gaufridus Carnotenſis, Joſlenus Sueſſionenſis, Simon Noviomenſis, Elias Aurelianenſis, Odo Belvacenſis, Hugo Auliſſiodorenſis, Alviſus Atrebatenſis,

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1143.

EGO Samſon divina miſeratione Remorum Archiepiſcopus, cariſſimo in Chriſto filio ſuo Nicolao Abbati ſancti Nicaſij, ejuſdémque loci Fratribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Quia in ſummi Patrisfamilias domo diſpenſationis locum, licèt indigni, ſortiti ſumus, ex injuncto nobis officio præſumptionem ſæcularium hominum, qui videlicet Eccleſias, & Eccleſiarum res tamquam proprias poſſident, reprimere neceſſe habemus. Quamobrem ad præſentium & futurorum memoriam ſtuduimus inferendum, quòd Henricus Comes cum uxore & filijs, & Clarembaldus de Roſeto cum uxore & filijs, ſancti Spiritus ſuggerente gratia, tandem aliquando hereditaria lege ſanctuarium Dei poſſidere arbitrati immane delictum, Eccleſiam B. Mariæ de Caſtello-Portuenſi, obtentu domini Nicolai Abbatis, libere & abſolutè in manus noſtras refutaverunt, & eam Monaſterio B. Nicaſij Martyris cum omnibus ad eandem pertinentibus, & ut per jus eccleſiaſticum monaſtico Ordini regenda tranſiret, à nobis devotè donari petierunt, & impetraverunt. Nos igitur, qui vice B. Nicaſij fungimur, amore ipſius Martyris inducti, & Sanctorum, quorum in prædicta Eccleſia memoria habetur, jamdictam Eccleſiam beatæ Mariæ cum omnibus ad eam pertinentibus Monaſterio ſancti Nicaſij præſentis decreti paginâ perpetualiter poſſidendam confirmamus, ſalvo nimirum jure parochiali. Decernimus etiam quòd quæcumque bona largitione Pontificum, conceſſione Principum, oblatione Fidelium, ſeu quibuſlibet juſtis modis rationabiliter Eccleſia acquirere poterit, rata & inconvulſa in poſterum ei permaneant. Si quis autem his noſtris inſtitutis ſalutaribus contraïre præſumpſerit, &c.

Sig. Joſleni Sueſſionenſis Epiſcopi,	Sig. Albrici Abbatis ſancti Baſoli,
Signum Joffridi Cathalaunenſis Epiſcopi,	Signum Urſionis Abbatis ſancti Dionyſij,
Sig. Bernardi Claræwallenſis Abbatis.	Signum Guilelmi &c.
Sig. Odonis Abbatis ſancti Remigij,	Signum Hugonis Archidiaconi,
Signum Hillini Abbatis ſancti Theoderici,	Signum Leonis Decani,
	Signum Gervaſij Cantoris.

Actum Remis anno 1143. ſeptimo Regni Ludovici Junioris, & tertio pontificatùs Samſonis.

Eſt & alia charta Samſonis Archiepiſcopi anno 1160. quâ prædicti Monaſterij boni omnia confirmat, ubi illud ſcriptum habetur: *Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Caſtello-Portenſi cum ſcholis, ſervis & ancillis, manſuris, terris & hortis & parochiali jure univerſarum decimarum, etiam in curte ſancti Theobaldi, & oblatione omnium parochianorum totius villæ, ſalvo jure Preſbyteri parochialis, confirmamus. In qua villa non niſi una matrix Eccleſia eſt, unus ſancti Martini Presbyter parochialis, qui ſingulis diebus ad ſanctam Mariam, vel ut moris eſt, ad ſanctum Theobaldum, cùm res poſtulat cantaturus accedit, unum baptiſterium ad ſanctam Mariam, & una omnium parochianorum ſepultura ad ſanctum ſcilicet Martinum.*

Sed ne prædictæ unioni pontificalis auctoritas deeſſet, Monachaliſque inſtitutio apud ſanctam Mariam per ſuccedentia tempora convelleretur, Eugenium III. certiorem reddidit Samſon, tam abdicationis factæ à prædictis Comitibus, quàm conceſſionis in favorem Monaſterij ſancti Nicaſij. Rogavit, ut id quod à ſe canonicè factum fuerat, ſuo decreto confirmaret, cujus petitioni eò lubentiùs annuit, quòd S. Bernardus ſuis exhortationibus multùm contuliſſet apud Henricum, & Clarembaldum, ut diu ab eis uſurpatam Eccleſiam refutarent. Tenor privilegij cùm idem ſit cum charta præcedenti, eadémque omnino repetat, ut brevis ſim, prætermitto.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1143.

Gaufridus Hugonis ſucceſſor cultum Dei in prædicto Prioratu augere cupiens, egit apud Abbatem ſancti Nicaſij, ut quatuor Monachis, qui jugiter in eo divinum Officium perſolvebant, duo alij adderentur, quibus in ſubſidium vitæ reditus infra notatos ex ſuo dominio aſſignavit, probantibus uxore & filijs.

» Ego Gaufridus dominus de Caſtello notum facio præſentibus & futuris, »quòd in ejuſdem Caſtelli Eccleſia obſequium Dei amplificare deſiderans, »Abbatem ſancti Nicaſij Raynaldum, & ejuſdem loci conventum rogavi, »ut ad quatuor Monachos, qui in præfata Eccleſia ſervire ſolebant, duos »alios adderet, ut obſequium Dei eò fortiùs fieret, quò plures eſſent, & »ex hoc ad amorem Eccleſiæ Fidelium excitaretur devotio. Illud etiam »exegi, ut ſex illi Monachi omnes Clerici eſſent, & ad minùs quatuor illorum Sacerdotes, qui miſſas celebrare valerent, & ne ſenarius numerus ullo »modo poſſet imminui, quin infra octo dies reſtauraretur, Abbas & Conventus petitionem meam religioſam attendentes, deſiderio meo aſſenſum »præbuerunt. Sanè ne ſub ſpecie boni, eorum gravamen quærere viderer, »ad duorum Fratrum, quos exegi ſuſtentationem, redditus infra notatos »perpetuò poſſidendos conceſſi. Eccleſiæ de Caſtello, & Monachis ibidem »Deo ſervituris quidquid habebam in furnis de ſancto Ferreolo, unum modium frumenti, & unum modium avenæ, quos illi qui tenent culturas meas de Vvaſſinis in granarium prædictorum Monachorum afferent: omnes »quoque cenſus, quos in eadem villa habebam cum Juſtitia, uſque ad ſeptem ſolidos & dimidium. Hanc donationem factam ſollemniter, coram »domino Remenſi, laudaverunt uxor mea, & filij, ego quoque ut rata permaneant, præſentes litteras munimento ſigilli mei confirmo.

Sine data at ex nomine Raynaldi Abbatis S. Nicaſij ætate in charta an. 1190. colligitur.

Sap. 9.

Verùm quàm timidæ mortalium cogitationes, & incertæ providentiæ! Cultus Dei, quem tanto ſtudio pijſſimi hi Comites promovere intenderant, temporis nequitiâ ſenſim imminutus eſt, ſublatiſque Monachis, officium ſtatis horis perſolventibus, Porcenſis Eccleſia divæ Mariæ ſacra ſuo honore privatur, ſed non receptore commendatario, eòque nihil muneris in ea per plures annos exſequente.

De pago & Comitibus Caſtri-Porcenſis.

CAPUT XLVIII.

Pagus Porcenſis legitur in Chron. Flodoardi an. 926. & 945 & Porticenſis pagus 949. alicubi ut in Caſt. Portiano voce indeclinabili ſæpius Porcenſis.

CUM hîc erectionis Prioratûs ſanctæ Mariæ de Caſtro-Porcenſi meminerim, haud erit otioſum antiquitatem hujus pagi cum cathalogo Comitum ex veteribus ſchedis more noſtro proferre, ne quid omnino, quod hiſtoriæ lucem afferre poteſt, prætermiſſum videatur. Pagus hic igitur inter Remenſis diœceſis Comitatus celebris, porrectior olim fuit: veriſimile enim eſt terram de Poteſtatibus versùs Mauberti-fontem, quæ Porcenſis vocatur à B. Remigio, prædicti Comitatûs appendicem fuiſſe. Hic diviſa Francorum Monarchia inter filios Ludovici Pij, ſorte Carolo Calvo obtigit, cum aliis quibuſdam pagis, quorum nomina, ut plurimùm nunc obſoleta, Campaniæ noſtræ limites his verbis indicant: *De media Francia Vvarenſis, Vngenſis, Caſtrenſis, Portianenſis, Remegenſis, Laudunenſis, Moſellis, &c.* Quæ Flodoardus paullo aliter, & clariùs expreſſit agens de Miſſis-Dominicis ſub Carolo Magno.

Idem Auctor in Chronico ad annum 920. totam regionem quæ Caſtro-Portiano adiacet, *Pagum Porcenſem & Porticenſem* nominat, ubi pagus hîc ſumi non debet pro villa, quæ ex multis ædificiis ruſticis coaleſcit; ſed pro

SANSON XLIX. ARCHIEP. An. 1144.

pro[illegible]rio, tractu, ſeu regione integra, quam Galli ſua lingua *Pays* vocant[illegible]nde Porcenſe territorium, Teraſchiam versùs; pagis Voutizo, Remenſi, Caſtricenſi, Dulcomenſi, & Laudunenſi terminabatur. Certiſſimu[illegible] enim eſt, latiùs patuiſſe, ut dixi, quoad dominium ſub ultimis Regibus ſecundæ ſtirpis, cùm Flodoardus referat anno 933 Bernardum Comitem caſtellum apud Archeias in pago Porcenſi conſtruxiſſe, quod Richarius Epiſcopus Tungrenſis evertit. Hinc forſan P. Pithæus vir ſummæ litteraturæ collegit, partem Porcenſis territorij versùs Moſam, olim fuiſſe dominij Leodienſis Eccleſiæ. Urbs Caſtrum-Porcenſe dicta, & quæ totius pagi caput eſt, in amœno, ſat fecundo loco ſuper Axonám ſita eſt, paſcuis & pratis abundans, quando cœperit, & utrum Comites totius pagi dominos habuerit ante Carolum Calvum, vix certò affirmari poteſt. Aliquos hic è vetuſtioribus ſubnectam, ut ex Tabularijs colliguntur.

Hucbaldus filiæ Everardi Ducis & Comitis Ciſonij maritus, cujus Flodoardus meminit lib. IV. à multis cenſetur Comes Porcenſis, claruit anno 88[illegible].

Manaſſes I memoratur apud Flodoardum in Chronico anno 925. his verbis: *Manaſſes Comes cum Ragenoldo Nortmannos proſternit apud Calvummontem.* At Calvus-mons in Porcenſi agro ſitus eſt.

Rogerus I legitur in Appendice ad Flodoardum pro reſtitutione Vallis-Rodiginis, floruitque anno 940. Hic vel alter ejuſdem nominis Abbatiam ſancti Theoderici tenebat, cùm Remenſis Archiepiſcopus Adalbero Benedictinos in ea Regis auctoritate reſtituit anno 971. ſubſcripſitque privilegio Lotharij Regis in favorem prædicti Monaſterij an. 974. Hujus filius Hugo nomine *nobili proſapia genitus* dicitur in eadem Appendice.

Manaſſes II Comes Porcenſis, & Retellij, hominium fecit Gervaſio Archiepiſcopo, pro villis quas ab Eccleſia Remenſi acceperat anno 1055. ultroque faſſus eſt caſtellum de Alto-monte, huius pariter eſſe dominij, chartâ nobilium virorum ſigillis munitâ, quam ſupra retulimus. Filios poſt ſe reliquit Rogerum & Raynaldum.

Rogerus II Haſcelini Comitis de Grandi-prato frater, donationi altaris de Baina, Comitis dumtaxat nomine ſcripſiſſe legitur anno 1052. Eccleſiam apud Calvum-montem extrui curat, quam B. Arnulfus Sueſſionenſis Epiſcopus conſecravit, ex Liſiardo cap. 36. Hanc poſtmodum Præmonſtratenſes occupârunt, in charta Rodulfi Archiepiſcopi, quâ bona Eremitarum Calvi-montis Canonicis confirmat anno MCXI. *Albericus an. 1087. & Guibertus de Novigento.*

Rogerus alter Raynaldi filius nominatur & Adeleidis, porro ex Ermengarde conjuge liberos ſuſcepit Ottonem Comitem de Varx, & Sibillam, quæ Godefrido Namurcenſi nupta, Comitatum etiam pro dote habuit. Ottonem ſubſcripſiſſe reperio in charta fundationis Prioratûs de Noviomo, cum titulo Comitis de Varx anno 1097. altaria quoque de Betanacurte & de Burimont rogatu ejus conceſſa fuiſſe Nicaſianis à Manaſſe Archiepiſcopo anno 1126.

Godefridus Namurcenſis Comes, ex parte Sibillæ conjugis Comes de Caſtello-Porcenſi nominatur in charta prædictæ fundationis de Noviomo, anno 1097. Quis verò poſt eum Comitatûs heres fuerit, non ſatis liquet; quidam aſſerunt ad gentem Caſtilloneam tranſijſſe ſub Guidone I. Hic enim duos habuit filios, Guermundum qui & Guarmundus, vel Guarimundus de Caſtellione ſine titulo Comitis in pluribus chartis annis 1103 & 1115 appellatur, & Gerardum quem Henrici Comitis de Grandi-patro Rogeri II. fratris filiam duxiſſe putant, è qua Comitatum habuit; ſicque genealogiam continuâſſe. At Gerardus hic natu major Guidonis de Caſtellione necdum mihi innotuit; ſed inter Godefridum primum & ſecundum legitur. *Guermundus hic de Caſtellione Remenſis advocatus poſt Compendienſem Eccleſia vocatur in Charta S. Cornelij Compendienſis an. 1133.*

Henricus Comes Caſtri-Porcenſis in fundatione Signiacenſi anno 1134.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1144.

Annales Hannonienſes referunt Balduinum Hieroſolymitanũ Hannoniæ Comitem Ælidem filiam habuiſſe, quæ Hugoni Domino de Rumigny & de Florines nupſit an. 1101. vel 1105, ex quibus prodierunt Nicolaus de Rumigny, Beatrix de Rumigny, Mathildis de Rumigny quæ cum Domino de Brabançon ſociata eſt.

hic concenſit & Elizabetha Comitiſſa de Calvo-monte uxor Cl[illegible] domini de Roſeto prope Calvum-montem, ut Præmonſtratenſes ſubrogarentur Canonicis ſæcularibus apud Calvi-montis Cœnobium anno 114[illegible]. Eccleſiam quoque B. Mariæ de Caſtro-Porcenſi, quam à progenitoribus acceperat, Monaſterio ſancti Nicaſij ſub Samſone Archiepiſcopo unicendam conceſſit, in qua Prioratus inſtitutus. Henricus Elizabetham reliquit filiam, cujus fit mentio in charta Raynaldi Archiepiſcopi apud Nicaſian. anno 1125. Item & Berthæ Comitiſſæ & Godefridi filij ejus.

Godefridus II. Comitis Caſtri-Porcenſis titulo inſignitur in chartulario S. Nicaſij anno 1190. Hic duxit N. de Turno, filiam Radulfi, ex qua Radulfus, Godefridus & Guido prodierunt.

Radulfus in chartulario ſancti Remigij nominatus, anno 1207, ſeptemdecim ſextarios bladi, ſeu ſiliginis, Sanctimonialibus ſancti Petri Remenſis ſingulis annis percipiendos in molendinis de Balham tradidit, ut earum precibus commendaretur, anno 1218. Ex Agnete de Baſoches uxore & Nicolai I. domini de Baſoches filia plures liberos reliquit. Agnete poſt ejus obitum vidua permanente Theobaldus Campaniæ Comes cuſtodiam Caſtri-Porcenſis, terrarúmque ad illud pertinentium Henrico Comiti de Grandi-Prato commiſit: at Agneti poſtmodum nuptum datæ Errado Dannoy filio Oudardi Mareſchalli Campaniæ, aſſenſu prædicti Theobaldi, caſtrum ea conditione redditum eſt; ut filijs Rodulfi ætate provectis ſine dolo redderetur. Hi fuerunt Nicolaus de Caſtro-Porcenſi, Guido LXII. Epiſcopus Sueſſionenſis, & alter Nicolaus. Porro veterum Comitum ſigilla è ceris videſis ad calcem hujus Tomi cum alijs inſignioribus, quæ reperire licuit.

Nicolaus I. Radulfi major natu uxorem habuit Iſabellam de Chievres, ex qua tres liberos ſuſcepit; quorum primus Godefridus nomine uxorem duxit Felicitatem Hugonis Comitis de Rueux filiam, & alterius Felicitatis, dominæ de Beaufort, ex qua nullos reliquit heredes.

Nicolaus II. de Caſtello, præcedentis frater etiam deceſſit ſine liberis, & ſic eorum ſoror N. de Caſtello-Porcenſi, Comitatûs heres eum marito ſuo domino de Montcablon detulit, reliquítque ex eo Jacobum de Montcablon, & * Alexiam Ægidij domini de Roiſin uxorem. Prædicta Adelis quondam Comitiſſa Caſtri-Porcenſis legitur in Necrologio ſancti Nicaſij Remenſis 2. Idus Maij.

*Vel * Adelidem*

Jacobus Montis-Cathalaunenſis dominus vulgò de Montchalon memoratur in Chartularijs, annis 1276. 1286. & 1294. patruiſque ſine liberis decedentibus, Comitatui ſucceſſit Galcherus de Caſtellione. Jacobus hic geſtat in ſcuto inſignia gentis Caſtillonea cum lilio in fronte.

Galcherus de Caſtellione Franciæ Conſtabularius ſociavit ſibi Iſabellam Drocenſem, legitúrque anno 1289, quo Caſtellaniam de Caſtellione cum alodijs ab ea dependentibus, præter Caſtri proprietatem, Philippo Pulchro tranſtulit, ut ibi regalis præpoſitura conſtitueretur. Rex autem ei Comitatum de Caſtro-Porcenſi dedit in concambium, cum villis de Roſoy, & de Gandelu. Conſtabularius Franciæ electus eſt in locum Radulfi de Claromonte in pugna Curtracenſi perempti anno 13[illegible]2. Fratribus & Sororibus hoſpitalis Remenſis bannum, Juſtitiam, vovariam partemque alodij villæ de Ecly in agro Porcenſi, & de Gomont ex Comitatu & alodio Caſtellenſi provenientem dedit anno 1313. Helleſinde de Vergi defuncta, quæ ſecunda ejuſdem fuerat uxor, Elizabetham de Rumiginaco duxit, Duciſſam dotariam Lotharingiæ, ac Theobaldi Ducis relictam, unde ipſius nomine Abbati ſancti Nicaſij pro villis de Baye, & de Lyart, & pro ſilvis ab ijs dependentibus hominium fecit. Legitur præterea in chartis Nicaſianis, annis 1329. 1330. & 1338, Monaſterij Bonifontis, cui in eleemoſynam quinque modios frumenti ſingulis annis percipiendos erogavit,

gavit. In ſcutô unicam merulam habet.

Gal[illegible]erus II. præcedentis filius & Iſabellæ Drocenſis Comitatum Porcenſem tenuit vivente patre; fuit etiam dominus du Tour & de Dampierre, ex parte uxoris, Margaretæ ſcilicet de Dampierre, cum qua matrimonium inijt anno 1308.

Galcherus III. pœnâ pecuniariâ decreto Senatûs Pariſienſis mulctatur MMMM. librarum erga Regem & M. erga Capitulum Remenſe, quæ tamen ex media parte remiſſa anno 1342. quòd cùm trecentis Equitibus longè latéque depopulatis agris, & direptis, multos accolas de Boul ſuper Sopiam, carceri mancipâſſet. Hic Johannam de Conflans matrimonij fide ſibi devinxerat.

Johannes I. de Caſtellione Comes Porcenſis & dominus du Tour memoratur anno 1346. Johanni de Craon Remorum Archiepiſcopo Roſciacum expugnanti ſuppetias tulit, anno 1359. In Angliam obſes miſſus eſt, ut Johannes Rex liber rediret. Uxorem habuit Johannam d'Apremont dominam de Calvo monte in agro Porcenſi, tum Jacquelinam de Domno-Maruno, exceſſit anno 1390.

Johannes de Caſtellione II. tranſegit titulo Comitis de Caſtro-Porcenſi cum Fratribus & Sororibus hoſpitalis Remenſis anno 1391. vendidítque poſtea Comitatum Ludovico Duci Aurelianenſi, qui teſtamento eum Carolo Duci Aurelianenſi fratri natu majori reliquit. Hic pariter in pugna de Azincurte captus ab Anglis, prædictum Comitatum vendidit Antonio de Croy, anno 1435. cui ſucceſſit.

Philippus I. de Croy Præfectus ſeu Toparcha Remenſis, & Eques Torquatus in Ludovici XI. inauguratione: claruit anno 1484 filiúmque habuit Antonium de Croy Tarvanenſem Epiſcopum, qui in Hieruſalem pietatis ergo profectus, diem ultimum clauſit in Cypro anno 1495.

Philippus II. de Croy titulo Comitis de Caſtro Porcenſi inſignitur in coronatione Franciſci I. anno 1514. fuítque unus ex Baronibus, qui ſanctam Ampullam deduxerunt, quâ Rex ipſe unctus eſt. Hic Catharinam de Chaſteaubriant duxit uxorem, ex qua prodijt Guillelmus de Croy Cardinalis Epiſcopus Cameracenſis, poſtmodum Toletanus Archiepiſcopus in Hiſpania. Carolus de Croy Tarvanenſis Epiſcopus, & Robertus, qui Guillelmo fratri ſucceſſit in Epiſcopatu Cameracenſi, anno 1516. ſub Philippo Comitatus Porcenſis erectus eſt in Principatum, anno 1565

Antonius de Croy Princeps Caſtri-Porcenſis Catharinam Franciſci Clivienſis filiam duxit, nulliſque ex ea ſuſceptis liberis, relicta ejus Henrico Lotharingiæ Duci Guiſiaco nupſit, ex qua prodeunt illuſtriſſimi hujus familiæ Principes, qui adhuc florent in Gallia.

Comites de Grandi-Prato.

CAPUT XLVIIII

GRANDIS PRATI Comites cognationis nexu juncti cum Porcenſibus poſtulare videntur, ut horum antiquitatem, réſque ab eis geſtas breviter hîc inſeram: præſertim cùm horum Toparchiæ haud multum diſtent ab invicem, & ſint in diœceſi Remenſi. Et ut à loci nuncupatione ordiar, aliquod ejus veſtigium exſtat apud Flodoardum lib. 2. cap. 18. ubi villas recenſet, quarum reditus Vulfarius Præſul Remenſi Eccleſiæ diſtribuerat, pro ſui corporis & animæ ſalute, cùm Romam

SAMSON XLIX. ARCHIEP. An 1144. mam proficiſci vellet, noménque ſortitus videtur à pratorum amplitudine, quæ juxta fluvioli alveum (*Ayr* dicitur) cui villa de Grandi Prato adjacet, grata amœnitate vireſcunt. At hæc ſub Vulfario admodum exigua erat, nec Comitatûs dignitatem conſecuta eſt uſque ad annum circiter 1[illegible] quo veteres Comitatus, eorúmque nomina exoleverunt: tunc enim potentiores è Nobilibus erectis de novo per diœceſim Remenſem, ut & alibi paſſim, caſtellis ſeu munitionibus, turbatis Regni negotijs toti viciniæ dominari, noménque, ac famam ſibi comparare cœperunt affinitate Principum, obſequióque validioribus præſtito, ut horum ope firmarentur. P. Pithæus Comites de Grandi-Prato numerat inter Pares Comitum Campaniæ, quaſi horum vaſalli fuerint; at certum eſt, hos ab eis hoc titulo honoris gratiâ cohoneſtatos, cùm ex eodem auctore Dyraſtæ Trecenſes in ſuperiorem Campaniam ſuum dominium non protulerint. Ceterum ex Monaſteriorum tabularijs veteres hos tantùm Grandis-Prati Comites hactenus excerpere licuit.

Hermannus Comitis de Grandi-Prato nomine indigitatur in Obituario matricis Eccleſiæ Remenſis, quo autem tempore vixerit, incertum, quidam ſcribunt vixiſſe anno 1060.

Haſcelinus Rogeri Comitis Porcenſis frater nominatur in Chartulario ſancti Nicaſij, anno 1087. & in charta Rodulfi Archiepiſcopi, qua terram de Ambly impertit Canonicis ſancti Dionyſij Remenſis. Hic ad bellum ſacrum cum Godefrido Bullioneo profectus eſt anno 1101.

Balduinus Haſcelini ſeu Heceli Comitis frater, ut eſt in Necrologio Remenſi, idem aggreſſus eſt iter anno 1101.

Richardus Virdunenſis Archidiaconus, filius, patruus, ac tutor Comitum de Grandi-Prato, filiorum ſcilicet Balduini, qui in Palæſtina Martyr occubuit, Comitatum rexit per aliquot annos. Hic Archiepiſcopatum Remenſem à Paſchali Pontifice oblatum recuſavit, ut dixi ſupra, factúſque Epiſcopus Virdunenſis obijt apud Montem-Caſſinum anno 1114, ut habet Robertus in Gallia Chriſtiana.

Henricus I. regimen Comitatûs adeptus eſt poſt exceſſum patrui ſui, nominatúrque in charta inferiùs deſcripta, ubi ob vexationes ſancti Remigij hominibus inflictas, triginta ſolidos Cathalaunenſis monetæ Monaſterio aſſignat ſingulis annis percipiendos ſuper molendinum de Hans. Refert Vuaſſeburgus hunc Imperatoris mandato Virdunenſem Epiſcopum ab urbe expuliſſe, quòd à ſuis partibus deſciviſſet anno 1121. Unde Albericus putat ob id ab eodem Imperatore Comitatu Virdunenſi donatum anno 1123. liberos ſuſcepit ex uxore nobis incognita Henricum, & Raynoldum.

Henricus II. Leuchardem ſibi ſociavit uxorem aſſenſu Alberti Virdunenſis Epiſcopi, ex Vaſſeburgo, reſtituitque eleemoſynam Monaſterio ſancti Remigij factam à Patre ob foriſfacta, hortatu Samſonis Archiepiſcopi anno 1151 Charta ſic incipit.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Henricus Deo propitio Magnipratenſis Comes tam futuris, quàm præſentibus in perpetuum. Eleemoſynam, quam pater meus Henricus Comes pœnitentiâ ductus, pro foriſfactis ſuis, quibus in ſanctum Remigium aſſidua offenſione deliquit, eidem ſanctæ Eccleſiæ triginta ſolidos de redditibus proprijs annuatim perſolvendos conceſſit. Ego Henricus eleemoſynam patris mei aliquot annis poſt obitum ejus retinere præſumpſeram, ſtimulo excommunicationis aſtrictus prafatæ Eccleſiæ recognovi, & in manu Samſonis Remenſis Pontificis reddendo repoſui, &c. Donationem hanc confirmavit Albertus Virdunenſis Epiſcopus, quòd molendinum de Hans de feodo eſſet ſuæ Eccleſiæ.

Henricus III. duxit Ermentrudem Bartholomæi Laudunenſis Epiſcopi ſororem, Fulconis Principis in Burgundia & Adelaidis Roceïacenſis filiam:

ex Hermanno, ex qua alter Henricus prodijt, & Adelais altera mater Richardi Laudunenſis Archidiaconi, ac Epiſcopi Virdunenſis poſt Albertum anno 1163. Henricus nominatur in charta ſancti Nicaſij cum Godefrido de Balham, domino de Grand-pré, qui Monachis dat capellæ patronatum in caſtello de Balham, approbante Guillelmo Archiepiſcopo, & Henrico palatino Trecenſi, anno 1171. Priori ſancti Thomæ de aſſenſu Baronum, & hominum ſuorum, piſcationem fluminis Axonæ in certo loco conceſſit anno 1176: decimam quoque Montis-ſancti-Remigij Abbati ſancti Nicaſij, pro luendis vexationibus, quas intulerat incolis ſancti Hilarij, conſenſu Henrici filij ſui anno 1178. Charta pro piſcatione ſic incipit. SAMSON XLIX. ARCHIEP. An. 1144.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Henricus Comes de Grandi-Prato, & filius meus Henricus, tam præſentibus, quàm futuris notum fieri volumus quòd nos inſpiratione divina compuncti pro remedio animarum noſtrarum, & patris mei, & uxoris meæ, nec non & prædeceſſorum meorum, Deo & venerabili Petro Abbati ſancti Remigij, & Iohanni cariſſimo nobis Priori ſancti Thomæ, ceteriſque Fratribus Deo & ſancto Thomæ inibi militantibus, aſſenſu Baronum & hominum noſtrorum, dedimus in perpetuum fluminis Axonæ piſcaturam, ab eo loco ubi Biena decidit in Axonam vſque ad locum ubi fons de Chimeron in eundem Axonam profluit, &c. Vt autem noſtra donationis ſtabilitas nullius temporis excurſu infringi poſſit, ſigilli noſtri impreſſione & teſtium ſubſcriptione roborari præcipimus. Raynaldus de Sommepy frater Comitis, Engiobrannus de Altreyo, Vlricus de Sarnaco Iohannes de Vienna, & frater ejus, Richerus, Vualterus de Vienna & Ludomarus frater ejus, Vualterus Dapifer & Nicolaus de Vienna &c. Actum anno 1170. *Barones Comitis de Grandi-prato.*

Henricus IV. præcedentis filius ex Cruce ſignatis fuit adverſus Albigenſes, fato functus anno 1211, ex Alberico. Idem auctor meminit Petri Comitis de Grandi-Prato, qui cum Rege Navarræ interfuit ſupplicio CLXXXIII. Hæreticorum apud Montem-cornutum, anno 1239.

Henricus V. memoratur in Chartulario ſancti Dionyſij Remenſis cum Iſabella uxore & Johanne filio, anno 1212 & 1220. vadem ſe obtulit pro Abbatiſſa de Claro-mariſco erga Nicaſianos, obtinuítque ab Abbate ſancti Remigij facultatem extruendi villam in territorio Genucenſi, anno 1272. ut ipſe agnoſcit hac charta.

Ego Henricus Comes Grandis-Prati notum facio omnibus litteras iſtas viſuris, quòd Abbas & Capitulum ſancti Remigij Remenſis communi aſſenſu me, & heredes meos, qui mihi in Comitatu ſuccedent, aſſociaverunt ad faciendum novam villam, in territorio ſancti Oricoli ſito, inter Sidunum & Chevier, ſicut per Priorem de Siduno limitabitur, ad participandum cum eis in dicta villa in omnibus modis, & commodis, exceptis altari & decima tam majori, quàm minuta, quæ ſibi ſpecialiter retinuerunt, &c.

Idem Henricus legitur inter vexillis inſignitos ſub Philippo Auguſto Francorum Rege, conſenſit tanquam ſummus dominus venditioni decimarum, quas habebat Johannes de Alneto miles dominus de Genduno, in villis de Graternes juxta Mauram de Arduelles, &c. factæ Monachis ſancti Nicaſij, anno 1258. Adhuc reperitur in Chartulario ejuſdem Monaſterij, pro reſtitutione decimarum Montis-ſancti-Remigij, anno 1281 & 1287. pro LX ſolidis ſancto Nicaſio aſſignatis in Tonnegia de Maure, ubi & Henricus filius ejus nominatur. *Sub eo vixit Godefridus de Grandi Prato Cathalaun. Epiſcopus.*

Johannes Henrici filius Comitatûs clavum tenuit anno 1300. & 1320. ex chartis ſancti Dionyſij Remenſis.

Eduardus ibidem memoratur anno 1386.

Federicus interfuit pugnæ de Azincurte, obiítque in tumultibus Pariſienſium adverſus Armeniacos, anno 1418. Meyerus.

Henricus de Borſelle. Lu-

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1144.

Eſt quidam Gobertus de Grandi-Prato qui Claudiam duxit Roceiacenſem ex qua Iaquelina S. Petri Rem. Abbatiſſa.

Ludovicus de Grandi-Prato, Miles, dominus de Landres, Binervillam tenebat in omni Juſtitia ex Abbate ſancti Remigij, anno 1463. an Comitatu potiretur haud ſatis ſcio; conſtat enim Comitatum Grandiſpratenſem mox tranſijſſe in familiam de Joyeuſe, inter illuſtriores Galliæ nobilitate, præfecturis, rerúmque geſtarum gloriâ clariſſimam: cujus origo, & affinitates, cùm ab hujus ævi Auctoribus Sammarthanis præſertim dilucide explicentur, in ijs longiùs immorari ſupervacaneum duxi: dicam tamen in MS. genealogiam familiæ de Joyeuſe continente hæc haberi, Ludovicum ſcilicet de Joyeuſe, poſt obitum Johannæ de Bourbon, ſociâſſe ſibi Iſabellam de Halevvin Johannis de Halevvin filiam natu majorem, dictæ villæ Dominam in Flandria prope Menenum quatuor leucis ab Inſulis, qui poſterioris hujuſce uxoris vendito patrimonio; quòd procul abeſſet, ex denarijs provenientibus Comitatum de Grandi-Prato emit ab Henrico de Borſelle, Regis Præfecto in oris maritimis, quem pariter emptione ſibi comparaverat à Quintino le Bouteiller, & dictus Quintinus ab Eduardo de Grandi-Prato, cujus ſupra meminimus.

Ludovicus empto Grandis-Prati Comitatu, mox ſe Comitis titulo inſignivit, ad quem Carolus VIII. reſcripſit, eum Comitem vocitans, fuitque de Joyeuſe dictus, cujus familia longè vetuſtior eſt, traxiſſeque nomen dicitur ex veteri caſtello, in Occitania, ſeu Gothia, versùs Helvios, quæ Baroniæ nomine intitulata eſt, uſque ad annum 1432, quo erecta eſt in Comitatum ſub Carolo VII. in favorem Ludovici de Joyeuſe, inde in Ducatum, & Pariatum Franciæ, ab Henrico III. anno 1581. in perſona Johannis de Joyeuſe Franciæ Architalaſſo.

Ludovicus de Joyeuſe Comes de Grandi-Prato reliquit Robertum de Joyeuſe, qui Margaretam de Barbançon duxit uxorem. Ab his ortus eſt Fulcaldus de Joyeuſe, qui ſociavit ſibi Annam d'Anglure, è quibus prodierunt quinque filij, Johannes in pugna de Moncontour plaga inſanabili ſauciatus, ex qua & mortuus eſt; Robertus de Joyeuſe miſſus à Rege in obſidionem Vitriaci, percuſſus interijt anno 1589, Claudius de Joyeuſe, Imbertus de Joyeuſe, Antonius de Joyeuſe, qui ab Henrico Moſomenſi Toparchiæ præficitur 8. Maij 1594. Ijs ſucceſſit, Margarita de Joyeuſe Comitatûs heres, quæ obtenta diſpenſatione germano ſuo nupſit Carolo-Franciſco de Joyeuſe, è quorum matrimonio prodijt Carolus, item Franciſcus de Joyeuſe Comes de Grandi-Prato bellica virtute ſublimis, qui totam provinciam meritò ſibi devinxit ob fortiter geſta in deprædatores & incendiarios è Rupe-regia ab hoſtibus occupata, victoriámque feliciter in eos prope Stilcrium adeptam menſe Octobri anno 1657.

Reliquias S. Confeſſoris Gibriani è veteri techa in ditiorem transfert Samſon Archiepiſcopus, divortium Philippi fratris Regis approbat, Palliúque uſu privatur, quòd in Eccleſia interdicta miſſam celebrâſſet.

CAPUT L.

INITO Chriſti anno 1144 ſacra beati Gibriani Confeſſoris pignora, quæ per ſexaginta & ampliùs annos in capſa lignea, abſque ullo ornatu condita remanſerant, Deo volente in decentiorem tranſlata ſunt, mirabili quodam & Inuſitato eventu, quem ex Auctore ſinchrono paucis exhibeo. Remenſi provincia ob caritatem annonæ penuriâ laborante ſub

finem

finem Regni Philippi primi, Clerici, quibus præſertim incumbit curam habere pauperum, opibus deſtituti, cruces aureas, calices, ſacráſque lipſanothecas venalia expoſuêre, ut ex pecunia quæ inde conflaretur, miſeris ſubvenirent: tunc B. Gibriani theca magnifica, auro, gemmiſque, quibus ab Huldarico Comite pridem exornata fuerat, penitùs denudata fuit Mandritis nihil ſacrilegij fore reputantibus, quod Deo & membris ejus motu pietatis impenderetur.

Regno poſtmodum feliciore ſuccedente, Deus ut tale ſacrificium ſibi gratum fuiſſe, acceptúmque patefaceret, fidelibus, quibus incliti confeſſoris Gibriani cara erat memoria, ſuggeſſit, ut ex opibus ſuis abundè conferrent, ad ditandum de novo, & cooperiendum ejus feretrum, ob Chriſti pauperes alendos, urgente neceſſitate ſpoliatum.

De miraculis in B. Gibriani tumulo editis & Reliquiarum tranſlatione vide quæ diximus Cap. 39. de fundatione Carthuſ. Montis Dei.

Spontanea hæc erogatio clarere cœpit ſub Odone Abbate, capſáque fabricari cœpto regni Ludovici VII. anno 1145. operâ peritiſſimi cujuſdam fabri Huberti nomine, qui apud ſanctum Remigium ob crimen aliquod, cujus erat ſuſpectus, velut in libertatis aſylum, nuper conceſſerat. Cúmque ad illud opus ritè perficiendum omnem ingenij vim, & artem impendiſſet, dies ſollemnitati Tranſlationis indicitur, feriâ ſcilicet ſecundâ poſt Paſcha, ſupplicatione, ſtationéque celebris, quæ eo die à clero quot annis fieri ſolet ad beatum Remigium. Et ut ab introeuntibus Eccleſiam ſacræ Reliquiæ faciliùs conſpici poſſent, eíſque debitus honor exhiberi, juxta altare ſanctæ crucis in eminentiori loco collocatæ ſunt, & palam expoſitæ. Clero igitur hac die (ut moris eſt) cum Archiepiſcopo veniente ac infinita propemodum populi utriúſque ſexus multitudine, illuxit hora jamdudum exſpectatæ ſollemnitatis. Tunc enim, ut narrat prædictus Author, „dominus Archiepiſcopus Pontificalibus inductus veſtimentis, ſacerdotalique „trabeatus infula & miniſtris cum crucibus & cereis, ceteríſque ſancti alta- „ris ordinatè præcedentibus miſſam celebraturus proceſſit: lecto verò Evan- „gelio, ſumptis ſecum venerabilibus Abbatibus domino ſcilicet Odone ſan- „cti Remigij, Vuillemo ſancti Nicaſij, Urſione ſancti Dionyſij Remenſis, „pluribúſque perſonis, cœtúque Clericorum ad promovendum Sanctum, per „medium chorum tranſiens vadit, cui advenienti populus omnis devotus „aſſurgit. Ille autem ſcandens pulpitum, ubi Fratres cum Reliquijs, ejus „præſtolabantur adventum, ſalutatorium ad populum exorſus eſt ſermonem, „quo completo, cunctíſque reſpondentibus Amen, deinde feretro novo „benedicto, & aquâ benedictâ aſperſo, cantatâ eſt ab omnibus antiphonâ, „*Sancte Gibriane*, additâ collectâ, & benedictione, quibus finitis, loculum, in „quo ſancta oſſa jacebant, confregit, & primò caput elevans, • poſt cetera „membra involuta pallio ſerico extraxit, & nudata cum capite oſtendit. „Tunc gaudia fletibus admixta, gemitus plauſibus adjuncti fuêre, & ſtrepitu „vocis hymnidicæ tota roboabat Eccleſia.

• Poſtea dominus Archiepiſcopus cum ipſo capite ſignans populum, ſcri- „nium præparatum aperuit, & in eo Sancti membra, ut erant pallio ſerico „involuta, diligenter recondidit, ſicque deſcendens ad Divina tractanda „reverſus eſt, omnibus autem ritè celebratis & data benedictione, ad pro- „priam cum Clero regreditur ſedem. „

Ipſo verò Tranſlationis die ſeptimo Calendas Maij vergente ad occaſum, „beatus Confeſſor Gibrianus quodam caritatis motu in Clericum, qui ſibi „ob communem patriam, vicinior eſſe videbatur, bonitatis ſuæ ſinum ex- „pandit, ab eóque cœpit poſt prædictam celebritatem miraculis commen- „dari. Hic enim de Vuallia, patria Sancti David natus, nomine Johannes, „quæ regio vicina eſt Hiberniæ, ſeu veteri Scotiæ, unde & beatus Gibria- „nus ortum habuit, cùm Remis diſcendi causâ moram faceret, inopinato „caſu paralyſi percuſſus, ſtudijs ampliùs vacare non poterat, donec feriâ „

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1145.

„ ſecundâ Paſchæ, die ſcilicet Tranſlationis, ſummo ſurgens diluculo, quæ„dam ſibi ob oculos verſari viſa ſunt, paullatímque in pedum articulos vi„gorem irrepere ſenſit, unde dudum attenuata genuum veſtigia cæleſti quo„dam veluti linimento ſic roborata ſunt, ut rurſum animata membrorum „fabricâ, opitulante Deo, precibus S. Gibriani ſubitò ſurrexerit, ac ſine cu„juſquam adminiculo ad ejus feretrum gratias acturus, mirantibus cunctis, „ſanus & incolumis accurrerit.

Ad famam hujus miraculi infinita propemodum languentium multitudo certatum confluit, ut beati Confeſſoris virtutem experiretur, quæ recèns in favorem Hiberni Clerici inclaruerat, factúmque eſt, ut qui prius laudem & merita prædicti Confeſſoris extollentibus vix aurem præbuerant, ſtupore quodam perterriti, & compuncti munera, non jam ad feretrum perficiendum, ſed ad ditandam Eccleſiam, quæ ſacrorum ejus pignorum cuſtos eſt, ultro proferrent. Inter eos qui ſibi non morituram gloriam pepererunt, eminet Stephanus Metenſis Epiſcopus purpurâ cardinalitiâ inſignis; hic enim ad expeditionem tranſmarinam cum Rege profecturus, villam de Marſeri diœceſis Tullenſis in Lotharingia beato dedit Gibriano, in qua Henricus Tullenſis Epiſcopus, ferè eodem tempore, capellam nomine ejuſdem Confeſſoris ædificari permiſit, quam ſub titulo Præpoſituræ Monachi tenuerunt ad an. 1537. quo Rob. de Lenoncourt I. Abbas Commend. S. Remigij, & Conventus rogati à Philippa Gueldrenſi Regina Siciliæ & Lotharingiæ dotaria, jus & proprietatem prædicti loci ſponte abdicàrunt, pro velatis Virginibus Ordinis ſanctæ Claræ ſtabiliendis, cujus & ipſa Philippa prima fuit, poſt ſuſceptum religionis habitum, Abbatiſſa. Henricus Campaniæ Comes ſe quoque beneficum erga B. Gibrianum præſtitit donatione rivuli villæ de Condeto ſupra Maternam, cum banno, aliíque
Anno 1152. permulti, quorum largitiones & eleemoſynæ notantur in tabulario, ſcriptíſque codicibus, quæ extant apud S. Remigium.

Vigente adhuc diſcordia inter Ludovicum VII. & Comitem Campaniæ, Philippus Ludovici VII. quintus filius, & Regis frater, qui filiam Theobaldi majoris matrimonio ſibi conjunxerat, petijt ab eâ ſeparari, propter affinitatem, ſuper quâ diſpenſatio non interceſſerat. Samſon Archiepiſ-
Lege Laudunenſis. copus divortium approbavit anno 1145. ut narrat Rodulphus de Dicy Decanus Laudunenſis. Philippus uxore ſolutus ſtatum eccleſiaſticum am-
Lib. qui inſcribitur Imagines hiſtoriar. plexus eſt, regalibúſque Abbatijs ſucceſſit, quas Henricus frater ejus tenuerat antequam ad Clarevalenſes ſeceſſiſſet.

An. 1146. Anno ſequenti Edeſſa civitas capta eſt à Turcis, noſtrorum dormitante providentia (ut habet Chronicon Mauriniacenſe) Sarracenorúmque ceſſit dominationi: quæ res cùm nimio dolore fidelium accolarum Hieruſalem intima ſauciaret, Legati à Primoribus mittuntur ſuppetias à Francis expoſcentes, ut periculum relictis proximè imminens innata ſua generoſitate propulſarent. Rex plenus fide & verè Catholicus oppreſſorum miſeriæ condoluit, útque eam citiùs vindicaret, ſelectiſſimorum totius Regni Principum egit conventum, caſtro Vezeliaci, in quo cum Archiepiſcopis & Epiſcopis, Bernardus Clarevallenſis Abbas magnæ vir pietatis, qui aderat, quanta potuit animi contentione cunctos hortatus eſt, ut ad ulciſcendas Chriſti inimicitias totis viribus inſurgerent. Rex ipſe primus crucem aſſumpſit, & poſt ipſum Alienor uxor ejus, Alphonſus Comes S. Ægidij, Theodericus Comes Flandriæ, Henricus filius Theobaldi Comitis Campaniæ, Guido Comes Nivernenſis, Ivo Sueſſionenſis item Comes, Guillelmus Pontivienſis, Enguerannus de Couciaco, aliíque permulti magni nominis ex provincijs Picardiæ & Campaniæ, quaſi ſuo exemplo Petrus Eremita hanc proficiſcendi gloriam patriæ ſuæ pepe
riſſet. De Præſulibus, Simon Epiſcopus Noviomenſis, Godefridus Lingonenſis, Alviſus Attrebatenſis

batenſis, quorum hic Philippis urbe Macedoniæ, Simon verò Seleuciæ vitâ excеſſerunt.

Generalis quoque Placiti ob eam rem Carnuti celebrati meminit S. Bernardus epiſtolâ 256. ubi ſe à Principibus in ducem ac principem militiæ electum refert. Item & alterius Placiti epiſt. 247. cujus locum non indicat, in quo Samſon Remenſis Archiepiſcopus Regi coronam impoſuit, plurimis aſtantibus ex ſacra expeditione Primoribus. At cùm hoc facto Eugenij minas in ſe concitârit, juvat ex Patriarchio Bituricenſi Pontificis epiſtolam hîc referre, quâ & locus, & objurgationis cauſa innoteſcent, ante hanc Patriarchij Auctor ſic præfatur.

Quemadmodum Remenſi Archiepiſcopo jure competit Regem Francorum ſacro Chriſmate è cælo quidem demiſſo inungere, ſic ad Bituricenſem Patriarcham pertinere dignoſcitur Reges Aquitaniæ regio diademate coronare. Quod dum aliquando Romæ exſiſtente domino Petro Archiepiſcopo, Samſon Remenſis Antiſtes temerè uſurpâſſet, ſanctiſſimus Papa Eugenius uſum Pallij ob hanc cauſam eidem Remenſi interdixit, ut ex ſubjecta Eugenij epiſtola ad Samſonem patebit.

Eugenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Samſoni Remenſi Archiepiſcopo; ſalutem.

Quantum ſancta Romana Eccleſia, noſtrique prædeceſſores felicis « recordationis videlicet Innocentius, Cæleſtinus, Lucius, pro pace « Bituricenſis Eccleſiæ, & venerabilis Fratris noſtri Petri, ejuſdem Eccleſiæ « Archiepiſcopi, laboraverint, univerſus ferè mundus cognovit, & pruden- « tiam tuam latere non debuit. Nunc autem cùm per Dei gratiam & eo « rumdem prædeceſſorum noſtrorum ſtudium, ad portum quietis veniſſet, « tu, qui eidem Fratri tuo congratulari debueras, verſa vice, in ipſius inju- « riam, & perturbationem auſu temerario prorupiſti, & cariſſimum filium « noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum Regem coronare in Bituricenſi « civitate, contra appellationem ad Sedem apoſtolicam, præſumpſiſti; quod « nec tu, nec aliquis prædeceſſorum tuorum feciſſe dignoſcitur: immo ad « majorem beati Petri, & noſtrum contemptum, Bituricenſem Eccleſiam à « divinis Officijs interdictam, cum Goſleno Sueſſionenſi Epiſcopo, & alijs « Eccleſiæ tuæ Suffraganeis, Abbatibus quoque, & multis alijs tuæ provinciæ, « auſu ſacrilego invaſiſti, & divina ibidem Officia celebrare, & oblationes aſ- « portare temerè præſumpſiſti ..... Ne tantum exceſſum diſſimulare videa- « mur, communicato Fratrum noſtrorum conſilio, uſum Pallij tibi interdi- « cimus, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes, atque præcipientes, quatenus « infra quadraginta dies eaſdem oblationes, & præcipuè eoſdem cereos, quos « in eadem Eccleſia recepiſti, per idoneas, & honeſtas perſonas ad Eccleſiam « Bituricenſem cum integritate remittas, & ſuper ipſum altare manifeſtè, « ſicut manifeſta fuit injuria, reſtitui facias. De tanto verò B. Petri & noſtro « contemptu cum complicibus tuis, videlicet G. Sueſſionenſi, A. Atrebatenſi, « O. Belvacenſi, T. Ambianenſi, S. Silvanectenſi, S. Noviomenſi, & G. « Cathalaunenſi Epiſcopis, Bartholomæo Laudunenſi Theſaurario, & Boſone « Remenſi, qui tibi in tanta præſumptione aſtiterunt, proximis B. Martini « octavis reſponſurus, & ſatisfacturus, apoſtolico te conſpectui repræſentes. « Datum Sutrij VII. Cal. Aprilis. «

Pontificis decretum ægerrimè tulit Clarevallenſis Abbas Samſonis amiciſſimus, graviterque conqueſtus eſt, tam ſeverè animadverſum ab eo, præſertim cùm nihil præter jus & privilegij tenorem Remenſis uſurpârit, Principúmque conventus pro expeditione Hieroſolymitana id prorſus ab eo ex-

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1146.

torquere videretur. Bernardi Epiſtola ingenuam præ ſe fert libertatem, magnúmque hiſtoriæ compendium adferet ſi præcedenti conjungatur.

Amantiſſimo Patri & Domino Eugenio Dei gratiâ ſummo Pontifici, Bernardus Clarevallenſis Abbas, pro Remenſi Archiepiſcopo.

Bern. Epiſt. 247 ad an. 1146.

» PArcat vobis Deus. Quid feciſtis? Faciem hominis verecundiſſimi con- » fudiſtis: & cujus laus eſt in Eccleſia, ipſum in facie Eccleſiæ humi- » liâſtis. Lætificâſtis omnes inimicos ejus, ſed quantos vos contriſtâſſe putatis. » Non eſt modus condolendi, quia amicorum non eſt numerus. Dilectus à Deo » & hominibus, grandis criminis luit pœnas, nullius convictus, nullius confeſſus. » Imponitur ei quod Regem coronavit: ſed in hoc non æſtimat exceſſiſſe ſe » tenorem privilegiorum ſuorum. Objicitur quòd ſcienter divina præſumpſerit » celebrare in Eccleſia interdicta. Negat. ſuo tempore probabitur illud, pur- » gabitur iſtud. Eſto tamen putemus omnia conſtare, quæcumque in abſen- » tem adverſarijs ejus licuit, vel libuit loqui. Debuitne hoc ſolo exceſſu cujus » cetera laudabilia exſtiterunt, tam durè feriri, tam ſeverè animadverti? Se- » mel exceſſiſſe, etiam virtus poterat reputari, ſi de veſtro, non de vultu » inimicorum ejus judicium prodijſſet. Deinde quid in arcto illo fieri opor- » tebat. Dies celebris, ſollemnis curia, juvenis Rex: & quod his majus eſt, » Dei negotium, de Hieroſolymitana ſcilicet expeditione, propter quod » omnes convenerant. Prorſus hæc omnia Miſſarum, & coronæ regiæ ſol- » lemnis, debitíque honoris fruſtrationem nullatenus admittebant. Sed nec » ipſi Bituricenſi Archiepiſcopo omnino expediebat, ut honor Regis per » eum impediretur.

» Quæ cùm ita ſe habuerint, æſtimamus locum miſericordiæ non deeſſe, » ubi tanta neceſſitas typhum excuſat contumaciæ. Nunquid poteſtatem » habetis tantùm percutere: & nequaquam ſanare? Noſtis qui dixerit: » *Percutiam, & ego ſanabo.* Abſit ut cujus tenetis vicem, non uſurpetis » & vocem, vocem præcipuè pietatis. Ergo hac ſola vice redeat ſagitta » Jonathæ retrorſum, & ſi neceſſe fuerit, in me magis mittatur. Tolerabi- » liùs, fateor, habuiſſem, interdici mihi Miſſarum celebrationem, quàm » Archiepiſcopo Pallij uſum. Eſt etiam quod non mediocriter veſtro pio » rigori obviat in hac parte, quòd Filio veſtro Ludovico Regi poſſit hinc » non parvæ offenſionis, & irritationis occaſio dari, cùm ipſe ſibi tota mali » hujus videatur eſſe occaſio. Quod planè tempore iſto non expedit: ne » bonum quod veſtro hortatu bono & magno animo cœpit, dignum » (quod abſit) non habeat exitum, ſi in ſcandalo & animi perturbatione » hoc egerit. De cetero mandâſtis, & obedivi, & fecundavit obedien- » tiam præcipientis auctoritas. Siquidem annuntiavi & locutus ſum, mul- » tiplicati ſunt ſuper numerum. Vacuantur urbes & caſtella, & pæne jam » non inveniunt quem apprehendant ſeptem mulieres virum unum, » adeo ubique viduæ vivis remanent viris.

Deut 32. f.

Ex his conſtat evidenter Samſonem, ob Regi diadema impoſitum abſque legitima auctoritate, & quòd in loco interdicto Divina celebrare præſumpſiſſet, uſu Pallij à Pontifice fuiſſe privatum. Quæri tamen hîc poteſt, de qua Regis coronatione epiſtolæ verba intelligenda ſint; nam Ludovicus ſæpiuſcule coronatus legitur, Remis primò vivente patre, ſed miniſterio Innocentij II. ſecundò Burdegalæ in Comitem Aquitaniæ ex Chronico Mauriniacenſi, Samſone necdum ad Præſulatum provecto:

Matthæus Paris ad annum 1146 teſtatur Eugenium Pariſiis hoc anno conſecraſſe Petrū de la Chaſtre in Archiepiſcopum Bituricenſem; cumque Rex quòd eo neſcio, ac refragante factum eſſet, ſtatuiſſet impedire, ne Petrus civitatem intraret, per triennium Regis perſona ſubjacuit interdicto, & in quamcumque civitatem, vicum, vel caſtellum intrabat, ſuſpendebatur celebratio divinorum. At Chronicon Mauriniac. id factum docet ſub Innocentio.

Aureliæ

Aureliæ item ipſo die nuptiarum, cum Conſtantia Regis Hiſpaniarum filia per manus Hugonis Senonenſis Archiepiſcopi anno 1151 poſt bellum ſacrum: denique Pariſijs fuit coronatus, cum Alidem Theobaldi Comitis Palatini filiam duxit uxorem, per prædictum Hugonem Senonenſem, de qua ſanctus Bernardus fato functus loqui non potuit. Reſtat igitur, ut dicamus prædicta intelligenda eſſe de Regum noſtrorum coronatione diebus feſtis, & in ſollemnioribus conventubus fieri ſolita, de qua paſſim Ivo Carnotenſis, & alij. Et quoniam id præſumpſiſſet Samſon in aliena Eccleſia, Celtici Præſules, eo præſertim tempore, quo lis necdum ſoluta erat pro Regis coronamento inter Remenſem & Senonenſem Archiepiſcopos, hoc illi negotium faceſſerunt, quos ſanctus Bernardus breviter hic repreſſit: *In hoc*, inquit, *non æſtimat ſe exceſſiſſe tenorem privilegiorum ſuorum.* SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1146.

Quod ſpectat ad id quod Samſoni obijciebatur, ſacrum celebrâſſe in Eccleſia interdicta, ex priori epiſtola clarum fit, illud contigiſſe cùm adhuc vigeret diſcordia inter ſummum Pontificem & Ludovicum VII. ob electionem Petri Caſtrenſis ad Archiepiſcopatum Bituricenſem: tunc enim Francia interdicto ſuppoſita eſt ab Ivone S. R. E. Legato, ut ſupra vidimus. At cum ſub Innocentio id factum ſit, & Cæleſtinus cenſuram aboleverit, veriſimile eſt interdictum manſiſſe quoad Eccleſiam Bituricenſem, vel Eugenium renovâſſe, cui Samſon non multùm detulit ob perſonarum claritudinem, qui in celeberrimum hunc cœtum convenerant; præſertim cùm negotium Dei ageret, ac gementium Fidelium in Paleſtina.

Tornacenſis Eccleſia à Noviomenſi ſub Samſone Archiepiſcopo ſeparatur, Eugenij Papæ reſcriptum de hac ſeparatione, ejuſdémque privilegium Remigianis conceſſum & Conradi Regis Romanorum.

CAPUT LI.

TORNACENSES, qui maximo dudum flagrabant deſiderio proprium adipiſcendi Paſtorem, Eugenio ad ſummum Pontificatum feliciter promoto, intermiſſum diu negotium Romæ totis viribus redintegrare cœperunt. Dictum ſuperiùs Noviomenſes, ut improbis eorum conatibus obſiſterent, Simonem regali proſapia, probis moribus & auctoritate fulgentem in Epiſcopum elegiſſe, quod illis nihilominus haud ita proſpere ceſſit. Cùm enim ob divortium Radulfi Comitis Viromandenſis ab eo approbatum, Innocentij Papæ animum in ſeſe conciâſſet, fuit ipſe ab Ivone Legato cum Bartholomæo Laudunenſi, & Petro Silvanectenſi Epiſcopis ab officio ſuſpenſus, quos pariter ſanctus Bernardus perſtringit epiſtolâ 216. ad eundem Pontificem, his verbis: Scriptum eſt: *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet, ſurrexerunt viri audaces, qui non timuerunt conjunctos à Deo contra Deum disjungere.* *Bern. Epiſt. 216 an. 1142.*

Tornacenſes hac freti occaſione Innocentium clam adeunt, explicant quid ſub Paſchali tentatum fuerat, tandémque ſuis ſuaſionibus proprium eligendi Epiſcopum ab eo obtinent facultatem, quem, renuente Metropolita Remenſi, ſpondet ſe proprijs manibus conſecraturum. Abſalon igitur ſine cunctatione, ſancti Amandi Abbas, ab illis eligitur, qui cùm

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1146.

Remis repulſam tuliſſet, Rege, ut fertur, procurante, & Comite Viromandenſi Radulfo, ſtatim Romam petit, expoſitiſque rationibus ob quas Tornacenſis Eccleſia Epiſcopo præſertim indigeret; in cujus diœceſi, vel territorio hominum eſſent pluſquam nongenta millia, & quòd intra decem annos ob penuriam Epiſcopi, centum millia deceſſiſſent ſine Confirmationis ſacramento, eò adducunt Pontificem, ut ratam haberet prædictam electionem. At re in quindecim dies dilata, omnia peſſum ivêre, poſtquam eò, id eſt Romam, Simon Epiſcopus advenit. Ubi namque quorumdam animos auro corrupit, inquit Buzelinus, hi facilè à cœptis Innocentium quibuſdam rationibus adducunt, unde juſſi ſunt Tornacenſes Simoni ſubjicere ſeſe, donec Innocentio ad patres appoſito, Cæleſtino quoque, & Lucio, qui brevî Pontificatum compleverunt, conatus iterum exeruēt ſub Papa Eugenio, à quo, interceſſore præſertim Bernardo Clarevallenſi, qui apud eum plurimum valebat, voti compotes effecti obtinent, ut Anſelmus, ex Abbate ſancti Vincentij Laudunenſis, lectus ab eis Epiſcopus ſuis manibus conſecraretur, quem ſtatim ad Tornacenſes tranſmiſſum Ludovicus Rex, & Theodericus Flandriæ Comes Papæ litteris ſatisfacturi, magnâ proſecuti ſunt pompâ, cùm primum is Tornacum iniret. Quo verò anno Eugenius à Noviomenſis Epiſcopi obedientia Tornacenſes abſolverit, variant auctores; quidam id referunt ad annum 1148, juxta annales ſancti Victoris Pariſienſis, Simone Noviomenſi, ut putat Vaſſorius, ad tranſmarinam expeditionem cum Rege profecto. At veriùs Chronicon ſancti Vincentij Laudunenſis an. 1145. cui concinit Hermannus Monachus de miraculis ſanctæ Mariæ Laudunenſis. Lib. 3. cap. 21. *Anſelmus*, inquit, *cùm per decem & ſeptem annos præfuiſſet, cum Germano ſuo Gualtero Romam proficiſcens à Clericis Tornacenſibus miro eventu in Epiſcopum eligitur, & à domino Papa Eugenio invitus conſecratur anno 1145. Dominicâ, Lætare Hieruſalem.* Bulla vero ſummi Pontificis Eugenij ad prædictum Anſelmum poſt-modum tranſmiſſa ſub his terminis refertur apud Cognatum lib. 31. cap. 47

Buzelin.

De hoc Anſelmo Chronicon S. Vincentij Laudun. In Cœnobio ſancti Vincentij quod eſt extra muros urbis Lauden. Dom Bartholomæus Anſelmum de Monaſterio S. Medardi Sueſſion. aſcitum, Abbatem ordinavit, cujus probitas in hoc uno poteſt evidenter adverti, quòd in diverſis Eccleſijs ex ejus Monachis electos novem vidimus Abbates, floiere viros probatiſſimos, &c.

Eugenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei venerabili Fratri Anſelmo Tornacenſi Epiſcopo, noſtris manibus conſecrato, ejúſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum.

An. 1146.

» SAcro-ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cæleſti privilegio ſibi collato ſemper
» licuit, ſempérque licebit epiſcopales Sedes diviſas conjungere, &c.
» Tornacenſis Eccleſia ex antiquo epiſcopalis Sedes noſcitur extitiſſe, &
» Paſtorem proprium habuiſſe: cujus curam & adminiſtrationem quamvis
» Noviomenſis Epiſcopus longo tempore habûerit, non tamen Noviomenſi
» Eccleſiæ ſubjecta, aut unita fuiſſe legitur; in qua multitudo hominum
» ſuccrevit, ut neceſſariò proprium debeat habere, etiam ſi non antiquitus
» habuiſſet, & ab uno Paſtore propter diſtantiam eædem Eccleſiæ, ſine
» gravi animarum periculo, regi non poſſunt. Sanctorum Canonum conſti-
» tutionibus & prædeceſſorum noſtrorum felicis recordationis Vrbani,
» Paſchalis & Innocentij, qui hoc ipſum deliberaverant, ſtudio incitati, te
» Fratrum noſtrorum communicato conſilio, eidem Tornacenſi Eccleſiæ,
» Domino cooperante Paſtorem providimus, & proprijs tanquam B. Petri
» manibus in Epiſcopum conſecravimus, & ad regendum populum illum,
» Domino auxiliante, tranſmiſimus. Per præſentis itáque privilegij paginam
» legitimum perpetuum ſtatuimus, ut Tornacenſis Eccleſia deinceps ab
omni

omni Noviomenſis Epiſcopi ſubjectione libera, proprium ſemper Epiſco- " pum fortiatur. Statuimus etiam, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque " bona eadem Tornacenſis Eccleſia impræſentiarum juſtè & canonicè poſſi- " det, & quæ ſibi jure pertinere noſcuntur, ſeu quæ in futurum largitione " Regum, vel Principum, oblatione Fidelium, ſive alijs juſtis modis præ- " ſtante Domino poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus, & per vos " eidem Eccleſiæ firma & illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli " hominum liceat præfatam Eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſio- " nes auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus " fatigare; ſed omnia integra conſerventur veſtris, ac pauperum Chriſti " uſibus profutura, ſalva Sedis apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futu- " rum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hujus noſtræ conſtitutionis paginam " ſciens contra eam temere venire præſumpſerit, ſecundò, tertióve commo- " nita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis hono- " riſque ſui dignitate careat, reámque ſe divino judicio exſiſtere de per- " petrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei " & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo " examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ jura " ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hîc fructum " bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ " pacis inveniant. Amen. "

SAMSON XLIX. ARCHIEP. An. 1146.

Ego Eugenius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſignavi. "
Ego Guido Preſbyter Cardinalis tituli S. Chriſogoni ſignavi. "
Ego Hubaldus Preſbyter Cardin. tituli S. Praxedis S. "
Ego Jordanus Preſbyt. Cardin. tit. S. Suzannæ S. "

Datum Viterbij IX. Calend. Auguſti Indict. IX. Incarnationis dominicæ " anno 1146. Pontificatûs verò Domini Eugenij III. Papæ anno 2. "

Idem Eugenius Pontifex rogatus ab Odone Abbate & Monachis ſancti Remigij, ut bona Monaſterij novo diplomate confirmaret, votis eorum annuit, ubi burgum cum juſtitia eis confirmat, minaticum burgi, forum, à feſtivitate ſanctæ Ciliniæ matris ſancti Remigij uſque ad vigiliam ſanctorum Simonis & Judæ, Eccleſias ſanctorum Timothei, Juliani, Corbiniaci, Gerſonis, Sanctæ-Mariæ in burgo Regiteſtenſi. Datum Vetrallæ per manum Roberti S. R. E. Preſbyteri Cardinalis & Cancellarij XIX. Calend. Janu. Indict. XIV. Incarnationis 1145. Anno primo &c.

Conradus quoque Romanorum Rex, prædeceſſorum ſuorum veſtigijs inhærens, res ſancti Remigij Francorum Apoſtoli in Germania ſitas, petente etiam Odone Abbate, confirmavit illuſtri diplomate, cui inſignis proſapiæ & magnæ auctoritatis viri, qui in curia aderant, ſubſcripſerunt. Sic autem incipit.

In nomine ſancta & individua Trinitatis Amen. Conradus divina favente clementia Romanorum Rex ſecundus. Ne damnoſa in poſterum quod actum eſt deleret oblivio, ſcripto memoriali commiſimus qualiter domnus Odo venerabilis Abbas ſancti Remigij Confeſſoris & Francorum Apoſtoli noſtram præſentiam apud Trajectum viſitaverit, & poſſeſſiones, &c. Ubi Magnam cum appenditijs ſuis, Hotta, Cluma, Litta, præbendas quoque Marſnenſes in uſus Monachorum decedentibus Clericis tranſmutatas ſuo privilegio confirmat, vetátque ne B. Remigij poſſeſſionibus alius Advocatus detur præter Regem Romanorum, vel quem legaliter provident: definit etiam quid Advocato debeatur in placitis generalibus: quid poſſit, vel non poſſit Præpoſitus Marſnenſis ſine Advocato. Teſtium nomina hæc ſunt.

Harbertus Trajectenſis Epiſcopus, Anſelmus Havelbergenſis Epiſcopus, " Conradus frater noſter Trajectenſis Præpoſitus, Henricus Comes de " Gueldre,

„ Gueldre, Herimannus Comes de Cuich, & ſrater ejus Comes Godefridus, Adelbertus Comes de Nervenich, Marchuardus de Grumbach, „ Vualterus de Landhauſen, Tibertus de Spileberh.

„ Signum Domini Conradi Romanorum Regis ſecundi.

„ Ego Arnoldus Cancellarius vice Henrici Moguntini Archiepiſcopi & „ Archicancellarij recognovi anno dominicæ Incarnationis 1145. Indictione „ VIII. Regnante Conrado Romanorum Rege ſecundo, anno verò Regni „ ejus octavo. Data eſt apud Ulterius-Trajectum in Chriſto feliciter Amen.

Per id temporis Ludovicus Rex Cathalauni exiſtens, rogatu ſancti Bernardi Clarevallenſis & Joſleni Sueſſionenſis Epiſcopi, conceſſit Balduino Abbati S. Johannis Laudunenſis Eccleſiam ſancti Petri ipſius Monaſterio contiguam, aſſenſu Bartholomæi Epiſcopi, ita ut obeuntibus Canonſcis nullus in eorum loco ſubſtitueretur: ſed ſingulorum præbendæ in manu Abbatis redigantur, ſtatu totius Eccleſiæ ipſi relicto, ut libere de ea ordinet, ut voluerit, diplomate Cathalauni dato, cui Regni Primores ſubſcripſerunt, Radulfus Viromanduorum Comes Dapifer, G. Buticularius, Matthæus Camerarius, Matthæus Conſtabularius anno 1146. Regni Ludovici decimo.

Concilium Remenſe cui præfuit Eugenius III. & quid in eo actum ſit.

CAPUT LII

Dum à Turcis diſperſi populi Hieruſalem tendẽtes per altum navigaverunt æquor. in Baſilica B. Mariæ Remis præſidẽte Eugenio ſedit Concilium. *Otho Friſingenſis.*

Ex Chronico ſancti Petri Viui.

EUGENIO exſule ab urbe Roma, ob perditiſſimi hæreſiarchæ venenoſam doctrinam apud furioſum populum invaleſcentem, & Viterbij degente, ubi ſuperiùs à nobis relata diplomata conſcripta ſunt; ſeriò agebatur inter Principes Galliæ de expeditione in Terram-Sanctam. Exſtat epiſtola ad eos parænetica, ut viriliter accingantur, in tomis Conciliorum. Narrat Vuil. Tyrius decretum à ſancta Sede Apoſt. Legatum qui proficiſceretur cum Ludovico Francorum Rege: at inter moras, ut Romanorum Arnaldiſtanorum jugem perſecutionem declinaret Eugenius, conſilium inijt ſeſe conferendi in Gallias more majorum, quem Ludovicus Pariſijs exſpectavit, excepitque honorificentiſſimè. Ordinatis interim omnibus ad iter tantæ peregrinationis, Rex magno Procerum comitatu movit anno 1147. Hebdomadâ ſecundâ poſt feſtum Pentecoſtes, Pontifice in Gallijs remanente, apud quem delata eſt hæreſis Giſleberti Porretani Pictavienſis Epiſcopi, qui cùm ab adoleſcentia philoſophiam magno nomine docuiſſet, nuper ad dignitatem Pontificalem evectus, ut antea conſueverat, ſubtiliter de quæſtionibus philoſophicis diſputare, ita cœpit & de rebus divinis multa præter communem Eccleſiæ morem dicere; indéque factum, ut quod antiquitus dictum eſt, philoſophos patriarchas eſſe hæreticorum, in Giſleberto hoc tempore infeliciter fuerit innovatum.

Sanctus Bernardus certior factus rerum, quæ in concionibus ſeminabat, zelo catholicæ Fidei æſtuans egit apud Pontificem, ut, promulgatæ quæ dicerentur à Giſleberto hæreſes, damnarentur. Quinam autem fuerint errores quibus Giſlebertus impetitus fuit, narrat Otho Friſingenſis; nempe quòd aſſereret divinam eſſentiam non eſſe Deum; proprietatem perſonarum non ipſas eſſe perſonas; Theologicas perſonas in nulla prædicari propoſitione; divinam naturam non eſſe incarnatam; nullum mereri

præter

præter Chriſtum, nullum baptizari præter ſalvandum, &c. Addítque idem Auctor de ijs actum eſſe in tribus diverſis conventibus, primò Autiſſiodori, deinde Pariſijs, poſtremò Remis. Et in Pariſienſi cùm hinc inde multa Giliberto objicerentur, plurimúmque impulſationibus ad reſponſionem de divina majeſtate cogeretur, inter cetera dixiſſe audacter: Confiteor « Patrem aliò eſſe Patrem & aliò Deum, nec tamen eſſe hoc, & hoc. « Eugenius perſpecta cauſæ difficultate, protelandam eſſe uſque ad pleniorem Synodum Remis celebrandam judicavit.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1147.

Anno igitur 1148., quo Francorum exercitus in Syriam fractus maris tempeſtatibus appulit, media quadrageſima, hoc eſt undecimo Calendas Aprilis, indictum Remis ab Eugenio Papa generale Concilium celebratum eſt. At quot & quinam Cardinales Eugenium Remos comitati ſunt, cùm ad calcem Concilij nomina eorum deſiderentur, ſuppleri quodammodo poſſunt ex duabus Chartis, quarum prima eſt Monaſterij Montis Sancti-Quintini ab urbe Perona primo lapide diſparati data Meldis, ante Concilium Remenſe: altera ſancti Dionyſij Pariſienſis data Cathalauni, ubi expleto Concilio Pontifex aliquot dies moratus eſt.

Cardinales in Sanquintiniano privilegio hoc ordine recenſentur poſt Eugenium catholicæ Eccleſiæ Epiſcopum.	Cardinales in charta Sandionyſiana paucis mutatis, & omiſſis ita referuntur.
Theodevinus ſanctæ Rufinæ Epiſcop.	Juranus Tuſculanus Epiſcopus.
Albericus Oſtienſis Epiſcopus.	Hubaldus Preſbyter Cardinalis ſanctæ Praxedis.
Juranus Tuſculanus Epiſcopus.	Julius Preſbyter Cardinalis tituli ſancti Marcelli.
Guido Preſbyter Cardinalis tituli ſancti Griſogoni.	Bernardus Cardinalis Preſbyter tituli ſancti Clementis.
Himboldus Preſbyter Cardinalis tituli Ss Johannis & Pauli.	Odo S. R. E. Diaconus tituli ſancti Georgij ad Velum-aureum.
Gillebertus indignus Sacerdos tituli ſancti Marci.	Octavianus Diaconus Cardinalis ſancti Nicolai in carcere Tulliano.
Hugo Preſbyter tituli in Lucina.	Johannes Diaconus Cardinalis ſancti Adriani.
Odo Diaconus Cardinalis S. Georgij.	Hiacinthus Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Coſmidin.
Gregorius Cardinalis ſanctæ Mariæ in Porticu.	
Hiacynthus Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Coſmidin.	
Datum Meldis per manum Guidonis S. R. E. Diaconi Cardinalis & Cancellarij xiij. Calendas Julij. Indictione x. Incarn. Dom. anno 1147. Pontificatûs Eugenij Papæ III. anno tertio.	Datum Cathalauni per manum Guidonis S. R. E. Diaconi Cardinalis & Cancellarij xij. Calen. Maij. Indictione xi. Incarn. Dom. anno 1148. Pontificatûs Domini Eugenij Papæ III. anno quarto.

Apud Lucam Dachery in Notis ad Gutbertum fol. 610.

Apud Doublet in hiſtoria Sandionyſiana folio 495.

Infra quoque dabitur aliud privilegium Eugenij, ubi ijdem Cardinales ſubſcripſerunt.

Magnus quoque Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Abbatum numerus interfuit tam Galliæ, quàm Germaniæ, Angliæ & Hiſpaniæ; inter quos ex provincia Remenſi notantur Samſon Metropolitanus, Joſlenus Sueſſionenſis Epiſcopus, Bartholomæus Cathalaunenſis, & Milo Tarvanenſis. Ex Abbatibus Sugerius ſancti Dionyſij Pariſienſis Miniſter Regni, Bernardus Clarevallenſis monaſtici Ordinis ſol luciditſimus, ac totius Synodi non poſtremum ornamentum, Goſvinus quoque Aquicinctenſis, ob ſanctitatis famam & doctrinæ, ab Eugenio licèt provectæ eſſet ætatis vocatus, dicitur, qui ei quotidie de ſuis ferculis mittebat, ut Molanus refert in Natalibus IX Octob. Porro ſub initium Concilij gravis exoritur controverſia inter Archiepiſcopos Remenſem & Trevirenſem, quis amborum

Adfuerunt Epiſcopi & Abbates CIↃ. XI ex Alberico. Ibi Hatto Trevirenſis Epiſcopus à ſede dejicitur.

Samson XLIX. Archiep. An. 1147.

præcederet, cujus meminit Brouverius in notis ad Venantium Fortunatum cap IX. ſubdítque ab Adalberone Trevirenſi, qui præſens aderat, acre ſuſceptum certamen, quod non ſine vulneribus, & pugna; atque adeo non ſine rixa abijt & jurgijs: ſcilicet extunc Eccleſiaſticus zelus vehementer fervebat pro loci dignitate tuenda. At fertur litem hanc eodem pacto ſopitam fuiſſe, quo aliàs ſub Leone IX.

Nónne os tuũ in Remenſi Conſilio ſubjecta capitula promulgavit quis eas tenet? Lib. VI de Cõſid. Cap. V.

Quod verò ſpectat ad ea quæ in Synodo geſta ſunt, refert Baronius ſancitos fuiſſe Canones decem & ſeptem pro eccleſiaſtica diſciplina in priſtinum uſum revocanda, & quidem priuſquam de Giſleberti cauſa quidquam ſtatueretur, qui ferè omnes jam antea promulgati fuerant in maxima Synodo Lateranenſi ſub Innocentio II. ſed quòd pæne exoleviſſent, rurſum Remis ab Eugenio renovati ſunt, quamvis nec ſic quidem præ malitia ſeculi ſervatos eſſe conqueſtus ſit poſt quadriennium S. Bernardus, in libris *de Conſideratione ad Eugenium.*

Hi Canones ex Gallicano codice Romam miſſi ad Gregorium XIII. exſtant in veteri MS. Bibliothecæ ſancti Remigij Remenſis, nec ulla, aut ſaltem minima inter hos varietas eſt, ſúntque ejuſmodi.

Canones Concilij Remenſis.

I.

„ QUI ab Epiſcopis ſuis anathematis ſententiâ condemnantur, quoniam
„ à communione eccleſiaſtica removentur, diabolicæ dignoſcuntur
„ ſubjici poteſtati, non enim eſt homo qui ligat, ſed Chriſtus qui hanc mi-
„ niſtris ſuis exhibuit poteſtatem: ideóque à ſuis Epiſcopis excommunicatos,
„ ab aljis recipi modis omnibus prohibemus. Epiſcopus autem qui ſententiam
„ promulgaverit, eam vicinis Epiſcopis enunciet; qui verò excommunicato,
„ donec ab eo, qui eum excommunicaverat, vel ab auctoritate Sedis apoſto-
„ licæ abſolvatur, ſcienter communicare præſumpſerit, eâdem excommu-
„ nicationis ſententiâ ipſum teneri cenſemus.

II.

Meminit etiã horum Canonum S. Bernardus ſermone ad . . . in Cantica.

„ Præcipimus etiam quòd tam Epiſcopi, quàm Clerici neque in ſuper-
„ fluitate, ſeu inhoneſtate, varietate colorum, aut ſciſſura veſtium, neque in
„ tonſura, intuentium, quorum forma & exemplum eſſe debent, offendant
„ aſpectum; ſed potiùs ita in ſuis actibus ea condemnent, ut amorem inno-
„ centiæ converſatione demonſtrent, ſicut dignitas exigit Ordinis clericalis.
„ Quòd ſi moniti ab Epiſcopis ſuis infra undecim dies non obtemperave-
„ rint, eccleſiaſticis beneficijs eorumdem Pontificum auctoritate priventur:
„ Epiſcopi verò ſi præfixam pœnam irrogare neglexerint, quia inferiorum
„ culpæ ad nullos magis referendæ ſunt, quàm ad deſides negligentéſque
„ Paſtores, tamdiu ab epiſcopali officio abſtineant, donec pœnam à nobis
„ conſtitutam Clericis ſibi ſubjectis imponant, nec etiam, niſi præcedente
„ congrua ſatisfactione, relaxent.

III.

„ Præterea quòd à Patribus noſtris propenſiori cura novimus conſtitutum,
„ nos quoque præcipimus obſervari: ut qui in Ordine Subdiaconatùs, aut
„ ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque beneficio
„ eccleſiaſtico careant.

IV.

Sãctimoniales & Canonicæ juxta S. Benedicti & Auguſtini inſtituta viventes.

„ Ad majorem autem Domûs Dei decorem adjicientes ſtatuimus, ut
„ Sanctimoniales, & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter
„ vivunt, juxta beatorum Benedicti & Auguſtini rationem, vitam ſuam
„ in meliùs corrigant & emendent, ſuperfluitatem & inhoneſtatem veſtium
reſcindant,

reſcindant, & in Clauſtro ſint aſſiduè permanentes, choro, refectorio« & dormitorio ſint contentæ, & relictis præbendis & alijs proprijs, earum« neceſſitatibus de communi provideant; quòd ſi uſque ad proximum« Apoſtolorum feſtum non adimpleverint, ex tunc in earum Eccleſijs, donec« hoc noſtrum mandatum adimpleatur, divina prohibemus Officia celebrari,« & ſi qua etiam ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorum careat ſepulturâ.« Prohibemus etiam ne in earumdem collegijs aliqua, quæ irregulariter« victura fuerit, recipiatur. «

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1148.

V.

Decernimus etiam, ut laici eccleſiaſtica terminare negotia non præſu-« mant, & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi & alij Eccleſiarum Prælati de« negotijs eccleſiaſticis, vel de alijs quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, aliquorum« laicorum judicio non diſponant, nec propter eorum prohibitionem, eccle-« ſiaſticam iuſtitiam dimittant exercere. «

VI.

Auctoritate quoque apoſtolica prohibemus, ut nullus Advocatus præter« jus & beneficium antiquitus conſtitutum, ſibi aliquid accipere vel uſurpare« præſumat: Subadvocatos vero, & exactores eorum, modis omnibus ab« Eccleſiarum infeſtationibus removeri præcipimus. Quòd ſi quis contra hanc« ſententiam à nobis promulgatam de cetero attentare præſumpſerit, Chri-« ſtianorum careat ſepulturâ. «

VII.

Quia verò continentia, & Deo placens munditia in eccleſiaſticis per-« ſonis, & ſanctis Ordinibus dilatanda eſt, ſanctorum Patrum & prædeceſ-« ſoris noſtri Papæ Innocentij veſtigijs inhærentes ſtatuimus, quatenus« Epiſcopi, Preſbyteri, Subdiaconi, regulares Canonici, Monachi, atque« converſi profeſſi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum uxores ſibi co-« pulare præſumpſerint, ſeparentur; hujuſmodi namque copulationem, quam« contra eccleſiaſticam rationem conſtat eſſe contractam, matrimonium« non eſſe cenſemus: qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus« condignam pœnitentiam agant, idipſum quoque de Sanctimonialibus, ſi« quod abſit, nubere tentaverint, obſervari præcipimus. «

Regulares Canonici.

VIII.

Divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & ſanctorum Patrum decreta« ſanxerunt, ut decimas Eccleſiarum, quas in uſus pietatis conceſſas Cano-« num demonſtrat auctoritas, laïci non debeant poſſidere: nos quoque ne« id fiat modis omnibus prohibemus, ſive ab Epiſcopis, ſive à Regibus,« vel quibuſlibet perſonis acceperint; niſi Eccleſiæ reddiderint, ſacrilegij« crimen committunt, & periculum æternæ damnationis incurrunt. «

Decimas laïci non debent poſſidere.

IX.

Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in Archidiaconum, niſi« Diaconus, vel Preſbyter ordinetur; Archidiaconi verò, Decani vel Præpo-« ſiti, qui infra Ordines prænominatos exſiſtunt, ſi inobedientes ordinari« contempſerint, ſuſcepto honore priventur. Prohibemus etiam ne adoleſ-« centibus, vel infra ſacros Ordines conſtitutis; ſed qui prudentia & merito« vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores. «

X.

Præcipimus etiam, ne Preſbyteris conductijs Eccleſiæ committantur,« & una quæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdo-« tem, nec ab eius regimine alicuius, niſi Epiſcopi, in cuius parochia fuerit,« vel Archidiaconi canonico judicio depellatur, cui de bonis Eccleſiæ tantum« beneficij debeatur, unde convenienter valeat ſuſtentari. «

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1148.

XI.

» Præcipimus quoque, ut Preſbyteri, Clerici, Monachi, Converſi, pere-
» grini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſten-
» tes, & animalia cum quibus arant, & oves omni tempore ſint ſecuræ.
» Siquis autem hoc noſtrum ſtatutum violare præſumpſerit, Epiſcopus, in
» cujus parochia fuerit, omni trepidatione ſepoſita, canonicam de ipſo
» juſtitiam faciat.

XII.

» Temerariam quoque Militum audaciam, qui ad deteſtabiles nundinas,
» vel ferias ex condicto ſolent ad oſtenſionem ſuarum virium convenire,
» unde mortes corporum & animarum ſæpius provenerunt, omnino fieri
» interdicimus: quod ſi quis ibidem cæſus, vel mortuus fuerit, pœnitentia
» ei & viaticum non negetur, eccleſiaſticâ tamen careat ſepulturâ.

XIII.

» Nihilominus præſentis ſcripti ſerie ſtatuta prædeceſſoris noſtri felicis
» memoriæ Papæ Innocentij confirmantes decernimus, ut ſiquis ſuadente
» diabolo, tanti ſacrilegij reatum incurrerit, quòd in Clericum, vel Mo-
» nachum violentas manus mittat, anathemati ſubjaceat, & nullus Epiſ-
» coporum illum præſumat abſolvere; niſi mortis urgente periculo, donec
» apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.

XIV.

» Hæc etiam conſona Ss. Patrum definitione ſancimus, ut in eos qui ad
» Eccleſiam, vel Cœmeterium confugiunt, nullus manus mittere audeat:
» quod qui fecerit, anathema ſit.

XV.

» Innovamus etiam, ut ſiquis malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vin-
» dicta ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium,
» vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur: & ſi mortuus fuerit
» incendiarius Chriſtianorum careat ſepulturâ, nec abſolvatur, niſi prius
» damno, cui intulit ſecundùm facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulteriùs
» ignem non appoſiturum: pœnitentia ei detur, ut in Hieròſolymis, aut
» in Hiſpania in ſervitio Dei per annum permaneat. Si quis verò Ar-
» chiepiſcopus, vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat, & per
» annum ab officio pontificali abſtineat, ſanè Regibus & Principibus facul-
» tatem faciendæ juſtitiæ non negamus.

XVI.

» Præcipimus etiam ut pro Chriſmatis, & olei ſacri, & ſepulturæ ac-
» ceptione nullum pretium exigatur.
» Illud etiam quod à prædeceſſore noſtro Papa Innocentio ſtatutum eſt
» innovantes, ordinationes factas à filio Petri-Leonis, & alijs Schiſmaticis,
» & Hæreticis evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.

XVII.

» Quia etiam apoſtolica Sedes quod rectum eſt conſuevit attenta con-
» ſideratione defendere, & quod devium invenitur eſſe, devitare; præ-
» ſentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæ-
» reſiarchas, & eorum ſequaces, qui in partibus Guaſconiæ, aut Provin-
» ciæ .... vel alibi commorantur, manuteneat, & defendat, nec ali-
» quis eis in terra ſua receptaculum præbeat: ſi quis autem vel eos de
» cetero retinere, vel ad alias partes proficiſcentes eorum errori conſen-
» tiens recipere fortè præſumpſerit, quo iratus Deus animas percutit;
» anathemate feriatur, & in terris eorum, donec condignè ſatisfaciant,
» divina celebrare Officia interdicimus.

Poſthac

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1148.

Poſthac Giſleberti Pictavienſis Epiſcopi cauſa ventilatur, de qua nonnihil dictum fuerat anno ſuperiori, Gaufredus Monachus Ciſtercienſis epiſtolâ ad Albanenſem Epiſcopum, quæ exſtat tomo 27. Concilior. refert univerſam Eccleſiam conveniſſe in inſigni palatio Remenſi, cui nomen eſt Thau, & ibi Epiſcopum interrogatum fuiſſe de ſingulis capitulis, ubi B. Bernardum expertus eſt vehementiſſimum contradictorem, qui eum diſputando in has adegit anguſtias; ut omnino convinceret hæreticum. Eugenius Papa tanti conſulens famæ Epiſcopi, id ſeorſum & ſecretò poſt dimiſſam Synodum tractandum duxit, ne coram diverſarum provinciarum Epiſcopis erubeſceret hæreticum. Summa autem aſſertionum Giſleberti hæc eſt.

Ex Vita ſancti Bernardi edita a Godefrido.

« Divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non eſt, ſed forma quâ Deus eſt: quemadmodum humanitas homo non eſt, ſed forma, quâ eſt homo. Cum Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus unum eſſe dicuntur, non niſi una Divinitate eſſe intelliguntur: nec converti poteſt, ut unus Deus, vel una ſubſtantia, vel unum aliquid Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus eſſe dicatur.

« Tres perſonæ tribus unitatibus ſunt tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ perſonæ, ſed ſunt tres res, æternæ & adinvicem à Divina ſubſtantia in numero differentes.

« Divina natura non eſt incarnata.

Contra hujuſmodi errores firmatum eſt à Patribus ſequens Fidei ſymbolum, ſub Eugenio Papa.

« Credimus, & confitemur ſimplicem naturam Divinitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu catholico poſſe negari, quin Divinitas ſit Deus, & Deus Divinitas. Sicubi verò dicitur, Domini ſapientiâ ſapientem, magnitudine magnum, Divinitate Deum eſſe, & alia ejuſmodi; credimus non niſi eâ ſapientiâ, quæ eſt ipſe Deus, ſapientem eſſe; non niſi ea magnitudine, quæ eſt ipſe Deus, magnum eſſe; non niſi ea æternitate, quæ eſt ipſe Deus, æternum eſſe; non niſi ea unitate unum, quæ eſt ipſe; non niſi ea Divinitate Deum, quæ eſt ipſe; id eſt ſeipſo ſapientem, magnum, æternum, unum, Deum.

« Cum de tribus perſonis loquimur, Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, ipſas unum Deum, unam divinam ſubſtantiam eſſe fatemur. Et è converſo, cum de uno Deo, unâ divinâ ſubſtantiâ loquimur, ipſum unum Deum, unam divinam ſubſtantiam eſſe tres perſonas confitemur.

« Credimus & confitemur ſolum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum æternum eſſe, nec aliquas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, vel alia ejuſmodi adeſſe Deo, quæ ſunt ab æterno, & non ſunt Deus.

« Credimus & confitemur ipſam Divinitatem, ſive ſubſtantiam Divinam, ſive naturam Divinam dicas, incarnatam eſſe, ſed in Filio.

Hæc quæ in cauſa Giſleberti Porretani geſta ſunt Otto quidem Friſingenſis fuſiùs retulit cap. 56. at breviter Godefridus, vel quicumque ille ſit Auctor ſecundi libri vitæ ſancti Bernardi ubi ſic ait: *Igitur in Concilio, quod in urbe Remorum Papa venerabilis Eugenius celebravit, egit cominus adverſùs hunc Gilibertum Eccleſia ſanctæ ſuo tempore ſingularis athleta Bernardus, primò quidem totum, quod ille verborum cavillationibus occultare nitebatur, biduana diſputatione redarguens &c.* Habet autem amplius Otto, Cardinales, qui tunc Remis aderant, graviter conqueſtos apud Eugenium, quòd Bernardus ſeorſum cum Gallicanis, ipſo abſente Pontifice, ipsiſque inconſultis Cardinalibus, in contemptum Romanæ Eccleſiæ,

Is auctor vocatur Bernardus Bona Vallis Abbas, in M S. ſancti Nicaſij.

Albericus è contra refert Stephanum quemdã Magiſtrum ſcripſiſſe, quòd S. Bernardus non prævaluerit adverſùs Gilibertum & Abailardum. an ex fide aut ex ſubſidio?

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1148.

Eccleſiæ, cujus ſolius eſt de Fide definire, præſumpſiſſet Symbolum Fidei condere, & credendum proponere. Pontificem autem rem geſtam à Bernardo ſciſcitantem, humile ab eo reſponſum accepiſſe; haud ipſum, vel Epiſcopos Gallicanos ea animo definiendi conſcripſiſſe, ſed ſimpliciter quid ſentirent expoſuiſſe, eóque reſponſo indignationem Cardinalium quieviſſe; ita tamen ut prædictum ſcriptum tanquam inconſultâ curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro ſymbolo in Eccleſia, ſicut in Concilijs contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur, niſi ab Eccleſia Romana confirmaretur: quod quidem factum eſſe tradit idem qui ſupra Godefridus, ſubdítque Otto de primo S. Bernardi capitulo Eugenium Pontificem definiſſe, ne aliqua ratio in Theologia inter naturam & perſonam divideret, néve Deus Divina eſſentia diceretur ex ſenſu ablativi tantùm, ſed etiam nominativi.

Neubrigenſis.

Eugenio adhuc Remis exſiſtenti peſtiferus quidam Brito, nomine Eudo de Stella, oblatus eſt, illiteratus quidem & agreſtis, at dæmonum ludificatione ſic dementatus, ut cum ſermone Gallico *Eon* proferretur, ſe eſſe crederet *eum*, qui in eccleſiaſticis exorciſmis dicitur, *Venturus judicare vivos & mortuos & ſaculum per ignem.* Erat ipſe per diabolicas præſtigias tam potens ad decipiendum, ut maxima eum multitudo ſequeretur: cùm verò ad eum capiendum ſatellites mitterentur à Principibus, fraude dæmonum non apparebat, Deo tamen permittente ipſum deſerentibus, levi negotio à Remenſi Archiepiſcopo comprehenſus eſt, & ad Concilium deductus, ubi cum interrogatus ſurſum alia fatua deliraret, juſſus diligenter cuſtodiri, tempore exiguo ſupervixit.

Robertus de Monte ad an. 1148. refert in turri Archiepiſcopali ceterum ibique perijſſe. *Hæc turris juxta portam palatij ſolo æquata eſt ſub Leonorio Archiep. an. 1647.*

Sub finem Concilij Aldricus Abbas ſancti Theoderici prope Remos Monaſterium ſuum ſub Romanæ Eccleſiæ tutela ſuſcipi, bonáque à benefactoribus collata celebri privilegio confirmari ab Eugenio obtinuit: cui cùm Cardinales, qui Synodo interfuerunt, ſubſcripſerint, horum hîc nomina referre non erit ingratum. Bulla ſic incipit.

Nicolaus Ægidius narrat Eugenio divina celebrâte in ſummo altari Rem. Eccleſiæ calicem cum vino conſecrato caſu effuſum fuiſſe ſuper altare: *At cùm hujus ævi auctores de hoc non meminerint fides ſit penes auctorem.*

Eugenij privilegium Remis datum.

An. 1148.

» EUgenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio
» Aldrico Abbati ſancti Theoderici, ejúſque ſucceſſoribus regulari-
» ter ſubſtituendis. Piæ poſtulatio voluntatis debet effectu proſequenti
» compleri, quatenus devotionis ſinceritas laudabiliter eniteſcat, & utili-
» tas poſtulata vires indubitanter aſſumat. Ideóque, dilecte in Domino
» Fili Aldrice Abbas, tuis juſtis poſtulationibus gratum præbentes aſſen-
» ſum, Monaſterium ſancti Theoderici, cui auctore Domino præeſſe di-
» gnoſceris, ſub beati Petri tutela & noſtrâ protectione ſuſcipimus.
» Eugenius catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.
» Data Remis per manum Guidonis S. R. E. Diaconi Cardinalis & Can-
» cellarij XIV. Cal. Maij. Indict. II. Incarn. Dom. an. 1148. Pontificatûs
» Eugenij anno tertio.
» Hulbaldus Preſbyter Cardinalis ſanctæ Praxedis.
» Imarus Tuſculanus Epiſcopus.
» Odo Diaconus Cardinalis Sancti Georgij ad Velum-aureum.
» Hulbaldus Preſbyter Cardinalis ſanctorum Johannis & Pauli.
» Guido Preſbyter Cardinalis ſancti Laurentij in Damaſo.
» Aribertus Preſbyter Cardinalis ſanctæ Anaſtaſiæ.
» Johannes Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ Novæ.
» Guido Diaconus Cardinalis ſanctæ Mariæ in Porticu.

Catha-

Cathalaunenſem Eccleſiam Eugenius conſecrat, Monaſterijs, petentibus Prælatis, privilegia concedit. Conradus Rex Advocatos bona ſancti Remigij invadentes coercet.

CAPUT LIII

ABSOLUTO Remenſi Concilio, Eugenius, curia comitante, Cathalaunum conceſſit, ubi rogatus à Bartholomæo ejuſdem urbis Epiſcopo principem Eccleſiam ſollemni ritu in honorem ſanctiſſimæ Trinitatis, Virginis Deiparæ, ſancti Prothomartyris Stephani, cui pridem dicata erat & adhuc ipſius fulget patrocinio, ſancti Johannis Baptiſtæ, & ſanctorum Valerij, Vincentij, Criſantis & Dariæ Martyrum, adſiſtentibus, præter Cardinales Italos, Theobaldo Pariſienſi, Bernardo Autiſſiodorenſi, & Hugone Nivernenſi conſecravit, eodem anno & menſe; quamvis Robertus aliter ſentiat, quo privilegium Sandionyſianis Monachis de quo ſupra, & Remigianis conceſſit. Ibi enim cùm per aliquot dies moram traxerit, Abbates non pauci bonorum ſuis Monaſterijs conceſſorum confirmationem novis privilegijs, ut moris erat, conſecuti ſunt: è quibus inſtar omnium ſit illud Odoni S. Remigij conceſſum, quod moram illam Pontificis apud Cathalaunum evidentiſſimè teſtatur & eſt ejuſmodi.

Robertus in Gallia Chriſtia refert Eugenium Eccleſiam Cathalaunenſem cõſecraſſe VII. Idus Novembris 1147 cui adſtipulatur Chronicō ſancti Petri Cathalaun.

EUgenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis filijs Odoni Abbati Monaſterij ſancti Remigij, ejuſque Fratribus tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum. Officij noſtri nos hortatur auctoritas pro Eccleſiarum ſtatu ſatagere, & earum quieti & utilitati ſalubriter, auxiliante Domino, providere &c. Dignum namque eſt & honeſtati conveniens eſſe cognoſcitur, qui ad regimen Eccleſiarum aſſumpti ſumus, eas & à pravorum hominum nequitia tueamur, & B. Petri & apoſtolicæ Sedis patrocinio muniamus. Proinde, dilecti in Domino Filij, veſtris juſtis petitionibus clementer annuimus & præfatum Monaſterium ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus & præſentis ſcripti privilegio communimus &c. Si qua igitur eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam venire tentaverit .... poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat &c.

Quidã aiunt Concilio Remenſi abſoluto Eugeniũ Treveros conceſſiſſe cùm octodecim Cardinalibus & ſancto Bernardo, Synodumque tenuiſſe, ubi actum de Revelationibus ſanctæ Hildegardis.

Ego Eugenius catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Ego Imarus Tuſculanus Epiſcopus.

Ego Odo Diaconus Cardinalis ſancti Georgij ad Velum aureum.

Ego Octavianus Diaconus Cardinalis ſancti Nicolai in carcere Tulliano. Ego Johannes Paparo Diaconus Cardinalis ſancti Adriani. Ego Hebaldus Preſbyter Cardinalis ſanctæ Praxedis. Ego Humbaldus Preſbyter Cardinalis tituli Ss. Johannis & Pauli. Ego Gillebertus indignus Sacerdos tituli ſancti Marij. Ego Julius Preſbyter Cardinalis tituli ſancti Marcelli.

Datum Cathalauni per manum Guidonis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarij XII. Cal. Maij Indict. II. Incar. Dom. anno 1148. Pontificatûs verò Domini Eugenij III. Papæ anno quarto.

Anno ſequenti conqueſti ſunt apud Conradum Romanorum Regem Monachi Remigiani de Advocatorum multitudine, qui cùm bona Monaſterij juxta Rhenum ſita contra jus ſibi vindicarent, ſiſtere tamen ſeſe, ſeu præſentes exhibere in Gallia ad cauſam dicendam renuebant: quos

Rex

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1149.

Rex certior factus legis Germanorum, ad hoc eos compulit judicio Optimatum Regni aſſenſu in eos lato, quorum nomina, cùm eminentioris dignitatis prærogativam præ ſe ferant, hîc cum diplomate inſerenda non otioſum fore duximus, ſic autem incipit.

Conradus II. Imper.

„ ANno dominicæ Incarnationis 1149. Indict. XIII. duodecimo Kal.
„ Septem. venerunt Fratres de Monaſterio ſancti REMIGIJ FRAN-
„ CORUM APOSTOLI, Hugo ſcilicet ejuſdem Eccleſiæ venerabilis Prior,
„ Petrus Præpoſitus de Monte-ſancti-Remigij, Johannes Camerarius de
„ Frankenevurt ad curiam invictiſſimi Romanorum Regis Conradi II. &
„ feceruut querimoniam de Advocatis, qui erant in terra quæ pertinet ad
„ Montem-ſancti-Remigij, quorum numerus magnus erat, & plus ad no-
„ cendum, quàm ad defendendum paratus. Supra quorum proclamatione
„ quæſitâ à Dom. Auguſto ſententiâ judicij & ex communi Principum, qui
„ ibidem aderant, conſenſu, Ludovicus Regionarius. (*id eſt Landgravius*)
„ judicialem ſententiam promulgavit, quòd nullas poſſet cauſas, vel lites,
„ quæ ad Advocatorum jus pertinerent, audire, vel terminare, vel placita
„ advocatiæ tenere; niſi qui bannum de manu regia recepiſſet. Deinde
„ altero & cohærenti judicio quæſito judicavit Otto filius Conradi Mar-
„ chionis de Miſnia, omnium Principum favore & conniventia, quòd
„ Herimannus Palatinus Comes de Rheno, qui advocatiam in præfatis bo-
„ nis, de manu domini Regis habebat, latam legis ſententiam effectui
„ mancipare deberet, & omnia corrigere, quæcumque contra indubitati juris
„ rationem in prænominatis poſſeſſionibus ab injuſtis Advocatis eſſent per-
„ pettata. Quod etiam ei ab inclito Rege Conrado, ſub omnium teſtimonio
„ præſentium, per obtentum gratiæ ſuæ, ut perficeret, impetratum eſt.

Coſſa.

„ Præterea in eiſdem poſſeſſionibus in villa nomine Coſſa habitabat qui-
„ dam Albertus miniſterialis proprius Eccleſiæ ſancti Remigij in ſuburbio
„ Remorum Civitatis ſitæ, cuius pater maiorem beneficij ſui partem, ſcilicet
„ Hercebech, Habbach, & alia quædam Abbati ſancti-Remigij ſumptâ ab
„ ipſo pecuniâ reddiderat & legitimè abdicaverat: eaſdem poſſeſſiones præ-
„ dictus Albertus per vim occupabat, nolens ſtare in conventione, quam
„ legimè & abſque ipſius injuria fecerat. Idem etiam Albertus beneficium cu-
„ juſdam militis ſui, videlicet terram de Alba, cum ipſo milite ſuo dicto,
„ Harduino, in altari obtulerat, & liberum Eccleſiæ reſignaverat, quod iterum
„ violenti uſurpatione invadebat. Super quibus omnibus ab Abbate ſancti
„ Remigij frequenter evocatus & ad domum ſuam Remis ad agendam cau-
„ ſam venire juſſus, dicebat ſe intra fines alterius Regni cauſam non debere
„ agere & judicium ſubire; ſed in terra lege gentis ſuæ paratum ſe eſſe ex ju-
„ dicio facere. Jnterrogavit itaque dominus Rex quendam de miniſterialibus
„ ſuis Conradum nomine de Haga, quid ſuper hac controuerſia juris ordo
„ contineret, reſpondit ille cunctis aſſiſtentibus: ***Omnem hominem ſive li-***
„ ***berum ſive miniſterialem, oportere domum illius adire cujus nomine poſſide-***
„ ***ret in quocumque Regno, vel provincia ſita eſſet, ſi de ipſa poſſeſſione con-***
„ ***troverſia ageretur.*** Omnium itaque ſuffragante judicio glorioſus Rex præ-
„ cepit, ut cuncta hæc, ſicut præſcripta ſunt, proſequente juſtitia effectui
„ mancipanrentur, & Eccleſia B. Remigij de poſſeſſionibus, quas ſæpedictus
„ Albertus occupaverat, per Advocatum & Regios nuntios reinveſtiretur.
„ Et ut hæc omnia poſtmodum rata & inconvulſa permanerent, præſentem
„ paginam idem inclitus Rex ſigilli ſui impreſſione muniri juſſit.

Lex Germanorum.

„ Interfuerunt itáque huic actioni Guido ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Car-
„ dinalis Diaconus & apoſtolicæ Sedis Legatus.

„ Henricus Moguntinæ Sedis Archiepiſcopus.

„ Albero Trevirenſis Archiepiſcopus.

Bocco

Bocco Vvormacenſis Epiſcopus.
Burchardus Argentin. Epiſcopus.
Herimannus Conſtantienſis Epiſcopus.
Bernardus Paterburnenſis Epiſcopus.
Fredericus Dux Sueviæ & Alſatiæ.
Albertus Marchio de Bradenburch.
Ludovicus Lantgravius.
Ludovicus Comes de Los.

Herimannus Palatinus Comes de Rheno & frater ejus. “ “ Samson XLIX. Archiep. An. 1149.
Henricus de Cacenelenboge. “
Otto Comes de Ruïecha. “
Gerlacus Comes de Novo-caſtro & alij multi. “ “
Vvibaldus Stabul. Abb. & Arnoldus regiæ curiæ Cancell. quorum ſuffragio id maximè actum eſt. “ “ “

Hoc eodem anno, ut notat Robertus, haud abſque ingenti admiratione Henricus Ludovici Francorum Regis frater calcatis hujus ſæculi pompis Monachus factus eſt Ordinis Ciſtercienſis, cùm ad ſanctum Bernardum de quodam ſæculari negotio locuturus veniens, viſitánſque conventum Fratrum, prædicente S. Bernardo ipſius converſionem, eodem poſtmodum die ſuſcepit habitum, ſed non diu permiſſus in ea, quam elegerat vita degere; ſiquidem defuncto paullopoſt Odone Belvacenſi Epiſcopo, ipſe ab ijs ad quos ſpectabat electus, cùm acquieſcere renueret, juſſus eſt ab Eugenio Papa & à proprio Abbate Epiſcopatûs adminiſtrationem ſuſcipere, è quo, poſt obitum Samſonis, transfertur in ſedem Remenſem, ut dicam poſtea.

Samſon Archiepiſcopus curam habet & Officij divini in Eccleſia Remenſi, & pacis inter Principes Rege Ludovico adhuc in Syria commorante. Sugerij Abbatis epiſtola ad eundem pro convocanda Synodo.

CAPUT LIV.

POST Eugenij reditum in Italiam, Samſon Archiepiſcopus omne ſtudium, & curam impendit in diœceſi optimè gubernanda, juxta nuper ſtatuta à Patribus in Concilio Remenſi. Vetuit primò ne Canonici fructus præbendæ perciperent, niſi præſentes eſſent horis canonicis, ut ſic divinum Officium majori celebritate & cultu perficeretur, quod quibuſdam ſchedulis conforme eſt, ubi habetur Canonicos ex tunc cogitâſſe de reſcindenda communitate, quam tamen adhuc per triginta annos ſtetiſſe docet epiſtola Stephani Tornacenſis ad Decanum Remenſem. Cúmque decretum illud nihili facerent, rurſum ſancivit, conſentiente Capitulo, non reſidentes omni fructu privandos eſſe, excepto pane, quod Henricus ejus ſucceſſor confirmavit, & poſt hunc Alexander III. cujus diploma ſic incipit: ***Pervenit ad nos quod bona memoria Samſon Archiepiſcopus ſtatuit quòd nullus Canonicus, niſi eſſet aſſiduus, &c.***

Idem antea præſtiterat Ivo Carnot. conſtituens panem quotidianum pro ijs qui aſſidui eſſent Officio divino: epiſtolâ 75. un. de Canonicis à canone frumentario dicti eruditis quibuſda placet.

Interea dum Theodoricus Flandriæ Comes (Elſatius dictus) in Syria “ pro religione militat, Sybillæ ejus uxori domi principatum adminiſtranti, “ Balduinus Comes Hannoniæ bellum fecit, totúmque agrum Atrebatenſem “ repentina populatione fœdavit, qua rei indignitate Sybilla graviter commota, conſcriptum magna celeritate exercitum, hoſtium conatibus oppoſuit, “ & Samſon Remorum Pontifex ſua maximè intereſſe ratus, abſente procul “ Rege, rem Francicam in pace continere, ſumma ope pacificari utrinque “ ſtuduit: nec prius hortari, ſuadere & orare umquam deſtitit, quàm eò “ adduxiſſet accenſos utrimque animos, ut ſex menſium paciſcerentur induciæ. “

Meyerus ad annum 1149.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1150. *Idem ad. an. 1150.*

Anno ſequenti ſeptimo Id. April. à bello ſacro Theodoricus Princeps domum revertit, portionémque ſacratiſſimi cruoris Chriſti ſecum unâ per Leonium Abbam Bertinicum in phyala chriſtallina deportatam, Brugis collocavit in Ædem divi Baſilij. Dehinc Elſatius finitis inducijs, hoſtili exercitu ingreſſus Hannoniam, grave Balduino intulit bellum, quod matrimonio filiæ Theodorici, necdum nubilis cum Balduini Comitis filio, necdum pariter pueritiam egreſſo, contracto, ſopitum eſt, icto fœdere inter eos, ſancitáque amicitiâ in perpetuum.

Ludovico quoque Francorum Rege bellum Turcis inferente, ſpiritus diſcordiæ Regnum ejus turbare aggreſſus eſt, ac ſubinde latentis odij funeſtos eventus prodigia diverſis in locis propâlarunt. Sanctus Bernardus prævidens ex ſcintillis futurum incendium, Sugerio Abbati conſulit, ut ſollerter attendat ad Henricum Comitis Campaniæ filium, & Robertum Regis Ludovici fratrem, recenter ex Aſia reverſos, monétque, ut ſeſe ijs viriliter opponat, epiſtolâ 72. in qua idem ſe ſcripſiſſe Remenſi Archiepiſcopo, alijſque Optimatibus Regni aſſerit.

Sugerius Abbas, qui Regni pondus in abſentia Regis, tanquam Miniſter electus ſuſtinebat, Samſoni quoque Remenſi vehementer inculcat, pacem Regni infringi non poſſe ſine gravi diſpendio Eccleſiæ Dei, quæ cum eo indiſſolubili vinculo conjuncta eſt, ſequenti epiſtola, in qua cùm prædicti Archiepiſcopi non vulgare encomium contineatur, hîc exſcribendam eſſe judicavi.

Sug. Epiſt. 74.

» *VEnerabili Dei gratiâ Remenſi Archiepiſcopo Samſoni, Sugerius beati* » *Dionyſij Abbas ſalutem & dilectionem.* Cùm gloria corporis Chriſti » videlicet Eccleſiæ Dei, Regni & Sacerdotij indiſſolubili unitate conſiſtat, » conſtat profectò quia qui alteri providet, alteri ſuffragatur: quoniam & » temporale Regnum per Eccleſiam Dei ſtare, & Eccleſiam Dei per tem» porale Regnum proficere omnibus diſcretis evidenter oſtenditur. Eapropter, » quia cariſſimi domini noſtri Regis Francorum Ludovici longâ peregrina» tionis abſentiâ perverſorum tergiverſationibus & moleſtijs Regnum gra» viter moveri videmus, & cum Regno Eccleſiam Dei gravius turbari » formidamus, & citò conſulto opus eſt: TANQUAM PRETIOSAM » DE CAPITE CORONÆ REGNI GEMMAM VOS OBSECRAMUS, » INVITAMUS, ET PER EAM, QUÆ INTER NOS ET VOS EST » INVICEM, FIDEM VESTRAM atque noſtram, & qua Regno aſtricti » eſtis, vos ſubmonemus, quatenus cum Suffraganeis veſtris Dominica præ» cedente Rogationes Sueſſionis nobiſcum conveniatis, &c.

Samſon ſubmonitus à Sugerio ut Suffraganeos ad conventum Sueſſionis habendum pro negotijs Regni convocaret, ſe id diligenter præſtitiſſe epiſtolâ ad eum ſcriptâ reſpondet, cujus hic tenor eſt.

» Samſon Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, cariſſimo & præcordiali » amico ſuo Sugerio venerabili Abbati ſancti Dioniſij, ſalutem & ſinceram » in Domino dilectionem. Epiſcopos & Comitem Flandriæ, ſicut condi» xeramus, ſubmonuimus, ut Dominicâ quâ cantâbitur; *Vocem jucunditatis*, » pro negotijs Regni nobiſcum Sueſſionis tractaturi conveniant. Ipſi autem » ſe ſubmonitioni noſtræ obedituros libenter ſpoponderunt, &c.

De ipſis Regni perturbationibus, & quomodo Eugenius Papa (in cujus protectione Rex Ludovicus Hieroſolymam profecturus Regnum ſuum reliquerat) Archiepiſcopis eos excomunicari in ſuis conventibus, ſeu Synodis; niſi ab infeſtatione Regni deſiſterent, mandârit, exſtant prædicti Pontificis epiſtolæ apud Andræam du Cheſne tomo. IV. Ceterùm Ludovici reditus à Palæſtina hos motus compeſcuit, ſentiens enim maximè poſt diſceſſum Imperatoris moram ſuam in nullo, vel in modico profuturam,

Duchesne fol. 523.

Ex geſtis Ludovici VII. Regis tom. IV. fol. 410.

futuram, navigium præparavit, licentiáque à Rege Balduino, Patriarcha & alijs Baronibus acceptâ, portu Acconenſi navigium conſcendit, marîſque nullo impediente periculo ad Regnum proprium eſt reverſus. SAMSON XLIX. ARCHIEP.

Interea quidam de ſtirpe regia progeniti Regi ſuggeſſerunt inter ſe & Alienordem uxorem ſuam conſanguinitatis affinitatem intereſſe, ob quam de jure lex matrimonialis ſubſiſtere non poterat: Rex cupiens per omnia ſanctiones Eccleſiæ inviolabiliter obſervare, juſſit Hugonem Senonenſem, Samſonem Remenſem, & alios Epiſcopos & Barones die Martis ante feſtum Paſchatis-floridi in caſtro Baugenciaci ſolemniter convenire. Dum hujus rei veritas indagatur, unde divortium ſecutum eſt, omnium bellorum inter Gallos & Anglos ſcaturigo, obijt Joſcelinus Sueſſionenſis Epiſcopus *Magiſter celeberrimus Pariſienſis, Pater juſtitiæ & multorum Cœnobiorum, hoſtis vitiorum, & caſtitatis cultor præcipuus*, ex vita ſancti Godefridi Ambianenſis apud Surium. Obijt quoque Sugerius Abbas Miniſter Regni, ac præcipuus Regis Conſiliarius, Odo quoque Abbas S. Remigij vir integræ probitatis, cui canonica Fratrum electione ſubrogatur Hugo ex Priore clauſtrali. Is cùm ſollers ingenio eſſet ac ſtrenuus in rebus gerendis, ſtatim ac Præſulatum adeptus eſt Ludovicum ex peregrinatione Pariſios nuper regreſſum adijt, pro adipiſcenda bonorum ſui Monaſterij confirmatione, quam Rex prædeceſſorum ſuorum more, non modò largitus eſt; ſed & novo ſuo diplomate beatiſſimum REMIGIUM FRANCORUM APOSTOLUM à Deo electum, REGNI TUTELAREM, eúmque auctoritate apoſtolica CORONÆ, ejus ET REGNO PATROCINARI ingenuè profitetur. Hoc eodem privilegio decernit ut caſtrum, ubi corpus B. Remigij quieſcit, cum Burgo ei adjacente, immune ſit ab omni aliena juſtitia, ita ut præter Abbatem & Monachos nullus ibi exerceat juridicam poteſtatem. Enumeratis deinde villis & juribus à Monaſterio dependentibus, eodem ſuo decreto corroborat imprimis Condedam-Curtem cum appenditijs, ſicut eam Lotharius Rex glorioſiſſimus Gerbergæ Reginæ matris ſuæ precibus, & Hugonis cognati ſui, beato tradiderat Remigio. Item eleemoſynam Valteri Comitis, cujus lib. 1. memini. Chartæ regiæ ſubſcripſerunt Engelbaldus Turonenſis Archiepiſcopus, Theobaldus Silvanectenſis Epiſcopus, Odo ſancti Dionyſij Abbas, Aſſelinus Foſſatenſis Abbas, Radulfus Viromanduorum Comes Dapifer Regis, Guido Buticularius, Matthæus Camerarius, Matthæus Conſtabularius. Actum publicè Pariſius anno 1151. Regni XIX. per manum Hugonis Cancellarij. *An. 1151.*

Eodem quoque anno, ut eſt apud Sigebertum, ultimum diem clauſit Theobaldus Comes Campaniæ, pater pauperum, lux juſtitiæ ac totius Religionis & pietatis ſpeculum, pro cujus anima Henricus Trecenſium Comes B. Remigio ac S. Confeſſori Gibriano Bannum Condeti ſupra Maternam conceſſit, cum alijs juribus in charta contentis, quam ſuper altare ſancti Remigij obtulit, & cui majores Officiarij curiæ ſuæ ſubſcripſerunt, traditâ Remis manu Guillelmi Notarij ab Incarnatione 1152. Ludovico Rege regnante, Samſone Remenſium Archiepiſcopo exſiſtente, & Hugone beati Remigij Abbate. *An. 1151.*

Exſtat & aliud præceptum in Tabulario prædicti Monaſterij, quo idem Henricus Comes ſpondet ſe nullam exactionem, vel talliam facturum in homines ſancti Remigij, illuſtrium virorum ſubſignationibus roboratum, quod pariter, ne longior ſim, omitto. Conradus Romanorum Rex poſt reditum à tranſmarina expeditione, tribus annis & non amplius ſupervixit, vergentibúſque annis ad occaſum, antequam migraret à ſæculo, reliquit Regalia, non filio Friderico ætate minori; ſed fratris ſui filio itidem Friderico nominato, Suevorum Duci, cognomento

 Ænobarbo,

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1152.

Ænobarbo, quod & generalibus Comitijs fuit à Principibus approbatum. Hic ſecunda die poſtquam unctione ſacra Romanorum Regnum acceperat, rogatus ab Hugone ſancti Remigij Abbate, qui tunc Aquiſgrani aderat, ut bona ſui Monaſterij ſita in Germania, prædeceſſorum ſuorum more, novo diplomate confirmaret, ipſius votis non annuit modò; ſed & Advocatorum exactiones regiâ cenſurâ penitus interdixit inſigni privilegio, cui Principes Germaniæ & Antiſtites ad futuram inaugurationem convocati ſubſcripſerunt, quod hîc ob perſonarum claritudinem, quamvis ſit prolixum, apponere non pigebit. Eſt autem ejuſmodi.

Privilegium domni Friderici Romanorum Regis de Marſna & Coſta Remigianis conceſſum.

Fridericus Ænobarbus. ,, IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus divina favente
,, clementia Romanorum Rex. Si venerabilium ac religioſorum viro-
An. 1152. ,, rum juſtis petitionibus aurem benignitatis clementer accommodamus, ſi
,, ſervorum Dei quieti & utilitatibus piam providentiam impendimus, ei
,, nimirum placere non diffidimus, cujus & nomen & vicem in terris ge-
,, rimus. Quocirca noverit fidelium noſtrorum tam futurorum, quam præ-
,, ſentium induſtria, qualiter domnus Hugo venerabilis Abbas Cœnobij
,, ſancti Remigij Confeſſoris & Francorum Apoſtoli, quod in Regno Fran-
,, corum Remis, noſtram adiens regalem præſentiam in palatio Aquiſgra-
Unctione sacra Roman. Rex linitur. ,, ni, ſecunda die poſtquam unctionem ſacram in Romanorum Regem ac-
,, cepimus, petijt noſtro privilegio confirmari ad præfatum Monaſterium
,, quaſdam poſſeſſiones in Regno noſtro, quondam à glorioſa Regina Fran-
,, corum Gerberga prædicto Cœnobio legitimè contraditas, & à divæ me-
,, moriæ primo Ottone, itémque Ottone ſecundo, per privilegij donatio-
,, nem in perpetuum confirmatas. Nos itaque ad petitionem tam noſtro-
,, rum fidelium, quàm antedicti religioſi Abbatis & Fratrum ipſius, ſupra
,, memorato Monaſterio ſancti Remigij omnes poſſeſſiones, quas hactenus
,, in noſtro Regno habuit, confirmamus, & præſentis auctoritate privilegij
,, noſtro regio banno corroboramus. ſcilicet Marſnam cum fiſco & omni-
,, bus appenditijs, videlicet Hertha, Cluma, Litta, Anglodura, Segima
,, & Beccha, quæ ad eam pertinent: necnon & in pago Voſago Coſtam
,, cum omnibus appenditijs ſuis, id eſt Becheem, Glana, Capella Petteu-
Mons-Sancti-Remigij in Germania. ,, leimbach, atque Montem-ſancti-Remigij, & ſi quas adhuc per Dei mi-
,, ſericordiam juſtis modis in noſtro Regno acquirent; ut ipſe Abbas &
,, Monachi per omnia ſuccedentia tempora liberam poteſtatem habeant,
,, praſcriptas cum omni integritate & appenditijs ipſarum ordinandi, fru-
,, endi & diſponendi ſine ullius perſonæ contradictione. Hoc quoque
,, poſteritatem noſtram latere nolumus, quòd Dux Godefridus de Lova-
,, nia multis annis Littam, quæ ad Marſnam pertinet, invaſerat, & om-
,, nem ipſius fructum Fratribus ſæpedicti Monaſterij violenter abſtulerat,
,, donec Dei timore, & beatæ recordationis patrui noſtri glorioſi Roma-
,, norum Regis Conradi commonitione perterritus, eandem villam Abbati
,, & Fratribus in præſentia ejuſdem incliti Principis refutavit, & reddidit,
,, & firmis ſecuritatibus à ſe, & à Filio ſuo Godefrido, atque Henrico,
,, datis, ſe aut heredes ſuos nullam deinceps invaſionem, vel injuſtitiam il-
,, laturos firmiter repromiſit, & proprio ſcripto confirmavit. Hanc juxta
,, conſtitutionem & præceptum divæ recordationis Henrici Imperatoris
,, ſtatuimus, & ſtatuendo immobiliter ſancimus; ut tam in prænominatis,
,, quàm in omnibus in Regno noſtro B. Remigij prædijs nullus Judex, vel
Advocatus,

SAMSON XLIX. ARCHIEP. An. 1152.

Advocatus, vel Comes aliquid exigendi habeat facultatem; niſi quantùm Abbas, vel Monachi ejuſdem Cœnobij dederint, vel permiſerint.

Hoc etiam per cuncta ſuccedentia tempora notum eſſe volumus, quòd Eccleſiæ ſancti Remigij privilegia in præfatis poſſeſſionibus nullum ſpecialiter Advocatum eſſe determinant; niſi ſolum Imperatorem, aut Romanorum Regem. Et quoniam ad honoris noſtri excellentiam pertinet tam diſtortè facta reformare, quàm rectè geſta roborare; judicium ſuper eadem re in curia prædeceſſorum noſtrorum, Regum videlicet & Imperatorum, ordine legitimo promulgatum eſt, per hanc pragmaticæ ſanctionis paginam confirmamus, decernentes ut talis in eiſdem poſſeſſionibus Advocatus, & idem ſolus ſine Subadvocatis ordinetur, ut velit & poſſit potiùs prodeſſe, quàm obeſſe. Qui Advocatus ea, quæ ſubſcripta ſunt, pro beneficio advocatiæ ſuæ, ſine ullo additamento in perpetuum accipiet, in tribus ſcilicet placitis generalibus ſingulis annis ſervitium determinatum, tertiam partem pecuniæ in tribus placitis generalibus acquiſitæ recipiens: villicos, miniſteriales, & Scabinos ponere, vel deponere poterit Præpoſitus Marſnenſis ſine Advocato. De redditibus ſancti Remigij per villicum & Scabinos placitabit Præpoſitus ſine Advocato: ſi effuſio ſanguinis, ſeu banni infractio, ſeu latrocinium infra alodium contigerit, placitare non poterit Præpoſitus ſine Advocato, & exinde tertiam partem recipiet Advocatus, Præpoſitus duas. Exactiones, tallias, quas quidam precarias, vel petitiones nuncupant, ſive hoſpitationes regiâ cenſurâ penitùs interdicimus. Si infra alodium terra culta, vel inculta, molendina ab heredibus emancipata fuerint, & domos ſub cenſu annuali, Præpoſitus ad commodum Eccleſiæ quibuſlibet tradere poterit ſine Advocato. Hoc etiam eidem B. Remigij Eccleſiæ regali munificentia adijcientes confirmamus; ut præbendæ Clericorum Marſnenſis Eccleſiæ in uſus Monachorum, decedentibus Clericis, ſine ullius contradictione de cetero cedant. Et ut hæc noſtræ regiæ confirmationis auctoritas ſtabilis & inconvulſa ſemper permaneat, chartam hanc ſcribi manúque propria, ut infra apparet, corroborantes ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri, teſtéſque qui affuerunt ſubter annotari præcepimus, quorum nomina ſunt hæc.

Arnoldus Colonienſis Archiepiſcopus.
Hillinus Trevirenſis Archiepiſcopus.
Henricus Leodienſis Epiſcopus.
Fredericus Monaſterienſis Epiſcop.
Otto Friſingenſis Epiſcopus.
Orthlenus Baſileenſis Epiſcopus.
Henricus Conſtantienſis Epiſcopus.
Albertus Marchio de Brandeburch.

Henricus Dux Saxoniæ.
Matthæus Dux ſuperioris Lotharingiæ.
Godefridus Dux Lovanienſis.
Henricus Comes Namurcenſis.
Henricus Comes de Lemburch & frater ejus Gerardus.
Conradus de Daleheim & alij quamplures.

Signum Domini Friderici Romanorum Regis invictiſſimi.

Ego Arnoldus Cancellarius, vice Henrici Maguntini Archiepiſcopi & Archicancellarij, recognovi.

Acta ſunt hæc in palatio Aquiſgrani anno dominicæ Incarnationis 1152. Indic. xv. regnante domino Friderico Romanorum Rege invictiſſimo, anno Regni ejus primo feliciter.

Samſon

Samſon quoſdam perſonatus abrogat amore beati Remigij, ſancto Bernardo locum exhibet ubi Monaſterium conſtruatur, ſupplicémque libellum Bartholomæi Laudunenſis quondam Epiſcopi in obtrectatores recipit.

CAPUT LV.

REBUS per diœceſim circa Dei cultum optimè ſtabilitis, ſtatuit Samſon ſeſe munificum exhibere erga ſacros Ordines, quorum regularis obſervantiæ vigor Fidelibus ad virtutem erat incitamentum. At quoniam ſancti Remigij Francorum Apoſtoli Cœnobium prædeceſſores varijs hactenus cumulârant beneficijs, ab eo auſpicandum ratus ſui amoris, & obſervantiæ teſſeram in prædictum tutelarem patronum ſequenti pagina rurſus obſignandam cenſuit, qua abſolutis, ſeu etiam extinctis perſonatibus quorumdam altarium in ea recenſitis, fructus ab ijs provenientes utilitati Eccleſiæ & Theſauri adjudicavit, appoſitis quibuſdam conditionibus, quæ pietatem ejus ſpirant, & in Cælites obſequium, ut clariùs conſtabit ex verbis, quibus tabula confecta eſt, cui comprovinciales Epiſcopi, qui Remis ad Synodum tunc forſan aderant, cum Archimandritis, ac majoris Eccleſiæ dignitatibus ſuſcripſerunt.

An. 1153. » IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Ego Samſon divina » miſeratione Remorum Archiepiſcopus, univerſis ſanctæ Matris Ec- » cleſiæ filiis tam futuris, quàm præſentibus in perpetuum. Quoniam ad hoc » in Eccleſia Dei præficimur, &c. Beatiſſimi itaque Remigij Francorum » Apoſtoli & patroni noſtri, licèt indigni locum tenentes, prædeceſſorum » noſtrorum, qui ejuſdem Sancti Monaſterium præ ceteris ſuæ diœceſeos » Monaſterijs ampliare & exaltare ſtuduerunt, pijs veſtigijs inhærentes ..... » nihilominus præfatum locum & ejuſdem loci ſanctum Conventum di- » ligere, fovere volumus & deſideramus. Tuis petitionibus dilecte in Chriſto » fili Hugo præſcripti Monaſterij Abba libenti devotione aſſenſum præben- » tes, tam tibi, quàm tuis ſucceſſoribus regulariter in perpetuum ſubſtituen- » dis, ſubſcriptarum Eccleſiarum perſonatus concedimus, & metropolitana » auctoritate ad communem profectum contradimus, quorum nomina pro- » prijs duximus exprimenda vocabulis. Perſonatum Eccleſiæ de Cruſniaco, » de Saceio, cum matrice Eccleſia de Brul ceteriſque appenditijs ſuis, per- » ſonatum Eccleſiæ de Saceio cum appenditijs ſuis, perſonatum de Villa- » Alleramni cum appenditijs ſuis, perſonatum Eccleſiæ de Riſleio cum ap- » penditis ſuis, perſonatum Eccleſiæ de Bana cum capellis & appenditijs ſuis, » perſonatum Eccleſiæ de Salice-ſancti-Remigij cum cappella de Roſcio » ceteriſque appenditijs ſuis, perſonatum Eccleſiæ de Johannis-villa cum » capella de Alencurte ceteriſque appenditijs ſuis, perſonatum Eccleſiæ » de Erpeio cum appenditijs ſuis. Hæc inquam omnia, ſicut à perſonis poſſi- » debantur, Eccleſiæ tuæ in perpetuum conferimus, ut eis decedentibus qui » nunc habent, non quilibet mortalium, ſed patronus noſter ſanctus Remi- » gius ſuccedat, & per famulantes ſibi Monachos, uſque in finem ſæculi te- » neat, ea videlicet diſtinctione, ut annonam prædictarum Eccleſiarum » Conventus habeat, donationum verò reditus, ceteráque omnia The- » ſauro deputentur.

Perſonatum ad commune profectum, id eſt Monaſterij utilitatem, Monachis concedit Samſon, qui à Nobilib. pleruìque poſſidebantur aut Clericis quos perſonas vocabant. de his Ivo epiſt. 12. Godefrid. Vindoc. lib. 3. epiſt. 40.

Viſum

Viſum eſt etiam nobis præſenti ſcripto memoriæ commendare, quòd « pietatis intuitu tu ipſe Fili Hugo Abba, totúmque Capitulum nobis in- « dulſit; ut videlicet anniverſarius depoſitionis noſtræ dies per annos ſin- « gulos in memoria apud vos habeatur, quo etiam die refectio generalis de « annona ſupradictorum altarium quæ vobis cedit, ab illo qui reditus an- « nonæ recipiet, præbeatur, tredecimque pauperes pro animæ noſtræ reme- « dio reficiantur. Alio autem anni tempore, videlicet VII Cal. Martij, pro « patris & matris meæ, anteceſſorúmque meorum, miſſarum ſollemnia cele- « brentur, & plena refectio, ab eo qui recipiet, ſicut & in die anniverſario « depoſitionis noſtræ, Fratribus communiter adminiſtretur, pauperéſque « tredecim ab eodem Theſaurario paſcantur. Præterea volumus ut quotidia- « num cereum, qui jugiter ante corpus beati Remigij ardeat, de ſupradictis « reditibus, qui ſibi cedunt, Theſaurarius ſubminiſtret. Hanc vero noſtræ « donationis conſtitutionem, &c. probabilium perſonarum teſtimonio « confirmamus. «

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1153. *Dantur cum conditione.*

Sig. Boſonis Cathalaunenſis Epiſc.	Sig. Odonis Abbatis ſancti Dionyſij. «
Sig. Balduini Noviomenſis Epiſcopi.	Signum Bartholomæi, Signum Boſonis « Archidiaconorum. «
Sig. Girardi Tornacenſis Epiſcopi.	
Signum Gotheſcalci Atrebatenſis Epiſcopi.	Signum Drogonis Præpoſiti. « Signum Leonis Decani «
Sig. Theobaldi Silvanectenſis Epiſc.	Signum Gregorij Cantoris. «
Signum Ingranni Abbatis ſancti Medardi.	Signum Rogeri, Signum Henrici, « Signum Thomæ Preſbyterorum «
Sig. Nicolai Altovillarienſis Abbatis.	Signum Gaufridi, Signum Letboldi, «
Signum Aldrici Abbatis ſancti Theoderici.	Signum Fulconis Diaconorum. « Signum Guidonis, Signum Rogeri, «
Sig. Roberti Abbatis ſancti Baſoli.	Signum Ellandi, Signum Helduini, «
Sig. Jobannis Abbatis ſancti Nicaſij.	Subiaconorum. «

Actum Remis anno incarnati Verbi 1153. Indic. II. regnante Ludovico « Rege Francorum an. XVIII. Archiepiſcopatûs autem D. Samſonis. An. XV. «

Robertus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit. «

Idem Archiepiſcopus officiorum memor, ac benevolentiæ ſancti Bernardi Clarevallenſis, quam ſæpius in negotijs Eccleſiæ ac Regni expertus fuerat; maximè verò, cùm ſummi Pontificis Eugenij auctoritate indiguit, dignas ſe ſatis perſolvere grates non poſſe perſuaſum ſibi habuit, quàm exhibendo ei locum ab omni ſervitute immunem, ubi domus ſui Ordinis poſſet exſtrui. Reperto igitur ſat idoneo in diœceſi Lingonenſi, cognomento Mora, ad Abbatem ſancti Dionyſij Remenſis pertinente, egit apud eum quantùm potuit, ut is ſibi concederetur, quod & obtinuit ſub ea conditione, ut Abbatia Clarevallenſis Ordinis ſine longioris moræ obſtaculo fieret. Id clariùs patebit ex charta, quam ex locupletiſſimo penu Nicolai Camuzati antiquitatum ſollertiſſimi indagatoris, Claudius Robert expiſcatus eſt, & in ſuam Galliam chriſtianam tranſtulit.

S*amſon Dei gratia Remorum Archiepiſcopus, cariſſimo ac præcordiali* « *amico ſuo Bernardo Clarevallenſis Monaſterij venerabili Abbati: ſa-* « *lutem & in ſancta Religionis propoſito beatam perſeverantiam.* Sanctitatis « veſtræ petionibus debita ſollicitudine annuentes, apud Abbatem & Cano- « nicos beati Dionyſij multùm, diúque laboravimus, ut Eccleſiam, quæ eſt « apud Moras, nobis donarent cum omnibus appendicijs ſuis ad faciendam « ibidem Abbatiam Ordinis Clarevallenſis, quòd quidem vix impetrare « potuimus. Ceterùm Domino propitiante tandem ipſam Eccleſiam cum « omnibus appendicijs ſuis nobis donaverunt, ea conditione videlicet, ut «

ibidem

» ibidem Abbatia Clarevallenſis Ordinis fieret. Nos itaque Eccleſiam illam » cum omnibus appenditijs, vobis & ſanctæ Congregationi Clarevallenſi » concedimus & donamus; ita videlicet ut ibidem Abbatiam Clarevallenſis » Ordinis abſque longioris moræ obſtaculo faciatis. Valeat Sanctitas veſtra » in Domino, & pro nobis, & pro Eccleſijs nobis commiſſis jugiter » Dominum oret.

Præter hoc grati animi monimentum, à Samſone editum in gratiam Clarevallenſis Abbatis, multa quoque contulit Igniacenſi Cœnobio, ubi ſepulturam elegerat, in hoc maximè incumbens, ut recens Clarevallenſium Ordo per totam provinciam propagaretur, ſimiliſque fieret myſticæ huic vineæ, quæ propagines expandit ab ortu ad occaſum, nec propterea veterum Monaſteriorum fuit immemor, hoc cavens imprimis, ne Monachi, vel Sanctimoniales ab avita pietate deflecterent, aut quidquam à laicis legi Dei adverſùm committeretur. Unde cùm accepiſſet Matthæum Theodorici Elſatij Flandriæ Comitis filium eductam contra fas è Monaſterio Abbatiſſam ſancti Petri Rummeſſienſis, Mariam nomine, Stephani Regis filiam ac Guillelmi Comitis Bononiæ & Monaſterioli ſororem, ſibi copulâſſe, ſacrorum communione prædicto Matthæo interdixit, terrámque ejus interdicto ſe poſiturum minatus eſt, ut majorem illi metum incuteret. Hac cenſurâ, veluti tonitruo, excitatus Comes ac illegitimi matrimonij ſacrilegium recognoſcens, Abbatiſſam dimiſit, póſtquam duos ex ea liberos ſuſcepiſſet, Idam & Mathildem, ſicque Archiepiſcopus viſâ Comitis reſipiſcentiâ ab excommunicationis vinculo innodatum abſolvit.

Ramesiy in Anglia.

Bartholomæus Laudunenſis Epiſcopus anno XXXVIII. ſui Pontificatûs poſt reſtructam epiſcopalis Eccleſiæ fabricam ſub Vvaldrico flammis exuſtam, pluráque à ſe per diœceſim condita Monaſteria, contempto mundi ſchemate, Monaſticen induit apud Fuſniacum, cui ſufficitur Galtherus de ſancto Mauritio, Abbas ſancti Martini in urbe, quo poſt tres annos regiminis obeunte, alter Galterus de Mauritania Decanus Laudunenſis eligitur an. 1154. Hic cùm Bartholomæo ſe minimè obſtrictum ſentiret, cœpit de eo graviter conqueri apud Metropolitanum, quaſi fundandis, ditandíſque Monaſterijs Eccleſiæ ſibi commiſſæ facultates imprudenter abſumpſiſſet, cujus rei factus certior Bartholomæus, ne diſſipatoris notâ inureretur, è Clauſtro proſiliens ſeſe ad Synodum Epiſcoporum provinciæ Remenſis præſentem ſiſtit, ſupplicémque defenſionis libellum Samſoni Archiepiſcopo porrexit, cujus hic tenor eſt.

Venerabili ſempérque amabili domino Samſoni Remorum Archiepiſcopo, & ſub ejus præſentia congregato ſancto Conventui, Frater Bartholomæus in Fuſciniaco pauper Monachus, miſericordiam & veritatem diligentibus.

» VErecundiæ meæ ſilentium imperat hujus ſancti Conventûs ſollem» nitas, ſed frontem aperit, & ſtimulat ad loquendum in palam im» minens famæ meæ periculum: neque etiam diſſimulare poſſum, quod » multorum vulgavit opinio, quod etiam ad aures domini Papæ volavit, » epiſcopales reditus me detraxiſſe rumor eſt, cui rumori plùs juſto credit » Laudunenſis Epiſcopus. Meum ergo eſt ſuper eis fateri quod verum eſt; » intueri autem quod juſtum eſt, & tueri veſtrum erit.

» Laudunenſis ſedes triſtis, & mærens erat cùm illuc primùm ingreſſus » ſum, ut pote attrita ſeditionibus & ignibus concremata; ipſæ quoque res » majoris Eccleſiæ afflictæ erant, & tenues reditus, ſi illi porrexi manum ut » reſurgeret, novit Deus, noverint & Eccleſiæ Filij: verumtamen nihil eis contuli,

contuli, quod ad reditus pertinet Epiſcopi, præter porcos, quos vulgò " SAMSON noſtrates verres vocant, quos menſæ Epiſcopali perſonæ ſolvebant Eccle- " XLIX. ſiæ, hoc inquam ad præbendam Canoniarum conceſſi, quoniam illos nec " ARCHIEP. ſine pudore exigere, nec habere ſine moleſtia poteram. Præterea quinque " *An.* 1154. dumtaxat Abbatias in noſtra diœceſi reperi, rebus pariter ac religione di- " lapſas, in his Domino Deo multiplicante miſericordiam ſuam & numero " & merito crevit Sanctorum numerus & ſingulariter poſſeſſio eſt dilatata. " Novem inſuper novæ Religionis Monaſteria paſſim in eadem diœceſi ſunt " fundata, horum in perſonis numerus numerum pæne excedit, horum reli- " gio Religionis eſt ſpecimen, horum tam multa poſſeſſio eſt, tam multis " abundè ſufficiens. Si manum beneficij me porrexiſſe negavero antiquis " Eccleſijs, ut reſurgerent; novellis, ut conſurgerent, mentiar. Profui ſanè " ferè Eccleſijs omnibus, ſed nec quantùm volui, nec quantùm debui. Sanè " Calixtus Papa dominum Nortbertum, cujus memoria in benedictione eſt, " fidei noſtræ commiſit, ut ei locum traderem, ejùſque votis aſſiſterem: " terram igitur ad Epiſcopum pertinentem illi contuli, quæ vix tamen ſuf- " ficeret duobus aratris, hujus pars Verſiniaco eſt poſita, pars apud Cuiſy, " quæ tamen multis jam ab annis inculta & ſterilis jacebat. De his itaque, " quæ ad epiſcopales pertinebant reditus, nihil amplius me recolo detra- " xiſſe, veſtro tamen favore ac conſenſu quidam Eccleſijs contulerunt ter- " ras, quas à nobis habebant in beneficio, cenſum tamen terrarum & vina- " gia nulli penitùs condonavi. De cetero quid illi Sedi acceſſit commodi, " aut honoris nolo humanum procedat judicium, ſi quid verò, ut homo de- " liqui, in conſpectu hominum confundi non refugio. "

Cauſam itaque noſtram, vobis, tanquam judicibus allegare, tanquam " teſtibus intimare volui, in quibus calumniatorem non timeo verum dicens: " liceat tamen mihi aliud audere apud vos, liceat aliquod humanum loqui. " Nihilne Sedi noſtræ titulorum acceſſit & gloriæ, cùm tot & tantas partu- " rivit Eccleſias, cum tot multiplicaverit regulares perſonas? cur ergo, ut " audio, dominus Laudunenſis ſine teſtibus bellum parat? cur tentat quod " fortè ei promovere non liceat? ſi Filios Dei congregavi, ſi ſuſcepi juſtum " in nomine juſti, nemo mihi ſuccenſeat, videat alius ne congregata diſper- " dat. Conſervet vos Omnipotens pariter ad honorem ſui nominis, & per " vos Eccleſiæ ſuæ religionem & ſanctitatem corroboret. "

Quo uſque verò à Galtero II. lis & controverſia hæc adverſùs Bartholomæum, & Præmonſtratenſes præſertim, quos ditaverat, fuerit perducta, ex epiſtolis Hadriani IV. Pontificis maximi ad chriſtianiſſimum Regem Ludovicum VII. atque ad ipſum Galterum ea de re conſcriptis, licèt colligere, quæ referuntur lib. 2 Bibliothecæ Præmonſtratenſis Cap. 15. pag. 431. & 432. Sed quid ex tempore Bartholomæo ab Epiſcopis reſponſum ſit, non legimus; veriſimile eſt abſolutum rediiſſe ad Clauſtrum, in quo cùm regulari diſciplinæ gnaviter & ſtudioſè admodum incubuiſſet, vivum pietatis exemplar omnibus exſiſtens, animam Deo plenam virtutibus reddidit ſexto Cal. Julij, accenſetúrque eodem die inter Beatos in Necrologio Ciſtercienſi, Auctore Chriſoſtomo Henriquez. Sepultus jacet apud Fuſniacum cum epitaphio genus, promotionem ad Epiſcopatum & Monaſteria ab eo condita exibente, brevius hîc circa tumulum exaratum refero.

Templa decem inſtruxit, Benedicto contulit unum.
Bernardo quatuor, Nortberto quinque piavit.

Conſtantia Ludovici Regis ſecunda uxor Aurelianis inungitur. Sueſſionis Conventus ad latrocinia compeſcenda. Tranſlatio Reliquiarum ſancti Eligij. Bononienſes proprium poſtulant Epiſcopum.

CAPUT LVI.

SOPITIS bellorum turbinibus celebri fœdere Ludovicum VII. inter & Henricum Angliæ Regem, cui Eleonora à Ludovico repudiata Aquitaniæ Ducatum pro dote attulit, idem Francorum Rex, ut palam teſtaretur gratum ſibi eſſe matrimonium nuper contractum cum Galliciæ Regis filia ſecunda conjuge, Aurelianis eam ſecum coronari fecit per manus Hugonis Senonenſis Metropolitæ, quod Samſon Remenſis tanquam privilegio ſuo adverſum ægre tulit, ſui eſſe juris dictitans, Regem Francorum & Reginas conſecrare, ubicúmque fuerint, ut habet Chronicon Autiſſiodorenſe.

Extat Regis reſcriptum apud Andreã du Cheſne tom. 4. fol. 583.

Subinde poſtulationibus Cleri, & aſſenſu Baroniæ, toti Regno, ad compeſcendum violentas prædonum manus pax ſancita Sueſſionis anno 1155. IV. Idus Jun. ad decem annos, jurantibus Summatibus Regni, ex epiſtola, quæ apud Andræam du Cheſne legitur tomo IV. ubi & Henricus Angliæ Rex, ut homo ſeu beneficiarius-cliens Ludovici Regis Francorum, fidelitatem jurat coram eo, & pro ejus amore pacem ſe facturum promittit cum Comite Theobaldo, ita quòd de querelis, quæ inter eos eſſent, paratus ſit ſtare judicio Remenſis Archiepiſcopi, Epiſcopi de Noïone, Comitis Flandrenſis, & Comitis Saxoniæ &c.

Samſon corpus S. Eligij in novam thecam transfert

Inde Samſon Remenſis Archiepiſcopus rogatus à Noviomenſi Epiſcopo Balduino, ut B. Eligij corpus in novam thecam transferret, Noviomum profectus eſt eodem anno, ſollemnitatémque Tranſlationis VII. Cal. Julij tantâ Cleri ac populorum frequentiâ celebravit ; ut ex omnibus ſancti Eligij Tranſlationibus pridem factis, hujus præ ceteris anniverſarius dies à Samſone peractæ in Breviarijs Remenſi, Pariſienſi & Victorino reponatur. Juvat hîc attexere quod de prædicta Tranſlatione ſcriptum habetur in litteris quinque ſigillis ſigillatis, quas Gerardus Ambianenſis Epiſcopus cùm prædicti Confeſſoris Reliquias, rogatu Vuermandi Noviomenſis Epiſcopi & Capituli ejuſdem Eccleſiæ viſitaret, in theca aurea ſupra majus altare poſita reperit an. 1255.

An. 1155.

Scil. * *corpus S. Eligij.*

» Anno dominicæ Incarnationis 1155. regnante Ludovico Juniore & Balduino I. Noviomenſis Eccleſiæ Epiſcopo, venerandæ memoriæ Simonis ſucceſſore, decenter & honorificè rurſus elevatum *, & tam Clero, quàm populo Dei publicè monſtratum, & in præſenti theca aurea devotiſſimè repoſitum fuit, aſſiſtentibus venerandis dominis Samſone videlicet Metropolitano Remenſi, Henrico Belvacenſi, Theodorico Ambianenſi, Goteſcalco Atrebatenſi Epiſcopis, quorum ſigilla in præſenti ſcripto appoſita ſunt. Adfuerunt autem huic celeberrimæ ſolemnitati Abbates de Epiſcopatu Noviomenſi cum proceſſionibus ſuis, Decani cum Clericis, Archipreſbyteri cum Preſbyteris, cum alijs nonnullis, tam Clericis, quàm Laïcis, quorum nomina partim ſubſcripta, Balduinus Noviomenſis Decanus Eccleſiæ, Theodricus Theſaurarius, Cantor Gaufridus, Hugo Cancellarius, Magiſter ſcholarum Robertus cum ceteris ſanctæ Mariæ Canonicis

nicis, Guiboldus Abbas ſancti Eligij, Conventus ſancti Bartholomæi, Abbas Calniacenſis, Alulfus cum proceſſione ſua, Raynerus Prior Hamenſis cum proceſſione ſua, Gillebertus Abbas Urſi-campi, Garinus Abbas Humolarienſis, Raynaldus Abbas ſancti Prejecti, Hugo Abbas de Monte-Sancti-Quintini, Giſlebertus Abbas Viromandenſis, Folbertus Abbas de Arroaſia, Ingramnus Abbas ſancti Medardi, Nicolaus Abbas Corbeienſis, Clerus Nigellenſis, Jobbertus Decanus Peronenſis, cum Clericis ſuis, Ivo Decanus Belvacenſis, Johannes Archidiaconus Belvacenſis &c. Guido Caſtellanus Noviomenſis cum filijs ſuis, Radulfus Magellenſis Caſtellanus & Albericus de Rois. Actum anno præſignato in craſtino feſti ſancti Johannis Baptiſtæ VII. Cal. Julij. "

Anno ſequenti Philippus Theodorici Elſarij Flandriæ Comitis filius Bellovaci nuptias celebravit cum Elizabetha Rodulfi Viromanduorum Comitis filia, Rex quoque Ludovicus Tarvannam mediterraneam Morinorum urbem cum Comitatu, oppidóque vetuſto Alekina ac ſupremo imperio in Ardam, Lilerium & Heldinum propria ac libera dimiſit Eccleſiæ Morinorum, ut narrat Meyerus in Chronicis, qui & anno 1157 Gothelcalcum Atrebatium Epiſcopum præfecturam abdicâſſe refert, cui Andræas patriâ Pariſinus in locum ejus ſtatim ſuffectus eſt. Ex Tabulario quoque Laudunenſi habetur Ludovicum VII. eodem anno Laudunum perrexiſſe, ut diſcordiam Galterum Epiſcopum inter, & Hugonem Præmonſtratenſem Abbatem componeret. Charta ſuper hac re confecta in Capitulo B. Mariæ addit prædictos ad concordiam revocatos fuiſſe annitente Rege, Samſone Archiepiſcopo ſanctæ Sedis apoſtolicæ Legato, Anſculfo Sueſſionenſi Epiſcopo, Roberto Comite Regis fratre, Hugone Cancellario, ceteriſque Regni Primarijs ſuadentibus & Regem in capitulo comitantibus. Milo Tarvannenſis Epiſcopus exceſſit anno 1158. vir præter ceteras virtutes, quibus divina bonitas eum cumulârat, humilitatis præſertim commendatione clarus, juxta hujus ſæculi adagium : *in Bernardo charitas, in Northerto Fides, in Milone humilitas.* Eo autem ad Patres appoſito, ortum de novo ſubrogando Præſule grande certamen; adeo ut Bononienſes adducti, forſan hac ratione, quòd eorum Eccleſia quondam epiſcopalis fuerat, ut legitur apud Hincmarum, peculiarem ſibi ab Samſone Pontifice Remorum petentes Epiſcopum, veteri ſe Morinorum Eccleſiæ ſubducere contenderent. Ea in diſſenſione Milo Morinorum Archidiaconus & Canonicus regularis (ut deceſſor ejus fuerat) electus eſt, quem cùm Samſon Archiepiſcopus ſacrare vellet, Clerici civitatis Bononiæ interceſſerunt ſub appellatione apoſtolica, ne eum ſacraret Samſon, niſi tantummodo ad titulum Tarvannenſis Eccleſiæ. Quòd cùm prædictus Electus renueret, Clerici verò aliàs obſiſterent, Romam profectus eſt, & à ſummo Pontifice Alexandro in Epiſcopum eſt conſecratus, qui & ſequens reſcriptum Samſoni direxit, quo eum hortatur, ut benignè Milonem ſuſcipiat, cùmque caritativè tractet, inſigni addito laudis præconio, quod Samſonis Archiepiſcopi fidelitatem & in apoſtolicam Sedem obſequium, hoc præſertim tempore, quo ſchiſma exarſerat, mirificè commendat & extollit.

Meyerus.

An. 1157.

Buzelin. ut Godeſcalcum ait abdicaſſe anno 1134 ut in S. Martini Abbatiam abderet ſeſe, Henrico Remenſi adhortante quod capite doloribus agitaretur.

An. 1158.

Epiſt. ad Epiſcopos provinciæ Remenſis Cap. 18.

Alexāder pridie Non. Sept. creatur ſummus Pontifex anno 1159.

Reſcriptum Alexandri III. pro Eccleſia Morinenſi.

ALexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Samſoni Remenſi Archiepiſcopo ; ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilecti Filij noſtri M. Morinenſis quondam Electus, & Canonici ejuſdem Eccleſiæ multis laboribus fatigati ad noſtram præſentiam acceſſerunt, aſſerentes ſe pro eo quòd Bononienſes Eccleſiam illi Epiſcopatui quondam ſubtrahere conabantur, multas expenſas, & multa gravamina tolerâſſe.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1160.

„Cùm enim à Canonicis præfatæ Morinenſis Eccleſiæ canonicè fuiſſet „electus, & ſicut ex confeſſione tum diverſæ partis accepimus, nihil ei „prorſus objiceretur, quod ipſius electionem deberet aliquatenus impedi„re, & tu ei juxta petitionem Eccleſiæ ſuæ, cùm jam de mandato tuo ra„ſus eſſet & tonſuratus manum velles conſecrationis imponere: Canonici „Remenſis Eccleſiæ tibi, & præfato Electo propoſuerunt, quòd Baldus „& E...... frater ejus, Bononienſis Eccleſiæ Canonici in vocem appella„tionis jam antea prorupiſſent, ne ei manum imponeres, niſi prædictæ Bo„nonienſi Eccleſiæ abrenuntiaret ex parte apoſtolica prohibentes.

„ Tu verò, ſicut devotus ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Filius, & „qui ſemper conſuevisti eandem Matrem tuam Romanam Eccleſiam, „ſicut vir religioſus & catholicus in omnibus & per omnia honorare, eum „propter factæ appellationis obſtaculum conſecrare minimè voluiſti. Cum „autem adverſarij ejuſdem Electi, qui ad ſubſtractionem Bononienſis Ec„cleſiæ, & ut in ea ordinaretur Epiſcopus propenſius intendebant, & Cle„rici ipſius Electi, quos ad præſentiam noſtram ipſe præmiſerat in noſtro „fuiſſent auditorio conſtituti, adverſario illo à cauſa deficiente, præfatam „Bononienſem Eccleſiam in eo ſtatu, in quo ad hæc uſque tempora fue„rat, de communi Fratrum conſilio decrevimus permanere. Videntes „igitur prædictam Morinenſem Eccleſiam, & ipſum Electum veniendo „ad nos multipliciter laboràſſe, & cognoſcentes, nihil eſſe, quod ejus „electioni de ſacrorum Canonum deberet inſtitutionibus obviare, no„luimus eos relinquere deſolatos, ſed ipſorum laboribus, & expenſis „miſericorditer compatientes, honori & dignitati tuæ per omnia de„ferendo ad ſummam precum inſtantiam Canonicorum ejuſdem Ec„cleſiæ, qui cum Electo erant, de communi Fratrum noſtrorum con„ſilio, munus ei conſecrationis impendimus, SALVA tamen in omnibus,

Nota. „TAM TUA, QUAM ECCLESIÆ TUÆ JUSTITIA. Ipſum itaque „ad te & Eccleſiam ſuam de manibus noſtris remittimus, tanquam Me„tropolitano ſuo, omnem quam debet ſubjectionem impendat, & reve„rentiam exhibeat, humilitatem & honorem, ſicut anteceſſores ſui melius „umquam conſueverunt tuis anteceſſoribus exhibere.

„ ROGAMUS proinde Caritatem tuam, monemus, hortamur atten„tiùs, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra ipſum debita benignitate „ſuſcipias, caritativè tractes, & gratiam tuam circa ſe non ex hoc ſentiat „minoratam; imo interventu noſtro dilectionem & familiaritatem ei ex„hibeas ampliorem. Nos enim perſonam tuam, SICUT UNAM DE

Nota. „MAJORIBUS COLUMNIS ECCLESIÆ, ET IMMOBILE DOMUS „DEI FIRMAMENTUM. Quia tu, etſi alij, quando in Eccleſia Dei „ſcandala ſuborta ſunt, de animorum puſillanimitate nutàſſent, numquam à „firmitatis tuæ robore decidiſti; ſed ſemper immobilis permanſiſti in Ec„cleſiæ catholicæ unitate, ſincerè in Chriſti viſceribus caritate diligimus, „& nihil prorſus efficere volumus unde perſona tua quomodolibet offen„datur, ſed propoſitum potiùs & voluntatem habemus te, ſicut venera„bilem & cariſſimum Fratrem noſtrum, in benedictionibus dulcedinis „prævenire, & poſtulationes tuas, quibuſcumque modis cum Deo poteri„mus, intendimus exaudire. Datum Anagniæ XVI Cal. Feb.

Extat in Tabulario Nicaſiano. Eodem anno Samſon Archiepiſcopus, Guidone Abbate ſancti Nicaſij petente, bona ſui Monaſterij, prædeceſſorum ſuorum exemplo, egregio diplomate confirmavit, quo Vicarij ſanctæ Sedis Apoſtolicæ titulo inſignitur, & cui majoris Eccleſiæ Primarij ſubſcripſère, Bartholomæus ſcilicet & Boſo Archidiaconi, Drogo Præpoſitus, Leo Decanus & alij. XXIV regni Ludovci VII. & XXI Pontificatûs Samſonis. Anno Domini 1160. Rodulfus de Diceto lib. qui inſcribitur, *Imagines hiſtoriarum*, refert

Ludovicum

Ludovicum Francorum Regem, poſt obitum Conſtantiæ ſecundæ conjugis, non obſervato luctûs tempore, intra decimumquintum diem Aleidem Comitis Theobaldi filiam duxiſſe uxorem, quam Samſon Remenſis Archiepiſcopus ungere noluit, ob præcipitatum fortè conjugium, vel aliam latentem cauſam, quam Chronicon Autiſſiodorenſe his verbis acutè diſſimulat: *Ipſo anno 1160. mortua eſt Regina Franciæ filia Imperatoris Hiſpaniæ, femina vita laudabilis, actibus clara, moribus perornata. Rex verò Ludovicus conſilio Procerum ſuorum accepit in conjugem filiam bonæ memoriæ venerabilis Comitis Theobaldi, quam poſtmodum prædictus Hugo Senonenſis Archiepiſcopus Pariſiis in Reginam unxit, ipſámque cum domino ſuo Ludovico ipſa die, præſentibus Cardinalibus Ottone videlicet & Vuillelmo Papienſi, atque Henrico Piſano, in Eccleſia B. Mariæ coronavit, & in eadem Eccleſia ipſis Cardinalibus & multis alijs præſentibus, Miſſæ officium ſollemniter celebravit, quod factum valde diſplicuit & Remenſi Archiepiſcopo & ejus Epiſcopis.* Sed quam ob rem? an ideo Samſoni hæc conjunctio diſplicuit, quòd tamquam Legatus apoſtolicus antea diſſolviſſet matrimonium inter Aleidis ſororem, & Philippum Regis fratrem propter affinitatem, vel certè, quòd ipſa coronatio Eccleſiæ Remenſi deberetur, Chronicon non explicat.

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1160.

Idem refert Chronicon S. Petri Vivi.

Porro cùm Samſon hactenus verſatus eſſet in domo magni Patris familias, tamquam vas in honorem ut, loquitur S. Bernardus epiſtolâ 284. ad Eugenium, mirúmque in modum laborâſſet ne rabies lupina hæreticæ, vel ſciſmaticæ pravitatis gregem commiſſum invaderet, religionémque per diœceſim cum inſigni laude & fenore gratiarum promoviſſet, finem vitæ tandem feliciter impoſuit undecimo Cal. Octob. ut habet Albericus & conſentiunt Martyrologia, Remenſe præſertim his verbis. XI. Cal. Octob. *Deceſſit D. Samſon bonæ memoriæ Remenſis Archiepiſcopus, qui dedit nobis duo altaria, unum de Malleto, alterum de Machoio, & unum modium frumenti apud Curvillam de decima, quam emerat à Galchero de Caſtellione & dimidiam partem molendini apud Clariſſellum, ad creſcendum de his omnibus panem Canonicorum.* Inſuper multa inſignia ad decorem fecit, ſcilicet dexteram partem altaris auro & lapidibus pretioſis texit, duos calices aureos dedit. Corpus Igniaci tumulatum fuit, ubi ſepulturam vivens elegerat, cujus & benefactor exſtitit, ac ſuper lapidem ſepulcri inciſum legitur ſequens epitaphium.

O Symphoriane Remenſis Martyrologium hæc habet: XI Cal. Octob. bannum de majori vico, quod eſt ante partam carceris. (Samſon) addidit, & infulam ſacerdotalem cum dalmatico & tunica nobis dedit pro anniverſario ſuo.

Hic jacet præclaræ memoriæ reverendus Pater Dominus
SAMSON DES PRETS ARCHIEPISCOPUS REMENSIS,
alter hujus Monaſterij Fundator,
Domni Raynaldi primi fundatoris ex fratre nepos.
Obijt undecima Auguſti Anno M. C. LX.
Cujus Anima requieſcat in pace. Amen.

Exſtat epitaphium aliud rhythmicum antiquitatis nihil ſpirans, & in hoc cum priori ſimile, quod in die & anno obitûs Martyrologijs, vetuſtioribúſque chartis adverſetur: conſtat enim ex Tablino ſancti Theoderici prope Remos charta pro Surianæ prædio adverſûs Bartholomæum de Bucco, Samſonem adhuc ſuperſtitem anno 1161. Indic. IX. Archiepiſcopatûs ſui anno XXI. quo & mortuus eſt. Immò in brevi appendice ad Sigebertum nuper à R. P. Labbeo edita id legitur, *Anno 1162. obijt Samſon Rem. Archiep. vir ſcientia & ſanctitate clarus.* Item in Chronico Remenſi *An.* 1161.

apud

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1161.

Ob hæc: Vna de majoribus Eccleſiæ columnis, *vocatur ab Alexandro III.* Vas in honorem, *a Bernar. epiſtolâ ad Innocentium*, Pretioſa de capite Regni gemma, *A Sugerio.*

apud eundem Auctorem: *Anno 1161. obijt Samſon Rem. Archiep. Monachus Igniaci factus xi. Cal. Octob. cui ſucceſſit Henricus, 19. Kal. Feb.* Is titulo Beati inſignitur apud Johannem Sareſberienſem epiſtolâ 168. ad Theſaurarium Remenſem: *Pro reverentia*, inquit, *venerandi & pij Patris noſtri* BEATI SAMSONIS *hoc vobis propono, cujus memoria in benedictione ſit:* Quod à Sareſberienſi veriſſimè dictum puto, prædicatur enim inter varias Samſonis virtutes, inculpata ejus religio, zelus pro domo Dei, cujus fuit immobile firmamentum, effuſa in pauperes largitas, in adminiſtratione prudentia, legum inſuper eccleſiaſticarum inviolata cuſtodia, & in divinis miniſterijs rituum ad amuſſim obſervatio: unde ea diſciplinæ claritas in Eccleſia Remenſi effulſit, ut vix in toto Gallicano orbe Canonicorum Collegium reperias, quod cum Remenſi conferendum videatur.

Orto pertinaci ſchiſmate poſt Adriani IV. obitum in Eccleſia Romana, Alexander, quem ſupra vidimus ab Epiſcopis provinciæ Remenſis tanquam legitimum Paſtorem cognitum & receptum, cùm intellexiſſet multos Prælatos ac Principes à ſchiſmaticis circumventos eſſe exquiſitis mendacijs, nihilque non moliri Fridericum Imperatorem erga Octavianum, Victorem dictum, propenſiſſimum, quo illi poſſet ſtabilire Sedem apoſtolicam, utile ei conſilium viſum fuit; non tantùm Cardinales è Latere ſuo deſtinare in diverſas orbis provincias, per quos univerſi Fideles cognita veritate in unitate catholica ſolidarentur: ſed etiam circulares ad Capitula, celebrioreſque conventus miſit epiſtolas, quibus oſtenderet electionem Octaviani ſpuriam omnino fuiſſe, ac Simoniacam. In ea quam ad Canonicos Eccleſiæ Remenſis direxit, hortatur eos, ut modis omnibus inducere ſtudeant quoſcumque poterunt ad cauſam Eccleſiæ Romanæ ſuſtinendam, complurium venerandæ dignitatis virorum exemplo, qui à Pſeudopapa, tanquam à mortifera peſte & putrido membro ac reſecato, declinant, ut latiùs patebit, ex ipſo reſcripto, quod è Bibliotheca Remenſi nuper hauſimus.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis filijs univerſis Canonicis Remenſis Eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem!

» SAcroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Matris veſtræ, & his qui in ea ex » canonica Fratrum electione Domino diſponente miniſtrant. Quantùm ex veſtri debeatis officij dignitate, & quàm ſollicitè ad honorem & » exaltationem ipſius vos intendere oporteat, nobis etiam reticentibus, » diſcretionis veſtræ prudentia non ignorat. Qualiter autem hoc tempore » revelatus ſit homo peccati, filius perditionis, Octavianus ſcilicet Schiſ- » maticus, Simoniacus, & manifeſtus invaſor, qui adverſatur & extollitur » ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, & quia jam miſterium » operatur iniquitatis, qualiter etiam aſſumptis ſibi tribus malitiæ ſuæ » complicibus, Petri ſe velit conſtituere ſucceſſorem, cùm Petri Fidem » oppugnet, & catholicam violet unitatem, tùm ex publica & communi » fama, tum ex generalibus litteris, quas iamdudum per univerſas provin- » cias deſtinàmus, ad veſtram arbitramur notitiam perveniſſe. Unde quoniam » Eccleſia Dei ope, & conſilio Eccleſiaſticorum virorum à multis retro » temporibus, non magis, quàm nunc indiguit adjuvari, caritatem veſtram » per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino, » ut in devotione ſacroſanctæ Eccleſiæ Matris veſtræ ac noſtræ, ſicut de » vobis confidimus, & ſperamus, immobiliter perſiſtatis & ſimoniaca

pravitate

pravitate illius Apoſtatici atque Schiſmatici omnimodè reprobata, à quo « videlicet Epiſcopi, Abbates, atque alij viri religioſi & cunctæ ferè per- « ſonæ eccleſiaſticæ, ſicut à peſte mortifera fugiunt, & ad eum nulla « ratione accedunt, in petra Fidei & Eccleſiæ unitate animi firmitatem « conſtituatis, atque alios omnes quoſcumque poteritis, ad hoc ipſum « jugi admonitione inducere ſtudeatis & modis omnibus exhortari. Nos « enim perſonas veſtras, ſicut dilectorum & ſpecialium Filiorum noſtrorum, « ſincera volumus in Chriſti viſceribus caritate diligere & petitiones ve- « ſtras, quantùm cum Deo poſſumus, libentiùs exaudire. Datum Ana- « gniæ XV. Calend. Febr. «

SAMSON XLIX. ARCHIEP. An. 1161.

Hæc Alexander difficillimis illis Reipublicæ chriſtianæ temporibus. Ceterùm libro ſequenti videbimus quàm ſe obſequentem & devotum præſtiterit Henricus Remorum Archiepiſcopus erga Sedem apoſtolicam, & quomodo fratrem ſuum Ludovicum VII. nonnihil dubitantem monuerit ſurdas aures præbere fallacijs Friderici Imperatoris pro Octaviano ſatagentis, in præjudicium Alexandri veri, ac legitimi Pontificis.

Viri doctrina & pietate illuſtres qui per diœceſim floruerunt ſub Raynaldo, & Samſone Archiepiſcopis.

CAPUT LVII.

CUM Samſonis Pontificatus ultimam ferè aurei ſæculi periodum attigerit, in quo ſcientiarum amor, virtus ac pietas adhuc vigebant inter homines, ſic & aliquot illuſtrium virorum face Pontificatus ejus colluſtrari meruit, quos hîc referre operæpretium duxi, ne quis litteratorum ope nos omnino tunc deſtitutos fuiſſe putet.

Petrus de Riga.

Petrus de Riga Clericus Eccleſiæ Remenſis ſacras litteras Remis cum laude profeſſus eſt poſt Albericum, & Leonem. Hic, ut Trithemius refert, multiplici doctrina præditus fuit, tantáque ubertate dicendi, ut rori cæleſti ejus eloquentia merito comparari poſſit, quæ in flores, roſáſque ſtillat tempore veris. Ipſius decora lib. de *Scriptoribus Eccleſiaſticis* brevi hoc excipit elogio: *Petrus dictus de Riga, vir in divinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſæcularibus litteris inter omnes Doctores ſui temporis doctiſſimus, Grammaticus & Philoſophus inſignis, carmine excellens & proſa.* Tum recenſitis lucubrationibus ſat longo indice, quibus utroque ſtilo nomen ſuum poſteritati notificavit, inter quas obiter extollit metricum opus ſuper ſacra Biblia, quod AURORA titulatum eſt, & ſequentia in Geneſim, Exodum Leviticum, Numeros, &c. Addit in hujuſmodi operibus libros hiſtoriales ſacræ Scripturæ mira brevitate expoſuiſſe, & lege metri ad amuſſim obſervata, hiſtorico, allegoricóque ſenſu ſingula declaràſſe. Meminit Brullius hujuſce operis metricis verſibus concinnati, aitque Manuſcriptum adſervari in Bibliotheca ſancti Germani Pariſienſis ſub titulo Magiſtri Petri de Riga Canonici regularis ſancti Dionyſij Remenſis, & nos pariter ſimile vidimus in bibliotheca majoris Eccleſiæ Remenſis, in quo ſequens legitur epigramma.

Scire cupis, lector, quis codicis ipſius Auctor,
Audi quid breviter dicat ad iſta liber.

Petrus

SAMSON XLIX. ARCHIEP. *An.* 1161.

Petrus & Ægidius me conſcripſere; ſed ille
Auctor, corrector ultimus ipſe fuit.
Simplex hic Clericus, ſacri Ordinis ille profeſſor:
Ambo graves annis, hic vir, & ille ſenex.
Alter adinvenit, operatur, ſed in ordine peccans,
Quidquid dimiſit ſenſibus ire vagis.
Alter acu ſtipica diſtinctis verſibus unum
Conſluit in corpus, atque revixit opus.
Alter abundantis ſtudij, ſed acutior alter,
Quis proponendi debuit ordo geri.

Claudius Robertus in Gallia chriſtiana putat Archidiaconatu donatum fuiſſe ſub Samſone Archiepiſcopo, at nomen Petri nullibi exſtat in Chartophilacijs. Fertur hunc de ſeipſo dicere ſolitum.

Petrus Riga vocor cui Chriſtus petra rigat cor.

Et Guillelmus Brito verſificandi peritiam in Petro agnoſcit his verbis.

Si tibi, Petre Riga, vitium non eſſe putavi
Vbere de legis occultos ſuggere ſenſus,
Quos facis ut lenibus verbis elegia cantet
Fortia facta virûm, numero breviore coarctans,
Quæ potiùs pede Meonio referenda fuerunt. &c.

Et hæc quidem de inſigni Profeſſore Petro de Riga: verùm non ſatis mihi conſtat, an huic hiſtoriæ eccleſiaſticæ præclarum opus tribuendum ſit, quem verſibus ut plurimùm luſiſſe tradunt Auctores. E. C. Bellarminus commentaria in Pentateuchum, & alios veteris Teſtamenti libros à Trithemio relata Petro Comeſtori adſcribit, qui cùm Trecis verſaretur, aut ex hac urbe ortus eſſet, Guillelmo Senonenſi Metropolitæ ſuo eadem nuncupavit, an ipſe pariter Remis litteras profeſſus ſit, incertum eſt. Petrus Cellenſis eum ſolo nomine Petri Magiſtri deſignat, quaſi jam opuſcula ſua edidiſſet, epiſtola 19. libri 7 *Si tibi nova placent ecce Magiſtri Hugonis, ecce Bernardi, ecce Magiſtri Gilleberti, ecce Magiſtri Petri ſcripta in quibus nec roſa, nec lilia deſunt.* Ubi nomine Petri ſine addito, Comeſtorem intelligere probabile eſt, cùm Albericus alteri Petro poeticè ſcribendi peritiam tantùm aſcribat. *Petrus de Riga*, inquit, *quidam ſanctus Canonicus regularis ſancti Dionyſij obijt anno 1209. Bibliotheca*, id eſt *ſanctorum Bibliorum Verſificator apud ſcholares celeberrimus.* Obituarium ſancti Dionyſij Remenſis utriuſque obitum varijs diebus aſſignat & diſtinctis elogijs excipit, primus legitur VII. Cal Octob. his verbis: *Obijt Magiſter Petrus, lucerna totius Galliæ.* Alter verò tertio Nonas Sept. *Obijt Petrus de Riga Sacerdos & Canonicus, Verſificator egregius.*

Sancti Bernardi Clarevallenſis in provincia Remenſi celebris memoria.

Sanctum Bernardum inter provinciæ Remenſis Inſignes accenſere nihil gloriæ cuiquam detrahitur, cùm hanc juxta, ac alias quaſcumque Regni Gallici virtutum ſuarum odore perfuderit. Gaudet quidem Burgundia tam incliti Abbatis natali & educatione, at Campania, in qua Claravallis, frequenti ipſius tranſitu, jugi propemodum præſentia, conſortio & miraculis: unde à Clero & populo Remenſi, ob dudum cognitas animi dotes, & divinitus acceptam doctrinam, Raynaldo II. vivis excmpto, in Archiepiſcopum poſtulatus, & à Catalaunenſibus poſt Herbertum electus dicitur.

At

At poſthabitis hiſce majoris Prælaturæ oneribus ſufficere ſibi credidit, vir quacumque dignitate excelſior, ſi viduatis Sedibus idoneos Paſtores procuraret, ac Monaſterijs velut ſtellulis exornaret Belgicas regiones, quæ cùm incondiis villicorum moribus juxta ac vepribus, & lutoſa palude alicubi tunc horridæ eſſent & obductæ, diſcipulorum ſuorum, quibus ſolitudines repleverat, indefeſſo labore, morum fragrantia & concionibus brevî cultiores evaſerunt: hinc fit ut tanti viri ſuaviſſima memoria quolibet unguento pretioſior ubique fragret, & cum ingenti gaudio celebretur juxta eruditiſſimi Doctoris effatum in indiculo Sanctorum Belgij. SAMSON XLIX. ARCHIEP. An. 1161.

Divi Bernardi igitur inter Belgicos noſtrates ingerenda eſt mentio, quòd illius apud eos frequenter tranſeundo virtus & caritas multis opem attulerit. Remis dæmoniacum, ſurdum & mutum triplici & inuſitato miraculo ab hoſte liberatum ſanitati reddidit, ut Biographus aſſerit. Cameraci celebrans Miſſarum ſollemnia ſurdo auditum reſtituit: *Eo concionante*, ait Gaufridus, *multi Nobiles & Sapientes ſub ipſius magiſterio ſacram profeſſi ſunt ſervitutem*: ex Tornaco diſcipulum accepit virum eruditione & ſanctitate inſignem Guarricum Abbatem poſtea Igniacenſem in diœceſi Remenſi, ex ſancti Theoderici Aſceterio Guillelmum venerabilem, ex ſancto Nicaſio Arnulfum &c. His addi poteſt multis Bernardum interfuiſſe Concilijs Remis celebratis, ſæpius etiam conciones habuiſſe, Monaſteria viſitâſſe, ac motâ diſcordiâ inter Clerum & populum Remenſem hos ad pacis fœdera feliciter revocâſſe, ut ſupra diximus.

Adalgiſus.

Adalgiſus Rhetor, & forſan Remenſium ſcholarum caput vixit anno 1100. ſub Manaſſe II. ſcripſitque de miraculis ſancti Theoderici, ac titulis diſtinxit, à Reliquiarum ejuſdem elevatione facta anno 976. uſque ad ſuam ætatem, ne lapſu temporis oblivione delerentur, ſtilo ſat eleganti & nitido, quamvis huic rei incubuiſſe dicat ut votis potiùs Monachorum id enixè petentium ſatisfaceret, quàm ſtudio laudis acquirendæ. Alia quoque opuſcula edidiſſe patet ex præfatione operis, cujus MS. in Bibliotheca Monaſterij vidimus, an is ante obitum regularem vitam profeſſus ſit, non auſim aſſerere, certum eſt celebrem fuiſſe in Clero civem Remenſem, ac in tutelares Patronos propenſiſſimum.

Alij quoque præcedentibus adnecti poſſunt quos breviter referam.

Odo Canonicus Remenſis, poſtea ſuſcepto Benedictinorum ſchemate, Abbas ſancti Medardi Sueſſionenſis, ex Necrologio principis Eccleſiæ, III Nonas Februarij.

Gilonius Remenſis doctrinâ clarus apud Doubletium in hiſtoria Dionyſiana folio 263.

Jorannus ſancti Nicaſij Abbas eximiæ virtutis & prudentiæ vir, poſtmodum Cardinalis, de quo ſupra.

Odo venerabilis Sanremigianus Abbas; Montis-Dei in Campania fundator eximius, dequo Sigebertus ad annum 1151.

Godefridus ex Monacho Nicaſiano Abbas ſancti Theoderici, deinde ſancti Medardi Sueſſionenſis, poſtmodum vero Cathalaunenſis Epiſcopus.

Simon Abbas ſancti Nicolai in boſco, cujus meminit Hermannus lib. III. *De miraculis ſanctæ Mariæ Laudunenſis.*

Arnulfus pietate celebris in hiſtoria Signiacenſi.

Hi omnes de quibus nonnihil alibi vitæ merito, gravitate morum, ac eruditione toti diœceſi ac provinciæ hoc ſæculo inſigniter præluxerunt.

LIBRI SECUNDI FINIS.

METROPOLIS
REMENSIS
HISTORIÆ
LIBER TERTIVS
DE
REMORUM
ARCHIEPISCOPIS

REBVSQVE SCITV DIGNIS,

QVÆ PER PROVINCIAM,

ET

DIOECESIM CONTIGERVNT,

AB HENRICO

USQUE AD OBITUM

PETRI BARBET.

LIBRI TERTII
EPITOME.

SEDATIS per urbes Belgij inter Epiſcopos & populares Magiſtratus, ob Communias, gravioribus diſſidijs, Henricus Archiepiſcopus Ludovici VII. frater, Remis hæc rurſum acrius excitavit, ſcabinos faceſſere jubens, legéſque domeſticas ſolvere. At Vuillelmus Campanienſis, Princeps optimæ indolis, ac moderatioris ingenij utrumque reſtituit, civéſque celebri diplomate impoſterum antiquis legibus uti permiſit. Hic etiam ſublimioribus adhuc titulis Remenſem Eccleſiam Ducatûs ſcilicet, ac primi Pariatûs Franciæ nobilitavit, aſſertâ inſuper Reges ungendi prærogativâ, vetus ſimul convivendi Canonicorum conſuetudo reſoluta eſt, & poſt annos ferè viginti, cathedralis Eccleſia flammis exhauſta; ita ut nihil operis vetuſti ſuperfuerit, pro qua longè amplior & venuſtior ſtatim ſurrexit, vel ex nova materia, vel rediviva.

Aliquot Archiepiſcopis in Albigenſes, inde in Paleſtinam cum Cruceſignatis euntibus, ſucceſſores maximam pro aſſerendis juribus ſegetem reperêre adverſùs tam Scabinos libertatis Clericorum oſores, aut eis parum æquos, quàm Capitulum, tribus his proprijs armis acriter ſe tuentibus; Archiepiſcopis Conciliorum convocatione & cenſuris; Capitulo ceſſatione à Divinis & interdicto; Scabinis verò Clericorum & Canonicorum ſervientium viâ facti, ob forisfacta (ut vocant) in vincula conjectione: adeo ut his inter ſe vehementer digladiantibus, populorum tumultibus, jurgis, querimonijs, & litibus

confuſa fuerint omnia; donec frequentior interdicendi uſus per delegaros Iudices abrogatus eſt, darúmque Scabinis liberè uti Vuillelminâ chartâ, quæ multum negotij poſtmodum Archiepiſcopis faceſſivit.

Interim Oidines Mendicantium invehuntur in urbes, quorum inſueta privilegia Epiſcopis, æquè ac Paſtoribus novam conquerendi materiam præbuerunt, litibus tam Romæ, quàm in Comitijs Gallicanis aſperrimè ſuſcitatis, quæ vix hoc ſæculo ſopitæ ſunt, ac pontificia privilegia tolerata. Pomœrio Remorum dilatato, fortioribus propugnaculis & aggeribus juſſu Regis urbs munienda fuit, cùm obortis ſimultatibus inter Philippum III, & Angliæ Regem aſperrima excrevit diſcordia, quæ ad bellum uſque procedens totius provinciæ quietem multoties, & fœdè admodum interpolavit.

INDEX CAPITUM LIBRI TERTII.

Cap. I. HENRICVS ex Monacho Ciſtercienſi fit Epiſcopus Belvacenſis, Eccleſia jura generose tuetur, ſtáique à partibus Alexandri adversùs Octavianum.

Cap. II. Henricus ex Belvacenſi ad Sedem Remenſem transfertur, ſtudium ejus pro Alexandro in Schiſmaticos. Concilium Remenſe, cui idem Alexander præfuit, interfuítque beatus Thomas Cantuarienſis.

Cap. III. Henricus civium Remenſium Communiam, Canonicorúmque libertates infringere ſatagit. Alexandri reſcriptum pro Canonicis. Scholarium burgi-ſancti Remigij privilegia. Populicani hæretici è Flandria pulſi.

Cap. IV. Annualia Canonicatuum S Symphoriani dat Henricus Sandionyſianis, nundinas Remis inſtituit die Paſchatis, turres & caſtella exſtruit ad latrocinia comprimenda, migrat anno 1175.

Cap. V. Vuillelmus Theobaldi Campaniæ Comitis filius ex Carnotenſi Electo fit Senonenſis Archiepiſcopus, ejuſdem animi & virtutis indoles, ac præclarè geſta.

Cap. VI. Vuillelmus è Senonenſi Sede in Remenſem transfertur, concedit indulgentias ijs, qui nundinis Paſchalibus interfuerint, Alexandri III. ad eundem epiſtola de Friderico in Eccleſiæ gremium recepto.

Cap. VII. Apud Macerias, opidum Remenſis diœceſis, Canonici ſæculares, Manaſſæ Comitis Regiteſtenſis liberalitate inſtituuntur.

Cap. VIII. Vuillelmus peregrinatur ad tumulum S. Thomæ, fit Cardinalis, Philippum Ludovici filium ungit, à quo Dux inſtituitur & primus Par Franciæ.

Cap. XI. Eccleſia Sanctæ Balſamiæ, vulgo S. Nutricis dicta, ſacrorum pignorum quondam, ut & nunc dives in Collegiatam erigitur.

Cap. X. Vuillelmus Scabinos ab Henrico prædeceſſore ſublatos civitatis reſtituit, culturámque concedit ad novum burgum ædificandum, quo pomœrium urbis dilatatum eſt.

Cap. XI.

CAP. XI. *Vuillelmus ab Auguſto rerum ſumma præficitur, diſcordiam inter ſe & Canonicos Remenſes pro jure excommunicandi componit, & ſuum curat anniverſarium.*

CAP. XII. *Rege ad bellum ſacrum proficiſcente, tutela Regni Vuillelmo committitur, ejus ſtudio ad Francos redit Atrebateſium, & in Eccleſia Remenſi Scholarcha dignitatem inſtituit.*

CAP. XIII. *Sanctus Albertus Leodienſis Electus à Vuillelmo Remenſi Archiepiſcopo conſecratur, ejuſdem martyrium juxta Remos.*

CAP. XIV. *Sub Vuillelmo Canonici recedunt à communitate, eiſque idem Archiepiſcopus jus impertit habendi ſervientes liberos in banno ſuo.*

CAP. XV. *De pago Virtudiſo, ac Decaniæ ſancti Iohannis apud Virtutum erectione Henrici Comitis Trecenſis ſtudio & liberalitate, ubi manus S. Catharinæ Virginis religiosè tanquam immortale depoſitum adſervatur.*

CAP. XVI. *Iſemburga Ambiani coronam Vuillelmus imponit. Atrebates Francis iterum adjudicati. Litterarum apoſtolicarum corruptores conquiruntur. Comites de Regiteſte & de Conciaco terras invadunt Eccleſiæ Remenſis.*

CAP. XVII. *Noſocomium Remis Vuillelmus exſtruit & dotat, hujus curam ſuſcipiunt Religioſi ſancti Antonij, quid circa ejus administrationem conſtitutum ſub alijs Archiepiſcopis, ac de ſacris pignoribus in ipſius Eccleſia conſervatis.*

CAP. XVIII. *Viri ſanctitate & doctrina illuſtres qui Remis claruerunt ſub Pontificatu Henrici & Vuillelmi Cardinalis.*

CAP. XIX. *Guido ex Cardinale Prænestino & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Legato fit LII. Remenſis Archiepiſcopus, privilegium generale obtinet ab Innocentio III Gandavi obijt in æde ſancti Bavonis, Ciſtercium transfertur ubi quieſcit.*

CAP. XX. *Albericus de Humbert LIII. Archiepiſcopus lites componit, in Albigenſes proficiſcitur, eóque ſedente, expugnata per Gallos Conſtantinopoli, ſanctioribus Græcorum gazis provincia, urbíſque Remenſis Eccleſia nobilitantur.*

CAP. XXI. *Incenſâ Remenſi Eccleſiâ Reliquiæ Sanctorum circumferuntur ad erogandam pecuniam pro ipſius reſtauratione, quo anno opus inchoatum, & perfectum? ipſius dimenſiones, ichnographia.*

CAP. XXII. *Albericus à Scabinis claves urbis repetit, ſacram militiam in Albigenſes profitetur, ſententiam approbat quâ tota Flandria interdicto ſubijcitur.*

CAP. XXIII. *Urbium Communiæ in pugna Bovinenſi ſtrenuè ſe gerunt. Iuramenta per provinciam Remenſem prohibentur. Bochardo Avennenſi ob illicitas nuptias ſacris interdicit ſummus Pontifex.*

CAP. XXIV. *Lis mota pro Campania Comitatu Parium Franciæ judicio dirimitur. Celebris excommunicatio in Ingelramnum de Couciaco lata ob læſam Eccleſiæ libertatem, & ejuſdem abſolutio.*

CAP. XXV. *De Paribus Franciæ aliquid, & cur Remenſis Archiepiſcopus primus inter Pares.*

CAP. XXVI. *Guillelmus de Ianivilla ex Lingonenſi in Sedem Remenſem transfertur, provinciam viſitans jus ſibi debitum in primo adventu à Civibus Peronæ, & Flandriæ Comite exigit, litem dirimit inter Capitulum & Scabinos Noviomenſes.*

CAP. XXVII. *Dominicani, Franciſcani, & Clariſſæ ſub Guillelmo de Ianiuilla Remis ſtabiliuntur.*

CAP. XXVIII. *Guillelmus fit Legatus apoſtolicus, celebrat exſequias Philippi Auguſti, Ludouicum VIII inungit, crucem ſumit aduersùs Albigenſes, defungitur.*

CAP. XXIX. *Hugo Leodienſis Archiepiſcopatum Remenſem ſuſcipere recuſat. Ludouicus IX. Remis inungitur Robertus fit Atrebateſij Comes. Bertrandus impoſtor a Flandris exploditur.*

CAP. XXX. *Henricus de Braua LV. Archiepiſcopus uiſitat diœceſim & prouinciam, honores exhiberi ſolitos Metropolitis Remenſibus exigit à Flandrenſi Comite, Concilium apud Sanctum-Quintinum conuocat.*

CAP. XXXI. *Vrbici Magiſtratus ex diſcordia inter Regem & Epiſcopos augendæ auctoritatis anſam arripiunt. Gregorij reſcriptum ad Remenſes. Concilia apud Sanctum-Quintinum, Siluanectum &c.*

CAP. XXXII. *Remis ob collectam tumultuatur. Henricus litem componit inter Epiſcopum & Scabinos Laudunenſes. Thomas de Bellomeſo à dominis de Ruminiaco in uincula conjicitur, pœna in eos lata.*

CAP. XXXIII. *Abſoluuntur Remenſes ab excommunicatione. Prioratus Vallis-Scholarium fundatur. Multi Archiepiſcopatum ambiunt. Innocentius IV. Monaſterio ſancti Theoderici priuilegium indulget.*

CAP. XXXIV. *Iuellus ex Turonenſi factus Remenſis Archiepiſcopus modum uiuendi bonorum puerorum Collegio præſcribit, intereſt Concilio Lugdunenſi, priuilegium obtinet aduersùs delegatos, Cancellariatûs Remenſis officium extinguit.*

CAP. XXXV. *Innocentius Lugduni degens formam uiſitandi Suffraganeorum diœceſes Metropolitanis præſcribit, & Abbatibus indulget priuilegia.*

CAP. XXXVI. *Thomas de Beaumets LVII. Archiepiſcopus à Laudunenſi Epiſcopo conſecratur, huic Leodienſis Epiſcopus hominium facit. Rex cæcis hoſpitium extruit, & intereſt tranſlationi Reliquiarum ſancti Quintini.*

CAP. XXXVII.

Cap. XXXVII. *Sanctus Ludouicus Remis exſiſtens Archiepiſcopum cum Scabinis conciliat, partem Reliquiarum ſancti Nicaſij obtinet, cujus feſtum per prouinciam decreto apoſtolico commendatur. De ceſſatione à Diuinis, & fœdere cum Leodienſi pro Duziaco.*

Cap. XXXVIII. *Laudunenſis Eccleſia nobile priuilegium ab Vrbano IV. conceſſum. Fratres Pœnitentia de Sacco Remis ſtabiliuntur. Toma Archiepiſcopi obitus & ſepultura.*

Cap. XXXIX. *Lis oritur inter Capitulum Remenſe & Ottobonum Archidiaconum & ſancta Romana Eccleſia Cardinalem pro jure conuocandi Synodum Sede uacante. Guillelmo de Tria Decanatum Laudunenſem abdicanti alius Cardinalis ſubrogatur. Feſtiuitas Corporis Chriſti, initiúmque bellorum Sicilia ſub Carolo Andegauenſi.*

Cap. XL. *Iohannes de Courtenay ex Pariſienſi Archidiacono fit LVIII. Archiepiſcopus, ſub eo Principes ambiebant Canonicatus. Concilium Compendienſe. Iohannis profectio ad bellum ſacrum cum diuo Ludouico.*

Cap. XLI. *Philippus Audax Remis inungitur à Sueſſionenſi Epiſcopo Sede uacante, an ex mandato Capituli. Lites pro expenſis coronamenti exoriuntur.*

Cap. XLII. *Petrus Barbet LIX. Archiepiſcopus intereſt Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio IX. à quo priuilegium generale obtinet, Mariam Philippi Regis uxorem inungit.*

Cap. XLIII. *Petrus Synodum Compendienſem cogit ob frequentiores ceſſationes à Diuinis, impetitur à Scabinis quòd eorum libertates uiolaret.*

Cap. XLIV. *Philippus Pulcher Comes Campania ex parte uxoris Petro Archiepiſcopo hominium facit. Pro cuſtodia Monaſteriorum Vrbis lis oritur. An Rex pecuniam exigere ſoleret à burgenſibus banni Archiepiſcopalis. Hoſpitium Remenſe Pariſijs exſtruitur.*

Cap. XLV. *Concilium Remenſe aduersùs Religioſos Mendicantes. Frequentiores à Diuinis ceſſationes prohibentur. Collegium Remenſe Pariſijs exſtruitur. Laudunenſes Communiâ & Scabinis priuantur.*

Cap. XLVI. *Rex ob bellum Anglo-Flandricum Remos muris vallari jubet pecuniam ab urbibus exigit, & à Clericis Remenſes liberos agnoſcit. Petrus cum Capitulo litigat, moritur.*

Cap. XLVII. *Viri probitate, doctrina ac dignitate ſpectabiles qui Remis claruerunt ſub tribus ultimis Archiepiſcopis.*

METROPOLIS REMENSIS HISTORIÆ.

LIBER TERTIVS.

GESTA REMENSIVM ARCHIEPISCOPORVM

Eccleſiarum origines, Pontificum, Regúmque diplomata continens, ab Henrico Ludovici VI. filio ad Robertum de Curtiniaco.

Henricus ex Monacho Ciſtercienſi fit Epiſcopus Belvacenſis, Eccleſia jura generosè tuetur, ſtátque à partibus Alexandri adverſus Octavianum. FRANCE. D'azur ſemé de Fleurs de Lis d'or.

CAPUT I.

AUSPICATO tertiam hujuſce operis partem ordior ab Henrico regiæ ſtirpis illuſtri ſurculo, cujus proſapia, virtus, celſitas animi & magnitudo præſtantiores Remenſis provinciæ ſedes exornârunt. Ludovici Groſſi & Aleidis à Sabaudia filius fuit, ex quibus pariter prodiêre Philippus poſt inaugurationem abſumptus, Ludovicus Junior qui patri ſucceſſit in Regno, Robertus Comes Drocenſis, Philippus Aurelianenſis Eccleſiæ Archidiaconus, Petrus qui heredem de Courtenay duxit uxorem, & Conſtantia Raymundo nupta Comiti de Sancto-Ægidio. *Aimoini continuator lib. 5. cap. 52.*

Rex igitur tanta, ac felici parens ſobole, Henricum ex filijs tertium ſtatuit ad dignitates eccleſiaſticas promovere, & ut gradatim ad eas aſſurgeret, Clericatum primò ſuſcepit anno 1134. Subdiaconatum poſt duos annos, Archidiaconatum Aurelianenſem an. 1142. tum, licèt adhuc juveni, educto tamen è domo regnatrice, congeſta beneficia in inſigni privilegio ſancti Victoris Pariſienſis magnificè recenſita, ubi ſic loquitur: *Henricus frater illuſtriſſimi Ludovici Dei gratiâ Regis Francorum & Ducis Aquitanorum, S. Martini Archiclavis; Abbas quarumdam regalium Eccleſiarum, videlicet S. Mariæ de Stampis; S. Mariæ de Corbolio S. Mariæ de Medunta, S. Mariæ de Puiſſiacò, S. Melonis de Pontiſara &c.*

At tactus deſiderio animum excolendi in ſancti Bernardi ſchola, quæ inter celebriores totius Eccleſiæ morum ſanctimoniâ, virtutíſque famâ florebat, evangelicam paupertatem aulæ delitijs, & opibus longè anteponendam duxit. Godefridus Ciſtercienſis miram hanc mutationem collo- *Vide Andream du Cheſne in Hiſtoria Drocenſi.*

Henric. I. Archiep.

quio, quod ei contigit habere cum ſanctiſſimo Abbate, tribuit, ubi cùm pro ſæculari negotio eum conſulturus quandòque conveniſſet, ſéque Fratrum collegium viſitans eorum precibus impenſè commendâſſet, prædixit vir Dei hunc è ſtatu ſæculari ad regularem brevi tranſiturum, expertúrumque quanti pretij eſſent humilium preces apud Deum pro ſua converſione, quod ſtatim evenit, cum totius Ordinis plauſu & Aulicorum mærore ac triſtitia.

Emiſſo poſt triennij ſpatium voto, laudatiſſimè vivens apud Claramvallem, à Clero & populo Belvacenſi poſtulatur in Epiſcopum, anno ſcilicet 1149 ex Supplemento Sigeberti: ſibi tamen non fidentes, quòd ſeceſſu in Monaſterium, vitáque aſceticâ Henrico carius nihil eſſet, ſeribunt ad Eugenium III. enixéque precantur, electione pontificio decreto firmata, ſanctum Bernardum, è cujus hic ore & nutu pendebat, ut ad regimen ſuſcipiendum induceret. B. Bernardus rei certior factus juveniles animos obtendere, converſionis propoſitum necdum bene inchoatum, poſtulati reluctantem animum; ſed ne bono ſui Ordinis impenſiùs conſulere videretur, Petri Cluniacenſis Abbatis, magni tunc in Gallia nominis, conſilium expetit, cujus hîc reſponſum ſubjicio, quòd excellens ſubacti animi ſpecimen in Principe luculenter exhibeat.

Petri Venerabilis epiſtola ad S. Bernardum.

» PLacuit Sanctitati veſtræ humilitatem meam conſulere, quid mihi
» ſuper electione Fratris Henrici Filij veſtri videretur: utrum eidem
» aſſenſum præbere debeatis, an non? At vos quidem plenus ſpiritu conſilij,
» & timoris Dei, meo ſuper hoc conſilio non egetis, nec neceſſe vobis eſt
» ab aliquo talium, qualis ego ſum, mutuare &c. Quia tamen quid inde ſen-
» tiam audire vultis, breviter dico. Si vitæ meritum quæritur magnum eſt,
» quomodo enim non magnum eſt, cùm de tanto tantillum ſe fecerit, cùm
» regij ſanguinis, ut ſic loquar, ſuperbiam tam robuſtæ humilitatis pede cal-
» caverit, cùm luxus & pleno cornu fluentes mundi delitias tormentis innu-
» meris, & mille mortibus commutaverit, cùm undique arridentem mundum
» irriſerit, cùm abnegans ſemetipſum, & tollens crucem ſuam Chriſtum
» morientem ſecutus fuerit. Si concors electio de Clero & populo Belva-
» cenſi, nec unus diſſentire dicitur, ſi Metropolitani, & Coepiſcoporum
» aſſenſus, etiam univerſorum preces vobis, ut comperi, pro conſumendo
» tam ſacro opere oblatæ ſunt &c.

Henricus cui Cluniacenſis conſilium non ignotum fuit, quô ſe dignitates ſummopere averſari clariùs oſtenderet, hunc veluti conniventem ſequenti epiſtola mærentis animi, & hoc onus à ſe amoliri cupientis indice ſic alloquitur.

I*Nter Patres reverendiſſimo domino Petro Abbati Cluniacenſium Frater Henricus, ſive iubente, ſive permittente Deo Bellovacenſis Electus ſeipſum,*
» *& ſi quid amplius poteſt.* Parcat vobis omnipotens Deus, quid eſt quod
» feciſtis? ſepultum hominem revocaſtis ad homines, & conſilio veſtro,
» cui nimium creditum eſt, expoſitus ſum, & repoſitus in terribile curarum
» pelagus; ut me iterum honoris altitudo reſorbeat. Neſcivi, anima mea
» conturbavit me propter quadrigas Aminadab, quas ſuſcepi regendas: regi,
» non regere opus habens; manus meas miſerunt ad fortia, opus eſt forti-
» tudine. Speculator domui Jſraël factus ſum, opus eſt juſtitiâ, prædicator
» populi datus ſum, opus eſt temperantiâ, ne fortè cùm alijs prædicavero,
» reprobus, quod abſit, inveniar, &c.

Scripſit pariter ad Sugerium Abbatem pro avertendis Belvacenſibus à ſuſcepto conſilio, ne quid detrimenti inter moras eorum Eccleſia pateretur, his verbis.

Aman-

HENRIC. L. ARCHIEP.

Amantiſſimo Patri & domino Sugerio, Dei gratiâ Abbati Sancti-Dionyſij, Henricus indignus Monachus Clarevallenſis: æternam in Chriſto ſalutem.
Moleſtum mihi eſt quòd occaſione mei Belvacenſis fatigatur Eccleſia, « unde & ab initio denuntiaveram Clericis, ne inutilem laborem aſſume- « rent, aut Eccleſiam ipſam damnoſa dilatione gravarent &c. «

Extat apud Claudium Robert in Gallia Christ. De Epiſcopo Belvacenſi.

Videns autem dignitatem hanc ſibi ab omnibus deferri, nihilque cunctando proficere, ſe, licèt invitum, perſuaderi ſinens, characterem epiſcopalem ſuſcepit ab urbis Remenſis Metropol. Samſone anno 1151. ſedemque Belvacenſem annos duodecim tenuit, in qua non minùs ſe ad jura Cleri tuenda ſtrenuum & utilem, quàm prius ab ea ſuſcipienda alienum exhibuit. Unde ob id ſæpius Regem ipſum Ludovicum germanum ſuum expertus eſt adverſarium, ut teſtatur S. Bernardus litteris ad Eugenium III. ſcriptis, maximè verò ob Communiam Belvacenſem, cui totis viribus obſtitit, quamvis cives à Rege privilegium eam inſtituendi obtinuiſſent, ab anno 1146. cujus tenor, quem exhibeo, Remenſi haud abſimilis eſt.

Epiſt. 228. & 305.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Ludovicus Dei gratiâ « Rex Francorum, Dux Aquitaniæ. Notum omnibus facimus tam fu- « turis, quàm præſentibus, quoniam Communiam illam, quam à patre noſtro « Ludovico per multa ante tempora homines Belvacenſes habuerant, ſicut « priùs inſtituta fuit, & jurata, cúmque eiſdem conſuetudinibus, ſalva tamen « fidelitate noſtra, nos quoque ipſis concedimus, & confirmamus. « Conſuetudines autem iſtæ ſunt, univerſi homines infra murum civitatis, « & in ſuburbio commorantes Communiam jurabunt, niſi fortè Rex con- « ſilio Parium, & eorum qui conſilium juraverunt, aliqui remanſerint. « Alter etiam alteri infra firmitatem ipſius villæ rectè ſecundùm ſuam opi- « nionem auxiliabitur, &c. «

Petrus Cellenſis binas ad eum per id tempus ſcripſit litteras, primâ grates rependit pro beneficijs ſibi ab eo, ac Monaſterio ſuo collatis; alterâ verò hortatur eum, ut fortiter ſeſe Octaviano Pſeudopapæ opponat, ſtétque à partibus Alexandri III. legitimi Paſtoris, quod & egregiè præſtitit. Sed & Ludovicum VII. fratrem blanditijs Friderici Imperatoris pœnè emollitum, ac nutantem, ſua dexteritate retraxit, & anno 1161. quo celebri conventu Bellovaci indicto quæſitum, cui Pontifici ad hærendum eſſet in Gallia, egit pro virili parte apud Ludovicum VII. & Henricum Angliæ Regem, ut inito fœdere, poſitíſque ſimultatibus Alexandri cauſam ſtrenuè foverent, ac tuerentur, quod & infra clariùs conſtabit.

Henricus ex Belvacenſi ad Sedem Remenſem transfertur, ſtudium ejus pro Alexandro in Schiſmaticos, Concilium Remenſe, cui idem Alexander præfuit, interfuítque beatus Thomas Cantuarienſis.

HENRIC. L. ARCHIEP. *An.* 1161.

CAPUT II.

AT Henrici natales, animi robur, & ſtrenuitas in juribus Eccleſiæ præſertim conſervandis, viam ipſi ſtraverunt ad eminentiorem dignitatem, Bellovacenſiſque ſedes, alioquin illuſtris, ubi tirocinium expleverat, gradus ei fuit ad Metropolim Remenſem facilè conſequendam, quæ totius provinciæ caput eſt. Vix enim Samſon Archiepiſcopus è vivis abierat, cùm à Clero, & populo Remenſi conſpirantibus votis eligitur

HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1162.

anno 1161, quamvis in hoc ſibi non conſentiant Auctores. Johannes Pariſienſis refert hanc electionem ad annum 1166, quem ſequitur Vincentius Bellovacenſis, Robertus verò de Monte, & Colvenerius ad an. 1163, remittunt, Albericus an. 1162. At ex Afflighemienſi Chronographo, & ex Chartis authenticis, quibus hic ſubſcripſit, probatur evidenter in Archiepiſcopatûs honorem aſſumptum anno 1161, maximè verò eâ, quæ viſitur in Chartulario Nicaſiano pro villa de Nongento, ubi annus 1164. tertius ſui Præſulatûs certiſſimè notatur.

Inito fœdere Ludovicum VII. inter & Henricum *Angliæ Regem menſe Julio, actum de Alexandro recipiendo, apud Bellovacum, & Victore Pſeudopapa, aliàs Octaviano, anathemate percutiendo ab utriuſque nationis Epiſcopis. At Friderico prædicti Victoris partes fovente, & Italiâ militibus ſchiſmaticis pæne occupatâ, Alexander in Franciam, commune ſummorum Pontificum refugium, venire compulſus eſt, ſicque è Campania Italica in Gallias navigans Genuam applicuit anno 1162. inde Magalonam pervenit, & Montempeſſulanum tranſiens, ab ingenti Prælatorum multitudine cum gaudio ſuſceptus eſt. Mox ſtatuit nonnullos è Cardinalibus, qui aderant in ſuo comitatu, ad Regem deſtinare, qui ſuo nomine eum ſalutarent; mutato tamen conſilio, provinciam hanc Henrico Remenſi, qui ad eum venerat, Epiſcopo Lingonenſi, & Silvanectenſi demandavit, Regémque ſuis litteris orat, ut fidem illis tanquam ab eo ſpecialiter miſſis adhibeat.

Interea loci Fridericus videns omnes Orthodoxos Reges, & Principes Alexandro reverentiam exhibere, timuit ne, eo prævalente, Germani ab eo deficerent, & Imperio caderet; unde Regi Francorum, doli neſcio, pacis autem Eccleſiæ cupidiſſimo, per Comitem Trecenſem callidè mandat, ut ambo convenirent apud Avenionem (alij Divionem ſcribunt) in confinio Imperij & Regni: & ipſe quidem ſecum eò deduceret Octavianum, Rex autem Alexandrum; & ſic congregatæ in unum ibidem Eccleſiæ, Gallicana, Italica, & Teutonica de utroque decernerent quod rectius & utilius videretur. At Henricus Remenſis Archiepiſcopus, audito quòd Ludovicus Rex aures præberet ſuggeſtis incantationibus per Comitem Trecarum, prædictæ unioni, ſeu colloquio generosè obſtitit; eóque illuſtrius Romanæ Eccleſiæ præbuit obſequium, quòd Rex, & Imperator in eo colloquio aliquid forſan ſtatuiſſent in diſpendium veri ſucceſſoris S. Petri. Epiſtola autem Henrici ſic ſe habet.

Reverendo D. & fratri ſuo Ludovico Dei gratiâ Francorum Regi, Henricus Remorum dictus Archiepiſcopus ſalutem.

Apud Andrea du Cheſne tomo 4. pag. 176.

„ VEhementer admiramur, & vehementiùs perturbamur in his, quæ „ ſignificata ſunt nobis, Comitem ſcilicet Henricum ſacramenta, „ firmiſſimáſque ſecuritates ex parte veſtra, ſicut dicitur, Imperatori dediſſe; quòd illum Octavianum generaliter cum Eccleſia Gallicana in „ Apoſtolicum debeatis recipere: à quo verò nobis hoc ſit ſignificatum, „ nec habemus, nec debemus vobis intimare. Sit in hoc tantæ neceſſitatis „ articulo circumſpecta veſtra diſcretio, ne per filios tenebrarum innocentia veſtra tam animæ, quàm corporis miſerabile patiatur naufra„ gium. Valete.

Robertus de Monte eiuſdē colloquij meminit ad an. 1163.

Friderici epiſtola, quam Henricus ſtatim intexit, ſuppreſſo nomine Præſulis ad quem mittitur, alterius colloquij meminit, quod cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Patribus Orthodoxis, ac viris religioſis, Baronibus, & univerſis utriuſque Regni Principibus IV. Cal. Sept. die ſcilicet Decollationis S. Johannis Baptiſtæ, ſuper fluvium Saonam in Epiſcopatu Biſuntino,

Biſuntino, pro ſopiendo ſchiſmate, jurgiiſque finiendis fieri debebat: at æquè irritum fuit ac prius; repentè ſiquidem mutato conſilio propter Octaviani contumaciam, Principes infecto negotio ad propria redierunt. Sic igitur Deus, in cujus manu cor Regis eſt, Ludovici animum aliò flexit, fratris Remenſis Archiepiſcopi induſtriâ, pactóque paullo poſt fœdere cum Anglo, ambo Reges ſuper fluvium Ligerim convenientes Alexandrum Papam honore congruo ſuſceperunt, ac perfuncti ſtratorum officio, pedites dextrâ, lævâque frenum equi ipſius tenentes, eum uſque ad præparatum habitaculum perduxerunt. HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1162.

Vaſſeburgus de Alexandri adventu in Galliam diſſerens, refert ab eo tria diverſis in locis indicta fuiſſe Concilia, quamvis doctiſſimus Spondanus unum dumtaxat, Turonenſe ſcilicet, retulerit; primum apud Clarummontem in Arvernia, ubi Fridericus & Pſeudopapa excommunicati, Turonis ſecundum pro reformatione Cleri; tertium Remis ubi, Chriſtianorum rebus in arctum redactis in Palæſtina, actum de ſuppetijs ferendis, & collecta per totam Europam facienda, vectigali à Rege ob id impoſito, * quilibet tam Nobilis, quàm Clericus per quatuor annos ex viginti ſolidis annui reditus unum pendere tenebatur. Thomas Leodienſis de hoc pariter Concilio Remis habito verba faciens, tradit Cononem Abbatem ſancti Vitoni Virdunenſis aliquando poſt Papam, Cardinales, ac Epiſcopos in conſiſtorium tardiùs adveniſſe, nulláque ſede reperta, quæ vacua eſſet, humi cubâſſe, quem cùm ſummus Pontifex ex eminentiori loco advertiſſet, publicè faſſus eſt ex Gallicis Præſulibus unum eſſe, cui plurimum deberet; juſſitque in ſignum honoris, ſellam pontificalem, quâ ordinariè ferebatur, ipſi præſentari, cum ſumma totius conſeſſus admiratione. Sanctus Thomas Cantuarienſis extorris patriâ, huic quoque Concilio interfuiſſe legitur, ac Remis manſiſſe per aliquot menſes, ubi & Capellam Virgini Deiparæ in clauſtro ſancti Nicaſij conſecravit, quæ ob tanti viri nomen magno deinceps in pretio ab Aſcetis habita eſt, & noſtro etiam tempore habebatur. *An.* 1163.

* quo.

Probabile eſt Xenodochij majoris Sorores mnemoſyni loco cingulum ab eo, eum ægrotos viſitaret, accepiſſe: Rex illi ſodalibúſque ſuis neceſſaria ſupeditavit, quamdiu intra fines Regni morati ſunt, ſicque ſol ipſe ab Anglia turpiter avulſus, Franciæ illuxit ſuæ ſanctitatis radio; diſcipulorúmque ſuorum ſapientiæ & eruditionis luce; ex quibus quidam Remenſis urbis dulcedine delectati, tædium ſuæ proſcriptionis ac exſilij nonnihil lenierunt: inter quos Radulfus memoratur majoris Eccleſiæ Decanus, & Johannes Sareſberienſis nationis Anglicæ jubar longè refulgens. Ea enim erat Henrici Archiepiſcopi in viros doctos propenſio, & liberalitas, ut quos fovere poterat, apud ſe retineret, ſubſidio eis collato ad decus & ornamentum ſuæ Eccleſiæ: unde per id quoque tempus Galterum inſignem Vatem ex burgo Caſtellionenſi ad ſe evocavit ut Rhetoricam Remis profiteretur, cujus meminit Sareſberienſis epiſtolâ ad Epiſcopum Pictavienſem his verbis: ***Litterarum latori injunctum eſt, ut apud dominum Epiſcopum gerat negotium M. Galteri Clerici domini Remenſis, pro recuperandis libris, quos idem G. Magiſtro Helia commendaverat.*** Tum alludens ad vetus vocabulum DUROCORTORUM, quo Remorum urbs antiquitus vocabatur, hæc addit: ***Si neſcitis, Belgica ſecunda, qua modò Remorum dicitur, in antiquis hiſtorijs provincia*** * DUROCORDUM ***appellatur, licèt, habita contemplatione quorumdam, poſſit Mellicordum nuncupari.***

Lege Bergerij de Antiquit. Remor lib 2. cap. 2. & 3.

Henrico Archiepiſcopo adhortante Atrebatium Pontifex Godeſcalcus annis jam grandis, & capitis doloribus graviter agitatus hoc anno infulas depoſuit, eóque extra propriæ diœceſis fines profecto, apud ſancti Martini Laudunenſis Præmonſtratenſes, unde priùs ad ſuſcipiendum Epiſcopatum

HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1164.

tum extractus fuerat, abdidit ſeſe: cui Andræas Ciſtercienſis Ordinis Antiſtes ſubrogatur. Paullo poſt idem Henricus Marcianas adveniens novo capulo ſacras B. Rictrudis reliquias impoſuit, Andræa Epiſcopo Præſule præſente, & totius viciniæ Abbatibus IV. Cal. Aug. anno 1164. ad eam celebritatem convocatis.

Octaviano Pſeudopapa è vivis ſublato apud Lucam civitatem, & Guidone Cremenſi à Schiſmaticis in locum ejus ſubrogato. qui Paſchalis III. dictus eſt, univerſus Clerus & populus Romanus legationem mittit in Galliam ad Alexandrum, pro accelerando ejus reditu in Urbem, ob Imperialium acerbas vexationes, quod ipſe præſtitit anno ſequenti, collectâ Galliarum Eccleſijs indictâ pro impenſis itineris. Celebrato itaque Senonis Paſchate, poſt feſtum Apoſtolorum pervenit ad Montempeſſulanum, Epiſcoporum ex pluribus Regnis ingenti numero comitante; inter quos Henricus Remenſis pars magna fuit, qui abeundo Petrum Abbatem ſancti Remigij Vicarium generalem in ſpiritualibus inſtituit, ex epiſtola 8. libri 1. quâ Regi Suecorum, Dncibus quoque, & Principibus ſeſe excuſat, quòd Fulconem Epiſcopum, Monachum quondam ſuum, ac in clauſtrali religione ab eo enutritum, apud ſe per aliquod tempus detinuerit, ob eam potiſſimùm cauſam, quòd cum domino Archiepiſcopo Remenſi Romam pergens ipſi Petro Abbati officium ſuum ſupplere commiſerit, neque in dedicatione Eccleſiarum, vel in ordinatione Clericorum, aut in Confirmatione Chriſtianorum Abbatis aſſurgat dignitas, per ipſum implevit, quod per ſe non poterat.

Fulco hic Eſtonum fuit Epiſcopus qui Suecia tum Regno adhærebant.

Scripſit idem Abbas Magiſtro Johanni Cancellario & R...... Cantori Compendienſi, & quibuſdam alijs qui Henricum comitabantur, intimans ſe valde ſollicitum eſſe de ipſius reditu: ***Tam ſedula***, inquit, ***dilectiſſimi domini mei Archiepiſcopi in pectore meo viget memoria, ut non ſolùm vigilans, ſed etiam dormiens frequentiſſima viſione, & allocutione fruar de abſente, quod modò non poſſum de præſente.*** Videns verò cives Remenſes, ex abſentia Archiepiſcopi, neſcio quid moliri de novo, multáſque in urbe turbas excitare, reſcripſit ad eum, nt ſuum ad diœceſim, provinciámque ſuam reditum maturaret, hac epiſtola quæ eſt quarta decima lib. 1.

Lib. 6. Epiſt. 7.

Venerabili domino & Patri cariſſimo Frater Petrus humilis Abbas ſancti Remigij, ſeipſum devotiſſimè. Cùm ſemper præſentia veſtra nobis & toti provinciæ Remenſi neceſſaria ſit, quia nunc ſolitò increverunt, & intumeſcunt tribulationes, quæ circumdederunt nos, omnino poſtulantes rogamus ne moram faciatis redire ad nos. In abſentia enim veſtra cornua ſibi aſſumunt inimici veſtri & noſtri, adeo ut non ſit pax ingredienti vel egredienti. Indifferenter ingrediuntur rapere, vaſtare, & devorare omnia, in quibus manus injicere poſſunt, Monacho, Clerico, laïco, pauperi, viduæ, nullíque conditionis miſeriæ parcunt. Placeat igitur, Pater amantiſſime, ſollicitudini veſtræ inclinare animam neceſſitatibus & anguſtijs terræ veſtræ, quæ clamat ad vos, & poſt vos.

Incertum an ibi de Primoribus Communia Remenſis loquatur, an vero de vexationibus à Guiſcardo Comite de Roceio in Eccleſias illatis de quibus epiſt. 3. lib. 6.

Ceterùm Henricus redux à Montepeſſulano gratulatorias recepit Alexandri III. litteras pro exhibito ſibi à provinciæ Remenſis Epiſcopis obſequio, quibus & hos honorabiles Fratres, & immobiles Eccleſiæ columnas nuncupat, certóſque reddit ſui advéntûs cum maxima totius populi Romani, & Senatorum gratulatione, & reverentia in Urbem IX. Cal. Decem. Has videſis apud doctiſſimum Dacherium ſpicil. tomo v. pag. 572.

Henricus

Henricus civium Remenſium Communiam, Canonicorúmque libertates infringere ſatagit. Alexandri reſcriptum pro Canonicis. Scholarium Burgi ſancti Remigij privilegia. Populicani hæretici è Flandria pulſi.

CAPUT III.

TUMULTUS exorti ob recèns erectas Communias in immenſum ubique ſic excreverant, ut ſæpius ad ſanguinis effuſionem uſque perventum ſit, & quidem Regis præcepto juſtiùs nihil, & ad publicam utilitatem accommodatiùs videbatur; ſi conceſſæ auctoritatis limites Scabini non exceſſiſſent: at freti conditione temporis, Pontificúmque diſcordiâ, pluribus in locis veriti non ſunt eccleſiaſticæ libertati violenter manum injicere, ac profanæ ditioni ſubjicere Sacerdotium.

Vidimus ſupra quid Lauduni actum ſit à Communiæ fautoribus, qui Ualdricum Epiſcopum in ipſius Eccleſiæ gremio fœdè trucidârunt, ob id quoque Aurelijs regia auctoritas in diſcrimen adducta eſt, apud Senones populi furor eò prorupit, ut inter diſtrictos enſes B. Petri Abbas diſcordiam ſedaturus, ſeſe proripiens occubuent, & ex epiſtola Balduini Noviomenſis Epiſcopi ad Ludovicum VII. patet Regem ab eo exoratum, ut aliquos è ſuis Noviomum mitteret, ne jus Epiſcopi violentiâ Communiæ periclitaretur, & juſtitia etiam ipſorum burgenſium in nullo gravaretur: timebat enim, inquit, populi multitudinem.

Hi verò motus eò graviores ijs in urbibus, quò aliquis eſſet impedimento, apud Remenſes tandem efferbuêre, nec ſemel itum ad arma, quibus commota, & concuſſa civitas, donec Communia perfectè ſtabiliretur. Enimverò Scabinis excedentibus tenorem regij privilegij, protectionémque omnibus promiſcuè, ac ſine delectu offerentibus, ijs quoque qui jurifdictioni Eccleſiæ ſubdebantur, Henricus horum molitioni, tum ex debito officij, tum ex officiariorum, qui ab his premebantur querelâ, obnitendum cenſuit. Sed ut quanto ſtudio, imo quàm acriter, ac ſeverè id factum ab eo, meliùs intelligatur, in medium adducenda ſunt verba Johannis Saresberienſis lugubrem reipublicæ ſtatum graphicè depingentis, eo prorſus tempore, quo hæc geſta ſunt; oblatam quoque à civibus ultro ſatisfactionem, eorum animos pro avita libertate tuenda, totiúſque rei ſeriem & exitum.

Domino Iohanni Pictavienſi Epiſcopo Iohannes Saresberienſis.

« Regnorum colliſiones, & terræ motus magni, & imminentium periculorum exitus, me calamum ſuſpendere diutiùs coegerunt, & commodiora ſcribendi tempora expectare: bellici namque tumultus æſtate fere tota ferventes intermeandi facultatem litterarum portitoribus præcluſerunt, & in Remenſi urbe orta ſeditio ſic turbavit provinciam, ut vix tutum fuerit ingredi, vel egredi civitatem. Conſpiraverant enim cives de Clericorum conſilio, & auxilio militum, nitentes contra Archiepiſcopum, qui novas quaſdam, indebitas & intolerabiles ſervitutes volebat imponere civitati; & Eccleſiarum turres & domos munitiores occupantes, officialibus & amicis Archiepiſcopi ejectis ab urbe, multas ei injurias intulerunt. « Et

Iohannes Saresberi. epiſt. 214.

HENRIC. L. ARCHIEP. *An.* 1164.

„ Et primò quidem ei omnem humilitatem exhibuerunt, parati duo „ millia librarum, ſicut multi teſtantur, conferre in ærarium ejus, dummodo eos jure tractaret, & legibus vivere pateretur, quibus Civitas „ continuè uſa eſt à tempore S. Remigij Francorum Apoſtoli. Adierant „ etiam Chriſtianiſſimum Regem, ſed nec per eum, rigorem Archiepiſcopi flectere potuerunt: confugerunt itaque ad Comitem Henricum, „ & ex ejus conſilio ceſſerunt Regi, quem Archiepiſcopus adduxerat, ut „ in brachio ejus contereret Civitatem. Rex autem dolens, ſed tamen „ fratris ſatisfaciens voluntati, circiter quinquaginta domos dirui fecit, & „ receſſit. Cives verò die tertia redierunt, & in ultionem dirutarum „ domuum funditus everterunt domos militum faventium Archiepiſcopo, „ Vicedomini ſcilicet ſui, & alterius qui in urbe geſſerat præfecturam: „ unde motus Archiepiſcopus Comitis Flandriæ imploravit auxilium, „ eúmque cum mille militibus adduxit Remis, ut cives perirent in ore „ gladij, aut redimendi, & torquendi conjicerentur in vincula. Sed illi „ præſentientes adventum Comitis iteratò ceſſerunt; ſic evacuantes urbem, „ ut Flandrenſes inediâ confecti vix unius diei, & noctis moram potuerint ſuſtinere: & quia Archiepiſcopus in receſſu eorum, cives ad propria „ redituros non dubitabat, per Comitem Robertum fratrem ſuum ignaris „ Flandrenſibus cum eis pacem fecit, acceptis quadringentis quinquaginta „ libris in recompenſationem damnorum, quæ ut multiplices injurias, & „ contumelias taceam, in quadruplum excreverant, concedens ut de „ cetero moribus utantur antiquis. Sic itaque damnoſam, & ignominioſam „ cum civibus faciens pacem, adhuc cum Clero exercet inimicitias, & „ ſe juri offerentes ercerct Eccleſias. Hæc apud nos.

Exterus hic Doctor, ac recens hoſpitio Remis exceptus, breviter quidem perſtringit quàm acerbè tumultuatum ſit ſub Henrico; at non ſatis aperit quænam eſſent indebitæ illæ ſervitutes, quas civibus imponere nitebatur, nec jura, ſeu conſuetudines quibus à tempore ſancti Remigij (imo ante Francorum Monarchiam, ut quidam volunt) uſos fuiſſe aſſerit. leges ſanè municipales habuiſſe haud abnuerim, de ijs licèt nuſquam meminerit Flodoardus; utrum autem eas primùm abrogare tentaverit Archiepiſcopus, ídque locum dederit diſſidio, non ſatis conſtat. Immo videtur potius in Communiæ principes potiſſimùm exarſiſſe, quòd ex abſentia ſua elati nimiùm ſibi arrogâſſent, gravamina ſuis inferendo, ut toties apud Regem Epiſcopi alij hoc tempore conqueſti ſunt, probátque ulterius Philippi reſcriptum ad Majores Communiarum totius provinciæ Remenſis. At Henricus novellæ Communionis inſtitutioni obviam iviſſe non contentus, ut alibi factitatum, veterem vivendi modum, ſeu conſuetudines, juxta quas Scabini jus dicebant, antiquare voluit; ut ijs ſublatis, cives omnino officiariorum ſuorum juriſdictioni ſubmitteret. Cùm autem reluctantes animos, totámque adversùm ſe commotam ſenſiſſet civitatem, coactus tandem eſt permittere, ut ſuis ipſi uti poſſint legibus, interdicta forſan ad tempus Scabinorum auctoritate, cùm Vuillelmus Cardinalis eos in charta ſtatim citanda reſtituerit.

Sic incipit: Philippus Dei gratiâ Francorum Rex Majoribus juratis Communiarum ſalutem. Quoniã moleſtum eſt nobis quòd vos gravamina ſæpius incurritis Clericos capiendo, &c Dati Compendij. *Vaſſorius in Hiſt. Noviom. pag. 387.*

Quòd verò in Clerum pariter, ſeu Canonicos exercuerit inimicitias, qui inito fœdere cum civibus conatui ejus obnitebantur, id accidiſſe puto ob privilegiorum infractionem, quibus conceſſa facultas illis erat excommunicandi, ſeu etiam abſolvendi eos, qui jura Capituli violâſſent, aut Clericorum bona invaſiſſent. Veriſimile enim eſt ejuſmodi privilegijs, ab Urbano II. confirmatis in jucundo ſuo adventu ſubſcribere noluiſſe, quòd non minùs dignitati archiepiſcopali ea adverſarentur, quàm Scabinorum ob Communiam aucta juriſdictio ditioni ſuæ temporali, cui tam acriter obſtiterat. Exſtant Alexandri epiſtolæ ad prædictum Archie-

Archiepiſcopum pro ſopiendis ejuſmodi querelis, quas hîc ſubnectere profuturum jndicavi. Henric. I. Archiep. An. 1164

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Henrico Archiepiſcopo: ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

« Quanto majori dignitate, & nobilitate ſanguinis præemines, tanto te decet ſubditis tuis magis mitem, & benevolum exhibere, & ad hoc inter cetera ſtudia tua ſtudio totius attentionis intendere; ut ſubditos tuos manſuetè videaris, & benignè tractare. Accepimus autem ex parte dilectorum Filiorum noſtrorum Canonicorum Eccleſiæ tuæ, quòd tu eos durè nimis, & graviter tractas, ultra modum in ipſos manum tuam gravâſti, & ad eorum gravamen Kariſſimum in Chriſto Filium noſtrum illuſtrem Francorum Regem fratrem tuum, quod te prorſus dedecuit, provocâſti, in hoc minùs, quàm decuerit, libertati eccleſiaſticæ providens, nec conſiderans, vel attendens quantum eidem Eccleſiæ in poſterum poterit eſſe damnoſum, qnod per eundem Regem, præter gravamen tuum, præfatam Eccleſiam gravari feciſti. Si enim ſupradictus Rex, qui ita Catholicus & Chriſtianiſſimus eſt, & eccleſiaſticæ libertatis amator, in bona ipſius Eccleſiæ manum extendit, heredes ejus, qui non ita erunt fortè amatores eccleſiaſticæ libertatis, eandem & alias Eccleſias Regni facti hujus exemplo committere poterunt graviora: quòd ſi fortè (quod abſit) contingeret, tibi in ſalutis perpetuæ detrimentum non immerito proveniret. Quoniam igitur eum univerſis ſubditis tuis, & præſertim cum Clericis cathedralis Eccleſiæ, te decet pacem, & concordiam habere, & obtentu potentiæ, & nobilitatis tuæ ab eorum gravaminibus propenſiùs abſtinere, cùm in omni certamine, ille qui plus poteſt, etiam ſi injuriam ſuſtineat, facere videatur. Fraternitatem tuam monemus, mandamus, atqne præcipimus quatenus ad teipſum redeas, quid providentiam tuam, & nobilitatem deceat diligenter attendas, & ſupradictos Canonicos paterna caritate diligas, & honores, & apud eundem Regem efficere ſatagas, ut eis gratiam ſuam & ablata omnia clementer reſtituat: ita te circa ipſos & univerſos ſubditos tuos benignum & munificum exhibeas, quòd plùs videans diligi quàm timeri; non enim ſine derogatione famæ tuæ prædicta & Eccleſia, & Canonici gravamen tuum, vel injuriam ſubſtinebunt, & inter te & ipſos durabit, &c. »

Illuſtri Francorum Regi Ludovico, Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei: ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

« Inter alia pietatis opera quibus magnitudo regiæ ſerenitatis invigilat, hoc eſt quod ad cumulum ſempiternæ mercedis, & æternæ laudis gloriam copioſius tibi proveniet, quòd eccleſiaſticam libertatem ſicut Chriſtianiſſimus Rex, & Catholicus Princeps præ ceteris Regibus, & Principibus orbis auges propenſiùs, & conſervas, & pro eccleſiaſtico ſtatu ſervando ſollicitus, & ſtudioſus exſiſtis. Unde decet regiam prudentiam tuam pium, & commendabile opus indefeſſa cura & ſollicitudine votivis cordis affectibus imitari, nec ab eo aliquorum ſnggeſtionibus aliquo tempore retrahi, quod tibi & ſempiternam ſalutem procul dubio præparat, & ubique terrarum famæ tui glorioſi nominis tribuit incrementum. »

« Accepimus autem quòd occaſione ſumpta ex diſcordia, quæ inter venerabilem Fratrem noſtrum Archiepiſcopum, & devotos filios noſtros Canonicos Remenſes naſcitur eſſe ſuborta, ab eiſdem Canonicis quædam contra ſolitum exegiſti, quæ quoniam tibi negârunt, tu adversùs eos indignatus »

HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1164.

» cis, & Eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones quaſdam pro voluntate propria ſubſtraxiſti. Quoniam igitur perſonam tuam ita ferventi caritate diligimus, quòd nihil aliquando vellemus committere unde merito poſſet per Deum, vel homines regiæ magnitudini derogari; Excellentiam tuam rogamus, monemus & exhortamur in Domino, atque in remiſſionem peccatorum injungimus, quatinus divinæ retributionis intuitu, & pro reverentia B. Petri & noſtra, nec non tuæ ſalutis obtentu eiſdem Canonicis gratiam, & amorem tuum clementer reſtituas, ablata omnia reddas, ad reformationem pacis inter eundem Archiepiſcopum & Canonicos diligenter intendas, prædictam Eccleſiam in ſua libertate conſerves; ut ſicut in Regno tuo eadem Eccleſia celebris, & ſollemnis habetur, pace gaudeat & tranquillitate. Indignum eſt ſi ....

Item epiſtola Petri Cardinalis ſanctæ Mariæ in Via-lata ad Henricum Archiepiſcopum de eadem re.

Hic Cardinalis erat patriâ Duacenſis & Legatus apoſtolicus ex Meyero ad an 1199 & Canonicus Remenſis.

Cariſſimo Patri ac domino Henrico Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopo ſuus Canonicus, & ſanctæ Mariæ in Via-lata Cardinalis Diaconus: ſalutem & ſinceram dilectionem.

» SI patri filius, domino ſuo Canonicus, ſi Archiepiſcopo Cardinalis loquitur, benigna aure ſuſcipiendum eſt quod ore benigno profertur. Quantum decori capitis, ſi membra ſibi ſubtrahuntur, tantum derogatur archiepiſcopali auctoritati; ſi ſuus, cum quo mori & vivere deberet conventus diſſentiendo ab ea dividitur; quod contigiſſe plurimùm doleo, & ne in peiorem vergat exitum, admodum expaveſco. Sicut enim parvæ res concordiâ creſcunt, ſic magnæ diſcordia dilabuntur: Remenſis enim Eccleſia ſperans exaltari, regiam prolem elegit, nunc autem depreſſa, regiam molem ingruere ſibi ſentit.

» Conſuetudines enim ſuas, quas vos credo ſervare promiſiſtis, ſibi violari, maximè in abſolvendis ſuis excommunicatis * nunc facta ſibi ſatisfactione lacrimabiliter gemit. Unde, Pater pie, provolutus pedibus Sanctitatis veſtræ MAJESTATEM VESTRAM exoro; ut convocatis Suffraganeis veſtris, diſcordiam amicabili compoſitione ſopiri ſtudeatis: plùs enim valet compoſitio cum parvis expenſis amicabilis, quàm cum multo diſpendio ſententia lacrimabilis; hæc generat pacem & dilectionem, illa diſcordiam & odium. Si diffidetis à conventu veſtro, à vobis ipſi diffidetis, ſunt enim pars veſtri, nec totus, & integer ſine ipſis eſſe valetis. Inde eſt quòd ſine ſuorum Clericorum conniventia quemquam Epiſcopum judicare, ligare, vel ſolvere, ſine eorum miniſterio ſacrificare; ut ſic unitas ſervetur Eccleſiæ, ſacrorum Canonum inhibet auctoritas.

* *ſ.* nulla.

Nota.

Promiſerat Archiepiſcop' ſe conſuetudines Eccleſiæ ſervaturum.

Quis diſcordiæ finis fuerit, non comperi, videtur tamen Henricus, Cardinalis acquieviſſe conſilio, ex epiſtola ad Henricum Sueſſionenſem Epiſcopum, quâ mandat & præcipit; ut remota omni occaſione ei occurrat apud Belvacum, inſtanti Sabbato poſt feſtum ſancti Johannis Baptiſtæ, quò ſequenti Dominica de negotijs ad ſe, Eccleſiámque ſuam pertinentibus tractare poſſint. Hiſce needum bene ſopitis ſimultatibus, alia exarſit controverſia tam Remis, quàm Cathalauni, pro regimine ſcholarum. Alexander ex relatione ſibi tranſmiſſa ab Abbate ſancti Petri-de-montibus, quòd Magiſter ſcholarum Cathalaunenſis Eccleſiæ in terra dicti Abbatis ſibi magiſterium vendicaret, mandat Remorum Archiepiſcopo; cùm ſcientia litterarum ſit donum Dei, tam Abbati, quàm Magiſtro ſcholarum præcipiat, ne aliquem probum & litteratum virum regere ſcholas in civitate, vel ſuburbijs, ubi voluerit, aliqua ratione prohibeat. ***Non enim,*** inquit, ***venale debet exponi, quod munere gratiæ cæleſtis acquiritur, &c.***

Pro regimine ſcholarum diſcordia.

Longè gravior ſuborta eſt commotio inter ſcholares, & Preſbyterum quendam in Burgo ſancti Remigij; cùm enim hic die Dominica coram Clericis & laïcis poſtpoſitâ modeſtiâ clericali choreas duceret, ſcholaribus ipſis eundem Preſbyterum exinde increpantibus, & deridentibus, idem furore & impetu oſtium & feneſtras ſcholarum auſu temerario fregit, & in quoſdam ex ipſis ſcholaribus violentas manus injecit, ijſque non contentus, abſque conſcientia Archiepiſcopi, & Officialium ſuorum, in ipſos non citatos, nec confeſſos, proximè ſequenti die excommunicationis ſententiam promulgavit, quam Archiepiſcopus fecit, ut debuit, relaxari. Re ad ſummum Pontificem ſtudio ſcholarium devoluta, quòd aſſererent libertatem habere, ut nullus in eos manus injiciat, aut eccleſiaſticam ſententiam audeat proferre, donec coram Magiſtro ſuo juſtitiæ ſtare voluerint, idem Pontifex per apoſtolica ſcripta Abbati S. Remigij, & Fulconi Decano Remenſi mandavit, ut partibus ante eorum præſentiam convocatis, veritatem ſtudioſiùs inquirant, prohibeántque, ne quis prædictos ſcholares contra eorum libertatem moleſtare audeat, quamdiu Magiſtro ſuo parati fuerint obedire, &c.

Ceterùm ex prædictis Alexandri litteris, Eccleſiarúmque Tabulario patet Epiſcopos per id tempus ordinarios Officiales conſtituiſſe pro cauſis tam civilibus, quàm eccleſiaſticis terminandis, approbandiſque emptionibus, vel donationibus ſigillo particulari; cùm perſonaliter antea huic rei incumberent, aſſiſtentibus pari gradu Dignitatibus majoris Eccleſiæ, diœceſeos Abbatibus ſpecialiter ad id vocatis, aut in comitatu, vel palatio archiepiſcopali caſu repertis, ut chartæ ſubindicant. Litibus igitur in immenſum pullulantibus partium dexteritate, ac ſtudio Clericorum, qui juri canonico dabant operam, Epiſcopis quoque aliò intentis, cura hæc quibuſdam Canoniſtis è Clero committenda fuit, quod Remis incœpiſſe ſub Henrico, cujus hiſtoriam teximus, probant Alexandri III, epiſtolæ, octava præſertim ad Epiſcopum Silvanectenſem, & Abbatem ſancti Medardi, ubi agitur de reſtitutione quorumdam bonorum facta Monaſterio S. Remigij, judicio Remenſis Eccleſiæ. Item quintadecima docet Preſbyterum, qui ſcholares Burgi ſancti Remigij excommunicârat, id feciſſe abſque conſcientia venerabilis Archiepiſcopi & Officialium ſuorum. Quinquageſima fit mentio Curiæ archiepiſcopalis, ex qua ad audientiam ſummi Pontificis quidam appellaverat, remiſſúſque eſt ad Judices delegatos; ut ab initio ſollemne fuit. Cùm autem ex Epiſcopis provinciæ ad audientiam Remenſis Archiepiſcopi provocabatur, & hoc coram Officialibus, ut epiſtolâ quartâ decimâ Stephani Tornacenſis habetur, aut quidpiam ab his geſtum, metropolitana auctoritate confirmandum erat. Officiales initialia hæc verba ſuis litteris apponebant Magister Matthæus. Guido V. G. Officiales Remenses, *Iudices metropolitani.* Vel ad cauſas provinciæ. *Vniverſis præſentes litteras inſpecturis. Noverint univerſi nos anno. . . . . . . vidiſſe, & legiſſe litteras ſigillatas talis Epiſcopi, non cancellatas, non abolitas, nec in aliqua parte ſui vitiatas quarum tenor talis eſt, &c.* Vocantur alicubi *clariſſimi ſpectabiléſque Patres, domini Officiales:* duo enim erant pro litibus finiendis cum Promotore, ut hactenus ſunt & fuerunt, habentque caput cervi impreſſum in ſigillo, quòd Officialitatis auditorium eſſet in area ubi Cervus æneus ſuppedaneo lapideo impoſitus ſtabat. Petrus Bleſenſis, Officialis munus deſcribit epiſtolâ 25. ad Officialem Carnotenſem, hortatúrque eum, ut ab hac litium officina egrediatur, tanquam de Vr Caldæorum, & de medio Babilonis, ob corruptelas quæ hac ætate in immenſum excreverant.

Patet etiam id ex epiſt. 14. & 74. prædicti Pontificis.

Officialiũ inſtitutio fecit ut Abbates & Dignitates cathedralis Eccleſiæ Archiepiſcoporum decretis ampliùs non ſubſcripſerint nec horum litteris annum Epiſcopatûs apponatur.

Henricus Flandriæ diœceſes viſitans Manichæorum hæreſis quoſdam ſectatores reperit tantâ veſaniâ elatos, ut ſe ſordium omnino expertes exiſtimarent,

HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1167.

exiſtimarent, cùm re vera eſſent gravioribus vitiis conſpurcati. Hos primum monuit Archiepiſcopus ad Eccleſiæ gremium redire, ne altiùs iniquitas radices ageret, eo autem nihil proficiente, & à cenſuris ejuſdem, quibus tandem in eos uſus eſt, ad Sedem apoſtolicam proclamantibus, Ludovicus Rex Alexandrum, ne audirentur, deprecatus eſt hac epiſtolâ, quam ex Andræa du Cheſne hauſimus.

Sanctiſſimo Patri & Domino Alexandro Dei gratiâ ſummo Pontifici, Ludovicus eâdem gratiâ Francorum Rex: ſalutem & debitam reverentiam.

De his Populicanis Chronicon Antiſſ. loquitur ad an. 1198.

„ ARchiepiſcopus Remenſis H. frater meus nuper in Flandriarum „ terram profectus, ibi invenit homines depravatos, erroris peſſimi „ ſectatores, in Manichæorum lapſos hæreſim, qui vulgò Populicani vo„ cantur, & per quaſdam obſervationes, quas habent, meliores apparent, „ quàm ſint, & ſi fortè proſperati fuerint diſpendium magnum erit noſtræ „ Fidei, præſertim in partibus illis, ubi iniquitas pullulavit, & radices al„ tiùs fixit. Si voluiſſet Archiepiſcopus ſolummodò ut parceret iniquis iſtis, „ & toleraret pravitatem hanc, pro hujuſmodi redemptione habuiſſet pecu„ niam magnam nominatam, videlicet ſexcentas argenti marcas: quia apud „ eum non patebat illis refugium, proclamaverunt ad audientiam veſtram; „ ſed rem tam venenoſam, tam pernitioſam attendat diligentiùs ſapientia „ veſtra, & velitis, ut tanta peſtis potiùs evellatur, quàm pullulet. Pre„ camur itáque attentiùs pro honore Fidei Chriſtianæ, ut ex conſilio Ar„ chiepiſcopi cariſſimi Filij veſtri rem provenire ſinatis, ut illi ſcilicet de„ ſtruantur, qui contra Deum eriguntur, &c.

Ex his quæ tanto ſtudio fiebant à Remenſi Archiepiſcopo ſummus Pontifex exhilaratus, alia quædam poſtmodum diſcretioni ejus, ac ſapientiæ commiſit; ut ſcilicet de regimine ſcholarum Pariſienſium ordinaret cum Vvillelmo Senonenſi, epiſtolâ 18. Ut Cameracenſis Electi interemptores publicè accenſis candelis denunciaret, epiſt. 15. Cúmque ob aliquod crimen admiſſum interdicto terram cujuſdam Belvacenſis diœceſeos ſubjeciſſet, ac Ludovicus Rex pro eo ſolvendo ad ſummum Pontificem reſcripſiſſet, deprecatorias ad Archiepiſcopum litteras priùs mittendas cenſuit, nihilque circa interdicti relaxationem agendum; donec in curia ejus, vel Belvacenſis Epiſcopi, cauſa finem debitum ſortiretur: *Aliter enim minùs honeſtum eſſet*, inquiens, *ut ſententiam à tanto viro canonicè promulgatam, ſi id ei grave eſt, ſine conſcientia ejus facilè ſolveremus.*

Multum præterea ſollicitudinis, & curæ impendit idem Archiepiſcopus pro Hugone Sueſſionenſi Epiſcopo Regis Ludovici Cancellario adversùs malevolos, qui præclarum hoc munus invidebant. At irritæ preces ejus fuerunt apud Alexandrum pro regulari Canonico, qui Canonicatum ſæcularem in Eccleſia Noviomenſi propenſiùs ambiebat, ut ex ſequenti Pontificis reſcripto patebit, quod Vaſſorio debemus.

* *Hoc anno Henricus Archiepiſc. Remigianos immunes reddidit & abſolvit a conrvtio, quod se exhibere tenebantur diebus Natalis & Tranſlationis S. Remigij & à Freſcengiis, modò ei ſolverent & ſucceſſoribus ſuis quinquaginta ſolidos*, Remenſis monetæ. FRISINGAE. *autem dicebantur porcelli majores, nondum juſto incrementis. Vide lib. iv. Capitular. cap 33. & P. Pithæum in Gloſſar.*

Non arandum in bove & aſino.

Deut. 22. B. 10.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei venerabili Fratri Henrico Rem. Archiep. ſalutem & apoſtolicam benedict.

„ DEvotionis & ſinceritatis tuæ litteras, quas nobis pro dilecto filio „ noſtro Drogone ſcripſiſti, benignæ mentis affectione ſuſcepimus, &

& eas curavimus diligenter audire. Verùm ſuper negotio illo, de “ HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1167.
quo nos rogâſti, nihil aliud tuæ prudentiæ reſpondemus, niſi quod “
bonæ memoriæ. B. quondam Noviomenſi Epiſcopo exinde jampridem “
meminimus reſpondiſſe, etſi nuntij ejus litteras noſtras nollent deferre. “
Licèt enim regulares ad Prælationes eccleſiaſticas aſſumptos perſæpe “
vidimus, numquam tamen legimus, vel à quoquam audivimus, quod “
de regulari Canonico quiſquam fuerit ſæcularis effectus. Quare ſi pre- “ *Canonicus regularis ſæcularis fieri non debet.*
cibus tuis in hac parte non acquievimus, quoniam ſalva Eccleſiæ “
honeſtate, id non potuimus efficere, grave non debes, vel moleſtum “
habere, aut inde quoquo modo turbari, cùm ſcriptum ſit: *Nemo* “ *Luc. ix. v. 62.*
mittens manum ſuam ad aratrum, & aſpiciens retro aptus eſt regno Dei; “
Et uxor Loth quia reſpexit retro, in ſalem, ut condiat, legitur “
converſa fuiſſe. Tu ergo præfatum Drogonem diligentiùs exhorteris, “
& omnino inducas; ut ad Clauſtrum ſuum celeriùs revertatur, & ibi- “
dem ſecundùm promiſſionem ſuam ſtudeat humiliter Domino deſer- “
vire: non enim nobis minùs grave, quàm tibi exſiſtit, quòd preces “
tuas ſicut vellemus, ſalvâ conſcientia noſtra, in hac parte non poſ- “
ſumus exaudire. Datum Beneventi VII. Id. Martij. “

Alexander rogatus à Guidone ſancti Nicaſij Remenſis Abbate, ut bona recèns Monaſterio ſuo conceſſa, vel aquiſita, cum veteribus novo diplomate firmaret, non acquievit modò; ſed & privilegium eligendi Abbatem ſecundùm Regulam ſancti Benedicti, quod aliàs à ſummis Pontificibus conceſſum fuerat, cujus hic tenor eſt.

Alexander Epiſc. Servus ſervorũ Dei, dilectis Filijs Guidoni Abbati Monaſt. S. Nicaſij, ejúſque Fratrib⁹ tam præſentibus quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum.

Religioſam vitam eligentibus apoſtolicum convenit adeſſe præſidium “ *An.* 1168.
&c. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis, villam “
Sancti-Hilarij, ſicut Eccleſia veſtra quiete & ſine calumnia à centum “
quatuor annis noſcitur poſſediſſe cum manſo indominicato, terris adja- “
centibus, paſcuis & omnibus exitibus villæ, cum banno & Juſtitia, & “
ſedibus molendinorum, tam in villa, quàm extra villam, & curſu aquæ, “
& toto piſcatorio ab ..... ſione Montis-ſancti Remigij uſque ad lapideam “
metam Sancti-Hilarij verſus Sanctum-Martinum; quæ omnia ab omni “
humana calumnia, atque exactione liberrima GERVASIUS quondam “
Remenſis Archiepiſcopus à quibuſdam Militibus comparaverat, & Eccle- “ *Privilegium aliud Philippi ſupra relatum eſt.*
ſiæ ſancti Nicaſij perpetuo jure poſſidenda ſub auctoritate privilegij “
PHILIPPI quondam Regis Francorum contradidit. “

Caſam Eccleſiæ de Monte-ſancti-Remigij, decimam de Burignia- “
monte per manus Archiepiſcopi à Petro Milite de Arpi redempta *, “ *ſ. redemptã.
donum terræ vel nemoris, quod Petrus de Courtenay dedit ſancto “
Nicaſio pro matre ſua Helvide ad cenſum XII. denariorum ad Paſcha “
ſolvendum. Totam ſilvam à cultura Monachorum de Ham, uſque ad “
Perus, quam Petrus de Monte-cornuto dedit Eccleſiæ de Ham in die “
Dedicationis ejus Totam villam de Ham cum Eccleſia & molendino “
cum banno & Juſtitia, ſervis & ancillis, pratis, terris, ſilvis, & liberis “
exitibus ejuſdem villæ. Totam decimam de Arceis. Totam Eccleſiam “
de Clerum, & Capellaniam de Montecornuto. Eccleſiam de Lunis. Ca “
pellam de Sulmone. Eccleſiam de Curte-Monaſterij cum decimis de “
Nocumento. Eccleſiam de Villzeto cum tota decima, & uno manſo “
terræ arabilis. “

HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1168.

„ In Burgo Sancti-Nicaſij portagium, roagium, modiagium, ſextellagium „ & theonicum cum banno, & Juſtitia, & furno bannato, & novalia, quæ „ proprijs manibus, aut ſumptibus coluntur. Siquis, &c.

„ Ego Alexander catholicæ Eccleſiæ „ Epiſcopus.	Ego Hugo Diaconus Cardinalis, &c.
„ Ego Hubaldus Preſbyter Cardinalis.	Ego Conradus Moguntiæ Archiepiſcopus & Sabinenſis Epiſcopus.
„ Ego Ardilio Diaconus Cardinalis.	

„ Datum Beneventi per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi & Notarij „ VI. Id. Feb Indic. II. An. Incar. 1168. Pontificatûs verò Dom. Ale„ xandri Papæ III. anno decimo.

Goſvinus Aquicinctenſis Abbas.

Goſvino Aquicinctenſi Præſuli Remos per id tempus ad Henricum proficiſcenti id accidiſſe ferunt, quòd cùm unicus in crumena nummus eſſet (acceleratio enim plures accipiendi tempus præripuerat) eo egenti, ac ſtipem petenti erogato, alius in marſupio, Deo volente, repertus eſt, quo in alium pauperem erogato, alius atque alius ſemper ei divinitus ſufficitur, donec Remos perveniret. Idem Henricus nuntio poſtea accepto quòd prædictus Abbas in extremis laboraret, aliquem è ſuis Aquicinctum mittit, quò felicem à moriente precationem impetraret. Molanum conſule in Nat. IX. Octob. Sigebertum, Locrium, & alios.

Epiſtola ad Epiſcopũ Oxoníenſem.

Johannes Sareſberienſis de excommunicatione diſſerens, quam B. Thomas Cantuarienſis in Regem Angliæ inflixurus erat, ob libertates Eccleſiæ violenter ab eo temeratas, ait prædictum Thomam Sueſſionem profectum, quò B. Virginis, & S. Drauſij opem poſtularet, pro animi robore obtinendo adversùs pericula, quibus ſtrenuiter agendo ſeſe expoſiturus erat: imo & B. Gregorij Eccleſiæ Anglicanæ fundatoris, cujus reliquiæ Sueſſionis conſervantur. Sanctus ille Drauſius inter bellicoſos tantam ſui nominis famam obtinuerat; ut non modò Franci & Lotharingi, ſed & Burgundiones & Itali turmatim Sueſſionem adirent, juxta ſacellum ejus excubias acturi, hac fiducia quòd ipſius interceſſione ſtrenui ac invincibiles forent in bello. B. Thomas per tres dies continuos in Eccleſia dicta pernoctavit, tum Vezeliacum rediens, paratum ſe eſſe audacter profeſſus eſt, mille potiùs pati ſupplicia, quàm perverſæ Regis acquieſcere voluntati.

S. Drauſius à militibus invocatur.

Annualia Canonicatuum ſancti Simphoriani dat Henricus Sandionyſianis, Nundinas Remis iſtituit die Paſchatis, turres & Caſtella exſtruit ad latrocinia comprimenda, migrat anno M. C. LXXV.

CAPUT IV.

POST graviores ſuſcepti regiminis curas, Henricus in Urbem rediens animi ſui propenſionem erga Sandionyſianos Remenſes teſtari voluit, annualia eis præbendarum ſancti Simphoriani impertiendo, quæ à ſucceſſoribus ſuis, approbante ſummo Pontifice Alexandro, poſtmodum confirmata ſunt, ut ex chartis authenticis ſupra vidimus, patétque ex eorumdem Obituario, Idib. Novem. De ejuſmodi annualium origine tradunt moderni Auctores olim factitatum à Prælatis eccleſiaſticis, quod apud Reges, Principéſque laïcos quandóque dicitur uſurpatum. Ut enim hi à Comitibus, alijſque Regni beneficiarijs priorem annum annui reditus

Ex Obituario S. Dionyſij, Idibus Novẽ. Henricus Archiepiſcopus dedit nobis annualia S. Simphoriani.

HENRIC. I. ARCHIEP. An. 1170.

reditûs exigere poterant pro jure clientelæ; ſic illi à Canonicatus ſeu præbendas obtinentibus, quarum collatio ad eos integre ſpectabat, juſque illud non feudi, ſeu clientelæ; ſed annatæ, haud priùs nomine uſitato, ab eis nuncupatum. Annatæ enim dictæ, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, voce minus odioſa ſimoniæ labem occultantes; licèt variatio nominis, ut aiunt Juriſconſulti, non excuſet id, quod ſua natura malum eſt.

Cap. de Simoniâ.

Cùm igitur ejuſmodi annualium exactio turpitudine non vacaret, Remenſes Archiepiſcopi ab his abſtinendum rati, jus illud qualecumque Sandionyſianis ex eleemoſyna, & ad ſublevandam eorum egeſtatem aliorum Epiſcoporum exemplo transtulêre. Legimus ſiquidem annualia ſancti Petri Belvacenſis impertita Monaſterio ſancti Quintini anno 1126. alia item in favorem Abbatis ſancti Juſti, quæ ab Henrico, cùm adhuc Belvacenſis eſſet Epiſcopus, confirmata reperiuntur Pontificatûs ſui anno ſecundo, regni verò Ludovici VII. XXXIII. numerando ab ipſius inauguratione Remis facta.

Sic Theobaldus Epiſcopus Ambianenſis primum annum cujuſque præbendæ, ſeu Canonicatus vacantis per obitum, indulſit Abbati S. Martini ea conditione, ut ſingulis diebus per annum preces fierent pro anima defuncti Canonici. Item illuſtris Archiepiſcopus, ut nimiæ ſeveritatis notam ſpeciali gratitudine erga cives expungeret, ſtatuit nundinas inſtituere, quæ die Paſchatis inciperent, finirent verò ſequenti Dominica, externis mercatoribus ad eas frequentandas delinitis, tum ſpe lucri, tum Indulgentiarum, ac ſollemnitatis apparatu. Cúmque nundinæ prædictæ, ſeu feriæ ex vetuſtioribus Regni habeantur, celebrarique deberent juxta Eccleſiam ſancti Eligij, ut inde aliquid emolumenti leproſis cederet, chartam inſtitutionis hîc ſubjicere curavimus.

Hic Theobaldus auctor fuit ſacerdotalium præbendarum, quòd pauci tunc ad Sacerdotiũ promoverentur. ex Chron. Corbeienſi.

Henricus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, univerſis Dei Fidelibus tam præſentibus, quàm futuris in perpetuum.

Nundinæ Remis inſtitutæ incipientes à die Paſchatis.

An. 1170.

« Quoniam cùm è lapſu temporum labitur & memoria rerum geſtarum, ea quæ ad poſterorum memoriam volumus tranſmitti, litterarum apicibus facimus fideliter annotari. Sciant igitur & præſentes & futuri quòd infirmis Remenſibus paterna ſollicitudine providentes, & paterna compaſſione condéſcendentes conceſſimus gratiâ emolumenti ipſorum, ut nundinæ celebrentur per octo dies, id eſt à die Paſchæ uſque ad veſperam ſequentis Dominicæ ſingulis annis, juxta domum ipſorum extra civitatem Remenſem; ita quòd omnia emolumenta, quæ de nundinis illis proveniant, cedent in jus & proprietatem ipſorum & ſucceſſorum eorum, libere & quietè, excepto ſeſterlagio, banno, forisfactis, viatoria & ſanguine. Verumtamen ne reditus archiepiſcopales imminuiſſe videamur, ob hoc quòd mercatum agebatur Remis, infra præſcriptum terminum centum ſolidos Remenſis monetæ pro theloneo, & choagio, & decem pro cambitoribus noſtris ſolvent, & ſucceſſoribus noſtris ſingulis annis, in termino earumdem nundinarum; eo pacto quod mercatum non celebrabitur Remis infra præſcriptum terminum, niſi in illo loco nundinarum. Quod ut ratum permaneat, & à nullo hominum poſſit infringi, ſub aſſignatis teſtibus ſigilli noſtri impreſſione fecimus roborari.

Signum Philippi & Boſonis Archidiaconorum.	« Sig. Fulconis Decani, Gregorij Cantoris, Thomæ, Laurentij Preſbyter.
Signum Drogonis Præpoſiti.	« Sigillum Abbatis ſancti Dionyſij.

Signum

HENRIC. L. » Signum Petri Abbatis ſancti Martini Sparnacenſis. | Signum Raynoldi Cantoris Compendienſis & Canonici Remenſis.

ARCHIEP. An. 1170. » Actum Remis anno incarnati Verbi 1170. regnante Ludovico Francorum Rege fratre noſtro anno quadrageſimo. Archiepiſcopatus noſtri decimo.

Prædictam nundinarum inſtitutionem confirmat Alexander tertius.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis Fidelibus infirmis Fratribus juxta Remenſem civitatem commorantibus: ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

» Dignum eſt & conſonum rationi, ut qui circa omnes injunctæ nobis » diſpenſationis miniſterium exercere tenemur, neceſſitatibus veſtris » non debeamus deeſſe, quorum calamitatibus & continuis doloribus pater- » na mentis affectione compatimur, & ſubſidium quod cum Deo & juſti- » tia poſſumus, libenti animo impertamur. Ea propter dilecti Filij veſtris » juſtis poſtulationibus inclinati, & pietatis officio moti, domum veſtram » cùm omnibus quæ impræſentiarum rationabiliter poſſidet, aut in futurum » poterit adipiſci, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus. Præterea » nundinas, quas venerabilis Frater noſter Henricus Remenſis Archiepiſ- » copus ad utilitatem domûs veſtræ, juxta eam domum annuatim celebrari » conceſſit, & ſcripto ſuo confirmavit, ſcilicet à die Paſchæ, uſque ad » veſperas ſequentis Dominicæ, vobis & per vos domui veſtræ apoſtolica » auctoritate confirmamus. Prohibemus autem ut nullus audeat alicui ve- » nienti ad eaſdem nundinas, aut revertenti ab eis in perſona, vel rebus ſuis » moleſtiam, vel injuriam irrogare. Sanè novalium veſtrorum, & horum » quæ proprijs manibus, aut ſumptibus colitis de hortis veſtris, ac fructibus » arborum, & de nutrimentis animalium veſtrorum nullus à vobis deci- » mas præſumat exigere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum » liceat hanc paginam noſtræ protectionis infringere: ſi quis hoc attentare » præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli » Apoſtolorum eum ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ XII cal. Aug.

Et hæc nundinarum Paſchalium origo, ſive inſtitutionis cauſa primaria, quæ ut mercatorum frequentiâ celebriores redderentur, à Vvillelmo Henrici ſucceſſore venientibus ad eas Indulgentiæ conceſſæ ſunt anno 1177. Poſt-modum verò ob feſti dignitatem in alium diem & locum tranſlatas poſtea videbimus.

Regalem hanc magnificentiam excipit alia haud minoris providentiæ, quam erga eos exhibuit qui in vicinia Remenſis urbis morabantur. Nam cùm per id tempus fruteta, ſeu ſilvulæ ſanctum Baſolum inter & Vidulam prædatoribus præberent refugium, qui viatoribus Remos è Cathalauno proficiſcentibus clam parabant inſidias, nihil potiùs habuit Henricus, quàm domeſticæ ubi conſuluiſſet utilitati, homicidia, latrocinia, furta reſtringere, ſeu cohibere, pacem & tranquillitatem circa urbis ambitum perfectè ſtabilire. Sed ne quid ſimile de cetero auderent, armata hominum manu (quos præſtò ſemper habuit) turrim apud Septem-ſalices exſtruxit per Caſtellanum regendam, cui jura Banni, Juſtitiæ, molendinorum, ac piſcaturæ ab Aſcelino ſancti Baſoli Abbate accepta pro ſuo, ac militum ſtipendio impertivit, ut ex charta prædicti Monaſterij conſtare poteſt, quæ ſic incipit.

Turris apud Septem-ſalices ad latrocinia compeſcenda.

Ex Chartulario S. Baſoli.

An. 1171. » IN nomine ſanctæ Trinitatis. Henricus Dei gratiâ Remenſis Archie- » piſcopus. Quemadmodum peritus Medicus novis, & inexpertis langoribus

ribus ſanandis novas exquirit, & exhibere ſatagit medicinas: ita & vir diſ-" cretus, &c. Inde eſt quòd propulſatis inimicis Dei & Eccleſiæ, non ſine" magnis ſumptibus, & laboribus noſtris à finibus illis, qui ſunt circa Abba-" niani ſancti Baſoli, eò quòd ſupra modum gravarent, & præcipuè Eccle-" ſiam ſancti Baſoli, quæ vicinior erat; proinde deliberatione habita ad ipſos" perturbandos conſtruximus munitionem apud Septem-ſalices; & Abbas" Aſcelinus nomine, & Capitulum ſancti Baſoli unanimi conſenſu donave-" runt nobis bannum, Juſtitiam, viatoriam, & ſanguinem, & quicquid ha-" bebant ditionis apud Septem-ſalices. Commutaverunt autem nobiſcum" molendina, cenſus, & univerſos reditus, aquas, piſcationes, & mareſcum," uſque ad veterem calciatam, in qua molendina fuêre antiquitus, pro" decem libris Remenſis monetæ, & duodecim ſolidis, & quatuor modijs" frumenti, &c. Retinuerunt autem ſibi jus altaris, decimas, terragia, terras" proprias ad excolendum, corvatas, capitalitia hominum ſuorum, redem-" ptionem de matrimonijs præter licentiam eorum contractis, & revela-" tionem de homicidio, ſicut habuerunt ab antiquo, &c. "

Henricus L. Archiep. An. 1171.

Capitalitia.

De procuratione autem domini Regis, quam ei Remis facimus, ubi" ponunt portionem ſuam, quantum ſolebant ſolvere homines prædictæ villæ," tantum ſolvere tenebuntur. Nomina autem qui huic donationi & com-" mutationi interfuerunt eo ordine referuntur. "

Regiæ procuratio.

Johannes Remenſis Cancellarius, Galeranus, Lupellus Canonici Re-" menſes. Bernerus, Michaël Capellani noſtri: de Militibus verò Rogerus" Cathalaunenſis, Paganus, Valeranus, Hugo de Sillery, Albericus Deſcuret," Eurardus Seneſchallus noſter, Petrus Vicedominus & Acharinus filius" ejus, Renaldus de Betnivilla. "

Actum anno incarnati Verbi 1171. Archiepiſcopatûs noſtri decimo. Da-" tum Remis per manum Johannis Cancellarij. "

De munitionibus ab Henrico ædificatis vetus Chronicon à Sirmondo citatum hæc habet: *Anno 1177. Vuillelmus Senonenſis Archiepiſcopus à Clericis Remenſibus poſtulatus fuit, mortuo Henrico Ludovici Regis germano, qui per annos tredecim Remenſem Eccleſiam palatijs, turribus, & alijs munitionibus inſigniſſimè illuſtravit, Papa Alexandro aſſentiente, regendam ſuſcepit.* Irrepſit error in annum Pontificatûs Henrici, & obitûs ipſius, ut dicetur infra. Ex hoc tamen chronico, patet alia quædam caſtella ab eodem Archiepiſcopo conſtructa pro viatorum ſecuritate, & ut præſidia eſſent ruſticanis cultoribus, quæ certiores ſunt (ut fertur) Ducatûs Archiepiſcopalis appendices, per quas Ballivus præſertim jus dicit.

Auctus hoc anno legitur Canonicorum numerus Remis in Eccleſia beatorum Coſmæ & Damiani, cujus beatus meminit Remigius in prolixiori teſtamento, & nos lib. I. cap XXXV. Senio collapſam hanc Baſilicam à Remigianis Abbatibus reſtitutam fuiſſe, aut ſaltem duobus Canonicis inſtructam, qui divinæ pſalmodiæ inſiſterent, quædam produnt monumenta; at numerus hic cùm Eccleſiæ dignitati parum conſentaneus videretur, Petrus Abbas hunc, accedente ſui Capituli conſenſu, ex bonis Monaſterij duobus alijs auxit, hac charta quam ex Tabulario excerpſimus.

Canonici Eccleſiæ SS. Coſmæ & Damiani Remis à Remigianis Abbatibus inſtituti.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus-ſancti Amen, Ego Petrus Dei pa-" tientiâ ſancti Remigij Francorum Apoſtoli humilis Abbas univerſis in" perpetuum. Juxta nos anteceſſores noſtri in honore ſanctorum Coſmæ &" Damiani fundavêre Eccleſiam, plurimorum Sanctorum Reliquijs ornatam," & duobus Canonicis ad ſerviendum Deo ibidem conſtitutis duas præbendas" de menſa noſtra eiſdem aſſignantes, ſcilicet decem ſolidos utrique Cano-" nicorum, & tantum victualium, quantum unaquaque die in refectorio" noſtro uni Monacho exhibetur. Nos autem paucitatem Canonicorum &"

An. 1171.

HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1172.

„ loci reverentiam attendentes, augmentum divini obſequij deſiderantes,
„ freti exemplo venerabilis prædeceſſoris noſtri Herimari, qui in Ec-
„ cleſia ſancti Timothei duodecim præbendas inſtituit, duos alios Cano-
„ nicos, ex conſenſu totius Capituli noſtri, ſuperinſtituimus, & duas præ-
„ bendas per omnia ſimiles, ac prioribus conformes, nummis exceptis, eiſdem
„ aſſignavimus; & ne in poſterum id quod inſtituimus valeat refragari, ſigilli
„ noſtri impreſſione roboravimus anno incarnati Verbi 1171.

Herimarus S. Remigij Abbas Collegium duodecim Canonicorum in Eccleſia S. Timothei erigit.

Exactis pridem, ſeu veriùs ſuppreſſis Canonicis, quorum præbendulæ ad ſcaturiginem redierunt, Religioſi cujuſdam curæ eadem Eccleſia credita eſt, eámque Prioris titulo regebat Remigianus quidam anno 1560, cùm hæc, totiúſque loci ambitus Religioſis ſancti Franciſci de Paula ab eminentiſſimo Cardinale Lotharingo Abbate Commendatario collatus eſt, qui haud procul à veteri ſanctorum Martyrum Eccleſia quæ à paucis annis everſa eſt, novam Eccleſiam, clauſtrúmque erexerunt, ubi Dei obſequio ſuique Ordinis muneribus ſedulò dant operam cum animarum lucro, totiúſque diœceſis ſpirituali fructu & emolumento.

An. 1174.

Communia Laudunenſis.

Rogerus ex familia Comitum de Roſeto Laudunenſem Epiſcopatum adeptus eſt poſt Galterum de Mauritania, ac Remis conſecratus, ſimultates ſtatim exercuit cum civibus pro Communia, quam ipſi totis viribus, & cum vitæ diſpendio tuendam ſuſceperant (ut de facto contigit) nam plures ex illis in quodam conflictu, proprijs manibus Epiſcopi interierunt, unde propter hoc tam Romæ, quàm in Regis curia malè audijt, donec inſontem ſe eſſe probavit, juſſúque Pontificis ſacramento conteſtatus eſt coram tribus Epiſcopis neminem à ſe læſum, aut prædictam ſtragem accidiſſe pro tuenda Eccleſiæ libertate. Die igitur Meldis indicto in octava Chriſti Nativitatis, Rex acquievit rogatu Comitis Hannonienſis, ut purgaret ſe in præſentia Cameracenſis, Noviomenſis, & Atrebatenſis Epiſcoporum; re ut condictum erat peracta, in gratiam Regis redijt, ſeque poriſſimùm Hannonienſi obſtrictum ſentiens, ut par referret octoginta equitibus eum juvit in bello adverſus Comitem Lovanienſem poſt ſuſcepto.

Guiſius ad an. 1179.

Lis agebatur hoc eodem tempore in curia Henrici Archiepiſcopi à Vedaſtinis pro vindicando capite B. Jacobi Apoſtoli cognomento Majoris, quod Philippus Flandriæ Comes donandi ſtudio Arienſi Baſilicæ abſtulerat, de qua vide Locrium in Chronico ad annum 1174. Sanctus Bernardus ad-
1175. mirabili vitæ vir ſanctimoniâ pontificio canoniſmo refertur inter Cælites, ex Alberico: fiúntque alicubi apparitiones in Euchariſtia, hoſtia de loco ubi inſignis quædam acciderat, apud Branam adſervanda defertur per oppidi dominum, Chronicon Autiſſiodorenſe.

Tradit Vincentius Bellovacenſis Robertum Arienſem Præpoſitum in Comitatu Atrebatenſi fabri lignarij filium diœceſis Carnotenſis duos Epiſcopatus ſimul Atrebatenſem, & Tornacenſem rexiſſe, uſúmque ope dæmonis ad fortunam altiùs promovendam; cúmque in curia Comitis Flandriæ auctoritate polleret, rixas moviſſe in Henricum Archiepiſcopum,
1175. qui ſub Ludovico Rege rerum potiebatur in Gallia, ſed Jacobi Avenienſis incliti militis gladio Robertum occubuiſſe anno 1175. His concinit Meyerus qui ei Roberto Cameracenſem Epiſcopatum pariter collarum fuiſſe putat, additque hoc atroci facinore graviter permotos in Avenienſem Comites Flandrenſem & Hannonienſem poſſeſſiones ejus mox invaſiſſe; at paullo poſt redijt hic cum illis in gratiam, ſéque apud Henricum Remorum Pontificem de cæde Sacerdotis utcúmque purgavit.

Henrici obitus haud multò poſt contigit, quem Chronicon Sueſſionenſe anno 1174. Robertus de Monte 1174. Vincentius verò Bellovacenſis, Meyerus & Colvenerius ad annum 1175. remittunt. Sepultus jacet ante majus

altare

altare ſub alba ſepulcrali, cujus margines ubi ſculptum epitaphium abraſæ ſunt. Necrologium tamen Eccleſiæ cum pietatis encomio, exquiſitæ liberalitatis inſignia poſteritati commendat his verbis. HENRIC. I. ARCHIEP. *An.* 1176.

Die XIII. Novembris deceſſit HENRICUS *piæ recordationis*
ARCHIEPISCOPUS NOSTER,
magni LUDOVICI REGIS *filius quieſcit intus*,

Qui caſtrum quod Septem-ſalices nominatur Epiſcopio acquiſivit, Luminari Eccleſiæ cereos viginti quatuor addidit habentes ſingulos libras quatuor, exceptis quatuor, quorum duo ante corpora Sanctorum, duo ſuper altare jugiter ardere debent, & duabus libris ſinguli conſtare: plurima etiam ornamenta contulit, crucem ex gemmis conſtructam, pelvim argenteam, candelabra cum baculis, & centum libras ad emendos reditus.

Hoc eodem anno, quo Henricus Archiepiſcopus obijt, maxima fuit annonæ caritas per totam Galliam, ex Guillelmo Nangio, unde ad ſuſtentationem pauperum invadiata ſunt ornamenta, & Sanctorum pignora defruſtata.

Vuillelmus Theobaldi Campaniæ Comitis filius ex Carnotenſi Electo fit Senonenſis Archiepiſcopus, ejuſdem animi & virtutis indoles, ac præclarè geſta.

CAPUT V.

CHAMPAGNE D'azur a la bande D'argent accompagnée de deux doubles Cotices potencées & contrepotencées D'or.

SI ſtili brevitas, quæ hiſtorico apprime convenit, orationis cultum, ubertatémque expoſceret, exquiſitiores eſſent hîc ſpargendi eloquentiæ flores, ubi agitur de Vuillelmi egregia indole, dotibus ingenij, & provectione ad dignitates eccleſiaſticas; quem inter ſui ſæculi Primates ſplendidiſſimum ſuſpicio, cóque magis prædicandum, quòd cum cardinalitia purpura primus Archiepiſcopatum conjunxerit, Sedémque Remenſem præclarioribus illuſtrârit prærogativis, quas ſuis ſucceſſoribus hereditarias ad pompam dereliquit.

SEDES VACAT. *An.* 1176.

Theobaldi Campaniæ Comitis, id nominis tertij, quartus filius fuit, quem inſigni propagine ornatum, primarijſque Regni dignitatibus celebrem auctores prædicant. Mater ejus Mathildis Corinthiaca Balduini Flandrenſis Comitis filia, fratres verò Henricus cognomento Largus Comes Palatinus Trecenſis, Theobaldus Comes Bleſenſis & Carnutenſis Franciæ Dapifer (hi Ludovici Junioris Francorum Regis filias duxerunt) ac Stephanus Comes Sancerræ vel Sacri-Cæſaris; ſororem habuit Aleidem Campaniæ, quæ Philippo Auguſto ſociata, cum Vuillelmo Archiepiſcopo, Rege ad bellum ſacrum profecto, Regni negotia optimè adminiſtravit, Diem natalis ejus inter hujus ſæculi feliciores retulerunt Chronog raphi & qui phyſiognomiæ dant operam, ex corporis venuſtate, vivido ingenio, comitate, ac ſtudijs, tanquam certis futuræ magnitudinis indicijs augurati ſunt Eccleſiam, & Regnum quandóque receptura ex eo maximum ſplendoris incrementum.

Theobaldus pater, cui filiorum ſat magna copia erat, de Vuillelmo ad Clericatum promovendo beatum Bernardum Franciæ oraculum, cujus

 ſanctitatis

SEDES VACAT. *An.* 1176. ſanctitatis fama univerſum pæne chriſtianum orbem occupabat, conſulere ſtatuit, & quamvis res dudum apud ſe fixa eſſet & rata, huic nihilominus litteras mittit, rogans ut ei auxilio eſſe velit, ad eccleſiaſtica pro filio beneficia obtinenda. Inclitus Abbas paucis ei ſic reſpondet: *Honores, & dignitates eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas dignè, & ſecundùm Deum adminiſtrare, & volunt, & poſſunt. Porro eas acquiri parvulo filio veſtro meis precibus, vel veſtris, nec vobis juſtum, nec mihi tutum eſſe noveritis. Nam nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Eccleſiis habere licet: niſi diſpenſatoriè quidem ob magnam, vel neceſſitatem Eccleſiæ, vel perſonarum utilitatem .... Sanè Vuillelmo noſtro cupio bene per omnia; ſed ante omnia Deum, &c.* Ex his patet Vuillelmum duodennem ad ſummum tunc fuiſſe, & ſic teneræ admodum juventæ, nec ad munia eccleſiaſtica capacis.

Ber. Epiſt. 271.

Petrus Cellens. lib. 1. epiſt. 5. Petrus Pithœus in Genealogia Comitum Campaniæ Vuillelmum Canonicatu primò donatum fuiſſe refert in Eccleſia ſancti Quiriaci de Provino, cui Præpoſitura Eccleſiæ Sueſſionenſis brevî addenda erat, ex epiſtola Petri Cellenſis ad Alexandrum III. ubi natales ejus, patriſque in Eccleſiam Romanam obſequia commendat, aitque ramuſculum, Vuillelmum ſcilicet, á radicis pinguedine paternæ non degenerare. At obeunte Roberto Carnotenſi Epiſcopo ad hanc Sedem omnium votis expetitus eſt, anno 1167 vel 65. ſi Roberto de Monte credatur in Auctario ad Sigebertum, quod nuper doctiſſimus Lucas Dachetius edidit. *Vuillelmus frater Comitis Theobaldi eligitur ad regimen Eccleſiæ Carnotenſis, data ei remiſſione à Papa propter juvenilem ætatem, ut uſque ad quinquennium differretur ſacratio ejus.* Vnde apud Vincentium Bellovacenſem, & in epiſtolis Alexandri III. Electi Carnotenſis titulo dumtaxat indigitatur, donec per Hugonis Senonenſis obitum ad Senonenſem Archiepiſcopatum ſublimatus anno 1169. miniſterio Mauritij Pariſienſis Epiſcopi characterem epiſcopalem ſuſcepit xi. Cal. Jan. eóque ſeptem annos potitus eſt, antequam ad Metropolim Remenſem promoveretur.

Vuillelmum ſummus Pontifex ob generis, virtutûmque claritudinem Vicarium ſuum inſtituit, ex epiſtola Rottodi Rotomagenſis Archiepiſcopi apud Petrum Bleſenſem: ubi eum ſupplex exorat, ut mala Eccleſiæ ſuæ imminentia ob ſimultates, & bella inter Ludovicum VII. & Henricum II. Angliæ Regem exorta procul averteret, eo ſcilicet tempore, quo junior Henricus unà cum Francis, ac fratribus Richardo, Johanne, Godefrido & matre Eleonora in patrem inſurrexerat. Inter præclara laudum encomia, quibus eum cumulat, totáque epiſtola ſparſa eſt, ait Regum corda in manu ejus eſſe, Regni ſalutem, vel exitium ab eo dependere, tótque addit eum à Deo inſignitum virtutibus; ut in juventa expertior ſit ijs, qui per totam ætatem in negotijs tractandis ſenuerunt. *Vos enim,* inquit, *eſtis in cujus conſilio & auxilio potiſſimùm ſuæ ſalutis ancoram B. Petri navicula conſtituit, cùm inter ſchiſmatica perſecutionis fluctus periculoſiùs æſtuaret:* Quod dixiſſe puto, ob ea quæ geſſit in gratiam Thomæ Cantuarienſis, cùm implacabili eum odio Rex Angliæ perſequeretur.

Exſtat apud Baronium an. 1169. Idem B. Thomas epiſtolâ ad Vuillelmum teſtatur ex omnibus Galliæ epiſcopis neminem eſſe, quem Rex magis veneretur, ac timeat præter eum, & Gratianum, eo quod alij ſe flexibiles voluntati ejus præbuiſſent. Johannes Sareſberienſis epiſtolâ 302. grates reddit, quòd Thoma exſulante Cantorbienſis Eccleſia eum nacta ſit adjutorem: *Et veſtra quidem Sanctitas eidem Eccleſiæ ſemper aſtitit in laboribus ſuis; & meritorum veſtrorum concurrentibus titulis glorioſus Martyr agonem ſuum feliciter conſummavit.* Unde hortatur epiſtolâ 287. ut canonizationi ejus faveat, ob miracula quæ fiebant in ipſius tumulo. Tanta pollebat auctoritate apud ſummum Pontificem,

tificem, ut dederit ei etiam in mandatis bona Regis Angliæ interdicto ſupponere; ſi in aliquo pactum cum Thoma Cantuarienſi initum violaret. VVILLELMUS II. ARCHIEP. An. 1176.

Rogerus de Hoveden binas refert litteras Vvillelmi ad Alexandrum III. ubi agitur de preſſuris, & martyrio ſancti Thomæ, quas hic lubens omitto ut & humanitatem, quam illi exhibuit cum in Gallia exſularet, ex Petro Bleſenſi: *Non excedit à memoria quantùs, & quàm piis humanitatis officijs vobis innata liberalitas relevavit ejus exſilium.* Et quædam alia quæ idem Auctor eleganter perſequitur, cum hæc peracta ſint Vvillelmo Senonenſem Eccleſiam gubernante: ſubjicienda tamen ſunt quæ addit de egregijs naturæ ejus dotibus, ne id, quod ad eas penitiùs cognoſcendas prodeſſe poteſt, præteriſſe videamur: *Vobis contulit Deus in pueritia ſuper ſenes intelligere, & futuram natura canitiem maturiore morum ſenio prævenire. Fluxus adoleſcentiæ motus in vobis ratio magiſtra cohibuit, ut omni laſcivia libertate præciſa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec poteſtas, nec cetera quibus pudicitia expugnatur, propoſitum interveterent caſtitatis; ſed modeſtia in omnibus converſatio plus Angeli, quàm hominis exhiberet. Ceteras virtutes quibus miraculosè fulgetis ſub ſilentio præterimus.* Petrus Bleſens. Epiſt. 28. ſcripta an. 1165.

Vvillelmus è Senonenſi Sede in Remenſem tranſfertur, concedit Indulgentias ijs qui nundinis Paſchalibus interfuerint, Alexandri III. ad eundem epiſtola de Friderico in Eccleſiæ gremium recepto.

CAPUT VI.

VVILLELMI nomen creſcebat in dies, latiúſque per varias Gallici Imperij oras volitabat, cùm Henricus Archiepiſcopus è vivis exceſſit. Clerici Remenſes ut ei ſucceſſorem, & regij ſanguinis nexu, & morum gravitate inſignem ſubrogarent, oculos in Vvillelmum convertunt, quem geſtorum gloriâ clarum inter hujus ætatis præſtantiores viros noverant: cúmque omnium calculo electus fuiſſet, Romam miſit pro bullis obtinendis quæ ad aliam eum Sedem transferrent. Quo autem anno poſſeſſionem inierit, non conveniunt Auctores, Chronicon Autiſſiodorenſe tradit anno 1177. at certiùs eſt Sedi Remenſi incardinatum anno 1176. tum ex charta ſancti Dionyſij Remenſis, ubi annus Præſulatûs ſui quartus incidit in annum 1180. tum etiam ex fundatione Canonicatuum apud Macerias de qua, ut de prædicto oppido nonnihil infra dicemus.

Statim ac recipitur, ſtatuit digniſſimus Antiſtes per annum integrum in choro præſens adeſſe, quò frequentiùs Canonici divino inſiſterent Officio, & ut lites, quæ ſubinde inter Clericos emergebant, per ſe dirimeret, donationeſque à ſuis prædeceſſoribus Capitulis factas, novis diplomatibus ſeu chartis confirmaret; quarum ingenti numero Tabularia, Abbatiarum præſertim, referta ſunt, fuítque inter Archiepiſcopos primus (quod ſciam) qui Abbatibus diœceſeos, cathedraliſque Eccleſiæ Dignitatibus non vocatis, eiſdem ſolus ſubſcripſerit, nullo pariter appoſito ſui Pontificatûs anno, quamvis ſigillum commune retinuerit, in quo expreſſa Archiepiſcopi effigies ex una parte, ex altera verò Virginis Deiparæ, cum hoc reſcripto. *Secretum meum mihi.*

Omnium prima quæ tanti viri nomen præ ſe fert, leproſos urbis

Vvillelmus. LI. Archiep. An. 1176.

Remenſis ſpectat, quâ ijs omnibus qui nundinis interfuerint, quæ die Paſchatis juxta horum hoſpitale celebrabantur, Indulgentias concedit his verbis.

„ VVillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, apoſtolicæ Se-„ dis Legatus omnibus, ad quos litteræ, iſtæ pervenerint in Do-„ mino: ſalutem. Qui miſerorum miſeretur, miſericordiam Dei à mi-„ ſericorde Patre conſequetur: cùm autem videamus homines à lepra per-„ cuſſos miſerabili torqueri cruciatu, humanitatis ratione doloribus eorum „ compati debemus, & condolere. Hac igitur inducti conſideratione, affli-„ ctioni, & miſeriæ leproſorum juxta civitatem Remenſem commorantium „ volumus remedium impendere, & omnes Fideles ad benefaciendum eis „ rogamus, & in Domino attentiùs exhortamur. Nos autem de Dei miſe-„ ricordia, & glorioſæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum meritis con-„ fiſi, omnibus qui ad nundinas eorum venerint de injunctis ſibi pœniten-„ ujs hanc Indulgentiam impendimus: videlicet de ſeptem annis, unum; „ de tribus quadragenis, unam, quam ſibi quiſque elegerit; de ſextis „ ferijs, quartam partem. Præterea offenſas patrum, & matrum niſi vio-„ lentas manus injecerint, & vota fracta, ſi ad eadem redierint, & pec-„ cata etiam oblita eis miſericorditer relaxamus. Datum per manum Ale-„ xandri Cancellarij noſtri.

Indulgentia conceduntur venientibus Remos ad nũdinas Paſchales.

Præſens reſcriptum, in quo dies & annus deſiderantur, ſtatim ab inita poſſeſſione confectum inde colligo, quòd Vvillelmus non Cardinalis in eo, ſed Legati tantùm apoſtolici titulo præfulgeat, ſicque ante Concilium Lateranenſe coactum anno 1179. quo à ſummo Pontifice purpurâ donatus eſt. At nihil æquè id illuſtrat, ac Alexandri III. diploma ad eundem, & ad Remenſis Eccleſiæ Suffraganeos. Cùm enim ſedatis bellorum turbinibus, divina tandem aſpirante clementia amicæ pacis ſidus exſurgens Eccleſiæ Chriſtianæ gaudia ſua reddidiſſet, ad præcipuos Galliarum Epiſcopos Pontifex epiſtolas ſuas direxit, certos faciens eos, diſcordiam quæ inter Regnum & Sacerdotium (Fridericum ſcilicet & Alexandrum) per viginti annos turpiter exarſerat, Deo auctore, finem accepiſſe, ea quæ ad Vvillelmum, & Suffraganeos miſſa eſt, nulla cardinalitiæ dignitatis facta mentione, ſic incipit.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus Vvillelmo Remenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ Sedis Legato, & Suffraganeis ejus, & dilectis Filijs Abbatibus in Remenſi provincia conſtitutis: ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ CUm per auxilium, potentiam, & favorem cariſſimi in Chriſto Filij „ noſtri Ludovici illuſtris Francorum Regis & Regni ſui, ſacroſanctæ „ Romanæ Eccleſiæ, ac nobis recognoſcamus glorioſa, & magnifica beneficia „ proveniſſe, dignum eſt, & conſentaneum rationi; ut illi & vobis, quo-„ rum auxilio potenter ſumus in neceſſitatibus noſtris adjuti, proſperos & „ felices pacis ſucceſſus ſignificemus, indubitata veritate tenentes, quod „ poſt Deum, idem Rex ſimul cum Regno ſuo, cooperatus eſt honori, „ & exaltationi ſanctæ Eccleſiæ, & ei magnum contulit incrementum: „ quod quidem ſicut verbo recognoſcimus, ita opere, & ſermone, omni „ tempore, auctore Deo recognoſcemus.

„ Notum ſit autem ſollicitudini veſtræ quod cariſſimus in Chriſto „ Filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum Imperator per inſpiratio-

nem

nem divinæ gratiæ, depoſito vanitatis errore, ad viam veritatis converſus, " ad obedientiam Eccleſiæ & noſtram, reverenter & devote, ſicut de- " cuit, redijt, & illam beato Petro in nobis reverentiam, & devotionem " exhibuit, quam antecceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhi- " bere, & ſe de cetero exhibiturum promiſit. Super quo utique laudes " Altiſſimo agimus, & conſequenter Regi, & Regno gratias copioſas refe- " rimus, de eo quod Eccleſiam & nos ipſos in tribulationibus, & perſecutio- " nibus noſtris nequaquam deſeruit, ſed uſque in finem magnificè juvit, & " defendit. Monemus itaque dilectionem veſtram, & exhortamur attentiùs, " quatenus Eccleſiæ & nobis in proſperitatibus congaudentes, in devotione " beati Petri, & noſtra, ſicut hactenus firmiter perſtitiſtis, perſeveretis, " & Regem, ut in eodem cum Regno ſuo perſiſtat, monere propenſiùs, " & inducere ſtudeatis. Datum Venetiæ in Rivo-alto VI. Cal. Aug. "

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. An. 1176. Nota.

Vvillelmus provinciam luſtrans partitionem præbendarum inter Noviomenſes Canonicos ut Metropolita comprobavit, ſcriptóque ſaſſus eſt Noviomenſi Epiſcopo licitum non eſſe aliquem ex choro majoris Eccleſiæ excommunicationi ſubmittere, ex Vaſſorio pag. 904. Item IX. Cal. Aug. ut tradit Chronicon Aquicinctenſe, die dominica anni 1177. Marchianenſis Cœnobij Eccleſiam, præſentibus Frumoldo Atrebatenſi, & Evrardo Tornacenſi Epiſcopis, in honorem ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli conſecravit. Paullopoſt Remis conſecrationis munus impertijt Neveloni de Cheriſy Sueſſionenſi Epiſcopo, qui Concilio poſtmodum Lateranenſi interfuit, ac electioni Balduini Comitis Flandrenſis in Imperatorem Orientis poſt expugnatam à Catholicis Conſtantinopolim. 1177.

Apud Macerias, Oppidum Remenſis diœceſis, Canonici ſæculares, Manaſſis Comitis Regiteſtenſis liberalitate, inſtituuntur.

CAPUT VII.

Flodoardus in Chronico & in Hiſt. lib. 4. cap. 16.

MACERIAS ad ripam Moſæ Remenſis olim Epiſcopij fuiſſe tradit Flodoardus ad annum 920. *Profectus eſt*, inquit, *Archiepiſcopus Heriveus ſuper Moſam, propter quoddam caſtellum in terra ſui Epiſcopij ſitum, quod nominant Macerias, recipiendum: quod tenebat Erlebaldus Comes pagi Caſtricenſis, propter illa quæ ipſius familia Epiſcopatûs frequentia ingerebat mala.* Hanc verò munitionem ab Erlebaldo primitus exſtructam docet in Hiſtoria. Poſtmodum verò idem caſtellum à Landberto vi occupatum Artaldo Archiepiſcopo redditur, coram Friderico Lotharienſium Duce anno 960. Bellis recrudeſcentibus ſub Lothario Rege, tam Macerias, quàm Moſomum Præſul Adalbero multitudine militum communivit, ex Gerberti epiſtola 94. At quonam modò tam inſigne oppidum ab Eccleſia avulſum Comitum Regiteſtenſium ditioni ceſſerit, non ſatis comperi: hoc unum conſtat, capellam à Manaſſe Comite in eo exſtructam, & dotatam Remenſis Archiepiſcopi providentiæ conſignatam fuiſſe, ut tredecim ibidem præbendæ pro totidem Canonicis ſæcularibus inſtituerentur, quibus & alios reditus ex feodo Comes, & quædam altaria Archiepiſcopus in ſupplementum addidêre, in charta fundationis latiùs expreſſa, quam hîc ad æternam munificentiſſimi dotatoris memoriam ſubjicimus.

Charta

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP.

Charta Comitis Regiteſtenſis.

An. 1177. „ MAnaſſes Comes Regiteſtenſis, omnibus tam præſentibus, quam „ futuris ſalutem. Quia unicum oblivionis remedium eſt cognitio „ litterarum, quibus res annotantur, ne oblivioni tradantur, & ad poſte- „ rorum notitiam litterarum annotationi tranſmiſſæ perpetuentur. Proinde „ univerſitati veſtræ notum fieri volo, quòd ego fundator capellæ B. Petri „ apud Macerias ſitæ, cum aſſenſu uxoris meæ Mathildis, & filij mei Hu- „ gonis, & Alberti, Henrici, Balduini fratrum meorum, ipſam liberam „ in manu domni Archiepiſcopi reſignavi; ut in ea tredecim præbendæ Ca- „ nonicis ſæcularibus conſtituantur, quibus tanquam novellæ plantationi, „ pro redimenda ſalute animæ meæ, & prædeceſſorum meorum, tredecim „ modios, medietatem frumenti, & medietatem ſiliginis, omni tempore „ annuatim perſolvendos, in feſtivitate ſancti Remigij de terragijs villæ, „ quæ vocatur Tainon, ad menſam ejuſdem villæ, aſſignavi præterea quic- „ quid, de feodo, vel de poteſtate mea emere, vel redimere, ſeu quolibet „ modo acquirere potuerint, ipſis libere & quietè poſſidendum conceſſi. „ Vvillelmus autem Archiepiſcopus Remenſis eiſdem Canonicis altare ſancti „ Marcelli cum capella de Villers ſibi adjacente, & altare Sancti-Remigij „ de Reomonte libere, & quiete in perpetuum poſſidenda conceſſit. Et „ prædictarum etiam præbendarum donationem Decano, quem ibi conſti- „ tuet, & Capitulo ejuſdem Eccleſiæ conceſſit, & inſuper eiſdem indulſit; „ ut habitum in eadem Eccleſia, tam tempore hiemali, quàm æſtivali de- „ ferre valeant, atque poſſint adinſtar Eccleſiæ Remenſis. Cùm verò De- „ canus de medio exemptus fuerit, ille quidem qui de communi Capituli „ conſenſu electus fuerit Archiepiſcopo præſentabitur, ab eo, ſi electio „ fuerit canonica, confirmandus, & ſic confirmatus hominium ipſi faciet. „ Statuta etiam per eos facta, cum univerſis quæ juſtè, & canonicè ipſis „ collata, vel ab eiſdem acquiſita fuerint, confirmabit. Actum apud „ Attiniacum, anno ab Incarnatione Domini 1176. decimo ſexto Cal. Octob.

Præter collegiatam hanc Eccleſiam apud Macerias in prominentiori urbis loco ſitam, eſt & Parochialis ſat elegantis ſtructuræ, Decanatûs titulo inſignis, & odeo marmoreo. Urbem in declivi poſitam Moſa interluit, iteratóque flexu circa eam girans agros amœniores reddit, & hoſtiliter illam aggredi cupienti difficilem: arce ſpectandæ molis versùs hoſtem è quadratis fere lapidibus fortiſſimo Francici limitis propugnaculo communitur, quam Hiſpani Regis ſumptibus ſuperiori ſæculo ſtructam ferunt, cùm fœderatos Principes pro viribus foveret; quamvis ultimis bellorum motibus Stanacum, Moſomum, Doncherium, & Rupes-regia hoſtium furori ceſſerint, hæc nequidem tentata ab illis eſt, alit enim cives admodum ſtrenuos, qui Carolo V. Imperatori, cùm arx necdum condita eſſet, fortiter reſtiterunt. Sed & avitæ Religionis adeo ſtudioſos, & tenaces, ut hæreticæ pravitatis auram nuſquam ſuſceperint, aut eâ quiſpiam infectus fuerit; quamvis haud procul ſint à Sedano, omnis ſpurcitiei ſentina quondam, & receptaculo. Mercatura apud eos viget coriariorum præſertim, quorum frequentes ſunt officinæ, è quibus coria validiſſima etiam in exteras nationes fluvio Moſa devehuntur, quò fit ut urbs gratiſſima ſitu, pratis & paſcuis, ſuaviſſimiſque fructibus abundans, inter celebriores noſtræ diœceſis meritò habeatur.

Vvillelmus

Vvillelmus peregrinatur ad tumulum ſancti Thomæ, fit Cardinalis, Philippum Ludovici filium ungit, à quo Dux inſtituitur & primus Par Franciæ.

CAPUT VIII.

VVILLELMO Præſuli beati Thomæ Cantuarienſis, quem intimo cordis ardore dilexerat, adeo çara erat memoria, ut ob veterem amicitiam, famámque miraculorum, quæ in ejus fiebant tumulo, propoſuerit in Angliam transfretare. Henricus Rex ipſi obviam ivit ſtatim ac portum appulit, ac egregiè eum muneratus eſt. Votis ad ſepulcrum ſanctiſſimi Thomæ ſolutis, in Franciam redijt per Boloniam maritimam, Balduinum II. ſibi amiciſſimum viſitaturus, qui & cum opiparè convivio excepit apud Ardeam; ubi ludicrum aliquod contigiſſe fertur, quod hîc ex Lamberto referemus. *Rogerus de Hovedèn.*

Cùm recolendæ memoriæ Remenſis Archiepiſcopus Vvillelmus Campanenſis ſanctiſſimo Martyri Thomæ peregrinationem exhibuiſſet, à Giſnenſi Comite Balduino rogatus, in aula Ardeæ ad conveſcendum, & ferculis ad pompam liberaliter appoſitis, & vino altero, altero Cyprico, & inſuper pigmentato, & clarificato in cuppis abundè diſpoſitis, potant Francigenæ vivas fontis aquas, ut vini virtutem tantiſper refrænarent: miniſtri à pincernis, imo à Comite edocti, in vaſculis Autiſſiodoricum vinum pretioſiſſimum, aquam ſe ferre mentientes, Clericis ignorantibus, & mentibus in gaudio conveſcentibus, ſciphis infuderunt. Quod ut venerabili Archiepiſcopo innotuit, nonnihil commotus eſt, ac pæne quam in obſequendo gratiam Comes meruerat, liberalitatis modum excedendo, in ingratitudinem commutavit. At Pontifex conveſcens memor verbi apoſtolici; *Hoſpitales invicem ſine murmuratione*, accerſito ad ſe Comite rogat eum, ut ſibi vaſculum aquæ adferret, ut ſapiat, & quaſi neſcius guſtet puri elementi liquorem. Comes velut Pontificis obtemperans juſſionibus ſubridens receſſit, & omnes hydrias aquarum quotquot invenire poterat ante famulos confregit, & pedibus conculcavit, & præ gaudio exſultans ut in omnibus hilaris, & ob reverentiam Præſulis jucundus appareret, id eſt iocoſus, pueris & ebrijs ebrium ſe ſimulavit. Venerabilis verò Pontifex & conviva Comitis hilaritatem proſpiciens, & liberalitatem in voluntate ejus, omnia quæ vellet ſe facturum promiſit. *Ex Chronico Comitum Giſnenſium.* *I. Pet. 4, 9.*

Ambianum tranſeundo inſtitit apud Theobaldum Epiſcopum conſanguineum ſuum pro Abbate ſancti Martini, ut annalia præbendarum, quæ in poſterum vacarent, Monaſterio ſuo conferret, de quibus ſupra. Tum Lauduni moram faciens rogatur à Roberto maioris Eccleſiæ Decano, ut aſſenſum præbeat privilegio dudum ab Innocentio II. conceſſo, quo jus datur Capitulo Laudunenſi ſuos malefactores excommunicandi, quod & fecit his verbis: *Præterea concedimus vobis quod & piæ recordationis Innocentius Papa vobis indulſit, ut ſive præſente, ſive abſente Epiſcopo veſtro, malefactores veſtros excommunicare, vel abſolvere poſſitis; & cùm aliquis à vobis excommunicatus fuerit, nemini liceat abſolvere, niſi priùs præſtita ſatisfactione &c. Actum anno Incarnat. 1179.* *An. 1179.*

Sedatis tempeſtatum fluctibus, quibus multos annos jactata fuerat Eccleſia Friderici Imperatoris improbitate, qui peſtiferum ſchiſma fovebat, ac

Vvillelmus LI. Archiep. *An.* 1179.

tuebatur, Alexander III. ut Eccleſiæ commodis conſuleret, generalem Synodum Romæ Pontificatûs ſui vigeſimo, Indict. XII. die quinta menſis Martij in Eccleſia Lateranenſi celebravit, cui interfuiſſe trecentos Epiſcopos tradit Vvillelmus Tyrius. Rogerus hujus temporis Scriptor addit tribus diebus abſolutum, cujus & Decreta recitat, primúmque diem celebratum feriâ ſecundâ tertiæ hebdomadæ Quadrageſimæ quæ Tertio Nonas Martij evenit: *In quo Concilio*, inquit, *Vvillelmus Remenſis Archiepiſcopus factus eſt Cardinalis ad titulum ſanctæ Sabinæ, & Henricus Abbas Claravallis factus eſt Epiſcopus Cardinalis Albanenſis.*

In Hiſtoria Noviomenſi fol. 901.

Hinc patet Panuinum perperam ſcripſiſſe Vvillelmum purpurâ inſignitum ſub Clemente III. vel Lucio III. menſe Decembri anni 1182. quod aliunde probari poteſt ex chartis, quibus hoc anno cardinalitiam dignitatem ſuis titulis inſeruit. Vvillelmum ad Concilium proficiſcentem ſecuti ſunt Rogerus Laudunenſis Epiſcopus, Nivelo Sueſſionenſis, ac Raynaldus Noviomenſis. Hic civium ſanctionis, quâ prohibitum erat, ne quis prædia in eleemoſynam Eccleſiæ conferret, abrogationem obtinuit ab Alexandro, ſpeciali diplomate, quo ſic habetur. *Conſtitutionem inſuper civium veſtrorum, per quam vetuiſſe dicuntur fundum, vel prædium vendi, legari, aut in eleemoſynam Eccleſiæ veſtræ conferri, velut pernitioſam, nullam decernimus, anno 1179* Berneredus quoque ſancti Criſpini majoris Sueſſionenſis Abbas, doctrina ac pietate clarus his ſe adjunxit Petri Abbatis ſancti Remigij Remenſis hortatu, factúſque eſt Epiſcopus Præneſtinus ab Alexandro, cùm Senonis anno 1173 purpurâ idem inſigniviſſet: *At ipſe.*, ut habet citatus Auctor: *tanta præditus erat humilitate; ut Chartuſiam Montis Dei in Campania Remenſi Romanis delitiis, & cardinalitiis infulis anteponeret.* Vvillelmus priuſquam Româ diſcederet binas à Stephano Abbate ſanctæ Genovefæ Pariſienſis ſuſceperat litteras, primâ quæ eſt pro Hugone ſancti Bartholomæi Noviomenſis Abbate petit, ut ſuſtentationem, quam ei, qui onus & honorem abbatialem lubens abdicârat, benigna & concordi conniventia Fratres conceſſerant, auctoritate benefica confirmaret; ex quo quidam deducunt tunc opus non fuiſſe mittendi Romam pro penſionibus impetrandis. Alterâ verò hortatur, ut Turonenſem Archiepiſcopum ad ſacrum Concilium euntem, & Pariſijs ægritudine retentum excuſet apud dominum Papam, ac ſuæ abſentiæ cauſam intimare meminerit.

Id etiam refert Spondanus ad annũ 1179 at tum non Senonenſis; ſed Remenſis Archiepiſcopus Vvillelmus erat.

Actum in prædicto generali Concilio de erroribus Petri Lombardi circa humanitatem Chriſti Domini, quos antea Vvillelmus convocata Pariſijs Synodo condemnârat. De ijſdem poſtmodum Alexander eidem ad Remenſe ſolium promoto reſcripſit, quamvis in tomis Conciliorum epiſtola Senonenſis Archiepiſcopi nomen præferat,

Remenſi Archiepiſcopo.

„ CUm Chriſtus perfectus ſit Deus, & perfectus homo, mirum eſt qua „ temeritate quiſquam dicere præſumat, quòd Chriſtus non ſit aliquid „ ſecundùm quod homo. Ne autem tanta in Eccleſia Dei nequitia poſſit „ ſuboriri, Fraternitati tuæ &c. quatenus convocatis Magiſtris ſcholarum „ Pariſienſis, & Remenſis, & aliarum civitatum, auctoritate noſtra interdicas ſub anathemate, ne quis de cetero audeat dicere, Chriſtum non eſſe „ aliquid ſecundùm quod homo, quia ſicut Chriſtus eſt verus Deus, ita verus „ homo, ex anima & carne ſubſiſtens.

Vigente adhuc inter Senonenſem, & Remenſem Archiepiſcopos diſcordia pro jure Francorum Reges inungendi, licèt Philippus interim, & Ludovicus VII. Remis, Senonenſi nullatenus reclamante, inaugurati fuiſſent,

ſent, obtinuit Laterani Vuillelmus bullam à ſummo Pontifice; quâ inſigne hoc munus illi ſoli adjudicatur, & ſic incipit. *Vuillelmus. Li. Archiep.*

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Vuillelmo Remenſi Archiepiſcopo, tituli ſanctæ Sabinæ Cardinali, " *An. 1179.* apoſtolicæ Sedis Legato, ejúſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis. " Cùm ſis per Dei gratiam nobilitate generis, honeſtate morum, & " ſcientia litterarum præditus, &c. Auctoritate Apoſtolica ſtatuimus, ut " nemini, niſi Remenſi Archiepiſcopo liceat Regem Francorum inungere, vel ei primam coronam imponere, ſicut antiqua conſuetudine " fuerat obtentum ..... Pallium quoque, videlicet plenitudinem pontificalis officij, tuæ Fraternitati apoſtolicæ Sedis liberalitate largimur, &c. " Datum Laterani anno Pontificatûs vigeſimo. "

Pontificium hoc diploma ab Innocentio, & Gregorio, ut poſtea videbimus confirmatum, dies feſtos aſſignat, quibus Pallio Remenſis Archiepiſcopus uti poteſt, videtúrque Pallium iſtud ad Eccleſiæ Remenſis prærogativam pertinuiſſe, illique quodammodo proprium, eo vel maximè quòd, à Vuillelmo (ut Senonenſi Metropolita) Epiſcopi conſecrati fuiſſent, indictáque provincialis Synodus, cui & ipſe præfuit, quod ante ſuſceptionem Pallij non licet. Putant quidam ab eodem Pontifice, ſtatim poſt Concilium Lateranenſe, hac largitione Pallij ſanctæ Sedis Vicarium per Gallias conſtitutum: at cùm hoc titulo decoratum reperiam, eo adhuc Senonenſi exſiſtente Archiepiſcopo, veriſimile eſt Vicariatum ejus ad alias provincias extenſum, & amplificatum, quem multos annos retinuit; quamvis Alexandri ſucceſſores alios Legatos intra id tempus in Galliam ablegârint, fortè extraordinarios, Henricum ſcilicet de Soliaco in Aquitaniam anno 1186. Henricum Albanenſem anno 1188. Johannem, & Meliorem Cardinales ſanctorum Johannis & Pauli annno 1189. Vuillelmo in ſua dignitate Vicariatûs permanente.

Alardo Cameracenſi Epiſcopo vivis exempto anno 1178. maxima inter electores Canonicos emerſit diſcordia pro ſucceſſore deligendo: Rogerus tamen à ſaniore parte electus confirmatur primùm ab Imperatore, tum Romam profectus à Metropolitano Remenſi coram ſummo Pontifice, & Patribus Concilij Lateranenſis, anno ſequenti conſecratur.

Hoc eodem anno Ludovicus Rex Francorum Chriſtianiſſimus ſentiens ſe adverſa valetudine, & ſenio prægravari, erat enim ſeptuagenarius, Pariſiis generale Placitum indixit omnium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum & Baronum totius Regni in palatio Mauritij Pariſienſis Epiſcopi, ubi, prævia oratione, intimavit illis ſe dilectiſſimum filium ſuum Philippum eorum aſſenſu die Aſſumptionis B. Mariæ ſtatuiſſe in Regem ſublimare, quod cùm hi gratanter annuiſſent, & ille *Karnopolim paullo ante feſtivitatem advenïſſet, puer prædæ avidus, licentiâ à patre obtentâ, ſilvam cum ſuis ingreditur, aprúmque offendit, quem laxatis canibus per devia nemoris quotquot erant venatores curſu rapidiſſimo inſecuti ſunt, eo interim per ſecretiorem viam equitante, ac ſolo relicto; cúmque huc, illúcque inclinante jam die pererraret, vaſtæ ſolitudinis metu territus in gravem paullo poſt, & acutum morbum incidit, ob quem protelata eſt ſublimatio ejus uſque ad feſtum Omnium-Sanctorum. Deus qui nuſquam deeſt ſperantibus in eum, patrem, ob id quod acciderat, vehementer ſollicitum in ſomnis admonuit; ut devota peregrinatione adiret B. Thomam Cantuarienſem, ſi vellet filium ſuum priſtinæ ſanitati reſtitui. Rex ſecuritate trajiciendi in Angliam ab Henrico accepta, cum multis proceribus iter arripuit, applicuítque apud Douvre xi. Cal. Sept. feria iv. cui Rex Angliæ in littore maris occurrens, ſuſcepit magno gaudio, & honore,

Ex Rigordo.

* *f.* Karolopolim.

Ex Rogerio de Hoveden in Annalibus.

Vvillelmus LI. Archiep. *An.* 1179.

ſicut cariſſimum dominum, & amicum ſuum, votíſque ad tumbam ſanctiſſimi Thomæ Martyris expletis, in Franciam remeavit. Interim Philippus filius ejus meritis, & precibus B. Thomæ priſtinam adeptus eſt ſanitatem, quo audito, Rex Franciæ fluctuans gaudio, publico præcepit edicto, ut omnes Principes Regni ſui, eccleſiaſtici, & ſæculares convenirent Remis in capite Kal. Novembrium ad coronationem Philippi filij ſui. Quibus congregatis, Vvillelmus Remenſis Archiepiſcopus præfatum Philippum filium Adelæ ſororis ſuæ, jam quintum decimum annum ætatis ſuæ agentem coronavit, & in Regem unxit Remis in Eccleſia Sedis pontificalis, die ſollemnitatis Omnium-Sanctorum, miniſtrantibus ei in illo officio Vvillelmo Turonenſi, Bituricenſi, & Senonenſi Archiepiſcopis, & ferè omnibus Epiſcopis Regni. Henricus autem Rex Angliæ filius in progreſſione à thalamo uſque in Eccleſiam, ipſo die coronationis ibat ante illum, geſtans coronam auream de jure Ducatûs Normanniæ, quâ prædictus Philippus coronandus erat, & Philippus Comes Flandriæ præibat ferens ante illum gladium Regni. Alij verò Duces, Comites, & Barones præibant, & ſequebantur diverſi diverſis deputati obſequijs, prout res exigebat: ſed Ludovicus pater ejus, ſenio & morbo laborans paralytico, coronationi illius inter eſſe non potuit.

Ex Vvillelmo Briton. Philippidos lib. 1.

Peracta inauguratione Philippus Rex unâ cum Comitibus Hannonienſi, Barrenſi, multíſque alijs Proceribus tornamento interfuit, inter Retellium & Caſtrum-Porcenſe, præparato: tum Valencianas egregio inſequente equitatu profectus eſt, ut refert Guiſius in Annalibus. Tilletius de ſollemni hac coronatione verba faciens, tradit in Mauritij Pariſienſis Epiſcopi palatio Pares Franciæ inſtitutos à Ludovico VII. qui & ordinem, ac ceremonias ſancivit, ſingulis in præſenti, futuríſque inaugurationibus proprias. Addit præterea prærogativam Reges inungendi in eodem conventu Remenſi Archiepiſcopo adjudicatam, ob Vvillelmi Regis avunculi natales, qui & Ducatûs apice, ſive ſtemmate, auguſtiore titulo per Ludovicum exornatur.

Poteſtas inungendi Reges penes Remenſem conſtituta.

De illuſtri Parium collegio opportunus hîc eſſet diſſerendi locus, quòd Remenſis principem in eo locum obtineat; at cùm nihil chartophylacia ſuppeditent, quod abundè ab alijs relatum non ſit, Pariúmque, ac Ducatûs origo ſubobſcurè in ijs notetur, ſuperſedendum duxi: ne quod ab alijs, utcúmque proditum eſt, cum nauſea repetamus. Sufficit quod nemine hactenus refragante, *Remenſis Archiepiſcopus eſt omnium Franciæ Parium primus, ac excellentiſſimus*, ut loquitur, Matthæus Paris in Hiſtoria Anglicana, & quòd Comitatus in Ducatum erectus dicatur die prima Novemb. anno 1179.

An. 1180.

Illud non omittendum puto, auctoritatem quâ Vvillelmus in curia pollebat, jus inaugurandi Reges, Eccleſiæ quidem Remenſi conſervâſſe; at non primitus peperiſſe, cùm eo à multis retro ſæculis potita ſit, ut alibi oſtendimus. Imo probabile eſt, neſcio quid ſimultatis inter Vvillelmum Archiflaminem ſuique ſanguinis Principes, ac Regem per id tempus interceſſiſſe; cùm poſt Ludovici exceſſum, Regni ac junioris Regis tutela Philippo Flandriæ Comiti tradita ſit, ſtatímque ad Roberti Clementis filios tranſlata, qui eam uſque ad annum 1182 tenuerunt: ſicque judicium illud de inauguratione æquitati potiùs tribuendum eſt, quàm Vvillelmi proſapiæ vel auctoritati, ut habet Tilletius, qui tutelam Regni á Flandrenſi Comite ad Vvillelmum tranſfert ſine medio. Quod ſi Flandro delatus honor Campaniæ Dynaſtis diſplicuit, multo minus nuptiæ Philippi Regis cum Iſabella Hannonienſi Comitis filia Bapalmis factæ, celebrante officium Rogerio Laudunenſi, placuêre. Robertus de Monte tradit ſponſalibus ſe Philippum obſtrinxiſſe, quòd Comes Flandrenſis promiſerit ei

Rob. de Monte.

Comitatum

Comitatum ſuum; quamvis heredes maſculos haberet. Addit Meyerus prædictum Comitem omnem occidentalem Flandriam trans Foſſam-novam iſti Iſabellæ nepti ſuæ in dotem aſſignâſſe, quæ nimis amplam rixarum, ac ſimultatis materiam peperit: quin & ob prædictas nuptias perniciosum inter Francos, & Flandros diſcordiæ ſeminarium. Comes Bleſenſis Theobaldus, Stephanus quoque Sacri-Cæſaris mutuam ineuntes confederationem conſpirant in Regem, ex Chronico Autiſſiodorenſi, indeque factum puto, quòd Regina à Senonenſi Archiepiſcopo uncta fuerit apud ſanctum Dionyſium. VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1180. *Meyerus ad annum* 1179.

Vvillelmus cùm in coronatione Regis ſolitis majores expenſas feciſſet, æréque alieno ob id gravaretur, petijt à Capitulo Remenſi ſubſidium aliquod ex communi ærario, ſed ne ex illo deinceps aliquod pateretur detrimentum, ſequenti charta declarat prædictum Capitulum ab ejuſmodi expenſis eſſe immune, quæ ſic incipit.

VVillelmus Deigratiâ Remorum Archiepiſcopus, Romanæ Eccleſiæ " *An.* 1180.
tituli ſanctæ Sabinæ Cardinalis, & apoſtolicæ Sedis Legatus, omnibus "
tam futuris, quàm præſentibus ad quos litteræ iſtæ pervenerint ſalutem "
in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quòd cùm nos multo ære alieno "
eſſemus onerati pro inunctione, & coronatione domini nepotis noſtri ca- "
riſſimi Regis Phillippi. Int ..... Capitulum noſtrum Remenſe ubi noſtram "
...... exponentes & gravamen, rogavimus auxilium coram omnibus; illi "
autem tanquam Filij paternæ neceſſitati compatientes, precibus noſtris "
benignum præbuêre aſſenſum, & licèt terræ ..... nobis ex debito contu- "
liſſent ipſi ſoli de terris ſuis, neque pro corona, neque ex debito aliquo, "
ſed de mera liberalitate ſua fecerunt nobis auxilium. Nos ergo, quia nulli "
debet ſua liberalitas captioſa eſſe, vel damnoſa, volentes eiſdem & terræ "
ſuæ impoſterum præcavere, hujus ſcripti noſtri cautionem eis indulgemus, "
ne donum tam gratuitum, alio tempore ab aliquo trahi poſſit in exem- "
plum, &c. Actum anno incarnationis Domini 1180. Datum per ma- "
num Cancellarij. "

Rogerus Laudunenſis Epiſcopus, quem Bapalmis Philippum cum Iſabella ſociâſſe vidimus, petijt à Rege, cui ob id carus erat, ut Communiam Laudunenſem, quaſi juribus ſuis nocivam, abrogaret. Rex id pollicetur, ſi ſoſpes rediret è Palæſtina, cujus peregrinationem ad peccata ſua eluenda, patriſque, meditabatur. Ille enixiùs rogat ne reditum exſpectaret, eo quod invaleſceret in dies principum Communiæ auctoritas, Rex precibus flexus annuit ei quod petebat, hac charta: *Animæ noſtræ periculum vitare cupientes, Communiam Laudunenſij, contra jura, & libertatem B. Mariæ Laudunenſis inſtitutam omnino quaſſamus, amore Dei, & beatæ Virginis, & reſpectu juſtitiæ, ac peregrinationis noſtræ Hieroſolymitanæ.* Tanta autem audaciâ, tantóque faſtu ubique inſoleſcebant ejuſmodi Communiarum duces, perduellium Italiæ exemplo, ut nihil Clericis tutum eſſet: imo nec ipſis Papæ officiarijs. Verba Chronici Autiſſiodorenſis hîc attexere non pigebit: *Diſſidia plurima oriebantur propter Communias, non tantùm Epiſcopis ſed etiam Papæ laici erant infeſti: nam Lucius perturbatus ex urbe à Romanis impetitur injurijs, & multis ex parte Papæ captis eruerunt oculos, impoſuerunt mitras, ac remisêre mitratos cum juramento ab eis accepto, quòd ſe taliter præſentarent Papæ viſendos.* Diſcordia per id quoque tempus exoritur inter Rogerum Laudunenſem, & Canonicos, conquerentibus eis apud ſummum Pontificem, quòd de eorum præbendis ante mortem diſponeret, unde metus captandæ mortis oriebatur, ex perverſa voluntate ejus præſertim cui collatio facta erat. Epiſcopus ſpondet cum juramento nihil tale facturum in poſterum, quod Inno. III confirmavit. *Obijt Ludovicus VII. menſe Septembri.* *Communia Laudunenſis abrogatur.*

Eccleſia

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1180.

Eccleſia ſancta Balſamia, vulgò Sancta Nutricis dicta, ſacrorum Pignorum quondam, & nunc etiam dives in Collegiatam erigitur.

CAPUT IX.

UT loca Deo, Sanctiſque dicata frigidè, ac ſegniter culta ſæpius vileſcunt, ſic eadem cùm ab incolis ſtudioſiùs frequentantur, rurſum refloreſcere, priſtinóque nitori reſtitui videmus, ut liquidò patet in reſtauratione Ædis Balſamianæ apud Remos, varijs olim Sanctorum pignoribus ditatæ: ſed quæ ſaltem exteriùs deformata, poſtquam per aliquot velut ignobilis jacuiſſet annos, ampliorem fabricam hoc demum tempore, ac novos Pſaltes cum dote feliciter eſt conſecuta. Hæc Sanctæ-Nutricis Eccleſia vulgò nominatur, quòd B. Balſamia ſancti Remigij nutrix fuerit, & mater ſancti Celſini: unde prædicta Eccleſia, quandóque ſancti Celſini vocatur à Flodoardo, quòd ejus Reliquiæ in ea depoſitæ eſſent, ut & B. Mauri Martyris; quamvis hæc Balſamiæ, ſeu Nutricis nomen conſtanter retineat, cujus feſtum notatur XIII. Maij in Martyrologio.

Tradunt vetuſtiores chartæ viros aliquot pietate celebres, inito inter ſe fœdere, ac propoſito ſub canonicali habitu Deo arctiùs famulandi ſtatuiſſe ex ſuis opibus, ac Fidelium eleemoſynis, tot præbendas ditare, quot erant ipſi in Eccleſia beatæ Balſamiæ, tunc extra Urbis ambitum ſita. Cúmque tam Eccleſia, quàm locus ipſi proximè adjacens dominij eſſent Remenſis Capituli, utile viſum fuit primis hiſce ſodalibus ea ſibi facere propria, júſque mancipij à venerabili Capitulo petendum, priuſquam inter ſe de modo converſandi quidquam ſtatuerent. Capitulum laudato propoſito, ut horum cœptis faveret, non Eccleſiam modò; ſed & oblationes libenter impertivit, ſub conditionibus in Alexandri III. reſcripto contentis, cujus hic fragmentum exhibeo.

„ Ex litteris à Præpoſito, & Canonicis Eccleſiæ Remenſis deſtinatis, nobis „ innotuit, quòd cùm vos Domino inſpirante, de bonis veſtris, & aliorum „ eleemoſynis, præbendas inſtituiſſetis, ijdem Canonici ad preces noſtras „ Eccleſiam ſanctæ Nutricis, in exterioribus ab antiquo vaſtatam, ſed „ propter Reliquias quæ ibidem habentur omni honore dignam, cum ſuis „ oblationibus vobis ad exhibendum ibi gratum Deo famulatum ſecundùm „ conſuetudinem Remenſis Eccleſiæ vobis conceſſerunt: ita tamen ut „ donatio præbendarum ejuſdem Eccleſiæ ad Remenſe Capitulum pertineat, „ Præpoſito & Decano inveſtituram facientibus.

Ex his origo certiſſimè clareſcit celebris hujus Collegij, patétque quo jure Remenſes Canonici diſponant de præbendis vacantibus per obitum. Horum numerus qui huic initium dedêre, ex bulla non ſatis colligitur: et ex ſtatu præſenti inferri poteſt duodecim omnino fuiſſe, quot reſtant Canonicatus, quorum pietas ſtatim eluxit, ac Capituli Remenſis aſſenſus Romæ confirmatus eſt, novo ædificio quod in locum veteris, ac ſenio labentis exſtruere cœperunt. Sed cùm tantæ ſubſtructioni impares eſſent, Lucium III. ſummum Pontificem ſupplici libello impenſius rogant, ut Fideles hortari velit, ac Indulgentiarum illecebra provocare, ad aliquid ex ſuis opibus erogandum, quod & præſtitit, aliâ bullâ, quæ ſic incipit.

Lucius

Lucius Servus ſervorum .... Cum autem dilecti Filij noſtri Cano-" Vvillel-
nici Sanctæ-nutricis Eccleſiam ſuam, exteriùs quidem vaſtatam, interiùs " mus. li.
verò multorum Sanctorum Reliquijs inſignitam, in ſuburbijs Remorum " Archiep.
ædificare cœperint, cámque ſine veſtro, aliorúmque Fidelium auxilio " An. 1180.
nequeunt conſummare: inde eſt ..... "

Ea non fuit erogatio pecuniæ qualis ſperabatur, cùm Canonici cœpti operis ſtructuram, quæ nec ampla eſt, nec admodum elegans, ad exitum perducere non potuerint, ſed imperfecta permanſerit quinquaginta annos; unde opibus & auxilio deſtituti, pro conſummando opere Indulgentias iterum obtinent, tam à ſummo Pontifice, quàm à Thoma de Beaumets Remenſi Archiepiſcopo, & à ſuis Suffraganeis, in gratiam eorum qui manus adjutrices porrexiſſent, Abbates quoque, & Capitula intra diœceſim conſtituta idem promiſerunt ijs, qui benignè aliquid impertiſſent, Miſſarum, precúmque omnium, quæ in eorum Eccleſijs fierent, participationem. Epiſcoporum & Abbatum nomina in veteri membrana hoc ordine recenſentur.

Summus Pontifex Innocentius annum Indulgentiæ largitur pro pœnis " injunctis in foro pœnitentiæ. "

Remenſis Archiepiſcopus quadraginta dies remittit, relaxat quoque " pœnitentias omiſſas, peccata oblita, vota fracta modò ad ea redierint, " offenſiones commiſſas in patrem & matrem, violentiâ & manuum injectione " reſervatis. "

Sueſſionenſis Epiſcopus quadraginta dies. "

Laudunenſis Epiſcopus quadraginta dies. Et ſic de ceteris. "

Capitulum Remenſe participationem bonorum ſpiritualium tam Ec- " cleſiæ cathedralis, quàm aliarum quæ ab ipſa pendent. "

Abbas ſancti Remigij quinque Miſſas. "

Abbas ſancti Nicaſij quinque Miſſas. "

Abbas ſancti Dionyſij quinque Miſſas, &c. "

Capitulum ſanctæ Nutricis ſeſe pariter obſtrinxit ad celebrandum ſingulis ſeptimanis tres Miſſas, primam de ſancto-Spiritu, ſecundam de B. Maria, tertiam pro defunctis. Vvillelmus Archiepiſcopus quoſdam ei reditus impertit in charta contentos, ubi Sanctæ-Nutricis Eccleſia ſpecialis filia ſanctæ Mariæ Remenſis vocatur: imo & Capitulum Remenſe participe illud facit ſuarum immunitatum, quodam brevi reſcripto, cujus hic tenor eſt: *Milo Præpoſitus, Vvibardus Decanus, P. Cantor ...... Eccleſiam ſuam conceſſimus ſecundum libertatem, & conſuetudinem Eccleſiæ noſtræ Remenſis in perpetuum poſſidendam anno 1210.* Inde contendunt Canonici ſe liberos, ac immunes à juriſdictione archiepiſcopali, ut prædicta verba innuere videntur, & ex eo quod totius loci ambitus, & Eccleſia dominij quondam fuerit Capituli Remenſis, ac veluti membrum immediatè ab eo dependens, & pariter immune ab Ordinario. Sanè Chopinus lib. 2. de Jure Religioſ. probat auctoritate Innocentij IV. & Bartoldi, privilegia matricis Eccleſiæ communicari poſſe inferioribus Eccleſijs ab ea dependentibus.

Porro ſanctæ Nutricis ſacrarium pluribus olim Sanctorum fuiſſe refertum pignoribus teſtatur Flodoardus, nec illis omnino ſpoliatum, eo præſertim tempore quo Eccleſia reſtructa eſt, probant bullæ apoſtolicæ ad Canonicorum preces conceſſæ.

Inter Sanctorum exuvias magni ducunt corpus ferè integrum ſanctæ Balſamiæ beatiſſimi Remigij nutricis, matris verò ſancti Celſini, ex Flod, in capſa argentea ſupra majus altare expoſitum.

Sancti Mauri Martyris, ac ſociorum Reliquias poſſident in capſa altera; major enim pars corporis ipſius ſub Arnulfo Archiepiſcopo apud Florinas tranſlata

tranſlata eſt, ut ſupra vidimus.

Caput, ſeu veriùs capitis fruſtum ſancti Mauri Martyris, integrum enim in cathedrali Eccleſia ſecus altare aſſervari idem Flodoardus aſſeverat lib. 1. cap. 10.

Habent quoque ſancti Celſini beati Remigij diſcipuli ſat notabiles particulas in arculis reconditas.

Beati Laurentij os brachij ſat longum in theca argentea optimè ad hoc condecorata recluſum.

Item oſſa multorum Sanctorum in capſa lignea quorum nomina exciderunt, ſcripta tamen ſunt in libro vitæ.

Sic repreſentatur quòd Chriſtus Rex eſſet, hoſtia, Presbyter, & ſacrificans.

In odeo proanon verſùs eminet Chriſtus in cruce veſte talari indutus violacea, ſtellulis aureis diſtinctâ & ornatâ, coronam habens auream, & quidem regiam in capite, pedes verò cum manibus cruci affixos, eſt que omnino ſimilis illi, qui Pariſijs in Eccleſia S. Sepulcri viſitur. Quòd autem Chriſtus quandóque ut homo plagiatus repræſentetur in Eccleſia ſæpius cum quinque plagis, ut ſe judicaturum omnibus exhibebit, aliquando verò cum veſte regia, ſacerdotali, ſeu ſacrificantis, juxta illud Canticorum: *Videte filia Sion Regem Salomonem in diademate.* Sat multa ab alijs dicta ſunt, nec opus eſt in illis longiùs immorari, ne ſæpius repetita tædium afferant.

Cant. 3. d. 11.

Viſitur quoque ſecus Eccleſiam capella ſubterranea, cryptis Martyrum haud abſimilis, ubi B. Maurum quidam volunt latuiſſe tempore perſecutionis, ac immaculatam Deo hoſtiam obtuliſſe, hac itur in cryptulam, quam B. Mauri cameram vulgus nuncupat, piéque ab eo feriâ quintâ & ſextâ majoris hebdomadæ præſertim viſitatur: ſed de hac cùm ſiluerit Flodoardus, licèt vetuſtatis aliquod ſit monumentum, plura referre operæ pretium non exiſtimo.

Vvillelmus Scabinos ab Henrico prædeceſſore ſublatos civitati reſtituit, Culturámque concedit ad novum Burgum ædificandum, quo pomœrium Urbis dilatatum eſt.

CAPUT X.

VIGENTE inter Philippum II. & Campaniæ Principes diſcordia ob Cociacenſis, ac Roberti Clementis filios, quòd Regis adoleſcentuli plus juſto poſſiderent aures, Vvillelmus qui tunc à curia procul aberat, ut ſuæ generoſitatis ſpecimen erga cives Remenſes exhiberet, benéque de illis mereretur; ſtatuit Scabinos reſtituere, quos Henricus deceſſor ejus (qua mente incertum) abrogaverat. Porro quàm vetus horum magiſtratuum apud nos origo fuerit, haud ſatis liquet: qui de ijs diſſerunt, putant ſtatûs democratici, olim apud Remenſes recepti, aliquod in eis exſtare veſtigium; nam licèt Romani ſubjugatis Gallijs, & in provinciæ formam redactis, ſupremam quæ in Senatu fuit retinuerint auctoritatem, probabile eſt magiſtratus populares reliquiſſe, ijs in urbibus quæ ſociæ, & confœderatæ dicebantur, quæque ariete non exſpectato ſeſe eorum Imperio ſubmiſerant. Addunt Francos, qui Romanis ſucceſſêre, quò populorum animos magis ac magis ſibi conciliarent, eadem illis jura reliquiſſe, data cuique facultate utendi legibus patrijs, ne ſtatus civitatum gratis everterent, quod noſtrates à patribus accepiſſe, Sareſberienſis

Flodoardus de Comitibus diſſerit, de vicedominis, de Miſſis dominicis qui horum judicia examinabant; de Scabinis ne verbum quidem dicit.

tradit

tradit epiſtolâ ſuperiùs citatâ. Qui autem eſſent hi magiſtratus, quo nomine vocarentur, qua pollebant auctoritate apud Remenſes, cùm hactenus prodiderit nemo, à nobis pariter vix quicquam certo evulgari poteſt. Opinor Scabinos tunc primùm Caroli Magni tempeſtate vocitatos, eo quod vox illa ſit germanica, exſtentque in Capitularibus ab eo digeſtis ſtatuta quædam pro ejuſmodi Magiſtratibus in officio continendis, præſertim cap. 4. *Volumus ut Comites qui ad cuſtodiam maritimam deputati ſunt, de facienda juſtitia non ſe excuſent, ſed ibi ſecum ſuos Scabinos habeant &c.* & in addito cap. 74. *ut Miſſi noſtri ubicumque malos Scabinos invenerint, ejiciant, & totius populi conſenſu in locum eorum bonos eligant, & cùm electi fuerint, jurare eos faciant &c.* de Miſſis dominicis, & Comitum functione, quibus Epiſcopi adepto urbium dominio temporali ſucceſſerunt, frequens fit mentio apud Flodoardum, de Scabinis verò nullibi. Patet tamen ex Notitia de mancipijs per judicium Scabinorum evindicandis in placito Miſſorum Hincmari Archiepiſcopi, quam P. Sirmondus publici juris fecit ad calcem Capitularium Caroli Calvi, nomen hoc eodem Carolo clavum regente uſitatum fuiſſe apud nos. Legitur præterea in Tabularijs Monaſteriorum, ut in charta Manaſſæ Archiepiſcopi pro Nicaſianis, cui Seybertus ſubſcripſit cum Conſtantino Scabino, & Gerardo Decano poſt majoris Eccleſiæ Dignitates, & Vicedominum, qui tunc laicus erat anno 1100. Item & in charta Rodulfi Viridis anno 1109. & alibi paſſim ante Ludovici VI. ætatem, qui jus Communiæ civitatibus conceſſit. Unde adducor facilè ut credam tam Remenſem civitatem, quàm Burgum S. Remigij ejuſmodi magiſtratus habuiſſe pro cauſis civilibus dirimendis, juxta leges antiquas, etiam ante Remenſem Comitatum Eccleſiæ collatum. An verò Henricus Archiepiſcopus, qui tot motus in Urbe conciravit, ipſis inviderit, ut omnem ad ſe, ſuóſque Officiarios traheret juriſdictionem: an verò auctoritati eorum recèns auctæ per erectionem Communiæ, quâ forſan abutebantur in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis, penes alios ſit judicium. Quod conſtat illud eſt, Scabinos ab eo ſublatos fuiſſe, ex charta Vvillelmi Cardinalis, licèt Sareſberienſis dicat è contrario civibus conceſſum; ut de cetero legibus uterentur antiquis.

Doctiſſimus Bignonius in ſua ad Marculfum notis putat Rachimburgios, de quibus Leges Salica, Scabinos fuiſſe, Rachimburgij enim non tantùm erant Iudices & Arbitri, ſed & æſtimatores burgenſes quaſi Scabini iſtius Burgi, in quo Comes jus adminiſtrans in conſilium hos adhibebat.

In Chartophylaciis SS. Remigij & Nicaſij.

At Vvillelmus ejuſdem ſucceſſor Princeps egregiæ indolis, pacis amator, ac juris utriuſque peritiâ clarus, Remenſes pejoris conditionis eſſe noluit, quàm ceterarum urbium accolas, qui ſuis magiſtratibus gaudebant, reſtituitque Scabinos, jus eis impertiendo civiles cauſas, forenſéſque excutiendi, tribus exceptis caſibus in charta contentis, quam hîc, ut notiores fiant, exhibemus.

An. 1182.

Vvillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ " Eccleſiæ tituli ſanctæ Sabinæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus, " dilectis filijs & fidelibus ſuis univerſis hominibus Remenſibus in banno " Archiepiſcopi conſtitutis in Domino ſalutem. Sicut Principes terrarum " in obſervando jure, & libertate ſubditorum, dilectionem Dei, & proximi " valeant acquirere; ita in violandis, vel immutandis conſuetudinibus diutius " obtentis indignationem altiſſimi poſſunt incurrere, & favorem populi " amittere, & animabus etiam ſuis onus perpetuum imponere. Nos ſiquidem " hac inducti ratione, & conſiderantes obſequium & devotionem, quam vos " dilecti Filij, & fideles burgenſes noſtri nobis libenter hactenus impendiſtis, " conſuetudines vobis ab antiquis retro temporibus collatas, ſed mutatione " dominorum aliquando minus ſervatas, auctoritatis noſtræ munimine vobis, " & poſteris veſtris duximus reſtituendas, & perpetuò confirmandas. Volumus igitur quòd Scabini Civitati reſtituantur, qui communi aſſenſu " omnium veſtrûm de bannalibus noſtris duodecim electi nobis præſentabuntur, "

Vvillelmus. II. Archiep. An. 1182.

» buntur, & ſingulis annis in capite jejunij renovabuntur, & jurabunt quòd
» vos juſto dijudicabunt judicio, & quantum ad ipſos pertinuerit, jus noſtrum
» fideliter ſervabunt: & ſi quis fortè communiter electus Scabinus eſſe
» noluerit, nos illum faciemus ſtare Scabinum, ſi tamen vires corporis ſuf-
» ficientes habuerit. Verumtamen ſi vos in eligendis Scabinis concordes non
» fueritis, nos pro ut Civitati noſtræ, & nobis expedire noverimus, Scabinos
» inſtituemus. Si verò iidem Scabini, vel duo, vel plures illorum, aliquod
» judicium fecerint, quod non ſatis rationabile videatur, ſi errorem ſuum
» recognoverint, abſque detrimento bonorum ſuorum illud nobis emenda-
» bunt. Si autem perſtiterint, & aliquis eos de falſo judicio voluerit impetere,
» ſi comprobati fuerint, vel convicti, illud per judicium curiæ noſtræ nobis
» emendabunt, & ſi impetitor eos convincere non poterit, illud ſimiliter
» nobis, & ipſis Scabinis emendabit.

» Concedimus etiam quòd ſi Burgenſis in banno noſtro conſtitutus aliqua
» occaſione in cauſam tractus fuerit, quando ordine judiciario ſe tractari
» voluerit, neque ipſe, neque res ejus capientur; ſed nec domus ejus dirue-
» tur, ſi domum vel hereditatem Remis habuerit: ſed fidem dabit, quòd
» pro exſequenda juſtitia obſides interponet, ſi poſſit; & ſi obſides habere
» non poſſit, fidem ſimiliter dabit, quòd judicio Scabinorum ſtabit. Si verò
» nec domum, nec hereditatem Remis habuerit, obſides dabit; ſi obſides
» non habuerit, corpus ejus detinebitur, quouſque juſtitiæ complementum
» proſequatur. Ad hæc ſi quis bannalium noſtrorum furtum, vel murtrum,
» vel proditionem commiſerit, & foriſfactum manifeſtum fuerit, ipſe & res
» ipſius in voluntate noſtra erunt, & ſi dubium fuerit, & ille ſuper hoc im-
» petatur, bonos obſides dabit, ſi de banno noſtro fuerit, quòd judicio
» Scabinorum ſtabit, & ſi obſides dare non poſſit, corpus ejus captum deti-
» nebitur. Si quis ſeſterlagium noſtrum aſportaverit, vel detinuerit, foriſ-
» factum nobis per ſexaginta ſolidos emendabit. Si quis cambierit, qui tre-
» cenſum nobis, ſicut cambitores noſtri non ſolvat, & ille, & alius qui cum
» eo cambium fecerit, foriſfactum nobis per ſexaginta ſolidos emendabit,
» foriſfactum quoque de timonagio nobis per ſeptem ſolidos, & dimidium
» emendabitur. Decernimus autem ut quicumque hereditatem, vel emptio-
» nem, vel alias quaſlibet poſſeſſiones per ſeptem annos & unum diem in
» pace poſſederit, & tenuerit, tentaturam ſuam deinceps libere, & quietè
» poſſideat; ita ut alius reclamare non poſſit, vel tentaturam calumniare,
» niſi poſſit probare, quòd interim abſens à terra fuerit, & abſentiæ ſuæ
» rationabilem prætenderit occaſionem, vel infra ſpatium illud talis ætatis
» exſtiterit, quòd jus ſuum dirationare non valuerit. Ne ergo ſuper ijs om-
» nibus aliqua impoſterum quæſtio poſſit oriri, ſuperiora, ſicut prænotata
» ſunt, firma & rata impoſterum permaneant, eadem vobis & ſucceſſoribus
» veſtris tam præſentis privilegij patrocinio, quàm ſigilli noſtri munimine
» corroboramus, ſtatuentes & ſub anathemare prohibentes, ne quis huic
» noſtræ confirmationis paginæ contraire præſumat, ſalva in omnibus apoſto-
» licæ Sedis auctoritate. Actum anno ab incarnatione Domini milleſimo cente-
» ſimo octageſimo ſecundo. Datum per manum Lambini Cancellarij noſtri.

Vigebat adhuc ea conſuetudo, ut cùm domino ſuo quis non obtemperaſſet, domus ejus in pœnam destrueretur. Vide Sareſberienſis epiſtolam ſupra citatam.

In hoc memorando, & illuſtri privilegio cur Communiæ Remenſis non meminerit Vvillelmus, jure quis mirari poſſet, forſan quòd Scabinatus Communiam involveret, eſſentque Scabini Communiæ protectores. Unde cùm de ea ſub Thoma de Beaumets, & Johanne de Craon Archiepiſcopis gravis orta fuiſſet diſcordia, ipſis aſſerentibus cives jus Communiæ non habere, nec proprium ſigillum, aut licentiam militum Præfectos inſtituendi pro Urbis cuſtodia tempore belli; alijs verò in curia Regis contradicentibus, ejuſmodi lites ex ſententia civibus optimè ceſſerunt. Quod verò ſpectat ad

Philippus Auguſtus Communiam Sancti Quintini ab Herberto IV. Viromandenſi Comite inſtitutam confirmavit an. 1195. cum iiſdem omnino exceptionibus, quæ leguntur in charta Vvillelmi Archiep. Vide Regeſtum D. d'Hemere in Hiſtoria Viromandenſi fol. 47.

ad modum juſtitiam adminiſtrandi ſatis ſupérque traditur ſuperiori diplomate à Lucio Papa ſubinde confirmato, cui etiam lubens conſenſit Philippus Rex, adſtantibus Regni Proceribus, quorum nomina hoc ordine regio præcepto recenſetur. Vvillelmus. LI. Archiep. An. 1182.

Signum Comitis Theobaldi Dapiferi noſtri. "
Signum Guidonis Buticularij. "
Signum Matthæi Camerarij. "
Signum Radulfi Conſtabularij. "

Actum publicè Pariſius anno ab Incarnat. 1182. Regni verò noſtri 4. "
Data per manum Hugonis Cancellarij. "

Scabinis ſic reſtitutis, eorùmque juriſdictione à Rege approbata, innumeræ poſtmodum lites emerſerunt circa obſervationem chartæ, ob quas ad Regis curiam, ſeu parlamentum ſæpius provocatum eſt, ut patet ex inſigni areſto anni 1279. nuper typis evulgato, quod hîc tranſcribere pretium operæ non putavi. Stabilito deinde Ballivio regali apud Landunum, poſt Viromandenſis Comitatûs reditum, ſeu incorporationem cum regio dominio, ortæ inter Archiepiſcopum & burgenſes, vel inter eoſdem burgenſes, & Clericos pro eccleſiaſtica libertate controverſiæ ad prædictum Judicem extra fines Remenſis Comitatûs remittebantur, quod ab anno 1280. contigiſſe clarum eſt ex archivis Monaſteriorum, præſertim verò ex Philippi Regis Patentibus litteris, quibus Ballivio Viromandenſi injunctum anno 1296. ut Monachos ſancti Nicaſij foveat adverſùs cives Remenſes pro clauſura Monaſterij. At his forenſibus omiſſis ad Vvillelmum redeo, cui cùm ſollers ingenium eſſet, & ad quæque ſublimia natum, ut ſuperiori magnificentiæ aliquid adderet ad Remenſis urbis decus, civiùmque commodum, Culturam eis conceſſit extra Urbis ambitum, quò ædificijs de novo conſtructis, pomœrium ejus protenderetur, illámque præſertim carpentarij, qui dolijs, aut quadrigis fabricandis dant operam, habitarent, ac in eam nundinæ Paſchales, quæ juxta leproſorum capellam fiebant, ut vidimus, transferrentur, ut ex charta clarum fiet quam hîc edere juvabit.

Villelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus S. R. E. & ſanctæ " An. 1183.
Sabinæ Cardinalis apoſtolicæ Sedis Legatus, dilectis Filijs noſtris "
hominibus in nova Cultura Remenſi manentibus tam præſentibus, quàm "
futuris in Domino noſtro ſalutem. Ad hoc conſtituti ſumus in Sede ponti- "
ficali, ut utilitali & augmentationi civitatis, cui nos præfecit Dominus "
ipſo adjuvante proficiendo provideamus, & providendo proficiamus; inde "
ſiquidem enim eſt quod nos ad augmentum, & honorem Civitatis noſtræ "
Culturam, quam habemus extra muros, dedimus vobis dilecti ac Fideles "
burgenſes noſtri ad domus conſtruendas, & novum ibidem burgum pa- "
riter ædificandum, ea conditione quòd de pertica terræ ſingulis annis in "
feſto B. Remigij duodecim denarios perſolvetis, ſimiliter de pertica terræ "
Jardi noſtri, eodem termino totidem reddetis denarios; ſciendum tamen "
quod tam in Cultura, quàm in Jardo ſunt perticæ, quæ tantùm novem "
denarios ſolvere tenentur. Decernimus igitur ut nundinæ, quæ fuerunt "
apud ſanctum Lazarum, in burgo veſtro celebrentur, & durent à Sabbato "
ante Dominicam in Ramis-palmarum, uſque in vigiliam dominicæ Reſur- "
rectionis. Statuimus etiam ut carpentarij, qui dolia & quadrigas fa- "
ciunt, ibidem operentur, & in civitate non poſſunt operari; volumus "
ſi quidem, ut omnia ligna, & marinna ibi vendantur, & non alibi. "
Liceat autem vobis logias, gradus, & puteos ante domos veſtras, "
abſque licentia dominorum, & ſervientium, libere & quietè facere, & "
inſuper Majorem proprium habere, qui pro poſſe ſupra fonsfactum, "

VVILLEL- „ & exceſſus veſtros emendabit, & quæ per ipſum emendari non po-
MUS. LI. „ terunt, ad Archiepiſcopum transferentur. Quia verò dignum eſt, ut ea quæ
ARCHIEP. „ à nobis ſunt juſtè & rationabiliter ſtatuta ſuum perpetuæ robur obtineant
An. 1183. „ firmitatis; nos hæc omnia, ne aliqua malignantium perturbatione violari
„ valeant, vel immutari, tam præſentis ſcripti patrocinio, quàm ſigilli noſtri
„ auctoritate vobis, ac ſucceſſoribus veſtris concedimus, ac confirmamus,
„ ſtatuentes & ſub anathemate prohibentes, ne quis huic noſtræ confirma-
„ tionis paginæ auſu temerario contraïre præſumat, ſalva in omnibus apo-
„ ſtolicæ Sedis auctoritate.

„ Actum anno ab Incarnat Dom. 1183.

„ Datum per manum Lamberti Cancellarij noſtri.

At ne ob nundinarum tranſlationem, quid detrimenti reciperent le-
proſi, qui ad hoc conſenſerant, eis Vvillelmus pro compenſatione decem
libras, & octo ſolidos Rem. monetæ aſſignavit in ſtallis cambitorum ſin-
gulis annis percipiendos, conceſſitque, ut in molendinis de calciata Vi-
dulæ ſegetes ad uſum domûs neceſſarias ſine molitura danda perpetuò
molere poſſent. Anno 1182.

Sanremigianum quoque Monaſterium inter tot exquiſitæ liberalitatis
inſignia, Vvillelmi beneficentiæ expers non fuit, jura ſiquidem ac con-
ſuetudines ab alijs conceſſas novo diplomate confirmandas cenſuit,
cujus hic tenor eſt,

An 1182. „ VVillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus S. R. E. titulo
„ ſanctæ Sabinæ Cardinalis, dilectis in Chriſto Filijs Simoni Abbati,
„ totique Capitulo B. Remigij Remenſis, eorúmque ſucceſſoribus Regulam
„ B. Benedicti profeſſis in perpetuum. Paſtoralis cura nos ammonet inceſ-
„ ſanter Eccleſias, & viros eccleſiaſticos ſollicitudini noſtræ commiſſos dili-
„ gere, fovere, & eorum libertates, poſſeſſiones, atque jura, rata, &
„ inconvulſa modis omnibus conſervare. Hac ergo nos inducti ratione
„ veſtris, dilecti in Chriſto Filij, juſtis poſtulationibus grato concurrentes
„ aſſenſu, Eccleſiam veſtram, in qua divino mancipati eſtis obſequio, &
„ caſtrum, & burgum veſtrum ſub noſtra ſuſcipimus cuſtodia, & protectio-
„ ne: libertates etiam veſtras & conſuetudines quas ibi habetis, furnos,
„ molendina, cenſus, bannum, Juſtitiam, ſexſterlagium, mercata diei
„ Veneris, & diei Dominicæ, & quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque
„ bona impræſentiarum rationabiliter poſſidetis, vel in futurum Domino
„ annuente poteritis adipiſci, Eccleſiæ veſtræ, & vobis perpetua pace, &
„ quiete poſſidenda concedimus, & auctoritate à Deo nobis collata invio-
„ labiliter confirmamus.

„ Decernimus ſiquidem ut homines veſtri, vel alij manſionarij in burgo
„ ſancti Remigij Remis euntes, & redeuntes, nec à noſtris Præpoſitis, vel
„ Officialibus, nec ab alienis capiantur, vel detineantur, neque res
„ eorum, quamdiu Juſtitiæ Abbatis veſtri ſtare voluerint, niſi fortè in
„ præſenti forisfacto deprehenſi fuerint. Ut igitur hæc omnia perpetuæ
„ robur obtineant firmitatis, eademque tam præſentis paginæ patrocinio,
„ quàm ſigilli noſtri auctoritate corroboramus, ſtatuentes ſub anathe-
„ mate prohibemus, ne quis Eccleſiam veſtram, vel Fratres veſtros ſuper
„ his moleſtare, vel huic noſtræ confirmationi aliquatenus præſumat con-
„ traïre. Omnibus autem jura veſtra ſervantibus, & beneficia ſua largienti-
„ bus, ſit pax & gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut hic temporalem
„ percipiant retributionem, & in extremi examinis die æternæ beatitudinis
„ præmia conſequantur. Amen.

„ Actum anno ab Incarn. Dom. 1182. Datum per manum Lambini Can-
„ cellarij noſtri.

Ei eſt appenſum ſigillum cereum ſat magnum imaginē Epiſcopi in fronte præferens, cera autem viridis eſt, ut & funiculus quo Chartæ eſt affixa.

Lucius

Lucius papa III. prædictum Vvillelmi privilegium reſcripto ſuo confirmavit dato Veronæ 3. Nonas Julij, cui appendet ſigillum plumbeum cum hac inſcriptione, *Lucius Papa III.* ex una parte: ex alia verò capita Ss. Petri & Pauli viſuntur, ut in alijs bullis ſummorum Pontificum. VVILLELMUS. LI. ARCHIEP, *An.* 1183, 1184.

Vvillelmus ab Auguſto rerum ſummæ præficitur. Diſcordiam Vvillelmus inter ſe & Canonicos Remenſes pro jure excommunicandi componit, & ſuum curat anniverſarium.

CAPUT XI.

CUM Vvillelmi Cardinalis in ſuæ familiæ Principibus ad Regis obſequium, à quo pridem averſi fuerant, reducendis enituiſſet induſtria, reipublicæ commodo optimè ſe conſulturum Rex exiſtimavit, ſi prædictum Cardinalem ad Regni miniſterium admoveret, quod anno 1183. contigiſſe tradunt Auctores. Tanti muneris primitias quorumdam hæreticorum detectio, ſeu etiam exſtirpatio commendavit, qui è Lugdunenſi Gallia profecti virulenta peſſimæ hæreſeos ſemina pedetentim per urbes ſparſerant, Albigenſibúſque dedêre initium, è quibus Lutherani & Calviniſtæ ducunt originem. Tradit Robertus Abbas, annitente Flandrorum Comite quoſdam à Vvillelmo in ſua provincia deprehenſos, Atrebati habita quæſtione, aquâ, ferro, & igni probatos, ac demum convictos, ultimo affectos fuiſſe ſupplicio. Rex Vvillelmo pariter ſuadente bellum indixit hæreticis Bituricenſibus, qui Coterelli dicebantur, eo interim auctoritate Vicariatûs S. R. E. quâ fungebatur, excommunicationis mucronem in hæreticos Lugdunenſes diſtringente, quò fit, ut nonnulli perperam eum Lugdunenſem Archiepiſcopum nominârint.

Refert citatus Auctor, & Meyerus poſt ipſum, Leonoram Elizabethæ ſororem, quæ Comiti Bellomontenſi nupſerat, à Flandro Viromanduos, qui mortua eadem Elizabetha eius uxore, ad ipſam redire debebant, repetiiſſe; cúmque ſurdas præberet aures, dictitans ſe Viromanduos, non modò dotales, ſed & Ludovici Regis dono, ac ſolida addictione poſſidere: Leonoram ſic Regis pactam eſſe auxilium, ut quando ipſa liberis careret, dimidium Viromanduorum illi relinqueret. Rex igitur ut Leonoram Viromandenſem in paternas introduceret opes, Viromanduos acriter adoritur, bellúmque tanta dexteritate, Vvillelmi Remenſis conſilio, ac Theobaldi Bleſenſis ope ad optatum finem deduxit, ut Flandriæ Comes coactus fuerit concedere in Regis voluntatem. Guiſius tradit ſexaginta amplius caſtella, præter Ambianorum civitatem, à Flandro Regem accepiſſe, at hunc haud ita multò poſt pacis pœnituiſſe. *An.* 1185. 1186.

Addit Meyerus bellum de integro inſtaurâſſe, receptis auxiliaribus copijs ab Henrico Friderici Cæſaris filio, cui hominium de Flandria ſe facturum promiſerat, quod tamen ultimum Meyerus, honori patriæ conſulens, tacuit. At cùm Hannonienſem, ut ſibi auxiliaretur, pellicere non poſſet, pacem Ambianis ab Henrico Anglorum Rege, Vvillelmo Remorum Pontifice, & Theobaldo Bleſenſi compoſitam ſuſcepit. Teſtatur Æmilius per ejus pacis placita Flandro datum, ut in fidem rediret, reciperetúrque, Viromandis in vita frueretur, ejus morte ad Regem venirent.

Sic igitur rerum à Vvillelmo geſtarum fama in dies per Europam creſcente, Lucius Papa deſiderio eum viſendi flagrans, Romam ut veniret,

VVILLELMUS LI. ARCHIEP. *An.* 1186.

ret, multis litteris eſt cohortatus, ſed ob Regni negotia votis ejus ſatiſfacere non potuit. Rex quoque quantum ejus operâ indigeret, ſcriptâ ad ſummum Pontificem epiſtolâ, quæ Cardinalis panegyricum continet, intimavit, cujus Stephanus ſanctæ Genovefæ Pariſienſis Abbas portitor fuit, ubi præclarè de eo ſic loquitur.

Stephan Tornac. Epiſt. 121 quæ ſic incipit Fideles ſæpe Eccleſiæ Romanæ, devotio Regni noſtri. . . .

„ Impugnant adoleſcentiam noſtram, & auſpicia Regni noſtri perturbare
„ contendunt potentes, & qui multiplici ex cauſa fidem nobis debuerant,
„ infideles adverſarij, quorum improbitate compelluntur, & conſilia nova
„ quærere, & auxilia corrogare. Adſit nobis ſuper omnes amicos, &
„ fideles noſtros cariſſimus avunculus noſter Vvillelmus Remenſis Archie-
„ piſcopus, in conſiliis noſtris oculus vigilans, in negotiis dextera manus,
„ cùm vel ad tempus recedere à nobis, ſuccedere eſt hoſtibus noſtris; qui
„ ſicut abſque armis, ita & abſque amicis nos eſſe votis infidelibus irre-
„ verenter, & expetunt, & exſpectant. Vocâſtis enim, Pater, ſicut audi-
„ vimus, ut & præſentiam ſuam vobis exhibeat, ſacris veſtris apicibus
„ invitâſtis, paratus erat parere, & apparere vobis, peccato ariolandi ſimu-
„ lacrum inobedientiæ comparans, & voluntatem * acquieſcendi vobis, tan-
„ quam ſcelus idololatriæ deteſtans; in articulo ſummæ neceſſitatis noſtræ
„ confidentes de præcipua dilectione veſtra retinuimus eum, clavum in ocu-
„ lis hoſtium noſtrorum, & in lateribus eorum lanceam. Sine ipſo fieri nihil
„ æſtimantes, ſivè de pace, ſivè de bello, cum hoſtibus ſit agendum....,
„ Gratum ſit vobis, Pater, quod in tanto diſcrimine Regni, tantum ami-
„ cum noſtrum retinemus, cujus præſentia nobis eſt perneceſſaria, & ab-
„ ſentia perdamnoſa.

Deeſt * *Non etiam in edit.*

Pace inter Principes firmatâ, Vvillelmus Romam profectus eſt, eòque tempore appulit, quo Lucius Papa egit animam, ſicque inter electores admiſſus, Urbani III promotioni interfuit. Contigit per id quoque tempus vacare Epiſcopium Trevirenſe per obitum Arnaldi, diſſentientibus inter ſe Clericis pro electione ſucceſſoris, Folcmarus Trevirenſis Eccleſiæ Chorepiſcopus à ſaniori parte electus eſt, ab inferiori verò Rodulfus ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitus: ambo non minori dexteritate, quàm forenſis præſtantiæ gloriâ præditi. Fridericus Imperator, poſthabito fœdere recèns inito cum Summo Pontifice quoad inveſtituras, Rodulphi partes ſuſcepit; at Folcmarus, qui vivente Lucio Romæ conqueſtus fuerat, litem proſecutus eſt ſub Urbano, ſententiámque pro votis obtinuit, fremente nequicquam Friderico, injunctúmque Rodulpho per Archiepiſcopum Remenſem, Metenſémque Epiſcopum à Pontifice delegatos, ut judicio ſine mora acquieſceret. Addit Vaſſeburgus Folmarum, qui pietate ac ſcientiâ pollebat, legatum ab Urbano creatum intra Archiepiſcopatus Remenſem & Trevirenſem, Remiſque Concilium coegiſſe pro ſtatu Eccleſiæ reformando, ubi pariter actum eſt de ſubſidio Chriſtianis mittendo, qui in Palæſtina periclitabantur: item de negotio Henrici de Caſtres Virdunenſis Epiſcopi, cui conſultum fuit, ut Epiſcopatum abdicaret in pœnam ſuæ rebellionis, ſi abſolutus à Legato abire vellet. Suſpicor Vvillelmum tempore hujus Concilij, de quo in Regeſtis nihil reperio, Romæ exſtitiſſe, Remóſque reverſum anno 1186. quo reſtitutioni decimarum de Reciaco per Hugonem Vicedominum Cathalaunenſem Eccleſiæ Sancti Martini Sparnacenſis factæ ſubſcripſit, rursúmque Ferrariæ ſe præſentem exhibuiſſe pro electione Gregorij VIII. Viromanduis in regium dominium reverſis cum inſigni Flandrorum mœrore, à quibus Comiti nequiter ſuggeſtum, ut Imperatoris imploraret opem, hominiúmque Flandriæ ei præſtaret: Philippus perſonaliter præclari hujus Comitatus inijt poſſeſſionem; cúmque Remis ageret, Canonicis ſancti Cornelij Laudunenſis pro victûs ſupplemento indulſit decimas tàm panis, quàm

vini

vini quod expenderetur in comitatu Regis ac Reginæ, ſucceſſorúmque ejus, quandiu Lauduni moram facerent, ut ex ſequenti diplomate patebit, quod verbo tenùs exhibeo.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Philippus Dei gratiâ Francorum Rex. Noverint præſentes, & futuri quod ad inſtantiam Canonicorum ſancti Cornelij Laudunenſis, ob remedium animæ noſtræ, & animæ patris noſtri bonæ memoriæ Ludovici Regis, qui in eorum Eccleſia præbendas inſtitui conceſſit, ad amplificationem memoratæ Eccleſiæ decimam totius panis, & vini quod nos, Regina, & noſtri ſucceſſores Reges Franciæ Lauduni expendemus quotieſcumque Laudunum veniemus, quietè & inconvulsè poſſidendam in perpetuum conceſſimus. Quod ut perpetuam ſortiatur ſtabilitatem, præſentem paginam ſigilli noſtri auctoritate, ac regij nominis charactere inferiùs annotato præcepimus confirmari.

Actum Remis anno Domini 1187. regni noſtri anno octavo. Adſtantibus in palatio noſtro quorum nomina ſuppoſita ſunt & ſigna.

Confirmatio hanc donationem Ludovicus XI.

Signum Comitis Theobaldi Dapiferi noſtri.
Signum Guidonis Buticularij.
Signum Matthæi Camerarij.
Signum Radulfi Conſtabularij.

Vvillelmus Româ reverſus litigandi materiam reperit cum Capitulo, ſi pronum ad id animum habuiſſet. Enimverò ut prædeceſſores ægrè patiebantur eam quam ſibi arrogabat Capitulum facultatem excommunicandi quemlibet ex ſuis malefactoribus, eóſque pariter abſolvendi, quam nuper ipſis petentibus Lucius Papa ſuo reſcripto comprobârat; ſic nec Vvillelmus ferre poterat interdictum, frequentéſque divini Officij ceſſationes in matrice Eccleſia, ſpeciali ac ſolâ Canonicorum authoritate ſancitas, eò vel maximè, quòd contenderent illi, majori Eccleſiâ ceſſante, alias Urbis Eccleſias tàm conventuales, quàm parochiales ipſis jubentibus ſilere debuiſſe. Archiepiſcopus re maturiùs deliberatâ, inſpectóque eorum privilegio à lite movenda abſtinuit, ſcriptóque tandem conceſſit, anno 1157. his verbis: *Quod ſi ipſis, aut ſuis Clericis, aut laicis ad ipſos pertinentibus in provincia Remenſi, vel alibi ubicumque de auctoritate Sedis Remenſis poteſtatem habentibus aliquid factum fuerit, quod ad damnum, vel læſionem Eccleſiæ Remenſis cedat, nos ſuper hoc requiſiti bonâ fide emendare faciemus, ſin minùs Capitulum licitè poterit ceſſare ab Officio divino, aliiſque Eccleſiis tàm conventualibus, quàm parochialibus Vrbis vel ſuburbij injungere, ut idem faciant, STATV ECCLESIAE S. REMIGII MANENTE SICVT ANTEA FVIT, conceſſâ nihilominùs Parochis facultate miniſtrandi Sacramenta neceſſaria ſubmiſſâ voce, & cum unius campanulæ ſonitu, nec interdictum ſolvi poterit ab Archiepiſcopo ſine conſenſu Capituli.* Ob ejuſmodi cenſuras, quæ ſine delectu fiebant per omnes Belgij Epiſcopatus, celebriores urbium Abbatiæ coactæ ſunt ab Apoſtolica Sede immunitatis bullas obtinere, quibus ab hac importuna ſervitute liberarentur, quam acrioribus verbis perſtringit Stephanus Tornacenſis epiſtolâ 148. ad Vvillelmum Remenſem: *Ordo judiciorum, Pater, multis excogitatus vigiliis, à quibuſdam rectoribus turbatur, qui ſacris Canonibus, aut nec lectis, aut neglectis, non minùs ſunt in ſententia præcipites, quàm in executione crudeles, ſine vocatione ligant, ſine delectu excommunicant, ſine cognitione condemnant. Horum de numero contendit ſe eſſe Silvanectenſis Epiſcopus qui villam noſtram ex leviſſima, vel nulla cauſa ſub interdicto concluſit.* Et epiſtolâ 212. ad eundem Archiepiſcopum, quâ de interdicenda terra Comitis Flandriæ diſſerit, ut mandatum illi fuerat per dominum Cardinalem & Legatum Magiſtrum Meliorem, eò

Steph. Torn. epiſt. 148.

quod

Vvillelmus. LI. Archiep. *An.* 1187.

Idē epiſt. 212.

quod idem Comes pacis fœdera rupiſſet: *Adhuc*, inquit, *recentia prioris interdicti ſpirant vulnera, nec vulnerati reſpirant. Et ſi ſecundus congeminetur ictus, mors erit in januis, & ſub triſti ſilentio convaleſcent hæreſes, quæ pullulare cœperant, claudentur Eccleſiæ, ſilebunt cantica divina..... videtur nobis.. . quia vulneraretur profundius, ſi & ipſe, & omnes ei communicantes ſingulis Dominicis diebus excommunicaretur, & loca ad quæ accederet, quamdiu ibi moraretur, à Divinis ceſſarent.* Hoc conſilium poſt hac ſecutum fuiſſe, & in praxim reductum à Capitulo Remenſi, infrà videbimus, cùm ceſſationes à Divinis præſcripſit, quod ſibi licere de jure, vel conſuetudine, ut & pleraque alia Eccleſiarum Cathedralium Capitula fidenter prædicabat. Exſtat apud eundem Auctorem epiſtolâ 128. nomine Vvillelmi Remenſis ſcripta ad magiſtrum Meliorem Cardinalem, de veteri, ſed per id tempus recrudeſcente diſcordiâ inter Turonenſem & Dolenſem Epiſcopos, pro Archiepiſcopatu conſtituendo in Britannia Armorica, cujus utinam rationum momenta expendiſſent Regni Proceres ſub Henrico II. cùm Flandrenſes Eccleſiæ excuſſo Francorum jugo ſubſtractionem à Remenſi Metropoli poſtulàrunt in Curia Romana, factûmque eſt annitente Hiſpaniarum Monarchâ, & ſilentibus Francis, ut hi Epiſcopatus qui Remenſi ab antiquo ſubjiciebantur, alium ſuperiorem in ſpiritualibus agnoverint, exheredato, ut ſic dicam, ac turpiter mutilato Archiepiſcopatu, qui Diadema Regni habet, eſtque ex inſignioribus inter occidentales.

ctiac contentio inter Turonenſem & Dolenſem cœpit anno 859. Innocen. verò III. ſanxit authoritate Apoſtolicâ ut Dolenſis Eccleſia cum reliquis Britāniæ, Turonenſi perpetuò ſuffragaretur an. 1199

Vvillelmus memor conditionis humanæ, ac ſtatûs animarum poſt mortem, quæ in loco purgationis vivorum indigent ſuffragijs, Eccleſiæ ſancti Remigij contulit perſonatum de Driencurte pro anniverſario ſuo, & fratris ſui Henrici quotannis celebrando, quin & aliorum anniverſaria, ne oblivioni traderentur, ſequenti chartâ in unum digeſſit, quæ eſt hujuſmodi.

An. 1188. „Vvillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, S. R. E. tituli ſanctæ „Sabinæ Cardinalis: omnibus S. Matris Eccleſiæ Filijs in perpetuum. „Conſiderantes quoniam ſinceræ devotionis affectum venerabilis Eccleſia „ſancti Remigij Remenſis erga nos, & anteceſſores noſtros ſemper dignoſ„citur habuiſſe. Nihilominùs penſantes quàm devotum ipſius Eccleſiæ Fra„tres Deo inceſſanter ſtudent ſervitium exhibere; nos eorum volentes ora„tionum fieri participes notum facimus tàm præſentibus, quàm futuris, „quòd altare de Driencurte pro anniverſario noſtro ſingulis annis pie ce„lebrando, & pro animabus parentum noſtrorum, necnon cariſſimi fratris „noſtri bonæ memoriæ Comitis Henrici, ſimiliter prædeceſſorum noſtro„rum, ad refectionem dilectorum Filiorum noſtrorum ipſius Eccleſiæ Fra„trum liberè, & quietè in perpetuum dedimus poſſidendum. Nos verò ſub „interminatione excommunicationis diſtrictè inhibemus, ne quis hujus altaris „reditus ſivè aliorum beneficiorum ſimiliter pro anniverſarijs collatorum in „alios uſus, quàm ad quos deputati ſunt, præſumat expendere: illorum „autem nomina, quorum aniverſaria prælibatâ annuatim celebrantur Eccle„ſiâ, nominatim ea fecimus ſubſcribi. Anniverſarium noſtrum, anniverſarium „bonæ memoriæ Samſonis Remenſis Archiepiſcopi, anniverſarium Eſquilini „Archiepiſcopi Datiæ, Johannis Epiſcopi Carnotenſis, Petri ejuſdem ſuc„ceſſoris, Gaufridi Cathalannenſis Epiſcopi, Haiderici Abbatis, Hugonis, „Odonis, Azenarij, Leonis Abbatis ſancti Giſleni, Vvidonis Abbatis ſan„cti Nicaſij, Herimari Abbatis, Hugonis Comitis Regiteſtenſis, Hilde„vini Archidiaconi, Goderanni Preſbyteri, Conſtantii ..... Rodulphi & „Odelinæ parentum Samſonis Archiepiſcopi, Hamidis matris Hildevini „Archidiaconi, Lamberti Matricularij &c. Volentes itaquè ut hæc noſtra „ſolemnis donatio rata permaneat, &c.

Dedit etiam idem Archiepiſcopus altare de Villari-in-Silva, & de Lauvois, pro anniverſario ſuo & parentum ſingulis annis faciendo, Eccleſiæ S. Remigij an. 1192.

Donationem hanc altaris de Driencurte & de Villari-in-ſilva confirmavit Innocentius Papa.

„ Actum anno 1188. Datum per manum Lambini Cancellarij noſtri.

Rege

Rege ad bellum ſacrum proficiſcente, Vuillelmo tutela Regni committitur, ejus ſtudio ad Francos redit Atrebateſium, & in Eccleſia Remenſi Scholarcha dignitas inſtituitur.

CAPUT XII.

CLEMENS III. poſt Urbani exceſſum ad Petri Sedem evectus anno 1188. ut indictam à deceſſore ultramarinam expeditionem promoveret, Johannem Anagninum Cardinalem miſit in Gallias ad conciliandam pacem inter Reges Francorum, & Anglorum, pro ſubſidio Chriſtianis in Palæſtina periclitantibus conferendo: cúmque hujus hortatu prædicti Reges fidem dediſſent ſtandi judicio ejus, & Archiepiſcoporum Remenſis, Bituricenſis, Rotomagenſis, & Cantuarienſis, atque idem Legatus cum præfatis Archiepiſcopis ſubinde protuliſſet ſententiam excommunicationis in eos, per quos ſtaret quo minus pax fieret inter Reges: nihilominus in mutuo congreſſu habito apud Feritatem-Bernardi, minimè potuerunt inter ſe concordare, donec armis Francorum perſtrictus Anglus, pacis conditiones à Franco præſcriptas invitus licèt recepit, quæ poſt Henrici mortem interpolatæ, rurſum operâ Epiſcoporum renovatæ ſunt cum Richardo apud Meſſanam Siciliæ urbem, ac leges nauticæ ſancitæ, ut habet Rogerius in Annalibus.

Ad impenſas verò ſuſcepti belli ſtatutum eſt ex aſſenſu, & conſilio Epiſcoporum, & Procerum, ut omnes tam eccleſiaſtici, quàm laïci, exceptis ijs qui peregrinationem ſuſciperent, decimam redituum, & mobilium ſuorum integre Regi perſolverent. Fertur ejuſmodi decimam *Saladinam* dictam ob bellum adversùs Saladinum Babiloniæ Regem indictum, ſed quòd ejuſdem penſitatione plurimùm gravarentur Eccleſiæ, ſcripſit Petrus Bleſenſis inſignis vir pietatis, & litteraturæ epiſtolam ad Epiſcopum Aurelianenſem, monens ut ſe cum alijs Regi talia præſcribenti intrepidè objiceret. At Præſulum querelas Regem præoccupâſſe veriſimile eſt, cùm Vuillelmo Remenſi Archiepiſcopo, omnibúſque Clericis, & laïcis Remenſis provinciæ actu authentico declarârit mentem ejus non eſſe ut in poſterum ſimilis exactio fieret quacumque cauſa, vel prætextu, cujus hic tenor eſt.

PHilippus Dei gratiâ Francorum Rex viro venerabili & cariſſimo « *An. 1189.*
avunculo ſuo Vuillelmo eâdem gratiâ Rem. Archiepiſcopo, & uni- «
verſis ejuſdem provinciæ tam eccleſiaſticis, quàm laïcis perſonis: ſalutem «
in perpetuum. Cùm ad reſtaurationem terræ ſanctæ, Eccleſiarum Regni «
& Principum aſſenſu, rerum mobilium & redituum, tam ab eccleſiaſticis, «
quàm laïcis perſonis decimæ ſemel exactæ fuerint, ne ad conſequentiam «
facti hujus enormitas traheretur, ſtatuimus ne hujus exactionis occaſione, «
vel ob ſimilem cauſam aliquid ullo modo ulteriùs exigatur, &c. Actum «
Pariſijs anno Verbi incarnati 1189. regni noſtri 10. aſtantibus in palatio «
noſtro quorum nomina ſuppoſita ſunt. «

Signum Comitis Theobaldi Dapiferi noſtri.	Signum Matthæi Camerarij. «
Signum Guidonis Buticularij.	Signum Radulfi Conſtabularij. «
	Data vacante Cancellaria. «

Vvillelmus II. Archiep. *An.* 1190.

Rigordus refert ad annum 1190. quanta pietate Philippus Rex ad Eccleſiam ſancti Dionyſij pro felici itinere ſupplicaturus acceſſerit, quomodo ante Sanctorum corpora ſuper pavimentum marmoreum proſtratus Deo, B. Virgini & Ss. Martyribus ſeſe commendârit, ſuſceperitque ſportam & baculum peregrinationis de manu Vvillelmi Remenſis Archiepiſcopi, & quòd apud Vezeliacum cum Rege Angliæ Richardo veniens Adelæ cariſſimæ matri ſuæ, & Vvillelmo Remenſi Archiepiſcopo tutelam Regni, ac Ludovici filij ſui cuſtodiam commendârit, condito paullo poſt Pariſijs teſtamento, quod integrum recitat ipſe, & ſic incipit. *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Philippus Dei gratiâ Francorum Rex. Officium Regum eſt ſubjectorum commodis modis omnibus providere, &c. Volumus ut cariſſima mater noſtra ſtatuat cum cariſſimo avunculo & fideli Guillelmo Remenſi Archiepiſcopo ſingulis quatuor menſibus unum diem Pariſiis, in quo audiant clamores hominum Regni noſtri, & ibi eos finiant ad honorem Dei, & utilitatem Regni, &c. Actum Pariſiis anno 1190. regni noſtri undecimo.*

Cùm primum Rex è Gallia ſolvit, Regina & Archiepiſcopus, quibus Regni tutela demandata erat, injunctum munus obire cœperunt, viros idoneos, & capaces Epiſcopatibus, Monaſterijs, aliiſque beneficijs vacantibus præfici curantes, quorum collatio ad Regem jure Regaliæ ſpectare videbatur, juxta præſcriptam teſtamenti paginam. Narrat idem Auctor poſt nuntium acceptum de obitu Comitis Theobaldi Franciæ Seneſchalli, Comitis Claromontis, Ducis Burgundiæ, Philippi Flandriæ Comitis, & aliorum Procerum in obſidione Accij, conſilio Vvillelmi Remenſis Archiepiſcopi, & Adelæ Reginæ, coronam beatiſſimorum Martyrum Dionyſij Ruſtici & Eleutherij extractam fuiſſe, & ſuper altare poſitam cum alijs Sanctorum corporibus, ut ibi Fideles ad tantum ſpectaculum cum gemitu & ſuſpirijs pro Terra ſancta liberanda, pro Rege & univerſo comitatu puras manus cum Moyſe (ſic enim Vvillelmum nominat) levantes, ad Deum preces funderent. Illud iter tanto ſtudio & alacritate ſuſceptum parum utilitatis Chriſtianis gementibus attulit, ob ſimultates & rixas quæ ſubinde naſcebantur inter Principes. Philippus Rex Accone expugnata in Galliam tedijt cæli gravitatem, inſolentiamque incuſans, ait Meyerus, qui & aliam cauſam callidè ſuggerit: at Rogerius fatetur apud Pontificem multa de Richardo conqueſtum, quòd ipſum coegiſſet recedere. Hic igitur Richardus in Palæſtina relictus ſæpius cum Soldano proſpere pugnavit, donec deploratis rebus, deceſſionem & ipſe cogitans fœdus cum eo ad triennium ſtatuit. Vvillelmus Remenſis audito Regis adventu Romam petijt, ubi à Cæleſtino III. gratanter exceptus Præneſtini Cardinalis titulo, ut quidam volunt, donatus eſt. At nuſquam cum eo legitur.

Nuntiata Philippi Flandrenſis morte, orta eſt de ſucceſſione Comitatûs grandis altercatio, Vvillelmus ut ſe pervigilem Regni tutorem, ac jurium defenſorem præberet, omnem ad ſe conatus eſt trahere Flandriam, ac Ludovicum ſtirpem regiam in poſſeſſionem ejus introducere, dictitans Iſabellam Reginam Ludovici matrem à Philippo avunculo ex aſſe fuiſſe inſtitutam heredem. Res pro votis ſucceſſiſſet, niſi Balduino & Margaretæ capeſcendi imperij gratiâ properè in Flandriam convolantibus, Iprenſes, Brugenſes, Aloſtani, aliíque populi ingentes feciſſent animos, ipſiſque mœnibus receptis fidem, & operam adversùs Gallos eſſent polliciti. Remorum Pontifex nihilominus regio nomine ſe velut Flandriæ procuratorem geſſit uſque ad Philippi adventum, qui menſe Decembri feſtos dominici Natalis dies egit Lutetiæ, tum conventu ab eo de componenda diſcordia Atrebati indicto, ibi omnium conſenſu Vvillelmus Remorum Archiepiſcopus & Petrus Atrebatenſis cum duobus Abbatibus lecti decidendis controverſijs

Teſta Philippi Comitis Flandriæ in obſidione Accij mortui, quia alium non habebat heredem, ad Balduinũ nepotem ſuum filium Comitis Henoenſis eſt devoluta, qui Conſtantinopolitanus Imperator poſtea factus eſt. *Rigordus.*

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1190.

troverſijs arbitri Gandavum, Brugas, Ipram, Curtracum, &c. Margaretæ Balduini uxori adjudicârunt. Atrebates verò, Bapalmas, Ariam, Fanum-Sancti-Audomari, beneficia, ſeu homagia Bonnoniæ, Fani-Sancti-Pauli, Giſnenſis, Lilarienſis cum tota occidentali Flandria ad uſque Foſſam-novam regiæ ſtirpi Ludovico dotem videlicet matris ejus, Iſabellæ ſcilicet Hanonienſis Philippi Flandrenſis neptis, ſororis verò Margaretæ Flandrenſis, & ejuſdem heredis atrribuerunt, jurâtque Balduinus more majorum in Regis verba, & ſic Comes Flandriæ nomine uxoris ſalutatus eſt. Sic igitur Vuillelmi ſtudio Comes duo Regi præſtitit, hominium Flandriæ, & abdicationem Arteſij: unde fluxit jus illud, ut multi putant, quod Reges noſtri habent in prædictum Comitatum.

Anno 1196. menſe Iunio Balduin⁹ Comes Flandriæ fecit hominium Regi Philippo apud Compendiũ aſtãtibus Guilelmo Rem. Archiep. & Maria Cãpaniæ Comitiſſa *Rigordus*.

Inſignis idem Antiſtes rebus ſublimioribus intendens animum, quæ nominis claritudinem æquè pariunt, ac meritum, ſtatuit ſtipendium augere Magiſtri ſcholarum Remenſium, qui Clericis erudiendis dabat operam juxta præſcriptum Concilij Lateranenſis ſub Alexandro III (cui & ipſe interfuit) Can. 18. *Quoniam Eccleſia Dei, & in ijs quæ ſpectant ad ſubſidium corporis, &c. per unam quamque Eccleſiam cathedralem Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ gratis docet, competens beneficium aſſignetur.* Hactenus viri torâ Galliâ celebres ſcholis Remenſibus præfuerant, ut de Gerberto, Brunone, & alijs nonnihil ſupra retulimus; at cùm abſque ſtipendio, & congrua mercede langueſcant animi, laborémque ut plurimùm detrectent, hanc ipſe ingenita liberalitate primùm ſupplevit duorum frumenti modiorum additamento, ut patebit ex charta, quâ ſatisfactionem Vicedomini cujuſdam Cathalaunenſis admittit pro damnis ab eo illatis Eccleſiæ Remenſi.

VVillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus S. R. E. & S. Sabinæ “ 1190.
Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: omnibus ad quos litteræ iſtæ “
pervenerint in Domino ſalutem. Notum ſit tam futuris, quàm præſenti- “
bus, quòd cùm Hugo Cachat Vicedominus Cathalaunenſis, Eccleſiæ B. “
Mariæ Remenſis multa & gravia damna intuliſſet, nec haberet unde Eccle- “
ſiæ ſatisfacere poſſet ad plenum, reliquit & reſignavit in manu noſtra de “
aſſenſu uxoris ſuæ quicquid ipſe habebat in villa quæ dicitur Cuyſiacum quæ “ *forte* Tuiſiacum.
eſt de feodo noſtro, tam nobis, quàm ſucceſſoribus noſtris libere in per- “
petuum, & quietè poſſidendum. Nos autem ſatisfacientes Capitulo Rem. “
ſuper damnis ab ipſo Vicedomino illatis, & æſtimatis uſque ad centum “
quadraginta libras, receptis etiam ab ipſo Capitulo ducentis & ſexaginta “
libris pro emptione Cuyſiaci dedimus ſæpedicto Capitulo, & aſſignavimus “
in telonio Remenſi, quod eſt de Regali domini Regis viginti libras Re- “
menſis monetæ annuatim recipiendas ...... Sciendum quoque quod neque “
nos, neque ſucceſſores noſtri aliquo modo, niſi de voluntate domini Regis, “
& aſſenſu Capituli Remenſis, illam partem Cuyſiaci, quæ fuit Vicedo- “ *Cazalis.*
mino Caealis poterimus transferre in manum alienam. Quicumque verò “
pro tempore teloneinus fuerit, in ſuſceptione ipſius officij ſtatim tac- “
tis ſacroſanctis reliquijs jurabit, quòd ſecundùm tenorem ſcripti hujus “
prædicto Capitulo viginti libras poſtpoſita omni occaſione atque diminu- “
tione perſolvet. Præterea ſciendum quòd nos dedimus duos modios fru- “
menti Magiſtro ſcholarum Remenſium, & aſſignavimus illos in molen- “
dinis noſtris Remenſibus annuatim in perpetuum recipiendos. Ut autem “
hæc omnia rata permaneant, &c. Actum anno Verbi incarnati 1190. “
Datum per manum Lambini Cancellarij noſtri. “

Et in hoc eluxit primùm in litteratos Vuillelmi magnificentia, poſtmodum verò vacante ſcholarum Remenſium rectoratu, ſeu magiſterio, cùm Capitulum Remenſe Magiſtro Garnerio præfecturam contuliſſet,

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1192.

idem Archiepiſcopus ob ipſius eruditionis præſtantiam, & quòd ejus hortatu ſelectus fuerat, dignitatem ei, ac perſonatûs titulum aſſignavit cum dotis incremento, ex charta inſtitutionis quam hîc atteximus.

„ VVillelmus Dei gratiâ Rem. Archiepiſcopus, S. R. E. tituli S. Sabinæ
„ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: univerſis S. M. E. filijs ad quos
„ litteræ iſtæ pervenerint ſalutem in Domino. Notum fieri volumus quòd
„ cùm dilecti Filij noſtri Capituli Remenſis magiſterium ſcholarum Re-
„ menſium dilecto Clerico noſtro Magiſtro Garnerio ad preces noſtras
„ contuliſſent, nos unanimi omnium voluntate ei aſſignavimus ſtallum in
„ choro in perpetuum dignitatis, & perſonatûs titulum ipſi, ſuiſque ſuc-
„ ceſſoribus obtinendum, jure electionis Capitulo, ſicut hucuſque habuit,
„ reſervato. Nos verò attendentes, quòd prædicto perſonatui modici, &
„ minus ſufficientes reditus antea fuerant aſſignati, tum intuitu Eccleſiæ,
„ tum honeſtate, & perſonæ favore eidem, & omnibus in præfato honore
„ ſubſtituendis liberaliter conceſſimus quinque modios frumenti in molen-
„ dinis noſtris Remenſibus ſingulis annis libere, & abſque onere omnimodè
„ ſtatutis terminis exſolvendos: tres videlicet in feſto ſancti Remigij in
„ Octob. & duos in Paſcha, quod ut ratum permaneat, &c. Actum anno
„ 1192. Datum vacante Cancellaria.

Vacabat Remenſis Cancellaria per promotionem Lamberti Remenſis Cancellarij ad ſedem Morinẽſem, an. 1191. Meyerus.

Hanc chartam quâ Scholarchæ dignitas inſtituitur Cæleſtinus Papa III. confirmavit VII. Idus Junij Pontificatûs anno 6. & Philippus Auguſtus eodem anno, Regni 13. adſtantibus in palatio Guidone Buticulario, Matthæo Camerario. Conſtabulario & Dapifero nullis. Vacante Cancellaria.

Sanctus Albertus Leodienſis Electus à VVillelmo Remenſi Archiepiſcopo conſecratur, ejuſdem martyrium juxta Remos.

CAPUT XIII.

BEATI Alberti apud nos cùm ſit illuſtris memoria, vitæ hujus ſynopſim edere, quò VVillelmi geſta clariora fiant, Remenſiſque ſoli dignitas eniteſcat, haud abs re erit, cùm fuſo illud ſanguine purpuratum, ſuiſque adhuc pignoribus dives nobilitet. Inſignis igitur hic Præſul Godofridi Brabantiæ Ducis, ac Mariæ de Limburgo filius, Henrici Lovanienſis frater, alterius verò Henrici Ducis Arduennæ patruelis, primùm donatus fuit Archidiaconatu in Eccleſia ſancti Lamberti Leodienſis, tum Rodulfo vivis ſublato, à ſaniori parte Capituli lectus ejuſdem urbis Epiſcopus anno 1191. Balduinus Hanonienſis Comes ut irritam ejus redderet electionem, factioſorum quorumdam fretus ſuffragio Albertum alium Comitis Regiteſtenſis fratrem, & ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitum eligi curat, ſed nullius omnino litteraturæ, cui ſtatim ac Flandriæ Comes poſt Philippi obitum idem Balduinus renuntiatus eſt, ſuggerit ut Imperatorem adeat pro petenda confirmatione, quam tamen non eſt aſſecutus. Imperator ſiquidem doctrinæ ejus defectum probè ſciens, nec immemor facti Henrici Lovanienſis, fratris ſancti Alberti qui obſtiterat ei, cùm prædictum Balduinum ad poſſeſſionem Comitatûs Namurcenſis vellet inducere, utroſque ſuſpenſos & ancipites diu detinuit, Henrico Lovanienſi fratris negotium apud Imperatorem ob ejuſmodi ſimultates promovere non audente.

Actum

Vvillelmus. LI. Archiep. *An* 1192.

Actum interea de amborum electione in curia imperiali, potiórque cauſa ſancti Alberti videbatur, cum Imperator nactus occaſionem ulciſcendi ſe de Lovanienſi Comite palam profeſſus eſt, emergente litigio inter duos, & ſuffragijs æqualibus repertis, jus electionis ad ſe devolvi, ſtatímque ijs poſthabitis Lotharium quendam Præpoſitum de Bonne Holſtaldenſis Comitis fratrem nominat, qui adepta largitionibus regali inveſtitura in urbes, & caſtella dominij Epiſcopatûs ſe intrudit. Vix aliquis fuit inter probos cui factum illud non diſpliceret, & ſanctus Albertus ſentiens ſibi, ac Eccleſiæ irrogatam injuriam, Sedem Apoſtolicam appellat: Imperator ob id graviter commotus jubet Urbis & palatii fores occludi, cogítque Leodienſes Lotharium in Epiſcopum recipere, qui ut ſibi conſulat, cum Henrico Hannonienſi fœdus init Lovanienſis familiæ adverſario, & maximæ auctoritatis in provincia.

Sanctus Albertus omni ope, parentúmque auxilio deſtitutus peregrino habitu Romanæ Urbis iter arripuit per devia, ac flexuras montium cum gravi animi mœrore, corporíſque defatigatione. Summus Pontifex Cæleſtinus eum ad ſe venientem benignè ſuſcepit, juſſitque ut bono animo eſſet, cauſáque ejus in conſiſtorio examinaretur, quæ ob æquitatem quorumdam animos perculit, qui vel metu, vel aſſentatione Lothario impensè favebant; at juſtitia foras miſit timorem, & poſthabito quocumque reſpectu, etiam Imperatoris, Epiſcopatus Alberto adjudicatus eſt, qui Cardinalatu, & Diaconatûs ordine inſignitur à Summo Pontifice, ejúſque officio functus eſt eodem die in miſſa, quam Cæleſtinus celebravit.

Sed ne inſidias ſtruerent Alberto inimici, impediréntque ne conſecrationem ſuſciperet à Metropolitano, binas ei litteras dedit Summus Pontifex antequam ſecederet, primam ad Philippum Colonienſem Archiepiſcopum, alteram ad Vvillelmum Remenſem, hoc conſilio, quòd ſi primus ob Imperatoris comminationes obedire detrectaret, alter cum ſit extra fines Imperij ſine cunctatione expleret quod jubebat; injunxit etiam Capitulo Leodienſi per aliam epiſtolam, ut Alberto reverentiam & obſequium exhiberet, Lotharium verò intruſum ac contra Canones electum, & excommunicatum devitaret. Sic dato ei anulo, quem cariſſimum filium nominat, cum duabus mitris, una Epiſcopali, alia communi pro Abbate Lobienſi benedictionem ei impertivit. Res ut ſe Romæ habuerat cum ad Imperatorem eſſet perlata, furoris œſtro percitus omnem movet lapidem, quo Albertum à Leodienſi territorio procul amandet, Henricóque Lovanienſi interdicit, ne apud ſe eum retineat. Sanctus Albertus ſuper hac juſſione fratrem conſolatur, ſpondétque ſe ad patruum Arduennæ Ducem conceſſurum, donec explorata Metropolitani Colonienſis voluntate, vel repulſa, Remenſem adire poſſet. Colonienſis Imperatoris territus minis Alberto conſulit, ut Remos petat, ubi ab Archiepiſcopo ob natalium ejus ſplendorem, egregiáſque animi dotes ſuſcipitur, viſitatur à Clero & Urbis Proceribus, obunétque ut peregrinationem, quam Archiepiſcopus ad ſanctum Jacobum propediem aggredi parabat, modicum differret. Hic igitur qui precedenti hebdomada Johannem in Cameracenſem Epiſcopum conſecraverat, ſabbato Quatuor-temporum Preſbyteratûs ordinem beato Alberto contulit, die verò Dominica ante feſtum ſancti Matthæi eumdem charactere Epiſcopali inſignivit, Henrico Arduennenſi Patruo preſente, ac univerſa pagi Remenſis nobilitate. Obſervatum à quibuſdam, quod cum liber Evangeliorum ei de more præſentaretur, Epiſcopos hunc aperientes in hanc paginam incidiſſe ubi ſcriptum eſt: *Miſit Herodes Rex manus & tenuit Iohannem & vinxit eum in carcerem* Archiepiſcopus hoc pronoſtico futuras perſecutiones

Sanctus Albertus Romà rediës Abbati Lobienſi anulum ab antéque habente mitram attulit. Vide frag. vita S. Vrſmari Lobieſis apud Quercet tomo 1.

Matt. 14. 3.

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1192.

perſecutiones, quæ illi ſubeundæ erant, præſentiens ſic eum eſt affatus, *Fili accedens ad ſervitutem Dei ſta in juſtitia & timore & præpara animam tuam ad tentationem.*

Eccl 2. *4. t.*

Expletâ conſecratione patruus ei fidelitatem præſtitit, adſtantibus Leodienſis Eccleſiæ deputatis, & Bullonienſi Caſtellano; tum Archiepiſcopus felicitatem ei adprecatur, cúmque Eccleſiæ Remenſi commendans ad ſanctum Jacobum in Gallicia profectus eſt, unde non rediit ante annum ſequentem. Sanctus Albertus die feſto ſancti Matthæi pontificaliter celebravit in principe Eccleſia, coram Remenſis urbis Proceribus, juſſitque oblationes pauperibus erogari: die ſequenti fit concurſus Nobilium extra civitatem, armorúmque ludicra concertatio, in qua Arduennæ Comes multum gloriæ retulit; at diei hujus ſerenitas ſubinde in luctum verſa eſt, allato nuntio Imperatoris adventûs ad urbem Leodienſem cum Balduino Hanonienſi, & Pſeudoepiſcopo, ubi qui à partibus Summi Pontificis, & Alberti ſtabant, peſſimè accepti, inter alios Henricus Lovanienſis cui jubetur hominium Lothario exhibere tamquàm legitimo Præſuli, tum Imperator cum ſuis Trajectum ſe recepit.

Interea temporis quidam Hugo Vvormacenſis Alberti familiæ hoſtis infenſiſſimus ſperans ſe gratum Imperatori obſequium facturum ſi præfatum Epiſcopum è medio tolleret, cum quibuſdam furſiferis, & carnificibus conſpirat in Eccleſia B. Servatij, & ut ad finem intentum tam enorme crimen celeriùs perduceret, tres ex ſceleratioribus Remos ablegat, ubi S. Epiſcopus cum inſigni pietate, patientia & caritate vitam ducens ſalutares hoſtias Deo, & ſacrificium contriti cordis ſtudebat offerre. Satellites quibus anima venalis erat, & ad omne ſcelus parata diſcedentem ab altari converſiunt, cúmque fictis ſermonibus, & ad fraudem concinnatis ſalutant, Epiſcopus eâ humanitate hos excepit, quæ ſibi innata erat, & familiaris, causámque adventûs, & quo tenderent percontatur: reſpondent ſe Panetarium Imperatoris caſu occidiſſe, & ob id relictâ patriâ in eam convolâſſe Civitatem, quæ Præſuli optimo præbebat hoſpitium, cujus abſentiam ægrè ferebat univerſa Germania.

Alberti columbinâ ſimplicitate ſic deceptâ, parricidæ aditum ſibi parant ad ipſius domum, fictitia narratione domeſticorum paſcentes animos, attenti interim quo tandem modo facinus ad exitum perducerent; nec deerant quibus horum ſuſpecta eſſet converſatio: at Epiſcopus omnem à ſe abigebat timorem, nihílque tunc illi acerbiùs videbatur, quàm deſtitui omni ope, ac parentum ſubſidio, unde brevi coactus eſt ſupellectilem, admodum licèt tenuem, equóſque pro expenſis venales exponere. Quodam die contigit Epiſcopum cum paucis extra Urbem velle ſpatiari; proditores occaſionem ſibi adeſſe rati, hunc comitantur quatuor alijs adaucti, qui eos ſummo mane convenerant, vixque à porta civitatis quingentos paſſus aberat, cùm ſubitò in eum crudeliter irruunt, vulnerant in capite, brachio & manu, humíque proſtratum tribus & decem ictibus confodiunt, tum in fugam verſi ad Imperatorem advolant, equúmque ei offerunt Præſulis turpiter ab eis interfecti. Ad famam patrati ſceleris tota pæne Remenſis concuſſa eſt civitas, Robertus Præpoſitus ſe pro creditoribus gerens, quoſdam ex domeſticis Epiſcopi extra clauſtrum repertos ad vincula conjecit, audaciores quidam homicidas perſecuntur; at ipſi admotis calcaribus Regni fines attigerant. Clerus & populus lugubri hac morte graviter ſauciati ad locum martyrij ſe conferunt, corpúſque vulneribus confoſſum, & exanime honorabiliter collectum, ac panno ſerico involutum ad Eccleſiam deferunt; ubi exequijs, eo quo licuit apparatu, peractis, cum indumentis pontificalibus terræ mandatum eſt, juxta altare tunc in navis meditullio poſitum, & ſub majori crucifixo inter tumbam Archie-

Nō greſſus ſed paſſus geometrici hi quinque pedibus conſtant.

Horridè tempora eius, cerebrum & caput effregerunt: *Ægidius Leodienſis.*

Archiepiſcopi cujuſdam, & marmor rotundum, quo martyrij locus ſancti Nicaſij tegitur, birrum ſanguine tinctum in theſauro Eccleſiæ reſervatum eſt, anulus verò, quem cum digito puer quidam repererat, ad Abbatem Lobienſem miſſus. Internecio hæc contigit VIII. Calend. Decem. an. 1192. ex Martyrologio Remenſi, & ut poſteritati altiùs conſignaretur hoc epitaphium lapidi exaratum eſt, in quo Epiſcopus ſic loquitur.

Vvillelmus. LI. Archiep. An. 1192.

Anno ætatis S. Alberti 27.

LEGIA ME LEGIT, ELECTUM ROMA PROBAVIT
REMIS SACRAVIT, SACRATUM MARTYRIZAVIT.

Paulus V. B. Albertum peculiari diplomate Sanctorum faſtis inſcripſit.

Antonius Sanderus Vates inſignis & Ipreniſis Canonicus verſibus quibuſdam heroïcis egregiè ei parentavit, quos Frizonius citat, & refert in *Gallia purpurata* ſicque incipiunt.

Auſtraſia culmen, Lotharinga clara propago
Gentis, & alta Ducum ſoboles, auguſta tuorum
Gloria, ſalve Heros, Alberte ô incliте ſalve
Gemma Patrum, niveo quos infula vinxit amictu,
Salve Heros, pulcro qui relligionis amore
Incenſus, ſacrum pro libertate cruorem
Fudiſti impavidus, &c.

Alberti ſanctitas quibuſdam miraculis mundo propalata eſt, quorum nonnulla ab Ægidio Vallis-Aureæ Monacho in Hiſtoria Leodienſi relata ſunt, ubi etiam habetur multos è Remorum civibus flammulas radiantes noctu ſæpius vidiſſe juxta locum ubi Sanctus occubuerat; erectus quoque eſt titulus, ſive crux ibidem quatuor columnis ſubnixa ob tanti viri recordationem, quæ non ita pridem adhuc exſtabat: corpus verò per quadringentos & amplius annos, haud licèt incognitum, ſub terra latuit, ſine monumento altius erecto, propter aditum quem pulpitum præbet ingredientibus in chorum, ſub cujus fornice tumba raſa cernebatur. At anno 1612. Archiduces ſereniſſimi Albertus & Iſabella, conſentiente Ludovico XIII. Francorum Rege Chriſtianiſſimo, ab illuſtriſſimo Cardinale de Guiſia Archiepiſcopo, & venerabili Capitulo Remenſi, ſancti Alberti corpus obtinuêre. Effoſſo igitur tumulo, integrum illud repertum eſt in ſarcophago lapideo, & per aliquot dies in choro Eccleſiæ expoſitum, panno ſerico coopertum, cereis hinc inde accenſis, donec indicta generali ſupplicatione, à Clero extra portas Civitatis honorificè deportatum eſt, uſque ad ſuburbanam Eccleſiam S. Andreæ, Guidone Bentivolo apud Flandros Internuntio apoſtolico præſente, qui & ſupplicationi interfuit. Inde verò Bruſſellas, per vicos & urbes exhibitus honos ſacroſanctis Reliquijs operâ Alberti Auſtriaci, qui ſuis humeris in Carmelitanarum Eccleſiam à ſe à fundamentis exſtructam eas deportavit, numeratis à venerabili Capitulo deputatis Canonicis, exquiſitiſſimòque cum lypſanotheca ad celebrandum conceſſo ornamento, quo ſolemnioribus feſtis utuntur. Ceterum obitûs ſancti Alberti meminit Remenſe Martyrologium his verbis:

VIII. Calend. Decemb. obijt Albertus Leodienſis Epiſcopus frater Ducis Lovanienſis pia recordationis vir, auctoritate apoſtolica Remis à domino Vuilelmo Archiepiſcopo in Presbyterum ordinatus, & in Epiſcopum conſecratus, novem ſeptimanis ac duobus diebus à conſecratione elapſis, prope muros civitatis Remenſis ab Alemannis traditoribus, gladijs & cultellis interfectus.

Idem habet Martyrol. S. Nicaſii Rem. & S. Martyrum Timothei & Apollinaris.

Sub

VVILLELMUS LI. ARCHIEP.
An. 1192.

Sub Vvillelmo Remenſes Canonici recedunt à communitate, eiſque idem Archiepiſcopus jus impertit habendi ſervientes liberos in banno ſuo.

CAPUT XIV.

OPPORTVNUS hîc differendi locus occurrit de veteri Canonicorum Remenſium diſciplina, eorúmque conſueto more ſimul convivendi, quem ad hoc uſque tempus perſeverâſſe probant epiſtolæ ſtatim edendæ, aliáque monumenta cunctis obvia; tantam enim ob id ſibi gloriam pepererant per univerſam Galliam (alijs cathedralibus Eccleſijs dudum emancipatis) ut viri graves, qui per id tempus floruerunt, Remenſes in moribus, quibuſlibet præferre non dubitârint. Tenax illud convivendi propoſitum teſtatur Canonum obſervantiam inſigniter apud eos viguiſſe, tantámque in TONSURA, veſtibus, & inceſſu modeſtiam, ceremonijſque eccleſiaſticis adamuſſim explendis diligentiam, ut nihil à quoquam contra ſtatuta fieri, aut impunè omitti liceret. Quod innuere videtur rigidus ille juniores increpandi modus, & corrigendi à Biographo S. Alberti poſteritati mandatus, exemplo Subdiaconi cujuſdam adducto, cui cùm pœna, ob leve forſan crimen, ſibi impoſita, gravior videretur, nec eam ſubire vellet, interdicto ſuppoſita eſt Eccleſia die feſto Omnium-Sanctorum, donec coram Capitulo (beato Alberto conſulente) id quod impoſitum ei fuerat, tandem explevit.

At cùm nihil ſit expers mutationis, cunctáque ſint ſub cælo viciſſitudini obnoxia, paullatim apud eos deſijt ſocialis illa communio, ſeu vita apoſtolica, quâ hactenus inter alias Regni celebriores Eccleſias eminebat; quo autem anno id contigerit, dictu non eſt facile. Probabile eſt primùm Canonicos deſueviſſe ſimul in eodem refectorio epulari, non quidem omnes & ſemper, ut fiebat antiquitus, ſed quoſdam dumtaxat per vices adfuiſſe ſolitos, initio ſingulis diebus, tum ſtatis temporibus, poſtremò ſollemnioribus feſtis, quod per multos annos perſeverâſſe reperio.

Sed ne gratis hæc protuliſſe videar, Guarini Abbatis ſancti Victoris Pariſienſis epiſtolam ſubjicio, qui ſedere cœpit anno 1173. deſiitque 1194. tum Stephani ſanctæ Genovefæ auream, & inſignem epiſtolam paullo uberiorem eâ quæ typis an. 1611. excuſa eſt. Innocentij III. reſcriptum poſtea deinde referam, demum Alexandri IV. quo patebit vitam communem, ſub eo Canonicis ad propria cænacula converſis, penitùs antiquatam fuiſſe, ac diſſolutam.

Guarini Abbatis ſancti Victoris Pariſienſis epiſtola ad Decanum, & Canonicos Eccleſiæ Remenſis.

Obijt hic Guarinus 17 Novemb. anno 1194 ad eum ſcribit Cæleſt. III.

» VEnerabilibus dominis & Patribus Magiſtro R...... Dei gratiâ ſan-
» ctæ Remenſis Eccleſiæ Decano, & reverendo ejuſdem loci collegio
» Fr. Guarinus pauperum ſancti Victoris in Pariſienſi miniſter humilis: corda
» filiorum converti ad Patres, & eorum ſanctis inhærere veſtigijs. Urget
» nos devotus fraternæ caritatis affectus, eorúmque nos dilectio ammonet,
» qui Dei æmulatione noſtrum æmulantur honorem, & humilitatem, ut
» paucis noſtra vobis ſcribat humilitas, cariſſimi Patres & domini, nec eſt
» aliquid unde magis noſtram exaudire teneamini parvitatem, quàm de hijs quæ

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1192.

quæ pro honore Dei, & animarum veſtrarum ſalute monemus. Quoniam peccatis exigentibus, ut quotidiana experientia probat, abundante iniquitate caritas refrigeſcit, & ferè ubique terrarum audiuntur hodie mutationes fieri, vel de bonis ad mala, vel de malis ad peſſima, cùm peccatorum ſanguis jam de terra multiplicius ad Dominum clamet, Chriſtianitas jam in opprobrium veniat, glorioſus etiam ſanctæ Eccleſiæ ſtatus jam diebus iſtis ex parte maxima obſcuretur. Mirum quòd viri virtutum ANTIQUAS SANCTORUM PATRUM INSTITUTIONES immutari, pro quorumdam minùs provida voluntate, minùs quàm liceret indebitè ſuſtinent, in horrendum Dei judicium non timent incidere, cùm ſe murum pro domo Domini non opponunt.

Dolendum non mediocriter cariſſimi Patres, & erubeſcendum quòd in glorioſa Matre veſtra ſacroſancta Remenſi Eccleſia, flebilis hic rumor inſonuit, de reſiduis ſanctæ diſciplinæ veſtigijs non ex parte, ſed ex toto delendis, fieríque incipiat tam nobilis clerus idem ac populus, & qui inter omnes ſummas totius Regni Eccleſias religionis antiquæ, & honeſtatis omnibus ſpectaculum tam ſingulare priùs relucebat, ſuaviſſimi odoris famam in infamiam commutare geſtiat, celebrémque primitus gloriam in ignominiam ſæcularis cupiditatis perpetuam.

Moveat igitur vos reverenda prædeceſſorum veſtrorum auctoritas, moveat ſanctæ Matris veſtræ primitivus honor per tot retro generationes inconcuſſè hactenus perſeverans, ſingularíſque privilegij in diſciplina, & honeſtate ſupereminens dignitas. Cavete cariſſimi ne ſe ſpiritus malignus transfiguret in Angelum lucis, ſuſpecta ſit omnis ſanctarum inſtitutionum mutatio, quæ verè eſſe non poteſt dexteræ Excelſi, cùm glorioſæ Patrum veſtrorum auctoritati ſit omnibus modis adverſa. Multi hodie in Eccleſijs pluribus quæ ſua, non quæ Dei ſunt, quærentes, implere loculos quærunt; ſed vos oculos habere ſtudeatis ad Dominum, ut tanquam veri Chriſti diſcipuli unanimes habitetis in domo, & cuſtodire diligentiùs curetis, & impoſterum providere quæ Chriſti pauperibus ſollicitè fuerint partienda, quàm quæ effuſa prodigalitate ſunt appropriianda divitibus.

Stephani Abbatis ſanctæ Genovefæ Pariſienſis epiſtola ad Decanum & Canonicos Remenſes de eadem re.

Hic electus & conſecratus fuit Epiſcopus Tornacenſis anno 1191. obijt 3. Idus Sept. an. 1203.

REverendis in Chriſto dominis & Patribus Decano & toti ſacro Collegio Remenſis Eccleſiæ, Stephanus ſanctæ Genovefæ quantuluſcumque miniſter: ſalvere, & debitam antiquis Patribus reverentiam exhibere. Inter confidentiam ſpei, & timoris exſanguem deſidiam, tam ſanctæ congregationi minùs ſpontaneus, quàm coactus, magis ut arbitror officioſus, quàm audax ſcribere præſumpſi, finem intenſionis meæ dubium ſuſtinens, & incertum: id ſolùm mihi ſolatij ſupereſt, quàm ſi repulſam patiatur, incauſtum non rubet; ſi non exaudiatur epiſtola, verecundiam non incurrit. Proinde ſuſtinete modicum quid inſipientiæ meæ, Patres, & Collegium magnum puſilli hominis commonitorium non contemnat. Exijt ſermo inter plures funebrem potius, quàm celebrem rumorem denuntians, quòd antiqua Patrum veſtigia ſacris inſtituta Concilijs, & à glorioſa hactenus Remenſi Eccleſia diutiùs obſervata, quidam ex vobis immutare contendunt, ut illud unitatis, ſeu modicum, ſeu magnum quod refrigeſcens caritas reliquerat inter vos, per ſemicinctia particularium dividant, & propria communibus anteponant, laminam auream religioſæ conſuetudinis, & regulæ, quæ in fronte tantæ Metropoleos appoſita lucet omnibus qui in Regno ſunt, factum ne dicam furtum Acham filij Charmi tranſcendentes volunt delere, dejicere, conculcare.

Hic incipit epiſtola in editione Pariſienſi an. 1611 & in multis differens ab originali.

VVILLELMUS. II. ARCHIEP. *An.* 1192.

Sic ab Ægidio Laudunenſi qui tunc florebat, Eccleſia Remenſis vocatur Mater & iucunditas totius Regni cap. 14. vitæ S. Alberti Et a Lariſvilla in vita S. Remigij.

,, Singulari quodam privilegio ſedes hucuſque Remenſis inter alias Gal-
,, liarum Eccleſiarum Eccleſias eminebat perſeverans cum Apoſtolis in com-
,, municatione fractionis panis, & oratione. & in ſociali communione ſacra-
,, mentalem præferens, maioribus erat ſpeculum, æqualibus exemplum,
,, minoribus documentum. Ex reliquijs regularium inſtitutionum duo ſibi
,, canonica loca Canonici retinuerant, cœnaculum refectionis & domum
,, ſomni; in altero caſtigatam ſequentes abſtinentiam, in altero caſtigatam
,, continentiam obſervantes. Procedentibus unanimiter de Miſſa ad menſam,
,, de ſpirituali refectione ad corporalem, præmiſſa invocatione dominica, &
,, ſigno benedictionis ſuper cibum extenſo, reficiebant convivæ Domini mi-
,, nus ventrem, quàm mentem, ſub ſilentio cultu juſtitiæ ſonante per mini-
,, ſterium lectoris divino eloquio, nunc admonendo præceptis, nunc pro-
,, hibitionibus coercendo, interdum adigendo minis, & terroribus, non-
,, numquam blandiendo conſolationibus, & promiſſis. O felices epulæ,
,, quæ non crapulam provocant, ſed ſobrietati deſerviunt, & poſtquam
,, ſumptæ fuerint, gratiarum actione clauduntur, relinquentes pauperibus
,, alimoniam corporalem, & convivis ſuis ſpiritualem fructum ſervantes,
,, Apoſtolicum erat de communi ſumere, & in communi vivere.

,, In his & alijs regularibus obſervantijs incedebat Remenſis Eccleſia,
,, terribilis ut caſtrorum acies ordinata, amabilis ſuis, admirabilis alienis.
,, Si hæc immutari cœperint, quid dicet germana ejus, loco & ordine Ger-
,, mania, quæ inter alias inſtitutiones canonicas refectionis adhuc & quie-
,, tis fraternam communionem ſic obſervat, ut modernam diſſolutionem
Thren. 4. A. 1.
,, non admittat. Clamabit vel compatiens, vel inſultans: ***Quomodo obſcu-***
,, ***ratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus?*** De regularibus autem ædi-
,, ficijs tanquam umbraculum in vinea, & tugurium in cucumerario derelictis,
,, & ad alios uſus forſitan diruendis ſubjunget: ***Diſperſi ſunt lapides ſanctuarij***
Ibid.
,, ***in capite omnium platearum.*** Clamabunt & Gallicanæ Eccleſiæ, diſpen-
,, ſationis levamen libentiùs admittentes, quàm in communibus ædificijs au-
,, ſteritatis rigorem: Ecce Remenſis Eccleſia facta eſt quaſi una ex nobis,
,, conſortio ſuo verecundiam noſtram tegens, auctoritate ſua negligentiam
,, noſtram defendens. Uterque cantus iſte lethale potius epitaphium, quàm læ-
,, tum epithalamium dici poteſt. Uſurpabant ſibi hactenus, nec immeritò, Pa-
,, riſienſis civitas doctrinam, Remenſis Eccleſia diſciplinam. Illa utrumque in
,, ſcholari ſtudio retinet quod incœpit, hæc ſi in clauſtrali exercitio declinare
,, cœperit, periculo proxima eſt, nec longè à lapſu. O reverendi & ſenſati
,, Patres, quis vos faſcinavit? Tolletis gloriam veſtram, & dabitis inſultanti-
,, bus, qui vel invidentes detrahant, vel imitantes tripudiant. Si de communi
,, refectione portiones nummariæ concurſantibus ad Horas dividantur, vereor
,, quod verum eſt, ne Remenſes glorioſi quondam, & tamquam lucerna ſu-
,, per montem poſita ſplendentes, potiùs mercenarij quàm filij, tributarij
,, quàm Canonici, ſtipendiarij quàm milites appellentur. Comburatur li-
,, bellus ille de vita Clericorum, qui à ſanctis Patribus totius Regni & Im-
,, perij Aquiſgrani conſcriptus eſt, & poſteris tamquam hereditas teſtamento
,, relictus ſub Ludovico Pio Caroli ſucceſſore, diruantur ædificia cum ipſo
Piloſi id eſt incubi.
,, clauſtro in circuitu regulariter diſpoſita, & habitent in eis hyenæ, & eri-
,, cij, & piloſi ſaltent alter alterum.

,, Occurrite Patres expanſis brachijs, & apertis viſceribus pernicioſæ no-
,, vitati reſiſtite, & virilem animum, quem de vobis communis opinio præ-
,, dicabat erigite in certamen, abſit ut juventuti ſingulariter, ne dicam ſæ-
,, culariter vivere volenti, Decanus ſeneſcens, vel majores alij obediant, ne
,, alicujus obtentu gloriolæ, vel favoris ventus contrarius conculcet in terra
,, famam veſtram, & gloriam veſtram in pulverem deducat. Scio manſue-
,, tudinem domini Archiepiſcopi tantam eſſe, ut cùm caritate, quæ omnia
ſuffert,

ſuffert, omnia ſuſtinet, voluntare eorum, qui hanc immutationem quæ- “
runt, in principio vincetur, maximè cùm generalis Eccleſiæ Gallicanæ “
conſuetudo ſingulares portiones Canonicis ſuis diſtribuat, & ſummi “
Pontificis auctoriras non reſiſtat. Sed verum ſcio, tantam ejus honeſtatem, “
& prudentiam eſſe, quòd antiquam Remenſis Eccleſiæ dignitatem con- “
ſervabit in omnibus, & à concepto, ut aïunt, incœptóque propoſito de- “
ſiſtet, ſi hæc ei majores aliqui de ſacro Collegio perſuadere voluerint, & “
ne deformem hanc novitaris formam permittat induci, vel amovere viri- “
liter, vel humiliter ſupplicare. “

VVILLELMUS. II. ARCHIEP. *An.* 1192.

Reſcriptum Innocentij III.

INnocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei dilectis Filijs Decano, & “
Capitulo Remenſi: ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Licèt frigeſ- “
cente caritate quorumdam, & diei ſuperexcreſcente malitia pænè penitus “
univerſi paullatim, ac ſucceſſivè ab illorum perfectione ceciderint, quibus “
cor unum & anima una fuiſſe legitur in Eccleſia primitiva, & fragilitas “
noſtri temporis tantæ caritatis non admittat ardorem, & ſi non in om- “
nibus peccatorum noſtrorum ſarcinis prægravati velimus, aut valeamus “
tantæ perfectionis propoſitum imitari, debemus ſaltem à remotis, & in “
quibus poſſumus illorum quaſi adorare veſtigia, & vel illud in humilitate “
ſervare, quod ab eis ad nos eſt per prædeceſſorum noſtrorum inviola- “
bilem obſervantiam ſucceſſione quaſi hereditaria derivatum Sicut enim “
terminos à noſtris Patribus conſtituros tranſgredi ſcripturâ prohibente “
vetamur, ſic præcipuum eorum in ſacræ religionis amore, ac forma “
eccleſiaſticæ honeſtatis, quantum poſſumus, tenemur ſequi propoſi- “
tum, & laudabiles conſuetudines, & traditiones eorum reverenter & in- “
violabiliter cuſtodire; ne ſi aliter, quod abſit, egerimus, degeneràſſe vi- “
deamur à Patribus noſtris, & non in voro eis, & deſiderio bono, ſed “
loco ſolummodo ſucceſſiſſe. Id autem etſi ſit generaliter omnibus, & ſin- “
gulariter univerſis, ſubtiliter ac ſollicitè providendum, illi tamen qui ma- “
jorem in Eccleſia Dei locum obtinent, & quorum mores & actus ſu- “
muntur ab alijs in exemplum, tantò id debent accuratiori diligentia & “
ſubtiliori meditatione penſare, quantò turpius eſſet ſuper candelabro, “
quàm ſub modio fumigare lucernam, & nequam oculus deformiùs, quàm “
membrum aliquod latitans, & deformaret corpus, & redderet tenebroſum. “
Sanè cùm inter univerſas ferè mundi provincias, tam dote ſcientiæ, quàm “
virtutum odore, gravitate morum polleat provincia Gallicana, & in ea “
Remenſis Eccleſia metropolica fulgeat dignitate, tantò decet nos am- “
pliorem ſervare tam verbis, quàm operibus honeſtatem, quantò locus “
ſublimior minus tutum inhoneſtari veſtræ latibulum exhiberet, & vos à “
prædeceſſorum veſtrorum propoſito turpiùs caderetis, cum nævus manife- “
ſtior ſit in corpore nitido, & homo in facie deformiùs mutilerur. “

Innocentius III ſedere cæpit 8. Ianu. an. 1198.

Accepimus autem quòd in eadem Eccleſia hæc fuit antiquitus conſue- “
tudo ſervata, quòd univerſis è Canonicis & unum erat refectorium, & “
menſa communis, in quo etſi non omnes diebus ſingulis, omnibus tamen “
diebus Canonici eorum aliqui comedebant, omnes pariter uſque adeo pie- “
tatis operibus inſiſtentes, & pauperibus, & infirmis hoſpitalitatis impenden- “
tes affectum, ut non ſolùm eis per alienos neceſſaria miniſtrarent, ſed De- “
canus, & Canonici certis temporibus ad hoſpitale quoddam huic “
operi deputatum perſonaliter accedentes lotis, & exrerſis pauperum “
tum manibus, tum pedibus, oſculatis etiam in humilitatis exemplum, “
propinarent ſingulis ſumtus ſuos, & ad Eccleſiam poſtmodum cum pro- “
ceſſione redirent. Dicitur etiam quòd in coercendis, & puniendis exceſ- “

Capituli Remẽſis quanta olim obſervantia.

VVILLELMUS II. ARCHIEP An. 1192.

„ ſibus tantus rigor ſervabatur, ut ſi falsò etiam alicujus levitatis aliquis „ argueretur Canonicus, non prius ſe præſumeret excuſare, quàm flexis „ coram Decano & Capitulo genibus, & terrâ deoſculatâ, veniam humi-„ liter poſtulâſſet. Licèt autem adhuc in eadem Eccleſia ſatis honeſtè præ-„ dicta ſerventur, in frequentatione tamen menſæ communis vos exhibetis „ non modicum negligentes, cum nec omnibus è vobis, nec omnibus die-„ bus, ſed certis aliquibus in communi refectorio miniſtretur; factúmque „ ſit per negligentiam veſtram interpolatum, quod eſſe continuum præde-„ ceſſorum veſtrorum temporibus conſueverat. Gratum igitur, & acceptum „ habentes quod Apoſtolatui noſtro de vobis generaliter eſt relatum, „ diſcretionem veſtram monemus, & exhortamur in Domino, & per apo-„ ſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus pijs operibus inſi-„ ſtentes prædeceſſorum veſtrorum adhæreatis veſtigijs, menſam commu-„ nem ſicut olim aſſiduè frequentantes, ſolliciti ſuper exhibendo pauperibus „ hoſpitalitatis obſequio, & ferventes in exceſſibus corrigendis.

„ Tu quoque Fili Decane, ſic in delinquentes rigorem exerceas ec-„ cleſiaſticæ diſciplinæ, ne aliorum exceſſus, ſi remanſerit incorrectus, tuæ „ negligentiæ rationabiliter imputetur, & ſi neglexeris perturbare perver-„ ſos, quos cohibere potes, & debes ex collato tibi officio Decanatûs, con-„ vincaris eos in ſua perverſitate fovere. Noveritis autem quod dilectum „ filium Ja.... & Canonicum veſtrum, quem nobis per litteras veſtras „ commendare curâſtis, benignè recepimus, qui laudabiliter, & honeſtè „ apud Sedem apoſtolicam commoratur. Datum Laterani 7. Idus Decem. „ Pontificatûs noſtri anno tertio.

Reſcriptum Alexandri IV.

Electus 21 Decemb. an. 1254

„ Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei dilectis Filijs De-„ cano, & Canonicis Remenſis Eccleſiæ: ſalutem & Apoſtolicam „ benedictionem. Quantò plures in vos oculos ſuos intendunt & doctrina, „ & exemplo viam ſalutis ſperant diſcere, ac tenere, tantò amplius vos in „ mandatis Dei exerceri oportet, & ſequentibus in vobis ipſis oſtendere quâ „ virtute, atque cautelâ per viam vitæ debeant ambulare. Sanè hoc retro actis „ temporibus, ſicut celebris ſe relatio multorum habebat, ab anteceſſoribus „ veſtris laudabiliter ſervabatur, qui hoc ſtudij videbantur habere, ut ſicut „ adjacentibus Eccleſijs dignitatis ordine præeminebant, ita etiam eas hone-„ ſtatis formâ, & virtute operis anteïrent, & ſicut erant in virtute per offi-„ cium, ita nihilominùs primi eſſent per virtutis exemplum. Lucebat inter eos „ forma honeſtatis in habitu, & de communi refectorio, juxta traditionem „ canonicam, & refectionem cotidianam cum gratiarum actione ſumebant, „ proveniebant ex hoc ſubſidia non parva pauperibus, & in minori ſub-„ ſtantia, major erat providentia egenorum. Hoc autem ideo quia pluris „ res communis, quàm propria pendebatur, & non iàm de faſtu ſæculi & „ divitijs, quàm de compoſitione morum, quantùm de rectitudine vitæ „ fiebat æmulatio inter eos.

„ Nunc autem, quod ſine animi dolore non dicimus, paulatim moribus „ ex abundantia depravatis, & communi utilitate per ſtudia privata con-„ ſumptâ receſſiſtis ſinguli ad cœnacula veſtra, & communem menſam ad „ ſuſceptionem hoſpitum, & proviſionem pauperum omiſiſtis, in quo plu-„ rimùm formidamus, ne cum diſceſſione corporum, diſceſſio ſecuta ſit, „ vel præceſſerit animorum: & ſicut non probaviſtis in loco uno refectio-„ nem accipere, ita etiam non in una voluntatis concordia incedatis, & „ contingat vobis quod dicit Dominus per Prophetam: *Olivam uberem,* „ *ſpecioſam vocavi nomen tuum; ad vocem loquelæ grandis exarſit ignis in ea,* *&*

Iere II. C. 16.

& combuſta ſunt fruteta ejus. Illud etiam timemus dici poſſe quod legitur: « VVILLELMUS. LI.
Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus? diſperſi ſunt lapi- « ARCHIEP.
des ſanctuarij in capite omnium platearum. Ne propter hoc vobis, cùm in « An. 1192.
die judicij ſi tacuerimus, addicamur, univerſitatem veſtram exhortatione « Thrē. 4 A. 1.
noſtra duximus excitandam per apoſtolica ſcripta monentes, & ſub di- «
vini judicij comminatione mandantes, atque præcipientes, quatenus ad «
antiquitatem veſtram reſumpto ſpiritu redeatis, & quod in commu- «
nionem menſæ proviſione pauperum, compoſitione veſtium, ſedulitate «
officij, atque alijs honeſtis operibus inter vos noſcitur vanitate ſubrepente «
dilapſum, ad honeſtatis formam, & ſtatum priſtinum reducatis, & co- «
gitetis, quod habenti Eccleſiæ in Apocalipſi precipitur: *Memor eſto unde* « Apoc. 2 B. 5.
excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: alioquin veniam tibi citò «
& movebo candelabrum tuum de loco ſuo. Cogitate itaque quod ſint illi, «
quorum cura vos reſpicit, & qui ſive in bonum, ſive in malum veſtra «
opera æmulantur, & videte ne quibus debetis eſſe odor vitæ in vitam, «
eiſdem potius odor mortis in mortem, quod avertat Dominus, exiſtatis. «
Non differatis de die in diem, nec trahamini multitudine delinquentium, «
ſed refloreте in gratiam, & talem fructum afferte, qui non carne inte- «
reat, ſed cum ſpiritu Dei vivat, & maneat in æternum. Datum Ana- «
gniæ 3. Idus Junij. «

Has igitur per id tempus Capitulum Remenſe paræneticas, ſeu etiam increpatorias ſuſcepit epiſtolas, quæ in MS. codice *pro refectorio Remenſis Eccl.* inſcribuntur. Cur verò Abbates S. Victoris, & S. Genovefæ imprimis ægre ferrent ejuſmodi vitæ ſocialis extinctionem; opinor quod cum à regularibus, ſi vota excipias, ſæculares Canonici haud multum differrent, quippe qui ſequerentur Statuta Concilij in Aquiſgrani palatio Ludovici Pij juſſu, an. Domini 816. celebrati pretiumoperæ ſe facturos exiſtimâſſe, ſi à primæva vivendi conſuetudine hos recedere non paterentur. At ſplendor Curiæ Archiepiſcopalis, jugis inter nonnullos diſcordia, juniorum procacitas erga Decanum, qui nimium eis ſeverus videbatur, diſciplinæ rigidioris importuna ſervitus, & ſi quæ ſunt aliæ rationes, majoris apud eos ponderis fuerunt, quàm tot Præſulum monitiones. Sunt qui ſcribant prædictam mutationem Vvillelmo non diſplicuiſſe; quòd hoc anno Canonicis ſingulis privilegium conceſſerit habendi ſervientem liberum & immunem in banno ſuo, præſtito priùs fidelitatis juramento coram Decano, ad quem ſpectat inquirere, an is qui preſentatur ſit idoneus, & bonis moribus: hic autem ſervus, ſeu burgenſis ſemel oblatus & receptus mutari non poteſt per Archiepiſcopum, vel Canonicum, niſi morte intercedente, ceſſione, vel permutatione Canonicatûs, & tunc gratis & ſine pretio civitate donatur, ut plenius habes in charta, quæ cum trita ſit, & omnibus obvia huc adferre operæpretium non putavi.

Idem Archiepiſcopus obſequia dudum ab Abbatibus Ss. Remigij, Nicaſij & Dionyſij præſtita, ſingularémque in eum propenſionem ſolitâ gratitudine compenſare cupiens, ſingulis horum facultatem conceſſit habendi ſervientem unum, ſeu burgenſem liberum in banno ſuo cum eadem immunitate, qua fruentur burgenſes Canonicorum. Charta pro Remigianis ſic incipit.

Vvillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, S. R. E. tituli S. « An. 1196.
Sabinæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: omnibus ad quos litteræ «
iſtæ pervenerint in Domino ſalutem. Noverit univerſitas veſtra quòd «
cùm Eccleſia beati Remigij Remenſis nobis in omnibus tam obnoxia «
ſemper teneatur, quàm devota, nos penſantes quam ei reddere poſſemus «
recompenſationem, conceſſimus, & dedimus ei unum de burgenſibus «
noſtris Remenſibus mediæ æſtimationis, burgenſem liberum, & eman- «
cipatum

VVILLEL- „ cipatum à nobis ea libertate, quâ communes Eccleſiæ noſtræ majoris
MUS. LI. „ ſervientes habentur in pace perpetuò habendum & quietè, &c.
ARCHIEP. „ Actum anno 1196. Datum per manum Matthæi Cancellarij.

An. 1192. Charta ſancti Nicaſij pro Burgenſi libero ijſdem ferè terminis conſtat, nititúrque obſequijs, & familiaritate Guidonis Abbatis in Archiepiſcopum benefactorem, cui viciſſim, ut grates rependeret, promiſit ſe habitum religionis conceſſurum ei Novitio, qui ab eo, vel ſuis ſucceſſoribus ſibi in jucundo adventu præſentaretur.

Charta incipit Wuillelmus, &c. Ex injuncto nobis officio.

Eodem anno Vvillelmus Archiepiſcopus Eccleſiam ſancti Dionyſij Remenſis, & Canonicos in ea Deo famulantes cum omni jure, libertate, beneficijs, & poſſeſſionibus quas tunc temporis poſſidebant ſub B. Virginis, & ſua ſuſcepit cuſtodia, altaribúſque ſigillatim numeratis eiſdem à benefactoribus conceſſis, quibus pacificè potiebantur. Meminit modij frumenti pro eleemoſyna Samſonis Archiepiſcopi, quem percipere debebant in decima pridem empta à Galchero de Caſtellione. Item duodecim librarum, & duodecim ſolidorum in ſingulis feſtivitatibus, ***quibus procurationem habent,*** inquit, ***in Eccleſia B. Mariæ, cum decem panibus, & decem tertiolis vini de refectorio ad opus infirmorum***, quæ omnia indicant Canonicos in feſtis ſollemnioribus ſimul comedere conſueviſſe.

De pago Virtudiſo, ac Decaniæ ſancti Johannis apud Virtutum erectione Henrici Comitis Trecenſis ſtudio & liberalitate, ubi manus Sanctæ Catharinæ Virginis religiosè, tamquam immortale depoſitum adſervatur.

CAPUT XV.

VETUS, ac celebre eſt in Campania pagi Virtudenſis nomen pro toto juriſdictionis tractu pagi ſumpta ſignificatione. Hujus primùm fit mentio, quod ſciam, in diplomate Ludovici Pij apud Flodoardum, quo prædia dudum ab Epiſcopio Remenſi ablata reſtituuntur. ***Nec non villa,*** inquit, ***quæ dicitur Verna in pago Vertudenſi.*** Item in Capitularibus Caroli Calvi Virtudiſi pagi nomenclaturam ſibi vendicat, cùm de Miſſis agitur per Miſſaticos ordinatis apud Silvacrum anno 853. Quam verò latè pateret, nobis incognitum: forſan eas villas continebat, quæ nunc Comiti ſubduntur. Ceterum non à villa, ſed à pago Virtudenſe nomen manâſſe probabile, ut de Moſomo ſupra diximus, à pagis enim urbes, caſtra, aut municipia denominantur; at Virtuti nomen vix exſtat, niſi apud medij ævi Auctores. Flodoardus ſcribit privilegium Fulconi miſſum à Formoſo ſummo Pontifice pro quibuſdam villis per precarias ab eo obtentis, inter quas recenſet Duodeciacum, Margolium, atque Virtudem. Hac conventione facta inter Heribertum (qui ex pervaſione eam ſibi vendicaverat) & Canonicos Remenſes ſub Adalberone Archiepiſcopo, Comitum Trecenſium juri ceſſit, etiam poſt obitum Heriberti, contra pactum in charta ſollemniter expreſſum, ubi villa Virtutis voce indeclinabili nominatur.

Glaber Rodulfus de Leutardo hæretico plebeïo homine verba faciens,
Lib 2. cap. 11. narrat apud vicum Virtutis vocabulo, in pago Cathalonico circa annum 1000. exſtitiſſe: vici autem (ſi caſtè loquatur) pagi ſunt ex pluribus villis, domibúſque ruſticis coagmentati, nullis mœnibus cincti, qualis

per id tempus haud dubiè Virtutum fuit, donec Comitatu Trecenſi ad Theobaldi familiam devoluto muris vallari cœpit, ac caſtelli nomine inſigniri, ex vita ſancti Arnulfi Sueſſionenſis apud Quercetanum, ubi hic Præſul Campaniam veniſſe dicitur, ***Cum electis è Clero in caſtellum Tetbaldi Comitis, quod dicitur Virtutes,*** Gaudetque nunc Urbis nomine, & inſignis Comitatus prærogativâ in diœceſi Cathalaunenſi, à Durocorto novem circiter leucis ſeparata. Quomodo autem avulſa fuerit à dominio Eccleſiæ Remenſis, & Campaniæ Comitatui unita, prædicta conventio ad calcem Flodoardi cuſa haud obſcurè indicat, probántque Pontificum Alexandri, & Innocentij diplomata, ob eam Comites Campaniæ feudatorios fuiſſe Remenſium Archiepiſcoporum, verba hîc attexam. ***Feodum quoque, quod ab Eccleſia Remenſi Comes Campania habere dignoſcitur, confirmamus, pro quo tibi tenetur ligium homagium facere, videlicet Vitriacum, Virtutum, Regiteſtum, Caſtellionem, Sparnacum, Rouciacum, Fimas, Branam & Comitatum Caſtelli-in-Portiano, cum caſtellanijs eorum.***

Vvillelmus. LI. Archiep. An. 1192.

Apud Virtutum Comites Campaniæ propriam domum, ſeu palatium habuiſſe docet charta Vvillelmi Remenſis, qua Canonicorum ſancti Johannis initia referuntur, exquiſita quoque Comitis Henrici pietas, & magnificentia, quem idem Archiepiſcopus nepotem ſuum uſitato tunc vocabulo nuncupat, dignáque mihi viſa eſt quæ cum alijs hîc referatur.

VVillelmus Dei gratia Remorum Archiepiſcopus S. R. E. tituli S. « *An. 1191.*
Sabinæ Cardinalis: univerſis Chriſti Fidelibus ad quos litteræ iſtæ «
pervenerint ſalutem in vero ſalutari. Quod in oculis divinæ Majeſtatis «
placeat templi, vel altaris ædificatio, nemo eorum ambigit, qui chriſtiana «
profeſſione cenſentur, ibi enim qui vulneratas habent conſcientias me- «
dicum ſalutis inveniunt, illuc oppreſſi, & onerati de quibuſcumque tri- «
bulationibus ad Deum clamaverint, accedunt curandi. Sic & in veteri «
Teſtamento Moyſen, & ſanctos Patriarchas, altaria conſtruxiſſe, & Salo- «
monem templum ædificâſſe Domino legimus, ubi nomen Domini invo- «
caretur aſſiduè, & pro univerſorum delictis decimæ & hoſtiæ pacificæ «
offerentur. Hujus tantæ commoditatis, quam in domo Dei Fideles co- «
tidie percipiunt, intuitu, cariſſimus nepos noſter Comes Henricus pro- «
priam domum apud caſtrum Virtuti dicari voluit Domino, & ad exhi- «
bendum ei dignum, ac devotum obſequium, Canonicos ordinari. Nos «
quoque in honorem beati Iohannis Baptiſtæ altare ibidem conſecravimus, «
& ad amplificationem ejus loci, qui novella eſt plantatio, incrementum «
habere non poteſt, niſi quod contulerit devotio Fidelium. Omnibus qui «
ad ſollemnitatem B. Johannis quæ eſt VIII. Cal. Jul. eleemoſynas ſuas «
erogaturi acceſſerint, ſive in vigilia, ſive in die craſtina poſt feſtivitatem «
venerint, viginti dies de injunctis ſibi pœnitentijs, peccata oblita, vota «
fracta (ſi ad eadem ſervanda redierint) & offenſas parentum, niſi manus «
violentas in eos injecerint, divina diſpenſatione miſericorditer relaxamus. «
Datum per manum Lambini Cancellarij noſtri anno incarnati Verbi 1191. «

Idem Comes Henricus Trecenſis, prædictæ Eccleſiæ fundator munificus Hieroſolymam profecturus, decem libras in reditibus ſuis ad opus Decaniæ perpetuò aſſignandas cenſuit, quam eleemoſynam Maria Trecenſis Comitiſſa mater ejus non probavit modò, ſed & Vvillelmo fratri & Ballivis ſuis, ut nuſquam futuris temporibus omitteretur, injunxit, quam & pro ſex libris centum & viginti ſextarios avenæ indulſit, pro quatuor verò alijs cenſam ut vocat, de Roſſeio, quæ omnia clariùs conſtabunt ex charta prædicti Archiepiſcopi, quam ex Chartulario ſancti Johannis exhibemus.

Vvillelmus

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1193.

Decania hic vocatur Ecclesia S. Iohannis, quòd Decanus ei præsideret, nunc Decanatus officium non est, sed qui senior est inter Canonicos Decanus honoris gratiâ appellatur.

„ VVillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, S. Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Sabinæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: omnibus ad quos litteræ iſtæ pervenerint in Domino ſalutem. Noverit univerſitas veſtra quòd cariſſimus nepos noſter Henricus Comes Trecenſis Hieroſolymam profecturus pro remedio animæ ſuæ, parentúmque ſuorum nobis commiſit ad opus Decaniæ Eccleſiæ beati Johannis de Virtuto, cujus ipſe fundator extiterat, decem librarum reditus in ſuis reditibus perpetuò aſſignandos, ſuper quo cariſſima ſoror noſtra mater ejus M. Trecenſis Comitiſſa à nobis requiſita, benignè voluit quod ipſe mandaverat adimpleri, & tam nobis, quàm Ballivis, & ſervientibus ſuis recommiſit eandem aſſignationem faciendam. Unde nos cum ipſis eidem Decaniæ aſſignavimus pro ſex libris VI.^{xx} ſextarios avenæ, videlicet ſexaginta octo in cenſa apud Sollerias, & xxxii in Sonneijs de Virtuto, & xx. in Sonneijs de Bergerijs, & cenſum de Roffeio pro IV. libris, quæ omnia eidem Comiti perpetuò debebantur: eadem verò illi, qui ea debent, prædictæ Eccleſiæ Decano, vel Officiali ejus apud Virtutum annuatim reddere tenebuntur. Quod ut ratum permaneat præſentis ſcripti paginâ confirmamus, ſtatuentes & ſub interminatione anathematis inhibentes, ne quis hanc noſtræ confirmationis paginam audeat infringere, aut ei temere contraire, ſalva in omnibus apoſtolicæ Sedis auctoritate.

„ Actum Remis anno dom. Incarnat. 1193. Datum vacante Cancellaria.

Meminit Petrus Cellen. Abbas S. Mariæ Virtudenſis lib. 9. epiſt. 14.

Inſigni igitur Comitum Campaniæ liberalitate Virtutum præfati non modò Collegij; ſed & duarum Abbatiarum erectione celebrior evaſit, quæ hinc inde in ſuburbijs prominentes haud mediocrem Civitati præbent ornatum. Aut ſub Ludovico IX. (qui inter Divos relatus eſt) lugubrem in ædificijs jacturam pertulit, ex Joinvilleo: cùm enim conſpirantibus in Regem Regni Primoribus, Trecenſes Dynaſtæ à partibus ejus ſtarent, Tetbaldus ob id bellis acriter impetitus, coactus eſt in rogos Sparnacum, Sezannam & Virtutum redigere, ne Ducis Burgundiæ exercitui commeatum ſuppeditarent.

Campaniæ Comitatu ad ſceptrum Francicum devoluto, Virtutum (quod ejus erat appendix) ad Regem tranſijt, erectúsque eſt paullo poſt in Comitatum à Johanne I. De hac erectione P. Pithœus differens ait Roſnacum unitum fuiſſe cum Virtuto, Feritate-ſuper-Albam, caſtello de Moimet, & appenditijs, Virtutúmque Comitatûs caput extitiſſe; qui cum omni Juſtitia, patronagio, Regali, in dotem aſſignatus eſt Iſabellæ Principi, Johanni Galeatio Vicecomiti Mediolanenſi connubio ſociatæ, jure ſupremo retento. Ex charta fundationis Capellæ de Letré à Monaſterio ſancti Nicaſij dependentis, habetur Bertrandum Guaſt Comitatûs Toparcham fuiſſe anno 1374. pro dicto Johanne Galeatio Duce Mediolanenſi.

Pax inita ad Brittniacum 8. Maij, confirmatur Caleti cum his conditionibus, ut Aquitaniæ Ducatus Anglo remaneret ſummo iure, promiſſis inſuper tricies centenis aureorum millibus, quam ſummam mutuò dedit Franciæ Galeas Mediolanenſis Vicecomes, cujus filius accepit in uxorem Iohannis filiam & pro dote Comitatum Virtutum, ex chronico ad annum 1356.

Galeatius tres reliquit liberos ex Iſabella, Johannem, Philippum & Valentinam Mediolanenſem. Valentina nupſit Ludovico Caroli V. filio an. 1388 habuitque pro dote Comitatum Aſtenſem cum Vertudenſi, hac conventione adhibita, quòd ſi mares ſine liberis excederent, Ducatus Mediolanenſis ad Valentinam veniret, quod ita contigit; at Fr. Sfortia hunc vi, & aſtutia invaſit, quo nunc Auſtriaci Principes potiuntur.

Ludovicus Aurelianenſis Dux, Caroli VI. frater ex Valentina tres filios ſuſcepit Carolum Ducem Aurelianenſem Ludovici XII. patrem, Philippum Comitem Virtudenſem, & Johannem Comitem Engoliſmenſem. Vide Johannem Urſinum ad annum 1411, ubi de caſtello Moimet expugnato

gnato

gnato diſſerit Philippus filiam Johannis Ducis Burgundiæ ſibi copulavit, at hic anno ætatis 24. viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, apud Cæleſtinos Pariſienſes tumulatus anno 1420. ſic ab eo.

VVILLELMUS LI. ARCHIEP. *An.* 1192.

Comitatus tranſijt ad familiam Ducum Britanniæ, ob affinitatem cum Aurelianenſibus contractam. Margareta enim Aurelianenſis Comitiſſa de Stampis, & Virtuto, Ludovici Principis filia, qui Pariſijs necatus eſt, ac ſoror Philippæ Richardi Britannici uxoris domini de Cliſſon, qui obijt an. 1438. reliquit Franciſcum ultimum Britanniæ Ducem Comitem Montfortium, de Stampis & Virtuti.

Ex Franciſco prodijt Anna Britannica, bis Franciæ Regina, & Comitatuum prædictorum heres.

Claudia Ludovici XII. & Annæ Britannicæ filia, Franciſci Valeſij prima uxor Comitatui de Virtuto ſucceſſit, eáque ſine liberis obeunte, Comitatus ad Franciſcum D. d'Avaugour venit, Franciſci Britannici filium naturalem (ut fertur) & ex eo prodeunt Comites, qui adhuc florent, dictóque Comitatu potiuntur.

Ceterùm Cardinalis de Eſtoutavilla in Regno Franciæ, aliiſque Dynaſtijs apoſtolicæ Sedis Legatus, rogatu Margaretæ Aurelianenſis de Virtuto Comitiſſæ, indulgentias impertijt ijs omnibus, qui ad reparationem Eccleſiæ ſancti Johannis aliquid erogâſſent ſequenti diplomate, quo patet prædictam Decaniam illuſtri admodum gaza, manu ſcilicet beatiſſimæ Martyris Catharinæ ditatam fuiſſe, quæ adhuc in ſacrario cum debito honore & reverentia conſervatur.

Monachus & Prior ſancti Martini Pariſienſis. *An.* 1452.

" Villelmus miſeratione divina, tituli ſancti Martini in Montibus, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Preſbyter Cardinalis, de Eſtoutavilla vulgariter nuncupatus, in Regno Franciæ & ſingulis Galliarum provincijs apoſtolicæ Sedis Legatus: univerſis Chriſti Fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino ſempiternam. Splendor paternæ gloriæ, qui ſuâ mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota Fidelium de ſua clementiſſima Majeſtate ſperantium libenter proſequitur, cùm ipſorum devota humilitas Sanctorum precibus & meritis adjuvatur. Cupientes igitur, ut Eccleſia collegiata, vulgariter nuncupata Regia-capella, in caſtro Virtutum regio Cathalaunenſis diœceſis, in qua à primæva ſui fundatione regia, unus Decanus & ſeptem præbendæ inſtitutæ fuerunt, quorum Decanatûs & præbendarum omnimoda diſpoſitio, olim Regi fundatori, nunc verò dilectæ nobis in Chriſto mulieri Margaretæ de Aurelianis Comitiſſæ Stamparum & Virtututum competere dignoſcitur, ad honorem beati Johannis Baptiſtæ magnificis ſtucturis, & ædificijs erecta, & ampliſſimis redditibus dotata, & in qua capella beatiſſimæ Virginis Catharinæ manus dextera, & plures aliæ Sanctorum pretioſiſſimæ reliquiæ venerantur. Quæ quidem Eccleſia in ſuis ſtructurâ & ædificijs ruinoſa, ac calicibus, libris, ornamentis, & redditibus quamplurimum deſolata exſiſtit, & reparationibus indiget non modicùm ſumtuoſis, ut in eiſdem ſuis ſtructuris, & ædificijs debitè reparetur, ac in ſuis libris, calicibus, & ornamentis reſtauretur. Cùm ipſius Eccleſiæ facultates non ſuppetant, quin imo ad ipſas reparationes faciendas Chriſti Fidelium ſuffragia ſint quamplurimum opportuna: & ut ipſi Chriſti Fideles eò libentiùs inclinentur, & ad eandem confluant, quò ſe ſenſerint de ſpecialis dono gratiæ uberius refectos. De omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ac apoſtolica, quâ fungimur in hac parte, auctoritate confiſi, omnibus & ſingulis verè pœnitentibus & confeſſis, qui in Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Paſchatis & Pentecoſtes craſtinis, nec non nativitatis beati Johannis Baptiſtæ, beati Martini Epiſcopi Turo-

VVILLEL-MUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1192.

„ nenſis, beatæ Catharinæ Virginis & Martyris feſtivitatibus, ac ſingulis „ diebus Dominicis Quadrageſimæ præfatam Eccleſiam viſitaverint annua„ tim, & ad reparationem & augmentum ædificiorum, ornamentorum, &c. „ manus porrexerint adjutrices, in ſingulis ſcilicet ſex feſtivitatibus unum „ annum, ac diebus Dominicis Quadrageſimæ prædictis centum dies de „ injunctis eis pœnitentijs miſericorditer in Domino relaxamus, præſentibus „ noſtris litteris perpetuò duraturis. In quorum omnium fidem præſentes „ ſigilli noſtri fecimus appenſione muniri. Datum Pariſijs an Incarnationis do„ minicæ 1452. die 25. menſis Maij Pontificatûs ſanctiſſimi P. Nicolai V. an. 6.

De Petro Cantore Pariſienſi Remenſis Eccleſiæ alumno, in Decanum Remenſem electo.

POſt Radulfum, qui Decanatûs officio dignè perfunctus eſt ſub Vvillelmo recepítque Stephani Tornacenſis epiſtolam pro refectorio Remenſis Eccleſiæ, ut ſupra vidimus, Petrus ex Cantore Pariſienſi omnium Canonicorum votis ei ſubrogatus eſt, anno 1196. Qui verò, quantúſque vir fuerit Petrus hic Cantor tradit imprimis Stephanus Abbas S. Genovefæ Pariſienſis epiſtolâ 173. ad Vvillelmum Remenſem Archiepiſcopum, quâ rogat, ut Petrum devotum ſuum Filium ad Epiſcopatum Tornacenſem electum, regio mandato confirmare velit. *Vir eſt*, inquit, *cujus per omnes Eccleſias fama ſuavis diffunditur opinio, qui geminâ ſcientiâ efficaciſſimè clarens, & doctrinam monitis ornat, & moribus diſciplinam. Origeni parem in aliquo ſic eum docere credimus, ut vivere; ſic vivere ut docere. Tales in candelabro veſtro lucernas, tales in diademate capitis Aaron lapides, tales in ſancta Remenſi Eccleſia Suffraganeos eſſe decet &c.* At cùm neſcio quid inordinatum inter electores contigiſſet, electio non valuit, Stephanúſque ejus encomiaſtes in locum ipſius ſufficitur anno 1191. Henricus Gandavenſis Petri refert encomia, pariter & Trithemius *lib. de Viris illuſtribus*, ubi & volumina ab eo edita recenſet, aítque ſcholæ Theologicæ Pariſienſi multos annos glorioſè præfuiſſe. Cùm igitur doctiſſimorum virorum luce multum ſplendeſcant ij, inter quos verſantur, Petrum, qui lac pietatis in Eccleſia Remenſi à pueris ſuxerat, in alia diœceſi commorantem, Remenſe Capitulum nova dignitate propoſita ad ſe revocandum cenſuit, cujus conſilium Vvillelmo gratum fuiſſe probat epiſtola ab eodem ſcripta, quam hîc ſubijcimus.

Steph. Torn. epiſt. 173.

Pro electione Petri Cantoris Pariſienſis in Decanum Rem.

» VVillelmus Dei gratiâ Rem. Archiepiſcopus, S. R. E. tituli ſanctæ » Sabinæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: dilectis Filijs B. Præ» poſito, S. Cantori, totíque Remenſis Eccleſiæ Capitulo ſalutem & dile» ctionem. Gratias agimus omnium largitori Deo, qui Remenſis Eccleſiæ » deſolationem reſpiciens, eidem Decani talis, & Doctoris patrocinio deſti» tutæ talem providit, & reſtituit ſucceſſorem, cui mores ad exemplum, & » ſcientia exuberat ad doctrinam. Nos igitur devotionis veſtræ providen» tiam in Domino plurimùm commendantes, electionem dilecti noſtri Petri » apud Deum, & homines commendabilem, Remenſi Eccleſiæ utilem, ap» probamus, & gratam habentes libenter & liberaliter confirmamus.

Petro Cantori Pariſienſi.

„ VVillelmus Dei gratiâ Rem. Archiepiſcopus, S. R. E. Cardinalis, „ apoſtolicæ Sedis Legatus: dilecto Filio M. P. Pariſienſi Cantori, imo

Vvillelmus. LI. Archiep. An 1192.

imo Decano Remenſi, ſalutem & dilectionem. Deo & Remenſi noſtræ Eccleſiæ in gratiarum debitas aſſurgimus actiones, eo quòd inſpirante Altiſſimo, eadem Eccleſia vos elegerit in Decanum, vobis quoque congratulandum duximus, quòd onus à Deo vobis oblatum tam humiliter ſuſcepiſtis, nec ad uberiores Eccleſiæ reditus oculus degener, vel avaritiæ ſpiritus vos retorſit. Eandem vero electionem ratam habemus, & gratam, utpote qui jam alias, quando ſuper eodem Decanatu Capitulum in nos compromiſerat univerſum, eum vobis priùs obtulimus, ſi velletis: ſed vos ſaniore tunc uſi conſilio, tendentes ad finem, quem nunc eſtis Deo gratias aſſecuti, creditum vobis à Deo talentum in frequentiorum ſtudiorum, & ſcholarum loco priùs erogare pluribus ſalubriter volebatis. Verùm jam hora eſt, ut de ſeminibus quæ meſſuiſtis, in alios exſultationis manipulos ad propria referatis: unde noſtris eſurientibus parvulis frangatur panis alimoniæ doctrinalis, & pia viciſſitudine lacte doctrinæ per vos laxa matris ubera repleantur, quæ vos aliquando parvuli ſuxiſtis. Dignum erat, & juſtum, ut noſtra primitiva mater Eccleſia, quæ vos aliquandiu indigentiæ commodaverat aliorum, ſuis in neceſſitatibus revocaret filium, ſuis retineret uſibus revocatum. Unde quâ poſſumus obedientiæ diſtrictione vobis injungimus, ſecurâ in Domino conſcientiâ conſulentes, ne cuipiam credatis vobis aliter ſuggerenti, quominùs in hoc propoſito perſeveretis ſtabiles & immoti, in Domino quippe confidimus, quòd & in nobis, & nobiſcum in alijs fructum Deo placitum facere debeatis; utpote quem non ſoli Remenſi Eccleſiæ, ſed & toti provinciæ, Regnóque potiùs univerſo proviſum eſſe credimus, etiam ijs temporibus reſervatum, veſtræ namque circumſpectionis conſilio in proprijs, & communibus negotijs ſpecialiter uti decrevimus........ Et ut in eodem ſtetis propoſito firmiores, quandocumque vobis placuerit & Eccleſiæ noſtræ titulum, & ſuſcipere dignitatis officium per nos, vel per venerabilem Fratrem & conſangui neum noſtrum reverendum Pariſienſem Epiſcopum, ad ſacerdotium promoveri, gratum nobis erit, &c.

Hinc patet Petrum Cantorem lac pietatis, & doctrinæ, ſuxiſſe in Eccleſia Remenſi.

Is erat Odo de ſoliaco Epiſcopus Pariſienſis, nepos Theobaldi Magni Comitis Campaniæ, poſt Mauritium electus anno 1196. Hic Henrici II. Anglor Regis, & Regis Gallorum conſanguineus vocatur.

Utrum Petrus Cantor Decanatûs Rem. dignitatem ſuſceperit, ex chartarum ſubſcriptionibus ſatis mihi non conſtat. Potuit ab anno 1196. quo receſſit Radulfus, uſque ad annum 1199. apud Remenſes egiſſe, donec calcatis honoribus ſuis, quos innumeros habuerat, auditoribus ſcientiæ & morum norma exſiſtens, aſſumpto Ciſtercienſi habitu apud Longum-pontem diœceſis Sueſſionenſis vitam beato fine complevit. De eo ſic Albericus: *Cantor Pariſienſis Magiſter Petrus Doctor Thelogus, religione & honeſtate famoſus, & clarus, apud Abbatiam Longi-pontis obijt anno 1197.* Quæ verò ingenij monimenta reliquerit, idem Auctor curioſius enumerat in Chronico.

Iſemburgæ Ambiani coronam Vvillelmus imponit. Atrebates iterum Francis adjudicati. Litterarum apoſtolicarum corruptores conquiruntur. Comites de Regiteſte & de Couciaco terras invadunt Eccleſiæ Remenſis.

CAPUT XVI.

An 1193. 1194.

VVILLELMUS ex itinere ad ſanctum Jacobum in Galliam reverſus Regis conſilio interfuit, cùm de Stephano Noviomenſi Epiſcopo in Daniam emittendo actum eſt, pro obrinenda Canuti

Vvillelmus. LI. Archiep. An. 1193. *Chron. Andegav.*

Regis ſorore Iſemburga, quam Philippus ſibi delegerat uxorem. Hæc annuente fratre cum muneribus & ingenti ſupellectili Atrebatum venit, ubi Rex eam cum Regni Proceribus præſtolabatur: nuptiæ Ambiani celebratæ, novàque ſponſa à Vvillelmo uncta & diademate coronata, adſtantibus Epiſcopis miniſterium ſuum præbentibus, Theobaldo Ambianenſi, Petro Atrebatenſi, Stephano Tornacenſi, & Lamberto Tarvanenſi.

Rigordus.

At mirum, inquit Rigordus, *eodem die, inſtigante diabolo, Rex uxorem longo tempore concupitam, exoſam habere cœpit, paucíſque revolutis diebus convocata Synodo, cui Vvillelmus Remenſis præſedit, lineâ conſanguinitatis per Carolum Comitem Flandrenſium ab Epiſcopis & Baronibus computatâ, legali judicio matrimonium ſolutum eſt.* Æmilius tradit Reginam apud Stampas relegatam, & in turri incluſam, Philippo novum matrimonium contrahente cum Maria filia Ducis Meraniæ. Exſtat Iſemburgis epiſtola excuſatoria ad Capitulum & Canonicos Ambianenſes, quòd à die ſuæ coronationis apud eos factæ, ſuorúmque dolorum initio, gratitudinis ſuæ pignus necdum exhibuerit, hanc in *Theatro* edidimus & ſic incipit: *Incognitum vobis eſſe non credimus, quod pœne toti notum eſt orbi, quanta perpeſſa ſumus incommoda poſtquam regiæ dignitatis unctionem adepta ſumus & coronam, &c.*

Maria hæc, non Agnes ut habet Tillius, filia Ducis Meraniæ & Bohemiæ, Marchionisque Hyſtriæ vocatur a Rigordo.

An. 1196.

Canuto Rege apud ſummum Pontificem Cæleſtinum conquerente de Vvillelmo, aliiſque Epiſcopis, qui hoc divortium approbârant, miſſi Legati in Galliam Melchior Cardinalis, & Cenſius, qui Synodum Pariſijs coegerunt, ſed facti canes muti non valentes latrare, nihil profecerunt. Pontifex interim epiſt. IX. præcipit Archiepiſcopo Senonenſi, ut ſi Rex aliam ſuperinducere vellet uxorem, ipſe auctoritate apoſtolicâ id eidem inhibere curaret. Sunt qui Vvillelmum divortij hujus promotorem faciunt, quaſi Vicariatûs ſui auctoritate abuſus fuerit: at Innocentius Papa rogatus à Comite Peſſulano, ut liberi, quos ex concubina ſuſceperat, legitimi haberentur, eò quòd Philippo Auguſto eadem gratia eſſet præſtita; declaravit parem non eſſe rationem, Vvillelmúmque ut Legatum apoſtolicum pronunciâſſe non contra jus, teſtes enim coram ſe producebantur, qui conſanguinitatem aſſeruère, ſed contra ordinem juris, unde ſententia lata ab eo, poſtmodum abrogata eſt.

Ex Maria Philippus ſuſcepit filium nomine Philippum & Iohannam filiam.

Balduinus hic Ierosolymitanus vocatur à Meyero, fuítque Balduini Hanonienſis filius qui Margaritam Flandriæ heredem duxit uxorem.

Balduinus Junior poſt ductas magnificè patri exſequias, publicâ lætitiâ Flandriæ Comitatui inauguratus, ad Regem profectus, fide præſtita juravit in illius verba, præter voluntatem multorum Flandrorum, qui cum Anglis jungendum fœdus, ac armis repetendam à Gallo occidentalem Flandriam cenſebant, *eo quod*, inquit Meyerus, *abſque decreto publici conſilij, & reclamante populo Philippus Comes eam alienâſſet.* At eos Comes hac vice non audivit, & Rex in fidem eum accepit, & clientelam. Anno ſequenti, ardente Francos inter & Anglos bello, Flandris hinc à Gallo, hinc ab Anglo ſollicitatis, tandem Balduinus Comes Richardi Regis promiſſis, ac auro pellectus, miſſis Fœcialibus primùm Atrebates repetijt, quibus denegatis, Philippo Regi, Gallíſque faſſus eſt ſe Regni hoſtem, ictóque cum Anglis fœdere, mox regias invaſit ditiones. Rex de non ſervata fide à Balduino, cùm in Normannia bellum gereret, conqueritur, ſtatímque, ob violatam ſacramenti religionem, Melchior Legatus apoſtolicus totam Flandriam interdicto ſuppoſuit; aliam enim cauſam generalis interdicti hiſtoriæ ſuggerunt. Hoc ſpirituali remedio (quo nunc rariſſimè utuntur Præſules) concuſſi animi, Stephanus Tornacenſis, cui datum erat in mandatis ut interdictum iteratò in ſua diœceſi promulgaret, ſic ad Vvillelmum Rem. ſcribit epiſt. 212. *Adhuc recentia prioris interdicti ſpirant vulnera, nec vulnerati reſpirant, &*

An. 1193.

Meyer.

Steph. Torn. epiſt. 212.

& ſi ſecundus ingeminetur ictus, mors erit in jannis, & ſub triſti ſilentio convaleſcent hereſes.

Vvillelmus li. Archiep. *An.* 1159.

Maria Comitiſſa Flandriæ, Trecenſis Comitis filia Pariſios pro pace obtinenda venit, Atrebatéſque iterum Franciæ adjudicati, fœdere inito apud Peronam. Quantum verò ad id ſua dexteritate Vvillelmus contulerit, Miniſtri dignitas, quâ fungebatur, facilè perſuadet, teſtaturque Stephanus Torna. prædictum Archiepiſcopum Regni curam, & Sacerdotij habuiſſe, epiſt. 187. *Inter curia curas, & ſanctuarij ſacramenta, felices dierum veſtrorum ſucceſſus occupatos quotidiana ſollicitudini poſſe ſufficere, & utilitati communi poſſe proficere peroptamus. Geminati ſimul honoris & oneris, Sacerdotium ac Regnum vobis ſarcinam imponunt.* Et epiſt. 188. *Vtroque gladio accincti eſtis, Regni pariter & Sacerdotij, qui in defenſionem Chriſti uſque hodie patientis, teſtante ipſo Domino, ſatis eſſe legantur &c.*

Idem epiſt. 187. *Idem epiſt. 188.*

Idem. epiſt. 193.

Idem Auctor Vvillelmum rogans pro amico à ſe ordinato, quem Canonici Tornacenſes nec citatum, nec in aliquo convictum, prætermiſſo juris ordine, & altaris miniſterio, & refectorij beneficio privaverant. Ne faſciculis litterarum inter tot occupationes obrueret parabolico Salomonis charactere delicioſas illi nugas apponit, quibus Communias burgenſium carpit, & Capitulorum jurgia: *Tria,* inquit, *ſunt murmurantia ſuper terram & quartum quod non facilè quieſcit, Communia ruſticorum dominantium, cœtus feminarum litigantium, grex porcorum ad unius clamorem grunnientium, Capitulum diverſa vota ſectantium. Cum primo pugnamus, ſecundum irridemus, tertium contemnimus, quartum ſuſtinemus: è primo & quarto libera nos Domine.* Eundem quoque Archiepiſcopum certiorem facit lugubris ſtatûs Eccleſiæ de Brandenay, quæ incolis ſæpe triſte ſpectaculum præbebat, ridiculum alienis: *Solebat enim,* inquit, *in ea monaſticus Ordo ſub duodenario Fratrum numero conventualiter obſervari, divinum celebrari regulariter officium, pauperes alimoniam, peregrini hoſpitium, ſolatium infirmi reportare. Et ecce in contrarium, verſa ſunt omnia,* (ut nunc in pleriſque Regni Monaſterijs, quæ ſub Commendatarijs gemunt, eſt enim horum ſolitudinis perfectiſſima imago) ubi *diruta ſunt ædificia, ſilent Officia divina, dum non ſit in illis Chorus Monachorum; ſed facta ſint velut umbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, poſſeſſiones amplæ, & decimæ uberes, quibus alebantur Monachi, partim diſtracta ſunt, ſub hypotheca dominio premuntur alieno.*

Idem. epiſt. 199.

Per id temporis Vvillelmus à Canonicis ſancti Quintini in Viromandia rogatus, ut id quod de foraneitate ſtatuerant, juxta decretum Alexandri III. confirmaret, non annuit modò, ſed & jus proprium remiſit, quod in privata præbenda habere dicebatur, hoc reſcripto quod domino d'Hemerè debemus.

Vvillelmus Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tit. ſanctæ Sabinæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: omnibus ad quos præſens ſcriptum pervenerit ſalutem. Notum facimus tam præſentibus, quàm futuris quòd nos foraneitatem in Eccleſia beati Quintini à dilectis Filijs Decano, & Capitulo ejuſdem Eccleſiæ inſtitutam, & à domino Alexandro Papa bonæ memoriæ confirmatam, approbamus, & ratam habemus, & juxta apoſtoſtolici tenorem authentici præſentis ſcripti patrocinio & ſigilli noſtri munimine confirmamus. Remiſimus etiam prædictæ Eccleſiæ petitionem privatæ præbendæ, quam in ea, & ab ea petebamus, &c. Quod ut ratum permaneat, litteris & ſigillo noſtro fecimus roborari. Actum anno 1196.

An. 1196.

Quid

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1199.

Quid ſit foraneitas explicat D. d'Hemeré in hiſtoria Sancti-Quintini, ubi refert etiam Canonicos ejuſdem Eccleſiæ receſſiſſe à communitate anno 1040.

Ceterum increbuiſſe his temporibus uſque ad Innocentij primordia falſariorum ingentem numerum, qui nomine Sedis apoſtolicæ quas vellent litteras ſcriberent: eſt gravis querela de his Cæleſtini Papæ ad Vvillelmum Remorum Archiepiſcopum, reférque Rogerius Clericum Archiepiſcopi Eboracenſis Romæ ad mortem ægrotantis publicè confeſſum fuiſſe, adulterinas Bullas nomine Romanæ Eccleſiæ in Angliam miſiſſe.

Stephanus Torn. cui injuncta cura à Vvillelmo ut in diœceſi ſua vigilaret ſuper ſordidæ hujus mercis negotiatores aliquos deprehendiſſe ei ſic reſcripſit epiſt. 221. *De mandato veſtro falſarios quoſdam cautelâ, & arte, non potentiâ ad confiteudum induximus, promiſſa impunitate, quantum nobis licebit uni eorum, qui adulterina Bullæ ſuperiorem, & inferiorem molam nobis in Capitulo reſtituit. Terribili adjuratione, & devotatione confeſſus eſt ſeſe numquam eâ uſum fuiſſe, ſed cujuſdam Presbyteri, qui falſas litteras vendebat, ſocius erat, & partem infauſti pretij quandóque recipiebat, volumen etiam pugillare nobis reddidit, in quo plures litteræ ſub apoſtolico nomine continentur ..... Servamus vobis incudes adulterinas, quarum adulteria, & auctoritatis veſtræ condemnentur judicio, & malleo confringantur.*

De his adhuc conqueritur Innocen. ad Vvillelm.

Francis juxta pagum Belvacenſem, & Vvlcaſſinum fortiter cum Anglis dimicantibus, contigit Philippum Drocenſem Belvacenſem Epiſcopum, qui ut nulla ſui characteris habita ratione, haſta & clypeo tectus in Anglos pugnabat, capi & in vinculis detineri; Cæleſtinus Papa litteris Epiſcopi rogatus ſcripſit ad Anglum pro ipſius libertate, Philippum cariſſimum Filium vocitans, quô citius Regis animum ad clementiam flecteret: at Rex miſſo Epiſcopi ſago militari ad Pontificem, ei alludens ad locum Genes. reſcripſit: *Vide an tunica Filij tui ſit, an non.* Petrus quoque Drocenſis pro fratre Romam profectus an 1198. in itinere diem clauſit xxv. April. pro cujus ſalute Branenſis Comitiſſa mater ejus eodem die anniverſarium ſingulis annis fieri in Eccleſia Remenſi curavit, ex Necrol.

Rogerius de Hoveden.

Matt. Pariſ.

Gen. 27 G. 32.

Philippus Drocenſis educitur è cuſtodia ſex millibus marcarum argenti ſolutis pro libertate. Hic poſt Vvillel. obitum aliq. habuit ſuffragia pro Archiep. conſequendo.

Bethunienſis hiſtoriæ Auctor narrat Vvillelmum excommunicationis vinculo innodâſſe Comitiſſam Flandriæ, quòd Præpoſituram de Seclin Eleemoſynario ſuo contra fas, ac reclamantibus Canonicis, contuliſſet: hos enim ob id tam acerbè per officiarios ſuos exagitabat, ut Metropolitani Remenſis opem implorare non dubitârint.

Innocentio poſt Cæleſtinum in Pontificem aſſumpto, Vvillelmus ab eo Legatus apoſtolicus per Germaniam creatus eſt, ac Coloniam miſſus pro compeſcendo ſchiſmate inter duos de Archiepiſcopatu Moguntino contendentes poſt exceſſum Conradi Cardinalis, cui perpetuò Imperator hoſtis fuerat. Hic igitur Archiepiſcopus reprobata Leopoldi electione Vvormacenſis Epiſcopi, cujus partes Philippus fovebat, Sigefridum electum à minore quidem parte Capituli, ſed ſaniore confirmavit: in Franciam regreſſus hoc eodem Vicariatûs officio, quamdiu vixit, perfunctus eſt (ſi Frizonio credimus in Gal. purp.) at revocatum fuiſſe duobus annis ante obitum probant chartæ an. 1199. & 1200. in quibus Legati nomen deſideratur, ob approbatum forſan ab eo Philippi divortium cum Iſemburga. Ea præſertim qua extinxit præbendas ſeu Canonicatus ſæcularis Eccleſiæ ſancti Andreæ infra Monaſterium ſancti Amandi in Pabulo ſtructæ, ubi Cardinalis, & Archiepiſcopus ſimpliciter vocatur, an 1200.

In Charta acquiſitionis decimarũ villæ de Leeſtace per Monachos S. Remigij Vvillel. Legatus non nominatur, nec item in donatione Altaris de Muren eod. an. Nicaſianis facta.

Laborandum

Laborandum fuit hoc anno, & ſequenti Innocentio in cauſa Philippi Regis Francorum ob quam miſit in Gallias Legatum Petrum Diaconum Cardinalem in Via-lata, nempe ut proſequeretur diu ante cœptum judicium de divortio à Rege facto cum legitima conjuge, aliâ ſuperinductâ; cùmque Rex ſæpius monitus acquieſcere nollet, Legatus totam ejus terram eccleſiaſtico ſubjecit interdicto, ita ut nullum in ea præter baptiſmum parvulorum, & pœnitentiam morientium, divinum celebraretur Officium. Rex in tantam indignationem excanduit, ut Epiſcopos & Clericos qui ſervarent interdictum, faceret à ſuis Eccleſijs expelli; ſed cùm plebs univerſa clamaret, nec Pontifex comminationibus Regis flecteretur, tandem recepit Reginam, & ſententia interdicti, quæ per octo menſes duraverat, relaxata eſt ingenti omnium gaudio & applauſu: hoc concilio Sueſſionis ab Octaviano, & Johanne de ſancto Paulo Legatis Cardinalibus convocato, nec exſpectato Epiſcoporum judicio, id à Rege factum eſſe tradit Rigordus ad annum 1201.

Menſe Decẽb. apud Drvion. Concilium à Legato convocatur an. 1199. ex Rigor. contra Fiscũ quò ponit illud an. 1197. vocatur autem Petrus Capuenſis à Rigor. & non Duacenſis, ut Meyer. habet.

An. 1201.

Manaſſes Regiteſtenſis Comes Balduini Hannonienſis frater, Rogerus Roſatenſis, & dominus de Couciaco confœderati inter ſe bellum Eccleſiæ Remenſi indixerant vagis primùm populationibus, & ob pernicitatem inultis, dein ſilvas exſcindere, trahere graves prædas, pagos & redditus invadere, cóſque impunè & inſolenter (quòd in ſuis eſſent dominijs) ſibi vendicare. Canonici è contrario his vehementer commoti apud Regem conqueri, ejúſque opem enixiùs poſtulare: at ipſe gravioribus Regni curis implicitus, ſurdas primùm omnino aures præbuit, quòd prædicta Eccleſia ſuppetias ei ferre recuſâſſet in bello adverſùs Anglum, ne ſuis privilegijs vim inferre videretur. De hac cunctatione Brito Armoricus Philippidos lib. 1.

Tempore cujuſdam guerra Rex prodigus aris,
Cùm res exigeret numerare ſtipendia multis,
Clerum Remenſem petijt, ſcriptòque rogavit,
Vt ſibi ſubſidium ferret, quò gratior illi
Ad tantos vellet ſumtus impendere gratis,
Vt ſolet Eccleſia patronos ſæpe juvare,
Qui pro Rege ſuo, Regi ſuffragia ſummo
Fundere cum precibus, aiunt, ſe jure teneri,
Non ſolidos dare, vel cenſum, ne poſtea fortè
Eccleſia pariant ex conſuetudine damnum.
Poſtmodo cùm bello, fruerentur pace, ſepulto
Rex, Proceréſque ſui; res ardua protinus egit
Clerum Remenſem, verſa vice poſcere Regem.
Reſtella, Cocij Comites, dominúſque Roſeti
Non attendentes Regiſve, Deive timorem,
Certatim Eccleſia patrimonia dilapidabant,
Damnoſis populum, Clerúmque premendo rapinis.
Gaudet, & hoc breve Rex reſponſum dedit eiſdem:
Vos prece me ſola nuper juviſtis, eadem
Lege, relatâ nunc vice, prælia veſtra juvabo.
Dixerat, & ſcripto Comites rogat, Eccleſiarum
Vt ſpolijs, Clerique velint deſiſtere damnis.
Acrius hoc illi praſtant, graviorâque damna
Clero non ceſſant inferre, locíſque ſacratis. &c.

Rex igitur exploratâ Comitum contumaciâ, quòd nec ad mandatum ejus per litteras, nec per nuncium ad eos deſtinatum à tyrannide abſtinerent,

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1201.

nerent, conſcripto apud Sueſſionem exercitu venit vaſtaturus terras Comitum de Couciaco, ac Regiteſtè: hi audito Regis adventu datis ſecuritatibus, ablata ab Eccleſijs pro voluntate Regis in integrum reſtituunt. Sollicitati poſtmodum Remenſes Canonici ut Regi ſubſidium ferrent, judicio Epiſcoporum provinciæ ſteterunt anno. 1207. à quibus condemnantur. At Flodoardus ait lib. 2. cap. 11. ſanctum Rigobertum Regi Dagoberto expoſuiſſe Eccleſiam Remenſem à tempore Dom. Remigij, & Clodovæi Regis (quem ipſe baptizavit) ab omni functionum publicarum jugo liberrimam exſtitiſſe, quod ijdem Canonici à Philippo II. petierunt anno ſequenti, ſed an obtinuerint incertum.

Nicolaus pariter de Ruminiaco ob deprædationes, quas faciebat in terra de Poteſtatibus ad Capitulum Remenſe pertinente, à Vvillelmo ſacris interdicitur, qui & vetuit omnibus, etiam Templarijs, ne ſacrum in ipſius præſentia, aut familiæ ejus celebrarent, cúmque privilegia ſua huic decreto opponerent, injunctum eſt eis à ſummo Pontifice, ut Archiepiſcopo morem gererent, ceſſarentque Officium tempore interdicti ab Eccleſia Remenſi denuntiato.

Noſocomium Remis Vvillelmus exſtruit, & dotat, hujus curam ſuſcipiunt Religioſi ſancti Antonij, quid circa ejus adminiſtrationem conſtitutum ſub alijs Archiepiſcopis, ac de ſacris pignoribus in ipſius Eccleſia conſervatis.

CAPUT XVII.

Vide epiſtol. S. Cypriani ad Clerum de cura pauperũ & quoties plebis Hinc Epiſcopus vocatur Oeconomus rerum Eccleſiaſticarum à *S. Clemente lib. 2. C. 37. Apoſtol. Conſtitut.*

CUM penes Epiſcopos, ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio, ſuprema fuerit cura pauperum, ob idque imprimis bona Eccleſiæ ipſis concredita, Vvillelmus, qui hucuſque optimi Paſtoris partes laudabiliter expleverat, ſtudium ſuum erga pauperes teſtari voluit recentis Noſocomij erectione ampliſſimis reditibus ditati, ne quid inter tot egregia facinora gloriæ ſuæ defuiſſe videretur. Ex charta ſiquidem, quâ conſilij ſui propoſitum pandit, colligimus ſanctiſſimum Francorum Apoſtolum tredecim præbendulas pro totidem pauperibus olim inſtituiſſe, quorum unicuique panis ac denarius diebus ſingulis erogari ſolebat, ſed lapſu temporis tantam in erogando (procuratorum forſan ignaviâ) corruptionem irrepſiſſe, ut non indigentibus, ſed indignis omnino perſonis prædicta indebitè diſtribuerentur. Peſſimæ huic conſuetudini Vvillelmus ut providus Rector occurrendum ratus, ſuis ſumtibus juxta portam Baſilicarem exſtruxit hoſpitalem domum, quæ ſancti Antonij dicitur, cui præter fructum dictarum præbendarum alia bona ſuperaddidit pro vinginti languidis pauperibus, additâ etiam formâ, quâ prædictum hoſpitale futuris temporibus adminiſtraretur, ut palam fiet ex charta fundationis, quam hîc ex Tabulario exſcriptam ſubjicimus.

An. 1201. » VVillelmus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ » Eccleſiæ titulo ſanctæ Sabinæ Cardinalis: omnibus ſanctæ Matris » Eccleſiæ Fidelibus, ad quos litteræ iſtæ pervenerint in Domino ſalutem. » Quoniam inter ceteros humanæ fragilitatis eventus, non eſt facilè filijs » hominum evadere delictorum incurſus, propoſita ſunt nobis pietatis opera » ad noſtræ ſalutis remedium, quibus tantò amplius Deum valeamus habere propitium

propitium, quanto ea exercuerimus in neceſſitatibus proximorum: *Quia Caritas operit multitudinem peccatorum.* Cùm igitur paſtoralis ſollicitudo quæque prava & inordinata corrigere, evellere, & diſſipare, & ea quæ ad dilectionem Dei & proximi ſpectant inſerere, ædificare, & plantare teneatur, nos ſollertèr, & attentè conſiderantes quodà B. Remigio, Remorum quondam Antiſtite ſanctiſſimo, tredecim præbendulæ pauperum unicuique quotidianus panis & denarius laudabiliter inſtitutæ, plerumque per ignorantiam, quandóque per amicorum ſuggeſtionem indignis, inhoneſtis, & infamibus perſonis contra intentionem ſancti inſtitutoris indiſcretè conferrentur: dignum intelleximus, meritoriùmque reputavimus, ut beneficium, quod de patrimonio Crucifixi periculosè diſtribuebatur, ſecundùm rationis, & veritatis lineam deinceps pauperibus infirmis, & ægrotantibus ſalubriter erugetur.

VVILLELMUS. II. ARCHIEP. *An.* 1201. *1 Pet. 4 B. 8.*

Nos itaque glorioſo Confeſſori ſatisfacere deſiderantes, ea quæ ſunt Dei Deo, & pauperibus Chriſti quæ ſibi clementer aſſignata ſunt reddere ſatagentes, ad emolumentum animæ noſtræ, & tam ad omnium prædeceſſorum noſtrorum indulgentiam, quàm ad ſucceſſorum noſtrorum benefaciendi piam inſtructionem, quandam domum hoſpitalem juxta grangiam noſtram ad portam Bacchi, pietatis intuitu fundari fecimus, & ſuperædificari, quatenus ibidem viginti pauperes languentes in perpetuum recipiantur, & miſericorditer foveantur; qui etiam fructum prædictarum tredecim præbendularum perenniter, & incommutabiliter obtineant, & prout facultas, & poſſeſſio pauperum Deo annuente dilatabitur, ita & eorumdem numeroſitas, & humanitatis exhibitio conſequenter multiplicabitur. *Matth. 25 D. 42.*

Recolentes ſiquidem terribilem Evangelij ſententiam, & ad memoriam ſeduló revocantes, quia qui in terris Chriſtum hoſpitem ſuſcipere, & infirmatum viſitare, ac ipſum eſurientem, & ſitientem reficere neglexerint, in die ultionis Domini ſupplicijs deputabuntur æternis: ad ſuſtentationem prædictorum carcerariorum, conſilio & aſſenſu totius Capituli noſtri ſuperaddidimus, & adjunximus octo modios frumenti in ſexſterlagio Remenſi annuatim requirendos, & erit pondus præbendalis panis, viginti panes de cartello, & ſtabilivimus ſeptuaginta modios vini de reditu noſtro Motitis-valeſij quotannis perſolvendos, & erit menſura vini unicuique pauperi dimidia metreta, & etiam miſerijs & miſerandis ægrotis de menſa Remenſis Pontificis, cùm præſens fuerit, ſemel in hebdomada die Martis, aut in die Jovis reliquias, & fragmenta decrevimus in æternum diſtribuenda.

Verumtamen quia nobis à Domino injunctum eſt, ut de bonis Eccleſiæ quæ gratis accepimus, gratis egenis largiri debeamus, ad opus coquinæ memoratorum languidorum, & ad uſum pannorum, & ad retentionem, & ad neceſſaria ſæpedictæ domûs in hala noſtra quam temporibus noſtris fecimus, & adquiſivimus, etiamſi ipſa hala alibi transferatur, vel in quæcumque alia ædificia transmutetur, aut ſi fortè de reditu aliquando amplius non valuerit, vigintiquinque libras Remenſes per ſingulos annos confirmavimus percipiendas; & quia miſerandorum languidorum neceſſitas omnibus alijs negotijs præferenda eſt, in prima ſolutione denariorum ejuſdem halæ recipientur.

Ad calefactionem verò pauperum infirmorum, & ad pulmentorum præparationem quinquaginta duas quadrigas lignorum in nemore Archiepiſcopali apud Calmiſiacum annuatim requirendas perenniter aſſignavimus, cujus videlicet nemoris quandam partem in diebus noſtris magno & ſumptuoſo pretio comparavimus. Conſtituimus autem ut quicumque de cetero grangiæ noſtræ, quæ juxta præfatam domum ſita eſt, cuſtos & proviſor exſtiterit, duas vaccas cum ceteris ſuis vaccis cuſtodire, & nutrire tenebitur, de quorum fructu omnem proventum pauperes infirmi obtinebunt.

LLl Similiter

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1201.

„ Similiter verò quiſquis deinceps infra manſionem Jardi Epiſcopalis habitaverit pannos & linteolos prædictorum infirmorum lavare, & mundificare tenebitur. Hujus utique tam meritorij beneficij, & commendabilis „ eleemoſynæ perpetuò fiet diſpenſator, quiſquis procurationem domus, „ cujuſlibet domini Remenſis in poſterum exſequetur, & unum ſervientem „ pauperibus conceſſimus, ut eis provideat, & miniſtret; qui aſſumpto Religionis habitu omnimoda gaudeat libertate, archiepiſcopali Procuratori „ tantummodo reſponſurus. Proceſſu quoque temporis ſi quiſquam filius „ Belial (quod abſit) tam pium, tam neceſſarium opus à nobis devotiſſimè „ inſtitutum & ſollemniter confirmatum per negligentiam, aut avaritiam „ diminuere, aut penitus abolêre præſumptuosè attentaverit, magnifici „ Confeſſoris Remigij meritis intervenientibus iram & indignationem Dei „ omnipotentis incurrat, & deleatur de libro viventium & cum juſtis non „ ſcribatur. Amen. Amen.

„ Actum anno Incarnati Verbi milleſimo ducenteſimo primo. Datum per „ manum Matthæi Cancellarij noſtri.

Ex his liquidò patet curam Noſocomij hujus relictam fuiſſe Procuratori domûs Archiepiſcopalis, pauperibúſque ſervientem unum conceſſum, qui ſumpto religionis habitu omnimodâ gauderet libertate, ſcilicet adinſtar ſervientium, ut opinor, quos nuper idem Archiepiſcopus DD. Canonicis conceſſerat. Cujus verò Ordinis habitum ferre debuerit, precedens charta non exprimit, nec item alia prædicti Archiepiſcopi, quæ hujus ſummam continet, confirmátque fructum prædictarum præbendarum, quem pauperibus indulget, cùmprimùm eas vacare contigerit. At Philippi Auguſti diploma ſancti Antonij meminit, indicátque hoſpitale nomen ejus præterre cujus fama, & virtus in ægrotos totum orbem pervaſerat. Illud igitur edere juvabit, quò hiſtoriæ major claritas accedat.

Secunda hæc charta ſic incipit ·Willelmus Dei gratiâ Archiepiſcopus Remenſis Cardinalis ſanctæ Sabinæ: Sacroſancta mater Eccleſia ſicut filiorum numeroſitatem ſibi deſiderat, ita & eorum ſaluti & utilitati tenetur providere, &c. Nos igitur animosè attendentes quòd eleemoſyna extinguit peccatum, &c.

An. 1201. „ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Philippus Dei gratiâ „ Francorum Rex. Noverint univerſi præſentes pariter & futuri, quòd „ cariſſimus avunculus & fidelis noſter Vvillelmus Remenſis Archiepiſcopus „ domum quamdam hoſpitalem ſancti Antonij juxta grangiam ſuam ad „ portam Bacchi de novo conſtituit, in qua cum tredecim præbendulis, „ quas ſanctus Remigius inſtituerat, alios redditus ad uſus & refectionem „ pauperum ejuſdem domus misericorditer aſſignavit. Nos igitur factum „ ipſius Archiepiſcopi ſuper hoc plurimum in Domino commendantes, inſtitutionem ab ipſo factam in domo prædicta ratam, & gratam habemus, „ eámque, ſicut in ipſius Archiepiſcopi authentico continetur, auctoritate „ regia confirmamus. Quod ut firmum ſit, & ſtabile præſentem paginam „ ſigilli noſtri auctoritate, & regij nominis charactere inferius annotato „ præcepimus confirmari.

„ Actum Remis an. Dom. milleſimo ducenteſimo primo, Regni verò „ noſtri anno vigeſimo tertio, aſtantibus in palatio noſtro quorum nomina „ ſuppoſita ſunt & ſigna. Dapifero nullo.

„ Signum Guidonis Buticularij.

„ Signum Matthæi Camerarij.

„ Signum Drogonis Conſtabularij.

„ Data vacante Cancellaria per manum Fratris Garini.

„ Curæ Magiſtri, ac Fratrum ſancti Antonij prædictam domum hoſpitalem haud multo poſt commiſſam fuiſſe probat charta Thomæ de Beaumets Rem. Archiepiſcopi, quibus grangiam ſuam, ut vocat, & culturam ſitas Remis ſub annua penſione concedit, quæ ut & plura à Vvillelmo relicta, pauperibus

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1201.

ribus diu annonam præbuerunt, charta autem ſic incipit.

Thomas Rem. Archiep. Notum ſit nos dediſſe Fratribus hoſpitalis S. Antonij grangiam noſtram, & culturam ſitas Remis in territorio Remenſi, cum appendítijs earumdem ab ipſis Magiſtro, & Fratribus in perpetuum tenenda ſub annua penſione, ſive trecentu ſexaginta librarum Pariſienſium, nobis & ſucceſſoribus noſtris ab ipſis Magiſtro, & Fratribus reddendum terminis in littera expreſſis, cum alijs conditionibus, videlicet adminiſtrare ſtramen album in domo de porta Martis, in palatio Remenſi, & in domo ſita apud Novamvillam ſupra vidulam &c. quæ omnia adhuc continentur in litteris Officialium cui ſubſignârunt Decanus & Cantor Eccleſiæ Remenſis an. 1255.

Presbyter S. Antonij nominatur in litteris M. Pontij de Sparnaco Officialis Dom. Ottoboni Cardin. an. 1258.

Nulli igitur dubium eſſe poteſt, quin prædictum Hoſpitale bonis Eccleſiæ Remenſis ab initio dotatum regimini Fratrum Ordinis ſancti Antonij relictum fuerit, qui pauperum curam gerebant, ſub directione tamen Archiepiſcopi; unde graves ob id poſtmodum ortæ ſunt controverſiæ inter Guidonem de Roya Remenſem Archiepiſcopum, & Abbatem S. Antonij Viennenſis, Trecenſis domûs adminiſtratorem, Guidone aſſerente plenam & integram Hoſpitalis diſpoſitionem ad ſe pertinere titulo Archiepiſcopalis ſuæ dignitatis; Abbate verò hanc ſibi prærogativam deberi ob totius Ordinis generalatum, & præceptoriam Trecenſis conventûs. Lis tandem amicè compoſita eſt hoc tenore, quod Abbas, & Præceptor Trecenſis jus habebit præſentandi D. Archiepiſcopo Religioſum Presbyterum, vel alium idoneum ejuſdem Ordinis, quem tenebitur dictus D. Archiepiſcopus admittere ad præſidentiam perſonalem in Hoſpitali prædicto: ubi juxta regulam, & Ordinis ſtatuta Miſſas ſaltem diebus Dominicis & feſtivis celebrare, divinum quoque Officium, & ſacramenta Eccleſiæ pauperibus & infirmis ejuſdem Hoſpitalis miniſtrare tenebitur, nec in eo ultra triennium remanere poterit, niſi de conſenſu prædicti Archiepiſcopi, cui vel deputatis ab eo, reddet rationem de ſtatu & adminiſtratione prædicti loci, cùm eidem D. Archiepiſcopo, aut ſucceſſoribus ſuis videbitur opportunum: data tamen facultate Præceptori Trecenſi viſitandi prædictum Hoſpitale ſemel in toto triennio, júſque procurationis recipiendi, ut pleniùs in prædicta conventione refertur, coram Notarijs & teſtibus Guidonis Archiepiſcopi ſigillo roborata in caſtro portæ Martis an. Dom. 1407. Indict. 15. & die ultima menſis Auguſti.

Ibi etiam dicitur quod non obſtantibus privilegijs prædicti Ordinis manebit ipſum hoſpitale in omnimoda poteſtate & diſpoſitione Dom. Archiep. Rem.

Poſtmodum verò, cùm frequens Magiſtrorum mutatio vergeret in detrimentum Hoſpitalis, eo quòd vix toto triennio bonorum temporalium cognitionem aſſequi poterant, ſtatutum eſt quòd de cetero quoties contingeret abeſſe Religioſum præſidentem in dicto Hoſpitali Remenſi per ceſſum, mutationem, vel deceſſum Religioſi ibidem præſidentis, reverendiſſ. Archiepiſcopus Remenſis qui pro tempore fuerit, poterit eligere, aut nominare unum ex Religioſis in dicto Hoſpitali reſidentibus, aut alium ſufficientem & idoneum ad præſidendum quoad vixerit, quem ſic electum tenebitur Præceptor Hoſpitalis S. Antonij Trecenſis præſentare D. Archiep. Remenſi ſine aliqua difficultate. Hic autem ſic præſentatus juriſdictionem D. Archiepiſcopi Rem. & non alterius cujuſcumque, in civilibus & criminalibus ſubire tenebitur, ſtatuta Ordinis ſervare, ſacramenta Eccleſiaſtica infirmis pauperibus, ac ceteris religioſis perſonis in eodem Hoſpitali degentibus miniſtrare, juxta pactum aliud initum inter Vicarios generales in ſpiritualibus & temporalibus reverendiſſimi D. Reginaldi Remenſis Archiepiſcopi tunc in remotis agentis, & Humbertum Abbatem S. Antonij Viennenſis & Arnoldum Præceptorem Hoſpitalis Trecenſis, anno 1444.

Ceterùm quod ſpectat ad ordinem cui prædictum Hoſpitale unitum

 eſt,

Vvillelmus LI. Archiep. *An.* 1201.

eſt, conveniunt Authores eo tempore incœpiſſe, quo morbus ille vigebat per Gallias, qui Sacer-ignis; vel Eryſipila, ſeu Ignis-ſancti-Antonij vocatur, ſtudio Gaſtonis Franci provinciæ Viennenſis, & Gerini filij ejus, qui junctis ſibi octo alijs miniſtrantibus Ordinem inſtituerunt, ſumpto pro inſignibus ſigno Tau, quo veluti teſſera ab aliis diſtingueretur, cujus in præcedenti conventione Abbatis cum Guidone de Roya Remorum Archipræſule fit mentio his verbis: ***Inſuper Converſi, & Converſæ dicti Hoſpitalis portabunt impunè ſignum Potentiæ de panno Perſico in forma ſua conſueta, pro ut alij deferunt in Ordine ipſo.*** Prædictus verò Ordo ſancti Antonij vocitatur quod Sacro-igne tacti ad ejus Reliquias ſanarentur: unde crevit ejus cultus, præcipuè in provincia Viennenſi, ubi corpus ejus juſſu Urbani Papæ tranſlatum eſt. Callixtus Papa è Concilio Remenſi in Italiam rediens per Viennam, cujus fuerat Archiepiſcopus, Eccleſiam ſancti Antonij totius Ordinis caput ſitam apud Montem-Deſiderij, ac frequenti populorum concurſu celebrem anno 1110. conſecravit. Factum inde eſt, ut exacreſcente lue, dilatatus fuerit quoque & Ordo, radicèſque egerit in provincia Remenſi, pro ijs qui truncatis membris in perpetua calamitate viverent.

D. Antonius Monachorū vitam copioſiſſimo quidem fetu per orbem propagavit, ſed viva duntaxat fuit ſuorum ac poſterorum regula, licèt plerique in Europa dicantur eſſe Ordinis ſancti Antonij. Monachi flavo habitu ex craſſiori goſſipio, aut pellibus utuntur. Quod ſpectat ad eos quos Gaſto excitavit pro ſublevandis pauperibus igne ſacro contactis Bonifacius VIII. regulam ſancti Auguſtini illis præſcripſit. *Miræus* Origin. Monaſticar. lib. 1. cap 25.

Gaudet autem prædicta ſancti Antonij Hoſpitalis Eccleſia aliquot ſanctorum pignoribus, imprimis.

Particula vitalis ligni Salvatoris.

Segmento veſtis purpureæ Chriſti Domini.

Oſſe ſat notabili ſancti Andreæ Apoſtoli.

Brachio Sancti Antonij tutelaris patroni, qui nobili proſapia oriundus patriâ Ægiptius, anno ætatis ſuæ ſeptimo decimo diſtributis inter pauperes facultatibus ſuis in eremum ſeceſſit, ubi contra dæmonum larvas viriliter dimicando inſignes retulit victorias.

Multis item oſſibus ejuſdem nominatiſſimi Antonij in diverſis lypſanothecis.

Pede item ejuſdem ſancti Antonij in argento pedis figuram referente.

Oſſibus præterea è ſodalitio ſanctæ Urſulæ.

Quibuſdam alijs Sanctorum Reliquijs in arca quæ exponitur ſuper altare quorum nomina nulli innoteſcunt.

Vvillelmi Archiepiſcopi finis & obitus.

NOſocomio ſancti Antonij in Urbe ſtabilito, Vvillelmi liberalitas adhuc eluxit erga leproſos Remenſes, quibus, ob nundinarum tranſlationem in vicum Culturæ, centum ſextarios in excambium conceſſit, hac charta.

„ Vvillelmus Dei gratia Rem. Archiepiſcopus, & Eccleſiæ Romanæ tituli ſanctæ Sabinæ Cardinalis. Noverit univerſitas veſtra quòd nundinas, quas habebant Leproſi Remenſes in ſeptimana Paſchæ juxta domum ſuam, tranſtulimus ad vicum, qui Cultura dicitur, ad meliorationem vici, & eiſdem Leproſis in excambium aſſignavimus centum ſextarios frumenti, ad menſuram Remis in molendinis noſtris inter duos pontes, ſingulis annis de primo blado, quod exierit de molendinis, in perpetuum percipiendos. &c. Actum an. 1201 menſe octobri.

Datum per manum Matthæi Cancellarij.

Hanc donationem confirmavit Philippus Rex eodem menſe, & Innocentius III. at huic liberalitati ſucceſſores interceſſerunt, ne reditus Archiepiſcopales pro Ducis, ac primi Paris dignitate ſat tenues, quocumque

prætextu

prætextu anguſtiores adhuc fierent, cujuſvis partis fundi diſtractione. Vvillelmus ſe quoque munificum præbuit erga matricem Eccleſiam, quam duabus capellanijs in ea recèns erectis, tapetibus, & ornamentis auro contextis, aliáque ſupellectili ditavit; vas etiam magni pretij largitus eſt, quo ſacrum viaticum ægrotis deferretur: alijs item circa divini Officij decorem magnificè peractis, ſtatuit iterum in Italiam proficiſci, qua cauſa incertum, cùmque Arimini, quæ eſt urbs Æmiliæ in Italia moram faceret, nunciatum eſt ei Burgenſes Canonicorum ab Officiarijs ſuis indebitè vexari, impedirique, ne ſuis gauderent immunitatibus, quas rogatus ab illis, novo diplomate confirmavit dato Anagniæ, menſe Januario an. 1201 Paullopoſt vergentibus annis ad occaſum, debiliorem ſe ſentiens de reditu in Galliam cogitavit, at mors, quam anniverſarij ſui fundatione dudum prevenerat, ſenſim obrepſit antequam Remos perveniret. Sic plenus dierum, omnique fulgens dignitatum gradu, quæ natales ſuos decerent, ab hominibus receſſit ætatis ſuæ anno ſexageſimo octavo, Pontificatûs vigeſimo ſexto, VII. Idus Sept. an. 1202. Habent MSS. & Chronicon Autiſſiod. Lauduni apoplexiâ deſijſſe non condito teſtamento. Corpus Remos relatum eſt, & in Eccleſia Cathedrali honorificè tumulatum juxtà majus altare, ſub tumba lapidea, cui tale inſculptum eſt Epitaphium. Vvillelmus. LI. Archiep. *An.* 1202. *VIII. Sept. ex Obitua S. Remigij. & S. Baſolo.*

Moribus excelſus, providus, mitis, prudens, & pacis amator,
Annis bis denis & ſex cum ſimplice menſe
Præfuit Archiepiſcopus Vvillelmus *in urbe Remenſi,*
Septimâ Septembris Idus fuit finis mea vita.

Ceterùm cùm mors ultima ſit linea rerum, geſtiſque clarioribus coronidem imponat, omnibus enitendum eſt quàm maximè, ut prioribus laudabilis vitæ lineamentis extrema reſpondeant, quod an Vvillelmus præſtiterit, propenſio ipſius & effuſa liberalitas in pauperes facilè perſuaderent, niſi Chron. Autiſſiod. neſcio quid ſcrupuli injiceret. Hujus verba referre non pigebit, ne ea conſultò præteriſſe videar: *Guillelmus Remenſis Archiepiſcopus cùm Laudunum veniſſet morbo ſubitaneo præventus opprimitur. & occluſo linguæ officio moritur inteſtatus: vir nobilis genere, & qui diu floruerat, tàm ſæculari quàm Eccleſiaſtica præditus poteſtate. Primis ſui Pontificatus auſpicijs ſatis modeſtè ſe habuit. & morum enituit ornamentis, felixque exſtitiſſet, ſi primis ultima reſponderent. & uſque in finem merita cohæſiſſent: ſed cùm res in contrarium verſa ſint, nec fuerit concolor finis initio, finali non attulimus laude. quem nimis reddidère notabilem & munerum injuſta acceptio, & prodigalis effuſio.* Huic concinit Albericus an. 1202: *Obijt Vvillelmus Rem Archiepiſcopus VII. Idus Octob. qui per annos viginti ſex & ultra Præſulatus infulas cum favore & gloria ſæculari obtinuit, ſed licèt non ita cum favore Dei.* *Chron. Autiſſ. ad an. 1201.*

Verumenimverò monimenta dictis potiora ſunt, & teſtimonialibus chartis referta Tabularia. Exprobratur illi munerum acceptio, & prodigalitas, quid ſi ab indigo nihil, & in accipiendo juſtitiam non læſerit? qualis illa prodigalitas, quæ fit in pauperes? imo felix, & laudabilis pecuniarum congeſtio, quæ ad Dei cultum, Eccleſiæ ſplendorem, miſerorúmque ſublevandam inopiam expenditur. Exterorum certè Scriptorum auctoritas tanti eſſe non debet, ut de fama tanti viri quicquam detrahendum putem, præſertim cùm nihil proferant, quod nominatim ei vitio verti poſſit, aut indicet turpem vitæ clauſulam poſuiſſe.

Viri

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1102.

Viri ſanctitate & doctrina illuſtres, qui Remis claruerunt ſub Pontificatu Henrici & Vvillelmi Cardinalis.

CAPUT XVIII.

UT duabus potiſſimum rebus, pœnâ ſcilicet, & præmio Reſpublicæ contineri ſolent, ex Solone apud Tullium, ſic virtuti propoſita merces eruditiſſimorum hominum illex eſt, quorum copiâ civitates, ſi ejuſmodi ſtimulus adſit, facilè replentur, ut Remenſis ſub Vvillelmo. Stephanus Tornac. Scholaſtici cujuſdam negotium eidem Archiepiſcopo commendare volens, dicit ſibi opus non eſſe verboſas emendicare preces, aut laudum venalium coram eo præconia corrogare, cùm illuſtris ejus clementia, litterarum peritia commendabiles diligere, ac promovere conſueſcit: *Clamat*, inquit, *hoc quaſi ab ortu ad occaſum totus orbis, cùm Etruſcos & Ligures ſuos Italia, Britannia major Anglicos, utraque Gallia Belgas, & Celticos in curia veſtra videant aut onerari divitijs, aut dignitatibus honorari.*

Steph. Torn. Epiſt. 76.

Iohannes Saresberienſis Epiſcopus Carnotenſis.

PRimus ex his occurrit Johannes Sareſberienſis, Anglus natione, ſancti Thomæ diſcipulus, ac individuus Comes, imò oculus & manus, ex Petro Bleſenſi, laudúmque ſuarum Encomiaſtes diſertiſſimus. Vir ille inſignis, cujus doctrinam ſanctitas adæquabat, extorrem domo, patria, parentùmque congreſſu fieri præferens, quàm iniquas ſervitutes, quæ Anglicanis Eccleſiis imponebantur, ſuo ſilentio approbare, in Galliam cum inclito ſuo Primate transfretavit, Remóſque veniens, apud ſanctum Remigium hoſpitio exceptus eſt, ubi loci ſanctitate, Urbis fama, ac Petri Abbatis conſortio delinitus, cum quo vetus & arcta ei neceſſitudo, aliquot annos tranſegit, ſacrarum litterarum lectioni dans operam, ac obſequio ſuorum qui pariter ob perſecutionem à patria exſulabant. Abbas tanto hoſpite exhilaratus ad ſibi amiciſſimum Sancti-Amandi Abbatem ſic ſcribit: *Iohannes litterarum eruditione, & morum honeſtate tanto cunctis probatior, quanto melior ab Anglia exſulat apud nos, & nos domi noſtra, exſulamus cum illo. Dulce ac felix exſilium*, ex eodem Sareſberienſi, qui & ad Henricum Comitem Campaniæ epiſt. 172. fatetur in vita nihil eſſe jucundius, quàm cum litteratis viris, & de litteris habere ſermonem. Johannis eloquentia elucet in epiſtolis, aliiſque operibus poſteritati relictis in quibus ſtrenuitas ejus ad partes Eccleſiæ tuendas, pondus rationum, ſtili gravitas cunctis legentibus patent. Tumultus exortos in urbe Remenſi ſub Henrico graphicè depinxit epiſt. 271. cujus lenitatem, ac ſtudium pro Eccleſia gemente in Anglia miris alibi extollit laudibus. Vvillelmus ex Archiepiſcopatu Senonenſi in Remenſem aſſumptus Johannem Remis latentem, ut toti Eccleſiæ præluceret, ad Epiſcopatum Carnotenſem promovendum cenſuit, quo ipſe potiebatur cum Senonenſi, cujus rei gratiâ Petrus Remenſis grates illi rependit hac epiſtola, quâ ex multis ejus virtutibus æternum veluti encomium compingitur.

Epiſt. 149. apud Sareſbe.

Unico

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP. *An.* 1202.

Vnico, & unicè reverendo Patri & domino Vuillelmo Dei gratiâ Senonenſi, imo Remenſi Archiepiſcopo, Petrus ſancti Remigij Abbas.

Petri Abbatis ſancti Remigij epiſt. 110.

IN inſigni electione Carnotenſi de Magiſtro Johanne ſtellam matu- “
tinam produxit Deus de theſauris ſuis, affuit huic prædeſtinationi Dei “
partus vigilantiſſima ſagacitas Domini mei, & manum obſtetricantem “
ſuppoſuit, ne aborſum pateretur incommutabilis Dei prælectio. Deus “
tibi laus, tibi gratiarum actio: Archiepiſcope tibi merces, tibi æterna “
remuneratio ...... Certè hoc in Rationali, & Superhumerali tuo, Pater “
amatiſſime, ſtilo ferreo, ungue adamantino ſcribetur, quòd in Vicarijs “
Petri eligendis nulla te movet humana gratia, nullus favor, nullus car “
nalis affectus, nulla pecuniæ avaritia .... Ubicumque hoc Evangelium “
prædicabitur, dicetur quòd ſis amicus ſponſi, cùm tam verax ſis, & fide- “
lis, non jam in quærenda uxore Jſaac, ſed inveniendo Joſeph virum “
Mariæ. Verè Maria veneratur in Carnotenſi Eccleſia Verè iſte Johannes, “
pretioſo ſanguine S. Thomæ Pontificis, & Martyris intinctus, lege divina “
ad plenum inſtructus, bonis moribus, & pijs actibus ornatus, apoſtolico “
ad Timotheum catalogo virtutum bene depictus, ad Dei honorem, & “
ad veſtram perpetuam laudem, columna factus eſt in Eccleſia Dei. Re- “
viruit in vobis antiquus apoſtolicæ ordinationis ramuſculus, cum pro “
Patribus Filij ungebantur, imo cùm pro panibus omni ſabbato calidi “
cum thure ſubſtituebantur panes. “

Johannes his præditus dotibus aliquot annos Carnotenſem ſapienter rexit Eccleſiam, obiitque an. 1182. ſitus in Monaſterio Joſaphat cognominato.

Magiſter Radulfus Eccleſiæ Remenſis Decanus.

RAdulfus ex eadem gente, ſocius quoque fuit B. Thomæ Martyris, quem in exſilium ſecutus eſt, ex Baronio in Annal. cúmque ſpecimen haud vulgaris doctrinæ edidiſſet in Concilio Remenſi habito ſub Alexandro III. anno 1163. Decanatu majoris Eccleſiæ donatus eſt poſt obitum Fulconis, Sareſberienſis rogatu, ut refert ipſe epiſt. 230. *De cetero quia Remenſis Eccleſia dicitur ad curiam proficiſci, precor ut Magiſtro Radulfo per Dom. Papam, & alios ab Archiepiſcopo, & Canonicis obtineatis. Iam enim de eo eligendo ſermo habitus eſt, nec credo quòd apud eos aliquis litteratior ſit, aut honeſtior moribus aut liberalior in pauperes Chriſti* Res pro voto ceſſit. & Poetæ illud verum eſſe comprobatum, quod Gallia exteris ſit propenſior.

Hanc legem poſuit natura parentibus, ut ſint
In ſua proclives pignora quaque magis,
Gallia ſola tamen, contempta lege, quibuſvis,
Mater & eſt, natis ſæpe noverca ſuis.

Radulfus plures annos Decaniâ religiosè perfunctus eſt, noménque ejus in pluribus chartis reperitur, quibus ipſe ſubſcripſit an ſcilicet 1176. pro decimis ſancti-Leodegarij apud ſanctum Nicaſium & in Tabulario Hoſpitalis anno 1185. 1193. & 1194. Magiſter Radulfus vocatur apud Petrum Cellen. epiſt. 7. lib. VI. Cantiprat. lib. 2. Apum cap. 39. ſollertiſſimum eum vocat in Remenſi Eccleſia Decanum, genere Anglicum, qui Canonicos ſuos pro exceſſibus viriliter corrigebat. Ejus ſeveritas patuit erga Rotardum ex regia progenie ortum, & electum Cathalaunenſem

Ægidius Leodien. in vita ſancti Alberti cap. 11.

Vvillelmus li. Archiep. An. 1202. ſem Epiſcopum, quem validiſſimâ afflixit diſciplina, quòd ad exſequias ſancti Alberti ſine nuptiali veſte veniſſet. At extinctionem Communitatis Canonicorum Remenſium impedire non potuit; licèt pro ea exhortatoriam epiſtolam miſerit Stephanus Tornacenſis. De eo Necrologium Remenſe ſic habet, *Radulfus Decanus, & Canonicus noſter obijt XIII. Cal. Septem. vir honeſtus, & litteratus, qui dedit decimam de Gothis* (*quam emerat*) *hoſpitio ſanctæ Mariæ, ut inde infirmi,* (f. necnon) *& non converſi habeant pitantias in Adventu Domini; & in Quadrageſima veſtes eis procuratores hoſpitij ſingulis annis diſtribuere debent, & hoc de conſilio Preſbyteri ſancti Michaelis.*

Huic ſucceſſit Petrus Cantor Pariſienſis, cujus electionem à Vvillelmo approbatam ſupra retulimus anno 1156. & poſt Leonem II. & B. .... quorum nomina paſſim in Chartularijs referuntur. Stephanus quidam vir magni numinis & doctrinæ Decanatum obtinuit de quo chronicon MS. hæc habet: anno 1209. *Poſt Cancellarium Pariſienſem, Magiſtrum Præpoſitum, virum mirabilem natione Lombardum, qui fecit ſermones, & quaſdam poſtillas ſententiarum, fuit Cancellarius Magiſter de Candel, & Iohannes de poſt eum Magiſter Stephanus Decanus Remenſis.* Legitur hic in Chartulario ſancti Nicaſij pro domo de Sermiers anno 1214.

Magiſter Stephanus Decanus Rem. & Cancella. Pariſien.

Petrus ex Cellenſi Abbas ſancti Remigij Remenſis

PEtrus abbatiali dignitate primùm præfulſit in Cella diœceſis Trecenſis, ut probant epiſtolæ titulo Cellenſis inſignitæ. Hic ob famam virtutis, pietatémque, quæ in ſcriptis ſuis elucent, Abbas ſancti Remigij renunciatur poſt exceſſum Hugonis anno 1162. aliquos ſecum adduxit ex Cella Religioſos, qui tirocinium ſub eo expleverant, inter quos memoratur inſignis Fulco, quem Dania in Archiepiſcopum Lundenſem elegit. Monaſterium Sanremigianum ipſo regente doctiſſimorum exſtitit domicilium, in quo, ob inſtructiſſimam bibliothecam, excelſiora ingenia cum Mandritis litterarum otio plerumque oblectabantur; unde idem Petrus ad Epiſcopum Exceſtrienſem ſcribens, cùm vigeret perſecutio in divum Thomam: *Si magna illa bellua evomuerit vos de terra veſtra, eſt apud nos domus nova vobis parata, cum omni ſumptu, ſine auro, & argento, ubi & copiam librorum, & ſtudendi otium pro libitu invenietis.*

Pet Cell. epiſt. 4 lib. 5.

Henricus Archiepiſcopus tanti eum faciebat, ut officium ſuum ei commiſerit, Vicariatum auguror, cùm Romam Alexandrum Papam comitaturus pergeret. Theobaldus Pariſienſis manu ejus, & ingenio uſus eſt ad conciones texendas, ut olim quidam alij Epiſcopi Salviano apud Gennadium. Cùm frons & chorus Eccleſiæ ſuæ eâ ſtructurâ non eſſet, quæ Francorum Apoſtolum decerent, ſtatuit eas partes magnificentiùs conſtruere, ex epiſt. 4. lib. IX. & epiſt. 22. lib. VIII. *Nobilem Eccleſiam noſtram tam in fronte, quàm in ventre, cui caput ſecundùm ſe deerat, fabricandam ſuſcepimus.* At quod illi immortale decus parit, ſunt egregia ejus opera, quæ adhuc exſtant, viſuntúrque in Bibliotheca Patrum, præter epiſtolas, quas nuper P. Sirmondus publici juris fecit. Poſt aliquot annos in ſanremigiana præfectura emenſos, Johanne Sareſberienſi è vivis ſublato, Vvillelmo Remenſi procurante, qui auctoritate plurimùm pollebat apud Regem, in Epiſcopum Carnotenſem Petrus electus eſt, quem digniſſime rexit per decem annos, exemptus anno 1192. Hujus ac Johannis Sareſberienſis anniverſaria celebrari debent apud ſanctum Remigium, ex charta Vvillelmi Archiepiſcopi.

Idem epiſt. 9. lib. VI.

Idem epiſt. 4. lib. IX.

Petri opera omnia typis excuſa anno 1671 ſtudio D. Ambroſij Janvier.

Galtherus

Galtherus Remenſis Canonicus.

GAltherus inter Poetas melioris notæ, qui hoc ſæculo floruerunt, merito ſibi locum vendicat. Hic ex Caſtellione ſupra Matronam oriundus, Remis Rhetoricam docuit, maximámque curam habuit undique comparandi ſibi libros, è quibus velut argutiſſima apis ſuccum, ac medullam ſugeret. De eo Johannes Sarcſberi. epiſtolâ ad Pictavienſem Cancellarium : *Injunctum eſt latori præſentium, ut ad dominum Epiſcopum gerat negotium Magiſtri Galtheri Clerici domini Remenſis pro recuperandis libris, quos idem Galtherus Magiſtro P..... Helia commendaverat.* Quidam putant Vvillelmo Cardinali à ſecretis fuiſſe, tum verò ob egregiam concionandi peritiam Canonicatu donatum ab eodem Archiepiſcopo, cui in æterni pignus obſequij vitam Alexandri decem libris conſtantem, quot ſunt litteræ in VVILLELMUS vocabulo, conſecravit; ita ut quilibet poematis liber ab unaquaque incipiat. Vvillelmum autem in præfatione tamquam ſibi Mecœnatem ſic alloquitur.

At tu, cui major genuiſſe Britannia Reges
Gaudet avos, Senonum quo Præſule non minor urbi
Nupſit honos ...... quàm cùm Senonenſibus armis
Fregit adepturus Tarpeiam Brennius arcem,
Si non excires vigiles argenteus anſer.
Quo tandem regimen Cathedræ Remenſis adepto,
Duritia nomen amiſit Belgica virtus,
Quem partu effuſum, gremio ſuſcepit alumnum
Philoſophia ſuo, totúmque Helicona propinant
Doctrinæ ſacram patefecit pectoris aulam,
Excoctúmque diu ſtudij fornace fugata
Rerum nube, dedit cauſas penetrare latentes.
Huc ades.

Et in fine

At tu, cujus opem pleno mihi copia cornu
Fudit, ut hoſtiles poſſem contemnere linguas,
Suſcipe Galtheri ſtudioſum magne laborem
Præſul, & hanc Vatis circum tua tempora ſacra
Non dedigneris hederam conjungere mitra.

Guillelmus Brito Armoricus Galtheri meminit in exordio Philippidos, ubi ſeſe ejus exemplo ad opus aggrediendum ſtimulat his verbis.

Geſta Ducis Macedûm celebri deſcribere verſu
Si licuit, Galthere tibi, qua ſola relatu
Multivago docuit te vociferatio fama.

Præter heroicum illud opus Galtherus nihil quod ſciam poſteritati reliquit, exſtátque adhuc MS. in bibliotheca Remenſi.

Buzelin⁹. ad an. 1184 ſcribit Inſula vitam Galthero parentes dediſſe, & cùm Rhetorica, & poetica facultate plurimùm laboris impendiſſet, ad Philoſophiam & Theol. ſe contuliſſe, atque quòd pauxit de geſtis Alexandri poema diu tritum in ſcholis eſſe, ac typis excuſum. Citat Iohan. Trithemium in Catalogo Virorum illuſtrium Germaniæ.

Bernardus ſeu Berneredus Abbas S. Criſpini Sueſſionenſis & Cardinalis.

SAnctus Berneredus Remenſis provinciæ flos lectiſſimus, inſignis vir fuit ſanctimoniæ, ac otij illius amans, quod inter eremi accolas ſuaviùs arridet. Hic ſuſcepto ſancti Criſpini-majoris regimine in urbe Sueſſionenſi eximiæ virtutis tot indices prodidit, ut ab Alexandro III. Senonis

Vvillelmus. LI. Archiep. An 1202.

agente accitus purpurâ meruerit decorari, an. 1163. Hac dignitate nihil mutatus, inter Fratres ſui Monaſterij quaſi unus ex illis vixit, delibatam ſemel congreſſûs, conſuetudiniſque Carthuſianorum dulcedinem Romanis delirijs, & Cardinalitijs, quæ delatæ fuerant, infulis anteponebat: Vvillelmum Archiepiſcopum in Italiam ad Concilium Lateranenſe proficiſcentem cum Nevelone Sueſſionenſi Epiſcopo, Petri Sancti-Remigij Abbatis ſuaſu, comitatus eſt, ubi cùm famâ ſanctitatis enitere, ad Epiſcopatum Præneſtinum invitus ſublimatur. Hic paullo poſt de Petro Abbate gravirer conqueſtus eſt, quaſi prædictum iter conſulendo, hoc onus humeris ſuis impoſuiſſet: at Abbas ſibi indulgendum eſſe ſcribit epiſt. 1. lib. IX. quod ſimplicitate potius, quàm calliditate uſus fuerit, quando ut Sueſſionenſi Epiſcopo acquieſceret, ire cum eo ad Concilium perſuaſit.

Petrus Cell. epiſt. 1. lib. IX.

Si te, inquit, *caleſtis diſpenſatio illaqueavit, quid tibi iraſceris? quid mihi?* Hoc per aliquor annos perfunctus munere ad curiam Regis æterni evolavit, vitæ ac mortis ornamentis clariſſimus, anno 1186. De eo idem Petrus Abbas S. Remigij: *Malebat cellam Montis-Dei incolere, ut frequenter mihi ſcripſit, quàm epiſcopalem Cathedram tenere, prævenit illum Deus benedictionibus ſuis, & quem olim amicum, & Fratrem in terris habebamus, nunc dominum & Sanctum in cælis veneramur; miracula enim qua facit Deus, teſtimonia credibilia ſunt converſationis ejus.*

Huic in præfectura Abbatiæ S. Criſpini Sueſſionenſis ſuffectus eſt Theobaldus, ſingularis vir modeſtiæ, & eruditionis, ex qua tranſijt ad S. Baſolum prope Remos, cujus non primus Abbas fuit regularis, ut quidam volunt, ſed decimus. Mox ne virtus ejus ſaltuoſis bis latebris delireſceret, in lucem apud Sanctum Geremarum prodijt, deinde apud Sanctum Lucianum Belvacenſem: tum obeunte Guillelmo Cluniacenſi Abbate, totius ordinis generalis Abbas renuntiatur, anno 1176. fitque poſtea Cardinalis ſanctæ Crucis in Hieruſalem ab Alexandro III. & Epiſcopus Oſtienſis à Lucio III. an. 1184.

Magiſter Melior Vicedominus Remenſis & Cardinalis.

INter hujus ævi ſpectabiles viros, Meliorem Remenſis Eccleſiæ Vicedominum præfulſiſſe probant clariſſimum Magiſtri nomen, quo pluribus in chartis, etiam poſt adeptam Cardinalatûs dignitatem, inſignitur, forenſiſque ſcientiæ cognitio, ob quam litibus dirimendis multum excelluit: gravi ſiquidem naſcente diſcordia inter Capitulum Laudunenſe, & Abbatem Sancti Vincentij pro jure Cœmeterij Epiſcoporum, quod Robertus Decanus, (alio loco humandis corporibus aſſignato) ab Eccleſia Vincentiana abſtulerat, cùm ab antiquo, ea non tantùm Epiſcoporum, ſed & Canonicorum, & Caſatorum fuiſſet; Magiſter Melior arbiter ſelectus eſt cum Archiepiſcopo Remenſi, & Abbate Sancti Remigij, ex authentico, cujus hîc fragmentum ſubijcimus.

An. 1183. » Venerabilibus Fratribus & amicis Roberto Decano, & Capitulo Lau» dunenſi, Hugo humilis Abbas Sancti Vincentij Laudunenſis, & totius » ejuſdem Eccleſiæ conventus in Domino ſalutem. Noverint univerſi quòd » orta inter nos, & vos diſſentione ſuper cœmeterio noſtro, quod contra » jus noſtrum & conſuetudinem de novo conſtruxiſſe videbamini; tandem » in dominum Vvillelmum Remenſem Archiepiſcopum tituli ſanctæ Sabinæ » Cardinalem, apoſtolicæ Sedis Legatum, Simonem Beati Remigij Remen» ſis Abbatem, & Magiſtrum Meliorem Remenſis Eccleſiæ Vicedominum, » hinc inde fide interpoſita compromiſimus &c. Actum anno 1183.

Illuſtris Melior ob reconditioris doctrinæ præſtantiam Cardinalis Camerarius Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctorum Johannis & Pauli ſub Lucio Papa

Papa III. creatus eſt anno 1184. tum Legatus in Francia ſub Cæleſtino III. ex Rigordo in vita Philippi Auguſti, pro reformando matrimonio inter prædictum Regem & Ingelburgem uxorem ab eo derelictam. Exſtat etiam Magiſtri Melioris mandatum de interdicenda terra Comitis Flandriæ, apud Stephanum Tornac. & epiſtola Vvillelmi Remenſis, Regis nomine (ſtilo tamen Stephani) ad prædictum Meliorem Legatum, quâ conqueritur de Epiſcopo Dolenſi in Armorica, quòd terminos Patrum tranſgredi cupiens, ab Eccleſia Turonenſi in Regis ac Regni præjudicium ſe abſtrahere niteretur, ut ſupra diximus. Obijt Magiſter Melior Cardinalis ſub Innocentio III.

VVILLELMUS. LI. ARCHIEP.
An. 1202.

Lucius Papa capite jejunij id eſt feria IV. cinerum ordinavit plures Cardinales, inter quos Magiſtrum Meliorem Presbyterum Cardinalem, quem etiam fecit Camerarium ſuum *Rob. de Monte an.* 1184.

Guido Parè ex Cardinali Prænestino et S. R. E. Legato fit quinquageſimus ſecundus Archiepiſcopus, privilegium generale obtinet ab Innocentio III. Gandavi obijt in Æde ſancti Bavonis, Ciſtercium transfertur ubi quieſcit.

An. 1203.

CAPUT XIX.

VVILLELMI Cardinalis obitus, quo litteratorum conſternati animi, atque Nobilium è Clero, qui ad eccleſiaſticas dignitates dudum aſpirabant, ſic acuit appetitum, ut nihil intentatum dicatur ab illis, quò ſibi æmulos ab Archiepiſcopatu Remenſi conſequendo arcerent. Refert Chronicon Laudunenſe Philippum Drocenſem regali ſtemmate ortum, Balduinum Præpoſitum Eccleſiæ Remenſis, ac Milonem de Nantolio Canonicum Belvacenſem Galcheri Caſtellionis filium & Alindis de Nantolio, ſibi majorem ſuffragiorum partem vendicâſſe, ſingulóſque horum ſucceſſivè fuiſſe electos. At Theobaldus Perticenſis Remenſis Archidiaconus vir ſubtilis admodum & acutus, quò aditum eis præcluderet, Philippo Drocenſi in belligerando peritiam obiecit, Balduino pollicis mutilationem, Miloni verò juventam, nec tantæ molis parem.

Albericus in Chron. ad an. 1204

Is erat qui captus eſt ab Anglis.

His igitur tribus exploſis, Theobaldus, qui æquè ſuffragia ambiebat, infulas ſibi deberi arbitrabatur; ***at jure ad ſummum Pontificem devoluto,*** inquit Albericus, ***nominatur Guido Abbas Trium-fontium, qui bullis necdum obtentis hominem exuit, ſicque alter Guido Cardinalis Præneſtinus S. R E. Legatus ei ſubrogatur, quem Philippus Rex ob vitæ ſanctimoniam ſuo calculo comprobavit.***

Proferunt Sammarthani Innocentij III. Pontificis de hac electione decretum ex originali Vaticano, quo impetuoſam eligentium levitatem perſtringit, & quòd facta eis facultate denuo eligendi, ſciſſi inter ſe fuerunt ac diſcordes, donec iiſdem ſanctæ Sedis indulto abutentibus, eadem Guidonem Præneſtinum Epiſcopum apoſtolicæ Sedis Legatum, virum providum, & honeſtum, oriundum de Regno Francorum, qui fuerat in Ciſtercienſi Ordine primus Abbas, Eccleſiæ Remenſi providit in Rectorem, dum tamen ejus ſuper hoc accedat aſſenſus, quem invitum cogere non vult, ſed conſentientem aſſumi, datum Laterani, 2. Nonas Julij an. VII. Cùm hujus viri apoſtolici natales nullus, quod ſciam, retulerit, cogimur initia ejus apud Ciſtercium emendicare, in quod à pueris ſe incluſit, pietati ac litteris dans operam, illuſtrium virorum exemplo, qui

GUIDO LIT. ARCHIEP. *An.* 1204.

recenti adhuc hujus Religionis fervore incaleſcebant: eâ ſcholâ educatus, ſic inter ſodales imitabilem ſe, ac mirabilem præbuit, ut ex minoribus officijs, poſt Petri exceſſum, ad Generalatum meritis exigentibus pervenerit anno 1190. vel 95. *Ipſo regente, ſtatutum fuit*, inquit Chronicon, *in Capitulo generali, ne ullus apud Carthuſianos ex Ciſtercienſibus; névè ex Carthuſianis apud Ciſtercienſes migraret, niſi adepta prius facultate ab Abbate Ciſtercienſi & contra, &c.* Viri hujus fama per Italiam percrebreſcente, Innocentius III. qui hujus operâ indigebat, hunc Romam accerſivit, ubi purpura & Epiſcopatu Prænestino donatur, menſe Decemb. an. 1200. ut quidam volunt: at Auctor hiſtoriæ Cardinalium refert creatum primò Diaconum S. Mariæ ultra Tiberim an. 1190. ac Preſbyterum ſancti Callixti à Cæleſtino III. anno 1191.

Orta ſimultate inter Imperij Principes pro electione Regis Romanorum, nonnullis ſtantibus à partibus Philippi Henrici fratris nuper demortui, alijs verò Ottonis Saxonici; Guido Legatus mittitur in Germaniam pro electione Ottonis confirmanda, eo quòd Cæleſtinus III. Philippo ſacris interdixerat, ob deprædationes ab eo factas cùm Ducatu Tuſciæ potiretur. Tum Coloniæ moram faciens, conſtituit primùm ut Preſbytero conſecratam Hoſtiam in Miſſa elevante, campanula columnæ altaris affixa pulſaretur, quò adſtantes monerentur adorationem humiliter, ac flexis genibus eſſe exhibendam; deinde ut quoties Viaticum deferretur ad ægrotos, campanula pulſaretur à Clerico concomitante ob eandem rationem, quæ duo, ut ſalubriter conſtituta; adhuc religiosè obſervantur per univerſam Eccleſiam.

Eximius hic Cardinalis per Leodium iter faciens, Hugonis filij Clementiæ Agathæ, Manaſſis Comitis de Regiteſte filiæ ex familia Comitum Namurcenſium, electionem confirmavit; ipſúmque ab impoſturis, quibus impetebatur ſufficienter purgatum, Preſbyterum primò, tum Epiſcopum conſecravit in octavis Paſchæ eodem anno. Cúmque Capitulum, vigente diſcordia ob Epiſcoporum electiones, multum à veteri diſciplina deflexiſſet, ne vita Clericorum, quæ laïcis proponi ſolet in exemplum, foret petra ſcandali, idem Cardinalis Leodium auctoritate apoſtolica iterum redijt, ubi quædam ſtatuta reformationis, in epiſtola breviter contenta edidit, cujus hic tenor eſt.

Extat apud Bucherum in notis ad hiſtoriam Epiſcopor. Leodien.

Statuta Guidonis Legati à Canonicis Leodienſibus ſervanda anno 1202.

„ Guido miſeratione divina Prænestinus Epiſcopus apoſtolicæ Sedis Legatus omnibus ad quos præſentes litteræ pervenerint ſalutem in Domino. „ Cùm ex officio legationis nobis injunctæ in Eccleſijs infra legationem „ noſtram conſtitutis, quæ invenerimus reſecanda reſecare, & plantanda „ plantare teneamur, ad Leodienſem Eccleſiam accedentes, quædam ibi „ vidimus & audivimus, quæ digna emendatione videbantur. Unde habito conſilio venerabilis Fratris Hugonis Epiſcopi Leodienſis, & ejuſdem „ Eccleſiæ Capituli, hæc Satuta duximus ordinanda. Reſidentes Ca„ nonici aſſidui ſint in dormitorio, nec poſſint jacere extra dormito„ rium, niſi de licentia Decani; tranſgreſſores arbitrio Decani punian„ tur. Aſſidui ſint in choro, maximè in Matutinis, Miſſa & Veſperis, „ reſidentes in refectorio comedant, &c.

Statuta hæc ſancita ſunt ſecundo Pontificatûs Hugonis Leodienſis Epiſcopi anno 1202. Guidone necdum ad Archiepiſcopatum Remenſem promoto: at articuli ſpectantes ad communitatem Canonicorum ſtatim exolverunt, cùm idem Auctor aſſerat, duobus annis necdum expletis, bona Leodienſis Eccleſiæ Guidonis Legati conſenſu, ac Epiſcopij Leodij inter Canonicos partita fuiſſe, Præpoſitúmque ab officio depoſitum, qui forſan ſimplex œconomus, ſeu adminiſtrator temporalis erat, ut alibi expoſuimus

mus. His quæ ad Eccleſiæ decus, & ornamentum ſpectant ſedulò cùm incumberet Guido Cardinalis, Remenſis Archiepiſcopatus ob egregiè navatam huc uſque operam ei à ſummo Pontifice delatus eſt, quo autem anno Auctores ſibi non conſentiunt. Opinor menſe Maio anno 1203. electum, anno verò ſequenti VI. Idus Septembris in vigilia Nativitatis beatæ Mariæ poſſeſſionem iniiſſe perſonaliter, cùm in Flandriam pergeret, hos juxta triviales rhitmos.

Guido LII. Archiep.
An. 1204.

Et Normāniā redijt ad Regnum Frāciæ, poſt trecētos circiter ānos ex quo Carolus Simplex Rolloni Duci conceſſerat. *Chron. Autiſſiod.*

Vvido anno Domini milleſimo ducenteſimo quarto,
VI. Idus Septembris ingreſſus eſt Vvido,
Sed annis duobus de Praneſtenſi,
Cathedravit in urbe Remenſi,
Abbatizavit bis, bis quoque pontificavit;
In Ganda oppido moritur ad ſanctum Bavonem,
Sed duo poſt luſtra CITEAV ſibi vendicat oſſa.

Ceterùm primus Guidonis Pontificatûs annus celebris fuit ſupplicio quorumdam hæreticorum, qui coram Roberto Drocenſi, & Jolanda Comitiſſa examinati apud Branam, ſuæ infidelitatis pœnas igne luerunt: horum è numero Nicolaus quidam fuit Pictor totâ Galliâ celeberrimus. Per id quoque tempus aliis hæreticis ab Albia, Albigenſes dicti, doctrinæ ſuæ virus per Vaſconiam ſpargentibus, Innocentius Papa egit apud Philippum Auguſtum, ut urbes ac provincias peſſimo errore infectas armis aggrederetur, quod præſtitit per Simonem Monfortium, Guidone interim Fideles adhortante ad hanc militiam, ſub ſpe conſequendi Indulgentias omnium peccatorum, de quibus eſſent prius confeſſi. Nec ob ejuſmodi expeditionem, cui ut Legatus apoſtolicus impensè ſtudebat, propriæ ſponſæ immemor fuit, nam hoc eodem anno omnium jurium ejus, ac bonorum inſigne ab Innocentio obtinuit privilegium, quod licèt ſuperiori Vvillelmo conceſſo omnino ſimile, integrum tamen hîc referre operæ pretium duxi, ut veteres Archiepiſcoporum clientelæ omnibus innoteſcant, eſt autem hujuſmodi.

Privilegium generale jurium omnium, ac bonorum Archiepiſcopatûs Remenſis ab Innocentio ſummo Pontifice Guidoni conceſſum.

INnocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Gui- “ *An.* 1205.
doni Remenſi Archiepiſcopo, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali, “
ejúſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis. Injuncti nobis à Deo Apo- “
ſtolatûs officium, & Eccleſiaſticæ utilitatis conſideratio nos admonent, & “
hortantur, Fratres noſtros Epiſcopos, quos honeſtate ac religione pollere “
cognoſcimus, ampliori caritate diligere, majorémque illis honorem ju- “
giter, & gratiam exhibere. Eapropter, venerabilis in Chriſto Frater Ar- “
chiepiſcope, tuis juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & Remen- “
ſem Eccleſiam, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, ad exemplar piæ “
recordationis Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri ſub B. Petri, & noſtra “
protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſta- “
tuentes ut qualeſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem Eccleſia “
impræſentiarum juſtè, & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione “
Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium, ſeu “
alijs juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma tibi, tuiſque “
ſucceſſoribus & illibata permaneant, in quibus hæc proprijs duximus “
vocabulis exprimenda. “

Succeſſio-

GUIDO „ Sueſſionenſem, Laudunenſem, Cameracenſem, Belvacenſem, Catha-
LII. „ launenſem, Silvanectenſem, Noviomenſem, Ambianenſem, Atrebaten-
ARCHIEP. „ ſem, Tornacenſem, & Morinenſem Epiſcopatus.

An. 1205. „ In propria diœceſi, ſancti Remigij, ſancti Nicaſij, ſancti Dionyſij, „ & ſancti Petri Monaſteria infra civitatem Remenſem: extra Civitatem verò de Moſomo, ſancti Theoderici, ſancti Petri de Altovillari, ſancti Baſoli, & ſanctæ Mariæ Igniacenſis Monaſteria, & in „ his omnibus Monaſterijs jura ſpiritualia, & patronatus cum omni in„ ſtitutione, & ordinatione ſua. Inſuper autem & de Sparnaco, & de „ Avenayo Monaſterijs. Nihilominus etiam infra Epiſcopatum * Tornacenſem jus patronatûs in Monaſterio de Ciſoin, in Noviomenſi & Ambianenſi Epiſcopatibus juriſdictionem in burgenſibus Sancti Quintini, & „ de Sancto Valarico hactenus habitam, videlicet ut appellati ad Remenſem curiam veniant.

* *al. Sueſſionenſem.*

„ Dominium Remenſis civitatis, cum omnibus pertinentijs ſuis, feodum „ quod ab Eccleſia tua Comes Campaniæ habere dignoſcitur, pro quo, „ ſalva fidelitate Regis, tibi tenetur ligium hominium facere, videlicet Vitriacum, Virtutum, Regiteſtum, Caſtellionem, Eſparnacum, Rociacum, „ Fimas, Branam, & Comitatum Caſtelli in Portianis, cum caſtellanijs eo„ rum, & alias poſſeſſiones, & caſtra, quæ idem Comes in propria perſona „ tenet, vel alij tenent ab ipſo. Feodum quoque de Boüillon, quod Leo„ dienſis Epiſcopus ab Archiepiſcopis Remenſibus habere dignoſcitur, pro „ quo etiam manu propria tenetur in manu Remenſis Archiepiſcopi promittere ſervitium, & juſtitiam ſe exhibiturum ei, & fideliter ſervaturum, „ & pro quo etiam idem Epiſcopus tenetur efficere quod octo Barones „ illius feodi hominium eidem Archiepiſcopo faciant, & ab Archiepiſcopo „ vocatus ad expugnandos malefactores ejus, auxilium & ſervitium per „ milites, & homines armatos facere debet, ſicut in ſcriptis authenticis „ noſcitur contineri. Feodum etiam quod Regiteſtenſis Comes, videlicet „ Comitatum de Oſmonte, & feodum quod Comes Grandis-prati, & feo„ dum quod Comes Sueſſionenſis à te habere noſcuntur.

Eſſonne prope Macerias, ubi nunc Franciſcanorum conventus de Bethleem.

„ Caſtrum quoque Moſomi, Attiniacum, Betignivillam, Septem-ſalices, „ Curmiſſiacum, Curvilla, Chaumuſiacum, & Stannam cum pertinentiis eo„ rum. Inſuper etiam auctoritate apoſtolica ſtatuimus ut nemini, niſi Re„ menſi Archiepiſcopo liceat Regem Francorum inungere, vel ei primam „ coronam imponere, ſicut hactenus eſt obtentum: appellationes autem, „ quæ à quibuſdam juriſdictionis tuæ ad te, vel ad curiam tuam fuerint „ interpoſitæ, debita præcipimus devotione deſerviri, & quòd in eiſdem „ appellationibus Eccleſia tua ſpecialius, etiam vacante Sede obtinuit, tibi „ & ſucceſſoribus tuis auctoritate apoſtolica confirmamus. Hæc ſiquidem „ omnia ſicut prædeceſſores tui ab antiquo, & tu ipſe hactenus habuiſſe „ noſcimini, tibi, tuiſque ſucceſſoribus auctoritate apoſtolica duximus „ confirmanda.

„ Pallium quoque, videlicet pontificalis officij plenitudinem, tuæ Fraternitati apoſtolicæ Sedis liberalitate largimur, quo utique infra tuam Ec„ cleſiam, uti memineris eis diebus, quibus prædeceſſores tuos uſos fuiſſe „ cognoſcis, videlicet in Nativitate Domini, feſtivitate Proto-martyris „ Stephani, Circumciſione Domini, Epiphania, Hypapanti, Dominica „ in Ramis-palmarum, Cœna Domini, Sabbato, Paſcha, feria ſecunda „ poſt Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, tribus Feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, „ Natali. Beati Johannis Baptiſtæ, ſollemnitate omnium Apoſtolorum, „ Commemoratione omnium Sanctorum, Dedicatione Eccleſiarum, con„ ſecratione Epiſcoporum, ordinationibus Clericorum, Eccleſiæ tuæ prin„ cipalibus feſtivitatibus, & anniverſario tuæ conſecrationis die.

Decernimus

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam “
temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, mi- “
nuere, ſeu quibuſlibet vexationibus fatigare : ſed omnia integra conſer- “
ventur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione uſibus omni- “
modis profutura, ſalva Sedis apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in fu- “
turum Eccleſiaſtica, ſecularíſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis pagi- “
nam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, ſecundò, tertiòve com- “
monita niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, “
honoríſque ſui careat dignitate, &c. Datum Romæ apud ſanctum Pe- “
trum per manum Johannis ſanctæ Mariæ in Via-lata Diaconi Cardinalis. “
Idibus Maij indict. VIII. Incarnationis Dominicæ anno milleſimo ducenteſimo quinto. Pontificatûs verò domini Innocentij Papæ III. anno octavo.

GUIDO LII. ARCHIEP. *An.* 1205.

Cardinalis idem Archiepiſcopus Guido veſtigijs ſui prædeceſſoris inhærens tenaciter qui Culturam carpentarijs, fabríſque lignarijs ad habitandum conceſſerat, quô Urbis pomœrium latiùs protenderetur, ſuam pariter erga Hortulanos propenſionem teſtari voluit, quibus totum illud terræ ſpatium, quod duos vicos interjacet, vicum ſcilicet molendinorum S. Remigij, & vicum de Jardo paſſim nuncupatum, excolendum permiſit, & exſtructis domibus habitandum, ſub conditionibus in charta appoſitis, quam hîc ex Tabulario fideliter excerptam reponimus.

GUido Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, Sanctæ Romanæ Eccle- “
ſiæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus, omnibus ad quos litteræ “
iſtæ pervenerint in Domino ſalutem. Noverit univerſitas veſtra quòd nos “
terram noſtram, quæ ſita eſt inter vicum molendinorum Beati Remigij, “
& vicum de Jardo, conceſſimus & dedimus abſolutè quibuſdam homini- “
bus ad ædificandum domos ibidem, itaut manſionarij ejuſdem loci nobis, “
vel Majori terræ pro nobis, pro ſingulis perticatis terræ, reddent ſolum- “
modò quatuordecim denarios cenſuales annuatim in feſto ſancti Martini. “
Qui manſionarij proprio gaudebunt Majore conſtituto per manum no- “
ſtram, coram quo tractabitur de cauſis eorum, & de forisfactis uſque ad “
ſeptem ſolidos, & ſex denarios. Erit autem Major de habitantibus in “
eodem vico, ſi idoneus inventus fuerit; qui Major fidelitatem nobis fa- “
ciet de jure noſtro, & eiſdem manſionarijs de juſtitia cauſis exhibenda. “
Item etiam manſionarij eandem tam in ædificijs conſtruendis, quàm in “
omnibus aliis habebunt libertatem, quam manſionarij de Cultura no- “
ſtra noſcuntur habere. Quæ ut rata permaneant & firma, præſentes “
litteras in teſtimonium ſcribi fecimus & ſigillo noſtro muniri. Actum “
anno 1205. “

Charta hæc adſervatur in tabulario Scabinatûs Rem. vocatúrque Gallico idiomate: La Chartre de la Mairetie de Venise.

Appenſum eſt ſigillum ex ceta rubea cum filamentis rubeo & virid.

Hoc eodem anno emptionem villæ de Proſne in favorem Hoſpitalis Rem. confirmavit idem Archiepiſcopus, donationémque decimarum de Eſcreïo eidem domui factam per Blihardum Canonicum & Præpoſitum majoris Eccleſiæ, cum onere in Necrologio Remenſi recenſito VIII. Idus Februarij: *Per hunc Blihardum habet Hoſpitale noſtrum altare de Ecreio, de cujus proventibus idem Hoſpitale debet in ſuo anniverſario dare centum ſolidos Clericis chori noſtri, & centum ſolidos pro refectione noſtra, item dare tredecim tunicas tredecim pauperibus, &c.* Guidone iterum in Flandriam vocato, ut exortos tumultus in Mathildem Reginam, quæ Flandro pridem nupſerat, ſedaret, Cameracum tranſeunte Andreas quidam Clericus jus patronatûs quod habebat in Eccleſia de Vvingehijs in manus ejus reſignavit, rogans ut eo Eccleſia ſancti Dionyſij prope Pariſios, cui erat addictiſſimus, ditaretur: quam reſignationem ſine pravitate factam, ut robur obtineret, metropolitana & ſanctæ Sedis Vicariatûs, qua fungebatur, auctoritate confirmavit menſe Junio anno 1206.

Vix

GUIDO LII. ARCHIEP. *An.* 1206.

Gandavi ad Bavonis obijt Guido Arch. Rem cui hoc eſt adiectum elogium. Grandis Gandavo debetur honor quia Bavo. Sāct' proſtravit illum, quem nullus amavit. *Meyer.*

Vix Flandriam attigerat legationis munus expleturus, cùm peſte Gandavi apud ſanctum Bavonem interiit XIII. Calendas Julij, poſt tres annos regiminis omninò completos ab electione, juſtíſque exſequiarum ritè peractis, in Eccleſia beati Petri ſepulturæ eſt traditus. Poſtmodùm verò corpus ejus è terra effoſſum, Ciſtercium delatum eſt, ac in medio chori tumulatum, cui addictum eſt epitaphij loco ſequens elogium, longè diſpar ab eo, quod Meyerus Francorum oſor refert in Annalibus.

Nobis donatus de culmine Pontificatûs
Remis tranſlatus, jacet hîc vir Guido beatus.

Ciſtercienſe Calendarium hujus meminit, tanquam inſigniter relati in album Beatorum, hòcque titulo decoratur in Faſciculo Chriſoſtomi Henriquez prædicti Ordinis Chronographi. Cùmque ejuſdem nominis duo Abbates diverſis temporibus claruerint, qui horum texuit elogia, his verſibus diſtinguendos cenſuit ſub eorum imaginibus deſcriptis, quæ in aula majori depictæ habentur apud Ciſtercium

Guido ſequens altos penetrabat acumine cælos,
Collegio Fratrum ſociavit pileus iſtum.
Guido alter, vita cujus fulgebat ut enſis,
Archimandrita factus fuit, inde Remenſis.

Nugantur qui cum diabolo Guidonem pepigiſſe dicunt mortem non oppetiturum, niſi in loco qui Muſla vocatur, cúmque Gandavi morbo correptum, ac morti vicinum dæmoni exprobrâſſe quod promiſſis non ſtaret, dæmonem verò contra affirmâſſe conditiones pacti expletas fuiſſe, eo quòd Muſla & Ganda idem eſſent.

De eo vetus Chronicon. ***Guido***, inquit, ***apud Gandavum in Cœnobio ſancti Bavonis ex dyſenteria obijt III. Cal. Auguſti. Capitulum Remenſe, quod ſub interdicto poſuerat, moriens abſolvit: tunc vacavit Sedes Metropolitana Theobaldo de Pertico impediente electionem.***

Interpontificium.

SEDES VACAT *An.* 1206.

SEdem Remenſem plures quàm duos menſes vacâſſe poſt Guidonis obitum, liquet imprimis exlite per id tempus exorta inter Rogerum Laudunenſem Epiſc. & ejuſdem Eccleſiæ Capitulum, pro talliis, ſeu aſſiſijs ut vocant, Laudunenſij. Rogerus, ut jura ſibi debita tueretur adversùs Canonicos, tallias exigi poſſe indifferenter ab omnibus incolis pro ſuo libitu, & voluntate contendebat: Canonici è contra negabant vaſallos ſuos ad hoc teneri, niſi in quibuſdam caſibus, & de his authentica exhibebant teſtimonia. Venerabiles Præpoſitus, Decanus, Cantor, & Canonici Remenſes ab utroque judices agniti interpontificij tempore, perpenſis hinc inde rationibus, litem ſequenti decreto dirimendam cenſuerunt.

Canonici Remenſes vocantur Fratres

„ BAlduinus Præpoſitus, B. Decanus, Cantor & reliqui FRATRES „ Eccleſiæ Remenſis omnibus in perpetuum. Notum facimus quòd „ Rogerus venerabilis Pater Laudunenſis Epiſcopus in præſentia noſtra con„ ſtitutus ex una parte, & capitulum Laudunenſe ex alia per procuratores „ ſuos ad hoc ſufficienter deputatos, ſuper tallüs & aſſiſiis Laudunenſij coram „ nobis, vacante Sede Remenſi, quæſtio vertebatur; tandem ad hanc „ formam pacis nobis mediantibus unanimiter convenerunt. Homines de „ Lauduneſio ſingulis annis in perpetuum domino Laudunenſi Epiſcopo

reddent ſeptingentas libras Pariſienſis monetæ nomine aſſiſiæ, & du- " SEDES centas libras Laudunenſis monetæ pro Vicedomino, & Præpoſito in " VACAT feſto Omnium-Sanctorum perſolvendas: & hanc aſſiſiam facient inter " *An.* 1206. ſe, & bona fide, & ſub juramento homines memorati. Nec aliquam " talliam de cetero poterit facere dominus Laudunenſis Epiſcopus in Lau- " dunesio, niſi fortè dominum Epiſcopum contigerit vocari ad exercitum " domini Regis, vel niſi guerram habuerit, vel pro ſe, vel pro Ec- " cleſia Laudunenſi; & tunc in ijs duobus caſibus poterit accipere in " Laudunesio, moderatione & ordinatione Capituli Laudunenſis, uſque " ad ducentas libras Pariſienſis monetæ, & ultra non poterit accipere, " & citra arbitrium & conſilium Capituli ſubſiſtet. Et hæc acta ſunt in " præſentia noſtra, ſalvâ domino Epiſcopo talliâ vini, & alijs ſibi redi- " tibus aſſignatis, & conſuetis. Si autem Vicedominus, vel Præpoſitus " Laudunenſis contra hanc formam pacis venire voluerit, & ſuper hoc in .... " curia litigare oportuerit, dominus Epiſcopus placitum ſubſequetur, & ho- " mines de Laudunesio ſumptus, & expenſas, & ſervitium, moderatione & " conſilio Capituli, domino Epiſcopo miniſtrabunt. "
Actum anno 1206. menſe Septemb. "

Hoc eodem anno inierunt Remenſes Canonici ſocietatem cum Laudunenſibus, eâ formâ quæ inſcripta habetur ad calcem Martyrologij Remenſis, quam hîc referre ſuperfluum judicavi, ut & ſocietates eorumdem Remenſium Canonicorum cum Eccleſijs Taurinenſi, Ratiſponenſi, & ſancti Jacobi in Gallicia, quæ licèt in Chartularis exſtent integræ, ſunt tamen penitus antiquatæ. Quod verò ſpectat ad ſocietatem Remigianorum cum Nicaſianis, Sede etiam vacante contractam, quæ adhuc viget in modo incedendi Monachorum utriuſque Eccleſiæ ad ſupplicationes generales, erit forſan alibi de ea diſſerendi locus. Orta item diſcordia pro cuſtodia caſtelli Moſomenſis, quod tunc ab Archiepiſcopis, ut perfectum alodium, tenebatur, dictum eſt chartis examinatis, dicti oppidi adminiſtrationem penes Capitulum eſſe Sede vacante. Prædicti Canonici Remenſes confirmârunt acquiſitionem partis nemorum de Monte-Reguli, quam Abbas ſancti Nicaſij emerat ab Ægidio de Ruminiaco menſe Aprili anno 1207. Sede vacante; ex quo deducitur Albericum ante hoc tempus electum non fuiſſe. Charta autem Capituli ſic incipit: *Balduinus Præpoſitus, B. Decanus, S. Cantor, ceterique Remenſis Eccleſiæ FRATRES. Noverit univerſitas veſtra quòd Ægidius Miles de Ruminiaco, &c. hanc venditionem laudat Alanus junior de Roceio, & Euſtochia uxor ad cujus feodum nemus illud pertinebat.* *Notat.*

Ex quibuſdam chartis, quæ paſſim apud nos ad futuram rei memoriam conſervantur, habemus Gerardum de Boves Præpoſitum Archiepiſcopatûs, treſque cum eo apparitores, ſeu ſatellites hoc eodem anno coactos fuiſſe reſarcire damnum, quod Capitulo Remenſi intulerant, ob quoddam forisfactum, ſeu vim illatam burgenſi libero, juxta ſententiam latam ab Officialibus, quâ injunctum eſt illis proceſſioni generali intereſſe nudis pedibus in camiſia, plagáſque virgarum excipere finita ſupplicatione ab Hebdomadario. Hiſtoria hæc inſtar fabulæ mihi eſſet, niſi idem factitatum legerem in alijs Epiſcopatibus, quo docetur quanto ſtudio, & ſeveritate Capitula immunitatibus ſervandis incumberent. De hac pœnitentiæ forma, qua diſcalceati in braceis, & camiſia diſciplinantur in proceſſionibus publicè à Sacerdote, vide Notas ad Concilium Tarraconenſe anno 1242. tom. VII. Conciliorum.

Exſtat ejuſmodi ſententia Officialium in chartophylacijs penè omnium Monaſt. diœceſis Rem.

Nnn *Albericus*

ALBER. LIII. ARCHIEP. *An.* 1207.

Albericus de Humbert LIII. Archiepiſcopus lites componit, in Albigẽſes proficiſcitur, eóque ſedente, expugnata per Gallos Conſtantinopoli, ſanctioribus Græcorum gazis provinciæ, urbíſque Remenſis Eccleſiæ nobilitantur.

CAPUT XX.

SI virtuti debetur honos, quò validiùs mortalium ad labores ſuccendantur animi, pàlam eſt ſcientias clariores nuſquam exſtitiſſe, quàm tertio decimo hoc ſæculo; quo eximiæ virtutis ac doctrinæ viri infulis præmiabantur. Narrat Chronicon Autiſſiod. Odonem de Soliaco claritudine generis, & gratia præſtantem, dignitates Eccleſiaſticas non niſi litteratis à Rege poſtulare ſolitum, obtinuiſſéque ab eo ut per id tempus tres inſignioris doctrinæ viri ad totidem Archiepiſcopatus promoverentur; Guillelmus Caroli-Loci Abbas ad Bituricenſem, Godefridus ad Turonenſem, & Albericus de Humbert ad Remenſem: horum duo poſtremi Archidiaconi Pariſienſes erant, probitate conſpicui, timentes Deum, honeſtatíſque, & juſtitiæ præcipui ſectatores, ex eodem Chronico, à quo cùm natales; & patriam Alberici haurire non liceat, cogor ab iis curioſiùs indagandis abſtinere, præſertim cùm probati viri virtus proſapia ſit, matrémque hic habuerit Academiam toto orbe celeberrimam, cujus ab ineunte ætate ubera ſuccit inter alumnos optimè excultus, & ſpectabilis. Quidam eum confundunt cùm Alberico Bituricenſi Primate, de quo ſupra diſſeruimus; at tempus, & nomen non quadrant, íſque, cujus eſt ſermo, Humbertus nominetur in quibuſdã homiliis ab eo editis cùm Pariſüs ageret, quorum MS. exſtat, ut fertur, in bibliotheca illuſtriſſ. dom. Molei regiorum ſigillorum Cuſtodis. De eo Albericus Ciſtercienſis in Chron. hæc habet: *Poſt longam concertationem Theobaldi de Pertico adverſus Belvacenſem Epiſcopum, auctoritate Papæ, & Odone Pariſienſi Epiſcopo annitente datus eſt Remenſi Eccleſia Archiepiſcopus Albericus.*

Hic igitur adepta poſſeſſione menſe Julio, Urbèmque ingreſſus in octavis ſancti Johannis, ac die Dominico ſequenti conſecratus, eam ingenij vim, quâ prædictus fuit, Eccleſiæ ſibi concreditæ ſeriò impendit, quò eam in Fidei puritate, juſtitia, & priſco vivendi more contineret. Memoratur primùm in litteris, quibus pateſcit Capitulum Remenſe teneri banno convocato ad ſubſidium Regi præſtandum, quarum hic tenor eſt.

An. 1207. „ Albericus Remenſis, Philippus Belvacenſis, Stephanus Noviomenſis,
„ T. Tornacenſis, VV. Nivernenſis Eccleſiarum Dei patientiâ miniſtri hu-
„ miles, & R. ejuſdem miſeratione Laudunenſis Electus ſalutem. Noverit
„ univerſitas quòd M. Præpoſitus. B. Decanus, & alij Canonici Remen-
„ ſes in noſtra præſentia conſtituti ſuper contentionibus, quæ inter Phi-
„ lippum illuſtrem Francorum Regem, & Capitulum Remenſe vertebantur,
„ compoſuerunt in hunc modum. Dicti Canonici pro toto Capitulo reco-
„ gnoverunt eidem Regi, quòd quando ſubmonitio fiet, ſicut ſolet fieri in
„ Regno Franciæ per Chriſtianitatem pro defenſione coronæ & Regni,
„ facere tenentur ſicut alia Capitula Franciæ, &c. Actum Compendij anno
„ Domini 1207. menſe Octobri.

Eodem

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1207.

Eodem anno Albericus judex delegatur à ſummo Pontifice pro componenda lite, quæ emerſerat inter Abbatem ſancti Nicaſij, & Radulfum de Ecreio, cui participatione ſacrorum Papa interdixerat, ob terram de Undelicurte ab eo injuſtè pervaſam. In hoc negotio ità ſe ſapienter geſſit Archiepiſcopus, ut ſententiæ ab eo latæ prædictus Radulfus acquieſcens, terram bona fide abdicârit anno 1207. In Alberici ſigillo expreſſa cernitur imago Archiepiſcopi, cum inſignibus mitra & baculo ex una parte, ex alia verò idem repræſentatur genuflexus cum hac inſcriptione: ***Secretum meum mihi.***

An. 1208. Anno ſequenti cùm burgenſes, ſeu incolæ banni S. Remigij, villarúmque ab eo dependentium ſeſe à dominio Monaſterij ſubtrahere cogitarent, ob tallias quibus nimium gravabantur; ſalubri conſilio uſi tam Abbas quàm Monachi, mitiùs cum eis agendum cenſuerunt, adhibita ſcilicet moderatione, cui Archiepiſcopus lubens conſenſit, hac charta, ubi fit mentio regalis procurationis, & obſequij ad quod prædictum Monaſterium tenebatur, tam erga Regem, quàm Archiepiſcopum, eſt autem ejuſmodi.

An. 1209.

" ALbericus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus. Noverint univerſi quòd cùm manſionarij de burgo ſancti Remigij, & de villis eidem appendentibus occaſione talliarum, quas Abbas & Monachi ibi faciebant, à dominio eorumdem Monachorum ſe ſubtraherent, ſalubri uſi conſilio prædicti Abbas, & Monachi, eiſdem manſionariis quamdam conceſſerunt aſſiſiam, quæ talis eſt. Scilicet quòd unus quiſque focus ſingulis annis in feſto ſancti Remigij in vindemijs duodecim denarios Abbati & Monachis perſolvet. Verumtamen pro domini Regis procuratione, quæ ſemel in anno à dictis Monachis ei debetur, ſi Remis venerit, unuſquiſque focus tantùm eiſdem Monachis reddet die tertia (poſtquam de eadem procuratione Regi ſatisfecerint) quantum de aſſiſia ſupradicta eiſdem Monachis reddere tenetur, & ipſi Monachi ſervitium Regis reddent, & ſervitium noſtrum. Si verò Monaſterium ſancti Remigij ſervitium Regis, & ſervitium noſtrum reddere non poterit, aut noluerit, tam Rex, quàm nos pro ſervitio, quod nobis debetur, ad burgum & ad villas quæ ſunt de aſſiſia recurſum habebimus. Actum anno 1209. "

Procuratio Regi à Sanremigianis debebatur.

Hanc conventionem confirmârunt Innocentius & Philippus Auguſtus eodem anno. Reſcriptum Innocentij ſic incipit: *Innocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei dilectis Filijs civibus de burgo ſancti Remigij ſalutem. Gratum gerimus, &c. provida pietate feciſtis, ut de bonis veſtris certam annualiter quantitatem Monaſterio beati Remigij conferatis &c. Datum Anagniæ IV. Nonas Iunij. Pontificatûs noſtri anno IX.* Extat & aliud ejuſdem Papæ anno decimo quarto de eadem re.

Albiorum hæreſi ſenſim gliſcente per diœceſes provinciæ Toloſanæ, actum eſt in Gallia de venenoſa hac ſcabie penitus reſecanda: multi ex primoribus utriuſque ſtatûs cum Odone Burgundo, & Henrico Nivernenſi Lugduni conveniunt, ac novo more crucis ſe ſigno conſignant in pectore contra Fidei deſertores. Petrus de Vallibus Ciſterſienſis, qui horum meminit, refert Albericum Remenſem unum ex iis fuiſſe qui ſacræ huic militiæ nomen dederunt. Hos præire non potuit Philippus Rex, ob exortas ſimultates inter ſe, & Richardum Angliæ Regem, uſque ad annum 1215. quo Ludovicus Franciæ primogenitus, cum Belvacenſi Epiſcopo, & egregio equitatu iterum Lugdunum venit, glorioſæ huic expeditioni ultimam manum impoſiturus. Oppreſſa tandem gentis rebellio, pervicaciáque victus, profligatúſque à noſtris Raymundus Comes Toloſatum, cum Comitibus Fluxatium, Convenarúmque, qui ab Albiis ſtabant.

Hoc anno die Pentecoſtes apud Compedium Ludovicus Regis filius cingulo militiæ accingitur de manu patris.

Fuerunt autem qui erant crucē ſignati in pectorē, Albericus Rem. Petrus Senon. Robertus Rotom. *Albert. in Chron.*

Albęric. LIII. Archiep. An. 1209.

Dum hæc gererentur, auctore potiſſimum Innocentio, novus in barbaram religionem ductus exercitus duce Theobaldo Campaniæ Comite, & Balduino Flandrenſi, poſtquam Venetias pervenit Alexius Byzantij Imperatoris Iſacij filius ſupplex venit quæſtum, ac opem à Gallis imploratum contra vim patrui ſui Alexij Imperij affectatoris, qui inaudita tyrannide patrem ejus Iſacium captum, luminibúſque privatum in vincula conjecerat. Galli, Principis caſum miſerati, omnem belli apparatum in Græciam convertunt, móxque ac Conſtantinopolim perventum, magna virtute certatum eſt, tantúſque Alexio timor injectus, ut deſperatis rebus clam Urbe profugerit. Fugâ ejus cognitâ, Iſacius à civibus cuſtodiâ eductus eſt, imperióque reſtituitur: at eo morte abſumpto, ingens tumultus concitatur in urbe, eóque contentiouis res proceſſit, ut rejecto Alexio legitimo Imperatore Iſacij filio, alium ejuſdem nominis conſalutarent. Hic necato mox ſua manu juvene Alexio juſto Imperatore, Galli cum tantum nefas ferre non poſſent, Bizantium totis viribus obſident, cámque pridie Idus April. in poteſtatem redigunt. Obſidione peracta mox de creando novo Auguſto actum eſt, inſtitutíque quindecim electores, inter quos Sueſſionum; ac Tricaſſium Epiſcopi, Fani-Pauli, ac Brenæ Comites, & ab his ſummo conſenſu Balduinus Flandriæ, Hanoniæque Comes, Auguſtus renuntiatur.

Probabile eſt expugnata, & capta à Gallis Byzantina urbe, civium domos à militibus non direptas modò, ſed & loca ſacra ditiori ſupellectili, ſacríſque pignoribus exuta, cùm Rigordus referat anno 1205. aliíque Auctores, quinque annis poſt captam Conſtantinopolim, relatum fuiſſe in Galliam à Vvalone Clerico Ambianenſi caput ſancti Johannis Baptiſtæ, & anno ſequenti ſub Richardo Præſule poſitum in principe Eccleſia urbis Ambianenſis, ubi religiosè in inſigni ſacello, cum capite ſancti Firmini primi ejuſdem urbis Epiſcopi conſervatur. Tot autem miracula Deus operatur per merita ſanctiſſimi Præcurſoris in prædicta Eccleſia, quæ Fidelium donis, & largitionibus ubíque micat, & ſplendeſcit; ut de veritate tranſlationis tam inſignis gazæ ambigere non liceat.

Elapſis aliquot annis Eccleſia beati Remigij Remenſis aliqua parte ſanguinis hujus ditata eſt, qui ex Chriſti corpore fluxit tempore paſſionis, collectúſque dicitur, quando Joſephus & Nicodemus Chriſtum de cruce deponebant, cujus rei luculentiſſimum exſtat Principis Achaiæ teſtimonium, quo patet adorandum illud pignus in vaſculo collatum fuiſſe Arnulfo cuidam ejuſdem Cœnobij Monacho, quod tomo primo, ut omnis (ob Athanaſij dictum) ſcrupulus auferatur, deſcripſimus. Pretioſiſſima hæc Chriſti cruoris portio in imagine argentea Salvatoris ſedentis in throno, latúſque apertum dextrâ oſtendentis includitur, quam ex Conſtantinopoli, aut ſaltem ei ſimilem pariter delatam fuiſſe, ibidem diximus: huic omnino ſimilis, æquè argentea auro illita ſervatur in ſacrario ſancti Nicaſij Remenſis, in qua partem quoque ſanguinis Chriſti includi fert traditio, quam hujus Monaſterij Aſcetæ mnemoſyni loco obtinuerunt à Remigianis, ob arctam inter eos initam ſocietatem anno 1206.

Vide Breviarium Sueſſionenſe 3. Iulij.

E Conſtantinopoli igitur à Gallis expugnata, Græcorum opes, & ditiores gazæ ad nos tranſierunt, quibus celebriores adhuc Eccleſiæ locupletantur, imprimis ſanctæ Mariæ Sueſſionenſis, cui Nivelo Epiſcopus, unus ex electoribus Balduini Imperatoris, ſequentes miſit Reliquias, hac charta breviter expreſſas. *Nivelo Dei gratiâ Sueſſionenſis Epiſcopus cariſſima nepti ſuæ Helindæ venerabili Abbatiſſa, &c. Solliciti plurimum Eccleſia veſtra honorem promovere, de pretioſiſſimis Reliquijs, quas in reverſione ſancta peregrinationis nos è civitate Conſtantinopolitana deferri fecimus vobis*

Refert quoque Rigord. Philippum Regem in pignus dilectionis pretioſiſſimas Reliquias recepiſſe à Balduino Conſtantin. miſſas anno 1205.

bis, & Eccleſiæ veſtræ obtulimus, primò Zonam beatæ Virginis, & imaginis ipſius, & de camiſia ejus, caput Iudæ Apoſtoli &c. anno 1205.

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An* 1209.

Niveloncm è regia civitate Conſtantinopolitana alterum pretioſum Chriſti ſanguinem retuliſſe, quem Eccleſiæ ſancti Albani Namurcenſis contulit, probat ſequens teſtimonium, quod à Rayſſio hauſimus. *Nivelo Dei gratiâ Sueſſionenſis Epiſcopus. Noverit univerſitatis veſtræ diſcretio quòd pretioſum, & ſanctum Chriſti ſanguinem à regia civitate Conſtantinopoli noſtræ peregrinationis laboribus allatum, ad petitionem Principis illuſtris Philippi Marchionis Namurcenſis, Eccleſiæ ſancti Albani in Namurco habendum de mera liberalitate, & ſana diſpoſitione contulimus, &c. anno 1255.*

Sic Henricus Imperator Conſtantinopolitanus, qui Balduino ſucceſſit anno 1206. Monaſterio Lætienſi infinitas propemodum Reliquias miſit anno 1218. ut diploma ipſius, quod ipſis manibus contrectavi, fidem facit, his verbis: *Henricus Dei gratiâ Imperator, & moderator Romanorum, omnibus qui hoc ſcriptura monumentum inſpecturi ſunt ſalutem. Cùm vita hominum ſit brevis*, Et cetera quæ habentur apud Rayſſium, ubi etiam extat diploma Theodori Eccleſiæ Antiochenæ, & totius Orientis Patriarchæ, quo probatur ſanctuarium de pretioſiſſimo ſanguine Jeſu Chriſti miſſum prædicto Monaſterio Lætienſi. Datum Conſtantinopoli anno 1208.

Ceterùm Balduino Flandrenſi in expugnatione urbis Adrianopolis intercepto; an occiſo, parum conſtat, Henricus frater ejus Flandrici generis, rerum potitus eſt, ſubinde Johannes de Brienna in Regem Hieroſolymitanum electus, maximóque applauſu, ac lætitia à Chriſtianis receptus coronatur Dominica poſt feſtum ſancti Michaelis. Hunc præceſſerant Balduinus Comes Regiteſtenſis, alter item Balduinus Flandrenſis, & Henricus Trecenſis, ex quibus patet illuſtriores Flandriæ Nobilitatis (quæ pars eſt Remenſis provinciæ) & Campaniæ Dynaſtas ad thronum evectos de infidelibus triumphâſſe.

Orta de creando Archiantiſtite Cantuarienſi diſſentione in Anglia, Johannes Rex Stephanum electum illi Eccleſiæ Pontificem, illiúſque Suffraganeos cum Monachis Cantuarienſibus, multíſque alijs templorum miniſtris Regno expulit, qui poſtquam in Franciam appuliſſent, incredibile dictu eſt, quanta benignitate ſint accepti. Anno ſequenti Innocentius Johannem (quòd proventibus Eccleſiarum militem aleret) ipſum anathemate percuſſit, ejúſque ſententiam Atrebati effati ſunt Atrebas Epiſcopus, atque Abbas ſancti Vedaſti. Paullo poſt Rex Philippus Sueſſionis habito Concilio, ſtatuit transfretare in Angliam, cúmque claſſe præparata idoneam exſpectaret ſolvendi tempeſtatem, Anglus metu perterritus pulſos Epiſcopos in patriam revocat.

Ita Paulus Æmil. lib. vi. anno 1209.
At id Rigordus refert ad anno 1211.
Meyerus meminit ejectionis Epiſcopor. an 1208 publicatam verò ſententiâ interdicti in Regem Angl. ab Epiſ. Atreb. anno 1209.

Incenſa Remenſi Eccleſia, reliquiæ Sanctorum circumferuntur ad erogandam pecuniã pro ipſius reſtauratione, quo anno opus inchoatũ, & perfectum, ipſius dimenſiones & ichnographia.

CAPUT XXI.

E Sodalitio ſanctæ-Nutricis Clerici, immunitatis, qua gaudent Canonici Remenſes, hoc anno facti participes, fabricæ recentis Eccleſiæ dabant operam indulta ſibi facultate ab Archiepiſcopo col-

lectam

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1210.

lectam faciendi per diœceſim, cùm fortuitò incendio contigit conflagrari, cum majori Urbis parte, totius provinciæ matricem Eccleſiam, quo vetuſtatis indices, ſacræ quædam reliquiæ, Regum dona, ditiórque ſupellex in rogos, & cineres abierunt. Auguror fornicem, & pilas ligneas fuiſſe, ut & aliarum Eccleſiarum, quæ flammis voracibus haud multò ante perierant: lignea ſiquidem, ad annum Chriſti milleſimum, apud nos omnia prope Monaſteria & Baſilicas exſtitiſſe, tradit Uvandelinus in Gloſſario Salico, verbo *Baſilica*.

Eccleſia B. M Remenſis magna Civitatis parte combuſta eſt an. 1211. ſed cum maxima induſtria per annos viginti mirabili opere reſtauratur. *Alberic.*

Lugubris hic caſus refertur ad annum 1210. VI. Maij ab Auctore Chronici Nicaſiani, qui & anno ſequenti, effoſſa humo jacta fuiſſe fundamenta præclariſſimæ hujus ſtructuræ adhuc ſtantis aſſerit, quæ ob elegantiam omnibus eſt admirationi, cùm ſibi ſimilem non habeat in tota Gallia. Tradit Albericus annos viginti huic operis reſtaurationi impenſos; alij triginta, quod veriùs exiſtimo, quamvis nuperus quidam Auctor ſcripſerit chorum ejuſdem, cum Eccleſia ſanctæ-Nutricis conſecratum fuiſſe ab Alberico Archiepiſc. xv. Cal. Novembris anno 1215.

Quinam præcipuè contulerint ad tam ſumptuoſi operis impenſas, an Reges, Archiepiſcopi, Canonici, Nobiles, non ſatis compertum: certius eſt exhauſto Capituli ærario, generalem collectam per omnes provinciæ diœceſes factam auctoritate archiepiſcopali; injunctúmque omnibus Capitulis Suffraganeis, ut quæſtores ſolita benignitate reciperent, eorum adventu dies feſtus indiceretur, interdictum ceſſaret ubicumque divinum vellent celebrare Sacrificium. Laudunenſe Capitulum immemor beneficij recepti à beato Remigio, recénſque initam ſocietatem cum Remenſi flocci faciens, huic mandato morem gerere recuſavit, quòd Concilij generalis decreto, ut dicebat adverſaretur, collectoribúſque ſimplices litteras expediendas curat, ſine ullo onere faciendi quæ ſupra præcipiebantur. Canonici Remenſes hac repulſa graviter commoti, aliud reſcriptum obtinent àb Archiepiſcopo, eóque ſubnixi in diœceſim Laudunenſem quæſtores ablegant, dántque in mandatis, ut abſque mora, etiam non exſpectato Epiſcopi conſenſu, munus ſuum exſequantur. Decanus de Guinicurte, & Curati de Prouvay, & de Novo-caſtello certiores facti quòd diœceſanus cœptis eorum non conſenſerat, negant ſe eos recepturos, diéque illis denuntiata in curia Remenſi, reſpondent ſe non teneri ſtare coram Archiepiſcopo, niſi quibuſdam caſibus in jure expreſſis. Hoc Remis audito, litteræ decretoriæ mittuntur ad Vallis-regiæ Abbatem, ut prædictos ex parte Archiepiſcopi compellat, ac Epiſcopum, ſi per eum ſteterit quominus intra tres dies compareant, ab officio ſuſpendat. At de his omnibus ad ſummum Pontificem appellârunt, qui Cantore, ac duobus Canonicis Pariſienſibus, horum rogatu delegatis, Archiepiſcopum Remenſem in multis exceſſiſſe cognoſcens, Senonenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis ſuis mandat, ut Epiſcopum Laudunenſem, ac Decanum de Guinicurte & Curatos de Prouvay & de Novocaſtello à cenſura abſolvant, Pontificis mandatum eſt hujuſmodi.

Refert Herodotus Templum quoddam Ægypti nomine Hellenium & Templum Epheſinum collecta per provinciam ſimiliter facta reſtaurata fuiſſe

„ HOnorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis filiis Cantori, & Ma-
„ giſtris Gaufrido, & Girardo Canonicis Pariſienſibus ſalutem. Venera-
„ bilis Frater noſter Laudunenſis Epiſc. gravem nobis obtulit quæſtionem,
„ quòd cùm Remenſe Capitulum nuper poſtulâſſet ab eo, ut pro reparanda
„ Eccleſia Remenſi, eis per Laudunenſem diœceſim litteras prædicationis
„ concederet, unum annum indulgentiarum continentes expreſſe, ac eorum
„ nuntij per totam ipſam diœceſim cum proceſſione reciperentur à Clero,
„ & populo, & dies adventûs eorum tanquam Dominicus haberetur, & cùm
„ venirent ad locum interdicto ſuppoſitum, Divina libere celebrarentur ibi-
dem

dem quamdiu eſſent, & ſtatueretur pro ipſius Eccleſiæ confraria, &c. " ALBERIC.
Datum Laterani Pontificatûs VII. " LIII.

Reſcriptum aliud Senonenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis miſſum ejuſdem eſt ſtili & ſic incipit. ARCHIEP. *An.* 1211.

Senonenſi Archiepiſcopo & Suffraganeis ejus Honorius Servus ſervorum Dei, &c. Intellectis quæ ſupra excommunicationis, & ſuſpenſionis ſententijs tam venerabilis Fratris Archiepiſcopi Remenſis, & Officialium ſuorum in venerabilem Fratrem noſtrum Epiſcopum Laudunenſem & Decanum, &c. Datum Laterani Honorij Papæ Pontificatûs anno VIII. "

Ex his patet anno 1222. qui fuit Honorij III. ſextus, Eccleſiæ Remenſis ſtructuram necdum fuiſſe perfectam, imo ex bulla Gregorij IX. inferiùs citanda conſtat cives Remenſes, ut Henrico Brenenſi obſiſterent, qui caſtellum portæ Martis novis propugnaculis munire nitebatur, lapides ad ædificium deſtinatos, ac tumbas quibus ſterneretur ſuſtuliſſe, iiſquè vias obſtruxiſſe. Adde quod Chronicon Auctoris coætanei, quod penes me habeo, refert Canonicos Remenſes novum ſuum chorum ingreſſos vigiliâ Nativitatis B. Mariæ anno. 1241. ſicque prædictum opus vix completum ante triginta annos, quod de præcipua ædificij mole, choro ſcilicet, navi, pilis, fornicibus, & ſacellis intelligendum puto: nam quoad turres ſpectat, & exterius ornamentum, ex litibus ortis inter Capituli Remenſis, & Nicaſianos quæſtores, conijcio ſubſidium à populis pro Eccleſiarum utriuſque renovatione præſtitum perſeveraſſe tantùm uſque ad an. 1295. quo bellum in Anglos exarſit; unde ex concluſionibus capitularibus habetur, turri majoris Eccleſiæ versùs palatium archiepiſcopale ſumptibus Cardinalis Philaſtrij extremam manum fuiſſe additam anno 1430.

Ceterùm inſignis hujus ædificij ichnographia hîc à nobis exponenda eſt Ezechielis exemplo, aliorúmque Auctorum, qui de illuſtribus Baſilicis perrractarunt: & quamvis decor ejus, & majeſtas omnem ſcribendi peritiam longè ſuperet, præcipuas tamen ejus partes delineabo, à dimenſionibus incipiens, quibus totius fabricæ moles & amplitudo concluditur. Itaque à gradibus propilæi majoris retro aditum, ſive ad aliud extremum longa eſt pedes CCCCXL. lata verò ex parte tranſverſa quæ longitudinem decuſſat CL. A pavimento ad fornicem CXIII. vel CXXV. juxta varias dimenſiones mihi traditas. Ambæ turres habent CCLII. ad quas quadringentis gradibus aſcenditur; ſic Pariſienſis Eccleſia noſtram, ſi dimenſionum ratio habeatur, amplitudine non excedit.

Gregor. Turon de Eccleſ. Nervern lib. 2. cap. 16. Totum ædificiû in modum Crucis habetur expoſitum

Eccleſia Pariſienſis alta eſt à pavimento ad fornicem 172. lata 144 longa 390 pedes, habens duas turres quæ 389. gradibus aſcendantur altas 204. pedes. *Ex Claudio Rob. Puto quod error ſit in altitudine a pavimento ad fornicem.*

Frons, ſeu facies exterior præcipua ædificij pars tribus veſtibulis diſtincta eſt, quæ ſimul in laritudine quinquaginta pedes habent, frontémque infernè partiuntur. Hæc leniter inſtar fornicis ſurſum ſeſe efferunt, ac deſinunt in conum; concavitates imaginibus à medio ad ſummum ordinata ſerie replentur, proſtántque triginta ſtatuæ ultra hominis ſtaturam ab humo lapidibus ſtrata ſex pedibus excitatæ, columniſque inter ſe diſtinctæ ordine Gothico.

Veſtibulum majus medium occupat, ſub quo geminæ portæ aliis ampliores, beatæ Mariæ ſacrum videtur, ob myſteria Annuntiationis, Viſitationis, & Purificationis, quæ hinc inde repræſentantur: in ſummitate, ubi fornix acuminatim ceteris ſublimiùs erecta, venuſtè ſculptum eſt coronamentum Virginis in lapide. Veſtibulum ad dextram exornant Jonas, Moyſes, Helias, Hieremias, Abacuc, ex una parte; ex alia beatus Remigius, tréſque Reginæ quorum nomina non ſatis nota. In areis ſummitate eminet Salvator in throno cum Angelis mundum quaſi judicaturus.

In

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. An. 1211. In tertio ad lævam viſitur ſanctus Nicaſius, cranium geſtans manibus (ut alicubi beatus Dionyſius depingitur) cum quibuſdam aliis Epiſcopis & Martyribus, in apice fornicis ſculpta eſt hiſtoria Chriſti paſſionis. Hæc veſtibula, quæ januas veſtiunt, & quibus poſtes deſuper arcuatim vinciuntur multum prominent ad arcendas pluvias, excipiendúmque quidquid è propilæo, vel turribus cadens ingredientes lædere poſſet.

Roſa in frontis medio ſeſe videndam præbet, iis maximè qui eam procul ſuſpiciunt, habétque paullo altius pugnam Davidis cum Goliath; deinde periſtylium; ſupra ſunt imagines Clodovei ſuſcipientis baptiſmum, ſancti Remigij, Capellani ejus, Clotildis, Montani, & aliorum, quæ propilæi latitudinem replent in conum deſinentis inter binas turres. In his (turribus ſcilicet) prædictæ frontis ſtat decor, ac venuſtas, quarum altitudo, ſeu excelſitas ab inferiori fornice ad verticem, tribus veluti contignationibus diſtingui poteſt. Prima, eáque ceteris amplior, qua parte oculis patet, fiſſa eſt per medium, craſſioribúſque pilis compacta, cui adjacent Virginis & Apoſtolorum prægrandes ſtatuæ, quæ fulcris ſunt ornamento; ſecunda pæne cooperta eſt Regum imaginibus ejuſdem omnino ſtaturæ, quæ numero ſexaginta, cum aliis frontem exornantibus Zonam faciunt propilæum & turres ambientem; tertia ut apertior, ſic elegantior eſt, ubi campanæ, prætet fulcimenta quæ medium occupant, filamenta quoque lapidea ab angulis ſurſum aſſurgunt, quibus fornices ſuſtentantur, quæ rectulo paullulum demiſſo cooperta turres finiunt.

Tota, quâ exterius patet, Eccleſiæ fabrica, ſive à tergo, ſive ad latus eandem elegantiam retinet, ac iiſdem decoratur ornamentis. Paraſtatæ, quibus à dextra fulciuntur fornices, tot liliis & floribus ſcatent, ut ad ornatum potius quàm ad fulturæ opus dixeris poſitas, in ſingulis Angelus proceræ ſtaturæ eminet inter duas columnas, cui paraſtatæ apex capitulum præbet in florem deſinens affabre ſculptum & elaboratum. Periſtylia, quibus fit circuitus à navi in chorum, operis venuſtatem augent etiam maximè, ſúntque laminis plumbeis ſtrata; & ad latus cooperta: ar nullibi carpentaria pulchrior caſtaneis lignis perdurandi pervicaciâ aliis longè præcellentibus compaginata, plumbo undique tecta, quam auro illita lilia coronant à propilæo ad caput Eccleſiæ, ubi obeliſcus, ſive campanarius minor exſurgit infernè imaginibus exornatus, liliis in medio, in apice verò proſtat Angelus prodigioſæ magnitudinis deauratus. Undecumque ſuſpiciatur eximium hoc opus oculos in admirationem rapit, meritóque inter Francici orbis miracula commemoratur. Ad Eccleſiam è tribus veſtibulis, ubi tot januæ quæ propilæum dividunt, quinque gradibus aſcenditur, apparéntque ſtatim triginta octo pilæ, ſeu fulcimenta quadrilatera, cum epiſtyliis, quibus laquearia, majores, minoréſque fornices innituntur, quæ circa chorum & pronaon ambulationem commodam præbent: ſupra, periſtylium totam Eccleſiam ambit, ac inter quaſlibet fornicum fulturas, quæ à pilis ſurſum eriguntur, feneſtræ ſunt binæ ſimul, vitris pellucidæ; ſed quæ ob denſitatem, mixtóſque colores obſcuritatem pariunt. In his vetuſtiores Archiepiſcopi ordinarè repræſentantur pontificalibus induti cum Pallio, ut intueuntium animos ad horum ſanctitatem, & exempla provocent, Heroum inſtar, quos in plateis, vel ciſtulis olim depictos legimus, quod Cardinalis Boromæus Concilio Mediolanenſi renovandum ſancivit.

Huic tam præclari ædificij deſcriptiunculæ addenda eſſet & alia, menſæ ſcilicet altaris præcipui, quæ ex puro, puto auro eſt, & Hincmari opus dicitur, gozophilacij, egregiæ ſuppellectilis, regaliúmque donorum, quibus ob Regum inaugurationes pridem in ea factas prædicta ſplendeſcit Eccleſia. At cùm in dies ſtudio Canonicorum augeantur,

geantur, & ſuperiori ſæculo pro Regni negotiis ditiora venum ierint, curioſiùs ea referre nolui, illud duntaxat adjiciendum puto, juxta Eccleſiam à parte ſeptentrionali patere locum columnis undique ſeptum, quod pratellum vocant, alij Clauſtrum, ſeu periſtylium, in quo officinæ contiguæ quibus utebantur Canonici, cùm vigeret adhuc apud eos ſimul convivendi conſuetudo, pratella hæc velut ſpatioſi porticus & ambulacra nunc humandis corporibus uſui ſunt, imbribus quoque in hieme declinandis, & ardoribus arcendis in æſtate. *Cùm ſol Herculei terga leonis adit.*

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1211.

Viſitur etiam bibliotheca multis voluminibus inſignium virorum dono, & quibuſdam manuſcriptis referta, tum exedræ, vulgo Capitula, exterius ubi ſingulis diebus *Pretioſa* poſt Primam canitur; interius verò, ubi ſtatis horis conveniunt Canonici de occurrentibus negotiis tractaturi.

Majoris Eccleſiæ Remenſis gaʒophilacium.

GAudet imprimis tribus ſat magnis vitalis ligni partibus in variis, ac divitibus lipſanothecis; primam Crux ſupra majus altare erecta continet, Samſonis Archiepiſcopi ut dicitur liberalitate conceſſa, eſt autem magnitudine ſatis alta, ſumtu & opere magnifica, quam limbus ad oras unionibus, lapillis onychinis, & criſtallus variegatus exornat.

Quod Crux in materia inſenſata vim vivam habeat ac in infinitum multiplicetur *D. Paulinus ad Severum. epiſt.* 2.

Secunda, cáque pars notabilior includitur in Cruce ex puro, puto auro lapidibus pretioſis radiante, quæ in ſupplicationibus interdum defertur ab Hebdomadario. Sunt qui dicant datam Eccleſiæ Remenſi à ſummo Pontifice Adriano.

Tertia pariter in Cruce argentea incluſa ſingulis diebus Veneris poſt Miſſam de ſancta Cruce populis adoranda, & exoſculanda exhibetur à Sacerdote.

Eſt & alia quædam inſignis admodum lipſanotheca Salvatoris paſſionem repræſentans ex dono Emin. Cardinalis à Lotharingia, quæ præter fruſtum ſanctæ Crucis ſequentes adhuc Reliquias continet.

De arundine.
De corona ſpinea.
De veſte Salvatoris.
De ſudario.
De virga Moſis.
De ſepulchro ſancti Hieronymi.

In alia item arcula, ſeu dactylotheca:

De veſte purpurea.
De arundine.
De præſepe Domini.

Supra majus altare ad lævam eſt capſa Virginis in qua, ut conſtans fert traditio, crepida beatæ Mariæ, zona ipſius, ac de capillis ejuſdem reconduntur.

Ad dextram oſſa beati Rigoberti Remenſis Archiepiſcopi & Confeſſoris alia ſimilis capſa recludit, cujus ſuppedaneum & latera ex ære auro illito, imagines verò hinc inde prominentes ex argento.

In abſide ſupra capellam cardinalitiam ſanctiſſimæ Cruci & Magdalenæ ſacram in capſis argenteis, innixis ut plurimum ſuppedaneis ex ære, ſed induſtriè elaboratis, & auro infuſis, notabiliores ſubſequentium Sanctorum Reliquiæ pariter continentur.

Sancti Xyſti Protoarchiepiſcopi Remorum ab Apoſtolis miſſi, ex Flod.

Sancti Mauri Preſbyteri, & apud Remenſes laureâ Martyrij ſub Netone decorati.

Sancti Nicaſij Archiepiſcopi, qui ſub Uvandalis juxta gradus Eccleſiæ martyrium complevit.

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1211.

Sanctæ Eutropiæ ſororis ejuſdem, quæ eodem die æternum pudoris illibati florem ſanguine purpuravit.

Sancti Florentij Diaconi, Uvandalorum gladiis cum Nicaſio necati.

Sancti Calliſti Papæ ab Everardo Comite Ciſonienſi, qui Reliquias ejus à S. Sede apoſtolica obtinuerat, teſtamenti pagina Remenſi Eccleſiæ relicti.

Sanctæ Belandæ Virginis Odelardi Auſtraſiæ Ducis Præfecti filiæ ex MS. codice Moſomenſis Cœnobij.

E regione principis altaris viſuntur capita, ſeu partes eorum notabiles, ſanctorum Nicaſij, & Eutropiæ ſororis ejuſdem capitibus argenteis auro illitis, ac unionibus, rariſſimiſque carbunculis illuminatis incluſa, & ab Angelis pegmati ex ære, vel ligno undique pellucenti innixis ſuſtentata.

In ſacrario haud procul à præcedenti ſequentes reconduntur Reliquiæ in ditiſſimis lipſanothecis, vario lapillorum apparatu ſupra metallum aureo illitum colore præfulgente, quæ ſollemnioribus anni feſtivitatibus ſupra majus altare Fidelium venerationi, & ad ornatum exponuntur.

De ſancto Præcurſore Domini.
De ſancto Bartholomæo.
De ſancto Andrea.

Capita, ſeu pars eorum.
- Sanctæ Annæ aviæ Salvatoris.
- Sancti Rigoberti Confeſſoris.
- Sancti Marcelli.
- Sanctæ Barbaræ
- Sanctorum Florentij & Jucundi Diaconorum, qui cum B. Nicaſio ſub Uvandalis occubuerunt.

Brachia.
- Sancti Andreæ.
- Sancti Nicaſij Archiepiſcopi.
- Sancti Calliſti Papæ.

In variis item imaginibus, ciſtulis, ſeu reliquiariis.

De ſancto Alberto Epiſcopo Leodienſi, qui juxta Remos martyrio affectus in navi Eccleſiæ Remenſis funeratus eſt, ac poſtmodum anno milleſimo ſexcenteſimo duodecimo Bruxellas tranſlatus; erigitur ejus effigies eum Reliquiis in prædiviti, ex ebeno pegmate argenteis cruſtis condecorato, ex dono Alberti & Iſabellæ Archiducum Auſtriæ & Flandriæ.

De ſancto Ludovico.
De ſancta Cæcilia.
De ſancto Lupo.
De ſancto Gibriano.
De ſancto Dionyſio.
De ſodalibus ſanctæ Urſulæ Martyris.
De ſancto Medardo Confeſſore.
De ſancto Ignatio Martyre.
De ſancto Sebaſtiano.
Dens ſancti Marcelli.
De veſtimentis & cineribus S. Alberti.

De calice miniſteriali dato Eccleſiæ Cõſtantiniana à Conſtantino Magno. Vide libellum De Munificentia Conſtantini *Tomo 2. Concilior.*

Calix ſancti Remigij (non miniſterialis, de quo Flod. lib. 1. cap. 10. quique Deo dicatus dicitur ab eo, non conſecratus, cùm fuſus poſtmodum fuerit, & Normannis datus in redemptionem Chriſtianorum) ſed alius quidam ſacrificio deſtinatus, in quo ſculpta leguntur hæc verba: *Quicumque hunc calicem invadiaverit, vel ab Eccleſia Remenſi aliquomodo alienaverit, anathema ſit, fiat, Amen.*

Verſus Septentrionem elegans ſtat ſacellum Sancti-lactis cæruleo colore, intermixtis

intermixtis liliis aureis, & porticu ex ære adornatum, ad quod quotidiani civium accurſus fiunt, Virginis in pignore honorandæ, compellandæque gratiâ: exponitur autem in ea prædictæ Virginis imago ex auro, munificentiâ Blanchæ Comitiſſæ, quæ portionem lactis continet ab Adriano ſummo Pontifice ad Capitulum Rem. mnemoſyni loco miſſam an. circiter 1276.

Sunt & aliæ duæ Virginis pergrandes ſtatuæ, quarum una ſtat inter marmoreas columnas ſupra majus altare, diademate auro &, lapillis fulgente coronata, in cujus ſuppedaneo ſunt inſignia Dionyſij de Briçonet. Altera defertur in publicis ſupplicationibus, è cujus collo pendet Reliquiarium adamantibus & carbunculo exornatum, in quo portiuncula includitur Sancti-lactis.

Ponè majus altare ſacrarium eſt, in quo recentiorum Regum dona, quibus Remenſem ditârunt Eccleſiam, cùm ſacratiſſimi liquoris pignus receperunt, reconduntur.

Primum Henrici II. refert Reſurrectionis dominicæ myſterium, ubi Salvator ſepulcro inſidet, ex achate unico affabre polito, & exculto.

Carolus IX. ſolem eximium & altum ex argenro auro illito ſtilobati ejuſdem artis & materiæ ſuppoſito dedit, ubi ſacratiſſima recondi ſolet Euchariſtia die Jovis ſanctioris hebdomadæ.

Ab Henrico III. habet navim argenteam, cujus carina ex achate Virginem ex parrhenico ſanctæ Urſulæ continet, eâdem omnino ductrice vexillum manu porrigente, cum hoc inſcripto: Tetigit Diva auspice portus. Er in pegmate: *Henricus III. Galliarum & Poloniæ Rex hanc Virgini Deiparæ naviculam, ut res Gallica diuturnis jactata ſeditionum fluctibus, ope divina tandem conferretur in tranquillum, more majorum inauguratus poſuit anno 1575.*

Caput ſancti Ludovici duobus Seraphinis ſuppedaneo innixis ſuſtentatum ex argento, auro undique infuſo, & egregiè ſculpto dedit Ludovicus XIII. tertia Octob. anno 1610.

Ludovicus XIV. ut ſuæ pariter obſervantiæ pignus eidem Eccleſiæ exhiberet, ubi & inauguratus eſt anno 1654. dedit imaginem ſancti Remigij pectore tenus affabre cælatam, & aureo colore cum ſuppedaneo conſperſam.

In ſacriſtia, ubi Regum pariter, Principum, & Archiepiſcoporum ornamenta, & ſacræ ſupellectiles recondunrur, ſunt cappæ ſancti Rigoberti, quas Index an. 1470. ſic deſcribit: *Cappa ſancti Rigoberti violacei coloris ad plures magnos leones, aurifrigiata quibuſdam ſtrictis aurificijs de textura aurea.*

Item caſula Tilpini, de qua prædictus Index his verbis: *Caſula Tilpini eſt de pano ſerico nigro ad ſoles, & ſtellas aureas, & in ſolibus ſunt dimidiæ imagines aureæ, aurifrigiata de textura aurea ad cruces & lozengias, aliáque opera cum pluribus lapidibus diverſorum colorum.*

Vetuſtior catalogus meminit etiam Rationalis, quo feſtis ſollemnioribus utebantur Archiepiſcopi, cùm ſacrum Miſſæ ſacrificium in Pontificalibus celebrabant: *Eſt unum,* inquit, *magnum & pretioſum RATIONALE de pano aureo, cum quatuor anulis, & totidem agrappis de auro, in quo ſunt duodecim lapides pretioſi diverſorum colorum incuſſati in duodecim circulis aureis, in quibus ſunt ſcripta nomina duodecim filiorum Iſrael, & pendet ipſum RATIONALE cum una catena de auro circumdante humeros Prælati in cujus catena duobus lateribus nitent admodum pulchri duo lapides, dicti* Camayeux, *incuſſati in auro, & à parte poſteriori unus ſat craſſus cintallus.*

Meminit hujus Rationalis Rituale Rem. [illegible] S. Remigii in pectore [illegible] majoris Eccleſiæ Monaſteriorũ S. Remigij, & ſancti Nicaſij.

Item aliud RATIONALE parvum de auro cum catena aurea, in cujus medio interradiat lapis inuſitatæ magnitudinis, qui dicitur Camaveu, *& in circuitu ejuſdem ſunt alij octo lapides pretioſi, videlicet quatuor ſmaragdina & quatuor bales.*

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. An 1211.

Item tres acus de argento deaurato ſervientes ad tenendum dicta Rationalia cum caſula, & habet qualibet acus in ſummitate unam groſſam margaritam antiquam.

Item annulus pontificalis S. Remigij de auro cum lapidibus pretioſis, in medio unus groſſus lapis dictus Camayeu, *cum quodam alio annulo de auro, valde lato, ſunt etiam quinque mitra brodata, ex dono Archiepiſcoporum.*

In eodem ſacrario ſervatur Vas S. Rigoberti & liber Evangelior. Iudeco caractere ſcriptus.

De vitali Ligno & de lacte Virginis & cruce B. Andreæ brevis elucidatio.

MIrabitur quiſpiam unde tot vitalis Ligni particulas celebriores per orbem ſparſæ Eccleſiæ habeant. Ut ei fiat ſatis, recolendum eſt quod Eminent. Cardinalis Baronius ſuis etiam intexuit Annalibus, Crucem Chriſti Hieroſolymis ab Helena Imperatrice fuiſſe repertam, cum loca Palæſtinæ viſitaret, quæ Chriſti laboribus & paſſione conſecrata ſunt, hánceque à duabus alijs inſigni miraculo diſcretam, B. Paulinus tradit, cujus mediam partem B. Helena Hieroſolymis reliquit, altera verò ad Conſtantinum filium tranſmiſſa eſt, & in ſtatua ab ipſo incluſa, quam, velut noſtræ religionis trophæum, omnium oculis expoſitam ſupra columnam porphyriticam Conſtantinopoli poſuit. Credebat enim invictiſſimus Imperator urbem hanc fore æternam, quæ tam nobile, & exquiſitum depoſitum ſervaret. Cenſet tamen Baronius minorem partem medietatis retinuiſſe, reliquum Romam miſſum, poſitúmque in Eccleſia, quæ ex ruderibus & ruinis templi Veneris ædificata eſt. Pars Hieroſolymis relicta manſit ſub cuſtodia Epiſcopi ejuſdem urbis, qui aliquot particulas petentibus peregrinis pro itineris ſtipendio impertiebat, & quamvis ſingulis ferè diebus aliquid de ligno detraheret, integrum ſemper apparebat, miraculo ſimili quod refert Scriptura de quinque panibus, quibus homines ad quinque millia mirabiliter paſti ſunt, ut egregiè advertit Paulinus ad Severum epiſt. 11. *Crux in materia inſenſata vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris quotidie hominum votis lignum ſuum commendat, ut detrimenta non ſentiat quotidie dividuam ſumentibus, & ſemper totam venerantibus.*

S. Cirillus Cathec. 4. Greg. Turon. de Miraculis cap. 5.

Probabile eſt id quod poſſidet Eccleſia Remenſis de ligno vitæ, habuiſſe ab ijs qui in Palæſtinam profecti ſunt cum Godefrido Bullionenſi, particulam præſertim quæ eminet ſuper majus altare, aliæ ex theſauro Conſtantinopolitano extractæ ſunt, & ad nos delatæ ab Archiepiſcopis, qui cum Cruce-ſignatis iverunt in Aſiam. Cardinalis à Lotharingia Romæ moram trahens aliquot Reliquias cum particulis ſanctæ Crucis obtinuit, quarum cathedralem Eccleſiam, & Moniales ſancti Petri fecit participes.

De Reliquijs B. Mariæ Gregor. Turon. cap. 18.

Feretrum B. Mariæ, quod defertur in ſupplicationibus Rogationum, non ſic vocatur, quòd aliquid ex oſſibus Virginis Deiparæ contineat, indubitata enim traditione credit Eccleſia eam ſtatim poſt obitum aſſumtam in cælos, ſed quòd aliquot veſtimentorum ejus partes referet, quæ ſacrum Virginis corpus tetigerunt cùm in terris ageret. Sic Tornaci ſimilis capſa habetur, in qua, ut ferunt, aliquid eſt lactis & capillorum Virginis. Velatæ Sueſſionenſes Ordinis S. Benedicti cingulum & calceum ſe habere gloriantur. Lætiacenſes in prædivite lipſanotheca religiosè conſervant de lacte Virginis, de capillis, de veſtibus, præter linteum quod proprijs manibus texuit. Hermannus tractatum reliquit de Feretro B. Mariæ Laudunenſis, in quo de camiſia, de ſpongia ori Salvatoris illata & de capillis continetur.

Guibertus de Novigento de lacte Virginis in criſtallina columba Lau-
duni

duni pariter ſervata differens, negat nullibi reperiri, ob rationes ab eo allatas lib. 3. *de pignoribus Sanctorum*, quas lubens omitto: unde quidam Auctores lac quod oſtenditur miraculoſum putant, ac ſimile huic cujus fit mentio in vita Fulberti Carnotenſis: *Ipſum beata Virgo tanquam præcipuum alumnum in quadam ægritudine perſonaliter viſitavit, & linguam ejus jam ſacro igne conſumptam lactis de mamilla recenter extracti infuſione ſanavit; unde accidit tres guttas lactis ſuper faciem remanſiſſe, quas recollegit, & in pretioſo vaſe repoſuit.* Ms. codex beatæ Virginis miracula continens, capite ſeptuageſimo ſexto ſimile quid refert de Monacho; cujus viſcera Virgo beata lacte ſuo rigavit anno milleſimo centeſimo.

Alij indiſtincte loquuntur, & illud quod tanquam verum ex traditione à patribus accepta conſervant quædam Eccleſiæ, non miraculoſum, ſed naturale aſſerunt. Anſelmus Gemblacenſis refert Chriſtianos, cùm in procinctu eſſent ad pugnandum adversùs infideles, vitalis Ligni partem, lanceam Paſſionis, & in pixide quiddam de lacte Virginis detuliſſe. Extat in Pariſienſi regia Capella autographum litterarum Balduini Imperatoris Reliquias ibi ſervatas numerans, inter quas eſt de Lacte Virginis. Omnes memoriæ perhibent ſanctum Lac Remis conſervatum ab Adriano Papa in pignus benevolentiæ datum fuiſſe, quod certis diebus exponitur in ſacello, cui à lacte Virginis inditum nomen *Sacelli Sancti-Lactis*; ſed non ſatis codices aperiunt an. ab Adriano IV. vel V. datum. Colardi Chronicon vult ab Adriano IV. Anaſtaſij ſucceſſore: ſed Johannes le Begue ad calcem Catechiſmi ſtudio ejus editi ſacrum hoc pignus Adriano V. attribuit, qui Remenſis Archidiaconus fuit ſub nomine Ottoboni.

Sigeb. Gembl. refert Epiſcopum Bethlemiticum hæc gazas detuliſſe

Item Continuator Sigeberti ad an. 1204.

De ligno crucis B. Andreæ Apoſtoli, quod inter Reliquias ſervari par eſt credere, quamvis index expreſsè non indicet, ſufficiet referre teſtimonium Petracenſis Archiepiſcopi, cujus hic tenor eſt *Vniverſis Chriſti Fidelibus ad quos præſentes Litteræ pervenerint A. Dei Gratiâ Petracenſis Archiepiſcopus, ſalutem in Domino. Sicut ex antiquorum relatione Græcorum didicimus, qui ante nos in Petracenſi Eccleſia fuerunt, præſens lignum quod latori præſentium Guidoni de Roti in ſignum devotionis dedimus, de illo ligno eſt, in quo dilectus Dei Andreas Apoſtolus creditur fuiſſe crucifixus, in cujus rei teſtimonium eidem præſentes Litteras dedimus ſigilli noſtri munimine roboratas. Datum Patras octavo Calend. Aprilis.*

Ex vago hoc teſtimonio colligi non poteſt cui crucis B. Andreæ portio data fuerit.

Albericus à Scabinis claves Urbis repetit, ſacram militiam in Albigenſes profitetur, ſententiam approbat qua tota Flandria interdicto ſubijcitur.

CAPUT XXII.

URBIUM Scabinos, magiſtratúſque populares, adepto Communitatis jure ſupra modum hoc ævo elatos fuiſſe, & audaces produnt hiſtoriæ: tanta enim dominandi libido eos inceſſerat, ut non modò Sacerdotium, ſed & dominos temporales ſibi ſubjicere, aut ſaltem iis adæquari ubique ſatagerent. Democratiæ huic locum dedère Regum peregrinationes in Palæſtinam, Epiſcoporum, Comitúmque à ſuis ſedibus jugis abſentia, iteratáque bellorum commotio, in iis enim populorum ſubſidio Reges indigere Scabinos non latebat: unde ob id paſſim inflati in quemque impetus excitabant. Remenſes haud minoris animi, quàm aliarum

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1211. rum urbium magiſtratus, aliquid ſimile ſub Alberico pertentârunt; nam cùm Vvillelmus, & Guido ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ac Legati bona fide claves portarum, ac Urbis regimen iis reliquiſſent, anſam inde arripuerunt jus illud ſibi vendicandi, dictitantes urbium cuſtodiam penes eos eſſe debere, quorum maximè intereſſet. Albericus id fieri cum ſuæ juriſdictionis detrimento ſentiens, claves inſtantiùs repetit à Scabinis, iiſque eas denegantibus, apud Regem de hoc, aliiſque rebus conqueritur, qui ſequenti reſcripto eis injungit, ut ſine mora claves reddant portarum, bannos Archiepiſcopi teneant, bannitos non recipiant.

An. 1211 „ PHilippus Dei gratia Francorum Rex, dilectis ſuis Scabinis, & civibus „ Remenſibus ſalutem, & dilectionem: Mandamus vobis, & præcipè „ volumus quatenus claves portarum civitatis Remenſis, quam à nobis tenet „ dilectus, & fidelis noſter Albericus Remenſis Archiepiſcopus, eidem ſine „ contradictione qualibet, & dilatione reddatis, bannos etiam ſuos, ſicut „ temporibus anteceſſorum ſuorum obſervati ſunt, teneatis, & obſervetis, „ bannitos etiam ſuos ſine licentia ſua non recipiatis ullo modo, ſed tales in „ his omnibus erga dominum veſtrum Archiepiſcopum vos exhibeatis, quòd „ de cetero querelam de vobis ea de re ad nos non oporteat reportare, quia „ ei deeſſe non poſſumus, quin ea quæ de nobis tenet, ipſi garentiamus. Actum „ Pariſiis anno Domini milleſimo ducenteſimo undecimo, menſe Novembri.

His litteris Scabinos obtemperâſſe, quoad clavium reſtitutionem, non eſt quod quis inficias eat; nutâſſe tamen videntur circa bannum, niſi ex horum conſenſu fieret, partitam cum Archiepiſcopo nitentes habere juriſdictionem, quibus iterum Rex hoc tenore reſcripſit.

An. 1212. „ PHilippus Dei gratiâ Francorum Rex, Scabinis, & civibus Remorum „ ſalutem. Audivimus pluries, unde multum miramur, quòd bannos, „ quos dilectus, & fidelis noſter Remenſis Archiepiſcopus in Remenſi civi- „ tate fieri jubet, obſervare non vultis, niſi fiant de aſſenſu Scabinorum. „ Cùm igitur iſtud pertineat ad dominium, quod in ea civitate tenet à nobis „ & jus ipſius tamquam fidelis noſtri garentire debeamus, & velimus; man- „ damus vobis, & diſtrictè præcipimus, ut bannos ſuos humiliter recipiatis, „ & obſervetis: quòd ſi eos credideritis irrationabiles, oſtendatis ei pacificè „ tamquam domino, & petatis ut corrigat quod fuerit corrigendum, non po- „ nentes contradictum mandato ſuo, ſed ſicut dominum monentes & requi- „ rentes, ut periculo quod inde poſſet evenire, quod monſtrabitis ei, provi- „ deat ſicut debet; quòd ſi requiſitus facere noluerit, & hoc nobis oſtende- „ ritis, libenter conſilium ſuper hoc quale debemus apponemus. Sic autem „ in his, & aliis vos habeatis fideliter erga dominum veſtrum, quia jus „ ipſius, vel dominium quod à nobis tenet, non diminuatur in aliquo, nec „ conqueri inde poſſit, & ſi in aliquo intercepiſtis, ſtatim ei emendetis, ne „ manum apponere nos oporteat, in hoc enim non poſſumus ei deeſſe. Ac- „ tum Pariſijs anno 1212, menſe Januario.

Albericus ſe ad bellum ſacrum in Albigenſes accingebat, cùm ſuperius *An.* 1212. reſcriptum à Rege accepit: ſuſceptâ igitur militiæ teſſerâ menſe Maïo cum Cantore Remenſi, aliiſque viris eccleſiaſticis, & nobilibus Campaniæ, pæne eodem tempore appulit, quo caſtellum de Penne Simoni Monfortio Cruce-ſignatorum coryphæo redditum eſt, ſexto ſcilicet menſis Julij anno 1212.

Princeps hic magnanimus, cùm poſt expugnatum deinde caſtellum de Biron, ſtatuiſſet urbem de Moyſſac obſidere intra dominium Raymundi Toloſani fautoris Hæreticorum, milites qui in præſidio erant machinas undique admovent, quò obſidentium labores irriti redderentur. At duces certatim

expugnationi

expugnationi imcumbebant, eminebátque inter eos Remenſis Archiepiſcopus vir ſingularis prudentiæ ad ea conſulenda, quæ ſuſceptum negotium promovere poſſent, & caritatis in peregrinos, quibus verbum Dei ſedulò adminiſtrabat. Refert Petrus de Vallibus, quòd cùm hoſtes ab urbe ſumma vi in noſtros irrupiſſent, machinas, aliòſque belli apparatus exuſturi, Comeſque Monfortius cum iis, qui præſidio erant, ſubinde laborantibus præſto fuiſſet, contigiſſe Archiepiſcopi Remenſis fratris filium, cum aliis fortiter pugnantem ab hoſtibus intercipi, qui cum in fruſta conciſum à muris deorſum projecerunt, ut ceteris hoc ſpectaculo terrorem incuterent. Archiepiſcopus, qui eum unicè diligebat, æquo animo id tulit incredibilis patientiæ documento, lucrum reputans quòd pro Deo vitam profudiſſet. Comes Monfortius juſto dolore commotus obſidionem majori conatu urgere aggreditur, novâque machinâ, quæ Cattus dicebatur, pellibus boum recens detractis coopertâ, ut ab igne tutior eſſet, quem hoſtes miſſilibus jaculabantur, ad muros uſque adjunctâ Urbem undique expugnari juſſit, Remenſi Archiepiſcopo interim cum Epiſcopis Tullenſi, Albienſi, Pariſienſi Archidiacono, & Abbate Moyſſacenſi, Monachis quoque cum Preſbyteris ſtantibus ad radicem rupis, nudis pedibus, indutis albis veſtibus, cum Cruce ac reliquiis Sanctorum auxilium à Deo flagitantibus; cùmque hymnum, *Veni creator Spiritus*, occinerent, Deus ex alto cælorum illico adfuit, iiſque verſum, *Hoſtem repellas longius*, ter repetentibus, tantus ſubitò tremor hoſtes invaſit, ut barbacanis, & repagulis ociùs relictis in caſtellum ſe receperint, ſignóque deditionis dato, Montfortius ut ſanguini parceret, eos hac lege recepit, quòd de cetero bellum Catholicis non inferrent. Albericus aliis etiam circumvallationibus interfuit, ex prædicto Auctore, colloquiúmque habuit cum ſancto Dominico, qui tota hac expeditione in Albigenſes ſummam laudem conſecutus eſt. Sunt qui aſſerant de conventu Pariſiis ædificando cogitantem ſollicitatum fuiſſe ab Alberico, ut quoſdam è ſuis Remos mitteret, quibus locum in vico-novo, ubi Dominicani primitus manſerunt, aſſignabat, at id in aliud tempus remiſſum eſt.

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1212. *Petrus de Val. libus. Cernaij Cap.* 63.

Rebus proſpere ſuccedentibus, Albericus Remos rediit, actúmque ſtatim in Gallia de bello Flandris indicendo, cujus cauſa potiſſimum hæc eſt, Philippus Rex Johannam Principem Balduini filiam matrimonio jugârat Fernando Sancij Luſitaniæ Regis filio Lutetiæ Pariſiorum anno 1211. qui in fidem receptus promiſit ſe oppida Ariam, & fanum Audomari Ludovico regio juveni redditurum, iis igitur ut condictum erat redditis, Fernandus, impellentibus Flandris, grave ſtatim odium in Gallos concepit, quaſi ad id vi, aut aſtutia impulſus fuiſſet, unde Regi parere renuit, qui eum cum Primoribus in Angliam proficiſci mandaverat. Rex confecto hoc prælio omnem belli apparatum in Flandriam convertit, Ipriſque ac Brugenſibus brevi expugnatis, & à Gandavo aliiſque urbibus obſidibus acceptis de reditu in Franciam cogitans, Ludovicum filium, & Galterum Caſtellionenſem cum firmo equitatu Inſulæ ac Duaci reliquit. Fernandus confluente ad eum milite, primùm Inſulam tentat; at Francis qui in præſidio erant crebras irruptiones in eum facientibus, ea relicta Tornacum ſe convertit, hancque Flandri poſtquam ſemel & iterum oppugnaſſent, disjecta magna parte muri, vi incredibili in eam irrumpunt, tantámque edunt vaſtitatem, ut integrum nihil, ne quidem in locis ſacris, permanſerit. Comes è primoribus duodecim capite plectit, ac perſoluto à civibus grandi pondere auri, ne incendio Urbs fœdaretur, contra fidem clam ſuppoſito igne majorem partem abſumſit. Goſſvinus Epiſcopus res ſacras à Flandris indignè cernens attrectari impotenti Comitis ira, conſilio prius habito cum Metropolita Alberico, prædictum Comitem cœtu, conſortióque piorum hominum

Meyerus.

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1213.

Hiſtor. Torn. lib. 4 fol. 17.

minum movit, totíque adeo Flandriæ ſactorum myſterijs interdixit, juxta reſcriptum à Cognato editum, cujus hîc pericopen damus.

» GOſſvinus Tornacenſis Epiſcopus Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, De-
» canis, tam Eccleſiarum Conventualium, quàm Chriſtianitatis. Sciatis
» quòd cooperante Dei gratia excellentiſſimus dominus Rex Francorum &c.
» Quia verò vir illuſtris Fernandus Flandriæ Comes cum multitudine exer-
» citus prædictam Civitatem obſedit, & ſubitò per violentiam ſuam ferè
» deſtruxit, necnon & Eccleſiam violavit, cùm in primis nunquam nos con-
» veniſſet. Nos de conſilio Epiſcoporum, & aliorum bonorum virorum
» perſonam ipſius excommunicavimus, totam terram ipſius, quæ in noſtro
» eſt Epiſcopatu, interdicto ſupponentes, quam ſententiam dominus Archie-
» piſcopus Remenſis confirmavit. Quare virtute obedientiæ vobis præcipi-
» mus, ut à Divinis ceſſetis, & ubique ceſſare faciatis, donec Comes ſuper
» his, quæ contra nos, & Eccleſiam Dei deliquit, ſatagat emendare &c.

Patebit infra quàm grave damnum Comes ſubïerit, ob fœdus ictum cum Anglis jure jurando utrimque firmatum. Interim creſcente Principum diſcordia, quò Rex de urbium fidelitate ſecurior eſſet, novum à civibus ſacramentum exigit, curátque civitates Campaniæ novis vallari munitionibus, ne imparatas ineunte vere fœderati invaderent. Exſtat de ea re inſtrumentum in regio theſauro, quo, pro accelerandis urbis Remorum propugnaculis, civibus Rex pecuniam ſubminiſtrat. De ſacramento primùm præſtito Albericus Archiepiſcopus ſic teſtatur.

Excellentiſſimo domino ſuo Philippo Dei gratiâ Francorum Regi, Albericus divina permiſſione Eccleſiæ Remenſis Miniſter humilis ſalutem, cum debita fidelitate obſequium.

Albericus juramentum fidelitatis civium Rem. recipit, Novis propugnaculis civitates muniuntur.

» NOverit excellentia veſtra, quòd audientibus, & videntibus fidelibus
» veſtris, ad nos propter hoc à vobis tranſmiſſis, A. Meldenſis Ec-
» cleſiæ Archidiacono, viro nobili Alano de Roſciaco, & Guidone de Beſ-
« liſiaco Baillivo noſtro, omnes homines Remenſes tam ad nos, quàm ad
» B. Mariæ & S. Remigij Eccleſias pertinentes, nobis juraverunt, quod per-
» ſonam veſtram, & omnes veſtros, quotieſcumque neceſſe fuerit, contra
» Imperium & alia Regna, quæ vos, vel Regnum Franciæ vellent impu-
» gnare, bona fide Remis recipient, & civitatem ad honorem veſtri, &
» totius Regni bona fide defendent.

» Aliud etiam juramentum fecerunt in præſentia noſtra, quòd videlicet à
» proxima Purificatione B. Mariæ in unum annum vobis reddent duo millia
» librarum Pariſienſis monetæ, & ab illa Purificatione in alium annum
» proximè ſequentem alia duo millia librarum Pariſienſis monetæ, quod ipſis
» ad firmitatem Remenſem faciendam, & accelerandam regiæ Serenitatis
» veſtræ commodavit munificentia liberalis.

Alexander & Mathildis miraculis clarêt in Laudunenſi

Beatæ Mathildis obitus hoc anno contigit in villa diœceſis Laudunenſis nomine Lapion, cujus miranda paupertas, horrendus & aſperior cultus, jugiſque pœnitentia latè deſcribitur ab anonimo Chronici Laudunenſis Auctore. Hæc, ut refert, Angligena erat, villâ Cantuarienſis diœceſis, quæ Romenele vocatur, ab Urbe diſtans per leucas XII. in portu maris, quo ad Normanniam navigatur, migravítque menſe Junio: *Cujus*, inquit, *ſpontanea paupertas, & apud mortales pro Deo voluntaria vilitas, quanti ſit apud Deum meriti, miracula, quæ Deus poſt mortem ejus dignatus eſt oſtendere, declarant.*

Cantipratenſis hujus beatæ Mathildis & Alexandri fratris ejuſdem meminit in tractatu de buno univerſali, aitque à Rege Scotico genus cùm ducerent,

cerent, calcatis mundi vanitatibus, ac relictâ patriâ peregrino habitu in dicœceſim Laudunenſem veniſſe, & Alexandrum quidem à Fuſciniacenſibus Monachis in Converſorum ordinem admiſſum, eique vaccarum curam demandatam: Mathildem verò novem millibus ſeceſſiſſe à Monaſterio in villam cui nomen Lapium, ubi tanta aſperitate vixit, ut genua ejus cortice duriora evaſerint. Alexandri nomen notius fuit poſt obitum, quàm cum inter vivos ageret; fertur enim cuidam Monacho ad ipſius tumbam proſtrato & oranti, ut à plaga quadam, ſeu cicatrice, meritis ejus ſanaretur, apparuiſſe binis coronis muneratum, quarum altera in manu, altera verò ſole clarior ſplendebat in capite, dixiſſeque primam terreſtrem eſſe illam quam Dei amore contempſerat, aliam verò collatam ei fuiſſe in articulo mortis, tamquam mercedem laborum. Alberic. LIII. Archiep. An. 1213.

Urbium Communia in pugna Bovinenſi ſtrenuè ſe gerunt: Juramenta per Provinciam Remenſem prohibentur. Bochardo Avennienſi ob illicitas nuptias ſacris interdicit ſummus Pontifex.

CAPUT XXIII.

LUDOVICO Regis filio ad Pictones & Aquitanos miſſo, cum Johanne Rege Angliæ manus conferente, contigit pugna Bovinenſis, quâ Germani, ac Flandri, cum Gallis majori odio nuſquam decertârunt. An. 1214. Otto Cæſar, cui abrogatum fuerat Imperium ab Innocentio ob invaſas ab eo ditiones pontificias, anno 1211. ratus Fridericum novum Auguſtum haud ita difficile ſuperari poſſe, ſi Anglorum, Flandrorúmque ope, Gallorum fregiſſet potentiam, collectis omnibus viribus ſtatuit cum Philippo Rege acie decernere. Eo igitur Valentianis cum exercitu, Anglicis quoque, Flandricíſque copiis à Fernando recepto, auditum primò Tornacenſes ad Gallos defeciſſe: at cùm hoſtibus rei bene gerendæ, fiduciáque ingens eſſet, ad pagum Bovinas ventum eſt, pugnáque incredibili ardore commiſſa. At præter nominatos Duces apud Rigordum, urbium quoque Communiæ, quæ Regi ſuppetias venerant, Corbeij, Amblanenſes, Belvaci, Compendij, Atrebatæ, & Campanæ, æternum gloriæ ſibi nomen pepererunt; imprimis verò Petrus quidam de Remis (Remigium eum vocat Meyerus) inter Campanos laborantibus ſuis tanta celeritate præſto fuit, ut & hoſtes ſubſiſtere, captivóſque aliquot inſignes fecerit. Incredibile dictu eſt quanta virtute, quibus dextris omnes ad unum rem geſſerint, quæ facinora ediderint, quàm fortiter hoſtes adorti, donec victo profligatóque in terram, ac demum capto Fernando, Cæſar diu inter cohortes luctatus, vulnerato graviter equo, relictâ Aquilâ, fugæ ſe mandârit. Illuſtri hac victoria ad ſeptimum Cal. Auguſti Philippus Rex eſt potitus, quam Numinis beneficentiæ acceptam tulit, & quòd in acie multùm periclitatus fuerat, reverſus templum Victoriæ Virgini Matri dicatum prope Silvanectum ſumma alacritate ædificavit.

Ceterùm nefandæ procacitatis libido, ac irreligioſa jurandi perverſitas per id tempus adeo inoleverat, ut homines non tantùm per Dei nomen, ſed per pedes, manus, ac ſecretiora ejus membra turpiter jurare non dubitarent. Hoc juramenti genus ſic omnium animis inſitum erat, ut frequentius in ore verſaretur; horum forſan exemplo, qui in caſtris vitiorum

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1214. omnium colluvie vitam ducunt. Summus Pontifex certior factus pravæ hujus conſuetudinis, dedit operam ut Chriſtiani ab eo de cetero abſtinerent, ſcriptâ ad Remenſem Archiepiſcopum epiſtolâ, quæ Regeſtorum libro ſexto decimo continetur.

Remenſi Archiepiſcopo & Suffraganeis ejus.

Quòd inhibeat omnibus ſuis ſubditis, ne jurent per viſcera, & alia membra Jeſu Chriſti, cùm ibi multùm vigeat illa mala conſuetudo.

„ETſi Apoſtolatûs officium nos univerſis conſtituat debitores, &
„erga omnes paternum affectum gerere teneamur, Regnum tamen
„Franciæ prærogativâ quâdam diligimus caritatis, ut pote quod præ
„ceteris mundi Regnis apoſtolicæ Sedi, ac nobis obſequioſum ſemper
„exſtitit, & devotum; ideóque ab eodem Regno ſpecialiter amovere
„cupimus ſcandala univerſa, quæ contra illud divinæ Majeſtatis poſſent
„oculos provocare. Noveritis autem ad noſtram audientiam perveniſſe,
„quòd ejuſdem Regni homines, quaſi ex conſuetudine generali, fre-
„quenter ex ira, & interdum animi levitate, quibuſdam utuntur nefariis,
„& horribilibus juramentis, & cùm Veritas doceat per ſe ipſam non
„eſſe jurandum, nec per terram, quia ſcabellum eſt pedum Dei, non
„ſolùm per divinos pedes, & jurare non metuunt; verumetiam ipſius
„Chriſti, & Sanctorum ejus ſecretiora membra linguâ ſacrilegâ perſcru-
„tantes, ea non formidant intonare jurando, quæ nos ſcribendo veriti
„ſumus nominare. Cùm igitur ſacri Canones in præſumptores ejuſmodi
„conſtituant graves pœnas, & Epiſcopos nihilominus emendare negli-
„gunt, aſſerant acerrimè arguendos, Fraternitatem veſtram monendam
„duximus attentiùs, & hortandam, poteſtate apoſtolicæ Sedis mandantes
„quatenus ſubditis veſtris, ut ab hujuſmodi temeritate deſiſtant, curetis
„diſtrictiùs inhibere, & inhibitionibus comminationes addendo eorum
„præſumtionem taliter corrigatis, quòd divini nominis zelus vos tan-
„gere videatur, & eorum temeritas divinam contra ipſos, & Regnum
„præfatum non provocet ultionem. Datum Laterani ſecundo Idus Maij
„anno decimo ſexto.

An. 1215. Refert Bochellus lib. de Decretis Eccleſ. Gall. lib. IV. cap. 13. quòd à Sede apoſtolica duo legati Galli miſſi fuerunt anno 1215. ambo Simonis nomine inſigniti ad Philip. Aug. Fran. Regem, qui feſtum immacul. Conceptionis eſſe ſtatuendum pronuntiarent hoc tenore: ***Pronuntiatum eſt laicis ut ſciant tempora ferienda per annum, &c. Conceptio beatæ Mariæ hodie de mandato Sedis apoſtolicæ celebratur***, additque quod eodem anno in Eccleſia Remenſi dies illa Conceptionis ſolemni ritu peracta ſit. Ut ex ſynodalibus actis conſtat. Vide Bochellum.

Eodem anno Innocentius III. generale Concilium Lateranenſe indixit, omnium quæ in Europa habita ſunt, celeberrimum, ad quod Albericus cum Suffraganeis, ut & alij Galliæ Metropolitani convocatus eſt, ex epiſtola encyclica, quæ actis Concilij præfigitur. Actum in eo de ſanctiſſima Trinitate. De nomenclatura Tranſſubſtantiationis panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti. De Abbate Joachimo, & Petro Lombardo. De recuperatione Terræ-ſanctæ, pro qua per Galliam ſacri Præcones ablegati, qui ad ſuſcipiendam hanc militiam populum hortarentur. Item de hæreſi Albigenſium, & Judæis. Sub finem Concilij Miſſi à Johanna Flandriæ Comitiſſa conqueſti ſunt de Bochardo Avennienſi, qui cùm Cantor Laudunenſis Eccleſiæ, & Canonicus Tornacenſis eſſet, ſacriſque initiatus, relictis ſacerdotiis, Margaritam prædictæ Comitiſſæ ſororem duxerat, fidei ſuæ, ac cuſtodiæ à Balduino Auguſto ad Aſiaticum bellum proficiſcente, commendatam. Paulus Æmilius furto ab eo vitiatam, ac duorum filiorum factam matrem commemorat.

commemorat. At Meyerus, qui ſuorum ulcera palpat, coactum fuiſſe ſacris initiari fabulatur, nuptiáſque cum Margareta aſſenſu Johannæ & Fernandi, aliorúmque propinquorum, aſtipulantibus Flandris propalam contraxiſſe. Innocentius ergò ſacrilegij hujus certior factus, jubet ut Margaretâ dimiſſâ, ipſi ac ſorori ejus tanta de injuria ſatisfaciat: eo cunctante à piorum cœtu eum removet, mandátque Remenſi Archiepiſcopo & Suffraganeis ſententiam in Bochardum latam ſingulis dominicis diebus, & feſtivis, pulſatis campanis denuntiare, hoc ſcripto poſt expletum Concilium Laterani dato.

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. An. 1215.

INnocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus Remenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis ejus: ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Horrendum & exſecrabile facinus auribus noſtris inſonuit, quòd cum Bochardus de Aveſnis quondam Cantor Laudunenſis, ſit in Subdiaconatûs ordine conſtitutus, nobilem mulierem Margaretam ſororem dilectæ in Chriſto filiæ nobilis mulieris Johannæ Comitiſſæ Flandriæ conſanguineam ſuam, in quodam caſtro ſuæ fidei commendatam, non eſt veritus fraudulenter abducere, & eam detinere non metuit, impudenter mentiens cum ea ſe matrimonium contraxiſſe. Cùm igitur ex teſtimonio plurium Prælatorum, & aliorum proborum virorum, qui ad ſacrum generale Concilium acceſſerunt, conſtiterit nobis plenè dictum Bochardum eſſe Subdiaconum, & fuiſſe Cantorem Eccleſiæ Laudunenſis: nos moti pietatis viſceribus circa dictam puellam, & volentes exſequi debitum officij paſtoralis adversùs tam nefandi ſceleris præſumptionem, per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Bochardum apoſtatam, in quem tulimus excommunicationis ſententiam, ſua nequitia exigente, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis pulſatis campanis & candelis accenſis, cum ſuis fautoribus faciatis per veſtras diœceſes tamdiu excommunicatum publicè nuntiari ab omnibus arctius evitandum, loca in quibus prædictus Bochardus præſens fuerit, & puella præfata detenta, etiam ſi ad partes alias extra veſtram provinciam divertere, vel illam abducere fortè præſumpſerit, faciendo ceſſare interim à Divinis, donec idem Bochardus præfatam Margaritam liberam dictæ reſtituerit Comitiſſæ, congruè ſatisfaciens de commiſſis, & humiliter revertatur ad converſionem honeſtam, & obſervantiam Ordinis clericalis. Sic autem univerſi, & ſinguli hoc exſequi efficaciter ſtudeatis, quòd diligere juſtitiam, & iniquitatem videamini deteſtari, nec poſſitis de inobedientia, vel negligentia reprehendi. Datum Laterani xiv. Calendas Februarij Pontificatûs noſtri anno octavodecimo.

Nangius Bochardi meminit in vita S. Ludovici, refert eum in Ordine Subdiaconali miniſtraſſe.

Veriſimile eſt Bochardum cenſuram flocci pendiſſe, cùm Honorius III. qui ſtatim Innocentio ſucceſſit, rogatus iterum à Johanna Principe, quæ diu, noctúque ſororis abſentiam plangebat, aliud ſimile reſcriptum in Galliam tranſmiſerit, cujus hic tenor eſt.

HOnorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Remenſi, & Suffraganeis ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Utinam apoſtata ille Bochardus de Aveſnis perfidus, impudicus, & perverſus doleret, & attritus acciperet diſciplinam, ut vexatio ſibi pareret intellectum, & repleta ejus facie ignominiâ verteretur impius, & non eſſet; ne vituperaretur per eum miniſterium Ordinis clericalis, ne operiret confuſio vultum Cleri; ſed à voce exprobrantis, & oblo-quentis eſſet immunis, cùm per illum nomen clericale in gentibus blaſphemetur, & nunc pro eo de quadam negligentia videamini arguendi. Ille namque dum eſſet Subdiaconus, & Cantor Eccleſiæ Laudunenſis, prout

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1216.

„notorium eſſe conſtat, totus dicatus vitiis, virtutibus abdicatis, proditionem ſimilem commiſit, & raptum; dum nobilem Margaretam germanam nobilis mulieris Johannæ Comitiſſæ Flandriæ, ſuæ fidei commendatam, de quodam caſtro fraudulenter, & violenter abducens, eam ſub Matrimonij velamento, quod nequaquam contrahere poterat, illicito ſibi commercio copulavit, quam ut apoſtaſiam proditioni, & captui cumularet, ſpreto divino timore, & abjectâ reverentiâ Ordinis clericalis detinet impudicè in animæ ſuæ periculum, & enorme ſcandalum plurimorum. Verùm cùm hæc ad audientiam felicis memoriæ Innocentij Papæ prædeceſſoris noſtri perveniſſent ex relatione multorum, imo ex teſtimonio Prælatorum quamplurium, & aliorum fide dignorum, qui ad generale Concilium convenerant, plenariè conſtitit, in præfatam apoſtaſiam ore proprio excommunicationis ſententiam promulgavit, dans vobis ſuis litteris in præceptis, ut dictum Bochardum cum ſuis fautoribus ſingulis diebus Dominicis, &c. Quia tamen non eſtis plenariè præceptum apoſtolicum exſecuti, ſicut Comitiſſa prædicta noſtris auribus intimavit, ille non eſt reverſus ad percutientem ſe, nec Dominum exercituum requiſivit; ſed cùm ſit nervus ferreus cervix ejus, & frons ſua ænea, nec divino timore, nec humano eſt pudore percuſſus, ut vel ſigna prætenderet pœnitentiæ: propter quod præfata Comitiſſa dolore, ac rubore confuſa gemit ſe ſororem ſuam non potuiſſe hactenus habere. Ut igitur gravior pœna pungat quem pœnitudo hactenus non compunxit, Fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus, juxta præcedens prædeceſſoris noſtri præceptum, contra ſæpedictum apoſtatam, ſublato appellationis obſtaculo, procedatis, ita quòd tot & tanta facinora nos abominari probetis, & Comitiſſa præfata ſuper hoc non cogatur iterare querelam, nóſque rectitudinis veſtræ zelum meritò poſſimus commendare. Datum Anagniæ XVI. Cal. Auguſti Pontificatûs noſtri anno primo.

Supplex petierat ſi quo modo expediri à Sacris, atque manere in Matrimonio poſſet. Meyer. ad an. 1218.

Anathemate percuſſus iterum Bochardus non reſipuit. Injunctum ei fuerat ab Innocentio III. quem flectere nequaquam potuit, ut relicta uxore in Aſiam proficiſceretur, ſpatium unius anni in barbaram militaturus regionem, & ut reverſus in ſuſcepto ſemel vivendi inſtituto æternùm maneret. At his oneratus mandatis in Syriam quidem profectus eſt, ſed reverſus in patriam conſpecta uxore, & liberis, dixiſſe fertur, malle ſe vivum excoriari, quàm complere ea quæ Romanus injunxerat. Addit tamen Meyerus ad annum 1218. Gandavi captum fuiſſe, ac tandem Rupelmondæ juſſu Principis decollatum, capútque ejus per omnia oppida Flandriæ & Hanoniæ ludibrio circumlatum, ſicque nefarij ſceleris luiſſe pœnas.

Agnete Hervei Comitis Nivernenſis filia à Philippo Ludovici VIII. primogenito in uxorem petita & promiſſa, jurârunt Barones pro ſecuritate Matrimonij, opem nec Regi, nec filio ſuo uſquam collaturos, donec juxta id quod bona fide depactum erat, compleretur; quin & Remenſis Archiepiſcopus, Attrebatenſis, & Tarvannenſis Epiſcopi ſpoponderunt ſe ditiones, quas Rex in eorum diœceſibus habebat, interdicto ſuppoſituros ad petitionem Comitis Nivernenſis, nec interdictum relaxaturos, ſi prædictus dominus Ludovicus, vel filius ejus à prædictis conventionibus in aliquo reſilirent, & requiſiti intra quadraginta dies nollent emendare.

Lis

Alberic. LIII. Archiep. An. 1216.

Lis mota pro Campania Comitatu Parium Franciæ judicio dirimitur. Celebris excommunicatio in Ingelramnum de Couciaco lata ob læſam Eccleſiæ libertatem, & ejuſdem abſolutio.

CAPUT XXIV.

HENRICUS Trecenſis Comitatûs heres ad bellum ſacrum profectus ſororem Balduini Regis Cypri & Hieruſalem duxit uxorem, ex qua duas ſuſcepit filias Alidem Cypri Reginam & Philippam quæ Erardo de Brenna domino de Rameru jugata eſt. Henrico igitur peregre profecto Theobaldus minor natu Comitatum Trecenſem invaſit, quo diu potitus non eſt, egit enim animam anno 1200. Poſt ejus obitum lis mota eſt pro Comitatu Campaniæ inter Blancham Navarræam prædicti Theobaldi uxorem, & Erardum de Brenna, qui Philippam Henrici filiam duxerat, Blancha ſtudente Comitatum pupillo ſuo aſſerere; Erardo hunc è contra, tamquam legitimum uxoris patrimonium, ad ſe revocare omnimodis ſatagente, unde hoc titulo inveſtituram à Rege obnixè poſtulebat. Rex litem hanc dirimere noluit, ſed advocatis Paribus Regni utriuſque ſtatus apud Melodunum, rogat ut quod juri ſuper hac rè conſonum eſſet edicerent. Judicatum eſt igitur juxta legem Francicam, Comitatúſque Theobaldo ab illis adjudicatus eſt, ex judicij tabula, quam eo lubentius, ab aliis licèt excerptam, refero, quòd antiquitatis Parium Franciæ ſaltem eccleſiaſticorum, inter quos Remenſis primus eſt, luculentiſſimum præbeat teſtimonium.

RObertus Comes de Alençon univerſis ad quos præſens ſcriptum « An. 1216.
perveneri in Deo ſalutem. Noverit univerſitas veſtra quòd cùm «
dilecta noſtra Blancha Comitiſſa Campaniæ citata eſſet per Ducem Bur- «
gundiæ, M. de Montevrault, & Vvitel de Barris, ut in curiam domini «
Regis iret juri paritura ſuper querela, quam Erardus de Brena, & Phi- «
lippa, quæ dicitur uxor ejus, contra eandem Comitiſſam, & Theobaldum «
filium ejus proponebant, & ſuper eo quod idem Erardus, & eadem «
Philippa petebant à domino Rege, ut ipſe reciperet homagium ejuſdem «
Erardi de Comitatu Campaniæ, ſicut inde tenens fuerat quondam Comes «
Henricus, quem ipſa Philippa patrem ſuum eſſe dicebat. Tandem apud «
Meledunum in præſentia domini Regis conſtituti, prædicta Comitiſſa «
Campaniæ, & Theobaldus filius ejus ex una parte; & prædicti Erardus «
de Brena, & Philippa ex altera requirentes ſuper hoc ſibi fieri judicium, «
judicatum eſt ibi à Paribus Regni Franciæ, videlicet ab Alberico vene- «
rabili patre noſtro Remenſi Archiepiſcopo, & venerabilibus viris Vvil- «
lelmo Lingonenſi, Vvillelmo Cathalaunenſi, Philippo Belvacenſi, Ste- «
phano Noviomenſi, & Odone Duce Burgundiæ, audiente domino Rege, «
& judicium approbante, quòd homagium Erardi de Brena, & Philippæ «
ſupradictæ de Comitatu Campaniæ nullatenus recipere debebat, quamdiu «
Blancha Comitiſſa, & Theobaldus filius ejus vellet jus facere in curia «
domini Regis & proſequi, quia uſus & conſuetudo Franciæ talis eſt, «
quòd ex quo aliquis ſaiſitus eſt de aliquo feodo per dominum feodi, do- «
minus feodi non debet alium recipere in hominem de eodem feodo, «
quandiu ille qui ſaiſitus eſt paratus ſit ſatisfacere. Et quia Comitem «

Theobaldum

Alberic. LIII. Archiep. *An.* 1216.

„ Theobaldum patrem iſtius Theobaldi, per aſſenſum Baronum Regni „ Franciæ, nullo contradicente, recepit dominus Rex in hominem de Co- „ mitatu Campaniæ, & Briæ, ſicut pater ejus Comes Henricus fuerat, & „ poſt deceſſum dicti Theobaldi Comitis recepit Blancham Comitiſſam in „ feminam ſuam, &c. Actum apud Meledunum anno 1216. menſe Julio.

Judicium hoc civile latum à Paribus Franciæ, approbante Rege, aliud ſpirituale, & eccleſiaſticum excipit, quod Eccleſiarum cathedralium Remenſis provinciæ Capitula mirum in modum exercuit. Enguerannus de Couciaco ex bonis Eccleſiæ domeſticas opes augere cupiens, in villas Laudunenſis diœceſis graſſari cœpit, eáſque vaſtare ac deprædari. Huic obſiſtendum ratus Adam de Courlandon prædictæ Eccleſiæ Decanus, vir nobilis è vico Comitatûs Rouſſiaci Fimenſi urbi contermino natus, aliquot è ſuis bona Eccleſiæ diripientibus intercipit, ac carceri, donec ſatisfecerint, mancipavit. Enguerannus hac detentione nimiùm excandeſcens Laudunum venit ſatellitibus, ac famulis ſtipatus, portas Eccleſiæ vi infringi jubet, Decanúmque è Confratrum veluti ſinu abreptum pariter in vincula conjicit. Laudunenſis Epiſcopus hac injuria tanto viro irrogata in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis graviter commotus, Enguerannum à Fidelium cœtu ſegregat, ſententiámque in eum latam promulgare præcipit per totam diœceſim. Subinde Canonici Laudunenſes litteras querelis plenas mittunt ad Remenſe, Sueſſionenſe, Cameracenſe, Attrebatenſe, & alia Capitula, opem ab eis poſtulant in impium, ſceleratum, legum divinarum & humanarum conculcatorem, & excommunicatum. Capitula lectis litteris teſtantur ſe mœrore affici ob tam enorme ſcelus, ſpondéntque opem, & ſolamen apud Metropolitam, ut ſua auctoritate Enguerannus cogatur reſarcire præſentem injuriam viâ juris. Remenſes imprimis Canonici ſignificant abſente Archiepiſcopo, propalam intimâſſe omnibus Enguerannum ob tyrannidem anathemate percuſſum, & ut ſciant quàm intimè nefandum hoc crimen cor eorum, ac medullas penetrârit, addunt ſtatuiſſe corpora Sanctorum, quæ in eorum Eccleſia requieſcunt, cum feretris ſupra pavimentum ſtratum ſpinis deponere, his litteris, quas relatu haud indignas judicavi.

Littera Canonicorum Remenſis Eccleſiæ ad Laudunenſes:

Canonici Remẽſes Fratres vocantur adhuc an. 1216.

» VIris venerandis & amicis reverendiſſimis, Adamo Decano, totíque » Laudunenſis Eccleſiæ Capitulo M. Præpoſitus, H. Cantor, cete- » ríque Remenſis Eccleſiæ FRATRES ſalutem, & verum, & conſtantem » ſinceræ dilectionis affectum. Novit cogitationum, & operum ſcrutator, » & cognitor Deus, quòd injuriam quæ illata eſt vobis, &c. Scimus enim » quòd negotium iſtud univerſas Eccleſias communiter tangit, & per im- » punitatem tanti flagitij commune imminet periculum eccleſiaſticæ liber- » tati, ſed ne vobis parum, quod hactenus fecimus, videatur, ad præſtandum » vobis aliquod conſolationis remedium, & tollendam de cordibus veſtris » ſuſpicionem, corpora Sanctorum, quæ in Eccleſia noſtra requieſcunt, » cum feretris ſuper pavimentum deponenda, & ſpinis decrevimus circum- » danda, & ante ſacratiſſimum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu- » Chriſti contra prædictos perſecutores veſtros ſingulis diebus humiles pro- » clamabimus, & proſtrati. Etſi jam dictum Ingelramnum in Eccleſia, » vel civitate Remenſi noverimus eſſe præſentem, ceſſabimus à Divinis.

Sic Iudith cap. 4. Et induerunt ſe Sacerdotes ciliciis, & infantes proſtraverũt contra faciem templi, altare Domini operuerunt cilicio.

Epiſcopus & Capitulum Sueſſionenſe ſuum pariter obſequium, obſervantiæ & dilectionis teſſeram in hoc turbido rerum ſtatu erga Laudunenſes exhibuerunt, ſequenti epiſtola.

Haimo

HAimo Dei gratiâ Epiſcopus, S. Præpoſitus, G. Decanus, totúmque matris Eccleſiæ Sueſſionenſis Capitulum veris, venerabilibus, & in Chriſto. cariſſimis Decano & Capitulo Laudunenſi ſalutem, & pro libertate Eccleſiæ ſtare viriliter, nec deficere in adverſis. Cùm in ejuſmodi volutabro nullam certam habuerimus manſionem, nec adhuc etiam habeamus, &c. Turbati ſumus ſiquidem, & dolemus quòd Eccleſia tanti nominis, tantæ dignitatis, quæ alijs Eccleſijs in conſilio, & auxilio conſueverat ſubvenire, & conſolationis ubera porrigere deſolatis noſtris temporibus, jam præſentit præambulos Antichriſti. Unde ad ſupportandum onus veſtrum, & deſolationem veſtram, imo noſtram, ardenti animo, & ferventi deſiderio corda, & corpora noſtra vobis univerſis, & ſingulis exponimus, & res noſtras, rogantes vos cum quanta poſſumus affectione, & ſub fœdere dilectionis, & firmitatis inter nos, & vos in poſterum conſervandæ attentiſſimè requirimus, quatenus intuitu dilectionis mutuæ, & quia ſumus ad invicem debitores, bona noſtra quæ vobis exponimus, tamquam veſtra propria accipiatis confidenter & ſecurè, & eis uti velitis in omnibus tanquam veſtris; & ſi vobis placuerit ad nos divertere, vobis parati ſumus occurrere, & cum omni honore debito & devoto in domibus noſtris vos honorificè recipere & liberaliter pertractare.

Id dicunt propter tectius cōtractam ſocietatem inter utraſque Eccleſias.

Idem præſtiterunt alia Remenſis provinciæ Capitula, Abbatiæ, Prioratus, miſſis ad Laudunenſes conſolatorijs litteris, quibus recenſendis ſuperſedeo. Honorius III. qui eidem Engueranno ſacris interdixerat ob prava conſilia, quæ Ludovico Philippi primogenito ſuggerebat in perniciem Regis Angliæ, audiens quanta procacitate in Laudunenſes deſæviret, & quòd horum Decanus in vinculis ab eo detineretur, ob id præſertim iterum anathemate percutit, mandátque Archiepiſcopis Remenſi, Senonenſi & Rotomagenſi ut tam illum, quàm adjutores per provincias ſuas palam excommunicatos eſſe denuntient. Reſcriptum Pontificis eſt ejuſmodi.

Ingelramnus de Conciaco diverſis nominibus ab Honorio excommunicatus.

HOnorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus Remenſi, Senonenſi, Rotomagenſi Archiepiſcopis ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Licèt nobilis vir Ingelramnus de Coucy Laudunenſis diœceſis, propter manifeſtam iniquitatem, qua Ludovicum primogenitum cariſſimi in Chriſto Filij noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris adversùs illuſtrem Regem Anglorum inſtigat, excommunicationis ſit vinculo innodatus; quia tamen perſequendo Eccleſiam Laudunenſem, Decanúmque capiendo, ac detinendo captivum, alium laqueum excommunicationis noſcitur incurriſſe, Fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſpecialiter hac de cauſa, tam ipſum, quàm omnes conſiliarios, coadjutores, & fautores ipſius excomunicatos publicè denuntietis, &c. & facientes veſtram ſententiam per provincias veſtras innovari frequenter, illam tamdiu faciatis per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota inviolabiliter obſervari, donec idem Nobilis Decano ipſi, & Eccleſiæ ſuæ de damnis, & injurijs ſatisfaciat competenter, & cum veſtrarum teſtimonio litterarum ad apoſtolicam Sedem veniat abſolvendus. Cùm enim talia non conſueverint in Regno Franciæ attemptari, principiis eſt fortiter reſiſtendum, ne per incuriam tanta perverſitas invaleſcat, unde cauſam iſtam quaſi propriam, imo communem totius Eccl. Gallicanæ cum omni diligentia, & prudentia proſequi ſtudeatis.

Datum

ALBERIC. „ Datum Laterani VII. Kal. Novemb. Pontificatus noſtri anno primo.
LIII. Ut ſe geſſerit Albericus Remenſis in Ingelramnum, dubium mihi eſt.
ARCHIEP. Exſtat epiſtola excuſatoria ejuſdem ad Hebdomadarium, & Capitulum
An. 1216. Laudunenſe, qua elicitur tunc à ſua diœceſi & provincia abfuiſſe, cùm cenſuris diœceſium pulpita reſonarent. Statim ac reverſus eſt rogatur à Capitulis, ut in prædictum Couciacenſem anathematis mucronem exerat, actàque ab illis metropolitana auctoritate comprobet, omnium inſtar erit hæc Tornacenſis Capituli epiſtola, quam hîc ob patheticos motus ſubjiciendam cenſui.

Tornacenſis Capituli epiſtola.

An. 1217. „ VEnerabili Patri, ac domino ſuo Alberico Dei gratia Remorum Archiepiſcopo R. Decanus, totúmque Capitulum Tornacenſis Eccleſiæ ſalutem & promtam ad obſequium & beneplacitum cum obedientia „ & reverentia voluntatem. Audita gravi perſecutione quæ Laudunenſis Eccleſiæ facultatibus imminet, & perſonæ; ſi qua in nobis pietatis viſcera, „ neceſſe fuit medullitus conturbari. Fratres noſtri antiquitus inter malleum „ & incudem poſiti, viriliter, & patienter perſecutorum tyrannidem pertulerunt, quia tempus erat patiendi, necdum ſperantes utrum duorum gladiorum, quos inſtante ſibi perſecutione, infirmitati noſtri temporis proſpiciens Deus aſſeruit ſuffeciſſe. Nunc autem cùm ſancta Eccleſia ad hæc „ dicatur florere, pace ſibi divinitus conceſſa, ecce in pace ſurrexit amaritudo „ amariſſima, & penetravit gladius uſque ad animam, cùm in ovile dominicum tyrannus crudelior lupis irruens, non ſolùm oviculas quærit trucidare; ſed etiam arietem gregis, virum ſcilicet egregium, pium, modeſtum, „ ornatum moribus, Doctorem, jam ſe deglutiiſſe gloriatur. Cùm tamen „ boni Paſtoris voce, & baculo lupi rapaces ſint à caulis Domini propellendi, quia nec ſine cauſa Principes ſæculi gladium, nec ſine cauſa, ſicut „ melius noſtis, Paſtores Eccleſiæ baculum portant, ſi tamen ſecundùm „ Prophetam non idola, ſed Paſtores appetunt nominari. Inde eſt, ô Pater „ ſancte, quod nos Fratribus, & dominis noſtris Laudunenſis Eccleſiæ Canonicis toto cordis affectu condolentes, ad pedes veſtræ paternitatis cum „ ipſis, & pro ipſis provoluti, toto corde & oris affectu poſcimus, ut zelum „ ferventem felicis recordationis illius Matathiæ, qui pro lege Dei ſui „ miniſtris Antiochi reſtitit, aſſumendo adversùs hominem peſtiferum & „ dominum de Coucy miniſtrum non Antiochi, ſed Antichriſti, utroque „ gladio ſanctæ Eccleſiæ decertetis, fortaſſe enim decrevit Dominus vos in „ hac parte provocare, cùm conſtet nos tam apertam tyrannidem declinando virtutis materiam inveniſſe.

Albericus qui cenſuris, ut vir ſapiens, parciùs utebatur, Ingelramnum ad pœnitentiam potius hortandum eſſe cenſebat, quàm excommunicationibus percellendum; quæ cum pharmaca ſint animarum, mederi potiùs debent, quàm perimere. Igitur quid facto opus eſſet, primùm conſulit G. Cardinalem tituli ſancti Martini, tum verò Senonenſem Archiepiſcopum, & Pariſienſem Epiſcopum, ſtatuerátque de re eadem colloqui cum Rege, ſi Laudunenſis Epiſcopus in curiam adveniſſet, ut erat pollicitus; at eo acrius urgente, Epiſcopi Atrebatenſis, & Tarvannenſis rogantur ab Alberico, ut Ingelramnum conveniant, hortentúrque ad reſipiſcentiam: cúmque, precibus vel minis durior ſaxo flecti non poſſet, habito cum diſcretioribus Capituli Remenſis conſilio, à piorum cœtu eum ſegregavit, juxta epiſtolam ad Capitulum Laudunenſe ab eo miſſam, quò ſibi ſatisfactum eſſe cognoſceret. Ingelramnus ſe ab omnibus exſecratum ſentiens, diriſque devotum, mentis tandem compos ſummum adijt Pontificem, ſpondétque

ſpondétque de iis omnibus quæ perperam geſſerat pœniturum, redditurúmque Decanum. Pontifex hac ſponſione contentus, mandat Epiſcopis Noviomenſi, ac Laudunenſi ut ab excommunicationis vinculo eum abſolvant, modò ſe deinceps nihil tale commiſſurum ſollemniter promittat.

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1217.

Abſolutio Ingelramni.

STephanus Dei gratiâ Noviomenſis, & A. eadem gratiâ Laudunenſis, " Epiſcopi univerſis, &c. Noverit univerſitas veſtra quòd cùm domi- " nus Ingelramnus de Couciaco vir nobilis, pro captione Decani Laudu- " nenſis, infractione villarum ipſius Eccleſiæ, damnis, & aliis injuriis eidem " Eccleſiæ irrogatis, eſſet excommunicationis ſententiâ innodatus, dominus " Papa abſolutionem ipſius nobis commiſit. Nos autem ſacramento ab eo " recepto, quòd de cetero in Clericum manus non injiceret violentas, & " quòd de cetero villas non infringeret Eccleſiæ Laudunenſis, ipſum abſolvi- " mus, & denuntiari facimus abſolutum. In cujus rei memoriam præſentes " litteras ſigillorum noſtrorum munimine fecimus roborari. "

Actum anno Domini 1218. menſe Februario. "

An. 1218.

Epiſcopi qui abſolverunt Ingelramnũ duplici excommunicatione innodatum, ſolius abſolutionis de manibus injectis in Decanum Laudunenſem meminêre; & ne verbum quidem de abſolutione & ſatisfactione prioris excommunicationis, quam incurrerat propter inimicitias, quas fovebat inter Ludov. VIII. Regem Franc. & Regem Angl. ut hic videatur quærendi locus an abſolverint, aut potuerint abſolvere Epiſcopi dictum Ingelramnum a poſteriori excommunicatione, priori remanente integra.

Prædicta Ingelramni abſolutio ad valvas Eccleſiarum affixa eſt, promiſitque, manibus ad ſancta Evangelia appoſitis, pœnitentiam expleturum à ſummo Pontifice impoſitam, daturúmque operam ut eadem à militibus obſervetur, qui Decanum Laudunenſem captum in vincula conjecerant. Ob ſimiles, frequentéſque Nobilium graſſationes Capitula Cathedralium Eccleſiarum provinciæ Remenſis per id tempus ſingulis annis Conventum, ſeu Synodum ſtatim poſt feſtum Aſcenſionis Domini apud Sanctum-Quintinum decreverunt celebrare, ſub multa ducentarum librarum iis imponenda, qui deputatos ſuos non mitterent, quæ in uſum fabricæ prædictæ Eccleſiæ cederet, ſtatutúmque, ut quod ibi pro communibus negotiis concluſum fuerit, ſigillis omnium Capitulorum muniretur.

Albericus ad bellum ſacrum profecturus cuſtodem urbis Remorum nominat, Papia moritur.

REbus compoſitis cum Ingelramno, rumor ſpargitur per provinciam Chriſtianos Principes ſacro repetito bello, ampliſſimo exercitu, terra marique in orientem contendere, ad quod Albericus Remenſis, Galterus Heduorum, Petrus Pariſiorum, & Jordanus Lexovienſium Epiſcopi, aliíque Galli Nobiles per Venetorum triremes ſuppetias laturi promoventur. An præter pium viſendi loca ſancta deſiderium, quo ardebat Albericus, aliquod aliud munus, quo fungi deberet, induxerit eum ad hanc peregrinationem ſuſcipiendam, incertum: forſan pro cohortando milite ſelectus fuit, ut priùs egregiè præſtiterat in Albigenſes. Narrat Vincentius Bellovacenſis Vicarium generalem in abſentia nominâſſe Robertum de Creſſonſart Bellovacenſem Electum, ſed unde hoc hauſerit non video. Imo ex chartis ſcabinatûs Remenſis colligitur Albericum ad ſacrum bellum proficiſcentem rogatum à Scabinis ut cuſtodiam Remenſis urbis viro prudenti, ac ſtrenuo traderet, ne hoſtium præda fierent, Milonem de Nantolio Bellovacenſem Electum, Galcheri Caſtellionei filium

Ex Chronic. Antiſiod.

Vincentius Bellovac. lib. 4 hist. cap. 13. *&*

De Alberico hæc habet Chro Sueſſ ad an. 1217. Venerabilis Albericus Archiep. Rem. cum multis Prælatis, & Principibus Chriſtianis diverſarum linguarum Cruces acceperunt contra paganos, & in terram Suriæ profecti ſunt, & ſimul coadunati cum Iohanne de Brienna Rege Tolomaidæ navibus aſcenſis in Ægyptum profecti ſunt, & Damietam obſiderunt, quæ tertio anno 1219. mirabiliter capta eſt.

lium, ac Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum ſelegiſſe; at eo hanc provinciam recuſante, niſi accederet ſummi Pontificis conſenſus, Scabinos Remenſes ad Honorium III. miſiſſe ſequentem epiſtolam, rogantes ut prædictum Electum ſua auctoritate confirmaret.

Littera precatoria civium Remenſium ad ſummum Pontificem pro Milone de Nantolio Urbis cuſtode deſignato.

» SAnctiſſimo Patri & domino Honorio Dei gratiâ ſummo Pontifici, » univerſi, & ſinguli cives Remenſes ſalutem, & omnimodæ ſervitutis, » & ſubjectionis obſequium debitum, & devotum. Paternitati veſtræ preſſu» ras, & afflictiones, & damna quæ per defectum defenſionis, & invaſorum » malitiam quotidie patimur, conquerendo ſignificamus. Nos enim in mar» chia Regni, & Imperij conſtituti ſumus, & tam à vicinis, quàm à remotis » hoſtibus undique concutimur, & ſpoliamur, & tamquam ab hoſtibus ob» ſeſſi, intra Civitatis muros incluſi, non audemus ad negotia noſtra pro» curanda, vel ad negotiationes noſtras exercendas egredi, nec ad citationes » auctoritate veſtra factas ſecurè poſſumus proficiſci: quoniam in tantum » excrevit perſecutorum noſtrorum malitia, quòd Dei timorem non habent, » & diſtrictione eccleſiaſtica compeſci non poſſunt. Propter quod venera» bilem Patrem noſtrum Albericum Remorum Archiepiſcopum Hieroſoly» mam profecturum rogavimus ſuppliciter, & devotè, ut talem nobis terræ » defenſorem relinqueret & cuſtodem, qui nobis ad negotia euntibus ſecurum » poſſet præſtare conductum, & malorum hominum, qui perſonas noſtras » injurijs affligunt, & res noſtras malitiâ eorum deprædantur, poteſtate ſua » valeret coercere. Ipſe verò preſſuris, & neceſſitatibus noſtris paterna pietate » compatiens, prudentium virorum conſilio Remenſis Eccleſiæ, venerabilem » virum M. de Nantolio Belvacenſem Electum, cuſtodem, & proviſorem » terræ & Eccleſiæ dereliquit. Nos verò Paternitatis veſtræ genibus pro» voluti quanta poſſumus affectione ſupplicamus, ut hunc prædicti Patris » noſtri delectum, nobis & Eccleſiæ Remenſi neceſſarium, ratum habeatis, » gratum, & ipſi, ſi placet, per litteras apoſtolicas injungatis, ut cuſtodiam » Eccleſiæ & Civitatis viriliter exſequatur.

Albericus expletis aliquot menſibus in ſacra peregrinatione, de reditu in Galliam cogitans ab Alexandria in Hiſpaniam transfretavit unà cum Hollandiæ Comite, at ipſe à Saracenis apud Uliſipponam obſeſſus, per milites de Calatrava liberatur. Poſtea reverſus per Papiam, morbo correptus exceſſit vigiliâ Nativitatis Domini anno 1218. tumulatus in Æde ſancti Petri, vel ſancti Auguſtini: ſunt tamen qui dicant relatum fuiſſe corpus Remos, ac in Dædali meditullio poſitum, ſeu labyrinthi nigro, albóque lapide confecti, quo ſternitur major pars proani principis Eccleſiæ.

Notatur 12. cal. Janu. in Rem. Necrologio. ubi & habetur Alb. decimas totius territorij des Potez. dediſſe Capitulo, & multa alia bona ad amplificandam Eccleſiam.

Præſul excelſi animi, prudens, ac Regi acceptus, cujus gratiam ſibi tam intimè conciliaverat, ut in juribus ſuæ præfecturæ tuendis ei plurimum laborandum non fuerit, primúſque inter Pares Franciæ paſſim legatur, poſtquam Parium numerus ad duodecim reductus eſt. Ardor ejus pro religione patuit in expeditione adversùs Albigenſes; ſtrenuitas, iter ſuſcipiendo cum Cruce-ſignatis in Palæſtinam; & animi moderatio, cenſuris Eccleſiæ parcius utendo in facinoroſos. Accedit ad cumulum gloriæ ejus quòd primo lapidi magnificæ ſtructuræ cathedralis Eccleſiæ Remenſis, quæ ſtat adhuc, fauſtè omnino manum admoverit. Exſtat liber Sermonum ejus Pariſiis (ut fertur adhuc latens) qui utinam publici juris fieret, ex eo enim ingenij ejus ubertas, optimi conceptus, & gravis elocutio, velut ex gutta mellis favus, cognita, tanti viri nomen certiore panegyri commendaretur.

Statim ac Alberici mors in curia audita eſt, officiarij regij Remos miſſi ſunt

ſunt pro Regalibus ſervandis. Exſtat in regeſtis curiæ parlamenti Pariſienſis ſacramentum fidelitatis, quod Regi inter manus miniſtrorum præſtiterunt burgenſes banni ſancti Remigij ſub hac forma: *Ipſi conſervabunt pro poſſe ſuo bona fide vitam, corpus, & membra Regis, honorem Regni, & omnia jura Regis, præſente Petro de Nongento tunc Abbate, Radulfo Priore conſanguineo ſuo. Hanc fidelitatem pro domino Rege receperunt Magiſter Boſo Clericus ejus, & Robertus de Leſga. Actum Remis, dum cuſtodirent Regalia poſt deceſſum Alberici Archiepiſcopi Remenſis anno 1218. menſe Aprili ante capellam Abbatis.* Cuſtodis officium, ad quod Milo de Nantolio electus fuerat, finiiſſe per obitum Alberici probabile eſt, cùm ex Chron. Antiſſ. habeamus anno ſequenti in Palæſtinam profectum, interceptúmque cum Regis Camerario in pugna adversùs Saracenos data, anno 1219.

Alberic. LIII. Archiep. *An.* 1218.

De Paribus Franciæ aliquid, & cur Remenſis Archiepiſcopus primus inter Pares.

CAPUT XXV.

DE Parium collegio quando cœperit, & unde deductum nomen, diſcors ſententia eſt apud Auctores. Budæus à Patriciis Pares contracto vocabulo dici putat, quorum dignitas clarior evaſit, cùm velut Senatores hos Romulus habuit à conſiliis. Alij ab officio aptius nominari volunt, quòd ſub primis Regibus pari gradu & æquali jure quidam Epiſcopi & Nobiles tam pace, quàm bello fungebantur, priſco more Gallorum apud quos, qui in aliquo numero, & honore habebantur, duo genera erant, Druidum & Equitum: undè in placitis regijs certis diebus convocatis numerus quidam Procerum ex Clericis & laïcis conflatus adſtabat, pro gravioribus cauſis in conſilio terminandis. Sed cur hi præſertim, excluſis pluribus alijs, Paris nomen induerint & quando, obſcurior diſquiſitio eſt. Qui ad etymon potius, quàm ad officium attendunt, cenſent inſtitutos fuiſſe à Carolo Magno, cùm bellis externis occupatus Concilium ab eo erectum, eſt Curia vocatum, ut eo abſente, ſi quid gravius componendum occurreret, mutuo conſilio dirimerent. Ita Vvaſſeburgus in hiſtoria Virdunenſi lib. tertio, Hotomannus de Franco-Gallia, Gaguinus. Alij verò hanc inſtitutionem Hugoni Capeto adjudicant, credúntque Regni Primores hâc dignitate inſignitos ob clientaria prædia, quæ ſub eo poſſidebant, quod Carondas facilè reprobat in digeſtis Juris Gallici capite 21. alioquin qui regalia beneficia occupant, Pares dicerentur, cui tamen reſponderi poſſet Nobiles, qui Baroniam & Toparchias directè & immediatè tenent à Rege, veros Pares exſtitiſſe.

Guillelm. Budæus in notis ad Pandectas.

Fauchetus.

Duplex eo &.

Cæſar lib. VI.

Aimo lib. IV. cap. 12. de Chlotario & Dagob. differens.

Petri Pithœi V. C. opinio præ alijs optima mihi viſa eſt, qui Parium originem à communi feudorum uſu ſumendam aſſerit, vaſſalloſque, qui feodo plenè, & directè unius domini beneficio potiuntur, olim Pares Curiæ vocatos fuiſſe, cujus officium erat domino adſiſtere cùm iniret poſſeſſionem ſui dominij, adeſſe velut teſtes novis inveſtituris, & lites dirimere, quæ inter dominum & vaſſallos oriebantur. Sic Parium nomenclaturam vult incœpiſſe ob æqualitatem & prærogativam, quibus gaudebant ſelecti illi pro cauſis feodalibus terminandis ſub Dynaſta dominante.

Quod ſpectat ad tempus creationis eorum, quamvis conjecturæ variæ ſint, ſtatum Regni ſub Capeto videntur indicare: nam ſi verum ſit beneficiaria prædia & toparchias ad heredes non tranſiſſe, niſi ſub ultimis ſe-

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1218.

cundæ ſtirpis Regibus, quis non appoſitè ad Capetum ejuſmodi inſtitutionem non revocet? Eò vel maxime quòd in hujus ſtirpis deliquio, & Capeti ad Regnum promotione, Regni Primores ſe velut ſupremos dominos venditabant, ſpretâ auctoritate regia, cui tantum verbis parebant. Hugo nihil periclitari volens, Ordinum benevolentiâ contentus qui eum ſuffragiis ad ſolium evexerant, coactus fuit feodalium uſum, jam pæne receptum, relinquere ſub homagio, ſeu clientelâ coronæ Francorum: cúmque pro hujuſmodi homagiis diverſæ lites & diſſidia promanarent, probabile eſt Hugonem, vel proximè ſucceſſores inter Barones præcipuos elegiſſe, ut hæc ſuo judicio definirent, qui tunc Pares vocati ſunt, eo ſenſu quem indicavimus.

Quod huic præſertim opinioni robur addit, illud eſt, inferiores ſcilicet Toparchas Regum exemplo per id tempus Pares habuiſſe. imo etiam antequam Hugo Capetus ad Regni apicem eveheretur, ex Tilletio, qui ſententiam à Paribus Vicecomitis de Thoars latam anno 929. in Collectaneis ſuis retulit. Gerbertus Parium meminit licèt ſubobſcurè epiſtolâ ad Comitiſſam Mathildem. Fulbertus Carnotenſis Richardum Normanniæ Ducem diem dixiſſe ait Comiti Carnotenſi, ut ſiſteret ſeſe coram Paribus ſuis pro caſtello Drocenſi Balduinum Calvum, qui per quadraginta annos Flandriam rexit, duodecim Pares inſtituiſſe Meyerus ait. Campaniæ Comiti ſex adſcribit Pithœus, Remenſi quoque Archiepiſcopo (ut & Laudunenſi, & Bellovacenſi Epiſcopis Tilletius) hóſque vulgo nominari homines liberos, & feodales, qui vaſallis Ducatûs Remenſis juſtitiam adminiſtrabant. Addit: *Clarum igitur eſt Regulis, vel qui majora prædia poſſidebant, permiſſum Pares & Curiam habere, quos Patriciolos, & Nigellanos Budæus vocat.*

Hômes francs & feſſés.

Pares Franciæ Barones ut plurimùm dictos reperio, horúmque numerum ad duodenarium in placito regio Pariſiis coacto ſub Ludovico anno 1179. tradit Favinus, ubi Regis ungendi prærogativa iterum Remenſi Archiepiſcopo adjudicata eſt. In eodem placito Pares inſtitutos contendit, eo quod Præſules necdum Ducatûs, vel Comitatûs dignitate fulgerent, quam Pariatûs appendicem eſſe putat, ſaltem Comitatus Remenſem, & Laudunenſem in Ducatum tunc erectos non legimus: Lingonenſis autem, & Cathalaunenſis ferè per hoc tempus Eccleſiæ collati ſunt, quod intelligendum arbitror de Parium collegio ſex Ducibus & totidem Comitibus coaleſcente, non verò de Baronibus antiquis, qui hac prærogativa prius alicubi gaudebant.

Sic igitur Philippi ætate Parium numerus ad duodecim fixus erat, quos Matthæus Paris refert hoc ordine: *Archiepiſcopus Remenſis primus eſt, ac ceteris excellentior, quòd jus habeat ungendi Reges Francorum ex liquore cælo demiſſo, ob quem digniores aliis omnibus Regibus habentur; Epiſcopus Noviomenſis Comes Palatinus, Epiſcopus Bellovacenſis Comes etiam Palatinus, Epiſcopus Cathalaunenſis, Epiſcopus Lingonenſis qui licèt pauper ſit, magna tamen præditus eſt dignitate, Epiſcopus Laudunenſis (Comes B Remigii beneficio, prædicti Epiſcopatûs auctoris.* Præpoſterè Pares eccleſiaſticos recenſuit hic Auctor, nam ante Comites, Duces collocandi ſunt: Laïci ab eodem numerantur inverſo pariter ordine, Dux Normanniæ aliis digniorem dicit, forſan quòd Angliæ Rex eodem Ducatu potiretur cùm vaſſallus erat, Dux Aquitaniæ ob eandem rationem ſecundo loco ponitur, poſt hunc Dux Burgundiæ: inter Comites, Flandro primum locum attribuit, ſecundum Comiti Campaniæ, ultimum Toloſano.

Quod obſcuritatem adhuc parit in inveſtigando tempore creationis Parium illud eſt, quòd Clerici antiquitus, imo nec Laïci ſuis litteris hunc titulum non infererent, ſed Comitis ut plurimùm, & Baronis. Simonis Monfortij

Monfortij Chronicon de judicio adverſùs Johannem Angliæ Regem, dictum Sine-terra, in Regis curia hos Barones vocat, quibus Matthæus Paris Parium nomen attribuit. Froiſſardus pluribus in locis Pares Franciæ Barones etiam inſcribit, & in Epiſcoporum diplomatibus hæc verba initialia titulos omittunt: *Ego N. miſeratione divina Laudunenſis, vel Belvacenſis Miniſter*, curæ ſiquidem iptis non erat ſæculi honoribus infulas exornare, quamvis inſciè ſibi delatos non abnuerent, ſic Brito Guillelmum de Beliſmo Cathalaunenſem Epiſcopum, & qui judicio Parium pro Comitatu Campaniæ interfuit, illuſtri hac apoſtrophe compellat.

Dignus es inventus, & Epiſcopus, & Comes eſſe,
Vt cui nobilitas gemina eſt à ſanguine Regum,
Nobilitatis apex gemino ſplendeſcit honore.

In epitaphiis quoque, Ducis & Comitis titulus relucebat, ab amicis forſan additus, Gazonis Laudunenſis inſcriptio tumuli hoc docet an. 1317.

Dux Laudunenſis, & Præſul Gazo vocatus,
Laudibus immenſis dignus jacet hic tumulatus.

Paris Franciæ nomen à trecentis quoque & ſexaginta annis legitur, in actis ſcilicet Epiſcoporum, nam Gerardi de Bazoches epitaphium, niſi recens ſit, & qui ſub Philippo II. vixit, illud clarè exprimit his verbis.

Noviomi Præſul, Par Regni, nobilis heres
Bazochia, rutilans laude Gerarde jaces.

Reſcriptum B. Ludovici ad Capitulum Laudunenſe anno 1235. pro Bellovacenſi, Paris titulum graphicè depingit: *Quod Bellovacenſis Epiſcopus in Baronia, & feodo homagij ligij teneat quod habet apud Bellovacum, & quod Par ſit ex eo Franciæ, vos credimus non latere.* Simon de Nigella hunc etiam titulum ſibi vendicat in areſto adverſus Majorem & Pares Bellovacenſes anno 1393. Idem reperitur de Johanne de Craon Rem. Archiepiſcopo in decreto pro cuſtodia Clavium urbis Remorum, ubi Johannes Rex ſic ait: *Dictus Archiepiſcopus tenet temporalitatem ſuam, & quoad hoc ſumus ejus creatores.* At omni exceptione certius teſtimonium quoad nomen Paris, munus, & præeminentiam exhiberi non poteſt, eo quod ſumitur ex lata ſententia pro Comitatu Campaniæ in Curia Regis Philippi Auguſti anno 1216 cui Albericus interfuit, primuſque ſubſcripſit, ut Capite XXII. vidimus, ubi judicium legaliter pronuntiatum legitur his verbis: *Iudicatum eſt ibi à Paribus Regni Franciæ, videlicet ab Alberico venerabili Patre noſtro Remenſi Archiepiſcopo, & venerabilibus viris Vuillelmo Lingonenſi, Vuillelmo Cathalaunenſi, Philippo Belvacenſi, Stephano Noviomenſi, & Odone Duce Burgundiæ, audiente Domino Rege & judicium approbante, &c.* De juribus Parium Franciæ, muniis eorumdem in Regum inauguratione, & ordine ſedendi in ſupremo Senatu Pariſienſi, & de aliis prærogativis hîc ſileo, cùm multi de his ſat copiosè ſcripſerint, Tilletius præſertim, Favinus, Andræas Duchenius & alij, quos videat Lector ſi velit.

Cur Remenſis Archiepiſcopus primus Par Franciæ, & ex Suffraganeis quatuor inter Pares adſciti.

NOtatu dignum arbitror quòd Remenſis Archiepiſcopus primi Paris prærogativam inter tot Primates, & Metropolitas Regni Francici obtinuerit, & illuſtris hujuſce Collegij, præter eum, quatuor Præſules ſint ex provincia Remenſi ad eamdem dignitatem electi. Non deſunt rationes à viris doctis excogitatæ, quas hîc breviter, & ſine verborum conflictu

referam

referam. Quidam eminentis doctrinæ putant hac dignitate Præſules inſignitos, qui Hugonem Capetum ad Regni apicem recèns promotum aliquot obſequiis gratanter exceperunt, inter quos eminet Adalbero Remenſis Archiepiſcopus, qui princeps Collegij Parium ob id lectus dicitur, non modò quòd à partibus Hugonis generosè ſteterit, ex Gerberti epiſtolis; ſed etiam quòd Hugonem Remis unxerit, à quo ſummi Cancellariatûs præfecturâ donatus eſt, vel in ea confirmatus. Sic Aſcelinus Laudunenſis Epiſcopus (Anſelmum hunc vocat Nangius) Hugonis partes tantopere fovit, vt Urbis portâ, cujus claves penes ſe habebat, reſeratâ Carolum Ducem in Hugonis poteſtatem mittendo, ſecundum locum ſibi ac ſuis ſucceſſoribus comparârit. Sic Gebuinus Belvacenſis Eudonis Campaniæ Comitis filius, & Franciæ Cancellarius poſt Adalberonem, & Londulfus Heriberti II. Viromandenſis Comitis filius Noviomenſis Epiſcopus ob natalium claritudinem, & parentum obſequia, ad eandem dignitatem evehi potuerunt.

Hoc appoſitè dictum non inficior, ſi, quod vulgò dicitur, Franciæ Pares ab Hugone inſtitutos fuiſſe verum ſit, maximè cùm Hiſtorici quidam Ducem Burgundiæ ordinis laïci Decanum vocitent, eo quod Otto, & Henricus fratres Regis Ducatum ſucceſſivè occupaverunt, & poſt eos Robertus filius Regis ejuſdem nominis. Supponit enim hæc opinio Parium Collegium idem fuiſſe ab initio, ac poſtea fuit, quod aliter ſe habere ſupra oſtenſum eſt. Quare qui poſterioris ſunt ſententiæ, ſcilicet Pares Franciæ reductos fuiſſe ad duodenarium numerum à Ludovico VII. an. 1179. opinantur habitam pariter fuiſſe rationem in eligendo nobiliſſimæ ſtirpis eorum, qui Sedes epiſcopales obtinebant, quibus hæ dignitates obnoxiæ ſunt. Unde ſi natales tam Archiepiſcopi, quàm aliorum excutiantur, hos non modò progenie, ſed & obſequiis illuſtres reperiemus. Sedem Remenſem Princeps ſtirpis Campanienſis ſanguinis nexu cum Regibus conjunctus regebat, & qui ultra cardinalitiam purpuram, tot fulgebat virtutibus, ut Regni Adminiſter creatus fuerit cum Regina ſorore, Rege in infideles bella inferente. Laudunum magni urbs nominis, quòd ultimis Regibus ſecundæ ſtirpis refugium præſtiterit, gaudebat Præſulatu Rogeri de Rozeto *Famâ, titulis, generiſque nitore fulgentis*, Ut habet epitaphium in Æde Vincentiana. Hic quòd gratiâ polleret apud Regem, ſelectus eſt pro ceremoniis explendis in fœdere nuptiali Philippi Auguſti cum Elizabetha Flandriæ Comitis filia apud Bapalmas. Belovaci præſidebat Philippus Ludovici VII. nepos, Roberti Drocenſis & Agnetis de Brana filius, qui aciem ſtruxit in Anglos, & Albigenſes, Brito hujus natales breviter complectitur his verbis.

Idem Præſul erat Roberti clara propago,
Qui Groſſi fuerat Ludovici regia proles.

Eodem tempore Galterus Ducis Burgundiæ avunculus Lingonenſes infulas induerat. Fertur à Ludovico VII. obtinuiſſe ut ea urbs à Francico ſceptro nuſquam ſeparari poſſet, poſtquam Comitatum Eccleſiæ obnoxium feciſſet, ſic Regis gratiam cùm hoc facto ſibi conciliâſſet, meritò obtinuit ut ea urbs in Ducatum erigeretur, & in Pariatum eccleſiaſticum. Guido de Janivilla, vir magnæ auctoritatis, ad quem ſcribit Sareſberienſis Epiſcopio Cathalaunenſi donatus eſt, & paullo-poſt Pariatu ob claritudinem generis, quem ſuis poſteris hereditarium reliquit. Hic Communiæ Cathalaunenſis erectioni ſtrenuè reſtitit, ex epiſtola ad Ludovicum VII. Tandem Noviomi Ivo de Nigella optimi Paſtoris partes agebat, quem veteres licèt catalogi omittant, legitur tamen in vita Ludovici VII. cum hac laudis præfatione. *Ivo de Nigella Epiſcopus Noviomenſis, formâ elegantis, & pollens ſapientiâ naturaliter.*

His

ALBERIC. LIII. ARCHIEP. *An.* 1218.

His rationibus addi poteſt, quod magni momenti exiſtimo pro re ſcrutanda cujus cauſa nos latet, Regni ſtatus ſub primis tertiæ Dynaſtiæ Regibus, Ludovico VII. præſertim, ſub quo Normanniæ, Aquitaniæ, Toloſæ, Burgundiæ, & Campaniæ Principatus in beneficium Regnlis quibuſdam dati fuerant; tunc enim cùm duo tantùm Metropolitani proximè Pariſios eſſent, Remenſis, & Senonenſis, unus ex his neceſſariò ſeligendus fuit pro loci prærogativa inter Epiſcopos. At Remenſis meritò prælatus eſt, tam ob rationes ſupra tactas, quàm ob jus Reges inungendi, à Senonenſi acriter diſceptatum, quod eodem tempore Guillelmo Remenſi, Rege conſentiente, adjudicatus eſt. Sanè ſi verum ſit quod tradit Aventinus, Moguntiæ Archiepiſcopum inter Electores eccleſiaſticos primum locum tenere, eo quod ſanctus Bonifacius hujus urbis Epiſcopus Pipinum unxerit Imperatorum parentem, cur Remenſes Archiepiſcopi hac præeminentiâ non pollerent, cùm ſint beati Remigij ſucceſſores, qui Clodovæum ad Fidem convertit, unxitque in primum Regem Catholicum. Ceteri Pares, excepto Lingonenſi, ex provincia Remenſi aſſumpti ſunt, quò noſtra Metropolis illuſtrior redderetur, & faciliùs hi poſſent Regum unctionibus intereſſe, quominus ea Urbe procul eſſent, ubi de more celebrantur.

Hîc aliquid annectendum eſt de erectione Comitatûs Remenſis in Ducarum; quam conjunctim factam cum Pariatu ſub Ludovico VII. ferè omnes ſcribunt Auctores. Hoc probant ex donatione Ducatûs Lingonenſis, quæ hanc ætatem indicat; Epiſcopus enim prædictæ urbis dominio potitus eſt ceſſatione Hugonis III. Burgundiæ Ducis, ut habet Tilletius, & ex Comitatu Cathalaunenſi, Epiſcopatui obnoxio ſex tantùm annis ante prædictam erectionem. Ut autem quædam inter Pares eſſet convenientia, optimum factu Rex exiſtimavit, ut tres ex ſingulis ordinibus Duces, & totidem Comites ſeligerentur, quod hactenus quoad Clericorum numerum, fixum in eadem Urbe, & epiſcopali dignitate ſine ulla cujuſcumque varietate conſtanter retentum eſt. Nunc quod ſpectat ad Ducatûs Remenſis appendices, præter villas, & prædia veteris dominij archiepiſcopalis, de quibus tomo 1. lib. IV. cap. 15. quidam numerant ſeptem Caſtellanias, ſic dictas à turre, vel caſtello cui præerat Caſtellanus ex parte Archiepiſcopi, quò iter ad Urbem ſecurius eſſet viatoribus. Hæ diverſo ordine paſſim referuntur in MSS. codicibus, vulgatior hic eſt in ſchedis beneficiaria prædia Ducatûs referentibus.

Caſtellum portæ Martis, Calmiſiacum, Attiniacum, Betnivilla, Curcella, Culmiſiacum, Septem ſalices Quidam codices addunt Nogentum, & Novam-villam.

At ex collecta, quæ fieri ſolet pro expenſis regalis epuli in die unctionis Regum, quinque referuntur, Caſtellum dictum portæ Martis, quod dominij caput eſt, omittitur, & ſic reſtant Culmiſiacum, Attiniacum, Betnivilla Curvilla, & Septem-ſalices, cum duabus Præpoſituris, Nogentum in Montana, & Calmiſiacum, quæ præcipuum Archiepiſcopale dominium conficiunt. Quo verò inſtructu, cùm bellum antiquitus ingrueret, fideles & caſati in ſolſemni tranſvectione procedere deberent, quot equos habere, & quibus diſtinctos coloribus & notis, refert MS. codex anni 1317. quo diſcitur diem dictum vaſallis prædia beneficiaria occupantibus, ut comparerent extra portam Martis die veneris ante feſtum Omnium-Sanctorum, ut inde armis optimè tecti, per Seneſchallum ducti, exercitui Regis ſe jungerent, ſubſidium per aliquot menſes exhibituri.

Archiepiſcop. Rem. Princeps Patriciorum nominibus exigendis generale diploma (quod vulgo debitas apellant) pro imperio iubere poteſt VIII.

Guillelmus

Id. April. an. à Martinalibus 1418. ex Iohan. Lucio Pariſien. lib 3. Placitor. curiæ. Item licebat Archiepiſcopo Duci Rem. ac primo Pari perennem litium ſuarum catalogum promulgare, an. 1457.

Salometram creare poteſt, id eſt menſorem ſalis, ex placito Calend. Septemb. an. 1393. 1403 tributum ſalis ei debetur, nimirum pro quolibet plauſtro modium ſalis Gallice, Minot, *& pro iuſta equi ſarcina ſemimodium,* un boiſſeau *Rex etiam tallias burgenſibus ſuis non imponebat antiquitus ſine ſuo conſenſu.*

GUILLEL. LIV. ARCHIEP. *An.* 1219.

Guillelmus de Janivilla ex Lingonenſi ad ſedem Remenſem transfertur, provinciam viſitans jus ſibi debitum in primo adventu à civibus Perona, & Flandriæ Comite exigit, litem dirimit inter Capitulum & Scabinos Noviomenſes.

CAPUT XXVI.

IOINVILLE d'azur à trois broyes d'or au chef d'argent, chargé d'un Lion de gueules naiſſant.

Janivilla, vel Iovinvilla oppidum in diœceſi Cathalaun. nunc Principatus nomine inſigne.

EXSEQUIJS Alberici per diœceſim ritè completis, Canonici, Rege contentiente, in unum de more coacti eligunt Guillelmum de Janivilla, ingenti deſiderio ab univerſo Clero & populo, ob famam virtutis & nobiliſſimam proſapiam, expetitum. Patrem habuit Godefridum ſeniorem Henrici Comitis Campaniæ Seneſcallum, qui ex Helinde, quidam nominant Felicitatem, alij Johannam de Rinel, quatuor ſuſcepit liberos, Godefridum in bello ſacro defunctum, Simonem qui patri ſucceſſit in Baronia Janivillea, Guidonem dominum de Sailly, & Guillelmum cujus hiſtoriam aggredimur. Ex his duo priores ſacram militiam profeſſi cum Philippo Rege anno 1190. ſtrenuè decertârunt adverſùs infideles, etiam poſt reditum Philippi ex Palæſtina; refert enim Vaſſeburg. Richardum Angliæ Regem horum ſubſidio & operâ uſum ad expugnanda loca maritima infidelium, inſignibúſque Angliæ ab eo ob virtutes decoratos, quibus gentis hujus ſcuta nobilitantur.

Guillelmus fuerat Rem. Archidiacon⁹

Sic Guillelmi genus, egregia fratrum facinora, ejúſque in Clericatum propenſio viam ipſi ſtraverunt ad dignitates eccleſiaſticas; expleto námque tirocinio in Eccleſia Remenſi, Archidiaconatum mox conſecutus eſt, eóque titulo legitur in Chartulario ſancti Nicaſij anno 1211. Lectus poſtea Lingonenſis Epiſcopus, & Par Franciæ confirmat normam vivendi Fratrum Vallis-Scholarium menſe Sept. anno 1215. quorum primaria domus veluti caput ordinis, eodem ſedente ædificatur juxta oppidum Calvummontem in Baſſigneyo, ſub regula Auguſtiniana. Interfuit quoque placito regio, ſeu Parlamento Meloduni, quo Campaniæ Comitatus Parium judicio Theobaldo adjudicatur anno 1216. At obeunte Alberico, in ſedem Remenſem, Honorio III. aſſentiente, translatus, Urbem ingreditur nona Junij, die Dominica, realémque poſſeſſionem initi ritu conſueto infra deſcribendo. At renuit ipſe jurare ſe ſervaturum ad unguem privilegia, & conſuetudines Capituli, ut refertur in ſententia Archidiaconi Cathalaunenſis, ubi Guillelmus dicitur à pueris in Eccleſia Remenſi enutritus.

Iurare renuit ſe ſervaturũ Privilegia Rem. Eccl.

Subinde homagium requirit à dominis villæ de Gothis (ipſis nequicquam contendentibus deberi Comiti Campaniæ) à domino de Muyſon, & ab aliis vaſallis Archiepiſcopatûs, tum ad Urbis Monaſteria viſitanda ſeſe accingit, cúmque magno ſæcularium comitatu ſtipatus capitulum Sanremigianum, id quod erat officij expleturus, ingreſſus fuiſſet, Abbas & Monachi conqueſti ſunt apud Honorium ſummum Pontificem, ad quos ſequens reſcriptum miſit, quo prohibetur ne Archiepiſcopus plures ſæculares inducat in capitulum quàm duos vel tres viſitando prædictum Monaſterium, quod licèt in codice juris inſeratur, hîc tamen conſultò ſcribendum putavi.

Prohibet Honorius ne Archiepiſcopus viſitando Monaſterium S. Remigij plures, quam duos vel tres ſæculares in capitulum inducat.

„ HOnorius Servus ſervorum Dei dilectis Filiis Abbati & conventui
„ ſancti Remigij Remenſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.
„

Ue

GUILLEL. DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP. An. 1220.

Ut juxta illius ſupremi poſt Chriſtum Paſtoris edictum, Paſtor formâ futuri gregis ex animo dignoſcatur, non dominandi libidine, ſed amore rectè gerendi debet illum ſalubriter viſitare, ſic exceſſus delinquentium quantùm poteſt corripiens, ne revelet; ſic increpans, ne confundat: quia cùm juxta Sapientis edictum ſecretò ſit arguendus amicus, amicitiæ legem violare videtur, ſi econtra palam arguat exprobrando. Attendentes igitur quod indecens eſt, ut venerabili Fratri noſtro Remenſi Archiepiſcopo in vos vel Monaſterium veſtrum, viſitationis officium exercente, ſæculares interſint, per quos poſſit in clauſtro diſſolutionis materia provenire, cùm nequaquam bene clauſtralibus conſulatur: auctoritate præſentium firmiter inhibemus, ut nullos de cetero ſæculares in capitulum, niſi duos, vel tres Canonicos de Canonicis Eccleſiæ ſuæ in decenti habitu, viris alijs, quot expedire viderit, religioſis adjunctis ſecum viſitationis tempore introducat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam infringere. Datum Laterani IV. Idus Janua. Pontificatûs noſtri anno tertio.

Guillelmus inde per diœceſim & provinciam pergit, debitos honores ab Oppidis recepturus, juxta receptam à multis retro ſæculis conſuetudinem; cúmque Major & Jurati Peronæ jus conſuetum remittendi foris bannitos denegâſſent, de iis apud Regem eo graviter conquerente, miſſi ſunt Guerinus Silvanectenſis Epiſcopus, & Robertus de Betiſy, qui ſedulò inquirerent quo jure apud eos gauderet Remenſis Archiepiſcopus in jucundo ſuo adventu; facta per delegatos diligenti inquiſitione Rex ad Majorem & Juratos reſcripſit hoc modo.

Archiep. Remenſis primo anno ſuæ coronationis jus habet remittendi foris bānitos in villa Peronæ.

PHilippus, Dei gratiâ Francorum Rex Majori & Juratis Peronæ ſalutem. Inſinuaverunt nobis dilecti & fideles noſtri G. Silvanectenſis Epiſcopus & Robertus de Betiſy, quòd per legitimam inquiſitionem invenerunt quòd Archiepiſcopus Remenſis tale jus habet in villa Peronæ, quòd primo anno conſecrationis ſuæ, quando prima vice perſonaliter venit in villam Peronæ, poteſt illa vice, & non amplius remittere in villa Peronæ foris bannitos, qui nec vitam, nec membrum amittere meruerunt. Archiepiſcopus Guillelmus, qui nunc eſt, quia jus ſuum denegabatis eidem, quod modò per legitimam inquiſitionem eſt declaratum, vos excommunicavit, unde quia non permiſiſtis dictum Archiepiſcopum uti jure ſuo prædicto, quando prima vice poſt conſecrationem ſuam venit Peronam, remittere in villa Peronenſi foris bannitos, qui nec vitam, nec membrum amittere meruerunt; & hac vice, ſive amplius hoc faciat nomine illius vicis, qua primò veniet Peronam poſt conſecrationem ſuam. Pro contemptu autem quem feciſtis volendo ſuſtinere contrarium, rogamus ipſum Archiepiſcopum, ut exinde recipiat centum libras à vobis pro amenda, & vos abſolvat, & eos qui propter hoc ſunt excommunicati. Archiepiſcopus autem id amore noſtri conceſſit; inde eſt quòd vobis mandamus, quatenus Archiepiſcopo memorato de dictis centum libris ſatisfaciatis. Actum Compendij anno Dom. 1220. menſe Auguſto.

Flandriæ & Hannoniæ Comes characteris epiſcopalis ſe obſervantiorem exhibuit urbicis magiſtratibus, quoad bannitorum revocationem. Etenim cùm Guillelmus Inſulam, diœceſim Tornacenſem viſitaturus, advenit, ſive Comes procul eſſet ab Urbe, aut de tali jure nihil hactenus accepiſſet, requiſitus ab Archiepiſcopo ut ſibi, velut Metropolitano ac provinciæ in ſpiritualibus ſuperiori, debitus honos redderetur, ingenuè faſſus eſt quòd reus erat, promiſitque quòd deinceps occurreret ei, vel aliquis ex parte ſua, modò competenter adventum ſuum ſignificet, & quòd bannitos permittet revocari, ut clarius conſtabit ex

GUILLEL. DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP. *An. 1220.*

charta Comitis, quam ad caput triceſimum hujus libri remiſimus.

Magiſtratuum popularium ubique paſſim, poſt pugnam præſertim Bovinenſem, ſic intumuerat arrogantia, ut Epiſcoporum dignitas vilis apud eos omnino eſſet, nulla illis ratio libertatis Clericorum, in quoſlibet ſine delectu manus injicere, privilegia temerare, vetera & nova promiſcua habere, ſacra etiam conculcare, alicubi licitum eſſe videbatur. Narrat Vaſſorius excitatum Novioduni tumultum anno 1222. ob famulum Eccleſiæ à Scabinis in vincula conjectum. Canonici, quibus immunitas qualibet alia re potior erat, eum vendicare ſtatim nituntur, petúntque recredentiam, ut vocant ſeu vindicias, Scabinis hanc denegantibus, Urbem totam interdicto ſupponunt, dicúntque anathema in jurium eccleſiaſticorum temeratores. Epiſcopus ſubortam litem compeſcere cupiens, reum è cuſtodia eduxit, ſublatóque interdicto, Majorem & Scabinos, conſentiente Capitulo, ab excommunicatione abſolvit. Odiis ſubinde recrudeſcentibus, compromiſſum eſt inter prædictos ſe arbitrorum ſententiæ parituros, Guillelmi ſcilicet Archiepiſcopi, Milonis Belvacenſis, & Guerini Silvanectenſis Epiſcoporum. Hi habita ratione injuriarum, de quibus Scabini needum Capitulo ſatisfecerant, ſanciunt Majorem teneri emendare culpas publicas erga Epiſcopum, & Capitulum, reddere famulum incarceratum in cœmeterio beatæ Mariæ, & pro infractione portarum Eccleſiæ die tumultûs, Communiam mulctam ſummâ ſeptuaginta quinque librarum adversùs Decanum & Capitulum. Decernunt præterea, *Vt Major, & decem de Iuratis Noviomenſibus una die Dominica, vel ſollemni faciant unam haſcheiam ad proceſſionem in Eccleſia Noviomenſi, abſque ullo remedio, & abſolutionem recipiant à Capitulo, Item ut Major, & Iurati, & Communia ſingulis annis jurent Epiſcopo, quòd non mittent manum in Canonicos, aut Clericos de choro Noviomenſis Eccleſiæ, aut ſervientes eorum, qui ſunt de manipaſtu ipſorum, niſi fortè ipſi ſervientes ſint de Communia Noviomenſi, &c.*

In hiſtor. Noviom. f. 934.

An. 1222.

In componendis hujuſmodi litibus inter Epiſcopos, & Capitula, & Scabinos, quibus urbium Belgicarum ſcatent hiſtoriæ, per ducentos & amplius annos laboratum eſt. Epiſcopi novis titulis, ac dominio adaucti, Canonicorum privilegia quibus pro libitu ceſſare à Divinis, malefactores excommunicare, vel eoſdem abſolvere conceſſum erat, non ferenda cenſebant: Canonicis è contra Epiſcoporum ſplendor, opes, & auctoritas, inviſa ac inſolita videbantur; unde naſcenti populorum democratiæ manus obſtetricantes facilè præbuerunt, quò negotium eis faceſſerent. Laïci verò Clericis infeſti ob libertates utriſque ſummopere invidebant; cúmque interdictis, & ceſſationibus à Divinis, quibus nihil hæc ætate frequentius, hos terrere Clerici, vel in officio continere niterentur, hi ex adverſo tumultus agere, injuriis palam laceſſere, carcere, exſilio, ædificiorum ſubverſione vindicare. Hinc fit ut Regibus ſacræ militiæ attentis, miſera ubique ſparſim, & lugubris Chriſtianæ reipublicæ facies fuerit, donec ſtabilito Pariſiis Parlamento, certis repagulis horum omnium conatus repreſſi, ne ultra æquitatis, ac proprij ſtatûs limites deinceps efferrentur.

Turbidus Eccleſiæ ſtatus ob diſſidia inter Epiſcopos, Capitula, & Scabinos.

Dum juribus ſervandis prædicti certatim incumbunt, diſcordia exoritur inter Philippum Auguſtum, & Guillelmum urbis Pariſienſis Epiſcopum pro quibuſdam juribus prætenſis ab utraque parte in clauſa Brunelli juxta urbem Pariſienſem. Rege igitur, & Epiſcopo ob id diſcordantibus, electi Judices Ludovicus Franciæ primogenitus, Guillelmus Remenſis Archiepiſcopus, & quidam alij Proceres; litteræ quoque ſuper hoc negotio confectæ, quibus nonnihil notatu dignum occurrit, nam Remenſis Archiepiſcopus ante Ludovicum ſtirpem regiam & miniſtrum Regni in iis nominatur, quæ ſic incipiunt.

Littera

Littera Guillelmi Remenſis Archiepiſcopi, Ludovici Regis primogeniti, Guarini Silvanectenſis Epiſcopi, Bartholomai de Roya Franciæ Camerarij, Matthæi de Momorenciaco Franciæ Conſtabularij, Comitis Petri Britanniæ, &c. de quibuſdam juribus quæ dominus Rex habebat in clauſa Brunelli, &c. anno 1220.

Remos reverſus Godefridum de Fontaine, cognomento Bonum, ſacrat Epiſcopum Cameracenſem Dominica ante Cineres unà cum Jacobo Sueſſionenſi, & Galtero Tornacenſi Epiſcopis, teſte Alberico. Tum in Angliam transfretavit eo anno, quo ſanctiſſimi Thomæ Cantuarienſis corpus è tumulo extractum eſt à Stephano Cantuarienſi Archiepiſcopo, ac in capſa auro, & gemmis affabre facta incluſum, cui ſollemnitati præfatus Guillelmus interfuit, quinquaginta annos poſt fortiter ſuſceptum à beato Thoma pro Eccleſiarum libertate martyrium. Narrat Brennacenſe Chronicon ſimultatem hoc anno exortam inter Comitem Campaniæ, & Philippum Comitem Boloniæ, Comitem Robertum Branæ, & alios Franciæ Nobiles, eóſque trajecto Matrona, villas de Sparnaco, de Virtutibus, & de Seſana combuſſiſſe, fugatóque Campaniæ Comite, obſediſſe in reditu caſtra ſeu Caſtella de .... & de Fimes, iiſque expugnatis, turrim de Fimes ab iis ſucceſam, quæ paullo poſt ex lapidibus quadris reſtructa eſt & adhuc ſtat.

Corpus S. Thomæ Cantuar. è tumulo extrahitur.

Dominicani, Franciſcani, & Clariſſæ ſub Guillelmo de Janivilla Remis ſtabiliuntur.

CAPUT XXVII.

ORDINES Prædicatorum ac Minorum poſt adeptam ab Honorio III. confirmationem tantis incrementis, coaleſcente planta, per Chriſtianum orbem pullulârunt, ut viventibus adhuc Patriarchis Dominico, & Franciſco, nulla ferè celebris (ſaltem epiſcopalis) urbs fuerit, quæ horum ſodales recipere lucrum non putaret. Sanè quidem in tantorum virorum vocatione ſummam Dei in conſulendo Eccleſiæ ſuæ innotuiſſe providentiam liquet omnibus, dum quo tempore plures à recta Fide deviarent, mundúſque in tetræ noctis caligine verſaretur, ejuſmodi claritudinem lucis immiſit, quò Fidelium mentes illuſtrarentur. At inter eas quæ alacriùs prædictorum Ordinum alumnos in gremium admiſerunt, Remenſis meritò excellit, quòd in ea pedem fixerint ante obitum Ss. Dominici, & Franciſci; hic enim beatam egit animam vi. Auguſti annò 1221. ille iv. Octobris annò 1226. receptio autem Dominicanorum & Minorum refertur ad annum 1219. 1221. & 1225. quamvis primitus ibi non eſſent, ubi poſtmodum ſtabiliti, jacta ſunt Eccleſiarum prædictorum Ordinum fudamenta.

Ordo Prædicator. anno 1207. incepit ex Alberico. Minorum verò 1208.

Et ut à Dominicanis ordiar, ſchedulæ à ſenioribus relictæ fidem faciunt ſanctum Dominicum Pariſiis degentem quoſdam è ſuis Remos miſiſſe, qui civium propenſionem in eos, ac ſtudium explorarent. Albericus hoc ab eo enixius flagitaverat, dum in ſacro bello adverſus Albios invicem colloquerentur: at felix horum acceſſus ſub Guillelmo de Janivilla contigit, cui Dominici ſanctitas, & eruditio haud ignota erat. Eo igitur promovente ſodales ejus in Urbem recepti ſunt anno 1220. ex iiſdem codicibus: unde ſanctus Antoninus in catalogo Conventuum provinciæ Franciæ, Remenſi ſecundum locum adſcribit, tamquam antiquiori ac digniori poſt

 Pariſienſem

GUILLEL. DE LANVILLA' LIV. ARCHIEP. *An.* 1220.

Pariſienſem in vico ſancti Jacobi conſtructum. Hunc item vetuſtatis gradum probat Chartularium S. Petri-ad-Moniales, ubi habetur Priorem Fratrum Prædicatorum Remenſium deputatum fuiſſe ab Henrico Archiepiſcopo annò 1233. ut inquireret an incolis de Gerzicourt neceſſariò præficiendus eſſet Curatus, cùm ab antiquo ordinarium, vel reſidenrem non habuiſſent. Teſtatur etiam bulla Cæleſtini III. data nono ſui Pontificatûs anno, qui ad annum 1235 incidit, Fratres Prædicatores hoſpitium in Urbe habuiſſe, quod nihil detrimenti paſſum eſt à civibus, cùm tumultuosè in Archiepiſcopi adminiſtros juxta portam Martis inſurrexiſſent, licèt ex verbis bullæ non ſatis conſtet ubinam habitarent: at ex epiſtola dominorum de Sailly domûs Vallis-ſcholarium fundatorum patet evidenter horum reſidentiam exſtitiſſe in Novo-vico, ut dicam alibi. Hinc nemo inficias ire debet quin Dominicani inter Religioſos Mendicantes primum ſibi vendicent antiquitatis locum in urbe Remenſi: quanta verò celeritate, ob famam virtutis & doctrinæ apud omnes gentes aditum ſibi fecerint, ſcribunt Crantzius, & alij, qui pariter aſſerunt 4143. Conventus per orbem conditos fuiſſe vivente adhuc beato Dominico.

Innocentius IV. horum ſtudij ac laboris in urbe Remenſi certior factus, & quid inde emolumenti ſperari poſſet, ſi viciniores eſſent Eccleſiæ cathedrali, reſcripſit ad Ivellum Archiepiſcopum, rogans ut ſe erga eos benevolum præberet in exſtruenda domo, quæ minus diſtaret à prædicta Eccleſia, quò juniores Clerici horum lectionibus frequentius intereſſent, fierentque participes cæleſtis hujus doctrinæ, quam ipſi hauſerant in ſchola S. Dominici. Hortatur quoque ut in hoc, non modò curam, ſed & ſubſidium impendat, nec grave putet cenſum abdicare, quem ratione dominij archiepiſcopalis juſtè ab his extorquere poſſet illis in locis, ubi horum Eccleſia, clauſtrum, & officinæ ædificarentur, quamvis in ſuo adventu juramentum præſtitiſſet nihil ab eo ſubtrahi ſe paſſurum, à quo ſuâ epiſtolâ menſe Julio datâ anno 1246. eum diſpenſat & abſolvit.

Ivellum Pontificem morem geſſiſſe probat pactum, ſeu conventio Abbatis S. Dionyſij Remenſis inita cum prædictis Patribus eodem anno, & menſe. Hic nempe Archiepiſcopi veſtigijs inſiſtens, & habita ratione ſanctæ converſationis Patrum, & eruditionis, & quòd Parochia Conventui contigua multùm eis prodeſſe poſſet, ſi intra terminos ejus liceat eis Eccleſiam ædificare, pepigit ſub conditionibus contentis in ſequenti reſcripto, quod ex Chartulario Sandionyſiano depromptum ſubijcimus.

An. 1246. „ UNiverſis præſentes litteras viſuris, Frater Odo Prior Fratrum Prædicatorum Remenſium, totúſque ejuſdem loci conventus, ſalutem „ in Domino. Noverit univerſitas veſtra quòd cùm viri venerabiles & religioſi Abbas S. Dionyſij Rem. totúſque ejuſdem loci Conventus nobis „ de communi conſenſu conceſſerunt quòd nos inter terminos Parochiæ „ ſuæ ſancti Dionyſij Remenſis extra fundum terræ ſuæ, & ſalvo ſuper „ cenſu ſuo, poſſimus locum ad commorandum acquirere, Eccleſiam ædificare, Divina celebrare, oblationes recipere, cœmeterium liberum pro „ nobis, & aliis qui apud nos ſepulturam elegerint, habere; ita tamen quòd „ ad æſtimationem Magiſtri Nicolai de Sailly Rem. Eccleſiæ Decani, & Magiſtri S. Scolaſtici Remenſis damna Eccleſiæ ſuæ, & jura parochialia Parochiæ ſuæ recompenſare teneamur. Et quòd, ſi ultra terminos nobis à „ domino Remenſi Archiepiſcopo adbornatos aliquam domum, vel plures „ adquirere contingeret infra Parochiam ſuam, damna præfatæ Eccleſiæ „ ſuæ, & jura parochialia jam dictæ Parochiæ ſuæ ad æſtimationem ſupradictam

dictam Magiſtri domini N. de Sailly Remenſis Eccl. Decani & Magiſtri “ Guillel.
S. Scholaſtici Remenſis, & bonorum virorum, recompenſabimus. His “ de
omnibus venerabilis Pater Ivellus Remenſis Archiepiſcopus gratum “ Ianivilla
aſſenſum exhibuit, & benignum. In cujus rei teſtimonium præſentes lit- “ liv.
teras ſigillorum noſtrorum munimine fecimus roborari. “ Archiep.
Actum anno Domini 1246. menſe Julio. “ *An.* 1220.

His conſenſu partium ſtabilitis, Patres Dominicani Eccleſiam ſuam exſtruunt anno 1250. ſat eleganti ſtructura, & quæ ex inſignioribus eſt totius Ordinis, cùmque opes non ſuppeterent ad perficiendum, Indulgentias ab Epiſcopis provinciæ obtinent omnibus iis, qui manus adjutrices porrexiſſent, quibus & alias archiepiſcopali auctoritate, ſuperaddit Johannes de Courtenay prioribus ſuo diplomate confirmatis die Martis ante feſtum Omnium Sanctorum anno 1268. cujus hic tenor eſt.

Iohannes miſeratione divina Archiepiſcopus Remenſis. Manſiones in “
dòmo Domini multæ ſunt, &c. Cùm Fratres Prædicatores Remenſes “ *An.* 1268.
Eccleſiam ſuam de novo ædificare cœperint opere non modicum ſump- “
tuoſo, nec iis ſuppetant facultates, iis qui contribuerint quadraginta dies “
de injunctis ſibi pœnitentiis, peccata oblita, vota fracta, offenſas patrum “
& matrum ſine manuum injectione, relaxamus. Indulgentias autem & “
remiſſiones tam à Suffraganeis noſtris, quàm à quibuſcumque Pontificibus “
Eccleſiæ collatas, & conferendas ratificamus, & quantum in nobis eſt, “
approbamus, ſcilicet Epiſcopi Sueſſionenſis, Ambianenſis, Silvanectenſis, “
Tornacenſis, Noviomenſis, quibus quadraginta dies addimus, &c. “

Eccleſiam ſuis numeris abſolutam Petrus Barbeſius ritu ſollemni conſecravit anno 1280. in qua viſuntur aliquot magni nominis virorum monumenta, dominorum præſertim de Caſtilloneo, quorum in hiſtoria prædictæ gentis meminit Andreas du Cheſne. Hæc cùm è regione altaris pridem fuiſſent, in ſacellum beatæ Mariæ relata ſunt, ponè cujus altare ſepulcrum eſt Salvatoris viſendæ architecturæ. Conventus ædificiis ad hoſpites ſuſcipiendos idoneis inſtructum eſt, clauſtro, cellis, officinis, quæ Superioribus anſam præbuerunt ſæpius in illud Capitula provincialia convocandi. Horum numerus, & anni quibus coacta ſunt in tabella parieti affixa prope capitulum hoc ordine recenſentur.

Primum habitum eſt anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio. Secundum milleſimo ducenteſimo octuageſimo. Tertium milleſimo trecenteſimo tertio. Quartum milleſimo trecenteſimo trigeſimo ſecundo. Quintum milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octavo. Sextum 1466. Septimum 1512. Octavum 1550. Nonum 1585. Ex actis capitularibus Eccleſiæ Remenſis an 1466. habetur permiſſum fuiſſe Dominicanis poſt ſupplicationem celebrandi ſacrum in prædicta Eccleſia die feſto ſanctæ Magdalenæ, quo ſextum Capitulum incœpit, modò habeant Prælatum, quod reperitur in concluſione anni 1512. vigeſima Aprilis.

Ultimum hoc incœpit 9. Maij prævia ſupplicatione facta ad majorem Eccleſiam, ubi M. Archidiaconus P. Remy ſacrum celebravit, juxta tenorem capitularis concluſionis. Inter inſigniores viros qui apud Dominicanos Remenſes claruerunt, nominatur Petrus de Remis Prior Conventûs Pariſienſis, Agennenſis Epiſcopus renuntiatus an. 1242. Nicolaus de Remis Epiſcopus de Baruls in Palæſtina. Hugo Regiteſtenſis Corinthiorum Archiepiſcopus & Bituricenſis Suffraganeus, Nicolaus Pinguis Vicarius Inquiſitionis in diœceſi Remenſi, & Cathalaunenſi, qui 28. Ianuarij obiit anno 1440. Erardus Tourtebat Prior ejuſdem conventus Vicarius Inquiſitionis ac nominatiſſimus Doctor in Theologia an. 1543. Henricus Blandin caput Inquiſitionis, ac Vicarius Antonij Maſcerij, cujus exſtat tumulus, juxta portam capituli cum hac epigraphe : *Hic ſepultus*

GUILLEL. DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP. *An.* 1220.

B. Franciſcus Alberico Remen. Archiep. notus fuit an. 1215. cùm ad Concil. Lateran. proficiſceretur.

pultus eſt Frater Henricus Blandin Doctor, & ſacræ Fidei Inquiſitor; quondam Prior hujus Conventus, qui vocatus à Deo obijt anno 1544. octavo Aprilis.

Per id quoque tempus B. Franciſci ſodales, annitente Guillelmo, Remis hoſpitium habuêre, ut horum ſtudio plebs ad virtutem magis ac magis excoleretur. Noverat ſiquidem digniſſimus Antiſtes, quàm acriter & ſtrenuè cùm Dominicanis in Albigenſes decertâſſent, unde quoſdam ex illis in Urbem acceſſivit ante obitum ſancti Patriarchæ, commodiúſque collocâſſet, ſi ſoſpes ex iterata peregrinatione in Gothiam rediiſſet. Igitur ipſo adhuc regenre, parvulo hoſpitio excepti juxta portam Martis cellulas ibi cum oratorio erigere cœperunt, quarum major pars everſa eſt eo tumultu, quem infra exarſiſſe dicemus inter cives, & miniſtros Archiepiſcopi, anno 1235. Cúmque indefeſſis laboribus, & obſequiis erga omnes inclareſcerent, Remenſis populus lubens ſumtus neceſſarios ſuppeditavit ad novam domum conſtruendam, quæ ſtat adhuc inter collegiatam Eccleſiam ſancti Simphoriani & muros civitatis. Ivellus Archiepiſcopus hos pariter fovit, & ſuis juvit opibus, ſancti Ludovici Regis exemplo, qui haud ita pridem prædictos Patres Lauduni inſtituerat, ob Cleri operam nuper ſibi exhibitam in negotio Belvacenſis Epiſcopi. Exſtat reſcriptum Innocentij IV. datum Lugduni ſeptimo ſui Pontificatûs, quo Remenſis Archiepiſcopus rogatur litem inter Decanum & Canonicos ſancti Simphoriani, & Franciſcanos motam pro juribus parochialibus, quæ multos annos lapis offenſionis, & petra ſcandali extiterunt, amicè componere.

O quàm ardentes fuerũt primo ſui Ordinis ſæculo! *Crantz.*

De primis concionibus eorum per diœceſim nihil peculiare habeo quod dicam; ſed ſi Ordinis Minorum Annales conſulamus, mirum eſt quot regiones peragrârunt pro religione Chriſti propaganda. *Volabant Fratres de provincia in provinciam, nec quieſcebant, & erat eis expeditum iter,* inquit Crantzius in ſua Metropoli: unde ferventiores B. Franciſci diſcipulos nudis pedibus inceſſiſſe, aut ſine calceis, facilè non crediderim. Vidi figuram Franciſcani ante ducentos & amplius annos delineatam indui eodem prorſus modo, quo Franciſcani Remenſes noſtro ſæculo calceati, ut expeditiores eſſent ad verbum divinum per urbes & vicos diſſeminandum, & ſine palliolo, quo à paucis annis utuntur, ne ad iter agendum eſſet impedimento.

Tradunt integrum ferè Conventum cum bibliotheca flammis voracibus abſumptum anno 1450. unde nihil ab illis, ob ejuſmodi cladem, expiſcari licuit quod in annales referretur, cùm vetuſtiores chartæ in favillas abierint, quibus prædictæ domûs benefactores innoteſcerent; quin & celebrium Doctorum nomina oblivioni tradita ſunt, inter quos elucet Richardus quidam, quem Trithemius retulit inter Scriptores eccleſiaſticos ad annum 1270. putátque Remenſem Archiepiſcopum fuiſſe: at rectiùs Robertus in Gall. Chriſtian. Suffraganeum & Propontificem diœceſis ſuſpicatur, licèt in nomine diſſentiat, ac Bernardum vocet. Dolendum igitur quod archivum nihil miniſtret, quo tot viris de Repub. Chriſtiana bene meritis debitus honor exhibeatur. Ex incendio an. 1450. quædam reſtant epitaphia veteris ſtructuræ indices, quorum antiquius eſt Clementis cujuſdam viduæ, quæ obijt menſe Ianuario anno 1270, ac Sibillæ filiæ juxta eam tumulatæ an. 1280. Tumuli item viſuntur Alardi de Rouveroy Equitis domini de Novavilla in Laudunеſio, ſublati anno 1277. Renaldi de Vaudiere domini de Gothis an. 1339. Alienordæ relictæ domini Guillelmi de Caſtilloneo an. 1455. Et in angulo clauſtri verſus Eccleſiam in lapide id depictum legitur: *L'an 1451. les Cordeliers doivent dire baſſe Meſſe pour la reparatrice de l'Egliſe qui fut bruſlée l'année precedente.* Quibus verbis patet Conventum ſumptibus nobilis cujuſpiam feminæ reſtructum, cùm reparatricis titulo, ſuppreſſo nomine, decoretur.

Ceterùm

Ceterùm Remenſis hic Minorum conventus in hoc ceteros Campaniæ antecellit, quòd Cuſtodiam ſingularem efficiat ex quinque, quibus provincia coaleſcit, & quæ hoc ordine referuntur.

Normannica. Pariſienſis. Remenſis. Picardica. Campanica.

Remenſis Cuſtodia quinque domus ſub ſe habet. Remenſem. Cathalaunenſem. Sueſſionenſem. Laudunenſem. Compendienſem.

Hinc colligi poteſt prædictam domum Remenſem ſummo in pretio apud veteres Franciſcanos habitam fuiſſe, ubi Capitula provincialia ſæpius ab illis coacta ſunt, de quibus concluſiones capitulares majoris Eccleſiæ multis in locis. Poſtremo quod noſtris temporibus celebrarum eſt, reverendiſſimus Mart. Meurice Madaurenſis Epiſcopus Metenſis Suffraganeus, ac prædicti Ordinis profeſſus, vir eximiæ litteraturæ & ex inſignioribus Doctoribus totius Galliæ, interfuit cum multis aliis ſelectis Theologis, qui ſuis concionibus per vices habitis, theſibus publicè propoſitis, eam doctrinæ famam, quam dudum apud omnes de ſe concitaverant, mirum in modum confirmârunt.

Initia Clariſſarum in urbe Remenſi.

Franciſcanus Ordo in caritate fundatus & radicatus, variis inſtar cedri Libani turgeſcens frondibus, novo adhuc ſurculo, veluti ſobole adauctus eſt ſtudio beatæ Claræ, ejuſdem Ordinis lectiſſimi floris, cujus rami pullulare cœperunt ante obitum S. Patris. Hic enim tanto ardore flagrabat in excolenda paupertate evangelica, ut infinitos propemodum brevi ad ſe traxerit imitatores, inter quos meritò excellit beata Clara Aſſiſij, quæ ſub ejuſdem legibus Chriſto militare decrevit; re enim cum eo ſæpius tractata, habitum Religionis ſuſcepit in Eccleſia beatæ Mariæ Angelorum apud Aſſiſium die Dominica Palmarum anno 1212. Beatus Franciſcus dona Dei in ea non obſcurè cognoſcens; eo quòd ipſius ductu, præceptis, & exemplo plures velatæ Virgines ad Regem ſponſum eſſent ducendæ, regulam edidit pro Monialibus, omnino conformem ei, quam nuper viris præbuerat, qua ſeriò illis paupertas præſcribitur, ut ex eleemoſynis ſcilicet vivant, nihilque poſſideant in communi. Fama aſtrictioris vitæ Monialium, quas beata Clara incredibili ſtudio educabat longè, lateque ſeſe diffundente, Guillelmus Archipræſul ſtatuit, adſtipulantibus Clero & populo, domum eis Remis procurare; quæ piorum mox largitionibus ſtabilita, ad nos uſque cum odore virtutis perſeveravit. Habent MSS. codices Albericum Archiepiſcopum (cui ſanctus Franciſcus notus fuit, cùm ad Concilium Lateranenſe proficiſceretur) de mittendis ejuſmodi Monialibus cum eo habuiſſe ſermonem, eóque lubentius beatam Claram aliquas ſub directione Mariæ de Broye Remos ablegâſſe, quòd prius de hoc negotio rogata fuerat, ipſiſque in pignus amoris dediſſe regulam, cingulum, corporale manu ſua textum, cum velo, quæ omnia adhuc religioſè in Conventu adſervantur.

Abbas & Canonici regulares ſancti Dionyſij Remenſis, harum veluti primitias promovere cupientes, cœmeterium eis conceſſerunt extra ambitum Civitatis, ubi Eccleſiam, & cellulas conſtruxêre. Guillelmus de Janivilla ſe etiam munificum erga eas præbuit, curavítque ut Curatus S. Eligij harum exciperet confeſſiones, & ſacramenta miniſtraret, quod ex ſepulcrali inſcriptione colligitur, quæ Gallico idiomate tumulo ejus exarata ſic ſe habet.

Ci gist messire Estienne,
Qui à ſervi en ce Monaſtere de premier Confeſſeur
par l'ordre de Monſeigneur de Joinville, & trepaſſa
le dernier Octobre 1232.

Ceterùm

GUILLEL. DE IANSVILLA LIV. ARCHIEP. *An.* 1220.

Ceterùm quot Moniales beata Clara hortatu ſancti Franciſci Remos miſerit, adhuc latet, ductricis ſolum nomen, genus, & merita ex verbis partim obliteratis quæ leguntur in lapide innoteſcunt, cui inſculpta effigies Monialis juxta capitulum.

V. G. I. NOR. ET NEP. fu de Lombardie de haute chevalerie file Monſeigneur Ocier de Braie, mais, au mor de Iehu q'elle ot au cuer, ſil die li ſit la mõr, & mora ſainte au une riche maiſon Ianes ſur mer eſt .... puis fu en noſtre Monaſtere premiere Vicaire venerable, & donna la Regle du vie de ceans L. de M l au de l'Incarnation de Ieſu Diex mil cc. trente.

Cy giſt venet. Religieuſe Sœur Marie de Braye de vertueuſe & genereuſe nobleſſe. née fut de Lombardie du haute Chevallerie fille de Monſeigneur Ociar de Braye, mais l'amour de Ieſus qu'elle eut au cœur luy fit embraſſer une ſainte vie en Religion, & mepriſa la riche maiſon de Iearêt ſur mer qu'elle quitta, puis fut en noſtre Monaſtere la premiere Vicaire vener qui donna la forme & regle de vie ceans, & deceda l'an de l'Incarnation de Ieſus Dieu mil deux cent trente.

Mariâ de Braye è vivis ſublatâ, Moniales Remenſes ſcribunt ad beatam Claram pro ſuperiore obtinenda, hæc remittit eas ad Ordinis Generalem, dátque eis mnemoſyni loco fragmentum lintei quo vulnera B. Franciſci impreſſa in monte Alverno die Exaltationis ſanctæ Crucis anno 1224. exterſa fuerant. Aſſenſu igitur Generalis eligitur Ægidia de Porta Valeſia, cui nomen Abbatiſſæ ab eodem inditum eſt, miſſúmque ei ſigillum in quo cernitur imago Virginis ſedentis ſub arcu cœleſti. Henricus de Brana rogatus à prædicta Abbatiſſa Eccleſiolam conſecravit xx. Novembris anno 1237. ſub titulo ſanctæ Elizabethæ Andreæ Regis Hungariæ filiæ; quæ animam egerat anno 1231. ob id Monaſterium antiquitus dictum eſt ſanctæ Elizabethæ Ordinis ſancti Damiani.

Abbatiſſa ſororum S. Damianæ fit mentio in litteris M. Pontij de Sparnaco Officiali D. Ottoboni Cardin. an. 1258.

Ægidia de porta Valeſia, & ſucceſſores tanto ſtudio filias curæ ſibi commiſſas ad virtutem excoluerunt, ut (teſtimonium eis præbente tota vicinia) ſanctus Ludovicus quaſdam ex eis accerſiverit pro inſtituendo regali Monaſterio de Longo-campo prope Pariſios, quod Iſabella ejuſdem Regis ſoror recenter extruxerat: ex quo colligere eſt paucas admodum hujus inſtituti fuiſſe in Gallia. Fertur reſcripto Urbani IV. ad Provincialem Ordinis Minorum primo Pontificatûs, Iſabellæ de Venetiis, Odonæ de Remis, Stephanæ de Remis, Ægidiæ quoque de Remis hoc onus impoſitum eſſe, cui collum humiliter ſubmiſerunt, anno trigeſimo quinto poſt eorum introductionem. Anno 1260. ſanctus Ludovicus memor præſtiti à quatuor hiſce Monialibus officij, quindecim libras Turonenſes Sororibus ſancti Damiani Remenſis reliquit in ſuo teſtamento. Cúmque prima Regula ad paupertatem ſtrictè obſervandam prædictas obligaret, quæ nimiùm aſpera perpetuæ clauſuræ adſtrictis videbatur, Veſtales religioſæ de Longo-campo modificationem primùm obtinuêre ab Urbano IV. (quæ ob id Urbaniſtæ vocatæ ſunt à Generali Franciſco de Gonzagues) aliis in primæva obſervatione manentibus, tum verò inclinatis moribus, ut ſunt res humanæ, prædicta moderatio, quæ Monialibus de Longo-campo à D. Bonaventura, ut fuerunt, inducta fuerat, Remis tandem recepta eſt ex diſpenſatione Julij 2. Sic ex rigore primordialis regulæ egreſſæ Remenſes, quæ ad paupertatem profitendam ſe aſtrinxerant, ſecundam amplexatæ ſunt anno circiter 1507. ſub qua poſtmodum quotquot ſacro velari flammeo cupiunt, votum emittere tenentur. Forma profitendi antiquitus hæc erat, *Ego Soror. N. promitto Deo omnipotenti me obſervaturam, quamdiu ſuperſtes ero, Regulam pauperum Sororum ſancti Damiani, &c.* Hoc ſiquidem nomine deſignabatur quod B. Clara votum emiſiſſet primò in Monaſterio ſancti Damiani, à beato Franciſco in diœceſi Spoletana fundato anno 1222. unde majus ſigillum Monaſterij Remenſis in quo eſt expreſſa imago Virginis hac habet: *Sigillum Abbatiæ Sororum pauperum S. Damiani Remenſis.*

Antigraphum ſecundæ Regulæ in pergameno viſitur apud Clariſſas Rem.

Nunc

Guillel. de Ianivilla liv. Archiep. An. 1220.

Nunc ſigillum pro inſigni præ ſe fert ſanctam Claram dextrâ ſanctiſſimum Sacramentum tenentem, ſiniſtra verò pedum paſtorale.

Eccleſia ſumtibus præſertim civium Remenſium exſtructa ſub inclitæ fundatricis alumnis, flammis fortuitò exuſta eſt cum locis regularibus an. 1400. & iterum Cleri ac civium eleemoſynis reſtaurata conſecratur die S. Barnabæ an. 1404. per Guidonem de Roya ſub invocatione beatæ Virginis Mariæ & ſanctæ Claræ, prioris titularis relicto nomine, & non celebritate, feſtum enim B. Elizabethæ ſingulis annis ritu ſollemni celebratur, quòd ſub ipſius auſpiciis vetus Eccleſia dedicata fuiſſet.

Porro Superiores hoc ordine referuntur.

Maria de Brayo electa pro inſtituendo Remis Conventu à ſanctiſſima fundatrice, variis virtutum donis effulſit, ex epitaphio, ubi ad Superos exceſſiſſe refertur anno 1230.

Ægidia de porta Valeſia confirmatur à Generali Minorum, qui Abbatiſſæ nomen ei indidit, ſanciſque ut Minores deinceps Monialibus ſacramenta adminiſtrent, egit animam an. 1242. poſt quindecim annos regiminis.

Margareta aſſenſu Provincialis electa, rexit eo tempore quo beata Clara deſiit ab humanis, tantóque virtutis odore flagrabat Clariſſarum familia, ut B. Ludovicus ab ea quatuor Veſtales evocârit pro erigendo novo Conventu apud Longum-campum, migrat Margareta anno 1262.

Maria de Marbant Guillelmi de Brayo Cardinalis & Archidiaconi Remenſis rogatu obtinet bullam à ſummo Pontifice, qua Fratres Minores confirmantur in officio miniſtrandi ſacramenta Monialibus Clariſſis, obiit anno 1279.

Bulla hæc ad miniſtrũ Frãcia Cuſtodem, & Guardianum Remenſem dirigitur.

Emelina Morel legitur in pacto pro jure ſepulturæ, & oblationum inito cum Abbate & conventu S. Dionyſij Remenſis anno 1290. exempta anno 1297. ſub ea multi ſepulturam apud Clariſſas eligunt.

Maria de Pelleſſe legitur in Necrologio 16 Januarij anno. 1321.

Iſabella de Conci recepit faciem Salvatoris à conſanguineo, qui Romæ apud ſummum Pontificem gratiâ pollebat, deceſſit 20. Martij anno 1336.

Helindis ceſſit 12 Maij anno 1357.

Roſa de Vaulx, dicta de Vallibus, obtinet fruſtum vitalis ligni è ſacrario ſanctæ Capellæ Pariſienſis cum particula lintei, quo vulnera Salvatoris exterſa ſunt, & quibuſdam aliis pignoribus, ſublata 20. Auguſti anno 1376.

Erembergis fatalem obiit diem quintâ Septem. an. 1382. Ea regente reliquiis S. Antonij de Padua Clariſſarum Eccleſia nobilitatur.

Ludovica de Paſcuada cingulum ſanctæ Elizabethæ, pretioſáſque alias gazas recipit, occidit 26. Junij anno 1387.

Bertha Eremitica pluribus etiam reliquiis ditato ſuâ curâ Conventu mortalitatem explevit anno 1392.

Roſa de Buiron Eccleſiæ vidit excidium, ac reparationem ſub auſpiciis ſanctæ Claræ, cui dedicata eſt à Guidone de Roya, ob idque Moniales peculiariter Clariſſæ dictæ, cùm ſancti Damiani Sorores prius nominarentur. Roſa conſtructo altari ſancti Petri in choro interiori, ac ſubtus ſepulcro ſex imaginibus quæ Salvatorem ambiunt decorato, defungitur 15. Junij anno 1420.

Margareta Sauvage tres annos rexit, ſublata anno 1423.

Anna de Conflans anno 1436.

Maria de Boutelliere an. 1468.

Maria de Beſanne anno 1499.

Pontia de Beaufort, ea ſedente regimen ſpirituale, quoad directionem externam, mutatum eſt, exactis ſiquidem conventualibus Franciſcanis è Conventu Remenſi, & Patribus de obſervantia in eorum locum ſubrogatis

GUILLEL. DE IANVILLA LIV. ARCHIEP. An. 1120.

juſſu Julij II. & ſatagente Claudio Chambron Doctore Theologo ac Provinciali Franciæ anno 1507. Moniales Regulam à S. Bonaventura modificatam receperunt, quâ permiſſum eſt habere annuos reditus in communi: ſic mendicare ceſſarunt per Urbem, additáque ſtrictior clauſura. Pontia poſt duos & viginti annos regiminis diem clauſit 20. Julij anno 1521.

Catherina de Gruieres ex Conventu Nogenti-Artaldi lecta ad praxim novæ Regulæ promovendam, vitam finiit 23. Februarij anno 1527.

Johanna de Verriere abdicat ante obitum anno 1540.

Antonia de Ville mortalitatem explet 2. Decembris an. 1573. tumba ejus viſitur juxta clathrum ferreum.

Henrieta Soran obiit ultimâ Aprilis anno 1575. poſt ſexdecim menſes præfecturæ, jacet in capitulo ſub tumba alba.

Claudia Itam abdicat in manus Provincialis poſt tres annos regiminis, defungitur IV. Julij an. 1604. jacet in capitulo.

Maria Petit electa anno 1578. definit ſextâ decimâ Junij anno 1580.

Maria Pioche ſextadecima Februarij anno 1595.

Claudia de Condè ſeptimadecima Aprilis anno 1610.

Johanna Danois deceſſit vigiliâ Nativitatis Domini anno 1624. ea ſedente dilatatum Cœnobium, hortorum contiguorum emptione.

Claudia le Vergeur utiliter præfuit multa ædificando, & cimeliarchium pretioſis ditando reliquiis, quin & eadem conſulente ſtatutum, ut Abbatiſſæ pro triennio deinceps eligerentur, è vivis ſublata 18 April. an 1647.

Anna le Dieu triennij præfecturam obtinet quo majus altare exſtructum eleganti ſchemate, conceſſúmque à Summo Pontifice altare privilegiatum: Eccleſia quoque haud ita poſt aucta novo ſacello Francorum Apoſtolo ſacro, & ſacriſtiâ, expenſis domini Guinart Canonici Sanctæ Nutricis.

Reliquiæ quæ apud Clariſſas coluntur.

Clariſſarum Eccleſia, illuſtrium virorum dono, ſequentibus reliquiis ſenſim locuples evaſit, imprimis rara vitalis ligni parte à regali Capella Pariſienſi obtenta, auro, argentóque pereleganter ornata cum particulis duabus ſeparatim.

Spinis duabus Coronæ Domini.

Fragmẽtis.
- De linteo quod plagas Chriſti exterſit.
- De præſepio in quo Salvator pro nobis natus reclinatus eſt.
- De columna in qua Chriſtus alligatus quinque millia virgarum ictus ſuſcepit.
- De ſepulcro.

Capillis B. Mariæ, & zona ex goſſipio diverſi coloris.

Præcedentes reliquiæ tribus ciſtulis eburneis ſeparatæ, & in capſa incluſæ multis præſentibus viſitatæ fuerunt annis præſertim 1535. 1583. & 1647. ut probant acta quæ in Tabulario Conventûs adſervantur.

Habet præterea de capillis, velo, camiſia, & calceo, vel ſotulari Virginis Deiparæ, dono acceptis à Veſtalibus religioſis urbis Sueſſionenſis.

Linteola ſanguine B. Franciſci tincta, quæ primæ Moniales à B. Clara receperunt cùm Remos venirent.

Fragmentum veſtis Patris Seraphici.

Fuerat Elizabetha Ludovici Comitis Thuringiæ uxor. Meyer ad an. 1227.

Oſſa quædam, cingulum, ac partem veli ſanctæ Elizabethæ Lantgraviæ, filiæ Andreæ Regis Hungariæ, cui primùm dicata eſt Eccleſia.

Velum album, quod in pignus amoris B. Clara primis Monialibus dedit, cùm Remos pergerent, corporale item manu ſua textum, particulam cilicij ex crine, & zonam ex filo cannabino, cujus una pars (eſt enim bipartita) venerationi Fidelium exponitur, éſtque prægnantibus ſingulare remedium, ad quas plerùmque defertur, lotióque fit extremitate ejuſdem in aquam demiſſa, pro iis quibus dolent oculi.

Os

Os capitis ſanctæ Claræ, obtentum ab Eccleſia parochiali de Erpi Remenſis diœceſis, procurante R. P. Guillelmo Giffordio Remenſi Archiepiſcopo anno 1624. GUILLEL. DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP. *An.* 1220.

Partem oſſis ſat notabilem ſanctæ Concordiæ Virginis, Fratrum Prædicatorum Remenſium liberalitate, quod à Margareta Flandrenſi Comitiſſa dono acceperant anno 1252.

Oſſa duo ſancti Mauri Martyris, à Canonicis Sanctæ-nutricis impertita anno 1630.

Os magnum ſemipedale brachij unius è ſodalibus ſancti Timothei Martyris, à Canonicis pariter prædicti S. Timothei obtentum anno 1642.

Caput unius è ſodalibus ſanctæ Urſulæ.

Os humeri ſeu ſcapulæ ſancti Gerardi Confeſſoris à Sanvincentianis Laudunenſibus conceſſum anno 1630.

Duo oſſa ſancti Sebaſtiani cum ſagittarum cuſpidibus quibus transfixus eſt.

Dentem. { Sancti Fiacrij. / Sancti Laurentij. / Sanctæ Urſulæ. }

Coſtam S. Mauritij Martyris, & aliquot oſſa ſancti Laurentij Martyris.

Duo oſſa ſanctæ Chriſtinæ Virginis & Martyris, & duas particulas oſſium S. Antonij de Padua, cum fruſto veſtis ejuſdem.

Plurimas item minutas particulas Apoſtolorum, Martyrum & Confeſſorum variis in lipſanothecis poſſidet eadem Eccleſia, & religiosè conſervat, quas longum eſſet nimis hìc per ordinem recenſere.

Guillelmus fit Legatus apoſtolicus, celebrat exſequias Philippi Auguſti, Ludovicum VIII. inungit, crucem ſumit adversùs Albigenſes, defungitur.

CAPUT XXVIII.

REBUS non ita proſpere ſuccedentibus in Albigenſes poſt obitum Guidonis Comitis Bigorræ, Guillelmus de Janivilla S. R. E. Legatus creatur ab Honorio III. ob egregiè navatam operam adversùs hæreticos, & ut deinceps converſioni eorum incumberet. Ex chartis Hoſpitalis Remenſis patet hac dignitate inſignitum anno 1221. menſe Martio, & in conventione Everardi Radulfi domini de Mortagne Tornacenſis Caſtellani facta coram Johanna Comitiſſa Flandrenſi & Hannonienſi anno 1222. Guillelmus eodem fulget titulo apud Cognatum in Hiſtoria Tornacenſi. *An. 1222.* *Guillelmus fit Legatus apoſtolicus.*

Guillelmus igitur (ut ſanctæ Sedis Legatus) Epiſcopos Pariſiis convocat auctoritate ſummi Pontificis, pro ſacra militia in Albigenſes acriùs reſumenda. Accidit ut Epiſcopi, qui ex diverſis provinciis convenerant, ſuam præſentiam, & miniſterium Deo volente præbuerint exſequiis Philippi Auguſti, quem exceſſiſſe Auctores referunt duodecima Junij an. 1223. Rigordus, qui horum meminit, nominat præ ceteris Guillelmum Remenſem Archiep. Galterum Senonenſem, Coraldum Portuenſem Cardinalem Legatum adversùs Albigenſes, Pandulfum & plures alios hoc ordine. *An. 1223.*

GUILLEL. DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP.

An. 1223.

Ex Rigordo in geſtis Philippi Aug. ſub finem.

„ De Romana Curia Coraldus Portuenſis Epiſcopus Cardinalis & Sedis „ apoſtolicæ in terram Albigenſium Legatus. De Anglia Pandulfus Norvi- „ cenſis Epiſcopus.

„ De Remenſi provincia, Cathalaunenſis Guillelmus, Belvacenſis Milo, „ Noviomenſis Girardus, Laudunenſis Anſellus, Sueſſionenſis Jacobus, „ Silvanectenſis Garinus, Atrebatenſis Pontius, Ambianenſis Gaufridus.

„ De provincia Senonenſi, Carnotenſis Galterus, Autiſſiodorenſis Hen- „ ricus, Pariſienſis Vvillelmus, Aurelianenſis Philippus, Meldenſis Petrus, „ Nivernenſis Rogerus.

Quis Concilium convocáerit non liquet ex Rigor. veriſimile eſt legatos Portuenſem & Remenſem præſediſſe auctoritate apoſtolica.

„ De provincia Rotomagenſi, Bajocenſis Robertus, Conſtantienſis „ Hugo, Abricenſis Vvillelmus, Lexovienſis Vvillelmus. De provincia „ Narbonenſi, Fulco Tholoſanus.

„ Qui Prælati de mandato domini Papæ, imo de ipſa potius, ut credi- „ bile eſt, ordinatione divina, pro negotio Albigenſi tunc temporis erant „ Pariſius congregati. Miſſam autem exſequialem celebrârunt ſimul Por- „ tuenſis Epiſcopus, & Remenſis Archiepiſcopus, una voce ad duo altaria „ propinqua: ceteris Epiſcopis cum Clericis & Monachis, quorum aderat „ innumera multitudo, aſſiſtentibus & eis reſpondentibus, ſicut uni. Inter „ quos adfuit & Johannes illuſtris Rex Hieroſolymitanus, qui in Fran- „ ciam venerat, pro negotiis & neceſſitatibus Sanctæ-terræ. Præſentibus „ ad hoc inclitis prædicti Regis filiis, Ludovico primogenito & Philippo.

Exſequiæ Philippi Auguſti.

De hac pompa funebri Brito verba faciens Guillelmum Remenſem cum Galtero Senonenſi ob natales, & auctoritatem, quâ pollebant in aula, conjungit his verbis.

Philippidos lib. 12.

Nec minus Archipater Remorum, cum Senonenſi
Galtero Guillelmus adeſt, qui Regis in aula
Præcipui, clarum genus alto ſanguine ducunt .....
Gratia, tantus honor inſignes reddit, ut alter
Lingonica de ſede, ſit ad Remenſe vocatus,
Ex inſperatò, regimen mereatur, ut idem
Bis ſenis ſibi ſubjectis gaudere cathedris.

Expletis exſequiis Remos ſtatim Guillelmus regreditur, novum Regem exſpectaturus, qui propediem inungi petierat: diſpoſitis igitur omnibus, quæ ad futuram inaugurationem erant neceſſaria, Ludovicus inſigni Procerum ſtipatus comitatu in Urbem ſplendidè receptus, coronatur an. ætatis triceſimo ſexto, cum Blancha Caſtillenſi uxore, VIII. Idus Auguſti die Transfigurationis dominicæ anno 1223. Quàm verò ſplendidè Regem, Regníque Megiſtanes Guillelmus exceperit, certiùs probari non poteſt, quàm ex litteris Ludovici ad Scabinos & cives Remenſes, quibus injunctum eſt ut partem expenſarum perferant, quas alioquin Remenſis Archiepiſcopus, ob tenues reditus, ſolvere non poterat, ſunt autem ejuſmodi.

An. 1223.

Cives Remenſes coguntur reſcripto Regis aliquid conferre pro expenſis inaugurationum.

„ Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex dilectis ſuis Scabinis & civibus „ Remenſibus in banno Archiepiſcopi Remenſis commorantibus ſalutem. „ Cùm dilectus, & fidelis noſter Guillelmus Remenſis Archiepiſcopus „ magnas, & graves in coronamento noſtro fecerit expenſas, nec ſine „ veſtro & aliorum de terra ſua auxilio ſufficiat ad ſolvendum. Mandamus „ vobis quatenus tale auxilium in ſolvenda pecunia illa faciatis eidem, „ quòd non ſolùm ipſe, ſed etiam nos ipſi vos in facto ipſo debeamus „ commendare; ne difficultatem aliquam prætendatis, ſcientes quòd ſi „ Archiepiſcopus etiam vellet vos à miſſione ipſa abſolvi, nequaquam ſuſti-

neremus,

neremus, cùm vobis datum ſit intelligi, quod non id facere debetis. « GUILLEL.
Actum Senonis anno Domini 1223. menſe Auguſti. « DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP. *An.* 1223.

Sunt qui putant chartam hanc primam eſſe, quæ expenſarum coronationis faciat mentionem, fieríque poteſt ut cunctandi, ſeu etiam conquerendi ſumſerint cives Remenſes occaſionem, quòd ſolitò graviores eſſent, excederéntque tributum illud, quod pro ejuſmodi epulo priùs exigebatur. Tilletius, qui de his nonnihil attigit, cenſet cœnam prædictam Regi antiquitus, vel quamcumque aliam procurationem ab Archiepiſcopis exhibitam, poſtmodum vectigali impoſito, ſuper cives in banno Archiepiſcopali commorantes, compenſari conſueviſſe, quod ſollemne tunc erat, & receptum apud dominos temporales, quibus, ob præſtitum Regi in bello obſequium, vaſalli auxilio eſſe debebant. Cùm enim dominium per id temporis domui regiæ ſuſtinendæ deſtinatum eſſet, neceſſe erat, ut emergente bello in exteros, quotquot feudis potiebantur, Regi ſubſidio eſſent, modo ſupra explicato. Imo Rege per provincias equitante, ſumtus procurationis, quæ Regi exhibebatur ab Epiſcopis, Abbatibus, & Abbatiſſis, vaſalli rependebant. Hinc orta (ut quidam ſuſpicantur) obligatio quâ tenentur adhuc cives ad prandium die inaugurationis perſolvendum. Olim Archiepiſcopi præ manu pecuniam dabant, at cùm in erogando paullò liberiores eſſent, civéſque ob id ab eo onere eximi niterentur, per areſta Curiæ Parium (ut vocant) ſuper hac re proviſum eſt, quæ citantur a Tilletio, & aliis. *An.* 1225.

Rex Pariſios reverſus Placitum habuit Epiſcoporum & Procerum Regni, ubi actum de bello Anglis inferendo in Aquitania, quòd Henricus Rex Angliæ Regni beneficiarius unctioni de more non interfuiſſet. Conſcripto igitur milite Aquitaniam invadit Ludovicus, totámque facilè ſubjugâſſet, niſi mox bellum convertiſſet in Albigenſes, hortatu Honorij III. ad quod eò lubentius inclinavit, quod Amalricus Simonis Monfortij filius reſignaverat illi ditiones à Philippo Auguſto ei impertitas in provincijs Narbonenſi, & Aquitanicis cum Comitatu Toloſano. Ut igitur prædictam expeditionem citiùs Rex aggrederetur à Papa ſummopere concupitam, Romanus Sancti-Angeli Cardinalis ac Legatus in Gallia Synodum coegit Biturigis omnium Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Regni anno 1226. quo Rex crucem ſuſcepit de manu Legati, ſtatimque profectus cum eo, & Guillelmo Remenſi, Avenionem, quòd tranſitum negâſſet, poſt moleſtam obſidionem muris exuit, aliáque oppida vi cepit: at graſſante peſte, quæ de reditu cogitare coegerat, die Jovis ante feſtum Omnium-Sanctorum infirmitas mortalis eum invaſit, & die Dominica ſequenti Montiſpeſſulani moritur anno 1226. Martyris titulo decoratus à Gregorio IX. epiſtolâ ad Ludovicum IX. quòd cruce-ſignatus obijſſet bellum inferens hæreticis. *An.* 1226.

Refert Tilletius Epiſcopos Noviomenſem, Belvacenſem, Silvanectenſem, & quoſdam alios Sacramento ſe obſtrinxiſſe, quòd ſi Rex ex hoc morbo mori contingeret, ſe ituros ad filium pro fidelitate præſtanda, daturóſque operam ut quamprimùm coronam Regni ſuſciperet more Majorum. Guillelmus Remenſis Archiepiſcopus eodem ferè tempore ob aëris intemperiem febre correptus, ſtatuerat citiſſimè Remos deferri, at morbo invaleſcente, hominem exuit apud Sanctum-Florum, ex Alberico, indéque delatus ad Claramvallem, ubi tumulatur juxta Godefridum atavum ſuum, & Simonem fratrem, qui ibidem pariter ſepulturam elegerant. Vir inter illuſtres ſpectabilis, cujus prudentia, virtus, morúmque ſuavitas apud Pontificem, Reges, & Proceres ſummo ſemper in pretio fuerunt: unde ob ſtudium in promovenda religione S. R. E. Legati titulo inſigniri meruit, & inter ſacræ militiæ Duces connumerari.

Liberalitatem

GUILLEL. DE IANIVILLA LIV. ARCHIEP. *An.* 1216.

Liberalitatem ejus in Eccleſiam Remenſem pandit Necrologium vetus ſequentibus verbis, quæ epitaphij inſtar erunt, æternúmque apud poſteros monumentum adſtruent.

Octavo Idus Novembris deceſſit bonæ memoriæ
GUILLELMUS de JOINVILLA
Remenſis quondam Archiepiſcopus.

Qui Caſtellaniam de Moſomo melioravit & ibidem Archiepiſcopales reditus amplificavit, dedit etiam nobis duas cappas, & quatuor calices, duas tunicas ſericas, mitram gemmis ornatam, Hoſpitali dedit CC. libras, nobis CCC. & L. pro anniverſario, ſingulis annis diſtribuuntur XV. libræ ex trecenſu Vallis-Rodiginis, &c.

Locus ſepulturæ adhuc viſitur in cœmeterio Claræuallenſi, tumulo lapideo tectus, cui innituntur quatuor columnæ quæ tegumentum ſuſtinent, quo undique operitur, inſculptáque ſunt verba ſequentia lapidi pro epitaphio.

HIC JACET D. GUILLELMUS LINGONENSIS EPISCOPUS, POSTEA REMENSIS ARCHIEPISCOPUS.

Hugo Leodienſis Archiepiſcopatum ſuſcipere recuſat. Ludovicus IX. Remis inungitur. Robertus fit Atrebateſij Comes. Bertrandus impoſtor à Flandris exploditur.

CAPUT XXIX.

SEDES VACAT *An.* 1226.

Ivo Carnot. epiſt. 32.

FAMA exceſſûs Guillelmi Remos perlata, Clerum & populum maximo mœrore complevit ob raram viri indolem, quæ ſibi omnium animos obſequentes, & addictiſſimos fecerat. At cum Eccleſia Dei Paſtore ſuo viduata multis modis in mari naufragoſo periclitetur, orbitáſque hæc eclipſi haud abſimilis ſit, quæ interdum nonnihil infauſti portendit, Capitulum Remenſe meritò hoc pertimeſcens, eo præſertim tempore quo necdum Rex inauguratus, dedit operam ut quamprimùm Remenſi Eccleſiæ provideretur. Electores inter ſe ſciſſi rem in dies protrahunt, donec tandem in unum coacti, eligunt Hugonem de Pierrepont Leodienſem Epiſcopum, filium fratris Roberti de Pierrepont, nepotem verò Clementis Agathæ filiæ Manaſſis Comitis de Regiteſte ex familia Namurcenſi, qui diu, ut putabatur, ad Archiepiſcopatum provehi cupiebat. Hæſit aliquot dies Hugo incertus quid conſilij caperet, ſed ne temerè quidpiam aggrederetur, Abbatem magnæ ſanctitatis conſuluit, rogátque ut negotium obnixius Deo commendet, quò ſibi utilius revelaretur; Deus ei per Abbatem ſuggeſſit ut in prima perſiſteret vocatione, quod & apud ſe firmiter ſtatuit, deputatis Cleri Remenſis nequicquam interpellantibus, ut electioni ob id vel maximè acquieſceret, quòd parentes ejus in diœceſi traxiſſent originem. Igitur Deo ſatisfacere ſatius ducens, quàm propriæ cupiditati, ſe per Hugonem de Vitriaco Acconenſem Epiſcopum de ſuſcipiendo Remenſi Præſulatu excuſavit, inquit Albericus, quem nullus ante ipſum nec modernis, nec antiquis temporibus recuſaſſe legitur.

Hugo Leodienſis in Archiepiſcopũ nominatur, ſed Sedem illam inventus eſt recuſaſſe, quam nullus ante ipſum nec modernis, nec antiquis temporibus recuſavit *Chro. Alberici.*

Matthæus Paris lib. 5.

Inter moras Blancha Regina, voluntatem Regis nuper defuncti exſequi cupiens, quâ ei diſtrictius erat injunctum, ut ſine cunctatione filium inungi

inungi curaret, Remos eum deduxit duodecim annos natum, ubi magnifico apparatu Diadema Regni ſuſcepit per manus non Galtheri Senonenſis Archiepiſcopi (ut oſcitanter Robertus ſcripſit in Gallia Chriſtiana, cui haud dubiè Remenſis Eccleſia obſtitiſſet) ſed Iacobi de Baſochijs Epiſcopi Sueſſionenſis, ac provinciæ Decani, primâ Dominicâ Adventûs 29. Novemb. anno 1226. juxta Nangium Auctorem Synchronum. Ex Gallica Poeſi Philippi de Monhx, apud Andream du Cheſne, habemus Henricum Brennenſem adhuc Theſaurarium Belvacenſem inaugurationi interfuiſſe, ex quo ſequitur necdum Archiepiſcopum electum. SEDES VACAT. *An.* 1226.

Anno ſequenti Ludovicus Rex, cujus poſtea conſecrata eſt memoria, Comitijs Pariſijs habitis, notum fecit Ludovicum patrem ſuum teſtamentali pagina Roberto ſecundo natu filio Atrebateſium, Fanum-Audomari, & Ariam pro ſorte aſſignâſſe, item Hedinum, aliaſque ditiones quaſdam poſt exceſſum matris, ex ijs in unum junctis (de quibus Regi hominium fecit) conflatum Atrebatenſem Comitatum refert Meyerus ad annum 1236. *An.* 1227. *Meyerus ad an.* 1236.

Meminimus ſupra electionis Balduini Comitis Flandrenſis ad Imperium Conſtantinopolitanum, Græci (quibus latinis ſubiici grave ſemper fuit) jugum ipſius detrectantes Andrinopolim clam ſe recipiunt, accitáque in auxilium Valachorum gente, tenere Urbem contra Gallos obſtinatiſſimis perſeverabant animis. Eam Civitatem Balduinus dum obſidet, commiſſo prælio interceptus, nuſquam poſt hac eſt inventus: paucos poſt annos prodiit quidam nebulo peregrino habitu, & promiſſâ barbâ, qui ſe auſus mentiri Balduinum Johannæ Comitiſſæ patrem apud imperitum vulgus, eo quod ſtaturâ corporis, & lineamentis haud admodum malè Balduinum referret. Confluente ad eum tumultuaria manu, Johannam Principem diu exoſam, ſed huic novitati fortiter obſiſtentem fugavit, nihilque propius fuit, quàm ut Querceti eam ceperit, Caſtrilocum fugere coacta, Ludovici Regis imploravit opem. Vocatus nebulo, publica fide ivit Compendium, togâ veſtitus rubrâ, albámque dextrâ gerens virgam: eo loci ab Epiſcopo Silvanectenſi publicè interrogatus, primò, quo loco in verba juraſſet Philippi Regis, à quo, baltheo inſignitus, quo die celebrâſſet ſpouſalia cum Maria Campana. Hærens primùm obmutuit, dein tridui petiit ſpatium, Rex excandeſcens eum infra tertium diem de Regno jubet egredi: ob id pro impoſtore habitus, fide qua venerat, ab Rege dimiſſus, rediit Valentianas, deſertúſque à ſuis clam fugit in Burgundiam, captúſque fatetur ſuam audaciam, ac Bertrandum ſe vocari dixit, cognomento de Rains vel Rais. Traduxit autem eum Johanna per oppida Flandriæ, cauſáque ejus Inſulæ in judicio cognitâ, patibulo ſuſpendit, ita dignas tanta temeritate luit pœnas.

Henricus de Brana LV. Archiepiſcopus viſitat diœceſim & provinciam, honores exiberi ſolitos Metropolitis Remenſibus exigit à Flandrenſi Comite, Concilium apud Sanctum-Quintinum convocat.

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP. *An.* 1227.

CAPUT XXX.

HUGONE in propoſito perſiſtente, Canonici denuo convocati in Capitulum poſt Purificationem, eligunt Henricum Drocenſem, vulgo de Brana, Roberti II. Comitis Drocenſis & Branæ, ſtirpis regiæ

DREUX. Echiqueté d'Or & d'Azur a la bordure de gueules.

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP.

An. 1227.

Cōſecratur 15. April. ex Alberico.

regiæ Principis, & Jolandis de Couciaco filium, quorum genealogiam Andreas du Cheſne & Sammarthani accuratè proſecuti ſunt. Roberto Henrici patri, qui ex alio Roberto Ludovici VII. Regis fratre genus duxit, erant quatuor filij & quinque filiæ; major natu (qui & Robertus vocabatur) Comitatui Drocenſi ſucceſſit; Petrus cognomento Malus-Clericus, fit Comitatûs Britanici heres ex parte uxoris; Henricus Eccleſiæ deſtinatur; quartus, cujus nomen latet, Comitiſſam Matiſconenſem conjugio ſibi copulavit.

Henricus igitur ob inſignem proſapiam, excultámque virtutibus juventam, quibus apud omnes magnam de ſe opinionem concitaverat, mox beneficia eccleſiaſtica conſecutus eſt, Theſaurariâ primùm donatur in Eccleſia Belvacenſi, illuſtrium per id tempus Præſulum nutrice, juxta Chartularium S. Germani à Pratis, tum Archidiaconatu Remenſi, ex Alberico, & chartis Hoſpitalis Remenſis, quibus hoc titulo ſubſcripſit anno 1226. at Epiſcopatum Cathalaunenſem ſibi delatum eodem anno recuſat, quòd ei ſpes eſſet ad Remenſem. Fidei ejus, ac cuſtodiæ, ut & aliorum ex Primoribus Regni, Jolanda Petri Comitis Britanniæ filia commiſſa eſt à Blancha Regina, donec Johannes Regis filius (cui promiſſa erat) quatuordecim eſſet annorum: pollicitus quoque eſt idem Henricus cum Philippo Bononienſi, Roberto Drocenſi, & Matthæo de Montemorenciaco, ſe eam non reddituram, niſi ex parte Britanniæ Comitis ſponſor & obſes daretur, quód Angliæ Regi, vel fillo ejus nuſquam nuptum locaret.

Habet Chartularium Remenſe Henricum electum menſe Februario, ac conſecratum in Octavis Paſchæ ab Epiſcopo Sueſſionenſi anno 1227. Remos ſollemniter ingreſſum, ubi vaſallorum hominia recepit, Danielis ſcilicet de Dampetra pro Ponte-fabricato, Thomæ de Couci pro ...... Henrici Comitis Barrenſis pro terra Sancti-Moreti, necnon Blanchæ Reginæ Comitiſſæ Campaniæ Palatinæ, ac Theobaldi filij ejus pro feodis ab Archiepiſcopatu dependentibus.

Hominium ab his in palatio archiepiſcopali præſtitum ſic ſe habet.

Ego Blancha Comitiſſa Campania palatina, & ego Theobaldus Campania & Bria Comes Palatinus. Notum facimus præſentibus & futuris quòd nos juravimus ſollemniter ſuper Sancta reverendo Patri, & cariſſimo domino, & conſanguineo noſtro Henrico Archiepiſcopo Remenſi. Juravimus etiam, quòd nos juvabimus ipſum Archiepiſcopum contra omnem creaturam qua poſſit vivere & mori, ſalva fidelitate domini Regis, & domina Regina, & aliorum, qui melius ſunt Domini noſtri quam dominus Archiepiſcopus.

An. 1228.

Solitos fuiſſe eccleſiaſticos viros à precibus horarijs & à divino Officio feriari, donec bona direpta reſtituerentur, indigitat Ivo Carnot. epiſt. 121.

Legitur alibi feriâ tertiâ infra Paſcha an 1231. ſed malè.

Vix Henricus poſſeſſionem inierat, cùm diſcordia exarſit inter eum & Capitulum Remenſe pro foriſfactis quibuſdam à civibus banni archiepiſcopalis commiſſis, cúmque diſtuliſſet Archiepiſcopus eos ad jus vocare, Capitulum jubet Officium divinum ceſſare per omnes urbis Eccleſias, donec partium conſenſu compromiſſum in manibus Milonis Belvacenſis Epiſcopi, qui litem diremit arbitrali ſententia, cujus autographum fertur in Archivo Remenſi adſervari. Primis hiſce litibus ſubſequentium ſegete compoſitis, & Henrico Eccleſias Urbis viſitante, Simon Abbas ſancti Nicaſij conceptam diu Eccleſiæ ſuæ reſtaurationem feliciter aggreſſus eſt, quòd vetus, Gervaſij ſtudio & ſumtibus reſtructa, ingentem populorum multitudinem, qui ad tumulum S. Nicaſij diebus feſtis convolabant, capere non poſſet; novæ fabricæ Henricus Archiepiſcopus rogatus ab Abbate, primarium lapidem poſuit feriâ ſecundâ poſt Paſcha, an. 1229. ut alibi diximus.

Canonici S. Timothei Remenſis, nacti pariter occaſionem viſitationis archiepiſcopalis, rogant prædictum Henricum ut reliquias patroni tutelaris, ac ſociorum in novam capſam transferret, quod ipſe præſtitit 15. Maij eodem anno: indulſit quoque quadraginta dies Indulgentiarum ijs omnibus, qui die anniverſaria prædictæ tranſlationis ad Eccleſiam ſancti Timothei

preces

preces Deo fuſuri acceſſiſſent, juxta bullam, cui affixum ſigillum ex cera habens figuram Archiepiſcopi, dextrâ baculum paſtoralem, ſiniſtrâ verò lilium ſuſtinentis, quò ſe regali ſtemmate ortum indigitet, & quæ ſic incipit.

Henric. de Brana LV. Archiep. *An.* 1229.

HEnricus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, univerſis præſentes literas inſpecturis in Domino ſalutem· Cùm nos, prout paſtorale decet officium, in craſtino Nativitatis dominicæ, beatorum Martyrum Timothei & Apollinaris & aliorum plurimorum Sanctorum corpora tranſtulerimus ſollemniter in Eccleſia præfati glorioſi Martyris, & eamdem tranſlationem, exigentibus aliorum Sanctorum ſollemnitatibus proximis, in craſtino B. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi ſingulis annis in perpetuum ſtatuerimus, celebrandam: nos de omnipotentis Dei miſericordia, & B. Virginis & aliorum Sanctorum meritis confidentes, omnibus illis, qui ad eamdem Eccleſiam in die tranſlationis memoratæ, cauſâ peregrinationis cum devotione, ac piis eleemoſynarum muneribus acceſſerint, quadraginta dies de injunctis ſibi pœnitentiis, divina diſpenſatione miſericorditer relaxamus. Indulgentia hæc in perpetuum duratura. Datum 29 menſis Martij an. 1229.

Luſtrata diœceſi Henricus inviſit urbes, & oppida ſuæ provinciæ, recepturus jura, quæ ſibi, tamquam Metropolitano debebantur. Tornaci Johannem II. Leodienſi Eccleſiæ ſuffectum (poſt obitum Hugonis de quo ſupra) à Vvaltero Tornacenſi ad ſacrum Preſbyteratûs ordinem promotum Sabbaro quo cantatur, *Sitientes.* die ſequenti conſecravit Epiſcopum, à quo hominium requiſivit pro Bullionenſi Caſtellania. Inde Inſulam pergens à Clericis jus procurationis & giſti exigit; ipſis ſeſe ad illud teneri negantibus abſque charta immunitatis, viâ juris in eos agit, obligátque ut & burgenſes, ad ſatisfactionem.

Anno ſequenti cùm Ferrandus Flandriæ & Hannoniæ Comes quoddam vectigal, ſeu ſervitutem, quod Optimum caput nominatur, tam Clericis quàm laïcis impoſuiſſet, obſtitit Henricus Remorum Antiſtes, dictitans id ipſo inconſulto imponi non poſſe, coactúſque eſt Princeps ſe judicio compromiſſarij ſubmittere, ut ex authentico clariùs conſtabit. *An.* 1230.

NOs Flandrenſis & Hannonienſis Comes. Notum facimus omnibus præſentem paginam inſpecturis, quòd cùm diſcordia eſſet inter venerabilem Patrem Archiepiſcopum Remenſem ex una parte, & nos ex altera, ſuper aſſiſia quadam facta apud Duacum, quæ vocatur Malatota, tamdem ab ipſo venerabili Patre, & à nobis compromiſſum eſt ſuper hoc in Magiſtrum Petrum de Collemedio Præpoſitum ſancti Audomari, ſuper pœna mille librarum Pariſienſium ſub tali forma, quòd nos rogabit idem Magiſter Petrus, ut aſſiſiam ipſam revocemus quantùm ad Clericos, & perſonas eccleſiaſticas; & quantùm ad laïcos apud Duacum, & nos rogatui Magiſtri Petri debemus obtemperare in hac parte. In aliis verò villis noſtris hoc eidem faciemus ad rogatum ipſius Magiſtri Petri, ſi poſſumus per preces ſine aliqua violentia, & ſi per preces non poſſumus hoc facere, ut dictum eſt, ſæpedictus Magiſter protelabit aſſiſiam ipſam uſque ad feſtum B. Johannis Baptiſtæ, ita tamen quòd poſtea caſſetur quantum ad omnes.

Vulgo Maltote *id eſt* Mala tollitio.

Hæc concinit Meyerus ad an 1232. Ferdinandus & Iohanna Comites remiſerunt habitatoribus agri Brugenſis quoddam vectigal, quod Optimum caput nominabant.

Exſtat etiam alia charta, qua idem Comes agnoſcit Archiepiſcopo Remenſi, ſtatim poſt ſuam conſecrationem Inſulas ingredienti, honorem exhibendum eſſe vel per ſe, vel per aliam delegatam perſonam, revocandos quoque bannitos in gratiam jucundiſſimi ſui adventûs, modò banniti non ſint ob enorme crimen quod inducat decapitationem.

NOs Flandriæ & Hannoniæ Comes. Notum facimus omnibus, &c. de bannitis ſiquidem Inſulæ ita factum eſt, & ordinatum inter nos, quòd cùm primò venerit prædictus Venerabilis Pater apud Inſulam, dum tamen

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP. *An.* 1230.

Utrum ſit eadem charta vel ei ſimilis quam ſupra retulit anno 1220. non ſatis conſtat.

„ adventum ſuum nobis ſignificaverit competenter, nos vel aliquis ex parte „ noſtra eidem occurret, & bannitos ejuſdem villæ qui non ſunt banniti pro „ meurtro, raptu, vel homicidio, furto, treuga infracta, vel pro alio enormi „ delicto, propter quod lex villæ Inſulenſis inducat decapitationem, vel „ etiam membri mutilationem, in eamdem villam propter amorem venerabilis Patris memorati reponemus, nonobſtante proteſtatione ipſius, ſi quam „ fecerit ſuper iſta re pro jure ſuo conſervando; hoc ſiquidem nihilominus „ faciemus, ſalvo jure utriuſque partis. Datum apud Cortracum in craſtino „ octavarum B. Dionyſij anno Domini 1230.

Claruit per id tempus vir quidam doctrina, & dexteritate inſignis in Eccleſia Laudunenſi Jacobus Pantaleon, ſeu de Curtopalatio, aliàs de Trecis, quòd ex urbe Trecenſi in Campania natus eſſet, quique ad ſummum Pontificatum aſſumptus, Urbanus ejus nominis quartus dictus eſt. Hic cùm ſutoris eſſet filius, adhuc puer choro Laudunenſis Eccleſiæ mancipatus ut horarias preces perſolveret, poſtmodum labore improbo ad eccleſiaſticas dignitates gradatim pervenit. Refert Vaſſeburgus cuidam vilem proſapiam poſt adeptum Virdunenſem Epiſcopatum exprobranti ſapienter reſpondiſſe; nobilitatem naſci ex virtute, ſe verò quod natalibus ſuis deeſſet, ſtudio comparâſſe. Anſelmus Laudunenſis Epiſcopus, ex indole futuræ magnitudinis indicia præſagiens, Canonicatum ipſi adhuc juveni contulit eo tempore, quo Laudunenſe Capitulum viris ut ſanguine, ſic eruditione, & moribus ſpectatiſſimis abundabat. Veri igitur Canonici per aliquot annos perfunctus munere, licentiam obtinet eundi Pariſios pro curſu ſtudiorum incohando, cui ſic feliciter incubuit, ut in Jure canonico & Theologia lauream brevì retulerit, in his enim præſertim Jacobum excelluiſſe tradunt MSS. codices. Laudunum reverſus cathedralis Eccleſiæ obſequio, cujus lac ab infantia ſuxerat, totum ſe contulit; cúmque in tractandis negotiis ſollers ingenio eſſet, & acutus, Chartularium in meliorem ordinem à ſe digeſtum notis marginalibus propria manu illuſtravit, quæ viſuntur adhuc. Exſtat bulla Gregorij IX. ad eum, ut & ad alios directa pro componenda lite inter Laudunenſe Capitulum & Ingelramnum de Couciaco cujus hîc initium.

Prologus ſic incipit Viris venerabilibus & dominis venerandis Capitulo Laudunenſi Iacobus de Trecis Cunctis Fratribus ſuis minor, gratiam in præſenti & gloriam in futuro.

Gregorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Epiſcopo Silvanectenſi, & dilectis Filijs Abbati Compendienſi, Archidiacono de Latiniaco Pariſienſi, Iacobo de Trecis Eccleſiæ Laudunenſis Canonico &c. In margine hæc habentur. *Nota de iſto Iacobo ipſe eſt enim qui librum iſtum compilavit, ut in prologo legitur, qui pro defenſione privilegiorum Eccleſiæ Laudunenſis ad Romanam Curiam perſonaliter laboravit contra dictum Ingelramnum, ut hic apparet, qui pro tanto labore centum libras Pariſienſes, quas ei voluit dare Capitulum, recuſavit, nec aliud ſalarium voluit, niſi ſolùm ut ejus anniverſarium fieret in Eccleſia Laudun. cui Capitulum hoc conceſſit.* Et paullo poſt: *Hic Capellaniam in æde ſua Clauſtrali exſtruxit & fundavit, cujus conferendæ jus ad Decanum, ſive ad eum qui divina Officia celebrat, Hebdomadarium vulgo vocitatum, attinet; factúſque exſecutor teſtamenti venerabilis Stephani Laudunenſis Decani, duo thuribula fabricari curavit ad ſanctiſſimum Sacramentum thurificandum Sanxit quoque ut tredecim cerei feſtis ſollemnioribus accenderentur in Eccleſia ex bonis Itherij Theſaurarij, cujus pariter exſecutor fuit, procuravit etiam fieri capſam argenteam pro ſacris pignoribus recondendis, in cujus faſtigio verſus ſequentes exarati produnt annum & nomen opificis.*

M, bis C, quater V, ſeptem currentibus annis,
Sub Iacobi, Simoniſque manu nitet arte Iohannis
Hoc opus.

Ex

HENRIC. DE RANA LV. ARCHIEP. *An.* 1231.

Ex prædictis teſtamentis, aliiſque piis operibus, quæ defunctorum voluntati ſatisfaciens Jacobus fideliter explevit, patet Canonicos Laudunenſes eum ob integritatem magni feciſſe. Fert quædam concluſio eo conſulente feſtum Ss. Sacramenti inſtitutum cum ſelectiſſimis his ritibus, ac ceremoniis, quæ vigent adhuc, Canonicóſque decorandis altaribus ſtuduiſſe. Anſelmo Epiſcopo vivis exempto anno 1228. Garnerus, qui ei ſuffectus eſt, Archidiaconatum, quo potiebatur, eidem Jacobo contulit, eóque nomine Concilio Lugdunenſi ſub Innocentio IV. interfuit, ubi de rebus in eo tractatis aptè; & ſubtiliter diſſerens ſic ſe mirabilem exhibuit; ut ſummus Pontifex cœtu dimiſſo ſecum Romam deducere decreverit, cujus operâ poſtmodum uſus eſt in rebus magni momenti, & quæ ſtatum Eccleſiæ ſpectabant. S. R. E. Legatum creavit pro ea expeditione adverſùs infideles; quam ſanctus Ludovicus ex voto ſuſcepit anno 1248. at peſte exercitum Francorum invadente, & ferè omnibus ad internecionem cæſis; captus ipſe eſt cum S. Ludovico, & in vincula conjectus, ſoluto pretio pro redemptione in Italiam rediit, donarúſque eſt Virdunenſi Epiſcopatu anno 1253. Patriarchatu item Hieroſolymitano anno 1254. vel 1256. ex Vaſſeb. Tum Peruſij exſiſtens cùm Alexander IV. obiit, diſſentientibus inter ſe Cardinalibus pro ſufficiendo ſucceſſore, præter ſpem eligitur 29. Auguſti anno 1261. quamvis ex Cardinalium Collegio non eſſet, dictúſque eſt Urbanus & hujus nominis IV. Quibus autem privilegiis Laudunenſe Capitulum, cujus alumnus fuerat, nobilitaverit, dicemus poſtea.

Feſtum Ss. Sacram. Lauduni inſtituitur.

Henricus ſolium Remenſis provinciæ adeptus eo tempore, quo fermè apud laïcos eccleſiaſticæ dignitates; & privilegia nullius erant pretij, ſe velut murum æneum pro domo Dei propoſuit: cúmque inſignis metropolitanæ caput eſſet, ac natalium ſplendore illuſtris, nihil ſatius eſſe duxit ad infringendam borum audaciam Concilio provinciali, quo veteres ſæpius uſos fuiſſe produnt hiſtoriæ in ſimili caſu. Primum quod occurrit ipſius auctoritate coactum, eſt Sanquintinianum in Viromandia menſe Auguſto anno 1231. Suffraganeorum frequentiâ celebre, quamvis horum nomina in ſcedulis deſiderentur. Orſus præfationem ab his Scripturæ verbis Archiepiſcopus, ***Frater Fratrem adjuvans ambo in benedictione erunt.*** Oſtendit quanta animi contentione enitendum ſit ad jura eccleſiaſtica in integrum reſtituenda. Acta prædicti Concilij periêre, fuitque, ut opinor, alterius præludium quod Lauduni anno ſequenti convocavit.

Conciliū ſanquintinianū & Laudun.

Prov. 18 C. 19.

Interim Rege Belvacum profecto, ut pœnas ſumeret de ſeditioſis quibuſdam, qui emergente tumultu civem Crellienſem ex invidia peremerant, quòd à Rege Major Urbi conſtitutus eſſet, cum viginti Juratis qui ei auxilio eſſe debebant. Milo de Nantolio Belvacenſis Epiſcopus ſupplex ab eo petiit, ut pœna ab Officiariis ſuis exigeretur, quò jus epiſcopale illæſum & illibatum permaneret: Rex ſuprema utens poteſtate precibus flecti nequit, imo cùm Belvaci per quinque dies moram feciſſet; viginti libras Pariſienſes pro giſto poſtulavit ab Epiſcopo, & eo cunctante ſupellex Epiſcopatûs ſubhaſtata eſt. Milo ſe in his injuſtè oppreſſum exiſtimans, pergit Laudunum, ubi Remenſis provinciæ Epiſcopi convenerant, ac de prædictis vexationibus, aliiſque ſibi illatis, apud Patres conqueritur: hi Laudunenſem, Cameracenſem, & Atrebatenſem Epiſcopos ad Regem mittunt pro damnorum reparatione, ut ex ſupplici libello monitionem continente amplius conſtabit.

GArnerus Dei gratiâ Laudunenſis, B. Cameracenſis, A. Atrebatenſis Epiſcopi univerſis præſentes litteras inſpecturis: ſalutem in Domino. A venerabili Patre Henrico Dei gratiâ Remenſi Archie-

HENRIC. „piſcopo, totóque Concilio apud Laudunum congregato ad dominum
DE „Regem miſſi, ut ipſum pro domino Epiſcopo Belvacenſi, ejúſque Ec-
BRANA „cleſiâ, ipſius auctoritate Concilij ſuper certis articulis moneremus eum
LV. „coram probis viris, hunc monuimus ſub hac forma. Vobis domine
ARCHIEP. „Rex ſupplicamus, requirimus, & totius Concilij auctoritate mone-
An. 1232. „mus, quatenus cùm dominum Blevacenſem diſſaiſiveritis in pluribus „de Juſtitia Belvacenſi quam habet in ſingulos, & communes, & quâ „uſus eſt in ſingulos & Communiam communiter & apertè, ipſum in „Juſtitiam reſtituatis eamdem. Item cùm res damnatorum, & eorum „qui deficiunt de veniendo ad jus coram eo ſint Epiſcopi memorati: „monemus vos auctoritate prædicta, ut damna quæ habuit in deſtruc-„tione domorum, & caſtellorum quæ erant in domibus, eidem reſti-„tui faciatis, bannitos etiam quos exbanniviſtis, auctoritate noſtra revo-„cetis, & revocari faciatis. Monemus etiam eadem auctoritate, ut homines „Belvacenſes, quos capi feciſtis, ſibi reſtituatis, & ut Regalia quæ tenetis, „& quibus ipſum diſſaiviſitis, reſtituatis eidem. In quarum monitionum „teſtimonium præſentem paginam ſigillis noſtris fecimus communiri. „Datum Poiſſiaci anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſecun-„do, Dominica in Paſſione.

Quid præterea in hoc Concilio actum fuit MSS non indicant. Fertur prohibitum Monachis vagari ſine habitu, & cum armis vetitis hoc Canone.

„ Quia intelleximus quòd quidam Monachi, Religionis & honeſtatis & „regulari habitu derelicto, armati & in habitu ſæculari impudenter ince-„dunt per mundum inſolenter & temerè; taliter vagantes ſtatuimus ut „quoſcumque Epiſcopus Monachos, vel alios Religioſos in habitu præ-„dicto arma prohibita portantes abſque ſui diœceſani aut Abbatis, ſeu Su-„perioris .... (ſi Abbatem non habeant) ant in ſua diœceſi inve-„niantur, prædictos capi, detineri & arreſtari, & ad diœceſanum, Abbatem „ſuum, aut Priorem perduci abſque difficultate faciat, quando ſuper „hoc modo fuerit requiſitus.

Epiſcopi Provinciæ Remenſis apud Sanctum-Quintinum convenientes
An. 1233. anno ſequenti decernunt vel perſonaliter Romam eundum aſſenſu Archiepiſcopi, vel mittendum aliquem, niſi ipſemet ire voluerit, expenſis provinciæ pro communibus privilegijs, & libertatibus generosè tuendis. Concluſioni huic die Sabbati ante Nativitatem B. Mariæ anno 1233. editæ ſubſcripſit Epiſcopus Sueſſionenſis nomine omnium his verbis.

„ Jacobus Dei gratiâ Sueſſionenſis Epiſcopus, ceteríque Remenſis Ec-„cleſiæ Suffraganei in Concilio apud Sanctum-Quintinum congregato, „omnibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Noveritis quòd dominus „Archiepiſcopus Remenſis ad preces noſtras tenetur mittere nuntios ſol-„lemnes ad Curiam Romanam, pro noſtrarum Eccleſiarum libertatibus „conſervandis: nos autem ſolvemus expenſas, & ſumtus eorumdem nun-„tiorum, ſecundùm quod ab ipſo bona fide fuerit ordinatum, & ut ad „ſolvendam ſummam nobis impoſitam nos poſſit compellere, eidem con-„ceſſimus poteſtatem. Actum anno Domini 1233.

Sabbato poſt Nativitatem eodem anno ad illud iter ſeſe obſtringunt Epiſcopi alia concluſione, quæ ſic incipit.

An. 1233. „ Henricus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, ceteríque Suffraganei „Remenſis provinciæ in Concilio apud Sanctum-Quintinum congregati, „omnibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Noveritis nos adinvicem „obligâſſe pro honore Dei, & Eccleſiarum libertatibus conſervandis ad „hoc, quod nos ibimus omnes Romam proprijs perſonis, ſi domino Ar-„chiepiſcopo videbitur expedire, vel illi quos eliget ſecum ibunt, nec

poterunt

poterunt refutare. Nos autem, vel illi Epiſcopi qui erunt ad Curiam Romanam expenſas faciemus de communi omnium Epiſcoporum, ſecundùm quod à nobis fuerit ordinatum.

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP. An. 1233.

Rege ab Epiſcopis monito ex parte Concilij ſatisfactionem nullam exhibente (ut revera non debebat) tota provincia interdicto ſupponitur, injunctúmque Capitulis cathedralibus, ut illud ſollicitè obſervent, quod & fecerunt, excepto Laudunenſi, quamvis de eo obſervando Henricus reſcripſerit menſe Novembri eodem anno: unde Rex ob id gratias rependit Canonicis ſequenti epiſtolâ, quâ etiam indicat ſe Romam miſiſſe, ut præveniat ſcandalum quod inde poſſet oriri.

Sancti Ludovici Regis ad Decanum & Capitulum Laudunenſis Eccleſiæ epiſtola.

LUdovicus Dei gratiâ Francorum Rex, dilectis ſuis Decano, & Capitulo Laudunenſi ſalutem, & dilectionem. Quòd Epiſcopus Belvacenſis in Baronia, & in feodum homagij ligij de nobis teneat quod habet apud Belvacenſes, & quòd Par ſit ex eo Franciæ, vos credimus non latere, vel pauciſſimos ignorare; circa factum illud ſiquidem Belvacenſe, ubi diabolica rabies in ſtragem hominum ita horribiliter ebullivit, & horribilius & in damnum villæ, & perſonarum deteſtabilius, ac ineſtimabilè ebulliſſet, niſi providente Domino regale appoſuiſſemus remedium, qualiter ſit proceſſum. & quomodo de facto illo, de quo ſi ipſe Epiſcopus inculpatus eſt, Deus novit, erga ipſum nos habuerimus, & qualiter in principio, & poſtea frequentiſſimè in Curia noſtra jus obtulerimus eidem, prout debuiſſemus, & per quos debuiſſemus, ſine omni ſubterfugio faciendum, vellemus vos univerſos & ſingulos ſeriatim per ſingula totum ſcire. Unde quàm plurimum admiramur quod Suffraganei Remenſis provinciæ, nobis à nullo jure deficientibus, tantæ contra nos malitiæ acquieverint aliquorum, quòd in noſtrum, & Regni præjudicium, interdicti ſui præcipitantes ſententiam, ita contra nos, & jus noſtrum perperam proceſſerunt. Et utinam quanto zelo, quanta affectione moveantur eorum aliqui in hoc facto, bene attenderitis ſinguli atque omnes. In quo tamen vos, qui ſaniore ducti eſtis conſilio, jura noſtra opprimere non duxiſtis, ſed juri regio favorabiles, & eorum injuriis contrarios vos geſſiſtis, ex quo vobis & Eccleſijs veſtris regalem gratiam meritò obtinuiſſe debetis. Rogamus igitur univerſitatem veſtram, & in amore quo nobis, & Regno tenemini exhortamur, ut viam iſtam conſervandi jura regia, quâ incedere cœpiſtis, conſtanter atque viriliter teneatis, juris noſtri obſervationi totaliter, & tantâ ſollicitudine inſiſtentes, quod in hoc & in alijs vos & veſtra diligere, & jura veſtra ſervare integra meritò debeamus: ſcientes quòd nos pro facto iſto paramus nuntios providos & diſcretos incunctanter per hoc ad Romanam Curiam deſtinandos, ne procedat in tantum Regni noſtri detrimentum iſta malitia, prout aliqui contra nos conceperunt. Actum apud Compendium anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo tertio, menſe Decembri.

An. 1233.

Grates refert Ludovic⁹ Rex Capit. Laud. quòd non adhæſerit ſententiæ interdicti, quã Archiep. Remenſis & ejus Suffrag. tulerunt in Remẽſem provinciam contra ipſum.

Cathedralium Eccleſiarum Canonici opportunum reputantes ſibi adeſſe tempus jus ſuum tuendi adversùs Epiſcopos, ſtrenuè denuntiant abſentibus ſuis deputatis in Concilio provinciali nihil poſſe concludi. Unde ſynodalia hæc decreta ob id irrita fuiſſe putat nuperus quidam Scriptor, quod mirum eſſe poſſet ijs, qui veterum Conciliorum acta pervolvunt, ſi aliunde non conſtaret prædictos Conventus, Capitulorum provincialium potius nomen mereri, quàm Conciliorum: actum enim in ijs potiſſimum

HENRIC. DE BRANA L V. ARCHIEP. *An.* 1233.

tiſſimùm de ceſſatione ab Officio divino ob rem purè temporalem; quod ſi revera Synodi fuerunt, ut acta indicant, cùm viri Eccleſiaſtici à divino Sacrificio feriari tenerentur, videtur id ſanciri non poſſe ipſis non auditis, ad quos ſpectaret, juxta reſcriptum Innocentij IV. *Capitula Cathedralium Eccleſiarum ſunt vocanda ad Concilium provinciale, cùm de eorum factis agitur.*

Cathedraliũ Eccleſiarũ deputati vocandi ſunt ad Conciliũ provinciale, cùm de horum factis agitur.

An igitur Laudunenſis Capituli exemplo, alia quoque Capitula in obſervando interdicto negotium Epiſcopis faceſſerint, ob immunitatem ab eorum juriſdictione, ut prædictus Auctor innuere videtur, incertum mihi eſt: conſtat tamen interdicto generali ſuperſedendum Metropolitam ſanxiſſe die Dominica qua cantatur, *Circumdederunt*: eodem anno, diſcordiámque hanc amicè compoſitam, cùm de ea amplius poſteriores Synodi non meminerint. Ceterùm Regem ob impenſum ſibi obſequium à Laudunenſi Capitulo, ei deinceps ac toti urbi beneficum fuiſſe reperio; nuptiarum regalium ſollemnitatem è contra, non Remis, ſed Senonis celebratam à Galtero, qui & Reginam inunxit & coronavit.

Menſe Octobri eodem anno, auctoritate Remenſis Archiepiſcopi tranſlatum eſt corpus beati Theoderici per manus Epiſcopi Sueſſionenſis, præſentibus alijs quinque Epiſcopis, ut ſupra vidimus in hiſtoria hujus Monaſterij ſub Gerardo Abbate.

Urbici magiſtratus ex diſcordia inter Regem & Epiſcopos augendæ auctoritatis anſam arripiunt. Gregorij reſcriptum ad Remenſes. Concilia apud Sanctum-Quintinum, Silvanectum &c.

CAPUT XXXI.

CRESCENTE inter Regem, & Epiſcopos provinciæ Remenſis diſcordia, ob iteratas monitiones ex parte Concilij Laudunenſis, magiſtratus populares nacti occaſionem penitus excutiendi jugum eccleſiaſticæ juriſdictionis, in tantam per aliquot urbes Belgij prorupêre audaciam, ut nullum lapidem non moverint, quò rem diu concupitam ad exitum perducerent. Remenſes haud ſegniter, vel pacatiores in hoc turbido provinciæ ſtatu ſe habuerunt, & ut novarum rerum cupidi, verſutè ſtabant à partibus Regis: ſic Thomam de Bello-meto principis Eccleſiæ Præpoſitum turbas cientem ſpecie tuendæ libertatis Clericorum, ab Urbe expellunt.

Addunt veteres ſchedæ gravem per id quoque tempus ſimultatem exarſiſſe Scabinos Remenſes inter, & Capitulum, quòd Scabini cenſus oppignerâſſent à civibus accipiendos, inconſulto Archiepiſcopo, qui decimam partem ſibi vendicabat (ut & alij domini temporales) cujuſque aſſiſiæ quæ fieri ſoleret in banno ſuo.

Ob id enim non tantùm Archiepiſcopus conquerebatur, & intercedebat inhibitione per Urbis Parochias ex ſuggeſtu publicata; ſed & Capitulum, Archiepiſcopo veluti ſuppetias ferens, divulgabat cives Remenſes jus Communitatis non habere, forſan quòd charta Vvillelmi hujus non meminerit. Jurgiis invaleſcentibus, Capitulum obtenta à ſancta Sede apoſtolica commiſſione, quæ Scabinorum judicia reſcinderet, diem illis denuntiat,

hoc

hoc rumore per Urbem ſparſo, cives in furorem verſi domos Canonicorum diruere, eoſdem injuriis laceſſere, omnes extra Urbem pellere, quorum altera pars Pontem-fabricatum, altera & potior Culmiſiacum conceſſit, concluditque nuſquam in Urbem redeundum, donec de injuriis cumulatè ſibi ſatisfiat. His non contenti cives, ira enim ultra quàm dici poteſt efferbuerat, quòd Clerici Judices naturales Communiâ antiquiores abolere ſtuderent, Archiepiſcopum pariter expellunt, reditus temporales invadunt, caſtrum portæ Martis expugnant, quoſdam è domeſticis interimunt, pro quibus anathemate feriuntur ab Archiepiſcopo. Præſtat hîc inſerere reſcriptum Pontificis ad Archidiaconum Barrenſem alicubi Pariſienſem, & Ferricum Lingonenſem Canonicum, quo damna ab iratis civibus illata ſingulatim deſcribuntur. Pootfevergé. Cormicy.

Gregorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Decano Archidiacono Barrenſi, & Magiſtro Ferrico Canonico Lingonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Non minus pro illorum peccato qui faciunt, quàm pro eorum qui ſuſtinent detrimenta dolemus, & graviter conturbamur, quòd ſicut ad nos gravis, & ſtupenda querela pervenit. Cùm venerabilis Frater noſter Remenſis Archiepiſcopus ſit dominus temporalis, & ipſius cives, ejus fideles & Filij eſſe debeant ſpirituales, ipſi, quod non abſque amaritudine cordis referimus, degenerantes, ex filiis, calcatâ divinâ reverentiâ, ut hoſtes non erubuerunt inſurgere in parentes, in Patrem exitium, & in matrem excidium, ac detrimentum ſalutis propriæ nequiter operati, conculcando damnabiliter Remenſem Eccleſiam Matrem ſuam, & ejecto Patre, ipſius hereditatem ſibi velut propriam vendicando, in quo excedunt tyrannidem viperarum, quæ alterius tantum dicuntur perniciem operari, in alterum nihil penitus machinantes. Iidem enim contra dictum Archiepiſcopum calcaneum erigentes, ab Eccleſiis civitatis ipſius....... auſu ſacrilego violatis, quibuſdam machinis, quæ petrariæ & manguenelli dicuntur, violenter extractis, cum eis quamdam domum ſuam, quæ dicitur porta Martis, armata manu hoſtiliter impugnando, in familiam ejus exſiſtentem ibidem immiſſis ſagittis, & quibuſdam ex eis lethaliter vulneratis, Mareſchallum ipſius auſu diabolico ipſi occiderunt. Et ut domum eamdem fortiùs impugnarent, non ſolùm muros exſtruxerunt in via publica contra eam, ſed etiam domum Fratrum Minorum, quam iidem Fratres habebant ibidem, per violentiam occupantes, in ea propugnacula exſtruxerunt.

Præterea dicti cives, & quidam alij ſub banno beati Remigij conſtituti, præter aſſenſum ejus, adversùs præfatum Archiepiſcopum Civitatem munientes eamdem, ac ſupra foſſata ipſius muros in ejus circuitu extollentes, aſſumpſerunt pro munitione ſuarum materiarum, publicarum pavimenta viarum, tumbas cœmeteriorum, & lapides ad fabricam majoris Eccleſiæ deputatos, ac deſtructis quibuſdam domibus ipſius Archiepiſcopi, quæ halæ, juxta vocabulum terræ dicuntur. Alia ſibi, & eidem Eccleſiæ tot damna & tam graves injurias intulerunt, quæ non ſolùm longum, ſed etiam tædioſum eſt ea per ſingula referre: quare idem Archiepiſcopus attendens quòd hujuſmodi exceſſus, tam notabiles & enormes, adeo erant notorij, quòd nulla poterant tergiverſatione celari; tam in cives eoſdem, quàm in hoc participantes eiſdem, excommunicationis ſententiam promulgavit. Sed ipſi malleum velut ſtipulam reputantes, nec ad pœnitentiam curant cum humilitate redire, nec agunt pœnitentiam de commiſſis: quin potiùs majoris exinde audaciam præſumptionis aſſumunt, unde memoratus Archiepiſcopus nobis humiliter ſupplicavit, ut in tot anguſtiis & anxietatibus, paterno ſibi compatientes affectu, ſalubre conſilium, & congruum remedium

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP. *An.* 1235.

„ dium apponere dignaremur. Ne igitur, ſi diutius omnem prædictorum „ malitiam non tam in confuſionem ipſorum, quàm Gallicanam, imo uni- „ verſalis Eccleſiæ detrimenta duxerimus ſuſtinendam, tantæ perverſitatis „ exemplum ad alios prorogetur. Nolentes eos tantorum exceſſuum impuni- „ tate gaudere, imo illos tali caſtigatione compeſcere, diſcretioni veſtræ per „ apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus præmiſſam excommu- „ nicationis ſententiam rationabiliter promulgatam ſingulis diebus Domini- „ cis & feſtivis, pulſatis campanis, & candelis accenſis ſollemniter publicetis, „ & faciatis per Remenſem & vicinas diœceſes, ac alia loca, ubi expedire „ videritis publicari. Quod ſi nec ſic ad mandatum ipſius Archiepiſcopi cu- „ raverint prona mente redire, faciatis reditus ac debita, & alia bona ipſo- „ rum in nundinis, & ubicumque reperta fuerint, quamdiu in excommuni- „ catione perſtiterint, detineri, juramento ſe de interpoſitione fidei, ſi qua „ fortè debitores pro debitis ſolvendis tenentur aliquatenus non obſtante, „ invocantes ad eorum pertinaciam reprimendam (ſi opus fuerit) auxilium „ brachij ſæcularis, contradictores, ſi qui fuerint, vel rebelles per cenſuram „ eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Quòd ſi non omnes „ iis exſequendis potueritis intereſſe, duo veſtrum nihilominus exſequantur „ Datum V. Idus Octobris, Pontificatûs noſtri anno nono.

Quid deputati à ſummo Pontifice ſuper hac re decreverint, haud ſatis compertum. Acta Concilij apud Sanctum-Quintinum convocati eodem anno probant ſeriò ventilatam inter Epiſcopos, dictúmque libertatem eccleſiaſticam in multis violatam à civibus, Regémque teneri ſubſidio eſſe Remenſi Archiepiſcopo, quò via juris ad ſatisfaciendum conſtringantur.

Decretum Concilij provincialis apud Sanctum-Quintinum pro multiplici læſione Remenſis Eccleſiæ.

„ ANno Domini milleſimo ducenteſimo quinto, in craſtino beatæ Ma- „ riæ Magdalenæ, continuatio à die præcedente, ad quam fuerat Con- „ cilium convocatum apud Sanctum-Quintinum, præſentibus domino Re- „ menſi, Sueſſionenſi, Laudunenſi, Cathalaunenſi, Noviomenſi, Silvanec- „ tenſi, & Morinenſi Epiſcopis, præſentibus etiam procuratoribus Ambia- „ nenſis, Atrebatenſis, Tornacenſis, & Cameracenſis Epiſcoporum, miſſis „ ad conſentiendum iis, quæ in dicto Concilio contingeret ordinari, præ- „ ſentibus etiam procuratoribus omnium Capitulorum cathedralium Remen- „ ſis provinciæ. Conſenſit totum Concilium quòd in his lædebantur Eccle- „ ſiæ, & eccleſiaſticæ libertates provinciæ Remenſis.

„ 1. Videlicet in bannitione Thomæ de Bello-meſo Canonico Remenſi.

„ 2. In ſaiſitione bonorum Capituli Sueſſionenſis facta per dominum „ Regem.

„ 3. Et in eo quòd denegavit Regalia Electæ B. Mariæ Sueſſionenſis „ confirmatæ ab Epiſcopo Sueſſionenſi.

„ 4. Et in eo quòd inhibuit Epiſcopo Sueſſionenſi, ne eam benediceret, „ niſi prius receptis ab ipſo Regalibus.

„ 5. Et de inhibitione facta Capitulo, ne eam reciperet benedicendam in „ Eccleſia ſua.

„ 6. Et in eo quòd reliquias, & alia ſacra ejuſdem Monaſterij per Balli- „ vium ſuum laïcum fecit aſportari.

„ 7. Item in hoc quòd vult quòd in Curia ſæculari cum excommunicatis „ agentibus litigetur.

„ 8. Item in eo quòd vult quòd perſonæ Eccleſiaſticæ probent per duel- lum

lum in Curia ſæculari homines de corpore ſuo eſſe. “ Henric.
9. Item conſenſit Concilium de negotio Remenſis Eccleſiæ, quòd do- “ de
minus Rex debet credere domino Remenſi ſuper ſententijs latis in ci- “ Brana
ves Remenſes auctoritate apoſtolica, nec de ijs, pro quibus excommuni- “ lv.
catos eos dicit, Rex debet facere aliquam inquiſitionem. “ archiep.
10 Item in hoc conſenſit Concilium, quòd ſi dominus Remenſis requi- “ An. 1235.
ſierit Regem ut ei præſtet auxilium in emendandis exceſſibus civium Re- “
menſium, pro quibus ſunt excommunicati, præſtare tenetur eidem auxi- “
lium, nec ſuper hoc aliquam debet facere inquiſitionem. “
11. Item in hoc conſenſit quòd dominus Remenſis non tenetur reſpon- “
dere ſuper homicidio, aut alio crimine tangente ſuam perſonam civibus “
Remenſibus in Curia domini Regis juſtitiarijs & fidelibus ſuis, nec etiam “
ſuper alio, niſi fuerit in defectu, ſi non collegit diem coram domino Rege “
contra, maximè cùm ipſi eſſent excommunicati. “
12. Item in hoc conſenſit Concilium quòd dicti Epiſcopi perſonaliter “
accedant ad dominum Regem, & nuntij Capitulorum, ita quòd præſentes “
ſint hac inſtanti die Sabbati, ubi dominus Rex erit, ad ſupplicandum do- “
mino Regi ex parte Concilij humiliter ſuper præmiſſis, antequam recedant “
à Curia domini Regis. Aſſignata eſt etiam dies Dominica poſt feſtum B. “
Petri ad Vincula apud Compendium de communi conſenſu totius Concilij, “
ad celebrandum Concilium ſuper præmiſſis, & injunctum procuratoribus “
Capitulorum quòd ad eumdem diem invitent Capitula, & procuratores “
ad Concilium ſine alia dilatione, ad conſentiendum iis quæ dicto Conci- “
lio contigent communiter ordinari. “

Juxta concluſionem præcedentis Concilij Henricus Remenſis Archiepiſcopus cum Suffraganeis Remenſis Eccleſiæ, Sueſſionenſi ſcilicet, Laudunenſi, Cathalaunenſi, Noviomenſi, Silvanectenſi & Morinenſi Epiſcopis, cum nuntijs Capitulorum cathedralium Remenſis provinciæ, in octavis B. Mariæ Magdalenæ Regem apud Melodunum conveniunt, oblatáque expoſtulatione ex parte Concilij, humiliter ſupplicant ut auxilio eſſe velit Remenſi Archiepiſcopo adversùs C. R. &c. Rex ſuper his ſe cum conſilio maturè deliberaturum reſpondet, remittitque eos poſt feſtum Aſſumptionis B. Mariæ.

Quàm impensè Clericorum libertatibus conſervandis ſtuderent Epiſcopi, probant frequentes Synodi intra ſex menſes convocatæ, vix enim dies illuxerat in quam dilatum fuit Concilium, cùm ecce Compendium convolant, ſanciúntque nominandos eſſe aliquos, qui iterum auctoritate Concilij Regi denuntient, ut expoſtulationi querimoniæ reſpondeat circa oppreſſionem Eccleſiæ Remenſis, & exſilium ſeu bannitionem Thomæ de Bello-meſo, hæc enim imprimis Epiſcopos angebat; unde de ea vehementius iterum, atque iterum conqueſti ſunt.

Acta Concilij provincialis Compendij habiti anno M. CC. XXXV.

Henricus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, totúmque Concilium “
Remenſis provinciæ, die Dominica poſt feſtum ſancti Petri ad Vin- “
cula apud Compendium congregatum, dilectis in Chriſto Filiis ſancti Criſ- “
pini-majoris Sueſſionenſis, ſancti Dionyſij Remenſis, & de Eſſona Sueſſio- “
nenſis diœceſis Abbatibus ſalutem, & ſinceram in Domino caritatem. Au- “
ctoritate noſtra vobis in virtute obedientiæ diſtrictè præcipiendo manda- “
mus, quatinus ad dominum Regem perſonaliter accedatis, ita quòd feriâ “
ſecundâ poſt Exaltationem ſanctæ Crucis, ubi fuerit interſitis, ipſum mo- “

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP. *An.* 1235.

„ nentes ex parte noſtra ſuper negotio Eccleſiæ & Archiepiſcopi Remenſis, „ & ſuper bannitione Thomæ de Bello-meſo Canonici Remenſis, ſuper quibus idem dominus Rex aliàs fuit monitus ex parte Concilij, ſicut ex litteris „ ſuper hoc confectis, & ſigillatis pleniùs continetur. Quòd ſi non omnes „ iis exſequendis interfueritis, unus veſtrum ea nihilominus exſequatur. „ Datum apud Compendium anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo „ quinto, menſe Auguſto Dominicâ ſupradictâ.

Item eodem anno menſe Septembri.

Anno Domini 1235. Sabbato ante Nativitatem beatæ Mariæ, præſentibus domino Remenſi, Sueſſionenſi, Laudunenſi, Cathalaunenſi, „ Noviomenſi, Tornacenſi, Silvanectenſi Epiſcopis, præſentibus etiam pro„ curatoribus Ambianenſis, Atrebatenſis, Morinenſis Epiſcoporum, necnon „ præſentibus procuratoribus omnium Capitulorum Remenſis provinciæ, „ abſente Epiſcopo Belvacenſi, qui ad Romanam Curiam profectus erat, & „ abſente Cameracenſi Epiſcopo, qui ad Imperatorem iverat; fuit monitus „ dominus Rex apud Sanctum-Dionyſium de negotio Remenſis Eccleſiæ & „ Archiepiſcopi, & de bannitione Thomæ de Bellomeſo Canonico Remenſi, „ & hæc fuit ſecunda monitio facta ex parte Concilij Remenſis provinciæ.

Concilio apud Silvanectum tranſlato, dominium Regis in provincia Remenſi ſitum ab Epiſcopis interdicitur.

„ Acta anno Domini 1235. feriâ quartâ poſt feſtum ſancti Martini „ hyemalis, continuata de die in diem à feria tertia præcedente di„ ctum feſtum, ad quam feriam tertiam dies erat aſſignata ad Concilium „ celebrandum apud Silvanectum, ut pœna bona, & competens ſine dila„ tióne ordinaretur & ſtatueretur contra dominum Regem, ſi non pareret „ monitionibus ſibi factis ſuper negotio Archiepiſcopi & Eccleſiæ Remenſis. „ Igitur quartâ feriâ prædictâ præſentibus domino Remenſi, Sueſſionenſi, „ Laudunenſi, Cathalaunenſi, Noviomenſi, Ambianenſi, Silvanectenſi, Ca„ meracenſi & Morinenſi Epiſcopis, præſentibus etiam procuratoribus Ca„ pitulorum cathedralium Remenſis provinciæ, abſente, & excuſato Torna„ cenſi Epiſcopo, propter propriam corporis infirmitatem, & abſente Epiſ„ copo Belvacenſi qui ad Romanam Curiam profectus erat. Cùm dominus „ Remenſis cum dictis Coepiſcopis ſuis feriâ tertiâ proximâ ante dictam fe„ riam quartam de dicta pœna tractâſſet, & dicti Laudunenſis, Noviomenſis, „ Ambianenſis, Atrebatenſis, & Silvanectenſis Epiſcopi, unà cum procura„ toribus dictorum Capitulorum, exceptis Remenſi, & Belvacenſi, concor„ diter reſpondiſſent, quòd pœna erat competens, & bona, ut in cathedra„ libus Eccleſiis, & capellis Epiſcoporum ſubmiſſa voce cantaretur. Nos „ Archiepiſcopus unà cum reliquis Epiſcopis, videlicet Sueſſionenſi, Catha„ launenſi, Cameracenſi, & Morinenſi, attendentes quòd dicti Epiſcopi non „ faciebant quod promiſerant, & debebant; ordinavimus & ſtatuimus pœ„ nam iſtam. Cùm dominus Rex non paruerit monitionibus ſibi factis, nos „ interdicimus totum dominium ejus ſitum in provincia Remenſi; ita tamen „ quòd exhibeantur ibidem Viaticum, & Baptiſma, & extunc excommuni„ camus omnes Epiſcopos, qui pœnam hanc non obſervaverint, & in ſuis „ diœceſibus obſervari non fecerint, publicaverint, & publicari fecerint in „ craſtino B. Andreæ, quod præfigimus ad dictam pœnam publicandam. „ Alios autem omnes extunc ſuſpendimus, qui dictam pœnam non obſerva„ verint à dicto termino publicationi præfixo.

Conſenſus

Henric, de Brana LV. Archiep. *An.* 1235.

Conſenſus Epiſcoporum.

ANno 1235. in Concilio apud Silvanectum celebrato feriâ quartâ “
poſt feſtum B. Martini hyemalis, conſenſerunt Epiſcopi quòd “
dominus Archiep. faciat publicare ſententias in prædicto Concilio latas in “
rebelles, eos puniat ſecundùm quod videbitur expedire, & abſolvat in “
forma Eccleſiæ eos, qui in dictas ſententias inciderint, ſi petant abſolutio- “
nem. Conſentiunt etiam ut ipſe poſſit vices ſuas alij, juxta ſuum bene- “
placitum, concedere.

Beatus Ludovicus animos ad concordiam revocare ſtudet. Quidam hæretici pœnas luunt apud Montem-cornutum.

REx ut erat probæ indolis, pacis ſtudioſus, ac Præſulum cultor, timens ne ex hujuſmodi ſcintilla gravior flamma exſurgeret, præſertim cùm Epiſcopi varias in partes ſcinderentur, ſtatuit ſciſſuræ, & ſcandalo citius obviandum. Albericus, qui tunc vivebat, refert in Chronico B. Ludovicum ob ejuſmodi rumores ſopiendos ſæpius in Campaniam perrexiſſe, quod & litteris regiis in Scabinorum Tabulario conſervatis adhuc colligitur, quibus, auditis utrimque litigantium rationibus, ſancitum ab eo de propugnaculis recèns à civibus exſtructis inconſulto Archiepiſcopo evertendis, de caſtelli portæ Martis reparatione, de litibus quas burgenſes agere debebant in eodem caſtello, ut prius in palatio archiepiſcopali, de cenſibus non oppignerandis ſine aſſenſu Archiepiſcopi, cui & ſumma exigenda à prædictis civibus indicanda erat, de ſatisfactione burgenſium erga eumdem facienda in forma Eccleſiæ &c. Et hæc quidem Archiepiſcopi jura à Rege approbata videntur decreto Pariſiis dato, menſe Januario anni 1235. quæ tamen inquiſitioni Abbatis Sancti Dionyſij Pariſienſis, & Petri de Collemedio Sancti Audomari Præpoſiti, à ſe delegatis remittit, quibus dat negotium, ut lite compoſita, ſi quid detrimenti Remenſis Archiepiſcopus, vel Eccleſia, ſeu Capitulum à civibus acceperint, arbitrali ſententia emendare procurent, cui partes libentiſſimè ſeſe ſubmiſerunt, ut ſequenti reſcripto patebit, quod lucis multùm adferet urbicæ diſceptationis notitiam habere cupienti.

OMnibus præſentes litteras inſpecturis O. Dei gratiâ beati Dionyſij Ab- “
bas, & P. de Collemedio ſancti Audomari Præpoſitus, ſalutem in “
Domino. Noverit univerſitas veſtra, quòd cùm nos de mandato domini “
Regis Remis venerimus, pro emendis domino Archiepiſcopo faciendis, “
per conſilium noſtrum ſuper injuriis, excommunicationibus, & forisfactis “
omnibus, quæ inter cives Remenſes, & dominum Archiepiſcopum acci- “
derant à tempore diſcordiæ inter ipſos, & pro damnis apertis & occultis, “
cùm probata eſſent, reſtituendis domino Archiepiſcopo à civibus memo- “
ratis, & vellemus cum dicto Archiepiſcopo juxta formam litterarum do- “
mini Regis procedere, ordine judiciario ſuper præmiſſis ſervato. Placuit “
domino Archiepiſcopo, & civibus Remenſibus ſupponere ſe altæ, & baſſæ “
ordinationi, & diſpoſitioni noſtræ ſuper prædicta; & ſinguli cives jura- “
verunt ſervare, & tenere à nobis ordinata, tam in pecunia, quam in alia “
ſatisfactione. Prædicto Archiepiſcopo ſimiliter promittente noſtram or- “
dinationem, vel diſpoſitionem ſervare inviolabiliter, & tenere: nos “
autem propter rancores, & odia, quæ ſuſcitari poterant inter Archiepiſ- “
copum, & burgenſes, qui eſt dominus eorumdem, ex perpetratione in- “
juriarum, quæ dicebantur illatæ, & excommunicationum factarum; & “

Iſte Petrus de Collemedio natione Italus qui legatione ſuſceptam in Albigenſes egregiam operam navavit, tùmque promeruit Conſe-ficatum.

Henric. de Brana LV. Archiep. *An.* 1235.

„ quia prædictorum ſtricta cognitio poterat multùm partes gravare, ipſo-
„ rum conſenſimus voluntati, in nos recipiendo ordinationem omnium
„ prædictorum.
„ Inter partes itaque diligenter tractantes, de conſenſu burgenſium, qui
„ nobiſcum pro civibus de villa tractabant, præcipimus Scabinis, & bur-
„ genſibus univerſis, quòd emendarent domino Archiepiſcopo, & Eccleſiæ
„ ſuæ, & pro emendis injuriarum omnium Archiepiſcopo, occaſione de-
„ fenſionis illatarum, & emendis, forisfactis, omnibus occaſione diſcor-
„ diæ ortis, ſolvent ipſi Archiepiſcopo decem millia librarum Pariſien-
„ ſium, quatuor millia in proximis ſcilicet nundinis ſancti Aigulfi de Pru-
„ vino apud Pruvinum per unum diem, antequam clametur: *Hora Hora.*
„ Et reliquum totum à feſto ſancti Remigij proprio venturo, uſque ad
„ tres annos ſubſequentes, quolibet anno duo millia librarum in præ-
„ dicto feſto ſancti Remigij apud Remis. Ita quòd pagamentum de tota
„ pecunia ipſi Archiepiſcopo, vel ejus ſucceſſoribus, ſi ipſe de eadem pe-
„ cunia non diſpoſuerit, infra dictum terminum integre ſit completum.
„ Præcipimus etiam quòd pro honore Eccleſiæ faciant tot omnes, quot,
„ & quos in litteris noſtris viderint contineri, tot proceſſiones, quot in
„ eiſdem litteris mandabuntur. Præcipimus etiam quòd ipſi reficiant domum
„ portæ Martis, calceias, domum Fratrum Minorum, & Prædicatorum, &
„ halas, & ſepulturas ad cœmeteria reportent, quas dicebantur aſportâſſe
„ cives prædicti. De ſumma prædicta deducetur id quod reſtituetur per arbi-
„ trium electorum N. Jacobi Buiron, Druardi de Villa-domange, & VV.
„ Craſſi, hominibus illis quorum domus deſtructæ ſunt occaſione fortallitiæ
„ portæ Martis, & prædictorum: & præcipimus quod prædicta infra mediam
„ Quadrageſimam, & ante faciant, ſi poſſunt, reædificari & reſtaurari.
„ Per hæc autem dictos burgenſes quittamus ab injuriis omnibus, & fo-
„ risfactis, damnis apertis, & occultis, emendis excommunicationum,
„ talliarum, & collectarum factarum in illa diſcordia, & omnibus forisfa-
„ ctis uſque ad hanc diem, qua burgenſes forisfecerunt occaſione diſcordiæ
„ inter Archiepiſcopum, & ipſos ortæ. Omnes univerſi, & ſinguli, qui
„ non ſunt in banno domini Archiepiſcopi tenentur ad ſummam prædi-
„ ctam, & ſi ipſi morerentur, heredes eorum tenebuntur, exceptis
„ viduis, & bonis mulieribus, ac aliis, qui in illa diſcordia è civitate
„ diſceſſerunt. Clericos remanentes in villa, & abſentes excommunicatos
„ burgenſes, & excommunicatos propter mercimonia cum burgenſibus
„ tempore excommunicationis contracta, & excommunicatos, qui ipſos
„ in ſuis hoſpitiis receperunt, operarios ipſorum, & eos qui habuerunt
„ res ipſorum ad medietariam, abſolvi præcipimus in forma Eccleſiæ, jura-
„ mento præſtito quod alij præſtiterunt, nec ab ipſis aliqua levetur emenda.
„ Eos etiam, qui in eorum auxilio fuerunt, abſolvi præcipimus in forma
„ Eccleſiæ: ita quòd ab ipſis ſimiliter nulla pecuniaria levetur emenda.
„ Illos etiam abſolvi præcipimus, qui burgenſibus Remenſibus ſolvent
„ debita poſt excommunicationem; dum tamen Sacerdotibus propriis con-
„ fiteantur, quibus à domino Remenſi conceſſa eſt poteſtas ipſos excom-
„ municatione hujuſmodi abſolvendi.
„ Præcipimus etiam publicationem excommunicationis, & aliarum
„ pœnarum Lingon. judicium procurante domino Remenſi revo-
„ cari, mortuos autem qui ante mortem juraverunt ſtare mandatis Ec-
„ cleſiæ, & eos in quibus ſigna pœnitentiæ legitimè apparuerunt, &
„ parvulos omnes infra duodecimum annum conſtitutos, in cœmeterio
„ præcipimus reportari. Præcipimus etiam quòd burgenſes quittent do-
„ minum Archiepiſcopum, & eos qui fuerunt in auxilio ſuo ab om-
„ nibus damnis & expenſis, injuriis, quæ occaſione dictæ diſcordiæ poſ-

ſent

ſent ab ipſo, & ſuis petere. Hæc autem omnia univerſa, & ſingula « præcipimus firmiter à partibus obſervari in virtute præſcripti juramenti. « De ſigillo autem, cùm vacare poterimus, vocatis partibus cognoſcemus. « In cujus rei teſtimonium has litteras prædictis Archiepiſcopo, & « burgenſibus Remenſibus conceſſimus ſigillorum noſtrorum munimine « roboratas. «

Henric. de Brana Archiep. An. 1235.

Actum Remis in palatio domini Archiepiſcopi die Jovis proxima poſt « Purificationem beatæ Mariæ Virginis anno Domini 1235. «

Utrùm Burgeoſes judicio ſententiæ obtemperaverint poſtea videbimus. Interim cùm banni Sancti Remigij incolæ muros ſuper foſſata exſtruxiſſent adversùs Archiepiſcopum (licet de mandato Regis) ex Bulla Gregorij ſupra citata, Rex omnem cupiens diſcordiæ ſegetem radicitus exſtirpare, jubet eos ſolo æquari hac epiſtola. *Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex dilecto ſuo Abbati Sancti Remigij Remenſis ſalutem, & dilectionem. Mandamus vobis quatenus muros, quos in terra veſtra Remenſi de mandato noſtro fieri feciſtis, ſine dilatione dirui faciatis. Actum Pariſijs anno Dom. 1235. menſe Iannario*

Rebus ſic compoſitis, Archiepiſcopus omnem curam impendit ad pacem inter Canonicos & Cives conciliandam, qui oecdum in Urbem regreſſi, de injurijs ſibi illatis ſatisfactionem exſpectabant. Fertur hos interpoſita hac honoraria ſatisfactiooe ſic concordâſſe, ut die reditùs prædictorum Canonicorum in Urbem, ſexaginta cives ſelecti ab Archiepiſcopo tenereotur eis juxta Arenas occurrere in camiſia, nudis brachijs & pedibus, & ſic Capitulo emendare his verbis; *Capitulum Remenſe conquerebatur de nobis, & alijs qui ſunt in banno domini noſtri Remenſis Archiepiſcopi, quòd injurias ipſis, & ſuis damna intuleramus, ita Capitulo emendamus.* An ejuſmodi ſatisfactio ita revera ſit exhibita, nolim aſſerere, imo non ſatis mihi conſtat Canonicos à civibus violenter extra Urbem ejectos, cùm authentica ſcripta, vel authographum ſententiæ non viderim, quæ alias etiam circumſtantias continere dicitur; cùm Epiſcopi provinciales de bannitione Thomæ de Bello-meſo tantopere fuerint ſolliciti, & de expulſione Canonicorum ne verbum quidem habeatur in Concilijs præteritis, nec in reſcripto Gregorij, aut litteris regijs. Adde quód ex Bulla Gregorij IX. decimo ſui Pontificatûs anno facultas data eſt Epiſcopo Silvanectenſi, & Cathalauoenſi Archidiacono Scabioos & cives Remenſes abſolvendi à cenſuris, quas incurrerant, & hoc ad petitionem Capituli, ut poſtea dicemus.

Hoc anno Henricus Archiepiſcopus majorem Eccleſiam Monaſterij de Vaucelle Ordinis Ciſtercienſis, diœceſis Cameracenſis conſecrat, ex Alberico, fitque fidejuſſor erga Regem Navarræ Theobaldum pro Blancha Johannis filij Comitis Britanniæ uxore, ſi prædictus Johannes decederet ſine liberis hoc reſcripto, *Henricus Dei gratiâ Archiepiſcopus Remenſis Noveritis quòd nos ſumus plegij erga dominum Regem Navarræ reddendi Blancham filiam ſuam uxorem nepotis noſtri Iohannis, filij Comitis Britannia cariſſimi fratris noſtri, ſi dictus Iohannes decedat ſine herede, menſe Martio anno 1235.*

Per id tempus hæretici quidam ab Inquiſitoribus convicti (Albigenſes fuiſſe putat Meyerus) cùm in putido errore obſtinatiſſimè perſeverarent, Duaci publicè combuſti ſunt, Dominica tertia menſis Martij, ut artifices viſo ſupplicio ab eorum ſtultitia deterrerentur. Addit vetus Chronicon (quod mirum videri poſſet) Remenſem Archiepiſcopum, Atrebatenſem, Tornacenſem, & Cameracenſem Epiſcopos com Ioquiſitore Fidei Dominicano, Johanoa Principe, ac tota Nobilitate, teſtes ac ſpectatores prædicti ſupplicij intereſſe voluiſſe. Aliud longè inauditum ſpectaculum refert Albericus ad annum 1239. cui pariter idem Archiepiſcopus cum ſuis

Suffraganeis

HENRIC. DE BRANA . LV. ARCHIEP. *An.* 1239.

Suffraganeis interfuit apud Montem-Cornutum in Ardnenna Remenſis
» diœceſis. Hoc anno, inquit, hebdomada ante Penteceoſten feriâ ſextâ
» factum eſt magnum holocauſtum, & placabile Domino in combuſtione
» centum octoginta trium Bulgarorum in præſentia Regis Navarræ, & Ba-
» ronum Campaniæ apud Mont-Vvimer, qui ab antiquo Mons-Vvadamari
» dicitur, ubi adfuerunt Henricus Remenſis, Jacobus Sueſſionenſis, Gal-
» terus Tornacenſis, M. Guiardus Cameracenſis, Azo Atrebatenſis, Pe-
» trus Morinenſis, Nicolaus Noviomenſis, Garnerus Laudunenſis, Adam
» Silvanectenſis, Robertus Electus Belvacenſis, Gaufridus Electus Catha-
» launenſis, Petrus Comes de Grandi-prato, & alij Epiſcopi & Abbates,
» quo per hebdomadam, quâ eorum examen factum eſt, confluxerant uſ-
» que ad ſepties centum millia hominum omnis ſexûs, ætatis, & conditio-
» nis. Eorum præfectus Bulgarorum dicebatur Archiepiſcopus de Moranis,
» animabat eos in ſupplicio, aſſerens eo quod ab eo abſoluti eſſent, ſal-
» vandos reipſa. Vetulæ cuidam nomen Eccleſiæ, ſeu Legis Romanæ
» impoſuerant, & cùm interrogarentur quid crederent, reſpondebant,
» quicquid ſancta Eccleſia, intentionem referentes ad vetulam.

Albericus putat ſpurcam fuiſſe Manichæorum vetulamina.

Remis ob collectam tumultuatur. Henricus litem componit inter Epiſcopum, & Scabinos Laudunenſes. Thomas de Bello-meſo à dominis de Ruminiaco in vincula conjicitur.

CAPUT XXXII.

An. 1237. 1238.

Exſtat charta in Tabulario Scabinorum, qua patet Cives Rem. Archiepiſcopo ſolviſſe IV. millia librarum pro primo termino ſummæ decem mill. librar. ad quam condemnati erãt apud Pruvinum ſexto Decemb. 1236.

SCABINI Remenſes regiorum deputatorum ope cum Archiepiſcopo in gratiam redierant, pacatáque erant omnia, cùm Officiarijs pecuniæ ſummam paullo ſeverius, quàm par erat, exigentibus, ad quam cives pro damnis reſarciendis condemnatos vidimus, rurſum novi tumultus oriuntur in Urbe, parúmque abfuit quin tumultuantium turba Ballivo vim inferret, pecuniarúmque collectoribus.

Henricus iteratæ commotionis, minarúmque in miniſtros ſuos certior factus excanduit, petitáque à Scabinis ſatisfactione, & non obtenta, ſubinde multorum Nobilium ac militum ſtipatus cohorte Urbem ingreditur, portas obſervare jubet, in Scabinos, Urbíſque primores manus injicere, quorum nonnulli in exſilium miſſi, alij in vincula conjecti, quorumdam domus everſæ, & ut à ſimili tumultu deinceps abſtinerent, loca ſacra interdicto ſupponit, plebémque à piorum communione ſecludit.

Dum Remis hæc fiunt, diſcordia haud minor exarſit (malum hoc veluti quædam contagio per vicinas Urbes ſerpebat) inter Garnerum Epiſcopum, & cives Laudunenſes, cujus Henricus Remenſis Archiep. fuit Judex. Garnerus recèns electus cupiens jura Epiſcopij ſarta tecta, petit à Majore & Scabinis, ut fidelitatem & obſequia à prædeceſſoribus, præcedentibus Epiſcopis fieri ſolita, ſibi exhiberent, pollicerentúrque, ſcilicet ſollemni ſacramento ſe conſervaturos perſonam ejus, honorem, & vitam, ſtatim poſt ſuam conſecrationem, comitaturóſque eum bona fide ubicumque proficiſci vellet, modò in domum ſuam eodem die redire poſſent. Scabini, qui ad hoc ſe teneri negare non audebant, regerunt Epiſcopum vice verſa juramento etiam obligari ad obſervationem regiorum indultorum, & unionis Communiæ Laudunenſis. Sic partes reciprocis petitionibus oppoſitæ compromittunt in manus Archiepiſcopi Remenſis, ſpondéntque

dentque ſe obſervaturos quod æquitati conſentaneum judicaret, ſub pœna trecentarum librarum. Archiepiſcopus expenſis utriuſque partis juribus, ſanxit ut Major & Scabini comitante populo exhibeant ſeſe in curia Epiſcopi die Dominica poſt octavam ſancti Petri, illicque pulſatâ campanâ, & coram eo flexis poplitibus profiteanrur ſuam fidelitatem in hæc verba: *Ego juro vobis Garnere Laudunenſis Epiſcope, quòd ego ſervabo vitam veſtram, membra veſtra, & honorem veſtrum terrenum, bona fide, ſalva fidelitate domini Regis*: iiſque hæc proferentibus quiſque manum attolleret versùs Eccleſiam. Mox cunctis ſilentibus, quidam ex parte Epiſcopi hæc adderet: *Et ut vos omnes promittitis ſervaturos perſonam, honorem, & vitam domini Epiſcopi, ſalva Regis fidelitate, ſic quoque quicumque hîc adſunt debent promittere ſe comitaturos bona fide dominum Epiſcopum quocumque perrexerit, modò eodem die in domum ſuam redire poſſint more ſolito.* His dictis dominus Epiſcopus Majori, & Scabinis viciſſim ſic promittere tenebarur: *Ego Garnerus Epiſcopus in virtute conſecrationis, quam Remis accepi, ego ſervabo vos, honorem veſtrum, & pacem veſtram, de qua habetis chartam domini Regis in eo puncto, in quo predeceſſores noſtri fecerunt.*

An. 1238.

Robertus Regis frater Mathildem Brabantia Ducis filiam duxit uxorem, habuitque pro appanagio Atrebat. Comitatum.

Arbitralis hæc ſententia, tam ex parte Epiſcopi, quàm Majoris & Scabinorum deinceps obſervata eſt, quam Philippus Valeſius ſuo diplomate, vel arreſto confirmavit anno 1331. ubi etiam refertur Epiſcopum poſt ſuam conſecrationem jus babere revocandi banniros. At cùm ex prædicta ſervitute rixæ, ac diſſidia pullularent inter Clerum, & populum, partium conſenſu antiquata fuit ſub Godefrido le Meingre fratre Mareſcalli de Boucicaut, qui Majorem & Scabinos à juramento abſolvit, mediante ſumma duarum mille librarum, quam ipſi perſolverunt intra terminum quinque annorum, cui pacto conſenſit Capitulum die ſecunda Maij, 1365.

Henricus liti componendæ incumbebat, cùm novum ecce ſuboritur ſcandalum, quo tota provincia concuſſa eſt. Nicolaus de Ruminiaco, Colardus de Ruminiaco & Hugo de Griſondel, cauſam reticet hiſtoria, Thomam de Bellomeſo Præpoſitum Eccleſiæ Remenſis, quem ſupra ab Urbe ejectum vidimus, alicubi interceptum in vincula conjiciunt, nulla habita ratione natalium, & caracteris: bac audacia commoti Epiſcopi apud Sanctum-Quintinum menſe Novembri an. 1239. ſanciente Archiepiſcopo conveniunr, ubi actum de libertate Clericorum, refrænandáque licentia quorumcumque, qui eam temere auderent perturbare. Senſent quoque Epiſcopi monendos eſſe prædictos Nobiles auctoritate Concilij, ut Thomæ in libertarem prius reſtituto, pro irrogata injuria ſatisfaciant; quòd ſi audire neglexerint, denuntietur eos eſſe excommunicatos. Juvat hîc referre ipſiſſima Concilij acta, quò prædictis planior fides adhibeatur.

An. 1239.

Acta Concilij provincialis habiti apud Sanctum-Quintinum anno M. CC. XXXIX.

Cum notorium ſit apud omnes venerabilem virum Thomam de Bellomeſo Præpoſitum Eccleſiæ Remenſis, per nobiles viros Nicolaum de Ruminiaco, Colardum filium ejus, & Hugonem de Griſondel, captum violenter, & carceri mancipatum fuiſſe, quem adhuc timore poſtpoſito publicè detinere præſumunt in opprobrium, & verecundiàm totius Ordinis clericalis. Ordinavit præſens ſanctum Concilium, quòd prædicti Nobiles auctoritate præſentis Concilij legitimè moneanrur, quòd dictum Præpoſitum prorſus è carcere liberent, & ejuſmodi captionem, & detentionem dicto Præpoſito, & Eccleſiis, quarum eſt Canonicus, quibus ex hujuſmodi captione eſt illata injuria, competenter emendent; quòd ſi monitioni

HENRIC. DE BRANA LV. ARCHIEP. An. 1239.

„ monitioni legitimæ prædictæ non fecerint ſatis, denuntientur auctoritate „ domini Papæ excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Et nihilominus „ pro injuriis dicto Præpoſito, & Eccleſiis, quarum eſt Canonicus, ex di- „ ctâ captione illatis, ſi excommunicationis ſententiam per XV. dies ſuſti- „ nuerint, terræ quas habent in Remenſi provincia eccleſiaſtico ſuppo- „ nantur interdicto, quod tamdiu præcipimus obſervari, donec dictum „ Præpoſitum reddiderint, & prædictos exceſſus emendârint competenter. „ Quod ſi nec ſic ad liberationem dicti Præpoſiti, & ſatisfactionem debitam „ venire curaverint, ſtatuimus quòd elapſis quindecim diebus à tempore „ quo prædictum interdictum proferri contigerit, filij dictorum Nobilium „ in Eccleſiis, quarum dictus Præpoſitus eſt Canonicus, ad dignitatem, „ vel ad beneficium aliquod nullo tempore aſſumantur, vel aliquatenus „ admittantur, nec in aliis Eccleſiis totius provinciæ, ſive fuerit cathedralis „ ſive non, uſque ad viginti annos; niſi cum eorum filiis causâ cognitâ de „ vacanti Beneficio vacaturo fuerit per ſuperiorem, vel provinciale Ca- „ pitulum diſpenſatum.

„ Ceterùm ſi nec ad emendationem debitam, & unitatem Eccleſiæ dicti „ Nobiles redire curaverint, ſtatuimus quòd ad eorum pertinaciam repri- „ mendam invocetur auxilium dominorum ſæcularium, à quibus temporalia „ tenent Nobiles memorati. Qui ſi legitimè moniti eos redire ad unitatem „ Eccleſiæ cogere poſtpoſuerint, nec hæc infra terminum ipſis præfigendum „ Nobilibus, ab ipſis quibus ſuper exſecutione prædictorum eorum, quæ ad „ hoc pertinent, committimus vices noſtras facere prout ad eos pertinet, „ curaverint; volumus & ordinamus quòd ex tunc in dictos dominos ex- „ communicationis ſententia proferatur auctoritate Concilij, & poſt, elapſis „ quindecim diebus, eorum terræ ſupponantur eccleſiaſtico interdicto, do- „ nec dictus Præpoſitus fuerit liberatus, & de dictis injuriis competenter „ fuerit ſatisfactum, ut ad eorum malitiam compeſcendam ex tunc ex parte „ Concilij, ſummo & ſupremo ſæculari domino ſupplicetur, quod in his tale „ conſilium, & auxilium adhibeat, quod ipſius interveniente potentia di- „ ctus Præpoſitus liberetur, & jus ſuum Eccleſiæ Dei ſuper præmiſſis libere „ conſequantur. Super his autem omnibus exſecutioni mandandis, veſtris „ Fratribus, Sueſſionenſi, & Laudunenſi Epiſcopis, vel eorum alteri, ſi „ ambo intereſſe non poſſint, committimus vices noſtras, excepta diſpen- „ ſatione ſuper beneficiis filiorum prædictorum Nobilium, quam nobis du- „ ximus retinendam.

„ Actum in provinciali Concilio apud Sanctum-Quintinum conſentien- „ tibus nobis Epiſcopis, & approbantibus quorum ſigilla præſentibus ſunt „ appenſa: interveniente etiam conſenſu omnium procuratorum Capitu- „ lorum Eccleſiarum cathedralium provinciæ noſtræ. Anno domini 1239. die „ Lunæ ante feſtum beati Andreæ Apoſtoli.

Sancita quoque pœna in eos qui Eccleſiarum cathedralium Canonicos capere, vel quocumque prætextu in carcerem conjicere, ac retinere auderent, hoc decreto.

„ SAlva in omnibus ordinatione, quam fecimus de Canonicis Eccleſia- „ rum cathedralium Remenſis provinciæ, ſi eos ab aliquibus capi, vel in „ carcere detineri contigerit, ceteris membris Eccleſiæ pio compatientes „ affectu, ſtatuimus ut ſi quis auſu temerario Canonicum Eccleſiæ cathe- „ dralis ceperit, vel in carcere præſumſerit detinere, actio hujuſmodi ad „ Ordinarium perlata fuerit, Ordinarius loci captores, & detentores mo- „ neat diligenter, necnon illos quorum auctoritate, conſilio vel auxilio „ prædicta perpetrata ſunt, quòd Canonicum ſic captum liberent, & inju- „ riam tantam Canonico & Eccleſiæ, cujus eſt Canonicus, competenter „ emendent. Quod ſi emendare, & Canonicum reddere noluerint, mo-

nitione

nitione præmiſſa denunciet, & denunciari faciat publicè excommunicationis ſententiæ auctoritate Canonis domini Papæ ſubjacere, & ipſos malefactores nihilominus pro tanta offenſa, auctoritate Concilij præſentis ſententiæ excommunicationis ſupponat. Quam ſi per quindecim dies ſuſtinuerint, ex tunc terræ eorum, ſiquas habent in provincia, ſupponantur eccleſiaſtico interdicto: & nihilominus ſtatim à tempore captionis ceſſetur à Divinis in illa Parochia in qua eum contigerit detineri. Statuimus etiam quòd ſi hujuſmodi ſententias excommunicationis & interdicti per quadraginta dies ſuſtinuerint malefactores prædicti, quòd ex tunc eorum filij in Eccleſia, cujus Clericus captus erat Canonicus, nullo tempore ad dignitatem, vel beneficium aliquod admittantur, vel aliquatenus promoveantur ibidem; ut ſic patres ſe puniri videntes in filiis, ab hujuſmodi inſolentijs ſe abſtineant. " Henric. de Brana lv. Archiep. An. 1240.

Horat. lib. 3. Ode 3.

Ita paſſim ſe gerebat Henricus, libertatis eccleſiaſticæ vindex acerrimus, aſper in rebelles & impavidus, & cui illud Horatij haud ineptè aptari poteſt.

Iuſtum & tenacem propoſiti virum,
Non ciuium ardor prava jubentium
Non vultus inſtantis Tyranni,
Mente quatit ſolida, neque Auſter, &c.

Refert Nangius Gregorium IX. hoc anno Jacobum Cardin. Præneſtinum olim Ciſtercien. Monachum, ac Trium-fontium Abbatem cis Alpes ablegâſſe pro ſententia excommunicationis in Fridericum Imperatorem promulganda, duáſque Synodos convocâſſe ſtatim ac in Franciam appulit: primam Meloduni, ubi injunctum Epiſcopis & Abbatibus intereſſe Concilio generali à Pontifice brevì Romæ celebrando; alteram Silvanecti omnium provinciæ Remenſis Epiſcoporum pro vigeſima parte redituum eccleſiaſticorum obtinenda ad auxilium ſummi Pontificis, qui bellum Friderico indixerat.

Matthæus Paris addit prædictum Cardinalem per omnes Regni provincias Regis aſſenſu Synodos ob id pariter coegiſſe, at ruptis induciis, à Pontifice obtentis pro celebratione Concilij, Rex collectam pecuniam ſtudio Legati retinuit, donec diſſidij exitum cognoſceret.

Henricus in tanta mole curarum, quibus ſe anxius implicuerat, valetudine adverſa correptus vitam cum morte commutavit in caſtello de Curvilla ſex leucis à Durocortoro, pridie Nonas Julij an. 1240. poſt tredecim annos, & quatuor menſes præfecturæ, funeratus in Eccl. Cœnob. Valcellenſis diœceſis Cameracenſis, quam dedicaverat anno 1235. ubi tumulus è regione ſummi altaris viſitur ad ſiniſtram, ſub fornice quatuor Epiſcoporum ſtatuis ornatus in angulis cum teſſera familiæ Drocenſis, & epitaphio Gallico, quod antiquitatem non redolet. Præſul regiæ ſtirpis ſtrenuitatem præferens, ac inter illuſtriores meritò collocandus, ſi feliciorem ſuæ celſitudini campum nactus fuiſſet: at præfervidi ipſius ingenij celer concitatio in S. Ludovicum magnæ virtutis Principem, de laude actionum ſuarum haud parum detrahit; quamvis & inter graves diſcordias & jurgia, religioſi Præſulis, ac de Eccleſia bene meriti famam retinuerit. Legitur ad calcem Martyrologij duas Capellanias inſtituiſſe in Eccleſia Remenſi cum dote quindecim librarum pro ſingulis; ut Miſſa quotidie celebraretur pro ſalute patris & matris, patrui quoque ſui Philippi Epiſcopi Belvacenſis, & parentum ſuorum; oppigneravitque pro anniverſario centum libras ſuper pedagio de Noviant, de la Fere, & de Marcoucy, quotannis percipiendas. Conſtituit etiam ut feſtum B. Mariæ Ægiptiacæ in eadem Eccleſia celebraretur cum ix. cereis, celebris quoque eſt ejus memoria in Eccleſia S. Evodij de Brana 8. Julij. Et 3. Septemb. apud Victorianos Pariſienſes.

Male ſitus dicitur a Colven. in Eccl. cathed.

Alibi legitur 24. libras pro anniverſarii legaſſe Robertum Drocenſem executorem fuiſſe ſui teſtam.

SEDES VACAT. *An.* 1240.

Abſolvuntur Remenſes ab excommunicatione. Prioratus Vallis-Scholarium fundatur. Multi Archiepiſcopatum ambiunt. Innocentius IV. Monaſterio ſancti Theoderici privilegium indulget.

CAPUT XXXIII.

CIVES Remenſes ab Henrico anathemate percuſſi, quòd arbitrorum ſententiæ non ſtetiſſent, audita ipſius morte abſolvi petunt à Capitulo, ſubmittúntque ſe judicio Adami Silvanectenſis Epiſcopi, & Scholarchæ Remenſis, qui hanc ipſis injungunt pœnitentiam, videlicet ut per tres Dominicas ſubſequentes ſupplicationibus interſint in camiſia, nudis pedibus, cereóſque præ manibus habentes, ac in fine ſupplicationum flagris cædi ſe patiantur ab Hebdomadario. Præter hæc quidam ex illis ad Eccleſias cathedrales provinciæ amandantur, quæ numero ſunt undecim præter Remenſem, ut præſentes ſe ſiſtant ſupplicationibus, quæ ſingulis Dominicis fiunt ante Tertiam, ibique palam pronuntient ſe miſſos ſententiâ Epiſcopi Silvanectenſis ob injurias Remenſi Eccleſiæ irrogatas.

Hæc de vili plebecula intellexerim, quæ in urbibus tumultibus, à prudentioribus improbatis, plerumque exorbitant; non verò de Scabinis, & primoribus, quorum tunc auctoritas mirè ſplendebat per Belgium. Vix enim quis capiat quomodo favore Capituli (nuper ab Urbe expulſi, ut fertur) pro inaudita, & ſtupenda abſolutione Scabini indiguerint, qui pro juribus levioris momenti tam acriter, & uſque ad ſanguinem decertabant: eò vel maximè quòd de pœnitentia non tam agebatur, quàm de relaxatione ab ingenti ea pecuniæ ſumma ad quam erant condemnati adversùs Archiepiſcopum, à qua Capitulum de facto eos abſolvit Interpontificij tempore. Unde Ivellus, qui Henrico ſucceſſit, de Capitulo ob id graviter conqueſtus eſt apud ſummum Pontificem, qui jus ei conceſſit præcepto apoſtolico repetendi quod indebitè Capitulum remiſerat, ubi de ſupplicationibus, diſciplina, aliiſque ridiculis circumſtantiis mentio nulla, hiſtoriâ indignis, & æterna oblivione ſepeliendis. Domus Vallis-ſcholarium exſtructio longè clarior eſt, firmioribúſque ſtat principiis, maximè ſi ordinem ſpectes, cujus caput eſt in Campania ſuperiori juxta Calvummontem in Baſſineyo. Is ſub regula Auguſtiniana claruiſſe dicitur, & ſtatutis à Guillelmo de Janivilla Lingonenſi Epiſcopo, ac poſtmodum Archiepiſcopo Remenſi confirmatis anno 1215. inde enim egreſſi ſodales, qui prædictum Ordinem per Franciam & Belgium propagarunt, tanto ſtudio Fidelium ſaluti dabant operam, ut horum doctrinæ, ſtrictioriſque inſtituti famâ pellecti venerabiles Nicolaus de Sailly Decanus, & Theodoricus Cantor Eccleſiæ Remenſis facultates libere ſuppeditârint pro inſtituendo Prioratu, qui Remis hoc modo ſtabiliretur.

Vide Geneb. lib. 4. Chronol.

Dominicanis è priori ſede in aliam migrare cupientibus, ut cathedrali Eccleſiæ viciniores eſſent, prædicti DD. de Sailly fratres domum quam hactenus incoluerant in Novo-vico emunt ab ipſis, Eccleſiámque in ea Ss. Apoſtolis Petro & Paulo dicatam ſuis bonis affatim ditant, ubi & tumulantur ſub lapide laminâ æneâ cooperto, in qua ſequentes verſus exarati.

> ***Doctor Adonai miſerere pij Nicolai,***
> ***Utilis, urbani, docti, Remicique Decani,***

Anno

Sedes vacat. An. 1241.

Anno milleno, decimo ter, cùmque noveno,
Cum centeno bis, ſua contulit omnia nobis,
Et Concanonici memor eſto Theodorici,
Qui non more ſenis, ſua vivens ſparſit egenis
Hi fratres bini, quos fecerunt Iacobini
Hos emere lares, & nos ſtatuêre Scholares.

Cæterùm in hoc Remenſi Prioratu, quem ex majori Valle propagatum puto, ducenti & amplius Religioſi ad noſtram hanc ætatem vota Deo laudabiliter exhibuerunt ſub auſpiciis, & regimine decem & octo Priorum regularium, quorum primus Drogo nomine, vir fuit raræ pietatis, & doctrinæ, ex veteribus ſchedis, cui Galterus de Magnoloco ſucceſſit per quadraginta annos integerrimæ, ac laudatiſſimæ vitæ. Sextus Hugo de Niſi rexit etiam annos quadraginta, habuítque ſub ſe Subpriorem Johannem le Graveur eximiæ virtutis virum & admirandæ converſationis: unde per id tempus auditæ voces, & concentus angelici in prædicta Eccleſia cui frequentius inhærebat Ermina quædam mulier, ut variis apparitionibus ſibi factis, ſic humilitate, & patientia celebris, cujus hiſtoriam texuit Johannes S. Dionyſij Remenſis Prior, & Pœnitentiarius Archiepiſcopi, quam Gerſonius Cancellarius Pariſienſis approbavit. Remigius de Louvain IX. Prior Eccleſiam auxit ea parte ſuperiori quæ cingit majus altare, vitreiſque feneſtris depictis ac pellucidis decoravit. At anno 1617. Prioratus hic viris deſtinatus, velatis ceſſit Virginibus Ordinis ſancti Auguſtini, permutatione facta earumdem Monaſterij baud procul à Sueſſione ſiti (quod S. Stephani dicebatur) cum eo, Remos tranſlatæ vetus nomen S. Stephani retinuerunt, domúmque, exceptis Eccleſia & Clauſtro, eleganti ſtructura inſtaurârunt. Religioſi verò paucis annis Sueſſionenſi Monaſterio potiri, aliis Monialibus adhuc illud in perpetuum conſenſu Generalis alienârunt. An. 1241. 1243.

Dum hæc gererentur, Capitulum, cui cura regiminis tempore vacationis, ſæpius cogitur pro electione Archiepiſcopi; at illuſtrium virorum ambitu, qui ad hanc dignitatem aſpirabant, electorum animi in tot partes ſcindebantur, ut quatuor ferè annos diviſi manſerint. Robertus Leodienſis Epiſcopus incredibili æſtuabat deſiderio Archiepiſcopatum adipiſcendi, ſi Ægidio Aureævallis Monacho credatur: hic enim præter amicos & parentes, cui ingens numerus, magnam vim auri & argenti, non modò, ſed & proprij dominij prædia pro captandis ſuffragiis abſumpſit: hæc erat ſæculi labes, à qua nec Cardinalium cœtus poſt exceſſum Cæleſtini IV. fuit immunis. Anno Interpontificij ſecundo (ut habet Chronicon Sannicaſianum) in vigilia B. Mariæ intravit Capitulum Remenſe chorum ſuum novum, unde ſupra collegimus tempus inſumtum ad inſignis hujus fabricæ perfectionem. Narrat idem Chronicon Simonem de Marmoutier electum Abbatem S. Nicaſij die ſancti Thomæ Cantuarienſis, ut & paullo poſt Abbates Moſomi & S. Baſoli (poſtquam ſeſe Capitulo Rem. obtuliſſent) à Sueſſionenſi Epiſcopo benedictionis munus accepiſſe, hæc enim & ſimilia Sede vacante ad eum veluti provinciæ Decanum ſæpius remiſſa eſſe reperio, juxta diſpoſitionem Juris. Adhuc anno ſequenti durat Interpontificium, nemine ad concordiam electores revocante, donec Innocentius IV. ſummum Pontificatum adeptus, ſuprema auctoritate, & tamen Regis aſſenſu, nominat Ivellum de Sancto-Martino anno 1244. juxta Chronicon Nangij. An. 1241. An. 1242. An. 1243.

Hic idem Innocentius ſtatim ac Petri ſolium conſcendit rogatus ab Abbate & conventu S. Theoderici prope Remos, res Monaſterij novo privilegio communire, quò liberiùs Deo vacare poſſent, ſequens eis indulſit, quod ex Tabulario extractum hîc exponimus. An. 1244. Nota.

SEDES „ INnocentius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis Filiis Abbati
VACAT. „ Monaſterij de S. Theoderico, ejúſque Fratribus tam præſentibns,
An. 1244. „ quàm futuris regnlarem vitam profeſſis in perpetuum. Religioſam vi-
„ tam eligentibus apoſtolicum convenit adeſſe præſidium, ne fortè cu-
„ juſlibet temeritatis incurſus aut eos à propoſito revocet, aut robur,
„ quod abſit, ſacræ Religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino
„ Filij, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & Monaſte-
„ rium S. Theoderici Remenſis diœceſis, in quo divino mancipati eſtis
„ obſequio, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis
„ ſcripti privilegio communimus. Imprimis ſiquidem ſtatuentes ut ORDO
„ MONASTICUS, qui ſecnndùm Deum & B. Benedictini Regulam
Nota. „ in eodem loco inſtitutus eſſe dignoſcitur, PERPETUIS IBIDEM
„ TEMPORIBUS INVIOLABILITER OBSERVETUR. Præterea quaſ-
„ cumqne poſſeſſiones, quæcumque bona idem Monaſterium impræſen-
„ tiarum juſtè, & canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pon-
„ tificnm, largitione Regum, &c. poterit adipiſci, firma vobis, veſtríſ-
„ que ſucceſſoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis du-
„ ximus exprimenda vocabulis. Locum ipſum in quo præfatum Mona-
„ ſterium ſitum eſt cum omnibus pertinentiis ſuis, necnon poſſeſſiones
„ veſtras cum pratis, vineis, nemoribus, vinagiis, & paſcuis, in boſco
„ & plano, in aquis, & molendinis, in viis & ſemitis, & omnibus aliis
„ libertatibus, & immunitatibus ſuis. Sanè novalium veſtrorum, quæ
„ propriis manibus, aut ſumtibus colitis, de quibus aliquis hactenus
„ non percepit, ſive de veſtrorum animalium nutrimentis, nullus à vo-
„ bis decimas exigere audeat: liceat quoque vobis Clericos, & laïcos
„ liberos & abſolutos à ſæcnlo fugientes ad converſionem recipere. ......
„ Prohibemus inſuper ut nulli Fratrum veſtrorum, poſt factam in Mo-
„ naſterio veſtro profeſſionem, fas ſit ſine Abbatis ſui licentia, niſi arctio-
„ ris Religionis obtentu, de eodem loco diſcedere, diſcedentem verò, abſque
„ communium litterarum veſtrarum cautione, nullus audeat retinere.
„ Cùm autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis
„ janius, excommunicatis excluſis & interdictis, non pulſatis campanis,
„ ſnppreſſa voce divina Officia celebrare, dummodo cauſam non dederitis
„ interdicto. Chriſma verò, Oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu
„ Baſilicarum, ordinationes Clericorum qui ad ordines fuerint promovendi,
„ à diœceſano ſuſcipietis Epiſcopo; ſiquidem Catholicus fuerit. Prohi-
„ bemns inſuper ut infra fines parochiæ veſtræ nullus ſine aſſenſu diœ-
„ ceſani Epiſcopi, & veſtro, capellam, ſeu oratorium de novo con-
„ ſtruere audeat, ſalvis privilegiis Pontificum Romanorum.
„ Ad hæc novas & indebitas exactiones ab Archiepiſcopis, Epiſcopis,
„ Archidiaconis, ſeu Decanis, aliíſque omnibus eccleſiaſticis, ſæculari-
„ búſve perſonis, à vobis omnino fieri prohibemus. Sepulturam qnoqne
„ ipſius loci liberam eſſe decernimus, ut eorum devotioni, & extremæ
„ volnntati, qui ſe illic ſepeliri deliberaverint, niſi fortè excommuni-
„ cati, vel interdicti ſint, aut publicè nſurarij, nullus obſiſtat, ſalvâ
„ tamen jnſtitiâ illarum Eccleſiarum à quibus mortuorum corpora aſſu-
„ muntur. ....
„ Obeunte verò te, nunc ejuſdem loci Abbate, vel tuorum quolibet
„ ſucceſſorum, nullus ibi quâlibet ſurreptionis aſtutiâ, ſeu violentiâ præ-
„ ponatur, niſi QUEM FRATRES communi conſenſu, vel Fratrum ma-
„ jor pars conſilij ſanioris ſecundùm Deum & B. BENEDICTI REGU-
„ LAM PROVIDERINT ELIGENDUM. Præterea omnes libertates, &
„ immunitates à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus Monaſterio
„ veſtro conceſſas, necnon exemptiones ſæcularium exactionum à Regi-
bus

bus, & Principibus, vel alijs Fidelibus rationabiliter vobis indultas aucto- “ SEDES
ritate apoſtolica confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino ho- “ VACAT.
minum liceat præfatum Monaſterium temere perturbare, &c. “ *An.* 1244.

† Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. “
† Ego Stephanus S. Mariæ Trans-Tiberim tituli S. Praxedis Preſbyter “ Cardinalis. “
† Ego Raynaldus Oſtienſis & Veliterrenſis Epiſcopus. “
† Ego Frater Jacobus Prænestinus Epiſcopus. “
† Ego Rainerius S. Mariæ in Coſmidin Diaconus Cardinalis. “
† Ego Ægidius Ss. Coſmæ & Damiani Diac. Cardin. “
† Ego Otto S. Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis. “
† Ego Richardus Sancti-Angeli Diaconus Cardinalis. “

Datum Laterani per manum Fratris Jacobi de Ordine Fratrum Prædi- “ catorum, S. R. Eccleſiæ Vicecancellarij X. Calendas Apr. Indic. II. In- “ carn. Dom. anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto. Pontifi- “ catûs verò domini Innocentij Papæ IV. anno primo.

Nota.

Illud in hoc reſcripto præ ceteris notatu dignum puto, quod in fine additur. *Obeunte te nunc ejuſdem loci Abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum* NULLUS IBI QUALIBET SURREPTIONIS ASTUTIA, SEU VIOLENTIA PRÆPONATUR, NISI QUEM FRATRES COMMUNI CONSENSU, VEL FRATRUM MAJOR PARS CONSILIJ SANIORIS SECUNDUM DEUM, ET S. BENEDICTI REGULAM PROVIDERINT ELIGENDUM.

Quamvis pluribus alijs Abbatijs hæc eligendi Abbatem licentia conceſſa ſit, obſervandum tamen hîc putavi, quòd in illoipſo pacto inter Leonem X. & Franciſcum I. inito, quod CONCORDATA vocant, ubi agitur de COMMENDATARIORUM ſubſtitutione ad placitum Regis, excipiantur cujuſcumque Ordinis Monaſteria, quæ eligendi Prælatum habebant facultatem. Idem Pontifex ad petitionem Abbatis S. Remigij renovât privilegium Johannis Papæ de immunitate rerum ſui Monaſterij (quo nomen ARCHIMONASTERIJ tertiò repetit) ob vetuſtatem, &c. Bulla ſic incipit: *Innocentius, &c. Cùm à nobis petitur quod juſtum eſt, & honeſtum. Vigor, &c Datum Laterani V. Idus Iannarij, Pontificatus anno primo.*

Notent hoc Commēdatarij & fautores eorum, pauciſſima enim reperient Monaſteria, quæ ſimile vel à ſummis pontificib. vel à Christian Regibus non acceperint privilegium.

Ivellus ex Turonenſi factus Archiepiſcopus Remenſis modum vivendi Bonorum-puerorum Collegio præſcribit, intereſt Concilio Lugdunenſi, privilegium obtinet adversùs delegatos, Cancellariatûs Remenſis officium extinguit.

CAPUT XXXIV.

IVELLUS de Sancto-Martino ex Turonenſi Archiepiſcopatu, quem plures annos ſapienter rexit, ad Remenſem provectus, genus duxit à familia de Matheſelone, ut quidam volunt, cujus aliquot Heroas Souchetus retulit in notis ad vitam S. Bernardi Tironenſis Abbatis. At Quercetanus Ivbellum vocat de Meduana in hiſtoria Droenſi, quæ ducatûs titulo nunc inſignita ad Principes Guiſianos pertinet, habétque ſex ſcuta aurea in campo ceruleo pro inſignibus, quamvis Ivellus in proprio ſigillo pluviali indutus flexo poplite coram Virgine Deipara tantùm appareat, cùm hoc inſcripto: *Fac mecum ſignum in bonum.*

D'Azur à ſix écuſſons d'Or 3. 2. 1.

Ivbellus etiã nominatur à Nangio.

Adepta

IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An.* 1244. Adepta poſſeſſione, vaſſallorum hominia excipit, luſtrat Eccleſias Urbis ac diœceſis, dátque operam Remis, ut pauperes Scholaſtici, qui Boni-pueri dicebantur, è quorum recta educatione maxima utilitas in publicum promanabat, novis conſtitutionibus, ſeu ſtatutis continerentur ſub directione Scholaſtici Remenſis, è cujus præſertim nutu Collegij moderationem pendere voluit, juxta ſequens reſcriptum, cui prædictæ conſtitutiones per diſtinctos articulos adjectæ ſunt.

An. 1245. „ IVellus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus univerſis præſentes litteras „ inſpecturis in Domino ſalutem. Cùm ſicut ex virorum bonorum relatione intelleximus, ex congregatione pauperum Scholarium Remis morantium, qui Boni-pueri nuncupantur, fructus bonus dinoſcatur in Eccleſia Dei provenire, & nos fructum dictorum Scholarium, & totius Eccleſiæ Dei, ſecundùm quod exigit paſtorale officium, adaugere, & conſervare teneamur, volentes eiſdem in poſterum providere, ſtatuimus ut Scholaſticus Remenſis Eccleſiæ, quicumque fuerit, poteſtatem habeat de cetero in domo dictorum Scholarium ponendi Scholares pauperes, vel etiam amovendi, quando viderit expedire, qui etiam Scholaſticus præficiendi eis Procuratorem habeat poteſtatem; necnon etiam & Doctorem. Et quia non decet congregatos in nomine Domini ſine aliqua certa forma vitam ducere, ſtatuimus ut in dicta congregatione Scholarium de cetero obſerventur conſtitutiones inferiùs annotatæ.

„ 1. Omnes dicti ſcholares in communi & de communi vivant.

„ 2. Horas beatæ Virginis ſimul dicant.

„ 3. In diebus Dominicis, & feſtivis ſimul ad Eccleſiam vadant, & ad „ Sermones.

„ 4. Confeſſionem ad minus ſemel in menſe faciant.

„ 5. Ante cœnam & prandium benedictionem, poſt prandium & cœnam „ gratias agant.

„ 6. In ſilentio comedant, & cum lectione.

„ 7. Poſt Completorium pro benefactoribus *Ad te levavi* & *De profundis* „ dicant.

„ 8. Per noctem ſilentium, niſi ex cauſa rationabili, teneant.

„ 9. Extra domum ſine licentia Magiſtri non exeant, & cùm exierint „ ſecum quem Magiſter eorum eis aſſignaverit accipiant.

„ 10. Si neceſſitas compulerit, illi quos Magiſter elegerit, panem quærant.

„ 11. Si ſe invicem percuſſerint, ita quòd in Canonem *latæ ſententiæ* inciderint, donec fuerint abſoluti, expellantur.

„ 12. Soli jaceant.

„ 13. Capas griſias omnes habeant, ceteras veſtes non habeant coloratas.

„ 14. Nullus recipiatur qui habeat unde aliàs ſuſtentetur, niſi ea quæ „ habuerit velit aliis communicare.

„ 15. Nullus extra ſexdecim annos, vel citra novem recipiatur.

„ 16. Mores ejus qui receptus fuerit prius per menſem probentur.

„ 17. Qui recipiendus fuerit habeat habitum, & lectum.

„ 18. Nullus ſine licentia Scholaſtici Remenſis recipiatur.

„ 19. Semel eis in ſeptimana à Magiſtro ſuo, vel aliquo Religioſo Capitulum teneatur.

„ 20. Omnes diligenter ſtudeant, & lectiones corde tenus reddant.

„ 21. Verbis latinis in domo loquantur.

„ 22. Scholaſtico Remenſi & Magiſtro ſuo in prædictis conſtitutionibus „ ſine voto obediant, incorrigibiles verò expellantur.

„ 23. Nullus accuſet alium in Capitulo ex libidine vindictæ, ſed ex fraterna correctione.

24. Singulis

24. Singulis noctibus diſciplinas accipiant. “ IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An.* 1245.
25. Mulieres domum eorum non ingrediantur, niſi ex cauſa rationali, & “
quæ fuerint non ſuſpectæ. “
26. Per ſingula Sabbata legantur hæ conſtitutiones, ſuper quibus poterit “
Scholaſticus diſpenſationem facere prout viderit expedire. Ut autem “
omnia prædicta firma, & rata habeantur, præſentem paginam ſigilli noſtri “
munimine duximus roborandam. Datum anno Domini milleſimo ducen- “
teſimo quadrageſimo quinto, menſe Maïo. “

Innocentius Papa ſibi metuens ab Imperatore Friderico Eccleſiæ bellum inferente, primò Genuam, inde felici navigio unà cum Cardinalibus Galliam appulit, indictóque Lugduni generali Concilio, ad quod Metropolitani Galliæ & Angliæ præſertim, cum Suffraganeis convocati; menſe Junio an. 1245. diem dicit Friderico ut adſit, de ſibi objectis criminibus reſponſurus: detrectanti præſens adeſſe, jus Imperij eſt abrogatum, vacavitque Imperij ſedes duo de triginta per annos, quamquam eodem anno Henricus Thuringus, ac dehinc Guillelmus Hollandus contra Fridericum eligerentur. Actum prætereà de bello ſacro, cujus dux à Patribus conſtitutus eſt Ludovicus Rex Francorum; *qui niſi conſilio dignitatem, robúrque præſtitiſſet*, ait Æmilius, *periculum erat, ne illud turbâſſet Fridericus.* Diſcordia diudum agitata inter Archiepiſcopum Remenſem & Suffraganeos circa appellationes, arbitrio Papæ conſentientibus animis, ex utraque parte relicta eſt, qui re maturiùs conſiderata pronuntiat Suffraganeorum Remenſis Eccleſiæ, ſuorúmque Officialium unum & idem Conſiſtorium eſſe cenſendum; ab ipsíſque Officialibus, non ad dictos Suffraganeos, ne ab eiſdem ad ſeipſos interponi appellatio videatur, ſed de jure ad Remenſem eſſe Curiam appellandum.

Vide ſextum Decretalium lib. 2. tit. 15. de Appell. ità de Officio Vicar.

Ab Archidiaconis verò, aliíſque inferioribus Prælatis, Suffraganeis ſubjectis, eiſdem & eorum Officialibus ad Suffraganeos ipſos debet, & non ad eamdem Curiam, omiſſis dictis Suffraganeis, appellari, niſi aliud Remenſi Eccleſiæ de conſuetudine competat in hac parte &c. Cúmque omnino lis inter eos non eſſet ſopita, Simon Epiſcopus Albanenſis Legatus apoſtolicus Judex compromiſſus aſſenſu partium eligitur, ſententiámque omnium controverſiarum Lugduni protulit 28. Januarij an. 1247. quam Innocentius IV. Juris Pater nominatus confirmavit. Ceterùm cùm delegatorum & ſubdelegatorum judicium, de quibus Can IV. præſentis Concilij, mirum in modum auctoritas creſceret, interdúmque ex ſimplici commiſſione ad eos lata, diœceſes, urbes & oppida interdicto ſubmitterent; obtinet Ivellus à Summo Pontifice, ut quidquid in ſe ipſo auderent, irritum eſſet, abſque ſpeciali mandato, Bullâ Lugduni conceſſâ, quæ ſic ſe habet.

INnocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei, dilecto Filio Decano “
Pariſienſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Apoſtolicæ Sedis “
benignitas ſincerè, &c. Ut ex ſpeciali devotione, quam venerabilis Fra- “
ter noſter Archiepiſ. Remenſis ad nos, & Romanam Eccleſiam habere “
dignoſcitur, favorem apoſtolicum ſibi ſentiat accreviſſe, dicto Archie- “
piſcopo duximus indulgendum, ut nullus delegatus, vel ſubdelegatus, “
exſecutor, aut etiam conſervator auctoritate Sedis apoſtolicæ, vel Legato- “
rum ipſius, in perſonam ejus excommunicationis, ſuſpenſionis, aut inter- “
dicti ſententias promulgare, aut interdicere ſibi ingreſſum Eccleſiæ va- “
leant, abſque ſpeciali mandato Sedis ejuſdem, faciente plenam de ipſa “
indulgentia mentionem. Ideóque diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta “
mandamus, quatenus eumdem Archiepiſcopum ſuper his contra conceſſio- “
nis noſtræ tenorem non permittas ab aliquibus indebitè moleſtari; mole- “

ſtatores

IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An* 1246.

„ ſtatores hujuſmodi per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita „ compeſcendo, nonobſtante conſtitutione *De duabus datis*, edita in Concilio generali, dummodo ultra quartam, vel quintam aliquis auctoritate præſentium extra ſuam diœceſim ad judicium non trahatur. Datum Lugduni v. Calen. Aprilis Pontificatûs noſtri anno ſecundo.

Præſens reſcriptum Decano Pariſienſi tranſmiſſum legitur.

Summus Pontifex vice verſa Ottobonum Cardinalem fratris ſui filium, ac Remenſis Eccleſiæ Cancellarium Ivello commendavit, qui, ut grati animi ſpecimen exhiberet, prædicto Ottobono majorem Archidiaconatum contulit, ſtatim ac Reginaldus de Corbolio Epiſcopatum Pariſienſem eſt adeptus: ſic ipſa promotione vacavit Cancellaria Remenſis, quæ cùm inutilis eſſet Eccleſiæ, ac toti provinciæ oneroſa, tractavit Archiepiſcopusde ea penitus extinguenda, jura ipſius ad ſe revocando, ſub conditionibus in charta appoſitis, quæ venerabilis Capituli conſenſum præ ſe fert his verbis.

An. 1250. „ H. Præpoſitus, J. Decanus, P. Cantor, ceterique Remenſis Eccleſiæ „ Fratres univerſis præſentes litteras inſpecturis in Domino ſalutem. „ Noverint univerſi quòd reverendus Pater J. Dei gratiâ Remenſis Archie„ piſcopus de mandato, & voluntate ſanctiſſimi Patris Dei gratiâ Innocen„ tij ſummi Pontificis, qui eidem domino Remenſi Archiepiſcopo ſuper „ hoc auctoritatem contulit de Cancellaria Remenſi, accedente conſenſu „ Capituli noſtri Remenſis, ordinavit quòd dicta Cancellaria, quæ non „ tantùm Remenſi Eccleſiæ, ſed etiam toti Remenſi provinciæ hactenus in „ multis oneroſa exſtitit, & damnoſa, ad jus & proprietatem Archiepiſcopalis „ Rem· menſæ dicti Archiepiſcopi redeat, cùm eadem ab ea dicatur aſſumta „ antiquitus, & detracta. Hoc tamen ſalvo quòd dictus Remenſis Archie„ piſcopus, & ſucceſſores ejus in perpetuum tenebuntur obligati, quòd „ ijdem per Vicarium ſuum Canonicum Remenſem, ad hoc ab eiſdem ſpe„ cialiter deputandum ad Breve, & Tabulam Capituli noſtri facienda, & „ alia prout ratione dictæ Cancellariæ hactenus in dicta noſtra Eccleſia ex„ ſtitit conſuetum. Hoc etiam ſalvo Eccleſiæ noſtræ Remenſis, quòd va„ cante Sede Remenſi, & juriſdictionis Sede vacante ad Capitulum devo„ luta, nos utamur ſigillo noſtro antiquo, quo uti conſuevimus in Sedis „ Remenſis vacatione, tàm in diœceſi, quàm in provincia, & emolumen„ tum illius, quamdiu dicta Sedes vacaverit, percipiat integraliter Capitu„ lum noſtrum, & faciat fructus ſuos. In cujus rei teſtimonium præſentes lit„ teras ſigilli noſtri munimine duximus roborandas. Actum anno Domini „ 1250. menſe Junio.

Inde infertur Vicarium generalem D. Archiepiſcopi debere eſſe Canonicum.

Sic igitur Cancellariæ dignitas, ſeu officium deſivit in Eccleſia Remenſi, & quidem anno 1247. ſi verum ſit quod tradit Robertus in Gal. Chriſtia. S. Ludovicum in Terram-Sanctam proficiſcentem baculo peregrini donatum à Reginaldo de Corbolio anno 1248. nam conventum erat ut Cardinalis Ottobonus beneficium Cancellariæ abdicaret, illúdque fieret dominio Archiepiſcopali obnoxium, cùm primùm majori Archidiaconatu potiretur, quod mox contigit promotione Reginaldi ad Epiſcopatum Pariſienſem. Charta ſuppreſſionis habet Archiepiſcopum penſionem centum librarum reſervâſſe in favorem Johannis de Blois Officialis Remenſis, ex conſenſu Papæ, quòd ipſe Reginaldo in Archidiaconatu ſuccedere deberet.

Porrò nomina eorum qui Cancellariam exercuerunt ſub Archiepiſcopis ab anno præſertim D CCC. XL. hæc ſunt.

Maccolus Secretarius B. Remigij legitur ad calcem epiſtolæ prædicti Pontificis ad Clodoveum anno 504.

Hairoaldus Cancellarij titulo inſignitur in notitia *De mancipijs ſancti Remigij*

Remigij per judicium Scabinorum emendicatis in placito Miſſorum Hincmari Archiepiſcopi anno 847. IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An.* 1235.

Harduinus ſubſcripſit donationi altaris ſancti Stephani Remenſis factæ Monaſterio Monialium ſancti Petri Rem. ſub Vvidone anno 1036.

Hardulphus memoratur in Chartulario prædicti Monaſterij pro jure Præpoſituræ ejuſdem anno 1048.

Odericus vel Oldaricus ſubſcripſit fundationi Monaſterij ſancti Dionyſij Remenſis ſub Gervaſio anno 1067. & chartæ reſtitutionis Eccleſiæ de Morimonte anno 1074.

S. Bruno Carthuſianorum Patriarcha pluribus chartis Cancellarij nomine ſubſcripſit, ut ſupra vidimus anno 1076.

Godefridus interfuit Concilio Sueſſionenſi an. 1078. legitúrque in bulla reſtituti Ordinis in Monaſterio S. Nicaſij ſub Raynaldo, & in Chartophilacio ſancti Theoderici anno 1093.

Fulcradus vixit ſub Rodulfo Viridi, & Manaſſe II. noménque ejus reperitur in pluribus chartis, annis 1100. 1101. 1102. 1115. 1119. 1124.

Drogo exercuit Cancellariam ſub Raynaldo II. annis 1128. 1130. 1134. & 1147. ſub Samſone.

Robertus legitur in Tabulario Monaſterij Boni-fontis ſub Samſone annis 1153. 1160.

Johannes Romam profectus cum Henrico Archiepiſcopo, ad eum Petrus S. Remigij Abbas ſeptimam epiſtolam libri ſexti direxit, adhúcque legitur in pacto inter Abbates S. Nicaſij & Signiaci inito anno 1172. Idem, aut fortè alius ejuſdem nominis legitur in hiſtoria Noviomenſi fol. 967.

Alexander Cancellariâ potiebatur ſub Vvillelmo Cardinale annis 1178. & 1182.

Lambinus vel Lambertus ſub eodem Archiepiſcopo ad Epiſcopatum Tarvanenſem evehitur anno 1188.

Unde vacabat Cancellaria anno 1192 ex charta Dionyſiana.

Matthæus in Chartulario Sannicaſiano annis 1194. 1199. & 1200.

Hugo de Sparnaco claruit ſub Alberico annis 1214. & 1217. & ſub Guilielmo de Janivilla annis 1223. & 1226 poſtea Igniacenſis Monachus, ex Obituario Remenſi. IV. Nonas Decembris.

Guillelmus ſub Henrico de Brana. anno 1230.

Ottobonus Cardinalis, nepos & Capellanus Innocentij IV. ultimus Cancellariam tenuit, ut ſupra dictum.

Innocentius Lugduni degens formam viſitandi Suffraganeorum diœceſes Metropolitanis præſcribit, & Abbatibus indulget privilegia.

CAPUT XXXV.

METROPOLITANI auctoritas illa ætate in luſtranda provincia, viſitandiſque Suffraganeis potiſſimum viguit: olim id muneris ſtatis temporibus rarò exſequebantur, niſi cùm res majoris momenti occurreret, ut elevatio corporis cujuſdam Sancti ab Eccleſia vindicati, Tranſlationes reliquiarum patroni tutelaris, Eccleſiæ dedicatio, nova Monaſterij erectio, &c. quò ſollemnitas celebrior eſſet, & Metropolitani præſentiâ, velut provinciæ Principis, confirmaretur: nihil enim

 illuſtre

IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An.* 1246.

illuſtre eo inconſulto fiebat; unde in chartis fundationum, præter annum Regni Principis, annus etiam Pontificatûs Metropolitani, honoris gratiâ inſcribebatur.

At cùm per Decretales Metropolitanis permiſſum fuit de triennio in triennium viſitare ſuffraganeas diœceſes, forma mox præſcribenda fuit, ne Metropolitani modum excederent, aut Epiſcopis conquerendi præberent occaſionem. Ex prolixiori reſcripto Lugduni dato ad Remenſem Archiepiſcopum, id quod ſequitur tantùm exſcripſi, ut chartæ parcerem & Lectoris faſtidio.

Extat in primo volumine Chartarũ Archiepiſcopatus Remenſis folio 35 & 16.

„ STatuimus ut quilibet Archiepiſcopus ſuam volens viſitare provinciam
„ prius Eccleſiæ ſuæ Capitulum, ac civitatem, & diœceſim propriam
„ plenè viſitare procuret, nec ſic ſolùm erga majorum, ſed etiam minorum
„ Eccleſiarum, nec circa Clericorum tantùm, ſed & populorum viſitationem
„ intentus, & ſi commodè, vel abſque difficultate accedere ad unamquam-
„ que non poterit, de pluribus locis ad unum congruum Clericos, & alios
„ ſtudeat convocare, ne in illis viſitatio poſtponatur. Deinde liceat ei per
„ totam provinciam, vel ejus partem viſitationis officium exercere, civitates,
„ & diœceſis Suffraganeos, & eorum ſubditos, Cathedralium & aliarum
„ Eccleſiarum Capitula, Monaſteria, Eccleſias, & alia religioſa, & pia loca,
„ Cleros, & populos libere viſitando, ac procurationes à locis tantùm reci-
„ pere uſitatis. Ex quo aliquam de ipſis diœceſibus viſitare cœperit, num-
„ quam poſtea ſive totam, ſive partem ejus viſitaverit, revertatur causâ viſi-
„ tationis ad illam, priuſquam reliquæ omnes ipſius provinciæ diœceſes in
„ toto, vel in parte, quas ſecurè viſitare poterit, & ſua denuo ab eo denuo
„ fuerint viſitatæ. Quòd ſi forſan eadem diœceſis, vel aliqua ibi Eccleſia
„ plus aliis indiguerit, tunc ab eorum viſitatione intermiſſa, redeat ad eam-
„ dem, ſi à loci diœceſano requiſitus exſtiterit, vel de omnium, aut majoris
„ partis Epiſcoporum ejuſdem provinciæ conceſſerit conſilio & aſſenſu, ad
„ quod iidem ſe pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus ne-
„ gligatur. Si verò malitioſè in his difficultatem adhibuerint, Archiepiſcopus
„ ſuper hoc licentiam á Sede apoſtolica poſtulet confidenter; poſtquam
„ autem ſemel omnes provinciæ ſuæ diœceſes viſitaverit, licitum ſit ei po-
„ ſtea, priùs tamen Suffraganeorum ſuorum requiſito conſilio, & ipſius diffi-
„ nitione ſuperhabita coram eis, quæ in ſcriptis redigi volumus, ut poſſint
„ aliis eſſe nota, viſitationem per eamdem reïterare provinciam, juxta mo-
„ dum ſuperius annotatum, etiamſi non interveniat in hoc Suffraganeorum
„ ipſorum aſſenſus; illam ſemper prudentiam adhibendo, ut in poſterio-
„ ribus viſitationibus illas Eccleſias, illóſque Cleros, & populos priùs viſitet,
„ qui non fuerant ab eo in prioribus viſitati, niſi magis ſit aliis viſitationis
„ officium opportunum. Sanè hujuſmodi impenſurus officium propoſito ver-
„ bo, de Dei gratia, de vita & converſatione miniſtrantium in Eccleſiis, &
„ locis aliis divino cultui deputatis, ac ceteris quæ ad officium ipſum ſpec-
„ tant, abſque coactione & exactione qualibet juramenti ad ipſorum emen-
„ dationem per ſalubria monita, nunc levia, nunc aſpera, juxta datam ſibi
„ à Deo prudentiam, diligenter intendens: quòd ſi de aliquibus orta fuerit
„ infamia contra eos, Ordinariis ipſorum, ut ſuper iis ſollemniter inquirant,
„ denuntiet, ſi viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione
„ non egeant, cùm ſuper his meritò notari poſſit ordinatior negligentia eo-
„ rumdem, libere corrigat, pœnam pro illis debitam infligendo. Procura-
„ tiones autem recipiat ſecundùm quod eſt in Canonibus conſtitutum,
„ nullam tamen pecuniam ipſe, vel aliquis de ſua familia, occaſione
„ ejus officij, aut conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo earum nominè; ſed in
„ victualibus tantùm recipiat moderatas. Caveat inſuper ne ipſe, vel quiſ-

quam

quam ſuorum aliquod munus quodcumque ſit, & qualitercumque oſte-« ſatur, præſumat recipere, ut non quæ ſua ſunt videatur quærere, ſed« quæ Jeſu Chriſti. Quòd ſi fuerit contra præſumtum, recipiens male-« dictionem incurrat, a qua numquam, niſi duplum reſtituat, liberetur: « volumus enim in his fraudem quamlibet penitus evitari. Hanc autem« viſitandi formam, ab univerſis etiam Epiſcopis, aliiſque Prælatis ordina-« rio jure ſuos ſubditos viſitantibus plenè obſervari præcipimus, ſaluis ſuper« hoc rationabilibus, & approbatis Religioſorum conſuetudinibus & regu-« laribus inſtitutis. Ceterum ut illis, qui prædictum Archiepiſcopum ad« viſitationem admittere, ac procurationes exhibere ſibi debitas denegâ-« rint, pœna omnino non deſit, cùm inhumaniter in hoc ſe geſſerint erga« eum: præcipimus benignè cum ipſis agendo, ut ipſum ad eorum acce-« dentem Eccleſias proceſſionaliter, & aliàs honorificè recipiant ac decen-« ter; quódque nonniſi ad mandatum ſuum aperiantur, vel claudantur« Eccleſiarum & domorum oſtia ea vice, ac de expenſis tunc factis ab ipſo,« juxta ſui extimationem Camerarij, ſibi ſatisfaciant, ei nihilominus pro-« curando. Nolumus autem per hoc in poſterum eidem Archiepiſcopo jus« novum acquiri, aut illis præjudicium aliquod generari. Datum Lugduni« XVI. Kal. Aprilis Pontificatûs noſtri anno tertio. «

IVELLUS LVI. ARCHIEP. An. 1147.

Eodem Innocentio Lugduni moram faciente ob minas Friderici Imperatoris, multi Abbates diœceſis ac provinciæ Remenſis ad eum convolant, privilegia pro ſe, ſuiſque Monachis petituri, quorum votis annuiſſe patet, ex ingenti bullarum congerie, quibus horum Tabularia onerantur, quæ cum nulli nunc ſint uſui, aliqua breviter indicare ſufficiet. Remenſi Archiepiſcopo, & omnibus ferè Abbatibus diœceſis, ut quietiùs ſuo muneri vacent, Pontifex indulſit, ut nullus delegatus, vel ſubdelegatus, exſecutor, aut conſervator auctoritate Sedis apoſtolicæ, vel Legatorum ejus, in eos excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiam valeat promulgare, abſque ſpeciali mandato Sedis apoſtolicæ. Pontificatûs anno ſecundo.

Remigiano Abbati benedicendi pallas altaris, & alia ornamenta ſacerdotalia impertiit facultatem. Pontificatûs anno ſecundo.

Omnibus etiam Monaſteriis, & Capitulis ad eum recurrentibus conceſſit, ut cùm generale interdictum fuerit, liceat illis clauſis januis, & excluſis excommunicatis, & interdictis, non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce divina Officia celebrare, & non excommunicatis ſepulturam exhibere. Pontificatûs anno quarto.

Iiſdem Pontificatûs anno ſecundo, ut majoris excommunicationis laqueo ligari non poſſint, etiamſi Judices delegati prohibuerint, modò criminis non fuerint participes.

Nicaſianis Indulgentias impertiit pro iis, qui ad incœpti operis perfectionem eorum Eccleſiæ aliqnid erogaverint, quam B. Nicaſij miracula mirum in modum illuſtrabant. Pontificatûs anno ſexto.

Abbatibus & Religioſis ſancti Remigij, ſancti Theoderici, & aliis facultatem impertit deferendi pileos ſuo Ordini congruentes, Lugduni.

Soluto Lugdunenſi Concilio Rex ſollemne Placitum Pariſiis infra octavas ſancti Dionyſij convocat, cui Magiſter Odo de Caſtro-Radulfi S. R. E. Legatus interfuit cum multis Epiſcopis & Comitibus, ipſóque hortante Nobiles ad ſacrum bellum in infideles ſuſcipiendum, Ivellus Remenſis Archiepiſcopus, Philippus Bituricenſis Archiepiſcopus, Rabertus Belvacenſis, Garnerus Laudunenſis, Guillelmus Aurelianenſis Epiſcopi, D. Robertus frater Regis Franciæ Comes Atrebatenſis, Hugo de Caſtellione, Galcherus nepos ejus, Radulfus de Couciaco militiæ teſſeram aſſumſerunt. Quidam Ivellum Præfectum belli ſacri vocant

Ivellus LVI. Arch. Ep. *An.* 1248.

ob animi præſtantiam, & quòd in eo promovendo ſe ſtrenuum præbuiſſet; quamvis non deſint qui dubitent an ultra mare uſque in Ægiptum profectus ſit: pleróſque verò provinciæ Remenſis Nobiles nomina dediſſe ſub vexillis Roberti Atrebatenſis, præter id quod in Chronicis Nangij habetur, probat vetus pictura, quæ viſitur ad ſiniſtram principis altaris S. Vincentij Laudunenſis, ubi Epiſcopo pontificalibus induto, ac in throno ſedenti, Comes Atrebatenſis, ut ex veſte violacea, & inſignibus Comitatûs colligitur, tres Nobiles præſentat, ut iis benedictionem ad bellum ſe accingentibus impertiatur, quos quidam putant eſſe Johannem de Monteacuto, Johannem d'eppe, & N. ex Laudunesio, ortos ab Equitibus B. Mariæ de Lætitia.

Rex flagrans deſiderio viſendi ſummum Pontificem, convocata multitudine haud modica Procerum Regni ſui, Lugdunum perrexit, perceptáque benedictione, ei humiliter Vale dicto in Franciam rediens Blanchæ matri plenariam dat poteſtatem Regni adminiſtrandi in abſentia, digoitates, & beneficia eccleſiaſtica conferendi, fidelitates Epiſcoporum, & Abbatum recipiendi, licentiam quoque Capitulis & Conventibus eligendi, diplomate dato apud Hoſpitale juxta Corbolium anno 1248. menſe Junio. Palam quoque edixit paratum ſe eſſe ex ærario ſatisfacere iis, qui ſe injuſtè læſos eſſe probarent, tum 25. Auguſti an. 1248 cum Præfectis ſacræ militiæ, & Epiſcopis, qui ſe ad eam voverant, iter aggreditur. Cyprum appellit, ibique hibernat hoc anno, proximo vere, magno cum exercitu tranſmiſſurus in Ægiptum, ubi ſtatim ac ingreſſus eſt, Damiatam expugnat, & capit, Saracenis ab eo ſemel atque iterum devictis, ac proſtratis: at mox peſte exercitum invadente, circumdatus Rex ipſe à Saracenis, & peſte ictus, captus eſt cum duobus fratribus, & reliqui ferè omnes ad internecionem cæſi. Ex Epiſcopis qui Regem comitati fuerant ad milites cohortandos plures occubuêre; quidam Martyrij laureâ cupidi in Fidei hoſtes ingenita animi ſtrenuitate fortiter irruperunt, ex Joinvilleo, qui & de Sueſſionenſi Epiſcopo hæc habet: *Il y avoit un moult vaillant homme en noſtre oſt, qui avoit nom Meſſire Iacques du Chaſtel Eveque de Soiſſons, lequel quand vit que nous en reventons vers Damiete, & que chacun s'en vouloit revenir en France: il aima mieu demeurer avec Dieu, que de s'en retourner au lieu d'ou il eſtoit né. Il s'en alla lancer luy ſeules dedans les Turcs, comme ſil les ne voulu combatre tout ſeul, mais tantoſt l'envoyerent à Dieu, & le mirent en la compagnie des Martyrs, car ils le tuerent en peu d'heure.*

Epiſcopi Regi aſſiſtentes in bello irregularitatem non incurrũ: etiam ſi homicidia committant. *Catellus fol.* 206.

Ivellus Remos reverſus, de Leodienſi Epiſcopo apud ſummum Pontificem conqueſtus eſt, quòd hominium pro feodis caſtelli Bulhonenſis more ſolito non præſtaret; jubet Pontifex ut quamprimum ſatisfaciat, eo autem cunctante, Ivellus bellum ei indixit, graviſque inde ſimultas exorta eſt inter eum, & Henricum Leodienſem. Cùmque militum incurſionibus utrinſque Eccleſiæ prædia vaſtarentur, Innocentius Guidoni Cameracenſi dat negotium, ut utrique injungat abſtinere ab ejuſmodi graſſationibus: Henrico verò Leodienſi, ut debitam fidelitatem Eccleſiæ Remenſi voveat, quod & præſtitit, ex Chron. Ægidij Aureævallis. Litem quoque habuit Ivellus cum Suffraganeis, quòd ſtatutis Concilij generalis, circa appellationes, non obtemperarent, & eum Capitulo Remenſi; at illud ſe gravari exiſtimans ceſſationem à Divinis indicit, uſitatiſſimum hac ætate remedium ad quoſlibet adverſarios compeſcendos. Johannes Regiteſtenſis Comes Eccleſiæ Remenſis beneficiarius ob villas de Chemeri & de Vendreſſe, faſſus eſt ſe teneri ad ſolvendum cereum pondere triginta librarum die Purificationis,

Purificationis, oppignerato ad id ſtellagio Retellenſi anno 1249. IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An.* 1248.

Ivellus ſe ære alieno oppreſſum ſentiens ob expenſas in bello adverſus Leodienſem ab eo factas, reſcriptum obtinet à ſummo Pontifice ad provinciales Eccleſias, ut ſibi tamquam Metropolitano ſuppetias ferant, ex quibus clariſſimè conſtat, ex Inſula Cypri, vel etiam ex Ægipto rediiſſe, quamvis Sammarthani tomo 1. fol. 498. aſſerant poſt Colvenerium, obiiſſe Damiatæ, quod falſi adhuc argui poteſt ex charta Hoſpitalis Remenſis, cui ſubſcripſit menſe Junio an. 1249. quo & mortuus eſt, juxta Andream du Cheſne in hiſtoria Drocenſi, ubi obiiſſe ſcribitur xv. Cal. Janu. & ex immunitate à giſtis & procurationibus Sannicaſianis conceſſa eodem anno, quam alibi retulimus; at nihil ad rem refert, *quo loco deſinas*, inquit Seneca, *tantum bonam clauſulam imponas*.

Thomas de Beaumets LVII. Archiepiſcopus à Laudunenſi Epiſcopo conſecratur, huic Leodienſis Epiſcopus hominium facit. Rex cæcis Hoſpitale exſtruit, & intereſt tranſlationi Reliquiarum ſancti Quintini.

CAPUT XXXVI.

LUDOVICI Regis peregrinatio in Palæſtinam, eo tempore quo Ivellus receſſit ab humanis, haud parum favit Thomæ de Bellomeſo ad obtinendum Archiepiſcopatum, quem jure ipſi deberi ambigebat nemo, ob teſtatam ſuperioribus annis in tuendis Clericorum juribus fidelitatem. Refert Locrius Canonicatu primùm Atrebatenſi donatum fuiſſe, unde & Atrebati ortum putat, quòd ex cognominis variatione conjectari licet, nam quidam eum vocant de Beaumeix, alii de Beaumets, nonnulli verò de Beaumont, & de Beaumanoir. Andreas du Cheſne in hiſtoria Drocenſi genealogiam ejus texuit accuratiſſimè, atque patrem habuiſſe Ægidium Bapalmenſem Caſtellanum dominum de Beaumets, matrem verò Agnetem de Couciaco, Radulfi de Couciaco & Ælidis Drocenſis filiam. Radulfus I. dominus de Couciaco nuptiale fœdus iniit cum Ælide Drocenſi Roberti Franciæ filia & Agnetis majoris natu Theobaldi Comitis Campaniæ Branenſis domina, ex qua ſuſcepit filios quatuor, & unicam filiam Agnetem nomine, quæ Ægidio Caſtellaneo Bapalmenſi ſociata reliquit Ægidium, Radulfum, & Thomam Remenſem Archiepiſcopum. Sic Thomas conſanguineus erat Henrici de Brana Archiepiſcopi, & Comitis Barrenſis, ex charta, quam in margine citavimus. De gueules à la Croix dentelée d'Or.

Canonicatus Atrebatenſis, quo Thomas à pueris donatus fuit, ei aditum fecit ad alias dignitates, Henricus de Brana, cui nota erat ejus ſtrenuitas & animi præſtantia, Præpoſituram Eccleſiæ Remenſis cum Canonicatu ei primùm contulit, at ipſe ex diſcordia, quæ exarſit inter Regem & Epiſcopum Belvacenſem, metas prætergreſſus, Regis mandato expellitur ab Urbe: poſtmodum verò captus à dominis de Rumiliaco in vincula conjicitur (ut ſupra ex actis Concilii Sanquintiniani oſtendimus) ſic ex laboribus pro libertate eccleſiaſtica fortiter ſuſceptis cùm ſibi famam comparâſſet, omnium votis Ivello ſuffectus eſt. Sigillum ejus ex una parte præ ſe fert figuram Archiepiſcopi pontificalibus

IVELLUS LVI. ARCHIEP. *An.* 1248.

ob animi præſtantiam, & quòd in eo promovendo ſe ſtrenuum præbuiſſet; quamvis non deſint qui dubitent an ultra mare uſque in Ægiptum profectus ſit: pleróſque verò provinciæ Remenſis Nobiles nomina dediſſe ſub vexillis Roberti Atrebatenſis, præter id quod in Chronicis Nangij habetur, probat vetus pictura, quæ viſitur ad ſiniſtram principis altaris S. Vincentij Laudunenſis, ubi Epiſcopo pontificalibus induto, ac in throno ſedenti, Comes Atrebatenſis, ut ex veſte violacea, & inſignibus Comitatûs colligitur, tres Nobiles præſentat, ut iis benedictionem ad bellum ſe accingentibus impertiatur, quos quidam putant eſſe Johannem de Monteacuto, Johannem d'Eppe, & N. ex Laudunesio, ortos ab Equitibus B. Mariæ de Lætitia.

Rex flagrans deſiderio viſendi ſummum Pontificem, convocata multitudine haud modica Procerum Regni ſui, Lugdunum perrexit, perceptáque benedictione, et humiliter Vale dicto in Franciam rediens Blanchæ matri plenariam dat poteſtatem Regni adminiſtrandi in abſentia, dignitates, & beneficia eccleſiaſtica conferendi, fidelitates Epiſcoporum, & Abbatum recipiendi, licentiam quoque Capitulis & Conventibus eligendi, diplomate dato apud Hoſpitale juxta Corbolium anno 1248. menſe Junio. Palam quoque edixit paratum ſe eſſe ex ærario ſatisfacere ijs, qui ſe injuſtè læſos eſſe probarent, tum 25. Auguſti an. 1248 cum Præfectis ſacræ militiæ, & Epiſcopis, qui ſe ad eam voverant, iter aggreditur. Cyprum appellit, ibique hibernat hoc anno, proximo vere, magno cum exercitu tranſmiſſurus in Ægiptum, ubi ſtatim ac ingreſſus eſt, Damiatam expugnat, & capit, Saracenis ab eo ſemel atque iterum devictis, ac proſtratis: at mox peſte exercitum invadente, circumdatus Rex ipſe à Saracenis, & peſte ictus, captus eſt cum duobus fratribus, & reliqui ferè omnes ad interneccionem cæſi. Ex Epiſcopis qui Regem comitati fuerant ad milites cohortandos pluros occubuêre; quidam Martyrij laureâ cupidi in Fidei hoſtes ingenita animi ſtrenuitate fortiter irruperunt, ex Joinvilleo, qui & de Sueſſionenſi Epiſcopo hæc habet: *Il y avoit un moult vaillant homme en noſtre oſt, qui avoit nom Meſſire Iacques du Chaſtel Eveque de Soiſſons, lequel quand vit que nous en revenions vers Damiete, & que chacun s'en vouloit revenir en France: il aima mieu demeurer avec Dieu, que de s'en retourner au lieu d'ou il eſtoit né. Il s'en alla lancer luy ſeules dedans les Turcs, comme s'il les ut voulu combatre tout ſeul, mais santoſt l'envoyerent à Dieu, & le mirent en la compagnie des Martyrs, car ils le tuerent en peu d'heure.*

Epiſcopi Regi aſſiſtentes in bello irregularitatem non incurrũt: etiam ſi homicidia committant. *Catalla* *fol.* 206.

Ivellus Remos reverſus, de Leodienſi Epiſcopo apud ſummum Pontificem conqueſtus eſt, quòd hominium pro feodis caſtelli Bullionenſis more ſolito non præſtaret; jubet Pontifex ut quamprimum ſatisfaciat, eo autem cunctante, Ivellus bellum ei indixit, graviſque inde ſimultas exorta eſt inter eum, & Henricum Leodienſem. Cùmque militum incurſionibus utriuſque Eccleſiæ prædia vaſtarentur, Innocentius Guidoni Cameracenſi dat negotium, ut utrique injungat abſtinere ab ejuſmodi graſſationibus: Henrico verò Leodienſi, ut debitam fidelitatem Eccleſiæ Remenſi voveat, quod & præſtitit, ex Chron. Ægidij Aureævallis. Litem quoque habuit Ivellus cum Suffraganeis, quòd ſtatutis Concilij generalis, circa appellationes, non obtemperarent, & cum Capitulo Remenſi, at illud ſe gravari exiſtimans ceſſationem à Divinis indicit, uſitatiſſimum hac ætate remedium ad quoſlibet adverſarios compeſcendos. Johannes Regiteſtenſis Comes Eccleſiæ Remenſis beneficiarius ob villas de Chemeri & de Vendreſſe, faſſus eſt ſe teneri ad ſolvendum cereum pondere triginta librarum die

Purificationis,

Purificationis, oppignerato ad id ſtellagio Retellenſi anno 1249. Ivellus LVI. Archiep. An. 1248.

Ivellus ſe ære alieno oppreſſum ſentiens ob expenſas in bello adversús Leodienſem ab eo factas, reſcriptum obtinet à ſummo Pontifice ad provinciales Eccleſias, ut ſibi tamquam Metropolitano ſuppetias ferant, ex quibus clariſſimè conſtat, ex Inſula Cypri, vel etiam ex Ægipto rediiſſe, quamvis Sammarthani tomo 2. fol. 498. aſſerant poſt Colvenerium, obiiſſe Damiatæ, quod falſi adhuc argui poteſt ex charta Hoſpitalis Remenſis, cui ſubſcripſit menſe Junio an. 1249. quo & mortuus eſt, juxta Andream du Cheſne in hiſtoria Drocenſi, ubi obiiſſe ſcribitur xv. Cal. Janu. & ex immunitate à giſtis & procurationibus Sannicaſianis conceſſa eodem anno, quam alibi retulimus; at nihil ad rem refert, *quo loco deſinas*, inquit Seneca, *tantum bonam clauſulam imponas.*

Thomas de Beaumets LVII. Archiepiſcopus à Laudunenſi Epiſcopo conſecratur, huic Leodienſis Epiſcopus hominium facit. Rex cæcis Hoſpitale exſtruit, & intereſt tranſlationi Reliquiarum ſancti Quintini.

CAPUT XXXVI.

LUDOVICI Regis peregrinatio in Palæſtinam, eo tempore quo Ivellus receſſit ab humanis, haud parum favit Thomæ de Bellomeſo ad obtinendum Archiepiſcopatum, quem jure ipſi deberi ambigebat nemo, ob teſtatam ſuperioribus annis in tuendis Clericorum juribus fidelitatem. Refert Locrius Canonicatu primùm Atrebatenſi donatum fuiſſe, unde & Atrebati ortum putat, quòd ex cognominis variatione conjectari licet, nam quidam eum vocant de Beaumeix, alij de Beaumets, nonnulli verò de Beaumont, & de Beaumanoir. Andreas du Cheſne in hiſtoria Drocenſi genealogiam ejus texuit accuratiſſimè, atque patrem habuiſſe Ægidium Bapalmenſem Caſtellanum dominum de Beaumets, matrem verò Agnetem de Couciaco, Radulfi de Couciaco & Ælidis Drocenſis filiam. Radulfus I. dominus de Couciaco nuptiale fœdus iniit cum Ælide Drocenſi Roberti Franciæ filiæ & Agnetis majoris natu Theobaldi Comitis Campaniæ Branienſis dominæ, ex qua ſuſcepit filios quatuor, & unicam filiam Agnetem nomine, quæ Ægidio Caſtellaneo Bapalmenſi ſociata reliquit Ægidium, Radulfum, & Thomam Remenſem Archiepiſcopum. Sic Thomas conſanguineus erat Henrici de Brana Archiepiſcopi, & Comitis Barrenſis, ex charta, quam in margine citavimus. De gueules à la Croix dentelée d'Or.

Canonicatus Atrebatenſis, quo Thomas à pueris donatus fuit, ei aditum fecit ad alias dignitates, Henricus de Brana, cui nota erat ejus ſtrenuitas & animi præſtantia, Præpoſituram Eccleſiæ Remenſis cum Canonicatu ei primùm contulit; at ipſe ex diſcordia, quæ exarſit inter Regem & Epiſcopum Belvacenſem, metas prætergreſſus, Regis mandato expellitur ab Urbe: poſtmodum verò captus à dominis de Rumiliaco in vincula conjicitur (ut ſupra ex actis Concilij Sanquintiniani oſtendimus) ſic ex laboribus pro libertate eccleſiaſtica fortiter ſuſceptis cùm ſibi famam comparâſſet, omnium votis Ivello ſuffectus eſt. Sigillum ejus ex una parte præ ſe fert figuram Archiepiſcopi pon-

THOMAS DE BELLOMESO LVII. ARCHIEP.

An. 1250.

tificalibus ornamentis induti, ex alia imaginem Virginis Deiparæ cum hoc lemmate : *Mater Dei memento mei.*

Innocentius IV. Lugduni degens bullam ei direxit ſtatim ac electus eſt, quâ declarat quòd cùm Epiſcopus Sueſſionenſis Remenſium Suffraganeorum prior conſecrationi ſuæ adeſſe non poſſit, ob ipſius profectionem extra Regnum, manuum impoſitionem recipere poſſe ab Epiſcopo Laudunenſi, qui eum immediatè ſequitur ; nulla habita ratione cujuſcumque privilegij, quod in contrarium poſſit opponi. Bulla hæc menſe Aprili data eſt , & ſic incipit.

„ Innocentius Servus ſervorum Dei, dilecto Filio Electo Remenſi, „ ſalutem , & apoſtolicam benedictionem. Cum venerabilis Frater no„ ſter Epiſcopus Sueſſionenſis, qui prior eſt inter Suffraganeos Remen„ ſis provinciæ, moretur ad præſens in partibus tranſmarinis , quia poſt „ eum venerabilis Frater noſter Epiſcopus Laudunenſis inter alios Suf„ fraganeos dicitur eſſe prior: nos volentes ut ei honor debitus impen„ datur, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus con„ ſecrationis munus recipias ab eodem Epiſcopo Laudunenſi , non ob„ ſtantibus litteris , quas ſuper eodem recipiendo munere, ab apoſtolica „ Sede noſceris impetrâſſe. Datum Lugduni VI. Cal. Apr. Pontificatus „ noſtri anno octavo.

Hoc anno oppreſſi paſtorelli, perditorum erat manus, qui ad famam capti Regis ſpeciè ſacræ militiæ in alienas graſſabantur fortunas.

Patet hoc reſcripto Thomam charactere epiſcopali inſignitum circiter menſem Maium , pactúmque ſtatim iniiſſe eum Capitulo Remenſi pro ſuppreſſione Cancellariæ , poſt Ottoboni Cardinalis promotionem ad Archidiaconatum, quod ab Innocentio IV. quinto Idus Febr. confirmatur anno Pontificatûs octavo. Bellum olim inchoatum recruduit inter Moſomenſes,& caſtri Bullionei accolas, pro munitione juxta fines utriuſque dominij pridem erecta. Thomas ut huic malo occurreret, compellit Henricum Leodienſem ad fidelitatem præſtandam pro feodis ab Archiepiſcopatu Remenſi dependentibus: cùmque de forma præſtationis inter ſe non convenirent, Thoma aſſerente præſtari debere per quatuor Officiarios, Leodienſi verò per duos, conventum tandem hac vice ut per tres tantùm exhiberetur, de cetero ſubmittentes ſe judicio Arnulfi Comitis de Loſenè, qui inquiſitor, & arbiter eſſe debebat, ut ex ſequenti pagina amplius conſtabit.

An. 1251.

Quod Epiſcopus Leodien. debeat Rem. Archiep. fidelitatem exhibere per octo Barones, vide pontificium diploma Innocentij ad an. 1205.

„ HEnricus Dei gratiâ Leodienſis Epiſcopus, univerſis præſentes lit„ teras inſpecturis ſalutem in Domino. Noveritis quòd cùm quæſtio „ verteretur inter reverendum Patrem Thomam Remenſem Archiepiſco„ pum, & nos ſuper homagio eidem à nobis faciendo, prædicto Archie„ piſcopo dicente quatenus illud eidem per quatuor homines, nobis verò „ è contrario aſſerentibus quòd non niſi per duos debebat fieri. Tandem „ ad inſtantiam bonorum virorum, pro bono pacis eidem Archiepiſcopo „ homagium per tres homines fecimus, & de quarto homine, per quem „ dixit eidem debere fieri homagium nomine noſtro, prædictus Archie„ piſcopus & nos in fidelem noſtrum Arnulfum Comitem Loſene compro„ miſimus , qui debet inquirere utrum dictum homagium ei debet fieri „ per quatuor homines, & ſi invenerit quòd per quatuor debet fieri, nos „ ei faciemus homaginm per quartum : & ſi invenerit qnod non debet „ fieri per quatuor , ipſe homagio ei facto per tres à nobis, ut dictum eſt, „ contentus erit, & hoc idem Comes debet terminare infra inſtans feſtum „ Pentecoſtes. Datum Francheval. anno Domini 1252. in feſto Cathedræ „ ſancti Petri.

An. 1252.

Innocentius IV. exacto penè ſeptennio Lugduni, jam ſe tutius in Italia poſt mortem Friderici vivere poſſe exiſtimans, eò rediit, & Peruſij ſubſtitit :

THOMAS DE BELLOM. LVII. ARCHIEP. *An.* 1252.

ſubſtitit, fertur enim cognita Benedictini Ordinis in deterius inclinatione per Gallias, & quòd in multis Monaſteriis à carnibus abſtinentia exolceverat, reformationi ejus intendiſſe; unde reſcripto ad Remenſem Archiepiſcopum ſpecialiter miſſo, hortatur ut ad id ſtudium per ſuam diœceſim ſollerter impendat. Haud minor ei cura fuit de cathedralium Eccleſiarum Canonicis, cùm enim hoc tempore, choro frequentes non adeſſent, ſanxit ut ſingulis Horis denarius pro ſtipendio daretur præſentibus. Idem Pontifex, Conrado Friderici filio, & odij in Romanam Eccleſiam herede, Neapolitanum Regnum, ſpecie illud tuendi, ſacrilegè devaſtante, Siciliam unà cum prædicto Neapolitano Regno Richardo fratri Henrici Regis Angliæ obrulit, memórque exhibiti obſequij à Rege Chriſtianiſſimo, qui tunc in Palæſtina Eccleſias & Xenodochia pro peregrinis inſtaurabat, Indulgentiam decem dierum iis, qui pro eo preces funderent, conceſſit.

Ex diplomate quo deprecatur Regem ut Talmud Iudæorum flammis conſecret.

Harum Indulgentiarũ meminit B. Thomas in IV diſtinct. xx. Quæſt. I Art. 3. quas in annum unum extendit.

Beatus Ludovicus Rex audito piiſſimæ matris obitu domum redire cogitavit, ne ob ſui abſentiam, in Regnum (optima rectrice deſtitutum) Angli & Germani quidquam molirentur: itaque diſciſſis urbibus à barbaris in Syria, reſtitutis, relictíſque paſſim ſuæ liberalitatis & ſanctimoniæ monimentis, conſcenſo navigio Provinciam appellit die Tranſlationis S. Benedicti, poſt ſex annos à ſua profectione. Statim ac à ſuis exceptus eſt, ſeſe munificum exhibuit erga Eccleſiaſticos, quòd horum precibus ſoſpes (maxima licèt exercitûs parte amiſſa) de variis periculis terra, marique evaſiſſet. Inter ſacra loca regaliter ab eo exſtructa & dotata, celebre eſt Xenodochium illud, quod Pariſiis pro excæcatis inſtituit. Tradit Volaterranus præter depactam & numeratam pro redemtione pecuniam, compulſum fuiſſe Ludovicum obſides trecentos ex Nobilibus in Ægypto relinquere, à quibus cùm immani crudelitate Saraceni avulſiſſent oculos, Regem poſtmodum pro iis ſoluto pretio, in Galliam reducendos curâſſe, aluiſſéque ea in domo, quæ cæcis deſtinata eſt, exſtátque adhuc Pariſiis in vico Sancti-Honorij B. Remigio Francorum Apoſtolo ſacra, ut ex charta fundationem confirmante, ſexto Pontificatûs Alexandri IV. anno data, quæ ſic incipit. *Cùm ſicut ex parte tua fuit propoſitum coram nobis, te quamdam domum ad opus cæcorum Pariſiis, & in ea Eccleſiam in honorem S. Remigij de novo duxeris conſtruendam, &c.* Sic igitur licèr prædictum Hoſpitale Ludovici fundatoris nomine, ut plurimùm decoretur, patet evidenter ex bulla Pontificis beato Remigio Regum patrono, & tutelari dicatum fuiſſe. Addit Brulius hunc præ ceteris ſelectum à Ludovico, quòd Æmilius & Cilinia parentes S. Remigij cùm ambo ſenes eſſent, à Montano cæco moniti fuerint ſe filium habituros nomine Remigium, cui ſalvandus foret populus committendus; vel quòd idem Pontifex cæcum ſanâſſet, qui ab eo petebat eleemoſynam, ut eſt apud Flodoardum; vel certè quòd Clodovæus Rex Protochriſtianus in Baptiſmo ejus operâ illuminatus fuiſſet.

An. 1254.

Thomas de Beaumets provinciam luſtrabat eo tempore, quo funeſtis diſſidiorum furiis in Flandria miſere cuncta miſcebantur, ob non præſtitam à Margareta Comite Cæſari pro terris imperialibus fidelitatem; cúmque in Prioratu de Fivia prope Inſulam à Monachis ſplendidè excepta fuiſſet, ſcripto declaravit prædictum Prioratum, Monaſterio S. Nicaſij pridem unitum, à giſtis & procurationibus immunem eſſe, quod in novo Chartulario adſervatur.

An. 1255

Anno ſequenti petentibus Sandionyſianis Remenſibus univit Eccleſiam de Layrio, cum Parochia de Lagerio, quòd prioris Eccleſiæ reditus tenuiores eſſent: *Nos*, inquit, *bonorum virorum ducti conſilio, Eccleſiam de Layerio dicta Eccleſia de Lagerio ex officio noſtro duximus uniendam an. 1256.* Unde patet ejuſmodi uniones ſitas eſſe in poteſtate Ordinarij.

Ex Chartul. S. Dion. Rem.

Per id quoque tempus (forſan diœceſum provinciæ viſitationem repetens

THOMAS DE BELLOM. LVI.I ARCHIEP. *An.* 1257.

tens Thomas Archiepiſcopus) rogatur à Capitulo Sanquintiniano Reliquias incliti Martyris Quintini è veteri theca in novam elegantiorem transferre, quod ſollemni ritu & apparatu præſtitit, adſiſtentibus ſibi ſuffraganeis Epiſcopis Itherio Laudunenſi, Petro Cathalaunenſi, Vermondo Noviomenſi, Gerardo Ambianenſi, Guillelmo Belvacenſi, Jacobo Attrebatenſi, Galtero Tornacenſi, Radulfo Morinenſi, ad prædictam ſollemnitatem ſpecialiter vocatis, cui Ludovicus Rex pariter intereſſe voluit, habens in ſuo comitatu Ludovicum primogenitum, Philippum natu ſecundum, Johannem Comitem Sueſſionenſem, Simonem Nigellanum, Ægidium le Brun Franciæ Coneſtabulum, aliósque permultos utriuſque ordinis & præfecturæ viros prædictæ Tranſlationi, quæ ſecundâ Septem. an. 1257. contigit, omniúmque celebrior, quæ antea extiterant. Alexander IV. illuſtriorem reddere cupiens, omnibus qui intereſſent centum quadraginta dies Indulgentiarum conceſſit, & quadraginta in anniverſario, Rexque Ludovicus ſui cultûs, & obſervantiæ pignus erga Viromanduorum, ac provinciæ Remenſis tutelarem patronum teſtaturus, ſuo diplomate Epiſcoporum ſigillis munito, hujuſce Tranſlationis feſtum omnibus Francis commendavit.

Sanctus Ludovicus Remis exſiſtens Archiepiſcopum cum Scabinis conciliat, partem Reliquiarum ſancti Nicaſij obtinet, cujus feſtum per provinciam decreto apoſtolico commendatur. De ceſſatione à Divinis, & fœdere cum Leodienſi pro Duziaco.

CAPUT XXXVII.

THOMAS Archiepiſcopus, poſt exhibitum ſollemni Tranſlatione Viromanduorum Apoſtolo tutelari obſequium, Regem enixè precatur, ut Remos accedere velit pro juribus explicandis, quæ dudum inter ſe, & burgenſes agitata, diſcordiatum ſegetem ſubinde miniſtrabant. Rex ut erat pacis ſtudioſus aliquot menſes huic rei, impendit, perpenſiſque rationibus ab utraque parte allegatis, harum jura certis iterum diſtinxit capitibus, quæ cùm regio dipomate ſigillatim referantur, hoc evulgare profuturum judicavi.

Ex archetypis tabulis depromtum.

„ Ludovicus Dei gratiâ Franc. Rex. Noverint univerſi præſentes pariter & „ futuri, quòd cùm dilectus & fidelis noſter Thomas Archiepiſc. quæſtio„ nes haberet diverſas contra cives Remenſes, & dicti cives contra eumdem „ Archiepiſcopum, tandem Remis acceſſimus de pace, quæ per gentem „ noſtram tractari fecimus, quæ fuit inter eos reformata, & recitata coram „ nobis ſub hac forma. Super eo quod dicti dicebant quòd Archiepiſcopus „ eos deſeſiverat de clavibus portarum civitatis Remenſis, quas cuſtodie„ bant ab antiquo, & eis traditæ fuerant à bonæ memoriæ Philippo Rege „ Franc. avo noſtro, ut dicebant, & petebant ſaiſivam clavium ſibi reſtitui: „ ſic fuit ordinatum, & à civibus conceſſum, quòd de dictis clavibus no„ ſtram faceremus voluntatem. Nos verò attendentes ex tenore quarum„ dam litterarum prædicti avi noſtri, quòd idem avus noſter per eaſdem „ mandaverat, & præceperat eiſdem civibus, ut redderent eaſdem claves „ Alberico olim Remenſi Archiepiſcopo; veſtigia ipſius prædeceſſoris „ noſtri ſequentes, ordinavimus quòd dictæ claves, quæ ad Archiepiſcopum pertinent,

pertinent, penes eum remanerent. Item ſuper eo quod Remenſes dice- " bant Archiepiſcopum bannos &c. "

Tradit Joinvillæus, quamdiu Rex his litibus dirimendis Remis commoratus eſt, placita perſonaliter tenuiſſe, óbque ſummam in judicando æquitatem tanto in pretio habitum apud exteros, Burgundiones præſertim, & Lotharingos, ut plures ex iis eò diſceptaturi venirent, eique diſcordias eorum componenti morem gererent. Res quoque Monaſteriorum à prædeceſſoribus collatas, poſt authographum ſibi exhibitum, confirmaſſe probant imprimis litteræ pro villa de Hundiliacacurte Remis ſubſignatæ, menſe Martio anno 1257. & aliæ quædam in Archivis Monaſteriorum adſervatæ. Contigit eo apud nos moram faciente, B. Nicaſij nomen innumeris miraculis inclareſcere per ſacras Reliquias, quæ ab Eccleſiaſticis circumferebantur ad pecuniam corrogandam: Rex qui ſacram ſui palatij Capellam ex pretioſioribus Orientis gazis nuper ditârat, quamdam incliti Martyris partem ab Eccleſia Remenſi, antequam Urbe excederet, poſtulavit, quæ haud ita poſt ejus diſceſſum (thecâ ſollemniter apertâ) ad eum miſſa eſt, ut ſubjectæ teſtantur litteræ, quas ex Tabulario prædictæ regiæ Capellæ excerpſimus.

Excellentiſſimo domino ſuo Ludovico Dei gratiâ illuſtri Francorum " Regi, Thomas ejuſdem miſeratione Remenſis Archiepiſcopus, H. Præ- " poſitus, H. Decanus, P. Cantor, ceteríque Remenſis Eccleſiæ FRATRES " ſalutem in Domino. Excellentiæ veſtræ volumus eſſe notum, quòd nos " anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſeptimo, in die " ſancti Laurentij Martyris poſt Matutinas chori noſtri, feretrum reveren- " tiſſimi Martyris S. Nicaſij cum magna veneratione ibidem quieſcentis, " cum magna difficultate ad preces veſtras aperuimus, & exinde unam de " coſtis ipſius pretioſiſſimi Martyris inde cepimus, quam vobis ſub noſtro- " rum ſigillorum teſtimonio mittimus. "

Actum anno, & die prædictis. "

Quanta verò pietate, & reverentia pretioſiſſimum hoc pignus Rex & Canonici exceperint, certius à nobis evulgari non poteſt, quàm ex laudabili conſuetudine, quæ inde emanavit, celebrandi feſtum S. Nicaſij in prædicta regia Capella xiv. Decemb. quod tunc Regis juſſu in Calendario ſub nota Duplici inſcriptum fuiſſe arbitramur.

Ceterùm beatiſſimi Nicaſij nomen, *virtutémque per diœceſim, provinciámque Remenſem mirum in modum inclaruiſſe reperio hoc præſertim tempore, quo ad inſignis fabricæ perfectionem Fideles ſubſidium conferebant; hujuſce probationis inſtar mihi erunt litteræ apoſtolicæ, quas hîc ut teſtimonium omni exceptione majus proferemus.

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis filiis Abbati & Con " ventui Monaſterij S. Nicaſij Remenſis Ordinis ſancti Benedicti ſalutem & " apoſtolicam benedictionem. Licèt is de cujus munere venit, ut ſibi à Fi- " delibus ſuis dignè & laudabiliter ſerviatur, de abundantia pietatis &c. " Cupientes igitur ut Eccleſia veſtra, ad quam ob miracula quæ propter " merita S. Nicaſij ibidem Dominus operatur, peregrinorum & aliorum " innumera confluit multitudo, congruis honoribus frequentetur, omnibus " verè pœnitentibus, & confeſſis qui ad Eccleſiam ipſam causâ devotionis " acceſſerint, ſingulis diebus de omnipotentis Dei miſericordia & BB. Petri " & Pauli Apoſtolor. ejus auctoritate confiſi centum dies de injuncta ſibi " pœnitentia miſericorditer relaxamus. Datum Viterbij xv. Cal. Auguſt. " Pontificatûs noſtri anno tertio. "

Alexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis Filiis Abbati & "

Thomas de Bellom. LVII. Archiep. *An.* 1257.

„ Conventui Monaſterij S. Nicaſij Rem. ſalutem & apoſtolicam bene„ dictionem. Licèt is de cujus munere venit, &c. Cupientes ut Eccleſia „ veſtra, cùm propter miracula quæ ob merita ipſius Sancti ibidem Do„ minus operatur, &c. Omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis qui Ec„ cleſiam ipſam in feſtivitatibus Beatæ Mariæ Virginis Matris Domini, „ ac Nativitatis necnon Reſurrectionis dominicæ, Pentecoſtes, Omnium„ Sanctorum, beati Lucæ Evangeliſtæ, necnon ipſius ſancti Nicaſij, ac per „ octo dies feſtivitates ipſas ſequentes immediatè, ſingulis annis venera„ biliter viſitârint, de omnipotentis Dei miſericordia & ſanctorum Petri & „ Pauli annum unum de injuncta ipſis pœnitentia miſericorditer relaxamus. „ Datum Viterbij XVIII. Cal. Octob. Pontificatûs noſtri anno tertio.

Alias item Indulgentias impertit idem Pontifex, qui prædictam Eccleſiam ob miracula & peregrinorum multitudinem viſitaverint in ſingulis feſtivitatibus Apoſtolorum, Aſcenſionis Domini, B. Johannis Baptiſtæ, ac beati Remigij Confeſſoris, per octo dies feſtivitates ipſas immediatè ſequentes annis ſingulis venerabiliter viſitaverint. Datum Viterbij VI. Calen. Octob. Pontificatus anno tertio.

„ ALexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, univerſis Chriſti Fide„ libus per Remenſem, Senonenſem, Rotomagenſem, & Trevirenſem „ Civitates, & diœceſes conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictio„ nem. Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti „ &c. Cum igitur dilecti Filij Abbas & Conventus Monaſterij ſancti Ni„ caſij Remenſis, Ordinis S. Benedicti nobis inſinuare curârunt Eccleſiam „ ipſius Monaſterij, in qua mirabilis in Sanctis ſuis Dominus multa miracula „ propter ipſius ſancti Nicaſij merita glorioſa operatur, ædificare cœperunt „ opere plurimùm ſumptuoſo, & ad hoc eis propriæ non ſuppetant facul„ tates, univerſitatem veſtram rogamus, & hortamur in Domino, in remiſ„ ſione vobis peccaminum injungentes, quatenus de bonis à Deo vobis col„ latis pias eleemoſynas, & grata Deo caritatis ſubſidia erogetis, ut per ſub„ ventionem veſtram dictum opus valeat conſummari, & vos per hæc, & „ alia bona, quæ Domino inſpirante feceritis, ad æternæ poſſitis felicitatis „ gaudia pervenire. Nos enim de omnipotentis Dei miſericordia, & beator. „ Apoſtolor. Petri & Pauli omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui eis „ ad hoc manum porrexerint adjutricem, ac iis qui ad dictum Monaſterium „ cauſâ devotionis & peregrinationis acceſſerint, centum dies de injuncta „ ipſis pœnitentia miſericorditer relaxamus, præſentibus poſt quinquen„ nium minimè valituris. Datum Viterbij VII. Idus Octob. Pontificatûs „ noſtri anno tertio.

Indulgentia conceditur ab Alex. omnibus qui aliquid impertierint ad fabrica operis B. Nicaſij implendum, intuitu præſertim miraculorum quæ continuò ibidem fiebant per ejuſdem Sācti merita.

Alia item bulla ejuſdem Pontificis Alexandri qua feſtum ſancti Nicaſij per provinciam Remenſem, tam à Clero quàm à populo præcipitur cuſtodiri.

„ ALexander Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus „ Archiepiſcopo Remenſi, & ejus Suffraganeis, ſalutem & apoſto„ licam benedictionem. Omnibus Chriſtianis populis meritorium eſt San„ ctorum ſollemnia celebrare; ſed hoc ab illis ſpeciali ratione requiritur, „ quorum regio pretioſi corporis alicujus Sancti præſentiâ decoratur, & „ ibi præcipuè, ubi virtus altiſſimi per clara miracula dignatur illius me„ rita demonſtrare Sanè dilectorum Filiorum Abbatis & Conventûs „ Monaſterij ſancti Nicaſij Remenſis, Ordinis ſancti Benedicti fideli rela„ tione percepimus ſuavis famæ teſtimoniis comprobatâ, quòd Dominus

Feſtum B. Nicaſi per provinciam Remenſem Alexander jubet cuſtodiri.

virtutum

virtutum ejúſdem ſancti glorioſi ſui Martyris Nicaſij merita ſuis volens “ THOMAS
declarare Fidelibus, & eos ad venerationem illius in ſpe præmiorum ſpi- “ DE
ritualium excitare, in ipſo Monaſterio ubi corpus ejuſdem Martyris (ut “ BELLOM.
dicitur) requieſcit, & in cujus honore ipſum Monaſterium eſt conſtructum, “ LVII.
per eum multa miracula jugiter operatur. Quare ipſi Fideles conſiſtentes “ ARCHIEP.
etiam in remotis, ejuſdem Sancti limina dicuntur in peregrinationis la- “ *An.* 1258.
bore, & devotione ſedula, quaſi continuè frequentare : his incitatorijs “
virtutum exemplis ceteros, & ſectatores præcipuè pietatis, perſonas vide- “
licet eccleſiaſticas, ad reverendum ſollemnitatibus debitis ipſum Martyrem “
ammonendo. Hinc eſt igitur quòd Fraternitatem veſtram rogamus, mo- “
nemus, & hortamur attentè per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, qua- “
tenus conſtituentes vobis ipſis, & ſubjectis vobis populis prædictum Mar- “
tyrem apud Deum, propitium Advocatum, anniverſarium diem feſti ſui “
ſollemniter celebretis, veſtrúmque ſinguli ſimiliter à Clero ſuæ civitatis “
& diœceſis celebrari faciant, & à laïcis venerabiliter cuſtodiri : ut qui ejuſ- “
dem natalitia Martyris condignâ veneratione coluerint, illius in cælis “
efficacis interceſſionis juvamina ſentiant apud Deum. Datum Anagniæ “
Id. Febr. Pontificatûs noſtri anno quinto. “

Litibus compreſſis, quæ ſubinde renaſci ſolebant inter Archiepiſcopum & Scabinos Remenſes, ſtudio & auctoritate Ludovici Regis, Thomas de Bellomeſo omnem in poſterum amputare cupiens diſcordiarum ſegetem, ac ea refarcire in quibus burgenſium jura læſa fuiſſe videbantur, ſequens ſcriptum eis tradidit per modum pacti, ſeu tranſactionis, quod à Scabinis nuper evulgatum eſt, & ſic incipit.

THomas Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, univerſis præſentes “ *An.* 1258.
litteras inſpecturis in Domino ſalutem. Noveritis quòd cùm plures “
de civibus noſtris Remenſibus peterent à nobis ſibi fieri reſaiſinas, ad quas “
(ut ipſi cives dicebant) tenebamur ſecundùm compoſitionem, & pacem “
habitam inter nos ex una parte, & cives Remenſes ex altera, ſecundùm “
quod in litteris ſemper illuſtris Regis Franciæ Ludovici continetur. Nos “
de virorum bonorum conſilio Scabinis Remenſibus dedimus centum libras “
Pariſienſes, ea conditione & pacto, quòd ipſi Scabini debent nos quictos “
facere, & procurare ut quicti ſimus de omnibus ſaiſinis, ſive reſaiſinis, “
quas cives ſuperiùs nominati Remenſes à nobis petebant, &c. Datum “
anno Domini 1258 in craſtino octabarum Nativit. Beatæ Mariæ Virginis. “

Idem Archiepiſcopus, cui Capitulum Remenſe ob neſcio quid prætenſæ juriſdictionis litigandi occaſionem haud multo ante præbuerat, ægre admodum tulit, quòd ceſſationem à Divinis propria auctoritate per omnes Urbis ac ſuburbij Eccleſias ſanxiſſet. Hæc mœſtitiæ ſigna, quibus ad iura tuenda paſſim utebantur Canonici, mirum in modum diſplicebant Epiſcopis, unde graviter apud ſummum Pontificem ob id de Capitulis per id tempus conqueſti ſunt, quaſi munus Epiſcopale ſibi vendicarent. Thomas nihilominus ut ſe pacis ſtudioſum, nihilque ſibi gratius eſſe, quàm amicitiam cum Capitulo conſervare, patefaceret, ſcripto recognovit prædictum Capitulum jus habere præcipiendi omnibus Preſbyteris, ac conventualibus Eccleſijs urbis Remorum ac ſuburbij (exceptâ S. Remigij Eccleſiâ) ceſſationem à Divinis, ac eiſdem imperandi ut organa reſumerent.

Noviomenſis Epiſcopus Nicolaus de Roye eandem prorſus diſcordiã habuit cum Capitulo Noviomẽſi, ut Vaſſorius refert fol. 248.

THomas Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, univerſis præſentes lit- “
teras inſpecturis ſalutem in Domino. Notum facimus quòd cùm diſ- “ *An.* 1258.
cordia verteretur inter nos ex una parte, & dilectos Filios Decanum & “
Capitulum Remenſe ex altera, ſuper eo quòd cùm ipſi eſſent in poſſeſ- “
ſione vel quaſi mandandi Preſbyteris & Eccleſijs conventualibus Civi- “

THOMAS DE BELLOM. LVII. ARCHIEP. *An.* 1258.

„tatis & ſuburbiorum Rem. quòd ipſi ceſſarent ad mandatum dicti Capituli, dicto Capitulo ceſſante, EXCEPTA ECCLESIA B. REMIGIJ, „& ipſi Preſbyteri, & aliæ Eccleſiæ ceſſarent dicto Capitulo ceſſante, & „organa reſumerentur ad mandatum dicti Capituli in hoc obedirent, nec „obedierunt in hoc dicto Capitulo; propter quod dictum Capitulum à „nobis erat ſpoliatum. Tandem de bonorum conſilio prædictam inhibitionem revocavimus & revocamus, & prædictos Decanum & Capitulum reſtituimus ad poſſeſſionem, vel quaſi prædictam, conſenſientes „quòd prædicti Preſbyteri & Eccleſiæ ceſſent ad mandatum dicti Capituli „dicto Capitulo ceſſante, & reſumant organa ad mandatum ejuſdem dicto „Capitulo reſumente. Volumus etiam, & expreſsè conſentimus, quòd „non poſſit occaſione prædictorum aliquid peti à dicto Capitulo ratione „damnorum, ſeu expenſarum. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras „ſigillo noſtro fecimus communiri. Actum anno Domini 1258. die Sabbati „ante Nativitatem.

Extat etiam reſcriptũ Capituli de eadem re uſdem ferè verbis conceptum pro indemnitate Archiepiſcopi.

Hoc eòdem anno S. Ludovicus Rex ſentiens ſe ære alieno oppreſſum ob expenſas belli ſacri, ſolutioniſque pretij pro redemptione, ſubſidium à ſubditis petere cogitur; eùmque ſui predeceſſores à Burgenſibus Remenſibus vectigal, ſeu talliam nuſquam exegiſſent, quòd Urbis dominium ad Archiepiſcopum ſpectaret; indemnitatem Thomæ tradidit menſe Septembri, faſſúsque eſt præſentem imponi aſſenſu prædicti Archiepiſcopi, & ſine præjudicio ſucceſſorum.

An. 1258. „ Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex, univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Dilectus & fidelis noſter Thomas Remenſis Archiepiſcopus ad inſtantiam noſtram voluit, & nobis conceſſit ut Burgenſes „Remenſes rogaremus, ut ſubſidium nobis facere vellent; nos autem jus „ejuſdem Archiepiſcopi conſervari volentes illæſum, nolumus ut iſtud „factum trahatur in conſequentiam, vel quòd per hujuſmodi preces noſtras de aſſenſu prædicti Archiepiſcopi eiſdem Burgenſibus factas, præfato „Archiepiſcopo, aut ſuis ſucceſſoribus in poſterum aliquod prejudicium „generetur. Actum Pariſiis anno Domini 1258. menſe Septembri.

Tradit Chronicon Moſomenſe ortam anno ſequenti Remenſem Archiepiſcopum inter, & Epiſcopum Leodienſem diſcordiam pro villa Duziaco aliquot Synodorum in ea convocationibus celebri: Archiepiſcopus ſiquidem muris hanc cingere aggredienti, obſtitit illico Leodienſis, cum quo lites præteritæ necdum penitus erant compoſitæ; ſatagentibus tamen imprimis Pagi Nobilibus conveniunt ambo pro bono pacis ſub conditionibus ſequenti pagina relatis, quam hîc ut major habeatur fides verbo tenus refero.

Concordia inter Remenſem Archiepiſcopum, & Epiſcopum Leodienſem pro firmitate de Duzsaco.

An. 1259. „ HEnricus Dei gratiâ Leodienſis Electus, univerſis præſentes litteras „inſpecturis ſalutem in Domino. Noverint univerſi quòd cùm diſcordia verteretur inter nos ex una parte, & venerabilem Patrem Thomam Dei gratiâ Remenſem Archiepiſcopum ſuper firmitatem de Donzeio ex altera, tandem de noſtro, & præfati Archiepiſcopi conſilio, pro „bono pacis, & pace ac tranquillitate tàm Leodienſis, quàm Remenſis „Eccleſiarum, ac hominum & villarum earumdem, & pro augmentatione bonorum ac reddituum prædictarum Eccleſiarum, ſuper dicta diſcordia ordinatum eſt, & compoſitum in hunc modum. Videlicet quòd „villæ tàm noſtræ, quàm dicti Archiepiſcopi, ſcilicet Sanctus-Memmius, „Floin, Flaignoel, Ylly, Givonne, Villiers-Sernay, Daagny, la Mointele,

Thomas de Bellom. LVII. Archiep. An. 1259.

tele, Rubecort, Lamercort, Baſeilles, Balans, Poirus, Om pres le Bos, Poitus Mont Saint-Remy, Sedans, Encombre, Douzei, & Francheval quæ jam ſunt, & aliæ in poſterum erunt communes inter nos, & dictum Archiepiſcopum, in omnibus Juſtitijs, juribus, commodis, utilitatibus, redditibus, dominijs, ſalvamentis, & alijs in quibuſcumque rebus conſiſtant: ita quòd homines dictarum villarum nobis, & dicto Archiepiſcopo facient fidelitatem, & nulla dictarum villarum nos contra Archiepiſcopum, vel Archiepiſcopum contra nos juvabit; ſed quemlibet noſtrûm juvabunt contra quemcumque alium, quando ex parte noſtra erunt requiſitæ: neuter verò noſtrûm conditionem dictarum villarum præſentium, vel futurarum inter dicta loca poterit facere deteriorem. In villis autem quæ non ſunt propriè noſtræ, in quibus tamen habemus ſalvamenta, & chevachias, habebit idem Archiepiſcopus medietatem ſalvamenti & omnium redditum, proventuum, & obventionum, ſi quam talliam habeat in eiſdem & percipiet, exceptâ chevachiâ, niſi de noſtra voluntate procedat quòd eam idem Archiepiſcopus habeat.

Item conditum eſt inter nos, & dictum Archiepiſcopum, quòd unus noſtrorum malefactorum, ſeu malefactores alterius, aut terrarum ſuarum, qui nec ad diem, nec ad Jus venire voluerint, in terra ſua non receptabit, nec receptari permittet; imò ſi poſſit eum, vel eos commodè capere, & detinere, capiet & detinebit, & capi, & detineri faciet per ſuos Præpoſitos & Ballivos, aut ſervientes, tradendum vel tradendos illi domino contra quem, vel contra cujus terram foreſecerit, vel foreſecerant. Item nemora proprij dominij noſtri ſita inter aquam & nemus prædicta, noſtra erunt, & noſtra propria remanebunt: ſed ſi continget proceſſu temporis quòd nos faceremus in dictis nemoribus villam, vel villas, vel ſartagiâ, de quibus proveniret nobis aliquid incrementum, tàm villa, ſeu villæ, quàm incrementum hujuſmodi nobis & dicto Archiepiſcopo communia erunt. Item ille noſtrûm qui prior ſubmovebit homines dictarum villarum communium ad expeditionem, ſeu exercitum ejus, ſubmonitio tenebit & prævalebit; nec per ſubſequentem ſubmonitionem alterius illa vice poterit impediri. Item conventum eſt inter nos quòd foreſacta emergentia in villis prædictis communibus ab altero noſtrûm quitari non poterunt antequam indicentur, ſed poſt redditum judicium, alter noſtrûm partem ſuam poterit quitare, & non alterius ſine illius voluntate. Item in villis communibus antedictis, in quibus Major & Juſtitia debent poni per dominum, ſeu dominos dictarum villarum, ponentur Major & Juſtitia de communi aſſenſu noſtro, & dicti Archiepiſcopi. Item receptores redditum, & aliorum proventuum dictarum villarum communium quolibet anno jurabunt coram mandato noſtro & dicti Archiepiſcopi, quòd ipſi pro utroque noſtrûm portionem redditum, & aliorum proventuum villarum, in quibus erunt receptores, fideliter levabunt, reſervabunt, & reſtituent utrique noſtrûm, vel mandato noſtro.

Thomas interfuit collegio Parium ubi actum de Comitatu Claromontano inter Ludovicum Regem & Comites Pictaviensem & Andegavenſem.

Ceterùm uterque noſtrûm promittimus quòd bonâ fide procurabimus erga Capitula Eccleſiarum noſtrarum, quòd prædictæ ordinationi & compoſitioni ſuum præbeant aſſenſum. Promittimus etiam & juramus tactis ſacro-ſanctis Evangelijs, & ad hoc nos per præſentes litteras obligamus quòd contra præmiſſa non veniemus in futurum, & quòd ea obſervabimus bonâ fide. Item conſenſum eſt inter nos, quòd ſi aliqua obſcuritas, vel aliqua verba obſcura contineantur in litteris noſtris, vel dicti Archiepiſcopi, ſuper ordinatione, & compoſitione prædictis conſtitutis, ſtabimus declarationi quam viri venerabiles Magiſtri G. Archidiaconus Leodienſis, & G. Archidiaconus Remenſis Eccleſiæ ſuper obſcuritate hujuſmodi duxerint faciendùm: & ſi dictos Archidiaconos, vel horum alterum decedere contigerit,

THOMAS DE BELLOM. LVII. ARCHIEP. *An.* 1259.

„contigerit, nos loco Archidiaconi Leodienſis alium, & dominus Archie- „piſcopus Remenſis loco dicti Magiſtri G. Archidiaconi Remenſis alium „ſubrogabimus, quorum ſubrogatorum declarationi, nos, & dictus Archie- „piſcopus ſtabimus, prout de Archidiaconis prædictis ſuperiùs eſt expreſſum.
„ His interfuerunt Magiſter de Brayo Remenſis Eccleſiæ Archidiaconus, „Radulfus dictus Flamens dominus de Cauni, Johannes dominus de Car- „taigne, Balduinus dominus de Aſmoſes, Ludemarus dominus de Firmi- „tate, Jacobus dictus Li Ermite Caſtellanus de Moſon Milites. Vualterus „Canonicus & Pœnitentiarius Morinenſis, Magiſter G. Leodienſis Archi- „diaconus, E. Scholaſticus Leodienſis, G. de Marcha Præpoſitus B. Mariæ „Trajectenſis, B. Canonicus & Officialis Leodienſis. Nobiles viri Ar. Comes „de Lor & de Chinei, G. de Lutelenborch dominus de Durbui, H. do- „minus de Mirvant, H dominus de Hulſalina, & Ægidius dominus de „Hirge Caſtellanus de Boüillon Milites. In cujus rei teſtimonium, & per- „petuam memoriam nos, & dictus Arcbiepiſcopus præſentibus litteris ſigilla „noſtra duximus apponenda.

Hoc anno B. Ludovic⁹ Anglo reddidit Normanniam & Aquitaniá ſub clientela Regũ Franciæ.

„ Actum & datum apud Francheval anno Domini 1259. in octavis Pentec.

Laudunenſis Eccleſiæ nobile privilegium, ab Urbano IV. conceſſum. Fratres Pœnitentiæ de Sacco Remis ſtabiliuntur. Thomæ Archiepiſcopi obitus & ſepultura.

CAPUT XXXVIII.

An. 1260.

Vide ſupra pag. 514. & 515.

JACOBUS Pantaleo aliàs de Curto-palatio Trecis oriundus, ut dixi, negotia Chriſtianorum Terræ-ſanctæ, ut Patriarcha Hieroſolymitanus Romæ curabat, cùm ſummus Pontifex præter ſpem eligitur: ſtatim ac renuntiatus eſt, ſcripſit ad Ludovicum Regem primò, quem ſuæ promotionis certiorem reddit, tum ad Remenſem Archiepiſcopum, ejúſque Suffraganeos, preces ad Deum pro ſuſcepto onere efflagitans. Dolendum quòd tanti Pontificis litteræ perierint, quibus Thomæ Pontificis familiaritas cum eo innoteſceret: illud tamen memoriâ dignum, quòd vix inſignia Pontificatûs acceperat, cùm ſe beneficum erga Laudunenſes, apud quos à pueris nutritus fuerat, hoc ſpeciali privilegio exhibuit, ubi ſic loquitur.

„ URbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis Filiis Decano & Ca- „pitulo Eccleſiæ Laudunenſis: ſalutem & apoſtolicam benedictionem. „Laudabile reputantes non ſolùm efferre laudibus Laudunenſem Eccleſiam, „in qua diu laudavimus (dum in minoribus ageremus) Regem cælorum „& Dominum, ſibíque devotam impendimus ſervitutem; ſed ſpecialibus „eam beneficiis, & gratiis laudabiliter exaltare. Ad id inter alia vertimus „noſtræ conſiderationis intuitum & apoſtolicæ diligentiæ ſtudium adhi- „bemus, ut multimodis & magnis ipſam attollamus favoribus, & honora- „bilibus ac præcipuis privilegiis muniamus: in hoc enim grato Dei habita- „culo longa percurrimus tempora, & ibi eccleſiaſticis Officiis, obſequiſque „divinis noſtram mancipavimus ſervitutem.

Vrbanus IV. in Eccleſia Laudunenſi nutritus.

„ Hæc inquam Eccleſia nos olim per noſtræ ſucceſſus ætatis fovit ut „mater, pavit ut nutrix, protexit ut tutrix, edocuit ut magiſtra, & ſicut „benefica honoravit. Hæc ſtatim noſtrum primulum primo Canonicatûs, „præbendæque beneficio, & poſtea Archidiaconatûs officio adauxit: ibi

noſtra

noſtra ſtudia ſuos primos habuêre profectus, ibi ſuſcepimus noſtrorum honorum primitias, indéque ad alias Eccleſias proceſſimus gradatim aſcendendo, ſemper per proceſſum hujuſmodi provehente Deo Cathedram altiorem.

THOMAS DE BELLOM. LVII. ARCHIEP. *An.* 1260.

Suavis quidem eſt nobis ipſius Eccleſiæ memoria, &nimia ſui dulcedine reficit, & exhilarat mentem noſtram; ſed ecce nobis ad apicem ſummi Pontificatûs divina operatione promotis, ipſa eadem Eccleſia, quæ nobis Mater exſtiterat, noſtra Filia eſt effecta, ſumúſque noſtræ Nutricis conſtituti Paſtores, & ipſa quæ nos olim multipliciter honoraverat, nunc grandes honores de noſtra munificentia præſtolatur. Unde cùm ad eam benevolentiâ paternâ reſpicimus, mox in nobis illi filialis antiquus, quem gerebamus ad ipſam, reſultat affectus, ſicque ſimul eamdem, & Filiam, & Matrem agnoſcimus, modò Filiam, dudum Matrem. Si ergo ei ſicut Filiæ beneficentiæ dextram aperimus, paternam tantùm affectionem exſequimur; & ſi ei ſpiritualia procuramus commoda, velut Matri filialiter, ſinceritatis ſolummodo debitum adimplemus.

Ex Matre fit Filia Urbani Laudunenſis Eccleſia.

Ut igitur ipſi Eccleſiæ ſecundùm utrumque affectum plenariè ſatiſfiat, convenit ut nos ſibi juxta geminam caritarem in abundantia beneficiorum ſentiat gratioſos. Dignè itaque dictam Eccleſiam ſecundùm dilectionis affluentiam, qua ipſam complectimur, favoris multitudine proſequentes, & volentes eamdem nobili privilegio inſignire, univerſitati veſtræ auctoritate apoſtolica indulgemus, ut in omnes, qui ejuſdem Eccleſiæ bona, ſive quæ ad vos communiter, ſive quæ ad aliquem, ſeu ad aliquos veſtrûm, aut ad Capellanos, ſive Clericos, vel homines de corpore Eccleſiæ, aut quoſcumque alios .... ipſius Eccleſiæ pertinens invaſerint, vel occupaverint, aut rapuerint, ſeu prædati fuernr, vel vos, aut Capellanos, ſeu Clericos, vel homines, ſive alios prædictos, aut aliquem ex vobis, vel ipſius ſuper hujuſmodi bonis moleſtare, ſeu vobis, aut eis injuriam præſumpſerint, poſtquam de iis, vel per confeſſionem ipſorum, vel aliquem legitimè, vobis, quibus cognoſcendi auctoritatem in hac parte concedimus, conſtiterit, niſi canonicè à vobis commoniti ſatiſfactionem de his exhibuerint competentem, poſſitis libere, ſive Clerici fuerint, ſive laïci, appellatione remota, cenſuram eccleſiaſticam proferre, nonobſtante quacumque apoſtolica indulgentia quibuſcumque conceſſa, quibus interdici aut excommunicari nequeant vel ſuſpendi. At ſi ſano uſi conſilio ſatisfactionem impenderint, prolatas propter hoc à vobis in ipſos ſententias, juxta formam Eccleſiæ relaxare, necnon uni, vel duobus, vel tribus ex vobis, quoties expedire videritis in his committere vices veſtras &c. Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit indignationem omnipotenris Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Ius habet ex privilegio ſuos malefactores excommunicare, & eoſdē relaxare.

Datum Viterbij quinto Cal. Junij, Pontificatûs noſtri anno quinto.

Ex ſuperiori diplomate patet evidenter quanta nominis, ac privilegiorum acceſſio fiat Capitulis ex inſignium virorum famâ, eruditioniſque claritudine, quos pridem velut ſodales aluerunt, in quo Laudunenſe palmam alijs hoc ſæculo præripuiſſe videtur; cùm Urbani non modò præſentiâ illuſtre fuerit, ſed & Guillelmi Cardinalis A. tituli ſanctæ Praxedis, qui ei in hac dignitate ſuffectus dicitur, Johannis item Decani in Pariſienſi Academia Theologiæ Profeſſoris, Guillelmi de Matiſerve, & Johannis Caetani ejuſdem Eccleſiæ Canonici paullo poſt ad ſummum Pontificatum aſſumpti, cujus exſtat diploma in Archivis Laudunenſibus, quo abſolvit Stephanum Decanum, quòd contra præſtitum ſacramentum, amplius quàm tres menſes ab Urbe abfuiſſet.

Thomas,

THOMAS DE BELLOM. LVII. ARCHIEP. *An.* 1261.

Thomas, cui cum tot inſignibus viris arcta fuerat neceſſitudo, regendæ ſuæ Eccleſiæ interim dabat operam, ſucceſſivis horis lectioni vacans, ac meditationi, quò ſe ad ultimum diem præpararet. Narrat Colvenerius ſcripſiſſe eum de ſtatu Eccleſiæ Gallicanæ ad Alexandrum IV. ſanè vivacioris animi fuiſſe ante adeptum Præſulatum probant ea, quæ de eo ſuperiùs relata ſunt; at paullo poſt temperatiorem effectum conſtat, ex propenſione ipſius ad lites componendas tam cum Capitulo, quàm cum Scabinis, civibúſque Remenſibus, pace nihil carius reputans, cui imprimis ſtudebat præcepto Apoſtoli. Unde eodem anno compromiſſum approbat aſſenſu Capituli pro cuſtodia Abbatiæ S. Remigij, cujus hîc appendicem damus è regio Franciæ Tabulario.

An. 1261. „ THomas Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus, H. Præpoſitus, H. „ Decanus, P. Cantor, ceterique Remenſis Eccleſiæ FRATRES „ ſalutem in Domino. Noverit univerſitas veſtra, quód ſuper quæſtione „ mota, quæ eſt inter excellentiſſimum dominum Ludovicum Dei gratiâ „ Regem Francorum illuſtrem ex una parte, & nos Rem. Archiepiſc. ex „ altera, ſuper cuſtodia, ſive gardia S. Remigij Remenſis, de eorum aſſenſu „ dicti Regis, & noſtro, conſentiente Capitulo Remenſi ordinatum eſt inter „ dictum Regem, & nos, quòd Johannes de Trecis Archidiaconus, & Phi„ lippus Scholaſticus Eccleſiæ Bajocenſis audiant rationes Regis, & noſtras, „ & inquirant bona fide de poſſeſſione, & proprietate dictæ cuſtodiæ ad „ quem pertineat, tam per teſtes, quàm per inſtrumenta; & ſi per legiti„ mam inquiſitionem liqueat eis de proprietate, illi adjudicabunt proprieta„ tem, ad quem pertinebit &c. De conſenſu Regis, & noſtro, ac Capituli „ electus eſt mediator Odo Rotomagenſis Archiepiſcopus &c. Datum „ anno 1261. feriâ ſecundâ poſt Dominicam quâ cantatur *Reminiſcere.*

Fratres Ordinis Pœnitentiæ-de-Sacco vulgariter dictos aliqua tunc fuiſſe probitatis opinione per Galliam probabile eſt, cùm Thomas Archiepiſcopus non tam ab iis rogatus, quàm proprio motu, & innata liberalitate locum eis conceſſerit in banno ſuo ad Conventum exſtruendum, quibus haud multo poſt ſucceſſêre Auguſtiniani. At cùm ex privilegiis Minoribus & Dominicanis à ſancta Sede apoſtolica nuper indultis, & graves, & nuſquam ſopiendæ (ut creditur) emergerent contentiones inter prædictos Religioſos, & Urbium Parochos, ne ſimile quid Remis accederet, ultro præcavendum ſtatuit articulis quibuſdam in conceſſione inſertis, quam hîc ex Tabulario archiepiſcopali evulgamus.

An. 1261. „ UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Thomas Dei gratiâ Remenſis „ Archiepiſcopus ſalutem, & ſinceram in Domino caritatem. Noverint „ univerſi quòd cùm Fratribus Ordinis Pœnitentiæ Jeſu Chriſti, qui de „ Saccorum Ordine vulgariter nuncupantur, pietatis intuitu dedimus, & „ conceſſimus locum unum in civitate Remenſi in banno noſtro ad facien„ dum ædificium, & conſtruendum Monaſterium dictorum Fratrum, & „ manſionem ipſorum, videlicet locum qui dicitur *aux Anches*, ſitum in „ exitu portæ, quæ dicitur porta *Baſel*, versùs portam, quæ dicitur Nova, „ cum propriſio, & appenditiis dicti loci, qui dicitur *aux Anches*, certis „ metis, & finibus contentum inter duos palos, quorum unus eſt fixus versùs „ portam Novam, & alius fixus eſt versùs muretos domorum ſitarum in „ Barbaſtro, pro ut ibi locus, ſeu terra arabilis Archiepiſcopi prædicti „ protenditur versùs ſanctum Nicaſium, ſub annuo cenſu duodecim dena„ riorum Remenſium à dictis Fratribus pro dicto loco nobis, & ſucceſſo„ ribus noſtris in palatio Remenſi, vel in porta Martis ſingulis annis in „ Nativitate Domini perſolvendo. Tali conditione appoſita à nobis, & à dictis

dictis Fratribus recepta, quòd ipſi Fratres nullam exemptionem, aut " aliquid aliud quod ſapiat aliquam ſpeciem exemptionis à domino Papa, " vel ab aliquo alio, aliquo tempore impetrabunt contra nos vel ſucceſſores " noſtros. "

THOMAS DE BELLOM. LVII. ARCHIEP.

Item quòd nec aliquod aliud privilegium in præjudicium juriſdictionis " noſtræ, vel ſucceſſorum noſtrorum, aut Eccleſiæ Remenſis impetrabunt. " *An.* 1261. Tali etiam conditione appoſita, & recepta, quòd parebunt mandatis & " ſententiis noſtris & Officialium noſtrorum, & ea, ac eas tenebunt, & " obſervabunt. Item quòd ſalvum erit jus Eccleſiarum parochialium, & " quòd ipſi Fratres de juribus Parochorum nihil ſibi penitus poterunt ven- " dicare, nec etiam vendicabunt. Item quòd dicti Fratres ſine licentia " Preſbyterorum parochialium cœmeterio ſuo nullam perſonam, niſi de ſuo " Ordine fuerit, tradere poterunt eccleſiaſticæ ſepulturæ. Item quòd præ- " dicti Fratres de prædicto loco ad aliquem alium locum in banno noſtro " exiſtentem, vel ſucceſſorum noſtrorum, non poterunt ſe perpetuò trans- " ferre, nec poſtulare, ſeu procurare transferri. Item quòd nec poterunt " dicti Fratres à domino Papa, vel à quocumque alio aliquid impetrare in " derogationem, & præjudicium præmiſſorum, aut alicujus eorum; & ſi " impetraverint, aut quoquo modo fuerit conceſſum, ipſo jure non valebit, " nec impetrato, ſeu indulto, ſeu conceſſo aliquatenus utentur. "

Nos conceſſionem ſub modis, & conditionibus prædictis, & renuntia- " tiones factas dictorum Fratrum privilegiis ſibi, aut Ordini eorum con- " ceſſis, & concedendis, & vallationem præſtiti juramenti à dictis Fratribus, " & qui in dicto loco ſub conditione eorum fuerint pro tempore præſtandi " de tenendis & obſervandis modis, & conditionibus prædictis gratas haben- " tes, & firmas habituras promittentes, eas ad perpetuam rei memoriam " roboramus, & in teſtimonium præmiſſorum his præſentibus litteris ſigil- " lum noſtrum appoſuimus. "

Datum anno Domini 1261. menſe Auguſto. "

Thomas poſt duodecim annos regiminis à conſecratione, ex vitæ hujus moleſtiis ad æternam migrat quietem XVII. Febr. an. 1262. quo anniverſa- *An.* 1262. rium ejus celebratur in Eccleſia Atrebatenſi, cujus pridem fuerat Canonicus. Obituarium Monaſterij Valliſcellenſis habet Thomam Toloſæ obiiſſe, indéque corpus delatum, ut juſſerat, apud Valliſcellam tumulandum juxta Henricum de Drocis conſanguineum ſuum ac prædeceſſorem. Fertur Capellaniam dotâſſe in Eccleſia Remenſi, debita ad quæ Ivellus tenebatur erga Comitem Barrenſem perſolviſſe, ac propriis ſumtibus emiſſe partem ſeneſchalliæ Remenſis, nemora de Nivellet, & alia quædam prope Moſomum, cum villa Sancti-Clementis.

Necrologium quoque Remenſe de eo XV. Cal. Martij hæc habet:

Obijt Dom. THOMAS DE BELLOMESO *Remenſis Archiepiſcopus, qui dedit nobis molendinum de Preia in poteſtatibus, & unum furnum apud Bitigniacamvillam, quorum proventus omnes in ipſius anniverſario diſtribuuntur, & centum ſolidos, quos reddit annuatim Abbatiſſa de Origny ad petram ſitam in medio pratelli clauſtri in feſto S. Martini.*

SEDES VACAT. *An.* 1262.

Lis oritur inter Capitulum Remenſe, & Ottobonum Archidiaconum Cardinalem pro jure convocandi Synodum Sede vacante. Guillelmo de Tria Decanatum Laudunenſem abdicanti alius Cardinalis ſubrogatur. Feſtivitatis Corporis Chriſti initium, bellorúmque Siciliæ ſub Carolo Andegavenſi.

CAPUT XXXIX.

VIX contigit cathedrales Eccleſias Paſtore deſtitui, quin ſubinde contentiones emerſerint pro jure Vicariatûs, necdum per Canones firmiter ſtabilito, ut de Remenſi aliàs, & clariùs adhùc conſtabit ex bulla Urbani IV. quæ rixas inter Capitulum, & Ottobonum Archidiaconum & Cardinalem obortas, ſtrictim quidem, ſed nervosè aperit. Diſcordia inde nata, quòd miniſtri Cardinalis à Canonicorum domeſticis audacioribus verbis laceſſiti, querelam apud Officialem prædicti Archidiaconi depoſuerint: hic auditis teſtibus, & aliunde certior factus quòd auctoritate Capituli jurgium accepiſſet, dominium ejus interdicto ſupponit. Capitulum ad ſummum Pontificem ſupplex recurrit, qui diſſenſionis radicem amputare cupiens, interveniente præſertim ac injuriam remittente Cardin. Ottobono, ſententiam abrogat. At licèt generoſi animi ſpecimen erga Canonicos exhibuiſſe videretur, iracundiam comitate detergendo, tantùm abeſt ut ſe tanti beneficij memores præbuerint, quin Ottobono jure Archidiaconatûs, ut credebat, Synodum poſt Paſcha convocante per Officialem, ad quam Curati diœceſeos die condicto ſeſe præſentes ſiſtere debebant, acriùs in eum invehi cœperunt, denuntiantes per deputatos, Sede vacante juriſdictionem ad Capitulum eſſe devolutam. Cùmque nihilominus Synodus fieret; hi primùm per deputatos intercedunt, Ottobonum & complices minantur ſe excommunicationis mucrone percuſſuros, tum demum excommunicationem promulgant, eóſque cum Curatis, qui Officialis mandato convenerant, ab Eccleſia exire compellunt. Doluit vehementer ea re ſummus Pontifex, & ut ſe in Cardinalis perſona graviter læſum oſtendat, auctores ſcandali ſequenti reſcripto amarioribus verbis perſtringit, inflictámque excommunicationem invalidam eſſe, probroſam, ac nullam declarat.

Ottobonus Cardinalis Archidiaconus Remenſis ſubjicit interdicto terram Capituli Remenſis, Capitulum verò Remenſe Sede vacante excommunicat eumdem Cardinalem & totam ejus familiam.

Ex veteri MS. Codice bibliotheca Thuana.

„ URbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei..... Ind..... Capituli „ Remenſis nova, & inaudita præſumtio, ſi conſonent facta relati„ bus, oſtendit nobis in experientiæ libro quod legitur: impunitas auſum „ parit, auſus exceſſum. De percepta namque à nobis, & dilecto Filio „ noſtro Ottobono ſancti Adriani Diacono Cardinali Archidiacono Re„ menſi benignitate, idem Capitulum ſuperbiæ concepiſſe videtur audaciam, „ & iniquitatem de ſibi exhibita manſuetudine parturivit: in eo ſe nota„ bil' exhibens, quòd ingratitudinis vitio, cum ignorantiæ multæ notâ, inſolentiæ

SEDES VACAT. *An.* 1262.

ſolentiæ temeritatem adjecit. Nuper ſiquidem cùm dilectus Filius Cardinalis, ipſius Officialis in Archidiaconatu Remenſi, propter graves, ut dicebatur, & enormes exceſſus in familiares, & ſubditos ejuſdem Cardinalis, de dicti Capituli mandato commiſſos, in terram dicti Capituli interdicti ſententiam ſe diceret, juſtitia exigente, tuliſſe: nuntijs ejuſdem Capituli propter hoc ad nos, & ipſum Cardinalem recurſum habentibus, idem Cardinalis innatæ ſibi benevolentiæ, ac ſinceræ dilectionis, quam ad dictum Capitulum & Remenſem gerit Eccleſiam proſecutor, injurias & exceſſus hujuſmodi quamquam graves, quamquam amaros, quaſi omnino ipſius memoriam exceſſiſſent, benigna remiſſione præteriens, præfatam interdicti ſententiam ad noſtram requiſitionem cum multa benignitatis promptitudine fecit relaxari. Certè ſi dictum Capitulum liberalem exhibitionem hujuſmodi gratiæ, quod debuit, libramine penſaviſſet, ſtudere debuerat ut ipſam erga memoratum Cardinalem, & ſuos, repenſurâ devotionis & gratitudinis compenſaret; & non ſolùm ad perſonam ipſius ſe devotum oſtenderet, ſed ad jura non injurioſum; imo ad conſervationem ipſorum, quantùm in eo eſſet, conſervatorem favorabilem exhiberet. Verùm idem Capitulum hujuſmodi gratiæ immemor, & ad illam ſe omnino reddens ingratum, immerita compenſatione proſequitur, & injuſta procul dubio perſecutione; imo iniqua perſecutione potius, ſicut per eumdem Cardinalem intelleximus, recompenſat eidem Cardinali, tàm in ſe, quàm in ſuis injurias pro injuriarum remiſſione retribuens, & pro eo quòd ipſe Cardinalis à ſui juris proſecutione deſtitit, ei multiplicia detrimenta in ſuorum jurium exſecutione rependens.

Ex charta Inno. IV qua majoris archidiac. prærogativa referuntur, diſcimus jus habuiſſe convocandi Synodos Sede vacante, eo quòd archiepiſcopo Vicarius natus eſſet juxta Decretales.

Cum enim Cardinalis idem, ſicut eo referente didicimus, in plena ſit & pacifica pace convocandi, & tenendi Synodum in civitate Remenſi (prout ad eum ratione Archidiaconatûs prædicti de antiqua, & approbata, & hactenus pacificè obſervata conſuetudine, Remenſi Sede vacante, dicitur pertinere) at dictus Officialis, & quidam familiares ſui, Sede ipſa ſicut adhuc eſt deſtituta Paſtore, auctoritati ipſius Synodum convocâſſent, memoratum Capitulum Archiepiſcopalis juriſdictionis exercitium ad ſe ſpectare, & eam exercere ſe aſſerens, Cardinali prædicto, imo nobis, & Eccleſiæ Romanæ, in ipſo tanto, & tàm nobili Eccleſiæ membro non deferens, Officiali præfato inhibitione facta ne Synodum ipſam tenere, vel de cetero convocare præſumeret, in Cardinalem ipſum, quod etiam auditu eſt horrendum, Officialem & familiares eoſdem, ſi ſemel fieret, excommunicationis ſententiam præſumptione damnabili fulminare præſumſit. Faciens nihilominus Officialem & familiares prædictos excommunicari publicè, ac tamquam excommunicatos de Choro Remenſis Eccleſiæ prædictæ per Gualtherum de Breeis ipſius Eccleſiæ Canonicum ignominioſè repelli; necnon & illos, qui ad Synodum prædictam convenerant, equis, & rebus alijs nequiter ſpoliari: eis qui contra ipſos procederent durius diverſis comminando terroribus, ac eos varijs comminationibus deterrendo. Porro ſolebat hactenus prædicta nobilis Remenſis Eccleſia diſcretis remigare per hujus mundi fluctuoſa remigibus, ſolebat diſcretione gubernari magiſtra, dirigi miniſterio rationis; ſolebat, & adhuc creditur, viros habere ſcientiâ præditos, conſilij maturitate conſpicuos, & morum gravitate maturos. Sed in his, ſi fulcimur veritate narrata, impetus rationem abſorbuit, ſapientiam ipſius ſuperbiæ ventus abſtuliſſe videtur, & præfatum Capitulum in conſiliorum ſuorum multitudine defeciſſe. Subit igitur de his nec immerito nobis, & cunctis audientibus mulræ admirationis occaſio. Quis enim non miretur viros providos, viros ſolidos circumſpectione pollere, ſic incircumſpectè, ſic impavide proceſſiſſe? Quis non miretur tale collegium in tantam inſolentiam conveniſſe, & in Cardinalem auctori-

SEDES VACAT. *An.* 1262.

,, tate, imo temeritate propria ſententiam fulminare, nec miniſterio defe-
,, rens, nec miniſtro, & ad ſuæ confuſionis cumulum, non attendens quòd
,, ſi etiam in ipſum juriſdictionem haberet, juris tamen cenſura non pati-
,, tur, propter alterius procuratoris etiam delictum, vel contumaciam, in
,, alterum ferri ſententiam, vel pœnam infligi, per quam à Sacramento-
,, rum communione inſons, ac inſcius excludatur.
,, Nec in prædictis excuſat, ſed accuſat potiùs quòd juriſdictione Archie-
,, piſcopali ſe uti aſſerit, vacationis ejuſdem Remenſis Eccleſiæ tempore,
,, memoratum Capitulum; cùm ſicut idem Capitulum non ignorare dicitur,
,, dum inter bonæ memoriæ Thomam Remenſem Archiepiſcopum, & præ-
,, fatum Cardinalem ſuper certis invicem contendentes articulis exſtiterit
,, per Sedem apoſt. ordinatum, quòd alter in alterius familiam juriſdictionem
,, aliquam non haberet, & ordinatione hujuſmodi non obſtante, quòd in ea
,, præfati Capituli non intervenit aſſenſus, auctoritate ejuſdem Sedis confir-
,, mata, & prorogata fuerit ad utriuſque ipſorum Cardinalis, & Archiepiſcopi
,, ſucceſſores, ſicut in litteris apoſtolicis ſuper hujuſmodi ordinatione con-
,, fectis, inter cetera perſpeximus contineri. Propter quod præmiſſum Ca-
,, pitulum, imo exceſſum prædicti Capituli attendentes omni carere ro-
,, bore firmitatis, illius necnon prædictam ſententiam contra Cardinalem,
,, Officialem & familiares prædictos latam, irritam decernimus, & inanem;
,, & nihilominus eoſdem proceſſum & ſententiam, ac quicquid ex eis ſe-
,, cuturum eſt, quatenus de facto proceſſerunt, penitus revocamus. Ita-
,, que quatenus ſententiam, & proceſſus hujuſmodi, ubi & quando expe-
,, dire videris per te, vel per alium, ſeu alios denuntians penitus eſſe nul-
,, lam, ac revocatos, qui propterea præceſſêre de facto; præfato Capitulo
,, nihilominus diſtinctè præcipias, ut abſque difficultate revocet per ſeip-
,, ſum quidquid in præmiſſis dignoſcitur attentâſſe, inhibendo ſibi diſtric-
,, tiùs, ne in injuriam Cardinalis, Officialis, & familiarum prædictorum
,, ſimilia de cetero attentare præſumat, contradictione non obſtante, ſi Ca-
,, pitulo ſupradicto communiter, vel aliquibus, ſeu alicui eorum ſpecialiter
,, à Sede apoſtolica ſit indultum, quòd ex ſuo, vel inter, aut extra certa
,, loca, ſeu fines, ad judicium evocari non poſſint per litteras apoſto-
,, licas, &c.
,, Ceterùm quia cordi nobis, ſicut & noſtri debitum expoſcit officij, ſub-
,, ditorum errores doctrinâ corrigere, ac exceſſus diſciplinâ debitâ
,, caſtigare, ut tanto exceſſui Capituli memorati condignæ caſtigationis
,, virga non deſit; tàm ipſum Capitulum, quàm memoratum
,, Gualterum, necnon & quatuor de Canonicis Remenſibus, quos
,, magis in præmiſſis intellexeris eſſe culpabiles, peremptoriè per te,
,, vel per alium citare procures, ut infra ſex hebdomadas poſt cita-
,, tionem tuam, dictum Capitulum & idoneum procuratorem, plenum
,, mandatum & ſpecialiter de parendo noſtris beneplacitis ſuper præmiſſis
,, habentem mittat: alii verò perſonaliter compareant coram nobis, re-
,, cepturi pro meritis, & mandatis apoſtolicis pariturí. Die autem cita-
,, tionis, &c.

Idem Pontifex Guillelmo de Tria Decanatum Laudunenſem abdicante, quòd perſonaliter reſidere non poſſet ob Cardinalatûs dignitatem nuper ſibi collatam, & alia munia, quæ mentem ejus aliò avocabant, A. Sanctæ Praxedis Cardinalis ei ſubrogatur (omiſſus in Decanorum Laudunenſium catalogo, & varijs ſchedis à D. Luca Dacherio evulgatis) cum onere perpetuam reſidentiam in dicta Eccleſia faciendi, & privilegio percipiendi redditus cujuſcumque Beneficij, quæ tàm ipſe, quàm ſucceſſores in alijs Eccleſijs habere contigerit, hoc reſcripto, quod bibliothecæ Thuanæ debemus.

Urbanus

URbanus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, Decano Laudunenſi. Memores uberum Laudunenſis Eccleſiæ quæ nos olim educavit ut filium, & antiqua ejus beneficia, quibus per ſtatus varios nos multipliciter honoravit, recenti memoria recenſentes, non ſolùm in filialem erga ipſam quem extunc concepimus, & excitamus affectum; verumetiam nobis per Apoſtolatûs officium, &c. Sanè ad regimen Capituli Laudunenſis, cultúmque divinum in eadem Eccleſia culturâ debitâ excolendum, Decani præſentiam perutilem novimus, & neceſſariam proculdubio reputamus. Propter quod dilecti Filij Guillelmi tituli ſancti Marci Preſbyteri Cardinalis, per datam ſibi à Deo prudentiam, & ſuæ præeminentiam dignitatis (cùm ſint longæ manus potentibus) abſens in ipſa Eccleſia præſentiam redoleret: nos cum decens arbitrantes & utile, ut ſint in ſua quaque regione Paſtores, ſuper commiſſos ſibi greges noctis vigilias obſervantes inſtanter, dedimus operam, & iuſtituimus operoſè, ut idem Cardinalis Decanatum, quem obtinebat in præfata Eccleſia, reſignaret. Ad quod noſtris pro eo maximè concurrentibus votis ejus, quòd ipſe propriæ ſalutis avidus, ſuæque conſcientiæ conſulens, ab iſto onere, de quo vix ſuæ mentis deſiderium curare non poterat, ſe libenter exonerare curavit.

SEDES VACAT. An. 1263.

Decani præſentia Eccleſiæ pernecessaria.

Nos ab ipſo Cardinali liberâ Decanatûs ejuſdem reſignatione receptâ, ut deliberatione habita diſponeremus de ipſo Decanatu conſultius, collationem ipſius donationi Sedis apoſtolicæ reſervantes, decrevimus irritum, & inane, ſi ſecus de ipſa noſtra, vel alia quavis auctoritate contigerit attentari. Porro perſonam inſignem ſollicitudinis attentione quærentes &.... Ad te virum famâ præclarum, virum utique tuis claris exigentibus meritis nobis gratum, & in conſpectu Sedis Apoſtolicæ gratioſum virum, ſicut à fide dignis hominibus, probatæ virtutis, & probitatis expertæ, convertentes intuitum, te in eadem Eccleſia decrevimus honorandum. Et ſperantes quòd actus tuos, illo dirigente qui novit, & ſemitas rectas eo faciente qui poteſt, tu in illa fructus honeſtatis proferens, & bonoris, Decanatum eumdem cum omnibus juribus, & & pertinentijs ſuis, ac nihilominus Canonicatum ipſius Eccleſiæ, cum plenitudine Juris canonici, & præbendam, quos dilectus Filius M. in ea promotionis ſuæ tempore obtinebat, vacantes ibidem per reſignationem liberam diſcreti Filij Petri de Belica olim ipſius Eccleſiæ Canonici, & Capellani noſtri, cui eos poſt hujuſmodi promotionem dicti Electi contulimus, apoſtolica tibi auctoritate duximus conferendos, dilectnm Filium P. A. tituli S. Praxedis Preſbyterum Cardinalem inveſtientes tuo nomine præſentialiter de eiſdem.

Ceterùm te, ac ſucceſſores tuos Decanos Laudunenſes, qui pro tempore fuerint, teneri volumus, & præſentium auctoritate decernimus ad continuam reſidentiam faciendam in præfata Eccleſia Laudunenſi, & ne de cetero ad quem ſpectet cura Capituli, ac Canonicorum ejuſdem Eccleſiæ, dubium oriatur, tenore præſentium declaramus, atque ſtatuimus ad te, ac ſucceſſores ipſos curam hujuſmodi pertinere, illámque tibi committimus, decernentes eam prædictis ſucceſſoribus per Laudunenſes Epiſcopos, qui pro tempore fuerint, cùm per electionem de ſucceſſoribus ipſis factam confirmari contigerit, committendam. Ut autem reſidentiæ prædictæ onus levius ſub commodi compenſatione portetur, tibi, & eiſdem ſucceſſoribus tuis Decanis Laudunenſibus eadem auctoritate concedimus, ut in prædicta Eccleſia reſidentes, rationes, redditus, proventus Beneficiorum eccleſiaſticorum, quos tu habes ad præſens, vel tu, aut ipſi ſucceſſores in Eccleſijs quibuſcumque habueritis in futurnm, cum ea integritate percipere valeatis, quotidianis diſtributionibus dumtaxat

Debet Decanus Laudunenſis perpetuam reſidentiam.

SEDES VACAT. *An.* 1264.

„taxat exceptis. Addimus inſuper, & auctoritate prædicta ſtatuimus, quòd „tu, & dicti ſucceſſores tui diſtributionem eorumdem præfatæ Eccleſiæ „Laudunenſis duplicem percipiatis perpetuò portionem, quódque evolutis „duobus menſibus, ſingulis annis liceat vobis extra Laudunenſem Eccle- „ſiam ad proſecutionem veſtrorum negotiorum moram facere, ac fructus „omnium Beneficiorum hujuſmodi providè percipere, ac ſi faceretis in- „terim in Laudunenſi....... & aliis Eccleſiis, in quibus Beneficia ipſa „fuerint conſtituta, nonobſtantibus quibuſcumque contrariis ſæpefatæ „Laudunenſis Eccleſiæ conſuetudinibus, vel ſtatutis juramento confir- „matis &c.

Recipit duplicem diſtributionem.

Graves incidiſſe per id temporis diſcordias inter Cives Remenſes, & Virdunenſes, produnt chartæ Scabinatûs Remenſis, ob quas libera commeandi facultas ſubtracta, viciniorêſque pagi utriuſque civitatis, rapinis, & incurſionibus fœdè vexati. Cauſam diſſidij omnino reticent, quam veteri odio adſcribere poſſem, quod ſtatim erupit, vel Eccleſiæ Remenſis orbitati: niſi quis dicat communem totius oræ, ſeu regionis fuiſſe hanc labem, cùm ob ſchiſma Imperij, poſt Guillelmi Hollandi exitum, digladiantibus inter ſe Richardo Anglo, & Arragonenſi, nec lex, nec timor, nec ſupplicij pœna populos à latrociniis revocaret, ſed cujuſque libidini paterent omnia. Tunc enim Alemanni, quò receptas ſub Philippo Auguſto à Francis injurias vindicarent, hos fines hoſtiliter depopulabanrur; inter hos Lotharingos eò infeſtiores fuiſſe puto, quòd ſanctus Ludovicus ſtaret à partibus Arragonenſis. Quidquid ſit, ex litteris Scabinorum Virdunenſium Lotharingo idiomate ſcriptis, patet inducias cum Remenſibus factas uſque ad menſem Auguſtum an. 1264. quibus per aliquot adhuc menſes protractis, compoſitæ res, dextræque intermixtæ, & non modò fœdus novum, ſed & affinitas contracta.

Urbano IV. adhuc ſuperſtite, & auctoritate apoſtolica decernente, feſtum Corporis Chriſti ſollemni ritu per totam Eccleſiam feriâ quintâ poſt Trinitatis Dominicam celebrari cœptum eſt, cujus initium quidam contigiſſe ſcribunt, quòd Preſbyteri Italici nutante Fide, ſanguis viſibiliter effluxerit ex Hoſtia conſecrata, quò pertinax ejus incredulitas convinceretur. Addunt Galliæ Belgicæ Auctores ſollemnitatem multò ante Leodij receptam fuiſſe, revelatione facta B. Julianæ Cong. Ciſtercienſis Moniali, prædictúmque miraculum induxiſſe Pontificem ad eorum cultum alacriùs confirmandum, quem deinceps majori appararu Leodienſes peregerunt, Preſbyteri cujuſdam Cathalaunenſis ſtudio, qui ad id bona paterna Eccleſiæ teſtamento liberaliter erogavit. Sic promovente Preſbytero Campano, Urbanus ex Campania Francica ortus, quíque Lauduni adhuc Canonicus exſiſtens naſcentem hanc pietatem obſtetricatus fuerat, ad ſolium Petri evectus decreto corroboravit, quod apud Viennam poſtea ſub Clemente V. lectum, & approbatum eſt, adſtantibus Galliæ & Angliæ Regibus anno 1311. qui per omnes ſibi ſubjectas provincias incredibili Fidelium applauſu recipi curârunt: unde quidam MS. codex S. Remigij prædictam refert feſtivitatem Remis primùm cum pompa, & ſollemni apparatu celebratam x. Cal. Julij anno 1318. ſub Guillelmo de Tria Archiepiſcopo Remenſi.

Vide Chapeavillum Hiſt. Leod. tomo 3. pag 641.

An. 1265. Manfredo Tarenti Principe Friderici Auguſti ex pellice filio tyrannidem per Regna Apuliæ, & Siciliæ exercente, Urbanus IV. Carolum divi Regis fratrem Andegavenſis, Phocenſiſque provinciæ Ducem in Italiam accerſivit ad capeſcendum Regnum Siciliæ, illúdque à Manfredo, qui cum Saracenis fœdus inierat, vindicandum. Hic anno 1265 Romam cum inſigni comitatu profectus, ab Clemente IV. Urbani ſucceſſore Regno Siciliæ eſt inauguratus, ea lege ut in annos ſingulos quadraginta millia nummorum

nummorum apoſtolicæ Sedi penderet, Manfredúmque Eccleſiæ hoſtem armis ſubverteret. Ad hanc expeditionem pecuniâ opus erat, quæ belli nervus dicitur, & ſine qua inſigniores apparatus evaneſcunt. Clemens ut in neceſſariis non deeſſet, quod ſitum erat in ſua poteſtate lubens ſuppeditavit, de cetero Rege annuente, decimam partem reddituum eccleſiaſticorum per totam Franciam Carolo attribuit. Capitula cathedralium eccleſiarum (tacentibus forſan Epiſcopis) audito hoc nuntio, & quòd Rex Ludovicus decimam pariter in ſubſidium Terræ-Sanctæ à Pontifice obtinuerat, encyclycis litteris ſe invicem cohortantur ut afflictæ Eccleſiæ ſubveniant, indictóque Pariſiis Conventu tres imprimis provinciæ Remenſis, Senonenſis, & Rotomagenſis Romam ſollemnes procuratores ablegandos decernunt, cum ſupplici hoc libello, quem Quercetanus in Chronicis Normanniæ publici juris fecit.

SEDES VACAT. *An.* 1266.

Iam petierat D. Ludovicus Rex à Prælatis ſubſidium adversùs Albigenſes & Raymundum Comitem Toloſanum in Conventu facto Pariſiis an. 1242. & obtinuerat vigeſimam partem redditu͞um. Item ad impenſas expeditionis Terræ-Sanctæ exegit decimas ſingulorum proventuum univerſa Eccleſia Regni ſui præter vigeſimam decretam in Concil. Lugd. ita Matth. Paris ad Henric. III. Angl. Regem pag. 575. & 688.

SAnctiſſimo Patri in Chriſto ac domino Clementi divinâ providentiâ " ſacro-ſanctæ, ac univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, Decanus & " Capitulum Remenſe cum ceteris cathedralibus Eccleſiis provinciæ noſtræ " devota pedum oſcula beatorum. Domus Dei, quæ in lapide adjutorij ſuper fundamentum Apoſtolorum ſtabilita eſt à Petro, & ejus ſucceſſoribus, " formam ſemper conditionis, & ſtatum incolumitatis accepit; quod enim " ſtipiti rami, quod capiti membra, quod fonti rivuli, hoc apoſtolicæ Sedi " eminenti debent omnes Eccleſiæ, quas ubicumque terrarum religio Chriſtiana fundavit. "

Et quia de manibus cujuſcumque Rectoris & Ducis, totius ſibi populi " commiſſi pendeat ſalus, eo quòd univerſa membrorum compago ex " diſpoſitione capitis informatur, clamat ad veſtram clementiam talis " providentia ſumtibus intolerabilibus exhauſta, plenam reportans de " veſtra Sanctitate fiduciam, poſtulans ut veſtræ poteſtatis conſolatione " reſpiret in his, in quibus deſolatam ſe ſentit & mœrore afflictam. Sanè " novit veſtra ſanctiſſima Paternitas, & in fines orbis terræ credimus " exiviſſe, quantis perturbationibus & preſſuris univerſalis Eccleſia, potiſſimè Gallicana ſit turbata; nunc decimam, nunc duodecimam præſtando, " nunc centeſimam, nunc multarum aliarum exactionum gravamina ſuſtinendo, in quibus niſi à Sede apoſtolica plenam poſſit aſſequi libertatem, peſtis " iſta latiſſimè ſe diffundet, & in communi totius Cleri diſpendium " redundabit: præſertim cùm interrogante noſtro Salvatore ſeniorem " Petrum prædeceſſorem veſtrum: *Reges*, inquit, *terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum? à filijs ſuis, vel ab alienis*? Reſpondit Petrus: *Ab alienis*. Et exinde intulit Dei filius cujus vices geritis in " terris: *Ergo liberi ſunt filij*. Ubi Gloſſa HRabani ait: *Antequam Petrus* " *ſuggereret, Dominus interrogat, ne ſcandalizentur Diſcipuli ad poſtulationem tributi*. Quod quidem ſcandalum hodie proh dolor! longè, " latéque diffunditur in Filios totius Eccleſiæ Gallicanæ. Nec mirum, " cùm legatur in ſacro & antiquo Canone, quòd Eſdras Sacerdotibus " & Levitis, & ſanctis Cantoribus templi nullum tributum impoſuerit: " ſed & in libris Regum legitur de ſapientiſſimo Salomone, quòd univerſum populum, qui remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis, & Jebuſæis " tributarios fecit, de filijs autem Iſraël non conſtituit Salomon ſervire " quemquam cum tributo. "

Matth. 17 *D.* 25.

1. *Eſd.* 7. *D.* 24.

3. *Reg.* 9. *D.* 20.

Tandem quantùm jugum ſervitutis hujus Dei Filio diſplicuerit, fide " oculata, & miſerabili experientia nuper demonſtravit, unde ſpoliati " ſunt

SEDES VACAT. An. 1266. „ ſunt veri Hebræi, ad litteram dilati ſunt Ægiptij, & Iſraël anathe„mate pollutus coram hoſtibus, licèt inimicis crucis Chriſti, in prælio „ſtare non potuit, quia anathema decimæ, & duodecimæ per duode„cim annos, inventum erat in medio ſui. Ceterùm quòd propter ejuſ„modi exactiones orientalis Eccleſia ab obedientia Romanæ Eccleſiæ „receſſerit, patet cunctis: quòd denique Sacerdotes, Clerici, & Mo„nachi per univerſalem Eccleſiam Gallicanam, occaſione hujus decimæ „minus plenè ſolutæ ſunt ſuſpenſi, excommunicati, & irregulares fa„cti, & quàm crudeliter ſint exactæ, turpe eſt oſtendere, impoſſibile „numerare. Inſuper, clementiſſime Pater, pariter ad memoriam revo„cate, qualiter in ſupradictis exactionibus humilis obedientia remune„ratur Eccleſiæ Gallicanæ, quia afflictæ afflictio ſuperadditur, miſeræ „non miſeretur, vulnus ſuper vulnus inducitur, quia princeps provin„ciarum facta eſt ſub tributo, cùm ceteris Regnis mundi tantæ ſervi„tutis jugum nuſquam imponatur, imo revera jam vulgariter ignomi„nioſum proverbium in noſtro Regno vertitur, quòd plus ſunt ſervi „hodie Clerici, quàm laïci, ut petitâ licentiâ vera loquamur. Cùm „ergo intellexerimus quòd dominus Ludovicus Rex illuſtris Franco„rum veſtræ Sanctitati ſupplicârit, ut decimam, vel aliam quotam „in univerſa Eccleſia Gallicana veſtra Sanctitas concedere dignaretur ei„dem, & per talem conceſſionem ſupponeretur ſancta mater Eccleſia jugo „perpetuæ, & intolerabilis ſervitutis; idcirco ad pedes veſtræ præcelſæ San„ctitatis flexis genibus cordis, & comploſis manibus cum filijs Iſraël com„pulſi ſervitute, cum deploratione provoluti, humiliter & ferventer ſuppli„camus, quatenus in iſta ſupplicatione taliter ſe habeat veſtra Sancti„tas, quòd ſancta mater Eccleſia temporibus noſtris e varijs oppreſſio„nibus reſpiret ad pacem, & de tantis tempeſtatibus ad tranquillita„tem reſurgat. Conſervet vos Deus ad ſervandam debitam Eccleſiæ „Gallicanæ libertatem, & quaſi lux ſplendens, & præfulgens creſ„cat uſque in perfectum diem. Amen.

Ex Matth. Paru. Rex ex ejuſmodi legatione graviter commotus ad ſummum Pontificem de Eccleſiaſticis (priuſquam procuratores Romam perveniſſent) conqueſtus eſt, unde Pontifex hos admodum frigidè ſuſcepit, duriùs eis locutus eſt, ac ſine honore remiſit, decimâque per triennium, ut condictum erat, confirmatâ, minacibus verbis rebelles compeſcuit.

Carolus igitur exercitu conſcripto ex Franciæ Nobilibus, urbiúmque Communijs, Manfredum, ſub quo Saraceni mercede conducti, Italiæque merebant exules, haud procul à Benevento aſſecutus, tres inſtruxit acies, quarum ipſe primam, alteram Richardus Vindocinenſis, tertiam Flandrenſis accepit regendam.... Juvat hîc referre quod habetur in codice MS. bibliothecæ regiæ apud Quercetanum *: *Tertiam quoque aciem noſtram perſonæ nobiliſſimorum & robuſtiſſimorum virorum D. Roberti primogeniti Comitis Flandriæ, & D. Iohannis primogeniti Comitis Sueſſionenſis, cum Bellovacenſibus, Viromandenſibus & Remenſibus, tanquam fulgura & coruſcationes terribiles, reddebant ſe hoſtibus tremebundos.* Hinc patet urbium Communias, agentibus Majoribus & Scabinis mandato Regis, ut aliàs in pugna Bovinenſi, Carolo ſuppetias veniſſe, quo ſe Regi gratiores, & obſequentiores redderent. Prælio acriter inito victor evaſit Carolus, inventúſque eſt Manfredus, in acie ex Flandris & Remenſibus inſtructa fortiter decertans, interfectus.

* *Tomo v. fol. 843.*

Johannes

JOHAN. DE COURTENAY LVIII. ARCHEPI. *An.* 1266.

Johannes de Courtenay ex Pariſienſi Archidiacono fit LVIII. Archiepiſcopus, ſub eo Canonicatus Principes ambiebant. Concilium Compendienſe, Johannis profectio ad bellum ſacrum cum divo Ludovico.

CAPUT XL.

INTERPONTIFICIUM tres circiter annos in Eccleſia Remenſi perſeverâſſe probant litteræ Officialium Remenſium in Tabulariis Monaſteriorum, ſancti Nicaſij præſertim, & ſancti Theoderici aſſervatæ, quibus patet menſe Aprili an. 1266. necdum Archiepiſcopum renuntiatum. Quæ autem tantæ moræ cauſa fuerit? an diſſidium quod contigiſſe vidimus Canonicos inter, & Cardinalem Ottobonum; vel potius electorum in ferendis ſententiis diſcors ſententia, haud facilè dixerim: mox tamen patebit inter Johannem de Courtenay & G. Cardinalem S. Marci jurgium exſtitiſſe pro Archiepiſcopatu, quod Urbani auctoritate compoſitum eſt, Johanne ex Canonico Carnotenſi ad ſedem Remenſem promoto: hunc pariter inter Remenſes Canonicos allectum, ut eligi poſſet, teſtatur Clementis Papæ reſcriptum, quo revocat Præbendæ collationem à G. ſancti Marci Cardinale Johanni de Villargio factam per promotionem Curtenaij ad Archiepiſcopatum, vetárque ne in poſterum hujuſmodi collatio Regi præjudicium faceret pro Præbendis Regalium jure vacantibus in Eccleſia, datum Viterbij Idib. Septemb. Pontificatus anno tertio.

COURTENAY. d'or à trois tourteaux de gueules.

Johannes tamen competitorem habuit prædictum Cardinalem ſancti Marci; at partitis, aut quòd in ferendis ſuffragiis, forſan aliquid non Canonicum incidiſſet, Alfonſus Pictavienſis Comes reſcripſit ad Urbanum IV. in gratiam Johannis conſanguinei, ex charta originali quam hîc ſubjicimus.

Alfonſi Pictavienſis Comit. ad Papam reſcriptum pro Curtenen.

Sanctiſſimo in Chriſto Patri ac domino Urbano Dei gratiâ ſummo Pon- «
tifici, Alfonſus filius Regis Franciæ Comes Pictavienſis & Toloſæ, ſalu- «
tem & cum debita reverentia pedum oſcula beatorum. Cùm in Remenſi «
Eccleſia tamdiu Paſtoris ſolatio deſtituta, Venerabilis Pater, G. tituli S. «
Marci Preſbyter Cardinalis ex una parte, & dilectus conſanguineus noſter «
Johannes de Curtiniaco, pro quo aliàs Sanctitati veſtræ preces porrexi- «
mus, ex parte alia, ſint electi: nos deſolationi ejuſdem Eccleſiæ, ac ve- «
xationi dicti conſanguinei noſtri, qui in eadem electione à multis fide «
dignis creditur jus habere, compatientes ex animo, Sanctitatem veſtram «
duximus exorandam, quatenus negotium electionis ipſius, fruſtratoriis «
dilationibus amputatis, celeriter velitis, ſi placet, concludere, &c. «

Ex qua verò ſtirpe prodierit Johannes, quibus parentibus, Auctor genealogiæ Principum de Courtenay nuper editæ copioſè retulit, à quo ea delibavimus, quæ ſubjectæ hiſtoriæ prodeſſe poſſunt.

Ludovicus VI. Rex Francorum, à quo ducunt originem, ex Alice de Sabaudia ſex filios & unicam filiam ſuſcepit, Philippum qui obiit vivente patre, Ludovicum Juniorem, Henricum Archiepiſcopum Remenſem, Robertum Drocenſem, Petrum, & Philippum.

Petrus hic, qui quintus nominatur, uxorem duxit ex familia Curtenenſi magni tunc nominis, etiam apud exteras nationes, ob illuſtres ex ea viros qui bello ſacro interfuerunt. Meminit enim Guillelmus Tyrius Joſlandi

JOHAN. DE COURT. LVIII. ARCHIEP. *An.* 1266.

huius nominis ſecundi, qui Edeſſam civitatem obſedit, cujus & inſignia refert, omnino iis ſimilia quæ viſuntur in Eccleſia Remenſi. Joſlandus hic fratrem habuit Milonem de Courtenay, qui Comitis Nivernenſis ſororem duxit, ex qua ortus Rinaldus de Courtenay pater Iſabellæ, quæ Petro Ludovici Regis filio jugata, pro ſe, marito, & poſteritate, nomen & inſignia domûs de Courtenay retinuit. Ex prædicto Petro & Iſabella nati quatuor filij & unica filia, Petrus de Courtenay Comes Autiſſiodorenſis ac Imperator Conſtantinopolitanus, qui Joſlandam Flandrenſem Elizabethæ uxoris Philippi Auguſti ſororem duxit; Robertus de Courtenay magnus Franciæ Camerarius, avus Johannis Archiepiſcopi Remenſis; Johannes, & Guillelmus de Tanlay abſque liberis exempti; filia nomine Alix Aimaro Comiti Engoliſmenſi nupſit.

Cambellanus

Robertus de Courtenay natu ſecundus Petri Franciæ filius duxit Mathildem de Meun-ſur-Jeure vel Magduno, ex qua ſex filios ſuſcepit, & unicam filiam Iſabellam nomine, quæ Johanni Comiti Palatino de Burgundia conjuncta eſt; filij ſunt, Petrus, Philippus, Radulfus, Johannes Archiepiſcopus Remenſis, Robertus Epiſcopus Aurelianenſis, & Guillelmus dominus de Champignelle, ac Feritatis-ſupra-Luparam.

Ultimus hic bis nuptui traditus uxorem primùm habuit Margaretam dominam de Veniſſy, tum Agnetem de Charanton, ex qua egreſſi tres filij & totidem filiæ, Petrus de Courtenay ſublatus ſine prole, Robertus Archiepiſcopus Remenſis, & Johannes de Courtenay qui Johannam de Sancerra dominam de Sancto-Briſonio ſuper Ligerim ſibi copulavit. Horum poſteros omitto, quos idem Auctor fuſiùs proſequitur, ſufficit radicem detexiſſe ex qua Imperatores, Reges, ac potentiſſimi Dynaſtæ prodierunt, imprimis verò duo Remenſes Archiepiſcopi, de quibus poſtmodum acturi ſumus.

Nota.

Novus quidam Scriptor habet ad annum 1262. Principes hoc ævo Canonicatus in Eccleſiis cathedralibus haud abnuiſſe, quòd hæ moribus ad praxim Canonum informandis ſeminaria ſint ab Eccleſiæ cunabulis inſtituta, ubi juniores in grege paſcendo tirocinium ponunt. E contra verò Juris-canonici ſtudium Monachis vetitum eſſe, quòd curæ paſtorali ſeſe immiſcere non debeant. Hæc ille. Fateor quidem Principum nominibus Eccleſiarum cathedralium matriculas per id tempus ſplenduiſſe, & in iis, ſi velit, viguiſſe ſcientiam & praxim Canonum.

At cuilibet hiſtoriam curioſiùs perlegenti obvium eſt, à prædictis Nobilibus non ob id potiſſimùm Canonicatus quæſitos, & quidem plures in diverſis cathedralibus Eccleſiis, ſed quòd Sanctione pragmatica cautum eſſet, ut electiones fierent juxta diſpoſitionem Juris; ſcilicet ut ex gremio cujuſque Capituli, quantùm fieri poterat, eligerentur Epiſcopi.

Nunc verò cur ſugillet Monachos, quaſi Canonum ſcientia ſit illis interdicta, non video, ſi de Monachis choro mancipatis, aut ad Clericatum promotis loquatur: id quod ſugillando obiicit æquè à vero aberrat, ac illud quod pro ratione ſubjungit, quæ enim vis illa eſt: Regimen Eccleſiarum ad Monachos non ſpectat, ergo Juri-canonico dare operam non debent. Lubens quærerem ab eo, cujuſnam profeſſionis putat eos fuiſſe qui collectioni Canonum tam feliciter inſudarunt? Dionyſium Exiguum intelligo, Anſegiſum, Burchardum, Gratianum, ſex centos alios apud Scriptores recenſitos; ultimus hic tanta laude excelluit, ut quamvis multi alij in hoc genere ſcriptionis laboraverint (inquit Belarminus) ipſe tamen ſolus obtinuit ut publicè in Gymnaſiis prælegeretur. Sed unde habet Monachis interdictam Canonum notitiam? an ex ipſis Canonibus, vel ex Regula Benedictina? imo præceptam illis reperio in Conſtitutionibus Benedicti XI. aliàs XII. Cap. *de Monachis mittendis ad generalia ſtudia.*

Meminiſſe

Meminiſſe debuerat gravis hic Auctor, Hincmarum Remenſem Juris canonici haud ignarum fuiſſe ante adeptum Archiepiſcopatum, ad quem è Clauſtro aſſumptus eſt, paſſimque in Conciliis, ſummorúmque Pontificum Decretalibus præſcribi quonam modo Monachi gerere ſi debeant in electionibus Abbatum, Beneficiorum præſentatione, aliiſque rebus quæ ad praxim pertinent. Taceo quod multa per omnes provincias ſunt Monaſteria, quæ habent Clerum & populum, in quibus Monachi Officialis, Promotoris, & Archidiaconi munere perfunguntur. An ne hoc à regimine Eccleſiæ multum abhorret? JOHAN. DE COURT. LVIII. ARCHIEP. *An.* 1266.

Sed hæc πάρεργον dicta ſint, ad Johannem redeo.

Hic canonicè electus menſe Octobri anno 1266. manſit veluti ſtella propriæ diœceſi ac provinciæ affixa, de rebus ſæculi parum omnino, de Cultu divino, ac diſciplina eccleſiaſtica multùm ſollicitus. Fertur obtinuiſſe à ſancta Sede privilegia adversùs Gratias exſpectativas, Reſervationes, & Penſiones ſuper Beneficiis impoſitas, hac ætate & ſequenti admodum frequentes, completáque Eccleſiarum Urbis, ac ſuburbij viſitatione, diœceſim ac provinciam perluſtravit, incipiens à Cathalaunenſi. Exſtat declaratio ab eo ſubſcripta qua fatetur Præpoſitum de Courtizol, qui ſplendidè eum exceperat, immunem eſſe ab obligatione giſtum perſolvendi, quæ ſic incipit: ***Iohannes permiſſione divina Remenſis Archiepiſcopus dilecto filio Matthæo Monacho S. Remigij Remenſis Præpoſito de Curteanſorum Cathalaunenſis diœceſis. Licèt Cathalaunenſem diœceſim viſitantes ad Domum tibi commiſſam diverterimus &c. Datum menſe Decembri an. 1267.*** *An. 1267.*

Peragratis deinde Atrebati & Cameraci diœceſibus, per Luxemburgum rediit, recepturus hominium Leodienſis Epiſcopi, pro Caſtellania Bullonij à tribus Equitibus præſtitum in planitie Duziacenſi anno 1269. *An. 1269.*

Chartæ Cœnobij S. Theoderici prope Remos referunt Johannem Comitem de Roccio quòd Johannis Archiepiſcopi Præpoſitum miſſum ab eo, ad inquirendum de injuriis illatis Eccleſiæ S. Theoderici, per miniſtros ſuos incarceraſſet, compulſum fuiſſe cum conſortibus in caſtrum de porta Martis ſe recipere, Balliviúmque ſuum, ſeu Præpoſitum hanc ignominiæ notam pro eo, judicio eccleſiaſtico ſubiiſſe, cujus aliquot verba, quæ morem ſæculi ſapiunt hîc patriâ linguâ ſubiicimus.

Et ſi volons que ils Prevoſts de Roucy qui fut audit outrage, faire le Dimanche des oitives de Noel de porte Mars en cors, ſains coiſes treſque juſques en noſtre palais, ou à la poncesſion de l'Egliſe de Rains ce lon y chante au jour de lors, porte un fuſt ſor ſon col convenable à porter, tel que nos gens ly bailleront, & ouvec ly ſeront don de ces ſerjans en cors, & ly uns ſera lees de cheveſtre parmy le pis, & en remembrance de ce nous avons &c. l'an 1267.

Interim Bandodachar Sultanus Ægypti Chriſtiani nominis reliquias inteſtinis malis admodum acciſas non modò è Syria expellit, ſed & Tartaros jam pios factos, ac ſuppetias noſtris ferentes vincit, Antiochiámque præſidio vacuam, cum aliis Syriæ civitatibus in poteſtatem redigit. Galli, Angliſque de ferendo afflictis ſubſidio conſilium ineunt, pacéque inter eos compoſita, Angli in Syriam, Ludovicus verò Rex cum filiis Philippo, Johanne, Petro, Guidone Flandrenſi, ceteráque prope Galliæ dignitate in Africam navigare diſponit: ex horum numero Johannem Archiepiſcopum Remenſem fuiſſe prodit vetus quædam nomenclatura, quæ exſtat adhuc in Camera Computorum Pariſiis, ubi hæc verba leguntur.

JOHAN. DE COURT. LVIII. ARCHIEP. An. 1270.

Archiepiſcopo Remenſi quatuor millia librarum
Epiſcopo Lingonenſi tria millia librarum
Pro his duobus, triginta equites
} *Et his dabitur navis inſtructa.*
Dom Guillelmo de Courtenay duo millia & ducenta libra.
Habet is decem equites
Et hi in hoſpitio Regis comedent.

Ludovico expeditionis apparatum faciente, Johannes de Courtenay convocat Suffraganeos apud Compendium, Clericos ab oppreſſione Præpoſitorum, ſeu Balliviorum dominorum temporalium vindicaturus, qui nullo diſcrimine bona horum mobilia, equos, ſupellectilem, ſeu pignora auferebant contra libertates eccleſiaſticas. Synodus die Lunæ ante Aſcenſionem cogitur anno 1270. cui ſeſe præſentes exhibuerunt.

Johannes Archiepiſcopus.

An. 1270.

Milo de Bazochiis Sueſſion. Epiſc.	Guillelmus Laudunenſis Epiſcopus.
Varmundus Noviomenſis Epiſcop.	Raynaldus Bellovacenſis Epiſcopus.
Bernardus Ambianenſis Epiſcopus.	
Robertus Silvanectenſis Epiſcopus	Johannes Tarvannenſis Epiſcopus.

Ceteri Epiſcopi interfuerunt per procuratores cum deputatis Eccleſiarum cathedralium: hi omnes parati ad refrænandam malevolorum audaciam, ſanciunt anathemate feriendos invaſores bonorum Eccleſiæ, ac eos præſertim, qui ſpecie Balliviatûs, ac Præpoſituræ, quam tenerent à dominis temporalibus, ſupellectilem Clericorum vi auferre tentarent, modò nota ſit eorum violentia, & admoniti à diœceſanis, ſatisfacere recuſarent. Ex frequenti Synodorum convocatione ob ejuſmodi querelas, patet hoc ævo laicos invidiſſe Clericorum immunitati, cùm hi tanto conatu obniti curarent, referátque Tornacenſis hiſtoria Johannem Epiſcopum, proprium patrem à Piorum conſortio ſegregâſſe anno 1260. quòd eccleſiaſticam libertatem temere violâſſet.

Rex igitur in Africam appulſus, magnis laboribus Carthaginem expugnavit, inde Tunetum clariſſimam urbem obſedit, quam ubi jam ad deditionem propemodum coegiſſet, correptus ventris profluvio mortem obiit ad octavum Cal. Septem. Periêre peſtilentiæ lue præter Regem hac expeditione nobilia capita permulta, in quibus Johannes divi Regis filius, Theobaldus Rex Navarræ Campaniæ Comes: at Carolus Rex Siciliæ, Philippúſque novus Rex Galliæ, Africanæ Barbariæ impoſito tributo in Siciliam ſe receperunt. Ludovicus Rex teſtamento reliquit quindecim libras velatis Virginibus ſancti Damiani urbis Remenſis, & centum libras omnibus Monaſteriis Vallis-Scholarium.

In Regno Navarræ Briæ & Campaniæ Comitatibus ſucceſſit Theobaldo Henricus frater ejus. *Ex Nangio.*

Utrum Johannes de Courtenay Regem re vera ſecutus ſit in Ægyptum, ibique, vel in itinere redeundo obierit, incertum mihi eſt: dies obitûs ejus refertur vigeſimâ Auguſti in Obituario Remenſi, in aliis verò vigeſimâ tertiâ, 1270. cùm Sedes hoc anno vacaret menſe Februario, juxta computum Gallicum, quo annus incipiebat à Paſchate. Corpus ejus Remos delatum ſepulturæ traditur prope columnam magni altaris ex parte Evangelij ſub tumba nigri coloris liliis exornata, in qua effigies Archiepiſcopi laminæ cupreæ dudum exarata, quæ nunc ablata eſt cum margine, cui pariter inſcriptum epitaphium. Inſignia domûs de Courtenay videntur adhuc in ciborij pegmate ſuper majus altare ſuſpenſi, & in velo quadrageſimali, quamvis dubium ſit an hæc à Johanne, vel Roberto de Courtenay data ſint.

Philippus

Philippus Audax Remis inungitur à Sueſſionenſi Epiſcopo Sede vacante, an ex mandato Capituli, lites proexpenſis coronamenti exoriuntur.

CAPUT XLI.

JOHANNIS obitum excepit interpontificium trium annorum; quo archiepiſcopali juriſdictione ad Capitulum juxta Canones devoluta, contigit Philippi Audacis inauguratio Remis fieri hoc modo, Philippus Ludovici primigenius, qui patrem in Ægyptum ſecutus fuerat, ſtatim (eo ſublato) Rex ſalutatus eſt ab exercitu, & in Franciamterverſus, primùm cariſſimo parenti juſta exſequiarum celebrari juſſit in Eccleſia Pariſienſi, tum de ſacratiſſima unctione Remis recipienda more majorum apud ſe cogitavit. Epiſcopis è curia (qui novello Regi canores erant) promtum tunc fuit coronationis prærogativam ab eo extorquere; at ne Remenſis Eccleſiæ privilegio vis fieret, Epiſcopo Sueſſionenſi reſervata eſt, quòd prior ſeu Decanus eſſet Suffraganeorum provinciæ Remenſis, ad quem alia munia epiſcopalia à venerabili Capitulo ſæpius remiſſa vidimus. Sic igitur Paribus, aliiſque Regni Proceribus Remis exſiſtentibus, ut ſollemnitati intereſſent, Milo de Baſochiis Regem inunxit, ac coronavit die Aſſumptionis beatæ Mariæ, juxta Nangium anno 1271. Peracta inauguratione Rex in craſtinum, Baronibus & Prælatis licentiatis, Vermendenſe territorium viſitavit, ubi à Roberto Comite, qui gladium ſeu ſpatham die coronationis detulerat, rogatur Atrebatum venire, unde poſt feſtivam receptionem in Franciam reverſus eſt feſto Decollationis S. Johannis Baptiſtæ. *An. 1271.*

Sueſſionenſis Epiſcopus, qui vices Archiepiſcopi Remenſis expleverat in Philippi inauguratione, Synodum eodem anno apud Sanctum-Quintinum indixit, ubi actum præſertim de bonis eccleſiaſticis, pridem à laïcis occupatis, ſi veteri rerum Remenſium collectioni credatur. At Chronicon de Cocquault refert impeditam Synodum à Capitulo (forſan quòd eo inconſulto convocata fuiſſet) intimatúmque Suffraganeis ab eodem Capitulo ne intereſſent. Addit præterea diſſidium emerſiſſe inter Milonem & Capitulum pridie coronationis pro jure eam faciendi, Capitulo aſſerente quòd cùm tota juriſdictio ad illud eſſet devoluta, jus quoque nominandi Præſulem ab eo pendere, coactúmque tandem Milonem revera ita eſſe ſcripto recognoſcere, quod in Archivis adſervatur: nos capitulares concluſiones hujus temporis tantùm vidimus, quæ de Diacono & Subdiacono mentionem faciunt, qui Miſſæ ſacrificio miniſtrare debent, quorum nominatio penes Capitulum manet.

Quidquid ſit de prærogativæ hujus jure vel conſuetudine; certum eſt quomodòcumque fiat, ceremoniam in Eccleſia Rem. ab Epiſcopo extraneo fieri non poſſe abſque aſſenſu Capituli, quod illuſtriſſimus Simon le Gras lubens faſſus eſt, etiam aliquot diebus ante coronationem Ludovici XIV. hoc Gallico reſcripto.

Aujourd'huy

SEDES VACAT. *An.* 1271.

An. M. DC. LIV.

AUjourd'huy cinquiéme jour de Juin mil ſix cent cinquante quatre avant midy, eſt comparu pardevant nous Notaires Gardenottes du Roy nôtre Sire, hereditaires au Baillage de Vermandois à Reims, ſous-ſignés, illuſtriſſime & reverendiſſime Meſſire Simon le Gras Eveſque de Soiſſons, Conſeiller du Roy en ſes Conſeils d'Eſtat & privé, Abbé des Abbayes ſaint Corneille, de Compiegne & de Chartreuve, eſtant à Reims, lequel a dit & declaré, reconnu & confeſſé que le Siege archiepiſcopal vacant, il ne peut faire Office, ny aucune fonction en l'Egliſe noſtre-Dame de Reims au Sacre & Couronnement des Roys, QVE SOUS L'AVTORITE' ET PERMISSION DE MESSIEVRS DV CHAPITRE DE LADITE EGLISE. Meſme que les offrandes, & oblations qui ſe font audit jour du Sacre & Couronnement des Roys en icelle Egliſe, appartiennent à la fabrique d'icelle, & que le Sacre qu'il fera Dimanche ſeptiéme du preſent mois EST AVEC LA PERMISSION DESDITS SIEVRS DV CHAPITRE DE LADITE EGLISE. Dont, & de ce que deſſus, venerables & diſcretes perſonnes M. Nicolas Bernard Docteur en Droit, Grand-Archidiacre, Jean le Gentil auſſi Docteur en Droit, Vidame, Senéchaux, Preſtres & Chanoines de ladite Egliſe, ayans charge & pouvoir deſdits Sieurs du Chapitre, ont requis le preſent Acte a eux octroyé, pour ſervir & valoir ce que de raiſon, & ont leſdits Seigneur Eveſque, & Sieurs Senechaux ſigné la minute.

Ainſi ſigné Rogier & Leleu.

An. 1272. Ex veteri pariter ſchedula diſcitur Remenſes Canonicos ſæpius in Capitulum convocatos pro electione Archiepiſcopi, diúque inter eos luctatum ob ſuffragiorum diverſitatem, ambitúmque plurimorum, adeo difficilè erat dare diœceſi & provinciæ caput. Unde ex chartis Hoſpitalis Remenſis reperio adhuc Sedem vacâſſe feriâ 2. poſt Dominicam *Quaſi modo* an. 1273. Rex interim, qui Lingonenſem Epiſcopum ad Sedem Remenſem provehi cupiebat, quòd ſecum in bellum ſacrum profectus eſſet, uſus eſt operâ Dunenſis Archidiaconi diœceſis Carnotenſis ad captanda ſuffragia; at hic latenter & callidè vota ad ſe attrahere nitebatur, reſque optimè ſuccedebat, niſi Pontius quidam intercesſiſſet, quòd ſcientia in eo deſideraretur quæ tantæ moli par eſſet, vel etiam ob alios defectus, aut nullitates, ut vocant, in veteri regiſtro contentas; ſic electio irrita fuit hac vice, & in alium diem protracta, Quo nomine Dunenſis hic Archidiaconus vocaretur, prædictus codex non aperit: probabile eſt, ſi conjecturæ valent, alium

alium non fuiſſe præter Petrum Barbet, qui ſolita ſua dexteritate diſſidentes animos ſic pellexit, ut negotium illud pro ſeipſo ad optatum finem feliciter perduxerit. Sedes vacat. *An.* 1272.

Ceterùm ex MS. codice jura Scabinatûs Remenſis exponente habetur ſub Philippo Audaci, cùm Archiepiſcopatus vacaret, tum primum Cives Remenſes coactos fuiſſe ad aliquid ſuppeditandum pro expenſis Coronamenti Regis, hócque onus omnino ſpectare ad Archiepiſcopum, qui juxta uſitatum ſæculi morem, pecuniam in id impenſam repetebat à Caſtellaniis, aliíſque villis à dominio archiepiſcopali dependentibus. Et quamvis ex donatione Ludovici IV. Remenſis Comitatus prædicto dominio acceſſerit, contendit tamen cives Banni archiepiſcopalis nuſquam aliquid contuliſſe, eo quod immunes & liberi eſſent ab omni ſervitute à tempore Clodovæi Regis, imo ab invaſione Galliarum per Romanos, quibus, necdum ad eos admoto ariete, ſeſe ſubdidiſſent. Verum quidem eſt, & ultro fateor Epiſcopos olim ſolitos fuiſſe ex bonis Epiſcopij Regibus procurationem exhibere, id patet ex epiſtola Hincmari ad Adrianum Papam, chartas item probare in Tabularijs Monaſteriorum adſervatas, ſumtus à dominijs temporalibus ad id expenſos, vel ad ſervitium Regi exhibendum quadam aſſiſia, ut vocant, ſuper ſubditos repeti ſolere. At cùm Remenſis Comitatus pars ſit nobilior dominij Archiepiſcoporum, Caſtellaniæ enim, in quas hanc ſarcinam rejicit, non ſunt admodum antiquæ; Attiniacum ſcilicet ſub Rodulfo, Septem-Salices ſub Henrico Archiepiſcopis venerunt, Calmiſiacum, & Culmiſiacum ex veteri dominio dependent, & non à Comiratu. Nec ſatis concipi poteſt cur non æquè à Remenſibus, ac alijs ſubditis ejuſmodi ſumtus repeti non poſſint, maximè cùm Auctor codicis probabile putet ad prædictas expenſas teneri Archiepiſcopum ob ſibi collatum Comitatum; alioquin ſi omnino incolæ banni Archiepiſcopi immunes eſſent, onus ſine beneficio Rex ei contuliſſet, & titulum ſine re, quod alienum eſt à regia munificentia. Unde diſcuſſis hinc inde rationibus, ſententiâ Ballivi Viromandenſis dictum eſt Scabinos pro civibus non ſatis probâſſe eos á tali onere eſſe liberos, anno 1272. quod Reges poſtmodum Philippus Audax, & Philippus Pulcer litteris ſuis confirmârunt annis 1274. & 1287.

Probabilius dici poteſt & Archiepiſcopũ ob decimam, & cives ob vectigalia, ad verum hoc onus amplius non teneri.

Petrus Barbet LIX. Archiepiſcopus, intereſt Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. à quo privilegium generale obtinet, Mariam Philippi Regis uxorem inungit.

CAPUT XLII.

IN unum igitur denuo convocatis electoribus, major pars in Petrum Barbeſium, vel de Barbet oculos iterum convertit, eum è multis ambientibus poſt longum Interpontificium ad ſolium evexit. An is è gremio Canonicorum, vel aliunde expetitus, difficile dictu eſt; ſanè per plures annos, admodum paucos è Remenſi ſodalitio, viris alioquin generis nobilitate illuſtribus referto, ad Archiepiſcopatum promotos reperio: quò fit ut ob diſcordias ubique paſſim, cùm de eligendis Præſulibus ageretur, emergentes, jus per Pragmaticam ſanctionem confirmatum ſenſim deſierit. Petrus Barbet LIX. Archiep. *An.* 1273.

Cujas verò Barbeſius fuerit, quáve domo oriundus nondum comperi, præter Archidiaconatum Dunenſem in diœceſi Carnotenſi, Canonicatum

PETRUS BARBET LIX. ARCHIEP. *An.* 1274

Actum etiam eſt contra diſpendioſas vacationes Sedium can. 9.

præterea Noviomenſem tenuiſſe Vaſſorius aſſerit ; chartam deinde proferunt Sammarthani, qua Petrus Barbet Cancellarius Franciæ nominatur an. 1271. an noſter is fuerit, alijs ſit judicium. Electus autem dicitur menſe Januario & aliquot poſt menſes conſecratus anno 1273. Recepto Pallio à Gregorio X quondam Leodienſi Archidiacono luſtravit diœceſim, & provinciam, ac paullo poſt vocatus ad Concilium Lugdunenſe anno præcedenti indictum, eo profectus eſt cum tribus Suffraganeis menſe Maio an. 1274. Ubi actum de Terra-ſancta, de Primatu Eccleſiæ Romanæ, & de Græcorum erroribus, decreta quoque decima pars redditium eccleſiaſticorum in uſum ſacri belli ad ſexcennium, ac leges conditæ de forma electionis ſummi Pontificis, ne deinceps Sedes tanto tempore vacaret. Hoc in Concilio Petrus obtinuit confirmationem omnium jurium ac bonorum Eccleſiæ Remenſis generali privilegio, ſimili omnino ei quod ſupra conceſſum eſt ab Alexandro III. & Innocentio III. ſicque incipit.

An. 1274. » GRegorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Archiepiſcopo Remenſi ejúſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in » perpetuum. Injunctum nobis à Deo Apoſtolatûs officium, & eccleſiaſticæ » utilitatis conſideratio nos admonent, & hortantur, Fratres noſtros Epiſ- » copos, quos honeſtate, ac religione pollere agnoſcimus, ampliori cari- » tate diligere, majorémque illis honorem jugiter, & gloriam exhibere. » Eapropter, venerabilis in Chriſto Frater Archiepiſcope, tuis juſtis poſtula- » tionibus clementer annuimus, & Remenſem Eccleſiam, cui Deo auctore » præeſſe dignoſceris, ad exemplar felicis recordationis Alexandri & Inno- » centij III. prædeceſſorum noſtrorum Rom. Pontif. ſub B. Petri, & no- » ſtra protectione ſuſcipimus, &c.

» Datum Lugduni per manum Magiſtri Lancfranci Archidiaconi Per- » genſis S. R. E. Vicecancellarij. Tertio Cal. Septem. Indic. ſecunda, » Incarnationis Dom. an. 1274. Pontificatûs vero D. Gregorij Papæ X. » anno tertio.

Petrum Barbet notum Pontifici Gregorio fuiſſe, ac impensè ab eo dilectum probat aliud privilegium, quo eum diſpenſat ab obligatione viſitandi limina Apoſtolorum, niſi de triennio in triennium.

» Gregorius Epiſcopus, &c. Quos ſinceritatis devotio reddit non imme- » ritò gratioſos, gratiâ nos decet proſequi ſpeciali, & ut per devotionis » augmentum magis grati reddantur, uberioris benignitatis debent ſentire » favorem, veluti Sedis apoſtolicæ gratiores. Cùm igitur exigentibus ſin- » ceræ devotionis tuæ meritis ſpeciali te diligamus affectu, perſonam tuam » gerentes in viſceribus Jeſu Chriſti, Fraternitati tuæ auctoritate præſen- » tium de ſpeciali gratia indulgemus, ut nonobſtante quod de biennio in » biennium Sedem apoſtolicam juramento præſtito viſitare debeas, nonniſi » de triennio in triennium hoc facere tenearis. Datum Romæ in Nonis » Decemb. Pontificatûs noſtri anno quinto.

Elizabethâ Jacobi Regis Aragonenſis filiâ & Philippi Audacis primâ uxore è vivis ſublatâ in Sicilia anno 1270. Rex Mariam Brabantiæ Ducis ſororem duxit apud Vicenas, quam anno 1275. in feſto S. Johannis Baptiſtæ Pariſijs fecit per manum Petri Archiep. Remenſis ſollemniter inungi, ac in Reginam coronari. Gilo Senonenſis Archiepiſcopus, qui ſibi tamquam Pariſienſi Metropolitano prædictum honorem deberi arbitrabatur, coram Romanæ Curiæ Legato Simone ſanctæ Ceciliæ Preſbytero Cardinali graviter conqueſtus eſt, quòd in Eccleſiæ ſuæ præjudicium Regina Pariſijs à Remenſi Archiepiſcopo coronaretur, cum ex epiſtola Ivonis conſtaret ad Epiſcopum Sedis Belgicæ, quæ eſt Remis, non pertinere extra provinciam ſuam inunctio Regum, vel etiam Reginarum : *Sed*

ex

ex parte Regis allegatum fuit, inquit Nangius, *quòd non erat unde poſſet conqueri Senonenſis Archiepiſcopus, quoniam Capella Regis Pariſius exemta erat, & ideo ratione loci ad ipſum innuctio non ſpectabat.* Petrus Barbet. LIX. Archiep. *An.* 1275.

Petrus, qui in aula Regis tamquam ſpecialis Conciliarius, & Miniſter ſæpius verſabatur, certior factus miraculorum, quæ Deus operabatur per merita ſanctiſſimi Regis Ludovici, cujus memoria, laus, ſanctitas in ore omnium, maximè verò Philippi filij ejus, rexens & cara erat, ſuos conſulit Suffraganeos utrum Romæ ſcribendum eſſet pro ipſius Canonizatione: re apud eos ſeriò tractata, ſimul decernunt mittendam ſequentem epiſtolam ad Gregorium X. menſe Junio an. 1275. quæ prædicti Regis encomia breviter quidem, ſed fideliter & ingenuè exprimit.

Archiepiſcopus Remenſis & ejus Suffraganei rogant Gregorium X. ſummum Pontificem, ut Ludovicum IX. Galliæ Regem in album Sanctorum referat.

SAnctiſſimo Patri ac domino Gregorio Dei gratiâ Summo Pontifici, “ *An.* 1275.
Petrus ejuſdem miſeratione Remenſis Archiepiſcopus, ejúſque Suf- “
fraganei M. Sueſſionenſis, R. Belvacenſis, G. Noviomenſis, P. Torna- “
cenſis, Cathalaunenſis, Ambianenſis, P. Atrebatenſis & R. Silvanectenſis “
ejuſdem gratiâ Epiſcopi, devota pedum oſcula beatorum. Summus Altor “
& Pater luminum temporibus his noviſſimis regionem occidentalem poten- “
ter, mirabiliter, & patenter illuſtrare diſpoſuit, magnum quoddam, & “
præclarum lumen ardens ſimul & lucens, velut ſolem alterum producens in “
medium, ut ſui luminis radios diffunderet circumquaque, nec eſſet qui ſe à “
calore ejus abſconderet, & fervore. Sanè lumen hoc ſolare cælitus nobis “
datum accipere poſſumus ſolem Regum, lucernam Principum, ſanctæ vide. “
licet recordationis Regem noſtrum clementiſſimum Ludovicum, cujus vita “
per orbem refulget, cujus fama celebris ubique terrarum reſonat, cujus me- “
moria ſuaviter redolet, cujus exempla, non ſolùm apud vicinas aut finitimas “
regiones, ſed & apud remotas & extraneas nationes ſuaviter referuntur. “
Quàm laudabilis ſiquidem, & admirabilis vitæ ſuæ curſus exſtiterit, “
quàm commendabilis exitus, quàm intentus divinis ſemper obſequijs, “
quàm devotus ad Deum, quàm fidelis & pius ad ſubjectum ſibi populum, “
quàm auſterus etiam fuerit ad ſeipſum, veſtram non ignorare credimus “
Sanctitatem. Quantùm verò pacificè, quàm honorificè tam populoſum “
Regnum Deo auctore tamdiu rexerit, qualiter Regnum ipſum præ ceteris “
ſub eo floruerit, univerſis regnicolis non ſolùm glorioſum eſt recolere, “
ſed & referre jucundum. Quantus denique zelator propagandæ Fidei, “
& Chriſtiani nominis dilatandi fuerit, evidenter oſtendit, cùm propriam “
hereditatem derelinquens, & patriam, longè geminato peregrinationis “
itinere, ut Chriſti nomen apud infideles, & barbaros dilataret, ſua om- “
nia cum fratribus & filijs, ac Proceribus inclitis, pro negotio Crucis & Fi- “
dei totaliter exponere non expavit. Seipſum tandem in ſacrificium offe- “
rens, ut Rex ipſe vicem redderet ſummo Regi, qui pro noſtra ſalute ſe- “
metipſum hoſtiam acceptabilem in ara Crucis obtulit Deo patri; ſicque “
glorioſus hic Athleta Chriſti, & Crucis Agoniſta fidelis in agone proſe- “
cutionis dicti negotij mortem ſuſcipiens glorioſè, palmam martyrij, cujus “
cauſa non defuit, ſicut pia corda ſentiunt, non crediter amiſiſſe. “
Hæc quidem, Pater ſanctiſſime veſtræ beatitudini præſentibus litteris “
fideliter inſinuanda duximus, quæ præſentes, ſi facultas adeſſet, viva voce “
potiùs intimare vellemus, quæ etiam aliis publicantibus non deceret nos, “
qui ſpeculatores aliorum, & rectores animarum, licèt inſufficientes exſi- “
ſtimus, ſub ſilentio tegere, præſertim cùm poſt ejus felicem obitum Rex “

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. *An.* 1275.

„ virtutum, & gloriæ mirificâſſe credatur ſignis & prodigiis Sanctum ſuum, „ ut à multis aſſeritur fide dignis, tam apud ſepulcrum ejus, quàm alias miras „ ſanitatum, & virtutum gratias ipſius opem invocantibus operando miſe- „ ricorditer, ut decebat per ipſum, qui totus, dum viveret, miſericordiæ, & „ pietatis viſceribus affluebat. Ad decus igitur, & honorem divini nominis, „ & Eccleſiæ commodum generalis, ſupplicamus veſtræ Beatitudini tam hu- „ militer, quàm unanimiter flexis genibus cordium univerſi, quatinus in „ multorum bonorum detrimentum non patiatur ulteriùs apoſtolica circum- „ ſpectio tantum lumen abſcondi, cujus elucidatio, ſeu manifeſtatio jamdiu „ deſiderata provenire ſperatur ad augmentum divinæ laudis, & gloriæ, ad „ mundanæ detectionem ſuperbiæ, ad ædificationem Regum & Principum, „ ad communis devotionis fructum, & ad novam ſpiritualium gratiam gau- „ diorum. Conſervet vos Dominus Eccleſiæ ſuæ ſanctæ per tempora „ longiora.

„ Datum anno 1275. menſe Junio.

Idem præſtiterunt Senonenſis Archiepiſcopus & Suffraganei ejus, epi- ſtolâ ad eminentiſſimos Cardinales pro eadem eccleſiaſtica vindicatione obtinenda, menſe Julio eodem anno, & Gallici Prædicatores menſe Sep- tembri: unde patet Epiſcopos provinciæ Remenſis primos fuiſſe qui Romæ ſupplicârunt pro canoniſmo pontificio ſancti Ludovici. At Papa Gregorius adverſa valetudine correptus juſtæ horum poſtulationi ſatisfa- cere non potuit: huic autem è vivis exempto Innocentius V. ſucceſſit per quinque menſes, & poſt eum Cardinalis Ottobonus Remenſis Archidia- *An.* 1276. conus, declaratur an. 1276. nomen aſſumens Adriani V.

Petrus Synodum Compendienſem cogit ob frequentiores ceſſationes à Divinis, impetitur à Scabinis quòd eorum libertates violaret.

CAPUT XLIII.

NUSQUAM acriùs diſceptatum inter Epiſcopos & Capitula pro juriſdictione, quàm hoc ſæculo, tot ceſſationibus à Divinis, inter- dictis, & probroſis reparationibus feraci; ut nihil frequentius in hiſtoriis occurrat, Capitulis pœnas ejuſmodi in libertatum ſuarum viola- tores decernendi jus habere contendentibus. Tradunt veteres ſchedæ Præ- poſitum Archiepiſcopatûs, & aliquot ſatellites, ob injuriam Capitulo irrogatam ad hoc condemnatos, ut nudis pedibus, & capitibus, ſupplica- tioni, quæ fiebat ad S. Timotheum, cum feneſtris ad collum appenſis intereſſent, Urbemque poſtmodum (quod mirum dictu) interdicto ſup- poſitam, donec Archiepiſcopus pro iis pleniùs ſatisfaceret. Hiſtoria No- viomenſis è contra refert Guidonem Pratenſem ejuſdem urbis Epiſcopum, Capituli privilegia flocci facientem, ſervientes Canonicorum in vincula conjeciſſe, declarâſſeque è ſuggeſtu ceſſationem ab iis imperatam nullius eſſe valoris: ſic diſſentientibus animis confuſa erant omnia; Epiſcopi in Capitula lites intentabant, hæc adversùs miniſtros Epiſcoporum.

Scabini verò in Epiſcopos & Capitula, regali conſiſtorio necdum ejuſ- modi diſſidia compeſcente, in urbibus præſertim quæ erant dominij eccle- ſiaſtici, niſi viâ appellationis tunc admodum infrequentis, ut Rex ipſe agnovit, cùm diſcordiam componeret inter burgenſes Remenſis Archie- piſcopi, & banni Capituli accolas, pro ſumtibus inaugurationis, declarans id

id feciſſe abſque præjudicio juriſdictionis, qua utraque pars in ſuo banno potiebatur.

Petrus Barbeſius ſciens quantum ſcandali ex prædictis ceſſationibus, & frequentioribus interdictis oriretur apud populum, huic prudenter occurrendum ſtatuit, & ut quod mente agitabat, canonicè fieret, Compendij provincialem Synodum indicit die Jovis Palmarum anno 1277. cui adfuerunt præter Archiepiſcopum Concilij Præſidem. PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. An. 1277.

Milo Epiſcopus Sueſſionenſis.	Reginaldus Epiſcopus Belvacenſis.
Guido Epiſcopus Noviomenſis.	Boſo Epiſcopus Cathalaunenſis.
Philippus Epiſcopus Tornacenſis.	Henricus Epiſcopus Tarvanenſis.
Galterus Epiſcopus Silvanectenſis.	

Hi, auditis quæ ab Archiepiſcopo pro communi omnium ſecuritate proponebantur, ſanciunt fœdus inter ſe ineundum, ſumtùſque ſuppeditandos pro ſuſtinenda lite quæ deinceps orietur inter quempiam Epiſcopum, & Capitula; útque immunes eſſent ab omni ſimultatis ſuſpicione, ſpondent ſe præſto adfuturos Pariſiis ſingulis annis poſt Pentecoſten, ut lis ſuſcipienda maturè, & cum conſilio expenderetur. Dici non poteſt quanto ſtudio his rebus Epiſcopi provinciales incubuerint, quò pontificalis dignitas à Capitulorum privilegiis ſalva eſſet, nec in aliquo labefactaretur: quibus eò vehementiùs laborandum fuit, quòd Legati apoſtolici per Gallias è Collegio Canonicorum, ut plurimùm aſſumti, propenſiores eſſent ad jura eorum ſententiis arbitralibus propugnanda. Inter hos famoſus quidam extitit Simon de Bria S. Cæciliæ Cardinalis, Canonicus ac Theſaurarius Turonenſis, qui cùm Judex lectus eſſet oborti litigij inter Petrum Barbet, & Capitulum Remenſe, illud celebri fœdere compoſuit, Simonia Canonicorum, à pleriſque nuncupato, quòd illis omnino faveret.

Legatus hic idem præſtitit Novioduni, ſanxitque Decanum & Capitulum jus habere ex privilegio, malefactores ſuos excommunicandi, *ſine clamore perlato ad Epiſcopum, eòque irrequiſito, & illos abſolvendi ſine aſſenſu Epiſcopi.* Nomine malefactorum intelliguntur ij, inquit, *qui res tam corporales rapiunt, auferunt, occupant, vel invadunt; quam qui res incorporales, utpote Eccleſiæ juriſdictionem, jura, libertates, immunitates, conſuetudines rationabiles, antiquas, approbatas &c.* Item Capitulum poſſe cathedralem, & alias Urbis Eccleſias interdicto ſupponere, ceſſare à Divinis pro injuria evidenti, lata, tam ex parte Epiſcopi, quàm Caſtellani, & non emendata.

Nominatiſſimus hic ſanctæ Cæciliæ Cardinalis litem pariter diremit inter Nicolaum III. & Philippum Audacem pro Canonicatu Laudunenſi, quo prædictus Nicolaus potiebatur ante adeptum ſummum Pontificatum; cùm enim ſe in clariori fortuna conſpiceret, Legato Cardinali ſcripſit ut prædictum Canonicatum alteri conferret, cui Philippus interceſſit, dictitans Beneficia quæ in curia Romana vacare contingerent, Laudunenſi Eccleſia ſine benedictione exiſtente, ad ſuam collationem pertinere. Exſtant litteræ Nicolai ad Regem, & ad Legatum, quibus patet quanto in pretio tunc prædictæ Urbis Canonicatus apud omnes haberentur.

Nicolaus hic in minori fortuna exſiſtens Canonicus Laudunenſis, Sueſſionenſis & Eboracenſis, rogatu Gregorij X. obtinuerat à Laudunenſi Capitulo, ut quamvis in Subdiaconatûs ordine non eſſet, nec reſidentiam actualem in prædicta Eccleſia facerer, Præbendæ tamen ſuæ proventum reciperet. *Mandamus*, inquit, *vobis quatenus dilecto Filio Iohanni nato nobilis viri Matthæi Rubei civis Romani Concanonicus veſter, non obſtante conſuetudine juramento firmata &c.* Poſtmodum in Petri ſolium evectus, Rege reluctante prædictum Canonicatum alteri contulit, ex litteris quas penes

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. *An.* 1278.

me habeo. Durandus Speculator hujuſce contentionis meminit De Legato §. *Nunc tractemus.*

Vix Petrus cum Capitulo pacificaverat, cùm impetitur à Scabinis, ob violatas ab eo conſuetudines, à Vvillelmo Campanienſi prædeceſſore confirmatas; conquerebantur ſcilicet burgenſes duos à miniſtris Archiepiſcopi captos, ac tormentis expoſitos, quamvis horum criminum rei non eſſent, quæ juxta chartam Ballivio reſervantur, vadémque obtuliſſent ſe ſtaturos in Curia Archiepiſcopi pro Scabinorum judicio ſubeundo. At cùm libertatem obtinere non potuiſſent, à Scabinis tamquam Communiæ protectoribus interventum eſt, iiſque agentibus, ad Parlamentum cauſa devolvitur. Miſſi ab Archiepiſcopo Scabinorum procurationem, ac ſigillum impugnant, dicúntque nec jus Communiæ habere nec ſigillum: Scabini è contra, cùm Remorum civitas inclita ſit, & admodum celebris in Regno Franciæ, eam adinſtar aliarum Scabinatum habere, ac leges antiquas, pro iis præſertim qui bannum Archiepiſcopi incolunt, à tempore quo ei conceſſa privilegia, ac conſuetudines reſtitutæ, ſigillóque uſam conniventibus Archiepiſcopis, quod ex publicis actibus Regi dudum oblatis, ac Ballivio Viromandenſi, facilè probari poſſet. His omiſſis replicant pro Archiepiſcopo, Scabinos & burgenſes uti vaſallos, ac ex dominio eccleſiaſtico pendentes teneri ſe ſiſtere judicio in Curia ſua; aliis id denegantibus, quòd tunc ageretur de violatione privilegii à Rege confirmati. Judicatum die Mercurij poſt

An. 1279. octavas Epiphaniæ anno 1279. æquum non eſſe ut res diſceptetur in prædicta Curia, tenerique Archiepiſcopum poſtulationi Scabinorum reſpondere. Huic judicio interfuerunt tamquam Judices Epiſcopus Ambianenſis, Abbas S. Dionyſij, M. Henricus de Verſelay Cancellarius Regis, M. Guillelmus de Micuite Archidiaconus Carnotenſis, Dom. Galterus de Chambly Archidiaconus Conſtantienſis, Dom. Theobaldus de Poucy Decanus Bajocenſis, Decanus item S. Martini Turonenſis, Dux Burgundiæ, Dom. Nivellenſis, Mareſchallus Campaniæ &c.

Abbas S. Dionyſij, & Ballivius Rotomagenſis rogant Scabinos negotio ſuperſedere uſque ad ſequens Parlamentum; Archiepiſcopus quoque iiſdem intervenientibus, pollicetur ſe emendaturum quidquid Officiarij contra tenorem chartæ, & conſuetudines egiſſent, neque permiſſurum ut deinceps quidquam in contrarium agatur: Scabini verò, ut ſe gratos erga Curiam exhiberent, conſentiunt ut res in eodem ſtatu permaneant uſque ad ſequens Parlamentum in die Baronum.

Ex his patet Scabinorum privilegia, & conſuetudines alio non niti fundamento, quàm chartâ Vvillelmi Campanienſis, júſque Communiæ tunc illis adhuc denegari, quod tamen obtinuiſſe ſub Samſone Archiepiſcopo ſupra vidimus. Chronicon de Cocquault refert Archiepiſcopum per id tempus Scabinos coegiſſe ad reddendam rationem (forſan receptorum) cúmque denegarent, detrectaréntque ſtare judicio hominum feodalium Archiepiſcopatûs (alibi Pares vocantur) latâ in eos ſententiâ à prædictis hominibus condemnatos fuiſſe ad repulſam, ſeu recuſationem emendandam.

Petrus Archiepiſcopus domeſticis his expeditus curis viſitat diœceſes provinciæ ſuæ, incipítque ab Atrebatenſi, ubi conſecrat Monaſterium Flinienſe quinto Cal. Junij an. 1279. Sacriſque operatur præſente Philippo Tornacenſi Epiſcopo, Margareta Guillelmi Dampetræ filia prædicti Monaſterij fundatrice, Guidone filio Comite Flandrenſi, & pluribus Abbatibus relatis à Buzelino in Flandro-Gallica. Inde Ciſonium veniens in diœceſi Tornacenſi die Mercurij ante Paſcha, corpus

corpus divi Everardi transfert ex veteri theca io novum feretrum præſentibus Johanne Abba divi Theoderici Remenſis, Johanoe Abba Seniore Ciſonienſi, Roberto Abba Ciſonienſi electo, & Adam Celʒ liaceoſi Sacellano Archiepiſcopi. Porro Gilla uxor Everardi, filia erat, ut tradunt, Ludovici Pij Auguſti & Judithæ Auguſtæ, & ſoror Caroli Regis Francorum.

Petrus Barbet. LIX. Archiep. *An.* 1280.

Currente anoo 1280. Abbas & Monachi S. Nicaſij Remenſis, rogatu Mariæ Francorum Reginæ ac Philippi Audacis uxoris, obtineot licentiam ab Archiepiſcopo ſpatium murorum, quod interjacet à vico de Saubourg ad vicum S. Nicaſij, claudendi ac propriis uſibus applicandi, prout in charta ſequenti exprimitur, quam ex Chartulario exhibemus.

Petrus impertit Nicaſianis facultatē extruendi murum iuxta Vrbis aggerem.

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Petrus miſeratiooe divioa « Remenſis Archiepiſcopus, æternam in Domino ſalutem. Decet « domum Domini ſanctitudo, decet etiam ut in ſanctis Eccleſiis, & « locis eccleſiaſticis converſatio ſit habitantibus Deo grata, inſpicieo- « tibus placida, & frequeotantibus locum illum ſit & videatur honeſta, « quæ non ſolùm reſidentes inſtruat & reficiat; ſed & convenientibus « ibidem proficiat ad ſalutem. Attendentes itaque quòd prope Mooa- « ſterium & Eccleſiam glorioſiſſimi B. Martyris Nicaſij Remenſis locus « eſt quidam reſpectu Eccleſiæ altitudinis eminentis, ſuper foſſata vide- « licet villæ noſtræ Remenſis, ex quo infra præſcripta ſepta Monaſterij « per eumdem locum tranſeuntibus patet aſpectus, multáque, ſicut in- « telleximus, quæ referre noo expedit, committantur ibidem turpia, « & alia iohoneſta, præter immunditias ex fœtoribus circumquaque « proveoientibus, quæ non competunt loco tantæ ſanctitatis & nomiois « honeſtati. Ideóque propter præmiſſa, & ob reverentiam Martyris aote- « dicti, ac ipſorum Religioſorum obteotu, & ad preces excellentiſſimæ « dominæ Mariæ Dei gratiâ Reginæ Francorum illuſtris, quæ locum & io- « habitantes eumdem dilectione proſequitur ſpeciali, Abbati & Coonventui « ejuſdem loci coocedimus ut ipſi prædictum locum, prout proteoditur « à vico de Saubourg uſque ad vicum S. Nicaſij juxta portam, & ab ædi- « ficiis ipſius Monaſterij, uſque ad murum antiquum, qui eſt ſupra dicta « foſſata in latitudine (dummodo ſuper dicta foſſata ædificare noo poſſint; « nec aliud facere per quod diminui poſſint ipſa foſſata) claudere valeant, « & propriis uſibus applicare. In cujus rei teſtimooium & notitiam ple- « niorem ſigillum ooſtrum præſentibus litteris eſt appenſum. «

Datum anno Domini 1280. menſe Aprili. «

Hæc à Philippo Rege confirmantur iiſdem ferè verbis anno 1282. Et iterum cùm cives dictam clauſuram evertiſſent pro fortalitiis villæ Remenſis faciendis, Philippus Pulcer iteratò conceſſit prædictis Religioſis ut dictam clauſuram reædificare poſſent; modò permittant ut portæ ab utráque parte exſtruantur, per quas tranſiri poſſit cum curribus & quadrigis ad murorum ædificatiooem (quia cives murorum opus reſumſerant) & opere conſummato, portæ lapidibus obturarentur; dans etiam Ballivio Viromandenſi in mandatis, ut dictos Religioſos foveat, anoo 1296.

Eodem Archiepiſcopo diœceſim Cathalaunenſem viſitante, diſcordia oritur inter eum, & Canonicos S. Iohanois de Virtuto pro jure procuratioois & giſti; Caoonicis negaotibus ſe ad id teoeri, tum propter tenuiores reditus Capituli, tum etiam quòd nuſquam prædeceſſoribus Archiepiſcopis illud ſolverant: poſt multas ratiooes hinc inde propoſitas, tandem auditis ſenioribus, eo tenore inter eos depactum eſt.

Univerſis

Petrus Barbet. LIX. Archiep. An. 1280.

Petrus concordat cum Canonicis de Virtuto pro iure procurationis.

» UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Decanus & Capitulum
» S. Iohannis de Virtuto Cathalaunenſis diœceſis ſalutem in Domino.
» Noverit univerſitas veſtra, quòd cùm diſcordia verteretur inter veneran-
» dum Patrem & dominum noſtrum dominum Archiepiſcopum Remenſem
» ex una parte, & nos ex altera, ſuper eo quòd idem dominus petebat à no-
» bis procurationem ratione viſitationis, uobis in contrarium aſſerentibus, &
» dicentibus ad defenſionem uoſtram nos ad eamdem procurationem ratione
» viſitationis ſuæ minimè teneri, tum propter paupertatem, tum quia eam-
» dem procurationem aliàs non ſolveramus prædeceſſoribus Archiepiſcopi
» memorati, & etiam quia ſolvebamus ratione curæ Abbati B. Mariæ de
» Virtute. Tandem poſt multas altercationes ſuper hoc habitas, juxta quo-
» rumdam conſilium Concanonicorum noſtrorum, qui ab antiquo unum
» denarium auri quolibet anno ſolvi à nobis Remenſibus Archiepiſcopis
» procurationis nomine didicerunt, interveniente bonorum conſilio, præ-
» dicto domino Archiepiſcopo, pro ſe & ſucceſſoribus ſuis hanc compoſi-
» tionem recipiente pro nobis, & noſtris ſucceſſoribus compoſuimus in hunc
» modum; videlicet quod nos annis ſingulis in feſto B. Remigij in capite
» Octobris tenemur & confitemur nos teneri ipſi domino Remenſi & ſuc-
» ceſſoribus in viginti-quinque ſolidos Turonenſes, ratione procurationis
» Remis ſolvendos eidem, vel ſigillifero ſuæ Curiæ loco ſui, quibus ſo-
» lutis annis ſingulis, ut eſt dictum, idem dominus Remenſis nihil aliud
» à nobis procurationis nomine poterit petere, vel etiam reclamare, viſi-
» tatione ſua ſuccedente tempore nihilominus ſemper ſalva. In cujus rei
» teſtimonium ſigillo noſtro, quo communiter uti ſolemus in noſtris
» agendis, præſentes litteras fecimus communiri.
» Datum anno Domini 1280. die Lunæ ante Pentecoſten.

Poſt deceſſum Godefridi de Malamoute Epiſcopi Laudunenſis, contigit cum Epiſcopatu vacare etiam Decanatum Laudunenſem, quo potiebatur Iohannes Raynaldus, cujus diſpoſitio vacante prædicta Eccleſia ad Archiepiſcopum Remenſem ſpectabat. Invocatâ nihilominus Spiritus-ſancti gratiâ Archidiaconus & Capitulum eligunt Stephanum de Villa-Maori quem Metropolitano præſentant. Cùm autem hujuſmodi forma inſpirationis apud omnes recepta non eſſet, poſtulat idem Stephanus à Nicolao Pontifice ut defectum ſuæ electionis, ſi quis intervenisset, apoſtolica auctoritate ſuppleret, quod & fecit ſequenti reſcripto.

Ex Codice MS. bibl. Thuana.

» NIcolaus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilecto filio Magiſtro Ste-
» phano Decano Laudunenſis Eccleſiæ. In noſtra propoſuiſti præſentia
» conſtitutus quòd olim Decanatu Eccleſiæ Laudunenſis, tunc Paſtore
» deſtituto, vacante, dilectus Filius Archidiaconus, & Capitulum ejuſdem
» Eccleſiæ, prout moris eſt, convenientes in unum Spiritus-ſancti gratiâ in-
» vocatâ, te, qui tunc tantùm Canonicus ipſius Eccleſiæ exiſtebas, in
» Decanum ejuſdem Eccleſiæ, quaſi per inſpirationem, prout ſpectabat
» ad ipſos, unanimiter elegerunt, & poſtmodum venerabilis Frater no-
» ſter Archiepiſcopus Remenſis, ad quem id vacante dicta Eccleſia
» pertinebat, præſentatam ſibi electionem hujus, cui ſe nullus umquam
» manifeſtè oppoſuit, vel opponit, auctoritate metropolitica confirmavit,
» túque Decanatum eumdem poſſediſti ex tunc, & adhuc poſſides paci-
» ficè, & quietè. Quia nobis humiliter ſupplicâſti ut cùm forma inſpira-
» tionis prædicta in electionibus, ſicut aſſeris, apud omnes non omnino
» ſit certa, ſuper hoc tuæ conſcientiæ providere paternâ benevolentiâ
» curaremus. Nos itáque ejus ſupplicationibus annuentes, quod ſuper
» præmiſſis factum eſt, ratum, & gratum habentes, ac ſupplentes de-
» fectum, ſi quis in his extitit, ex eo quòd nec dicta forma inſpirationis
forſan

« forſan ad plenum, nec aliqua ex duabus alijs, ex præmiſſis in conſtitu- « tione generalis Concilij ſuper hoc edita fuit in electione hujus obſervatâ; « de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis illud auctoritate apoſtolica confir- « mamus, & præſentis ſcripti patrocinijs &c. Nulli ergo, &c.

« Datum Viterbij IV. Idus Auguſt.

Cùm provinciæ Remenſis vaſtitas, negotiáque ſubinde emergentia Petrum Archiepiſcopum viſitationem ſæpius intermittere coëgiſſent, ad ſummum Pontificem Honorium, qui Nicolao ſucceſſerat, recurrit pro obtinenda licentia reſumendi, ſeu etiam continuandi prædictam viſitationem, ubi ob legitimam cauſam priùs ipſe deſijſſet, ut videre eſt ex directo ad eum reſcripto, quod ſubjicimus.

Idem Nicolaus III prædictum Stephanum abſolvit, quod per octomenſes in Curia Rom Regia negotia curâs ab Eccleſia Laudun. abfuiſſet contra præſtitum juramentum, quo juxta Urb IV decretum duos menſes tantùm ſingulis annis eu ab eſſe poſſe ad propria negotia proſequenda ſpoponderat ex tabl Thuana.

HOnorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabili Fratri Petro « Archiepiſcopo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ad « perſonam tuam nobis, & apoſtolicæ Sedi devotam ſinceræ caritatis ge- « rentes affectum, quæ poſtulat aure benigna ſuſcipimus, eaque, quantum « cum Deo poſſumus, favorabiliter exaudimus. Hinc eſt quòd nos tuis ſup- « plicationibus annuentes, ut ſi Remenſem provinciam (prout commiſſum « tuæ ſollicitudini officium exigit) viſitantem aliquam ipſius provinciæ dioe- « ceſim, poſtquam illam viſitare incœperis, eâ non plenè viſitatâ, ex aliqua « rationabili cauſa exire contingat ad loca non viſitata in ipſa dioeceſi viſi- « tanda, iteratò redire valeas, quamvis conſuetudine, ſeu conſtitutione « contraria non obſtante, auctoritate præſentium indulgemus, præſentibus « poſt triennium non valituris. Nulli ergo, &c. «

Datum Romæ apud ſanctam Sabinam XII. Calend. Febr. Pontificatûs « noſtri anno primo. «

Philippus Pulcer, Comes Campaniæ ex parte uxoris Petro Archiepiſcopo hominium facit. Pro cuſtodia Monaſteriorum Urbis lis oritur. An Rex pecuniam exigere ſoleret, à burgenſibus banni archiepiſcopalis. Hoſpitium Remenſe Pariſijs exſtruitur.

CAPUT XLIV.

BLANCHA Roberti Comitis Atrebatenſis, S. Ludovici fratris filia & Henrici Navarræi Comitis Campaniæ uxor in curiam Franciæ poſt mariti exceſſum cum Johanna filia conceſſit, ut Regum Aragoniæ & Caſtellæ tyrannidem declinaret, qui ex tunc in Regnum Navarræ inhiabant. Hæc quamdiu ſuperſtes fuit, Eccleſijs dotandis, Xenodochijs exſtruendis, exornandiſque altaribus ſtudium & curam impendit. Tradit Chronicon MS. quinque marcas auri Eccleſiæ Remenſi tradidiſſe pro imagine B Virginis fabricanda, in qua ea pars ſancti lactis incluſa, quam Adrianus V. eidem Eccleſiæ mnemoſyni loco miſerat ſtatim ac in ſummum Pontificem electus eſt.

Ottobon' major Archidiac. Rem. eligitur ſum. Pontifex an. 1276.

Johanna Blanchæ filia ac Regni Navarræi, Comitatûſque Campaniæ heres Philippo Pulcro Franciæ primogenito nupſit, qui uxoris nomine inijt poſſeſſionem Regni Navarræi, ac prædicti Comitatûs anno 1284. Nangius refert connubium illud ad annum 1285. poſt obitum Caroli Siciliæ Regis

Petrus Barbet LIX. Archiep. An. 1285.

hiæ Regis : at ex præſtito hominio, pro feodis ab eodem Comitatu dependentibus, patet Philippum heredem Comitatûs Campaniæ anno præcedenti duxiſſe uxorem, ubi Philippus declarat quòd cùm hominium Remis fieri deberet in palatio archiepiſcopali, ex conſenſu tamen Petri Archiepiſcopi Pariſiis præſtitiſſe.

,, Philippus Regis Franciæ primogenitus, Dei gratia Rex Navarræ, Cam-
,, paniæ, Briæque Comes Palatinus univerſis præſentes litteras inſpecturis
,, ſalutem in Domino. Notum facimus quòd cùm venerabilis Pater Petrus
,, Archiepiſcopus Remenſis pro rebus, pro quibus ratione Johannæ conſortis
,, noſtræ tenemur homagium facere Archiepiſcopo Remenſi, illud homagium
,, Pariſiis ad preces noſtras receperit, licèt, ut dicebat, illud in ſuo Remenſi
,, palatio facere teneamur. Nolumus quòd per hoc ſibi, aut ſucceſſoribus
,, ſuis, vel Remenſi Eccleſiæ in poſterum præjudicium fiat. Datum Pariſiis
,, anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo quarto, die Lunæ poſt
,, feſtum *Lætare Hieruſalem*.

Haud levis mota contentio eſt his diebus pro cuſtodia Monaſteriorum diœceſis Remenſis poſt obitum Abbatum, Monachis, Archiepiſcopi juriſdictione poſthabita, Regis cuſtodiam ambientibus ; & quidem aliis Remigianos exemplo præluxiſſe video, qui cùm aliàs de prædicta cuſtodia cum Archiepiſcopo diſceptâſſent, in Curia Regis iterum decertârunt anno 1285. Regem in poſſeſſione, ſeu ſaiſiva cuſtodia Monaſterij S. Remigij eſſe cum pertinentiis, infra banleucam Remorum conſtitutis, in qua judicio Curiæ, viſis inſtrumentis ex utraque parte productis, conſervati ſunt. Cùm verò lis recruduiſſet inter Procuratorem regium prædictóſque Religioſos ex una parte, & Archiepiſcopum ſub Philippo Pulcro, facta inquiſitione, pro votis areſtum retulerunt.

Nicaſianis res non ita proſpere ceſſit, Johanne ſiquidem Abbate vivis ſublato, eo tempore quo vacabat Eccleſia Remenſis poſt deceſſum Johannis de Courtenay, Procurator Monaſterij Ballivium Viromandenſem evocavit, ut cuſtodiam bonorum prædicti Monaſterij ſuſciperet, eorum præſertim quæ infra limites juriſdictionis epiſcopalis continebantur. Petrus Barbet ſtatim ac renuntiatus eſt, & Archiepiſcopatûs poſſeſſionem iniit, prædictos Religioſos ad jus vocavit, dicens cuſtodiam Monaſterij ad ſe pertinere poſt exceſſum Abbatis ; cúmque Religioſi id acriter, & ſtrenuè denegarent, Curia Pariſienſis reſcribit ad Gobertum de Lully Equitem, & Galterum Bardin Ballivium Viromandenſem ; ut inquirant de veritate, auditiſque teſtibus, & veteribus monumentis perlectis, Matthæus Abbas S. Dionyſij Pariſienſis, & Simon Nigellenſis à Rege deputati cuſtodiam

An. 1285. Monaſterij Archiepiſcopo adjudicarunt, menſe Julio anno 1285. ut ex Philippi Pulcri litteris latiùs patebit, deputatorum inquiſitionem verbatim referentibus hoc pacto.

Philippi Pulcri patentes litteræ pro cuſtodia bonorum Monaſterij ſancti Nicaſij poſt deceſſum Abbatis.

,, PHilippus Dei gratiâ Francorum Rex, univerſis præſentes litteras in-
,, ſpecturis ſalutem. Notum facimus quòd nos litteras dilectorum, &
,, fidelium noſtrorum Matthæi quondam Abbatis S. Dionyſij in Francia, &
,, Simonis quondam domini Nigellæ, tenentium locum cariſſimi domini & ge-
,, nitoris noſtri Philippi quondam Regis Franc. illuſtris vidimus in hæc verba.
,, MAtthæus miſeratione divina Eccleſiæ B. Dionyſij in Franciæ Abbas
,, humilis, & Simon dominus Nigellæ locum tenentes domini Regis
,, Francorum, univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Notum

facimus

faciemus quòd cùm in Curia domini Regis contentio verteretur inter dilectum & fidelem domini Regis Archiepiſcopum Remenſem ex una parte, & Abbatem & Conventum S. Nicaſij Remenſis ex altera, ſuper eo videlicet quòd dictus Archiepiſcopus dicebat ſe, & prædeceſſores ſuos Archiepiſcopos Remenſes eſſe ac fuiſſe in poſſeſſione cuſtodiæ, ſive gardiæ Monaſterij ſancti Nicaſij, & bonorum ejuſdem in civitate & bailleuca Remenſi, prædictis Religioſis præmiſſa negantibus, & aſſerentibus dominum Regem eſſe & fuiſſe in poſſeſſione cuſtodiæ, ſive gardiæ Monaſterij ſancti Nicaſij & bonorum ejuſdem. Ad requiſitionem dictorum Religioſorum, à Curia domini Regis datum fuit in mandatis Goberto de Luliaco Militi, & Galtero Bardin Ballivo Viromandiæ, quatenus ſuper præmiſſis ſe informarent, receptis teſtibus quos partes prædictæ ſuper præmiſſis producendos ducerent; viſa informatione prædicta, auditis rationibus hinc inde, ſaiſiva, cuſtodia ſeu gardia Monaſterij ſupradicti & bonorum ejuſdem in civitate, & bailleuca Remenſi fuit adjudicata & reddita Archiepiſcopo ſupradicto. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras ſigillo regio, quo utimur, fecimus ſigillari. Actum Pariſius anno Domini 1285. menſe Julio.

Petrus Barbet. LIX. Archiep. *An.* 1286.

Lis etiam mota pro custodia bonorum S. Theoderici ſub Carolo V. ut lib. 1. diximus.

ET nos in hujus viſionis teſtimonium, præſentibus litteris noſtrum fecimus ſigillum apponere.

Actum Pariſius anno Domini 1289. menſe Auguſto.

Petrus hoc munitus areſto Guibertum S. Nicaſij Abbatem, qui Johanni ſucceſſerat, cogit ut viva voce jura archiepiſcopalia in palatio ſuo coram teſtibus agnoſcat: Abbas, ut erat pacis amantiſſimus, cum quibuſdam Monachis ad palatium acceſſit, culpâque in Procuratorem Conventûs rejectâ, ut pote conſuetudinis ignarum, declarat indebitè & injuſtè ab eo regios Judices convocatos, aut in Curia Regis pro ejuſmodi bonorum tutela diſceptatum, quæ in civitate Remenſi, & infra bailleucam continentur, cùm D. Archiepiſcopus, non Rex, ſit immediatus ſuperior in temporalibus, ubi hæc ſita ſunt, paratúmque ſe eſſe ſatisfacere pro eo qui peccaverat. Petrus, ut ſe in ſuſcepta lite nihil præter jurium deffenſionem intendiſſe ſignificaret, totum negotium remittit judicio Simonis Maliſardi majoris Archidiaconi, & Rufini Canonici & Officialis, ſpondétque ſe gratum habiturum quidquid ſanxiſſent: Abbas quoque & Religioſi promittunt ſe obſervaturos bona fide, ſub pœna mille marcarum argenti, quidquid occaſione prædictæ litis duxerint injungendum.

Hi igitur Archidiaconus & Officialis pronuntiant primò 1. quia cùm muri cum crenellis de conſuetudine patriæ viderentur deſignare fortalitium, & immediatam ſubjectionem regiæ dignitati; quòd omnes crenelli, qui de novo facti ſunt in clauſura murorum dicti Monaſterij, intra feſtum Omnium-Sanctorum cadant, & diruantur omnino, ita quòd ibidem de cetero, ſine aſſenſu Archiepiſcopi, crenelli non fiant, ſicut nec alibi Remis poſſunt, niſi in domo domini Archiepiſcopi. Statuunt item quod ſuper tectum novæ capellæ, quæ eſt in porta dicti Monaſterij, ubi ſunt lilia in ſignum armorum regalium, ponatur in medio liliorum una crux alba in ſignum armorum Archiepiſcopi, ut per hæc appareat, quòd dicta Abbatia debet in gardia domini Archiepiſcopi remanere &c.

Sic ! Blancha Comitiſſa Cāpania cōceſſit Galtero de Nantolio ut muros reficere poſſet apud S. Johannem, & crenellos facere an. 1218. in hiſtor. Bethun.

Actum anno 1285. feria VI. poſt feſtum S. Remigij, præſentibus Renaudo S. Dionyſij, Johanne S. Theoderici, & Stephano S. Baſoli Abbatibus, & pluribus aliis.

An. 1285.

Ex his videre eſt quo an. ad Judices regios ſit provocatum, contra veterem, & conſuetum morem, cum quibus erit deinceps Archiepiſcopis acriùs laborandum.

Exardeſcente bello inter Gallos & Aragonenſes, Philippus, qui conſcripto exercitu hoc acriter invadere decreverat, coactus eſt pro belli

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. *An.* 1286.

apparatu pecunias ab Urbibus experere; cúmque Remenſis facta partitione collectionis quadringentas libras Turonenſes ſuppeditare deberet, nec à burgenſibus banni Archiepiſcopi conſuetum eſſet quidquam exigi ab aliis Regibus, peculiari reſcripto ingenuè faſſus eſt, hanc ſummam mera liberalitate ſibi fuiſſe conceſſam, Pariſiis die Lunæ poſt feſtum Purificationis B. Mariæ anno 1285. Bellum à Philippo ſuſceptum optimè ſucceſſit in initio, Petrúſque Aragonenſis victus, profligatuſque eſt, at lue exercitum depaſcente, Rex ipſe morbo correptus Perpeniani decedit menſe Octobri.

An. 1286. Philippus Pulcer ei ſucceſſit, Remíſque inungitur cum Johanna Navarræa uxore per manus Petri Archiepiſcopi, ſexta Januarij an. 1286. qui & expenſas epuli ſuppeditavit regiæ unctionis, à burgenſibus poſtmodum repetiturus: at his ſtatim exoritur inter prædictum Archiepiſcopum, & Canonicos Remenſes, quòd ipſe Clericos non modò & Religioſos; ſed & burgenſes Canonicorum ad aliquid erogandum conſtringeret. Iis igitur conquerentibus, duo Cardinales auctoritate ſummi Pontificis inquirunt de uſu & conſuetudine, compertóque ad id non teneri, Atrebatenſi Epiſcopo dat negotium, ut bona à burgenſibus liberis ablata reſtitui curet, anno 1291. Exſtat ejuſmodi proceſſus ad calcem libri Juramentorum; ut & inquiſitio Regis auctoritate facta, in Archivis S. Dionyſij Remenſis, an Clerici, Laïci, & Religioſi quidquam contuliſſent pro expenſis ſub Philippo Audaci, maximè verò ob eorum bona mobilia, vel immobilia in banno archiepiſcopali ſita: viſa diligenti inquiſitione, dictum eſt nec Regem, nec Archiepiſcopum eſſe in poſſeſſione quidquam imponendi ſuper bona immobilia Clericorum, aut Religioſorum pro ſumtibus Unctionis, anno 1290.

An. 1290. Petrus Archiepiſcopus poſt inaugurationem Philippi Pariſiis exſiſtens obtinuit ab eo vicum, qui Principis dicebatur, pro exſtruendo Remenſi Hoſpitio, quod primo Maij an. 1291. inceptum eſt, juxta Minoritas, protendebatúrque quoad poſteriora ædificia uſque ad Collegium Præmonſtratenſe: at majori parte Hoſpitij prædicti pridem diſtracta, quod reſtabat nuper ſub Guillelmo Giffordio alienatum eſt.

An. 1291. Refert Tilletius ordinatum à Rege anno ſequenti, ut Duces, Comites, Barones, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Canonici, Collegiorúmque Rectores habentes juriſdictionem temporalem, inſtruerent pro ea exercenda Ballivios, Præpoſitos, ac ſatellites laïcos, quò juxta leges puniri poſſent, ſi ab officio deviarent. Conſtitutionem hanc à Philippo Valeſio confirmatam tradit Chopinus an. 1344. ſic prædiaria Prælatorum juriſdictione in hanc formam redacta, appellationes faciliùs devolvebantur ad Judices regios, & eccleſiaſticos.

Concilium Remenſe adversùs Religioſos mendicantes. Frequentiores à Divinis ceſſationes prohibentur. Collegium Remenſe Pariſijs exſtruitur. Laudunenſes Communiâ & Scabinatu privantur.

CAPUT XLV.

Refert Meyer. ad an. 1285. Fratres Iacobitæ & Minoritæ cùm ſe immiſcerent officijs Paſtorū mult° in Eccleſia concitaſſe.

PRIVILEGIA Mendicantibus à ſummis Pontificibus indulta tot rixas & diſſenſiones (in urbibus præſertim epiſcopalibus) per id tempus excitârunt, ut multis actum eſſe de hierarchia eccleſiaſtica videretur, niſi horum conatibus Epiſcopi diligenter obviarent. Qui hoc onus in primis ſuſcepiſſe narratur, ceteróſque Franciæ Metropolitas ſuo

exemplo

Hinc tot, *inquit*, invectivæ, rixoſi, famoſique libelli tunc temporis conſcripti.

exemplo acriùs concitavit ad idem præſtandum, fuit Guillelmus Rotomagenſis, cujus exſtat epiſtola ad Petrum Remenſem, Gilonem Senonenſem, & Johannem Turonenſem pro indicenda ſingulis in locis Synodo provinciali adversùs prædictos jurium paſtoralium perturbatores, quæ ſic incipit. Petrus Barbet. LIX archiep. An. 1292.

Reverendis in Christo Patribus dominis & amicis cariſſimis Petro Remenſi, Giloni, Senonenſi, Iohanni Turonenſi Dei gratiâ Archiepiſcopis, Guillelmus per eamdem gratiam Archiepiſcopus Rotomagenſis, & Guillelmus ejuſdem miſeratione Ambianenſis Epiſcopus ſalutem, & cum reverentia & honore paratam voluntatem ad ipſorum beneplacita & mandata. An. 1282. Jugi meditatione « penſantes pericula, quæ poſſunt omnibus Prælatis, & eorum ſtatui veriſimiliter imminere, occaſione litterarum, quas Fratres Minores & Prædicatores ſub poteſtate prædicandi, Confeſſiones audiendi, ſibíque conſentientibus injungendi pœnitentias ſalutares, à ſummo Pontifice impetrârunt; niſi eis, quantùm cum Deo & juſtitia poterit, celeriter obvietur. Advertentes etiam, quòd ubi majus imminet periculum, ibi cautiùs & maturiùs eſt agendum, & quòd tempore indigemus, ut aliquid maturiùs agere valeamus: deliberatione habita diligenti nobiſcum, & cum aliis Prælatis, quod nuper Pariſiis habere potuimus; videtur nobis eſſe expediens, imo neceſſarium, quòd quilibet Metropolitanus infra feſtum B. Remigij ſuum provinciale convocet Concilium, non ſolùm de Epiſcopis, verum etiam de Capitulis cathedralium, & aliarum Eccleſiarum, Abbatibus exemptis, & non exemptis, necnon de Decanis ruralibus, & aliis eccleſiaſticis viris Deum timentibus, & peritiam habentibus litterarum; ut communi omnium conſilio, cùm dictum negotium omnes tangat, via communis & utilis eligatur ad obviandum periculis memoratis, & onus proſequendi negotium prædictum ab omnibus ſupportetur. Quibus celebratis Conciliis, & habitis ſuper his conſiliis, Metropolitani prædicti cum aliquibus Prælatis, & Juriſperitis, in aliquo certo loco in inſtanti feſto B. Remigij ad tardiùs debeant convenire, & ibidem aliquos Prælatos eligere de qualibet provincia, ſi poteſt fieri, qui in expenſis omnium dictum negotium proſequi debeant propter Deum: nam ad præſens ſollemnes nuntios non poſſumus invenire, qui velint aſſumere dictum negotium proſequendum, niſi cum eis aliqui Prælati ad Curiam deſtinentur, quorum intereſt principaliter, ſicut dicunt. Ordinatum enim exſtitit nuper Pariſiis, quòd interim Fratres uti dictis litteris in noſtris diœceſibus nullatenus permittamus, cùm eas in talem partem interpretentur, de qua non eſt veriſimile Romanum Pontificem cogitâſſe, & in talibus mandatis ſecundùm juſſionem de Jure poſſumus exſpectare. Quod autem ſuper præmiſſis vobis videbitur faciendum, nobis per latorem præſentium reſcribatis. Valeat veſtra Paternitas per tempora longiora, comitantibus felicibus incrementis. Datum anno Domini 1282. die Mercurij poſt feſtum beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli. «

Guillelmus Rotomagenſis, cui hoc negotium ultra quam dici poteſt cordi erat, certiores fecit Abbates, Capitula, Priores, Decanos, ac Curatos ſuæ diœceſis, quòd cùm religioſi mendicantes poteſtate ſibi conceſſa abuterentur, ab ipſis aliàs indultam licentiam convocandi parochias, Indulgentias publicandi, & abſolvendi à caſibus reſervatis, juſtis de cauſis Pontificem revocâſſe, ſola ipſis facultate relicta audiendi confeſſiones ad modum ſimplicium Presbyterorum.

Quod verò ſpectat ad Petrum Remenſem, Rotomagenſis Archiepiſcopi, conſilio, iteratíſque Paſtorum querelis permotus, qui privilegiorum abuſum ſugillabant, decrevit tandem Synodum Remis convocare, cui interfuerunt præter Metropolitam.

PETRUS BARBET LIX. ARCHIEP.

Robertus Laudunenſis Epiſcopus.
Guido Noviomenſis Epiſcopus.
Jacobus Tarvannenſis Epiſcopus.
Thomas Belvacenſis Epiſcopus.
Guillelmus Ambianenſis Epiſcopus.
Galcherus Silvanectenſis Epiſcopus.
Michael Tornacenſis Epiſcopus.

An. 1292. Cum deputatis Epiſcoporum Sueſſionenſis & Cameracenſis, quorum auctoritate ſequens Decretum ſancitum eſt.

„ CUm graves exortæ fuiſſent contentiones inter nos, & Fratres Minores & Dominicanos, pro quibuſdam privilegijs ſibi conceſſis à felicis memoriæ Martino IV. audiendi Confeſſiones, & pœnitentias injungendi, quæ juri communi; ſanctis Canonibus, conſtitutionibus ſummorum Pontificum, nec-non intentioni ejus qui ea conceſſit, contraria eſſe probè ſcirent; unde tumultus oriebantur per urbes cum Eccleſiæ ſcandalo, & eminenti animarum jactura, quarum Paſtoribus cura demandata eſt. Et licèt non ita pridem Epiſcopi ejuſdem Remenſis provinciæ amicè concordâſſent cum prædictis Religioſis, pro ſopiendis jurgijs, ne pontificalis auctoritas omnino vileſceret, aut aliò traduceretur; nuſquam tamen adduci potuerunt, ut ab incœptis ſibi temperarent. Vnde pretium operæ viſum eſt convocare Epiſcopos, procuratores Capitulorum, Abbates, Priores conventuales non exemptos Remis in feſto S. Michaëlis, ut in communi, quid in eos deinceps agendum eſſet, deliberaretur. Auditis igitur omnium ſententijs concluſum eſt, prædictum negotium proſequendum eſſe in curia Romana; pro ſumtibus verò faciendis ad refrænandam horum audaciam, corúmque omnium, qui litteris apoſtolicis abutebantur, Epiſcopi ſolverent vigeſimam partem reditûs hoc anno præſenti; Abbates verò, Priores, Decani, Capitula, & Curati provinciæ centeſimam, quæ à Diœceſano perciperetur, cui hoc præſenti decreto jus conceſſum, cogendi per cenſuras quotquot ante feſtum Purificationis non ſatisfeciſſent.

Belforeſt. in Annal. fol. 757. & 765. Meyer. item ad an. 1287.

Refert Belforeſtus eodem Concilio ſancitum fuiſſe, ne Preſbyteri provinciæ Remenſis ullum tributum Regi penderent, Parlamentum verò hanc concluſionem abrogâſſe, injunxiſſeque omnibus Clericis, ut Regi opem, & ſubſidium ferrent juxta reditus & facultates. Quid actum poſtea adversùs privilegiatos, & an negotium in Curia Romana proſecutum ſit, non reperi; imo concluſioni Epiſcoporum pro ſolutione centeſimæ partis redituum cujuſque Monaſterij Abbates interceſſiſſe, ac de ea ad Sedem Apoſtolicam appellâſſe probat charta veteri manuſcripta, quæ adſervatur in Tabulario S. Dionyſij Remenſis, ubi Abbates, Priores & alij ordinatè referuntur.

Ex chartis Archiepiſcopatûs palam fit an. 1288. & 1289. ut ſæpius aliàs, flebile diſſidium exarſiſſe inter Petrum Archiepiſcopum, & Capitulum, ceſſatúmque à Divinis, ſuſpenſa organa, interdictum promulgatum, quòd miniſtri Archiepiſcopi jura eorum violâſſent, bona burgenſium liberorum abſtuliſſent, ac ſepem vineæ portæ Martis evertiſſent. Summus Pontifex Archiepiſcopi expoſtulatione certior factus publici hujus ſcandali, dat negotium Gerardo Sardiniæ Epiſcopo, & Nicolao Cardinali Subdiacono, ut cauſas interdicti, vel ceſſationis ſollerter inveſtigent: hi perpenſis hinc inde rationibus, ne ſimile quid in poſterum apud Remenſes contingeret, celebri ſententia præcaverunt, ex qua ob prolixitatem id tantùm excerpſimus.

An. 1290. „ AD perpetuam inſuper memoriam, ut Archiepiſcopi, qui pro tempore fuerint, providi ſint nec faciles ad præbendas occaſiones, ſeu cauſas ceſſandi à Divinis contra eos Capitulo memorato; & ne Capitulum ipſum ſimiliter de facili ceſſandi cauſam aſſumat, volumus, ordinamus,

natus, pronuntiamus, arbitramur, & dicimus ac mandamus tam ipſi « *Petrus Barbet. LIX. Archiep. An. 1293.*
Archiepiſcopo, ac Capitulo ſub excommunicationis pœna, & aliàs etiam «
ſub pœna in compromiſſo appoſita, quòd quilibet ipſarum partium infra «
annum à die hujuſmodi pronuntiationis teneatur, ac debeat facere, «
atque fieri faciat unam imaginem argenteam valoris, ſive pretij quin- «
gentarum librarum Turon. ad minus, quarum una ſit ad altitudinem «
unius Epiſcopi Cardinalis & in ea ſcribatur: Gerardus Episcopus «
Sabinensis. Altera verò fiat ad ſimilitudinem unius Cardinalis Dia- «
coni, in qua ſcribatur Benedictus S. Nicolai in carcere «
Tulliano Diac. Cardin. Et ambæ iſtæ imagines ſint mitratæ: «
quæ quidem imagines perpetuò ponentur & poni debeant ſingulis ſol- «
lemnibus feſtivitatibus, dum Miſſa inibi celebrabitur, nec umquam poſ- «
ſint, vel debeant prædictæ imagines per Archiepiſcopum, aut Capitulum «
Remenſe vendi, alienari, vel obligari, aut ad uſus alios deputari, &c. «

Datum & actum apud Sanctum-Clodoaldum Pariſienſis diœceſis, ſub «
anno 1290. Indict. 2. die 4. Decemb. Pontificatûs D. Nicolai IV. anno 3. «

Collegium Pariſus pro Remenſibus & Regiteſtenſib° fundatur.

Collegium Remenſe apud Pariſios hoc anno Galteri cujuſdam liberalitate habuit exordium: hic ex villa Launoy in diœceſi Remenſi ortus, cupiens ſubſidio eſſe ijs, qui expeditis minoribus ſtudijs, ad ſuperiores ſcientias in Sorbona perdiſcendas ex Campania convolabant, ſumtus ſuppeditavit pro exſtruenda Mutarum domo, quæ Retellij titulo primùm, tum Collegium Retellienſe, Eſſuorum vocat Chopinus, ac Remenſe, nuncupata eſt, quam certis reditibus dotavit, ſibi debitis tam in civitate Pariſienſi, quàm ſuper Præpoſitura de Braïo; ea conditione, ut id quod legabat fideliter diſtribueretur ſcholaribus Retellij, aut locorum circumjacentium, qui litteris in prædicto Collegio darent operam. Sancivit quoque ut Abbas S. Dionyſij Remenſis, & Prior ſancti Remigij tamquam fundationis Adminiſtratores ſeligerent perſonas ad id idoneas juxta mentem fundatoris, haberéntque ſub ſe Clericum Retellienſem pro Oeconomo, qui curam haberet diſtribuendi ſcholaribus ſex denarios diebus ſingulis, diligentioribus verò duodecim, reliquum verò remaneret penes Receptorem, qui quolibet anno rationem redderet coram Abbate & Priore prædictis fundationis Adminiſtratoribus.

His annectendum puto, quod de tumultu Lauduni exorto, duos inter equites, & burgenſem unum, in authenticis habetur. Hi forſan ab eo recepti hoſpitio, cùm verbis diu cum eo litigàſſent, in propria domo pugnis eum adoriuntur: vicini audito ſtrepitu opem laturi ſtatim advolant, tum lapidibus & baculis armati, tanto furore equites perſequuntur, ut neceſſitate compulſi ad Eccleſiam illico confugerint, ubi à Clerico ipſis conſanguineo recipiuntur. Communia inde campanæ ſonitu convocata reſcire vult quam ob rem id contigerit, réque comperta, irrogatam ab equitibus contumeliam ulciſcendam proponit. Die craſtino plures è factioſis in unum conglobati foribus Eccleſiæ refixis, neglectí que ſibi factis nomine Cardinalis Caïetani Theſaurarij & Canonicorum precibus, ab Eccleſia Clericum & equites extrahunt, cóſque verberibus cædunt ad ſanguinem uſque, quo polluta eſt Eccleſia.

Capitulum hac privilegiorum infractione, ciborium in quo Ss. Sacramentum reconditur, reverenter alium in locum transfert, clauſiſque, & obſeratis Eccleſiæ januis, ceſſat à Divinis. Subinde quoſdam Romam mittit qui conquerantur de Communia Laudunenſi Bonifacius recèns ad ſummum Pontificatum provectus Regem hortatur, ut hanc inſolentiam regia auctoritate comprimat, Decano & Capitulo adſit adversùs reos; interim Communiam abroget Eccleſiæ dudum injurioſam, ac Juri eccleſiaſtico inimicam, ut quietè Canonici divinis inſiſtant officijs. Bullam Bonifacij ad

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. *An.* 1295. ad Regem primo Pontificatûs anno datam excepit alia ad Archiepiſcopum Remenſem, & Suffraganeos, ut ſtrenuè ſe gerant in præſenti negotio: exſtat & alia ad Sueſſionenſem Epiſcopum, quâ patet Officialem Lauduneníem tumultûs auctores excommunicâſſe; Communiáque cum ijs adhuc connivente, urbem ab Epiſcopo interdictam, latámque excommunicationis ſententiam in Majorem, & Scabinos Communiæ protectores. Cúmque Fratres Minores, aliíque privilegiati, nulla habita ratione interdicti, excommunicatos in ſua Eccleſia ſepeliendos reciperent, injunctum eis eſt Pontificis auctoritate, imo & regiæ Capellæ, ut interdictum ſervent cum Eccleſia cathedrali, non obſtantibus privilegijs à ſancta Sede indultis.

Rex Philippus his non mediocriter commotus, cùm ſibi conſtitiſſet, facta inquiſitione per Petrum de Sarginia & Johannem Choiſel, Majorem & Scabinos plebem non continuiſſe, in pœnam tanti facinoris Communiâ eos privavit, campanâ, ſigillo, ac privilegijs Scabinatûs, diplomate dato menſe Martio an. 1295. Poſtmodum verò ijs hæc omnia reſtituit, quamdiu regiæ placuerit voluntati. Et ut Decano, Capitulo, Theſaurario fieret ſatis, ordinatum eſt, quòd eo tempore quo Canonici organa reſumerent in majori Eccleſia, centum excommunicati nudis pedibus, ſine cingulis & toga, apertis capitibus, ſine caputijs irent de porta in portam poſt eos qui cruces ferrent ante Clerum, à radice montis uſque ad Eccleſiam cathedralem: quòd tres ex horum numero, totidem imagines cereas brachijs geſtarent pondere viginti librarum, in porta S. Martini præparatas, ut ſic Eccleſiæ emendarent pro tribus illis hominibus, quos ab Eccleſia indebitè extraxerant; quòd prædictæ imagines in diſpoſitione Decani, & Capituli remanerent. Quòd Major, & jurati tenerentur Capellaniam fundare in eadem Eccleſia, cum dote triginta librarum annui reditus, ad collationem Capituli, & quòd mille libras ſolverent Eccleſiæ, & totidem Theſaurario, iíſque mediantibus pacem inirent cum Canonicis, qui ſummum Pontificem rogarent, ut ab excommunicatione abſolverentur, quod haud multò poſt præſtitit, miſſis ad Archiepiſcopum Rotomagenſem, Epiſcopum Pariſienſem, & Abbatem ſancti Dionyſij litteris menſe Auguſto ſui Pontificatûs anno 3.

Ex Chartulario Archiepiſcopali. Per id quoque tempus lis dudum exorta inter Archiepiſcopum Remenſem, & Præpoſitum ac Capitulum S. Audomari, amicè compoſita eſt, Petro Barbeſio annuente; qui habita etiam ratione privilegij à Calixto Papa eis conceſſi, quo immunes eos declaravit ab omni juriſdictione, ceſſit eis omnem procurationem, viſitationem, & correctionem, quas ipſe prætendebat, ea conditione, ut tam ipſe, quàm ſui ſucceſſores primo adventu in urbem Sancti-Audomari poſt inaugurationem ſcilicèt proceſſionaliter ab eis reciperentur. Pactum illud firmatum eſt menſe Februario an. 1294.

Rex ob bellum Anglo-Flandricum Remos muris vallari jubet, pecuniam ab urbibus exigit, & Clericos Remenſes liberos agnoſcit. Petrus cum Capitulo litigat, moritur.

CAPUT XLVI.

Secundum bellum Anglicū. BELLUM Anglicum, quo provincia Remenſis plures annos miſere vaſtata eſt, rurſum exarſit: cauſam diverſimode Auctores referunt. Quidam natum putant, quòd Philippus Rex Anglo, tamquam Franciæ Pari & beneficiario diem dixerit, ob prædam verſus oram Normanniæ

Petrus Barbet. LIX. Archiep. *An.* 1295.

maniæ à claſſe Anglica factam; alij rixantium nautarum procacitate, quæ Regum animos ultro laceſſivit. Ut cumque mota tempeſtas, quæ Flandriam involvit, Rex ne imparatus adoriretur, urbes, quæ hoſtium terminos attingebant, muniendas eſſe putavit: igitur orſus à Tornacenſi, dominum de Hangeſt illuc ablegavit, qui opifices ac cæmentarios ſedulò urgeret, quò Urbs egregiè muniretur (erat enim valli & aggeris expers.) Canonici, Nobiles, burgenſes quod erat in poteſtate alacriter contulerunt, cùmque ſumtus non ſuppeterent amplius, ab urbibus Dorocortoro Remorum, & Atrebato pecunias mutuò accepiſſe traditur, ac intra annum munimenta completa. Remos quoque mittitur à Rege dominus de Dampetra, cum juſſoriis litteris ad Archiepiſcopum, ad Decanum & Capitulum Remenſe, ad Abbatem quoque S. Remigij, quarum ſumma hæc erat.

An. 1294.

Regis litteræ ad Scabinos ſic incipiunt Philippus Franc. Rex dilectis noſtris. Cùm nuper cum Conſiliarijs noſtris habita deliberatione pro ſecuritate & defenſione terræ noſtræ, & ſubditorũ noſtrorum, ordinavimus quòd nos villam Remen. claudi & firmari faciam^9. *Eodem anno.*

PHilippus Dei gratiâ Francorum Rex, univerſis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem in Domino. Noverint univerſi quòd habita deliberatione cum noſtris Conſiliariis, ordinavimus pro ſecuritate & defenſione Regni noſtri, & ſubditorum noſtrorum, quòd nos villam Remenſem claudi, & firmari faciamus, quòdque omnes habitatores dictæ villæ, cujuſcúmque ſint conditionis, & ſtatús, ac locorum vicinorum de tribus leucis, vel circiter à dicta villa Remenſi circumquaque, qui utilitatem habituri ſunt ex clauſura prædicta, ſive ſint ſubditi noſtri, ſive ſubditi Prælatorum, & aliorum fidelium, aut ſubditorum noſtrorum, quilibet pro ratu competenti contribuant in expenſis, & miſſionibus faciendis pro clauſura prædicta. Præcipimus etiam dilecto & fideli noſtro Archiepiſcopo Remenſi, necnon Decano, & Capitulo Remenſi, & Abbati S. Remigij Remen. ut ipſi juxta ordinationem prædictam, dictam villam claudi & firmari abſque moræ diſpendio faciant, & in clauſuræ prædictæ miſſionibus & expenſis contribuant, & ad contributionem pro prædictis præſtandis ſuos ſubditos compellant. Actum Pariſiis an. Dom. 1294.

His igitur poteſtas data cogendi tam Regis ſubditos, quàm vaſallos Eccleſiæ intra fines trium leucarum, ad aliquid impertiendum; cúmque impenſæ collectam excederent, Scabini rogant Archiepiſcopum, ut eis liceret burgenſibus ſubſidium imponere (tunc enim abſque ipſius licentia fieri non poterat) eóque cunctante Regem adeunt, qui velut ſupremus dominus ſubſidium permittit à Scabinis, eò velocius fieri imperat, quòd cum Urbs levi aggere cincta eſſet abſque propugnaculis, horum inſolentiæ facilè pateret aditus, qui per Campaniam impunè vagabantur. Tradunt enim MSS codices ſceleratos quoſdam ab Urbe propter homicidium expulſos, tam atrociter in cives deſæviſſe, ut coacti fuerint intra Urbis ambitum milites ſtipendiarios habere, quò tuti ab horum deprædatione fierent. Rex quoque, qui ad malum hoc procul amandandum Ballivio Viromandenſi ſcripſerat pro compellendis burgenſibus banni S. Remigij ad ſubſidium ferendum, dominum de Mutri Equitem ac domeſticum ſuum, & in arte bellica peritum ad cives direxit, qui prædictos bannitos brevì vicit ac profligavit, capútque horum ſigniferi ſeptingentis libris emptum, civibus à domino de Bouchi oblatum in ſolatium præteritæ calamitatis.

Ex his patet Urbis pomœrium dilatatum ſub Philippo Auguſto an. 1219. ſæpius intermiſſum, ac bello in Flandros ingruente redintegratum, donec ingens ille circuitus Monaſteria Ss. Remigij & Nicaſij ambiens, ac ſolo aggere munitus, altioribus propugnaculis vallaretur, quod omnino perfici non potuit ante pugnam Creſciacam. Sed ut adhuc clariùs pateat à Scabinis per id tempus huic operi ſedulò curam impenſam, Regis litteras ad

eoſdem

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP.

eoſdem pro Mandritis Nicaſianis profero, qui cùm ab Archiepiſcopo licentiam obtinuiſſent exſtruendi murum juxta Urbis aggerem, Scabini velut munitioni officientem ſæpius ſolo æquârunt.

An. 1296.

„ PHilippus Dei gratiâ Fraocorum Rex. Notum facimus nos vidiſſe lit-
„ teras cariſſimi progenitoris noſtri Philippi, Dei gratiâ quondam Fran-
„ corum Regis, formam quæ ſequitur continentes.
„ PHilippus Dei gratia Francorúm Rex. Notum facimus univerſis quòd
„ nos dilecti ac fidelis noſtri Archiepiſcopi Remenſis litteras vidimus
„ in hæc verba. Petrus miſeratiooe divinâ Remorum Archiepiſcopus, æternam
„ in Domino ſalutem. Decet domuin Domini ſanctitudo *&c. ut ſupra pag.* 573.
„ Nos autem præmiſſa, rata, & grata habentes, volumus, & concedimus,
„ quantùm in nobis eſt, quòd dicti Religioſi locum prædictum perpetuò
„ teoere poſſint, abſque coactione vendendi, &c. Quod ut ſtabile perma-
„ neat, præſentibus noſtrum fecimus apponi ſigillum. Actum Pariſiis anno
„ Dom. 1282 menſe Decembri. Et cùm dicti Religioſi prædictam clauſu-
„ ram fecerint, prout facere poterant, & Cives Remenſes eam demolive-
„ rint in eorum Religioſorum præjudicium, & gravamen, pro fortalitiis
„ villæ Remenſis faciendis, licèt ea ibidem non fecerint, occaſione cujus
„ demolitionis multa turpia exercentur circa Infimarias, & alia loca dictæ
„ Eccleſiæ, ut accepimus: idcirco propter præmiſſa, & reverentiam in-
„ cliti Martyris B. Nicaſii, dictis Abbati & Conventui iteratò concedi-
„ mus ut dictam clauſurain poſſint facere. Ita tamen quod ab utraque parte
„ clauſuræ prædictæ, erunt portæ per quas tranſvehi poterunt cum curribus,
„ ſeu quadrigis lapides & alia neceſſaria ad exſtructionem murorum civi-
„ tatis Remenſis, cùm cives opus murorum duxerint reſumendum; portæ
„ verò prædictæ, cùm opus fuerit, erunt de die apertæ, de nocte clauſæ;
„ murorum verò opere conſummato portæ claudentur. Dantes tenore præ-
„ ſentium Ballivo noſtrò Viromandenſi in mandatis, ut in præmiſſis præ-
„ dictos Religioſos foveat, ut debitum ſortiantur effectum, & defendat ab
„ injuriis. Quod ut firmum permaneat, &c.
„ Actum Pariſiis menſe Februarii anoo 1296.

Muri civitatis Rem. exſtruuntur.

Rex ut commodiùs pecuniam conflare poſſet, quæ belli nervus eſt, ingentem vim nummorum ab urbibus mutuò accepit, impoſuit quoque tributum quod malateſta vocatur (erat denarium de libra) & decimas ab Eccleſiaſticis, annuente Pontifice, extorſit. Cúmque Remenſis civitas decem millia librarum libere contuliſſet, immunis licèt à tributo, ut ex Regum Ludovici IX. & Philippi Audacis diplomatis vidimus, Philippus declarat ſuæ voluntatis non eſſe, ut inde quidquam detrimenti in ſuis privilegiis pateretur, reſcripto Pariſiis dato menſe Aprili.

Tributum Malateſta *appellatum.*

An. 1293.

„ Philippus Dei gratiâ Francorum Rex. Notum facimus univerſis tam
„ præſentibus, quàm futuris, quòd cùm cives Remenſes, de bannis ſingulis
„ ſubventionem decem millium librarum Turonenſium nobis conceſſerint,
„ & liberaliter promiſerint exhibere; nolumus, nec noſtræ intentionis ex-
„ ſiſtit, quòd per promiſſionem, aut ſubventionem hujuſmodi nobis, vel
„ ſucceſſoribus noſtris jus aliquod acquiratur, vel per hoc civibus prædictis,
„ eorúmve poſteris, aut villæ, quodvis aliud præjudicium quomodolibet
„ generetur. Quod ut ratum, & ſtabile perſeveret, præſentibus litteris
„ noſtrum fecimus apponi ſigillum. Actum Pariſiis anno Domini 1293.
„ menſe Aprili.

Aliis item litteris Rex cives ſuburbii Remenſis, & bannorum ejuſdem eximit à tributo denarii libræ.

An. 1293.

„ Philippus Dei gratiâ Francorum Rex, univerſis præſeotes litteras in-
„ ſpecturis ſalutem. Notum facimus quòd cùm gentes noſtræ pro nobis

peterent

peterent à civibus & habitatoribus ſuburbii Remenſis & bannorum " ejuſdem denarium de libra, eiſdem à prædicta petitione ſe defendentibus, " pluribus rationibus &c. Eorum defenſionibus auditis, dictum denarium " de libra, vocatum aliàs malam-toltam, eiſdem penitus remittimus, nolen- " tes eos ſuper hoc ulteriùs moleſtari. In cujus rei teſtimonium præſenti- " bus noſtrum fecimus ſigillum apponi. Actum Pariſiis die Veneris ante " Ramos-Palmarum anno 1293. "

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. *An.* 1296.

Exſtat & alia declaratio, quâ Rex ob mutuum centeſimi & quinquageſimi, civium Remenſium immunitatibus nun intendit præjudicium generari.

Philipp' &c. Notum facimus quòd cùm cives Rem. mutui centeſimæ & quinquageſimæ ſubventiones nobis pro defenſione Regni noſtri fecerint, nolumus quòd ob hoc libertatibus &c. chartis civium præjudicium generetur Actum apud Lotiacum. An. 1295.

Bonifacius octavus ut ſe gratum Regi exhiberet, permittit ei ut à Clero Gallicano ſummam pecuniæ exigere poſſet, quæ cùm nimia & gravior videretur, Petrus Barbeſius ac Suffraganei provinciæ Remenſis, ſupplici libello apud Pontificem conqueruntur, cujus initium tale eſt.

Sanctiſſimo Patri, ac domino ſuo Bonifacio divinâ providentiâ ſacroſancta Romana & univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, devoti ejus Filij, miſeratione divina Petrus Remenſis Archiepiſcopus & Epiſcopi Remenſis Eccleſiæ Suffraganei, & Abbates, devotiſſima pedum oſcula In hac terreſtri patria Eccleſiam militantem conſtituens providentia Conditoris, eam ex alto providit ſic commoda ſubſtitutione Vicarij gubernandam, ut &c.

Exſtat ſupplicatio facta Papæ ut provideat ſuper quadam conſtitutione per eum edita in lib. Libertat. Eccle. Gallic. Inde Concilio Lugdun. an. 1297. inhibetur: Ne Sacerdotibus vectigalia Principes imponant. Præſide Bonifacio ſummo Pont *Geneb. lib. iv. Chron.*

Miſſi Guidonis Comitis Flandriæ, & Angli inſtant interim Romæ apud Bonifacium pro liberrare filiæ prædicti Guidonis, quæ Vvalliæ Principi promiſſa, Pariſiis à Rege detinebatur, urbiúmque petunt reſtitutionem, quas idem Rex nuper abſtulerat ab Anglo in Aquitania. Pontifex pacis ſtudioſus Regi nuntiat, ut horum petitionibus faciat ſatis; eóque cunctante, jubet ut Romæ judicio ſter coram ſe ſub pœna excommunicationis. Philippus ingenio ſagax, & ſtrenuus mittit ad eum Petrum Remenſem Archiepiſcopum, & Comitem Fani-Pauli, qui jura Regni tuerentur coram prædictis Angliæ & Guidonis deputatis. Archiepiſcopus, qui ex ſcintilla magnum prævidebat incendium, Bonifacij animum in Anglum propenſiorem temperare ſtuduit; at cùm cupiti fœderis tantùm mediator eſſet, onus ſuſcepit deferendi ad Regem Bonifacij litteras, quibus ei injunctum erat, ut juſſis obtemperaret.

His Philippus nihil territus ſtatuit bello negotium terminare, priùs verò quàm Flandriam invaderet, Petrus Archiepiſcopus, & Epiſcopus Silvanectenſis ad Comitem mittuntur negotiaturi, ne bellum Angli gratiâ rurſum renovari permittat, Regi curam eſſe de filia, quam locare ſplendidè poterat, ſed ei providendum fuiſſe, ne cum capitali hoſte ſociaretur: non excidiſſe à memoria pacis conditiones, quas ſi bona fide non expleret juxta formulam Lutetiæ promiſſam, parari erant juxta condictum, aqua, & igni Flandriæ interdicere. Comes, his ut obſiſteret, Robertum filium Romam mittit pro interdicti revocatione; at Rex interim conſcripto exercitu Flandriam invadit, ubi feliciter pugnatum ad Furnas, captis Hilermo Juliacenſi, & Erice Bellomontano. Flandria ferè tota victori ceſſerat, cùm induciæ inter Philippum, & Eduardum in biennium Bonifacij rogatu componuntur, qui & Legatos ablegat in Franciam & in Angliam, pro pace inter Reges ſtabilienda, componeudiſque diſſidiis; quorum ipſe nnn tam Judex, quam Arbiter eſſe cupiebat. Unde Petro Barbet Archiepiſcopo, & Jacobo Fani-Pauli Reginæ avunculo Romam miſſis, Bonifacius connubiis, Regum amicitiam renovandam cenſuit, Margaretæ ſcilicet Regis ſororis cum Eduardo; & Iſabellæ ejuſdem filiæ cum Vvalliæ Principe: quod vero ſpectat ad Flandrum, decrevit ut Rex

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. An. 1296.

Comiti filiam reſtituat, urbéſque à Roberto Atrebatenſi captas poſt pugnam Furnenſem. Rex connubiis annuit cum Anglo propoſitis, ut ita excanduit auditis pro Flandro conditionibus, ut palam dixerit id nuſquam ſe facturum. Sunt qui referant datas Epiſcopo Dunelmenſi Anglo Pontificis tabulas, à Comite Atrebatenſi raptas & miſſas igni.

Veriſimile eſt Petrum Archiepiſcopum, poſt expletas tot legationes, Pontificis odium incurriſſe; hic enim ſuprema utens auctoritate nominationem Epiſcopi Cameracenſis ſibi reſervaverat poſt obitum Guillelmi de Hainau, eò tamen ſublato, recèns Electus (Gerardus ſcilicet de Relange) confirmatur ab Archiepiſcopo; at Bonifacius Guidonem de Collemedio ad prædictam Sedem provexit, Petrúmque interdicto ſupponit, juriſdictione archiepiſcopali in Capitulum tranſlata, ac ſi Sedes vacaret: unde Simon Nigellenſis Noviomenſis Epiſcopus à Capitulo tantùm confirmatus legitur, anno 1296. Interdictum Bonifacius forſan ſtatim revocavit, aut nullius fuit roboris, cùm Petrus Laudunenſi Epiſcopo conſecrationis munus impertiverit ante obitum.

Contigit eodem anno Petrum Capucij Canonicum Remenſem capi, & in vincula conijci à Præpoſito Archiepiſcopi, quæ reis capitalibus præparata erant, in caſtello portæ Martis: Capitulum Remenſe interdictum pronuntiat adversùm Archiepiſcopum, miſſíque qui apud ſummum Pontificem conquererentur de infractione jurium ſuorum; Judices delegantur pro componendis controverſiis inter Archiepiſcopum, & Capitulum, qui & prædictum Præpoſitum condemnant ad exhibendam Capitulo ſatiſfactionem, eâ formâ quæ in arbitrali ſententia continetur, ex qua ſequentia extraximus.

„ VOlumus & ordinamus quòd reverendus Pater prædictus Remenſis „ Archiepiſcopus Petrum dictum le Gouverneur, quondam Præpoſi„tum Remenſem, talem habeat & faciat ſatiſfactionem. Quòd dictus Pe„trus exceſſum, quem commiſit in perſonam venerabilis viri Dom. Petri „Capucij Canonici Rem. prædicto Remenſi Capitulo, in loco & hora „capituli conſuetis, infra ſex dies publicè & ſollemniter emendabit; factâ „autem emendâ, incontinenti dictus Petrus le Gouverneur in aliquo loco, „à Capitulo deputando, per duos dies, & duas noctes continuè priſionem „tenebit, & octo vel decem perſonas ſecum habere poterit ad aſſocian„dum eum, vel ſibi neceſſaria providendum.

„ Item quòd dictus Petrus le Gouverneur chorum Remenſem euntem „proceſſionaliter ſequetur in camiſia, & brachiis, capite, tibiis & pedibus „denudatis, Remis in duabus proceſſionibus ſollemnibus, quas infra annum „Remenſe Capitulum indixerit ibidem. Et inſuper idem Petrus le Gouver„neur ſequetur chorum trium cathedralium Eccleſiarum ſuffraganearum „Eccleſiæ Remenſis, euntes proceſſionaliter in qualibet Eccleſia, quem„libet ejus chorum una vice tantùm. Quibus peractis & adimpletis, dictum „Petrum le Gouverneur quondam Præpoſitum Remenſem ab omni actione, „petitione, & perſecutione, quæ occaſione exceſſûs commiſſi in perſonam „dicti D. Capucij Remenſis Canonici, Capitulo competerent, & com„petere poſſent contra eumdem Petrum le Gouverneur, fore volumus & „decernimus Petrum ipſum Præpoſitum liberum, quittum & immu„nem &c. Anno 1296.

Hac etiam arbitrali ſententia ſtatuitur de Gobino le Pertois, qui captus & ſuſpenſus fuerat judicio officiariorum Archiepiſcopi, quòd figuraliter & imaginariè redderetur officiarijs prædicti Capituli, qui pro executione facienda ſtatim eum redderent officiarijs Archiepiſcopi, ut in talibus fieri conſueverat.

Anno

Petrus Barbet. LIX. Archiep. An. 1297. Ioinvillæus.

Anno ſequenti juxta ſupplices litteras Remenſis, & Senonenſis Archiepiſcoporum, Ludovicus IX. Francorum Rex in Sanctorum numerum adſcriptus eſt à Bonifacio, qui hactenus diſtulerat, *quòd ipſe Ballivіatus Regni & Præpoſituras venales expoſuiſſet, cùm prius hereditariæ eſſent*, inquit Meyerus. Joinvillæus addit inquiſitione miraculorum facta (quæ in prædicti Regis ſepulcro fiebant & alibi) per Archiepiſcopum Rotomagenſem à S. Sede apoſtolica deputatum, corpus levatum à tumulo, & humeris exceptum à Petro Remenſi & Henrico de Villers Lugdunenſi, Archiepiſcopis, qui primi Rege præcipiente cultum ipſi & obſequium exhibuerunt, reliqui Epiſcopi ſuo ordine.

An. 1298.

Petrus poſt ſex ſuprà viginti annos regiminis, quos ſumma cum laude peregit, ceſſit è vita, tertia octobris anno 1298. ex epitaphio & ex actis viſitationis Roberti ſucceſſoris. Viſcera ejus in clauſtro ſub tumba alba latent versùs Eccleſiam, corpus verò ſitum prope majus altare tegit ſaxum nigri coloris, ære undique coopertum, ubi effigies Archiepiſcopi pontificalibus induti exarata, cum hac epigraphe.

Anno M. C ter, me Petrum ſuſtulit æther
Subtractis binis, Octobris ineſt mihi finis;
Præſulis officio perſulgens hîc inhumatus
De Barbets, nunc meà geſta ſcio, Frater qui vivis mundo
Precor, ora, & pro te plora, pro Chriſto vivere oremus
Flamen ſanctum, ſanctámque Mariam Petro dent veniam
Plebs ſonet omnis Amen.

Sigillum Petri expreſſam habet imaginem Epiſcopi cum pedo ſine inſignibus. Contraſigillum habet coronamentum Virginis.

Memoria Petri de Barbets adhuc in Eccleſia Remenſi viget & in benedictione eſt, ob id maximè, quòd præter anniverſarium ſingulis annis celebrandum, quinque Capellanias fundaverit in caſtellaniis de porta Martis, de Curvilla, de Septem-Salicibus, de Culmiſiaco, de Betnivilla, duodecim quoque Vicarios in majori Eccleſia; exſtruxerit item Hoſpitium in Urbe Pariſienſi, quòd ſacramentum ſub eo incœperit, ſanciente Capitulo, pro receptione cujuſque Canonici.

Viri probitate, doctrina, ac dignitate ſpectabiles, qui Remis claruerunt ſub tribus ultimis Archiepiſcopis.

CAPUT XLVII.

UT felix hoc ſæculum, cui jam finis imponitur, quoad Eccleſiæ ſplendorem, Jura Clericorum, electionúmque libertates per pragmaticam Sanctionem aſſertas, ceteris omnino antecellit, ſic iiſdem vigentibus ſub digniſſimo Principe Capitula tot viris ut ſcientiâ, ſic generis nobilitate claruerunt, ut fácies Eccleſiæ formoſior nuſquàm, imo nec hoſtibus formidabilior exſtiterit; aliquot ex illis ſeligam, quos ſub præcedentibus Archiepiſcopis floruiſſe reperio.

Reginaldus de Corbolio Canonicus Remenſis & major Archidiaconus.

INter illuſtres eminet Reginaldus de Corbolio, Petri Corbolienſis Senonenſis Archiepiſcopi, non frater ut ſcribit Robertus, ſed ex Fre-

 derico

PETRUS BARBET LIX. ARCHIEP. *An.* 1292.

denico pronepos, vir inſignis probitatis & litteraturæ. Hic à pueris ſcholæ Remenſi traditus tantam de ſe opinionem concitavit, ut ſtatim ob egregiam indolem Canonicatu, ac multo poſt Archidiaconatûs dignitate poſt Gemmetium donatus fuerit, anno circiter 1247. Id probant acta quæ vidimus, à ſuo Officiali nomine ejus expedita, quorum apud nos ingens eſt numerus. Cúmque ſerviſſet in Remenſis Eccleſiæ obſequio, omnibus gratus & ſpectabilis, lectus eſt ad Pariſienſem Epiſcopatum, anno 1249. reſignato Archidiaconatu Cardinali Ottobono, rogatu Innocentij IV. ut ſupra monuimus. Mirum dictu eſt quæ poſtmodum egit, & quàm ſe propenſum erga Religioſos præbuerit. Refert Robertus in Gal. Chriſt. eo ſedente Pariſiis Carthuſianos à S. Ludovico in Vallis-viridis loco fundatos, Carmelitas item an. 1258. Servos B. Mariæ vulgò Albos-mantellos an. 1263. &c. Putat idem Auctor S. Ludovicum in Terram-ſanctam proficiſcentem baculo peregrino ab eo fuiſſe donatum an. 1248. in Eccleſia Pariſienſi, forſan 1249. cùm Reginaldus adhuc hoc anno Remenſis Archidiaconatûs officio fungeretur, ut ex quibuſdam chartis colligo. Mortalitatem exuit ſeptimo Idus Junij anno 1268. ſepultus apud Victorianos, ubi inſigne, ſed relatum ab alijs, legitur epitaphium, addit in ſignum ſanctitatis Odonem Bajocenſem Epiſcopum Reginaldi animam in cælum aſcendentem vidiſſe

Ottobonus Remenſis Cancellarius & major Archidiaconus, Cardinalis, & ſummus Pontifex.

Erat etiam Canonicus Pariſienſis, ut eſt in Necrologio 3. Nonas Auguſti.

OTtobonus Genuenſis patriâ, ex illuſtri Fliſcorum familia natus ac Innocentii IV. nepos & Capellanus, Cancellariam Remenſis Archiepiſcopatûs obtinuit ſub Ivello, qui & Archidiaconatum ei procuravit rogatu Innocentij, poſt Reginaldi de Corbolio promotionem ad Epiſcopatum Pariſienſem. Legitur in charta fundationis capellæ de Vrilleio in Chartulario S. Nicaſii anno 1251. cum ſolo Archidiaconi nomine; at ſtatim an. circiter 1253. in numerum Cardinalium adſcriptus eſt titulo S. Hadriani, eáque poſtmodùm præfulget dignitate in chartis ſequentibus ab Officiali Archidiaconatûs confectis. Multas & inſignes obiit legationes tam apud Regem Angliæ ſub Innocentio, (cui ejuſdem nomine Regnum Siciliæ & Apuliæ obtulit, ea lege, ut ob id beneficiarius eſſet S. R. E. expelleretque Manfredum ex Italia propriis expenſis, & cum exercitu Pontificis) quàm apud eumdem Principem ſub Clemente IV. à quo perhonorificè ſuſceptus eſt anno 1266. Fertur Regem S. Eduardi 5. Jannarii de more feſtum celebrantem, regium thronum Ottobono, ut in eo tempore prandii ſederet, obtuliſſe; juſſiſſéque fercula ante ipſum primùm apponi. Idem Cardinalis Londini Concilium celebravit in Eccleſia S. Pauli anno 1268. pro morum reformatione, datáque ſacri belli teſſerâ Eduardo, filio ejus Edmundo, aliiſque Nobilibus. In Galliam rediit legationis munus expleturus, Officiali Remis Archidiaconatûs officium pro eo exſequente uſque ad annum 1274. Probabile eſt non ita gratum extitiſſe Canonicis Remenſibus, ob relatas à nobis cum Capitulo diſcordias, aut certè clariorem ſibi quandóque adfuturam fortunam præſenſiſſe, cùm ſuo tempore ter Archiepiſcopatus vacaverit; nec ad eum legatur poſtulatus. Deus ei majus aliquid reſervabat, nam poſt obitum Innocentii V. ad ſummum Pontificatum à Cardinalibus in Lateranenſi palatio lectus eſt duodecimâ Januarii an 1276. noménque Hadriani V. ſuſcepit, quo priùs in Cardinalatu gaudebat: cùmque ad eum agnati ſui congratulaturi acceſſiſſent iis dixiſſe fertur: *Vtinam me Cardinalem proſperâ valetudine, non moribundum Pontificem inveniſſetis* brevì enim

enim ſibi adfuturam mortem ex corporis debilitate ſentiebat, quæ ei inchoato Lateranenſi palatio, quadrageſimo electionis die contigit, antequam conſecratus fuiſſet, imo (ut quidam volunt) antequam Preſbyter fuiſſet. Jacet apud Minoritas.

Petrus Barbet. LIX. Archiep. An. 1298.

Guillelmus de Braio Remenſis Archidiaconus, & Cardinalis.

Guillelmus de Braio, ſic dictus ab urbe ejuſdem nominis in Picardia, Archidiaconatum Campaniæ primùm adeptus eſt in Eccleſia Remenſi, nominatúrque in pacto inter Remenſem Archiepiſcopum, & Leodienſem Epiſcopum pro Caſtellania Bullionenſi inito, anno 1259, tum, Garnero Laudunenſi Decano in Epiſcopum allecto, ea dignitate potitus eſt. Vir fuit apprime doctus, ac inter ſui ſæculi primores meritò connumerandus. Johannes Pantaleo ſummus Pontifex renuntiatus Guillelmum ſibi amiciſſimum purpureo galero inſignivit titulo S. Marci, in ſecunda promotione anno 1263. Unde Theoriſcus de eo ſic cecinit.

Guillelmus Remis tunc Archilevita, Decanus
Lugduni factus, tertius inter eos.

Frequens eſt ipſius mentio in chartis ab Officiali majoris Archidiaconatûs confectis, quem pariter conſecutum fuiſſe ante obitum reperio. Romæ fato functus eſt VII. Cal. Maij anno 1282. funeratus apud Dominicanos, memoria ejus celebris eſt in Eccleſia Remenſi, recolitúrque ſollemni anniverſario 29. Aprilis, pro quo mille libras contulit. Auctor Auguſtæ Veromanduorum de eo hæc habet: *Guillelmus de Braio Magiſter in divinitate, Decanus & Officialis Laudunenſis & Archidiaconus Remenſis, cui purpuram donavit Vrbanus IV. ſub titulo S. Griſogoni, obijt ſenex Vrbe-veteri anno 1282. tumulo marmoreo conditus cum elogio ſepulcrali apud Prædicatores.*

Simon Matifredi alias de Bucy diœceſis Suesſion. ex Archidiacono Remenſi fit Pariſienſ. Epiſcop. an. 1290. ſublatus è vita die Lunæ ante feſtum S. Iohan. Bap. Iacet in capella S. Mariæ Pariſ. retro majus altare.

Reginaldus de Nantolio Remenſis Eccleſiæ Decanus, & Epiſcopus Belvacenſis.

Reginaldus de Nantolio Remenſis Decanus, vir ſagax ingenio, forenſiſque gloriæ præſtantiâ clarus, vixit ſub Thoma de Bellomeſo. Generis nobilitas, eruditio, ac cetera animi ornamenta aditum ei præbuerunt ad infulas, tenuítque Belvacenſem Epiſcopatum uſque ad annum 1283. De eo Petrus de Vitriaco in hiſtoria orientali, Matthæus Paris, & Vincentius Bellovacenſis.

Ejuſdem gentis fuit Miles de Nantolio Remenſis Eccleſiæ Præpoſitus qui Philippo Drocenſi ſuffectus eſt ad Epiſcopatum Belvacenſem anno 1217. à Theobaldo Campaniæ Comite *Venerabilis Pater* nuncupatus, *Redoutable Pere*, ut vertit Robertus in Gal. Chriſt. & rectè. Remenſes eum Alberico extra Regnum proficiſcente in protectorem aſciverant, item & Canonici Remenſes pro terra de Poteſtatibus, ubi duas villas conſtruxit, Mauberti-fontem & Mallemont. Vide Necrologium Nonis Septembris.

Originem duxiſſe fertur ex oppido de Nantolio in diœceſi Meldenſi eoque Rob in Gal. Chriſt. at certius ex Nantolio prope Remos.

Nicolaus de Hanapiis Patriarcha Hieroſolymitanus.

Nicolaus de Hanapiis nominatur à S. Antonino, quòd ortus ſit ex vico ejuſdem nominis in diœceſi Remenſi, qui verò parentes ejus, & ubi pueritia ejuſdem exculta, non ſatis liquet. In ordinem Prædicatorum receptus, tàm aſſiduè & pertinaciter ſacris litteris incubuit, ut exhibita in minoribus

PETRUS BARBET. LIX. ARCHIEP. *An.* 1298.

minoribus ſui ingenii ſagacitate, majoris Pœnitentiarii officio in Urbe omnium principe Superiorum judicio dignus habitus ſit, ubi & aliquot ſuæ eruditionis reliquit monimenta, inter quæ exſtat adhuc liber ab eo editus cui nomen eſt ***Exempla virtutum & vitiorum, atque etiam aliarum rerum mirabilium.*** Mortuo Hieroſolymitano Patriarcha, Nicolaus III. libertatem Cardinalibus indulſit nominandi tres viros doctrinâ & virtute commendabiles, quorum unus in locum demortui ſubrogaretur: hi nulla inter ſe habita collatione Nicolaum de Hanapiis concordantibus votis eligunt, quod ſine ſpeciali Dei providentia fieri nequit, ſicque anno 1278. ad hanc dignitatem provectus, ex epiſtola Nicolai IV. quæ eum Inquiſitionis Præfectum conſtituit adverſùs Judæos & Fidei deſertores. Obiit ea in legatione eo anno quo urbs de Ancon, dicta Ptolemaïs, expugnata eſt & ablata Chriſtianis per Soldanum Meleciſerac. Nicolaus, qui navi preparata in portu ſe incolumem ſervare poterat ab infidelium gladio, periit ob multitudinem inſilientium in prædictam navim, quos ex caritate recipiebat, fugientes à facie Saraceni perſequentis.

Robertus in Gal. Chriſt. meminit Bernardi cujuſdam Minoritæ, quem Remenſem Archiepiſcopum quidam faciunt, ſaltem ſcripta quæ de eo evulgantur hoc nomen præ ſe ferunt (at putat ipſe Suffraganeum fuiſſe, ſeu Propontificem diœceſis) quod veriùs exiſtimo, vocatúmque ut munia epiſcopalia obiret Sede vacante poſt obitum Thomæ de Bellomeſo.

Drogo de Alto-Villari Remenſis Canonicus.

DRogo de Alto-Villari vixit ſub Johanne de Courtenay, fuítque Scholàrcha Remenſis, Doctor in Decretis, & in arte poetica pro hac ætate ſat bene verſatus. Exſtat volumen ejus MS. in Bibliotheca Remenſi poematibus refertum ad diverſos, ſtilo rudi & ſcrabroſo: cecinit etiam encomiâ ſancti Ludovici ad Theobaldum Navarræ Regem & Comitem Campaniæ, Roberti item de Courtenay Aurelianenſis Epiſcopi & electionem Johannis de Courtenay ad Archiepiſcopatum Remenſem. Fato functus eſt anno circiter 1300. verſus ſequentes habet pro epitaphio.

Vermibus expoſitus in verſificando peritus,
Mortuus emeritus eſt ibi Drogo ſitus
Juris civilis poſſeſſor dum juvenilis
Hunc ætas regeret, modò terra pulvis adhæret
Huic Moyſes & Ariſtoteles & Jovinianus
Quondam viventi patuerunt, & Gratianus.
Chriſti Majeſtas nos adjuvet; atque poteſtas.
Ut fera tempeſtas, calor immoderatus, & æſtus
Nos non offendant, mundíque nec ad mala tendant.

FINIS LIBRI TERTII.

METROPOLIS REMENSIS HISTORIÆ.

LIBER QUARTUS

DE REMORUM ARCHIEPISCOPIS

REBVSQVE SCITV DIGNIS, QUÆ PER PROVINCIAM, ET DIOECESIM CONTIGERVNT,

A ROBERTO DE COURTENAY

VSQVE AD OBITVM

PHILIPPI DU BEC.

LIBRI QVARTI
EPITOME.

BELLO in Anglo-Flandros vehementiùs recrudeſcente, quod multo tempore prorogatum eſt, decimæ pro ſumtibus belli Sacerdotio impoſitæ ſunt, inſuetúmque vectigal Remorum civibus, & alijs populis imperatum, quæ poſt cladem Pictavienſem in immenſum excreverunt. Tunc viribus Galliæ pœnè acciſis, Remorum in Regem amor ſpontanea pecuniarum oblatione plurimùm enituit: ſtrenuitas quoque Urbe obſeſſa ab Eduardo, qui cùm per aliquot dies operam ludere ſe conſpexit, ob validas civium eruptiones, ſoluta obſidione retraxit ſe, & inglorius aliò ſe tranſtulit.

Sciſma bicipitem ex una fecerat Eccleſiam,

Sede apoſtolica Avenionem tranſlata, gratiæ exſpectativæ, & reſervationes pro obtinendis prælaturis excogitatæ ſunt, quæ Pragmaticæ-ſanctionis interitum portenderunt: unde brevi factum eſt, ut ex Archiepiſcopis à Regibus facilè expetitis ob exploratam eorum fidem, pauci ſe Remis viſendos exhibuerint, quibuſdam eo ſchiſmate infuſcatis, quod Epiſcopos, Eccleſiarum Rectores, Cœnobitas, imo & laïcos, Pſeudopontificum pervicacia ſic diviſit, ut ſub diverſis capitibus Eccleſia militare videretur.

Gallos ſubinde benignior fortuna reſpexit, cùm Angli, Puellæ ductu, Aurelianis cæſi ſunt, eáque hortante Carolus VII. exactis ab urbibus Campaniæ hoſtium præſidijs, Remos unctionem recepturus contendit, quem Reginaldus Archiepiſcopus Regni Adminiſter ſacro imbuit chriſmate. Italicis expeditionibus poſtmodum, quibus Briçoneti duo interfuêre, peſſimè ſuccedentibus, major adhuc calamitas Galliam manebat, eique diu incubuit ſub Franciſco I. bellorum turbine ſæpius repetito in Auſtriacos, Calvinianis interim novas res latenter molientibus. Hi ſiquidem arrepta occaſione ſub pupillis Regibus, tanto furore per omnes Eccleſias bacchati ſunt, ſuam religionem gladio propagaturi, ut Vvandali & Hunni modeſtiæ laudem habeant, ſi quis comparat, præ iſtorum cæde, flamma, ſacrilegio, & rapacitate.

Acerbiſſima tunc fuêre tempora falſorum dogmatum novitate, cui velut murus æneus fortiter ſeſe oppoſuit Carolus Cardinalis à Lotharingia, imprimis ſatagens ne tanti mali labes clam ſerperet in ſuam diœceſim, erecto celebri Remis erudiendis Athæneo, quod optimè cultum maximam frugem tulit. Has adhuc miſerias excepit bellum pluſquam civile fœderatorum (Remis ut fertur) poſt fatalem Henrici III. necem renovatum, & in plura capita ſenſim diviſum. Tunc Remenſis populi virtus pro avita Religione mirum in modum eluxit adversùs palantes hæreticorum greges, occultos conventus ab hæreſis toxico infeſtis habitos, & ſibi vicina oppida, quæ pro incolarum libidine ab alijs partibus ſtâbant; donec Navarræus, veræ Religioni dato nomine, Rex debitè ſalutatus factiones penitus eliſit, abolevit odia, & poſt calamitatum proceſſas, diu ſpectata pace Francis reddita, velut novum ſidus benignioris imperij lucem expandens, perfectæ quietis fructus ſuis ſubditis libere, ac ſuaviter guſtandos exhibuit.

INDEX

INDEX CAPITUM LIBRI QVARTI.

Cap. I. *ROBERTVS LX. Archiepiſcopus luſtrat prouinciam, binas cogit Synodos apud Compendium. Decimam Rex exigit à Clericis pro bello Flandrico.*

Cap. II. *Robertus cum Suffraganeis vocatur ad Concilium Viennenſe. Rex monet Archiepiſcopum ut Vrbem aggeribus ſepiat.*

Cap. III. *Robertus Regis præcepto ad expeditionem Flandricam ſe præparat. Ludouici X. inauguratio & Philippi IV. Synodus apud Siluanectum pro libertate Cleri, regium quoque ad Remenſes reſcriptum pro Vrbis cuſtodia.*

Cap. IV. *Auguſtiniani Eremitæ Fratribus de Sacco Remis Philippi Regis auctoritate ſubrogantur.*

Cap. V. *Carolum Pulcrum ungit Robertus Archiepiſcopus, condit hic ſuum teſtamentum, moritur.*

Cap. VI. *Guillelmus de Tria LXI. Archiepiſcopus. Carmelitæ Remis ſtabiliuntur.*

Cap. VII. *Concilium Siluanectenſe cogit Guillelmus de Tria, qui & ritum peragendi prouinciales Synodos, ac diœceſanas præſcribit. Remis Sr. Sacramenti feſtiuitas celebratur.*

Cap. VIII. *Philippus Valeſius Remis coronatur, regij conuiuij curam ſuſcipiunt ciues Remenſes. Synodus prouincialis Siluanecti. Sancti Gibriani ſodalitium.*

Cap. IX. *Valeſius de bello Saracenis inferendo cogitat; Remenſes à ſubſidio præſtando ſe excuſant: equeſtri certamini interſunt apud Tornacum. Guillelmus cum Capitulo & Scabinis litigat, moritur.*

Cap. X. *Iohannes de Vienna LXII. Archiepiſcopus Caſtiliæ Regem cum Nauarro conciliat, ad reſidentiam compellitur à Capitulo. Votum B. Nicaſio Rex nuncupat filio ægrotante, Aliquid de bello Anglico præmiſſum.*

Cap. XI. *Concilium Nouiomenſe ſub Iohanne de Vienna.*

Cap. XII. *Eorum quæ ante & poſt pugnam Creſciacam contigerunt miſcella. De lue epidimica per Campaniam immaniter graſſante, à qua plerique liberantur meritis Ss. Nicaſij & Remigij.*

Cap. XIII. *Remis datur Præfectus à Rege; Ægidius de Rodemach agros eorum deuaſtat. Iohannes Archiepiſcopus nouum Regem coronat, defungitur.*

Cap. XIV. *Hugo d'Arcy LXIII. Archiepiſcopus ex Epiſcopo Laudunenſi.*

Cap. XV. *Humbertus Viennenſis Delfinus, Curtinenſi licèt electo, regia auctoritate fit LXIV. Archiepiſcopus Remenſis.*

CAP. XVI. *Iohannes de Craon LXV. Archiepiſcopus. Luctuoſus Regni ſtatus poſt pugnam Pictavienſem. Remenſium cura & labor in Vrbe neceſſarijs munienda aduerſus Anglos.*

CAP. XVII. *Remos Eduardus obſidet, diſcedere cogitur; civium facta militaria.*

CAP. XVIII. *Caroli V inauguratio. Capitula prouincialia celebrantur apud Sanctum-Quintinum. Iohannes Archiepiſcopus defungitur.*

CAP. XIX. *Ludouicus Theſart LXVI. Archiepiſcopus.*

CAP. XX. *Aliquot viri illuſtres qui Remis claruerunt ſub Craonis Pontificatu.*

CAP. XXI. *Productum Vrbis pomœrium, cur & quando, manium operoſitas, & amplitudo.*

CAP. XXII. *Richardus Picque fit LXVII. Archiepiſcopus. Imperator particulam Reliquiarum S. Nicaſij obtinet. Gallia ſtat à partibus Clementis VII. Moſomum Regis dominio incorporatur.*

CAP. XXIII. *Carolus VI. Remis inauguratur. Clementis VII. in Papatus dignitate ſibi aſſerenda per Galliam ſagacitas. Patruorum tutelam Remis Rex exuit. Richardus Archiepiſcopus condit teſtamentum.*

CAP. XXIV. *Ferricus Caſſinel ex Autiſsiodorenſi Epiſcopo fit LXVIII. Archiepiſcopus Remenſis. Iohannes de Varennis Clementinæ factionis præco & montis Sancti-Lati prope Remos accola clares.*

CAP. XXV. *Guido de Roya LXIX. Archiepiſcopus Remenſis. Schiſma poſt Clementis obitum perſeuerat, Iohannes de Varennis ab eo recedit. Capitula prouincialia apud Sanctum-Quintinum renouantur.*

CAP. XXVI. *Ermine viſiones, & quid de his ſenſerit Iohannes de Gerſonio Pariſienſis Eccleſiæ Cancellarius.*

CAP. XXVII. *Imperator & Rex Carolus pro ſopiendo ſchiſmate Remos conueniunt. Guido de Roya Pariſijs Collegium Remenſe inſtituit, Clericos generosè tuetur, ac ſodalitium B. Mariæ apud Nicaſianos approbat.*

CAP. XXVIII. *Prouincialis Synodus Remenſis ſub Guidone de Roya.*

CAP. XXIX. *Viri celebres qui Remis floruerunt ſub Richardo & Guidone de Roya Archiepiſcopis.*

CAP. XXX. *Simon de Cramando LXX. Archiepiſcopus Rem. pro finiendo ſchiſmate impensè laborat, Abbatiam de Aureo-monte unit cum Sandionyſiano Cœnobio, inter Cardinales cooptatur, abdicat.*

CAP. XXXI. *Petrus Trouſſeau ex Pictavienſi Epiſcopo LXXI. Archiepiſcopus Remenſis.*

CAP. XXXII. *Reginaldus de Carnoto LXXII. Archiepiſcopus ad Concilium Conſtantienſe profecturus diœceſi ſuæ conſulit. Vrbis Sueſſionenſis clades, Gallorum quoque apud Azincuriam. Seditiones poſt necem Burgundionis*

CAP. XXXIII. *Deus miſertus Gallorum mittit illis Puellam vindicem, hæc Remos Carolum ad ſacram Vnctionem per medios hoſtes feliciter deducit. Et de pace Atrebatenſi.*

CAP. XXXIV. *De Concilio Baſileenſi aliquid, & de Reginaldi ſtudijs in Rempublicam tam ciuilem, quàm eccleſiaſticam impenſis.*

CAP. XXXV. *Collegium Remenſe Pariſijs inſtauratur Caroli Regis auctoritate. Reginaldus de Carnoto obit, & laudatur.*

CAP. XXXVI. *Remi Balliuio Viromandenſi ſubijciuntur, Præfectura item Campanienſi. Quænam Ciuitas totius prouinciæ Caput.*

CAP. XXXVII.

CAP. XXXVII. *De urbano Senatu, & Vrbis Præfecto.*

CAP. XXXVIII. *Quid actum ſit archiepiſcopali Sede vacante, & de electione Iacobi Iuuenalis Vrſini LXXIII. Archiep. qui ſubinde ad Patriarchatum Antiochenum prouehitur*

CAP. XXXIX. *Iohannes Iuuenalis de Vrſinis ex Laudunenſi Epiſcopo fit LXXIV. Remenſis Archiepiſcopus. Indulgentia à Nicolao V. Remenſi Eccleſia conceduntur. Sedi Atrebatenſi datur Epiſcopus.*

CAP. XXXX. *Concilium Sueſſioneuſe ſub Iohanne de Vrſinis.*

CAP. XLI. *Iohannes de Vrſinis Puellam abſoluit, intereſt Iudicio Parium, Indulgentias obtinet pro feſto Dedicationis Canonicatus S. Coſmæ reſcinduntur. Et Guillelmus Fillâtre fit Tornacenſis Epiſcopus.*

CAP. XLII. *Ludouici XI. inauguratio. Ortus Remis tumultus compeſcitur. De Suffraganeis expoſtulat Capitulum Remenſe Pragmatica ſanctio abrogatur. Obit Iohannes Archiepiſcopus*

CAP. XLIII. *Interpontificij tempore Rex Petrum de Laual Sedi Remenſi ſubijcendum curat, qui Remos ſollemni pompa ingreditur, iurat priuilegia Capituli.*

CAP. XLIV. *Anglo cum Burgundione aduersùs Ludouicum fœderato, Cochinardus Remos mittitur, quid ibi geſſerit. Eccleſia Remenſis conflagratio, & Campania labes graſſante peſtilentia.*

CAP. XLV. *Ludouicus morbo laborans Ampullam Remenſem ad ſe deferri petit, quanto cultu à Pariſienſibus excepta. Carolus Remis ſuſcipit noui Principatûs inſignia. Innocentius VIII. Canonicis priuilegium impertit. Lauallius extra diœceſim moritur.*

CAP. XLVI. *Robertus Briçonnet LXXV. Archiepiſcopus, fit Franciæ Cancellarius ſub Carolo VIII. moritur in comitatu Regis.*

CAP. XLVII. *Guillelmus Briçonnet annitente Rege fit LXXVI. Rem. Archiep. & Regni Adminiſter, Ludouicum XII. in Regem inungit, Palatij archiepiſcopalis frontem exſtruit, abdicat in fauorem Caroli de Carecto.*

CAP. XLVIII. *Carolus de Carecto LXXVII. Archiepiſcopus Remenſis, abdicat, Sacra BB. Innocentium feſtiuitas ludicris oblectamentis fœdata. Ortus Caluini hæreſiarchæ.*

CAP. XLIX. *Robertus de Lenoncourt LXVIII Archiepiſcopus Remis ſollemni pompa Remos ingreditur, deputatos mittit cum Capitulo ad Synodum Piſenſem, Franciſcum I. inungit & coronat, Pauperes alit.*

CAP. L. *Regium tribunal Remis inſtituitur. Hæreſis Lutheri recèns nata inter bellorum tumultus vires capit. Pax Cameracenſis. Robertus Archiepiſcopus poſt multa præclarè geſta defungitur.*

CAP. LI. *Iohannes Cardinalis à Lotharingia LXXIX. Archiepiſcopus, eo abſente peſtilens hæreſeos virus per diœceſim latenter ſerpit è Germania aduectum, abdicat poſt quinque annos Præfectura.*

CAP. LII. *Carolus à Lotharingia LXXX. Archiepiſcopus Vrbem ſollemniter ingreditur. Bellum vehementius exardeſcit inter Imperatorem & Franciſcum Regem: at hi poſt exuſtas urbes & pagos in concordiam redeunt.*

CAP. LIII. *Carolus Henricum II. ſacro oleo imbuit Remis, Romam proficiſcitur, fit Cardinalis, obtinet erectionem Pœnitentiariæ in dignitatem eccleſiaſticam, diœceſimque quibuſdam vallat conſtitutionibus.*

Cap. LIV. *De hæreſi* Caluiniſtica. *Caroli ſtudium ne virus per ſuam diœceſim pullulet.*

Cap. LV. *Academia quatuor conſtans facultatibus Remis inſtituitur.*

Cap. LVI. *Præſidialis Curia Remis inſtituitur. Bellum recrudeſcit in Imperatorem. Regis exercitus Metas intercipit. Taruanna excidium. Caroli Cardinalis cura pro Regni ac diœceſanorum ſecuritate.*

Cap. LVII. *Carolus Cardinalis fit Legatus-natus per Galliam à Paulo IV. Bellum Remis indicitur ab Anglo. Caletum redit ad Francos. Pax cum Hiſpanis coaleſcit iniquis conditionibus ut religioni conſulatur.*

Cap. LVIII. *Carolus Franciſcum II. & Carolum IX. Remis inungit, ſtrenuè ſe habet pro Eccleſia aduersùs hæreticos, curat ceremonias & cantum reformari in Eccleſia Remenſi, intereſt colloquio Poſſiacenſi. Formulam Fidei à Canonicis & Officiariis profitendam præſentat Capitulo. Bona Eccleſia oppignerantur pro ferendis belli ſumtibus in Caluiniſtas.*

Cap. LIX. *Caroli Cardinalis ad Concilium Tridentinum profectio; cum Imperatore & Rege Romanorum colloquitur, Remos reuerſus prouincialem Synodum indicit, ad quam Belgicos Epiſcopos euocat. An erectioni Cameracenſis Sedis in Archiepiſcopalem conſenſerit.*

Cap. LX. *Carolus diœceſi abſcedit Coepiſcopis cauſam approbantibus, huic hæretici ſtruunt inſidias, Sueſſione ab his intercepta Eccleſia diripiuntur. Remis fit ſupplicatio qua defertur corpus S. Remigii. Carolus conficit teſtamentum, Remis inſtituit Seminarium.*

Cap. LXI. *Aſceta Remigiani PP. Minimos Remis in ſuo S. Coſma Prioratu excipiunt, fauente Archiepiſcopo Cardinali Abbate Commendatario.*

Cap. LXII. *Conſtitutiones Carolus Clericis ſuæ diœceſeos præſcribit, intereſt electioni Gregorii XIII. Pro Clero concionem habet coram Rege, cui & ſalubria dat conſilia pro Regni ſtatu optimè componendo, moritur cum ſummo totius Galliæ mœrore.*

Cap. LXIII. *Viri doctrinâ celebres qui ſub Carolo Remis vixerunt.*

Cap. LXIV. *Ludouicus à Guiſia fit LXXXI. Archiepiſcopus Rem. Henricus III. Remis inauguratur. Pontifex pro Anglis exſulibus reſcribit Capitulo. Sedanum hæreticæ prauitatis fit receptaculum.*

Cap. LXV. *De Seminario Anglicano Remis ſtabilito, & inſignioribus viris qui ibidem litteras profeſſi ſunt, aut inde prodierunt.*

Cap. LXVI. *Concilium prouinciale Remis à Ludouico Cardin. cogitur. Supplicationes in albis per Campaniam. Mutuo fœdere coeunt Principes aduersùs hæreticos.*

Cap. LXVII. *Ludouicus Cardinalis Bleſis occidit. Fœderatorum augetur ſocietas. Laborat Capitulum Remenſe pro Archiepiſcopatu: an Philippus Lenoncurtius Cardinalis eo donatus ſit.*

Cap. LXVIII. *Nicolaus de Pelené Cardinalis, Archiepiſcopus Remenſis LXXXII. Fœderati Pariſiis coeunt Regem electuri. Henricus IV. Carnuti inauguratur. Pelnæus obit Rege Lutetiam ingreſſo.*

Cap. LXIX. *Quid Remis actum per tres annos quibus Sedes vacat, & à fœderatis Vrbs occupatur.*

Cap. LXX. *Philippus du Bec LXXXIII. Archiepiſcopus Remenſis, Coadiutorem obtinet Ludouicum à Lotharingia. defungitur.*

METROPOLIS

METROPOLIS REMENSIS HISTORIÆ.

LIBER QUARTUS.

GESTA REMENSIVM ARCHIEPISCOPORVM Eccleſiarum origines, Pontificum, Regúmque diplomata continens, à Roberto de Curtiniaco ad Philippum du Bec.

Robertus LX. Archiepiſcopus luſtrat provinciam, binas cogit Synodos apud Compendium. Decimam Rex exigit à Clericis pro bello Flandrico.

COURTENAY d'or à trois tourteaux de gueules.

CAPUT I.

ROBERTI Præſulatus, ac ſæculi quarti decimi idem initium, ut & poſterioris hujus hiſtoriæ partis, quæ eò expeditior erit & clarior, quò paucæ in ea fundationum tabulæ, majórque geſtorum cujuſque Præſulis nexus cum Eccleſiæ, Regnique ſtatu, è quo interdum aliqua, cùm opus fuerit delibamus.

Robertus igitur de Courtenay Johannis nepos ex fratre Guillelmo domino de Champignelles & de la Ferte la-Loupiere, matre verò Margareta Cabilonenſi, è Burgundiæ Palatinis orta (ut volunt Sanmarthani) quamvis genealogiæ Curtinenſis Auctor aliter ſcribat, omnium votis electus eſt anno 1299. Tilletius tractatu de Francorum Adminiſtris narrat Robertum cum aliis Proceribus ſacramento ſe obſtrinxiſſe daturum operam, ut juxta Philippi Regis præceptum, Johanna Regina fieret Regni, ac impuberum filiorum cuſtos, & adminiſtra. In ſponſionis inſtrumento Robertus Remenſis Archidiaconus nominatur anno 1299. licét Canonici quoque Aurelianenſis titulo alibi fulgeat, ut patebit ex teſtamento. Habet Sanremigianum Chronicon, poſt jucundum Urbis ingreſſum, die Natalis B. Mariæ iniiſſe poſſeſſionem, profectùmque ab Eccleſia B. Remigii uſque ad Capellam B. Catharinæ, præcedentibus Monachis, & eum comitante Rogerio Abbate Præſulatûs inſignibus ornato, qui Capitulo ibi, ut moris eſt, exſpectanti præſentavit. Inde planum fit Sedem vacâſſe decem menſes, quibus interim Archiepiſcopatûs bona temporalia ſub manu Regis depoſita ſunt; quæ mox ut Electo reſtituerentur, ſcripſit Bonifacius VIII. ut eſt apud Bzovium.

Præfecturam

Robert. Præfecturam Robertus auſpicatur à luſtratione diœceſeos & provinciæ,
de ex ſchedis diei Lunæ poſt Circumciſionem 1299. ſtilo gallico, ubi habetur
Court. pro jure Viſitationis recepiſſe triginta libras in Eccleſia de Pargny diœ-
lx. ceſis Noviomenſis à Monaſterio B. Virginis Sueſſionenſis dependente :
An. 1299. cúmque Abbatiſſa contenderet hanc domum immunem eſſe ab omni
cenſu, ſcripto pollicitus eſt Archiepiſcopus hoc nihil deinceps obfuturum
oſtenſo immunitatis diplomate. Exſtat etiam declaratio prædicti Archie-
piſcopi data Prioribus S. Nicolai de Ragni, & S. Laurentii Ambianenſis
diœceſis, hoc anno pro jure Viſitationis, fuitque omnium primus qui in
ſigillo cum icone Virginis impreſſit gentilitia ſtemmata. At quò rebus
gerendis liberior eſſet, bonorum Archiepiſcopatûs adminiſtrationem Jo-
hanni de Courtenay fratri reliquit, Philippo quoque & Guillelmo
nepotibus Canonicatum utrique Remenſem contulit. Hic paullo poſt fit
Vicedominus Remenſis, & Abbas de Loroy in diœceſi Ambianenſi, alter
verò Archidiaconus Pruvinenſis.

An. 1300. Annus milleſimus trecenteſimus celebris habetur Jubilæi à Bonifacio
VIII. centeſimo quoque anno celebrandi inſtitutione, quo plenam de-
lictorum Indulgentiam conceſſit viſitantibus limina Apoſtolorum, de quo
An. 1301. Platina, Spondanus & alii. Anno ſequenti graviſſimum exarſit diſſidium
inter prædictum Pontificem, & Philippum Francorum Regem, tùm ob
virulentas utrimque ſcriptas litteras de Jure Eccleſiæ & Regni, quas
Æmilius confictas putat ; tum ob Epiſcopum Appamienſem à Rege tra-
ditum in cuſtodiam, quòd Bonifacii nomine, Galliæ Regnum Pontificiæ
majeſtatis beneficium auſus eſſet aſſerere. Tradit Meyerus ad annum 1301.
coactam à Roberto Synodum menſe Novembri apud Compendium die
Mercurii ante ferias B. Clementis, qua excommunicati Abbates quicum-
que conſpiraverant in ſuos Epiſcopos, fulminati item Magiſtratus laïci
qui non patiebantur ut laïci in foro eccleſiaſtico convenirentur ; decretum
etiam ubicumque à Judice temporali capiatur Clericus, à divinis ceſſe-
tur Officiis

Bonifacius interim graviter commotus ob detentionem Epiſcopi Appa-
mienſis jubet majores Galliæ Prælatos, Doctores & Juris-Conſultos Romam
venire pro reformatione Regni, temerariæque vindicationis uſurpatæ per
laïcos Judices, qui indebitè Clericos vexabant. Epiſcopi Pariſiis coacti
menſe Aprili, ut malis imminentibus ociùs occurrerent, mittunt ad eum
Noviomenſem, Conſtantienſem, & Biterrenſem Epiſcopos, qui Regem
innocuum, & extra culpam eſſe teſtarentur, ſibíque Regni fines egredi
non licere, eo præſertim tempore, quo perculſi Francorum animi ob
pugnam Curtracenſem. Pontifex coram delegatis vehementer de Philippo
conqueſtus eſt, uſúſque ſequentibus verbis evangelicis pro concione :
Quod Deus conjunxit homo non ſeparet, Eccleſiæ hæc applicuit ac Regno,
quorum optabilis nexus cœpit in Clodovæi baptiſmate, cui beatus Remi-
gius perpetuam coronæ firmitatem certò prædixit, quamdiu poſteri incon-
vulsè ac firmiter Eccleſiæ adhærerent. Niſus quoque eſt iratum Regis
An. 1302. animum placare, quem præproperâ celeritate accenderat, miſſo Johanne
Monacho Cardinali, qui certos concordiæ articulos proferret ; cùmque
Rex in dies reſponſum traheret, moræ impatiens Bonifacius Franciæ ſa-
cris interdixit : tum alio decreto imperat Epiſcopos Regni intra tres men-
ſes Romam convenire univerſos ad publicam Synodum, Senonenſem in
primis, Narbonenſem, Sueſſionenſem & Belvacenſem, ſub pœna ſuſ-
penſionis ab omni munere. Excuſat Pariſienſem, Rotomagenſem, Am-
bianenſem & Lingonenſem ob ſeniles annos ; Atrebatenſem quoque ſibi
fidum, & Epiſcopum Laudunenſem, ac ejuſdem urbis Capitulum, quòd
apoſtolicæ Sedis gratiâ contumelias à multis paterentur.

Poſt

An. 1303.

Poſt pugnam Curtracenſem, in qua nobilis quidam Remenſis Faraldus nomine fortiter ſe geſſit, repertúſque eſt inter mortuos, refert Meyerus Philippum adulterinam cudiſſe monetam, decimas, ac viceſimas Sacerdotio impoſuiſſe, maletotam quoque, tributi genus exegiſſe ab omnibus: Rex enim, teſte Tillio, gravis decimarum exactor exſtitit. Unde ejus tempore pecunia rara, & moneta parum proba. Robertus de Courtenay, cui Cleri libertates cordi erant, pro ijs tunc vindicandis impenſè laboravit, cavítque, ne gemente Gallia, immodici ſumtus in epulis expenderentur: unde vocatis apud Compendium Suffraganeis anno 1303. horum aſſenſu ſancitæ ſequentes ſunt conſtitutiones ſub data die Veneris poſt feſtum Circumciſionis.

Prima, Adverſùs eos, qui excommunicatos ad eccleſiaſticam ſepulturam admittunt.

Secunda, Ne clandeſtina matrimonia fierent.

Tertia, Contra imponentes tallias Clericis.

Quarta, Adverſùs excommunicatos, qui ſententiam per biennium ſuſtinent.

Quinta, perſtringit eos, qui ultra duo fercula cum potagio miniſtrant, *Statuimus*, inquit, *ut omnes & ſingulæ perſonæ eccleſiaſticæ provinciæ in ſingulis conviviis ſint contenti potagio, & duobus ferculis ſine fraude, niſi magnitudo perſonarum ſupervenientium aliud requirat, & tunc cum prædictis poterunt uti aliquo intermedio ferculo, ita quòd ſi in conviviis hujuſmodi Reges, Duces, Comites, Barones, aut alios excellentes contigerit intereſſe, præſenti ſtatuto minimè ſint aſtricti.*

Huic Synodo ſubſcripſerunt Epiſcopi hoc ordine.

G. Epiſcopus Sueſſionenſis.	G. Epiſcopus Laudunenſis.
S. Epiſcopus Belvacenſis.	G. Epiſcopus Atrebatenſis.
G Epiſcopus Silvanectenſis.	G. Epiſcopus Ambianenſis.
J. Epiſcopus Tarvannenſis.	G. Epiſcopus Cameracenſis.

Robertus Laudunenſem diœceſim viſitans, declarat Monaſterium ſancti Martini Præmonſtratenſis Ordinis nihil inde præjudicij incurrere, quòd per unum, vel alterum diem ſuis expenſis in eo vixerit.

Rege ob vulnus inflictum in pugna Curtracenſi exercitum parante, quò Flandris vicem rependeret; Robertus Archiepiſcopus, qui cum alijs Regni Proceribus adeſſe debebat, petit à Scabinis Remenſibus ſummam ducentarum quinquaginta librarum, quam deceſſoribus in pari caſu aliàs perſolverant. Hanc pollicentur Scabini, modò pergat ipſemet, obtineâtque illis immunitatem, ne cogi poſſint ad bannum Regis, vel retrobannum, quamvis ad illa proficiſci juberentur. Archiepiſcopo reſpondente bannum fieri auctoritate Regis, nihilque in eum ſe juris habere; ne inter partes gravior diſcordia oriretur, tam Archiepiſcopus, quam Scabini arbitrorum judicio ſe ſtaturos ſequenti ſchedula compromittunt.

An. 1303. *Ex Chartoph. Scabin. Rem.*

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Robertus miſeratione divina " Remenſis Archiepiſcopus, in Domino ſalutem. Noverint univerſi " quod cùm inter nos ex una parte, & dilectos Filios noſtros Scabinos " Remenſes ex altera, diſcordia, ſeu quæſtionis materia verteretur, ſeu verti " ſperaretur ſuper eo quod nos dicebamus, quòd quotieſcumque ad mandatum " excellentiſſimi Principis Dom. Regis Francorum ad exercitum " regalem vocati fuerimus, ipſi Scabini .... tradere, & deliberare tenerentur " ducentas & quinquaginta libras Pariſienſes, ſecundùm quòd à " temporibus retro actis, à quibus non exſtat memoria, ſemper fuit Remis " pacificè & notoriè obſervatum. Dictis Scabinis dicentibus ex adverſo " quòd ad dictam pecuniæ ſummam nobis non tenerentur, niſi ad dictum "

exercitum

duriores videbantur, abſolvitur à Nicolao ſanctæ Sedis Legato Cardinali.
Hoc anno Johannes le Moine Cardinalis è Creſciaco prope Abbatisvillam diœceſis Ambianenſis fundat Collegium ſui nominis Lutetiæ Pariſiorum, cum burſis in favorem Scholaſticorum, quarum una ad omnimodam ſpectat Archiepiſcopi Remenſis diſpoſitionem, quam indigenæ, ac genuino Remenſi conferre tenetur.

Robertus cum Suffraganeis vocatur ad Concilium Viennenſe. Rex monet Archiepiſcopum ut Urbem aggeribus ſepiat.

CAPUT II.

BENEDICTO XI. qui Bonifacio VIII. ſucceſſit, poſt breve tempus exempto, Clemens V. ex Archiepiſcopo Burdegalenſi ſummus Pontifex renuntiatur anno 1305. Hic Romanam Curiam in Galliam traduxit, perculſo reliquo Chriſtiano orbe, & indignante Italia, ubi ſeptuaginta & amplius annos hæſiſſe dicitur, haud abſque veteris diſciplinæ jactura; inde enim Reſervationes, Gratiæ expectativæ, & decimarum propagatio in plures annos.

Anno 1308. Elizabetha Philippi Pulcri filia Eduardo nupſit Bononiæ, *An. 1308.* aſſiſtentibus Regni Proceribus, inter quos Robertus Remenſis Archiepiſcopus legitur apud Meyerum. Bonifacius VIII. hoc matrimonium ſuaſerat, at dilatum eſt ob immaturam puellæ ætatem, tandem peractum Clementis V. ſtudio, impendentium malorum fontem minimè proſpicientis, quæ inde ſecuta ſunt.

Urgebat interim Philippus Rex rerum à Bonifacio geſtarum con- *An. 1310.* demnationem; at Pontifex ſentiens id fieri non poſſe abſque Romanæ Sedis injuria, petit ſibi totum hoc negotium remitti: Rege conſentiente, *An. 1311.* Bonifacium palam declarat verum ac legitimum fuiſſe Paſtorem, nec hæreſeos umquam labe pollutum, tum (reſciſſis in Francos actibus) apud Viennam urbem generale Concilium indicit anno ſequenti, ſcribitque omnibus Chriſtianitatis Regnorum Archiepiſcopis, Roberto in primis Remenſi ac Suffraganeis: *Quatenus*, inquit, *vos Fratres Archiepiſcope, ac Sueſſionenſis, Cathalaunenſis, & Belvacenſis Epiſcopi, reliquis in veſtra provincia remanentibus ad ea quæ pontificale exigunt officium exercenda .... omni negligentia relegata, cunctis, pro ut talis ac tanti negotij qualitas exigit, diſpoſitis & paratis, vos accingatis ad iter quod in hujuſmodi decreto termino aſſignavimus. &c.*

Actum in eo de recuperanda Terra-ſancta; de Templariorum Ordinis ſuppreſſione, ac de moribus Clericorum; conſtitutúmque ut feſtum Corporis Chriſti celebretur feriâ quintâ poſt octavam Pentecoſtes, & alia quædam quæ extant in tomis Concilior. Quod verò damnati dicantur in prædicto Concilio Beguardi & Beguinæ vitam monaſticam profitentes, ob quædam impia dogmata, non inde omnes ad unum hæreſi infectos fuiſſe putes; Beguinas præſertim, quæ hactenus in quibuſdam Belgij urbibus piè ac laudabiliter vixerunt: has enim cum Germanis nihil commercij habuiſſe certiſſimum eſt, licèt forſan ex eodem auctore prodierint, Beggâ ſcilicet Pippini I. Ducis Brabantiæ filia, aut ex Lamberto Begge Leodienſi Preſbytero, quem claruiſſe ferunt an. 1170.

Remis erant Beguinarum Collegia quæ non extant, ut patebit ex teſtam. Gualteri Grangon.

Roberto ad Concilium profecto, quod in ſequentem annum prorogatur, duorum ſceleratorum tyrannide indigna paſſi ſunt Remenſes: hi

ROBERT. DE COURT. LX. ARCHIEP. *An.* 1312.

(Regnaudum & Raulinum de Briaga vocant MSS. codices) è Regno ob crimen exſulare juſſi Scabinorum judicio, à Ballivio Viromandenſi in forenſi conventu apud Laudunum an. 1311. confirmato, circa Urbis vicinia impunè graſſabantur, incurſionibúſque cives aut non egredi, cum mercaturæ diſpendio; aut captivos fieri cogebant. Ab his Stephanus Curtinenſis Archiepiſcopi conſanguineus & majoris Eccleſiæ Præpoſitus captus eſt, & Johannes Coqueletius, qui ſoluto quingentarum ſupra mille librarum pretio, ſe ab eorum manibus exemit. Ob ejuſmodi vexationes quæ Urbis quietem interpolabant, rogatus Rex à civibus, hortatur Archiepiſcopum, ne patiatur hos ultra fatigari; interim verò Ballivio Viromandenſi dat in mandatis, ut eo cunctante, Urbem cuſtodiri faciat, hac charta.

„ PHilippus Dei gratiâ Francorum Rex Ballivio Viromandenſi, vel ejus „ locum-tenenti ſalutem. Cùm nos dilecto & fideli noſtro Archiepiſ„ copo Remenſi, ad ſupplicationem Scabinorum ſui banni villæ Remenſis de „ quibuſdam malefactoribus è Regno noſtro bannitis, qui eos & totam „ villam Remenſem diffidâſſe dicuntur, non .... timentibus noſtras ſub „ certa forma litteras dirigamus, ut dictam villam nocte, diéque faciat adeo „ ſollicitè & debitè cuſtodiri, quòd per dictos malefactores, ob defectum „ ſeu negligentiam cuſtodiæ dictæ villæ, ſeu habitatoribus ipſius, damna aut „ gravamina aliqua deinceps nullatenus inferantur. Mandamus tibi, qua„ tenus prædictas litteras eidem Archiepiſcopo præſentes, ipſum attentiùs „ & ſollertiùs requirendo, ut contenta in eis debitè atque fideliter exſe„ quatur: quód ſi ſufficienter requiſitus non fecerit, & in mora faciendi „ periculum noveris eminere, in ipſius defectum, dictam villam & habita„ tores ipſius, ſecurè facias atque ſollicitè à dictorum malefactorum incur„ ſionibus ſeu invaſionibus cuſtodiri. Datum Pariſius nono die Auguſti „ anno Dom. milleſimo trecenteſimo duodecimo.

Robertus, quò juſſionem Regis expleret, voce præconis per Ballivium promulgat, ne quiſquam cum prædictis exſulibus commercium habere, juvare complices, vel eoſdem domi recipere auderet, ſub pœna carceris, aut addictionis bonorum fiſco archiepiſcopali; præmia verò pollicetur ijs qui prædictos comprehenderent aut neci darent. Hoc edicto die Sabbati poſt feſtum S. Martini anno 1313. ſancito, cui appendet ſigillum Remigij de Condé Ballivij Remenſis, civium quieti aliquatenus proviſum eſt; at Urbs graſſatorum incurſionibus ſemper patebat, debitis carens propugnaculis alicubi, & aggeribus. Unde cives iterum Regi ſuppliciter exponunt, quòd cùm in finibus Regni Urbs ſita ſit, circum eam quamprimum aggeres & muros duci imperaret, vel cuſtodiam de gratia eis largiretur, curámque munitiones reſarciendi; quibus Rex libenter annuit alio diſplomate menſis Auguſti eodem anno, quod in Tablino Scabinatûs adſervatur.

Roberti comperendinatio auxit ſceleratorum audaciam, coegítque Remenſes crebris vexationibus attritos ſtrenuo cuidam Equiti domino de Charny ſtipendium pendere, quò Civitas ab his tuta redderetur, promiſſo inſuper haud vulgari præmio ei qui proſcriptorum capita traderet. Teſtatur epiſtola in Archivis Scabinatûs ad Ludovicum Hutinum Navarræ Regem & Comitem Campaniæ miſſa, quanta vexatione cives Remenſes per id tempus premerentur: at ſceleratorum principes tandem capti, ac patibulo affixi ſunt apud Launoyum.

Interdixiſſe ſcribit Buzelin. fol. 317. monetque actū de induciis.

Tradit Meyerus ad annum 1313. Philippum aciem iterum præparâſſe in Flandros, miſſóſque ab eo Remenſem Archiepiſcopum, & S. Dionyſij Abbatem, qui Comiti ſacrorum participatione interdicerent, ſed unpeditos à Cardinali Legato, qui paullo poſt Lutetiam vocatus eſt, ut celeberrimo

berrimo Procerum cœtui intereſſet. Ex editiori theatro juxta fores Eccleſiæ, ea qua potuit eloquentiæ vi Principes ad Crucem ſuſcipiendam pro Terra-ſancta ab infidelium tyrannide vindicanda cohortatur : at Clementis obitu, quem Regis mors ſtatim ſecuta eſt, excidit tam nobile propoſitum, quamvis illud filio cum monetæ reſtitutione impenſiùs Rex ante obitum commendâſſet. *An.* 1314.

Guarini Goujon Canonici S. Symphoriani teſtamentum viſitur in Cartophilacio S. Timothei Remenſis, quo prædicta expeditio Francis cordi fuiſſe probatur ; delegat enim is è ſuo patrimonio aliquam pecuniæ ſummam tam conventualibus Eccleſiis, quàm Xenodochiis Remorum, inter quæ hæc præſertim referuntur quæ amplius non exſtant, Beguinæ Ss. Timothei & Dionyſij, Filiæ-Dei, Moniales de Clairmareſt, Clerici domûs de Crever, Hoſpitale de Dei-merito, Xenodochia Ss. Nicaſij, Remigij, Dionyſij, Petri-ad-Moniales, & Antonij, quibus legat ſingulis viginti ſolidos pariſienſes. Item pro mittendo milite ultra mare in ſubſidium Terræ ſanctæ decem libras : erogat quoque Carcerariis parochiarum, Hoſpitali B. Mariæ, aliiſque locis ſacris, beati Remigij exemplo ac inclitæ cujuſdam Suſannæ, quorum teſtamenta alibi retulimus.

Carceraria, parva Xenodochia ſunt, ubi pauperes ſenectâ, vel ægritudine viribus exhauſti recipiuntur. Carcerarius is eſt qui ſenio vel languore tabeſcit Gallicè. Etre en chartre.

Robertus Regis præcepto ad expeditionem Flandricam ſe præparat. Ludovici X inauguratio & Philippi V. Synodus apud Silvanectum pro libertate Cleri. Regium quoque ad Remenſes reſcriptum pro Urbis cuſtodia.

CAPUT III.

MÆSTITIAM ex Philippi Pulcri obitu conceptam, Ludovici X. provectio ad ſolium ſtatim expunxit. Hic majoris tituli augurio Rex antea Navarræ & Campaniæ Comes declaratus, cogitur inaugurationis pompam longè poſt patris exceſſum, octo circiter menſes, prorogare. *Obſtabat, ut tradit Buchetus*, apud Meyerum, *ærarij tenuitas expilati, exhauſtique à Præfectis, quo minus abſolverentur coronationis ceremoniæ* Vel ut aliis placet Clementiæ Caroli Siculienſis filiæ, futuræ uxoris longior mora, quam ſecum coronari cupiebat. Rebus tamen gerendis animum nihilo ſecius applicuit, aciem inſtruendo, quò paratior eſſet cùm primùm induciæ cum Flandris expiraſſent : Belgicam enim Franciam ſe invaſuros hi minitabantur, nec quieturos, donec urbes bello captas reciperent. *Maſſo lib.* 3.

Rex cognita Comitis Flandrorum indole & pervicacia, jubet tam ſtatûs eccleſiaſtici, quàm ſæcularis Proceres egregiè paratos eſſe, donec induciæ finirentur ; tum exercitui univerſo Atrebatum menſe Auguſto ad conveniendum edixit. Juſſionem Roberto factam patriâ linguâ, ut ſe habet, hîc ſubjicio.

Loüis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre à nôtre amé & feal l'Archeveſque de Reims ſalut & amour. Pource que nous entendont de certain que cil de Flandre perſeverent en leurs commotions d'eſtre deſobéiſſans & rebelles de tenir la paix, qu'ils ont fait à nôtre chier Seigneur & pere : nous qui voulons eſtre pourveu, ſi que nous les puiſſiont contraindre par vous, & par nos autres fealles & ſubgies à ladite paix tenir, & à venir demourer en nôtre obeiſſance ; de quoy nous ne voulons plus ſouffrir, *ſans* *An.* 1315.

Male ſtrepentes Flandri recedunt a conventis pactis. ſu ſſe armorũ quæſtum.

ROBERT. DE CODRT. LX. ARCHIEP. *An.* 1315.

ſans perte de nous, & de nôtre Royaume, ſi comme nôtre conſeil le nous afferme. Nous vous requerrons, & prions ſi a certes comme plus pouvons, que vous ſelon la forme de nôtre autre mandement ſur ce fait, vous arres, & faites vos gens arréer ſuffiſammant, ſi que vous ſoyez avec nous à Arras à la moitie de ce prochain mois de Iuin en armures, & en chevaux, ſi comme vous appartient, & le deves faire, & avec ceci que nous vous en doyons ſçavoir gré, appareillés de nous ſervir & aider a contraindre les rebelles & deſobeiſſans à tenir ladite paix, & à venir & demeurer en nôtre obeiſſance. Donné à Paris ſous le ſceel dequoy nous uſions vivant nôtre cher Seigneur & pere. Le 12. Avril 1315.

Supra monuimus, cùm de certa pecuniæ ſumma Archiepiſcopo ad Regis obſequium profecturo ſolvenda ageretur, Scabinos Remenſes ob eam ab onere eundi, vel etiam mittendi ad caſtrenſia munia ſe prorſus immunes prætendiſſe: regium edictum ad Ballivium Viromandenſem ſub eadem data prædictam adhuc clariùs teſtatur immunitatem, cujus hic tenor eſt.

An. 1315. *Louis par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre au Bailly de Vermandois ſalut. Nous vous mandons que vous ne contraignés pas de nôtre auctorité ſans moyen, ne faites contraindre les Echevins, ne les bourgeois de nôtre amé & feal Archevéque de Reims à venir en nôtre oſt de Flandres, & ſe par vertu de nôtre autre mandement, aucun commandemens leur avés fait, ou fait faire ſans moyen, ſi les rappellés, & mettés au neant ſans nul deffaut. Donné à Paris le 27. Iuin 1315. le Mardy devant la ſaint Pierre.*

Sub id tempus, ob Roberti Bethunienſis Comitis Flandriæ rebellionem, Pariſios Franciæ Megiſtanes convocantur ſententiam dicturi, inter quos Robertus Archiepiſcopus interfuiſſe traditur; at confeſtim hic Remos rediens futuræ inaugurationis neceſſaria præparavit, quæ Dominicâ ante octavam Aſſumptionis B. Mariæ celebratur, eâ pompâ & instructu quem alibi deſcripſimus. Vix feſtivas Rex depoſuerat exuvias, cùm in Flandriam movit exercitum, caſtráque poſuit prope Liſlerium in Arteſia: at cœli intemperies, pluviiſque infeſtâ tempeſtas Gallos è Flandria fugârunt. Robertus redux ab expeditione, Concilio Senonenſi intereſt cum Eccleſiæ Remenſis Suffraganeis, ubi actum de crimine; quo Petrus de Latiniaco Cathalaunenſis Epiſcopus & Franciæ Cancellarius impetebatur. Hic ſigillis ablatis in cuſtodia detentus, ſub nomine Remenſis Archiepiſcopi petiit educi, ac bona ſibi reſtitui, quò liberius juxta Canones conſcientiam elueret, cui eò libentiùs Patres conſenſerunt, quòd nuper veneficæ quatuor convictæ de nece Johanni de Caſtello Epiſcopo per ſcelus illata, Pariſijs, ubi tranſlatum Concilium, igni traditæ fuerant.

Iam præceps erat menſis Auguſtus & ſecundo Septemb. Rex In-ſ lam ingreſſus eſt *Gagu lib. 7.*

Cùm hæc gererentur, Ludovicus X. menſe Junio humana reliquit, cùm vix ſeſqui anno regnâſſet, relictâ prægnante uxore Clementia filia Regis Hungariæ, quæ cùm poſtea filium peperiſſet, nominatus eſt Johannes, & octavo poſt die obijt, quare excluſa eſt lege Salica Johanna, ejuſdem Ludovici ex priori conjuge Margaretâ Burgundâ filia, quæ tamen Regnum Navarræ obtinuit, nupſitque Philippo Comiti Eburonico. Philippus igitur Ludovici frater, cognomento ex proceritate corporis Longus, ſucceſſit in Regno, unctionémque Remis ſollemi apparatu ſuſcepit cum Johanna uxore Hugonis Comitis Burgundiæ filia, die Epiphaniæ Domini anno 1316. Petrus Louvet narrat diſceptatum acriter in hac inauguratione de loci prærogativa inter Epiſcopos Belvacenſem & Lingonenſem: hunc jus ſibi deberi ob Ducis titulum contendentem, primas tamen Belvacenſi conceſſas, quòd erectio Belvacenſis Epiſcopatûs anterior

An. 1316.

Iohãnes xxii. eligitur hoc Annatas invenit, ſuppreſſis electionibus.

rior eſſet ac vetuſtior Lingonenſi, quod Belforeſtij opinionem longè refellit, qui aliquot rationibus nititur in ſua Coſmographia Lingonenſem Remenſi anteponere. Tradunt ſchedulæ Remenſes portas Urbis tempore inaugurationis clauſas fuiſſe, ac diligentiſſimè cuſtoditas, quòd Odo Burgundiæ Dux Johannæ filiæ ſororis, & defuncti Regis Ludovici, Regnum deberi contenderet. *An. 1317.*

Peractis regiæ inaugurationis ceremonijs, Robertus in hoc præſertim incubuit, ut ferocientes dominorum temporalium animos compeſceret, indicta apud Silvanectum Synodo provinciali 13. Maij, cui præſentes interfuerunt Johannes Belvacenſis, Guido Tornacenſis, Petrus Silvanectenſis, Ingeramnus Morinenſis, Suffraganei: Petrus verò Cathalaunenſis, Fulco Noviomenſis, Robertus Ambianenſis, Petrus Cameracenſis, & Bernardus Atrebatenſis per vicarios, ut & Decani & Capitula cathedralium Eccleſiarum per procuratores: convocati quoque Abbates, Priores, Præpoſiti conventuales quorum cumque Ordinum, item & Decani, Præpoſiti, & Capitula Eccleſiarum collegiatarum. Hi ſtrenuos ſe exhibere cupientes, inſignem pro reformatione morum in Clero, & gravaminibus eidem multipliciter illatis conſtitutionem ediderunt, cujus meminit Meyerus in Chronico.

I. Concluſum ceſſandum eſſe à Divinis in ea parochia, vel villis eorum qui bona Monaſteriorum, vel Xenodochiorum invaſiſſent.

II. Hos præterea, quorum causâ ceſſatum eſſet à Divinis, arctioribus cenſuris cogendos eſſe, ſi poſt dies octo non ſatisfeciſſent.

III. Injunctum Parochis ut ſingulis diebus Dominicis è ſuggeſtu nomina eorum proferant, qui tam ſanctæ Sedis, quàm præſentis Synodi auctorite excommunicati fuerint.

Diſceptatum quoque in Urbe pro coronationis ſumtibus inter Remigianos præſertim, & collectores ab Archiepiſcopo nominatos, quòd hi terris Eleemoſynariæ Monaſterij in Caſtellania de Betnivilla ſitis tributum impoſuiſſent: at Robertus viſis immunitatum chartis, auditiſque teſtibus, ac diligenter examinatis, ſcripto declarat menſe Novembri 1317. bona Religioſorum ſancti Remigij in Caſtellania de Betnivilla exſiſtentia, ac poſſeſſiones eorumdem, ad contributionem expenſarum non teneri.

Subinde, quaſi hæc ætas jurgijs nata, Remenſes conqueruntur quòd Archiepiſcopo ſæpius abſente, urbs abſque præſidio maneret, eo præſertim tempore quo diſcordiarum ſcintillæ vigerent adhuc Regem inter, & hunc Robertum Comitem, Gallo-Flandriam ab illo enixiùs repetentem: horum votis Rex ſatisfacturus facultatem eis indulget muros cuſtodiendi, ſequenti diplomate, quod ex Archivis hauſimus.

Philippus Dei gratiâ Franciæ & Navarræ Rex, univerſis præſentes « litteras inſpecturis ſalutem. Notum facimus quòd nos communitati, « ac habitatoribus civitatis Remenſis ratione guerrarum, de quibus habent « veriſimiliter formidare, præſentium tenore concedimus ut portas & muros « prædictæ civitatis, ac etiam totam villam ad tuitionem & defenſionem « corporum ac bonorum ſuorum cuſtodiant, & faciant, prout expedire « viderint, cuſtodiri. Per hoc autem nolumus in hac parte aliquod præ- « judicium futuris temporibus quomodolibet generari. Datum in Abbatia « Lilij prope Melodunum anno Domini 1317. « *An. 1317. Vide Meyer. lib. 2. & Bazel. lib. 7.*

Ardebat interim Robertus Comes Regis odio, magnámque animo cupidinem alebat Gallo-Flandriam Francis eripiendi, unde collecto raptim exercitu ad Inſulæ obſidium cuncta comparat; at Joſeramnus ſummi Pontif. Legatus componendæ pacis gratiâ Tornaceum veniens, diris

exſecrationibus

ROBERT. DE COURT. EX ARCHIEP. An. 1318.

exſecrationibus Comitem, Flandróſque ſacris arcet, ob violatas apparatu bellico inducias, tantúmque valuit dirarum metus, ut omnes illico, Gandenſes præſertim, domum diffluxerint. Per hos dies vetus ſocietas renovatur inter Capitulum Laudunenſe, & Aſcetas Remigianos urbis Remenſis, pactis quibuſdam conditionibus, quas ex ſubjecta tabula conſulat Lector qui volet.

„ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Univerſis præſentes litteras inſpecturis Garnerus Decanus, & Capitulum Laudunenſe ſalutem in Domino. Notum facimus quòd cùm inter nos Decanum & Capitulum Laudunenſe ex una parte, & religioſos viros Abbatem & Conventum Monaſterii S. Remigii Remenſis ex altera, laudabilis confratria, & ſocietas amicabilis ab antiquis temporibus inſtituta fuiſſet, aliquandiu tamen per aliquorum inſolentiam interrupta, antiquorum veſtigiis inhærentes confratriam & ſocietatem prædictas in modum qui ſequitur piè providimus reformandas. Videlicet quòd annis ſingulis Idib. Septemb. tenebimur pro vivis celebrare Miſſam de Spiritu ſancto ſollemnem, & Idib. Martii integrum Officium Mortuorum pro defunctis Fratribus Monaſterii ſupradicti, & intellecta morte alicujus Monachi Monaſterii prædicti, quàm citò commodè poterit fieri, tenebimur pro anima ejuſdem celebrare integrum Officium Mortuorum. Item denuntiato nobis quemcumque fore excommunicatum pro Abbate & Conventu, aut ſingulis Fratribus dicti Monaſterii, ipſum pro excommunicato habebimus: & ſi quis malefactor Monaſterio ſupradicto vel Fratribus dicti Monaſterii, ſive his qui ad eos pertinent, injuriam irrogaverit, & auxilium à nobis prædicti Abbas & Conventus petierint, eiſdem tenebimur præſtare in Eccleſia Laudunenſi conſilium, auxilium & favorem, ſalvâ tamen ſummi Pontificis, & domini Regis auctoritate, & ſalvâ reverentiâ domino Archiepiſcopo Remenſi, & Epiſcopo Laudunenſi, & Eccleſiis cum quibus confraternitatem habemus, à noſtra Eccleſia exhibenda.

„ Præterea ſi Fratres dicti Monaſterii Laudunum venerint, panem & vinum habebunt, videlicet quatuor panes Refectorii & unum ſectarium vini per tres dies continuos, & immediatè ſequentes, ſi ipſos Fratres per dictos tres dies morari contingat. Et idem tenentur dicti Religioſi noſtris Concanonicis Laudunenſibus exhibere. Quòd ſi aliquis noſter Concanonicus una cum Laudunenſi & Remenſem reperiatur obtinere præbendam, dicti Religioſi nonniſi ad binam præſtationem in anno dictorum panis & vini per dictos tres dies eidem Canonico faciendam, quotcumque vicibus ſe Remis tranſtulerit, tenebuntur. Si autem invaſerit eos Lauduni infirmitas proprij corporis, infirmitate durante panem & vinum, ut prædictum eſt, percipient & habebunt. Quæ omnia, & ſingula tàm à nobis, quàm ab ipſis Religioſis fieri, præſtare, & exhibere volumus bonâ fide, omni fraude & machinatione omnino ceſſantibus in præmiſſis, & ſingulis præmiſſorum, prout ſuperiùs eſt expreſſum, ſalvis in omnibus privilegiis Eccleſiæ Laudunenſis. Ad omnia autem ſupradicta, prout ſuperius ſunt expreſſa, dicti Abbas & Conventus prædicti Monaſteri noſtris Concanonis tenebuntur. In quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum teſtimonium, ſigillum noſtri Capituli præſentibus litteris duximus apponendum.

„ Datum anno milleſimo trecenteſimo decimo octavo, die Mercurii in vigilia B. Laurentii.

Auguſtiniani

Auguſtiniani Eremitæ Fratribus de Sacco Remis Philippi Regis auctoritate ſubrogantur.

CAPUT IV.

VIGENTE per Galliam nec immeritò PP. Auguſtinianorum Religione, Philippus Rex in celebriores Regni civitates his aditum patere voluit, quò plebs ſanctioris cultus recrearetur odore, verbáque vitæ æternæ ab iiſdem exciperet ad ſalutem. At cùm à ſancta Sede ſuum habeant ſodalitia ſtabilimentum, Johanni XXII. expoſuit pius Rex per Legatos Fratrum Pœnitentiæ de Sacco Cœnobia in urbibus Remorum & Tornacenſi pridem (conſeneſcente forſan diſciplinâ) incolis, qui eam gnaviter excolerent, deſtitui, rogans ut ea, velut S. R. E. diſpoſitioni reſervata, ab Auguſtinianis occupari permittat, cujus petitioni libentiſſimè Pontifex annuit, miſſis ſui conſenſûs litteris ad Archiepiſcopum Remenſem, & Aurelianenſem, ac Tornacenſem Epiſcopos, per Ordinis prædicti procuratores, Romæ datis V. Nonas Julii Pontificatûs anno primo, quarum hic tenor eſt.

JOhannes Epiſcopus Servus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Remenſi, ac Aurelianenſi, & Tornacenſi Epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ex parte cariſſimi in Chriſto Filii noſtri Philippi Franciæ & Navarræ Regis illuſtris nobis exſtitit intimatum, quòd loca, quæ dudum Fratres de Pœnitentia Jeſu-Chriſti, aliàs dicti de Saccis in veſtris diœceſibus obtinebant, jam ſunt totaliter derelicta; quare nobis humiliter ſupplicavit, ut cùm Priores & Fratres Eremitæ Ordinis S. Auguſtini in eiſdem civitatibus proprias non habeant manſiones, dicta loca, quæ ſecundùm conſtitutionem Concilii Lugdunenſis ſunt diſpoſitioni Sedis apoſtolicæ reſervata, eiſdem Fratribus Eremitis concedere dignaremur. Nos igitur ejuſdem Regis ſupplicationibus inclinati, Fraternitati veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi vobis viſum fuerit, quòd Fratres prædicti Ordinis ſancti Auguſtini in locis prædictis debeant eſſe opportuni, loca ipſa auctoritate noſtra eiſdem Fratribus concedatis, conſtitutione felicis recordationis Bonifacii VIII. prædeceſſoris noſtri, ſuper locis à Religioſis ordinum Mendicantium, ſine licentia Sedis apoſtolicæ de novo non recipiendis edita, non obſtante. Datum Avenioni V. Nonas Julii Pontificatûs noſtri anno quinto. *An.* 1320.

Receptis, eâ quâ par erat reverentiâ, litteris apoſtolicis, Robertus conſilio cum Proceribus Cleri diligenter habito, de conſenſu eorumdem prædictos Fratres in realem Cœnobii Fratrum de Sacco poſſeſſionem induxit, Sabbato ante octavam Ss. Trinitatis, anno 1320. ut ex teſtimoniali adeptæ poſſeſſionis charta videre licet, cujus id initium

ROBertus miſeratione divinâ Remenſis Archiepiſcopus ſalutem. Litteras ſanctiſſimi Patris ac domini Johannis divinâ providentiâ univerſalis Eccleſiæ ſummi Pontificis, cum reverentia qua decuit recepimus, formam quæ ſequitur continentes: *Iohannes Epiſcopus Servus ſervorum Dei &c ut ſupra.* *An.* 1320.

Quia verò communicato bonorum conſilio, & deliberatione habita diligenti, nobis viſum exſtitit, quòd dicti Priores & FF. Eremitæ ordinis S. Auguſtini, qui nec habebant, nec habuerunt hactenus in noſtra civitate & diœceſi Rem. manſionem, in loco, quem dudum FF. de Pœnitentia Jeſu-Chriſti, aliàs dicti de Saccis, in noſtra civitate prædicta obtinebant, jam totaliter

ROBERT. DE COURT. LX. ARCHIEP. An. 1320.

„ totaliter derelicto, opportuni eſſe deberent, quódque ſi dictum locum eis „ concederemus, ex hoc cultus augeretur divinus, & populus nobis commiſ- „ ſus per ipſos inſtrueretur tàm verbo prædicationis, quàm ſanctæ converſa- „ tionis exemplo. Ad honorem ſanctæ & individuæ Trinitatis, & divini „ cultûs augmentum, locum prædictum auctoritate apoſtolica, nobis in hac „ parte commiſſa, Fratribus Eremitis concedimus, & conceſſimus ab ipſis „ perpetuò poſſidendum, &c. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum „ præſentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini 1320. die „ Sabbati poſt octavas feſti Trinitatis.

Qui de hujus Ordinis natali ſcripſêre, tradunt ab Auguſtino ante adeptum Preſbyteratûs honorem inſtitutum, imò ipſummet ejuſdem Religionis teſſerâ inſtructum à B. Ambroſio probant ex Sermone XCII. his verbis: *Novum Chriſtianum novis veſtimentis, cucullâ nigrâ induimus, cingulo ex corio nos ipſi præcinximus.* Item ex Sermone ad Fratres in Eremo. At hos tractatus, ut ſpurios, omnes rejiciunt.

Opinantur alij S. Auguſtinum reducem in Africa, needum tamen ſacris initiatum, vitam eremiticam profiteri cupientibus cellulas erexiſſe, quod liquidò ſatis colligi putant ex Poſſidonio primùm, tum etiam ex Sermone cui titulus eſt *De vita Clericorum*. Nec ob aliud à pleriſque Monachotum hunc Patrem ſeu Patriarcham vocitari, niſi quòd hos primùm inſtituerit in Africa, ſub diſtincto ritu, à ſancta Sede poſtmodum confirmato.

Vivendi hoc regulare inſtitutum non tam clericale ab exordio, quàm laïcum miros progreſſus fecit: ſed in hoc à priori diſcrepans inſtituto, quòd veteres Monachi eremum hactenus, ſeu deſerta ac ſaltuoſa loca incolerent; hi verò intra urbium ſepta recepti, & ad ſacros Ordines promoti, plebis obſequio & concionibus vacent. Prædicta autem ſocietas aliarum acciſione per orbem propagata inſignes pietate, & doctrina viros indeſinenter protulit, multos quoque pontificio claros, Scriptoréſque famoſiſſimos, quorum indicem texuit Gonſales de Critana.

Vix ullum reſtat in urbe Remenſi Fratrum de Saccis veſtigium, nutarétque narrationis fides, niſi Thomæ de Bellomeſo Remenſis Archiepiſcopi charta ſuperiùs allata id apertè teſtaretur, & teſtamentum Sibillæ: ab Auguſtinianis ſiquidem, qui eorum loco ſucceſſerunt, ædificia pænè à fundamentis excitata ſunt, ac de novo constructa, decenti admodum ſchemate. Eccleſia B. Annæ Virginis matri ſacrata eſt, cujus reliquias ſervat in capite argenteo; in ea odeum elegans, & ſacellum in proano recèns inſtructum: loca quoque clauſtralia aptè diſpoſita ſunt, magnúſque conventûs & hortorum ambitus. Theologiam olim in proprijs ſcholis maximâ ſtudioſorum frequentiâ à præſtantiſſimis viris lectam reperio, è quibus egregij Concionatores prodiêre, ac etiamnum prodeunt.

Carolus Rex horum bona in ſuum patrocinium ſuſcepit anno 1395. quamvis conventûs cenſûs admodum tenuis ſit, nec ſufficiat alendis Fratribus abſque Concionatorum induſtria & labore, populi oblationibus, & eleemoſynis.

Carolum Pulcrum ungit Robertus Archiepiſcopus, condit hic ſuum teſtamentum, moritur.

CAPUT V.

An. 1321.

PHILIPPUS Rex, cujus ſtudio Auguſtiniani Remis ſtabiliti, conſtituerat ut ubique ponderis, menſuræ, & pecuniæ ratio eadem eſſet; at morbo præventus IV. Nonas Januarij obijt, cui Carolus Pulcer

Pulcer ſucceſſit. Exſtant Galcheri Caſtellionenſis Franciæ Conneſtabuli litteræ 14. Janu. an. 1321. ad Archiepiſcopum, & cives Remenſes pro maturanda Regis inauguratione, quæ à Roberto magnificè celebratur IX. Cal. Martij eodem anno, præſentibus ſolito apparatu Galliæ Proceribus, qui & Pares vocantur, Eduardo excepto, cui dies dictus à Rege, quòd tamquam Regni beneficiarius ob Borealem Aquitaniam, cum alijs non interfuiſſet. *An. 1321.*

Gravior ſubinde quàm antea diſceptatio oritur pro expenſis coronationis, Scabinis contendentibus ſolas Caſtellanias Archiepiſcopatûs ad has teneri; at ex ſæpius iteratis intra triennium inaugurationibus judicatum à delegatis hoc onus ſolas Caſtellanias ferre non poſſe ſine civium Remenſium ſubſidio: quidnam verò ſingulæ conferre deberent, Robertus ſententiâ definivit 25. Maij an. 1328. ſanxitque terras Eleemoſynariæ S. Remigij in villis de Dontrian & de Sancto-Martino le Heureux ab hac ſarcina immunes eſſe, ac prorſus liberas.

Anno ſequenti hominem exuit Robertus Flandriæ Comes, in cujus locum ſucceſſit Ludovicus nepos, cui nunc cognomentum Creſcio à cædis loco, nunc Nivernenſis à Nivernio patris titulo. Hic ſe Regi promiſſis adſtrinxit Gallo-Flandricas urbes numquam repoſcendi, multaque à Brugenſibus indigna paſſus eſt, ob quæ Tornacenſis & Tarvannenſis, provinciæ Remenſis Epiſcopi, Flandriam interdicto ſuppoſuerunt. De hoc conſule Flandricos Auctores. *An. 1322.* *Ex actis Concil. Silvanect. & Meyero.*

Robertus Archiepiſcopus ſe ad ultimam horam maturiùs diſponere cupiens, teſtamentum ſuum condidit anno 1314. ubi gloriæ ducit Sacellanum ſe Virginis vocari, quòd Ædes primaria ei ſacrata eſſet, quam ornamentis, cappis, & ſtragulis pretioſiſſimis ditavit. Ut verò in ea jugis ipſius, ac prædeceſſorum vigeret memoria, quingentas libras legavit pro anniverſario, & totidem fabricæ, quò beati Martyris Nicaſij caput in decentiorem thecam unionibus & lapillis à ſe exornatam induceretur. Curavit præterea Inventionis & Exaltationis S. Crucis feſta de duplici in poſterum celebrari, capellámque ipſi dicatam, ac ſanctis Nicaſio, Dionyſio, & Catharinæ claris ambiri lapideis, in qua certis diebus per ſingulas anni hebdomadas à Sacellano ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium perageretur.

Quædam pariter S. Mariæ, S. Antonij, & Monaſteriorum Urbis Xenodochijs legavit, nec Pariſienſis, & Aurelianenſis civitatum immemor fuit, ubi quondam fuerat Canonicus: Nicaſianis verò tres ſui currûs, ſeu rhedæ meliores equos conceſſit, pro vehendis lapidibus ad magnificè inchoatam eorum Baſilicam perficiendam. Præcepit ultimò, quòd ſi intra fines diœceſis Remenſis obiret, prope majus altare principis Eccleſiæ conderetur juxta Johannem avunculum, unde fit ut unicus tantùm ſepulcralis tumulus appareat pro duobus, lilijs quidem ornatus, & Præſulis effigiem præ ſe ferens, at æs in quo inciſa pridem ablatum eſt, cum limbo annum & diem obitûs continente, quæ 3. Martij an. 1313. notantur in Necrologio.

Præſul ex inſignioribus haud dubiè qui Remis hactenus præfuerunt, ſapiens, quietus, & ſummopere animatus in Ordinem eccleſiaſticum, quem ſua ſemper texit auctoritate, libertati eius, ut par eſt, conſulens, & quieti. In cumulum gloriæ id quoque acceſſit quod (velut alter Sadoc) tres Galliæ Reges unxerit, vixeritque pacificè cum ſuis, ob id vel maximè dilectus ab eis dum viveret, & ijſdem in deſiderio poſt obitum, quo majus quidquam dici non poteſt ad incliti Præſulis commendationem.

ROBERT. DE COURT. LX. ARCHIEP. *An.* 1323.

Aliquot viri celebres qui ſub Roberto claruerunt.

INſigniores hac ætate viri ſibi potiùs, quàm loco ubi tirocinium poſuerant, conſuluiſſe videntur, forſan quòd Canonicatus, minoráque Beneficia apud eos non tanti eſſent, præ dignitatibus quas poſthac propria peperit induſtria: etenim licèt prior ſtatus ad eminentiorem eis aditum feliciter præparârit; velut inane quoddam hic ſenſim excidit ab animo, nec Remenſi hos umquam addictos choro fuiſſe ſciremus, abſque Chartulariorum ope, è quibus nomina hæc quæ ſequuntur curſim excerpſimus.

Neapoleo de Romangnia, vel de Urſinis multos annos Remenſem Archidiaconatum tenuit, ut in Indice obſervavimus, memoratur ob ingenij dotes, & quòd Johannem patrem ſuum, Urſinorum familiæ caput, in Galliam adduxerit.

Vide Ducheſnium de Comitib. Valent. fol. 27.

Ademarus de Montil, vel de Montlimar ſororis filius Ludovici de Poitiers, Lingonenſis primùm, tum Metenſis Epiſcopi, Archidiaconatu Remenſi donatur poſt Neapoleonem anno 1310. at eo abdicato in favorem Philippi de Melun Duciſſæ Brabantinæ conſanguinei, Metenſis Epiſcopus renuntiatur anno 1318. Præclara hujus geſta in dominum de Rodemacb recenſet Valladerius in *Auguſta ſua Baſilica*, ubi & addit Rodulfum Lotharingiæ Ducem bello profligâſſe, caſtelliſque per diœceſim exſtructis, munitionibus firmâſſe urbes de Nomeny & S. Avoti, functum verò anno 1361.

His addi poſſunt Guido de Bolonia Portuenſis Epiſcopus Cardinalis. Guillelmus item Cardinalis ſancti Vitalis ad Archidiaconatum Rem. ſucceſſivè promoti, de quibus pauca leguntur in actis capitularibus.

Nominatur etiam hic in regiſtro Cancellariæ Franciæ apud Duchen. de Comitib. Valent. fol. 95.

Andreas Ghini Florentinus Remenſis Eccleſiæ Theſaurariâ potiebatur anno 1328. celebriſque hujus fit mentio in ſchedulis capitularibus.

Hic à Rege miſſus ad Brugenſes pro libertate Comitis Flandriæ, quem populari ſeditione raptum in carcerem truſerant, optimè ſuo officio perfunctus eſt, indictiſque pro hac præcipiti audacia pœnis, interdictum ſolvit, quo ſuppoſita Flandria fuerat ob rebellionem, ſanctæ Sedis auctoritate, & Cardinalis Legati miniſterio; Tornacenſis quoque ac Morinenſis Epiſcoporum. Andreas, ob egregiè navatam operam, Epiſcopatu Tornacenſi donatur poſt obitum Guillelmi de Ventadour an 1334. & cardinalitiâ purpurâ à Clemente VI. an. 1342. fato functus in legatione Hiſpanica, quam ſuſceperat anno ſequenti. Refert Brullius Capellam dotâſſe Pariſijs in loco de Vauvert, ubi Carthuſienſes ſtabiliti, ſub titulo Ss. Andreæ & Stephani anno 1337. cùm adhuc Remenſis Archidiaconus eſſet, & Collegium Langobardorum.

Brul. pag. 669.

Idem Auctor meminit Gerardi de Montigny Canonici Remenſis & Regis Advocati in ſupremo Pariſienſi Senatu anno 1339. cujus ipſe munificentiam recenſet in burſarios Collegij Laudunenſis: ac Petri Remuſe, dicti de Tonnere, Remenſis ac Tornacenſis Eccleſiarum Canonici, Regi à Conſilijs ac Duci Burgundiæ, functi 8. Octob. an. 1395. & apud Carthuſianos Pariſienſes tumulati. Hi, ac ſimiles ſibi Canonicatus, ac dignitates in Eccleſijs cathedralibus provideri curabant, ut altiùs inde poſſent provehi, quòd in ijs vigerent electiones ad præfecturas, juxta Pragmaticam-ſanctionem.

Per id quoque tempus claruit Petrus d'Hermonville Rector ſcholarum Eccleſiæ Remenſis, & Gilbertus de Saya Magiſter ſcholarum ejuſdem Eccleſiæ, apud S. Mauricium tumulatus anno 1312. Stephanus quoque de Viniata, & Drouardus, quorum nomina, cùm paſſim reperiantur in chartis & obituarijs noſtris, ſatis innuunt litterarum ſtudia apud nos etiam tunc viguiſſe, licèt poſt ſe nulla ingenij monumenta forſan reliquerint.

Guillelmus

GUILLEL. MUS DE TRIA LXI. *An.* 1314

Guillelmus de Tria LXI. Archiepiſcopus Remenſis. Carmelitæ Remis ſtabiliuntur.

CAPUT VI.

JURE archiepiſcopali ad Capitulum vacante Sede, ut moris eſt, devoluto, Albertus de Roya Laudunenſis Electus ſubjectionis fidem ei libenter exhibuit anno 1324. At Ciſonienſes, auſi non obtentâ licentiâ ſibi Abbatem præficere, ad ſatisfaciendum coguntur novo clientelæ ſacramento pro neglecti muneris noxa. Sic Capitulum ſtrenuè in minoribus ſua tuendo, ſimul quoque obſtitit, quod maius eſt, reſervationi Archiepiſcopatûs factæ per Johannem XXII. eâque poſtpoſita, fidenter ac libere ſelegit Guillelmum de Tria Bajocenſem Epiſcopum, cujus hic genealogiam inquirimus.

Quercetanus in hiſtoria Drocenſi hanc à Guillelmo de Tria è ſtirpe Calvomontana Vulcaſſini oriundo deducit, quæ juncta poſtmodum fuit Comitibus de Domno-Martino, ac regali familiæ Drocenſi. E Guillelmo, qui ſub Philippo I. claruit, ortus eſt Matthæus de Tria & de Mouci, è quo & Marſila uxore prodierunt Johannes de Tria, Theobaldus de Tria, & Simon: Theobaldus hic natu ſecundus alium Theobaldum genuit, patrem Matthæi de Tria Franciæ Mareſchalli, & Guillelmi Archiepiſcopi, qui Philippum Valeſium à pueris educavit; unde alumnum hunc ſuum vocat in charta ab eodem Auctore citata, cujus vocis ambiguitas perperam intellecta errandi materiam nonnullis præbuit, qui Guillelmum Regis Philippi avunculum inconſultè nominant. Frizonius in *Gal. Purp.* refert eum cardinalitia dignitate fulſiſſe, creatúmque à Johanne XXII. prima promotione anni 1316. ſecutus forſan Colvenerium, & Robertum, at nullibi legitur cum hoc titulo, nec in chartis, quibus ſuum præfixit nomen, quarum aliquot penes me habeo.

Guillelm⁹ juventæ Valeſij Regis rector & moderator.

Fuit quidam Guillelmus de Tria Cardinalis. 8 Martij qui ſtjunctim fuit electus ad Archiep. Remenſem cum Iohanne ad Courtenay.

Adepta poſſeſſione Archiepiſcopatûs, ſollemni Urbis ingreſſu menſe Junio, vicarium generalem delegit Philippum de Tria Eccleſiæ Bajocenſis Theſaurarium ſibi conſanguineum, tum Urbis ac ſuburbij luſtrans Eccleſias, rogatur à Johanne S. Remigij Abbate, ut B. Gibriani Confeſſoris Reliquias transferre velit in ditiorem thecam, quod ipſe lubens præſtitit IX. Cal. Julij an. 1325. præſentibus Ss. Theoderici & Dionyſij Abbatibus, prædicto Johanne Abbate, ac frequenti Clericorum cœtu. At incredibile dictu eſt, quàm ſe rigidum exhibuerit jurium archiepiſcopalium conſervatorem adversùs Capitulum, agente in primis Matthæo de Varenne avunculo, rerum temporalium adminiſtro, adeo ut intactum nihil reliquerit quò libertates & privilegia Canonicorum infringeret; his incaſſum conquerentibus, ad ceſſationem divini Officij ventum eſt, qua nihil frequentius ſuperiori ætate, nec reſumta organa, donec Guillelmus publico planctu commotus, diſcordiam inter ſe & Canonicos motam, qui è varijs locis ſodalibus auxilium laturi advolârant, amicè compoſuit. At hæc levia admodum videntur, ſi cum eccleſiaſticæ juriſdictionis vindicatione, quam Judices ſæculares temerare audebant, comparentur; quibus ut ſe generosè opponeret Guillelmus Metropolita cum Suffraganeis, provincialem Synodum apud Silvanectum indixit, quam anno ſequenti referemus.

Sub Guillelmi Pontificatûs initijs Carmelitæ in Urbem redeunt, quos plerique ab Haimerico Antiochiæ Patriarcha, Legato in Oriente ſub Alexandro III. anno 1181. originem ducere aſſerunt; quamvis non deſint qui dicant S. Albertum Patriarcham Hieroſolymitanum, adhuc in eremo

Carmelitæ Remis recepti.

Guillel. degentem, peculiarem ipſis præſcripſiſſe regulam, quam Innocentius IV.
de approbavit anno 1248. Veteres tradunt ſchedulæ Remis primùm exceptos
Tria. cùm pallia adhuc virgata, ſeu variegata geſtarent ex faſciolis albi & pulli
LXI. coloris, pro more Palæſtinorum, de quibus Genebrardus in Chron. ad an.
Archiep. 180. Sub Carolo Principe reverſi feliciùs ſtabiliantur, obtento in ea parte
An. 1325. vici, qui Barbaſtrum dicitur, hoſpitiolo, ubi Barreti pridem fuerant.

Sic igitur Remis iterum recepti, urbana prædia ſibi comparârunt intra fines ditionis Monialium S. Petri, ubi & ſtatim oratorium exſtructum, Religioſis aptum functionibus & exercitijs, donec amplior Eccleſia Fidelium largitionibus perficeretur. Divinum in ea inchoâſſe Officium infra octavam Nativitatis B. Mariæ ſecundo Pontificatûs Guillelmi de Tria anno 1325. tradit Chron. MS. Præſul hic plurimùm laboravit pro componenda lite, mota inter Abbatiſſam S. Petri, & prædictos Patres, pro jure caduci extinguendo, exſtructis clauſtralibus locis, & cœmeterio pro inhumandis corporibus benedicto. Eccleſiola conſecratur per venerabilem Jacobum Boucquier Epiſcop. Ordinis Carmelitani, annuente Archiepiſcopo, cujus anniverſarium, ne reditus ab eo conciliati memoriâ excidat, ibidem ſollemniter celebratur.

Hos pariter ſuâ benevolentiâ juvit Johannes de Vienna Remenſis Archiepiſcopus, Indulgentias omnibus impertiendo, qui manus adjutrices porrexiſſent in primo Capitulo provinciali Remis indicto, in feſto S. Matthæi anno 1344 cui centum & triginta ſodales interfuiſſe leguntur ſub Provinciali Johanne de Veneta in ſacra facultate Pariſienſi Baccalaureo, & Thoma de Aniceio Conventûs Remenſis Priore, prædicti Præſulis gentili & ſacræ Pœnitentiæ adminiſtro.

Agnes La Cocque Philippi Abbatis S. Nicaſij ſoror, ob id vel maximè inter prædicti Conventûs beneficos numerari debet. quòd centum aureos in ſcuto liberaliter contulerit pro novo Choro inchoando, cujus primarius lapis poſitus eſt per Duciſſam de Enguien, præſentibus Comitiſſa de Roceio filiâ ſuâ, Philippo S. Nicaſij Abbate, & Ordinis Carmelitarum Provinciali Addidit præterea nobilis Agnes ducentos aureos, pro exſtruenda Capella ſanctæ Mariæ veteri ac novo ſodalitio celebri, ubi & quieſcit ex Necrologio. Major Eccleſia, quæ ſtat adhuc, eſtque ſatis ampla, & optimæ ſtructuræ, omnimodis perfecta eſt ſub Richardo Picque, aliàs de Biſantio, eóque permittente, ſollemni ritu dedicata eſt ab Epiſcopo Ordinis Carmelitani anno 1381. Habet hæc contigua ſibi clauſtralia loca nunc aptè diſpôſita, & ſua amplitudine excipiendis ſodalibus ſic idonea, ut plura ibidem celebrata fuiſſe Ordinis Capitula reperiam, inter quæ hæc inſigniora videntur, quæ annis 1344. 1559. & 1617. in tabulis relata ſunt: huic ultimo præſtantes Theologi interfuerunt, palámque omnibus impugnantibus theſes in eo propoſitæ, Anaſtaſio Coeletio ejuſdem Conventûs alumno id in primis curante, qui ſtudiis, ſcriptiſque ſuis Ordini famam conciliavit.

Concilium Silvanectenſe cogit Guillelmus, qui & ritum peragendi provinciales Synodos, ac diœceſanas præſcribit. Remis Ss. feſtivitas Sacramenti celebratur.

CAPUT VII.

EPISCOPI à Guillelmo de Tria apud Silvanectum convocati, die condicto præſentes adfuerunt, vel per deputatos: in autographo nominantur Gerardus Sueſſionenſis, Albertus Laudunenſis,

Johannes Belvacenſis, Petrus Cathalaunenſis, Fulcaudus Noviomenſis, Petrus Silvanecteoſis Epiſcopi; Tornacenſis ac Tarvannenſis in Flandriam eo tempore miſſi à Rege pro terra interdicto ſupponenda, ob Flandrorum à ſuo Principe defectionem, ex Meyero, Synodo adeſſe non potuerunt, unde per vicarios tantùm interfuêre, cum deputatis cathedralium Eccleſiarum. Iochoatum à loci ſeu ſeſſioois prærogativa, quam quiſque in Concilijs provincialibus tenere deberet, concluſúmque cathedram Archiepiſcopalem locandam eſſe in medio choro, ſedeſque Epiſcoporum hinc inde diſponendas hac forma.

GUILLEL. DE TRIA. LXI. ARCHIEP. *An.* 1326.

Archiepiſcopus Remenſis.

Epiſcopus Sueſſionenſis.	Epiſcopus Laudunenſis.
Epiſcopus Belvacenſis.	Epiſcopus Cathalauoenſis.
Epiſcopus Noviomenſis.	Epiſcopus Ambianenſis.
Epiſcopus Tornacenſis.	Epiſcopus Tarvannenſis.
Epiſcopus Silvanectenſis.	Epiſcopus Attrebatenſis.

Epiſcopus Cameracenſis.

Sancitum quoque, pro cæleſti benedictione promovenda, ritu ſollemni, Miſſam de Spiritu-ſancto celebrandam ab Archiepiſcopo, aſſiſtentibus Suffraganeis cappis iodutis, mitra ac pedo paſtorali; Abbatibus pariter veſtibus juxta ordinem ſuum: verbum quoque divinum palam annuntiandum, tum Indulgentias, recitandum quoque hymnum *Veni Creator*, quo finito, ab Archiepiſcopo vel alio ſua vice legeoda ſtatuta cum Epiſcopis, tùm impertiendam benedictiouem, Diacooo altiùs proclamaote: *Humiliate vos ad benedictionem*, & Archiepiſcopo dicente, *Chriſtus Dei Filius qui eſt initium, finis, & complementum nobis tribuat caritatem. Amen. Et vos qui ad finem hujus fecit pervenire Concilij abſolutos, vos efficiat ab omni contagione delicti. Amen Vt ab omni reatu liberiores effecti, abſoluti etiam per donum Spiritus ſancti felici reditu veſtrarum ſedium cubilia repetatis illæſi. Amen. Quod nobis ipſe præſtare dignetur, cujus regnum & imperium ſine fine permanet in ſæcula ſæculorum. Amen. Et benedictio omnipotentis Dei Patris † & Filij † & Spiritus-ſancti † deſcendat ſuper vos & maneat ſemper. Amen.* His de more peractis inchoata Synodus.

Articuli, ſeu Caoones 10 prædicta Silvanecteoſi Syoodo ſanciti ſex numerantur ex quibuſdam ſchedis.

Primus vetabat ne ſacerdotali Beneficio prædirus alterius functionem ſibi vendicaret, ſub pœna privatioois fructuum ſui Beneficij.

Secundus decimas ab omnibus, Eccleſiaſticis ſolvendas eſſe præcipiebat.

Tertius prohibet ne majori excommunicatione innodati à Jure, vel ab homine, teſtes adhiberi poſſint, ſeu recipi in foro Eccleſiaſtico, vel civili.

Quartus ſacrorum locorum libertatem aſſerebat, cum prohibitione aliquem inde extrahendi, aut ne ei vitæ neceſſaria miniſtrentur.

Quintus Matrimonia clandeſtina prohibet ſub pœna excommunicationis.

Ultimus laicos perſtringit, qui ut juriſdictionem labefactarent eccleſiaſticam, litteras litium ordinationi ſervientes à Tabellarijs ſurreptas in fruſta diffringebant. Declaratum igitur hujuſmodi raptores anathemate percuſſos eſſe tàm diſpoſitione Juris, quàm Legati ſanctione, qui ſimilem prohibitionem, dum in Francia ageret, promulgaverat.

Sequentes articulos ex Remigiano codice decerpſimus.

Mercatores uſurarij, ſeu feneratores, à viris fide dignis denuntiati admoneantur ab Epiſcopis. "

Advocati

GUILLEL. „ Advocati qui feneratorum partes ſuſcipiunt, Sacramento profiteantur
DE „ antequam litigent, ſe juſtam cauſam tueri, ſub pœna privationis officij.
TRIA. „ Abbates ab Ordinarijs conſtringantur numerum competentem Reli-
LXI. „ gioſorum in Prioratibus habere.
ARCHIEP. „ Domini temporales Eccleſiaſticos ſub ſpecie debiti non capiant, abſque
An. 1326. „ conſenſu Epiſcopi.

„ Prædicatores mercenarij ſtipem non corrogent pro ſacris locis, ſed per „ Curatos cujuſque parochiæ collecta commendetur.

„ Libertas Eccleſiarum religioſè ſervetur, nec cuiquam licitum ſit ab ijs „ per vim, velut in aſylum receptos extrahere, ſub pœna excommunica- „ tionis incurrendæ & interdicti, uſque ad plenam ſatisfactionem.

„ Licitum non ſit Abbatibus exigendi penſionem à Prioribus ſolitâ ma- „ jorem, abſque conſenſu Epiſcopi.

„ Concilij Lateranenſis Decretum ſervetur circa excommunicationis for- „ mam, & abſolutionem.

„ Divinum Officium ceſſet Epiſcoporum auctoritate poſt legitimam ad- „ monitionem, ubi bonorum eccleſiaſticorum uſurpatores commorantur, „ exceptis Baptiſmo, & Pœnitentia in articulo mortis.

„ Non permittatur Fratribus Prædicatoribus & Franciſcanis, vel alijs „ quibuſvis Religioſis concionari, Confeſſiones excipere, & abſolvere, niſi „ in urbibus, vel diœceſi, ubi conventuales habent domos, quæ ijs potiun- „ tur privilegijs, & ubi reperiuntur ad has functiones idonei, exceptis tamen „ generalibus Miniſtris, & Prioribus, vel Magiſtris in Theologia.

„ Judices ſæculares de uſuris & ſortilegio non cognoſcant, aliiſque crimi- „ nibus ad Eccleſiaſticos reſervatis.

„ Domini temporales per Officiarios bona eccleſiaſtica occupare non præ- „ ſumant extra fines ſuæ juriſdictionis.

„ Religioſi reperti extra ambitum clauſtri cum armis, & in habitu ſæcu- „ lari, ſine licentia Abbatis, capiantur auctoritate Epiſcopi, remittantúrque „ ad Superiores pro correctione ſuſcipienda.

Guillelmus habita ratione perverſi ordinis præceptorum ſynodalium, quæ vix à quoquam legi, aut intelligi commodè poterant, ſanxit Paſchate ſequenti, ut vetuſtiora ſtatuta ſub certis titulis ac locis communibus redigerentur, quò Preſbyteri ſciſcitati de aliquo caſu conſcientiæ, aptè & congruenter poſſent reſpondere, ſi in primo ſcilicet, ſecundo, aut tertio loco hîc haberetur; quilibet enim ſeptem præcepta, ſeu conſtitutiones continebat ex libro Decretalium deſumtas, & ſic ad aperturam libri repertum publicè coram Synodo recitare.

Ceterùm nullâ tunc certò præſcriptâ ceremoniâ exſiſtente pro celebratione Synodorum diœceſeos, cenſuit idem Archiepiſcopus ut Abbates intereſſent albis & cappis ſericis induti cum baculo paſtorali & mitra alba, non phrigiata, auro vel argento intexta, ſederentque in primis & altioribus cathedris chori majoris Eccleſiæ; Decani rurales in ſecundis, albis induti, ſtolis & manipulis; Preſbyteri verò & Capellani infra ſuper pavimentum juxta ſedem Archiepiſcopi, quæ in chori medio locari debet. Tam Abbates, quàm Decani & Capellani jejuni eſſe debent, & in ſuis locis diſpoſiti ante adventum Archiepiſcopi. Qui ex majori Archidiaconatu ſunt ad dextram, qui ex minori ad ſiniſtram. Poſt hæc Archiepiſcopus pontificalibus indutus hymnum incipit: *Veni creator* altiori voce, finitque oratione conſueta. Vicecantor recitat Evangelium: *Ego ſum Paſtor bonus*, collectâque dicta ab Archiepiſcopo, incipit concio, tum ea completa laïci è choro egredi debent, cum ijs qui non ſunt ex cœtu, ſub pœna excommunicationis.

Curiæ

Curiæ eccleſiaſticæ Tabularius vocat deinde Abbates, Abbatiſſas, Decanos, præcipuóſque Beneficiarios majoris Archidiaconatûs hoc ordine.

Abbas ſancti Remigij.	Abbatiſſa ſancti Petri Rem.
Abbas ſancti Nicaſij.	Abbatiſſa de Aureo monte.
Abbas ſancti Dionyſij.	Decanus & Capitulum S. Symph.
Abbas ſancti Theoderici.	Capitulum ſancti Timothei.
Abbas Moſomenſis.	Decanus & Capitul. Mazerenſis.
Abbas Calvomontenſis.	Præpoſitus & Capitul. Braquenſis.
Abbas Septem-fontium.	Prior ſancti Ægidij.
Abbas Vallis-Dei.	Prior Caſtelli-Porcenſis.
	Prior S. Juliani Macerienſis &c.

Tum Abbates, Capitula, & Priores Archidiaconatûs Campaniæ.

Abbas Altivillarenſis.	Capitulum Montis-Falconis.
Abbas Sparnacenſis.	Prior de Duno.
Abbas ſancti Baſoli.	Prior de Memmes.
Abbas Bellæ-vallis.	Prior de Grandi-prato.
Abbas de Longovado.	Prior ſancti Thomæ.
Abbatiſſa de Avennico.	Prior de Senuco.
Abbatiſſa de Roziers.	Prior ſanctæ Vvalpurgis, &c.

Qui abſunt á Synodo, abſque canonica excuſatione, velut contumaces plectuntur excommunicatione. Preſbyteri deinde legunt præcepta ſynodalia, ut probent ſe illa intelligere, ſi juſſerit Archiepiſcopus, qui & Eccleſiarum fabricas, & ſodalitia commendare poteſt, & à ſingulis tres Miſſas ſi velit exigere, tum bullâ apoſtolicâ adversùs Curiæ Remenſis juriſdictionem eccleſiaſticam impedientes perlectâ, quò executioni mandetur ſtudio Officialium tam Archiepiſcopi, quàm Archidiaconi, expoſitóque Rituali à Decano Chriſtianitatis, canitur *Te Deum laudamus*, quo dicto recitat Archiepiſcopus orationem, & ſic finit Synodus.

Decretum legitur primo loco communi per præcepta diſpoſito, ut quilibet Preſbyter apud ſe apographum habeat ſynodalium conſtitutionum, cui rei diligenter incumbere debent rurales Decani intra fines decaniæ, daréque operam ut ſumtibus fabricarum emptæ vulgari lingua populo explicentur. Cùm verò prædictis Decanis alud Beneficium conſecutis decaniarum nomina ſæpius mutari contingeret, dubiúmque hinc oriretur pro executione mandatorum, idem Archiepiſcopus ſanxit, ut his deinceps nominibus Decaniæ indeſinenter vocarentur.

Decanatus Chriſtianitatis Remenſis.

Decanatus de Montana.	Decanatus de Duno.
Decanatus de Hermondivilla.	Decanatus de Grandi-prato.
Decanatus de Lavanna.	Decan. de Cernaco in Dulcomen.
Decanat. Sancti-Germani-montis.	Decanatus de Caſtello.
Decanatus de Lanneio.	Decanatus de Attiniaco.
Decan. de Ruminiaco in Teraſchia.	Decanatus de Betnivilla.
Decanatus de Macerijs.	Decanatus de Vidula.
Decanat. de S. Juſtina ſeu Regiteſt.	Decanatus Sparnacenſis.
Decanatus Mozomenſis.	

Quarto præcepto primi loci communis tenentur Decani ſui decanatûs nomen proprijs ſigillis imponere, iiſque uti in ſuis litteris, ſub pœna juris. *An. 1328.* Synodales regulæ quibuſvis locis inſertæ & impenſiùs commendatæ praxim, ſive uſum ſacramenta miniſtrandi ſpectabant, vitæ formam à quoque Preſbytero ſervandam, modum publicandi cenſuras, ſollemnium feſtorum indicem,

An. 1328.

indicem, caſus reſervatos, in primis verò conſtitutiones ſtatutas in Conciliis Compendienſi & Silvanectenſi, quas in archetypo quilibet videre poteſt.

Dicata ſollemnitas auguſt. Sacram. Euchar. ab Vrbano IV. circa an. 1263. confirmatur à ſummo Pont. Clemente in Concil Vien. an. 1311.

Canonici Remenſes, ſtatutis Capituli per id tempus ad vetuſtioris normæ uſum ſalubriter revocatis, egiſſe leguntur cum Archiepiſcopo pro ſanctiſſimi Sacramenti ſollemnitate, majori apparatu celebranda, ut liquet ex ſequentibus verbis in collectario S. Remigij conſignatis *X. Cal. Iulij litterâ E primùm fuit celebrata ſollemnitas Sacramenti &c.*

At littera E. decimo Calendas, incidit in 22. Junij; hic cum feſtus dies agatur die Jovis poſt Trinitatem, ſequitur inceptum fuiſſe anno 1318. ſiquidem hoc anno Paſcha incidit 9. Cal. Maij, ut conſtat ex Indictione. Exſtat tamen ex Chartulario S. Dionyſij Rem. decretum quoddam Officialis Archidiaconi Neapoleonis pro terra de Ambly, ubi hæc verba ſub finem habentur. *Datum anno Domini M CCC XXVI. feriâ ſextâ poſt feſtum Sacramenti*, quod veriùs puto; credibile enim eſt à Cathedrali Remenſi auguſtiſſimæ Euchariſtiæ dicatum anniverſarium ſtatim inchoatum, ac Urbani IV. bullatæ litteræ à Clemente V. confirmatæ ſunt in Concilio Viennenſi.

Philippus Valeſius Remis coronatur, regij convivij curam ſuſcipiunt cives Remenſes. Synodus provincialis Silvanectenſis. Sancti Gibriani ſodalitium.

CAPUT VIII.

An. 1328.

MORTUO Rege Carolo ad ſaltum Vincenarum Calendis Febr. anno 1327. controverſia oritur inter Eduardum Angliæ Regem ab Eduardo ſecundo prognatum, qui Iſabellam Philippi Pulcri filiam duxerat, & Philippum Valeſium trium ſuperiorum Regum patruelem, uter Regni Rector, aut ſucceſſor eſſe deberet. Robertus Atrebas lege Salica cauſam Valeſij modis omnibus tuetur, frendente Eduardo & opponente legi Gallorum Salicæ ſacra Biblia, quæ ſtirpe deficiente virili, feminam ad hereditatem vocant; at ex Rectore rerum citatus Rex Valeſius (poſtquam Regina Caroli uxor filiam poſthumam tantùm peperiſſet) Remis inſigni pompa coronatur, die feſto ſanctæ Trinitatis à Guillelmo Archiepiſcopo.

Refert Meyerus Ludovicum Flandriæ Comitem unctioni interfuiſſe, cum octoginta ſex equitibus Flandris eleganter, & eodem colore veſtitis, enſémque Regni geſtâſſe, juxta receptam majorum conſuetudinem. Addit vetus Chronicon quinque dies publicæ lætitiæ datos, Johannámque Burgundam Roberti II. filiam cum Philippo unctam fuiſſe, & convivio à Remenſibus magnificè exceptam. Huic feſtivitati, cùm archiepiſcopalis tunc palatij amplitudo non ſufficeret, tres aulæ carpentariæ in maiori area erectæ ſunt, una Regi, Reginæ altera, tertia vero Primoribus & Officiarijs, quod in Caroli VI. inauguratione denuo obſervatum. Tradunt præterea veteres ſchedæ tunc primùm regalis convivij Remenſes curam ſuſcepiſſe, eiſque tredecim librarum millia cum quadringentis libris tantùm impenſa, quamvis hanc ſummam priora multùm exceſſiſſent. Johanna Remenſem Eccleſiam ſacris veſtibus ex tela argentea ditavit, quòd ſacræ unctionis pignus in ea recepiſſet.

Expletâ

Expletâ inaugurationis pompâ, Rex à Ludovico Comite rogatus in Flandros rebelles bellum movet, iiſque brevi ac feliciter in ordinem redactis, redijt Pariſios, ubi regiorum Judicum querimoniam audit adversùs Cleri Primarios, quòd ij politicam auctoritatem paulló liberiùs ſibi vindicarent. Cauſâ acriter ventilatâ, & diſcuſsâ per M. Petrum Cugnerium, quem Silvanectenſis Electus, & Auguſtodunenſis Epiſcopus haud impari ſtilo refutârunt, Rex palam ſaſſus eſt ſe non permiſſurum, ut privilegia eccleſiaſtica quidquam detrimenti caperent, hócque reſponſo Felicis nomen, ac Catholici promeruit. Subinde Guillelmus de Tria, quò eccleſiaſticis conſtitutionibus, quas audaciùs quidam convellere nitebantur, prudenter & opportunè conſuleret, Synodum provincialem apud Silvanectum cogit, hebdomadâ poſt feſtum Nativitatis B. Virginis, cui præſentes adfuerunt Albertus de Roya Laudunenſis, Simon Cathalaunenſis, Fulcaudus Noviomenſis, Petrus Atrebatenſis, Ingrannus Tarvannenſis Epiſcopi, alij per deputatos, quibus aſſignatæ ſedes ante procuratores Eccleſiarum cathedralium. GUILLEL. DE TRIA. LXI. ARCHIEP. An. 1329.

Articulo primo hortatur Synodus Judices eccleſiaſticos, ut ſtatuta ſynodalia accuratè ſervari curent, tam quoad Eccleſiarum immunitates, quàm circa pœnas in eos ſancitas, qui Clericos exceſſibus aut injurijs laceſſunt.

Secundus uſuras prohibet, & illicitos contractus. An. 1330.

Tertius, ne Prioratuum adminiſtratores bona dent in precariam quocumque prætextu.

Quartus, ne quis judicium ſubire cogatur extra Regnum, nec alibi; ſed intra fines provinciæ.

Ultimus Curatis injungit, ut ſingulis diebus Dominicis è ſuggeſtu denuntient pro excommunicatis bonorum eccleſiaſticorum pervaſores, vel qui juriſdictionem eccleſiaſticam quoquo modo impediunt.

Eccleſiarum quoque cathedralium Capitula per id tempus, quò jurium eccleſiaſticorum violatoribus fortiùs obſiſterent, inita ſocietate decernunt provincialia Capitula certis anni temporibus apud S. Quintinum celebranda, pro communibus negotijs, præſcribendiſque ſtatutis circa vitæ normam, quam quiſque Canonicus ſervare debet, & juramentum à quolibet præſtandum, antequam in cœtum admittatur. Primum provinciale Capitulum habitum eſt anno 1331. apud Dominicanos, & ſic ſingulis trienniis uſque ad annum 1428. ut infra dicetur.

Eodem anno apud Remigianos Confraternitas B. Confeſſori Gibriano ſacra erigitur, non Mendicantium Religioſorum exemplo, qui ſodalitia ubique paſſim cogebant, quò celebriores horum Eccleſiæ fierent concurſu populorum. Hactenus prioris ævi Aſcetis hoc pietatis genus non venerat in mentem, apud quos & ampliores Baſilicæ, & tutelarium magna vis Reliquiarum; ſed nec ſemel erecta, pari ſtudio ac apud Mendicantes culta reperio ſodalitia, fortè quod hi plebis obſequio peculiariter ſint addicti, & ex oblationibus vivant. Porro Remigiana Confraternitas id initium habuiſſe reperio, crebreſcente in dies fama ſanctiſſimi Gibriani, ob miracula quæ Deo volente Remis fiebant præſertim apud S. Remigium, peregriniſque eo convolantibus, ſuppetias pro voto feliciter referentibus, Archimandrita Johannes, quò prædicti Confeſſoris cultus magis ac magis augeretur, ſtipendio è theſauris Eccleſiæ propoſito, & ſacri cœtus bonorum participatione, ſodalitium in ſua Eccleſia Gibriani Reliquijs clara fieri conſenſit, permiſitque ut ſingulis diebus ſummo mane pro ijs, qui nomen dediſſent, incruentum perageretur in ſacello ad hoc deputato pro vivis & defunctis ſacrificium, vulgarentúrque conſenſu Archiepiſcopi ſodalium funera campanulæ ſonitu per vicos Urbis, & plateas, pro ut in chartula confirmationis Sodalitij clariùs patebit, cujus hic tenor eſt.

GUILLEL. DE TRIA. LXI. ARCHIEP. An. 1331.

„ Univerſis præſentes litteras inſpecturis, Guillelmus miſeratione divina Remenſis Archiepiſcopus, ſalutem in Domino ſempiternam. „ Noverint univerſi quòd nos attendentes & conſiderantes omnia & ſingula „ contenta in litteris, quibus noſtræ præſentes litteræ ſunt annexæ, ad honorem omnipotentis Dei, & glorioſæ Virginis Mariæ Matris ejus, ac beatiſſimi Gibriani Confeſſoris, necnon ad augmentationem divini ſervitij „ eſſe facta, ipſius divini ſervitii jugi meditatione, pro ut noſtro incumbit officio, augmentationem quàm plurimùm cupientes, ad requiſitionem & ſupplicationem partium in eiſdem litteris contentarum, nobis „ in hac parte ſupplicantium, præmiſſa omnia & ſingula, ac Confraternitatem in litteris, quibus noſtræ præſentes litteræ ſunt annexæ, contentam, auctoritate noſtra ordinaria confirmamus, ratificamus, approbamus „ & laudamus, & nihilominus in eiſdem, & eorum quolibet, aſſenſum „ noſtrum benevolum, licentiam noſtram & auctoritatem interponimus & „ decretum. Et nihilominus ut Confratres ejuſdem Confratriæ ad funera „ defunctorum eorumdem, vel aliàs, cùm neceſſe fuerit, nunc & in perpetuum per aliquem famulum cum ſuo campano publicè per vicos, & plateas „ noſtræ civitatis, & ſuburbio Remenſi, pro ut ſibi placuerit, valeant evocari, licentiam & auctoritatem noſtram in eiſdem concedendo. In cujus rei „ teſtimonium præſentibus litteris ſigillum noſtrum proprium duximus apponendum. Datum anno Dom. 1331. feriâ quintâ poſt feſtum S. Andreæ Apoſtoli.

Guillelmi ſucceſſores Johannes de Vienna, & Johannes de Credonio prædictum ſodalitium ſuis pariter diplomatibus comprobârunt an. 1341. & 1355. noviſque Fidelium animos ad ſancti Confeſſoris cultum acuerunt vehementer Indulgentijs. At Guillelmus Giffordius, Roberti Lenuncurtij ſecutus exemplum, inter Confratres accenſeri voluit, Indulgentiáſque tam prædictum die feſto S. Gibriani ſacellum piè viſitantibus, quàm Confratribus, qui Miſſis in eo celebrari conſuetis intereſſent, impertijt.

Tandem Urbanus VIII. ſummus Pontifex prædictæ Confratriæ inſtitutum ſollemniter approbans nono ſui Pontificatûs anno, plenariam addidit Indulgentiam omnibus eam ingredientibus, quorum pietas elucet quàm maximè in eleemoſynis, & jugi præſentia quam exhibent Miſſis, quæ ſingulis menſibus de more, & in ſodalium funeribus decantantur, habéntque pro teſſera vel ſymbolo Baculum ſancti Gibriani, quo imbecilles ſuſtentabat artus in ſenectute, exteriùs auro bracteatum, quem Preſbyter celebrans geſtat in ſupplicatione ante Miſſam die feſto Sodalitij.

Valeſius de bello Saracenis inferendo cogitat, Remenſes à ſubſidio praſtando ſe excuſant. Equeſtri certamini interſunt apud Tornacum. Guillelmus cum Capitulo, & Scabinis litigat, moritur.

CAPUT IX.

EDUARDUS Angliæ Rex, quem Remos ad Philippi inaugurationem non veniſſe diximus, cùm pro Dynaſtijs, quas in beneficium à Francia tenebat, clientare pariter jusjurandum non feciſſet, dies ei per fœciales dicitur à Philippo; Elizabetha Eduardi mater admodum inſolens videri reſpondet, ut Rex Comiti ſubjectionis fidem exhibeat; at Eduardus re penitiùs perſpecta Ambianum pergit, ibíque clientelam profitetur: Philippus recepto ſacramento tumulum ſancti Ludovici Toloſani

viſitaturus in Provinciam migrat, inde Avenionem, ubi cum Johanne XXII. colloquens bellum ſe Saracenis illaturum promittit, quò decimas Eccleſiarum à Pontifice facilius impetret, iiſque obtentis, primarias Galliæ urbes, Remenſem præſertim, vehementer ſollicitat, ut ſubſidium ferant pro hac expeditione.

Guillel. de Tria. LXI. Archiep. An. 1331.

Cives de banno Archiepiſcopi, ut hoc onus à ſe excuterent, Regi per nuntios exponunt graves & inſolitos ſumtus in ſua coronatione nuper impenſos, agrorum vaſtationes, ac nocivam vineis anni tempeſtatem, damna quoque quibus premebantur ob frequentes monetarum mutationes; unde humiliter petunt (præſertim cùm Scabinatus cenſu careat) ut à tali ſubſidio abſolvantur. Addunt non deeſſe apud eos qui pietatis ergo, cum regijs militibus ſint profecturi, & miſſuri eleemoſynas pro juvandis peregrinis qui Crucem ſumſiſſent.

Philippo exercitum conſcribente, & navibus jam in portu paratis, nuntiatur Eduardum nonnihil hoſtile machinari, pacémque Regni ſtatim turbaturum, ac Rex è Gallia ſolviſſet; ſic mutato propoſito, Philippus ad bellum ſe parat, quod toti Regno exitioſum futurum eſt.

Eduardus haud leviter ſauciatus ob ſacramentum ingratis à ſe extortum, ad vindictam adhuc gravius impellitur Roberti Atrebatenſis Philippo infenſi, ac defectionem cogitantis ſuaſu, quòd decreto Pariſienſi, connivente Rege, ſuo Comitatu ſpoliatus fuiſſet. Robertum hunc in Angliam receptum Philippus Parium Regni judicio majeſtatis reum declarat, inter quos Guillelmus Remenſis interfuit. Eo abſente, apud Tornacum equeſtris decurſio celebratur, ad quam aliquot Campaniæ & Picardiæ urbes ſollemniter evocatæ. Remenſes iviſſe cum tribus vexillis, & octo curſoribus, tradit vetus codex MS. ex quo picturam infra ſubijciendam hauſimus: inter hos fortiter geſſit Hugo le Large adversùs Johannem Vveſtin Tornacenſem, Regem de Comuaille vocitatum, quem lanceâ, inſigni dexteritate, ab equo dejectum humi ſecum proſtravit. Ejuſmodi decurſiones impendentium malorum præludia fuerunt, quibus plebis vanitas, luxus, ac nimia bonorum affluentia, Deo volente, repreſſa ſunt.

Per id quoque tempus Capitulum Remenſe graviſſimam cum Archiepiſcopo exercuit ſimultatem, ob libertates indebitè ab eo temeratas: ſchedulæ narrant ceſſatum à divino Officio, ſcriptúmque ad Johannem XXII. quo Guillelmi de Alnoyo Officialis, Capituli juriſdictionem audacius ſibi vindicantis, temeritas comprimeretur. Rex iras ponere juſſit, ne decimarum exactioni impedimento eſſent; at renaſcentibus ſubinde injurijs, exulcerati dudum animi facilè commovebantur, Præpoſitúſque Archiepiſcopi, velut fracti fœderis reus, peregrinari cogitur eodem anno ad B. Mariam de Bolonia. Litigavit quoque Guillelmus Archiepiſcopus cum Scabinis, primum pro temporali juriſdictione, quam decreto Senatûs Pariſienſis dato v. Decemb. an. 1313. illæſam generosè aſſeruit, tum pro paludibus, quarum ipſe proprietatem prætendebat, quòd in fundo ſuo ſitæ eſſent, petebâtque ut res, velut archiepiſcopali dominio ſubjacens, in Curia ſua ageretur, non verò coram Regis Judicibus; at ipſe, hoc non obtento, cauſâ cecidit, ut alibi dicetur.

Comitis Atrebatenſis in Angliam receſſu ſiniſtros eventus minitante, Philippus Rex viros belligerendi gnaros per civitates ablegat, qui eas ad ſtrenuam defenſionem hortentur. Johannes de Chiverni & Tracius de la Croix Remos miſſi dant operam ut incœptæ munitiones perficiantur, & cives Urbis cuſtodiæ incumbant. Hi cùm ïlacales Clericos intra decanias diviſiſſent, qui Officialium mandato ſolebant tantùm convenire, prædicti cives apud Regem conqueſti repulſam hac vice retulerunt,

GUILLEL. DE TRIA. LXI. ARCHIEP. *An.* 1331.

Clericis in ſuâ libertate remanentibus. Tracio de la Croix ſucceſſit Balduinus de Bova Vauclarij filius in Capitanei officio, cujus meminit Froiſſardus, munúſque urbani Ducis exercuit uſque ad annum 1340. quo Urbis gubernaculum Johanni de Vienna Archiepiſcopo datur à Rege.

Guillelmus de Tria, cùm Eccleſiarum, ſeu etiam cœmeteriorum ſæpius hoſtili inſolentia profanatorum reconciliationi per ſe vacare non poſſet, ſimplicem Presbyterum hûic officio Johannis XXII auctoritate præfecit, cujus reſcriptum Avenione datum eſt undecimo Cal. Aprilis, decimo octavo ſui Pontificatûs anno, quo & obijt. Guillelmus hunc brevi ſecutus eſt, obitúſque ejus legitur vi. Cal. Octob. in Necrol. Quieſcere hunc nonnulli putant ad gradus Altaris S. Crucis, ſub tumulo, cui inſculpta effigies Archiepiſcopi, caſulâ induti lilijs reſperſâ, cujus margines (ubi nomen, dies & annus mortis) abraſæ ſunt: viſuntur tamen in angulis inſignia cum binis epiſcopalibus baculis decuſſatis, lilijs hinc inde adjacentibus: at utrum Guillelmi ſint verba hæc, quæ in ambitu capitis leguntur ſatis clarè non indicant.

UNA SIT M C TER, SIMUL L, TUNC HUNC CAPIT ÆTHER.
.... SEPTEMBRI BARATHRI TUETUR AB ENSE.

Johannes de Vienna LXII. Archiepiſcopus Caſtellæ Regem cum Navarræo conciliat, ad reſidentiam compellitur à Capitulo. Votum B. Nicaſio Rex nuncupat filio ægrotante. Aliquid de bello Anglico præmiſſum.

CAPUT X.

JOHANNES DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. *An.* 1334.

JOHANNES de Vienna primus Archiepiſcoporum Papæ reſervationibus ſedem Remenſem adeptus eſt. Illuſtris hic fuit familiæ, excelſi animi, & magnæ apud Philippum Valeſium gratiæ, qui eò lubentiùs hunc ab Epiſcopatu Tarvannenſi ad Remenſem magni tunc nominis, ob Parium Franciæ claritudinem, promoveri conſenſit, quòd horum ope in gravioribus Regni negotijs plurimùm indigeret.

Robertus ex vetuſtiſſima Viennenſi gente Burgunda Johannem procreatum putat; at hujus ſigilla, ceræ pluribus chartis impreſſa, ab inſignibus prædictæ familiæ longè diſcrepant, unde quibuſdam videtur quòd pro Vienna legendum ſit de Viane, cùm fratrem habuerit Reginaldum, alicubi de Viane vocitatum, Vicarium generalem in ſpiritualibus & temporalibus an. 1347. at freqnentiùs Johannes de Vienna nominatur.

An. 1335. *Favinus fol.* 424.

Vix poſſeſſionem adierat, cùm regiæ ſe Curiæ comitem ultrò præbuit, prædeceſſorum ſuorum more, quorum frequentiori abſentia plebis in eos amor, jus Urbem cuſtodiendi, ac vetus auctoritas, & dominium ſenſim exoleverunt. Tradit Favinus in hiſtoria Navarræa Johannem Archiepiſcopum per hos dies in Galliciam pietatis ergò perrexiſſe, ubi judex arbiter electus eſt pro ſopienda diſcordia, quæ exarſerat inter Caſtellæ Regem & Navarræ. Philippus ſiquidem Eburonicus Navarræ Rex inito fœdere cum Aragonenſi, Mariæ Ebnronenſis deſponſatione cum filio ejuſdem, velut pignore confirmato, hoc inter conditiones pepigerat, ut Caſtellanum partis Navarræ invaſorem Aragonenſis bello aggrederetur. Copijs utrimque paratis, Johannes Archiepiſcopus per horum ditiones

ad

JOHAN. DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. *An.* 1336.

ad S. Jacobum iturus fauſtè tranſiens, inter utroſque pacis ſequeſter fuit. Caſtellæ Rex, cui pax cordi erat, ſe Archiepiſcopi judicio libenter ſubmiſit, tùm conſentiente Navarræo induciæ per ſex menſes depactæ, dictúmque, Alfonſum Regem ad reſtituenda ea, quæ belli tempore capta fuerant, obligari. Sic Johannes Archiepiſcopus aliorum non modò diſcordijs componendis, ſed & civilibus alijs negotijs plus æquo intentus, propriæ ſponſæ immemor, à diœceſi per aliquot annos procul abfuit. Capitulum ægrè ferens diœceſim indiſcretè neglectam, ſine Chriſmate, & Confirmationis Sacramento, eum ad reſidentiam fidenter compellit, minatúrque quid facto opus ſit, niſi confeſtim redeat, conſulturum. Johannes hoc perculſus nuntio, ad diſpenſationes recurrit, rogátque Guillelmum Bertrandi Noviomenſem Epiſcopum, ut diœceſim luſtret, qui Remos adiens ibi Rodulpho S. Theoderici Abbati benedictionis munus impertit anno 1337.

An 1337.

Ægrotavit an. 1335. Johannes Dux Norman. uſque ad mortem, & pater ejus mandavit omnibus Eccleſijs ut preces Deo fierent. Ex MS. *S. Germani a Pratis.*

Vide Greg. Tur. de Gloria Mart. lib. 1. cap. 7. Euſeb. Caſ lib. 3 de prapa. Evangel. cap 7. Nangium ad an. 1335 Froiſſard. cap. 45.

Hoc tempore, ut refert Nangius, Johannes Philippi Valeſij major natu filius valida corripitur ægritudine, Pater cui carus erat beato eum vovet Nicaſio, cujus miraculorum fama totam pervaſerat Galliam, ſecutus in hoc prædeceſſorum ſuorum & aliorum Principum pietatem, qui aliqua preſſi calamitate, à Tutelaribus Regni ſupplices opem petebant. Dedit verò in ſui cultûs monimentum prædicti Martyris Eccleſiæ ſtatuam è ſolido argento ſex pedibus altam, filium pulchre repræſentantem, quæ è regione ſummi altaris cum uxoris & filiorum imaginibus primum poſita, paullo poſt Rege annuente in ligneam mutata eſt. Curia mœrore ob adverſam filij Regis valetudinem tabeſcente, Atrebatenſis Comes Eduardi bilem ad bellum in Francos vehementer accendebat, quò utriuſque Regni æraria exhauſta, Chriſtianitatis vires attritæ, tota deinceps Saracenos armis fortiter aggrediendi ſpes adempta. Eduardus Galliæ Regnum à Valeſio ſibi ablatum pro certo reputans, Atrebatenſis ſuggeſtiones facilè ſuſcepit, ictóque ſtatim fœdere cum Flandris, & Germanis, milites bello ſacro deſtinatos ſtipendiarios facit, populúmque inſolitis onerat vectigalibus. Philippus nihilo ſegnior ingentem pariter cogit exercitum, in quem Duces ac Prælati, qui Regi ſuppetias ferre debent, ſe mox recipiunt. Plebis Rex commotionem timens gravioribus ſubſidijs non aſſuetæ, ſanxit ut quotquot belli capaces eſſent ab anno viceſimo ad ſexageſimum, die condicto ſe ſiſterent ſub ducibus militaturi. Remenſis Archiepiſcopus redux ab Hiſpania homines, ſeu vaſallos Eccleſiæ in unum convenire jubet, ſeque pro Regis obſequio in armis diligenter exhibere extra portam Martis, die Veneris ante feſtum Omnium Sanctorum anno 1337.

An. 1338.

Philippi juſſio gravis omnino viſa eſt incolis urbium, quibus quies ac mercaturæ libertas bello potior, conquerentibúſque illis quòd eo vigente urbes deſertæ forent, lanificij opus & agricultura ceſſaret, Rex, qui hac velut illecebra ingentem pecuniæ vim conflare cupiebat, hoc onus in ſubſidium commutavit, ſancitúmque quid quælibet familia tam nobilis, quàm plebeïa, pro præſenti expeditione ſingulis menſibus ſolvere teneretur.

An. 1339.

Anno ſequenti Cameracum ab Anglis obſeſſum eſt, at hi diſcedere coacti ſunt Philippi exercitu hos ambiente, in quo viginti millia equitum erant, & octoginta millia peditum. Eduardus ſuis conſulens ad ripam Iſaræ caſtra poſuit, ſuaſúſque eſt à Flandris, Regis Francici nomen & inſignia palam uſurpare, ne rebelles ei obſequendo judicarentur. Flandrorum defectionis Rex factus certior, monet ut ab incœpto deſiſtant, pollicetúrque ſe horum privilegia aucturum; his ſurdas aures præbentibus, Pontificis decreto, apud quem de horum pervicacia conqueſtus fuerat, Flandria interdicto ſupponitur. Eduardus callidè ſuggerit ſe Sacerdotes miſſurum, qui cenſuris poſthabitis, ſacra celebrent; at Tornacenſis,

Tarvanenſis

Johannes de Vienna LXII Archiep. *An.* 1339.

Tarvannenſis & Cameracenſis Epiſcopi ſententiam mandant exſecutioni: ceſſat Cœna dominica, ſilent campanæ, negatur Baptiſmus, ſepulturæ defunctorum, & nuptiarum benedictiones. Rex his armis nihil proficiens, jubet Iohannem de Roya, & Matthæum de Tria Franciæ Mareſchallos, qui apud Tornacum, Inſulam & Duacum præſidia habebant, in Flandriam irrumpere, prædia, villas, agros deprædari.

Levioribus pugnis præſens hic annus tranſigitur, quibus Comites Sareſberienſis & de Suffolk capti, ac Pariſios miſſi; majórque belli tempeſtas ſequenti reſervata. Vere ineunte Philippus ad Ballivium Viromandenſem ſcribit, ut bannum per urbes Balliviatûs promulget, cogátque bello aptos intra octo dies apud Ambianum convenire; Remenſes inter alios cenſi, rogant ne hoſtium prædæ Civitas eorum exponatur, ſe haud procul eſſe ab Alemannis, cum quibus Angli fœderati, Civitatem aptis deſtitutam propugnaculis validè defendi non poſſe, niſi à banno cives abſolvantur, ſe hoc eo liberius poſtulare, quòd Archiepiſcopus ad exercitum cum copijs pergat, cui ſolitam pecuniæ ſummam perſolvunt. At urgente neceſſitate nihil utile retulerunt, impoſitæque illis octingentæ libræ pro exemptione: bello poſtmodum in Vaſconiam è Picardia tranſlato, ab expeditione penitus eximuntur, ut ſequenti charta patebit, quam hîc patrio ſermone ſcriptam exhibemus.

An. 1339. *Philippe par la grace de Dieu Roy de France, à nos amés & feaux Mahy de Vé, & Robert Bertrand Maréchaux de France, & au Bailly de Vermandois, ou ſon Lieutenant, ſalus. Nous vous mandons, & à chacun de vous que les bourgeois & le commun de la ville de Reims ne contraignez, ne faites conſtraindre à aller, ou envoyer en noſtre preſente guerre, non contreſtant cry, ou mandemant qui fait ſoit au contraire. Car nous voulons qu'ils demeurent en ladite ville de Reims, pour la garde & defence d'icelle, & ſi pour ce aucun de leurs biens ſont pris, faites les leur delivrer ſans delay. Donné à Poiſſy le 24. Aouſt 1339.*

Philippi exercitu portus Boreales occupante, ne Eduardus copijs navalibus in Flandriam appelleret, malè pugnatum apud Cluſam, Tornacúmque inde obſeſſum ab Anglis; at Iohannæ Valeſiæ Philippi ſororis ſtudio induciæ feliciter depactæ, datíſque obſidibus, urbs ab obſidione liberatur. Iohannes Archiepiſcopus, qui Regem comitatus fuerat, Remos reverſus, ſollemni apparatu jucundum adventum celebraturus Urbem ingreditur, ibíque ſacramentum de more exhibet, tum Capitaneus Vrbis ac teritorij ſtatuitur à Rege, ex Chronico Sanremigiano, eóque nomine cives juxta Arenas convenire jubet, armatorum numerum, viréſque civium probaturus, quibus Rex turbido hoc ſtatu uti poſſet.

Mortuo Rogero de Armagnac Laudunenſi Epiſcopo, anno 1339. Hugo de Arceis eligitur, quem Iohannes Archiepiſcopus conſecrat, recipítque ab eo clientelæ ſacramentum. Clemens VI. ex Atrebatenſi Epiſcopo ſummus Pontifex creatus, habita ratione brevitatis vitæ, Iubilæum in fine cujúſque ſæculi à Bonifacio VIII, inſtitutum, poſt quinquaginta annos fieri ſanxit. Acta capitularia referunt cœptum hoc anno matutinale Officium, quod media nocte dici conſueverat, ſummo mane in Eccleſia Remenſi à Canonicis decantari, propter bellum Anglicum, pluréſque gratias exſpectativas pro Canonicatibus obtinendis à Pontifice conceſſas, in veteris diſciplinæ perniciem, quæ tunc Reipublicæ litterariæ damno peſſum ire cœpit. Addunt præterea lites quaſdam amicè compoſitas fuiſſe inter Archiepiſcopum, & Capitulum, ob proceſſus verbales electionis Suffraganeorum, quos Capitulo præſentari debere Canonici acriter contendebant, unámque tunc Miſſam ſingulis diebus

diebus in principe altari cathedralis Eccleſiæ celebrari ſolitam; anniverſaria verò in ara ſanctæ Crucis retro majus altare poſita, quod in majoribus Abbatijs religiosè pariter obſervatum ad noſtram uſque ætatem vidimus.

Johan. de Vienna. LXII. Archiep. An. 1340.

Per id tempus Canonici Remenſes prædia quædam à Sandionyſianis recèns comparata, ob veterem confœderationem, jure caduci eximunt, ſub certis conditionibus, quas eo lubentiùs, ut ſunt in chartula profero, quòd Canonicos hactenus ad refectorium, ſaltem ſollemnioribus feſtis, conveniſſe probet; juvat igitur hanc edere, ut in Tablino Monaſterij conſervatur.

An. 1340.

"Univerſis præſentes litteras inſpecturis St. Præpoſitus, H. Decanus G. Cantor, ceterique Remeuſis Eccleſiæ FRATRES ſalutem in Domino. Notum facimus quòd nos augmentum, & commodum Monaſterij B. Dionyſij Remenſis Ordinis ſancti Auguſtini, quod & religioſos viros Abbatem & Conventum ejuſdem ſervitio nocte, dièque laudabiliter inſiſtentes, ut Confratres & Conchoriales noſtros & Eccleſiæ noſtræ Remenſis amicos fideles, ſincerè diligimus, favore proſequi gratioſo volentes, conſentimus, & volumus quòd ipſi feoda, & retrofeoda, redditus, ac hereditagia ſita in villa & territorio de Champigny juxta Remis, quæ fuerunt Renaudi, quondam dicti de Ludio, ac Renaudi filij, quondam dicti Vurginel, necnon Girardi, quondam de Champigny, Armigerorum, prout per eoſdem Religioſos empta ſunt, & per R. Patrem D. Johannem Dei gratiâ Remenſem Archiepiſcopum admortizata, pacificè in perpetuum teneant, abſque eo quod extra manum ſuam aliqualiter ponere teneantur, nec ad id per nos, vel alios poſſint compelli, mediantibus ijs, quòd ijdem Religioſi remiſerunt nobis centum ſolidos Pariſienſes, quos annuatim recipiebant à nobis in & de paſtu feſti Purificationis B. Mariæ Virginis, quotiens in refectorio noſtro, illo feſto nos non comedebamus, ubi & ipſi comedere illo paſtu debebant nobiſcum. Tali pacto adjecto, quòd ſi anno aliquo, ſeu annis aliquibus in illo feſto nos comedere in dicto refectorio contigerit, dicti Religioſi nobiſcum more ſolito comedent, eiſque neceſſaria vitæ miniſtrare tenebimur, ſicut fieri conſuevit, & de paſtu integro primo dictum feſtum immediatè ſequente, nobis centum ſolidi à dictis Religioſis pro paſtu eiſdem ipſis ſolvi conſueto, remittentur. Proviſò etiam, quòd ſive comedamus illo feſto in dicto refectorio, ſive non, nihilominus more ſolito ad Eccleſiam noſtram proceſſionaliter venient, & venire tenebuntur dicto feſto, & alijs ſequentibus conſuetis, & intereſſe primis Veſperis ejuſdem, proceſſioni, & Miſſæ celebrationi nobiſcum, ſicut eſt fieri conſuetum in feſtis Aſſumptionis, & Nativitatis ejuſdem Virginis glorioſæ, & Dedicationis Eccleſiæ noſtræ. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, menſe Julij."

Tributum ſalis hoc anno excogitatum à Gallis, & impoſitum: *Meyer.*

Concilium Noviomenſe ſub Johanne de Vienna.

CAPUT XI.

JOHANNES de Vienna eccleſiaſticæ diſciplinæ lapſum, morum corruptionem, licentiámque animo perpendens, quam quiſque ſibi pro libito arrogabat res ſacras invadendi, eo præſertim tempore, quo Gallias Angli ſuis incurſionibus miſere devaſtabant, Synodum provincialem Novioduni convocandam cenſuit, quò Suffraganeorum ope, & conſilio

JOHAN. DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. *An.* 1344.

ſilio præſentibus malis mederetur & futuris. Prædeceſſorum igitur veſtigijs tenaciter inſiſtens, convocatoriam ipſe Synodi epiſtolam, depravationum ſæculi ſynopſim graphicè depingentem, Petro Sueſſionenſi provinciæ Decano mittit, dátque negotium ut de more ceteros moneat Suffraganeos, Abbates, Præpoſitos tam ſæculares, quàm regulares, Priores conventuales cujuſque Ordinis, Capitula quoque cathedralia, & collegiata, omnéſque Eccleſiaſticos, qui de jure vel conſuetudine his conventibus intereſſe ſolent, die feſto S. Magdalenæ apud Noviodunum frequentes adeſſe, aut eorum loco procuratores idoneos mittere litteris deputatorijs inſtructos, ſub pœna cenſuras incurrendi, in contumaces à Canonibus inflictas, pro diſcutiendis ac definiendis rebus, quæ in præſenti Concilio proponendæ eſſent. Epiſtola undecimo Junj data eſt ejuſmodi.

Epiſtola convocatoria Concilij Noviomenſis.

An. 1344. *Extat in Archivo archiepiſcopali ſigillis Epiſcoporū provinciæ munita.*

„ IOhannes miſeratione divina Remenſis Archiepiſcopus, venerabili Fra-
„ tri noſtro Petro eadem miſeratione Epiſcopo Sueſſionenſi, vel ejus
„ Vicarijs ſalutem, & ſinceram in Domino caritatem. Mediator Dei &
„ hominum Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſua inſcrutabili bonitate, &
„ ineffabili pietate, pro redemptione humani generis incarnatus, & inter
„ homines converſatus, mortem ſubijt temporalem, & reſurgens à mor-
„ tuis finaliter aſcendit ad Patrem. At ſicut noluit, ſic nec decuit gregem
„ ſuum ſui proprij ſanguinis effuſione redemptum, Paſtoris ſolatio dimittere
„ deſtitutum, propter quod beato Petro & alijs Apoſtolis dignatus eſt curam
„ committere dicti gregis, eiſque decedentibus, in locum ipſorum Romæ
„ Pontifices univerſaliter, Archiepiſcopi in provincia, Epiſcopi in diœceſi-
„ bus ſuis, in partem ſollicitudinis advocati, ſua diſpoſitione ſucceſſerunt,
„ ipſóſque ſucceſſores ſuos, & ſuam Eccleſiam ſuper ſolium firmæ petræ
„ diſpoſuit & fundavit, quæ poſtmodum per devotionem Fidelium, multi-
„ pliciter eorumdem pijs erogationibus augmentata, cum decore pullulavit.
„ Sed proh dolor! ſerpens ille callidus quærens quem devoret, & mille
„ nocendi modos habens, offendicula ſemper parat, & retia tendit fraudu-
„ loſis perſuaſionibus, & deceptorijs blandimentis operta, quibus compre-
„ hendere poſſit homines, cupiens eos efficere participes inæſtimabilis pœnæ
„ ſuæ, per hoc miſeriæ ſuæ quærens requiem miſeriarum, quam non inve-
„ nit proficuam, cùm irrevocabili divina ſententia ei ſit æternaliter dene-
„ gata, humano generi inſidiari non deſinit, moleſtè ferens illos aſcendere,
„ unde ſe meminit corruiſſe: & quod cordis anxietate referimus, ſuis tortuoſis
„ fallacijs contra Eccleſiam, Dei ſponſam, ejus perſonas, & miniſtros,
„ ſtatúmque eccleſiaſticum, infinitorum malorum ſemina noſtris temporibus
„ ſeminavit, & ſeminare non ceſſat multa gravamina, damna, moleſtias,
„ injurias & oppreſſiones inferendo.
„ Ipſa namque Eccleſia modernis temporibus, quod cum cordis amaritu-
„ dine & commotis viſceribus referimus, oppreſſionibus varijs, damnis, &
„ injurijs affligitur, tot enim mala, tot diſcrimina, tot anxia, tot adverſa,
„ per perſecutiones & ſcandala contra perſonas prædictas lamentabiliter
„ invaleſcunt omni die, ut quodammodo jam non Catholici, ſed pagani
„ quamplures videantur. Quinimo demoniacolè totaliter à cognitione ortho-
„ doxæ Fidei ſe exhibent alienos, & Patrem, qui eos enutrivit, ſpreverunt
„ & ſpernunt in ſua malitia glorìantes, deprædatores ſunt quamplurium,
„ quorum defenſores eſſe deberent, & in perpetrando talia, tam peſtifera, (ut
„ videtur) obſequium ſe præſtare Deo arbitrantur. Judicio namque talium
„ & ſuorum ſatellitum, plus laudantur, qui plus jura & libertates compri-
„ munt, & devaſtant; quot enim & quantis temerarijs auſibus in noſtra

Remenſi

Remenſi diœceſi & provincia, eccleſiaſtica juriſdictio perturbetur, jura, “ JOHAN.
libertates ipſius, totáque congregatio clericalis ſuffocentur, & devaſtentur, “ DE
notoriè conſpicatur ubiquaque. “ VIENNA.

Ipſa námque ſponſa Chriſti, etſi ſæpetenus, non tamen cordetenus “ LXII.
excolitur, nec etiam veneratur, quinimò contemnitur, conculcatur; ergo “ ARCHIEP.
ſubjicitur domina, quod ſtupendum eſt, & noſtris oculis admirabile, & “ *An.* 1344.
lamentabiliter condolendum Quia verò ſcimus indubitanter æternæ ſuper- “
eminentiam Deitatis omnem conditionis humanæ naturæ excedere, & “ *Locus corruptus.*
abſque quæſtione relationis Dei miſerationem eſſe homuis iniquitate ad “
ipſum ſolo metu præmiſſa commutare potentem, qui clamantem miſeri- “
corditer exaudire ſolitus eſt, oculos confidenter & cum clamore levamus, “
& ad ipſum ex præmiſſis turbatæ multipliciter, & afflictæ noſtræ mentis “
aciem dirigentes ſuper his, & alijs referendis in hac provincia reformandis, “
provinciale Concilium apud Noviodunum, ad craſtinum feſti B. Mariæ “
Magdalenæ, ſub Dei providentia, ejus nobis auxiliante clementia decre- “
vimus convocandum. “

Quocirca Fraternitati veſtræ auctoritate metropolica injungimus & man- “
damus, quatenus univerſos noſtræ Remenſis Eccleſiæ Suffraganeos, nec- “
non Abbates, Præpoſitos ſæculares, & regulares, Eccleſiæ Priores con- “
ventuales quorumcumque Ordinum, Capitula cathedralium, & collegia- “
tarum Eccleſiarum, & quoſcumque alios totius provinciæ Remenſis, qui “
provincialibus Concilijs comparere conſueverunt & debent, ad dictum “
provinciale Concilium, dicta die favente Domino celebrandum, ſine mora, “
diligenter, prout ad vos pertinet, in veſtra diœceſi, & alibi convocetis, “
& per noſtros Remenſis provinciæ Suffraganeos in ſuis civitate & diœceſi, “
prout ad unumquemque ipſorum pertinuerit, convocari faciatis, & man- “
detis intimantes, ſeu intimari facientes & mandantes auctoritate qua ſu- “
pra omnibus, & ſingulis ſupradictis per veſtras patentes litteras harum “
ſeriem continentes, ut præfati Suffraganei, Abbates, Præpoſiti, Priores, “
perſonaliter, Capirula verò cathedralium & collegiatarum Eccleſiarum “
per procuratores idoneos, ſufficienter inſtructos, mandatóque ſpeciali & “
poteſtate munitos ad audiendum, teferendum, & conſulendum ſuper his, “
quæ in dicto Concilio tractabuntur dicta die, & quamdiu Concilio inſiſte- “
tur coram nobis in ipſo Concilio, ceſſante frivola excuſatione quaque, “
ſtudeant comparere, prout ibidem unà nobiſcum, & ipſis perſonaliter “
intereſſe curetis; ipſis nihilominus iutimantes, ſeu intimari facientes, quòd “
ſi neglexerint comparere, contra ipſos ad pœnas canonicas, prout juſtum “
fuerit, procedemus, quatenus inſuper gravamina, quæ ipſis & eorum Ec- “
cleſijs, in quibus non poſſunt apponere remedium, inferuntur, in ſcriptis “
redigant, & ad Concilij notitiam ſtudioſè perducant, ut deliberatione “
habita ſuper ipſis, ex communi conſilio divina inſpirante gratia remedium “
procuretur. “

In ſignum verò receptionis, ac jucundæ exceptionis præmiſſorum, ſi- “
gillum veſtrum præſentibus apponatur, ut de ipſorum exſecutione per “
litteras patentes veſtras certificemur. Datum apud Attiniacum ſub ſigillo “
noſtro nndecima die Junij anno Domini 1344. “

Epiſcopus Sueſſionenſis, accepta poteſtate à Metropolitano ceteros Epiſcopos convocandi, ſuo muneri impigre ſatisfecit epiſtolâ ad eos miſſâ Johannis convocatoriam continente, cui cum ſyngrapha, proprium quoque ſigillum ex cera ſinguli appenſum addiderunt. Quidam die condicto perſonaliter adfuiſſe leguntur, Petrus ſcilicet Sueſſionenſis, Hugo Laudunenſis, Johannes Ambianenſis, Johannes Tornacenſis, R. Tarvannenſis, R. Silvanectenſis, alij per deputatos. Metropolitanus Novioduni exſiſtens decimâ Julij, orſus eſt proluſoria oratione à gravioribus cauſis, quæ Synodi convocandæ occa-

Archiepiſcop° cõqueritur de Galchero domino de Cumiere, qui Stephanum Curtimonſem Præpoſitum Eccl. Rem ceperat tempore belli ſuſcepti pro terra de Ruffi. Satisfactio prædicti domini legitur in codice MS. Biblio. Rem. an. 1345.

ſionem præbuerant, invectúſque eſt in dominos ſæculares, & eorum officiarios, qui neglectis cenſuris, jura ac libertates Clericorum temerare audebant, homines ſuos impediendo ne Curiæ ſe ſiſterent eccleſiaſticæ, Curatos verò, Notarios, ſeu Tabelliones, ne reciperent litteras citatorias, eis ſubſcriberent, aut exſecutioni demandarent, ſub gravi pœna bonis vel corpori infligenda. Quod nuper in tàm immanis ſævitiæ probationem contigerat, cùm prædictos per ſatellites apprehenſos, & in carcerem truſos coegerunt acta imperfecta proferre, quæ coram eis lacerata ſunt, & indignè concremata, in odium eccleſiaſticæ juriſdictionis.

Nec ijs contenti Clericos ſui territorij ſub eadem pœna obſtrinxêre, ut ſe ſiſterent coram ſuis officiarijs, rationem redditurі de his criminibus, pro quibus canonicè à ſuis Judicibus puniti fuiſſent, vel abſoluti; cúmque horum petitione, cenſura quædam in auctores talium vexationum decreta fuiſſet, ab iiſdem officiarijs vi coacti ſunt ad obtinendam ſuis ſumtibus abſolutionem; quæ omnia à pacis inimico ſuggeſta eſſe nemo non videt in exitium eccleſiaſticæ libertatis, contemptum Canonum, ſcandalum ac dedecus Chriſtianitatis. Licèt ergo præcedentium Synodorum decretis hæc abundè, & ſufficienter prohibita eſſent, cùm malitia creſcente, pœna augeri debeat, neceſſéque ſit ut ij quos timor à malè agendo non avertit, ſeveritate comprimantur, rationi conſonum duxiſſe præſentem Synodum convocare, quò remedia in communi perquirantur adversùs ejuſmodi exorbitates, quæ in peſſimam conſuetudinem ſenſim devenerant.

Epiſcopi ſententiam rogati, cenſent divinum ceſſandum Officium ubi talia contigiſſent, poſtquam Decanus ruralis, vel Curatus prædictorum certior factus fuiſſet, juxta Conſtitutiones Synodi Silvanectenſis ſub Roberto de Courtenay coactæ anno 1317. ſacríſque reos arcendos, niſi intra dies octo ſatisfeciſſent. Interim verò diem eis dicendum in Curia epiſcopali, ut congruam de meritis pœnam recipiant. Et quoniam apparitores, prædictorum dominorum domos ſignificandæ commiſſionis gratiâ ingredi non audebant, iidem Epiſcopi ſanxerunt litteras citatorias cuidam ex horum domeſticis porrigendas eſſe, vel ex ſuggeſtu in parochijs publicandas, aut Eccleſiæ cathedralis, ſpiritualíſque Curiæ valvis affixas, tantùm valituras, ac ſi ipſiſmet datæ fuiſſent. Quòd ſi ab ijs vexationibus non abſtinerent, libere ea reſtituendo, quæ injuſtè ab ijs ablata ſunt, corpora eorum qui deceſſiſſent (ubi interdictum poſitum eſt) inhumata remanerent, exceptis Clericorum corporibus, qui à talibus auſis eſſent alieni, quæ tamen in loco ſacro conderentur, abſque campanæ ſonitu & alijs ceremonijs.

Sancitum quoque ut in Eccleſijs cujuſque diœceſeos, conſuetudines cathedralis Eccleſiæ ſerventur.

Pro excommunicatis habendos eſſe, qui prohiberent ne homines aut vaſalli Clericis quidquam venderent, emerent ab eis, aut agros eorum colerent.

Judices ſæculares, qui Clericos in ergaſtulis injuſtè detentos relaxare coacti ſunt, ad reſtitutionem teneri eorum omnium, quæ ab ijs per vim extorſiſſent, ſub pœna excommunicationis.

Ne mimi, ſeu theatrici in ſuis ludicris, cereis utantur candelis ad ſimplicem ſeducendum populum, aut eumdem ſenſim ad idololatriam inducendum.

Ut religioſi Mendicantes, & Curati populum hortentur ad decimas exactè ſolvendas, indicéntque eas improbè denegantes ab ingreſſu Eccleſiæ arcendos eſſe, ac Chriſtianæ ſepulturæ privatione puniendos. Et quoniam prædictis Mendicantibus aliàs hoc injunctum fuerat, præcipit Synodus, ut ſtrenuè, ac ſine dolo id expleant, ſub pœna cadendi à poteſtate

quæ

quæ illis impertita fuerat abſolvendiâ caſibus reſervatis, eo præſertim quem incurrunt, qui decimam ſolvere recuſant, ipſis tantùm diœceſanis reſervato. De poteſtate verò approbationis, ne paullo ſtrictius coarcta videretur, decernit ut Capitula conventiones inter ſe & Epiſcopos factas proferrent; item & privilegia, cùm neceſſitas foret, & viciſſim Epiſcopi erga Capitula. Johan. de Vienna. LXII. Archiep.

Injunctum præterea Decanis, ac Judicibus eccleſiaſticis, ut moneant Canonicos, ac ſibi ſubjectos Clericos, ne abſque tonſura incedant, & habitu decenti, eóſque ad id compellant per diſtributionum adjudicationem. An. 1344.

Ne quiſquam Preſbyter, aut Eccleſiaſticus miracula in ſuis Eccleſijs facta, abſque Ordinarij conſenſu promulgare audeant.

Dominos temporales, vel eorum officiarios incurrere excommunicationem, qui Clerico, ob aliquòd crimen ipſi impoſitum, ab ipſis deprehenſo auferrent habitum, vel tonſuram, abſciſsiſque capillis, veſtibus laicis ſeu radiatis induerent.

Laïcos ſibi propria auctoritate clericalem habitum imponere non poſſe abſque cenſura.

Et quoniam ſæculares quidam Judices captis Clericis, & eórum bonis adjudicatis, cenſuram Concilij Silvanectenſis ſe non incurriſſe putabant, quòd eos intra dies octo remiſiſſent ad proprium munus explendum, juxta præſcriptum Concilij, licèt denuo ab ipſis comprehenſos in vinculis ad libitum detinerent; decretum ejuſmodi vexationum auctores, quibus Concilij provincialis conſtitutiones irritæ, ac deſpectui habebantur, ipſo facto incurriſſe excommunicationem.

Repreſſa quoque Notariorum ac Procuratorum avaritia, quibus injunctum mediocri ſtipendio contentos eſſe debere, ac ſedulò dare operam, ne cui cauſas agendo crimen imponant, unde ſcandalum oriri poſſet, vel in facultatibus detrimentum.

Prædictæ ſanctiones varijs ſeſſionibus decretæ ſunt, prima die Veneris ante feſtum beatæ Magdalenæ inchoata legitur, ceteræ uſque ad 26. menſis Julij productæ ſunt.

Synodi comminationibus vehementer concuſſi Nobiles, qui Stephanum de Courtenay Eccleſiæ Remenſis Præpoſitum in vincula conjecerant, ne Sacrorum participatione diutius arcerentur, injuriam ipſi, ac toti Clero illatam reſarcire ſtatuunt, adjectis conditionibus in præſenti charta relatis, quam tibi lector vernaculè ſcriptam exhibemus.

A Tous ceux qui ces preſentes lettres veront, & oiront, Colars de Sanx gardo dou ſeel de la Prevoté de Sainte Manehant ſalut. Sachent tuit que par devant Colin la Pouille bourgeois de Sainte Manehaut, & Iean Acier Tabellion doudit lieu Clers jurez & éstablis ad ce faire, vins en propre perſonne pour ceſte choſe Gauchiers de Cumiers Eſcuyers, diſens, & affermans que comme durant la guerre jadis meuë, & pandent de entre luy d une part, & reverend Pere en Dieu & ſigneur Monſieur Iean de Vienne par la grace de Dieu Archeveſque de Reims d autre part, pour cauſe & raiſon de la terre de Ruffy des Meſnnes & appartenans, qui jadis fu à Girart de Ruffy Eſcuyer, honorables hommes ſages & diſcrets Eſtienne de Courtenay Prevos de l'Egliſe nôtre Dame de Reims eut eſté pris, & chergies par ledit Gauchiert & ſes complices pour emmener hors dou Royaume de France, & dicelles ſoyent les parties cheves en pais, & en acort Si recognut ly dit Gauchiers de ſon plain gré ſans force, & promis comme gentil homme, que il fera pour ce amande audit Prevos, pour ſa perſonne, & à Chapitre de ladite Egliſe, pour l'injure faite à l'Egliſe, pour tant comme à chacun touche audit regart ordonnance & volonté de religienſo perſonne, ſage & diſcrete Monſieur An. 1345.

JOHAN. DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. An. 1345.

l'Abbé de l'Egliſe ſaint Nicaiſe de Reims, & ladite ordonnance & rapont qui faite en ſera ſur ce dondit Abbé, ly dis Ganchier tenra, gardera, & accomplira fermement, ſi comme ly dis Ganchiers le recognt par devant leſdits Iurez, & promiſt ly dis Ganchiers par la foy de ſon corps comme Gentil homme pour ce donne corporelement és mains deſdits Iurez ſur l'ame de le Roy nôtre Sire, que il toutes les choſes deſſus dites, & chacun d'icelles tenra, & gardera fermement, ſans venir ne faire venir tant par luy, ne par autres en aucune maniere, ne art, engien, cauſe, matiere, traité, ocquaſion, plait, oppoſition, ne autre choſe quelconque, il ny querra ny fera querir par luy, ne par autre en quelque maniere que ce ſoit, ſur peine & reſtitution de tous coux, fraits, domages, miſſions, depens & intereſt, rendre & reſtablir audit Prevos & Chapitre, ou à ceux à qui il appartinedra &c. Fn fait le quart jour d'Avril l'an de grace N. S. mil trois cens quarante cinq.

Peracta Synodo Johannes Archiepiſcopus Romam perrexit Orator Regis creatus ad Pontificem maximum, & Caſtellæ Regem, litteris datis apud Pontem-Maxentiæ XI. Novemb. pro fœdere pacis inter eoſdem ſanciendo, ut affirmant regeſta Senatûs, & Cameræ Rationum Pariſienſium, manſitque per duos annos extra provinciam, Ludovico Theſart Doctore in Decretis Officiali, & Remigio de Ambonayo, Vicariis generalibus conſtitutis, ex charta Nicaſiana menſis Maij anni 1346. quæ ſic incipit. *Ludovicus Theſart Legum Doctor Officialis, & Remigius de Ambonayo, Vicarij reverendiſſimi Iohannis de Vienna Archiepiſcopi in remotis agentis, & extra diœceſim & provinciam notoriè abſentis.*

Longior hæc abſentia, & lites quæ ſubindè emergebant inter Epiſcopos, & Capitula, Stephanum de Courtenay Præpoſitum Eccleſiæ moverunt ad cogendum Capitulum, ob id vel maximè offenſum, quòd tamdiu Remenſis diœceſis ſuo Paſtore viduata maneret. Actum præcipuè in eo conventu de compellendo Archiepiſcopo ad proprium munus perſonaliter obeundum, & de officiariorum ejuſdem pervicacia, qui Capituli jura, libertatéſque convellere auderent, decretúmque hos ſacris arcendos eſſe, ut vel hoc ſpiritali gladio percuſſi ab incœptis deſiſterent.

Per id quoque tempus Monachi Nicaſiani duo, quòd bona fide, & coram teſtibus dixiſſent ſe ſacras ſui Patroni poſſidere Reliquias, ad palinodiam publicè canendam Officialium decreto damnantur, cum pari dedecore & criminis nota, ac ſi in deteſtandam hæreſim prolapſi fuiſſent, & hæc ſæculi labes, juriſque perverſitas: Canonici Johannis abſentiæ occaſionem nacti, Nicaſianos Reliquijs ſui Patroni vacuos omnino & expertes vulgare nitebantur, cùm proceſſus verbales ſuperiùs relati manifeſtè contrarium evincant.

De his quæ ante & poſt pugnam Creſciacam contigerunt. De lue epidimica per Campaniam immaniter graſſante, à qua plerique liberantur meritis Ss. Nicaſij & Remigij.

CAPUT XII.

EXACTIS necdum omnino inducijs, recruduit bellum inter Francorum & Angliæ Reges, novis ſimultatibus ſibiipſis infenſos. Eduardus miſſo in Vaſconiam navali exercitu Arteveldum Sluſam accerſit, poſtulátque ſupremum in Flandriam ad ſe transferri imperium,

ut deſertis Gallorum partibus, Ludovicus Comes ipſi fidem præſter, & ſi renuat, eo deſerto, ac velut exheredato, Flandri Principem Vvalliæ Comitem ſibi recipiant; hoc ut perficiat daturum ſe operam ſpondet Artevaldus. At Flandris, quibus antiquiùs nihil Principum ſuorum ſtemmate, Ludovici exheredatio ingrata, fœdaque viſa eſt, ortóque tumultu, infamis Tribunus lethali percuſſus vulnere meritas luit pœnas 17. menſis Julij anni 1345. Conquerente Eduârdo de cariſſimi compatris nece, purgant ſe utcumque Flandri, pollicentúrque Comitem non recepturos dònec clientelæ Sacramentum, ei tamquam vero Franciæ Regi faciat, quòd vi licèt impulſus Comes conſtanter renuit, adeò Flandrorum exacerbati erant animi, ob retentas à Gallis aliquot urbes, & Anglis agglutinati.

Pontifex futuram tempeſtatem prævidens, Regum animos conciliare ſummopere cupiebat; at Philippus per provincias militem conſcribere, parare commeatus, ac pro belli expenſis pecunias quocumque modo coacervare. Nangij Continuator, & Gaguinus narrant tributum ſalis tunc ab eo excogitatum, apud Romanos pridem uſurpatum, ac ipſis quoque Judæis pariter cognitum, ex Machab. libris; undè Philippum Eduardus mercatorem ſalis joco, ae ſalicæ legis auctorem vocitabat. Memoriæ referunt Viromandici tractùs accolas difficillimis his temporibus Regi libenter obtuliſſe pro ſingulis florenis denarios quatuor ex omnibus mercibus, quæ apud eos venales eſſent; hinc ſubſidiorum origo, quæ ad tempus liberè conceſſa, neceſſariò perſeverant. Remenſes, quibus ampla & campeſtris civitas, quartam prædicti ſubſidij partem ab ijs oblati, pro Urbe celeriùs munienda, reſarciendíſque propugnaculis obtinent à Rege. Cúmque hoc vectigal tenue admodum videretur pro incredibili militum apparatu, Primores civitatum Pariſios ire jubentur, dicturi quid luctuoſo hoc præſertim tempore, quo de Regni ſumma agebatur, Regi gratiosè & liberaliter conferre vellent: Remenſes ab aliorum mente non diſſentiunt, ſed oſtenſis privilegijs, poſtulant ne præſens erogatio in futurum eis noceat, aut cogi poſſint defectu ſolutionis, coram externis Judicibus ſe ſiſtere. Reſcriptum regium patrio ſermone damus.

Philippe par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceux qui ces preſentes letres verront ſalut. Scavoir faiſons que ſur ce que les Eſchevins, & habitans de la Ville de Reims nous ont liberalement octroyé pour le ſubſide de nos guerres une impoſition de quatre deniers pour livre, à estre levez ſur eux : nous leurs avons octroyé & octroyons de grace ſpeciale, que cét octroye ne tourne à prejudice, ne à conſequence à eux ne à leurs privileges, libertes & franchiſes, & que pour ce aucun drois ne ſoit acquis à nous, ne à nos ſucceſſeurs Roys au temps à venir, & avec ce que leſdits Eſchevins, & habitans d'icelle ville pour defaut de payement de ladite impoſition ne puiſſent eſtre trais hors de ladite Ville, ne contrains à la payer, fort ſeulement par les receveurs & collecteurs d'icelle, auſquels nous mandons que ils ne faſſent en aucune maniere contre la teneur de ces preſentes. Donné à Paris le 7. jour de Decembre 1345. ſous noſtre nouveau ſeel par les gens de nos Comtes.

Signé & ſeellé.

Rege cum ingenti exercitu Sequanæ tranſitum Anglis intercludente, qui Caſtrum S. Germani-in-Laya, Piſciacum cum Parthenone, Royam & Suburbanum regium incenderant, Nicaſiani ad eum accedunt, rogantes ut argentea ſtatua Johannis Normanniæ Ducis, quam horum Eccleſiæ nuper ex voto dediſſe retulimus, vel pretium ejus, ſtructuræ templi perficiendæ

perficiendæ impenderetur, petitioni libenter annuit Rex, adjecta lege ut ſimilis ex ligno, vel lapide argento illita in locum ejus ſumtibus Abbatis, in cultûs & dati monumentum collocaretur. Charta apud Piſciacum data eſt menſis Maij an. 1346. quam ſupra reddidimus.

Eduardus Piſciaco relicto in Bellovacos ſe confert, inde nihil cunctatus Sommonam petit, eóque tranſmiſſo, velut per fugam in Pontacum, maternam ditionem pervenit, operiendum ibi in cœlo, ſolóque ſuo hoſtem ratus ad ſilvam Creſciacam haud procul Abbavilla, ubi Gallorum exercitus ſexaginta millium armatorum, caſtris fortiter munitus conſedit. Pugnatum acriter die 26. Auguſti, at prælium lugubre & infauſtum Gallis, triginta enim millia hominum Scriptores cecidiſſe memorant, & & inter mortuorum nobilium capita multi Principes, Dynaſtæ, & Equites balteo donati.

Tantæ cladis occaſio variè à diverſis excogitatur, ſunt qui pro vero aſſerunt tantâ laboratum apud Gallos diſcordiâ, ut temere ac petulanter adversùs ſeipſos dimicârint, Genuenſéſque arcubaliſtarios ipſorum præſertim equis protritos, atque in fugam compulſos. Fugit multo maxima pars plebis Gallicanæ, confuſióque aucta, ſi Villanio fides, à bombardis necdum viſis, quibus Angli candentes ferreas glandes horrifico ſonitu emittebant. Meyerus hîc ſatis ineptè Gallis inſultat, ignaviam exprobrans, & armorum imperitiam, cùm Numinis ordinationi ſubſint omnia. At præter Nobiles, confuſam multitudinem, rudem communitatem, ac promiſcuum vulgus civitatum ad hoc bellum inconſultè vocatum reperio, tirones præſertim, qui nuſquam arma induerant.

Philippus amiſſo exercitu Brayum conceſſit, quem Remenſis Archiepiſcopus Johannes de Vienna, Epiſcopus Ambianenſis & aliquot Equites comitati ſunt, Johannes ſcutiferum habuit nomine Guillelmum de la Fere, tumulatum apud Carmelitas Remenſes: hunc quoque ſecuti ſunt aliquot prædictæ civitatis primores, qui armis inſtructi Regi ſuppetias iverant; inter hos chartæ Scabinatûs memorant Johannem la Barbe ex meis majoribus, qui ſua ſponte & ſumtu cum quinque equitibus ad regia caſtra perrexerat: familiæ hujus plerique viſuntur tumuli apud Sanctum-Remigium ſub inferiori fornice ponè ſacellum S. Gibriani.

Ludovicus junior, Maleanus dictus, quòd Malea locus ipſi natalis, poſt obitum patris in pugna interfecti, Comes Flandriæ renuntiatus à Philippo, Ambiani balteo donatur, illíque ſeſe ſacramento devincit: hunc urbes & oppida circumeuntem Flandri, inſoleſcentes ob fatum Gallorum, adeunt, ut Eduardo, nomine Flandriarum, velit eſſe Beneficiarius; at Comes diſertè ſe hoc facturum negat, donec more Francorum Regum Eduardus Remis ſit coronatus.

Angliæ Rex inſigni victoriâ potitus venit obſeſſum Caleſium principio menſis Septem. Johanne Viennenſi Burgundo ſeu Allobroge, & Arnulfo Andrehenenſi præſidij ducibus, qua poſt longam moram, & ingentes ſumtus expugnata, incolæ lares, focóſque bonis ſpoliati linquere coguntur. Comes item Northamptoniæ Tarvannam obſeſſurus advenit, hanc Epiſcopus Morinorum Raymundus, quòd Sedes ſibi eſſet epiſcopalis, utcumque munierat, habebâtque ſecum aliquot milites cum ductore Andrehamo; at multis ex his interfectis, Tarvannam captam Angli diripiunt, direptámque incendunt. Miſera tunc, & calamitoſa provinciæ Remenſis facies, nihil integrum, nihil inviolatum manſit, cuncta victoribus obvia, metum longè latéque incutientibus, donec collectis viribus, à Rege nuncij per Campaniæ urbes mittuntur, qui rebus neceſſarijs eas ociùs muniri procurent, ut de Remenſi aptiùs infra dicetur. Nec bellis modò, incurſionibus, latrocinijs; ſed & peſtilentiâ multò maximâ

JOHAN. DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. *An.* 1346.

maximâ Galli anno 1347. vexabantur, quæ toto orbe terrarum per triennium deſævijt, numerata apud Pariſios quadraginta hominum millia abſumta, chronicon Carmelitarum Remenſium octoginta millia refert intra novem menſes, additque Fratres ac Sorores Xenodochij majoris ad unum hac lue percuſſos, uſóſque paſſim pro remedio pullulis factis de croco, mirrha, & aloe. Produnt memoriæ Cœnobiorum Ss. Nicaſij, & Remigij plures è Campania voto ad Eccleſiam B. Martyris Nicaſij nuncupato, à graſſante lue fuiſſe ſervatos, in cujus rei memoriam viſuntur adhuc feretra ſub fornice inferiori catenis ferreis appenſa, naves quoque, pedes lignei, ſuſtentacula, quæ prædictam Eccleſiam ſacris Nicaſij Reliquijs dicatam, miraculis per id tempus mirè inclaruiſſe teſtantur, quod amplius conſtat ex Alexandri IV. diplomate tertio Pontificatûs dato anno 1256. ubi ſic habetur: *Cùm ad Eccleſiam Monaſterij veſtri, ob miracula quæ ibidem Dominus per beati Nicaſij Martyris merita operatur, de diverſis partibus mundi confluant peregrini &c.* Inſcriptio cerei Paſchalis, quæ adhuc ſingulis annis appenditur in Eccleſia Remenſi, hujus morbi totum orbem vaſtantis meminit, Genebr. Petrar. Meyer. & alij.

Deo quoque propitio, tot malis per Gallias ſævientibus, Remigij virtus mirabiliter effulſit in ferè innumeros varijs morbis detentos & afflictos, quò ſe rebus pænè deſperatis verum tutelarem ac Franciæ Alexicacon eſſe comprobaret: quod Vicarij generales Remenſis Archiepiſcopatûs, non ſparſis vulgi rumoribus, ſed fideli teſtium narratione, ac debita ut moris eſt inquiſitione, ſufficienter cognitum, poſteritati reliquerunt hac charta, quam ex Tabulario depromſimus.

Vicarij reverendi in Chriſto Patris ac Dom. Dom. Johannis Dei "
gratiâ Remenſis Archiepiſcopi, à ſuis civitate, diœceſi & provincia "
Remenſi notoriè nunc abſentis, omnibus & ſingulis reverendis in Chriſto "
Patribus dictæ Remenſis provinciæ Suffraganeis, ac eorum Vicarijs & "
Officialibus, Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, Prioribus, Preſbyteris, "
Curatis, ceteriſque Eccleſiarum Rectoribus, & perſonis eccleſiaſticis ad "
quos præſentes litteræ pervenerint, cum omni devotione, & debita "
reverentia ſalutem. "

Vos, qui ſub humana religione Fidei catholicæ militatis, jucunda mente "
ſuſcipite quod læti referimus, pſallite & gratias agite ſupplici corde "
ſummæ Trinitati, quòd beatus Franciæ Apoſtolus lucerna matutina, qui "
Regem Francorum, cum ſuis ſatellitibus perduxit primus ad Fidem ca- "
tholicam, dictúmque Regem, & plures in Regno ejus ſucceſſores Reges "
ſancto Chriſmate miſſo cælitus conſecravit. Sanctus Remigius antequam "
natus, Ciliniæ matri diu ſterili, ut Præcurſor Domini ad parandam illi "
plebem perfectam per Montanum Monachum divino oraculo ex nomine "
nuntiatus, &c. Hunc quoque beatum Franciæ Apoſtolum præelegit "
Dominus, ac diademate ſuæ gloriæ excellentiſſimè decoravit, ipſúmque "
inter homines adhuc carne ſeptum miraculorum innumerabilium dono "
illuſtrans, nunc in cæleſti patria inter Sanctorum agmina non deſijt per- "
vigil & intentus, ſollicitudinis & miraculorum operator eminere, ut nomen "
Domini in dicto Sancto ejus exaltetur laudibus populorum. "

Nonnullis languidis reddidit ſanitatem, ſurdis auditum, cæcis viſum, "
greſſum contractis reſtituit, obſeſſis à dæmone libertatem, vitam defun- "
ctis, & ab epidimiali clade jampridem communiter invaleſcente, ac etiam "
modernis temporibus recurrentes ad eum cum devotis orationibus inco- "
lumes præſervavit, & præſervat, & dicta infirmitate epidimiali his tem- "
poribus nonnulli infecti, etiam quamplures in extremis laborantes, & in "
mortis articulo conſtituti, mediantibus orationibus per merita dicti beatiſ- "

Chronic. Carmelitar. Rem. refert gibbos ſeu bochias naſci ſolitos in hominum inguine. quos lues envaſerat.

ſimi

JOHAN. „ ſimi Confeſſoris, à gibbis & bochijs, & ab acerbis febribus liberantur, &
DE „ reſtituuntur priſtinæ ſanitati. Noviſſimè mulier quædam auditis S. Remigij
VIENNA. „ miraculis, viſione privata ad dicti Sancti tumulum veniens claritatem re-
LXII. „ cuperavit : infantuli quoque à matrum uberibus mortui, ad ipſius ſepul-
ARCHIEP. „ crum deportati vitam recuperantes, munus ſacri Baptiſmatis, divina fa-
An. 1346. „ vente gratia, receperunt &c.

„ Vobis omnibus, & ſingulis ſuper præmiſſis diligenter informati per „ Tabelliones publicos, & aliàs competenter præmiſſa intimantes, vos, & „ veſtrûm quemlibet exhortamur, ut in ſermonibus, & ad divina Officia „ audienda convenientibus, Clericis & laïcis præmiſſa diligenter publicetis, „ & publicari faciatis, talirer quòd Chriſti Fideles ſciant, & valeant in ſuis „ infirmitatibus recurrere ad præfatum Interceſſorem, Medicum, Paſtorem, „ & Patronum. In cujus rei teſtimonium præſentibus litteris ſigillum Curiæ, „ quo utimur in hac parte, duximus apponendum. Datum per dom. Johan- „ nem de Goinguelies Officialem, & Magiſtrum Remigium de Ambonayo „ Canonicum Remenſem, Vicarios dicti reverendi Patris anno Dom. 1349. „ Sabbato ante feſtum Nativitatis B. Virginis.

Remis datur Præfectus à Rege, Ægidius de Rodemach agros eorum devaſtat. Johannes Archiepiſcopus novum Regem coronat, defungitur.

CAPUT XIII.

An. 1347. ANGLIS provinciam Remenſem miſere vaſtantibus, Philippus Rex Galcherum de Lor, dominum de Reſſon Remis præfecit, quò Urbs rutior eſſet ab hoſtibus; ar hic, cùm per ſe ductoris munus explere non poſſet, vicarium delegit dominum de Broye, qui mox ur receptus eſt, portarum claves ad ſe deferri jubet, conquerente Archiepiſcopo jus eas ſervandi ſuis prædeceſſoribus Philippi Auguſti, ac Ludovici IX. Regum diplomatis fuiſſe aſſertum, Rex imperat has confeſtim illi reſtitui, reſcripto ad Ballivium Viromandenſem dato 29. Julij an. 1347.

An. 1348. Anno ſequenti, ne plus ſatis finibus noſtris eſſet malorum, ſimultas quædam oritur inter Ægidium de Rodemach dominum de Chaſſepierre, & aliquot cives Remenſes, quæ in apertum, ac ipſis nocivum bellum ſenſim exarſit : hic ſiquidem cùm in equeſtri certamine pervigilio ſancti Johannis, quibuſdam convitijs acriùs ſe læſum putaret, hæc pro libidine vindicaturus, confinia Remorum prædis, incendiiſque graviter urgere cœpir, ac cives tanta arrocitate perſequi, ut exrra Urbis ambitum prodire omnino non auderent; Urbs enim undique muris vallata non erat, ſed per Vidulam, quo alluitur, equites noctu eo facilè tranſmiſſo, per vicos excurrebant, obvios quoſque capientes, & ab his quos ceperant redimias depoſcentes, donec fluviolo, qua parte vadoſus erat, laquei ſeu retiacula poſita. In tantum Ægidij ira deferbuerat, ut molas penitus everteret, vaſtaret ſegetes, ac campeſtres domos incenderet, promiſcuum vulgus, equos, paſcua ſecum deducendo, donec ære redimerentur. His incurſionibus nimiùm fatigati Remenſes Fratrem Dominicanum ad Rodemach mittendum decernunt, quò ferocem ipſius animum, ſi poſſent, pacificis lenirent ſermonibus, repertúmque hunc invenio apud Montem-Falconis ſeipſum virgis cædentem, cum flagellantium turba, quorum tunc hæreſis ſerpebat in Belgio: hi enim bis ſe palam de die, ſemel de nocte, & clam

nudos

nudos ad ſanguinem uſque flagellabant, ex Meyero ad annum 1349. At hic nullis precibus flecti potuit, quamvis ipſemet ſibi à Deo remitti peccata enixius poſtularet, miſſum quoque ad Regem, ut à cœptis hunc compelleret abſtinere: ipſe durior ſaxo regiæ juſſioni aures non præbuit, nec item Johannæ Ludovici Hutini relictæ, quæ rogata pariter à civibus, voce præconis edixerat, ne quiſquam è ſuis dynaſtijs opem Ægidio, aut ſuis prædonibus refugium præberet. Tandem gravis hæc tempeſtas Galcheri Caſtellionenſis ſtudio, cui affinis erat, ſedata eſt, Johannam ſiquidem Caſtellionenſem Ægidio de Rodemach ſociatam fuiſſe anno 1309 Quercetanus eſt Auctor. Sic factioſorum nebuloſo hoc tempore laxata fuit audacia, dum prout cuique libido erat quidlibet facerent ſpretis legibus, vim aut imperium concuſſo Regno non obtinentibus.

JOHAN. DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. *An.* 1349.

Sub id tempus Canonici S. Timothei, paratâ ſuis ſumtibus thecâ ditiori, in quam Reliquiæ incliti Martyris transferrentur, orant Archiepiſcopum ut Capituli votum approbare velit ſuâ licentiâ, & Indulgentiarum erogatione. Hic, cùm tranſlationi præſens adeſſe non poſſet, hanc provinciam Epiſcopo Dragonenſi demandavit, & quò celebrior eſſet ſollemnitas populorum frequentiâ, quadraginta dierum Indulgentias conceſſit in perpetuum ijs omnibus, qui S. Timothei Eccleſiam viſitâſſent anniverſario die prædictæ tranſlationis, ut ex ſequenti diplomate conſtabit duplici ſigillo munito, quod in Archivis adſervatur.

An. 1350.

JOhannes Dei gratiâ Remorum Archiepiſcopus, univerſis Chriſti Fi- "
delibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino ſempiternam. "
Vitæ perennis gloria, qua mira benignitas Conditoris omnium beatam "
coronat aciem civium ſupernorum, Sanctorum debet acquiri veneratione, "
meritorúmque virtute à redemptis pretio ſanguinis fuſi de pretioſo cor- "
pore Redemptoris: inter quæ illud eſſe pergrande dignoſcitur, quod "
ubique, ſed præcipuè in Sanctorum Eccleſijs Dei Sancti venerantur, & "
adorantur, & majeſtas Altiſſimi collaudatur. Cùm itaque reverendus Pater "
dominus Johannes permiſſione divina Dragonorum Epiſcopus, ad hoc à "
nobis miſſus, & ſpecialiter deputatus anno Domini 1350. die Dominica "
ante feſtum Converſionis S. Pauli, vice, loco, licentia, & auctoritate "
noſtris, beatorum Martyrum Timothei & Appollinaris corpora tranſtulerit "
ſollemniter Remis in Eccleſia præfati glorioſi Martyris, veri luminis, & "
orthodoxæ Fidei claritatis, per quem omnibus Chriſticolis Remenſibus "
exſiſtit cæleſtis janua patefacta, qui ſucceſſoribus ſuis Sanctis in terris vitæ "
pabulum miniſtravit, in cæleſtibus introitum, & coronam aſſiſtens in cæleſti "
Hieruſalem pro ſibi ſervientibus, ipſum reclamantibus, & ad eum recur- "
rentibus perpetuus interceſſor. Nóſque Tranſlationem eamdem ſingulis "
annis, proxima Dominica ante feſtum Converſionis S. Pauli, in honore "
Dei & ſanctorum Martyrum prædictorum in perpetuum celebrandam "
ſtatuentes, de omnipotentis Dei miſericordia, beatæ Virginis & aliorum "
Sanctorum meritis confidentes, omnibus illis qui in eamdem Eccleſiam in "
die Tranſlationis, cauſâ peregrinationis cum devotione acceſſerint, qua- "
draginta dies de injunctis ſibi pœnitentijs divina diſpenſatione miſericor- "
diter relaxamus. In cujus rei teſtimonium &c. Et nos Johannes Dei gratiâ "
Dragonorum Epiſcopus, qui corpora glorioſiſſimorum Martyrum vice "
reverendiſſimi Patris Remenſis Archiepiſcopi intereſſe nequentis, de anti- "
quiſſimo feretro in decentiori capſa tranſtulimus, præſentibus Ss Remigij "
& Nicaſij Monaſteriorum Abbatibus, Præpoſito & plurimis Canonicis "
Eccleſiæ Remenſis, &c. "

Erat is ex ordine Carmelitar. viſuntúrque ejus inſignia in columnis Clauſtri Carmel. Rem.

Johannes de Vienna menſe Feb. Remis agens anno 1350. acta ab Epiſcopo Dragonorum non approbat modò; ſed & ſtatuta Eccleſiæ collegiatæ

JOHAN. DE VIENNA. LXII. ARCHIEP. *An.* 1350.

ſancti Timothei, in quibus videre licet quæ tunc apud eos eſſet vivendi norma, ſtalli rigor (ut vocant) divini Officij ritus, ac diſciplina Capituli. Tunc in Curiam rediens interfuit Philippi Valeſij exſequijs 28. Aug. an. 1350. ſtatuitque vergentibus annis ad occaſum, munus archiepiſcopale per ſemetipſum accuratiùs explere, quò ſe ad ultimam horam præpararet. Ipſe nihilominus ante obitum Johannem Valeſij primogenitum Remis in Æde primaria coeleſti unxit Chriſmate 26. Sept. eo apparatu & pompa, quam alibi retulimus.

Schedæ Remigianæ tradunt Caſtellanum de Bar, Ogerium d'Unchar, Baronem de Terrier, Jacquenin Baronem de Villers, vel Equitem de Belleſtre, & alium loco Baronis d'Autry, lanceas geſtâſſe, ſeu baldachinum ſupra ſanctam Ampullam, quam viginti Arcubaliſtæ de Quercu comitabantur. Quod annotâſſe juvat ad fabulam errore convincendam, de recuperatione S. Ampullæ, ab Anglis furatæ ſub Carolo VII. ſtudio ac diligentia incolarum oppidi de Quercu; quaſi ob tale facinus, jus illis conceſſum fuerit comitandi Ampullam die inaugurationis, cùm ipſi ante hoc tempus, tamquam homines, ſeu vaſalli Abbatis Remigiani intereſſe ſolerent. Johanna Comitiſſa Bononiæ Regis uxor eodem die in Reginam uncta eſt, deditque Eccleſiæ Remenſi vas argenteum circa circulos deauratum, pondere quinque marcarum cum ſemi, pro aqua-luſtrali reponenda.

Bona Iohānis Regis Bohemiæ filia Iohannis Regis uxore obeunte an. 1349 idē Rex duxit Iohannam Comitem Bononiæ viduam Philippi Ducis Burgun.

Idem Archiepiſcopus, anno ſequenti rogatus à Canonicis S. Timothei, novo confirmat diplomate ſupplicationem, quam ſingulis triennijs facere conſueverant ad locum, qui Buxitus olim, nunc Pompella vocitatur, in qua majores Capſæ cum Reliquijs prædicti Martyris deferuntur, eâdem viâ qua ad martyrium cum ſocijs perductus eſt, impertitis triginta dierum Indulgentijs omnibus, qui piè huic intereſſent. Diploma laudibus reſperſum, cujus jam meminimus, datum legitur in caſtro portæ Martis 28. April. an. 1351. Johannes paullo poſt diem obijt, ex Necrologio Remenſi, ubi conditus jacet intra ſanctuarium ſub tumba nigra, cui tale inſcriptum eſt epitaphium.

An. 1351.

HIC JACET DOMINUS JOHANNES DE VIENNA
REMENSIS ARCHIEPISCOPUS,
QUI OBIJT XIV. JUNIJ ANNO M. CCC. LI.

Hugo d'Arçy LXIII. Archiepiſcopus ex Epiſcopo Laudunenſi.

CAPUT XIV.

D'Arçy .... à trois Chevrons .....

Fuit hic primùm Monachus S. Benedicti in Cœnobio Floriacenſi, poſtea Abbas Ferrarienſis, tum Epiſcopus Laudunenſis, poſtremò Archiep. Rem.

VACANTE Sede poſt Johannis exceſſum, Remenſes Canonici, quò ſe Regi gratos exhiberent, Hugonem d'Arçy concordi omnium voce nominant, virum nobilem, ætate maturum, rerúmque experientiâ clarum. Erat is ex oppidio Arcienſi diœceſis Autiſſiodorenſis in Burgundia, unde complures viri illuſtres, quos velut ex eadem familia ortos recenſet Rob. in *Gal. Chriſt.* A pueris tirocinium poſuerat in Floriacenſi Cœnobio ſupra Ligerim, è quo ob præclaros mores in partem curarum Præſulis Ferrarienſis vocatur, fitque paullo poſt ejuſdem loci Abbas, ac Rogero ſucceſſor in Eccleſia Laudunenſi, quam novo cenſu auctam, & inſigniter dotatam poſt decem annos regiminis reliquit. Fertur enim

enim ædem ſibi à patruo ſupremis tabulis conceſſam, quæ Pariſijs in vico ſtrato juxta domum de Nemours ſita eſt, & ad hortum ſcholarum S. Dionyſij porrigebatur, eidem liberaliter contuliſſe. Hanc ſucceſſu temporis Laudunenſe palatium dictam accipio, emptámque Johannis Arcienſis Auguſtodunenſis Epiſcopi, Hugonis patrui ſumtibus, à Johanne Caſtelhonenſi Franciæ Coneſtabulo, ut in eam diverteret, quoties ſibi Pariſios foret eundum : at Hugo heres ipſius eam, ut dixi, ſuis in Epiſcopatu Laudunenſi ſucceſſoribus dono dedit, adjecta lege, ut nuſquam hæc in uſum ſcholaſticorum, vel Collegium verteretur. Hic cùm lenis admodum eſſet, & moderatus, cives Laudunenſes gratis exemit ab onere Epiſcopum comitandi, quoties rus peteret, rediturus eodem die. Philippo Regi fuit à Concilijs, & ab eo exſecutor nominatus ſui teſtamenti, conditi anno 1347. cum domino de Noyers Franciæ Buticulario, Johanne Vicecomite de Meleduno, Roberto Drocenſi, Theobaldo de Mathefelond, Guillelmo de Craon, & Matthæo de Trie ; ſic cum magnâ eſſet gratiâ apud Principem, incliti nominis in Aula, & inter Cleri Gallicani Proceres valde celebris, Sede Remenſi vacante, ad Archiepiſcopatum facilè pervenit.

Præſulum hic primus fuit, à quibus Johannes Rex poſt inaugurationem clientare ſacramentum accepit, tum Remos adiens jucundum ingreſſum editurus, à Clero & civibus obviam progreſſis ſtudioſè, ac liberaliter excipitur primo Januarij, anno 1351. ex codice MS Sancti Remigij.

Statuerat hic in ipſa receptione, poſt ſolitum juramentum de Capituli juribus ſervandis præſtitum, munus archiepiſcopale per ſeipſum obire ; at brevi mors invida ab humanis eum exemit, nihilque ob id ſcitu dignum reperio Remis ab eo factum, quod ſcripto mandetur.

Annales Pariſienſes referunt Hugonem, unum ex tribus illis Epiſcopis fuiſſe, qui è ſuis opibus contulerunt ad Collegij Cameracenſis erectionem, centúmque libras Pariſienſes annui redditûs reliquiſſe, quas Rex ipſe ſuo decreto confirmavit, ut ex teſtamento ipſius conſtare poteſt, ubi exſecutores ſic loquuntur. *Et ego Iohannes Lupi Succentor Eccleſiæ Pariſienſis teſtamenti defuncti bonæ memoriæ Dom. Hugonis de Artiaco Autiſſiodorenſis diœceſis, quondam Epiſcopi Laudunenſis, & poſtea Archiepiſcopi Remenſis, & ego Guillelmus de Novem fontibus Canonicus Autiſſiodorenſis exſecutor ejuſdem teſtamenti, ſignificamus pro exſecutione Dom. Hugonis de Arciaco, & de bonis ejus centum libras Pariſ. annui redditûs, ſituatas apud Mallayum Regis Senonenſis, Pariſijs portatas admortizari procuraſſe, &c.* Sic Collegij Cameracenſis erectio debetur tam Hugoni Arcienſi, quàm Hugoni de Pommarco Lingonenſi, & Guillelmo d'Auzane Cameracenſi, Epiſcopis, à quibus trium Epiſcoporum hactenus nomen retinet.

Hugo obijt 18. Feb. anno 1351. juxta computationem Gallicam, tunc in uſu receptam, funeratus in Æde majori B. Mariæ, cum hoc ſepulcrali reſcripto.

Hic jacet venerabilis Pater inclitæ recordationis, magnæ ſcientiæ & prudentiæ, dominus HUGO DE ARCIACO *olim Epiſcopus Laudunenſis, & poſtea hujus Remenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, de magno & ſecreto Conſilio domini Regis, qui obijt anno Dom. M. CCC. LI. die octava-decima menſis Februarij.*

Orate pro eo.

LLll 2 *Humbertus*

HUMBERTUS. VIENNENSIS. LXIV. ARCHIEP. *An.* 1352.

Humbertus Vienneñſis Delphinus, Curtinenſi licèt electo, regia auctoritate fit LXIV. Archiepiſcopus Remenſis.

CAPUT XV.

D'or au dauphin d'azur crété, & oreillé de gueules.

STEPHANUS de Courtenay tot ſibi Remenſem Eccleſiam devinxerat ſtudijs, ut infulas ei poſt Hugonis obitum meritò deberi nemo addubitaret; clara ipſius progenies, virtus, prudentia, & animi vigor in adverſis palam id prædicabant: undè Canonici, inter quos à pueris fuerat educatus, mox oculos in eum conjecêre, nec defuit populi votum, Procerúmque Urbis id adprimè cupientium, omnes ad unum hanc illi dignitatem adprecabantur, ut patebit ex litteris ad Clementem Pontificem datis, quas ut ingenuè à Scabinis, ſic & vernaculè ſcriptas lubens hîc ſubjicio.

A Nôtre tres ſaint Pere en Ieſus Chriſt Monſieur Clement par diuine prouidence ſouuerain ſeigneur, & gouuerneur de toute ſainte Egliſe, vos tres humbles Orateurs les Echeuins & Communauté de Reims tres parfaite reuerence, ſeruice, & toute obeiſſance, auec tres grande deuotion, & deſir, ſi Dieu nous donnoit grace d'eſtre ſi dignes de pouuoir baiſer en vraye humilité vos tres ſaints pieds, tres ſaint Pere.

Comme ly Chapitre de votre noble Egliſe de Reims illuminé de Seigneurs ſages, & diſcrets, comme de pluſieurs Maîtres, & Docteurs en Theologie, & Decrets & Loix, & de bons Clercs & ſages, de bon ſens naturel, de commun aſſentiment aſſemblés par une election concorde ait recommandé à vôtre Sainteté noble homme & puiſſant monſieur Eſtienne de Courtenay Preuoſt de ladite Egliſe vacante & deſtituée de Paſteur, & nous qui deſirons de tous nos cœurs auoir chef ſouuerain, noble, ſage & puiſſant pour ladite Egliſe, nous & les autres ſujets, ſes droits, juridictions, libertés, gouuerner & deffendre derechef à vôtre tres digne & liberale Sainteté d'auſſi grande affection de cœur comme plus pouuons, ſupplions ſi comme autrefois auons ſupplié, que en l'honneur de la glorieuſe Dame, en l'honneur de laquelle l'Egliſe de Reims eſt fondée, que de la perſonne dudit Monſieur Eſtienne veuillez pouruoir à ladite Egliſe Et vraiment tres ſaint Pere nous temoignons deuant Dieu, & à vous qui eſt ſon Lieutenant en terre, que ledit Monſieur Eſtienne que nous connoiſſons dés le temps de ſon enfance eſt garny de ſens, de memoire, de bonne vie & honneſte conuerſation, de noble ſang, & puiſſant, comme fils qui eſt extrait du ſang royal, & de toutes autres bonnes mœurs, & noble condition, & digne pour gouuerner bien, & deuëment tant en ſpirituel, comme en temporel ladite Egliſe, ainſi qu'ont fait autrefois paſſé nôtre tres-cher ſeigneur Monſieur Robert de Courtenay, Guillaume de Trie, & Iean de Vienne jadis Archeueſques de Reims, qui noblement gouuernerent, & deffendirent ladite Egliſe, l'heritage d'icelle, & les droits & libertés contre tous par leur noble puiſſance, & tenons fermement, tres-ſaint Pere, que ce ſeroit à l'honneur de Dieu & de ladite Egliſe, au profit d'icelle, du Royaume, de nous & de tous les autres ſujets de la dioceſe, & de toute la prouince de Reims, & vray reconfort de tout le peuple, à leur bonne paix & tranquillité, tant des cœurs, comme des conſciences pour la grande abondance de toutes bonnes vertus qui ſont en luy, tres ſaint Pere. Ieſus Chriſt par ſa ſainte miſeri-

corde

corde vous veuille maintenir en bonne proſperité au gouuernement de la ſainte Egliſe. Fait à Reims. Et plus bas eſt ecrit,

Vos tres humbles & deuotes creatures les Echeuins & habitans de vôtre ville de Reims.

Humber. Viennen. lxiv. Archiep. *An.* 1352.

Electio Stephani tot votis concupita exitum non habuit, licèt his præditus donis, & ex regia ſtirpe, eò quòd primum Archiepiſcopatum Rex conferre ſtatuerat Humberto Viennenſi Delphino, qui nuper abdicato Principatu habitum Dominicanorum aſſumſerat. Scabini quidem hoc turbido ſtatu ſtrenuum ac induſtrium Principem Eccleſiæ præfici ſtudebant, quò ſibi inſidentium impetus ſua auctoritate compeſceret; hoc pariter Clerus exoptabat; at vicit Regis imperium, ut aliàs ſæpius factum vidimus; ſic Humbertus Stephano prælatus regio decreto, confirmatur anno 1352.

Qui de prædicta Humberti abdicatione certiùs diſſerunt, à Meyeri ineptijs & loquacitate multùm diſcrepant, eò enim audaciæ nugator ille prorupit, ut tanti viri humilitatem ſugillet, quaſi pravo uſus conſilio Principatum ſuum Gallis, Imperio numquam non rebellibus, vendiderit, ut heredes ſuos, quos ob offenſam oderat, defraudaret; incuſátque Caroli Imperatoris tarditatem, quòd hanc rem fabricari paſſus ſit. At melioris notæ Auctores, quibus Humberti ceſſionis cauſa notior, conſultiùs loquuntur. Humbertus, inquiunt, Johanne II. Delphino Viennenſi patre genitus, matre Beatrice de Hungaria, fratri Guidoni in ditione Delphinatûs ſucceſſit anno . Hic prumulgata adversùs Turcos expeditione eidem præfectus eſt à Clemente VI. ſub titulo generalis Capitanei S. R. E. & ducis exercitûs Romanorum, proprijs Pontificis manibus Cruceſignatus, Romanæ Eccleſiæ vexillum accipit apud Villam novam prope Avenionem 7. Cal. Julij anno 1345. at ipſe nullo facto operæ pretio redux, paullo poſt in patriam redijt, ubi liberis & ſpe prolis educandæ carens, ſeu quòd Sabaudiæ Comiti reſiſtendo par non eſſet, uxore amiſſa Maria de Balcio, & unico filio Andrea, pertæſus imperij de Principatu ſuo Philippo Valeſio Francorum Regi conſanguineo ſuo conferendo cogitavit. Vendidit ergo conſentientibus ſubditis, ut potentem Principem haberent, quadraginta millium aureorum, juxta pactionum tabulas an. 1349. Religionem Prædicatorum profeſſus, cognomen nihilominus antiquioris Delphini in actis publicis conſtanter retinuit. Lugduni emiſſa profeſſione in conventu Prædicatorum, Prior eligitur majoris Cœnobij Pariſienſis, mox fit Patriarcha Alexandrinus Rege procurante, tandem Remenſis Archiepiſcopus poſt obitum Hugonis. Sollemnem hic poſſeſſionem inire cupiens, à civibus exceptus eſt extra portam Civitatis, tamquam Dux & primus Par Franciæ, cum majori apparatu & magnificentia, quam hactenus in cujuſvis Archiepiſcopi jucundu adventu facta fuiſſe memoretur. Giſtum de more ſuſcepit in Monaſterio S. Remigij, & die ſequenti ab Abbate & Monachis eum proceſſionaliter deducentibus uſque ad ſacellum B. Catharinæ, Capitulo præſentatur, à quo rogatus, adepta poſſeſſione, pollicetur ſe obſervaturum libertates ipſius & privilegia, quod ipſe manu propria libenter ſubſignavit, addito ſtemmate, quod ſuis coloribus depictum adhuc apparet in MS codice, ut ipſi vidimus.

Humbertus Remis toto ferè Præſulatûs tempore manſit, ut acta probant, habuitque Andream Archiepiſcopum de Nicè & de Pariſe & Johannem de Buſſi Officialem, Vicarios generales; hunc verò ſibi titulum inſcribebat in chartis *Humbertus miſeratione diuina Patriarcha Alexandrinus,*

HUMBER. *Alexandrinus, Eccleſiæ Remenſis perpetuus Adminiſtrator, ac antiquior*
VIENNEN. *Delphinus Viennenſis &c.* Sigillum ceræ viridi impreſſum iconem Vir-
LXIV. ginis refert ex una parte, Delphinum ex altera. Adminiſtratoris nomen,
ARCHIEP. quo hîc utitur, legitúrque in epitaphio indicat hunc priùs aſſumtum fuiſſe
An. 1352. ad Patriarchatum Alexandrinum, quàm ad Archiepiſcopatum Remenſem; non verò ſimplici œconomatu potitum: ſic à doctiſſimo Spondano Balduinus Archiepiſcopus Trevirenſis patruus Caroli IV. Imp. qui tunc clarebat, Adminiſtrator vocatur Epiſcopatuum Vormatiæ, Nemetum, & Moguntiæ, quòd hos unà cum Trevirenſi primario titulo poſſideret.

Vetuſtior charta Humberti manu ſubſignata, quam vidimus, dat licentiam Prioribus de Monte-Dei, & de Chancio diſcordiam componendi inter Capellæ oppidi de Quercu fundatorem Aubry nuncupatum, & prædicti loci incolas exortam, qui pro divini Officij celebratione ornamenta ſuppeditare recuſabant, data legitur in caſtello portæ Martis 20. Feb. an. 1352. Exſtat alia quæ confratriam Sanctæ Agnetis in Eccleſia PP. Auguſtinianorum erectam confirmat 9. Maij 1352. dátque facultatem campanulam pulſandi per Urbis compita, & vicos in funeribus ſodalium defunctorum, & 9. Aprilis an. 1353. in eodem degens caſtro Indulgentias qua-
An. 1353. draginta dierum omnibus qui debitè confeſſi prædictæ confratriæ nomen darent, orarentque pro quiete defunctorum, chartâ pariter ſubſignatâ conceſſit, Confirmat præterea quorumdam reddituum acquiſitionem, pro augmento fabricæ Eccleſiæ S. Nicaſij 7. Januarij an. 1353. & eodem anno, cùm ſolatij causâ ſeu recreationis apud Sandionyſianos Remenſes divertiſſet, ubi gratioſè ab Abbate & Religioſis exceptus fuit, Pariſios regreſſus hanc eis indemnitatis chartam tranſmiſit, quam hic atteximus.

An. 1353. „ Humbertus miſeratione divina Patriarcha Alexandrinus, Adminiſtrator „ perpetuus Eccleſiæ Remenſis, & Delphinus antiquior Viennenſis, omnibus „ hæc viſuris ſalutem. Cùm nos ſexta die hujus menſis Maij præterita ac- „ ceſſiſſemus ad Monaſterium S. Dionyſij Remenſis, non tamen tam viſita- „ tionis, ſeu alicujus procurationis recipiendæ, quàm ſolummodo ſolatij, & „ recreationis. Noverint univerſi quòd per hoc nolumus nobis, ſeu ſuc- „ ceſſoribus noſtris aliquod jus novum acquiri. In cujus rei fidem ſigillum „ noſtrum præſentibus duximus apponendum. Datum Pariſius in palatio „ regio in craſtino feſti Pentecoſtes an. 1353. tertia-decima die Maij.

Carthuſianos in delitijs habuit; egregiéque fuit animatus erga Pariſienſes[1], quibus illud ſuis exſtruxiſſe ſumtibus ædificium dicitur, quod Eccleſiæ veſtibulo adhæret: quidam addunt unum è lateribus minoris clauſtri ædificâſſe, conventúmque Monialium Carthuſianarum in Delphinatu. Petrus Borbonius Comes Claromontanus & Marchiæ, qui in
Ex ciſtula Delphinatûs. lib. 18. pugna Pictavienſi occubuit 1356. dederat ei, Rege conſentiente, quaſdam domos in ſaltu Vincennenſi, ut ijs uteretur quoad viveret.

Johannes Rex Remis agens anno 1354. ubi de transferendo Humberto
An. 1354. ad Eccleſiam Pariſienſem cogitabat, confirmavit donationem viginti ſex falcaturarum prati Hoſpitali B. Mariæ Remenſis, factam per Reginaldum de Craon Capellanum perpetuum, gratíſque permiſit Abbati & Religioſis S. Dionyſij ejuſdem Urbis ut duodecim libras annui reditûs acquirere poſſent, pro divino Cultu augendo, in capella villæ de Ambunayo, ubi acerbiſſimo hoc tempore trecenti (quod mirum videri poſſet) adhuc foci numerabantur, ex charta in Tabulario Monaſterij adſervata.

Humbertus poſt tres annos & ſex circiter menſes Præſulatûs optimè perfuncti, fato conceſſit apud Clarummontem in Arvernia, corpus Lutetiam ad Ædem Dominicanorum delatum eſt, ubi ejus ſepulcro talis inſcriptio appoſita.

Hîc

Hic jacet R. P. et dominus ampliſſimus
HUMBERTUS primo VIENNÆ DELPHINUS,
deinde relicto principatu Frater noſtri Ordinis,
Prior in hoc Conventu Pariſienſi, ac demum Patriarcha
Alexandrinus, et perpetuus Eccleſiæ Remenſis
Adminiſtrator, et præcipuus hujus
Conventus benefactor.

Obijt anno Dom. M. CCC. LV. Maij XXII.

Johannes de Craon. LXV. Archiep. *An. 1355.*

Johannes de Craon LXV. Archiepiſcopus. Luctuoſus Regni ſtatus poſt pugnam Pictavienſem. Remenſium cura & labor in Vrbe rebus neceſſarijs munienda adverſus Anglos.

CAPUT XVI.

FINITIS Regum inducijs, major Galliam calamitas manebat; cùm Humberti Viennenſis obitu Remenſis Eccleſia vacavit. Rex plurimùm intereſſe reputans ut viri nobiles & induſtrij ad illuſtriores Epiſcopatus promoverentur, de quorum fide non dubitaret, Johannem de Credonio eligi curat, nobiliſſimis ortum natalibus, Almarico III. domino Credonij, & Beatrice de Roceio, vel ut quidam volunt Margarita Flandrenſi. Hic primùm è Canonico Pariſienſi ad Cenomanenſem Sedem fuit aſſumtus, quam per aliquot annos prudenter adminiſtravit; tum Humberto obeunte lectus eſt in Remenſem Archiepiſcopum, conſentiente Innocentio VI. Pontifice. Exſtat charta in Archivis Remigianis pro Confratria S. Gibriani, quæ probat duodecima Decembris an. 1355. Johannem quidem electum, ſed confirmatum anno ſequenti, quo Pontifex quatuordecim gratias exſpectativas conceſſit pro totidem Præbendis Eccleſiæ Remenſis.

Eduardus Angliæ Rex menſe Octobri Principem Vualliæ in Vaſconiam miſerat, ut cuncta vaſtando Toloſam uſque hoſtiliter penetraret, Johannes militem conſcribendum ratus ab omni ordine mortalium toto Regno ſubſidium rei pecuniariæ petit, edicitque ut à primarijs civitatibus viri fortes ac ſtrenui mittantur, quorum operâ uti poſſit adverſus hoſtem. Ex ſalvo conductu apud Britiniacum, ab Anglis ereptam anno 1356. dato, conſtat Remenſes delectam habuiſſe turmam ex juventutis flore, inter quos velut inſignes eminent Theobaldus de Chaalon, Arnulfus de Verrieres, Iohannes de Reims, Thomas Leſcot, Hennequin de Luxembourg, Johannes la Barbe filius haud dubiè Johannis, qui in pugna Creſcienſi occubuerat, Rolinus de porta Carceris, Herbinus Cocquelet, Bernardus de Courlandon, Iohannes Champion, Perſonus d'Aubigny, Colinus de Mels; & alij, quos Rex expugnata Britiniaco ad propria remiſit. *An. 1356.*

Urgentibus miniſtris vectigalium, quæ in immenſum excreverant, ſolutionem, plurimi motus excitantur per urbes, apud Atrebates præſertim, & Tornacum, impulſore Navarro, quem Rotomagi captum Rex in cuſtodiam tradit; multitudo enim conferre detrectabat queſta per iniquam collectionem, divites levari, pauperes premi, at exactores acriter inſtabant: civium tunc bona fiſco adjudicata, villarum accolæ in carceres tracti,

An. 1356.

tracti, equi, boves, paſcua, nulli parcitum, nec ipſi ſacerdotio. Quod reſciens Innocentius, luctuoſam Gallorum prædixit cladem, 13. Cal. Octob. receptam in pugna Pictavienſi, ubi octo millia vicerunt quinquaginta. Captus eſt Rex, poſtquam in prælio tantam præſtitiſſet virtutem, ut majorem vix miles ullus, & Imperator poſſet, victoriáque haud dubiè fuiſſet potitus, ſi vel quarta ſuorum pars fideliter decertâſſet; at non ita viſum Superis, Gallis ob peccata nimiùm infenſis.

Infelicis pugnæ nuntio Remos perlato, incredibile dictu eſt quàm lugubris mæſtitiæ langor civium animos pervaſit, omnes illico malam gentis gemere ſortem, Anglos deteſtari, abhorrere. Ut autem publicus hic luctus teſtatior eſſet, magiſtratuum decreto ludi omnes in Urbe prohibiti, choreæ, convivia, tibicines, omníſque generis ſpectacula, quod in quibuſdam Campaniæ urbibus, Remorum exemplo, pariter obſervatum. Sed ne Archiepiſcopi præſentia vulgi ſuſpicionem augeret, quòd hic è familia Drocenſi, Angliæ Regi eſſet affinis, unde rumor percrebuerat, ob id Britiniacum non veniſſe, quamvis à Rege vocatus, ſatius eſſe duxit ſeipſum ab Urbe ſenſim ſubducere, quàm ſuſceptæ opinionis umbram curioſiùs amoliri, quod à popularibus difficile eſt. Tradit majus Chronicon menſe Octob. poſt pugnam Pictavienſem tres Regni Status Lutetiam convocatos, Johannémque de Craon pro Clero eleganter perorâſſe.

An. 1357.

Anno ſequenti, die duodecima menſis Aprilis ex Burdegala ſolvit Princeps Vvalliæ, Regemque Johannem ſecum in Angliam perduxit; tum induciæ per duos annos Legatorum Pontificis ſtudio depactæ, quòd in conventu Metenſi (cui Carolus Imperator cum Delphino interſuit) ab Anglo victoriâ inſoleſcente pacem extorquere minimè potuiſſent. Pariſij interim diſcordijs ardere civilibus, quorum caput erat Rex Navarræ, è cuſtodia eductus perfidiâ Procuratoris Atrebatenſis; nec tranquillitas major per alias civitates, ubi commotio vehemens adverſùs Nobiles, è quibus plures occiſi, cædes ubique invaleſcebant, rapinæ, carceres, bellum civile, ſeditio, domeſtica gentis inſania, peſtis Reipublicæ, & Numinis flagellum, propter nimiam morum corruptionem irati.

Obijt Regina illa Angliæ Iſabella Pulcri Regis Philippi filia ad ſummam Gallorum calamitatem nata, & nupta.

Eduardus cùm fraude, vel factionibus per Navarræum excitatis ad iniquas pacis conditiones Delphinum inducere non poſſet, ſtatuit non ampliùs dolo, ſed aperta vi Galliam invadere. Præceſſit eum Henricus Dux Lancaſtriæ, qui per Atrebates populabundus, & Sommonam tranſiens Brayum obſedit; at fortia habebant Galli omnibus in oppidis præſidia, quòd pugnandum cum Anglis non exiſtimarent, unde prædictam villulam capere non potuit. Tandem Rex ipſe cum quatuor filijs Eduardo, Leonello, Iohanne, & Aymundo, universíſque Angliæ viribus Caleſium appulit ſub Cal. Novemb. ubi eum externi, & mercenarij milites ex Germania, Bohemia, Brabantia, & Flandria, grandi numero exſpectabant. Duxit Eduardus per medios Atrebates & Viromanduos exercitum, quem centum millibus hominum Villanius conſtitiſſe aſſerit, Remos obſeſſurus, ut ibi in Regem Galliæ cœleſti Chriſmate inungeretur; at res aliter, quàm ſperaverat, evenit.

Famâ enim tantæ expeditionis exciti Remenſes, vallo ubi deerat citiùs Urbem munire armis & propugnaculis, foſſas circum altiores effodere, victualibus, aliíſque rebus, quæ obſeſſis neceſſariæ ſunt, undique perquiſitis, horrea publica celeriùs implere; tum caſtro portæ Martis præſidia ponunt, novíque vectigalis collectam à receptoribus extortam in theſauro Sandionyſiano cuſtodiri curant, quò ſedatis motibus, ad Delphinum totius Regni Præfectum ſecurè tranſmittatur.

Nec ijs contenti, audito quòd à Rege Johannes de Craon Remenſis Archiepiſcopus Urbis præfecturam obtinuiſſet, rogant ut hoc nomine

cœptas

cœptas munitiones urgeat, quod libenter ipſe præſtitit, aliquot è Civitatis Primoribus eligendo, qui huic operi ſollerter incumberent, ſepirentque Urbem à porta Vidulæ ad vicum Molendinorum. Munus etiam Capitanei ſibi à Rege delatum ultro illis conceſſit, cum eadem auctoritate; tum ne cui ſuſpectus eſſe videretur, ob affinitatem cum Anglo, relictis Remis conceſſit Moſomum.

Johan. de Craon. LXV. Archiep. An. 1358.

Scabini, penes quos Civitas & caſtrum remanſerant Archiepiſcopi receſſu, ſex viros eligunt è Primoribus, qui ſedulam navarent operam Reipublicæ; & ne quid auctoritatis eis deeſſet, Delphinum per deputatos adeunt, qui prædictam electionem ratam habet hoc reſcripto 9. Septemb. cujus hic tenor eſt.

"*Carolus Francorum Regis primogenitus, Regno præfectus, Dux Normanniæ, ac Viennenſis Delphinus, omnibus has litteras inſpecturis ſalutem.* Ex parte dilectorum Scabinorum banni Remenſis Archiepiſcopi Conſiliarij noſtri, nobis fuit intimatum, quòd cùm majores, & primariæ hujus Regni civitates ſint in imminenti periculo, & hoſtium deprædationi expoſitæ, & ij nunc ſint ſine capite, & urbis Præfecto, omnium civium conſenſu tam Clericorum, quàm laïcorum, ſex viros è Primoribus delegiſſe, Theobaldum la Barbe ſcilicet, Robertum Errard, Aubricium Grammaire, Colardum le Clerc, Johannem de Mourmelon, & Johannem Laubenois, ut ſedulam curam gererent cœptorum operum, aliarúmque rerum, quæ Urbi muniendæ forent neceſſariæ. Et quia delecti ab ijs nulla auctoritate à nobis conceſſa nitebantur ad nolentes compellendos, ſine qua periculum erat, ne tardiùs prædicta opera pro Urbis tuitione ad exitum perducerentur; nos licentiam eis fecimus quoſcumque, quibus Urbs ipſa præbet hoſpitium, ad ea ſolvenda compellendi, quæ pro cujuſlibet ſtatu & conditione imponentur: externos item his repugnantes, aut rebelles expellendi, aperiendi litteras eorum omnium qui Urbem adeunt, vel ab ea egrediuntur, aut per loca vicina tranſeunt, exceptis ijs quæ à Rege Seniore noſtro, vel noſtri ſanguinis Principibus ad nos mittuntur. Impediendi quoque ne quiſquam armatus per Urbem eorum tranſeat, vel ingreſſum denegandi, niſi arma deponat, quod in majoribus civitatibus diligenter obſervari volumus, potiſſimùm verò in urbe Remenſi, quæ ex celebrioribus est totius Regni. Prædictorum igitur civium ſupplicationem benignè ſuſcipientes, regia auctoritate, qua utimur, prædicta omnia conceſſimus. Quod ſi ex ſupra nominatis quiſpiam mori contingat, Scabinis ac civibus alium eligendi in ejus locum permittimus, qui eodem jure potiatur, abſque præjudicio jurium Archiepiſcopi, vel dominorum altam Juſtitiam in prædicta Urbe habentium, juriſdictionis item ipſorum, & Juſtitiæ. Signatum in requeſtis Palatij."

Regio hoc reſcripto, quo ſelecti ſex è Primoribus confirmati, qui ſævientibus belli Anglici procellis, publicæ ſaluti ſollerter incumbant, ſenatorius Urbis cœtus fermè innititur, firmiori poſtmodum radice ſtabilitus, cui eadem jura, auctoritas, privilegia ſunt adſcripta. Cùm vero capitis ſtrenui, & in bellis experti præſentia admodum proſit ad erigendos plebis animos in adverſis, primi è Clero, altam Juſtitiam habentes, adunati cum Scabinis eligunt Galcherum Caſtellionenſem dominum de la Ferté in Pontivo, jam ab Archiepiſcopo deſignatum in totius Urbis Capitaneum, quem Carolus datis 29. Decemb. tabulis confirmat.

"Carolus Francorum Regis primogenitus Regno Præfectus, Dux Normanniæ & Viennenſis Delphinus, omnibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Nos dilecti ac fidelis D. Galcheri Caſtellionenſis integritati fiduciam habentes, ad petitionem tam eorum qui in urbe Remenſi altam

JOHAN. DE CRAON. LXV. ARCHIEP. „ Juſtitiam obtinent, quàm Scabinorum, auctoritate regia qua utimur, „ ejuſdem Urbis Capitaneum, ac territorij adjacentis conſtituimus, damúſ- „ que ei facultatem milites convocandi, ſagittarios quoque, & arcubaliſta- „ rios pro ejuſdem Urbis tuitione, quò hoſtibus reſiſtat, cùm opus fuerit, „ & ut ſtrenuum Præfectum decet & convenit &c.

An. 1358. His acceptis litteris Galcherus Remos confeſtim advolat, luſtratíſque propugnaculis, muros labentes reſarcire jubet, Eccleſias & ædificia extra ambitum Urbis ſolo æquare, milites procul abire, qui confinia vaſtabant, & alia permulta fieri, in litteris ejuſdem fuſiùs relata: hæ in Archivis ſcabinatus ſervantur, quibus appendet ſigillum ex cera rubra, ubi Caſtellioneæ familiæ impreſſa viſuntur ſtemmata, cum tribus merulis in capite, & caſſide ſupra coronata, è qua turris exſurgit, quæ Galcheri parmam ab alijs diſcriminat.

An. 1359. Ineunte vere ſequentis anni Caſtellum de Rociaco ab Anglis per Campaniam effuſis capitur, qui & Comitem ibidem inventum, in vincula captivum conjiciunt: Pontarci, & de Siſſonne accolæ reſiſtere non auſi ultro tradunt ſe, villæ item de Courlandon, de Vailly, de Sapponay, de Troiſſy, de Sparnaco, de Virtuto, Damery, Mareüil, Maure, Attiniaco, Autri, Auchi, & quotquot in ambitu urbis Remenſis erant, ab hoſtibus captæ ſunt aut everſæ.

Cives, ne ea quæ reſtabant haud procul ab Urbe hoſtis invaderet, ociùs ad Regni Præfectum mittunt, qui Galchero & Ballivio Viromandenſi negotium dat, ut ijs diligenter exploratis, ea cuſtodiri faciant, quæ uſui eſſe poſſint, aut jubeant everti, luſtrent Urbis propugnacula, portas Sanctorum Nicaſij, & Petri, Ragenarij quoque, velut non neceſſarias claudant, apponant præterea in opportunioribus vicis catenas ferreas, & in ſingulis regionibus decennarios, præfectóſque militares. Horum deinde conſilio turres duæ ex ſectis lapidibus circa caſtellum portæ Martis hinc inde exſtructæ ſunt, cum muro in fronte, quò aditus ad illud impediretur. Vectigal quoque impoſitum victualibus pro expenſis belli, civium conſenſu, ex eo collecta reperio intra duorum annorum ſpatium ſeptuaginta duo millia aureorum cum ducentis octoginta. Indultum pariter ijſdem à Delphino, ut in confinio tributum exigi poſſit, juſſúmque ut foci tres, vel quatuor, uni militi ſtipendium ſolvant, quod Præfecti Urbis, ac turmæ illius ſalario impenſum eſt

Johannes Archiepiſcopus de Comitis Rociacenſis conſanguinei captivitate vehementer ſollicitus, rogat Comitem Flandriæ, Porcenſem quoque, & alios ſibi fidos, ut auxilio eſſe velint ad Rociacum caſtellum fortiter expugnandum. Remi huic libenter præſto fuêre cum quadringentis equitibus, peditibus mille, & ſexaginta arcubaliſtis, ductore Galchero Caſtellionenſi, qui & ſagittariorum ſtipendiariam manum ſecum advexit, cui præerat Johannes dictus Lelen de Sancto Quintino. Archiepiſcopus hos cum Johanne Caſtellionenſi, Porciano Comite, & de Turno, ſecutus eſt, admotíſque ad murum machinis ab Remis advectis, quibus pondo centum librarum lapides detorquebantur, qui caſtri præſidio erant, poſt dies octo & viginti obſidionis, ad deditionem coacti ſunt. Delphinus hoc facinore exhilaratus tertiam pecuniarum partem Remis conceſſit, quas villæ campeſtres Anglis coactè ſubminiſtrabant.

Dum hæc bene, feliciterque gererentur, rumor confeſtim percrebuit Eduardum ex Anglia ſolviſſe cum ingenti exercitu, vaſtatíſque Atrebatenſium & Viromanduorum agris, Remos certò venturum: Delphinus, cui hoſtium conſilia probè cognita erant, Remenſes de his, ſequentibus litteris fecit certiores, quas hic ex Gallico in latinum verſas exhibemus.

Auctoritate

Auctoritate Franciæ Regentis, Ducis Normanniæ ac Delphini Viennenſis.

Major, & Scabini Remenſes. Nuntiatum eſt nobis ex Anglia à viris " fide dignis, quos id latere non poteſt, Regem Angliæ in hoc præ- " ſertim incumbere, ut mare tranſeat proximo menſe Sextili, pro expu- " gnandis primarijs aliquot urbibus, in primis verò Remenſi. Unde ſcribi- " mus vobis, ut certiores facti, diligenter exploretis an victualibus, machi- " nis, aliiſque rebus juſtæ defenſioni ac obſidioni neceſſarijs ſit inſtructa: " & ſi aliquid deſit, celeriùs ſupplere curetis, ne horum defectu Urbs ipſa " pereat. Certi autem ſitis, quòd ſi expugnetur, me auxilium qualibet via " præſtiturum: erecto igitur & magno ſitis animo, fidelitatémque veſtram " fortiter ſervate erga Seniorem meum, meipſum & Francicam coronam, " ut hactenus egregiè feciſtis, & vos deinceps facturos ſpero, ſanè in ea " multùm confidimus. Deus vos cuſtodiat. Datum Meleduni decima Julij. "

Receptis hiſce Delphini litteris, Remenſes cum Galchero omne ſtudium, & curam impendunt ſollicitè, quò Urbs ab hoſtium impetu ſecurior eſſet, extra pomœrij ambitum arbores ſuccidere, ſilvam in primis quæ Sulin dicitur, molas impedientes everrere, capellas, domos, caſtella, & ſi quid obſidentibus prodeſſe poſſet. Inter hæc dominus de Araucourt cum prædatoria manu Urbis limites infeſtabat, capitur hic cum ſuis, Remóſque deducti capite plectuntur: accolis villæ de Avançon ob idem crimen eadem pœna inflicta, nulli parcitum qui Anglis faveret, adeo in eos infenſi erant, & exulcerati animi. In Urbe juxta Portam Rageñarij Buiron, ædes Feri Paſtel, Franqueſij la Barbe, & Gerardi Ingrans, quód munitionibus impedimento eſſent, ſolo æquatæ; per regiones conſtituti Decennarij, erecta propugnacula, & catenæ pluribus locis appenſæ, ne Urbs hoſtium irruptioni tota pateret.

Eduardus interim compoſita acie Sommonam tranſierat, cùm Delphinus 22. Octob. Remenſes iterum litteris hortatur ut in Urbe tuenda ſe ſtrenuè agant, frumenta, ſi quæ ſint apud ruricolas, in Urbem celeriùs transferantur, cremetur verò quod facilè advehi non poteſt; in primis certior fieri cupit ab illis de numero hoſtium, itinere, & conſilijs. Hoc certo obſidionis nuntio, quod hactenus in proſpectu Urbis integrum remanſerat, everſum eſt, Eccleſia Monialium de Claro-mariſco, ſancti Lazari pro viris leproſis, ſancti Andreæ in ſuburbano portæ Carceris, ſancti Marci, dicti à Cachot, muri circum Capellam S. Nicolai de Virlozet, caſtellum quoque de Nova-villa prope Curcellam, & aliquot aliæ ædes. Aggeres deinde, ſeu mœnia, quibus Urbs ambiebatur, alicubi minus idonea viſa ſunt; unde his additi craſſiores muri cum crenellis, turres quoque ſaxeæ, & ligneæ. Verba hic ſubnectam ut ſunt in autographo: ***Le Sieur de Chaſtillon fit faire gros murs à crenaux, tours de pierre, & de bois, tournelles, breteſches, garittemens, emparemens, & couronnemens d'icelles, és portes pluſieurs ponts-levis, grands engins, brigolles, eſpringalles, ars perilleux, & autres diverſes artilleries, doubles foſſés autour de la Ville, chaines dans les ruës &c.***

Et ne quid omiſſum videretur, quod juſtæ defenſioni prodeſſe poſſit, itum denuo ad munitionem inſulæ de Mareüil expugnandam, aditu difficilem & omnibus inſtructam rebus, ex quo Angli eam à nobis abſtulerant; inde enim impunè graſſabantur, & labefactabant omnia: hæc violenter obſeſſa brevi capitur, qui in præſidio erant vel gladio obtruncati, vel undis abſorpti, munitio ruricolis relicta ſuſdeque everſa eſt.

JOHAN. DE CRAON. LXV. ARCHIEP. *An.* 1359. Archiepiſcopus. cui incumbebat caſtri portæ Martis deffenſio, videns illud ab Urbe excludi, muro circum foſſas producto, cuſtodiam ejus civibus dereliquit, cui Guidonem Leſcot, & Theobaldum la Barbe adjunctis aliquot militibus præfecerunt. Miſſi ſubinde arcubaliſtæ viginti apud Culmiſiacum qui itinera obſervarent; fœdus quoque ictum cum Cathalaunis, quò utraque urbs ſibi invicem adversùs Anglos opem ferret, approbante Galchero Caſtellionenſi Remenſi Capitaneo, ac Primoribus Cleri & populi ex una parte, & ex altera Balduino de la Bove, aliiſque civibus urbis Cathalaunenſis, ſub beneplacito Delphini Viennenſis.

Remos Eduardus obſidet, diſcedere cogitur, civium facta militaria.

CAPUT XVII.

URBIS ſecuritati Remenſes ſedulam dabant operam, cùm opinione maturiùs hoſtis advolat, quem ad centum millia pugnatorum fuiſſe quidam referunt: hujus adventum Scabini Delphino per curſorem, ut condictum erat, confeſtim nuntiant, qui ad eos pariter reſcribit litteris tertia Decemb. datis; at necdum eis redditæ erant, cùm ab Anglo occupatis itineribus, Urbs obſidione cincta eſt. Bellicus apparatus ante Urbis proſpectum latè explicatus 14. Decemb. 1359. nihil trepidationis popularium animis ingeſſit, vitam & facultates pro Regni obſequio dare paratis. Eduardi caſtra ſic diſpoſita erant, ex MS Remigiano. Rex dux belli acerrimus, quiſque Gallicis viribus adversùs Regni Adminiſtrum utebatur, ſibi habitaculum fixit in Cœnobio S. Baſoli; Princeps Vualliæ apud Villam-dominicam; Comes de Richemont, & Comes de Norentonio apud S. Theodericum; Dux de Lancaſtre in villa quæ Brimont dicitur; Angliæ Mareſchallus, quò Urbi propinquior eſſet, Cernacum delegerat; & Johannes de Bello-campo Betniacum. Ducibus, prout cuique imperatum, attentiùs occupatis, equites hinc inde diſcurrebant, ne quid Urbem ingrederetur: at horum excubias fefellit civium diligentia, qui Delphinum ſecundò certiorem reddunt de ſtatu Urbis, quibus ita reſpondet.

Præfecti ſeu Regentis Regni Francorum auctoritate, Ducis Normanniæ, ac Delphini Viennenſis.

„ SCabini & electi Remenſes. Veſtras per Rogerum de Bourich ad nos „ directas recepimus litteras, quibus certi reddimur de Anglorum „ adventu, & poſita circa Urbem obſidione, vóſque ex intercepti ſagittarij „ relatione, & ex hoſtium operibus facilè conjectari longiorem fore obſidionem; „ ad omnia verò vos eſſe paratos, & extrema quæque ſubeunda: „ oratis nihilominus ut vobis quædam equeſtres copiæ mittantur, quæ „ frequentibus Anglos incurſionibus fatigent, & ſi Urbem ingredi non „ poſſint, in locis idoneis & viciniorib9 ſe contineant, ut utrimque à vobis, „ & his, cùm opus fuerit, impetantur. Petitio hæc ardorem veſtrum & „ fidelitatem egregiè commendat erga coronam, ac velut inſigne ſtrenui„ tatis monimentum toti Franciæ deinceps proponetur. Statueramus ad „ vos mittere cariſſimum noſtrum Regni Coneſtabulum; at retinuimus ob „ quoddam magni momenti negotium; cùm primùm Trecis redierit, ubi juſſu

juſſu noſtro profectus eſt, mittemus eum ad vos, præcipimúſque vobis « ut libenter eum in Urbe recipiatis, vel in veſtris propugnaculis, conſilijs « item juvetis, nóſque ſæpius, quantùm fieri poterit, de omnibus quæ « fient apud vos certiores reddatis. «

Johan. de Craon. lxv. Archiep. An. 1359.

Quamvis hîc de ſuppetijs civibus ferendis per Franciæ Coneſtabulum ſermo habeatur, produnt tamen memoriæ Vrbem tam Galcheri Caſtellionenſis & aliquot Nobilium, quàm civium, quibus aderant ſtipendiarij quidam milites, dexteritate & ſtudio fuiſſe conſervatam. Froſſardus, qui obſidionem ſatis accuratè deſcripſit, narrat Johannem de Craon Archiepiſcopum Vrbis Præfectum duces habuiſſe Comitem de Porciano, Hugooem Porcenſem germanum ipſius, dominum de la Bove, de Caneucy, d'Annorc, de Lore, & aliquot Barones & Milites marchiæ Remenſis, qui omnes egregiàm navârunt operam: *erat enim*, inquit, *Civitas circum undique vallata, & optima cuſtodia.*

Caſtellum Culmiliacum (ubi turris quadrata muro lapideo & denſo) armis ac victualibus inſtructum capitur per Bartholomæum de Bincé Angliæ Baronem, poſt quam effoſſa humo, turris ligneis pilis exteriùs retenta, quibus appoſito igne corruit, exacto præſidio, cui Henricus de Vaux præerat ex parte Archiepiſcopi, aliud ibidem ab Anglis poſitum eſt.

Obſidionis tempus paſſim levioribus pugnis, & velitationibus effluxit, veterano enim robore cives procul à mœnibus Anglos abigebant, adeo ut ea non modò aggredi impunè; ſed nec foſſas ejus proſpicere liceret. Poſtquam Rex aliquot ſediſſet diebus, viderétque ſe nihil proficere; ſed contra tot fortiſſimos pugnatores fruſtra conari, ſoluta obſidione retraxit ſe undecima Janu. ſatiùs ducens indecore admodum receptui canere, quàm deteriora experiri. Recedente exercitu Johannes Grammaire vir ſtrenuus ab Vrbe egreditur ut ſocordes cominus feriret; at timor his addiderat alas relictis impedimentis & ſarcinis, quæ in Vrbem advecta, & Galcheri auctoritate venalia expoſita, ſtipendio militum ceſſerunt.

Grande hoc facinus toti Galliæ expoſitum, obſidionis finem præſtolanti, Remorum haud mediocriter erexit animos, qui & palantes Anglos è confinio prorſus expellere decernunt. Præſidium habebant in caſtello de Siſſonne captivis refertum & bonis, Præfectus foſſarum altitudini confidens reſiſtere tentat; at Remi aquam ingreſſi ad umbilicum, undique caſtrum ſimul expugnant, capiúntque quinto die, omnibus interfectis. E munitione de Courlandon egreſſi numero ſexaginta equites Campaniam excurrebant, itum obviam ex Vrbe, triginta ex illis cæſi, reliqui in fugam verſi, munitio capta, & aliquot aliæ ab Anglis erectæ tempore obſidionis.

Eduardus cum decurtato exercitu, excubijs & adverſa anni tempeſtate fatigato, Cathalaunum & Trecas inutiliter invadere conatus eſt, erat enim hiems perpetuis ferè imbribus aquoſa & madida, viſúmque eſt orbatæ atque oppreſſæ Galliæ cælum veniſſe ſuppetias. Tum Pariſios verſùs dirigit aciem, ut eam obſideret menſe Aprili. Vrbis amplitudo, quæ caput eſt Imperij Gallici, & civium mobiles animi Delphinum cogunt à Nobilibus, & primarijs urbibus auxilium petere, à Remenſi præſertim litteris ſequentibus, quas hîc vulgari idiomate ſcriptas ſubjicere decrevi, quò Delphini amor in Remenſes ob egregiè præſtitam operam clariùs innoteſcat.

Chers & bien amez. Le Roy d'Angleterre ennemy de Monſieur, & le noſtre, à tout ſon oſt, ſe eſt venu logier devant Paris, par devers le coſté de ſaint Marcel, & entend à aſſieger, & aſſaillir ladite Ville de tout ſon pouvoir; pour y reſiſter nous avons mandé pluſieurs de nos bons feaux & ſujets, pour nous aider & ſecourir à ce beſoin. Si vous

prions

JOHAN. DE CRAON. LXV. ARCHIEP. *An.* 1359. *prions, & neantmoins mandons ſur toute la feauté & amour que vous avez à mondit Seigneur, & à nous, que ſans delay vous envoyez par devers nous à Paris le plus efforcement, & à meilleure compagnie de gens d'arme, que vous pourrez, & de ce ne faillez: car au beſoin epreuve ton ſes bons amis & loyaux ſujets. A Paris le 8. jour d'Avril.*

Ex his patet quo loco Remi haberentur apud Delphinum, & certè negari non poteſt, inſigniter hos de toto Regno meruiſſe, ſi temporis momenta paullulum expendantur, Rex captivus ultra mare, nobilitas in pugna Pictavienſi prope deleta aut capta, primariæ urbes, ac provinciæ ab Anglo occupatæ, Rex Navarræus è cuſtodia eductus cædis ac minarum ſpirans, Pariſij diſcordijs ſciſſi inter ſe, ac Regni negotia in eo ſtatu, ut Delphinus, vigil alioquin & prudens, impedire non potuerit ne Angliæ Rex Remos obſideret, quò cæleſti perunctus Chriſmate (unctio enim tunc velut dignitatis character, ſeu teſſera credebatur) victor omnia penetraret. Meritò igitur Remi, penes quos reſidet Regni diadema, ut cum Ivone loquar, ſibi gratulari poſſunt, quòd tanto conatu, & vigore animi Anglis obſtiterint, quibus fractæ vires, & in eo ſtatu relictæ, ut Eduardus vix Pariſios ſalutaverit, cùm de pace cogitat, quæ apud Britiniacum depacta eſt, ſub conditionibus alibi recenſitis, quæ etiam colligi poſſunt ex Johannis Regis epiſtola è Lundino ad Remos data 8. Junij eodem anno.

Pax icta inter Reges Britiniaci prope Carnutum.

Pontifex, qui ardenter eam exoptabat, articulos approbavit, & Rex in Galliam ſtatim redijt, poſt quatuor annos, & dies triginta quinque captivitatis, ſolutis ſexcentis millibus coronatorum, ex eadem epiſtola; in qua monitos vult Remenſes pro Dei honore potiùs, quàm ſua liberatione pacem cùm Anglo compoſuiſſe, ſub ea fiducia, quòd à bonis ſubditis opem recepturus eſſet, tam in donis, quàm mutuò acceptis, pro ſexcentis millibus veterum ſcutorum ſolvendis, de quibus pro redemtione conventum erat, quæque apud Caleſium tranſmiſſa ſunt, ubi ſperat ſe intra tres hebdomadas appulſurum. Cúmque in illis multum confideret, ob exploratam nuper in obſidione fidelitatem, ſperare ſe illos libere de ſuis opibus erogaturos pro ſua liberatione, qua in re velint uxorum ſuarum jocalia, vel nobilium matronarum oppignerare, vel quò pecunia celeriùs haberetur, Metis vel alicubi pignus, aut obſides offerre, quos ipſe, cùm primùm liber fuerit, exonerabit, ſpondétque ſe multam gratiam pro his habiturum.

Suis quoque litteris eoſdem certos reddere voluit de ſuo adventu apud Caleſium undecimâ Julij, quibus rogat ut ociùs mittant pecunias, quas mutuò acceperant ab Audomarenſibus. Rex ſtatim ac Caleſium appulit pedes ſupplicatum ivit Bononiam ad Deiparæ Virginis memoriam, ubi Remenſes eò conveniunt de ſuo reditu gratulaturi. Rem notatu dignam refero. Cives delegati ad Regem ſalutandum, ſummâ ſexdecim millium regalium aureorum pro prima ſolutione redemtionis numeratâ, mera liberalitate addiderunt duo millia & centum regales aureos; hi noſtra moneta faciunt quingentos vigintiquinque ſupra bis mille aureos, quos Theobaldus la Barbe, & Johannes Cochelet ſelecti à Scabinis obtulerunt in quatuor cyphis argenteis, pondo ſeptem marcarum cum ſex uncijs. Rex gratum omnino hoc donum habuit, & cùm ex pacto teneretur obſides è primarijs urbibus dare, monet Remenſi duos indictos fuiſſe à regio conſilio: unde Geſſonius la Nage, & Olivarius d'Oſſon è Primoribus Remorum, in Angliam profecti ſunt 25. Januarij an. 1361. at hic expleto termino Remos redijt, cum ſalvo conductu in palatio de Vveſtmonſter dato 6. Julij, & Jacobus la Barbe ex meis majoribus in locum ejus miſſus eſt, pro quo Rex ad Eduardum Angliæ Cancellarium tali tenore reſcripſit.

Johannes

Johannes Dei gratiâ Rex Francorum, cariſſimo noſtro Angliæ Cancel-« JOHAN. lario, & alijs Conſiliarijs dilecti Fratris noſtri Angliæ Regis ſalutem &« DE dilectionem. Jacobum la Barbe civem Remenſem pro nobis in obſidem« CRAON. ad vos mittimus, pro Olivario d'Oſſon civem item Remenſem, qui per« LXV. annum integrum, ut ipſe aſſerit, ibidem moratus eſt. Unde rogamus vos« ARCHIEP. inſtantiſſimè ut eum amicè recipiatis, prædictúmque Johannem la Barbe« *An.* 1359. eodem modo tractetis, quo ſoletis alios noſtros obſides, Olivarium verò« permittatis iſthac redire cum ſalvo conductu, ſi opus fuerit, & à vobis« poſtulet. Datum Pariſijs 22. Janu. an. 1361. ſub ſigillo caſtelli Pariſ. in« abſentia majoris. «

Cuique obſidum, qui in Angliam transfretârunt, pro expenſis quingenti aurei dabantur, erántque præter eminentiſſimos tres Regis filios, Duces & Comites à Scriptoribus relatos, ex urbibus Pariſienſi, Rotomagenſi, Remenſi, Bituricenſi, Turonenſi, Lugdunenſi, Senonenſi, Aurelianenſi, Trecenſi, Ambianenſi, Belvacenſi, Atrebatenſi, Tornacenſi, Cadomenſi, Inſulenſi, Duacenſi, ex ſingulis duo, qui apud Lundinum permanſerunt uſque ad integram ſolutionem. Menſe Februario ingens frigus viguit, peſtilentia item extinxit multos, & pretium tritici graviſſimum in Gallijs ob intermiſſam agricolationem.

Craonis expoſtulatio adversùs cives Remenſes.

POſt clara hæc in hoſtes edita facinora, quibus Remorum virtus enituit, quis hos aliqua ſaltem laude dignos non judicet? apud eum maximè, cui Urbis, plebiſque ſalus multò gratior eſſe debebat; at ut ſæpe evenit, quòd ex proſperis adverſa naſcantur, ſic obſequia ab his opportunè præſtita diſcordiarum præbuêre materiam, quas compendio hic referre operæ pretium duxi, ne eas omnino prætermiſiſſe videar. Dictum ſuperiùs urbis Remenſis claves à Regibus Francorum datas Archiepiſcopo, ac ſæpius aſſertas, cum juribus, dominijs, ac ſingulari Ducis prærogativa, quibus ſatis patebat eo inconſulto nihil in ea majoris momenti fieri debere, aut de novo conſtitui. At Anglis Belgium ingreſſis, cives nulli ſe injuriam facturos exiſtimarunt, ſi ſibi, ac Reipub. conſulerent, eo præſertim tempore, quo Archiepiſcopus procul aberat, Civitas ſine propugnaculis, caſtrum portæ Martis præſidio deſtitutum, urgebátque Regni Adminiſter iteratis litteris ut ea omnia pararent, quæ juſtæ deffenſioni forent neceſſaria: ijs ſiquidem excitati præſidium in caſtello poſuerunt, crearúntque belli præfectos, ne imparati ab hoſtibus impeterentur, Urbſque fieret deprædationi.

Civium hic diligens apparatus non tam Craoni Archiepiſcopo diſplicuit, quàm diffidentem pulſabat animum, ne hoc prætextu jus ſibi in poſterum arrogarent quodlibet audendi in Urbe, cum jactura ſui dominij, ac temporariæ juriſdictionis: unde ſtatim ac pax Galliæ reddita eſt, de civibus graviter conqueritur apud Normanniæ Ducem, qui Regni clavum tenebat, Rege captivo in Anglia. Cenſuit hic, quò ſe Craoni forſan gratum præberet, cives ad aliqualem ſatiſfactionem teneri, datque negotium Abbati de Miteval, & M. Miloni des Urſins, utrique à Conſilijs, ut diligenter inquirant de damnis quæ ſibi illata fuiſſe contendebat Archiepiſcopus, & omnia pacificè & celeriter componant. At cùm ad ſatiſfactionem cives nec Principis ſtudio induci poſſent, nec flecti miſſorum perſuaſionibus, hos ad jus vocat Craonius in ſuprema Parlamenti curia. Quid illis præſertim objiceret, alij verò rejicerent, clariùs conſtare non poteſt, quàm ex regio diplomate, ubi rationes utrimque referuntur, ex quo aliquot, quæ ad rem faciunt, hauſimus: ſic autem incipit.

Johannes

JOHAN. DE CRAON. LXV. ARCHIEP.

„IOhannes Dei gratiâ Francorum Rex. Notum facimus &c. Dicit „imprimis Archiepiſcopus ſe primum Parem eſſe Franciæ, Ducem, & „Metropolitam, inſigni prǽditum nobilitate, prærogativam quoque habere inungendi, ſeu etiam ſacrandi Franciæ Reges, pluribúſque alijs „pollere honoribus.

An. 1359. „Cives Remenſes in ſpiritualibus, & pro majori parte in temporalibus „ſibi ſubditos eſſe ratione dignitatis Archiepiſcopalis, ob quam ampliſſimam tenet à nobis temporalitatem in Ducatu & Paria, & inter cetera „caſtrum portæ Martis.

„Prædictos cives poſtpoſito honore ſibi debito, dum Laudunenſem „diœceſim luſtraret, ad ſuos vicarios primùm fucatis quibuſdam verbis „de ſuſpicione, periculo, & mala cuſtodia dicti caſtri præmiſſis, acceſſiſſe, „tum armata manu, & gravioribus minis, quibus prædictis vicarijs tantus „timor incuſſus eſt, ut caſtri aditum eis ultro exhibuerint, ubi nihil „ſuſpecti reperientes, illud nihilominus, ipſis invitis, retinuerunt, quaſi „poſt pugnam Pictavienſem leges concidiſſent, adeſſetque tempus quodlibet audendi, turbatis Regni noſtri negotijs.

„In craſtinum paullo poſt reverſum Archiepiſcopum, cauſas forſan „ſuæ abſentiæ dicturum, ab eis vix obtinuiſſe ſpatium prandendi, ſed „impetu facto, pane, ferculiſque ignominioſè ad terram projectis, compulſum caſtro ociùs relicto per medium populi armati, ac ſævientis, ad „palatium ſuum ſe recipere, à quo nihilominus (elapſis quatuor circiter „diebus, plebe ad ſollemnem ſupplicationem convocata) ex Primoribus „aliquot pœnitentiâ ducti flexis genibus, reſtitutíſque clavibus, commiſſorum veniam petierunt, quam benignè indulcerat, depoſitis omni mærore, & iracundia. Verum tantæ manſuetudinis oblitos cives conjuratione facta eum deinde nihil cogitantem conveniſſe, ac armis vallâſſe, „à quibus, ut ſe extricaret, aſcenſo equo, quanta potuit celeritate cum „paucis, víxque tempeſtivè per portam Martis evaſiſſe incolumem. „Non ita poſt cives ad mentem reverſos humiliter adhuc ſpopondiſſe ſe in „poſterum obſequentiores futuros, paſſuróſque ut quem vellet Capitaneum præficeret, túncque regreſſum, gratum illis conſtituiſſe Capitaneum Galcherum de Caſtellione.

„In eum honorificè ſic exceptum commotionem rurſum recruduiſſe, „civibus caſtri pontes abſcindere conantibus, quorum conſilijs ut occurreret, Comitem de Braina ſibi conſanguineum, cum aliquot præſidiarijs „accerſiſſe, quibus caſtri cuſtodia conceſſa, data priùs fide, ne ullam „civibus inferrent injuriam; at hos ſubitò inclamâſſe: *Ad arma, ad arma* „pulſatâque campanâ in S. Simphoriani, cum balliſtis, & artilleria advolâſſe, velut caſtrum expugnaturos, everuíſſéque inſigne quoddam ſacellum cum cœmeterio, aliáque indignè perpetrâſſe, etiam poſt Anglorum „deceſſum, & pactum à nobis initum cum eis.

„Pro his, aliiſque exceſſibus petere Archiepiſcopum, ut ipſi Scabini & „cives à damnis ſibi inferendis ceſſare cogantur, honorabilem ei amandam præſtent, ponantque in Eccleſia Remenſi, vel in porta dicti caſtri „portæ Martis, aut alibi imagines aureas, vel argenteas juxta Curiæ „decretum, ſeu ſculptas in lapide ad perpetuam rei memoriam, dicatúrque Scabinos crimen perjurij, ſeu forisfacti incurriſſe erga dictum Archiepiſcopum, omníque jure, ſi quod haberent, privati, damnentur ad „ſummam quinquaginta millium librarum.

„Ex adverſo Scabini Remenſes opponebant bella & ſervitutes juris eſſe „humani, à quibus ut ſe vindicarent ſparſi per agros populi, ſtructas primùm ab ipſis fuiſſe arces, & propugnacula, quorum ipſi velut integræ „libertatis compotes, ac nullius addicti imperio cuſtodiam habuêre, donec

experientiâ

Johan. de Craon. LXV. Archiep. An. 1359.

experientiâ patuit confuſam multitudinem duce indigere, qui ſubditorum curam gerat, civitates inſtruat propugnaculis, eáſque fortiter tueatur adversùs hoſtem.

In his potiſſimùm regiam ſtare dignitatem, júſque ſupremum & eminens, intimè ſic ei conjunctum, ut ſeparari ab eo nuſquam poſſit, aut penitus alienari. Unde cùm jus illud, Deo auctore, à noſtris prædeceſſoribus in Gallia nos habere certum ſit, omnes proinde civitates ſub noſtra eſſe cuſtodia, Remenſem imprimis, ubi cæleſte Chriſma ſervatur, quo nos & ceteri Franciæ Reges inuncti ſumus, ubi etiam Regni inſignia in jucundo noſtro adventu recepimus, & ubi eadem recipere teneretur quicumque de jure ac prærogativa coronæ noſtræ contendere vellet.

Addebant urbem Remorum in liminibus Regni ſitam, ne hoſtibus pateret, egregijs muniri debuiſſe propugnaculis, fictitium eſſe cives communitaris privilegio non gaudere, cùm id ſatis ſupérque ſtabilitum ſit, Regum conceſſione, Archiepiſcoporúmque conniventia, quos recepti dudum apud eos regiminis forma non latebat. Fateri quidem Archiepiſcopum Pariatûs Regni, ac Ducis titulo gaudere, alijſque juribus & prærogativis; at inficias ire non poſſe, præter eum, juriſdictionem temporariam in Urbe alios obtinere, cùm alij ſint banni ab eo independentes, quorum diverſitate Urbis œconomia turbari poſſet, niſi regia auctoritate provideretur: ob id Anglis obſidionem minitantibus, à Scabinis hac poteſtate fretis erecta propugnacula, conſtituti decennarij, ſacra profanáque loca, quæ impedimento eſſent, dejecta; nihil tamen ex his inſcio Capitaneo factum, & inconſultis civibus tam Clericis, quam laïcis, aut repugnantibus deputatis à Rege, ad quem urbium tuitio & cuſtodia pertinet.

An. 1360.

Auditis partibus, dictum ſpeciali decreto ad Archiepiſcopum ſolùm non ſpectare Urbis cuſtodiam, jus conſtituendi decennarios &c. libera tamen caſtri poſſeſſio ei ſervata eſt, aditus quoque ad illud, & receſſus: ſed ne quidquam damni in dominio reciperet, quod à civibus præſertim uſurpatum querebatur, ſelecti ſunt quidam à Curia, qui de hoc diligenter inquirerent. Sic utrique parti utcumque fuit ſatisfactum.

Exſtat tamen in Archivis decreti clauſula jus Regis paullo fuſiùs explicans his verbis.

An. 1363.

Dicimus nos quòd dictus Archiepiſcopus non admittetur, nec ipſum ratio admiſit ad dictas poſſeſſionem & ſaiſivam per ipſum allegatas, habendi videlicet ſolus in ſolidum gardiam, ſeu cuſtodiam, ac etiam ordinationem dictæ villæ Remenſis, auctoritatémque fortificandi, ſeu fortificari faciendi, ac fortalitia conſtruendi, habendi claves, & cuſtodiam portarum, faciendi foſſata, pontes levabiles, barrerias & pronnellos, ſeu ſtipites faciendi & figendi, portas obſtruendi, vel murandi, catenas affigendi, ordinandíque decennarios, quinquagenarios, & ſimiles .... faciendi, vel diſponendi quæ pertinebant ad fortificationem & cuſtodiam bonæ villæ, modo videlicet & forma per ipſum propoſitis & petitis. Nóſque tenebimur in poſſeſſione & ſaiſiva præmiſſorum, dictíque habitantes Remenſes tenebuntur in dictis ſuis poſſeſſionibus & ſaiſivis, quibus per nos gubernentur, & manuteneantur, præmiſſa faciendo, impedimentúmque per dictum Archiepiſcopum ſuper hoc appoſitum tolletur, ac manu noſtra levabitur, ipſámque Curia levavit ad utilitatem noſtri, & dictorum habitatorum.

Datum Pariſijs in Parlamento noſtro 8. die Aprilis anno Domini 1363.

JOHAN. DE CRAON. LXV ARCHIEP. An 1362. 1363. 1364.

Caroli V. inauguratio. Capitula provincialia celebrantur apud Sanctum-Quintinum. Johannes Archiepiſcopus defungitur.

CAPUT XVIII.

URBANUS V. Sedi apoſtolicæ ſuffectus poſt Innocentium VI. anno 1362. de bello in barbaros ſuſcipiendo Chriſtianos Principes admonuit; hujus hortatu Johannes Rex cruce ſe ſignat cum Regibus Cypri, & Daniæ, ſtatuítque obſides ſuos, priuſquam ſe ad bellum accingeret, liberare, quò fœdus ictum cum Anglis firmiùs ſtabiliretur; at murbo correptus in Anglia, ubi perrexerat, menſe Aprili obijt, refertúrque funus ad Dionyſij Pariſiorum.

Carolus major natu filius (cui Sapientis meritò nomen inditum) Remis paullo poſt inſignia Regni ſuſcepit 19. Maij Johanne de Craon Archiepiſcopo ſacris operante, aſſiſtentibus Regni Patricijs, quorum munia Meyerus in ſuis Annalibus ſic deſcribit: *Johannes Archiepiſcopus Remorum Regem ſacravit & unxit; Epiſcopus Laudunenſis portabat Ampullam cum ſacro oleo; Epiſcopus Lingonenſis geſſit Regis ſceptrum;* Meyer ad an. 1364. *Philippus Dux Burgundiæ tiaram Regis capiti impoſuit*, veriùs geſtaſſe coronam dixiſſet; *Ludovicus Dux Andegavenſis, vicarius Ducis Aquitaniæ, primum geſſit Regis vexillum quadratum; Venceſlaus Dux Brabantiæ avunculus Regis, vicarius Ducis Normanniæ, ſecundum geſſit Regis vexillum quadratum; Epiſcopus Bellovacenſis geſſit togam regiam; Epiſcopus Noviomagenſis regiam geſſit zonam; Epiſcopus Cathalaunenſis regium geſſit annulum; Ludovicus Comes Flandriæ regium enſem Regem accinxit*, tuliſſe veriùs dixiſſet; *Robertus Dux Ambarorum, vicarius Comitis Toloſani, regia portabat calcaria; Dux Lotharingiæ, vicarius Comitis Campaniæ, geſtavit ſignum militare regium.*

Sequens annus celebris habetur Patriciorum comitijs, ob graviora Regni negotia ſæpius Lutetiæ coactis, quibus Johannes Archiepiſcopus, *An. 1365.* velut Protopar ac Dux Remorum, interfuiſſe legitur, apud Tilletium, Tractatu de majoribus Regni Officiarijs. Idem Archiep. per hos dies, & Johannes Mingre cognomento Bocicaldus Franciæ Mareſcallus mittuntur à Rege in Britanniam, pro pace inter Johannem II. à Monteforti, & viduam liberóſque Caroli Bleſenſis componenda 12. April. an. 1363. Acta concordiæ in regiſtris chartarum regij theſauri, & Britanniæ adhuc exſtant, agebatur enim de jure ſucceſſionis Armoricæ.

Menſe Decembri an. 1367. ad ferias S. Nicaſij per noctem tanta inhor- *An. 1367.* ruit tempeſtas, ac furor ventorum, ut dies mundi noviſſimus adeſſe videretur; hæc redintegrandi belli inter Reges rupta pace præludia fuerunt, multis jugum Anglicum meritò excutientibus ob avaritiam, immodica vectigalia, erectúmque ſupercilium, quod Galli horrent in primis, nec ferre poſſunt. Chartulæ ſcabinatûs Remenſis narrant Robertum de Ca- *An. 1368.* nole Angliæ Coneſtabulum, è Flandria miſſum ab Eduardo in Aquitaniam, ut laborantibus ſuis opem ferret, húncque per Campaniam tranſeuntem cum exercitu, de urbe Remenſi obſidenda cogitâſſe; at ipſe fortunæ aleam experiri non præſumſit, ne cum pari dedecore ut priùs obſidionem ſolvere cogeretur.

Eodem anno Carolus VI. Galliarum futurus Rex Lutetiæ in ædibus *An. 1369.* Comitis Sancti-Pauli naſcitur, ſequenti verò ratum legitur matrimonium

Philippi

Philippi Burgundi fratris Regis, cum Margareta Flandrica, annitente matre, quæ tota Gallorum erat. Hæc Flandros, Atrebates, Salinas, Nivernios, Reſtellanos ſponſo in dotem attulit, ne ſcilicet cum magno Francici Imperij detrimento, Anglis, qui huic connubio inhiabant, tantæ opes accederent. Urbano V. defuncto ſucceſſit Gregorius XI. quem ut Romam repeteret relicta Avenione, alij quidem multi, imprimis B. Birgitta magnæ ſanctitatis femina valde adhortata eſt.

Johan. de Craon. LXV. Archiep. An. 1370.

An. 1371.

Anno ſequenti Rex Angliæ claſſem militarem in mare poſuit contra Flandros, ob fidem nuptiarum non ſervatam Margaretæ, cum Edmundo, tranſitúmque oceani inter Doverium & Caleſium ita frænavit, ut vix tuta ulla eſſe poſſet navigatio: at mox Galli ad Rupellam, auxilio claſſis Hiſpanicæ, Anglos prælio navali ſuperant, quo ſi non fractæ, certè luxatæ plurimùm fuerunt Anglorum vires. Die 13. menſis Martij Ludovici Aurelianenſis natalis, quem Johannes Archiepiſcopus Remenſis ſacro abluit Baptiſmate.

Remis cùm per aliquot annos acriter diſceptatum fuiſſet inter Canonicos, & officiarios Archiepiſcopi, pro juribus, privilegijs, & libertate ſervientium Capituli, quos ferre non poterat Archiepiſcopus cum tanta jurium ſuorum jactura, ceſſatúmque ſæpius fuiſſet à divino Officio (diſcordia enim incœperat ab anno 1360.) tandem de arbitris conveniunt, páxque ſancita inter eos celebri ſententia, quæ Johannina vocatur à Johanne de Dormanno ſanctæ Sedis apoſtolicæ Legato, & Belvacenſi Epiſcopo, qui multùm præterea laboravit unà cum Simone de Langhe S. Sixti Cardinali item Legato, pro pace componenda inter Reges. Charta hujuſce concordiæ, quæ Johannina dicitur, & alia Simonina à Simone, vulgares admodum ſunt, nec juvat has referre.

Per id tempus capitulares Conventus provinciæ Remenſis fiebant ſingulis triennijs apud Sanctum-Quintinum in Viromandia: eò mittebantur aliqui à cathedralibus Eccleſijs, ſumtibus earumdem à cœtu deſignandis, quibus ſedes parata erat juxta cujuſque dignitatem. Die condicto præſes ordiebatur ab invocatione ſancti-Spiritus, quam parænetica oratione vir quidam latinè eloquens excipiebat; tum ſecreto ſollicitè omnibus injuncto, & multâ de more in abſentes impoſitâ, articuli palam legebantur in ſuperiori conſeſſu decreti; de his deinde inquirebat præſes an religioſè obſervati, & utrum detrimenti aliquid privilegia accepiſſent ab externis Judicibus, in hunc maximè finem deputati conveniebant. Ut verò articulis ibi ſancitis reverentiam aliquam Capitula conciliarent, quiſque Canonicus in ſua receptione jurare tenebatur, ſe obſervaturum omnia ordinata & ordinanda per Capitulum in Sancto-Quintino celebratum.

Conclusio capitularis quarta Martij an. 1414. huius conventuum meminit, ubi etiam dicitur Remenſes jus habere præſidendi pro confirmandis juribus, libertatibus, & immunitatibus Eccleſiarum.

Capitulo provinciali indicto 8. Maij anno 1393. prohibitum reperio, ne Canonicus quiſpiam Remenſis provinciæ, Conſiliarius eſſet, aut actoris, ſeu procuratoris munus obiret adverſus exemptiones, jura, & libertates cathedralium Eccleſiarum, ſub pœna privationis proventuum ſui Beneficij per duos annos: ſancitum quoque ne Canonici cogi poſſint in ſuum gremium recipere ſpurios, & illitteratos. De his quædam habet Louvetus in hiſt Bellov. ubi notat primum Conventum incœpiſſe anno 1331, ultimum verò anno 1428. Hujus litteræ ad Capitulum Remenſe, pro morum reformatione à deputatis miſſæ exſtant in Chartulario archiepiſcopali. Quid ſingulæ diœceſes pro expenſis conferre deberent, finis ultimi capitis indicat titulo *de Ambaziatis mittendis Romam pro Eccleſijs cathedralibus provinciæ Remenſis.* Capitulum Remenſe ſolvebat quadraginta libras Pariſ. Sueſſionenſe quindecim libras, Laudunenſe vingintiquinque lib. Bellovacenſe vigintiquinque, Cathalaunenſe quindecim, Ambianenſe & Noviomenſe quadraginta, Atrebatenſe & Tornacenſe viginti &c. huic præſertim

Louv. lib. 1. cap. 8.

NNNN 2 rei

JOHANNES DE CRAON. LXV. ARCHIEP. *An.* 1373.

rei fermè hoc ævo incumbebant Capitula cathedralia, nihilque tam cordi habuiſſe videntur, quàm jurium conſervationem adversùs Epiſcopos alijs negotijs intentos & diſtractos.

Anno 1373. Johannes Archiepiſcopus Lutetiæ in Eccleſia S. Pauli Ludovicum Aurelianenſem Regis filium ſacris abluit undis, lectúlque anno ſequenti ab eodem Rege ut filio ſuo natu majori, cum alijs Regni Proceribus eſſet à Conſilijs, ſi forſan eo adhuc impubere Rex ipſe mori contigiſſet. Primus inter recenſitos Craonius numeratur ob Sedis prærogativam; at munus hoc mors invida obire non ſinit, deceſſit enim hic Lutetiæ ante Carolum 26. Martij anno 1373. ante Paſcha, in domo archiepiſcopali Remenſi, Pariſiiſque tumulo conditur apud Franciſcanos. De eo obituarium ſancti Petri Remenſis ad Moniales 27. Martij, & Necrol. S. Nicaſij 3. Nonas April. ubi de eo quot annis cum alijs quibuſdam Archiepiſcopis anniverſariæ exſequiæ celebrantur.

Capitulum, ut moris eſt, rexit Sede vacante, regiſtríſque ad ſe revocatis præfectum ſelegit pro urbe Moſomenſi cuſtodienda, quæ ditionis tunc erat archiepiſcopalis; in ejuſmodi ſcilicet feodos extra Regni fines vigebat in primis ipſius auctoritas, ut in actis capitularibus legimus.

Ludovicus Theſart LXVI. Archiepiſcopus.

CAPUT. XIX.

LUDOVICUS THESART LXVI. ARCHIEP. *An.* 1374.

D'or à une faſce d'azur ſurmontée de deux é-toilles de...

VULGATO per Curiam Craonis obitu, Rex Ludovicum Theſart ſibi gratum ac fidum, quem nuper ex Archidiacono Remenſi ad Bajocenſem Epiſcopatum provexerat, viduatæ Sedi præficiendum curavit: at quò regiæ huic electioni Pontifex liberius præberet aſſenſum, cives Remenſes, quibus prædicti Ludovici virtus ac induſtria probè nota erant, ob aliquot nuoia quæ pridem apud eos honorificè geſſerat, hortatur quàm maximè ut ſua pariter vota Pontifici pro eodem exibeant, hac epiſtola, quam vernaculè ſcriptam lubens exhibeo, ne ejus vel apicem prætermiſiſſe videar.

Bourgeois & habitans de nôtre bonne ville de Reims. Il a plû à nôtre Seigneur faire ſon commandement de nôtre amé & feal Conſeiller l'Archevéque de Reims, ET POVR CE QVE SVR TOVT LES EGLISES DE NOTRE ROTAVME NOVS AVONS A ICELLE AFFECTION SINGVLIERE & deſirons ſouverainement la pourvoir de tel Paſteur, qui curieuſement & loyaument s'employe à reparer les deffauts & excés, qui envers ladite Egliſe out eſté faits, & amiablement traiter les perſonnes & negoces d'icelle : Nous avons de nôtre propre mouvement eſleu & choiſi entre les Prelats & autres perſonnes de nôtredit Royaume nôtre amé & feal Conſeiller l'Evéque de Bayeux, duquel nous penſons que vous ſçavez aſſez les merites & ſuffiſances, meſmement qu'il a par long temps demeure ſur le lieu, & gouverné au pais pluſieurs offices notables, & en avons eſcrit à nôtre St. Pere le Pape le plus affectueuſement que nous avons pu, que nôtre dit Conſeiller l'Evéque de Bayeux il veuille proumouvoir à ladite Egliſe, comme le plus ſuffiſant Clerc que nous luy pourions nommer en cette partie, & pour le grand deſir & affection que nous avons que cette beſogne prene bon & brief accompliſſement, nous vous prions bien à certes & de cuer, que à nôtre dit St. Pere, & au College de Rome vous veuilles

ſupplier

ſupplier par vos lettres en la meilleure maniere, & le plus haſtivement que vous pourrés, que nôtre dit Conſeiller il veuille promouvoir, & tranſlater en ladite Egliſe, & pour certain nous tenons fermement que en cela il ſera mieux pourveu au Benefice, que à la perſonne. Si ne vous en veuilles faillir, & affin que vous apert que nous avons cette beſogne tres à cuer, nous avons ſigné ces lettres de nôtre propre main. Donné à Paris le vingt-huitieme jour de Mars. Signé CHARLES.
Et plus bas GRAFFOURT, *& ſcelé.*

Ludovic. Thesart LXVI. Archiep. *An.* 1374.

Ex his patet evidenter Reges Francorum aliquando, non expectata Capituli electione, regia ac ſuprema auctoritate quos volebant ad Epiſcopatus promoviſſe, ut aliàs ſub prima & ſecunda dynaſtia factitatum, quamvis in tertia hac præſertim, Pontificis conſenſus deberet accedere.

Ludovicus hic Theſart, malè Theart à Claudio Roberto vocatus, vir fuit celebri fama, & multo nomine, quique ſuæ eruditionis ſpecimen per diœceſim exhibuerat ſub Johanne de Vienna Archiepiſcopo, cujus ipſe Officialis fuit, Vicarius generalis, & tandem majoris Eccleſiæ Archidiaconus; at regimen illius breve admodum fuit, poſſeſſionem inierat menſe Martio anno 1374. juxta ſupputationem Gallicam, fato verò functus eſt 12 Octob. anno 1375. Sororem habuit nomine Thomaſſam Theſart Abbatiſſam ſancti Petri Remenſis anno 1374. cujus gratiâ quædam legavit Monaſterio ex prædicti Cœnobij Necrol. ubi hæc ſcripta leguntur.

IV. Idus Octob. obijt dominus Ludovicus Thesart Archiepiscopus Remensis, qui in pecunia, blado et lignis dedit nobis plusquam trigintaquatuor libras Parisienses, et qui plura bona fecit nobis.

V. Idus Octob. in Necrol. Rem.

Orate pro eo.

Tumulus ejus viſitur in Cathedrali, à latere principis altaris, cui hoc inſcriptum pro epitaphio.

LUDOVICUS ARCHIEPISCOPUS.

Aliquot viri illuſtres qui Remis claruerunt ſub Craonis Pontificatu.

CAPUT XX.

Inter bellicos apparatus, Regnorúmque colliſiones, aliquos doctrinæ radio Remis fulſiſſe, prope miraculum puto; cum humanæ paſſim ſilerent artes, incultáque jacerent ſtudia litterarum, rebus tamen politicis hos potius, quàm reconditiori ſtudio claros fuiſſe crediderim, quòd id ætas ferret, Eccleſiæque ſtatus; ut ex horum geſtis conſtabit, è quibus pauca hæc delibâſſe ſufficiet.

Milo de Dormans Remenſis Eccleſiæ Præpoſitus.

Longè celebris inter hujus ævi ſummates enituit Milo de Dormans, Eccleſiæ Remenſis alumnus, ac in ea, poſt exhibitum optimæ indolis ſpecimen, Canonicus, ac Præpoſitus, cujus nobilitatis, proſapiæ, rerúmque geſtarum decora, non eſt quod quis à me requirat, cum ab eruditiſſimis calamis affatim edita ſint ac illuſtrata: ſummi verò ingenij, ac prudentiæ

LUDOVIC. THESART LXVI. ARCHIEP. *An.* 1374.

prudentiæ virum exſtitiſſe probat ſummi Cancellariatûs Franciæ apex, ad quem poſt Guillelmum patrem, Johannémque patruum, feliciter aſcendit, retinuítque cum Belvacenſi Epiſcopatu Auctor eſt ſumtuoſiſſimi ſacelli Collegij Belvacenſis apud Pariſios, cui Carolus V. primarium poſuit lapidem, ſub tutela Johannis Evangel. editi, à quo vicus Collegio proximus nomen ſortitus eſt, qui Brunelli clauſtrum antea vocabatur. Sanxit Johannes de Dormans prædicti Collegij fundator, ut ex ſeptem burſarijs, quos ipſe dotaverat, tres ex pagis de Biſſeuil & Dathi diœceſis Remenſis aſſumerentur, Johannes Richardus Remenſis Canonicus duos quoque burſarios addidit in eodem Collegio, ubi prædictus Milo quieſcit, ſub tumulo æneo cum alijs ſex ex eadem gente.

Per hos quoque dies claruit Cardinalis de Saluces major Archidiaconus, cujus purpura Remenſis chori ſplendorem auxit, eo tempore, quo vigebant Canones de electione Pontificum, Præſuléſque in Gallia è ſodalium gremio aſſumebantur; ſpartam per ſeipſum exercuiſſe probant à me relata, cum de Archidiaconis ageremus.

Philippus la Cocque Abbas ſancti Nicaſij.

PHilippus la Cocque B. Nicaſij nominatiſſimus Abbas, ſe quoque rebus gerendis præclarum ac ſtrenuum exhibuit: narrat ſiquidem Hocſemus ob forenſis gloriæ peritiam ſelectum fuiſſe à Johanne XXII. ad ſopiendam diſcordiam, quæ exarſerat inter Epiſcopum & plebem Leodienſem, pro carcere ſtructo ad portam ſanctæ Vvalpurgis, pro juſtitia extraneorum, & alijs articulis, quibus ritè ac ſapienter compoſitis, & à Pontifice confirmatis; rurſum idem Abbas à Philippo Valeſio deputatur, ut inducias ſua dexteritate procuraret inter Flandrenſem Comitem, & Brabantiæ Ducem, hoc graviter conquerente quòd Epiſcopus Leodienſis Flandro Mecliniam vendidiſſet. Tandem Pariſios rediens judex & ſummus arbiter ampliſſimæ litis nominatur à Pontifice, quæ Parochos urbis Remenſis à Mendicantibus averſos pridem tenebat pro jure Confeſſiones Fidelium audiendi, recipiendíque funera defunctorum laïcorum, qui apud prædictos Mendicantes ſepulturam elegiſſent; arbitralis ſententia Philippi in Archivo Curatorum adhuc conſervatur. Idem Abbas ſe quoque munificum præbuit in hoc, quòd muros Urbis ea parte, qua Nicaſianum ambiunt phrontiſterium, ſuis expenſis fecerit, ut alibi diximus.

Poncardus Remigianus.

POncardus ſancti Remigij Monachus ac Præpoſitus de Courtizol, vir nobilis per litteraturam, judicij haud contemnendi, ac unica ferè ſtellula, quæ inter denſiſſimas ignorantiæ tenebras emicuit. Extat MS. codex in Bibliotheca Remigiana, quo de pridem facta dedicatione à Leone IX. luculenter diſſerit, quam celebrem in primis reddit dignitate perſonæ dedicantis, materiæ & formæ præſtantiâ, & alijs quibuſdam ad laudem ſui Monaſterij concinnè adauctis.

Richardus & Johannes Morel.

RIchardus Remenſis civis, ut creditur, ac B. Franciſci alumnus ſub Craone floruit, eruditione celebris, & clarus eloquio. Trithemius hunc Remenſem Archiepiſcopum fuiſſe ſcribit, laborátque plurimùm Robertus ut eum à Richardo Picque diſtinguat, unde utrique Pici nomen attribuit: at duos fuiſſe luce meridiana clarius eſt. Meminit Poſſevinus

Poſſevinus librorum quorumdam à Richardo Franciſcano editorum, inter quos exſtant homiliæ quædam de Tempore, & de Feſtis Sanctorum. SEDES VACAT.

Johannes Morel Sandionyſianus Prior, Pœnitentiariúſque Remenſis Eccleſiæ, religione ac pietatis opinione non vulgariter commendatus, ſcripſit Erminæ viſiones, quas Gerſonno Pariſienſi Cancellario examinandas obtulit, cujus MS. adhuc viſitur in bibliotheca Victoriana, ſtilo quidem ſimplici, ſed vero, ſuſceptæque materiæ, quam verſabat, accommodatiſſimo. *An.* 1374.

In religioſis quoque domibus Mendicantium pleróſque doctrina viros enituiſſe reperio, qui & Theologiam ſcholaſticam publicè profeſſi ſunt, ut in ea Clerici erudirentur, petentibus Eccleſiæ Symmyſtis, cùm ſcholæ Remenſes ſiluiſſent. Inter hos memorantur Jacobus de Lauſanna, Dominicanus; Stephanus de Malachar, Franciſcanus; & Petrus de Romanignia, familiæ Auguſtinianæ. An aliquot ingenij monimentum poſteritati reliquerint, incognitum mihi eſt, nec prædictorum Conventuum regeſta aperiunt, è quibus vix aliquod expiſcari licuit quod eorum natales proderet.

Productum Urbis pomœrium, cur & quando, mœnium operoſitas & amplitudo.

CAPUT XXI.

ALTER hìc à nobis ſubjiciendus eſt Urbis Rem. eiconiſmus, accuratiórque danda deſcriptio, quæ & prolati pomœrij cauſas aperiat, & tempus deſignet, quo ampliſſimi circumducti aggeres versùs meridiem præſertim & occaſum, quibus efficitur, ut Urbs ſandalij effigiem habeat, hoc eſt ſoleæ, quam Græci Ichnuſam vocant: ſic Sandaliotis, Sardinia inſula denominata eſt. Vetuſtioribus Baſilicis, quæ per viam Cæſaream à Chriſtianiſmi cunabulis ſteterant, Cœnobitarum ſtudio amplificatis, auctíſque juxta eas incolarum domibus per artem textrinam & lanificium, in immenſum crevêre ſanctorum Sixti (nunc Remigij) & Dionyſij ſuburbia, quibus acceſſit primùm Culturæ campus ſuburbano Viduləæ contiguus, vici quoque Molendinorum, Ivellani, caſtri, de Venetico, de Barbaſtro, qui ſua vaſtitate priorem Urbis ambitum longè ſuperabant. Barbatici vici, Ivellani, aliorúmque nomenclaturam hîc non moror, nec à quo Culturæ campus, inquiro, & cur frequentiori populo inhabitetur, de his alibi non nihil diximus: quod agito illud eſt, cur circa tam ampla & locis diſſita ingentes foſſæ & aggeres prolati à civibus, & quando id inceptum. *An.* 1375.

Gallorum Regibus bello ſacro intentis, pacémque cum vicinis ſtudioſè colentibus, de Urbe arctiùs munienda, ſuburbaníſque intra eumdem ambitum colligendis nulla ſubijt cogitatio, quòd populus tunc pace frueretur, colendis agris ſeriò addictus & mercaturæ; at ſcintillis bellorum emicantibus ſub Auguſto Rege, quæ in flammas poſtmodum eruperunt, Scabini de ſecuritate plebis per ſuburbana diſperſæ impenſius cogitantes, hæc intra Urbis mœnia coercere ſtatuunt, ne hoſtium inſultibus paterent & deprædationi: ſic bella hoc ſæculo emergentia, & quæ inter Reges, & cum Flandris ſubinde invaleſcebant, dilatandi pomœrij anſam haud dubiè præbuerunt.

Archiva produnt cœptos muros ſtrui anno 1219. nec ſtatim perfectos, quibus conſonat chronicon Nicaſianum, inchoata foſſata circa civitatem, duos annos poſt pugnam Bovinianam; at cœptum opus diu imperfectum manſit, *An.* 1219.

Sedes vacat. manſit, civibus è diverſis bannis imperatum ſubſidium pro eo pendere
detrectantibus. Henricus Branenſis renuntiatus Archiepiſcopus anno 1228.
An. 1375. domum ſuam de porta Martis altioribus muris & aggeribus vallare ag-
greſſus eſt, quò Urbi propugnaculum foret tempore belli, cúmque vetus
An. 1228. porta Martis intra caſtelli ambitum concluderetur, alia ejuſdem nominis
haud procul edita eſt anno 1334. quæ adhuc eſt uſui.

Paullo poſt cives muros protenderunt uſque ad Vidulam, aggeréſque
ſtruxêre ſecus fluvioli littora ſinuoſo flexu labentis à Flexamburgo, ut hoc
ampliſſimo circuitu Monaſteria, cum vico Molendinorum, hortis &
An. 1253. balneis, ſeu thermis, cingerentur, quod diverſis tamen vicibus iteratum fuiſſe
patet ex juſſorijs litteris ad Scabinos à Rege miſſis, & in Tablino publico
conſervatis. Facultas data Nicaſianis à Thoma de Bello-meſo Archiepiſcopo,
anno 1253. conſtruendi murum ſuper foſſata, quæ Monaſterium ambiebant,
manifeſte teſtatur tunc aggeres huc uſque perveniſſe. Sed nec foſſis
modò & aggeribus, ſed & portis totam hanc circumvallationem inſtructam
An. 1260. fuiſſe patet ex ſententia arbitrali lata anno 1260. inter Ss. Remigij & Ni-
caſij Abbates, pro cuſtodia clavium portæ retro Sanctum-Nicaſium ſtructæ
(ambo enim hanc ſibi arrogabant) quòd in horum fundo ſtructa eſſet,
unde duobus Abbatibus portæ cuſtodia adjudicata eſt, qui & alternatim
ſtipendiarios homines habebant pro ea claudenda & aperienda.

An. 1294. Bello ſub Philippo Pulcro recrudeſcente, Remos dominus de Dampierre
mittitur à Rege anno 1294. cum juſſorijs litteris, primâ ad Archiepiſco-
pum, alterâ ad Decanum & Capitulum Remenſe, tertiâ ad Abbatem
S. Remigij, ultimâ ad Scabinos ac cives Remenſes, ut interpolatam val-
lationem reſumerent, cogeréntque tam Regis, quàm Eccleſiæ ſubditos
intra ambitum trium leucarum, ad prædicti operis impenſam: lentè
nihilominus feſtinatum, quamvis bellum longè acrius exarſiſſet inter Re-
gem & Flamingas, quòd lis pro collatione necdum plenè ſoluta eſſet;
incolæ ſiquidem banni S. Remigij ſuum ſymbolum conferre recuſabant,
quaſi ab urbanis eſſent ſeparati; at hi compelluntur ſocietatem inire cum
An. 1328. illis anno 1328. Exſtat mandatum Johanni d'Interville à Rege miſſum, &
aliud Ballivio Viromandenſi pro cogendo Clero ad aliquid ſuppeditandum
per bonorum temporalium adjudicationem: cúmque ob vetus diſſidium
inter Clerum, & Laïcos motum pro penſitatione, publica opera ceſſarent,
An. 1338. de his querela lata eſt ad Philippum Regem anno 1338. qui finitis poſt
aliquod tempus inducijs cum Anglo, dat negotium Ægidio Sarrazin Lau-
dunenſi, & Johanni Haſton Ballivij Viromandenſis vicario, ne cunctentur
prædictas quàm primùm ſopire diſcordias, quod celebri decreto præſtitum eſt
An. 1346. 20. Martij anno 1346. Mox à civibus viri quinque ſelecti ſunt, qui ſedulam
navarent operam, quorum unus erat è Clero, alter è Scabinatu, tertius ex
banno Capituli, alij duo ex burgenſium cœtu pro Clericis non beneficiati.

Per hos quoque dies Scabinis imperatum reperio, ut omne ſtudium
Urbi muniendæ impendant, inſtruántque eam victualibus, armis, ac bel-
licis tormentis, ſéxque tunc, tam à Clero, quàm à populo, iuxta receptum
morem è primoribus electos, Remigium Cauchon, Petrum de Bezanne
Scabinos, Robertum de Chaumont & Thomam le Poix burgenſes Scabi-
natûs, Johannem Chaſtelain & Petrum le Cas burgenſes Capituli: inde
urbici Senatûs origo & forma manavit, imo ab his incœpiſſe videtur,
quamvis à Rege necdum perfectè ſtabilitus. Ceterùm qualiſcumque ho-
rum fuerit induſtria, Urbs tamen undique vallari non potuit, nam à caſtro
portæ Martis, uſque ad portam Ragenarij, & à porta Vidulæ uſque ad
vicum Molendinorum, nihil aditum intercludebat, præter fluviolum &
modicos aggeres, ut affatim probant ea quæ de Ægidio de Rodemach
ſupra capite 13. reddidimus.

Finitis iterum inducijs inter utróſque Reges, Johannes Rex Craoni reſcribit ut nihil laboris intermittat pro Urbe munienda, labentes ociùs muros reparet, idoneum civibus præficiat Capitaneum, munüſque obeat ſtrenui ac fidelis gubernatoris. Archiepiſcopus Regi haud impigre morem geſſit, idipſum Remis urgentibus poſtquam pugnæ Pictavienſis rumor ſparſus eſt, útque ſtudij ſui teſtes haberet, ex optimatibus quatuor ſelegit, Theobaldum la Barbe, Thomam le Poix, Johannem Chaalons & Johannem Grammaire, qui & operibus, & civium ſecuritati ſedulam darent operam, quod diligenter præſtitiſſe probat Anglorum obſidio, quam ſupra deſcripſimus. Patet igitur interpolatis vicibus ingentem hanc mœnium operoſitatem ſurrexiſſe, & ad exitum perductam propter bellum Anglicum: huic verò murorum amplitudini producendæ ſe libenter impenderunt ipſi cives, & incolæ, & accolæ manus accommodârunt gratuito labore ipſi, qui mercedem capiebant exiguam, ut tunc res erat, & annonæ laxitas, atque tunc ita, & priùs ibidem templorum moles ſtruxerunt, quas miramur potius quàm imitamur.

Sedes vacat. An. 1375.

Porro ex litteris domini d'Interville colligo murorum amplitudinem habere octo ſupra mille perticas (quidam virgas nominant) quæ ſexdecim pedum & ſemis ſunt, alibi octodecim, aut viginti, Abbatémque S. Nicaſij centum & viginti ſuis expenſis exſtruxiſſe, cum tribus turriculis retro ſuam Eccleſiam, ob id abſolutus ipſe fuit à collatione alijs impoſita pro fortificationibus, regijs litteris anno 1370.

Dilatato Urbis pomœrio augendus fuit portarum numerus; prima in Culturæ aditu ſita, Ragenarij Buiron nomen ſortita eſt, quòd domui ejus eſſet contigua; altera vidulæ dicta à fluviolo muros ejus lambente; tertia Flexamburga, ex fabuloſâ hiſtoria à Guiſio relata, ubi Flexamburgus inter heroas computatur, qui exercitu in Belgio collecto Remos evertiſſe narrantur; quarta B. Nicaſij nomen prætulit, quòd retro ipſius Eccleſiam ſtructa eſſet, itérque præberet per viam Cæſaream ad Buxitum; at eâ obſtructâ alia ſurrexit vulgo de *Di-lumiere* dicta, non à Sole, aut quòd orientem luminis fontem reſpicit (ut quidam fabulantur) ſed ab Hoſpitali de Dei-merito nuncupato, quaſi dicatur porta de Dei-merito; ſexta retro S. Petri Parthenonem Nova appellatur in regiſtris Scabinatûs, & porta Remenſis apud Ægidium Leodienſem in vita S. Alberti, unde quis augurari poſſet, cùm per eam egreſſus ſit, eo die quo necatus eſt, exſtitiſſe ante productum Urbis pomœrium.

Prædictæ ſex portæ cum alijs duabus Martis, & Carceris octonarium numerum conficiunt; at poſt pugnam Pictavienſem, Caſtellionenſi jubente, portæ S. Nicaſij, Ragenarij, & Nova obſtructæ ſunt, reſtántque tantùm quinque in hodiernum diem.

Richardus Picque fit LXVII. Archiepiſcopus. Imperator particulam Reliquiarum S. Nicaſij obtinet. Gallia ſtat à partibus Clementis VII. Moſomum Regis dominio incorporatur.

Richardus Picque. LXVII. Archiep. An. 1375.

CAPUT XXII.

RICHARDUS Picque natione Burgundus, de Biſuntino (malè Pica, Gallicè *l'Agache*) cognominatus, fratrem habuit Stephanum Picque Canonicum Remenſem, cujus ipſe, ut & Guidonis & Guioti agnatorum ſuorum meminit in ſuo teſtamento. Decanus is erat

De Gueules au pal de ... à coſté d'un Lion & d'un Griffon d'or.

RICHAR. PICQUE. LXVIII. ARCHIEP. *An.* 1375.

Biſuntinæ Eccleſiæ, & Regiâ Conſilijs, cùm generalibus Regni Comitijs interfuit anno 1374. ubi maximam cordati viri, ac eximiè prudentis famam ſibi apud Proceres conciliavit; at Ludovici Theſart obitu, viâ reſervationis, Rege opitulante, ad infulas Remenſes aſſumitur anno 1375. quo & poſſeſſionem inijt quintâ Febru. liberalitérque ſuſcipitur à Capitulo, data fide de privilegijs ſervandis, clientare ſacramentum à feudatarijs recipit, luſtrat Urbis Eccleſias, approbátque conſilium incolarum ſuburbij Vidulæ, recèns intra Urbis pomœrium incluſi, pro exſtruenda Parochia ſub auſpicijs divæ Mariæ Magdalenæ, quam anno 1382. inauguravit; ad hoc enim ſubſtructa videtur, ut vicinior atque opportunior eſſet illis ſuburbanis, quos S. Martini Parochianos olim fuiſſe reperio.

Naugij Continuator. *An.* 1376. *An.* 1377.

Carolus Imperator Regis avunculus Natalem Domini celebrans apud Cameracum ſub finem anni, iterum in Galliam ire propoſuit cum Rege Romanorum, ubi à Carolo magnificè acceptus & cultus legitur quartâ Januarij anno 1377. Vigiliâ Epiphaniæ Franciæ Rex Veſperis interfuit in regia palatij Capella, cum Rege Romanorum, Richardo Remenſi Archiepiſcopo ſacris operante, ut & poſtera die in Miſſa majori coram Imperatore, quem regali convivio Carolus poſtmodum excepit in aula palatij. Auctores velut narratu dignum memorant convivio primum accubuiſſe Remenſem Archiepiſcopum, tum Imperatorem, deinde Regem Carolum, poſtremò Regem Romanorum; inferius in eadem menſa Epiſcopum Bambergenſem, Epiſcopum Pariſienſem, & Epiſcopum Belvacenſem. Imperator vicariatum Regni Arelatenſis Delphino conceſſit cum ſupremo dominio Delphinatûs, tum ſpondens ſe Regi Carolo ſuppetias miſſurum adversùs Anglos; Vale-dicto, iter arripuit per Campaniam, tranſiítque Remos, ubi prodeuntibus extra Urbem primarijs civibus, eâ quâ decuit pompâ exceptus eſt, eíque quieſcenti in hoſpitio à Scabinis oblatæ telæ, ſeu manutergia Remis texta, valoris mille florenorum.

Cauſa cur illac tranſierit Imperator, alia non fuit, quàm pia ejus propenſio & cultus in B. Martyrem Nicaſium, tunc miraculis illuſtrem & inclitæ famæ; clareſcere enim, ac multiplicari de novo cœperant miracula, Monachis templum ipſi dicatum ſublimiori ſtructura inſtaurantibus, quam intueri ſummopere cupiebat Imperator, & inde fruſtum aliquod reliquiarum ejus ſecum in Germaniam deferre, fuit enim earum amantiſſimus, ex Paradino; cujus rei certior factus Carolus Rex, antequam excederet, ad Archiepiſcopum Remenſem ſequens mittit reſcriptum è ſaltu Vicennarum, quod è veteri codice ſumſimus.

DE PAR LE ROY.

Archeueſque de Reims. Nous ſçauons que noſtre oncle l'Empereur, qui s'en va par Reims, comme nous ſçauons a grande deuotion à St. Nicaiſe, & grande volonté d'auoir de ſes Reliques, ſi vous prions bien à certes que vous faites tant par deuers l'Abbé, & le Conuent dudit lieu, qu'il luy en baillent aucune petite portion. Car noſtre dit oncle y aura grand plaiſir, & ce nous ſera bien agreable. Donné au bois de Vincenne le 27. jour de Iannier.

Abbas viſis litteris, quò Regi maturiùs fieret ſatis, rogat Archiepiſcopum ut ipſemet capſam aperire velit, quod lubens præſtitit menſe ſequenti coram maxima plebis multitudine, Monachis interim B. Nicaſij laudes occinentibus. Evolutis prioribus pannis ſericis apparuit faſciculus majora oſſa continens cum indice, qui palam, & intelligibili voce ab Archiepiſcopo perlectus eſt, tum Abbas os coxæ manu reverenter extraxit ſchedula pergamena involutum, in qua grandinſculis litteris verba hæc legebantur

legebantur DE SANCTO NICASIO: hoc in duas partes ſciſſum eſt, majórque Imperatoris domeſtico data, qui præſens aderat; Archiepiſcopus pannis ſericis Reliquias deinde circumvolvit, ut à Roberto de Courtenay & Johanne de Craon pridem fuerant, ligaturáſque ſuo majori ſigillo decenter communivit, præſentibus Ss Remigij, & Dionyſij Abbatibus, Nicolao de Toul Præpoſito, & quibuſdam Canonicis majoris Eccleſiæ. Publica hæc, & ſollemnis inſpectio egregiè probat ab Officialibus nuper in Monachos aſperius, quàm par eſſet animadverſum, quòd fidenter vulgâſſent ſe Reliquiarum partem S. Nicaſij poſſidere, aut certè chartas indecoram hanc palinodiam referentes penitus eſſe commentitias.

RICHAR. PICQUE. LXVII. ARCHIEP. *An.* 1377.

Poſt Gregorij Papæ exceſſum, qui Romam pontificiam Sedem reduxit, relegationis in Gallias Romanæ curiæ anno ſeptuageſimo, contentio oritur de Pontifice eligendo; Romani ex Italis quempiam eligi petunt, ne cum tanto Eccleſiæ detrimento, rurſus Galliam Pontifex novus repeteret, obtinéntque, Gallis inter ſe non conſentientibus, Barenſem Archiepiſcopum patriâ Neapolitanum, qui Urbanus VI. dictus eſt. At Cardinales paullo poſt pœnitentia ducti, quòd hic horum faſtum minueret, facta ſeceſſione alium è ſuo cœtu creant, Gebennenſis ſcilicet Comitis filium, quem Clementem VII. nominant: hinc in uno ovili duo Paſtores, Sedes duæ, totúſque orbis factionibus fœdè diviſus. Gallia, quæ primùm Urbano paruerat, ad Clementem deſcivit, Synodi nationalis Lutetiæ habitæ mota decreto, eo quòd Urbani electio non libera, ſed coacta diceretur; ſola quoad potuit, Clementi reſtitit litteraria ſchola Pariſienſis: *utraque pars nihilominus, ſeu obedientia*, verbis ſancti Antonini utar, *religioſiſſimos habuit viros, & quod majus eſt religione fulgentes, nec unquam potuit ſic quæſtio illa decidi, quin apud plurimos remaneret ſemper dubia*

An. 1378.

S. Antonin. volum. 3. part. hiſt. titul. 22. cap 2.

Carolus Rex, quò fines Campaniæ tutiores eſſent ab Alemannis, cum quibus graves interdum emergebant diſcordiæ, operæ pretium eſſe duxit urbem Moſomenſem, quam in alodio, nulli ſupremo dominio ſubjectam, à Clodoveo Rege hactenus tenuerat Remenſis Archiepiſcopus, Regno Gallico incorporare, cum caſtello de Beaumont in Argona, aliiſque appendicibus & annexis, petiítque à Richardo ut ad hoc ſuum præberet aſſenſum, quem præſtitiſſe legitur, retenta ſpirituali juriſdictione, approbante Johanne de Creſo Cardinali Lemovicenſi Clementis Legato, cujus approbationis chartam cum aſſenſu Capituli Rem. vidimus in Archivo archiepiſcopali.

Rex, ne Eccleſiæ redditus gratis imminuiſſe videretur, dedit pro Moſomo urbem de Veſly ſuper Axonam in diœceſi Sueſſionenſi, cum omnibus dominijs, caſtellanijs, villis, Præpoſituris, Juſtitijs altâ, mediâ & infimâ, reſortitionibus, feodis, retrofeodis, patronagijs, Eccleſijs, collationibus, hominibus & feminis de corpore, aquis, ſilvis, redditibus annuis in blado & argento, peagijs, rivis, ſtagnis, & alijs quibuſlibet rebus, quæ regiæ erant ditionis, præter ſupremum dominium, reſortitionem in Parlamento Pariſienſi ſine medio, aliáque jura purè regalia; ut hæc perpetuò uniantur cum alijs dominijs Eccleſiæ ſub unico homagio: unde in præſenti & futuro, ratione prædictæ Urbis, ab eo eximit Remenſes Archiepiſcopos, promittitque in deceſſu cujuſque Archiepiſcopi ſe nihil petiturum pro prædictæ Urbis cuſtodia; ſed quod ipſius gubernatio penes Capitulum erit, eodem prorſus modo, quo aliàs Moſomum Sede vacante, ſpondétque ſe præterea ſumtus ſuppeditaturum pro eadem Urbe portis, mœnibus, foſſis & propugnaculis munienda, palatióque exſtruendo ipſis Archiepiſcopis convenienti, quod ipſi in Pariatum

RICHAR. PICQUE. LXVII. ARCHIEP. *An.* 1379.

tenebunt, velut alia dominia Archiepiſcopatûs, conceſſis inſuper duabus nundinis, diebus S. Dionyſij menſe Octobri, & ſanctæ Magdalenæ, quò prædicta Urbs populoſior redderetur mercatorum acceſſu & frequentia. Hæc Lutetiæ edita ſunt in domo ſancti-Pauli 7. Febr. anno 1379. at Rex nec palatium ſtruxit, nec Urbem propugnaculis communivit, ut promiſerat, ob quæ ſæpius ſucceſſores Archiepiſcopi graviter conqueſti ſunt.

Caroli Regis fundatio in Eccleſia Remenſi.

EFfulſit hoc anno Caroli Regis amor & innata propenſio in Remenſem Eccleſiam, ubi ſacræ Unctionis pignus receperat, celebri fundatione, qua duas Miſſas in perpetuum celebrandas pro patre & matre, Regina quoque uxore, ac Regni felicitate, viſendo diplomate inſtituit; unam de Spiritu-ſancto, alteram de Beata, cujus auſpicijs eadem mirè inclareſcit, utramque Caroli V. Miſſam antonomaſticè in Necrol. nuncupatam, quas prædictæ Eccleſiæ Canonici, aut eorum obſequio addicti Vicarij, ſingulis diebus immediatè poſt Matutinas inchoare tenentur, juxta ſollemne ſacramentum à quolibet Canonico præſtari ſolitum, antequam matriculæ inſcribatur, & præſcriptum Capituli per Præpoſitum & Decanum ſingulis diligenter ſignificatum. Pro quibus tam Miſſis, in quibus memoria fieri debet de ſancto Remigio, & de animabus defunctorum, quàm alijs orationibus infra explicatis, Rex quædam dominia largitus eſt, latius ſequenti diplomate expoſita, quod, ob regiæ dignitatis prærogativam, integrum hîc exhibendum cenſuimus.

„ CArolus Dei gratiâ Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam.
„ Cùm vetus oriens, inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam
„ Domini tunicam & deſuper textam, minutatim per fruſta decerpſiſſet, &
„ ibidem lucifer ille, qui ceciderat, thronum ſuum ſuper ſydera poſuiſſet;
„ tunc in occidente Sol juſtitiæ, ipſe ſcilicet Lucifer qui neſcit occaſum, in
„ cordibus hominum Regni noſtri cœpit oriri. Nam & orbis conditor
„ cœlos firmans, in quibus præeminet Sol divinus, in quo ipſe Altiſſimus
„ tabernaculum ſuum conſtituit æterna Sapientia cuncta diſponens, has re-
„ giones occidentales, quantùm ad hoc in ſuperiori hac dextra, & ſimpli-
„ citer in nobiliori parte mundi mirificè collocavit prædeſtinatione ſempi-
Christus in cruce moriens faciem habebat verſùs occidentem *Petrus de Natalib.* „ terna; populos tunc hîc futuros eligens ſibi fore acceptabiles, & bono-
„ rum operum ſectatores. Quod prævidens in ſpiritu David Propheta eos
„ ad gratiam recipiendam præparari volens in Pſalmo, qui more noſtro
„ incipit: ***Audite omnes gentes***, ſic ſecundùm veram Hieronymi tranſlatio-
„ nem dicebat: ***Audite hac omnes populi, auribus percipite habitatores***
Pſal. 48. „ ***Occidentis.*** Hoc autem divinum oraculum impletum eſt, aut incœpit im-
„ pleri, quando in ſancta egregiæ civitatis Remenſis Eccleſia à Clodoveo
„ tunc Francorum Rege audita eſt glorioſiſſimi Confeſſoris beati Remigij
„ ejuſdem claræ Urbis Epiſcopi prædicatio, cui, dum ibidem præfatum Re-
„ gem cum ſuo populo baptizaret, Spiritus-ſanctus, ſeu Angelus Dei in
„ columbæ ſpecie, de cælo deſcendens apparuit, portans & miniſtrans ſibi
„ Ampullam ſancti Chriſmatis liquore refertam, de quo ipſe Rex, & omnes
„ deinceps Francorum Reges prædeceſſores noſtri in eorum, & nos etiam
„ in noſtra conſecratione & coronatione Deo propitio ſuſcepimus unctionem,
„ per quam ipſis Regibus, divina operante clementia, virtus infunditur, &
„ gratia, quâ ſolo contactu manuum infirmos ſanarent ab ægritudine ſcrofula-
„ rum, quod in perſonis innumeris per facti evidentiam conſtat eſſe probatum.
„ Nos ſiquidem hanc ſanctiſſimam, & omni veneratione colendam Baſi-
„ licam, quæ in honorem & ſub vocabulo B. Mariæ Virginis Dei genitricis
glorioſæ

gloriosæ, & à ſolo Deo, ſicut nonnullarum ſcripturarum antiquarum, &" Richar.
approbatarum refert auctoritas, & teſtatur etiam voce populari in hoc" Picque.
ſcripturarum ipſarum relationi, & teſtimonio adhærente, dedicata & con-" LXVII.
ſecrata exſtitit multiplicibus, & diverſarum dignitatum titulis inſignita," Archiep.
quæque dictum pretioſum Confeſſorem B. Remigium in ſuum Sponſum" *An.* 1380.
habere meruit & Paſtorem, ſingularis & aſſiduæ devotionis fervore, ac"
devotionis & affectionis plenitudine proſequentes & proſequi meritò cu-"
pientes, penſantes inſuper qualiter ipſius Conditoris, & Redemptoris"
noſtri diſpoſitio ordinans, ad modum illius, qui ſervis ſuis talenta tradidit,"
quibuſdam videlicet plura, & alijs pauciora; & alterius qui villico villi-"
cationis regimen commiſit, auditurus poſtea, quod horrendum exſtitit."
Super ijs rationem proſpicientes, etiam tributum terribile impoſitum omni"
carni, feriens indiſtinctè cujuſcumque ætatis, & qualitatis perſonas, quàm-"
plurimùm inde dubitantes, cùm plura talenta receperimus ab ipſo, cal-"
culum hujuſmodi reddendæ rationis ſubire, cùm & vix ipſe Juſtus ſalva-"
bitur, & in conſpectu ipſius non juſtificabitur omnis vivens. "

Propterea pervigili, & operoſæ ſollicitudinis patrocinium quærentes"
ſtudio, per ea quæ ſibi inter cetera complacere credimus, ut pote divinum"
cultum, præſertim Miſſarum ſollemnia, quæ paſſionem ipſius comme-"
morant, redemptionis pretium humanæ creaturæ, ad ipſius omnipotentis"
Dei, & ut ipſius immenſa bonitas à noſtris avertens demeritis, nobis ultra"
quàm noſtra, ſi quæ ſint, poſcerent merita, ſuam diffuſius gratiam lar-"
giatur, laudem & gloriam, ac dictæ beatiſſimæ Virginis matris ejus, dicti-"
que Confeſſoris beati Remigij, & omnium aliorum Sanctorum honorem,"
ac pro noſtræ, liberorúmque, & ſucceſſorum noſtrorum Franciæ Regum,"
& pro inclitiſſimæ recordationis domini & genitoris, ac dominæ genitricis,"
& Johannæ quondam conſortis, aliorúmque progenitorum ac prædeceſſo-"
rum noſtrorum, ac aliarum fidelium animarum remedio, & Regni noſtri"
proſperitate & ſalute Proponimus ipſo Deo favente, & accenſo mentis"
deſiderio affectamus, ut in præfata Remenſi Eccleſia, ſtatim finitis in ea"
& completis Matutinis, duæ Miſſæ ſubmiſſa voce (Miſſæ Caroli quinti"
Regis nuncupandæ) quamdiu vitam in humanis egerimus, una videlicet"
de Spiritu-ſancto, altera de dicta Virgine glorioſa immediatè, & abſque"
ullo intervallo, poſt illam de Spiritu-ſancto finitam incipienda. "

Nobis verò ſublatis è medio, pro defunctis ſuper altare in eadem Ec-"
cleſia in honorem dicti Confeſſoris beati Remigij ex noſtra ordinatione"
conſtruendum & erigendum, ſingulis diebus, perpetuis temporibus, ac-"
cenſis ibidem & continuè ardentibus in dictis Miſſis duobus cereis, & in"
elevatione Corporis Chriſti duabus torchijs decentis ponderis, & debitæ"
quantitatis. Celebrentur quoque in dictis de ſancto-Spiritu, memoria de"
dicta Virgine glorioſa; & in ipſius Virginis, de ſancto-Spiritu Miſſis, ut"
præmittitur: ſimiliter & in ambabus Miſſis prædictis de dicto ſancto Re-"
migio, adjectis tribus collectis, quæ in qualibet magna Miſſa præfatæ"
Eccleſiæ pro nobis, ut tenemus, ſolent dici, aut alijs conſimilibus ſpecialis"
etiam memoria habeatur. Ad dictas autem Miſſas, horâ & modo præ-"
dictis in poſterum dicendas & celebrandas, & alia circa ipſarum cele-"
brationem neceſſaria facienda, noſtrum qualificantes affectum, expediens"
& congruum fore conſpicimus & optamus, quòd ipſius Eccleſiæ Vicarij"
in ſacerdotio conſtituti, moderni, & qui pro tempore fuerint, ad earum-"
dem celebrationem Miſſarum, aut ſi per illos in alijs ſui vicariatûs officium"
concernentibus, & aliàs occupatos, ipſarum Miſſarum celebratio com-"
modè fieri, ac continuari non poſſet; Canonici, vel alij ipſius Eccleſiæ"
Sacerdotes idonei, per Præpoſitum, Decanum, & Capitulum eligendi,"
& aſſumendi deputentur, qui ſic deputati hujuſmodi Miſſas dicere, & cele-"
brare,

RICHAR. „brare, aliáque facere ſupra ſcripta medio in dicto capitulo teneantur
PICQUE. „promittere juramento ; ita etiam quòd ſi ipſorum Vicariorum, ac
LXVII. „Canonicorum, & Sacerdotum prædictorum aliqui, qui ad illas pro
ARCHIEP. „die Miſſas dicendas & celebrandas, & alia faciendum prædicta nomi-
An 1380. „nati fuerint & commiſſi in illis, ſeu eorum aliquibus defecerint, illi, „vel ille, ſic deficientes, aut deficiens, diſtributionibus, ſeu diſtribu-„tione, quas ſeu quam eſſent in dicta Eccleſia per unam hebdomadam „integram, ſi per illam in dicta Eccleſia continuè præſentes exſiſte-„reni, percepturi, privati ſint ipſo facto.

„ Volumus autem, & auctoritate noſtra regia ordinantes concedi-„mus, quòd ipſi Vicarij & Canonici, & Sacerdotes prædicti, quos per „eoſdem Præpoſitum, Decanum & Capitulum, ad præmiſſa deinceps „eligi, & deputari contigerit, pro eorum ſtipendijs ſexaginta libras pari-„ſienſes annuales uſualis monetæ, inter illos æquis portionibus dividen-„das, in reditibus inferiùs declaratis, duobus videlicet ſancti Michaelis, „& Paſchæ terminis perpetuò percipiant, & habeant conſuetis. Deſide-„ramus inſuper quòd in dicta Remenſi Eccleſia, quamdiu in humanis „egerimus, duodecim Miſſæ ſollemnes de ſancto-Spiritu ſingulis annis, „una videlicet quolibet menſe, & ipſius menſis die prima, vel alia die „proxima ſequente, ſi hoc dicta prima die propter feſta ſollemnia, aut „alia legitima impedimenta, quæ tunc occurrere poſſent, commodè „fieri nequeat, ac poſtquam hujus incertæ ac labilis conſummaveri-„mus vitæ curſum, pro Defunctis factis & dictis præcedentibus diebus „vigilijs in ipſa Eccleſia ſollemnibus, de cetero per ipſius Eccleſiæ „Canonicos, & ejuſdem alios choriales, & miniſtros celebreutur; quód-„que in dictis Miſſis tam de ſancto-Spiritu, quàm pro Defunctis cele-„brandis, & in præcedentibus vigilijs campanæ majoris ipſius Eccleſiæ à „principio dictarum Miſſarum & Vigiſiarum uſque ad finem continua „pulſatio debitè perſeveret, ut impellente pulſatione hujuſmodi excita-„tus populus ſervitium Deo in dicta ſua Eccleſia Remenſi per ſervito-„res, & miniſtros ejuſdem, & à quolibet debitum procedat, reverenter „impenſum ſentiat, & cognoſcat; quatenus Fidelium corda ad orationes „& preces devotas, ad ipſum Deum pro nobis affectuosè poſtulan-„tibus, humiliter effundendas, ex ſui bonitate aliqualiter provocentur. „In qualibet autem dictarum Miſſarum, tam de ſancto-Spiritu, quàm „de Defunctis celebrandarum, ut præfertur, inter prædictos ipſius „Eccleſiæ Canonicos, & reliquos habitum ipſius Eccleſiæ deferentes, „qui in ipſarum celebratione Miſſarum præſentiam continuam exhi-„bebunt, quíque in illis de ſancto-Spiritu, infra primum *Kyrie eleiſon*; „in alijs verò de Defunctis, infra primam orationem, & in dictis „præcedentibus Vigilijs, infra *Requiem* primi Pſalmi intrare, & in-„tereſſe continuè tenebuntur, ſexdecim libras Pariſienſes dictæ uſualis „monetæ; earum videlicet tres partes inter dictos Canonicos; reli-„quam verò partem inter alios prædictos, manualiter & extemplo „ipſarum Miſſarum celebratione completa. Si tunc dicta ſexdecim „librarum Pariſienſium ſumma ex dictis reditibus, & eorum emolu-„mentis recepta provenerit, alia quamprimum ex eis proveniens recipi „poterit & haberi, diſtribui volumus, in ipſis etiam reditibus capiendas.

„ Illos etiam Canonicos, & alios qui adeo confecti ſenio, & nota-„bili ſui corporis debilitate compreſſi, ad dictam tunc Eccleſiam com-„modè accedere nequiverint, haberi & reputari in Miſſis & Vigi-„lijs ante dictis pro præſentibus, & ad eos tamquam præſentes, & „continuè in ijſdem exſiſtentes, & ad nullum alium abſentem, hujuſ-„modi diſtributionem extendi.

Ceterùm

RICHAR. PICQUE. LXVII. ARCHIEP. An. 1380.

Ceterùm in votis gerimus quòd de cetero in exitu Veſperarum ſingulis Lunæ diebus, quadrageſimalibus exceptis, in ipſis verò quadrageſimalibus diebus, finito & completo in dicta Eccleſia Complectorio, illud jubilum, ſeu proſa *Inviolata.* Cum illa antiphona ſeu Reſp. *Sancta & immaculata virginitas.* ac verſiculo *Benedicta tu in mulieribus* & illa collecta *Omnipotens æterne Deus, qui glorioſæ Virginis.* Adjecta quoad vixerimus illa quæ ſequitur: *Deus qui miro ordine omnium dignitatum, omniúmque Regnorum jura diſpenſas; concede propitius, ut famulus tuus Rex noſter Carolus cum populo ſibi ſubjecto, ita tibi devotione famuletur, quatenus invincibili potentia tua dono jugiter protegi mereatur.* In alia de Defunctis, nobis ab hac luce ſubtractis, commutanda, proceſſionaliter coram imagine dictæ Virginis glorioſæ in navi ejuſdem Eccleſiæ, & ad devotionem Fidelium adaugendam decantetur: ſumma decem & octo ſolidorum Pariſienſium prædictæ uſualis monetæ; inter illos de dicta Eccleſia, qui in jubili & antiphonæ ſeu reſponſorij decantatione intererunt prædictorum, manualiter, ſi tunc ut ſupra dictum eſt, hujuſmodi ſumma ex prædictis reditibus & emolumentis recepta provenerit; vel cùm primùm ex eis haberi poterit, juxta dictorum Præpoſiti, Decani & Capituli ordinationem diſtributa, & ſoluta; quódque in ipſis jubilo, & antiphona ſive reſponſorio ſic inantea decantandis, prædicta collecta: *Deus qui miro ordine omnium dignitatum &c.* pro noſtris etiam ſucceſſoribus Franciæ Regibus, & eorum ſingulis ſuo regnantibus tempore, ipſorúmque ſucceſſorum noſtrorum proprio in eadem collecta nomine dicatur expreſſo.

Nos autem pro ſupportatione onerum præmiſſorum, villam & terram de Floriaco in Montana Remenſi, per nos à Roberto de Nigella Milite, & Yada de Normannis ejus uxore, ac Buiſſonem, vocatum le Comte, & quamdam domum; ſive hoſpitium cum jardinis apud Sanctum-Imogium ſituatum, à Johanne de Lugny domino de Montechaumeri tam ſuo, quàm nomine procuratorio Johannis de Braio Scutifero, & pro ipſo terram, & villam de Valle-clara, per nos vel per ſupradictos Præpoſitum; Decanum & Capitulum, de noſtris voluntate, ordinatione & ſpeciali mandato datis per nos propter hoc, & realiter traditis eiſdem duobus millibus Francorum auri; & alijs ultra ducentis francis; in quibus nobis certorum Juſtitiæ cenſuum, redituum, & poſſeſſionum infra deſcriptarum finantiæ tenebantur; per ipſos pro nobis, de dictis noſtris voluntate, ordinatione & præcepto ſolutis, à Margarita de Triangulo, ac Galtero de Conflantio Milite, & Maria de Caſtrovillain ejus uxore, titulo emptionis acquiſita extiterunt, cum eorum juribus, dominijs, nobilitatibus, retrofeodis, Juſtitiâ altâ, mediâ & baſſâ, emendis, nemoribus, garenis, chaſſia, terris, cenſibus, & pratis, & eorum pertinentijs univerſis, in quibuſcumque conſiſtant, in litteris ſuper emptione hujuſmodi, & venditione prædictorum confectis, ſpecificè, & diſtinctè declaratis, in æſtimatione & valore trecentarum librarum Pariſienſium annualium legitimis, auctoritate noſtra regia, tenore præſentium deputamus, & aſſignamus, ipſáſque villas, ac terras, dictúmque Buiſſonem, ac domum, ſeu hoſpitium cum prædictis, & dictis eorum pertinentijs quibuſcumque & in eiſdem ſerioſiùs, & diffuſius litteris deſcribuntur. In eis omnibus, & eorum ſingulis nihil juris, ſervitutis redhibentiæ, ſeu gardiæ; vel cuſtodiæ aliquorum caſtrorum noſtrorum omnino nobis, præter ſuperioritatem, retinentes, præfatis Præpoſito, Decano, & Capitulo eadem noſtra auctoritate, de

Galterus de Conflans.

noſtra

RICHAR. „noſtra certa ſcientia, & ſpeciali gratia damus, concedimus, & dona-
PICQUE. „mus in uſus prædictos convertenda.
LXVII. „ Volentes præterea, & de dictis noſtra ſcientia, & ſpeciali gratia
An. 1380. „concedentes, quòd ijſdem Præpoſito, Decano, & Capitulo villarum,
„terrarum, ac domûs, ſive hoſpitij, & pertinentiarum prædictarum
„poſſeſſionem liceat propria ipſorum auctoritate capere, & nanciſci illa
„omnia & ſingula, cum alta, media & baſſa Juſtitia, cenſibus, redi-
„tibus, & alijs quibuſvis poſſeſſionibus, quos, & quas antefati Mar-
„garita, Galterus, & Maria habebant, percipiebant, & tenebant in
„villa, territorio, & finagio de Fontenayo, Boſſeri juxta Triangulum,
„in Caſtellanijs ipſius Trianguli, & de Larcicuria, per eos in valore
„triginta duarum librarum Pariſienſium annui, & perpetui reditus
„ſupplendarum, etiam ut dicitur, & perficiendarum per ipſos, ſi neceſſe
„fuerit in alijs ſuis terris & locis, ijſdem Præpoſito, Decano & Capi-
„tulo venditos, pro quorum financia ipſi Præpoſitus, Decanus, &
„Capitulum, dictos ducentos francos auri ſolverunt, ut ſuperiùs eſt
„expreſſum, pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus libere recipere, ac perpetuò
„pacificè, & quietè retinere, & poſſidere valeant, abſque eo quòd
„ea, ſive eorum aliqua vendere, alienare, vel aliàs quovis modo
„extra manum ſuam ponere, ſeu financiam nobis, aut ſucceſſoribus
„noſtris aliquam propter hoc facere teneantur; quam de dicta noſtra
„gratia eiſdem, in quantum opus eſt, donamus, remittimus, & quit-
„tamus expreſsè; ita tamen quòd ipſi Præpoſitus, Decanus, & Capi-
„tulum pro ſe, dictiſque ſucceſſoribus ſuis jurent, & bona fide pro-
„mittant, ac ſe per litteras ſuo ſigillo munitas nobis tradendas effica-
„citer obligent, quòd dictas ſexaginta libras Pariſienſes præfatis Vica-
„rijs, Canonicis, & Sacerdotibus præſentibus & poſteris, prædictis
„eorum ſtipendijs, prædictis ſingulis annis & terminis cum integritate
„perſolvent, præmiſſáque omnia & ſingula eodem ordine & modo
„præſcriptis, juxta dicta noſtra propoſitum, affectionem, ordinatio-
„nem, votum, voluntatem, & deſiderium ſalubriter facient, ac fieri,
„adimpleri, & obſervari facient, per effectum operis ſecuturi. Quæ
„ut firma & ſtabilita perpetuò perſeverent, noſtrum præſentibus litteris
„fecimus apponi ſigillum, ſalvo in alijs jure noſtro, & in omnibus
„quolibet alieno.
„ Datum Pariſius menſe Maij anno Dom. milleſimo trecenteſimo
„octuageſimo Regni verò noſtri ſeptimodecimo.

Sigillatum in cauda ſerica rubra & viridi, & ſupra plicam per Regem ſignatum TOVRNEVR & infra regiſtratum in Camera Computorum Pariſien. & ibidem ex ſpeciali mandato Regis expedita.

PETRUS DE CASTRO.

Caroli votum à D. D. Canonicis religioſè obſervatur, æternúmque perſeverabit, quamdiu ſtabit Eccleſia Remenſis; cùm Defunctorum voluntate ſacratiùs nihil eſſe debeat apud eos, qui ſe horum munificentiæ devinctos eſſe profitentur. Dedit præterea idem Rex Carolus fabricæ Eccleſiæ iconem bipedalem Virginis Deiparæ, calicem com patena, Crucem, candelabra, catinum, urceolos ex puro, puto auro, quæ ex veteri lipſanothecarum indice fuſa ſunt & data pro redemptione Franciſci I. cappæ verò, ſi quæ ſuperſint, detritæ ſunt penitus ac ſenio confectæ.

Galterus

Galterus ille, cujus in relato Caroli reſcripto mentio habetur, Miles erat de Conflantio, dominus de Hertouges, de Coulon, & de Baye, natus perilluſtri apud noſtrates Campanos gente de Conflans, quæ plures non tantùm provinciæ ſuæ Mareſchallos, Coneſtabularios, ſeu Magiſtros Equitum peperit; ſed & exteris profutura, Navarræ Regno Proreges largiſſima liberalitate commodavit.

Familia de Conflans à Comitibus de Brienne oriunda.

Vide Pithaeũ.

Spectatiſſima hæc familia originem trahit paterna ex prole ab antiquiſſimis æquè ac nobiliſſimis Comitibus de Brienna (quos aliquando de Brenna vocant) olim Campaniæ Dynaſtarum Paribus: ex his Proceribus, virtute cognitâ, ſpectatâ fide ampliſſimis, & apud omnes, ob illuſtria facta, nominis gloriam conſecutis, orbis uterque duriſſimis & aſperrimis temporibus fortiſſimos ſibi Rectores ſæpiſſime ſelegit; imo ex iiſdem Eccleſia ipſa conſtantiſſimos Martyres ſibi vindicavit.

Galterus de Brienna Rex Siciliæ an. 1198 & heres Regni Ierusal. an. 1202

Sicilia ſiquidem firmiſſimum labenti atque inclinato Regno adverſùs ferociſſimum Tyrannum anno 1198. conciliatura ſubſidium, ad Galterum Briennæ Comitem, eximiâ prudentiâ conſpicuum, & incredibili animi robore ſeptum confugit, ab eo opem petit, eum in ſolium regale conſtituit. Res ab eo præclarè geſtas, & in regno Jeroſolymitano, poſt Fridericum, ſucceſſionem, partam divinitus adverſùs excommunicatos & Eccleſiæ rebelles victoriam, ut & ejus obitum magno Reipublicæ damno maturatum, Spondanus narrat ad annum 1202.

Iohannes de Brienna Rex Ieruſalem anno 1208.

Afflictis in Oriente anno 1208. Chriſtianorum rebus & pæne everſis, Patriarcha Solymorum, Epiſcopi & Barones Regnorum Cypri & Ieruſalem, unum Johannem Comitem de Brienna, commodiſſimis & ſuaviſſimis moribus ornatum, ſummâ ſapientiâ præditum, rerum omnium poteſtate & dominatu digniſſimum appellant, obteſtantur, implorant, ei dictorum Regnorum ſceptra deferunt; quò infenſiſſimis hoſtibus occurrat, fractis ac debilitatis Chriſtianis fidem, dextrâmque porrigat. De ejuſdem ad Imperij Conſtantinopolitani adminiſtrationem evocatione Galterus Cornutus Senonenſis Pontifex apud Duchenium ſic loquitur.

Fit Conſtantinopolitani Imperij Adminiſtrator. anno 1229.

Quercet lib. 4. pag. 438.

« Videntes Latini Principes, Græciæ miſerabile diſcrimen Imperij, quod
« à ſchiſmatica Græcorum gente multis in locis invaſum, pro majori parte
« violenter fuerat occupatum, multâ deliberant vigilantiâ, quod eis poſt
« Deum implorandum ſit auxilium, vel ùnde ſperari valeat anguſtijs ſuis ſola-
« tium exhibendum. Tandem communi conſilio tam nobilium, quàm mi-
« norum, per auctoritatem ſancti nominis Gregorij Papæ, Johannes de Bri-
« enna vir approbatæ virtutis, qui propter egregiæ probitatis induſtriam,
« necnon & devotæ Chriſtianitatis merita, priùs Regnum Jeroſolimitanum
« adeptus fuerat, ad impertiendum huic tanti doloris plagæ remedium,
« electus eſt concorditer Advocatus. Deſponſatâ enim Mariâ (Martham
« vocat Spondanus) prædicti Johannis filiâ eidem heredi Imperij Balduino,
« ipſe Johannes Imperij Conſtantinopolitani, necnon & ipſius heredis admi-
« niſtrationem ſuſcepit & curam. Non ſolùm autem Adminiſtrator genera-
« lis Romaniæ factus eſt, ſed coronatus ſollemniter, & ad vitam ſuam
« Imperator vocatus.

Piè obit an 1237.

Eadem refert Spondanus ad annum 1229. addit tantummodo ipſummet ſocerum fuiſſe alterius Imperatoris Chriſtiani, Cæſaris titulo contentum, ab Imperatoris & Auguſti titulo abſtinuiſſe. Ceterùm qui ſingula ejus facinora, ſicut & ejus in monaſtica veſte obitum noſſe cupit, legat Spond, ad an. 1237.

Galterus de Brienna Athenarũ Dux Florentiæ dominus Franciæ Coneſtabul. an. 1343

Anno 1343. Florentini Galterum alterum de Brienna, Athenarum Ducem, *virum prudentem & magnanimum, qui aliàs cum ipſis militaverat, veluti cælitus miſſum* (verba ſunt Spondani) *in Vrbe dominum creant in annum, paulòque poſt ad vitam ſine ulla exceptione*, quem

poſteà Johannes Francorum Rex, qui quanta in viro eſſet magnitudo, excelſitas & animi altitudo probè noverat, quantáque in rebus bellicis ſollertia, uſus & exercitatio, ſummâ Conestabularij dignitate decorâſſe legimus. Quid illi præſtantiſſimi Heroes geſſerint, quoties ad pugnam venerint, quot acies fuderint, quot victorias reportârint, quot denique res juſtiſſimi triumphi peregerint, Lector vel tantillùm curioſus apud omnes paſſim tam ſacros, quàm profanos Auctores abundè reperiet.

Galterus de Brienna alius à præcedentibus immaniſſimis ex barbaris cruciatibus pro Chriſto mortē oppetit circa an. 1244.

Superioribus nihilominus Gualterus alter de Brienna, Comes Joppenſis jungendus eſt, imo meritò præponendus; illi quidem ſe in vitæ diſcrimen interdum pro commiſſis ſibi populis intulerunt, contra eorum hoſtes ſumma vi, impetúque contendentes, eorum phalanges protriverunt: hic verò, ne quiſquam è ſuis civibus damni aliquid pateretur, ne Chriſti Fideles in barbarorum arbitrium ac poteſtatem venirent, non modò caput in periculum intrepidus objecit; ſed cunctos expoſuit artus, omnia membra obtulit, vitam prodegit, totum corpus barbarico cruciatui, immaniſſimis tormentis conſultò & cogitatò, prodigè & prodigioſè condonavit. Hujus invictiſſimi Martyris, glorioſiſſimi Athletæ glorioſos agones, immortales triumphos Spondanus ad annum 1244. his ipſis verbis refert.

» Galterus de Brienna Comes Joppenſis, qui quidem moribus & armis
» præſtantiſſimus, cum captus fuiſſet à Duce ſeu Principe Choraſminorum,
» quos Jonvillæus Perſas vocat, & ſollicitatus pro redemptione ſua Joppen
» reddere, eapropter ad portas Civitatis brachijs ſuſpenſus ductus, ut eo
» tormento flexi incluſi deditionem facerent. E contra ille hortatoria ora-
» tione ad ipſos habita, nullam ſui rationem habere; ſed fortiter uſque ad
» extremum halitum pro Fide Chriſti reſiſtere adjuravit. Unde in carcerem
» reductus, & in Ægyptum ad Soldanum miſſus, ab eóque crudeliſſimis
» hoſtibus traditus, poſt exquiſitiſſima generoſè tolerata tormenta, in fruſta
» conciſus ad Deum feliciter migravit. Cujus poſtea oſſa Ludovicus Rex
» ſanctus à barbaris recuperata Acconem retulit, ubi honorificè ſepulta fuêre.
» His innumeros ex eadem proſapia Heroas nec virtute, nec fortitudine, nec religione impares ſubnectere poſſem, præſtantiſſimos ſcilicet bellorum Duces Engilbertos, Guidones, Hugones, Alfonſum Johannis Solymorum Regis fratrem, Johannem Comitem Augi: ſed iſtis invitò, quod amplior ſit campus, quódque proximè ad Campaniæ hiſtoriam ſpectet, prætermiſſis, intra diœceſis noſtræ terminos concluſi, fecundiſſimæ hujus ſtirpis florentiſſimum ramum, populares ſcilicet noſtros, dominos de Conflans quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim more noſtro aſpiciamus.

Galterus I. Comes de Brienna, & de Barro ſuper Sequanam accepit conjugem Euſtachiam filiam Milonis Comitis Barri, & Tornodori, Monaſterio Arremarenſi anno 1068. quædam largitur cui ſucceſſit.

Engilbertus III. Miles, dominus de Conflans præcedentis filius, qui cum Adelina uxore plurima Abbatiæ Moliſmenſi legâſſe legitur, genuitque ex ea.

Hugonem I. Militem dominum de Conflans Agæ connubio ſociatum, quæ ei peperit.

Guidonem Militem dominum de Conflans, qui Euſtachiæ uxoris nomine Campaniæ fit Mareſchallus; hæc Euſtachij Mareſchalli Campaniæ & Vicedomini Cathalaunenſis filia, munere dotali, ſeu paraphernali dono dignitatem hanc Toparchis de Conflans hereditario jure poſſidendam attulit; eodémque modo Euſtachiæ ſoror Goda Vicedominos de Caſtellione-ſupra Maternam Cathalaunenſis Vicecomitatûs compotes effecit. Ex Guidone & Euſtachia prodijt.

Euſtachius I. Miles dominus de Conflans conjugium init cum Maria domina de Playotre, de Montmort, & de Auger, filiâ Hugonis dictarum

ditionum

ditionum domini, inſuper & de Treſmes, de Vandelu nunc Gandelu, quæque prædicta prædia in familiam de Conflans intulit. Horum filius & heres.

Euſtachius II. Miles & dominus de Conflans, ex Heluide de Thorote filiâ Johannis II. Caſtellani Noviomenſis, & Oderæ de Dampetra plures ſuſcepit liberos, quos inter Hugo natu maximus & Galterus in Caroli V. diplomate nominatus. Hi cùm propter ampliſſimos natales & pulcerrima facta, tum propter communionem ſanguinis, quo cum potentiſſimis Europæ Principibus devincti erant, tantâ fulſerunt gloriâ ut in celebri Galliæ Optimatum conſeſſu anno 1293. primas ſedes præ ipſomet Franciæ Coneſtabulo Imberto de Beaujeux occupaverint.

Hugo II. patri ſuccedit Miles, dominus de Conflans, dominus de Eſtoges, de Congis, Mareſchallus Campaniæ Euſtachio de Conflans Coneſtabulo Campaniæ natu major, Mariam de Brienne in matrimonium ducit, viduam Galteri de Nanteüil de familia Caſtellionenſi, genuerúntque.

Hugonem III. Militem dominum de Conflans, qui primo conjugium init cum Beatrice de Terouenne; tum cum nata Johannis I. Vicedomini Cathalaunenſis & filiæ Roberti domini de Bazoches, ex quibus prodijt.

Johannes I. Miles dominus de Conflans heres unicus parentibus Hugoni de Conflans & Vicedominæ Cathalaunenſi dominæ de Vieils-maiſon-le-Vidame, & de Vezilly. Hic in uxorem duxit Iſabellam dominam de Lor filiam Rodulfi domini de Lor, relictam Raigneri de Choiſeüil domini d'Aigremont, è qua Duces & Mareſchalli du Pleſſis-Pralin oriundi. Ex prædicto Johanne & Iſabella prodijt.

Johannes II. Miles de Conflans, dominus de Vieils-maiſon-le-Vidame, de Vezilly, de Armantiers &c. Geronæ de Jottenges connubio ſociatus, dominæ de Armantiers, viduæ Galteri de Unchar quæ ei peperit.

Johannem III. Militem de Conflans, dominum de Vieils-maiſon-le-Vidame, de Vezilly, de Armantiers &c. cui in nuptijs locatur Magdalena de Hornes, filia Theoderici domini de Blancignies, & de Moncornet ex qua genuit.

Bartholomæum Militem de Conflans dominum de Vieils-maiſon-le-Vidame, de Vezilly de Armantiers, Saponnay Vicecomitem de Auchi-le-Chaſtel &c. habuit in nuptijs Mariam dominam de Cramail, filiam Balduini domini de Saponnay & de Saint Remy, è quibus progenitus.

Johannes IV. Miles de Conflans, dominus de Vieils-maiſon-le Vidame, Saponnay, Vadancourt in Comitatu Guiſiaco, duxit uxorem Margaretam de Bournonville, Antonij de Bournonville, & Johannæ dominæ de Thorote poſterioris ejus uxoris filiam, de qua procreavit.

Antonium I. Militem de Conflans Vicedominum de Auchy-le-Chaſtel, dominum de Rozeal, de Saint-Aubin-ſur Our, Vezilly, Baronem de Sommevele, dominum de Saint-Remy, Jury, Chaſniy, ac unius vici in urbe Brainenſi, de Servenay, de Montchevillon, Urbis Victriacenſis, de l'Eſpine in boſco, de la Borde, Chailly, Variello &c. Venatorum regiorum Præpoſitum, minorem natu Johannis IV. & dictæ dominæ de Bournonville: Antonio alter nepos erat Antonius filius Johannis, domino de Auchi-le-Chaſtel natu majoris, qui Buiſonem ut & alia prædia ſubſtituit, & Margaretæ de Conflans uni ex ſororibus nobilem & lariſſimam ditionem de Vieils-maiſon-le-Vidame conceſſit, quæ & eam Gerardo marito ſuo contulit, domino de Vieils-maiſon-ſainte-Colombe ſitam prope Firmitatem-Galcheri, aliam à dominatu de Vieils-maiſon-le-Vidame, qui prope Montem-mirabilem in Bria ſitus eſt. Antonius Barbaram de Rouy ſibi conjugio copulavit, Johannis militis de Rouy domini de la Boiſſiere filiam & dominæ Ludovicæ de Villers-ſaint-Paul, ex qua plures ſuſcepit liberos, quos inter præ ceteris nominantur Euſtachius Antonius & Robertus.

Euſtachius natu maximus Vicecomes de Auchi-le-Chaſtel, ſub Carolo IX. regiæ cohortis Tribunus, in matrimonium Mariam de Sepoix duxit filiam Aimerici de Sepoix in rei maritimæ Præfectura Britannica Legati, & Annæ Deſchapeaux, cúmque tam in pugna Sandionyſiaca, quam ubicumque occaſionem nanciſci potuit, infinita propemodum pulcherrima & audaciſſima facta regiorum caſtrorum Præfectus edidiſſet, diploma regium de obeundo ſummi Franciæ Mareſchalli munere recipit; at paullo poſt vivis eripitur, veneno, ut fama eſt, ab invidentibus præſtanti, florentique fortunæ ejus, parato. Ex prædicta Maria Deſchapeaux reliquit Euſtachium de Conflans Vicecomitem de Auchy-le-Chaſtel, utriuſque Ordinis Equitem, Sancti-Quintini Præfectum, quinquaginta armatorum Magiſtrum, regiorum exercituum Imperatorem, & apud Belgij Archiduciſſam extraordinarium Oratorem, qui & ipſe de Gallicorum caſtrorum ſumma Præfectura ſuſcipienda regio diplomate donatur. Ex Carlota des Urſins ſuſcepit Henricum de Conflans natu majorem, qui dictus eſt dominus de Armanuers, & ab obitu patris Vicecomes de Auchy, Sancti-Quintini Præfectus, matrimonio conjunctus dominæ Carlotæ Pinart, nepti ſanctioris Conſilij Amanuenſi, & natæ Claudij Vicecomitis de Couplizy, Baronis de Cramail, Marchionis de Louvois, & Franciſcæ de la Mark-Boüillon, è quibus prodijt. Euſtachius celſiſſimus & potentiſſimus dominus de Conflans, Marchio de Armentiers, Baro de Cramail primâ Valeſiæ Baroniâ, dominus de Pleuron, de Rubecourt; non itapridem primo Normanniæ Baronatu, & Marchionatu de Louvois inſignitus, inter dominos de Conflans quoad nomen & gentilitium ſtemma principem locum obtinens.

Antonius dictorum Antonij de Conflans & Barbaræ Rouy minor natu, dominus de Saint-Remy & de Jury, ex Franciſca de Boulard Antonium ſuſcepit, qui ex prima conjuge Magdalenâ de Ravenel, filiâ Claudij domini de Rennigny & Franciſcæ de Angennes Ramboüillet plures genuit liberos, è quibus manant Marchiones de Saint-Remy.

Robertus de Conflans dictorum Antonij & Barbaræ natu minimus, Baro de Vezilly, Ducis Alenconij ſummus Cubicularius, Carlotam de Mirmont ſibi connubio jungit, natam Amati de Mirmont domini de Gueux ac de Ronay, & dominæ Franciſcæ de Anglure, filiæ Nicolai domini de Dongeux & Johannæ de la Palu. Ex dicta Carlota plures Robertus ſuſcepit liberos, quos inter emicuit.

Jacob de Conflans, Baro de Vezilly. Hic pro patriæ ſalute ad omnes periculorum caſus ſemet libenter objiciens, quantum potuit ejus utilitati & incolumitati indefeſſus conſuluit & incubuit, modò obſeſſis urbibus multam operam & utilem præbens, nunc eruptionibus nunc irruptionibus hoſtiles copias laceſſens, modò earum caſtella & arces, naturâ licèt & opere munitas, capiens, vaſtans & funditus evertens: dein rebus ampliſſimis perfunctus, magnis officijs Regno ſibi devincto; ob erectum & excelſum animum, ob emendatos mores & conſentientem virtutibus vitam, illuſtri & pervagatâ famâ commendabilis, cum domina Margareta LeVeſque conjugium init, filiâ domini de Fay-le-ſee, de Cury ex parte, Vicecomitis de Treny, de Braye, de Vuillers, de Mont-garny, de Margival ex parte, de Vaufourchy prope Buſſiacum, &c. & dominæ de Suzanne-Cerny, quæ fuit conſobrina alterius Claudiæ de Suzanne progenitæ ex Franciſco de Suzanne, domino de Villers-agron, Foucaucourt, Vaſſogne, &c. & ex Margareta de Cardaillac; Marchioniſſæ de Mouy, uxoris Henrici de Lorraine Comitis de Chaligny, & matris Claudij Marchionis de Mouy. Ex dictis Jacob & Magdalena prodijt præ ceteris commemorandus.

Chriſtophorus

Chriſtophorus de Conflans, Miles, nobiliſſimus & illuſtriſſimus Comes de Vezilly, clariſſimæ familiæ ſuæ princeps, dominus de Bonleuſe, Poilly, Sciſſy, Catillon ſuper Æſiam, & de la Logerozette, ſilvarum & nemorum de Scala, qui his Proceribus, tam ſanguinis claritate, quam & rerum geſtarum gloria cumulatiſſimis gloriatur, in quem omnes transfuſa clariſſimorum majorum ornamenta ſtupent & gratulantur; in quo ſanè præſtantiſſimo viro innumera ſunt, quæ honoratè, honorificè & graviter prædicarentur, mirantur enim in eo animi magnitudinem & altitudinem; alij ſtabilitatem & conſtantiam, illi ſingularem prudentiam & maximam ſapientiam; omnes venuſtam comitatem, concinnam urbanitatem, ſuaviſſimos mores; at cum ſua ſit ſponte cumulatiſſimè laudabilis, præconijs non indiget alienis.

Hic in uxorem habet nobiliſſimam & illuſtriſſimam dominam Magdalenam de Chaſtillon ſuper Matronam, genitam patre Franciſco, filio Jacobi IV. domini de Marigny, matre Claudia de Proiſy la Baume, ſuperſtitem unicam ex vetuſtiſſima & commendatiſſima familia de Chaſtillon ſupra Matronam, quæ Chriſtophoro plures inter liberos peperit Euſtachium de Conflans generoſiſſimi rami generoſiſſimum ſurculum: qui ut alalgamum gentilitium, & inſignia Toparcharum de Brienne in ſplendidiſſimam progeniem de Conflans continuata ſerie retinent, ſcutum ſcilicet cæruleum plintidibus aureis incerto numero ſparſis & leone ejuſdem metalli impreſſum; ſic & eorum virtutes & illuſtria facta æmulantur & exprimunt, Euſtachio in matrimonio collocatur filia Marchionis de Senoiſe, ex qua necdum ſuſcepit liberos, ejúſque ſoror nobiliſſima Virgo Ludovica-Cæſarea, Domicella de Conflans, Emmanueli domino de Proiſy, Marchioni de Marfontaine nuperrimè deſponſata eſt.

Hæc de generoſiſſima & clariſſima proſapia Toparcharum de Conflans obiter delibavi; pauca de immenſis eorum facultatibus, de ampliſſimis poſſeſſionibus retuli; auctoritatem qua polluerunt, dignitates, honores quibus potiti ſunt, præterij; quàm gratioſi Regibus, quàm magno apud eos loco fuerint omiſi; nullam feci mentionem de affinitate, qua cum univerſis fermè Europæ Monarchis conjuncti ſunt, de vinculis propinquitatis & ſanguinis quæ eos obſtringunt cum illuſtriſſimis dominis de Hoquincourt, de Montcavrel, de Pleſſis-Pralin; cum potentiſſimis Comitibus Flandriæ, Campaniæ & de Habſbourg; cum celſiſſimis Ducibus Cliviæ, Bavariæ, Lotharingiæ & Auſtriæ; denique cum ſereniſſimis Regibus Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ & Navarræ. Materies ſanè digniſſima facultate & copia luculenti & ſingularis Auctoris.

Carolus VI. Remis inauguratur. Clementis VII. in Papatûs dignitate ſibi aſſerenda per Galliam ſagacitas. Patruorum tutelam Remis Rex exuit. Richardus Archiepiſcopus condit teſtamentum.

CAPUT XXIII.

ANGLI magno numero Caleſium appulſi anno 1381. Atrebates, Veromanduos, Sueſſiones, Remos, Cathalaunos, Tricaſſes, aliáſque civitates procurſant, prohibente Carolo Rege, ne ullam ſtatariam pugnam Proceres Regni cum illis committant; hoc enim conſilio ſapiens Rex

Rex rem Gallicam pœne collapſam facilè reſtituit, conſervavítque uſque ad obitum, quem menſe Septembri contigiſſe annales referunt, relicto impubere filio, cujus tutelam Philippus Burgundiæ Dux ſuſcepit

An. 1381. Carolo VI. ad Regni infulas poſt patris obitum provecto, actum in Curia de inſignibus ab eo ſollemni ritu recipiendis. Nutabant plerique an unctione Remis ob teneros annos, & nuperum patris edictum inaugurandus eſſet (erat enim duodecim tantùm annorum) at Johanne des Mareſts regio Patrono viro eloquentiſſimo imprimis ſatagente, ne inter patruos pro tutela Regni ſimultas oriretur, Remos ab Olivario de Cliſſon equitum Magiſtro confeſtim deductus eſt, ubi eum Richardus Archiepiſcopus unxit, & coronavit die Omnium-Sanctorum anno 1381. eâ magnificentiâ, & apparatu, quem alibi deſcripſimus. Clientelari ſubinde ſacramento à feudatarijs exhibito, rerum gerendarum poteſtas penes patruos ſic relicta.

Philippus Dux Burgundiæ Regis adhuc impuberis tutelam ſuſcepit, Dux Andegavenſium Monarchiæ adijt adminiſtrationem; at hic defuncti Caroli ærarium, quod ingens erat, diripuiſſe legitur, quò Johannæ Reginæ Siciliæ auxilium ferret adverſùs Carolum Hungarum, in Regnum Siciliæ ab Urbano Papa evocatum: unde abſumto ærario, exactiones indictæ per Galliam, ac decimæ ſacerdotio impoſitæ. Malleati Pariſienſes motu facto exactores collationum & vectigalium mactant, ſævitum quoque in eos Rotomagi, Remis, Cathalauni, clamores ubique adverſùs inexplebilem Principum avaritiam, Rege puero, & Eccleſia ſchiſmate laborante.

Octodecim milliones auri fuiſſe referūt.

Valerianus Comes S. Pauli à Rege accepta poteſtate Urbaniſtas ubique perſequendi, magnam tyrannidem in eos exercuit, qui ſe grandi ære redemerunt; nitebatur enim Clementi totam Flandriam ſubjicere, præſertim poſt pugnam Roſebecanam, qua Gandenſes victi, ac protriti à Gallis; ſimul enim tunc Pariſij, Rotomagi, Remi, Cathalauni, Senones, aliæque conſpirantes civitates, quæ belli exitum exſpectabant, ſubactæ fuit, ac graviter multatæ, dividentibus inter ſe pecuniarum acervos Biturige, & Burgundo. Angli ſpe delictorum veniæ interim deliniti ab Urbano, ut Clementinis bellum inferrent, ſub finem Aprilis anno 1383. per Caleſium infeſtis ſignis erumpunt: horum adventu attoniti Remenſes, præſertim quòd oram maritimam brevî ſubjugâſſent, nobilem Equitem Johannem de Barat Baronem de la Bove virum bellis expertum ſibi præficiunt, cum ſtipendio ſexcentorum francorum aureorum, quo in munere etiam à Ballivio Viromandenſi confirmatum in regeſtis Scabinatùs Remenſis reperio.

An. 1383.

Nec ſegniùs res ſuas Clemens promovebat, ſciens enim Remenſem Archiepiſcopum ſibi eſſe contrarium, mittit Cardinalem Pictavienſem Tornacum, Cameracum, Laudunum, & per alios provinciæ Remenſis Epiſcopatus, quò per exſpectativas ſuas primarios Cleri inescaret; hac enim illecebra, & Beneficiorum collatione multos in officio continebat: hinc maximæ proborum virorum querelæ, Nicolai præſertim de Clamangis diœceſis Cathalaunenſis, qui de corrupto Eccleſiæ ſtatu eleganter ſcripſit, cujus autographum in bibliotheca Remenſi vidimus. Capitulorum quoque privilegia (quæ à partibus ſuis ſtabant) à juriſdictione epiſcopali & metropolitana idem Pontifex eximit, ex illis denique clariores viros, qui ſibi prodeſſe poſſent, purpurâ inſignivit, inter quos memorantur Petrus Aiſcelinus de Montaigu Monachus S. Martini à-Campis Epiſcopus Laudunenſis, & Jacobus de Montenay Remenſis Archidiaconus. Tabularius Laudunenſis de Aiſcelino ſic habet: *Petrus Cardinalis Laudunenſem Epiſcopatum tenens in commendam anno 1386. jubente Pontifice abdicat ſe Laudunenſi Epiſcopatu, qui protinus datur Iohanni de Rociaco.*

Hoc

Hoc anno obijt Ludovicus Maleanus Flandriæ Comes 9. Januarij, Richar.
ſepultúſque eſt Inſulæ ad S. Petri magnifico mauſoleo & ampliſſimis ex- Picque.
ſequijs: funus uxoris ejus Margaretæ longè ante defunctæ ex Regiſtero LXVII.
deportatum Inſulam, & eodem die juxta eum conditum, Archiepiſcopo Archiep.
Remenſi exſequias celebrante, quibus adfuerunt Pariſienſis, Tornacenſis, *An.* 1383.
Cameracenſis, Atrebatenſis, Epiſcopi; Abbates quinque, omnis nobilitas *Vide Meyerũ*
Flandrica, Atrebateſia, multáque Gallica pullata. Tradunt ſchedulæ Ca-
pituli Remenſis tunc Archiepiſcopo datum, ut ſecum habeat duos Cano-
nicos, qui ei ſint à Conſilijs, eúmque honoris gratiâ comitentur cùm
luſtrat provinciam, quo jure adhuc potitur, ſeligitque quos vult, quibus
plenus redditus conceditur ac ſi præſentes adeſſent. Exſtat bulla exemp-
tionis reſidentiæ in favorem Archiepiſcopi Remenſis & Epiſcopi Laudu-
nenſis à Clemente data ſexto Pontificatûs anno 1384. Unde patet hunc *An. 1384.*
Pſeudopontificem omnibus modis elaboráſſe, quò ſibi animos Prælatorum
conciliaret; ſed & corrogandæ pecuniæ impenſiùs hunc laboráſſe probat
Cleri Gallicani deputatio ad Carolum VI. anno ſequenti facta (tunc *An. 1385.*
cum Comite Valeſio fratre, Burgundione, & alijs Proceribus Ambianum
convenerat) qua vehementer ſollicitatur, ut Clerum tegere velit ad-
versùs Clementem & Cardinales, qui immodicis exactionibus Eccleſiam
expilabant: ſola enim Gallia illi reſtabat, ex quo Caſtellæ Rex ab eo
defecit, quam degluberet.

Clemens auri ſitibundus Guillelmum de Illinijs S. Nicaſij Remenſis
Abbatem ſibi fidum ac devotum ex Avenione mittit in Gallias, pro
media parte redituum Eccleſiaſticorum obtinenda, dátque poteſtatem
cogendi ſcholaſticos Academiæ Pariſienſis qui Beneficia obtinerent: Rex
iterum Cleri flexus querelis vetat ne extra Regni fines pecuniæ transfe-
rantur, jubétque ut bona Eccleſiaſticorum trifariam dividantur, quorum
una pars ſit pro alimento beneficiarij altera pro oneribus ſuſtinendis, tertia
pro ædificiorum reparatione.

Annus 1386. miraculo celebris habetur, quod contigiſſe ſcribit Urſinus *An. 1386.*
in villula haud procul à Remenſi civitate ſupra Matronam ſita, cùm enim
orta tempeſtate Eccleſia pagi à fulmine tacta conflagrâſſet, & omnia or-
namenta in favillas abijſſent, fuſúmque vas eſſet, in quo corpus Chriſti
ſervabatur, hoſtiæ nihilominus ſalvæ ac illæſæ repertæ ſunt ab igne.
Mox ſecuta eſt mors Petri de Luxemburgo magnæ pietatis viri, qui factus
licèt Cardinalis à Clemente, ſtetiſſetque conſtanter ab ejus partibus, mi-
raculis tamen claruit poſt obitum.

Adhuc Rex ſub tutela patruorum erat, cùm Guillelmus Dux Geldriæ,
filius Ducis Juliacenſis nummo conductus ab Anglis, bellum indicit Jo-
hannæ Brabantinæ; Dux audax, cujus ipſe heres erat, omnem prope
Galliam in eum movet, Regémque ipſum, qui pugnatorum ingenti col-
lecto exercitu, fines Juliacenſium ingreſſus, ambos Duces ab Anglis avertit,
& inducias ultro componere cogit cum Brabantina. Egregio hoc facinore
Rex ab omnibus capax judicatur qui Regnum proprio martè gubernaret;
obſtabat Caroli patris ſanctio, & Burgundi calliditas, eâ ſe mordicus re-
gente, quò tutelam longiùs protraheret; at Remos expleta expeditione
Rex ipſe conceſſit, in archiepiſcopali palatio hoſpitatur, intereſtque Veſ-
peris die Omnium-Sanctorum & Officio defunctorum; tum convocato
Procerum conſilio in majori aula palatij, inter quos præter Biturigum &
Burgundiæ Duces, adfuiſſe leguntur Petrus Aiſcelinus de Montaigu Car-
dinalis, antea Lauduņenſis Epiſcopus, vir maximæ eruditionis & judicij, &
Remenſis Archiepiſcopus. Rogatus Cardinalis à Cancellario d'Orgemont
palam dicere quid ſentiret, modeſtè primùm ſe excuſavit, ne cui diſpli-
ceret, jubente iterum Rege, tandem ingenuè faſſus eſt, Regem tutela
amplius

RICHAR. PICQUE. LXVII. ARCHIEP. *An.* 1386.

amplius non indigere: in ejus opinionem pedibus iverunt Remenſis Archiepiſcopus, ac bellorum Præfecti, frendente Burgundo, qui haud ita poſt indignam hanc, ut ſibi videbatur, repulſam ultus eſt. Urſini verba refero: *Or advint que le Cardinal de Laon, qui avoit le premier dit ſon ſentiment, alla toſt aprés de vie à trépas bien piteuſement, car il fut ſceu que veritablement il avoit été empoiſonné, & le connut & ſentit bien, & requit tres-inſtamment que nulle enqueſte en fut faite. Il fut pourtant ouvert, & l'on trouva le poiſon dans l'eſtomach, dequoy le Roy fut fort courroucé, &c.*

An. 1388. Funus ejus ab urbe Remenſi Pariſios deductum apud Sancti Martini à Campis in choro conditum eſt, ubi proſtat ejus effigies, cum hac epigraphe.

Hoc jacet in tumulo rever. in Chriſto pater Dom.
PETRUS DE MONTEACUTO S. R. E. PRESBYTER
Cardinalis Laudunenſis nuncupatus,
Hujuſce loci Adminiſtrator, Conſiliarius Dom. noſtri Francor. Regis excellens & magnificus: qui Remis in ſervitio dicti Dom. Regis diem ſuum clauſit extremum an. Incar. dom. M. CCC. LXXXVIII. *menſis Novemb. die* VIII.

Richardus Archiepiſcopus, qui ſe præſentem pluribus in Comitijs, velut Franciæ Protoparem ſe exhibuerat, Remis interdum verſabatur, aliquot enim domos ad Capellanos veteris congregationis ſpectantes, & intra fines ſuæ juriſdictionis ſitas, ut & aliqua prædia, gratis jure caduci exemit; conſecravit quoque Eccleſiam S. Magdalenæ in ſuburbio Vidulæ anno 1388. & Fimmas vocatus, reliquias Sanctæ Macræ Virginis & Martyris in ditiorem capſam tranſtulit 3. Auguſti anno 1389. Cumque anni ejus ad occaſum vergerent, de condendo teſtamento cogitavit, cujus exſecutores ſelecti Nicolaus de Turre-ſuper-Maternam Præpoſitus Eccleſiæ Remenſis, & Guillelmus Fillaſtri, quos Curia Pariſienſis ſuo decreto confirmavit: ipſius enim ordinationi Richardus res Eccleſijs, parentibus, ac domeſticis ſuis à ſe delegatas ſubmiſerat. Teſtamentum Remis conditum 22. Septemb. anno 1389. in Archivo Eccleſiæ ſervatur, ubi bona ipſius in argento,

An. 1389. lapillis, veſtibus, ornamentis, & maxima ſupellectili ſigillatim expreſſa ſunt è quibus (legatis præſertim) præcipua capita breviter excerpſi.

Primò ſingulis Vicarijs M. Eccleſiæ, qui die ſui obitûs in choro Pſalterium pro eo recitaverint, legat quinque aſſes.

Cuilibet Presbytero, qui ſacrum Miſſæ ſacrificium obtulerit in Eccleſia Remenſi eodem die, duos groſſos Turonenſes.

Canonicis majoris Eccleſiæ, qui ſuis obſequijs interfuerint, vigintiquinque florenos aureos ſingulis manuatim diſtribuendos.

Religioſis Monaſteriorum Ss. Remigij, Nicaſij & Dionyſij, qui vigilijs & Miſſæ intereſſe ſolent, decem florenos aureos pro qualibet communitate.

Fabricæ Remenſis Eccleſiæ meliorem togam legat, & mantellum pelliceum, quæ exponentur in pertica ante ſacellum Sancti-Lactis quando pulſantur Campanæ, ut fieri ſolet diebus exſequiarum.

Xenodochijs Ss. Dionyſij, Petri ad Moniales, Remigij, & Nicaſij, cuilibet triginta duos ſolidos argenteos, idem Canonicis, hoſpitalibus, ac Religioſis mendicantibus, tam Eccleſiæ Remenſis, quàm urbis Biſuntinæ, unde ortus fuerat, ut conſtat & teſtamento.

Ballivio ſuo veſtem militarem argenteis clavis compactam, caſſidem, ſeu loricam, pectoria, brachilia, & omne. denique inſtrumentum bellicum.

Bucculario ſuo decem libras præter conſuetum ſtipendium.

Guidoni

Guidoni Picque fratri ſuo togam ſuam vellete vario duplicatam, trecentas libras, & aliqua mobilia. RICHAR. PICQUE. LXVII. ARCHIEP. *An.* 1389.

Duci Burgundiæ anulum balays, quem dono acceperat à Rege, poſt impertitam ſacri chriſmatis unctionem.

Duci item Borbonio adamantem ſuum alteri anulo incruſtatum, commendátque prædictis Ducibus animæ ſuæ quietem.

Domino Biſuntino nepoti ſuo togam reliquit coccineam, quam Epiſcopus Pariſienſis ei dederat, viginti florenos, & equum.

Fratri ſuo Stephano Picque Canonico almutiam, ſuperpellicia, breviarium, & minorem aliquam ſupellectilem.

Domeſticis quoque ſuis, officiarijs, ac vilioribus famulis quædam pariter legavit, ſanxítque ut ſi quid remaneret, expletis oneribus teſtamenti, quadrifariam dividatur; pars una cedat fabricæ Eccleſiæ Remenſis; altera pauperibus ſcholaſticis Accademiæ Pariſienſis, & Aurelianenſis; tertia filiarum inopiæ ſublevandæ; ultima Preſbyteris urbis Remenſis, pro ſalute animæ ſuæ & parentum ſuorum, Miſſas celebrantibus.

Prædicto teſtamento die & anno prædictis in caſtello portæ Martis condito, ſancit Richardus ut bona ſua ſtatim ac ipſe exſpiraverit, ſub tutela Regis ponantur: Rex è Conſiliarijs ſuis Commiſſarium ſelegit, qui defuncti voluntatem exſecutioni demandaret, pro quo datæ ſunt litteræ, quæ ad calcem prædicti teſtamenti referuntur, ubi Richardus *Ducis ac Franciæ Paris* inſigni titulo gaudet.

Mirum eſt quàm dives & ampla ſupellex reperta fuerit tam Remis in palatio archiepiſcopali & caſtello portæ Martis, quàm apud Curvillam, omnibus ferè caſtellanijs, & in domo archiepiſcopali Pariſijs; at ditior in theſauro Dionyſiano Remis ſervabatur, ubi cives fortunas ſuas bellis ingruentibus deponebant, ut reverentiâ loci ſecuriores eſſent ab hoſtibus, unde in prædicti Archiepiſcopi teſtamento legitur de Abbate S. Dioniſij *pro theſauro, ubi bona recondantur, aperiendo & claudendo, & adminiſtrando lumine, cùm opus fuerit, quatuor libras.*

Richardus longè antea puerum chorialem fundaverat in principe Eccleſia, anno ſcilicet 1384. ea lege ut ſingulis diebus poſt Matutinos pueri choriales magiſtro ducente in capella ſancti-Lactis antiphonam recitent cum collecta in honorem beatæ Virginis, quæ altiori voce cantari debet primis diebus quatuor terminorum anni; pro qua fundatione dedit quingentas libras, è quibus empta terra de Betincourt; addidit præterea quaſdam domos prope S. Simphorianum pro ſuo anniverſario, ex actis capitularibus anni 1386. ubi ſemper Richardus de Biſuntio vocatur. Sunt qui dicant adhuc fundâſſe Miſſam Peregrinorum anno 1387.

Huic ordinationi haud dubiè ſupervixit, nam eodem ferè tempore, quo Regi ab exſecutoribus oblati codicilli, nuntius mortis Richardi advenit, quæ VII. Idus Sept. diſertè notatur in Necrol. Remen. an. 1389. *An.* 1389.

Humo conditur hic ab Epiſcopo Sueſſionenſi provinciæ Remenſis Decano, quem pro more Remos veniſſe puto ut exſequijs intereſſet, & Sacris operaretur, juxta Ludovicum Theſart ad latus ſummi altaris, ubi tumulus lamina ænea coopertus, cui effigies Archiepiſcopi impreſſa veſtibus pontificalibus induti, cum inſignibus ſupra depictis; at inſcriptio ſi quæ fuerit, ablata eſt, aut penitus obliterata.

Ferricus Cassinel LXVIII. Archiep. *An.* 1389.

Ferricus Caſſinel ex Autiſſiodorenſi Epiſcopo fit LXVIII. Archiepiſcopus Remenſis. Johannes de Varennis Clementinæ factionis præco & montis Sancti-Lati prope Remo accola claret.

CAPUT XXIV.

Cassinel vairé d'or & de gueules au bâton d'azur pery en bâde.

MOX ut in Curia Richardi obitûs rumor auditus, ſedulò Rex egit apud Pontificem, ne alius præter Ferricum Caſſinel promoveretur ad vacantem Archiepiſcopatum. Nobilis hic proſapiæ fuit, quam ab Italia Chenius optimè deducit in hiſtoria genealog. Caſtellioneæ domûs, ex Maria Caſſinel Galchero Caſtellionenſi pridem ſociata, filius quippe erat Franciſci Caſſinel Equitis, ex nata domini de Pompone & Guillelmi Toparchæ de Romainville, Caroli VI. Regis Dapiferi frater: ſic præclaro nixus ſtemmate, egregiæ indolis, gravitatiſque morum indicia præferens, ad eccleſiaſtica beneficia facilè pervenit. Vvlcaſſini Archidiaconatus in Eccleſia Rotomagenſi, velut exercendæ juventæ, ei primùm datus fuit, cui majora pedetentim acceſſêre, donec clareſcentibus vivacioris ingenij fulgetris, Epiſcopatu Lodovenſi donatur circa annum... fitque Regi à ſanctioribus Conſilijs. At quò Curiæ vicinior eſſet vir ſollers, & in obeundis negotijs, etiam politicis locuples, eum Rex paullo poſt ad Autiſſiodorenſem Cathedram provexit. Fertur rem immortalitate dignam Ferricum edidiſſe anno 1383. nam cùm Johannes quidam de Montelon, fortè Monhon Arragonnenſis ex Archivo Academiæ Pariſienſis, publicè ac pertinaciter profiteretur Virginem Dei-param in peccato originali fuiſſe conceptam, tanto ardore eum aggreſſus eſt, prolatis in medium rationibus, quæ immaculatæ Conceptionis veritatem radijs ſolaribus clariorem demonſtrabant, ut adverſarium ad palinodiam coegerit, induxeritque Regem ad feſtum Conceptionis ſollemni ritu menſe Decembri indicendum, & deinceps celebrandum ex voto Univerſitatis.

Celebris hæc diſputatio, qua Ferrici pietas æquè ac eruditio fulſit, tantam ei nominis claritudinem apud omnes comparavit, ut Rex à comitatu ſuo ne minimum quidem abeſſe permiſerit: ſacra hic ſollemniter peregit apud Sandionyſianos Pariſienſes eo die, quo Rex Ludovicum & Carolum Andegavenſes nepotes ſuos inſignibus militaribus cohoneſtavit, Sabbato poſt Paſcha anno 1389. cùmque idem Rex hos Avenionem duxiſſet, ut major natu à Clemente Siciliæ Rex inauguraretur, nacta occaſione Ferricum transferendi ad Archiepiſcopatum Remenſem, obtinuit ab eo, ut id viâ reſervationis fieret, quod Pontifex libenter annuit, ſuffectúſque eſt 29. Janu. quo & Regi, ut moris eſt, clientare ſacramentum exhibuit.

Ferricus cùm per ſe non poſſet, ob ſtatûs negotia, per procuratores inijt poſſeſſionem, habuitque pro Vicarijs, forſan actoribus, Guillelmum, & Johannem Caſſinel fratres ſuos, ex inſtrumento adjudicationis rerum mobilium Richardi prædeceſſoris, quam Ferricus obtinuerat, pro archiepiſcopalis palatij reparatione; quamvis Johannes, dictus Hoſpitalarius, omittatur à Quercetano: optimè tamen hic obſervat Ferricum non diu potitum eminenti hac dignitate, eo quòd ipſe toxico potatus Nemauſi

An. 1390. obierit 26. Maij anno 1390. poſt menſem ab inita poſſeſſione: conditi prius teſtamenti exſecutores Guillelmus Caſſinel, Philippus de Savoiſy, &

Petrus

Petrus de Caproſia curam ſuſceperunt funus deferendi Autiſſiodorum, ubi quieſcit prope majus altare. Exſequiæ ipſius anniverſariæ quotannis fiunt in Eccleſia Remenſi 6. Calen. Junij ex Necrol.

FERRICUS CASSINEL LXVIII. ARCHIEP. *An.* 1390.

Nutanrem Clementis VII. fortunam haud mediocriter per id tempus ſtabiliunt Petri Luxemburgi miracula, quem ipſe ad Cardinalatum provexerat, Regúmque Aragoniæ & Navarræ aliquamdiu interpolata, demum verò reſtituta obedienria; at nihil æquè animos ejus erexit, ac Urbani VI. obitus vulgatus anno 1389. *An. 1389.* Etenim licèt Cardinales Romæ alium ſibi ſubrogâſſent ipſi æmulum, Bonifacium nomine; Caroli Regis auctoritas, qui recens Avenionem poſtulaturus advenerat Siciliæ coronam pro nepote, omnem ab eo procul abigebat timorem: ne verò longioris ſchiſmatis tædio, pacis amatores à partibus ſuis deflecterent, per omnes ferè provincias Miſſos ſuos ablegat, ſpondens ſe Concilij generalis ordinationi ſubmiſſurum, modò Bonifacius idem præſtare velit.

Ex his qui Avenione profecti Clementis electionem verbis, ac vitæ merito, ut legitimam ſtudioſiùs commendârunt, fuit Magiſter quidam Johannes de Varennis, ex ignota villula juxta Remos oriundus, qui cùm in Curia Pontificis multos annos verſatus fuiſſet, Petri de Luxemburgo Cardinalis obſequio peculiarirer mancipatus, ſtatuit in propriam reverti patriam vitæ quietioris ſtudio, ac æternæ, ut creditur, ſalutis amore. Fama ſiquidem de eo ob temporis acerbiratem conſtans non eſt, imo plurimùm vacillat; ſunt enim qui vanitatis ei, aut certè factioſi hominis notam inurunt; at eam non nihil abſtergit Froiſſardi hujus ævi Scriptoris ſuffragium, qui cùm Anglorum totus fuerit, Clementi non favebat, cujus inſignis præco fuit Johannes de Varennis; juvat igitur eum audire.

Per id tempus claruit Avenione celebris quidam ſcientiâ, & prudentiâ «
Clericus Doctor in Legibus, & palatij Auditor, nationis & Archie- «
piſcopatûs Remenſis, Magiſter ac dominus Johannes de Varennis «
vocatus, qui ob ſcientiam & obſequia Clementi Pontifici, ac alijs pridem «
exhibita, ad ampliorem fortunam, & Beneficia pervenerat, parúmque «
abfuit quin Epiſcopus fieret, aut Cardinalis: fuerat enim Capellanus «
unius ex illis, qui Avenione Petrus de Luxemburgo dicebatur. Magiſter «
hic Johannes de Varennis ad honores ſic provectus, ſua Beneficia «
lubens reſignavit, ſolo Canonicatu, ſeu Præbenda ſanctæ Mariæ Re- «
menſis, pro ſobrio victu retenta, quæ præſentibus valoris eſt centum flo- «
renorum, abſentibus vero triginta. Tum Avenione diſcedit in finibus «
Remorum (unde erat) habitaturus in pago ſeu villa quæ vulgo Sanctus- «
Lætus nominatur, cœpitque hic ſanctioris vitæ ac inimitabilis ſpeciem «
palam exhibere, multùm inter concionandum de Fide & operibus Serva- «
toris, Papam Avenionenſem extollens, cujus ipſe partes conſtanter tue- «
batur: dixerat enim cùm primùm in hanc oram venit, verum ac legi- «
timum eſſe Pontificem, nullam verò hujus habendam eſſe rationem, qui «
Romæ ſedebat: ob id multi ad eum è varijs provincijs confluebant, fami- «
liaritatem ejus ambientes, quòd eruditio, vitæ frugalitas, pietatíſque «
ardor haud mediocriter elucerent, ſingulis enim diebus jejunabat, & «
ſæpius concionabatur ad populum. Quidam dicebant à Cardinalibus «
Avenionenſibus cautè huc miſſum, ut eos extolleret, aut quæſito «
colore utcumque tegeret. Nolebat hic Magiſter Johannes de Varennis, «
ſanctus homo ſancti-Læti vocari, ſed Auditor tantùm, vivebátque hic «
in conſortio ſuæ matris, Sacrúmque ſingulis diebus admodum piè facie- «
bat, quidquid ei gratis dabatur (nihil enim ab aliquo quidquam petijt) «
confeſtim reddebat, vel reddi curabat alijs pro Deo. Satis fuerit de eo «
in præſentiarum hæc dixiſſe, nunc pergamus ad alia. «

Ferricus Cassinel LXVIII. Archiep. An. 1390.

Hucuſque Froſſardus, cujus ingenua narratio nemini omnino ſuſpecta eſſe debet, videtúrque prædictus Johannes Petri Luxemborgi exemplo ex aula fugiſſe, quò ſecurius expers, ac curis vacans ſaluti ſuæ vacaret; nec de ipſius fama quidquam detrahi poteſt, quòd à Pſeudopapæ partibus ſtaret, cùm bona fide id potuerit & abſque noxa. Exſtat tamen ab Auctore ſynchrono cujuſdam Erminæ hiſtoria, unde dubium ſuboriri poſſet, ob quædam liberius de eo prædicta à dæmone, tot enim Johannem laudibus effert, ac ſi Eccleſiæ lapſus per eum deberent reparari: verùm dæmonis vaticinia, cum exitum non habuerint, ſitque fallax in promiſſis, ut in dictis, nihil certò ſtatui poteſt in Johannis præjudicium. Prædictæ Auctor hiſtoriæ refert Erminam ſæpius apparitiones vidiſſe inter manus Sacerdotum (cùm hoſtiam in Miſſa viſendam extollerent) cujuſcumque hi vitæ eſſent, conditionis, & obedientiæ; quod notatu dignum eſt ob ſchiſma, quo tunc Eccleſia miſere laborabat, tot enim motus, per Belgium præſertim, excitantur, ut in eodem Epiſcopatu quidam ſe Clementinos, alij Urbaniſtas jactanter vocitarent; unde factum eſt ut anno 1394. Brugenſes die Paſcatis Gandavum perrexerint pro Euchariſtia recipienda ab Urbaniſtis, ibi enim Urbani obedientia uſque adeo vigebat, ut Gandavenſes neglecto Tornacenſi Epiſcopo Clementino, proprium ſibi Epiſcopum Urbaniſtam ſuffecerint, ut notant Meyerus, Buzelinus & alij.

Meyer. lib 14. an. 1392.

Guido de Roya. LXIX. Archiep. An. 1391.

Guido de Roya LXIX. Archiepiſcopus Remenſis. Schiſma poſt Clementis obitum perſeverat, Johannes de Varennis ab eo recedit. Capitula provincialia apud Sanctum-Quintinum renovantur.

CAPUT XXV.

Pte a un de Gueules à la bande d'argent. Claude Rob. ajoute au lambel d'azur.

DUM per ipſa capita (proh dolor) infinitis diſcordijs turpiter Eccleſia ſcinditur, ij, quibus quæſtui tantummodo erat religio, hoc unum ſpectâſſe videntur, ut è minori Sede ad ditiorem quoquo modo, ſpretis Capitulorum ſuffragijs, pervenirent: fœdæ hujuſce cupiditatis celebre nunc demum prodit exemplum in Guidone de Roya, obedientiæ Gallicæ haud ignobili patrono, qui viâ Reſervationis Virdunenſem primò adeptus eſt Epiſcopatum, mox Dolenſem, Caſtrenſem poſtea, deinde propter vetuſtæ & illuſtris proſapiæ decus Senonenſem, & Turonenſem Archiepiſcopatus; tandem poſt Ferrici obitum, Remenſem, in quo ſtetit alijs forſan abdicatis. Hic parente natus eſt Matthæo Toparcha de Roya Franciæ Baliſtarum Præpoſito, matre Iohanna de Cheriſi domina de Mureto (ubi naſcitur) Iohannis tertij Franciæ Cubicularij, Matthæi Tribuni equitum parente; ceteros hujus gentis heroas, cognatos & affines fusè retulit Andreas du Cheſne in genealogica hiſtoria, quam conſulat Lector ſi lubet.

Vaſſeburgus Guidonem ante adeptos Præſulatus Rotæ Auditorem fuiſſe ſcribit, cùm enim vivaci polleret ingenio, Beneficijs in juventa non caruit, unde Sancti-Quintini in Viromandia adhuc potitum Decanatu anno 1380. Demeres eſt Auctor; at cùm electiones amplius non vigerent in Gallijs, ſed pro libitu majora etiam Beneficia, accedente Regis conſenſu, per Pontifices conferrentur, Guido in Curia pontificia ſe continuit, ac brevi Sedem conſecutus eſt Virdunenſem, licèt ſuæ Sponſæ immemor, rebus forenſibus plus nimio addictus ibidem perſeveraret.

Gregorius

Gregorius XI. qui Avenione Romam Sedem pontificiam retulit, Guidonem ſecum duxiſſe legitur, quòd ſollers ingenio eſſet, familiâ nobilis, egregiè facundus: at eo obeunte cœpit infauſtum ſchiſma per electionem Urbani, & Clementis, de quo obiter nonnihil ſupra diximus. Clemens à Francis cultus ut Papa, Guidonem habebat in ſuo comitatu cùm Avenionem redijt, eúmque apud ſe, velut ſibi fidum retinuit. Paullo poſt pace inter Francos & Anglos compoſita, militum, prædonum verius dixerim, colluvies ad centum millia per Belgium horribiliter effuſa, Nobilibus anſam præbuit caſtella invadendi, reſque Eccleſiam ſpectantes ſine delectu, ſpecie tuendæ Reipublicæ. Hac preſſi miſeria Virdunenſes Canonici ſupplices litteras ad ſummum Pontificem mittunt, ut hunc ad Eccleſiam redire cogat, aut alium nominet, qui vices ejus ſupplere poſſit. Tenor litterarum lucem dictis afferet.

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. An. 1393.

Sanctiſſime Pater ſuccurrite, & navicula abſque ductoris gubernaculo inter Scyllam & Carybdim fluctuanti malo, præſentia alicujus benigni favoris confovete; nam apes ſine ductore non volant, ſine rege non vivunt, & in caſu, quo venerandus & pius Pontifex Paſtor noſter Guido de Roya virtutibus refertus, & revera majori honore dignus, ad alium gradum promoveretur eminentiorem, nobis & Virdunenſi Epiſcopatui Abbatem Gorzienſem in Paſtorem præficere dignetur.

Guido motus horum querelis ceſſit Epiſcopatui, ut Senonenſis Eccleſiæ faſtigium, cujus erat Archidiaconus, conſequeretur: cenſet Robertus non adiiſſe poſſeſſionem; at Urſinus tres Archiepiſcopatus illi aſſignat, ac ſi ſimul eos rexiſſe videatur, quamvis duo poſtea certiſſimè abdicârit, cùm ſolo Remenſis Archiepiſcopi titulo ubique paſſim gaudeat. Eo tempore quo Guido ſolium aſcendit, fœdi erant Chriſtianorum mores, turbatus Eccleſiæ ac Regni ſtatus, plebs vectigalibus onerata, magiſtratus ſine lege; pudor, juſtitia, ſocietas à mundo penitus exſulabant, ut videre eſt apud Nicolaum de Clamangis tractatibus *de Corrupto Eccleſiæ ſtatu, & de lapſu, & reparatione juſtitiæ.*

Cliſſonio Magiſtro equitum Franciæ gravi vulnere percuſſo à Craone, qui & mox in Britanniam fugit, Rex expeditionem parat in Ducem Britanniæ, velut prædicti facinoris auctorem, quò de Craone pœnas ſumeret; profectus hic dehortantibus Medicis, ſolis æſtu, qui tunc plurimùm ob arenas vigebat, incidit in freneſim, quæ Gallorum animis mærorem injecit, rebúſque nebulas & confuſionem: ex tunc ſiquidem omnis adminiſtratio Regni penes Burgundionem, & Biturigem fuit, nomen regium dumtaxat Carolo obtinente. Ob Regis morbum publico edicto prohibita omnia ludorum genera, præter arcum balliſtarium, & manuarium; at hic paullo poſt melius ſe habuit, Guillelmi Haiſcelini Laudunenſis magni nominis Medici induſtriâ, quamvis per vices & intervalla idem morbus recurreret. Haiſcelini celebris habetur memoria apud Franciſcanos Laudunenſes, conſtátque ex legatis, abundè ob impenſam operam remuneratum à Rege, cùm ea præſertim quæ Conventui dedit, Philoſophi fortunam excedant.

Guido, qui per procuratores inierat poſſeſſionem, Remos hoc anno ſollemniter ingreditur, quo & illi diſſidium cum Canonicis; pro jure ſchedulas affigendi ad valvas Eccleſiæ cathedralis, quamvis haud ita pridem de hoc cum Capitulo amicè compoſuiſſet. Tradit MS. codex Remigianus ſtatuta quædam per Vicarios evulgâſſe de diſciplina eccleſiaſtica in melius reformanda, quæ diuturnitate ſchiſmatis Europam inficientis peſſum ibat, enervabatúrque abſentiâ Prælatorum.

Schola Pariſienſis de pace Eccleſiæ ſollicita, pro extinguendo ſchiſmate tria propoſuit, ceſſionem, compromiſſum, vel Concilium generale:

hæc

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1393.

hæc Carolo oblata leguntur per Nicolaum de Clamangis Remenſem Canonicum & Archidiaconum Bajocenſem, inſignis facundiæ virum; at Petrus de Luna miſſus à Clemente his viriliter obnitebatur cum Duce Biturige, quem nummo Papa corruperat. Academiæ Pariſienſis elegans epiſtola, Eccleſiæ Catholicæ ſtatum vetis coloribus depingit, morum corruptionem, avaritiam Cardinalium; bæc enim quotquot in Curia erant tranſverſos agebat. Rex Academiæ monita, ac meliùs ſentientium Prælatorum grata babuit, inter quos eminebat Simon de Cramaudo Lemovicenſis, Patriarcba Alexandrinus, Eccleſiæ Carcaſſonenſis Adminiſtrator, & poſt Guidonem Remenſis Arcbiepiſcopus; at nihil bac vice concluſum: Schola intetim litteraria non deſpondit animum, ſed ea audacter minitante ſe à docendo ceſſaturam, donec ſupplicationi fuiſſet ſatisfactum, miſſiſque ad Clementem litteris, quibus de Petri Lunæ ſubdola tergiverſatione querebatur, Clemens tanta anxietate, & dolore animi affectus eſt,

An. 1394. ut brevi appoplexiâ exbalârit animam anno 1394. in cujus locum ſubijt idem Petrus de Luna Aragonenſis, dictus Benedictus XIII.

Cùm ſchiſma vires ſubinde reſumeret Pontificum ſucceſſione, Prælati ac Doctores Pariſijs adunati, de eo finiendo incunctanter deliberant, Simone de Cramaudo præſide; diu inter eos agitatum, quo tandem modo pax Eccleſiæ redderetur, viſúmque à multis viam ceſſionis ſecuriorem eſſe ac breviorem, quæ Benedicto confeſtim per deputatos nuntiata eſt. Hic ſolitâ ſuâ calliditate rationes propoſitas eludere ac mirum in modum tergiverſari, urgentéque Academia, minari ſe ſacris ei interdicturum; at ipſa Concilium appellat per Craonem Magiſtrum in Artibus, & Canonicum Laudunenſem: Doctorum Pariſienſium opinioni ceteræ Univerſitates facilè ſuffragantur, ſcriptáque à Doctoribus ubique edita pro mox exſtirpando ſchiſmate.

His planè conſentiens erat Johannes de Varennis, qui nuper ſe Remos

Saint Lié. apud Sanctum-Lætum receperat, ſcriptis ad Benedictum litteris, ex Spondano, quibus vereri ſe dicit, ne dignitatem ſuam acriter ſic tuendo, ſcbiſma foveat ac perennet, cùm eo obeunte alius à Cardinalibus ejuſdem factionis certò ſit ſubrogandus. Unde rogat ut ceſſioni à Doctoribus propoſitæ prudenter acquieſcat; tum ad Cardinales reſcribens, hortatur eos ut avaritiam velut peſtem fugiant, faſtum remittant, decurtent pomœria: quod valde diſcrepat ab his, quæ in Erminiana biſtoria leguntur, ubi è contra Sctiptor aſſerit Johannem mordicus ſtetiſſe à partibus Pſeudopontificis, ac velut hæreſeos ſuſpectum, Regis decreto per Ballivium Viromandenſem apprebenſum 30. Maij an. 1396. & apud Vincennas in vincula conjectum, ubi aliquandiu manſit captivus. Et ut probet ſuperbiam eum dementâſſe, quòd ipſe ſe ſupra vulgus extolleret, addit prædictæ hiſtoriæ Auctor à diabolo, ſancti viri nomine inſigniri ſolitum, ac laudibus efferri, quaſi afflictiones ſuas mirâ patientiâ toleraret dilectus Deo & hominibus, & quòd Pariſijs concionem habens ad populum die Aſſumptionis B Mariæ, Regem, Reginam, Academiam ac omnem ferè populum convertiſſet, brevi denique in ſuam Lætienſem cellulam rediturum, dæmonem aſſeruiſſe, Eccleſiámque niſi per eum nuſquam pacem habituram, Papámque certò futurum; Remenſem Archiepiſcopum, Priorem S. Dionyſij, Subpriorem S. Pauli, & horum exemplo Clerum Remenſem, daturos pœnas apud infernum, quòd nequiter eum tradidiſſent.

Hæc de Jobanne à diverſis relata cùm ſatis inter ſe non cohæreant, quid de eo ſentiendum ſit, apertè non video, quis enim dæmonis prædictionibus fidem babeat? cujus proprium eſt fucum facere ac mentiri. Opinor bunc rejecto ſchiſmate poſt Clementis obitum, Bonifacio firmiter adhæſiſſe, eóque liberiùs legitimum Pontificem profitente, dæmonem

vana

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1395.

vana ſuggeſſiſſe, quò eum perderet, donec Regis edicto, & adverſariorum Antipapam adhuc colentium invidiâ, conjectus eſt in carcerem.

Anno 1395. Remenſis provinciæ Capitula rurſum conveniunt apud Sanctum-Quintinum 18. Octob. Benedicti Pontificis anno ſecundo, præſidibus Guillelmo Fillaſtri Doctore in Decretis Decano Remenſi, & Laurentio Bellicurte ejuſdem Eccleſiæ Canonicis, ſtatutum mandata de renovatione Capitulorum mittenda per omnes Epiſcopatus, deſcribendáſque tredecim litteras eâdem formâ, ex quibus quælibet Eccleſia cathedralis, quæ numero ſunt duodecim, unam habeat; decima verò tertia Eccleſiarum munita ſigillis ſervetur in Archivo communi. Litterarum tale erat exordium: *Vniverſis præſentes litteras inſpecturis, Remenſis, Sueſſionenſis, Laudunenſis, Noviomenſis, Belvacenſis, Cathalaunenſis, Silvanectenſis, Ambianenſis, Cameracenſis, Tornacenſis, Atrebatenſis, & Morinenſis, cathedralium Eccleſiarum Remenſis provinciæ Decani & Capitula, æternam in Chriſto ſalutem. Cùm ritus & mores feliciſſimæ vetuſtatis &c.* Actum præterea de modo & ordine ſedendi in Capitulis; deputati Remenſis, Sueſſionenſis, Bellovacenſis, Ambianenſis, Atrebatenſis, & Tornacenſis à dextris, eſſe debebant; à ſiniſtris verò Laudunenſis, Cathalaunenſis, Silvanectenſis, Noviomenſis, Tarvannenſis, Cameracenſis. Quælibet Eccleſia ordine ſuo jus habebat præſidendi; at annus 1415. his Conventibus ob bellorum turbines finem impoſuit.

Erminæ viſiones, & quid de his ſenſerit Johannes de Gerſonno Pariſienſis Eccleſiæ Cancellarius.

CAPUT XXVI.

INTER denſiſſimas diri ſchiſmatis nebulas, ſimplex quædam femina, Ermina nomine, Remis claruit, paupercula quidem cenſu, at patientiâ, & humilitate locuples, variiſque ac portentoſis apparitionibus ſibi factis probata à Deo, quas Auctor quidam ſynchronus, cujus MS. exſtat apud Sanvictorianos Pariſienſes fideliter retulit, ediditque nuper R. P. de Foigny ſacræ Theologiæ Doctor, Gallico idiomate. Ermina hæc poſt Reginaldi mariti obitum, cujus cognomen latet, tanto ſtudio ſe orationibus, jejuniis, aliiſque piis operibus mancipavit, Subpriore S. Pauli Remenſis eam dirigente, ut mirum videri poſſet, quot ab humani generis hoſte monſtruoſis fuerit tentata ſpectris, quotque victorias ab eo retulerit ſcuto Fidei tecta, conſtantiæ, & humilitatis.

Auctor vitæ ipſius refert ſingulis diebus hanc media nocte ſurgere ſolitam, apertáque feneſtrâ verſus Eccleſiam S. Pauli (nunc S. Stephani ad Moniales dicitur) nocturnalibus hymnis auſcultandis mentem applicuiſſe; tum reliquum noctis orationibus, & meditationi: addit cinctam fuiſſe duplici fune nodoſo & equino crine contexto, quò carnem ſpiritui ſubjiceret, cámque cilicio perdomâſſe. Præter hæc jejuniis, obedientiæ, ſui ipſius contemptui, aliiſque macerationibus ſic addictam, ut directoribus fuerit admirationi. His cùm per quadragintaquinque annos ſedulò vacâſſet, paullo ante exceſſum à ſæculo, patientiam ejus experiri voluit Deus, dæmonibus indulgens poteſtatem in corpore & ſpiritu eam affligendi, ut pridem erga Ss. Job, Antonium, Catharinam Senenſem, & aliquot Thebaïdis Anachoritas factum legimus.

Dæmones igitur, quò terrorem illi graviùs incuterent, formas nunc hominum feminarum, gigantum, pigmæorum callidè aſſumunt, nunc

leonum,

Guido de Roya. lxix. Archiep. An. 1396.

leonum, urſorum, draconum ignem ore, oculis ſpirantium, cum ingenti clamore, rugitu & ſibilo; aliquando mutatis artibus, & modis in Angelum lucis ſe formant, vel ſancti viri ſpeciem ſacerdotalibus veſtibus induti, quò lucidiori velamine faciliùs deciperetur: plerúmque velut cataphracti equites ſe viſendos exhibent, eámque nocte aliqua transferunt ad ſilvam Nantolij, ubi dæmonum caterva tubis canentium ſe mox cinctam reperit; alterâ verò ſupra tectum Eccleſiæ S. Pauli, aut altiùs in aërem extollunt. Sed cùm in periculoſo hoc certamine ad Fidei præſidium, quo erat armata, ſacramentorum quoque directoris conſilio ſubſidium adhiberet, ſubinde hanc Deus Angelorum viſitatione recreabat, miraculoſíſque viſis, cùm Miſſæ ſacrificio intereſſet, quò adversùs dæmonum inſultus cautior redderetur.

Audivit per quinque horas, nocte feſtum Ss. Apoſtolorum antecedente, divinum Angelorum concentum & hymnodiam in Eccleſia S. Pauli, dignata quoque eſt viſione S. Pauli Simplicis in lucido globo apparentis, cùm ei ultimum vale diceret; & vigiliâ Aſſumptionis B. Mariæ, genibus flexa ante feneſtram versùs S. Pauli, binas attentè vidit vias ingenti fulgore ſtratas, quæ à terra in cælum porrigebantur; tum ſumta requie per rimam feneſtræ cælum incredibili lumine reſperſum contemplata eſt, candorem ſtellarum longè ſolito clariorem, cælóque media nocte aperto venerabilem quamdam dominam Angelis comitatam duobus vidit coronam geſtantem in capite tot radiantem fulgoribus, ut præ luce oculorum acies hebeteſcere poſſet: unde Ermina aliquamdiu velut ſenſuum expers jacuit immobilis; at ſortis ejus miſerata mulier, quæ ei apparuerat, jubet ut bono ſit animo, ſe Virginem Deiparam eſſe dicit, &c.

Ermina quoque Dei beneficio, pleríſque viſis ſeu apparitionibus (quæ inter manus Sacerdotum fiebant) eſt conſolata, cùm attentiùs, ut ſolebat, divino intereſſet Sacrificio; videbat namque hoſtiam ſolitò grandiorem ac ſupra nivem candidam, cui puer proximè adſtabat guttis rubeis aſperſus, ſiniſtrâ pectus, dextrâ crucem ſanguineam porrigens: aliquando elegantis formæ puerum ei ſubridentem deprehendebat, agnum aut columbam perfecti candoris, aut etiam nudum hominem flagellatum, plagis perfoſſum ubertim fluentibus, eo præſertim die, quo ſibi immiſſam à dæmone peſſimam cogitationem rudi flagello expulerat: denique ligatum nonnumquam in columna, crucem geſtantem, inter carnifices cruci affixum, patientem, caput inclinantem, exſpirantem, mortuum. Prædictæ viſiones ut plurimùm ab elevatione corporis Chriſti inchoatæ perſeverabant uſque ad Communionem, mirabatúrque mulier quomodo res tantas Preſbyteri manibus tractare, ac ore percipere poſſent.

Tandem Ermina per varias, diverſáſque ſibi apparentes viſiones, velut aurum probata, cùm feminam lue peſtilentiali extinctam ſepeliſſet, eâdem & ipſa percuſſa, poſt ſacramentorum debitam perceptionem vivere deſijt 25. menſis Auguſti, die & hora qua Chriſtus exſpiravit in cruce, anno 1396. tumulata in navi Eccleſiæ S. Pauli, ubi nunc chorus eſt Monialium, ſub albo lapide, cui inciſa cernitur ejus effigies cum brevi hoc epitaphio.

L'AN MIL TROIS CENT QUATRE-VINGT SEIZE
IOUR SAINT LOUIS MOURUT ERMINE
MERVEILLES VIT ET FUT CY MISE.

Hæc nitidiori veſte poſt obitum, ut directori promiſerat, cuidam puellæ quatuor, aut quinque annorum apparuit, pro certo ſignificans è morbo, quo laborabat, hanc brevi eſſe morituram, ducendámque à ſe in paradiſum, quod eadem puella matri ingenuè retulit: unde paullo poſt antequam ſpiritum

efflaret

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. An. 1396.

effflaret Erminam choro Virginum cinctam ſibi apparentem, ac velut digito præſentem parentibus indicabat. Quæ omnia à directore Johanne le Graveur ſcripto mandata ſunt, ſtilo quidem ſimplici, ſed vero, ut ab infimæ conditionis femina narrabantur: Johannes ſiquidem Morellius Sandionyſianus Prior directori conſulnerat ab Ermina petere ante obitum, ut viſa ſibi oſtenſa denuo recuderet, verbiſque confirmaret; quod fideliter feciſſe prædictâ ſuâ hiſtoricâ narratione teſtatur, quam Morellius Pariſios miſit ad Gerſonnium Academiæ Cancellarium, quatenus eâdem prius diſcuſſâ, & diligenter examinatâ, cum Petro d'Ailly Navarræi Collegij Archimagiſtro, demum Epiſcopo Cameracenſi, & ſanctioris Capellæ ſaltûs Vicennarum Theſaurano, edicere velit, an ſæculi mores permittant, ut prælo committeretur. Quid de ea ſenſerit Gerſonnius habes in ſubjecta reſolutione Morellio paullo poſt deſtinata, quam tibi Lector ex libello nuper edito exhibemus:

R*Eligioſo & bono viro, ac fraterna caritate in Chriſto dilectiſſimo, domino Iohanni Morellio Canonico regulari S. Dionyſij Remenſis, Iohannes de Gerſonno Cancellarius indignus Eccleſiæ Pariſienſis. Vera religionis portum attingere.*

Pridem, ac pluries nunc litteris, nunc viva voce poſtulâſti, ut librum «
unum in multis codicibus de vita, converſatione & obitu cujuſdam ſim- «
plicis ac piæ mulieris, dictæ Erminæ, editum viſitarem, præſertim quia «
liber ille continet mirabiles & inſolitas viſiones, quas ſibi aſſerit mulier «
illa fuiſſe factas & vigilanter oſtenſas; nominatim à vigilia Omnium- «
Sanctorum anni nonageſimi quinti, uſque ad feſtum ſequens Ludovici, «
quo die migrârat à ſæculo. Noviſſimè autem magnis obteſtationibus, & «
obſecrationibus conjurâſti me ita vehementer ſanè, ut ultra differre non «
valuerim, quatenus pro informatione minùs eruditorum, & ad obſtruendum «
ora volentium ſubvertere Fidem ſimplicium, & famam bene & piè in Chriſto «
viventium lædere, in brevî reſcriberem, quid ſuper contentis in ipſo libello «
judicarem ſentiendum. Parui tuo affectui, quem ſecundùm Deum eſſe non «
dubito, videlicet librum illum & legi quamdiu, & quantum ſufficere arbitratus «
ſum, & abſque temeraria aſſertione, & cum ſummiſſione ad judicium ſanctæ «
Sedis apoſtolicæ, & ſedentis in ea ſummi Pontificis, ac omnium meliùs «
ſentientium, dico per modum concluſionis triplicis quæ ſequuntur. «

Prima Concluſio.

In prædicto libello nihil continetur, quod debeat reputari contrarium «
Fidei Catholicæ aut alicui articulorum credendorum; cujus ratio eſt, «
quoniam omnia, & ſingula ibidem poſita ſunt in ſe, vel in ſuis ſimilibus «
divinæ potentiæ poſſibilia, lege etiam ſtatuta permanente: quoniam etiam «
ſimilia omnino, vel ſaltem talia, de quibus ideo haberi poteſt judicium, «
leguntur in hiſtorijs authenticis, de vita ſanctorum Patrum, & impugna- «
tione atque illuſione dæmonum multipliciter, & ſimiliter eis facta: uni- «
verſalis autem negatio hujuſmodi noviter accidentium non parum de «
credulitate antiquis demeret hiſtorijs. «

Secunda Concluſio.

Quamvis non ſit neceſſarium ad ſalutem credere omnia, & ſingula de «
facto contigiſſe, & taliter, qualiter in prædicto libello narrantur, puto «
nihilominus temerarium eſſe, & incivile talibus omnino pertinaciter «
diſſentire, aut animoſitate obſtinata eadem impugnare. Ratio primi eſt; «
quoniam plurima talium jacent in facto, quod impertinens eſt ad Fidem; «
multa inſuper ibidem ponuntur pro miraculis, quæ naturaliter ſalvari «
poſſent, licèt etiam ſimilia miraculoſè contigerint, non omnia tamen ut «
ponuntur, poſſunt à miraculo defendi. Ratio ſecundi eſt; quoniam na- «
turalis æquitas hoc habet, ut quilibet velit ſibi credi in aſſertionibus ſuis, «

GUIDO „præcipuè juramento vallatis, aut ſaltem non impugnari pertinaciter de
DE „falſitate ſeu perjurio; periret ita omnis politica converſatio, ſi fides uni-
ROYA. „cuique negaretur: eſt verò principium juris naturalis divina lege firma-
LXIX. „tum.; *Quod ab alio nolueris fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.*
ARCHIEP. „Nemo præterea civiliter vivens debet pertinaciter negare fidem dictis alte-
An. 1396. „rius, ubi non apparet falſitas, vel læſio clarior veritatis. Cùm igitur con-
Tob. 4. v. 16. „tenta libello, de quo loquimur, ſub tam gravi, & multiplici atteſtatione,
„etiam in mortis articulo poſita ſint, & veritas præcipuè Fidei nulla inde
„violatur, imo potiùs corroboratur, & honoratur, nec ex illorum pia cre-
„dulitate quidquam emergit in moribus periculum, patet quod dictum eſt,
Eſa. 59 a. 1. „addito *quòd non eſt abbreviata manus Domini*, quin ſimilia, & majora
„quàm olim, noſtris temporibus poſſit operari. Nec præterea ſequi opor-
„tet, ſi multa talium poſſint abſque miraculo ſalvari, quod negentur ex hoc
„eſſe miracula: nam ſicut eadem mors diverſis cauſis, ita idem effectus
„diverſis modis poteſt evenire, & ubi dubium incidit de miraculo, videtur
„divina potentia magis honorari, & Chriſtiana religio piè attribuere ad
„miraculum id quod evenit, quàm obſtinatè à miraculo defendere; ſuppo-
„ſito ſemper quòd doctrina veritatis permaneat intracta; nam cum publi-
„catione hæreſum mihi eſſet mortui etiam ſuſcitatio ſuſpecta prorſus, &
Eccli. 19. a. 4. „exſecratione plena; in hoc enim verum eſt illud Sapientis. *Qui citò credit*
„*levis eſt corde*, & profectò non vacat hoc unicum ab admiratione,
„ne dicam miraculo, ſi mulier idiota, & ruſticana tot & talia ſciviſſet con-
„fingere, qualia ibidem recitantur.

Tertia Concluſio.

„ Tam ob pravam eruditionem multorum in ſacris Scripturis & hiſtorijs,
„quàm propter obſtinatam quorumdam incredulitatem, & duram cervi-
„cem, non expedit paſſim, & generaliter hunc libellum modò publicare;
„ſed illis dumtaxat, quos veriſimile erit exhinc ſalubriter ædificari. Ratio
Matth. 7. a. 6. „primi eſt; ne detur ſanctum canibus, & margaritæ projiciantur ante por-
„cos, apud quos omnis cogitatio de potibus eſt & crapula, quibus omnis
„ſermo de religione, de Deo, de Angelis, de dæmonibus, pro fabula eſt,
„& tamquam aliquid indignum ſuo aſſenſu, & ſuperbo vel craſſo ingenio
„contemnitur & calcatur. Ratio ſecundi eſt; quoniam apud bene compo-
„ſitos, & ſollicitos de ſalute ſua poteſt colligi per hoc multiplex profectus
„ex pia credulitate eorum, quæ ibidem enarrantur. Primò quoniam mu-
„lier iſta eſt in ſpeculum pœnitentiæ, auſteritatis & luctus: eſt autem evan-
„gelica veritas quòd pœnitentibus appropinquat regnum cælorum. Præter
„ea hæc femina, paupercula, anus, & abſque litteris, & opibus, data mihi
„videtur in argumentum non mediocre veritatis illius apoſtolicæ. Quod
1. Cor. 1 d. 27. „*infirma mundi elegit Deus ut confundat fortia*, & numquid dæmones
Iob. 40. t. 31. „fortes ſunt? de quorum principe dicit Scriptura, quòd *non eſt fortitudo*
„*ſuper terram, quæ huic valeat comparari*; ſed quæ confuſio major forti-
„bus illis potuit fieri, vel quæ illuſio inſignior dari draconi, qui factus eſt
„ad illudendum ei, quam ut à muliercula, & tali muliercula, tam crebrò,
„& turpiter vinceretur? planè mihi videor vidiſſe eos inſaniſſe, & fren-
„duiſſe dentibus, atque tabuiſſe, cùm periret deſiderium peccatorum.
„ Qua in re nihil mirandum eſt, ſi viris fortibus ſimilia non contingunt,
1. Cor. 4. c. 11. „*diviſiones enim gratiarum ſunt, quas operatur unus atque idem Spiritus,*
„*dividens ſingulis prout vult*: nam puſillum & magnum fecit ipſe; ſed &
„multis qui nondum vicerunt hoſtes minores (mundum loquor, carnem
„& ſanguinem) parcit Deus, ut non permittat eos tanta ſpiritualium ten-
„tationum mole premi, & impugnari ſupra id quod poſſunt. Iſtam vero
„pauperculam ſpiritu, divitem in Fide elegit Deus, ut non glorietur omnis
„caro in conſpectu ejus.

Ceterùm

Guido de Roya. LXIX. Archiep. *An.* 1356.

„Ceterùm ex geſtis hujuſmodi perpendere licet quanta ſit verſuta malignitas dæmonum, quàm improba, & dira nocendi cupido, quantus furor & aſtutia ad ſeducendos homines, nunc minis, nunc terroribus, nunc blanditijs, nunc mille fallacium miraculorum artibus: contra quæ omnia requiritur & ſufficit triplex virtutis auxilium, quod in hac muliere legitur abundâſſe: primum eſt humilitas profunda & vera, qua ſe indignam omnium bonorum, & meritam omne malum judicat, non quidem ore ſolo, ut multi, ſed corde toto, intrinſecus, & hoc ex conſideratione vehementiſſima & aſſidua propriæ fragilitatis, & defectùs, reſpectu divinæ potentiæ atque bonitatis; talis humilitas eſt, quæ evadit laqueos ubilibet protenſos, ſecundùm oraculum factum divinitus Antonio.

Secundum eſt fides firma, viva & certa de Deo, quòd abſque ejus nutu, providentia, & voluntate, nulla poteſt adverſa poteſtas nocere homini; ita ut audacter provocet inimicorum rabiem ad ſui nocumentum, ex Fide certa quòd nihil ageret, niſi quantùm & qualiter licentiaverit Altiſſimus: hoc modo impletur illud Petri de leone infernali: *cui reſiſtite fortes in Fide.* (*1. Pet. 5. c. 8.*)

Tertium eſt prudens ſimplicitas, & indocta (ut ita dixerim) ſapientia, quæ non innititur prudentiæ propriæ; ſed omnia agit cum conſilio, & hæc eſt columbina, & ſerpentina diſcretio, rectrix & auriga virtutum, ſine qua virtus omnis prolabitur in vitium: nam confeſtim ut aliquis ſapiens eſt in oculis ſuis, & ſpernit conſilium, de illo actum eſt, & exponitur omni dæmonum ludibrio; imo & ſecundùm cujuſdam ſancti Patris ſententiam ſibimetipſi jam dæmon effectus eſt. Patet ad extremum ex libello præfato, quanta acerbitas ſuppliciorum in inferno erit, & quanta in cælo ſuavitas gaudiorum.

Nec ſum neſcius, Frater in Chriſto dilectiſſime, quin multò plura utiliter de mirabili hujus devotæ, ac piæ mulieris vita dici poſſint; ſed iſta ad ſatisfactionem tuæ petitionis æſtimavi ſufficere; tempus aderit forſan quando plus dabitur otij, ut latiùs in his ſcribam, reſpondeámque objectionibus, quæ fieri poſſunt, ſicut & in omnibus ferè etiam veriſſimis fieri poſſe non dubium eſt. Subſcripſerunt huic litteræ manibus proprijs in teſtimonium paris mecum ſententiæ, & conſenſùs illi quos tales agnoſcis, qui non faciliter poſſint decipi, & qui prorſus nolint decipere vel mentiri. Bene vale mei memor in omnibus orationibus tuis.

Gerſonnij ſolida, ac minimè ambigua reſponſio Morellium retinuit, ne Erminæ hiſtoriam publici juris faceret, quæ hactenus Remis latuit, & apud Sanvictorianos; at cùm Flotildæ & Caroli Craſſi Imperatoris viſa, à Flodoardo omiſſa, probati quidam Auctores poſtmodum ediderint; ſic permiſſum nuper, ut Erminæ mira, conflictus, & victoriæ (hunc enim titulum liber præ ſe fert) prælo committerentur, cùm nihil nunc ſubſit periculi, hoc præſertim ſæculo, quo viri litterati inſipientium gregem longè ſuperant, qui quæcumque ignoraverint blaſphemant, ex Judæ Apoſtoli Canonica.

Imperator & Rex Carolus pro ſopiendo ſchiſmate Remos conveniunt. Guido de Roya Pariſijs Collegium Remenſe inſtituit, Clericos generosè tuetur. Ac Sodalitium B. Mariæ apud Nicaſianos approbat.

CAPUT XXVII.

HUNGARICA expeditio, pro qua Benedictus Eccleſiarum decimas Regi permiſerat, hoc anno peſſimè ceſſit Ducum temeritate, nec ſatis providè abſque Hungaris commiſſo prælio; à Chriſtianorum ſtrage ſervati Johannes Dux Nivernenſis Philippi Audacis filius,

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP.

An. 1397.

Philippus Atrebas, Guido Trimolins, Enguerannus Cociacus Sneſſionenſis, & alij Galliæ Proceres, pro quibus ducenta ducatorum millia promiſſa, ne cum alijs necarentur. Tantæ cladis nuntio in Galliam perlato, undique perquiruntur munera, quæcumque Turcæ grata fore putabantur, tapetes Attebatici, in quibus integra Alexandri Magni hiſtoria, ſerica Remenſia, lirici panni, Hollandici, & Cameracenſes valde tenues & pretioſi, rubri præterea panni quiſquiliati.

Carolus Rex ſeriò cogitans an propter ſchiſmatis culpam à Deo percuſſus eſſet, de eo tollendo ſalubre conſilium habuit cum utriuſque ordinis Magnatibus; at Guido Remenſis Pontifex, & Archiepiſcopus Rotomagenſis, & Senonenſis, omnéſque horum Suffraganei obnitebantur quàm maximè, quòd dulcis eis eſſet præda, quam ex ſacerdotijs majorum Eccleſiarum accumulabant. Miſſa tamen à Rege Legatio in Germaniam, & accitus Venceſlaus Imperator Remos ad conventum. Fingebat Rex nihil actum iri præterquam de matrimonio filiæ Ducis Aurelianenſis cum Marchione Brandeburgenſi, ut defugeret moleſtas Epiſcoporum interpellationes, illuſionéſque, qui omnibus ſe modis objecerunt, ne fieret unio in Eccleſia, ſuúmque quæſtum perderent. Adfuère cum Rege in urbe Remorum frater ejus Ludovicus Aurelianenſis, Johannes Biturix ejuſdem patruus, Ludovicus Borbonius avunculus, Carolus Rex Navatræ, multáque alia nobilitas. Cum his Rex obviam proceſſit adventanti Cæſari, eúmque deduxit uſque in templum Deiparæ Virginis, & Cœnobium divi Remigij, omnéſque impenſas luit. Singulis diebus decem vaſa haringarum, & octingentos carpiones, præter alios piſces illis dedit, erant enim dies jejuniorum Quadrageſimæ. Dedit Cæſari convivium; una in menſa ſedebant Patriarcha Hieroſolymitanus primus, inde Cæſar, tertius Rex Carolus, quartus Rex Navartæ: ad alteram ſedebant Nobiles Germaniæ, ſed nulli Galli, nam menſis, in honorem Cæſaris, miniſtrabant; aderant & Regis Angliæ, plurimúmque aliarum gentium Legati. Carolus Rex in ædibus Archiepiſcopi hoſpitium habuit, omnéque aurum, & argentum cum tapetibus, aliiſque domûs ſuæ rebus dono dedit Cæſari, quæ ad ducenta florenorum millia æſtimabantur.

Ex Froſſardo & Meyero qui dicit cùm Comite Blancobergenſi.

De unione Eccleſiæ inter Principes varia conſilia, ſed nullo ferè fructu, quòd Cæſar nec bello eſſet, nec pace optimus: decretum tamen hîc, ut ambo Pontifices, Bonifacius & Benedictus, Papatu ſe abdicarent, ac tertius aliquis eligeretur, qui verus ac certus haberetur Epiſcopus urbis Romæ.

An. 1398.

Anno igitur ſequenti Romam Petrus de Alliaco Epiſcopus Cameracenſis mittitur, ut juxta placita Conventûs Remenſis, ambo Papæ ſe Pontificatu abdicent. Reſponſum eſt Romanos Pontifices ab omni ſchiſmatis carere culpa, eam ignominiam non eſſe miſcendam, quæ Gallorum præcipuè eſſet, Pſeudopontifici impenſiùs faventium; igitur ſi religioni rectiùs conſulant, Benedictum & ſibi conſentientes Cardinales ex Gallijs expellant, ſic omne ſublatum erit ſchiſma. Hoc accepto nuntio coit rurſum Concilium Gallicanæ Eccleſiæ apud Lutetiam, cui Epiſcopos Remenſem, Rotomagenſem, Senonenſem, Pariſienſem, & Bellovacenſem (quòd ob accepta Beneficia nimis mordicus ſchiſmati adhærerent) Rex intereſſe non eſt paſſus: poſt longam altercationem, decretum ut Benedictus, dictus Petrus de Luna, Pontificatu ſe abdicet; eo recuſante, ſeceſſio ab illo facta, deſertúſque eſt à ſuis Cardinalibus, & obſeſſus Avenione à regio exercitu duce Buſſicaudo; at ipſe detentus in ſuo palatio furtim evaſit.

Larvâ Pontificatûs expulſâ, Guido Remos redijt, ex charta Johannis de Logne Militis domini d'Autreche, qua Deo, Sanctis, ac Guidoni Archiepiſcopo pecuniam ſibi mutuò datam ſe redditurum ſpondet, referam

hîc

hîc verba ut ſunt in autographo. *Ie jure, & voüe à Dieu, aux Saints, & à tres reverend Pere en Dieu Monſeigneur Guy de Roye, par la grace de Dieu Archevéque de Reims, & par la foy de mon corps, pour ce corporelement baillée, & ſur tout l'eſtat & honneur de mon corps, de rendre audit Seigneur la ſomme de cinquante couronnez à l'eſcu ayant cours à preſent, pour dix-huit ſols Pariſis la piece en or qu'il m'a preſté. Fait à Reims 1398. ſelon l'uſage de Reims le 29. jour de Mars.* GUIDO DE ROYA. LXIXI ARCHIEP. *An.* 1398.

Ex parte magiſtri Fratrum ac Sororum Hoſpitalis S. Lazari extra portam Vidulæ, dies dictus Archiepiſcopo, vocatúſque ad Curiam, quòd centum ſextarios frumenti prædictis ſolvere recuſaret, quos ſingulis annis percipiendos aſſignaverat Guillelmus Cardinalis in molendinis inter duos pontes ſitis, pro juribus, & emolumentis ad eos pertinentibus, cum nundinæ Paſchales fierent juxta prædictum Hoſpitale ſancti Lazari. Guido reſpondit dominium archiepiſcopale à prædeceſſoribus alienari non potuiſſe, obſtringi, ſeu etiam diſtrahi pij operis prætextu, inſcijs Pontifice, Rege, & Capitulo Remenſi, aut ijs ſaltem oon conſentientibus: jam à quadraginta annis Hoſpitali nihil aliud ſolutum, præter octo libras cum ſemi, & licentiâ molendi gratuitò in molendinis; unde concludebat his Fratres contentos eſſe debere. Curia auditis partibus abſolvit Archiepiſcopum à tali cenſu, ſollemni decreto 7. menſis Junij 1399. *An.* 1399.

Diſcordia quoque emerſit inter prædictum Archiepiſcopum, & Capitulum Rem. pro collatione Præbendarum, qnam ille à ſe ſolo; Capitulum verò conjunctim fieri, aut eo aſſentiente, contendebat; unde cum pendente lite quidam Regis Secretarius Canonicatu donatus fuiſſet, decreto Senatûs Pariſienſis poſſeſſionem inijt, abſque præjudicio partium, quibuſdam formulis in inſtrumento additis, quibus cavetur, ne Archiepiſcopus utatur verbo *Mandamus*, ſed modi optativi. Renovata iterum eadem lis à Capitulo; at cauſâ cecidiſſe veriſimile eſt, cùm Archiepiſcopus ſolus nunc pacificè Præbendas, ſeu Canonicatus conferat.

Guido his, aliíſque majoris momenti curis ſolutus, benedictionis munus impertijt Johannæ de Craon Abbatiſſæ de Origniaco, diœceſis Laudunenſis, quam & in ſua dignitate confirmavit jure metropolico. Tum de exſtruendo Pariſijs Collegio Remenſi cogitavit, quò ſtudioſis viam ſterneret ad Doctoris vel Baccalaureatûs lauream faciliùs obtinendam; quidam volunt id inchoactum anno 1399. Annales Pariſienſes 1412. at cùm tunc Guido ampliùs non eſſet in vivis, opinor jacta fundamenta, capellæ præſertim, cui inſculpta ſunt inſignia Guidonis anno 1399. teſtamento verò condito antequam Piſas pergeret, pecuniæ ſummam pro emendis reditibus legâſſe, quod ex charta Caroli VII. haud obſcurè infra colligemus. Auctor Annalium Pariſienſium de eo ſic loquitur: Collegium Remenſe exſtructum eſt, ubi antiquitus fuit domus Ducis Burgundiæ, inter vicos Burgundiæ, de Chartiere, Septem-viarum, & clauſtri Brunelli, inferior vero curia intra ambitum Collegij de Coquerel. *Vide Brul. Antiq. Pariſ. pag. 712.* Prædictam domum Philippus Nivernenſis ac Regiteſtenſis, ad quem jure hereditario devoluta eſt, vendidit Guidoni de Roya, aut certè exſecutoribus ſui teſtamenti, qui in ea Collegium exſtruxère, Remenſe nuncupatum, in quo burſæ quædam fundatæ pro alendis ſcholaſticis tam urbis, quàm diœceſis Remenſis. At Lutetiâ captâ, & deprædatâ ab Anglis anno 1418. Collegium deſertum manſit uſque ad annum 1443. quo Carolus VII. rogatu Confeſſoris, ei Regiteſtenſe contiguum Collegium incorporavit, Galteri de Launoy liberalitate fundatum, cum quatuor burſis pro totidem ſcholaſticis Porceoſis Comitatûs. Sic Guidonis fundatio paucos annos ſtetit, putántque nonnulli aliud nihil reſtare præter ambitum Collegij, & aliquot ædificia, quæ ipſius munificentiæ meritò

debentur,

GUIDO DE ROTA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1399. debentur, eámque prædicant. Dedit præterea idem liberalis Archiepiſcopus Eccleſiæ Remenſi divitem bibliothecam, cujus MSS. codices (reſtant enim adhuc aliquot) ſuis inſignibus ſuper coopertura ornati teſtantur virum eruditum fuiſſe, ac litteratum; præſertim, ſi verum ſit, librum, cui titulus eſt, *Doctrinale ſapientiæ*, edidiſſe, quod Antonius du Verdier certò videtur aſſerere. Pro his codicibus, & alijs à Cardinale S. Marci relictis, erecta anno ſequenti bibliotheca è regione Clauſtri, expenſis Capituli.

Refert Claudius de la Fons Guidonem Capitulo Sanctiquintinienſi (cujus Decanus fuerat) bona quædam, quæ ſibi obvenerant apud Claſtram ex ſucceſſione Drogonis de Roya, ac Johannis de Roya, dicti le Baudrin, patruorum ſuorum, liberaliter contuliſſe, in cujus rei memoriam capitulari concluſione decretum eſt, ut pro eo adhuc vivente preces fierent, & poſt obitum, moneretur is qui majorem Miſſam celebrat per chorialem puerum, ut Guidonis Archiepiſcopi recordetur. Donationis
An. 1400. tabula ſcripta legitur in caſtello portæ Martis 29. menſis Novemb.
1401. anno 1404.
1402. Per eos dies Dux Aurelianenſis (morbo Caroli recurrente) ad Regni
1403. præfecturam evectus, novum & inſolitum tributum Clericis, juxta ac plebi impoſuit, qui & ſubſidia promiſcuè cum alijs, exactionéſque pendere ſolebant; huic Remenſis Archiepiſcopus intrepidè, ac ſibi adhærentes interceſſerunt, excommunicationem in eos Senonenſi Archiepiſcopo exerturum nequicquam minitante. Et paullo poſt Burgundiæ Dux in locum Aurelianenſis ſuffectus, idem aggredi cupiens, Guido de Roya Præſul inſignis & egregiæ ſtaturæ (Urſini verbis utor) cum pariter ab incœpto validiſſimis rationibus retraxit, felix ac laureâ dignus Antiſtes, ſi à ſchiſmare, ſaltem poſt Clementis VII. obitum, conſultiùs abſtinuiſſet; tunc enim pæne extinctum erat ſchiſma, Benedicto Avenione capto, & velut in carcere à civibus ope Francorum cuſtodito.

Burgun Dux Philippus & Comes Fland. morbo vivis eripiuntur ac paullo poſt Margar. Flandrica Burgundi uxor.

At hic liber effectus, ſibi faventium Aragonenſium calliditate obtinuit à Carolo & Epiſcopis Gallicanis per Legatos, ut iterum pro vero Pontifice haberetur, fide data viam ceſſionis ſe libenter ac certò amplexurum, ſi pariter Bonifacius idem promitteret, aut interim moreretur. At eo collationes Beneficiorum factas tempore ſubſtractionis probare detrectante (gratias ſiquidem exſpectativas quadraginta octo, pro totidem Præbendis Remenſis Eccleſiæ, viris alioquin litteratis, tunc conceſſas reperio) Gerſonnius primò ad eum Orator mittitur, tum Dux Aurelianenſis inſigni ſtipatus cohorte; cúmque à ſententia moveri non potuiſſet, Beneficiarijs à Rege patrocinium impertitum eſt juxta Cleri Gallicani conſtitutiones.

An. 1404. Ludovico Aurelianenſium Duce rerum ſummam obtinente, poſt Philippi Burgundi exceſſum, Proceres Pariſios vocantur pro novo ſubſidio rei pecuniariæ imponendo, cui Remenſis Archiepiſcopus ut antea generoſè interceſſit. Altero denique Præſulum, Doctorúmque Conventu ibidem habito, cùm decretum fuiſſet, ne deinceps in Gallias decimæ, procurationes, annatæ, reſervationes, gratiæ exſpectativæ, & ſimiles à Pontificibus inventæ exactiones permitterentur, quibuſdam Benedicti partes foventibus, alijs acriter oppugnantibus, unus ex illis, Guillelmus Fillaſtre nomine, Remenſis Eccleſiæ Decanus quiddam inter concionandum caſu protulit, quod auctoritati Eccleſiæ Gallicanæ adverſari videretur, de quo mox correptus ab alijs, ſupplex veniam petijt.

Guido his Comitijs noluit intereſſe, quòd Benedicto addictiſſimus eſſet, Conciliúmque appellavit, ex Monſtreleto; unde Meyerus ſuo more Gallis infeſtus, in ſuum Metropolitanum non ſatis conſultè, ut opinor, hæc verba deprompſit: *Guido de Roya Papa Remenſis, magnus Simoniſta,* &

Monſtrel. lib. 1. cap. 46. Meyer ad an. 1408.

& Schiſmaticus ad Pariſinum Conventum venire recuſat, ac de ſententia in Lunam lata appellat proximum Concilium. Prædictus Archiepiſcopus tunc Remis exſiſtens Franciſcanorum Eccleſiam flammis exuſtam anno 1409. ac civium impenſis nuper reſtructam ſollemni ritu conſecrat, ut alibi diximus.

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An* 1407.

Clareſcentibus aliquot miraculis in ægrotos ope Virginis Dei-paræ, cujus imago religioſè admodùm Remis colitur apud S. Nicaſium, quibuſdam cultui ejus arctiùs mancipatis ſubijt in mentem quoddam adunare ſodalitium, in Capella dicti Monaſterij peculiariter ipſi dicata, ac populorum concurſu pridem celebri, eo præſertim tempore, quo peregrinari liberum non eſt ad Lætienſem.

Sodalitium B. Mariæ de Lætitia apud S. Nicaſium an. 1407.

Primi, quibus is pietatis radius illuxit, Johannes Scoti & Stephanus de Launois vocabantur, horum dubio procul nomina recordatione digna mihi viſa ſunt, quòd augendæ gloriæ Dei, ac Virginis multum contulerint, vigeàtque adhuc pietatis opus in ſalutem plurimorum. Hi igitur à ſocijs deputati Archiepiſcopum conveniunt, humiliter expoſituri conſilium inijſſe de congregando Sodalitio ſub invocatione Matris Dei; & ut mens eorum ipſi notior eſſet, quædam proferunt Statuta, quorum primo velut totius rei ſtabilimento, ſancitur ſingulis annis generalem Confratriæ celebritatem faciendam, die Dominica immediatè ſequenti Nativitatem Virginis, apud S. Nicaſium in Capella vulgo de Couciaco dicta, nunc beatæ Mariæ de Lætitia. Inchoatur enim prædicta celebritas à Veſperis Sabbati præcedentis, fiúntque die Dominica ſequenti Miſſa ſollemnis, concio, Veſperæ item, & alia pietatis exercitia, enixè ſupplicantes, ut quod mente conceperant, ſuo decreto approbare velit, celebri diplomate, quo Sodalitij Statuta diſtinctè deſcribantur poſteritati commendanda.

Guido lætus hoc nuntio locum Sodalitij eò libentiùs approbat, quòd à ſancto Martyre Nicaſio primùm Remenſis Eccleſia Virgini, totius diœceſis tutelari, dicata ſit, prædictáque Capella miraculo celebris apud Remenſes haberetur. Et ut juſtæ horum petitioni faceret ſatis, bullam expediri juſſit, cujus initium tale eſt *Faſciculus impiorum, &c.* Qua multa præfatus de laude & excellentia Virginis, cultûs ejuſdem & obſequij, quæ ei exhibentur, ac multiplici ſubſidio ſæpius & abundè ijs præſtito, qui ſub ipſius vexillis religioſè militant, aperit ipſe Eccleſiæ theſaurum, quantùm poteſt, conceditque ſingulis ſodalibus, qui culparum nexus fideli luſtratione exſolviſſent, intereſſéntque Veſperis ac Miſſæ ſollemni, die feſto; quadraginta dies Indulgentiarum: ijs verò, qui Miſſis privatis die Lunæ cujuſque hebdomadis, viginti dies in perpetuum.

Hujus militiæ vexillum vix emicuerat, cùm plures tam Religioſi, quàm ſæculares nomen ei dederunt, tantùmque incendendis ad ipſius complexum, cultúmque animis valuit, ut poſteri nihil reliqui fecerint, quò in dies eam magis ac magis promoverent; unde plures ex Remenſibus Archiepiſcopis inſitum in Virginem affectum vehementiùs acuere cupientes, nonnulli Guidonis exemplo Indulgentias conceſſerunt, inter quos numerantur Simon de Cramaudo anno 1412. Johannes Juvenalis de Urſinis anno 1470. Guillelmus Briçonnet ſanctæ Potentianæ Cardinalis, Henricus Clauſſe Epiſcopus Cathalaunenſis: noviſſimè vero Urbanus VIII. ſummus Pontifex ampliori diplomate eadem confirmans, plenariam Indulgentiam in perpetuum conceſſit Sodalibus eo die, quo ſub Virginis tutela Confratriæ dant nomen, & in articulo mortis; item & die feſto Nativitatis B. Mariæ, ac prædictæ celebritatis Capellam viſitantibus alias Indulgentias, quod cùm ijſdem planè verbis concipiatur, ac alia diplomata vulgo obtineri ſolita, ab eo prolixiùs exponendo ſuperſedendum duxi.

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1407.

Provincialis Synodus Remenſis ſub Guidone de Roya.
CAPUT XXVIII.

GALLIA Principum diſſidijs ac pertinaci ſchiſmate in miſeriarum barathrum fœdè demerſâ, Guido provincialem Synodum Remis convocandam decernit, quò depravatos mores, ac collapſam perditis his temporibus eccleſiaſticam diſciplinam priſtinæ integritati reſtitueret, teſtaretúrque ſe pro unione Eccleſiæ bonam navare operam. Dies concilij indictus legitur 21. Junij anno 1407. ex epiſtola convocatoria, quam Victori Sueſſionenſi Epiſcopo ſcripſit, cujus initium eſt: ***Seneſcente mundo, jam proh dolor! Antichriſti præludia ſe demonſtrant.*** Ubi ſat eleganti præludio temporis acerbitatem, legum divinarum contemptum, ac eorum malignitatem perſequitur, qui cùm exteriùs boni viri haberi velint, intus tamen ambitionem, faſtum, ac vanitatem ſpirant, virtutémque verbotenus profitentur, quò fit ut Deus apud Chriſtianos vilis exſiſtat, Eccleſia prædæ expoſita, Sacerdotes exoſi, ſtatus verò politicus tot miſerijs Principum avaritiâ concuſſus, & infauſto ſchiſmate omnium malorum fonte, ut ſimilem prior ætas nuſquam viderit, aut viſura ſit poſterior. Inter hæc tamen nonnihil ſpei mundo inclareſcere dicit, eo quod Benedictus XIII. promittat ſe abdicaturum Pontificatum pro bono pacis, cùm primùm nactus fuerit hominem ſecundùm cor Dei, ac Reipublicæ reparandæ capacem & idoneum, cui rei Gregorius Bonifacij ſucceſſor acquieſcere videtur, jámque brevì futurum, ut verus ac legitimus tandem Paſtor ovili dominico præficiatur, quo hactenus Eccleſiaſticorum ambitione, ſacrorum Canonum neglectu, ac vitiorum enormitate, quæ in immenſum creſcunt, orbis Chriſtianus privatus eſt.

Et ut huic diu optato operi feliciùs adlaboret, abigátque à ſua provincia omnis pravitatis nebulas, addit conſtituiſſe Conventus provinciales, à quinquaginta vel ſexaginta annis neglectos, Remis revocare die octava Aſſumptionis B. Virginis, quò malis præſentibus idonea remedia perquirantur, capiatúrque in communi ſalubre conſilium pro Regni tranquillitate, unione omnium Eccleſiarum, plebis ſalute, vitiorum extirpatione, exceſſuum correctione, morum reformatione (præſertim in Clero) ac libertatis eccleſiaſticæ procuratione. Unde prædictum Sueſſionenſem Epiſcopum impenſius rogat, ut ad id ſuam curam conferre velit, præſentéſque litteras ad alios provinciæ Suffraganeos mittere, & Eccleſiarum cathedralium Capitula, ut virtute præſentium moneant Abbates, Priores, Decanos, Præpoſitos, ac collegiatas Eccleſias ſuæ ipſius diœceſeos, qui de jure, vel conſuetudine Synodis provincialibus ſolent vel tenentur adeſſe.

Sueſſionenſis Epiſcopus receptâ hac epiſtolâ Metropolitano ſuo reverenter reſpondet, laudátque prædictæ Synodi convocationem, cui ſe libenter adfuturum aſſerit, ſi adverſa ipſius valetudo pateretur; at ea impediente, petit ſe excuſatum haberi, miſſurum tamen ſuos procuratores, cum poteſtate diſcutiendi, ac concludendi ea, quæ propoſita fuerint, ac ſi præſens adeſſet.

Cur conſilium hac die celebratum non fuerit, an quod inconſulto Capitulo Remenſi coactum, vel in Eccleſia cathedrali (quæ exempta eſt) ſola Archiepiſcopi auctoritate convocatum, non ſatis liquet. Certiſſimum tamen eſt in octavam Omnium-Sanctorum remiſſum, ex alia convocatoria epiſtola ad Victorem Sueſſionenſem pariter ſcripta, quæ ſic incipit:

Guido

Guido de Roya &c. Cùm nuper pro proſpero ſtatu, & reformatione neceſſaria Eccleſiarum, correctionéque morum in Clero, & populo diœceſis & provincia noſtra collapſis &c. Ubi Victorem laudat de egregiè impenſa opera in Epiſcopis ſuffraganeis convocandis, juxta mandatum ipſi tranſmiſſum: at cùm reſpondendo ſignificet Epiſcopos vehementer percupere, ut Concilium in aliud tempus remittatur, horum ſupplicationi ſe libenter annuere dicit, quamvis ad id omnino non teneatur, cùm metropolitanæ auctoritatis ſit, ſynodos provinciales convocare quandocumque voluerit; quare precatur iterum ut prorogationem eis diligenter inſinuet. Epiſtola data eſt in caſtello portæ Martis 23. Julij anno 1407. GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1407.

Cum duo tantùm Epiſcopi die condicto ſe præſentes exhibuiſſent, Carolus Cathalaunenſis, & Johannes Ambianenſis, ceteris varias excuſationes per deputatos mittentibus, inchoata quidem eſt Synodus, ac quædam in ea ſtatuta; ob majoris nihilominus partis abſentiam, cogitur Archiepiſcopus Synodum adhuc remittere ad 28. Aprilis anni ſequentis, juxta monitionem valvis palatij archiepiſcopalis affixam 26. ejuſdem menſis, cujus hic tenor eſt. *Hoc anno ſecundo ac vigeſimo die Novemb. Burgundus Aurelianẽſem Ducẽ ſica exuit.*

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Guido de Roya Remenſis « *An. 1408.*
Eccleſiæ Miniſter ſalutem in Domino. Noveritis quòd nos in no- «
ſtro provinciali Concilio, quod apud Remis civitatem Metropolim anno «
Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptimo die Martis in octavis feſti «
Omnium Sanctorum celebravimus, competenter & debitè evocatis ad hoc «
venerabilibus Fratribus Epiſcopis ſuffraganeis noſtris, & alijs, qui de «
jure, vel conſuetudine ad hujuſmodi Concilia provincialia evocari & in «
tereſſe debuerunt, & hactenus ſoliti ſunt, aſſiſtentibus venerabilibus Fra- «
tribus noſtris Carolo Cathalaunenſi, & Johanne Ambianenſi, Epiſcopis, «
aliquibus dictorum Suffraganeorum pro gravi infirmitate legitimam excu- «
ſationem prætendentibus, & pro parte quorumdam ex eiſdem propter «
notoriam abſentiam remotam à longo tempore, & ad partes longinquas, «
etiam extra Regnum, excuſatione prætenſa ſimili. Alijs verò quibuſdam «
ex ipſis Suffraganeis pro ſuæ libitu voluntatis non venientibus, nec mit- «
tentibus, Eccleſia Atrebatenſi vacante, ac multis Abbatibus, Prioribus «
conventualibus hujus noſtræ provinciæ Chriſto amabilis perſonaliter, qui- «
buſdam Capitulis cathedralium & collegiatarum, Abbatibus, Prioribus, «
& alijs per procuratores comparentibus, quibuſdam alijs, qui ad Conci- «
lium provinciale vocari ſoliti ſunt, & comparere tenebantur, abſentibus, «
quorum præfatorum omnium abſentia, Dei repletâ præſentiâ, cujus invo- «
cata & favente miſericordia, cum ipſis Epiſcopis tunc nobis conſidenti- «
bus, & alijs in eodem Concilio comparentibus, ultra aliquos concluſos & «
in ſtatutis redactos in alijs litteris, noſtri, & dictorum Suffraganeorum «
noſtrorum ſigillis munitis, ac ſigillatis; quibuſdam etiam gravioribus, & «
magis arduis, quàm hucuſque viſa fuerint, in prædicto Concilio tractanda «
& terminanda, attentis morte, infirmitate, & abſentia prædictorum, ad «
diem Sabbati poſt Dominicam, qua cantatur *Quaſi modò*, quæ erit dies 28. «
menſis Aprilis, dieſque immediatè ſequentes neceſſarios & utiles, ad quos «
præſens Concilium exſiſtit prorogatum, & continuatum, tractandis, ordi- «
nandis, reſervatis deliberatione præhabita diligenti, unanimi, & communi «
aſſenſu omnium tunc præſentium concluſimus, & ordinavimus &c. «

Quibus præ alijs ſtatuitur ut debitè convocati prædicta die ſe ſiſtant in auditorio curiæ ſpiritualis, litteráſque ſuas procuratorias coram deputatis examinandas offerant die Sabbati, quò die Lunæ ſequenti inchoetur Synodus apud S. Dionyſium; modò proviſionis decretum obtentum non fuerit à Senatu Pariſienſi, pro ea celebranda in Eccleſia cathedrali.

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1408.

Archiepiſcopi, cererorúmque Epiſcoporum, ac deputatorum cathedræ diſpoſitæ ſunt in Eccleſia, juxta morem à multis ſæculis obſervatum, quo primi à dextris, ſecundi à ſiniſtris, tertij à dextris, & ſic deinceps hoc ordine.

Archiepiſcopus Remenſis.

Epiſcopus Sueſſionenſis.	Epiſcopus Laudunenſis.
Epiſcopus Belvacenſis.	Epiſcopus Cathalaunenſis.
Epiſcopus Noviomenſis.	Epiſcopus Ambianenſis.
Epiſcopus Tornacenſis.	Epiſcopus Tarvannenſis.
Epiſcopus Silvanectenſis.	Epiſcopus Atrebatenſis.

Epiſcopus Cameracenſis.

Epiſcopis cappis holoſericis indutis cum mitra & baculo in ſuis ſedibus collocatis, vocantur Abbates cappis pariter veſtiti cum baculo & mitra hoc modo.

Abbas ſancti Remigij.	Abbas ſancti Nicaſij.
Abbas ſancti Theoderici.	Abbas de Altovillari.

Tum Abbates Ciſtercienſis, & Præmonſtratenſis Ordinum; his datus eſt primus locus à dextris poſt Epiſcopos: tum Decano S. Simphoriani Remenſis: ſecundus verò conventualibus Prioribus diœceſis Remenſis in eodem latere.

Vocati deinde.

Abbas Moſomenſis.	Abbas ſancti Dionyſij.

Sedem acceperunt in ſiniſtra, ut & quidam alij notabiles Eccleſiaſtici prædictæ diœceſis.

Diœceſi Sueſſionenſi duæ ſedes aſſignatæ in dextra pro ſuis deputatis.

Belvacenſi, duæ à dextra.	Laudunenſi, duæ à ſiniſtris.
Cameracenſi, duæ, una à dextra, alia à ſiniſtra.	Cathalaunenſi, duæ à ſiniſtris.
Noviomenſi, duæ à dextris.	Ambianenſi, duæ à ſiniſtris.
Tornacenſi, duæ à dextris.	Tarvannenſi, duæ à ſiniſtris.
Silvanectenſi, duæ à dextris.	Atrebatenſi, una à ſiniſtris.

Domeſticis Archiepiſcopi datus eſt locus prope ipſius cathedram. Notario, in ſecundo ſubſellio ad pedes Archiepiſcopi.

Facto ſilentio, & januâ chori diligenter obſeratâ, inchoatur Synodus oratione, quam ſelectus Diaconus alta voce pronuntiavit, tum unus ex Epiſcopis, jubente Metropolitano recitavit hymnum *Veni ſancte Spiritus*. Gerſonnius deinde Pariſienſis Academiæ Doctor famoſus eleganter peroravit, probátque ejus oratio, cum alijs ſuis operibus edita, habitam Synodum hoc anno, quamvis acta deſiderentur; fragmenta tamen hinc inde excerpta, quædam indicant capita, de quibus agendum erat in Synodo.

Parte 2. operum.

Primum continet formulas, preces, ceremonias obſervari ſolitas in prædictis Conventibus ſynodalibus, exhortationémque per modum præludij, quam Archiepiſcopus habuit ad Suffraganeos, optimè cohærentem cum ijs quæ leguntur in epiſtola, cujus ſupra memini ad Epiſcopum Sueſſionenſem.

Secundum Canones complectitur de ſumma Trinitate, & Fide Catholica Cap. *Firmiter* & Cap. *Damnamus*. Decretalis quoque, ac regulas Juris, quæ ad mores pertinent, legíque ſolent in Synodis. Præter hæc agendum erat de articulis Fidei; de præceptis divinis; de Officio eccleſiaſtico; de chriſmate; de ſacramento Confirmationis; de Confeſſione; de Communione

Communione Paſchali ; de privilegijs Mendicantium, quibus Cap. *Super cathedram* opponi debebat, & ab omnibus obſervari, de Sepulturis, quæ in horum Eccleſijs fiunt ; de habitu & converſatione Clericorum ; de Monachorum & Monialium reformatione, Benedictinorum præſertim, qui nuper Capitulum provinciale Meldis tenuerant : hi enim cogendi erant ad Clementinam perdiſcendam, vitámque conformandam Conſtitutionibus Benedicti XII ; de penſione debita Curatis à Monaſterijs dependentibus ; de Religioſis exemptis, qui quoſlibet indiferenter ad Communionem admittunt, de eorum abuſu circa Matrimonia, quæ contrahi permittunt abſque banni proclamatione ; de pœnarum exſecutione adverſus uſurpatores ; de redditibus Eccleſiarum ; de Officialium, & Judicum eccleſiaſticorum avaritia ; ultimò decernendum erat, quo tandem modo malis è ſchiſmate pullulantibus mederi poſſet, & quis è provincia Remenſi, quæ ex nobilioribus eſt totius Galliæ, mittendus eſſet pro Catholicæ Eccleſiæ unione viriliter ſuadenda.

Guido de Roya. LXIX. Archiep. *An.* 1408.

Epiſcopis in Synodo reſidentibus, ſchola Pariſienſis, quæ animi ſui dolorem ſcholarum ceſſatione teſtata fuerat, quòd Guillelmus de Tignovilla mercatorum Præfectus Lutetiæ, nulla habita ratione privilegiorum Univerſitatis, duos ſcholaſticos patibulo nuper affixiſſet ; quò majori adhuc niteretur auctoritate apud Regem, pro ſatisfactione obtinenda, ab Epiſcopis provinciæ Remenſis ſubſidium poſtulat expoſtulatoriâ epiſtolâ, quam hîc ſubnectere non otioſum putavimus.

Reverendis in Chriſto Patribus, Archiepiſcopo & Epiſcopis Concilij provincialis Remenſis.

SI querelæ noſtræ, reverendiſſimi Patres, jacturam aliquam leniter «
ferendam, aut expiabile ſcelus explicarent, non eſſet opere noſtro «
tanta cura vos ad eam rem exhortari ; nunc verò dum effræna potentia «
impietatem, & inſolita præſumtio oppreſſionem, & contemptum Eccleſiæ, «
atque libidinem prodendi omnia invexêre, ad ſuccurrendum Eccleſiæ vo- «
bis aſſurgendum exiſtimavimus. Credimus ad paternitates veſtras perve- «
niſſe de cujuſdam perſecutionis initio, quam adverſùs Eccleſiam conati «
ſunt facere inimici Chriſti : in tantum enim rabies iſta deſævijt, ut funeſtas «
ſuas manus ad duorum juvenum ſcholarium & Clericorum infame «
ſuſpendium converteret, dúmque plurimi in eo vitio ſunt obſtricti, dum «
oppugnantur, dum petitur reparatio, errores excogitant damnabiles ; alij «
auctoritatem Eccleſiæ deprimentes, alij libertatem, alij inducentes ex «
Imperatoris munere, & Regum permiſſione tanta privilegia, & quidquid «
eſt dominij temporalis, Eccleſiam ſuſcepiſſe. Defendunt & alia plurima, «
quæ ex illuvie damnabilis officinæ defluxerunt ; hujus infauſti ſceleris, re- «
verendiſſimi Patres, caput eſt Guillelmus de Tignovilla, dictus Præpo- «
ſitus Pariſienſis, qui nec Chriſtum, nec Eccleſiam, nec excommunicatio- «
nem veritus, in Clericos ſæviens, animæ ſuæ non pepercit. Dux equidem «
videtur latentis ſectæ, quæ ſi coaluerit, Eccleſiam adeo reddet oppreſſam, «
ut vix poſtea reſpirare poſſit ; nam hæc peſtis toti paratur Eccleſiæ, & «
niſi celeriter comprimatur, alia protinus ex alijs oriri mala videbimus, «
nec erit quieti locus, donec per omnes Eccleſiæ partes fuerit debacchata. «
Hanc igitur furiam, reverendiſſimi Patres, hanc facem ingentis vaſtitatis «
oppugnandam ſuſcipite, ne altiùs provecta tandem in vos ipſos redundet, «
cauſam quam adverſùs dictum Præpoſitum agimus, ex integro ſubeuntes ; «
nam hæc eſt Chriſti & omnium Eccleſiaſticorum cauſa, in qua omnia jura «
divina, & humana violata ſunt. Martyres plerique habentur glorioſi, non «
pro majori Eccleſiæ libertate decertantes, in quo & Thomas Cantuarienſis «

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1408.

„ reverendiſſimum exemplum attulit. Occurrat igitur huic oppreſſioni „ ſanctum Concilium veſtrum, nobiſque conjungatur, & aſſiſtat, quod ad „ Eccleſiæ ſuæ reparationem dirigere dignetur Spiritus-ſanctus. Scriptum „ Pariſijs in congregatione noſtra generali apud S. Maturinum celebrata, „ die 21. menſis Aprilis anno prædicto 1408. Tignovilla tandem refigere coactus eſt à patibulo duos ſuſpenſos à ſe ſcholaſticos, illóſque oſculari, ac reddere ſcholæ ad Maturini, ubi honorificè fuère ſepulti; tantæ tum erat dignitatis ea ſchola.

Carolus Rex pertæſus Pontificum Gregorij, & Benedicti ludificatione, & quòd obedientia, quæ huic deferebatur, diſcordiam potiùs fovebat, quàm promovebat unionem, Principes Catholicos hortatus eſt, ut Eccleſiæ Gallicanæ exemplo neutrum agnoſcerent, quo generali hac defectione ad concordiam reducerentur. Benedictus tanta rerum mutatione ſtupefactus, monet Carolum per litteras, ut ab incœpto deſiſtat, alioquin minatur ſacrorum participatione ei interdicturum. Litteris prolatis ad Regem, lectíſque coram Senatu & Univerſitate, Benedictus illico ſchiſmaticus pronuntiatur, litteræ laceratæ, & combuſtæ, delatores per Urbem ignominioſè deducti, ac faceſſere juſſi; tum neutralitas promulgata. Cardinales utriuſque Curiæ, cùm ambitionem Pontificum amplius ferre non poſſent, his relictis, aliò migrant, indictúmque Piſis Concilium ad feſtum Annuntiationis.

Guido de Roya Regi ſatisfacere cupiens, qui Synodi generalis convocationem urgebat, quò Schiſma citius finiretur iter Italiæ aggreſſus eſt menſe Maio, cum Cardinale Barenſi, Petro de Alliaco Cameracenſi Epiſcopo, Gerſonnio Academiæ Pariſienſis Cancellario, Guillelmo Fillaſtrio Decano Remenſi; at ipſe antequam ad illud perveniſſet, apud Voutram in finibus Ligurum, quarto circiter à Genua lapide, occubuit 8. *An.* 1409. Junij anno 1409. Juvenalis Urſinus caſum deſcribit in hiſtoria Caroli VI. hoc pacto: Guido de Roya venit in opidum prope Genuam, ubi hoſpitatus eſt; dum hic ageret, inopinatè contigit unum è ſuis fabrum equorum ferrarium rixari cum altero ejuſdem artis operario, mota inter hos diſcordia eo progreſſa eſt, ut famulus Archiepiſcopi alterum interfecerit. Inſurgente plebecula in ſicarium, dum mederi feſtinat Guido è cubiculo progrediens, pectora jaculo confoſſus, quod opidanus emiſerat, ſubitò exſpiravit, lugendo ſanè obitu, quòd & ante penitus extinctum ſchiſma, & extra patriam; unde Meyerus hunc talem ſortitum exitum ultione Numinis à quibuſdam creditum refert, quòd magnus eſſet ſchiſmaticus. At de eo melius ominari jubet illuſtrium virorum pietas, quos habuit viæ comites, nec mors extra patriam quicquam mali portendit, cùm parum obſit, quo moriare loco, inquit Manuelis Chryſolora, undíque enim cælum eſt, pœnarúmque domus, menſura diſtat eâdem.

Guidonis cadaver Genuæ in divi Laurentij Eccleſia metropolitana ſollemnibus exſequijs ſepelitur, familiæ heres Leonora de Roya Carlotæ ſoror, connubio juncta Ludovico Borbonio I. Principi Condeo. Ejus teſtamenti tabulas & Petri Trouſſelli exſcriptas è veteri originali à domino Vyon acceptas referunt Sammarthani, è quibus hæc quæ ad rem præſertim faciunt hauſimus.

Item Eccleſiæ ſeu Capitulo Remenſi legavit totum ..... & quidquid reperietur in quodam ſcrinio, ſigneto dicti teſtatoris conſignato, & in Monaſterio S. Remigij Remenſis depoſito, per manus exſecutorum ſuorum eis tradendo; ſic tamen quòd ſe obligabunt facere & ſuſtinere onera, & alia per ipſum teſtatorem ordinata, juxta formam, modum, ordinationem in certis ſcripturis in eodem ſcrinio incluſis deſignatam Item eidem Eccleſiæ ſeu Capitulo, in caſu quo providere voluerint de lapidibus ad faciendum

ciendum circa chorum hiſtoriam pulchram & honeſtam de ſculptura pro B. Virgine, prout eſt de alia hiſtoria circa chorum Eccleſiæ Pariſienſis, pro hujuſmodi ſculptura facienda legavit mille libras Turon. ſemel tantùm ſolvendas. Item pro melioratione, & fortificatione domorum, ſeu caſtrorum menſæ archiepiſcopalis Remenſis, & maximè domûs de Curvilla, legavit tres mille libras ſolvendas per manus exſecutorum.

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. An. 1409.

Sunt qui ſcribant Buccicaudum Genuæ Toparcham tanti Præſulis necem vindicâſſe, obtinuiſſéque à Genuenſibus, ut quando voluerit, in Franciam funus ejus transferretur, juxta majores ſuos tumulandum. Guidonis obitus Remis notus fuit 25. Junij, mòxque Capitulum Officialem nominat, Pœnitentiarium, ac ſigillorum Cuſtodem, ſeu regiſtri, quò litteræ traderentur Capituli nomine, Sede vacante, Quod verò ſpectat ad futuri Archiepiſcopi electionem, dies indictus fuit ad 22. menſis Auguſti.

Viri celebres qui Remis floruerunt ſub Richardo & Guidone Archiepiſcopis.

CAPUT XXIX.

ILLUSTRES admodum paucos Richardi & Guidonis Præſulatus nobis ſuppeditant, qui vel ortu ſuo, vel famâ nominis, Remenſem diœceſim celebrârint. Etenim cùm ingenio præſtantiores in famoſis Academijs erudiri, laureámque Doctoris ibidem conſequi geſtirent, quò faciliùs ſibi viam pararent ad Beneficia; hi neglecto poſtmodum patriæ ſolo, apud Avenionem commigrantes, Præbendas obtinebant in pluribus Eccleſijs, à quibus inter alumnos certatim & ambitioſè computabantur; licèt in pleriſque nuſquam viſi: celebres tamen indigenæ aut aliunde acciti non defuerunt, qui hoc ſæculo ſcientiarum donis apud nos effulſerint, de quibus hîc noſtro more breviter eſt agendum.

Guillelmus Fillaſtrius Decanus Remenſis & Cardinalis.

GUillelmus Fillaſtrius è Cenomanis ortus anno 1344. Lutetiæ litteris operam dedit, obtento ibidem magiſterij gradu, Remos veniens S. Symphoriani primùm Decanatu donatus eſt, ſenſímque ad altiorem fortunam pervenit. Probat Richardi Biſuntini teſtamentum (cujus ipſe exſecutor fuit) Notarium fuiſſe apoſtolicum, ac in utroque Jure inſigniter verſatum, quod & Urſinus teſtatur in vita Caroli VI. principis Eccleſiæ Remenſis Decanatum obtinens poſt Nicolaum de Hermondivilla.

Anno 1392. lectus eſt Judex cum Ballivio Regiteſtenſi, à Majori & civibus Virduni adverſus Clerum anno 1402. pro Urbis reparatione, ad quam æquè Sacerdotium teneri ac laïcos, cives contendebant, ex Vaſſeb. Tum Remenſis provinciæ, ac diœceſis Vicarius generalis factus ſub Cramaudo anno 1409. tantam in eo munere obeundo eruditionis famam comparavit, ut majora negotia ad eum, velut in ijs exercitatiſſimum, remitterentur. Interfuit ipſe Comitijs anno 1407. adverſus Benedictum XIII. tum Concilio Piſano, ubi cùm reconditæ doctrinæ ſpecimen edidiſſet, Cardinalis Diaconus creatur, ac paullo poſt Preſbyter Cardinalis titulo ſancti Marci anno 1411. Archipreſbyter Lateranenſis & Adminiſtrator Eccleſiæ S. Chriſogoni. Tandem in Concilio Conſtantienſi, ubi Martinus V. electus eſt, elegantiſſimè peroravit Seſſ. 34. anno 1417. aſſumens

Ibi commiſſus fuit cum Petro Alliaco ad expendendum modum procedendi contra doctrinam Wicleſi condemnati ab Univerſitate Pariſienſi Seſſ. 5. an. 1411.

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An.* 1409. *1. Fet. 4 D. 17.*

aſſumens pro concionis argumento adverſùs Petrum de Luna: *Tempus eſt ut incipiat judicium à domo Dei.* Ne longiori mora apud Conſtantiam otio torperet Guillelmus libros aliquot Platonis latinitati reddidit, ac Ptolomæi Coſmographiam, erat enim linguâ præſertim Græcâ peritus, alios etiam libros tranſcribi curavit, quæ in Remenſi bibliotheca religioſè ſervantur; inter hos exſtat Pomponij Melæ Coſmographia, quam ipſe notis quibuſdam illuſtravit, viſitur adhuc ibidem charta orbis univerſalis in corio equi marini curioſè deſcripta, ubi prædicti Cardinalis elucent inſignia, ut & in coopertuiris librorum; ſuis etiam ſumtibus ſcholæ Remenſes reſtructæ fuere, & capſa B. Rigoberti. Addunt acta capitularia ingentem pecuniæ ſummam impendiſſe in majoris Eccleſiæ turri perficienda, quæ imperfecta remanſerat uſque ad annum 1417. A Martino V. Legatus mittitur in Galliam cum Jordano familiæ Urſinæ Cardinali, poſt Concilium Conſtantienſe, pro Catholicæ Eccleſiæ unione confirmanda; cùmque diſſidium inter Delphinum, & Burgundionem pro Regni adminiſtratione exortum feliciter compoſuiſſet, Aquenſis Archiepiſcopus renuntiatur. Romam deinde rediens palatium S. Chriſogoni reſtruxit, obiitque octogenarius VIII. Idus Novemb. anno 1428. in Eccleſia S. Chriſogoni ſepultus cum hoc epitaphio.

SEPULCRUM GUILLELMI TITULI SANCTI MARCI PRESBYTERI CARDINALIS.
CENOMANENSIS DIOECESIS, MINISTRI ECCLESIÆ SANCTI CHRISOGONI.
OLIM DECANI REMENSIS I. V. DOCTORIS.
HABEAT DEUS QUAM CREAVIT ANIMAM.
HABEAT NATURA QUOD SUUM EST.
EXPECTANS RESURRECTIONEM, ET UTRIUSQUE VITAM ÆTERNAM &c.

Guillelmus Fillaſtre S. Theoderici Abbas.

GUillelmus Fillaſtre ex ſancti Petri Cathalaunenſis ſodali, ubi aſceticæ vitæ rudimenta poſuerat, in S. Theoderici Abbam prope Remos ob virtutum decora, nomènque quod ſibi comparaverat, aſſumitur; natalis ei imputat de formitatem Vvaſſeb. unde & cognomen ac parentes ſilentio premit: verène, an falsò dubitat Buzelinus lib. 9. Annal. Gall. Fland. at Fillaſtri cognomen in pluribus chartis elucet, conſtátque ex ipſius epiſtola ad Juvenalem Urſinum, cognatum habuiſſe dominum de Muyſon (pagus eſt prope Remos) ex quo inferre licet ex ea gente fuiſſe, & ex diœceſi Remenſi. Ingenij felicitas, & induſtria in rebus magni momenti tractandis, gradum ei præbuerunt ad dignitates & Beneficia, quæ meritò, ac ſucceſſivè conſecutus eſt; nam Prior ipſe fuit de Cermais, Abbas S. Theoderici, Epiſcopus Virdunenſis, Tullenſis item urbis anno 1437. cujus & Comitatum recepit à Friderico III. tum à Philippo Burgundione aſſumtus in ſanctioris Conſilij principem, factus eſt Abbas Bertinenſis, Epiſcopus deinde Tornacenſis & Cancellarius Velleris-aurei inſtituti 10. Janu. anno 1430. de quo librum edidit Gallico idiomate cui præfixus eſt titulus: de Ordine Velleris-aurei.

Lib. 7. hiſt. Virdun.

Tradit Vvaſſeb. tanti nominis fuiſſe, ut apud Regem & Burgundionem maxima auctoritate & gratia polleret. Finem vivendi fecit 22. Auguſ. anno 1473. ex epitaphio apud S. Bertinum, ubi tumulatus dicitur. De eo vide Sanderum de Scriptorib. Fland. Buzelinum & alios.

Johannes

Johannes Carlier de Gerſonno.

IOhannes Carlier ex pago Gerſonno prope Retellium (cujus nomen retinet) oriundus, Remis primùm ſtuduit, ubi & ſacris eſt ordinibus initiatus ; at ſcientiarum amans, ſcholaſticæ in primis Theologiæ, Pariſios conceſſit, quò Petri d'Ailly Compendienſis ſcholas frequentaret : tanto autem præditus fuit ingenij acumine, ut adepto doctoratu, eidem ſucceſſerit in cancellaria dignitate, cùm primùm hic ex Archimagiſtro Navarræo ad Cameracenſem Epiſcopatum, & cardinalitiam purpuram provectus eſt. Opera ejus doctrinæ ſublimitatem, gravitatem morum, & in arguendo Prælatorum faſtu libertatem ſapiunt, quos Beneficia avidiùs conquiſita ac velut congeſta nimiùm onerabant. Hic in Concilio Remenſi ſub Guidone de Roya doctè peroravit anno 1408. ſumto argumento : *Ego ſum Paſtor bonus.* *Johan. X. E. 11.* A Rege mittitur ad Petrum de Luna, quò ei ceſſionem ab Univerſitate approbatam perſuaderet, interfuit etiam Concilijs Piſano, & Conſtantienſi ; tum Lugdunum ad fratrem profectus vitæ reliquum in Monaſterio ſanctè & quietè tranſegit, obiitque cum fama ſanctitatis anno 1429 hac ſententia tumulo inſcripta, quæ mori aut vivere ſibi perinde fuiſſe teſtatur.

Vixeris hìc & nunc, velut hìc & nunc moriturus.

Amicis ſcribens ſe Preſbyterum Remenſis Eccleſiæ vocitabat. Lugduni quieſcit in Æde S. Laurentij. De eo Johannes Campanus epiſtolâ dedicatoriâ operibus ejus præfixâ, ad Robertum de Lenoncourt ſic loquitur: *Gratulari poſſumus tua diœceſi , in qua tanta ſiderum benignitas ſemper influxit, atque incubuit , ut non Bœotica, non Arcadica, ſed præclariſſima illinc prodierint ingenia , ingeniorúmque monimenta ; inter quæ , ut ſol quidem inter minora ſidera præfulget venerandus Academiæ Pariſienſis Cancellarius , & Doctor Theologus Iohannes Charlerius, vulgo Gerſon dictus, quod agnomentum à pago ejuſdem nominis in territorio patriâ ſuâ ſortitus eſt. Vir ſanctitatis ſpecimine mirabili , ut qui præcordia , & pectoris intima ſemper ſurſum, & ad divinum habuerit , & poſtquam in Conſtantienſi Concilio viriliter à Fide Catholica ſtetiſſet , æmulorum furori ſic ceſſerit , ut peregrinus ad Lugdunenſem confluentem vitam longiſſimo ſtamine dignam , anno ætatis ſexto & ſexageſimo clauſerit , ac apud Ædem S. Pauli mauſolæum ejus non ignobile conſpicitur. Doctrina verò tam excellenti , támque abſoluta, ut omnes non æquales modò ſuos , ſed quotquot, aut ſunt , aut futuri ſunt in admirationem traxerit &c.*

Johannes de Lariſvilla, & Stephanus de Givry ſeu Givriaco.

IOhannes de Lariſvilla Aſceta Remigianus in litteris humanioribus & divinis haud mediocriter inſtructus, ſcripſit vitam S. Remigij, virtutes ejus, ac miracula paraphraſticè, ſtilo non ſpernendo, quibus & nonnihil addidit de celebri ejuſdem Eccleſiæ dedicatione facta à Leone IX. Sunt & ſermones quidam rhitmicè ſcripti ab eodem, ad calcem codicis MS. in bibliotheca S. Remigij adſervati. Claruit ſub Guidone anno circiter 1410.

Stephanus de Givry, ex pago ejuſdem nominis in diœceſi Remenſi, cujus & nomen præfert, ingenium litterarum ſtudijs ſic excoluit, ut ob eruditionem ſimul cum pietate conjunctam, ad Epiſcopatum Trecenſem pervenerit. N. Camuzatius teſtamenti hujus meminit, in quo quadraginta libras eleemoſynariæ S. Dionyſij Remenſis legat, in favorem Jacobi de Givry gentilis ſui, pro linteaminibus emendis ad uſum pauperum anno 1426. Teſtamentum autem, omiſſis quibuſdam clauſulis, hæc habet :

Item

GUIDO DE ROYA. LXIX. ARCHIEP. *An* 1409.

Item volo quòd oſſa patris, matris, ſororum, & fratris meorum, quæ ſunt in cœmeterio de Gıvriaco, congregentur in unum, & quòd fiat foſſa in pulchriori loco dicti cœmeterij & eminentiori, qua ſit facta de lapidibus duris, cum calce & ſabulone, & quòd ibidem reponentur, & quod dicta foſſa cooperiatur unâ tumbâ de carrerıa B. Mariæ de Campis, juxta Pariſios Gallicè lyays, *vel alia, & quòd ſituetur ſuper faciem terræ, ſuper qua tumba ponatur alia &c.*

Nicolaus de Clamangis.

NIcolaus de Clamangis, è pago de Clamange oriundus in diœceſi Cathalaunenſi, Canonicatum Remenſem obtinuit, & Archidiaconatum in Eccleſia Bajocenſi. Totus hic fuit in carpendis moribus eo tempore, quo ſchiſmate laborabat Eccleſia, nulli parcens, ne quidem vivis in dignitate conſtitutis. Scripſit de corrupto Eccleſiæ ſtatu, ſtilo candido & eleganti, fuit enim illi ingenium amœnum, & temporis illius auribus accommodatiſſimum; unde forſan nonnihil auſteritatis remiſit, cum Benedicto XIII. factus eſt à ſecretis. Obijt tempore Concilij Conſtantienſis in ſacello Navarræo tumulatus, ſub lampade, cum hoc inſcripto.

Belga fui, Cathalaunus eram Clamangius ortu,
Hac domus oſſa tenet, ſpiritus aſtra petit.

Remis quoque florebant Petrus de Vilemonte, & Simon de Vilemonte, ſacræ paginæ Profeſſores, nominati in actis Tranſlationis B. Helenæ per Simonem de Cramaud celebratæ anno 1410. ut inde pateat nec tunc Remis exhedras ſiluiſſe.

SIMON DE CRAMAUDO. LXX. ARCHIEP. *An.* 1409.

D'azur à la bande d'or, à la bordure de gueules chargée de dix beſans d'argent, ou d'onze beſās d'or. Aux armes qui ſe voyent à Reims, la bande eſt cotoyée de ſix oyſeaux d'or.

Simon de Cramaudo LXX. Archiepiſcopus, pro finiendo ſchiſmate impensè laborat, Abbatiam de Aureomonte unit cum Sandionyſiano Cœnobio, inter Cardinales cooptatur, abdicat.

CAPUT XXX.

UT inſigniores doctrinâ viros acerbiſſima hæc exercuêre tempora, ſic horum virtuti præmia non defuerunt, Sedes præſertim epiſcopales, quò altius evecti, inter denſiſſimas ſchiſmatis tenebras mundo prælucerent, paterètque plures emicuiſſe in Gallia qui Pſeudopontificum genibus nuſquam procubuerunt. Inter hos non injuriâ Simonem de Cramaudo accenſendum puto, quem ad Archiepiſcopatum Remenſem annitente Rege provectum, ſtatim à lugubri Guidonis obitu, referunt. Ortus is dicitur è villa de Cramaud Lemovicenſis diœceſis, frater Petri de Cramaudo Rupiſcavardi Toparchæ, in pugna Pictavienſi Sigilliferi, ac dominus de la Chapelle Belloüin in pago Lodunenſi, Libellorum ſupplicum præfecturam primùm obtinuit ſub Carolo VI, miſſúſque ab eo dicitur Avenionem Legatus ad Clementem VII. quo perfunctus officio, mox Johannis Bituricenſis Ducis favore (cujus Cancellarius fuit) Epiſcopatu Pictavienſi donatur anno 1388. ubi pueros choriales ſex fundat, muſicæ præfectum, & anniverſarium, pro quibus terram de Nouſilly oppigeravit: Epiſcopatibus etiam Agennenſi & Biterrenſi potitus eſt, tum Archiepiſcopatibus Burdegalenſi & Narbonenſi, adminiſtratione

adminiſtratione præterea Epiſcopatûs Carcaſſonenſis, & Archiepiſcopatu Avenionenſi, ut docent memoriæ Occitanæ Catelli apud Rob. in *Gal. Chriſt.* SIMON DE CRAMAUDO. LXX. ARCHIEP. *An.* 1409.

Tandem Johanne de Cardaillac obeunte, Alexandrinæ Eccleſiæ Patriarcha renuntiatur, hócque fulgebat titulo in Concilio Piſano, cui interfuit velut Chriſtianiſſimi Regis Legatus, cum Petro Freſnel Epiſcopo Meldenſi. Pluribus deinde Comitijs adfuit, Pariſienſi præſertim anno 1394. quo actum de extinguendo ſchiſmate, multis & ampliſſimis muneribus perfunctus eſt, quibus viri prudentis, ac in rebus gerendis ſtrenui ſpecimen dedit; unde meritò vocatur *doctrinâ & eloquentiâ clarus ac eximius decretorum Doctor*, à doctiſſimo Spondano. Tanti Rex Simonem fecit, ut Vinceſlao pro graviſſimis Eccleſiæ negotijs Remos veniente, ſecum habere voluerit, ipſius uti conſilio, ac primum menſæ convivali accumbere anno 1398. ut ſupra vidimus. Librum hic edidit adverſus Benedictum & Bonifacium de Papatu contendentes, quo diſcuſſa difficultas mota hoc tempore, an Reges & Regna ab horum obedientia diſcedere poſſent pro bono pacis, concluditque viam ceſſionis ſalubriorem eſſe pro finiendo ſchiſmate, cujus rei gratiâ miſſus ipſe eſt Avenionem, quò hanc Benedicto XIII. perſuaderet, ut docet Urſinus & Monſtrel.

At nuſquam clariùs fulſit virtus ipſius, ſtrenuitas & eruditio, quàm in Concilio Piſis coacto, ubi Legatus à Rege Chriſtianiſſimo miſſus, poſt Seniorem Cardinalem ſedet in dextra, ſacris ſollemniter operatus eſt coram Purpuratorum cœtu, ſuggeſtúmque conſcendens, eleganti oratione Bavarorum jus convocandæ Synodi Regi Romanorum (Sede Romana vacante) attribuentium, rationes refutavit, protulitque ſententiam inter duos de ſummo Pontificatu contendentes. His aliíſque Simon perfunctus muneribus, quæ paſſim apud hujus ævi Auctores leguntur, ex Remenſi Canonico, ut ſcribit Colvenerius (ſi tamen inter tot infulas Præbendam retinuit) ejuſdem Urbis Præſulatu decoratur 10. Julij anno 1409. nominátque 25. Octob. ſibi Uicarium generalem Guillelmum Fillaſtre eruditione clarum, & qui Concilio Piſano cum alijs interfuerat, ut vicariatûs litteræ teſtantur, è quibus hæc pauca verba delibavimus: *Nos attendentes quod venerabilis, ac ſcientificus vir dominus Guillelmus Filiaſtri Presbyter, utriuſque Iuris profeſſor, Decanus Eccleſiæ Remenſis, per ſinceræ dilectionis affectum, quem ad nos, & Eccleſiam noſtram habere cognovimus, ipſum fecimus & creavimus Vicarium noſtrum generalem in noſtra Civitate, diœceſi, & provincia, in ſpiritualibus & temporalibus. Datum Pariſijs in domo noſtra archiepiſcopali, die 25. Octob. anno 1409.*

Urbem ſollemniter ingreſſus eſt 15. Decemb. die feſto S. Nicaſij eodem anno, giſtóque ac procuratione de more apud S. Remigium receptus, ab Abbate, comitantibus Monachis, Capitulo præſentatur die ſequenti, ex MS. codice. Luſtrat deinde Urbis ac diœceſis parochias, & Monaſteria, incipítque à Decanatu Sparnacenſi; cùm ibi diverſaretur, Priori de Turribus-ſupra-Maternam Cluniacenſis Ordinis mandat ſe brevì illuc adfuturum, quò ad viſitationem ſe præparet cum procuratione debita, feria v. Aſcenſionis dominicæ anno 1410. quod iterum ei inculcat (forſan quòd Ordinis privilegia opponeret) per Decanum Sparnacenſem; quid inde factum ſit, non legimus. Tranſiens deinde per Monaſterium Altivillarienſe rogatu Johannis Abbatis transfert Reliquias ſanctæ Helenæ Imperatricis in ditiorem capſam 7. Maij anno 1410 præſentibus Guillelmo Fillaſtre Doctore in Decretis & majoris Eccleſiæ Rem. Decano; Simone, & Guillelmo de Vilemonte Canonicis ejuſdem Eccleſiæ, ſacræ Theologiæ profeſſoribus, Johanne de Raymond Canonico Sueſſionenſi Officiali Remenſi; Fulcone de Roya Licentiato in Decretis, Petro d'Argenteüil, ac *An. 1410.*

SIMON DE CRAM. LXX. ARCHIEP. An. 1410.

prædicti Monaſterij Religioſis. Conceſſitque Simon quadraginta dies Indulgentiarum omnibus ijs qui ſancti Petri Altivillarienſis Eccleſiam viſitâſſent diebus Inventionis & Exaltationis ſanctæ Crucis, diebus quoque feſtis S. Helenæ, qui Februarij & Auguſti menſibus occurrunt.

Idem Archiepiſcopus luſtrans Abbatiam de Aureo-monte Ordinis S. Auguſtini, quatuor leucis à Durocorto ſemotam, in tantam penuriam deveniſſe reperit, ob collapſam in ea regularem obſervantiam, & peſſimè adminiſtratos reditus, ut eam penitus abolere ſtatuerit, bonáque, ſeu proventus qui reſtabant, Monaſterio S. Dionyſij Remenſis unire. Nacta igitur occaſione obitûs Abbatiſſæ, ac paucitatis Monialium, quæ huc & illuc aufugerant ob bellorum motus, re priùs ſeriò perpenſa & excuſſa cum Ss. Remigij & Nicaſij Abbatibus, ac Capituli Remenſis primarijs, quos ejuſdem animi eſſe ſenſit, prædictam Abbatiam de Aureo-monte (Capitulo Remenſi conſentiente) Monaſterio Sandionyſiano incorporavit, adjecta conditione Abbati impoſita, ut in eodem loco tres Religioſos cum Priore ex reditibus in perpetuum alat, qui divinum Officium de more pro fundatoribus perſolvant; & ut annuatim Patribus Carthuſianis de Monte-Dei, in ſummam paupertatem pariter ob bella redactis, quinquaginta libras pendat. Bulla unionis menſe Februario confecta eſt anno 1411. quam hîc ex Archivo deſcriptam annectimus.

An. 1412 „IN nomine Domini Amen. Simon permiſſione divina Archiepiſcopus „& Dux Remenſis, univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem in „Domino ſempiternam. In Canone ſcribitur quòd alma Mater Eccleſia „plerumque nonnulla rationabiliter ordinat & conſultò, quæ ſuadente ſub„jectorum utilitate poſtmodum conſultiùs, & rationabiliùs ordinat in me„lius, & commutat. Olim enim prædeceſſores noſtri Remenſes Archie„piſcopi, & alij devoti, in loco de Aureo-monte noſtræ diœceſis Remenſis, „Monaſterium religioſarum mulierum Ordinis S. Auguſtini inſtituerunt, & „fundaverunt, quæ poſtmodum, diabolo inſtigante, & Domino permittente, „diſſolutiones horribiles in ſcandalum non modicum ſæpe notoriè commi„ſerunt, & tandem ſucceſſu temporis eſt ibidem taliter religio diminuta, „quòd hodie, ipſo vacante Monaſterio, non ſunt ibidem niſi duæ Moniales, „quarum una propter ſuum malum regimen in Monaſterio morari non „audet, ſed fugitiva per mundum incedit ut vagabunda; alia verò Remis, „vel alibi reſidet, ut plurimùm cum parentibus & amicis, & ſic modicum „vel nullum fit hodie ibidem divinum Officium, & ruunt ædificia, per„duntur jura, reditus, & proventus Eccleſiæ, quoniam non eſt qui jura „Monaſterij debitè tueatur. Et licèt prædeceſſores noſtri ſæpe per bonos „modos conati fuerint ibidem ſtatum Religionis debitè conſervare, tamen „propter modicum regimen Religioſarum ibidem exſiſtentium, à magnis „retroactis temporibus Monaſterium prædictum ſic exſtitit diſſolutum, ut „ſemper abiret in deterius, niſi nos cum maturitate debita provideremus „de remedio opportuno.

„ Hinc eſt quòd cùm nos perſonaliter viſitaverimus Monaſterium ante„dictum, & ibidem duxerimus quamplures viros providos & honeſtos, & „ſignanter tres Magiſtros in Theologia Canonicos noſtræ Remenſis Eccle„ſiæ, & invenerimus deſolationem, de qua ſuperiùs facta eſt mentio, quod „dolenter referimus, veram eſſe &c. Poſtquam convocavimus in Capitulo „dictæ noſtræ Remenſis Eccleſiæ Fratres noſtros Abbates S. Remigij, S. „Nicaſij Remenſis, & Canonicos noſtræ Eccleſiæ in magno numero ibi„dem die capitulari, propter hoc perſonaliter congregatos, habitáque deli„beratione cum ipſis, & alijs viris providis & honeſtis, etiam vicibus repe„titis, & votis ſingulorum per nos maturè inquiſitis; quia ſicut unire Epiſco-

patus,

patus, & alienæ ſubjicere poteſtati, de jure ad ſummum Pontificem ſpectat, “ SIMON
ita unio, & ſubjectio Eccleſiarum noſtræ diœceſis ad nos noſcitur pertinere. “ DE
Prædictam olim Abbatiam Monialium, Monaſterio Canonicorum regu- “ CRAM.
larium S. Dionyſij Remenſis Ordinis ſupra dicti ſancti Auguſtini univimus, “ LXX.
& tenore præſentium unimus, cum omnibus juribus, proventibus, redi- “ ARCHIEP.
tibus, & quibuſcumque pertinentijs, per modum tamen infra ſcriptum. “ An. 1411.
Volumus enim, & ordinamus quòd ibidem ſit unus Prior ejuſdem Mo- “
naſterij S. Dionyſij, qui per Abbatem ipſius Monaſterij nobis & ſucceſſo- “
ribus noſtris Archiepiſcopis Remenſibus, quotiens caſus vacationis tempus “
contigerit, præſentabitur, & collatio & inſtitutio ad nos, & ſucceſſores “
noſtros prædictos ſpectabit, qui ejuſdem conditionis erit ſicut & ceteri “
Priores dicti Monaſterij S. Dioniſij, habebitque idem Prior ſecum continuè “
tres Religioſos ejuſdem Monaſterij, qui in prædicto Monaſterio facient “
debitè Servitium divinum cotidie, videlicet Matutinas, Primam, Tertiam, “
Sextam, Miſſam, Nonam, Veſperas & Completorium, horis congruis & “
debitis cum nota. Et nos etiam ibidem jura archiepiſcopalia, quæ antea “
habebamus, etiam omnimodè retinemus. “
Et quia Monaſterium Religioſorum Carthuſienſium de Monte-Dei no- “
ſtræ prædictæ diœceſis Remenſis eſt hodie proh dolor ! in facultatibus “
diminutum, quòd Religioſi non habent, ſicut ex plurium fide dignorum “
relatione didicimus, unde valeanr Deo devotè ſerviendo ſuſtentari, vo- “
lumus, & etiam ordinamus quod Abbas & Conventus prædicti Monaſterij “
S. Dionyſij de reditibus & proventibus dicti Monaſterij de Aureo-monte, “
vel aliunde in locis bonis & ſufficientibus admortizatis, quinquaginta “
libras Turon. annui reditûs realiter aſſignabunt, perpetuò per prædictos “
Religioſos dicti Monaſterij Montis-Dei tenendas & poſſidendas. Et ulte- “
riùs tenebuntur prædicti Abbas & Conventus S. Dionyſij Moniali, quæ “
nunc eſt Remis, vocatæ Mariæ de Beine, & alteri, ſi revertatur ad ob- “
ſervationem Religionis, de victu & veſtitu ad ordinationem noſtram, vel “
Vicariorum noſtrorum providere, & iſta omnia fecimus, & ordinavimus “
Abbatum ſupra dictorum, & Canonicorum dictæ noſtræ Eccleſiæ Re- “
menſis primitus habito conſilio & conſenſu. “
Ad hæc autem religioſi viri Johannes Abbas, Johannes Goblin aliàs de “
Vendreſca Præpoſitus, & Jacobus de Givry Eleemoſynarius dicti Mona- “
ſterij ſancti Dionyſij, ibidem præſentes pro ſe & alijs Fratribus ſuis penſata, “
& conſiderata utilitate dicti Monaſterij S. Dionyſij, in præmiſſis ſuum præ- “
buerunt conſenſum pariter & aſſenſum. In quorum præmiſſorum fidem, & “
teſtimonium præſentes noſtras litteras, ſive inſtrumentum publicum, con- “
ſtitutionem ſeu ordinationem noſtras hujuſmodi in ſe continentes, ſeu con- “
tinens, per Notarios publicos infra ſcriptos ſcribi, & publicari mandavi- “
mus, noſtrique ſigilli fecimus appenſione muniri. De quibus præmiſſis “
omnibus & ſingulis præfati Abbas & Religioſi dicti Monaſterij S. Dionyſij, “
& religioſus vir Frater Johannes de Monclin dicti Monaſterij Montis-Dei “
Prior (prout dixi) petierunt, & petijt à Notarijs publicis infra ſcriptis, “
quibus nos etiam conceſſimus, inſtrumentum fieri unum vel plura. “
Datum & actum in Capitulo ſupra dicto præſentibus ibidem venerabi- “
libus Fratribus noſtris Abbatibus Ss. Remigij & Nicaſij ſupradictis, necnon “
Canonicis dictæ noſtræ Eccleſiæ in magno numero, & in ſaniori parte; “
propter hoc perſonaliter congregatis, anno à Nativitate Domini mille- “
ſimo quadringenteſimo duodecimo, more Romanæ Curiæ, Indict. quinta, “
die verò ſexta menſis Feb. circa horam tertiam, Pontificatûs ſanctiſſimi “
in Christo Patris ac domini noſtri domini Johannis divinâ providentiâ “
Papæ viceſimi tertij ſecundo, ac præſentibus ibidem dilectis nobis in “
Christo Johanne Tajeti &c. “

Simon de Cram. LXX. Archiep. An. 1411.

Sandionyſianus Abbas decem annos hac Abbatiâ potitus eſt, ſentiens verò ſibi, ac Monaſterio ſuo onerosam potius eſſe, quàm utilem, eam Capituli ſui conſenſu abdicat, permittítque ut Vicarij generales Archiepiſcopatûs de ea ad libitum diſponant, quam habito conſilio univerunt Hoſpitali S. Antonij Remenſis, cum onere ſolvendi prædictas quinquaginta libras Carthuſianis, ex bulla Martini V. poſterioris hujuſce unionis confirmatrice, quam Fulcaudus Abbas S. Theoderici exſecutioni demandavit, petente Simone Lorlier S. Antonij Præceptore, confectúſque proceſſus verbalis legitur 13. Junij anno 1411. At contigit poſt ſex & viginti annos Johannam de Brabant & tres alias prædicti Monaſterij Moniales profeſſas, quæ apud parentes conſeſſerant tempore belli, Senatui ſupplicem libellum offerre, pro reditu ad propriam domum ubi votum emiſerant: vindiciæ, ſeu recredentia ut vocant, Præceptori datæ decreto Senatûs; at ea lege, ut quadraginta libras Johannæ de Brabant pendere teneatur, donec lis finem habeat, cum præcedentium annorum areragijs. Præceptor his oneratus cogitur pariter abdicare, integróſque reditus Monialibus offerre, quæ in poſſeſſionem ſui Monaſterij redierunt, ut dicam ſub Reginaldo de Carooto.

Habent ſchedulæ D. Coquault gravem hoc anno exarſiſſe diſcordiam inter Simonem de Cramaudo Archiepiſcopum, & Archidiaconum Remenſem S. R. E. Cardinalem, qui auctoritate qua pollebat in Curia Romana Simonem à Piorum conſortio removeri curavit. Cauſâ coram Senatu Pariſienſi agitatâ, dictum, Remenſem Archiepiſcopum excommunicari non poſſe, quòd Par Franciæ eſſet, ejúſque conſilio in tractandis Regni negotijs ſæpius Rex indigeret quod fieri nequit cum excommunicato.

Alexander V. electus in Concilio Piſano, poſt Sedis menſes decem obijt, cui ſuffectus legitur Johannes XXIII. Pſeudopontificibus Gregorio XII. & Benedicto XIII. turbas cientibus; quò autem adverſus horum conatus fortior Johannes redderetur, quatuordecim creat Cardinales 6. Junij, inter quos elucet Petrus de Alliaco Compendienſis, Collegij Navarræi Archimagiſter & Epiſcopus Cameracenſis. Hoc anno Antonius Maſcabius Ordinis S. Dominici ſacræ Inquiſitionis præfectus Remis inſurgit adverſus Curatos, inquiritque quod Confeſſionem Paſchalem Religioſis Mendicantibus factam, irritam eſſe ac nullam prædicarent. Hic prius apud Cameracum contendebat cauſas de Fide ad Metropolitanum Remenſem, vel Curiam ejus devolvi non debere; at decreto Pariſienſi Inquiſitor cauſâ cecidit anno 1403. Prioratus S. Ægidij, quò menſæ archiepiſcopali aliqualis fieret acceſſio, unitur Johannis Pontificis decreto, ſanxitque Capitulum Remenſe capſam præparandam pro capitibus Ss. Mauri & Florentij reponendis 20 menſis Martij anno 1411.

Recrudnit interim bellum ob cædem Ludovici Ducis Aurelianenſis, inter Burgundiones & Armeniacos, hoc nomen Aurelianenſium parti impoſitum à Comite Armeniaco, vel à militibus de Vaſconia in ſubſidium venientibus. Armeniacis Sueſſiones, Veromanduos, Remos, uſque Retellium, quæ & fortiter oppugnatur, quòd Burgundicæ eſſet ditionis, infeſtantibus; & Borgondis, capta Lauduno, paria referentibus, Rex vetat utriſque, ne pergant mutuò parare ſibi bellum in Regni perniciem, alioqui ſe illorum omnia bona fiſco adjodicaturum. Parum hæ minæ profuerunt, quòd Rex mentis impos, in Burgundum propenſior eſſet; unde Armeniaci, velut rebelles, hoſtes Regni judicati, exſilio perpetuo damnati, inſuper excommunicati, cœtúque Piorum moti per diploma Urbani V. Regibus Galliarum omnibus in tales rebelles datum. Refert Urſinus prædictam Urbani bullam Remenſi, ac Senonenſi Archiepiſcopis, Pariſienſi item & Carnotenſi Epiſcopis directam: at cùm Armeniaci eſſent, dilata

eſt

eſt ipſius exſecutio, repertúmque poſt Burgundionis regiam urbem ingreſſum principio Octob. ſolius Epiſcopi Belvacenſis facere mentionem, cui mox datur publicanda. SIMON DE CRAM. LXX. ARCHIEP. *An.* 1412.

Anglos, veteres ſuos hoſtes, auxilio ſibi Galli Armeniaci accerſunt, ac fœdus cum illis pangunt, conſultántque de alio creando Rege: Delphinus quò utriſque ſe opponat, cogendæ pecuniæ intendit animum, Regníque Status Pariſijs convocat, quibus interſunt ſingularum provinciarum deputati. Tradit prædictus Auctor Remenſes palam & audacter dixiſſe, novo vectigali non eſſe opus in tanta plebis egeſtate, ad belli onera ſufficere ordinaria ſubſidia. Addidit Abbas de Monte-ſancti-Johannis vir induſtrius & ſagax, ſi a fiſci præfectis Rex auferret ſuperflua, ſatis ſupérque habiturum ad expenſas belli ſuſtinendas. Complures poſtea regiorum negotiorum miniſtri pecuniæ interverſæ, & peculatûs accuſati, tributum tamen impoſitum eſt, ac Biturigum obſeſſa à Rege, Armeniacis eam defendentibus, plures eruptionibus utrinque occiſi, donec Bituricis Ducis precibus, & Delphini ſtudio induciæ obſeſſis datæ, páxque tandem convenit apud Autiſſiodorum Idibus Julijs, ubi Proceres ſe mutuò oſculantur.

Simon interim, qui extinguendo ſchiſmati fortiter ſtudebat, purpurâ inſignitur à Johanne XXIII. anno 1412. tum Romæ exſiſtens galero donatus eſt 14. April. anno 1413. ſub titulo S. Laurentij in Lucina, quamvis idem in ſecunda promotione 17. Cal. Maij Cardinalis Prænestinus ſit appellatus, quo nomine indigitatur à Frizonio. Cum Simon ſæpius à ſuo Archiepiſcopatu abeſſe cogeretur, ob Eccleſiæ & Regni negotia, reſignat in favorem Petri Trouſſeau Pictavienſis Epiſcopi anno 1413. recipítque *An.* 1413. iterum prædicti Epiſcopatûs adminiſtrationem, reditúſque temporales pro ſuſtentatione familiæ: unde quòd in pridem à ſe poſſeſſum Beneficium rediſſet, vulgò Cardinalis Pictavienſis nominatur. Hic curæ & laboribus non parcens, donec ſchiſma penitus aboleretur, Martini V. electioni intereſt in Concilio Conſtantienſi, ubi eleganter peroravit 27. April. coram frequenti Purpuratorum conſeſſu, cepítque pro concionis argumento hunc Pſalmi verſiculum: ***Libera Deus Iſrael ex omnibus tribulationibus ſuis.*** *Pſal.* 24. D 22. Ex quo undecim elicuit concluſiones, adverſus tres de Papatu litigantes, concludítque quartum eligendum, qui Martinus V. dictus eſt, tum ſenio confectus obijt anno 1429. tumulatus in Eccleſia Pictavienſi, ubi proſtat ipſius effigies ex albaſtro, cum hac epigraphe.

Simon S. R. E. & S. Laurenty in Lucina Preſbyter Cardinalis & Epiſcopus Pictavienſis jacet in hoc ſepulcro, cujus imago de albaſtro eſt ſuper tumulum marmoreum poſita, & ſtatua Cardinalis in proximo pilari prædicto ſepulcro contiguo erecta; qui, dum fuit Romæ provectus ad Cardinalatum, erat Archiepiſcopus Remenſis, & pro ſuſtentatione ſui ſtatûs fuit etiam ſibi datus Epiſcopatus Pictavienſis, cujus etiam ante per multos annos fuerat Epiſcopus, & fundavit in iſta Eccleſia unam Præbendam, cum groſſo quadraginta librarum pro nutrimento unius magiſtri, & ſex puerorum in muſica inſtruendorum ad faciendum divinum Servitium.

Patet ex hic quòd pro ſuſtentatione ſtatûs Cardinalium non Abbatia, ſed Epiſcopatus tunc temporis dabantur

Hic dies obitûs deſideratur, quem 18. Cal. Janu. ex Necrol. Rem. reponimus.

Petrus

Petrus Trousseau LXXI. Archiep. An. 1413.

Petrus Trouſſeau ex Pictavienſi Epiſcopo LXXI. Archiepiſcopus Remenſis.

CAPUT XXXI.

Trousseau de gueules à une bande de vair.

PETRUS Trouſſeau ex Præpoſito Audomarenſi & Epiſcopo Pictavienſi fit Archiepiſcopus, Simonis de Cramaudo abdicatione & ad purpuram recens promoti anno 1413. cujus progeniem accuratè ſuo more deſcribit Andreas Quercet. *in hiſtoria Drocenſi* ubi gentilis vocatur Petri Trouſſelli Equitis domini de Chaſteau in Andibus Ballivij Carnotenſis & Cambellani Caroli VI. Regis, frater verò Jacquelini Vicecomitis Bituricenſis. Sanè familia hæc vetus eſt, ac longè celebris, cùm ſub Philippo I. idem Auctor claruiſſe dicat, & alter Petrus Trouſſeau ex eadem gente Iſabellam Drocenſem Roberti III. filiam duxerit anno 1327.

Petrus Eccleſiæ Bituricenſis primùm Canonicus fuit, tum Archidiaconus, unde, quòd in ea quoque urbe ortus fuiſſet, civis Bituricenſis vocatur à Roberto: Pariſienſis deinde Canonicus legitur, ac Præpoſitus Audomarenſis anno 1406. Libellorum ſupplicum Magiſter, tum Epiſcopus Pictavienſis poſt Bernardum de Monte-acuto. At Cramaudi promotione ad Cardinalatum, ſeu ceſſione (aperta enim tunc erat Regalia) menſe Maïo renuntiatur Remenſis Archiepiſcopus, hócque titulo Regi clientelæ ſacramentum exhibet die Julij 19. inita poſſeſſione tantùm per procuratorem.

Diu creditam ſibi ſpartam exercere non licuit, nam paullo poſt Lutetiæ obijt, 16. Decembris eodem anno, poſſeſſione ſollemni necdum adepta, ex juramentorum codice, ubi nomen ipſius deſideratur; at indiculus ſacræ ſuppellectilis refert Eccleſiæ Remenſi dediſſe cappam è ſerico rubeo ramuſculis aureis variegatam. Sex igitur menſes Archiepiſcopatum tenuit, & aliquot dies, quamvis nuſquam adierit, ſitus in cathedrali Bituricenſi ſub tumulo lapideo, cui exaratum legitur ſequens Epitaphium.

MEMORANDISSIMI ET ADMODUM FAMOSI VIRI
PETRI TROVSSELLI
DUDUM CITRA ET INFRA PRÆMIA, ET HONORES SUSCEPTOS
ARCHIEPISCOPI REMENSIS,
ET EODEM DE PACTO DUCIS ET SUMMI PARIS FRANCIÆ,

Quem decor & mores quondam celebrare ſolebant,
Trouſſelli Petrum frigida petra tegit
Quem pietas, virtus, & honos, & pulchra Sophia
Nobilitas vexit, militiaque genus.
Qui ſtabilis leges Iuris, qui pluribus artes
Edocuit, grato Præſes amore gradu.
Tempore Metropolis fuit hujus in ordine templi
Collega, Frater Pariſeique ſimul.
Audomari Præpos, majórque priórque Diacon,
Vnde opera ſanctis parta dabat miſeris
Conſilijs magnâ Regis conſcriptus in Aulâ,
Res cunctis ſalubres, & pia verba dedit.
Poſtque tot interea medios aſſumtus honores
Templicola, & multis Frater amore locis.

Evehitur

REGINALDUS DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. An. 1414.

Evehitur meritò Pictavis Epiſcopus, at nunc
Poſtremo Antiſtes Remis in urbe fuit.
Quo primum de jure Parem Regnique, Ducémque,
Tot probat hinc titulis inclita fama virum.
Inde hac perpetuò ſacros ſibi promere cantus,
Támque ſalutiferas juſſit in Æde preces.
Quam hoc Stephani templo proprijs è ſumtibus actum
Dotavit donis, ut decet ipſe ſuis.
Hinc poſt mille quater centum, poſt tréſque decémque
Christi ſequos orbes, clauſit in orbe diem
Pariſijs ſummum ſex dena luce Decembris,
Quo ſibi pro meritis, ſit ſuper aſtra quies.

Reginaldus de Carnoto LXXII. Archiepiſcopus ad Concilium Conſtantienſe profecturus diœceſi ſuæ conſulit. Urbis Sueſſionenſis clades, Gallorum quoque apud Azincuriam. Seditiones poſt necem Burgundionis.

CAPUT XXXII.

SEDES Remenſis menſes ferè ſex vacaverat, cùm Reginaldus de Carnoto ad ipſius apicem pervenit: is patrem habuit Hectorem dominum de Lions in Bellovacis, Ludovici Aurelianenſis Ducis Cambellanū equeſtri familiâ ortum, qui Pariſijs mota ſeditione anno 1418. cum comite Armeniaco interfectus legitur, quòd ab Aurelianenſium partibus ſtaret. Reginaldus à pueris Eccleſiæ mancipatus à parentibus, inter ſodales Belvacenſis Eccleſiæ primùm receptus eſt, cujus & Decanatum obtinuit anno 1408. Camerarius etiam, & Referendarius apoſtolicus vocatur à Frizonio *in hiſtor. Cardin.* Præſes quoque Cameræ Computorum, ex ſupplici libello Regi oblato inſtaurandæ Juſtitiæ. At cùm dotibus ijs apprime polleret, quæ Præſulem decent, Belvacenſis Epiſcopus renuntiatur poſt obitum Petri de Savoiſy, tum Remenſis Archiepiſcopus 23. Martij anno 1414. cujus inijt poſſeſſionem primò per procuratorem, tum perſonaliter, ex codice MS. ſacramentorum, cui propria manu ſubſcripſit.

DE CHARTRES D'argent à deux faces de gueules. Et en quelques ſceaux, party avec les armes de Bar.

Diu verſari inter Remenſes, munúſque ſuum obire non licuit, ob infelicia præſentis ævi tempora, quibus, ſchiſmate adhuc Eccleſia, Regnum inteſtinis motibus laborabat: patris ſiquidem ſecutus exemplum, qui Aurelianenſium totus fuit, Caroli Delphini jura ſtrenuè tuitus eſt, tantáque prudentia & dexteritate in gravioribus negotijs ei adfuit, ut Francicæ Monarchiæ bono natus fuiſſe videatur. Antequam Remis diſcederet, ad Concilium Conſtantienſe profecturus, Johannem Raymundi majoris Eccleſiæ Præpoſitum, Vicarium generalem in ſpiritualibus & temporalibus conſtituit, uſúſque eſt operâ Epiſcopi cujuſdam Ordinis Minorum, qui munia epiſcopalia obiret per diœceſim, & N .... de Gombaut Epiſcopi d'Agrance, quem titulo Vicarij generalis Archiepiſcopatûs lego ſacros ordines contuliſſe anno 1417. quamvis ſub idem tempus eodem titulo fulgeat Cardinalis Barenſis, forſan præpoſitus ab Anglis, quòd Reginaldus Caroli VII. partes foveret. Imaginem Crucifixi ſupra capſarum repoſitorium retro majus altare erectam ſumtibus Reginaldi refert vetus codex MS. & ex Turonenſi cathedra ad Remenſem promotum, quod Robertus omiſit.

Carolus

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP.

An. 1414.

Huiuſcemotus laniorum caput præcipuũ Burgundio.

Carolus audito laniorum inſultu & veſana ſeditione, qua multi Pariſijs Nobiles interempti, collecto exercitu in Picardiam venit, Burgundis omnium malorum Auctoribus bellum illaturus; plerique enim ab his ob crudelitatem defecerant. Compendio igitur, Noviomóque ſubactis urbibus, Sueſſionem obſidet, ubi Præfectus præſidij erat Enguerannus Bornovilla vir bello maximè inſignis; diſſidebant inter ſe cives & præſidium, hoc reſiſtere, cives dedere volebant. Oppugnatur acriter oppidum, tandémque effractâ portâ, quæ proxima fluvio eſt, ab Anglico Præfecto intromiſſi regij milites; cúmque inter colloquendum Hector nothus Borbonicus ſagittâ, contra jus gentium percuſſus, mox occubuiſſet, Ducum accenſa ira, Borbonij præſertim, in Urbem captam protinus deſævijt, cives, militéſque præſidiarij promiſcuè interfecti, à nemine temperatum, nec templis parcitum, quidquid in illis pretioſum erat, direptum: Sanctorum Martyrum Criſpini & Criſpiniani, aliorúmque Sanctorum feretris aurum, argentúmque detractum. Poſt bomines natos nulli umquam tam enormiter, turpitérque ſe victores babuêre, ſi Hiſtoricis fides, præſertim Meyero, qui ut Burgundionis ſcelera tegat, Gallos bîc criminatur, miſerámque civitatem convaſatam, & direptam penitus, incenſam refert, aítque ob id anno ſequenti in ferijs Ss. Martyrum graves dediſſe pœnas, cùm apud Azincuriam fœdè cæderentur ab Anglis.

Ex Sueſſionibus petit Rex Laudunum, ubi Philippus Nivernenſis Retellienſis Comes frater Burgundi jurat in verba Caroli, veniámque petit, quòd partes ſecutus eſſet fraternas: pace cum Rege ſarta, Macerarum conceſſit oppidum fluminis Moſæ in diœceſi Remenſi, Rex ad Theraſciam, & Auguſtam venit Veromanduorum, inde Peronam, mox Bapalmas oppidum clivo edito ſitum obſidet; at conſenſu Burgundionis Præfecti locum pauco commeatu inſtructum Regi & filio dedunt. Itur Atrebatum, vallum totius occidentalis Flandriæ, quod Rex cingit obſidione; at ortâ dyſenteriâ in caſtris, pax ſuadetur, Delpbino Burgundionis genero auctore, pactúmque in primis, ne Dux Burgundio fœdus ullum cum Anglis ſanciat. At quid non perrumpit livor, ſeu regnandi cupido? ſimultas inter factionis duces occultè perſeveravit, pax tamen hæc Atrebatenſis dicta, equeſtri certamine, ac feſtis diebus celebris fuit: in hanc jurant Nobilitas, Rectoréſque oppidorum Galliæ & Flandriæ. Jobannes de Troſly Præfectus Ballivij Viromandenſis iuſſu Regis Remos venit menſe Febr. Cleróque adunato petit, ut prædictam pacem Primarij jurent, promittántque ſe illam omni ope conſervaturos, quod & fecerunt ſcripto autbentico 12. April. anno 1415. ex actis capitular. Eccleſiæ Rem.

An. 1415. Anno 1415. poſt colloquium Burgundionis cum Legatis Anglorum per viginti dies in oppido Iprenſi, Rex Anglus in Galliam parat expeditionem, Galli offerunt Catbarinam Caroli Regis filiam nuptui cum multo auro, ſi à bello inferendo abſtineat; at eo Normanniam, & ea, quæ ſui juris eſſe dicebat, petente, Legati Lutetiam revertuntur. Finitis igitur ad Cal. Aug. inducijs, in agrum Bononienſem mox incurrunt Angli, novíſque in Galliam mille quingentis navibus, traductis copijs, Harfleur Caletorum oppidum capiunt, debinc Caletos, Bellovacos, Ambianóſque populabundi peragrant. Galli nimiam veriti ignominiam, ſi tam infeſtum facilè dilabi ſinant, adunatis copijs in Morinis hoſtem operiuntur, ut poſtquam Sommonam tranſierit prædæ onuſtus, Caleſio prohibeant: pugnatum acriter inter Tarvannam Morinorum & oppidum Hiſdinum juxta Azincuriam VIII. Calend. Novemb. Galli primo congreſſu paullum retrocedere Anglos compulerunt; at ſua ipſorum multitudine compreſſi & tumultu, cæſi fugatíque ſunt: numerus deſideratorum decem millia, præter captivos, omnes ferè nobiles & inclitæ proſapiæ, accepta clades in ferijs ſanctorum

Criſpini

Criſpini & Criſpiniani, pœnáſque exercitus ſacrilegij in Sueſſionibus patrati luculenter exſolvit.

Reginal. de Carnoto lxxii. Archiep. An. 1415.

Schiſmatis Eccleſiæ finis.

INterea loci Eccleſiæ ſchiſma pertinaciùs quàm alias, & majori cum ſcandalo perſeverabat, tribus Pontificibus Gregorio XI. Benedicto XIII & Johanne XXIII dignitatem ſuam acriter tuentibus, timebatúrque ne in Germania, vera religio evaneſceret, ob Huſſitarum hæreſim: unde Johannes Papa ſaniori utens conſilio, Sigiſmundi præſertim Imperatoris, quem componendæ pacis inter Reges ac extinguendi ſchiſmatis ergo in Gallias venientem apud Bellovacum honorificè ſuſcepit Remenſis Archiepiſcopus, Conſtantienſem Synodum cogendam decernit. Quinta Novembris inchoatur feliciter, ac triennio duravit, Reges ac Principes per Legatos rogati intereſſe, à Chriſtianiſſimo Rege miſſi ſunt Ludovicus Dux Bavariæ Caroli VI uxoris frater, Simon de Cramaudo nuper Remenſis Archiepiſcopus, Epiſcopi Carcaſſonenſis, & Ebroïcenſis, cum ſelectiſſima nobilitate. Antequam in Synodo quidquam decerneretur, poſtulatum à Johanne, quò optatæ paci, quam ſe vehementer cupere dixerat, nullum fieret obſtaculum; ne Conſilium diſſolvat ante ſuſcepti operis perfectionem, ne aliò Conventus Patrum eo jubente transferatur, & ut aliquem deſignet, qui ſuo nomine coram omnibus promiſſam ceſſionem faciat &c. At Pontifex ſe ad hoc cogi indignum reputans, exceſſit ab Urbe poſt ſecundam ſeſſionem, Remenſis Archiepiſcopus miſſus à Conſilio, ut fugæ cauſam deprehenderet, retulit quartâ ſeſſione, id non metu, non culpa, non odio in Imperatorem, factum à Johanne, ſed valetudinis recipiendæ, ut ex Actis amplius conſtare poteſt, ubi Reginaldus de Corneto corruptè legitur, vel Reginaldus Ravennas in quibuſdam exemplaribus, cùm alius hic non fuerit, quàm Remenſis Archiepiſcopus, qui quinta ſeſſione coram ſacro Cœtu Sacrum ſollemniter fecit, ex Demochare.

Johannes paullo poſt redire coactus, ob inconſtantiam deponitur, Benedictus quoque XIII quòd vocatus non comparuiſſet; at Gregorius ceſſioni conſentiens per Legatos, cardinalitiâ purpurâ & legationis titulo donatur in territorio Venetorum. Et ſic diri ſchiſmatis finis fuit, poſt triginta novem annos, quibus Eccleſiam fœdè conſpurcaverat, incœpit enim anno 1378 & anno 1417 extinctum eſt, quo Martini V. Pontificatus inchoatur.

Mirum eſt quod hîc ſuis Annalib. inſerit Meyerus, quò aſperſam ſuo Duci parricidij notam procul avertat, menſe Januario ſcilicet in Synodo Conſtantienſi rurſus probatos articulos Johannis Parvi Theologi Pariſienſis, damnatam ſententiam ſcholæ Pariſianæ contra eos latam, Martino Epiſcopo Atrebatenſi Theologo petente, auxiliantibus Jordano Epiſcopo Albanenſi, Antonio Cardinale Aquilegienſi, & Franciſco Cardinale Horentiæ; cùm ex Seſſ. 15 falcitatis egregie convincatur. Sic obcæcatus ille undique velamina quærit, quibus ſuos tegat Burgundiones; dúmque Gallos occulto fatorum ordine, ſuorum ſcelerum pœnas luere dicit, repetitque id uſque ad nauſeam, vir bonus non recordatur inſaniæ populi Flandrici, ſpecie libertatis tuendæ, ſeditionúmque ſexagies ſepties ubique paſſim repetitarum in Patritios, Nobiles, Comites Guidonem, & Ludovicum Maleanum præſertim, donec præciſo horum ſtemmate, ad alios devolutus eſt principatus. Nec ſatis attentè perpendit has miſeriarum vices, ſeu ſcelerum pœnas, Flandros primùm per Gandenſes exolviſſe, tum demum Gallos Flandrorum indomitorum pervicaciâ, vel faces ſubminiſtrante Burgundo, mox Germaniam Huſſitarum furijs agitatam ingemuiſſe, noviſſimè vero Angliam inteſtinis ſuis motibus, è qua Galli dominia tanto ſudore quæſita armis ſuperiores vindicârunt, & hæc brevis delibatio ſomniorum Meyeri ſufficiet.

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. *An.* 1415.

Johannes Burgundio, quamquam ob amiſſos fratres in prælio Azincuriæ gravi afficeretur dolore, Principum tamen Caroli Aurelianenſis, & Borbonij, ſibi imprimis infenſorum, captivitate erectus, mox cum magno equitatu Lutetiam pergit, ut Regni adminiſtrationem arripiat; at Rex cum ſuis è Rotomago accurrens, portas ei claudere jubet, longiúſque adhuc ab ea arcetur Delphini Johannis toxico necati obitu, qui filiam ejus habens uxorem, Burgundicarum erat partium. Appetente vere, relicto Matrona, hic per Remorum & Laudunenſium fines venit Cameracum, inde Inſulam, ubi de turbanda Gallia acriùs decernit. Lutetiæ Regina, Siculus & Biturix collationem magnam pecuniarum civibus imperabant, fremere Pariſij, pars maximè illa quæ Burgundicæ erat factionis, inire conſilium de captivandis Rege, Regina, Biturige, Cancellario, introducendóque Burgundione, cui Regni gubernaculum tradant; at detecta conſpiratio, *An.* 1416. inſidiæ deprehenſæ, animadverſúmque in omnes ſupplicio capitis. Conjurati hac detectione graviter commoti bellum apertè adornant, nec cunctantur ſe quoque cum his accingere Burgundiones, Dux enim clam hos Pariſienſium motus fovebat, quò faciliùs Regni præfecturam obtineret.

At Armeniaci inter tot tecnas & fraudes non deſpondent animum, ſed audaciores facti, Delphini Johannis obitu factionis Burgundicæ, Carolum fratrem jure nativitatis ipſi ſuffectum, in Burgundionem latenter inſtigant, turbas movent in Urbe, nihilque prætermittunt, quò negotium ipſi faceſſant. *An.* 1417. Sub initium anni 1417. Anglus icto cum Burgundione fœdere in Normanniam hoſtiliter deſcendit, Burgundio verò cum triginta millibus pugnatorum ex Atrebatibus, Corbeiam, inde Ambianum movet: Armeniaci hac fama perterriti, Normaniâ furori Anglico relictâ, feſtinanter Lutetiam advolant pro cuſtodia Regis; horum ſuaſu mittuntur ad Burgundionem litteræ, jubentes ut exercitum dimittat, reſcribàtque cur inregias milites audeat ducere provincias. Hic irâ inflammatus caſtella capit, urbes obſidet, deditionem facientibus vectigalia remittit, dat litteras ad civitates querebundas de Regni regimine, ejúſque Rectoribus. Aſſerit decretum à ſancto Collegio Romano ad ſe tantùm pertinere gubernaculum Regni, non autem ad Armeniacum obſcuræ nobilitatis hominem. His fallacijs decepti Remenſes petunt à Capitulo ut ſubſidium ferat pro Regis ac *Ex Concluſ. Capitul. 18 Auguſ. 1417.* Delphini ſecuritate, quò tumultuum auctores, pertubatoréſque publicæ quietis comprimantur.

Regina Turones, vi coacta ab Armeniacis, ſeceſſerat, hæc queſta per nuntios ſe velut captivam detineri, Burgundio magnis itineribus petit Turones, hanc in libertatem vindicat, quæ ſtatim Regni moderationem partitur cum Burgundione, interdicítque civitatibus, ne quidquam imperatæ pecuniæ ſolvant Delphino, aut Rectoribus Regni, ſed ſibi ac Burgundioni *An.* 1418. in omnibus obediant. Anno 1418 indictus Conventus Montrolij, ubi Iona amnis Sequanæ miſcetur, arbitrio Cardinalium, quos Martinus Papa Lutetiam miſerat, controverſia omnis ſubmiſſa; at quòd pronuntiaſſent vt abſque ullâ vindictâ Burgundio, dum viveret Rex, Regni adminiſtrationem pariter cum Delphino acciperet, Armeniacus Equitum Magiſter, & reliqui paci ſubſcribere noluerunt; ita res infecta manſit, Armeniacúmque ob id peſſimè odiſſe ceperunt Pariſij; facta ſiquidem mox conjuratione, Burgundum admittunt in Urbem, pacem conclamant, eductúmque Regem ex ædibus Paulinis circumducunt per vicos & compita, ut quidquid facerent, id Regis fieri nomine videretur. Hoc motu occiſi primores viri Bernardus Comes Armeniacus, Henricus Marlius Cancellarius Galliæ, Hector Carnotenſis pater Remenſis Archiepiſcopi, & plures alij; ſiquidem armata plebs, nobilitatis vires ſuperabat; unde quidquid Armeniaci erat nominis, aut capit, aut crudeliter occidit, præter paucos qui aufugerunt,

parcit

parcit tamen Cardinalibus Barrenſi ſeu Ambaro, & Divi-Marci, ac Remorum Archiepiſcopo, quòd paci faciendæ advenîſſent. His de rebus Burgundio, qui Divioni erat, accepto nuntio celeriter Tricaſſes ad Reginam proficiſcitur, eámque Pariſios reducit, ubi à Rege magno gaudio exceptus Urbis præfecturam diu concupitam obtinet. REGINALDUS DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP.

At Carolus Delphinus ex arce Antoniana per Taneguy Prætorem eductus, Melodunum aufugit, ac Galliæ Regens à ſuis appellatur, nec poſtea, licèt à parentibus rogatus, ut Pariſios pacis gratiâ reverteretur, promiſſis aut ullo fœdere, etiam Foſſatenſi flecti potuit, quòd Regni præfecturam inter ſe & Burgundionem partitam nollet, ut cenſuerant Legati Pontificis. Rex hoc rerum ſtatu, quo Normannia pæne tota in Anglorum poteſtatem conceſſit, Regni negotia (prout valetudo patiebatur) utcumque animo perpendebat; unde Burgundionis doli non ignarus (popularium gratiam per ſubdolas litteras avidè captantis) epiſtolâ 13. April. anno 1418. ad Remenſes ſcriptâ vehementer conqueritur de quibuſdam Campaniæ urbibus, quæ in verba Burgundionis juraſſent, jubétque ut in debita fidelitate perſeverent. Et ut ei faciliùs obniti poſſint, Guillelmum de Caſtellione dominum de la Ferté in Pontivo Remenſis urbis Præfectum conſtituit; qui Colini Lamberti tormentorum magiſtri operâ uſus eſt, cum ſtipendio octingentarum librarum pro bombardis inſtaurandis, aſſenſu Cleri & Scabinorum. Paullo poſt dat eidem Caſtellioni negotium luſtrandi caſtella, ſeu muñitiones, quæ ſunt in ambitu Urbis, quò acceſſus difficilior eſſet, & menſe Septembri certos reddit Remenſes de pace inita cum Delphino, Duce Britanniæ, Regina Cæcilia Andegavenſi Duciſſa, Duce Alençonio, Regina, & Burgundione. Hæc pax vulgo Sancti-Mauri Foſſatenſis vocatur ab Hiſtoricis. *An. 1418.*

Anno ſequenti rurſum Delphinus & Burgundio apud Melodunum in pago Pariſienſi colloquuntur undecima Julij, páxque jurata, & amniſtia in manibus Legati Romani; at, velut conventum Burgundio non tenuiſſet (aderat enim tempus quo parricidium à ſe nequiter factum lueret) apud Montrolium à Delphini familiaribus necatur. Margarita ejus uxor facti atrocitatem, ac modum quo ſe habuerat, ſcriptis ad Remenſes litteris ſexto die poſtquam evenerat, lugubri ſtilo depinxit, quæ in Archivis adhuc exſtant. Rex Pariſios eam evocat cum omnibus ſuis viribus, quò mariti cædem vindicet; edoctus enim à Burgundica factione edicit, ne quis pro Regente Galliarum Carolum agnoſcat, quòd inaudito hoc, ac nefando facinore, omnem pacis & concordiæ ſpem ſuſtulerit. Tum Philippum de Morvillers Pariſienſis Curiæ Præſidem, ac Petrum le Verrat Eguiſonem Remos ablegat, qui Scabinis injungunt ex parte Regis, ut parati ſint exſecutioni mandare quod ipſis imperatum fuerit. Litteris Rex datis 6. Octob. laudat planctum, ac triſtitiæ ſigna ab ipſis edita ob Burgundi luctuoſum interitum, cujus labore & induſtria uſus fuerat pro concilianda pace, ut à Petro Cauchon Vicedomino Remenſi Libellorum ſupplicum Magiſtro didicerat, hortatúrque ne aures Carolo, qui ſe Delphinum nominat, inconſultè præbeant, litteras per Regnum patratam cædem excuſantes ſpargenti. Morvillers quoque à Pariſijs miſſus dicitur ad Ducem defuncti filium, omnem fidem, obſequium & operam promittentibus. *An. 1419.*

Hic Gandavi erat, cùm de cæde patris nuntium adfertur, tertio Idus Octob. die Veneris juſta patri magnificè fecit apud Atrebates in Æde D. Vedaſti, quibus interfuerunt Ambianenſis, Çamcracenſis, Morinenſis, Tornacenſis, Atrebatenſiſque Epiſcopi, cum Abbis quamplurìbus. Rem divinam fecit Epiſcopus Ambianenſis, concionem Petrus Floræus Dominicanus Theologus Inquiſitor Fidei provinciæ Remenſis. Hic quòd dehortaretur novum Ducem à vindicta ſumenda de paterna cæde, nixus aucto-

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. ritate divina, malè habitus eſt à nobilitate, dictitante Deum vindictam velle retribuere per brachium Philippi novi Ducis.

Per id tempus fœdus percutitur cum Anglis, & Catharina Caroli filia Henrico Regi deſpondetur Burgundionis gratiâ, qui per Laudunum, Remos, Cathalaunum tranſiens, ad 12. Cal. April. quando feriæ ſunt S. Benedicti, in Tricaſſes pervenit ad Regem. *An.* 1419. Habent acta capitularia Rem. Eccleſiæ Ducem ſollemniter receptum fuiſſe à Clero in cappis, cum Cruce & aquabenedicta 12. Feb. anno 1419. ſtilo Gallico, ac poſtera die Miſſam de Spiritu-ſancto pro eo celebratam. Addunt regeſta Scabinatùs undecim dolia vini rubri & albi Duci oblata, centum ſextarios avenæ, triginta carpiones, & vigintiquatuor brochetos: alia etiam dona domino Lucemburgenſi data, Epiſcopo item Tornacenſi Cancellario, aliiſque Nobilibus, qui illum comitabantur. Cùm primùm Dux Tricaſſes pervenit, fœdus cum Anglis ictum lætus approbat, legeſque matrimonij, quo in Catharinam & legitimos ejus heredes jus Regni transfertur, exheredato Carolo Pontacenſi (ſic enim nomen ei inditum) omnique ſexu virili Francici ſtemmatis: omnia facilè admittit Rex mentis impos, ſolitus facere quidquid voluiſſent Rectores. At, quò magis ac magis Gallia nefandæ ſorti obſtringeretur, juſſum eſt civitatibus deputatos procuratorio inſtrumento munitos Trecas mittere, qui prædictum fœdus harum nomine jurarent: Remenſis urbis deputati fuêre dominus de Caſtellione civium Præfectus, Colleſonus Grandvarlet, Henricus Mola, & Colinus Quatreſols; ab his pax jubente Rege ſubſignata 23. Martij anno 1419. præſidiúmque Anglicum ſubinde Urbs recepit, ducibus Caſtellione & Savoſio.

An. 1420. His rebus cognitis, Carolus mirum in modum commovetur, perpenditque animo, qua potiſſimum ratione tantis hoſtibus reſiſtere valeat; at primo diſtributis per oppida præſidijs, Delphini nomen ac Rectoris palam aſſumit: tum per Reginaldum de Carnoto Remenſem Archiepiſcopum, quem à ſecretioribus Concilijs habuit, res, ne penitus diſſolverent, retinet, collapſas reparat, Regnique ſtatum ſenſim per varios fortunæ caſus primævo flori reſtituit.

An. 1421. Interea temporis Henrico Anglo apud regiam Urbem inſigni pompa recepto, Imperiúmque pro libitu diſponente, præſidiarij milites, quos Delphinus in oppidis Picardiæ reliquerat, caſtrum de la Folie prope Branam capiunt, cum Axonam tranſgreſſi, per villas de Septimons, de Cuile, S. Petri-montis, caſtris de Marolio & de Turre-ſupra-Maternam deditis, uſque Remos facilè graſſantur. Quartâ Julij anno 1421. octoginta equites ſuburbanum impugnant prædas acturi; his cùm cives aliquot ab Urbe egreſſi obſiſtere niterentur, alij derepentè exſiliunt, cum quibus pugnatum ad portas, cadunt ſexaginta è civibus, reliqui fuſi, aut capti ab hoſtibus, qui & maximam pecuariorum abigunt prædam. Regij milites ex alia parte ſuppetias laturi, Campaniam excurſibus adeo infeſtant, ut profligatis colonis, omnes ferè agri ſine cultura permanerent; unde Remenſes miſſis ad Rectorem è primoribus, rogant ut prædictas hoſtilitates impedire velit, quod brevi ſe facturum pollicetur litteris 6. Decemb. eodem anno.

An. 1422. Vigeſimâ-octavâ Aug. anni ſequentis Anglorum Rex Henricus exceſſit, relicto pupillo Regni Gallici herede umbratili, cui procurator datur Bethfordius, donec ad puberem perveniret ætatem. Remenſes de hac morte certiores reddit Delphinus, queritur de injuſtitia & pravitate quorumdam, qui debitâ ſibi coronâ ſpoliare contendunt, monétque ut in conſilio perſiſtant protinus redeundi ad debitum obſequium, caveant præſertim ab Anglorum perfidia &c.

Duodecimo Cal. Nov. decedit è vivis Rex Carolus Lutetiæ, conditus cum majoribus, audita hac morte Delphinus, per unicum diem pullatus fuit, tum ſumtâ purpurâ, apud Pictavos ſe Regem dixit, cui ut obſiſteret

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP.

ret Catharina mox per civitates litteras mittit, quò eas in officio & fide contineat erga filium Regni heredem, litteræ Remis datæ 28. Nov. ſcriptæ ac ſubſignatæ ſunt nomine Henrici, quibus duplex Franciæ & Augliæ ſigillum appendet, Bethfordius pariter ad eos ſcripſit de proſpero armorum ſucceſſu per varias Regni provincias: at Remis *Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.* maxima inter populares commotio, & ex primoribus haud pauci Carolo adhærebant, licèt necdum aperte, tam ob ipſius abſentiam, quàm propter præſidiarios milites, & aliquot ab Anglis ære conductos. Non defuerunt qui Francos ſe audaciùs profiterentur; inter quos Guillemum Priorem conventûs Carmelitani ſchedæ memorant, quem Johannes Cauchon Vicarius D. de Chaſtillon in vincula conjecit, accuſatum dixiſſe quingentos cives in Urbe latere qui Liljum in corde geſtarent, Carolúmque intra ſex menſes Remis ſacram unctionem recepturum.

An 1412. *Virg. Æneid. lib.* 2.

Interea caſtro de Moimet prope Virtutum Carolus potiebatur, unde fiebant excurſiones per totam Campaniam cum mercaturæ diſpendio; Johannes de Caſtellione obſidet illud, capitque poſt ſex menſes obſidij, mox ab exercitu regio vallatum ad deditionem cogitur, eique præfecit . . . . . qui vicos omnes viciniæ contributioni ſubmittit. Comes Sareſberienſis Campaniæ Toparcha, conquerentibus provinciæ mercatoribus, jubet iterum oppugnari, accitis undique militibus urbium cuſtodiæ mancipatis; Remenſes ſingulis menſibus mille ſexcentas libras pendebant, præter victualia & munitiones pro acceleranda obſidione, Capitulum Miſſam de Sancto-Spiritu ſingulis menſibus indicit donec expugnaretur. Redditum tandem eſt poſt quatuor menſes obſidij, ac rogatu Remenſium, Cathalaunorum, & Trecenſium, ſus déque dirutum, miſſi cæmentarij qui everſionem urgerent, erántque turris præcipuæ lapides cæmento ſic fortiter connexi & agglutinati, ut malleis ferreis, vel alia vi potentiore vix diſſolvi poſſent, facile enim operarius ſecum deferre poterat quod per totum diem magno conatu avulſiſſet: erat turris faſtigio montis incubans, qua parte declivior eſt, duodecim pedum craſſitudinis ſupra primam fornicem. Adhuc videntur rudera aliquot; & lapides in acervo, præter turris angulum qui etiamnum ſtat, foſſas etiam ſupra clivum non ſpernendæ profunditatis adnotavi, etſi vepribus obſitas, quæ caſtellum ibi ſat amplum fuiſſe teſtantur: cavum etiam ſubterraneum viſitur ſub turri, fornicato opere, & lapidibus latere coctili inter ſe devinctis; ſeniores dicunt ibi ſubterraneas cryptas eſſe, quæ ſeſqui milliare ducant. De prædicto caſtello Chronicon Sueſſionenſe hæc habet ad annum 1209. *Senes pro certo affirmant, quòd hoc anno de diverſis Galliæ partibus innumera multitudo canum apud Caſtellum Campaniæ, quod vocatur Mons-Hymer, congregata eſt; ipſi verò canes in duas partes diviſi, ad invicem acriter pugnantes ſeſe invicem cæde ferè omnes interfecerunt.*

An. 1425.

Idem refert Alberic. ad an. 1239. *vocátque Montvimer, qui & ab antiquo Mons Vvodemari dicebatur.*

Itum poſtea ad caſtella de la Folie ſuprà Branam, Montis-ſanctæ-Mariæ, & de Marolio, quæ expenſis Remenſium ſolo æquata ſunt, quò Campania expers latrocinij eſſet, mercatoréſque libere iter facerent. Tum Comes Sareſberienſis Remos veniens, receptus eſt 24. Martij anno 1427. præfecítque ibi Guillelmum Hodierne, qui Ballivij munus expleret nomine Henrici Franciæ & Angliæ Regis, cum fiſcali Procuratore, & alijs officiarijs, quòd Archiepiſcopus Caroli partibus adhæreret,

An. 1427.

Capitulum provinciale Canonicorum, ob bellorum motus intermiſſum, hoc anno indictum reperio apud Sanctum-Quintinum, cui interfuerunt cathedralium Eccleſiarum deputati: exſtat ſchedula ad Præpoſitum & Capitulum Remenſe, qua monentur hortari, ſeu præcipere ſibi ſubditis Clericis, ne cauponas frequentent, aut mercaturæ dent operam, quòd illis vetitum erat ſtatutis ſynodalibus, etiam Remis publicatis. Mandatum Capituli provincialis ſic incipit: *Quoniam ex facti experientia.*

An. 1428.

Deus

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. *An* 1428.

Deus miſertus Gallorum mittit illis Puellam vindicem, hac Remos Carolum ad ſacram Unctionem per medios hoſtes feliciter deducit. Et de pace Atrebatenſi.

CAPUT XXXIII.

CAROLO, cujus res fractæ ac proſtratæ penitus erant, inſperata hoc anno eluxit felicitas; cùm enim Aureliano ab Anglis obſeſſâ, & penuriâ laborante, à Philippo Burgundo pacem extorquere non potuiſſet, Deus qui nuſquam deeſt in extremis, veniam petenti auxiliatur admodum mirabili modo, quo repentè immutatus adverſæ fortunæ curſus. Principio Martij apud Chinonem ad Carolum acceſſit Johanna virgo Gallica annos nata circiter decem & octo, modicis orta natalibus, divinitus ſe afflatam dicens, quò, ab urbe Aurelianenſi fortiter eliminatis Anglis, Remos ad ſacram Unctionem Regem deducat. Irriſa primùm à Conſilio; at iterante promiſſionem, fidem fecit, & quidquid verbis erat pollicita, factis complevit; ne diutius Angli ſuis fiderent viribus, aut fœderi icto cum Burgundione, per ſexum fragilem Deus voluit operari Regi, quem hactenus corripuerat, ſuppetias ferendo, quò hoſtium exploſa vanitate, cunctis pateret, quàm fortes, felicéſque ſunt, à quibus ſtant numina.

Orta ex pago de Vancouleurs in ſuub. Lotharingia Alanus Bouchard lib. 4. fol. 175.

Puella igitur dux Gallorum, Rege conſentiente, agnita, copias quas poteſt adunat, copioſum omnis generis commeatum, invitis hoſtibus, in urbem Aurelianenſem importat, tum ſubitâ eruptione fortiſſimè factâ, pilis, aggeribus, exeitatíſque caſtellis, everſis ac diſſipatis, hoſtes aggreditur, proſternit, in fugam propellit, Urbem obſidione liberat menſe Maio. Inde Magdunum, Gergellum, Bogenciacum capit, vincit, fundit, fugat Anglos; Autiſſiodorenſes, Fanum-Florentij, Tricaſſes, Cathalannos recipit, Regémque Remos inungendum fauſtè deducit; & hic præcipuus legationis Puellæ ſcopus. Carolus ſiquidem regium diadema jam ſuſceperat, Remi procul diſſiti, exercitus proſtrandi, provinciæ ac urbes difficulter peragrandæ, & tamen hoc itinere frequentiùs in ore nihil habuit Puella, donec Remis Unctio peracta eſt.

Trecas 5. Julij adveniens imperat Carolus portas ſibi aperiri, quò Remos confeſtim adeat ad ſacram Unctionem percipiendam, cunctantibus illis Puella vernaculè ſic ſcribit.

Jeſus ✠ Maria.

Tres chers & bons amis, s'il ne tient à vous Seigneurs bourgeois & habitans de la ville de Troyes, Ieanne la Pucelle vous mande, & fait ſçavoir de par le Roy du Ciel ſon droiturier Seigneur & Souverain, duquel elle eſt chacun jour a ſon ſeruice royal, que vous faſſiez vraye obeiſſance au gentil Roy de France, qui ſera bien toſt à Reims & à Paris, qui que vienne contre &c.

Harum litterarum exemplar ad Remenſes mox directum eſt cum quibus alijs, Trecenſes incolæ hos certiores reddunt de regij exercitûs adventu, de ſubſidio à Burgundione promiſſo, & de ijs quæ varié apud eos gerebantur: rogant ut quid conſilij in hoc diſcrimine capiendum ſit, reſcribere velint, & utrum Regni Rectorem convenire debeant. Addunt Franciſcanum nuper à ſuis interceptum, qui diceret quatuor Remenſes in caſtris Caroli clam cum eo agentes vidiſſe: unde monitos de

his

ſuis eſſe volunt, ut ſibi conſulant. Exſtant litteræ Ducis Burgundionis in Scabinatu, quibus ſibi ſuggeſtum eſſe narrat portas urbis Remenſis Carolo certiſſimè aperiendas, cum primùm adventaret, hócque conſilio cives præſidium ſolito majus recipere noluiſſe, licèt Urbis Præfectus ad id eos compelleret.

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. An. 1429.

Carolus eodem die Remenſes ſuis litteris gnaros reddit de victoria adversùs Anglos in obſidione urbis Aurelianenſis reportata, & de hoſtilium copiarum profligatione apud Magdunum, Gergellum, Bogenciacum, ubi duces præcipui aut cæſi, aut captivi redditi; ſe mixum plebis fidelitate agminatum Remos pergere, quò ſacram ocius recipiat Unctionem: unde monet ut cum Feciali aliquos mittant, qui ſecum in caſtris colloquantur. At ſuſpenſos & ancipites Anglorum & Burgundionis potentia tenebat animos, nihil in aperto concludere, ditiores vereri ne in eos graviùs animadvertatur. Claudius de Mailli Ballivius Viromandenſis interim rumorem ſpargit Johannem Lucemburgenſem brevì adſuturum, claſſem Anglicanam recèns ad Caleſium appuliſſe, in qua octo millia pugnatorum, Savoſius item de Inſula-Adæ, & Caſtellioneus ſuppetias pollicentur, nihilque omittunt, quò nutantes in officio contineant; at Remenſes quibus Angli inviſi ob tyrannidem, retentis portarum clavibus apud ſe, Præfectum illis omnino dominari, aut fortiorem in Urbe non patiuntur.

Trecis undecimâ Julij Regem honorificè ſuſcipit Johannes Acutus Epiſcopus laudatiſſimus, Cathalauni ſe fidos poſtea exhibuerunt, oppidis circumiacentibus ultro deditis, nihilque ſuperandum reſtabat, cùm Reginaldus de Carnoto ad Remenſes litteras mittit 12 Julij, quibus felicem rerum ſtatum pandit, hortatúrque ut præſto ſint ad Carolum intra Urbis mœnia ſollicitè recipiendum. Ipſemet ingreſſum ejus antevertens Remos conceſſit 16 Julij, ubi poſſeſſionem inijt Archiepiſcopatûs perſonaliter, ſacramentum edidit ſupra majus altare, Regémque brevì adſuturum civibus denunciavit.

Hoc nuntio, incredibili lætitia præfuſi Remenſes, haud ſecus ac ſi quis poſt obſcurum & tetrum carcerem lucis uſurâ inſperatè frueretur, publicam vix continent alacritatem, Anglorum ſtipendiarij ex hilari vultu quiddam ſibi adverſum ominantes, arma corripere, minari, duces quoque Caſtellioneus & Savoſius fidem Anglo datam urgere; Puellam, non è cœlo datam (ut vulgus putabat) dictitare, ſubſidium ad portas. At ipſi durioribus verbis à popularibus excepti ſunt, inquit Monſtrelerius; unde quò velociùs ſibi conſulerent, relicta Vrbe, apud caſtrum S. Theoderici feſtinantes ſeceſſerunt. Juvat hîc Cardinalis Papienſis verba referre; quò major dictis fides adhibeatur.

« Delphinus jam Puellæ monitis credens, cujus dicta firmaverant facta, ſupplicationes Deo per omnia templa decrevit, & ad ſuſcipiendam coronam ſeſe accinxit: nobilitas vniverſi Regni miraculoſis Puellæ operibus auditis, poſtquam ſollemnia coronationis apparari didicit, incredibili cupiditate viſendi Virginem tota Gallia aſſumptis armis accurrit, atque intra menſem, ſupra triginta equitum millia proprijs ſtipendijs militatura ad Delphinum conceſſit, qui tantas adeſſe armatorum copias magis ac magis lætatus, ex Biturigibus, apud quos plerumque morabatur, arrepto itinere, procedente in armis & vexillum regium geſtante Puella, in Remos duxit. Media quæque oppida in poteſtate hoſtium erant, populíque omnes novis adacti juramentis fidem ſervare Anglico, ac Delphinum hoſtiliter accipere decreverant; at ubi eum, Puellámque prope adeſſe cognoverunt (mirabile dictu) nemo contra armatus occurrit, nemo portas clauſit, nemo venientibus maledixit: quocumque ventum eſt, effuſè »

Cardin. Papien. in Comment. Pij pa. II. lib. 6. pag. 156.

obviam

REGINAL. „obviam plebs Delphinum tamquam dominum ſalutârunt, certantes inter
DE „ſe quonam pacto ſuum Principem majoribus honoribus afficere poſſent.
CARNOTO „ Cùm prope Remos ad quadraginta ferè ſtadia perveniſſet exercitus,
LXXII. „magnopere in Civitate trepidatum eſt, nihil Anglico tutum videri, nu-
ARCHIEP. „tare primates, plebis animos res novæ allicere: fuerunt inter Anglicos,
An. 1429. „qui ſuaderent ſacrum Oleum, quo Rex inungitur, alio transferendum,
„ne perdita Civitate, ritè coronari hoſtis poſſet. Opinantur Galli candi-
„dam olim columbam è cœlo miſſam B. Remigio ejus Urbis Antiſtiti, liquo-
„rem olei attuliſſe, quo Reges inungerentur, idque ſumma religione cuſto-
„diunt, neque imminui putant, quamvis à Clodoveo uſque in hæc tem-
„pora permulti Reges illo ſint uſi, negántque verum eſſe Regem, qui hoc
„oleo non ſit delibutus. Ob eam cauſam, cùm de tranſportando liquore
„ſæpius Anglici conſaluiſſent, divina voluntate præpeditum propoſitum
„arbitrantur.
„ Delphinus Urbi propinquus Caduceatores miſit, qui Civitatem tradi ju-
„beant, coronationemque ſuam Remenſibus annuncient: illi primarios
„cives legant, qui tempus conſuliandi petant: Puella Legatis nihil reſpon-
„deri jubet, nihil morandum; in tempore quę Deus ſtatuiſſet, cuncta
„eſſe gerenda. Paret Delphinus Virgini, retentiſque Legatis, & præmiſſis or-
„dinibus equitum, celeri curſu Civitatem petit. Mira res, & apud poſte-
„ros fide caritura, nullus vel in porta, vel in Urbe reperitur armatus,
„togati cives extra mœnia occurrunt, Delphinus ſine conditionibus, ſine
„pactis, abſque ulla contradictione patentes portas ingreditur, nemo recla-
„mat, nemo ſignum indignationis oſtendit; divinum opus cuncti eſſe
„fatentur. Franci dum portam unam ingrediuntur, Anglici alterâ fu-
„giunt, pacifica & quieta Civitas ſuum dominum bene amplectitur, &
„quem paullo ante velut hoſtem aſpernabatur, nunc tamquam patrem
„miro affectu & ſummis honoribus excolit. Fit magnus circa Delphinum
„ſalutantium concorſus, major circa Puellam, quam velut divinum ali-
„quod Numen intuebantur.
„ Facta ſunt hæc die Sabbato in profeſto B. Mariæ Magdalenæ, & in
„ipſo feſto apud Monaſterium S. Remigij, magnâ populi frequentiâ, multis
„Proceribus, ac Prælatis circumadſtantibus, Delphinus more majorum ſacro
„inunctus Oleo, Regni Franciæ diadema ſuſcepit, acclamante multitudine
„Carolo Regi (id enim nomen Delphino fuit) vitam ac victoriam. Manſit
„Rex ea in Urbe quatriduo, præter conſuetudinem, mos enim Franciæ
„Regibus eſt die qui coronationem ſequitur, templum quoddam peregri-
Sanctus Marculfus vulgo St. Marcoul „nando petere, cui ſanctus Marchon præſidet, atque ibi ægrotos curare.
„Miraculum Galli vulgaverunt, morbum quemdam humano in gutture
„naſci, qui ſolo Regis tactu, & arcanis quibuſdam curetur verbis, idque
„poſt coronationem, in hoc templo fieri. Non eſt peregrinatus ſtatuta die
„novus Rex, impedimento fuêre Burgundionum Legati, qui ſalutatum
„venerant, & aliquid ad concordiam afferebant.
„ Quibus auditis, quarta die peregrinatio facta eſt, in qua de curatione
„morborum nihil ſatis compertum habeo, quamvis Galli omnia illa cre-
„dant fieri miraculosè. Poſt hæc Puella cum novo Rege Laudunum petit,
„neque reſiſtentia reperitur, paruêre omnia Regi, idem fecêre quæcum-
„que oppida intra Pariſios, Laudunúmque jacent, populis ac plebibus uni-
„verſis ſumma cum exſultatione obviam effuſis. Fuit & ſpes data Regi,
„Pariſiorum urbis capiendæ, ſed cùm in agros eorum duxiſſet exercitum,
„nec quiſquam occurreret, deceptum ſe intelligens, retro abijt &c.
„ Hactenus Cardinalis Papienſis Auctor Synchronus aut ſuppar. Addit
præterea Polydorus Virgilius Anglos, qui Remis præſidio erant, rogatu
civium à Carolo incolumitatem impetrâſſe. Hic igitur die 21 Julij pro-
deuntibus

Reginal. de Carnoto lxxii. Archiep.

An. 1430.

deuntibus extra Urbem civibus, & quibuſdam uſque ad Septem-ſalices, ingenti plauſu & acclamatione recipitur: ſequenti B. Mariæ Magdalenæ ſacro, ſollemnes inaugurationis ceremoniæ peractæ ſunt, eo ordine quem deſcribit Monſtreletius, ſacram Ampullam Johanne Canart Abbate cum cappa auro phrygiata & mitra, deferente à Monaſterio ad principem Ædem. Rex Remenſem Archiepiſcopum jam Regni Cancellarium, totius tractûs cis Ligerim Præfectum conſtituit, ex charrula Scabinatûs Remenſis, ubi hoc præſertim titulo inſignitur anno 1431. Dedit & Eccleſiæ cathedrali holoſerica tapeta viridis coloris, quibus uſus eſt in ſua coronatione, ornamentum item ex ſerico rubeo aureis floribus ſparſo, aliud pariter Eccleſiæ S. Remigij ex damaſceno albo cum lilijs, tum ad S. Marculfum profectus eſt, manum ægrotis de more impoſiturus. Remenſes, quos Rex gratanter exceperat, in officio & fidelitate deinceps perſtiterunt eliminatis Anglis & deniſis. Tradunt acta capitularia indictam Dominica ſequenti generalem ſupplicationem, quâ gratiæ Deo actæ pro felici Regis coronamento, Anglorúmque receſſu: unum item è Clericis Angliæ Regis ſtipendiarium, quòd Urbis ſecreta vulgâſſet, Beneficijs fuiſſe privatum, ac carceri perpetuo manciparum. Addunt memoriæ publicæ Regi miſſas machinas, ſclopos, pulverem tormentarium, aliáſque munitiones in obſidione urbium Meldenſis, Lagniaci, Pontis-Iſaræ, pro quibus ſpondet redditurum cumulatiſſimè meritum, pluribus litteris quæ exſtanr adhuc in Scabinatûs Tabulario, ubi & ſchedula viſitur, quæ probat à ſua inauguratione uſque ad annum 1451. cives pluſquam ducenta millia librarum liberaliter Regi contuliſſe, quod mirum videri poſſet poſt tot clades, quæ omnium Gallorum fortunas penitus exhauſerant.

Ob hæc Regi diligenter ac ſtrenuè à Remis impenſa obſequia, lætus Archiepiſcopus certiores hos frequenter faciebat de his quæ maximi momenti fiebant in Curia, ut abundè colligitur ex litteris ſat bene multis quæ reſtant; quibuſdam enim ſcribit Guillelmum Flaviacenſem Compendij Præfectum præmiſſis ſalucijs aureis à Burgundione vehementer ſollicitatum fuiſſe ut Urbem proderet, dignam nihilominus hunc ab eo tuliſſe repulſam. Albimantellum præterea à ſeditioſis Pariſienſibus Remos mittendum, quò Urbem à Regis fidelitate, ſi poſſit, avertat, unde monet ne dilabi patiantur, ut ſuæ perfidiæ pænas luat. Refert in alijs Puellam verſùs Clariacum, Bodonem Noïellam inſecuturam è Compendio erupiſſe, ſed à Burgundionibus, qui auxilio advenerant, equo dejectam, captam, ductámque Mariniacum; meritò id illi contigiſſe dicit, quòd ſuis viribus, ac proprio ſenſui nimiùm confideret. Addit idem Archiepiſcopus ex montibus Gevodiæ diœceſis Mimatenſis tenellum paſtorem ad Regem nuper veniſſe, qui eadem omnino pollicebatur ſe facturum ac Puella, dicebátque ſe inſpiratum divinitus, ut cum regijs militibus ſe committeret, Anglos & Burgundiones brevi ac certò profligandos. Cúmque ei objiceretur, ab Anglis Puellam morti adjudicatam, hæc enim tertio Cal. Jun. pridie feriarum Ss. Corporis Chriſti Rotomagi in veteri foro rerum venalium cremata eſt anno 1431. *An. 1431.* Reſpondebat ſic ordinatum fuiſſe à Deo, quòd amictu nimiùm curioſo uteretur, ſibíque rerum geſtarum gloriam inconſultè adſcriberet, quæ ſoli Deo debetur.

Scribit alibi pacem brevì ſanciendam cum Burgundione apud Atrebatum, *An. 1434.* Ducem Aurelianenſem captum in pugna Azincuriæ Caleſium appuliſſe, eíque Burgundionem cum Duciſſa uxore obviam ei perrexiſſe apud Fanum-Audomari. Addit deinde centum ſexaginta millia aureorum pro redemptione eidem Duci à Rege promiſſa, quæ per totum Regnum exigi debebant, ex quibus tria millia centum & ſexaginta Remenſi Cameræ ſubſidiorum, ſeu Electioni ut dicitur, imponenda erant, quæ à Remenſibus

In ſignum reconciliationis dominam Clivenſem Burgundi neptem Aurelianenſis mox deſpondet.

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. *An.* 1435.

quamprimùm mutuò dari Dux enixè precabatur. Queritur in alijs telas Remis emptas & egregiæ textrinæ, ex gynæceo regio nocte furatas fuiſſe domino Delphino, unde rogat, ut ociùs alias è nobilioribus mittant, Remis textas, quod libenter præſtiterunt per G. Godard, qui Laudunum delatas Delphino, nomine Civitatis, obtulit.

Interea temporis ad Conventum Atrebatenſem menſe Julio anno 1435. Nicolao Cardinale tituli S. Crucis ab Eugenio Papa, & Cardinale Cypri à Synodo Baſileenſi miſſis, paci conciliandæ annitentibus, Regum ac Principum Legati convenerunt. Caroli Regis fuére Carolus Dux Borbonicus, Arturus Richemondanus Magiſter equitum, Reginaldus Pontifex Remorum, & alij; hic omnis ævi tota in Gallia fuit celeberrimus. Poſtquam cum Anglis iniqua petentibus nihil profici potuit, ventum ad Burgundionem, qui rogatus mitiorem ſe præbuit ſanandis Reipublicæ calamitatibus, præſertim cùm videret id Deo eſſe curæ. Cùm ergo ſatis ſupérque de cæde parentis acerbas ſumſiſſet pœnas, timeretque ne civilibus bellis arderet Flandria, quæ paſſim per urbes civium tumultibus, velut flammulæ, erumpebant, pactis quas voluit conditionibus, Legatiſque Caroli facinus per imperitiam adoleſcentiæ excuſantibus, paci tandem acquievit, quæ 11. Cal. Octob. per totam Galliam calamitatibus feſſam publicè denuntiata, innumeros mortales miro affecit gaudio.

Johannes de Chiverny Vveſtovienſis dominus, & Triſtanus l'Hermite hanc Remis publicandam juſſu Regis detulerunt, quod ut majori apparatu fieret, adhuc Lauduni degentes monent per curſitorem Remenſes, velle ſe ſupra majus altare principis Ædis litteras pacis priùs deponere, eáſque Virgini, velut beneficij per eam accepti pignus, offerre. Sequenti igitur die quo venturi erant, inſtitutum Indictum, ac optatæ paci obviam itum à primoribus, quæ in Eccleſiam lætanter delata eſt, Clero muſicalibus hymnodijs alacritatem teſtante, quam campanarum ſonitus per ſingulas Eccleſiarum pyramides multo ſuavior juvabat, tum præcedentibus tubis, lituiſque admirando ſonitu omnia replentibus, per Urbis compita ſollemniter proclamata eſt.

Famam diu concupitæ pacis repentinam Sparnaci peperit deditionem petentibus Remis: exſtant deditionis leges in ſchedula à Præfectis ejuſdem oppidi, nomine Burgundionis pactæ, quam ex Archivis Gallico idiomate ſumtam de verbo ad verbum ſic expreſſimus.

IE Ivonet Vincent promets & jure ſur ma Foy de delivrer la ville d'Epernay a Meſſire Iean de Crouy Seigneur de Tour-ſur-Marne, au nom du Duc de Bourgogne le jour de Novembre la preſente année, par ainſi que Iean de Chaſtillon Seigneur de Troiſſy, Robert de Bethune Seigneur de Mareüil, Guillaume de Baleine & moy ſerons contens de la ſomme de quatre mille ſaluts d'or, ou monoye à la valeur, c'eſt à ſçavoir en defaut de ſalus, pour chacun ſaluts vingt & un gros & cens de Tournay & pieſtres de Bourgogne pour quinze gros piece, & le marc d'argent, & livre de fin argent pour ſix ſaluts d'or, dont leſdits deux mille ſe payeront Samedy prochain venant audit Epernay, & leſdits deux autres le 15. Novem. moyennant que tres reverend Pere en Dieu Monſeigneur l'Archevêque de Reims Chevalier de France nous baillera ſon ſceel: & promeſſe de nous entretenir le contenu en ce preſent ſceelé. Ce que je promets tenir & accomplir temoing mon ſigne manuël cy mis le 21. Octobre 1435. Nous Guillaume Seigneur de Chaſtillon & de la Ferté en Ponthien, & Iean de Chaſtillon Seigneur de Troiſſy Chevaliers freres confeſſons avoir reçeu pour & au nom de moy Iean de Chaſtillon, & de Robert de Bethune Seigneur de Mareüil d'Autel & de Bray, de Guillaume de Baleine Seigneur de Vielle-

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. *An.* 1435.

Vielle-maiſon, & de Ivonet Vincent Capitaine des gens d'armes eſtans à Eparnay, de tres reverent Pere en Dieu Monſeigneur l'Archevéque Duc de Reims premier Pair, & Chevalier de France & des gens d'Egliſe, Echevins, bourgeois & habitans de la ville de Reims par les mains de Gebin Perſin, & Iean le Breton demeurans audit Reims la ſomme de deux mille ſalus d'or, tant en or & monnoye, comme en vaiſſeilles d'argent, chacun ſalus au prix de vingt & un gros, & chacun marc de vaiſſelles au peids de ſix ſalus d'or, & ecus de Tournay & pieſtres de Bourgogne, en deduction de la ſomme de quatre mille ſalus d'or, laquelle je Iean de Chaſtillon, & autres Capitaines avois traité avec ledit Monſieur le Chevalier, pour rendre, & remettre ladite ville d'Eparnay es mains de Meſſire Iean de Croy Chevalier, de laquelle ſomme de deux mille ſalus d'or reçeu en la ville de Reims nous tenons pour contents.

An. 1436.

Nicolaus Cardinalis titulo ſanctæ Crucis in Hieruſalem Franciæ Legatus, ac unus è mediatoribus pacis Atrebatenſis Remos venit menſe Octobri, quem Canonici cappis induti receperunt ad gradus Eccleſiæ, conceſſitque Indulgentias Eccleſiæ S. Dionyſij, die feſto prædicti patroni, petentibus Abbate & Religioſis. Eodem anno Remenſi Archiepiſcopo apud Inſulas degenti, quò pacis articulos exſecutioni demandaret, graviter conqueſti ſunt Præpoſitus, Decanus, & Capitulum Remenſe de Epiſcopis Suffraganeis; quòd matricem totius provinciæ, ſeu Metropolitanam viſitare dedignarentur (ut moris erat) ſtatim ab eorum promotione, ſacramentum ſolitum, cappámque ſericam, aut pretium æquivalens exhibere, qua uterentur in coronamentis Regum, & in Synodis provincialibus Reginaldus dat negotium ſuis Officialibus ac beatorum Nicaſij & Dionyſij Abbis, hos ad id cogendi viâ Juris, litteris apud Inſulas datis anno 1436. quæ ſic incipiunt *Reginaldus Archiepiſcopus...... à ſua civitate & diœceſi propter negotia publica notoriè abſens.* Querela erat præſertim adverſùs Johannem de Sareponte Epiſcopum Cathalaunenſem; at prolatis in medium aliquot ſententijs, ſeu Curiæ decretis in Suffraganeos prædicta denegantes, Canonicorum Remenſium petitioni libenter Johannes acquievit anno 1437. Inde Reginaldus à Rege Pariſios vocatus, poſtquam regia hæc urbs Anglicum jugum excuſſerat Cal. Decemb. ſupremi Senatûs innovationi velut Par Franciæ & Cancellarius interfuit. Pro reductione Pariſiorum Remis actæ gratiæ ſupremo Numini menſe Aprili anno 1436. Paullo poſt Deglubitores, vulgo Excoriatores dicti, *An. 1437.* colluvies erat inopum militum, qui unde famem tolerarent, non habebant, duces ex nobilitate nacti, tranſmiſſo Somona Picardiam depopulabantur: pulſi à Veromanduorum finibus, impetum in Campaniam fecerunt, erátque tum ibi tanta annonæ gravitas, ut plurimi mortalium fame abſorberentur, peſtilentia quoque & luporum ſævitia in agro Pariſiorum incruduit.

An. 1438.

Menſe Junio anni 1438. miſit Carolus Rex filiam ſuam Catharinam deſponſam Carolo Philippi Principis filio Cameracum, hanc deduxerunt Pontifex Remorum, Comes Vindocinenſis, aliáque nobilitas, erátque annorum circiter decem, at brevì ſupervixit tempore.

De Concilio Baſileenſi aliquid, & de Reginaldi ſtudijs in Rempub. tam civilem, quàm eccleſiaſticam impenſis.

CAPUT XXXIV.

PACE feliciter Eugenij Pontificis, Patrúmque Concilij Baſileenſis ſtudio ſtabilita, gravis inter eoſdem emerſit diſcordiæ fomes ſchiſmate peior, quòd Pontifex inconſultis, ſeu etiam renitentibus

 Patribus

Patribus Concilium aliò tranſtuliſſet. Rem paucis refero, ne quid ſcitu dignum hiſtoriæ deſit.

Martinus V. Conſtantienſis Synodi decreto ſatisfacturus, quo ſancitum fuerat, ut quolibet decennio generalis Conventus haberetur in urbe à Pontifice & à Patribus deſignanda, Legatum ipſe nominavit, qui Baſileæ Concilium cogeret, quæſtionibúſque per Epiſcopos diſcutiendis, ac definiendis præſideret. Eugenius poſt Martini obitum ad ſummi Pontificatûs apicem provectus, locum à prædeceſſore ſelectum approbat, in quem mox ex omnibus ferè mundi partibus Epiſcopi convolant, Eccleſiarúmque cathedralium deputati, inter quos adfuêre Remenſes Johannes d'Attigny, & Johannes de Vitry majoris Eccleſiæ Canonici, conſenſu Abbatum nominati, ex actis Capitular. menſe Martio anni 1435. Concilium enim Baſileenſe anno 1431 inchoatum, ad an. 1442 propagatum eſt. At conquerente Juliano Concilij Præſide vicinum Baſileæ territorium, Burgundionum & Excoriatorum incurſionibus infeſtari, qui tanto impetu, velut Patres exturbaturi, Baſileam uſque graſſabantur, ut liber ad eam acceſſus non pateret. Pontifex hac flexus ratione, promiſſioníſque memor Imperatori, & Patriarchæ Conſtantinopolitano nuper factæ, ſe brevi convocaturum Synodum in Italia pro unione duarum Eccleſiarum, Conſilium Baſileenſe revocat, ne in duobus, & tanta intercapedine diſſitis locis duos Conventus ſimul & ſemel habere cogeretur.

Julianus anceps diu hæſit ob mandatum Pontificis, videns nihilominus tantam Epiſcoporum frequentiam, Bohemorum adventum, & quòd incurſiones ceſſarent, Concilium dimittere noluit, cujus rei Papa certior factus, iterum Baſileenſem Cœtum revocat litteris ad Imperatorem & Epiſcopos miſſis, unde novum oritur ſchiſma quod Sigiſmundus prædixerat: nam Julianus Præſes nixus auctoritate ab Eugenio ſemel accepta, in propoſito ſtetit immobilis, reputans multùm referre, ut quod conſultè ſtatutum fuerat, irritum non eſſet, ne quolibet prætextu Bohemis daretur occaſio cavillandi. Unde receptis de ſententia Patrum, Bohemorum Legatis, rationes eorum per aliquot dies diſcuſſæ ſunt, ac velut futiles rejectæ; decreta quoque ab ijſdem ad reformationem morum ſpectantia edita ſunt, quæ in actis Conciliorum fusius habentur.

A Patribus Baſileæ congregatis Pragmaticam-ſanctionem pariter renovatam putant nonnulli, quam Gallicani Epiſcopi apud Biturigum juſſu Regis adunati confirmârunt, Pariſiíſque publicandam mittunt 13. Julij anno 1438. ex Genebr. Sive à Concilio Baſileenſi hanc Pragmaticam derivarint Galli, ſive apud eos edita ſit, veteris moris nonnihil continet obſervatu digniſſimum, licèt velut hæreſis mater à Romanis ſemper vapulârit, quòd horum ritibus valde ſit contraria. Baſileenſes, auditis quæ inſuper apud Biturigum decreta fuerant à Gallicano cœtu, Regi ſuis litteris gratias egerunt, rogantes ut ſua auctoritate hæc velut Rex Chriſtianiſſimus ſtrenuè tueretur, hoc quoque negotium Trimolio commendant, & Archiepiſcopo Remenſi Franciæ Cancellario, ad quem exſtat gratulatoria ſequens epiſtola quam hîc ex actis Synodi reponimus.

Remenſi Archiepiſcopo Patres Baliſeleæ congregati.

„ SAcro-ſancta generalis Synodus Baſileenſis in Spiritu-ſancto legitimè
„ congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, reverendo in Chri-
„ ſto Patri domino Archiepiſcopo Remenſi Franciæ Cancellario . . . . . .
„ Reſcripſit nobis venerabilis vir Prior conventûs Chamberiaci Ordinis
„ Prædicatorum Ambaſiador noſter, quanto zelo huic ſacro Concilio affi-
„ ciamini, ejúſque profectum deſideretis, & cum diligentia quæratis, pro

qua

quâ re, quia cauſam Dei agitis, ipſe vobis in hoc & in alio ſæculo dignè « REGINAL.
retribuat. Eccleſia verò, pro ejuſmodi favore, quem ſibi impenditis, « DE
ſuarum orationum, & meritorum apud Deum participem faciat, & ad « CARNOTO
omnia veſtrum honorem & ſtatum concernentia obligatam ſe vobis me- « LXXII.
ritò profitetur. In hac re quæ veſtram paternitatem tamquam Chriſtia- « ARCHIEP.
num & Antiſtitem non minus tangit, quam nos, nihil aliud dicendum « *An.* 1438.
nobis videtur, niſi ut ſolitâ diligentiâ opus hoc divinum proſequamini, «
ex quo, cum exſtirpatio hæreſum, pacificatio populi Chriſtiani, eradica- «
tio vitiorum ſequi ſperetis, magnum apud Deum meritum, & apud ho- «
mines laudem accepturi ſitis, optimè intelligitis. Scribimus Chriſtianiſſi- «
mo Regi Franciæ, & ſuo Conſilio, & quibuſdam particularibus apud «
eum potentibus, prout idem Prior ex veſtro conſilio nos adviſavit, & «
litterarum copias hac interclusas mittimus, ſi quid aliud ad proſecutionem «
hujus rei, necnon ad pacem præclariſſimi Regni Franciæ, ad quam toto «
corde aſpiramus, faciendum, vos maxime deprecamur, ut nobis ſignifi- «
care velitis. »

Concilium decimam Sacerdotio impoſuit, quæ Remis hoc anno colligebatur menſe Octob. bullámque Abbatiſſæ Monialium S. Petri Remenſis conceſſit, Sede apoſtolica vacante, menſe Septemb. anno 1439, pro bonis ſui Monaſterij vindicandis. Columba viſitur plumbo impreſſa ex una parte alis velut Cœtui incubans, ut Seſſ. IV. ſtatutum fuerat à Concilio.

Interea-loci Ferrarijs Eugenius cogit Concilium 9. Aprilis anno 1439. *An.* 1439. at lue graſſante, transfert illud Florentiam, ubi actum de proceſſione Spiritus-ſancti, coram Johanne Palæologo Græcorum Imperatore, Patriarcha Conſtantinopolitano & alijs. Stante adhuc hoc Concilio, Patres Baſileenſes Eugenium ad jus vocant, citántque ſæpius, ut compareat, eóque renuente, perjurus, & hæreticus declaratur, vacabátque Sedes apoſtolica menſe Sept. ex relato à nobis diplomate. Thomas de Courcelles Ambianenſis Canonicus vir doctrinâ mirabilis & amabilis, inquit Æneas Silvius, multis probavit rationibus Papam eſſe ſub Concilio. Hic modeſta quadam verecundia ſemper perorando coram Patribus terram intuebatur, Decreta Concilij ipſe collegit, lectúſque eſt cum alijs tribus pro triginta duobus viris nominandis, quibus Concilium dabat poteſtatem ſeligendi Papam in locum Eugenij: at Carolus Rex hujus rei factus certior interceſſit, conſilio Remenſis Archiepiſcopi, qui Florentiæ ob id inter Purpuratos ab Eugenio annumeratur 5. Cal Janv. anno 1439. ſub titulo S Stephani in Cælio monte. Selectus hic fuit cum alijs quindecim ex varijs nationibus, ſtrenuis proceribus, quò ſe Eugenius Amedei à Sabaudia intruſioni fortiùs obſiſteret.

Ludovico Delphino cum Carolo Duce Borbonico, Alençonio, Vindocinenſi, & alijs in Carolum conſpirantibus, quò Regni adminiſtrationem illi adimerent, tribuerentque Delphino, Rex Conventum habuit Epiſcoporum in civitate Biturigum, cui interfuit Reginaldus Archiepiſcopus cum Legatis Eugenij & Felicis, queſtúſque eſt quòd Baſileenſes Patres Eugenij depoſitionem nimiùm feſtinâſſent: tum ut cunctis pateret ſe procul eſſe à ſchiſmate, Eugenij obedientiam amplecti ſe palam profitetur, petitque ab eo ut ociùs Concilium cogat, ne tam immanis diſcordiæ virus ſerperet in perniciem animarum; at id infectum manſit ingruente civili bello, Pragueria dicto, quod inſigni Regis dexteritate brevì extinctum eſt. Menſe Novemb. Philippus Burgundiæ Dux omnium injuriarum memoriam delere cupiens, & ut de Carolo Aurelianenſi conſanguineo ſuo bene mereretur, ſibíque illum beneficijs arctiùs devinciret; ſolutis pro illo CCCC. millibus, Anglica eum liberat captivitate, ubi annos XXV. fuerat detentus. Hæc Annales Flandrici. *Detinebatur*, inquit *An.* 1440.

Buzelinus

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP.

An. 1440. Buzelinus ex Meyero ad an. 1438. *captivus in Anglia Dux Aurelianenſis, neque ſpes affulgebat ejus ab Francis liberandi. Igitur ut ipſum magno virum natu, & multâ pollentem prudentiâ Burgundus arctiori ſibi amicitia devinciret, ex ea cuſtodia extraxit, numeratis Anglo quadringentis nummorum millibus, qua liberaliter redemptionis ergo donabat.* Quibus liquet hujus ævi Scriptoribus fidendum non eſſe, qui multa non ex fide, ſed ſuorum famam augendi gratiâ, aliorum verò minuendi, ſuggerunt. At conſtat ex litteris Reginaldi ad Remenſes datis, pecuniam pro redemptione ſolutam à Gallis extortam fuiſſe, ut ſupra vidimus Cap. XXXIII. ad annum 1435. Deducto igitur ab Anglis Caleſium Aurelianenſi, Philippus, Iſabella Princeps, Pontifex Remorum, claráque alia nobilitas apud Greveningam occurrunt, effuſáque lætitia ventum ad Fanum-Audomari, ubi, ut perpetuæ amicitiæ ſtrictiùs adhuc firmarentur vincula, dedit illi Philippus nuptum Mariam Clivienſem neptem ſuam, quæ filia erat Adulfi Ducis Cliviæ, ex Maria ejus ſorore, Reginaldo Archiepiſcopo cæremonijs operante, librúmque Evangeliorum præbente, ſupra quod pax jurata Atrebatenſis, ex litteris ejuſdem. Multi Aurelianenſem poſtliminio reverſum moleſtè ferebant, ac fœderatum cum Burgundione, dolebántque ab eo accepiſſe Ordinem Velleris-aurei; at Reginaldus Remorum officioſè ab omnibus ubique receptus, & alij viri probi pro pace retinenda nihil prætermiſerunt.

Eodem anno Johannes Gutemberg artem invenit typographicam, ſeu excuſoriam in urbe Argentinenſi, eámque Maguntiam veniens feliciter complevit: ſunt qui velint adeo veterem eſſe Typographiam apud Sinenſes, ut nullum exſtet apud eos hujus originis monimentum. Quidquid ſit, ex epiſtola B. Hieronymi ad Florentiam, quâ Reticij Auguſtodunenſis Epiſcopi notas poſtulat ſibi mitti, librúmque S. Hilarij de Synodis deſcribendis, patet hanc artem apud Gallos necdum fuiſſe in uſu. Patrum operibus deſcribendis Monachi, Benedictini præſertim, dabant operam, ex Caſſiod. & Fuldenſis Monaſterij Annalib. à Broverio editis; unde inter ſtatuta Benedictina provinciæ Remenſis, quæ aſceticos labores partiuntur, hoc inſertum reperio: *Opera autem quibus ſe occupare debent, ſunt hæc, videlicet ſcribere libros aut rubricare, vel ligare pergamenum & alia neceſſaria præ-*

Nota. *parare.* Unde fit ut tot MSS. codices extent in Monaſterijs, à quibus viri alioquin eruditi hauſerunt materiam libros facilè conſcribendi.

An. 1441. Robertus Sarebruſſius Comes de Roceio enixiùs à Rege petebat, ut Mons-acutus, ſive arx ibi facta, ſibi redderetur: Philippus Burgundio hanc demolitam volebat, Remi quoque, Laudunenſes, ac Veromandui, quò Campania tranſvehendis mercibus liberior eſſet. Hæc Rege annuente tandem funditus everſa eſt, erat enim edito ac declivi colle ſita, valida, aditu difficilis, viciniſque omnibus formidoloſa, haud ſecus alia pænè illi ſimilis prope Virtutum, quam Remorum cura & ſumtibus deſtructam ſupra vidimus.

An. 1442. Anno 1442. die Lunæ 26. Martij poſt Dominicam Palmarum, incipiente littera G. dominicali, Indic. 5. Capitulum Remenſe habita ratione longioris abſentiæ Reginaldi Archiepiſcopi, & quòd Chriſma à quatuor annis Remis non fuiſſet conſecratum, rogat Epiſcopum Dionyſienſem Fratrem Johannem le Telier Ordinis Carmelitani, ut ad id ſuam operam impendere velit, cui adjutores ſeſe præbuerunt decreto Capituli, Præpoſitus, Cantor & Hebdomadarius, 28. Martij.

An. 1443. Anno ſequenti Reginaldus Archiepiſcopus, & Arturus Richemondanus Magiſter equitum juſſu Regis, novi Senatûs urbici Remenſis, præter Scabinorum collegium, inſtitutionem approbant, decernúntque quot, & quibus viris conſtare debeat, ut dicemus.

Collegium

Reginal. de Carnoto LXXII. Archiep. *An.* 1443.

Collegium Remenſe Pariſijs inſtauratur Caroli Regis auctoritate. Reginaldus de Carnoto obit, & laudatur.

CAPUT XXXV.

COLLEGIUM Remenſe Guidonis de Roya ſtudio Pariſijs erectum, funditus pænè corruit anno 1418. cùm prædicta Civitas Burgundionis factione ab Anglo capta eſt, vacuúmque manſit uſque ad annum 1443. quo Carolus VII. Regiteſtenſe Collegium, à Galthero de Lannoy pridem inſtitutum, ei annexuit, cum quatuor burſis, quas Johanna de Breſſes fundaverat in gratiam totidem ſcholaſticorum Comitatûs Porcenſis, ut amplius patebit ex regio decreto à Johanne Morello prædicti Collegij Remenſis Primario, vulgari lingua edito, quod hiſtoriæ Pariſienſis concinnatores publici quoque juris fecerunt, his verbis.

CHarles Roy de France, à tous ceux &c. eſtant venu à nôtre connoiſſance par certaines perſonnes du dioceſe de Reims, qu'il y a en nôtre ville de Paris pluſieurs beaux & notables Colleges fondez tant par nos predeceſſeurs, que d'autres perſonnes ſignalées, pour recevoir les étudians, & profiter en l'Univerſité un chacun ſuivant ſa nation & dioceſe, & qu'un nommé Gaultier de Launoy avoit donné le commencement à celuy de Rethel, pour recüeillir les pauvres eſcoliers du méme païs & du dioceſe de Reims, ſous la charge & direction de l'Abbé de St. Denis, & du grand Prieur de St Remy &c. Et que pareillement Ieanne de Breſſes fonda quatre bourſes, pour la fondation deſquelles elle donna quelques heritages aſſis à Veſly. Et pour ce qu'auparavant il n'y avoit aucun College à Paris qui portaſt le nom de Reims, QUI EST LA PRINCIPALE PROVINCE DE NOSTRE ROYAUME, Guy de Roye Archevéque ordonna par teſtament qu'il ſeroit inſtitué un College ſous le nom de Reims pour recevoir les eſcoliers du dioceſe, laiſſant à cét effet une notable ſomme de deniers à ſes executeurs, qui ſont employé à l'achapt d'un noble & ſpacieux hoſtel, enſemble de pluſieurs rentes, & revenus pour l'uſage des eſcoliers, d'un Maiſtre particulier, Procureur, Chappelain, faiſant baſtir une Chapelle, qu'ils garnirent d'ornements neceſſaires pour l'Office. Mais les guerres eſtant ſurvenuës l'an 1418 tant les ornements, que les meubles & uſtanciles ont eſtés pillez & perdus, deſorte que le College eſt demeuré vuide d'habitans, les revenus diſtraits, & les edifices ruinez & demolis. Et pour ce que étant le College de Reims & de Rethel, que les bourſes ſont en voye d'eſtre du tout aneantiz, deſirant y pourvoir en faveur des eſcoliers du dioceſe de Reims, nous avons ordonné que le College de Rethel, les quatres bourſes de Portian, & les droits, rentes, & revenus d'iceux ſeront unis & incorporez au College de Reims pour en porter le nom, auquel ſera commis une perſonne ſuffiſante ſuivant la forme qui ſe garde aux autres Colleges de l'Univerſité de Paris. Voulons auſſi que la collation des bourſes & l'inſtitution des offices ſoient reſervées & appartiennent à l'Archevéque de Reims, ſans qu'il ſoit beſoin d'aſſembler à l'advenir l'Abbé de St. Denis, ny le grand Prieur de St Remy, qui avoient autrefois la direction du College de Rethel, & qui pour eſtre éloignez l'ont laiſſé tomber en ruine ſans donner proviſion &c. Donné à Amiens l'an 1443. & de nôtre Regne le 22. *An.* 1443.

Prædicti

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. *An.* 1444. *Extat in Archivo archiepiſcopali.*

Prædicti Remenſis Collegij felix inſtauratio Archipræſulis curæ, ac ſtudio imprimis debetur, qui ut Regi hanc mentem indiderat, ſic & jus archiepiſcopale prudens ſervavit: unde Juvenalis Urſinus in ſchedula, qua Auditorem ſeligit pro examinandis rationibus expenſarum dicti Collegij, meritò ſe Proviſorem, & Adminiſtratorem Collegij Remenſis ad montem S. Hilarij nominat, anno 1468. Prædicta verò Regiteſtenſis Collegij unio cum Remenſi, ſupremæ Pariſienſis Curiæ decreto confirmatur 4. Martij anno 1444.

Reginaldus paullo poſt lethali morbo correptus egit animam 8. April. die Mercurij ante feſtum Paſchæ, ex actis capitular. anni 1444. Funeratus hic fuit in Eccleſia Fratrum Minorum Turon. hæredemque reliquit Comitem de Villars, ut legere eſt in Juvenalis Urſini teſtamento. Præſul munere epiſcopali Remis parum notus, at inſigniter laudatus ab Hiſtoricis, ob ea quæ pace ac bello glorioſè perfecit; nec ei longior abſentia à diœceſi vitio verti debet, temporis atrocitas id poſcebat, Regníque ſtatus, quò ſe Regis obſequio totum mancipar et, quamvis creditæ Eccleſiæ haud immemor fuerit idoneo conſtituto Vicario, qui vices ſuas obiret. Ceterùm frequentes litteræ ab eo ad Remenſes ſcriptæ animi ſui candorem egregiè teſtantur, clariórque adhuc elucet in urbico Senatu ſtabiliendo, quem apud Regem promoviſſe legimus. Ob hæc igitur quæ feliciter geſſit, jure ſui ſæculi Neſtor appellari poteſt, Regni oculus, pacis ſequeſter, ac Eccleſiæ Gallicanæ certius & ſolidius fulcimentum.

Remi Ballivio Viromandenſi ſubjiciuntur, Præfectura item Campanienſi. Quanam Civitas totius provinciæ caput.

CAPUT XXXVI.

GALLIÆ felicior ſtatus ſub Carolo VII. poſtulabat hîc, ut interpolato tantiſper hiſtoriæ curſu, de Campanienſi Toparchia, & ejus capite, ſeu Metropoli; de urbano item Senatu Remis ſtabilito, & Juris tunc dicendi ritu, pauca ſubnectam, quamvis ultimum hoc, à quo ordior, compendio vix deſcribi poſſit.

Dictum aliàs Comitatuum erectione in feodos hereditarios, quemlibet ferè Dynaſtam peculiarem inſtituiſſe Curiam, & miniſtros, à quibus lites per ditionem motæ componerentur, ad ſuperius tribunal, ſi opus eſſet, nihilominus devolvendæ. Horum aliquot, ut Viromandenſi ſub Auguſto, ad propriam ſcaturiginem, Regni ſcilicet corpus, tandem reverſis, regiæ illic ſedes erectæ ſunt, regij item officiarij, quorum auctoritas ſeſe intra proprios fines minimè coercuit; ſed longè, latéque ſenſim effuſa, vicinorum dominorum juriſdictiones, his nequidquam renitentibus, tandem abſumſit. Hoc Laudunenſis Curiæ patebit exemplo, ad quam lites Remis ventilatæ (quod hactenus inauditum fuerat) ultro delatæ ſunt, licèt ſedes hæc alterius eſſet ac velut externi principatûs. Etenim Remorum urbs, cùm veteri inſtituto Ducatûs titulo gauderet, ac Pariatûs Regni, proprium tribunal ab antiquo habuit, accolarúmque cauſæ ibidem primùm excuſſæ, ad judicium Francorum ſeu Parlamentum, ſine medio devolvi conſueverant, privilegio alijs Pariatibus communi, quod inconcuſſè obſervatum legimus, donec obortis Archiepiſcopum inter, & Scabinos, ſeu etiam Abbates, diſſidijs, ad Ballivium Uiromandenſem, cujus primaria ſedes erat Lauduni, ſpreto Judice naturali, provocare licuit.

Sic

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. An. 1444.

Sic occaſione potius, quàm jure, externæ huic reſortitioni addicti ſunt Remenſes, necdum apud eos regijs Judicibus inſtitutis, quos Laudunum ſub Hutino Rege intrudi Hugo de Arcijs Præſul conſenſerat, qui philacteria ſua ſubinde dilataturi, peculiarem Præfectum cum foraneo Præpoſito Remis inſtitui curant pro ſuſcipiendis appellationibus: unde grave illud emerſit diſſidium de præventione, rixarum plurium ſeges, necdum (quòd ſciam) penitus reſciſſa.

Sede regali poſtmodum Remis ſtabilita, cives ab inſolenti, ſed ultro quæſita, & nimis importuna ſubjectione vindicantur, abſque Ballivij tamen Viromandenſis diſpendio, imo novi tribunalis acceſſione dignitas ejus clarior fit, elucétque præſertim in hoc quod decreta nomine ejus ſanciantur, juxta cujuſque urbis ritus & conſuetudines, quas Municipales vocant: ab his porro ſedibus per dynaſtias conſtitutis, nulla Regni partitio orta eſt, nec urbes his ornatæ Metropoles dictæ; hoc nomen propriè ijs reſervatur, in quibus ſuprema reſidet judiciorum auctoritas; & ſic Campania, ubi Remi, cùm Pariſienſi ſubſit Parlamento, aliam Metropolim civilem non agnoſcit præter Lutetiam, quæ totius Regni caput eſt.

Regni quoque adminiſtratio pro varietate temporum diverſa fuit, ac multiplex, ratione cujus, urbes à veteribus prærogativis, quas forſan nactæ fuerant, mutato rerum ſtatu, cecidiſſe palam eſt: & ne vetera repetam, quò res clarior ſit, novam hîc civilium provinciarum erectionem breviter refero, quam ſub Valeſiorum ſtirpe contigiſſe auguror. Ortis ſiquidem inter hos, & externos Principes ſimultatibus, Proreges, ſeu Toparchæ Gallicis provincijs præfecti ſunt, vel inſtitutis ab antiquo, vel recèns formatis, juxta cujuſque regionis fines, dominia, & Principatus. Inter priores potiſſimùm numerantur quæ exteris nationibus ſunt conterminæ, ut Campania, Picardia, Burgundia; tum civili bello laborante Gallia ob religionum varietatem, in ipſius Regni meditullio poſteriores formatæ ſunt, modo in hoc diſſimili ab eccleſiaſticarum provinciarum veteri ſub Imperatoribus partitione, quòd hæ, ut Notitiæ docent, ex civili Metropoli obnoxijs urbibus, & ab ea dependentibus; illæ verò plurium nonnumquam Comitatuum, ſeu etiam urbium inter ſe commercij nihil habentium aggregatione coaleſcant. Unde fit ut primariæ urbes hoc ſecundo modo intra unius provinciæ ambitum ſic concluſæ, meritò de præcedentia diſceptent, ut in Campania videre licet, ubi nullus ſupremus Senatus, nulla urbs quæ alteri jus dicat, nulla ob id præ alijs dignior effecta, quòd jubente Rege pro Toparchia conſtituenda, plures in unum convenerint.

Campaniâ igitur inferiori, ubi Trecæ; & ſuperiori, in qua Remi, & Cathalaunum eminent, cum alijs oppidis, in unius provinciæ formam redactis, urbes quotquot in ea ſunt, Toparcham à Rege creatum æquè agnoſcunt & ei ſubjiciuntur; ſed quænam ceterarum caput ſit, necdum ſuperiori decreto definitum: etenim cum in Campania ſic ampliata nulli jus datum ſit in aliam, nec fixa ullibi Toparchiæ ſedes (quæ duo prædictæ dignitatis indices erant apud Romanos) recurrendum puto ad ſingularum vetuſtatem, ornatum, titulos, & alia ſi quæ ſunt, quibus fama ſplendeſcit. Videndum quoque an in urbium ſolita convocatione pro deligendis deputatis, qui generalibus Regni Comitijs interſunt, aliqua præceſſerit, vel primas aliquando ſibi deberi contenderit. Verùm enim verò tantùm abeſt ut inde lucis aliquid erui poſſit, quin potius motam quæſtionem magis ac magis obnubilant, eo quòd horum convocatio antiquitus per provincias eccleſiaſticas fiebat, ut videre eſt apud Urſinum in vita Caroli VI. poſtmodum verò per Balliviatus, nulla habita ratione provinciæ etiam civilis, à qua plures non dependent. Id patet ex Comitijs Aurelianenſi & Bleſenſi; unde ſancitum legimus anno 1615. quò provinciarum diſtinctio ſalva

Fol. 911. & 912. Vide Davila lib. 2. de Bello civili ſub an. 1560 pag. 51. edit. 1641. Et Mercur. franç. an. 1615.

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. An 1444.

maneret, ut regalis quælibet ſedes ſuos deputatos eligeret, deputati verò ad quatuor reducerentur pro qualibet provincia civili, qui juxta ſingularum ordinem præſcriptum à Rege, vota ferrent, quod exſecutioni mandatum eſt ab electis anno 1649. Sic qualibet ſede, abſque alterius ope & nutu, ſuos deputatos eligente, miſſiſque his in locum ubi Comitia habentur, adhuc obſcurum remanet, quiſnam ex illis, reſpectu unius & ejuſdem provinciæ, & plurium civitatum, præcedere debeat. In quo de tribus potiſſimùm Campaniæ civitatibus moveri poteſt quæſtio, Remenſi ſcilicet, Trecenſi, & Cathalaunenſi: Trecenſi quidem rationes non deſunt, & quidem efficaces, quibus ſibi præcedentiam arroget, quòd Comitum, ut dixi, Campaniæ ſedes fuerit, & quòd in ea ſingulis annis generalis Coonventus inſpiciendis litibus fieret, ob inſtituti Palatinatûs dignitatem.

Verùm diſtingui hîc debet Comitatus (cujus Trecæ caput) à provincia tota quanta eſt, cui Campaniæ nomen inditum. Petrus Pithœus ſummæ vir eruditionis, Remos ſub prioribus Regum dynaſtijs aliarum urbium, quæ in Campania erant, facilè principem agnoſcit, quòd Franciâ in Tetrarchiam diviſâ, regalis ſedes eſſet Auſtraſiorum; at ſub tertia, cùm Trecis datus Comes, huoc ei titulum lubens abjudicat. Pithœi rationes non moror; de Trecarum dignitate, quam hîc jactat, dicendum, nihil hanc ad urbes Remorum, vel Cathalaunenſium ſpectare, quæ ſuis pariter titulis fulgent, parùmque cum ea habuiſſe commercij, donec ſucciſo Comitum ramo, tam inferior Campania, quàm ſuperior, & quædam aliæ urbes, in unum provinciæ corpus coaluêre.

Nec ex Campaniæ vocabulo gloriari debent Trecenſes, quaſi ab his provincia hæc nomen ſortita ſit; conſtat enim Remenſibus agris à Greg. Turon. prius impertitum, qui & Campaniam Remenſem dixit: nec item quòd Trecarum Comites Campanienſes vocati, & Trecis ſedem fixerint, unde quidam nobilitatis fulgor emanat; cùm ſynecdochicos tantùm prius dici potuerit, ſequénſque Trecarum prærogativa nobiliori haud dubiè compenſetur, quam Remenſes ſub Auſtraſiæ Regibus habuerunt, ſitque horum Civitas archiepiſcopalis Sedes à Fidei exordio, ſecundæ Belgicæ caput, inclita Metropolis, Ducatûs honore fulgens, & primi Pariatûs Regni, quibus addi poſſunt Regum inaugurationes in ea fieri ſolitæ, vetuſtas, amplitudo, Athenæ, & alia haud minoris momenti, ob quæ ſtabilita, ut nunc eſt Campanienſis Toparchia, præcedentiæ decus potiori jure prætendere poteſt, donec ſanctioris Conſilij decreto componatur.

Ceterùm Principes, qui Campanienſis hactenus Toparchæ nomine præfuerunt, hoc ordine referuntur.

Ludovicus Borbonius Comes Vindocinenſis & Carnutenſis, Campaniæ & Picardiæ Toparcha anno 1425.

Carolus de Ambaſia, Campaniæ & Burgundiæ Prorex anno 1440.

Galtherus Caſtellionenſis anno 1473.

Johannes à Burgundia Dux Nivernenſis & Regiteſtenſis, Campaniæ præfuit, ex epitaphio in abbatiali Eccleſia Nivernenſi poſito, ubi quieſcit anno 1491.

Carolus à Lotharingia Dux Guiſius anno 1530. Legitur etiam Burgundiæ Prorex, exemptus anno 1550.

Carolus Aurelianenſis Dux, Franciſci I. filius, Campaniæ & Briæ Toparcha anno 1540. Remis à Canonicis majoris Eccleſiæ cappis indutis ſolemniter excipitur ad valvas templi, quòd Regni hoſtes proſtrâſſet juxta Sanctum-Deſiderium menſe Julio anno 1544. fato functus anno 1545.

Franciſcus Clivienſis, primus Nivernenſis Dux, Par Franciæ, Regiteſtenſis Comes, de Beaufort, &c. Campaniæ Prorex ab anno 1545. ad annum 1562. occubuit in pugna Drocenſi.

Franciſcus

Franciſcus a Lotharingia duos menſes Campaniæ Præfectus, obijt in obſidione Aurelianenſi anno

Henricus à Lotharingia Dux Guiſius, Campaniæ Toparcha anno 1570. & 1588. Remos ſollemniter ingreſſus eſt anno 1571.

Ludovicus à Gonzaga Prorex Pedemontanus, tum Nivernenſis, Picardiæ & Campaniæ 1588. functus anno 1601.

Carolus à Gonzaga Dux Nivernenſis, vivente patre Campaniæ Prorex.

Franciſcus à Gonzaga Regiteſtenſis Dux Toparchiam obtinet patre conſentiente, Remos ingreſſus, & alias Campaniæ urbes anno 1618.

Dominus d'Interville Campaniæ Prorex vocatur anno 1606. à continuatore Bernardi du Haillan.

Ludovicus de Bourbon Comes Sueſſionenſis & de Claromonte cadit in pugna Sedanenſi anno 1541.

Ludovicus Borbonius Dux de Angien anno 1644. Patre exempto Princeps Condæus.

Armandus de Bourbon Princeps de Conti ſuperioris frater, anno 1647, D. C. de l'Hoſpital Campaniæ Præfectus, celebriores urbes luſtrat, Remóique ingredrur anno 1658.

H à Sabaudia Sueſſionenſis Comes anno 1660.

De urbano Senatu & Urbis Præfecto.

CAPUT XXXVII.

URBANI Senatûs origo, ac ducis ſeu Capitanei exordium, cùm in idem pænè tempus incidant, ea brevi capite complectemur. Relatum ſupra Remenſes, quò ſibi, Anglis Galliam infeſtantibus, conſulerent, duo præſertim pro Urbis tuiamento præſtitiſſe; primum, ſex è primoribus viros ſeligendo pro urgendis cœptis munitionibus, ne improvidè his deſtituta pateret deprædationi; alterum, ducem ſeu Capitaneum armis expertem & ſtrenuum à Rege poſtulando, qui urbanæ militiæ præeſſet, ac imminente periculo iret in hoſtes. Hæc conſultè propoſita, à Carolo Regni Adminiſtratore (captivo adhuc Rege) celebri diplomate confirmantur, indultúmque ut è ſelectis ſex, uno ſublato, alius liberè ſubrogari poſſet. Caroli diploma ſic incipit.

An. 1358.

CHARLES fils ainé du Roy de France, Regent du Royaume, Duc de Normandie, & Dauphin de Vienne, à tous ceux qui ces preſentes lettres verront & orront ſalut. Comme de la partie de nos bien amez les Eſchevins du ban de nôtre amé & feal Conſeiller l'Archeveſque de Reims, à Reims par eux, & pour les bourgeois, ſujets & habitans dudit ban & Eſchevinage, nous ait eſté expoſé, que pource que le Royaume de France & meſmement les bonnes villes dudit Royaume, & entre les autres la bonne ville de Reims, ont eſté & encore ſont en tres grand peril, & doute des ennemis dudit Royaume, qui longuement l'ont tenu, & encore tiennent, & penſent tenir en forte guerre: leſdits habitans qui nagueres eſtoient ſans chef & ſans gouverneur ſur le lieu, ayant entre eux d'un commun conſentement de tous les habitans, tant Clercs que Lais d'icelle ville, ou de la plus grande & ſaine partie d'iceux, eſleus ſix bonnes & convenables perſonnes, pour prendre garde aux ouvrages, ſureté, & tuition de ladite ville &c. donné à Paris le 9. du mois de Septembre 1358.

Hoc præſertim diplomate urbanus Senatus inſtituitur, initium ſiquidem habuit à prædictis ſex viris, Cleri ac civium communi aſſenſu ſelectis, cœpitque tunc maximè diſtingui à Scabinorum collegio, penes quos hactenus

Reginal. de Carnoto lxxii. Archiep. An. 1444.

publica negotia gerebantur. Invaleſcente prædictorum ſex auctoritate, primi è Clero, & Scabini ipſi conqueruntur ſe perperam à negotiorum adminiſtratione arceri, cùm, ratione dominij, juriſdictionem in Urbe habeant, ob quam ipſis inconſultis nihil magni momenti fieri debeat: ijs igitur graviter expoſtulantibus, ſancitum primò aliquos ex his aſſumendos eſſe, quibus junctis cum alijs, urbanus cœtus coaleſceret. Quædam refert ſchedula 8 Decemb. anno 1425. petente Thoma de Bazochijs, perilluſtris viri Guillelmi Caſtellionenſis Capitanei Remenſis Præfecto, quattuordecim ſelectos fuiſſe à civibus, iiſque cum deputatis à Clero & Scabinis Senatum conſtitiſſe. Eſt & alia ſchedula 5. Martij anno 1448. quæ probat clariores è civibus in majoris Eccleſiæ capitulo conveniſſe pro ferendis ſuffragijs, præſentibus Antonio de Hollande Capitaneo, Johanne Raymundi Præpoſito, & Vicario generali, Jacobo Abbate S. Nicaſij, Johanne Victori, Johanne Goujon, Canonicis; Petro Cambellano S. Dionyſij Eleemoſynario; Petro Treignel Ballivio Remenſi, & pluribus alijs. Orta hîc diſcordia de numero eligendorum, & forma eligendi, ut in rebus recens inſtitutis frequenter occurrit; at paullo poſt Reginaldus de Carnoto Remenſis Archiepiſcopus Franciæ Cancellarius, & Comes de Richemont Coneſtabulus, à Rege delegati, diſcuſſis hinc inde rationibus, ſtatuunt ut ſex è Clero cum octodecim laicis coirent pro conſtituendo Senatu, Vicarius generalis D. Archiepiſcopi, Seneſchalli duo ex parte Capituli, tres Urbis Abbates, vel ab his totidem deputati, è Scabinorum cœtu duo, reliqui à civibus per parochias eligerentur. Sic aucto numero, ad viginti quatuor redacti ſunt, non computato Præfecto, qui à civibus eligitur, & Senatui præeſt; hujus enim eſt conſeſſum indicere, res diſcutiendas proponere, ac ea cum Senatu prudenter moderari quæ civium pacem ſpectant, regimen Urbis & tutamentum. Hæc de Senatûs origine, qui adhuc perſeverat, & floret, licèt in electionis forma nonnihil ſit immutatum.

Quod ad Capitaneum, ſeu Ductorem militarem attinet, hujus inſtituendi eadem prorſus ratio fuit, bellorum ſcilicet invaleſcentium calamitas, ac frequentes hoſtium inſultus: dilatato ſiquidem pomœrio, & abſente Archiepiſcopo, cui potiſſimùm incumbebat Urbis ſaluti providere, obtinent cives à Rege, ut ſeipſos cuſtodire poſſint, ſtipendio conductis aliquot ducibus, aut ab ipſomet Rege acceptis, juribus Archiepiſcopi illæſis remanentibus, ut paſſim regio diplomate cautum legitur his verbis: *Per hoc nolumus in hac parte aliquod jus novum nobis acquiri.* Quibus patet ſuprema id auctoritate fieri. Aliquot eorum nomina, qui Ductoris munus, necdum inſtituto Capitaneo, Remis exercuerunt, ex veteribus ſchedis delibavimus.

Galcherus de Mutri à Philippo Pulcro Remos miſſus legitur anno 1296. quò eam à Bannitorum inſolentia tueatur.

Cives acceptâ à Rege licentiâ urbem cuſtodiendi, abſente Roberto de Courtenay, Johannem dominum de Charny in Capitaneum eligunt anno 1313.

Tracius de la Croix, à Philippo Valeſio inſtituitur cùm in procinctu eſſet adversùs Anglos anno 1335.

Balduinus de la Bove dominus de Vauclair Tracio ſubrogatur apud Froiſſardum anno 1334.

Johannes de Vienna Remenſis Archiepiſcopus, à Rege Capitaneus nominatur anno 1340.

Poſt pugnam Creſciacam Galcherus de Lor Remos mittitur à Philippo Valeſio, habuítque ſub ſe Præfectum dominum de la Broye anno 1347. Johannes de Craon Remenſis Archiepiſcopus anno 1356.

Recrudeſcente

Recrudeſcente bellorum miſeria poſt pugnam Pictavienſem, Johannes de Craon pro majori Urbis ſecuritate ſubſtituit ſibi Galcherum Caſtellionenſem, virum nobilem & induſtrium, qui cùm Clero & populo imprimis gratus eſſet, à Carolo Regni Adminiſtratore, dux ſeu Capitaneus confirmatur 9. Septemb. anno 1358. primúſque eſt qui hac fulſit auctoritate cum aliquot prærogativis, quas ſucceſſores pro parte retinent: juſſum tamen illi eſt a Rege litteris 3. Junij datis anno 1368. ne quid inconſulto Senatu circa Urbis tuitionem faceret, aggrederetúrve. Hic Johannis Caſtellionenſis & Alienordis de Roya filius, ſtrenuè ſe geſſit in Urbis obſidione facta ab Anglis anno ſequenti, Præfectúmque habuit Johannem de Louverguy Militem.

REGINAL. DE CARNOTO LXXII. ARCHIEP. An. 1444.

Johannes de Barat, dominus de la Bove & de Bournonville anno 1382.

Robertus de la Terrant ex decreto Caroli Regis anno 1394.

Johannes de Montaigu anno 1406.

Henricus de Voiſiers Miles, & caſtri de porta Martis Capitaneus, eo exauctorato, præfecturam obtinet à Rege Robertus de Bellebrune anno 1410.

Antonius de Mouſan Præfectum habuit Johannem de Chaalons anno 1417.

Guillelmus de Chaſtillon dominus de la Ferté en Ponthieu, Galcheri filius & Mariæ Caſſinel, legitur anno 1420. 1425 & 1437. capitur hic à Ponthone de Saintrail, quòd Anglorum partes ſequeretur; at pro alijs, ut moris eſt, commutatus, à Delphino caſtrum S. Theoderici rediens abſtulit anno 1421. Remíſque præerat, cùm Carolus inaugurandus advenit anno 1431. uxor ejus Alienordis nomine jacet apud Franciſcanos Remenſes exempta anno 1455. Præfectum habuit Thomam de Baſoches Militem.

Antonius de Hollande, dominus de Hercanville Reginaldi de Carnoto conſanguineus, frater Petri Cauchon Epiſcopi Belvacenſis annó 1444.

Dominus de Croy Comes Porcienſis anno 1461.

Ludovicus de Luxembourg, Comes Fani-Pauli & Franciæ Coneſtabulus Præfectum habuit Henricum de Remburelle Militem anno 1471.

Dominus de Craon anno 1473.

Dominus de Suſanne, ex chartulario Scabinatûs.

Raulinus Cochinart Præfectum habuit Johannem Cauchon: ob ſimultates inter prædictum Cochinart, & cives exortas, Præfectus ab his eligi cœpit anno 1483. vocaríque Præfectus-urbanus, non Capitanei, exauctorato pariter Raulino ob ſævitiam.

Carolus de la Fande ſubrogatur anno

Philippus de Beſanne anno 1500.

Theodericus * Cauchon, dominus de Maupas anno 1517.

Al. *Thomas

. . . . . .

Hubertus Feret, dominus de Mont-Laurent & de Gueux, Cathalaunenſis Vicedominus; ſub eo lis mota pro certis juribus, quæ Capitaneum inter & Præfectum-urbanum diſceptabantur, ſancioris Conſilij decreto ſopita eſt 2 Julij anno 1557. obijt hic anno 1575.

Antonius Feret Huberti pater in epitaphio Capitaneus non inſcribitur, obiitque anno 1524 filius hic fuit Petri Feret.

Dominus de Cerni Capitaneus legitur in heterodoxos, Huberto prædicto, morbo laborante.

Reginaldus Feret, dominus de Mont-Laurent, abdicatione parentis litteris regijs confirmatur anno 1574. fidelitatis præſtito ſacramento inter manus Franciæ Cancellarij.

Carolus Feret, dominus de Dugny, poſt obitum patris recipitur, præſtito ſacramento anno 1630 & 1640.

Reginaldus Feret Dominus de Vvarimont anno 1650.

SEDES VACAT. *An.* 1444.

Quid actum ſit archiepiſcopali Sede vacante, & de electione Jacobi Juvenalis Urſini, qui ſubinde ad Patriarchatum Antiochenum provehitur.

CAPUT XXXVIII.

FAMA obitus Reginaldi ad Capitulum perlatâ 23. Aprilis per Johannem Raimundi Præpoſitum Eccleſiæ Remenſis, de ſpirituali adminiſtratione Archiepiſcopatûs ſuſcipienda deliberatum Sede vacante. Acta capitularia referunt defuncti exſequias primùm ſummo apparatu peractas die Dominica, qua cantatur *Miſericordia.* quibus heredes, parentes, & amici interfuerunt; tum regiſtrarios, ſigillorum Cuſtodes, & alios officiarios libere ſe Capitulo ſtitiſſe, depoſitis coram omnibus tam ſigillis argenteis Curiæ ſpiritualis, quàm regiſtris majori & parvo, ſigillis item provinciæ, minoris Archidiaconatûs, ac libro collectam continente, cuilibet Beneficio Urbis ac diœceſis impoſitam.

Actum deinde de electione officiariorum, ut moris eſt, viâ ſcrutinij, Johannes Raimundi Præpoſitus & Johannes de Virriaco in Officiales ſelecti ſunt cum conſuetis ſtipendijs, & pari auctoritate, qua potiebantur ſub defuncto Archiepiſcopo, majoris tamen momenti negotia expedire non poterant inconſulto Capitulo; Regiſtrarius Johannes Majoris, ſigillorum cuſtos Odo Hieronymi; Promotores M. Rodulfus le Vergeur, Bardenetus Scoti, Simon Moraine, & M. Jacquenin, quibus libri teſtamentarij, aliàs logiarum, exceſſuum, ſuſpenſionum, compoſitionum traditi ſunt.

Proviſum præterea cuſtodiæ caſtri portæ Martis, pro qua deſignati M. Dionyſius de Chamiſy, & Carolus Cauchon Canonici Remenſes, urbis de Veſly gubernatio data Philippo de Longueil Laudunenſi Officiali, & Pontio du Nan Canonicis quoque Remenſibus, cum facultate conſtituendi officiarios ex parte Capituli, recipiendíque reditus quamdiu Sedes vacabit. Et quia ſub manu Regis vigeſimâ-ſecundâ menſis prædictum dominium poſitum fuerat, curare debebant ut Ballivius Viromandenſis, vel Vicarius ejus vindicias concederet. Probant acta 29. Maij Rogerium de Hollande urbi de Veſly à Capitulo præfectum fuiſſe, officiarios defuncti Archiepiſcopi coactos ab eodem rationes exhibere bonorum prædicti Archiepiſcopi, ut accuratè deſcriberentur: Vicarium quoque generalem nominatum pro diſpenſationibus, rogatum ſuffraganeum Epiſcopum, ut tonſuram dare vellet, & altaria conſecrare, juribus de more receptis, nomine Capituli; & 27. Maij pro Hoſpitalis S. Antonij adminiſtratione ſuſcipienda, nominatos Officiales, rogatóſque ut de eo curam agerent Sede vacante.

Ceterùm futuri Archiepiſcopi electione ad 12. Junij remiſſa, Capitulum Regis Caroli litteras ſuſcepit per Johannem Toignel Ballivium Remenſem, & Antonium de Hollande Urbis Præfectum, quibus Rex Jacobum Juvenalem Urſinum Cameræ Computorum Præſidem varijs obſequijs clarum, & ſibi fidum, impenſiùs commendabat, alias præterea ex parte Adæ de Cambray ſupremi Præſidis Curiæ Pariſienſis. At cùm ex Pragmatica-ſanctione nuper renovata, Præſules non niſi è gremio Canonicorum aſſumi deberent, Rex, ne ei vim inferret, Jacobum de Canonicatu & Archidiaconatu Remenſi providit, vacantibus per promotionem Guilleſmi de Hollande ad Epiſcopatum Belvacenſem, ex litteris in caſtello de Montil les-Tours datis 19. Maij anno 1444. quarum id initium.

Carolus

Carolus Dei gratiâ Francorum Rex, dilectis Præpoſito, Decano, & Capitulo Remenſi ſalutem. Notum vobis facimus quòd nos Canonicatum Eccleſiæ Remenſis, & Archidiaconatum, quos nuper obtinere ſolebat dilectus & fidelis Conſiliarius noſter Guillelmus de Hollandia ad Eccleſiam Belvacenſem evectus, Conſiliario noſtro & Præſidenti in Camera Computorum Magiſtro Iacobo Iuvenali de Vrſinis contuliſſe &c. SEDES VACAT. An 1444.

Juvenalis ſic incorporatus deputatos à Capitulo multùm juvit, pro obtinenda à Rege licentia canonicè eligendi legitimum Paſtorem, ſalvis juribus, & privilegijs eccleſiaſticis, quod hactenus à tempore reſtitutæ Pragmaticæ-ſanctionis factum non fuerat: Rege libenter annuente, Canonici convocati ſonitu campanæ 25. Junij, præmiſſis precibus conſuetis, viâ Spiritus-ſancti Jacobum Juvenalem de Urſinis in Archiepiſcopum concordantibus votis eligunt, & juxta majus altare Eccleſiæ Remenſis, populo ibidem in multitudine copioſa adſtante, publicaverunt, ex actis capitular. Subinde nominati à Capitulo Canonici duo, qui electionis chartulam Urſino deferrent, à quibus, gratijs priùs cumulatiſſimè relatis, tempus præſcriptum à Canonicis poſtulat, quò munus ſibi delatum attentius ſecum expenderet.

Interim Capitulum juriſdictionem ſuam uſque ad reſponſum protrahens, de Atrebatenſi Epiſcopo, ob quoddam perperam factum, inquirendum cenſuit, diéſque illi dictus nomine Promotoris, ex Conclu. 5. & 21. Octob. Electio quoque Guillelmi de Toul in Abbatem S. Petri Gandenſis confirmata, quòd Ordinarius facere neglexiſſet. Novus electus ſuſcepto Archiepiſcopatu, bullas ab Eugenio ſeptimo Cal. Octob. obtentas, Remos mittit per Johannem de Vitri, quæ in Capitulo 19. Novemb. lectæ ſunt, ac publicatæ, præſentibus Johanne de Clameſy Equite, Antonio de Hollande urbis Remenſis Præfecto, & pluribus alijs, & ſic Sedes archiepiſcopalis vacare deſijt.

Si præfecturis, quas viri genere, & virtutibus clari tenuerunt, eò nobiliùs, ac juſtiùs quiſpiam decoratur, quò propius ad horum natales & indolem accedit, Archiepiſcopi duo, ex Urſinorum familia referendi, Remenſis Eccleſiæ claritudinem haud obſcurâſſe mihi videntur, cùm utriuſque progenies admodum vetus ſit, & illuſtris, variiſque ambo fulſerint ornamentis.

Jacobus Juvenalis licèt junior, Remenſis tamen Archiepiſcopatûs ſolium primus conſcendit, erátque Johannis Iuvenalis Baronis de Trainel ex Michaelide de Vitri quartus natu filius, cujus genealogiam graphicè depinxit Iohannes Iuvenalis fraternæ dignitatis heres, libello qui inſcribitur CANCELLARIUS FRANCIÆ, his verbis: *Ab ingentis animi & ſtrenui parente ortum ducimus, pater ejus Petrus Iuvenalis Vrſinus, eo adhuc puero Aureliani litteris operam dante, bellis Neapolitanis finitis, ad Reginam Neapolitanam perrexit, viſurus quid ex dominijs avi ſui, Iuvenalis Vrſini vindicare poſſet, unde chartas, ſeu tabulas detulit, quas penes ſe habebat &c.* Idem Iohannes Iuvenalis in hiſtoria Caroli VII. refert patrem ſuum Urſinum Præpoſituræ Pariſienſis cuſtodiam ſupremo approbante Senatu obtinuiſſe, ſuóſque majores ex Urſinorum familia, tam Romæ, quàm in Regno Neapolitano, & in Monte-Iordano celebres, traductos fuiſſe in Galliam per Neapoleonem Urſinum Metenſem Epiſcopum. Alia quædam omitto, quæ in prædictæ familiæ decus perſequitur, de quibus vide Spond. Rober. & alios.

Iacobus igitur ex regiarum Rationum in Camera Præſide & Archidiacono Remenſi, Rege procurante electus, ut dixi, clientelæ ſacramentum pro more exhibuit 12 Novemb. & 19 inijt poſſeſſionem Archiepiſcopatûs vi bullarum apoſtolicarum, quarum hic tenor eſt.

Eugenius

JACOBUS JUVENAL. DE URSINIS LXXIII. ARCHIEP. An. 1444.

„ Eugenius Epiſcopus Servus ſervorum Dei, dilectis Filijs Capitulo Ec-
„ cleſiæ Remenſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Apoſtolatûs
„ officium, &c. Iam dudùm ſiquidem Eccleſia veſtra, cui bonæ memoriæ
„ Reginaldus tituli S Stephani in Cælio-monte Presbyter Cardinalis & Ar-
„ chiepiſcopus dictæ Eccleſiæ veſtræ, dum viveret, præſidebat, per obitum
„ ipſius, qui extra Romanam Curiam debitum naturæ perſolvit, Paſtoris
„ officio deſtituta, vos ad futuri Archiepiſcopi Eccleſiæ veſtræ electionem
„ procedentes, vocatis omnibus qui voluerint, die ad eligendum præfixa,
„ dilectum Filium Iacobum electum Archidiaconum, in utroque Iure licen-
„ tiatum, Notarium noſtrum & in ſacerdotio conſtitutum, in veſtrum & ve-
„ ſtræ Eccleſiæ Archiepiſcopum concorditer elegiſtis, ac demum idem Electus
„ ipſius electionis negotium in Conſiſtorio proponi fecit. Nos igitur ad pro-
„ viſionem ipſius Eccleſiæ, ne longo vacationis exponeretur incommodo, &c.

Quibus perlectis Urſinus in realem poſſeſſionem mittitur, procuratori ejus per Cantorem prima ſede chori aſſignata, tum eidem in capitulum perrecto lecta ſunt privilegia, ab Archiepiſcopis in jucundo ſuo adventu jurari ſolita, redditáque regeſtra, & ſigilla curiæ ſpiritualis, quæ Capitulum penes ſe habuerat Sede vacante. Jacobus Pariſijs tunc exſiſtens in obſequio Regis, Remos ſtatim profectus eſt, jucundúmque ſuum ingreſſum multis comitantibus menſe Januario celebravit, Johanne in primis Juvenale fratre, qui & ſacramentum ei præſtitit ut Epiſcopus Laudunenſis, eodem menſe, anno 1444. ſtilo Gallico. Luſtratis diœceſi & Caſtellanijs, venit in capitulum 12 Aprilis, cui inſignis benevolentiæ & propenſionis indicia exhibet, pollicetúrque ſe pacem inconvulſè ſervaturum cum omnibus, daturúmque operam ne litium ſemina ſuccreſcant, quibus concordia ſæpius diſſolvitur, jurium Capituli accurata obſervatione, effecturúmque ut Suffraganei obſervantiores ſint erga metropolitanam Eccleſiam, réſque à Carolo V. pro ſua fundatione aſſignatæ diligentiùs ſolvantur: tum pluribus Canonicos hortatus eſt ut Officio divino frequentes interſint, cujus inſignes ritus, & ceremoniæ Remenſis Eccleſiæ famam velut inter Gallicanas præcipuæ longè prædicant.

Carolus Rex, cui Jacobus erat à Conſilijs, diutius hunc Remis verſari non eſt paſſus, vix enim ad eum redierat, cùm in Angliam ad Henricum VI. mittit, cum Comite Vindocinenſi, ubi magno honore acceptus, inducias per annum integrum curat prorogari. At ne milites Gallici interim otio torpeſcerent, Delphino duce Ludovico bellum in fines Helvetiorum & Germaniæ transfertur adverſùs Dynaſtas aliquot, olim Gallis infeſtos, quíque Felicis Pſeudopontificis partes fortiter tuebantur: cúmque delectus fieret per Campaniam, militéſque de novo conſcripti per urbes provinciæ diſperſi, incolarum cujuſque ſtatûs viverent expenſis, ac ubique hoſpitarentur nulla habita ratione ſacerdotij, Cleri Remenſis delegati Regem Cathalauni per id tempus conveniunt, rogántque ut à tali onere Clerum eximere velit: Rex horum votis libenter annuit, diplomate immunitatis confecto, quod ſucceſſores poſtmodum benignè confirmârunt. Clerus tanti beneficij memor haud contemnendam pecuniæ ſummam à Beneficiarijs tam Urbis, quàm diœceſis collectam, Regi per modum ſubſidij obtulit, decimis annualibus necdum inventis, quæ citiùs, quàm ſperabatur prodierunt.

An. 1445. Eodem anno Philippus Burgundiæ Dux obtinet à Carolo apud Saarri juxta Cathalaunum quarta die Julij, anno 1445. ut provocationes litium ex Flandria ad Curiam Gallicam ſuſpendantur ſpatio novem annorum, & Iſabella Philippi uxor Cathalaunum profecta ad Carolum Regem, ut cum

An. 1446. Renato Lotharingo dudum captivo omnia componerentur, ubi in honorem Principis ludi pulcri & varij exhibiti.

Iacobus

JACOBUS JUVENAL. DE URSINIS LXXIII. ARCHIEP. *An.* 1447.

Jacobus ab Anglia reverſus, mox in Italiam ad Genuenſes mittitur, qui ſe in verba Caroli juraturos promiſerant; at Fulgoſus, qui Civitatem armis expugnâſſe gloriabatur, obſtitit ne cives ſe Gallis dederent, ex Monſtrel. in vita Caroli VII. Exercitu Gallorum fines Helveticos depopulante, Concilium Baſileenſe diſſolutum eſt; decretúmque mox in Conventu Bituricenſi, cui Jacobus Remenſis interfuit, ut Felix Pontificatu ſe abdicaret, & Nicolaus V. Eugenij ſucceſſor pro legitimo univerſalis Eccleſiæ Hierarcha coleretur, ad quem idem Jacobus tam à Rege, quàm à Ludovico Delphino, & à Regina Siciliæ miſſus eſt, qua in legatione tantam religionis, ſollertiæque laudem retulit, ut Patriarchatu Antiocheno remuneratus fuerit, quem Rege probante recepit, cum Epiſcopatûs Pictavienſis adminiſtratione, & Prioratu S. Martini de Campis.

An. 1448. At ne recens ipſi collata dignitas, longiórque abſentia, querelæ ſegetem parerent, animabúſque fierent nocumento, præſertim cùm nova ſubinde emergerent negotia, Archiepiſcopatum Remenſem Johanni Urſino fratri natu majori reſignat in Curia Romana, bulláſque apoſtolicas ei mittit, quæ Capitulo ſignificantur 23. Maij, anno 1449. per Philippum *An.* 1449. de Longueil Cânonicum Remenſem, & Laudunenſem, prædicti Johannis procuratorem, cui & mentem Pontificis in hac ſubrogatione aperuit præſentibus Abbatibus Ss. Theoderici, & Baſoli, Johanne du Mont Archidiacono, Antonio de Hollande Urbis Remenſis Præfecto, & alijs.

Poſt abdicatum Archiepiſcopatum aliquot annos Jacobus ſupervixit, fatóque Romæ ereptus eſt anno 1456. vel 1457. tumulatus Pictavij ad aram principis altaris ſancti Petri, quamvis Robertus dicat multa legâſſe Eccleſiæ Bituricenſi, ubi anniverſariùs exſequiarum dies quotannis celebratur 13. Octob. Dedit etiam Remenſi Eccleſiæ periſtromata ubique paſſim ſuis inſignibus aſperſa, præter alia quædam tapeta, & ornamenta, ſummámque pecuniæ pro Anniverſario, ut in actis capitularib. legitur.

JOHANNES JUVENALIS DE URSINIS. LXXIV. ARCHIEP. *An.* 1449.

Johannes Juvenalis de Urſinis ex Laudunenſi Epiſcopo fit LXXIV. Remenſis Archiepiſcopus. Indulgentiæ à Nicolao V. Rem. Eccleſiæ conceduntur. Sedi Atrebatenſi datur Epiſcopus.

CAPUT XXXIX.

Eſcartelé des Armes de l'Egliſe de Reims, & des Vrſins bandé d'argẽt de ſix pieces, au chef d'argent, chargé d'une roze de gueules ſoutenue d'or.

JOHANNES Urſinus ex undecim liberis, quos pater è Michaelide de Vitri ſuſceperat, major natu, eam animi celſitudinem, quæ priùs in eo varias præfecturas obeunte mirè claruerat, adepto Remenſi Archiepiſcopatu indeſinenter exhibuit. Matura ſiquidem cùm huic eſſet petendis honoribus juventa; exactis ſtudiorum ſpatijs in fori Pariſienſis palæſtra, vivacioris ingenij famam primùm conſecutus eſt: adulta ætate Carolo Delphino fit à Conſilijs, à quo & Libellorum-ſupplicum munus obtinuit, haud ita poſt fiſci Patronus lectus eſt, ſupremo Senatu Pariſienſi apud Pictavos tranſlato, eo tempore, quo Gallia bellorum procellis fluctuabat; ubi ſe non minus regiæ auctoritatis acerrimum vindicem præbuit, quàm mox inter tumultus Anglicos, cùm in natali ſolo ei Mercatorum Præfectura delata eſt. Ampliſſimis his per aliquot annos perfunctus muneribus eâ prudentiâ quæ ſummum virum decet, Ordini ſe eccleſiaſtico mancipavit: primus ei gradus fuit ad dignitates Belvacenſis Epiſcopatûs, manus

Integram habes Vrſinorum genealogiam tabella depictam in Ædis Pariſi. ſacello, quod vulgò Vrſinorum dicitur.

Iohannes Pariſiis natus eſt anno 1388.

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. *An.* 1449.

manus ei imponente Jordano. Cardinale Urſino Romæ 24. Martij anno 1432. dein Laudunenſem Cathedram adeptus circa annum 1443. poſt quinque circiter annos, Jacobi fratris abdicatione, ad Remenſem pervenit anno 1449. His igitur decoratus infulis, præſtito ſacramento fidelitatis undecimâ Julij, de ſollemni inaugurationis pompa cogitat, quæ ut clarior eſſet, apud S. Theodericum tribus milliaribus à Durocortoro ſemotum divertit 24. Julij, ubi præter morem, ab Abbate liberaliter exceptus, 27. ejuſdem menſis multis comitantibus, & eidem obviam porrectis è Clero, & civibus primarijs, honorificè Remos ingreſſus eſt, poſtero die cathedralis Eccleſiæ jurat privilegia, aditque Eccleſias tam Urbis, quàm viciniæ, exemplo prædeceſſorum.

Johannes à Rege, cui erat à Conſilijs, Rotomagum mox mittitur cum Dunenſi Comite, acturus cum Archiepiſcopo & civibus de prædictæ Urbis deditione, hancque legationem tanta dexteritate obijt, ut Anglis eliminatis, tota ſimul provincia ad obedientiam redierit.

An. 1450. Anno ſequenti ſodalitium S. Firmini apud Auguſtinianos Remenſes erectum approbat diplomate dato 1. Octob. cujus id initium: *Iohannes miſeratione divina Archiepiſcopus, Dux Remenſis, primus Par Franciæ.* Tum ut ipſemet, & Capitulum Remenſe totius provinciæ Fidelibus ſuppetiarum feracium ſcaturigines aperirent, fieretque ad Eccleſiam Remenſem frequentior concurſus populorum, à Nicolao Pontifice Indulgentias obtinet pro omnibus, qui prædictam matricem feſto Dedicationis (quod in diem S. Lucæ incidit) religioſè viſitaverint, ſub conditionibus in bulla relatis, quæ ſtructuram Eccleſiæ cathedralis hoc tempore needum perfectam inſinuat; primo publicationis anno Johannes Urſinus ſacris pontificaliter operatus eſt coram inuſitata populorum multitudine; tradunt enim memoriæ numerata centum millia, quod mirum videri poſſet poſt tot calamitates, quibus ſuis habitatoribus exhauſta propemodum erat Gallia.

Nicolai V. Papæ reſcriptum.

An. 1451. „ NIcolaus Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memo„riam. Eccleſiarum omnium, & præſertim inſignium Metropolita„narum * manus porrigere adjutrices pium apud Deum & meritorium repu„tantes, frequenter Chriſti Fideles ad impendendum circa earum conſtru„ctionem & ædificationem auxilia opportuna noſtris litteris & gratijs ex„hortamur, & ut ad id ferventiùs animentur, quò magis exinde ſuarum „animarum ſalutem ſe cognoverint adipiſci, pro temporalibus quæ contu„lerint ſuffragijs, ſpiritualia eis munera, quæ terrenas antecellunt divitias, „remiſſiones ſcilicet, & Indulgentias elargimur.

*Deeſt * Ædificationi vel quid ſimile.*

„ Cùm itaque, ſicut accepimus, Eccleſia Remenſis, QUÆ INTER „OMNES REGNI FRANCIÆ ECCLESIAS METROPOLITANAS „INSIGNIS EXSTITIT, cùm in ea Reges Franciæ inungi ſoleant & „etiam conſecrari, in eáque multæ reliquiæ & plura Sanctorum corpora „recondita venerentur, in ſuis ſtructuris & ædificijs, quæ miro quodam „opere incœpta, numdum perfecta exſtitit, & ad illa perficienda, & con„ſervanda, ipſius Eccleſiæ propter varios temporum caſus non ſuppetunt „facultates, ſed Chriſti Fidelium ſuffragia ſunt ad ea quamplurimum op„portuna. Nos ea conſiderantes, ac etiam cariſſimi in Chriſto Filij noſtri „Caroli Francorum Regis illuſtris, ac venerabilis Fratris noſtri Johannis „Archiepiſcopi Remenſis, necnon dilectorum Filiorum Præpoſiti, ac Capi„tuli dictæ Eccleſiæ interceſſione, & ſupplicationibus moti, de omnipo„tentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus „auctoritate confiſi, omnibus & ſingulis Chriſti Fidelibus Regni, linguæ

&

& nationis Franciæ, & provinciæ Remenſis utriuſque ſexus, qui præfatam «
Eccleſiam à primis Veſperis feſtivitatis S. Lucæ Evangeliſtæ uſque ad «
ſecundas Veſperas diei feſtivitatis ejuſdem, quæ eſt dies Dedicationis præ- «
fatæ Eccleſiæ, incluſivè, & inde de ſeptennio in ſeptennium dictam Ec- «
cleſiam, ut præmittitur, devotè viſitaverint, & ad complementum, repa- «
rationem, & conſervationem, & utilitatem præfatæ Eccleſiæ manus ad- «
jutrices porrexerint, omnium peccatorum ſuorum, de quibus corde contriti, «
& ore confeſſi fuerint, plenariam Indulgentiam & remiſſionem elargimur. «

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. An. 1451.

Et nihilominus, ne ipſi Chriſti Fideles propter Confeſſorum carentiam, «
remiſſionis hujuſmodi efficiantur expertes, Archiepiſcopo Remenſi, ejúſ- «
que ſucceſſoribus, & Remis pro tempore exiſtentibus, necnon Capitulo, «
præfatis conjunctim, & in ejuſdem Archiepiſcopi, aliorûmque pro tem- «
pore exſiſtentium abſentia, Capitulum prædictos Confeſſores, de quibus «
eis videbitur, Canonicos ipſius Eccleſiæ, aut in eadem Eccleſia Benefi- «
ciatos in Sacerdotio conſtitutos, in proximis Vigilijs & feſto S. Lucæ, & «
deinde de ſeptennio in ſeptennium, hujuſmodi auctoritate apoſtolica de- «
putare, & eligere valeant, qui ipſorum viſitantium, & eis confiteri vo- «
lentium Confeſſiones audire, & eos in caſibus ordinariorum, ac minorum «
Pœnitentiariorum in Romana Curia reſidentium, abſolvere, necnon ſuper «
incertis, & malè ablatis reſtituendis, cum perſonis provinciæ Remenſis «
hujuſmodi, qui ea reſtituere deberent, prout opportunum videbitur, com- «
ponere valeant, plenam & liberam auctoritate apoſtolica concedimus «
facultatem. «

Sic tamen, quòd ijdem Confeſſores de his, de quibus fuerit alteri ſa- «
tisfactio impendenda, illam perſonis, quæ ſibi confeſſæ fuerint, per ſe, «
ſi ſupervixerint, aut per ſuos heredes, ſi forſan tunc tranſierint, facien- «
dam injungant, quam perſonæ ipſæ, vel perſonarum heredes facere tenean- «
tur. Et ne, quod abſit, aliqua ex ipſis perſonis propter gratiam hujuſmodi «
reddatur proclivior ad illicita in poſterum committenda; volumus quòd «
ſi ex confidentia remiſſionis hujuſmodi aliqua forſitan committeret, quòd «
ad illa prædicta remiſſio ei nullatenus ſuffragetur, quódque pecuniæ, ſive «
oblationes erogandæ, & etiam quæ Confeſſoribus, etiam ex compoſitio- «
nibus præfatorum incertorum proveniendæ tradentur, & aſſignabuntur, «
fideliter & legaliter penes aliquos viros fide, & facultatibus comprobatos, «
per Capitulum hujuſmodi deputandos, conſerventur, & ſolùm in utilita- «
tem Eccleſiæ, & fabricæ hujuſmodi integre, & ſine quacumque diſtra- «
ctione, juxta ipſorum Capituli ordinationem committentur; & ſi, quod «
abſit, quiſquam aliquid de pecunijs, ſive oblationibus hujuſmodi in alios «
uſus, præterquam in utilitatem fabricæ, & Eccleſiæ Remenſis prædicto- «
rum, aut in aliquos proprios uſus convertere præſumſerit, excommunica- «
tionis ſententiam ipſo facto incurrat, à qua præter quam à Romano Pon- «
tifice, niſi in mortis articulo conſtitutus, & debita reſtitutione facta, ab- «
ſolvi nequeat, præſentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. «

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ elargitionis, «
conceſſionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: ſi «
quis autem attemptare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & «
beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum «
Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis dominicæ 1451. ſexto «
Cal. Martij Pontificatûs noſtri anno quarto. «

Hoc anno 14. Junij S. Rigoberti corpus è lignea capſa in argenteam expenſis Capituli, à Iohanne transfertur.

Ubcriores poſtmodum Indulgentiæ per modum Jubilæi ſingulis annis
conceſſæ ſunt ijs, qui prædictam Eccleſiam Metropolitanam piè viſitave-
rint die feſto Dedicationis, de quibus infra opportunior erit dicendi locus.
Exſtant in Archivis plures ejuſmodi Indulgentiæ hoc ævo Fidelibus im-
pertitæ, qui reædificandis Eccleſijs manus adjutrices porrexiſſent.

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP.

An. 1453.

Vacante ſede Atrebatenſi per obitum Jacobi à Calibria Cardinalis, qui Fortigario ſucceſſerat, Capitulum per tres menſes de Paſtore deligendo nihil cogitavit, ſeu verius neglexit, quibus elapſis viduati Epiſcopatûs omnimoda diſpoſitio ad Juvenalem Metropolitanum jure eſt devoluta. Hic igitur decreto Pragmaticæ-Sanctionis ſubnixus nominat Dionyſium de Monmorenciaco Tornacenſem Decanum: at hunc Atrebatenſes recipere detrectant, opponúntque Johannem Godefridum Luxovienſem Monachum, qui ſe litteris apoſtolicis Jacobo ſubrogatum dictitabat. Dionyſius à Carolo Rege litteras obtinet ad Ballivios Ambianenſem, & Tornacenſem, quibus juſſum, ut in realem eum poſſeſſionem inducant; Capitulo Atrebatenſi pertinaciter adhuc horum exſecutioni intercedente, Dionyſius ad Parlamentum Pariſienſe recurrit, obtinérque 21. Julij vindicias, quibus liberè poſtea ceſſit. Decretum Curiæ ſic ſe haber.

Iacobus, Conimbricenſis vocatur apud Buzelinum, ì clariſſimo Luſitaniæ Regum ſanguine ortus.

An. 1454. „ Dionyſius de Monmorenciaco Decanus Eccleſiæ Tornacenſis exponit „ quòd Epiſcopatus Atrebatenſis per deceſſum defuncti Fortigarij de Pla„centia, ultimi Epiſcopi Atrebatenſis, vacaverat, & quòd Capitulum Eccle„ſiæ Atrebatenſis durantibus tribus menſibus ad electionem Paſtoris „ minimè proceſſerat, & nullam electionem fecerat, ſicque proviſio Epiſ„copatûs prædicti ad diſpoſitionem Archiepiſcopi Remenſis Metropolitani „ ejuſdem Epiſcopatûs devoluta fuerat. Qui quidem Canones & Pragma„ticam Sanctionem ſequens, de perſona antedicti Magiſtri Dionyſij debitè „ providerat. Judicatum igitur pro Dionyſio ut reciperetur, & gauderet „ fructibus, 21 Julij anno 1453.

Concilium Sueſſionenſe ſub Johanne de Urſinis.

CAPUT XL.

JOHANNES privatis haud minus, quàm publicis intentus negotijs, obſtitit hoc anno, ne Carolus regios Judices Remis cum jurium ſuorum, dominiſque temporalis Archiepiſcopatûs jactura inſtitueret: impedire tamen non potuit quin Vicarius-Præfectus, Particularis ut vocant, Ballivij Viromandenſis, & regij Procuratoris Vicarius ſtabiliretur; unde innumerabiles rixæ inter officiarios exortæ ſunt de jure preventionis.

Luſtrata deinde diœceſi, animadvertit idem Archiepiſcopus Clericorum preſertim mores non nihil prolapſos, à veteri tramite deviare, quod cùm bellorum tumultibus id perſæpe contingat, quæ hactenus Galliam fœdè vaſtaverant, arridente pacatiori ſtatu, propoſuit Synodi convocatione illicita exſcindere; deformata verò, ſeu collapſa, conſilio Suffraganeorum reparare: ad quod Regis aſſenſus cùm præire debeat, hunc pro anno ſequenti facilè obtinuit, quem ex autographo excerptum iiſdem verbis Gallicis reponimus.

Conſentement du Roy pour le Concile provincial de Soiſſons.

NOTRE amé & feal. Nous avons receu les Lettres que vous nous avés eſcrit, par leſquelles nous faites ſçavoir que pour donner remede à aucuns abus que font les officiers des Prelats & autres gens d'Egliſe de voſtre Province, voudriés volontiers tenir voſtre Concile provincial, à quoy dites eſtre tenus, & obligé par les ſaints Canons & noſtre Pragmatique-Sanction; c'eſt à ſçavoir en l'une des villes de Reims, de Soiſſons, Laon, Chaalons, Beauvais, Senlis & Compiegne; laquelle choſe toutefois ne voudriez faire ſans

le

le nous notifier, & ſans ſçavoir noſtre plaiſir du lieu où le ferés. Sur quoy vous ſignifions que nous avons bien agreable, que nous ayés ſur ce adverti, & au ſurplus, pour ce qu'il ſemble que eſtes meu de bon propos touchant la celebration dudit Concile, & que faites en ce voſtre devoir, nous ſommes bien contens, & nous plaiſt que vous teniés voſtre dit Concile en celle desdites Villes qui vous ſera à ce plus propre, & ou en tel autre lieu que vous adviſerez vous eſtre plus ſeant & convenable, & quand bon vous ſemblera. Donné à Mehun ſur-Aine le 4. de Fevrier.

Signé CHARLES.

Et au dos eſt écrit, *A nôtre amé & feal Conſeiller l'Archevéque Duc de Reims.*

Obtento Regis conſenſu, Urſinus Sueſſionem deligit, convocatoriámque epiſtolam ejuſdem Urbis Epiſcopo, velut provinciæ Decano, mittit, quò alios Suffraganeos certiores redderet de Metropolitani propoſito, paratóſque eſſe moneret ad primum Julij. Epiſtola ſic incipit.

Iohannes miſeratione divina Archiepiſcopus Dux Remenſis, primus Par Franciæ, & ſanctæ Sedis apoſtolicæ Legatus-natus. Quàndo quidem juxta vocationem noſtram, & talentum nobis creditum &c. Quibus præcipua continentur motiva, neceſſitáſque cogendæ Synodi: ſub finem Metropolitanus negotium dat Sueſſionenſi Epiſcopo, ut ad alios Suffraganeos & Capitula prædictam epiſtolam ocius tranſmittat, quatenus eam ſuæ diœceſeos Abbatibus, Eccleſijs collegiatis, Prioratibus, & Præpoſituris tam ſæcularibus, quàm regularibus, de jure vel conſuetudine Concilijs provincialibus intereſſe ſolitis, ſignificent, ut remota omni excuſatione, præſenti Synodo frequentes interſint, Capitula per duos deputatos, Eccleſiæ collegiatæ per unum cum procuratione ſpeciali, cunctis inſuper præcipiendo, ne cunctentur Metropolitano reſcribere ſe die condicto adfuturos.

Sueſſionenſis Epiſcopus accuratè muneri ſuo ſatisfecit, certiórque factus ab eo per deputatos Metropolitanus prædictum Conventum omnibus in votis eſſe, Amanuenſem ſuum 15. Junij Sueſſionem mittit, hortaturus proceres, penes quos ſtat Urbis politica gubernatio, ne hoſpitia deſint convocatis ad Syuodum. Tum proximo die poſt feſtum S. Johannis Baptiſtæ Remis diſceſſit, tranſiénſque per Veliacum, Sueſſionem venit 28. Iunij, ubi à civibus honorificè ſuſceptus eſt. Die lunæ, ultimo Iunij pro foribus Eccleſiæ ſchedulæ attexæ ſunt, quibus præcipitur ut deputati præſentes ſe ſiſtant in aula palatij coram ſelectis viris, pro examinandis procurationibus: pactum deinde cum Præpoſito, Decano, Cantore & Canonicis Eccleſiæ Sueſſionenſis de loco Synodi, & Officio divino præfigendo; unde choro majoris Eccleſiæ, pro Conventu, aſſignato, Canonici Matutinum die præcedenti ſe dicturos ſpondent, Officium verò ſequenti ſummo mane circa horam ſeptimam. Epiſcoporum ſedes, ac deputatorum, eumdem ferè ordinem retinuerunt, quem alibi deſcripſimus: Metropolitani cathedra paullo erectior ceteris versùs altare poſita erat, Cameracenſis directè ei oppoſita, aliorum verò Epiſcoporum ſedes hinc inde hac forma.

Archiepiſcopus Remenſis.

Epiſcopns Sueſſionenſis.	Epiſcopus Laudunenſis.
Epiſcopus Belvacenſis.	Epiſcopus Cathalaunenſis.
Epiſcopus Noviomenſis.	Epiſcopus Ambianenſis.
Epiſcopus Tornacenſis.	Epiſcopus Tarvannenſis.
Epiſcopus Silvanectenſis.	Epiſcopus Atrebatenſis.

Epiſcopus Cameracenſis.

Ad

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. An. 1455.

Ad latus domini Archiepiſcopi erant ſedilia pro Abbatibus, & deputatis Capituli Remenſis, & alijs quibuſdam ex eadem diœceſi; ad latus verò Cameracenſis, & retro Epiſcopos ſedebant cathedralium Eccleſiarum deputati, quibus & choriales Sedes Eccleſiæ tam ſuperiores, quàm inferiores relictæ ſunt. Affixum juſſu Archiepiſcopi ad valvas Eccleſiæ 1. Julij inchoandam Synodum horâ circiter ſeptimâ, niſi majoris momenti negotium aliquod occurreret, de quo Archiepiſcopus deputatos per ſimiles ſchedas certiores facturum pollicetur, vetátque, ne quis eo inconſulto à Conventu aut Urbe diſcedat. Difficultas quædam emerſit pro præcedentia; at cenſuit is eum ordinem eſſe ſervandum, quem quiſque tenere ſolet in Synodis cujuſque diœceſeos.

Inchoatum à Miſſa de Spiritu-ſancto, quam Metropolitanus ritu ſollemni celebravit, cantantibus Canonicis Sueſſionenſibus: eâ finitâ Epiſcopi quatuor, & viginti ſex Abbates proceſſionaliter per pronaum Eccleſiæ chorum ingreſſi, ſedem acceperunt quilque ordine prædicto. Metropolitanus inccœpit hymnum *Veni creator Spiritus*, dixitque verſiculum & orationem; tum Diacono altiori tono: *Flectamus genua*, decantante, omnes illico proſternuntur, ijſdem ſurgentibus ad vocem: *Levate*, Metropolitanus recitavit orationem: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui miſericordiâ tuâ nos incolumes in hoc loco ſpecialiter aggregâſti &c.* Idem Diaconus accepta benedictione legit Evangelium: *Ego ſum Paſtor bonus &c.* oſculandum deinde librum porrexit Metropolitano, & alijs Epiſcopis; tum Thomas de Courcellis Gandenſis Archidiaconus, vir doctus & eloquens, coram omnibus peroravit, aſſumto themate: *Omnes unanimes in oratione eſtote, compatientes, fraternitatis amatores.* Conceſſis poſtmodum Indulgentijs à Metropolitano & Epiſcopis, Synodus incœpit ſolita juſſione facta omnibus excommunicatis, & ad Synodum non vocatis, ut è choro diſcederent; at cùm in prædictis multum temporis elapſum fuiſſet, Seſſio prima poſt meridiem remiſſa eſt horâ tertiâ.

Johan. 11. C. 2.

1. Pet. 3. B. 8.

Convenientibus Epiſcopis horâ prædictâ, Metropolitanus palam & ſcripto profeſſus eſt ſui conſilij non eſſe, ut privilegijs, juribus, aut libertatibus eorum, qui præſentes aderant, quidquam detraheretur: tum ſacramento à Notarijs ſuſcepto, convocationis rationes aperuit, dixitque aliam non eſſe præter morum, Cleri præſertim, reformationem, deſideriúmque quo afficiebatur, non modo jura, ſed & libertatem eccleſiaſticam vindicandi. Addidit præterea, cùm Metropolitani ſemel, aut bis in anno, juxta antiquos Canones, Synodos convocare tenerentur, Innocentij III. & Johannis XXII. conſtitutionibus remiſſas fuiſſe de triennio in triennium, Conciliúmque Baſileenſe excuſationes, quas abſentes prætexere ſolent, ad hæc duo limitâſſe, ægritudinem, & ſupremi Principis prohibitionem; at tunc ab abſentibus procuratores eſſe mittendos: ſe porro hactenus præpeditum fuiſſe, ne ſynodalem Conventum cogeret, ob nationale Concilium Rotomagi convocatum, tranſlatum verò Biturignm Rege Chriſtianiſſimo jubente, cui intereſſe neceſſariò debuit; ſed ne id poſtmodum exſequi poſſet, Flandricos tumultus impedimento fuiſſe, à quibus vix reſpirabat Remenſis provincia. Cernens nihilominus in multis oppreſſam eccleſiaſticam libertatem, vitiáque pullulare, diutius diſſimulare noluiſſe, ne ſuo ſilentio ea fovere videretur: tum ad propoſitum veniens, textu Apoſtoli uſus eſt ex epiſtola Dominicæ mutuato: *Humiliamini ſub manu potenti Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis. Reformamini in novitate ſpiritus veſtri; &c.*

1. Pet. 5. B 5.

Rom. 12. A. 2.

Finita oratione ſignificat Epiſcopis, in his Conventibus inquiri ſolitum, an hæreſis quædam aut error ſerpet in provincia, quò remedium ei citiùs apponatur, petítque ab eis, ut capita *Firmiter credimus*, & *Damnamus*, de

de ſumma Trinitate legeretur. Epiſcopi reſpondent doctrinam Fidei puram & innocuam apud ſe conſervari, nec in ijs eſſe longiùs immorandum: tum Metropolitanus quaternionem certis articulis diſtinctum porrexit, aliquot capita de reformatione tam Cleri, quàm populi continentem, querelámque adversùs eos qui eccleſiaſtica privilegia temerare audebant: lecto hoc quaternione, tempus ad deliberandum datur uſque ad craſtinum, quo Epiſcopi, & deputati rurſum horâ ſextâ convenire debebant. Articulorum ſumma hæc erat.

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. An. 1455.

Statuta veterum Synodorum provinciæ palam & attentè eſſe perlegenda, quò addatur vel detrahatur à Patribus quidquid conveniens eſſe videbitur.

De divino Officio curam in primis eſſe agendam, ut definivit Concilium Baſileenſe à Rege Chriſtianiſſimo receptum, & ab Eccleſia Gallicanâ apud Biturigum congregata, Can. *Si quis Principem.*

Decreta de concubinarijs, & de excommunicatis vitandis inconcuſſè eſſe ſervanda.

Monendos eſſe Epiſcopos, ne in Eccleſijs ſuæ diœceſis, vel quibuſlibet alijs compareant abſque rocheto & linea veſte ſupra tunicam epiſcopalem, quæ nec prolixior, nec brevior eſſe debet.

Ne in publicum ijdem procedant veſtiti panno ſerico, figurato; & ut liberaliter omnes recipiant, qui conſilium rogaturi, ad eos accedunt.

Neminem ad ſacrum Presbyteratûs Ordinem eſſe recipiendum, niſi bic probatæ ſit vitæ, explicandi Evangelij capax, habéatque patrimonium unde vivere poſſit.

Omnibus promiſcuè tonſuram non eſſe conferendam, artificibus præſertim, qui obſequio Eccleſiæ non mancipantur, ob regiorum officiariorum querelas.

Habendam eſſe rationem expoſtulationis Abbatum, Capitulorum, Priorum, & Curatorum adversùs Epiſcopos, & Archidiaconos, qui tempore belli, quo reditus imminuti ſunt, jura ab ipſis immodica pro viſitatione exigunt.

Cogendos eſſe Abbates Præmoſtratenſis, Cluniacenſis, Ciſtercienſis & Benedictini Ordinum, ut proferant tabulas, quibus ſe à prædictis viſitationibus immunes eſſe contendunt.

Penſionem congruam pro alimento Curatis eſſe aſſignandam ex decimis quas Abbates, Conventus, & Capitula ſibi vindicant, & unde Paſtores jure communi ſtipendium petere poſſunt.

Concilium Baſileenſe ſervandum circa electionem dignitatum, Beneficiorúmque proviſiones.

Mittendos eſſe ex ſingulis Capitulis aliquos ad Univerſitates, vitandam veſtium ſuperfluitatem, cogendos Clericos, tam uxoratos, quam cælibes, ut geſtent habitum, & tonſuram clericalem, ſi privilegijs gaudere velint; cùm horum neglectu diſſidia generentur inter Judices ſæculares & eccleſiaſticos.

Quædam alia in prædictis articulis continebantur, ad ſpiritualem juriſdictionem & diſciplinam ſpectantia, de quibus varijs fuit Seſſionibus deliberatum: ſtatuta quoque in alijs Synodis ſancita, hîc pariter propoſita ſunt, & probata; quæ cùm in ſuo vigore hactenus permaneant, his ſuperaddere operæ pretium non eſt viſum. Abſoluta fuit Synodus eodem anno, Indictione 3. undecimâ menſis Julij, die Veneris, Calixti III Pontificatûs anno primo.

Johannes

IOHAN. IUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. *An.* 1456.

Johannes Urſinus Puellam abſolvit, intereſt judicio Parium, Indulgentias obtinet pro feſto Dedicationis. Canonicatus S. Coſmæ reſcinduntur. Et Guillelmus Fillaſtre fit Tornacenſis Epiſcopus.

CAPUT XLI.

SEDATIS belli turbinibus, actum in Curia de retractando judicio, à mercenarijs Iudicibus nequiter in Puellam Aurelianenſem lato, cùm Anglorum res paullum à proſpero curſu deflecterent. Calixtus III litteris apoſtolicis 3. Idus Junij datis Iohannem Iuvenalem deſignat, unà cum Guillelmo Pariſienſi, & Richardo Conſtantienſi, Præſulibus, pro recognitione facienda; qui auditis pluſquam centum teſtibus, ſtatuunt Puellam, velut veneficam, injuſtè damnatam, malè hæreſeos, aut perpetrati criminis inſimulatam, nec ob ſupplicium, cui inſons adjudicata eſt, ullam infamiæ notam contraxiſſe, ut pluribus recitat codex Victorinus.

An. 1457. Interfuit anno ſequenti Johannes Archiepiſcopus judicio Parium Franciæ apud Vindocinum in Alençonium Ducem, qui pacto fœdere cum Anglo, filiam ſe illi daturum promiſerat, aditúmque præbiturum pro Gallia rurſum hoſtiliter invadenda. Exſtat vetus quædam pictura, quam mihi pro ſua humanitate exibuit D. Abbas S. Ambroſij Bituricenſis, hoc illuſtre collegium graphicè repræſentans, ubi ad ſiniſtram Regis ſedentis in ſolio cum veſte liliata, Pares eccleſiaſtici viſuntur veſtibus pontificalibus induti, cum inſignibus tunc conſuetis, Archiepiſcopus ſcilicet Remenſis cum lilijs ſine numero. Inde Iuvenalis Remos rediens 21. Decemb. Capitulum particeps fecit eorum, quæ geſta fuerant in Alençonium: mox ex parte Regis litteras recepit, quò ſingulis menſibus ſupplicationes inſtitueret pro ſuſceptæ expeditionis in Turcas fauſto ſucceſſu, accerſit quoque hic inſignes operarios in Urbem, qui periſtromata à fratre inchoata pro ornatu chori cathedralis Eccleſiæ ociùs perficerent: aliquot etiam excepit Ciſtercienſes in domum de Claromariſco, juxta ſuburbanum Vidulæ ſitam; quæ ſub Prioratûs titulo etiam nunc ſubſiſtit, hócque nomine Præpoſitus intereſt Concilijs Cleri Remenſis.

Per id tempus, Iacobi Bouron Scholarchæ Remenſis curâ, qui tunc Romam perrexerat, novæ Indulgentiæ conceduntur præcedentibus ampliores, quarum reformatio Caroli Regis rogatu, & prædicti Archiepiſcopi ſtudio facta refertur pro feſto Dedicationis: indicta fuit ſollemnis quædam celebritas ante prædictarum promulgationem, Miſſâ de Spiritu-ſancto magnificè decantatâ, *Te Deum laudamus.* in fine, tum die ſequenti generalis ſacri cœtûs ſupplicatio, quâ peracta Concionator eloquens ſacrum pulpitum conſcendit, de Indulgentiarum dignitate, natura, & fructu verba dicturus coram maxima populi frequentia, quibus & eum ad eas lucrandas vehementer cohortatus eſt. Tradunt acta capitularia 17. Octob. anni 1461. tranſmiſſum Epiſcopo Auguſtodunenſi reſcriptum à ſummo Pontifice, pro tertia oblationum parte recipienda, quæ à Fidelibus erogarentur prædicto die Indulgentijs deſignato.

Johanne in Curia ſæpius commorante, Remis Balduinus quidam, dictus de Pratis, munera epiſcopalia obijſſe fertur, quem Remenſis Archiepiſcopi titulo fulſiſſe epitaphij Romæ in Eccleſia Lateranenſi poſiti auctor fidenter aſſeverat; at neminem hoc nomine tunc Remis ſediſſe vetuſtiores catalogi

teſtantur,

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. An. 1458.

teſtantur, veriúſque eſt pro epiſcopalibus officijs obeundis accerſitum ab Urſinis, eo ferè modo, quo Epiſcopus de Sarepta apud Tornacenſes Vvillelmo Fillaſtre in Curia degente. Prædicti Balduini epitaphium refert Georg. Colvener. in notis ad Flodo. his verbis.

Sepulcrum reverendiſſimi D D. Balduini à Praxis, nati in vico de Sailly
Arteſia, hujus Eccleſia Archipresbyteri, Archiepiſcopi Remenſis,
& ejuſdem provincia Legati, qui obijt anno Chriſti nati M CCCC. LX. 15. Septem.
cujus cor delatum eſt Monaſterio Igniaci,
juxta D. D. Raynaldum & Samſonem agnatos.
Patruo poſuit Angelus Regis Catholici Sagittarius Anno M. CCCC. XCII.

Tantam bonorum jacturam paſſa fuerant provinciæ Remenſis Monaſteria, militum excurſionibus per Galliam, ac minus provida Rectorum adminiſtratione, qui immodicis expenſis apud Avenionem in Curia Pontificis reditus nuper dilapidârant; ut San-Remigianum Cœnobium, magnis alioquin facultatibus ditatum, ad aliqualem penuriam hoc ævo pervenerit, quod ſentiens Nicolaus Abbas, petijt à ſummo Pontificè, ut Canonici ab anteceſſoribus in beatorum Coſmæ & Damiani Baſilica pridem inſtituti, penitus reſcinderentur, ne ulteriùs ſibi, aut ſucceſſoribus eſſent oneri. Pontifex negotium remittit ad San-Nicaſianum Abbatem, ut diligenter inquirat, an res ita ſit, & preces veritate nitantur, quod non ita poſt ſedulò præſtitiſſe conſtabit ex Calixti diplomate, cujus hîc antigraphum damus.

An. 1458.

CAlixtus *Servus ſervorum Dei &c. dilecto Filio Abbati Monaſterij S Nicaſij Remenſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* Univerſa- “
lis Eccleſiæ regimini licet immeriti diſponente Domino præſideamus, “
circa ea quæ ſtatum proſperum Eccleſiarum & Monaſteriorum omnium, “
ac eorum decorem, necnon perſonarum, præſertim divinis obſequijs ibi- “
dem mancipatarum, commoda reſpiciunt, libenter intendimus, ac illis, “
(quantùm cum Deo poſſumus) favorem apoſtolicum impertimur. Sanè “
pro parte dilectorum Filiorum Nicolai moderni Abbatis, & Conventûs “
Monaſterij ſancti Remigij Remenſis Ordinis S. Benedicti, nobis nuper “
exhibita petitio continebat, quòd cùm Monaſterium præfatum ab ejus “
primæva fundatione opulenter ditatum foret, ac facultatibus quampluri- “
mis abundaret; per quoſdam ejuſdem Monaſterij Abbates præfati Nicolai “
prædeceſſores, quatuor ſine Cura portiones in Capella Ss. Coſmæ & Da- “
miani etiam Remis inſtituerunt, illáſque pro quatuor Clericis ſæcularibus “
inibi perpetuò Altiſſimo famulantibus, ſuper fructibus & reditibus, & “
proventibus dicti Monaſterij fundârunt, & dotârunt. Quamquam cau- “
ſantibus guerrarum turbinibus, mortalitatum peſtibus, ac alijs ſiniſtris even- “
tibus, quibus partes illæ retro refluxis temporibus diutiùs proh dolor! af- “
flictæ fuêre; fructus, redditus, & proventus præfati adeo decreverunt, “
quòd ex illis Abbas pro tempore exſiſtens juxta abbatialis dignitatis exi- “
gentiam, & Conventus ejuſdem Monaſterij ſuſtentari, ac eis ratione “
dicti Monaſterij, pro tempore incumbentia onera commodè ſupportare “
non poſſunt. “

Et ſicut eadem petitio ſubjungebat, ſi dictæ portiones, quarum collatio “
proviſio, & omnimoda diſpoſitio ad Abbatem ejuſdem Monaſterij pro “
tempore exſiſtentem pertinere dignoſcuntur, & per Clericos ſæculares “
præfatos regi conſueverunt, eidem Monaſterio perpetuò unirentur, amor- “
tizarentur, & incorporarentur; ita quòd per ejuſdem Monaſterij Mona- “
chos, loco eorumdem portionariorum, in ipſa Capella, quæ eidem Mo- “
naſterio ſatis propinqua exſiſtit, in divinis deſerviatur, Nicolaus & ſui ſuc- “
ceſſores Abbates & Conventus præfati commodiùs ſuſtentari, ac onera “

JOHAN „hujuſmodi ſupportare valerent, ac ſtructuræ & ædificia ejuſdem Capellæ,
JUVENAL. „quæ ruinam minantur, commodiùs reparari, & reparata conſervari
DE „poſſent, & unio ejuſmodi in ipſius Monaſterij non modicum cederet
URSINIS „augmentum.

LXXIV. „ Quare pro parte Nicolai Abbatis, & Conventûs prædictorum, aſſe-
ARCHIEP. „rentium ſe dictarum portionum onera velle ſupportare, nobis humiliter
An. 1458. „fuit ſupplicatum, ut eorum ac dictorum Monaſterij & Capellæ ſtatum in „præmiſſis opportunè providere de benignitate apoſtolica dignaremur. Nos „igitur, qui dudum inter cetera volumus, quòd petentes Beneficia eccle„ſiaſtica uniri alijs, tenerentur exprimere verum valorem, ſecundùm com„munem exiſtimationem tam Beneficij uniendi, quàm illius, cui uniri debet, „alioquin unio non valeret, quique ſingulorum Monaſteriorum & Eccle„ſiarum ac perſonarum inibi divinis obſequijs pro tempore deditarum pro„fectibus jugiter intendimus; de præmiſſis certam notitiam non babentes, „hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta „mandamus, quatenus de præmiſſis omnibus & ſingulis eorum circumſtan„tijs univerſis auctoritate noſtra te diligenter informes, & ſi per informa„tiones ejuſmodi ita eſſe repereris, ſuper quo tuam conſcientiam oneramus, „portiones prædictas, quarum omnium deductis oneribus, fructus, reditus „& proventus XXIV. librar. Pariſ. ſive Turon. valorem annuum, ut ipſi Ni„colaus & Conventus prædicti aſſerunt, non excedunt, cum omnibus juri„bus & pertinentijs ſuis eidem Monaſterio, cujus videlicet abbatialis & con„ventualis menſarum fructus, reditus & proventus provenientes pro ſuffi„cientia Monaſterij, volumus, & expreſſè auctoritate præfata imperpetuum „incorpores, unias & annectes.

„ Itaque earumdem portionum portionarijs cedentibus vel decedentibus, „aut ipſas portiones aliàs quomodolibet, ſimul & ſucceſſivè dimittentibus, „liceat Abbati pro tempore exſiſtenti, & Conventui dicti Monaſterij, cor„poralem poſſeſſionem portionum, juriúmque & pertinentiarum prædicto„rum per ſe, vel alium ſeu alios, auctoritate propria libere apprehendere, „illarúmque reditus, fructus, & proventus in ſuos, & ſui Monaſterij uſus, „utilitatémque perpetuò convertere, diœceſani loci, ſeu alterius cujuſcum„que licentiâ ſuper hoc minimè requiſitâ, non obſtantibus conſuetudinibus „& ordinationibus apoſtolicis, necnon Monaſterij & Ordinis prædictorum „juramento, confirmatione apoſtolica, vel quacumque firmitate alia robo„ratis, ſtatutis & conſuetudinibus contrarijs quibuſcumque, aut ſi aliqui, „ſuper proviſionibus ſibi faciendis, de hujuſmodi vel alijs Beneficijs eccle„ſiaſticis in illis partibus ſpeciales vel generales apoſtolicæ Sedis vel Lega„torum ejus litteras impetrârint, etiamſi per eas ad inhibitionem, reſerva„tionem & decretum, vel aliàs quomodolibet ſit proceſſum, quas quidem „litteras & proceſſus habitos per eaſdem, & quæcumque inde ſecuta, ad „portiones bujuſmodi volumus non extendi; ſed nullum per hoc eis quo„ad aſſecutionem bonorum aliorum præjudicium generari, & quibuſlibet „alijs privilegijs, indulgentijs, & litteris apoſtolicis generalibus vel ſpecia„libus quorumcumque tenorum exſiſtant, per quæ præſentibus non ex„preſſa, vel totaliter non inſerta, effectus earum impediri valeat quomodo„libet vel differri, & de quibus quorumcúmque tenoribus de verbo ad „verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis, proviſo per portio-
Locus corrup- tus. „nes bujuſmodi debitis propterea non fraudentur obſequijs; ſed illis debitè „in divinis per dictos Monachos laudabiliter deſerviatur, & illorum debitè „per Abbatem pro tempore exſiſtentem, & Conventum dicti Monaſterij „ſupportentur onera conſueta.

„ Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis dominicæ 1458. „quarto Nonas Maij. Pontificatûs anno quarto.

Inter

Inter Æneam Silvium qui Calixto III. ſucceſſit, dictúſque eſt Pius II. & Carolum VII. quædam emerſit diſcordia pro Tornacenſi Epiſcopatu, ad quem Rex Cardinalem Conſtantienſem pridem deſtinaverat; è re enim ſua futurum putabat, ſi Tornacenſem Epiſcopum præficeret, quem ſuæ obnoxium fidei cognoverat: Pontifex contra in omnibus Burgundioni placere cupiens, pro Guillelmo Fillaſtre eò firmiùs ſtetit, quòd ejus obſequijs hunc tenaciter addictum ſciebat, majórque pars diœceſis Tornacenſis ſita eſſet in ditione Burgundionis. Habito igitur conſilio cum Cardinalibus, Richardo Guillelmum Epiſcopum Tullenſem prætulit virum litteratum, ac Velleris-aurei Cancellarium. Promotionis bullas hic à ſancta Sede obtentas mox ad Remenſem Archiepiſcopum tranſmittit, rogans ut approbata mutatione, obedientiam Metropolitano debitam, ſacramentúmque Eccleſiæ Remenſi fieri conſuetum reciperet per Aimericum S. Theoderici Abbatem, & per Nicolaum Scoti dominum de Muyſon & Johannem Ferrant conſanguineos, promittitque ſe gratum habiturum quidquid ſuo nomine velut procuratores egiſſent, ſeque perſonaliter eadem editurum quoties ab eo requiſitus fuerit. Epiſtolâ Bruſſellis data eſt penultimo menſis Septemb. anno 1460. & ſic incipit. *Reverendiſſimo in Chriſto Patri & D. D. Archiepiſcopo, Duci Remenſi, Pari Franciæ domino meo colendiſſimo Guillelmus Dei, & ſanctæ Sedis apoſtolicæ gratiâ Epiſcopus Tornacenſis, Suffraganeus veſter, omnis obedientiæ & ſubjectionis debitam promptitudinem. Cum placuit &c.*

Johan. Juvenal. de Ursinis LXXIV. Archiep. *An.* 1460.

Sic Guillelmus Fillaſtre è Tullenſi Epiſcopatu eò faciliùs in Tornacenſem transfertur, quòd Pontifex ex parte Regis nihil contradictionis reperit, de his parum ſolliciti, & annis ejus vergentibus ad occaſum; tanta enim anxietate poſt diſceſſum filij in Flandriam, pactúmque Burgundionis cùm Anglo, confectus fuit, ut ex inedia potiùs (per aliquot enim dies ab eſu abſtinuerat) quàm graviori morbo, exſpirârit 22. Julij anno 1461. *An.* 1461.

Ludovici XI. inauguratio. Ortus Rem. tumultus compeſcitur. De Suffraganeis expoſtulat Capitulum Remenſe. Pragmatica-ſanctio abrogatur. Obit Johannes Archiepiſcopus Remenſis.

CAPUT XLII.

NUNTIJS ad Ludovicum (qui in Brabantiam ſeceſſerat) de obitu Caroli breviſſimo tempore perlatis, mox ſacram Unctionem more majorum recepturus, cum Burgundione & lectiſſimo equitatu, Remos ipſe advolat; at quò ſe Duci in multis devinctum oſtenderet, cùm primùm ad S. Theoderici Monaſterium, duabus leucis à Durocortoro ſemotum, acceſſit, Remenſibus per D. de Montauban Franciæ Thalaſſiarcham ſignificat, ut Burgundioni, ingreſſum ejus præcedere cupienti, longiùs quàm fieri poſſet, equites obviam irent, eúmque officioſiſſimis ſermonibus exciperent; tum Urbem ingreſſo, ab Archiepiſcopo Clero comitante gratiæ referrentur, quòd ſecundùm Deum & B. Virginem, Rex ei ſalutem deberet. Urbis proceres, clavibus portarum in hoſpitio Duci oblatis, addere debebant ſibi imperatum eſſe, ut ſimilem honorem ei deferrent ac Regi ipſi. Nobiles quoque viciniæ egregio apparatu obviam profecti, eadem repetere juſſi ſunt, liberalitérque ſe Duci

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS. LXXIV. ARCHIEP. *An.* 1461.

devinctos profiteri. Injunctum denique Triſtano l'Hermite, quòd ſi tumultus, vel diſcordia oriretur inter cives, & Ducis domeſticos, ne ullum in vincula conjiceret, ſed obſervatis auctoribus, Regis voluntatem ſuper bis præſtolaretur.

Memoriæ cathedralis Eccleſiæ referunt quoſdam è primarijs à Capitulo fuiſſe deputatos, qui diligenter inquirerent, tam ex ſenioribus Monaſteriorum Ss. Remigij, Nicaſij & Dionyſij, quàm ex Scabinis, quo ritu & forma Rex inaugurandus excipi ſoleret, relatúmque ab his Religioſos Mendicantes procedere ſolitos cum Crucibus extra portam Civitatis, quos Parochiæ, Rectores ſcilicet & Vicarij, immediatè ſequuntur, multis collucentibus tædis; Canonicos verò cappis indutos cum Archiepiſcopo (ſi adſit) Regem exſpectare in porticu Eccleſiæ, eúmque proceſſionaliter deducere uſque ad majus altare. Cúmque Suffraganei Epiſcopi Regum Inaugurationibus intereſſe ſoleant, ſtatutum eſt, has ipſis præparandas eſſe cappas, quas ſtatim à ſua promotione Eccleſiæ Remenſi obtuliſſent: alijs verò, à quibus nullas fabrica accepiſſet, è Sacriſtia tradendas eſſe, poſtquam ſcripto promiſiſſent ſe debito brevi ſatisfacturos. Decretum etiam ex Epiſcopis, qui ſunt in comitatu, rogandos eſſe aliquos ex parte Capituli, ut in Miſſa ſolemni die Unctionis celebranda, Epiſtolam & Evangelium legerent. Hæc ex actis capitular. Ubi & habetur Ss. Remigij & Nicaſij Monachos more conſueto vocatos non fuiſſe, & ob id Unctione peracta conqueſtos apud Regem, qui & litteras eis indulſit, quibus ordinatum ut conſervarentur *in modo incedendi cum dominis Canonicis in coronatione Regis.*

Ex actis Capitularib. 6. Aug. an. 1461.

Rex magnifico apparatu Urbem ingreſſus eſt 14. Aug. horâ quartâ poſt meridiem, Burgundio cum Comitibus Carolegij, Nivernenſi, & Stampenſi, Dux Clivienſis, Comes Fani-Pauli, & alij plures Remis egreſſi, obviam Regi proceſſerunt uſque ad Sanctum-Theodericum. Veſtis ei erat ex damaſceno albo & rubro, equus albus inſignibus Francicis coopertus, intravit per portam Martis cum inſigni pompa, & populi acclamatione, vici tapetibus ornati erant, herbis odoriferis & floribus ſtrati uſque ad palatium. Die craſtinâ Aſſumptioni Virginis ſacrâ, à Juvenale de Urſinis ſacram ſuſcepit Unctionem, præſentibus ſummi Pontificis Legato, Patriarcha Antiocheno Cardinale, Goffrido Albanenſi, Richardo de Longueil Cardinale Conſtantienſi, & alijs; Regni etiam Megiſtanes adfuêre, aut repræſentati, de quibus accuratè & eleganter Matthæus in vita Ludovici XI. qui & addit Remis Burgundionem poſtridie hominium feciſſe pro Comitatibus, & terris quas in beneficium tenebat; at acta capitularia referunt Ludovicum ſtatim poſt prandium iviſſe ad S. Remigij, cui & tunicam auro textam, qua hoc die indutus fuerat, dono dedit, cum ſumma ducentorum ſupra mille coronatorum, móxque ab Urbe egreſſum per portam de Dei-merito, apud S. Theodericum hoſpitatum, die verò ſequenti ægrotos tetigiſſe in Eccleſia S. Marculfi de Corbiniaco, cui & ducentos mille coronatos pariter contulit: perrectum deinde Meldas, ad S. Dionyſij, ingreſſúmque Pariſios cum millenis equitibus duodecim.

Feſti ſerenitas nebulis brevi obſcurata eſt, populari quadam Remis oborta commotione, quam hîc breviter refero. Rex in ſua Inauguratione Remenſibus ſpoponderat ſe ſubſidia aboliturum, quæ bellis finitis hactenus perſeverârant; plebs apud quam promiſſa pro conceſſis habentur, hac ſarcina ſe exemptam putans, maximo angi dolore cœpit menſe Septem. viſis collectoribus prædicta ſubſidia pari ſeveritate extorquentibus. Rumore per officinas perlato, opifices turmatim hinc inde diſcurrere, ſocios hortari, furere, totáque Civitas commoveri: collectores è contrario trepidare, Urbe egredi, ſine noxa tamen, magiſtratu plebem compeſcente,

poſitſque

poſitíſque in domu publica, portis, & viarum exiubus diu, noctúque cuſtodijs.

Rex ab officiarijs conventus, qui culpam artificiosè auxerant, dat negotium Joachimo Reginaldo Franciæ Mareſchallo, & Johanni Bureau Theſaurariu, ut Remos citius advolent; at his uecdum Urbem ingreſſis, cœpta inquiſitio à primoribus in palatio archiepiſcopali convucatis, pluresque ex ſeditiunis concitatoribus in vincula conjecti, de quibus coram regijs Commiſſarijs pœna ſumta, erant enim lanarij ut plurimum, plebeij, & alij è famulis ſeu ſervitijs, aut ex fece populi, quos neceſſitas aut deſperatio perſæpe ad rumures adigit: quidam morti adjudicati, alij in exſilium pulſi, plures pecuniâ multati. Cùm miſſi à Rege iteratis inquiſitionibus pœnas prorogarent, timeretúrque ne artificibus urbs vacua foret, Scabini ſupplices Burgundionem adeuot, qui memor receptionis ſibi Remis exhibitæ, veniam à Rege obtinet, patenteſque litteras menſe Decembri anno 1461. quibus injunctum Cummiſſarijs, ne ulterius progrediantur, habita ratione obſequiorum, quæ à Remis opportunè Ludovici prædeceſſores receperant. Verba hîc Regis annectam: *Nous avous fait deffence aux Commiſſaires de paſſer outre, eu eſgard aux grands ſervices que les Roys nos predeceſſeurs ont tiré de la ville, & que ceste rebellion n'a eſté approuvée par les Maires & Echevins, ni par aucune perſonne notable d'icelle.*

Per hos dies Capitulum Remenſe de ſuffraganeis Epiſcopis conqueri cœpit, quòd hierarchicam diſciplinam (quæ in minorum dignitatum ſub ordinatione erga ſuperiores elucet) per Pragmaticam-ſanctionem nuper renovatam, viliſfacerent: hæc enim ſub Ludovici XI. prædeceſſoribus à primævo ſtatu ob ſchiſmatis diuturnitatem, & bellum Anglicum ſic deflexerat, ut vix illius vel levis umbra reſtaret i Capitulorum jura ubique paſſim conculcata jacebant, Præſulúmque electiones neglectæ, Regibus eas ſuprema auctoritate ſibi vindicantibus: recèns electi ut plurimùm in Curia verſabantur, de obedientia Metropolitanis præſtanda nihil cogitantes; imo his deſpectis, à quibuſcumque Epiſcopis, extra provinciam cunſecrationis munus ſuſcipiebant. Huic malo pro ſua parte Capitulum Remenſe mederi cupiens concluſione facta ultimo Decemb. aono 1461. priuſquam in Curia ſæculari quidquam moveretur, per modum decreti præſens ſtatutum edidit, quod provinciæ Epiſcopis & Capitulis ſubinde ſignificat, & eſt ejuſmodi. *Quoniam per tenorem Pragmatica-ſanctionis domini Electi ad prælationes eccleſiaſticas tenentur recipere munus conſecrationis, aut benedictionis ab eorum Ordinario, & immediatè ſuperiori, ſub pœna centum aureorum applicandorum mediatim Ordinario, & mediatim fabricæ Eccleſiæ ſuæ: & reverendi Patres domini Laudunenſis, & Morinenſis Epiſcopi moderni, munus benedictionis ab alio, quàm à ſuo Metropolitano, domino ſcilicet Remenſi, acceperint, dictam pœnam propter hoc incurrendo, concluſum eſt quòd domini Conſiliarij Eccleſiæ, cùm Conſiliarijs domini Remenſis conferent qualiter dicti Prælati poterunt per dominum Remenſem Archiepiſcopum & Capitulum ſuper præmiſſis conveniri. Interim &c.*

At altiores malum radices egerat aſſentatorum dolo, qui Pragmaticæ-ſanctionis abolitioni ſtudebant, quò aulicis Abbatiæ in commendam traderentur. Hoc primum Remis patuit in perniciem Nicaſianorum; nam Jacobo Champioo Abbate mortuo anno 1462. Richardus de Longüeil Cardinalis Conſtantienſis, bullis per gratiam exſpectativam obtentis, Abbatiam ſibi deberi contendit, Petro Boileau canonicè electo nequicquam reclamante adversùs Cardinalem, qui eâ quâ pollebat gratiâ apud Regem facilè vindicias obtinuit. *An. 1462.*

Hinc

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP.
An. 1462
Vide Parlam. defenſion. apud Duaren. art. 85.

Hinc quorumdam manavit opimo Monaſterium Nicaſianum in Gallia primùm fuiſſe commendatum ab obitu S. Ludovici; at ex parænetica Senatûs Pariſienſis pro electionibus, evidenter conſtat hanc labem diu ante pluribus alijs hæſiſſe, traditque codex Papirij Maſſ. ſub Pij. II. Pontificatu quingenta jam per Gallias commendata, cum lugendo regularis diſciplinæ occaſu, redituúmque & ædificiorum exitio, ut Parlamentum prædixerat. De his patheticè Maſſonius lib. IV. hiſtoriæ Francor. *O inceſtuoſas Beneficiorum perpetuas commendationes! quo errore Gallia in funeſtum pæne morbum incidit, abſentibus enim Epiſcopis, & Monaſteriorum legitimis, veriſque Patribus, oves deglubi neceſſe eſt, templa dirui, diſciplinam ruere, plurimos ab Eccleſia abigi, litterarum ſtudia deſeri; quæ mala quotidie in Gallia videmus, & aulicos corruptiſſimum hominum genus pinguedine eccleſiaſtica inflatos tumeſcere, undique & emi paßim ſacerdotia, quod cùm ſimonia eſſet, hodie induſtria cenſetur. Sed ejuſmodi homines immortalis Deus, & ſi ſerò, graviter tamen ulciſcetur; nec intelligunt cæci Reges, cæcique Pontifices irato Deo fieri hoc impune commercij genus, quod patiare an facias perinde eſt. Ij ſunt mores hujus ſæculi ut perinde ſit Abbatem eſſe ac profani cujuſdam dominij dominum.*

An. 1465.

Rex igitur Johanue Ballue Epiſcopo Eburonenſi ſatagente (cui pro mercede data Cardinalis purpura) hoc anno Pragmaticam-ſanctionem abrogavit, & urbes Picardiæ ſupra Sommonam, quas Carolus pater Burgundioni oppignaverat fœdere Atrebatenſi, receptas Imperio Gallico incorporavit; hoc, bellum boni publici ſtatim ſecutum eſt, cujus capita Carolus Borbonius, Franciſcus Britanniæ Dux, & Carolus Comes Cariloci, ob ſibi à Cancellario Morvillæo non ſatis conſultè dicta: at Ludovicus poſt pugnam de Montlhery hos facilè diſſipavit, pacémque cum ijs inijt prope Carantonum, abſolutis Flandris à relòrtitione in Curia Pariſienſi. Duplex in hiſtoria refert Johanni Juvenali Remenſi Archiepiſcopo, Morvillæo exauctorato, reſtitutam cancellariam dignitatem, quam exercuerat ſub Carolo VII. cui Paulus Æmilius & Tilletius favere videntur, quamvis hic fol. 414. ſimpliciter dicat: Abire magiſtratu cogitur Morvillæus, præturæ reſtituitur Urſinus; is enim dejectus fuerat. At hi Johannem pro Guillelmo accipiunt, qui re vera exauctoratus fuit ſub Ludovico XI. nam Johannes Juvenalis nuſquam cancellaria dignitate potitus eſt, ut ex frequenti ejus reſidentia, chartis authenticis ubi prædictus hic titulus deſideratur, & ex actis capitular. omni exceptione majoribus conſtare poteſt, ubi die 2 Decemb. anni 1457. habetur Johanni Juvenali Urſino Cancellarij filio Aureliani litteris operam danti conceſſum Canonicatum Remenſem vacantem per promotionem Johannis Burelli Archidiaconi & Canonici ad Epiſcopatum Biterrenſem. Hic enim, cùm diutius Remis morari non poſſet, Archidiaconatu ſe abdicavit in favorem prædicti Juvenalis, qui à patruo proviſionem obtinuit, ex inſtrumento Pariſijs dato in domo paterna ſuæ reſidentiæ, anno 1457. Patet etiam ex alia concluſione 2. April. anno 1462. Guillelmum non ita pridem magiſtratum ejurâſſe, quæ ſic incipit: *Attento adventu domini Guillelmi Iuvenalis fratris domini Archiepiſcopi, & nuper Cancellarij Franciæ, ordinatum eſt, quòd in prandio fiet ei encanium de pane & vino Eccleſiæ.*

Circa hæc tempora muſica primùm in choro Remenſis Eccleſiæ recepta eſt & introducta, miſſis à Capitulo Cameracum expertis Clericis, qui eam diligenter perdiſcerent, ut habetur in actis capitularibus. Muſica autem hæc gravis & ſonora, quæ gravitati Officij divini immixto organo correſpondeat, adhuc viget in Eccleſia Remenſi, nec hactenus admiſſa muſica illa levis, flaccida, tripudians, ſine regulata arte, confuſa fidibus, fiſtulis & vocibus non aptè commixta, quam Muſaſtri cymbalis quidam alicubi

introducere

introducere conantur, aurium tantùm titillationi ſtudentes, & ut juvenes JOHAN.
& puellas à devotione abſtrahant, qualem Decreto Pariſienſi reprobatam JUVENAL.
accipimus, ex Geneb. ad annum 1572. DE

Hoc quoque tempore Gallia multis eſt attrita calamitatibus, lue quæ URSINIS
tam immaniter ubique deſævijt, ut Lutetiæ cœmeterium S. Innocentij LXXIV.
ſepeliendis mortuis non ſufficeret; & militum per Campaniam impunè ARCHIEP.
graſſantium inſolentiâ, quæ ut faciliùs comprimeretur, ſtatutum hos intra *An.* 1468.
urbium mœnia coercendos. Remenſes, quibus ingens præſidium datum,
Clericorum domos æquè ac laïcorum militibus recipiendis deſignant; at
illi à Rege immunes declarantur, litteris datis anno 1468. Generalia
Regni Comitia ſubinde convocata reperio 6. ſcilicet Aprilis anni 1469. *An.* 1469.
quibus præter Principes, & Pares Franciæ, inter quos Johannes Remenſis
Archiepiſcopus interfuit, illuſtrium etiam civitatum Proceres admiſſi, quæ
hoc ordine referuntur, Lutetia, Rotomagum, Burdegala, Toloſa, Lugdunum, Tornacum, Remi, Trecæ, Carcaſſona, Aurelia, Biturigæ &c. Ex
ſingulis Clericus unus, & Laïci duo. Ibi pax ſancitur inter Regem, &
germanum ſuum Vaſconiæ Ducem, pro qua Remis Deo actæ gratiæ 29.
Septemb. Tradit Meyerus hunc in Vaſconiam tranſlatum à Rege, quò
remotior eſſet à Burgundione, & ne Campaniam & Briam poſſideret.

Pax item ſecuta inter Reges Galliæ, & Angliæ 5. Novemb. anno 1469.
cujus gratiâ tres dies per Galliam populi feriantur. Johannes Archiepiſcopus, qui publicam lætitiam ſuâ præſentiâ auxerat, Virginis Dei-paræ
ſocietatem apud Nicaſianos erectam 6. Septembris, anno 1470. ſuis litteris *An.* 1470.
confirmavit, quæ ſic incipiunt: *Iohannes miſeratione divina Archiepiſcopus,
Dux Remenſis, primus Par Franciæ & ſancta Sedis apoſtolicæ Legatus
natus &c. Datum Remis in palatio noſtro de Tau.* Anno ſequenti rogatus *An.* 1471.
à Canonicis S. Timothei, viſitat Martyrum capſas die Dominica poſt
feſtum Aſſumptionis B. Mariæ, quorum reliquiæ ſigillatim referuntur in
ſchedula, quam ipſe ſubſcripſit. Ingraveſcente ætate condidit teſtamen- *An.* 1472.
tum, deſignátque locum, ubi poſt mortem ſepeliendus eſſet, tum ſupervenienti vocationis tempore, ſuſceptis de more ſacramentis, Præſul inſi-
gnis defungitur in palatio archiepiſcopali 14 Julij anno 1473. ex epitaphio *An.* 1473.
marmori inciſo, quod ſic habet.

URBIS FAMOSÆ BELVIS PRÆSUL FUIT IPSE.
HINC NUMEN SACRUM LAUDUNUM TRANSTULIT IPSUM.
INDE REMIS SEDEM POSSEDIT PONTIFICALEM.
IJS HABUIT TITULIS FRANCI NOMEN PARITATIS.

Obijt anno M. CCCC. LXXIII. quarta decima die
menſis Iulij.

Teſtamentum Johannis Juvenalis Remorum Archiepiſcopi, ex autographo.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus-ſancti Amen. Ego Johannes Juvenalis des Urſins, utriuſque Juris Profeſſor, minimus Remorum Archiepiſcopus & Dux, revolvens in ſcrinio mei pectoris mortem eſſe certam, horam incertam, ordino teſtamentum meum in modo qui ſequitur. Primò animam meam commendo Deo creatori meo, B. Mariæ Virgini, totique curiæ cæleſti, & dum me mori contigerit, ordino & ſupplico corpus meum ſepeliri in Eccleſia mea ante majus altare, in loco ubi Preſbyter Miſſam celebraturus cum Diacono ſe arreſtat, ſalutationem faciendo ante altare, & poſt versùs chorum, cum tumba marmorea, & apponatur dies menſis,

JOHAN. JUVENAL. DE URSINIS LXXIV. ARCHIEP. *An.* 1473.

„ menſis, & annus obitûs mei; de luminari verò duodecim torcheas, & quatuor cereos, & poterunt ſervire tam in ſepultura, quàm in ſervitio, pondus relinquo diſcretioni exſecutorum meorum, & deferentur per duodecim pauperes, quibus detur cuilibet pannus pro tunica, & fiat eleemoſyna unius poti vini, & unius panis, & habeat quilibet Canonicus duodecim ſolidos, quilibet Vicarius ſex ſolidos, Capellani & pueri chori tres ſolidos, dummodo ſervitio meo interſint.

„ Celebrentur etiam pro me in iſta civitate infra octo dies ſexcentæ Miſſæ, Cuilibet Ordini Mendicantium ſeptem ſolidos, dummodo faciant unum ſervitium. Et ſupplico omnibus Fratribus meis Eccleſiæ Remenſis, Abbatibus & Religioſis, tam Civitatis quàm diœceſis, & Preſbyteris, ut quilibet det mihi unam Miſſam. Rogo exſecutores meos ut Suffraganeis meis, aut Vicarijs eorum, ſcribant ſupplicando, ut in diœceſibus faciant fieri quod ordinare poterunt in ſuis Synodis; ſim etiam comprehenſus in omnibus orationibus Ciſtercienſium, Præmonſtratenſium, Carmelitarum & Auguſtinianorum, ut pro more faciant orationes conſuetas. Illi etiam de Capitulo Eccleſiæ Engoliſmenſis promiſerunt mihi facere anniverſarium perpetuis temporibus die qua decederim, eis notificetur. De reparationibus verò Eccleſiæ meæ Remenſis, dominus prædeceſſor, & ego fecimus quidquid pater-familias poteſt, & debet facere. Et dum promotus fui eram bene munitus auri, argentique vaſis, & ex peculio meo plures conqueſtus feci, & maximè quatuordecim librarum à domino de Marcüil, quas habebat ſuper terram de Vailly, & ſuper terram d'Attigny, ſex modia cum dimidio bladi, & centum ſolidos; quem proceſſum incœperam contra heredes Guidonis quondam Archiepiſcopi Remenſis, & reperi quòd Simon Cramaudi quondam Remenſis Archiepiſcopus, contentus de his, quæ petebam, fuerat. Et poſt Reginaldus de Carnoto petebat pro omnibus, terram de Buſſy, & ideo hanc terram habui, & cum ijs Vicecomitatum de * Venilly, & quatuor libras ſupra quamdam domum à Jonchery, & poteram antedictam vendere. Incœperam etiam proceſſum contra Comitem de Villars, heredem Reginaldi de Carnoto, poterit ſucceſſor meus illum proſequi. Lego fabricæ Eccleſiæ ducentos francos; cuilibet collegio Ss. Remigij, Dioniſij, Symphoriani, Timothei, Valiſſcholarium, quatuor libras ut interſint funeralibus; confratriæ B. Mariæ in Eccleſia B. Mariæ Magdalenes octo; Eccleſiæ ſancti Landerici totidem. Habeo ſigillatorem & receptorem temporalitatis, nolo eos fatigari. Habeo unum pulcrum Pſalterium gloſſatum, quod aliàs fuit Abbatiæ S. Geremari Belvacenſis, ſum contentus dummodo unum ad me faciant pro me quod illis tradatur.

Apud Sammarth Vovilly. *apud alios* Vailly *vel* Veſly.

„ Verùm, quia ſoror mea Johanna, quæ quondam conjuncta fuit cum Nicolao l'Echalart, in ſuo teſtamento mihi dedit unum diamentum magni pretij, ut pro ea orarem, quod adimplevi ſecundùm poſſe; volo quòd vendatur plus offerenti, & ſi reſiduum maneat, ponatur in augmentationem Capellæ domini genitoris mei in Eccleſia B. Mariæ Pariſienſis. Terram Trecenſem, quæ mihi competebat ex ſucceſſione paterna, dedi fratri meo Guillelmo & ſuis heredibus. Terram etiam de Souppy ex conqueſtu meo, retento in ante dictis terris durante vita mea uſufructu, & de hoc dedi litteras, ante dictas donationes, ad duos ſuos filios, volo ſortiri effectum. Credo ſatis dediſſe liberis domini Cancellarij fratris mei, ſunt enim bene collocati, & notabiliter muniti. Frater meus Michaël dimiſit ſex liberos maſculos, & quatuor filias, & in vita ſua ſibi, & liberis ſuis inter vivos donationes fecit. In his tamen donationibus non comprehendo neptem meam Annam, uxorem Inguerrandi de Coucy, quia in ſuo matrimonio ſatis habuit; nec neptem meam Guyonam Religioſam in Piſciaco,

cui

cui promiſi viginti libras quolibet anno. Volo etiam antedicta donata eſſe “ JOHAN.
obligata pro quatuor libris, per me promiſſis ſorori meæ Mariæ dum fuit “ JUVENAL.
reddita in Piſciaco, quæ in præſenti eſt Prioriſſa. “ DE
Dominus genitor meus, cujus animæ parcat Dominus, acquiſivit ducen- “ URSINIS.
tas libras Turonenſes à domino Johanne de Chalon ſuper terris de Cruſy, “ LXXIV.
& de Ligny, & ſuper dominum de Belleville quinquaginta libras, in “ ARCHIEP.
quibus habeo quartam partem, quam lego maſculis fratris mei Michaëlis. “ *An.* 1472.
Omnes imagines quas lego, volo & trado in Eccleſia mea Remenſi, & “
debent liberi fratris mei Guillelmi eſſe contenti de antedictis, & ſi in “
aliquo faciant contra voluntatem meam, eos ingratos reputo, & donatio- “
nes per me factas revoco, & donata dono liberis fratris mei Michaëlis. “
Exſecutores nomino Magiſtros Euſtachium, Johannem, Jacobum Juve- “
nalem de Urſinis nepotes meos, dominum Ludovicum Epiſcopum Tre- “
cenſem, Officiales meos, Sigilliferum, Johannem Chardon Ballivium “
meum, & Guillelmum Coquillart Procuratorem meum. Et volo quòd “
duo vel tres poſſint procedere ad exſecutionem teſtamenti mei. Omnia “
alia teſtamenta revoco. “
Datum Remis anno Domini M. CCCC. LXXII. die decima-octava “
Septemb. “

Ex præcedenti teſtamento patet Johannis Archiepiſcopi præcipuos heredes fuiſſe Michaëlis fratris liberos, Michaëlem ſcilicet, Euſtachium, Johannem, & Jacobum Juvenalem, in quos Petrus de Laval litem movit poſtea, quòd legatorum prætextu immobilem palatij archiepiſcopalis ſupellectilem abſtuliſſent.

Ceterùm Johannis decora adeo clara ſunt, & omnibus nota, ut commendatione non indigeant; pietas ejus ex geſtis, ac teſtamento, ſatis elucet; merita, præfecturæ inſigniter functæ prædicant: at eruditio palam ſe prodit, nec uſquam intermoritura eſt ob præclaros ingenij fetus, quos poſt ſe reliquit. Advocatus regius Pictavis agens texuit hiſtoriam, ſeu Geſta Caroli VI factus deinde Belvacenſis Epiſcopus binas epiſtolas dedit Comitijs Regni generalibus, cum opuſculo, cui vernaculum hunc præfixit
titulum. *Les pretentions du Roy d'Angleterre ſur la France* ſicque incipit: *Deut. 32. A. 1.*
Audite cœli quæ loquor. Tranſlatus ad Epiſcopatum Laudunenſem, alium
librum edidit *Le Chancelier de France* nominatum, cujus exordium *Ha,* *Ierem. 1. B 6.*
ha, ha, neſcio loqui, quia puer ego ſum, dicavitque fratri ſuo Baroni de Trainel Franciæ Cancellario. Tum ad Remenſem Archiepiſcopatum, fratris Jacobi ejuratione, promotus, tractatum confecit de calamitatibus
Regni Franciæ ſic incipientem: *Verba mea auribus percipe Domine.* Ca- *Pſal. v. A. 2.*
roli VI. hiſtoriam nuper in lucem emiſit C. V. Theodorus Godefridus Regni Hiſtoricus, quam denuo notis auctiorem publicavit ejuſdem filius Dionyſius paternæ dignitatis hæres, & alia quædam opuſcula.

Interpontificij tempore Rex Petrum de Laval Sedi Remenſi ſubjiciendum curat, qui Remos ſollemni pompa ingreditur, jurat privilegia Capituli.

CAPUT XLIII.

VULGATO Johannis obitu, Remenſis Eccleſiæ Seneſchalli, quibus incumbit Capituli jura ſervare, curiæ ſpiritualis regiſtra in aulam adferri jubent, ubi Sede vacante jus dici ſolet: tum viâ ſcrutinij officiariorum electio fit, rectoris præſertim, ſeu Præfecti urbis de

 Veſly,

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. *An.* 1473.

D'or à la Croix de gueules chargée de cinq coquilles d'argent cantonnée de ſeize Alerions d'azur.

Sur la porte du College de Reims à Paris, les armes ſont mi-partyes de France.

Veſly, & caſtri de porta Martis. Subinde Petrus de Pertes Eccleſiæ Cantor ad Regem mittitur Johannis Archiepiſcopi obitum nuntiaturus, Johannes item Burelli Biterrenſis Epiſcopus, nuper Remenſis Archidiaconus, Johannes le Roy Theſaurarius, & Thomas de Gerſennes, à Capitulo ſelecti Regem adeunt pro obtinenda facultate nominandi Archiepiſcopum juxta Canones & Pragmaticam-ſanctionem: at Rex eâ poſtpoſitâ, Capitulo per Johannem de Forges Ballivij Viromandenſis Præfectum, & per litteras 18. Julij eidem deſtinatas, Petrum de Laval ad Archiepiſcopatum certò nominandum eſſe præſcribit, quarum hic tenor eſt.

A nos chiers & bien amés le Doyen & Chapitre de l'Egliſe de Reims.

Chiers & bien amés, nous avons ſceu que voſtre Archeveſque eſt allé de vie à trepas, & pource que ſingulierement deſirons l'ample promotion & avancement en ſainte Egliſe de noſtre tres cher & amé couſin Pierre de Laval, meſmement qu'il ſoit pourveu audit Archeveſché, & non à autre, tant pour les biens, merites & vertus de ſa perſonne, de la proximité du ſang dont il nous atteint, qu'en faveur des bons & recommendables ſervices que ceux de ſa maiſon ont par cy devant fait à feu noſtre tres cher ſeigneur & pere, & font chacun à nous, & à la couronne de France. A ceſte cauſe écrivons preſentement à noſtre ſaint Pere le Pape, à ce qu'il luy plaiſe promouvoir en voſtre faveur Archeveſque noſtre dit couſin; & combien que ne faiſſions aucun doute, que noſtre ſaint Pere ainſi ne faſſe auſſi toſt que par nous il en ſera requis, toutefois ſi n'eſtés avertis de noſtre vouloir, peuteſtre procederiez vous à quelque poſtulation de voſtre futur Archeveſque, dont grand domage pourroit avenir & à vous & à voſtre Egliſe: nous vous prions, & neamoins deffendons bien expreſſement, & à certes ſur tous le plaiſir que deſirés nous jamais faire, de ne proceder à aucune election, en quelque maniere que ce ſoit: mais ſouffriez noſtre dit ſaint Pere totalement diſpoſer de l'Archeveſché à ſon bon plaiſir. Car auſſi ne ſouffrirons nous qu'aucun autre ait ledit Archeveſché, & ſi tiendrons la main tellement, que la proviſion, que luy ſera le S. Pere à noſtre priere & requeſte, ſortira ſon plain & entier effect. Donné à Chaignac prés Loches le 18. Iuillet.

Signé *TREHART.*

Juſſioni Regis Capitulum eo libentiùs obtemperandum duxit, quòd familia de Laval inter illuſtriores Regni emineret, fauſtáque omnia, & profutura exſpectanda eſſent à Rege ob ſacram Unctionem, & regalis dignitatis decora, quæ in Eccleſia Remenſi nuper receperat: petit nihilominus, ne prædicta nominatione quidquam detrimenti in ſuis privilegijs, à ſummis Pontificibus Regum conſenſu pridem conceſſis, patiatur. Interim de viduata diœceſi curam ſuſcipiens rogat Lingonenſem Epiſcopum, cui San-Remigianum Monaſterium commendatum erat, ut tonſuram conferre velit eis, qui Capituli nomine præſentarentur: & quoniam Johannis defuncti Suffraganeus inconſulto Capitulo munia epiſcopalia per diœceſim exercebat, obtinet ab Epiſcopo Silvanectenſi, Sueſſionis tunc agente, per deputatos, ut diœceſim luſtrare, eíque præſto eſſe velit quamdiu Sedes vacaret. Prædictus Epiſcopus, qui id antea pollicitus fuerat, Remos venit circa Nativitatem B. Mariæ, ibíque liberaliter exceptus die feſto, petente Capitulo rem egit divinam, impertitíque benedictionem: tum 12. Septembris comitantibus duobus Canonicis & Promotore, urbes, vicos, caſtella viſitans,

viſitans, tonſuram volentibus exhibuit, & ſacramentum Confirmationis, Eccleſias quoque benedixit virtute litterarum in formam vicariatûs à Capitulo conceſſi, altaria quoque inauguravit, delinquentéſque remiſit ad Curiam ſpiritualem.

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP.

An. 1473.

Caſtellionenſis Campaniæ Toparcha, quò Regis voluntas in electione Petri de Laval haberet effectum, Canonicorum vota denuo explorat, Lingonenſis enim excurſus per diœceſim nonnihil ſuſpicionis ingeſſerat, at Regi ſe morem geſturos libere profitentur, ſalvis Eccleſiæ Remenſis juribus, & auctoritate ipſis debita, Sede vacante. Feſtum Dedicationis hoc anno Epiſcoporum Lingonenſis, Silvanectenſis, & Suffraganei præſentiâ, Craonis quoque, & Raulini Cochinart à Rege miſſi pro luſtrandis Urbis munitionibus, celebre fuit Sacris operante Lingonenſi coram inaudita populi multitudine, qui ad lucrandas Indulgentias Remos advenerat. Capitulum tam Epiſcopos, quam Craonem, Abbates Ss. Nicaſij & Dionyſij, ac ſelectos Canonicos convivio excepit, approbâtque ea omnia quæ Silvanectenſis Epiſcopus per diœceſim egerat: tum decernit egregiæ texturæ mappulas dandas Raulino Cochinart Sanctæ-Mathildis Capitaneo à Rege miſſo, quò Canonicos eximeret à cuſtodia portarum, inducijs tunc cum hoſtibus depactis, & ceſſante periculo. Conſenſit denique ut Lingonenſis Epiſcopus in ſacello domûs abbatialis S. Remigij, ubi degebat, ſacros Ordines conferre poſſet diebus Quatuor-temporum ante Nativitatem.

Ex concluſ. capit. 11. Octob.

Petrus de Laval receptis à ſancta Sede apoſtolica bullis Archiepiſcopatûs, certum reddit Capitulum menſe Martio, ſe brevi Remos venturum, recepitque ſe primò apud S. Remigium 5. April. unde Ægidium de la Riviere procuratorem ſuum mittit, qui prædictas bullas juridicè notificaret, petens ut conſuetis ceremonijs in realem poſſeſſionem induceretur, quibus lectis Capitulum ſpondet ſe Pontifici obtemperaturum, & ſic interpontificium finem accepit.

Petri Lavallij Præſulatus, ſi jurium conſervandorum curam, cui tenaciùs incubuit, exceperis, pauca hiſtoriæ mandanda ſuppeditat. Filius hic fuit Guidonis hujus nominis quartidecimi Dynaſtæ de Laval, & Iſabellæ à Britannia Johannis VI. Ducis, ac Johannæ Caroli VII. Regis ſororis filiæ, è quorum connubio nati tres, & ſeptem filiæ prodierunt; Guido XV. Lavallij Comes major natu; Johannes Lavallius Rupis-Bernardi dominus; & Petrus Remenſis Archiepiſcopus. Hos domûs Montmorenciacæ geſtâſſe inſignia reperio, argenteis conchis quinque exceptis, quas coccineæ Cruci in gentilitio ſcuto addiderunt. Ex panegyrica funebri habita in exſequijs Guidonis XXI. Comitis Lavallij conſtat illuſtrem hanc familiam Cardinales duos protuliſſe, Archiepiſcopos Ambredunenſem & Remenſem; plures Epiſcopos, Dolenſem videlicet, Autiſſiodorenſem, Abrincenſem, Maclovienſem &c. Magiſtros equitum quatuor, militiæ Præfectos tres, Architalaſſos totidem, Toparchas provinciarum ſex, exercituum verò ſupremos Rectores quatuor, patérque litteris Ludovici XI. Novemb. 24. datis anno 1464. Franciſcum Lavallium Dynaſtam de Gaure ex filia ſororis Caroli VII. ortum, eodem loco habitum ac Vindocinenſes Comites in ſecretiori Regis Conſilio, ac in ſupremo Senatu Pariſienſi.

An. 1474.

Petrus alicubi de Montfort dictus (quòd Guido pater ejus dominium de Montfort ab avo hereditario jure accepiſſet) Epiſcopatum S. Brioci in Britannia primùm obtinuit, deinde S. Maclovij; Abbatias quoque Ss. Albini, Michaëlis, Nicolai &c. tum verò Remenſem Archiepiſcopatum annitente Rege, ut ſupra vidimus. Exſtat charta in Tablino S. Dionyſij Rem. ubi his inſignitur titulis: *Petrus de Laval Dei gratiâ Archiepiſcopus & Dux Remenſis, primus Par Franciæ, ſanctæ Sedis apoſtolicæ Legatus natus, Galliæ Belgicæ Primas, Commendatarius Epiſcopus Briocenſis, ac*

 Monaſteriorum

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. *Monaſteriorum Ss. Albini, & Nicolai Ordinis ſancti Benedicti intra, & extra muros Andegavenſes, &c.* Inde patet necdum ubique in uſu receptum apponendi hæc verba in epiſcopalibus litteris: *Dei & Sedis apoſtolicæ gratiâ*, quæ tamen leguntur in decreto Ferrici Tornacenſis pro Curato & Vicarijs parochiæ S. Mauritij Inſulenſis anno 1470.

An. 1474. Jurat Lavallius in verba Regis tamquam Archiepiſcopus, Dux Remenſis, & primus Par Franciæ 29. menſis Martij anno 1473. Regni Ludovici XI. tertiodecimo, ex litteris prædicti Regis ad Cameræ Computorum Adminiſtros pro redituum epiſcopalium vindicijs obtinendis, ubi Rex hunc ſuum conſobrinum vocat his verbis.

Louis par la grace de Dieu Roy de France à nos amés & feaux, gens de nos cours & Threſoriers au Bailly de Vermandois, & à nos procureurs, & receveurs ordinaires audit Bailliage, ou à leur lieutenants, ou Commis, ſalut, & dilection. Sçavoir vous faiſons que noſtre cher & feal couſin Pierre de Laval Archeveſque & Duc de Reims nous a aujourd'huy fait en noſtre preſence le ferment de feauté, que tenu nous eſtoit faire, à cauſe de la temporalité dudit Archeveſché, auquel ferment nous l'avons receu ſauf nos droits, & l'autruy. Si vous mandons qu'à raiſon dudit ferment vous ne donniez aucun empéchement en la joüiſſance de ladite temporalité &c Donné à Ermenoville prés Senlis le 29. jour de Mars 1473.

Jucundum adventum celebraturus comites habuit Lingonenſem, & Cathalaunenſem Epiſcopos, aliquot alios primarios è Clero, & plurimos nobiles, Urbémque ingreſſus eſt per portam de Dei-merito 5. April. die Martis ante Paſcha, giſtúmque accepit apud S. Remigium, Abbate & Monachis ei ad gradus Eccleſiæ præſtolantibus, inviſitque præſens poſſeſſio-

An. 1474. nem poſtero mane anno 1474. miſſo eodem die Ægidio de la Riviere cum litteris bullatis Sixti IV. quò Capitulum ad eum recipiendum cum conſuetis ceremonijs ſe accingeret. Egreſſus igitur è Monaſterio San-Remigiano, Monachis proceſſionaliter præcedentibus cum Abbate, à Canonicis matricis Eccleſiæ, ſecundùm B. Catharinæ ſacellum more ſolito excipitur, ac in realem poſſeſſionem inducitur per Archidiaconum, præſtito juramento ſuper majus altare, quod propria manu ſubſcripſit, ſuóque ſigillo munivit (hac adhibita cautione) ſe quidquid jus permiteret dumtaxat polliceri, & jurare; & non aliter vel alio modo, cujus rei teſtimoniales litteras protinus ſibi concedi poſtulat, præſentibus Archidiaconis., Cantore, Vicedomino, & alijs: tum Miſſæ ſacrificium auguſtiori pompa celebrat, excipítque convivio diverſi ordinis, ac dignitatis viros ſupra quingentos in aula palatij archiepiſcopalis. Altera die, ne prorſus inanis eſſet conteſtata denuntiatio, ipſemet venit in capitulum, de privilegijs & libertatibus Canonicorum inquiſiturus, quæ ultro ab his exhibitæ ſunt, & fuſius explicatæ; at cùm ſe graviter læſum exiſtimaret, ob ea quæ Sede vacante à Capitulo geſta fuerant, Aurelianenſis Concilij definitioni contraria, quâ cautum eſt, *ut in civitate ubi Pontifex obierit, Epiſcopus aliquis ante ſubſtitutionem reparati per ordinem ſucceſſoris, in civitate, vel per parochias præſumat ordinare Clericos, aut altaria conſecrare*, ad valvas Eccleſiæ quaſdam ſchedulas affixit, graviores pœnas in Epiſcopos, qui talia Sede Remenſi vacante auſi fuiſſent, continentes. Capitulum his vehementer commotum (velut ſuis libertatibus, adverſis) ad Sedem apoſtolicam appellat, rogat tamen interim Archiepiſcopum, ne ſui Præſulatûs primitias diſcordiâ fœdare velit, ſed potiùs paci conſecrare, quæ membra cum capite arctiùs compaginat, quod lubens præſtitit Ligonenſi Epiſcopo ſuadente, & Archidiaconis.

Sic injurijs utrímque oblivioni traditis, Petrus ſe juribus eccleſiaſticis conſervandis totum mancipavit, quæ à Ballivio Viromandenſi, apud Laudunum

dunum ſedente, liberiùs convellebantur, gnarúſque litis inchoatæ à Capitulo adverſus Petrum de Ranchicourt Atrebatenſem Epiſcopum, quòd fidem matrici Eccleſiæ præſtari ſolitam jurare procraſtinaret, egit apud ſummum Pontificem, quò Philippus S. Genovefæ Pariſienſis Abbas pro ea finienda delegaretur; qui viſis privilegiorum chartis, ſanxit *provinciæ Remenſis Epiſcopos ante, vel ſtatim poſt adeptam poſſeſſionem, teneri metropolitanam Eccleſiam honoris gratiâ perſonaliter adire, clientare votum emittere, cappam de panno ſerico, novam, & decoram, ſuis ſumtibus & armis ornatam ſolvere, quâ quamdiu ſuperſtites fuerint utantur in Regum unctionibus, & Synodis &c* Sententiæ huic ſe obſequentes præbuerunt præter Atrebatenſem, Morinenſis Epiſcopus anno 1474. Cathalaunenſis 1477. & Henricus de Berg Cameracenſis, qui Romam iturus ſe ad hoc obligari literis declaratorijs ultro faſſus eſt anno 1483.

Petrus haud diu Remis moram fecit poſt adeptam poſſeſſionem, non quod nova ſponſa ſibi ingrata eſſet aut faſtidio, ſed ne Regi, ultra quàm dici poteſt ad ſuſpicionem prono, de eo neſcio quid ſuſpicandi anſam præberet, eo præſertim tempore, quo Anglus & Britanniæ Dux Galliam bello aggredi cogitabant: unde ne vel leviter ſuſpectus eſſet, Andegavum conceſſit, relicto Remis Ægidio de la Riviere Vicario generali, & Petro Epiſcopo de Nazareth, qui ſacros Ordines eo abſente conferret: obtenta etiam prius facultate à Sixto IV. deputandi aliquos pro Eccleſiarum & Monaſteriorum luſtratione, recipiendique giſtorum jura conſueta, reſcripto IV. Idus Maij dato anni 1474.

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. An. 1474.

Renatus Lotharienſis Dux hoc anno menſe Auguſto Remos Antonium d'Antigni Ballivium & Toparcham terræ de Anbenton mittit, qui ſuo nomine clientaris fidei ſacramentum Remenſi Eccleſiæ exhiberet pro Baronia de Ruminiaco in Terachia, ex dominio de Poteſtatibus dependente, ad quod à Capitulo admiſſum lego, ea lege, ut prædicti feodi annexorum iudicem, ſeu cenſum intra præſcriptos dies exhiberet.

Anglo cum Burgundione adversùs Ludovicum fœderato,
Cochinardus Remos mittitur, quid ibi geſſerit.
Præfectorum Urbis Remenſis Syllabus.

CAPUT XLIV.

VULGATIS per Gallias nuntijs de bellico fœderatorum Principum apparatu, pro infrigenda pace magno impendio comparatâ, Rex dominum de Credonio cum magna vi ducum ac militum in Campaniam ablegat, ne quid illic mali hoſtes molirentur. Remis hic 3. Octob. honorificè ſuſceptus eſt anno 1473. & cum eo Raulinus Cochinart Regis OEconomus & à Conſilijs, qui moram in Urbe fecit pro luſtrandis monimentis, inſtaurandiſque aggeribus, ſi quid in iis deeſſe videretur. Raulinus ipſe, quem veteres ſchedæ Urbis Præfectum vocitant, viſo munimentorum ſtatu, ea confeſtim reſarcienda cenſuit ex lapidibus domorum portæ Martis, & Caſtelli, vulgo archiepiſcopalis nominati, quas omni remota deliberatione ſubverti jubet, imperátque civibus, ne cunctentur vectores cum equis & carrucis eò mittere, qui lapides & ligna Remos ociùs comportent. Scabini hac inſolita juſſione perterriti, metuere ſe dicunt, ne poſthac ad judicium ab Archiepiſcopo pro damnis receptis vocentur, quòd prædictæ domos dominij eſſent archiepiſcopalis;

Petrus de Laval lxxv. Archiep. An. 1475.

chiepiſcopalis; at Cochinardus nulla reſponſi habita ratione, Regis obſequium commodo Archiepiſcopi duxit anteferre, publicam Urbis conſervationem ruſticanis prædijs.

Cum prædicta caſtella ſuſdéque verterentur, Rex gnarus rerum quæ fiebant in Anglia, & quòd brevi Burgundicis ſtipatus navigijs in Galliam Anglus ſtatuiſſet transfretare, rectáque Remos proficiſci pro ſacra Unctione recipienda, mittit dominum de Sancto-Germano, cum ſelecta militum turma, & litteris ad cives Remenſes, quò ſe ad ſtrenuam defenſionem maturè præparent, ſcripſit & nonnullas ad Raulinum, quarum hîc pericopen damus: *Raulin je ſuis adverty que le Roy d'Angleterre avec le Duc de Bourgogne doivent tirer en Champagne, & de là à Reims pour s'y faire couronner; faites en diligence fortifier les endroits les plus foibles des remparts de la Ville, &c.* Receptis his litteris opifices Raulinus ab artibus ceſſare jubet, Clerum à cautu, nec primoribus parcit, aut Religioſis, omnes ad unum ferventer operi incumbere, minatúrque ſe cuncta ædificia exuſturum, ni expeditè, ac celeriter imperatum fiat. Præter rudera caſtellorum Archiepiſcopi, addidit etiam demolitiones domorum de Novavilla, Archiepiſcopalis dicta, caſtelli de Luche apud Thuiſi, piſtrini des Venteaux prope Joncherium, capellæ ſancti Bernardi extra portam de Dei-merito, Capellæ ſancti Marci ad portam Carceris, Eccleſiæ de Neuville ad Beguinas, Eccleſiæ de Claromareſto juxta Remos, caſtelli villæ de Menancourt, & aliorum; regni ſtatus, & imminens periculum id dubio procul poſtulare videbantur, Anglorum Rege cum numeroſo exercitu irruptionem parante.

Navalis exercitus Caleſium appulit eodem anno, cui Burgundio ſe adjunxit, itérque, in terram demiſſi, verſus Peronam inchoant, inde ad Sanctum-Quintinum; at Præfectus equitum, qui portas ſe aperturum promiſerat, glandes ferreas è machinis in fœderatos mittit. Eduardum ſerò ab Anglia ſolviſſe pœnitet, eúmque inſperatus Burgundionis ſeceſſus in Brabantiam majori moleſtia afficit: ſic utrimque deluſus, de ineunda pace cogitans, Regnum primò veluti hereditario jure ſibi debitum audaciùs poſtulat, tum Normanniam & Vaſconiam; at paucioribus contentus inglorius receſſit.

Pace Regum firmata, Burgundiæ & Britanniæ Duces paciſcuntur cum Franco, fidémque ſpondent apud Silvanectum cum incredibili populi lætitia. Indulgentias mox ſummus Pontifex conceſſit omnibus, qui ter recitaſſent, *Ave Maria* juxta meridiem; conſueta hæc oratio poſtmodum dicta eſt *Ave Maria pacis.* Bullæ apoſtolicæ Januario menſe in Capitulum allatæ ſunt, à quo indicta eſt generalis ſupplicatio, ſelectúſque Concionator, qui eas è ſuggeſtu publicaret Clero præſente, & univerſo populo, hortaretúrque omnes reverenter adeſſe, cum ſacra tutelarium lipſana per Urbem illuſtri apparatu Clericorum humeris efferrentur. Julianus Cardinalis Legatus à latere, & qui ſanciendæ paci velut arbiter multùm contulerat, diſpenſavit cum Carolo de Hangeſt Noviomenſi electo, ut in pueritia, vix enim quindecim ætatis annos egerat, cujuſvis generis Beneficia, regularia vel ſæcularia, compatibilia vel non, etiam tria Cu-

An. 1476. rata tenere poſſet, anno 1476. Inde colligere eſt prædictos abuſus etiam ante concordata viguiſſe.

Pax Silvanectenſis hoſtibus Regni funeſta fuit, equitum Magiſtro primùm, cujus fractæ cervices, quòd in fide nutâſſet; tum Burgundioni, qui ab Helvetijs bis fuſo exercitu prope Nanceïum infeliciter pugnans, confoſſus occubuit: hac morte urbes ſupra Sommonam ad Gallos redierunt, & aliæ armis expetitæ, miſſis è Durocortoro pilis ferreis, nitrato pulvere, & bellicis tormentis, quæ ibi ſervabantur, ad regium exercitum.

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP.

An. 1477.

tum. Rex frequentioribus litteris ad Scabinos Remenſes directis, hos reddit certiores de expugnatione Heſdinenſis caſtelli in Arteſia, de Ducis Gueldriæ profligatis militibus juxta Tornacum, & ejuſdem occaſu, & de Flamingis in Albis-foſſatis prope montem Caſſetanum ad internecionem cæſis. Addit in alijs litteris, Caroli Ducis filiam, Maximiliano Auſtriæ à Proceribus Flandricis promiſſam lætiori fortunæ (pro qua Capitulum menſe Martio ſollemnes Deo egit gratias.) Atrebatum vi expugnatum acceſſit; at Rex probè ſciens cives non ex animo Francis ſubeſſe, colonias ſubſtituit ex varijs urbibus, Remi ſexdecim familias ſuppeditârunt, quarum bona, victus, familiariſque ſuppellex plauſtris vecta ſunt eorumdem curâ & ſumtibus.

Petrus de Laval, qui Andegavum ſeceſſerat vigente Principum fœderatorum, Britanni præſertim ſibi conſanguinei cum Franco diſcordiâ, vulgato pacis fœdere Remos redijt, graviterque commovetur auditis vexationibus, quas in Remenſes Cochinardus exercuerat; at altiùs nihil animum ejus penetravit ac caſtellorum everſio, temeritáſque Cochinardi, qui deſtinatas his reficiendis pecunias aliò deflexerat; unde paullo poſt ad Curiam profectus, captandæ occaſioni ſic incubuit, ut à Rege, tam Urbis, quàm territorij præfecturam facilè obtinuerit: regijs igitur munitus litteris, Remos venit, ſatisfactionem pro everſis caſtelis, ruderibúſque aliò tranſvectis petiturus, certúſque totum id actum minis Cochinardi, eóque inſtantiùs urgente, ſatellites ejus in vincula conjecit.

Id intempeſtivé factum haud ita poſt Petrus agnovit, cum enim icti fœderis Britanni cum Burgundione memoriam Rex à ſe necdum penitus excuſſiſſet, illatam adminiſtris moleſtiam ægerrimé tulit, excanduítque in Remenſes, velut vindictæ auctores: certior tamen factus à Normanniæ caſtrorum Metatore, & Urbis deputatis, verſâ in Archiepiſcopum iracundiâ, præfecturam eum abdicare jubet, ſancitque ne deinceps ullus è Britannia ortus, vel ex Lavallij domeſticis in officiarios Archiepiſcopatûs aſſumerentur, litteris Atrebati datis 13. Julij anno 1477. & ad Ballivium Viromandenſem, ſeu Præfectum ejuſdem deſtinatis, quarum hic tenor eſt

An. 1478.

Comme nous ayons eſté advertis que noſtre amé & feal Couſin & Conſeiller l'Archeveſque, Duc de Reims ait mis aucuns officiers en ladicte ville pris à ſa poſte, tant ſes familiers, ſerviteurs, que autres eſtants du pais de Bretagne, leſquels nous pourront eſtre ſuſpects, & faire choſe qui pourroit prejudicier à noſtre Royaume &c. Prædictæ litteræ adſtantibus Comite de Beaujeu, & Comite de Marle Franciæ Mareſchallo, & Præfecto Delphinatûs ſubſignatæ ſunt. Voluit quoque Rex ut quotquot de Raulino Cochinart, ob ea quæ belli tempore ſeveriùs geſſerat conqueſti fuiſſent, injeciſſéntque manus in eos, quos publicis rebus præfeciſſet carceri manciparentur, pœnáſque de ſontibus, præmiſſa inquiſitione, Præfectus Viromandenſis ſumeret, & quibuslibet alijs qui Cochinardi familiares vel verbis deinceps laceſſerent.

An. 1479.

Gravius nihil imperari poterat, acerbiúſque viro nobili, decoquendam tamen ſibi exiſtimavit Lavallius eam animi ſui moleſtiam, levandámque promptiori ab Urbe receſſu; at cives, qui ob nimiùm apertos queſtus pedetentim pœnas dederunt, Cochinardi arbitrio relicti, qui regiâ fretus potentiâ, in ſibi priùs infenſos tanta atrocitate deſævijt, ut plures opibus nudati, miſeram vitam finierint: alij verò litibus fatigati è patriæ ſolo potiùs abire duxerint, quàm tot angi calamitatibus, donec mutato Regni ſtatu per Ludovici obitum, Lavallius Cochinardo cumulatiſſimè vices retulit. Hic nempe ſenio confectus, captus oculis, deſtitutúſque omni præſidio, à multis de præterita ſævitia conquerentibus impeti cœpit, qui & de eo inquirendi facultatem obtinent, certatímque eum perſequuntur,

An. 1480.

quò

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. An. 1480.

quò ſævi & immites diſcant vel hoc Cochinardi exemplo, quorum præcipuè vindex ſit Deus; cujus memoria, quòd viduas & pupillos immaniter litibus obruerit, tanto dedecore fœdata eſt, ut etiamnum irriſui, ac velut ludibrio ſit apud Remenſes.

Simultates inter Petrum de Laval & Cochinardum exortæ; Ludovici ingraveſcens ſenectus, infirma, ac pænè deſipiens; Caroli ætas Regno adminiſtrando minor, & Capitanei jugum tandem à cervicibus dejectum Remenſibus commodam, nec multâ inſumtâ operâ quæſitam occaſionem, præbuêre ſibimet ipſis Præfectum conſtituendi, cujus munia cùm ſuperiùs cap. XXXVII deſcripta ſint; nihil moror: eorum tantummodo nomina qui in ea dignitate claruerunt, prout in Urbis Tabulario reperiuntur, obiter hîc exhibenda popularibus non injucundum cenſeo. Obſervandum tamen velim priores ſeptem non tam ab Urbe, quàm ab Urbis Capitaneo præfecturam accepiſſe, quod ex citato capite facilè deduci poteſt.

Johannes Cauchon Miles, dominus de Gueux, an. 1422. 1423. & 1424.

Thomas de Baſoches, ab anno 1425. ad annum 1430.

Thomas Cauchon Eques, dominus de Godart & Savigny-ſur-Ardre & regiæ Majot-domûs ab anno 1431. ad annum 1434.

Theobaldus de Boutillier, ab an. 1435. ad annum 1439.

Johannes Cauchon iterum ab anno 1440. ad annum 1450.

Petrus de Beſanne, Eques, dicti loci dominus, & de Taiſſy, ab anno 1450. ad annum 1467.

Nicolaus Muſart, Eques, dominus d'Uncher, de Blanzi, & du Chaſtelet, Salinarum Remenſium Redemptor, ab anno 1467. ad annum 1476.

Thomas Cauchon prædicti Thomæ filius, Eques, dominus du Godart, & Savigny-ſur-Ardre, ab anno 1476. ad annum 1482.

Johannes Cauchon, Eques, dominus de Sillery, ab anno 1482. ad annum 1491.

Johannes Cauchon, Eques, dominus de Neuvliſe, ab anno 1491. ad annum 1497.

Carolus de Vaſſè, Eques, dicti loci dominus, & de Muiſon, an. 1497. & 1498.

Guillelmus Toignel, Eques, dominus de Courmas, Mery, & Praingi ſupra Matronam, ab anno 1499. ad annum 1505.

Jacobus Fillet, Eques, dominus de Lude, ab anno 1505. ad annum 1515.

Johannes de la Fontaine, Eques, dominus de Courmas, ab anno 1515. ad annum 1524.

Antonius du Puy, Eques, dominus de Montigny, ab anno 1524. ad annum 1534.

Nicolaus Chinoire, Eques, dominus de Chambrecy, & de Bignay, an. 1534. & 1535.

Antonius du Puy iterum an. 1536. & 1537.

Nicolaus Chinoire iterum an. 1538. & 1539.

Remigius Cauchon, Eques, dominus de Jonvalle, & de Muyſon, an. 1540. & 1541.

Johannes Briotin, Eques, dominus de Seüil, an. 1542.

Hubertus Feret, Eques dominus de Mont-laurent, Vice-dominus Cathalaunenſis, an. 1543.

Johannes de Boſſu, Eques, dominus de Lierval, an. 1544. 1545. & 1546.

Hubertus Feret iterum an. 1547. 1548. & 1549.

Nicolaus Chinoire tertiò an. 1550.

Johannes Briotin iterum an. 1551.

Hubertus Feret tertiò an. 1552. 1553. & 1554.

Nicolaus Noel, Eques, dominus de Muire an. 1555.

Magiſter

Magiſter Claudius Pioche, Jurium Licentiatus, in ſupremo Pariſienſi Senatu Advocatus, ab anno 1556. ad an. 1561. PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. An. 1480.

Reginaldus Cauchon, Eques, dominus de Condé, ab anno 1561. ad an. 1567.

Hieronymus Goujon, Eques, dominus de Vraux, Remorum Seneſchallus hereditarius, ab anno 1567. ad an. 1571.

Philippus Frizon Sclopetariorum Rem. Capitaneus, ab. 1571. & 1572.

Hieronymus Goujon iterum an. 1573. & 1574.

Henricus Bachelier, dominus de Saint- Mare, de la Fontaine, & de Gentes, an. 1575.

Oudardus Noel, Eques, dominus de Muire, an. 1576.

Simon Chertemps, dominus de Vaux, ab anno 1577. ad annum 1581.

Johannes Cauchon, Eques, dominus de Neuvliſe, an. 1581. & 1582.

Magiſter Johannes Pioche, Jurium Licentiatus, & in ſupremo Pariſienſi Senatu Advocatus, an. 1583. & 1584.

Magiſter Nicolaus Soüin, Jurium Licentiatus, & in regio Senatu Remenſi Inquiſitor, ab anno 1585. ad an. 1590.

Oudardus Coquebert dominus d'Adon, an. 1590. & 1591.

Magiſter Johannes Pilloy Conſiliarius & vectigalium Magiſter, dominus de Lamé, an. 1592. & 1593

Magiſter Franciſcus Rouſſel, Jurium Licentiatus, & in ſupremo Senatu Pariſienſi Advocatus, an. 1594.

Johannes Leſpagnol, dominus de Fontenoy, an. 1595. & 1596.

Johannes Roland, an. 1597. & 1598.

Andreas Goujon, Eques, dominus de Bouzi an. 1599. & 1600.

Nicolaus Bachelier, dominus de la Fontaine, ſupradicti Henrici primogenitus, an. 1601 & 1602.

Nicolaus Frizon Vicecomes de Saux-ſaint-Remy, an. 1603.

Johannes Leſpagnol iterum an. 1604.

Reginaldus Goujon, Eques, dominus de Thuiſy, hereditarius Remorum Seneſchallus, Regi à Conſilijs, Præſes, & Proprætor in regio Senatu Remenſi, apud Reginam Catharinam Medicæam libellorum ſupplicum Magiſter, prædicti Hieronymi filius, an. 1605. & 1606.

Euſtachius de la Salle, an. 1607. 1608. & 1609.

Johannes Roland iterum an. 1610.

Andreas Goujon iterum an. 1611. & 1612.

Nicolaus Bachelier iterum an. 1613. & 1614.

Magiſter Antonius Fremin Reginæ Catharinæ Medicææ à Conſilijs, & Secretis, an. 1615.

Magiſter Robertus Barrois, Jurium Licentiatus, in ſupremo Senatu Pariſienſi Advocatus, & in Balliviatu archiepiſcopali Proprætor, 1616. 1617 & 1618.

Oudardus Bachelier, Sclopetariorum Capitaneus, anno 1619.

Nicolaus Coquillart, an. 1620. 1621. & 1622.

Magiſter Nicolaus Ancelet Conſiliarius & vectigalibus Præpoſitus, an. 1623. 1624. & 1625.

Nicolaus Leſpagnol, an. 1626. & 1627.

Johannes le Bel Eques, dominus de Sois, an. 1628. & 1629.

Johannes Maillefert, dominus de l'Iſlette, an. 1630. 1631 & 1632.

Magiſter Claudius Leſpagnol in regio Senatu Remenſi Conſiliarius, & Procurator regius, Vicecomes de Boüilly, dominus d'Artaiſe, du Vivier, Onrezy, & Malouſin, prædicti Johannis filius, ab an. 1633. ad 1638.

Henricus Bachelier, dominus de la Fontaine, & de Gentes, prædicti Nicolai filius, an. 1638. 1639. & 1640.

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. *An.* 1480.

Johannes Colbert, dominus de Terron, an. 1641. 1642. & 1643.

Magiſter Philippus Fremin in regio Remorum Senatu Conſiliarius & Aſſeſſor, prædicti Antonij filius, ab anno 1644. ad 1649.

Magiſter Johannes Audry, Jurium Licentiatus, in ſupremo Pariſienſi Advocatus, ab anno 1649. ad an. 1655.

Nicolaus Amé ab an. 1655. ad an. 1660.

Magiſter Andreas Coquebert, in regio Remorum Senatu Proprætor Particularis, dominus de Grand-Montfort, an. 1660 & 1661 nunc quoque præeſt.

Henricus Bachelier, dominus de la Fontaine, prædicti Henrici filius, annis 1666 1667 & 1668.

Magiſter Nicolaus Dallier Regis Conſiliarius & Salinarium Remenſium Redemptor, annis 1669 1670 & 1671.

Rigobertus Favart, dominus de R...ebourg, annis 1672 1673 & 1674.

Magiſter Nicolaus Dallier iterum, 1675 1676 & 1677.

Claudius Coquebert dominus d'Agny modernus.

Eccleſiæ Remenſis conflagratio.

An. 1481. INſignem Remenſis Eccleſia cladem fortuito caſu pertulit 25. Julij horâ de meridie primâ anno 1481. tectum ejus reficientes plumbarij ignem ſub carpentaria incuſtoditum reliquerant, unde flante vento incendium conflatum campanilla duo hinc inde erecta, ubi ædificium decuſſatum eſt, penitus corrupit, cum alio tignariam fabricam finiente & campanis undecim. Metallum, plumbúmque tegminis mixtim fuſa ſuper fornices cecidêre, aquæ circumlabentis inſtar, ac per vicos Urbis mirabiliter defluxêre. Damni pretium ſtatuunt memoriæ ad centum millia florenorum; huic reparando ſtudioſè mox incubuit Capitulum, tam ſacrorum vaſorum, ſeu etiam ſuppellectilis venditione, quàm collectâ, quæ per totam diœceſim fieri cœpta eſt. Decanus Regem quoque adijt pro rogando ſubſidio, & Archiepiſcopus deſtinatis ad Suffraganeos litteris facilè obtinet, ut è pulpito, quæ Metropolitanæ poſt conflagrationem deturpatæ opus eſſent, miſſi ab eo per diœceſes publicarent, indicerent ſupplicationes, oblatáque pro metallo reciperent. Ædificium tandem, Caroli VIII. imprimis liberalitate, ſuum nitorem recepit, cujus inſignia viſuntur exteriùs in periſtylio lapideo ſuperiori chorum ambiente, ſurrexitque lignaria moles plumbo cooperta, non inelegans, quam pyramis finit ut priùs, at campanilia in lateribus ædificium decuſſantibus deſiderantur.

Campania labes graſſante peſtilentia.

Vix Franci pacem deguſtârant, cùm aliæ hos calamitates premunt, & exagitant, Numine horum ſcelera vindicante; igniti præceſſerant ac horribiles cometæ, impendentium malorum omen, famis præſertim ac peſtilentiæ, quæ per Belgium & Campaniam immaniter graſſata eſt. Pro Numine placando largiores eleemoſynæ à divitibus, & preces ingeminatæ per omnes Eccleſias; Capitulum Remis ſupplicationem indixit ad S. Nicaſij, in qua nudis pedibus plerique incedebant, quò incliti hujus tutelaris opem mercarentur. Teſtantur Auctores hoc morbo correptos in phrenefim verti ſolitos, ac rabioſo clamore velut fanaticos è cubiculis & grabatis proſilire hinc inde diſcurrentes vi doloris, è domorum faſtigijs ſe præcipites agere, aut etiam intra puteos. Habet M. S. Chronicon Lavallium Remos reverſum menſe Decembri, relicto palatio archiepiſcopali peſtilentiæ metu, quæ per Urbem & diœceſim ſæviebat, in domum abbatialem S. Nicaſij conceſſiſſe, ubi aer ſalubrior, & tunc contagij expers. Addit regias à Scabinis acceptas litteras horâ nonâ poſtridie diei Epiphaniæ; quò gratiæ Deo redderentur pro pace inita cum Flandris, eodémque tempore *Te Deum laudamus* inchoatum in principe Eccleſia cum conſuetis orationibus, quas exceperunt feſti ignes, choreæ, ac publica plebis lætitia per omnes vicos Civitatis.

Ludovicus

Ludovicus morbo laborans Ampullam Remenſem ad ſe deferri petit, quanto cultu à Pariſienſibus excepta. Carolus Remis ſuſcipit novi Principatûs inſignia. Innocentius VIII. Canonicis privilegium impertit. Lavallius extra diœceſim moritur. An. 1482.

CAPUT XLV.

LUDOVICUS Rex, qui Francos ſibi in omnibus obſequentes fecerat, protenderátque fines Imperij, adverſa hoc anno urgeri cœpit valetudine, ob quam vehemens ipſum inceſſit formido, cupiditáſque undique remedia conquirendi, etiam ſuperſtitioſè, quo ægritudinem averruncaret: litteræ ad Remigianos miſſæ probant grates non modò egiſſe Abbati, pro ſollemni Miſſa, quæ ſingulis fermè diebus in ſua Eccleſia pro ſalute ejus celebrabatur, ſed & guttulam olei cælitus miſſi poſtulâſſe, quo pridem Remis unctus fuerat. Cúmque reſponſum eſſet ab Abbate ſibi hoc fas non eſſe, inconſulto ſummo Pontifice, ociùs Rex Romam mittit pro obtinenda licentia; non modò Ampullam deportandi ubi degebat; ſed & pretioſiora quæque totius Regni lipſana, quod ei liberaliter indultum eſt, reſcripto apud S. Petrum dato, nono Cal. Julij anno 1483. cujus id initium.

Sixtus Epiſcopus Servus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto Filio Ludovico Francorum Regi illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Eximiæ devotionis affectus, quem ad nos & Romanam Eccleſiam gerere comprobaris &c. Tuis piis deſiderijs ſatisfacere cupientes, tibi, ut vaſa, Ampullas nuncupata in majori Remenſi & S. Remigij Remenſis Eccleſijs conſiſtentia, in quibus Unctio, qua Reges Francorum in eorum coronatione inungi ſolent, exſiſtit, ac aliud vas ſeu ampullam in Monaſterio Majoris-Monaſterij &c. eâ quâ decet reverentiâ deferre ad te unguentis prædictis, ſi tibi viſum fuerit, inungi facere libere & licitè valeas, indulgemus &c. An. 1483.

Fretus hoc privilegio Rex Saienſem Epiſcopum, & Claudium de Monte-falconis Cambellanum & Arverniæ Toparcham Remos celeriter ablegat cum litteris interpolatè ſcriptis tribus, quarum priores duæ ſunt 14 menſis Julij, ultima quintâdecimâ, quæ vehemens ejus deſiderium propter ſe habendi ſacram Ampullam egregiè teſtantur his verbis.

A nos chiers, & bien-amez les Religieux, & Convent de l'Abbaye de ſaint Remy de Reims.

CHiers, & bien-amez: nôtre S. Pere le Pape par ſes Bulles, & lettres Apoſtoliques à nous octroyées, a permis faire apporter par devers nous pour aucunes ſingulieres devotions, & pour certain temps ſeulement la ſainte Ampoule envoyée des Cieux par la grace du S. Eſprit à Monſieur ſaint Remy jadis Archevêque de Reims. A cette cauſe, & pour accomplir ledit octroy, & permiſſion, & nous apporter ladite ſainte Ampoule, nous envoyons preſentement de par là nôtre amé, & feal Conſeiller, & premier Chambellan Claude de Montfaucon Gouverneur d'Auvergne, & luy avons chargé ſoy adrecier à vous, qui avez la garde de ladite

 ſainte

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. *An.* 1483

ſainte Ampoule. Si vous prions, & requerons tant à ſertes, & de cuer que faire pouuons, & ſur tant que deſirez nôtre ſanté, entretenement, & proſperité: & neanmoins mandons, & commandons, que à nôtre Conſeiller veuilliez bailler incontinent ladite ſainte Ampoule pour la nous apporter, afin d'accomplir la deuotion que auons à icelle; & nous vous promettons de bonne foy, & ſur nôtre honneur, & en parole de Roy, que dedans brief temps la vous rennoyerons, & remettrons, & ferons remettre en vos mains, comme elle eſt à preſent, & n'y aura point de faute; & ſur ce croyez nôtredit Conſeiller de ce qu'il vous dira de par nous, comme ſi nous même le vous diſions en perſonne. En quoy nous ferez le plus grand, & ſingulier plaiſir, & agreable ſeruice que pourez jamais faire, & dont nous aurons bien memoire en temps & lieu en vos affaires. Donné aux Montils lez Tours, le 14. jour de Iuillet l'an 1483.

Signé *LOVYS.*

Et plus bas, DE VILLE-CHARTRE.

A nos chiers, & bien amez les Religieux, Abbe, & Conuent de S. Remy lez Reims.

Louys par la grace de Dieu Roy de France. Comme par la grande & ſinguliere deuotion que nous auons toujours eu, & auons à la ſainte Ampoule, laquelle fut ennoyée de Dieu miraculeuſement à nos predeceſſeurs Roys de France, & à nous; nous ennoyons preſentement & de la permiſſion de nôtre S. Pere le Pape par deuers vous nos amez, & feaux Conſeillers, l'Evéque de Sées, Claude de Montfaucon Gouuerneur d'Auuergne, & Iean de Sammeuille Seigneur de la Heuze, nos Chambellans, pour nous apporter le plus honnêtement qu'ils pouront ladite ſainte Ampoule: & afin que n'en faciez quelque difficulté, ou doute de la bailler à noſdits Conſeillers, ou à l'un d'eux en l'abſence des autres, & mêmement audit Gouuerneur d'Auuergne, & que ne la vous faſions retourner, & remettre en vôtredite Abbaye, & que de ce ſoyez plus aſſurez de nôtre vouloir, & intention, nous vous promettons en parole de Roy, & ſur nôtre honneur, que en baillant par vous ladite ſainte Ampoule à noſdits Conſeillers, ou audit Gouuerneur d'Auuergne en l'abſence des autres, que aprés que l'aurons veuë, & à icelle fait nôtre deuotion, nous la vous rennoyerons, & ferons conduire, & rendre dignement, & reueremment à vous, & à vôtre Abbaye ſans nulle faute. En témoin de ce nous auons ſigné ces preſentes de nôtre main, & fait ſeeller de nôtre ſeel. Donné aux Montils lez Tour, le 14. jour de Iuillet, l'an de grace 1483. & de notre reigne le 22. Signé LOVYS. Et plus bas, *Par le Roy, les Comtes de la Marche, & de Clermont, vous, & autres, preſens*

DE VILLE-CHARTRE.

A nôtre & bien amé l'Abbé de S. Remy de Reims.

DE PAR LE ROY.

Chier & bien aymé, Nous vous ennoyons preſentement notre amé, & feal Conſeiller, & premier Chambellan Claude de Montfaucon Gouuerneur d'Auuergne à Reims, pour recouurer la ſainte Ampoule qui eſt en votre Egliſe, & icelle me faire apporter, en enſuiuant l'octroy,

&

& conceſſion de notre S. Pere, & pour notre ſanté. Si vous prions, & neanmoins mandons, & commandons, que allez en la compagnie de notre premier Chambellan faire bailler, & delivrer ladite ſainte Ampoulle, & icelle nous faire apporter, & vous nous ferez tres-agreable plaiſir, & ne veulliez faire faute que ne l'ayons ſur tant que doubtez nous deſplaire. Donné aux Montils lez Tours le 13. jour de Iuillet LOVYS.

LE MOYNE.

Lectis 26. menſis his litteris tam in urbico Senatu Remenſi, quàm in Capitulo coram venerab. Canonicis (harum enim Abbas participes eſſe voluit) miſſi à Rege juſſa exſequi cupientes feſtinandum edicunt, urgéntque, quòd morbus ejus invaleſceret; quare, ne ſeriùs ſacrum vas traditum diceretur, præmiſſis ceremonijs, ſupplicatione item, & auguſtiori Miſſa, ultro deferendum conceditur id comitantibus Sanremigiano Theſaurario, cum Seneſchallis Remenſis Eccleſiæ. Famâ adventûs ejus per Lutetiam vulgatâ, ſupremus Senatus, qui ea veneratione donum cælitus datum excipiendum ſanxerat, qua ſanctiores Reliquiæ ſuſcipi ſolent, obviam ei proceſſit cum alijs Ordinibus per vicum S. Antonij, ubi ſimul incedentes Urbem regreſſi, Ampulla deponitur in regio palatij Sacello. Poſtero mane ijdem iterum adunati, hanc comitati ſunt uſque ad Eccleſiam B. Mariæ-de-Campis, cum eo cultu & pompa, quam apud Luuvetum accuratiùs deſcriptam invenies. Refert Comminius Ampullam ſuper cubiculi Regis abacum depoſitam manſiſſe uſque ad obitum ejus, eáque voluiſſe iterum inungi per totum corpus, quod vix crediderim, ob Ampullæ exiguitatem, majori tunc parte exhauſtæ. Remedijs igitur nequicquam conquiſitis, quò Ludovici vita prorogaretur, egit hic animam 30. Auguſti anno 1483. redditáque eſt Ampulla Abbatiæ & Capituli deputatis 5. Septembris, relata Remos 15. ejuſdem menſis, ex concluſione capitulari, quâ ſancitum obviam eundum eſſe cum cappis, deducendámque proceſſionaliter ad S. Remigium. *Louvetus Comminius.*

Ferrico Turnacenſium Pontifice, qui in Italiam iverat, è vivis ſublato, novellus Franciæ Rex Carolus ad Remenſem Archiepiſcopum ſcripſit, ut Ludovicum Potum, S. Launomari Bleſenſis Abbatem, Tornacenſibus infulis ornaret: ſtatimque is Pontifex coram aut ſcriptis litteris Ludovicum Tornacenſem Epiſcopum nuncupavit. Accepta igitur hac poteſtate Ludovicus Johanni Monſſartio diem dixit Pariſijs, eóque minimè ſe coram Senatu regio ſiſtente, Tornacenſis diœceſeos poſſeſſionem inijt, ubi præſertim jus regium porrigebatur. Johanne pariter Romæ fatis functo, Antonius Palavicinus Cardinalis ei ſubrogatur ab Innocentio VIII. at ei re aliqua potiri non licuit, Ludovico vi decreti Pariſienſis omnes reditus occupante, donec Petrus Quincke S. Amandi Abbas Romam pergens, jus Antonij Cardinalis obtinuit, ſummi Pontificis aſſenſu, munúſque conſecrationis Brugis accepit per manus Philippi de Bergues Epiſcopi Cameracenſis, coram Philippo Auſtriaco Comite Flandriæ anno 1497. *An. 1483. Meyer. Buzelin.*

Remos die 4. Septembris de Ludovici obitu nuntio perlato, Præfectus Urbis tunc conſilium inijt cum urbico Senatu, quid facto opus eſſet, & an Urbs arctiùs cuſtodienda. Decimâ ſeptimâ menſis litteris à Carolo Rege acceptis & ab Archiepiſcopo, cenſuit Capitulum exſequias Ludovici Regis ſollemni ritu celebrandas, tam Remis in Eccleſia matrice, quàm per diœceſim; decrevítque ut cum deputatis urbici cœtûs, Decanus & Scholarcha Pariſios irent, obſequium Carolo ſupplices oblaturis, ad quem & portarum claves ab ijſdem delatæ ſunt in pignus intimæ ſubjectionis. Hic, ſtatim ac patris juſta complevit, Principatum ab Inauguratione, ut moris eſt, ineundum duxerat, cogitur tamen ob motam inter Borbonium, & Aurelianenſem, Duces, pro Regni adminiſtratione diſcordiam, ad an-

num

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP.

An. 1484.

num ſequentem remittere menſe Maio. Die igitur futuræ Inaugurationis indicto, diverſorij Deſignator Remos miſſus 10. menſis luſtrat Eccleſiam cum Urbis Præfecto, odeum præſertim regio throno deſignatum. Actum in Capitulo 23. die de modo quo San-Remigianus Abbas Ampullam ferens incedere deberet, ordinatúmque à Canonicis reperio quod ſequitur: *Cum Abbas modernus, dicti Monaſterij non ſit Abbas, ſed dumtaxat Commendatarius, nec in ſacris Ordinibus conſtitutus, ſed verus ac purus Laicus, Ampullam non feret nec pedeſter, nec equeſter; ſed habebit onus portandi eamdem Prior loci pedeſter, & uſque ad locum in textu libri coronationis Regis deſignatum honorificè.* Quæ verba manifeſtè indicant nihil tunc certò conſtitutum quoad hanc ceremoniam, cùm ibidem dicatur quibuſdam Abbatibus *aliquando permiſſum ire equeſtres, ob ſeniles annos.*

Rex vigeſima ſeptima menſis Maij conſuetâ magnificentiâ Urbem ingreſſus eſt, excepitque eum ad gradus Eccleſiæ Decanus, nomine Capituli, brevi præmiſſa concione. Concluſio diei 28. habet quibuſdam de Capitulo mandatum ut Archiepiſcopum, ceteróſque Antiſtites gnaros redderent temporis, quo matutinæ preces vigiliâ Inaugurationis fierent in Eccleſia. Die Dominica, quæ menſis trigeſima fuit, Johannes Comes de Roccio, Harduinus de Mailly, Jacobus de Luxemburgo, & Jacobus de Brezè Normanniæ Seneſchallus, ad Abbatem Remigianum pro obtinenda Ampulla delegantur: hi ſe vades offerunt, ſpondéntque ſe eam ſecurè reducturos more ſolito: Abbas, recepto ſuper librum Evangelij ſacramento, Ampullam velo albo coopertam detulit uſque ad gradus Eccleſiæ, comitantibus eum Religioſis laudes Deo accinentibus. Petrus Archiepiſcopus, cui adſtabant quidam Epiſcopi & Regni Pares, hanc è manibus Abbatis reverenter ſuſcepit, data ſponſione ſe eam peracta Inauguratione redditurum, cujus rei à Præſcriptore tabulas confectas receperunt Abbas & Monachi eodem menſe, die, & anno. Ipſo quoque feſtivitatis die, cui interfuerunt Duces Borbonij, Alençonij, Lotharingiæ; Comites Engoliſmenſis, Fuxenſis, Vindocinenſis, Dunenſis; Epiſcoporum maxima vis, ac Regni Megiſtanes, per omnes Eccleſias cathedrales Regni indictæ ſunt ſupplicationes pro acclamati Principis felicitate. Ex hiſtoria Noviomenſi, diſcordia tunc emerſit inter Archiepiſcopum & Capitulum, ad quem vinum & numiſmata aurea, à Rege Deo oblata die Inaugurationis in Miſſa, ſpectarent: re ad Senatum Pariſienſem delatâ, pronuntiatum pro Capitulo. Carolus ſe erga Remenſem Eccleſiam beneficum exhibere cupiens, pecuniarum exactionem ſuper horrea ſalaria fieri permiſit pro reparatione ædificij, incendio haud ita pridem deturpati: litteris hac de re confectis imperatum reperio Canonicis ut preces quotannis pro Rege exſolverent in eadem Eccleſia, Sacrum præſertim diebus Jovis de Sancto-Spiritu, & de Beata; ſic opus inchoatum & aliquandiu intermiſſum, exhauſto ærario, regali accedente munificentia ad finem feliciter perductum eſt. Sanxit verò Capitulum in grati animi pignus lignariæ fabricæ apicem Liliorum, floſculorúmque Trifolij inſtar limbo exornandum, & in averſa parte ædificij ſub minori pyramide, lapideo periſtylio ſculpenda Regis inſignia, quæ proſtant adhuc ea cernere cupientibus. Porro Rex diſcedens ab urbe Remenſi expletâ Inaugurationis pompâ, perrexit ad S. Marculfum ſtrumoſis manum præmiſſâ novenariâ impoſiturus.

Le Vaſſeur fol. 1073.

Ex charta Carolo VIII. in Tabulario Sã-remigiano.

An. 1485.

Innocentio VIII. ad ſummi Pontificatûs apicem aſſumto, poſt Sixti obitum anno 1485, Petrus Archiepiſcopus promotionis illius litteras à tribus Cardinalibus ſubſignatas accepit, quas ad Vicarium ſuum generalem mox perferri curavit. Hic aſſentiente Capitulo, ubi perlectæ ſunt, publicas preces cum ſollemni ſupplicatione ad PP. Auguſtinianos indixit, quò Clerus omnis felicem ei Præſulatum fauſtúmque adprecaretur. Parochia S. Petri-veteris

S. Petri-veteris vacans data eſt Petro Leſcot, rogatu Annæ ſororis Caroli VIII. & uxoris domini de Beaujeu primâ Januarij. At 8. Aug. flammulis bellorum emicantibus diſcordiâ Principum, quibus provincia Remenſis in confinio Regni ſæpius exarſit, Capitulum Petro Vignon dat negotium reducendi è Tornaco feretrum B. Mariæ, ubi cingulum Virginis, & aliæ quædam Reliquiæ dicuntur incluſæ; hoc per diœceſes provinciæ Canonici duo deducere ſolebant ad corrogandam pecuniam, Metropolitanæ Eccleſiæ neceſſitatibus impendendam, eidem quoque Canonico mandatum tranſeundi Cameracum, Atrebatum, Noviodunum, & Laudunum, quò prædictarum urbium Epiſcopos moneat, ne cunctentur amplius cappam mittere, quam ſinguli ſtatim à ſua promotione ſolvere tenentur Eccleſiæ matrici. PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. *An.* 1485.

Anno ſequenti Silvanectenſis Epiſcopus, & Abbas de Victoria petunt à Capitulo facultatem uniendi in perpetuum prædictam Abbatiam menſæ epiſcopali, poſt alterutrius egreſſum, quorum poſtulationi libenter ſubſcripſit ſub beneplacito ſummi Pontificis; opes ſiquidem & proventus, Epiſcopatuum præſertim, adeo exiles erant & imminuti ob ſæpius repetitos bellorum turbines, ut vix Epiſcopi ſuam utcúmque tueri poſſent dignitatem, divinum Officium in pleriſque Eccleſijs cathedralibus ceſſabat, ruebant ædificia, nemine de his curam gerente; & Clerici, plures Præbendas ex diſpenſatione poſſidentes in varijs Eccleſijs, nulli obſequium præbebant, quamvis ad id de jure tenerentur: inde factum eſt ut Eccleſia Remenſis, quæ ex veteri diſciplina vix quidquam retinet præter divini Officij ſplendorem, ſacróſque ritus, Sedem apoſtolicam adire coacta fuerit, pro obtinenda diſpenſatione reſidendi, in favorem Canonicorum, ſeu etiam Capellanorum in alijs Eccleſijs Beneficia poſſidentium, modò Remenſis Eccleſiæ choro frequentes adeſſent. Immunitatis bulla Nonis Febr. data eſt, Pontificatûs Innocentij VIII. an. ſexto, Domini 1490. ad Regem & ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Galliæ directa, quò privilegij tenor, & facultas divino Officio præ alijs Eccleſijs in Remenſi Eccleſia intereſſendi, cunctis innoteſceret, conſiliúmque Pontificis in bulla his verbis expreſſum: *Attendentes quòd Eccleſia Remenſis Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubjecta, inter Metropoles Galliæ inſignis & famoſa exſiſtit, ut in ea Francorum Reges inungi & coronari conſueverint.* *An.* 1486. *An.* 1490.

Sub id tempus Conventus Franciſcanorum de Bethleem prope Macerias inſtitui cœpit hac occaſione: Johannes Burgundus Nivernenſis Comes & Rethellenſis filium nothum reliquit, Philippum nomine, qui Mariam de Roya uxorem duxerat, ex qua unicam filiam ſuſcepit; tranſactis aliquot annis in matrimonio, conveniunt invicem, ut qui ſuperſtes foret, poſt alterius obitum monachiſmum profiteretur. Maria prior defuncta eſt anno 1480. Philippus B. Franciſci habitum induit in Conventu Metenſi, emiſſa profeſſione Romam adijt, ubi ſacros ſuſcepit ordines per manus ſummi Pontificis Innocentij, obtinetque ab eo facultatem Conventum excitandi, Ordinis S. Franciſci de Obſervantia, in proſpectu urbis Macerienſis 19. menſis Maij anno 1488. At quò faciliùs id exſequeretur, Johannes Burgundio pater ejus locum de Eſtonne dictum ei conceſſit, nunc Bethleem vocatum, intra fines ſupremi Principatûs Archenſis, ubi ædificatis Eccleſiâ, clauſtro, & officinis ad recipiendos Fratres idoneis, duodecim illic aggregat, quorum primus hic fuit Guardianus, rexítque hos ſapienter & pacatè Superiorum aſſenſu per triginta quinque annos, donec ſuperveniente vocationis tempore, mortalem ſarcinam exuit. Corpus ejus in beati Philippi Capella conditum eſt ſub tumulo è coctis lapidibus, quibus impreſſa Burgundiæ

PETRUS DE LAVAL LXXV. ARCHIEP. *An.* 1492.

cernuntur inſignia, & ubi poſtmodum conſortis funus tranſlatum eſt ſub tumba humo paullulum ſublata è nigro marmore.

Maximilianus Auſtriacus ægerrimè ferens Annam è Britannia Carolo VIII. deſponſatam eſſe, Margaritâ ejus filiâ poſthabitâ, quam ſe ductur um erat pollicitus, fœdus inijt cum Anglo, eo tempore quo Carolus trans Alpes bellum moverat, capitque Atrebatum dolo fabri ferrarij ex civibus relicti, quos Ludovicus pater alio amandaverat. Fanum quoque Audomari in ejuſdem venit poteſtatem, qui & Ambianum invadere niſus eſt; at repulſam tulit cum aliquot militum jactura. Pax mox ſecuta eſt, prædicti Maximiliani ad Imperium promotione, redditúmque Atrebateſium, & Comitatus Burgundiæ Philippo filio, quò pax arctiùs inter eos, cui ſubſcribere debebat, necteretur.

Dum ſanciendæ paci ſtudent Principes, Petrus Archiepiſcopus jure caduci exemit domum quamdam San-Dionyſianis Remenſibus relictam intra dominij ſui limites, litteris datis in palatio de Tau anno 1491. quo & Pariſios recepit ſe, inde Andegavum, ut vitæ reliquum in Abbatia ſua vacuus curis tranſigeret, creatis ibidem Vicarijs Mauricio de Champengne & Ægidio Granroux 2. Julij eodem anno, quibus eo abſente Archiepiſcopatûs cura relicta. Quo id conſilio egerit, an ob jurgia cum Capitulo jam inde exorta, cum præſens poſſeſſionem adiret, & quæ in Caroli Regis Inauguratione denuo & acerbiùs renovata ſunt, vel ob geſta à Cochinardo, auctoritatiſque deceſſionem & decrementum, ſatis deprehendi non poteſt. Excelſioris ſanè animi Præſulibus ſimiles rixas, altercationes, ardenſque deſiderium jura epiſcopalia tuendi, plurimam moleſtiam intuliſſe reperio, cum his plus æquo defixi, tempus & ſtudium litibus inutiliter impendunt, quò fit ut æquales ferre non poſſint, ſibi contradicentium tabeſcant odio, propriſque muneris pertæſi procul ſeceſſum quærant, ubi jurgiorum nuſquam finiendorum memoria, quam aliàs à ſe excutere non poſſunt, melioribus curis obruatur.

Petri Lavallij inſignia ſupra portam Collegij Remenſis Pariſijs erecta, & in veteri domo archiepiſcopali ſatis innuunt longiorem ibi moram traxiſſe; at Remis vix aliquod reſtat veſtigium ſuæ Prælaturæ, præter quædam ſerica ornamenta, & ſcripto redactas expoſtulationes ſupremo Senatui præſentatas adversùs Præfectum-particularem Ballivij Viromandenſis, temporalem Eccleſiæ juriſdictionem in Urbe ſenſim invadentem. Peſſimæ huic occupationi curas impendiſſe, relicta in Archivis monimenta clarè teſtantur; at intricatam hanc, exhauriendámque poſteris reliquit interveniente mortis tempore, quam poſt viginti annos, & aliquot menſes Andegavi correptus febre obivit XIV. Martij anno 1493. ex Roberto. Schedæ tamen capitulares probant actum audita ipſius morte in Capitulo, de electione adminiſtratorum Archiepiſcopatûs 22. Auguſti. Cor Lavallij conditum fertur in Eccleſia B. Nicolai Andegavenſis, cujus fuerat Abbas, cum hoc epitaphio.

An. 1493.

ASPICE, MORTALIS, GRESSUS QUI DIRIGIS ISTUC,
PROH! SPECULUM MORTIS CERNIS, ME VERMIBUS ESCAM,
REGIA CÙM FUERIM PROLES, DUX, PRÆSUL, ET ABBAS.
OCTAVI CAROLI UNCTOR, DEQUE LAVAL DECUS OMNE,
ARRISIT LUDENS MIHI SORS MEA, FRAGILE DONUM.
QUOD DEDIT, HOC RAPUIT CLOTHO, NUNC PRO ÆDIBUS URNA EST
LUSTRA DECEM, MENSESQUE DUOS MEA VIDIT ÆTAS.
DISCE MORI, QUI REGNA PETIS; MORS OMNIA STERNIT.

Robertus

ROBERTUS BRIÇONNET LXXVI. ARCHIEP. *An.* 1493.

Robertus Briçonnet LXXVI. Archiepiſcopus, fit Franciæ Cancellarius ſub Carolo VIII. moritur in comitatu Regis.

CAPUT XLVI.

D'azur à la bande componée d'or & de guëules de cinq pieces chargée ſur le compon de guëules d'une autre étoille d'or, accompagnée d'une autre en chef de même.

PERLATIS in Curiam de Lavallij obitu nuntijs, Rex gnarum fecit Capitulum ſe vehementer cupere, ut ei Robertus Briçonnetus canonicè ſubrogaretur, cujus genealogiam accuratè texuit Guido Bretonneus in libello à ſe edito de illuſtri Briçonnetorum gente. Filius hic fuit Johannis Briçonneti è Turono oriundi, Regi à Conſilijs & ærarij Quæſtoris ſub Ludovico XI. quem præ alijs, quos excipit laudibus, propenſioris animi erga pauperes fuiſſe memorat Brullius. Habuit ex Maria Berthelot uxore ſex filios inclitæ famæ, & ad altiores dignitatum gradus provectos, quos ſingillatim ipſe recenſet hoc ordine.

Guillelmus Regis Conſiliarius in ſupremo Pariſienſi Senatu.
Guillelmus Cardinalis Narbonnenſis Archiepiſcopus, & Remenſis poſt fratris obitum.
Johannes Ludovici XI. Secretarius, ac tributariæ pecuniæ Quæſtor.
Martinus ſacræ Theologiæ Doctor & S. Gatiani Canonicus.
Robertus Franciæ Nomophilax, Archiepiſcopus Dux Remenſis.
Petrus Regis Conſiliarius, & ærarij Gallici Tribunus.

Sic ab illuſtri Briçonnetorum familia duos Remenſis Eccleſia Archiepiſcopos accepit, Cancellarium unum, Cardinalem alterum, ambos inſignes, & virtutum commendatione conſpicuos. Robertus, licèt junior, hanc primus adeptus eſt præfecturam, fuitque prius in Parlamento Pariſienſi Conſiliarius, & Abbas S. Vedaſti in Arteſia; at cùm præclariſſima ejus indoles magis ac magis effloreſceret, micarétque ipſius amor & ſtudium in Regem, quibus eum multis modis devinxerat, Remenſem Archiepiſcopatum eodem anno adeptus eſt, quo Lavallius occidit, ut teſtantur litteræ vicariatûs Johannis Labbé Præpoſito conceſſæ & Goberto Leſcot Vicedomino 14. Novemb. Pontificatûs Alexandri VI. anno ſecundo. Inijſſe poſſeſſionem perſonaliter, aut Remos, vel diœceſim luſtrâſſe non legimus, ob Cancellariatûs dignitatem, qua & hic inſignitus eſt 31. Auguſti eodem anno. Multi enim ſcribunt ſigilla ipſi delata à Carolo ſtatim poſt obitum Guillelmi de Rupeforti, de eo Bretonnius ſic differit: Rex expeditionem parans Neapolitanam, Cancellarium Pariſijs reliquit, cum Petro Borbonij Duce Regni Adminiſtro in ipſius abſentia, ſuperatis Alpibus ſigilla Roberto Briçonneto Remenſi Archiepiſcopo dedit ob præclara ejus merita, qui & eumdem Carolum comitatus eſt, eique fideliter adhæſit in reditu à Neapoli; audita verò morte Cancellarij Doriole prædictum ei Robertum ſuffecit, qui in Franciam rediens clientare ſacramentum præſtitit coram Regni Adminiſtro. Gillius Robertum ad Cancellariatûs honorem provectum refert 31. Auguſ. tacito ejus nomine cui ſubrogatus eſt; at certum ſigilla priùs ei delata fuiſſe poſt Guillelmi de Rupeforti exceſſum, ac paullo poſt Cancellarium effectum, ex regijs litteris, quas Frizonius retulit in *Gal. purp.* è quibus quod ſequitur ſufficiet deprompſiſſe.

Bretonnius. *An. 1494.* *Gillius.*

Nos attendentes juriſprudentiam, præclaros mores, integritatem, diligentiam, & ſinceritatem dilecti ac fidelis Conſiliarij noſtri Roberti Briçonneti, Archiepiſcopi & Ducis Remenſis, primi Paris Franciæ, negotiorum

Gal. purp. pag. 541.

ROBERT. BRIÇON. LXXVI. ARCHIEP. *An.* 1494.

inſuper & judiciorum experientiam, quam in noſtra Parlamenti Curia tempore inclitæ recordationis Chriſtianiſſimi domini, & genitoris noſtri longo uſu comparavit. . . . . Externas quoque legationes, quas & libenter ſuſcepit, & honorificè exſecutus eſt, &c. Eumdem Robertum de Principum ſanguinis noſtri conſilio elegimus noſtrum Regni Franciæ Cancellarium & Conſiliarium ſpecialem, cui officio à morte eminentiſſimi quondam viri Guillelmi de Rupeforti minimè fuerat provisum, &c. Datum Taurini.

Reliqua prætermitto quæ Roberti decora mirificè ſuſtollunt & prædicant. Ceterùm ſublimi hoc officio egregiè perfunctus eſt ad Regni decus, & proprij nominis commendationem uſque ad annum 1497 quo ceſſit è vita. De Eccleſiæ noſtræ negotijs, ſtatúque diœceſeos toto tempore quo præfuit, memoriæ nihil referunt, nec quidquam ex generali hiſtoria expiſcari licuit; Scriptores enim in id tantùm incubuiſſe videntur, ut Caroli expeditiones pro Neapolitano Regno ſibi aſſerendo, variósque belli eventus poſteritati conſignarent.

An. 1496. Refert Gillius, cùm anno ſequenti Pariſienſes pro altera expeditione Neapolitana, quam Carolus meditabatur, ſubſidium ferre renuiſſent, adeo Regis animum commotum, ut decreverit ſupremam Curiam Pictavis inſtituere; ab hoc tamen conſilio revocatum fuiſſe ſtudio Briçonneti Archiepiſcopi, qui de Pariſienſibus hoc officio plurimum meritus eſt. Litteras etiam, quæ *Committimus* vocantur, ad ſolos Regis domeſticos reſtrinxit; egitque apud Parlamentum pro erectione Conſilij adinſtar ſupremæ Curiæ, cui ſeptemdecim Conſiliarij cauſis dirimendis aſſiduè intereſſent. Paulò poſt lethali febre correptus in comitatu Regis apud
An. 1497. Molendinum in Borboneſio è vivis abreptus eſt 26 Junij anno 1497. ex litteris regijs ad Capitulum pro ſucceſſore deligendo. Viſuntur adhuc Remis ejus inſignia pluribus in locis, ac litteræ propria manu ſcriptæ in Archivo archiepiſcopali, quibus Ballivio ſuo conqueritur de regalibus adminiſtris juriſdictionem Eccleſiaſticam temerantibus.

Bretonnius de prædicti Archiepiſcopi magnificentia diſſerens refert eum libros, litteratóſque in delitijs habuiſſe, ſumtuoſiſſimúmque in ſacra ſupellectili comparanda, pretioſiſque lapillis & unionibus, quibus ipſe uti ſolebat, cùm auguſtiori pompa Sacrum perageret. Addit in bonorum ejuſdem mobilium recenſione poſt obitum numerari ſapphiros plures, adamantes item pulcerrimos, & inſignes ſmaragdos pro ornatu mitræ archiepiſcopalis; peda etiam paſtoralia, calices, & corporale filo aureo textum, pontificales libros aliquot ad divinum Officium celebrandum, duo marſupia; unum ex ſerico auro immixtum, aliud lilijs aureis diſcriminatum in quibus ſex recluſi lapides quos *Camajeux* vocant.

Meminit etiam duorum numiſmatum, quorum aliud ex ære fuſum, forſan cùm adhuc Præſes Inquiſitionum eſſet, hanc referens inſcriptionem ex una parte: *Robertus Briçonnet Cameræ Inqueſtarum Parlamenti Præſes*: obverſâ verò *Marcet ſine adverſario virtus.* Aliud ex cupro deaurato in ebeno incluſum, imaginem ejus referens cum hoc lemmate *Robertus Briçonnet Archiepiſcopus & Dux Remenſis, primus Par, & Cancellarius Franciæ*: parte altera cum Eccleſiæ Remenſis inſignibus gentilitia ſtemmata cernebantur, & ad oram, ut priùs: *Marcet ſine adverſario virtus.* Sequens inſcriptio viſitur in tapetibus datis ab ipſo Eccleſiæ S. Johannis de Gravia Lutetiæ: *Faits ce que tu vouldras avoir fait quand tu mourras.* Reliqua numiſmata à parentibus ſtudioſè ſervata teſtantur hunc egregiæ fuiſſe ſtaturæ, larga fronte, naſo paullulum erecto, facie oblonga, fuſco colore totóque vultu gravitatem, ſuavitatémque mixtim ſpirante.

Guillelmus

Guillelmus Briçon. LXXVII. Archiep. *An.* 1497.

Guillelmus Briçonnet annitente Rege fit LXXVII. Remenſis Archiepiſcopus, & Regni Adminiſter. Ludovicum XII. in Regem inungit, palatij archiepiſcopalis frontem exſtruit, abdicat in favorem Caroli de Carecto.

CAPUT XLVII.

CAROLUM Robertus Briçonnet tot demereri ſtuduerat officijs in Cancellariatûs munere obeundo, ut, eo ab hac luce ſublato, Rex fratrem eligi curaverit ad Archiepiſcopatum Remenſem; ſtatim ſiquidem ac mortis ejus rumor ad eum perlatus eſt, hanc Capitulo per Marcum de Rorgues majoris Conſiſtorij Conſiliarium nuntiavit, gnaúmque reddit Mareſchallum de Baudricourt brevi Remos iturum pro maturanda electione viri ſibi imprimis cari, & accepti. Litteræ 26. Junij ſubſignatæ, redditæ leguntur Capitulo 7. Julij quarum hic tenor eſt.

DE PAR LE ROY.

CHers & bien amés, ce jourd'huy noſtre Chancelier, voſtre Paſteur & Archeveſque eſt allé de vie à trepas, dont ſommes tres deplaiſants, car nous y avons perdu un bon & loyal ſerviteur comme ſçavez, & pour ce que ſingulierement deſirons, & à bon droit devons deſirer le bien, honneur, & utilité de voſtre Egliſe, pour la dignité d'icelle, & que pour rien ne voudrions permettre que aucune diviſion y advint à cauſe de la vacation, nous envoyons preſentement devers vous noſtre amé & feal Conſeiller ordinaire de noſtre grand Conſeille Meſſire Marc de Rorgues pour vous en advertir, & ainſi dire que nous vous envoyrons en toute diligence noſtre amé & feal Conſeiller & Chambellan, le ſieur de Baudricourt Mareſchal de France, qui en bref ſera par de la pour amplement vous dire, & declarer le vouloir & intention que avons en cette matiere, & comment vous avez à vous y conduire & gouverner au bien de nous, & de voſtre Egliſe. Si vous prions bien à certes que croyez ledit ſieur de Baudricourt, de ce qu'il vous en dira, ſans faire ou permettre eſtre fait aucune choſe au contraire avant ſa venuë, ne autrement, & vous nous ferez agreable plaiſir, que nous reconnoiſtrons envers vous & voſtre Egliſe, ſi ne veuillez faillir. Donné à Moulins le 26. Juin.

CHARLES.

Et plus bas, ROBLET.

L'Inſcription porte, *A nos tres-chers & bien amés les Doyens, Chanoines & Chapitre de l'Egliſe de Reims.*

Receptis his litteris Capitulum electione ſuperſedendum duxit, donec Mareſchallus de Baudricourt Remos adventaret, qui regio fultus mandato, accedente nihilominus Canonicorum conſenſu, Guillelmum Briçonnet ad Archiepiſcopatum eligi procuravit 24. Aug. Mittitur ad eum Campaniæ Archidiaconus ſuæ electionis nuntium relaturus; at hic ſe ullo modo intromitti non eſt paſſus, ut ferunt ſchedulæ Remenſes, niſi ſummi Pontificis bullas confirmatrices priùs accepiſſet, quò ſe apoſtolicæ Sedis gratiâ promotum liquidò fateretur, ut paſſim hac ætate omnes Epiſcopi ultro ſe indigitant. De Guillelmi genealogia nonnihil ſuperiùs dictum eſt, nunc officia, quibus primis pubertatis annis præſertim incubuit, & con-

 nubium

GUILLEL. BRIÇON. LXXVII. ARCHIEP. An. 1497. nubium ejus breviter expedio. Ingenij vim in aſpectum jam decurſis ſtudijs protulerat, cùm forenſibus negotijs ſeriò ſe dedit, in his brevi excultus à patre, factus eſt ærarij Tribunus ſub Carolo VIII. quo munere egregiè, & inculpatè perfunctus eſt, conjugio idoneus è Roberta de la Beaune ſibi ſociata liberos quinque ſuſcepit, Johannem Briçonnet in Camera Computorum Præſidem; Guillelmum Lodovienſem Epiſcopum & Meldenſem, Commendatarium quoque S. Germani-à-Pratis; Nicolaum tributarium Cenſorem Britanniæ; Catharinam Thomæ Bohier jugatam ærarij Tribuno; & Dionyſium Tullonenſem Epiſcopum ac Maclovienſem, Remenſem quoque Archidiaconum & S. Martini Sparnacenſis Commendatarium.

Mortua uxore in Clerum adſcitus, Nemauſenſem obtinuit Epiſcopatum, & eo abdicato Maclovienſem, quem ad obitum uſque retinuit. Comminius hunc ſupremum Gothiæ Adminiſtratorem appellat, aitque ſe Carolo ad expeditionem Neapolitanam accingenti comitem præbuiſſe: alij hujus ſuſcipiendæ auctorem faciunt, belliqve Ferdinando denuntiati; mortuo ſiquidem abſque liberis maſculis Renato Andegavenſi, Carolus fratris filius prædicti Regni heres teſtamento declaratus, niſus eſt armorum vi hoc ſibi aſſerere, quod Ludovicus XI. bellis Burgundicis implicatus neglexerat. At Alexander Papa, cui cùm ingrata eſſet ejuſmodi expeditionis ſuſceptio, nuntium in Galliam ablegat qui Briçonnetum conſilij regij caput oblatâ Cardinalatûs purpurâ emolliret; deferebat enim bullam omnium ſacri Conſiſtorij Cardinalium nominibus ſubſignatam; at ijs Regni commodum illecebris Guillelmus generosè prætulit, quod Regi pergratum fuit. Haud ita poſt Romam Rex tranſiens, ubi & moram traxit, Cardinalatûs honore Briçonnetum ſublimandum à ſacro Cœtu facilè obtinet, ſub titulo S. Pudentianæ 17. Cal. Feb. anno 1495. Sunt qui dicant ijſdem Cardinalatûs inſignibus ornatum, quibus & Alexander pridem uſus fuerat, cùm ſacram purpuram primùm induit.

Guillelmus prælio Fornovenſi præſens fuit adversùs Venetos & Ludovicum Sfortiam Ducem Mediolanenſem, Gallis proſpero; at quòd ſpretis Eccleſiæ legibus pro mitra galeam, loricam pro ſupparo ſumſiſſet, Cardinalatu, Julij II. Ludovici XII. capitalis hoſtis auctoritate, privatur. At Leo X. Conſiſtorij decreto hunc ad priſtinæ dignitatis honorem reſtituit, Rege imprimis, quem multis devinxerat officijs, id enixiùs petente, à quo & paullo poſt Remenſi Archiepiſcopatu donatus eſt, cujus inijt poſſeſſionem menſe Octob. anno 1497. creatis Guillelmo Lodovenſi Epiſcopo filio in Camera Computorum Præſide, & P. Grandroux Vicarijs generalibus, qui diœceſeos curam in ſua abſentia ſuſciperent. Carolo

An. 1498. è vivis inopinatè ſubſtracto 7. April. anno 1498. tantus mœror Guillelmum invaſit, ut parum abfuerit, quin pariter animam efflaret. Miſſus dicitur ad Reginam, ut eâ quâ valebat eloquentiâ dolorem ab ea abſtergeret; at loqui incipiens effuſis ubertim lacrimis verba intercepta ſunt, nec Regina modò, ſed ipſe potiùs tanti Principis recordatione tactus, conſolari indiguit. Feronius in Carolum VIII. de Briçonneto diſſerens: *Fuerat is*, inquit, *adminiſter voluntatum regiarum in quotidianis relaxationibus, ad Regis naturam ita aptus erat, ut regnare cum eo videretur.*

Platina. Alij hunc Regni columnam vocitant, Regis oraculum, nihilque umquam aggreſſum dicunt, quod non perfecerit. Cùm igitur Regis totus eſſet, cui & labores & ingenij partus dedicârat (exſtat enim precum manuale, in cujus exordio viſuntur gentilitia ſtemmata Remenſis Eccleſiæ inſignibus inſerta) non mirum quòd expaverit Caroli benefactoris audito lamentabili caſu, qui officio Adminiſtri finem impoſuit, Cardinalis Amboſij promotione negotiorum ductoris ſub Ludovico XII. Non deſunt qui velint

velint Guillelmum Cancellariatûs honore fuiſſe ſub Carolo VIII. ut Chronici Andegav. Auctor, Colvenerius, & D. de Miraumont, at deceptos fuiſſe puto cognominis ſimilitudine, cùm Robertus quidem Cancellarius, Guillelmus verò nuſquam legatur, ut Gillius optimè animadvertit. GUILLEL. BRIÇON. LXXVII. ARCHIEP. *An.* 1498.

Carolo abſque liberis ex Anna Britannica vivis exempto, Aureliæ Dux Ludovicus coronæ proximior ei ſubrogatur, Remóſque venit menſe ſequenti Unctionem more majorum recepturus: Guillelmus Archiepiſcopus, quò Inaugurationis feſtivitas celebrior eſſet, obtinet Indulgentias à ſummo Pontifice pro ijs omnibus qui ei intereſſent, ut ex ſubjecto diplomate patebit, quod hîc annectimus.

A*Lexander Servus ſervorum Dei dilecto Filio Guill. tituli Sanctæ Pudentianæ Presbytero Cardinali ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* Cum ſicut accepimus cariſſimus in Chriſto Filius noſter Ludovicus Francorum Rex illuſtris ad regiæ dignitatis faſtigium nuper aſſumtus, ad te, qui etiam Eccleſiæ Remenſi ex conceſſione apoſtolica præeſſe dignoſceris, cùm id ad Archiepiſcopum Remenſem pro tempore exſiſtentem ex antiquiſſima, & hactenus pacificè obſervata conſuetudine pertineat ſacram regiam Unctionem in Eccleſia tua Remenſi, ut moris eſt, & Regni ſui coronam de proximo ſuſcipere intendat. Nos tantæ ſollemnitatis magnitudinem ſpiritalibus muneribus decorare volentes, ac cupientes ut Chriſti Fideles Miſſæ per te in hujuſmodi coronatione celebrandæ, eo libentiùs devotionis causâ interſint, quò exinde animarum ſuarum ſalutem ſperaverint adipiſci, de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, tibi, ut Regi præfato, ac omnibus & ſingulis utriuſque ſexus Fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui celebrationi hujuſmodi, Miſſæ, & benedictioni per te elargiendæ devotè interfuerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint, remiſſionem & Indulgentiam in forma Eccleſiæ conſueta, ea vice dumtaxat, apoſtolica auctoritate elargiri libere & licitè valeas, auctoritate apoſtolica tenore præſentium de ſpecialis dono gratiæ indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno 1498. pridie Nonas Maij, Pontificatûs noſtri anno ſexto.

Rex ſollemni pompa Remos ingreſſus eſt 25 Maij, & pridie feſtivitatis de more in Eccleſia Deum precatus, ut ſui Regni primitias largiori gratia beare vellet, ſacro oleo imbutus eſt à Guillelmo Archiepiſcopo 27. Maij, adſtantibus Galliæ Paribus per Duces Aleuçonij, Borbonij, Lotharingiæ, Cliviæ, Raveſtini, & Fuxi. Gillius & Chron. Aquitan. referunt Ludovicum Unctione Remis recepta, ad Eccleſiam S. Dionyſij perrexiſſe, ubi 1. Julij regio diademate coronatus eſt. quod Doubletius avidè arripiens, ſcribit id factum prædeceſſorum Regum exemplo, at chartas quibus innititur, velut ſuppoſititias alibi explosimus, certúmque puto prædictos Auctores peregrinationem ad S. Dionyſij fieri ſolitam (cujus Juvenalis Urſinus meminit in Carolo VI.) pro coronamento accepiſſe; cùm bulla inter hæc duo quæ Inaugurationis ceremoniam complent, Unctionem ſcilicet, & coronæ ſuſceptionem, omnino nihil diſtinguat, conſtétque ex pervetuſtiori rituali Reges ab Archiepiſcopo Remis coronari ſolitos, Franciæ Paribus manus adjutrices præbentibus.

Ludovicum Pariſios magnificè ingredientem comitatus eſt Remenſis Archiepiſcopus, interfuitque cum Laudunenſi, Belvacenſi, & Noviomenſi Epiſcopis, velut Protopar Regni, cùm Rex parato Juſtitiæ thalamo ſupremi Senatûs auctoritatem litium dirimendarum confirmaret, ut eſt apud Tilletium. Tum Remos idem Archiepiſcopus rediens, aliquamdiu

Guillel. Briçon. lxxvii. Archiep. *An.* 1499.

aliquamdiu ibi hæſiſſe reperio ex litteris pro confratria Virginis apud Nicaſianos, & S. Nicolai Auguſtinianorum, item & ex alijs, dum luſtraret diœceſim alibi datis, quibus impertit Indulgentias centum dierum tamquam S. R. E. Cardinalis viſitantibus Eccleſiam S. Timothei, quas hîc, quòd Legati-nati titulum contineant, referre non pigebit.

„ Guillelmus miſeratione divina ſanctæ Pudentianæ S. R E. Presbyter „ Cardinalis, Archiepiſcopus & Dux Remenſis, primus Par Franciæ, „ ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatus-natus, univerſis præſentes litteras inſpe„ cturis ſalutem. Splendor paternæ gloriæ &c. Cupientes igitur ut Eccleſia „ collegiata ſancti Timuthei congruis frequentetur honoribus, ac in ipſius „ ſtructuris debitè reparetur &c. Nos Cardinalis de omnipotentis Dei mi„ ſericordia, & B. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, om„ nibus & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti Fidelibus verè pœnitentibus & „ confeſſis, qui præfatam Eccleſiam in B. Timothei, Projecti, Mauri, ac „ ipſius Dedicationis Eccleſiæ feſtivitatum diebus à primis Veſperis ad ſe„ cundas devotè viſitaverint annuatim, & ad præmiſſa manus auxiliatrices „ porrexerint, pro ſingulis dictarum feſtivitatum diebus centum, ut Cardi„ nalis; & quadraginta dies, ut Archiepiſcopus Remenſis de injunctis pœ„ nitentijs miſericorditer in Domino relaxamus, præſentibus perpetuis tem-
*Auguſtini. „ poribus duraturis. Datum apud Monaſterium de Ormont Ordinis S. *Ber„ nardi, noſtræ Remenſis diœceſis, die 22. menſis Auguſti anno 1499.

Hoc anno Philippus Auſtriacus Regi clientare ſacramentum præſtitit pro Flandriæ & Arteſiæ Comitatibus, Guidone de Rochefurt Cancellario illud apud Atrebatum excipiente, qui Briçonneto in hac dignitate ſucceſſerat, ut fuſiùs referunt Francici Annales, qui & Italica bella proſequuntur, Regnique Neapolitani excidium. Alexander VI. generale Jubi-
An. 1500. læum in annum 1500. indixit, ea lege ut qui Indulgentiarum participes eſſe vellent, Romam peregrinarentur, explerentque conditiones in bulla apoſtolica expreſſè contentas: Pontifex tamen diſpenſavit peculiari reſcripto cum Cardinale Remenſi Archiepiſcopo, matre ejuſdem & fratribus, conceſſitque út lucrari poſſent Indulgentias luſtrando unam, vel duas Eccleſias, ac ibidem recitando flexis genibus quinquies *Pater noſter*, & totidem *Ave Maria*.

An. 1501. Francis Italiam petentibus quibuſdam Indulgentiarum illecebrâ, alijs
1502. verò belligerandi cupidine allectis, Cardinalis Briçonnetus, quò animum
1503. ab aſſuetis laboribus recrearet, palatij frontem, ſive exterius faſtigium nova & eleganti ſtructura ædificare aggreſſus eſt, cui Robertus de Lenoncourt extremam manum addidit. Aula ædificij præcipua pars, vulgo de Tau nominata (quòd verſùs meridiem decuſſata ſit) longitudinis habet centum triginta pedes, latitudinis triginta quinque; ea verò parte qua decuſſata eſt, ſeptuaginta novem pedes continet: caminus eſt duodecim pedum è quadrario lapide, cui inſculpta ſunt hinc inde Briçonneti inſignia, quæ anteriori parte ſe videnda exhibent; partiuntur cum Remenſis Eccleſiæ teſſera, hácque ornantur epigraphe: Ditat servata fides. Eadem videntur in lapideis columnis quæ feneſtrales commiſſos ſcapos dividunt à pavimento ad lacunar, mediámque faſtigij partem occupant.

Alia quoque ædificia Pariſijs excitâſſe probant ejuſdem inſignia, quæ lapidibus ſculpta cernuntur in aula Collegij Navarræi, & in turricula domûs juxta S. Chriſtophorum erectæ in platea principis Ædis; viſuntur quoque bipartita in cappis aurophrigiatis, quæ vulgo S. Maclovij capella
An. 1504. Remis nominatur. Mortuo Godefrido Floreau Abbatiam S. Germani à Pratis obtinuit, quam Guillelmo Briçonnet filio Meldenſi Epiſcopo mox reſignavit. Refert Favinus crucem erexiſſe ad latus Eccleſiæ verſus Septemtrionem

Septemtrionem ſub inferiori fornice, ubi Iſidis templum antiquitus fuiſſe perhibetur.

GUILLEL. BRIÇON. LXXVII. ARCHIEP. *An.* 1507.

Guillelmus Gothiæ præfecturam gerens, Remenſem Archiepiſcopatum permutavit cum Narbonenſi, quem Carolus de Carecto tenebat, Rege conſentiente, recèns ex Italia ſub finem anni 1507. reduce: ſic poſt decem annos regiminis pæne expletos, in novum Archiepiſcopatum ſeceſſit, reliquum vitæ procul ab Aula tranſacturus, Amboſio Regni negotia adminiſtrante ab Inauguratione Ludovici XII. Ferunt Guillelmo ſacris ſollemni ritu operanti duos filios adſtitiſſe, functóſque fuiſſe in altari Guillelmum Meldenſem Epiſcopum Diaconatûs officio, Dionyſium verò Maclovienſem Subdiaconatûs. Obijt Narbonæ 14. Decemb. anno 1514. ex Jacobo Brullio, quamvis Claud. Rob. ſcribat menſe Janu. anno 1515. tumulatus in majori Eccleſia: proſtat verò anaglypha ejuſdem effigies in Eccleſia ſanctæ Crucis, cui multa legavit, ut & alijs, Romæ, Remis, Narbonæ, Maclovij, & Pariſijs.

Tanti viri decora ſatis ſupérque nota ſunt ex ijs quæ feliciter geſſit ſuæ adminiſtrationis tempore. Bretonnius, qui Guillelmi præſertim elogium accuratiùs texuit, narrat eum prudentem in ſuſcipiendo fuiſſe, in adminiſtrando ſollertem & acutum, felicem in conſilijs, & quod caput eſt; quamdiu regij ærarij Quæſtor fuit, & ſupremus Adminiſter, nuſquam ſibi vel parentibus opes coacervavit, exquiſitum & infrequens præteritis ſæculis exemplum, ac poſteris meritò velut ſummæ integritatis ſpecimen proponendum.

Carolus de Carecto LXXVIII. Archiepiſcopus, abdicat. Sacra BB. Innocentium feſtivitas ludicris oblectamentis fœdata. Ortus Calvini Hæreſiarchæ.

CAROLUS DE CARECTO LXXVIII. ARCHIEP. *An.* 1507.

CAPUT XLVIII.

CAROLUS de Carecto, Briçonneti abdicatione in Curia Romana, ad Remenſes infulas promotus 16 Septemb. anno 1507. è familia Marchionum de Finare in Liguria prope Genuam natales duxit, quæ bello & pace inſignia lumina rei Chriſtianæ dedit, & aliquot Imperatores, ex Ænea Silvio. in hiſtoria Concilij Baſileenſis. Gentis hujus originem refert Aubricius ad Vvitinkindum Saxoniæ Regem, qui hortatu Caroli magni baptizatus in palatio Attiniaco, pro equo nigro in gentilitia teſſerâ aſturconem album aſſumſit, quem in ſimili mutatione Saxonici Duces poſtmodum imitati ſunt, equum linquentes; pro tribus filis pulli coloris in ſcuto aureo, ad quod multum accedunt Marchionum de Finare inſignia, quibus ſex vittæ coccineæ fulgent in gentilitio aureo ſymbolo. Domini igitur de Carecto Marchiones de Finare è Vvitinkindo prodeunt (ſi prædicto credatur Authori) eáque natalium claritudo per Salutij Regulos promanans, tranſijt ad Anſelmum dominum de Carecto cum Pictavienſi Comitiſſa matrimonio conjunctum, è quo illuſtris Galeati prodijt, quem ſuo Marchionatu Genuenſes exuerunt, quòd à partibus Phillippi Marie Vicecomitis Ducis Mediolanenſis ſtetiſſet, cujus ſtudio & ſtrenuitate cùm Principatum ſuum poſtea recepiſſet, pacificum hunc tranſmiſit ad filium, è quo Alfonſus de Carecto, quem Maximilianus Vicariatûs Imperij titulo inſignivit, ortus eſt. Hic Fabricium Rhodienſem Toparcham reliquit, & Carolum Dominicum Cardinalem, Briçonneti ceſſione, Remenſem

D'or à cinq bandes de gueules.

Æneas Silv. de geſtis Concilij Baſil. lib. 1.

An. 1508.

CAROLUS DE CARECTO LXXVIII. ARCHIEP. Remenſem Archiepiſcopum. Robertus & Colvener. volunt hunc pariter Narbonenſem Briçonneto ceſſiſſe; at in Præſulum hujus Urbis indice non legitur, forſan deſignatus ad hanc prælaturam tantùm fuit, quam ejuravit nec dum adepta poſſeſſione.

An. 1508. Carolus, cujus operâ Rex multùm uſus eſt in expeditione Neapolitana, eo enim conſilio Italis data Beneficia puto, quò arctius eos ſibi conciliaret, cùm Aulæ perpetuò eſſet addictus, inire poſſeſſionem, præſens non potuit; ſed per Procuratorem, habuítque in ſpiritualibus Vicarios Johannem Doubleau Theſaurarium, & Ægidium Grandroux Scholarcham, qui nomine ejus Capitulo præſentârunt Epiſcopum Megarienſem, pro Chriſmate conſecrando die Jovis majoris hebdomadæ. Biterrenſis Epiſcopus Remis quoque degens hoc anno ſacellum B. Barbaræ inauguravit apud Carmelitas ultimo Decemb. anno 1508.

Bello flagrante Neapoli, ubi res Gallicæ peſſum ibant, de abdicando Archiepiſcopatu Carolus cogitavit, in favorem Roberti de Lenoncourt, Abbatis Commendatarij S. Remigij, quem prædicti Cardinalis Vicarium generalem alicubi fuiſſe lego; non ceſſit tamen ante 13. Aprilis
An. 1509. anni 1509. ut ex litteris proviſorijs Præbendæ, ſeu Canonicatûs Remenſis videre licet, datis per Johannem Doubleau ejuſdem Vicarium, qui & eodem die Capitulo retulit Cardinalem de Carecto reſignâſſe Archiepiſcopatum in Curia Romana, retenta penſione mille librarum, quam ſummus Pontifex ratam habuit, & ne diutius Sedes vacaret, Robertum de Lenoncourt Regis aſſenſu de ea providiſſe, dato Archiepiſcopatu Turonenſi Carolo de Carecto, reſervatis pariter ducentis ducatis aureis, quos ſolvere Roberto tenebatur quoad viveret. Tum manibus bullas idem Vicarius apoſtolicas gerens, genua flexit coram Antonio d'Eſtang Engoliſmenſi Epiſcopo Judice delegato, pro ſua erga ſanctiſſimam Sedem obſervantia, præſtitóque fidelitatis ſacramento, eâ formâ quæ ſibi præſcripta fuerat, petijt Robertum de Lenoncourt in realem poſſeſſionem Archiepiſcopatûs induci, omniúmque jurium ad illum pertinentium, quod factum eſt nemine refragante.

Sic Carolus de Carecto è Remenſi Archiepiſcopatu tranſijt ad Turonenſem, fitque paullo poſt Cadurcenſis Epiſcopus, quæ Beneficia plures ex eadem gente poſtmodum tenuerunt. A multis hic laudatur, quòd illibata fide ſanctæ Sedi debita, Regi Francorum etiam in adverſis tenaciter adhæſerit: & licèt quidam velint propenſiorem eum fuiſſe in Cardinales ſchiſmaticos, clámque foviſſe Piſenſe Conciliabulum, geſta ipſius ſatis ſuperque hunc ab hujuſmodi probro vindicant; cùm belli indicti tempore ab Aula prudens ſeceſſerit, perrexerítque Romam poſt Julij implacabilis hoſtis Ludovici XII. obitum, ubi electioni Leonis X. interfuit, & aliquanto poſt Lateranenſi Concilio, cujus, ipſe morte præventus, exitum videre non potuit. Ubertus Folieta libello *de viris illuſtribus*, Caroli non ſine honoris præfatione ſic meminit: *Quot Deus immortalis! quantaque laudes Caroli Dominici Carectij nomen verendum faciunt; nam ad præclari & pervetuſti generis nobilitatem acceſſerunt multæ opes; quæ res, cùm per ſe ad homines illuſtrandos ſatis valeant, tamen tanta eſt in Carolo clariſſimarum virtutum gloria, ut illarum ſplendore reliqua amplitudo pæne obſcuretur, fortunæque & commendationes, animi & ingenij bonis obruantur. Fuit enim in hoc viro præſtans ingenium, ſingularis prudentia, eximiùs rerum humanarum uſus; imprimis verò ſummum religionis & pietatis ſtudium, quas ingentes virtutes regia in omni genere magnificentia mirificè decorabat.* Obijt ipſe 18. Cal. Septem. anno 1514. poſt Remenſis Archiepiſcopatûs duos annos regiminis, Turonenſis quinque; conditus Romæ in Eccleſia tituli S. Cæciliæ, quem ſelegerat; abdicato S. Nicolai titulo *Inter imagines.*

Invaluerat

CAROLUS DE CARECTO LXXVIII. ARCHIEP. *An.* 1509.

Invaluerat per omnes ferè cathedrales Eccleſias die Ss. Innocentium laudabilis primùm conſuetudo; ſed quæ in tot mimicos, & ſcurriles jocos deflexerat, ut hujus eccleſiaſtici cœtûs primarios puduerit, donec penitus abrogata eſt. Vicarij & Capellani puerum hoc feſto die epiſcopalibus ornamentis indutum, mitra, ſupparo, chirothecis & pedo paſtorali, in Eccleſiæ chorum inducebant, benedictionem populo impertientem: tum per vicos Urbis & plateas cum joco & cachinnis indecentibus, & Clericatu indignis. Guillelmus Durandus hujus meminit in *Rationali*, aitque feſtum inchoari ſolitum à Veſperis Nativitatis Domini, quibus Diaconi antiphonam ſancti Martyris Stephani modulatè canere, Matutinis præeſſe, Lectiones recitantibus benedictionem largiri, & alia quædam contra receptum Eccleſiæ morem facere. Diaconos excipiebant Preſbyteri die S. Johannis, & hi regendi Officij munus pueris remittebant feſto Innocentium, quod puerilis epiſcopus ornabat, ritu haud multùm diſſimili ab eo, quem Ivo Carnot. tetigit epiſt. 68

Eligimus puerum, puerorum feſta colentes,
Non noſtrum morem, ſed Regis juſſa ſequentes. *Ivo Carnot.*

Quibuſdam locis Subdiaconi Circumciſionis diem ſibi vendicabant, alibi octavam Epiphaniæ, quam *Stultorum feſtum* vulgo quidem, ſed mimicè vocitabant. Cognatus refert cò progreſſas hujuſmodi ſannas & abuſus, ut pro honeſtis & licitis animi remiſſionibus, juniores Beneficiarij ſtultorum epiſcopum, in theatro pro foribus Eccleſiæ erecto, ſingulis annis inſtituerent, cui mox per urbem tumultuoſè, & petulanter deducto epulum parabatur æquè ridiculum & ineptum, quod Senatûs Pariſienſis decrèto, Decani & Capituli rogatu, abrogatum eſt anno 1490.

Remis puerilia hæc oblectamenta faciendi facultas petebatur ſingulis annis in Capitulo ab Innocentium archiepiſcopo, magiſtro, & pueris, dari que conſueverat cum ſumtibus epuli, *modò fieret ſine larvis & ſtrepitu tubicinis, & ſine equitatione per villam*, ex concluſione anni 1479. Patet ex alia concluſione anni 1508. diſcordiam emerſiſſe inter ſcholæ Remenſis Eccleſiæ, & Templi epiſcopos, pro honoris gradu, & incedendi prærogativa. Sancitum tamen reperio, Petri Remy majoris Archidiaconi hortatu, ne deinceps choriales pueri mitram ac pedum geſtarent, nec epiſcopalibus veſtimentis induerentur, juxta Concordata, & Pragmaticam-Sanctionem aliàs in Concilio Baſileenſi renovatam, quâ cautum eſt Seſſ. 21. ut larvati & theatrales illi joci, qui in feſto Innocentium uſurpari ſolebant, ab Eccleſia arcerentur.

Dum prædictorum epiſcoporum larvæ pro veris Paſtoribus in Aula Regum degentibus, & Beneficiorum pluralitati intentis, in Eccleſia ſubſtituerentur, Calvinus Hæreſiarcha naſcitur, infauſtus noſtræ provinciæ fetus, recentiſſimque Iconoclaſtarum pater. Vaſſorius lucem hunc vidiſſe refert 10. Julij, die poſterioribus ſæculis exſecrando, tinctùmque in Eccleſia ſanctæ Godebertæ urbis Noviomenſis tutelari, quam ob vitia & hæreſes æterno dedecore fœdavit. Capellaniam hic primùm conſecutus eſt in Eccleſia Noviomenſi ætatis annum agens duodecimum anno 1521. Adultus ut ætate, ſic & malitiâ, factus eſt Paſtor ſancti Martini de Marteville, & permutatione, Pontis-Epiſcopi anno 1527. at novarum rerum prurigine, ejuratis Beneficijs, in Alemanniam ſeceſſit, cum Luthero collocuturus, ſtragem ubique ac veræ religionis interitum machinante. Inde Italiam petijt, poſtea Genevam Apoſtatarum receptaculum, ubi velut inſignis propheta ſuſceptus, nequiſſimæ hæreſi incubans ſpuria vitulamina inde nata & fota longè, latèque propagavit.

ROBERTUS DE LENONCOURT LXXIX. ARCHIEP. *An.* 1509.

D'argent à la croix engrelée de gueules. Souvent ecartelé de l'Egliſe de Reims.

Robertus de Lenoncourt LXXIX. Archiepiſcopus ſollemni pompa Remos ingreditur, deputatos mittit cum Capitulo ad Synodum Piſenſem, Franciſcum I. inungit & coronat, pauperes alit.

CAPUT XLIX.

ROBERTUS, Theoderici domini de Lenoncourt Victricenſis Ballivij filius, inter præſtantiores virtute viros, qui Sedi Remenſi hactenus præfuerunt, meritò computari poteſt. Aubricius de eo, occaſione Roberti Cardinalis fratris filij, tradit vetuſtatem familiæ illius tabulis authenticis quingentorum annorum illuſtrari poſſe, hàncque Nancei nomen olim prætuliſſe putat, quòd Girardus veteris Theoderici filius dominus de Lenoncourt, & Lotharingiæ Ballivius ſub Ferrico III. primus abdicavit; hunc ſummè affectum erga S. Franciſcum ferunt, cujus & opem ſenſit, cùm fenore delatam ad poſteros. Ab hoc Gerardo per varios gradus prodijt Henricus dominus de Lenoncourt & de Haronel, & Ducis Occitaniæ Cambellanus, qui ex Jacquelina de Baudricourt Mareſchalli Franciæ nata, filium reliquit Theodericum, Buticulatium alicubi nominatum, & Regi à Conſilijs, patrem Roberti Archiepiſcopi & alterius Theoderici, à quo Henricus de Lenoncourt, & Robertus Cardinalis Cathalaunenſis Epiſcopus.

Robertus admodum adoleſcens regimini Eccleſiæ admotus, San-Remigianum Monaſterium ſibi commendatum ſub Ludovico XI. adeo rexit, ut ſpem ſuperaverit & ætatem; inde Turonenſis Eccleſiæ infulis decoratus, aliquot annos paſtorali officio conſtanter adhæſit, donec Rege ratam habente permutationem cùm Carolo, ad Remenſem cathedram ſublimatus vi bullarum apoſtolicarum, poſſeſſionem primo Junij per procuratorem, tum ut cunctis pateret ſe non opes, vel titulos augendi gratiâ, de priori loco migrâſſe, præſens videri voluit, prodeſſe ſuis; ac totum vitæ tempus cum Sponſa tranſigere, quam unicè dilexit, decoravit ædificijs, cenſu locupletavit. Quò inaugurationis ſuæ pompa clarior eſſet, Indulgentias per modum Jubilæi idem Archiepiſcopus obtinet, pro omnibus Remos hac die honoris gratiâ religioſè convolaturis, quæ ad valvas Eccleſiæ affixæ ſunt, conſenſu Capituli, ac pro foribus Eccleſiæ theatrum erectum, unde benedictionis munus frequenti populo impertiretur in ipſo ingreſſu & ante perceptas Indulgentias. Ceremonia hoc ferè modo peracta eſt. Vigeſimo primo Julij è Cernaco magno equitum ſeptus comitatu venit ad portam de Dei-merito, ubi Religioſi-mendicantes cum Crucibus operiebantur; Ballivius cum Vicario, Præfecto, Procuratoribus, Notarijs & ſatellitibus extra portam egreſſus eſt; Scabini in equis inter duos pontes exſpectabant adventum Archiepiſcopi, quem Philippus de Bezannes dominus de Sapignel Scabinatûs Præpoſitus brevi concione comiter excepit; Mendicantes deinde bini in Urbem redeunt, poſt Balliviatûs adminiſtri, Scabini, Ballivius, tandem Archiepiſcopus comites habens Robertum de la Marck Sedani Regulum, dominum d'Agnaire Moſomi Toparcham, Johannem d'Agnaire Fimmæ turris Præfectum, Ballivium Victriacenſem, Abbates Moſomi, & S. Evodij Brennenſis. Eo primam portam ingrediente, Jacobus de Maire Seneſchalcus mulæ ipſius frænum accepit, duxitque eum pedes uſque ad gradus portarum

Eccleſiæ

Eccleſiæ S. Remigij, ubi Major-Prior huic Monachis adſtantibus bene adprecatus eſt, librúmque Evangeliorum exoſculandum porrexit, tum apprehenſa Prioris manu progreditur uſque ad majus altare, ubi præmiſſa oratione promiſit ſe Monaſterij iura ſervaturum.

ROBERT. DE LENONCOURT LXXIX. ARCHIEP. *An.* 1509.

Tranſacta nocte apud Remigianos, Scabini ſummo mane veniunt, Archiepiſcopum decenter comitaturi uſque ad principem Ædem: exijt ille per portam Eccleſiæ meridionalem Præſulatûs indutus ornamentis, penſilem umbellam habens ſupra ſe, quam Monachi quatuor ſuſtinebant, alijs eum præcedentibus, ac modulatè Deo laudes accinentibus, donec ventum eſt ad S. Catharinæ ſacellum; tunc enim redditus eſt liber Evangeliorum San-Remigianis, umbella quoque ſublata, & mox à Canonicis excipitur cappis boloſericis indutis. Ægidius Grandroux Scholarcha, nomine Capituli & in abſentia Archidiaconi Campaniæ, humilem huic reverentiam exhibuit, verbiſque bis à Priore Archimonaſterii prolatis: *Ecce Paſtor veſter, verus ſucceſſor S. Remigij Confeſſoris, ipſum vobis præſentamus*, dilertè ſic reſpondit: *Et nos congaudentes caris affectibus, & latis animis ipſum Archiepiſcopum noſtrum recipimus ſucceſſorem beati Remigij*: Tum Evangeſii librum apertum protulit, quem reverenter oſculatus eſt Archiepiſcopus mox apertum, deinde aſperſorium, quò luſtrali aqua ſeipſum aſpergeret: primarij quatuor Urbis Curari poſtea umbellam admovent, Monachis ad propria reverſis. Johannes Doubleau Theſaurarius ac Vicarius Dionyſij Briçonnet maioris Archidiaconi, fimbriam cappæ apprehendens ad latus ſiniſtrum, duxit eum in Eccleſiam, ubi poſſeſſionem capeſſivit more conſueto.

Alicubi legitur nudis pedibus inceſſiſſe, ac geſtâſſe præ manibus librũ Evangeliorũ.

Robertus hac magnificentia à Clero & populo receptus, ſuæ Eccleſiæ hominibus, ſeu caſatis diem dixit, quò fidei clientelam pro more exhiberent. XXVIII. menſis Julij eodem an. Baudus Moet pro feodo de Cliquot ad caſtellum portæ Martis pertinente, ſacramento ſe devinxit; Hubertus Cauchon pro feodo de Puiſieux; Philippus de Bezannes pro feodo de Sapignel ex caſtello Culmiſiaci dependente; Miles Videal vice uxoris natæ Ludovici d'Angbien pro feodo de Sepſaulx; Johannes Toignel dominus de Taiſſy pro Domo-forti & media parte ditionis de Mombret; Petrus Groſſane pro Vicecomitatu de Culmiſiaco ex caſtellania ejuſdem loci dependente; Theodericus Cauchon vice Iſabellæ Leſcot pro terra de Muire; Petrus de Thuiſi Vicarius-Præfectus Ballivij Victricenſis, pro feodo des Maigneux; Theodericus Moet Panetarius Remenſis; Claudius de Chartogne pro ditione de Variſcourt; Jacobus Maire Scutarius pro feodo de Luche ſito apud Thuiſy, quem Seneſchalli feodum vocitant, ex caſtello de Septſaux dependente. His & alijs clientelæ ſacramentis debitè ſolutis, Robertus Archiepiſcopus ad ea, quæ ſui muneris eſſe videbantur, ſeriò animum appulit, eo tempore quo Eccleſiæ puppis, gravi agitata turbine, experto Rectore præſertim egebat, ob depravatos hominum mores, divinarum legum neglectum, peſſimúmque exemplum aliquot Prælatorum, qui gregis Chriſti nihil penſi habentes, aliud omnino agebant.

Hoc ſiquidem anno Julius II. ſummus Pontifex *bellicâ gloriâ, quàm pontificiâ clarior*, ut ait Genebrardus, ægre ferens Italiam Francorum armis ſubjici poſt pugnam Ghiaraddadæ Venitis infauſtam; tantâ exarſit iracundiâ, ut omnes Europæ Principes in Francos conſpirare non modò compulerit, ſed & toti Regno ſatis temere Sacrificijs interdixit. Ludovicus Rex in difficili hoc rerum caſu aliquatenus hæſit, ob innatam Gallorum in Pontifices obſervantiam; at quò ſe fœderatorum conatibus opponeret, generalem Gallicanæ Eccleſiæ Synodum convocandam cenſuit, literis Bleſis datis 30. Julij anno 1510. quibus Epiſcopi omnes illuc 15. Septem. jubentur convenire, de Regni legibus, at Gallicanæ Eccleſiæ libertati-

Geneb. ad an. 1509.

An. 1510.

ROBERT. DE LENONCOURT LXXIX. ARCHIEP.

bus tractaturi. Robertus Archiepiſcopus aliis diſtentus curis Johannem de Lenoncourt Turonenſis Eccleſiæ Theſaurarium procuratione data 6. Septem. vice ſua delegavit; Capitulum verò Robertum de Baudricourt Vicedominum Remenſem, & Reginaldum Cauchon.

An. 1511. Synodo ad aliud tempus protracta, Epiſcopi 4. Febr. anno 1511 monentur iterum ire Turonum (acta capitularia Lugdunum habent) ex diœceſi Remenſi profectos lego Johannem de Lenoncourt Theſaurarium Turonenſem lectum ab Archiepiſcopo; à Capitulo Dioniſium Briçonnet Tulonenſem Epiſcopum & Archidiaconum Remenſem, Opicarium de Rotharijs Præpoſitum, & Johannem Berthelot Decanum majoris Eccleſiæ, viros doctrinâ præſtantes & eximios. At Julio horum decreta parvi faciente, cogitur Ludovicus, Imperatoris & aliquot Principum aſſenſu, juſtæ Gallorum expoſtulationi aliud remedium quærere, Piſis pleniori Concilio coacto, diu à pleriſque Cardinalibus & Epiſcopis exoptato; quò Julij comminationibus frenum injiceret: ad hoc primo Septemb. indictum ſelecti ab Eccleſia Remenſi profecti ſunt, patétque ex concluſione capitulari 22. Novem. anni 1512. Dionyſium Briçonnet è Lugduno (ubi Concilium tranſlatum fuerat) ſcripſiſſe ad Capitulum Remenſe ſe iconem Virginis ex argento, altam tres pedes, brevi miſſurum, ſuæ obſervantiæ pignus erga Remenſem Eccleſiam, quæ viſitur adhuc cum Briçonnetorum inſignibus inter columnas erecta ſupra majus altare.

An. 1512.

Julius qui diris devoverat Epiſcopos Piſis coactos, Urbémque ipſam, Galliam quoque interdicto ſuppoſuit; eámque diripiendam & invadendam omnibus Europæ Principibus conceſſit; Deus in adverſis non defuit, Rege per omnes Eccleſias præcipiente, ut tempore elevationis ſacratiſſimæ Hoſtiæ in Miſſis caneretur,

O ſalutaris Hoſtia,
Quæ cæli pandis oſtium.
Bella premunt hoſtilia vel *In te confidit Francia.*
Da robur, ſerva lilium.

An. 1513. Fatalis hæc confœderatio, Navarræ exitium peperit, Tarvannæ, & Tornaci expugnationem ab Anglis, & obitum Julij, belli infeſti auctoris cui Leo X. ſucceſſit è Medicæa domo, quem Ludovicus, abrogatione Piſenſis Concilij, fruſtra ſibi conſiliare niſus eſt.

Angliæ Rex his ſucceſſibus tumidus, & inſoleſcens, rumorem ſparſit ſe Remos ociùs iturum pro ſuſcipienda regali unctione, cujus rei gnari Remenſes, & quòd Imperator Regi negotium faceſſeret in Burgundia, rebus omnibus ad obſidionem neceſſarijs Urbem muniêrunt, victualibus præſertim, pro ſelecta militum turma ſuis expenſis contracta, ut patet ex Ludovici litteris, quibus pollicetur ſe repoſiturum cumulatiſſimè meritum. Anglus, quòd copiæ ſenſim effluerent, paci libenter conſenſit hortatu Cardinalis Amboſij, menſe Auguſto, quam Ludovicus gratam habuit, receptâ in ſponſam Mariâ Henrici Regis ſorore, poſt Annæ Britannæ obitum, at ipſe haud ita poſt vivis eripitur 1. Janu. anno 1514. nulla prole maſcula ſuperſtite.

Franciſcus Valeſius Engoliſmenſis Comes, ſtirpis ſecundæ caput, regalis domûs Aurelianenſis, ob proximum maſculinæ conſanguinitatis gradum, Regni infulas adeptus, Remis ſolitâ magnificentiâ inauguratur

An. 1514. 25. Januarij anno 1514. Barones ab eo miſſi, qui ſe vades obtulerunt pro ſacra Unctionis pignore ſecurè reducendo hoc ordine numerantur in veteribus ſchedis, Philippus de Croy Comes Porcienſis, Franciſcus de la Rochefoucauld, Juſtus de Tournon, & Carolus de Breüil Sancerræ Comes. Hi præſtito ſacramento comites ſe præbuerunt ſacræ Ampullæ, quam Major-Prior San-Remigianus mulæ inſidens, umbellâ deſuper expensâ per vaſallos

ROBERT. DE LENONCOURT. LXXIX. ARCHIEP. *An.* 1515.

vaſallos Abbatiæ, detulit, Monachis præcedentibus uſque ad portam majoris Eccleſiæ, ubi Archiepiſcopus operiens eam honorificè ſuſcepit, tum magno ſtipatus comitatu, in chorum reverſus; ſumpto ex ea Chriſmate Regem inunxit præſentibus Regni Franciæ Megiſtanis & clariori nobilitate.

Rex prædeceſſorum ſuorum more ditiſſimis Remenſem Eccleſiam affecit donarijs; littera F. initalis Franciſci nominis, cappis acu inſerta ex panno aureo raſo, probat completum altaris ornamentum ex ipſius munificentia promanâſſe. Remis egreſſus cum ingenti Nobilium equitatu ivit ad S. Dionyſium, non regiam coronam recepturus, ut falsò ſibi perſuaſit Gillius, ſed quò tutelaris Franciæ ſibi conſiliaret opem. Paullo poſt inceſſit enim libido Ducatûs Mediolanenſis repetendi ab Auſtriacis, contra jus fáſque, ut videbatur, retenti: ſuperatis Alpibus cum numeroſo exercitu; Bononiam venit, ubi actum cum Leone X. de Pragmatica-ſanctione abroganda, & pacto ineundo, quod Concordata vocant, veteri diſciplinæ admodum infeſta, ac multis odioſa: adversùs hæc expoſtulationes à Clero & Academia Regi oblatæ ſunt; at hic ſurdas aures præbuit, quòd Pontificis amicitia tunc ei utilis eſſet, à quo tamen anno ſequenti deſertus eſt. Robertus Archiepiſcopus, qui velut Protopar Senatui aderat, cum iteratis litteris pactum confirmandi mandatum accepit, rogatus ſententiam, malorum ipſe futurorum præſcius, generosè interceſſit.

Rex ex Italia in Galliam reverſus Legatos ſuos Noviomum ablegat, quò pax ſanciretur cum Archiduce Auſtriæ, cui & filiam ſuam Ludovicam deſponſam promiſit; fœdus hoc ſummopere concupitum auguror, cùm Rex litteris ad primarias urbes datis 22. Decemb. anno 1516. permittat ut cives liberi fiant ac immunes à ſacramento fidelitatis, eo caſu, quo à conditionibus in eo contentis ipſe reſiliret. Remenſis urbis primores ad civicam domum vocati à Præfecto Jacobo Fillet hac de re conſulturi, ſpondent ſe in omnibus Regi obtemperaturos, conſenſuróſque fœderi illi, litteris ultimo die Januarij confectis. *An.* 1516.

Hoc eodem anno Leo X. habita ratione bellici Turcarum apparatûs, teſſerariam Crucem ubique publicari jubet, plenariámque Indulgentiam pollicetur omnibus, qui ſacræ huic militiæ nomen darent, occumberéntque fortiter pugnando adversùs Fidei noſtræ infenſiſſimos hoſtes. Noviomi Pontificis decretum, juſſu Franciſci Regis, ſollemniter vulgatum eſt; appenſum quoque vexillum in principis Ædis campanili, & affixæ bullæ apoſtolicæ in capella B. Annæ, quò Picardiæ provinciæ Nobiles, ſuorum prædeceſſorum exemplo, (qui Philippi I. ætate in Turcas animi robur egregiè teſtati ſunt) alacriùs ad claſſicum convolarent. Idem factum per omnes Campaniæ urbes reperio; at Principum ſimultatibus, quibus ſeſe Pontifices liberiùs immiſcebant, Chriſtianorum ardor multùm intepuerat, Leonis mentem ſuſpectam habentium, plerique enim hanc variè interpretabantur, præſertim in Germania, ubi Lutherus in Indulgentias ſtilum ſtrinxit: at ille Principes è contra in concordiam revocare ſtudebat, propoſitis inducijs per quinque annos.

Menſe Auguſto ſequentis anni Robertus Archiepiſcopus à Rege litteras accepit, quibus hic profitetur ſe conſcientiæ ſordes abluere velle, quò purior ſit tangendis ægrotis: monet igitur ut parati ſint diebus Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. Mariæ, Omnium-Sanctorum, Natalis Domini, Purificationis, Annuntiationis, & Dominica in Palmis, quibus ſe manus impoſiturum virtute privilegij Regibus Francorum divinitus conceſſi, pollicetur. Regiæ litteræ ſic incipiunt. *An.* 1517. 1518.

A noſtre amé & feal Conſeiller l'Archeveſque de Reims, ou à ſes Vicaires. Noſtre amé & feal. Dieu noſtre Createur ſingulier, & protecteur du Royaume de France, entre les autres Privileges par leſquels ſa digne *Data Bleſis VIII. Auguſt.*

Majeſté

ROBERT. DE LENONCOURT. LXXIX. ARCHIEP. *Majeſté à voulu decorer ledit Royaume, à donné & communiqué ſeulement aux Roys d'iceluy une grace miraculeuſe de toucher les malades des ecroüelles &c.*

Publicum quoque per id temporis omnibus indictum eſt ſupplicium, ac generales ubique Cleri & populi inſtitutæ ſupplicationes, pro inita

An. 1519. pace firmiùs ſtabilienda, quam ſummoperè cupiebat Rex Gallorum; at non ita viſum Superis, ſauciabat enim hunc vehementer facinus Germanorum, quo Carolum dignitate Imperij ornaverant, & cùm neuter alterius potentiam perpeti nequiret, in ſeipſos graviſſimum alebant odium,

An. 1520. & ad omnem occaſionem ſibiipſis nocendi incubabant diligentiſſimè, cum ingenti orbis Chriſtiani damno, ac religionis pernicie.

Fœdus initum cum Henrico Angliæ Rege, quo Tornacum ejúſque territorium (traditis ipſi aureorum ſexcentis millibus) Franciſco redditum, Gallo-Flandris metum incuſſit, quibus ingrata Francorum vicinia, unde hos continuò de bello miſcere ſermones putabant, adversùs Belgium machinari, donec atrox incœpit per Robertum Marchianum, & Geldriæ

An. 1521. Ducem, quibus Francus non defuit. Henricus Naſſavius totius Belgici exercitûs ductor, per Picardiam graſſatus, mox in Campaniam venit, captóque brevi Moſomo ignaviâ Præfecti, ad Maceriam impoſitum Moſæ oppidum ſubinde caſtra convertit, ejúſque muros ingenti circumvenit exercitu, conſumtíſque illic fruſtra pleriſque dierum ſeptimanis (Oppidum validiùs tuente Bayardo inclito Milite) ſolvere coactus eſt. Collectis poſtmodum è Flandria novis copijs, Comes Tornacum vehementius adoritur, quam poſt aliquot dies ingenti Regis dolore occupat, data illi optione, ut dicitur, vel Flandris ſe, vel Hannonibus adjungendi; at Cæſariani in Urbis præſidio poſiti, cum peſtilentia invexêre animorum luem, diſſeminatis ibi Lutheri erroribus, quos nec ſedula Epiſcoporum cura, Cleri ſtudium, aut Regis terror hactenus exſtirpare radicitus potuerunt.

An. 1522. Acerbiſſima hæc erant tempora ab irato Numine ob Principum ambitionem, ac depravatos hominum mores; nam præter horrida bella, quæ paſſim ubique ſæviebant, peſtilentiam, & hæreſim; tanta fuit annonæ caritas, in Campania præſertim, anno 1520. ut plures fame abſumti fuerint: tunc Roberti Archiepiſcopi caritas Remis eluxit in pauperes, è quibus trecentos ſingulis diebus paſcebat in ſuo palatio, gratis etiam remittens debita ijs qui ſolvendo non erant, ex epiſtola nuncupatoria Johannis

Scripta xxv. Cal. Nov. an. 1521. Campani, quæ ſic incipit: *Reverendiſſimo & illuſtriſſimo Heroi, atque Antiſtiti D. Roberto de Lenoncourt Remenſium Archiepiſcopo &c. Nam ut cetera taceam, hoc anno in ſumma annona caritate ſupra trecentos quotidie pauperes magnificè educaſti, & tamen æra aliena (præſertim fiſco tuo debita) omnibus qui ſolvendo non eſſent, humaniſſimè remiſiſti; nihilo ſegnior in reparandis veteribus fanis, aut ædificandis novis effectus.* Hoc elogio illuſtriùs nihil dici potuit, nec à Prælato quidquam fieri excellentius. Fama tenet frumentum præter ſpem in horreis multiplicatum, ut farina olim viduæ de Sarrepta, cùm famulos querentes illud defeciſſe, monuiſſet ut ab erogando non ceſſarent.

Robertus ætate provectior, de grege ſollicitus, quem præſens alebat, cooperatorem ſibi delegit Petrum Lameſſon S. Petri Cathalaunenſis Abbatem regendis animabus idoneum ac Epiſcopum regionarium, aſſignata ei penſione centum quinquaginta ducatorum ſuper fructus Epiſcopij, cui Capitulum libere conſenſit.

Negotijs exhauſto ærario peſſimè ſuccedentibus in Italia, Rex pecunias mutuò ſibi dari ab omnibus Eccleſijs cathedralibus poſtulavit, unde è S. Theoderico prope Remos, ubi hærebat, miſit dominum de Sancto-Severino quatuor millia aureorum poſtulatum à Capitulo Remenſi, pro ſubſidio

ſubſidio militum cis & ultra Alpes in hibernis degentium, & anno ſequenti, 12. Julij Ludovicus Picart & Johannes Lhuilier Cameræ Computorum Præſes iterum mittitur, cum litteris luctuoſum Galliæ ſtatum exponentibus, quibus Rex quinquaginta millia librarum à Capitulo ſibi concedi flagitat in moneta vel in ſupellectili, cenſum ſe ſoluturum ſpondens, imponendum ſupra regium patrimonium. Capitulum id à ſe pendi non poſſe dicit ob redituum decrementum, ac terræ de Poteſtatibus direptionem: addit ingentem pecuniæ vim hactenus à ſe ſolutam, ſolvendámque ſingulis diebus pro munitionibus ac cuſtodia urbis Remenſis. Quòd ad ſacram ſupellectilem à Commiſſarijs petitam attinet, ut inde, velut ſubhaſtatâ, pecunia conflari poſſet, reſponſum à Capitulo Regem de ea diſponere poſſe pro libito, ſibi verò non eſſe licitum res Deo ſacratas diſtrahere abſque ſacrilegij noxa. Digna pro tempore reſponſio, quæ legatos ancipites reliquit, ac dubios quid agerent.

Regium tribunal Remis inſtituitur. Hæreſis Lutheri recèns nata, inter bellorum tumultus vires capit. Pax Cameracenſis. Robertus Archiepiſcopus pòſt multa, præclarè geſta defungitur.

CAPUT L.

An. 1523.

BELLO Cæſarem inter & Francum acriùs recrudeſcente, Rex quò exactæ in nervos belli, & abſumtæ pecuniæ, aliam induſtriâ conquiſitam ſuperadderet, ſtatuit regales ſedes, ſeu tribunalia litibus dirimendis de novo inſtituere, & in eis adminiſtros fiſco utiles præfecturarum venalitate, quibus pecunia ociùs conflaretur. Regio decreto urbes novis tribunalibus ornandæ referuntur, & inter eas Remi, ob antiquitatis famam, opes, & Regum primitias recipiendi prærogativam. Ex concluſione capitulari colligo erectionis tabulas 2. Novemb. anno 1523. coram DD. Canonicis & frequenti populo lectas fuiſſe cum litteris Ludovicæ Reginæ Regni Moderatricis, & undecimo menſis ſancitum opem recèns ſtabilitis officiarijs impertiendam, permittendúmque ut Placita tenere poſſiot, & Auditorium erigere intra fines ditionis Capituli, uſque ad feſtum S. Johannis, modò in juribus detrimenti nihil recipiat. Vix fungi cœperant officio, cùm Robertus Archiepiſcopus, Epiſcopus Laudunenſis, & Præfectus ejuſdem urbis, de prædicta erectione graviter conqueruntur, & eidem intercedunt; prætendebant enim ſuis privilegijs & juribus eſſe adverſam & nocivam. At novi officiarij, quò facultate ſibi indulta liberiùs, & remota omni obrogatione gauderent, Ludovicam, Rege ultra Alper profecto, Adminiſtram adeunt Lugduni agentem, obtinéntque ab ea ſuæ inſtitutionis litteras confirmatrices, quibus adverſariorum ardor retuſus eſt. Has hîc ſubnectere haud alienum putavi, ne Lector jejunus abeat.

An. 1524.

LOüiſe mere du Roy, Ducheſſe d'Angouleſme, d'Anjou, & de Nemours, Comteſſe du Maine, & de Gyen, Regente en France, au premier Maiſtre des Requeſtes de l'hoſtel de noſtre tres cher & tres aimé ſeigneur & fils, Conſeiller de ſon Grand-Conſeil & de la Cour de Parlement à Paris ſur ce requis, ſalut & dilection. Le Procureur general de noſtre tres cher fils, & ſon Grand-Conſeil nos bien amés les habitans de la ville & Cité de Reims, & les officiers du ſiege nouvellement crée

en

ROBERT. DE LENON. LXXIX. ARCHIEP. An. 1524.

en ladite ville, nous ont fait remonſtrer, combien que pour bonnes & juſtes cauſes noſtre tres honoré Seigneur & fils ait par ſes patentes establi un Siege royal à Reims, avec nombre d'officiers pour l'exercice d'iceluy, gens capables, ſages, & experimentés au fait de pratique. Ce neanmoins noſtre cher & bien amé l'Archeveſque de Reims noſtre couſin, l'Eveſque & Duc de Laon &c. venans directement contre les lettres de creation, tachent par tous moyens d'abolir ledit Siege, combien qu'ils n'ayent aucun intereſt, l'erection d'iceluy eſtant au contraire un bien ineſtimable pour la choſe publique. L'oppoſition faite par eux ayant eſté devolue au Parlement, & depuis traduite au Conſeil, où l'on à procedé tant ſur le principal, que ſur la jouyſſance des Officiers, eſtoit ſur le point de prendre un long trait, ſi à l'inſtante priere des deffendeurs, nous n'euſſions obvié à ces delais, declarans ſur ce noſtre intention & totale reſolution, &c. Pourquoy nous ces choſes conſiderées, recors & memoratifs des cauſes qui ont par cy devant meus noſtre Seigneur & fils de faire ladite erection du Siege de Reims, QUI EST DES PLUS ANCIENNES VILLES DE CE ROYAUME, en laquelle en ſon nouvel advenement il a pris ſa courone & ſceptre royal, & à eſté oint de la ſainte Ampoulle, qui eſt & repoſe en l'Abbaye de S. Remy, ainſi que toute ancienneté ont eſté ſes predeceſſeurs Roys. Voulons par ce ladite creation avoir lieu en icelle ville de Reims, & la decorer, & augmenter pour le bien de la choſe publique, de prerogatives & preeminences, & pour ces cauſes, aprés avoir eu ſur ce deliberation au Conſeil, avons dit & declaré, & voulons de grace ſpeciale que ceux qui ont eſté pourveus aux offices de Lieutenant, Procureur, Greffier & autres, jouyſſent de leurs offices, & les tiennent par maniere de provision durant le procés & ſans prejudice d'iceux, ſans que l'Archeveſque, & Eveſque, & habitans de Laon puiſſent eſtre en aprés autrement receus à eux oppoſer ny appeler, defendant aux Gardes des Sceaux de la Chancelerie de leur octroyer aucune lettre, &c. Donné à S. Iuſte de Lion, le 22. Novembre 1524.

Sic Themidis templo, regia auctoritate Remis ſtabilito, officiarij quiete muneribus ſuis incubuêre, cum ingenti plebis commodo, quæ Lauduni pro levioribus cauſis litigare cogebatur; & licèt Ballivius Viromandenſis Præfectum-particularem à multis retro annis haberet in eadem Urbe, alicubi enim lego Johannem Cauchon anno 1426. hoc potiùs fiebat, ne quid tentaretur in provocationis præjudicium, ſeu etiam præventionis, regio Judici (ut quidam putant) debitæ, quàm ut inde cives aliquid ſolatij reciperent: Porro nomina eorum qui præfecturam hactenus geſſerunt hoc ordine recenſentur.

Jacobus Fremin Præfectus-generalis annis 1526. & 1540.
Hieronymus Groſſane 1552. 1561. functus 1562.
Johannes Colbert 1563. 1580.
Laurentius Cauchon dominus de Treſſon 1590. 1594.
Reginaldus Goujon dominus de Thuiſy 1606. 1611.
Coſmas Braux dominus de Mery 1618. 1620.
Carolus Colbert 1620. 1642.
Johannes Beguin dominus de Coeny 1650. 1660.

An. 1525. Miſſi è Lugduno cum præfato diplomate vix redierant, cùm infelicis pugnæ prope Ticinum habitæ rumor ſpargitur, quâ Rex captus, & major exercitûs pars cæſa à Cæſarianis. Incredibile dictu eſt quantus mæror Gallorum corda pervaſit, ubique luctus, pavor, & triſtitia; quò citiùs vindicaretur non modò exhauſtæ provinciarum opes, ſed & Eccleſiarum vaſa argentea vendita ac ditior ſupellex.

Clades hæc Lutheranis jucunda fuit, qui inde virus hæreſeos latiùs diſſeminandi anſam arripuerunt; mox etiam quorumdam hominum errabunda

colluvies,

colluvies, qui dicerent omnia bona eſſe communia, tranſito Rheno Galliam invadere minabantur: hos dux Guiſius, collectis ſubſidiarijs militibus per urbes Campaniæ & Picardiæ, internecioni dedit. Adversùs tot mala Gallorum cervicibus imminentia, plures conventus à Clero habiti ſunt, ſpecie quidem deſolatis Reipublicæ rebus ſuccurrendi, ſed veriùs ut nefandæ hæreſeos propagationi occurrerent, quæ inter bellorum tumultus caput attollit. Concluſiones capitulares diei ſecundæ Martij anni 1528. fidem faciunt Robertum Archiepiſcopum Synodum provincialem indixiſſe, nominatóſque à Capitulo Decanum, Scholarcham, & Petrum Greſſane, ut ei intereſſent, diſcuteréntque, & approbarent ſi opus eſſet, quæ in ea proponerentur. Ex alia ejuſdem menſis quarto die, ſanxiſſe panem & vinum deferendum dominis Epiſcopis, & Abbatibus, ſeu etiam deputatis ad Synodum venientibus. Ex alia 8. die, patet dominum Archiepiſcopum, quòd ætate gravior eſſet, poſtulâſſe ut aliquis ex Suffraganeis vice ſua ritu ſollemni & in Pontificalibus celebraret die inceptionis Synodi. Quæ omnia probant inchoatam 9. menſis; at quid in ea decretum ſit, non invenio. Robert. de Lenon. LXXIX. Archiep. *An.* 1528.

Rebus propemodum acciſis in Italia Lautreci obitu, & Andreæ Doriæ defectione; Ludoviſia Franciſci mater, & Margareta amita Imperatoris, Cameracum ingrediuntur de pacis hos inter Principes conciliandæ legibus acturæ: poſt varias ultro, citróque objectas difficultates, Auguſto menſe ingratis Gallo conditionibus compoſita pax eſt, quâ Flandriæ & Arteſiæ Comitatus, Gallo-Flandriæ urbes fineſque, Nerviorum civitas, territorium Sancti-Amandi, omni Francorum jure exuta ſunt. Galli nihilominus tot miſerijs feſſi, nuntio pacis alacritatem teſtati ſunt, Remíſque Regis mandato generalis ſupplicatio indicta 27. Auguſ. ac publicè cantatum *Te Deum* modulantibus organis. Sic Gallia calamitatibus trita paullulum reſpirare cœpit; & quoniam verſo Reipublicæ ſtatu, nihil uſquam priſci & integri moris Capitulum Remenſe retinebat; donec plenioris Synodi convocatione diu à Principibus exoptatâ, collapſa diſciplina ſuum nitorem recipere poſſet, cenſuit interim divinum Officium reſtituendum eſſe juxta Concilij Baſileenſis ſanctiones, & Concordata, in his præſertim quæ ſacros ritus ſpectant, Canonicorum frequentiam in choro, & diſtributiones. *An.* 1529.

Interea-loci Robertus Archiepiſcopus, velut ſtella firmamento, ſic diœceſi ſuæ jugiter affixus, virtutum radio cunctis prælucebat, leniebat ſuâ conſtantiâ miſerias & animi ægritudines, ac inculpatæ vitæ exemplo duriora quæque temperabat. Efficacius eſt dubio procul vitæ, quàm linguæ teſtimonium, habent enim opera ſuam facundiam tacente lingua. Quæ geſſit omnibus nota ſunt & obvia, non veraci modò Patrum traditione; ſed & tot expoſitis ſacras Ædes intuentium oculis characteribus, quot ſunt lapides in urbe Remenſi. Patris pauperum nomen, quo in memorijs inſignitur, ſatis innuit ad quid cenſum impendere ſoleret, eo præſertim tempore, quo plebs attrita calamitatibus nihil reliqui habebat quo vitam toleraret, niſi dignus Deo Antiſtes ſua caritate miſeriâ depreſſos relevâſſet: unde de eo veraciter dici poteſt quod de beato Patiente Epiſcopo ſcripſit Sidonius Apollinaris, qui frumentum pauperibus vigente annonæ caritate diſtribuerat: ſterilitatem ſcilicet ad ejus laudem nonnihil contuliſſe. *An.* 1530.

At his omiſſis, quorum Deus cum fenore remunerator eſt, multa in ornatum Eccleſiarum contuliſſe reperio; Cathedrali præſertim Virgini ſacratæ, cujus ſecundùm Deum ſtudioſiſſimus ſemper fuit, dedit primò centum aureos pro ſolutione operis & ornatûs frontis capellæ ſancti-Lactis, cuius portæ ex ære ſunt, ac eleganter fabricatæ; pueros choriales duos fundavit pro incremento divini Officij anno 1518. decoravitque chorum aulæis elegantiſſimis vitæ B. Virginis; dedit etiam maximam cappa- *In concluſ. capit. 14. Aug. an. 1521.*

 rum,

ROBERT. DE LENON. LXXIX. ARCHIEP. *An.* 1530.

rum, ſeu etiam ornamentorum viii ex panno aureo, byſſo, holoſerico, damaſceno, quibus omnibus propria cernuntur bipartita cum inſignibus Remenſis Eccleſiæ. Hic etiam perfecit majorem Palatij aulam, quam magnificè cœperat Cardinalis Briçonnetus, pulpita per varias Eccleſias, Mendicantium præſertim, ſtruxit, clathra etiam lapidea & lacunaria, frontem quoque meridionalem Eccleſiæ S. Remigij, cujus regimen à pueris ſuſceperat, anno 1506. complevit, hanc prætera vaſis argenteis & ſacra ſupellectili ditâſſe, codices, quibus benefactorum inſcripta nomina, teſtantur. Sanxit ultimis tabulis, quò feſtus dies Annuntiationis Deiparæ celebrior eſſet, horâ octavâ ut cantetur Antiphona *Gaude Maria*, in navi Eccleſiæ cum hymno *Inviolata*, collectis: *Deus qui inter apoſtolicos Sacerdotes. Inclina. Fidelium*, organis, & è campanaria turre majoribus cymbalis perſtrepentibus, cereis quoque ſuper majus altare accenſis & facibus ex pondo ſex librarum, præter quatuor cereos, quos totidem pueri choriales ferre debent, pro quibus datur ſingulis Canonicis & Vicarijs manualis diſtributio, & eiſdem ac plebi præſentibus quadraginta dies Indulgentiarum.

Statuit etiam ut ſingulis diebus in majori Miſſa Vicarius à Capitulo deſignatus, ſacræ erogationis horâ ſuum donarium Sacerdoti offerat dicens: *Memento animæ defuncti Roberti quondam Archiepiſcopi noſtri.* ut item ſingulis diebus, ſtatim ac primæ horæ officium inchoatur, Miſſa fiat in ſacello ſancti-Lactis, ubi ſepeliri conſtituerat, à Canonico hebdomadario, majori cymbalo ex altera parte pulſato: quo ritu celebrari debeat docene ultimæ tabulæ, ut Preſbyter Sacris operans die Dominica cùm habetur ſupplicatio, è clauſtro comitantibus pueris in Eccleſiam pergat, dicâtque aſpergens aqua luſtrali tumulum *De profundis* cum collecta, & ut anniverſarium funebre pro eo celebretur in Eccleſia, non ſecus ac pro alijs fundatoribus. Pro his ſic conſtitutis dedit terram & dominium de Eſcueil, ac Vicecomitatum de Blaigni, cum omnibus annexis, quæ proprijs ſumtibus comparaverat 28. Martij anno 1516. dedit etiam ruſticum prædium in villa de Condé ſupra Matronam pro octava Ss. Sacramenti auguſtiùs facienda, anno 1532.

Hæc & alia Robertum religiosè operantem remuneraturus Deus ad ſe *An.* 1532. evocavit 25. Septemb. anno 1532. Funus ejus ad Eccleſiam ſancti Remigij delatum eſt, cujus Abbas fuerat, juſtiſque ab Aſcetis piè exhibitis 14. Octb. rurſum ad Eccleſiam cathedralem refertur, ubi eo ſtante in chori medio, ſollemniter ei parentatum eſt triplici Miſſa, primâ à Nivernenſi Epiſcopo, duabus alijs à totidem Abbatibus. Terræ mandatur in prædicto ſacello, ut ipſe conſtituerat; cor verò Abbatiæ S. Remigij reſervatum eſt, tumulo ad pedes altaris ſancti-Lactis exaratum legitur ſequens epitaphium.

HIC JACET REVERENDISSIMUS DOMINUS
ROBERTVS DE LENONCOVRT
QUONDAM REMENSIS ARCHIEPISCOPUS ET DUX,
FRANCIÆ PRIMUS PAR,
QUI OBIJT ANNO DOMINI M. D. XXXII. DIE XXV. SEPTEM.
Orate pro eo.

Capitulum, ad quod ſpiritualis directionis jus devolvebatur, Vicarios nominat Paulum Grandroux Scholarcham, & Thomam Cauchon, pro regiſtris Odonem le Goix, pro ſigillo Johannem Gerard, Pœnitentiarios Nicolaum Euſch Doctorem Theologum, & Nicolaum Plaudet Sandionyſianum Regularem Canonicum; pro epiſcopalibus munijs Johannem de Pleurs Ruiſſienſem Epiſcopum.

Rex

ROBERT. DE LENON. LXXIX. ARCHIEP. *An.* 1532.

Rex, audito Roberti obitu, gnarum fecit capitulum ſe ad Remenſem cathedram nominâſſe filium Claudij à Guiſia Campaniæ Proregis: mox Philippus de Lenoncourt Vicedominus Remenſis ad Ducem mittitur ſciſcitaturus ab eo quem ex filijs deſignaret ad Archiepiſcopatum. XX Octob. anni 1532. Capitulum à Rege ſuſcepit litteras, quibus preces Deo fundendas jubebat per omnes Eccleſias diœceſis, ut Turcæ conſilium averteret, Chriſtianis Principibus bellum inferre meditantis: ſanxit deferendam in generali ſupplicatione iconem B. Virginis cum Reliquijs Ss. Nicaſij & Eutropiæ. X Februarij Robertus de Lenoncourt Abbas S. Remigij, & procurator Johannis à Lotharingia tituli S. Onufrij Cardinalis, Remenſis Archiepiſcopi deſignati, Capitulo retulit ſummum Pontificem Clementem VII. ratam habuiſſe prædicti Cardinalis electionem factam à Rege juxta Concordata, petiitque ut in poſſeſſionem induceretur vi bullarum apoſtolicarum, quæ palam & omnibus audientibus lectæ ſunt. Decanus nomine Capituli reſpondit prædictum Cardinalem fauſta gratulatione recipiendum, modò præſens promittat ſe privilegia & libertates Capituli ſervaturum, quod procurator libenter pollicitus eſt, & mox *Te Deum laudamus*, in ſignum lætitiæ modulantibus organis decantatur.

JOHANNES A LOTHARINGIA LXXX. ARCHIEP. *An.* 1532.

Johannes Cardinalis à Lotharingia LXXX Archiepiſcopus, eo abſente peſtilens hæreſeos virus per diœceſim latenter ſerpit è Germania advectum, abdicat poſt quinque annos præfectura.

CAPUT LI.

JOHANNES à Lotharingia Cardinalis, Archiepiſcoporum primus, quem vi Concordatorum Rex ad infulas promovit, tertius Renati Hieroſolymorum & Siciliæ Regis, ac Ducis Lotharingiæ natus erat, & Philippæ Egmondanæ, Adolfi Geldriæ Ducis filiæ, quæ ſacro velata flammeo inter Clariſſas vivere delegit anno 1520. Horum poſteritas tanta claritate niteſcit, ut inter Europæ illuſtriores meritò accenſeri debeat, ob heroica geſta Antonij & Ludovici à Lotharingia Renati fratrum, Claudij I. Ducis à Guiſia, Caroli Cardinalis, & aliorum Principum ex eadem gente.

Bari natus Johannes 9. April. anno 1498. vix ætatis anno tertio lectus eſt Metenſis Epiſcopatûs Coadjutor ab Alexandro VI. cujus diploma retulit Frizonius in *Gal. purp.* obtinuit deinde Epiſcopatus Tullenſem anno 1517. Tervannenſem anno ſequenti, Narbonenſem anno 1520, Virdunenſem anno 1523. Lucenſem anno 1527. Valentiacenſem & Remenſem anno 1533. Albienſem & Lugdunenſem anno 1536. at ditiores tantùm retinuit, Tullenſem Narbonenſem, & Albienſem: præfecturas quoque Abbatiarum Gorzienſis, Fiſcanenſis, Cluniacenſis, Majoris-Monaſterij conſecutus eſt abdicatione Franciſci, ejuſdem Renati quarti filij, quem è Principibus Lotharingis ad Virdunenſem Epiſcopatum primùm aſſumtum referunt 22. Julij anno 1522: at nuntio Ordini eccleſiaſtico remiſſo, militiam profeſſus eſt cum Lautreco experti ſſimo Duce apud Neapolim cum exercitu à Rege miſſo, ubi & obijt.

A Leone X. Cardinalatûs infulis ornatur 5. Cal. Jûl. anno 1518. titulo S. Onufrij, in gratiam Renati Ducis, quem maxima pollere auctoritate in Aula

LORRAINE Parti de trois, coupé d'un, qui ſont huit quartiers: au 1. burelé d'argent & de gueules, qui eſt de Hongrie: au 2. ſemé de France, au lambel de gueules qui eſt de Naple-Sicile: au 3. d'argent à la croix patencée d'or & cantonée de quatre croiſettes de même, qui eſt Hieruſalem: au 4. d'or à quatre pals de gueules, qui eſt d'Arragon: au 5. ſemé de France qui eſt d'Anjou: au 6. d'azur au lion contourné d'or, couroné & lampaſſé de gueules, qui eſt de gueldres: au 7. d'or au lion de ſable couroné armé & lampaſſé de gueules, qui eſt de Iuilliers: au 8. & dernier d'azur de croix recroiſettées au pied fiché d'or, & deux bars adoſſez de même, qui eſt de Bar: Et ſur le tout d'or à la bande de gueules chargé de trois alerions d'argent qui eſt de Lorraine.

JOHAN. A LOTHA. LXXX. ARCHIEP. Aula probè ſciebat, dictitans ſe ob id quidquam Duci negare non poſſe, nec meritis recenter promoti: at huic cùm opes non eſſent pro ſumtibus itineris, quod ſe Romam facturum brevi moliebatur, urbes de Rembervillers, de Moyenvic, & de Baccarat, ex dominio Metenſis Epiſcopatûs dependentes, fratri Antonio Lotharingiæ Duci oppigneravit 5. Janu. anno 1521. Ejurato poſtmodum prædicto Epiſcopatu in favorem Nicolai fratris ſui filij, recepit Remenſem Archiepiſcopatum, Claudio à Guiſia obſequiorum intuitu à Rege datum, & pro libitu diſponendum; at quòd Claudij filius tantæ molis par non eſſet ob teneram ætatem, Johannes ei ſufficitur, receptúſque eſt per procuratorem in Capitulo Remenſi, Reginaldo Cauchon Decano præſide, inſtallatúſque eſt per Paulum Grandroux Scholarcham, in abſentia majoris Archidiaconi, ad primas cathedras tam verſùs majus altare, quàm navim, menſe Feb. anno 1532. data regendi auctoritate in abſentia Roberto de Lenoncourt Commendatario S. Remigij, & Philippo de Lenoncourt Eccleſiæ Remenſis Theſaurario, quos Vicarios generales Archiepiſcopatûs conſtituit.

An. 1532.

Johannes, qui prædictam ſarcinam potiùs ſuſceperat, donec Claudij filius provectior eſſet, quàm ut munus obiret epiſcopale, Remos rarò inviſit, veniſſe tamen reperio 10. Martij anno 1533. in comitatu Regis, cum Franciſco Viennenſi, Henrico Aurelianenſi Duce, Cardinali Borbonio, & Claudio à Guiſia Campaniæ Præfecto, ubi Eleonoræ Reginæ Remos ſollemni pompa invectæ bene adprecatus eſt. Summus Pontifex, cui nota erat prædicti Cardinalis ſtrenuitas & in rebus gerendis prudentia, Legatum eum per Epiſcopatus Metenſem, Tullenſem, & Virdunenſem creavit: paullo poſt in Aulam reverſus, Regis amicitiam adeo ſibi conciliavit, ut nec ei, nec ſuis quidquam poſſe denegare ſæpius profeſſus ſit. Miſſus dicitur ad Carolum V. eo tempore, quo Rex Sabaudiam armorum vi uſurpare conſtituerat, exploraturus ſubtiliter mentem Imperatoris, & an ſpes eſſet Ducatûs Mediolanenſis obtinendi, quem Aurelianenſium Duci promiſerat; at nihil præter dolos & fraudes in eo reperit, aliud in ore, aliud in pectore geſtare ſolito. Selectus quoque fuit, velut vir induſtrius & ſagax, ut Delphini Franciſci obitum Regi nuntiaret, alijs hanc provinciam Principi ingratam recuſantibus.

An. 1533.

An. 1534. Gliſcebat interim lues in perniciem animarum, per aliquot urbes diœceſeos, ſparſis lucubrationibus hæreſiarchæ Lutheri, quæ curioſis legendæ clam porrigebantur. Ut pernitioſo malo iretur obviam, datur negotium hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, ut ſtrenuè, ſeveréque in id genus hominum inquirerent: Capitulum Remenſe pro virili excubans parte, publicum inſtituit ſupplicium divino Numine precibus conciliando, adverſùs exſecrandas horum blaſphemias in ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum; doluit etiam ea res admodum Regi, qui & ad Archiepiſcopum litteras mittit, ut ijs profligandis, ac profundiùs exſtirpandis ſedulam navaret operam, ſaltem per Vicarios, quibus præſto fuit Capitulum Remenſe. Etenim ſicut anno 1527. ſanxerat, ut quilibet è Clero propter ſe facem ardentem haberet in majori ſupplicatione Sacramento peculiariter dicata, ſingulis opificum hæterijs cum facibus quoque eleganter decoratis pro more præcedentibus, quò clarior eſſet feſtivitas, teſtatiórque obſervantia in ſanctiſſimum Sacramentum. Sic & ſummum altare principis Ædis inſigniori fabrica ſtruere hoc anno decrevit, ut dicam inferiùs.

An. 1535. Anno ſubſecuto ſummus Pontifex Regem Francorum arctiùs devincire cupiens, ob matrimonium Catharinæ Medicææ neptis ſuæ cum Duce Aurelianenſi, duplicem decimam à Clero extorquendam indulſit, ſpecie Turcis bellum inferendi, quæ haud multo poſt triplicata eſt, Rege Sabaudum in ordinem redigente, quòd aditum præbere nollet ad Ducatum Mediolanenſem

Mediolanenſem armis ſubjugandum. Imperator Regem ab inceptis revocaturus, ingenti exercitu Picardiam invadit, Naſſovio interim Tarvannam obſidente; ſed hic nullo facto operæ pretio, Gallis opem ferentibus, ſolvere coactus eſt. Ingenti tunc metu per Campaniam laboratum eſt, Remis præſertim timebatur, ideóque brachiales molettrinæ fabricatæ magno impendio, & latioribus terræ aggeribus muniti introrſum muri, civibus omnibus edicto Senatûs dorſo terram afferentibus. Hoc eodem anno nundinarum immunitati à Ludovico XII. obtentæ, earum præſertim quæ fiunt die feſto S. Magdalenæ, & in octava Epiphaniæ, ſubſidiorum adminiſtri obnitebantur, nihil libertatis mercatoribus linquentes; at rogatus Rex à Remis, exponentibus quid pro ſalute Regni geſſerint ſub deceſſoribus Regibus, litteris datis Bari 22. Aug. anno 1535. prædictæ nundinæ confirmantur. JOHAN. A LOTHA. LXXX. ARCHIEP. *An.* 1536.

Imperatore per Henricum Naſſovium, & Reuxij Comitem excurſiones per Picardiam faciente, à quibus illata pagis, viciſque clades maxima, Rex hunc ad ſuum Parlamentum velut Franciæ beneficiarium, propter Comitatus Flandriæ & Arteſiæ, citat decreto Senatûs Pariſienſis, cui interfuit Johannes Cardinalis Protopar cum aliquot Epiſcopis. Hic, armis proſpere ſuccedentibus in Arteſia, Romam petrexit miſſus à Rege, ut Imperatorem, conquerentem de non ſervato Madriti fœdere, refutaret. *An.* 1537.

Annus 1538. varijs inter Francos & Cæſarienſes bellis exactus, victoriâ nunc in Regem Francorum, aut in Cæſarem minutis prælijs inclinante, donec in ternos menſes pactæ ſunt induciæ, ac paullo poſt ad decem annos, quæ res ſubditis utriuſque Principis adeo jucundè accidit, ut publicè Numini, Divíſque gratias egerint templa ſubeundo. Refert Chron. Remigianum corpus ſanctiſſimi Francorum Apoſtoli ambulbali proceſſione delatum fuiſſe cum alijs pretioſioribus Urbis reliquijs, ac repoſitum in ſuum mauſolæum die Jovis prima menſis Martij anni 1537. publicè enim expoſitum fuerat, quò lacrimis exoratus pacem populis tot calamitatibus attritis impetraret. *An.* 1538.

Inquiſitore Fidei Remos tranſeunte, hæreticus quidam convictus cápite luit judicio civili, decretum condemnationis è theatro in navi principis Eccleſiæ altius erecto publicè recitatum eſt, ad terrorem alijs latentibus incutiendum. Johannes Archiepiſcopus, quem Romam miſſum à Rege vidimus, abdicavit coram Pontifice Remenſem Archiepiſcopatum, quo Carolus à Lotharingia Claudij filius Antonij Ducis Lotharingiæ frater confeſtim donatus eſt, cujus rei Petrus Pineau Vicedominus, & Electi procurator certum fecit Capitulum 26. April. anno 1538. petiitque ut prædictus Carolus vi bullarum apoſtolicarum reciperetur in Adminiſtratorem Sedis Remenſis, quod ingenti lætitia, & gratulatione factum eſt. Sic Johannes quinque tantùm annos rexit, numerando ab inita poſſeſſione ad reſignationem. Sadoletus meminit legationum quas egregiè poſtmodum in Germania explevit, & Gagnæus præfatione in Epiſtolas Pauli ſcholijs à ſe illuſtratas, refert doctrinam Apoſtoli familiariter ei explicâſſe ante ſuſceptam Germaniæ Legationem. Obijt in villa Neuviaci ſupra Ligerim Româ rediens 6. Maij anno 1550 funus delatum apud Joinvillam, tumulatur juxta fratrem à Guiſia Ducem in Eccleſia S. Laurentij, unde tranſlatum poſtea dicitur Nanceïum, ac terræ mandatum apud Franciſcanos.

Viri doctrina celebres qui Remis claruerunt ſub præcedentibus Archiepiſcopis.

SUb finem decimi quinti ſæculi, & initium ſequentis, quo de abroganda Pragmatica-ſanctione rumor ubique ferebatur, ſtudia litterarum

JOHAN. A LOTHA. LXXX. ARCHIEP. *An.* 1538.

rum remitti penitùs cœperunt & langueſcere, quòd inſignioribus viris, & de Eccleſia optimè meritis, aditus non pateret ad honores & Beneficia, ſed aulicis dumtaxat, aut certè rerum forenſium peritis, & negotiatoribus, quò fit ut paucos admodum per longum temporis intervallum commendatione dignos reperiam, & ſi qui forſan generis claritudine aut aliquali doctrina fulſerint, in catalogis Dignitatum Eccleſiæ Remenſis & Abbatum commodiùs referentur.

Claruiſſe tamen in Academia Remenſi, necdum Univerſitatis jus adepta, comperio Johannem-Ludovicum d'Eſtrebé Rhetorem eximium, & eloquentiam Remis profitentem anno 1500. qui commentarium reliquit in librum Ciceronis *De Oratore* & *Ad Quintum fratrem* Franciſco I. Regi nuncupatum. Hic Pariſijs prælo commiſſus eſt per Michaelem Vaſcoſan anno 1540.

Johannes Vulteius Remus origine, per id quoque tempus floruit, ſed an apud nos litteras profeſſus ſit ignoro, hujus extant epigrammatum libri duo impreſſi Lugduni anno 1536.

CAROLUS A LOTHARINGIA LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1538.

Carolus à Lotharingia LXXXI. Archiepiſcopus Urbem ſollemniter ingreditur. Bellum vehementiùs ardeſcit inter Imperatorem & Franciſcum Regem; at hi poſt exuſtas urbes & pagos redeunt in concordiam.

CAPUT LII.

DE LORRAINE-GUISE comme deſſus, le grand Ecu briſé d'un lambel à trois pendans de gueules.

SI quis virtutem ijs micantem donis, quibus pontificalis dignitas perfectiſſimè completur, umquam eſt aſſecutus, omnino Carolus fuit à Lotharingia, Principum ſui ſtemmatis decus, ſacri Purpuratorum Collegij oraculum, ac ſidus longè refulgens diœceſeos, & provinciæ Remenſis, in quem prædeceſſorum ſuorum decora, inſigniores tituli & prærogativæ inſtar radiorum ſolis confertim adunata, & conjeſta ſimul fuiſſe poſtea dicemus.

Joinvillæo in Campania Principatu naſcitur 17. Febr. anno 1524. patre Claudio à Lotharingia Guiſio Duce primario, Renati Ducis à Lotharingia juniori filio, Antonij Ducis fratre, & Johannis Cardinalis S. Onufrij; matre verò Antonietta Borbonia Franciſci Vindocinenſis Ducis majore natu filia, & Mariæ de Luxemburgo: Maria Jacobi Stuarij V. Scotiæ Regis uxor, Caroli quoqne ſoror fuit, in Parthenone Remenſi tumulata, unde altera Maria orta eſt, quæ primùm Franciſco II. nupſit, ab Elizabetha dolo capta in carcerem detenta, ac demum immaniter capite truncata anno 1587. Sic Carolus tot parentum ſplendens honoribus, ad virtutes acutioribus non indiguit ſtimulis; ſed ſua ſponte ad eas animum haud ſegniter adjiciens, ſnis moribus, velnt in ſpeculo expreſſas, poſteris imitandas dereliquit.

Prima ſtudiorum rudimenta Pariſijs poſuit in Collegio Navarræo, ubi ea floreſcere cœperunt ſemina, quæ liberaliter illi à Deo data fuerant; tanta ſiquidem laborum aſſiduitate ſummum ingenium ad grammatices, amœniorúmque litterarnm carpendos flores applicuit, ut ijs brevì affatim dives, mox Philoſophiæ ac Theologiæ ſcholaſticæ adyta penetrârit, quibus emenſis, ea ætate ſcientiarnm apicem conſecutus eſt, qua alij ſe tirones in ijs profitentur: unde cùm ad myſteriorum arcana ſibi adytum fecerit

annum

annum ſextum-decimum agens, meritò ei applicari poteſt quod D. Paulus de Timotheo diſcipulo ſcripſit : *Ab infantia ſacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad Fidem in Chriſto Ieſu*, eo vel maximè quòd tanti viri doctrina ijs expers dotibus non fuerit, quæ ad concitandos auditorum animos neceſſariæ ſunt, nec theſauro inviſo ſimilis, cujus Sapiens meminit; ſed inerat ei gratia tantâ ſuavitate auditores perfundendi, ut ob eloquentiam ab Olivario inſigni viro & Franciæ Cancellario velut naturæ prodigium haberetur, nulli omnino inter Oratores ſecundus, juxta anagrammatiſmum ingenioſè ab aliquo repertum.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1538.

2. Tim 3. D. 15.

Carolus Lotaringus.

Orator Gallicus unus.

Paulus V. ſapienter præſagiens, hunc non modò Galicanæ Eccleſiæ, ſed ſtatûs etiam bellorum flabris concuſſi columen futurum, ſtatim poſt obitum Roberti de Lenoncourt ad Remenſem Sedem deſtinaverat; at cùm novem tantùm eſſet annorum, Johannes à Lotharingia Cardinalis, Caroli patruus Archiepiſcopatum capeſſivit, quem, eo ad annos pubertatis provecto, lubens abdicat Pontificis aſſenſu, qui & bullas Romæ confici jubet, virtute quarum poſſeſſionem inijt 26. April. anno 1538. onúſque Adminiſtratoris in ſpiritualibus & temporalibus ex diſpenſatione ſuſcepit, anno ſexto-decimo needum completo.

Conſecrationis munus ſuſcepit in caſtro Jonvillæo operâ Cardinalis de Givriaco Ambianenſis Epiſcopi, ineunte Februario anni 1545. & Maio proximè ſequenti Pallio archiepiſcopali ornatur, tradente id Roberto de Lenoncourt Cathalaunenſi Epiſcopo, Remis in principe Eccleſia; unde paullo poſt ad curiam evocatus, Ordinis S. Michaëlis, tunc in Gallia inſignioris, Cancellariatu à Rege donatus eſt.

Exactis ſubinde menſibus aliquot, animi ſui ſpecimen erga diœceſanos exhibiturus Remos redijt, ingreſſúſque eſt ſollemni & magnifico apparatu 6. Decemb. Tradunt acta capitularia ab Romano Pontifice impetrâſſe, ut quo die Remis inaugurabetur, ij veniam criminum obtinerent, qui purgatis ritè conſcientijs ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium in Æde Mariana frequentâſſent, tantámque interfuiſſe populorum multitudinem, ut eam, quamquam ampliſſima ſit, ſuo ambitu continere non potuerit. Sacris expletis, Carolus, Seneſchallis nomine Capituli ſacramentum porrecto libello rogantibus, libenter ſe jura, libertatéſque ſervaturum pollicitus eſt, eodem ferè modo quo die præcedenti Remigianum Monaſterium adiens, Monachis idem poſtulantibus promiſerat. De Vicario deinde, qui diœceſim in abſentia moderaretur, cogitavit: Robertus de Lenoncourt Cathalaunenſis Epiſcopus, Johannis Cardinalis rogatu hoc onus antea ſuſceperat; at eo pariter in Cardinalium album à Pontifice maximo relato, Carolus id muneris Thomæ Cauchon Archidiacono Remenſi commiſit, legitúrque paſſim in actis publicis eo nomine, cum Jacobo Spifamio Univerſitatis Pariſienſis Cancellario, poſtea Nivernenſi Epiſcopo, qui ejurata Fide turpiter ad ſegreges deflexit.

Nulli tunc hoſtiles tumultus Galliam jactabant, quies ubique induciarum beneficio, cùm cœptum tumultuari à Gandenſibus, ægre ferentibus ſubſidium vino impoſitum, multáque millia ab Hiſpanis, in nervos belli adversùs Francos ſuſcepti, ſuperioribus annis imperata, per injuriam ſeſe opprimi publicè querentibus, eáque convelli privilegia, quibus à Flandriæ Comitibus donati fuerant. Cúmque imperatum fuiſſet decreto Mechlinienſis Senatûs, ut petitam numerarent pecuniam, ad Franciſcum Gallorum Regem occultè ſcribunt, omnino ſeſe perfecturos uti totus Flandriæ Comitatus ei ſubjiciatur, ſi ſe, ſuáque omnia in ſuam protectionem ſuſciperet: ſed minimè placuit ſapienti admodum Regi & candido, aures tumultuanti

An. 1539.

Franciſci I. ingenuitas expers omnis doli & vindictæ.

CAROLUS tumultuanti & inconſtanti plebi accommodare, plus enim valuit apud eum
A fides induciarum, quàm illatarum à Cæſare injuriarum vindicta, legiti-
LOTHA. máque extorti ab ipſo Principatûs vindicatio; unde Gandavenſium litteras
LXXXI. extemplo ad Cæſarem mittit, unáque retulit ingennè quæ illi machina-
ARCHIEP. rentur. Cúmque frangendis eorum conatibus in Belgium ociſſimè viam
An. 1540. capere ſtatuiſſet, opportunum ſibi judicavit ut Belgicos fines citiùs attin-
geret, per Franciam iter inſtituere, quod Franciſcus Rex candido nimis
animo conceſſit, ſpe promiſſionis allectus, quam Cæſar poſtea turpiter
eluſit. Hoc Regis ingentes non modò penetravit animos; ſed vis contra
fas, & jus gentium ſuis Legatis illata per Marchionem Paſcherium, quare
An. 1541. mox indictum Cæſari bellum eſt, delectúque habito per Galliam, varias
hoſtis ditiones, milite in quinque agmina partito, ſimul aggreditur; Lu-
xemburgum ſcilicet Duce Aurelianenſi Carolo majori natu filio, Claudio
Guiſiaco, & Franciſco Borbonio, qui Danvillæum, Iveſium, Luxem-
burgum, facilè ſibi ſubjecêre; Boloniæ Comitatum, unde præſidia è varijs
oppidis à Cæſare poſita Antonius Vindocinenſis ejecit; Italiam Franciſco
Borbonio Duce de Enguien, qui Cæſareas legiones in pugna de Serizoles
devicit, atque proſtravit. Ob ſubſidia ad huuc apparatum neceſſaria, du-
plicatæ ſunt decimæ eccleſiaſticæ, petiitque à civibus Remorum Dux
Guiſiacus decem millia librarum pro alendis copijs in Luxemburgo: Rex
quoque pro exercitu quinquaginta millium hominum, ingentem vim pe-
An. 1542. cuniarum ſibi ab urbibus pendere coegit, Remi 14640 libere contulerunt,
ultra munitiones, & victualia horum expenſis in Luxemburgum delata.

An. 1543. Præter hæc, Senatus bellum acrius renaſci ſentiens, murorum aggeres
altiùs erigi curavit juxta caſtellum portæ Martis, Ragenarij Buiron, &
S. Nicaſij, ænea quoque tormenta fabricari, quò Urbs omnibus neceſſarijs
munita, hoſtem à mœnibus procul arceret. Ob egregiam in his à civibus
navatam operam, Rex magiſtratui conceſſit pro ferendis oneribus, ut
vino, quod ſuſpenſâ hederâ minutatim venditur, ſubſidium aliquod im-
poni poſſet, cúmque id à Clero exigere vellet, decreto Senatûs Pari-
An. 1544. ſienſis liber hic declaratur anno 1544.

Dum Francorum armis Luxemburgum, Hannonia, pleræque aliæ
ditiones vaſtantur, Carolus ex Hiſpania in Italiam venit, inde in Ger-
maniam, & quòd ſe imparem Gallorum armis ſentiret, quamvis tota
pænè ſibi Europa famularetur, Principes Lutheranos, peſſimo exemplo,
in ſocietatem aſcivit, Anglorúmque Regem Henricum, ob putidum
ſchiſma ab Eccleſia licèt reſciſſum, contractiſque undique copijs Lan-
drecium juſſit circumveniri; at injecto à Francis in oppidum præſidio,
motis ab eo caſtris, Cameracum ſe contulit, ubi in ſumma collis crepi-
dine, qui ad ſolis ortum imminet, validiſſimam ſtruxit arcem, ne Francus
eam urbem inſideret, opportuno ad Belgium vexandum loco ſitam.

An. 1545. Anno ſequenti, magnis ab Electoribus in Francos ſubſidijs impetratis,
in Picardiam rurſum movit, & in Campaniam; caſtríſque Deſiderij-Montis
oppidum cingit, capitque magnâ Hiſpanorum jacturâ, Renati præſertim
Auraïcorum Principis, ſaxi è ruderibus vi bombardæ adacti impetu gra-
viter cæſi, tum ad alia oppida ab Francis eripienda celeriter contendit.

Campaniæ fines per Lotharingiam, & Burgundiam ingreſſus, & ſecun-
dùm Maternam ducto exercitu, Caſtellum S. Theoderici expugnat &
diripit. Contigit hoc luctuoſiſſimo tempore, juſſu Regis S. Memmij Ba-
ſilicam inſignis ſtructuræ in ſuburbijs Cathalauni ſitam ſolo æquari, ne
caſtris hoſtium ibi poſitis Urbi noceret, quam ſe obſeſſurum minabantur;
flammis quoque Sparnacum abſumi, Victriacum, Caſtellionem, & alia
Briæ oppida, quòd cibis & munitionibus referta uſui eſſe poſſent in Regni
perniciem & exitium, gladio, flammis & hoſtium latè graſſantium excur-
ſionibus,

Carolus a Lotha. lxxxi. Archiep.

ſionibus, quas haud procul Rex cum lectiſſimo equitatu contemplabatur. Fœdara gemebat Campania, cùm inſignis Franciſcanus, qui Cæſari erat à Confeſſionibus, cuncta hæc haud ſine gemitu, nec ſiccis oculis ſuſpiciens, Principum animos precibus conciliare niſus eſt, egitque feliciter ut poſitis odijs apud S. Johannem-de-Vineis in vrbe Sueſſionica per Legatos convenientes, pax inter hos iterum coaluerit 18. menſis Octob. anno 1544. *An. 1544.*

Anglus interim in Picardia Boloniam vi ceperat, Monaſterioloque ſubacta prædabundus, ſchiſmaticorum more, per pagos inſolentiùs excurrebat, locis ſacris perinde ac profanis ignem ſubjiciens, quò majorem terrorem incuteret; *An. 1545.* at ingenti pecuniarum ſummâ oblatâ ab incœptis deſtitit, & in pacis leges jurat, quam mox ſecuta eſt rerum victu neceſſariarum flebilis penuria, immaníſque lues ex caloribus, qui per æſtatem omnia torruerant. Henricus Anglorum Rex ſchiſmatis auctor, menſe Januario *An. 1546.* anni 1546. è vivis eripitur, & paullo poſt Franciſcus Valeſius, quem in obitu ob tria præſertim pœnituiſſe ferunt; *Obſervatio.* quòd fœdus cum Turca percuſſerit, terrorem ſuis hoſtibus illaturus; quòd eo liberius aſſentiente Pragmaticæ-ſanctionis uſus deſierit; & quòd pecuniam bello ſacro deſtinatam in profanum uſum convertiſſet.

Carolus Henricum II. ſacro Oleo imbuit Remis, Romam proficiſcitur, fit Cardinalis, obtinet erectionem Pœnitentiariæ in dignitatem eccleſiaſticam, diœcesímque quibuſdam vallat conſtitutionibus.

CAPUT LIII.

HENRICUS II. cui viam ad Regnum Caroli fratris primogeniti mors nuper ſtraverat, poſt ductas ſplendidè patri exſequias, indictáſque preces per omnes Epiſcopatus ſcriptis ad eos 17. April. anno 1547. litteris, dedit operam ut ſumtuoſum erigeretur mauſoleum in S. Dionyſij, ubi celebris pugna de Marigni in marmore pario ſculpta cernitur, tum de Inaugurarione cogitans, diem 26. Julij ſelegit, quæ Sacris operante Carolo Lotharingo Remis eo apparatu & pompa peracta eſt, quam in Theatro noſtro deſcripſimus, ubi & Parium Franciæ nomina relata ſunt, & eorum qui ſe vades conſtituerant pro reducenda Ampulla, regia quoque dona Remenſi Eccleſiæ data, & Abbatiſſæ S. Petri pro complendo reſtauratæ ab ea Eccleſiæ frontiſpicio, quibus & bullam Pauli III. adjecimus, qua Regi & Proceribus facultas data ſumendi jentaculum ante celebrationem Miſſæ & ceremoniarum ſacræ Unctionis; conceſſáque Indulgentia omnibus, qui iiſdem interfuiſſent. Hujus videndæ, ſi quis deſiderio teneretur, conſulat prædictum librum ſi voluerit. *An. 1547.*

Carolus inter Purpuratos adſcitus eſt primâ menſis Auguſti, diebus quinque ab Inauguratione Regis, quamvis Romæ præſens non eſſet, in gratiam Henrici recèns in ſolium provecti, quem ſacro Oleo imbuerat, comitarúſque eſt Pariſios, ut jucundo ingreſſui ejus intereſſet, ubi maxima omnium ordinum pompa & gratulatione fuit exceptus; mox iis mandatum accipit eundi Romam cum Carolo Vindocinenſi Sanctonenſi Epiſcopo, dein Archiepiſcopo Rotomagenſi, quò ſummo Pontifici filialem obedientiam, à Chriſtianiſſimis Regibus poſt ſuſceptum Regni diadema exhiberi ſolitam, Henrici nomine proteſtarentur. Antequam ad illud iret ſe accingeret, petijt à Capitulo Remenſi, ut ſingulis diebus in ſacro Miſſæ

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1547. ſacrificio Celebrans collectam recitaret pro felici itineris ſui ſucceſſu, & quamdiu eum contigiſſet abeſſe.

Romæ Pileum cardinalitium manibus Pauli III. ſuſcepit 6. Cal. Aug. indito ei primùm Cardinalis Guiſij nomine, quòd Guiſij Ducis filius eſſet. Sunt qui dicant Cardinalis Andegavenſis nomenclaturam ambiviſſe, eique obſtitiſſe Regis Chriſtianiſſimi Legatum, ob rationes fuſiùs ab ipſis relatas. Spondanus, qui ſacro hunc oſtro veſtitum refert cum Carolo Borbonio, ſubnectit quoque Caroli orationem ad Pontificem eodem anno. Johanne Cardinali vivis ablato anno 1550. Lotharingus Cardinalis indigitari voluit, quò à Ludovico fratre Cardinali, Guiſio itidem nuncupato, diſtingueretur. Putant nonnulli mandatum accepiſſe inducendi Pontificem ad novum fœdus ineundum adverſùs Imperatorem, Francis capitaliter infeſtum.

Idem Cardinalis Pœnitentiarij officium, quo cathedralis Eccleſiæ Canonici, quandoque verò Regulares S. Dionyſij perfuncti fuerant, gradu altiori duxit cohoneſtandum, ut qui inſignitus eo fuiſſet Pontificis diplomate, diſcuteret ea peccata, quæ reſervare ſolent Archiepiſcopi. Præbendam igitur huic oneri annexuit, patronatus quoque & capellas, quibus gauderet is, qui Pœnitentiarius vocaretur, addito etiam dignitatis eccleſiaſticæ titulo. Erectionis litteræ coram D D. Canonicis in capitulo
An. 1548. recitatæ ſunt 2. menſis Aprilis anno 1548. jura, prærogativas, & locum in choro eidem deſignandum continentes, quibus anxiè diſcuſſis & approbatis, concluſum eſt ut is poſt Dignitates locum quidem teneret in choro, non in capitulo. Modum recipiendi pœnitentes ſanctiori-hebdomada ex rituali San-Dionyſiano decerptum exhibuimus lib. 1. ſupplem. ad Flod. in quo videre eſt quàm antiquis Canonibus conformis eſſet Remenſis Eccleſiæ diſciplina: in actis capitularibus Hugonem Cadi anno 1300, & Johannem de Barro anno 1481. Canonicos Remenſes Pœnitentiarios lego, ceterùm qui hactenus ab erectione hoc officio perfuncti ſunt referuntur hoc ordine.

Jacobus Bridou Doctor Pariſienſis anno 1548.
Johannes Coſſart Theologiæ Doctor anno 1561.
Johannes le Begue Theologiæ Doctor & Cancellarius Univerſitatis Remenſis anno 1595. exemptus anno 1615.
Petrus Frizon Theologiæ Doctor Pariſienſis anno 1620.
Nicolaus Regnault Theologiæ Doctor & Decanus Facultatis Remenſis, anno 1630.
Johannes Lallement Theologiæ Doctor anno 1650.

Conſtitutiones juſſu Caroli Cardinalis editæ in diœceſana Synodo anni M. D. XLVIII.

CArolus à Lotharingia diœceſi regendæ admodum intentus, ſciens hæretica dogmata in vulgus ſpargi, ſenſimque Calvinianam ſectam pullulare ob ignaviam Clericorum, aliquótque Paſtorum perverſos mores, ſequentes articulos in lucem edidit, quò deinceps major delectus haberetur eorum, qui in ſortem Domini admitti cuperent, Vicarijs ſuis dans in mandatis, ut ſollicitè perlegantur in Synodo, & ab omnibus diligenter obſervari præcipiantur, horum hîc ſynopſim damus depromptam ex autographo.

Quinam eligendi ad curam animarum.

An. 1548. » EX memorialibus viſitationum præcedentium eligantur ij, qui citra
» omne dubium judicati fuerint, & in grammatica, & in ſacris litteris
» ſofficienter ſcientiâ pollere, & in præſenti viſitatione inquiratur ſolum-
» modo de vita, & moribus eorumdem, & maximè ſi incontinentiæ, aut ebrietatis

ebrietatis vitio laborent: & ſi bonis litteris boni mores reſpondeant, « Carolus
inſcribantur in catalogo eorum, qui digni fuerunt reperti, quibus cura « a
committatur animarum. « Lotha.

Alij autem in præſenti viſitatione examinabuntur ſeparatim ſuper aliquo « lxxxi.
paſſu Breviarij, primò de grammatica, ſecundò de ſacris litteris, videlicet « Archiep.
de articulis Fidei, de Sacramentis, de expoſitione dominicalis Orationis, « An. 1548.
& expendatur ſcientia, & capacitas ſingulorum. «

Diſtribuantur ſacræ unctiones in Eccleſia prope Fontes cum reveren- «
tia, ſicuti peractum eſt Calendis proximè præteritis. «

Vicarij non baptizent abortivos, quos ſolent parentes ad aliqua pia «
loca deferre, ut vitam recuperent & baptizentur; niſi certa vitæ indicia «
oſtenderint per ſe, aut per teſtes fide dignos. «

Similiter admoneant Matronas, ſeu obſtetrices, ne in eorumdem Vi- «
cariorum abſentia aliter faciant. «

Admoneant Curati parentes parvulorum, ne permittant ſuos infan- «
tulos lactantes ſecum in lecto dormire, propter periculum ſuffocationis: «
item & Cuſtodes moneant in prono, ut bene adminiſtrent proventus «
Eccleſiæ, ac præparent computa ad reddendam rationem receptarum «
cum requiſiti fuerint. «

Non permittant Vicarij quæſtores verbum Dei populo proponere; ſed, «
juxta permiſſionem illis factam ab Ordinario, denuntient populo adve- «
niſſe procuratorem talis, aut talis Sancti, ut populus Sancti auxilium «
imploret. «

Aliæ ejuſdem anni.

Cum, inter cetera ſollicitæ prælationis, Paſtoriſque boni officia, non «
infimum locum ſibi vendicare videatur manuum impoſitio, juxta «
illud Apoſtoli: *Nemini citò manum impoſueris*, optima ratione reveren- « 1. Tim. 5. c.
diſſimus Cardinalis Archiepiſcopus noſter ſequentia duxit ſtatuenda, «
quæ & nos Vicarius ejuſdem præſenti ſynodali conſtitutione ſtatuimus «
& ordinamus. «

Primò, qui promoveri voluerint, in Quadrageſima & ante medium «
ejuſdem Quadrageſimæ, Decanis ſuis Ruralibus nomen, genus, & titu- «
lum ſub quo promoveri cupiunt, inſinuent, & notificent, ut poſtmodum «
aliqua ſub hoc à Decanis inquiſitione facta ante tempus conferendorum «
Ordinum, idem reverendiſſimus per reſcriptum ipſorum Decanorum «
certiorari poſſit de vita, moribus, ſcientia, & valore tituli promo- «
vendorum. «

Item & quòd promovendi non priùs ſe examini repræſentent, quàm «
legitimè docuerint de ſufficienti titulo, ſive eccleſiaſtico, ſive patrimo- «
niali, eòque approbato per præfatum illuſtriſſimum Cardinalem, vel «
Vicarium ejus, ne quid fraudis in eo committatur. «

Promovendi in civitate, aut loco, ubi celebrabuntur ſacri Ordines «
feriâ quartâ, aut ad minus feriâ quintâ præcedenti ordinationem, com- «
pareant, ut per tres dies probentur ante promotionem. «

Admoneant Decani nullos ad minores Ordines eſſe promovendos, «
niſi ſaltem in grammatica ſufficientes reperti fuerint. «

Qui verò ad ſacrum Preſbyteratûs Ordinem promoveri voluerint, «
examinabuntur de Fidei articulis, de præceptis Decalogi, de Sacramentis «
Eccleſiæ, & de dominicæ Orationis expoſitione. «

Item & circa reſidentiam Curatorum jubet illuſtriſſimus Cardinalis, «
ut omnes admoneantur in generali Synodo, prout nos eoſdem admone- «
mus, ut omnes perſonaliter reſideant in ſuis Beneficijs parochialibus, «
nullúſque à perſonali reſidentia ſe excuſet, ceſſante legitima cauſa. «

CAROLUS » Ad Inquirendum verò de Vicariorum conſtituendorum loco Curatorum
A »legitima cauſa, abſentium vita, & moribus, vult idem reverendiſſimus
LOTHA.»quòd diſtinguantur per certa intervalla tempora Calendarum, prout
LXXXI. »Vicarij generales ejuſdem reverendiſſimi videbunt poſſe ſingulis Calendis
ARCHIEP »perſonaliter adeſſe, ad examinandam capacitatem eorum, qui ad deſer-
An. 1548.»viendum ſe præſentaverint, nec non reliquorum omnium Preſbyterorum, »ut annotentur ij, qui potuerinr ſubſtitui loco indignorum, ſi qui fuerinr »reperti, aut etiam qui potuerint in futurum ad deſerviendum præfici, ur ad »ſuas Calendas convocent omnes Preſbyteros ſive Decanos, tam deſervientes »quàm non deſervientes, paucis tamen relictis, prout viderint expedire.

» Curati legitimè excuſati à perſonali reſidentia provideant de Vicarijs »idoneis, & ſufficientibns, alioquin Vicarius generalis illuſtriſſimi Cardi- »nalis idoneos eorum expenſis conſtituet.

» Idem illuſtriſſimus ſtatuit ut nullus ſive ſæcularis ſive regularis præſumat »prædicare in hac diœceſi, aut prædicantem recipere, niſi obtentis litteris »ab eodem illuſtriſſimo, aur ejus Vicario, eiſque viſis & perlectis: dili- »genter autem prævidendum erit, ne inſufficientes admittantur, & quòd à »Decanis ſuis, ſi ſæculares fuerint, vel Superioribus aut Præpoſitis Mona- »ſteriorum, ſi regulares exſtiterint, obtineant litteras teſtimoniales ſub »ſigillo authenrico de probaris eorum moribus, & ſana doctrina.

» Prædicatores moneantur etiam à Vicarijs illuſtriſſimi, ut quando locus »occurret hodiernas hæreſes impugnandi, id ſedulò procnrent, maximè in »villis in quibus putabuntnr pullulare, & quòd in nullo devient à Fide »à ſacro-ſancta Romana Eccleſia recepta, & articulis à Facultate Pariſienſi »editis; & Chriſtianiſſimi Regis juſſu promulgatis & approbatis.

» Ad hunc finem quiliber Preſbyter habeat dictos articulos Facultatis »Pariſienſis, ut ſciat diſcernere inrer ſanam doctrinam, & hæreſes hodiernas.

» Monentur etiam Decani-rurales, ceteríque Vicarij, ut diligenter ob- »ſerveut prædicatores prædictos in ſuis locis, ne qnid contra prædicta »prædicent, & idcirco eorum prædicationibns interſint, & ſi (quòd abſir) »contigerit aliqnem conrra orthodoxam Fidem prædicare, ſtatim prædicti »Vicarij ſuis Decanis indicabunt, qui inquiſitione facta, renebuntur Vicarijs »Illuſtriſſimi ſignificare, alioquin Preſbyter, in cujus Eccleſia contra or- »thodoxam Fidem prædicatum fuerit, reus pœnæ condignæ ſnbjacebit.

» Lectæ & publicatæ fnerunt præſentes ordinationes in aula palatij archie- »piſcopalis Remenſis, die craſtino S. Synodi Remis ultimò celebratæ an. 1548. »congregatis ibidem DD. Decanis & Curatis civitatis & diœceſis Remenſis.

Articuli pracedentibus additi poſt luſtratam ab illuſtriſſimo Cardinali diœceſim anno M D. XLVIII.

An. 1548. » CAſus reſervati, ſtatntis ſynodalibus ſint inſcripti.

» Nulli recipiantur ad deſerviendnm in hac diœceſi extranei, ſi »Remenſis diœceſis inveniri poſſint.

» Diebus ſeparatis Calendæ celebrentur, ut illis Vicarins domini adſit.

» Videat Vicarius domini, ſi injuncta & imperata in viſitatione per do- »minum facta ſint impleta.

» Reſideanr Decani, & omnes Curati, niſi ſint privilegiati, & nullus »admittatur ad vicariatum & coadjutionem, niſi qni à domino, aut ejns »Vicario examinatns fuerit.

» Dno habentes Beneficia, ſi in altero eorum reſideāt, ſecundum plu- »ries in anno viſitent.

» Eccleſiarum parochialinm Cuſtodes, & aliarum pecuniarum in publi- »cos uſus convertendarum quæſtores, cogantur quotannis ad normam

locorum

locorum Curatis, Majoribus, & Scabinis rationem reddere, de qua Curati chirographo ſuo fidem faciant. *Carolus a Lotha. lxxxi. Archiep. An. 1548.*

Reſideant omnes Decani-rurales in ſuis decanatibus.

Curati aut Vicarij locorum, in quibus fiunt frequentes peregrinationes, non permittant inſolentias fieri, & nocturnas choreas.

Moneant omnes Curati ſuos parochianos, ne diebus Dominicis & feſtis, durantibus divinis Officijs tabernas frequentent.

Non ſinant Curati in diebus nuptiarum durantibus Veſperis choreas duci.

Diebus Dominicis & feſtis in tota diœceſi Remenſi prohibeantur mercimonia fieri, aut aliud quidpiam curribus vehi, rogentúrque Judices ſæculares, ut inſtitutum publicent, & obſervari procurent.

Curatis prohibetur, ne proprijs ovibus relictis, alias ſuſcipiant regendas.

Unaquæque Eccl. habeat vas ſeparatũ ad Oleum infirmorum recondendũ.

Habeat etiam una quæque Eccleſia tentoriolum quoddam, ad ſacros Fontes tegendos, ne in illis facilè ſordes labi poſſint.

Mendicantes autem Religioſi hujus diœceſis nullos admittant ad pœnitentiæ Sacramentum, & Euchariſtiæ communionem, ſine Parochi permiſſione, & quos admiſerint conſcribant; & Parochis referant.

Fiat ſtatutum de Sacerdotibus bis eadem die celebrantibus.

Omnes Preſbyteri aliarum diœceſum, qui poſt examen gnari reperti fuerint, recipiantur in hac diœceſi.

Alij item articuli anni M D. XLIX.

NOs Carolus miſeratione divina ſanctæ Cæciliæ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Preſbyter Cardinalis de Guiſia nuncupatus, Archiepiſcopus Dux Remenſis, primus Par Franciæ. Per hæc, quæ ſequuntur in congregatione Cleri Remenſis, per nos Remis facta 22. die Aprilis anno Domini 1545. duximus ſtatuenda, obſignaríque præcipimus. *An. 1549.*

Primò revocamus omnes gratias de non reſidendo per nos, ſeu Vicarios noſtros antea conceſſas, ordinamúſque ut omnes Curati perſonaliter deſerviant in ſuis Eccleſijs, niſi à Jure excuſentur, nec liceat Vicario noſtro quemquam à reſidentia eximere.

Reſideant etiam omnes Decani-rurales, ſeu Archipreſbyteri in ſuis decanatibus, & officio ſuo debitè ſatisfaciant; ſi qui noluerint reſidere, admoneantur, & eorum loco idonei præficiantur.

Idem fiat de Decanis, qui per nos in viſitatione noſtra reperti, ac judicati fuerint inſufficientes; & in eorumdem inſtitutionibus non omittatur clauſula, quòd prædicti poterunt ad nutum revocari.

Sic diſtinguantur tempora Calendarnm, nt ſingulis Calendis aliquis Vicariornm noſtrorum poſſit adeſſe.

Examinentur in his Calendis omnes Curati, & non idoneis dentur ſufficientes adjutores.

Si qni etiam Vicarij non reperiantur idonei, loco illorum ſufficientes ponantur expenſis Curatorum; niſi ijdem Curati infra triennium ſibi præfigendum, alium ſufficientem præſentaverint.

Non liceat Curatis, aut Vicarijs prædictis, in adminiſtrandis Sacramentis cujnſque Sacerdotis operâ uti, niſi fuerit per Vicarios noſtros examinatus, & approbatus.

Prædicto Vicario noſtro non liceat cuilibet dare litteras dimiſſorias, niſi Beneficiatis, quos tempus à Jure præſcriptum ad ſuſceptionem ſacrorum Ordinum coartabit, idémque præmiſſo examine.

Idem Vicarius noſter die Martis ſingulis hebdomadis convocet in domo ſua venerabiles & diſcretos viros Magiſtros, Johannem Blavier, Jacobum Bridou, Johannem Tiercelet ſacræ Theologiæ Profeſſores; Guillelmum Noblin *Quorum opera & conſilio illuſtriſſ. Cardin. utebatur in moderanda diœceſi.*

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. An. 1549.

„ Noblin alterum Officialium noſtrorum, Johannem Girard Sigilliferum
„ noſtrum, & Johannem le Jeune Promotorem noſtrum, ad tractandum de
„ negotijs Archiepiſcopatûs noſtri in ſpiritualibus maximè, præſente domino
„ Pontio Comite Secretario noſtro, qui omnia ab eis concluſa redigat dili-
„ genter in ſcriptis. In negotijs verò temporalia concernentibus advocen-
„ tur Ballivius & Procurator noſter.
„ Convocationem Concilij noſtri faciat modo prædicto in abſentia Vica-
„ rij noſtri generalis Magiſter Johannes Blavier eidem ſubſtitutus.
„ Datum ut ſupra.
„ Ita ſtatuimus, & ſupradicta volumus obſervari.
„ CAROLUS CARDINALIS GUISIUS

De hæreſi Calviniſtica, Caroli ſtudium ne virus per ſuam diœceſim pullulet.

CAPUT LIV.

HÆRESIS abyſſi fetus inter funeſtas diſſidiorum furias latenter ſerpens, animos tot hominum infecerat, ut vix hoc tempore ulla civitas eſſet in Gallia expers illius veneni: horum rabies exſecrandis in ſacro-ſanctum Miſſæ ſacrificium blaſphemijs & ſugillationibus primùm emicuit, quibus regiæ Urbis compita fœdè conſpurcata ſunt anno 1534. ex Tilletio; at paullo poſt Calvino apud Genevenſes erecto principatu, ſcriptis ad ſymmiſtas libellis, audacioribus facem addidit ad atrociora perpetranda.

Impurus hic hæreſiarcha ortu ſuo provinciæ Remenſi putidam notam inuſſit, quem tamen in gremio pubeſcere non paſſa, velut monſtrum longiùs excuſſit. Noviomi natus eſt anno 1509. patre Gerardo Cauvino, pagi qui Pons-Epiſcopi dicitur accola, ubi reſtabant adhuc infauſta paternæ domûs rudera, quæ Alexander de Medicis, ſummus deinde Pontifex nomine Leonis XI. hàc tranſiens, velut ſerpentis antrum, ſpectare voluit, cùm Vervinum pergeret, ubi eo præſente pax inter Galliarum & Hiſpaniæ Reges coaluit. Gerardus Calvini pater Notarius erat apoſtolicus, & fiſci Procurator Noviomenſis Comitatûs, præcipua ei cura fuit quoquo modo filijs comparandi Beneficia eccleſiaſtica, nihilque prætermiſit laboris & induſtriæ, quæ in ipſo maxima erat, quò maturiùs id perficeret. Johannes Calvinus Capellaniâ donatus eſt ætate quindecim annorum, ſtatimque Pariſios conceſſit ad ſtudia litterarum, quibus vividum ingenium ſeriò applicuit, poterátque ſibi nomen bonum comparare, niſi aliò malignè detorſiſſet, cùm ipſe commentarium in librum Senecæ de *Clementia Principis* à ſe editum Abbati S. Eligij Noviomenſis nuncuparit annum agens vigeſimum ſecundum. Factus Paſtor Eccleſiæ de Marteville anno 1527. cùm necdum eſſet octodecim annorum, permutavit cum Cura Pontis-Epiſcopi, de cura gregis minùs ſollicitus, quàm de reditu, quo ad ſordes abutebatur. Inita deinde familiaritate cum Sacramentarijs, quorum hæreſes ſenſim ſerpebant, facilè horum colloquio corruptus eſt, ſpéque nomen aliquod inter hos adipiſcendi, vendidit Beneficia ſua & patrimonium, criminis horrore, ut fertur, cujus ipſe convictus fuerat, & in Germaniam, fortunæ (ſi quam propitiam inveniret) ſe promittens, abijt, mox in Italiam, peragratiſque alijs regionibus, Genevam ſe recepit, ubi ſolio ſui principatûs erecto, inſignis prophetæ nomen haud ita poſt acquiſivit.

Mirum

Mirum eſt quomodo Noviodunum, ubi lucem hauſerat, & circumjacentes pagos hæreſeos lue non infecerit; nam præter aliquot è propinquis quos ſecum traxit, ac Præfectum, Civilem vocat Vaſſorius, ferè omnes utriuſque ordinis in avita religione perſtiterunt, ſtudio & pietate venerabilis Capituli ad diœceſis conſervationem ſedulò incumbentis, abſente Epiſcopo rebus alijs intento, per id temporis, quo dentibus Luporum oves patebant. *An.* 1549.

Calvinus per emiſſarios nihil reliqui fecit, quò libellis in vulgus ſparſis curioſos toxico hæreſeos imbueret; quidam ex pertinacioribus fanatico furore abrepti, ea nocte quæ vigeſimum diem Auguſti anni 1547. præceſſit, Crucifixum è minori cœmeterio Eccleſiæ S. Martini refixerunt, cúmque per lutum pertractum, ac impiè pedibus conculcatum, infami cippo juxta mercatum ignominioſè affixerunt; idem ab his perpetratum legitur anno ſequenti erga imagines Sanctorum, Deiparæ præſertim, & anno 1551. produnt annales prædictæ Urbis, ad tot exſecrandorum facinorum expiationem, à Clero indictum fuiſſe jejunium, publicáſque ſupplicationes, quibus plebs flebili voce ac cereis accenſis præ manibus, Dei miſericordiam imploraret.

Caroli Cardinalis præſentia multùm profuit, ne plerique Remis lue Calviniſtica inficerentur, erant enim qui ad nova dogmata proniùs aures accommodabant; alij ex conſortio cum ſectarijs, aut libellorum lectione nutare videbantur. Seniorum relatu accepi quoſdam abijſſe foras, ut inter ſe conventicula agerent, nonnullos ſecus S. Nicaſium in cretarijs fodinis, vel procul ab Urbe in pago de Varmeriville, at ne virus hæreſeos longiùs ſerperet in perniciem animarum, de purgandis animarum ſordibus verâ pœnitentiâ ſeriò admonet illuſtriſſimus Cardinalis, quò Deus lacrimis flexus & orationibus, imminens periculum ab eis amoveret. Sollemnis igitur ſupplicatio indicta eſt die ſancto Pachæ (quam poſtea obtentis à Sede apoſtolica Indulgentijs, ut deinceps ſingulis annis fieret annuo cenſu collato, inſtituit) quibuſdam ſuæ familiæ baldachinum ferentibus, & die ſequenti convocato Clero dixit apud ſe ſtatuiſſe totam diœceſim ſancitis legibus ad veterem normam revocare, ob id à ſancta Sede cùm Romæ ageret erectionem Univerſitatis obtinuiſſe, in qua excolerentur juvenes ad omnes ſcientias ſub Magiſtris à ſe deſignandis, quorum operâ uti poſſet ad decus, & reformationem ſuæ provinciæ. Tum Pariſios profectus, generali Procerum ſupplicationi interfuit, in eumdem finem à Rege indictæ, in qua detulit ipſe ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, auditiſque quorumdam ſuſurrationibus de religione liberiùs emiſſis, & avidè ſuſceptis, ut Francorum animi ad res novas proni ſunt, & ultra quàm dici poteſt curioſi, ingens malum portendi auguratus eſt, præſertim cùm in urbe principe conventicula fierent, confeſtimque Remos redijt, & ingreſſus capitulum longa concione peroravit, dixitque Deum enixiùs votis interpellandum pro unione Principum Catholicorum adverſus ſuccreſcentes hæreſes. Publicæ mox indictæ ſunt ſupplicationes per omnes Urbis Eccleſias, quibus ipſe frequens interfuit, timebat enim ne lupina rabies gregem ſuum invaderet. Auditis de obitu Pauli III. nuntijs Romam perrexit, ut præſens eſſet electioni Julij III. ſucceſſoris, tum in Galliam reverſus Claudij patris Campaniæ Proregis exſequias celebravit, exempti menſe Aprili anno 1549.

Hoc anno Bolonia Francis ab Anglo reddita eſt, páxque inter eos coaluit, quæ longam quietem polliceri videbatur; at necdum ad miſeriarum extrema ventum erat, adhuc enim Galliam ſceleribus conſpurcatam graviores manebant; ſiquidem mox inter Julium III. & Henricum II. ſimultas exarſit, minitatúſque eſt Pontifex Galliæ Sacris interdicturum, quòd Octaviannm Farneſium Ducem Parmenſem protegendum ſuſcepiſſet, odio Imperatoris tum cum Julio fœdere amicitiæ arctiſſimè conjuncti: ſic ex levi *An.* 1549.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. levi ſcintilla magnum incendium exoritur. Prohibet Henricus ne aurum, vel argentum è Gallia Romam deferatur, reclamátque adverſus Tridentini Concilij deciſiones, quòd Papa & Imperator Gallis infeſti eſſent: duplicem deinde ſacerdotio decimam imponit, jubetque Epiſcopos ad Synodum, quò per capita diſtributa citiùs exigatur.

An. 1549. Regiæ juſſioni obtemperans Carolus Cardinalis cathedralium Eccleſiarum deputatos cum Epiſcopis & Abbatibus Remos ob id venire admonet, laudátque coram eis Capituli Remenſis conſilium & pietatem in ſummi altaris fabrica ſumtuoſiùs erigenda, quæ ex ligno auro illita hactenus tantùm fuerat, ad eam ſumtus quoque conferre voluit, quò nihil ad magnificentiam deſideraretur. Ex marmore Leucopio integra conſtat, cubi figuram referens, cujus angulos tegunt columnæ cum capitellis quæ opertorium ſuſtinent, ſupra loculamentum eminet Virginis iconi recipiendæ diſpoſitum, & infra gentilitium inſigne Cardinalis; opus quidem exquiſitum, ſi materiam ſpectes, at pro amplitudine templi haud ſatis erectum in ſublime: ſunt qui editius debuiſſe fieri dicant, lateráque habere arcuatim extenſa à poſterioribus columnis hinc inde poſitis ad pilas Eccleſiæ. Paulus Grandroux Scholarcha Remenſis argenteam tabulam dedit, lapillis è theſauro Eccleſiæ depromptis ornatam, ubi Cœna Domini ſculpta cernitur, poſitáque inter anteriores columnas medium altaris occupat.

An. 1550. Per id quoque tempus S. Remigij Abbatia menſæ archiepiſcopali unitur, Cardinale de Lenoncourt Commendatario ultro conſentiente; at quòd hæc unio tolerata potiùs fuerat & gratioſè collata, quàm ſolito more diſcuſſa, inquit Chopinus, poſtmodum irrita fuit, ut alibi diximus. Pontifex in Cardinali vividum agnoſcens ingenium & propenſum in res ſacras, ei velut præſtantiori Eccleſiæ columnæ nihil denegare poterat, unde Univerſitatem Remis inſtituendi, Rege annuente, licentiam facilè conceſſit, quæ doctorum virorum matrix, diœceſi adverſùs Calviniani dogmatis ſatores conſervandæ multùm profuit, quamvis haud procul latibula eſſent, ſintque adhuc, ubi viget hæreſis, palámque caput attollit.

Academia quatuor conſtans Facultatibus Remis inſtituitur.

CAPUT LV.

UT excelſi ingenij virum maxima delectant, & illuſtria (habet enim hoc magnarum rerum ſpecies ut, ad ſe provocet & alliciat) ſic Carolus Cardinalis, quem celebris legatio Romæ detinebat anno 1547. ſublimia quæque volvebat animo, gradus, titulos, honores, quibus Sedem Remenſem exornaret. Etenim cùm ſatis animadverteret novâ Remis conſtitutâ Academiâ multorum juvenum ſaluti cautum fore, quos per varias Galliæ urbes inſperſus ab Magiſtris hæreſi corruptis error tranſverſos ageret; ignaris civibus, apud Romanum Pontificem nomine Chriſtianiſſimi Regis inſtitit, ut eam permitteret ſtudiorum Univerſitatem erigi, eámque ſolitis ornaret privilegijs. Et ut Academiæ natales altiùs repetam, ſancitum reperio, & quidem Remis ſub Eugenio III. B. Bernardo inſtigante, de reſtituendis ſtudijs in primarijs Galliæ urbibus, quæ bellorum civilium acerbitate, & Clericorum ſocordiâ ab ijs pridem exſulabant: at ſalubre hoc conſilium apud nos, licèt de Remorum ſcholis præſertim actum fuiſſet, exſecutioni mandatum non eſt, Archiepiſcopis aliò mentem avocantibus, aut religioni priſtino nitori reſtituendæ potiùs intentis, quàm ſtudijs inſtaurandis, è quibus multùm detractum arbitror inſignium virorum

ſeceſſu

ſeceſſu intra Monaſteriorum ſepta, qui ſuſcepto Religionis habitu, vitæ ſolitariæ delitias ſcientijs præferentes, vacuas ſcholarum exhedras relinquebant. Tanti propoſiti gloria Henrico Regi Chriſtianiſſimo, & Caroli purpurati pontificij viri excellentis ingenij debebatur induſtriæ, qui nihil prætermiſit, quantùm facere, enitique potuit, quin ea ſtudia in altiſſimo gradu collocaret, ſumta occaſione litteratorum animos adhibitis præmijs ad labores pellicendi, quæ Univerſitatibus annexæ ſunt: litteratorum enim vulgus ſine ſucco & calore areſcit, ſi ſtatim pluvia aurea, vel præmij & honoris dignatio non ſequatur, quam bulla erectionis à Paulo ſummo Pontifice, octavo Idus Janu. anno 1547. conceſſa luculenter exponit his verbis.

Carolus a Lotha. LXXXI. Archiep. An. 1550.

Paulus Epiſcopus Servus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

An. 1547.

« In ſupereminenti apoſtolicæ Sedis ſpecula, meritis licèt imparibus, diſponente Domino conſtituti, & intra mentis noſtræ arcana revolventes, quantùm ex litterarum ſtudijs catholica Fides augeatur, divini nominis cultus protendatur, veritas agnoſcatur, & juſtitia colatur, ad ea per quæ litterarum ſtudia ubilibet excitentur, & humiles perſonæ eis incumbere deſiderantes id efficere poſſint, libenter intendimus, & in ijs noſtræ ſollicitudinis partes propenſiùs impartimur, prout pia catholicorum Regum, & Prælatorum eccleſiaſticorum præſertim ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium vota expoſcunt, nóſque, qualitate locorum penſata, in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Sanè pro parte cariſſimi in Chriſto Filij Henrici Francorum Regis Chriſtianiſſimi, & dilecti Filij noſtrorum Caroli tit. Sanctæ Cæciliæ Presbyteri Cardinalis de Guiſia nuncupati, nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd cùm Civitas Remenſis (in qua Chriſtianiſſimi Francorum Reges ſibi cælitus miſſum ſanctæ Unctionis, & curandorum languidorum munus, à pro tempore exſiſtente Archiepiſcopo Remenſi ſuſcipiunt, & diademate regio coronantur, & in qua præfatus Henricus Rex munus prædictum à præfato Carolo Cardinali, qui etiam Eccleſiæ Remenſi ex diſpenſatione apoſtolica præeſſe dignoſcitur, & illius ratione Dux Remenſis, & primus Par Franciæ, ac dictæ Sedis Legatus natus exſiſtit, munus prædictum devotè ſuſcepit, & dicto diademate coronatus fuit) in regione admodum amœna & ſalubri conſtituta, ac amplis & ſpatioſis domibus repleta, necnon antiquitate nobilis, & temperie aëris, ac fertilitate agrorum, & copia Clericorum ac multitudine populi inſignis, diverſiſque celeberrimis, & præclaro opere conſtructis templis, ac tam virorum, quàm mulierum Monaſterijs ornata, & denique rerum omnium, quæ ad politicam vitam & victum humanum pertinent, copioſa & in ea unum amplum & inſigne Gymnaſium ſeu Collegium conſtructum exſiſtat: tam Henricus Rex, quàm Carolus Cardinalis præfati, non ignorantes, quantùm chriſtianæ Reipub. & Fidei orthodoxæ conducat, ut militans Dei Eccleſia viris litterarum ſcientiâ præditis, quorum opera æquum ab iniquo diſcernatur, lux veritatis ubique protendatur, & illam obumbrare nitentes diſſipentur, ubique locorum abundet: cupiunt ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, ac glorioſæ ejus genitricis ſemper virginis Mariæ honorem & reverentiam, necnon ipſius militantis Eccleſiæ exaltationem, & populorum tam dictæ Civitatis, quàm totius regni Franciæ, & Ducatûs Lotharingiæ ac Provinciæ Treverenſis, aliarúmque eidem Civitati circumvicinarum partium commodum & utilitatem, Univerſitatem ſtudij generalis in eadem Civitate erigi & inſtitui. Quare pro parte Henrici Regis, & Caroli Cardinalis prædictorum, nobis fuit humiliter ſupplicatum ut in eadem Civitate Univerſitatem ſtudij generalis in Latinis & Græcis, ac Hebræis & Caldæis

CAROLUS »litteris, necnon Artibus, & naturali ac morali Philoſophia, & Theologia,
A »Canonicóque & Civili Juribus, necnon Phyſica & Medicina, ac alijs libe-
LOTHA. »ralibus diſciplinis, & quibuſlibet licitis Facultatibus, ad inſtar Pariſienſis,
LXXXI. »& aliarum dicti Regni Univerſitatum ſtudiorum generalium erigere, & in-
ARCHIEP. »ſtituere, aliiſque in præmiſſis opportunè providere de benignitate apoſtolica
Ab. 1550. »dignaremur. Nos igitur pium & laudabile ipſorum Henrici Regis & Ca-
»roli Cardinalis deſiderium in Domino plurimum commendantes, præfatum
»Henricum Regem à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & inter-
»dicti, alijſque eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris & pœnis à jure vel ab ho-
»mine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus
»exſiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie
»abſolventes, & abſolutum fore cenſentes: hujuſmodi ſupplicationibus in-
»clinati, Univerſitatem ſtudij generalis in Latinis, & Græcis, ac Hebræis &
»Caldæis litteris, necnon Artibus, & naturali ac morali Philoſophia, &
»Theologia, Canonicóque & Civili Juribus, necnon Phyſica & Medicina,
»ac alijs liberalibus diſciplinis, & quibuſlibet licitis Facultatibus, ad inſtar
»Pariſienſis, & aliarum Univerſitatum prædictarum, auctoritate apoſtolica,
»tenore præſentium erigimus, & inſtituimus: ac eidem ſic erectæ & inſtitutæ
»Univerſitati, illiúſque pro tempore exſiſtentibus Rectori, Magiſtris, Doc-
»toribus, Lectoribus, Præceptoribus, Scholaribus, Procuratoribus, Bidellis,
»Nuntijs, & alijs Officiarijs, ac perſonis, membris & ſubditis, quòd
»omnibus & ſingulis privilegijs, indultis, libertatibus, immunitatibus, exem-
»ptionibus, favoribus, gratijs, prærogativis, honoribus, & præeminentijs
»Pariſienſi, & alijs Univerſitatibus ſtudiorum generalium Regni hujuſmodi,
»illarúmque pro tempore exſiſtentibus, Rectori, Magiſtris, Doctoribus,
»Lectoribus, Preceptoribus, Scholaribus, Studentibus, Procuratoribus,
»Bidellis, Nuntijs, & alijs Officiarijs, ac perſonis, membris & ſubditis in ge-
»nere, vel in ſpecie, tam apoſtolica prædicta, quàm Regia auctoritatibus, aut
»alijs quomodolibet conceſſis, ſeu legitimè præſcriptis, ac in poſterum con-
»cedendis & præſcribendis, ac quibus illæ, & illi utuntur, potiuntur & gau-
»dent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum uti,
»potiri, & gaudere: necnon his qui in dicta ſic erecta Univerſitate, aut alibi
»per tempus debitum ſtuduiſſe, ac ſcientia & moribus idonei eſſe comperti
»fuerint, in Artibus, & Philoſophia, ac Theologia, & Juribus, necnon Phy-
»ſica & Medicina, ac alijs diſciplinis & Facultatibus prædictis, Baccalaurea-
»tûs etiam formati, & Licentiaturæ, ac Doctoratûs, & Magiſterij gradus, à
»præfato Carolo Cardinali, & pro tempore exſiſtente Præſule ceu adminiſ-
»tratore dictæ Eccleſiæ Remenſis aliàs juxta Concordata dudum inter claræ
»memoriæ Franciſcum Francorum Regem & Sedem prædictam inita, ac
»ipſius ſic erectæ Univerſitatis deſuper, per dictum Carolum Cardinalem
»condendas conſtitutiones, obſervatis alijs modis, formis & temporibus in
»eiſdem Concordatis expreſſis, recipere & ipſorum graduum ſolita inſignia
»ſibi exhiberi facere, & poſtquam gradus hujuſmodi receperint, & illorum
»inſignia eis, ut præfertur, exhibita fuerint, Facultates in quibus promoti
»fuerint legere & interpretari, ac in eis diſputare, necnon quoſcumque actus
»gradui, ſeu gradibus per eos receptis convenientes exercere, alijſque omni-
»bus & ſingulis privilegijs, gratijs, favoribus, prærogativis & indultis, qui-
»bus alij in Pariſienſi & alijs Univerſitatibus Regni hujuſmodi juxta illarum
»conſuetudines & mores ad gradus prædictos promoti, de Jure vel conſuetu-
»dine aut aliàs utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri & gaudere
»poterunt, quomodolibet in futurum, uti, potiri & gaudere, ac ab Univer-
»ſitate ſtudij generalis Remenſis hujuſmodi omnibus & ſingulis venerabili-
»bus Fratribus noſtris Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis Filijs Abba-
»tibus, Prioribus, & alijs in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis perſonis,
eorúmque

corúmque Conventibus, & Capitulis, ac alijs ordinarijs collatoribus, ſeu per-« ſonas idoneas ad Beneficia eccleſiaſtica præſentandi, vel nominandi, aut « perſonas ipſas in illis inſtituendi jus habentibus, ad Beneficia graduatis ſim-« plicibus & nominatis ac debitè inſinuatis, in menſibus in eiſdem Concorda-« tis expreſſis debita & affecta, nominari, ſeu etiam illis juxta eorumdem Concor-« datorum continentiam & tenorem, debitè inſinuari, liberè & licitè valeant« & debeant in omnibus & per omnia, perinde ac ſi gradus ipſos in Pariſienſi, « ſeu alijs Univerſitatibus ſtudiorum generalium regni hujuſmodi, juxta Con-« ſtitutiones & mores prædictos ſuſcepiſſent. Necnon Carolo Cardinali, « & pro tempore exſiſtenti Præſuli, ſeu adminiſtratori Eccleſiæ Remenſis« hujuſmodi, quod ejuſdem Univerſitatis Remenſis alumnos & Scholares, ad« pro tempore exſiſtentis ipſius Univerſitatis Rectoris atteſtationem, aliàs« juxta modum, formam, & conditiones eiſdem Concordatis, & ſuper hoc« editis regijs ordinationibus contentos & expreſſos matriculare, ac pro ſa-« lubri dictæ Univerſitatis Remenſis directione & conſervatione, ac Rectoris, « Magiſtrorum, Doctorum, Lectorum, Præceptorum, Procuratorum Bidel-« lorum, Nuntiorum, & aliorum Officiariorum Univerſitatis hujuſmodi ele-« ctione, nominatione, inſtitutione, & quavis alia proviſione, ac Scholarium« manutentione, quæcumque Statuta & ordinationes, licita & honeſta, ac« ſacris Canonibus non contraria facere & edere, ac pro rerum, temporum, « & perſonarum qualitate & varietate, mutare, corrigere, & reformare, ſeu & « illa caſſare, alia de novo condere, ac ſuper illorum obſervatione quaſcum-« que pœnas imponere: quæ poſtquam facta, edita, mutata, correcta, & « reformata, ſeu de novo condita fuerint, eo ipſo, apoſtolica authoritate præ-« dicta, confirmata, & approbata eſſe cenſeantur: & juxta eorum diſpoſi-« tionem, ſublata quavis aliter judicandi facultate, judicari debeat, ac quic-« quid ſecùs ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter« contigerit attentari, irritum & inane decernere: necnon per ſe, vel ſuum« in dicta Eccleſia Remenſi in ſpiritualibus Vicarium generalem, in ipſius« Univerſitatis Rectorem, ac omnes & ſingulos Magiſtros, Doctores, Lecto-« res, Præceptores, Studentes, Scholares, Procuratores, Bidellos, Nuntios, « & alios Officiarios, ac perſonas alumnos & ſubditos, tam ſæculares, quàm« quorumvis ordinum regulares, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, digni-« tatis, & præeminentiæ exſiſtant (etiamſi exempti & eidem Sedi imme-« diatè, aut alteri Prælato ſubjecti ſeu alienæ diœceſis fuerint) omnimodam« tam civilem, quàm criminalem, & mixtam juriſdictionem: in ſibi ſubditos« videlicet ſua ordinaria, in exemptos verò, ſeu alienæ diœceſis, eadem apo-« ſtolica auctoritate exercere, eóſque viſitare, reformare, & corrigere, ac« errantes punire & caſtigare: ac citra præjudicium privilegiorum Magiſtri« Scholarium dictæ Eccleſiæ Remenſis, quibus ad præſens vtitur tantùm, & « illis in ſuo robore permanentibus, ipſius Univerſitatis Rectorem, Magiſtros, « Doctores, Lectores, Præceptores, & alios officiarios eligere, ſeu eorum ele-« ctiones alijs committere, eáſque poſtquam factæ fuerint, confirmare & « approbare, ſeu etiam alijs confirmandas & approbandas committere: « necnon quos, ut præfertur, ſtuduiſſe, ac vita & moribus idoneos eſſe con-« ſtiterit, ad gradus prædictos cum rigoroſo examine: & ijs quibus alumni« Univerſitatis Pariſienſis in illa, à pro tempore exſiſtente Cancellario Eccle-« ſiæ Pariſienſis promoventur, ac alijs per ipſum Carolum Cardinalem, ſi« videbitur, de novo ſtatuendis modo, forma, & conditionibus promovere: « omniáque & ſingula alia in præmiſſis, & circa neceſſaria facere & exſequi« ac ad præmiſſa omnia, vices ſuas moderno, & pro tempore exſiſtenti ſuo« in dicta Eccleſia Remenſi in ſpiritualibus Vicario committere liberè & licitè« valeat auctoritate & tenore præmiſſis, concedimus & indulgemus. Ipſúmque« Carolum Cardinalem, & pro tempore exſiſtentem dictæ Eccleſiæ Remenſis«

Carolus a Lotha. LXXXI. Archiep. An. 1550.

Hhhhh 2 Præſulem,

CAROLUS „Præſulem, ſeu adminiſtratorem, Conſervatorem ejuſdem ſic erectæ
A „Vniverſitatis, illiúſque perſonarum quarumlibet, ac privilegiorum & in-
LOTHA. „dultorum apoſtolicorum, illi, ejúſque Rectori, Magiſtris, Doctoribus,
LXXXI. „Lectoribus, Præceptoribus, Studentibus, Scholaribus, Procuratoribus,
ARCHIEP. „Bidellis, Nuntijs, & alijs Officiarijs, ac perſonis alumnis & ſubditis pro
An. 1550. „tempore conceſſorum, cum eiſdem facultate, auctoritate, & juriſdictione, „quas privilegiorum & indultorum apoſtolicorum dictæ Univerſitati Pariſienſi conceſſorum, Conſervatores, tam apud ſanctam Genovefam, quàm „apud Sanctum Mathurinum habent, & habere poſſunt, etiam perpetuò „conſtituimus & deputamus. Ac ut Magiſtrorum, Doctorum, Lectorum, „& Præceptorum Vniverſitatis Remenſis hujuſmodi laboribus conſulatur, „& pauperibus Scholaribus, qui parentum opibus juvari non poſſunt, ſubveniatur, quòd tredecim eleemoſynæ, paupertates nuncupatæ, in Eccleſia „ſeu Civitate Remenſi hujuſmodi fundatæ, & tredecim pauperibus concedi ſolitæ, ac diverſa ſimplicia Beneficia eccleſiaſtica, Patronagia nuncupata, ad ipſius Caroli Cardinalis & pro tempore exſiſtentis Archiepiſcopi Remenſis collationem, & quamvis aliam diſpoſitionem ſpectantia, „Magiſtris, Doctoribus, Lectoribus, & Præceptoribus, ac pauperibus Scholaribus hujuſmodi afficiantur, & perpetuò affecta eſſe cenſeantur, eiſque, „& non alijs ad tempus, per ipſum Carolum Cardinalem ad hoc ſtatuendum conferri, ſeu concedi poſſint: & ſi illa non ſufficiant, etiam fructus, „reditus & proventus duarum Canonicalium Præbendarum ipſius Eccleſiæ „Remenſis, ad collationem & proviſionem, ac quamvis aliam diſpoſitionem ipſius Caroli Cardinalis, & pro tempore exſiſtentis Archiepiſcopi Remenſis ſpectantium, eiſdem Magiſtris, Doctoribus, Lectoribus, & Præceptoribus, ac pauperibus Scholaribus (ita tamen quòd propter hoc, „ipſius Eccleſiæ Canonici perpetuò non afficiantur, ſed tamdiu fructus, reditus & proventus prædictos percipiant, quamdiu eorum officio docendi & „legendi, ſeu ſtudendi inſtiterint, aut aliud deſuper per ipſum Carolum „Cardinalem, aut pro tempore exſiſtentem Archiepiſcopum Remenſem „ordinatum fuerit) concedi poſſint. Quódque omnes & ſinguli in diœceſi Remenſi conſtituti Abbates, Priores, & alij quorumcúmque Monaſteriorum, & aliorum regularium locorum quorúmvis, etiam Mendicantium, ordinum Prælati & Superiores, qui ex fundatione vel ſtatuto, „aut aliàs decem & ultra unum, & qui viginti, aut triginta Religioſos ſeu „alias perſonas eis ſubditos vel ſubditas habent, ſeu habere deberent, duos „ex Religioſis ſeu ſibi ſubditis perſonis hujuſmodi, ad eamdem Vniverſitatem Remenſem mittere, ac eis pro victu & veſtitu ac alijs neceſſarijs tantum, quantum illis in eorum Monaſterijs ſeu alijs regularibus locis miniſtrari conſuevit, impartiri: & ubi id quod eis in Monaſterijs & regularibus locis prædictis miniſtratur, non ſufficiat, id quod per dictum Carolum „Cardinalem, ſeu pro tempore exſiſtentem Archiepiſcopum Remenſem ſtatutum & ordinatum fuerit, erogare teneantur. Et ad ea omnia, etiam „ſub ſententijs, cenſuris & pœnis eccleſiaſticis, aliiſque opportunis juris & „facti remedijs, quacumque appellatione remota, invocato etiam ad id (ſi „opus fuerit) auxilio brachij ſæcularis, cogi & compelli poſſint, perpetuò „ſtatuimus & ordinamus. Quocirca dilectis filijs Abbati Monaſterij de „Flavigneïo Eduenſis Diœceſis, & Vicedomino Remenſi, ac Reginaldo „Pyroti Metenſium Eccleſiarum Canonico, per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe, vel alium, ſeu „alios, litteras prædictas, & in eis contenta quæcumque, ubi, & quando „opus fuerit, ac quoties pro parte Henrici Regis, & Caroli Cardinalis „prædictorum fuerint requiſiti, ſollemniter publicantes, eiſque in præmiſſis „efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant auctoritate noſtra omnia &

ſingula

ſingula præmiſſa inviolabiliter obſervari: ac Rectorem, necnon Magi-" CAROLUS
ſtros, Doctores, Lectores, Præceptores, Studentes, Scholares, Procura-" A
tores, Bidellos, Nuntios, & alios officiarios, ac perſonas, alumnos & ſub-" LOTHA.
ditos præfatos, ac alios quos dictæ litteræ concernunt, præmiſſis omnibus" LXXXI.
ac eiſdem litteris pacificè frui, & gaudere: non permittentes eos, aut eo-" ARCHIEP.
rum quemlibet, per quoſcumque, quomodolibet indebitè moleſtari; con-" *An.* 1550.
tradictores, auctoritate noſtra (appellatione poſtpoſita) compeſcendo,"
non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ac Mo-"
naſteriorum & aliorum Regularium locorum prædictorum & Ordinum,"
quorum illa exſiſtunt, juramento, confirmatione apoſtolica, vel quavis"
firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque;"
indultis, exemptionibus & immunitatibus, ac litteris apoſtolicis ſub qui-"
buſcúmque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum"
derogatorijs, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, irritantibúſque, &"
alijs decretis quomodolibet conceſſis, ac etiam iteratis vicibus approbatis"
& innovatis: quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione,"
de illis, eorúmque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & individua,"
ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem impor-"
tantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua exquiſita"
forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad ver-"
bum, nihil penitùs omiſſo, & formâ in illis traditâ obſervatâ, inſerti forent,"
præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore"
permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſsè derogamus: con-"
trarijs quibuſcúmque, aut ſi aliquibus communiter, vel diviſim ab eadem"
ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non"
poſſint, per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de"
verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem. Nulli ergo omnino"
hominum liceat hanc paginam noſtrorum abſolutionis, erectionis, inſti-"
tutionis, conceſſionis, indulti, decreti, conſtitutionis, deputationis, ſta-"
tuti, ordinationis, mandati, & derogationis infringere, vel ei auſu teme-"
rario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem"
omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe no-"
verit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarna-"
tionis Dominicæ milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, octavo"
Idus Januarij, Pontificatûs noſtri anno quarto decimo."

Rex Chriſtianiſſimus, qui prædictæ Univerſitatis erectionem annitente"
Cardinali procurârat, patentes ſuas litteras conceſſit privilegiorum confir-
matrices, & exemptionum à Paulo III. conceſſarum menſe Martio anno
1547. quæ ſimul cum erectionis bulla lectæ & publicatæ ſunt, ex Lib. IV.
Hiſtoriar. Auguſt. Thuani in ſuprema Pariſiorum Curia Præſidis, ubi ſic
habetur: ***Apud nos prid. Cal. Febr. anno 1550. in Senatu recitata ſunt Regis*** *August. Thua. lib. iv.*
& Pontificis diplomata, quibus jus Academiæ Durocortoro Remorum attri-
buitur &c. ſub modificationibus tamen in confirmatione appoſitis, quarum:"
Prima reſcindit quod in bullis habetur, Regem abſolutum eſſe à ſententijs"
excommunicationis, & cenſuris, quas incurrere potuiſſet, quoad effectum;"
cùm inferre non poſſit, nec potuerit Regem his innodatum eſſe vel fuiſſe;"
aut pro qualibet cauſa excommunicationibus & cenſuris apoſtolicis ſub-"
jectum, nec derogare (bulla ſcilicet) juribus, privilegijs, ac prærogativis"
Chriſtianiſſimi Regis ac Regni."

Decernit ſecunda de cauſarum cognitione, quæ ad tribunal Judicum"
ſæcularium ſpectant, ſtatuítque ut in materia civili Ballivius Viromanden-"
ſis, aut ipſius Præfectus, de ijs cognoſcat, titulúmque ſibi vindicet in"
decretis, citationibus & inſtrumentis, ***Conſervatoris regiorum privilegiorum***"
Univerſitatis Remenſis. Pro conſervatione verò privilegiorum apoſtolico-"
rum,

CAROLUS ,, rum, vult ut Remenſis Archiepiſcopus, qui tunc erit, nominet aliquem
A ,, præter Officiales, ut in materijs criminalibus, Clerici tam ſimplices, quàm
LOTHA. ,, Ordinibus initiati, judicium ſubeant Officialis vel vicemgerentis ejuſdem:
LXXXI. ,, laïci verò Ballivij Viromandenſis, aut locum ejus tenentis, modò de his
ARCHIEP. ,, caſibus non agatur, qui vulgò privilegiati, ſeu reales vocantur; nam tunc
An. 1550. ,, etiam Clerici ad ſacros Ordines promoti juriſdictioni regiæ ſubduntur, hoc ,, eſt Ballivio Viromandenſi, aut ei qui vices ejus obit; non enim titulo ,, Conſervatoris regiorum priviligiorum, ſed ex proprio officio horum cauſas ,, tunc diſcutit. Quod verò ſpectat ad provocationes à Conſervatoribus ,, apoſtolicis, ritus hic ſequetur, quem Mathurinorum, ac S. Genovefæ ,, Conſervatores obſervant.

,, Sancit tertia quòd in prædicta Univerſitate duo tantùm erunt Tabel- ,, larij, qui præſentes officio fungi tenebuntur, ſub pœna privationis tam ,, officij, quàm privilegiorum à Rege conceſſorum.

,, Quarta eligendi Rectoris modum tradit, præcipitque à Doctoribus, & ,, ſcholarum Magiſtris, qui præſentes adſunt, idoneos, è quibus Archiepiſ- ,, copus unum, quem voluerit, ad Rectoratûs infulas promovebit, juxta ,, ſtatuta quæ poſtmodum fient.

,, Quinta vult ut litteræ teſtimoniales ſtudiorum & gradûs conficiantur ,, juxta Concordata, regias conſtitutiones, & ut in Academia Pariſienſi ,, obſervatur.

,, Sexta ut ſtatuta facta, vel deinceps conficienda, ab Archiepiſcopo ,, ſupremæ Curiæ præſententur legenda, corrigenda & reformanda, ſi opus ,, fuerit, antequam approbentur. Poſtrema vetat ne Licentiati fiant ab ,, Archiepiſcopo, aut Vicario generali abſque rigoroſo examine, à ſuperio- ,, rum Facultatum Doctoribus ſubeundo, quibus, velut idoneis & capacibus ,, à prædictis repertis & oblatis, Archiepiſcopus, vel Vicarius generalis ,, benedictionis gradum conferet, ut fit à Cancellario Pariſienſis Eccleſiæ, ,, & Scholaſtico Aurelianenſi. Actum in Parlamento die Jovis penultima ,, menſis Januarij anno 1549.

Adminiſtrorum, ſeu etiam Suppoſitorum Univerſitatis Remenſis indiculus.

,, UNiverſitas quatnor conſtat Facultatibus, Artium, Medicinæ, Juris ,, Canonici & Civilis, & Theologiæ, In Facultate Artium duæ ſunt ,, nationes, Francica & Lotharinga, & duo Bidelli pro qualibet natione. ,, Facultates ſuperiores duos habent pariter Bidellos, & ſic Bidelli ſunt ,, numero decem.

,, Item Procurator fiſci Univerſitatis, Quæſtor generalis, & Scriba. Hi ,, perpetui ſunt.

,, Duo Advocati, & unus Procurator, qui conſilio adſunt.

,, Præfectus, ſeu vicem-gerens in privilegiorum apoſtolicorum conſerva- ,, tione, Scriba ſeu Tabularius in conſervatione.

,, Præfectus Ballivij Viromandenſis Remis ſtabilitus *privilegiorum regio-* ,, *rum Conſervator.*

,, Advocatus, & Procurator regij in eadem conſervatione.

,, Sex, vel octo Notarij in prædicta conſervatione.

,, Promotorius unus privilegiorum apoſtolicorum.

,, Tabellarij duo, decreto Curiæ per ſacramentum recepti.

,, Chartopolæ tres, quorum unus tenetur conſtruere, & ſuis ſumtibus ,, reficere, cùm opus fuerit, chartariam moletrinam in loco Foſſa dicto in ,, territorio de Verpel diœceſis Remenſis.

,, Librarij quatuor, major unus & tres minores.

Aurarius

Aurarius pictor unus. Scriptor Librorum. Bibliopegus unus. « Carolus
Pergamenarij duo Remis commorantes. « a
Prædicti officiarij, ſeu adminiſtri ſunt numero quadraginta, quatuor « Lotha.
Clericis comprehenſis, & ad ſacros Ordines promotis. « lxxxi.

Signatum Carolus a Lotharingia. Archiep.

An. 1550.

Viſis his quæ adminiſtratorum ac ſuppoſitorum Univerſitatis ſeriem continebant, & diligenter examinatis à Curia, Rex ſuo decreto 6. Maij anno 1552. comprobavit tam prædictum numerum, quàm immunitates ipſis conceſſas, ea lege, ut prædicti ſint conditionis cuilibet officio convenientis, ac præſentes munus ſuum obeant, deferatúrque ſingulis annis ad Curiam catalogus horum nomina & cognomina continens. Et ut Conſervatores, Præfecti, & adminiſtri Univerſitatis nullam juriſdictionem exerceant in ijs quæ ad ſubſidia pertinent, ſed horum cognitio Curiæ relinquatur.

Rex Chriſtianiſſimus, ut ſuam in litteratos propenſionem amplius teſtaretur, alijs litteris Remis datis 6. Octob. anno 1552. declarat Profeſſores, Magiſtros & ſuppoſitos Univerſitatis immunes eſſe ab excubijs & cuſtodia Urbis, impoſitionibus, tallijs, & ſubſidijs, quæ in ſubſidiorum Curia, Camera Rationum, & Parlamento, & in acta relata ſunt, ut prædictis immunitatibus & privilegijs, ad inſtar Pariſienſis, ſine ulla contradictione gauderent, quas Henrici ſucceſſores poſtmodum confirmârunt, Franciſcus II. anno 1559. Carolus IX. anno 1561. Henricus III. anno 1575. Henricus IV. anno 1605. & Ludovicus XIII. anno 1610. quorum diplomata in Archivis cujuſque Facultatis conſervantur.

Academiâ Remenſi ſic ſtabilitâ, Carolus Cardinalis Collegium Bonorum-puerorum vetuſtate detritum, maximis impendijs reparari fecit, in quod ſcholæ Remenſes, è vico Aulæarum-opificum, ubi hactenus perſeverârant, tranſlatæ ſunt, Pauli Grandroux Scholarchæ operâ, anno 1546. licèt enim prædictum Collegium ab antiquo Muſis conſecratum eſſet, ut ſub Ivello diximus, puerorum tantùm ſimul conviventium uſui ceſſerat, donec everſis ſcholis vici prædicti, Paulus Grandroux Profeſſores inde migrare juſſit, probante Capitulo, ac Collegium occupare, dilatato priùs ſuis expenſis pomœrio, & aucta dote, ut inſcriptio lapidi inciſa ſupra curvaturam majoris portæ fidem facit. Id quoque incrementum accepit novo ædificio Caroli munificentiâ, tam ſex burſarijs, quàm Archimagiſtro deſtinato, prolatâ capellâ S. Patricij, ubi divinum quandóque celebratur Officium actus theologici fiunt, & Facultatum comitia; & Seminarij æde ab eodem proximè inchoata, cui ſucceſſores faſtigium impoſuerunt. Prædicti Cardinalis ſymbolum viſitur ſupra pinnaculum Eccleſiæ, pyramis ſcilicet cui adhæret hedera, cum hac epigraphe Testante virebo, quam quidam interpretantur de gratia & auctoritate qua pollebat apud Henricum II. alij de gratia divina, cujus ope omnia poſſumus, & abſque ea nihil.

Primum ſcholarum Præfectum inſtituit Nicolaum Boucher Canonicum Remenſem tum Virdunenſem Epiſcopum; propoſuerat tam Profeſſoribus Artium, quàm Theologiæ, certum ſtipendium aſſignare, & id quidem ab eo feliciter inchoatum eſt, nam quædam Beneficia primùm contulerat pro mercede Archimagiſtri, & quatuor burſariorum in Theologia, item pro Clerico capellæ, & pro duobus Profeſſoribus in Theologia, & pro Primario, & ſex Magiſtris in grammatica, pro tribus Profeſſoribus Philoſophiæ, duobus famulis aulæ, & janitore: puta pro Archimagiſtro quatuor burſarijs, & Clerico, patronatus de Joncheri ſuper Sopiam. de Champignelle, Brimontel, Attigny, Trigny, Aci, Sancti-Clementis, Brandeville, Aouſt, ac ſuccurſus la Fere, Aucerville, Sancti-Hilarij le Mennifier, Sancti Quintini-parvi, quorum reditus ſummam quingentarum librarum æquabant tempore fundationis.

Profeſſoribus

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1550.

Profeſſoribus deinde in Theologia, Primario, Magiſtris, famulis & janitori, ſummam mille librarum annui reditûs recipiendi ſupra Ducatum de Chevreuſe, & dominium de Dampierre, & eorum appendices in Vicecomitatu, aut Præpoſitura Pariſienſi ſitas, quem receptores Remos mittere tenentur. Archimagiſter horum diſtributionem faciebat vi primæ fundationis; at paullo poſt Carolus Proviſorem inſtituit, qui prædictos recipit cenſus, mercedeſque diſtribuit: horum tenetur reddere rationem ſingulis annis Archiepiſcopo, vel Archimagiſtro, Pœnitentiario præſente, & Ballivio Archiepiſcopatûs, diſtributio autem ſic ſe habet.

Archimagiſter centum libras recipit pro annuo ſtipendio.

Primarius pro alendis Magiſtris libras trecentas.

Primæ claſſis Magiſter centum viginti libras. Secundæ ſexaginta libras. Tertiæ quadraginta. Quartæ triginta. Quintæ viginti. Reliquum ædificiorum reſtaurationi reſervatur.

Secunda fundatione Carolus duos adhuc inſtituit burſarios, & Clericum unum capellæ, cum incremento dotis pro Theologiæ Profeſſoribus: burſarij recens inſtituti recipiunt annuatim pro ſtipendio quinquaginta libras, & Profeſſores pro quinquaginta recipiunt ſexaginta: pro hoc ſupplemento data prædia ruſtica, & aliquot cenſus in villa de Murival.

Tertia dotatione minores burſarij quatuor inſtituuntur ex chorialibus pueris tam majoris Eccleſiæ, quàm ſancti Symphoriani, & ſanctæ Nutricis, ſingulis dantur ſexdecim libræ recipiendæ ſupra prædium in pago Sancti-Remigij-parvi, à Paulo Grandroux collatum. Litteris datis 26. Decemb. anno 1570. quatuor burſarij in Theologia eximuntur ab onere celebrandi Miſſas, ſancitúmque recepturos tantùm annuatim quinquaginta libras, Clerici capellæ duo ſupprimuntur, & horum vice capellani inſtituti, qui Miſſas & divinum Officium celebrare, Confeſſiones quoque excipere tenentur: hi cubiculum habent in majori æde, & quadraginta libras pro ſtipendio. Capitulum, quò in Collegij Univerſitatis augmentum ſe propenſius oſtenderet, patronatuum incorporationi conſenſit, impertitque ſex mille libras, quæ ædificiorum reſtaurationi inſumtæ ſunt, & quoniam ubi antiquitus ſcholæ Remenſes exſtiterant, plures longo ordine conſtructæ ſunt ædes cum maximo Capituli emolumento; in pratello ſeu periſtylio erectum eſt cubiculum Profeſſoribus Juris Civilis & Canonici.

Antonius Furnerius prædictæ Facultatis Theologiæ Doctor, & Epiſcopus Baſilitenſis, ut ſe gratum erga prædictam Academiam teſtaretur, ubi ſtudiorum ſuorum curſum perfecerat, aliquot prædia reliquit in contractu inito 22. Novem. anno 1604. relata, quorum emptio ad ſummam viginti millia librarum aſcendit, pro dotatione ſex burſariorum in Theologia ex Baccalaureis cujuſque Licentiæ, quorum tres ex Regularibus erunt dotatis, vel Mendicantibus; inter hos, ſi ſit aliquis Sandionyſianus, præferri debet alijs, quòd dictus Antonius apud illos Religionis habitum ſuſceperit; tres alij ſæculares ſumuntur, vel ex cognatione ejuſdem, vel ex Remorum civitate oriundis, aut ex diœceſi, quibus dantur annuatim ſingulis quinquaginta libræ. Inſtitutus quoque hac fundatione Profeſſor in Theologia, qui apud S. Dionyſium legere debet, cui dantur centum & viginti libræ pro ſtipendio, quod augeri debet, ſi reditus augeantur. Et alio contractu menſis Januarij anno 1613. Antonius Beauchaine qui ultimam Furnerij voluntatem mandavit executioni, duos Profeſſores addidit in Jure Canonico & Civili, & totidem in Medicina, cum ſtipendio centum florenorum pro ſingulis, duos quoque Baccalaureos in qualibet Facultate, quibus dantur ſingulis triginta libræ, modò frequentes interſint diſputationibus. Prædictæ fundationis Furnerianæ adminiſtratores ſunt Decanus majoris Eccleſiæ, Decanus Facultatis Theologiæ, & Prior S. Dionyſij Remenſis.

Quæ

Quæ de Remenſis Academiæ natali breviter hactenus ſcripſi, non ſic accipienda ſunt, quaſi ſuperioribus ſæculis litterarum ſtudia inculta jacuerint apud nos, aut neglecta; id haud ita eſſe ſatis apertè demonſtrant doctorum virorum nomina, quibus varijs in locis præſens hiſtoria conſperſa eſt, præſertim ſub Roberto Rege, cùm Remenſes ſcholæ & Magiſtrorum eruditione, & ſcholarium frequentiâ florerent: at tepeſcentibus ſtudijs decimotertio, & quarto potiſſimùm ſæculo, vivacioribus ingenijs magiſterij lauream apud Pariſios ambientibus, rurſum Caroli Cardinalis labore & munificentia priſtino ſplendori reſtituta ſunt, Vniverſitatis erectione, ad inſtar Pariſienſis, ubi ſuperiores ſcientiæ, religionis veritas, morum diſciplina, & Artium, non ære, non argento, auro; ſed ſtudio, vigilijs & induſtria promercales fiunt, propoſitis, ſi non pingui mercede, ſaltem honoribus & titulis in hoc ſtadium certatim currentibus, inter quos eminet, velut Academiæ caput, Rector magnificus, qui inſigne poteſtatis purpuram geſtat, & in humeros extenſam epomidem, cujus oræ pellibus variegatis prætexuntur, ante quem Bidelli præeunt cum ſuis ſceptris, comitantur verò Magiſtri plurimi, obvertunt ora, venerantur, excedunt. Aiunt Carolum Cardinalem cùm Remis eſſet loco ceſſiſſe, & latus Rectori texiſſe, in rectoria ſcilicet ſupplicatione, quæ bis in anno fit, & cui ſolent intereſſe Doctores, Graduati cujuſcumque Facultatis, & Adminiſtri: nullibi enim dignitas hæc clariùs ſplendeſcit, aut emicat, quæ tamen brevis eſt, & ſublimior, quàm potens, cùm tota vis ipſius & potentia, ut ferè Ducis Venetorum, pendeat à Senatu.

Porro Rectorum nomina, à Scholarum Remenſium in Academiam litteris pontificijs & regijs erectione, hæc ſunt.

Rectorũ Vniverſitatis Remenſis Catalogus.

Joannes Blavier, Doctor Theologus Pariſienſis, & Eccleſiæ Remenſis Cantor Canonicus, ab illuſtriſſimo Cardinale Carolo à Lotharingia Remenſi Archiepiſcopo inſtitutus eſt primus Vniverſitatis Rector an. 1550 1551 & 1552.

Petrus Vvyet, Doctor Theologus Pariſienſis, Eccleſiæ Remenſis Canonicus, & Eccleſiæ Parochialis D. Stephani Curatus 1553.

Johannes Noblet, Doctor Medicus Pariſienſis, & Lector ordinarius.

Bartholomæus Alexandre, Artium Doctor.

Johannes le Senne, Doctor Medicus.

Hugo Meſlier, Doct. Theo. Pariſi. Gymnaſij magnus Magiſt. & Lector.

Nicolaus Vaucher, Artium Magiſter.

Johannes Coſſart, Doctor Theologus Pariſienſ. Eccleſiæ Remenſis Canonicus & Pœnitentiarius.

Jacobus Pigron, Artium Doctor.

Nicolaus Pintheau, Artium Doctor.

Balduinus Roncou, Doctor Theologus.

Petrus Preſtot, Artium Doctor.

Petrus Thomas, Doctor Theologus.

Johannes Cornu, Doctor Theologus 1565 & 1566.

Gerardus de la Lobe, Doctor Theologus.

Johannes le Beſgue, Licentiatus Theolog. Eccleſ. Remenſ. Canonicus.

Petrus Gilbaut, Juris Pontificij Doctor & Profeſſ. Eccl. Rem. Canonic.

Noelmus Gillet, Artium Doctor.

Petrus Millet, Artium Doctor.

Guillelmus le Beſgue, Artium Doctor 1572. & 1573.

Remigius Pavillon, Licentiatus Theologus.

Johannes Boucher, Artium Profeſſor.

Johannes Couſin, Doctor Theologus, Eccleſ. Remenſis Canonicus.

Johannes Vaſſongne, Doctor Theolog. Pariſienſis, Eccl. Rem. Canonic.

Johannes Ancelin, in utroque Jure Doctor, Eccleſiæ Remenſis Canonicus, Pœnitentiarius anno 1578.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1550.

Simon Droux, Philoſophiæ Profeſſor.
Johannes Caillet, Artium Doctor.
Michaël Ancelin, Philoſophiæ Profeſſor.
Thomas Picotin, Philoſophiæ Profeſſor.
Claudius Aubert, Artium Profeſſor.
Pontius de Germont, Doctor Theolog.
Johannes Aubert, Philoſophiæ Profeſſor.
Petrus Noizet, Jurium Doctor.
Jacobus Guerin, Artium Profeſſor.
Ægidius Fliche, Philoſophiæ Profeſſor.
Johannes de Foigni, Artium Profeſſor 1590. 1591. & 1592.
Franciſcus Hardy, Artium Profeſſor.
Johannes Galicet, & Jacobus Viln, Artium Profeſſores anno 1594.
Marcus Germont Artium Profeſſor.
Petrus Robin, Jurium Licentiatus, & Eccleſiæ Remenſis Canonicus.
Claudius Dambraine, Doctor Medicus.
Guillelmus Lagnier, Licentiatus Theologus.
Theodoricus Moet, Artium Magiſter, & Eccleſiæ Rem. Canonicus.
Johannes Gauthier, Doctor Theologus, & Eccleſiæ Rem. Eccleſiaſtes.
Nicolaus Pinchart, Eccleſiæ Remenſis Scholaſticus, 1601. & 1602.
Johannes Boſſumé, Doctor. Theologus, 1603. & 1604.
Johannes Gomont, Licentiatus Theologus.
Matthæus Keliſſon, Doctor Theologus.
Guillelmus Parent, Doctor Theologus.
Guillelmus Gifford, Monachus Benedictinus dictus Gabriël à Sancta Maria, Doctor Theologus, Archiepiſcopus deinde Remenſis an. 1608.
Paulus Renaud, Doctor Theologus.
Pontius Geoffrin, Eccleſiæ Remenſis Canonicus.
Pontius Gautier, Jurium Licenriatus.
Petrus Mogis, Artium Profeſſor.
Claudius Pintat, Philoſophiæ Profeſſor.
Nicolaus Thulier, Licentiatus Theologus.
Petrus Dozet, Philoſophiæ Profeſſor, Eccleſiæ Remenſis Canonicus.
Iohannes Lallement, Artium Doctor.
Andreas Oudet, Artium Doctor.
Nicolaus Desjardin, Jurium Licentiatus.
Petrus Coquault, Jurium Doctor, Eccleſiæ Remenſis Canonicus.
Henricus Bazin, Licentiatus Theologus.
Claudius Violart, Jurium Licentiatus, Eccleſiæ Remenſis Canonicus.
Henricus Jobart, Jurium Licentiatus, Eccleſiæ Remenſis Canonicus.
Henricus Geoffroy, Philoſophiæ Profeſſor.
Nicolaus Bertrand, Doctor Theologus 1624. & 1625.
Iacobus de Syngery, Artium Doctor.
Henricus Melot, Artium Doctor.
Nicolaus Manneron, Artium Doctor 1628. & 1629.
Michaël Loreau, Doctor Theologus.
Johannes Roland, Artium Doctor.
Jacobus Godinot, Doctor Theologus 1632. 1633. & 1634.
Simon Pothé, Artium Doctor.
Claudius Gillat, Doctor Medicus.
Andreas Cloquet, Baccal. Theolog. & Eccleſiæ Rem. Can. 1637. & 1638.
Hubertus Bourin, Doctor Theologus.
Claudius Bourguet, Doctor Theologus 1640. & 1641.
Nicolaus Colin, Doctor Theologus 1642. & 1643.

Robertus

Robertus le Large, Artium Doctor 1644. & 1645.
Johannes Cruchart, Doctor Theologus.
Philibertus Queutelot, Doctor Theologus.
Franciſcus Duchemin, Jurium Doctor & Profeſſor.
Gerardus Audry, Artium Doctor 1649. 1650 1651.
Johannes Cloquet, Doctor Theologus.
Thomas le Fricque, Artium Doctor, 1653.
Jacobus Charlot, Doctor Theologus.
Oudardus Duchemin, Doctor Theologus.
Petrus Routier, Jurium Doctor & Profeſſor, & Eccl. Rem. Canonicus.
Michael de Blanzy, Artium Doctor.
Ludovicus Bonvent, Doctor Theologus.
Claudius Rouſſel, Doctor Theologus.
Thomas Mercier, Doctor Theolog. Jurium Univerſitatis propugnator acerrimus, & libertatis ejus vindex invincibilis 1660 1661 1662.
Franciſcus Joſſeteau, Artium Doctor. 1663.

Habuit & ſuos Cancellarios Univerſitas, quorum officium perpetuum cùm ſit, non multos ab hujus inſtitutione habes, hi ſunt.
Iohannes Bridout, Doctor Theologus.
Richardus du Pré, Canonicus Remenſis.
Iohannes le Beſgue, Doctor Theologus.
Petrus Dozet, Doctor Theologus, Eccleſiæ Remenſis Canonicus & Archidiaconus Campaniæ.
Ludovicus Eleonorius de Triſtan, Eccleſiæ Remenſis Canonicus, & Archidiaconus Campaniæ.

Præſidialis Curia Remis inſtituitur. Bellum recrudeſcit in Imperatorem. Regis exercitus Metas intercipit. Tarvannæ excidium. Caroli Cardinalis cura pro Regni, & diœceſanorum ſecuritate.

CAPUT LVI.

Interea-loci Rex ſubditorum utilitati conſulens, quibus durum erat ad cauſarum deciſionem aliò ſæpius evocari, præſidiales Curias in primarijs cujúſque provinciæ urbibus erexit, quò lites cum minori litigantium diſpendio, & ubi exortæ eſſent, breviùs finirentur. Sancitum eſt ut Conſiliarij numero ſeptem decernere poſſent, remota omni provocatione, uſque ad ſummam ducentarum librarum Turon. & decem librarum in annuo reditu; pro re præſenti verò uſque ad quingentas libras, & viginti in annuo cenſu. Henricus Remis agebat, cùm de prædictis ſedibus actum eſt, voluitque ut ea Urbs inter alias principem in decreto locum teneret, factúmque hoc turbido tempore, ut quo frequentiùs nihil, quàm arma perſtreperent, ornatu duplici Urbs noſtra fulgere incœperit, priori, Minervæ ſacro; altero, Themidi, ſub Cardinale Lotharingo. *An. 1551.*

Decreto de prædictis Curijs confirmato, Præſes Remis inſtitutus eſt cum Conſiliarijs octo, Greffiario provocationum, &c. horúmque tribunali, præter regiam ſedem urbis Remenſis, privilegiorúmque Academiæ conſervationem, ſedes quoque regales Cathalaunenſem, Sparnacenſem, Fimmarum, Virtutum, cum Balliviatu de Soudron, attributæ ſunt, Remíſque patentes litteræ ſubſignantur menſe Martio regni Henrici II. quinto, anno 1551.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1550. Addit Scipio Duplex crimina, à Præpoſitis & Viceſeneſchallis diſcuti ſolita, horum judicio ſubjeciſſe, & ut per præventionem, ſive concurrentiam ut dicitur, cum Præpoſitis terminarent, putà crimen adulterinæ monetæ, homicidij deditâ operâ perpetrati, furti publici &c. quæ priùs à ſupremo Senatu judicabantur. Tum anno 1557. Compendij aliud edictum prodijt Præſidialium auctoritatem adaugens uſque ad ſummam quingentarum librarum remota appellatione, & mille in rem præſentem; at eo Curiæ præſidiales non gaudent, quòd à ſupremo Senatu confirmatum non fuerit.

Ceterùm nomina eorum, qui Præſidis officio perfuncti fuere, hæc ſunt.

Johannes Broüet dominus de Telmon anno 1552. & 1580.

Laurentius Cauchon dominus de Treſlon anno 1590.

Reginaldus Goujon anno 1610.

Coſmas Braux dominus de Mety anno 1620.

Carolus Colbert annò 1630. & 1650.

Carolus Colbert filius.

Cathalauni per id quoque tempus Quæſtorum fiſci, ſeu etiam vectigalis regij Camera erecta eſt, ad quam è tota Campania ſubſidiales pecuniæ deferrentur: pluribus hæc conſtat officiarijs, qui & regiarum viarum curam habent. De novo prædicta fiebant, ſpecie quidem publicæ utilitatis procurandæ; at veriùs quò Rex à ditioribus pecuniam corrogaret ad ſumtus belli iam inſtantis in Imperatorem, malorum quæ provinciæ mox incubuerunt ſcaturiginis: ortum enim eſt non modò ob protectionem Octaviano Parmeſio impenſam, de quo ſupra; ſed quòd Carolus Imperator Sebaſtianum Volgeſterberg Henrico carum clam trucidari præcepiſſet, quem cùm decem cohortibus regiæ Inaugurationi interfuiſſe diximus. Hoſtis hic Gallorum implacabilis poſt victoriam Alemannicam inſoleſcens, totus erat in amplificando Imperio, firmandiſque rebus, quò & familiæ ſuæ hereditarium redderet, ſibique ſubactâ Galliâ, totam Europam ſubjiceret. Uſſit vehementer Franciæ Regem id facinus, & quòd potentiam cunctis Principibus metuendam perpeti nequiret, ad omnes ei nocendi occaſiones ſollicitè incubabat: unde à Germanis ſollicitatus ut Imperij à Carolo graviter oppreſſi protectionem ſumeret, profectus ipſe eſt menſe

An. 1552. Aprili anno 1552. collecto exercitu triginta quinque millium peditum, equitum verò decem, húncque apud Victriacum convenire jubet, duce Anna Montmorenciaco, qui & ultra ſenſim progrediens per Lotharingiam, urbes Metas, Tullum & Virdunum callidè intercipit, quibus pro imperatorijs, erecta ſunt Francorum inſignia. At vix ad exercitum Henricus ſe receperat, cùm Legati advolant nuntios pacis inter Imperatorem, & Germanos Principes initæ præferentes, lætus ſe Carolum ad id coegiſſe, in Galliam reflexit iter, Campanorum clamoribus inductus, hoſtiles Mariæ Auſtriacæ & comitis Reuxij copias metuentium, quæ incenſis Novioduno, Chauniaco, Roya, caſtro de Folembray, cum octingentis pagis, ac tota fœdè vaſtatâ Picardiâ, Stennacùm, & Moſomum minabantur, ut inde Campaniam infeſtarent. harum velites oppidum de Beaumont in Argonia, & pagos uſque ad Grande-pratum jam exuſſerant; at regio adventante exercitu, Flandriam hi confeſtim repetunt, cepítque Rex Cimacum, Bullionem; & alia quædam Luxemburgi oppida, quò parta in Germanica expeditione faciliùs conſervaret.

Sauciavit graviter Imperatorem Metenſis præſertim civitatis ereptio, obſedítque eam cum numeroſo admodum exercitu, cui præſens eſſe voluit 21. Novemb. poſtquam ubi aliquot ſediſſet diebus, ubi ſe vidit nihil proficere, ſed fruſtra conari contra fortiſſimos pugnatores (hanc enim defendebat lectiſſima nobilitas, Duce Franciſco Lotharingo) ſoluta obſidione turpiter retraxit ſe, acerbitatiſque ſuæ virus in Tarvannam Morinorum

caput

caput evomuit, cujus obſidendæ negotium dat Reuxiò Comiti Flandriæ Præfecto: ab exiguo admodum præſidio tenebatur ea civitas, cum Reuxius exercitum admovit, at Francis fortiter ſeſe defendentibus, inter continuos labores morbo hic extinctus eſt. In ejus locum ſuffectus Bugnicurtius Regulus eâ tandem potitus eſt IV. Idus Junij. Ne poſtmodum is locus à Francis per vim aut furtum bellicum reciperetur, ac denuo cladibus hi Arteſiam inde labefactarent, Imperator dirui, ſacra, prophanáque in planum dejici juſſit: ſic priſcorum Morinorum civitas, inter Suffraganeas Remorum quinta, ab irato Carolo repulſam pati neſciente deleta eſt. Eccleſiaſtici ſine aris & focis abire coacti, per agros errabant panem oſtiatim quæritantes, veſtéſque quibus nuditatem tegerent: ſcriptum ad Capitulum Remenſe, ut Canonicos Tarvannenſes eleemoſynis juvarent, at ſubſidijs exhauſtum, quæ ab eo continuè exigebantur, (decima ſiquidem Clero impoſita, quadruplicata fuerat) vix reſidui quidquam habebat; quo ſe toleraret, erogavit nihilominus pro ſua parte, & ut facultates patiebantur, dedítque his ornamenta, quibus uti poſſent ad ſacra peragenda.

Carolus Cardinalis, cui hæreſis propagatio inter tot bellorum furias ignota non erat, dabat operam ſibi ſubditum gregem ad priſtinæ pietatis & diſciplinæ paſcua revocare; nec contentus Statutis ad Paſtores rurales pro componendis moribus tranſmiſſis, publicas quoque preces in ſua Eccleſia inſtituit, ſupplicationem imprimis, quæ quotannis celebratur die Paſchæ horâ quartâ, qua defertur Ss. Euchariſtiæ Sacramentum; & alteram die Iovis majoris hebdomadæ, ei omnino ſimilem quæ Romæ fit eodem die, utráſque Indulgentijs celebres à ſummo Pontifice obtentis per modum Iubilæi, pro omnibus qui ijs interfuiſſent, quas etiam lucrantur Fideles nexibus peccatorum ſoluti, ſumtóque Euchariſtiæ ſacramento die Dedicationis matricis Eccleſiæ, quæ incidit in feſtum ſancti Lucæ.

Pariſios profectus Carolus Cardinalis Flodoardi autographum ad ſe mitti poſtulat, quò ſuis impenſis prælo hunc committeret, ſcripſitque in favorem Gentiani Herveti Amanuenſis ſui, ut fructus Præbendæ ei darentur, quoties ſecum eſſet in comitatu, litteris ad Capitulum miſſis 21. Martij anno 1554. quibus Canonicos Confratrum nomine afficit. Rogatus ab Antonio Duce Borbonio ut ipſe tamquam Metropolita conſentiret permutationi, quam ſatagebat, quorumdam jurium & bonorum apud villam de Marle, cum Aniſiaco Comitatu ab Epiſcopio Laudunenſi dependente, aſſenſu tam Johannis Docei Epiſcopi, quàm Cardinalis Vindocinenſis, qui annuam penſionem ſupra Epiſcopium retinuerat, delegit Officiales Remenſes cum Ambianenſi & Sueſſionenſi Decanis, qui diligenter inquirerent de prædictæ permutationis commodo, & incommodo, litteris datis in caſtro de Marchais, ubi Rex hoſpitabatur 18. Junij anno 1554. Hæc permutatio effectum ſortita non eſt, adhúcque Epiſcopus Comitatu Aniſiaco gaudet, quem Eccleſiæ Laudunenſi B. Remigius in ſtipendium Clericorum conceſſerat. *An. 1554.*

E Caſtello de Marchais Rex ad exercitum pergens ſtantem juxta Creciacum, illic commeatum victualium Remi mittere juſſi fuerunt; ſub finem Junij versùs Rentiacum caſtra locat, quò vices Flandris reponeret, qui ducibus Mariâ Hungaricâ & Reuxio Comite tot pagos, & villas incenderant. Conſilium ejus fuit Imperatorem præmiſſis velitationibus ad pugnam compellere, cùm Carolus Cardinalis de Regni ſecuritate ſollicitus, juſſit Remis generalem ſupplicationem fieri 19. Julij præſente Turnonenſi Cardinale, Epiſcopis quoque Sueſſionenſi, & Redonenſi, in eâ ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum delatum eſt, Canonicis cereos geſtantibus, nudíſque pedibus gradientibus ad divinam opem promerendam, averruncandáque mala, quæ Gallorum cervicibus impendebant.

Tunc

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. An. 1555.

Tunc enim, præter atrociſſimum bellum, & pullulantes hæreſes, laborabat populus rerum ad victum neceſſariarum penuriâ; per ſex ſcilicet menſes imber è cælo non defluxerat, torruerátque agros ſol nimio calore, ſed & paucæ admodum in vineis uvæ relictæ ob aſperitatem hiemis præcedentis.

Interea nunc Francis, nunc Hiſpanis in mutuum exitium arma ſtringentibus, copiæ in hyberna deductæ ſunt, & Belgicæ militiæ moderator datur Philibertus Emmanuel Sabaudiæ Dux, qui Heſdino veteri à Francis erepto, eóque funditus everſo, ejuſdem nominis alterum oppidum, mille paſſus inde loco bellicæ ſedi opportuniori, condere aggreſſus eſt anno 1553. perfecítque anno ſequenti. Carolus poſt graviſſimas ſtrages, quibus Europam afflixit, dolore ſauciatus, ut creditur, quòd Metenſis urbis obſidium non ſucceſſit, Imperio ad Ferdinandum fratrem tranſmiſſo; Lotharij exemplo, in Monaſterium Hiſpaniæ reliquum vitæ tranſacturus ſe recepit: ac ne priùs in viam ſeſe daret, quàm ſubditorum quieti cautum fuiſſet, omnem cum filio adhibuit operam, quò quinquennales cum Henrico Francorum Rege pangerentur induciæ, quæ ingenti lætitia per Galliam proclamatæ ſunt; at Pontificis ſuaſio, libido vindicandi, & innata Gallorum levitas perbreves effecêre, ut mox dicemus.

Carolus Cardinalis fit Legatus-natus per Galliam à Paulo IV. Bellum Remis indicitur ab Anglo. Caleſium redit ad Francos. Pax cum Hiſpanis coaleſcit iniquis conditionibus ut religioni conſulatur.

CAPUT LVII.

CONCILIUM Tridentinum juſſu Pauli III. convocatum ab anno 1542. pro tuenda Fidei doctrina adverſùs hæreſes, & morum reformatione, inter funeſtos bellorum tumultus perſeverabat ſub Julio III. cùm hic finem vivendi fecit poſt Sedis annos quinque. Carolus Cardinalis acceptis de obitu ejus nuntijs, Romam ociùs advolat, ut Marcelli ſucceſſoris electioni intereſſet, cui brevì ab hac luce ſubſtracto ſufficitur Paulus IV. Maij 23. eodem anno.

Hic ortu Neapolitanus, familiâ Caraffarum, & Francorum ſtudioſiſſimus; Hiſpanorum, qui ſe in ambiendo Pontificatu pro alio fruſtratos ægreferebant, ſic acuit invidiam, ut in eum Columnios & Vitellios, ei dudum infeſtos, ſuſcitarint, ne dominio eccleſiaſtico in Romania libere potiretur. Pontifex horum inſolentiâ ſtupefactus, & ſuæ ſecuritati conſulens, Carolum Caraffam Legatum in Galliam ablegat, efficítque ut ruptis ſatis temere inducijs, Henricus Rex collectum repentè exercitum, Guiſiano Duci in Italiam adverſùs Hiſpanos regendum commiſerit. Sic Carolus Cardinalis, ob id creatus Legatus non eſt (ut plerique perperam ſcribunt) ſed adhuc Romæ tunc agebat cum Pontifice, quem facilè ſic devinxit, quòd apud Henricum magno in honore, & flagrantiſſimâ eſſet gratiâ, ut expoſitis ſuæ Sanctitati Remenſis Eccleſiæ prærogativis, ab ea ſibi teſtitui Legati-nati titulum, ſeu dignitatem obtinuerit, quam nomine tenus præcedentes Archiepiſcopi hactenus retinuerant, Pontifice ob natales, & orbi Chriſtiano notam Cardinalis eruditionem hanc liberalitet concedente, ut eâ, quamdiu ſuperſtes foret Remorum infulis nobilitatus, juribus quoque & auctoritate ipſi annexis frueretur, inſigni hoc diplomate, cujus autographum verbatim ſubjicimus.

Paulus

P*Aulus Epiſcopus &c. dilecto Filio Carolo tituli S. Apollinaris Preſ-* “ CAROLUS
bytero Cardinali de Lotharingia..... Cùm itaque, ſicut nobis nuper “ A
expoſuiſti, Sedes epiſcopalis Remenſis præcipuum Reipublicæ Chriſtianæ “ LOTHA.
in Francorum Regno ſeminarium exſiſtat; quippe cujus Antiſtes B. Remi- “ LXXXI.
gius Protochriſtianiſſimum eorumdem Francorum Regem Clodoveum, “ ARCHIEP.
Regníque prædicti Proceres Baptiſmatis fonte regeneravit, Regémque “ *An.* 1555.
ipſum Oleo cælitus demiſſo, quo etiam poſteri ad hunc uſque diem inun- “
guntur, ſacravit, & tamquam primus alumnus cunabulis orthodoxæ Fidei “
in dicto Regno divinitus inſpiratæ præfuit. Ita ipſa inter ceteras partium “
illarum Eccleſias PRIMATUM tenens, varijs prærogativarum, & ante- “
lationum honoribus, tum ab apoſtolica Sede, tum ab ipſis Chriſtianiſſimis “
eorumdem Francorum Regibus decorata reperiatur, ejúſque Præſul pro “
tempore exſiſtens, qui etiam Dux Remenſis, & inter duodecim Franciæ “
Pares primus nominatur in juridico Procerum Regni hujuſmodi Conventu, “
ſupremíſque Galliæ tribunalibus, magno totius Eccleſiæ Gallicanæ, atque “
adeo Sedis prædictæ circa jurium ſuorum, eccleſiaſticæque libertatis tuitio- “
nem commodo, pia Regum priſcorum providentia præſit, Romanorum “
verò Pontifici, prædeceſſorum noſtrorum beneficio & permiſſione, ab eo “
tempore, cujus initij memoria non exſtat, dictæ Sedis Legatus-natus ha- “
beatur, nec tamen ex hujuſmodi legatione fructum aliquem ſentiat, ſed “
inane, nudúmque illius nomen abſque ullo prorſus effectu penes ipſum Ar- “
chiepiſcopum perdurare noſcatur. Et nos igitur tibi, ut quamdiu ipſi Ec- “
cleſiæ Remenſi præfueris dumtaxat, omnes & ſingulas, tam beneficiales, “
matrimoniales, & eccleſiaſticas, quàm alias quaſcumque, etiam criminales “
cauſas appellationum quarumlibet, quas atriorum, aliorum Officialium, ac “
Conſervatorum privilegiorum, & Abbatis S. Genovefæ, ſuorúmque Judi- “
cum, aliorúmque Judicum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Capitulorum, “
Collegiorum, & aliorum exemptorum locorum Civitatis & ſuburbiorum “
Pariſienſis prædictorum interlocutorijs, & diffinitivis ſententijs per quoſlibet “
de cetero interjici contigerit, quæque ad Sedem prædictam juxta Concor- “
data immediatè devolvuntur, per te vel unum, qui Officialis legationis “
vocabitur, etiam ad venerabilium Fratrum noſtrorum Bituricenſis, & Bur- “
degalenſis Archiepiſcoporum inſtar, quoad appellationum ab Archiepiſ- “
copis, ejúſque Officialibus in negotijs perſonarum ipſius provinciæ Re- “
menſis videlicet in Remenſi. Quo verò ad appellationum à Conſervatore & “ *Hic de eſt ali-*
Abbate, aliíſque civitatis Pariſienſis Judicibus præfatis interjectarum cauſas “ *quid.*
hujuſmodi in Pariſienſis civitatibus per alium probum virum, ad id per te “
deputandum, etiam ſummariè dicta auctoritate apoſtolica andire, cognoſ- “
cere, decidere, nec non quoties ab illorum ſententijs appellari contigerit, “
cauſas appellationum hujuſmodi alij, vel alijs ſimilibus probis viris in eiſdem “
civitatibus reſpectivè per eoſdem finaliter audiendas, & decidendas, dicta “
auctoritate committere valeas. Et non obſtantibus &c. “

Regi gratus fuit hic honos Cardinali à Pontifice delatus, bullámque abſque ulla modificatione Parlamentum approbavit, quâ & confeſtim uſus eſt, creato legationis Officiali. Capitulum Remenſe nuntijs acceptis, quòd Carolus Cardinalis redux ab Italia Pariſios adveniſſet, agendas Deo gratias cenſuit ſollemni ſupplicatione menſe Januario anni 1556. Eo Pariſijs mo- *An.* 1556.
ram trahente tres Status Balliviatûs Viromandenſis Remis conveniunt pro 1557.
conſuetudinum reformatione; illic Rex paullo poſt advenit cum Cardinali, diverſatúſque eſt apud Bourdinum, & de Brichanteau cives Remenſes, cur non alibi, latet ratio. Sunt qui dicant Regem hîc à Cardinali perſuaſum fuiſſe, quò pacem nuper ſancitam cum Hiſpanis infringeret, in favorem Pontificis. Bello igitur recrudeſcente, quod Gallis malè ceſſit, Guiſianus in Italiam mittitur cum numeroſo exercitu, in Picardia verò Belgas nihil hoſtile

hoſtile volventes Architalaſſus Franciæ Gaſpar Colignius aggreditur, noctúque belli furto Duacum ante lucem, ipſo Regum feſto, ſurripere conatur; at hic metu abſterritus pedem referre compulſus eſt, eóque de loco Lendium copias convertit, ac in ſuam poteſtatem facilè redegit.

An. 1557. Sic fractis inducijs, Philippus Hiſpaniarum Rex, Caroli patris exemplo, Anglos in ſocietatem aſcivit, obtinuitque ut Maria conjux ipſius bellum Francis indiceret, miſſo Remos Feciale, ubi Rex, Regina, & Delphinus nuptialibus ceremonijs præſentes aderant Ducis de Anguien cum Domicella de Sancto-Paulo, in domo abbatiali S. Remigij menſe Junio anni 1557. celebratis. Rex antequam excederet, ſupplicationi anniverſariæ de Ss. Sacramento intereſſe voluit, pedéſque baldachinum ſequebatur, delatum per aliquot aulæ Principes & Coneſtabulum, Helvetijs regiæ cuſtodiæ tædas ardentes ferentibus: tum apud Corbiniacum perrexit, ægrotis manum impoſiturus, & ut inde Hiſpanorum apparatum obſervaret; intulerat ſiquidem Philippus, ut qui ferendis armis idonei eſſent, ad bellum Francis inferendum ſe componerent, præſtóque adeſſent ad luſtrum habendum. Ex omnibus ditionibus reperta peditum quinquaginta millia, & tredecim equitum, adulto ferè Julio Emmanueli Philiberto Sabaudiæ Duci copias cum tormentis regendas commiſit; qui cum ſpecie Rupemregiam obſidendi, quam in finibus Campaniæ operibus nuper Henricus munierat, Francos fefellit, aliorſum per Guiſiam & Veromanduum caſtra movit, ac Sancti-Quintini oppidum ditionis caput obſidio circumvenit. Suppetias obſeſſis ferre conatus Præfectus equitum Franciæ Annas Montmorenciacus die S. Laurentio Martyri ſacra, pugnam viribus impar cum hoſtibus committere cogitur, acriter utrimque certatum eſt; ſed Hiſpanis victoria ceſſit, cæſis fugatiſque omnibus ſignis, & è nobilitate pluribus captis & occiſis. Dux ipſe, quod pejus eſt, ſauciatus in manus hoſtium venit, qui & paullo poſt oppido potiuntur peremptis præſidiarijs militibus: vita Gaſpari Colignio indulta, & quibuſdam alijs ſectæ Calvinianæ, ſpe potiùs pro religione turbas per Galliam ciendi, quàm auri cupidine quo captivitatem lueret; at hic in cuſtodia honorificè detentus, quibuſdam ſuæ religionis Principibus mentem injeſſit diffidendi ab Hiſpanis, jugúmque dominationis excutiendi, quod incredibili Reipublicæ Chriſtianæ damno peractum eſt duce Auraïco.

Luxit hanc cladem Gallia, ſupplicationéſque per omnes Eccleſias ad placandum numen, in Francos iratum ob inconſultè fractas inducias, indictæ ſunt, Remos regiæ litteræ 21 menſis Auguſti perlatæ ſunt, ex actis capitul. Subinde ex Italia Guiſianus revocatur cum exercitu, paullóque

An. 1558. poſt Regni Comitia celebrantur Pariſijs, quibus Cardinalis ſtans pro Clero, diſertiſſimè peroravit. Anglis, Germaniſque ab Hiſpano domum remiſſis, Caleſium Guiſiæ Dux intercipit anno ſequenti, Giſnáſque cum magno mœrore Hiſpanorum, multùm ſiquidem incommodi Anglicanis & Belgicis navibus ex eo portu Franci poſſunt inferre: captum quoque in finibus Luxemburgenſis Ducatûs oppidum Theodonis ab eodem Principe, & aliquot aliæ urbes ejuſdem provinciæ, quod ei maximam gloriam peperit, obtinuitque paullo poſt regiorum exercituum Præfecturam. Ivit deinde Rex Caleſium, ut ejus iniret poſſeſſionem, tum Pariſios redijt, ubi nuptiæ celebrantur Delphini Franciſci quindecim annorum cum Maria Stuart Scotiæ Regina.

Interim 1. Septembris humana reliquit Carolus V. ſupra omnes retro ætatum Principes in bellis ſuſcipiendis felix, & laudabilis Imperator, quibus Hiſpanorum nuptijs auctum mirificè ſtabilivit Imperium; ſed laudatior, ſi Lutheri hæreſes in cunis adhuc vagientes extinxiſſet. Buzelinus ait Flandris

Buzelin. obitum ejus luctuoſum accidiſſe, præſertim quod ejus operâ omni Francorum

corum

eorum imperio exuti fuerint; nec immeritò, hac ſiquidem ſuperioris dominij Flandriæ & Arteſiæ Comitatuum extorta ſubſtractione, fomitem bellorum poſt ſe reliquit, quæ ſubinde reviviſcunt, nec ſciri poteſt quem finem Deus daturus ſit. Unde annus 1558. necdum effluxerat, cùm novo utrimque delectu habito, Henricus & Philippus rurſum ſeipſos bellis laceſſere incipiunt: trium nihilominus menſium ſpatio intra munitiones caſtrorum ſeſe continent, levibus contenti velitationibus, cùm de pace conciliandâ agitur, quæ anno ſequenti compoſita eſt in Caſtro-Cameracenſi, præſentibus regijs adminiſtris, Cardinali à Lotharingia, & Perrenoto Atrebatenſi Epiſcopo, ingratis Franco admodum conditionibus, ſed neceſſariò ferendis, quòd hæreſis per Galliam ſenſim invaleſceret: Hiſpano ſiquidem & Duci Sabaudiæ urbes & caſtella reddita ſunt præcedenti bello capta, præter Metas, Tullum & Virdunum, nulla habita ratione expenſarum, quæ Galliam exhauſerunt, nec fuſi ſanguinis tot virorum, qui per viginti annos Regum obſequio ſe devoverant. Rex de ſuo libere remiſit pro bono Eccleſiæ periclitantis, ob multorum defectiones ad Calviniſmum tranſeuntium; Epiſcopi ſiquidem apud Tridentinum adunati reſcripſerant concordiam inter Principes Catholicos omnino neceſſariam eſſe, quò liberior eſſet acceſſus Doctorum ad Concilium: at Hiſpani, temporis nequitiâ abutentes, extorſerunt à Francis confirmationem eorum quæ Madriti peracta fuerant captivo Rege, & interim Romæ pro ſubſtractione Epiſcopatuum Cameracenſis, Atrebatenſis, & Tornacenſis, majoriſque partis Tarvanenſis à Metropoli Remenſi gnaviter laborant, & pro erectione Cameracenſis in novam Metropolim. Dominus de Thou Præſes Pariſienſis Gallis illatam injuriam hac ſubſtractione deſcribens, culpam in Cardinalem rejicere veritus non eſt, qui cùm Regni Adminiſter eſſet, magnæ auctoritatis apud Pontificem, & Remenſis Archiepiſcopus, huic non interceſſit, ut facilè poterat. Sunt qui velint erectioni Sancti-Audomari, Iprenſis, & Brugenſis Eccleſiarum in epiſcopales Sedes ſub Metropoli Remenſi tantùm conſenſiſſe, non autem erectioni Cameracenſis in Archiepiſcopatum, cui Atrebatenſis & Tornacenſis obnoxiæ ſunt, quod mihi ſatis evidenter probare videntur convocatoriæ litteræ Synodi Remenſis anno 1564. ad quam prædictos Epiſcopos Carolus Cardinalis, ut intereſſent, juridicè convocavit. Quidquid ſit, omnem adhibuit operam Philippus, ne pugnantia Catholicæ Fidei dogmata per Belgium ſpargerentur, aut ſata vires acciperent, ut novi Epiſcopatus erearentur, quod ſcriptis ad Paulum Pontificem litteris diplomate obtinuit, quarto Idus Maij conſcripto, factúmque eſt ut veteribus quatuor Ultrajectenſi, Cameracenſi, Tornacenſi & Atrebatenſi, quatuordecim adjicerentur ſub Archiepiſcopis Mechlinienſi, Cameracenſi & Ultrajectenſi.

Carolus a Lotha. lxxxi. Archiep. An. 1558.

Dum externi tumultus pacis promulgatione pacificantur, nova ſubinde bellorum erumpunt incendia hæreticorum factionibus, qui rabie quadam abrepti ſacrilegis manibus paſſim altaria, Sanctorúmque imagines dejiciebant, lacerabántque. Conſtat ex actis capitularibus ultimo Novemb. an. 1557. indictam fuiſſe Remis ſupplicationem, quòd latenter & noctu quidam hæretici Crucem è quodam Cœmeterio avulſam per vicos civitatis ignominioſè traxiſſent, quæ mox à Clero honorificè relata eſt, concióque habita in viciniori Eccleſia, qua plebs concitatur ut tantum facinus pœnitentia & eleemoſynis luat.

Rex gnarus eorum quæ facta fuerant, monet Carolum Cardinalem ut ſontes perquirat, quò de ijs pœna ſumatur; quare ab Officialibus decretum Monitorium, latáque excommunicatio in eos, qui ſectariorum conventicula non revelâſſent, prorogatæ quoque precationes in eumdem finem, & 7. Auguſti anno 1558. addita generalis ſupplicatio, cui Cælitum infamis con-

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1559.

viciator, ſed pœnitens, adfuit cum tæda ardenti in ſignum contritionis. Luctuoſiſſima erant tempora, tam bellorum reliquijs quæ Regnum pecunijs & hominibus exhauſerant, quàm hæreticorum impunè graſſantium inſolentiâ: hi enim inter bellicos tumultus impiorum dogmatum venena pedetentim ſpargebant, aſpidis inſtar, cùm virus poſt morſum gliſcit per interiores corporis partes, donec cor inficiatur, vivenſque pereat. Per id tempus Eccleſia Remenſis polluta fuit malleoli ictu, in caput hominis impacti, ad altare proſtrati & orantis: hæc miniſterio Petri Meuſnier Epiſcopi Philadelphienſis menſe Martio reconciliatur, quem in Suffraganeum Cardinalis Lotharingus ſelegerat.

Carolus Franciſcum II. & Carolum IX. Remis inungit, ſtrenuè ſe habet pro Eccleſia adverſus hæreticos, curat ceremonias & cantum reformari in Eccleſia Remenſi, intereſt colloquio Poßiacenſi; formulam Fidei à Canonicis & Officiarijs profitendam præſentat Capitulo, bona Ecccleſiæ oppignerantur pro ferendis belli ſumtibus adverſùs Calviniſtas.

CAPUT LVIII.

PAX recèns ſancita utriúſque Principis ſubditos incredibili gaudio afficiebat, & ne in leges ipſius deinceps aliquid committeretur, placuit inſuper Henrico Regi, Philippo Hiſpano Elizabetham ſororem ſuam in matrimonium collocare: ob id ludi & certamina equeſtria Pariſijs celebrantur, cùm lamentabili caſu, & gemente Gallia, Rex è vivis eripitur 10. Julij anno 1559. funus ejus ad S. Dionyſij delatum eſt, ſacris operante Carolo Cardinale, qui & litteras ad Capitulum mittit, quò Remis ſolito apparatu juſta complerentur, precéſque fierent pro anima defuncti Regis.

Mors hæc omnino inſperata, hæreticis audaciam conciliavit, ſpes enim his affulgebat nefanda dogmata latiùs diſſeminandi ſub novello Rege vix è pueris egreſſo; at Deus optimus, cui de Eccleſia in extremis ſemper cura fuit, Regnum ejus breve admodum & tumultuoſum, columnis duabus, ijſque fortiſſimis ſuffulſit, Cardinale ſcilicet à Lotharingia, & Franciſco Guiſiano ejus fratre, quorum ſtudio & dexteritate priſca religio inter varios bellorum fluctus victrix perſeveravit; huic armorum Præfecturam, alteri verò fiſci regij, litteris patentibus, à Parlamento confirmatis, commiſit, quod implacabilium odiorum fomitis cauſa fuit; Borbonijs Principibus Guiſianos ſibi præferri pati neſcientibus.

Cardinalis ineunte Auguſto ſcripſit ad Capitulum Remenſe brevi Regem adfuturum pro ſacra Unctione ſuſcipienda, monétque, ut ex Archivis perquirat Remenſis Eccleſiæ privilegia, quò, poſt receptum diadema, Rex ſibi oſtenſa confirmare valeat. Regis officiarij haud ita poſt munus proprium expleturi Remos adveniunt, hos ſtatim ſecuta eſt Elizabetha Henrici II. filia & uxor Philippi Auſtriaci, ut Inaugurationis pompæ intereſſet, 14. recipitur ſub baldachino ex damaſceno albo à quatuor è primoribus Civitatis delato: erat hæc in lectica ſerico nigro cooperta, deductáque eſt uſque ad gradus principis Ædis, ad januam hanc Carolus Cardinalis operiebatur, comitatúſque eſt eam uſque ad majus altare, ubi fuſa oratione ſuſcepit benedictionem, indéque egreſſa, hoſpitio excipitur apud ſanctum Petrum-ad-Moniales.

Rex

Rex 16. die menſis Remos ingreditur eâ magnificentiâ, quam in Theatro noſtro retulimus, ſacrámque ſuſcepit Unctionem 18. menſis Septemb. de manu Caroli Cardinalis, aſſiſtentibus Navarræo Rege & ceteris utriuſque ordinis Regni Proceribus. Expletis ceremonijs confeſtim Pariſios redijt, operam daturus ne bellis civilibus infeſtaretur Gallia ob Principum ſimultates, quas hæretici clam fovebant oblato Borbonijs ſubſidio, quod præſagiens Cardinalis orationes curat fieri per ſuam diœceſim, ſingulíſque hebdomadibus duas in Urbe ſupplicationes, ex actis capitular. ubi & habetur hæreticum ſuæ pervicaciæ & erroris pœnitentem petijſſe ab Officiali, ut erecto tabulato in navi majoris Eccleſiæ, cum habitu pœnitentis comparere ſibi liceret, ſéque populo videndum exhibere tempore concionis.

Publica hac & humili hæreſeos abjuratione, Calviniſtarum audacia qui in Urbe latitabant repreſſa non eſt, cùm in ijſdem actis dicatur nonnullos eò impudentiæ pro rupiſſe, ut noctu Crucifixum deturbârint ex lignea Cruce, quæ major erat quàm nunc eſt, erecta in vico, quo itur ad S. Martinum, quem Clerus ob eam impietatem mærens honorificè repoſuit 4. Julij. Horreo contumelioſa verba referre, quæ in divinum Numen, ac Cælites nefarij illi paſſim intorquebant, inſitúmque horum odium in Ss. Eucbariſtiam, ſacráſque Divorum reliquias: creſcente petulantia & perduellium multitudine, actum de Eccleſijs majori ſtudio cuſtodiendis, ne ſubriperent theſauros & vaſa argentea, aut ea ſacrilegè contaminarent

Dum effuſè per Galliam & petulanter ſæviunt heterodoxi, Carolus Cardinalis Remenſem diœceſim Ludovico Gaillard Cabilonenſi, tum Silvanectenſi Epiſcopo regendam tradidit, ut eo epiſcopalia munia obeunte, ſecuriùs in Aula verſari poſſet, hæreticorúmque clandeſtina conſilia detegere, qui & Regi & Regno inſidias palam auſi ſunt ſtruere apud Amboſium. Hic Architalaſſo templa ſpargendis erroribus petenti fortiter obſtitit in Conventu Bellotifontano, eíque præſto eſſe quinquaginta millia hominum, qui ſupplici libello ſubſignarint, procaciter jactanti: reſpondit, quòd ſi quinquaginta millia haberet, bis ſe oppoſiturum quadragies centena millia, hácque liberiori inſultatione, audacius nihil excogitari poſſe, cùm hactenus in Gallia à tempore Apoſtolorum, nulla præter Romanam culta fuerit religio, quam abſque ulla auctoritate ſcelerati quidam deſertores oppugnare audebant, dudum ſopitas hæreſes, & judicio Eccleſiæ damnatas, ab inferis reſuſcitando, Regem id tolerare non poſſe abſque ſuæ ſalutis jactura, & Christianissimi nominis opprobrio; ſibi tamen glorioſum eſſe, & fratri ſuo, quòd in conventiculis Miniſtri probro & contumelijs horum famam inquinâſſent, libelliſque obtrectarijs, quorum aliquot ad manus ſuas venerant, hos ſe diligenter ſervare in monimentum potiùs ſervatæ Fidei orthodoxæ, & inviolabilis obſequij in Regem, quàm libidinis vindictæ, ob famam tot ſannis impetitam.

Cùm in prædicto Conventu nihil ſtatutum fuiſſet in hæreticos, nec detractum aliquod de Guiſianorum auctoritate, quam infringere quidam conabantur, quò faciliùs Catholicis negotium faceſſerent; Rex Comitia Regni Meldis celebrare jubet, mox apud Aureliam tranſlata & inchoata 10 Decemb. quibus Balliviatûs Viromandenſis deputati eo ordine & numero interfuerunt, alibi à nobis recenſitis: è Clero etiam ſelecti Pariſios ire juſſi ſunt, ut quid Tridenti exponendum eſſet diligenter excuterent, commentarij quoque à ſingulis Epiſcopatibus in hunc finem confecti, querimonias, & labefactatum Eccleſiæ ſtatum continentes. Rex Comitijs adeſſe voluit, quò deputatis animos adderet, eíſque eſſet ſubſidio; at ijs necdum bene inchoatis morbo correptus, præmatura morte obijt 5. Decemb. anni 1560. Auditi ſingulorum ordinum deputati, ne incaſſum veniſſe viderentur; at pro Regni ſecuritate nihil concluſum: Epiſcopi tamen ſat

Kkkkk 2 multi

 mnlti Tridentum ociùs profecti ſunt, ubi Pontifex Concilium jam incœperat.

An. 1561. Carolus Cardinalis relictis Comitijs Remos redijt menſe Feb. periculoſum enim cenſebat Cleri reformationem, quæ nationali Synodo debetur, Conventui politico committere, ubi latentes hæretici mixti cum Catholicis calculos ferre poterant: deputatorum major pars Caroli exemplum ſecuta, quid facto opus eſſet ſtudioſè cum eo deliberârunt; hic verò manum primus operi admovens, Canonicos Remenſes die Sabbati poſt Complerorinm in capitulum convenire petijt, ipſiſque graviter expoſito in qno Eccleſia verſaretur diſcrimine, hos etiam atque etiam hortatus eſt, ut omnem operam impenderent ad mores religioſiùs componendos, diviniſimque officium ad amuſſim perficiendum, choro frequentes adeſſent, pſallerent attentè, & ſi quid in cantu ſuperfluum foret, naviter reſecarent; omnibus denique eſſent exemplo avita pietate & à veteribus Scriptoribus celebrata, quò ſupremum numen, ob ſcelera impenſiùs offenſum, placaretur, hujus ſe rei decretum optare à Capitulo in pignus averſi animi ab omni hæretica pravitate, quam totis viribus exſtirpare ſatagebat: perpenſa rei gravitate Capitulum ſequentes articulos edidit in actibus capitular. relatos 26. Feb.

„QUòd Canonici hujus Eccleſiæ Remenſis juxta ſanctorum Patrum „decreta, ſacrorúmque Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis, & „aliorum definitiones, divinis Officijs reverenter interſint, ut pote Matu„tinis, Miſſis, & Veſperis, aliiſque horis, nullúſque Canonicorum tempore „quo divinum celebratur Officium à choro diſcedat, alioquin illius horæ „fructu privetur.

„Pſalmodia, ſeu pſalmorum cantus in præfatis horis ſit moderatus, cum „pauſa, mediarione, & verborum diſtinctione, habita tamen feſtorum ra„tione, ſervetúrque concentus & ſymphonia in choro, omniſque diſcan„tus procul abſit, interdum verò ubi permittitur tertius, quintus, & octa„vus, in hujuſmodi pſalmis decantandis, & his quidem brevioribus, ne „quorumdam pſalmorum prolixitate Officium retardetur.

„In præfatis horis tam in Invitatorijs, Antiphonis, Reſponſorijs, Hym„nis, quàm Introitibus Miſſarum, Tractibus, Proſis, Offertorijs, nullus fiat „diſcantus, ſed hæc omnia ſimplici, plano ac moderato cantu recitentur.

„Similiter in Miſſis *Kyrie eleiſon*, *Gloria in excelſis*, *Magnificat*, *Nunc* „*dimittis*, ceterique hymni eo modo cantentur in choro abſque muſica & „organis, exceptis diebus ſollemnibus, &c.

Præſens decretnm lectum coram Cardinali, ab omnibus fuit approbatum, velut Canonibus conforme, & receptæ conſuetudini Catholicæ Eccleſiæ conſentaneum: quædam etiam conſtituta ſunt pro Capellanis, Vicarijs, aliiſque Clericis, petitúmque à Cardinali, nt ſingulis diebus ſub finem Miſſæ ſacram Synaxim ſumerent Diaconus & Subdiaconus, quod ad aliud tempus remiſſum eſt.

Menſes quinque ab obitu Regis efflnxerant, cùm Regina mater, penes quam totius Monarchiæ regimen (approbantibus Comitijs) remanſerat, Carolum IX. Inaugurationis pompâ ſublimandum cenſuit: hic igitur, ea

An, 1561. conſulente, Remos petijt 15. Maij cum Henrico Navarræo Rege, Duce de Montpenſier, Anna Montmorenciaco equitum Præfecto, & Guiſianis Principibus, exceptúſque quanta fieri potuit magnificentiâ à civibus, & à Cardinale Lotharingo Archiepiſcopo ad valvas Eccleſiæ reverenter exceptus. XV. menſis Maij ipſo die Aſcenſionis Domini prædicti Cardinalis operâ ſacro imbutus Oleo, Regni diadema ſuſcepit, utriuſque ordinis Proceribus manum de more admoventibus, ut fuſius alibi dictum eſt; ubi & de diſcordia

Carolus a Lotha. LXXXI. Archiep. An. 1561.

cordia inter Guiſianum Ducem, & Ducem de Montpenſier, pro honoratiori gradu exorta non nihil relatum. Tradunt Annales Cardinalem expletis ceremonijs, tanta ſermonis vi, & judicio impendentia mala Regi expoſuiſſe, ob impunè toleratam per omnes ferè provincias hæreſeos profeſſionem, cum vicinorum Principum ſcandalo, CHRISTIANISSIMI nominis jacturâ, & totius Monarchiæ ſubvertionis periculo, ut edictum mox latum fuerit menſe Julio ab omnibus Parlamentis comprobatum, quo vetitum erat, ne quis religionem aliam profiteretur præter Romanam, ne clandeſtini deinceps cœtus fierent, aut eos armis ſeptus, vel ijs expers quiſquam adiret, injunctúmque Miniſtris, ut relictis conſiſtorijs, ſolum ociùs veterent; at in tanta rerum perturbatione edictum illud, præſenti morbo admodum conveniens, Architalaſſi pervicacia & importunitate revocatum eſt.

Interea loci Carolus Cardinalis, qui aliquot menſes ab Inauguratione Remis moram traxerat, alterniſque vicibus cum Richardo du Pre conciones habuerat ad populum tempore Quadrageſimæ, ſartam tectam cupiens religionem, in ijs præſertim quos Deus curæ ſuæ commiſerat, formulam Fidei certis diſtinctam articulis contexuit, obtulítque Capitulo, ut Canonicus quilibet, imprimis recèns initiati eam profiterentur, cujus hic tenor eſt.

Similis prorſus Fides profeſſio lecta & approbata in Eccleſia Novom. an. 1561. apud Vaſſorium fol. 1147.

NOs ſubſignati Carolus miſeratione divina tituli S. Apollinaris ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis à Lotharingia nuncupatus, Archiepiſcopus, Dux Remenſis, Franciæ primus Par, ſanctæque Sedis apoſtolicæ Legatus-natus, Necnon Præpoſitus, Decanus, Cantor, & Capitulum inſignis Eccleſiæ Remenſis, Fide orthodoxa recipimus, & credimus poſthac recepturi & credituri duodecim articulos Fidei Catholicæ in Symbolo Apoſtolorum contentos; decem præcepta legis divinæ; ordinationes & Concilia Eccleſiæ Catholicæ; ſeptem Eccleſiæ Catholicæ ſacramenta à Chriſto ſalvatore noſtro inſtituta, Baptiſmum, Confirmationem, ſacrum Ordinem, Matrimonium, Confeſſionem ſacramentalem, ſacroſanctam Euchariſtiam, in qua verè & realiter, & ſubſtantialiter corpus & ſanguis Chriſti continentur, & extremam-Unctionem, ſanctiſſimum Miſſæ ſacrificium inſtitutum à Chriſto in remiſſionem peccatorum, eſſe oblationem utilem tam pro vivis, quàm pro defunctis.

Deum ſimiliter imprimis eſſe amandum judicamus, timendum, & orandum, & reverendum ſincerè; qui cæleſti beatitudine perfruuntur honorandos, imitandos, & orandos; Lutheranorum, Zuinglianorum, & Calviniſtarum, aliorúmque hæreticorum dogmata exſecramur, & abhorremus.

Hæc à Cardinale digeſta Fidei formula, quâ velut lydio lapide cujuſque Fides, ac religio probaretur, ab omnibus gratanter recepta fuit, & relata, ſeu deſcripta in tabula, ut ei præſentes Canonici, & quotquot deinceps in album reciperentur, ſubſcriberent; Cuſtodes quoque, liberi ſervientes, & Officiarij. Quidam inter Canonicos Groſſanus nomine repertus eſt tacitè ſubmuſcitans, quaſi refragari videretur; at ipſe ſeriò monitus adhibita comminatione libere ſatisfecit; ex officiarijs, qui ab hac ſe alienos tantùm verbis teſtabantur, abdicare coacti ſunt, datâ deinceps operâ, ut nullius Fidei profeſſio ab ea diſcreparet.

Ordinum Regni Conventu è Pontœſia ad Sanctum Germanum-in-Laya remiſſo ſub finem menſis Auguſti, actum de Regni procuratione, & ſtatu melius componendo, & in eo Cardinales Turonenſis, Lotharingus, & à Guiſia, ferre non potuerunt injuriam Eccleſiæ irrogatam à Borbonio in gradu honorificio retinendo, unde exire coacti heterodoxis numero fortioribus campum reliquerunt convitia in Clerum, honores plus æquo (ut ſibi videbatur) ambientem, totis plauſtris offundentibus.

Factionis

An. 1561.

Carolus intereſt Concilio Poſsiacenſi.

Factionis hæreticæ primarij probè ſcientes, ſi nationalis Synodus cogeretur, Miniſtros in ea ſuffragium non laturos cum Epiſcopis, ſtatuerunt inter ſe colloquium à Rege poſtulare, in quo Fidei dogmata, de quibus controverti ſoleret, libere diſcuti poſſent, & expendi; quidam è Clero id omnino reſpuendum cenſebant, quòd ex legibus eccleſiaſticis aditus ad Synodos hæreticis non daretur, niſi ut errata cognoſcerent, ſeque ab Eccleſiæ gremio temere receſſiſſe faterentur: at Carolus Cardinalis timens, ne oblatam diſceptationem declinando, eo tempore quo legum eccleſiaſticarum vis intepuerat, præberetur quibuſdam occaſio inſultandi in Epiſcopos, velut ſuæ inſcitiæ conſcios, ac ſuſceptæ cauſæ diffidentes, cenſuit cum eis in arenam deſcendendum; eò vel maximè quòd Regina id percuperet, ſuadente imprimis Valentiæ Epiſcopo, quem novitati animum proniùs inflexiſſe quidam aſſerunt. Sic poſthabita ſeniorum admonitione, Pij IV. Pontificis præſertim, qui per Cardinalem Ferrarienſem Româ miſſum ſuggeſſerat articulorum Fidei diſcuſſionem ad Concilium univerſale Tridenti convocatum omnino eſſe remittendam, Colloquium apud Poſſiacum indictum eſt menſe Auguſto, cui Ægidius du Pré, & Petrus Remy à Capitulo Remenſi deputati, cum Cardinale interfuerunt. Hic 6. Septemb. præliminari oratione de obſequio Regibus præſtando eleganter diſſeruit, tum de Eccleſiæ auctoritate, Scripturæ intelligentia, & Conciliorum; item de traditionibus, quas multùm prodeſſe docuit ad ea detegenda quæ latebant in Evangelio, & Epiſtolis S. Pauli; de veritate quoque Corporis Chriſti in Encharistia plura addidit, à Calviniſtis inutiliter oppugnata adverſùs communem Patrum conſenſum, finémque impoſuit luculenta paræneſi ad Reginam matrem Regni Adminiſtram, ut ſedulam ipſa daret operam, quò filius ejus excoleretur in vera religione, quam à Clodoveo anteceſſores ejus conſtanter & religioſè hactenus profeſſi ſunt.

Percuntatus à Beza, & Petro Martyre famoſis Miniſtris, quis eos novi dogmatis præcones inſtituiſſet, & à quo miſſionem accepiſſent, nihil reſponſi retulit; ſed ad hoc obmuteſcentes ſtupefacti, petierunt paullo poſt ſibi tempus concedi, ut inter ſeſe de hac quæſtione conferrent, cui nihilominus non ſatisfecerunt, nec in æternum ſatisfacient. Colloquium 9. Sept. inchoatum, ſolutum eſt 6. Novemb. abſque ullo operæ pretio, partibus utriſque ſibi pro libitu victoriam vindicantibus, expertúmque eſt vel hoc exemplo prædicta colloquia de religione plus damni, quàm utilitatis parere. Ab Epiſcopis qui interfuerunt editæ referuntur quædam conſtitutiones pro Cleri reformatione, quas Carolus Cardinalis Capitulo Remenſi Remos reverſus propoſuit, ut habent acta capitularia 10. Novemb. Harum præcipua capita cantum Eccleſiæ, ac notarum detractionem tangebant, frequentiam quoque Canonicorum, & liberorum ſervientium, ſeu burgenſium in proprijs parochijs, & quod jam à Cardinale petitum fuerat, Communionem Diaconi & Subdiaconi ſaltem diebus Dominicis in Miſſa majori &c. quædam à Capitulo velut ſacris Canonibus, & pietati conformia, recepta ſunt; alia verò rejecta, quæ privilegijs & juribus adverſari videbantur.

Hîc ſatis mirari non poſſum Cardinalis in avita religione fulcienda ſuccenſum ardorem, eo præſertim tempore, quo Cardinalis de Chaſtillon inſignis deſertor Belvaci cœnam Calviniſticam cum ſuis celebrabat in domo epiſcopali, quo Ambianenſes Calviniſtæ Miniſtrum conduxerant novo dogmati prædicando, ſtatuerántque Sanctorum imagines è loculamentis deturbare, ac Cœnobiorum expilare cimelia; quo Abbatiſvillæ Toparcha & filius ejus admiſſis in propriam domum ſectarijs ad concionem, à commota plebe interfecti ſunt, cui novitas hæc diſplicebat; quo Cathalauni ſegreges in Catholicos violentas manus injicere moliebantur; & ut breviter abſolvam, ea tempeſtate, qua tota Gallia ſanguine Fidelium ſtagnabat.

gnabat. Unde tantùm abeſt ut Cardinalis Confeſſionem Auguſtanam Calviniſtis propoſuerit, quò duas religiones in unam faciliùs conciliaret, ut quidam falſò jactitant, quin potiùs Savernam profectus legitur, ut Ducem Vvittembergenſem à ſubſidio perduellibus ferendo removeret, ei graviter inſinuans Auguſtanam religionem propiùs accedere ad Romanam, quàm ad Calviniſticam.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1561.

Quo major erat cura hæreſim profligandi, eo ardentiùs nefarij præcones eam diſſeminabant, eorùmque calliditate civile bellum mox exarſit, cujus caput exſtitit Princeps Condæus, qui ad partes eorum, Guiſianis negotium faceſſiturus, conſultò deflexit, quòd ſecundùm Regem, penes eos totum eſſet Galliæ Imperium, ut ſcribunt politici; quamvis ſectariorum ope captâ Aureliâ, tantâ atrocitate in Catholicos ſævierint, ut Vvandali, Hunni, Normanni, modeſtiæ laudem habeant, ſi quis comparat, præ iſtorum rapina, cæde, flamma. Navarræus Rex, Franciſcus Guiſianus, & militiæ Præfectus Sant-Andreas, optimam hoc bello Regi operam navârunt, & exhauſtis fiſci pecunijs, Clerus, habita ratione belli ſuſcepti pro religione, ſexdecim centena millia librarum è cenſu eccleſiaſtico per ſex annos depromi conſenſit, & ut Rex bona Eccleſiæ oppignerare poſſet, pro centum millibus librarum annui reditûs, recuperanda cùm rerum ſtatus ſedatior eſſet.

Hujus ſubſidij Carolus Cardinalis Capitulum Remenſe gnarum fecit 15. Julij, monuitque ut præſto haberent decem millia librarum, pro militum recèns conſcriptorum ſtipendio: & quoniam præcedentibus litteris regium conſenſum miſerat pro ſacrorum vaſorum, ſeu etiam lipſanothecarum oppigneratione, ingruente periculo ex Calviniſtis per Campaniam licenter graſſantibus, viginti millia librarum è ſacræ ſupellectilis venditione miſit ad Regem, qui & Baronem de Cetny Urbi præficit cum præſidiarijs militibus, quò ſectariorum molitionibus obſiſteret, quorum numerus, vires, & inſolentia magis magiſque in dies augebantur. Porro ſacrorum vaſorum indicem, quæ Capitulum vænire permiſit, alibi retulimus.

Caroli Cardinalis ad Concilium Tridentinum profectio, cum Imperatore & Rege Romanorum colloquitur, Remos reverſus provincialem Synodum indicit, ad quam Belgicos Epiſcopos evocat; an erectioni Cameracenſis Sedis in Archiepiſcopatum conſenſerit.

CAPUT LIX.

An. 1562.

SACRO-SANCTA Synodus Tridentina, ob graves & inteſtinos bellorum tumultus à Calviniſtis ſuſcitatos, bis interrupta, cogitur de novò Pauli IV. auctoritate anno 1561. ac ſequenti pæne adulto finijt. Hanc Catholici tot miſeriarum pertæſi, cùm ijs medendis velut alexipharmacum exiſtimarent, urgerétque vehementiùs Francorum Rex Epiſcopos, ut frequentes ei intereſſent, per litteras ſeriò admonuit, ac inter alios Cardinalem à Lotharingia, cujus præſentia, licèt Aulæ admodum eſſet neceſſaria, hunc tamen præ ceteris adfuturum Pontifici Rex eſt pollicitus, interfuitque de facto cum inſignium Doctorum lectiſſimo comitatu, inter quos hi velut clariores referuntur, Nicolaus Maillard Decanus Facultatis Pariſienſis, Johannes Peletier, Antonius Demochares, Simon Vigor, Claudius de Saintes, Gentianus Hervet &c. Capitulum Remenſe è ſuo gremio

aliquos

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1562.

aliquos etiam delegavit, Richardum du Pré Theſaurarium, Jacobum Archadet Vicedominum, Nicolaum Breton, & Antonium Colart Canonicos Remenſes, quibus injunctum ſingulis Seſſionibus intereſſe, juráque ac privilegia tueri dudum à ſummis Pontificibus Metropolitanæ Eccleſiæ conceſſa, eáque nihilominus Concilij cenſuræ & judicio humiliter ſubmittere.

Die 13. Novemb. Tridentum ingreditur Cardinalis à Lotharingia, exceptus longiùs extra Urbem à Cardinale Madrutio Tridentino Epiſcopo & à Principum Oratoribus, ad portam Urbis à Cardinalibus Legatis, qui hunc honorificè comitati ſunt uſque ad hoſpitium, die 23. ejuſdem menſis litteras ſibi à Chriſtianiſſimo Rege depoſitas obtulit, quibus Sanctitati obedientiæ votum exhibet, rogátque ut Cardinali velut ſecretorum conſcio fidem in omnibus habeat, qui & Galliæ labem optimè noſceret, & remedium. Ea de re, cùm inter purpuratos ſediſſet, concionem luculentam habuit pronis auribus auditam, quæ à pleriſque latinè & Gallicè ob patheticam eloquentiam edita eſt. Dici vix poteſt in quanta fuerit æſtimatione apud omnes, quanta obſervatione cultus & honoratus; Pontificis quidem decreto Cardinalibus Legatis miſſo, quibus intimatum ne ulla ſeſſio haberetur ante ipſius adventum, & hoc meritò, erat enim Galliæ oraculum, columen Eccleſiæ, inſigni præditus judicio, & ut generis clariſudine, ſic & facundiâ nulli ſecundus. At licèt pro ſtabiliendis, quæ in Synodo ſancirentur, omnium nationum ſuffragia neceſſaria eſſent, quod probè noverat, Pontificémque ſummopere veneraretur, ferre tamen non potuit ut gradus & honores Regi Chriſtianiſſimo debiti, promiſcuè ei & Hiſpano redderentur, contra morem hactenus uſurpatum; cúmque de his ad Pontificem reſcripſiſſet, nec ipſe, ut par erat, remedium adhiberet, ſeverè & acriter poteſtatus eſt, etiam in fine Synodi, ut Scipio Duplex fuſiùs retulit in vita Caroli IX.

Cardinali per id tempus Pontifex Abbatiarum Cluniacenſis, & Majoris-Monaſterij bullas conceſſit, pro quibus Bretonius Amanuenſis ſuo nomine ei grates rependit, cum humilis obſequij proteſtatione. Exſtat prolixior epiſtola ad Bretonium miſſa de reſidentia Epiſcoporum, quam de jure divino eſſe contendebat, & de ſacramento Ordinis, ut è Gallico idiomate in Italicum verſa, Pontifici, & Cardinali Borromæo præſentaretur, ubi hic ſe paratum eſſe quidem dicit vitam & ſanguinem profundere Catholicæ religionis gratiâ, & pro ſanctæ Sedis incremento; at id eſſe vult ſalvo Galliæ honore, propria quoque ſalute & fama: unde addit ſe quorumdam Italicorum conſilia probare non poſſe, qui ut Sedis apoſtolicæ gloriam altiùs provehant, Regnorum ab ea defectionem pro nihilo ducunt, cùm certum ſit Regni Francici obedientiam pluris eſſe debere, quàm blandiloquentium aſſentationes. Agit in prædicta epiſtola de auctoritate Epiſcoporum, eorumdémque inſtitutione, de poteſtate Papæ, de Synodis Conſtantienſi, Baſileenſi, & Florentina, ad mentem Francorum, de alijs item quæſtionibus ad exercenda potiùs ingenia, quàm in ædificationem propoſitis, quæ Concilij clauſulam retardabant.

Gentianus Hervet vir inſignis doctrinæ à Carolo Cardinale rogatus diſſertationem texuit de reſidentia Epiſcoporum adverſùs P. Lainez Jeſuitam, ubi hanc ad jus divinum exertis rationibus revocat, docétque irritos fore tot pro reformatione labores impenſos, ſi Epiſcopi in proprijs diœceſibus non reſideant. Calviniſtæ interim in Drocenſi campania cum Catholicis pugnam ineunt 19. Decemb. hiſque victoria ceſſit, pro qua Remis die 26. menſis Decemb. gratiæ divino Numini redditæ, indicta quoque ſollemnis ſupplicatio, quam excepit concio ad populum, & poſtero die celebres exſequiæ pro ijs qui in pugna fortiter occubuerant.

Doctoribus de Matrimonij controverſijs Tridenti diſceptantibus, Carolus Cardinalis 12. Feb. ad colloquendum cum Ferdinando Imperatore, & Rege

Carolus a Lotha. LXXXI. Archiep. *An.* 1562.

Rege Romanorum apud OEnipontem proficiſcitur, ubi perhumaniter ab his ſuſceptus & cultus eſt. In relatione colloquij ad Regem miſſa, prædictorum Principum mores, & vota pro felici rerum omnium ſucceſſu, quæ in Concilio fiebant, graphicè depingit, indolémque Cardinalium Mantuani, Seripantis, Varmenſis, & Simonettæ, qui Concilio præerant, Epiſcoporum animos, & ingenia Doctorum cujuſque nationis, queritúrque Ultramontanos præ Italicis in parvo admodum eſſe numero, ob id deciſiones abſque longiori mora expediri non poſſe. Quod ad libertatem ſpectat dubia proponendi, propriámque mentem aperiendi, nuſquam majorem fuiſſe aſſerit, Præſidentibus neminem cujuſque conditionis eſſet interrumpentibus; unde fit ut de Concilij exitu optimè ſe ſperare dicat, eò vel maximè quòd tot Imperatores Reges & Reſpublicæ in id conſpirent, quorum Legati præſentes aderant, præter Hiſpanum.

Addit in ſecundo congreſſu Franciæ religionis ſtatum Imperatori breviter aperuiſſe, tumultuúmque ab hæreticis ſuſcitatorum hiſtoriâ patefactâ; graviter conqueſtum fuiſſe de Imperio & Britannia majore, quòd in ijs rebelles refugium non modò haberent; ſed inde pecuniarum vim, hominúmque, & alia ſubſidia referrent in Regis ac Regni exitium. Unde Imperatorem enixiùs rogavit, ut ſibi ipſi conſulat, in quem ſimilia fieri poterant à Proteſtantibus pariter in Germania mixtis cum Catholicis, Regem porro ſtatuiſſe armis ſuam tueri dignitatem &c. Carolus in eo itinere quinque tantùm dies inſumſit, rediitque Tridentum 22. menſis Febr. ubi haud ita pridem reſignaverat Abbatiam Majoris-Monaſterij in favorem Johannis de la Rochefoucauld Clerici Pariſienſis, retenta penſione decem mille librarum, ac libera dependentium ab ea Beneficiorum collatione, quam ei Pontifex indulſit bulla 13. Cal. Janu. anno 1562. cui in Cardinalis commendationem ſequens elogium attexuit. ***Quem divina Clementia magnis illuſtravit gratiarum muneribus, ad perſonam cujus paternæ conſiderationis dirigentes intuitum, qua Romanam Eccleſiam, cujus honorabile membrum exſiſtit, ſuorum honorat plenius magnitudine meritorum, dignum duximus, imo debitum reputavimus, ut eam dignis honoribus & gratijs proſequamur.***

An. 1563.

Fratris cædes in obſidione Aurelianenſi magnum ei dolorem attulit, ſtatuítque reliquum vitæ in propria diœceſi tranſigere, unde Remos reverſus informando gregi ad pietatem plurimùm operæ contulit eâ dicendi gratiâ, & venuſtate ut auditorum animos ad ſe raperet. Vigeſimâ Maij Capitulo propoſuit Concilij Tridentini deciſionem de qualitate & officio Dignitatum, & Canonicorum Eccleſiarum cathedralium, in viginti-quatuor articulos redactam, cujus autographum vidi in Archivo archiepiſcopali; at recepta non fuit, nec exſecutioni mandata, quòd quidam articuli juribus & privilegijs Canonicorum adverſarentur. Nonnihil etiam præfatus eſt de modo recuperandi bona eccleſiaſtica, decreto regio oppignerata, aut alienata; & de erectione Seminarij, ubi juniores Clerici ad pietatem, cantum eccleſiaſticum, & ceremonias erudirentur: hoc ultimum à Capitulo fuit approbatum, concluſúmque ut duæ Præbendæ in Clericorum alimoniam expenderentur, ut dicam inferiùs. XIX. April. idem Cardinalis petijt ut decimus-octavus Canon decretorum octavæ Seſſionis legeretur; ubi de promotione Curatorum, & de examinatoribus, qui in diœceſana Synodo eligi debent, nominavítque Petrum Remy Archidiaconum, Johannem de Sully Præpoſitum, Guillelmum Noblin Decanum, Johannem Coſſart Pœnitentiarium, Petrum Vviet Doctorem Theologum, Johannem le Begue Baccalaureum, Claudium de Launois S. Remigij Priorem, & Antonium Furnerium Canonicum Regularem S. Dionyſij Remenſis. Sanxit denique Concilij Tridentini decreta de diſciplina eccleſiaſtica ſeparatim edenda, quò publicè perlecta & approbata, religioſè ab omnibus ſervarentur.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. An. 1564.

Novem menſes effluxerant à reditu Cardinalis, cùm apud ſe propoſuit ſuæ Metropolitanæ ſuffraganeos Epiſcopos ad Synodum convocare, & eò citiùs, quòd nihil ſpei ſupereſſet obtinendi Tridentinorum decretorum in Gallia obſervationem: vocatis igitur ad capitulum Canonicis, habitáque coram eis parænetica oratione de officio Clericorum, morum correctione, & optima vivendi norma, dixit ſe indicturum Synodum ad 27. menſis Novembris, monens ut deligerent aliqnos, qui ſingulis intereſſent congregationibus. Et 20. menſis ad capitulum rediens, addidit ſe ex generalibus Concilijs nonnulla collegiſſe ſtatuta circa mores & diſciplinam, quæ per diœceſim Synodi provincialis auctoritate obſervari cupiebat; ea tamen vulgare noluiſſe, donec à Delegatis Capituli diligenter excuſſa, & ab omnibus probata fuiſſent. Actis Cardinali gratijs à Capitulo; Decano, Cantori, Archidiacono, & quibuſdam alijs examinandi cura demandata eſt, quæ ad novem-decim capita redacta, coram Capitulo lecta ſunt & approbata 23. Octobris. Hæc publici juris facere ſtatueram collectis à me ſchedulis MSS. ut à Secretario Synodi ex ore Patrum excepta fuerant, quas Gallicè traductas in hiſtoriam vernaculè ſcriptam accuratè retuli: at Concilium haud ita pridem edidit dominus de la Mechiniere, cum actis Concilij in novem-decim congregationes diſtributis, in quarum tertia agitur de ſubſtractione trium Epiſcopatuum à provincia Remenſi, & erectione Cameracenſis Eccleſiæ in novum Archiepiſcopatum, cui ſubſtractioni Chriſtianiſſimum Regem conſenſiſſe narrat idem de la Mechiniere in præfatione ad acta Concilij Remenſis, quod mirum videri poſſet, cùm V. C. Jacobus Thuanus lib. XXII. Cardinalem ob id prævaricationis arguat, quaſi tacitum fœdus nuper cum Hiſpano initum (ut à plerſque dicebatur) hac conniventia obſignaverit; at tanti Principis ingens animus, candor & integritas vetant, ne de eo tale judicium feramus: imo ejuſmodi Sedium avulſionem cum Francici nominis dedecore, & jactura factam ægre tuliſſe certiſſimum eſt; nec ſatis etiam mihi perſuadere poſſum Chriſtianiſſimum Regem huic conſenſiſſe, cùm de hac conquerendum apud eum ſub finem Synodi Patres cenſuerint, & Carolus Cardinalis prædictos Epiſcopos, Cameracenſem imprimis, nulla habita ratione pontificij diplomatis, ad Synodum comparere juſſerit, iiſque vocationi ſe obſequentes non præbentibus, rem ad Synodum iterum detulerit, eáque conſulente ſequentem ad hos miſerit epiſtolam, ne Remenſis Eccleſiæ juribus, proprio honori, & officio defuiſſe videretur.

Thuan. lib. 22.

Carolus miſeratione divina tituli S. Apollinaris S. R. E. Presbyter Cardinalis, Archiepiſcopus, Dux Remenſis, primus Par Franciæ, & ſanctæ Sedis apoſtolicæ Legatus-natus: noſtris comprovincialibus Eccleſijs & Capitulis Cameracenſi, Atrebatenſi, & Tornacenſi, gratiam & pacem à Deo per Chriſtum.

„ QUod nuper provincialis Concilij diem, & officij noſtri Metropolitani „ ratione, & iuris ordine, vobis, omnibúſque ſociis & fœderatis Ec„ cleſijs indixiſſemus, Fratres cariſſimi, & ad præſtitutum diem minimè ſte„ tiſſetis, litteræ nobis allatæ ſunt à Suffraganeo, & collega noſtro Epiſcopo „ Cameracenſi, quibus opponit Cameracenſem Eccleſiam antea Cathedralem, „ in Metropolitanam erectam eſſe, ejúſque juriſdictioni Coepiſcopos noſtros „ Atrebatenſem, & Tornacenſem, unà cum ſuis Eccleſijs ſubiacere; à noſtra „ verò provincia perpetuò ſegregatos, & poteſtate liberatos. Sed cùm earum „ litterarum veritatem attentiùs inſpiceremus, primùm deprehendimus Hiſpa„ niarum Catholicum Regem harum rerum omnium apud Sanctitatem pon-

tificiam

tificiam oratorem extitiſſe, eamdémque hiſce de rebus, cum litteris fre- « CAROLUS
quenter, tum verbis ab ea interpellatum: in inſtrumento verò procuratorio « A
eamdem ſua ſponte, & ultro totum hoc negotium abſolviſſe, quæ parum « LOTHA.
inter ſe cohærere nobis viſa ſunt. Tum præceptum eſſe, ne res conficeretur, « LXXXI.
niſi vocatis ijs ad quos quomodocumque pertinet; at cùm admonendi « ARCHIEP.
Chriſtianiſſimi Regis, & metropolitani Epiſcopi quotidie poteſtas eſſet, « An. 1565.
quinquennio quidem poſt unus Metropolitanus, & per occaſionem certior «
factus eſt, eóque modo uterque indictâ cauſâ damnatus. Deinum rem om- «
nem contra ſanctorum Pontificum, Conciliorum Nicæni, Epheſini, Cal- «
cedonenſis, Canones ſuſcepiſſe; quod cùm ita eſſe nobis ſit perſuaſum, «
ſtatuimus omni ratione adhibere juris remedium, ne quod ad provinciæ «
ornamentum, à ſummis Pontificibus per anteceſſores de manu in manum «
nobis traditum eſt; noſtrâ negligentiâ ab alio occupatum, ut probrum «
nobis objici poſſit. Ceterùm quàm durum eſſe ſcribitis contra ſtimulum cal- «
citrare, quoties Eccleſiam Remenſem, quæ vos in Chriſto genuit; agno- «
veritis; parata eſt ambabus manibus, omníque ut ſemper antea caritate vos «
amplecti, numquam cariſſimis Filijs; neque re, neque conſilio defutura. «
Datum Remis in Concilio noſtro provinciali Idib. Decemb. «

Ex his manifeſtum relinquitur Cardinalem oſcitantiæ, ſeu etiam præva- *Hanc eamdem*
ricationis inſimulari non poſſe, ut acta Concilij accuratiùs pervolventi pa- *Remenſis Sedis*
tebit, quæ ſummâ diligentiâ ex adverſarijs amanuenſium, ut ab his verba- *dignitatē in-*
tim excepta fuerant, collegi; at cùm jam edita ſint à domino de la Mechi- *ſequentes Ar-*
niere tomo XXXV. Conciliorum, eadem iterum prælo committere, licèt in *chiepiſc. num-*
quibuſdam varietas ſit, operæ-pretium non putavi. *quā non aſſi-*
rmère advers⁹
Epiſcopū Ca-
meracenſem,
ſe i imprimūs illud egregiè præſtitit illuſtriſſimus & reverendiſſimus Carolus Mauritius le Tellier Archiepiſcopus, Dux
Remenſis, per proteſtationem nuper editam.

Carolus diœceſi abſcedit Coepiſcopis cauſam approbantibus, huic hæretici ſtruunt inſidias. Remis fit ſupplicatio, qua defertur corpus S. Remigij. Conficit Carolus teſtamentum & Remis inſtituit Seminarium.

CAPUT LX.

EXPLETA Remenſi Synodo Carolus Pariſios ire diſpoſuit, hære-
ticorum tecnas & conſilia exploraturus; at cùm paſtoralem aſſidui-
tatem jure divino neceſſariam præcedenti Synodo definiviſſet, ne-
minémque legibus ipſius ſolvi poſſe, niſi forſan ad tempus, & ex gravi
neceſſitate à Metropolitano probata; perfectæ ſubmiſſionis exemplum re-
licturus, à tribus Epiſcopis ſuæ Metropoleos litteras ſui diſceſſûs cauſam,
& eorum aſſenſum continentes, expetijt, quas proprijs obſignatas ſigillis,
ut in Archivo conſervantur, referemus.

NOS *Carolus Sueſſionenſis Epiſcopus, Hieronymus Comes Cathalaunenſis,* *An. 1565.*
& Iohannes Dux Landunenſis, Pares Franciæ, univerſis præſentes
litteras inſpecturis ſalutem. Notum facimus quòd data præſentium in civi- «
tate Remenſi illuſtriſſimus & reverendiſſimus DD. Cardinalis S. Apollinaris «
de Lotharingia nuncupatus, Archiepiſcopus, Dux Remenſis, & Metropo- «
litanus noſter ſignificavit nobis ſe nihil magis in votis habere, quàm ut oves «
ſuas agnoſcere, eaſque verbi divini prædicatione paſcere, & ea omnia, quæ «
ad omnipotentis Dei gloriam, & conſcientiæ ſuæ exonerationem ſpectant, «
exſequi; & propterea reſidentiam perſonalem in ſuo Archiepiſcopatu exhi- «

„bere poſſit. Sed quando in ea incidimus tempora, ut propter malevolorum
„audaciam, & multorum forſan de religione Catholica malè ſentientium,
„erga eum impiam voluntatem, in dicto ſuo Archiepiſcopatu ſibi reſidere
„non poſſe videatur, noſtram de ea re petijt ſententiam. Cùm autem ſatis
„ſupérque conſtet de inimicitiarum erga eum cauſis, optiméque noverimus
An. 1565. „quantum tanti, támque de Repub. Chriſtiana benemeriti Principis jactura,
„non modò huic Regno; ſed univerſo orbi Chriſtiano, hac maximè tem-
„porum iniquitate eſſet allatura, idcirco nos illuſtriſſimum Cardinalem
„præfatum, his de cauſis ab Eccleſia & diœceſi Remenſi ſecedere, inque
„tutiorem locum ſe recipere poſſe declaramus, & ſentimus &c. Remis in
„palatio de Tau tertio Id. Maij an. 1565.

Cardinalis diſceſſurus ſuæ diœceſis curam probis ac doctiſſimis viris reliquit; luſtravit tamen priùs majus Hoſpitale Remenſe cum Capituli Deputatis, penes quos tunc Hoſpitalis regimen ſtabat, viſáque pauperum multitudine, ſeipſum ac ſucceſſores obſtrinxit ad aliquod ſubſidium præſtandum ijs, qui licèt integris viribus, ſuo tamen labore languidam familiam tolerare non poterant: hujus exemplo Clerus, & cives Remenſes aliquid ſe pariter erogaturos ſingulis hebdomadibus ſpoponderunt, quòd religiosè ſatis hactenus eſt obſervatum.

Sexto Julij die Remis egreſſus, ivit Sueſſionem, ubi à Principe Condæo velut conſobrino honorificè cultus & ſuſceptus eſt, muſſitantibus hæreticis, quibus Cardinalis dignitas & eruditio æquè exoſa tunc erat & ſuſpecta. Inde Pariſios perrexit, ſuæ familiæ Principibus, lectiſſima nobilitate & aliquot armatis militibus comitantibus; Præfectus militum Monmorenciacus Inſulæ Franciæ Toparcha, legibus vim fieri reputans, Rex enim vetuerat ne quis catapultâ, vel ſtropio tectus incederet, in vico Sancti-Dionyſij eum aggreditur, tantóque impetu in comitatum irrupit, ut Cardinalis coactus fuerit in vicinam domum ſe recipere; hanc injuriam ægre decoquendo ab homine illatam, qui in Lotharingicæ ſtirpis Principes ſimultatis neſcio quid retinebat, Rex diſcordiarum ſemina radicitus tollere cupiens, in mutuum hos complexum venire juſſit apud Molendinum.

An. 1566. Haud abſque ſingulari Dei providentia contigit, ut hoc luctuoſiſſimo tempore, quo in ſacroſanctam Euchariſtiam contumelioſa verba proferebant ſacrilegi obtrectatores, à cacodæmone obſeſſa Lauduni exorciſmis operante Epiſcopo liberata fuerit, præſente & virtutem præbente Sacramento, ad Calviniſtarum confuſionem, qui illuc magnâ frequentiâ convenerant; coacti etiam nolentes agnoſcere, qua præditi ſint auctoritate veri ſucceſſores Apoſtolorum in Eccleſia Catholica.

Carolus probè ſciens hæreticas factiones quibuſdam Aulæ Principibus non diſplicere, ut turbatis rebus, ex Regni direptione & exitio fortunam cumularent, ſtatuit omnem de ſeipſo auferre ſuſpicionem repentino reditu in propriam diœceſim, quò eorum conſilia tutiùs deprehendere poſſet; at ſibi ab his paratas inſidias rediens vix evadere potuit, cum ſuæ ſupellectilis diſpendio & vitæ periculo. Remenſe capitulum ingreſſus 14. Junij decretales litteras Pij V. Pontificis obtulit pro Tridentini Concilij obſervatione, petens ut in acta à Baſilicano Libellione referentur, quod factum eſt nemine refragante; obtinet quoque ſemipræbendarum ſuppreſſionem, ob tenuiores reditus, ſpondens ſe unionem menſæ abbatialis Signiacenſis proſecuturum in Curia Romana cum menſa capitulari, quò Canonicatus pinguiores eſſent, & amplioris reditus.

An. 1567. Fuit annus proximè ſecutus Regno admodum lugubris & funeſtus, heterodoxorum inſidijs in Regem ipſum Meldis redeuntem, & tumultibus per omnes ferè provincias excitatis; ſpecie ſiquidem propriam ſectam tuendi, quaſi nupero congreſſu Eliſabethæ uxoris Philippi Hiſpani cum Carolo

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1568.

Sueſſionem hæretici intercipiunt, ac Eccleſias expilāt & vaſtant.

Rege apud Baïonam, nova coïſſet inter eos confœderatio, ſtatuunt aliquot urbes ex celebrioribus opportuno loco ſitis intercipere, Helvetios in ſubſidium Regis evocatos internecioni dare, & Cardinalem expellere ex Aula, quem omnium diſcordiarum incentorem prædicabant. Condæus magna militum manu Sueſſionem de improviſo aggreditur & capit, ubi tanta atrocitate milites in Eccleſias, ſacráſque reliquias & imagines deſæviunt, ut Turcæ, præ horum inſolentia, modeſtiæ laudem mereantur. Idem præſtitum per minores urbes, oppida & vicos diœceſis, cum Chriſtiani nominis, ſi tamen hoc digni ſint, dedecore & infamia. Remis quoque trepidatum, quòd ſuarum partium ibi homines eſſent, inter quos notatur quidam dominus de Vermericourt. Detectæ inſidiæ cives ad ſtrictiores compulerunt excubias, inducti etiam in Urbem præſidiarij milites, pro quorum ſtipendio Clerus pecuniam contulit, ſacræ ſupellectilis oppigneratione. Pugna Sandionyſiana mox ſecuta eſt, felix & fauſta Catholicis, pro qua actæ Deo gratiæ per omnes Eccleſias 14. Januarij. Graſſantibus per Campaniam hæreticis, Carolus Cardinalis longè celebrem Remis ſupplicationem indicit, qua ſacra Sanctorum lipſana per Urbem perlata ſunt, imprimis verò ſanctiſſimi Remigij Francorum Apoſtoli, cujus capſa è proprio ſepulcro poſt hominum memoriam educta non fuerat; longâ ſiquidem patebat experientiâ nuſquam prædicti Tutelaris opem à Remis imploratam ſive tempore famis, & peſtilentiæ, ſive etiam ſiccitatis, aut inundantis pluviæ, quin eam certò retulerint, ut mox etiam contigit in prælijs de Jarnac & de Moncontour, quibus hoſtium copiæ à regijs cæſæ ſunt & profligatæ. Referunt memoriæ capſam hac ſupplicatione viginti quatuor Senatorum humeris delatam, in ſuæ obſervantiæ & religionis monumentum; Carolus interfuit nudis pedibus, quò toti Clero pietatis exemplum foret, & Euchariſtiam majori civium parti poſtero die miniſtravit ad altare B. Magdalenæ, ubi ſepulturam delegerat.

An. 1569. 1570.

In Hiſpaniam profecturus, Virdunenſi Epiſcopo vices ſuas per diœceſim commiſit, Franciſcum à Lotharingia fratris filium ad Canonicatum Remenſem promovit per obitum Roberti Groſſane, præcipiens ut inter minores locum reciperet, nulla habita ratione ſuæ nobilitatis. Canonicis Sueſſionenſibus omnibus bonis ſpoliatis tradi juſſit calices, & ornamenta, ex concluſione capit. 16. Martij ubi ſic habetur *Dalmatica & tunica de panno aureo raſo ex dono Franciſci I. petentibus data ſunt &c.* Miſſus igitur à Regina matre Catharina, ut Regi Hiſpano condoleret ob Elizabethæ uxoris obitum, & ut alteram Elizabetham Maximiliani Imperatoris filiam in uxorem pro Carolo poſtularet, legatio fortunatè ceſſit, eámque redux in Galliam apud Macerias excepit, quæ Regi nuptiali nexu ſociata eſt 26. menſis Novembris Cardinalis Borbonij miniſterio; at paullo poſt à Lotharingo Regina coronam ſuſcepit 26. Martij anno 1571. præſentibus Borbonico, Guiſiano, Aſtenſi, & Pellevæo, Cardinalibus. *An.* 1571.

Rege Metas pergente, Carolus itineris comes eſſe voluit, quò facilius Eccleſiæ ſub Præfecti tyrannide gementi pacem conciliaret, Sacriſque in Æde principali primâ Dominicâ Quadrageſimæ celebratis, Rege præſente, perelegantem habuit concionem, qua teſtimonijs Scripturæ & Patrum oſtendit hæreticos dæmonibus pervicaciores eſſe, cum Filij Dei divinitatem confitentes, potentiam negarent in tranſſubſtantiatione; licet dæmon dixerit: *Si Filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.* Nihil reliqui faciebat vir bono publico natus, quin ſingulis momentis Eccleſiæ proficeret. Certior factus Pontificem reprobâſſe Breviarium à Sanctæ-Crucis Cardinale collectum, quòd contractius eſſet & nimis abbreviatum; Capitulo confeſtim ſignificavit, monens ut vetus Remenſe, quo Clerici per totam diœceſim utebantur, reformaret. Nova inſuper ſuppellectile ſacriſtiam *Matth. 4. A. 3.*

ſuæ

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1571.

ſuæ cathedralis Eccleſiæ locupletavit, theſaurúmque auxit ditiſſima Cruce auro illita, in cujus pegmate incluſa ſervatur pars notabilis Ligni Vitæ, coronæ ſpineæ, veſtis purpureæ ; arundinis &c. Dedit præterea inſignem lipſanothecam, qua ſanctiſſimum defertur Sacramentum cum Baldachino phrigio, gemmis & auro texto : tum ſe gravioribus prepeditum cernens negotijs eo tempore, quo ætas vergebat ad occaſum ; ne inter varias, quas pro Regni ſalute obire ſolebat, peregrinationes, mors irreperet hæreticorum ſibi inſidiantium dolo, teſtamenti tabulas confecit, quæ tanti Cardinalis pietatem in Deum, firmitatem in Fide, ac mundanæ gloriæ contemptum egregiè teſtantur, quas in hiſtoria vernaculè conſcripta ſubjecimus.

Antequam diſcederet, de erigendo Remis Seminario, in quo juniores Clerici ad virtútem & ceremonias Eccleſiæ erudirentur ; juxta Concilij Toletani deciſiones, Tridenti renovatas, ſeriò cogitavit, perfecitque ut ante obitum fundamenta ponerentur ampliſſimæ cujuſdam domûs in vico qui Barbaſtrum nuncupatur, conſtructæ, ubi per integros octodecim annos prædictum ſtetit Seminarium ; ex inſcriptione lapidi inciſa ad exterius portæ faſtigium, & quæ etiamnum remanet : quamvis domus tota quanta eſt cum ambitu à Patribus Carthuſianis pridem empta fuerit, eáque velut ſubſidio utantur. Ut verò tam juniores Clerici, quàm ijs præpoſiti haberent unde viverent, propoſuerat ex conſenſu Capituli duas ad hoc annectere Præbendas majoris Eccleſiæ ; quarum una communitati ; altera Præpoſito cederet : unde hoc titulo haud ita poſt Nicolaus Pinteau Doctor Theologus eâ potitus eſt, cui Claudius Paillot ſucceſſit, & poſt hunc Nicolaus Mevilier, qui omnes in Seminario commorantes, Clericis excolendis, aut ad pietatem informandis dabant operam. Statuerat etiam in prædictæ domûs ampliorem dotem conjungere decem præbendulas, quas vulgo paupertates S. Rigoberti nuncupant, Capellas ſui palatij., & Caſtri de porta Martis, decimas de Beru, legata Thomæ Cauchon, & Claudij Charpentier, Prioratum de Ventelay, Præpoſituram de Villa-dominica, & aliquot alios cenſus in tabula fundationis recenſitos, quæ omnia in Capitulo lecta & approbata ſunt, & ab eo è Canonicis quidam ſelecti, qui horum omnium in Curia comprobationem ſedulò perſequerentur. At Cardinale è vivis ſublato, opus hoc egregiè excogitatum, ad exitum perduci non potuit, pleraque ex his ad propriam ſcaturiginem redierunt : Seminarium tamen ſtetit ſtudio illuſtriſſimi Cardinalis à Guiſia Caroli ſucceſſoris in Archiepiſcopatu, qui è Barbaſtro, in locum Collegij bonorum-puerorum contiguum, illud tranſtulit, quòd longiùs ab Eccleſia cathedrali diſtaret : ubi ſat elegans & amplum conſtructum ædificium cum aula communi, officinis & bibliotheca, quam multis inſtructam voluminibus optimè coopertis vidimus. Datúmque Capitulo jus litteris 18. Julij anni 1578. choriales pueros quatuor, poſt conſuetum Eccleſiæ præſtitum obſequium, præſentandi, ut in eo recipiantur, ſi locus vacuus fuerit, Præpoſitúmque obligandi ad Seminariſtas deducendos diebus Dominicis & feſtis, ut divino interſint Officio majoris Eccleſiæ, juxta leges fundationis.

Aliam quoque ſuperaddidit longè celebrem fundationem, qua vult ſingulis annis duo celebrari anniverſaria, primum die feſto S. Matthiæ Apoſtoli pro ſalute Franciſci à Lotharingia Ducis Guiſiani fratris ſui, aliud die Mercurij poſt feſtum S. Luciæ, vel eo die, quo obitus ejùs contigerit, cui Canonici omnes, Capellani, Vicarij, Cuſtodes, adeſſe ſolent majoris campanæ ſonitu, quæ pervigilio feſti horâ ſeptimâ per ſemihoram pulſari debet. Sanxit etiam ut ſingulis diebus Dominicis Adventûs Domini, fiat ſupplicatio poſt Veſperas & ſtatio in navi Eccleſiæ, Cantore & Subcantore veſtitis cappis ſericis, cum baculis, incipientibus hymnum *Inviolata* & *Mittit ad Virginem &c.*

Præcipit

Præcipit etiam ut die Jovis majoris hebdomadæ poſt Chriſmatis conſecrationem, à Diacono miniſtrante, comitantibus alijs Diaconis & Subdiaconis, deferatur Ss. Sacramentum ad altare S. Crucis, eo ordine & ritu in ceremoniali deſcripto; & ut poſt Matutinas prædictæ diei inſtruatur proceſſio ad ſeptem ſtationes in totidem altaribus diſpoſitas, cum majori Cruce ex dono ipſius proveniente; prima ſtatio fit ad altare S. Crucis in capite Eccleſiæ, ſecunda ad altare ſanctæ Catharinæ quod eſt in majori Hoſpitali; tertia ad altare S. Nicolai in eodem Hoſpitali; quarta ad altare parochiæ S. Michaëlis; quinta ad altare Ss Jacobi & Chriſtophori in ſacello veteris Congregationis; ſexta ad altare B. Mariæ in navi Eccleſiæ; & ſeptima ad majus altare. Crux defertur à quatuor Seminariſtis albâ indutis, alijs comitantibus octo tædas geſtantibus, choro interim ſeptem pſalmos pœnitentiales recitante cum litanijs *Aufer à nobis*.

Carolus a Lotha. lxxxi. Archiep. An. 1572.

Vult item fieri ſingulis annis in perpetuum ſollemnem ſupplicationem die Paſchæ ante Matutinas, qua deferatur ſanctiſſimum Sacramentum ab Archiepiſcopo, vel à primarijs Dignitatibus, progrediendo ab altari per chorum & navim Eccleſiæ, & inde per ambitum chori, pro quibus dedit in augmentum Præbendarum, & ut Canonici ad reſidentiam magis alliciantur, quatuor mille libras annui reditûs, accipiendas ſupra Ducatum de Chevreuſe, & dominia de Meudon & de Marchais; hæc enim Carolus ad hanc ſummam oppignerat, quæ redimi poteſt ab heredibus, octoginta millibus florenorum numeratis.

Asceta Remigiani PP. Minimos Remis in ſuo S. Coſmæ Prioratu excipiunt favente Archiepiſcopo Cardinali Abbate Commendatario.

CAPUT LXI.

Enituit hoc anno Cœnobitarum S. Remigij & Caroli Cardinalis Abbatis Commendatarij munificentia in ſancti Franciſci de Paula Sodales, quos in urbis Remenſis ſinum velut profugos exceperunt, hic & illi prædeceſſorum gloriam æmulantes, quibus maxima fuit erga novellas Religioſorum familias propenſio, quas in decus Cleri, & ad plebis ſalutem promovendam natas & inſtitutas eſſe comperiſſent.

Severioris hujuſce inſtituti glorioſus Patriarcha in Galliam venerat ſub Ludovico XI. tantúmque nominis acquiſivit ob varia quæ in eo relucebant chariſmata, ſacram inediam ſcilicet, humilitatem; & miraculorum donum, ut hic adhuc inter homines degens, pro Sancto haberetur, perinde carus omnibus ac mirabilis: inter proſpera illud haud ultimum cenſeri debet, quòd Ordinem ſuum viderit à ſummo Hierarcha approbatum, propagatum per omnem Italiam, & receptum in Gallia; & quod raro contigit, ipſemet mox ab obitu inter Cælites relatus ſit à Leone X. juxta Genebrardum & Volaterranum. Scribit Argentreus Dionyſium Briçonnet Remenſem Archidiaconum, ob id à Franciſco Engoliſmenſi Comite miſſum ad Leonem X. anno 1507. hic fauſta legatione velut augurio ſignificâſſe tanti Patris alumnos aliquando Remis pedem fixuros celebri Conventu, quem Sanremigiani cum Carolo hoc anno Sodalibus hinc inde diſperſis velut aſylum ſtabilire diſpoſuerunt: domo ſiquidem de Bracacurte Lingonenſis diœceſis in favillas redacta, Calviniſtarum rabie, qui per Campaniam impunè graſſantes ſacra quæque loca impijs manibus dejiciebant anno 1569. Antonieta de Borbonio Caroli mater (cui locus ille carus erat) per curſorem ociùs eum monuit ut curam Patrum gereret, quos prædicti Conventûs

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1572.

ventûs caſus exſulare compulerat. Carolus probè ſciens quantum utilitatis & fructus ex horum concionibus, & converſatione promanaret, hos Durocortum venire jubet, per Vicarios ſuſcepit, & aluit in palatio ſuo archiepiſcopali; tum animo verſans quo pœne naſcentem Ordinem devincire poſſet, duobus, quæ jam inchoaverat, Academiæ ſcilicet & Seminario, novi Conventûs erectionem addere ſtatuit in honorem Trinitatis. Unde 10. Januarij anni 1572. ex Aula rediens, quò recèns à ſe propoſitum firmiùs ſtabiliretur, de conditionibus dotis ſeriò egit cum Patre le Tellier Provinciali, decrevitque Conventum ſtatuere intra fines dominij S. Remigij & in ipſo fundo, Monaſterij, de conſenſu Monachorum, Adminiſtratoris præſertim Prioratûs ſanctorum Coſmæ & Damiani, ubi prædicti Patres ſedem fixerunt, retinéntque in hodiernum diem, quibus idem Cardinalis Archimonaſterij impenſis aliquot domos emptas de novo ſuperaddidit cum hortis contiguis, pro ſtruendis ædificijs, ut tam Aſcetæ Remigiani, quàm ipſe Carolus, & eorum ſucceſſores, Conditoris nomen retinerent, quæ omnia menſe Aprili anni 1596. à Rege Chriſtianiſſimo laudata ſunt, & 5. Julij à ſuperiori Senatu confirmata. Vix ædificiorum moles, cellulæ, & triclinia ſurrexerant, cùm fortuito incendio deformata corruunt 15. menſis Septemb. an. 1580. Fertur id contigiſſe famuli incuriâ, qui ſtoreæ candelam ſopore preſſus admoverat; at ut de novo fierent, non mediocrem paullo poſt pecuniæ vim contulerunt Henricus III. Francorum Rex, Ludovicus item Cardinalis à Guiſia Remenſis Archiepiſcopus Archimonaſterij Commendatarius, Capitulum Remenſe, & primarij cives, quorum ſtemmata hinc inde picta, aut lapidibus inſculpta cernuntur. Creſcentibus eleemoſynis, brevi id opus, quod cernitur, faſtigium accepit, collatiſque in unum amicorum ſymbolis, actum de conſtruenda nova Eccleſia, cui primarium lapidem poſuit Ludovicus Cardinalis anno 1583. dedicatio tamen remiſſa eſt ad annum 1630. quo Henricus Clauſſe Cathalaunenſis Epiſcopus, à ſummo Pontifice delectus fuerat Remenſis Archiepiſcopatûs Adminiſtrator in ſpiritualibus & temporalibus, Henrico à Lotharingia ob juventam necdum ſatis idoneo; tunc enim conſecrata fuit 27. menſis Aug. in honorem Dei, Reginæ Angelorum, & B. Franciſci, ut ex inſcriptione palam fit, quæ ut conſtructionis, ſic & conſecrationis dies & annos ſubjicit his verbis.

JESUS ✠ MARIA.

Ad laudem ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti.

LUdovicus Lotharingus Cardinalis à Guiſia, Archiepiſcopus, Dux Remenſis, Primus Par Franciæ, Legatus-natus, Archicœnobij divi Remigij Abbas prima hujus Eccleſiæ fundamenta ab eo benedicta jecit in honorem Dei omnipotentis, & Deiparæ Virginis Mariæ Angelorum Reginæ, & divi Franciſci de Paula hujus Ordinis Minimorum Inſtitutoris VI. *Id. Maij An. M. D. LXXXIII.*

Ad gloriam Dei.

Anno 1630. die ſecunda Auguſt. illuſtriſſimus DD. Henricus Clauſſe Epiſcopus Cathalaunenſis hanc Baſilicam dedicavit in honorem B Mariæ Angelorum Reginæ, & ſancti Franciſci de Paula, altare quidem majus in honorem ipſius Dominæ Angelorum; altare autem, quod eſt ad meridiem, in honorem ſancti Franciſci de Paula; altare verò versùs ſeptemtrionem in honorem beatæ Virginis & ſanctorum Coſmæ & Damiani, altare demum majori poſteriùs versùs orientem, in honorem ſancti Iohannis Baptiſtæ. cum reliquijs ſanctorum Livinij Martyris, & Memmij Epiſcopi Cathalaunenſis in ſingulis altaribus capſulis plumbeis incluſis.

Prædicti

Prædicti Conventûs dotem Carolus ſuper Monaſterij reditus & dominia aſſignaverat ſingulis annis recipiendam; erat hæc quingentorum, ut fertur, aureorum; at ſucceſſores, quibus gravis & oneroſior videbatur, ſolutionem prorogantes, prædictam à ſeipſis ſarcinam excuſſerunt; & ſic Minimòrum Remenſis familia indotata permanſit. Refert Chopinus litem in Pariſienſi Senatu intentam fuiſſe à D. Franciſci ſodalibus in prædictos Archiepiſcopos, non quòd hos deturbâſſent à ſuo Conventu, ut falsò ipſe ſupponit, ſed ob conventam à Carolo dotem, denegatam, habitáque ratione multorum, qui ibi à prima inſtitutione habitum Religionis induerant, tribus decretis interpolatis annis 1589. 1590. & 1594. confirmatum pactum inter Cardinalem & Patres Minimos initum; at Philippus du Bec ſtatim ac Commendatarius renunciatus eſt, lite renovata, petijt arreſta Curiæ retractari, nullitatis contractum arguens, bullámque Clementis VIII. oneroſioris dotationis confirmatricem, & ejurato Judice, ad civile tribunal provocans, Curia ſecretiori ſeceſſu litem dirimendam cenſuit 19. Maij 1598. Patres ab eo tempore, an juri ſuo diffidant, neſcio, ab Abbatibus omnino nihil impetrare potuerunt.

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1572.

Præter Archimonaſterij Aſcetas præcipuos fundatores, ac Cardinales à Lotharingia & Guiſia Commendatarios Abbates, acceſſit in partem Carlota de Rapponel relicta Andreæ du Drac Pariſienſis Conſiliarij, & Maria du Drac Huberti Comitis de Saint-Souplex uxor, cujus ſumtibus frons Eccleſiæ conſtructa eſt anno 1610. Proſtant etiam in Eccleſia & in clauſtro clarorum virorum inſignia, quibus patet aliquid certatim contuliſſe ad prædictæ domûs perfectionem & incrementum, inter quos eminet Henricus Aurellanenſis Marquiſius, qui latus unum clauſtri vitreis feneſtris tegi & exornari fecit, ob id inter benefactores meritò computandus.

Ceterùm tot Religioſis vitæ ſanctimoniâ, & victûs aſperitate, & ſcientiarum luce nitentibus prædicta refulſit familia, ut maximum urbi Remenſi hactenus præſtiterit, majúſque in dies polliceatur ornamentum. Hi agmen ducent, qui flagrantis ſapientiæ ſtudio acres ad virtutem ſtimulos ſubjecerunt, ac præclara eruditionis ſuæ decora populo tam Remis, quàm per diœceſim feliciter exhibuerunt, Jacobus le Gouſt Concionator inſignis anno 1591. Daniel Vorot ſtupendæ doctrinæ an. 1601. & 1608. Ægidius Camart Retellinus, Ordinis Generalis anno 1622. Franciſcus la Far, factus Regienſis Epiſcopus an. 1624. Abraham Patron anno 1636. & Franciſcus Bourgoin an. 1642. & plures alij, qui tractando Dei verbo, & convertendis ad Deum erronibus ſtrenuam navârunt operam. His adduntur haud minore gloria digni, qui ſanctæ converſationis redolentes fragrantiâ, regulari quoque diſciplina fulſerunt, Hippolitus Raulin pietatis cultor eximius, Johannes le Maire integerrimæ ac laudatiſſimæ vitæ, Johannes Mopinot Remus, Nicolaus Fondeur Retellinus, Pontius Jambar ex S. Nicaſij alumno inter ſodales S. Franciſci receptus, tribus generalibus Capitulis interfuit, obiitque Francicam luſtrans provinciam Collegæ generalis titulo, Hyeronimus Frizon ob virtutes per totam Galliam notus, & alij bene multi, quos hîc brevitatis gratiâ prætermitto, cùm plerique noſtro hoc vixerint ſæculo, tantóque ferveat ardore nobile hoc inſtitutum, ut ex norma vivendi admodum aſpera, optimis colloquijs, & humilitate, quilibet exempla ſumere poſſit ad bene & inculpatè vivendum.

Carolus a Lotha. lxxxi. Archiep. *An.* 1572.

Conſtitutiones Carolus Clericis ſuæ diœceſeos præſcribit, intereſt electioni Gregorij XIII. Pro Clero concionem habet coram Rege, cui & ſalubria dat conſilia pro Regni-ſtatu optimè componendo, moritur cum ſummo totius Galliæ mœrore.

CAPUT LXII.

EA dum Remis fierent, quæ antea breviter expoſui, Carolus Cardinalis, qui anno præcedenti totius diœceſis parochias incredibili diligentia luſtraverat, Synodum menſe Aprili anno 1572. adunavit, quò Paſtores hortaretur ut ovibus regendis ſollertiùs intenderent, daréntque operam ne ſynodales Conſtitutiones, quas ipſe dictaverat, oſcitanter exſequerentur, quibus cautum ab eo, ut in ſeligendis Catechiſtis, & ſcholaribus Magiſtris, ſeu etiam in Clericorum receptione, percautus & diligens haberetur delectus, juxta ſequentes articulos, quos hîc ex pridem editis exhibemus.

„ CUm in noviſſimo viſitationis noſtræ diœceſeos curſu, juxta ea quæ in
„ ſingulis ejuſdem parochijs aliqua animadverſione, aut recenti ordina-
„ tione egere videbantur; pro tempore ac otij, quo tunc fruebamur, exiguitate,
„ quædam quibuſdam parochijs, ac earum Cuſtodibus injunxerimus, quæ
„ reliquis non minùs neceſſaria, atque opportuna cognoſcuntur: nunc ge-
„ neraliter atque ex æquo omnibus & ſingulis noſtræ diœceſeos parochijs,
„ Parochíſque injungenda cenſentes, ea quæ ſequuntur ordinamus, & ſtatui-
„ mus, quæ in poſterum ſynodalium ſtatutorum vim, ac vigorem ſortiri jube-
„ mus; ac præcipimus.
„ Ac primùm, quoniam indecorum eſt in Eccleſijs, in quibus verbum Dei
„ aſſiduè prædicatur, non reperiri ſacrarum Litterarum & Evangeliorum biblia,
„ ordinamus & injungimus omnibus & ſingulis Cuſtodibus ſeu rectoribus fa-
„ bricarum Eccleſiarum parochialium dictæ noſtræ diœceſis, ut quàm primùm
„ dictarum fabricarum impenſis, ſi modò earum reditus id ferre poſſit, emant
„ ſacrorum librorum volumen editionis latinæ vulgatæ, ac per nos approban-
„ dæ, & collocent illud in ſua Eccleſia catenâ ferreâ ligatum ſuper pulpitum
„ retro majus altare, ſive alio loco qui magis idoneus reperietur, ad quod
„ recurrere poſſint tam Curatus, quàm ij quibus opus fuerit.
„ Ijſdémque impenſis ac eodem loco habeatur aliud volumen nuncupatum
„ *Catechiſmus ad Parochos*, per ſanctiſſimum dominum Pium V. ex decreto
„ Concilij Tridentini evulgatum.
„ Præcipimus autem omnibus & ſingulis Parochis dictæ noſtræ diœceſis;
„ ut ſingulis diebus Dominicis, quoties inter Miſſarum ſollemnia pulpitum
„ aſcendent, & alta & intelligibili voce Epiſtolam & Evangelium dictæ Do-
„ minicæ currentis gallico ſermone proferre, ac pronuntiare, atque inter-
„ pretari ſemper aliquid ex eis, uti judicabunt pro tempore magis expedire,
„ juxta creditum illis à Domino Deo talentum, atque auditorum capacitatem.
„ Nec tamen præterea deſinant populum ſuum in ijs exercere, quæ ſibi
„ imperata repererint, legendo dictum Catechiſmum ad Parochos, veluti
„ in articulis Fidei, præceptis Decalogi, ac in inſtitutione, uſu, & efficacia
„ ſacramentorum.
„ Ut autem in Evangeliorum ac Epiſtolarum prædictarum verſione delectus
„ optimus habeatur, eam verſionem valde probamus quæ ſub Magiſtri Nico-
„ lai Cheſneau Preſbyteri Raſtreu Remenſis diœceſis nomine nuper in lucem
prodijt,

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1572.

prodijt, cum orationibus commodiſſimè adjectis, ex typographia Johannis de Foigny noſtri Typographi brevi volumine, quod ab omnibus & ſingulis noſtræ diœceſis Curatis comparari, atque aſſervari, legíſque præcipimus.

Statuimus inſuper quòd deinceps in ijs oppidis & pagis noſtræ diœceſis, quibus id opportunum, & utile eſſe cenſebitur, quíque impenſas ferre po-terunt, aut ſponte volent, ſit unus ſcholæ Magiſter probatæ litteraturæ, per nos, aut Vicarios noſtros deſignandus & approbandus, qui juventuti inſtituendæ, tam in primis litterarum elementis, quam in catecheſi Chriſtiana exercenda præficiatur, cui ex annuis Eccleſiæ reditibus, aut aliunde, uti commodiùs fieri poterit, de ſalario ac ſufficienti ſtipendio provideatur. Ut autem perpetuò pueri juxta dictam noſtram ordinationem in ea catecheſi erudiantur & exerceantur, dicti ſcholæ Magiſtri & Catechiſtæ, qui huic muneri per nos, aut dictos Vicarios noſtros præficientur, libros catecheſim continentes, ac per nos approbatos, atque edi juſſos, eos etiam qui ſub nomine Edmundi Auger Societatis Jeſu circumferuntur ſecum ferant, quos etiam ſcholares emere teneantur, ſingulíſque diebus Dominicis unâ horâ ante Veſperas in Eccleſia reddant pueri rationem de ijs Catechiſmi articulis, quos per hebdomadam didicerant, examinati per dictum ſcholæ Magiſtrum, ſeu alium Catechiſtam, Curato, populóque, quo ad fieri poterit, præſente, ut doceatur univerſa plebs, & ea quæ ad ſalutem pertinent ſæpius auribus atque intellectui inculcata, difficiliùs excidant. Quòd ſi tunc Curatus vel Catechiſtes pluribus verbis velint coram populo materiam amplificare, atque explicare, præterquam quod id ſibi maximæ laudi, ac Deo placens miniſterium futurum eſt, nobis occaſionem præbebunt eos ad ampliores dignitates & gradus provehendi.

Quoniam verò comprobatum eſt plurimos ad tonſuram clericalem, per quam ad ſacros Ordines, atque eccleſiaſtica miniſteria patet aditus, accedere, ſæcularis fori declinandi potiùs cupiditate, quàm perſequendi inſtituti eccleſiaſtici aut Eccleſiæ inſerviendi deſiderio ductos; ordinamus & ſtatuimus eos deinceps ad eam non admittendos, qui ſacramentum Confirmationis non ſuſceperint, & Fidei rudimenta edocti non fuerint, quíque legere & ſcribere neſciant, & de quibus probabilis conjectura non ſit, eos non ſæcularis judicij fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe.

Ex his autem ſingulis annis non plures, quàm duo ex ſingulis noſtræ diœceſis parochijs ad prædictam tonſuram admittentur, qui à Curato loci eligentur; ab eóque cum litteris commendatitijs ad Magiſtrum Seminarij Remenſis mittentur, qui eos examinabit an ſciant legere & ſcribere, & an probè catechiſati fuerint, & ſi catecheſim memoriâ teneant, & de articulis in ea contentis reſpondeant: tunc nobis offerentur tonſurandi in habitu decenti, ſcilicet lineo ſuperpellicio & tonſura in capite ad nummi menſuram. Hi autem ſinguli pro juribus omnibus epiſcopalibus Seminario tres ſolidos Turon. numerabunt, nec aliud quidquam amplius ab eis pro litteris, & regiſtro exigetur, præter aurei-ſolaris decimam partem.

Injungimus etiam Decanis-ruralibus & Eccleſiæ noſtræ Archidiaconis, ut tam illi in Calendis, quàm hi in eorum viſitatione, ſedulò inquirant an his noſtris ordinationibus ſit ſatisfactum, curéntque ne tam ſalubre inſtitutum negligatur.

An. 1573.

Ex his liquidò patet quantum laboris & ſtudij impenderit Carolus in componendo Clero, rebúſque ritè perficiendis, quæ ad promovendum Dei cultum pertinerent: prædictæ conſtitutiones, quæ cum Seminarij legibus multum habent commercij, ſatis innuunt omnia ſua conſilia in id colli-mâſſe, ut ad exitum perduceret ea quæ mente volverat; at cùm nova ſubinde occurrerent, pleraque imperfecta manſerint, vel deficiente cenſu

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1573.

(facultates enim munificentiam non æquabant) vel Regni negotijs aliò mentem rapientibus, vel præcipiti morte mox ſecuta, quæ his faſtigium imponere non permiſit. Præter Academiam Remenſem & Collegium novis exhedris, ampliori area, & circum ædificijs inſtructum, aliud Muſſiponti erigendum conſuluit, primariúmque lapidem certo ſundamenti loco ſtatuit Ducis nomine, qui & tantæ molis primam ſibi gloriam conditoris jure ſibi vendicat, bonis quoque legibus & inſtitutis adminiſtrationem Hoſpitalis Remenſis temperavit. Cogitavit de Vidula pro onerarijs navibus ferendis aptando; de nundinali atrio inter duo Civitatis mercata conſtruendo, pro quo ligna in ſaltu Joinvillæo jam inciſa erant & dolata; de transferendis Monialibus Aurei-montis in Eccleſiam Sanctæ-Nutricis; & de unione Signiacenſis Abbatiæ cum Eccleſia Remenſi, pro ampliori Præbendarum dotatione.

Receptis de obitu Pij V. nuntijs, Rege annuente Romam ſubijt, quò ſucceſſoris electioni intereſſet: ipſius adventu Cardinalium conſeſſus maximo affectus eſt gaudio, ſtatimque ac Gregorius XIII. in Pontificem renuntiatus eſt, Capitulum Remenſe litteris 9. Julij ſcriptis eodem anno gnarum fecit, eóque ibi moram per novem menſes trahente, Calviniſtarum cædes contigit luce divo Bartholomæo ſacra, tam Pariſijs, quàm in alijs urbibus; illata (ut fertur) ob machinationes in Regem ſæpius paratas, & quòd audacter & publicè minarentur ſe Galliæ ſtatum everſuros, niſi templa ſuæ ſectæ concederentur, & libera facultas nova dogmata ſecurè profitendi. Carolus lugubrem ſuæ patriæ ſtatum, in conclavi ſæpius differens coram Cardinalibus, luxit, obtentáque Remenſis Archiepiſcopatûs coadjutoria in favorem Franciſci Lotharingi, fratris filij, & facultate erigendi Academiam Muſſiponti in Lotharingia, Remos redijt anno ſequenti, illúcque Rex, Regina & Principes profecti, adulto menſe Octobri egerunt de medijs exſtirpandi radicitus bellorum zizania, quæ factionibus hæreticorum ubique ſuccreſcebant. Eodem tempore vivis ſubſtractus eſt Franciſcus à Lotharingia Guiſianæ familiæ flos lectiſſimus, cujus egregia indoles, & ad virtutem innata propenſio per omnia patruo ſimilem futurum, ſi vixiſſet, pollicebantur; at Deo meliora providente raptus eſt anno ætatis quartodecimo, viatico de more patrui manibus recepto, ac tumulatus in ſepulcro Guiſianis deſtinato ponè ſacellum S. Crucis. Ludovicus à Lotharingia ei ſucceſſit in Canonicatu & Archiepiſcopatu.

Idem annus celebris fuit urbium Sancerræ & Rupellæ obſidione, quò Rex Calviniſtis negotium faceſſeret, quibus prædictæ urbes erant refugio; Bartholomicam enim cædem ulturi, bellum civile per omnes provincias incenderant. Andegavenſis Dux Poloniæ Rex electus, cùm menſe Februario Rupellam applicuiſſet, obſidio acriùs inſtiturus, à Clero Rex ſubſidium petijt, indicto ob id Conventu in octavis Ss. Sacramenti, ubi rogatus Carolus concionem habere, pro Clero coram Rege elegantiſſimè peroravit, promiſitque Clerum ſuppeditaturum pro vindicandis undecim centenis millibus librarum annui reditûs urbanæ domui Pariſienſi oppigneratis; & quò vices rependeret Duci Andegavenſi tot egregia edenti facinora pro Eccleſiæ Catholicæ tuitione, addit permittente Rege daturum octoginta librarum millia, quibus uteretur pro ſumtibus itineris Poloniæ mox ſuſcipiendi. Caroli concionem judicij plenam, & eloquentiæ alibi retulimus, ne plus ſatis hic liber excurreret.

In hiſt. Gallicè ſcripta necdum edita.

Andegavenſis Dux Henricus ad iter Poloniæ cum lectiſſimo equitatu ſe accingens, Remos tranſijt, ubi hunc Carolus perhonorificè ſuſcepit, comitatúſque eſt eum uſque ad Regni confinia, idem Rex facere moliebatur; at ſubitò correptus morbo apud Vitriacum in Campania, ulteriùs progredi non potuit. Indictæ ſunt puerorum ſupplicationes per omnes

Eccleſias pro ipſius valetudine; his quæ Remis celebratæ ſunt 14. Maij Carolus interfuit nudis pedibus, multùm ſiquidem morbi fama Catholicos angebat, ob mala quæ toti Regno immiœbant à Calviniſtis: Rex nihilominus mærore potius aoimi, quàm morbo oppreſſus egit aoimam in ipſo juventutis flore 30. Maij anni 1574. Carolum hæc mors præmatura acerbiſſimè puoxit, eóque die juſta Remis celebrata ſunt, elogijs funebribus Regi parentavit, multa de inculpata ipſius vita diſſerens, & quanto hunc odio perſecuti ſint hæretici à juventute, ſumto pro concionis (quæ omnium ultima fuit) argumento, prophetico verſu pſalmij, quem de Chriſto Patres interpretantur: *Sæpe expugnaverunt me à juventute mea, dicat nunc Iſraël.* tum perrexit funebres exſequias acturus apud S. Dionyſium iu Francia.

Pſal. 128. A. 1.

Calviniſtæ Regis obitu ab armis non diſcedere, ſed munitiora quæque loca occupare, ſucceſſoris metuentes adventum, cujus ardorem ſæpius experti fuerant. Hic auditis de obitu fratris nuntijs, relictâ Poloniâ in Franciam ociùs redijt, obviúmque habuit Cardinalem Lugduno, ubi eum præſtolabatur, contulítque cum eo de Regni ſtatu & incolumitate: fertur Regi conſuluiſſe ut ſimonias ab Eccleſia radicitus exſtirparet, conferret Beneficia bene merentibus & idoneis, non feminis, aut militibus; Ordinem equeſtrem inſtitueret de Chriſti Paſſione, quibus pro Commendis daretur certa reditûs temporalis portio de conſenſu Pontificis, & ſic canonicæ electiones reſtituerentur.

Cardinalis Conſilium novello Regi, ut egregiæ erat indolis, & verè Catholicus, admodum placuit, inter ſuſcipiendi regiminis primitias eccleſiaſticum regimen ad antiquum morem revocare conſtituerat; at præpoſtere id adverſarij interpretantes, de Cardioale è medio tollendo nefariè cogitârunt, unde Regem uſque Avenionem comitatus, eùm die feſto B. Virginis menſe Decembri in Eccleſia concionem audiret, ſenſit ſibi caput dolere, coactúſque confeſtim egredi, & lectum petere. Rex ſæpius eum inviſit durante morbo, monitúſque eſt ſecretò à Cardinale ut Deum ex animo coleret, Catholicam regionem fortiter tueretur, hæreſimque profligaret, fratrum exemplo: vehementer quoque Navarræum obteſtatus eſt, ut in ea religione, quam recèns profeſſus fuerat, inconcuſſè perſeveraret; tum deficientibus corporis viribus ſe ad inſtantem mortem præparavit generali confeſſione facta Edmundo Auger S. J. P. recitatis deinde Fidei profeſſione, ſeptem pſalmis pœnitentialibus, hymno de Paſſione, & alijs orationibus, mane horâ quartâ, die S. Stephani ad Superos evolavit VII. Cal. Janu. aono ætatis quadrageſimo nono cum decem menſibus, anno 1574. *Summo Calviniſtarum voto*, inquit Genebrardus, *ſive quia ſua auctoritate, & conſilio illorum conſpirationes diſturbabat, ſive quia in Conventu Poſſiaco Petrum Martyrem, Bezam, & decem alios Miniſtros, luculenta oratione lethaliter vicerat, & univerſo Conventui piaculares reddiderat.* Prioceps bono Reipublicæ Chriſtianæ natus, clypeus Regni, litterarum cultor, & malleus hæreticorum. Egregio is fuit aſpectu, corpore magnus, alios enim toto capite ſuperabat, facie oblonga, directis oculis, fronte lata & exporrecta, frequens divino Officio, propria manu dans eleemoſynas, populum paſcens verbo Dei, ac ſeipſum & conviventes lectione tempore prandij; vir pius, liberalis, eloquens, ac neceſſarijs pollens dotibus ad veterem diſciplinam poſtliminio reſtituendam, reſiſtendúmque malevolis, Eccleſiæ, ac Regni perniciem molientibus. Prædictas animi dotes Joachimus du Bellay ſequenti deſcripſit elogio.

Geneb. ad an. 1574.

Quod cunctis natura dedit, quod Numina & aſtra,
Quod fortuna potens, Carole, ſolus habes.
Ingenium, formam, eloquium florémque juventæ,
Virtutem, atque animo præmia digna tuo.

Tanti

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1574.

Tanti viri obitus Galliæ lugubris fuit, hunc externa planxerunt Regna, mærore ſacrum replevit Conſiſtorium, vixque Catholicus aliquis fuit, qui triſtitiam teſtatus non ſit, ne incliti protectoris caſum in rem ſuam verterent heterodoxi; at luxit hunc imprimis Remenſis civitas, quam in multis devinxerat. Capitulum delectos ab ipſo officiarios in munere obeundo perſeverare juſſit, ac de exſequijs curam ſuſcipiens, ſanxit ut Rector Academiæ cum Doctoribus & Baccalaureis medium inter alas teneret locum ab ultima Dignitate in pompa funebri, cùm funus Remos advcheretur. Cardinalium enim Guiſij, ac Pellevæi, ultimæ voluntatis exſecutorum ſtudio delatum fuit 30. Januarij anno 1575. horâ duodecima, tumulatúmque in marmoreo cenotaphio, quod de morte cogitans ſibi poſuerat, cui aureis litteris inſculpta ſequens epigraphe.

D. O. M.

CAROLUS S. R. E. PRESBYTER CARDINALIS
A LOTHARINGIA, ARCHIEPISCOPUS, DUX REMENSIS,
PRIMUS PAR FRANCIÆ, S. SEDIS APOST. LEGATUS-NATUS.
DE MORTE ET RESURRECTIONE COGITANS SIBI VIVENS POSUIT
ANNO M. D. LXXIII. PONTIFICATUS SUI ANNO XXXV.
VIXIT ANNOS XLIX. MENSES X. DIES VIII. HORAS IV.
OBIJT ANNO DOM. M. D. LXXIV. VII CAL. JANUARIJ.

Requieſcat in pace. Amen.

EGO CREDIDI QUIA TU ES CHRISTUS FILIUS DEI VIVI
QUI IN HUNC MUNDUM VENISTI.

Viri doctrinâ celebres qui ſub Carolo Remis vixerunt.

CAPUT LXIII.

ACTIS Caroli Cardin. coronidem impoſiturus, haud alienum duxi aliquot litteratorum hîc attexere nomina, quorum operâ uſus eſt in Synodis, & in regenda Academia, quam Remis ſtabilivit; cùm enim honos alat artes, mercéſque ſtudioſis ſtimulos addat, Carolus, cui nec remunerandi ſtudium defuit, nec poteſtas, ſat multos in comitatu, eóſque doctrinâ inſignes habuit viros, quibus & de Canonicatu, aut majori Sacerdotio proviſum fuit, cum ſummo Eccleſiæ bono, ut ſequens catalogus indicabit.

Gentianus Hervet.

Gentianus Hervet Aureliæ natus, ac in tribus linguis Hebraïca, Græcâ & Latina egregiè verſatus, interfuit Concilio Tridentino, ubi tantùm nominis ſibi comparavit, hæreticos luculentis Patrum teſtimonijs revincendo, ut omnibus fuerit admirationi. Evocatus dicitur ab Aurelia per Johannem de Genlis Noviodunum, ut Vicarij-generalis munus obiret anno 1554. at Carolus cognita viri erudione cùm Tridenti ageret, arctiùs ſibi eum adſtrinxit Canonicatûs Remenſis collatione, quem obtinuit anno 1570. Inter præclara ingenij ſui monimenta exſtat tractatus de Sacramento Euchariſtiæ, traductio Clementis Alexandrini cum ſcholijs, & aliquot epiſtolæ, quibus

malorum

CAROLUS A LOTHA. LXXXI. ARCHIEP.
An. 1574.

malorum ſcaturiginem Cardinali aperit, attribuitque præcipiti Prælatorum nominationi, abſentiæ eorum à ſuis Sedibus, multitudini ſubſidiorum, ac decimis ſine delectu Sacerdotio impoſitis. Unde enixiùs hunc hortatur, ut horum moderationem obtineat à Rege &c. Obijt anno 1584. quieſcitque in exteriori capitulo Remenſi cum epitaphio græcè & latinè ſcripto. Innocentius Thevet de eo ſic loquitur.

Aurelia natum, conſervat Remica tellus
Corpus, ſed mores, ingeniúmque libri.

Nepotem habuit ejuſdem nominis, ſuæ profectionis comitem ad Tridentinam Synodum (licèt tunc admodum eſſet juvenis) ex celebrioribus tota Gallia Medicis, & in herbarum natura, & virtutibus diſcernendis nulli ſecundus, qui Medicinam in Academia Remenſi, Græcúmque ſumma cum laude profeſſus eſt, artémque ad diem mortis uſque ingenio ſano & integro exercuit, ſublatus anno ætatis octuageſimo ſecundo, apud Carmelitas Remenſes ſepultus. Hujus operâ patrui commentaria in Clementem Alexandrinum edita ſunt, ut ipſemet declarat in epiſtola ad Lectorem, quam ipſis præfixit.

Richardus du Pré.

Richardus du Pré unus ex duodecim Doctoribus à Carolo IX ſelectis pro Tridentina Synodo, Remenſis Eccleſiæ Theſaurarius, Eccleſiaſtes, & Academiæ Cancellarius, doctrinâ præclarus pietate inſignis, & qui ſe invincibilem præſtitit pro morum reformatione in provinciali Synodo Remenſi. Ingenij quidem ſui nullum poſteritati reliquit monumentum, at eruditiſſimæ ipſius conciones tantùm ipſi nominis conciliârunt, ut inter illuſtres meritò cenſeri debeat. Humana reliquit 24. Aprilis anno 1570, in exteriori capitulo tumulatus.

Nicolaus Colin.

Nicolaus Colin in litteris humanioribus, hiſtoriâ eccleſiaſticâ & prophanâ egregiè verſatus, Theſaurariam obtinuit poſt Richardi obitum; fuit Carolo Cardinali à Secretis, vertitque in Gallicum Granatenſis opera, & aliquot preces horarias, ſitus prope Gentianum in capitulo Remenſi.

Promovit etiam Carolus Cardinalis ſibi caros (quorum operâ uſus fuerat) ad dignitates eccleſiaſticas, ut Nicolaum de Pelevè ad Archiepiſcopatum Senonenſem; Nicolaum Pſaume ad Virdunenſem Epiſcopatum, qui decreta Concilij Tridentini primus collegit, ediditque Chriſtianiſſimi Regis aſſenſu, & Carolo benefactori ſuo nuncupavit anno 1564.

Nicolaum Boucher Seminarij Remenſis Protopræfectum, qui Caroli Cardinalis Vaudemontenſis in Epiſcopatu Virdunenſi ſucceſſor fuit, Johannem de la Rochefoucault Majoris-Monaſterij Abbatem Commendatarium renuntiatum Caroli beneficio &c. Tulit quoque hæc ætas inſignes aliquot Concionatores; Antonium Furnerium de quo ſupra, Nicolaum Huſſon, utroſque S. Dionyſij Remenſis alumnos; Petrum Gilbaut Vicedominum utriuſque Juris peritiſſimum; & aliquot alios de Ordinibus Mendicantium.

Nicolaus Beguin.

Nicolaus Beguin Remenſis Eccleſiæ Canonicus, in chronologia tam ſæculari, quàm eccleſiaſtica excelluit; ingenij ipſius acumen, & ſtili elegantia eminet in tribus libris de feſto Paſchatis, quos Carolo dedicavit anno 1561. De eo Gentianus Hervet in ſcholijs ad Clementem Alexandrinum lib. I. præclaram facit mentionem his verbis: *In Regum quoque Perſarum chronographia, varia eſt ſupputatio, quam facile & acutè tradit*

Nicolaus

CAROLUS A LÓTHA. LXXXI. ARCHIEP. *An.* 1574.

Nicolaus Beguinus, *noſter haud ita pridem collega in Eccleſia Remenſi, in ſuo brevi quidem, ſed accurato & elaborato Calendario apoſtolico* Opinor prædictum Beguin uſum libello raro & admodum exquiſito S. Cypriani, cui titulus eſt *Cæcilij Cypriani de Paſcha Computus.* qui Remis in bibliotheca adſervatur, ubi hic Auctor tradit Chriſtum manducâſſe Paſcha cum Diſcipulis, VI. Id. April. V. feria, paſſúmque altera die feria VI.

Nicolaus Bocher.

Nicolaus Bocher Rhetoricam in Academia Remenſi profitebatur anno 1562. tantúmque laboris inſumſit in Ariſtotelicæ doctrinæ ſecretis eruendis, ut apologiam pro ipſius Ethicis conſcripſerit adversùs Audomarum Thaleu Eraſmi fratrem, quam Carolo Cardinali obtulit, ubi doctorum hominum columen hunc & Mecœnatem indigitat.

Tribus his alius ejuſdem nominis Nicolaus Cheſneau addi poteſt, laudatus ab eminentiſſimo Cardinali ob traductionem Evangeliorum, & Flodoardi hiſtoriæ.

Johannes Munier.

Johannes Munier ignobili loco natus in pago de Roiſy prope Celtum-ſancti-Remigij in diœceſi Remenſi, artem gauſapinam exercuit uſque ad annum ætatis vigeſimum ſecundum, quo & Grammaticæ operam dedit tanto conatu & improbo labore, ut Artium lauream obtinuerit anno ætatis vigeſimo-ſeptimo, ac Theologiæ anno triceſimoquinto. Navarræi Collegij Socius, concionibus habendis poſtmodum ſic incubuit, ut certatim eum Eccleſiaſtem ambirent Epiſcopi. Erat hic eloquens, gravis, & ad auditorum animos permovendos incomparabilis, fuci verò & vanitatis hoſtis acerrimus; unde verba nimio ſtudio affectata, lutum & paleas, præ cæleſti elocutione, vocitabat. Canonicatum obtinuit in Eccleſia Noviomenſi, domini de Blegnei liberalitate, electúſque fuit ut ei in Epiſcopatu ſuccederet; at deceſſit necdum adepta poſſeſſione 9. Julij anno 1594. Fertur id non ab omnibus probatum, quòd infimæ ſortis eſſet pro tanta dignitate, quaſi verò ex tuguriolo ingens animus oriri non poſſet, aut hiſtoria non referat etiam eximiè infulatos, qui ex animi claritudine potiùs, quàm ſanguinis nobilitate, famam retulerunt.

LUDOVICUS A GUISIA LXXXII. ARCHIEP. *An.* 1574.

Ludovicus à Guiſia fit LXXXII Archiepiſcopus. Henricus III. Remis inauguratur. Pontifex pro Anglis exſulibus reſcribit Capitulo. Sedanum hæreticæ pravitatis fit receptaculum.

CAPUT LXIV.

INTER tot bellorum furias, quibus ab heterodoxis Gallia miſere concutiebatur, quis Sedem Remenſem alti ſanguinis Rectore, & ſtrenui ac fervidi ingenij indiguiſſe non videat? Caroli recens geſta pro avita religione, imminénſque periculum id ſuadere videbantur; at Rex, cui in Lotharingos amor altiùs inſederat ob Caroli memoriam, ſtatuit ex eadem gente ſucceſſorem ei providere, Ludovicum ſcilicet à Lotharingia, Franciſco Duce Guiſio Principe, Franciæ Cambellano patre, matre Anna Ateſtina, in lucem Dampetræ editum 6. Julij anni 1556 Jam Cluniacenſis, S. Dionyſij, Fiſcanenſis, S. Remigij, & D[illegible]enſis Monaſteriorum

riorum Commendatarium ; tot enim Beneficijs ob avorum egregiè facta cumulatus legitur, cùm vix pubertatis annos exceſſiſſet. Inita poſſeſſione Archiepiſcopatûs per procuratorem anno 1574. & jucundo adventu in aliud tempus remiſſo, Vicarios-generales & adminiſtros eoſdem retinuit, quorum operâ patruus uſus fuerat in regenda diœceſi. Ludovic. a Guisia LXXXII. Archiep.

Interea Rex, qui poſt obitum Caroli IX. aliquantiſper hæſerat in Gothia, menſe Februario inſequentis anni Remos venit, divinam Unctionem more majorum recepturus : à civibus magnificè & fauſtis acclamationibus excipitur cum campani æris, ac tormentorum æneorum fremitu, aliiſque lætitiæ ſignis : vicus quoque à decumana porta ad palatium varijs emblematum figuris, & inſcriptionibus ſplendebat, ut atrocitas temporis ferre potuit, quo bellis inteſtinis civium opes, & ærarium publicum penitùs exhauſta. Habet ſchedula regiorum obſidum 13. Febr. die Dominica perilluſtres viros Carolum de Luxemburgo dominum de Ligni, Franciſcum de Luxemburgo Rouſſ. dominum, Henricum de Chilly Comitem de la Rocheguyon, & Franciſcum Chabot Marquiſium de Millebot, ſummo mane miſſos à Rege petitum ſacram Ampullam apud S. Remigium, quæ præſtito ſacramento, ut ſolet, ritu ſollemni delata eſt per dominum de Montigny Vicepriorem, in abſentia Abbatis & Prioris majoris, in manus Ludovici à Lotharingia Metenſis Epiſcopi, lecti pro explenda Inauguratione depoſita eſt, quòd Ludovicus idoneæ ætatis (erat enim tantum viginti annorum) & caracteris expers, Conſecratoris officio fungi non poſſet. Fertur Carolum de Roucy Epiſcopum Sueſſionenſem interceſſiſſe, dicebat enim ſibi, velut provinciæ Remenſis Decano, abſente Archiepiſcopo, jus conſecrandi Regem deberi ; at Rex libenter hunc honorem Lotharingo detulit, habita ratione nuptiarum, quas brevi contracturus erat cum Ludovisia Vaudemontana. Sic prædictus Metenſis Epiſcopus Sacris operatus eſt, Regémque cæleſti Chriſmate delinivit, adſtantibus utriuſque ordinis Paribus, & infinita propemodum nobilium virorum multitudine. Ex actis capitularibus colligo Regem fabricæ Eccleſiæ Remenſis quingentos aureos contuliſſe, præter navim argenteam pergrandi admodum achati, velut ſuppedaneo, ſubnixam, ubi Urſulæ ſodales, quas Undecim-mille-Virgines vocant, eleganter admodum dedolatæ viſuntur. *An.* 1574. *An.* 1575.

Regi poſt Inaugurationem multas difficultates devorandas hæreticorum factiones ſubminiſtrârunt duce Condeo, qui ingentem Alemannorum exercitum mox in Gallias invexit ; motus quoque ab Alençonio Duce excitati, pro hereditatis ſibi attributæ ſupplemento. Rebus utcumque compoſitis anno 1577. Rex menſe Novembri Regni Comitia Bleſis indixit, quæ ad 15. Decemb. prorogata ſunt. Balliviatus Viromandenſes convocati, ut veteri more Deputatos deligerent, Remenſis ſuos, ut anno 1560. egerat, cùm Aurelijs coacta ſunt, ſeparatim elegit, obnitenti regio Præfecto Laudunenſi, quòd antiquitus in ſuo Balliviatu prædictæ deputationes fierent : reſponſum erectione regii Balliviatûs, à Laudunenſi independentis, apud Remenſes, prædictum morem meritò mutatum fuiſſe & antiquatum. Lego injunctum Deputatis, ut de Calviniſtarum vaſtationibus querelam facerent, dicerentque Servis Dei decimas ab his denegari, inaudita tributa imponi villicis, ſeu ruſticanis hominibus ; milites quoque regios petulanter, ac ſine diſciplina vivere : utrum de hiſce querelis ratio habita ſit, neſcitur ; quædam ſchedulæ habent à trium ordinum Deputatis generalibus concluſum, quò publicis morbis ociùs remedium adhiberetur, unicam religionem, & hanc Catholicam in Regno eſſe permittendam, nequicquam reclamantibus Navarreo, Condeo, & Politicis. *An.* 1576. *An.* 1577.

Gregorius XIII. memor geſtorum Caroli Cardinalis recèns mortui, & eorum quæ à Guiſijs fiebant pro incolumitate religionis, quò ſui amoris

 ſpecimen

LUDOVIC. A GUISIA LXXXII. ARCHIEP. *An.* 1578.

ſpecimen clariùs in eos exhiberet, Pileum cardinalitium Ludovico mittit 9. Martij anni 1578. titulum tamen, ſeu Galerum, nuſquam habuit, ex Frizonio, quòd hæc ijs tantum tradantur, qui Romam perſonaliter adeunt, anno ſequenti fit Ordinis ſancti-Spiritus Præceptor primâ Januarij.

Anglia gemente ob ſuſcitatum ſchiſma ab Henrico VIII. perſecutionémque in veros Chriſtianos, plures ex his quò tempeſtatem declinarent, extorres patriâ fieri non dubitârunt, è quibus haud pauci ductore Alano è Belgio migrare juſſi Remos conceſſêre, ubi Piorum caritatem in ſublevanda horum inopia ſtatim experti ſunt: Pontifex pro his ad Capitulum Remenſe reſcripſit, hortatúſque eſt ut eos benignè excipiat, foveátque quantùm poterit hac epiſtola.

An. 1578. „ Dilecti Filij, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Pietas veſtra ſpe„ ctatiſſima, & zelus Dei gloriæ, cujus habetis graviſſima apud vos „ teſtimonia, nos dubitare non ſinit, quin in hac cauſa quam vobis propo„ nimus veſtro muneri, hominum prædicationi, noſtræ exſpectationi, præ„ clarè reſponſuri ſitis. Alanus Præfectus hujus Collegij, quod Duaci conſti„ tuimus, ab impijs ejectus, contulit ſe in iſtam Civitatem cum ijs quos „ ſecum habebat. Rogamus per eumdem Chriſtum ipſum, cujus cauſa agi„ tur, ut eos quàm commendatiſſimos habeatis, veſtráque humanitate am„ plectamini; eos verò cùm commendamus, in ſingulis Chriſtum ipſum, qui „ in illis ejectus eſt, commendamus. Quantùm porro Chriſto debeatis, ipſi „ præclarè intelligitis, itaque longiores eſſe non debemus. Deus & Dominus „ noſter, qui hanc vobis de re tam præclarè merendi offert facultatem, tuea„ tur & cumulet vos ſuâ gratiâ, atque omni felicitate. Datum Romæ apud „ S. Petrum ſub anulo Piſcatoris die 18. Maij anno 1578. Pontificatûs noſtri „ anno ſexto.

Ex concluſione Capituli 20. Junij habetur Proviſoribus Hoſpitalis mandatum fuiſſe, ut pro excipiendis tam Doctore Alano, quàm ſocijs exſulibus habitaculum perquirerent, & ex eo mox tranſlati ſunt ad domum canonialem, erigendo Seminario idoneam. Genebrardus de Gregorio XIII. diſſerens in Chronologia ad an. 1584. ait hunc Remis Anglorum Seminarium erexiſſe, Lorettæ Sclavorum, & Ponti Moſellæ in Lotharingia Scotorum. Jubilæum generale à Pontifice pro obtinenda pace, extirpandiſque hæreticis conceſſum Remis primùm fuit anno integro, quo & preces in-

An. 1579. dictæ per omnes Eccleſias. Pontificis zelum Rex æmulatus, ſancti-Spiritus Ordinem inſtituit ſub conditionibus in Henriciano codice contentis, qua-

Vide Henri. Cod. lib. 18. tit. 11. fol. 246.

rum una eſt, ut Rex inungendus Fidei ſacramentum faciat in manus Remenſis Archiepiſcopi, nec Beneficium in Commendam conferre poſſit, donec illud præſtiterit ad requiſitionem Archiepiſcopi; hoc autem à Regni ſacramento diſtinguitur, & ad veteres ceremonias de novo acceſſit.

Hoc anno Conventus PP. Minimorum fortuito caſu flammis exuſtus eſt, ab octodecim annis erectus; dormitorium item Franciſcanorum; & circa feſtum Paſchalis tanta tempeſtas deſævijt, ut ventorum vi plura ædificia corruerint, roſa imprimis majoris Eccleſiæ versùs Meridiem, cum pinnaculis aliquot Eccleſiarum, hæc impendentium malorum præludia fuerunt ac prognoſtica.

Conciones Adventûs Dom. & Octav. SS. Sacramenti fundantur liberalitate D. Scavant Conſil. in Curia Parıſ. & Can. Rem.

Ludovicus à Lotharingia ætatem adeptus ſacris Ordinibus idoneam, Preſbyter conſecratur Pariſijs die feſto Purificationis B. Mariæ miniſterio Nicolai Fumee Bellovacenſis Epiſcopi, ac paullo poſt fit Epiſcopus per manum eminentiſſimi Cardinalis Borbonij in ſacello S. Clementis apud

An. 1580. S. Dionyſium, adſiſtentibus Ambianenſi & Noviomenſi Epiſcopis.

1581. Subinde Sodalitas Pœnitentium à Rege Pariſijs inſtituitur, albæque veſtes

1582. benedicuntur per Nuntium apoſtolicum pro his, qui prædictæ ſodalitati nomen

nomen dediſſent. Miſſæ quoque ſunt pro reformatione Calendarij ad Capitulum litteræ ex parte Regis, quò juxta Pontificis decretum reformatio inciperet; menſe Decembri Canonici quatuor nominantur à Capitulo, qui huic rei diligenter incumberent, darentque operam ut observatis temporum mutationibus, feſtorum mobilium ſollemnitates, ob ſacra myſteria rectiùs ad proprium locum remittantur.

LUDOVIC. A GUISIA LXXXII. ARCHIEP. An. 1582.

Calviniana lues interim graſſabatur, libellis per urbes vafre, & occultè diſſeminatis, commercióque cum hominibus eadem labe infectis & cohabitatione. Fertur apud Sedanum Calviniſtam primum Naviculariùm fuiſſe, è Belgio ob hæreſim projectum, & abire juſſum. Cardinalium Caroli & Ludovici curâ, & ab his injecto terrore, factum eſt, ut quotquot hæreſeos toxico imbuti Remis latitabant, aut in viciniotibus locis apud Sedanum pedetentim ſe receperint, ſub auſpicijs Carlotæ de la Marck Ducisſæ de Bullonio, ac Sedani ſupremæ dominæ, quæ Henrico de la Tour Vicecomiti de Turenne & Franciæ Mareſchallo nupſit anno 1590. Novæ religionis initia tanto ardore foverunt ambo, promoverúntque, ut Sedanum in Regni limitibus ſitum, brevî eorum propugnaculum evaſerit, qui propinatum hæreſeos virus hauſerant, inter funeſtas diſſidiorum furias provinciæ terror, ac religioſi Ordinis deſeriorum receptaculum; ab eo præſertim tempore quo Mareſchallus Carlotæ teſtamento ejuſdem urbis ſupremus dominus factus eſt; tunc enim decimas pagorum Principatûs, ſtipendio Miniſtrorum applicuit, templum in Urbis meditullio amplæ & eleganus ſtructuræ erexit, ſtruxit bibliothecam, & Academiam, ac in eo Profeſſores inſtituit & dotavit. Sic vera religione ſenſim langueſcente Catholicis aliò migrantibus, & inhibitione facta Paſtori ne palam & publicè, ſed clam & ſub pallio S. Euchariſtiam ægrotis deferret, hæreſis altas radices egit, vireſque continuò cepit & incrementum ad noſtram ætatem, qua Ludovicus XIII. datis pluribus dominijs prædicti Mareſchalli filijs, Sedanum Regno incorporavit.

Miniſtri duo ultimis hiſce temporibus doctrinâ celebres admodum contulerunt pro fovenda hæreſi per totam provinciam; primus nomine David Blondel multorum librorum editione famoſus, quos ipſe linguâ patriâ & latina, cùm Roceij Miniſter eſſet, ſummo labore contexuit: erat ipſe ex territorio Remenſi, in veteri hiſtoria & decretis Pontificum optimè verſatus, integer quoque & candidus, unde ad ſynodos ſuæ ſectæ ſæpius evocatus tantam ſibi famam comparavit, ut Hollandi illuſtrandæ patriæ, majoris forſan ſtipendij illecebrâ, hunc Amſtelodamum venire petierint; at vix urbem hanc ſalutaverat, cùm oculis captus eſt, & paullo poſt obijt. Alter Molinæus dictus, toti Galliæ notus eſt ob varias ipſius lucubrationes, eleganti ſtilo ac polito contextas, & conflictu ſæpius habito cum P. Coton S. J. de controverſijs Fidei: argutus hic ſophiſta fuit, eloquens, & calvinianarum partium acerrimus propugnator, miniſteriúmque ſuum obſtinatè admodum ad ultimam uſque vitæ periodum explevit, vitâ functus ætate quidem provecta, ſed ſano ingenio, ut fertur, anno 1656. Nunc vera religio velut poſtliminio reſtituta in dies floret, augetúrque ſtudio inſignis D. Faber Sedani Gubernatoris & Mareſchalli Franciæ, ut alibi diximus.

LUDOVIC. A GUISIA LXXXII. ARCHIEP. *An.* 1582.

De Seminario Anglicano Remis ſtabilito, & inſignioribus viris qui ibidem litteras profeſſi ſunt, aut inde prodierunt.

CAPUT LXV.

DOCTOR Pitſeus de ortu & virtutibus Cardinalis Alani, Anglici Seminarij Inſtitutoris & Protomagiſtri diſſerens, ait inſignem hunc pietate virum, cùm apud ſe anxiè cogitaret quo tandem modo populares ſuos hinc inde perſecutionis procellâ diſperſos, ac velut è naufragio ereptos, in unum congregaret, ſtatuiſſe Remis, ac Duaci, Principum auxilio, his Seminaria duo procurare, quò ſimul collecti canonicè viverent, inſtituendiſque juvenibus darent operam, qui de ſua ſalute ſolliciti, ex Anglia in Gallicas oras turmatim transfretábant. Remenſi, quod poſterius erectum eſt, octo vel decem Doctores, vel Licentiatos frequentiùs hæſiſſe addit, quorum alij ſacram Scripturam interpretabantur, alij ſcientiam ſcholaſticam docebant, Jus canonicum, & Fidei controverſias; quidam etiam refutandis erroribus dediti, aut Martyrum victorijs excipiendis, laboribúſque Confeſſorum, qui diverſa Europæ loca velut extorres peragrabant, amplam Hiſtoricis ſcribendi materiam ſuppeditârunt. Erant inter eos qui, alijs hiſce operibus intentis, providebant de rebus ad vitam neceſſarijs, de libris, ac veſtibus, ſecundùm cujuſque ſtatum ac conditionem.

Singuli Profeſſores ſeparatas habebant cellulas, quibus inſtar claſſium utebantur in excolenda juventute ſub nutu & imperio Doctoris Alani totius familiæ ſummi Proviſoris, quam ea gravitate, ſtudio & moderatione regebat, quæ virum decet apoſtolicum, debiles inaudita lenitate ferendo, viribus autem integros & vegetos ad fortiora quæque ſuis concionibus provocando; adeo ut celebris hæc Societas ſub tanto Magiſtro brevi virtutum omnium ſchola evaſerit, Muſarum ſedes, ac inſignium virorum domicilium, quorum hîc ſynopſim damus, quòd Urbem & Academiam noſtram ſua eruditione, doctrina, pietate, laboribúſque pro Fide Chriſti ſuſceptis mirum in modùm nobilitârint.

Guillelmus Alanus primum dignitatis locum meritò ſibi vendicat, ob egregiè navatam operam in excipiendis profugis ex Anglia. Hic graſſante hæreſi cùm oceanum trajeciſſet, quò à perſecutione tutus eſſet & immunis, Duaci primùm pedem fixit, ubi Magiſterij gradu recepto, Canonicatu donatur in Eccleſia Cameracenſi, at Seminarium aliud proviſurus in Galliam venit, obtentis litteris à Gregorio XIII. ad Archiepiſcopum & Capitulum Remenſe, pro ſtabilienda domo in urbe Remenſi. Vix ibi ſe receperat, cùm Ludovici Cardinalis munificentiam expertus eſt in annua penſione centum aureorum, & Canonicatûs collatione, cujus poſſeſſionem inijt 28. Martij anno 1584. Famâ reconditioris ejus doctrinæ Romam uſque pervulgatâ, à Sixto V. Pontifice evocatus, ac velut avitæ religionis defenſor benignè exceptus, in ſacrum Collegium adoptatur ſub titulo S. Martini 7. Aug. anno 1587. ex litteris ipſius ad Capitulum ſcriptis. N. Colin Theſaurarius ob novam dignitatem ipſi congratulatus eſt nomine Capituli; & Canonicatus ejus, quo per tres annos potitus eſt, datur.

Richardo Baret inſigni Theologo, & in ſacra Scriptura apprime verſato, acta Capituli referunt hunc obtentis prius litteris à Rege, quibus in civem adoptatus eſt, ad Canonicatum perveniſſe Cardinalis Alani reſignatione.

Pitſeus, qui elucubrationum ejus meminit, commentarij præſertim in aliquot Scripturæ libros, ait ſe neſcire ubi vixerit, & quando deceſſerit; veriſimile

veriſimile eſt Remis obijſſe, ac in clauſtro majoris Eccleſiæ ſepultum, cujus erat præbendatus.

Edmundus Campianus Londini in Anglia natus, à Boſio recenſetur inter eos qui Remis in Seminario ſtuduerunt. Fuit hic admodum eloquens, ſcriptis contra hæreticos clarus, divinarúmque litterarum peritiſſimus; at, ſi verum eſt Patrum ſocietati nomen dediſſe, cúm Romam pergeret anno 1575. Remis quidem aliquandiu commorari potuit, ſed non in Anglico Seminario, cùm per id tempus necdum eſſet erectum. Inſignis hic Chriſti Athleta martyrij agonem fortiter Londini explevit 3. Cal. Decemb. anno 1581. relictis aliquot ingenij operibus à Pitſeo relatis in ſua bibliotheca.

Thomas Boſius de ſignis Eccleſiæ Dei lib. 11.

Robertus Sayerus Londini primùm litteris dedit operam; at recrudeſcente in Anglia adverſus Catholicos perſecutione, Elizabethæ Reginæ crudelitate, in Galliam tranſijt, curſúmque ſtudiorum explevit in Seminario Rem. ſub Alano anno 1584. tum ſuſcepto Magiſterij gradu in Academia, Romam ivit, colobiúmque Benedictini Ordinis induit apud S. Juſtinam de Padua, Venetiiſque obijt in Monaſterio S. Georgij ultimo Octob. anno 1602.

Hunfridus Helins celebris Juriſconſultus, relictâ patriâ, Duacum conceſſit, ubi Juri pontificio, & civili perfectè ſe dedit, tum Româ rediens, ubi perrexit cum Alano, Remos venit, prædicti Cardinalis opera prælo daturus: hæſit aliquandiu in Seminario, donec bello civili exardeſcente anno 1588. egredi coactus cum alijs, ivit Muſſipontem, ubi Jus ſumma cum laude docuit, obiitque anno 1604.

Rogerus Caduvalladerus, relictis pro Chriſto parentibus & patriâ; inops ac pæne nudus mare trajecit, veniſque Remos, ubi Philoſophiæ curſum complevit in Seminario; ad Preſbyteratûs Ordinem deinde promotus ſuis popularibus hæreſeos craſſiſſima nube involutis auxilium laturus, capitur in Anglia apud Hereford, martyrio ſublatus anno 1610.

Henricus Hollandus Poeta inſignis, Philoſophus, ac Theologus, ex Anglia Duacum venit, inde Remos, ubi publicis concionibus, ac Bibliorum traductioni dedit operam; tum in patriam reverſus ut amicis periclitantibus ferret opem, cùm ſe incaſſum laborare cerneret, in Belgium redijt, Theologiámque apud Marchianenſes Benedictinos profeſſus eſt, ubi & defungitur anno 1611. tractatum de ſacrificio Miſſæ edidit & aliquot poetices opera.

Thomas Vvorthingtonus Lancaſtriæ natus, ſtirpe nobilis, acri & vivido ingenio, Duaci primùm ſtuduit, ubi & Baccalaureatûs gradu inſignitur, Preſbyter ordinatus redijt in Angliam, ut vineam Domini excoleret; at interceptus, pulſúſque in exſilium anno 1588. venit Remos, ubi poſitivam Theologiam docuit in Seminario. Tanti viri lucubrationes à Pitſeo referuntur, inter quas exſtat catalogus eorum qui in Anglia martyrio nuper occubuerunt, adhuc clarebat anno 1610.

Guillelmus Gifford illuſtri familia natus, ab Alano Cardinale vocatus, Romam mittitur litteris operam daturus, expleto Theologiæ curſu redijt in Galliam, & Regulam Benedictinam profeſſus, Remis per undecim annos Theologiam ſcholaſticam docuit Academiæ Rector renuntiatus, fitque Remenſis Archiepiſcopus anno 1622.

Guillelmus Bishopus pluris duxit è numero exſulum eſſe, inopiámque pati in Anglico Seminario, quàm in patria longiùs degere cum periculo ſalutis; calcatis igitur mundi honoribus, ad quos ob natales aſpirare facilè poſſet, divitiíque patrimonio relicto, animum Theologiæ ſtudio appulit, quo Remis peracto, confutandis hæreticis multum laboris ſuſtinuit, ſcriptis, & vita, & caſtimonia clarus, adhuc vivebat anno 1612.

Matthæus Kelizon, cùm inter Puritanos ſe periclitari animaverteret, ad ſuos ſe contulit Remis agentes, Romam poſtea adijt ſtudia Theologiæ

completurus,

Ludovic. A Guisia LXXXII. Archiep. *An.* 1582.

completurus, Preſbyter factus in Franciam rediit, Theologiámque ſumma cum laude in Univerſitate Remenſi profeſſus eſt, cujus & Rector fuit anno 1606. cunctis ob integritatem carus, & acceptus: ſcripſit de Anglorum novitia religione, Subtoſij deliramenta confutavit, Duacum deinde petens anno 1611. quò ſuos inviſeret, hanc urbem poſtmodum ſuis laboribus, libris, ac morte nobilitavit.

Eduardus Vveſtonus Londini natus, ſe undique hoſtibus vallatum ſentiens eo tempore, quo in Catholicos ſæviebat perſecutio, ſatius duxit patriam deſerere, ac patrimonium, quàm in diſcrimen adduci perdendæ ſalutis; ſic libero ſuſcepto exſilio, Remos petijt, animum in doctrina collocaturus, ſcripſit de triplici hominis officio, adhúcque florebat anno 1610.

Richardus Broughtonus amœnioribus litteris, Philoſophia, ac linguarum Græcæ, Latinæ, & Hebraicæ peritiâ clarus, Londino Remos venit, ubi Preſbyter ordinatur anno 1584. Angliam poſtea repetens totum ſe Dei obſequio mancipavit, quò ſegreges ad veritatis lucem revocaret: egregiè refellit ac confutavit cujuſdam libelli calumniam. *Quòd vir Catholicè Romanus, non poterat eſſe bonus ſubditus.*

Eduardus Mahuns ex ampliſſima familia natus, ac parentibus avitæ religioni fortiter addictis, Remos adhuc puer mittitur cum Henrico fratre, ubi per annos ſeptem amœnioribus litteris animum appulit ſub Johanne Pitſeo, illuſtrium virorum libelli Auctore, Romam deinde pergens, inde in Angliam, Benedictini Ordinis habitum ſuſcepit, fortè in Lotharingia, tractatum edidit *de Fundamentis veteris Eccleſiæ*, vivebátque ad huc anno 1612.

Rodulfus Buklandus peractis Londini ſtudijs in Jure, quò perſecutionis procellas devitaret, in Franciam venit, Remiſque per ſeptem annos Philoſophiæ ac Theologiæ ſtuduit, tum flagrans deſiderio viſendi ſacra Apoſtolorum limina, Romam ivit, voviſque ſe convertendis popularibus operam impenſurum, ad quos diverſos tractatus anglicè ſcripſit.

Johannes Pitſeus catalogi illuſtrium virorum ſui temporis Concinator egregius, eâdem cauſâ, qua ceteri, patriam hæreſeos labe infectam reliquit, veniſque Remos, Ubi Rhetoricam, græcámque linguam præclarè docuit, tum peragratis Germaniæ provincijs, Liverduni in Lotharingia mortalitatem explevit anno 1616.

Carolus Trugianus divitis patrimonij heres, at paterna & avita religione ditior, quam ipſe honoribus prætulit, patriam ſordibus hæreſeos inquinatam fugiens, quò ſuæ ſaluti conſuleret: hic Remis amœnioribus litteris animum applicuit ſub Johanne Pitſeo, Romam deinde vocatus à Cardinale Alano, funebrem ejus orationem texuit hoc titulo: *Planctus de morte Cardinalis Alani* adhuc in vivis erat anno 1611.

Johannes Bridguvater, blandimentis Puritanorum irretitus fertur, pro quibus aliquandiu militavit; at ejurato Anglicæ religionis miniſterio, ſtipendiiſque illi attributis, paupertatem amplexus eſt in Remenſi Seminario, ubi librum evulgavit, qui inſcribitur *Conſertatio Eccleſiæ Gallicanæ* an. 1588.

Rodulphus Schirvunius inſignis Philoſophus, ac in linguis Latina, Græca, & Hebraica optimè verſatus, Româ rediens, Remenſe Sodalitium frequentavit anno 1580. tum in Angliam vela faciens, quò ſuis opem ferret, inuſitata pro Fide tormenta perpeſſus eſt, crudeliterque Londini diſcerptus ſpiritum Deo reddidit anno 1581.

Richardus Briſtolius tot virorum fortium æmulatus exempla, relictâ ſathanæ ſynagoga, ſe Duacum velut in portum ſalutis contulit, ubi & Seminarij Primarius fuit, & Theologiæ Profeſſor; at Cardinalis Alanus, qui ejus operâ egebat in Remis conſtituendo Seminario, ad ſe eum acceſſivit, ut ſcholarum caput eſſet anno 1580. aliquot edidit opuſcula, annotationes

annotationes præſertim in novum Teſtamentum, morbo correptus ſe in Angliam deferri curat, ubi & mortuus eſt anno 1582.

Guillelmus Reginaldus, à Miniſtris ſeductus, cùm ex pueris vix exceſſiſſet, Romæ abdicata hæreſi, in Galliam venit, receptúſque eſt ab Alano ut ſcripturam, linguáſque Græcam & Hebraicam doceret in Remenſi Seminario; tractatum edidit, cui titulus eſt: *De juſta Reipublica auctoritate in Principes hæreticos.* quem Cardinalis Sega Clementis VIII. Legatus Remis exſiſtens cum elogio approbavit: Calvino Tureiſmum inchoaverat, cui extremam manum addidit Guillelmus Gifford poſt ipſius obitum, qui Remis contigit, ubi & ſepultus traditur. anno 1594.

Gregorius Martinus, è celebrioribus fuit qui Remis litteras profeſſi ſunt in linguis Græca, & Hebraïca peritus admodum erat, Poëta excellens, & Orator facundiſſimus, texendis libris, quos laudat Pitſeus, multum operæ poſuit, donec quadragenarius mortalitatem explevit 28 Octob anno 1582. Jacet in Eccleſia S. Stephani cum hoc epitaphio.

Quem tulit umbroſis tenerum Sunthſaxia ſilvis,
Gallica qua ſpectas Regna Britannus ager.
Oxoniúmque ſuas juveni, cui tradidit artes,
Nam fuit Oxonio ſpéſque, decúſque ſuo.
Quique Duacenas ſtudio divina petendi,
Quærit, & hinc ſedes Roma beata tuas.
Quémque revertentem, & morum probitate, pudore;
Doctrinâ ornatum, religione, Fide.
Suſcipit afflicta Remis pietatis aſylum,
Anglorum Remis clarâ patrocinio.
Poſt coacervatos noctéſque, diéſque labores,
Dum ſibi, dum patriæ conſulit uſque ſuæ.
Hic animam Chriſto, Martinus, & oſſa ſepulcro,
Cùm pariter Iudæ, & feſta Simonis erant.
Reddit ubi denos quater eſt producta per annos
Viſa, finit. lapſis, & redit ordo ſacris.

Hos è majori numero tot inſignium virorum carptim ſelegi, de quibus copioſè Boſius ſcripſit duodecimo libro *de ſignis Eccleſiæ*, ut inde pateat quantam nominis claritudinem urbes recipiant ex indulto profugis Doctoribus, & ob Fidem malè habitis, hoſpitio; majorem haud dubiè noſtra contraxiſſet, ſi bella civilia hos aliò migrare non compuliſſent póſt moram duodecim annorum: aliquot ætate noſtra vidimus pari doctrina & pietate celebres, qui adepto Magiſterij gradu in Academia Remenſi, totos ſe poſtea convertendis popularibus ſuis impendentes, odio Fidei in Anglia exagitati, & excruciati glorioſo martyrio vitam compleverunt.

Conſilium provinciale Remis à Ludovico Cardinale cogitur. Supplicationes in albis fiunt per Campaniam. Mutuo fœdere coeunt Principes adversùs hareticos.

CAPUT LXVI.

LUDOVICUS, qui Metropolim hactenus per Vicarios rexerat, quò acriùs ad Cleri Gallicani negotia difficilimis hiſce temporibus mentem appelleret, proprium munus auſpicari voluit à celebri & jucundo in Urbem ingreſſu, & à Synodi provincialis indictione; quod ut rectiùs

LUDOVIC. A GUISIA LXXXII. ARCHIEP *An.* 1583.

perficeret, convocatoriam ad Epiſcopos menſe Octobri mittit epiſtolam pro die ſexto Januarij feſto Epiphaniæ; at cùm nuntius, quem Romam ablegaverat pro obtinendo Pallio necdum redijſſet, prorogata eſt ad diem vigeſimam-quintam ejuſdem menſis. Indictionis epiſtola Remis 27. Septembris data eſt, & ſic incipit.

LVdovicus miſeratione divina S. R. E. Presbyter Cardinalis à Guiſia nuncupatus, Archiepiſcopus & Dux Remenſis, primus Par Franciæ &c. reverendis Fratribus Epiſcopis, nec non venerabilibus Abbatibus, Decanis, Capitulis, Conventibus, Prioribus, ceteriſque noſtræ Remenſis provinciæ eccleſiaſticis perſonis, quæ de jure vel conſuetudine adeſſe ſolent, &c. ſalutem.

„ Cùm tantis hactenus Eccleſia noſtra Gallicana procellis & calamitatibus
„ ſit agitata, ut id ſummæ atque ineffabili Dei clementiæ & pietati unicè ſit
„ referendum, quòd illa jam non penitus diſturbata corruerit, illud etiam
„ profectò dici verbis, aut mandari litteris non poteſt, quanta ejus bonitate,
„ & prudentia effectum eſt, ut non tantùm eadem Eccleſia, in eo in quo
„ nunc eſt peſſimo & periculoſiſſimo ſtatu quodammodo retineatur. Verùm
„ etiam ea nobis relicta ſunt remedia quibus præclariſſimum illud primitivæ
„ Eccleſiæ ornamentum eidem reſtitui, ínque priſtinos honores & libertates
„ ea vindicari poſſe videatur: neque enim certè potentius quidquam tantis
„ malis remedium à mortalibus excogitari, aut à divino, immenſóque cle-
„ mentiæ fonte peti potuit, quàm hæc, quæ nobis generalium Conciliorum
„ decretis, & ſacrorum Canonum conſtitutionibus, &c.

Omnibus pro die Concilij ritè ordinatis & diſpoſitis, Petrus Remy major Archidiaconus & Vicarius-generalis, Capitulo alterius prorogationis litteras obrulit, quibus Concilium ad menſem Maïum remittebatur: dilatio hæc conſultò ſic præfixa eſt, quò Cardinali ſat temporis eſſet ad obtinendam diſpenſationem per nuntium ſuum (quem Romam miſerat) pro celebranda Synodo, quamvis Pallio de more necdum inſigniretur, & ſine quo Synodis præſidere, vel Ordines conferre non debent Metropolitani. Pontifex habita ratione meritorum prædicti Cardinalis, reſcripto indulſit ei ut ſemel dumtaxat Synodum habere poſſit, cujus tale eſt initium: *Dilecto Filio noſtro Ludovico S. R. E. Presbytero Cardinali à Guiſia nuncupato. Dilecte Fili mi ſalutem & apoſtolicam benedictionem Exquiſita tua circumſpectionis induſtria promeretur, ut Romana Eccleſia, &c.*

Prædicta diſpenſatione obtenta Ludovicus Remos venit, cum Capitulo de ceremonijs duplicis ſui ingreſſùs collocuturus; Prior, Ducalis dictus, ultimo prædicti menſis contigit, ea celebritate & pompa quam alibi deſcripſimus, cohoneſtantibus hanc diœceſanis Epiſcopis, nobilium, officiariorum, ac vaſallorum ingenti multitudine; Archiepiſcopalis eo pariter apparatu die ſequenti expletur, qui Cardinalis dignitatem & magnificentiam decebat. Actum poſtea de celebrando Concilio, ad quod die præſcripto Epiſcopi, Abbates, & Capitulorum deputati frequentes ſe contulerunt. Habent acta capitularia, quartâ Maij è Canonicis tres fuiſſe delectos, qui D. D. Epiſcopis denuntiarent ſe privilegia Capituli inconcuſſa tueri velle, in provincialibus Concilijs vocem deliberativam & deciſivam dudum ſibi conceſſam, hanc in præſenti petere, alioquin definitionibus ſe interceſſuros. Quid horum petitioni Antiſtites reſponderint, non ſatis comperi; patet tamen ex actis Concilij, Capituli Remenſis deputatos interfuiſſe, coactámque Synodum, ijs conſentientibus, in principe Eccleſia, ubi ſedibus de more diſpoſitis, Cardinalis primitias Deo obtulit incruento Sacrificio, quod ei primum fuit & ſollemne, tum brevi concione Synodum auſpicatus eſt, quæ ſic incipit.

Per

Permagnum & perilluſtre; &c. qua vehementer lætari ſe dicit Præſulatum ſuum ordiri à præclara & celebri actione, quæ Eccleſiæ, ut ſperabat, jam dudum hæreſeos fluctibus quaſſatæ, profutura ſit, Salomonis exemplo, qui ſuæ ſapientiæ primitias templi ſtructurâ dedicavit, Chriſti quoque Domini, qui Hieruſalem ingreſſus, à zelo Domûs Dei, diſciplinæ eccleſiaſticæ, ac ſacerdotalis auctoritatis reformatione inchoata, ſuo facto docuit reſecanda primùm eſſe vitia; moréſque ad normam Patrum reſtituendos, quò inveteratus tepor, præeunte gratia, recaleſcat; ad hoc seneſcentem Eccleſiæ ſtatum omnes provocare, hortarique Chriſtianiſſimi Regis pietatem, & memoriam eminentiſſimi Cardinalis patrui ſui, qui reverſus à Concilio Tridentino, nihil ſalubriùs eſſe duxit Synodi convocatione: huic, licèt ſe parem non ſentiat, ſperare tamen ſe tot ſapientium virorum ſtudio & induſtria ſubnixum, non nihil ad promovendam Dei gloriam perfecturum: *Attendamus igitur nobis*, inquit, *& univerſo gregi nobis commiſſo, juxtà monitum Apoſtoli, demúſque operam ut ab eo labes omnis peccati abſcedat, quod efficacius fieri non poteſt, quàm Chriſti præceptis fortiter inhærendo, quibus monemur ita populis moribus prælucere, ut noſtris provocati exemplis, Deo fidele ac pium exhibeant obſequium: quòd ſi officiorum noſtrorum memores, ipſis non defuerimus; areſacta religio refloreſcet, ac ſpecioſa ejus ficut ſecundùm annos priſtinos.* Sibi minus timendum eſſe, ne Ezechielis dicta nobis exprobrentur, augurari tamen meliùs de illis ſe aſſerit. Act. 20. v. 28.

Finita concione, litteræ Epiſcoporum nomine, Abbatum quoque, & Deputatorum ad Capitula & Conventus miſſæ ſunt, ut Deo preces fierent, & ſupplicationes, ab illis quidem ſingulis diebus, à Curatis verò feſtis & Dominicis pro felici ſucceſſu & exitu Synodi; canerentúrque litaniæ majores cum collecta de Sancto-Spiritu. Concluſum prima ſeſſione doctrinam ſacri & œcumenici Concilij Tridentini inconvulſè ab omnibus tenendam eſſe, donec uſquequaque in Francia reciperetur; obſervandam quoque eſſe eamdem Fidei profeſſionem, cujus formula ſic incipit: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ*, cui addita ſunt quædam Fidei Catholicæ capita de traditionibus apoſtolicis, de ſacrarum Scripturarum interpretatione, de juſtificatione, de Miſſæ ſacrificio, de Purgatorio, de Reliquijs Sanctorum, de Indulgentijs, de Primatu Eccleſiæ Romanæ, & de Concilijs, quæ omnia Remis apud Johannem de Foigny Typographum regium edita ſunt, cum cenſura Romæ adhibita, ſequentibus articulis.

De cultu divino, tredecim Canonibus.	De Sepulturis, XIV. Canonibus.
De Breviario, Miſſali, & Agendis, tribus Canonibus.	De Seminarijs, XVI. Canonibus.
	De Clericis in genere, XVIII. Canon.
De diebus feſtis, octo Canonibus.	De Regularibus, XXII. Canonibus.
De ſortilegijs, tribus Canonibus.	De Curatis, IX. Canonibus.
De Sacramentis in genere, duobus Can.	De Capitulis & Canonicis, XIV. Can.
De Baptiſmo, XIII. Canonibus.	De Epiſcopis, XVIII. Canonibus.
De Confirmatione, tribus Canonibus	De Simoniacis, XV. Canonibus.
De Pœnitentia, VIII. Canonibus.	De uſura, V Canonibus.
De Euchariſtia, XXIII Canonibus.	De Juriſdictione, VII. Canonibus.
De Ordine, IX. Canonibus.	De Viſitationibus, XII. Canonibus.
De Matrimonio, XII Canonibus.	De Synodis diœceſis, VII. Canonibus.
De extrema-Unctione, V. Canonibus.	De Synodis provincialibus.

Conſtitutis his ſanctionibus, futurum provinciale Concilium Sueſſionis indictum eſt die Dominicâ ſecundâ poſt Paſcha anno 1586. tum Epiſcopi præſentes autographo ſubſcripſerunt hoc ordine.

Nos Ludovicus Cardinalis à Guiſia Archiepiſcopus Remenſis definientes ſubſcripſimus.

Ludovic. Ego Carolus de Roucy, Epiſcopus Sueſſionenſis ſubſcripſi.
a Ego Valentinus du Glas, Epiſcopus Laudunenſis ſubſcripſi.
Guisia Ego Nicolaus Fumee, Epiſcopus Bellovacenſis ſubſcripſi.
LXXXII. Ego Coſmas Clauſſe, Epiſcopus Cathalaunenſis ſubſcripſi.
Archiep. Ego Claudius Epiſcopus, Noviomenſis ſubſcripſi.
An. 1584. Ego Geoffridus Martonius. Epiſcopus Ambianenſis ſubſcripſi.
Ego Ludovicus de Creil, Procuraror reverendiſſimi Silvanectenſis Epiſcopi, ejus nomine inrerfui, approbavi, & ſubſcripſi.

Synodus eodem modo finijt quo cœperat, celebrato ſcilicet, auguſtiori qua licuit pompa, Miſſæ ſacrificio, quo peracto Cardinalis mitrâ depoſitâ induit pluviale, ſedirque juxta altare, habens hinc inde Epiſcopos ad latera, Deputatis in ſedibus ſibi aſſignatis conſiſtentibus, pſalmos interim, precéſque Muſicis ad hatmoniâm occinentibus, quibus finitis major Archidiaconus beati Marrhæi Evangelium recitavit: *Reſpiciens Ieſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro &c.* Hymnus *Veni creator* poſtea inchoaṭur a choro, tum Cardinalis reſumtâ mitrâ Secretario præcipir Synodi decreta clarè & intelligibilirer proferre ab his verbis incipiendo: *Teſtantur antiqua Patrum monimenta &c.* recitatis deinde horum nominibus, qui Synodis adeſſe debebanr, noratiſque aſterico abſentibus, Cardinalis iterum mitram depoſuir, verrénſque ſe ad altare collectam recitavit *Exaudi Domine ſupplicum preces &c.* rum ſedens, Epiſcopis, procuratoribus, Prælatis ac Depuratis præſenribus, ſic fatur: *Reverendiſſimi Fratres, dilectiſſimi Filij, placétne vobis ad Dei gloriam & honorem, & Catholica Eccleſia amplificationem, decreta Concilij noſtri provincialis Remenſis vobis perlecta approbari, & Concilium ipſum finiri & concludi?* Secrerarij mox juſſi ſunt per ſubſellia Deputatorum, Abbatum & procurarorum ſuffragia expetere, à quibus reſponſum, ſe conſenſum quidem præbere, ſalva conteſtatione ab his facta ſub inirium Synodi, quibus ad Cardinalem relatis, vertir ſe rurſum ad Epiſcopos & dixit: *Quid igitur vobis videtur reverendiſſimi Fratres?* omnes eadem voce reſpondenr, ſe eadem approbare ſub iiſdem conditionibus. Cardinalis mox vultu ad populum verſo dixir finitum eſſe Concilium; cantatur poſtea *Te Deum laudamus*, & Cardinalis benedictionem præſenribus impertijt: *Chriſtus Dei Filius, qui eſt initium & finis &c.* Archidiaconus clara voce proclamar: *Recedamus in pace*, cui reſponſum à Cantoribus *In nomine Domini Amen.* & ſic ad propria quiſque revertitur.

Concilij provincialis ſtudium in rectiùs ſtabilienda morum diſciplina, populis ad pieratem ſtimulum admoviſſe videtur, impuliſſéque ut Dei opem adverſùs hæreſes publicis & hactenus inauditis ſupplicationibus implorarent, quæ hoc anno pluribus in locis fieri cœperunr: ſive enim hanc mentem è Concilio redeuntes Epiſcopi ſuis diœceſanis afflaverint; vel Chriſtianiſſimi Regis exemplum, qui Pœnitentium Confrarriam Pariſijs nuper erexerat, ingens virorum turba, feminarum, & puerorum, cujuſque ſexûs, ætaris, & conditionis, Clerum ad decem & viginti leucas ſequuta eſt menſibus Julio, Auguſto & Septembri, Clericis Ss Sacramentum, vel Beatorum Reliquias, laïcis verò, pueris præſertim, albis veſtibus indutis, ligneas Cruces ferentibus; pia quidem, ſed lugubri admodum voce litanias canentibus, piáſque alias preces, cum ſuſpirijs, fletibus, & ejulatu, quò Deum peccatis gravirer læſum citiùs ad miſericordiam flecterent, pacémque conſequerentur. Litaniæ ſic incipiunt.

Sancta Maria. Quaſumus almum,	*Sanguine mundum, Eripuiſti,*
Poſcere Regem, Iure memento,	*De maledicti, Fauce draconis*
Salvet ut omnes, Nos jubilantes,	*O vere Deus, Trinus & unus.*
Kyrie eleiſon, Qui pretioſo.	*Exaudi preces, Populi hujus.*

Sancta Maria Ora pro nobis.

Campaniæ

Ludovic. a Guiſia LXXXII. Archiep. An. 1584.

. Campaniæ ſupplicationes quædam ad B. Mariam de Spina in diœceſi Cathalaunenſi pergebant, aliæ ad Corbeniacum, Laudunum, Altum-villare, plures ad B. Virginem de Lætitia. Remi, quò caritatis in eos ſpecimen exhiberent, ad ſeptuaginta millia ex varijs diœceſibus tranſeuntes aluerunt, receperúntque hoſpitio. Ludovicus Archiepiſcopus amburbiales, quæ noctu Remis fiebant, ſuo exemplo confirmavit, ſæpius enim has cum domeſticis nudis pedibus ſequutus eſt, indixítque generalem menſe Sept. pro rerum publicarum proſpero exitu, in qua perlata ſunt, præter vitale Lignum & iconem Virginis, ſanctorum Nicaſij & Eutropiæ ſororis capita, plebe in albis veſtibus ſequente. Omitto alias à quibuſdam è Clero per diœceſes Laudunenſem, Cathalaunenſem & Sueſſionenſem deductas, approbante Cardinali, & locorum Epiſcopis.

Franciſci Ducis Andegavenſis Regis fratris, ac Regni heredis obitu, rerum facies penitùs eſt mutata; hæretici ſiquidem certa ſpe elati, ſibíque blandientes quòd brevi habituri eſſent Regem ſuæ religionis, audaciùs ſe adverſùs Catholicos efferre, horum perniciem machinari, milites conſcribere: Catholici nihilo ſecius id præſagientes, unionem Peronæ cœptam ſtudioſiùs renovare, præſidiúmque in Principibus Lotharingis quærere, quòd hi, præter Dei gloriam, ac hæreticæ pravitatis exitium, aliud nihil ſpirare viderentur. Sic inficias quis ire non debet, prædictam confœderationem anno 1576. natam, quò Calviniſtarum & Politicorum nefarijs conatibus fortiùs occurreretur, à populis ingenti plauſu exceptam fuiſſe, imo aliquatenus juſtam ac tolerandam, cùm Rex ipſe Henricus caput illius extiterit, cujus id conſilium fuit, ut una dumtaxat religio permitteretur in Gallia; & ſi hoc fœdus, ut cœperat, perſeveràſſet, tot non emerſiſſent calamitates, quibus eadem Gallia miſere fœdata eſt, ac pæne ſubmerſa. At poſt dicti Ducis obitum, tradunt Hiſtorici fœderatos Principes aliò mentem convertiſſe, ſibíque primarias urbes officioſè devinctas, obſequentes religionis prætextu reddidiſſe. Notant etiam in majoribus provincijs præter fœdus commune, aliud peculiare clam à Politicis quibuſdam forum, ſub experto duce, qualis fuit dominus de Sancto-Paulo in Campania, cujus molitiones dubio procul erupiſſent, ſi ſceptrum à Principibus regio ſanguine ortis ad externos tranſijſſet.

An. 1585.

Icti fœderis Principes edicto ſubnixi, in acta Pariſienſis Senatûs relato, die 18. Julij anno 1585. Campaniæ urbes præſidio muniunt, decernúntque, præter Catholicam religionem ſymbolo Apoſtolorum contentam, aliam in Francia non eſſe ferendam: Rex qui ſe ejuſdem eſſe animi profeſſus fuerat, jubet Miniſtros ociùs è Regno diſcedere, præſidiarias urbes deinde Fœderatis indulget, Remos, Cathalaunum, Auguſtam Sueſſionum, Sanctum-Deſiderium, Divionem, Belnam &c. Subinde ducenta millia aureorum Duci Guiſio data, pro expenſis delectûs à ſe habiti militum externorum, cum exoneratione à centum & viginti millibus, è Quæſturis generalibus aliàs receptis. Coacto Clero apud Sanctum-Germanum, cui Ludovicus Cardinalis interfuit cum Deputatis Capituli, ducenta millia aureorum pro fœdere ſervando, à Rege poſtulata; hoc in itinere domus, ſeu palatium Remenſe, Pariſijs pro Archiepiſcopis prope Franciſcanos ſitum, à Ludovico oppigneratum eſt, quod Guillelmus Gifford Archiepiſcopus poſtea omnino mancipavit. Præſules conceſſo Regi quod petierat ſubſidio, ſacramento ſe obſtrinxerunt bonorum eccleſiaſticorum ceſſionem deinceps non permiſſuros, quod Regi denuntiatum eſt per Claudium d'Angennes Noviomenſem Epiſcopum, præſentibus Borbonio, & Guiſio Cardinalibus.

An. 1586.

Henricus Dux à Guiſia, Campaniæ, & Briæ Præfectus, ingreſſum in urbem Remos magnificè celebrans 13. Octob. anni 1586. à Clero in cappis recipitur, qui ut ſuæ obſervantiæ pignus in eum exhiberet, promittit ſe

LUDOVIC. A GUISIA LXXXII. ARCHIEP. *An.* 1586.

preces fuſurum pro libertate Reginæ Scotiæ ejus conſanguineæ, quam Elizabetha Anglia contra jus gentium captivam tenebat: acta capitularia referunt ſingulis diebus, quamdiu vixit, ab Hebdomadario recitatam collectam in Miſſa. Fœderati accepto nuntio de delectu recens habito in Germania, & quòd ingens excercitus ad 40000. millia brevi cum Calviniſtarum copijs conjungi deberet, Remis coeunt 27. Maij anno 1587. conſilium capturi, quid hoc in diſcrimine facto opus eſſet. Fertur præter Cardinalem Borbonium, Vindocinum, Guiſium, & Duces à Guiſia, Aumallium, Meduanum, Regem quoque ac Reginam matrem interfuiſſe; tantus enim terror Campaniam invaſerat, ob imminentes copias, & militum indiſciplinatè viventium effrænatam audaciam, ut agri hoc anno inculti permanſerint, quod annonæ caritatem nimiam peperit. Senatus Remenſis, quò pauperum miſeriam fame laborantium aliquatenus ſublevaret, validiores exhauriendis foſſis, ac novis aggeribus circa Urbis ambitum, retro S. Nicaſium præſertim, evehendis, applicuerunt, data è publico ære mercede, quò laboribus hi vitam tolerarent.

An. 1587. Germanorum agmen plus terroris attulit, quam mali; vix enim ſuperatâ Lotharingiâ Gallias ſalutaverat, cùm longo itinere feſſum ſuper Ligerim moram faciens, quò vires redintegraret, pedetentim effluxit: major tamen illius pars ulterius auſa progredi, cæſa & profligata eſt in pago de Auneau 24. Novemb. eodem anno. Victoria hæc Guiſij virtute parta, & quam Johannes de Serres ementitis ſuis figmentis obſcurare nititur, multorum acuit invidiam, quòd ſuis acclamationibus nimium hunc plebs extolleret; vel certè quòd inde, ut quidam volunt, anſam arripuerit regiam auctoritatem invadendi. Ob hæc, Regi (qui delatis ſermonibus aures facilè præbebat) valde ſuſpectus poſtmodum eſſe cœpit; habent enim virorum fortium geſta, ut ipſimet plerùmque cauſa ſint exitij, ut ei re vera fuiſſe poſtea videbimus.

Hoc anno Ludovicus Cardinalis Seminarios Remenſes è Barbaſtri domo, ubi hos patruus locaverat, in aliam demigrare juſſit, quæ in curiam majoris Collegij aditum habet, quò Profeſſores commodiùs audire poſſint. Prædictam demigrationem approbavit Capitulum, conſenſitque ut Patribus Carthuſianis Barbaſtri domus vendi poſſit, ea conditione, ut millia librarum ſex à Capitulo data, in prædicta Seminarij domo recens exſtruenda expenderentur. Tum Cardinalis Capitulo vices repenſurus, quòd bona ſua æris alieni nomine erga dominum de Sardigni, eo requirente, obligâſſet, extinctioni duarum Præbendarum conſenſit, ſeu earum incorporationi menſæ Capituli pro ſtipendio Vicariorum Eccleſiæ. Tradit Chopinus Capitulum à Sixto V. obtinuiſſe, ut duæ Præbendæ proximè vacaturæ extinguerentur bulla derogante conſtitutionibus editis adversùs

An. 1588. uniones 1. Decemb. anni 1588. At cùm Antonius Colart paullo poſt Leonardo Marquet nepoti ſuum Canonicatum reſignâſſet, hic Capitulo ſe ſiſtit, petens ut in gremium Canonicorum virtute litterarum apoſtolicarum reciperetur; interceſſit Capitulum ob prædictam unionem, ſed ille ejurato judice ad Senatum Pariſienſem provocavit. Chopinus pro Leonardo cauſam egit, dixitque Præbendas Eccleſiæ Remenſis in cuſtodia Regis eſſe, abſque cujus aſſenſu extingui non poterant: addebat unionem obtentam fuiſſe præcipitanter, porrecto tantùm libello ſupplici, nec obſervatis regulis Juris. Quæſtio diu agitata fuit, dictùmque, hanc in ſecreto, ſeu ſanctiori conſilio eſſe cognoſcendam 21. Januarij anno 1592. Enituit eodem tempore Ludovici de Gonzagues Rethelli Ducis, & Henrietæ de Cleves uxoris pietas in pauperes, celebri fundatione, qua ſexaginta virginibus legitimo matrimonio procreatis, natiſque intra ſuarum ditionum ambitum, annuatim dotem aſſignat, quò honeſtè, & viris idoneis

idoneis, ac Catholicis elocentur. Singulis dos eſt quinquaginta librarum, quibus dominia ſua oppignerârunt: Rethellium, ac Præpoſituræ de Caſtello, de Macerijs, de Doncherio, & de Altomonte jus habent nominandi quindecim, juxta modum in pactione fuſiùs declaratum Pariſijs anno 1588. edita. Et id ne aliquando excidat, volunt illuſtriſſimi teſtatores, ſi prædicta dominia vel horum pars allienari contigerit, ut ſemper & æternùm oppignerata maneant, juxta articulum ſeptuageſimum-ſextum fundationis.

Ludovicus Cardinalis Bleſis occidit. Fœderatorum augetur ſocietas. Laborat Capitulum Remenſe pro Archiepiſcopatu, an Philippus Lenoncurtius Cardinalis eo donatus ſit?

CAPUT LXVII.

REGNI negotijs in gurgitem miſeriarum delapſis ob Politicorum factiones, qui ſe hæreticis nuper conjunxerant, & Rege tot motibus obruto, quid ageret neſciente; Comitia Bleſis ab eo indicta ſunt, quò remedium publicis morbis idoneum requireret. Aſſentatores aulici illuſtriora Guiſij facta, mox à victoria Alemannica, verborum aculeis configere aſſueti, eum Regi adeo ſuſpectum, & odioſum reddidêre, ut è medio hunc, maximè poſt munitiones vicis Lutetiæ adhibitas, tollere decreverit. Cùm igitur Cardinalis, fratris fortunæ Regi odioſæ addictus, Bleſis ad Comitia trium ordinum conveniſſet, & ad ea Rex diſſimulandi ſollers Guiſium Ducem pertraxiſſet, primùm Dux ejus juſſu trucidatur 23. Decembris, modo ab Hiſtoricis Francorum fuſiùs deſcripto.

Tradit Johannes de Serres Cardinalem ſtrepitu ſicariorum, qui fratrem necaverant, territum evadere voluiſſe; at retentum ab excubitoribus, retruſúmque in cubiculum haud procul à Regis conclavi, cum Lugdunenſi Archiepiſcopo. Conſultatione poſtmodum habita, quid de eo faciendum, erat enim major difficultas, ut qui Deo conſecratus eſſet, & in epiſcopali gradu; vicit eorum ſententia, qui ferro tollendum cenſebant, quòd vir acrioris ingenij, & animi impotens (in cuſtodiâ enim traditus Regi minitabatur) ſtirpis ultor futurus eſſet. Ludovico his in anguſtijs cum Lugdunenſi Archiepiſcopo, qui ſecum detinebatur, degente, ambo proxima nocte precibus ad Deum fuſis, mutuis exhortationibus ad conſtantiam, atque etiam ſacramentali Confeſſione, ad necem proximam animum confirmavêre. Tandem evocatus in obſcura, prius monitus ut Domino ſe commendaret, ictibus haſtarum confoſſus die ſequenti occubuit. Ejus corpus & fratris calce viva conſumtum, oſſa verò cremata, & in ventos ſparſa; quod fuſius recenſent hujus ævi Auctores, Thuanus præſertim lib. 93. du Haillan lib. 36 Spond in ſupplemento, & alij. *Thuan. Du Haillan. Spond ad an. 1588.*

Sic deceſſit Ludovicus Cardinalis, Remenſis Archiepiſcopus, anno ætatis trigeſimo-quinto, poſt quatuordecim annos prælaturæ. Capitulum audito mortis nuntio de officiarijs legendis cogitat, Vicarius generalis fit Franciſcus Brulart, cui data eſt poteſtas conferendi Beneficia Sede vacante, Officiales Petrus Gilbault, & Nicolaus l'Eſcamouſſier; Promotor Hubertus Simon; Secretarius Nicolaus Colin Theſaurarius; & Petrus Serval Archidiaconus Campaniæ Conſervator privilegiorum apoſtolicorum Univerſitatis. Tertia-decima die Februarij Cardinalis exſequiæ celebrantur à Clero, quibus Hubertus Maurus Eccleſiaſtes ſuo more peroravit.

Rex,

SEDES VACAT. *An.* 1588. Rex, qui Ducis ac Cardinalis interitu, Principum unionem extinctam credebat, ejus incremento valde territus eſt, nova enim in dies ei acceſſio fiebat indignatione populorum, ob tale patratum facinus defectionem minitantium: præter hos nutabat Sorbona, an Regi ulterius parendum eſſet; unde nomen ejus è publicis precibus eraſum eſt, plebſque Remorum in Cardinalis morte læſa, & quæ vix ſedari poterat, copiarum duces ſeu Capitaneos tam ex parte Cleri, quàm urbicæ domûs recipit, qui ad portas excubent. Fervidiores Facultatem theologicam adeunt, ut deliberet ſuper articulos à Sorbona miſſos: utrum Poloniæ Regi deinceps obſequendum eſſet, qui clam hæreticos fovens, eorum conſilia callidè & diſſimulanter tegebat. Arbitror Sorbonæ decretis Remenſes acquieviſſe, cùm ab his concluſum ſit articulos Fœderatorum recipiendos, aliarum civitatum exemplo.

Contigit acerbiſſimo hoc tempore duas partes eſſe in Gallia, Regiorum qui Navarræo adhærebant; & Fœderatorum, adeo ut provinciæ Regijs ac Fœderatis mixtæ, ſibi invicem bellum inferrent, urbes, familiæ, patres in filios. Laudatur Cathalaunum, quòd ferè totam Campaniam in Regis obſequio continuerit, Remis dominus à ſancto-Paulo imperabat, ſæpiùſque cum vicinis, qui pro Regijs ſtabant (& à quibus Sparnacum capitur) manus conſeruit. Hos velut hæreticos Catholici abhorrebant, obſervabántque luſtratis eorum domibus an in his laterent libri prohibiti; hi enim ut detegerentur, Remenſes nihil reliqui fecêre, monitoria in eos publicata, indulgentiæ ijs interdictæ, injunctúmque Preſbyteris ne abſolutionem ijs impertirent. Scholaſtici Univerſitatis, quò ſe à Fœderatis ſtare clariùs probarent, arma ſumſêre, publicatúmque è ſuggeſtu, ut vectigalia Remos delata tuendæ religioni impenderentur.

Capitulum ſe Patre orbatum ſentiens, & diœceſim ab hoſtibus undique vallatam, cenſuit à Pontifice petendum Archiepiſcopum; & quò rectiùs in re tanti momenti procederet, Prælatos, Capitula, & Conventus provinciæ Remenſis hortatur, ut pro mitiganda Dei ira preces fundant, pro futura item Paſtoris electione, & pro felici armorum ſucceſſu adverſùs hæreticos. Eo igitur 16. April. & 17. coacto concludit aliquem è gremio Canonicorum nominandum, qui Pontifici præſentetur, opus poſt Concordata periculoſæ plenum aleæ; ſiquidem cùm in Franciſcum Brulart majorem Archidiaconum potior pars inclinâſſet, & eo recuſante, in Petrum Frizon Eccleſiæ Decanum, ille è capitulo ociùs exivit, amicos forſan conſulturus, regreſſus poſtea interceſſit ijs omnibus quæ acta fuerant. Interim Decanus Frizon, & Serval Archidiaconus Campaniæ, nomine Capituli reſcribunt ad Cardinales de Pelleve & Alanum, ut ipſis procurent facultatem eligendi Archiepiſcopum apud ſummum Pontificem.

An. 1589. Lugubri ac funeſta Henrici III. morte nunciata, quæ contigit ſecundâ Auguſti anno 1589. Fœderati nova conſilia inierunt, parati centies potiùs occumbere morti, quàm novæ religionis Principem admittere, quod vitio omnino dari non poterat, Calviniſtarum rabiem dudum expertis, & ab omni prorſus factione alienis: quid enim religio non poteſt, præſertim ſi eam periclitari viderimus? Sanè divinæ providentiæ beneficium fuit, quòd Navarræus Eccleſiæ nomen dederit eo tempore, quo tota pæne Gallia victricibus ejus armis parebat: cùm enim exercitum hic triſariam diviſiſſet menſe Septembri, Mareſcallus de Aumont ductor unius partis, quæ Campanienſis dicebatur, in proſpectu Remorum tranſiens, tormenta bellica in Urbem explodere juſſit, quò cives terreret; ſed dominus à Sancto-Paulo Fœderationis Mareſchallus ijs animos fecit novo præſidio in Urbem injecto, irruptiones vir bellicoſus ſat proſpere faciens, cujus invicti animi robur in pugna Amandina prope Vitriacum nuper enituerat.

Ex actis Capitul. 19. Novemb.

Cardinali

Cardinali Borbonio à Senatu Pariſienſi Regni herede pronuntiato, ſingulis diebus collecta dicebatur à Canonico hebdomadario pro ipſius incolumitate; ſubinde Carolus à Lotharingia Dux Meduanus Regni Procurator Remos litteras mittit menſe Decembri, quibus Clerum monet ut cælum indefeſſis precibus laceſſat pro felici ſucceſſu armorum ſanctæ Unionis. Tanta hic eminebat auctoritate, ut Canonicus Præbendam nepoti reſignaturus, hanc in manum prædicti Ducis Regalia durante remiſerit, pro qua litteræ ei conceſſæ ſunt à Secretario Unionis nomine Senault, donec generalia Regni Comitia indicerentur. Imo Franciſcus Brulart ad Archidiaconatum Remenſem collatione Ordinarij dudum promotus, ne caduci jure Beneficium quiſquam peteret, novis proviſionibus in Regalia obtentis à prædicto Carolo, & à ſanctiori-Senatu, ſe iterum in poſſeſſionem induci poſtulavit, res enim adeo confuſæ erant, ut nemo de ſua fortuna non diffideret.

SEDES VACAT. *An.* 1589.

Pontifex, quò populum in eo conſilio nullum alium admittendi Regem præter Catholicum melius contineret, Jubilæum promulgat, quod Remis receptum eſt cum litteris Cardinalis Caïetani Legati à Latere 23. Feb. anni 1590. Alijs item litteris prædicti Legati monitorijs ad Capitulum 6. Martij, Conventui Turonenſi, quem Cardinalis Vindocinenſis (creditus fautor hæreticorum) brevì convocare debebat; interceſſum ab eo eſt. Ob victoriam in pugna Ivriaca obtentam à Rege, copiarúmque ejus adventum prope Pariſios, perculſâ Campaniâ, ſupplicatio Remis indicitur 12. Martij, corpúſque S. Remigij è mauſoleo extractum, ducitur per Urbem cum alijs Tutelarium pignoribus 20. Martij. Leguntur deinde Fidei articuli, & ſanctæ Unionis in majori Eccleſia, quam omnes profiteri juſſi ſunt: nuſquam plebis pietas clariùs emicuit, anni enim ferè reliquum jejunijs, ſupplicationibus, & viſitandis oratorijs (in quibus ſanctiſſimum quieſcebat Sacramentum) conſumtum eſt, quò ſcilicet mentes, Navarræi victorijs territæ, aliò avocarentur. *An.* 1590.

Luteriâ annonæ caritate ad ſummum diſcrimen adductâ, Ducis Parmenſis adventu reſpirante, Remi præſidium Hiſpanicum recipiunt. Subinde Rex Sedanum pergens, matrimonium Carlotæ Bullioneæ, prædictæ urbis heredis & dominæ cum Turenico Vicecomite, quem Mareſchalli baculo inſigniverat, approbavit; ſícque Ducis Lotharingiæ ab Unione ſtantis conatus repreſſi, prædicti Mareſchalli virtute, qui nocte nuptias antecedente Stanacum furtivo bello intercipit.

Capitulum diœceſis curam gerens Sede vacante, Gabriëlem Noviomenſem Epiſcopum in Vicarium generalem pro munijs epiſcopalibus explendis eligit vigeſimo Junij, & decimo Septemb. Franciſcus Brulart ingreſſus Capitulum paræneticam habuit orationem de turbido Regni & Chriſtianitatis ſtatu, dixítque deprecandum aſſiduè tam pro ſucceſſu armorum adverſùs Navarræum, quàm pro electione futura novi Pontificis, Regis Galliæ, Archiepiſcopi Remenſis, & Præfecti Campaniæ.

Gregorius XIV. ad Petri ſolium evectus, Fœderatis animos fecit novi ſubſidij ſponſione. Paullo poſt Cardinalis Caïetanus Legatus à Latere Remis magno apparatu recipitur 13. Maij anno 1591. Miſſámque ritu ſollemni celebravit die Pentecoſtes: tum 3 Julij à deputatis Capituli confirmationem petit monitorij à Sede apoſtolica miſſi, declarátque Clericos immunes eſſe à cenſura qui arma ferrent pro aſſerenda religione. Quod ad monitorium attinet, Curiæ Parlamenti pars, quæ Cathalaunum ſeceſſerat, vitij illud arguit ob excommunicationem in eo contentam; at Pariſienſis & Turonenſis Curiæ decretum illius abrogant, flammíſque addicunt. Eodem tempore generalis fit Conventus Remis Principum Lotharingiæ, & aliorum qui à partibus eorum ſtabant, quo ſancitum eò arctius cum Hiſpanis *An.* 1591.

fœdus

SEDES VACAT. *An.* 1591.

fœdus ineundum, quòd Unionis vires invalidæ eſſent, nec ſatis præſidij in ea eſſet, aut pecuniæ ad diutius regijs copijs reſiſtendum; ob id Præſes dominus Janin in Hiſpaniam mox ablegatur. Fons-Mauberti, Corbeia, Fanum Sancti-Quintini, Caſtellum-Theodorici, Noviodunum, & alia loca Regi ſe ſubdunt: Remis ænea tormenta, cum ingenti colubrario adhue in Armamentario exſiſtente, metu obſidionis eliquantur. Duce Guiſio è cuſtodia 15. Aug. ſubtiliter elapſo, Remis actæ Deo gratiæ in Eccleſia Remenſi, Nuntio apoſtolico præſente; haud ita poſt idem Dux Remos veniens, à præſidiarijs militibus Hiſpanis & Italis, cum gaudio recipitur, oblatúmque ei, velut Campaniæ Præfecto, baldachinum; muſica pro *Te Deum laudamus*, Pſalmum *In exitu Iſraël de Ægypto* modulante: ejus libertate & præſentia, Regnum invadere cupientium libido aliquatenus repreſſa eſt.

Pſal. 113.

An. 1592.

Gregorius XIV. menſe Octob. vitâ functus Innocentium IX. ſucceſſorem habuit, qui ſtatim Jubilæum indixit per Galliam, Remiſque recipitur 19. Januarij anno 1592. ac promulgatur 26. ejuſdem menſis, Sacris operante Epiſcopo Placentino Cardinalis Caïetani Subdelegato; cúmque Capitulum Remenſe Romæ per Decanum Petrum Frizon nihil reliqui faceret pro obtinendo Archiepiſcopo, nec quidquam promoveret, magiſtratus Urbis huic ſe adjunxit, Pontificem orans ut Remenſis Eccleſiæ dudum viduatæ miſeratione commoveretur; epiſtolæ Italicâ linguâ ſcriptæ autographum adhuc in urbico Tabulario ſervatur.

Acta capitularia his narrandis de induſtria ſecutus ſum, quò error clarius pateat eorum, qui Philippum Lenoncurtium Cardinalem titulo S. Onufrij inter Remenſes Archiepiſcopos reponunt, quaſi Guiſio ſucceſſor datus ſit à Pontifice; quorum opinio eò magis improbanda videtur, quòd nomen ejus nullibi appareat, nec poſſeſſionem uſquam inierit per ſe, vel per procuratores. Verum quidem eſt Capitulum acerbiſſimo hoc tempore multùm laborâſſe pro habendo Archiepiſcopo, Magiſtratúmque urbicum ſe conatibus ejus adjunxiſſe, miſſis pro eadem re Romam litteris, indéne ſequitur Pontificem nominâſſe Lenoncurtium? Imo Capituli auctoritas ſeu juriſdictio, quæ per diœceſim tres annos abſque intervallo viguit, evidens argumentum eſt Sedem vacâſſe uſque ad Pellevæum. Quòd ſi Philippus Lenoncurtius bullas forſan à Pontifice obtinuit, hæ cum eo Romæ ſepultæ ſunt, ubi animam egit, & non Remis, ut quidam Auctores falsò aſſerunt; ſic eo è ſerie Archiepiſcoporum jure ejecto, hanc perſequemur in Pellevæo, quem Ludovicus à Guiſia ſucceſſorem habuit, ut mox dicemus.

NICOLAUS DE PELLEVE' LXXXIII. ARCHIEP. *An.* 1592.

Ecartelé, au 1. & 4. de gueules à une tete humaine d'argent au poil levé d'or qui eſt Pellevé: au 2. & 3. d'argent ſemé de fleurs de lis de ſable, qui eſt de Fay.

Nicolaus de Pellevé Cardinalis LXXXIII. Archiepiſcopus: Fœderati Pariſijs coeunt Regem electuri. Henricus IV. Carnuti inauguratur. Pellevæus obit Rege Lutetiam ingreſſo.

CAPUT LXVIII.

EO ſtatu res erant, Navarræo Romæ poſt Henrici III. obitum necdum pro Rege habito, cùm Clemens VIII. Pontifex litteris Remorum enixè rogatus ut viduatæ Metropoli ſubveniret, Nicolaum de Pellevé ſanctæ Praxedis Cardinalem, propria auctoritate ad Archiepiſcopatum provexit, non expectato Regis decreto, quòd Francia in miſeriarum barathrum

batathrum tunc devolutâ, nullus à Fœderatis Catholicus Rex agnoſceretur. Natus is fuit 15. Cal. Novemb. anno 1518. parentibus Carolo Pellevæo domino Joyaci, & Helena de Fay, qui eum litteris imbuendum ſummo ſtudio curaverunt, tantúmque profecit in Juriſprudentia, ut eam publicè in Bituricenſi Academia cum laude fuerit interpretatus. Parlamenti Pariſienſis deinde Conſiliarius factus, ac paullo poſt Libellorum ſupplicum Magiſter, ſecretiori Conſilio adſcribitur, creatúrque Ambianenſis Epiſcopus ab Henrico II. poſt obitum Franciſci de Piſſeleu anno 1555. Intereſt hoc titulo Comitijs generalibus in aula S. Ludovici celebratis 9. Januarij; cúmque ardoris pro religione ſpecimen paſſim ederet, Ludovico Lotharingo Senonenſem Archiepiſcopatum abdicante, ad eum aſſumptus eſt anno 1563. In Scotiam poſtea à Paulo IV. miſſus anno 1569. Nuntij apoſtolici functus eſt dignitate, ad exſtirpanda hæreſum ſemina, & Fidem Catholicam ijs in partibus conſervandam; qua ex legatione apud Reginam magnum ſibi nomen comparavit.

Nicol. de Pelleve' LXXXIII. Archiep. An. 1593.

Abſens purpuram impetrat Regis gratiâ, concedente Pio V. Pontifice anno 1570. ſextodecimo Cal. Junij ſub titulo Ss. Johannis & Pauli, deinde Praxedis. Romam profectus Galerum accepit anno 1572. duodecimo Cal. Julij, tùm à Gregorio XIII. fit Primicerius Congregationis Epiſcoporum, & patrocinio Regnorum Scotiæ & Hiberniæ, ac Clericorum S. Hieronymi condecoratur. Ibi pro Fœderatis Legati munus obiens, rogatur à Capitulo Remenſi ut curam impendat cum Cardinale Alano apud Sixtum V. pro obtinendo Archiepiſcopo, poſt necem Ludovici Cardinalis: hinc fluxit error eorum qui ſibi perſuaſêre ab eo tempore Philippum Lenoncurtium prædicto Ludovico à Guiſia datum ſucceſſorem, quod commentitium eſſe adhuc probatur tum ex litteris Sixti V. datis 22. Julij anno 1590. quæ indicant Petrum Frizon Decanum Romam in hunc finem miſſum, necdum aliquid profeciſſe, tum ex capitulari concluſione 28. Junij anno 1591. qua patet Archidiaconum, & Theſaurarium ejuſdem Eccleſiæ nominatos eſſe à Capitulo, ut cum Renata S. Petri Abbatiſſa conſilium ineant quid Pellevæo ſcribendum ſit pro obtinendo Archiepiſcopo, dictúmque Pellevæum congratulatorias litteras 6. Julij anno 1592 ab eodem Capitulo accepiſſe, quibus Senonenſis & Remenſis Archiepiſcopi nomine inſcribitur, ſicque ſole ipſo clarius eſt, Sedem omnino vacâſſe donec Pellevæus Clementis VIII. decreto prædictæ Sedi fuit incardinatus.

Lectis proviſionis litteris in Capitulo ſecundâ Octobris, præſens inijt poſſeſſionem 4. ejuſdem menſis, poſtquam jucundum ingreſſum celebrâſſet, & hunc purè archiepiſcopalem, Capitulo rogante ut ſe ob ætatem eximeret à conſuetudine nudis pedibus incedendi ab Eccleſia ſancti Remigij ad ſacellum beatæ Catharinæ. Tali modo igitur aſſumtus ad regimen Eccleſiæ Remenſis, in hoc præſertim incubuit, ut Legati-nati prærogativam renovaret, Caroli Lotharingi Cardinalis exemplo; unde quidam ſcribunt à Pontifice ſibi indultam facultatem cognoſcendi de ſententijs latis ab Officiali Remenſi, quamvis facultas Carolo data latiùs pateret, ut vidimus.

Dux Parmenſis, ſoluta Rotomagi obſidione, altera in Galliam expeditione Remos tranſijt cum Ducibus à Guiſia, & Meduano: & quoniam præſidiarij milites urbis Sparnaci excurſiones faciebant cum totius regionis vaſtatione, Mareſchallo de Sancto-Paulo prædictam Sparnacum obſidendi cura demandatur, extractis ex armamentario Remenſi munitionibus, & tormentis bellicis, eáque expugnatâ menſe Junio regijs ſuccedunt Fœderati milites duce domino de Sancto-Stephano; at eamdem Rex brevi recepit, Mareſchalli de Biron & aliquot militum damno, ibique dominus de Vignoles præficitur à Rege, cui & equitatum & peditatum dat, ne dictus de Sancto-Paulo latiùs excurreret; ſed Sparnacum inter & Ca-

NICOL. DE PELLEVE' LXXXIII. ARCHIEP. *An.* 1593.

tbalaunum anguſtiùs coarctaretur, velut inter malleum & incudem.

Clemens VIII. Innocentij ſucceſſor Hiſpanorum factionibus indeſinenter oppreſſus, (ijs enim Fœderatorum Principum Unio admodum cordi fuit) Cardinalem Sega in Galliam mittit ut Legati apoſtolici munus obiret in Comitijs generalibus pro Regis electione coactis. Hæc, Curia Cathalauni ſtabilita nequidquam contradicente, inchoantur 25. Januarij anno 1593. ſollemni ſupplicatione Sacro operante Pellevæo Archiepiſcopo in principe Eccleſia, & Johanne Boucher Doctore Sorbonico concionem habente inſectationibus refertam potiùs, quàm zelo pietatis aut religionis ſale conditam. Cardinalis Sega ſibi à Pontifice imperata brevi abſolvit concione tempori accommodata: tum Hiſpanienſis Legatus nomine Regis Catholici ſubſidium offert, modò de eligendo Rege ſeriò agatur. Pellevæus ipſi gratias egit ſelecta oratione, quæ Francum hominem omnino ſapiebat, quamvis hic ex Fœderatis flagrantiſſimus eſſet; oſtendit enim quibuſdam exemplis ex hiſtoria ſumtis Hiſpaniam Galliæ multis titulis devinctam eſſe, quòd ipſius ope Sarracenorum jugum excuſſiſſet, recepiſſetque lucem Evangelij.

Dum Comitia agerentur, Lotharingiæ Dux Remos venit menſe Maio collocuturus cum Guiſio, & Meduano Ducibus; hi enim tres clam ad Regnum aſpirabant, ut & Sabaudus Lotharingo recedente: alij Pariſios perrexerunt, viſuri quid in Comitijs fieret. At multis Regis nominatio diſplicebat, actúmque tantùm eſt de Tridentino Concilio recipiendo, & de inducijs inter Regios & Fœderatos pangendis, quas paullo poſt Henrici Regis converſio ſecuta eſt, Ducis item Nivernenſis legatio ad Pontificem, ejuſdémque Regis inauguratio. Difficultas ſtatim orta eſt de loco & chriſmate, & quòd in Comitijs Blecenſibus cautum fuerat, ne Rex quiſpiam reciperetur, niſi Ampulla Remenſi conſecratus; at habita ratione præſentis ſtatûs, quòd urbs Remorum Henrico non pareret, & quòd ejuſmodi articulus diceretur à Fœderatis conſultò inſertus, ne Navarræus Regno ſuccederet, concluſum eſt nullam eſſe neceſſitatem eundi Remos, ſacrum aliud chriſma ſufficere, nec deferendum Remenſis Archiepiſcopi privilegio, penes quem hactenus ſteterat Inungendi Regis prærogativa. Carnuti igitur Rex per Epiſcopum loci ex oleo, quod apud Majus-Monaſterium ſervatur, inunctus eſt, aſſiſtentibus Regni Paribus per delectos Nobiles, excepto Cathalaunenſi Epiſcopo Comite, qui præſens adfuit.

Vix nuntius Pariſios allatùs fuit de Regis ad Fidem Catholicam converſione, cùm plebis ſubitò facies mutata eſt, lætiſque acclamationibus Urbs tota percrebuit. Pellevæus febre laborabat lecto detentus in Senonenſi palatio apud Pariſios, auditis lætitiæ ſignis & clamoribus inquirere cœpit quidnam eſſet, non enim credebat cives tam ſubitò Regem excepturos; at aliquo ex domeſticis ingreſſum ejus in Urbem certò confirmante, *An.* 1594. vertit vultum ad parietem meditaturus quiſnam rerum futurus eſſet exitus, nam ſe Legati apoſtolici ac Fœderatorum partibus mirum in modum illaqueaverat, at cogitationes, quæ turmatim menti occurrebant coquere non valens, deficientibus corporis viribus confeſtim expiravit 26. Martij anno 1594.

Sic obijt Nicolaus Pellevæus, Præſul inter illuſtriores, ac de religione bene meritos ſpectabilis, qui negotijs ſibi à Pontificibus commiſſis egregiè perfunctus eſt: Concilio Tridentino interfuit cum Carolo Lotharingo, & alijs Conventibus, quibus ſe avitæ religionis tenacem exibuit & columen. Carpitur ab Hiſtoricis, quòd pluſculum ſe Hiſpanorum voluntati mancipârit; cùm patriæ, ſi quid in eo eſſet ingenij, omnino deberet. Cardinalis d'Oſſat epiſt. 86. præfractè obſtinatum vocat, omnis moderationis hoſtem & prudentiæ. Curia Parlamenti Pariſienſis ſuo decreto 16. Feb. dato

anno

anno 1595. ſanxit Regaliam fuiſſe apertam in Remenſi Archiepiſcopatu, vivente adhuc Pellevæo, ex quo quis inferre poſſet nuſquam habitum fuiſſe pro Archiepiſcopo.

NICOL. DE PELLEVE' LXXXIII. ARCHIEP. *An.* 1594.

At, quamvis partibus Fœderatorum conſtanter adhæſerit, dici non debet id intuitu Hiſpanorum feciſſe, aut ut eos ſuo palparet obſequio, cùm domeſtici ejus ſæpius teſtati ſint, hunc in magnam reductum penuriam, vaſa argentea & omnem ferè ſupellectilem vendidiſſe pro alenda familia, ne recepta duorum millium aureorum penſione, quam multoties Hiſpanicus Legatus ei Regis ſui nomine obtulerat, lucrum temporale venatum fuiſſe videretur: ob id Henricus IV. magni virtutem ejus faciebat, cuſtodeſque ad eum miſit, cùm Pariſios ingreſſus eſt, ne quid nocumenti à quoquam acciperet. Et ſi animam egit, nuntio accepto quòd Pariſienſes in verba Regis juràſſent, hora inſtabat migrationis ejus à corpore; quæ ſeptuageſimo-ſeptimo ætatis ſuæ anno contigit. Corpus ejus ad Eccleſiam Cæleſtinorum deportatum, manſit ibi quatuor annos, Remos deinde tranſlatum menſe Octob. anno 1598. per portam de Flexamburgo depoſitum primò eſt in Eccleſia S. Remigij, inde deductum ad Cathedralem, ubi ſepulturam habet ad latus altaris B. Mariæ Magdalenæ ſub tumba, cui exaratum eſt ſequens epitaphium.

D. O. M.

AC æternæ memoriæ Nicolai de Pellevé S. R. E. Preſbyteri Cardinalis tituli ſanctæ Praxedis, Archiepiſcopi, Ducis Remenſis, primique Franciæ Paris, quem cum generis antiqua nobilitate, animi fortitudo, vitæ integritas, ſingularis eruditio, pietatiſque & juſtitiæ ſtudium ad ampliſſimos honores gradatim provexit; nam primum in Senatorum ſupremæ Pariſienſis Curiæ ordinem adſcriptus, deinde ſupplicum Libellorum in aula regia Magiſter eligitur: mox Ambianenſis factus Epiſcopus, in ſanctius Regis Conſilium adoptatus, in Scotiam pro reſtituenda religione Catholica à ſummo Pontifice & à Franciſco II. Franciæ & Scotiæ Rege cum ampliſſima poteſtate mittitur. In Regnum Galliæ reverſus fit Archiepiſcopus Senonenſis, & in ſacram Tridentinam Synodum proficiſcitur, unde rediens cum Rex Carolus IX. longè à Lutetia occupatus abeſſet, ſanctiori Regis Conſilio Lutetiæ conſtituto cum auctoritate Procancellarij præficitur, quo in munere Regi & Regno utilem operam navavit. Tandem à Pio V. ſummo Pontifice S. R. E. Cardinalis creatur, qui dignitati ne deeſſet Romam profectus, multos ibi annos gravioribus Eccleſiæ negotijs incubuit. Sed dum civili tempeſtate Remenſis hæc Eccleſia ſuo Paſtore orbata fuiſſet, ſenis hujus fidei tam perſpectæ committitur, cujus muneris exſequendi ſtudio cùm in Galliam remeâſſet, plenus dierum, ac in ſpem melioris vitæ erectus, altero poſt anno ex hac mortalitate deceſſit,

 die

NICOL. DE PELLEVE' LXXXIII. ARCHIEP. *An.* 1594.

die xxvi. menſis Martij anno Salut. M. D. LXXXXIV. ætatis vero ſuæ LXXVII.

ANIMA EIVS DEMORETVR IN BONIS.

PELVE DECUS PATRIÆ, SPES MAXIMA PELVE TUORUM,
QUOS FOVET AONIO GALLICA TERRA SINU.
ET DUM DIRA FREMUNT REVOLUTA PER ÆQUORA VENTI;
DICERIS ET DUBIÆ PORTUS, ET AURA RATI.

Quid Remis actum per tres annos quibus Sedes vacat, & à Fœderatis Urbs occupatur.

CAPUT LXIX.

REGE poſt ejuratam hæreſim, & inaugurationis pompam fauſtis acclamationibus Pariſijs recepto, qui hactenus ab eo magis averſi fuerant; provinciæ urbes, populi, pronis mentibus certatim ei exhibuerunt obſequia: at necdum à Sede apoſtolica data abſolutione, ad ſacerdotia virtute Concordatorum promotis valde laborandum fuit pro bullis obtinendis apud Pontificem, eò minùs ad id propenſum, quòd Rex pronior eſſet in vindicando temporali Beneficiorum, quæ inconſulto eo, vel non conſentiente collata fuerant. Unde mirum videri non debet, ſi acerbiſſimis hiſce temporibus, Sedes Remenſis viduata legatur uſque ad annum 1597. Capitulo jus ſuum tuente per officiarios à ſe ſelectos, ut videre eſt ex actis capitularibus.

At licèt Remis efflictim jus ſuum tueretur Capitulum, Philippus du Bec, cui diploma datum fuerat à Rege ſtatim poſt obitum Pellevæi, necdum obtentis bullis à Pontifice (Romam enim ire Rex vetuerat) per diœceſim nihilominus Vicarium generalem in ſpiritualibus habuit, ex decreto Pariſienſi primâ Maij dato, anno 1595. quo Remenſi Archiepiſcopo, vel Vicario ejus generali facultas datur concedendi proviſiones Theſaurariæ S. Marculfi, vacantis per obitum Auguſtini Soüin, ut reipſa præſtitit eodem anno menſe Julio: unde patet Philippum du Bec pro Archiepiſcopo ex tunc habitum fuiſſe, Capitulo è contra juriſdictionem ſibi deberi contendente; proviſiones in tali caſu conceſſæ ſic incipiunt: *Nicolaus Robillard Presbyter Canonicus, Remenſis Eccleſiæ Vicedominus, necnon illuſtriſſimi ac reverendiſſimi domini Philippi du Bec Archiepiſcopi, Ducis Remenſis Vicarius &c.*

Qui à partibus Fœderatorum acriùs ſteterant in urbe Remenſi, præſidia augenda cenſuerunt, curârúntque portis fidos excubitores ponendos, quò ab inſidijs tutiores eſſent, eo præſertim tempore, quò ſenſim Unio diſſolvebatur: plebs ſiquidem, quæ ſe ad Fœderatorum cauſam adjunxerat ſolo religionis intuitu, audita Regis converſione, ardorem ſubitò remiſit, adeo ut dominus à Sancto-Paulo ſanctæ Unionis Mareſchallus vultu eorum conſpecto, mutata pariter corda facilè deprehenderit: hac motus diffidentia caſtellum portæ Martis mox invadere, quò Urbi tutius dominaretur, arcem ſtruere apud Sanctum-Nicaſium, ſeriem eorum, qui ſibi adverſarentur, tranſcribere, è quibus nonnullos, etiam è Clero, defectionis prætextu, exſilio mulctare decernit.

Cives,

Cives, qui prædicti Mareſchalli horrebant tyrannidem, eneunt per Urbis regiones, editoque tumultu currunt ad arma, arcem eo abſente invaſuri; at horum nuntio accepto confeſtim rediens, noctu reſti è foſſatis ſurſum trahitur, intrátque per crenellum, corbe huuc evectum ferunt, ſicque ſuis redditus, Urbi ſe formidabiliorem deinceps præbuit, quam antea, malè tamen ei ceſſit Unionis fracturam in ſuum compendium non vertiſſe. E contra Duciſſa Guiſiana, quæ filios in Regis gratiam reſtituere ſatagebat oblatis urbibus, quæ à partibus eorum ſtabant, gnara Regem dixiſſe, nihil in eis conſideratione dignum præter natales agnoſcere, Remóſque ab his non pendere, conſilium iniit de Mareſchallo Urbem occupante, amandando, quò reditus filiorum ad Regem illuſtrior eſſet. SEDES VACAT. *An.* 1594.

Dux igitur à Guiſia Remos adiens menſe Aprili, occaſionem captat rixam movendi, quod ei facilè fuit, cùm enim cives impotenti dominatu premere ſolitus eſſet; hi de eo graviter apud Guiſium conqueruntur, quòd præſidium nuper populum vexaturus in immenſum auxiſſet: Guiſius ſtatuto eum è medio tollendi die S. Marci ad eum venit in clauſtro Canonicorum commorantem, domóque ſimul egreſſi, pergentéſque cœpit ab eo Guiſius quærere, cur præſidium eo inconſulto auxiſſet; Mareſchallus arroganter reſpondet, providere debuiſſe Urbis ſecuritati in ejus abſentia; Dux replicat certiorem fieri debuiſſe, ille è contra enſis manuarium tangens addit in hoc officium ſuum explêſſe, Præfectóſque provinciarum in Mareſchallos Franciæ jus non habere. His laceſſitus Dux gladio hunc perfodit, antequam proprium ipſe eduxiſſet gladium: milites quidam è Mareſchalli cuſtodia in Ducem & comitatum irrumpere voluerunt; at plebs commodè his fuit auxilio, víque hos quotquot erant in caſtellum retruderunt.

Sic è vivis abiit Mareſchallus à Sancto-Paulo, è gregario milite ad honoris faſtigium proſpere evectus, & qui Hiſpanorum fretus præſidio, Campaniam occupare tentabat Maceriis erecta arce munitiſſima expenſis Philippi II. qua velut profugio uteretur, ſi res male ceſſiſſent. Si audax illud facinus Guiſium reddidit infeſtum Fœderatis, commodum indubiè ei fuit ad aucupandam Regis gratiam; nam Remis, quæ nutu ejus pendebat, poſito præſidio ſub ducibus de la Briſliere & de Grand-val, eo tempore quo Rex Laudunum expugnabat, vidénſque Ambianum, Bellovacum, Abbatiſvillam, Caſtrum Theodorici, Retellium, Caſtrum-Porcenſe, Vitriacum, excuſſo Fœderatorum jugo ad Regis partes tranſiiſſe, ſenſimque totam diſſolvi Unionem, ſecretò cum Rege paciſcitur, pacemque obtinet redditis priùs Remis, Rupe regia, Fimis, Montecornuto, Guiſia, & aliis. Icti fœderis Dux certos facit Remenſes, publicatíſque articulis, jurant in verba Regis, defectionemque ſacramento firmant in aula archiepiſcopali 22. Auguſti anno 1595. præſentibus Duce Guiſio & D. Damour in Senatu Pariſienſi Conſiliario. Die altera reductionis authenticum tam Ducis, quàm Urbis Remorum, in Curia præſidiali ac per Urbis compita promulgatur, cum inſigni plauſu & alacritate populorum fauſtum hunc diem exſpectantium. Subinde præſidiarii milites excedunt ab Urbe, datúrque facultas civibus caſtellum portæ Martis evertendi, quod brevi ſolo æquatur. Guiſius, qui urbium deditione in gratiam Regis proſpere redierat, patere ſibi quoque viam putavit ad Præfecturam Campaniæ; at cùm Dux Nivernenſis ea jam potiretur, Provinciæ Præfecturâ donatus eſt à Rege, & Theſſalarchiâ ad ortum. *An.* 1595.

Hubertus Maurus Remenſis Eccleſiaſtes & Canonicus, ex flagrantiſſimis unus qui claſſicum cecinerunt hoc cruento & civili bello, Remis tutum ſe non ſentiens, abdicatis ſuis Beneficiis, in Lotharingiam ſeceſſit menſe Junio,

SEDES VACAT. *An.* 1595.

Junio, Canonicatum ejus obtinuit Julius Boulenger Doctor Theologus, in Regalia. Petro Frizon Decano, qui ſibi nomen inter Fœderatos comparaverat, ab aquis de Spa redeunti portæ clauduntur mandato domini Damour. Et Petrus Vviet Canonicus Remenſis, Decanúſque Academiarum Pariſienſis & Remenſis, ætatis anno nonageſimo animam Deo reddidit poſt aliquot edita ſui ingenij monimenta.

Philippo du Bec Romæ per nuntios pro obtinendis bullis Archiepiſcopatûs ſollicitante, urbicus Senatus litem intendit in Curia præſidiali adversùs Capitulum, quò ad regimen majoris Hoſpitalis cum deputatis ejuſdem admitteretur: Canonici, penes quos per multas annorum centurias prædicti Hoſpitalis adminiſtratio ſteterat (dotatum enim pridem fuiſſe dicebant ab Archiepiſcopis & Canonicis, indeque nomen Hoſpitalis beatæ Mariæ præ ſe ferre) in ſua poſſeſſione ſe tueri omnimodis conati ſunt, prohibuerúntque ne Fratres aut Sorores alios Adminiſtratores agnoſcerent, obtemperarentque decreto præſidialis Curiæ, ſub pœna Juris, aut infractionis votorum. At prædictæ Curiæ ſententiam, quæ conſtitutionibus Comitiorum Aurelianenſium nitebatur, Parlamento confirmante, Hoſpitale regi cœpit per ſex Adminiſtratores, quorum duo è gremio Canonicorum aſſumuntur, nominantúrque à Capitulo; alij quatuor laïci, ab urbico Magiſtratu, excluſis Seneſchallis, quòd hi nominent prædictos duos cum alijs in Capitulo.

Per id tempus nugator quidam in Campaniam veniens, ſe Caroli IX. & Elizabethæ Auſtriacæ uxoris ejus filium audacter venditabat; vultus ejus, loquela, & ceteræ corporis dotes multos è vulgo nutare faciebant, deceptos quarumdam apparitionum relatione ab ipſo facta, quæ futuræ ſortis præſagia eſſe videbantur. Remis hic interceptus, in cuſtodiam mittitur, haud ſine ipſi aſſentientium dolore, qui vices ejus deflebant, juvabántque victu, & veſtibus; dicebat enim ſe natum Gallia bellis civilibus ardeſcente, datúmque nobili viro Pictavienſi dicto la Ramée, à quo natalium certiſſima argumenta acceperat: addebat noctu ſibi ſpectra apparuiſſe, monniſſéque ut Regni iniret poſſeſſionem, quod extractioni ſuæ debebatur. In ejuſmodi ineptijs conſtanter perſeverans, præſidialis Curiæ ſententiâ majeſtatis damnatur, quam Parlamenti decretum firmavit, addidítque ut reſti ſtrangulatus igni traderetur, jactis in aërem poſtea cineribus, & ventorum ludibrio expoſitis.

PHILIPPUS DU BEC LXXXIV ARCHIEP. *An.* 1595. *1596.*

Fuzelé d'argent & de gueules.

Philippus du Bec LXXXIV. Archiepiſcopus, Coadjutorem obtinet Ludovicum à Lotharingia, defungitur.

CAPUT LXX.

VIX in Aulam Pellevæi obitûs fama pervenit, cùm Rex Philippum du Bec, qui partibus ejus tenaciter adhæſerat, in ejus locum ſubrogandum cenſuit, diplomate ad eum miſſo 25. Julij anno 1594. Hic ex veteri familia dominorum du Bec in Normannia traxit originem, patre Carolo du Bec domino de Boury & de Vardes, matre verò Margareta de Beauvillers. Leguntur Michael du Bec Cardinalis de S. Stephano ſub Clemente V. anno 1312. Jordanus du Bec, Joannes du Bec Epiſcopus Maclovienſis, ex eadem gente. Philippus, cùm reconditæ eſſet ſcientiæ, linguarum peritus, & infula epiſcopali dignus, ex Decano S. Mauritij Andegavenſis, ad Venetenſem cathedram in Armorica primùm aſcendit, ceſſione Sebaſtiani de

l'Aubeſpine

l'Aubeſpine anno 1559. quo nomine Concilio Tridentino adfuit, ubi doctrinæ, & pietatis abſolutiſſimum exemplum præbuit: tum, Antonio de Crequi ad Epiſcopatum Ambianenſem tranſlato, ſucceſſor ipſi datur in Epiſcopatu Nannetenſi, quem Capellæ regiæ, ac Muſicæ magiſterio cumulavit; Ordinis ſancti-Spiritus Præceptor poſtea factus, Comes conſiſtorianus, ac poſtmodum, Rege in Eccleſiam reverſo, Remenſis Archiepiſcopus. Laborandum tamen ipſi plurimùm fuit pro obtinendis bullis à Pontifice, non quòd gratis peterentur in favorem Præſulis à Principum Fœdere pridem averſi; ſed ob additam ſupplici libello conditionem legibus contrariam, ſcilicet ut ipſi eodem momento daretur in Coadjutorem tredecim annorum Princeps, Coadjutoriæ autem non niſi bene meritis, & diù in vinea Domini laborantibus dari ſolerent Adde quod petentium mens erat, ut in bullis nulla fieret mentio Monaſterij S. Remigij cum Archiepiſcopatu, auctoritate Pontificis Rege petente, conjuncti: hæc autem unio diſſolvi non poterat incognitâ cauſâ, & Pontifice non conſentiente, ut eminentiſſimus Cardinalis d'Oſſat domino de Villeroy ſignificavit ſuis litteris Romæ datis 22. Martij anno 1597. quare cunctatio hæc non ideo à Pontifice facta eſt, quòd Philippus ex eorum Epiſcoporum numero fuerit, qui Regem in greminm Eccleſiæ receperunt apud S. Dionyſium, ut quidam ſcripſêre, cùm prædicta Coadjutoria enixè petita non ſucceſſerit, ob eámque certò cunctatum ſit, Philippo interim Vicarium in ſpiritualibus per diœceſim habente, ut ſupra diximus.

Philip. du Bec lxxxiv. Archiep.
An. 1596.

Philippus titulo primi Paris, bullis Roma necdum receptis, Comitijs Rotomagi coactis interfuit menſe Novembri anno 1596. ut colligi poteſt ex concluſione facta 17. Maij anni ſequentis, qua Clerus Remenſis rogat, ut grata habeat duo millia aureorum ei à Rege conceſſa, ac Beneficiarijs impoſita per diœceſim, quòd ſe cum alijs deputatis præſentem Rotomagi exhibuerit. Cùm autem bullæ ejus datæ ſint 5. Januarij anno 1597. veriſimile eſt pecuniam hanc Regis decreto conceſſam, ijs obtinendis impenſam fuiſſe; bullæ autem Capitulo oblatæ fuerunt per Petrum Gilbaut Vicedominum, prædicti Philippi procuratorem, 13. Auguſti anno 1598. quibus lectis, in poſſeſſionem inducitur, ſacramento priùs de more exhibito, ſub conditione idem iterandi, cùm Philippus Archiepiſcopus præſens adeſſet. *An. 1597.*

Pellevæi Cardinalis funus Remos advenit menſe Septembri; quò juxta ultimæ ejus voluntatis diſpoſitionem terræ mandaretur: hæc à Philippo de Pellevé fratris defuncti filio, qui funus comitatus fuerat, palam exhibita eſt, qui & tres caſulas argento textas, juxta Cardinalis votum, Eccleſiæ obtulit, & Pileum cardinalitium, qui nunc pendet è tholo. Decimâquartâ die Octobris dum Philippus du Bec præſens initurus eſſet poſſeſſionem, Capitulum ſanxit Matutinas in principe Eccleſia, vigiliâ receptionis canendas, & quòd Decanus, & Scholarcha ipſi tantùm reverentiam exhiberent, nullo facto homagio; quòd hæ dignitates à Capitulo immediatè penderent. Philippus, peracta nocte apud S. Remigium, ut moris eſt, 18. Octobris Monachis præeuntibus cum cappis, progreditur uſque ad ſacellum beatæ Catharinæ, ibique Præpoſito Remenſis Eccleſiæ præſentatur, Majore-Priore ad eum hæc verba dirigente: *Ecce Paſtor veſter &c.* tum recedentibus Monachis, & cum Canonicis pergens Archiepiſcopus verſùs Eccleſiam, introducitur in navim per majorem Archidiaconum hæc dicentem: *Reverendiſſime Pâter egò Archidiaconus Remenſis vos in hanc veſtram Eccleſiam in nomine Domini introduco &c.* *An. 1598.*

Philippus miſſam ritu ſollemni & pontificio celebrare non potuit ob ſeniles annos, & infirmam valetudinem, ſupplevit Hieronymus Sueſſionenſis Epiſcopus, Sacróque operanti Cantor, & Archidiaconi ſuas partes egerunt,

PHILIP. egerunt, petita indemnitate. Præſul hic nactus occaſionem juramentum
DU BEC Remenſi Eccleſiæ præſtitit 27. Octob. præſentibus Præpoſito, Cantore, &
LXXXIV. Pœnitentiario, inductúſque eſt in tertiam chori ſellam, ſeu cathedram
ARCHIEP. dextra parte, tam infernè quam ſupernè verſùs altare. Ea igitur ætate
An. 1598. receptus Philippus quæ in occaſum vergebat, vix aliquid dignum operari
potuit in commodum ſuæ diœceſis vel Eccleſiæ, multis enim laboribus à
pueris perfunctus, vires ſic attriverat, ut membris omnibus captus videre-
tur: morbum hunc ſeu paralyſim ipſum invaſiſſe ferunt apud S. Mauritium
Andegavenſem, cùm Regis Confeſſionem exciperet. Se rebus quidem
gerendis excultiſſimum pridem exhibuerat, impertierátque præclara ſuæ
eruditionis decora populo Dei pro concione, adeo ut inter illuſtriores totâ
Galliâ cenſeretur, ut probant quædam opera ab eo relicta, *de Pace*, &
Sacramento Euchariſtia, ubi vividum iogenium elucet cum eloquenria
ſingulari.

Bello Hiſpanis indicto à Rege, qui Præconem Atrebatum ablegat 16.
An. 1594. Decemb. anno 1594. Comes de Fuentes exercitui Flandrico præfectus poſt
deceſſum Archiducis Erneſti, Cheriacum prope Peronam intercipit, Dour-
lans, & Cameracum, quamvis Dux Rethellius in eam ingreſſus fuiſſet cum
lectiſſima equitum turma: his adduntur Caleſium, Guinium, Ardea ſub
An. 1596. Alberto, Rege Feram in Picardia obſidente, quam 15. Maij anno 1596. ex-
pugnavit; at Ambianum furtivo bello captam toti provinciæ terrorem
incuſſit, cogitúrque Rex collecto ingenti exercitu, caſtra ad ipſius obſi-
dionem confeſtim ponere: eâ captâ, & excurſionibus Atrebatium fati-
gante, agitur de pace inter Reges, quæ apud Vervinum concluditur 2.
An. 1598. Maij anno 1598. publicatúrque Remis cum buccinarum ſonitu & ingenti
gaudio 16. Junij. Finis hujus belli, ſequentis fuit initium adverſùs Sabaudum,
qui Marchionatum Salutij contra jus retinebat.

Philippus du Bec ſuas ſenſim vires deficere ſentiens, de Coadjutore
An. 1599. eligendo cogitavit, conjecítque oculos in Ludovicum à Lotharingia; &
quamvis viginti tantùm eſſet annorum, ſciens hunc à Clero & populo
vehementer expeti, quibus majorum, Caroli præſertim Cardinalis, cara
erat memoria, & quòd Rex facilè conſenſurus eſſet, ob recèns à Guiſio
fratre præſtita obſequia in Maſſilia Regno aſſerenda, Johanni de Piles
Præpoſito ſyngraphum dedit, ut Romam mitteretur. Pontifex votis ejus
An. 1601. annuit litteris bullatis undecimo Calend. Janu. anno 1601. conceſſis, quarum
pericopen, quòd in urbis Remenſis commendationem multa congerat, hîc
referre non pigebit. Sic autem Pontifex loquitur.

„ SAnè, cùm venerabilis Frater noſter Philippus Archiepiſcopus pluſquam
„ ſeptuagenarius, ob ingraveſcentem ætatem hujuſmodi, & varias ægro-
„ tationes, aliáque incommoda, quibus aſſiduè detinetur, regimini Eccleſiæ
„ Remenſis, cui præeſt, cuíque Monaſterinm S Remigij Remenſis Ordinis
„ S. Benedicti apoſtolica auctoritate perpetuò unitum exſiſtit, & in qua qui-
„ dem Eccleſia Ampulla odoratiſſimi liquoris oppleta cælitus demiſſa, quo
„ Clodoveus primùm, poſteríque deinceps Francorum Reges, Galliæ Re-
„ gnum adminiſtraturi, in ipſa Remenſi civitate, hac ſpeciali prærogativa ce-
„ teris Franciæ urbibus præfulgente, ſacrantur, religiosè obſervatur: cujúſque
„ Eccleſiæ Præſul pro tempore exſiſtens, eorumdem Regum Unctor, Dux,
„ primúſque Par Franciæ exſiſtit, de cetero per ſeipſum uti expedit, inten-
„ dere non valeat, & propterea cupiat te longo uſu, & conſuetudine vitæ
„ cognitum, in Coadiutorem perpetuum, & irrevocabilem in eodem regimine
„ &c. in ſpiritualibus & temporalibus deputari. Nos igitur, qui Eccleſiæ
„ prædictæ ſtatum in calamitoſis factionum, & diſcordiarum Franciæ mo-
„ tibus, retroactis temporibus miſere vexatam, auctoritate, & induſtria

bonæ

bonæ memoriæ Caroli, tituli Sancti Apollinatis à Lotharingia, & Ludovici « Philip.
S. R. E. Preſbyterorum Cardinalium à Guiſia nuncupatorum, patruorum « du Bec
tuorum, qui etiam dictæ Eccleſiæ Remenſi eâdem tempeſtate præfuerunt, « LXXXIV.
conſervatam accepimus &c. « Archiep.

Patet ex verbis in bulla contentis Monaſterium S. Remigij Romæ habitum fuiſſe pro conjuncto cum Archiepiſcopatu, cùm Ludovicus utriuſque Coadjutoriam obtinuerit, quibus revera potitus eſt Philippus du Bec, quamvis inde ditior non fuerit, quòd penſionem decem millium librarum Mareſchallo Bullionæo annuatim penderet; unde campanili cadente ſuper pinnaculum in latere Eccleſiæ S. Remigij, cujus lapſu vitrea roſa ruit cum parte dormitorij & clauſtri, Philippus velut Abbas totum reſtaurare coactus eſt, quod Ludovicus ſucceſſor perfecit, utriuſque inſignia muro præfixa id adhuc apertè teſtantur. *An.* 1601.

Hoc eodem anno 3. April. obijt Renata Lotharinga Claudij Guiſij Ducis filia, & Antonietæ Borboniæ ſancti Petri Remenſis Abbatiſſa, poſt quinquaginta quinque annos regiminis. Hæc, quæ pietate digna natalibus claruit, de novo potiùs ſtruxit, quàm reparavit Monaſterium, cui Renata altera ſucceſſit, de cujus virtute alibi fuſiùs. Hubertus quoque Maurus Remenſis Eccleſiaſtes facundiſſimus, ac Unionis buccina, 10. Maij deceſſit anno 1602. *An. 1602.*

Philippus in graviorem lapſus paralyſim, quæ nervorum fit ſolutione, cùm morbi vis in alteram tantùm corporis partem incumbit, ſola mente liber, quæ tamen per tres annos in eo vivida ſemper fuit, tabeſcens, & languore fractus, in ſuo palatio tandem exſpiravit ætatis anno octuageſimo quinto, quarto Idus Janu. anno 1605. Exſequiæ à Clero, ſolito apparatu celebratæ ſunt, corpus verò depoſitum ad latus altaris ſanctæ Crucis prope clauſtrum, ſeu ſepimentum chori, è regione tumuli Nicolai de Pellevé Cardinalis ad dextram poſiti; ita ut horum Archiepiſcoporum tumuli, cum Caroli Cardinalis cenotaphio ad caput Eccleſiæ, trianguli formam repræſentent, ad quam epitaphij ſequentis Auctor alludit, eò quòd hi tres Archiepiſcopi Concilij Tridentini definitionibus interfuerint; quibus ſua doctrina adminiculo fuerunt, velut anguli in triangulo, qui ſeipſos fulciunt, ſuſtentant & reſpiciunt in æquali diſtantia. Epitaphium ſic ſe habet. *An. 1605.*

ADES CIVIS OPTUME, SPECTA ADVENA.
NEC MIRARE, SI MORARIS REMORUM AD MEMORIAS.
TRIA SUNT OMNIA.
SI TIBI COR, SENSUS, ANIMUS;
TERGEMINIS HONORIBUS.
MONUMENTA VISE, QUIBUS IN TRIANGULUM CONDITI JACENT.
HEU! TERNI ARCHIEPISCOPI.
CAROLUS CARDINALIS A LOTHARINGIA,
NICOLAUS CARDINALIS DE PELLEVE,
PHILIPPUS DU BEC.
EHEV ΠΑΝΤΑΤΑΥΘΟΙ.
LUXERUNT UT SIDERA, VIXERUNT UT NUMINA,
DIXERŪT IN TRIDENTINO UT ORACULA.

DEO DILECTI.	SUBDITIS AMABILES.	SIBI CONSPICUI.
FIDE.	MUNIFICENTIA.	ERUDITIONE.
PIETATE.	MANSUETUDINE.	SAPIENTIA.
SANCTIMONIA.	JUSTITIA.	GLORIA.

Philip. du Bec LXXXIV Archiep. An. 1605.

UNDE TALES? A CÆLO. QUANDO TALES? ÆTATE AUREA.
CUI TALES? REMENSIBUS.

ERGO QUOS SUPERSTITES DECORAVIT ECCLESIA? { INFULIS. CANDIDA. PURPUREA.

FATO FUNCTOS ORNAT EMPYREUM { LAUREOLA. AUREOLA. PALMA.

HIS VITA VITALI FRUENTIBUS { SUSPIRIA PANDE. LAUDES PANGE. VOTA PLANGE.

ID ABS TE FLAGITAT HIC SITUS UNUS E TRIBUS
PHILIPPVS DV BEC.

Qui Becciorum Criſpinorum Equitum pervetuſta Neuſtriæ familia & Decano Andium, Venetus, poſt Nannetenſis Epiſcopus, tandem inauguratus Remorum Archiepiſcopus Cataphractæ Spiritus ſancti militiæ Præfecturam gerens occubuit annos natus LXXXV. IV. Id. Ianu. CIↃ. DC. V.

UT RITE FUERIS APPRECATUS BENE MERENTI. { REMORUM CORCULO. GALLIÆ GENIO. ECCLESIÆ MENTI.

ITA TIBI BENE SIT, CUM EO ORDINE, QUO NATURA PERMISERIT, SEQUERIS,

SALVE, VIVE, VALE, DEO, TUISQUE.

Aliud à Sebaſtiano Roüillard exaratum.

Pontificum iſta trium tribus bicorneæ ſepulcra. Effigies ſimilis ſtat rediviva manu.

Pontificum iſta trium, quæ trina triangulus ambit
Marmore, & auratis ſculpta ſepulcra notis.
Sacra Tridentini renovant encyclia ſeßûs,
Cui meritò hac præſens Triga beata fuit.
Cujus & auxilio nacta eſt Eccleſia pacem,
Æquoris ut rabies icta tridente ruit.
Ergo age quiſquis ades, Triadis ter Numen adora,
Et tribus his requiem ter pete Præſulibus.

FINIS QVARTI LIBRI.

METROPOLIS
REMENSIS
HISTORIA.

Igniacense Monast. An. 1116.

Hoc hiſtoricũ ſequentiũ abbatiarum Cõpendium, iuxta ferè chronologicam ſecundo huiuſce operis libro Auctor non cõſueverat; at ne ut inquit, nimium exturgeret, ipſemet illud ad calcem rejecit.

APPENDIX
AD
METROPOLIS REMENSIS
HISTORIAM.

Igniacenſis Abbatia, quarta Claravallis filia, à Raynaldo de Pratis Remorum Archiepiſcopo fundatur.

CLARAVALLE Ciſtercij filia, Theobaldo Campaniæ Comite juvante, fundata in diœceſi Lingonenſi, Ciſtercienſis Ordo quem Benedictini ſurculum nullus ambigit, agente imprimis S. Bernardo ſic propagari cœpit, ut palmites ejus hinc inde diffuſi brevi totum orbem compleverint. Egreſſus ſiquidem vir inclitus de Ciſtercio anno 1115. & Abbas Clarevallenſis inauguratus à Guillelmo Cathalaunenſi Epiſcopo, Monaſterium ſibi commiſſum ſic rexit, ut & virtutis famâ & opibus ſenſim creverit, multis ad illud tamquam ad Hieruſalem cæleſtem confluentibus, quos & generis nobilitas, & pietatis amor, ac profeſſio commendabat. Cùm autem excreſcente Religioſorum fecunda ſobole celebrius in dies evaderet, plures de novo Eccleſiæ erectæ ſunt, & ad leges Ciſtercienſes inſtitutæ per Remenſis provinciæ diœceſes, Epiſcoporum munificentiâ, & Nobilium, qui ſanctimonia & morum ſuavitate Clarevallenſis pellecti, dulciſſimâ ejus præſentiâ frui certatim ambiebant, aut ſaltem dilcipulorum ejus, quos ad virtutem ſub arctiſſima vivendi regula informaverat. Ut igitur optimis eorum moribus, vitæ exemplo, ac beatiſſimi Bernardi colloquijs ad ſummum tranſeundo recrearentur, multi ad novas ædes conſtruendas ſumtus contulerunt, inter quas meritò excellit, & primas tenet apud nos Igniacum, quinque leucis diſtans à Durocorto, quod Reginaldus Archiantiſtes Bernardi ſtudioſiſſimus à fundamentis exſtruxit cum ampliſſima dote, ut palam fiet ex ſequentibus tabulis, quas ex tabulario Igniacenſi fideliter extractas, ut inde fundationis annus colligatur, exhibemus.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Raynaldus Eccleſiæ Re- " *An. 1126.*
menſis, licèt indignus, Miniſter 1 omnibus, qui ſe ſanctæ Eccleſiæ filios "
eſſe cognoſcunt, bravium ſupernæ hereditatis. Cùm primùm ad regimen "
Eccleſiæ Remenſis diſpoſitio divina nos evocavit, honeſtorum virorum "
cura nobis fuit conſortium eligere, & eorum contubernio delectari. "

Viſum igitur fuit Spiritui ſancto & nobis, Monachos de Clariſvallibus "
adſciſci, & ut in parochia noſtra illius Ordinis Abbatiam conſtrueremus, "
eis totam terram de Montaon cum valle ſua, & totam coſtam qua aſcen- "
ditur versùs Curvam-villam, & uſque ad ſilvam quæ eſt verſùs Longam- "
villam cum ipſa ſilva, cum aqua, & pratis, terris cultis, & incultis. Con- "
tulimus etiam eis quidquid habebamus Igniaci cum circumjacentibus ſilvis, "
videlicet Foreſtbelois, quidquid etiam juris noſtri erat in communi ſilva, "
& quidquid à Pontio de Arceïo emimus ex ſupradicta, ob noſtrorum "
recordationem

IGNIA-„ recordationem peccatorum, ſignis, & probabilium perſonarum teſtimonijs,
CENSE „ abſque ulla retentione eis contulimus.
MONAST. „ Signum totius Capituli Remenſis Eccleſiæ cujus ſigillo hæc Charta mu-
An. 1130. „ nita eſt.

„ Signum Odonis Abbatis ſancti Remigij. Sig. Joranni Abbatis ſancti „ Nicaſij. Sig. Guillelmi Abbatis ſancti Theoderici. Sig. Urſionis Abbatis „ ſancti Dionyſij. Sig. etiam Sugerij Abbatis ſancti Dionyſij Pariſienſis.

„ Signum Nicolai Archidiaconi. Sig. Hugonis Archidiaconi. Sig. Joffridi „ Decani. Sig. Leonis Cantoris. Sig. Adæ, Alberti, Odonis Preſbyterorum. „ Signum Boſonis, Drogonis Diaconorum.

„ Actum Remis anno incarnati Verbi 1126. Indict. v. Regnante Ludovico „ Francorum Rege anno xix. Archiepiſcopatûs autem domini Reginaldi „ anno III.

„ Fulchradus Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit.

Ex data præcedentis tabulæ patet à vero aberraſſe Auctorem cujuſdam diſtichi, qui fundationem Igniaci, ac Religioſorum ingreſſum remittit ad annum 1120. cùm Remenſis Eccleſiæ gubernaculum Raynaldus necdum ſuſcepiſſet.

Grex Idus ſexto Martis novus Igniacum vint,
Annus erat Domini Mille & centeſimus & vingt.

Porro Ludovicus VI. ratam habuit prædicti Monaſterij dotationem, ab Archiepiſcopo factam, diplomate dato anno 1128. cujus initium ſic ſe habet. *Miſericordiæ & pietatis opera &c.* ubi iiſdem ferè verbis repetit ea quæ in ſuperiori charta continentur, cui ſubſcripſêre Primores Regni hoc ordine.

Signum Rodulfi Comitis Viromandenſis. Signum Ludovici Buticularij. Signum Hugonis Conſtabularij. Signum Alberici Camerarij. Dapifero nullo. Data per manum Simonis Cancellarij.

Exſtat alia tabula, apud Sammarthanos in Gallia Chriſtiana, donationes tam Archiepiſcopi, quàm aliorum quorumdam Nobilium paullo uberiùs continens, cujus fragmentum hîc non abs re fuerit exhibere, ut prædicti Cœnobij incunabula dilucidiùs evulgentur.

An. 1130. „ RAynaldus divina diſpenſatione Remenſis Eccleſiæ humilis Miniſter, „ dilectis in Chriſto Filijs Roberto Igniacenſis Monaſterij venerabili „ Abbati, ejúſque Fratribus in eodem Monaſterio B. Mariæ monaſticam „ vitam profeſſis, eorúmque ſucceſſoribus in eadem obſervantia permanſuris „ in perpetuum. Quia quæ ad Religionis cultum pertinere dignoſcuntur, „ æternam animabus ſalutem conferre credimus, cùm primùm ad regimen „ Eccleſiæ Remenſis diſpoſitio divina nos evocaret, ſumma cura nobis fuit, „ ac ſtudium, honeſtorum ac religioſorum eligere conſortium, & eorum con- „ tubernio delectari. Dignum igitur viſum fuit Spiritui ſancto & nobis, viros „ de Monaſterio Claravallis adſciſci, & ut in parochia noſtra veſtri Ordinis „ Abbatia conſtrueretur, eniti: ob hoc ſiquidem B. Mariæ matri miſericor- „ diæ quietum, & ab omni exactione liberum quidquid Igniaci habebamus, „ contulimus cum circumjacentibus ſilvis, Foreſt videlicet & Beloys uſque „ ad ſummitatem montium, ubi diviſio facta eſt: & metis & foſſato & vijs &c.

„ Signum Joſleni Sueſſionenſis Epiſcopi. Sig. Urſionis Virdunenſis Electi. „ Sig. Bernardi venerabilis Abbatis Clarevallenſis. Sig. Remenſis Eccleſiæ, „ cujus ſigillo hæc ſcriptura ſigillata eſt. Sig. Odonis Abbatis ſancti Remigij. „ Sig. Ingelranni Abbatis Altivillaris. Sig. Guillermi Abbatis ſancti Theode- „ rici. Signum Joranni Abbatis ſancti Nicaſij. Sig. Gilberti Abbatis ſancti „ Dionyſij. Sig. Fulconis Sparnacenſis Abbatis.

„ Signum Hugonis Archidiaconi. Sig. Frederici Præpoſiti. Sig. Leonis „ Decani. Sig. Gervaſij Cantoris. Sig. Hugonis Theſaurarij. &c.

Actum

Actum Remis anno incarnati Verbi M. C. XXX. Indict. VIII. Regnante Ludovico Francorum Rege glorioſiſſimo anno XXIV. Archiepiſcopatûs autem Raynaldi II anno V. — IGNIACENSE MONAST. *An.* 1130.

Drogo Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.

Igniacenſi Cœnobio rebus omnibus ad aſceticam vitam neceſſarijs decenter inſtructo, celebriores è Clero Remenſi lucrum ducebant hebdomadas, & menſes integros in eo cum Religioſis tranſigere, meditationi mortis, alijſque exercitijs dantes operam, Raynaldi, & Samſonis Archiepiſcoporum exemplo, quibus & iſtud otium dulce fuit, in cóque ſe ad virtutem exercuerunt cum magno fenore gratiarum. Et ut hunc ſeceſſum, tamquam paradyſum terreſtrem, carum ſibi fuiſſe admodum teſtarentur, ſepulturam in eo poſt obitum delegerunt non tantùm prædicti Archiepiſcopi, ſed & Balduini duo matricis Eccleſiæ Præpoſiti, Theobaldus de Pertico Archidiaconus Remenſis, aliíque complures, quamvis nihil ſculptum in tumbis, longo ordine per clauſtrum diſpoſitis, habeatur. Accedit ad hujus loci commendationem, quòd unum ex celebrioribus Ciſtercienſium ſeminarijs fuerit, ex quo viri graves, & in religione probatiſſimi ad Claravallis, Signiaci, & Vallisregiæ Abbatias gubernandas aſſumti reperiantur, in cóque ſit inſignis & prædives bibliotheca, cujus ſæpius meminit P. Sirmundus in Notis ad Concilia Gallicana.

Viſitur in capitulo ſepultura Valerani, Andreæ de Baldemento filij, qui, cùm Theobaldo Comiti Campaniæ carus eſſet, Canonicos-regulares in locum ſæcularium ſufficiendos procuravit in Eccleſiâ Sparnacenſi. Hic vir genere ac virtute nobilis, aſceticam vitam profeſſus ſub B. Bernardo, lectus eſt ab eo Urſi-campi Abbas in pago Noviomenſi, & per Igniacum tranſiens, cùm rediret à Capitulo generali, lethali morbo correptus, animam ibi Deo creatori reddidit anno

Galcherus de Nantolio prope Remos, Igniaco multa bona contulit, meritóque inter benefactores numeratur: unde, ob ea quæ anno 1224. teſtamentali pagina delegavit, intra ambitum clauſtri ſepelitur cum hac ſepulcrali epigraphe.

G . . . . . de Nantolio lapidi qui ſubjacet iſti,
In cæli ſolio requieſcat munere Chriſti,
Igniaci cineres, cæli ſit ſpiritus heres.

Helvidis domina de Nantolio ibidem pariter quieſcit, cùm Aelide Galtheri matre, ut ſequens reſtatur inſcriptio.

Hic jacet Helvidis domina de Nantolio mater amborum.
Hic jacet domina Aelidis de Nantolio.

Meminit Martyrologium Gallicum tranſitûs piæ memoriæ Nicolai Monachi Igniacenſis IX. Feb. ſpectatæ ſanctitatis viri & miraculorum fulgore illuſtris.

Chronologica Abbatum Monaſterij Igniacenſis enumeratio.

Robertus Protoabbas cenſendus eſt, ex charta Reginaldi fundatoris. Is forſan eſt, qui Wibertus nominatur in Chartulario Signiacenſi, ubi juſſu beati Bernardi Clarevallenſis duodecim Aſcetas Igniacenſes ab eo miſſi ſunt ad monaſticum Ordinem in eo Cœnobio ſtabiliendum. Sub eo claruit Balduinus, Herlendis filius ex familia dominorum de Caſtellione.

Forſan is eſt Humbertus dictus ad quē ſcribit B. Bern. epiſt. 141. quòd Abbatiā ſuam dimiſerat.

Verricus legitur in Chartophilacio S. Nicaſij Remenſis anno 1143.

Bernardus, ex Abbate Signiacenſi Igniacum transfertur, & per aliquot annos Abbatis perſunctus munere, ad proprium redijt Monaſterium.

IGNIACENSE MONAST.

Concordia Fratrum de S. Gēma cum Fratrib. Igniac. ſuper decima territorij de Raro ſic incepit: Samſon Dei gratiâ Rem. Archiep. & Ioſlen. Sueſſ. vocatus Epiſc. dilectis Filijs Gerrico Ignia. Abbati. &c.

Guerricus vir ſingularis ſanctimoniæ, nominatur in pacto cum Religioſis de S. Gemma inito anno 1151. concionémque texuit de purificandis & adornandis cordium affectibus, quæ cum operibus S. Bernardi paſſim editur. Hic, cùm in choro lectionem in officio nocturno legeret, cum Angelus veſte candida & fulgidiſſima induit: magnæ & invincibilis fuit patientiæ, aſſiduos & acutos morbos æquo animo ferens. Fuerat autem hic Guerricus Canonicus & Magiſter ſcholæ Tornacenſis, diſcipulus S. Bernardi.

Goffridus S. Bernardi Amanuenſis ac vitæ ejus Auctor, ſocietatem inijt cum Remigianis anno 1155. inde Abbas Clarevallenſis anno 1162.

Petrus ſtirpe nobilis, regebat anno 1166. & 1170. nominatur cum elogio in Epiſtola Alexandri III. ad Ludovicum VII *Licet venerabilis vir Igniacenſis Abbas non ſit adeo litteratus, cùm tamen Dominus per eum frequenter miracula operari dignetur, de ſanctitate ejus non eſt quemodolibet dubitandum.* Invitus ad clavum Abbatiæ Claraevallis admovetur anno 1179. & poſt decem annos regiminis, Fuſciniaci extremum ſpiritum exhalavit IV. Calend. Novemb. anno 1189. quem ſanctitatis opinione celebrem tradit Chronicum Autiſſiodorenſe, ei ſubrogatur in Igniacenſi Cœnobio.

Gerardus, ex Abbate Signiacenſi, ſed abjectâ poſt aliquot annos paſtoralis officij ſarcinâ, apud Signiacum redijt. Legitur anno 1180. in tabulario ſancti Dionyſij Remenſis pro decimis de Brolio.

Iulianus, ſubſcripſiſſe legitur in Charrulario S. Dionyſij Remenſis an. 1193.

Nicolaus, in Chartophilacio ſancti Nicaſij anno 1218.

Renardus, Cellerarius Signiacenſis fit Abbas apud Igniacum, ex Chronico Signiacenſi.

Radulfus de Pinis, transfertur ad Claramvallem an. 1126. ubi Guillelmum Remenſem Archiepiſcopum ſepulcro condidit eodem anno,

N...., terram de Monthaizon Galcherus de Caſtellione abdicat, conſentitque ut dominio Igniacenſi uniatur anno 1289.

Guerricus II. anno 1307.

Ponchardus ex Signiacenſi Abbate.

Alardus, nominatur in Tabulario S. Dionyſij Remenſ. anno 1333.

Johannes, præſtitit obedientiam Eccleſiæ Remenſi anno 1347. ſubſcripſitque publico inſtrumento viſitationis Reliquiarum ſancti Nicaſij anno 1359.

Nicolaus anno 1419.

Theobaldus, filius Petri de Luxemburgo, Ludovici Sancti-Pauli-Comitis frater, & Armenteriæ Regulus, matrimonij vinculis ſolutus, relictis omnibus, Ciſtercienſium inſtitutum, veſtémque amplexus eſt apud Igniacum an. 1457. tantúmque profecit in ſtadio virtutis, ut ob animi decora primùm Igniacenſes anno 1466. & Urſicampenſes Monachos rexerit; dein Cenomanenſem Eccleſiam, cujus infulis ornatur anno 1468. inter Purpuratos deinde adſcriptus, ſed priuſquam ea fulgeret dignitate mors ipſum vivis eripuit.

Johannes legitur in Chartulario Eccleſiæ ſancti Remigij Remenſis anno M. CCCC. LXVI.

BELLÆVALLIS MONAST. *An.* 1135.

Bellævallis Cœnobij Ordinis Præmonſtratenſis initia & progreſſus, & quot à primis Canonicis per diverſas provincias Eccleſiæ cum Cellis excitatæ.

MONASTERIUM Bellævallis in Argoniæ Toparchia ſitum, quod ſtatim à Remenſi Synodo, ubi & Præmonſtratenſis Ordo confirmatus eſt, habuit exordium; & quod ad loci etymon ſpectat, ferunt Dioletum olim vocitatum, quòd ibi tempore ethniſmi deformis Deus coleretur; poſtmodum verò Locum-virentem dictum, ob amœnam fortè pratorum viriditatem, ſalubritatem aëris, cæliſque temperiem; unde nomen Bellævallis, & Aureævallis tandem ſortitus eſt, ut in charta fundationis nuncupatur. Hunc pridem Heribertum quemdam Eremitam ſanctitate vitæ celebrem habitâſſe fert traditio, quaſi Deus prædictum locum nomini ſuo dicandum futuris temporibus tanti viri reeluſione deſignâſſet.

Igitur Præmonſtratenſis Ordinis fama longè latéque perecrebreſcente, B. Nortberti ſanctimoniâ, quem inter Patres Concilij Remenſis enituiſſe vidimus, dominus Adalbero de Chini Virdunenſis Epiſcopus rem Deo gratiſſimam, ſibi, proximiſque proficuam facturum ſe credidit, ſi aliquam ibi Præmonſtratenſium coloniam aggregaret, quod & reipſa præſtitit anno 1131. miſſis viginti FRATRIBUS ex Monaſterio S. Petri-de-Monte Ordinis Canonicorum-Regularium, qui ſub regimine Philippi Abbatis ex Cœnobio Præmonſtratenſi ſelecti, vivere cœperunt juxta Regulam S. Auguſtini, & ſtatuta novi Ordinis ab Nortberto recèns inſtituti, ut ex charta fundationis clariùs patebit, quam ex Tabulario Bellævallis excerptam liberali affectu mihi exhibuit reverendus Prior Bellævallis, cum alijs ad prædicti Monaſterij notitiam pertinentibus.

Charta fundationis Monaſterij Bellævallis Ordinis Præmonſtratenſis.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus-ſancti. Albero Dei gratiâ ſanctæ Virdunenſis Eccleſiæ humilis Miniſter & Servus, univerſis Catholicæ Fidei cultoribus tam futuris, quàm præſentibus. Cùm omnibus piè viventibus, rectéque petentibus ſit favendum, & eorum neceſſitatibus pro amore Chriſti clementer ſubveniendum, illis tamen præcipuè inclinandus eſt affectus compaſſionis, qui militare videntur ſub titulo Religionis veræ: bonum eſt enim, & valde bonum pauperes Chriſti ſuſcipere, in quibus ipſe Chriſtus ſuſcipitur, in quibus vita æterna promereretur, & quod eis impenditur, centuplum recipietur. Hac igitur promiſſione confiſus, & prædeceſſorum meorum benefactis, & exemplo commonitus, ego Albero ſanctæ Virdunenſis Eccleſiæ Proviſor indignus domnum Rodulfum virum religioſum, qui amore paupertatis, & zelo arctioris religionis Eccleſiam ſancti Petri-de-Monte reliquerat, in qua viginti annis Abbas vixerat, & cum eo Fratres ejus ſequaces pro amore Chriſti ſuſcipere decrevi in terris, ut & ego ſuſcipi merear in cælis. Terram ergo quamdam, quæ vulgo Aureavallis dicebatur, nunc autem alio nomine Vallis-ſanctæ-Mariæ nuncupatur, quam Comes Raynaldus de Barro à me in feodo tenebat, à quo Comes Henricus de Grand-pré eamdem terram eodem modo habebat, ab utróque Comite in manu noſtra *An.* 1135.

 redditiam,

BELLÆ-VALLIS MONAST. *An.* 1133.

„redditam, ſupradicto Abbati, & ſuis Fratribus, & ejus, ac eorum ſucceſſo- „ribus ſub Regula S. Auguſtini in eadem Religione degentibus, integre & „libere conceſſimus, & ad Deo ſerviendum cum omnibus appendit iis ſuis, „terris cultis & incultis, pratis, ſilvis, aquis, ſicut fines ejus protenduntur, „ab una parte uſque ad Haudumele; & inde uſque ad Manhival, exinde verò „ad campum Join, deinde ad Perticatam, dein ad Lauzonſar, à quo „uſque ad Cruſtam, à Cruſta ad campum Belini; cum monte etiam, & „uſque ad Dolinſart, & uſque ad Petram Goudruhets, ab illo uſque ad „Fronayſal, & inde ad Belchelime, & uſque ad rivulum ubi labitur in aquam „Unamme, & inde ad Raoulfolie, & uſque ad metam Baltros cum Halbau- „mont, & quoddam pratum hujus alodij extra terminos illos ſitum, quod „dicitur in Dodonis-Broil, utroque Comite Raynaldo ſcilicet, & Henrico „concedente, & petente, necnon & conventu Capituli noſtri laudante; „eiſdem Fratribus prædictam terram plenariè & irrefragabiliter donavimus. „Ad judicium tamen, quòd terra illa fundus fuerit Eccleſiæ Virdunenſis, „Statuimus quòd Abbas ſupradicti loci, ſi exigente eccleſiaſtica neceſſitate, „ab Epiſcopo vocatus fuerit, & Epiſcopus Catholicus fuerit, ter in anno „Virdunum veniet, & negotijs Eccleſiæ Virdunenſis fideliter intererit, nec „hoc dimittet, niſi fortè Epiſcopi illius, in cujus diœceſi manet, debitis „obſequijs impeditur, vel aliquâ legitimâ cauſâ detentus venire non potue- „rit. Ad conſervandam præterea caritatem, & providendam animarum „ſalutem, prædicti Fratres in communione orationum ſuarum nos ſuſce- „perunt, & quòd defunctorum FRATRUM Virdunenſis Eccleſiæ apud „eos, & ſuorum apud nos memoria plenariè haberetur, & nos ipſis, & ipſi „nobis conceſſerunt. Hæc, Deo inſpirante, domno Abbati Rodulfo, & ſuis „Fratribus, ut prædiximus, devotè tradidimus, & ut rata, illibatáque per- „maneant, ſigillo noſtræ auctoritatis munire curavimus, & teſtes idoneos, „qui interfuerunt ſubſcripſimus. Si quæ ergo eccleſiaſtica, ſæcularíſve per- „ſona huic noſtræ paginæ contraire temere præſumſerit, & bonorum Fra- „trum quietem injuſtè perturbaverit, primò, ſecundò, tertióve commo- „nita, niſi reſipuerit, & ſatisfecerit, perpetuo anathematis vinculo ſubjaceat, „& communione corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti hîc, & in „extremi examine judicij aliena fiat.

„ Signum mei ipſius Alberonis Epiſcopi Virdunenſis. Signum Alberti „Primicerij. Signum Martini Decani. Signum Richardi Archidiaconi. Signum „Andreæ Archidiaconi. Signum Johannis Archidiaconi. Signum Stephani „Cantoris. Signum Hugonis Theſaurarij. Signum domni Hugonis Abbatis „Præmonſtratæ Eccleſiæ.

„ Actum eſt Virduni anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo „triceſimo tertio. Epacta XII. Indictione XI. Concurrente VI.

Quanto verò divini amoris igne ſuccenſi fuerint ſelecti ſodales, è quibus novella hæc familia primùm coaluit, vel ex hoc conſtare poteſt, quòd Philippus horum caput & Rector, è præcipuis B. Northerti diſcipulis dicatur aſſumtus, reliqui autem arctioris vitæ ſtudio Eccleſiam B. Petri reliquerunt, Præmonſtratenſem Ordinem profeſſuri; quos inter velut ſol inter aſtra fulgebat Rodulfus vir magnæ religionis, qui cum viginti annos alijs præfuiſſet, humilem tamen obedientiam abbatiali dignitati prætulerit, ſubeſſe potiùs eligens, quàm præeſſe. Unde fit ut multi Nobiles è vicinia, odore ſanctitatis eorum & ſalubri converſatione pellecti, multa bona eis contulerint ad egeſtatem Fratrum ſublevandam, ac præter Alberonem Epiſcopum Virdunenſem, Henricum de Grandiprato, & Reginaldum de Bar, nominatos in tabula fundationis, Necrologium quoque meminit Gerardi primi Valdemontani Comitis, & Heluidis uxoris, domini de Altreio, Angulbrandi nominati Moſomenſis caſtri, ſub Archiepiſcopo

Remenſi, Toparchæ, item & filij ejuſdem nominis, quorum ſepulcrum adhuc cernitur paulliſper elatum ex lapidibus quadratis in ſacello Ss. Petri & Pauli Apoſtolorum, plurium quoque aliorum in tanto numero, ut in prædicto codice pluſquam ducenta quinquaginta plenaria ſervitia pro benefactoribus, ſingulis annis celebranda, numerentur. BELLÆVALLIS MONAST. An. 1133.

Ceterùm Bellevallenſes ſub Philippo Præſule (quem Hugo primus poſt Norbertum Præmonſtratenſis Abbas itinerum ejus ſocius ac laborum ad virtutem imbuerat) tot & tantos religionis ac doctrinæ radios hinc inde ſparſerunt, ut brevi à diverſarum regionum incolis ad novas Eccleſias conſtruendas exciti fuerint, factáque ſit Bellavallis quinque Filiatum parens, Stagni ſcilicet ſeu Piſcinæ in Epiſcopatu Virdunenſi prope Hattonis caſtrum, eodem Alberone Virdunenſi Epiſcopo ſumtus ad id conferente, Septem-Fontium in Epiſcopatu Lingonenſi prope Clarum montem, Flabonis-montis in Epiſcopatu Tullenſi Burgundiæ Comitatui vicini, & ſanctæ Crucis, quæ pariter Juſti-montem produxit in Epiſcopatu Metenſi. Prædictum autem Cœnobium ſanctæ Crucis in ſuburbio olim Metenſi conſtructum, & à centum annis in urbem titulo S. Elegij tranſlatum, fuit ab initio Gallorum & Germanorum receptaculum, qui motum diſſimilitudinem non ferentes; impetrârunt à Capitulo generali, ut ex uno, duo Monaſteria fierent, ſicque Germani Juſti-montis ædę conſtructa in eam ſe receperunt, Galli verò apud ſanctam Crucem.

Porro ex Bellevallenſium Filiabus aliæ quædam prodierunt, nam ex Flabonis-monte fluxit Stivagium in Tullenſi diœceſi, inter Voſagiæ montes ſitum, ſuæ quondam fundatricis ſanctæ Richardis Imperatricis induſio dives, juriſdictione epiſcopali in ſeculares ſubditos gaudens. Ex quo pariter Bonum-fagetum initium habuit, Mirecuriâ oppido duobus circiter milliaribus diſtans. Ex Septem-fontibus in eodem Epiſcopatu Tullenſi orta eſt Mira-vallis haud procul à Novo caſtro diſcreta, Juſtus-mons Salinam ſeu Salinam-vallem in eodem Epiſcopatu Metenſi edidit prope Vicum, Gallicè Vic, urbem à Comitibus Salincis anno 1280. fundatam, ubi adſervatur quædam zona byſſina longitudinem unius ulnæ ſuperans, coloris purpurei, quæ à multis retro ſeculis B. Virginis eſſe creditur. In prædictæ filiationis Monaſteria Bellevallenſis Abbas jus paternitatis habuit, ab iiſque poſt viſitationem, non ſuis, ſed eorum expenſis, ſingulis annis factam, marcam argenti ex debito recipiebat, habebátque omnimodam ferè diſpoſitionem & electionum confirmationem, adeo ut nullius eſſet roboris quæcumque eo non probante tentata fuiſſent.

Vigente autem regulari obſervantia in Bellavalle, pluſquam ſexaginta ſodales diverſis in locis abbatiali dignitate donati ſunt, cùm interim alij in parœcias ab Epiſcopis collatas mitterentur, ad nutum Superiorum amovibiles, alij verò libris in pergameno ſcribendis occuparentur, quos effrena Calviniſtarum rabies in vallem effuſa cum imaginibus & ornamentis accenſo rogo penitus exuſſit. Sed & eadem Abbatia confraternitate gaudebat cum pluribus diverſi Ordinis Monaſterijs quoad bonorum operum communicationem, & ſuffragia pro defunctis, quæ paſſim reperiuntur in Necrologio, qualia ſunt ſancti Victoris Pariſienſis, Cuiſſiacenſe, Bucilliacenſe, de Cheeryaco, Maurimontanum, Septem-fontium, de Cartovoro, Monialium S. Petri Remenſis, ſancti Pauli Virdunenſis, S. Mariæ Moſomenſis, B. Mariæ de Aureavalle. In aliquot horum, ſi ſodalis quiſpiam cauſâ diſcordiæ confugiſſet, ex confraternitatis fœdere recipi debebat donec lis utrimque compoſita fuiſſet.

Silentio obvolvendum non eſt inſignem olim à prima Bellævallis fundatione Monialium Præpoſituram exſtitiſſe Bellevallenſium regimini immediatè ſubjectam apud Creciacum, Henrici Rufi de Altreio munificentiâ

præſertim

Belle-vallis Monast. An. 1133

præſertim dotatam, & Odonis fratris ejus, qui Præpoſituræ locum cnm appendicijs pro ſuſceptione ſuæ matris, & ſororum liberaliter conceſſerat, ex charta Henrici Remenſis Archiepiſcopi, qua reditus prædicti Monaſterij à benefactoribus conceſſi confirmantur anno 1172. Quod verò uno & eodem tempore Moniales ſimul ibi Deo militaverint, boniſque Monaſterij nutritæ fuerint, incertum eſt; hoc ſolum conſtat plures quàm decem hoc loco vixiſſe, ac tandem communi Abbatis, Conventúſque Bellevallenſis conſilio decretum fuiſſe, ne denarius numerus excederetur, ut patet ex decreto Capituli generalis Præmonſtratenſis anno 1288. in Archivis adſervato, cujus initium ſic ſe habet.

» Univerſis præſentes litteras inſpecturis G. Dei patientiâ Abbas Præ-» monſtratenſis, & Abbatum ejuſdem Ordinis Capitulum generale, ſalu-» tem in Domino Salvatore. Noverit univerſitas veſtra, quòd cum olim tem-» pore domini Goſcilonis Abbatis Bellævallis in Argonia, ipſe & Conventus » ſuus ſollemne juramentum præſtiterunt, quòd in domo Sororum de » Criſſeyo, quæ eſt Eccleſiæ Bellævallis immediata poſſeſſio, nullam de » cetero reciperent Sororem ibidem, donec receptarum numerus eſſet ad » decennarium imminutus, & poſtmodum tres indutæ ſunt in domo » ipſa, auctoritate ſui Superioris, & Ordinis Fratrum, qui juramentum » quoddam emiſerant &c.

Hæc Præpoſitura dudum in Commendam abijt, nec ullas hactenus ibidem Sanctimoniales extitiſſe reſtant veſtigia. Alia quædam à Bellavalle ſacra loca dependent, ſed quæ nunc diruta ſunt, vel flammis abſumta, ut Chalogne prope Dunum-caſtrum, Prioratus S. Stephani, Annement prope caſtrum Moſomenſe divo Nicolao ſacrum, præter parœcias de Vallibus in Dioleto, cum ſuccurſu de Tailly, de Noaco, de Foſſatis, & Longovado ad Crucem, quibus præſentat Abbas Curiones ab Archiepiſcopo Remenſi examinandos.

Curionem nominat de gremio Canonicorum ſi velit etiam ad duas poſteriores; nam quo ad alias habent MSS Abbatem & ejus Suffectum regere, tamquam ſibi omnino ſubjectum & de quibus ſint rationem reddituri.

Abbatum Bellævallis catalogus.

PHilippus Remenſis, primus Abbas, enuntiatur in bulla Innocentij II. anno 1138. & Eugenij III. anno 1145. quo verò die, vel anno renuntiatus ſit, non ſatis compertum, etiam ex tabula fundationis. Probabile eſt Rodulfum ſancti Petri-Montis Abbatem, cujus ipſa meminit, ejúſque Concanonicos-Regulares in Bellævallis eremo anno circiter 1131. ab Alberone Virdunenſi Epiſcopo ſuſceptos, ſub regimine Philippi rigorem Præmonſtatenſis Ordinis tentâſſe, donec authenticis ſuper donatione Rodulfo & fratribus ejus facta litteris expeditis, Philippus in Abbatem Præmonſtatenſem poſt Hugonem, cujus diſcipulus fuerat, aſſumtus eſt Sammarthani deſiſſe aſſerunt decimo Januarij anno 1170.

Philippus hic fuit etiam Abbas Piſcinæ, ſeu Stagni.

Johannes, de quo nihil præter nudum nomen habetur.

Theodoricus, duos fundos cum nemoribus accepit à dominis Angubrandis de Altreïo, in quibus ædificarentur duo pagi de Belloclaro, & Summaltra.

Goſſelinus, Vviſepiam & Bordam à venerabili Capitulo Virdunenſi in eleemoſynam accepit.

Dominicus.

Drogo, huic parœciam de Tailly Vvillelmus Remenſis Archiepiſcopus, & Abbas S. Dionyſij regendam conceſſerunt anno 1180.

Theodericus, pacificavit cum Odone Abbate S. Dionyſij Remenſis pro parœcia de Tailly anno circiter 1190.

Johannes, locum dictum de Vvamella ſuſcepit à dominis de Altreïo.

Amilius, compoſuit cum Monialibus de Avenay pro Vallibus & Vvamella, coram Henrico Remenſi Archiepiſcopo.

Philippus cum dicti Monaſterij Abbatiſſa litem habuit pro Tricernario, & cum Abbate Moſomenſi & dominis d'Autry pro terra d'Avennes. BELLE-VALLIS

Odo, villam Belliclari erexit cum domino Goberto de Aſpero-monte, & ab eodem cenſum Caſtriduni pro anniverſario ſtabilivit. MONAST. *An.* 1133.

Theodoricus.

Nicolaus.

Jacobus de Vvimy ex Abbate Buciliensi.

Johannes, vixit circa annum 1286. ex Bibliotheca Ordinis Præmonſtratenſis pag. 1078. col. 2.

Johannes de Lounignes vel Loignes electus anno 1303. rexit tredecim annis, ſepultúſque eſt ante majus altare prope gradus presbyterij ſub lapide ſepulcrali cum hoc encomio.

Archimandrita pollens laudabili vita,
Iohannes de Loignes jacet hic, per ſacula dignis
Laudibus, in Chriſto grege commemorandus in iſto,
Quem ſi noſſe velis, prudens, pius, atque fidelis,
Moribus ornatus, annis tredecim trabeatus
Paſtoris bravio fuit intus munere dio
Ob an. M. CCC. LVI. Orate pro eo.

Notandum tamen Abbatem hunc præfecturam ſuſcepiſſe anno 1303. ut conſtat ex libro pergameneo, quem in ingreſſu ſuæ dignitatis fieri curavit, ubi reditus Monaſterij, recepta & expenſæ faciliori methodo conſcriberentur, & poſt tredecim annos Abbatiâ ſe exuiſſe, cui ſuffectus eſt Balduinus, at eo obeunte, rurſum idem Johannes infulas induit; ut dicam poſtea, igitur.

Balduinus de Bellomonte vir raris animi dotibus inſigniter ornatus in locum Johannis aſſumtus, presbyterium novo opere conſtruxit, cum ſacellis quatuor adjacentibus & ſacriſtiam, quam ſacris ſupellectilibus ditavit. Monaſterium quoque novis ædificijs auxit, ac reditibus, ita ut ob egregiam ejus adminiſtrationem, non tam reparatoris, quàm fundatoris nomen jure ſibi vendicare poſſit: quantâ verò caſtimoniâ, puritate, ceteriſque virtutibus, quæ Præſulem decent, præditus fuerit, memoria ejus, quæ hactenus viget inter Religioſos traditione recepta, teſtari poteſt. Hic poſt triginta duos annos regiminis viam univerſæ carnis ingreſſus, ſpiritum Deo reddidit decimo Cal. Aug. an. 1348. corpúſque ejus quieſcit ante majus altare ſub albo lapide marmoreo, cui inciſa eſt effigies Abbatis cum hoc epitaphio.

HIC JACET D. BALDUINUS DE BELLOMONTE QUONDAM ABBAS HUJUS ECCLESIÆ.

Devotus, ſobrius, pius, ac induſtrius Abbas,
Ve ſolis radios virtutum luce micabat,
Ius latria dans Eccleſia tu multiplicâſti,
Ac ideo ſine fine Deo ſic te ſociâſti,
Annis octo quater nos paſcens ut pia mater,
M ſemel, & C. ter, ter. Xhriſtus te capit æther.
Tu ſpiramen, das Auguſtas ante Calendas
Luce Pater dena, requiéque potiris amœna.

Annis octo quater ideſt triginta duobus annis. M ſemel, ideſt anno milleſimo. C ter id eſt trecenteſimo. Ter Xhriſtus, id eſt quadrageſimooctavo, nam in hac voce Xhriſtus tres reperiuntur litteræ arithmeticæ nempe X. ſecundùm græcum, quod denarium ſignificat, qui denarius ter multiplicatus efficit triginta. Deinde triplex V. efficit quindecim. Triplex I. tria. Itaque ter X. ter V. ter I. ſimul ſumta efficiunt numerum octavum ſupra

Bellæ-vallis Monast. An. 1133

ſupra quadrageſimum. Inclito huic Abbati ſequentes verſus ſubtiliter & acutè concinnatos in ſuæ gratitudinis pignus offerunt moderni Bellevallenſes, quorum ſtudio regularia Præmonſtratenſium ſtatuta in priſtinum ſplendorem reſtituuntur.

Bellavallis honos noſtri Balduine memento,
Cui tot ſunt dotes, quot carmine verba ſequuntur.

Gloria	*Paſtorum*	*Lux*	*Fulgens*	*Regula*	*Legis*
Paſtorum	*Speculum*	*Vallis*	*Dux*	*Iuris*	*Imago*
Lux	*Vallis*	*Morum*	*Reparator*	*Gloria*	*Plebis*
Fulgens	*Dux*	*Reparator*	*Templi*	*Pacis*	*Amator*
Regula	*Iuris*	*Gloria*	*Pacis*	*Formula*	*Dulcis*
Legis	*Imago*	*Plebis*	*Amator*	*Dulcis*	*Adeſto*

Johannes idem qui ſupra, vel alter ejuſdem nominis obedientiam vovit Eccleſiæ Remenſi anno 1349.

Jacobus de Bellomonte.

Johannes de Buſanceïo.

Richardus Malavant.

Jacobus de Raconardo ſacramentum fidelitatis præſtitit Archiepiſcopo Remenſi anno 1402.

Johannes Maulbert.

Johannes de Vvillemort.

Johannes de Vvimy.

Simon, obijt apud Veterem-villam menſe Decembri.

Henricus de Ceſſe clauſtrum & conventum de novo conſtruxit, & poſt triginta ſex annos præfecturæ obijt anno 1478. ut in pictis feneſtris refectorij antiquo caractere ſcriptum legitur,

Iohannes de Damouſi.

Theodericus.

Ponſardus Ferry.

Johannes Verpel, vovit obedientiam anno 1510. ultimúſque eſt eorum qui è gremio ſodalium canonica electione aſſumti, vitam religioſam intra ambitum clauſtri profeſſi ſunt, ipſe tamen cum magno bonorum Monaſterij, ac diſciplinæ diſpendio, ſæculari reſignavit (Johanni ſcilicet du Sar Militi Hieroſolymitano, & Præceptori de Boux & de Merlan) poſt triginta annos regiminis, anno Domini 1533. menſe Aprili, obiitque infra annum ſepultus in préſbyterio ante majus altare ſub lapide abſque elogio. Necrologium ſic habet de eo: ***Commemoratio Domini Johannis de Verpel quondam Abbatis hujus Eccleſiæ, gubernavit ipſam triginta annis, poſtea in magnum Eccleſiæ detrimentum reſignavit in manibus ſæcularium, unde ærarium exhauſtum eſt, tamen, requieſcat in pace.***

Johannes du Sar Commendatarius per reſignationem præcedentis Abbatiam tenuit duodecim circiter annis, permutavítque anno 1545. cum domino Nicolao de Joyeuſe, filio domini Roberti Comitis de Grandiprato.

Nicolaus de Joyeuſe, rexit quadraginta duobus annis, omnia totius Monaſterij documenta penes ſe habens, regénſque etiam Religioſos ad libitum, ſacriſtiam quibuſdam ornamentis holoſericis datavit, finémque vitæ impoſuit anno 1587. ſepultus ante majus altare.

Antonius de Joyeuſe ſuperioris nepos abdicavit poſt ſex annos regiminis.

Gilmarus Antonij de Joyeuſe, ut ferunt, Pedagogus, paucis annis Commendatarij munus egit.

Thomas Boucher, Præpoſitus Remenſis Eccleſiæ, documenta, quæ prædeceſſores penes ſe habuerant, reſtituit, menſam abbatialem à conventuali,

tuali, probante ſummo Pontifice, ſeparavit anno 1607. ac poſt viginti annos præſulatûs, cum Tenolienſi Abbatia permutavit. BELLÆVALLIS.

Franciſcus Antonius de Joyeuſe, Antonij de Joyeuſe filius multùm laboravit pro reformatione inducenda in Monaſterium Bellævallis, perfecitque tandem, quod mente conceperat, anno 1622. cooperante nobiliſſimo viro Roberto de Joyeuſe domino de ſancto-Lamberto Abbatis fratre, quæ reformatio primùm radicem egit in Monaſterio-novo ſanctæ Mariæ-majoris Muſſiponti anno 1611. ac poſtmodum per diverſas provincias pullulavit, Archimandrita Præmonſtratenſi totius Ordinis Generali eamdem approbante, pro qua Paulus V. Statutis ritè per Cardinales diſcuſſis, pontificium diploma conceſſit Romæ apud Sanctam Mariam-majorem anno Incarnationis 1617. quinto decimo Cal. Auguſti, Pontificatûs ſui an. 13. MONAST. An. 1133.

Prædictus vero Antonius de Joyeuſe tandem matrimonium inijt, Comeſque Grandiſprati factus eſt, rediénſque ab obſidione urbis Trevirenſis in morbum incidit apud Caſtellionenſes Congregationis Ciſtercienſis, obiitque trigeſima die Auguſti anno 1632.

Renatus Ludovicus de Fiquemont, per reſignationem Antonij de Joyeuſe ejus conſanguinei poſſeſſionem inijt an. 1623. migrat 40. Octob. an. 1654.

Petrus de Bertier, Epiſcopus Montalbanenſis regius Eccleſiaſtes & Eleemoſinarius, à Rege Ludovico nominatus, jus ſuum tranſtulit in dominum Claudium de Joyeuſe Comitis de Grandiprato fratrem quarto Julij hujus anni 1655. adhuc vivit.

Signiacenſis Cœnobij Congregationis Ciſtercienſis primordia ex veteris bibliothecæ ejuſdem chronologico libro excerpta.

SIGNIACENSE COENOBIUM. An. 1134.

SIGNIACUM, olim Signeïum, Ordinis Ciſtercienſis in territorio Porcenſi Filia Igniaci ſub Claravalle, exordium tale habuit ex MS. codice qui in tabulario Monaſterij adſervatur. S. Bernardus Abbas Claravallenſis, quem diu converſatum in diœceſi Remenſi diximus, ad partes territorij Porcenſis veniens, ejuſdem terræ primarijs Anſelmo videlicet Comiti de Ribodimonte, Henrico Comiti Caſtri-Portuenſis, Clarembaldo domino Roſetenſi, & Rodulfo domino de Turno, promiſit quòd quantùm de ſuis poſſeſſionibus eidem ad conſtruendum Cœnobium conferrent, tantùm ſpatium in cæleſti patria poſſiderent, qua promiſſione præfati Toparchæ freti, affatim de ſuis poſſeſſionibus contulerunt ad Signiacenſe Cœnobium conſtruendum.

Anno igitur incarnati Verbi milleſimo centeſimo triceſimo-quarto, xv. Calend. April. Humbertus Abbas Igniaci vir totius ſanctitatis, juſſu ſancti Bernardi duodecim Monachos elegit ex eodem Conventu, quibus præfecit D. Bernardum virum generoſæ indolis ac ſummæ prudentiæ, qui ex Canonico-regulari S. Auberti Cameracenſis colobium monachale induerat apud Igniacum. Hi igitur duodecim Fratres cum ſuo Abbate Signeïum appulſi, ſedem primum fixerunt in loco qui Dreſia vocatur, donec oratorium cum ædificijs aſceticæ vitæ neceſſarijs conſtrueretur, ad quod Theobaldus Campaniæ Comes munificum ſe præbuit, brevíque factum eſt, ut qui penuriâ rerum temporalium laborabant, Deô operante opibus creverint ad augendum numerum Monachorum. Per id tempus Villelmus Abbas ſancti Theoderici, poſthabito præſulatûs honore, apud Signiacum factus eſt Monachus, ut divinæ ſpeculationi quantò ſecretius, tantò devotiùs, & ferventiùs inhæreret: hic enim præter religionis & virtutis in-

SIGNIACENSE COENOBIUM. *An.* 1134.

ſignia, in litterarum ſcientia peritiſſimus habebatur; ita ut ſeptem liberalibus artibus eſſet ſufficienter imbutus. Et quoniam B. Bernardo carus erat & familiaris, idem Sanctus à Capitulo Ciſterciensi obtinuit ut cum duobus Monachis, ſicut Abbas, hoſpes loqui poſſet, & quò vellet eos deduceret extra clauſtrum. Ad hunc D. Bernardus librum apologeticum, & alium *de Gratia & libero arbitrio*, pluréſque epiſtolas ſcripſit, in quibus, quid de eo ſentiat liquet legentibus.

Vvillelmus itaque optato potitus otio & quiete, amores venuſtæ Rachelis, Lippæ liæ præferens, dulcis Rachelis amplexibus cupitis fruebatur, & aliquotiens cum Maria ad pedes Domini ſedens audiebat verbum illius cum ſancto David pſallens & dicens: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*; unde & plerúmque Fratribus de plenitudine cordis ſui verba æternæ vitæ propenſiùs eructabat. Porro cum idem Vvillelmus in lectionem quorumdam librorum Magiſtri Petri Abaëlardi incidiſſet, quiddam, hæreſim ſapiens, invenit, unde graviter motus, capitula in quibus perverſa dogmata continerentur collegit: quibus patet Abaëlardum non nihil contra Fidem, Patrúmque ſanctiones docuiſſe ... quod cum S. Bernardo innotuiſſet, Magiſtrum Petrum tanta dexteritate ad palinodiam compulit, ut ad verba ejus ſe juraturum promitteret. At eo recedente, iniquis ſtimulatus conſilijs, reſilivit, donec in Concilio Senonenſi, ad quod S. Bernardum vocari fecerat, nec volens recipiſcere, nec valens reſiſtere ſpiritui, quo Sanctus loquebatur, Sedem apoſtolicam appellavit.

Pſal. 84. *v.* 9.

Subinde Domnus Arnulfus frater domni de Moriaumes S. Nicaſij Aſceta, vir tam generis nobilitate, quàm vitæ merito conſpicuus, cæleſtis deſiderij ardore ſuccenſus in eodem pariter Signiacenſi Cœnobio arctiorem vitam profeſſus eſt. Gerardus quoque frater domini de Orcimonte Abbas Florinenſis, cum duodecim ſocijs Signiacum conceſſit. Hi tres memorati viri novellæ tunc congregationi, quaſi tria luminaria refulgentes ſancta converſatione, & pietatis exemplo plurimùm profuerunt.

Florinenſes verò Monachi ægre ferentes ſe pijſſimo Abbate deſtitutos, Romam mittunt, quò à ſummo Pontifice obtineant ut ad eos per cenſuram eccleſiaſticam reverti cogeretur; at Gerardus, cum Apoſtolo poſteriorum oblitus, ad priora ſe extendens, intendebat potiùs ad vocem Domini admonentis eum perſequi ad bravium ſupernæ vocationis, quàm ad ea quæ reliquerat, redire: unde anathemate percuſſus, quòd juſſis apoſtolicis parere renuiſſet, Romam proficiſcitur, ubi cùm ad domini Papæ pedes provolutus ſupplex poſtulâſſet, ut liceret ſibi reliquum vitæ in Signiacenſi Cœnobio Domino deſervire, ſummus Pontifex ei denegavit aſſenſum, juſſítque ad ſuos Florinenſes reverti. Ille ſtatim receſſit ad hoſpitium triſtis, & confuſus, nemini quidquam loquens, ut pote adhuc excommunicatus, ſed juxta aſinum, quem ſecum adduxerat, ſolus in ſtabulo manducabat; quæ res, cùm ad notitiam ſummi Pontificis perveniſſet, accerſiri fecit ſanctum virum ad ſe, excommunicationis vinculo eum abſolvit, & cum benedictione apoſtolica ad propria remiſit, concedens ei ut apud Signiacum deinceps poſſet converſari. Ipſe igitur reverſus, ob fervorem ordinis & vitæ meritum functus eſt officio Prioratûs, tum plenus dierum & virtutum defunctus eſt, corpúſque ejus, eo petente, ſepultum eſt in cœmeterio ſub ſtillicidio tecti Oratorij ut citiùs putreſieri poſſet, vel ut habent MSS. juxta murum oratorij contra altare ſanctorum Martyrum, ubi multis poſtmodum claruit miraculis.

Cùm igitur tumulus ejus à populis frequentari cœpiſſet, venerabilis Abbas D. Bernardus cum quibuſdam Fratribus ad eum acceſſit, & quaſi cum vivo loqueretur dicebat: *Quid eſt Frater? nos de ſanctitate vitæ, & converſationis tuæ minimè dubitamus, quorſum iſta miracula? viſne ſæcularibus*

ſæcularibus ad ſepulcrum tuum venientibus, quietem hujus monaſterij perturbari? in nomine Ieſu Chriſti præcipimus tibi quatinus à perpetratione miraculorum deſiſtas, alioquin corpus tuum extra Monaſterium ſepeliemus. Ab illa die & deinceps miracula fieri ceſſarunt, ne Patres liberiori ſæcularium acceſſu amplius perturbarentur.

SIGNIACENSE COENOBIUM.
An. 1134.

Quòd verò ſpectat ad Vvillelmum Abbatem ſancti Theoderici, quem naſcentis familiæ Signiacenſis primordia conſecrâſſe diximus, vitam S. Bernardi Clarevallenſis exorſus eſt ſcribere, ipſo quidem vivente, ſed penitus ignorante; acciditque ei contra deſiderium ſuum, ut, ſicut in præfatione ejuſdem vitæ vereri ſe dicit, præoccupatus morte non expleverit quantum animo conceperat ſtilo mandandum: ipſe autem vitam eamdem uſque ad tempus ſchiſmatis contra Innocentium Papam à Petro-Leonis conflati, fideliter & eleganter digeſſit, curſum autem vitæ ſuæ ſancto fine complens, obdormivit in Domino. Corpus ejus in clauſtro juxta introitum capituli ſepulturæ traditum eſt. Arnulfus quoque, ſeu Monachus, ſeu Abbas S. Nicaſij, de quo ſupra, paullo poſt ad Superos exceſſit, ſepultúſque eſt in clauſtro ante armarium.

De eo Martyrol Gall. xxix. Feb. Signiaci obijt Gerardus Monachus in vita miro religionis amore & poſt inſigni miraculorum gloria conſpicuus.

Abbatum Signiacenſium nomenclatura.

BErnardus Signiacenſis Abbas primus rexit viginti duos annos, donec ab Igniacenſibus in Rectorem electus eſt; at cùm eis præfuiſſet per aliquod tempus, ſenio confectus ab onere abſolvitur, & Signiacum rediens migrat ad Dominum, cui ſucceſſit.

Alardus de Gennilaco, Signiacenſis Monachus anno 1156. Hic clauſtrum de nigris lapidibus ædificavit, columnas quoque, baſes & capitella veteris clauſtri reſtituit inter dormitorium Converſorum, & domum latomorum, cúmque apud Laverniacum veniens præcepiſſet Converſis, ut altare S. Remigij amoverent, Converſis autem id facere renuentibus, ipſemet cœpit illud deſtruere; ſed confeſtim à planta pedis uſque ad verticem paralyſi percuſſus, ab opere ceſſavit, ſerò pœnitens quòd altare S. Remigij confringere aggreſſus eſſet. Ceſſit poſt decem & octo annos ob debilitatem corporis, ſtatímque mortalitatem explevit in ſenectute bona, ſepultus in capitulo.

Balduinus, ex Igniacenſi Monacho præeſt duobus annis, ſcilicet uſque ad annum 1178.

Gerardus, ejuſdem loci Prior, electus poſtmodum Igniacenſis Eccleſiæ Abbas; ſed abjectâ poſt tres annos paſtoralis officij ſarcinâ, apud Signiacum redijt, ubi & mortuus eſt.

Vvalterus, ex Abbate Bonifontis fit Signiacenſis anno 1181. antea Monachus Igniacenſis, egit animam poſt quatuor annos regiminis.

Guido, ex Priore Signiacenſi lectus anno 1185. cùm quatuor annis & dimidio præfuiſſet, ipſo petente ab onere officij abſolutus eſt.

Stephanus, Monachus Signiacenſis, etiam poſt duos annos ceſſit an. 1192.

Jacobus Remenſis, ex Subpriore Claræuallis factus Abbas Signiaci, coloniam duodecim Monachorum miſit ad locum qui dicitur Eſtivias, nunc Vallis-ſancti-Lamberti in Leodienſi provincia, præficiens eis Guidonem, cujus ſupra memini. Præfuit autem Jacobus ferè per quinquennium, & præfecturam abjiciens, apud Claramvallem, unde venerat, remeavit anno 1197.

Gerardus le Begue, rexit ſeptem annis & totidem menſibus. Ægidius ſedit quinque annis, ac propter injurias domini Caſtri-Porcenſis, qui etiam vitæ ejus inſidiabatur, Igniacum, unde aſſumtus fuerat, regreſſus, ab onere officij ſui ſublatus eſt anno 1202.

Signiacense Coenobium. An. 1134.

Hugo, Prior Longipontis Ægidio ſucceſſit, poſt quinque annos regiminis abdicat anno 1207. poſtmodum verò fit Abbas Frigidimontis, ac tandem Longipontis, ei ſubrogatur.

Petrus, Subprior Longipontis, Abbas duobus annis, quo amoto.

Ægidius, Cellerarius Igniacenſis ſecundò factus Abbas Signiac. an. 1209. præfuit novem annis. Ipſe oſſa Vvillelmi quondam Abbatis S. Theoderici, Arnulfi S. Nicaſij, & Gerardi Florinenſis Abbatum, de tumulis, in quibus uſque ad illud tempus jacuerant, levavit, & eadem intra murum Oratorij juxta introitum Eccleſiæ à parte clauſtri in quadam theca, cum honore debito collocavit: huic tranſlationi vicini Abbates interfuere.

Renardus, ex Cellerario Signiacenſi, poſt tredecim annos fit Abbas Igniacenſis anno 1226.

Hugo, item ex Cellerario Signiacenſi ſedit tribus annis, & ſeptem menſibus anno 1230.

Herbertus de Valcellis, à villicatione ſua amotus eſt poſt quatuor annos & ſeptem menſes.

Martinus, ex Cellerario Igniacenſi, cùm octo annis & tribus menſibus præfuiſſet, Cathalauni è Capitulo generali rediens obijt; corpus ejus Signiacum relatum eſt, & in capitulo à ſex Abbatibus honorificè ſepultum an. 1238.

Poncardus, ex Cellerario Vallisregis, rexit decem annis anno 1248.

Robertus de la Baſſée, ex Cellerario Signiacenſi per quinque annos & quatuor menſes.

Bertrannus de Givron, per octodecim annos, anno 1273.

Arnulfus de Ventelayo, functus eſt Abbatis officio annis quatuor & menſibus quinque.

Johannes de Avia, ex Magiſtro Converſorum Signiacenſium tribus annis & quatuor menſibus.

Poncardus de Vvaſſigniaco, per ſex annos & menſes novem.

Poncardus, regimen ſuſcepit, ac deinde in Abbatem Igniac. electus eſt.

Johannes de Vatigny.

Arnoldus de Vaſigniaco.

Johannes à Caſtro-Porcenſi.

Gerardus de Nouvion.

Johannes de Morgny.

Johannes de Ceſa.

Guillelmus Leodienſis.

Ogerinus de Sezane, fit deinceps Igniacenſis; ſub eo reformatio Signiacenſium inducitur.

Nicolaus de Suippe.

Gobertus de Charlange.

Triſtandus de Bizet, ex Monacho Clarevallenſi ultimus Abbas regularis, Epiſcopus Santonenſis.

Carolus de Bourbon, Cardinalis ex ceſſione Triſtandi.

Annibal de Ruſſelay, Italus, Carcaſſonnenſis Epiſcopus.

Ludovicus de Ruſſelay, præcedentis nepos anno 1602.

Antonius de Bourbon, Comes de Moret Henrici IV. Francor. Regis filius naturalis anno 1620.

Armandus Johannes du Pleſſis, Cardinalis de Richelieu.

Marchus de Baradat.

Henricus de Baradat, Superioris frater, ex ejus reſignatione.

Ceterùm prædicto Signiacenſi Monaſterio Vvillelmus Remorum Archiepiſcopus privilegium contulit (annuente Remenſi Capitulo) quidlibet vendendi, & emendi abſque ulla exactione in urbe Remenſi; item & habendi domum cum omni libertate, quod, cùm archiepiſcopalis juriſdictionis non ignobile ſit teſtimonium, haud abs re hîc duximus inſerendum.

Vvillelmus

VVillelmus Dei gratiâ Remenſis Archiepiſcopus S. R. E. tituli S. Sabinæ Cardinalis, apoſtolicæ Sedis Legatus: univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Res geſtæ ſcripto transferuntur ad poſteros, & ejus beneficio docetur ignorantia, & oblivio ſubmovetur. Ea propter univerſis ſanctæ matris Eccleſiæ Filijs notum facimus, quòd nos dilectis noſtris in Chriſto Abbati, & Conventui Monaſterij Signiacenſis, Ciſterciensis Ordinis, de voluntate & aſſenſu Remenſis Eccleſiæ, conceſſimus in perpetuum immunitatem & libertatem emendi, & vendendi libere in civitate noſtra Remenſi, & per totam terram noſtram & Eccleſiæ Remenſis, quidquid ſibi putaverint neceſſarium, ducendi quoque, & reducendi res eorum, ſine ſolutione telonei, ſeſtellagij, vinagij, & abſque ulla alia exactione ab ijs exigenda. "

SIGNIACENSE COENOBIUM. *An.* 1134.

Domum etiam eorum, quam acquiſiverunt, & ædificaverunt Remis, in loco qui vocatur Merochel, eiſdem Abbati & Conventui conceſſimus cum propriſio, & pertinentijs ejuſdem domûs poſſidendam in perpetuum, & habendam eam liberam, ea videlicet libertate, qua in eadem domo & ejuſdem propriſio vendere valeant & emere, ſicut ſuperius eſt expreſſum: nec infra clauſuram ejus, ſive propriſium, quiſquam hominem capere, ſanguinem effundere, ſeu aliam violentiam, abſque eorum licentia, valeat exercere. Hoc ſalvo quòd ſi dictam domum, vel ejus propriſium ad manum laicalem redire contigerit, omnis noſtra juriſdictio, quam priùs habebamus in eiſdem, ad nos ſimiliter revertatúr. "

In cujus rei teſtimonium præſentes litteras ſigillo noſtro, nec non & Remenſis Eccleſiæ communiri fecimus. Datum anno gratiæ milleſimo centeſimo nonageſimo primo. "

Quibus initijs Cœnobium Calvomontanum ad eam amplitudinem in quam nunc eſt, aut fuit, pervenerit.

COENOBIUM CALVOMUNT. *An.* 1147.

COENOBIUM de Calvomonte Ordinis Præmonſtratenſis, ſi quædam exceperis, antiquitatis dignitate cętera pœnè noſtræ diœceſis antecellit: nam fertur eo loco olim dumis, ac ſentibus obſito oratorium ædificatum à ſanctiſſimis Bertholdo & Almundo S. Remigij diſcipulis, ubi anachoriticam vitam profeſſi, uſque ad obitum in maxima auſteritate, ac ſanctimonia vixerunt. Bertholdus, ſeu Berthaldus Theoldi & Berthæ filius Regis & Reginæ veteris Scotiæ, quæ nunc Hibernia vocatur, migravit ad Superos anno 525. decimâ ſextâ Junij ex codice Calvomontano. An Almundus ejuſdem itineris comes, is ſit, qui Tarvannæ Eccleſiæ præfectus eſt à Remigio, non auſim aſſerere.

Horum veſtigia complures æmulati, ibidem poſtmodum corpus jejunijs & orationibus attrivère, ut ſe Deo hoſtiam vivam & placentem conſecrarent, quorum nomina latent adhuc, aut exiderunt: his ſucceſſère Canonici ſæculares, quibus bona, Heremitis pridem conceſſa, confirmat Rodulfus Rem. Archiepiſcopus anno 1111. At B. Norberti diſcipulis vitæ exemplo, ac jugi prædicatione per totam regionem clareſcentibus, cuidam ex illis venit in mentem prædictum ſibi locum comparare, quem præfatus Bertholdus ſuâ ſanctificaverat pœnitentiâ, ad quod multùm contulit Rogerus Comes Caſtri-porçenſis, cujus ſepulcrum & Elidis matris ejus nuper repertum èſt, cùm veteris Monaſterij funditus everterentur ædificia, Claudij le Roy primi Commendatarij ſumtibus exornata. Sic igitur Comite Porcenſi Henrico pariter approbante, ut Præmoſtra-

 tenſes

Coenobium Calvomont. An. 1147. tenſes Clericis ſæcularibus ſubrogarentur, anno 1147. fit nova Eccleſia, expenſis, ut creditur, prædicti Comitis, ac ſtudio Regularium, Cæſarij inprimis, quem novellæ huic familiæ præfectum legimus.

Prior Eccleſia dedicata fuerat à S. Arnulfo Sueſſionenſi Epiſcopo Cœnobita Benedictino, circa annum 1082. ex Liſiardo in ejus vita; at novam alter Arnulfus de Petrafonte Sueſſionenſis Epiſcopus conſecravit, quam ſacræ reliquiæ auro, & gemmis pretioſiores mirificè commendant, tranſtulitque Hugo Sueſſionenſis Epiſcopus anno 1248. nam præter Ss. Bertholdi, Amantij, & Viviani, poſſidet etiam corpora beatarum Olivæ & Libertatis, in ſumma veneratione apud incolas pagi, quæ velut Bertholdi ſpirituales filiæ, in ſilva Calvimontis cellulas habuiſſe dicuntur, cum oratorijs diſtinctis à ſe invicem, & fonticulis, è quibus febricitantes, cùm aquam hauſerint, ut plurimùm ſani recedunt: Bertholdus tamen tutelaris ſibi nomen vendicat, cujus memoria, ut poſteris altiùs inſideret, pro inſigni crucem argenteam in campo cæruleo Monaſterium retinuit, quæ crucem ſancti Bertholdi indigitat, quàm ipſe primitus in culmine montis infixit. At quamvis, ob tanti viri recordationem, Præmonſtratenſes ibidem per quingentos & amplius annos vota Deo ſolverint, contigit hac tempeſtate ut dominus Galinet Commendatarius, non ſatis perpenſa loci ſanctitate, cujuſdam Nobilis cupiditati paullo liberius indulgens, transferri hoc egit Monaſterium ex colle, ubi hactenus fuerat, in vallem pari itinere à Caſtro-Porcenſi diſparatam: unde factum eſt, ut Religioſi diſcedere coacti, ædificijs ſus déque ſupra ſepulturam Patrum disjectis, ſecum aſportârint inter ſacras ſupellectiles tutelarium ſuorum corpora die S. Johannis Baptiſtæ, & quidem clanculum ac ſine ulla ſollemnitate, ne Calvimontis accolæ huic furtivæ tranſlationi intercederent, qua ſuorum patronorum amabili præſentia orbantur, utinam non eorum ſuffragio, ac interceſſione apud Deum.

Porro elenchum Abbatum plenum exhibere non poſſumus, ſed interpolatum, quem ex varijs tabularijs excerpſimus.

Abbatum Calvimontis ſyllabus.

JOhannes, nominatur in bulla Eugenij tertij, qua ſubrogationem Præmonſtratenſium approbat anno 1147.

Cæſarius, vir ſpectatæ virtutis & doctrinæ, memoratur in Chartophilacio S. Nicaſij Remenſis anno 1158. pacificavitque cum Guidone Abbate pro terra de Remoncourt.

Atelmus, ex charta Tabularij Calvimontis anno 1191.

Johannes, exceſſit tertio Nonas Januarij ex Necrologio.

Albiacus, anno 1183.

Ponſardus 26. Feb.

Sequentes in Necrologio adhuc leguntur.

Johannes.

Audelmus.

Galterus.

Johannes de Logny.

Nicolaus de Baucigny.

Simon de Achaires, poſtea Cuiſſiacenſis Abbas.

Johannes Lochin.

Gobertus de Roquigny.

Odo, anno 1241.

Petrus de Banagny, anno 1246. obijt 26. Novemb.

Johannes, anno 1252.

Simon, anno 1285. & 1310.

Johannes,

Johannes, vovit obedientiam Eccleſiæ Remenſi anno 1348. COENOBIUM CALVOMONT. An. 1147.
Johannes, præſtitit juramentum anno 1350.
Radulfus, legitur anno 1383.

Petrus le Boucher de Roquigny, anno 1426. Hic agnoſcit litteris propria manu ſubſignatis, Robertum de Bethune Vicecomitem Meldenſem, & Iſabellam de Chaſtelain reliquiſſe lampadem argenteam, in qua impreſſa habebantur inſignia prædicti Roberti ac Johannæ de Chaſtillon dominæ de Calvomonte, prioris ſuæ conjugis, Eccleſiæ S. Bartholdi, ut jugiter luceret coram feretro prædicti S. Confeſſoris, cui præterea, ſcilicet Abbati, ſummam centum librarum præfata Iſabella contulit, ut oleum ad id neceſſarium ſuppeditaret 16. Novemb. anno 1429.

Petrus Friart, anno 1517.

Gobertus Couſin, ultimus Regularium eligitur anno 1529. functus anno 1560.

Claudius le Roy, injit poſſeſſionem anno 1560 migrat anno 1614. eo ſedente Cœnobium exuſtum eſt, quod ipſe ſuis expenſis reſtruxerat, ab hæreticis Sedanenſibus die Ss. Trinitatis.

Stephanus Galinet, adepta poſſeſſione anno 1615. Abbatiam reſtruxit ubi nunc eſt anno 1623. obiitque menſe Auguſto anno 1638.

Euſtachius Picot, Canonicus ſanctæ Capellæ Pariſienſis vivis exemtus anno 1648.

Cyrus vel Ciricus de Villers la Faye, Capellæ regiæ Præfectus nominatus ad Epiſcopatum Petrogoricenſem.

Bonifontis Cœnobium & an dominis de Ruminiaco ſua fundationis & initia debeat.

BONIFONTIS MONAST. An. 1154.

BONIFONTIS Cœnobij in Teraſcia, Signiaci Filiæ ſub Claravalle, incunabula certiùs evulgari non poſſunt, quàm ex veteri membrana in Tabulario Signiacenſi adſervata, cujus antigraphum ad me tranſmiſit vir doctrinæ non vulgaris D. Bertrandus Tiſſier mihi amiciſſimus, ex qua tamen Sammarthani, qui idem munus pariter ab eodem acceperunt, quod ad prædicti Monaſterij fundationem ſpectare videbatur, in ſuæ Galliæ Chriſtianæ tomo quarto retulerunt his verbis.

« ANno ab Incarnatione Domini 1152. dominus de Ruminiaco quamdam villam, quæ tunc Seriſontes vocabatur, quod nomen mutatum est in Bonifontem, ad conſtruendum ibi Cœnobium domno Bernardo tunc Abbati Signiacenſi contulit. Domnus igitur Bernardus Abbas duodecim Monachos de Conventu Signiaci eligens, ad dictum locum deſtinavit, præficiens eis Abbatem Theodoricum virum religioſum & honeſtum; & quia poſſeſſio illa quam dominus de Ruminiaco contulerat pro fundatione Bonifontis minùs ſufficiebat ad ſuſtentationem Fratrum Domino ibidem famulantium, dictus B. de poſſeſſionibus Signiacenſis Eccleſiæ tres grangias eidem loco contulit, videlicet grangiam de Mortinſart, & aliam quæ dicitur Vvalepia, & tertiam quæ dicitur Cuiny. «

« Igitur prædicti duodecim Fratres cum Abbate ſuo Theodorico nullatenus à Signiaco diſcedere voluerunt, niſi ſub tali conditione, quòd cùm aliquis Monachus, vel Converſus de eorum Conventu moreretur; tantùm pro eo ab unoquoque Monacho, vel Converſo Signiacenſis monaſterij fieret, quantum pro unoquoque eorum fieri conſuevit; & ipſi «

quoque

BONIFONTIS MONAST. „quoque pro Signiacenſibus idem ſe perpetuò facturos ſpoponderunt. „Quòd videlicet a tempore illo ab utriſque firmiter, & fideliter uſque ad „tempus Domni Martini, per annos ferè nonaginta obſervatum eſt.

An. 1154. Huc uſque Chronicon Signiacenſe.

Cæterum, licet dominus de Ruminiaco villam prædictam ad Cœnobium ibidem conſtruendum dederit anno 1152. non videtur tamen niſi anno 1154. fundatum, ut indicant tabulæ Ciſtercienſis Monaſterij, quibus habenda eſt fides: cauſa hujus moræ ea fuit, quòd ſufficiens non eſſet ea poſſeſſio, quam dominus de Ruminiaco contulerat ad Cœnobium exſtruendum, ideo multi alij plurima beneficia paullo poſt largiti ſunt, inter quos accenſentur Odo de Silviniaco & Reginarius frater ejus, pijſſima quoque domina Giſla nuncupata, & Vvalterus filius ejus, Herbertus de Gente, Raynaldus de Roſoy, aliique nonnulli, quorum donationes in bulla Alexandri III. ſigillatim referuntur. Samſon quoque Archiepiſcopus, pro ea propenſione animi, qua in prædictam Congregationem ferebatur, non modò Nobiles hos ad aliquid ſuppeditandum hortatus eſt; ſed & altare de Vvaleppe prope Saviniacum in alimoniam Monachorum contulit, ut conſtat ex veteri charta, cui inſcriptum eſt: *Ex dono domini Samſonis Archiepiſcopi Remenſis altare de Vvalapia cum appendiтijs ſuis.*

Illuſtratur hæc domus inſigni Priore B. Thoma, quem inter viros ſanctimoniâ illuſtres, quos protulit Ciſtercium, Johannes Abbas, & miſſale antiquum Ordinis, tum & catalogus de proſpero & adverſo ejus ſtatu, atque ex eis recentiores omnes commemorant, haud tamen certum qua ætate floruerit.

Eccleſia eſt inſignis & magnificæ ſtructuræ, ad quam peregrini ex tota vicinia confluunt ob reliquias B. Capraſij Martyris Agennenſis, quæ in eo religiosè conſervantur, cujus feſtum incidit vigeſimâ Octob. juxta Martyrologium Romanum.

Porro juxta introitum Eccleſiæ ſepultus jacet in clauſtro primus fundator Nicolaus de Ruminiaco, & alij Dynaſtæ, quorum ſeriem retulimus lib. 2. cap. 25. pag. 251. in alijs partibus clauſtri.

Synopſis Abbatum ex varijs Schedis, ſeu Chartophilacijs excerpta.

THeodoricus primus Abbas, Signiacenſis Monachus, ex narratione ſuperiùs relata anno 1154.

Vvalterus ei ſucceſſit, ſitque Abbas Signiaci anno 1181.

Petrus, nominatur in Chartulario S. Nicaſij Remenſis, ubi modium frumenti dat Priori de Ruminiaco pro quibuſdam paſcuis juxta Monaſterium ſuum ſitis, anno 1185.

Stephanus, electus anno 1190. obijt 7 Maij ex Necrol.

Gerardus, quædam paſcua Monachis Prioratûs de Ruminiaco conceſſit anno 1206.

Rodulfus, legitur pariter in Chartulario ſancti Nicaſij Remenſis anno 1210.

Johannes I. in eodem Chartulario anno 1248.

Ægidius, refertur ibidem annis 1266. & 1277.

Goſvinus, ad Superos exceſſit 19. Decemb. ex obituario Bonifontis.

Johannes II. exceſſit 20. Maij

Gobertus, vivere deſijt 25. Maij.

Guido I. vendidit molendinum de Beliſe cum quibuſdam paſcuis in eodem loco ſitis, ex conſenſu Capituli generalis, Monachis de Signiaco anno 1311. Eo ſedente Galcherus de Caſtellione quinque modios frumenti

frumenti annuatim percipiendos Abbatiæ impertijt, quos ſuo diplomate confirmavit Guillelmus de Tria Remenſis Archiepiſcopus anno 1359. Boniffontis Monast. An. 1154.

Guido II. vitæ finem impoſuit 19. Septemb. anno 1375.

Nicolaus, mortem oppetijt decima Maij.

Ludovicus.

Johannes Kint III. in ſerie Abbas XXXI. ut etiam habet ejus epitaphium, quod eum anno 1532. octavo Auguſti obijſſe refert, ſicque multi deſiderantur.

Johannes d'Averhoult IV. regularis Abbas, an Commendatarius fuerit, non conſtat. Hunc ex traditione quidam putant Monachum fuiſſe S. Nicaſij Remenſis.

Johannes de Coucy V. Franciſci I. Regis Eleemoſynarius, ex illuſtriſſima ſtirpe de Couciaco prognatus, parentibus Rodulfo domino de Vervins ex Helena de la Chapelle Abbas Commendatarius, totum Monaſterium reparavit, exceptâ Eccleſiâ elegantis ſtructuræ, quæ integra remanſerat. Idem vivens ſibi ſepulcrum in ea ſat inſigne conſtruxit, in quo tamen cor illius dumtaxat repoſitum eſt, corpus verò Vervinum in Mauſoleo gentilitio delatum. Porro in epitaphio Eccleſiæ Bonifontis dicitur Johannes mortuus anno 1584. vigeſimâ ſeptimâ Decemb. poſt regiminis annos quadraginta ſex. Ab eo tempore Commendatarijs traditum eſt hoc Monaſterium, haud ſine regularitatis & bonorum jactura, quod nunc poſſidet juxta morem ſæculi.

Nicolaus de la Lane Pariſinus.

Ellantium Ciſtercienſis Congregationis Monaſterium, Comitum Regiteſtenſium liberalitate fundatur.

Ellantium Monast. An. 1154.

NOBILES pietatem Antiſtitum in promovendis novorum Ordinum principijs æmulati, certatim quoque in ſuis Dynaſtijs horum exemplo & hortatu ad id ſumtus ſuppeditabant, unde brevi factum eſt, ut provinciæ Remenſis diœceſes Monaſterijs, veluti firmamentum ſtellulis, reſplenduerint. Inter ea quæ ſub Samſone Archiepiſcopo initium habuêre, Ellantium occurrit Congregationis Ciſtercienſis haud ignobile Cœnobium in pago Retellienſi ſitum, cujus fundator non exſtitit Hugo Nivernenſis & Retellienſis Comes, ut referunt Sammarthani, cùm tempus non cohæreat; ſed Vviterus Odonis Caſtellani Vitriacenſis & Mathildis filius, qui, patruis decedentibus ſine liberis, Comitatui Retellienſi ſucceſſit ex parte matris, ac Beatricem Godefridi Namurcenſis Comitis filiam duxit, ex qua prodijt Beatrix altera uxor Rogerii Siciliæ Regis an. 1150. Conſtantiæ mater, cujus illuſtris eſt memoria, ob matrimonium cum Henrico V. Imperatore contractum.

Quòd verò Ellantium Vviteri Comitis liberalitate primitus erectum ſit, ſuadent donationis tabulæ, quibus Monachis impertit quidquid habebat in eodem loco, *Tam in terris, quàm in ſilvis ad omnes ſuos uſus; tamen quòd nemus non exſtirpabunt cauſâ agricultura, paſtum animalium per plana, uſque ad viam qua ducit de Altomonte ad Doncherium per Saponam, terram de Arleio, totam piſcaturam quam habebat in Barro flumine*, &c. Huic donationi ſubſcripſerunt filij ejus Manaſſes, Henricus, Albertus Remenſis Canonicus, & Balduinus.

Seſe pariter munificos præbuerunt Hugo Regiteſtenſis Comes, & Felicitas uxor ejus Comitiſſa de Beaufort, erga Ellantium Monaſterium, imo

prædictu

ELLANTIUM MONAST. *An.* 1154.

prædictus Hugo præcipuus fundator cenſetur Ellantij, ut & Prioratûs de Altomonte, & Hoſpitalis Retellenſis, ob ea quæ ex ſuis opibus ſuper-addidit: unde poſtquam deſiit ab humanis, in Ellantio Conventu humo mandatus anno 1228. cum hoc epitaphio.

Hugo Comes primus jacet hoc ſub marmore limus.
Quod nunc eſt, erimus: licèt quod erat modò ſimus.
Limus enim fuimus omnes, ad idemque redimus.

Hugo primus Comes hîc dicitur, non nomine, cùm alius eum præceſſerit, ſed quòd primus forſan Comitum in hac Eccleſia fuerit tumulatus, niſi epitaphium illud ſit Hugonis primogeniti prædicti Hugonis.
Cenotaphio uxoris tale inſcribitur diſtichon.

Hic Comitem comitata virum Comitiſſa locatur
Felicitas, pro qua bonitas, pietáſque precatur.

Hugo ex Felicitate quatuor reliquit liberos Hugonem, Johannem, Galcherum, & Manaſſem qui ſucceſſivè Comitatum tenuerunt. Ultimus hic in eadem capella tumulatur cum fratribus, quorum pariter proſtant epitaphia, cum hac inſcriptione.

Hic Maneſſerus quondam Comes eſt tumulatus,
Miles ad arma ferus, morum virtute probatus,
Simplex, atque pius, tormentum non patiatur
Sanctis ſit ſocius, æterna luce fruatur.

Obijt Iſabella annò 1272. Manaſſis Comitis relicta, nupſit poſtea Nicolao de Charbogne domino de Attrejo, jacetque apud Ellantium cum hoc epitaphio patriâ linguâ confecto.

Iſabeau la Comteſſe giſt ſous cette lame,
Volontiers oyoit Meſſe, Dieux ait mercy de l'ame;
Des lieux de Cry fut née mou eſtoit bonne Dame,
Jeſus-Chriſt couronné l'ame ait en ſon royaume.

In ſacello juxta latus ſiniſtrum chori conſpicitur tumulus marmoreus Philippi Comitis Nivernenſis ex regia ſtirpe Burgunda, in Azincurienſi pugna interfecti, cum Gallico pariter epitaphio.
Porro cùm Ellantium Loci Regij, vel Regij, gallicè Loroy diœceſis Bituricenſis Filia dicatur, veriſimile eſt inde Coloniam advectam fuiſſe Monachorum, qui prædictum Monaſterium inſtituerunt, cùm in alijs Abbatijs id factitatum legamus, quæ Filiæ titulo indigitantur.

Abbatum ſeries.

B. Rogerus primus Abbas, natione Anglus, novellæ Congregationi præficitur, miraculis celeberrimus, cuius corpus iacet in capella navis Eccleſiæ.
Godefridus, vixit annis 1248. & 1258.
Radulfus, anno 1273.
Gavinus, anno 1293.
Nicolaus I. anno 1299.
Reginaldus, anno 1308.
Nicolaus II. ſedit anni 1322. & 1346.

Gerardus

Gerardus de Vendreſſe, annis 1431. & 1437. Coeno-
Arnulfus, anno 1455. bium
Hugo de Iuleïo, Commendatarius, anno 1523. Vallis-
Iohannes Gadicet, anno 1529. regiæ
Claudius de Villers, Abbas Moſomenſis & de Ellantio, obijt vigeſimâ-quintâ Auguſti anno 1545. *An.* 1154.
Claudius de Ioyeuſe ex familia Comitum de Grandi-prato.

Cœnobij Vallis-regiæ Congregationis Ciſtercienſis primordia.

VALLISREGIA, diœceſis Remenſis, Igniaci Filia, vivente adhuc Clarevallenſi Abbate S. Bernardo habuit initium, liberalitate, non Johannis, ut habent Sammarthani, ſed Hugonis Comitis Roceij, Cholet cognominati, qui Anelinam primò, poſtmodum verò Richildem Conradi Imperatoris ſororem duxit uxorem, Comitatúmque Roccienſem rexit ab anno 1116. ad annum 1159. quo Sybillæ S. Petri Remenſis Abbatiſſæ ſatisfecit pro giſtis in ſuo Monaſterio contra jus, ac per vim uſurpatis, liberó que habuit Guiſchardum qui ei ſucceſſit in Comitatu, Adelam Galcheri Caſtellionenſis conjugem, Mabiliam, Ebalum, Hugonem, Clementiam &c. Nec eo inficias Johannem Roceij pariter Comitem, Guiſchardi filium, eidem Cœnobio multa contuliſſe, ob quæ fundatoris titulum aliquatenus mereatur; at neceſſe eſt, ut antiquiòrem ſupponat, ſi epocha vera ſit, ad quam prædicti Monaſterij natales referuntur: forſan Johannem hunc quidam putant ſumtus ſuppeditâſſe ad Monachos ibi ſtabiliendos, quòd ſepulturam habeat intra murum dextrum chori infra preſbyterium Eccleſiæ, cujus dedicatio celebratur quinto idus Octobris; at id omnino nihil concludit, cùm Johannes de Roucy Laudunenſis Epiſcopus is ſit, qui epitaphium avo Johanni poſuit, & aviæ Margaretæ: eadem Eccleſia aliorùm quoque Procerum de Roceïo ſepulcris exornatur. Porro Abbatum ſeries, qui huic præfuerunt, ex ſchedis Cœnobij, aliiſque codicibus collecti referuntur hoc ordine.

Abbatum Vallis-regiæ ſeries.

ADam. à B. Patre Guerrico Abbate Igniaci cum duodecim Fratribus ad Vallemregiam in Cœnobium erigendam miſſus, obijt anno 1186. tertio Calendas Februarij, cùm præfuiſſet annis triginta & octo.

Robertus, rexit annis triginta ſeptem, abſumtus Idibus Aprilis an. 1223.

Vvillelmus, triceſimo primo regiminis anno migrat, tertio Idus Septembris anno 1254.

Alardus, ſedit annis trigintanovem, defungitur decimooctavo Calendas Martij anno 1283.

Nicolaus, defecit decimo octavo Calendas Septembris anno 1307.

Johannes, legitur in Tabulario Nicaſiano anno 1315.

Stephanus, ceſſit è vita undecimo Calendas Aprilis anno 1348.

Gerardus, rexit octodecim annis, occidit tertio Idus Junij anno 1367. An is ſit, qui menſe Septembri obijſſe legitur in Necrologio, incertum.

Johannes de Poily, præfuit novem annis, moritur nono Calendas Januarij anno 1393.

Thomas,

COENOBIUM. VALLIS-REGIÆ. *An.* 1154.

Thomas, præſtitit juramentum Eccleſiæ Remenſi anno 1399.

Johannes Dougny, rexit annis novem, denaſcitur quarto Calendas Octobris anno 1402.

Thomas de Moucy, extinctus anno 1419. Calendis Novembris. Forſan idem qui ſupra.

Hugo, vivere deſijt tertio Nonas Septembris anno 1426.

Johannes de Roſeto, obijt tertio nonas Septembris anno 1429.

Nicolaus, quondam Ellantij Monachus, ſedit viginti duobus annis & menſibus quatuor, moritur anno 1451. pridiæ Calendas Februarij.

Petrus, obijt anno 1460. decimo Calendas Julij.

Humbertus de Montherone, vovit anno 1470.

Petrus, olim Monachus de Laude in Flandria, præfuit duodecim annis, defunctus anno 1482. nono Calendas Junij.

Johannes, obijt nono Cal. Junij anno 1490.

Petrus le Grand, egit animam ſextodecimo Calendas Decembris anno 1512. ſepultus Chaladiæ in Monaſterio ejuſdem Congregationis.

Petrus Prelet, natus de Hermondivilla, ultimus Abbas regularis, cùm religioſè vixiſſet, tandem in pace quievit anno 1540. Nonis Septembris, & eodem anno

Commendatarij.

CArolus de Roucy, poſtea Epiſcopus Sueſſionenſis, Abbatiam in commendam obtinuit, ac domum abbatialem exſtruxit, quem ſubinde ſecuuti ſunt alij Commendatarij.

Petrus Frizon Eccleſiæ Remenſis Decanus, cui ſucceſſit.

Philippus des Urſins, Chriſtophori domini de la Chapelle Equitis torquati, ex Magdalena de Luxembourg filius.

Franciſcus Brulart, Regis Eleemoſynarius, Archidiaconus Remenſis, frater Nicolai Marchionis de Sillery Franciæ Cancellarij. Hic gratis bullas à ſancta Sede obtinuit anno 1597. ex Epiſt. 94. eminentiſſimi Cardinalis d'Oſſat.

Franciſcus Cauchon, ex dominis de Trelon.

Armandus Johannes du Pleſſis, Cardinalis de Richelieu.

Henricus de Meſmes, Johannis Antonij de Meſmes domini d'Irval ex clara & nobili familia Memmia in Senatu Pariſienſi Præſidis, & Annæ Courtin filius, nunc ſedet.

FINIS.

INDEX.

A.

ABAGARI Regis reliquiæ, 241.

Abbates Commendatarij quid curant, 445. 533.

Abbatiarium plurimarum immunitas unde, 423.

Abbatiæ Ss. Remigij, Nicaſij, & Dionyſij ſerviente libero donantur, 437.

Abaïlardus, 275. Ceſpitat circa myſterium Trinit. 330. In Concil. Sueſſ. damnatur, 331. Cluniaci Monachum induit, 332.

Abſolutio pœnitentium qualis olim, 149.

Academia Remen. celebris ſub Gerberto, 77. Sub S. Brunone, 133. *& ſeq.* 427. Quatuor Facultatibus conſtans à Carolo Lothar. inſtituitur, 792. A Paulo III. confirmatur, 793. ab Henrico II. 797 Suppoſitorum index, 798. Profeſſorum privilegia, 799 Qui eis reditus aſſignati, 799. 800. Rectoris prærogativæ, 801. Eorum qui in hac dignitate fulſerunt catalogus, *ibid & ſeq.* Item & Cancellariorum, 803.

Adalbero Rem. Archiepiſ, 1. Canonicos ad canonicæ diſciplinæ obſervantiam revocat, ac ſcholas reſtituit, 2. Monachis Moſom. Cœnobium concedit, 3. *& ſeq.* Convocat Synodum apud Montem S.-Mariæ, 11 & 12 Monachis reſtituit Monaſt. S. Theoderici, 17. *& ſeq.* Franciæ creatur Cancellarius, 30. Infidelitatis arguitur quòd faveret Ottoni Imperatori, 33. Purgatur, 34. Hugonem Capetum in Regem inungit, 36. Cancellariarûs dignitas ei aſſeritur, *ibid.* Durè Carolo Regnum ambienti reſcribit, 38 Moritur, *ibid.*

Adalbero Laudunenſis Epiſcopus, 29. Intereſt Concilio S. Baſoli, 45.

Adalbero Metenſis Epiſcop. intereſt Concilio Remenſi, 97.

Adalbero Abbas S. Vincentij Laudun. obtinet Eccleſiam de Alto-monte, 210.

Adalgerus Clericus Laudun. proditoriè Urbem Carolo tradit, 37.

Adalgiſus Remenſis Scriptor, 377.

Adam de Courlandon Decanus Laudun. violenter in vincula conjectus, 486.

Adamus Canonicus Rem. inſtitutum Canonicorum Regul. amplectitur, 146.

Adela Daniæ Regis uxor Harlebec tradit S. Theoderico, 21. 22. 182.

Adelaïs Imperatrix religioſiſſima femina, 50.

Ademarus de Montil Archidiaconus Rem. fit Epiſcop. Metenſis, 610.

Advocatorum aviditas repreſſa; 355. Violentia refrænata, 359.

Ægidius de Rodemach Remenſibus infenſus, 632.

Aimarus Hennequin Abbas Sparnac. ac Epiſcopus Redonenſis, 298.

Aimericus S. Theoderici ac S. Remigij Abbas, 26.

Airardus S. Remigij Abbas Eccleſiam novam ædificare aggreditur, 88.

Alanus Doctor Anglus Remos ſe recipit, 834. Fit Cardinalis, 836.

Albericus è Canonico Rem. Aquitaniæ Primas, 285.

Albericus Cardinalis Epiſc. Oſtienſis, 352.

Albericus de Humbert Archidia. Pariſ. fit Archiep. Remenſis, 466. Eccleſiam incenſam reædificat, 471. Claves Urbis à Scabinis repetit, 477. Contra Albigenſes proficiſcitur, 478. In orientem transfretat, 489. Rediens Papiæ moritur, an ibi ſepultus, 490.

Albero Epiſcop. Virdunenſis Bellævallis fundator, 871.

Albertus Diaconus Cardinalis, 307.

Albertus è Monacho Criſpinenſi, Anachorita, 308.

S. Albertus Leodienſis Epiſcopus, 428. Romam petit ac Cardinalis creatur, 429. Ab Archiep. Remenſi conſecratur, *ibid.* A Satellitibus Imperatoris trucidatur, 430. Bruxellas transfertur, 431.

Albigenſes hæretici, 421. 461. 467. 478. 525.

Alençonius Dux Henrici III. frater, 833.

Alexander II. Papa creatur, 119. Ad Gervaſium

Gervaſium Rem. Archiep. ſcribit, 121. & 128.
Alexander III. Canonicos Rem. hortatur ut erga ſedem Romanam ſint fideles, 374. Gallias petit, 388. In Italiam redit, 390.
Alexander Leod. Epiſcopus ad Concilium Piſanum proficiſcitur, 321.
B. Alexander Ciſtercienſis Converſus, 481.
Alfonſus Comes S. Ægidij, 346.
Alfonſus Comes Pictavienſis, 561.
Aliminius Abbas S. Benedicti in Anglia adeſt Concilio Remenſi, 97.
Altaria ab Epiſcopis conceſſa laïcis, 68. Cœnobitis, 83. & ſeq.
Altus-mons in diœceſi Rem. caſtrum olim munitiſſimum, 211.
Alviſius Abbas Aquicinctenſis, 303.
Ambianorum civitas vaſtatur, 257. Caput S. Johan. Baptiſtæ poſſidet, 468. Moneta corrupta 248. Pugnatorum numerus in prælio Bovinenſi, 481. Furtivo bello capitur ab Hiſpanis, 856. Mox ab eo ejecti, *ibid.*
Ambunayum vicus diœceſis Remenſis, 638.
Amedeus Archidiac. Rem. Cardinalis Salucienſis, 654.
Ampulla ſacra nuſquam fuit ab Anglis ſublata, 634. Ad Ludovicum XI. ægrotantem defertur, 757. Ejus Barones in unctione Franciſci I, 772. Henrici III. 833.
Anacletus Antipapa, 304. Remis excommunicatur, 308.
Andreas Epiſcopus de Nicè, 637.
Andreas Prior S. Maximini Trevirenſis, 318.
Andreas Ghini Theſaurar. Rem. Epiſcopus Tornacenſis, 610.
Andreas è Monacho Ciſtercienſi Epiſcopus Atrebatenſis, 390.
S. Andreæ Remenſis Eccleſia, 643.
Annonæ caritas, 403. 774. 806.
Anſegiſus Ss. Canonum Collector, 562.
Anſelmus Aſceta Remigianus Auctor Itinerarij Leonis IX, 137.
Anſelmus è Canonico Regul. S. Dionyſij Rem. primus Abbas Cyſonienſis, 152. 303.
S. Anſelmus Cantuar. Archiep. Auctor libri de Incarnat. Verbi, 203.
Anſelmus S. Vincentij Laud. Abbas conſecratur Epiſcopus Tornacenſis, 350.
Antonius Fournier Canonicus Reg. S. Dionyſij Concionator egregius ac Epiſcop. Baſilitenſis, 157. Sex burſarios, duos Profeſſores in Jure canonico & civili, totidémque in Medicina dotat, 800.
S. Antonij Noſocomium Remis extruitur, reliquiæ plurimæ ibidem, 452.
Antonius dominus de Conflans, 667.
Appamienſis Epiſcopus audentior à Philippo detinetur, 598.
Archidiaconus non eligatur, niſi ſit aut Preſbyter aut Diaconus, 355.
Archidiaconus Rem. Juſtitiam ac Officiales ſibi proprios habuit, 544.
Archidiaconi Remenſes, Cardinales. *Vide* Canon. Rem.
Archiepiſcopus Remenſis, Regni ſummus Cancellarius-natus, 118. 119. Sedis apoſt. Legatus-natus, 371. 373. 406. 437 507. Ei ſoli Reges Francor. inungere licet, 56. 118. 243. 411. Cur primus Par, 493. 495. Peronam ingrediens exſules reſtituit, 497. Item Inſulas intrans bannitos revocat, 513. Jus ejus in Eccleſia Laudun. ſede vacante, 574. Quia Par Franciæ, excommunicari non poteſt, 700. Eccleſiæ poſſeſſionem nudis pedibus aſſequi ſolitus, 849. Qui fuerint cardinalitiâ purpura ſublimati: Vvillelmus ad Albas-manus, 410. Guido Paré, 459. Simon de Cramaud, 701. Reginaldus Carnotenſis, 717. Guillelmus Briçonnet, 764. Carolus de Carecto, 767. Johannes à Lotharingia, Carolus à Lothar. 785. 775. Ludovicus à Guiſia, 834. Nicolaus de Pellevé, 848. Antonius Barberinus. Qui ad ſummum Cancellarij gradum evecti; Heriveus, 119. Adalbero 1. Gervaſius, 117. Reginaldus de Carnoto, 715 Robertus Briçonnet, 761. Qui ſpeciali Legatione decorati; Samſon, 372. Guillelmus ad Albas-manus, 411. Guido Paré, 459. Guillelmus de Janivilla, 507. Henricus de Brana, 515. Carolus à Lotharingia, 806.
Arnoldus de Brixia hærcſiarcha, 330.
S. Arnulfus à latronibus perimitur, 3. Miraculis claret, 4. Moſomum transfertur, 5.
Arnulfus Remenſis Archiepiſcopus, 39. Hugoni ac Rob. ſacramentum præſtat, 40. Remorum Prædones anathemate percutit,

percutit, 41. Ab Epiſcopis Galliæ apud Papam accuſatur, 44. Exauctoratur, 45. Reatum fatetur, 46. Ab Eginaldo defenditur, 47. In Synodo iterum arguitur, 54. Sedi ſuæ reſtituitur, 55. & ſeq. Decedit, 62.
Arnulfus Aurelian. Epiſcop. in Synodo S. Baſoli Arnulf. Rem. increpat, 45.
Arnulfus Fland. Com. Inſulâ pulſus ad Regem Franc. confugit, 131.
Arnulfus dominus de Ruminiaco, 257.
Artaldus Remenſis Archiepiſcopus, 6. 29.
Artevaldus Flandros ad defectionem inducit, 628. perimitur, 629.
Aſcelinus Abbas S. Baſoli Juſtitiam &c. Septem-ſalicum abdicat, 400.
Atrebatenſes Franciæ dominio reſtituti, 445. Eorum copiæ in pugna Bovinenſi, 481. Epiſcopum habent proprium, 205. Nobili donantur privilegio ab Urbano II, 209.
Attiniacum oppidum Rem. diœceſis celebre 227. Remenſi datur Eccleſiæ, 230.
Auctor quidam ſciolus acriter perſtringitur, 562. 563.
S. Auguſtinus Regulámne Canon. Regularibus ſcripſerit, 144. & ſeq.
Auguſtiniani Eremitæ Remis excepti, 607.
Aurelianenſis Dux Regni Adminiſter, 686.
Ay oppidum Rem. diœceſis vino celebre, 71.
Azelinus Laudun. Epiſcopus, 44. Carolum Lotharingiæ Ducem prodit, *ibid.* A Guiberto de Novigento carpitur, 45. Harduinum Noviomenſem Epiſcopum inſimulat, 63.
Azenarius Abbas S. Remigij, 215.
Azincuriana pugna infelix, 704.

B

Aldericus Arnulfum Remenſem incuſat, 47.
Baldericus Burgulienſis Abbas, Poeta, 201. Raynaldum Rem. laudat, 211. 212. Robertum Abbatem S. Remigij tuetur, 222. Epiſcopus Dolenſis factus intereſt Concilio Remenſi, 263.
Baldericus Chronici Cameracenſis Auctor, 202.
Balduinus du Bourg Comitis Regiteſt. filius, Rex Solymorum, 189.
Balduinus Junior Comes Fland. 444.
Balduinus Comes Giſnenſis Vvillelmum Rem. hoſpitio excipit, 409.
Balduinus Comes Hannoniæ Atrebates vexat, 361.
Balduinus de Grandi-prato Martyr, 341.
Balduinus à Pratis Suffraganeus Remenſis, 736.
Balduinum Flandriæ Comitem quidam nebulo ementitur, 511.
Ballivius Laudunenſis, 419.
S. Balſemiæ Eccleſia collegiata Remis, 414. Reliquiæ, 415.
Bandodachar Sultanus Ægypti, 563.
Baſina Clodionis uxor quot ſuſceperit filios, 188.
S. Bartholomæi reliquiæ Remis in Eccleſia S. Symphoriani adſervatæ, 240.
Bartholomæus è Theſaurario Rem. fit Laudunenſis Epiſcopus, 250. Bona Monaſterio S. Remigij ablata reſtituit, 260. Plurima conſtruit Monaſteria, 286. 369. Eccleſiam Laudunenſem ex integro reædificat, 368. Factus Monachus Ciſtercienſis à ſucceſſore accuſatur, *ibid.* Purgat ſe *ibid.* & ſeq.
Beatrix Comitiſſa Regiteſt. nubit Rogero Regi Siciliæ, 190.
Becciorum familia, 854.
Beguardi & Beguinæ hæretici, 610.
Beguinæ religioſæ quædam feminæ Remis olim ſtabilitæ, 607.
Belgenciacum, 234. 363.
S. Bellandæ Virginis reliquiæ, 474.
Bellum in Flandria inter Robertum Friſium & Arnulfum, 131.
Belvacenſis Eccleſiæ ſtatus 213. 214. Illuſtrium virorum nutrix, 512.
Belvacenſis Epiſcopus quo tempore Par Franciæ creatus, 494. De præcedentia diſceptat cum Lingonenſi, 604.
Bellovacenſes Communia gaudent 327. Iis eapropter Henricus Epiſcopus adverſatur, 387. Eorum copiæ in pugna Bovinenſi, 481.
Benedictini Monialibus in Eccleſia S. Johan. Laudun. ſubrogantur, 199.
Benedictus Antipapa Gallis acceptus, 686.
Berengarius hæreſeos virus ſpargit, 110. Prius Doctor celebris, 133.
Berleïus pater Raynaldi Contracti Rem. Archiepiſcopi, 177.
Bernardus de Melun Abbas Moſomenſis, 15.

Bernardus Viromandenſis Comes, 72.
Bernardus Epiſcop. Autiſſiodorenſis, 359.
S. Bernardus intereſt Concilio Trecenſi, 293 Canonicos Regul. in Eccleſia Sparnacenſi ſubſtituit, 255. 296. Intereſt Concilio Remenſi, 307. Sæpius apud Carthuſianos diverſatur, 318. A Remenſibus in Archiepiſcopum poſtulatus, 318. Remenſis Eccleſiæ ſtatum luget, 319. Gallos in Saracenos excitat, 246. Dux Sacræ militiæ eligitur, 347. Sanctorum albo inſcribitur, 402.
Berneredus Abbas S. Criſpini & Cardin. pietate inſignis, 410 457.
Bernerus Abbas Moſom. corpus S. Arnulfi transfert, 13.
Beroldus Sueſſionenſis Epiſcopus, 66. Intereſt Concilio Remenſi, 97.
S. Bertini corpus transfertur, 102.
Berrandus Abbas Moſom. jurium ſui Monaſt. vindex, 14.
Bertrandus de Nocumento per gratiam exſpectativam Abbas S. Dion. Remenſis, 155.
S. Bertulfus apud Moſomum cultus, 17.
Bibliotheca Eccleſiæ Remenſis MSS. prædives, 473.
Biogardus Ambianenſis Epiſcopus, 276.
Bituricenſis Eccleſiæ ſtatus, 319.
Blaſphemiæ prohibentur, 481. *& ſeq.*
Bochardus Avenienſis Laudun Clericus cur anathemare percuſſus, 483. Capite plectitur, 484.
Bolonienſes proprium ſibi Epiſcopum poſtulant, 371. Ab Ang'o invaduntur 785. Francis. reſtituuntur, 791.
Bonifacius Papa & Philippus Pulcer diſſident, 598.
Boſo Abbas Moſom. Monaſterium muris cingit, maïus altare argento & auro ornat, ac S. Victoris corpus transfert, 12.
Boſo Portuenſis Epiſcopus, 263.
S. Botiani Confeſſoris reliquiæ, 30.
Bova Caſtrum agri Laudunenſis muniſſimum, 194.
Bovinenſis pugna Gallis glorioſa, 481.
Brandenaïcæ Eccleſiæ lugendus ſtatus, 445.
Briçonnetorum familia, 761.
Briennæ Comites, 665.
Bruno è Canonico Rem. Lingonenſis Epiſcop. 39. Synodo Remenſi intereſt, 45.
Bruno Tullenſis Epiſcop. ſummus Pontifex creatur, 87. *Vide.* Leo IX.
S. Bruno Canonicus & Scholarcha Remenſis, 133. Cura ſecedit, 134. 173. Cancellarius Eccleſiæ Remenſis *ibid.* Varia ejus encomia, 135. *& ſeq.* Cuidam chartæ in Mon. S. Baſoli adſervatæ ſubſcripſit 171. Moritur, 225.
Bruno Trevirenſis Archiepiſcopus, 258.
Bullonium ab Epiſcopo Leodienſi emptum, 294.
Burchardus Abbas S. Baſoli intereſt Syn. Compedienſi, 179.
Burchardus Abbatiâ S. Remigij donatur, 221.
Burchardus Ss. Canonum Collector nominariſſimus, 562.
Buxitus locus ubi S. Timotheus martyrio affectus eſt 125 Supplicatione triennali celebris, *ibid, &* 634.
Byzantium à Gallis expugnata capitur, 468.

C.

Cadalous adverſùs Alexandrum II. Antipapa, 119. Anathemate percuſſus moritur, 120.
Calendarum à Curionibus celebrandarum modus, 787. *& ſeq.*
Caleſium ab Anglis capta diripitur, 630. A Guiſio intercipitur, 808.
Calix S. Remigij, 474.
Callixtus Papa Remis Concilium celebrat, 262. *& ſeq.* Moſomum proficiſcitur cum Imperarore collocuturus, 266.
Calvinus corrumpitur, ac Genevam petit, 790. Hæreſis ejus ſpargitur, 791. 853. Calviniſtarum furor, 291. 809. 811. 815. Cædes Bartholomæana, 828.
Cameracum ab Anglis obſeſſa, 651.
Campania unitur dominio regio, 76. Ejus Comites, 72. Cur hominium præſtabant Rem. Archiepiſcopis, 66. 72. Remenſis Eccleſiæ poſſeſſiones invadunt, 71.
Campaniæ Gubernatores, 722. Campani peſte laborantes S Theoderici opem implorant, 182. Campanorum copiæ in pugna Bovinenſi, 481.
Campanula in ſacrificio Miſſæ cur pulſanda, 460.
Cancellarij Franciæ è Remen. Archiepiſcopis; Heriveus, 119. Adalbero 1. Gervaſius, 117. Reginaldus Carnotenſis,

tenſis, 715. Robertus Briçonnet, 761.
Cancellariatus Remenſis Eccleſiæ ſupprimitur, 536. Qui in ea dignitate claruerunt, 536. *& ſeq.*
Cancellarij Univerſitatis Remenſis, 803.
Canonici Cathedralium jura ſua tuentur adverſùs Epiſcopos, 517. Inſulenſes Remenſis Archiepiſcopi auxilium poſcunt, 302. Sueſſionenſes ab heterodoxis ſpoliantur, 821. Tarvannenſes in ſumma mendicitate ab Hiſpanis redacti, 805.
Canonici-Regulares ſequebantur ſtatuta Concilij Aquigſ. 144. Auguſtiniani, quo tempore inſtituti *ibid.* Cur tam ſubitò dilatati, 145. Conſtituuntur in Eccleſijs Ciſonienſi, 303. Sparnacenſi, 256. S. Dionyſij Remenſis, 139. Non poſſunt effici ſæculares, 396.
Canonici Remenſes quibus gaudeant privilegijs, 214. Fratres vocati, 259. 464. 465. 486. 536. 545. 552. 623. Eorum infringere jura Henricus tentat, 391. Malefactores ſuos excommunicant & abſolvunt, 423. Quam rigida eorum antiquitus diſciplina, 432. A communitate recedunt *ibid. & ſeq.* Servientes liberos à Vvillelmo obtinent, 437. Ineunt ſocietatem cum Laudunenſibus, Taurinenſibus, Ratiſponenſibus, Compoſtellenſibus, 465. Severi erga privilegiorum ſuorum violatores, *ibid.* Diſſentiunt cum urbico Magiſtratu, 518. Urbe pelluntur, 519. Quo ritu recepti, 525. Matutinum à media nocte ad auroram remittunt, 622. De Suffraganeis conqueruntur, 715.
Cardinalitia purpura inſigniti; Mattheus Canonicus Rem. Cardinalis Albanenſis, 238. Guillelmus Archidiaconus, Cardinalis de Brayo, 589. Petrus Canonicus Diaconus Cardinalis S. Marci in Via-lata, 354 Melior Vicedominus Rem. Camerarius Cardin. Ss. Johan. & Pauli, 458. Ottobonus Cancellarius & Archidiaconus Rem. Card. ac demum ſummus Pont. Hadrianus V. 536. Guido de Bolonia Archidiaconus Rem. Cardinalis & Epiſcop. Portuenſis, 610. Guillelmus Archidiaconus, Cardin. S. Vitalis *ibid.* Amedeus Archidiaconus Rem. Cardin. Salucienſis, 654. Guillelmus Filaſtrius Decanus Rem. Card. S. Marci, 693. *& ſeq.* Nicolaus Archid. Rem. Card. ac ſummus Pontif. anno 1249. Jacobus de Mantenay Archid. Rem. ſub Clemente Geben. Baldazar Archid. Rem. Card. de Florentia an. 1388. Antonius de Chalans Card. an. 1397. Ardoinus Archid. Rem. ac Card. Ss. Coſmæ & Damiani an. 1425. Ad pontificias Sedes evecti; Bruno è Canonico ad Lingonenſem, 39. S. Gerardus è Canonico, ad Ambianenſem, 77. Vvido è Can. ad Rem. 81. Manaſſes è Can. Rem. & Archid. ad Camerac. 109. Odo Caſtellioneus è Can. ad Romanam, 212. Manaſſes II. ad Rem. 218. Rodulfus Viridis è Præpoſito ad Rem. 342. Mattheus è Canon. ad Albanenſem, 283. Albericus è Can. & Scholarcha ad Bituricenſem, 285 Bartholomæus è Can. & Theſaurario ad Laudunenſem, 286. Rothradus è Can. ad Cathalaunenſem, 455. Guillelmus de Janivilla è Canon. & Archid. ad Remenſem 496. Henricus de Brana ex Archid. ad Remenſem, 511. Thomas de Beaumets è Præpoſito ad Rem. 541. Johannes de Courtenay è Canon. ad Rem 561. Reginaldus de Corbolio è Can. & Archid. ad Pariſienſ. 587. Reginaldus de Nantolio è Decano ad Belvacenſem, 589. Robertus de Leoncourt ex Archidiac. ad Remenſem, 597. Ademarus de Montil ex Archid. ad Metenſem, 610. Andreas Ghiny è Theſaur. ad Tornacenſem, 610. Ludovicus Theſart ex Archidiacono ad Remenſem, 651. Milo de Dormans è Canonico ac Præpoſito ad Bellovacenſem, ac ſummum Franciæ Cancellariatum, 653. 654. Petrus Cauchon è Vicedomino ad Bellovacenſem. Jacobus Juvenalis Urſinus è Canonico & Archid. ad Remenſem, 726.
Carceraria, quid, 603.
Cardinales qui in Eccleſia Remenſi claruerunt *vide* Archiepiſcopus Remenſis *&* Canonici Remenſes.
Canum pugna ſtupenda, 709.
Carolus Calvus Prioratum S. Vvalpurgis fundat; 218.
Carolus Pulcer Francorum Rex Remis inungitur, 608.
Carolus V. Remis inauguratur, 650. Moſomum regio dominio reſtituit, 659. Remenſibus nundinas concedit, 660. Magnificentiſſima ejus fundatio in Eccl.

Remenſi, 660. & ſeq. Donaria ab eo eidem congeſta, 664.
Carolus VI. Remis diadema recipit, 670. Cum Imperatore colloquitur de pace Eccleſiæ, 684. Sapientiſſimè ſchiſmatis radices reſecat, 692. Obit, 708.
Carolus VII. Franciæ Delphinus, 706. Burgundum interficiendum curat, 707. Remis ſacratur, 715.
Carolus VIII. Remis coronatur, 758. Ejus munificentia in Remenſ. Eccl. *ibid.*
Carolus IX. Remis inungitur, 812. Ei inſidiantur hæretici, 820. In morbum incidit, 828. Mortuus commendatur à Carolo Cardin. 829.
Carolus de Carecto Rem. Archiep. 767. Abdicat, 768.
Carolus à Lotharingia Archiep. Rem. 782. Remos accepto pallio ingreditur, 783. Henricum II. ſacro oleo imbuit, ac purpurâ donatur, 785. Romam petit, 786. Pœnitentiariam in dignitatem erigit, ac Conſtitutiones condit *ibid* & ſeq. Curat ne diœceſis labe hæretica inficiatur, 719. Univerſitatem Remis inſtituit ac reditibus ditat, 792. Plebis ſaluti invigilat, 805. Fit Legatus per Galliam, 806. Franciſcum II. inungit, 811. Statuta pro majoris Eccleſiæ Canonicis promulgat, 812. Ad Concil. Trid. proficiſcitur, 815. Qualiter exceptus, 816. Cum Imperatore Colloquitur, 817. Synodum convocat ad quam Suffraganeos recens ſubtractos comparere jubet, 818. Eccleſiam Rem. donarijs locupletat, 822. Remis Seminarium erigit, *ibid.* Conſtitutiones Clericis præſcribit, 826. & ſeq. Migrat, 829.
Carolus Lotharingiæ Dux Ludovici IV. filius cur Regno excidit, 36 Laudunum furto occupat, 37. Vicinos agros vaſtat, 40.
Carolus Cardinalis Borbonius Rex renuntiatur, 847.
Carolus à Lotharingia Dux Meduanus Regni Procurator, 847.
Carolus Bonus Comes Flandriæ necatur, 301.
Carolus Andegavenſis Regno Siciliæ donatur, 558.
Carolus Dux Mantuæ & Retellij, 193.
Carolus IV. Imperator obtinet partem reliquiarum S. Nicaſij, 658.
Carolus V. Imp. 447. Galliam impetiturus Lutheranos ſibi ſociat, 784. Obſidionem Metenſem ſolvere cogitur, 804. Tarvannam funditus diruit, 805. Imperium deponit, 806. Migrat, 808.
Carmelitæ Remis excepti, 610.
Carthuſia Montis-Dei fundata ab Odone S. Remigij Abbate, 309 Peperit Carthuſiam Montis ſancti-Petri ac Vallis-Dei, 310. Conſtruitur ex eleemoſynis B. Gibriano factis, 314. 316. Renovatur ex integro ab Nicolao de Clinchamp S. Remigij Abbate, 316. Reliquijs plurimis ditiſſima, 318.
Carthuſiani degunt ſub Regula S. Benedicti, 314.
Caſtellaniæ Ducatûs Remenſis, 495.
Caſtellio nobile oppidum ſupra Matronam, 81. Incendio abſumitur, 784. Dynaſtæ, 212, 217. Comites Caſtri-Porcenſis, 340.
Caſtricenſis pagus, 187. 338.
Caſtri-Porcenſis Comites, 338. Prioratum in ſua ditione fundant, 334.
Caſtrum-Ledi, dominium Gervaſij Rem. Archiepiſcopi, 113.
Cathalaunenſis Eccleſiæ ſtatus, 329.
Cathalaunenſes quo tempore Franciæ Pariatu nobilitati, 494. Eorum militares copiæ ſub Ludovico VII. 291.
Moneta, 322.
Celſini diſcipuli S. Remigij reliquiæ, 416.
Cenſurarum eccleſiaſticarum uſus nimius, abuſus, 423. & ſeq.
Ceſſationes à Divinis, 423. 424. 444. 512. 547. 580. 605. 611. 619. 622. Prohibentur, 581.
Chriſma gratis conferendum, 356.
Chriſogonus Diac. Card. Concil. Remenſi intereſt, 263.
Chriſtophorus de Conflans Comes de Vezilly, 669.
Ciſtercienſis Congregatio, 309.
Claudius à Guiſia Campaniæ Præfectus, 779. 780. Interfectus à Calviniſtis, 817.
Clarembaldus Silvanectenſis Epiſcopus, 190.
Clauſtræ Remis ſtabiliuntur, 503. Abbatiſſarum Catalogus, 505. Pluribus reliquijs diratæ, 506.
Clarus-mariſcus olim Remis Monialium Cœnobium, 643.

Clemens

Clemens V. convocat Concilium generale Viennæ, 601.

Clemens VI. Jubilæum ad quinquaginta annos reducit, 622.

Clemens VII. Gebennenſis Antipapa, 659. Calliditas ejus, 670. 671. Firmatur miraculis B. Petri de Luxemburgo, 675. Francis acceptus, 677.

Clericorum & Monachorum percuſſores excommunicantur, 356.

Cliſſonius Magiſter equitum, 677.

Clodionis progenies, 188.

S. Clodoaldus dat S. Remigio Duziacum, 5.

Cluniacenſe Monaſt. ad S. Sedem nullo medio pertinet 267. 268. Ejus Cœnobitæ, 309.

Cochinardus Remorum Præfectus, 749 Cives vexat, 750. Calamitate tabeſcens emoritur, 751.

Cœmeteriorum immunitas, 356.

Collegium Bonorum-puerorum Remis, 534. A Carolo Lotharingo reparatur, 799. Remenſe Pariſijs fundatur, 581. Amplius redditur ac novæ accreſcunt fundationes, 685. Inſtauratur, 719. Cardinalis Monachi Pariſijs, 610. Cameracenſe, 635.

Commendarum initia, 742 Quid de ijs ſentiat Maſſonius *ibid.* Commendatariorum qualis cura, 445. 533.

Comitia, Aldenardæ, 68. Sparnaci, 71. Pariſijs 411. 650. 658. 743. Aureliæ 811. Bleſis 845.

Communiæ *vel* Communio quid, 248. Ejus inſtitutio, 325. Adverſùs Eccleſiaſticos erecta, *ibid* & 327. 413 In prælio Bovinenſi acriter certant, 481.

Compendienſes celebri palatio famoſi, 35. Communiâ donantur, 328. Copiæ earum in pugna Bovinenſi 481. Canonici à juriſdictione Sueſſ. Epiſcopi declarantur immunes, 179.

Computus Gallicus, 635. 653.

Conceptio B. Mariæ immaculata aſſeritur, 674. Celebranda indicitur 647. & 482

Concilium Remenſe ſub Leone IX. 96. *& ſeq.* Auguſtodunenſe contra Manaſſem Rem. Antiſtitem, 175. Claromontanum ſub Urbano II. 204. Bellovacenſe ſub Conone Legato, 256. Remenſe ſub Calixto, 262. Trecenſe ubi Templarior. Ordo probatur, 293. Stampenſe de electione Innocentij II. 304. Remenſe ſub Innocentio II. 305. Remenſe ſub Eugenio III. adverſùs Porretanum, 352. Ejus Acta *ibid.* Turonenſe ſub Alex. III pro reformatione Cleri, 389 Lateranenſe ſub Alexandro III. 410. Remenſe ſub Folcmaro Legato 412. Lateranenſe ſub Innocentio III 482. Lugdunenſe ſub Innoc. IV. 535. Lugdunenſe ſub Greg. X. 568. Viennenſe ſub Clemente V. ubi Templar. Ordo ſupprimitur 601. Conſtanſienſe, 705. Baſileenſe, 715. Piſenſe Contra Julium II. 772 Tridentinum, 815.

Concordata conſtituuntur, 773.

Confitens peccatum à mortis periculo divinitus liberatur, 205.

Conflantij Dynaſtæ, 666.

Cono Abbas Virdunenſis plurimi à Pontifice æſtimatus, 389.

Conradus Imper. Remigianorum bona confirmat, 325. 360.

S. Coſmæ Remenſis Eccleſiæ Canonicis ab Abbate Remigiano datur, 401. Removentur, fitque Prioratus 737. *& ſeq.* Patribus Minimis conceditur, 823. Viri illuſtres qui in ea claruerunt, 825.

Conſtantia Philippi I. filia nubit Hugoni Campaniæ Comiti, 229. Deinde Boamundo Principi Barrenſi, 231.

Conſtantia Ludovici VII. uxor Aureliæ coronata, 370. Obit, 372.

Conſtantius Canon. & Decan. Remenſis commendatiſſimus, 79.

Conventio inter Archiep. Remenſem & Epiſcop. Leodien. pro Bullonio, 294. 548.

Coraldus Portuenſ. Epiſc. Card. Philippi Auguſt. exſequias celebrat, unà cum Guillel. Remenſi, 508.

Corbeïenſis Cœnobij immunitas, 128.

Corbeïenſium copiæ in pugna Bovinenſi, 481.

Corbiniacum Prioratus privilegio à Leone IX. donatur, 108.

S. Cornelij Laudunenſis Canonici, 423.

Coterelli Bituricenſes hæretici, 421.

Courteniorum proſapia, 561. 597.

Crepida B Mariæ Remis aſſervatur, 473.

Creſſiacenſis infelix pugna, 630.

Croij Toparchæ Comites Caſtri-Porcenſis, 341.

Crucifixi imago talari veſte induti, 416.

Crucis dominicæ unde tot particulæ, 476.

Cultura Remenſis à Vvillelmo civibus conceſſa, 419.
Cuno *ſeu* Cono Cardinalis Henricum Imp. excommunicat, 256.
Curionum *ſeu* Curatorum officia, 787. *& ſeq.*

D.

Daimbertus Archiep. Bituricenſis Synodo Rem. intereſt, 45.
Daimbertus Senon. Archiep. Ludovicum VI. Aurelianis inungit, 243.
Decanatus rurales Remenſis diœceſis, 615.
Decanorum-ruralium officia, 787. *& ſeq.*
Decurſio equeſtris ſollemnior, 619.
Dervenſis Abbatia Cathalaun. diœceſi aſſeritur, 99. 100.
Diaconia, quid? 469.
S. Dionyſij Remenſis Eccleſia ædificatur à Gervaſio Archiep. 113. 138. Canonicis regul. conceditur, 139. Dedicatur, 143. *vide* Monaſt. S. Dionyſij.
S. Dionyſius Galliæ Protector, 292. Theca reſerata corpus ejus reperitur, 109. Eccleſia conſecratur, 333. Ejus immunitas, 129.
Dionyſius Exiguus, 562.
Dionyſius Briçonnet Epiſcop. Maclov. Abbas Sparnacenſis, 298.
Doctorum virorum ſtupenda raritas, 137.
Dolenſis Epiſcopus cum ſeptem ſuffraganeis à Turon. ſubtrahitur, 99. Litigat cum eodem, 424.
Dominicani Remis ſtabiliuntur, 499.
Dominicus Abbas S. Theoderici Eccleſiam à fundamentis ædificat, 24.
Doncherium oppidum à Monaſt. S. Medardi dependens, 59. A Comitibus Campaniæ invaditur, 82.
Dragonenſis Epiſcopus S. Timothei corpus transfert, 633.
S. Drauſius à militibus invocatus, 398.
Drogo Tarvannenſis Epiſcopus ſede ſua injuſtè pellitur, 70. Concilio Remenſi intereſt, 97.
Drogo S Nicaſij Prior, tum Abbas S. Johan. Laudun. demum Epiſcopus Cardin. Oſtienſis, 287.
Drogo de Altovillari Scholarcha Rem. ac Poeta, 590.
Dulcomenſis pagus, 114. 187.
Duziacum S. Remigio conceditur à S. Clodoaldo, 5. Altare ejus Moſomenſibus datur, 62.

E.

Ebalus è Laïco Remenſis Archiep. 63. Gerardum Camerac. Epiſcop. ſibi adverſantem ſentit, 64. Bonorum Eccleſiæ ſtrenuus defenſor, 65. Mortem oppetit, 70.
Ebalus I. Roceij Comes terras Remenſis Eccleſiæ invadit, 194. 235. Quanta ejus potentia, 194.
Ebalus II. Comes Roceïenſis Saracenis bellum infert, 196.
Ecbertus Trevirenſis Archiepiſcopus Remenſibus addictus, 40.
Eccleſiæ per Gallias paſſim ex integro ædificatæ, 60.
Eccleſiæ olim à Nobilibus uſurpatæ, 211.
Eccleſiæ ac Regni unio, 598.
Eccleſiarum immunitas, 356.
Edeſſa Civitas à Saracenis capta, 346.
Eduardus Rex Angl. Philippo hominium præſtat, 618. Rebellantes Flandros juvat, 621. Fugam ſimulat ac Gallos fundit, 630. Remos obſidens repellitur, 644. *& ſeq.*
S. Eligij corpus transfertur, 370. Ejus Eccleſia Remis, 410.
Elinandus Laudunenſis Epiſcop. Archiepiſcopatum Rem occupat, 177.
Elizabeth filia Comitis Namur uxor Regit. Comitis, 189.
Elizabeth de Ruminiaco Duci Lotharingiæ nupta, 255.
Engilbertus dominus de Conflans, 666.
Euguerannus de Couciaco graſſatur, 486. Anathemate percutitur, 487. Iterum, 488. Pœnitet & abſolvitur, 489.
Eon hæreticus Remis damnatur, 358.
Epiſcopatuum Camerac. Atrebat. & Tornac. à Metropoli detractio, 809.
Epiſcopi lites eccleſiaſticas ſuprema auctoritate dijudicabant, 281.
Epiſcopi Rem. provinciæ Papam obteſtantur ut S. Ludovicus in Ss. album referatur, 569.
Epiſcoporum reſidentia, 816.
Ermina revelationibus commendata, 679. Obit, 680. Quid Gerſonius de ea ſenſerit, 681.
Eryſipila ſeu ſacro-igne percuſſis Noſocomium Remis extruitur, 452.

Eſſui, quinam apud Cæſarem populi, 186.
S. Euchariſtia à flammis illæſa, 671. Feſtum ejus inſtituitur, 558. Remis celebratur, 616. Supplicatio ſollemnis quotannis celebranda indicitur, 780.
Eudo hæreticus, 358.
S. Everardus Comes Ciſonienſis, 303.
Eugenius III. Anſelmum Epiſcop. Tornac. conſecrat, 350. Remigianorum bona confirmat, 351. Remis Concilium celebrat, 352. Eccleſiam Cathalau. dedicat, 359.
Eugenius IV. Concilium Baſileenſe Ferrariam transfert, inde Florentiam, 717.
Euſebius Audavenſis Epiſcop. Concilio Rem. intereſt, 97.
Euſtachius Vicecomes Cathalaun. 293.
Euſtachius dominus de Conflans, 666
Euſtachius Vicecomes de Auchi-le-chaſtel, 668.
Examen per ignitum ferrum, 247.
Expeditio in terram-ſanctam, 205. 231. 346. 425. 468. 532. 539.

F.

FAlſarij bullarum apoſtolicarum, 446.
Fernandus Flandriæ Comes, 479. Excommunicatur, 480.
Ferricus Dux Lotharin. homagium facit Abbati S. Nicaſij, 255.
Ferricus Caſſinel è ſede Autiſſiod. ad Remenſem transfertur, 674 veneno ſublatus, *ibid.*
Feſtum corporis Chriſti inſtituitur, 558. Remis celebratur, 616.
S. Fiacrij reliquiæ, 140.
S. Firmini ſodalitium, 730.
Flandri ignaria lue laborantes S. Theoderici ope ſanantur, 183. 217. Pluribus prælijs domiti, 585. 600. 617. Diris devoventur, 606. 621. Sedirioſi ac ſæpe à Comitibus deficientes, 705. Abſolvuntur à reſortitione in Senatu Pariſienſi, 742.
Flinenſe Monaſterium, 572.
Fœdus-ſacrum, 843. Qui ejus auctores, 844. Guiſiorum nece augetur, 846. Rege in Eccleſiæ gremium recepto diſſolvitur, 852. 853.
Folcmarus Trevir. Archiepiſcopus, 422.
Francia terrarum domina, 291.
Franciſcus I. Remis inauguratur, 772. Concordata inducit contra electiones, 773. Pecuniam ab Eccleſijs corradit, 775. Bello capitur, 776. Moriturus trium pœnitet, 785.
Franciſcus II. Remis diademate Regni donatur, 811. Obit, 812.
Franciſcus à Lotharing. Canonicus Remenſis, 821. Migrat, 828.
Francorũ Reges quis ungit, 118. 143. 411.
Franciſcani Remis ſtabiliuntur, 502. Macenjs, 759.
Fratres Pœnitentiæ de Sacco Remis excepti, 552.
Fridericus Comes Tullenſis, 293.
Fridericus Imperator partes Antipapæ tuetur, 388. Remigianorum poſſeſſiones confirmat, 364.
Fridericus Leodienſis Epiſcopus conſecratur, 263.
Frollandus Silvanect. Epiſcop. intereſt Concil. Rem. 97.
Fulbertus Carnotenſis ad Guid. Silvanect. ſcribit, 64 Ad Ebalum Rem. Archiepiſcopum, 65. Ad Guid. Silvanect. pro inauguratione Henrici I. 67 Ad Ebalum Rem. adversùs Herbertum, Cenom Comitem, *ibid.*
Fulco Abbas Corbeïenſis adeſt Concil. Rem. 97.
Fulco Abbas S. Theoder. delegatus in cauſâ Abbatis S. Nicaſij ae Valcheri de Ruminiaco, 25.
Fulco primus Abbas Sparnacenſis, 297.
Fulco è Monacho Remigiano Eſtonum in Dania Epiſcopus, 390.
Fulradus Abbas Vedaſtinus exauctoratur, 59.
Furnenſis pugna, 585.
Fuxenſes domini Comites Retellij, 193.

G.

GAlcherus Archidiac. Leod. Cancel. Remenſis, 191.
Galcherus de Charbogne Aſcera Remigianus nobili ſanguine ſatus, 191.
Galterus dominus de Conflans, 663.
Galterus Briennæ Comes, 665.
Galterus Laudunenſis Archidiac. 248.
Galterus Rem. Canonicus Pœta inſignis, 417.
Gallia peſtilentiâ vexatur, 630.
Gallicanæ Eccleſiæ ſtatus, 329. 330.
Galo Epiſcopus Belvacenſis creatur, 224. A Rege rejicitur, *ibid.* & 225.

Garnerus

Garnerus Epiſcopus Laudun. à Scabinis impetitur, 526.
Gaſpar Colignius, 808.
Gaufridus Carnotenſis Epiſcopus, 276.
Gaufridus S. Theoderici ac S. Medardi Abbas, demum Epiſcopus Cathalaun. 25.
Gelaſius Papa Gallias petit, 262.
Gentianus Hervet Canonicus Remenſis, 816. 830.
S. Georgij Martyris reliquiæ, 240.
Gerberga Regina Marſnam Remigianis concedit, 323.
Gerardus Abbas corpus S. Theoderici transfert, 25.
Gerardus I. Camerac. Epiſcopus, 61. Monaſterium Florinenſe perficit, *ibid.* Adalberonem Laudun. Epiſcopum perſtringit, 69. Ad Ebalum Rem. de Adalberonis ſimonia conqueritur, *ibid* Eruditione ac moribus ſpectatiſſimus, 77.
Gerardus II. è Præpoſito S. Vedaſti Camerac. Epiſcopus, 105. Intereſt Concilio Compendienſi, 179.
Gerardus de Montigny Canon. Rem ac Regius Advocatus celebris, 610.
S. Gerardus è Monacho Corbeï. Abbas Silvæ-majoris, 219.
Gerardus de Cerisy in Eccleſia Laud. interfectus, 248.
Gerbertus Hugonis amicitiam ſibi conciliat, 33. De Arnulfo male ſentit, 43. Ei in Archiepiſcopatu Rem. ſufficitur, 47. Patria ejus ac ingenium, 48. Profeſſio Fidei, 49. Bona eccleſiaſtica invadentes anathemate percutit *ibid.* Decretales nomine Romanorum Pontificum vvlgaras non admittit, 51. Perorat in Concil. Moſom. 54. Remorum Sede relicta Italiam petit 55. Summus Pontifex renuntiatus Rem. Eccleſiam nobili privilegio honeſtat, 56. Azelinum Laudun. Epiſcopum increpat, 57. Obit, 60. Plura de eo, 77.
Gervaſius Rem. Archiepiſc. primum Cenoman. Epiſcop. 112. Ab Heriberto Comite in carcerem injectus, 113. Rem. Archiepiſcopus Eccleſias S. Nicaſij & S. Dionyſij ac ſcholas Remenſes, reparat, 113. 114. 115. Cervum ſuis impenſis ære fuſum ante valvas palatij archiep. erigit, 115 Stephani IX. papæ litteras accipit *ibid.* A Nicolao arguitur, 116. Philippum I. inungit, 117. Ad Remenſem Archiep. Regis Unctionem pertinere demonſtrat, 118. Summus ſit Regni Cancellarius, 118. 119. Ad Papam Nicolaum ſcribit pro Regni negotijs *ibid.* Ad Alexandrum de Reginæ nuptijs 120. Binas ab Alexandro litteras accipit, 121. Alias 128. Diem ultimum claudit, 129. De ejus apparitione poſt obitum diſſertatio, 130.
Gervaſius filius Comit. Regiteſt. Rem. Archiep. vocatus patri ſuccedit, 189. 342.
Gervaſius de Caſtellione Remenſis Eccl. Vicedominus, 81.
S. Gibrianus apud Remigianos miraculis claret, 314. 345. Corpus ejus transfertur, 344. 611. Confraterniras ſub ejus nomine inſtituitur, 617. *& ſeq.*
Gilbaudus Abbas Moſom. poſtea Flaviniacenſis, 14.
Gilbertus Abbas S. Dionyſij Remenſis ad Præmonſtratenſes tranſit, 152.
Gilbertus Porretanus, 329 Ejus dogmata excutiuntur, 352. 357.
Giſlebertus Turon. Archiep. Concilio Rem. intereſt, 263.
Giſlebertus Roceij, & Rem. Comes, 196.
S. Gobertus de Altomonte, 211.
S. Godefridus Abbas de Novigento, 203. recuſat Abbatiam ſancti Remigij, 221. Creatur Epiſcopus Ambianenſis, 234. Romam proficiſcitur, 246. Ad Carthuſiam ſe recipit, 257. A Synodo Remenſi revocatur, 258.
Godefridus Namurcenſis, Comes Caſtriporcenſis, 339.
Godefridus dominus de Ruminiaco, 254.
Godefridus è Monacho S. Nicaſij, Abbas S. Medardi, & Epiſc. Cathalaun. 377.
Godefridus primus Prior Montis-Dei, 317.
Goffridus Vindocinenſis, 288.
Goffridus Archiepiſc. Lugdun. intereſt Concilio Remenſi, 263.
Goiffridus Pariſ. Epiſcopus Synodo Compend. adeſt, 179.
Goteſchalcus Epiſcopus Attrebat abdicat, 371. 389.
Gothofridus Pariſienſ. Epiſcopus, Franciæ Cancellarius, 131.
Goſvinus Abbas Aquicinct. 307. Quanti à Papa factus, 353. Pecunia quam erogat multiplicatur in marſupio, 398.
Gotielmus Preſbyter Cardinalis, 307.
Grandisprati Comites, 341.
Gratianus Ss. Canonum Collector nominatiſſimus, 562.

Gregorius IX. Remenſes anathemate percellit, 519.
Gregorius XI. Romæ ſedem reſtituit, 651.
Gregorius Diaconus Cardinalis, 307.
Gualcherus de Caſtellione Francorum Conſtab. Comes Caſtri-porcenſis, 340.
Gualdricus Laud. Epiſcop. 247. Ejus crudelitas & avaritia, *ibid.* & 248. Crudeliter necatur, 249. Ejus epitaphium, 250.
Guarini Abb. S. Victoris epiſtola ad Can. Rem. pro Canonum obſervantia, 432.
Guarini Goujon Canonici S. Symphoriani teſtamentum, 603.
Guibertus Abbas de Novigento, mordax, 248. 257.
Guido Caſtellionenſis Rem. Archiepiſc. *Vide* Vvido.
Guido Paré Remenſ. Archiepiſc. 459. Monachus Ciſterc. ac Generalis, 460. Creatur Remenſis Archiepiſcopus, 461. Gandavi moritur, ibíque ſepultus, 464.
Guido de Roya Rem. Archiepiſc. 676. Urbem ingreſſus lites movet, 677. Antipapæ Benedicto addictus, 684. 686. Diſſidet cum Capitulo pro collatione Præbendarum, 685. Synodum Remis convocat, 688. Miſerè perimitur, 692.
Guido de Guiſia Sanctimoniales Trevirenſes vexat, 258.
Guido Cremenſis, Antipapa, 390.
Guido de Bolonia Archidiaconus Remenſis, Cardinalis, 610.
Guido dominus de Conflans, 666.
Guillelmus ad Albas-manus Archiepiſc. Rem. *Vide* Vvillelmus.
Guillelmus de Janivilla Archidiac. Rem. factus Epiſcop. Lingon. approbat Regulam Vallis-ſcholarium, 496. Remenſis Archiepiſc. creatur *ibid.* Dominicanos, Franciſcanos, ac Clariſſas Remis excipit, 499. & *ſeq.* Fit apoſtolicus Legatus, 507. Celebrat exſequias Philippi Auguſti ſimul cum Portuenſi, 508. Ludovicum VIII. inungit, *ibid.* Hominem exuit, 509. Apud Claram-vallem tumulatus, 510.
Guillelmus de Tria, è ſede Bajocenſi ad Remenſem transfertur, 611. Carmelitas Remis admittit, 612. Silvanectis Synodum convocat, 613. Philippum Valeſium inungit, 616. De juribus Capituli ac Scabinatûs decerpit, 619. Moritur, 620.
Guillelmus Briçonnet Remenſis Archiep. 763. Fit Cardinalis, 764. Ludovico XII. Sacram unctionem confert 765. S. Timothei Eccleſiam viſitantibus indulgentias impertit, 766. Archiepiſcopalis aulæ frontem exſtruit *ibid.* Præfecturâ Gotiæ donatur, ac ſe Archiepiſcopatu abdicat, 767.
Guillelmus Gifford. Remenſis Archiepiſcopus, 802. 837.
Guillelmus Cathalaunenſis Epiſcopus, columna Doctorum, 276.
Guillelmus de Brayo Canon. Remenſis, S. R. E. Cardin. 589.
Guillelmus Epiſcopus Santonenſis, 264.
Guillelmus de Tria Decanus Laudunenſis, Cardinalis, 556.
Guillelmus Epiſcopus Pariſienſis, 458.
Guillelmus Epiſcopus Præneſtinus, 307.
Guillelmus Archidiaconus Rem. Cardin. S. Vitalis, 610.
Guillelmus S. Theoderici Abbas, 25. 287. An Auctor libelli de vita ſolitaria, 319.
Guillelmus Fillaſtre Abbas S. Theoderici, & Epiſc. Virdun. deinde Tornac. 26. 694.
Guillelmus Fillaſtrius Decanus Remenſ. Cardinalis S. Marci, 693. Legatus apoſtolicus & Archiepiſc. Aquenſis, 694.
Guillelmus de Illinijs Abbas S. Nicaſij fautor Clementis Antipapæ, 671.
Guillelmus Comes Nivernenſis, 264.
Guillelmus Dux Gueldriæ, 671.
Guillelmus Dux Normanniæ donatur Comitatu Flandriæ, 301. 302.
Guillelmus de Tignovilla Mercatorum Pariſienſium Præfectus, ab Academia Pariſienſ. vocatur in judicium, 691.

H.

HÆretici vivi combuſti, 525. 526.
Haimericus Diaconus Cardin. ac Cancellarius, 307.
Halinardus Archiepiſc. Lugdun. intereſt Concilio Remenſi, 94.
Harduinus Noviom. Epiſcop. ab Azelino Laudun. accuſatur, 63. Pellitur in exilium, 68. An fuerit reſtitutus, *ibid.*
Hato vivarienſis Epiſc. Concilio Rem. intereſt, 263.
Haydericus Abbas Moſom. Calixtum II. hoſpitio excipit, 13.
S. Helenæ corpus transfertur, 207.
Henricus I. Francor. Rex Remis inauguratur, 67. Obit, 119.
Henricus II. Remis diadema ſuſcipit, 785. Diſſidet

Diſſidet cum Julio III. 791. Prohibet ne Romam pecuniæ deferantur, 792. Germanorum Principum adverſus Imperatorem patrocinium arripit, 804.
Henricus III. Poloniam petens Remos tranſit, 828 Remis inungitur, 833. Guiſios mactari jubet, 845. Diem obit, 846.
Henricus IV. Fœderatos in pugna Ivriaca ſternit, 847. plurima oppida invadit, 848. 849. Ad gremium Eccleſiæ revocatus inauguratur, 850. Lutetiæ excipitur, *ibid.* Bellum Hiſpanis indicit, 856.
Henricus Archiepiſc. Rem. Ludovici VI. filius, 385. Ciſterciensis fit Monachus, *ibid.* Ad cathedram Belvacenſem aſſumitur, 386 A Samſone Remenſi conſecratur, 378. Ad Remenſem transfertur, 388. Alexandri partes adversùs Antipapam tuetur, *ibid.* Gratiæ ei ab Alexandro referuntur, 390. A quo admonetur, 393. Academiæ Pariſienſis Adminiſtrator à Papa conſtituitur, 396. Nundinas Paſchales Remis inſtituit, 399. Obit, 403.
Henricus de Brana Archiep. Remorum eligitur, 511. Vaſallorum homagia recipit, 512. Primarium lapidem ponit Eccleſiæ Nicaſianæ *ibid.* Remenſem provinciam viſitat, 513. Libertatis eccleſiaſticæ acerrimus vindex, 515 516. 520. 522. 527. Moritur, 529.
S. Henricus I. Imperator Ottoni III. ſuccedit, approbatque bona Remigianorum, 58. Cum Rob. Rege Francor. colloquitur, 62. Obit, 66.
Henricus III. Imperat. confirmat bona S. Remigij in Germania, 87.
Henricus IV. Imperat. Alexandro II. opponit Cadaloum Antipapam, 119.
Henricus V. Imper. Remos vaſtaturus in Campaniam intrat, 290.
Henricus I. Rex Angliæ intereſt innnctioni Philippi filij Ludovici VII. 303.
Henricus II. Rex Angliæ intereſt inaugurationi Philippi Auguſti, 412.
Henricus Campaniæ Comes, 75.
Henricus Comes Caſtri-porcenſis, 339.
Henricus I. Comes Grandis-prati, 342.
Henricus III. Comes Grandis prati ducit Ermentrudem ſororem Bartholom. Laudunenſis Epiſcop. 342.
Henricus Comes Trecenſis Collegiatæ Eccleſiæ Virtuti fundator, 439.
Henricus Dux Guiſianus, 843. In pago de Auneau Alemanos fundit, 844. Dirè trucidatur, 845.
Henricus Epiſcop. Virdun. Præſulatum abdicat, 303.
Henricus de Soliaco Legatus apoſtol. in Gallias, 411.
Henricus Senonenſis Archiepiſcopus, 239.
Henricus Humolarienſis Abbas Remigianis præficitur, 172. Obtinet inſigne privilegium à Philippo Rege, 181.
Henricus de Maupas du Tour Abbas S. Dionyſij Remenſis, 157.
Heribertus Comes Trecenſ. Virtutum invadit, 28.
Herimarus Abbas S. Remigij Eccleſiam perficit, 90. Inter Abbates qui Concil. Rem. interfuerunt primus ſubſcripſit, 97. Inter Abbates qui Unctioni Philippi adfuerunt primus nominatur, 118. Canonicos in Eccleſia S. Timothei inſtituit, 113. 402.
Heriveus Remenſis Archiepiſc. Caſtrum Moſom. munit, 6. Eccleſiam S. Dionyſij Rem. conſecrat, 138.
Hermannus Abbas S. Martini Tornacen. Scriptor, 176.
Hermannus Præpoſitus Inſulenſis, 303.
Hermannus Comes de Grandi-prato, 342.
Hiacinthus Diaconus Cardinalis, 353.
Hildebertus Epiſcopus Cenom. intereſt Concil. Rem. 263.
Hildegardis Comitiſſa Pictavienſ. à viro repudiata, 264.
Hildefunſus Rex Hiſpaniæ, 308.
Honorius Papa Petri ſolium aſcendit, 290.
Hubertus Faber peritiſſimus thecam S. Gibriani cudit, 345.
Hucbaldus Caſtri-porcenſis Comes, 339.
Hugo Capetus à Francis in Regem expetitur, 35. Ab Adalberone Remis inauguratur, 36. Johanni Papæ Arnulfi proditionem manifeſtat, 43. Ad eumdem de eodem ſcribit, 52.
Hugo d'Arcy è Monacho Benedict. & Abbate Ferrarienſi fit Laudun. Præſul ac poſtea Remenſis, 634. Conſiliarius in ſacro Regis conſiſtorio, 635. Collegium Cameracenſe fundat Pariſijs, Moritur, 635.
Hugo Aurelianenſis Decanus, creatur Epiſcopus Laudun. 250.
Hugo Dienſis Epiſcopus Legatus apoſtolicus, 175.
Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus, 321.

Hugo Lingonenſis Epiſcopus, 97. A pluribus de multis accuſatur, 99.
Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus intereſt Concil. Rem. 97.
Hugo Noviomenſ. & Tornacenſ. Epiſcopus, 68.
Hugo Sueſſionenſis Epiſcopus, à malevolis impetitus, 396.
Hugo Rotomag. Archiepiſcopus, 333.
S. Hugo Abbas Clun. interrogatur de Simonia in Rem. Concil. 58.
Hugo Abbas S. Remigij è benefactoribus Montis-Dei, 315.
Hugo S. Dionyſij Rem. Abbas Lamberti Atrebat. Epiſcopi familiaris, 152 Ad bellum ſacrum profectus occumbit, 153.
Hugo Leodienſis Epiſcopus recuſat Remenſem Archiepiſcopatum, 510.
Hugo Campaniæ Comes dat Monachis Moliſmi Prioratum S. Walpurgis, 229. Attiniacum Eccleſiæ Remenſi, 230. Remigianis quædam, 231.
Hugo Cholet Roceij Comes, 197 Vallem-regiam fundat, *ibid.* & 885.
Hugo dominus de Ruminiaco homagium facit Abbati S. Nicaſij, 255.
Hugo de Sillery, 401.
Hugo Vicedominus Cathalaunenſis, 422.
Hugo Roberti Regis primogenitus, in Æde S. Cornelij Compend. ſepultus, 66.
Hugo dominus de Conflans, 666.
Hugo I. Regiteſt. Comes excommunicatur, 185. Pœnitens abſolvitur, 186 Prioratum de Nouvy extruit, 189.
Hugo filius Comitis Regiteſt. fit apud S. Remigium Monachus, 189.
Hugo III. Regiteſt. Comes Cœnobij Ellantiani, S. Goberti de Alto-monte, & Xenodocbij Retellienſis benefactor inſignis, 190.
Hugo IV. Regiteſt. Comes Capitulum Braquenſe ditat, 190.
Humbertus Viennenſis Delphinus, è Dominicano Remenſis Archiepiſcopus, 637. Erga Carthuſienſes affectus, 638. Apud Dominicanos Pariſienſes ſepelitur, *ibid.*
Humbertus Lugdunenſis Archiepiſcopus Concilio Rem. adeſt, 263.
Humbertus Rubeus Cardinalis S. Clementis, 307.
Huſſitæ hæretici in Hungaria, 705.

I.

Jacob de Conflans Baro de Vezilly dux ſtrenuiſſimus, 668.
S. Jacobi Apoſtoli caput, 402.
Jacobus Juvenalis de Urſinis Rem. Arch. 727. Ejus in Remenſem Eccl. propenſio, 718. Fit Patriarcha Alexandrinus, ac reſignat, 729.
Jacobus Jeſſun Abbas S. Dion. Rem. erga matricem Eccl. ſummè affectus, 156.
Jacobus de Ruminiaco fundat Sacrum in Eccl. Nicaſ. quotidie horâ 5. faciendũ 255.
Jacobus dominus de Montchalon, 340.
Jacobus de Bazocbes Epiſcop. Sueſſion. S. Ludovicum Remis inungit, 511.
Jacobus Pantaleon de Curtopalatio *Vide* Urbanus IV.
Illinus Trevirenſis Archiepiſcopus, 365.
Immunitas plurimarum Abbatiarum unde, 413.
Incendiariorum pœnæ, 356.
Ingelramni Laudun. Epiſcopi erga S. Remigium affectus, 232.
Ingelramnus Codiciacenſis bona Monaſt. S. Remigij reſtituit, 260.
Ss. Innocentium feſtivitas quo ritu olim à Simphoniacis pueris celebrata, 769.
Innocentius II. è Monacho fit ſummus Pontifex, 304. Remis Concilium celebrat, 305. Baſilicam S. Medardi conſecrat, 308. Fundationem Montis-Dei confirmat, 312.
Innocentius IV. Lugduni Concilium congregat, 535. Abbatibus indulget privilegia, 539.
Joffridus Conſtantienſis Epiſcopus intereſt Concilio Rem. 97.
Johannes Rex Remis inungitur, 634. In Angliam captivus abducitur, 640. Defungitur, 650. Ejus imago argentea B. Nicaſio oblata, 621. Ad Eccleſiæ nunc ſtantis conſtructionem impenditur, 629.
Johannes Rex Angliæ anathemate percutitur, 469.
Johannes de Brienne Hieroſolymorum Rex, 469.
Johannes de Courtenay Rem. Archiep. 561. Suffraganeos viſitat, 562. In Syriam proficiſcitur, 563. Obit, 564.
Johannes de Vienna Rem. Archiep. 610. Reges Navarræ & Caſtellæ conciliat, 620. Ad reſidentiam compellitur, *ibid.* Novioduni Synodum convocat, 626.

Xxxxx Romam

Romam pergit, 628. Johannem Regem inungit, 634. Decedit, *ibid.*
Johannes de Credonio è Sede Cenomanenſi ad Remenſem tranſfertur, 639. Ab urbe cur ſe ſubducit, 640. De Remenſibus expoſtulat, 647. *& ſeq.* Carolum V. inaugurat, 650. Apud Franciſcanos Pariſ. ſepelitur, 652.
Johan. Juvenalis Urſinus ex Laudun. fit Remor. Antiſtes, 729. Indulgentias obtinet die feſto Dedicationis Eccleſiæ Rem. 730. Sueſſioni Synodum congregat, 732. Puellam Aurelian. à culpa removet, 736. Ludovicum XI. inungit, 740. Teſtamentum condit ac defungitur, 743. Ejus ſcripta, 745.
Johan. à Lotharing. Archiep. Rem. Card. 779. Legatus per Epiſcop. Virdunenſem, Metenſ. & Tull. 780. Abdicat, 781.
S. Johannis Baptiſtæ caput in Gallias tranſlatum, 486.
Johannes Cremenſis Epiſcopus, 263.
Johan. Balue Card. Epiſcop. Andegav. & Abbas Commen. S. Theoderici, 26.
Johannes Monachus Cardinalis Legatus, 598. Pariſijs Collegium ædificat, 610.
Johan. Morinorum Epiſcop. 225. 276. 302.
Johannes Hoſtienſis Epiſcopus, 307.
Johannes Sareſberienſis, 389. Henricum Rem. Archiep. nimij rigoris accuſat, 391. Plura de eo, 454.
Johannes Canart Abbas S. Remigij, 715.
Johannes Gerſonius Cancellarius Pariſienſis, 695.
Johannes Gilmer Abbas Moſomenſis omnia ædificia Cœnobij inſtaurat, 16.
Johannes Gonnion Abbas S. Dionyſij Rem. concionum concinnator, 155.
Johannes de Lariſvilla Aſceta Remigianus, Scriptor, 695.
Joban. Munier Eccleſiaſtes doctiſſimus ad Epiſcop. Noviomenſem electus, 832.
Johannes Sago Abbas S. Theoderici Chorum Eccleſiæ eleganti ſtructura ædificat, 25.
Johannes de Varennis Canon. Rem. celeberrimus, 675. *& ſeq.* A Clemente Geben. diſcedit, 678.
Johannes Ulteius Remenſis, Poeta, 782.
Iona palatium celebre in pago Remenſi, 227. Prioratus ſub nomine S. Vvalpurgis, 228. Datur Conſtantiæ Philippi I. filiæ, 229. Monachis Moliſmenſibus, *ibid. & ſeq.*
Jorannus Abbas S. Nicaſij, 252. 317. Laudatur, 322.
Joſbertus Abbas criptam ſupra S. Theoderici ſepulcrum conſtruit, 24.
Joſſelinus Epiſcopus Sueſſionenſis ab Alex. Papa inſimulatur, 128. Obit, ac laudatur, 363.
Iſabella Philippi Auguſti conjux, 412. Ungitur à Senonenſi apud S. Dionyſium, 413.
Iſemburgis Philippi Aug. uxor à Vvilelmo Rem. coronatur, 443.
Jubilæus centeſimo quoque anno celebrandus conceditur, 598.
Julianus Cardinalis, Concilij Baſileenſis Præſes, 716.
Iulius Preſbyter Cardinalis, 353.
Iurenus Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, 352.
Ivellus ex Turon. fit Rem. Archiepiſcop. 533. Scholaſticis Collegij Remenſis ſtatuta conficit, 534. In Syriam proficiſcitur, 539. Cum Suffraganeis litigat, 540. Moritur, 541.
Ivo Cardinalis Legatus in Gallias, 334. 349.
Ivo Carnotenſis Epiſ. an primus Regulæ Auguſtinianæ Auctor, 145. Raynaldum Rem. monet de divortio Regis, 199. Increpat Epiſcopos Philippo adulantes, 201. Manaſſis II. Rem. electionem tuetur, 216. Stephano de Garlanda adverſatur, 223. Partes ejus ſuſcipit, 224. Statum Remenſis Eccleſiæ deſcribit, 244.
Ivo Sagienſis Epiſcopus intereſt Concilio Remenſi, 97.
Ivo Sueſſionenſis Comes, 346.
Ioyoſæ domini, Comites de Grandiprato, 344.

L.

LActis B. Mariæ aliquæ guttæ Remis, 475. 575.
Laïci eccleſiaſtica negotia dijudicare prohibentur, 355. Decimas non debent poſſidere, *ibid*
Lambertus Atrebatenſis primus Epiſcopus, 205. Ab Urbano II. conſecratur, 208 Fœdus cum Sandionyſ. Remenſib. init, iiſque altare de Ays concedit, 220.
Lambertus Oſtienſis Epiſcopus, 263.
Lambertus Tornacenſis Epiſcopus, 276.
Lavalliorum familia, 747.

Laudunenſis Eccleſia parochia Remenſis Eccleſiæ, 39. Ex homicidio polluitur, 248. Flammis conſumitur, 249. A Bartholomæo reparatur, 250. Quibus gaudet privilegijs, 409. Ceſſat à Divinis, 581.

Laudunenſis Epiſcopus quando Par Franciæ inſtitutus, 494.

Laudunenſe Capitulum animi mœrorem Remenſi pandit, 486. Viris illuſtribus conſpicuum, 514. 551. Cum Remigianis init ſocietatem, 606.

Laudunum proditorie intercipitur, 37. Quibus moribus cives affecti, 248. Communiâ donantur, *ibid.* Eâ abrogatâ tumultuantur, 526. Epiſcopum obtruncant, 249. Communiâ privantur, 413, 582, In Epiſcopum inſurgunt, 526, Eccleſiam ſanguinis effuſione fædant, 581, Quomodo ſatisfaciunt, 582,

S. Laurentij reliquiæ, 416.

Lautrecij domini, Comites Retellij, 192.

S. Lazari Remis olim Eccleſia, 643.

Lenuncurtiorum familia, 707.

Leo Abbas Sedis apoſtol. Legatus, in cauſa Arnulfi, 47. 52. 54. 55.

Leo IX. in Gallias venit, 91. Baſilicam S. Remigij dedicat, 93. In ea Concil. celebrat, 95. *& ſeq* S. Remigij corpus transfert, 102. Altare majus S Remigij nobili privilegio exornat, 107.

Leodienſes pro Epiſcopi electione ſciſci, 428.

Leothericus Bituric. Archiep. Concilio Rem. intereſt, 263.

Leprotrophij Remenſis privilegia, 399. 406. 420. 452.

Lethaldus Monachus S. Remig. primus Moſom. Abbas, 3.

S. Leudomeri, Cathalaun. Epiſcopi reliquiæ, 151.

Leuthardus hæreticus, 56. Fanaticus, 61. Virtuto oriundus, 438.

Lietbertus fit Cameracenſis Epiſcopus, 87.

De Ligno Dominicæ Crucis diſquiſitio, 476.

Lingonenſis Eccleſiæ ſtatus, 330. Quo tempore Epiſcopus Par Franciæ inſtitutus, 494.

Lotharius Rex confirmat bona Mon. S. Vincentij, 10. S. Theoderici corpus transfert ac Monaſt. poſſeſſiones confirmat, 19. 21. Remis pactum init cum Imperatore, 30. Moritur, 34.

Lotharius Sedis Leodienſ. invaſor, 429. 430.

S. Lucæ Evangeliſtæ reliquiæ, 240.

Ludovica Cæſarea de Conflans, 669.

Ludovic. V. Franc. Rex Remis diadema ſuſcipit, 30. Patre mortuo regnat, 34. In Adalberonem Rem. infenſus, 35. Compendij ſepelitur, *ibid.*

Ludovicus VI. Aurelianis inauguratur, 243. In Eccleſiarum prædones arma movet, 257. Ejus oratio in Concilio Rem. 264. Remos petit, 305. Obit, 324.

Ludovicus Junior Remis unctus, 305. Remos contendit, 324. Communias approbat, 326. Theobaldum Campaniæ Comitem odit, 328. A B. Bernardo perſtringitur, 329. *& ſeq.* Epiſcopos inſequitur ac Victriacum comburit, 334. Sæpiſſime coronatus, 348. Eleonoram reijcit, 363. Conſtantiam ducit, 370. Erga Eccleſiam Morinenſem munificus, 371. Peregrinatur ad tumulum S. Thomæ Cantuarienſis, 411.

Ludovicus VIII. Remis coronatur, 508. Aquitaniam invadit, 509.

Ludovicus IX. Remis inungitur, 511. A Saracenis capitur, 515. De eo conqueruntur Epiſcopi Rem. Prov. *ibid.* 520. Epiſcopos ac Scabinos conciliare ſtudet, 523. Dux ſacri belli conſtituitur, 535. Innocentium IV. Lugdun. inviſit, 540. In Syriam proficiſcitur, *ibid* Excæcatorum Xenodochium conſtruit, 543. Archiepiſcopum Rem. cum Scabinis reducit, 544 Burgundionum & Lotharingor. lites dijudicat, 545 In Africam transfretat, ac ad Superos evadit, 564. In Sanctorum numerum adſcribitur, 587.

Ludovicus X. Campaniæ Comes, 602. Remis inauguratur. 604 Flandros adoritur ac migrat, *ibid.*

Lud. XI. Remis conſecratur, 740. In S. Remigium propenſus, *ibid.* Æger S. Ampullam ad ſe deferri poſtulat, 755. *& ſeq.* Moritur, 757.

Lud. XII. Remis diadema Regni ſuſcipit, 765. Eius edicto canitur in Miſſa *O Salutaris hoſtia*, 772.

Ludovicus Theſart è Sede Bajocenſi ad Rem. tralatus, 652. Obit, 653.

Ludovicus à Guiſia Rem. Archiepiſcopus, 832. Cardinalitiâ purpurâ donatur, 634. Synodum convocat, 839. Seminarium Remenſe è priori domo in aliam transfert, 844. Bleſis trucidatur, 845.

Ludovicus à Lotharing. Coadjutor datur Philippo du Bec, 856.
Ludovicus Flandr. Comes intereſt unctioni Philippi Valeſij, 616.
Ludovicus de Gonzagues primus Dux Retel. quàm munificus in pauperes, 844.
Ludovicus Maleanus, Flandriæ Comitatum à Philippo accipit, 630. Defungitur, 671.
Lugdun. Archiepiſcopus in Concilio Rem. ſe à ſimonia illæſum denuntiat, 97.
Lutherana hæreſis, 776. Serpit, 780.

M

Maceriæ oppidum Rem. diœceſis, 187. Canonicorum Collegio nobilitatum, 407. Deſcribitur, 408. Naſſovij conatibus reſiſtit, 774.
Machaut vicus diœceſis Rem. 191.
B. Magdal. parœcia Remis inſtituitur, 658.
Magdalena de Chaſtillon, 669.
Malatota quid? 513.
Manaſſes I. Rem. Archiepiſcopus, 165. Simoniacus, 166. Confirmat donationem factam Monaſt. Maurimontano, 168. Cur à Gregorio VII. increpatur, 171. Impia ejus dicta, & facta, 173. Remigiani ab eo excommunicati, Papæ juſſu ſolvuntur, 174. Quàm id acerbè tulerit *ibid.* Damnatur in Concil. Auguſtod. 175. Exauctoratur in Concilio Lugdun. 176. Moritur, *ibid.*
Manaſſes II. Rem. Archiepiſcopus, 216. Ejus proſapia, 217. Præpoſitus ac Theſaurar. Rem. 218. Synodum cogit, 221. Jurium ſuorum vindex, 223. Plurima Ecclesiæ S. Remigij largitur, 234. 235. Quandonam obierit, & ubi ſepultus, 236.
Manaſſes Rem. Archidiaconus Epiſcopus Camerac. 209.
Manaſſes Regiteſtenſis Comes, 188. 189.
Manaſſes Comitis Regiteſtenſis filius, 189.
Manaſſes Comes Caſtri-porcenſis, 339.
Manaſſes Comes Gervaſio Rem. infenſus, 127. 128.
Mancipium quid? 141.
Manichæorum hæreſis reliquiæ in Flandria, 395.
S. Marculfi Ædem Reges ſtatim ab inauguratione inviſunt, 712.
S. Mariæ ſodalitas apud Nicaſianos, 687.
Maria Abbatiſſa Rameſſienſis Theodorico nubit, 368.
Maria Philippi Audacis uxor à Petro Rem. inuncta, 568.
Marſna Prioratus, 321.
Martinus V. Concil. Baſileenſe indicit, 716.
Maſſonij de Commendis ſententia, 742.
B. Mathildis obit prope Laudun. ac miraculis claret, 480.
Mathildis filia Comitis Regiteſt. 189.
S. Mauri Martyris reliquiæ, 415. 416. 473.
S. Maurilius Archiepiſc. Rotomag. origine Remus, 79.
Maurimons *vide* Monaſt. Maurimont.
S. Mauritij reliquiæ, 241. Prioratus Remis fundatur, 274. A Jeſuitis occupatur *ibid.*
Melchior Legatus apoſtolic. 444.
Melior Vicedominus Rem. Cardin. 458.
Melodunum regium palatium, 485.
S. Memmij Cathalaunenſ. Eccleſia ſubruitur, 784.
Mendicantes Ordinariorum ſibi jura adſciſcunt, 578. Non admittendi ad Pœnitentiam & Euchariſtiam adminiſtrandam abſque Parochi licentia, 789.
Merolilanus Scotus Martyr Remis cultus, 240.
Metropolitani officium in viſitandis Suffraganeis, 225. 537.
Milo Epiſcop. Matiſc. intereſt Synodo S. Baſoli, 45.
Milo I. Epiſcopus Tarvan. reconciliat Eccleſiam S. Symphoriani 316. Humilitas ejus prædicatur, 371.
Milo II. Epiſcopus Tarvannenſ. à ſummo Pontifice conſecratur, 371.
Milo de Dormans Rem. Præpoſitus ac Epiſcopus Belvac. 653.
Miſſi-dominici, 417.
Mitrâ an antiquitus Epiſcopi uterentur, 269.
Moimet caſtrum fortiſſimum diruitur, 709.
Monachorum percuſſores excommunicantur, 356.
Monaſterium Aureimontis O. A. unitur Abbatiæ S. Dionyſij Remenſi, 698. Hoſpitali S. Antonij, 700. Demum redditur Monialibus, *ibid.*
Monaſterium Bellævallis O. P. ab Alberone Epiſc. Virdun. fundatur, 871. Quot Abbatias produxerit, 873. Abbatum catologus, 874.
Monaſterium Bonifontis O. C. conſtruitur, 881. Abbatum ſeries, 882.
Monaſterium Calvimontis. O. P. 870.

Sacris

Sacris reliquijs dives, 880. Abbatum ſyllabus *ibid.*
Monaſterium Ciſonienſe, O. A. 303.
Monaſt. Ellantij O. C. 883. Plures in eo Retellij Comites ſepulti, 884. Abbatum nomenclatura, 884.
Monaſt. Florinenſe O. B. habet partes reliquiar. Ss. Timothei & Mauri, 62.
Monaſt. Flinenſe O. C. fundatur, 572.
Monaſterium Igniacenſe O. C. 867. Viri illuſtres in eo ſepulti, 869. Abbatum enumeratio, *ibid.*
Monaſt. Lætienſe O. B. maxima ſacrar. reliquiarum copia dives, 469.
Monaſt. Maurimontanū O. B. reparatur, 167. Olim à Comite Nanceij fundatum, 168 A Drogone domino de Vibenna infeſtatur qui & reſipiſcit, 169. *& ſeq.*
Monaſt. Moſomenſe O. B. reſtituitur ac doñatur reliquijs S. Arnulfi, 3. 7. Synodus in eo à Leone Legato celebratur, 6. Abbatum catalogus, 12. Incendio perit, 14. Pluribus ſacris reliquijs locupletatur, 16. Altare majus ab Arnulfo conſecratur, 62.
Monaſt. Præmonſtrat. in fundo S. Vincentij Laudun. fundatur, 270. 308.
Monaſterium Floriacenſe, O. B. 304.
Monaſterium S. Dionyſij Rem. O A. Canonicis-regular. conceditur, 140. Ejus bona confirmat Philippus I. 141. Alexander III. 142. Ludovicus VII. 143. Ejus prærogativæ, 146. *& ſeq.* Et olim Urbis theſauri, civium opes, Chartæ concreditæ, 147. Sacra quædam pignora poſſidet, 151. Abbatum ſeries, *ibid & ſeq.* Plurimis poſſeſſionibus ab Epiſcopis ditatur, 152 Annualia Canonicorum S. Symphoriani percipit, 153. 398. Serviente libero donatur, 437.
Monaſterium S. Johan. Laudun. O. B. flammis conſumitur, 249. Monialibus exactis Monachos recipit, 299. Olim celeberrimum *ibid.*
Monaſterium S. Mariæ Sueſſion. O. B. plurimis reliquijs Ss. dives, 468.
Monaſter. S. Nicaſij Rem. O. B. muris vallatur, 573. Serviente libero donatur, 437. *Vide* S. Nicaſius.
Monaſterium S. Nicolai Ribod. O. B. ab Anſello fundatur, 178.
Monaſt. S. Quintini Belvac. O. A. 172.
Monaſt. S. Petri Rem. O. B. vocatum Monaſt. rotundum, 84.
Monaſter. S. Remigij O. B. in cuſtodia Regis, 576. Menſæ archiepiſcopali aliquamdiu unitum, 792 *Vide* S Remigius.
Monaſterium S. Salvij prope Valencenas, O. B. 233.
Monaſterium S. Stephani Rem. O. A. pro Canonicis-regular. fundatur, 530. Monialibus ceſſit, 531.
Monaſt S. Theoderici O. B. Monachis reſtituitur, 17. *& ſeq.* Clericis per plures annos ceſſit, 18. Primùm S. Barthol. dicarum, 19. Adela Daniæ Regis uxor plurima ei confert, 21. In illud Franc. Reges divertunt, 23. Abbatum ſeries, 24. Sacræ ejus reliquiæ, 27.
Mon Sparnacenſe O. A. datur Canon. regul. 296 Abbatum index, 297.
Mon. S. Vincentij Laud. O. B. reparatur, 9. Eſt ſecunda ſedes Epiſcopatûs Laudunenſis, 10.
Monaſt. Vallis-regiæ O. C. 885. Abbatum ſyllabus, *ibid.*
Monaſt. Victoriæ O. A. Silvanect. ædificatur, 48. Menſæ Epiſcopali Silvanect. unitur, 759.
Mons-acutus caſtrum munitiſſimum, 194. Diruitur, 718.
Mons-Deſiderij, 784.
Mons-falconis, 35.
Mons-Reguli Nicaſianis datur, 279.
Moſomenſe oppidum, 5. Regio dominio incorporatur, 659.
Muſica in Eccleſia Rem. admittitur, 741.

N.

NAſſavius vaſtatâ Picardiâ Campaniam ingreditur, 774.
Neapoleo de Romangnia Archidiac. Remenſis, 610.
S. Nicaſius Gallos à peſte liberat, 6. 31. Reliquiæ ejus è Tornaco Remos referuntur, 122. Canonici S. Ludovico coſtam ejus concedunt, 545. Nicaſiani mediam oſſis coxæ partem Carolo IV. Imperatori, 658. Feſtum ſervandum indicitur, 546. Eccleſiam Gervaſius reparat, 113. 122. Primarium ædis nunc ſtantis lapidem ponit Henricus, 512.
S. Nicolaus de Roccio, Prioratus, 195. 156.
S Nicolai Capella de Virlozero, diruitur, 643.
Nicolaus Sueſſionenſis Scriptor, 246,

Nicolaus

Nicolaus de Ruminiaco Prioratûs S. Petri fundator, 251. 252. Anathemate percutitur, 254.
Nicolaus Epiſcopus Noviomenſis, 526.
Nicolaus de Hanapijs Patriarcha Hieroſolymitanus, 589.
Nicolaus de Clamangis Remenſis Canonicus, 678. 696.
Nicolaus Cardinalis S. Crucis in Hieruſalem, 715.
Nicolaus Colin Theſaurarius Remenſis, 831.
Nicolaus Boucher Rem. Seminarij Proto-præfectus ac Epiſcopus Virdun. 831.
Nicolaus Beguin Rem. Canonicus doctus Chronologus, 831.
Nicolaus Bocher Rhetoricæ profeſſor famoſus, 832.
Nicolaus Pellevæus Cardinalis, Rem. Archiep. 848. Fœderis-ſacri ad Curiam Romanam Legatus, 849. Remis ſæpe litur, 855.
S. Nivardus Monaſt. Altivillarienſis fundator, 71.
Nivelo de Cheriſy Epiſcopus Sueſſ. à Vvillelmo Rem. conſecratur, 407.
Normanni Gallias infeſtant, 185.
Nortbertus Remos venit, 270. In poſſeſſione S. Vincentij Præmonſtratum ædificat, 271. Intereſt Concilio Remenſi, 307.
Noſocomium S. Antonij Remis exſtruitur 448. Pariſijs pro Excæcatis S. Remigio dicatur, 543.
Noviomenſes Communiâ gaudent, 248. Tumultuantur ac ſeverè puniuntur, 489. Eorum lex adverſùs Eccleſiaſticos iniqua abrogatur, 410. Epiſcopus choro addictos excommunicare non poteſt, 407. Clerici ad Ebalum & Epiſcopos provinciæ ſcribunt, 68. Noviomi decretum de bello Turcis inferendo promulgatur, 773.
Nouvy Prioratus à Sylvamajore dependens, 189. 218. A Patribus Cong. S. Vitoni detinetur, 219.
Nundinæ Paſchales ubi & à quo Remis inſtitutæ, 399. Ad eas adventantibus Indulgentiæ impertitæ, 406. In Urbem tranſlatæ, 419. S. Dionyſij, & Magdalenæ à Carolo V. conceſſæ, 660.
Nuptiàs regales quis benedicere ſolitus, 199.
S. Nutricis Eccl. Collegiata Remis, 414.

O.

Obertus Epiſc. Leodienſis Bullonium à Godefrido emit, 294.
Octavianus Diaconus Cardinalis, 353. Antipapa, Victor dictus, 374. Moritur, 390.
Octavianus Farneſius Dux Parmenſis, 791.
Odalricus Aquenſis Epiſcopus exſul, 3.
Odalricus Canon. Remenſis S. Auguſtini regulam amplectitur, 146. Fit S. Dionyſij primus Abbas, 151.
Odo Cardinalis de Chaſtillon hæreticus, 814.
Odo Caſtellioneus, *Vide* Urbanus II.
Odo Campaniæ Comes, 72.
Odo Dux Burgundiæ, 605.
Odo Fortis dominus de Ruminiaco, 254.
Odo Remenſis Canonicus ac poſtea Abbas S. Medardi, 377.
Odo S. Remigij Abbas fundat Chartuſiam Montis-Dei, 309.
Odo de Soliaco Pariſienſ. Epiſcopus, 466.
Odo Silvaneċt. Epiſcop. intereſt Synodo S. Baſoli, 45.
Odo Subprior S. Victoris Pariſ. fit Abbas S. Dionyſij Remenſis, 152.
Officij divini ceſſatio ob aliquam Eccleſiæ irrogatam injuriam, 83. *Vide* ceſſatio divini Officij.
Officialium Curia quo tempore erecta, 282 395.
Oleum-ſacrum gratis impertiendum, 356.
Optimum-caput idcſt Mala-teſta vel Mala-tota, 513.
Ordinationes, à Schiſmaticis & hæreticis factæ, irritantur, 356.
Organa ſilent Eccleſiâ aliquo mœrore afflictâ, 83.
Ad Ordines ſacros promovendi quomodo examinandi, 787.
S. Oriculus Martyr in Prioratu Synduneſi, 114.
Orthlenus, Baſileenſis Epiſcopus, 365.
Otto Comes ab Adalberone debellatur, 4.
Ottone II. Imp. mortuo ſuccedit Otto III. 31. S. Remigij bona confirmat, 32. 51. Moritur, 58.
Ottobonus Archidiaconus Rem. S. R. E. Cardinalis & Cancellarius, 536. Litigat cum Capitulo Rem. 554. Creatur ſummus Pontifex Adrianus V. 570. Plura de eo, 588.

P.

PAgus, ideſt tractus, 338.

Pallium prærogativa ſpecialis Remenſis Eccleſiæ, 289. 411. Quando co Archiepiſcopi utantur, 462.

Pandulfus Norvicenſis Epiſcopus, 508.

Paſchalis Papa per Legatos Philippum anathemate percutit, 222. Trecis pro electionibus Concilium convocat, 342. Imperatoris territus minis conceſſit inveſtituras, 256.

Pares Franciæ quando inſtituti, 412. 491. *& ſeq.* Lites circa majora Regni feuda dijudicant, 485. Eccleſiaſtici, præter Lingonenſem, è provincia Rem. 493.

Penſiones olim indultæ abſque Papæ licentiâ, 410.

Pertiſus tractus, 187.

Peronam Remenſis Archiep. ingrediens exules reſtituit, 497.

Peſtis graviſſima Gallias vexat, 631. 754.

Petrus Barbet Rem. Archiepiſcopus, 567. Mariam Philippi Aug. uxorem Pariſijs inungit 568. Pontificem orat pro canonizatione S. Ludovici, 569. Compendij Synodum cogit ob ceſſationes à Divinis, 570. Impertitur à Scabinis, 572. Ei Philippus pro Comitatu Campaniæ homagium facit, 575. Philippum Pulcrum inungit, 578. Pariſijs hoſpitium pro Remenſibus Archiepiſcopis conſtruit, *ibid.* Religioſos Mendicantes comprimit, 580. Bonifacij cur odium incurrit, 586. Decedit, 587.

Petrus Trouſſeau è ſede Pictavienſi ad Rem. transfertur, 702.

Petrus Laval Rem. Archiepiſcopus, 746. *& ſeq.* De Capitulo conqueritur, 748. Andegavum ſecedit, 749. Remos redit, moxque à Rege malè habitus recedit, 751. Carolum VIII. inungit, 759. Defungitur, 760.

Petrus Aiſcelinus Epiſcopus Laudunenſis Cardinalis, 670. Veneno ſublatus, 672.

Petrus Belvacenſis Epiſcopus, 276.

Petrus Damiani, Legatus ad Gallias, obit, 120.

Petrus Diaconus Cardinalis Legatus pro divortio Philippi Regis, 447.

Petrus de Alliaco Epiſcopus Camerac. Cardinalis, 684.

Petrus de Collemedio Præpoſitus Audomarenſis, 523.

Petrus de Latiniaco Epiſcop. Cathalaun. Franciæ Cancell. accuſatur, 604.

Petrus Cantor Pariſienſ. in Decanum Rem. electus, 442. Fit Monachus Ciſtercienſis, 443.

Petrus Cellenſis Abbas S. Remigij Vicarius Rem. Archiepiſcopi, 390. Plura de eo, 456.

Petrus de Eſſone è Monacho S. Medardi, Abbas Moſom. 15.

Petrus Remenſis Canon. Cardinalis, 394.

Petrus Picardus S. Victoris Canonicus regularis, 275.

Petrus de Riga Canonicus Remenſis, 146. Ejus Scripta, 375.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis, 321.

Petrus Cugnerius, 617.

Petrus le Gouverneur ob manus in Canonicum Remenſem injectas quomodo punitus, 586.

Philippus I. Remis inungitur, 117. Uxorem rejicit pellicem inducens, 199. Epiſcoporum monita reſpuit, 200. Fidelium cœtu removetur, 202. Pellice ejecta in gratiam ab Urbano receptus, 217. Ad vomitum rediens à Paſchalis Legatis excommunicatur, 222. Abſolvi poſtulat, 234. Moritur, 243.

Philippus Ludovici VI. primogenitus Remis ſacratur, 302. Ex equo decidens moritur, 304.

Philippus Auguſt. Remis diadema ſuſcipit, 412 Hæreticos inſequitur, 421. In Syriam proficiſcitur, 425. Iſemburgem uxorem rejicit, 444. Hoſtes in pugna Bovinenſi ſternit, 481. Moritur, 507.

Philippus Audax Remis inauguratur, 565. Perpiniani decedit, 578.

Philippus Pulcer Remis inungitur, 578. Diſſidet cum Bonifacio, 588. De quibuſdam inſimulatur, 598. Obit, 603.

Philippus Longus Remis Regni infulis decoratur, 604. Auguſtinianos Remis collocat, 607. Moritur, 608.

Philippus Valeſius, Remis coronatur, 616. Saracenos impetiturus decimam imponit, 619. Iohannem primogenitum B. Nicaſio devovet, 621. Gallis tributum ſalis imponit, 629.

Philippus du Bec Rem. Archiepiſcopus 852. Poſſeſſionem adipiſcitur, 855. Moritur, 867.

Philippus Aurelianenſis Epiſcopus, 508.

Philippus Drocenſ. Epiſcopus Belvacenſis pugnans capitur ab Anglis, 446.
Philippus Flandriæ Comes Regis Philippi tutor, 412. In obſidione Acræ moritur, 426.
Philippus Dux Burgundiæ Caroli VI. tutor, 670.
Philippus Burgundus magnus Franciæ Camerar. Comes Regiteſt. 192.
Philippus la Coque Abbas S. Nicaſij, 654.
Philippus Nivernenſis fundat Conventum Bethleemiticum, 719.
Pictavienſis pugnæ infelix exitus, 640.
Plagiotri Domini, 184.
Pœnitentiaria Remenſis in dignitatem eccleſiaſticam erigitur, 786. Eorum qui in ea claruerunt, elenchus, 786.
Pœnitentium qualis olim abſolutio, 149. Qualis reconciliatio, 150.
Pœnitentium ſodalitas Pariſijs inſtituta, 834.
Poncardus Aſceta Remigianus, Hiſtoricus, 654.
S. Poppo Monachus S. Theoderici fit Abbas Stabulenſis, 22. 80.
Populicani, ſive Publicani hæretici, 356.
Poſſiacenſe colloquium, 814.
Præfecti-Prætores regij tribunalis Remis erecti, 776.
Præfecti-Urbani Remenſes, 752.
Præpoſitura Eccleſiæ Remenſis à ſæculanibus diu detenta Capitulo redditur, 290.
Præſidialis curia Remis inſtituitur, 803.
Præſidentium ſyllabus, 804.
Pragmatica ſanctio, 716. Tollitur, 742. Penitus abrogatur, 773.
Preſbyteri conductitij interdicuntur, 355.
Principes Canonicatus ambiebant, 562. 598.
Prior S. Remigij Collegij Pariſijs ædificati Adminiſtrator, 581.
Prioratus de Tin, à S. Remigio dependens, 8. De Petingen à S. Theoderico, 25. Syndunenſis, à S. Remigio, 114. Ventiliacus, à Majori-Monaſterio, 85. Turris-ſupra-Maternam, à Cluniaco, 184 271. S. Nicolai de Roceïo, à Cluniaco, 195. Altimontis, à S. Vincentio Laudun. 210. S. Thomæ, à S. Remigio, 218. De Nouvy, à Silva-majore, 218. S. Vvalpurgis, à Moliſmo, 227. Corbiniacenſis, à S. Remigio, 232. Ruminiacenſis, à S. Nicaſio, 251. B. Mariæ Retellenſis, à S. Remigio, 261. S. Mauritij in Urbe Rem. à Majori-Monaſt. 274. De Marſna, à Remigio, 321. B. Mariæ de Caſtro-porcenſi, à S Nicaſio, 334. Valis-Scolarium, 530.
Publicani hæretici in Flandria, 396.
Pudicus Epiſcop. Nannetenſis intereſt Concilio Rem. 97.
Puella Aurelianenſ. Aureliam obſidione liberat, 710. Carolum Remos inungendum deduxit, 711 *& ſeq.* Ab Anglis capta morti addicitur 713. Quare, *ibid.*

Q.

QUæſtorum fiſci camera Cathalauni erigitur, 804.
S. Quintini tranſlatio, 544. Canonicis quædam à Guidone oppidum Communia gaudet, 148. Ab Hiſpanis invaditur, 808. Rem. conceduntur, 686.
S. Quintini Belvacenſis Abbatia, 172.
Quercetani, ut vaſalli Abbatis S. Ampullam comitari tenentur, 634.

R.

RAbodus Noviom. Epiſcop. intereſt Concilio Compend. 179.
Radulfus, Cantuarienſis Decanus, 389.
Radulfus Comes Caſtri-Porcenſis, 349.
Radulfus Comes Viromand. 292. 305.
Radulfus Rem. Decan. diſciplinæ canonicæ zelator, 455.
Ragenoldus, Roceïenſis, & Remenſis Comes, 195.
Raimbaldus Abbas, S. Theoderici corpus transfert, 24.
de Rameru Dynaſtæ, 196.
Raſtrum Comitum Retellij inſigne 187.
Rationali in veſtibus ſacris Remenſes Archiepiſcopi utuntur, 475.
Raymundus Comes Toloſan. Albigenſium fautor, 467.
Raynaldus I. è Theſaurario Turon. Archiep. Remenſis, 177. Ejus progenies, *ibid.* Approbat fundationem S. Nicolai Ribodimont. 178. Synodum Compendij celebrat, 179. Romam petit, 180. Monachos Caſæ Dei in Monaſt. Nicaſ. conſtituit, 181. Plures Synodos convocat, 201. 203. 206. Moritur 211. Patriarcha nominatur, 212.
Raynaldus II. è Sede Andegav. ad Rem. transfertur, 288. Dotes ejus, 290. Philippum inungit, 303. A ſchematico contemtus 320. Moritur, 324.

Raynaldus

Raynaldus Comes Virdunenſis, 304.

Reges Francor. ſæpius coronati, 200. 201. Quis inungat, 56. 118. 411. 412.

Reginaldus de Carnoto Rem. Archiep. 703. Fit Regni Cancellarius ac Carolum VII. inungit, 715. Ad Remenſes ſcribit, *ibid.* Litteras à Baſileenſib. Patrib. accipit, 716. Cardinalis creatur, 717. Migrat, 720.

Reginaldus de Corbolio Archidiac. Rem. Pariſienſis Epiſcop. 587. 588.

Reginaldus de Nantolio Decan. Rem. Belvacenſis Epiſcopus, 589.

Regiteſtenſis urbis origo, 186. Vocabulum, 187. Tractûs caput, 188. Ejus prærogativæ, *ibid.* Ducatui Nivernenſi unitur, 192. Erigitur in Ducatum, 193. Comitum & Ducum ſeries, 188. Regiteſtenſis Prioratus fundatur, 261.

Regula priſcorum Canonicorum Regul. unde deſumta, 144. Auguſtinianorum quando cis Alpes advecta, 145.

Reliquiæ Ss. humi ſternuntur in ſignum mæroris, 82. 83. 486.

Remenſis Archiepiſcopus. *Vide*, Archiepiſcopus Remenſis.

Remenſes Canonici. *Vide*, Canon. Rem.

Remenſis Eccleſia plurimis olim poſſeſſionibus ditiſſima, 65. 71. Ejus dignitas, 209. Habet diadema Regni, 216. Regum Mater & Regni caput, 217. In Rodulfi electione diviſa, 342. Cur in ea non inauguratus Lud. VI. 243. Ejuſdem ſtatus, 244. 329. S. Bernardum in Paſtorem poſtulat, 328. Priſca obſervantia laudatur, 432. *& ſeq.* Bona ejus Nobiles ripiunt, 71. 447. Pro electione Pontificis diſſidet, 459. Poſſeſſiones ejus confirmat Innoc. III. 461. Incendio perit, 469. Reparatur & datur ejus deſcriptio, 471. Gazophilacij ſupellex, 473. Privilegia, 535. 568. Dedicatio ob Indulgentias celeberrima 730. 736. Muſicam admittit, 742. Deflagrat, 754. Caroli VIII. liberalitate reſtauratur, 758. Majus altare è marmore leucopio conſtruitur, 792.

Remenſes Communiâ donantur, 326. Sumtus pro Regum unctione ſuppeditant, 508. Scabini cum Capitulo diſſentiunt, 518. Archiepiſcopum & Canonicos Urbe ejiciunt, 519. Quo eos ritu recipiunt, 529. Scabini in Archiep. & Capitulum inſurgunt, 318. Damnantur ac mulctantur, 523. Ob collectam tumultuati, excommunicantur, 526. Abſolvuntur, 530. A vectigalibus immunes pronuntiantur, 604. Peſte graviſſima affliguntur, 631. A Rege Præfectum accipiunt, 632. Ballivio Viromandenſi cur ſubjecti; 720. Ab Urbico Senâtu reguntur, 641. 723. Quando Ducatûs titulo honeſtati, 412. Nundinis ditantur, 399. 419. 660. Quot militum copias Regibus olim miniſtrarint, 291. Urbem aggeribus ac muris vallant, 582. *& ſeq.* 655. Obſidetur ab Anglo, 644. Quot ei olim portæ, 677. Regio tribunali nobilitatur, 775. Præſidiali Curia illuſtratur, 803.

S. Remigius miraculis claret, 89. 95. 631. Corpus ejus transfertur, 102. Regni tutelaris & patronus, 363. Gallos à peſte liberat, 631. Feſtum ejus celebrandum decernit Leo IX. 104. Idem conſtituit Clerus Gallicanus, 105. Eccleſia à Leone IX. conſecratur, 88. *& ſeq.* Ab eo Concilium in ea celebratur, 95. Altare ejus nobiliſſimo privilegio exornatur, 107. Interdicti tempore à Divinis non ceſſat, 423. 548. Inſignitur ſanguine Chriſti Domini, 468. In eam Ludovici XI. liberalitas, 740.

Retellium, *Vide* Regiteſte.

Richardus Pique Remenſis Archiep. 657. Carolum VI. inungit, 670. Antipapæ adverſatur, *ibid.* Teſtamentum condit, 672. Migrat, 673.

Richardus Moſomenſis Abbas erga Carthuſienſes beneficus, 13. 314.

Richardus Rem. Decan. 59. Monachum induit, 78. Fit Abbas S. Vitoni, 22.

Richardus Legatus ad Gallias ut Philippum I. abſolvat, 234.

Richardus Virdun. Archidiac. Remenſ. Archiepiſcopatum recuſat, 342.

Richardus du Pré Cancellarius Academiæ Remenſis, 832.

Richarius Tungrenſis Epiſcopus, 359.

Richerius Senonenſis Archiepiſcopus Synodo Rem. intereſt, 201.

S. Rigoberti reliquiæ aliquamdiu in Eccleſia B. Dionyſij Rem. ſervatæ, 138. Nunc in Eccleſia principe, 473.

Robertus Rex Franc. inungitur, 56. Cum Henrico Imp. colloquitur, 62. Migrat, 70. Miraculis claret, *ibid.*

Robertus de Courtenay Remenſis Ar-

 chiepiſcopus

chiepiſcopus, 597. Eccleſiam B. Mariæ Sueſſion. viſitat, 598. Compendij Synodum convocat, *ibid.* Ludovicum X. inungit, & Philippum Longum, 604. Silvanecti Synodum congregat, 605. Carolo diadema imponit, ac obit, 608.
Robertus Briçonnet Rem. Archiep. 761. Moritur, 762.
Robertus de Lenoncourt Rem. Archiep. 770. Urbem ſollemniter ingreditur, *ibid. & ſeq.* Ab Archiepiſcopatûs beneficiarijs homagium recipit, 771. Franciſcum I. inungit, 772. In pauperes liberalis, 774. Synodum convocat, 777. Quantum de populi ſalute ſollicitus, *ibid.* Remenſem Eccl. periſtromatibus ac ſacris veſtibus ornat, ac ad Superos migrat, 778.
Robertus Cantuarienſis Archiepiſ. 109.
Robertus Abbas S. Remigij ſcientiâ clarus, 137. Exauctoratur, 221.
Robertus Arienſis Præpoſ. Atrebatenſem & Tornacenſ. Sedem occupat, 402.
Robertus S. Ludovici frater, 511.
Robertus Comes Atrebatenſis, Philippum Valeſ. tuetur, 616. Cur ab eo deficit, 619.
Robertus Friſius Philippi Regis copias fugat, 131.
Robertus Fland. Comes bona S. Theoderici confirmat, 183. Injuſtè ablata reſtituit, 194.
Robertus Bethun. Comes Flandriæ Gallorum hoſtis, 604. 605. Moritur, 609.
Roceienſium Comitum potentia, 194. Origo & progenies, 195.
Rodulfus Viridis Archiep. Remenſis, 241. Cur conqueſtus de Ludovico VI. inauguratione, 243. Regi ſacramentum præſtat, 244. Erga Remigianos & Nicaſianos munificus, 245. Ivonem conſulit, 246. Parentat Galdrico Epiſcop. Laud. 249. Sepelitur in Eccl. B. Remigij, 282.
Rodulfus Abbas concedit corpus beati Theodorici per Flandriam deferri, 25.
Rodulfus Comes Creſpeienſis plurima ſancto Remigio largitur, 131.
Rodulfus Trevirenſis Præpoſitus, 422.
Rogatianus poſſeſſiones ſuas B. Remigio confert, 187.
Rogerus Belvacenſis Epiſcopus, 66.
Rogerus Cathalaunenſis Epiſcop. intereſt Synodo Compendij, 179.
Rogerus Cameracenſis Epiſcop. à Vuillelmo Rem. conſecratur, 411.
Rogerus de Roſeto Laudunenſis Epiſcopus, 402. Nuptias Philippi Auguſt. & Iſabellæ benedicit, 412.
Rogerus vel Ragenoldus Comes Roceij bona S. Theoderici invadit, 19.
Rogerus Comes Caſtri-Porcenſis, 339.
Rogerus Comes de Janvilla, 293.
Romanus Diaconus Cardinalis, 307.
Rorico Laudun. Epiſcopus Monachos in Monaſt. S. Vincentij reſtituit, 9. *& ſeq.* Obit ac laudatur, 29.
Rorico Ambianenſis Epiſcopus intereſt Synod. Compend. 179.
Roſcelinus Clericus Compend. hæreticus, 203.
Robertus Abbas Prumienſis intereſt Concilio Remenſi, 97.
Rothardus Cameracenſis Epiſcopus, 29.
Ruminiacenſes domini terras S. Nicaſij invadunt, 251. Reſtituunt, 252. Eorum genealogica ſeries 253. Ruminiacenſis Prioratûs fundatio, 251.
Ruſticus Cardinalis Innocentium in Gallias comitatus, 307.

S.

SAlis tributum quando Gallis impoſitum, 629.
Samſon Rem. Archiep. 328. Ejus proſapia 329. A. B. Bernardo celebratur, 330. S. Gibriani reliquias transfert, 344. Eugenio cur increpatus, 347. A. B. Bernardo deffenditur, 348. Divini Officij ſtudioſus, 361. Quanto apud Sugerium in honore, 362. Ægre tulit Reginam non à ſe coronari, 370. Ab Alexandro dilaudatur, 372. *& ſeq.* Moritur, 373. Commendatur, 374.
Sanctimoniales ad Regulam S. Benedicti & Auguſt. remittuntur, 334.
Scabini Remis reſtituti, 416. Eorum origo, 417. Communiæ protectores, 418.
Scholæ burgi S. Remigij, 395.
Scholarcha Remenſis inſtituitur à Vuillelmo, 428.
S. Sebaſtianus res Monaſt. S. Medardi invadentem percutit, 82.
Sedanum heterodoxorum aſylum, 835.
Seguinus Senon. Archiep. Synodo S. Baſoli intereſt, 45. 47.
Seibertus Abb. Moſom. Decan. & Preſbyteros Decanatûs ad officium reducit, 14.
Seminarium Remis erigitur, 822. Aliud pro

pro Anglis exſulibus, 836. Viri illuſtres qui in eo claruêre, *ibid & ſeq.*
Sepultura gratis conferenda, 356.
Septem-ſalicũ turris à quo ædificata, 400.
Servientes Canonicorum liberi à quo conceſſi, 437.
Sigefridus Abbas Gorzienſis, 97.
Simon de Cramaud Rem. Archiepiſcopus, 696. Pro Schiſmatis extinctione laborat, 697. Abbatiam de Aureomonte unit Monaſt. S. Dionyſij, 698. Purpura donatur, ac obit, 701.
Simon de Bria Cardinalis Legatus Canonicis favet, 571.
Simon Epiſc. Noviomenſis, 278. Divortium Radulfi Comitis approbat, ac ſuſpenditur, 349.
Simon Abbas S. Nicolai de Boſco, 377.
Simon Monfortius, 461.
Sindunenſis Prioratus fundatur, 114. Ibi Robertus Abbas exauctor. ſe recipit, 221.
S. Sixti Eccleſia, 281. Reliquiæ, 473.
Sparnacum oppidum Rem. diœceſis, 70. Eccleſiæ Rem. dominium, 71. A Camp. Comitibus invaditur, 72. Ejus prærogativæ *ibid.* Flammis conſumitur, 784.
Stephanus S. R. E. Legatus Theobaldum Ambianenſem ſubmovet, 30. Ad Gervaſium Rem. ſcribit, 115.
S. Stephanus Cathalaunenſis Eccleſiæ patronus, 359.
Stephanus Cantuar. Electus cum Suffraganeis ac Monachis Angliâ pellitur, 469.
Stephanus Curtinenſis Rem. Præpoſitus, 602. In Archiepiſcopum poſtulatur, 636.
Stephanus de Garlanda ad Sedem Belvacenſem petitus, 223.
Stephanus ſanctæ Genovefæ Abbas ad Rem. Canonicos ſcribit, 433.
Stephanus de Givry Epiſc. Trecen. 693.
Subdiaconis Cœlibatus præcipitur, 354.
Sueſſiones à Burgundis vaſtantur, 704. Ab heterodoxis diripiuntur, 821. Canonici erga Laudunenſes affecti, 487. Epiſcopus Sueſſion. Martyrio coronatur, 540. Primus inter Suffraganeos Rem. provin. 541. Regem non poteſt ungere ſine Capituli licentia, 565. 566.
Sugerius Abbas S. Dionyſij Eccleſiam conſtruit, 333. Ad Samſonem Rem. Archiep. ſcribit, 362. Moritur, 363.
Supplicatio Ss. Sacramenti, 780. Corporis S. Remigij, 821. 847. In Albis veſtibus, 842. Fœderis ſacri, 850.
Sybilla Atrebatenſis Comitiſſa Samſonis Rem. Archiep. opem implorat, 361.
S. Symphoriani Rem. Eccleſia, 236. Cur ad Apoſtolos vocata, 237. Archiep. olim Sedes, *ibid* Collegiata eſt & parochialis, 238. 240. Quibus olim prædijs ditata, 299. Pluribus ſacris reliquijs nobilita *ibid & ſeq.* Polluta, reconciliatur à Milone Tarvan. 326.
Synodus ad Montem S. Mariæ pro Monaſterijs S. Vincentij Laud. & S Mariæ Moſom. 9. *& ſeq* Silvanectenſis in prædones, 41. S. Baſoli in cauſa Arnulfi Rem. Archiep. 45. Moſom. in cauſa Arnulfi & Gerberti, 54. Rem. de eadem re *ibid.* Sueſſionenſis pro conſecratione Bertoldi, 63. Ad Montem S. Mariæ pro cauſa Harduini Noviom. Epiſcop. *ibid.* Sueſſionenſis pro Abbatia S. Quintini, 172. 173. Compendienſis pro Canonicis S. Cornelij, 179. Remenſis in Nobiles Eccleſiam vexantes, 194. Trecenſis de divortio Philippi Regis, 201. Remenſis eadem de cauſa, *ibid.* Sueſſionenſis adverſus Roſcelini hæreſes, 203. Remenſis pro Sede Atrebatenſi, 206. Remenſis pro eccleſiaſtica diſciplina, 221. Remenſis pro Monaſterio S. Salvij, 233. Trecenſis in cauſa Huberti Silvanectenſis, 234. Remenſis de ſeceſſu S. Godefridi Ambian. 258. Remenſis in bonorum Eccleſiæ deprædatores, *ibid.* Sueſſionenſis adverſus Abaïlardum, 275. Belvacenſis, pro elevatione corporis S. Arnulfi, 276. Senonenſis in Abaïlardum, 331. Pariſienſis contra Albigenſes, 507. Biturigenſis contra Albigenſes, 509. Sanquintiniana & Laudunenſis adverſus eccleſiaſticæ libertatis violatores, 515. Sanquintiniana cum ſtatutis pro eccleſiaſtica libertate, 520. Compendienſis cum decretis, 621. Silvanectenſis cum conſtitutionibus, 522. Sanquintiniana cum actis, 527. *& ſeq.* Silvanectenſis pro decimis Clero imponendis, 529. Compendienſis adverſus Clericorum oppreſſores, 564. Compendienſis ob ceſſationes à Divinis, 570. Remenſis adverſus Religioſos mendicantes, 580. Compendienſis cum ſtatutis ſub Rob. de Courtenay, 598. Silvanectenſis contra uſurpatores bonorum eccleſiaſticorum, 605. Silvanectenſis ſub Guillelmo de Tria cum decretis,

cretis, 612. Silvanectenſis ſub eodem, 617. Noviomenſis pro eccleſiaſtica diſciplina ſub Johan. de Vienna, 623. Remenſis pro ſchiſmatis extinctione, 688. & *ſeq.* Sueſſionenſis ſub Johanne de Urſinis, 732. & ejus ſtatuta, 735. Remenſis contra hæreſes Lutheri ſub Rob. de Lenoncourt, 777. Remenſis de moribus Clericorum ſub Carolo Lotharing. 826. Remenſis pro eccleſiaſtica diſciplina ſub Ludovico à Guiſia, 839.

T.

Tarvanna ab Anglis capta diripitur, 630. Funditus à Carolo V. diruitur, 805.
Templariorum Ordo in Concil. Trecen. approbatur, 293. In Viennenſi ſupprimitur, 601.
S. Thaddæi Apoſtoli reliquiæ, 241.
Theobaldus Cantuarienſis Archiep. 333.
Theobaldus Epiſcopus Pariſienſis, 359.
Theobaldus Rex Navar. Camp. Comes in expeditione ſacra moritur, 564.
Theobaldus Comes Campaniæ Jaudatiſſimus decedit, 362.
Theobaldus Camp. Comes in obſidione Accij mortuus, 462.
Theobaldus Perticenſis Archid. Remenſis ambit Archiepiſcopatum, 459.
Theobaldus Prior S. Martini Pariſ. 244.
Theobaldus Ambianenſis Epiſcopus exauctoratur, 29.
Theobaldus Campaniæ Comes, 74 75 76.
Theobaldus Dux Lotharingiæ, 255.
S. Theodericus miraculis claret, 18. 182. 183. 185. Corpus ejus transfertur, 21. 24. Per urbes Belgij defertur, 25. Ejus opem Flandri implorant, 183. 217.
Theodoricus Comes Flandriæ, 346.
Theodoricus ob nuptias cum Abbatiſſa excommunicatur, 368.
Theodevinus Epiſcopus Cardinalis, 353.
S. Theodulfi Abbatis reliquiæ, 138.
Theophania Imperatoris Ottoni uxor, 32.
Thomas de Bellomeſo Præpoſitus Rem. à Nobilibus in vincula conjectus, 527. Fit Remorum Archiepiſcopus, 541. Recipit homagium ab Epiſcopo Leod. 542. Litigat ac paciſcitur cum eodem, 548. Fratres de Sacco Remis excipit, 552. Moritur, 553.
S. Thomæ Prioratus à Monaſt. S. Remigij dependens, 218.
S. Thomas Cantuar. Archiep. intereſt Concilio Rem. 389. Angliam repetiturus S. Drauſium Sueſſioni inviſit, 398. Peregrinatio ad ejus tumulum celebris, 409. 411.
Thomas de Courcellis Ambianenſis Canonicus, 717.
Thomas de Marna Montis-acuti dominus, 194.
Thomas Leodienſis ſcriptor, 389.
Thomas Codiciacenſis, prædo, 256. 257. 260.
S. Timothei Abbatia Remigianis datur, 2. Canonicis à Gervaſio & Azenario conceditur, 122. Ex bonis S. Remigij ditatur, 123. Ejus Canonici Abbati ſubjiciuntur, 124. Eorum obſervantia olim quanta, *ibid.* & 634. Sollemnis ſupplicatio ad Buxitum, 125. 634. Pluribus ſacris pignoribus dives, 126.
Tornacenſes proprium ſibi poſtulant Epiſcopum, 276. Obſiſtit Ivo Carnot. 277. Item & Callixtus, *ibid.* Potiuntur optatis, 349. Canonici conqueruntur de Engueranno Codiciacenſi, 488.
Tranſlatio S. Arnulfi, 13. S. Theoderici, 20. S. Botiani, 31. S. Gibriani, 144. S. Mauri Martyris, 415. S. Alberti Leodienſis, 431. Reliquiarum plurimarum ex oriente in Gallias, 468. S. Timothei, 513. S. Theoderici, 518. S. Quintini, 544. S. Gibriani, 611. S. Timothei, 633. S. Macræ Virginis & Mart. 672. S. Helenæ Imperatricis, 697. S. Rigo ti Remenſis Archiepiſcopi, 731.
Trecenſium Comitum origo, 72. Urbis prærogativæ, 712.
Trevirenſis Archiepiſcopus à ſimoniæ labe ſe alienum reſtatur, 97.
Trevirenſes ad Rodulfum Rem. ſcribunt, 259. Pro electione Archiepiſcopi diſſident, 422.
S. Trinitatis Eccleſia Remenſis, 283.
Turnum-ſuper-Matronam Prioratus, 184.
Turſtrinus Eborac. Archiepiſcopus à Callixto Remis conſecratur, 263.
Typographica ars à quo & ubi adinventa, 418.

V.

Vallis-ſcholarium Ordo, 456. Remis recipitur, 530.

Varx

Varx caſtrum diœceſis Remenſis, 4. ditio Monaſt. Moſomenſis. 184.
S. Vallarici Monachi an Epiſcopo Ambianenſi ſubjecti, 246.
S. Vedaſtus à B. Remigio Atrebati præfectus, 206.
Veliacum Rex Moſomo cum Canonicis commutat, 659.
Venceſlaus Imperator de Schiſmate cum Carolo confert, 684.
Ventiliacus Prioratus fundatur, 85. *& ſeq.*
Veſtium pompa Epiſcopis & Clericis prohibita, 354.
Veſontionenſis Archiep. ſe à ſimonia illæſum profitetur, 97.
Vezeliacenſis conventus pro recuperatione terræ-ſanctæ, 346.
S. Victoris Confeſſoris reliquiæ Moſomi coluntur, 6.
Vicedominatus Eccleſiæ Remenſis ei reſtituitur, 290. 417.
Victoriacum comburitur, 334. 784.
Vicus oppidum, poſſeſſio ſancti Medardi Sueſſ. à Comite Campaniæ invaditur, 82.
Viennenſium familia, 620.
S. Vincentij Monaſterium reparatur, 9. *& ſeq. Vide*, Monaſt. ſancti Vincentij.
Vindeniſſa ab Eccl. Rem. diſtrahitur, 17.
Virdunenſes cum Remenſibus bellum gerunt, 558.
Viromanduos Philip. Aug. aggreditur, 421. In dominium Francicum revertuntur, 422. Balliviatu ampliſſimo decorantur, 720. Comitum ſeries, 72. *& ſeq.*
Virtutum pagus & oppidum in Campania, 438. Remenſis Eccleſiæ dominium, abſtrahitur 24. 439. Canonicorum Collegio & duabus Abbatiis celebre, 440. Comites ejus, *ibid. & ſeq.*
Univerſitas Remenſis *vide.* Academia Remenſis.
Voſuenſis tractus in Campania, 187.
Urbanus II. Canon. Rem. 180. Monachus ac Prior Cluniac. Cardin. ac ſummus Pontifex, 213. Lambertum in Atrebat. Epiſcop. conſecrat, 208. Ejus erga Remenſem Eccl. amor, 209. S. Brunonem cur Romam accerſit, 213. Concilium ad Clarummontem celebrat, 213. Confirmat privilegia Canonicor. Rem. 214. Eccleſiæ pace reddita decedit, 222.
Urbanus IV. ſutoris filius ac Lauduni puer Symphoniacus, 514. Ejus ſtudia & dignitates, *ibid.* Feſtum corporis Chriſti celebrandum curat, 515. 558. Papa creatur, *ibid.* Eccleſiæ Laudunen. privilegium concedit, 550. Capitulum Rem. interdicto ſupponit, 554.
Urbanus VI. cui opponitur Clemens VII. Gebennenſis, 659.
Urſinorum familia, 717.
Urſio Belvacenſis Epiſcopus intereſt Concilio Compendienſi, 179.
Urſio Epiſcop. Silvaneсt. intereſt Concil. Comp. 179. Franciæ Cancellarius, 181.
Urſio ſancti Dionyſij Rem. Abbas, Virdunenſis Epiſcop. creatur, abdicat, 151.
Walterus Comitis Creſpeïenſis filius, 131.
S. Walpurgis in Prioratu de Jona colitur, 228. *& ſeq.*
Warinus Belvacenſis Epiſcopus, 66.
Wibertus Preſbyter Cardinalis, 707.
Wido Caſtellioneus Rem. Archiep. 81. De ſimonia in Concil. Rem. interrogatur, S. Bertini corpus transfert, 109. In Eccleſia S. Remigij tumulatus, 111.
Wido Clericus Simoniacus, 69.
Wilderordus Argentinæ Epiſcopus, 51.
Willelmus ad Albas-manus Rem. Archiepiſcopus 403. Epiſcopus Carnotenſis, 404. Archiepiſcopus Senon. *ibid.* Ad Sedem Rem. transfertur, 405. Ad nundinas Rem. venientibus Indulgen. concedit, 406. Eccleſiam Marchianenſem dedicat, 407. Ad S. Thomæ Cantuar. ſepulcrum peregrinatur, 409. Romam ad Concil. Lateran. proficiſcitur, fitque Cardin. 410. Remenſibus Archiep. Reges inungendi prærogativam aſſerit, 411. Scabinos Urbi reſtituit, 416. Civibus Culturam concedit, 419. Ejus in Remigianos amor, 420. Regnum adminiſtrat, 421. 426. Quanti à Rege factus, 422. Iſemburgæ Philippi Auguſt. uxori coronam imponit, 444. Per Germaniam Legatus creatur, 446. Moritur, 453.
Willelmus Abbas S. Theoderici, 25. *vide* Guillelmus.
Witerus Comes Regiteſtenſis plurima Ellantio confert, 189.
Wlricus Abbas ſancti Auguſtini in Angliæ, intereſt Concilium Remenſi, 94.

FINIS.

Nomina locorum idiomate vulgari reddita.

Aculiacacurtis, *Aguilcourt*, v.
Altreium, *Autry*. vicus.
Altúvillare, *Hautvillers* Ab.
Altuſmons, *Aumont*. Caſt.
Aquicinctum, *Anchin*. A.
Atrebatum, *Arras*. C. E.
Atteiæ, *Attis*. v.
Attiniacum, *Attigny*. v.
Aureuſmons, *Ormont*. A.
Axona & Azona, *Aisne*. Fl.
Balbeneæ, *Balbingers*. v.
Bapalma, *Bapaume*. Opid.
Beccum, *le Bec*. Ab.
Belluſmons, *Beaumont*. A
Betanacurtis, *Betancourt* v.
Betignivilla, *Betniville*. o.
Biunna, *Bionne*.
Bleſæ, *Blois*. Opidum
Bonusfons, *Bonnefontaine*. A
Bova, *la Beve*. Caſt.
Brachæ, *Braux*. v.
Brsnſoniſcurtis, *Brãſcourt*. v
Breviliacum, *Brevillers*. v.
Burgolium, *Bourgueil*. Ab.
Bruerіæ, *Bruieres*. opidul.
Buſſolium, *Biſſeuil* v.
Caleſium, *Calais*. O.
Calmiſiacum, *Chaumuſi* v.
Calvuſmons, *Chaumont*. o.
Campigniacũ, *Chãpigny*. v.
Carolilocus, *Charlieu*. A.
Carlopolis, *Compiegne*. O.
Csrolopolis *Charleville* O.
Caſa-Dei, *la Cheſe-Dieu*. A.
Caſtellio, *Chaſtillon*. O.
Caſtellom-Alardi, *Chaſtelleraud*. O.
Caſtricenſis, *Le Caſtrois*.
Caſtrum-Ledi, *Chaſteau du Loir*. O.
Caſtrum Porcenſe & Portuenſe. } *Chaſteau Porcean*. O.
Caſtrum Raynaldi. } *Chaſteau Renaud*.
Caſtrum Theodorici, vel Caſtrum S. Theoderici. } *Chaſteau Thiery*. O.
Celrum, *Saux*. v.
Celrum S. Remigij } *Saux S. Remy*.
Cenomanum, *le Mans*. C. E.
Cernacum, *Cernay*.
Charus, *le Cher*. Fl.
Clariacus, *Clairoy*. v.
Clarusmariſcus. } *Clairmareſt*. A.
Claruſmons, *Clermont*. V E.
Cluniacum, *Clugny*. Ab
Codiciacum, Cociacum & Couciacum. } *Coucy*. O.
Colluſmedius, *Collemieu*.
Compendiũ, *Compiegne*. O.
Corbeniacum, *Corbeny*. o.
Corbolium, *Corbeil*. O.
Cors-Anſorum, *Courtiſot*. v
Creciacum, *Crecy*. o.
Credonium, *Cran* O.
Creſpinum & Creſpeium. } *Crepy* O.
Cors-monaſterij. } *Cormonſtreuil*.
Cruſniacum, *Crûny*. v.
Culmiſiacum, *Cormicy*. O.
Coltura, *la Conture*.
Curceiom, *Courcy*. v.
Curmola, *Courmeloy*. v.
Damvillæum, *Dãvillers*. o.
Dervum, *Der*, vel *Derf*. quod eſt Silva,
Doncherium, *Donchery*. o.
Duodeciacum, & Duziacum. } *Douzy* o.
Dulcomenſis. } *Dormois*, vel *Doumois*.
Durocortum, vel Dorocortorum. } *Reims*. C. A.
Ellantium, *Elan*. Ab.
Enona, *Aa* Fl.
Erpeium, *Erpy*. v.
Eſcolium, *Ecueil*. v.
Evaſiom, *Ivoix*. O.
Fanum-Audomari. } *S. Omer*. C. E
Fanum Pauli, *S. Paul* O.
Feria, *la Fere*. O.
Fimmiæ, *Fimes*. O.
Firmitas, *la Ferté*. o.
Floriacum, *Fleury*. A.
Florinæ, *Florennes*. A.
Frigidus-mons, *Froimont*. A
Gerſonum, *Gerſon*. v.
Gevodia, *le Gevodan*.
Gothi, *Gueux*. v.
Guartenæ, *Gartinges*. v.
Grueriæ, *Grueres*. v.
Guinicurtis, *Guinicourt*. v.
Guſa & Goiſia, *Guiſe*. O.
Hermondivilla, *Hermonville*. v.
Humolaria, *Hôblieres*. A.
Inſula, *Iſle*. v.
Inſulæ, *l'Ille*. C.
Iohannis-villa, *Ioinville*. o.
Iveſium, *Iveix*. O.
Latiniacum, *Lagny*. O.
Liardum, *Liart*. v.
Ligeris, *la Loire*. Fl.
Lingonæ, *Langres*. C. E.
Luniacum, *Logny*. v.
Launeium, *Lannoy*. o.
Layrium & Layerium. } *Leery*, v.
Maceriæ, *Mezieres*. O.
Majuſmonaſterium, *Marmentier*. Ab.
Maricola, *Marolles*. A.
Marſna, *Merſenne*.
Materna & Matrons, *la Marne*. Fl.
Maurimons, *Moirmont* A.
Mechlinia, *Malines*. C. A.
Meduana, *Mayenne*. O.
Melodunum, *Melun*. O.
Mimatæ, *Mande* C. E.
Moliſnius, *Molême*. A.
Monaſt. Dervenſe ſeu in Dervo. *Mouſtier en Der*.
Monſacutus, *Montaigu*. caſt.
Monſcornut', *Moncornet*. o.
Mons deſiderij, *Mont-Didier* O.
Monsfalconis, *Mõtfaucon*. o.
Monsfelix, *Montlhiry*. o.
Mons-Reguli, *Morieul*. v.
Monſpeſſulanus, *Montpellier*. C. E.
Mons-Sanctæ-Mariæ, *Mont-Noſtre-Dame*. v.
Mons S. Petri, *S. Pierremont*. v.
Mons S. Remigij, *Mont S. Remy*. v.
Montrolium & Monaſteriolum } *Montreuil*. O.
Morinum, *Terouene*, C. E.
Moſomum & Moſomagum. } *Mouzon*. O.
Moſa, *la Meuſe*. Fl.
Nantolium, *Nanteuil*. v.
Nervij, *Tournay* C. E.
Nigella, *Neſle*, o.
Nocumẽtum, *Nuiſement*. v.
Nogentum & Novigentum. } *Nogent*. A.
Novidunum, Noviomum & Noviomagum. } *Noyon*. C. E.
Noviomagum, *Nimegue*. O.
Noviomum, *Nosvy*. prio.
Novumcaſtellũ *Neuchatel* v
Paulicurtis, *Polcourt*. v.
Pertenſis & Pertiſus. } *le Pertois*.
Petrapons, *Pierre pont*. v.
Põsfabricatus, *Põtſavergé*. o.
Porcenſis & Portuenſis. } *le Porçean*.
Radulficurtis, *Raucourt*. v.
Regiteſte & Rechellium. } *Rethel*. O.
Rentium, *Renty*. O.
Reciacum Roceinm Rocum & Roſcium. } *Roucy*. o.
Ribodimons, *Ribmont*. O.
Roſeium, *Reiſy*. v.
Ruminiacum, *Rumigny* v.
Rumoldicurtis, *Remõcourt* v
Rupes-Cavardi, *Rochechenard*. o.
Rupeſregia, *Rocroy*. O.
Quercus, *le Chéne*. o.
Sacrũ-Cæſaris & Sincerinm. } *Sancerre*. O.
Salix S. Remigij, *Saux S. Remy*. v.
Sa. Mathuldis ſeu Sa. Menechildis. } *St. Menehou*. O
Sta. Walpurgis, *Sainte Waubourg* v.
S. Petri-Mons, *S. Pierremont*. v.
S. Baſolus, *S. Bâle*. Ab.
S. Germanus de monte, *S. Germainmont*. v.
S. Lætus, *S. Lié*.
S. Petrus vivus, *St. Pierre le vif* -Ab.
S. Salvius, *St. Sauve*. Ab.
Sindunum, *Senuc*. v.
Septem ſalices, *Sept-ſaux*. v.
Silva-major, *la Seauve*. Ab.
Silvanectum, *Senlis* C. E.
Sparnacum, *Epernay*. O.
Stadonenſis } *Le Stenais ou Sedanois*
Summaturba, *Sõmetourbe*. v.
Tardanẽſis, & Tardenſis } *Le Tardenois*
Tarvanna, *Terouene*. C. E.
Tendenſcauda, *Tinqueux* v.
Terra de Poſteſtatibus, *La terre des Potez*.
Theodoniſvilla, *Thiõville*, O
Triangulus, *Tresgnel*. v.
Valliſcella, *Vaucelle*. A.
Vallis-Dei, *La val-Dieu*. A.
Vallisregia, *La Valroy*. A.
Vallis-Rodiginis, *Val de Reignon*.
Velocaſſes, *le Vexin*.
Veromandia & Viromandia } *le Vermandois*.
Victoriacum & Victriacum. } *Vitry*. O.
Vicus, *Vic*. o.
Vicus S. Remigij, *Vieux-Saint-Remy*. v.
Vidula, *la Vele*. Fl.
Villa aſinorũ & Villa adnodos. } *Villenneuds* v.
Villadominica, *Villedemãge*.
Villa in ſilva, *Ville en Selve* v.
Vilzetum, *Verlonſet*.
Vindeniſſa, *Vrudereſſi*. o.
Vindocinum, *Vendôme*. O.
Virtutum & Virtutes. } *Vertus*. O.
Voſagus, *la Voge*.
Vouſenſis, *Le Vouſois*.

APPROBATIO DOCTORUM SACRÆ Facultatis Theologiæ Remenſis.

SUbſcriptus ego in Univerſitate Remenſi ſacræ Theologiæ Doctor & Decanus teſtor & affirmo, has D. GUILLELMI MARLOT lucubrationes *Tomum, ſcilicet ſecundum hiſtoriæ inſignis Eccleſiæ Remenſis*, tanquam gemmas, ex felici felicioris ingenij ſtudio erumpentes, debito cùm honore excipiendas, & in veneratione habendas, in quibus non modò nihil diſſentaneum Fidei aut religioni Catholicæ, immò plurima valdè, quæ in lucem evulgata non parum ſtudioſos promovere, promotos illuſtrare, & illuſtratos valeant Eccleſiæ toti prodeſſe, an. Domini 1679. vigeſimâ-ſextâ Martij.

H. MELOT Preſbyter, ſacræ Theologiæ Doctor & Decanus, & Eccleſiæ Parochialis S. Hilarij Paſtor.

EXteris admirationi eſſe & venerationi gloria fuit, & debita laus METROPOLIS REMORUM, ſed ſuis vix notam eſſe puduiſſet, niſi ſacros ejus faſtos ab incunabulis duxiſſet Frodoardus gentis, Urbis, & Eccleſiæ decus; & ejus veſtigijs inhærens, ad dies noſtros eoſdem celebres duxiſſet, de Schola & Clauſtro inſigniter meritus DOM. GUILLELMUS MARLOT, Cujus *Tomum hunc ſecundum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Remenſis*, inoffenſo pede legere poteris, quippe qui authoris pietatem redolens & eruditionem, nihil continet à fide & morum regulis alienum. Ita lecto opere cenſuit Remis, die Martis 24. à Domini 1679.

D. EGAN in ſacra Theologia Doctor & Profeſſor ordinarius, & facultatis Theologicæ Syndicus, nec-non Collegij Univerſitatis Archididaſcalus, & S. Sixti in Urbe Paſtor

HAud ſatis erat Dom. GUILLELMO MARLOT multa ſui ingenij, ſuæque eruditionis præclara monumenta ætate mediâ dediſſe publico, ſuum ſinere non poterat ſcientiâ profundior, maturior ætate, inter libros canus, majorum rerum capax otiari animum, inertem eſſe manum, calamúmve, glorioſam meditabatur, & innocentem inaudito miraculo, grandiorique & inſigniori, ceteris jam publico datis opere ſui nominis apotheoſim, invigilans revocando ad vitam Frodoardo, & ad noſtra tempora protrahendo, evoluendo, & enucleando annos, & acta inſignis Eccleſiæ Remenſis, ut cuderet Annales, ſingulos illius annos fideliter, ſuámque ſimul feliciter aſſerendo memoriam longioribus annis: bipertitum opus eſt, & jam primùm prodit in lucem *Tomus ſecundus*, non impar altari, in quo Lector criticus ne vel leve offendiculum invenire poterit, niſi nodum quærere velit in ſcirpo, pompam abhorret ſtilus ejus, calamiſtros, fucum, cincinnos, ſed terſus eſt, facilis, candidus, ut decet Hiſtoricum, Religioſum virum, & antiquum Doctorem Theologum, veritati & fidei Catholicæ doctrina nihil habet alienum, ſolida eſt, nullis admixta vel fabellis, vel dubijs, pia eſt, profunda & gravis, perfectè reſpondens, tum dignitati materiæ, tùm Authoris ſui pietati, profundæ eruditioni & venerationi, en illius operis critica, ſi tamen juſtum criticæ nomine donari poſſit encomium, en judicium quod palam, & publicè profert Remis primo Aprilis anno Domini 1679.

MICHAEL DE BLANZY Sacræ Theologiæ Doctor, & Profeſſor in Collegio Univerſitatis Remenſis, nec-non Eccleſiæ Collegiatæ SS. Martyrum Timothei, & Apollinaris Canonicus.

PERMISSION.

A Tous ceux qui ces preſentes Lettres verront, Jean Beguin Eſcuyer Seigneur de Chaalons ſur Veſle, Conſeiller du Roy, Lieutenant general au Baillage de Vermandois, Siege Royal & Preſidial de Reims, Salut, Sçavoir faiſons, que veu la Requeſte à Nous preſentée par Protais Lelorain Imprimeur demeurant à Reims, tendante à ce qu'il Nous plaiſe luy permettre d'imprimer le ſecond tome de l'Hiſtoire de Reims, compoſé par feu le Sieur Marlot Grand-Prieur de l'Abbaye de S. Nicaiſe, pour lequel il auroit fait des grands frais & avances pour parvenir à ladite impreſſion & de l'expoſer en vente au public, ledit livre y mentionné intitulé *Metropolis Remenſis Hiſtoria, Tomus ſecundus*, Les Approbations de Maiſtres Henry Melot, Daniel Egan & Michel de Blanzy, Docteurs en Theologie, & conſentement du Procureur du Roy : Nous permettons ledit livre eſtre imprimé, vendu & debité. Donné à Reims le premier jour d'Avril mil ſix cens ſoixante dix-neuf.

Signé, Le Phlipponnat, Greffier.

ERRATA.

Nonnulla in hujuſce operis libro primo, & ſequentis initio, irrepſêre menda, tum ex litterarij Structoris inſcitia, tum ex Correctoris abſentia; leviora quivis facilè deprehendet, eáque Lector humanus benignè caſtigabit, graviora hîc exhibentur.

pag 8. *lin.* 35. præſidit *lege* præſedit.
pag. lin. 48. priora *l.* prora.
pag. 16. *l.* 1. *poſt* Abbatibus. *l.* nt.
lin. 27. Fiquermont *l.* Fiquemont
pag 21. *li.* 22. Monocho. *l.* Monacho.
l. 48. Præſbyter *l.* Preſbyter *& ita alibi.*
pag. 50. *lin.* 1. momens *l.* monens.
l. 6. non *l.* nos.
lin. 22. *poſt* magnarum *l.* rerum.
pag. 51. *lin.* 47. muti *l.* miti.
pag. 63. *lin.* quidam *l.* quemdam.
pag. 66. *li.* 39. fœdum *l.* feodum.
p. 72 *l.* 47. utramarino *l.* Ultrámarino.
pag. 74 *li.* 42. *Prunienſis l. Pruvinenſis.*
pag. 80. *li.* 41. Beloaco *l.* Belloloco.
pag. 83. *li.* 30. ſeptennio *l.* ſeptimo.
p. 86 *l.* 46. cõformãte *l.* confirmante.
pag 86. *li.* 21. Ternannenſi *l* Tarvannenſi. *& ita alibi.*
pag. 95. *lin.* declaravit *lege.* declarabit
pag. 109. *li.* 40. Banonis *l.* Bavonis.
pag. 126. *li.* 31. projecti *l.* Præjecti.
pag. 147 *li.* 2. Latinis *l.* latius
pag. 157. *li* 1. obſtruxit *l.* obſtrinxit.
pag. 173 *lin.* 28. Abbatis *l.* ablatis.
pag. 293 *l* 32. ſcholorum *l.* ſcholarum.
pag 512. *l.* 33. Juvavimus *l.* Juravimus.
pag. 555. *lin.* 52. ſolidos *l.* ſolitos.
pag. 566. *l.* 7. *poſt Compiegne tolle virgulam.*

A011470122

F. 85.

Digitized by Google